

ಕಾನೂರು ಹೆಗ್ಗಡಿತಿ

ಅರಿಕೆ

ಕಾದಂಬರಿ ಕರತಲ ರಂಗಭೂಮಿ: ಅಂಗೈಮೇಲಣ ನಾಟಕಶಾಲೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಕಾದಂಬರಿಯನ್ನು ಓದುವ ವಾಚಕರು ನಾಟಕವನ್ನು ನೋಡುವ ಪ್ರೇಕ್ಷಕರೂ ಆಗಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.

ವಾಚಕರ ಕಲ್ಪನೆ ಸದಾ ಎಚ್ಚತ್ತಿರಬೇಕು. ಅದು ನಿಧೆಮಾಡುವುದಿರಲಿ ತೂಕಡಿಸಿದರೂ ರಸಾಸ್ವಾದನೆಗೆ ಭಂಗ ಬರುತ್ತದೆ. ಸನ್ನಿವೇಶಗಳನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಾಗ ದೃಶ್ಯಗಳನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಾಗ, ವ್ಯಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಪರಿಚಯ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವಾಗ, ಅವರ ಸಂಭಾಷಣೆಗಳನ್ನು ಅವರವರ ಬೇರೆಬೇರೆಯ ವಾಣಿಗಳೊಡನೆ ಆಲಿಸುವಾಗ ವಾಚಕರು ಸಿನಿಮಾ ವಾಕ್ಚಿತ್ರವನ್ನು ತತ್ಪರತೆಯಿಂದ ನೋಡುತ್ತಿರುವ ಪ್ರೇಕ್ಷಕರಂತಾಗಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಹಾಗೆ ಮಾಡದಿದ್ದರೆ ಓದು ಸಾರ್ಥಕವಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ಬಹು ಮುಖ್ಯವಾದುದು ಸಹಾನುಭೂತಿ. ಅದಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ನಂದನವೂ. ಮರುಭೂಮಿಯಾಗುತ್ತದೆ.

ಕೃತಿರಚನೆಯಂತೆಯೆ ಕೃತಿಯ ರಸಾಸ್ವಾದನೆಯೂ ಒಂದು ಸೃಷ್ಟಿಕಾರ್ಯ. ಸೃಷ್ಟಿಕಾರ್ಯವಲ್ಲದೆ ಸರ್ವಕರ್ಮಗಳೂ ನೀರಸವಾಗುತ್ತವೆ. ಅಂತಹ ಕರ್ಮಗಳಿಂದ ನಮಗೆ ಒದಗುವುದು ಆನಂದವಲ್ಲ, ಬೇಸರ. ಆದ್ದರಿಂದ ಕಾದಂಬರಿಯನ್ನು ಓದುವವರ. ಪ್ರತಿಭೆಯಲ್ಲಿ ಅದು ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಸೃಷ್ಟಿಯಾಗಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ರಸಾಸ್ವಾದನೆ ಎಂದರೆ ಕಟ್ಟಡದಿಂದ ಕಟ್ಟಡಕ್ಕೆ ವಿಗ್ರಹವನ್ನು ಸಾಗಿಸುವಂತಲ್ಲ; ಹೊಸದಾಗಿ ಉತ್ತು ಬಿತ್ತಿ ಹೂದೋಟವನ್ನು ಬೆಳೆಯಿಸುವಂತೆ ಅದೊಂದು ಸಜೀವವಾದ ಪ್ರಾಣಪೂರ್ಣವಾದ ಕ್ರೀಡಾಕ್ರಿಯೆ.

ಈ ನನ್ನ ಪ್ರಥಮ ಕಾದಂಬರಿಯನ್ನು ಓದುವವರಲ್ಲಿ ನನ್ನದೊಂದು ವಿಜ್ಞಾಪನೆ. ಇದನ್ನು ಕಥೆಯ ಕೋಲಾಹಲಕ್ಕಾಗಿ ಓದಬೇಡಿ. ಸಾವಧಾನವಾಗಿ ಸಚಿತ್ರವಾಗಿ ಸಜೀವವಾಗಿ ಓದಿ. ಇಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಿತವಾಗಿರುವುದು ಮಲೆನಾಡಿನ ಬಾಳಿನ ಕಡಲಿನಲ್ಲಿ ಒಂದು ಹನಿ. ಅನೇಕರಿಗೆ ಅದು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಹೊಸ ಪ್ರಪಂಚವಾಗುತ್ತದೆ. ಹೊಸ ಊರಿಗೆ ಹೋಗುವವರು ಅಲ್ಲಿಯ ಜನ ಮತ್ತು ಜೀವನದ ವಿಚಾರವಾಗಿ ತಟಸ್ಥನೆ ಯಾವ ನಿರ್ಣಯಗಳನ್ನೂ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳದೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಕಾಲ ತಾಳ್ಮೆಯಿಂದಿದ್ದು ಕ್ರಮೇಣ ಬಳಕೆಯಿಂದ ಜನರನ್ನೂ ಜೀವನವನ್ನೂ ಪರಿಚಯ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಈ ಕಾದಂಬರಿಯ ಅರಣ್ಯಜಗತ್ತನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸುವ ವಾಚಕರು ವರ್ತಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಎಂದರೆ, ಮೊದಲನೆಯ ಸಾರಿ ಓದಿದೊಡನೆ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಪೂರೈಸಿದೆವು. ಎದುಕೊಳ್ಳುವವರು. ಮೋಟಾರಿನಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಒಂದೂರಿನ ಪೂರ್ವದ್ವಾರದಿಂದ ಒಳನುಗ್ಗಿ, ಅದರ ಬೀದಿಗಳಲ್ಲಿ ಸರ್ರನೆ ಸಂಚರಿಸಿ, ಪಶ್ಚಿಮ ದ್ವಾರದಿಮದ ಹೊರಹೊರಟು, ಆ ಊರಿನ ಪೂರ್ಣ ಪರಿಚಯ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದೇವೆ ಎನ್ನುವವರಂತೆ ಹಾಸ್ಯಾಸ್ವಾದರಾಗುತ್ತಾರೆ.

ಈ ಕಾದಂಬರಿಯನ್ನು ರಚಿಸುವಾಗಲೂ, ತರುವಾಯ ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಓದುವಾಗಲೂ ನನಗೆ ಬಹುವಾಗಿ ಬಂದಿರುವ ರಸಸುಖದಲ್ಲಿ ಒಂದಿನಿತನ್ನಾದರೂ ಇದನ್ನು ಓದುವವರು ಸವಿಯುತ್ತಾರೆಂದು ಗೊತ್ತಾದರೆ ಕೃತಿ ಸಾರ್ಥಕವಾಯಿತೆಂದು ಭಾವಿಸುತ್ತೇನೆ.

ಅನೇಕ ಪುಟ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಈ ದೊಡ್ಡ ಕಾದಂಬರಿಯನ್ನು ಅನಂತ ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದಲೂ, ಅಮಿತ ಶ್ರಮದಿಂದಲೂ, ವಿಪುಲ ವಿಶ್ವಾಸದಿಂದಲೂ ಮುದ್ರಣಕ್ಕೆ ನಕಲು ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಿರುವ ಚಿ// ವಿಜಯದೇವನಿಗೂ, ಅಚ್ಚಿಗೆ ಕಳುಹಿಸುವುದರಿಂದ ಮೊದಲುಗೊಂಡು ಕರಡುಗಳನ್ನು ತಿದ್ದುವುದೇ ಮೊದಲಾದ ಎಲ್ಲ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನೂ ಮನಮುಟ್ಟಿ ವಹಿಸಿ ನಿರ್ವಹಿಸಿರುವ ನನ್ನ ಮಿತ್ರರಾದ ಶ್ರೀ ಮಾನ್ ಕೂಡಲಿ ಚಿದಂಬರಂವರಿಗೂ, ಪುಸ್ತಕದ ಮೇಲಂಗಿಗೆ ಕಾಜಾಣಗಳ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ಮನೋಹರವಾಗಿ ಬರೆದುಕೊಟ್ಟಿರುವ ಶ್ರೀಮಾನ್ ಎ. ಸೀತಾರಂವರಿಗೂ ನಾನು ಕೃತಜ್ಞನಾಗಿದ್ದೇನೆ.

ನಾನು ಕಾದಂಬರಿಯನ್ನು ರಚಿಸುತ್ತಿದ್ದಾಗ ವಾರವಾರವೂ ಬಹು ದೂರದಿಂದ ಸುಡುಬಿಸಿಲಿನಲ್ಲಿ ತಪ್ಪದೆ ನಾನಿದ್ದಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು, ಅದನ್ನು ಓದಿಸಿ ಕೇಳಿ. ಚಿತ್ರಿಸಿಕೊಂಡು ನೋಡಿ, ತಾವೂ ಮಹದಾನಂದಪಟ್ಟು ನನಗೂ ಉಲ್ಲಾಸವಿತ್ತೆ ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಮಿತ್ರರಿಗೂ ನನ್ನ ವಂದನೆಗಳನ್ನು ಅರ್ಪಿಸುತ್ತೇನೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಕವಿಗೆ ಸಹಾನುಭೂತಿ ಅರ್ಥ ಸ್ಫೂರ್ತಿ.

ಕುವೆಂಪು

ಮೈಸೂರು,

ಡಿಸೆಂಬರು ೧೬, ೧೯೩೬

ರಾಮತೀರ್ಥದೇವೆ ಕಲ್ಲುಸಾರದ ಮೇಲೆ

ಇನ್ನೂ ನಡುಹಗಲಾಗದಿದ್ದರೂ ಬೇಸಗೆಯ ಬಿಸಿಲು ಸುಡುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿಯ ಕಲ್ಲುಸಾರದ ಮಾರ್ಗವಾಗಿ ತುಂಗಾ ನದಿಯನ್ನು ದಾಟುತ್ತಿದ್ದ ಇಬ್ಬರು ತರುಣರು ಬಿಸಿಲ ಬೇಗೆಗೆ ಬಳಲಿ, ಬೆವರಿ, ವಾಹಿನಿಯ ದಕ್ಷಿಣ ತಟದಲ್ಲಿ ಕೊಬ್ಬಿ ಬೆಳೆದಿದ್ದ ಮರಗಳ ಹಸುರು ನೆಳಲನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಲೆಂಬಂತೆ ಬೇಗಬೇಗನೆ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರನ್ನು ನೋಡಿದ ಕೂಡಲೆ ಶ್ರೀಮಂತರ ಮನೆಯವರೆಂದು ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಬಹುದೂರದಿಂದ ಬಂದ ಆಯಾಸದಿಂದಲೂ ಸಕಾಲಕ್ಕೆ ನಿದ್ರಾಹಾರಗಳು ದೊರೆಯದಿದ್ದರಿಂದಲೂ ಕಾಂತಿಯುಕ್ತವಾಗಿರುತ್ತಿದ್ದ ಅವರ ಮುಖಗಳು ನಸುಬಾಡಿದ್ದವು.

ಒಬ್ಬನು ಎತ್ತರವಾಗಿ ತೆಳ್ಳಗಿದ್ದನು. ಆದರೂ ಬಲಿಷ್ಠನೂ ಅರೋಗ ದೃಢಕಾಯನೂ ಎಂಬುದು ಆತನ ಚಲನೆಯ ವೈಖರಿಯಿಂದ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತಿತ್ತು. ಬಿಸಿಲಿನ ಡಾವರ ಅತಿಯಾಗಿದ್ದರೂ ಆತನು ತಲೆಗೆ ಟೋಪಿಯನ್ನು ಹಾಕಿರಲಿಲ್ಲ; ಕೊಡೆಯನ್ನೂ ಸೂಡಿರಲಿಲ್ಲ; ಕ್ರಾಪು ಪೊದೆ ಪೊದೆಯಾಗಿ ತಲೆಯನ್ನೆಲ್ಲ ಒಂದು ತೆರನಾದ ಧೀರ ಸ್ವಚ್ಛಂದತೆಯಿಂದ ಅವರಿಸಿತ್ತು. ಸ್ವಲ್ಪ ಉದ್ದವೆಂದು ಹೇಳಬಹುದಾಗಿದ್ದ ಆತನ ತಲೆಗೂದಲು ಕಾಡಿಗೆಯಂತೆ ಕಪ್ಪಾಗಿ ಸ್ನಿಗ್ಧ ಕೋಮಲವಾಗಿ ಗುಂಗುರು ಗುಂಗುರಾಗಿತ್ತು. ಒಂದೆರಡು ಮುಂಗುರುಳು ಬೆವರಿನಿಂದ ತೊಯ್ದು ಹಣೆಯ ಮೇಲೆ ಮೆತ್ತಿದಂತೆ ವಕ್ರವಿನ್ಯಾಸದಿಂದ ಶೋಭಿಸುತ್ತಿದ್ದವು. ಆ ನಸುಗೆಂಪುಬಣ್ಣದ ಹಣೆಯ ಮೇಲೆ ಕಡುಗಪ್ಪು ಬಣ್ಣದ ಬಳ್ಳುಗುರುಳು ರಮಣಿಯರ ಸೌಂದರ್ಯವನ್ನು ಮನಸ್ಸಿಗೆ ತರುವಂತಿತ್ತು. ಆದರೆ ಆ ಮುಖಭಂಗಿಯಲ್ಲಿ ಅಬಲತಾಭಾವ ಲೇಶವಾದರೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಅದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ರಸಿಕತೆ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬರುವಂತಿತ್ತು. ಹಣೆಗೆ ನೇರವಾಗಿ ತೆಗೆದಿದ್ದ ಬೈತಲೆ ಬಾಚಡೆ ಇದ್ದುದರಿಂದ ಅಸ್ತವ್ಯಸ್ತವಾಗಿತ್ತು. ಕರಿಯ ಕೂದಲಿಗೆ ಎರಚಿದ" ಮಂಗಳೂರು ಪುಡಿ" ಯಂತೆ ಸಣ್ಣನೆ ನುಣ್ಣನೆ ಕೆಂಪಯಧೂಳಿ ಹತ್ತ, ಆತನು ಮಾಡಿದ್ದ ಪ್ರಯಾಣದ ಧೀರ್ಘತೆಯನ್ನೂ ಆ ಪ್ರಯಾಣದ ರಸ್ತೆಯ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನೂ ಸೂಚಿಸುತ್ತಿದ್ದವು. ಆತನ ಕಣ್ಣುಗಳು ಅಷ್ಟೇನೂ ಅತಿಶಯ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿರದಿದ್ದರೂ ಉಜ್ವಲವಾಗಿ, ಮರ್ಮಭೇದಿದೃಷ್ಟಿಯುತವಾಗಿ, ಯೋಗಿಯ ನಯನಗಳಂತೆ ಅಂತರ್ಮುಖವಾಗಿ, ತಿಳಿದವರಲ್ಲಿ ಗೌರವಭಾವವನ್ನೂ ತಿಳಿಯದವರಲ್ಲಿ ಮೋಹವನ್ನೂ ಉದ್ರೇಕಿಸುವಂತಿದ್ದವು. ಮೂಗು ಉದ್ದವಾಗಿ ತುದಿಯಲ್ಲಿ ಶುಕಚಂಚುವಿನಂತೆ ಬಾಗಿತ್ತು; ಸೃಷ್ಟಿಯ ರಹಸ್ಯಗಳನ್ನು ಕುಟುಕಿ ಒಳಹೊಕ್ಕು ನೋಡುತ್ತೇನೆ ಎನ್ನುವಂತಿತ್ತು. ಅದರ ಮೇಲಿದ್ದ ಒಂದು ನಸುಹಸುರಾದ ನರವು ಸೌಂದರ್ಯಕ್ಕೆ ಸಬಲತೆ ಗಾಂಭೀರ್ಯಗಳನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಿತ್ತು. ಓಷ್ಣವು ಬಾಗಿದ ಧುನುಸ್ಸಿನಂತೆಯೂ ಅಧರವು ಬಿಲ್ಲಿನ ಸಹಾಯದಿಂದಲೇ ಮಾತ್ರ ತನ್ನ ಶಿಥಿಲತೆಯನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಿಕೊಂಡು ಪೌರುಷಯುಕ್ತವಾಗಿರುವ ಕೆಂಬಣ್ಣದ ಹೆದೆಯಂತೆಯೂ ಒಂದನ್ನೊಂದು ಆಶ್ರಯಿಸಿ, ಒಂದನ್ನೊಂದು ಆಲಿಂಗಿಸಿ, ಒಂಕೊಂದು ಅವಲಂಬಿನವಾಗಿ ಅಪ್ರತಿಹತವಾಗಿದ್ದವು. ಎಂದರೆ, ಆ ಧನುಸ್ಸು ಸುರಚಾಪಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಹರಚಾಪವನ್ನೇ ಹೋಲುವಂತಿತ್ತು. ಕೆನ್ನೆಗಳೂ ತುಟಿಗಳಂತೆಯೆ ಮನೋಹರವಾಗಿದ್ದರೂ ಕೋಮಲವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಪತಂಗಗಳನ್ನು ಆಕರ್ಷಿಸುವ

ದೀಪದ್ಯುತಿಯಂತಿದ್ದವು. ಗಲ್ಲವು ಸಣ್ಣಗೆ ದುಂಡಗೆ ಮೊನಚಾಗಿದ್ದು ಕಠೋರ ಸಾಧನೆಯನ್ನೂ ಒಂದು ವಿಧವಾದ ಹಲವನ್ನೂ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ತರುತ್ತಿದ್ದವು. ತಾರುಣ್ಯ ಯೌವನಗಳ ಮಧ್ಯೆ ನಿಂತು, ಆ ಎರಡು ಅವಸ್ಥೆಗಳ ಶ್ರೇಷ್ಠಾಂಶಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದ್ದ ಆತನ ದೇಹವು ಒಂದು ಉದ್ದವಾದ ಷರ್ಟಿನಿಂದ ಆವೃತವಾಗಿ, ವಿಶಾಲವಾಗಿ ಉಬ್ಬಿದ ಉರಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಆತನು ಹಾಕಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಖಾದಿಬಟ್ಟೆಯ ಷರ್ಟು ಅಡ್ಡಲಾಗಿ ಉಟ್ಟಿದ್ದ ಪಂಚೆಯೂ ಪ್ರಯಾಣಧೂಳಿನಿಂದ ಮಲಿನವಾಗಿದ್ದವು. ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಪೌರುಷ, ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ, ಅಂತರ್ಮುಖತೆ, ರಸಿಕತೆ, ಮೇಧಾಶಕ್ತಿ, ಇತರರಿಗೆ ಕಷ್ಟವಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ತನಗೇ ಕಷ್ಟಕರವಾಗಬಹುದಾದ ಹಲಭಾವ, ಇವುಗಳಿಂದ ಮೆರೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಆತನು ಭವ್ಯ ವ್ಯಕ್ತಿಯಾಗಿದ್ದನು. ಜೊತೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಕಿರಿಯವನಲ್ಲಿ ಇದ್ದಂತೆ ಆತನಲ್ಲಿ ಯಾವ ವಿಧವಾದ ಭೋಗ ಸಾಮಗ್ರಿಯೂ ಕಂಡುಬರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಆತನ ಸರಳ ಸೌಂದರ್ಯವೇ ಒಂದು ಗಂಭೀರ ಭೋಗವಾಗಿತ್ತು.

ಆತನ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಕಿರಿಯ ತರುಣನಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟೇನೂ ವಿಶೇಷ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವಿರಲಿಲ್ಲ; ಆತನು ಸ್ವಲ್ಪ ಕುಳ್ಳಾಗಿ ದಪ್ಪವಾಗಿ ಸುಖಾಪೇಕ್ಷೆ ಹೆಚ್ಚಾಗಿರುವವನಂತೆ ಕಂಡುಬರುತ್ತಿದ್ದನು. ಆತನೂ ಖಾದಿ ಬಟ್ಟೆಯನ್ನೇ ಹಾಕಿಕೊಂಡಿದ್ದನು; ತಲೆಗೊಂದು ಬಿಳಿಯ ಖಾದಿ ಟೋಪಿ, ಮೈಗೆ ನೀಲಿಬಣ್ಣದ ಕೋಟು, ಕೋಟಿನ ಕಿರುಕಿಸೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಫೌಂಟನ್ ಪೆನ್, ಕೈಯಲ್ಲೊಂದು ಕೈಗಡಿಯಾರ, ಹೆಚ್ಚು ಎನ್ನಬಹುದಾದ ಅಂಚಿನ ಖಾದಿ ಪಂಚೆ. ವದನವು ಸರಳತೆ ಸೌಶೀಲ್ಯಗಳಿಂದ ಕೂಡಿ ಮುಗ್ಧವಾಗಿತ್ತು. ದೃಢ ಮನಸ್ಸಾಗಲಿ ದಕ್ಷತೆಯಾಗಲಿ ಮೂರ್ತಿಯಲ್ಲಿ ತೋರಿಬರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ.

ಅಂತಹ ಬಿಸಿಲಿನಲ್ಲಿ ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿಯ ಕಲ್ಲುಸಾರದ ಮೇಲೆ ನಡೆಯುವುದು ಬಹು ಪ್ರಯಾಸ. ಆದರೆ ಆ ಇಬ್ಬರ ಕಾಲುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಮೆಟ್ಟುಗಳಿದ್ದುದರಿಂದ ನೋಯದೆ ನಡೆಯಬಹುದಾಗಿತ್ತು. ಕಿರಿಯವನು ಅತ್ತ ಇತ್ತ ನೋಡದೆ ಹಾದಿ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದನು. ಹಿರಿಯವನು ಮಾತ್ರ ವೇಗವಾಗಿ ನಡೆಯುತ್ತಲೇ ಕ್ಷಣ ಕ್ಷಣಕ್ಕೂ ಕತ್ತೆತ್ತಿ ಸುತ್ತಲೂ ಬಯಕೆನೋಟವನ್ನೆತ್ತಿ ಸಂತೋಷಪಡುವಂತೆ ತೋರುತ್ತಿತ್ತು. ಹೊಳೆಯ ನಡುವೆ ಇರುವ ರಾಮತೀರ್ಥ ಸಮೀಪವಾಗಲು ಆತನ ನಡಿಗೆ ನಿಧಾನವಾಗಿ ಕಡೆಗೆ ನಿಶ್ಚಲವಾಯಿತು. ತಾನು ಕೆಲವು ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಓದುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಆ ತುಂಗಾ ನದಿಯೂ ಆ ರಾಮತೀರ್ಥವೂ ನಿತ್ಯಯಾತ್ರಾಸ್ಥಾನಗಳಾಗಿದ್ದುದು ಆತನ ನೆನಪಿಗೆ ಬಂದಿತು. ಕೆಲವು ಹುಡುಗರು ಅಲ್ಲಿ ಈಜುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ನೋಡಿ ತಾನೂ ಹಾಗೆಯೇ ಈಜಾಡಿದ್ದುದನ್ನು ನೆನೆದನು. ಸನ್ನಿವೇಶವೇನೂ ಹಿಂದೆ ಇದ್ದಂತೆಯೇ ಕಂಡಿತು. ಆದರೆ ತಾನು ಮಾತ್ರ ಹಿಂದೆ ಇದ್ದಂತಿರಲಿಲ್ಲ. ಪರ್ವತಗಳ ಸಂದಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡು ಹರಿದು ಬಂದ ಹೊಳೆ ಅಂದಿನಂತೆಯೇ ಇಂದೂ ಪರ್ವತಗಳ ಇಡುಕಿನಲ್ಲಿ ಕಣ್ಮರೆಯಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ತುಂಗೆಯ ಇಕ್ಕೆಲದ ದಡಗಳಲ್ಲಿ ಅಂದಿನಂತೆಯೇ ಅರಣ್ಯಗಳು ಮಾಲೆ ಮಾಲೆಯಾಗಿ ನಿಂತಿದ್ದವು. ಆಗಿದ್ದ ಮರಗಳಲ್ಲಿ ಈಗಲೂ ಅನೇಕವಿವೆ! ನದಿಯ ನಡುವೆ ಮಲಗಿದ್ದ ಆ ಹೆಬ್ಬಂಡೆಯ ರಾಶಿಗಳೂ ಈಗಲೂ ಅಂದಿನಂತೆಯೇ ಇವೆ. ಒಂದು ಮಾತ್ರ ಪ್ರವಾಹದಲ್ಲಿ ಉರುಳಿ ಬಿದ್ದಿದೆ. ಬಂಡೆಯಿಮದ ಬಂಡೆಗೆ ಧುಮುಕುತ್ತಿದ್ದ ಜಲರಾಶಿ ಸಂಮಥಿತವಾಗಿ ನೊರೆನೊರೆಯಾಗಿ ತುಂತುರು ತುಂತುರಾಗಿ ಘೂರ್ಣಾಯಮಾನವಾಗಿ, ಕಡೆಗೆ ತೆರೆತೆರೆಯಾಗಿ, ಬಿಸಿಲಿನಲ್ಲಿ ಮಿರುಗಿ ಮಿರುಗಿ ಅಂದಿನಂತೆಯೇ ಇಂದೂ ಲೀಲಾ ಮಗ್ನವಾಗಿರುವಂತೆ ತೋರುತ್ತಿದೆ.

ಅಣ್ಣನು ಬಾರದೆ ನಿಂತುದನ್ನು ಕಂಡು ತಮ್ಮನು ಕೂಗಿದನು. ಅಣ್ಣನು ಎಚ್ಚತ್ತವನಂತೆ ಫಕ್ಕನೆ ತಿರುಗಿ ನೋಡಿ ಮುಂದೆ ಸಾಗಿದನು. ಮುಗುಳಾದ ಕಿರುನಗೆಯೊಂದು ಆತನ ತುಟಿಗಳಲ್ಲಿ ಕೊಂಕುತೋರಿ ಮರೆಯಾಯಿತು. ಎಷ್ಟು ಪರವಶವಾಗಿದ್ದ ಎಂದು!

ಹಿರಿಯವನು ಹತ್ತಿರ ಬರಲು ಕಿರಿಯವನು” ಏನು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದೆವ್ವಾ ಈ ಬಿಸಿಲಲ್ಲಿ ?”ಎಂದನು.

“ಹುಡುಗರು ಈಜುತ್ತಿದ್ದರು. ಅದನ್ನು ನೋಡಿ ನಾವು ಈಜುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ನೆನೆದು ಹಾಗೆಯೇ ನಿಂತುಬಿಟ್ಟೆ. ಅವರು ಈಗಲೂ ನಾವು ಆಡಿದ ಕಲ್ಲಾಟವನ್ನೇ ಆಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.”

“ಬಾ ಹೋಗೋಣ, ಹೊತ್ತಾಯಿತು. ಸದ್ಯ ಮನೆ ಸೇರಿದರೆ ಸಾಕಾಗಿದೆ.... ಹೋಗೋಣವೇನು?”

ಇಬ್ಬರೂ ತಾವು ನಡೆದುಬಂದ ಕಲ್ಲುಸಾರದ ದಾರಿಯನ್ನೇ ಹೊಳೆಯ ಆಚೆಯ ದಡದವರೆಗೂ ನೋಡಿದರು. ಅವರು ಸುಮಾರು ಎರಡು ಫರ್ಲಾಂಗು ನಡೆದುಬಂದಿದ್ದರು. ಕಲ್ಲುಸಾರ ಇನ್ನೂ ಒಂದೂವರೆ ಫರ್ಲಾಂಗು ಇತ್ತು.

ತಮ್ಮನು ಮುನಿಸಿನಿಂದ" ಅವರು ಇನ್ನೂ ಏನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ? ಎರಡು ಟ್ರಂಕು ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ಬರುವುದಕ್ಕೆ ಎಷ್ಟು ಹೊತ್ತು?" ಎಂದನು.

ಅಣ್ಣನು "ಪೇಟೆಯಲ್ಲಿ ಏನಾದರೂ ಕೆಲಸವಿತ್ತೋ ಏನೋ?" ಎಂದನು. ಇಬ್ಬರೂ ಮತ್ತೆ ಬೇಗ ಬೇಗನೆ ನಡೆದರು.

ತಮ್ಮನು "ಕೆಲಸವೇನು? ಹೋಟಲಿಗೆ ಹೋದರೋ ಏನೋ? ಆ ಪುಟ್ಟಣ್ಣ ಹೋದಲ್ಲಿಯೇ ಹೀಗೆ" ಎಂದನು.

ಮತ್ತೆ ಅರ್ಧ ಫರ್ಲಾಂಗು ನಡೆದ ತರುವಾಯ ಹಿರಿಯವನು ಹಿಂತಿರುಗಿ ನೋಡಿ " ಓ ಅಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದಾರೆ" ಎಂದನು.

ತಮ್ಮನೂ ತಿರುಗಿ ನೋಡಿ "ಅದು ಯಾರದು! ಇನ್ನೊಬ್ಬರು ಇದ್ದಾರಲ್ಲ? ಪೇಟದವರು!" ಎಂದನು.

"ಯಾರೋ ಏನೋ ದೂರಕ್ಕೆ ಗೊತ್ತಾಗುವುದಿಲ್ಲ."

ಇಬ್ಬರೂ ನದಿಯ ಕಲ್ಲುಸಾರವನ್ನು ದಾಟಿ, ತರುವಿನಿಡವಾಗಿದ್ದ ದಡವನ್ನು ಸೇರಿ. ಮುಂದೆ ನಡೆದರು. ಮರದ ನೆಳಲು ತಿಳಿಗೊಳದಂತೆ ತಂಪಾಗಿತ್ತು. ಕುರುವಳಿಯ ಅರಳಿಕಟ್ಟೆಯ ಬುಡದಲ್ಲಿ ಅವರ ಮನೆಯ ಕಮಾನು ಗಾಡಿ ನಿಂತಿತ್ತು. ನೊಗಕ್ಕೆ ಕಟ್ಟಿದ್ದ ಎತ್ತುಗಳೆರಡೂ ಮಲಗಿ ಅರೆಗಣ್ಣು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಮೆಲುಕು ಹಾಕುತ್ತಿದ್ದವು. ಆಗಾಗ ಹಾರಿಬಂದು ಮೈಮೇಲೆ ಕೂರುತ್ತಿದ್ದ ನೊಣಗಳನ್ನು ಬಾಲದಿಂದ ಅಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದವು. ಕೆಲವು ಸಾರಿ ಕುತ್ತಿಗೆಯ ಬುಡದಲ್ಲಿಯೂ ತಲೆಯಮೇಲೆಯೂ ಕೂರುತ್ತಿದ್ದ ನೊಣಗಳನ್ನು ತಲೆಯಲ್ಲಾಡಿಸಿ ಅಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳುವಾಗ ಗಂಟೆಯ ಸರವು ಹತ್ತಾರು ಗಾನದ ಹನಿಗಳನ್ನು ಸೂಸಿ ಮತ್ತೆ ನಿಶಬ್ದವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಎತ್ತು ಕಪ್ಪಾಗಿತ್ತು; ಮತ್ತೊಂದು ಬೂದು ಬಣ್ಣದ್ದು. ಇಬ್ಬರೂ ಗಾಡಿಯ ಬುಡಕ್ಕೆ ಹೋದಾಗ ಕಪ್ಪು ಎತ್ತು ಗಂಟೆಯ ಸರವನ್ನು ಗಾನಗೈಯುತ್ತ ಎದ್ದು ನಿಂತಿತು. ಹಿರಿಯವನು ಸ್ವಲ್ಪ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಸರಿದು" ರಾಮೂ, ಮುಂದೆ ಹೋಗಬೇಡ. ಎಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಹಾದುಬಿಟ್ಟರೆ ಕಷ್ಟ! ಅವರು ಬಂದಮೇಲೆಯೇ ಗಾಡಿಗೆ ಹತ್ತಿದರಾಯಿತು." ಎಂದು, ತನ್ನ ಭಯಕ್ಕೆ ತಾನೆ ಮುಗುಳು ನಕ್ಕನು.

ಹಿರಿಯವನು "ಸರಿ, ನಾವೇನು ಹೊಸಬರೇನು ಅದಕ್ಕೆ? ಎತ್ತಾದರೂ ಗುರುತು ಸಿಕ್ಕುವುದಿಲ್ಲವೇನು?" ಎಂದು ಮುಂದೆ ಹೋಗಿ ಮಲಗಿದ್ದ ಎತ್ತಿನ ಬೆನ್ನನ್ನು ಚಪ್ಪರಿಸಿ ತಟ್ಟಿ "ನಂದೀ, ಏಳು" ಎಂದನು.

ಆ ಸಾಧುಪ್ರಾಣಿ ಎದ್ದುನಿಂತು ಆಗಂತುಕನನ್ನು ನೋಡಿತು. ಅದರ ಕಣ್ಣುಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವ ಜ್ಞಾನದ ಅಥವಾ ಅಜ್ಞಾನದ ಸುಳಿವೂ ಇರದಿದ್ದರೂ ಹಿರಿಯವನು ತನ್ನ ಗುರುತು ಅದಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕಿತೆಂದು ಊಹಿಸಿಕೊಂಡು ಸ್ವಲ್ಪ ಹಿಗ್ಗಿದನು. ಅದರ ಗಂಗೆದೊವಲನ್ನು ನೀವಿ ಉಪಚಾರಮಾಡಿ, ಮತ್ತೊಂದು ಎತ್ತಿನ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಅದು ಉದ್ದೇಗದಿಂದ ಕುಣಿದಾಡಿತು. ತಮ್ಮನು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ನೆಗೆದುದನ್ನು ಕಂಡು ಅಣ್ಣನು ಗಹಗಹಿಸಿ ನಕ್ಕು" ನಾನು ಹೇಳಲಿಲ್ಲವೇನು ನಿನಗೆ?" ಎಂದನು

ತಮ್ಮನು ಸ್ವಲ್ಪ ನಾಚಿ. ಕೋಪದಿಮದ ಕರಿಯ ಎತ್ತನ್ನು ನೋಡುತ್ತ" ಆ ಹಾಳು ಲಚ್ಚ, ಅದರ ಸ್ವಭಾವ ಎಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟೀತು? ಹೊಸದಾಗಿ ತಂದಾಗ ಗಾಡಿಯವನನ್ನೇ ತಿವಿಯಿಲ್ಲವೇನು?" ಎನ್ನುತ್ತ ಅಣ್ಣನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದನು.

ಅಂತೂ ಅವರಿಬ್ಬರಿಗೂ ಆ ಗಾಡಿ ಮತ್ತು ಎತ್ತುಗಳನ್ನು ನೋಡಿ, ಮನೆಯವರನ್ನೇ ಕಂಡಂತಾಗಿ ಸಂತೋಷಗೊಂಡರು. ಅವುಗಳನ್ನು ನೋಡಿದ ಅವರ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಮೈಸೂರು, ಚಾಮುಂಡಿ ಬೆಟ್ಟ, ಅರಮನೆ, ಕುಕ್ಕನ ಹಳ್ಳಿಯ ಕೆರೆ, ಅಠಾರಾ ಕಚೇರಿ, ಮನೆ, ಕಾಡು,

ಕೊಟ್ಟಿಗೆ, ಗದ್ದೆ, ದನಕರು, ತೋಟ, ಕೂಲಿಯಾಳುಗಳು ಮೊದಲಾದವು ಸುಳಿದುವು. ಅಲ್ಲದೆ ತಮ್ಮನ್ನು ಮನೆಗೊಯ್ಯುವ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೆ ಪ್ರೀತಿಯಲ್ಲದೆ ಬೇರೆ ಯಾವ ಭಾವಕ್ಕೂ ಸ್ಥಳವಿರಲಿಲ್ಲ.

ಲಚ್ಚನ ತಂಟೆಗೆ ಹೋಗುವುದು ಅಪಾಯಕರವೆಂದು ತಿಳಿದ ರಾಮಯ್ಯನು ಪುನಃ ನಂದಿಯ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ಅದನ್ನು ನಾನಾ ವಿಧವಾಗಿ ಮುದ್ದಿ ಸತೊಡಗಿದನು. ಮೇಲೆ ಮರಗಳಲ್ಲಿ ಚಿಲಿಮಿಲಿಗುಟ್ಟುತ್ತ ಕೊಂಬೆಯಿಂದ ಕೊಂಬೆಗೆ ಕುಪ್ಪಳಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಹಕ್ಕಿಗಳ ಕಡೆಗೂ, ಎದುರಿಗೆ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದ ಹೊಳೆಯಾಚೆಯ ಪುರದ ಮನೆಮಂದಿರಗಳ ಕಡೆಗೂ, ಮರಗಳ ವಿತಾನದ ಸಂದಿ ಸಂದಿಗಳಲ್ಲಿ ನೆತ್ತಿಯ ಮೇಲೆ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದ ನೀಲಾಕಾಶದ ಅಂತರ್ಮುಖಿಯಾಗಿ ಕುಳಿತನು. ಆತನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಆಲೋಚನೆಗಳೂ ಚಿತ್ತಗಳೂ ಸತತವಾಗಿ ಮಿಂಚುತ್ತಿದ್ದವು. ತನ್ನ ವಿದ್ಯೆ, ತನ್ನ ಧ್ಯೇಯ, ತನಗೆ ಬರಲಿರುವ ಅಡಚಣೆಗಳು, ವಿಧವೆಯಾಗಿದ್ದ ತನ್ನ ತಾಯಿ, ತನ್ನ ಮತ್ತು ತನ್ನ ತಾಯಿಯ ಮೇಲೆ ತನ್ನ ಚಿಕ್ಕಪ್ಪನಿಗಿರುವ ಒಂದು ವಿಧವಾದ ಹೊಟ್ಟೆಕಿಚ್ಚು ಇತ್ಯಾದಿ ವಿಷಯಗಳು ಮನೋರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರವಹಿಸುತ್ತಿರಲು ಮರದಮೇಲೆ ಕೋಗಿಲೆಯೊಂದು " ಕುಹೂ ಕುಹೂ " ಎಂದು ಕೂಗಿತು. ಹೂವಯ್ಯ ಒಂದು ಜಗತ್ತಿನಿಂದ ಮತ್ತೊಂದು ಜಗತ್ತಿಗೆ ಬಿದ್ದವನಂತೆ ಎಚ್ಚತ್ತು ನೋಡಿದನು. ಕೋಗಿಲೆ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬಿತ್ತು, ಹಸುರು ಎಲೆಗಳ ಮಧ್ಯೆ ಕರಗಿ ಕುಳಿತು ಕೂಗುತ್ತಿತ್ತು. ಆ ಕೂಗು ಹೂವಯ್ಯನಿಗೆ" ನನ್ನಂತಾಗು, ನನ್ನಂತಾಗು" ಎನ್ನುವಂತಿತ್ತು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ದೂರದ ಮನೆಯೊಂದರಲ್ಲಿ ಎರಡು ಬೀದಿನಾಯಿಗಳು ಎಂಜಲೆಲೆಗಾಗಿ ಕಚ್ಚಾಡಿ ಗಲಭೆ ಎಬ್ಬಿಸಿದುವು. ಒಂದು ಮತ್ತೊಂದನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಮುರಿದು ಓಡಿಸಿತು. ಅದು ಊರಲ್ಲಾ ಎಚ್ಚರವಾಗುವಂತೆ ಕುಂಯ್ಯೋ ಎಂದು ಕಿರುಚುತ್ತ ಹೋಯಿತು.

ರಾಮಯ್ಯ ಹಿಂತಿರುಗಿ ನೋಡಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಗಟ್ಟಿಯಾದ ಅಧಿಕಾರವಾಣಿಯಿಂದ "ಯಾಕೆ ಇಷ್ಟು ಹೊತ್ತಾಯಿತೋ?" ಎಂದನು.

ಹೂವಯ್ಯನೂ ತಿರುಗಿ ನೋಡಿದನು. ಗಾಡಿಯಾಳು ನಿಂಗ ತನ್ನ ಟ್ರಂಕನ್ನು ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಹೊರಲಾರದೆ ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಿದ್ದನು. ಅವನ ಮುಖದಲ್ಲಿ ಬೆವರುಹನಿ ಪೋಣಿಸಿತ್ತು. ತಲೆಗೆ ಸುತ್ತಿದ್ದ ಕೆಂಪುವಸ್ತ್ರ ಒಂದು ಕಡೆಗೆ ಸರಿದುಹೋಗಿ ಜೋಲಾಡುತ್ತಿತ್ತು. ಅವನ ಜುಟ್ಟು ಸಿಕ್ಕುಸಿಕ್ಕಾಗಿ ಕೆದರಿ ಹೋಗಿತ್ತು. ಅವನು ಹಾಕಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಯಾರೋ ದಾನಮಾಡಿದ್ದ ಕೋಟು ಗುಂಡಿ ಇಲ್ಲದುದರಿಂದ ಬಾಯ್ಬಿಡುಕೊಂಡು ಅವನ ಡೊಳ್ಳು ಹೊಟ್ಟೆಯನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಆ ಡೊಳ್ಳು ಬೊಜ್ಜಿನಿಂದಾದುದಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಹಲಸಿನಕಾಯಿ ದಪ್ಪದ ಜ್ವರಗಡ್ಡೆಯ ಮಹಿಮೆಯಿಂದಾದುದಾಗಿತ್ತು. ಅವನು ಮೊಳಕಾಲಿನವರೆಗೆ ಸುತ್ತಿದ್ದ ಪಂಚೆ ಕೊಳೆಯ ಬೀಡಾಗಿತ್ತು. ಒಂದು ಕಾಲಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಬೆಳ್ಳಿಯಿಂದ ಮಾಡಿದ ದೇವರ ಸರಿಗೆಬಳೆ ಹಾಕಿದ್ದನು. ಗಡ್ಡದ ಕೂದಲು ಅರ್ಧ ಅಂಗುಲ ಬೆಳೆದಿತ್ತು. ಹೊಟ್ಟೆಯನ್ನು ಬೆಟ್ಟವೆಂದು ಭಾವಿಸಿದರೆ ಎದೆ ಕಣಿವೆಯಾಗಿತ್ತು. ಅವನನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಎಂತಹ ಕ್ರೂರಿಯೂ ಕೂಡ ಕರಗಿ ಹೋಗುವಂತಿದ್ದನು. ಟ್ರಂಕಿನ ಭಾರದಿಮದ ಅವನ ಕೀಲುಗಳೆಲ್ಲ ಎಲ್ಲಿ ಕಳಚಿ ಬೀಳುವುವೋ ಎಂಬಂತೆ ಏದುತ್ತ ನಡೆದುಬರುತ್ತಿದ್ದನು. ರಾಮಯ್ಯನು ಕೇಳಿದ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಉತ್ತರ ಕೊಡಲೂ ಅವನಿಂದ ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಹೂವಯ್ಯನ ಸಹಾಯದಿಂದ ಟ್ರಂಕನ್ನು ಗಾಡಿಗಿಟ್ಟ ಮೇಲೆ ಅವನು ನಿಡುಸುಯ್ಯುತ್ತ ತನ್ನ ತಲೆಯ ಕೆಂಪುವಸ್ತ್ರವನ್ನು ಬಿಚ್ಚಿ ಮುಖದ ಬೆವರನ್ನು ಒರಸಿ, ಅದನ್ನು ಗಾಡಿಯ ಕತ್ತರಿಯ ಮೇಲೆ ಎಸೆದನು. ಅವನನ್ನು ಕಂಡರೆ ಹಳ್ಳಿಯ ದುಃಖ ರೋಗ ದಾರಿದ್ರ್ಯಗಳೆಲ್ಲ ಮೈವೆತ್ತಂತೆ ತೋರುತ್ತಿತ್ತು.

ರಾಮಯ್ಯನು "ಅವನಲ್ಲಿ ಹೋದನೋ? ಯಾಕೋ ಇಷ್ಟು ಹೊತ್ತಾಯಿತು?" ಎಂದನು.

"ಎಂಥದು ಹೇಳಿ ಹೇಳಿ, ಈ ಬಿಸಿಲಾಗೆ ಕಾಲೇ ಬರಾದಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಪಯ್ಯಾ, ಈ ಟ್ರಂಕಾಗೆ ಏನಿಟ್ಟೀರಿ? ಕಬ್ಬಿಣಾ ನೆಂಗ್ಲೆಗೆ ಆಗ್ತದೆ!"

"ಪುಸ್ತಕ ಕಣೋ!"

"ಕಾಗ್ಗೆ ಕೂಡ ಇಷ್ಟು ಭಾರಾನೆ? ಇದನ್ನೆಲ್ಲಾ ಹ್ಯಾಂಗೋದುತ್ತೀರೋ ಏನೋ? ಒಂದು ಗಳಿಗೆ ಹೊರಾಕಾಗಲ್ಲಾ ನನ್ನಿಂದ."

ರಾಮಯ್ಯನಿಗೆ ನಗು ಬಂದು ಹೂವಯ್ಯನ ಕಡೆ ನೋಡಿದನು. ಅವನೂ ನಗುತ್ತಿದ್ದನು.

ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ನಿಂಗ ಹೊಳೆಯಿಂದ ಬರುವ ಕಿರುದಾರಿಯ ಕಡೆಗೆ ನೋಡುತ್ತ " ಅಕೊಳ್ಳಪ್ಪಾ ಬಂದ್ರಲ್ಲಾ!" ಎಂದನು.

ಪುಟ್ಟಣ್ಣನು ಮತ್ತೊಂದು ಟ್ರಂಕನ್ನು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ಸಾವಕಾಶವಾಗಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದನು. ಎಣ್ಣೆಗಪ್ಪಿನ ಮನುಷ್ಯ. ತಲೆಯಲ್ಲೊಂದು ಕರಿಯ ಹಾಸನದ ಟೋಪಿ. ಅದರೊಳಗೆ ಕ್ರಾಪಾಗಲಿ ಜುಟ್ಟಾಗಲಿ ಯಾವುದೂ ಇದ್ದಂತೆ ತೋರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಹುಡುಕಿದ್ದರೆ ಬೇಕಾದಷ್ಟು ಎಣ್ಣೆಜಿಡ್ಡು ಸಿಕ್ಕುತ್ತಿತ್ತು! ಗುಂಡಿಗಳಿದ್ದರೂ ಸೆಕೆಗಾಗಿ ತೆರೆದಿದ್ದ ಅಂಗಿ ಒಳಗಿದ್ದ ಕೊಳಕು ಷರ್ಟನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಆ ಷರ್ಟು ಹೊಲಿಸುವಾಗ ಜಾತಿಯಲ್ಲಿ ಬಿಳಿಯದಾಗಿದ್ದರೂ ಕ್ರಮೇಣ ಜಾತಿಗಟ್ಟು ಬಿಳಿಯದೂ ಅಲ್ಲ ಕಪ್ಪೂ ಅಲ್ಲವಾಗಿತ್ತು. ಅವನು ಸುತ್ತಿದ್ದ ಅಡ್ಡ ಪಂಚೆಯೇನೋ ಕಾಲಿನ ತುದಿಯವರೆಗೂ ಇತ್ತು. ಆದರೆ ಅದೂ ಬಿಳಿದು ಎನಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಪ್ರಯತ್ನಪಡುತ್ತಿದ್ದಿತೇ ಹೊರತು ಬಿಳಿಯದಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಅವನನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಉಡುಪಿನಲ್ಲಾಗಲಿ ಮುಖಭಂಗಿ ರೀತಿ ನೀತಿಗಳಿಲ್ಲಾಗಲಿ ಯಾರೂ ಸೇವಕನೆಂದು ಹೇಳುವಹಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಮುಖವು ಕಪ್ಪಿಗೆ ಗಟ್ಟಿಮುಟ್ಟಾಗಿದ್ದು ಆ ದಿನ ತಾನೇ ಕ್ಷೌರಮಾಡಿಕೊಂಡಿತ್ತು. ಎದೆ ಅಗಲವಾಗಿ, ಮೈಕಟ್ಟು ಬಲವಾಗಿ, ಒಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಭಟನಾ ಮೂರ್ತಿಯಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದನು. ಅವನನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ತ್ರಿಕೋಣದ ನೆನಪಾಗುತ್ತಿದ್ದಿತೆ ಹೊರತು ವೃತ್ತದ ನೆನಪಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಸ್ವಾಭಾವದಲ್ಲಿ ಚಕ್ರದಂತೆ ಉರುಳಿಕೊಂಡು ಹೋಗುವವನೇ ಹೊರತು ತ್ರಿಕೋಣದಂತೆ ಅಡಿಗಡಿಗೆ ಬೀಳುವಂತಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವನ ವಯಸ್ಸು ಸುಮಾರು ಮೂವತ್ತೈದು ಎಂದು ಊಹಿಸಬಹುದಾಗಿತ್ತು.

ಹೂವಯ್ಯನನ್ನಾಗಲಿ ರಾಮಯ್ಯನನ್ನಾಗಲಿ "ಪುಟ್ಟಣ್ಣ ಯಾರು?" ಎಂದ ಕೇಳಿದ್ದರೆ ಹೇಳಲು ಅವರಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಕಷ್ಟವೇ ಆಗುತ್ತಿತ್ತು. ಒಂದು ವೇಳೆ ಹೇಳಿದ್ದರೆ ಬಹುಶಃ "ನಮ್ಮ ಮನೆಯಲ್ಲಿದ್ದಾನೆ." ಅಥವಾ "ನಮ್ಮ ಜಾತಿ" ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರೋ ಏನೋ? ಏಕೆಂದರೆ ಅವನು ಬಂಧುವೂ ಆಗಿರಲಿಲ್ಲ; ಸೇವಕನೂ ಆಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಹೊರಗಿನವರು ಯಾರಾದರೂ ಕೇಳಿದ್ದರೆ ಬಹುಶಃ "ಅವನೊಬ್ಬ ಗಟ್ಟಿಗನಾದ ಬೇಟೆಗಾರ" ಎನ್ನಬಹುದಾಗಿತ್ತು. ಅವನಿಗೆ ಕೋವಿ ಕೆಲಸ, ಕಬ್ಬಿಣದ ಕೆಲಸ, ಬಡಗಿ ಕೆಲಸ, ಬೆತ್ತದ ಕೆಲಸ, ಇತ್ಯಾದಿ ಹತ್ತಾರು ಕಸಬುಗಳು ತಿಳಿದಿದ್ದುವು. ಆದರೆ ಯಾವುದನ್ನೂ ಸಂಪಾದನೆಗಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಂಡವನೇ ಅಲ್ಲ. ಆತನಿಗೆ ದುಡ್ಡು ಬೇಡವಾಗಿತ್ತು ಎಂದಲ್ಲ; ಅವನೊಂದು ತರಹದ ವಿರಾಮ ಮೂರ್ತಿ. ಕಠಿಣವಾಗಿ ಮಾತಾಡುವವರು ಅವನನ್ನು ಶುದ್ಧ ಸೋಮಾರಿ ಎಂದೂ ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವನಿಗೆ ಮದುವೆಯಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಮನೆ ಮಠ ಗಡ್ಡೆ ಗಿಡ್ಡೆ ಒಂದೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಹೂವಯ್ಯನು ಅವನನ್ನು ವಿನೋದಕ್ಕಾಗಿ " ಕಾಡು ಫಕೀರ" ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದನು. ಹೂವಯ್ಯ ರಾಮಯ್ಯರಿಗೆ...ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಹೂವಯ್ಯನಿಗೆ ರಜಾ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮನೆಗೆ ಬಂದಾಗಲೆಲ್ಲ ಪುಟ್ಟಣ್ಣನೇ ಬೇಟೆಯಲ್ಲಿ ಸಹಕಾರಿಯಾಗುತ್ತಿದ್ದನು. ಅವನು ಕಾಣದ ಕಾಡಿರಲಿಲ್ಲ; ಹೊಡೆಯದ ಮೃಗವಿರಲಿಲ್ಲ; ಮಾಡದ ಸಾಹಸವಿರಲಿಲ್ಲ.

ಪುಟ್ಟಣ್ಣನು ಸಮೀಪನಾಗುತ್ತಲೆ ಹೂವಯ್ಯನು ನಗುನಗುತ್ತ " ಏನು ಮಾಡುತ್ತಾ ಕೂತಿದ್ದೆಯೋ ಹೊಳೆಯ ಮಧ್ಯೆ ಇಷ್ಟು ಹೊತ್ತು? ನಾವಿನ್ನು ಮನೆ ಸೇರುವುದು ಯಾವಾಗ? ಈಗಾಗಲೆ ಹನ್ನೆರಡು ಗಂಟೆ ಹೊಡೆದು ಹೋಯ್ತು. ಹೊಟ್ಟೆಗೆ ಬೇರೆ ಬೆಂಕಿ ಬಿದ್ದಂತಾಗಿದೆ" ಎಂದನು.

ಪುಟ್ಟಣ್ಣ ಹಲ್ಲು ಬಿಡುತ್ತ "ಅದಕ್ಕೇನು? ದಾರಿಮೇಲೆ ನೆಂಟರು ಮನೆಗಳಿಗೆ ಬರಗಾಲವೇನು ನಿಮಗೆ?" ಎಂದನು.

ಹೂವಯ್ಯ "ಸರಿ. ಸರಿ; ನಿನಗೇನು? ಕಾಡು ಫಕೀರ! ಎಲ್ಲಂದರಲ್ಲಿ ಕೂಳು ತಿಂದು ಮಲಗಿಬಿಡುತ್ತೀಯೆ" ಎಂದು, ರಾಮಯ್ಯನ ಕಡೆಗೆ ತಿರುಗಿ "ಹೌದು, ರಾಮು, ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಮುತ್ತಳ್ಳಿ ಸಿಕ್ಕುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲಿ ಊಟ ಕತ್ತರಿಸಿಕೊಂಡೆ ಹೋಗಿಬಿಡೋಣ"

ಎಂದನು.

ರಾಮಯ್ಯ "ಯಾರಾದರೂ ಸಿಕ್ಕಿ ಕರೆದರೆ ಹೋಗೋಣ. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ನೆಟ್ಟಗೆ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿಬಿಡೋಣ" ಎಂದು ತನ್ನ ಕೈಲಿದ್ದ ಗಡಿಯಾರವನ್ನು ನೋಡಿಕೊಂಡು " ಈಗೇನು ಹನ್ನೆರಡು ಗಂಟೆ ಎರಡು ಗಂಟೆಗೆ ಮನೆಗೆ ಹೋಗುತ್ತೇವೆ.... ನಿಂಗಾ, ಗಾಡಿ ಜೋರಾಗಿ ಬಿಡಬೇಕು" ಎಂದನು.

ಎತ್ತುಗಳನ್ನು ನೊಗಕ್ಕೆ ಕಟ್ಟಿ ಆಗಲೇ ಸಿದ್ಧನಾಗಿ ನಿಂತಿದ್ದ ನಿಂಗನ " ಆಗಲಿ ನನ್ನೊಡೆಯ, ರೈಲು ಹೋದ್ದಾಂಗೆ ಹೋದರೆ ಸೈಯಲ್ಲಾ! ನಿಮಗ್ಯಾಕೆ? ಗಾಡಿ ಹತ್ತಿ ನಾಗಾಲೋಟ ಓಡಿಸ್ತೀನಿ. ನೋಡಬೈದಂತೆ ಆಮೇಲೆ" ಎಂದು ಎತ್ತಿನ ಭುಜವನ್ನು ಚಪ್ಪರಿಸಿದನು.

"ಮಾರಾಯ, ನಿನ್ನ ರೈಲು ಬೇಡ, ಮೋಟಾರು ಬೇಡ! ಸದ್ಯ ಗಾಡಿ ಚರಂಡಿಗೆ ಮಗುಚಿಕೊಳ್ಳದಂತೆ ಹೊಡಕೊಂಡು ಹೋಗು. ಏನು ಒಂದು ಅರ್ಧಗಂಟೆ ಹೊತ್ತಾಗಿ ಹೋದರೂ ಚಿಂತೆಯಿಲ್ಲ" ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತ ಪುಟ್ಟಣ್ಣನು ಗಾಡಿಯ ಹಿಂಭಾಗದಿಂದ ಟ್ರಂಕನ್ನು ಒಳಗಿಟ್ಟನು. ಮೊದಲು ರಾಮಯ್ಯ; ಆಮೇಲೆ ಹೂವಯ್ಯ; ಕಡೆಗೆ ಪುಟ್ಟಣ್ಣ ಗಾಡಿ ಹತ್ತಿದರು. ನಿಂಗ ಲೊಚಗುಟ್ಟುತ್ತ ಗಾಡಿಯ ಕತ್ತರಿಯ ಮೇಲೆ ನೆಗೆದನು. ಎತ್ತುಗಳು ಕೊರಳ ಕಿರುಗಂಟೆಗಳ ಟಿಂಟಿಯ ದನಿಯೊಡನೆ ಭರದಿಂದ ಸಾಗಿದುವು. ಗಾಡಿಯ ನೆಳಲು ಕುರುವಳಿಯ ಕಿರುಪೇಟೆಯ ಕೆಂಬಾದಿ ಬಣ್ಣದ ಬೀದಿಯಲ್ಲಿ ಗಾಡಿಯ ಅಡಿಯಲ್ಲಿಯೆ ಮಸಿಯ ಮುದ್ದೆಯಾಗಿ ಎತ್ತಿನ ನೆಳಲೊಡನೆ ಸಾಗಿತು.

ರಸ್ತೆಯಲ್ಲಿ ಶನಿ

ಹಿಂದಿನ ದಿನ ಕಾರ್ಯಾರ್ಥವಾಗಿ ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದ ಸೀತೆ ಮನೆ ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರು ಮರುದಿನ ತಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಲೆಂದು ಕಲ್ಲುಸಾರವನ್ನು ದಾಟುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಟ್ರಂಕು ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದ ನಿಂಗ ಪುಟ್ಟಣ್ಣರನ್ನು ಸಂಧಿಸಿದರು. ವಿಚಾರಸಲಾಗಿ ಕಾನೂರು ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರ ಮಗ ರಾಮಯ್ಯನೂ ಅವರಣ್ಣನ ಮಗ ಹೂವಯ್ಯನೂ ಮೈಸೂರಿನಿಂದ ಬೇಸಗೆ ರಜಾಕ್ಕೆ ಬಂದಿದ್ದಾರೆಂದೂ, ಅವರನ್ನು ಮನೆಗೆ ಕರೆದೊಯ್ಯಲು ಗಾಡಿ ಕಳುಹಿಸಿದ್ದಾರೆಂದೂ ಗೊತ್ತಾಯಿತು. ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರಿಗೂ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರಿಗೂ ಕೆಲವು ತಿಂಗಳ ಹಿಂದೆ ಒಬ್ಬ ಕೂಲಿಯಾಳಿನ ಸಲುವಾಗಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಮನಸ್ತಾಪವಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಸೀತೆಮನೆಗೂ ಕಾನೂರಿಗೂ ಇದ್ದ ನಂಟರ ಬಳಕೆ ತಪ್ಪಿಹೋಗಿತ್ತು. ಹೂವಯ್ಯನ ತಾಯಿ ತಮ್ಮ ಹೆಂಡತಿಯ ಅಕ್ಕನಾದುದರಿಂದ ಅವನ ಯೋಗಕ್ಷೇಮವನ್ನೇನೂ ವಿಚಾರಿಸಿದರು. ಅವನನ್ನು ನೋಡಲು ಅವರ ಮನಸ್ಸು ತವಕಪಟ್ಟರೂ ಅದನ್ನು ಬಿಗಿಹಿಡಿದು. ಹೊಳೆಯಿಂದ ನೇರವಾಗಿ ಕುರುವಳಿಯ ರಸ್ತೆಗೆ ಸೇರುವ ಕಾಲು ಹಾದಿಯಲ್ಲಿ ಮುಂದೆಹೋದರು. ಸೀತೆಮನೆಗೆ ಹೋಗಲು ಕಾನೂರಿನ ಬಳಿಯಲ್ಲಿಯೆ ಹಾದುಹೋಗಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಆದ್ದರಿಂದ ಗಾಡಿಯ ಮೇಲೆ ಬನ್ನಿ ಎಂದು ಪುಟ್ಟಣ್ಣ ಕರೆದಿದ್ದರೂ ಯಾರೋ ಅವರು ಆತನಿಗೆ ಕುಂಟು ಕಾರಣ ಹೇಳಿ ಮುಂದೆ ಸಾಗಿದ್ದರು. ಅವರೊಡನೆ ಮಾತಾಡುತ್ತಿದ್ದದರಿಂದಲೇ ಪುಟ್ಟಣ್ಣ ಗಾಡಿಯ ಬಳಿಗೆ ಬರಲು ಹೊತ್ತಾದುದು. ಹೂವಯ್ಯ ರಾಮಯ್ಯರು ಸಿಂಗಪ್ಪ ಗೌಡರನ್ನು ಕಲ್ಲುಸಾರ ದಾಟಿ ಬರುವಾಗ ದೂರದಿಂದಲೇ ಕಂಡಿದ್ದರೂ ಯಾರೋ ಏನೋ ಎಂದು ಸುಮ್ಮನಾಗಿದ್ದರು. ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರು ಎಂದು ಗೊತ್ತಾಗಿದ್ದರೆ ಬಹುಶಃ ಇಬ್ಬರೂ ಅವರಿಗೆ ಸ್ವಾಗತಬಯಸಿ ಗಾಡಿಯಲ್ಲಿ ಕೂತುಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಏಕೆಂದರೆ, ಮೈಸೂರಿನಲ್ಲಿದ್ದ ಅವರಿಗೆ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರಿಗೂ ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರಿಗೂ ಹೊಸದಾಗಿ ಬಂದೊದಗಿದ್ದ ವೈಮನಸ್ಸಿನ ವಿಚಾರ ತಿಳಿದಿರಲಿಲ್ಲ. ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರು ಭಾರತ ರಾಮಾಯಣ ಮೊದಲಾದುವುಗಳನ್ನು ಓದುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದಲೂ. ಬಹಳ ಸರಸ ಪ್ರಕೃತಿಯವರಾಗಿದ್ದುದರಿಂದಲೂ, ಬಾಲ್ಯದಿಂದಲೂ ರಾಮಯ್ಯ ಹೂವಯ್ಯರಿಗೆ ಅವರನ್ನು ಕಂಡರೆ ಅಕ್ಕರೆ. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಹಿರಿಯರಾಗಿದ್ದರೂ ಅವರನ್ನು ಏಕವಚನದಲ್ಲಿ ಮಾತಾಡಿಸುತ್ತಿದ್ದರು.

ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರು ಕೊಪ್ಪಕ್ಕೆ ಹೋಗುವ ರಸ್ತೆಯಲ್ಲಿ ಎರಡು ಫರ್ಲಾಂಗು ನಡೆದಿದ್ದರು. ಬಿಸಿಲ ಬೇಗೆಗೆ ಅವರು ಸೂಡಿದ್ದ ಕೊಡೆಯೂ ಕಾದು ಅವರಿಗೆ ಬಹಳ ಆಯಾಸವಾಯಿತು. ಬೆಳಗ್ಗೆ ಹೋಟಲಿನಲ್ಲಿ ತಿಂದಿದ್ದ ತಿಂಡಿಯೆಲ್ಲ ಕರಗಿಹೋಗಿ ಹಸಿವೂ ಹೆಚ್ಚಾಯಿತು.

ರಸ್ತೆಯ ನುಣ್ಣನೆ ಕೆಂಧೂಳಂತೂ ಸುಡುವಂತೆ ಕಾದು ಅವರ ಮುಂಗಾಲಿನವರೆಗೂ ಹಾರುತ್ತಿತ್ತು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಅವರು ಉಟ್ಟಿದ್ದ ಕಚ್ಚೆ ಪಂಚೆಯನ್ನು ಮೊಳಕಾಲಿನ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಎತ್ತಿ ಕಟ್ಟಿದ್ದರು. ಕೂದಲು ತುಂಬಿದ್ದ ಎದೆ ಕಾಣುವವರೆಗೂ ಕೋಟು ಷರ್ಟುಗಳ ಗುಂಡಿಗಳನ್ನು ಬಿಚ್ಚಿ ತೆರೆದಿದ್ದರು. ಒಂದು ಸಾರಿ ಪುಟ್ಟಣ್ಣ ಕರೆದಾಗ ಹೋಗಿದ್ದರೆ ಗಾಡಿಯಲ್ಲಿ ಯೆ ಕೂತುಕೊಂಡು ಹೋಗಬಹುದಾಗಿತ್ತು ಎಂದು ಎಣಿಸಿದರು. ಒಡನೆಯೆ ಅದನ್ನು ನಾಚಿಕೆಗೇಡೆಂದು ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಅಟ್ಟಿಬಿಟ್ಟರು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಹಿಂದೆ ದೂರದಲ್ಲಿ ಗಾಡಿಯ ಮತ್ತು ಎತ್ತಿನ ಗಂಟೆಗಳ ಸದ್ದು ಕೇಳಿಸಿತು. ಹಿಂದಿರುಗಿ ನೋಡಿ. ಕಾನೂರಿನ ಗಾಡಿಯೆಂದರಿತು ಗಾಡಿಯಲ್ಲಿರುವವರಿಗೆ ತಮ್ಮ ಆಯಾಸ ಪ್ರದರ್ಶನ ಮಾಡುವುದು ಗೌರವಕ್ಕೆ ಕಡಿಮೆ ಎಂದು ಭಾವಿಸಿ. ಬೇಗಬೇಗನೆ ನಡೆಯ ತೊಡಗಿದರು.

ಗಾಡಿಯಲ್ಲಿ ಮುಂದೆ ಕುಳಿತಿದ್ದ ರಾಮಯ್ಯನು ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರನ್ನು ನೋಡಿದನು. ಪುಟ್ಟಣ್ಣನೊಡನೆ ಬೇಟೆಯ ವಿಚಾರವಾಗಿಯೂ ಮನೆಯ ನಾಯಿಗಳ ವಿಚಾರವಾಗಿಯೂ ಕುತುಹಲ ಉತ್ಸಾಹಗಳಿಂದ ಮಾತಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಹೂವಯ್ಯನು ಅವರನ್ನು ಕಾಣಲಿಲ್ಲ.

“ಅದು ಯಾರೋ, ಅಲ್ಲಿ ಹೋಗುವವರು? ನಡಿಗೆ ನೋಡಿದರೆ ಸಿಂಗಪ್ಪ ಕಕ್ಕಯ್ಯನಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ” ಎಂದನು ರಾಮಯ್ಯ.

ಹೂವಯ್ಯನು ತಟಕ್ಕನೆ ನಿಮಿರಿ, ತಿರುಗಿ ನೋಡಿ ಸಂತೋಷದಿಂದ ” ಮತ್ತೆ ಯಾರು? ಅವನೇ ಇರಬೇಕು!” ಎಂದನು.

“ಅವರೇ ಹೌದು. ನಮ್ಮ ಜೋತೇಲಿ ಹೊಳೆ ದಾಟಿದರು. ಗಾಡಿ ಇದೆ ಬನ್ನಿ ಅಂದರೆ ಬರಲಿಲ್ಲ” ಎಂದ ಪುಟ್ಟಣ್ಣನು ಅವರು ಬರಲಿದ್ದಿದ್ದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವನ್ನು ಹೇಳಲು ತೊಡಗುತ್ತಿದ್ದನು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ರಾಮಯ್ಯನು ಕೈಚಪ್ಪಾಳೆ ಹೊಡೆದು” ಓ ಸಿಂಗಪ್ಪ ಕಕ್ಕಯ್ಯಾ, ನಿಲ್ಲೋ ನಿಲ್ಲೋ” ಎಂದು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಕೂಗಿದನು. ಕೂಗು ಕೇಳಿಸಿದರೂ ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರು ನಿಲ್ಲದೆ ಹತ್ತು ಹೆಜ್ಜೆ ಮುಂದೆ ಸರಿದರು. ಒಡನೆಯೆ ಹೂವಯ್ಯನ ರಾಮಯ್ಯ ಇಬ್ಬರೂ ಕೂಗಿ ಕರೆಯತೊಡಗಿದರು. ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರು ತನಗೂ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರಿಗೂ ಮನಸ್ತಾಪವಾದರೆ ಹುಡುಗರು ನನಗೇನು ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ ಎಂದು ಉದಾರಾಲೋಚನೆ ಮಾಡಿ ನಿಂತರು. ಆ ಔದಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಸೂರ್ಯದೇವನೂ ಬಹುಮಟ್ಟಿಗೆ ಕಾರಣನಾಗಿದ್ದಿರಬಹುದು.

ವೇಗವಾಗಿ ದೌಡಾಯಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಗಾಡಿ ಅವರ ಬಳಿಬಂದು ನಿಂತಿತು. ಎಂಟು ಖುರಗಳಿಂದಲೂ ಎರಡು ಚಕ್ರಗಳಿಂದಲೂ ಕೆದರಿ ಮೇಲೆದ್ದ ಕೆಮ್ಮಣ್ಣು ಧೂಳಿ ಮೂಗಿಲು ಮುಗಿಲಾಗಿ ಗಾಡಿಯ ಒಳಗೂ ಹೊರಗೂ ತುಂಬಿಹೋಯಿತು. ನಿಂಗನು ಓಡುತ್ತಿದ್ದ ಎತ್ತಗಳ ಮೂಗುದಾರದ ನೇಣನ್ನು ಬಲವಾಗಿ ಜಗ್ಗಿ ಎಳೆದು ನಿಲ್ಲಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಅವುಬಿಟ್ಟೆಂದು ಏದುತ್ತ ನಿಂತುವು. ಮೂಗಿನಲ್ಲಿ ಬಲವಾಗಿ ಉಸಿರಾಡುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ ಅಳ್ಳೆಗಳು ಹಿಂದಕ್ಕೂ ಮುಂದಕ್ಕೂ ತಿದಿಯೊತ್ತಿದಂತೆ ಆಡುತ್ತಿದ್ದವು. ಎತ್ತಿನ ಗಂಟೆಯ ಸದ್ದು ನಿಲ್ಲಲು ಅರುಗಾಗಿದ್ದ ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರು ಗಾಡಿಯ ಮುಂದೆ ಬಂದರು. ಅವರ ಕೊಡೆಯನ್ನೂ ಉಡುಪನ್ನೂ ನೋಡಿ ಎತ್ತುಗಳು ಬೆಚ್ಚಿದುದರಿಮದ ಪುನಃ ಗಾಡಿಯ ಹಿಂದುಗಡೆ ಹೋದರು.

“ಏನು ಮಾರಾಯ, ಎಷ್ಟು ಕರೆದರೂ ಕೇಳಿಸುವುದಿಲ್ಲವೇ? ಈ ಬಿಸಿಲಿನಲ್ಲೇನು ರಣಪಿಶಾಚಿ ಹೋದಹಾಗೆ ಒಬ್ಬನೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದೀಯ!”

“ಯಾರು? ಹೂವಯ್ಯನೇ! ನಮಸ್ಕಾರ!” ಎಂದರು ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರು. ಅವರ ಒರಚುಗಣ್ಣು ಹೂವಯ್ಯನನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದರೂ ರಾಮಯ್ಯನನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದ ಹಾಗಿತ್ತು.

“ನಮಸ್ಕಾರ ಆಮೇಲೆ! ಮೊದಲು ಗಾಡಿ ಹತ್ತು!” ಎಂದನು ರಾಮಯ್ಯ, ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರು ತನ್ನ ಕಡೆ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆಂದು ಭಾವಿಸಿ.

“ನೀವೇ ಗಾಡಿ ತುಂಬಾ ಇದ್ದೀರಿ. ಪರ್ವಾಇಲ್ಲ. ನಾನು ನಡಕೊಂಡೇ ಬರ್ತೀನೀ” ಎಂದರು ನಗುನಗುತ್ತ ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರು.

ರಾಮಯ್ಯನು “ನಿನಗೇನು ಹುಚ್ಚೋ? ಮೊದಲು ಗಾಡಿ ಹತ್ತು, ಹೊತ್ತಾಯ್ತು. ಹೊಟ್ಟೆಗೆ ಬೆಂಕಿ ಬೇರೆ ಬಿದ್ದಿದೆ!” ಎಂದನು.

ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರು “ಆಗಲಿ ಮಾರಾಯ” ಎಂದು ಕೊಡೆಯನ್ನು ಮಡಿಸಿದರು. ಪುಟ್ಟಣ್ಣ ಅದನ್ನು ಕೈಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲು ಮೆಟ್ಟುಗಳನ್ನು ಕಳಚಿ ಗಾಡಿಯ ಹುಲ್ಲಿನಲ್ಲಿ ಹುದುಗಿಸಿಟ್ಟು ಗಾಡಿ ಹತ್ತಿದರು. ಗಾಡಿ ಹೊರಟಿತು.

ಹೂವಯ್ಯನು ಧೂಳೀಮಯವಾಗಿದ್ದ ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರ ಕಾಲುಗಳನ್ನು ನೋಡಿ “ಕಕ್ಕಯ್ಯ, ಜಮಖಾನವೆಲ್ಲ ಕೊಳೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಅದನ್ನು ಮಡಿಸಿ ಹುಲ್ಲಿಗೆ ಕಾಲು ತಿಕ್ಕಿದರೆ ವಾಸಿ” ಎಂದನು. ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರು ಹಾಗೆಯೆ ಮಾಡಿ ನೆಮ್ಮದಿಯಾಗಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡರು. ರಾಮಯ್ಯನು “ಏನು ಮಾರಾಯ ಎಷ್ಟು ಕೂಗಿದರೂ ಕೇಳಿಸಲೇ ಇಲ್ಲವೇ?” ಎಂದನು.

“ಹೌದು! ನಿಮ್ಮ ಎತ್ತುಗಳಿಗೆ ಇನ್ನೂ ಎರಡು ಗಂಟೆ ಸರ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕಟ್ಟಿ, ಆಗ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕೇಳಿಸ್ತದೆ. ಆ ಗಂಟೆ ಗಲಾಟೆಯಲ್ಲಿ ಕದನಿ ಹೊಡೆದರೂ ಸಹ ಕೇಳಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಕೂಗಿದರೆ ಹ್ಯಾಗೆ ಕೇಳಿಸೀತು?” ಎಂದ ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರು ತಮಗೂ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರಿಗೂ ಆದ ವ್ಯವಹಾರ ಹುಡುಗರಿಗೆ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ ಎಂದು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಮನಗಂಡರು.

ಹೂವಯ್ಯನು “ಆಗ ಹೊಳೆ ದಾಟುವಾಗ ಪುಟ್ಟಣ್ಣ ಕರೆದರೆ ಬರಲಿಲ್ಲವಂತೆ ನೀನು! ಅದೇಕೆ ಹಾಗೆ ಮಾಡಿದೆ? ನಾವು ಸುಮ್ಮನೆ ಗಾಡಿ ಹೊಡೆದುಕೊಂಡ ಹೋಗಿ, ನಿನ್ನನ್ನು ಬಿಸಿಲಿನಲ್ಲಿ ನಡೆಸಬೇಕಾಗಿತ್ತು” ಎಂದು ನಕ್ಕನು. ವ್ಯವಹಾರದ ವಿಚಾರ ಗೊತ್ತಿದ್ದರೆ ಹೂವಯ್ಯ ಖಂಡಿತವಾಗಿಯೂ ಹಾಗೆ ಮಾತಾಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ.

ಅದನ್ನರಿತು ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರು “ನೀವು ಬರುವುದು ಹೊತ್ತಾಗುತ್ತದೆ ಎಂದು ನಾನು ಮುಂದೆ ಹೊರಟುಬಿಟ್ಟೆ” ಎಂದು ಪುಟ್ಟಣ್ಣನ ಕಡೆ ನೋಡಿದರು. ಪುಟ್ಟಣ್ಣನು ಮುಗುಳು ನಗುತ್ತಿದ್ದನು.

ನಿಂಗನು ತನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿ ಯಾವ ಮಾತನ್ನೂ ಆಡದೆ ಇದ್ದನು. ಹೂವಯ್ಯ ರಾಮಯ್ಯರು ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರು ಕೇಳಿದ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಉತ್ತರವಾಗಿ ಮೈಸೂರು, ಬೆಂಗಳೂರು, ಬೇಸಗೆ ರಜಾ, ಇತ್ಯಾದಿ ನಾನಾ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸತೊಡಗಿದರು. ಪುಟ್ಟಣ್ಣನು ಅವರ ಮಾತು ಕತೆಗಳನ್ನು ಆಲಿಸುತ್ತ, ನಡುನಡುವೆ ಏನಾದರೊಂದು ಪ್ರಶ್ನೆ ಕೇಳುತ್ತ ಎಲೆಯಡಕೆ ಹಾಕಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದ್ದನು. ಗಾಡಿಯ ಹಿಂಭಾಗದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿದ್ದುದರಿಂದ ಹೊಗೆಸೊಪ್ಪು ಹಾಕಿದ ತಾಂಬೂಲವನ್ನು ಪದೇ ಪದೇ ಉಗುಳಲು ಅವನಿಗೆ ಬಹಳ ಅನುಕೂಲವಾಗಿತ್ತು. ಅವನು ಎರಡು ಮೂರು ನಿಮಿಷಗಳಿಗೊಂದಾವರ್ತಿ ಪಿಚ್ಚನ್ನೆ ಉಗುಳಲು ಆ ರಕ್ತಾರಣ ಲಾಲಾಜಲಪಿಂಡವು ಹನಿಹನಿಯಾಗದೆ ಧಾರೆಧಾರೆಯಾಗದೆ ಮುದ್ದೆ ಮುದ್ದೆಯಾಗಿ ನೆಗೆದು ರಸ್ತೆಯ ಕೆಂಧೂಳಿಯನ್ನು ತಾಗಿದ ಕೂಡಲೆ ಇಂಗಿಹೋಗಿ ಸಣ್ಣ ಸಣ್ಣ ಕೆಂಪು ಮಣ್ಣಿನ ಉಂಡೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ರಸ್ತೆಯಲ್ಲಿ ಚಕ್ರಗಳ ಸಮದೂರವಾದ ಸ್ಫುಟವಾದ ಅವಿಚ್ಛಿನ್ನ ರೇಖಾಮುದ್ರೆ ಗಾಡಿ ಚಲಿಸಿದಂತೆಲ್ಲ ಅದನ್ನು ಸರ್ಪಗಮನದಿಮದ ಹಿಂಬಾಲಿಸುವಂತಿತ್ತು.

ಬೇಸಗೆಯ ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ ಸೂರ್ಯನ ತಪ್ಪ ತಾಮ್ರ ಬಿಂಬವು ಕಠೋರ ನಿಷ್ಕಾರುಣ್ಯದಿಂದ ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಪ್ರಖರ ಕಿರಣವರ್ಷದಲ್ಲಿ ದಟ್ಟವಾಗಿ ಕಾಡು ಬೆಳೆದು ತೆರೆತೆರೆಯಾಗಿ ಹಬ್ಬಿದ್ದ ಮಲೆನಾಡಿನ ಬೆಟ್ಟಗುಡ್ಡಗಳು ಆಯಾಸದಿಮದ ಮೂರ್ಛೆಗೊಂಡಂತೆ ಶ್ಯಾಮಲ ನಿद्रಾಸಕ್ತವಾಗಿದ್ದವು. ಧೂಳುಗಂಪಿನ ರಸ್ತೆ ಸಹ್ಯಾದ್ರಿಯ ಅರಣ್ಯದೇವಿಯ ಮಹಾಮಸ್ತಕದ ಸುದೀರ್ಘವಾದ ಬೈತಲೆಯ ಸರಳ ವಕ್ರ ವಿಮೋಕ್ಷತ ರೇಖಾವಿನ್ಯಾಸದಂತೆ ಮೆರೆದಿತ್ತು. ರಸ್ತೆಯಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ತಂತಿಕಂಬಗಳಿದ್ದು ಬಾನಿಗೆದುರಾಗಿ ತಂತಿಯ ಕರಿಯ ಗೆರೆ ಕಂಬದಿಂದ ಕಂಬಕ್ಕೆ ಪ್ರವಹಿಸಿ ಓಡುವಂತಿತ್ತು. ಹೆದ್ದಾರಿಯ ಇಕ್ಕಲಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿ ಸ್ವಚ್ಛಂದ ಕಾನನಶ್ರೇಣಿ ದೃಷ್ಟಿದೂರದವರೆಗೂ ಪಸರಿಸಿತ್ತು. ಯಾವುದೊಂದು ಪ್ರಾಣಿಯ ಸಂಚಾರವೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಆಗಾಗ ನೇರಿಲೆಯ ಪೊದರು ಮರಗಳಲ್ಲಿ ಪಿಕಳಾರ ಹಕ್ಕಿಗಳು ಮಾತ್ರ ಚಿಮ್ಮುತ್ತಿದ್ದುದು ಕಾಣಬರುತ್ತಿತ್ತು. ಆ ಮಟ ಮಟ ಮಧ್ಯಾಹ್ನದಲ್ಲಿ ಅವುಗಳ ಆ ಕಾರ್ಯವೂ ಧೂರ್ತನವಲ್ಲದೆ ಲೀಲೆಯಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವು ಕೂಗುತ್ತಿದ್ದವೋ ಏನೋ? ಆದರೆ ಕೇಳಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಎರಡು ಎತ್ತುಗಳ ಕುತ್ತಿಗೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಸುಮಾರು ನಾಲ್ಕತ್ತು ಐವತ್ತು ಕಿರುಗಂಟೆಗಳು ಇಂಪಾಗಿ ನಾದಗೈದು ಮಹಾರಣ್ಯಮೌನವನ್ನು ಮಧಿಸುತ್ತಿದ್ದವು. ಆ ಹಗಲು, ಆ ಬಿಸಿಲು. ಆ ಕಾಡಿನ ಹಸುರು ಶಾಂತಿ, ಆ ವಿಜನತೆ, ಆ ಗಾಡಿಯ ಡೋಲಾಯಮಾನತೆ, ಆ ಘಂಟಾನಾದದ ಜೋಗುಳದಲಿ

ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಗಾಡಿಯೊಳಗಿದ್ದ ಹಸಿದು ಆಯಾಸಗೊಂಡಿದ್ದ ಜನಗಳು ಮಾತುಬಿಟ್ಟು ತೂಕಡಿಸಲಾರಂಭಿಸಿದ್ದರು. ನಿಂಗನು ಕೂಡ ಅರೆನಿದ್ದೆಯಲ್ಲಿದ್ದನು. ಅವನ ಕೈಲಿದ್ದ ಬಾರುಕೋಲು ತನ್ನ ಚಟುವಟಿಕೆಯನ್ನುಳಿದು ಬಾಗಿತ್ತು. ಅವನ ತಲೆ ಹೆಗಲಮೇಲೆ ಮಲಗಲೆಳಸುತ್ತಿತ್ತು. ಗಾಡಿ ತೂಗಿದಂತೆಲ್ಲ ತೂಗುತ್ತಿತ್ತು. ಆ ಮಹಾ ನಿಶ್ಚಲ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಗಾಡಿಯೊಂದೇ ಚಲಿಸುವ ಕ್ಷುದ್ರವಸ್ತುವಾಗಿತ್ತು.

ಮನೆಯ ಕಡೆಗೆ ಮುಖ ಮಾಡಿದ ಎತ್ತುಗಳಿಗೆ ಹಾದಿಯನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಡಬೇಕಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಸಾರಥಿ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಸುರಕ್ಷಿತವಾಗಿ ಮನೆ ಸೇರುತ್ತವೆ. ಆದರೆ ಇಂದು ಒಂದು ಅಚಾತುರ್ಯ ನಡೆದಿತ್ತು. ನಿಂಗನು ಹೊರಡುವ ಗಡಿಬಿಡಿಯಲ್ಲಿ ಎತ್ತುಗಳಿಗೆ ನೀರು ಕುಡಿಸುವುದನ್ನು ಮರೆತುಬಿಟ್ಟಿದ್ದನು. ಗಾಡಿ ಹದಿನಾಲ್ಕನೇ ಮೈಲು ಕಲ್ಲನ್ನು ದಾಟಿ ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿಯಿಂದ ಒಂದೂವರೆ ಅಥವಾ ಎರಡು ಮೈಲಿ ಹೋಗಿತ್ತು. ಲಚ್ಚನಿಗೆ ಬಹಳ ಬಾಯಾರಿಕೆಯಾಗಿ ನೀರು ಕಂಡರೆ ಸಾಕು ಎನ್ನುವಷ್ಟಾಗಿತ್ತು. ಅನತಿದೂರದಲ್ಲಿ ಹಾದಿಯ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕೆರೆೆಯಿದ್ದು ಅದರ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬಿತ್ತು. ಕೂಡಲೆ ನಡಿಗೆಯನ್ನು ಚುರುಕು ಮಾಡಿತು. ನಂದಿಗೆ ಅಷ್ಟು ಜೋರಾಗಿಯೆ ಕಾಲು ಹಾಕಿತು. ಗಾಡಿಯಲ್ಲಿ ಯಾರಿಗೂ ಬಾಹ್ಯಪ್ರಜ್ಞೆಯಿರಲಿಲ್ಲ. ಏರಿಯೇ ರಸ್ತೆಯಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಕೆರೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಕಡಿದಾಗಿತ್ತು. ಎತ್ತುಗಳು ಒಂದೇ ಸಮನೆ ನೀರಿನ ಕಡೆಗೆ ಭರದಿಂದ ಸಾಗಿದುವು. ಬಲಗಡೆ ಚಕ್ರವು ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರು ಅಪಾಯವೇನೆಂಬುದನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ಅರಿಯದಿದ್ದರೂ "ನಿಂಗಾ! ನಿಂಗಾ! ನಿಂಗಾಂ" ಎಂದು ಕೂಗಿದರು. ಉಳಿದವರೆಲ್ಲ ಎಚ್ಚತ್ತು " ಹೋ ಹೋ ಹೋ" ಎಂದು ಕೂಗಿಕೊಂಡರು. ನಿಂಗನೂ ಎದ್ದು ಮೂಗುದಾರವನ್ನು ಬಲವಾಗಿ ಜಗ್ಗಿ ಎಳೆದನು. ಆದರೆ ಆಗಲೇ ಕಾಲ ಮಿಂಚಿದ್ದುದರಿಂದ ಗಾಡಿ ಉರುಳಿತು. ಏರಿಯ ಕೆಳಭಾಗದಲ್ಲಿದ್ದ ಒಂದು ಕಾಡು ಮಾವಿನಮರಕ್ಕೆ ಕಮಾನು ಡಿಕ್ಕಿ ಹೊಡೆಯಿತು. ನಂದಿಗೆ ಕುತ್ತಿಗೆನೇಣು ಬಿಗಿಯಾಗಿ ಭೋರ್ಗೆಯಲಾರಂಭಿಸಿತು. ಗಾಡಿಯಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರ ಮೇಲೊಬ್ಬರು ಉರುಳಿಬಿದ್ದರು. ಗಾಡಿ ಮರಕ್ಕೆ ತಾಗಿ ನಿಂತಕೂಡಲೆ ಪುಟ್ಟಣ್ಣ, ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರು, ರಾಮಯ್ಯ, ಹೊರಗೆ ಹಾರಿದರು. ನಿಂಗನು ಗಾಡಿಯ ಕತ್ತಿರಿಯಿಂದ ಕೆಳಕ್ಕೆ ನೆಗೆದು, ನಂದಿಯ ಕೊರಳ ಕಣ್ಣಿಯನ್ನು ಬಿಚ್ಚಿ ಬಿಡಿಸಲೆಳಸಿದನು. ಆದರೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ. ನಂದಿ ಮೆಳ್ಳೆಗಣ್ಣು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬುಸುಗುಟ್ಟುತ್ತಿತ್ತು. ನೇಣು ಅದರ ಕುತ್ತಿಗೆಯನ್ನು ಕ್ಷಣಕ್ಷಣಕ್ಕೂ ಬಿಗಿಯುತ್ತಿತ್ತು. ನೇಣನ್ನು ಕೊಯ್ತುಹಾಕಲು ಗಾಡಿಚೀಲದಲ್ಲಿ ಕತ್ತಿ ಹುಡುಕಿದನು. ದುರದೃಷ್ಟದಿಂದ ಅದೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲರೂ ಗಾಬರಿಯಿಂದ ಏನುಮಾಡಲೂ ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಕಡೆಗೆ ಪುಟ್ಟಣ್ಣನು ಒಂದು ದಪ್ಪ ಕಗ್ಗಲ್ಲನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬಂದು ನೊಗಕ್ಕೆ ಬಿಗಿದಿದ್ದ ನೇಣನ್ನು ಜಜ್ಜಿ ಜಜ್ಜಿ ತುಂಡುಮಾಡಿದನು. ನಂದಿ ಕತ್ತನ್ನು ಇಳಿಸಿತು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಗಾಡಿಯ ಒಳಗಡೆಯಿಂದ ಹೂವಯ್ಯನು " ಕಕ್ಕಯ್ಯ ಕಕ್ಕಯ್ಯ, ಅಯ್ಯೋ" ಎಂದು ನರಳುತ್ತಿದ್ದುದು ಕೇಳಿಬಂದು ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರು ಅಲ್ಲಿಗೆ ನುಗ್ಗಿದರು. ಅವನ ಬೆನ್ನುಮೂಳೆ ಟ್ರಂಕಿಗೆ ಬಡಿದು ಉಳುಕಿ ಬಹಳ ನೋವಾಗಿತ್ತು. ಅವನಿಗೆ ಏಳಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಪುಟ್ಟಣ್ಣ ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರು ಸೇರಿ ಅವನನ್ನು ಮೆಲ್ಲಗೆ ಕೆಳಗಿಳಿಸಿದರು. ಆದರೆ ಹೂವಯ್ಯನು ನಿಲ್ಲಲಾರದೆ ರಸ್ತೆಯ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ನೆಲದಮೇಲೆಯೆ ಮಲಗಿದನು.

ರಾಮಯ್ಯನು ತನ್ನ ತಲೆಗೆ ತಗುಲಿದ್ದ ಗಾಡಿಯ ಗೂಟದ ಪೆಟ್ಟಿನಿಂದ ನೋಯುತ್ತಿದ್ದರೂ ಹೂವಯ್ಯನ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ಗಾಬರಿಯಾಗಿ ಅವನ ಬಳಿಗರ ಬಂದು "ಏನಾಯ್ತು ಅಣ್ಣಯ್ಯ?" ಎಂದನು. ಹೂವಯ್ಯನು ಯಾತನಾ ಸೂಚಕವಾದ ಮುಖವಿನ್ನತೆಯಿಂದಲೂ ಧ್ವನಿಯಿಂದಲೂ "ಓಂಕಿನ ಏಣು ಬೆನ್ನು ಮೂಳೆಗೆ ಬಡಿದುಬಿಟ್ಟಿತು." ಎಂದನು. ರಾಮಯ್ಯನು ಹನಿಗಣ್ಣಾಗಿ ಅಣ್ಣನು ಹಾಕಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಷರ್ಟನ್ನು ಎತ್ತಿ ಪೆಟ್ಟಾದ ಸ್ಥಳವನ್ನು ಅವಲೋಕಿಸಿದನು. ಗಾಯವೇನೂ ಆಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಒಂದು ಕಡೆ ಹಸುರುಗಟ್ಟಿ ಸುತ್ತಲೂ ಕೆಂಬಣ್ಣವೇರಿತ್ತು. ಅದನ್ನು ಮೆಲ್ಲಗೆ ನೀವಿದನು. ಹೂವಯ್ಯನು ನೋವನ್ನು ಸಹಿಸಲಾರದೆ "ಅಯ್ಯೋ" ಎಂದು ಕೂಗಿಕೊಂಡನು. ರಾಮಯ್ಯನು ಅಣ್ಣನ ನೋವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಲು ಏನುಬೇಕಾದರೂ ಮಾಡಲು ಸಿದ್ಧನಾಗಿದ್ದನು. ಆದರೆ ಏನು ಮಾಡಲೂ ತೋಚಲಿಲ್ಲ.

ಪುಟ್ಟಣ್ಣ, ನಿಂಗ, ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರು ಮೂವರೂ ಗಾಡಿಯನ್ನು ಎತ್ತಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಅದನ್ನು ರಸ್ತೆಗೆ ತರುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಎತ್ತುಗಳೆರಡೂ ಕೆರೆಯ ಮೂಲೆಯ ಕೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಮೊಳಕಾಲು ಮುಚ್ಚುವವರೆಗೂ ನಿಂತು ಹಾಯಾಗಿ ನೀರನ್ನು ಸೇದಿ ಕುಡಿಯುತ್ತಿದ್ದುವು. ಲಚ್ಚನ ಮೂಗುದಾರದ ನೇಣು ಹಸುರಾದ ಜೊಂಡುಹುಲ್ಲಿನ ಮೇಲೆ ಜೋಲಾಡುತ್ತಿತ್ತು. ಅದರ ನೆರಳು ಬಲಪಕ್ಕದ ಕಡೆಗೆ ಸರಿದು ಅರ್ಧ ನೀರಿನ ಮೇಲೆಯೂ ಅರ್ಧ ಹುಲ್ಲಿನ ಮೇಲೆಯೂ ಮಲಗಿತ್ತು. ಪ್ರತಿಬಿಂಬ ಮಾತ್ರ ನೀರಿನ ಮಾಸುಕನ್ನಡಿಯಲ್ಲಿ ನೇರವಾಗಿತ್ತು. ನಂದಿ ನೀರು ಕುಡಿದು ಹಿಂತಿರುಗಿತು. ಕೆಲವು ಕಪ್ಪೆಗಳು ಚಿಮ್ಮಿ ನೆಗೆದು ದೂರ ಸರಿದುವು.

ಗಾಡಿಯನ್ನೇನೂ ಎತ್ತಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಇಳಿಜಾರು ಕಡಿದಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಆ ಮೂವರ ಬಲವೂ ಅದನ್ನು ರಸ್ತೆಗೆ ನೂಕಲು ಸಾಲದಾಯಿತು. ಬಹಳ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಿ ಬೆವರು ಸುರಿಸಿದರು. ಬಹುಶಃ ಬೇರೆ ಸಮಯದಲ್ಲಾಗಿದ್ದರೆ ಮೂವರ ಶಕ್ತಿಯೇ ಸಾಕಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಆದರೆ ಹಸಿದ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಯಾರುತಾನೆ ಏನು ಮಾಡಿಯಾರು? ಅವರ ಪ್ರಯತ್ನ ವಿಫಲವಾಗುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ಕಂಡು ರಾಮಯ್ಯನೂ ಸಹಾಯಕ್ಕೆ ಹೋದನು. ಆದರೂ ಗಾಡಿ ರಸ್ತೆಗೆ ಏರಿಬರಲಿಲ್ಲ.

ಅಪರಾಹ್ನದ ಸೂರ್ಯನು ಹೊಳೆಯುತ್ತಲೇ ಇದ್ದನು. ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಒಂದೆರಡು ತುಂಡು ಮುಗಿಲು ಸೋಮಾರಿಗಳಂತೆ ಸುತ್ತುತ್ತಿದ್ದವು. ಸಮಸ್ತ ಅರಣ್ಯ ಪ್ರಾಂತವೂ ನಿಶ್ಚಲ ನೀರವವಾಗಿತ್ತು. ಗಾಳಿ ಕೂಡ ಬೀಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಗದ್ದೆಯ ಕೋಗಿನಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡ ಮಾವಿನ ಮರದಡಿಯಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಕಾಲ್ನಡೆಗಳು ಮೇಯುವಂತೆ ತೋರುತ್ತಿತ್ತು. ಮತ್ತೆ ಕೆಲವು ಮಗ್ಗುಲಾಗಿ ನಿಶ್ಚಿಂತಾಲಸ್ಯದಿಂದ ತೂಕಡಿಸುತ್ತ ಮೆಲುಕು ಹಾಕುತ್ತಿದ್ದುವು.

ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಹಾಗೆ ಕೆರೆಯ ಆಚೆದಡದಲ್ಲಿ ದಟ್ಟವಾಗಿದ್ದ ಕಾಡಿನಿಂದ ಯಾರೋ ಕರೆದ ಸದ್ದಾಗಿ ಎಲ್ಲರೂ ಆ ಕಡೆ ನೋಡಿದರು. ಮರಗಳ ನೆಳಲಿನಲ್ಲಿ ಪೊದೆಗಳ ನಡುವೆ ಯಾರೋ ಇಬ್ಬರು ಬರುತ್ತಿದ್ದುದು ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬಿತ್ತು.

ಚೆನ್ನಯ್ಯನ ಮೀನು ಷಿಕಾರಿ

ಮುತ್ತಳಿ ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿಗೆ ಸುಮಾರು ಮೂರು ಮೂರುವರೆ ಮೈಲಿಯ ದೂರದಲ್ಲಿ ಕೊಪ್ಪಕ್ಕೆ ಹೋಗುವ ಸರಕಾರಿ ರಸ್ತೆಯ ಬಲಭಾಗದಲ್ಲಿದ್ದು. ಅಲ್ಲಿಯ ನಾಹುಕಾರರೂ ಪಟೇಲರೂ ಆದ ಶ್ಯಾಮಯ್ಯಗೌಡರ ಹೆಂಚಿನ ಮನೆ ಮರಗಳ ಮರೆಯಲ್ಲಿದ್ದರೂ ರಸ್ತೆಗೆ ಸ್ವಲ್ಪಮಟ್ಟಿಗೆ ಕಾಣುವಂತಿತ್ತು. ರಸ್ತೆಯಿಂದ ಅವರ ಮನೆಗೆ ಸುಮಾರು ಎರಡು ಮೂರು ಫರ್ಲಾಂಗುಗಳಷ್ಟು ಗಾಡಿಕಾಡಿಯಿತ್ತು. ಅಲ್ಲಿಗೆಲ್ಲ ಅವರದೊಂದೆ ದೊಡ್ಡ ಮನೆ. ಉಳಿದವು ಅವರ ಒಕ್ಕಲುಗಳ ಹುಲ್ಲು ಮನೆಗಳು ಮತ್ತು ಅವರ ಕೂಲಿಯಾಳುಗಳ ಹುಲ್ಲುಗುಡಿಸಲುಗಳು.

ಶ್ಯಾಮಯ್ಯಗೌಡರ ಮಗ ಚೆನ್ನಯ್ಯನು ತರುಣನು. ಅವನು ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಕಾಲ ಓದಿ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದನು. ಅವನಿಗೆ ಬೇಟೆ ಎಂದರೆ ಬಹಳ ಪ್ರೀತಿ. ಹೊಟ್ಟೆಗೆ ಅನ್ನವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಲಕ್ಷಿಸದೆ ಕೋವಿ ಹಿಡಿದು ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ತಿರುಗುವುದೆಂದರೆ ಅವನಿಗೆ ಪರಮಾಹ್ಲಾದ. ಅವನು ಒಳ್ಳೆಯ ಈಡುಗಾರನೂ ಹೌದು. ಅವನಿಟ್ಟು ಗುರಿ ತಪ್ಪದು ಎಂದು ಹಳ್ಳಿಯವರಿಗೆಲ್ಲ ತಿಳಿದುಹೋಗಿತ್ತು. ಅವನದು ಒಳ್ಳೆಯ ಸಂತೋಷದ ಪ್ರಕೃತಿ; ಬಹಳ ಸರಳ ಸ್ವಭಾವದವನು. ಹೂವಯ್ಯ ರಾಮಯ್ಯರಲ್ಲಿ ಅವನಿಗೆ ಬಹಳ ಸ್ನೇಹ. ಬಾಂಧವ್ಯದ ಜೊತೆಗೆ ಸ್ನೇಹವೂ ಬೆರೆತರೆ ಕೇಳಬೇಕೆ?

ಪ್ರಾತಃಕಾಲ ತೋಟದ ಕಡೆಗೆ ಹೋಗಿದ್ದ ಚೆನ್ನಯ್ಯನು ಸರಕಾರಿ ರಸ್ತೆಯ ಮಾರ್ಗವಾಗಿ ತಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದನು. ಅವನು ಪ್ರತಿದಿನವೂ ಪ್ರಾತಃಕಾಲ ಹಾಗೆ ತಿರುಗಾಡುವುದು ವಾಡಿಕೆಯಾಗಿತ್ತು. ಒಳ್ಳೆಯ ಗಾಳಿಯನ್ನು ಸೇವಿಸಬೇಕೆಂದಲ್ಲ ಅವನು ಹಾಗೆ ಸಂಚಾರ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದುದು; ತಂದೆಗೆ ತಿಳಿಯದಂತೆ ಸಿಗರೇಟು ಸೇದಲೋಸುಗ! ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿಯ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಅವನು ಕಲಿತ ವಿದ್ಯೆಗಳಲ್ಲಿ ಅದೊಂದು ಶಾಶ್ವತವಾಗಿ ಅವನನ್ನು ಕೈಬಿಡದಿತ್ತು.

ಚೆನ್ನಯ್ಯನು ರಸ್ತೆಯಲ್ಲಿ ವಿರಾಮವಾಗಿ ಸಿಗರೇಟು ಸೇದುತ್ತ ಬರುತ್ತಿದ್ದನು. ನಾಲ್ಕೈದು ನಾಯಿಗಳು ಅವನ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲೂ ಪರಿವಾರ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಿದ್ದುವು. ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಹಾಗೆ ಗಾಡಿ ಎತ್ತಿನ ಗಂಟೆಯ ಸದ್ದು ಕೇಳಿಸಿತು. ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿಯಿಂದ ಕೊಪ್ಪಕ್ಕೆ ಹೋಗುವ ಗಾಡಿ ಇರಬಹುದೆಂದು ಚೆನ್ನಯ್ಯ ಹಿಂತಿರುಗಿ ನೋಡಿದನು. ಯಾವ ಗಾಡಿಯೂ ಕಾಣಿಸಲಿಲ್ಲ. ಪುನಃ ತಿರುಗಿ ಎದುರಿಗೆ ನೋಡಲು ಹಾದಿಯ

ತಿರುಗಣೆಯಲ್ಲಿ ಕಮಾನುಗಾಡಿಯೊಂದು ತನ್ನ ಕಡೆಗೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದುದು ಗೋಚರಿಸಿತು. ಕಾನೂರು ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರ ಗಾಡಿ ಎಂಬುದು ಅವನಿಗೆ ಒಡನೆಯ ಗೊತ್ತಾಗಿ ಅರ್ಧ ಪೂರೈಸಿದ್ದ ಸಿಗರೇಟನ್ನು ಹಾದಿಯ ಪಕ್ಕದ ಒಂದು ಪೊದರಿಗೆ ಬಿಸಾಡಿದನು. ಅವನು ಹಾಗೆ ಮಾಡಿದುದರಲ್ಲಿ ಏನೋ ಒಂದು ವಿಧವಾದ ಚೋರಭಾವವಿತ್ತು. ಸಿಗರೇಟನ್ನು ಪೊದರಿಗೆ ಎಸೆಯಲು ಎರಡು ಮೂರು ನಾಯಿಗಳು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಓಡಿಹೋಗಿ ಹೊಗೆಯಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಅದನ್ನು ಮೂಸಿ ನೋಡಿದುವು. ಚಿನ್ನಯ್ಯನು ಗದರಿಸಿ ಕರೆಯಲು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಬಂದುವು.

ಗಾಡಿ ಅವನ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ನಿಂತಿತು. ಒಳಗಿನಿಂದ “ನಮಸ್ಕಾರ” ಎಂದು ಧ್ವನಿಯಾಯಿತು.

“ಯಾರದು? ಪುಟ್ಟಣ್ಣನೇನೋ?” ಎಂದನು ಚಿನ್ನಯ್ಯ. ನಿಂಗ ಬಹಳ ಭಯಭಕ್ತಿಯಿಂದ “ಹೌದು, ಅಯ್ಯ” ಎಂದನು.

ಪುಟ್ಟಣ್ಣನು ಗಾಡಿಯ ಮುಂಭಾಗದಲ್ಲಿ ಹೊರಗೆ ಇಣಕಿ ಮುಖ ಹಾಕಿದನು.

“ದೂರ?” ಎಂದು ಕೇಳಿದನು ಚಿನ್ನಯ್ಯ.

“ಇಲ್ಲ ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿಯವರೆಗೆ.”

“ಯಾಕೆ?- ಓಹೋ ಹೂವಯ್ಯ ರಾಮಯ್ಯ ಬರ್ತಾರೇನು?”

“ಹೌದು, ಕಾಗದ ಬಂದಿದೆ. ಅದಕ್ಕೇ ಗಾಡಿ ಕಳಿಸಿದ್ದಾರೆ.”

“ನಾನು ಗಾಡಿಯಲ್ಲಿ ಮಾವ ಇದ್ದಾರೆ ಅಂತ ಮಾಡಿದ್ದೆ” ಎಂದು ಚಿನ್ನಯ್ಯನು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದ ಹಾಗೆಯೇ ಡೈಮಂಡು ರೂಬಿಯನ್ನು ಕಚ್ಚಿ ಮುರಿದು ಗಲಾಟೆ ಎಬ್ಬಿಸಿತು. ಓಡಿಹೋಗಿ ಡೈಮಂಡಿಗೆ ಒಂದು ಪೆಟ್ಟು ಕೊಟ್ಟು ಓಡಿಸಿ ಬಂದು” ಹಾಗಾದರೆ ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ ಊಟಕ್ಕೆ ನಮ್ಮಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದುಬಿಡಲಿ” ಎಂದನು.

“ಗೌಡರು ಸೀದಾ ಮನೆಗೇ ಬಂದುಬಿಡಿ ಅಂತಾ ಹೇಳಿದಾರೆ.”

“ಹೂವಯ್ಯನಿಗೆ ಹೇಳು, ನಾನು ಹೇಳ್ತೆ ಅಂತ. ಇವತ್ತೊಂದು ದಿನ ಮನೆಗೆ ಹೋಗದಿದ್ದರೆ ಗಂಟು ಮುಳುಗಿ ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ.”

ಪುಟ್ಟಣ್ಣ ಹಲ್ಲುಬಿಟ್ಟು ನಗುತ್ತ “ಅದಕ್ಕಲ್ಲ! ಗೌಡರು ಸಿಟ್ಟು ಮಾಡ್ತಾರೋ ಏನೋ? ಎಂದು ನಾನು ಹಾಂಗೆ ಹೇಳಿದ್ದು. ನೀವು ಮತ್ತೇನೂ ತಿಳುಕೊಳ್ಳಬಾರದು” ಎಂದನು.

“ನಾನು ಹೇಳ್ತೆ ಅಂತ ಹೇಳು ಹೂವಯ್ಯನಿಗೆ. ನೀವು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬರಬೇಕಾದರೇನೆ ಹನ್ನೆರಡು ಗಂಟೆ ಹೊಡೆದಿರುತ್ತದೆ. ಊಟ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಹೊತ್ತು ಇಳಿದ ಮೇಲೆ ಹೋದರಾಯಿತು.

“ಆಗಲಿ ಹೇಳ್ತೀನಿ.”

ಚಿನ್ನಯ್ಯನು ಮಾತಾಡುತ್ತ ಲಚ್ಚನ ತೊಡೆಯಮೇಲಿದ್ದ ಒಂದು ಸಣ್ಣ ಗಾಯವನ್ನೇ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದವನು ಪುಟ್ಟಣ್ಣನೊಡನೆ ಮಾತು ನಿಂತೊಡನೆ “ಇದೇನೋ ನಿಂಗಾ, ಎತ್ತಿನ ತೊಡೆಯಮೇಲೆ ಗಾಯ?” ಎಂದನು.

ನಿಂಗನು “ಯಾವುದೋ ಎತ್ತು ಇಡಿದಿದ್ದು. ಏನು ಮಾಡೋದು? ಈ ಲಚ್ಚೆತ್ತು ಎಲ್ಲ ಎತ್ತಿನ ಕೈಲೂ ಕೋಡಾಟಕ್ಕೆ ಹೋಗ್ತದೆ...” ಎಂದು ಕಥೆಯನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸುವುದರಲ್ಲಿದ್ದನು. ಚಿನ್ನಯ್ಯನು “ಹಾಗಾದರೆ ಹೊರಡಿ-ಪುಟ್ಟಣ್ಣಾ, ಅವರಿಬ್ಬರಿಗೂ ಹೇಳು ನಾನು ಕಾಯುತ್ತೀನೇ ಅಂತಾ” ಎಂದನು.

ಪುಟ್ಟಣ್ಣನು “ಆಗಲಿ, ನಮಸ್ಕಾರ” ಎಂದನು. ಗಂಟೆಯ ನಾದದೊಡನೆ ಗಾಡಿ ಹೊರಟಿತು.

ಗಾಡಿ ಕಣ್ಮರೆಯಾದ ಮೇಲೆ ಚಿನ್ನಯ್ಯನು ಪೊದೆಯ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ಹುಡುಕಿದನು. ಅವನು ಪೊದೆಗೆ ಕೈಯಿಟ್ಟ ಕೂಡಲೆ ಹೆಣ್ಣೋತಿಯೊಂದು ಚಿಮ್ಮಿ ನೆಗೆದು ಓಡಿತು. ನಾಯಿಗಳು ಅದನ್ನು ಬೆನ್ನಟ್ಟಿದುವು. ಆದರೆ ಅದು ಸಿಕ್ಕದೆ ಮತ್ತೊಂದು ಪೊದೆಯಲ್ಲಿ ಅವಿತುಕೊಂಡು ಪ್ರಾಣರಕ್ಷಣೆಮಾಡಿ ಕೊಂಡಿತು. ಸಿಗರೇಟು, ಇನ್ನೂ ಹೊಗೆಯಾಡುತ್ತಲೆ ಇತ್ತು. ಅದನ್ನು ಬಾಯಿಗಿಟ್ಟು ಸೇದಿದ ಕೂಡಲೆ ಸಜೀವವಾಯಿತು. ಚಿನ್ನಯ್ಯನು ತನ್ನ ತಾನೇ ನಗದಿರಲಿಲ್ಲ.

ಮನೆಯ ಕಡೆಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಅವನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಏನೋ ಒಂದು ಹೊಸ ಯೋಚನೆ ಮೂಡಿ, ಅದನ್ನು ಸವಿದು ಸಂತೋಷಪಟ್ಟನು. ಹೂವಯ್ಯ ರಾಮಯ್ಯರನ್ನು ಆ ರಾತ್ರಿ ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ನಿರ್ಧರಿಸಿ, ರಾತ್ರಿಯ ಔತಣಕ್ಕಾಗಿ ಮೀನಿನ ಷಿಕಾರಿ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಯೋಚಿಸಿ, ನಂಜನ ಹುಲ್ಲುಮನೆಯ ಬಳಿ ಹೋಗಿ ಅವನನ್ನು ಕೂಗಿದನು. ಕಂಬಳು ಹೊದೆದುಕೊಂಡ ಕರಿಯ ವ್ಯಕ್ತಿಯೊಂದು ಗುಡಿಸಿಲಿನ ಕಗ್ಗವಿಯಿಂದ ಈಚೆಗೆ ಬಂದಿತು.

ಚಿನ್ನಯ್ಯನು “ಬೈಲುಕೆರೆಗೆ ಮೀನು ಹೊಡೆಯೋಕೆ ಹೋಗಬೇಕು. ಎಂಟುವರೆ ಗಂಟೆ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಮನೆಗೆ ಬಾ” ಎಂದನು.

ನಂಜನು ಕಂಬಳಿಯ ಒಳಗೆ ತೊಡೆಯನ್ನು ಬರಬರನೆ ಕೆರೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತ ದೀರ್ಘವಾಗಿ” ಅದರಾಗಲಿ ಮೀನು ಅವೆ? ಸಿಕ್ಕಿದೋರೆಲ್ಲ ಹೊಡೆದು ತೆಗೆದುಬಿಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ತೂಬಿನ ಕೆರೆಗಾದರೂ ಹೋಗಬೈದಿತ್ತು” ಎಂದನು.

“ಬೇಡ. ಬೈಲುಕೆರೆಗೇ ಹೋಗೋಣ. ರಸ್ತೆ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿದೆ. ಸುಲಭವಾಗಿ ಹೋಗಿ ಬರಬಹುದು. ಅದೂ ಅಲ್ಲದೆ ಕಾನೂರಿನ ಗಾಡಿ ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿಗೆ ಹೋಗಿದೆ. ಹನ್ನೆರಡು ಗಂಟೆ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಬರಬಹುದು. ಬರುವಾಗ ಅದರ ಮೇಲೆ ಹತ್ತಿಕೊಂಡು ಬಂದರಾಯಿತು. ಮತ್ಯಾರು ಆ ತೂಬಿನ ಕೆರೆಗೆ ಸಾಯ್ತಾರೆ ಅಷ್ಟು ದೂರ ಆ ಬಿಸಿಲಿನಲ್ಲಿ?”

ನಂಜನು ಸಮ್ಮತಿಸಿದನು. ಚಿನ್ನಯ್ಯನು ಮನೆಯ ಕಡೆಗೆ ತಿರುಗಿ, ಸ್ನೇಹಿತರನ್ನು ಸಂಧಿಸುವ ಸಂತೋಷವನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೇ ಸವಿಯುತ್ತ ಹೋದನು.

ಶುನಕ ಪರಿವಾರವೂ ಆತನನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿತ್ತು.

ಹುಲ್ಲುಗುಡಿಸಿಲಿನ ಕಿರುಬಾಗಿಲಿನಲ್ಲಿ. ಒಳಗರ್ಧ ಹೊರಗರ್ಧ ದೇಹ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಹೊಸ್ತಿಲ ಮೇಲೆ ಒಂದು ಕಾಲಿಟ್ಟು. ಬಾಗಿಲ ಎರಡು ನಿಲುವುಗಳನ್ನು ಎರಡು ಕೈಯಿಂದಲೂ ಹಿಡಿದು ಬಿಲ್ಲಿನಂತೆ ಬಾಗಿ ನಿಂತಿದ್ದ ನಂಜನು ಹಾಕಿಕೊಂಡಿದ್ದ ತಾಂಬೂಲದ ಕೆಂಪು ಉಗುಳನ್ನು ಬಾಗಿಲಿನ ಒಂದು ಹೊರಭಾಗದ ಪಕ್ಕಕ್ಕೆ ಬಾಣದಂತೆ ಪಿಚಕ್ಕನೆ ಉಗುಳಿ, ಗಂಟಲು ಸರಿಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲೆಂಬಂತೆ ಕೆಮ್ಮುತ್ತ, ಆಮೆಯ ತಲೆ ಅದರ ದೇಹದಲ್ಲಿ ಹುದುಗುವಂತೆ ಗುಡಿಸಿಲೊಳಗೆ ಹೋದನು. ಹುಲ್ಲು, ತರಗು, ಕಬ್ಬಿನ ಸಿಪ್ಪೆ, ಮಡಕೆ ಚೂರು, ಕಂಬಳಿ ಚಿಂದಿ ಮೊದಲಾದ ಪದಾರ್ಥ ಮತ್ತು ಪದಾರ್ಥಶೇಷಗಳು ಅಸ್ತವ್ಯಸ್ತವಾಗಿ ಕಿಕ್ಕಿರಿದು ಹರಡಿದ್ದ ಆ ಗುಡಿಸಿಲಿನ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ, ಅಥವಾ ಅಂಗಳ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ, ನಂಜನ ಎಂಜಲಿಗೂ ಸ್ಥಳ ಸಿಕ್ಕಿ ಒಂದಷ್ಟು ಜಾಗ ಕೆಂಪಾಯಿತು. ಉಗುಳು ಬಿದ್ದ ಜಾಗದಿಂದ ಕೆಂಪು ನೊಣಗಳು ಗೊಂಯ್ಯೆಂದು ಹಾರಿ ಮತ್ತೆ ಕೂತುವು.

ನಂಜನು ಜಾತಿಯಲ್ಲ ಕುಂಬಾರ. ಆದರೆ ಅವನಿಗೆ ತನ್ನ ಜಾತಿಯ ಕಸುಬು ಒಂದು ವಿನಾ ಉಳಿದೆಲ್ಲ ಕಸುಬುಗಳೂ ತಕ್ಕಮಟ್ಟಿಗೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದವು. ಅವನು ಶಾಮಯ್ಯಗೌಡರ ಒಕ್ಕಲಾಗಿ ಅವರ ಗದ್ದೆ ಮಾಡಿ ಕೊಂಡಿದ್ದರೂ ಅವನ ಆಸಕ್ತಿಯೆಲ್ಲ ಬೇರೆಯ ಕಡೆಗಿತ್ತು. ಒಳ್ಳೆಯ ಈಡುಗಾರನಾಗಿದ್ದರೂ ಅನೇಕ ದೊಡ್ಡ ಬೇಟೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಹಸಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಸಾಧಿಸಿದ್ದರೂ ಆ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಜನರು ಅವನನ್ನು ಹೊಗಳುತ್ತಿದ್ದರೂ ಅವನಿಗೆ ಅದರ ಲಕ್ಷ್ಯ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಅವನು ಬೇಟೆಯಾಡುತ್ತಿದ್ದುದು ಮಾಂಸಕ್ಕಾಗಿ. ಅದನ್ನು ಹೊಗಳದೆ ತನ್ನ ಗುರಿ, ಸಾಮರ್ಥ್ಯ, ಧೈರ್ಯ ಇವುಗಳನ್ನು ಹೆಂಡ, ಕಳ್ಳು, ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಅವನು ರಾತ್ರಿ ಹಗಲೆನ್ನದೆ ಮಳೆ ಬಿಸಿಲೆನ್ನದೆ ದೂರ ಸಮೀಪ ಎನ್ನದೆ ಮನೆ ಮನೆಗೂ ಅಲೆಯುತ್ತಿದ್ದನು. ಎಷ್ಟೋ ಸಾರಿ ರಾತ್ರಿಯೆಲ್ಲಾ ಹಾದಿಯಬಳಿ ಕುಡಿದು ಬಿದ್ದಿದ್ದು ಬೆಳಗ್ಗೆ ಮನೆಗೆ ಬಂದಿದ್ದನು. ಒಂದು ಸಾರಿ ಮಳೆಗಾಲದ ಸಂಜೆಯಲ್ಲಿ ಅವನು ಒಂದು ಹಳ್ಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಅಕ್ಕಿಬೋಜ ಕುಡಿದು, ಮತ್ತೇರಿ, ಕೆಸರುಗದ್ದೆಯ ಅಂಚಿನಲ್ಲಿ ತೂರಾಡುತ್ತ ಬರುತ್ತಿದ್ದನು. ಹೆಗಲ ಮೇಲೆ ಯಜಮಾನರು ಅವನಿಗಾಗಿ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಲಿ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದ ಒಂದು ಕೇಪಿನ ಬಂದೂಕೂ ಇತ್ತು. ಬಹುಶಃ ನಂಜನ ಮನೋರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಅವನೇ ಚಕ್ರೇಶ್ವರನಾಗಿದ್ದಂತೆ ತೋರುತ್ತಿದ್ದಿತೋ ಏನೋ? ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆ ಅವನ ಕಣ್ಣಿಗೆ ವಿಕಾರಾಕೃತಿಯುಳ್ಳ ಭಯಂಕರ ಶತ್ರುವೊಬ್ಬನು ಗೋಚರವಾದನು. ನಂಜನು ತೂರಾಡುತ್ತ ತೊದಲುತ್ತ "ಆಹ! ನ-ನ್ನ ಮುಂ-ದೇ-ನೇ ನಿ-ನ್ನಾ-ಟ" ಎಂದು ಬಂದೂಕನ್ನು ಕೈಲಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು, ನೆಲದ ಕಡೆಗೆ ಚಾಚಿ ಗದ್ದೆಯಂಚಿನ ಕೆಳಭಾಗಕ್ಕೆ ಗುರಿಯಿಟ್ಟನು. ಡೊಗರಿನಿಂದ ಆಹಾರಾನ್ವೇಷಣೆಗಾಗಿ ಆಗತಾನೆ ಹೊರಗೆ ಬಂದಿದ್ದ ಕಾರೇಡಿಯೊಂದು ತನ್ನ ಬಳಿಗೆ ಕರಿಯಕೋಲು ಬರುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ಕಂಡು ಬೆದರಿ, ಕೊಂಬುಗಳನ್ನು ಮೇಲಕ್ಕೆ ನಿಮಿರಿಸಿಕೊಂಡು ಡೊಗರಿನ ಕಡೆಗೆ ಓಡತೊಡಗಿತು. ನಂಜನ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಶತ್ರುವು ವಿಕಟಾಕಾರವಾದ ತನ್ನ ತೋಳುಗಳನ್ನು ಮೇಲೆತ್ತಿ ಉರವಣಿಸಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ತೋರಿ" ಆಹ! ಮತ್ತೆ! ನಾ-ನ್ಯಾ-ರು! ಗೊತ್ತೇ! ಎಂದವನು ಗುಂಡು ಹಾರಿಸಿಯೆಬಿಟ್ಟು ಗುಂಡು ನಳ್ಳಿಗೆ ಸವರಿಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಗದ್ದೆಯ ನೆಲವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಕೆಸರನ್ನು ಮುದ್ದೆ ಮುದ್ದೆಯಾಗಿ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಹಾರಿಸಿತು. ನಳ್ಳಿ ನುಚ್ಚು ನೂರಾಯಿತು! ನಂಜನು ಕುಡಿದ ಮತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಮೊದಲೇ ತೂರಾಡುತ್ತಿದ್ದವನು ಕೋವಿಯನ್ನು ಬಲವಾಗಿ ಎದೆಗೊತ್ತಿ ಹಿಡಿದಿರಲಿಲ್ಲವಾಗಿ, ಅದು ಈಡು ಹಾರಿಸಿದೊಡನೆ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಒದ್ದದರಿಂದ ದುಡುಮ್ಮನೆ ಗದ್ದೆಗೆ ಬಿದ್ದನು. ಬತ್ತದ ಸಸಿಗಳೆಲ್ಲ ಬಾಗಿ ಮುರಿದು. ಅವನ ಮೈ ಮುಖ ಎಲ್ಲವೂ ಕೆಸರಾಯಿತು. ದೂರದಲ್ಲಿ ಗದ್ದೆಯ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿದ್ದ ಕೆಲವರು ಓಡಿಬಂದು ನೋಡಲು ಸಾಹಸದ ಆದ್ಯಂತವೆಲ್ಲ ಗೊತ್ತಾಗಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ನಕ್ಕುಬಿಟ್ಟರು. ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿಯಬಹುದಾಗಿದ್ದ ಬಡಪ್ರಾಣಿಯಾದ ಏಡಿಗೆ ಗುಂಡು ಹೊಡೆದು ಸಂಹರಿಸಿದ ಕಥೆ ಉರಲೆಲ್ಲ ಹಬ್ಬಿ ನಂಜನು ನಗೆಗೀಡಾದನು. ಗೌಡರು ಮಾತ್ರ ಕೋವಿಗೆ ಬಾಗುಬಂದಿತೆಂದು ಅವನನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಅಂದರು.

ನಂಜನು ಬೇಗ ಬೇಗ ಗಂಜಿಯೂಟ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಗೌಡರ ಮನೆಗೆ ಹೋದನು. ಚೆನ್ನಯ್ಯ ಆಗಲೆ ಹೊರಡಲು ಸಿದ್ಧವಾಗಿದ್ದನು. ಒಡೆಯನು ತೋಟಾಕೋವಿಯನ್ನೂ ಆಳು ಕೇಪಿನ ಕೋವಿಯನ್ನೂ ಹೆಗಲಮೇಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಬೈಲುಕೆರೆಗೆ ಮೀನು ಹೊಡೆಯಲು ಹೊರಟರು. ಅರ್ಧಗಂಟಿಯಲ್ಲಿ ಕೆರೆಯನ್ನು ಸೇರಿ, ಸರಕಾರಿ ರಸ್ತೆಗೆ ಎದುರು ದಡದಲ್ಲಿದ್ದ ಎರಡು ಮರಗಳ ಮೇಲೆ ಇಬ್ಬರೂ ಹತ್ತಿ ಬಂದೂಕು ಹಿಡಿದು ಕುಳಿತರು.

ಗಂಟೆ ಒಂಬತ್ತಾಗಿದ್ದರೂ ಬೇಸಗೆಯ ಬಿಸಿಲು ಬಿರುಸಾಗಿದ್ದರೂ ಆ ಕಾಡಿನ ಹಸುರಿನಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲವೂ ತಂಪಾಗಿತ್ತು. ಮನಗಳಿಂದ ತೂರಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಬಿಸಿಲಿನ ಕೋಲುಗಳು ನಿಸ್ತರಂಗವಾಗಿ ಕನ್ನಡಿಯಂತೆ ನೀಲಾಕಾಶವನ್ನೂ ಬೆಳ್ಳುಗಿಲುಗಳನ್ನೂ ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಕೆರೆಯ ಸಲಿಲವಕ್ಷದಲ್ಲಿ ನಲಿದಾಡುತ್ತಿದ್ದವು. ಕೆರೆಯ ತುಂಬಾ ಪಾಚಿ ಬೆಳೆದಿತ್ತು. ಆದರೆ ಆಳವಾಗಿದ್ದ ಕೆಲವು ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಪಾಚಿ ತಲೆಯೆತ್ತಿ ಕಾಣುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲವಾದ್ದರಿಂದ ನಿರ್ಮಲವಾಗಿದ್ದಂತೆ ತೋರುತ್ತಿತ್ತು. ಮೂಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಸು ಜೊಂಡು ಅವಲ ಮೊದಲಾದ ಜಲಸಸ್ಯಗಳು ಬೆಳೆದು ಅರಣ್ಯವಾಗಿತ್ತು. ಅವುಗಳ ಮಧ್ಯೆ ಹುಂಡು ಕೋಳಿಗಳು ಬೆಚ್ಚಿ ಬೆದರಿ ಚಲಿಸುತ್ತಿದ್ದವು. ಕೆಲವು ಕಪ್ಪೆಗಳು ಆಗಾಗ ವಟಗುಟ್ಟಿ ಹಾರಾಡುತ್ತಿದ್ದವು. ಗೊದಮಟ್ಟೆಗಳ ಕರಿ ಹಿಂಡುಗಳೂ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಮುಲುಗುಟ್ಟುತ್ತಿದ್ದವು. ಕೆರೆಯ ಮಧ್ಯೆ ಆಗಾಗ ಮೀನುಗಳು ನೀರು ಕಚ್ಚಿದಾಗ ನಿಶ್ಚಲವಾದ ಜಲವು ಕಂಪಿಸಿ ಅಲೆಯಲೆಯಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಅಂತಹ ಸಮಯಗಳಲ್ಲಿ ಬಿಸಿಲಿ ತಳತಳಿಸಿ ಕುಣಿಯುತ್ತಿತ್ತು. ಒಂದೊಂದು ಸಲ ಮೀನುಗಳು ನೀರಿನ ಮೇಲೆ ತೇಲುತ್ತಿದ್ದ ಯಾವುದಾದರೂ ಆಹಾರಪದಾರ್ಥಗಳಿಗೆ ಎರಗುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ "ಟುಕ್

ಟುಮಕ್” ಎಂದು ಸದ್ಗುಣಿತ್ಯು. ಪಕ್ಷಿಗಾನದಿಂದ ಮಾತ್ರವೇ ಭಗ್ನವಾಗಿದ್ದ ಕಾಂತಾರಮೌನದಲ್ಲಿ ಆ ಸದ್ದು ಶಾಂತಿಗೆ ಚಕ್ಕುಗಳಗುಳಿ ಇಡುವಂತೆ ಕೇಳಿಸುತ್ತಿತ್ತು.

ಚಿನ್ನಯ್ಯನು ಕೂತಿದ್ದ ಕೊಂಬೆ ಕೆರೆಗೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ತಾನು ಕೂತಿದ್ದ ಮರ, ತಾನು, ಬಂದೂಕು. ಆಸನಕ್ಕೆ ಮತ್ತೆಗಾಗಿ ಹಾಕಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಕರಿಯ ಕಂಬಳಿ ಎಲ್ಲವೂ ಖಚಿತ ಚಿತ್ರದಂತೆ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿತವಾಗಿದ್ದವು. ತಾನು ಕೂತಿದ್ದ ಮರದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕೊಂಬೆಯಿಂದ ಮತ್ತೊಂದು ಕೊಂಬೆಗೆ ಚಕ್ರಾಕಾರವಾಗಿ ಬಲೆಯನ್ನು ಬೀಸಿ ಕಟ್ಟಿ, ಅದರ ಕೇಂದ್ರದಲ್ಲಿ ನಿಶ್ಚಲವಾಗಿ ಮಂಡಿಸಿದ್ದ ಬಣ್ಣಬಣ್ಣದ ದೊಡ್ಡ ಸಾಲಗವೊಂದು, ಪ್ರತಿಬಿಂಬದಲ್ಲಿ ಆಕಾಶದ ನೀಲಕ್ಕೆದುರಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಿತ್ತು. ಚಿನ್ನಯ್ಯನು ಕೋವಿಯನ್ನು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದು ಕೆರೆಯ ಕಡೆಗೇ ಹುಡುಕುನೋಟದಿಂದ ನೋಡುತ್ತ ಕಾದನು.

ಸುಮಾರು ಒಂದು ಗಂಟೆಯ ಹೊತ್ತು ಕಳೆಯಿತು. ಕೆರೆಯ ನೀರಿನ ಮೇಲೆ ಪ್ರಾತಃ ಸೂರ್ಯಾತಪದಲ್ಲಿ ನೀಳವಾಗಿ ಒರಗಿದ್ದ ಮರದ ನೆಳಲೊಂದು ಕ್ರಮೇಣ ಸಂಕುಚಿತವಾಗುತ್ತ ಮರದ ಬುಡದ ಕಡೆಗೆ ಸರಿಯತೊಡಗಿತು. ಕೆರೆಯ ನಡೂಮಧ್ಯೆ ಮೀನುಗಳು ಆಗಾಗ ಕಾಣಿಸುತ್ತಿದ್ದರೂ ಚಿನ್ನಯ್ಯನು ಕುಳಿತಲ್ಲಿ ಅವುಗಳ ಸುಳಿವೂಕೂಡ ಇರಲಿಲ್ಲ. ನೀರು ಆಳವಾಗಿರುವ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಒಂದುವೇಳೆ ಈಡು ಹೊಡೆದರೂ ಮೀನನ್ನು ಹೊರಗೆ ತೆಗೆಯಲು ಅಸಾಧ್ಯವಾದುದರಿಂದ ಅವನು ಆ ಸಾಹಸಕ್ಕೆ ಕೈಹಾಕಲಿಲ್ಲ. ಒಮ್ಮೆ ಸ್ವಲ್ಪ ದೂರದಲ್ಲಿಯೆ ಮತ್ತೊಂದು ಮರದ ಮೇಲೆ ಕೂತಿದ್ದ ನಂಜನನ್ನು ಕರೆದು “ಏನೋ, ಮೀನು ಕಾಣಿಸುತ್ತವೇನೋ?” ಎಂದು ಕೇಳಿದನು.

“ದೂರದಾಗೇನೋ ಆಡ್ತಾವೆ. ಬೀದಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಒಂದೂ ಬರ್ಲಿಲ್ಲ. ಅವರ ಹೊಟ್ಟೆ ಹಾಳಾಗಕೆ! ನಾ ಹೇಳ್ಲಿಲ್ಲೇನು ಆಗಲೇ! ತೂಬಿನ ಕೆರೆಗೆ ಹೋಗಿದ್ದೆ ಇಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿಗೆ ಒಂದೆರಡನ್ನಾದ್ರೂ ಬಡಿಚಿಕೊಳ್ಳಬೈದಿತ್ತು.”

ಮತ್ತೆ ಇಬ್ಬರು ಸುಮ್ಮನಾದರು. ಚಿನ್ನಯ್ಯನಿಗೆ ಕೆಳಗೆ ನೋಡಿ ನೋಡಿ ಬೇಜಾರಾಗಿ ಮೇಲೆ ನೋಡತೊಡಗಿದನು. ಬಲೆಯ ಮಧ್ಯೆ ಗಗನಕ್ಕೆದುರಾಗಿ ಕುಳಿತಿದ್ದ ಕಾಡುಜೇಡನು ನಿಶ್ಚಲವಾಗಿದ್ದುದು ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬಿತ್ತು. ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸಣ್ಣ ಚಿಗುರಲೆಯನ್ನು ಕಿತ್ತು ಮುದ್ದೆ ಮಾಡಿ ಆ ಜೇಡನ ಕೆಡೆಗೆ ಎಸೆದನು. ಗುರಿ ಜೇಡನಿಗೆ ಬೀಳಲಿಲ್ಲ. ಅಂತೂ ಎಲೆಯ ಮುದ್ದೆ ಸಾಲಗನ ಬಲೆಗೆ ತಗುಲಿ ಸಿಕ್ಕಿಕೊಂಡು ಜೋಲಾಡಿತು. ಆ ಹುಲಿಯ ಬಣ್ಣದ ಜೇಡನು ಬಾಣದಂತೆ ಹಾರಿ ಬಂದು ಎಲೆಯ ಮುದ್ದೆಗೆ ಎರಗಿತು. ಮತ್ತೆ ನಿರಾಶೆಯಿಂದ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಓಡಿಹೋಗಿ ಮೊದಲಿನಂತೆಯೆ ಕುಳಿತುಕೊಂಡಿತು. ಆ ಪ್ರಾಣಿಯ ಉದ್ದವಾದ ಕಾಲುಗಳನ್ನೂ ವಿಕಟಾಕೃತಿಯನ್ನೂ ಭೈರವ ವರ್ಣಗಳನ್ನೂ ನೋಡಿ ಚಿನ್ನಯ್ಯನಿಗೆ ಬೀಭತ್ಸದಿಂದ ಮೈನಡುಗಿತು. ತರುವಾಯ ಬಂದೂಕನ್ನು ತೊಡೆಗಳ ಮೇಲೆ ಭದ್ರವಾಗಿ ಮಲಗಿಸಿಟ್ಟುಕೊಂಡು. ಕೋಟಿನ ಒಳಜೇಬಿನಿಂದ ಸಿಗರೇಟು ಪೊಟ್ಟಣವನ್ನು ತೆಗೆದು, ಒಂದು ಸಿಗರೇಟನ್ನು ಬಾಯಲ್ಲಿಟ್ಟನು. ತುಟಿಗಳು ಅದನ್ನು ಬೀಳದಂತೆ ಮೆತ್ತಗೆ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡುವು. ಸಿಗರೇಟು ಪೊಟ್ಟಣವನ್ನು ಜೇಬಿಗೆ ಹಾಕಿ, ಬೆಂಕಿಪೊಟ್ಟಣವನ್ನು ತೆಗೆದು, ಒಂದುಕಡ್ಡಿ ಗೀಚಿದನು. ಸುರಂಬ ಸದ್ದಿನೊಡನೆ ಅಗ್ನಿದೇವನು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಲು ಕಡ್ಡಿಯನ್ನು ಸಿಗರೇಟಿನ ತುದಿಗೆ ಆನಿಸಿದನು. ತಕ್ಷಣವೆ ತುಟಿಯಸಂದುಗಳಿಂದ ಧೂಮ ಮೇಘಗಳು ಹೊರಡುತ್ತಿರಲು ಸಿಗರೇಟಿನ ತುದಿ ದೇದೀಪ್ಯಮಾನವಾಯಿತು. ಕಡ್ಡಿಯನ್ನು ತೆಗೆದು ಪುನಃ ಜೇಡನ ಬಲೆಗೆ ಎಸೆದನು. ಎಸೆದೊಡನೆಯೆ ಬೆಂಕಿಯಾರಿದ ಆ ಕಡ್ಡಿ ಬಲೆಗೆ ತಾಗಿದರೂ ಸಿಕ್ಕಿಕೊಳ್ಳದೆ ಕೆಳಗೆ ನೀರಿಗೆ ಬಿದ್ದಿತು. ಚಿನ್ನಯ್ಯನ ದೃಷ್ಟಿ ಕಡ್ಡಿಯನ್ನೇ ಅನುಸರಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಕಡ್ಡಿ ನೀರಿಗೆ ಬಿದ್ದಕೂಡಲೆ ಸಣ್ಣ ಪುಟ್ಟ ಹುಡಿಮೀನುಗಳು ಚೊಳಚೊಳನೆ ಸದ್ದು ಮಾಡುತ್ತ ಅದಕ್ಕೆ ಎರಗಿದುವು ಅದು ತಿನ್ನುವ ವಸ್ತುವಲ್ಲವಾದ್ದರಿಂದ ಮತ್ತೆ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಹೋಗಿ ಅದರ ಸುತ್ತಲೂ ಆಶ್ಚರ್ಯದಿಂದಲೋ ಎಂಬಂತೆ ಆಡತೊಡಗಿದುವು. ಅರೆಕಪ್ಪು ಅರೆಬೆಳ್ಳಗಿದ್ದ ಆ ಬೆಂಕಿಕಡ್ಡಿ ನೀರಿನಮೇಲೆ ತೇಲುತ್ತಿತ್ತು. ಚಿನ್ನಯ್ಯನು ಪುನಃ ತಲೆಯೆತ್ತಿ ಹಾಯಾಗಿ ಧೂಮಪಾನ ಮಾಡುತ್ತ ಕುಳಿತನು. ಹಳದಿ ಬಣ್ಣದ ಹಕ್ಕಿಯೊಂದು ವೇಗವಾಗಿ ಹಾರಿಬಂದು ಚಿನ್ನಯ್ಯ ಕೂತಿದ್ದ ಮರದ ಮೇಲೆ ಅನತಿದೂರದಲ್ಲಿಯೆ ಕೂತುಕೊಂಡು, ಎರಡು ಮೂರುಸಾರಿ ಸಿಕ್ಕುಹಾಕಿ, ಒಡನೆಯೆ ಚಿನ್ನಯ್ಯನನ್ನು ಕಂಡು ಬೆಚ್ಚಿ ಪಟಪಟ ಎಂದು ರೆಕ್ಕೆಯ ಸದ್ದು ಮಾಡುತ್ತ ಹಾರಿಹೋಯಿತು.

ಚಿನ್ನಯ್ಯನು ಕೆಳಗೆ ನೋಡಿದನು. ತೊಡೆಯ ಮೇಲಿದ್ದ ಬಂದೂಕನ್ನು ಫಕ್ಕನೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡನು. ಸಿಗರೇಟು ಬಾಯಲ್ಲಿ ಹಾಗೆಯೇ ಹೊಗೆಯಾಡುತ್ತಿತ್ತು. ತಾನು ಕೂತಿದ್ದ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ನೀರು ಮುಲುಗಟ್ಟುತ್ತಿದ್ದುದು ಅವನ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬಿತ್ತು. ಅವಲು ಮೀನಿನ ಮರಿಗಳೆಂಬುದೇನೂ ಅವನಿಗೆ ತಕ್ಷಣವೇ ಗೊತ್ತಾಯಿತು. ನೂರಾರು ಬಹು ಸಣ್ಣ ಮರಿಗಳು ಮೇಲಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಲೂ ಕೆಳಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಲೂ ಕೆರೆಯ ನೀರಿಗೆ ರೋಮಾಂಚನವನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತಿದ್ದವು. ಮರಿಯಾಡಿಸುತ್ತಿದ್ದ ದೊಡ್ಡ ಮೀನುಗಳು ಮಾತ್ರ ಕಾಣಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಮರಿಗಳ ಚಲನೆಯಿಂದ ದೊಡ್ಡ ಮೀನುಗಳು ತನಗೆ ಸಮೀಪವಾಗುತ್ತಿವೆ ಎಂದು ತಿಳಿದು, ಮುಂದೆ ಏನಾಗುತ್ತದೆಯೋ ಎಂಬ ಅನಿಶ್ಚಯತೆ ಆಶಂಕೆಗಳಿಂದ ಅವನು ಸ್ವಲ್ಪ ಉದ್ವಿಗ್ನನಾಗಿ ನೀರಿನ ಕಡೆಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಂದಲೂ ತೀಕ್ಷ್ಣತೆಯಿಂದಲೂ ನಿರೀಕ್ಷಿಸತೊಡಗಿದನು. ಮರಿಗಳ ಗುಂಪು ಇನ್ನೂ ಬಳಿ ಸಾರಿತು. ಬೇಟೆಗಾರನು ತನ್ನ ನರ ನಾಡಿಗಳೆಲ್ಲ ಬಿಗಿಯುವಂತೆ ಸಮಸ್ತ ಶಕ್ತಿಯನ್ನೂ ದೃಷ್ಟಿಯೊಂದಕ್ಕೇ ನಿವೇದಿಸಿದನು. ಆಗ ಅವನಿಗೆ ಮೀನುಮರಿಗಳಿದ್ದ ಆ ಕೆರೆಯ ಭಾಗವೇ ಸಮಸ್ತ ಜಗತ್ತೂ ಆಗಿಹೋಗಿತ್ತು. ಏಕಾಗ್ರತೆಯಿಂದ ಸುತ್ತಣ ಪ್ರಪಂಚದ ಪ್ರಜ್ಞೆಯೇ ಅವನಿಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಹಾಗೆ ತನ್ಮಯನಾಗಿ ನೋಡುತ್ತಿರೆಯಿರೆ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಒಂದು ಅಡಿ ಕೆಳಗೆ ಏನೋ ಕರಗಿ ಉದ್ದವಾಗಿ ಕಂಡಂತಾಯಿತು. ಚಿನ್ನಯ್ಯನ ಕೈಗಳು ಕೋವಿಯನ್ನು ದೃಢಮುಷ್ಟಿಯಿಂದ ಹಿಡಿದು ಸನ್ನಾಹಗೊಳಿಸುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ತಾಯಿಮೀನು ಮೇಲಕ್ಕೆ ಬಂದು, ಅಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದಿದ್ದ ಬಿಸಿಲಿನಲ್ಲಿ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡಿತು. ಆದರೆ ಅದು ಇನ್ನೂ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಅರ್ಧ ಅಡಿಯಷ್ಟು ಕೆಳಗೆ ಇದ್ದುದರಿಂದ ಈಡು ವೃಥಾವಾಗುವುದೆಂದು ಅನುಭವದಿಂದ ತಿಳಿದಿದ್ದ ಚಿನ್ನಯ್ಯನು ಮೀನು ನೀರು ಕಟ್ಟುವ ಸಮಯವನ್ನೇ ಕಾದನು. ಕೈ ಮಾತ್ರ ಕೋವಿಯನ್ನಾಗಲೇ ಗುರಿಯಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಸಿದ್ಧವಾಗಿತ್ತು.

ಸೂರ್ಯಾತಪದಿಂದ ಪ್ರಕಾಶಿತವಾಗಿದ್ದ ಆ ವನಪುಷ್ಕರಿಣಿಯ ವಾರಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದೂವರೆ ಮೊಳುದುದ್ದದ ಅವಲು ಮೀನು ಆಡುತ್ತಿತ್ತು. ಇದ್ದಲಿನಂತೆ ಕರಗಿ ಕಾಣಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಅದರ ದೇಹದ ಶಿರೋಭಾಗದಲ್ಲಿ ಕಣ್ಣುಗಳೆರಡು ಗುಲುಗುಂಜಿಗಳಂತೆ ಕೆಂಪಗೆ ತೋರುತ್ತಿದ್ದವು. ಅದರ ಕಿವಿಗಳ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿಯೂ ಬಾಲದಲ್ಲಿಯೂ ಬೆನ್ನಿನ ಮೇಲೆಯೂ ಇದ್ದ ರೆಕ್ಕೆ ಗರಿಗಳು ಅತ್ತ ಇತ್ತ ಆಡುತ್ತ ಕ್ರೋಧೋನ್ಮತ್ತವಾಗಿದ್ದವು. ಅದರ ಲೀಲೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ವಿಧವಾದ ಧೀರ ಗಾಂಭೀರ್ಯವೂ ಸಾವಧಾನವೂ ಜಾಗರೂಕತೆಯೂ ಸಂಶಯಾಶಂಕೆಗಳೂ ಮಿಳಿತವಾಗಿದ್ದವು ಚಿನ್ನಯ್ಯನು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದ ಹಾಗೆಯೇ ಮತ್ತೊಂದು ಮೀನು ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡಿತು. ಅವನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಉದ್ವೇಗದೊಡನೆ ಅತ್ಯಾಸೆಯೂ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗಿ ಎರಡನ್ನೂ ಒಂದೇ ಈಡಿಗೆ ಸುಡುತ್ತೇನೆಂದು ಹಿಗ್ಗಿದನು. ಆಮತ್ಯ ದಂಪತಿ ತಮ್ಮ ಶತಸಂತಾನದ ಸಂಸಾರದೊಡನೆ, ಮರದ ಮೇಲೆ ಪ್ರಾಣ ಹರಣಕ್ಕೆಂದು ತವಕಪಡುತ್ತ ದೃಷ್ಟಿಮಾತ್ರನಾಗಿ ಕುಳಿತಿದ್ದ ಚಿನ್ನಯ್ಯ ರುದ್ರ ಸಾಮೀಪ್ಯವನ್ನು ತಿಲಮಾತ್ರವೂ ಅರಿಯದೆ ವಿಹಾರಾಸಕ್ತವಾಗಿದ್ದವು. ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದ ಹಾಗೆ ಒಂದು ಮೀನು ನೀರು ಕಟ್ಟಲೆಂದು ಮೇಲೆ ಮೇಕಕ್ಕೆಲಿತು. ಚಿನ್ನಯ್ಯನಿಗೆ ಒಂದೊಂದು ಕ್ಷಣವೂ ಒಂದೊಂದು ವರ್ಷದಂತಾ ಇ ಮತ್ಯ ಗಮನ ಅತ್ಯಂತಿ ಸಾವಧಾನವಾಗಿ ಕಂಡಿತು. ಅವಲು ಮೀನಿನ ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಸುತ್ತಿದ್ದ ಕೆಂಪು ಬಣ್ಣದ ಉಂಗುರಗಳು ಪ್ರಸ್ಫುಟವಾಗಿ ಗೋಚರವಾದುವು. ಪಕ್ಕದ ಮತ್ತು ಪುಕ್ಕದ ರೆಕ್ಕೆಗಳು ಹಿಂದಕ್ಕೂ ಮುಂದಕ್ಕೂ ಒಯ್ಯೊಯ್ಯನೆ ಆಡಿದುವು. ಮೀನಿನ ತಲೆ ಮೇಲಾಗಿ ದೇಹವು ಇಳಿಯಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಅದು ಮೊದಲಿದ್ದುದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಗಿಡ್ಡವಾಗಿ ತೋರಿತು. ತೆರೆತೆರೆದು ಮುಚ್ಚುವಂತಿದ್ದ ಅದರ ಬಾಯಿಯ ಬಿಳಿಯ ಗೆರೆ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡಿತು. ಚಿನ್ನಯ್ಯನು ದೇಹದ ನರಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಬಿಗಿದು, ಉಸಿರು ಕಟ್ಟಿ, ರೆಪ್ಪೆ ಹಾಕದೆ, ಕೋವಿಯ ಕುದುರೆಯನ್ನೇರಿಸಿ, ಬಿಲ್ಲಿಗೆ ಕೈಹಾಕಿಕೊಂಡು, ಗುರಿಯಿಟ್ಟು ಅನುವಾದನು. ಮೀನು ನೀರು ಕಟ್ಟಿತು! ಚಿನ್ನಯ್ಯ ಬಿಲ್ಲು ಎಳೆದನು! ನೀರು ಈಡಿನ ಆಘಾತದಿಂದ ನಾಲ್ಕೆಸೆಗಳಿಗೂ ಸಿಡಿಯಿತು. ಈಡಿನ ಢಂಕಾರವು ಮೌನವನ್ನು ಮರ್ದಿಸಿ ಗುಡ್ಡ ಬೆಟ್ಟಗಳಿಂದ ಅನುರಣಿತವಾಯಿತು. ಪೆಟ್ಟುಬಿದ್ದ ಮೀನು ನೀರಿನ ಮೇಲೂ ಕೆಳಗೂ ಹಾರಿ ನೆಗೆದು ಸದ್ದುಮಾಡಿ ನೀರು ಸೀರಿತು.

“ನಂಜಾ! ನಂಜಾ! ಓಡಿಬಾರೋ, ಓಡಿಬಾರೋ, ಬೇಗ ಬಾರೋ!” ಎಂದು ಚಿನ್ನಯ್ಯ ಒಂದೇ ಉಸಿರಿನಲ್ಲಿ ಕೂಗಿದನು.

ನಂಜನು ಕೋವಿಯನ್ನು ಮರದ ಮೇಲೆಯೇ ಇಟ್ಟು, ಆದಷ್ಟು ವೇಗದಿಂದಲೂ ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಂದಲೂ ಮರವನ್ನಿಳಿದು ಧುಮುಕಿ ಧಾವಿಸಿದನು. ಓಡುವಾಗ ಕೆನೆಗಟ್ಟಿದ್ದ ಕೆಸರಿನ ಮೇಲೆ ದಟ್ಟವಾಗಿ ಪಸರಿಸಿ ಬಿದ್ದಿದ್ದ ತರಗಲೆಗಳ ಮೇಲೆ ರಭಸವಾಗಿ ಕಾಲಿಟ್ಟು ಜಾರಿ ಬಿದ್ದು ಕೈ ಮೈಯೆಲ್ಲಾ ಕೊಚ್ಚಿಯಾಗಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಪೆಟ್ಟಾದರೂ ಲೆಕ್ಕಿಸದೆ ಮೀನು ಒದ್ದಾಡುಕೊಂಡಿದ್ದ ಜಾಗಕ್ಕೆ ನುಗ್ಗಿದನು. ಮೀನು ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿಯೇ ಮುಳುಗಿ ಕಣ್ಮರೆಯಾಗಿತ್ತು. ನಂಜನು ಮೊಳಕಾಲಿನವರೆಗೂ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಹಾದು ” ಎಲ್ಲಿ ಹೊಡೆದಿದ್ದು? ” ಎಂದನು.”

“ಸ್ವಲ್ಪ ಮುಂದೆ” ಎಂದು ಮರದ ಮೇಲಿಂದ ಉತ್ತರ ಬಂದಿತು.

ನಂಜನು ಸೊಂಟದವರೆಗೂ ಹಾದನು.

“ನಿನ್ನ ಬಲಕ್ಕೆ ಹುಡುಕು.”

ನಂಜನು ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಬಾಗಿ ನೆಲದವರೆಗೂ ಕೈಹಾಕ ಹಿಂದೆ ಮುಂದೆ ಹುಡುಕಾಡಿದನು. ಕಳಕೆದ್ದು ನೀರೆಲ್ಲ ಬಗ್ಗಡವಾಯಿತು. ನಂಜನ ಸೊಂಟದ ಪಂಚೆಯೆಲ್ಲ ಒದ್ದೆಯಾಯಿತು. ತೋಳು ಭುಜದವರೆಗೂ ಮುಳುಗಿ, ನೀರು ಎದೆಗೆ ಮುಟ್ಟುತ್ತಿತ್ತು. ಅವನು ಹೆಜ್ಜೆಯೆತ್ತಿ ಇಟ್ಟಂತೆಲ್ಲ ಕೆಸರುಗಳಿಯ ಗುಳ್ಳೆಗಳು ಮಾಲೆಗಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಮೇಲೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದವು.

ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ತಡವಿ ತಡವಿ ಹುಡುಕಿ ಉಸೈಂದು ಎದ್ದು ನಿಂತು. ” ಹಾಂಗಾದ್ರೆ ಎಲ್ಲಿ ಹೋಯ್ತುಪ್ಪಾ, ಅದರ ಹೊಟ್ಟೆ ಹಾಳಾಗಕೆ?”ಎಂದನು.

“ಛೇ! ಹುಡುಕಿ ನೋಡೋ! ಸರಿಯಾಗಿ ಏಟಯ ಬಿದ್ದಿದೆ. ಅಲ್ಲೇ ಎಲ್ಲೋ ಸತ್ತು ಬಿದ್ದಿರಬೇಕು. ಇನ್ನೊಂದು ಸ್ವಲ್ಪ ಮುಂದೆ ಮುಂದೆ ಹೋಗಿ ಹುಡುಕು.”

“ಎಂಥಾ ಮುಂದೋಗೋದಪ್ಪಾ! ಗುಂಡಿನೋ ಏನೋ! ಹಾಳಾದ್ದು! ಅಲ್ಲಾ, ಅದ್ರ ಹೊಟ್ಟೆ ಹಾಳಾಗಕೆ, ಆ ರೀತಿ ಒದ್ದೊಂಡಿದ್ದು ಯತ್ತ ಮಖ ಹೋಯ್ತುಪ್ಪ?”

“ಯತ್ತಮಖಾನೂ ಹೋಗಿಲ್ಲ! ಅಲ್ಲೇ ಬಿದ್ದಿರಬೇಕು. ಸರಿಯಾಗಿ ಹುಡುಕಿನೋಡು” ಎಂದು ಚಿನ್ನಯ್ಯನು ರೇಗಿ ಕಟುವಾಗಿ ನುಡಿದನು.

ನಂಜನು ದಡಕ್ಕೆ ಬಂದು ಪಂಚೆಗಿಂಚೆಯನ್ನೆಲ್ಲ ಬಿಚ್ಚಿಟ್ಟು ಕೌಪೀನಧಾರಿಯಾಗಿ ಮತ್ತೆ ಕೆರೆಗೆಳಿದನು. ನೀರು ಸೊಂಟದ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಬಂದಿತು.

“ಇನ್ನೊಂದು ಹೆಜ್ಜೆ ಮುಂದೆ” ಎಂದು ಮರದಿಂದ ಅಪ್ಪಣೆಯಾಯಿತು. ನಂಜನು ಮುಂದುವರಿನು. ನೀರು ಎದೆಗೆ ಬಂದಿತು.

“ಹೂಂ, ನಾಕು. ಈಗ ಹುಡುಕು”.

ನಂಜನು ನಿಂತಹಾಗೆಯೆ ಕಾಲಿನಿಂದಲೆ ತಡವಿ ಹುಡುಕತೊಡಗಿದನು. ನೀರಿನ ಶೈತ್ಯದಿಂದ ಅವನ ಮೈ ರುಮ್ಮಿಂದಿತು. ಐದು ನಿಮಿಷವಾಯಿತು. ಚಿನ್ನಯ್ಯನಿಗೆ ಆಗಲೇ ಆಶಾಭಂಗವಾಗತೊಡಗಿ” ಏನೋ? ಸಿಕ್ಕಲಿಲ್ಲವೇನೋ?” ಎಂದು ಕೇಳಿದನು.

“ಅದ್ರ ಹೊಟ್ಟೆ ಹಾಳಾಗಕ್ಕೆ! ಎಲ್ಲಿ ಹೋಯ್ತುಪ್ಪಾ” ಎನ್ನುತ್ತ ನಂಜನು ಹೆಜ್ಜೆಯನ್ನೇ ಎತ್ತಿ ಎತ್ತಿ ಇಟ್ಟು ಹುಡುಕಿದನು.

“ನಾನೇ ಬರ್ಲೇನು!”

“ತಡೀರಿ, ಇಲ್ಲೇನೋ ಸಿಕ್ಕದ್ದಂಗಾಗ್ತದೆ! ..... ಹೋ ಇಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದವಳೆ ಲೌಡಿ!”

ಎನ್ನುತ್ತ ನಂಜನು ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿ ಕಣ್ಮರೆಯಾದನು. ಚಿನ್ನಯ್ಯನು ಸಂತೋಷದಿಂದ ಕಣ್ಮರಳಿಸಿ, ನಂಜನು ಮೇಲೇಳುವುದನ್ನೇ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಕೆರೆಯ ನೀರು ಅಲ್ಲೋಲಕಲ್ಲೋಲವಾಗುವಂತೆ ನಂಜನು ತೊಪ್ಪನೆ ತೊಯ್ದು ಎದ್ದು ನಿಂತನು. ಕೈಯಲ್ಲಿ ಮೀನು! ಅದರ ಹೊಟ್ಟೆ ಬೆಳ್ಳಗೆ ಕಾಣಿಸಿತು.” ತಲೆ ಹೊಟ್ಟೆ ಹಾರಿಹೋಗ್ತದೆ” ಎನ್ನುತ್ತ ಅಲ್ಲಿಂದಲೆ ಅದನ್ನು ದಡಕ್ಕೆ ನಂಜನು ಮೇಲಕ್ಕೆ ಬಂದನು.

“ಇನ್ನೊಂದು ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ನೋಡೋಣೇನೋ? ಇದೊಂದು ಎಲ್ಲಿ ಸಾಕಾಗದೆ? ಅದೂ ಅಲ್ಲದೆ ಕಾನೂರಿನ ಗಾಡಿ ಇನ್ನೂ ಬರಲಿಲ್ಲ.” ಎಂದನು ಚಿನ್ನಯ್ಯ.

ನಂಜನು ಹುಂಕಾರದಿಂದ ಸಮ್ಮತಿಸಿ, ಮೀನನ್ನು ಒಂದು ಕೈಯಲ್ಲಿಯೂ, ಪಂಚೆಯನ್ನು ಮತ್ತೊಂದು ಕೈಯಲ್ಲಿಯೂ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು, ತನ್ನ ಗೊತ್ತಿಗೆ ಹೋದನು. ಆಗಲೆ ಹೊತ್ತು ನೆತ್ತಿಗೆರೆತು. ಆದರೆ ಆಶೆಗೆ ಮಿತಿಯಿಲ್ಲ? ಇಬ್ಬರೂ ಮತ್ತೆ ಕಾಯುತ್ತ ಕುಳಿತರು.

ದೂರದಲ್ಲಿ ಗಂಟೆಯ ಸದ್ದಿನೊಡನೆ ಗಾಡಿಯ ಸದ್ದೂ ಕೇಳಿಸಿತು. ಚಿನ್ನಯ್ಯನು ರಸ್ತೆಯ ಕಡೆಗೆ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಮುಕ್ಕಾಲು ಪಾಲು ಕಾನೂರಿನ ಗಾಡಿಯೇ ಇರಬೇಕೆಂದು ಊಹಿಸಿದನು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ರಸ್ತೆಯ ತಿರುವಿನಲ್ಲಿ ವೇಗವಾಗಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಗಾಡಿ ಕಾಣಿಸಿತು. ಅದು ಕೆರೆಯ ಏರಿಯ ಮಧ್ಯಕ್ಕೆ ಬಂದಾಗ ಕೂಗಿ ನಿಲ್ಲಿಸಬೇಕೆಂದು ಆಲೋಚಿಸಿ ಸುಮ್ಮನೆ ಕುಳಿತನು. ತನ್ನ ಮಿತ್ರರಿಗೆ ತನ್ನಿಂದೊದಗುವ ವಿಸ್ಮಯವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ಹಿಗ್ಗಿದನು. ಅವನು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದ ಹಾಗೆಯೇ ಎತ್ತುಗಳು ಚರಂಡಿಯ ಕಡೆಗೆ ಧಾವಿಸಿದುವು. ಕೂಗು ಕೇಳಿಸಿತು. ಗಾಡಿ ಉರುಳಿತು!

ಇಬ್ಬರೂ ಆದಷ್ಟು ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ಮರಗಳಿಂದ ಕೆಳಗೆ ಧುಮುಕಿ ಇಡುಕುರುಗಳಲ್ಲಿ ನುಗ್ಗಿ ಐದು ನಿಮಿಷದಲ್ಲಿ ಗಾಡಿ ಬಿದ್ದಲ್ಲಿಗೆ ಓಡಿದರು.

ಆರು ಜನರೂ ಸೇರಿ ಶ್ರಮದಿಂದ ಗಾಡಿಯನ್ನು ರಸ್ತೆಗೆ ಎಳೆದು, ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಮಲಗಿದ್ದ ಹೂವಯ್ಯನನ್ನು ಗಾಡಿಯಲ್ಲಿ ಮಲಗಿಸಿದರು. ರಾಮಯ್ಯನು ಕ್ರಾಪು ಬಾಚಲೆಂದು ಟ್ರಂಕಿನಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟಿದ್ದ ತೈಲದಿಂದ ಹೂವಯ್ಯನ ಬೆನ್ನನ್ನು ತಿಕ್ಕಿದರು. ಹೂವಯ್ಯನಿಗಾಗಿದ್ದ ಪೆಟ್ಟು ಅವರು ಊಹಿಸಿದುದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಬಲವಾದುದಾಗಿತ್ತು. ಅವನು ಯಾತನೆಯಿಂದ ನರಳತೊಡಗಿದ್ದನು.

ನಿಂಗನು ಬಾರುಕೋಲಿನ ದಿಂಡಿನಿಂದ ಎತ್ತುಗಳು ಮೇಲೆ ತನಗಾಗಿದ್ದ ಸಿಟ್ಟನ್ನೆಲ್ಲ ತೀರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಗಾಡಿ ಕಟ್ಟಿದನು. ಚಿನ್ನಯ್ಯನು ತನ್ನ ಬಂದೂಕನ್ನು ಪುಟ್ಟಣ್ಣನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟು, ಅವನ ಜಾಗಕ್ಕೆ ತಾನೇ ಕೂತನು. ನಂಜ ಪುಟ್ಟಣ್ಣ ಇಬ್ಬರೂ ಗಾಡಿಯ ಹಿಂದೆ ಕಾಲು ನಡಿಗೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಹೊರಟರು.

ಗಡಿಬಿಡಿಯಲ್ಲಿ, ಆ ದಿನ ಚಿನ್ನಯ್ಯನು ತನ್ನ ಮಿತ್ರ ಬಂಧುಗಳಿಗಾಗಿ ಹೊಡೆದಿದ್ದ ಮೀನು, ತನ್ನ ಪುತ್ರ ಮಿತ್ರ ಬಂಧುಗಳಿಂದ ಚಿರ ವಿಯೋಗಹೊಂದಿ ಕೆರೆಯಾಚೆಯ ದಡದಲ್ಲಿ ಕ್ರಿಮಿಕೀಟಗಳಿಗೆ ಆಹಾರವಾಗಿ ಉಳಿದು ಹೋಯಿತು. ಸ್ವಲ್ಪ ದೂರ ಹೋದ ಮೇಲೆ ನಂಜನಿಗೆ ಅದರ ನೆನಪಾಯಿತು. ಆದರೆ ಹೂವಯ್ಯನ ನರಳುವಿಕೆಯನ್ನು ಆಲಿಸಿಯೂ ಉಳಿದವರ ದುಃಖಾಕ್ರಾಂತವಾದ ಮೌನವನ್ನು ನೋಡಿಯೂ ಮರಳಿ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಅದನ್ನು ತರುವುದು ತನಗೆ ಹೀನವೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ಸುಮ್ಮನಾದನು.

ಸೀತೆ

ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಚಿನ್ನಯ್ಯನು ಕುಂಬಾರ ನಂಜನಿಗೆ ಮೀನು ಬೇಟೆಗೆ ಬರಲು ಹೇಳಿ ಬಂದು ಮನೆಯ ಹೆಬ್ಬಾಗಿಲನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಯಾರೋ ತನ್ನ ಹೆಸರನ್ನು ಕೂಗಿ ಕರೆದಂತಾಗಿ ತಿರುಗಿ ನೋಡಿದನು. ಅವನ ತಾಯಿ ಗೌರಮ್ಮನವರು ದನದಕೊಟ್ಟಿಗೆಯಿಂದ ಹಾಲು ತುಂಬಿದ ಹಿತ್ತಾಳೆಯ ತಂಬಿಗೆಯೊಂದನ್ನು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರ ಅಂಗಾಲು ಮೇಗಾಲು ಬೆರಳ ಸಂದುಗಳಲ್ಲಿ ಹಸಿಹಸಿಯಾದ ಹಸುರುಮಿಶ್ರಿತವಾದ ಕರಿ ಬಣ್ಣದ ಸೆಗಣಿ ಮೆತ್ತಿಕೊಂಡಿತ್ತು. ಸೀರೆಯನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ಮೇಲೆತ್ತಿ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡಿದ್ದುದರಿಂದ ದಂತದ ಬಣ್ಣದ ಕಾಲುಗಳ ಕೆಳಭಾಗವು ಸೆಗಣಿಯ ಬಣ್ಣಕ್ಕೆ ತಾರತಮ್ಯವಾಗಿತ್ತು. ಹೆಜ್ಜೆ ಇಟ್ಟಂತೆಲ್ಲ ಅವರ ಕೈಕ ಕಡಗ ಮತ್ತು ಬಳೆಗಳಿಂದ ಹೊರಹೊಮ್ಮುತ್ತಿದ್ದ ರುಣತ್ಕಾರವು ಚಿನ್ನಯ್ಯನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ತಾಯಿಯ ಪ್ರೀತಿಲು ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಸಾರುವ ಡಿಂಡಿಮದಂತಿತ್ತು. ಗೌರಮ್ಮನವರೇನೋ ನೋಡುವುದಕ್ಕೆ ಲಕ್ಷಣವಾಗಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಚಿನ್ನಯ್ಯನ ದೃಷ್ಟಿಗೆ ಬಿದ್ದುದು ತಾಯಿಯ

ಪವಿತ್ರತೆ, ಸೌಂದರ್ಯವಲ್ಲ, ಗೌರಮ್ಮನವರಲ್ಲಿ ತರಳೆಯ ವೈಯ್ಯಾರವು ಪರಿಪಕ್ವವಾಗಿ ಗರತಿಯ ಗಾಂಭೀರ್ಯಕ್ಕೆ ತಿರುಗಿದ್ದಿತು. ಅವರ ಅಂಗಭಂಗಿಯಲ್ಲಿ ಚಂಚಲತೆ ಮಾದುಹೋಗಿ ಸ್ಥಿರಭಾವ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತವಾಗಿತ್ತು. ತಾರುಣ್ಯದ ರಾಗವೇಗಗಳೆಲ್ಲ ಮಾಯವಾಗಿ ತುಂಬುಯೌವನದ ಪಾವನ ಸ್ನೇಹ, ನಿಃಸ್ವಾರ್ಥತೆ, ಸಹಿಷ್ಣುತೆ, ಸಂಯಮಗಳು ಮೈದೋರಿದ್ದವು. ಅವರನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ವಸಂತಪ್ರಭಾತದ ತಂಬೆಲರಿನಲ್ಲಿ ಬಳುಕುವ ಬಳ್ಳಿಯ ನೆನಪಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಚೆನ್ನಾಗಿ ಚೊಕ್ಕಟವಾಗಿ ಬೆಳೆದು, ಬುಡದಲ್ಲಿ ಸಣ್ಣ ದೊಡ್ಡ ಸಸಿಗಳನ್ನು ಹೆತ್ತು, ಗೊನೆಯಿಂದ ನಸುಬಾಗಿ ನಿಂತ ಕದಳಿಯ ಜ್ಞಾಪಕವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಆ ಮಾತೃದೇವಿ ಚೆನ್ನಯ್ಯನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು ನಿಲ್ಲಲು ಅವನಿಗೊಂದು ಅನಿರ್ವಚನೀಯವಾದ ಆಹ್ಲಾದವಾಯಿತು. ತಾನು ಮತ್ತೆ ಶಿಶುವಾಗಿ ಆ ಮತೆಯ ತೊಡೆಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತು, ಆಕೆಯ ದಿವ್ಯವಕ್ಷದ ಮೇಲೆ ನಲಿದಾಡಿ, ತಲೆಯ ಕೂದಲಿನಲ್ಲಿಯೂ ಮುಖದ ಮೇಲೆಯೂ ಕೈಯಾಡಿ, ಆಕೆ ಕೊಡುವ ಮುತ್ತುಗಳಿಂದ ತಣಿಯಬೇಕು, ಎನ್ನಿಸಿತು. ಗೌರಮ್ಮನವರು ಹಿಡಿದಿದ್ದ ಚೆನ್ನದಂತಿದ್ದ ಹಿತ್ತಾಳೆಯ ತಂಬಿಗೆ ಎಳಬಿಸಿಲಿನ ರಶ್ಮಿಯಲ್ಲಿ ತಳತಳಿಸಿ ಚೆನ್ನಯ್ಯನ ಕಣ್ಣು ಕುಕ್ಕುತ್ತಿತ್ತು. ಅವರು ಮುಂಗೈ ಮೇಲೆ ಕುಚ್ಚಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಲತಾಕಾರದ ಹಚ್ಚೆಯ ನಸುಹಸುರು ಬಣ್ಣವಯ ಅವರ ಗೌರವರ್ಣಕ್ಕೊಂದು ಆಭರಣವಾಗಿ ತೋರುತ್ತಿತ್ತು. ಚೆನ್ನಯ್ಯನು ನವೀನನಾದುದರಿಂದ ಹಚ್ಚೆ ಕುಚ್ಚಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಅನಾಗರಿಕ ಪದ್ಧತಿಯೆಂದು ಭಾವಿಸಿ, ತನ್ನ ತಂಗಿ ಮೊದಲಾದವರಿಗೆ ಅದನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಿದ್ದರೂ ತನ್ನ ತಾಯಿಯ ಕೈಯಲ್ಲಿದ್ದ ಹಚ್ಚೆ ಆತನಿಗೆ ಸಂತೋಷಪ್ರದವಾಗಿತ್ತು. ಏಕೆಂದರೆ ಆ ಹಚ್ಚೆ ಕುಚ್ಚಿದ ಕೈ ಅವನನ್ನು ಎತ್ತಿ ಆಡಿಸಿ ಸಲಹಿ ದೊಡ್ಡವನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿತ್ತು. ನಿತ್ಯ ಪರಿಚಯದಿಂದ ಅದು ಎಷ್ಟು ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿತ್ತೆಂದರೆ ಅದಿಲ್ಲದೆ ತಾಯಿಯ ಕೈ ಆತನಿಗೆ ಪರಕೀಯವಾಗಿ ಕಾಣಿಸುತ್ತಿದ್ದಿತೋ ಏನೋ! ಹಾಲು ತುಂಬಿದ್ದ ಆ ತಂಬಿಗೆಯ ಕಂಠದಲ್ಲಿ ಬೆಳ್ಳೋರೆ ಬಿಳಿಯುಣ್ಣೆಯ ಮುಗಿಲ ಮುದ್ದೆಯಂತೆ ಮೃದುವಾಗಿ, ಮನೋಹರವಾಗಿ, ಮಾತೃವಾತ್ಸಲ್ಯದಂತೆ ಆಪ್ಯಾಯಮಾನವಾಗಿತ್ತು. ಆ ನೊರೆಯ ಮುದ್ದೆಯ ಮೇಲು ಭಾಗದಲ್ಲಿದ್ದ ಒಂದೆರಡು ಗುಳ್ಳೆಗಳು ಬೆಚ್ಚಗಿದ್ದ ಬೆಳಗಿನ ಸೂರ್ಯನ ಹೊಂಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ಕಾಮನ ಬಿಲ್ಲಿನ ಕಿರುತತ್ತಿಗಳಂತೆ ಬಣ್ಣಬಣ್ಣವಾಗಿದ್ದವು. ತಾಯಿ ಮಕ್ಕಳಿಬ್ಬರ ಛಾಯೆಗಳೂ ನೆಲದ ಮೇಲೆ ನೀಳವಾಗಿ ಬಿದ್ದು, ಬಳಿಯಿದ್ದ ಸುಣ್ಣ ಬಳಿದ ಬಿಳಿಯ ಗೋಡೆಯ ಮೇಲೆ ಎದ್ದು ನಿಂತಿದ್ದವು. ಚೆನ್ನಯ್ಯನೊಡನೆ ಮನೆಯನ್ನು ಸೇರಿದ್ದ ನಾಯಿಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಒಳ ಅಂಗಳಕ್ಕೆ ದಾಟಿದ್ದವು. ಕೆಲವು ಹೊರಗೆ ಬಿಸಿಲಿನಲ್ಲಿ ಹಾಯಾಗಿ ಮಲಗಿ ತಮ್ಮನ್ನು ಪೀಡಿಸುತ್ತಿದ್ದ ನೋಣಗಳನ್ನು ಚಿಮ್ಮಿ ಚಿಮ್ಮಿ ಹಾರಿ ಹಾರಿ ಬಾಯಿ ಹಾಕಿ ಅಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದವು. ರೂಬಿ ಮುಂಗಾಲೂರಿ ಹಿಂಗಾಲ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತು ತಾಯಿ ಮಕ್ಕಳ ಮುಖ ಕಡೆಗೇ ಕುತೂಹಲನಯನವಾಗಿ ನೋಡುತ್ತ, ಅವರಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಮಾತುಗಳನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುವಂತಿತ್ತು. ನೆಳಲಿನಲ್ಲಿ ಅದರ ಲಾಂಗೂಲದ ಹರ್ಷಪ್ರದರ್ಶನ ಚಲನೆ ಲಿಖಿತವಾಗಿತ್ತು. ಬಹುಶಃ ಗೌರಮ್ಮನವರು ಕೈಲಿದ್ದ ಹಾಲಿನ ಪಾತ್ರೆಗಾಗಿರಬೇಕು.

“ತಮ್ಮಾ” ಗೌರಮ್ಮನವರು ಮಗನನ್ನು ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದುದು ಹಾಗೆ-” ಒಂದು ಕೆಲ್ಸಮಾಡಿಕೊಡ್ಡೇಕಲ್ಲ.” ತಾಯಿಯ ಮುಖದಲ್ಲಿ ಅಹೇತುಕ ಹರ್ಷದ ಕಿರುನಗೆಯೊಂದು ಸುಳಿದಾಡಿ, ತಾಂಬೂಲದಿಂದ ದಾಡಿಮ ಬೀಜಗಳಂತೆ ಕೆಂಪಾಗಿದ್ದ ಅವರ ದಂತಪಂಕ್ತಿಯ ಸ್ವಲ್ಪ ಭಾಗ ಗೋಚರವಾಯಿತು.

“ಏನು ಹೇಳಬಾರದೆ?”

“ನೀನು ಮಾಡಿಕೊಡ್ಡೇನೆ ಅಂದ್ರೆ ಹೇಳ್ತೀನಪ್ಪಾ.”

“ಹೇಳು ಅಂದ್ರೆ!”

ತಾಯಿಮಕ್ಕಳಿಬ್ಬರೂ ಸಂಭಾಷಣೆಯನ್ನು ಸವಿಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಆ ಸವಿಗೋಸ್ಕರವೇ ಅದು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿದ್ದಂತೆಯೂ ತೋರುತ್ತಿತ್ತು. ಗೌರಮ್ಮನವರ ವಿಳಂಬವೇನೋ ಅದಕ್ಕೆ ಪ್ರಬಲವಾದ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿತ್ತು.

“ಕಾಳಗೆ ಹೇಳಿ ಹಿತ್ತಲಿಂದ ಸ್ವಲ್ಪ ಹರುವೆಸೊಪ್ಪು ತರಿಸಿ ಕೊಡ್ತೀಯಾ?”

“ನೀನೇ ಹೇಳಿವಾ ತರ್ತಾನೆ.”

“ನಾ ಹೇಳಿದರೆ ಎಲ್ಲಿ ಕೇಳತೋ”

“ಕೇಳದೆ ಏನು, ಒಳ್ಳೆ ಅಂತಾನೆ?”

ಚಿನ್ನಯ್ಯನಿಗೆ ಮಾತಿನ ಮರ್ಮ ಗೊತ್ತಾಗಲಿಲ್ಲ. ಮಾತಿಗಾಗಿಯೇ ತಾಯಿಗೆ ಹರುವೆ ಸೊಪ್ಪು ಬೇಕಾಗಿತ್ತೆಂಬುದು ಅವನಿಗೆ ಹೊಳೆಯದೆ ಹೋಯಿತು. ಆ ವಿಷಯವು ಕ್ಷುದ್ರವೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಿ ಬೇರೆ ಮಾತು ಎತ್ತಿದನು.

“ಅದಿರಲಿ, ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಹೂವಯ್ಯ ರಾಮಯ್ಯ ಮೈಸೂರಿಂದ ಬರ್ತಾರೆ.” ಚಿನ್ನಯ್ಯನ ಅರ್ಥವು ಉಟದಲ್ಲಿ ಏನಾದರೂ ವಿಶೇಷವಾಗಲಿ ಎಂಬುದಾಗಿತ್ತು. ತಾಯಿಗೂ ಅದು ಗೊತ್ತಾಯಿತು.

“ಯಾರು ಹೇಳಿದರು ನಿನಗೆ?” ಎಂದು ಗೌರಮ್ಮ ಸ್ವಲ್ಪ ಉತ್ಸಾಹದಿಂದಲೇ ಕೇಳಿದರು.

“ಯಾರೂ ಹೇಳಲಿಲ್ಲ; ಕಾನೂರಿನ ಗಾಡಿ ರಸ್ತೆಲಿ ಹೋಗಿತ್ತು. ಕೇಳಿ ತಿಳಿದೆ..... ನಾನೀಗ ಬೈಲುಕೆರೆಗೆ ಮೀನು ಹೊಡೆಯಲು ಹೋಗಿೇನಿ. ಬೇಗ ಕಾಫಿ ತಿಂಡಿ ಕೊಡು”.

“ಕಾಫಿ ತಿಂಡಿ ಆಗಲೇ ಆಗಿದೆ. ನೀನೇ ಬರಲಿಲ್ಲ.”

ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ತೋಟದ ಬೇಲಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಗುಲಾಬಿ ಗಿಡಗಳ ಪೊದೆಯಿಂದ “ ಅಣ್ಣಯ್ಯ ಇಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಬಾ” ಎಂಬ ಇಂಪಾದ ಕರೆ ಕೇಳಿಸಿತು. ತಾಯಿ ಮಕ್ಕಳಿಬ್ಬರೂ ತಿರುಗಿ ನೋಡಿದರು. ಸೀತೆ ಗುಲಾಬಿಯ ಪೊದೆಯ ಬಳಿ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಒಂದೆರಡು ಹೂವುಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು ನಗುತ್ತ ನಿಂತಿದ್ದಳು. ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಅವಳ ಪುಟ್ಟ ತಂಗಿ ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಅಕ್ಕನ ಸೀರೆಯ ನಿರಿಗೆಗಳನ್ನು ಭದ್ರವಾಗಿ ಹಿಡಿದು ನಿಂತಿದ್ದಳು.

ಗೌರಮ್ಮನವರು “ಅಯ್ಯೋ, ಇವಳ ದೆಸೆಯಿಂದ ಅಗೋದಿಲ್ಲ. ಅವಳನ್ಯಾಕೇ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಕರೆಕೊಂಡು ಹೋಗಿದ್ದು? ಹಾವು ಗೀವು ಇರ್ತಾವೆ ಅಂದರೆ ಕೇಳೋದಿಲ್ಲ. ನಾನೇನು ಸಾಯಲಿ? ತಮ್ಮಾ, ಅವಳನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ಬಾರೋ” ಎಂದು ಮಗನಿಗೆ ಬೆಸಸಿ ಹೆಬ್ಬಾಗಿಲನ್ನು ದಾಟಿ ಒಳಗೆ ಹೋದರು. ಚಿನ್ನಯ್ಯನು ತಂಗಿಯ ಬಳಿಗೆ ಹೋದನು. ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಅಣ್ಣಯ್ಯ ಬಂದುದನ್ನು ಕಂಡು ತಾನು ಮನೆಯಿಂದ ಅಷ್ಟು ದೂರ ಹೋಗಿದ್ದು ಸಾಹಸಕ್ಕಾಗಿಯೋ ಎಂಬಂತೆ ನಗುತ್ತ ಅವನಲ್ಲಿಗೆ ಓಡಿ ಬರುವ ಸಂಭ್ರಮದಲ್ಲಿ ಲಂಗಕ್ಕೆ ಕಾಲು ಸಿಕ್ಕಿಸಿಕೊಂಡು ಹಸುರು ಹುಲ್ಲಿನ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದು ಅಳತೊಡಗಿದಳು. ಚಿನ್ನಯ್ಯ ಓಡಿಹೋಗಿ ಅವಳನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸಿದನು. ಅಲ್ಲಿಂದ ಸೀತೆಯ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತ “ಯಾಕೇ? ಕರೆದಿದ್ದು?” ಎಂದನು.

“ಆ ಗುಲಾಬಿ ಹೂವು ಕುಯ್ಯೋಡೋ” ಎಂದು ಕೈ ತೋರಿಸಿದಳು.

ಚಿನ್ನಯ್ಯಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು ಮೆಲ್ಲನೆ ಮತ್ತೆ ಪೃಥ್ವಿಯಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಥಾಪನೆ ಮಾಡಿ ಸೀತೆಗೆ ಹೂ ಕುಯ್ಯು ಕೊಟ್ಟು “ಹೂಂ, ಸಾಕು, ಇನ್ನು ಬನ್ನಿ ಹೋಗೋಣ” ಎಂದನು.

ಸೀತೆ “ಇಲ್ಲ ಅಣ್ಣಯ್ಯ ನಾನಿನ್ನೂ ಒಂದು ಸ್ವಲ್ಪ ಹೂ ಕುಯ್ಯುಕೊಂಡು ಬರ್ತೀನಿ” ಎಂದಳು.

“ಅವ್ವ ಕರೆದಿದ್ದು ಕೇಳಿಲ್ಲೇನು. ಸಿಟ್ಟು ಮಾಡ್ತದೆ!”

“ಲಕ್ಷ್ಮೀನ ಕರೆಕೊಂಡು ಹೋಗು, ನಾ ಬರ್ತೀನಿ ಆಮೇಲೆ.”

“ಯಾರಿಗೇ ಅಷ್ಟೊಂದು ಹೂವು! ನಿನಗೇನು ಮದುವೆ ಗಿದುವೆಯೋ?”

ಎಂದು ಚಿನ್ನಯ್ಯನು ನಕ್ಕನು.

ಸೀತೆ ಮುನಿಸಿನಿಂದ ಕೆನ್ನೆ ಉದಿಕೊಂಡು ತುಟಿ ಚಾಚಿಕೊಂಡು “ಹುಂ, ನನಗಲ್ಲ. ನನ್ನ ಅತ್ತಿಗೆಗೆ!” ಎಂದಳು.

ಚಿನ್ನಯ್ಯನು ಅವಳ ಕೈಯನ್ನು ಹಿಡಿದು ಬಹು ಮೃದುವಾಗಿ ಹೂವನ್ನು ಗುದ್ದುವಂತೆ ಗುದ್ದಿದನು.

ಸೀತೆ “ಮತ್ಯಾಕೆ ನೀನು ಹಾಂಗೆ ಹೇಳಿದ್ದು?” ಎಂದು ಕೊಂಕುನಗೆ ನಕ್ಕಳು.

“ಯಾಕೆ ಹೇಳಿದ್ದೇ? ಇವತ್ತು ಯಾರು ಬರ್ತಾರೆ ಗೊತ್ತೇನು?”

ಸೀತೆ ಗೌರಮ್ಮ ಚಿನ್ನಯ್ಯರು ಆಡುತ್ತಿದ್ದ ಮಾತುಗಳಿಂದ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ತಿಳಿದಿದ್ದಳು. ಆದರೂ ಏನೂ ತಿಳಿಯದವಳಂತೆ “ಯಾರು ಬರ್ತಾರೆ!” ಎಂದಳು. ಅವಳ ಮುಖದ ಭಂಗಿಯೇ ಬದಲಾಯಿಸಿತ್ತು.

“ಯಾರು? ನಿನ್ನ ಭಾವಂದಿರು, ಮೈಸೂರಿಂದ”

“ಯಾರು? ರಾಮಯ್ಯ ಭಾವನೇ?”

“ಇದೇನು! ಗೊತ್ತಿಲ್ಲದೆ ಇದ್ದವರ ಹಾಗೆ ಅಡ್ಡೀಯಲ್ಲ! ರಾಮಯ್ಯ ಭಾವ ಒಬ್ಬರೇ ಏನು ಮೈಸೂರಿಗೆ ಹೋಗಿದ್ದವರು?”

ಸೀತೆ ತಲೆಬಾಗಿ ಸುಮ್ಮನಾದಳು.

“ಏನಪ್ಪಾ ಮದುವೆ ಆಗಬೇಕಾದ್ರೇನೆ ಹೆಸರು ಹೇಳೋಕೆ ಇಷ್ಟೊಂದು ನಾಚಿಗೇನೆ?”

ಸೀತೆಗೆ “ಅಣ್ಣಯ್ಯ, ನೀನು ಸುಮ್ಮನಿರೋ” ಎಂದು ಮುನಿದಳು.

“ಅಲ್ಲಾ ಮತ್ತೇ; ಮದುವೆಯಾಗೋಕೆ ಮುಂಚೇನೆ ಹೆಸರು ಹೇಳೋಕೆ ನಾಚ್ಚೀಯಲ್ಲ!”

ಸೀತೆಗೆ ಮಾನಭಂಗವಾದಂತಾಗಿ, ಅದನ್ನು ಧೈರ್ಯ ಪ್ರದರ್ಶನದಿಂದ ಪರಿಹರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ನಿರ್ಣಯಿಸಿ. ಕತ್ತೆತ್ತಿ ಅಣ್ಣನ ಕಡೆಗೆ ನೋಡಿ, “ಯಾರೋ? ಹೂವಯ್ಯ ಭಾವನೂ ಬರ್ತಾರೆ! ಅಷ್ಟೇನೆ?” ಎಂದಳು. ಅವಳ ಕೆನ್ನೆಗೆ ರಕ್ತವೇರಿ ಮುಖ ಕೆಂಪಾಯಿತು.

ಚಿನ್ನಯ್ಯ “ಅಯ್ಯೋ ಗಂಡುಬೀರಿ! ಗಂಡನಾಗುವವನ ಮೇಲೆ ಗೌರವವೇ ಇಲ್ಲವಲ್ಲೇ! ಅವರು ಬರಲಿ ಹೇಳಿಲಿ!” ಎಂದು ನಕ್ಕನು. ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಹುಲ್ಲಿನಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಪುಟ್ಟ ಕೈಗಳಿಂದ ಏನನ್ನೋ ಹುಡುಕುತ್ತಿದ್ದಳು.

ಸೀತೆಗೆ ಕತ್ತರಿಯ ನಡುವೆ ಸಿಕ್ಕಂತಾಯಿತು. ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದ ನೀರು ಹೊಮ್ಮಿಕೆನ್ನೆಗಳ ಮೇಲೆ ಹರಿದುವು. ಚಿನ್ನಯ್ಯನು ತೃಪ್ತನಾದಂತಾಗಿ “ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಬಾರೆ ಮನೆಗೆ ಹೋಗೋಣ” ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತ ಅವಳನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಳ್ಳಲು ಹೋದನು. ಲಕ್ಷ್ಮಿ “ನಾನೊಲ್ಲ!” ಎಂದು ಅಳತೊಡಗಿದಳು. ಆದರೂ ಚಿನ್ನಯ್ಯ ಬಲಾತ್ಕಾರದಿಂದ ಅವಳನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ಮನೆಗೆ ಹೋದನು. ಸೀತೆ ತಲೆಬಾಗಿ ಕಂಬನಿಗರೆಯುತ್ತಲೇ ನಿಂತಿದ್ದಳು.

ಸೀತೆಯ ಕಂಬನಿಗಳಿಗೆ ನಿಜವಾದ ಕಾರಣ ದುಃಖವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಯಾರಾದರೂ ಆ ಕಂಬನಿಗಳನ್ನೇ ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದ್ದರೆ ಅವು ಹೇಳುವ ಕಥೆ ಬೇರೆಯಾಗಿರುತ್ತಿತ್ತು. ಪ್ರಾಯಶಃ ಒಂದು ಕಂಬನಿ" ನಾನು ನಾಚಿಕೆಯಿಂದ ಬಂದೆ" ಎನ್ನುತ್ತಿತ್ತು. ಇನ್ನೊಂದು " ನಾನು ಅಭಿಮಾನ ಭಂಗವಾದುದರಿಂದ ಬಂದೆ" ಎನ್ನುತ್ತಿತ್ತು. ಮತ್ತೊಂದು " ನಾನು ಬಿಂಕದ ಪರಿಣಾಮ" ಎನ್ನುತ್ತಿತ್ತು. ಮಗುದೊಂದು " ನಾನು ಹರ್ಷಾಶ್ರು" ಎನ್ನುತ್ತಿತ್ತು. ಅಂತೂ ಚಿನ್ನಯ್ಯನು ಹೋದ ತುಸು ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿಯೇ ನಾಚಿಕೆ ಅಭಿಮಾನ ಬಿಂಕಗಳೆಲ್ಲವೂ ವೈಶಾಖ ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ ಕಡುನೀಲಿ ಬಾನಿನಲಲ್ಲಿ ತುಂಡು ಮೋಡವು ಮೆಲ್ಲಗೆ ಕರಗಿ ಲೀನವಾಗುವಂತೆ ಮಾಯವಾಗಿ ಹರ್ಷನೀಲವೊಂದೇ ಸರ್ವವ್ಯಾಪಿಯಾಗಿ ಸ್ಥಿರವಾಯಿತು. ಪೃಥ್ವೀ ಸುಂದರಿಯ ದಿಗಂತಾಧರದಲ್ಲಿ ಉಷಃಕಾಲದ ಮಂದಹಾಸವು ಮೈದೋರುವಂತೆ ಸೀತೆಯ ಗುಲಾಬಿ ಚೆಂಡುಗಳಲ್ಲಿ ಕಿರುನಗೆ ಮೂಡಿ, ಕೆನೆಗಳ ಮೇಲೆ ತೆರೆತೆರೆಯಾಗಿ ಪ್ರವಹಿಸಿ, ಮುಖಮಂಡಲವನ್ನು ಪ್ರಸನ್ನವಾಗಿ ಮಾಡಿತು. ಮುಖಪ್ರಸನ್ನತೆಗೆ ಮನಃಪ್ರಸನ್ನತೆ ಕಾರಣವಾಗಿತ್ತು. ಆಕೆಯ ಮನದಲ್ಲಿ ಹೂವಯ್ಯನ ಸುಂದರಮೂರ್ತಿ ಅವಿಭವಿಸಿತ್ತು. ಅವನ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಅನೇಕ ಭಾವಗಳೂ ದೃಶ್ಯ ಸಂಕುಲಗಳೂ ಅನುಭವಗಳೂ ಚಿತ್ತ ಭಿತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಚಿತ್ತಿತವಾಗಿ ಬಾಹ್ಯ ಪ್ರಜ್ಞಾಶೂನ್ಯಳಾದ ಆಕೆ ನೆನಪಿನ ನಂದನವನದಲ್ಲಿ ಅಪ್ಸರಿಯಾಗಿ ಸಂಚರಿಸತೊಡಗಿದಳು.

ಸೀತೆಗೆ ಹೂವಯ್ಯನು ಚಿಕ್ಕಂದಿನಿಂದಲೂ ಚಿರಪರಿಚಿತ ಸ್ನೇಹಮೂರ್ತಿ. ಗೌರವನವರು ಕಡೆಯ ಪಕ್ಷ ವರ್ಷಕ್ಕೆ ಒಂದು ಸಾರಿಯಾದರೂ ಕಾನೂರಿಗೆ ನಂಟರಾಗಿ ಹೋಗಿ ಒಂದೆರಡು ವಾರಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿಯೇ ಅಲ್ಲಿದ್ದು ಬರುತ್ತಿದ್ದುದು ವಾಡಿಕೆಯಾಗಿತ್ತು. ಹೂವಯ್ಯನು ಸೀತೆಗಿಂತಲೂ ಐದಾರು ವರ್ಷ ಹೆಚ್ಚು ವಯಸ್ಸಿನವನಾಗಿದ್ದರೂ ಸೀತೆಗೆ ತನ್ನ ಓರಗೆಯವರಿಗಿಂತಲೂ ಅವನಲ್ಲಿಯೇ ಹೆಚ್ಚು ಮೈತ್ರಿ, ಪ್ರೀತಿ, ಸಲುಗೆ, ತಾನು ಉಟಕ್ಕೆ ಕೂರುವುದು ಹೂವಯ್ಯನ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ; ಆಟವಾಡುವುದು ಹೂವಯ್ಯನ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ; ಓದುವಾಗ ಹೂವಯ್ಯನೇ ಪಾಠ ಹೇಳಿಕೊಡಬೇಕು. " ಹೂವಯ್ಯ ಭಾವ" ಎಂದರೆ ಸೀತೆಗೆ ಪಂಚಪ್ರಾಣ. ಒಂದು ಸಾರಿ ಮಕ್ಕಳೆಲ್ಲರೂ ಸೇರಿ ಸಂಸಾರದ ಆಟ ಆಡುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಹೂವಯ್ಯನಿಗೆ ಸೀತೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟು, ವಿವಾಹವಾಗಬೇಕೆಂದು ನಿಶ್ಚಯವಾಯಿತು. ಧಾರೆ ಎರೆಯುವ ಅನುಕರಣವೂ ನಡೆದುಹೋಗಿ ಹೂವಯ್ಯ ಸೀತೆಗೆ ತಾಳಿ ಕಟ್ಟಿದನು. ದಂಪತಿಗಳಿಗೆ ಒಂದು ಬಟ್ಟೆಗೊಂಬೆಯ ಕೂಸೂ ಹುಟ್ಟಿತು! ಅಲ್ಲಿಂದ ಗಂಡಹೆಂಡಿರು ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿಯ ಎಳ್ಳಮಾಸೆಗೆ ಹೋದುದನ್ನೂ ಅಭಿನಯಿಸಿದರು. ಮೇಳಿಗೆ ತೇರಿಗೆ ಹೋಗಿ ಮಿರಾಯಿ, ಮಂಡಕ್ಕಿ, ಕಡಲೆ, ಖರ್ಜೂರ, ಬತ್ತಾಸು, ಪೀಪಿ ಮೊದಲಾದ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ವಿಕ್ರಯಮಾಡಿದ್ದನ್ನೂ ನಟಿಸಿದರು. ಒಂದು ಸಾರಿ ಗಂಡಹೆಂಡಿರ ಕಲಹವನ್ನು ಅಭಿನಯಿಸಿ ಹೂವಯ್ಯನು ಸೀತೆಯನ್ನು ಹೊಡೆಯುವಂತೆ ಮಾಡಿದನು. ಆಗ ಆಟದ ಭೂಮಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಸೀತೆಯ ಅಣ್ಣನಾಗಿದ್ದ ರಾಮಯ್ಯನು ಅವಳನ್ನು ಬಿಡಿಸಿದನು. ಆ ದಿನವೆಲ್ಲಾ ಸೀತೆ ಹೂವಯ್ಯನು ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಮದುವೆಯಾದವರಿಗಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಮೆರೆದು ನಲಿದರು. ಒಬ್ಬರನ್ನೊಬ್ಬರು ಅಗಲಲೇ ಇಲ್ಲ. ರಾತ್ರಿ ಮಲಗುವಾಗಲೂ ಕೂಡ ಸೀತೆ ಹೂವಯ್ಯನೊಡನೇ ಮಲಗುವೆನೆಂದು ಹಠಮಾಡಿದ್ದಳು. ಆಗ ಗೌರಮ್ಮನವರು ಎರಡು ಗುದ್ದುಗುದ್ದಿ, ಒಳಗೆ ಎಳೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿದ್ದರು. ಈ ವಿನೋದ ವಿವಾಹದ ಸುದ್ದಿ ಎಲ್ಲರ ಕಿವಿಗೂ ಬಿದ್ದು. ವಿನೋದಕ್ಕಾಗಿ ಎಲ್ಲರೂ ಅವರಿಬ್ಬರನ್ನೂ ದಂಪತಿಗಳೆಂದೇ ಕರೆಯ ತೊಡಗಿದ್ದರು. ಇನ್ನೊಂದು ಸಾರಿ ಭಾಗವತರಾಟದಲ್ಲಿ ನೋಡಿದ್ದ ಸ್ವಯಂವರಾನುಕರಣೆಯ ಲೀಲೆಯಲ್ಲಿ ಸೀತೆ ಹೂವಯ್ಯನಿಗೆ ತಾನೇ ತಯಾರು ಮಾಡಿದ ಹೂವಿನ ಮಾಲೆಯನ್ನು ಹಾಕಿ, ಅವನನ್ನು ಪತಿಯನ್ನಾಗಿ ವರಿಸಿದ್ದಳು. ಮತ್ತೊಂದು ಸಾರಿ, ಆಗ ಸೀತೆಗೆ ಆರೇಳು ವಯಸ್ಸಿರಬಹುದು. ಹೂವಯ್ಯನಿಗೆ ಹನ್ನೊಂದು ಹನ್ನೆರಡೆರಡು ಬಹುದು. ಕಾನೂರಿಗೆ ಔತಣಕ್ಕೆ ಬಂದಿದ್ದ ಸೀತೆಮನೆ ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರು ಜೈಮಿನಿ ಭಾರತವನ್ನು ಓದಿ ಅರ್ಥ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಹುಡುಗರೆ; ಅವರನ್ನು ಮುತ್ತಿದ್ದರು. ಸೀತೆ ಹೂವಯ್ಯನ ಹೆಗಲ ಮೇಲೆ ಕೈಯಿಟ್ಟು ಅವನನ್ನು ಅಪ್ಪಿಕೊಂಡಂತೆ ಕುಳಿತಿದ್ದಳು. ಕಥೆಯಲ್ಲಿ ದಂಪತಿಗಳ ಅನುರಾಗ ಪ್ರಸಂಗ ಬಂದಾಗ ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರು ಕುಳಿತವರಿಗೆಲ್ಲ ಸೀತೆ ಹೂವಯ್ಯರನ್ನು ತೋರಿಸಿ ಏನೇನೋ ಹಾಸ್ಯದ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಹೇಳಲು, ಬಾಲಕ ಬಾಲಕಿಯರಿಬ್ಬರೂ ಅವಮಾನವಾದುದರಿಂದ ಅಳುತ್ತ ಒಬ್ಬರನ್ನೊಬ್ಬರು ಅಗಲಿ ದೂರ ದೂರ ಸರಿದು ಕುಳಿತಿದ್ದರು. ಗುಲಾಬಿ ಪೊದೆಯ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ನಿಂತಿದ್ದ ಸೀತೆಯ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಇಂತಹ ನೂರಾರು ಚಿತ್ರಗಳು ಸುಳಿದು ಅವಳಿಗೆ ಹರ್ಷವಾಯಿತು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತೆ ಕೆಲವು ಸನ್ನಿವೇಶಗಳನ್ನು ನೆನೆದು ತನ್ನೊಳಗೆ ತಾನೆ ನಾಚಿಕೊಂಡು ಮುಗುಳುನಗೆ ನಕ್ಕಳು. ಅವಳು ಅಲ್ಲಿದ್ದುದನ್ನು ಅರಿಯದೆ ಹಾರಿಬಂದು ಸಮೀಪದ ಒಂದು ಕೊಂಬೆಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಉಲ್ಲಾಸದಿಂದ ಗಾನಲೋಲವಾಗಿದ್ದ ಒಂದು ಪಿಕ್ಕಾರ ಹಕ್ಕಿಯೂ ಅದರ ದನಿಯೂ ಅವಳ ಕಣ್ಣಿಗಾಗಲಿ ಕಿವಿಗಾಗಲಿ ಬೀಳಗೇ ಇಲ್ಲ.

ಬಾಲ್ಯವು ಕಳೆದು ತಾರುಣ್ಯವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾದ ಮೇಲೆ ಸೀತೆ ಹೂವಯ್ಯರ ಸಂಬಂಧವು ಲೋಕದ ದೃಷ್ಟಿಗೆ ದೂರ ದೂರವಾದಂತೆ ಕಾಣುತ್ತಿತ್ತು. ಆದರೆ ಅಂತರಂಗದಲ್ಲಿ ಅವರು ಹೆಚ್ಚು ಹೆಚ್ಚು ಸಮೀಪವಾಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದರೂ ಅವರ ಸಂಬಂಧವು ಇನ್ನು ಯುವಕ ಯುವತಿಯರ " ಬೇಟೆ" ವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಬಾಲಕ ಬಾಲಕಿಯರಲ್ಲಿರುವ ಮುಗ್ಧವಾದ " ಬಾಲ್ಯ ಪ್ರಣಯ" ಮಾತ್ರವಾಗಿತ್ತು. ಈಗ ಅವರು ಒಬ್ಬರನ್ನೊಬ್ಬರು ಅಗಲಿದ್ದುದರಿಂದ ವಿರಹಯಾತನೆಯೂ ಇರಲಿಲ್ಲ; ಒಬ್ಬರನ್ನೊಬ್ಬರು ಅನವರತವೂ ನೆನೆಯುತ್ತಲೂ ಇರಲಿಲ್ಲ; ನಿನ್ನ ಸೀತೆಗೆ ಹೂವಯ್ಯನ ಆಲೋಚನೆಯೇ ಇರಲಿಲ್ಲ; ಈವೊತ್ತು ಚೆನ್ನಯ್ಯನಿಂದ ಸುದ್ದಿ ತಿಳಿದಮೇಲೆಯೇ ಆಕೆಯಲ್ಲಿ ಪೂರ್ವಸ್ಮೃತಿ ಎಚ್ಚತ್ತು. ಇಷ್ಟುದಿನವೂ ಸುಪ್ತವಾಗಿದ್ದ ಸ್ನೇಹವು ಮತ್ತೆ ಪ್ರಬುದ್ಧವಾಗಿತ್ತು. ಹೂವಯ್ಯನ ಮನದಲ್ಲಿ ಅದೂ ಕೂಡ ಆಗಿರಲಿಲ್ಲ.

ಹಠಾತ್ತಾಗಿ ಸೀತೆ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದ ಹೊಂಗೆನಸಿನ ಬಣ್ಣದ ಗುಳ್ಳೆ ಬಿರಿದಂತಾಗಿ ಎಚ್ಚತ್ತು ನೋಡುತ್ತಾಳೆ; ಬಳಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಎತ್ತರವಾದ ಒಂದು ಅಡಕೆಯ ಮರದಿಂದ ಹಾಳೆಯೊಂದು ಕೆಳಗೆ ಬೀಳುತ್ತಿತ್ತು. ನೀಳವಾಗಿದ್ದ ಅದರ ಕಂದು ಬಣ್ಣದ ಸೋಗೆಯ ಗರಿಗಳು ಗಾಳಿಯಲ್ಲಿ ಧರಧರ ನಡುತ್ತಿದ್ದುವು. ಅದು ಕ್ಷಣದಲ್ಲೆಯೇ ಕೆಳಗಿದ್ದ ಒಂದು ಬಾಳೆಯ ಸಸಿಯ ಹೆಡಲಿಗೆ ತಾಗಿ, ಅದರ ಅಖಂಡ ಸ್ನಿಗ್ಧ ಕೋಮಲ ಶ್ಯಾಮಲವಾಗಿದ್ದ ಎಲೆಯನ್ನು ಸೀಳಿ, ನೆಲದ ಮೇಲಿದ್ದ ಮೇಲು ಸೊಪ್ಪಿನ ಜಿಗ್ಗಿನ ಮೇಲೆ ದಢಾರ್ ಎಂದು ಶಬ್ದ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬಿದ್ದಿತು. ಬಾಳೆಯ ಹೆಡಲು ಆಘಾತಕ್ಕೆ ತತ್ತರಿಸಿ ಮೇಲಕ್ಕೂ ಕೆಳಕ್ಕೂ ಉಯ್ಯಾಲೆಯಂತೆ ತೂಗಿತು, ಮಾಸು ಬಣ್ಣದ ಕರಿನ ದೇಹ, ಮೇಘ ಚುಂಬಿತವಾದ ಉನ್ನತಶಿರ, ಶಿರದಲ್ಲಿ ಪೌರುಷಯುಕ್ತವಾಗಿ ಬೆಳೆದು ನಾಲ್ಕೆಸೆಗೂ ಧನುಸ್ಸಿನಂತೆ ಕೆಳಗೆ ಬಾಗಿದ್ದ ಕಪ್ಪು ಹಸುರಿನ ಹೆಡಲುಗಳು, ಆ ಹೆಡಲುಗಳ ಕೇಂದ್ರದಲ್ಲಿ ಹಸುರು ಈಟಿಯಂತೆ ಚೂಪಾಗಿ ನೆಟ್ಟನೆ ಗಗನಕ್ಕೆದುರಾಗಿ ನಿಂತಿದ್ದ ಅದರ ಸುಳಿ, ಹೆಡಲುಗಳ ಬುಡದಲ್ಲಿದ್ದ ಕಡುಹಸುರು ದಿಂಡಿಗೆದುರಾಗಿ ತಾಯಿಯ ಒಲೈ ಹಸುಳೆಯ ಹೃದಯವನ್ನು ಆವರಿಸುವಂತೆ ಒಳಗಿದ್ದ ಮೃದುವಾದ ಹಿಂಗಾರವನ್ನು ಅಪ್ಪಿದ್ದ ಬಿಳಿ ಹಳದಿ ಬಣ್ಣದ ಹೊಂಬಾಳೆ- ಇವುಗಳಿಂದ ಅಲಂಕೃತವಾಗಿ ಧೀರಿವಾಗಿ ನಿಂತು ಹೂವಯ್ಯನನ್ನು ಸ್ಮರಣೆಗೆ ತರುತ್ತಿದ್ದ ಆ ಅಡಕೆಯ ಮರದ ಬುಡದಲ್ಲಿ ಬಾಳೆಯ ಸಸಿ ಸೀತೆಗೆ ತನ್ನನ್ನೆ ಜ್ಞಾಪಕಕ್ಕೆ ತರುವಂತಿತ್ತು. ಬಾಳೆಯ ಕಂದಿನ ಹೆಡಲು ತೂಗಿ ತೂಗಿ ಕ್ರಮೇಣ ನಿಶ್ಚಲವಾಯಿತು. ಅಣ್ಣನಿಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಂತೆ ಸೀತೆ ಹೂ ಕುಯ್ಯಲಿಲ್ಲ. ವಸಂತದ ಮಂದಪವನನು ಉದ್ಯಾನದ ಕುಸುಮ ಕುಂಜಗಳಲ್ಲಿ ಲಲಿತ ಗಮನದಿಂದ ಸಂಚರಿಸುವಂತೆ ಅವಳು ಸ್ವಲ್ಪ ಉತ್ಕಂಠಿತಭಾವದಿಂದ ಬಣ್ಣದ ಸೀರೆಯ ನಿರಿ ಸದ್ದುಮಾಡಿ ಬಳುಕುವಂತೆ ತೇಲಿ ನಡೆದು ಮನೆಯ ಹೆಬ್ಬಾಗಿಲನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಕೊಟ್ಟಿಗೆಯೆಡೆ ತಾಯಿದನ ಮೈ ನೆಕ್ಕುತ್ತಿದ್ದ ಎಳಗರುವೊಂದು ಸೀತೆಯನ್ನೆ ಎವೆಯಿಕ್ಕದೆ ನೋಡುತ್ತಿತ್ತು.

ಸೀತೆ ಕಾಲು ತೊಳೆದುಕೊಂಡು, ಹೂಗಳನ್ನು ತನ್ನ ಕೊಟ್ಟಡಿಯಲ್ಲಿಟ್ಟು ಅಡುಗೆಮನೆಗೆ ಹೋದಾಗ ಗೌರಮ್ಮನವರು ಹೋಳಿಗೆ ಮಾಡುವ ಸನ್ನಾಹದಲ್ಲಿದ್ದರು. ಚೆನ್ನಯ್ಯನು ತಿಂಡಿ ಪೂರೈಸಿ ಕಾಫಿ ಕುಡಿಯುತ್ತಿದ್ದವನು" ಹೂ ಕುಯ್ಯಾಯ್ತೆ?" ಎಂದು ತಂಗಿಯ ಕಡೆಗೆ ವ್ಯಂಗ್ಯವಾಗಿ ನೋಡಿ ನಕ್ಕನು. ಸೀತೆ ಹುಬ್ಬು ಗಂಟುಹಾಕಿ ಮಾತಾಡದೆ ತಾಯಿಗೆ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ನೆರವಾದಳು.

ಕಾನೂರು ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರ ಮೂರನೆಯ ಹೆಂಡತಿ

ಕಾನೂರು ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರ ಮಂಗಳೂರು ಹೆಂಚಿನ ದೊಡ್ಡಮನೆ ಕಾಡು ಕಿಕ್ಕಿರಿದ ಬೆಟ್ಟಗುಡ್ಡಗಳ ತಪ್ಪಲಿನಲ್ಲಿ. ಮಹಾ ವಟವೃಕ್ಷದ ಬುಡದಲ್ಲಿ ಎದ್ದಿರುವ ಹುತ್ತದ ನೆನಪು ತರುವಂತೆ ಏಕಾಂತವಾಗಿತ್ತು. ಮನೆಯ ಪೂರ್ವೋತ್ತರ ದಿಕ್ಕುಗಳಲ್ಲೂ ಕಾಡುಬೆಟ್ಟಗಳ ಹೆಗ್ಗೋಡೆ ಭಯಂಕರ ಸಮೀಪವಾಗಿ ಮೇಲೆದ್ದಿತ್ತು. ಪಶ್ಚಿಮ ದಕ್ಷಿಣ ದಿಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿ ಅವರ ಗದ್ದೆ ತೋಟಗಳೂ, ಒಕ್ಕಲು ಮತ್ತು ಆಳುಗಳ ಹುಲ್ಲುಮನೆ ಮತ್ತು ಬಿಡಾರಗಳು. ಕಣ. ಕೊಟ್ಟಿಗೆ ಹಟ್ಟಿಗಳೂ ಇದ್ದವು.

ಮನೆ ಹಳೆಯ ಕಾಲದ್ದು. ರಚನೆಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿ ನೋಡಿದರೂ ಭೀಮತೆ ಪ್ರಧಾನವಾಗಿತ್ತು. ಗೋಡೆ ಕಂಭಗಳಿಂದ ಹಿಡಿದು ತೊಲೆ ಪಕಾಸಿ ರೀಪುಗಳವರೆಗೂ ಸ್ಥೂಲತೆ ತೋರುತ್ತಿತ್ತು. ಮನೆಗೆ ಹೊದಿಸಿದ್ದ ಮಂಗಳೂರು ಹೆಂಚುಗಳು ಮಳೆ ಬಿಸಿಲುಗಳಲ್ಲಿ ಹಾವನೆ

ಹಬ್ಬಿ, ಒಣಗಿ, ತಮಗೆ ಸಹಜವಾಗಿದ್ದ ಮಣ್ಣಿನ ಕೆಂಬಣ್ಣವನ್ನು ತೊರೆದು ಕಪ್ಪಾಗಿದ್ದವು. ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ, ಮುಂಗಾರುಗಳಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದ ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ಆಲಿಕಲ್ಲುಗಳಿಂದ ಬಿರುಕು ಬಿಟ್ಟು ಸೋರುತ್ತಿದ್ದ ಹೆಂಚುಗಳನ್ನು ತೆಗೆದು ಹೊಸ ಹೆಂಚುಗಳನ್ನು ಹಾಕಿದ್ದುದರಿಂದ ಸರ್ವಸಾಮಾನ್ಯವಾದ ಪ್ರಾಚೀನತೆಯ ನಡುವೆ ಅಪೂರ್ವವೂ ವಿರಳವೂ ಆಗಿರುವ ನವೀನತೆ ತಲೆಹಾಕಿದಂತಿತ್ತು. ಮನೆಗೆ ಉಪಯೋಗಿಸಿದ್ದ ಮರಮುಟ್ಟುಗಳೆಲ್ಲ ಅನೇಕ ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಹೊಗೆ ಹಿಡಿದು ತಾರೆಣ್ಣೆ ಬಳಿದಂತೆ ಕರಗಾಗಿದ್ದವು. ಗೋಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದೆರಡು ಎಡೆ ಹುತ್ತಗಳು ದೊಡ್ಡದಾಗಿ ಬೆಳೆದಿದ್ದವು. ಆ ಹುತ್ತಗಳಿಗೆ ಪೂಜಾ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಬಳಿದಿದ್ದ ಕೆಂಪು ಬಿಳಿ ನಾಮಗಳು ಚಿತ್ರ ವಿಚಿತ್ರವಾಗಿದ್ದವು. ಪ್ರಾಕಾರದ ನಡುವೆ ಇದ್ದ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ಕಗ್ಗಲ್ಲಿನಿಂದ ವಿರಚಿಸಿದ್ದ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ತುಲಸೀ ಪೀಠವು ಶಿರದಲ್ಲಿ ಪುಷ್ಪವಾಗಿ ಬೆಳೆದಿದ್ದ ಒಂದು ತುಲಸಿಯ ಗಿಡವನ್ನು ಹೊತ್ತು" ಅಂಗಳದ ದೇವರಾಗಿ" ಕುಳಿತಿತ್ತು. ಅಂಗಳದ ಮೂಲೆಯಲ್ಲಿ ಅಡಕೆ ಒಲೆ; ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಮಣ್ಣಾದ ನೇಗಿಲು ಜಗಲಿಯ ಮೇಲೆ ಒಂದು ಹೆಗ್ಗಡಿಯಾರದ ಸುತ್ತಲೂ ಕೆಲವು ತಿರುಪತಿಯ ಬಣ್ಣದ ಚಿತ್ರಗಳಿದ್ದವು. ಜೊತೆಗೆ ರವಿವರ್ಮನ ಬಣ್ಣದ ದೇವತೆಗಳೂ ಕುಳಿತಿದ್ದರು. ಒಬ್ಬಿಬ್ಬರು ದೇಶ ಭಕ್ತರ ಪಟಗಳೂ ಭಾರತಾಂಬೆಯ ಚಿತ್ರ ಪಟವೂ ಅಲ್ಲಿದ್ದುದು. ಸರ್ವವ್ಯಾಪಿಯಾಗುತ್ತಿದ್ದ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮಹಾಸಭೆಯ ಪ್ರಭಾವವು ತನ್ನ ಕ್ಷೇಮಕರವಾದ ಆಶೀರ್ವಾದ ಹಸ್ತವನ್ನು ಆ ಮನೆನಾಡಿನ ಮೂಲೆಗೂ ಚಾಚಿತ್ತು ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಸ್ಪಷ್ಟವಾದ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿ. ಆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಚೀನ ನವೀನಗಳ ಸ್ನೇಹವೀ ಸಮರವೋ ನಡೆಯತೊಡಗಿದ್ದಂತೆ ತೋರುತ್ತಿತ್ತು. ಇದು ಆ ಮನೆಯ ಸನ್ನಿವೇಶ ಮತ್ತು ರೂಪಲಕ್ಷಣಗಳ ಸ್ಥಾವರ ಸ್ಥಿತಿಯ ಸ್ಥೂಲರೇಖಾ ಚಿತ್ರ.

ಅದರ ಜಂಗಮಸ್ಥಿತಿಯೂ ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ಕುತೂಹಲಕಾರಿಯಾಗಿಯೇ ಇರುತ್ತಿತ್ತು. ಏಳೆಂಟು ನಾಯಿಗಳು. ಕೆಲವು ಚೀನಿ, ಕೆಲವು ಕಂತ್ರಿ. ಕೆಲವು ಬಿಳಿ, ಕೆಲವು ಕಪ್ಪು, ಕೆಲವು ಬಣ್ಣ ಬಣ್ಣ . ಕೆಲವು ಮಲಗಿದ್ದರೆ, ಕೆಲವು ಒಳಗೆ ಹೊರಗೆ ಸುತ್ತುವುದು. ಆಗಾಗ ಗೌಡರ ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆ ಕಾರ್ಯಾರ್ಥವಾಗಿ, ಬಿಳಿ ಬಟ್ಟೆಯವರೂ ಆಳುಕಾಳುಗಳೂ ಬಂದು ಹೋಗುತ್ತಿರುವುದು. ಹಿತ್ತಲು ಕಡೆಯ ತಮ್ಮ ಪ್ರಪಂಚವನ್ನು ಅತಿಕ್ರಮಿಸಿ ಬಂದ ಕೋಳಿಗಳು- ಹುಂಜ, ಹೇಂಟೆ, ಮರಿ ಇತ್ಯಾದಿ..... ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಸುತ್ತಿ ಮೇಯುತ್ತಿದ್ದು, ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗಿ ಅಸಹ್ಯಮಾಡಿ, ಯಾರಾದರೂ ಮನುಷ್ಯರಾಗಲಿ ನಾಯಿಗಳಾಗಲಿ ಅಟ್ಟಿದಾಗ ಮಾತ್ರವೇ ಕುಕ್ಕುಟನಾದದೊಡನೆ ಹೊರಗೆ ಧಾವಿಸುವುದು. ಮನೆಗೆ ಹತ್ತಿಕೊಂಡೇ ಇದ್ದ ಕರೆಯುವ ಕೊಟ್ಟಿಗೆಯಿಂದ ವಿಶ್ಯಂಖಲವಾದ ದನಕರುಗಳು ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಸ್ಪಷ್ಟವಾದ ತಮ್ಮ ಖುರಪುಟ ಧ್ವನಿಗಳಿಂದ ಅಲ್ಲಿದ್ದವರಿಗೆ ತಮ್ಮನ್ನು ಅಟ್ಟುವಂತೆ ಎಚ್ಚರಿಕೆ ಹೇಳುತ್ತ ಬರುವುದು; ಬತ್ತ ಮಿದಿದು ಸದ್ದು ಮಾಡುವುದು. ಇತ್ಯಾದಿ, ಇತ್ಯಾದಿ, ಇತ್ಯಾದಿ.

ಇಷ್ಟೆಲ್ಲವೂ ಆ ಮನೆಯ ಮುಂಚೆಕಡೆ" ಯ ಚಿತ್ರ. "ಹಿತ್ತಲು ಕಡೆ" ಯ ಚಿತ್ರವೇ ಬೇರೆ. ಅಲ್ಲಿ, ಸಂದರ್ಭ ಸಿಕ್ಕಿದಾಗಲೆಲ್ಲ ಕ್ರಮಾಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಒಂದಿನಿತೂ ಗಣನೆಗೆ ತಾರದೆ ತಮ್ಮ ಉದರ ಪೋಷಣೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಡೊಳ್ಳೇರಿ ಕಾಲು ಚಾಚಿಕೊಂಡು ಬಿದ್ದಿರುವ ಕುನ್ನಿ ಮರಿಗಳು! ತನ್ನ ಹೂ ಮರಿಗಳೊಡನೆ ನೆಲವನ್ನು ಕೆದರಿ ಗಲೀಜು ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಹೇಂಟೆ. ಮೂಲೆಯಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕದ ಮೇಲೆ ದೊಡ್ಡ ಬುಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ನೆಲ್ಲಹುಲ್ಲಿನ ಮೇಲಿರುವ ಮೊಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ರೆಕ್ಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಅಪ್ಪಿಕೊಂಡು ಕಾವು ಕೂತಿರುವ ಕುಕ್ಕುಟ ಗರ್ಭಿಣಿ! ಒಂದೆಡೆ ದೊಡ್ಡದಾದ ಮುರುವಿನ ಒಲೆ. ಅಲ್ಲಿಯೇ ಮೇಲುಗಡೆ ನೇತಾಡುತ್ತಿರುವ ತಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಸಂಡಿಗೆ ಮಾಡಲು ಒಣಗಲಿಟ್ಟಿರುವ ಮಾಂಸದ ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ತುಂಡುಗಳು. ಅಟ್ಟದ ಮೇಲೆ ಕರಿಹಿಡಿದ ಪೊರಕೆಗಳ ದೊಡ್ಡ ಕಟ್ಟು. ಒಂದುಕಡೆ ಗೋಡೆಗೆ ಆನಿಸಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿರುವ ಒಂದೆರಡು ಒನಕೆಗಳು. ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಕಲ್ಲಿನ ಒರಳು ಮತ್ತು ಕಡೆಗುಂಡು. ಒಂದು ಬೀಸುವ ಕಲ್ಲು; ಮೆಟ್ಟುಗತ್ತಿ; ನೀರು ತುಂಬಿದ ತಾಮ್ರದ ಹಂಡೆ, ಸಂದುಗೊಂದುಗಳಲ್ಲಿ ಕಿಕ್ಕಿರಿದಿರುವ ಜೇಡರ ಬಲೆಗಳ ತುಮುಲ ಜಟಿಲ ವಿನ್ಯಾಸ! ಮುಡಿದು ಬಿಸಾಡಿರುವ ಒಣಗಿದ ಹೂಮಾಲೆ. ತಲೆ ಬಾಚಿ ಎಸೆದಿರುವ ಕೂದಲಿನ ಕರಿಯ ಮುದ್ದೆ. ತಾಂಬೂಲದ ಕೆಂಪಾದ ಉಗುಳು. ಇವುಗಳೆಲ್ಲ ಮಕುಟಪ್ರಾಯವಾಗಿ ಮೂತ್ರದ ವಾಸನೆ, ಇತ್ಯಾದಿ, ಇತ್ಯಾದಿ, ಇತ್ಯಾದಿ!

ಆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಮೂವತ್ತು ನಾಲ್ಕತ್ತು ಮಂದಿ ನಿರಾತಂಕವಾಗಿ ವಾಸಮಾಡಬಹುದಾಗಿತ್ತು. ಈ ಕಥೆಯ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಗಂಡಸರು. ಹೆಂಗಸರು. ಮಕ್ಕಳು ಎಲ್ಲಾ ಇಷ್ಟತ್ತೆದು ಮೂವತ್ತು ಮಂದಿ ಮನೆಯವರೂ ಹತ್ತು ಹದಿನೈದು ಜನ ಸೇವಕರೂ ಒಟ್ಟು ನಾಲ್ಕತ್ತೆದು ಜನಗಳ ಮ ಟ್ಟಿಗೆ ಮನೆಯನ್ನೆಲ್ಲ ತುಂಬಿರುತ್ತಿದ್ದರಂತೆ; ಒಟ್ಟು ಕುಟುಂಬವಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಹಾಗಿದ್ದುದರಲ್ಲೇನೂ ಆಶ್ಚರ್ಯವಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಕೆಲವು ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ಮನೆಗೆ ಮಾರಿಯಮ್ಮನು ಸಿಡುಬು ರೋಗ ಕಾಲಿಟ್ಟು ಅನೇಕರನ್ನು ಆಹುತಿ

ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿದ್ದರಿಂದ ಈಗ ಆ ಕುಟುಂಬದಲ್ಲಿ ಏಳು ಜನರು ಮಾತ್ರ ಇದ್ದರು. ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಹೂವಯ್ಯ ರಾಮಯ್ಯರು ಓದಲು ಹೋಗಿದ್ದುದರಿಂದ ತತ್ಕಾಲದಲ್ಲಿ, ಆಳುಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ, ಮನೆಯವರಾಗಿದ್ದವರು ಐದೇ ಮಂದಿ. ಯಜಮಾನರಾಗಿದ್ದ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರು; ಅವರ ಮೂರನೆಯ ಹೆಂಡತಿ ಸುಬ್ಬಮ್ಮ; ಅವರ ಎರಡನೆಯ ಹೆಂಡತಿಯ ಮಕ್ಕಳಾದ ಪುಟ್ಟಮ್ಮ, ವಾಸು; ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರ ಗತಿಸಿದ ಅಣ್ಣನ ಸಹಧರ್ಮಿನಿಯೂ ಹೂವಯ್ಯನ ಮಾತೃವೂ ಆದ ನಾಗಮ್ಮನವರು.

ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರಿಗೆ ಮೊದಲು ಅವರ ಅಣ್ಣ ಸುಬ್ಬಯ್ಯಗೌಡರು ಸಾಯುವಾಗ ಅವರಿಗೂ ಚಂದ್ರಯ್ಯ ಗೌಡರಿಗೂ ಮನಸ್ಸು ಸರಿಯಿರಲಿಲ್ಲ. ನಾಗಮ್ಮನವರು ತಮ್ಮ ಗಂಡನ ಸಾವಿಗೆ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರೇ ಕಾರಣವೆಂದು ಎಲ್ಲರೊಂದಿಗೂ ಸಾರುತ್ತಿದ್ದರು. ತನ್ನ ಗಂಡನ ಮೇಲೆ "ದೆಯ್ಯಾಮಾಡಿ" ಕೊಂದರೆಂದು ಆಕೆ ನಂಬಿಟ್ಟಿದ್ದರು. ವಾಸ್ತವಾಂಶ, ಅವರು ರೇಷ್ಮೆ ಕಾಯಿಲೆಯಿಂದ ಮೃತರಾಗಿದ್ದರು. ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರೂ ನಾಗಮ್ಮನವರ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಇತರರಿಗೆ ನಂಬುಗೆಯಾಗುವಂತೆ ವರ್ತಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಆಕೆಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ದ್ವೇಷದಿಂದಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಅನಾದರದಿಂದ ಇರುತ್ತಿದ್ದರು. ನೊಂದೆದೆಯ ನಾಗಮ್ಮನವರಿಗೆ ಅವರ ಒಂದೊಂದು ಅನಾವರಣೆಯೂ ಭಯಂಕರರ ವೈರದಂತೆ ತೋರುತ್ತಿತ್ತು. ಹೂವಯ್ಯನಿಗೆ ಇದೆಲ್ಲ ಗೊತ್ತಿದ್ದರೂ ಆತನು ಭಾವಜೀವಿಯಾಗಿದ್ದುದರಿಂದಲೂ, ಆತನ ಗಮನವೆಲ್ಲ ವಿದ್ಯಾರ್ಜನೆಯ ಕಡೆಗಿದ್ದುದರಿಂದಲೂ, ರಾಮಯ್ಯನ ವಿಶ್ವಾಸದ ಪ್ರಭಾವದಿಂದಲೂ, ಯಾವ ಇತ್ಯರ್ಥದ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೂ ಕೈಹಾಕದೆ ಸುಮ್ಮನಿದ್ದನು.

ರಾಮಯ್ಯನ ತಾಯಿ- ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರ ಪ್ರಥಮ ಪತ್ನಿ- ತೀರಿಕೊಂಡಾಗ ಅವರು ದುಃಖಾತಿರೇಕದಿಮದ ಆತ್ಮಹತ್ಯೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲೋಸಗ ಬಂದೂಕನ್ನು ಕೈಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿದ್ದರೂ ಒಂದು ವರ್ಷದ ಒಳಗಾಗಿಯೆ ಅವರಿಗೆ ಎರಡನೆ ವಿವಾಹ ನಡೆದುಹೋಗಿತ್ತು. ಎರಡನೆ ಹೆಂಡತಿ ಪುಟ್ಟಮ್ಮ ವಾಸು ಇಬ್ಬರನ್ನು ಹೆತ್ತು, ಮೂರನೆಯ ಹೆರಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಶಿಶು ಸಮೇತ ದಿವಂಗತರಾದರು. ಅವರು ತೀರಿಕೊಂಡು ಇನ್ನೂ ಒಂದು ವರ್ಷ ಕಳೆಯುವುದರೊಳಗೆ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರಿಗೆ ಮೂರನೆಯ ಮದುವೆ ಅವಶ್ಯಕತೆಯೂ ತೋರಿ ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಆಶ್ಚರ್ಯಗೊಳಿಸಿದರು. ಅವರು ವಿಧುರರಾದ ಕೆಲವು ತಿಂಗಳೊಳಗೆ ಅವರ ಮೇಲೆ ಅಪವಾದ ಹುಟ್ಟಿತ್ತು. ಅವರ ಸೇರೆಗಾರರಾಗಿದ್ದ ರಂಗಪ್ಪಸೆಟ್ಟರ ಕೈಕೆಳಗೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಒಬ್ಬ ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಹೆಂಗಸಿನ ಪರವಾಗಿ ಅವರು ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿದ ಅನನ್ಯ ಸಾಧಾರಣವಾದ ಅನುರಾಗವ ಅಪವಾದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗಿತ್ತು. ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರು ದೃಢಕಾಯರಾಗಿ ಶ್ರೀಮಂತರಾಗಿದ್ದರೂ ನಡುವಯಸ್ಸು ಮೀರಿದ್ದುದರಿಂದಲೂ ಮೂರು ಮಕ್ಕಳ ತಂದೆಯಾಗಿದ್ದುದರಿಂದಲೂ, ಸುಸಂಸ್ಕೃತರಾದ ಶ್ರೀಮಂತರೆಲ್ಲರೂ ಅವರಿಗೆ ಹೆಣ್ಣು ಕೊಡಲು ಹಿಂಜರಿದರು. ಗೌಡರು ಅಪ್ರತಿಭರಾಗದೆ ನೆಲ್ಲಹಳ್ಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ಹೆಣ್ಣು ಕೇಳಿದರು. ಅಸಂಸ್ಕೃತರೂ ಒರಟು ಜೀವಿಗಳೂ ಬಡವರೂ ಆಗಿದ್ದ ನೆಲ್ಲಹಳ್ಳಿಯವರು ಹಿಗ್ಗಿ ಮರುಮಾತಾಡದೆ ಹೆಣ್ಣು ಕೊಡಲು ಒಪ್ಪಿದರು. ಆ ವಿಚಾರ ತಿಳಿದ ಕೂಡಲೆ ಮುತ್ತಳ್ಳಿ ಶಾಮಯ್ಯಗೌಡರೇ ಮೊದಲಾದ ಹಿತಚಿಂತಕರೂ ಬಂಧುಗಳೂ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರನ್ನು ಆ ಸಾಹಸದಿಂದ ಪರಾಙ್ಮುಖಗೊಳಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದರು. ಆ ಹೆಣ್ಣನ್ನು ತರುವುದು ನಿಮಗೆ ಯೋಗ್ಯವಲ್ಲ ಎಂದರು. ಪುಟ್ಟಮ್ಮ, ವಾಸು ಇಬ್ಬರೂ ತಮ್ಮ ದೊಡ್ಡಮ್ಮನಿಂದ ಎಲ್ಲ ವಿಷಯಗಳನ್ನೂ ಅರಿತು ಕಣ್ಣೀರು ಕರೆದರು. ಗೌಡರ ಮೇಲೆ ದ್ವೇಷವಿದ್ದ ನಾಗಮ್ಮನವರಿಗೂ ಕನಿಕರವುಂಟಾಯಿತು. ಏನೆಂದರೂ ಗೌಡರ ನವದಾಂಪತ್ಯ ಪ್ರೇಮವು ಮಾತ್ರ ಒಂದಿನಿತೂ ಕುಗ್ಗಲಿಲ್ಲ. ವಿವಾಹವೂ ನಿಶ್ಚಯವಾಯಿತು. ಮೈಸೂರಿನಲ್ಲಿದ್ದ ಹೂವಯ್ಯ ರಾಮಯ್ಯರಿಗೆ ವಿಷಯವೇನೂ ಗೊತ್ತಾಗಲಿಲ್ಲ. ಗೌಡರ ಇಷ್ಟದ ಪ್ರಕಾರ ವಿವಾಹ ಮಹೋತ್ಸವಕ್ಕೆ ಅವರಿಬ್ಬರನ್ನು ಆಹ್ವಾನಿಸಲೂ ಇಲ್ಲ. ಆದಕಾರಣ ಗೌಡರ ತೃತೀಯ ವಿವಾಹದ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಅವರಲ್ಲಿ ಸಂಪೂರ್ಣ ಅಂಧಕಾರವಿತ್ತು.

ಅಂತೂ ಸುಬ್ಬಮ್ಮನು ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರ ಧರ್ಮಪತ್ನಿಯಾಗಿ ಕಾನೂರಿಗೆ ಬಂದಳು.

ಸುಬ್ಬಮ್ಮ ಹಿಂದೆ ಒಂದೆರಡು ಸಾರಿ ವಿವಾಹ ಮಹೋತ್ಸವಗಳಿಗೆ ಹೋಗಿದ್ದಾಗ ನೆರೆದಿದ್ದ ಗೃಹಸ್ಥರ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಹೂವಯ್ಯನ ತೇಜೋಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ನೋಡಿದ್ದಳು. ನೆರೆದಿದ್ದ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಅವನ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಆಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ ಪ್ರಶಂಸಾತ್ಮಕವಾದ ಮಾತುಗಳನ್ನೂ ಕೇಳಿದ್ದಳು. ಹುಡುಗಿಯರು ಚೆಲುವರಾದ ಹುಡುಗರನ್ನು ಕಂಡಾಗ ಏನೇನು ಭಾವಿಸುತ್ತಾರೋ, ಉಹಿಸುತ್ತಾರೋ

ಅಥವಾ ಆಶಿಸುತ್ತಾರೋ ಅದನ್ನೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಬರಿಯ ಹಗಲುಗನಸುಗಳೆಂಬುದೂ ಆಕೆಗೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದಿತ್ತು. ನೈಶಾಕಾಶದ ಬಹುದೂರ ಪ್ರಾಂತದಲ್ಲಿ ಶಾಶ್ವರ ಜ್ಯೋತಿಯಿಂದ ತಳತಳಿಸುವ ತಾರೆಗೆ ಅಳುಪುವ ಮಣ್ಣಿನ ಹಣತೆಯಾಗಿದ್ದಳವಳು. ಉರಿಯುವ ಸೊಡರಿಲ್ಲದ ಮಣ್ಣಿನ ಹಣತೆ ಆ ದೂರದ ತಾರಗೆಯೇ ತನ್ನದೆಯಲ್ಲರಿದ ಸೊಡರಾಗಬೇಕೆಂದು ಬಯಸಿದರೆ ಅದು ಅಪ್ರಾಪ್ಯವೇ ಹೊರತು ಅಪರಾಧವಲ್ಲ. ಕಾನೂರಿನ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರು ತಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಹೆಣ್ಣು ಕೇಳಲು ಬಂದಿದ್ದಾರೆ ಎಂಬ ಸುದ್ದಿ ಆಕೆಯ ಕಿವಿಗೆ ಬಿದ್ದ ಕೂಡಲೆ ಅಘಟನೆ ಘಟನವಾದಂತೆ ಆಕೆಗೆ ದಿಗ್ಭ್ರಮೆಯಾದರೂ, ನಿಲುಕದ ನಕ್ಷತ್ರವ ಹಸ್ತಗತವಾಗುತ್ತದೆಂದು ಆನಂದ ಸಂಭ್ರಮ ಸೋತವಾಗಿದ್ದಳು. ಆದರೆ ನಿಜವಾದ ಸಂಗತಿ ತಿಳಿದ ಮೇಲೆ ಆಕೆ ಹತಾಶೆಯಾದರೂ ಹೆಚ್ಚೇನೂ ವ್ಯಸನಪಡಲಿಲ್ಲ. ಸಾಧಾರಣ ಜೀವನಕ್ರಮದಂತೆ ಆಕೆ ಯಾವನಾದರೊಬ್ಬ ಬಡ ರೈತನ ಕೈ ಹಿಡಿದು ದುಡಿಮೆಯಿಂದ ಜೀವನಯಾತನೆ ಮಾಡಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಕಾನೂರಿನಂತಹ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಮನೆಗೆ ಯಜಮಾನರಾಗಿ ಗಣ್ಯರಾಗಿದ್ದ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರ ಕೈಹಿಡಿಯುವುದೂ ಹೆಗ್ಗಡಿತಿಿಯಾಗುವುದೂ ಒಂದು ಮಹಾ ಸುಕೃತವೆಂದೇ ಭಾವಿಸಿ ಸಂತುಷ್ಟಳಾದಳು. ಕುಶಲಹೃದಯರಾದ ತರಳೆಯರಿಗಾದರೆ ತಾವು ಒಲಿದವನನ್ನುಳಿದು ಬೇರೆಯವನನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗುವುದೂ ವಿಧುರ ವಿವಾಹವೂ ಎದೆಬಿರಿಯುವ ಮಹಾಸಂಕಟಗಳಾಗುತ್ತವೆ. ಆದರೆ ಸುಬ್ಬಮ್ಮನ ಬಾಳಿನಲ್ಲಿ ಅಂತಹ ಕುಶಲತೆಗೆ ಅವಕಾಶವಾಗಲಿ ತಾವಾಗಲಿ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಆಕೆ ಸಂಭ್ರಮದಿಂದಲೇ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರ ತೃತೀಯ ವಧುವಾಗಿ ಕಾನೂರಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದಳು.

ದಾರಿದ್ರ್ಯದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿ ಬೆಳೆದು. ಅಸಂಸ್ಕೃತರಿಂದ ಪೋಷಿತವಾಗಿ, ಅವರ ನಡೆನುಡಿ ಆಚಾರ ವ್ಯವಹಾರ ಶೀಲಗಳನ್ನು ಕಲಿತ ಸುಬ್ಬಮ್ಮನಲ್ಲಿ ಸುಸಂಸ್ಕೃತ ಸ್ತ್ರೀ ಸಹಜವಾದ ಔದಾರ್ಯ ಗಾಂಭೀರ್ಯ ನಯವಿನಯ ಸಂಯಮ ಸಂಚಲನಗಳು ಒಂದಿನಿತೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಆದಕಾರಣ ಅದುವರೆಗೂ ಅವಕಾಶ ಸಿಕ್ಕದೆ ಸುಪ್ರವಾಗಿದ್ದ ಅಹಂಕಾರ, ಭಲ, ದರ್ಪ, ಸ್ವಾರ್ಥಪರತೆ, ದುರಭಿಮಾನ, ಮೊದಲಾದ ಕಾಡುಭಾವಗಳು ಆಕೆ ಯಜಮಾನರ ಪತ್ನಿಯಾಗಿ ಕಾನೂರಿಗೆ ಹೆಗ್ಗಡತಿಯಾದ ಕೂಡಲೆ ಭಯಾನಕವಾಗಿ ಹೆಡೆಯೆತ್ತಿ ನಿಂತುವು. ಆಕೆ ಎಲ್ಲದರಲ್ಲಿಯೂ ಎಲ್ಲರ ಮೇಲೆಯೂ ನಿರ್ದಾಕ್ಷಿಣ್ಯವಾಗಿ ಹುಕುಂ ಚಲಾಯಿಸತೊಡಗಿದಳು. ಪ್ರತಿಯೊಂದರಲ್ಲಿಯೂ ಸಣ್ಣ ಬುದ್ಧಿಯೇ ಪ್ರಕಾಶಿತವಾಯಿತು. ಅದು ಎಷ್ಟು ಅಧೋಗತಿಗೆ ಇಳಿಯಿತೆಂದರೆ, ಹುಟ್ಟಿದಂದಿನಿಂದಲೂ ಸಾಬೂನಿನ ಹೆಸರನ್ನೇ ಕೇಳದೆ ಇದ್ದ ಆಕೆ, ಒಂದುಸಾರಿ ನಾಗಮ್ಮನವರು ವಾಸುವಿನ ಮೈಗೆ ತನ್ನ ಸಾಬೂನನ್ನು ಹಚ್ಚಿದರೆಂದು ಕೇಳಿ, ಬಾಯಿಗೆ ಬಂದಂತೆ ಬಯ್ಯಬಿಟ್ಟಳಂತೆ! ನಾಗಮ್ಮನವರಿಗೆ ಆ ಹೊಸ ಕಾಡು ರಾಣಿಯ ಆಳ್ವಿಕೆ ಸರಿಬೀಳಲಿಲ್ಲ. ಪುಟ್ಟಮ್ಮನಿಗಂತೂ ಸುಬ್ಬಮ್ಮನ ನೆರಳು ಕಂಡರೂ ಆಗದಂತಾಯಿತು. ತುಪ್ಪ ಬೆಣ್ಣೆ ಮೊದಲಾದ ಪದಾರ್ಥಗಳಿಗಂತೂ ಆ ಹೆಗ್ಗಡತಿ ಬೀಗಮುದ್ರೆ ಮಾಡಿಬಿಟ್ಟಳು. ಹೀಗಾಗಿ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಮೂರು ಹೊತ್ತೂ ಕದನವಾಗಿ ನೆಮ್ಮದಿ ತಪ್ಪಿಹೋಗಿತ್ತು.

ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರು ಸ್ವಭಾವತಃ ದರ್ಪಶೀಲರಾಗಿದ್ದರೂ ತಮ್ಮ ನವವಧುವಿನ ಮಾಧುರ್ಯಸಾರ ಶೋಷಣಾಸಕ್ತರಾಗಿ ಅಂತರಂಗದಲ್ಲಿ ಆಕೆಯ ಸೂತ್ರಗೊಂಬೆಯಂತಾದರು. ಚಿಕ್ಕವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಾಗಿದ್ದರೆ ಸುಬ್ಬಮ್ಮ ಅವರ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಸುಂದರಿಯಾಗಿರುವುದಂತೂ ಇರಲಿ, ಕುರೂಪಿಯಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದಳು. ಆದರೆ ಈಗ ಅವರಿಗೆ ಆಕೆ ರತಿಯಾಗಿದ್ದಳು. ಹಳೆಯದಕ್ಕೆ ಹೊಸದಾದುದೆಲ್ಲವೂ ಸೌಂದರ್ಯವೇ! ಅವರು ಸುಬ್ಬಮ್ಮನನ್ನು ತಿದ್ದುವುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಆಕೆಯ ಚಾಡಿಯ ಮಾತುಗಳಿಗೆ ಕಿವಿಗೊಟ್ಟು ನಾಗಮ್ಮನವರ ಮೇಲೆಯೂ ತಮ್ಮ ಸ್ವಂತ ಮಕ್ಕಳಿಬ್ಬರ ಮೇಲೆಯೂ ಕರೋರರಾದರು. ಇದರಿಂದ ಸುಬ್ಬಮ್ಮನಿಗೆ ಮತ್ತಷ್ಟು ಕೋಡು ಬಂದಂತಾಗಿ ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಹಾಯತೊಡಗಿದಳು

ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರು ತಮ್ಮ ಹದಿನೆಂಟು ವರ್ಷದ ಪುಟ್ಟ ಹೆಂಡತಿಗೆ ಶರಣಾದುದರಲ್ಲಿ ಒಂದು ರಹಸ್ಯವಿತ್ತು. ಹೆಚ್ಚು ವಯಸ್ಸಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಚಿಕ್ಕ ವಯಸ್ಸಿನ ಹುಡುಗಿಗೆ ತಾನು ವರನಲ್ಲ ಎಂಬುದು ಅವರಿಗೆ ತಿಳಿಯದೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಸೌಂದರ್ಯ ಯೌವನ ಸರಸ ಇವುಗಳಿಂದ ತರುಣಿಯನ್ನು ವಶಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಸುಯೋಗವು ತಮ್ಮದಾಗಿರಲಿಲ್ಲವಾದುದರಿಂದ ಚಾಡಿಯ ಮಾತು ಕೇಳುವುದು. ಅವಳನ್ನು ಅನಾಗರಿಕವಾಗಿ ವರ್ತಿಸಲು ಬಿಡುವುದು. ವಸನ ಭೂಷಣಗಳನ್ನು ಮೇಲ್ವಾಯ್ದು ತಂದುಕೊಡುವುದು. ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಹೀನೋಪಾಯಗಳಿಂದ ತಮ್ಮ ಪತ್ನಿಯ ಮನಸ್ಸನ್ನು ತಮ್ಮ ಕಡೆಗೆ ಒಲಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಾಹಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಅದೂ ಅಲ್ಲದೆ ಆಕೆಯ

ಹೃದಯವು ಅನ್ಯಾಕ್ರಾಂತವಾದೀತು ಎಂಬ ಭೀತಿಯೂ ಅವರನ್ನು ಒಳಗೊಳಗೇ ಪೀಡಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಆ ಆಶಂಕೆಗೆ ಆಧಾರವಾಗಿದ್ದವರು ಅವರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಆಳು ಕೆಲಸಮಾಡಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಸೇರೆಗಾರ ರಂಗಪ್ಪಸೆಟ್ಟರು.

ಅಂತೂ ನೆಲ್ಲುಹಳ್ಳಿಯ ಜನರಿಂದ" ಸುಬ್ಬಿ" ಎಂದು ಕರೆಯಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದವಳು ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರ ಕೃಪೆಯಿಂದ ಕಾನೂರು ಸುಬ್ಬಮ್ಮ ಹೆಗ್ಗಡಿತಿಯಾಗಿದ್ದಳು.

ಸೇರೆಗಾರರ ಕೇಪಿನ ಕೋವಿ

ತರಂಗಿತ ಸಹ್ಯಾದ್ರ ಶ್ರೇಣಿಗಳಿಂದ ರಚಿತವಾದ ಬಹುದೂರದ ಪ್ರಾಚೀ ದಿಗಂತ ರೇಖೆಯ ದೀರ್ಘ ಸರ್ಪವಿನ್ಯಾಸವು ಸದ್ಯಃಪ್ರಪುಲಿತವಾದ ಉಷಃ ಕಾಂತಿಯಿಂದ ತಕ್ಕಮಟ್ಟಿಗೆ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿದ್ದರೂ ಬೇಗಬೇಗನೆ ಪ್ರಸ್ಫುಟವಾಗುತ್ತಿದ್ದರೂ. ಕಾನೂರು ಬೆಟ್ಟದ ಕಾನನಾಂತರದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಕತ್ತಲೆ ಇನ್ನೂ ದಟ್ಟವಾಗಿ ಮೆತ್ತಿಕೊಂಡಂತಿತ್ತು. ಗಿರಿಶಿಖರದಲ್ಲಿ ಪರ್ಣಸಮಾಕೀರ್ಣವಾಗಿದ್ದ ಮಹಾ ತರುವೊಂದರಲ್ಲಿ ಎಲೆಗಳ ಮರೆಯ ಕತ್ತಲೆಯ ಗಬ್ಬದಲ್ಲಿ" ಗೊತ್ತು ಕೂತು" ಹುದುಗಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಕಾಡುಕೋಳಿಯ ಹುಂಜನೊಂದು ಪೂರ್ವದಿಕ್ಕಿನ ಕಡೆಗೊಮ್ಮೆಯೂ ಕಾಡಿನ ಕತ್ತಲೆಯ ಕಡೆಗೊಮ್ಮೆಯೂ ನೋಡಿ ನೋಡಿ ಇಮ್ಮನನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡಿತ್ತು. ಮೂಡಲನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಪ್ರಭಾತ ಪರ್ಯಟನಕ್ಕೆ ಹೊರಡು ಎಂದು ಕರೆಯುವಂತೆ ಮನಮೋಹಿಸಿತ್ತು. ಕಾಡಿನ ಕತ್ತಲೆಯಾದರೂ ಸ್ವಲ್ಪ ತಾಳು ಎನ್ನುವಂತಿತ್ತು. ಮರಗಳ ದಟ್ಟಿಸುವಿಕೆಯಿಂದ ತಂಗಾಳಿಯ ತೀಟಕ್ಕೆ ಅಡಚಣೆಯಾಗಿದ್ದರೂ ಅದರ ಕುಳಿಪು ಎಲ್ಲ ಕಡೆಯೂ ಹಸರಿಸಿತ್ತು. ಹುಂಜನ ಬೆಚ್ಚನೆಯ ತಿಪ್ಪುಳದ ಒಳಗೂ ನುಗ್ಗಿಹೋಗಿತ್ತು. ಅದೂ ಸಾಹಸ ಪ್ರೇರಕವಾಗಿದ್ದಂತೆ ಹೊರತು ಸಾಹಸ ನಿವಾರಕವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಹುಂಜ ಕಿವಿಗೊಟ್ಟು ಆಲಿಸಿತು. ಅನಂತಾರಣ್ಯವು ನಿಶಬ್ದವಾಗಿ ಘನೀಭೂತ ಮೌನದಂತಿತ್ತು. ಆದರೆ ತುಸು ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿಯೆ ಕಾಡಿನ ಕತ್ತಲೆಯ ಸೈನ್ಯದಲ್ಲಿ ಬಿರುಕು ತೋರಿ ಅರುಣೋದಯದ ಕಿರಣವಿಹೀನ ರಕ್ತರಾಗವು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ದಾಳಿಯಿಟ್ಟು ವನಪ್ರಾಂತವನ್ನು ಆಕ್ರಮಿಸಿಲಾರಂಭಿಸಿತು. ದೂರದ ಕಣಿವೆಯಲ್ಲಿ ಸಿಳ್ಳುಹಾಕಲು ತೊಡಗಿದ್ದ ಮಡಿವಾಳ ಹಕ್ಕಿಯ ಗಾನವು ಹುಂಜನಿಗೆ ಕೇಳಿಸಿ ತಾನು ಕುಳಿತಿದ್ದ ಕೊಂಬೆಯ ದಪ್ಪ ದಿಂಡಿನಮೇಲೆ ನಿಮಿರಿ ನಿಂತು, ನೀಳವಾಗಿ ಮೈಮುರಿದು, ದೀರ್ಘಸ್ವರದಿಂದ ವನಮೌನವು ಎಚ್ಚರುವಂತೆ ಕೂಗಿ, ಪಟಪಟನೆ ರೆಕ್ಕೆಗಳನ್ನು ಬಡಿಯುತ್ತಾ ಕೆಳಗೆ ಹಾರಿತು. ಸುತ್ತಲಿದ್ದ ಮರದ ಎಲೆಗಳು ಬರಬರನೆ ಸದ್ದು ಮಾಡಿದವು. ಹುಂಜದ ರೆಕ್ಕೆ ಪುಕ್ಕ ತಿಪ್ಪುಳಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಾತಃ ಶೀತಲ ವಾಯು ಸ್ವಲ್ಪ ವೇಗವಾಗಿಯೇ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಅದು ಮೊದಲಿಗಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚು ತಂಪಾಗಿರುವಂತೆ ತೋರಿತು. ನೆಲವನ್ನು ಮುಟ್ಟಿದೊಡನೆ ಕತ್ತತ್ತಿ, ಎದೆಯುಬ್ಬಿಸಿ, ಕೊರಲನ್ನು ಕೊಂದುಗೈದು, ಪುಕ್ಕದ ಗರಿಗಳನ್ನು ನಿಮಿರಿಸಿ " ಕೊಕ್ಕೊಕೋ" ಎಂದು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಕೂಗಿ, ಮತ್ತೆ ರೆಕ್ಕೆ ಬಡಿದು, ತನ್ನ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಕೊಕ್ಕು ಹಾಕಿತು. ಒಡನೆಯೆ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಕಾಡುಕೋಳಿಗಳ ಕೂಗೂ ಪಟಪಟನೆ ರೆಕ್ಕೆ ಬಡಿಯುವ ಸದ್ದೂ ಕೇಳಿಸಿತು.

ಹುಂಜವು ತರಗಲೆಯಡಿಯ ಮಣ್ಣನ್ನು ಕೆದರಿ, ಕೆದರಿ, ಹುಳು ಹಪ್ಪಟೆಗಳನ್ನು ಭುಂಜಿಸಿತು. ನಡುನಡುವೆ ಒಂದೊಂದು ಸಾರಿ ಹೆಣ್ಣು ಕೋಳಿಗಳನ್ನು ಕರೆದು ಕೂಗಿತು.ಹೊಟ್ಟೆ ತುಂಬದೆ ಯಾವ ಹೇಂಟೆ ತಾನೆ ಪ್ರಣಯ ಸುಖಕ್ಕೆ ಅಭಿಲಾಷೆ ಪಟ್ಟೀತು! ವನಕುಕ್ಕುಟರಾಜನ ಬಳಿಗೆ ಯಾವ ರಾಣಿಯೂ ಬರಲಿಲ್ಲ. ಹುಂಜವು ಮತ್ತೆ ಒಂದೇ ಸಮನೆ ನೆಲ ಕೆದರುವ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಕಾಲು ಹಾಕಿತು. ಸುಮಾರು ಒಂದು ಗಂಟೆಯ ಮೇಲೆ, ಹೊಟ್ಟೆ ಪಟ್ಟಾಗಿ ತುಂಬಿದ ಮೇಲೆ ಹುಂಜಕ್ಕೆ ಮತ್ತೆ ಹೇಂಟೆಯ ನೆನಪಾಗಿ ಕೂಗಿತು. ಆ ಕೂಗಿನಲ್ಲಿ "ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ಏಕಾಂತವನ್ನು ಸಹಿಸಲಾರೆ" ಎಂಬ ವ್ಯಥೆಯೂ" ಬಾ ಪ್ರಿಯೆ, ಬೇಗ ಬಾ"ಎಂಬ ಪ್ರೇಮಾಹ್ವಾನದ ಮಾಧುರ್ಯವೂ ಕೂಡಿದ್ದವು. ಹುಂಜವು ಬಿಂಕದಿಂದ ಸಲ ಸಲವೂ ಕೂಗಿ ಕರೆಯಲು ಒಂದು ಹೇಂಟೆಯೂ ಅದರ ದೊಡ್ಡ ಮರಿಗಳೂ ಸದ್ದುಮಾಡಿಕೊಂಡು ಓಡಿಯೋಡಿ ಬಳಿಗೆ ಬಂದುವು. ಹುಂಜವು ಒಡನೆಯೆ ಹೇಂಟೆಯ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ಪ್ರಣಯ ಪ್ರದರ್ಶನ ಮಾಡಿತು. ಆದರೆ ಹೇಂಟೆ ಪಕ್ಕಕ್ಕೆ ಸರಿದು ಭೋಗಾಸಕ್ತಿಗಿಂತಲೂ ಭೋಜನಾಸಕ್ತಿಯನ್ನೆ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ತೋರಿತು. ವಿಷಯವನ್ನು ತಿಳಿದ ಹುಂಜವು ಪುನಃ ನೆಲ

ಕೆದರಿ, ಹೇಂಟೆಯನ್ನು ಲೊಚಗುಟ್ಟಿ ಬಳಿಗೆ ಕರೆದು, ಹುಳುಗಳನ್ನು ತಿನ್ನಿಸತೊಡಗಿತು. ಔತಣಕ್ಕೆ ಅನಾಹೂತರಾಗಿದ್ದರೂ ಮರಿಗಳೂ ತಾಯಿಯ ಉಣಿಸಿನಲ್ಲಿ ಪಾಲುವೊಂದುವು.

ಸೂರ್ಯೋದಯವಾಗಿ ಹೊಂಬಿಸಿಲು ದೀರ್ಘತರುಚ್ಛಾಯೆಗಳ ಮಧ್ಯೆ ತೂರಿ ಬಂದು ಕುರುಚಲು ಗಿಡಗಳ ಮೇಲೆಯೂ ಪಿಣಿಲಾಗಿ ಹೆಣೆದುಕೊಂಡಿದ್ದ ಬಳ್ಳಿ ಹೊದರುಗಳ ಮೇಲೆಯೂ ಶುಷ್ಕಪರ್ಣಾವೃತವಾಗಿದ್ದ ನೆಲದ ಮೇಲೆಯೂ ಬಿದ್ದಿತು. ಇತರ ವನ್ಯಪಕ್ಷಿಗಳೂ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಧ್ವನಿ ಪ್ರದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದುವು. ಒಂದು ಕಡೆ ಕಾಜಾಣವು ತನ್ನ ಸ್ವರ್ಗೀಯ ಸುಮಧುರವಾದ ಗಾನಧಾರೆಯಿಂದ ಅರಣ್ಯ ಪರ್ವತಗಳನ್ನು ಸಂಗೀತ ಸ್ತೋತದಲ್ಲಿ ತೇಲಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಒಂದು ಕಡೆ ಗಿಳಿವಿಂಡುಗಳ ಚಕಿತ ವಾಣಿ ಮನೋಹರವಾಗಿತ್ತು. ಒಂದು ಕಡೆ ಕಾಮಳ್ಳಿ ಲಲನಾಕಂಠವು ಬಿಸಿಲು ಬಿದ್ದಿದ್ದ ಮರದ ಬರಲು ನೆತ್ತಿಯಿಂದ ದನಿಜೇನು ಸೂಸುತ್ತಿತ್ತು. ಒಂದೆಡೆ ಮಂಗಟ್ಟೆ ಹಕ್ಕಿಗಳ ವಿಕಟ ನಾದವು ಕಾಡನ್ನು ಭಯಗೊಳಿಸುವಂತಿತ್ತು. ಹೂ ತುಂಬಿದ ಮರಗಳಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷಾಂತರ ಜೇನು ಹುಳುಗಳು ಓಂಕಾರದಂತೆ ಝೇಂಕರಿಸುತ್ತಿದ್ದವು. ಸಂತೋಷದ ಸಂಭ್ರಮದಲ್ಲಿ ಹುಂಜವು ಮತ್ತೆ ಕೇಕೆ ಹಾಕಿ ಕೂಗತೊಡಗಿತು. ಈ ಸಲದ ಕೂಗು ಹೆಣ್ಣುಕೋಳಿಯನ್ನು ಕರೆಯಲೊಸುಗವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ; ತಾನು ಗಂಡು ಎಂಬುದನ್ನು ಹೆಮ್ಮೆಯಿಂದ ಕಾಡಿಗೆಲ್ಲ ಸಾರುವ ಕೂಗಾಗಿತ್ತು. ಆದರೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿಯೆ ಹೇಂಟೆಯೊಂದು ದೂರದಲ್ಲಿ " ತೆಕೋ ತೆಕ್ ತೆಕ್ ತೆಕ್" ತೆಕೋ ತೆಕ್ ತೆಕ್ ತೆಕ್ " ಎಂದು ಬೇಟದ ಧ್ವನಿ ಮಾಡತೊಡಗಿತು. ಹುಂಜವು ತಲೆಯನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ಒಲೆದು, ಒಕ್ಕಣ್ಣಿನಿಂದಲೆ ಬಹುದೂರ ನೋಡುವಂತೆ ಒಂಟಿಗಾಲಿನಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಕುತೂಹಲಾವಿಷ್ಟವಾಗಿ ನಿಷ್ಪಂದವಾಗಿ ಆಲಿಸಿತು. ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಂಟೆಯಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಅದರ ಮನಸ್ಸು ಚಂಚಲವಾಗಿ ಮತ್ತೊಂದು ಹೇಂಟೆಗೆ ಮಾರುಹೋಯಿತು. ಹುಂಜವು ಇದನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಲೆಂದಲ್ಲ. ಅದನ್ನೂ ಬಳಿಗೆ ಕರೆಯಲೆಂದು, ಸ್ವಲ್ಪ ದೂರ ಓಡಿಹೋಗಿ ನಿಂತು ಕೇಕೆ ಹಾಕಿತು! ಆ ಕೂಗು ಮರುದನಿಯಾಯಿತು. ಆದರೆ ಆ ಹೇಂಟೆ ಬಳಿಗೆ ಬಾರದೆ ಮೊದಲಿದ್ದ ಜಾಗದಿಂದಲೆ ತೆಕೋ ತೆಕ್ ತೆಕ್ ತೆಕ್" ಎಂದು ಕರೆಯತೊಡಗಿತು. ಹುಂಜದ ಮನಸ್ಸು ಕಾಣದ ಹೆಣ್ಣಿಗೆ ಅಳುಪಿತು. ಮತ್ತೂ ಸ್ವಲ್ಪದೂರ ಓಡಿಹೋಗಿ, ಸಂಶಯದಿಂದ ನಿಂತು, ತಾನು ಹಿಂದೆ ಬಿಟ್ಟು ಬಂದಿದ್ದ ಹೇಂಟೆಮರಿಗಳ ಕಡೆಗೆ ಮುಂದೆ ಹೋಗಲೋ ಬೇಡವೋ ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನೆ ಕೇಳುವಂತೆ ನೋಡಿತು. ಹೇಂಟೆ ಮತ್ತು ಮರಿಗಳು ನೆಲವನ್ನು ಕೆದರುವುದರಲ್ಲಿಯೂ ಮೂತಿಯಿಂದ ಕುಟುಕುವುದರಲ್ಲಿಯೂ ತಲ್ಲೀನವಾಗಿದ್ದು ಹುಂಜದ ಕಡೆಗೆ ಗಮನವಿಟ್ಟಂತೆ ತೋರಲಿಲ್ಲ. ಪುನಃ " ತೆಕೋ ತೆಕ್ ತೆಕ್ ತೆಕ್!" ಹುಂಜವು ಬೆಚ್ಚಿ ಎರಡು ಹೆಜ್ಜೆ ಹಿಂದೆ ಸರಿದು ನಿಂತಿತು. ಅದರ ನಿಲುವಿನ ಭಂಗಿ ನೋಟಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಆಲೋಚನೆಯನ್ನೇ ಸೂಚಿಸುವಂತಿತ್ತು. ಏಕೆಂದರೆ ಆ ಹೇಂಟೆಯ ಕರೆಯಲ್ಲಿ ಏನೋ ಅಪಸ್ವರ ಕೇಳಿಸಿದ ಹಾಗಾಯಿತಲ್ಲವೇ? ಪುನಃ " ತೆಕೋ ತೆಕ್ ತೆಕ್ ತೆಕ್ ತೆಕ್!" ಚಿ: ಅಪಸ್ವರವೆಲ್ಲಿ ಬಂತು! ಅದು ಕುಕ್ಕುಟ ಲಲನೆಯ ಇನಿದಾದ ಸುಸ್ವರ ಮೇಳವಲ್ಲದೆ ಮತ್ತೇನು? ಎಂದು ಯೋಚಿಸುತ್ತಿರುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಮತ್ತೆ! " ತೆಕೋ ತೆಕ್ ತೆಕ್ ತೆಕ್ ತೆಕ್! ತೆಕೋ ತೆಕ್ ತೆಕ್ ತೆಕ್!" ಹುಂಜವು ಪ್ರಣಯಾವೇಶದಿಂದ ಮುಂದೆ ನುಗ್ಗಿ ಇಳಿಜಾರಿನಿಂದ ಉಬ್ಬಿನ ಕಡೆಗೆ ಧಾವಿಸಿತು. ಸ್ವಲ್ಪ ದೂರ ಹೋಗಿ ನೋಡುತ್ತದೆ; ಪೊದೆಗಳ ನಡುವೆ ಅಡಗಿ ನಿಂತಂತಿದೆ ಒಂದು ಮನುಷ್ಯಾಕಾರ! ಅಲ್ಲಿಂದಲೆ ಕೇಳಿಬರುತ್ತಿದ್ದುದು ಆ ಮಾಯಾ ಹೇಂಟೆಯ ಕರೆ! ಹುಂಜವು ಬೆದರಿ ಹಿಂತಿರುಗುವುದರಲ್ಲಿತ್ತು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಏನೋ ದೇಹಕ್ಕೆ ತಗುಲಿದಂತಾಗಿ ಮಹಾ ಶಬ್ದವಾಯಿತು. ಹುಂಜವು ಮೂರ್ಛೆ ಹೋಗಿ ನೆಲಕ್ಕುರುಳಿತು! ಆ ಕೋವಿಯೀಡಿನ ಸದ್ದಿಗೆ ಬೆದರಿ, ಹಿಂದೆ ತುಸು ದೂರದಲ್ಲಿ ಮೇವಾರಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಹೇಂಟೆ ತನ್ನ ಮರಿಗಳೊಡನೆ ರೆಕ್ಕೆಗೆ ಬುದ್ಧಿ ಹೇಳಿತು.

ಇನ್ನೂ ಬಿಸಿಯಾಗಿದ್ದ ನಳಿಗೆಯ ತುದಿಯಿಂದ ಹೊಗೆಯಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಕೇಪಿನ ಕೋವಿಯನ್ನು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದು, ಕಾನೂರು ಸೇರೆಗಾರ ರಂಗಪ್ಪ ಸೆಟ್ಟರು ತಾವು ಅಡಗಿ ನಿಂತಿದ್ದ ಹೊದರಿನಿಂದ ಹೊರಗೆ ನೆಗೆದು, ಹುಂಜವಿದ್ದ ಜಾಗಕ್ಕೆ ಕಾತರದಿಂದ ನುಗ್ಗಿದರು. ಹುಂಜವು ನಿಶ್ಚಲವಾಗಿ ಬಿದ್ದಿತ್ತು. ಅದರ ಮೈಯಿಂದ ಚಿಮ್ಮಿದ ನೆತ್ತರು ನೆಲದ ಮೇಲೆಯೂ ತರಗಲೆ ಕಸಕಡ್ಡಿಗಳ ಮೇಲೆಯೂ ಕೆಂಪಾಗಿತ್ತು. ತೊಂಡೆಯ ಹಣ್ಣನ್ನು ನಗುವಂತೆ ಕೆಂಪು ದಾಸವಾಳವನ್ನೂ ಮೀರಿ ಆರಕ್ತವಾಗಿದ್ದ ಅದರ ಚೊಟ್ಟಿ ನೆತ್ತಿಯನ್ನು ಕೋಮಲ ರಮಣೀಯವಾಗಿ ಅಲಂಕರಿಸಿತ್ತು. ಅದರ ಕತ್ತಿನ ಮೇಲಿದ್ದ ಪೀತವರ್ಣದ ತುಪ್ಪುಳ್ಳರಿಗಳು ನವಿಲಿನ ಕಂಠಶ್ರೀಯನ್ನು ನೆನಪಿಗೆ ತರುವಂತೆ ಕೋಲ್ಪಿಸಿಲಿನಲ್ಲಿ ನುಣ್ಣಿಗೆ ಮಿರುಗುತ್ತಿದ್ದವು. ಅದರ ರೆಕ್ಕೆಯ ಮತ್ತು ಪುಕ್ಕದ ಗರಿಗಳು ತರತರದ ಬಣ್ಣಗಳಿಂದ ಶೋಭಿಸಿದ್ದುವು. ಮೂರು ಕವಲಾಗಿದ್ದ ಅದರ ಪಾದಗಳೆರಡೂ ಮಣ್ಣಿಡಿದು ಮಾಸಿದ್ದುವು. ಪಾದಗಳ ಮೇಲೆ ನಸುಗಂಪು ಬಣ್ಣವಾಗಿದ್ದ

ಅದರ ಮುಂಗಾಲುಗಳ ಹಿಂಭಾಗದಲ್ಲಿ ಕಠಿನ ಕಂಟಕಗಳಂತೆ ನಖಗಳೆರಡು ಅರ್ಧ ಅಂಗುಲದಷ್ಟು ಉದ್ದವಾಗಿ ಆಯುಧಗಳಂತಿದ್ದುವು. ಪುಕ್ಕದಲ್ಲಿದ್ದ ನೀಳವಾದ ಕರ್ರನೆ ಗರಿಗಳೆರಡು ಗರ್ವಿತ ವಿನ್ಯಾಸದಿಂದ ಕೊಂಕಿ ನೆಲದ ಮೇಲೋರಿಗೆ ಮಿರುಗುತ್ತಿದ್ದುವು. ಮೇಲೋಗವಾಗಿದ್ದ ಅದರ ಕಣ್ಣು ರೆಪ್ಪೆ ಮುಚ್ಚಿ ಜೀವನದ ಮೇಲೆ ಮರಣದ ಪರದೆ ಬಿದ್ದಂತಿತ್ತು. ಸೇರೆಗಾರರು ಸೌಂದರ್ಯಪುಂಜದಂತೆ ಭೂಗತವಾಗಿದ್ದ ಆ ಹುಂಜವನ್ನು ತೃಪ್ತಿಯಿಂದಲೂ ಆತ್ಮ ಪ್ರಶಂದೆಯಿಂದಲೂ ನೋಡಿ, ಬಗ್ಗಿ. ಎಡಗೈಯಿಂದ ಅದರ ಕುತ್ತಿಗೆಯನ್ನು ಹಿಡಿದೆತ್ತಿ, ಪುಕ್ಕದ ನೀಳವಾದ ಗರಿಗಳು ನೆಲವನ್ನು ಗುಡಿಸುತ್ತಿರಲು, ತಾವು ಮೊದಲಿದ್ದ ಜಾಗಕ್ಕೆ ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ಹೋದರು. ಅಲ್ಲಿ ಅವರ ಕರಿಯ ಕಂಬಳಿ ಬಿದ್ದಿತ್ತು. ಅದರ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಕೋಳಿಯನ್ನು ಎಸೆದು, ಕೋವಿಗೆ ಈಡು ತುಂಬಲು ಅನುವಾದರು.

ಸೇರೆಗಾರ ರಂಗಪ್ಪಸೆಟ್ಟರು ಸುಮಾರು ಮೂವತ್ತೈದು ವಯಸ್ಸಿನ ಸಾಧಾರಣವಾದ ಅಳು. ಪುಷ್ಪವಾಗಿದ್ದ ಅವರ ಆಕಾರದಲ್ಲಿ ಆಕರ್ಷಣೀಯವಾದ ವಿಶೇಷತೆಯೇನೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಬಣ್ಣ ಎಣ್ಣೆಗೊಂಪು. ಮುಖ, ಚಪ್ಪಟೆ. ಕಣ್ಣು ಹುಬ್ಬು ತುಟಿಗಳೆಲ್ಲ ಕುಟಿಲ. ತುಟಿಗಳು ಯಾವಾಗಲೂ ತೆರೆದುಕೊಂಡಿರುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ ದಂತಪಂಕ್ತಿ ತೋರಿ ನಗುತ್ತಿರುವಂತೆ ಭಾಸವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಅವರು ನಕ್ಕಾಗ ಹುಳು ಹಿಡಿದು ಕಪ್ಪಾಗಿದ್ದ ಹಲ್ಲುಗಳೂ ತೋರುತ್ತಿದ್ದುವು. ಕಿವಿಗಳಲ್ಲಿದ್ದ ಹರಳು ಕೆತ್ತಿದ್ದ ಒಂಟಿಗಳು ಅವರ ರಸಿಕತೆಗೆ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿದ್ದುವು. ಕೆನ್ನೆಯಲ್ಲಿ ಅಗಲವಾಗಿದ್ದ ಕಪ್ಪು ಮಚ್ಚೆಯೊಂದು ಪ್ರಮುಖವಾಗಿತ್ತು. ಅವರು ನಶ್ಯದ ಬಣ್ಣದ ಬನೀನು ಹಾಕಿ, ಮೊಳಕಾಲಿನವರೆಗೆ ಕಚ್ಚೆಪಂಚೆಯುಟ್ಟಿದ್ದರು. ಬನೀನಿನ ಬಿಳಿಯ ಗುಂಡಿಗಳು ಬಹುದೂರದವರೆಗೂ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದುವು. ಬತ್ತಲಾಗಿದ್ದ ಅವರ ಮೊಳಕಾಲುಗಳ ಕೆಳಭಾಗವು ರೋಮಮಯ. ಎಡಗಾಲಿನಲ್ಲಿ ಒಂದು ದೇವರ ಸರಿಗೆಯ ಬಳೆಯಿತ್ತು. ಅಡಿಗಳಲ್ಲಿ ಒರಟು ಒರಟಾಗಿ ದಪ್ಪವಾಗಿರುವ ಮಲೆನಾಡಿನ ಮೆಟ್ಟುಗಳಿದ್ದುವು.

ರಂಗಪ್ಪ ಸೆಟ್ಟರು ಗಟ್ಟದ ಕೆಳಗಿನವರು. ಕೂಲಿಯಾಳುಗಳನ್ನು ಗಟ್ಟದ ಮೇಲಕ್ಕೆ ತಂದು ಮೇಸ್ತಿಯಾಗಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯಿಂದ ಬರುವ ಮೇಸ್ತಿಗಳನ್ನು ಸೇರೆಗಾರರೆಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ.

ಸೆಟ್ಟರು ಕಾನೂರಿನಲ್ಲಿ ಐದು ವರ್ಷಗಳಿಂದಲೂ ಆಳಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಬಹಳ ನಂಬಿಕೆಯಿಂದ ಇದ್ದರು. ಬೇಟೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಅವರ ಕೂಲಿಯಾಳೊಬ್ಬಳ ಬೇಟದಲ್ಲಿಯೂ ಅವರಿಗೆ ಆಸಕ್ತಿ. ತಮ್ಮ ನಿಜವಾದ ಸಂಸಾರವು ಊರಿನಲ್ಲಿದ್ದುದರಿಂದ ಗಟ್ಟದ ಮೇಲೊಂದು ತಾತ್ಕಾಲಿಕ ಸಂಸಾರವನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವುದು. ಅಷ್ಟೇನೂ ಮಹಾ ಪಾಪವೆಂದು ಅವರು ಭಾವಿಸಿರಲಿಲ್ಲ. ತಮ್ಮ ಬೇಟದ ಹೆಣ್ಣಿನ ಸಹಾಯದಿಂದಲೇ ಅವರು ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರನ್ನು ಒಳಗೆ ಹಾಕಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆಂದು ವದಂತಿಯಿತ್ತು.

ಷಿಕಾರಿಯಾದ ಸಂತೋಷದಲ್ಲಿ ಸೆಟ್ಟರು ಕೋವಿಗೆ ವಿರಾಮವಾಗಿ ಈಡು ತುಂಬುತ್ತ ನಿಂತಿದ್ದರು. ಮಸಿಯನ್ನು ಹಾಕಿ, ಅದರ ಮೇಲೆ ಕತ್ತವನ್ನು ಗಜದಲ್ಲಿ ಇಡಿಯುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಅದುವರೆಗೂ ಕಂಬಳಿಯ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ನಿಷ್ಕಂದವಾಗಿ ಬಿದ್ದಿದ್ದ ಹುಂಜವು ಲಿಬಿಲಿಬಿ ಒದ್ದಾಡಿಕೊಂಡಿತು. ಸತ್ತಿದೆ ಎಂದು ಭಾವಿಸಿದ್ದ ಸೆಟ್ಟರಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಆಶ್ಚರ್ಯವಾಗಿ ಕೆಳಗೆ ನೋಡಿದರು. ಹುಂಜವು ಮತ್ತೆ ನಿಶ್ಚಲವಾಯಿತು. ಎಲ್ಲಿಯೋ ತುಸು ಪ್ರಾಣವಿತ್ತು, ಅದೂ ಹೋಯಿತು, ಎಂದು ಜೇಬಿನಿಂದ ಚೆರೆಯನ್ನು ತೆಗೆದು ಅಂಗೈಯಮೇಲೆ ಅದರ ಪ್ರಮಾಣ ನಿರ್ಣಯ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಕೋಳಿ ಬಡಬಡನೆ ಒದ್ದಾಡಿಕೊಂಡು ಎದ್ದುನಿಂತು ತೂರಾಡುತ್ತ ಓಡತೊಡಗಿತು. ಸೆಟ್ಟರು ಚೆರೆಯನ್ನು ಫಕ್ಕಪಕ್ಕನೆ ನಳಿಗೆಗೆ ಸುರಿದು ಎಡಗೈಯಲ್ಲಿ ಕೋವಿ ಹಿಡಿದು, ಬಲಗೈಯಿಂದ ಆ ಪ್ರಾಣಿಯನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಳ್ಳಲು ಹೋದರು ಅದು ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತದೆಂದು ಅವರು ಕನಸಿನಲ್ಲಿಯೂ ಭಾವಿಸಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಕೋಳಿ ವಕ್ರ ವಕ್ರವಾಗಿ ತೂರಾಡಿಕೊಂಡು ಪೊದೆ ಪೊದೆಗಳಲ್ಲಿ ನುಸುಳತೊಡಗಿತು. ಒಂದು ಮಾರು, ಎರಡು ಮಾರು, ಹತ್ತು ಮಾರಾಯಿತು. ಸೆಟ್ಟರಿಗೆ ದಿಗಿಲಾಗಿ ಕೋವಿಯನ್ನು ಕೆಳಗಿಟ್ಟು, ಕೈಗಳೆರಡನ್ನೂ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಚಾಚಿ, ಹುಂಜವನ್ನು ಹಿಡಿಯಲು ಸರ್ವಪ್ರಯತ್ನವನ್ನೂ ಮಾಡಿದರು. ಕೋಳಿ ಅಲ್ಲಿ ನುಗ್ಗಿ, ಇಲ್ಲಿ ನುಸುಳಿ, ಕಡೆಗೆ ಒಂದು ನುಗ್ಗಲಾಗದಿದ್ದ ಪೊದೆಗಳ ಹಿಡಿನಲ್ಲಿ ಕಣ್ಮರೆಯಾಯಿತು. ಸೆಟ್ಟರು ಹತಾಶರಾಗಿ ದುಃಖಿತರಾಗಿ ಕುಪಿತರಾಗಿ ಪ್ರಾಣಿ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದ ಸದ್ದನ್ನೇ ಆಲಿಸುತ್ತ ನಿಸ್ಸಹಾಯರಾಗಿ ನಿಂತುಬಿಟ್ಟರು. ಸದ್ದು ದೂರವಾಗುತ್ತ ಬಂದು ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿಯೇ ಎಲ್ಲ ನೀರವವಾಯಿತು. ಸೆಟ್ಟರು ಖಿನ್ನಮುಖರಾಗಿ ನಿಟ್ಟುಸಿರು ಬಿಡುತ್ತ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಬರುವಾಗ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಹಾಕಿದ್ದ ಕೋವಿಯನ್ನೆತ್ತಿಕೊಂಡು ಕಂಬಳಿಯಿದ್ದ ಜಾಗಕ್ಕೆ ಹೋದರು. ಕಂಬಳಿ ಕರ್ರಗೆ ಹಾಸ್ಯಮಾಡುವಂತೆ ಬಿದ್ದಿತು!

ಭಗ್ನಮನೋರಥರಾದ ಸೆಟ್ಟರು ಏನಾದರೂ ಬೇಟೆ ಮಾಡಲೇ ಬೇಕೆಂದು ದ್ವಿಗುಣಿತ ಸಾಹಸದಿಂದ ಹೊಂಚುಹಾಕುತ್ತ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸತೊಡಗಿದರು. ತಿರುಗುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಒಂದೆಡೆ ಬಳ್ಳಿ ಹಬ್ಬಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಅಪೂರ್ವವಾಗಿ ಸಮತಟ್ಟಾಗಿದ್ದ ಜಾಗವೊಂದು ಅವರ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬಿತ್ತು. ಸೆಟ್ಟರ ಕುತೂಹಲವು ಕೆರಳಿ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋದರು. ಅದರ ಮೇಲೆ ನಿಂತಾಗ ಸ್ಥಳವು ಮಂಚದಷ್ಟು ಸಮತಟ್ಟಾಗಿದ್ದಂತೆ ಅಡಿಗಳಿಗೆ ಅನುಭವವಾಗಲು ಹಬ್ಬಿದ್ದ ಬಳ್ಳಿಗಳನ್ನು ಕಿತ್ತೆಳೆದರು. ನೋಡುತ್ತಾರೆ; ಯಾರೋ ನಾಟಾ ಕೂಡಿಟ್ಟು ಇತರರಿಗೆ ಕಾಣಬಾರದೆಂದು ಬಳ್ಳಿ ಹಬ್ಬಿಸಿದ್ದಾರೆ! ನುಣುಪಾಗಿ ಕೊಯ್ದು ತೊಲೆಗಳು, ಹಲಗೆಗಳು, ರೀಪು ಪಕಾಸಿಗಳು ರಾಶಿರಾಶಿಯಾಗಿ ಸುವ್ಯವಸ್ಥಿತವಾಗಿ ಬಿದ್ದಿವೆ! ಯಾರೋ ಲೈಸೆನ್ಸ್ ಇಲ್ಲದೆ ನಾಟಾ ಕಡಿಸಿದ್ದಾರೆ ಎಂಬುದೇನೋ ಕೂಡಲೆ ಗೊತ್ತಾಗಿ, ನಿಧಿಯನ್ನು ಕಂಡವರಂತೆ ಹರ್ಷಿತರಾದರು. ಮಾಡಿದವರು ಮನೆಗೆ ಹೊರುವ ಮುನ್ನ ನೋಡಿದವರೇ ಮನೆಗೆ ಹೊತ್ತರೆ! ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರಿಗೂ ಕೂಡ ಖರ್ಚಿಲ್ಲದೆ ಬಿಟ್ಟೆಯ ನಾಟಾ ಸಿಕ್ಕಂತಾಗುತ್ತದೆ. ತಮಗೂ ಪಾಲು ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. ಸೆಟ್ಟರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಬೇಟೆಯ ವಿಚಾರವಳಿದು ನಾಟಾಗಳನ್ನು ಸಾಗಿಸುವ ಉಪಾಯವೊಂದೇ ಉಳಿಯಿತು. ಆ ದಿನ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಕೋವಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೊರಟಿದ್ದು ಸಾರ್ಥಕವಾಯಿತೆಂದು ಹಿಗ್ಗಿದರು. ಕೋಳಿ ಹೋದರೇನು? ನಾಟಾ ಸಿಕ್ಕಿತಲ್ಲಾ!

ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ಮರ ಕುಯ್ಯುವ ಸದ್ದು ಕೇಳಿಸದಂತಾಗಿ, ಸೆಟ್ಟರು ಕಳ್ಳರನ್ನು ಹಿಡಿಯಲು ಹೋಗುವ ಪೋಲೀಸಿನವರಂತೆ ಮೆಲ್ಲನೆ ಮುಂಬರಿದರು. ನೋಡುತ್ತಾರೆ; ತಮಗೆ ಗುರುತಿದ್ದ ಬಡಗಿಗಳೆ! ಹೆಮ್ಮರದ ದಿಂಡುಗಳನ್ನು ದಡಿಯಕ್ಕೆ ಹಾಕಿ, ಉದ್ದವಾದ ಗರಗಸಗಳಿಂದ ಕೊಯ್ಯುತ್ತಿದ್ದಾರೆ! ಬಣ್ಣಬಣ್ಣದ ಮರದ ಹುಡಿ ರಾಶಿರಾಶಿಯಾಗಿ ಬಿದ್ದಿದ್ದು. " ಬಹಳ ದಿನಗಳಿಂದಲೂ ಈ ಕೆಲಸ ನಡೆಯುತ್ತಿದೆ" ಎಂದು ಸಾರುವಂತಿತ್ತು. ಬಡಗಿಗಳು ಸೆಟ್ಟರನ್ನು ಕಂಡು ಸ್ವಲ್ಪ ಅಪ್ರತಿಭರಾದರೂ ಅವರನ್ನು ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆ ಕರೆದು. ಎಲೆಯಡಿಕೆ ಕೊಟ್ಟು, ಮಾತುಕತೆಮಾಡಿ ಉಪಚರಿಸಿದರು. ಸಂಭಾಷಣೆಯಿಂದ ಸೀತೆಮನೆ ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರು ಬಹಳ ದಿನಗಳಿಂದಲೂ ಕಳ್ಳನಾಟಾ ಕೊಯ್ಯಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ ಎಂಬ ಸಂಗತಿ ಸೆಟ್ಟರಿಗೆ ಗೊತ್ತಾಯಿತು. ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರಿಗೆ ಮುಯ್ಯಿ ತೀರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಒಳ್ಳೆಯ ಅವಕಾಶ ಕಂಡುಹಿಡಿದನೆಂದು ಹಿಗ್ಗಿ, ಕಾನೂರಿನ ಕಡೆಗೆ ಹೊರಟರು. ಗರಗಸದ ಸದ್ದು ಬರುಬರುತ್ತ ದೂರವಾಗಿ ಕಿವಿಮರೆಯಾಯಿತು.

ಸೆಟ್ಟರು ತಾವು ಕಂಡ ದೃಶ್ಯದ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಆಲೋಚಿಸುತ್ತ, ದಟ್ಟವಾದ ಕಾಡಿನ ಹಳುವಿನಲ್ಲಿ, ಎತ್ತುಬೀಳು ಕಾಲು ಕೀಸುತ್ತಿರಲು. ಬಳ್ಳಿ ತುರುಚಿ ಬತ್ತಲಾಗಿದ್ದ ಕಾಲಿಗೆ ಬಡಿದು ಪೀಡಿಸುತ್ತಿರಲು. ಒಮ್ಮೆ ಬೇಗ ಬೇಗ, ಒಮ್ಮೆ ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲನೆ ನಡೆದರು. ಆ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಅಂತಹ ದಾರಿಯ ಜಾಡು ಹೇಗಾಯಿತೆಂಬುದು ಅವರಿಗೆ ಗೊತ್ತಾಗಲಿಲ್ಲ. ಆ ಕಾಲುದಾರಿ ನೆಟ್ಟಗೆ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಬಗನಿಯ ಮರದ ಬುಡಕ್ಕೆ ಹೋಗಿದ್ದುದನ್ನು ಕಂಡಾಗ ಸೇರೆಗಾರರಿಗೆ ಅರ್ಥವಾಯಿತು. ಯಾರೋ ಲೈಸೆನ್ಸ್ ಇಲ್ಲದೆ ಕಳ್ಳಬಗನಿ ಕಟ್ಟಿದ್ದರು.

ಎತ್ತರವಾಗಿ ಬೆಳೆದಿದ್ದ ಆ ಬಗನಿ ಮರದ ನೆತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಅದರ ಹೂವಿಗೆ ಕಟ್ಟಿದ್ದ ಕಳ್ಳಿನ ಮಡಕೆಯ ಕರಿಯ ಗೋಳವು ನೇತಾಡುತ್ತಿತ್ತು. ಮರಕ್ಕೆ ಆನಿಸಿ ಬಳ್ಳಿಗಳಿಂದ ಬಲವಾಗಿ ಕಟ್ಟಿದ್ದ ಒಂದು ಬಿದಿರಿನ ಏಣಿಯ ಕಾಲುಗಳು ಸಮೆದಿದ್ದರಿಂದಲೂ, ಅವುಗಳಿಗೆ ಹೊಸ ಮಣ್ಣು ಮೆತ್ತಿಕೊಂಡಿದ್ದರಿಂದಲೂ, ಅಲ್ಲಿಯ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಉಗುಳಿದ್ದ ತಂಬಾಕಿನ ಕೆಂಪು ಇನ್ನೂ ಹಸಿಯಾಗಿದ್ದುದರಿಂದಲೂ, ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಮುಂಚೆ ಯಾರೋ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದರೆಂಬುದು ನಿರ್ವಿವಾದವಾಗಿತ್ತು. ಸೆಟ್ಟರಿಗೆ ಕಳ್ಳಿನ ಮಡಕೆಯನ್ನು ಕಂಡು ಬಾಯಲ್ಲಿ ನೀರೂರಿದರೂ ಏಣಿ ಹತ್ತುವ ಸಾಹಸಕ್ಕೆ ಹೋಗದೆ ತಮ್ಮ ದಾರಿ ಹಿಡಿಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಪೊದೆಗಳಲ್ಲಿ ಏನೋ ಸದ್ದು ಕೇಳಿಸಿ ನಿಂತು ಪರೀಕ್ಷಿಸಿದರು ದೂರದ ಹಳುವಿನಲ್ಲಿ ಏನೋ ಅಲ್ಲಾಡಿದಂತಾಗಲು ಬಗ್ಗಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ನೋಡಿದರು. ಯಾವುದೋ ಪ್ರಾಣಿ ನಿಂತುದು ಅವರಿಗೆ ಕಾಣಿಸಿತು. ಆ ಹೊದರಿನಲ್ಲಿ ಅದು ಇಂತಹ ಪ್ರಾಣಿಯೇ ಎಂದು ನಿರ್ಧರಿಸಲಾಗಲಿಲ್ಲ. ತಡಮಾಡಿದರೆ ಓಡಿಹೋದೀತೆಂದು ಗುರಿಯಿಟ್ಟು ಈಡು ಹೊಡೆದರು.

“ಯಾರೋ ಅದು ಈಡು ಹೊಡ್ದೋರು?” ಎಂಬ ಮನುಷ್ಯವಾಣಿಯೊಂದು ಪ್ರಾಣಿ ನಿಂತಂತಿದ್ದ ಸ್ಥಳದಿಂದ ಕೇಳಿಸಿತು.

ಸೆಟ್ಟರಿಗೆ ಎದೆ ಹಾರಿ, ಮೈಮೇಲೆ ಕುದಿ ನೀರು ಚೆಲ್ಲಿದಂತಾಗಿ, ನಡುಗಿ, ಬೆವರಿ, ನಿಡುಸುಯ್ಯು, ನಿಲ್ಲಲಾರದೆ ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಕುಸಿದುಬಿಟ್ಟರು. ಪ್ರಾಣಿಯೆಂದು ಬಗೆದು ಯಾರನ್ನೋ ಕೊಂದುಬಿಟ್ಟೆನೆಂದು!

“ಯಾರೋ ಅದು ಈಡು ಹೊಡ್ಡೋರು?” ಎಂದು ಮತ್ತೆ ಕೇಳುತ್ತ ಕಾನೂರು ಚಂದ್ರಯ್ಯ. ಗೌಡರ ಬೇಲರ ಜಾತಿಯ ಜೀತದಾಳಿ ಬೈರನು ಹೊದರಿನಿಂದ ಹೊರಗೆ ಬಂದು ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡನು. ಸೆಟ್ಟರು ಅವನ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬಿದ್ದ ಕೂಡಲೆ” ನೀವೇನಯ್ಯಾ ಈಡು ಹೊಡ್ಡಿದ್ದು?” ಎಂದು ಬಳಿಗೆ ಬಂದನು.

ಸೆಟ್ಟರು ಅವನನ್ನು ಮೂಕವಾಗಿ ಭಯಚಕಿತರಾಗಿ ದೃಷ್ಟಿಸಿದರು. ಅವನ ಕೊಳಕಾಗಿದ್ದ ಕರಿಯ ದೇಹದಲ್ಲಿ ಮೊಳಕಾಲಿನವರೆಗಿದ್ದ ಸೊಂಟದ ಪಂಚೆಯೊಂದಲ್ಲದೆ ಬೇರೆ ನೂಲು ಎಂಬ ಪದಾರ್ಥವೇ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಮುಂದಲೆಯಲ್ಲಿ ಕೂದಲು ಹುಟ್ಟಿದ್ದರೂ ಲಾಳದಾಕಾರವಾಗಿ ಕೆತ್ತಿದ್ದ ಚೌರದ ಗುರುತು ಕಾಣುತ್ತಿತ್ತು. ಅವನ ಜುಟ್ಟು ಕಟ್ಟಿದ್ದರೂ ಕಾಲಾಂತರದಿಂದ ಎಣ್ಣೆ ಕಾಣದೆ ಒರಟಾಗಿ ಸಿಕ್ಕುಸಿಕ್ಕಾಗಿ ಕೆದರಿಕೊಂಡಿತ್ತು. ಗಡ್ಡ ಮೀಸೆಗಳು ಅಂಗುಲ ಅಂಗುಲ ಬೆಳೆದಿದ್ದವು. ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ಒಂಟಿಗಳೂ. ತೋಳಿನಲ್ಲಿ ಕರಿಯ ದಾರದಿಂದ ಬಿಗಿದು ಕಟ್ಟಿದ್ದ ತಾಮ್ರದ ತಾತಿಯೂ ಇದ್ದವು. ಮಲೇರಿಯದ ಕಡಮೆಯಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವನ ಮೈಮೇಲಿದ್ದ ಸುಟ್ಟಗಾಯದ ಕಲೆಗಳು ಹಳೆಯ ವೈದ್ಯದ ರಾಕ್ಷಸೀ ಭಾವಕ್ಕೆ ಪ್ರಮಾಣವಾಗಿದ್ದವು. ಬತ್ತಲೆಯಾಗಿದ್ದ ಅವನ ಮುಖ ಕೈ ಮೈ ಕಾಲುಗಳಲ್ಲಿ ಗಾಯವಾಗಲಿ ರಕ್ತವಾಗಲಿ ತೋರದಿದ್ದದನ್ನೂ, ಅವನ ವಾಣಿಯ ನಿರುದ್ದಿಗ್ನತೆಯನ್ನೂ ಕಂಡು ಸೆಟ್ಟರಿಗೆ ಜೀವ ಬಂದಂತಾಗಿ ನಿಟ್ಟುಸಿರು ಬಿಡುತ್ತ” ಹೌದು ಮಾರಾಯ! ನಾನೇ ಹೊಡ್ಡಿದ್ದು!” ಎಂದರು.

ಸೆಟ್ಟರ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ಬೈರನು” ಇದ್ಯಾಕ್ರಿಯ್ಯಾ ಹಿಂಗೆ ಮಾಡ್ತೀರಿ?” ಎಂದು ಕೇಳಿದನು.

“ನಿನಗೇನೂ ಆಗಲಿಲ್ಲವೇನೋ?”

“ಏನೂ ಆಗಿಲ್ಲ!.... ಯಾಕೆ?”

“ಯಾಕೂ ಇಲ್ಲ. ದೇವರೇ ಕಾಪಾಡಿದನಪ್ಪಾ” ಎಂದು ಸೆಟ್ಟರು ಕೋವಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿದರು.

“ಎಂತದಕ್ಕೆ ಹೊಡ್ಡಿದ್ದು?”

“ನಿನಗೇ”

“ನನಗೆ?”

“ಅದ್ಯಾಕೆ ಹಾಗೆ ಅಡಗಿಕೊಂಡು ಕೂತಿದ್ದೆ, ಮಾರಾಯ? ಕೊಂದೇ ಹಾಕಿದ್ದೆನಲ್ಲಾ ನಿನ್ನ!” ಎಂದು ಸೆಟ್ಟರು ನಡೆದುದನ್ನು ವಿವರಿಸಿದರು.

“ನಾನು ಹೆಡೆಗೆ ಬಳಿಗೆ ಬಂದವನು ಅಲ್ಲಿ ಕೂತಿದ್ದೆ.”

ಸೆಟ್ಟರಿಗೆ ತಾನು ಹೊಡೆದಿದ್ದ ಈಡಿನ ಗುರಿ ಹೇಗೆ ತಪ್ಪಿತೆಂದು ಅರ್ಥವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಇಬ್ಬರೂ ಸೇರಿ ಈಡಿನ ಜಾಡು ನೋಡಿದರು. ಯಾವ ಮರಕ್ಕಾಗಲಿ ಗಿಡಕ್ಕಾಗಲಿ ಎಲೆಗಾಗಲಿ ಎಷ್ಟು ಹುಡುಕಿದರೂ ಚರೆ ತಗುಲಿದುದು ಕಾಣಿಸಲಿಲ್ಲ.

“ಬೈರಾ, ನನಗೂ ಗ್ರಹಚಾರ ನೆಟ್ಟಗಿತ್ತು; ನಿನಗೂ ಆಯುಸ್ಸು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿತ್ತು. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಅಷ್ಟು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಗುರಿಯಿಟ್ಟ ಈಡು ತಪ್ಪುವುದೆಂದರೇನು? ಚರೆಬಿದ್ದ ಗುರುತೇ ಕಾಣದೆ ಮಂಗಳಮಾಯವಾಗುವುದೆಂದರೇನು? ಈ ಸಾರಿ ಭೂತರಾಯನಿಗೆ ಒಂದು ಕೋಳಿ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕೊಡುತ್ತೇನಪ್ಪಾ!”

ಸೆಟ್ಟರು ಈಡಿನ ಜಾಡು ನೋಡುತ್ತ ನೋಡುತ್ತ ಬೈರನು ಅಡಗಿ ಕೂತಿದ್ದ ಜಾಗಕ್ಕೆ ಸಮೀಪವಾದರು.

ಬೈರನು ಗಾಬರಿಯಾಗಿ ಹಾಳಾಗಿ ಹೋಗಲಿ, ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಬನ್ನಿ, ಮತ್ಯಾಕೆ ಮುಂದೆ ಹೋಗ್ತೀರಿ” ಎಂದು ಅವರನ್ನು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಕರೆದನು.

ಆದರೆ ಸೆಟ್ಟರ ಮೂಗಿಗೆ ಬೈರನ ಗುಟ್ಟು ಆಗಲೇ ಬಿದ್ದುಹೋಗಿತ್ತು. ಬೈರನು ಅಡಗಿದ್ದ ಜಾಗದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕಂಬಳಿ, ಒಂದು ಮಡಕೆ, ಒಂದು ಬಗನಿಯ ಕತ್ತಿ ಇದ್ದವು. ನೋಡುತ್ತಾರೆ; ಮಡಕೆಯ ತುಂಬಾ ಆಗತಾನೆ ಮರದಿಂದ ಇಳಿಸಿದ್ದ ನೊರೆ ನೊರೆ ಕಳ್ಳು! ಘಮ್ನುಂದು ವಾಸನೆ ಬರುತ್ತಿದೆ!

“ಏನೋ ಇದು, ಬೈರಾ! ನೀನೆ ಏನೋ ಆ ಬಗನಿ ಕಟ್ಟಿದವನು?”

ಬೈರನ ಮುಖ ಸಣ್ಣಗಾಯಿತು. ಸೆಟ್ಟರು ಹೊಡೆದ ಈಡು ತಗುಲಿದ್ದರೂ ಅವನಿಗಷ್ಟು ನೋವಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ತನ್ನ ಗುಟ್ಟು ರಟ್ಟಾಯಿತೆಂದು ಬೆದರಿದನು. ಸೆಟ್ಟರ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು ಕಾಲಿಗೆ ಬಿದ್ದು ” ನಿಮ್ಮ ದಮ್ಮಯ್ಯಾ ಅಂತೀನಿ! ಯಾರಿಗೂ ಹೇಳಬೇಡಿ” ಎಂದನು.

“ಅಲ್ಲವೋ, ನಿನ್ನ ಕಳ್ಳ ಬಗನಿಯ ದೆಸೆಯಿಂದ ನನ್ನ ಕುತ್ತಿಗೆಗೆ ನೇಣಾಗುತ್ತಿತ್ತುಲ್ಲೋ! ನಿನ್ನ ಮನೆ ಹಾಳಾಗಲಿ! ಅಲ್ಲಿ ಯಾಕೆ ಕೂತುಕೊಂಡಿದ್ದೆಯೋ!”

“ಹೋಗಲಿ ಬಿಡು. ಆಗಿದ್ದು ಆಗಿ ಹೋಯ್ತು..... ಕಳ್ಳು ಚೆನ್ನಾಗಿದೆಯೇನೋ?...”

ಬೈರನು ಬೇಲರವನು; ಅಸ್ಪೃಶ್ಯನು. ಆದರೂ ಯಾರೂ ಕಾಣದ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಸೆಟ್ಟರು ಬಗನಿಯ ಹಾಳೆಯಲ್ಲಿ ಅವನು ಬೊಗ್ಗಿಸಿಕೊಟ್ಟ ನೊರೆಗಳನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಹೀರಿದರು. ಆಗಲೇ ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ ಸಮಯವಾಗಿತ್ತು. ಇಬ್ಬರೂ ಒಬ್ಬರ ಗುಟ್ಟನ್ನೊಬ್ಬರು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಕಾನೂರಿನ ಕಡೆಗೆ ಇಳಿದರು.

ಬೈರನಿಗೆ ಗುಂಡು ತಾಗದಿದ್ದದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ಸೆಟ್ಟರ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ತಟಕ್ಕನೆ ಗೊತ್ತಾಯಿತು. ಅವರು ಕೋವಿಗೆ ತುಂಬಲು ಚೆರೆಯನ್ನು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದಿದ್ದಾಗ ಹುಂಜ ಎದ್ದು ಓಡತೊಡಗಿತಷ್ಟೆ? ಅವಸರದಲ್ಲಿ ಚೆರೆಯನ್ನು ನಳಿಗೆಗೆ ಸುರಿದು ಪ್ರಾಣಿಯನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿದ್ದರು. ಆಮೇಲೆ ನಿರಾಶರಾಗಿ ಹಿಂತಿರುಗಿದವರಿಗೆ, ಚೆರೆ ಕೆಳಗೆ ಉರುಳಿ ಬಿದ್ದುಹೋಗದಂತೆ ನಳಿಗೆಗೆ ಕತ್ತವನ್ನು ಹಾಕಿ ಇಡಿಯಲು ಮರೆತುಹೋಯಿತು. ಕೋವಿಯ ಕಿವಿಗೆ ಕೇಪನ್ನು ಮಾತ್ರ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಮುಂದಿನ ಬೇಟೆಗೆ ಹೊರಟಿದ್ದರು. ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಕೋವಿಯನ್ನು ಕೆಳಗೂ ಮೇಲೂ ಅಲ್ಲಾಡಿಸುತ್ತ ಸಾಗಿದಾಗ ಎಲ್ಲಿಯೋ ಚೆರೆಯೆಲ್ಲ ನೆಲಕ್ಕುರುಳಿ ಹೋಗಿದ್ದವು. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಅವರು ಈಡು ಹೊಡೆದಾಗ ಬರಿಯ ಸದ್ದು ಮಾತ್ರವಾಗಿ ಬೈರನು ಬದುಕಿಕೊಂಡದ್ದು!

ಸೆಟ್ಟರು ಹುಂಜನಿಗೆ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೆ ವಂದಿಸಿದರು.

ಕಡಗೋಲು ಕಂಬದ ಸಾಕ್ಷಿಯಲ್ಲಿ

ಅಡುಗೆ ಮನೆಯ ಒಲೆಯಲ್ಲಿ ಅಗ್ನಿ ತನ್ನ ಲೀಲಾಮಯ ಜಿಹ್ವೆಗಳಿಂದ ಒಲೆಯ ಮೇಲಿಟ್ಟಿದ್ದ ಕಲ್ಲುಗಡಿಗೆಯ ಮಷೀಮಯವಾಗಿದ್ದ ಬೆನ್ನನ್ನು ನೆಕ್ಕುತ್ತಿದ್ದನು. ಧರ್ಮರಾಯ, ಜನಮೇಜಯರಾಯ ಮೊದಲಾದ ಪುರಾಣಪುರುಷರ ಪುಣ್ಯ ಯಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಪೂತ ಹವಿಸ್ಸನ್ನು ಆಸ್ವಾದಿಸಿದ್ದ ಪಾವನ ಪವನಸಖನು, ಕಲಿಯುಗದ ಮಹಿಮೆಯಿಂದಲೂ ಎಂಬಂತೆ, ಕಾನೂರು ಸುಬ್ಬಮ್ಮನ ಕೈಗೆ ಬಿದ್ದು, ಕಲ್ಲಿಗೆಡಿಯ ಬೆನ್ನು ನೆಕ್ಕುವ ಪತಿತ ಕರ್ತವ್ಯದಲ್ಲಿ ತನ್ಮಯನಾಗಿದ್ದನು. ಸುಬ್ಬಮ್ಮ ಕೈಲಿ ಸೌಟು ಹಿಡಿದು ಒಲೆಯ ಬುಡದಲ್ಲಿ ನಿಂತಿದ್ದಳು, ಅಗ್ನಿಗೆ ಅಂಕುಶವಾಗಿ! ಗಡಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಬೇಯುತ್ತಿದ್ದ ಮೇಲೋಗರವು ಗೊಜಗೊಜನೆ ತಕಪಕಗುಟ್ಟುತ್ತ ಆವಿಯ ಬೆಳ್ಳುಸಿರು ಬಿಡುತ್ತಿತ್ತು.

ಸುತ್ತಣ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಬೆಳಗಾಗಿದ್ದರೂ ಅಡುಗೆ ಮನೆಗೆ ಇನ್ನೂ ಮಬ್ಬು ತಪ್ಪಿರಲಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಅದಕ್ಕಿದ್ದು ಒಲೆಯ ಮೇಲುಗಡೆ ಒಂದೇ ಕಿಟಕಿ. ಆದರೂ ಪಾಕಶಾಲೆಯ ರೂಪುರೇಖೆ ತಕ್ಕಮಟ್ಟಿಗೆ ಪ್ರವರ್ತಿತವಾಗಿತ್ತು. ಬಾಗುಮರಿಗೆ, ಉಪ್ಪಿನಮರಿಗೆ, ಕೈಯದ್ದುವ ಹಿತ್ತಾಳೆಯ ತಂಬಾಳೆ, ಸಿಕ್ಕದ ಮೇಲೆ ಮೆಣಸಿನಕಾಯಿಯ ಬುಟ್ಟಿ, ಮೊಸರು ಗಡಿಗೆ, ಮಜ್ಜಿಗೆ ಚರಿಗೆ, ಕಡಗೋಲು ಕಂಬ, ತುಪ್ಪ ಬೆಣ್ಣೆ ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನು ಇಟ್ಟು ಬೀಗ ಹಾಕಿದ ಒಂದು ಕಲಿಬಿ, ಮಣೆಯ ರಾಶಿ, ಅಡುಗೆ ಮನೆಯ ಒಂದು ಅನಿವಾರ್ಯವಾದ ಅಂಗವಾಗಿ ಒಲೆಯ ಪಕ್ಕದ ಬೆಚ್ಚನೆಯ ಮೂಲೆಯಲ್ಲಿ ತನ್ನೆರಡು ಮರಿಗಳೊಡನೆ ಪವಡಿಸಿದ್ದ ಬೆಕ್ಕು, ಅಲ್ಲಲಲ್ಲಿ ಹಾರಿ ಹಾರಿ ಕೂರುತ್ತಿದ್ದ ಮನೆ ನೊಣಗಳು, ಇತ್ಯಾದಿ. ಯಾರಾದರೂ ಪ್ರಾಕ್ತನ ವಿಮರ್ಶನ ವಿಚಕ್ಷಣರು ಆ ಅಡುಗೆಮನೆಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದ್ದರೆ ಪುರಾಣ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಗವಿಯನ್ನೂ ಅಥವಾ ಪಾಳುಬಿದ್ದ ದೇವಾಲಯವನ್ನೂ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ತರುತ್ತಿತ್ತು. ಅದರ ವಾತಾರಣ ಅಷ್ಟೊಂದು ಪೂರ್ವಕತೆಯಿಂದ ತುಂಬಿಕೊಂಡಿತ್ತು!

ಅಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ತಲೆಮಾರುಗಳು ತಿಂದುಂಡುಹೋಗಿದ್ದವು. ಆ ಮೂರಡಿಯ ಎತ್ತರದ ಕಡಗೋಲು ಕಂಬವು ಶತಮಾನಗಳಿಗೆ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿ ನಿಂತಿತ್ತು. ಎಷ್ಟು ಜನ ಹೆಣ್ಣುಗಳು ಅದರ ಮುಂದೆ ಕುಳಿತು ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮೊಸರು ಕಡೆದಿದ್ದಾರೆ! ಅದಕ್ಕೆ ಎಷ್ಟು ಕೋಮಲ ಕರಗಳ ಸ್ಪರ್ಶವಾಗಿದೆ! ಎಷ್ಟು ಕಂಠಗಳು, ಎಷ್ಟು ರೂಪಗಳು. ಎಷ್ಟು ವಿಧವಾದ ಸಂಭಾಷಣೆಗಳು, ಎಷ್ಟು ಕ್ಷುದ್ರ ಕಲಹಗಳು ಅದಕ್ಕೆ ತಿಳಿದಿವೆ! ವಾಸುವಿಮ ತಾಯಿ, ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರ ತಾಯಿ, ಅವರ ಅಜ್ಜನ ತಾಯಿ, ಅವರ ಅಜ್ಜನಜ್ಜನಜ್ಜನ ತಾಯಿ- ಎಲ್ಲರೂ ಪರಿಚಿತರು ಆ ಕಡಗೋಲು ಕಂಬಕ್ಕೆ! ಆಕಡಗೋಲು ಕಂಬಕ್ಕೆ ಎಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಮಾತಾಡುವ ಶಕ್ತಿ ಬಂದರೆ ಎಷ್ಟು ಗುಟ್ಟುಗಳು ರಟ್ಟಾಗಿಹೋಗುತ್ತವೆ! ಎಷ್ಟು ಸ್ನೇಹ ಪ್ರೇಮಗಳು ನುಚ್ಚುನೂರಾಗಿ ಮಣ್ಣುಗೂಡುತ್ತವೆ! ಎಷ್ಟು ದ್ವೇಷ ಮತ್ಸರ್ಯಗಳು ಹಾಳಾಗಿ, ಮತ್ತೆ ಸ್ನೇಹ ಶಾಂತಿಗಳು ಮೂಡುತ್ತವೆ! ಅದಕ್ಕೆಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಬಾಯಿ ಬಂದರೆ ದೇವರೇ ಗತಿ! ರಾಮಾಯಣ ಮಹಾ ಬಾರತಗಳಿಗಿಂತಲೂ ದೊಡ್ಡ ಪುರಾಣವಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತದೆ! " ಅಯ್ಯೋ ನಾವು ರಾಮ, ಸೀತೆ, ಹನುಮಂತ, ರಾವಣ, ಪಂಚಪಾಂಡವರು, ಕೃಷ್ಣ, ಕೌರವ, ದ್ರೌಪದಿ ಇವರುಗಳ ಕಥೆಯೇ ಹೆಚ್ಚೆಂದು ತಿಳಿದಿದ್ದೆವಲ್ಲ!" ಎಂದು ವಾಲ್ಮೀಕಿ ವ್ಯಾಸಾದಿ ಕವಿವರೂ ನಾಚಿ ತಲೆಬಾಗ ಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಸದ್ಯಕ್ಕೆ ಅದಕ್ಕೆ ಬಾಯಿಲ್ಲ; ಅಥವಾ ಇದ್ದರೂ ಇಲ್ಲದವರಂತೆ ನಟಿಸುತ್ತಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಬದುಕಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ!

“ವಾಸೂ, ನಿನ್ನ ನೀನು ಬೆಣ್ಣೆ ಕದ್ದಿದ್ದು ಹೇಳಲೇನು?”

ಕೆಮ್ಮಣ್ಣು ಬಳಿದಿದ್ದ ಗೋಡೆಗೆ ಒರಗಿ ಮಣೆಯ ಮೇಲೆ ಕೂತು, ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಬಾಳೆಯ ಎಲೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಉಪ್ಪಿಟ್ಟನ್ನು ಅನನ್ಯ ಮನಸ್ಕನಾಗಿ ಮುಕ್ಕುತ್ತಿದ್ದ ವಾಸು ಬೆಚ್ಚಿಮುಗುಳುನಗುವಂತಿತ್ತು! ವಾಸುವಿಗೆ ದಿಗಿಲಾಯಿತು, ಯಾರು ನೋಡಿದ್ದರು ತಾನು ಬೆಣ್ಣೆ ಕದ್ದುದನ್ನು ಎಂದು! ತನಗೆ ಕೇಳಿಸಿದ್ದ ಧ್ವನಿ ತೀರಿಕೊಂಡ ಅಜ್ಜಮ್ಮನ ಧ್ವನಿಯಂತಿತ್ತು. ಅಜ್ಜಮ್ಮನೇ ಕಡಗೋಲು ಕಂಬದಲ್ಲಿ ಅಡಗಿಕೊಂಡು ಮಾತಾಡಿದರೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೆ " ಅಜ್ಜಮ್ಮ, ನಿನ್ನ ದಮ್ಮಯ್ಯಾ! ಹೇಳಬೇಡ! ಚಿಕ್ಕಮ್ಮ ಇಲ್ಲೇ ನಿಂತಿದೆ!" ಎಂದು ಮತ್ತೆ ಉಪ್ಪಿಟ್ಟು ಮುಕ್ಕಲು ತೊಡಗಿದನು. ಉಪ್ಪಿಟ್ಟು ಕೆನ್ನೆ ಗಲ್ಲ ಮೂಗು ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಆವರಿಸಿತ್ತು.

ಸ್ವಲ್ಪ ದೂರದಲ್ಲಿ ತರಕಾರಿ ಹೆಚ್ಚುತ್ತ ಕುಳಿತಿದ್ದ ನಾಗಮ್ಮನವರು ತಾವು ಮೆಲ್ಲಗೆ ಕೇಳಿದ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ವಾಸು ಬೆಚ್ಚಿದುದನ್ನು ಕಂಡು, ಮುಗುಳು ನಕ್ಕು, ಕನಿಕರದಿಂದ ಸುಮ್ಮನಾದರು. ಅಣ್ಣಂದಿರಂತೆಯೇ ಕ್ರಾಪು ಬಿಡುತ್ತೇನೆಂದು ಅವನ ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಕೂದಲು ಪಟಾಳಂ ಅವನ ಎಡಗಡೆಯ ನುಣ್ಣದವು ಮತ್ತು ಕಿವಿಗಳನ್ನು, ಜೇನುಹುಟ್ಟಿಯನ್ನು ಹೆಜ್ಜೇನು ಹುಳುಗಳು ಮುತ್ತುವಂತೆ ಮುತ್ತಿದ್ದವು. ಗುಂಡಿಗಳೆಲ್ಲಾ ಗಡಿಪಾರಾಗಿದ್ದ ಅವನ ಷರಟು “ಆ” ಎಂದು ಬಾಯ್ಬಿರೆದುಕೊಂಡು ಬೀದಿಯ ಹುಚ್ಚನಂತೆ ಅಸ್ತವ್ಯಸ್ತವಾಗಿತ್ತು. ಅದರ ಮೇಲಿದ್ದ ಕೊಳೆಯ ಭಾರವು ಒಂದು ಘಟ್ಟ ಸಾಬೂನಿಗೆ ಬೆವರು ಕೀಳಿಸುವಂತಿತ್ತು. ಅವನುಟ್ಟಿದ್ದ ಅಡ್ಡಪಂಚೆಯೂ ಷರಟಿನ ಸಂಗಾತಿಯಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯವಾಗಿಯೇ ಇತ್ತು. ನಾಗಮ್ಮನವರಿಗೆ ಅವನನ್ನು ಕಂಡು ಮುದ್ದು ಸೂಸಿತು. ತರಕಾರಿಯನ್ನು ಕೈಯಲ್ಲಿಯೇ ಹಿಡಿದು ಅವನನ್ನೇ ನೋಡ ತೊಡಗಿದರು.

ವಾಸು ಎಲೆಯ ಮೇಲಿದ್ದ ಉಪ್ಪಿಟ್ಟನ್ನು ಪೂರೈಸಿ “ಚಿಕ್ಕಮ್ಮಾ, ಮತ್ತಿಷ್ಟು ಉಪ್ಪಿಟ್ಟು!” ಎಂದನು.

ಸುಬ್ಬಮ್ಮ ಸಿಡುಕಿನಿಂದ “ಏನು ಹೊಟ್ಟೇನೋ ನಿನ್ನು? ಉಪ್ಪಿಟ್ಟಿಲ್ಲ!” ಎಂದು ಸೌಟಿನಿಂದ ಗಡಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಬೇಯುತ್ತಿದ್ದ ಪದಾರ್ಥವನ್ನು ತಿರುವತೊಡಗಿದಳು.

ವಾಸು ಹತಾಶನಾಗಿ ಹನಿಗಣ್ಣಾಗಿ ತನ್ನೆದುರು ನೆಲದ ಕಡೆಗೆ ನೋಡಿದನು. ಆಗತಾನೆ ಬಿಸಿಲು ಕಿಟಕಿಯ ಸರಳುಗಳನ್ನು ದಾಟಿ ಬಂದು ಪಟ್ಟೆಪಟ್ಟೆಯಾಗಿ ಬಿದ್ದಿತ್ತು. ಹಾಗೆಯೇ ಕಿಟಕಿಯ ಕಡೆಗೆ ನೋಡಿದನು. ಹೊರಗಡೆ ಹೊಂಬಿಸಿಲು ಹಲಸಿನ ಮರದ ತಳಿರಿನ ಮೇಲೆ ನಲಿದಾಡುತ್ತಿತ್ತು. ದೂರದ ಕಾಡುಮರಗಳ ಹಸುರು ಅವನನ್ನು ಕರೆಯುವಂತೆ ತೋರಿತು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಕಾಡಿನಿಂದ ಒಂದು ಈಡಿನ ಸದ್ದೂ ಕೇಳಿಸಿತು. ಅಂದು ಅವನು ಮಾಡಬೇಕಾಗಿದ್ದ ಸಾಹಸ ಕರ್ತವ್ಯಗಳೆಲ್ಲ ನೆನಪಿಗೆ ಬಂದುವು. ಹೂವಣ್ಣಯ್ಯ ರಾಮಣ್ಣಯ್ಯ ಬರುತ್ತಾರೆ; ಅವರಿಗೆ ಕಲ್ಲುಸಂಪಗೆ ಹಣ್ಣು. ಬೆಮ್ಮಾರಲ ಹಣ್ಣು ತರಬೇಕು. ತಾನು ಹಿಂದಿನ ದಿನ ಒಡ್ಡಿದ್ದ ಉರುಳಿನಲ್ಲಿ ಹಕ್ಕಿ ಸಿಕ್ಕಿಬಿದ್ದಿದೆಯೋ ಏನೋ ನೋಡಬೇಕು. ಆ ಹುಳಿಚೊಪ್ಪಿನ ಮಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಪಿಕಳಾರನ ಹಕ್ಕಿಯ ಮೊಟ್ಟೆಗಳು ಏನಾಗಿವೆಯೋ ನೋಡಬೇಕು. ಬೈರನ ಮಗ ಗಂಗ ಹುಡುಗನ ಹತ್ತಿರ ಕೊಳಲು ಮಾಡಲು ಹೇಳಿದುದು ಎಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಸಾಗಿದೆಯೋ ವಿಚಾರಿಸಬೇಕು. ನಿನ್ನೆ ರಬ್ಬರು ಬಿಲ್ಲಿನಿಂದ ಹೊಡೆದ ಹಕ್ಕಿಯೊಂದು ಪೊದೆಗೆ ಬಿದ್ದು, ಎಷ್ಟು ಅರಸಿದರೂ ಸಿಕ್ಕಲಿಲ್ಲವಾದ್ದರಿಂದ, ಅದನ್ನೂ ಪತ್ತೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಯೋಚಿಸಿದಂತೆಲ್ಲ ಪಟ್ಟಿ ಉದ್ದವಾಗುತ್ತ ಹೋಯಿತು. ಹಟಮಾಡಿ ಉಪ್ಪಿಟ್ಟು ಈಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಹೊತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಕಣ್ಣೀರುದುರುತ್ತಿರಲು ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದ ಲೋಟದಲ್ಲಿದ್ದ ಕಾಫಿಯನ್ನು ಒಂದೇ ಗುಟುಕಿಗೆ ಕುಡಿದು, ಲೋಟವು ಸದ್ದಾಗುವಂತೆ ನೆಲಕ್ಕೆ ಬಡಿದು” ಇದ್ರವ್ವನ್ಮನೇ ಗಂಟು! ಹಡ್ಡೇಮುಂಡೆ!...” ಎಂದು ನಾನಾವಿಧವಾಗಿ ಗೊಣಗುಟ್ಟಿ ಬಯ್ಯುತ್ತ. ಅಡುಗೆಮನೆಗೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಅವನ ಪುಟ್ಟಕ್ಕಯ್ಯನು ಏನಾಯಿತೆಂದು ಕೇಳಿದರೂ ನಿಲ್ಲದೆ, ಉತ್ತರ ಹೇಳದೆ, ರಭಸದಿಂದ ಹೊರಗೆ ನುಗ್ಗಿದನು.

ಇದನ್ನೆಲ್ಲ ನೋಡುತ್ತ ಕುಳಿತಿದ್ದ ನಾಗಮ್ಮನವರ ಮೈ ಬೆಂಕಿಯಾಗಿತ್ತು. ಪುಟ್ಟಮ್ಮ ಒಳಗೆ ಬರಲು ಅವಳೊಡನೆ ನಡೆದುದನ್ನೆಲ್ಲ ಖಾರವಾಗಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿಯೇ ಹೇಳಿದರು.

ವಾಸು ಬೈದುದು ಸುಬ್ಬಮ್ಮನಿಗೆ ಕೇಳಿಸಿ. ಆಕೆಯ ಮನಸ್ಸಾಗಲೆ ಅಗ್ನಿಪರ್ವತವಾಗಿತ್ತು. ನಾಗಮ್ಮನವರು ಹೇಳಿ ಮುಗಿಸಿದ ಕೂಡಲೆ ಮಾತಿನ ಮಳೆ ಸುರಿಯತೊಡಗಿತು. ನಡುನಡುವೆ ಬೈಗಳದ ಆಲಿಕಲ್ಲುಗಳೂ ಗುಂಡುಗಳಂತೆ ಸಿಡಿಯುತ್ತಿದ್ದವು.

“ಗಂಡನ್ನ ಕಳಕೊಂಡ ಮುಂಡೇರ ಹಣೇಬರವೇ ಹಿಂಗೆ... ಅವರ ಕಣ್ಣು ಇಂಗೆಹೋಗಲಿ..... ಸುಳ್ಳುಸುಳ್ಳು ಹೇಳಾದು, ಚಾಡಿ ಹೇಳಾದು..... ಅವರ ನಾಲಗೆ ಬಿದ್ದೇಹೋಗಲು.... ನಾನೀ ಹಾಳುಮನೆಗೆ ಯಾಕೆ ಬಂದೆನೋ, ದೇವರ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಒರಲೆ ಹಿಡಿದು ಹೋಗಾಕೆ! ಗಂಜಿ ಕುಡ್ಕುಂಡಿರ್ತಿದ್ದೆ.... ಅವರ ಬಾಯಿಗೆಲ್ಲ ಹುಳ ಬಿದ್ದು ಹೋಗಾಕೆ..... ಏನು ಉರಿಸ್ತಾರೋ.... ಏನು ಉರೀತಾರೋ..... ಇಬ್ಬರನ್ನು ತಿಂದ ಮಾರಿ ಮೂರ್ನೇಯವಳನ್ನೂ ತಿನ್ನಾಕೆ ನೋಡ್ತದೆ.... ಮುಖಕ್ಕೆ ಬೆಂಕಿ ಹಾಕ ..... ಹುಡುಗರು ಮಕ್ಕಳೆಲ್ಲಾ ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಎತ್ತಿಕಟ್ಟಿ ಬಾಯಿಗೆ ಬಂಧಂಗೆ ಬಯ್ಯೋದೆ!.....”

“ಯಾರೇ ಎತ್ತಿಕಟ್ಟಿದ್ದು? ಯಾವಾಗ್ಗೆ?”

“ಅವನ ಕಡೆಗೆ ಕಣ್ಣು ಮಿಸುಗಿದ್ದು ನನಗೆ ಕಾಣಲಿಲ್ಲೇನೋ?”

“ಬಾಯಿಗೆ ಬಂಧಂಗೆ ಬಯ್ಯಿಯಾ? ದಿಂಡೆ ಬಸವಿ!”

“ಯಾರೇ ದಿಂಡೆ ಬಸವಿ? ಹಾದರಗಿತ್ತಿ!”

ನಾಗಮ್ಮನವರಿಗೆ ಸಹಿಸಲಸಾಧ್ಯವಾಯಿತು. ಸುಬ್ಬಮ್ಮ ಆ ರೀತಿ ಮೇರೆ ಮೀರಿ ಎಂದೂ ಬೈದಿರಲಿಲ್ಲ. ಮುಂದೇನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರೋ ಏನೋ? ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಆಲಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಪುಟ್ಟಮ್ಮ ” ದೊಡ್ಡಮ್ಮ, ಸುಮ್ಮನಿರೆ! ಆ ನಾಯಿ ಕೈಲಿ ಏನು ಮಾತು?” ಎಂದಳು.

“ಯಾರೇ ನಾಯಿ? ಬಜಾರಿ!” ಎಂದು ಎದ್ದು ನಿಂತಳು.

ಚಿಕ್ಕಂದಿನಿಂದಲೂ ಕಷ್ಟಮಾಡಿ ಬೆಳೆದಿದ್ದ ಸುಬ್ಬಮ್ಮ ಪುಟ್ಟಮ್ಮನಿಗಿಂತಲೂ ಬಲಿಷ್ಠೆಯಾಗಿದ್ದರೂ ಶ್ರೀಮಂತ ಕನ್ಯೆಯ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಅಳುಕಿ ಗೊಣಗುತ್ತ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಹೋದಳು.

ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಕಲ್ಲುಗಡಿಗೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಪಲ್ಯ ಹೊತ್ತಿಹೋಗಿತ್ತು. ಸುಬ್ಬಮ್ಮ ಆ ಕೋಪದಲ್ಲಿ ಗಡಿಗೆಯನ್ನು ಒಲೆಯ ಮೇಲಿಂದೆತ್ತಿ ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಜೋರಾಗಿಯೆ ಇಟ್ಟಳು. ಅನೇಕ ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಬಾಳಿಕೊಂಡು ಬಂದಿದ್ದ ಆ ಕಲ್ಲುಗಡಿಗೆ ಕಾನೂರು ಮೇಲೆ ಹರಿಯತೊಡಗಿತು. ಸುಬ್ಬಮ್ಮನ ಕೋಪ ಭಯಾನತಾಪಗಳಿಗೆ ತಿರುಗಿ, ಮೇಲೋಗರವನ್ನು ಬೇಗಬೇಗನೆ ಬೇರೆಯ ಪಾತ್ರಗೆ ಸುರಿಯತೊಡಗಿದಳು.

ಇನ್ನೂ ತರಕಾರಿ ಹೆಚ್ಚುತ್ತಲೆ ಇದ್ದ ನಾಗಮ್ಮನವರಿಗೆ ಪುಟ್ಟಮ್ಮ” ಅಯ್ಯೋ, ಹೋಯ್ತಲ್ಲೇ, ದೊಡ್ಡಮ್ಮ! ಮುತ್ತಿನಂಥ ಗಡಿಗೆ!” ಎಂದಳು.

“ಹೋದರೆ ಹೋಯ್ತು, ಬಿಡು. ಎಲ್ಲ ಹಾಳಾಗಿ ಹೋಗ್ಲಿ. ನಿನಗೇನು? ನೀನೇನು ಈಮನೆಯಲ್ಲಿ ಸಾಸ್ವಿತವೇ?” ಎಂದು ನಾಗಮ್ಮ ತಿರುಗಿ ನೋಡದೆ ತಮ್ಮ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಕೈ ಹಾಕಿದರು.

ಪುಟ್ಟಮ್ಮ ಸುಮ್ಮನಿರಲಾರದೆ” ಅದರ ಓಡಿನಲ್ಲೇ ತಲೇ ಕೆರಿಬೇಕು ಹಿಡ್ಕೊಂಡು” ಎಂದು ಹಲ್ಲು ಕಡಿದಳು.

“ನಿನ್ನಜ್ಜ ಬರ್ಬೇಕು” ಎಂದಳು ಸುಬ್ಬಮ್ಮ.

“ನನ್ನಜ್ಜ ಹೇತು ಬಂದಲ್ಲಿ ನಿಂಗ ಕೂತು ಬರಾಕೆ ಯೊಗ್ಯತೆಯಿಲ್ಲೇ!... ತಡೀ..... ಅಪ್ಪಯ್ಯನಿಗೆ ಹೇಳಿ ಮಾಡಿಸ್ತೀನಿ.”

“ಅಪ್ಪಗಾರೂ ಹೇಳು! ಅಜ್ಜಗಾರೂ ಹೇಳು” ಎಂದು ಬಿಟ್ಟಳು ಸುಬ್ಬಮ್ಮ.

“ಹೇಸಿಗೆಗೆ ಕಲ್ಲುಹಾಕಿದ್ವಾಂಗೆ ಮಾಡ್ತೀಯಲ್ಲಾ! ಸುಮ್ಮನಿರ್ತೀಯೆ ಇಲ್ಲೆ?” ಎಂದರು ನಾಗಮ್ಮ, ಪುಟ್ಟಮ್ಮನನ್ನು ನಿರ್ದೇಶಿಸಿ.

“ಬಾಯಾಗೆ ಯಾವಾಗ್ಲೂ ಹೇಸಿಗೆಯೇ” ಎಂದಳು ಸುಬ್ಬಮ್ಮ.

ಮುಂದೆ ಯಾರೂ ಮಾತಾಡಲಿಲ್ಲ. ಅವರವರ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದರು. ಕಡೆಗೋಲು ಕಂಬವು ಅಕ್ಷರಶಃ ಸಾಕ್ಷೀಭೂತವಾಗಿ ನಿಂತಿತ್ತು. ಕಿಟಕಿಯಿಂದ ಬಂದು ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದಿದ್ದ ಪಟ್ಟೆ ಬಿಸಿಲಿನಲ್ಲಿ ನೋಣಗಳು ನಾದಮಾಡಿ ಹಾರಿ ಹಾರಿ ಬಿಸಿಲು ಕಾಯಿಸುತ್ತಿದ್ದುವು. ಬೆಕ್ಕು ಮೂಲೆಯಲ್ಲಿ ಎದ್ದು ಕುಳಿತು ಮೈ ನೆಕ್ಕಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿತ್ತು. ಅದರ ಎರಡು ಮರಿಗಳು ವಾಸು ತಿಂದು ಚೆಲ್ಲಿದ್ದ ಉಪ್ಪಿಟ್ಟಿನ ಚೂರುಗಳನ್ನು

ನೆಕ್ಕುತ್ತಿದ್ದವು. ಅದರಲ್ಲೊಂದು ಮರಿ ಸ್ನೇಹಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಬಾಲವನ್ನು ನೆಗಹಿಮಿಯಾವ್ ಎನ್ನುತ್ತ ಸುಬ್ಬಮ್ಮನ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಲು, ಕೋಪದಿಂದಿದ್ದ ಅವಳು ಝಾಡಿಸಿ ಒದ್ದ ಏಟಿಗೆ ಫ್ಲೂಕ್ ಎಂಬ ಶಬ್ದದೊಡನೆ ಒಲೆಯ ಮೂಲೆಗೆ ಹಾರಿ ಹೋಗಿ ಗೋಡೆಗೆ ತಗುಲಿ ಬಿದ್ದಿತು.

ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಹಿತ್ತಲು ಕಡೆಯ ಬಾಗಿಲಲ್ಲಿ ಯಾರೊ" ಅಮ್ಮಾ! ಅಮ್ಮಾ!" ಎಂದು ಕರೆದರು.

ಯಾರೂ ಉತ್ತರ ಕೊಡಲಿಲ್ಲ. ಕರೆದವಳು ಬೇಲರ ಬೈರನ ಹೆಂಡತಿ ಸೇಸಿ ಎಂದೇನೋ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಗೊತ್ತಾಯಿತು.

ಸೇಸಿ ಮತ್ತೆ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ" ಅಮ್ಮಾ! ಅಮ್ಮಾ! ಯಾರೋ ಒಳಗೆ?" ಎಂದು ಕೂಗಿದಳು. ಉತ್ತರ ಬರದಿರಲು ಕಿಟಕಿಯ ಬಳಿ ಬಂದು ಕೂಗಿದಳು.

ಒಲೆಯ ಬಳಿ ಇದ್ದ ಸುಬ್ಬಮ್ಮ" ಯಾರೇ ಅದು?" ಎಂದು ಸಿಡುಕಿದಳು.

"ನಾನೋ, ಸೇಸಿ. ಅಕ್ಕಿ ಬೀಸಾಕೆ ಹೇಳಿ ಕಳೆದಿ".

"ಯಾರೂ ಸಾಯಿಲ್ಲ ಇಲ್ಲಿ, ಕಡುಬು ನುರಿಯಾಕೆ!" ಎಂದಳು ಸುಬ್ಬಮ್ಮ, ಸೇಸಿಗೆ ಅರ್ಥವಾಗಲಿಲ್ಲ.

"ತಂಗಳು ಹಾಕ್ತೀನಿ ಅಂದಿದ್ದು" ಎಂದಳು ಮೆಲ್ಲಗೆ.

"ಯಾರೇ ಹೇಳಿದ್ದು?"

"ನಾಗಮ್ಮೋರು."

ಹೂವಯ್ಯ ರಾಮಯ್ಯ ಬರುತ್ತಾರೆಂದು ಕೇಳಿ, ನಾಗಮ್ಮನವರು ರೊಟ್ಟಿ ಮಾಡಲೋಸುಗ ಹಿಟ್ಟು ಬೀಸಿಕೊಡಲು ಸೇಸಿಗೆ ಹೇಳಿಕಳುಹಿಸಿದ್ದರು.

"ನಂಗೊತ್ತಿಲ್ಲ! ಯಾರು ಏನಾದ್ರೂ ಸಾಯಿ! ಅನ್ನಾನೂ ಇಲ್ಲ; ಗಿನ್ನಾನೂ ಇಲ್ಲ!"

ಪುಟ್ಟಮ್ಮ ರಭಸದಿಂದ" ಸೇಸೀ" ಎಂದು ಕೂಗಿದಳು.

"ಆಇ" ಎಂದಳು ಕಿಟಕಿಯ ಹೊರಗೆ ಸೇಸಿ.

"ಅನ್ನ ಕೊಡ್ತೀನಿ ನಿಲ್ಲ!"

"ಹೂನ್ನವ್ವಾ!"

ಒಲೆಯ ಬಳಿ ಒಂದು ಬೋಗುಣಿಯಲ್ಲಿ ಕಳೆದ ರಾತ್ರಿ ಉಳಿದಿದ್ದ ಅನ್ನವನ್ನು ನಾಯಿಗಳಿಗಾಗುತ್ತದೆ ಎಂದು ಸುಬ್ಬಮ್ಮ ಇಟ್ಟಿದ್ದಳು. ಆ ಲೆಕ್ಕದ ಮೇಲೆಯೇ ಅವೋತ್ತು ಎಸರಿಗೆ ಕಡಿಮೆ ಅಕ್ಕಿ ಹಾಕಿದ್ದಳು. ಪುಟ್ಟಮ್ಮ ಸರಸರನೆ ಹೋಗಿ ಆ ಬೋಗುಣಿಯನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ಹಿತ್ತಲು ಕಡೆಗೆ ಹೊರಟಳು. ಸಮಾಧಾನದ ಸಮಯವಾಗಿದ್ದರೆ ಸುಬ್ಬಮ್ಮ ಅನ್ನವನ್ನು ನಾಯಿಗಾಗಿಟ್ಟಿದೆ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದಳು. ಪುಟ್ಟಮ್ಮ ಅದನ್ನು ಸೇಸಿಗೆ ಕೊಡಲು ಹಟಮಾಡುತ್ತಲೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಸೇಸಿಗೆ ಅನ್ನವಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಿಕಳುಹಿಸಬಹುದಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ

ಈಗಿನ ಸ್ಥಿತಿಯೇ ಬೇರೆಯಾಗಿತ್ತು. ಸುಬ್ಬಮ್ಮ ದಡದಡನೆ ಓಡಿಬಂದು. ಕಸಿದುಕೊಳ್ಳಲು ಬೋಗುಣಿಗೆ ಕೈ ಹಾಕಿದಳು. ಪುಟ್ಟಮ್ಮ ಕಸುವಿನಿಂದ ಎಳೆದು ಜಗ್ಗಿದಳು. ಬೋಗುಣಿ ದಧಾರನೆ ಕೆಳಗೆ ಬಿದ್ದು, ಸೆಗಣೆ ಬಳಿದಿದ್ದ ಕರಿಯ ನೆಲದ ಮೇಲೆ ತಾಮ್ರವರ್ಣದ ಕೇಸಕ್ಕಿಯನ್ನದ ರಾಶಿ ಕೆದರಿಬಿದ್ದಿತು. ಪುನಃ ಬೈದಾಟವಾಗಿ ಸುಬ್ಬಮ್ಮ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಹೋದಳು. ಪುಟ್ಟಮ್ಮ ಬಿದ್ದ ಅನ್ನವನ್ನೆಲ್ಲ ಮತ್ತೆ ಬೋಗುಣಿಗೆ ಹಾಕಿಕೊಂಡು, ಹಿತ್ತಲಕಡೆ ಬಾಗಿಲಲ್ಲಿ ಕಾಯುತ್ತಿದ್ದ ಸೇಸಿಯ ಬಳಿ ಇಟ್ಟು, ಸಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಮಾತಾಡದೆ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಬಂದಳು. ಸೇಸಿಗೆ ಪಾಕಶಾಲೆಯಲ್ಲಾದ ಘೋರಯುದ್ಧ ಸದ್ದು ಶಾಪಗಳಿಂದ ಗೊತ್ತಾಗಿತ್ತು. ಜಗಳದ ಕೂಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲು ಬೆದರಿ, ಅದನ್ನಲ್ಲಿಯೆ ಬಿಟ್ಟು. ತನ್ನ ಬಿಡಾರಕ್ಕೆ ಸೋಜಿಗಪಡುತ್ತ ಹೋದಳು. ಯಜಮಾನರ ಅಡುಗೆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟೊಂದು ಕಾವು ಏರಿತ್ತೆಂದು ಆಕೆ ಊಹಿಸಿರಲಿಲ್ಲ.

ಹಿತ್ತಲು ಕಡೆ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ಡೊಳ್ಳೇರಿ ಬಿದ್ದಿದ್ದ ನಾಯಿಮರಿಗಳು ಪುಟ್ಟಮ್ಮ ಬೋಗುಣಿ ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ಕಂಡು ಆಕೆಯ ಹಿಂದೆ ಬಾಲವಲ್ಲಾಡಿಸುತ್ತ ಹೋಗಿ ಅನ್ನಕ್ಕೆ ದೂರವಾಗಿ ನಿಂತಿದ್ದವು. ಅಥವಾ ಕುಣಿಯುತ್ತಿದ್ದವು. ಸೇಸಿ ಕಣ್ಮರೆಯಾಗುವುದರಲ್ಲಿಯೆ ಆ ಮರಿಗಳು ಬೋಗುಣಿಗೆ ಬಾಯಿ ಹಾಕಿದವು. ಅವುಗಳು ಕೂಳು ಮುಕ್ಕುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ಕಂಡಿದ್ದರೆ ಬಕಾಸುರನೂ ನಾಚುತ್ತಿದ್ದನು. ಕಾಲ ವಿಳಂಬವಾದರೆ ಅನ್ನ ಮಾಯವಾಗುತ್ತದೆ ಎಂದು ಕಾಲವನ್ನೇ ವಂಚಿಸುವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಅವು ಕೂಳುಣ್ಣುವುದರಲ್ಲಿ ತನ್ಮಯವಾಗಿದ್ದವು. ಬಾಲಗಳು ಆನಂದದಿಂದ ಕುಣಿಯುತ್ತಿರಲು. ಹೊಟ್ಟೆಗಳು ಮುಂಗಾರು ಮಳೆಯಲ್ಲಿ ಹೊಳೆಗಳು ನೆರೆಯೇರುವಂತೆ ಕ್ಷಣಕ್ಷಣಕ್ಕೂ ಉಬ್ಬುತ್ತಿದ್ದವು. ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿದ್ದ ಕೊಚ್ಚಿಯಲ್ಲಿ ಮೇಯುತ್ತಿದ್ದ ಕೆಲವು ಕೋಳುಗಳೂ ನಾಯಿಮರಿಗಳನ್ನು ಲೆಕ್ಕಿಸದೆ ಬಂದು, ಬೋಗುಣಿಯಿಂದ ಅನ್ನಾಹಾರ ಮಾಡತೊಡಗಿದವು. ನಾಯಿಮರಿಗಳಿಗೆ ಹೊರಗಿನ ಪ್ರಜ್ಞೆಯೆ ಇದ್ದಂತೆ ತೋರಲಿಲ್ಲ. ತಾನು ಕೋಳಿಯನ್ನು ಅಟ್ಟುವಷ್ಟರಲ್ಲಿಯೆ ಮತ್ತೊಂದು ಮರಿ ಅನ್ನವನ್ನು ಮುಗಿಸಿಬಿಟ್ಟರೆ, ಎಂದು ಭಾವಿಸಿ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಮರಿಯೂ ಸ್ಪರ್ಧೆ ಹೂಡಿತು! ಆ ನಾಯಿಮರಿ ಮತ್ತು ಕೋಳಿಗಳ ಗಲಭೆ ಸ್ವಲ್ಪ ದೂರದಲ್ಲಿದ್ದ ಟೈಗರಿಗೆ ಕೇಳಿಸಿ, ಕುತೂಹಲ ಪರಿಹಾರಾರ್ಥವಾಗಿ ಎದ್ದು ಬಂದಿತು. ನೋಡುತ್ತದೆ; ಅನ್ನಸ್ವರ್ಗದ ಹೆಬ್ಬಾಗಿಲು ತೆರೆದುಬಿದ್ದಿದೆ! ಬೀಗವಿಲ್ಲ, ಕಾವಲಿಲ್ಲ! ಸರಿ, ಒಂದೇ ಏಟಿಗೆ ಹಾರಿಬಂದು ಕೋಳಿಗಳನ್ನು ಅಟ್ಟಿ, ನಾಯಿಮರಿಗಳನ್ನು ಗುರ್ರೆಂದು ದೂರ ತಳ್ಳಿ, ಬೋಗುಣಿಗೆ ಬಾಯಿ ಹಾಕಿತು. ಆದರೆ ನಾಯಿಮರಿಗಳು ಬಿಡಬೇಕಲ್ಲ! ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಮೇಲ್ವಾಯ್ದು ಬಂದು ಬೋಗುಣಿ ಬಾಯಿ ಹಾಕಿದವು. ಟೈಗರಿಗೆ ರೇಗಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕಚ್ಚಿ ಓಡಿಸಿತು. ಮರಿಗಳ ಆರ್ತನಾದವನ್ನು ಕೇಳಿ ರೂಬಿ, ಡೈಮಂಡು, ರೋಜಿ, ಟಾಪ್ಪಿ. ಕೊತ್ತಾಲ ಎಲ್ಲವೂ ಬಂದು, ನೋಡಿ, ಬೋಗುಣಿಗೆ ನುಗ್ಗಿದವು. ದೊಂಬಿಗಾರಂಭವಾಯಿತು. ಬೋಗುಣಿ ತಲೆಕೆಳಗಾಗಿ ಉರುಳಿ ಅನ್ನ ಊರೆಲ್ಲ ಹಬ್ಬಿತು. ನಾಯಿಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಕೋಳಿಗಳಿಗೆ ಅನುಕೂಲ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಅವೂ ನುಗ್ಗಿದವು. ಟೈಗರಿಗೂ ಡೈಮಂಡಿಗೂ ರೋಜಿಯ ಪ್ರಣಯ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಮೊದಲೆ ವೈಮನಸ್ಸಿದ್ದುದರಿಂದ ಎರಡಕ್ಕೂ ಪ್ರಬಲವಾದ ಧ್ವಂಧ್ಯ ಯುದ್ಧ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿ, ಗಲಾಟೆ ಮನೆಯ ಮೂಲೆ ಮೂಲೆಗೂ ಕೇಳಿಸಿತು. ನಾಯಿಮರಿಯೊಂದು ಕದನವಾಡುತ್ತಿದ್ದ ದೊಡ್ಡ ನಾಯಿಗಳ ಕಾಲು ತುಳಿತಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕಿ ಕೊಚ್ಚೆಗೆ ಧೂಪ್ಪೆಂದು ಬಿದ್ದಿತು. ಕರಿಯ ಬಣ್ಣದ ಕೆಸರು ಸದರ ಮೈ, ಮುಖ, ಕಣ್ಣು, ಕಿವಿ ಎಲ್ಲದಕ್ಕೂ ಮೆತ್ತಿಕೊಂಡಿತು. ಅದೇ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಕೊಚ್ಚೆಗೆ ಬಿದ್ದಿದ್ದ ಅನ್ನವನ್ನು ಆಯುತ್ತಿದ್ದ ಹುಂಜನೊಂದು ತಸ್ಮಾತ್ರಾಗಿಯೋ ಅಕಸ್ಮಾತ್ರಾಗಿಯೋ ಮರಿಯ ಕಣ್ಣನ್ನು ಬಲವಾಗಿ ಕುಟುಕಿತು. ಮರಿ ಅತಿ ದಾರುಣವಾದ ನೋವಿಂದ ಎಡೆಬಿಡದೆ ಅರಚಿಕೊಳ್ಳತೊಡಗಿತು.

ಬೈಲರ ಬೈರನ ಮಗ ಗಂಗಹುಡುಗನೊಡನೆ

ಚಿಕ್ಕಮ್ಮ ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಉಪ್ಪಿಟ್ಟು ಕೊಡದಿದ್ದ ಸಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಅಡುಗೆಮನೆಯಿಂದ ಹೊರನುಗ್ಗಿದ ವಾಸು ಜಗಲಿಗೆ ಬಂದನು. ಬಾಗಿಲು ತೆರೆದ ಬೀರುವಿನ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಕೆದರಿ ಬಿದ್ದಿದ್ದ ಲೆಕ್ಕಪತ್ರದ ಪುಸ್ತಕಗಳ ಮಧ್ಯೆ ಅವನ ತಂದೆ ಕೆಲವು ಜನಗಳೊಡನೆ ಮಾತನಾಡುತ್ತ ಕುಳಿತಿದ್ದರು. ವಾಸುವಿಗೆ ಅವರು ಯಾರು ಯಾರು ಎಂದು ನೋಡಲು ಪುರಸತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ತಂದೆಯ ಗಮನವು ತನ್ನ ಮೇಲೆ ಬೀಳದಂತೆ ಸದ್ದುಗೈಯದೆ ಹೋಗಿ, ಮುಂಡಿಗೆಯ ಅಗ್ರಭಾಗಕ್ಕೆ ಮೊಳೆ ಹೊಡೆದು ಜೋಡಿಸಿದ್ದ ಮುಖ ಕಟ್ಟಿದ ದೊಡ್ಡಿನ ಕಾಡುಕೋಣಗಳಿಗೆ "ದೊಡ್ಡು" ಎಂದು ಹೆಸರು-ಕೋಡಿಗೆ ಕೈಹಾಕಿದನು. ಕೈಗೆ ಬಂದ ತನ್ನ ಅಂಗಿಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಕಿರುಜಗಲಿಯ ಒಂದು ಮೂಲೆಗೆ ನಡೆದು. ಮುದ್ದೆಯಾಗಿ ಬಿದ್ದಿದ್ದ ಒಂದು ಕಂಬಳಿಯ ಬಳಿ ನಿಂತು "ಪುಟ್ಟಾ! ಪುಟ್ಟಾ! ಏ ಪುಟ್ಟಾ!" ಎಂದು ಕರೆದನು. ಗಾಡಿಯಾಳು ನಿಂಗನು ಮಗ ಪುಟ್ಟನು ಕಂಬಳಿಯೊಳಗಿನಿಂದಲೆ "ಆಇ" ಎಂದನು.

"ನಿನ್ನೆ ಹೇಳಿದ್ದ ಕೆಲಕ್ಕೆ ಬರ್ತೀಯೇನೋ?"

"ನಿನ್ನೆ ಮುಳ್ಳು ಚುಚ್ಚಿದ್ದು ಬಾಳ ನೋವಾಗದೆ. ನಾ ಬರಾದಿಲ್ಲ. ನೀವೇ ಹೋಗಿ."

"ಕಲ್ಲಿನ ಚೀಲ ಎಲ್ಲಿದೆಯೋ?"

ಪುಟ್ಟನು ತಲೆಗೆದರಿ, ಜೊಲ್ಲು ಸುರಿದು, ಕಣ್ಣಿನಲ್ಲಿ ಹಿಕ್ಕುಕಟ್ಟಿ ವಿಕಾರವಾಗಿದ್ದ ತನ್ನ ಮುಖವನ್ನು ಕಂಬಳಿಯಿಂದ ಹೊರಗೆ ಹಾಕಿ ವಾಸುವನ್ನು ನೋಡಿ "ಆ ಹೆಬ್ಬಾಗಲ ಸಂದಿಲಿ ಹಾರೆ ಪಿಕಾಸಿ ಎಲ್ಲಾ ಇಡ್ತಾರಲ್ಲ..."

"ಹೂ"

ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಡೂಲಿ ಬಾಲ ಅಲ್ಲಾಡಿಸುತ್ತ ನಿಂತಿತ್ತು. ಅದು ಮರಿಹಾಕಿದ್ದರಿಂದ ವಾಸು ಅದಕ್ಕೆ ತಿಂಡಿಕೊಟ್ಟು ಸಲಿಗೆಯಾಗಿತ್ತು.

"ಅಲ್ಲೊಂದು ಕೆಮ್ಮಣ್ಣು ಬುಟ್ಟಿ ಇಟ್ಟಾರಲ್ಲ..."

"ಹೂ" ವಾಸುವಿಗಾಗಲೆ ಬೇಸರವಾಗತೊಡಗಿತ್ತು.

"ಅದ್ರೆ ಹತ್ರ ಒಂದು ಕೂಣಿ ಅದೆ..."

"ಹೂನೋ..." ವಾಸುವಿನ ಧ್ವನಿ ಕುಪಿತವಾಯಿತು.

"ದೊಡ್ಡ ಕೂಣಿ ಅಲ್ಲ, ಸಣ್ಣದು..."

"ಹೇಳೋ ಅಂದ್ರೆ..."

"ಬೈರ ಮಾಡಿದ್ದಲ್ಲ, ಸಿದ್ದ ಮಾಡಿದ್ದು..."

ವಾಸು ಮುಖ ಕೆರಳಿಸಿಕೊಂಡು ಅಲ್ಲಿಂದ ದಡಕ್ಕನೆ ಹೊರಟು ಹೋಗಿ ಹೆಬ್ಬಾಗಿಲ ಸಂದಿಯಲ್ಲಿ ಅರಸಿದನು. ಹಾರೆ, ಪಿಕಾಸಿ, ಗುದ್ದಲಿ, ಕೂಣಿ! ಸಣ್ಣ ಕೂಣಿಗೆ ಕೈಹಾಕಲು ಮೀನು ಚೂರುಗಳನ್ನು ತಿನ್ನುತ್ತಿದ್ದ ಇಲಿಯೊಂದು ಕೈಮೇಲೆಯೆ ಹತ್ತಿ ನೆಗೆದು ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿದ್ದ

ಡೊಗರಿನೊಳಗೆ ನುಗ್ಗಿತು. ವಾಸು ಸರಕ್ಕನೆ ಎದ್ದು ನಿಂತು ನಿಟ್ಟುಸಿರೆಳೆದನು. ಪುಟ್ಟನ ಮೇಲೆ ಸುಮ್ಮಸುಮ್ಮನೆ ರೇಗಿದನು; ಮತ್ತೆ ಪುಟ್ಟ ಮಲಗಿದ್ದಲ್ಲಿಗೆ ಹೋದನು. ಅವನು ಮೊದಲಿನಂತೆಯೆ ಕಂಬಳಿ ಮುದ್ದೆಯಾಗಿ ಬಿದ್ದಿದ್ದನು.

“ಏ ಪುಟ್ಟಾ!”

ಪುಟ್ಟ ಮತ್ತೆ ತಲೆಯನ್ನು ಹೊರಗೆ ಹಾಕಿದನು.

“ಎಲ್ಲಿಟ್ಟೆಯೋ, ಸಿಕ್ಕಲ್ಲಲ್ಲೋ!” ಎಂದು ಸಿಡುಕಿದನು ವಾಸು.

“ನಾನು ಹೇಳಬೇಕಾದ್ದೆ ಹೋಗಿಬಿಟ್ಟೆ.... ಆ ಹುಣ್ಣೇಮದ್ದ ಬೇರಿನ ಸಂದೀಲಿಟ್ಟೇನಿ!”

ವಾಸು ಹೋಗಿ ಹುಡುಕಲು ಸಣ್ಣ ಕಲ್ಲುಹರಳುಗಳನ್ನು ತುಂಬಿದ್ದ ಚೀಲ ಸಿಕ್ಕಿತು. ಸ್ಲೇಟು ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಸ್ಕೂಲಿಗೆ ಹೋಗಲೋಸ್ಕರ ಹೊಲಿಸಿಕೊಂಡು ಟೈದ್ ಚೀಲಕ್ಕೆ ರಬ್ಬರ್ ಬಿಲ್ಲಿಗಾಗಿ ಕಲ್ಲು ಹೊರುವ ಚಾಕರಿ ಸಿಕ್ಕಿತ್ತು. ರಜಾ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅದಕ್ಕೇಕೆ ನಿರುದ್ಯೋಗವಾಗಬೇಕು?

ವಾಸು ಅದುವರೆಗೂ ಕೈಯಲ್ಲಿಯೆ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡಿದ್ದ ಅಂಗಿಯನ್ನು ತೊಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಲು ತೊಡಗಿದನು. ಹಿಂದಿನ ದಿನ ಅದನ್ನು ಮೈಯಿಂದ ಸುಲಿದಿಡುವ ಗಡಿಬಿಡಿಯಲ್ಲಿ ತೋಳುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಅಡಿಮೇಲಾಗಿದ್ದರಿಂದ ಸ್ವಲ್ಪ ತೊಂದರೆಕೊಟ್ಟಿತು. ಅಂತೂ ಯುಕ್ತಿಗಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಬಲಪ್ರದರ್ಶನದಿಂದ ಅಂಗಿ ತೊಟ್ಟನು. ಜೇಬಿಗೆ ಕೈಹಾಕಿ ನೋಡುತ್ತಾನೆ; ರಬ್ಬರ್ ಬಿಲ್ಲು ಮಾಯವಾಗಿದೆ! ಉಪನ್ಯಾಸ ಮಾಡಲು ವೇದಿಕೆಯ ಮೇಲೆ ನಿಂತ ವಾಗ್ಮಿಗೆ ತನ್ನ ಮಸ್ತಕವೇ ಗೈರುಹಾಜರೆಂದು ತಿಳಿದು ಬಂದರೆ ಹೇಗಾಗಬಹುದೋ ಹಾಗಾಯಿತು. ವಾಸುಗೆ! ಗಾಬರಿಯಾಗಿ ಜೇಬುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಜಡ್ಡಿ ಮಾಡಿದನು. ಸರ್ವವಸ್ತು ಸಂಗ್ರಹಶಾಲೆಗಳಂತಿದ್ದ ಆ ಜಿಗಟಾದ ಜೇಬುಗಳಿಂದ ಹೊರಬಿದ್ದು ಒಂದೊಂದೆ ಪದಾರ್ಥಗಳು ಬೆಳಕು ಕಂಡುವು; ಮುರಿದು ಮುರಿದು ಹೋಗಿದ್ದ ಒಂದು ಸಣ್ಣ ಸರಸ್ವತಿಯ ಬಣ್ಣದ ಚಿತ್ರ; ಜಜ್ಜಿ ಹೋಗಿದ್ದ ಒಂದು ತವರದ ಪೀಪಿ; ಯಾವ ಕಾಲದ್ದೋ ಏನೋ ಒಂದು ರೊಟ್ಟಿಯ ಚೂರು ಎರಡು ಮೂರು ಬಳಪದ ಚೂರು; ಸಿಂಡು ಮುಸುಡಿಯ ಒಂದು ಸೀಸದ ಕಡ್ಡಿಯ ವಾಮನಾವತಾರ; ಏಳೆಂಟು ಕೋವಿಯ ಚರೆ; ಒಂದು ಬಣ್ಣದ ಬಿಂಗ ಅರ್ಧ ತಿಂದಿದ್ದ ಒಂದು ಉತ್ತುತ್ತೆಯ ಹಣ್ಣು ; ಒಂದೆರಡು ದುಂಡನೆಯ ಕಲ್ಲು ಹರಳುಗಳು; ಅಜಿಬಿಜಿಯಾಗಿದ್ದ ಬೆಮ್ಮಾರಲ ಹಣ್ಣುಗಳು; ಒಂದು ಧೂಪದ ಕಾಯಿ; ರಬ್ಬರ್ ಚೂರುಗಳು; ಹಗ್ಗ; ಅಷ್ಟಾವಕ್ರವಾಗಿದ್ದ ಒಂದು ಹಿಡಿಹೋದ ಸಣ್ಣ ಚೂರಿ; ಒಂದು ಬಣ್ಣಬಣ್ಣವಾಗಿದ್ದ ಹಕ್ಕಿಯ ಪುಕ್ಕ; ಒಂದು ಸೇಫ್ಟಿಪಿನ್; ಒಂದು ಮಧ್ಯೆ ತೂತಾಗಿದ್ದ ಮೂರು ಕಾಸು..... ಹಾಳು ಸಾಮಾನುಗಳು! ತೆಗೆದಷ್ಟೂ ಇವೆ! ಅಕ್ಷಯ ಪಾತ್ರೆಯೋ ದ್ರೌಪದಿಯ ಸೀರೆಯೋ ಆ ಜೇಬು! ರಬ್ಬರ್ ಬಿಲ್ಲು ಮಾತ್ರ ಗೋಚರವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಮೊದಲು ಯಾರೋ ಕದ್ದಿರಬೇಕೆಂದು ಶಂಕೆ ಪಟ್ಟನು; ಆಮೇಲೆ ಪುಟ್ಟನೇ ಕದ್ದಿರಬೇಕೆಂದು ಸಿದ್ಧಾಂತ ಮಾಡಿ ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಹರಡಿದ್ದ ಸಾಮಾನುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದನ್ನೂ ಬಿಡದೆ ಜೇಬುಗಳಿಗೆ ತುಂಬಿದನು. ತುಂಬುವ ಗಲಿಬಿಲಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಮಣ್ಣು ಪ್ರವೇಶಮಾಡಿತು.

ಪುಟ್ಟನಿಂದ ರಬ್ಬರ್ ಬಿಲ್ಲನ್ನು ಕಕ್ಕಿಸಿಬಿಡಲು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಹೊರಟನು, ಅದಕ್ಕಾಗಿಯೆಡ ಆ ಕಳ್ಳನು ಕಾಲುನೋವಿನ ನೆವದಿಂದ ತನ್ನ ಜೊತೆಗೆ ಬರಲಿಲ್ಲ ಎಂಬುದೂ ವಾಸುವಿಗೆ ನಿರ್ವಿವಾದವಾಯಿತು.!

ಆದರೆ ದಾರಿಯಲ್ಲಿಯೆ ರಬ್ಬರ್ ಬಿಲ್ಲು ಬಿದ್ದಿತ್ತು!

ಅವನರದಲ್ಲಿ ಅದು ಜೇಬಿನಿಂದ ಬಿದ್ದುದೆ ಅವನಿಗೆ ಗೊತ್ತಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ನಿಡ್ಡೆ ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಕಳ್ಳನನ್ನು ಪೋಲೀಸಿನವನು ಹಿಡಿಯುವಂತೆ ವಾಸು ಬಿಲ್ಲನ್ನು ತುಡಿಸಿ ಹಿಡಿದು, ಮತ್ತೆ ಹುಣ್ಣೆಯ ಮರದ ಬುಡಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಕಲ್ಲಿನ ಚೀಲದ ದಾರವನ್ನು ಬಗಲಿಗೆ ಜನಿವಾರದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ತಗುಲಿ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಹೊರಟನು.

ಗಟ್ಟಿದಾಳುಗಳು ಕಟ್ಟಣೆಯ ಕಲ್ಲುಗಳ ಮೇಲೆ ಕತ್ತಿ ಮಸೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಕೆಲವು ಹೆಣ್ಣುಗಳು ಬಿಸಿಲು ಕಾಯಿಸುತ್ತ ಕುಳಿತು ಗಳಪುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರ ನಡುವೆ ಗಂಗೆಯೂ ಸಾಲಂಕೃತಳಾಗಿ ಕುಳಿತು ಹರಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಸೇರೆಗಾರರ ಮತ್ತು ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರ ವಿಶ್ವಾಸಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರಳಾಗಿದ್ದ ಅವಳು ಉಳಿದವರೆಲ್ಲರಿಗೂ ತನಗಿರುವ ಬಾಧ್ಯತೆಯನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸಲೆಂಬಂತೆ ವಾಸುವನ್ನು ಕರೆದಳು. ಆದರೆ ವಾಸು ಹಿಂತಿರುಗದೆ ನಡೆದನು.

ಹೋಗುವಾಗ ವಾಡಿಕೆಯಂತೆ ಬತ್ತದ ಹೊಟ್ಟು ರಾಶಿರಾಶಿಯಾಗಿ ಬಿದ್ದಿದ್ದ ಉಮ್ಮಿಗುಡ್ಡೆ ಯ ಕಡೆಗೆ ಇಣಕಿ ನೋಡಿದನು. ಔದಾಸೀನ್ಯದ ನೋಟವು ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆ ಕುತೂಹಲ ದೃಷ್ಟಿಯಾಗಿ ನಿಂತನು. ಏಳೆಂಟು ಹೊರಸಲಕ್ಕಿಗಳು ಅಲ್ಲಿ ಮೇಯುತ್ತಿದ್ದವು. ಕೂಡಲೆ ಚೇಲದಿಂದ ಒಂದು ಕಲ್ಲನ್ನು ತೆಗೆದು. ರಬ್ಬರ್ ಬಿಲ್ಲಿಗೆ ಹೂಡಿ ಹೆದೆಯೇರಿಸಿ ಎಳೆದು, ಗುರಿ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಅವನು ಗುರಿಯಿಟ್ಟಿದ್ದ ಹಕ್ಕಿ ಕುಪ್ಪಳಿಸಿ ಹಾರಿ ಮತ್ತೊಂದು ಕಡೆ ಕೂತಿತು. ವಾಸು ಹಕ್ಕಿಯನ್ನೇ ನೋಡಿ ಗುರಿಯಿಡುತ್ತ ಸ್ವಲ್ಪ ಮುಂದುವರಿದನು. ಅವನ ಬಲಗಾಲು ಒಂದು ಸೆಗಣೆ ಗುಪ್ಪೆಯನ್ನು ಮೆಟ್ಟಿ ತಣ್ಣಗಾಯಿತು. ಬೆರಳು ಸಂದಿಗಳಲ್ಲಿ ಸೆಗಣೆ ಪಿಚಪಿಚನೆ ಮೇಲೆ ಬಂದಿತು. ವಾಸುವಿಗೆ ಅಸಹ್ಯವಾಗಿ ಕಾಲು ಕೊಡಹಬೇಕೆಂದು ಮನಸ್ಸಾಯಿತು. ಆದರೂ ನಿಶ್ಚಲವಾಗಿ ನಿಂತು ಹಕ್ಕಿಗೆ ಗುರಿಯಿಟ್ಟನು. ಅವನನ್ನೇ ಹಿಂಬಾಲಿಸಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಡೂಲಿ ಒಡೆಯನ ಬೇಟೆಗೆ ಸಹಾಯಮಾಡಲೆಂದು ಹಕ್ಕಿಗಳ ಕಡೆ ವೇಗದಿಂದ ನುಗ್ಗಿತು. ಅವುಗಳೆಲ್ಲ ಪಟಪಟನೆ ಹಾರಿ ಮರಗಳಲ್ಲಿ ಮರೆಯಾದುವು. ವಾಸುಗೆ ಸಿಟ್ಟು ಬಂದು ಹಕ್ಕಿಗಿಟ್ಟಿದ್ದ ಗುರಿ ನಾಯಿಗೇ ತಿರುಗಿಸಿಬಿಟ್ಟನು, ಡೂಲಿ ನೋವುದನಿಗೈಯುತ್ತ ಓಡಿತು. ಕಾಲಿಗೆ ಹಿಡಿದಿದ್ದ ಸೆಗಣೆಯನ್ನು ಹಲಸಿನ ಮರದ ಬೇರಿಗೆ ತಿಕ್ಕಿ ಒರಸಿ ಗಂಗನನ್ನು ಕರೆಯಲೆಂದು ಬೈರನ ಬಿಡಾರಕ್ಕೆ ಹೋದನು.

ಬಿಡಾರದಲ್ಲಿ ಬೈರನೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಅವನ ಹೆಂಡತಿ ಸೇಸಿಯೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಬೈರನು ದೂರ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿದ್ದ ಬಗನಿ ಮರಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕಾದ್ದರಿಂದ ದನಗಳನ್ನು ಬೇಗನೆ ಮೇವಿಗೆ ಬಿಡಲು ಹಟ್ಟಿಗೆ ಹೋಗಿದ್ದನು. ಸೇಸಿ ನಾಗಮ್ಮನವರು ಹಿಟ್ಟು ಬೀಸಲು ಹೇಳಿಕಳುಹಿಸಿದ್ದರಿಂದ " ಮನೆಗೆ" ಹೋಗಿದ್ದಳು. ಬೆಳಗ್ಗೆ ಸಂಚಾರ ಹೋಗಿ ಹಿಂತಿರುಗಿದ್ದ ಗಂಗ ಹುಡುಗನು ಬಿಡಾರದ ಬಾಗಿಲಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಏನೋ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಅವನ ಎದುರು ಒಂದು ಕರಿಯ ಕಂತ್ರಿ ನಾಯಿ ಅವನ ಕೈಕಡೆ ನೋಡುತ್ತ ಅಮಾವಸ್ಯೆಯಂತೆ ಕರ್ರಗೆ ಕುಳಿತಿತ್ತು. ಅಲ್ಲಿಯ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಮಲ್ಲಿಗೆ ಬಳ್ಳಿ ಹಬ್ಬಿದ್ದ ಒಂದು ಹಾಲಿವಾಣದ ಮರದ ಬುಡದಲ್ಲಿ ಗಲೀಜಿನಲ್ಲಿ ಹೇಂಟೆಯೊಂದು ಮರಿಗಳೊಡನೆ ಕೆದರುವ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿತ್ತು.

ನಾಯಿ ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದ ಹಾಗೆ ದೂರ ನೋಡಿ ಬಗುಳಿತು. ಗಂಗ ತಿರುಗಿ ನೋಡಿದನು. ವಾಸು ಬರುತ್ತಿದ್ದನು. ಗಂಗನು ಗಾಬರಿಯಿಂದ ತನ್ನ ಕೈಲಿದ್ದುದನ್ನೂ ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದುದನ್ನೂ ಬಿಡಾರದೊಳಗಣ ಕತ್ತಲೆಗೆ ಎಸೆದನು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ವಾಸು" ಓ ಗಂಗಾ" ಎಂದು ಕೂಗಿದನು. ಗಂಗನು"ಓ" ಎನ್ನುತ್ತ ವಾಸುವಿಗೆ ಅಭಿಮುಖನಾಗಿ ಹೋದನು. ವಾಸು ಬಿಡಾರದ ಅಂಗಳಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ಕಂಡು " ನೀವ್ತಾಕೆ ಬರ್ತೀರಯ್ಯಾ? ನಾನೇ ಬರ್ತೀನಿ, ನಿಲ್ಲಿ"ಎಂದನು. ಅವನ ನಡೆ ನುಡಿಗಳಲ್ಲಿ ಆಶಂಕೆ ಭಯಗಳಿದ್ದುದು ವಾಸುಗೆ ಗೊತ್ತಾಗಲಿಲ್ಲ. ಅವನು ನೇರವಾಗಿ ಹೊಲೆಯರ ಅಂಗಳಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ನಿಂತನು.

ಮಲಿನ ಕೌಪೀನ ವಿನಾ ದಿಗಂಬರನಾಗಿ, ಚರ್ಮಕ್ಕೆ ತುಕ್ಕು ಹಿಡಿಯದಂತೆ ಕಾಣಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಅವನನ್ನು ನೋಡಿ" ಕೊಳಲು ಆಯ್ತೇನೋ? ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನೆ ಮಾಡಿದನು.

"ಇಲ್ಲಯ್ಯಾ, ಇನ್ನೂ ಆಗಿಲ್ಲ" ಎಂದು ಗಂಗನು ನಾಯಿ ಮೂಸಿನೋಡುತ್ತಿದ್ದ ತಿಪ್ಪುಳು ಗರಿಗಳ ಕಡೆ ಕಳ್ಳ ನೋಟ ನೋಡಿದನು.

"ಎಲ್ಲಿ? ಎಷ್ಟಾಗಿದೆ? ನೋಡುಣ, ತಗೊಂದು ಬಾ."

"ಅಪ್ಪ ಎಲ್ಲೋ ಇಟ್ಟು ಹೋಗ್ಯಾನೆ...." ವಾಸ್ತವಾಂಶವೇನೆಂದರೆ ಅವನು ಕೊಳಲನ್ನು ಮಾಡುವ ತಂಟೆಗೇ ಹೋಗಿರಲಿಲ್ಲ.

"ಹೋಗಲಿ ಬಾ. ನಿನ್ನ ಹೊಡೆದ ಹಕ್ಕಿ ಹುಡುಕೋಣ."

ಗಂಗ ಮತ್ತೆ ಬಾಗಿಲ ಬಳಿ ಇದ್ದ ತಿಪ್ಪುಳದ ಕಡೆ ಕಳ್ಳನೋಟ ನೋಡಿ" ಬಿತ್ತೂ ಬೀಳ್ಕೊಳ್ಳೋ ! ಅದೆಲ್ಲಿ ಸಿಗ್ತದ್ರಾ ಈಗ?" ಎಂದನು.

"ಛೇ, ಸರಿಯಾಗಿ ಕೆಳಗೆ ಬಿದ್ದಿದೆ. ನಾ ನೋಡೀನಿ."

"ಬಿದ್ದಿದ್ದೂ ರಾತ್ರಿ ನರೀಗಿರೀ ಕಚ್ಚೊಂಡು ಹೋಗಿರಾಕೆ ಸಾಕು."

"ನೀ ಬರ್ತೀಯೋ ಇಲ್ಲೋ?... ಅದೊಂದೇ ಅಲ್ಲ... ಸೆಬೆ ಒಡ್ಡಿದ್ದನ್ನೂ ನೋಡೊಂಡು ಬರಬೇಕು..... ಆ ಪಿಕ್ಕಾರದ ಮರೀಗೆ ಹಣ್ಣು ಕೊಡಬೇಕು.... ಆಮೇಲೆ ಇವತ್ತು ಮಜ್ಜಾನ ಹೂವಣ್ಣಯ್ಯ ರಾಮಣ್ಣಯ್ಯ ಬರ್ತಾರೆ ಮೈಸೂರಿಂದ..... ಅವರಿಗೆ ಬೆಮ್ಮಾರಲ ಹಣ್ಣು ಕಲ್ಪಂಪೆಗೆ ಹಣ್ಣು ತರಬೇಕು....."

"ಬಿಡಾರದಾಗೆ ಯಾರೂ ಇಲ್ಲಲ್ಲೋ! ಏನ್ನಾಡಾದು? ಅವ್ವ ಮನೀಗೆ ಹೋಗ್ಯಾದೆ."

ವಾಸು ತಾನೊಬ್ಬನೆ ಹೋಗಲು ಮನಸ್ಸು ಮಾಡಿ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಎರಡು ಹೆಜ್ಜೆ ನಡೆದಿದ್ದನು. ಸೇಸಿ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ನಡೆದಿದ್ದ ಘಟನೆಯನ್ನೇ ಯೋಚಿಸುತ್ತ ಜೋಲುಮುಖ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಿದ್ದುದು ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬಿದ್ದು" ಗಂಗಾ, ಸೇಸಿ ಓ ಅಲ್ಲಿ ಬರ್ತಾ ಇದೆ. ನೀನು ಬಾ" ಎಂದನು.

ಬರ್ತೀನಿ ತಡೀರಿ" ಎಂದು ಗಂಗನು ಬಿಡಾರದ ಒಳಗೆ ಹೋಗಿ, ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಕೈಯಲ್ಲೊಂದು ಕತ್ತಿ ಹಿಡಿದು ವಾಸುವಿನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು ಮೆಲ್ಲಗೆ " ಅವ್ವಗೆ ಹೇಳಿ ನೀವೆ" ಎಂದನು.

ಅಂಗಳಕ್ಕೆ ಬಂದಿದ್ದ ಸೇಸಿಗೆ ವಾಸು" ಸೇಸಿ, ಗಂಗನ್ನ ಕರಕೊಂಡು ಹೋಗಿನೇ. ಸ್ವಲ್ಪ ಕೆಲ್ಸಾ ಇದೆ. ಎಂದನು. ಸೇಸಿ "ಆಯ್ತಯ್ಯಾ" ಎಂದು ಬಿಡಾರದ ಒಳಗೆ ಹೋದಳು. ಹುಡುಗರಿಬ್ಬರೂ ಹೊರಟರು.

ಕೆಲವು ದಿನಗಳ ಹಿಂದೆ ವಾಸು. ಗಂಗ, ಪುಟ್ಟ ಮೂವರೂ ಸೇರಿ ಹಕ್ಕಿಯ ಗೂಡಾಗಳಿಗಾಗಿ ಪೊದೆಗಳನ್ನು ಅಜಮಾಯಿಸಿ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಒಂದು ಪಿಕ್ಕಾರ ಹಕ್ಕಿಯ ಗೂಡು ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬಿದ್ದಿತ್ತು. ಆ ಗೂಡಿನಲ್ಲಿ ಕೆಂಪುನೀಲಿ ಬಣ್ಣವಾಗಿ ಚುಕ್ಕಿ ಚುಕ್ಕಿಯಾಗಿದ್ದ ಮೂರು ಪುಟ್ಟ ಮೊಟ್ಟೆಗಳಿದ್ದವು. ಮೊಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ಯಾರೂ ತೆಗೆಯಕೂಡದೆಂದೂ ಮರಿಗಳಾದ ಮೇಲೆ ತಾಯಿ ಮತ್ತು ಮರಿಗಳನ್ನು ಒಟ್ಟಿಗೆ ಹಿಡಿದು ಸಾಕಬೇಕೆಂದೂ, ವಾಸು ಕಟ್ಟಪ್ಪಣೆ ಮಾಡಿದ್ದನು. ಅವನು ದಿನಕ್ಕೆ ಕಡೆಯಪಕ್ಷ ಎರಡು ಸಾರಿಯಾದರೂ ಹೋಗಿ ಮೊಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ನೋಡಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಿದ್ದನು. ಹೋದಾಗ ಪ್ರತಿ ಸಲವೂ ಕಾವು ಕೂತಿರುತ್ತಿದ್ದ ಹಕ್ಕಿ ಹಾರಿಹೋಗುತ್ತಿತ್ತು. ಒಂದು ದಿನ ಹೋಗಿ ನೋಡುತ್ತಾನೆ; ಮೊಟ್ಟೆಗಳೊಡೆದು ಮರಿಯಾಗಿದ್ದವು. ಮರಿಗಳು ನೋಡುವುದಕ್ಕೆ ಹೇಸಿಗೆಯಾಗಿದ್ದವು. ಮೊಟ್ಟೆಗಳೊಡೆದು ಮರಿಯಾಗಿದ್ದವು. ಮರಿಗಳು ನೋಡುವುದಕ್ಕೆ ಹೇಸಿಗೆಯಾಗಿದ್ದವು. ತಿಪ್ಪುಳಿಲ್ಲದ ಮೈ, ಬೋಡು ಮಂಡೆ, ದೇಹದ ಗಾತ್ರಕ್ಕೆ ಅತಿ ಎಂದು ಕಾಣುವ ಕೊಕ್ಕು, ಎಲ್ಲವೂ ಜುಗುಪ್ಸೆ ಹುಟ್ಟಿಸುವಂತಿತ್ತು. ವಾಸು ನೋಡಿದಾಗಲೆಲ್ಲ ಅವು ತಮ್ಮ ಕೆಂಪು ಪೊರೆಯ ಬಾಯಿಗಳನ್ನು, ಜಗತ್ತನ್ನೇ ನುಂಗುತ್ತೇವೆಂಬಂತೆ ಅಗಲವಾಗಿ ತೆರೆದು ಗೋಗರೆಯುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ, ಅವನು ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿಯೆ ಯಥೇಚ್ಛವಾಗಿ ಬೆಳೆದಿರುತ್ತಿದ್ದ ಲಾಂಟಾನದ ಹಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಕೊಯ್ದು ಬಾಯಿ ಮುಚ್ಚುವತನಕ ಸುರಿಯುತ್ತಿದ್ದನು. ಹೀಗೆ ತಾಯಿ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದ ಬಾಯಿತುತ್ತುಗಳೊಂದಿಗೆ" ಮಲತಾಯಿ" ಯಾದ ವಾಸು ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದ ಕೈ ತುತ್ತುಗಳೂ ಸೇರಿ ಆ ಮರಿಗಳು ಅಜೀರ್ಣದಿಂದ ಹೇಗೆ ಸಾಯಲಿಲ್ಲವೋ ದೇವರೇಬಲ್ಲ !(ಪುಟ್ಟ, ಗಂಗ ಅವರು ಬೇರೆ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದರೋ ಏನೋ?) ಕಡೆಗೆ ಮರಿಗಳಿಗೆ ಗರಿ ಮೂಡಲಾರಂಭಿಸಿತು. ವಾಸು ಇನ್ನು ಸುಮ್ಮನೆ ಬಿಟ್ಟರೆ ಹಕ್ಕಿಗಳು ಮರಿಗಳನ್ನು ಹಾರಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗಿಬಿಟ್ಟಾವು ಎಂದು ಅವುಗಳನ್ನು ಹಿಡಿಯಲು ಪುಟ್ಟ ಗಂಗರೊಡನೆ ಮಂತ್ರಾಲೋಚನೆ ಮಾಡಿ, ಗಂಗನ ಯಂತ್ರಜ್ಞತೆಯಿಂದಲೂ ಪುಟ್ಟನ ಶ್ರಮದಿಂದಲೂ ತನ್ನ ನೇತೃತ್ವದಿಂದಲೂ ಆ ಪೊದೆಗೆ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿಯೆ ಒಂದು " ಸೆಬೆ" ಯೊಡ್ಡಿದ್ದನು. ಅದನ್ನೇ ನೋಡಿಕೊಂಡು ಬರಲು ಅವನು ಆ ದಿನ ಪ್ರಾತಃಕಾಲ ಗಂಗದ್ವಿತೀಯನಾಗಿ ಹೊರಟಿದ್ದನು.

ಹೋಗಿ ನೋಡುತ್ತಾರೆ; " ಸೆಬೆ" ಹಕ್ಕಿ ಸಿಕ್ಕಿಬಿದ್ದಿದೆ. ಹೆದೆಯೇರಿದ ಧನುಸ್ಸಿನಂತೆ ನೆಲದಿಂದ ಮೇಲೆದ್ದು ಬಾಗಿದ್ದ ಸಿಡಿಗೋಲಿನ ತುದಿಯಿಂದ, ನೆಲಕ್ಕೆ ಬಿಮ್ಮನೆ ನೇರವಾಗಿ ಇಳಿದಿದ್ದ ಸೂತ್ರದ ಮಧ್ಯೆ, ಉರುಳುಗಣ್ಣಿನಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕಾಲು ಸಿಕ್ಕಿ ತಲೆಕೆಳಗಾಗಿ ನೇತಾಡುತ್ತಿದೆ. ಪಿಕಳಾರ ಹಕ್ಕಿ! ಬಹಳ ಒದ್ದಾಡಿ ಬಳಲಿದ್ದುದರಿಂದ ಅದು ನಿಶ್ಚಲವಾಗಿತ್ತು. ಅದರ ಎದೆಯ ಬಿಳುಪು ಅಡ್ಡಿಕೆಯಂತೆ ಕುತ್ತಿಗೆಯನ್ನು ಸುತ್ತಿದ್ದ ಕೆಂಪು ಬಿಸಿಲಿನಲ್ಲಿ ರಾರಾಜಿಸುತ್ತಿದ್ದುವು. ಹಕ್ಕಿಯ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಆಕರ್ಷಣೆಗಾಗಿ ಕೋಲಿಗೆ ಸಿಕ್ಕಿಸಿಟ್ಟಿದ್ದ ತೇನೆಹಣ್ಣು ರಕ್ತವರ್ಣದ ಮುಸುಕಿನ ಜೋಳದಂತೆ ರಂಜಿಸಿತ್ತು.

ಹುಡುಗರಿಬ್ಬರೂ ಕೇಕೆ ಹಾಕುತ್ತ ಅಟ್ಟಹಾಸದಿಂದ ನುಗ್ಗಿದರು. ಬಗಲಿನಲ್ಲಿದ್ದ ಕಲ್ಲುಚೀಲವು ತೂಗಾಡಿ ಪಕ್ಕಕ್ಕೆ ಬಡಿಯುತ್ತಿದ್ದರೂ ವಾಸುಗೆ ಲಕ್ಷ್ಯವಿರಲಿಲ್ಲ. ರಾಕ್ಷಸಗಾತ್ರಗಳೆರಡು ತನ್ನ ಬಳಿಗೆ ರಭಸದಿಂದ ಬಂದುದನ್ನು ಕಂಡು. ಮೊದಲೇ ಬಳಲಿ ತಣ್ಣಗಾಗಿದ್ದ ಆ ಬಡ ಪಕ್ಷಿ ಮತ್ತೆ ರೆಕ್ಕೆಗಳನ್ನು ಪಟಪಟನೆ ಬಡಿದುಕೊಂಡು ಬಂಧವಿಮುಕ್ತವಾಗಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿತು. ಆದರೆ ವಾಸುವಿನ ಕೈ ಅದನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡಿತು. ಭೀತಿಯಿಂದಲೂ ಆಯಾಸದಿಂದಲೂ ದ್ವಿಗುಣಿತವಾಗಿ ಏದುತ್ತಿದ್ದ ಹಕ್ಕಿಯ ಕಾಲನ್ನು ಉರುಳಿನಿಂದ ಬಿಡಿಸಿದರು.

ವಾಸು ಅದರ ನುಣ್ಣರಿಗಳನ್ನು ಸವರಿ ಮುತ್ತುಕೊಡುತ್ತ" ಗಂಗಾ. ತಾಯಿ ಹಕ್ಕಿ ಸಿಕ್ಕಿತು. ಇದರ ಜೊತೆಗೆ ಮರಿಗಳನ್ನೂ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಪಂಜರದಾಗೆ ಇಡೋಣ" ಎಂದು ಪರಮಾಹ್ಲಾದಿಮದ ನುಡಿದನು.

ಗಂಗನು ಹಕ್ಕಿಯನ್ನು ಅಭೀಷ್ಟಕ ನಯನಗಳಿಂದ ನೋಡುತ್ತ, " ಮತ್ತೆ ಸೆಬೆ" ಒಡ್ಡಾನ. ಗಂಡಕ್ಕಿ ಸಿಕ್ಕಿದ್ರೂ ಸಿಕ್ಕಬೈದು" ಎಂದನು.

ವಾಸು ಎಡಗೈಯಲ್ಲಿ ಹಕ್ಕಿ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು, ಬಲಗೈಯಿಂದ ಸಿಡಿಗೋಲನ್ನು ಬಾಗಿಸಿ, ಸೂತ್ರವು ಸಡಿಲವಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಿದನು. ಗಂಗ ಸೆಬೆಯೊಡ್ಡತೊಡಗಿದನು. ಸೆಬೆಯೊಡ್ಡಿ ಪೂರೈಸಿತೆಂದು ತಿಳಿದು ವಾಸು ಕೈಬಿಟ್ಟ ಕೂಡಲೆ ಅಕಸ್ಮಾತ್ತಾಗಿ ಕಣೆಯ ಕಡ್ಡಿ ಸಿಡಿಯಿತು. ಸಿಡಿಗೋಲು ರಭಸದಿಂದ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಚಿಮ್ಮಿ ಅವನ ಎಡಗೈಗೆ ಬಲವಾಗಿ ತಗುಲಿತು. ಹಕ್ಕಿ ಕೈತಪ್ಪಿತು! ಹಾರಿಹೋಗಿ ಒಂದು ಪೊದೆಯ ಕಡ್ಡಿಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತಿತು. ವಾಸು ನಿಷ್ಕಾರಣವಾಗಿ ಗಂಗನನ್ನು ಶಪಿಸುತ್ತ ಹಕ್ಕಿಯನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಳ್ಳಲು ಓಡಿದನು. ಅದು ಹಾರಿ ಮತ್ತೊಂದು ಕಡೆ ಕೂತಿತು. ಅದಕ್ಕೆ ದೂರ ಹಾರಿಹೋಗುವ ತ್ರಾಣವಿರಲಿಲ್ಲ. ಕೆಲವು ಕ್ಷಣಗಳ ಹಿಂದೆ ಅದನ್ನು ಮುತ್ತಿಟ್ಟು ಮುದ್ದಿಸಿದ್ದ ವಾಸು ಅದರ ಮೇಲೆ ಸಿಟ್ಟಾಗಿ, ಬಿಲ್ಲಿಗೆ ಕಲ್ಲುಹೂಡಿ ಸೆಳೆದು ಹೊಡೆದನು. ಒಂದು ಕಲ್ಲು ತಪ್ಪಿತು, ಮತ್ತೊಂದು ಸರಿಯಾಗಿ ಹಕ್ಕಿಯ ತಲೆಗೆ ಬಿದ್ದು ಅದನ್ನು ನೆಲಕ್ಕುರುಳಿಸಿತು, ವಾಸು ಓಡಿಹೋಗಿ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡನು. ಆದರೆ ಅದಕ್ಕೆ ಜೀವವಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವನಿಗೆ ಆಸೆಯಿದ್ದುದು ಜೀವದ ಹಕ್ಕಿಯ ಮೇಲೆ ಹನಿಗಣ್ಣಾಗಿ ಗಂಗನನ್ನು ಬೈಯುತ್ತ ಮರಿಗಳಿದ್ದ ಗೂಡಿಗೆ ಹೋಗಿ ನೋಡುತ್ತಾನೆ; ಹೆಣ್ಣು ಹಕ್ಕಿಗಳೆರಡೂ ವ್ಯಸನ ಸೂಚಕವಾಗಿ ಕೂಗುತ್ತ ಸುತ್ತಲೂ ಹಾರಾಡುತ್ತಿವೆ!(ಉರುಳಿಗೆ ಸಿಕ್ಕಿದ್ದು ಯಾವುದೋ ಬೇರೆ ಹಕ್ಕಿ.)

"ಏ ಗಂಗಾ, ಮರಿಗಳಿಲ್ಲಲ್ಲೋ!" ವಾಸುವಿನ ವಾಣಿ ರೋದನವಾಗಿತ್ತು.

ಗಂಗನೂ ಓಡಿಬಂದು ತಾನೂ ಗೂಡನ್ನು ನೋಡಿ " ಅಯ್ಯಯ್ಯೋ ಏನಾದುವೋ? ಎಂದನು.

"ಯಾರೋ ಬಡ್ಡೀಮಕ್ಕು ಕದ್ದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿದಾರೆ!"

"ಹಾರಿಹೋದೋ ಏನೋ?"

"ಹಾರಿಹೋಗಿದ್ದೆ ತಾಯಿಹಕ್ಕಿ ಹೀಂಗೆ ಬಡುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದುವೇನು?" ಎಂದು ವಿಹಂಗ ದಂಪತಿಯ ಕಡೆಗೆ ಮೊಗದೋರಿದನು.

"ಹಾಂಗಾದ್ರೆ ಯಾರೋ ಕಂದೊಂಡುಹೋದ್ರೆ? ಅವರ ಎದೆಗೆ ರಣಹೊಡಿಯ!"

“ನೀ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲವೇನೋ?” ವಾಸು ಕೋಪಾರುಣೀನೇತ್ರನಾಗಿ ನೋಡಿದನು. ಅವನ ಶೋಕಕೋಪಾಗ್ನಿಗಳಿಗೆ ದಹಿಸಲು ಯಾವುದಾದರೂ ಒಂದು ವಸ್ತು ಬೇಕಿತ್ತು. ಸದ್ಯಕ್ಕೆ ಹತ್ತಿರದಲ್ಲಿದ್ದವನು ಗಂಗ!

ಆದರೆ ಗಂಗನು ಅಸ್ವಶ್ಯನಾದ ತನ್ನನ್ನು ವಾಸು ಮುಟ್ಟುವುದಿಲ್ಲವೆಂಬ ಕೆಚ್ಚಿನಿಂದ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಅಪ್ರತಿಭನಾಗದೆ ” ನಾ ಈ ಕಡೆಗೇ ಬರಲಿಲ್ಲ. ದೇವ್ರಾಣೆ! ಪುಟ್ಟಯ್ಯ ಏನಾದ್ರೂ ಬಂದಿದ್ರೋ ಏನೋ.....” ಎಂದು ವಾಸುವಿನ ಕೋಪಾಗ್ನಿಯ ಪ್ರವಾಹವನ್ನು ಬೇರೆಯ ದಿಕ್ಕಿಗೆ ತಿರುಗಿಸಲು ಉಪಾಯ ಹೂಡಿದನು.

“ಅವನು ಕಾಲಿಗೆ ಮುಳ್ಳು ಚುಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಬಿದ್ದಾನೆ!”

ವಾಸುವಿಗೆ ಯಾವುದೂ ಬಗೆಹರಿಯಲಿಲ್ಲ. ಕಳ್ಳನನ್ನು ಬಾಯಿಗೆ ಬಂದಂತೆ ಶಪಿಸುತ್ತ. ಗಂಗನನ್ನೂ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹಿಂದಿನ ದಿನ ಸಂಜೆಯಲ್ಲಿ ಪೊದೆಗೆ ಬಿದ್ದು ಸಿಕ್ಕದಿದ್ದ ಹಕ್ಕಿಯನ್ನು ಅರಸಲು ಹೋದನು. ಎಷ್ಟು ಹುಡುಕಿದರೂ ಅದೂ ಸಿಕ್ಕಲಿಲ್ಲ.

ಆಮೇಲೆ ಬಾಲಕರಿಬ್ಬರೂ ಹಣ್ಣುಗಳಿಗಾಗಿ ಅಲೆದೂ ಅಲೆದೂ ಸುಮಾರು ಹನ್ನೊಂದು ಗಂಟೆಯ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಬೈರನ ಬಿಡಾರಕ್ಕೆ ಬಂದರು. ಬೈರನು ಬಿಡಾರಕ್ಕೆ ಬಂದಿದ್ದರೆ ಕೊಳಲನ್ನು ನೋಡಬಹುದೆಂದು ಆಸೆಪಟ್ಟು ವಾಸು ನೆಟ್ಟಗೆ ಮನೆಗೆ ಹೋಗದೆ. ಗಂಗನೊಡನೆ ಹೋಗಿದ್ದನು.

ಬಿಡಾರದೊಳಗಣ ಕಗ್ಗವಿಯಲ್ಲಿ ಪಾಕಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ್ದ ಸೇಸಿ ಮಗನು ಬಂದುದನ್ನು ಧ್ವನಿಯಿಂದ ತಿಳಿದು, “ಗಂಗಾ” ಎಂದು ಕೂಗಿದಳು.

ಹೊರಗಡೆ ವಾಸುವಿನೊಡನೆ ಕೊಳಲಿನ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಮಾತಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಗಂಗ ” ಓ” ಎಂದನು.

ಸೇಸಿ ಒಳಗಿನಿಂದ “ಈ ಹಕ್ಕಿ ತಿಪ್ಪುಳಿಸಿ ಸುಟ್ಟುಕೊಡೋ” ಎಂದಳು. ಅದನ್ನು ಕೇಳಿ ಗಂಗನ ಮೈಗೆ ಕುದಿನೀರು ಹೊಯ್ಯುಹಾಗಾಯಿತು. ಕಣ್ಣು, ಬೆರಗಾಗಿ ಮುಖ ಬೆಪ್ಪಾಯಿತು.

ವಾಸು ಸಂಶಯದಿಂದ ” ಎಲ್ಲಿತ್ತೋ ಹಕ್ಕು?” ಎಂದನು.

“ನಾ.... ನಾ.... ನು, ...ಬೆ...ಳಿ...ಗ್ಗೆ...” ಎಂದು ಗಂಗ ತೊದಲುತ್ತಿದ್ದಂತೆಯೇ, ಸೇಸಿ ಹೊರಗೆ ಬಂದು, ಒಂದು ಹಕ್ಕಿಯನ್ನು ಎರಡು ಮರಿಗಳನ್ನೂ ಗಂಗನ ಕಾಲುಬುಡಕ್ಕೆ ಎಸೆದು ಒಳಗೆ ಹೋದಳು.

ವಾಸು ನೋಡುತ್ತಾನೆ; ಹಕ್ಕಿ ಗಿಜಗಾರ್ಲು ಹಕ್ಕಿ; ತಾನು ಹಿಂದಿನ ದಿನ ಸಂಜೆಯಲ್ಲಿ ಹೊಡೆದಿದ್ದು! ಮರಿಗಳು ಪಿಕಳಾರದ ಮರಿಗಳು; ಆ ಗೂಡಿನಲ್ಲಿದ್ದವು! ಗಂಗನ ಮೋಸಕ್ಕೆ ಮೂಕಸಾಕ್ಷಿಗಳಾಗಿ ಪಕ್ಷಿಶಿಶುಶವಗಳು ನೆಲದ ಮೇಲೆ ನಿಶ್ಚಲವಾಗಿ ಬಿದ್ದಿವೆ!

ಗಂಗ ನಡುಗುತ್ತ ನಿಂತಿದ್ದನು. ವಾಸುವಿನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ವಿಷಯವೆಲ್ಲ ವಿಶದವಾಗಿ, ಅವನ ಕೋಪ ಮೇರೆ ಮೀರಿತು. ಬೇಲರವನನ್ನು ಮುಟ್ಟಬಾರದೆಂದು ಗೊತ್ತಿದ್ದರೂ ಒನಕೆಯಿಂದ ಹಿಟ್ಟು ಕುಟ್ಟುವಂತೆ ಗಂಗನ ಮೈಗೆ ಗುದ್ದಿ, ತನ್ನ ಜೇಬಿನಲ್ಲಿದ್ದ ಹಕ್ಕಿಯನ್ನೂ ತೆಗೆದು ಅವನ ಹೊಟ್ಟೆಗೆ ರಫೆಂದು ಹೊಡೆದು ಮನೆಯ ಕಡೆಗೆ ಅಳುತ್ತಾ ಹೋದನು.

ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಬೇಲರವನನ್ನು ಮುಟ್ಟಿದ್ದಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತರೂಪವಾಗಿ ಹಟ್ಟಿಗೆ ಹೋಗಿ ಸೆಗಣಿಯನ್ನು ಮೆಟ್ಟಿ, ಹಿತ್ತಲುಕಡೆಯ ಬಾಗಿಲಿನಿಂದ ಮನೆಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದನು. ಅಡುಗೆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ತಂದೆಯ ಕ್ರೋಧಧ್ವನಿಯೂ ಗುದ್ದುಗಳ ಸದ್ದೂ ಚಿಕ್ಕಮ್ಮನ ಆರ್ತನಾದವೂ ಕೇಳಿಸಿದುವು.

ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರ ದರ್ಬಾರು

ವಾಸು ಬೆಳಗ್ಗೆ ಅಡುಗೆ ಮನೆಯಿಂದ ಜಗಲಿಗೆ ನುಗ್ಗಿ ಬಂದವನು ಸ್ವಲ್ಪ ಸಾವಧಾನವಾಗಿ ನೋಡಿದ್ದರೆ, ತನ್ನ ತಂದೆಯೊಡನೆ ಮಾತಾಡುತ್ತಿದ್ದರು ಅಗ್ರಹಾರದ ಜೋಯಿಸರು ವೆಂಕಪ್ಪಯ್ಯನವರು, ಕೆಳಕಾನೂರು ಅಣ್ಣಯ್ಯಗೌಡರು, ಹಳೆಪೈಕದ ತಿಮ್ಮ ಎಂಬುದು ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಅವರವರು ಅವರವರ ಮಾನಕ್ಕೆ ತಗುವ ಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿದ್ದರು. ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರ ವೇಷವೂ ಅವರವರ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಸಂಪತ್ತುಗಳಿಗೆ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿತ್ತು.

ತೆಳ್ಳಗೆ ಉದ್ದವಾಗಿದ್ದು, ಎಡಗಣ್ಣು ಹೂಕೂತು ಕುರುಡಾಗಿದ್ದ ವೆಂಕಪ್ಪಯ್ಯನವರು ಗೋಡೆಯ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿಟ್ಟಿದ್ದ ಅಗಲವಾದ ಒಂದು ಮಣೆಯ ಮೇಲೆ ಪದ್ಮಾಸನ ಹಾಕಿ ಕುಳಿತಿದ್ದರು. ಏಕೆಂದರೆ, ಶೂದ್ರರ ಮನೆಯ ಜಮಖಾನ ಮೊದಲಾದ ವಸ್ತ್ರಾದಿಗಳನ್ನು ಮುಟ್ಟುವುದು ಸಂಪ್ರದಾಯ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಾಗಿದ್ದ ಅವರ ಮಡಿಗೆ ಮೈಲಿಗೆ ಎಂದು ಅವರ ಮತವಾಗಿತ್ತು. ಅವರು ಅಂಗಿ ಮೊದಲಾದ ನವೀನ ವಸನಗಳನ್ನು ತೊಟ್ಟಿರಲಿಲ್ಲ. ಆರ್ಷೇಯವಾಗಿ ಬಂದಿದ್ದ ಮೈ ಚರ್ಮವೇ ಅವರಿಗೆ ವಸನವಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಗೌರವಾರ್ಥವಾಗಿ ಒಂದು ಬಿಳಿಯ ಬಟ್ಟೆಯನ್ನು ಹೊದೆದಿದ್ದರು; ಮೊಳಕಾಲಿನವರೆಗೆ ಕಚ್ಚಿಹಾಕಿದ್ದರು. ಅವರ ಉಡುಗೆಯೆಲ್ಲವೂ ಶುಭ್ರವಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಧೌತವಾಗಿತ್ತು. ಸ್ವಲ್ಪ ಚೆನ್ನಾಗಿ ನೋಡಿದ್ದರೆ ಸೊಂಟದಲ್ಲಿ ನಶ್ಯದ ಡಬ್ಬಿಯನ್ನು ಸಿಕ್ಕಿಸಿದ್ದಾರೆ ಎಂಬುದೂ ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಅವರ ಉದ್ಯೋಗಗಳಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾದುದೆಂದರೆ ದೇವರ ಪೂಜೆ, ನಿಮಿತ್ತ ನೋಡುವುದು, ಭವಿಷ್ಯತ್ತು ಹೇಳುವುದು, ಜಾತಕ ಬರೆಯುವುದು ಮತ್ತು ನೋಡುವುದು, ಲಗ್ನಕ್ಕೆ ಮೂಹೂರ್ತ ಇಟ್ಟುಕೊಡುವುದು, ಶೂದ್ರರ ಭೂತಾದಿಗಳಿಗೆ ರಕ್ತದ ಬಲಿಕೊಡುವ ಮೊದಲು ಹಣ್ಣು ಕಾಯಿ ಮಾಡುವುದು, ಮಂತ್ರದಿಂದ ದೆವ್ವಗಳನ್ನು ಬಿಡಿಸುವುದು ಮತ್ತು ಹಿಡಿಸುವುದು. ಇತ್ಯಾದಿ. ಆದಕಾರಣ ಹಳ್ಳಿಯವರಿಗೆಲ್ಲ ಅವರನ್ನು ಕಂಡರೆ ಭಯ, ಭಕ್ತಿ.

ಜಗಲಿಯ ತೆಣೆಯಲ್ಲಿ ಹಾಸಿದ್ದ ಮಲಿನವಾದ ಜಮಖಾನದ ಮೇಲೆ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರಿಗೆ ಅಭಿಮುಖವಾಗಿ ಕುಳಿತಿದ್ದ ವ್ಯಕ್ತಿ ಕೆಳಕಾನೂರು ಅಣ್ಣಯ್ಯಗೌಡರು. ಅವರು ತಮ್ಮ ವಯಸ್ಸಿಗಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಮುದುಕರಾಗಿದ್ದರು. ಒಂದು ಅಂಗಿ ಹಾಕಿ. ಮೊಳಕಾಲಿನವರೆಗೆ ಅಡ್ಡಪಂಚೆ ಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಬಟ್ಟೆಯೊಗೆಯದೆ ಎಷ್ಟು ವರ್ಷಗಳಾಗಿದ್ದವೋ ಏನೋ! ಅಂಗಿಗೆ ಮೇಲಿನ ಗುಂಡಿಗಳಿರಲಿಲ್ಲ; ಇದ್ದ ಕೆಳಗಣವುಗಳನ್ನೂ ಹಾಕಿರಲಿಲ್ಲ. ಷರ್ಟು ಅವರ ಭಾಗಕ್ಕೆ ಮೊಲದ ಕೊಂಬಾಗಿತ್ತು. ಆದ್ದರಿಂದ ಬಿಳಿಯ ಕೂದಲು ತುಂಬಿದ್ದ ಅವರ ಎದೆಯೂ ಸುಕ್ಕುಸುಕ್ಕಾಗಿದ್ದ ಹೊಟ್ಟೆಯೂ ಕನಿಕರ ಹುಟ್ಟಿಸುವಂತೆ ಕಾಣಿಸುತ್ತಿದ್ದವು. ಒಂದೆರಡು ದಿನಗಳ ಹಿಂದೆ ಕ್ಷೌರ ಮಾಡಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಅವರ ಮುಖದ ಮೇಲೆ ಮುದಿತನದ ತೆರೆಗಳು ಒಂದರ ಮೇಲೊಂದಾಗಿ, ಒಂದರ ಹಿಂದೊಂದಾಗಿ ಅಪ್ಪಳಿಸಿದ್ದವು. ಹಲ್ಲೆಲ್ಲದ ಬೋಡುಬಾಯಿಯ ದೆಸೆಯಿಂದ ಕೆನ್ನೆಗಳು ಕಣಿವೆಯಾಗಿದ್ದವು, ಅರವತ್ತು ಎಪ್ಪತ್ತು ಬೇಸಗೆಗಳ ಬಿಸಿಲಿನಲ್ಲಿ ಸುಟ್ಟು ಸುಟ್ಟು ಕಪ್ಪಾಗಿದ್ದ ಅವರ ಮುಖಚರ್ಮದ ಹಿಂದೆ ಗಲ್ಲ ಕೆನ್ನೆ ಮತ್ತು ತಲೆಯ ಎಲುಬುಗಳೂ ನರಗಳೂ ಚಾಚಿಕೊಂಡಿದ್ದವು. ನುಣ್ಣಿಗೆ ಬೋಡಾಗಿದ್ದು, ಮಧ್ಯೆ ಬಿಳಿಯ ಕೂದಲು ವಿರಳವಾಗಿ ಬೆಳೆದಿದ್ದ ತಲೆಗೆ ಒಂದು ಕೆಂಪು ವಸ್ತ್ರ ಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರು ಮಾತಾಡಿದರೆ ಹಸುಳೆಯ ತೊದಲೂ ಧ್ವನಿಯಲ್ಲಿ ಇ ಕಾರ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯವೂ ಕಂಡುಬರುತ್ತಿತ್ತು.

ಅಣ್ಣಯ್ಯಗೌಡರು ಕಾನೂರಿಗೆ ಹೆಚ್ಚುಕಡಿಮೆ ಒಂದು ಮೈಲಿ ದೂರವಿದ್ದ ಕೆಳಕಾನೂರಿನಲ್ಲಿ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರ ಗದ್ದೆ ತೋಟಗಳನ್ನು ಗಡಿ ಗುತ್ತಿಗೆಗೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಒಕ್ಕಲಾಗಿದ್ದರು. ಅವರಿಗೆ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರ ತಂದೆ ತಾತ ಎಲ್ಲರೂ ಪರಿಚಿತರಾಗಿದ್ದರು. ಒಕ್ಕಲುತನದಲ್ಲಿ ಮೊದಲು ನೆಮ್ಮದಿಯಾಗಿದ್ದವರು ಹೆಣ್ಣುಗಳಿಗಾಗಿ ತೆರವನ್ನು ತೆತ್ತೂ ತೆತ್ತೂ ಈಚೆಗೆ ಬಹಳ ದರಿದ್ರಾವಸ್ಥೆಗೆ ಇಳಿದಿದ್ದರು. ಅವರ ಗ್ರಹಚಾರಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಮೂವರು ಹೆಂಡಿರೂ ಸತ್ತು ನಾಲ್ಕನೇ ಹೆಂಡತಿಯೂ ರೋಗದಿಂದ ನರಳುತ್ತಿದ್ದಳು. ಅವರ ದ್ವಿತೀಯ ಪತ್ನಿಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ್ದ ಓಬಯ್ಯನೆಂಬ ಮಗನಿಗೆ ಇಪ್ಪತ್ತೈದು ವರ್ಷವಾಗಿತ್ತು. ತೃತೀಯ ಪತ್ನಿಗೆ ಏಳೆಂಟು ವರುಷದ ಹುಡುಗಿಯೊಬ್ಬಳಿದ್ದಳು.

ಓಬಯ್ಯನಿಗೆ ವಯಸ್ಸು ಇಪ್ಪತ್ತೈದಾಗಿದ್ದರೂ ಇನ್ನೂ ವಿವಾಹವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದಕಾರಣವಾಗಿ ತಂದೆ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಇತರ ವ್ಯಾಜಾಂತರಗಳಿಂದ ಮನಸ್ತಾಪವುಂಟಾಗಿ ಓಬಯ್ಯನು ತಾನು ಬೇರೆ ಸಂಸಾರ ಹೂಡುತ್ತೇನೆಂದು ಹೆದರಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ವಿಹಾರವಾಗದಿದ್ದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ, ತೆರ ಕೊಡಲು ಹಣವಿರಲಿಲ್ಲ. ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರಲ್ಲಿ ಆಗಲೇ ಸಾವಿರ ರೂಪಾಯಿ ಸಾಲವಿದ್ದುದರಿಂದ ಅವರು ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ಒಂದು ಕಾಸನ್ನೂ ಕೊಡುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಹಟ ಹೂಡಿದ್ದರು. ಅದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಅಣ್ಣಯ್ಯಗೌಡರು ಆ ದಿನ ಬೆಳಗ್ಗೆ ಕಾನೂರಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದರು. ಆ ಮುದುಕನಿಗೆ ಜೀವನವೆಲ್ಲ ನರಕಯಾತನೆಯಂತೆ ಇದ್ದಿತು ಎಂಬುದನ್ನು ಆತನನ್ನು ಕಂಡೊಡನೆ ಹೇಳಬಹುದಾಗಿತ್ತು.

ಕೆಳಗೆ ದೂರದಲ್ಲಿ ಕಿರುಜಗಲಿಯ ಕೆಸರುಹಲಗೆಯ ಮೇಲೆ, ತನ್ನ ಕಂಬಳಿ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಅದರ ಮೇಲೆ ಕೂತಿದ್ದ ಮೂರನೆಯವನು ಹಳೆಪೈಕದ ತಿಮ್ಮ, ಅವನೂ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರ ಒಕ್ಕಲು. ಆದರೆ ಕುಲಕಸಬು ಬಗನಿಕಟ್ಟೆ ಕಳ್ಳು ಇಳಿಸುವುದು. ಕಳ್ಳಿನ ಮಹಿಮೆಯಿಂದಲೇ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರಿಗೆ ಅಚ್ಚುಮೆಚ್ಚಾಗಿದ್ದನು. ಅವನ ಜೀವನವು ಸರಾಗವಾಗಿತ್ತೆಂಬುದು ಅವನ ಮೈಕಟ್ಟಿನಿಂದ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಹತ್ತಾರು ತೇಪೆ ಹಾಕಿದ್ದ ಹರಕು ಅಂಗಿಯೊಂದನ್ನು ತೊಟ್ಟು ಕಸೆ ಕಟ್ಟಿದ್ದನು. ಹರಿದು ಕಿಟಕಿಯಾಗಿದ್ದ ಅವನ ಅಂಗಿಯ ಬಲತೋಳಿನಲ್ಲಿ ಕರಿಯ ಹಗ್ಗದಿಂದ ಸುತ್ತಿದ್ದ ಒಂದು ತಾಯಿತಿ ಕಾಣುತ್ತಿತ್ತು. ಕೆದರಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಅವನ ಮುಡಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಹೊಸ ಮಲ್ಲಿಗೆ ಹೂವಿನ ಗೊಂಡೆಯಿತ್ತು! ಅವನು ಸುತ್ತಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಕೊಳೆ ಪಂಚೆ ಎಷ್ಟು ಮೋಟಾಗಿತ್ತೆಂದರೆ ಕೌಪೀನ ಪ್ರಂಪಚವು ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಹಿಂದೆ ಒಂದು ಸಾರಿ ಬಗನಿಯ ಮರದಿಮದ ಕೆಳಗೆ ಬಿದ್ದು ಅವನ ಮೇಲುತುಟಿ ಹರಿದುಹೋಗಿದ್ದುದು ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಕಲೆಯಿಂದ ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಅಡಕೆ ಚಪ್ಪರದ ಕಂಡಿಗಳಲ್ಲಿ ತೂರಿಬರುತ್ತಿದ್ದ ಬಿಸಿಲು ಕೋಲುಗಳು ಅವನ ಮೈಮೇಲೂ ಸುತ್ತಲೂ ಬಲೆ ಬಲೆಯಾಗಿ ಬಿದ್ದಿದ್ದುವು. " ಕೊತ್ತಾಲ" ನು ಕಾಲಬುಡದಲ್ಲಿ ಮಲಗಿ, ಅವನು ತನ್ನ ನೀವಿ ದಂತೆಲ್ಲ ಒಂದು ಅಂಗುಲ ಉದ್ದದ ತನ್ನ ಬಾಲದಿಂದ ಹರ್ಷಪ್ರದರ್ಶನ ಮಾಡುತ್ತಿತ್ತು.

ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರು ತಮ್ಮ ಬೀರುವಿನ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಲೆಕ್ಕಪತ್ರಗಳ ನಡುವೆ ಮಂಡಿಸಿ ಎಲ್ಲರೊಡನೆಯೂ ಸಂಭಾಷಣೆ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಎಲ್ಲರೂ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಮಾತಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಅದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ಸಾಹುಕಾರರ ಎರಡು ಕಿವಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದ ಹತ್ತಿಯ ಮುದ್ದೆಗಳು! ಅವರ ಕಿವಿಗಳೆರಡೂ ಸೋರಿ ಸೋರಿ ಮಂದವಾಗಿದ್ದುವು. ಆದ್ದರಿಂದ ಸದಾ ಮದ್ದಿನೆಣ್ಣೆ ಹಾಕಿ, ಹತ್ತಿ ಇಡುತ್ತಿದ್ದುದು ಅವರ ದೈನಂದಿನ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವಾಗಿ ಹೋಗಿತ್ತು.

ತಲೆಬಾಗಿ ಲೆಕ್ಕದ ಪುಸ್ತಕದ ಕಡೆಗೇ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರು ತಲೆಯೆತ್ತಿ ಅಣ್ಣಯ್ಯಗೌಡರನ್ನು ಕುರಿತು ತಾವು ಹಿಂದೆಯೇ ಹೇಳಿದ್ದುದನ್ನು ಮತ್ತೆ ಸಮರ್ಥಿಸುವ ಧ್ವನಿಯಿಂದ " ಇಲ್ಲಿ ನೋಡು, ಬಡ್ಡಿ ಕೂಡಿ ಸಾವಿರದ ಇನ್ನೂರು ಮುಕ್ಕಾಲು ಮೂರು ವೀಸ ಬೇಳೆ ಆರು ಪೈ ಆಗದೆ ಬಾಕಿ" ಎಂದು ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಅವಲೋಕನಕ್ಕಾಗಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಮುಂದೆ ಚಾಚಿದರು.

ಅಣ್ಣಯ್ಯಗೌಡರು ಲೆಕ್ಕವನ್ನು ಅವಲೋಕಿಸಲು ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಕುತೂಹಲ ತೋರದೆ, ತಾಂಬೂಲ ತುಂಬಿದ್ದ ಬಾಯನ್ನು ಎತ್ತಿ " ಹೌದು, ಣಾಣೇಣು ಅಳ್ಳ ಅಂಟೇಣೆ?" ಎಂದರು.

ಸಾಹುಕಾರರು ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಇನ್ನೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಸರಿಸಿ " ನೋಡು, ನೀನೇ ನೋಡು!" ಎಂದರು.

ಅಣ್ಣಯ್ಯಗೌಡರಿಗೆ ಓದುಬರಹ ಲೇಶಮಾತ್ರವೂ ಬರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಅರ್ಥವಿಲ್ಲದೆ ಅನೇಕ ಇತರ ಕರ್ಮಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು ಮಾಡುವಂತೆ, ಮುಂದೆ ಬಾಗಿ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ನೋಡಿ. ಮೊದಲು ಹೇಳಿದುದನ್ನೇ ಮತ್ತೆ ಉಚ್ಚರಿಸಿದರು.

"ನನ್ನಿಂದ ಇನ್ನೊಂದು ಕಾಸೂ ಕೊಡೋಕೆ ಆಗೋದಿಲ್ಲ. ಕೊಟ್ಟ ಬಾಕಿನೇ ತೀರಿಸಿದರೆ ಸಾಕಾಗಿದೆ" ಎಂದರು. ಸಾಹುಕಾರರು.

“ಏನು ಮಾಡೋದು ಹೇಳಿ. ಅವಣಿಗೊಂಡು ಲಗ್ನ ಮಾಡ್ಬೇಕೋ ಬೇಡೋ...ಏಮ್ಮ ಸಾಳ ಣಾಣೇಣೂ ಣಂಗಾದಿಳ್ಳ.... ಣಾಣೊಂಡು ಯಾಳೇ ಸಟ್ರೂ ಅವಣಿಡ್ಡಾಣಲ್ಲ ಟೀಸೋರ್ಕೆ...” ಎಂದು ಅಣ್ಣಯ್ಯಗೌಡರು ಎದ್ದು ಹೋಗಿ ಅಂಗಳದ ಒಂದು ಮೂಲೆಯಲ್ಲಿ ಬತ್ತದ ಹೊಟ್ಟು ತುಂಬಿಟ್ಟಿದ್ದ ಒಂದು ಡಬ್ಬಕ್ಕೆ ಬಾಯಿತುಂಬಿದ್ದ ತಾಂಬೂಲವನ್ನು ಉಗುಳಿ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಬಂದು ಕೂತರು.

“ನೀ ಲಗ್ನ ಮಾಡೋದು ಬ್ಯಾಡ ಅಂತ ಹೇಳಿದನೇ ನಾನು? ನನ್ನಿಂದ ಒಂದು ಕಾಸೂ ಕೇಳಬೇಡ. ಈ ವರ್ಷದ ಗುತ್ತಿಗೆನೂ ಪೂರಾ ಕೊಟ್ಟಿಲ್ಲ ನೀನು” ಎಂದು ಕಠಿನವಾಗಿ ನುಡಿದ ಸಾಹುಕಾರರು ವೆಂಕಪ್ಪಯ್ಯನವರ ಕಡೆಗೆ ತಿರುಗಿ “ನೀವೆ ಹೇಳಿ ಜೋಯಿಸರ, ಯಾರ್ಮನೆ ಹಾಳಾಗ್ಬೇಕು. ಹೀಗೆ ಸಾಲ ಕೊಡ್ತಾ ಹೋದರೆ?” ಎಂದರು.

ಜೋಯಿಸರು ಅಣ್ಣಯ್ಯಗೌಡರನ್ನು ಕುರಿತು “ಹೌದು ಕಣೋ, ಅಣ್ಣಯ್ಯ, ನಿನಗಿಷ್ಟು ವಯಸ್ಸಾಗಿದೆ. ಇನ್ನೂ ಗೊತ್ತಾಗುವುದಿಲ್ಲವೇನೋ? ಸಾಲ ಮಾಡುತ್ತಲೇ ಇದ್ದುಬಿಟ್ಟರೆ ಬೆಳೆಯುತ್ತಲೇ ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಅದನ್ನು ಯಾವಾಗ ತೀರಿಸುವುದು? ಋಣ ಎಂಬುದು ಕುತ್ತಿಗೆಗೆ ಕಲ್ಲುಗುಂಡು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡ ಹಾಗೆ. ” ಸಾಲವನ್ನು ಕೊಂಬಾಗ ಹಾಲೋಗರುಂಡಂತೆ, ಸಾಲಿಗನು ಬಂದು ಎಳೆವಾಗ ಕಿಬ್ಬದಿಯ ಕೀಲು ಮುರಿದಂತೆ ಸರ್ವಜ್ಞ” ಎಂದು ಮೊದಲಾಗಿ ಸಣ್ಣ ಉಪನ್ಯಾಸ ಮಾಡಿದರು. ಜೋಯಿಸರಿಗೂ ಸಾಹುಕಾರರಲ್ಲಿ ಐನೂರರ ಮೇಲೆಯೇ ಸಾಲವಾಗಿತ್ತು.

“ಹೌದು ಸ್ವಾಮಿ, ನೀವೇನೋ ಹೇಳಿರಿ. ಈಗ ಕಲ್ಲುಗುಂಡು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡಾಗಿದೆಯಲ್ಲ. ಏನು ಮಾಡೋದು? ಹುಡುಗನಿಗೂ ನನಗೂ ದಿನಾನು ಜಟಾಪಟಿ. ವಯಸ್ಸು ಇಪ್ಪತ್ತೈದಾಗಿ ಹೊಯ್ತು. ಮದುವೆ ಮಾಡದಿದ್ದರೆ ಮನೆ ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗ್ಬೇಡಿ ಅಂತಾನೆ. ಮನ್ನೆ ಸೀತೆಮನೆ ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡ ಹತ್ರ ಹೋಗಿ, ನಂಗೊತ್ತೇ ಇಲ್ಲ. ಸಾಲ ಕೇಳಿದನಂತೆ. ಅವರು ನಿಮ್ಮ ಗೌಡರಿಗೂ ನನಗೂ ಮೊದಲೇ ಸರಿಯಿಲ್ಲ. ನನ್ನ ಹತ್ರಕ್ಕೆ ಬರ್ಬೇಡ ಅಂದ್ರಂತೆ...” ಎಂದು ಅಣ್ಣಯ್ಯ ಗೌಡರು ಜೋಯಿಸರಿಗೆ ಹೇಳಿ ಮುಗಿಸುವಷ್ಟರಲ್ಲಿಯೇ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರು ರೇಗಿ;

“ಹೋಗೂ, ಅವನಿಗೆ ಹೇಳು, ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡ ಹತ್ರಾನೆ ಸಾಲ ಕೇಳೂ ಅಂತ. ನನ್ನಿಂದ ಒಂದು ಕಾಸೂ ಹುಟ್ಟೋದಿಲ್ಲ.” ಎಂದು ಜೋಯಿಸರ ಕಡೆ ತಿರುಗಿ, ಸಂಮಾಧಾನ ಧ್ವನಿಯಿಂದ “ ನೀವೇನು ಬಂದಿದ್ದು, ಜೋಯಿಸರೆ?” ಎಂದರು.

“ಚಂದ್ರಮೌಳೇಶ್ವರನ ಪ್ರಸಾದ ಕೊಟ್ಟು ಹೋಗೋಣ ಎಂದು ಬಂದೆ”ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತ ಜೋಯಿಸರು ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದ ಒಂದು ಗಂಟಿನಿಂದ ಹೂವು ಕುಂಕುಮ ತುಂಬಿದ್ದ ತೆಂಗಿನಕಾಯಿಯ ಹೋಳನ್ನು ತೆಗೆದು ಸಾಹುಕಾರರ ಮುಂದಿಟ್ಟರು. ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರು ಅದನ್ನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಕುಂಕುಮವನ್ನು ಹಣೆಗಿಟ್ಟು.ಹೂವನ್ನು ಹಣೆಗೆ ಮುಟ್ಟಿಸಿಕೊಂಡು ಕಿವಿಯ ಮೇಲೆ ಸಂದಿಯಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿಸಿದರು.

ಅಣ್ಣಯ್ಯಗೌಡರು ಚಿಂತಾಕ್ರಾಂತರಾಗಿ ಅಂಗಳದ ಮಧ್ಯೆಯಿದ್ದ ತುಳಸಿಯ ಕಲ್ಲನ್ನೇ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ರೋಗಗ್ರಸ್ತಳಾಗಿ ಬಿದ್ದುಕೊಂಡಿದ್ದ ಹೆಂಡತಿಯ ಚಿತ್ರವೂ ಮನೆಬಿಟ್ಟು ಹೋಗುತ್ತೇನೆಂದು ಕ್ರೂರನಾಗಿದ್ದ ಮಗನ ಚಿತ್ರವೂ ಏನೂ ಅರಿಯದ ಮಗಳ ಚಿತ್ರವೂ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬಂದು, ಮುದುಕನಿಗೆ ತನ್ನ ಮೇಲೆ ತನಗೇ ಕನಿಕರ ಹುಟ್ಟಿ, ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದ ನೀರು ಹರಿದು ಸುಕ್ಕುಗೆನ್ನೆಗಳ ಮೇಲೆ ಉರುಳಿದುವು. ಆದರೆ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿದ್ದ ಕಲ್ಲದೇವರು ಮಾತ್ರ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರಿಗಿಂತಲೂ ಕಲ್ಲಾಗಿ ಕುಳಿತಿತ್ತು!

ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಅಡುಗೆ ಮನೆಯೊಳಗೆ ಆಗುತ್ತಿದ್ದ ವಾಗ್ಯುಧ್ಧದ ಸದ್ದು ಜಗಲಿಗೆ ಕೇಳಿಸಿತು. ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ರೇಗಿದರೂ ಗೌಡರು ಜೋಯಿಸರ ಮುಂದೆಯೂ ಇತರರ ಎದುರೂ ತಮ್ಮ ಗೃಹಕೃತ್ಯದ ಕೋಟಲೆಗಳನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸಲು ಇಷ್ಟಪಡದೆ ಸುಮ್ಮನೆ ಕುಳಿತರು.

“ಚಂದ್ರಯ್ಯ, ಆ ಸತ್ಯನಾರಾಯಣ ವ್ರತಕ್ಕೆ ಇಪ್ಪತ್ತು. ರೂಪಾಯಿ ಖರ್ಚಾಗಿದೆ. ಅದನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದರೆ ಆಗುತ್ತಿತ್ತು.” ಜೋಯಿಸರ ವಾಣಿ ಯಾವುದೋ ಒಂದು ಮಹಾಬುದ್ಧಿವಾದವನ್ನು ಬೋಧಿಸುವಂತಿತ್ತು. ರೂಪಾಯಿ ಕೊಡುವುದರಿಂದ ಸಾಹುಕಾರರಿಗೆ ಅಪಾರ ಶ್ರೇಯಸ್ಸು ಲಭಿಸುತ್ತದೆ ಎನ್ನುವಂತಿತ್ತು.

ಗೌಡರು ಒಂದು ಸಾರಿ ಕೆಮ್ಮಿ, ಗಂಟಲು ಸರಿಮಾಡಿಕೊಂಡು" ಅವತ್ತು ಮೂವತ್ತು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದೆನಲ್ಲಾ. ಅದರಲ್ಲೇ ಮುರುಕೊಂಡುಬಿಡಿ. ನಿಮ್ಮ ಲೆಖ್ಪಕ್ಕೆ ಹತ್ತು ರೂಪಾಯಿ ಮಾತ್ರ ಖರ್ಚು ಬರೆದುಕೊಳ್ಳೀನಿ" ಎಂದು ಜೋಯಿಸರ ಕಡೆ ಪ್ರಶ್ನಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ನೋಡಿದರು.

ಜೋಯಿಸರು ಬಹಳ ಗಾಂಭೀರ್ಯದಿಂದಲೂ ಧಾರ್ಮಿಕತೆಯಿಂದಲೂ" ದೇವರ ಲೆಖ್ಪವನ್ನು ನನ್ನ ಲೆಖ್ಪಕ್ಕೆ ಯಾಕೆ ಸೇರಿಸುವುದು? ಹಾಗೆ ಮಾಡುವುದರಲ್ಲಿ ನಿನಗೂ ಅನಿಷ್ಟವಿದೆ. ಖಾತೆ ಬೇರೆ ಬೇರೆಯಾಗಿದ್ದರೆ ವಾಸಿ...." ಎಂದು ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಿತೆರೆದರು.

ಗೌಡರು ಜೋಯಿಸರಿಗಿಂತಲೂ ಹದಿನೈದು ಇಪ್ಪತ್ತು ವರ್ಷಗಳು ಹೆಚ್ಚು ವಯಸ್ಸಿನವರಾಗಿದ್ದರೂ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಶೂದ್ರನನ್ನು ಬಹುವಚನದಲ್ಲಿ ಮಾತಾಡಿಸುವುದು ಶಾಪಕ್ಕೆ ಸಮಾನವೆಂದೂ, ಏಕವಚನದಲ್ಲಿ ಮಾತಾಡಿಸುವುದು ಅನುಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಸಮಾನವೆಂದೂ ಭಾವಿಸಿ ವೇದಮೂರ್ತಿಗಳೆಲ್ಲ ಮ ರಾ ಶ್ರೀಗಳನ್ನು " ಅವನು" "ನೀನು" ಎಂದೇ ಸಂಬೋಧಿಸುತ್ತಿದ್ದುದು ಆ ನಾಡಿನ ವಾಡಿಕೆಯಾಗಿತ್ತು.

ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ, ತಿಮ್ಮನ ಕಾಲಬಳಿ ಮೂಲಗಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಕೊತ್ತಾಲನು ಹಿತ್ತಲು ಕಡೆಯ ಬಾಗಿಲಲ್ಲಾದ ಸ್ವಜಾತಿ ಸ್ವರವನ್ನು ಆಲಿಸಿ ಅಲ್ಲಿಗೆ ನುಗ್ಗಿತು. ಗೌಡರು ಸ್ವಲ್ಪ ಆಲೋಚಿಸಿ, ಬೀರುವಿನಿಂದ ಇಪ್ಪತ್ತು ರೂಪಾಯಿಗಳನ್ನು ಎಣಿಸಿ ತೆಗೆದು, ಜೋಯಿಸರ ಮುಂದಿಟ್ಟರು. ಜೋಯಿಸರು ಅದನ್ನು ಎತ್ತಿ ಸೆರಗಿನ ತುದಿಯಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಹಿತ್ತಲುಕಡೆ ಶುನಕಸಮರದ ಕೋಲಾಹಲವು ಭಯಂಕರವಾಗಿ ಕೇಳಿಸಿತು.

ಗೌಡರು ತಿಮ್ಮನ ಕಡೆಗೆ ತಿರುಗಿ "ತಿಮ್ಮ, ತಿಮ್ಮ! ಅಲ್ಲೋಡೋ" ಎಂದರು. ತಿಮ್ಮನು ಮನೆಯ ಹೊರಗಡೆಯಿಂದ ಹಿತ್ತಲು ಕಡೆಗೆ, ಒಡ್ಡಾಣದಲ್ಲಿ ಬಗನಿ ಕತ್ತಿ ಗಣಿ ಗಣಿ ಸದ್ದು ಮಾಡುವಂತೆ ಓಡಿದನು.

ಜೋಯಿಸರು ಹೋಗಲೋಸುಗ ಮೇಲೆದ್ದರು. ಗೌಡರೂ ಅವರನ್ನು ಬೀಳ್ಕೊಳ್ಳಲು ಎದ್ದು ನಿಂತು ಕಿರುಜಗಲಿಗೆ ಇಳಿದರು. ಎದ್ದು ನಿಂತೊಡನೆಯೆ ಅವರು ಹೊದ್ದುಕೊಂಡಿದ್ದ ಕೆಂಪು ಬಣ್ಣದ ಶಾಲು ಕಳಚಿ ಕೆಳಗೆ ಬಿದ್ದು, ದೃಢಕಾಯವಾಗಿ ಕೂದಲು ತುಂಬಿದ್ದ ಅವರ ಎದೆ ಗೋಚರಿಸಿತು. ಒಡನೆಯೆ ಮತ್ತೆ ಶಾಲನ್ನೆತ್ತಿ ಹೊದ್ದುಕೊಂಡರು.

ಬಾಗಿಲು ದಾಟುವುದರೊಳಗೆ ಜೋಯಿಸರು" ನಿಮ್ಮ ಹುಡುಗನಿಗೆ ಒಂದು ತಾಯಿತಿ ಬೇಕೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದಿರಿ" ಎಂದರು.

"ಹೌದು ಬೇಕಿತ್ತು" ಎಂದು ಗೌಡರು ಜೋಯಿಸರೊಡನೆ ಹೆಬ್ಬಾಗಿಲ ಕಡೆಗೆ ಹೊರಟರು.

"ಹೋದ ವರ್ಷ ಒಂದು ಕಟ್ಟಿದ್ದೆ...."

"ಏನು ಮಾಡೋದು ಹೇಳಿ. ನಮ್ಮ ಹೂವಯ್ಯ ಹೋದ ರಜಾದಲ್ಲಿ ಬಂದವನು ಏನೇನೋ ಬೋಧಿಸಿ ಹೋಗಿದ್ದ. ಅವನ ಮಾತು ಕೇಳಿ ತಾಯಿತಿ ಕಿತ್ತು ಬಿಸಾಡಿ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ".

"ನಾನು ಹೇಳಿದ್ದೆ ನನಗೆ ಮೊದಲೇ, ಈಗಿನ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ ಹುಡುಗರನ್ನು ಹಾಳುಮಾಡಿಬಿಡುತ್ತದೆ ಎಂದು! ದೇವರು ದಿಂಡರು ಭಕ್ತಿ ಗಿತ್ತಿ ಎಲ್ಲ ನಿರ್ನಾಮ! ಜೊತೆಗೆ ನೂರಾರು ಹವ್ಯಾಸಗಳನ್ನು ಬೇರೆ ಕಲಿತುಬಿಡುತ್ತಾರೆ. ನಿನ್ನ ಮನೆ ಜಮೀನು ಉಳಿಯಬೇಕಾದರೆ ಅವರ ಓದು ನಿಲ್ಲಿಸಿ, ಮದುವೆ ಗಿರುವೆಮಾಡಿ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚು. ಸಂಸಾರ ತಲೆಗೆ ತಾಗಿದರೆ ಆಗ ಬುದ್ಧಿ ಬರುತ್ತದೆ."

"ಹಾಂಗೆ ಮಾಡೋದೆ ಸೈ ಅಂತ ಕಾಣ್ತದೆ- ಈಗ ನೋಡಿ; ಆ ಹೂವಯ್ಯ, ಅವನ ದನೆಯಿಂದ ರಾಮಯ್ಯ, ಇಬ್ಬರೂ ಸೇರಿ ದೆಯ್ಯ ದ್ಯಾವರು ಭೂತ ಗೀತ ಜಕಣಿ ಗಿಕಣಿ ಒಂದೂ ಬ್ಯಾದ ಅಂತ ಬೋದೋಕೆ ಸುರು ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಆ ಹೂವಯ್ಯನಂತೂ ಅದೆಂತಂತದೋ- ಬಗವದ್ಗೀತೆಯಂತೆ ಉಷ್ಣಿಷತ್ತಂತೆ- ಓದಿ ತಲೆ ಕೆಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಾನೆ.... ಮನೆಗೆ ಬಂದವನು ಒಂದು ಆಳು ಕಾಳಿನ ಕೆಲಸ ಕೂಡ ನೋಡೋದಿಲ್ಲ. ಉಪ್ಪರಿಗೆ ಮೇಲೆ ಓದುತ್ತ ಕುಳಿತುಬಿಡ್ತಾನೆ."

“ಹೌದೂ, ದುಡಿದು ಹಾಕುವವರು ಒಬ್ಬರಿದ್ದರೆ ಮತ್ತೇನು ಮಾಡುತ್ತಾನೆ? ಅವನ ಪಾಲು ಅವನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು ಬೇರೆ ಹಾಕು! ಆಗಲ್ಲ ಸರಿಹೋಗುತ್ತದೆ. ಈ ಶೂದ್ರ ಮಕ್ಕಳಿಗಲ್ಲ ಉಪನಿಷತ್ತು ಭಗವದ್ಗೀತೆ ಗಂಧವಾದರೂ ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತದೆಯೆ? ನಮಗೇ ಗೊತ್ತಾಗುವುದಿಲ್ಲ...”

ಗೌಡರು ನಗುತ್ತ “ನಿಮಗೆ ಗೊತ್ತಾಗದೆ ಏನು?” ಎಂದರು.

“ಹಾಗಲ್ಲ, ಚಂದ್ರಯ್ಯ, ನಿನಗೆ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ. ಎಂತೆಂಥ ಆಚಾರ್ಯರೇ ಅವುಗಳಿಗೆ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಬರೆಯಲು ತಿಣಕಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಅವರಲ್ಲಿಯೇ ಏಕಮತವಿಲ್ಲ....ಈ ಶೂದ್ರಮಕ್ಕಳಿಗಲ್ಲ ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತದೆಯೇ.... ಅದನ್ನೆಲ್ಲ ಓದಿ ಮನೆ ಹಾಳುಮಾಡಿ ಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ; ಅಷ್ಟೆ!.....”

“ನಾನೂ ಅವರನ್ನು ಈ ಸಾರಿ ಓದು ಬಿಡಿಸಿ ಮನೆ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಹಾಕಬೇಕಂತ ಮಾಡಿದ್ದೇನೆ” ಎಂದು ಗೌಡರು ನಿಶ್ಚಿತವಾಣಿಯಿಂದ ಸ್ವಲ್ಪ ರಾಗವಾಗಿ ಹೇಳಿದರು.

“ಹಾಗೆ ಮಾಡಿದರೆ ನಿನ್ನ ಮನೆ ಉಳಿಯುತ್ತದೆ ನೋಡು. ದೇವರ ಕೋಪಕ್ಕಾದರು ಪಾತ್ರರಾಗಬಹುದು ಏಕೆಂದರೆ, ಅವನು ದಯಾಸಾಗರ, “೦.೦” ಕರುಣಾಶಾಲಿ. ಆದರೆ ಈ ಭೂತ ದೆವ್ವಗಳ ಸಿಟ್ಟಿಗೆ ಬಿದ್ದರೆ ಉಳಿಗತಿಯಿಲ್ಲ....ತಿಳಿದವನಿಗೆ ನಿನಗೆ ನಾನೇನು ಹೇಳುವುದು?”

“ಅಯ್ಯೋ, ಉಂಟೆ ಸ್ವಾಮಿ? ನೀವಲ್ಲದೆ ಮತ್ತಾರು ಹೇಳೋರು ನಮಗೆ.” ಜೋಯಿಸರು ಹಿಡಿದು. ಮೆಟ್ಟಿನ ಸದ್ದು ಮಾಡುತ್ತ,ಕೊಡೆ ಸೂಡಿ ಕೊಂಡು ಹೊರಟುಹೋದರು. ಗೌಡರು ಹಿಂತಿರುಗಿ ಜಗಲಿಗೆ ಬಂದರು. ತಿಮ್ಮನು ಕೊಚ್ಚೆ ಹಿಡಿದು ಅಸಹ್ಯವಾಗಿದ್ದ ನಾಯಿಮರಿಯೊಂದನ್ನು ಅದರ ಕುತ್ತಿಗೆಯ ಚರ್ಮವನ್ನು ಬೆರಳು ತುದಿಯಿಂದೊತ್ತಿ ಎತ್ತಿ, ಹಿಡಿದು ನಿಂತಿದ್ದನು. ಆ ಮರಿಯ ತಾಯಿ ರೂಬಿ ಅವನ ಬಳಿ ನಿಂತು ತನ್ನ ಕಂದನನ್ನೇ ಎವೆಯಿಕ್ಕದೆ ನೋಡುತ್ತಿತ್ತು.

ಗೌಡರು “ಛೂ, ಅದನ್ನೇಕೆ ಇಲ್ಲಿಗೆ ತಂದ್ಯೋ... ಅತ್ತಲಾಗಿ ತಗೊಂಡು ಹೋಗಿ ಬಿಸಾಡು” ಎಂದರು.

“ಹಾಳು ಕೋಳಿ, ಕಣ್ಣು ಕುಕ್ಕಿ ತೆಗೆದೇಬಿಟ್ಟಿದೆ” ಎಂದು ತಿಮ್ಮನು ನೆತ್ತರು ಸೋರುತ್ತಿದ್ದ ಮರಿಯ ಕಣ್ಣನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸಿದನು. ಗೌಡರು ಮತ್ತೆ ಹಾಳಾಗಿ ಹೋಗಲಿ.ಅತ್ತಲಾಗಿ ಬಿಸಾಡೋ ಅಂದರೆ!” ಎಂದು ಗದರಿಸಿದರು.

“ನಾನಾರೂ ತಗೊಂಡೋಗಿ ಸಾಕ್ಷೋಳ್ತೀನೆಯ್ಯಾ..”

“ಏನಾದ್ರೂ ಸಾಯು!”

ತಿಮ್ಮನು ನಾಯಿಮರಿಯೊಡನೆ ಹೆಬ್ಬಾಗಿಲು ದಾಟಿ ಹೋದನು. ರೂಬಿಯೂ ಅವನ ಹಿಂದೆಯೆ ಹೋಯಿತು.

ಕಾಲನೋವಿನಿಂದ ಏಳಲಾರದೆ ಕಂಬಳಿ ಸುತ್ತಿಕೊಂಡು ಮಲಗಿದ್ದ ಪುಟ್ಟನು ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಆಲಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ನಾಯಿಮರಿಗಾಗಿದ್ದ ದುಃಸ್ಥಿತಿಯನ್ನೂ ಅದನ್ನು ತಿಮ್ಮನು ಕೊಂಡೊಯ್ಯುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನೂ ಅವನು ಸಹಿಸಲಾರದೆ ಮೆಲ್ಲನೆ ಎದ್ದು ಕುಂಟುತ್ತ ಹೆಬ್ಬಾಗಿಲನ್ನು ದಾಟಿ ತಿಮ್ಮನನ್ನು ಕೂಗಿದನು;

“ವಾಸಯ್ಯ ಬಯ್ಯಾರೋ! ಅವರದ್ದು ಆ ಮರಿ.”

“ಗೌಡು ಹೇಳಿದು, ಅದಕ್ಕೇ ತೋಗೊಂಡ್ಲೋಗಿದ್ದೀನಿ” ಎಂದು ಹೇಳಿದ ತಿಮ್ಮನು ಮರಿಯನ್ನು ಕೆಳಕ್ಕೆ ಬಿಟ್ಟನು. ಏಕೆಂದರೆ ವಾಸು ಸುಮ್ಮನೆ ಬಿಡುವವನಲ್ಲವೆಂದು ಅವನಿಗೆ ಗೊತ್ತಿತ್ತು. ರೂಬಿ ಮರಿಯನ್ನು ನಕ್ಕತೊಡಗಿತು.

ಪುಟ್ಟ ಕುಂಟುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ಕಂಡು ತಿಮ್ಮ “ಅದ್ರೇನೋ ನಿಮ್ಮ ಕಾಲು?”ಎಂದನು.

“ಮುಳ್ಳು ಚುಚ್ಚು” ಎಂದು ಪುಟ್ಟನು ಅಂಗಾಲು ತೋರಿಸಿದನು. ಕಾಲಕೀತುಕೊಂಡು ನಡುವೆ ಮುಳ್ಳು ಕರಗಿ ಕಾಣುತ್ತಿತ್ತು. ತಿಮ್ಮನು ಒಂದು ದೊಡಲಿಗಡದ ಮುಳ್ಳು ತಂದು, ಕಾಲಿನಲ್ಲಿದ್ದ ಮುಳ್ಳನ್ನು ಬಿಡಿಸಿ ತೆಗೆದನು. ಮುಳ್ಳಿನೊಡನೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಕೀವು ಬಂದು ಪುಟ್ಟನಿಗೆ ಆಹ್ಲಾದವಾಯಿತು. ತಿಮ್ಮ ಹೊರಟುಹೋದ ಮೇಲೆ ಪುಟ್ಟ ನಾಯಿಮರಿಯನ್ನು ತೊಳೆದು ಮದ್ದು ಮಾಡಲು ಬಾವಿಯಕಟ್ಟಿಗೆ ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ಹೋದನು.

ಗೌಡರು ಜೋಯಿಸರನ್ನು ಬೀಳುಕೊಟ್ಟು ಬಂದಾಗ ಅಣ್ಣಯ್ಯ ಗೌಡರು ತಲೆಮೇಲೆ ಕೈ ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ಚಿಂತಿಸುತ್ತ ಕುಳಿತಿದ್ದರು. ಅವರ ಎದೆಯಲ್ಲಿ ದುಃಖ ಕಡಲಾಡುತ್ತಿತ್ತು. ಬಾಳಿನ ಬೆಂಕಿಯಲ್ಲಿ ಬೆಂದು ಬೆಂದು ಅವರ ಜೀವ ಕಂದಿಹೋಗಿತ್ತು. ಅವರಿಗೆ ಮುಂದೇನು ಮಾಡಬೇಕೆಂಬುದೇ ಹೊಳೆಯಲಿಲ್ಲ. ಸಮಸ್ಯೆ ಅತಿ ಜಟಿಲವಾಗಿ ಕಂಡುಬಂದಾಗ” ದೇವರೇ, ನಾಟಕ ಪೂರೈಸಲಿ; ಜೀವನದ ಮೇಲೆ ಮರಣದ ಕೊನಡ ಪರದೆ ಬೀಳಲಿ” ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವುದು ಸ್ವಾಭಾವಿಕ. ಆ ಮುದುಕನ ಸ್ಥಿತಿಯೂ ಹಾಗಿತ್ತು.

ಗೌಡರ ಮನಸ್ಸನ್ನೂ ಹೊಕ್ಕು ನೋಡಿದ್ದರೆ ಅವರ ನಡತೆಯೂ ಅಷ್ಟೇನು ಕ್ರೂರವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವರು ಸ್ವಲ್ಪ ಇಕ್ಕಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ತಮ್ಮ ತಂದೆ ತಾತಂದಿರ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ನಂಬಿಕೆಯಾಗಿ ಒಕ್ಕಲುತನ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬಂದಿದ್ದವನಿಗೆ, ಚಿಕ್ಕಂದಿನಿಂದಲೂ ತಮಗೆ ಚಿರಪರಿಚಿತನಾಗಿದ್ದವನಿಗೆ, ಕಷ್ಟದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದಿದ್ದ ಮುದುಕನಿಗೆ ದುಡ್ಡಿದ್ದವರು ದುಡ್ಡು ಕೊಡಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಎಂದು ಹೇಳಿದುದು ಕ್ರೂರವಾಗಿಯೇ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಗೌಡರು ಹೀಗೆ ಸಾಲ ಕೊಟ್ಟು ಅನೇಕ ಸಾವಿರ ರೂಪಾಯಿಗಳನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಅಣ್ಣಯ್ಯಗೌಡರಿಂದ ಬಡ್ಡಿಯ ಹಣ ಬರುವ ಮಾರ್ಗವೂ ಅವರಿಗೆ ತೋರದಿದ್ದುದರಿಂದ ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚು ಸಾಲ ಕೊಡಲು ಹಿಂಜರಿದರು. ಗೌಡರು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಅಣ್ಣಯ್ಯಗೌಡರ ದುಃಸ್ಥಿತಿಗೆ ಅವರೇ ಕಾರಣರಲ್ಲದೆ ತಾವು ಕಾರಣರಲ್ಲವೆಂದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿತ್ತು. ಅಣ್ಣಯ್ಯಗೌಡರು ನಾಲ್ಕು ಮದುವೆಗಳನ್ನೇಕೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗಿತ್ತು? ಒಂದೊಂದು ಹೆಣ್ಣಿಗೂ ಅಷ್ಟೊಂದು ಹಣವನ್ನೇಕೆ ತೆರ ಕೊಡಬೇಕಾಗಿತ್ತು.? ಯೌವನದಲ್ಲಿ ಪಟ್ಟ ಅತಿ ಸುಖಕ್ಕೆ ವೃದ್ಧಾವೃದ್ಧದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವಾಗಿ ಕಷ್ಟಪಡಬೇಕಾದುದು ಅವರ ಕರ್ಮ! ಜೊತೆಗೆ ಸೀತೆಮನೆ ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರಲ್ಲಿಗೆ ಓಬಯ್ಯನು ಹೋಗಿದ್ದನೆಂಬುದನ್ನು ಅಣ್ಣಯ್ಯಗೌಡರ ಬಾಯಿಂದ ಕೇಳಿದ ಮೇಲಂತೂ ಅವರಿಗೆ ಮನಸ್ಸು ಮುರಿದು ಹೋಗಿತ್ತು.

“ಹಾಂಗಾದ್ರೆ ನಾನೇನು ಮಾಡ್ಡಿ? ಕುತ್ತಿಗೆಗೆ ನೇಣು ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳೇ?” ಎಂದರು ಅಣ್ಣಯ್ಯಗೌಡರು.

“ಏನಾದರೂ ಮಾಡು! ಸಾಲ ಕೊಡೋಕೆ ನನ್ನಿಂದ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ.”

“ಹಾಂಗಾದ್ರೆ ಬರ್ತೀನಿ” ಎಂದು ಮುದುಕನು ಕೈಮುಗಿದು, ಮೇಲೆದ್ದು. ಗೋಡೆಗೆ ಒರಗಿಸಿಟ್ಟಿದ್ದ ಬೆತ್ತದ ದೊಣ್ಣೆಯನ್ನು ಉರಿಕೊಂಡು, ನಸುಬಾಗಿ ನಡೆಯುತ್ತ ಹೆಬ್ಬಾಗಿಲು ದಾಟಿದನು. ಗೌಡರು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಒಂದು ಸಾರಿ ನಶ್ಯ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ತಮ್ಮ ಲೆಕ್ಕಪತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಮಗ್ಗರಾದರು.

ಬಿಸಿಲು ತುಸುಮಟ್ಟಿಗೆ ಬಿರುಸಾಗಿಯೇ ಇತ್ತು. ದೊಣ್ಣೆಯೂರಿ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದ ಮುದುಕನ ಮೇಲೆ ನಿಷ್ಕರುಣೆಯಿಂದ ವರ್ತಿಸುವಂತಿತ್ತು. ಸುಮಾರು ಐದೂವರೆ ಐದೂಮುಕ್ಕಾಲು ಅಡಿ ಎತ್ತರವಾಗಿದ್ದ ಮುದುಕನ ನೆರಳು ಒಂದು ಒಂದೂಕಾಲು ಅಡಿಯಾಗಿ, ಅದು ಅವನಾತ್ಮದ ಶೋಚನೀಯಾವಸ್ಥೆಯ ಪ್ರತಿಬಿಂಬವೆಂಬಂತೆ, ಪದತಲದಲ್ಲಿ ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಹೊರಳಿ ಹುಡಿಯಲ್ಲಿ ಮೆಲ್ಲಗೆ ಮುಂಬರಿಯುತ್ತಿತ್ತು.

ಮುಡುಕನು ಒಂದು ಸಾರಿ ತಲೆಯೆತ್ತಿ ನೋಡಿದನು. ಮರದ ಮೇಲೆ ಕಾಗೆಯೊಂದು ಕಾ! ಕಾ! ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ಮುಡುಕನು ನಿಡುಸುಯ್ಯು ಮತ್ತೆ ತಲೆಬಾಗಿ ಮುಂದೆ ಸಾಗಿದನು. ಒಂದು ಓತಿಕ್ಕಾತ ಬೇಲಿಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತು " ಹಾಗಾಗಬೇಕು! ಹಾಗಾಗಬೇಕು!" ಎಂದು ತಲೆಯಲ್ಲಾಡಿಸಿ ಹಂಗಿಸುವಂತಿತ್ತು.

ಬಿಂಕದ ಸಿಂಗಾರಿ

ಮುತ್ತಳಿ ಶ್ಯಾಮಯ್ಯಗೌಡರು ಸ್ನಾನ ಮುಗಿಸಿ ಬಚ್ಚಲು ಮನೆಯಿಂದ ಜಗಲಿಗೆ ಬಂದು, ಗೋಡೆಯ ಮೇಲಿದ್ದ ದೊಡ್ಡ ಗಡಿಯಾರದ ಕಡೆಗೆ ನೋಡಿದರು. ಗಂಟೆ ಹತ್ತೂವರೆಯಾಗಿ ಹತ್ತು ನಿಮಿಷವಾಗಿತ್ತು. ನಾಗಂದಿಗೆಯಿಂದ ನಾಮದ ಪೆಟ್ಟಿಗೆಯನ್ನು ತೆಗೆದು ಮುಂದಿಟ್ಟುಕೊಂಡು, ಒಂದು ಅಗಲವಾದ ತೆಳ್ಳನೆಯ ಮಣೆಯ ಮೇಲೆ ಪದ್ಮಾಸನ ಹಾಕಿ ಕೂತರು. ಅವರ ಎದುರಿಗೆ ನೇರವಾಗಿ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ತುಲಸಿಯ ಪೀಠವು ಕೆಂಪು ಬಿಳಿ ನಾಮಗಳಿಂದಲೂ ವಿವಿಧ ವರ್ಣದ ಪುಷ್ಪಗಳಿಂದಲೂ ಅಲಂಕೃತವಾಗಿತ್ತು. ಆ ಕಲೆಯಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಮಗಳು ಸೀತೆಯ ಕುಶಲತೆಯನ್ನು ಕಂಡು, ಗೌಡರ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ದೇವರ ಭಕ್ತಿಯೊಂದಿಗೆ, ಅದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಮಗಳ ಮೇಲಣ ವಾತ್ಸಲ್ಯವೂ ಸೇರಿ ನಲಿದಾಡಿತು.

ಗೌಡರ ದೇಹಕ್ಕೆ ಬೊಜ್ಜು ಬಂದಿದ್ದರೂ ಹೊಟ್ಟೆ ಡೊಳ್ಳಾಗಿದ್ದರೂ ನೋಡುವುದಕ್ಕೆ ಲಕ್ಷಣವಾಗಿಯೆ ಇದ್ದು, ಯೌವನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸ್ಫುರದ್ರೂಪಿಯಾಗಿದ್ದರೆಂಬುದನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟಗೊಳಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಭಕ್ತಿ, ಈಶ್ವರಾರಾಧನೆ ಮೊದಲಾದ ಧಾರ್ಮಿಕ ಭಾವನಾಧನಗಳಿಂದಲೇ ಮಾತ್ರ ಸಾಧ್ಯವಾಗಬಹುದಾದ ಒಂದು ಓಜಸ್ಸು ಅವರ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಸೊಂಟಕ್ಕೆ ಮೊಳಕಾಲು ಮುಚ್ಚುವ ಹಾಗೆ ಒಂದು ಪಾಣಿ ಪಂಚೆಯನ್ನು ಮಾತ್ರ ಉಟ್ಟಿದ್ದ ಅವರ ನಗ್ನ ವಿಗ್ರಹವು ಗಂಭೀರ ಪ್ರಕೃತಿಯವರಲ್ಲಿ ಗೌರವವನ್ನೂ, ಲಘು ಪ್ರಕೃತಿಯವರಲ್ಲಿ ವಿನೋದವನ್ನೂ ಉದ್ರೇಕಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಹೊಟ್ಟೆ ಎದೆ ಭುಜ ಹಣೆಗಳ ಮೇಲೆ ನಾಮಗಳನ್ನು ಹಾಕಿ ಹಾಕಿ, ಬೆಳಕುಕಾಣದ ಚರ್ಮಭಾಗಗಳು ಬೆಳ್ಳಗಾಗಿ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾದ ನಾಮಗಳೋ ಎಂಬಂತಿದ್ದವು. ಹೊಟ್ಟೆ ಹಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಚರ್ಮವು ಮಡಿಕೆ ಮಡಿಕೆಯಾಗಿ ಅವರ ವಯಸ್ಸಿಗೂ, ಅವರು ಪಡುತ್ತಿದ್ದ ಸುಖಜೀವನಕ್ಕೂ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿತ್ತು. ಅಂತೂ ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಅವರೆಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಾಗಿದ್ದರೆ "ಗೊಡ್ಡು ವೈದಿಕ" ರೆಂಬ ಹೆಸರಿಗೆ ಪಾತ್ರರಾಗುತ್ತಿದ್ದರೆಂದು ಹೇಳಬಹುದಾಗಿತ್ತು.

ಗೌಡರು ಬೆತ್ತ ಹೆಣೆದು ಮಾಡಿದ್ದ ನಾಮದ ಪೆಟ್ಟಿಗೆಯ ಮುಚ್ಚಳವನ್ನು ತೆರೆದರು. ನಾಮದ ಪೆಟ್ಟಿಗೆಯೂ ತುಲಸಿಯ ಪೀಠದಂತೆಯೇ ಅವರಿಗೆ ಪವಿತ್ರ ವಸ್ತುವಾಗಿತ್ತು. ಅದು ಬಹಳ ಪುರಾತನವಾದುದೆಂದು ಅದರ ಬಣ್ಣ ಹೇಳುತ್ತಿತ್ತು. ನವೀನ ವಿಚಾರವಾದಿಗಳು ಆ ಪೆಟ್ಟಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಇಣಕಿ ನೋಡಿದ್ದರೆ ಮೃದುಹಾಸ್ಯಹಸಿತರಾಗಿ ತಿರಸ್ಕಾರದಿಂದ ಅದನ್ನು " ಮತಭ್ರಾಂತಿಯ ಮದ್ದಿನ ಮನೆ!" ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಪ್ರಾಚೀನ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಪ್ರೇಮಿಗಳು ನೋಡಿದ್ದರೆ ಭಕ್ತಿಪೂರ್ವಕ ಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ಅದನ್ನು " ಶಾಂತಿಯ ಎಲೆವನೆ!" ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು, ಆದರೆ ನಾಮದ ಪೆಟ್ಟಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಮೌನಿಯಾಗಿರುತ್ತಿತ್ತು.

ಅದರ ಕತ್ತಲುಗವಿಯಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ವಸ್ತುಗಳು ಬಹಳ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ತಪಸ್ಸು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದವು; ಕೆಂಪು ನಾಮದ ಕರಡಿಗಳು; ಬಿಳಿ ನಾಮದ ಉಂಡೆಗಳು; ತುಳಸೀಮಣಿಗಳ ಮಾಲೆ; ಒಣಗಿದ ತುಲಸಿಯ ಎಲೆಗಳು; ಎರಡು ಅಂಗುಲ ಚದರವುಳ್ಳ ಒಡಕಲು ಕನ್ನಡಿ; ಕೆಂಪು ಮತ್ತು ಬಿಳಿಯ ನಾಮದ ಕಡ್ಡಿಗಳು; ವಿಭೂತಿಯ ಹುಡಿ; ನಾಲ್ಕೈದು ಜರಠವಾದ ಮೂರುಕಾಸು , ಆರುಕಾಸುಗಳು; ಒಂದು ಬೆಳ್ಳಿಯ ಸಣ್ಣ ತ್ರಿಶೂಲ; ಇತ್ಯಾದಿ. ಪೆಟ್ಟಿಗೆಯ ಸಂದುಗಳಲ್ಲಿ ಆಸ್ತಿಕರ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ನಾಸ್ತಿಕರೂ ತಮ್ಮ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ಗೋಪ್ಯವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಜೀವನಯಾಪನೆ ಮಾಡುವಂತೆ, ಕೆಲವು ಸಣ್ಣ ತಣಿಸಿನ ಹುಳುಗಳೂ ಗೌಡರ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬೀಳದಂತೆ ವಾಸಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದವು.

ಗೌಡರು ಸಾವಧಾನದಿಂದಲೂ ಭಕ್ತಿಯಿಂದಲೂ ತೃಪ್ತಿಯಿಂದಲೂ ತಮ್ಮ ವಿಶಾಲ ಶರೀರಪ್ರಾಂತದ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಂಪು ಬಿಳಿಯ ನಾಮದ ಪತಾಕೆಗಳನ್ನು ಸಂಸ್ಥಾಪಿಸಿ, ಬಾಯಲ್ಲಿ ದೇವರ ನಾಮಗಳನ್ನು ಉಚ್ಚರಿಸುತ್ತ ಮೇಲೆದ್ದು, ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿದ್ದ ಬೆಳ್ಳಿಯ ತಂಬಿಗೆಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ತುಲಸೀ ಪೀಠದ ಬಳಿಗೆ ಹೋದರು. ಅಡಕೆ ಚಪ್ಪರದ ಕಂಡಿಗಳಿಂದ ತೂರಿಬರುತ್ತಿದ್ದ ಬಿಸಿಲುಕೋಲುಗಳಿಂದ ಅಂಗಣದ ತುಂಬ ಪಟ್ಟೆಪಟ್ಟೆಯಾಗಿ ಗುಂಡುಗುಂಡಾಗಿ ಚಿತ್ರವಿಚಿತ್ರವಾಗಿ ಬೆಳಕು ನೆಳಲುಗಳ ರಂಗೋಲಿ ಹಾಕಿದಂತೆ ಮನೋಹರವಾಗಿತ್ತು. ಗೌಡರ ಮಹಾಕಾಯದ ಮೇಲೆಯೂ ಆ ರಂಗೋಲಿ ಬಿದ್ದು, ಬಿಳಿ ಕೆಂಪು ನಾಮಗಳೊಡನೆ ಪಂದ್ಯ ಹೂಡಿತ್ತು. ಬಣ್ಣದ ಚಿಟ್ಟೆಯೊಂದು ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ಹಾರಾಡುತ್ತ ದೃಶ್ಯಕ್ಕೆ ಮತ್ತಿನಿತು ರಮಣೀಯತೆಯನ್ನು ದಯಪಾಲಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ನಾಯಿಗಳು ದೂರದ ಮೂಲೆಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು ಮಲಗಿದ್ದವು. ಗೌಡರ ದೇವಾರಾಧನೆಯೆಂದರೆ ಆ ದುಷ್ಟ ದಾನವರಿಗೆ ಅಷ್ಟೊಂದು ಭೀತಿ!

ಗೌಡರು ಪೀಠದ ಮೇಲೆ ಹರಿವಾಣದಲ್ಲಿದ್ದ ಹೂವುಗಳನ್ನು ದೇವರಿಗೆ ಮತ್ತಷ್ಟು ಮುಡಿಸುತ್ತ "ಸೀತಾ" ಎಂದು ಕರೆದರು. ಹಾಗೆ ಕರೆಯುವುದು ಅವರಿಗೆ ಪದ್ಧತಿಯಾಗಿತ್ತು.

ಸೀತೆ ತಳತಳನೆ ಹೊಳೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಬೆಳ್ಳಿಯ ಪಂಚಪಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಅದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಬೆಳ್ಳಗಿದ್ದ ಹಾಲನ್ನು ತುಂಬಿಕೊಂಡು, ಅವುಗಳೆರಡನ್ನೂ ಮೀರಿದ ಮುಖ ಪ್ರಸನ್ನತೆಯಿಂದ, ಸೀರೆಯ ನಿರಿ ಮರ್ಮರಗೈಯುತ್ತಿರಲು ಬಳ್ಳಿಯಂತೆ ಬಳುಕಿ ನಡೆದು ತಂದೆಯ ಬಳಿಗೆ ಬಂದಳು. ಹಾಗೆ ಬರುವುದೂ ಆಕೆಗೆ ಪದ್ಧತಿಯಾಗಿತ್ತು. ಆಕೆಯನ್ನು ನೋಡಿ ಗೌಡರಿಗೆ ಮುಖಸ್ತುತಿಯೂ ಆತ್ಮಶ್ಲಾಘನೆಯೂ ಎರಡೂ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಬಂದಂತಾಯಿತು. ಆಗತಾನೆ ಸ್ನಾನಮಾಡಿ ಧೌತಾಂಬರವನ್ನುಟ್ಟಿದ್ದ ಆಕೆ ಹೊಸ ಮಳೆಯಲ್ಲಿ ಮಿಂದ ತಾವರೆಯ ಹೊಸ ಮೊಗ್ಗೆಯಂತೆ ಮುದ್ದಾಗಿಯೂ ಮನೋಹರವಾಗಿಯೂ ಇದ್ದಳು. ಆಕೆ ಇನ್ನೂ ಯಾವ ಒಡವೆಗಳನ್ನೂ ಧರಿಸಿರಲಿಲ್ಲ. ತಲೆಯನ್ನೂ ಬಾಚಿಕೊಂಡಿರಲಿಲ್ಲ. ಕತ್ತಲೂದಲು ಗೊಂಚಲು ಗೊಂಚಲಾಗಿಯೂ ತೆರೆತೆರೆಯಾಗಿಯೂ ನಿತಂಬದಾಚೆಯವರೆಗೂ ಸ್ವಚ್ಛಂದವಾಗಿ ಪ್ರವಹಿಸಿದ್ದು ಆಕೆ ತಂದೆಗೆ ಪೂಜೆಯಲ್ಲಿ ಸಹಾಯವಾಗಿ ಅತ್ತ ಇತ್ತ ತಿರುಗುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಕಾಣುತ್ತಿತ್ತು. ತರುಣಿಯ ಬಿಂಬದಲ್ಲಿಯೂ ತೇಜಸ್ವಿಗಳಾಗಿ ಕಣ್ಣುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಆ ದಿನ ಏನೋ ಒಂದು ವಿಧವಾದ ತೃಪ್ತಿ ಸಂತೋಷಗಳ ಹೊಸ ಕಳೆ ಮೊಳೆದೋರಿತ್ತು.

"ಚಿನ್ನಯ್ಯ ಎಲ್ಲಿ ಹೋದನೇ? ಇವತ್ತು ಬೆಳಗಿನಿಂದ ನೋಡಲಿಲ್ಲ" ಎಂದು ಮೊದಲಾಗಿ ಗೌಡರು ಪೂಜೆಯ ಮಧ್ಯೆ ಮಧ್ಯೆ ಮಾತಾಡತೊಡಗಿದರು. ಮನಸ್ಸು ಕೈಕಾಲುಬಾಯಿಗಳಿಗೆ ಪೂಜಾವಿಧಾನವನ್ನು ಎಷ್ಟೋ ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆಯೇ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕಲಿಸಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದರಿಂದ, ಈಗ ಅದು ಪೂಜೆಗೆ ಭಂಗತಾರದೆ ಬೇರೆಯೆಡೆ ಸಂಚರಿಸಬಹುದಾಗಿತ್ತು.

"ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಕೋವಿ ತಗೊಂಡು ಮೀನು ಹೊಡೆಯೋಕೆ ಹೋದ. ಇವತ್ತು ಕಾನೂರು ರಾಮಯ್ಯ ಬಾವೋರು ಬರ್ತಾರಂತೆ" ಎಂದಳು ಸೀತೆ, ಸೀತೆಗೆ ತಂದೆಯಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಸಲಿಗೆ.

"ಯಾವಾಗ ಬರ್ತಾರಂತೆ?"

"ಇಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿಗೇ ಬರಬೇಕಾಗಿತ್ತುವ್ವಾ!"

ಗಡಿಯಾರದಲ್ಲಿ ಗಂಟೆ ಹೊಡೆಯಿತು. ಗೌಡರು ಹನ್ನೊಂದು ಇರಬಹುದೆಂದು ಯೋಚಿಸಿ ನೋಡುತ್ತಾರೆ, ಹನ್ನೆರಡು! ಹನ್ನೊಂದು ಹೊಡೆದಿದ್ದು ಅವರ ಗಮನಕ್ಕೆ ಬಂದಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಡುಗೆ ಮನೆಯಿಂದ ರುಚಿರುಚಿಯಾದ, ಭಕ್ಷ್ಯಭೋಜ್ಯಗಳ ಕಂಪನ್ನು ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ಬಂದ ಗಾಳಿ ದೇವರ ಪೂಜೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದವರ ಮೂಗನ್ನೂ ಪ್ರವೇಶಿಸಿತು.

ದೇವರ ಪೂಜೆ ಶೀಘ್ರದಲ್ಲಿಯೆ ಮುಕ್ತಾಯವಾಯಿತು. ಮಗಳು ತಂದೆ ಕೊಟ್ಟ ಪ್ರಸಾದವನ್ನೂ ತೀರ್ಥವನ್ನೂ ಸ್ವೀಕರಿಸಿ, ತಂದೆಯಂತೆಯೆ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆ ನಮಸ್ಕಾರಗಳನ್ನೂ ಕೊಡದಿಗಿ ಹೋದಳು. ಗೌಡರು ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಕಾದು, ಚಿನ್ನಯ್ಯನಾಗಲಿ ಕಾನೂರು ಗಾಡಿಯಾಗಲಿ ಬಾರದಿದ್ದರನ್ನು ಕಂಡು, ಅಡುಗೆ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ ಭೋಜನವನ್ನು ಪೂರೈಸಿ ಬಂದರು. ಕಾಳನು ಅವರಿಗಾಗಿ ಜಗಲಿಯ ಮೇಲೆ ಜಮಖಾನ ದಿಂಬುಗಳನ್ನು ಹಾಸಿ, ಹರಿವಾಣದಲ್ಲಿ ಎಲೆಯಡಕೆ ಇಟ್ಟಿದ್ದನು.

ಗೌರಮ್ಮನವರು ಉಟಮಾಡು ಎಂದು ಹೇಳಿದರೂ ಕೇಳದೆ, ತಾಯಿಯೊಡನೆಯೇ ಉಣ್ಣುತ್ತೇನೆಂದು ಸೀತೆ ಹಟಮಾಡಿ, ತನ್ನ ಕೊಡದಿಗಿ ಹೋಗಿ ಬಾಗಿಲು ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಚಾಪೆಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತು ಅಲಂಕಾರದಲ್ಲಿ ಉದ್ಯುಕ್ತೆಯಾದಳು. ಎಣ್ಣೆ, ಕನ್ನಡಿ, ಬಾಚಣಿಗೆ, ಹೂಮಾಲೆ ಮೊದಲಾದ ಸಲಕರಣೆಗಳು ಸುತ್ತಲೂ ಬಿದ್ದಿದ್ದುವು. ಸೀತೆ ಕನ್ನಡಿಯಲ್ಲಿ ಆಗಾಗ ಮುಖ ನೋಡಿಕೊಂಡು ತನ್ನನ್ನು ತಾನೆ ಮೋಹಿಸುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ತೋರಿದಳು. ಒಂದೆರಡು ಸಾರಿ ಬೆಚ್ಚಿ ಬಾಗಿಲ ಕಡೆ ನೋಡಿದಳು. ಬಾಗಿಲಿಗೆ ತಾಳ ಹಾಕಿದ್ದೇನೆಂದು ಧೈರ್ಯಗೊಂಡು ಮತ್ತೆ ನಿರ್ಲಕ್ಷ್ಯವಾಗಿ ತನ್ನ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದಳು. ಕೂದಲು ಮುಟ್ಟಿ ನೋಡಿಕೊಂಡಳು. ಇನ್ನೂ ತೇವವಾಗಿಯೆ ಇತ್ತು. ಬೇರೆಯ ದಿನಗಳಲ್ಲಾಗಿದ್ದರೆ" ಅವ್ವ ಬಯ್ಯದೆ" ಎಂದು ಅವಳು ಎಂದಿಗೂ ಹಸಿ ಕೂದಲಿಗೆ ಎಣ್ಣೆ ಸವರುವ ಸಾಹಸಕ್ಕೆ ಕೈಹಾಕುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಇಂದು ಸೀತೆಗೆ ಸಾಹಸ ಬಂದಿತ್ತು. ಹುಲುಸಾಗಿ ಬೆಳೆದಿದ್ದ ಲಾವಣ್ಯಸ್ನಿಗ್ಧವಾದ ಆ ಕೇಶರಾಶಿಯನ್ನು ಪಾಶಪಾಶಗಳನ್ನಾಗಿ ತುಡುಕಿ, ಮುಂಗಡೆಗೆ ಸೆಳೆದುಕೊಂಡು, ತೈಲಲೇಪನ ಮಾಡಿದಳು. ನಡುನಡುವೆ ದರ್ಪಣ ದರ್ಶನಮಾಡುತ್ತ, ಕಣ್ಣು ಮೂಗು ತುಟಿ ಕೆನ್ನೆ ಗಲ್ಲಗಳನ್ನೂ ಪ್ರಶಂಸನೀಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಳು. ಒಂದು ಸಾರಿ ಕನ್ನಡಿಯನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಯಾರೂ ಬಾಗಿಲು ತಟ್ಟಿದಂತಾಗಿ ಆಲಿಸಿದಳು.

"ಅಕ್ಕಯ್ಯಾ! ಅಕ್ಕಯ್ಯಾ!" ಎಂದು ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಕೀಚುದನಿಯಿಂದ ಬಾಗಿಲನ್ನು ಗುದ್ದುತ್ತಲೂ ಬೆಕ್ಕು ಪರಚಿದಂತೆ ಉಗುರುಗಳಿಂದ ಪರಚುತ್ತಲೂ ಇದ್ದುದು ಸೀತೆಗೆ ಗೊತ್ತಾಯಿತು.

ಸೀತೆ ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದಲೂ ತಿರಸ್ಕಾರದಿಂದಲೂ ಹಲ್ಲು ಕಚ್ಚಿದವಳು, ಬಾಗಿಲು ತೆರೆಯಬಾರದೆಂದು ದೃಢನಿಶ್ಚಯ ಮಾಡಿಕೊಂಡು, ಮತ್ತೆ ಕೂದಲಿಗೆ ಎಣ್ಣೆ ಹಚ್ಚುವ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ತೊಡಗಿದಳು. ಆದರೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಕರೆಯೂ ತಾಡನವೂ ಪರಚುವಿಕೆಯೂ ಬರಬರುತ್ತ ಪ್ರಬಲವಾದುವು. ಒಂದು ಸಾರಿ ಕೋಪದಿಂದ " ಅಲ್ಲಿರೇ ಬರ್ತೀನಿ!" ಎಂದು ಗದರಿಸಿದಳು. ಆದರೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಮೊದಲಿಗಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ " ಸತ್ಯಾಗ್ರಹ" ಮಾಡತೊಡಗಿದಳು. ಸೀತೆ ರೇಗಿ, ಬೈದು, ಬಾಗಿಲು ತೆರೆಯುವುದೇ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಕಠಿನವಾಗಿ ಹೇಳಿದಳು. ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಒಳಗೆ ಬಂದರೆ ಅಲಂಕಾರಕ್ಕೂ ಅದಕ್ಕೆ ಬೇಕಾಗುವ ಏಕಾಗ್ರತೆಗೂ ಭಂಗಬರುತ್ತದೆ ಎಂದು ಸೀತೆಯ ಮನಸ್ಸು. ಜೊತೆಗೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಏನೂ ಅರಿಯದ ಹುಡುಗಿಯಾಗಿದ್ದರೂ ಅವಳೆದುರು ಪದೇಪದೇ ಕನ್ನಡಿ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವುದೆಂದರೆ ಸೀತೆಗೆ ಸಂಕೋಚ.

ಸೀತೆ ಹೆದರಿಸಿದ ಕೂಡಲೆ ಬಾಗಿಲಾಚೆ ಕ್ರಾಂತಿಗಾರಂಭವಾಯಿತು. ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಅಳುತ್ತ ಬಿದ್ದು ಹೊರಳುತ್ತ ಅವನನ್ನು ಕೂಗತೊಡಗಿದಳು. ಸೀತೆ ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದ ನುಗ್ಗಿ ಬಂದು ಬಾಗಿಲು ತೆರೆದಾಗ ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಗೌರಮ್ಮನೂ ನಿಂತಿದ್ದರು. " ಯಾಕೆ? ಬಾಗಿಲು ಹಾಕೊಂಡಿದ್ದೀಯಾ?" ಎಂದು ಗದರಿಸುತ್ತ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ಕೋಣೆಯೊಳಗೆ ಬಂದರು. ಚಾಪೆಯ ವಾತಾವರಣವನ್ನು ಕಂಡು" ಅಯ್ಯೋ ನಿನ್ನ! ಕೂದಲು ಆರಬೇಕಾದರೆ ಸುರುಮಾಡಿಬಿಟ್ಟೀಯೇನೇ?" ಎಂದರು.

"ಕೂದಲು ಆರಿತ್ತು!" ಎಂದು ಸೀತೆ ಹುಬ್ಬುಗಂಟಾದಳು.

"ಏನಾದರೂ ಮಾಡು! ನೀನೇನು ಹೇಳಿದೋರು ಮಾತು ಕೇಳೋದಿಲ್ಲ!" ಎಂದು ಗೌರಮ್ಮನವರು ಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು ಚಾಪೆಯ ಮೇಲೆ ಕೂರಿಸಿ, ಸೀತೆಗೆ" ಇಲ್ಲಿ ಬಾ, ತಲೆ ಬಾಚ್ತೀನಿ" ಎಂದರು.

ಸೀತೆ “ಬೇಡ, ನಾನೇ ಬಾಚಿಕೊಳ್ಳೇನಿ” ಎಂದಳು. ಅವಳಿಗೆ ತಾಯಿಯ ಸಹಾಯವೂ ಒಂದು ಅಡಚಣೆಯಾಗಿತ್ತು. ಗೌರಮ್ಮನವರಿಗೂ ಮಗಳ ಮನಸ್ಸು ಗೊತ್ತಾಗಿ ” ಏನಾದರೂ ಮಾಡು” ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತ ಒಳಗೊಳಗೆ ಮುಗುಳು ನಗುತ್ತ, ಮತ್ತೆ ಅಡುಗೆಮನೆಗೆ ಹೋದರು. ಬಹುಶಃ ಅವರಿಗೆ ತಮ್ಮ ತಾರುಣ್ಯದ ನೆನಪಾಗಿರಬಹುದು.

ತಾಯಿ ಕಣ್ಮರೆಯಾದ ಕೂಡಲೆ ಸೀತೆ, ಚಾಪೆಯ ಮೇಲೆ ಮುಗ್ಧವಾಗಿ ಗೊಂಬೆಯಂತೆ ಕೂತಿದ್ದ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಕಡೆ ಕಣ್ಣು ಕೆರಳಿಸಿ ನೋಡಿ” ಏನಾಗಿತ್ತೇ ನಿನಗೆ? ಜೀವಹೋಗಿತ್ತೇನೆ?” ಎಂದು ಹಲ್ಲು ಮಟ್ಟಿ ಕಚ್ಚಿದಳು. ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಮತ್ತೆ ಬಾಯನ್ನು ಹಿಂಜಿಸಿ ಅಳಲು ಪ್ರಾರಂಭಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಸೀತೆ ಮತ್ತೆ ಗೌರಮ್ಮನವರಲ್ಲಿ ಬಂದುಬಿಡುತ್ತಾರೆಯೋ ಎಂಬ ಭೀತಿಯಿಂದ, ಪಕ್ಕನೆ ಚಾಪೆಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತು ತಂಗಿಯನ್ನು ಎದೆಗವುಚಿಕೊಂಡು, ಅತ್ಯಂತ ಮಧುರವಾಣಿಯಿಂದ ” ಅಳಬೇಡೇ! ನನ್ನ ಚಿನ್ನಾ! ನಿನಗೂ ಹೂ ಮುಡಿಸ್ತೀನಿ! ಹೂವಯ್ಯ ಬಾವ ಬರ್ತಾರೆ ಕಣೇ!” ಎಂದು ಲಲ್ಲೆಗೈದು ಮುದ್ದಾಡಿ ಮುತ್ತಿಟ್ಟಳು. ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಸುಮ್ಮನಾದಳು. ಅವಳಿಗೆ “ಹೂವಯ್ಯ ಬಾವ ಬರುತ್ತಾರೆ” ಎಂದು ಅಕ್ಕ ಹೇಳಿದುದು, ತಾನು ಅಳಬಾರದುದಕ್ಕೆ ಮಹಾಪ್ರಬಲವಾದ ಕಾರಣವಾಗಿ ತೋರಿತೋ ಏನೋ! ಅಣ್ಣಂದಿರೊಡನೆ ಹೂವಯ್ಯನ ಹೆಸರನ್ನು ಹೇಳಲು ನಾಚುತ್ತಿದ್ದ ಸೀತೆಗೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೊಡನೆ ಹೇಳಲು ಸಂಕೋಚವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ. ಹೆಸರನ್ನು ಉಚ್ಚರಿಸಿ ಸವಿಯುತ್ತಿದ್ದಳು.

ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಸುಮ್ಮನಾದ ಮೇಲೆಯೂ “ಹೂವಯ್ಯಬಾವ ಬರ್ತಾರೆ ಕಣೇ! ಹೂವಯ್ಯ ಬಾವ!” ಎಂದು ಮತ್ತೆಮತ್ತೆ ಒತ್ತಿ ಹೇಳಿದಳು. ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೆ ಹೂವಯ್ಯನ ನೆನಪು ಇರಲೂ ಇಲ್ಲ; ಬರಲೂ ಇಲ್ಲ. ಆದರೂ ಅಕ್ಕನ ಪ್ರೀತಿ ಗೌರವಗಳಿಗೆ ಪಾತ್ರನಾದವನು ತನಗೂ ಮಾನ್ಯನೆಂದು ಭಾವಿಸುವಂತೆ ಬೆಪ್ಪಾಗಿ ನೋಡಿದಳು.

ಸೀತೆ ತಲೆಬಾಚಿ, ಬೈತಲೆ ತೆಗೆದು, ಜಡೆ ಹಾಕಿಕೊಂಡಳು. ಆಮೇಲೆ ಮುದ್ದಾದ ಹಣೆಯ ಮೇಲೆ ಕೈಬೆರಳಿನಿಂದ ಕುಂಕುಮವನ್ನು ದುಂಡಾಗಿಡುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಚೇಷ್ಟೆಯಿಂದ ಕೈ ಅಲ್ಲಾಡಿ, ಪ್ರಾಚೀನಿತಂಬಿನಿಯ ಲಲಾಟದಲ್ಲಿ ಪೂರ್ಣಿಮಾ ಚಂದ್ರಬಿಂಬದಂತೆ ವರ್ತುಲವಾಗಿರಬೇಕಾಗಿದ್ದ ಕುಂಕುಮದಬೊಟ್ಟು ಬಾಲಚುಕ್ಕಿಯಂತೆ ದೀರ್ಘವಕ್ರವಾಯಿತು. ತಂಗಿಯನ್ನು ಗದರಿಸಿ, ಕನ್ನಡಿ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚು ಅವಕಾಶವೂ ಪ್ರಬಲಕಾರಣವೂ ದೊರಕಿದುದಕ್ಕಾಗಿ ಹರ್ಷಪಡುತ್ತ, ಬೊಟ್ಟನ್ನು ಸರಿಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ನೆವದಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಕಾಲ ಪ್ರತಿಬಿಂಬವನ್ನು ಪ್ರಶಂಸೆಮಾಡಿದಳು. ತರುವಾಯ ಕಿವಿ, ಮೂಗು, ಕೈಕಾಲು, ನೆತ್ತಿಗಳಿಗೆ ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಂದಲೂ ಕುಶಲತೆಯಿಂದಲೂ ಒಡವೆಗಳನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡಳು. ಕೈಗೆ ಹೊಂಬಳೆಯಿಟ್ಟು, ಅದನ್ನೂ ಕನ್ನಡಿಯಲ್ಲಿಯೇ ನೋಡಿದಳು!

ಈ ಮಧ್ಯೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿತನ್ನಯವಾಗಿದ್ದಳು. ಬಾಚಣಿಗೆ, ಹೂವು, ಆಭರಣಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಒಂದೊಂದನ್ನಾಗಿ ಪರೀಕ್ಷೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಳು ಎಣ್ಣೆಯ ಕುಡಿಕೆಗೂ ಕೈ ಹಾಕಿದಳು. ಅದು ಅವಳ ಲಂಗದ ಒಂದು ಭಾಗವೂ ತೊಯ್ದು ಹೋಯಿತು. ಇನ್ನೇನು ಪ್ರವಾಹವು ಹೂಮಾಲೆಯಿದ್ದಲ್ಲಿಗೆ ನುಗ್ಗಬೇಕು, ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಸೀತೆ ಕಂಡು ಚೀರಿದಳು. ಬೇಗಬೇಗನೆ ಹೂಮಾಲೆಯನ್ನು ತೆಗೆದು ಬೇರೆ ಕಡೆ ಇಟ್ಟು, ಎಣ್ಣೆಯ ಪಾರುಪತ್ಯಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ತಂಗಿಯ ಪಾರುಪತ್ಯ ಮಾಡಿದಳು. ಅವಳ ಕೆನ್ನೆಯನ್ನು ಹಿಡಿದು ಚಿವುಟಿ ಮಿಲಿದಳು. ಈ ಸಾರಿ ಲಕ್ಷ್ಮಿ ತನ್ನದೇ ಅಪರಾಧವಾಗಿದ್ದರಿಂದ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಅಳಲಿಲ್ಲ; ಕೆನ್ನೆ ತುಟಿಗಳನ್ನು ಹಿಂಜಿಸಿಕೊಂಡು ನೀರವವಾಗಿ ರೋದಿಸತೊಡಗಿದಳು. ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಅತ್ತರೆ ಗೌರಮ್ಮನವರೂ ಬಂದು ಗುದ್ದುತ್ತಾರೆಂದು ಆಕೆಗೆ ಭೀತಿ. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಯಾವುದೋ ಗಾಡಿ ಬಂದ ಸದ್ದಾಗಿ ಸೀತೆ ” ಹೂವಯ್ಯಬಾವ ಕಣೇ!” ಎನ್ನುತ್ತ ಕಿಟಕಿಯ ಬಳಿಗೆ ಓಡಿಹೋಗಿ ನೋಡಿದಳು. ಬಿಸಿಲು ಬಿದ್ದಿದ್ದ ಕೆಂಪು ರಸ್ತೆ ನಿರ್ಜನವಾಗಿತ್ತು. ಯಾವ ಗಾಡಿಯ ಚಿಹ್ನೆಯೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ರಸ್ತೆಯ ಚರಂಡಿಯಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಕೋಳಿಗಳು ಮಾತ್ರ ಕೆದರುತ್ತಿದ್ದುದು ಅವಳ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬಿತ್ತು. ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೂ ಅಳುವುದನ್ನು ಸದ್ಯಕ್ಕೆ ನಿಲ್ಲಿಸಿ, ಕಿಟಕಿಯ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು ನಿಂತು ನಿಕ್ಕುಳಿಸಿ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಅವಳ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕೋಳಿಗಳೂ ಕೂಡ ಕಾಣಿಸಲಿಲ್ಲ. ಆಕಾಶ, ಮೋಡಗಳು, ಮರಗಳ ಹಸುರು ನೆತ್ತಿ, ಅವುಗಳನ್ನು ವಿಭಾಗಿಸುವಂತಿದ್ದ ಕಿಟಕಿಯ ಸರಳುಗಳು, ಇಷ್ಟೆ ಅವಳ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಂಡದ್ದು!

ಸೀತೆ ಹತಾಶಳಾಗಿ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಬಂದು, ಎಣ್ಣೆಯನ್ನೆಲ್ಲ ಆದಷ್ಟು ಮಟ್ಟಿಗೆ ಬಳಿಯ ಕುಡಿಕೆಗೆ ತುಂಬಿದಳು. ಚಾಪೆಯನ್ನೆತ್ತಿ ನೋಡುತ್ತಾಳೆ; ನೆಲ ಎಣ್ಣೆ ಹೀರಿ ಕರಗಾಗಿತ್ತು. ಅದು ಕಾಣಿಸದಂತೆ ಮತ್ತೆ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿ, ಎಣ್ಣೆಯಿಂದ ಒದ್ದೆಯಾಗಿದ್ದ ತನ್ನ ಲಂಗದ ಭಾಗದ ಕಡೆಗೇ ನಿಸ್ಸಹಾಯಳಾಗಿ ಜುಗುಪ್ಸೆಯಿಂದ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದುದು ಅಕ್ಕನ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬಿತ್ತು. ಸೀತೆ ಬಾಯಲ್ಲಿ ಶಾಪಗಳನ್ನು ಗೊಣಗುತ್ತ ಮುದ್ದು ತಂಗಿಯ ಲಂಗಭಾಗವನ್ನು ತನ್ನ ಕೈಗಾಣಕ್ಕೆ ಕೊಟ್ಟು, ಕುಡಿಕೆಗೇ ಎಣ್ಣೆಯನ್ನೆಲ್ಲ ಮತ್ತೆ ಹಿಂಡಿದಳು!

ಸೀತೆಯನ್ನೂ ಹೂವು ಮುಡಿದಿರಲಿಲ್ಲ. ಅದಕ್ಕೆ ಮೊದಲು" ಕಡೆಯ ಸಾರಿ" ಕಡೆಯ ನಾಟಕದಂತೆ, ಕನ್ನಡಿ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಎತ್ತಿನ ಗಂಟೆ ಸರದ ಸದ್ದೂ ಗಾಡಿ ಚಕ್ರಗಳ ಸದ್ದೂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕೇಳಿಸಿತು. " ಹೂವಯ್ಯಬಾವ ಬಂದರು ಕಣೇ!" ಎಂದು ಕಿಟಕಿಗೆ ಓಡಿದಳು. ನೋಡುತ್ತಾಳೆ. ಕಮಾನುಗಾಡಿ, ಕರಿ ಬಿಳಿ ಎತ್ತುಗಳು; ಲಚ್ಚ. ನಂದಿ! ಓಹೊ ನಿಂಗ! ಹಿಂದೆ ಯಾರದು? ಪುಟ್ಟಣ್ಣ, ನಂಜ, ಕೋವಿ ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಿದ್ದಾರೆ! ಮುಂದುಗಡೆ ಯಾರು ಗಾಡಿಯೊಳಗೆ ಕೂತವರು? ರಾಮಯ್ಯ ಬಾವ! ಹೂವಯ್ಯ ಬಾವ ಎಲ್ಲಿ? ಉನ್ನತ ಗಿರಿಶೃಂಗದಲ್ಲಿ ನಿಂತು. ದೂರದ ದಿಗಂತದಲ್ಲಿ ಚಂದ್ರೋದಯವನ್ನೇ ನಟ್ಟನೋಟದಿಂದ ನಿರೀಕ್ಷಿಸುವ ಕಬ್ಬಿಗನಂತೆ, ಸೀತೆ ಉತ್ಕಂಠಿತೆಯಾದಳು. ಜಡೆ, ಹೂವು, ಒಡವೆ, ಮುಖ, ಕಣ್ಣು , ಚೆಲುವು, ಎಲ್ಲವೂ ಎಲ್ಲಿ? ಸೀತೆ ತನ್ನನ್ನು ತಾನೆ ಮರೆತು ದೃಷ್ಟಿಮಾತ್ರವಾದಳು.

ಹೊರ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ಗಾಡಿ ನಿಂತಿತು. ಗಾಡಿಯ ಹಿಂದುಗಡೆಯಿಂದ ಚೆನ್ನಯ್ಯ ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರು ಕೆಳಗೆ ಹಾರಿದರು. ನಿಂಗನು ಕೆಳಗೆ ಹಾರಿ ಗಾಡಿ ಬಿಟ್ಟ ಮೇಲೆ ಮುಂದುಗಡೆಯಿಂದ ರಾಮಯ್ಯನೂ ಇಳಿದನು.

ಸೀತೆ ಹೂವಯ್ಯನನ್ನು ಕಾಣದೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಚಕಿತೆಯಾದಳು

ಅಲ್ಲಿದ್ದವರೆಲ್ಲರ ಮುಖದಲ್ಲಿಯೂ ಕಳವಳವಿತ್ತು. ಯಾರೂ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಮಾತಾಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಪುಟ್ಟಣ್ಣನು ತನ್ನ ಕೈಲಿದ್ದ ಕೋವಿಯನ್ನು ನಂಜನ ಕೈಗೆ ಕೊಟ್ಟು ಗಾಡಿಯ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಬಂದನು. ಗಾಡಿಯೊಳಗೆ ಯಾರೊಡನೆಯೋ ಮಾತಾಡಿದನು. ಅದೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಕಂಡು ಸೀತೆಯ ನೆತ್ತರು ನಾಡಿಗಳಲ್ಲಿ ಬಿಸಿಯಾಗಿ ಹರಿಯತೊಡಗಿತು. ಚೆನ್ನಯ್ಯನು ಗಾಡಿಯೊಳಗೆ ಹೋಗಲು ಅವನನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಮೆಲ್ಲನೆ ಹೂವಯ್ಯನು ಇಳಿಯತೊಡಗಿದನು. ಸೀತೆ ಗಾಬರಿಯಾದಳು. ಚೆನ್ನಯ್ಯನ ಬಲಗಡೆ ತೋಳು ಹೂವಯ್ಯನ ಬೆನ್ನನ್ನು ಅವಲಂಬನವಾಗಿ ಹಿಡಿದಿತ್ತು.

"ನಡೀತೀಯೋ? ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ಹೋಗೋಣೋ?" ಎಂದು ಕೇಳಿದರು ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರು.

"ಪರ್ವಾಯಿಲ್ಲ, ನಡೆಯಬಹುದು" ಎಂದನು ಹೂವಯ್ಯ.

ಸೀತೆ ಜಗಲಿಯ ಬಾಗಿಲಿಗೆ ಓಡಿಹೋಗಿ ನಿಂತಳು. ಎಲ್ಲರೂ ಜಗಲಿಗರ ಬರುತ್ತಿದ್ದರು. ಮಲಗಿದ್ದ ಶ್ಯಾಮಯ್ಯಗೌಡರು ಎದ್ದು ಗಾಬರಿಯಾಗಿ ಹೂವಯ್ಯನ ಕಡೆಗೆ ಓಡಿದರು.

"ಏನು? ಏನಾಯ್ತು...?"

"ಏನೂ ಇಲ್ಲ. ನೀವು ಗಾಬರಿಯಾಗಬೇಡಿ. ಬೆನ್ನಿಗೆ ಟ್ರಂಕು ತಗಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಪೆಟ್ಟಾಗಿದೆ!" ಎಂದು ಹೂವಯ್ಯನು ತನ್ನ ನೋವು ಅಷ್ಟೇನೂ ಉದ್ದೇಗಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾದುದಲ್ಲ. ಎಂಬುದನ್ನು ಗೌಡರಿಗೆ ಸಮರ್ಥಿಸುವಂತೆ ನಗುಮುಖವಾದನು.

ಉಳಿದವರೂ ಹೂವಯ್ಯ ಹೇಳಿದುದನ್ನೇ ಸಮರ್ಥಿಸಿದರು. ಗಾಡಿ ಉರುಳಿ ಬಿದ್ದುದನ್ನು ಯಾರೊಬ್ಬರೂ ಹೇಳಲಿಲ್ಲ. ಗೌಡರು ಬಾಗಿಲಲ್ಲಿ ನಿಂತಿದ್ದ ಸೀತೆಯನ್ನು ನಿರ್ದೇಶಿಸಿ, ಹಾಸಿಗೆ ಹಾಸುವಂತೆ ಹೇಳಿದರು. ಆದರೆ ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿಯೇ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದ ಕಾಳನೇ ಆ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದನು. ಸೀತೆಯೂ ಅವನಿಗೆ ನೆರವಾದಳು.

ಉಟವಾದ ತರುವಾಯ ಸಿಂಪ್ಪಗೌಡರು ಶ್ಯಾಮಯ್ಯಗೌಡರಿಗೆ ನಡೆದುದನ್ನೆಲ್ಲ ಹೇಳಿ “ಇಷ್ಟಾದುದೇ ದೇವರ ಕೃಪೆ!” ಎಂದು ಕೊನೆಗಾಣಿಸಿದರು. ಪುಟ್ಟಣ್ಣನೂ ನಡುನಡುವೆ ಬಾಯಿಹಾಕಿ ವಿವರಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಅವನ ವಿವರಣೆ ನಡೆದ ಕಥೆಗಿಂತಲೂ ಉದ್ದವಾಗಿತ್ತು. ರಾಮಯ್ಯನು ಅಣ್ಣನ ಬಳಿ ಕುಳಿತು ಬೆನ್ನಿಗೆ ಎಣ್ಣೆ ನಿಂಬೆಯ ಹಣ್ಣಿನ ರಸಗಳನ್ನು ತೀಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಚಿನ್ನಯ್ಯನೂ ಅವನಿಗೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡುತ್ತ ಮಾತುಕಥೆಯಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಸೀತೆ ಬೇಕಾದ ಸಲಕರಣೆಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸುತ್ತ “ನರ್ಸಮ್ಮ” ನಾಗಿದ್ದಳು.

ಅಂತೂ ಆ ದಿನ ನಿಜವಾಗಿ “ಹಬ್ಬದೂಟ” ಉಂಡವರು ಶ್ಯಾಮಯ್ಯಗೌಡರು, ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಇಬ್ಬರೇ.

ಅಣ್ಣಯ್ಯಗೌಡರ ಸಂಸಾರ ಶೂಲ

ಬಿಸಿಲು ಬಿರುಸಾಗಿತ್ತು. ಗಾಳಿ ಮೆಲ್ಲಗೆ ಬೀಸುತ್ತಿದ್ದರೂ ಅದರಿಂದ ಬೇಗೆ ಕಡಮೆಯಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಮರದ ನೆಳಲು ಬುಡದಲ್ಲಿ ಬಳಲಿ ಮಲಗಿ ದಣಿವಾರಿಸಿ ಕೊಳ್ಳುತ್ತಿತ್ತು. ಆಕಾಶದ ನೀಲದಲ್ಲಿ ಮುಗಿಲು ಮುದ್ದೆ ಮುದ್ದೆಯಾಗಿ ತೇಲುತ್ತಿತ್ತು. ಮಲೆಗಾಡುಗಳು ತೆರೆ ತೆರೆಯಾಗಿ ನಿರ್ಲಕ್ಷ್ಯದಿರತೆಯಿಂದ ದಿಗಂತ ವಿಶ್ರಾಂತವಾಗಿದ್ದವು. ಕಾನೂರಿನಿಂದ ನಿರ್ವಿಣ್ಣು ಮಾನಸರಾಗಿ ಹೊರಟ ಅಣ್ಣಯ್ಯಗೌಡರ ಮುದಿದೇಹ ಆಯಾಸದಿಂದ ನಡೆಯಲಾರದಾಯಿತು. ಕೂತುಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂಬ ಮನಸ್ಸನ್ನೂ ಎರಡು ಮೂರು ಸಾರು ನಿವಾರಿಸಿ, ದೊಣ್ಣೆಯೂರಿಕೊಂಡು ಬಾಗಿ ಬಾಗಿ ನಡೆದರು. ಒಣಗಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಗಂಟಲನ್ನು ಎಂಜಲು ನುಂಗಿ ನುಂಗಿ ತೋಯಿಸಿದರು. ಬಹಳ ದಿನಗಳಿಂದಲೂ ರೋಗಗ್ರಸ್ಥೆಯಾಗಿ ಮಲಗಿದ್ದ ತಮ್ಮ ಹೆಂಡತಿಯ ಬಳಿಗೆ ಬೇಗೆ ಹೋಗಬೇಕೆಂದು ಅವರ ಮನಸ್ಸು ತುಡಿಯುತ್ತಿತ್ತು. ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಗೆ ಕರೆದುದನ್ನು ಕೇಳಿ ಅವರಿಗೆ ಗಾಬರಿಯಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಶರೀರದ ಆಯಾಸ ಆತ್ಮದ ಸಾಹಸೇಚ್ಚೇಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಪ್ರಬಲವಾದುದರಿಂದ ಒಂದು ಬಿಸಿರಿ ಮರದ ಬುಡದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತರು. ನಿಟ್ಟುಸಿರುಬಿಟ್ಟರು. ತಲೆಯ ಮೇಲಿದ್ದ ಕೆಂಪುವಸ್ತ್ರವನ್ನು ತೆಗೆದು ಬೆವರನ್ನೊರೆಸಿ ಬೀಸಿಕೊಂಡರು. ಬೀಸುತ್ತಿದ್ದ ಕೆಂಬಟ್ಟೆಯನ್ನು ಕಂಡು ಮರದ ಎಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿದ್ದ ಕೆಲವು ಉರುಳಿ ಹಕ್ಕಿಗಳು ಕಿರುದನಿಗೈಯುತ್ತ ಹಾರಿಹೋದುವು.

ಅಣ್ಣಯ್ಯಗೌಡರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಅಶಾಂತಿಯ ಕ್ರಾಂತಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿತ್ತು. ಅವರ ಸ್ಥಿತಿ ಮರುಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಕಣ್ಣು ಕಟ್ಟಿ ಬಿಟ್ಟವನಂತೆ ಇತ್ತು. ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರು ಸಾಲ ಕೊಡುವುದಿಲ್ಲ. ಮುಂದೇನು ಗತಿ? ಮಗನೂ ತನ್ನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೋದರೆ ತನಗಾರು ದಿಕ್ಕು? ರೋಗಿಯಾದ ಹೆಂಡತಿಗೂ ವೃದ್ಧನಾದ ತನಗೂ ದುರ್ಬಲೆಯಾದ ಪುಟ್ಟ ಮಗಳೊಬ್ಬಳು ಶುಶ್ರೂಷೆ ಮಾಡಬಲ್ಲಳು? ಉಳುವವರಾರು? ಬಿತ್ತುವವರಾರು?.... ಅಯ್ಯೋ ದೇವರೇ, ಕಡೆಗಾಲದಲ್ಲಿ ಎಂತಹ ಕಷ್ಟ ಕೊಟ್ಟೆ! ...ತನ್ನ ಜೀವನದ ಚಿತ್ರಗಳೆಲ್ಲ ಕಣ್ಣುಮುಂದೆ ಸುಳಿದುವು. ಮುದುಕನ ಹೃದಯ ಶೋಕದಿಂದ ವಿದೀರ್ಣವಾಯಿತು. ಪ್ರಕೃತಿ ಪ್ರಪಂಚವಲ್ಲದೆ ಬೇರೆ ಯಾರೂ ಅಲ್ಲಿರಲಿಲ್ಲ. ಎಳಮಕ್ಕಳಂತೆ ಬಿಕ್ಕಿಬಿಕ್ಕಿ ಅಳತೊಡಗಿದರು.... ನಾರಾಯಣಾ ನಿನಗೂ ಕೇಳಿಸದೇ? ಮುದುಕನು ನಿನಗೆ ಎಷ್ಟು ಸಾರಿ ಮುಡಿಪು ಕಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ? ತಿರುಪತಿ ಧರ್ಮಸ್ಥಳಗಳಿಗೆ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ..... ವೆಂಕಪ್ಪಯ್ಯನವರಿಂದ ಚಂದ್ರಮೌಳೇಶ್ವರನಿಗೆ ಹಣ್ಣು ಕಾಯಿ ಕಾಣಿಕೆಗಳನ್ನು ಅರ್ಪಿಸಿದ್ದಾನೆ!... ಅವರಿಂದಲೇ ನಿಮಿತ್ತ ಕೇಳಿಸಿ ಚೀಟಿ ವಿಭೂತಿ ತಂದಿದ್ದಾನೆ!..... ದೆವ್ವ, ಭೂತ, ಜಕ್ಕಣಿ, ಪಂಜೋಳ್ಳಿ ಮೊದಲಾದ ಅಂತರಬೆಂತರಗಳಿಗೆಲ್ಲ ಕೋಳಿಗಳನ್ನು ಬಲಿ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ..... ತನಗೆ ತಿಳಿದಿದ್ದ ಗಿಡಮೂಲಿಕೆ ಕಷಾಯಗಳನ್ನೂ ಮಾಡಿದ್ದಾನೆ.... ಕೆಲವರೇನೋ ಹೇಳಿದರು; ಆಸ್ವತ್ಥಗೆ ಹೋಗಿ ಡಾಕ್ಟರಿಂದ ಔಷಧಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬಾ ಎಂದು ; ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಡಾಕ್ಟರಿಗೆ ತೋರಿಸು ಎಂದು..... ಮುದುಕನು ಯೋಚಿಸಿದನು. ಆಸ್ವತ್ಥ ಡಾಕ್ಟರುಗಳಿಂದೇನಾಗುತ್ತದೆ? ಅಗ್ರಹಾರದ ಜೋಯಿಸರು ವೆಂಕಪ್ಪಯ್ಯನವರ ಮಂತ್ರತಂತ್ರಗಳಿಂದಲೂ ತಿರುಪತಿ ಧರ್ಮಸ್ಥಳಗಳ ದೇವರುಗಳಿಂದಲೂ ತನ್ನ ಹಳ್ಳಿಯ ವೈದ್ಯದಿಂದಲೂ(ತಾನು ಎಷ್ಟು ಜನರಿಗೆ ಮದ್ದು ಕೊಟ್ಟೆಲ್ಲ! ಎಷ್ಟು ಜನರು ಬದುಕಿಕೊಂಡಿಲ್ಲ!) ಭೂತ ಜಕ್ಕಣಿಗಳಿಂದಲೂ ಆಗದ ಕಾರ್ಯ ಆಸ್ವತ್ಥ ಡಾಕ್ಟರುಗಳಿಂದೇನಾಗುತ್ತದೆ? ಎಷ್ಟೋ ಜನರಿಗೆ ತಾನೇ ಉಪದೇಶ ಮಾಡಿಲ್ಲವೇ ಆಸ್ವತ್ಥಗೆ ಹೋಗಬೇಡಿ ಎಂದು? ” ಅಪ್ಪ ಅಪ್ಪ ಸತ್ಯ ಆಸ್ವತ್ಥ!” ಎಂಬ ಗಾದೆಯಿಲ್ಲವೇ? ವೇದ ಸುಳ್ಳಾದರೂ ಗಾದೆ ಸುಳ್ಳಾಗದು!.... ಎಲ್ಲಾ ಕರ್ಮದ ಫಲ. ಹಿಂದಿನ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಬೆನ್ನಿಗೆ

ಹತ್ತಿದುದು ಸುಮ್ಮನೆ ಹೋಗುತ್ತದೆಯೆ?... ಮತ್ತೆ ಮುದುಕನಿಗೆ ತನ್ನ ನಾಲ್ಕು ಮದುವೆಗಳ ನೆನಪಾಯಿತು. ಒಂದು ಸಾರಿ ತಾನು ಮಾಡಿದ್ದು ತಪ್ಪು ಎನ್ನಿಸಿತು.... ಆದರೆ ಮತ್ತೆ ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದರಲ್ಲಿ ತಪ್ಪೇನು! ಸಂಸಾರ ಸಾಗುವುದು ಹೇಗೆ? ಎಂದು ತನ್ನನ್ನು ತಾನೇ ಸಮರ್ಥಿಸಿಕೊಂಡನು.... ಯೋಚಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಹಾಗೆಯೇ ಸಮೀಪದ ಒಂದು ಮರದಲ್ಲಿ ಕಾಗೆ ಮತ್ತೆ “ಕಾ ಕಾ ಕಾ” ಎಂದು ಕರೆಯತೊಡಗಿತು. ಮುದುಕನು ಬೆಚ್ಚಿ ಬಿದ್ದು ನೋಡಿದನು. ಹಸುರೆಲೆಗಳ ನಡುವೆ ಒಂದು ಕಂದುಬಣ್ಣದ ದಪ್ಪ ಕೊಂಬೆಯ ಮೇಲೆ ಕಾಗೆ ಕರಗಿ ಕುಳಿತು ಕೂಗುತ್ತಿತ್ತು. ನೋಡುತ್ತಾನೆ; ಸುಡುಗಾಡಿನ ಕಡೆಗೇ ಮುಖ ಹಾಕಿಕೊಂಡಿದೆ! “ನಿನ್ನ ಗಂಟಲು ಕಟ್ಟಿಹೋಗು” ಎಂದು ಮುದುಕನು ಶಪಿಸುತ್ತ ಮೇಲೆದ್ದು, ತಲೆಗೆ ಕೆಂಪು ವಸ್ತ್ರವನ್ನು ಸುತ್ತಿಕೊಂಡು, ದೊಣ್ಣೆಯೂರಿ ಬಾಗಿ ಮುಂದುವರಿದನು. ಬಿಸಿಲು ಮತ್ತಷ್ಟು ಪ್ರಖರವಾಗಿದ್ದಂತೆ ತೋರಿತು. ಆ ಮಟಮಟ ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ನಿರ್ಜನತೆಯ ಭೀಷಣ ಮೌನ “ನೀನು ನಿರ್ಗರಿಕ ” ಎಂದು ಬೆರಳು ತೋರಿ ಹಾಸ್ಯಮಾಡುವಂತಿತ್ತು.

ಗದ್ದೆ ಕಾಡುಗಳ ಮಧ್ಯೆ ತಮ್ಮ ಕಿರಿದಾದ ಹುಲ್ಲುಮನೆ ಕಂಡುಬರಲು ಅಣ್ಣಯ್ಯಗೌಡರು ಆದಷ್ಟು ಪ್ರಯತ್ನದಿಂದ ಬೇಗಬೇಗನೆ ಕಾಲುಹಾಕಿದರು. ಅರಣ್ಯದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದಿರುವ ಅನಾಥ ಶವದಂತೆ ಆ ಹುಲ್ಲುಮನೆ ನಿಶ್ಚಲ ನೀರವವಾಗಿತ್ತು. ಮನುಷ್ಯಜೀವ ಸಂಚಾರದ ಗುರುತು ಕೂಡ ಕಾಣುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ತನ್ನ ಗೋರಿಯನ್ನು ಸೇರಿಕೊಳ್ಳಲು ಹೋಗುವ ಹಗಲು ವಿಶಾಚಿಯಂತೆ ಅಣ್ಣಯ್ಯಗೌಡರು ನಡೆಯುತ್ತಿರಲು ಮನೆಯಿಂದ ರೋದನ ಧ್ವನಿ ಕೇಳಿಸಿತು! ಅವರ ಜಂಘಾಬಲ ಉಡುಗಿದಂತಾಯಿತು. ಮತ್ತೆ ಸ್ವಲ್ಪ ನಡೆದರು. ಗೋಳು ತಮ್ಮ ಮಗಳದೆಂದು ಗೊತ್ತಾಯಿತು. ನೀಳವಾಗಿ ನಿಡುಸುಯ್ಯು” ನಾರಾಯಣಾ!” ಎಂದರು. ದೇವರ ನಾಮ ತಮ್ಮ ಕಿವಿಗೂ ಕೇಳಿಸಲಿಲ್ಲ. ಕಣ್ಣೀರು ಬೆವರಿನೊಂದಿಗೆ ಸೇರಿ ಹರಿಯುತ್ತಿತ್ತು. ತಿಪ್ಪೆಯ ರಾಶಿಯಲ್ಲಿ ಕೆದರುತ್ತಿದ್ದ ಕೋಳಿಗಳನ್ನೂ ಹೊರಗೆ ಆ ಮನೆಯ ಸ್ಥಿತಿಸೂಚಕವಾಗಿ ಮೂರ್ಛಿಹೋದಂತೆ ನಿಡ್ಡೆಮಾಡುತ್ತ ಬಿದ್ದಿದ್ದ ಕರಿಯ ನಾಯಿಯನ್ನೂ ಗಣನೆಗೆ ತಾರದೆ ದಾಟಿ ಒಳಗೆ ನುಗ್ಗಿದರು. ಹೊಸ್ತಿಲು ದಾಟುವಾಗ ಬಹಳ ತಗ್ಗಾಗಿದ್ದ ಬಾಗಿಲಿನ ಮೇಲುಕಟ್ಟು ತಲೆಗೆ ತಾಗಿತ್ತು.

ಆವೋತ್ತು ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಅಣ್ಣಯ್ಯಗೌಡರು ಕಾನೂರಿಗೆ ಹೊರಟಾಗ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಅವರ ಮಗ ಓಬಯ್ಯನಿದ್ದನು. ತಂದೆಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಈಚೀಚೆಗೆ ಸರಿಯಾದ ಮಾತು ಕತೆ ಇರಲಿಲ್ಲವಾದ್ದರಿಂದ ಅಣ್ಣಯ್ಯಗೌಡರು ತಮ್ಮ ಮಗಳನ್ನು ಸಂಬೋಧಿಸುವ ನೆವದಿಂದ ತಾನು ಕಾನೂರಿಗೆ ಹೋಗಿ ಬರುತ್ತೇನೆಂದೂ ಮನೆಗೆಲಸವನ್ನೂ ರೋಗಿಯನ್ನೂ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದೂ ಮಗನಿಗೆ ಕೇಳಿಸುವಂತೆ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಹೇಳಿ ಹೊರಟುಹೋದರು. ಅವರ ಮಗಳು, ಅರಿಯದ ಹುಡುಗಿ, ತನ್ನ ತಾಯಿಯ ಬಳಿ ಕೂತಿದ್ದಳು. ತಾಯಿ ವಾಂತಿ ವಾಕರಿಕೆ ತಲೆನೋವು ಜ್ವರಗಳಿಂದ ನರಳುತ್ತಿದ್ದಳು. ಆ ಹುಡುಗಿಯೂ ಕೂಡ ಆರೋಗ್ಯವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಪದೇ ಪದೇ ಚಳಿಜ್ವರ ಬರುತ್ತಿದ್ದು, ಜ್ವರದ ಗಡ್ಡೆ ಬೆಳೆದು, ಸರಿಯಾದ ಆಹಾರವಾಗಲಿ ಗಾಳಿಯಾಗಲಿ ಶುಶ್ರೂಷೆ ಸುಖಗಳಾಗಲಿ ಇಲ್ಲದೆ ಕಲ್ಲಿನ ತಳದಲ್ಲಿ ಬಳಿಯುವ ಹುಲ್ಲಿನ ಕಣದಂತೆ ಇದ್ದಳು. ಬಾಲ್ಯ ಸಹಜವಾದ ಆಟ ಕುಣಿತ ಮೆರೆತಗಳನ್ನು ಅವಳು ಹುಟ್ಟಿದಂದಿನಿಂದಲೂ ಕಂಡಿರಲಿಲ್ಲ. ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ಯಾವ ನೆರೆಮನೆಯೂ ಇರದಿದ್ದರಿಂದ ಅವಳ ಭಾಗಕ್ಕೆ ಮಕ್ಕಳ ಕೂಟವೂ ಕಥಾವಾರ್ತೆಯಾಗಿತ್ತು. ಹೀಗಾಗಿ ಅವಳ ದೇಹದ ಬೆಳವಣಿಗೆಯಂತೆ ಆತ್ಮದ ಬೆಳವಣಿಗೆಯೂ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾದ ಸನ್ನಿವೇಶದ ಅಭಾವದಿಂದ ಕುಬ್ಜವಾಗಿತ್ತು. ಅವಳ ತಂದೆ ಬಹಳ ಮುದುಕನಾಗಿದ್ದುದರಿಂದಲೂ ನೂರಾರು ಚಿಂತೆ ತಾಪತ್ರಯಗಳಿಂದ ನೋಯುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದಲೂ ಮಗಳನ್ನಾಡಿಸುವ ಅಥವಾ ಒಡಗೂಡಿ ಆಡುವ ಗೋಚಿಗೆ ಹೋಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಕೆಲಸ ಕೈತುಂಬ ಇರುತ್ತಿದ್ದ ಆಕೆಯ ತಾಯಿ ಮೊಲೆಯನ್ನು ಕೂಡ ಅವಸರ ಅವಸರವಾಗಿ ಊಡಿದ್ದಳು. ತಾಯಿಗಾದರೂ ತಾಯಿಯ ಸುಖ ಲಭಿಸಿರಲಿಲ್ಲ. ಮಗಳಿಗೆ ಮಗುವಿನ ನಲ್ಮೆಯೂ ಲಭಿಸಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಣ್ಣನಾದ ಓಬಯ್ಯ ತಂದೆ ಮಲತಾಯಿಯರನ್ನು ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದಂತೆಯೇ ಮಲತಂಗಿಯನ್ನೂ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದನು. ಹೀಗಾಗಿ ಆ ಬಾಲೆ ತಂದೆತಾಯಿಗಳೊಡನೆ ಒಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ “ಅನಾಥ”ಯಾಗಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತಿದ್ದಳು.

ತಂದೆ ಹೋದ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಓಬಯ್ಯ ತನ್ನ ಮಲತಂಗಿಯನ್ನು ಅಡುಗೆ ಮನೆಗೆ ಕರೆದು ಒಲೆ ಹೊತ್ತಿಸುವಂತೆ ಅಪ್ಪಣೆ ಮಾಡಿದನು. ಆ ಹುಡುಗಿಗೆ ಅಣ್ಣನಂದರೆ ಹುಲಿಯನ್ನು ಕಂಡಷ್ಟು ಭಯ. ಎಷ್ಟೋ ಸಾರಿ ಮುಖ ಮೋರ ನೋಡದೆ ಹೊಡೆಯುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ ಅಣ್ಣನ ಮಾತಿಗೆ ಬದಲು ಮಾತಾಡದೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಳು.

“ನಾನು ಹಟ್ಟಿಗೆ ಹೋಗಿ ದನ ಬಿಟ್ಟು ಬರ್ತೇನೆ. ಗಂಜಿ ಮಾಡಿಡು” ಎಂದು ಕಣ್ಣು ದೊಡ್ಡಗೆ ಮಾಡಿ ಹೇಳಿ, ಓಬಯ್ಯ ಹೊರಟುಹೋದನು.

ಹುಡುಗಿ ಒಲೆ ಹೊತ್ತಿಸುವ ಸಾಹಸಕ್ಕೆ ಕೈ ಹಾಕಿದಳು. ಆದರೆ ಕಟ್ಟಿಗೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಹೊರಗೆ ಹೋಗಿ “ಜಿಗ್ಗು” ಕಡ್ಡಿಗಳನ್ನು ಆಯತೊಡಗಿದಳು. ಆಯುತ್ತಿದ್ದಾಗ ತಾಯಿ ವಾಂತಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡ ಸದ್ದು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಕೇಳಿಸಿತು. ಓಡಿಹೋಗಿ ನೋಡುತ್ತಾಳೆ; ತಾಯಿ ಹಾಸಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಕೂತಿದ್ದಾಳೆ. ಬಟ್ಟೆಯಿಲ್ಲ ವಾಂತಿಮಯವಾಗಿದೆ. ದುರ್ಗಂಧ ಆ ಮನೆಯ ಒಳಗಿದ್ದ ಕತ್ತಲೆಯನ್ನೂ ಹೊರಗಟ್ಟುವಂತಿದೆ! ಮಗಳಿಗೆ ಅಸಹ್ಯವಾಗಲಿ ಜುಗುಪ್ಸೆಯಾಗಲಿ ಉಂಟಾಲಿಲ್ಲ. ಅಭ್ಯಾಸದಿಂದ ಅವಳಿಗೆ ಎಲ್ಲದರಲ್ಲಿಯೂ ಸಹಿಷ್ಣುತೆಯುಂಟಾಗಿತ್ತು. ತಾಯಿಯ ಕೆದರಿದ ತಲೆ, ಬತ್ತಿದ ಕೆನ್ನೆ, ನಿಸ್ತೇಜವಾಗಿದ್ದ ಕಣ್ಣುಗಳು, ಜೀರ್ಣಶೀರ್ಣವಾಗಿದ್ದ ದೇಹ, ಇವುಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ಅವಳಿಗೆ ಕನಿಕರ ಹೆದರಿಕೆ ಒಂದೇ ತಡವೆ ಉಂಟಾದುವು. ತುಟಿ ಕಂಪಿಸಿದುವು. ಕಂಬನಿ ಸುರಿದುವು. ತಾಯಿಗೆ ಮಾತಾಡುವ ಬಲವೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಕರುಣಾಪೂರ್ಣ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಮಗಳ ಮುಖವನ್ನೇ ದುರುದುರು ನೋಡಿದಳು. ಆಕೆಯ ದೃಷ್ಟಿ ಅಲೌಕಿಕವಾಗಿತ್ತು. ಬಿಸಿಯಾದ ಕಂಬನಿ ಬಳಬಳನೆ ಹರಿದು ಜ್ವರತಪ್ಪ ಕರ್ಪೋಲಗಳನ್ನು ತೋರಿಸಿದುವು. ಏನಾದರೂ ಕುಡಿಯುವುದಕ್ಕೆ ಬೇಕೆಂದು ಕೈಸನ್ನೆಯಿಂದ ಸೂಚಿಸಿದಳು. ಹುಡುಗಿ ಓಡಿಹೋಗಿ ಒಂದು ಸಣ್ಣ ಮಡಕೆಯಲ್ಲಿ ನೀರು ತಂದಳು. ಬಲ್ಲವರಾಗಿದ್ದರೆ ಅಂತಹ ರೋಗದ ವಿಷಮಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ತಣ್ಣೀರನ್ನು ಎಂದಿಗೂ ಕುಡಿಯಲು ಕೊಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ನೀರು ಕೂಡ ನಿರ್ಮಲವಾದುದಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವರು ಬಾವಿಯಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಗದ್ದೆಯ ಹೊಂಡದ್ದು. ಆ ಹೊಂಡದಲ್ಲಿ ಬಟ್ಟೆ ಒಗೆಯುವುದರಿಂದ ಮೊದಲುಗೊಂಡು ಎಲ್ಲ ಶೌಚಾರ್ಥಗಳೂ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ ಹಾವಸೆ ಹಬ್ಬಿ ನೀರು ಹಸುರುಗಟ್ಟಿತ್ತು. ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಹಗಲು ಬಿಸಿಲಿನಲ್ಲಿ ಎಮ್ಮೆಗಳೂ ಅದರಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು ಹೊರಳಾಡುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ ಅದರಲ್ಲಿ ಸೆಗಣೆ ವಾಸನೆಯೂ ತುಂಬಿದ್ದಿತು.

ಅರಿಯದ ಮಗಳು ಕೊಟ್ಟಳು; ಜ್ವರಪೀಡಿತಳಾಗಿ ಅರಿವುಗೆಟ್ಟ ತಾಯಿ ಕುಡಿದಳು. ಕುಡಿದವಳು ಹಾಗೆಯೇ ವಾಂತಿಮಯವಾಗಿದ್ದ ಹಾಸಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಮಲಗಿದಳು. ಹುಡುಗಿ ಕೈಲಾದಮಟ್ಟಿಗೆ ವಾಂತಿಯನ್ನೆಲ್ಲಾ ಬಳಿದು. “ಅವ್ವಾ! ಅವ್ವಾ!” ಎಂದು ಕರೆದಳು. ತಾಯಿ ಅಳುಮೊಗವಾಗಿ ಕಣ್ಣೀರುಗರೆಯುತ್ತ ಮಾತಾಡಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದಳು. ಮಗಳು ಅವಳ ಮೊಗದಡೆಗೆ ಕಿವಿಯೊಡ್ಡಿದಳು. ತಾಯಿ ಮಗಳನ್ನು ಶೀರ್ಣವಾದ ತನ್ನ ಕೈಗಳಿಂದ ತಬ್ಬಿ ಬಿಕ್ಕಿಬಿಕ್ಕಿ ಅತ್ತಳು. ಆ ನಿರ್ಜನ ನೀರವದಲ್ಲಿ ಹುಡುಗಿಗೆ ಹೆದರಿಕೆಯಾಗಿ “ಅಣ್ಣಯ್ಯಾ, ಅಣ್ಣಯ್ಯಾ” ಎಂದು ಕೂಗಿಕೊಂಡಳು. ಓಬಯ್ಯ ಹೊರಗಿನಿಂದ ಓಡಿಬಂದು ನೋಡಿದಾಗ ಮಲತಾಯಿ ಎಂದಿನಂತೆಯೇ ಪವಡಿಸಿದ್ದಳು. ಸುಮ್ಮನೆ ಗಲಭೆ ಮಾಡಿದುದಕ್ಕಾಗಿ ತಂಗಿಯನ್ನು ಗದರಿಸಿ, ಚಂದ್ರಮೌಳೇಶ್ವರನಿಗೆ ಮುಡಿಪು ಕಟ್ಟಲೆಂದು ಅವಳ ಕೈಯಲ್ಲಿದ್ದ ಒಂದು ಬೆಳ್ಳಿಯ ಕಡಗವನ್ನು ಕೇಳಿದನು. ಹುಡುಗಿ ಕೊಟ್ಟಳು. ಅದನ್ನು ಒಂದು ಸಾರಿ ರೋಗಿಗೆ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆ ಬರಿಸಿ, ಅಗ್ರಹಾರಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ವೆಂಕಪ್ಪಯ್ಯನವರಿಂದ ಪೂಜೆ ಮಾಡಿಸುತ್ತೇನೆಂದು ಹೇಳಿ. ಜೇಬಿಗೆ ಹಾಕಿಕೊಂಡನು.

ಓಬಯ್ಯ ತಂಗಿಯ ಕೈಲಿ ಬೆಂಕಿ ಹೊತ್ತಿಸುವಂತೆ ಹೇಳಿ ತಾನು ಗಂಜಿಮಾಡಲು ಸನ್ನಾಹಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಹುಡುಗಿ ಒಲೆಯನ್ನು ಉದಿ ಉದಿ ಸೋತು ಹೋದಳು. ಹೊಗೆಯದ್ದು ಕಣ್ಣು ಮೂಗನ್ನೆಲ್ಲ ತುಂಬಿತು. ಕಣ್ಣು ಕೆಂಪಾಗಿ ನೀರು ಧಾರಾಕಾರವಾಗಿ ಸುರಿಯತೊಡಗಿತು. ಮೂಗಿನಿಂದ ಸಿಂಬಳದ ನೀರು ಹರಿಯತೊಡಗಿತು. ಹುಡುಗಿ ಸಿಂಬಳ ಸುರಿಯುತ್ತ, ನೆಲಕ್ಕೂ ಒಲೆತೋಳಿಗೂ ತನ್ನ ಕೊಳಕು ಚಿಂದಿ ಸೀರೆಗೂ ಒರೆಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಮತ್ತೆಮತ್ತೆ ಉದಿದಳು. ಆದರೆ ಅಗ್ನಿ ದೇವನಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ ಧೂಮಷಿಶಾಚಿಯ ಆವಿರ್ಭವಿಸುತ್ತಿತ್ತು! ಹುಡುಗಿ ಒಂದು ಸಾರಿ ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದ ಒಲೆಗೆ ಉಗುಳಿದಳು. ಕಡೆಗೆ ಮೆಲ್ಲಗೆ ಅಳತೊಡಗಿದಳು. ಓಬಯ್ಯ ಅವಳಿಗೆ, ಹೊಗೆ ಹಾಕಿದ್ದಕ್ಕಾಗಿ, ಧಕ್ಕನೆ ಒಂದು ಗುದ್ದು ಗುದ್ದಿ, ದೂರ ತಳ್ಳಿ, ತಾನೆ ಬೆಂಕಿಮಾಡಿ ಗಂಜಿಗೆ ಎಸರು ಇಟ್ಟನು, ಹುಡುಗಿ ಮೂಲೆಯಲ್ಲಿ ಬಿಕ್ಕಿ ಬಿಕ್ಕಿ ಅಳುತ್ತಿದ್ದಳು.

ಓಬಯ್ಯ ತಾನೇ ಬಡಿಸಿಕೊಂಡು ಗಂಜಿಯುಂಡಮೇಲೆ ತಂಗಿಗೆ “ ನಿನ್ನವ್ವಗಷ್ಟು ಹಾಕು! ನೀನುಂಡು, ಅಪ್ಪಯ್ಯಗಷ್ಟಿಡು” ಎಂದು ಹೇಳಿ ಮನೆಯಿಂದ ಹೊಟು ಹೋದನು.

ಹುಡುಗಿ ತಾಯಿಯ ಬಳಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಗಂಜಿಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋದಳು ತಾಯಿ ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಿ ನಿದ್ರೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಹುಡುಗಿಗೆ ಭಯವಾಗಿ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಬಂದು, ಒಂದು ಎಲೆಗೆ ಗಂಜಿ ಸುರಿದು ಉಣತೊಡಗಿದಳು. ಕರಿಯ ನಾಯಿಯೂ ಬಂದು ಎಲೆಯಮುಂದೆ ಜೊಲ್ಲು ಸುರಿಸುತ್ತ ಕೂತುಕೊಂಡಿತು, ಹುಡುಗಿ ಅದಕ್ಕೂ ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಗಂಜಿ ಹಾಕಿದಳು. ಪ್ರಾಣಿ ನಾಲಗೆ ನೀಡಿ ನೀಡಿ ಲೊಚ್ಚಗುಡುತ್ತ ಗಂಜಿಯನ್ನೆಲ್ಲ ನೆಕ್ಕಿತು. ಹುಡುಗಿಗೆ ನಾಯಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಂಗಾತಿ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಓಬಯ್ಯನ ಸಂಗಕ್ಕಿಂತಲೂ ನಾಯಿಯ ಸಂಗವೆ ಎಷ್ಟೋ ಸುಖಕರವೂ ಧೈರ್ಯಕರವೂ ಆಗಿತ್ತು.

ಹುಡುಗಿ ಹೊರ ಅಂಗಳಕ್ಕೆ ಬಂದು ಎಲೆಯನ್ನು ಬಿಸಾಡಿದಳು, ಕೆಲವು ಕೋಳಿಗಳು ಅಲ್ಲಿಗೆ ನುಗ್ಗಿ ಅನ್ನದ ಅಗುಳುಗಳನ್ನು ಕುಕ್ಕಿ ಕುಕ್ಕಿ ತಿನ್ನತೊಡಗಿದುವು. ಗದ್ದೆಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿದ್ದ ಕೆಲವು ಹೊರಸಲು ಹಕ್ಕಿಗಳು ಹಾರಿದುವು. ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಕಾಲ್ನಡೆಗಳು ಮೇಯುತ್ತಿದ್ದವು. ಆಕಾಶ, ಅರಣ್ಯ, ಪರ್ವತ, ಗದ್ದೆ, ಬಯಲು, ಸಮಸ್ತ ಜಗತ್ತೂ ನಿಶ್ಚಿಂತೋದಾಸವಾಗಿತ್ತು. ಹುಡುಗಿ ಬಹಳ ಹೊತ್ತು ನಿಂತು ನೋಡಿದಳು. ಗಾಳಿ ಬೆಳಕು ಜೀವಗಳಿಂದ ಹೊರಗಡೆ ಜಗತ್ತು ಮನೋಹರವಾಗಿತ್ತು. ಮತ್ತು ನಿಂತು ನೋಡಿದಳು; ತಂದೆಯ ಆಗಮನದ ಸುಳಿವು ಎಲ್ಲಿಯೂ ಗೋಚರಿಸಲಿಲ್ಲ. ಕಡೆಗೆ ಗದ್ದೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಹೊಂಡದ ಬಾವಿಗೆ ಹೋಗಿ ಕೈ ಬಾಯಿ ತೊಳೆದುಕೊಂಡು ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬಂದು ತಾಯಿಯನ್ನು ಮುಟ್ಟಿ ಅಲ್ಲಾಡಿಸಿ" ಅವ್ವಾ! ಅವ್ವಾ!" ಎಂದು ಕರೆದಳು. ಹಿಂದೆ ಯಾವ ಮಾತೆಯ ಸ್ವರ್ಶವು ಪರಮ ಹರ್ಷಕರವಾಗಿತ್ತೋ ಅದು ಇಂದು ಮಗಳಿಗೆ ಭಯಾನಕವಾಗಿತ್ತು. ತಾಯಿ ಮೆಲ್ಲನೆ ಎವೆದರೆದಳು. ಆ ಕಣ್ಣುಗಳ ಬಿಳುಪನ್ನು ಕಂಡು ಹುಡುಗಿ ಹೆದರಿ ಚೀರಿದಳು. ಅವಳಿಗೆ ಜೀವ ಸೂಚನೆಯೂ ಮೃತ್ಯುವಿನಂತೆಯೇ ಭೀಕರವಾಗಿತ್ತು. ತಾಯಿ ಮತ್ತೆ ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಿದಳು. ಹುಡುಗಿ ಶೋಕಕ್ಕಿಂತಲೂ ಅತಿಶಯವಾಗಿ ಭಯದಿಂದ ರೋದಿಸತೊಡಗಿದಳು. ಸ್ವಲ್ಪಕಾಲ ಅತ್ತು. ಮತ್ತೆ ಸುಮ್ಮನಾದಳು. ಒಂದೆರಡು ಸಾರಿ ಬಾಗಿಲಿಗೆ ಬಂದು ಹೊರಗೆ ನೋಡಿದಳು. ತಂದೆಯ ಸುಳಿವು ಎಲ್ಲಿಯೂ ಕಾಣಿಸಲಿಲ್ಲ. ಮತ್ತೆ ಒಳಗೆ ಹೋಗಿ ತನ್ನ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನೆಲ್ಲ ವೆಚ್ಚಮಾಡಿ ಕ್ರಂದಿಸಲಾರಂಭಿಸಿದಳು. ರೋದನ ಧ್ವನಿ ಮೌನಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹಿತಕರವಾಗಿತ್ತು. ಹೆಚ್ಚು ಧೈರ್ಯಕೊಡುವಂತಿತ್ತು.

ಅಣ್ಣಯ್ಯಗೌಡರು ಪ್ರವೇಶಿಸಲು ಹುಡುಗಿ ಜೋರಾಗಿ ಅಳತೊಡಗಿದಳು. ಮುದುಕನಿಗೆ ಎದೆಹಾರಿ ರೋಗಿಯ ಬಳಿಗೆ ಹೋದನು. ಅಣ್ಣಯ್ಯಗೌಡರು ಹಳ್ಳಿಯ ವೈದ್ಯರಾಗಿದ್ದು, ಅನೇಕ ಸಾರಿ ರೋಗಿಗಳ ಮರಣ ಶಯ್ಯೆಯ ಬಳಿ ನಿಂತಿದ್ದರು. ಅಂತಹ ಸಮಯಗಳಲ್ಲಿ ಇತರರಿಗೆ ಧೈರ್ಯ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಇಂದು ಹಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಮುದುಕನ ಹೃದಯವು ಸಂಸಾರದ ಅಸಂಖ್ಯ ನಿಷ್ಕರಣ ಆಘಾತ ಘರ್ಷಣೆಗಳಿಂದ ತರಗಲೆಯಂತೆ ಝರ್ಝರಿತವಾಗಿತ್ತು. ಜಿಲ್ಲಾಗಿತ್ತು. ಮುದುಕನೂ ಅಳತೊಡಗಿದನು. ರೋಗಿ ಮೆಲ್ಲನೆ ಕಣ್ಣೆರೆದು ನೋಡಿದಳು. ಜೀವವಿದೆಯೆಂದು ತಿಳಿದಕೂಡಲೆ ಅಣ್ಣಯ್ಯಗೌಡರು ಅಳುವುದನ್ನುಳಿದು ಕಾರ್ಯಸಾಧನೆಗೆ ಕೈಹಾಕಿದರು. ತಣ್ಣಗಾಗುತ್ತಿದ್ದ ಕೈಕಾಲುಗಳಿಗೆ ಬಿಸಿಬೂದಿಯುಜ್ಜಿದರು. ರೋಗಿಯ ಬಾಯ್ಕೆರೆದು ಮದ್ದು ಹಿಂಡಿದರು. ಮಗಳಿಗೆ ಹಾಲು ತರಲು ಹೇಳಿದರು. ಆದರೆ ಆ ದಿನ ಅವರಿಗಿದ್ದ ಒಂದೇ ಹಸುವಿನ ಹಾಲನ್ನೂ ಕರೆದಿರಲಿಲ್ಲ. ಓಬಯ್ಯನು ದನಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಮೇಯಲು ಕಾಡಿಗೆ ಅಟ್ಟಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದನು. ಕಡೆಗೆ ಗಂಜಿಯ ನೀರನ್ನೇ ಸ್ವಲ್ಪ ಸ್ವಲ್ಪವಾಗಿ ಬಾಯಿಗೆ ಬಿಟ್ಟರು. ರೋಗಿ ಕುಡಿದಳು. ಈಗಲೋ ಆಗಲೋ ಪ್ರಾಣ ಹೋಗುತ್ತದೆ ಎಂಬುದೇನೋ ಮುದುಕನಿಗೆ ಗೊತ್ತಾಯಿತು. ಮಗನಲ್ಲಿ? ಎಂದು ಕೇಳಲು ಹುಡುಗಿ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಹೇಳಿ ತನ್ನ ಕಡಗವಿಲ್ಲದ ಬರಿಗೈಯನ್ನು ತೋರಿದಳು. ಮುದುಕನು ನಿಡುಸುಯ್ದು ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಕೈ ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ಕುಳಿತುಬಿಟ್ಟನು.

* * *

ಅಣ್ಣಯ್ಯಗೌಡರು ತಮ್ಮನ್ನು ಬೀಳ್ಕೊಂಡಮೇಲೆ ಕಾನೂರು ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರು ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಲೆಕ್ಕಪತ್ರ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದು, ಆ ಮೇಲೆ ಬಚ್ಚಲು ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ ಮಿಂದು ಬಂದರು. ಅವರ ಮನಸ್ಸು ಸ್ವಲ್ಪ ಕಲಕಿಹೋಗಿತ್ತು. ಮುದುಕನ ಗೋಳನ್ನು ಕಂಡು ಅವರಿಗೆ ಎದೆಯಲ್ಲಿ ಕನಿಕರವುಂಟಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಅದನ್ನು ಪ್ರಯತ್ನಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ದಮನಮಾಡಿದ್ದರು. ಅದೊಂದು ಕಡೆ ಅವರ ಒಳ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಕುದಿಯುತ್ತಿತ್ತು. ವೆಂಕಪ್ಪಯ್ಯಜೋಯಿಸರೊಡನೆ ತಾವು ಮಾತಾಡುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಅಡುಗೆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ನಡೆದಿದ್ದ ಕದನದ ಕೋಲಾಹಲವು ಮತ್ತೊಂದು ಕಡೆ ಪೀಡಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಹೆಂಡತಿಯ ಚಾಡಿಯನ್ನು ಪ್ರತಿ ರಾತ್ರಿಯೂ ಕೇಳಿ ಕೇಳಿ, ಅವರ ದೃಷ್ಟಿಗೆ

ನಾಗಮ್ಮವನರು ವಿಷಸರ್ಪಿಣಿಯಂತೆ ತೋರುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಹೂವಯ್ಯನ ಮೇಲೆ ಗೌಡರಿಗಿದ್ದ ಒಂದು ವಿಧವಾದ ಭಯ ಗೌರವದಿಂದಲೂ, ನಾಗಮ್ಮನವರು ಅಣ್ಣನ ಹೆಂಡತಿ ಎಂಬ ದಾಕ್ಷಿಣ್ಯದಿಂದಲೂ. ಲೋಕಾಪವಾದದ ಭೀತಿಯಿಂದಲೂ, ಏನನ್ನೂ ಮಾಡಲಾರದೆಯೂ ಮಾಡಲೊಲ್ಲದೆಯೂ ಸುಮ್ಮನಿದ್ದರು.

ಇಂತಹ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಅವರು ಮಣೆಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತು ನಾಮಧಾರಣೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಪುಟ್ಟಮ್ಮ ಜಗಲಿಗೆ ಬಂದು ಬೆಳಿಗೆ ನಡೆದುದಲ್ಲವನ್ನೂ ಚಿಕ್ಕಮ್ಮನಿಗೆ ವಿರೋಧವಾಗುವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿಸಿ ಹೇಳಿದಳು. ಗೌಡರಿಗೆ ಅಡುಗೆಯ ಮನೆಯ ಜಗಳಗಳೇನೂ ಅಪೂರ್ವವಾದುವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಇಂದು ಅಗ್ರಹಾರದ ಜೋಯಿಸರು ವೆಂಕಪ್ಪಯ್ಯವನರ ಮುಂದೆ ತಮಗೆ ಅವಮಾನವಾಯಿತಲ್ಲ ಎಂದು ಆಗಲೇ ಕಾವುಏರಿದ್ದ ಎದೆ ಕಿಡಿಕಿಡಿಯಾಯಿತು. ಸದ್ಯಕ್ಕೆ ಹತ್ತಿರವಿದ್ದ ಪುಟ್ಟಮ್ಮನನ್ನೇ ನಿರ್ದೇಶಿಸಿ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ತಗಲುವಂತೆ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಬೈದರು. ಪುಟ್ಟಮ್ಮ ಕಣ್ಣೀರು ಸುರಿಸುತ್ತ ದೊಡ್ಡಮ್ಮನ ಬಳಿಗೆ ಹೋದಳು.

ಗೌಡರು ಅಡುಗೆ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ ಊಟಕ್ಕೆ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವಾಗಲೇ ಒಲೆಯ ಬಳಿ ಒದ್ದೆಯಾಗಿದ್ದ ಕೆಸರೆದ್ದಿದ್ದ ನೆಲವು ಅವರ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬಿತ್ತು. ಮದುವೆಯಾದದಿನಿಂದ ಹೊಸ ಹೆಂಡತಿಯ ಮೇಲೆ ಕ್ರೂರವಾಗಿ ವರ್ತಿಸಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಎಷ್ಟಾದರೂ ದೊಡ್ಡವರ ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೆ ಹುಟ್ಟಿ ಬೆಳೆದಿದ್ದ ಅವರಿಗೆ, ಹಿಂದೆ ಎರಡು ಸಾರಿಯೂ ದೊಡ್ಡ ಮನೆತನದ ಹೆಣ್ಣುಗಳನ್ನೇ ತಂದು ಮದುವೆಯಾಗಿ ಅವರ ಶೀಲ ಆಚಾರಗಳ ಮೇಲೆಯನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿದ್ದ ಅವರಿಗೆ, ಸುಬ್ಬಮ್ಮನ ವರ್ತನೆ ಅನೇಕ ಸಾರಿ ಸರಿಬಿದ್ದಿರಲಿಲ್ಲ. ಆ ಸಿಟ್ಟಿನ ಪುಡಿಗಳೆಲ್ಲಾ ಸೇರಿ ತಾಳ್ಮೆಯ ಪೊಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ ಮೆಲ್ಲಗೆ ಸಿಡಿಮದ್ದಾಗಿತ್ತು.

ಊಟ ಮಾಡಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದಾಗಲೇ ಅವರ ಮುಖ ಕ್ರೂರವಾಗಿತ್ತು. ಮೇಲೋಗರ ಸೀದುಹೋಗಿದ್ದುದು ಗೊತ್ತಾದಮೇಲಂತೂ ಕರ್ಕಶವಾಯಿತು.

ಬಡಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ನೋಡಿ " ಏ! ಯಾಕೆ? ಮೇಲೋಗರ ಹೊತ್ತಿಹೋಗಿದೆಯಲ್ಲಾ?" ಎಂದು ಭಯಂಕರವಾಗಿ ಕೂಗಿದನು. ಆ ಪ್ರಶ್ನೆ ಮುಂದಿನ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ನೆವಮಾತ್ರವಾಗಿತ್ತು. ಸುಬ್ಬಮ್ಮ ಇನ್ನೂ ಉತ್ತರ ಹೇಳಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿರಲಿಲ್ಲ. ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರು ಮೇಲೆದ್ದು ನಾಗಂದಿಗೆಯ ಸಂದಿಯಲ್ಲಿ ಬೆಕ್ಕನ್ನು ಹೆದರಿಸಿ ಓಡಿಸಲೆಂದು ಇಟ್ಟಿದ್ದ ಒಂದು ದಪ್ಪನೆಯ ನೆಕ್ಕಿಯ ಕೋಲನ್ನು ಎಂಜಲು ಕೈಯಿಂದಲೆ ಸೆಳೆದುಕೊಂಡು ಹೆಂಡತಿಗೆ ರಪ್ಪ ರಪ್ಪನೆ ರಕ್ಕಸವಾಗಿ ಹೊಡೆಯತೊಡಗಿದರು. ಸುಬ್ಬಮ್ಮ " ದಮ್ಮಯ್ಯ! ಎಂದು ಚೀರಿದಳು. ಅವಳು ಚೀರಿದಷ್ಟೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿಯೇ ದೆಬ್ಬೆಗಳು ಬೀಳತೊಡಗಿದವು. ಒಂದು ನಿಮಿಷದಲ್ಲಿ ಆ ನೆಕ್ಕಿಯ ಕೋಲೂ ಕೆಲವು ಕೈ ಬಳೆಗಳು ಹುಡಿಯಾದವು. ಎಡಗೈಯಿಂದ ಹೆಂಡತಿಯ ತುರುಬು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಬಲಗೈಯಿಂದ ಗುದ್ದ ತೊಡಗಿದರು. ನಾಗಮ್ಮ ಪುಟ್ಟಮ್ಮ ಇಬ್ಬರಿಗೂ ಸುಬ್ಬಮ್ಮನ ಸಹಾಯಕ್ಕೆ ಬರಲು ಮನಸ್ಸಾಗಿದ್ದರೂ ಗೌಡರ ಭೀಷಣ ಕ್ರೋಧಕ್ಕೆ ಹೆದರಿ, ದೂರ ಬೆಪ್ಪಾಗಿ ನಿಂತಿದ್ದರು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಕಾಡಿನಿಂದ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬಂದಿದ್ದ ಸೇರೆಗಾರ ರಂಗಪ್ಪಸೆಟ್ಟರು ಅಡುಗೆ ಮನೆಯಲ್ಲಾಗುತ್ತಿದ್ದ ಸದ್ದನ್ನು ಕೇಳಿ ಒಳಗೆ ನುಗ್ಗಿ ಬಂದು, ಗೌಡರಿಗೆ ಕೈಮುಗಿದು " ಬೇಡ ನನ್ನೊಡೆಯ!" ಎಂದು ಬೇಡತೊಡಗಿದರು. ಹಿತ್ತಲುಕಡೆಯಿಂದ ಆಗತಾನೆ ಒಳಗೆಬಂದು ವಾಸುವೂ ತನ್ನ ದೊಡ್ಡಮ್ಮ ಅಕ್ಕಯ್ಯರೊಡನೆ ನಿಂತು, ಏಕೋ ಏನೋ ಅಳತೊಡಗಿದನು. ಪುಟ್ಟಮ್ಮನೂ ಅಳುತ್ತಿದ್ದಳು. ವಾಸು ಒಂದೇ ಒಂದು ಕ್ಷಣ ನಿಂತಿದ್ದನೋ ಏನೋ! ತಂದೆಯ ಬಳಿಗೆ ಓಡಿ" ಬೇಡ ಅಪ್ಪಯ್ಯಾ! ಬೇಡ ಅಪ್ಪಯ್ಯಾ! ಎಂದು ಅಳತೊಡಗಿದನು. ಸುಬ್ಬಮ್ಮನಿಗಂತೂ ಒರಲುವ ಶಕ್ತಿಯೂ ಉಡುಗಿಹೋಗಿತ್ತು.

ಪರಕೀಯರಾದ ಸೇರೆಗಾರರು ಬಂದುದರಿಂದಲೂ, ಪ್ರೀತಿಯ ಮಗನ ಆರ್ತನಾದದಿಂದಲೂ, ಕೈಸೋತುದರಿಂದಲೂ ಗೌಡರು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಸರಿದು, ಏದುತ್ತ ನಿಂತರು. ಅವರ ತುಟಿ ನಡುಗುತ್ತಿದ್ದವು. ಎದೆ ಉಬ್ಬಿಯುಬ್ಬಿ ಬೀಳುತ್ತಿತ್ತು. ಕಣ್ಣುಗಳೆರಳಿ ಕೆಂಪಾಗಿದ್ದವು. ಗಂಡನು ತುರುಬು ಕೆದರಿದ್ದ ತಲೆಗೂದಲನ್ನು ಬಿಟ್ಟೊಡನೆ ಸುಬ್ಬಮ್ಮ ನೆಲಕ್ಕುರುಳಿದಳು!

ಕಳ್ಳಂಗಡಿ

ಓಬಯ್ಯ ಜನ್ಮವೆತ್ತಿದಾಗ ಅಣ್ಣಯ್ಯಗೌಡರು ನೆಮ್ಮದಿಯಾಗಿ ಬಾಳುವ ಸಂಸಾರಿಯಾಗಿದ್ದರು. ಕೊಟ್ಟಿಗೆಯಲ್ಲಿ ದನಕರು, ಕಣಜದಲ್ಲಿ ಬತ್ತ, ಪೆಟ್ಟಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಒಡವೆ ವಸ್ತು, ದೇಹದಲ್ಲಿ ಬಲ. ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಹರುಷ, ಹಳ್ಳಿಯವರ ಗೌರವ ಸ್ನೇಹ-ಎಲ್ಲವೂ ಅವರಿಗಿದ್ದುವು. ಓಬಯ್ಯ ಸಾಧಾರಣ ಶ್ರೀಮಂತರ ಮಕ್ಕಳಂತೆಯೆ ಬೆಳೆದನು. ತನ್ನ ತಾಯಿ ಸಾಯುವಾಗ ಅವನು ತಕ್ಕಮಟ್ಟಿಗೆ ಮನೆಯ ಕೆಲಸಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಚೆನ್ನಾಗಿ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ ತಂದೆಗೆ ಅಚ್ಚುಮೆಚ್ಚಾಗಿದ್ದನು. ಗದ್ದೆ ತೋಟಗಳು ಅವನ ಗೆಯ್ಯೆಯಿಂದಲೇ ಉರ್ಜಿತವಾಗಿದ್ದುವೆಂದು ಎಲ್ಲರೂ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಎಂದು ಅಣ್ಣಯ್ಯಗೌಡರು ಎಂಟನೂರು ರೂಪಾಯಿ ತೆರ ತೆತ್ತು ಮೂರನೆ ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡರೋ ಅಂದಿನಿಂದ ಓಬಯ್ಯನ ಮನಸ್ಸು ಮುರಿಯತೊಡಗಿತು. ತಂದೆ ಮತ್ತೆ ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದರಲ್ಲಿ ಅವನಿಗೆ ಸಹನೆಯಿರಲಿಲ್ಲ. ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಎಂಟನೂರು ರೂಪಾಯಿ ತೆರ ತೆತ್ತು ಮದುವೆ ಮಾಡಿದಾಗ ಅವನಿಗೆ ಸಂಸಾರ ವಿನಾಶಕರವಾಗಿ ತೋರಿತು. ಮಲತಾಯಿಯೊಬ್ಬಳು ಬರುವುದೂ ಅವನಿಗೆ ಅನಿಷ್ಟವಾಗಿತ್ತು. ಅಡುಗೆ ಮಾಡಿ ಹಾಕುವುದಕ್ಕೆ ಹೆಣ್ಣು ಬೇಕಾಗಿದ್ದರೆ ತನಗೇ ಏಕೆ ಒಂದು ಮದುವೆ ಮಾಡಬಾರದಾಗಿತ್ತು? ತನಗಾದರೆ ಕಡಮೆ ತೆರಕ್ಕೇ ಹೆಣ್ಣು ದೊರೆಯುತ್ತಿತ್ತಲ್ಲ!

ತಂದೆಯ ತೃತೀಯ ವಿವಾಹದ ಕಾಲದಿಂದ ಆತನ ಪರವಾಗಿಯೂ ಮನೆಗೆಲಸದಲ್ಲಿಯೂ ಉದಾಸೀನನಾಗಿದ್ದ ಓಬಯ್ಯ, ಆತನು ಒಂಬೈನೂರು ರೂಪಾಯಿ ತೆರ ತೆತ್ತು ನಾಲ್ಕನೆ ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು, ಸಂಪೂರ್ಣ ವಿರೋಧಿಯಾಗಿ ವರ್ತಿಸಲಾರಂಭಿಸಿದನು. ಯುವಕನಾಗಿದ್ದ ತನಗೆ ಸುಲಭವಾಗಿ ಮದುವೆ ಮಾಡುವುದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು. ವಯಸ್ಸು ಹೋದ ತಂದೆ ಅಷ್ಟೊಂದು ಹಣವನ್ನು ತೆರವಾಗಿ ತೆತ್ತು ತಾನೇ ಮದುವೆಯಾದುದು ಮಗನ ಈರ್ಷ್ಯಾಕೋಪವೈರಗಳಿಗೆ ಕಾರಣವಾಯಿತು. ತಾನು ಕಷ್ಟಪಟ್ಟು ಮುಂದಿನ ಸುಖಕ್ಕೆಂದು ದುಡಿದುದನ್ನೆಲ್ಲ ಅವಿವೇಕಿಯಾದ ತಂದೆ ದುಂದುವೆಚ್ಚ ಮಾಡಿದರೆ ಯಾವ ಮಗನು ತಾನೆ ಸಹಿಸಿಯಾನು? ಅಂದಿನಿಂದ ಅಣ್ಣಯ್ಯಗೌಡರಿಗೆ ಕಾನೂರು ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರಲ್ಲಿ ಸಾಲ ಬೆಳೆಯುತ್ತ ಹೋಯಿತು. ಹುಟ್ಟುವಳಿ ಇಳಿಯುತ್ತ ಹೋಯಿತು. ಯುವಕನಾಗಿದ್ದರೂ ಮದುವೆಯಿಲ್ಲದೆ ತಂದೆಗೆ ವಿರೋಧಿಯಾಗಿದ್ದ ಮಗನು ನಾನಾವಿಧದಲ್ಲಿ ದುಂದುವೆಚ್ಚ ದುರಾಚಾರಗಳಿಗೆ ಕೈಹಾಕಿದನು. ಅಣ್ಣಯ್ಯಗೌಡರು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಮೊದಲಿನಿಂದಲೂ ಹೆಂಡ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಕುಡಿಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಹದ್ದುಮೀರಿ ಹೋಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಮನೆಯ ಮಮತೆ ಕೊನೆಗಂಡಮೇಲೆ ಓಬಯ್ಯ ಹೊರಗೆ ಹೋಗಿ ಕಳ್ಳು ಸಾರಾಯಿಗಳನ್ನು ಕುಡಿಯಲು ಮೊದಲು ಮಾಡಿದನು. ಅದರ ವೆಚ್ಚಕ್ಕಾಗಿ ಅಡಕೆ ಬತ್ತ ಮೊದಲಾದ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಮನೆಯಿಂದ ಗುಟ್ಟಾಗಿ ಸಾಗಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಶೇಂದಿ ಅಂಗಡಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಹಳಪೈಕದ ತಿಮ್ಮನಲ್ಲಿಯೂ ಸಾಲವಾಯಿತು. ಅದನ್ನು ತೀರಿಸಲು ಒಡವೆ ವಸ್ತುಗಳನ್ನೂ ಕದ್ದೊಯ್ದನು. ಕಡೆಗೆ ಮದ್ಯಪಾನದ ಜೊತೆಗೆ ಕಾಮಿನೀಪ್ರಣಯವೂ ಅಕಸ್ಮಾತ್ತಾಗಿ ಲಭಿಸಿದುದು, ಅಭ್ಯಾಸವಾಗಿ, ಹವ್ಯಾಸವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿತು.

ಅವನು ಒಮ್ಮೆ ಕಾನೂರಿನ ಬಳಿಯ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿದ್ದ ಒಂದು ಹಣ್ಣಿನ ಮರಕ್ಕೆ " ಮರಸು" ಕೂರಲು ಹೋಗಿದ್ದನು. ರಾತ್ರಿ ಎಂಟು ಗಂಟೆಯ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಕಾಮುಗಿಲೆದ್ದು ಆಕಾಶವನ್ನೆಲ್ಲಾ ತುಂಬಿತು. ಬೆಳ್ಳಿಗಳು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಕಣ್ಮರೆಯಾಯಿತು. ಬಿರುಗಾಳಿ ಬೀಸಿತು. ಸಿಡಿಲು ಮಿಂಚು ಜೋರಾಯಿತು. ಮಳೆ ಬರುತ್ತದೆಂದು ಹೆದರಿ ಮರದ ಮೇಲಿದ್ದ ಅಟ್ಟಣೆಯಿಂದ ಕೆಳಗಿಳಿದು ಮನೆಯ ಕಡೆಗೆ ಹೊರಟನು. ಸ್ವಲ್ಪದೂರ ನಡೆಯುವುದರೊಳಗೆ ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ಹನಿಗಳು ಪಟಪಟನೆ ಬೀಳತೊಡಗಿದುವು, ಎರಡು ಫರ್ಲಾಂಗುಗಳ ದೂರದಲ್ಲಿ ಕಾನೂರು ಸೇರೆಗಾರ ರಂಗಪ್ಪನೆಟ್ಟರ ಗಟ್ಟದಾಳುಗಳ ಬಿಡಾರಗಳಿದ್ದುದು ನೆನಪಿಗೆ ಬಂದು, ಆಕಡೆಗೆ ವೇಗವಾಗಿ ನಡೆದನು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಮಳೆ ಉನ್ನತ್ತ ರಭಸದಿಮದ ಆಲಿಕ್ಕಿಗಳನ್ನು ಬೀರುತ್ತ ಸುರಿಯತೊಡಗಿತು. ಓಬಯ್ಯ ಕೋವಿಯನ್ನು ಹೆಗಲಮೇಲೆ ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ಓಡಿದನು. ಎಲ್ಲ ಬಿಡಾರಗಳಿಂದಲೂ ಸ್ವಲ್ಪದೂರ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ, ಪ್ರಶಸ್ತವಾಗಿದ್ದ ಒಂದು ಬಿಡಾರದಲ್ಲಿ ದೀಪ ಉರಿಯುತ್ತಿದ್ದುದು ಅವನ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬಿದ್ದು, ಅದರೊಳಗೆ ನುಗ್ಗಿದನು.

ಅದು ಸೇರೆಗಾರ ರಂಗಪ್ಪಸೆಟ್ಟರ ಪ್ರೇಯಸಿ ಗಂಗೆಯ ಬಿಡಾರವಾಗಿತ್ತು. ಸೇರೆಗಾರರು ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ರಾತ್ರಿಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಆ ಬಿಡಾರದಲ್ಲಿಯೆ ಕಳೆಯ ಬೇಕಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಗಂಗೆಗೆ ಇತರ ಆಳುಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಎಂದರೆ, ಎರಡು ಅಂಕಣದಷ್ಟು ಅಗಲದ ಬಿಡಾರವನ್ನು ಉಳಿದೆಲ್ಲರ ಬಿಡಾರಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಒಂದಿಷ್ಟು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕಟ್ಟಿಸಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದರು.

ಸಾಲಂಕೃತಳಾದ ಗಂಗೆ ಸೇರೆಗಾರರಿಗಾಗಿ ಕಾಯುತ್ತಿದ್ದಳು. ಏಕೆಂದರೆ ಅವರ ಊಟಗೀಟಗಳೆಲ್ಲ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರ ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೆ ನಡೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ಅವರ ಮನೆಯ ಸೇರೆಗಾರರಿಗೆ ಮುಖ್ಯವಾಸವೂ ಆಗಿತ್ತು. ಗಂಗೆಯ ಬಿಡಾರ ರಾತ್ರಿಯ " ಉಪವಾಸ" ಮಾತ್ರವಾಗಿತ್ತು. ಸೆಟ್ಟರು ರಾತ್ರಿಯೂಟ ಪೂರೈಸಿಕೊಂಡು ಗೌಡರೊಡನೆ ಮಾತುಕತೆಯಾಡಿದ ಮೇಲೆ ಉಳಿದ ಬಿಡಾರಗಳಲ್ಲಿ ಆಳುಗಳೆಲ್ಲರೂ ನಿದ್ದೆ ಹೋದ ತರುವಾಯ ಸದ್ದಲ್ಲದೆ ಗಂಗೆಯ ಬಿಡಾರಕ್ಕೆ ಬರುವುದು ವಾಡಿಕೆಯಾಗಿತ್ತು. ಆ ದಿನವೂ ಗಂಗೆ ತನ್ನೂಟ ಮುಗಿದಮೇಲೆ " ವಾಸಕಸಜ್ಜಿಕೆ" ಯಾಗಿ ಕಾಯುತ್ತಿದ್ದಳು. ಮೋಡ ಮುತ್ತಿ, ಸಿಡಿಲು ಮಿಂಚು ತೊರಲು ಅವಳಿಗೆ ಗಾಬರಿಯಾಯಿತು. ಪ್ರಿಯನು ಬರುತ್ತಾನೋ ಇಲ್ಲವೋ ಎಂದು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿಯೆ ಮಳೆಯೂ ಭರದಿಂದ ಸುರಿಯತೊಡಗಿತು. ಆಕೆ ಆಸೆಗಟ್ಟು ನಿಟ್ಟುಸಿರುಬಿಟ್ಟಳು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಯಾರೋ ಹೊರಗಡೆ ಬಿಡಾರದ ತಡಿಕೆಯ ಬಾಗಿಲನ್ನು ತಟ್ಟಿದರು, ಉತ್ಕಂಠಿತೆಯಾದ ಗಂಗೆ ಬಾಗಿಲು ತೆರೆದು ನಿಕ್ಕುಳಿಸಿ ನೋಡುತ್ತಾಳೆ ಸೇರೆಗಾರರಲ್ಲ; ಕೆಳಕಾನೂರು ಅಣ್ಣಯ್ಯಗೌಡರ ಮಗ ಓಬಯ್ಯಗೌಡರು! ಗಂಗೆ ಹಾಕಿದ ಚಾಪೆಯ ಮೇಲೆ ಓಬಯ್ಯ ಕುಳಿತು, ಓಡಿಬಂದ ಆಯಾಸವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಿಕೊಂಡು, ಮುಖದಮೇಲಿದ್ದ ಹನಿಗಳನ್ನು ಒರಸಿ ಕೊಂಡನು; ಗಂಗೆ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಉತ್ತರವಾಗಿ ತಾನು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವನ್ನೂ ಹೇಳಿದನು. ಹೊರಗಡೆ ಮಳೆ, ಗಾಳಿ, ಮಿಂಚು, ಸಿಡಿಲು ಭಯಂಕರವಾಗಿತ್ತು. ಗಂಗೆ ಸೆಟ್ಟರ ಆಗಮನದ ಆಸೆಯನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ತೊರೆದುಬಿಟ್ಟಳು. ಓಬಯ್ಯ ಬಂದುದೂ ಆಕೆಗೆ ಸುಕೃತವಾಗಿಯೆ ತೋರಿತು. ಗಂಗೆಯ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಯುವಕನು ಅಕ್ಷತವಾದ ರಸಾಲಫಲದಂತೆ ಕಾಣಿಸಿದನು. ಪ್ರಣಯ ವಿದಗ್ಧೆಯಾಗಿದ್ದ ಆಕೆಗೆ ಮುಗ್ಧನಾದೊಬ್ಬ ಯುವಕನನ್ನು ತನ್ನ ಬಲೆಗೆ ಬೀಳುವಂತೆ ಮಾಡುವುದು ಅಷ್ಟೇನೂ ಸಾಹಸವಾಗಿ ಕಾಣಲಿಲ್ಲ. ಓಬಯ್ಯನೂ ಅಷ್ಟೇನೂ ವೈರಾಗ್ಯದ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿರಲಿಲ್ಲ.

ಗಂಗೆ ಓಬಯ್ಯನು ಕುಳಿತಿದ್ದ ಚಾಪೆಯ ಮೇಲೆಯೆ ಒಂದು ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಮಾತುಕತೆಯಾಡತೊಡಗಿದಳು. ಅವಳ ಕಣ್ಣು ಹುಬ್ಬು ತುಟಿ ಕೆನ್ನೆಯಾಗಿ ಶರೀರವೆಲ್ಲವೂ ಪತಂಗವನ್ನೆ ಮೋಹಿಸುವ ಲೀಲಾಮಯ ಜ್ವಾಲೆಯಂತೆ ಚಂಚಲ ಮೋಹಕವಾಯಿತು. ಆದರೆ ಓಬಯ್ಯನ ಭಾವದಲ್ಲಿ ಮೊದಮೊದಲು ಯಾವ ವಕ್ರತೆಯೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಮಳೆ ನಿಲ್ಲುವವರೆಗೂ ಮಾತಾಡಬೇಕೆಂದು ಮಾತ್ರ ಮಾತಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಆದರೆ ಗಂಗೆ ಮಾಯೆ ತುಂಬು ಯೌವನದ ಯುವಕನನ್ನು ಬಹಳ ಹೊತ್ತು ಮುಗ್ಧವಾಗಿರಲು ಬಿಡಲಿಲ್ಲ. ಅವಳು ಆ ಮಾತು ಈ ಮಾತು ತೆಗೆದು ಓಬಯ್ಯನ ಮದುವೆ ಮಾತು ತೆಗೆದಳು. ಉದಾಸಭಾವದಿಂದ ಮಾತಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಓಬಯ್ಯನು ಭಾವಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಮಾತಾಡತೊಡಗಿದನು. ಅವರು ಮಾತಾಡುತ್ತಿದ್ದ ವಿಷಯವು ಸಿಡಿಮದ್ದಿನಂತೆ ಅವರ ಮದ್ಯೆ ಇತ್ತು. ಗಂಗೆ ಓಬಯ್ಯರು ಬೆಂಕಿಯ ಬತ್ತಿಗಳಂತೆ ಆಚೆಗೂ ಈಚೆಗೂ ಕುಳಿತಿದ್ದರು. ಮಾತಾಡುತ್ತ ಆಡುತ್ತ ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಹಾಗೆ ಓಬಯ್ಯನ ಮುಖಕ್ಕೆ ನೆತ್ತರೇರಿತು; ಎದೆ ಬೆಚ್ಚಿತು ಮೈಬೆವರಿತು. ಅವನಿಗೂ ಅದರ ಅರ್ಥವಾಯಿತು. ಅದುವರೆಗೂ ಇರದಿದ್ದ ಭಾವವೋಂದು ಅವನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಮಿಂಚಿತು. ವಿಚಕ್ಷಣಳಾದ ಗಂಗೆನು ಅದು ತಿಳಿಯದೆ ಹೋಗಲಿಲ್ಲ. ಒಂದೆರಡು ಮಾತಾಡಿ, ತಡಿಕೆಯ ಒಳಗೆ ಹೋಗಿ, ಕಾಯಿಸಿ ಹದಮಾಡಿದ್ದ ಸಿಹಿಯಾದ ನೊರೆಗಳನ್ನು ತಂದುಕೊಟ್ಟಳು. ಓಬಯ್ಯನಿಗೂ ಮಳೆಯಲ್ಲಿ ತೊಯ್ದು ಚಳಿಯಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ, ಚೆನ್ನಾಗಿ ಹೀರಿಬಿಟ್ಟನು. ಆಮೇಲೆ ಎಲೆಯಡಕೆ ನೀಡಿದಳು ಅದನ್ನೂ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದನು. ಮಳೆಯಲ್ಲಿ ಮನೆಗೆ ಹೋಗುವುದು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ, ಅಲ್ಲಿಯೇ ಮಲಗುವುದು ಲೇಸು ಎಂದಳು. ಓಬಯ್ಯ ಅದಕ್ಕೂ ಸಮ್ಮತಿಸಿದನು. ಅವನಿಗಿನ್ನೂ ತನ್ನ ಸಮ್ಮತಿಯ ಅರ್ಥವೂ ಪರಿಣಾಮವೂ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಹೊಳೆದಿರಲಿಲ್ಲ.

ಬಿಡಾರದ ತಡಿಕೆಯ ಬಾಗಿಲು ಹಾಕಿತು. ದೀಪವಾರಿತು. ಹೊರಗಡೆ ಮುಂಗಾರು ಮಳೆಯೂ ಗಾಳಿಯೂ ಮಿಂಚು ಸಿಡಿಲುಗಳೂ ಹುಚ್ಚೆದ್ದು ತಾಂಡವಗೈಯುತ್ತಿದ್ದುವು. ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಮುಂಜಾನೆ ಗಂಗೆಯ ಬಿಡಾರದಿಂದ ಹೊರಬಿದ್ದ ಓಬಯ್ಯ ಹಿಂದಿನ ದಿನದ ಹುಡುಗನಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವನಿಗೆ ನವಾನುಭವದ ಮಧುರ ಪ್ರಪಂಚವೋಂದು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿತ್ತು. ಆಗ ಅವನಿಗೆ ಅರ್ಥವಾಯಿತು, ತನ್ನ

ತಂದೆ ಅಪಾರ ಧನ ವ್ಯಯಮಾಡಿ ನಾಲ್ಕು ಮದುವೆಗಳಾದುದೇಕೆ ಎಂದು! ಅಂದಿನಿಂದ ಅವನ ವೆಚ್ಚ ಇಮ್ಮಡಿಯಾಯಿತು. ದಿನದಿಂದ ದಿನಕ್ಕೆ ಅಧೋಗತಿಗಳಿಯುತ್ತ ಹೋದನು.

* * *

ತಂಗಿಯ ಕೈಕಡಗವನ್ನು ಈಸಿಕೊಂಡು ಮನೆಯಿಂದ ಹೊರಟ ಓಬಯ್ಯ ನೆಟ್ಟದೆ ಸೀತೆಮನೆಗೆ ಹೋದನು. ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿಗೆ ಹೋಗಿದ್ದ ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರು ಇನ್ನೂ ಹಿಂತಿರುಗಲಿಲ್ಲ ಎಂದು ಗೊತ್ತಾಗಿ, ಅಲ್ಲಿಯೇ ಉಟ ಕತ್ತರಿಸಿ, ಹಗಲು ನಿದ್ರೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು. ಅಗ್ರಹಾರಕ್ಕೆ ಹೋರಟನು. ಬಿಸಿಲಿನಲ್ಲಿ ಬಾಯಾರಿಕೆಯಾಗಲು ಕಳ್ಳಂಗಡಿಯ ನೆನಪಾಯಿತು. ಅಂಗಡಿಯವನಲ್ಲಿ ಸಾಲವಾಗಿದ್ದುದರಿಂದಲೂ ಸಾಲ ತೀರಿಸದೆ ಕಳ್ಳು ಕೊಡುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ್ದುದರಿಂದಲೂ ಸಾಲಕ್ಕೆ ತಗಾದೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದಲೂ ಓಬಯ್ಯನು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಲು ಹಿಂಜರಿದನು. ಜೇಬಿನಲ್ಲಿದ್ದ ಬೆಳ್ಳಿಯ ಕಡಗದ ನೆನಪು ಬಂದು ಅವನ ಕಣ್ಣು ನವಪ್ರಭೆಯಿಂದ ಮಿಂಚಿತು. ಆದರೆ ದೇವರ ಕಾಣಿಕೆ ಎಂದು ಹೆದರಿ ಹಿಂಜರಿದನು. ಅವನು ಪತಿತನಾಗಿದ್ದನೇ ಹೊರತು ಇನ್ನೂ ಧೂರ್ತನಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಭೀತಿಯ ಸಹಾಯದಿಂದ ಪ್ರಲಭವನ್ನು ಗೆದ್ದು ಅಗ್ರಹಾರಕ್ಕೆ ಹೋದನು.

ಅಗ್ರಹಾರ ತುಂಗಾತೀರದಲ್ಲಿದ್ದು, ನೋಡಲು ಒಂದು ರಮಣೀಯ ಸ್ಥಾನವಾಗಿತ್ತು. ಎದುರಿಗೆ ನಿರ್ಮಲವಾಗಿ ಗಗನ ಪ್ರತಿಬಿಂಬವಾಗಿದ್ದ ತುಂಗೆಯ ನೀರಿನಿರಿಸಿಹೊನಲು, ನುಣ್ಣಿನೆಯ ಬಿಳಿ ಮಳಲರಾಶಿಯೂ, ಹೊಳೆಯ ನಡುವೆ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಮೇಲೆದ್ದು ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದಿರುವ ಆನೆಗಳಂತೆ ತೋರುವ ಹೆಬ್ಬಂಡೆ ಕಿರುಬಂಡೆಗಳೂ, ಹೊಳೆಯ ಅಂಚಿನಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿ ನೀಲಾಕಾಶದ ದಿಗಂತದವರೆಗೂ ಹಬ್ಬಿದಂತೆ ತೋರುತ್ತಿದ್ದ ಹಸುರಾದ ಅರಣ್ಯ ಶ್ರೇಣಿಯೂ ಅಗ್ರಹಾರವನ್ನು ಮನೋಹರ ದೃಶ್ಯವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದ್ದುವು. ಹೊಳೆಯ ದಡದಲ್ಲಿಯೆ ಚಂದ್ರಮೌಳೇಶ್ವರನ ಗುಡಿಯೂ, ಅದಕ್ಕೆ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿಯೆ ಕೈಹೆಂಚು ಹೊದ್ದಿಸಿದ್ದ ವೆಂಕಪ್ಪಯ್ಯಜೋಯಿಸರ ಮನೆಯೂ ಎದ್ದುವು. ಮನೆಯ ಹೊರಭಾಗ ಚೊಕ್ಕಟವಾಗಿಯೂ, ರಂಗವಲ್ಲಿಯಿಂದ ಶೋಭಿತವಾಗಿಯೂ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಮನೆ ಎಂದೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯವಾಗಿಯೂ ಇತ್ತು. ಬೇಲಿಯ ಮೇಲೆ ಕೆಂಪು ಮತ್ತು ಕಪ್ಪು ಬಣ್ಣದ ಸೀರೆಗಳನ್ನೂ ಪಂಚೆಗಳನ್ನೂ ಹರಡಿದ್ದರು.

ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ಆಡುತ್ತಿದ್ದ ಇಬ್ಬರು ಹುಡುಗರು ಓಬಯ್ಯನನ್ನು ಕಂಡೊಡನೆಯೆ ಶೂದ್ರನು ಬಂದನೆಂದು ಆಟವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ದೂರ ಹೋಗಿ ನಿಂತರು. ಓಬಯ್ಯ ಅವರನ್ನು ಮಾತಾಡಿಸಿದನು. ವೆಂಕಪ್ಪಯ್ಯನವರು ಮನೆಗೆ ಬಂದಿಲ್ಲವೆಂದು ಗೊತ್ತಾಯಿತು. ಓಬಯ್ಯ ನೀರಡಿಕೆಯಾಗುತ್ತದೆ ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದರಿಂದ, ಒಬ್ಬ ಹುಡುಗನು ಚೊಂಬಿನಲ್ಲಿ ತಣ್ಣೀರನ್ನೂ ಒಂದು ಸಣ್ಣ ಬಾಳೆಯ ಕೀತಿನಲ್ಲಿ ಕೆಂಬಣ್ಣದ ಜೋನಿಬೆಲ್ಲವನ್ನೂ ತಂದು ದೂರ ನಿಂತನು. ಓಬಯ್ಯ ಹತ್ತು ಹೆಜ್ಜೆ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಸರಿದು ನಿಲ್ಲಲು. ಹುಡುಗನು ಮುಂದಕ್ಕೆ ಬಂದು ಚೊಂಬನ್ನೂ ಎಲೆಯನ್ನೂ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟು, ಮತ್ತೆ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಹೋದನು. ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಹುಡುಗನು” ಕಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಕುಡಿಯಬೇಡೋ, ಎತ್ತಿ ಕೊಂಡು ಕುಡಿ”ಎಂದನು. ಓಬಯ್ಯ ನಡುನಡುವೆ ಬೆಲ್ಲವನ್ನು ತಿನ್ನುತ್ತ ಚೊಂಬನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಂಡೇ ನೀರು ಕುಡಿದನು. ಪಾತ್ರೆಯನ್ನು ಎತ್ತಿ ಕುಡಿಯುವ ಅಭ್ಯಾಸವಿಲ್ಲದುದರಿಂದ ನೀರು ಮುಖದ ಮೇಲೆಯೂ ಅಂಗಿಯ ಮೇಲೆಯೂ ಬಿದ್ದು ಹರಿದುಹೋಯಿತು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಬಾಲಕರು ಅದನ್ನು ನೋಡಿ ಜುಗುಪ್ಸೆ ತಾಳಿದರು. ಶೂದ್ರರ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೆ ಹಿರಿಯರು ಕಲಿಸಿದ್ದ ತಿರಸ್ಕಾರ ಮತ್ತಿನಿತು ಹೆಚ್ಚಾಯಿತು.

ವೆಂಕಪ್ಪಯ್ಯನವರು ಸಿಕ್ಕುದಿದ್ದುದರಿಂದ ಚಂದ್ರಮೌಳೇಶ್ವರನಿಗೆ ಕಾಣಿಕೆಯರ್ಪಿಸಿ ಪೂಜೆಮಾಡಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗದೆ ಓಬಯ್ಯನು ದೇವಾಲಯದ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ಹೊರಗಡೆಯಿಂದಲೆ ದೇವರಿಗೆ ಕೈಮುಗಿದನು. ಅಲ್ಲಿಂದ ಸೋಪಾನಗಳನ್ನಿಳಿದು ಹೊಳೆಯ ಬುಡಕ್ಕೆ ಹೋದನು. ಅಲ್ಲಿ ತಿಂಡಿ ಹಾಕಿ ಸಾಕಿದ್ದ ದೊಡ್ಡ ಸಣ್ಣ ಮೀನುಗಳು ನೂರಾರು ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡುವು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಮಾತ್ರವೇ ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಆ ಘಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಮೀನುಗಳಿಗೆ ಯಾವ ಅಪಾಯವೂ ಇರದಿದ್ದರಿಂದಲೂ, ದೇವರ ಮೀನುಗಳಾಗಿ ಆಗಾಗ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದವರೆಲ್ಲ ಅಕ್ಕಿ, ಬಾಳೆಹಣ್ಣು, ತೆಂಗಿನಕಾಯಿಯ ಚೂರುಗಳು, ಮೊದಲಾದ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಹಾಕುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದಲೂ ಆ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ

ಸಾವಿರಾರು ಮೀನುಗಳು ಬಹಳ ಸಲಿಗೆಯಿಂದ ಇದ್ದುವು. ದೇವರ ಮೀನುಗಳೆಂದು ಶೂದ್ರರಾರೂ ಅವುಗಳ ತಂಟೆಗೇ ಹೋಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲಿಯ ಮೀನುಗಳನ್ನು ಕೊಯ್ದು ಪಲ್ಯ ಮಾಡಿದರೆ ಸಗಣೆಯಾಗಿಬಿಡುತ್ತದೆ ಎಂದು ಅನೇಕರು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಅದು ಓಬಯ್ಯನಿಗೂ ಗೊತ್ತಿತ್ತು. ಅವನು ನೀರಿನ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಲು ಅನೇಕ ಮೀನುಗಳು ಯಾರೋ ತಿಂಡಿ ಹಾಕಲು ಬಂದರೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ಓಡಿಬಂದುವು. ಕೆಲವು ಮೀನುಗಳಂತೂ ನಾಲ್ಕೈದು ಅಡಿ ಉದ್ದವಾಗಿ ಒಂದೆರಡು ಅಡಿ ಅಗಲವಾಗಿದ್ದವು. ಸುತ್ತ ನೋಡಿದಾಗ ಓಬಯ್ಯನ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಯಾರೂ ಕಾಣಿಸಲಿಲ್ಲ. ಎಲೆಯಡಕೆಯ ಜೇಬಿನಿಂದ ಹೊಗೆಸೊಪ್ಪನ್ನು ತೆಗೆದು ಸುಣ್ಣದೊಂದಿಗೆ ಸೇರಿಸಿ ತಿಕ್ಕಿ ಒಂದು ಗುಳಿಗೆ ಮಾಡಿ ನೀರಿಗೆ ಎಸೆದನು. ಇಷ್ಟತ್ತು ಮೂವತ್ತು ಮೀನುಗಳು ಯಾವುದೋ ತಿಂಡಿ ಎಂಬ ಭ್ರಾಂತಿಯಿಂದ ಅದಕ್ಕೆ ಎರಗಿದುವು. ಅಗ್ರಹಾರದ ಪ್ರಜೆಗಳಂತೆ ಹೊಟ್ಟೆಬಾಕವಾಗಿದ್ದ ಆ ಮತ್ಸ್ಯಗಳಿಗೆ ಭಕ್ಷ್ಯಭಕ್ಷ್ಯ ವಿವೇಕವಿಚಾರ ಪ್ರಾಯಶಃ ಮರೆತು ಹೋಗಿದ್ದಿತೋ ಏನೋ! ಓಬಯ್ಯ ಹೊಗೆಸೊಪ್ಪನ್ನು ಎಸೆದ ಒಂದೆರಡು ನಿಮಿಷಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸಾಧಾರಣಗಾತ್ರದ ಮೀನು ಹೊಟ್ಟೆಮೇಲಾಗಿ ಬಡಬಡನೆ ಒದ್ದಾಡಿಕೊಂಡು ಚಿಮ್ಮಿ ದಡಕ್ಕೆ ಬಿದ್ದಿತು. ತಲೆವನ್ನವನ್ನು ತೆಗೆದು ಬಿಚ್ಚಿ, ಬೇಗಬೇಗನೆ ಆ ಮೀನನ್ನು ಅದರಲ್ಲಿ ಸುತ್ತಿ, ಬಗಲಿಗೆ ಹಾಕಿಕೊಂಡು, ಕಳ್ಳಹಾದಿಯಲ್ಲಿ ಹೊರಟನು. ಬಗಲಲ್ಲಿದ್ದ ಮೀನು ಪ್ರಾಣಸಂಕಟದಿಂದ ಕ್ಷಣಕ್ಷಣಕ್ಕೂ ನಿಮಿರುತ್ತಿತ್ತು. ಅದು ನಿಮಿರಿದಂತೆಲ್ಲ ಓಬಯ್ಯನು ಬಲವಾಗಿ ಅದುಮುತ್ತಿದ್ದನು. ಸ್ವಲ್ಪದೂರ ನಡೆಯುವುದರೊಳಗೆ ಪ್ರಾಣಿ ತಟಸ್ಥವಾಯಿತು. ಹೊತ್ತು ಬೈಗಾಗುತ್ತಿತ್ತು.

ಮುತ್ತಳ್ಳಿಗೂ ಕಾನೂರಿಗೂ ಮಧ್ಯೆ ಒಂದು ಕಳ್ಳಂಗಡಿಯಿತ್ತು. ಅಲ್ಲಿಗೆ ಸುಮಾರು ಏಳೆಂಟು ಮೈಲಿಗಳ ದೂರದಿಂದಲೂ ಗಿರಾಕಿಗಳು ಬರುತ್ತಿದ್ದರು. ಸಾಯಂಕಾಲದಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿ ರಾತ್ರಿ ಎಂಟು ಒಂಬತ್ತು ಗಂಟೆಯವರೆಗೂ ಆ " ಕಾಡುಮಜ್ಜಿಗೆಯ ಹೋಟೆಲಿನಲ್ಲಿ" ಜನಸಂದಣಿಯೂ ಗಲಭೆಯೂ ಹರಟೆ ಹೊಡೆದಾಟಗಳೂ ತಪ್ಪುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಆ ಅಂಗಡಿಯವನು ಕಳ್ಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಬರುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಏನೇನೋ ಗಿಡಮೂಲಿಕೆಗಳನ್ನೂ ಸೇರಿಸುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ ಅವನ ಕಳ್ಳು ಎಂದರೆ ಜನರು ಬಿದ್ದು ಸಾಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಗಿರಾಕಿಗಳಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯರಾದವರೆಂದರೆ ಕಾನೂರು ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರ ಆಳುಗಳು, ಮುತ್ತಳ್ಳಿ ಶ್ಯಾಮಯ್ಯಗೌಡರ ಆಳುಗಳು. ಸೀತೆಮನೆ ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರ ಆಳುಗಳು. ಒಕ್ಕಲುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಅನೇಕರು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಆಗಾಗ ಬಂದು ಹೋಗುವ ಪದ್ಧತಿಯಿತ್ತು. ಆಳುಗಳಂತೂ ತಮ್ಮ ಹೊಟ್ಟೆಗೆ ಅನ್ನವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ತಮ್ಮ ಹೆಂಡಿರು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಕೂಳಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಲೆಕ್ಕಿಸದೆ ದಿನಗೂಲಿಯ ಬತ್ತವನ್ನು ಕಳ್ಳಂಗಡಿಗೆ ಸುರಿದು ಉನ್ನತ್ತರಾಗಿ ಹಿಂದಿರುಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಕೆಲವು ಸಾರಿ ಕತ್ತಿ ಹಾರೆ ಗುದ್ದಲಿ ಮೊದಲಾದ ಸಾಮಾನುಗಳನ್ನು ಕದ್ದು ತಂದುಕೊಟ್ಟು ಕಳ್ಳು ಹೆಂಡಗಳನ್ನು ಕುಡಿಯುತ್ತಿದ್ದರು.

ಅಗ್ರಹಾರದಿಂದ ದೇವರ ಮೀನನ್ನು ಬಗಲಿಗೆ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಹೊರಟ ಓಬಯ್ಯ ಕಳ್ಳಂಗಡಿಯಿದ್ದ ಹಾದಿಯಿಂದಲೇ ಹೋಗಲು ಮನಸ್ಸು ಮಾಡಿದನು. ಏಕೆಂದರೆ, ಅದು ಸಮೀಪದ ಹಾದಿಯಾಗಿತ್ತು. ಒಂದು ವೇಳೆ ಗುರುತಿನವರು ಯಾರಾದರೂ ಅಲ್ಲಿದ್ದರೆ ಏನಾದರೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಪ್ರಯೋಜನವಾಗಬಹುದೆಂದು ಆತನಿಗೊಂದು ದೂರದಾಸೆಯೂ ಇತ್ತು. ಅವನು ಕಳ್ಳಂಗಡಿಯ ಬಳಿಗೆ ಬರುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಬೈಗು ಕಪ್ಪಾಗಿತ್ತು. ಹುಲ್ಲಿನ ಮಾಡು ಬಹಳ ಕೆಳಕ್ಕೆ ಬಾಗಿದ್ದ ಅಂಗಡಿಯ ಒಳಭಾಗದಲ್ಲಿ ದೀಪ ಹೊತ್ತಿಸಿದ್ದುದು ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಕೆಂಬೆಳಕಿನಿಂದ ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಅಂಗಡಿಯ ಒಳಗೆ ಹೊರಗೂ ಹಲವು ಜನರು ನೆರೆದಿದ್ದರು. ಒಳಗೆ ಮೇಲುಜಾತಿಯವರು, ಹೊರಗೆ ಕೀಳು ಜಾತಿಯವರು. ಅಂಗಡಿಯವನು ತನ್ನ ಮಗನೊಂದಿಗೆ ಮಧ್ಯವಿನಿಯೋಗದ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ್ದನು. ಅವನ ಹೆಂಡತಿಯೂ ಗಿರಾಕಿಗಳಿಗಾಗಿ ಒಳಗಡೆ ಮಾಂಸ, ಉಪ್ಪುಮೀನು, ಮೊಟ್ಟೆ ಮೊದಲಾದ ವ್ಯಂಜನಗಳನ್ನು ಬೇಯಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು ಎಂಬುದು ಕಳ್ಳು ಹೆಂಡತಿಗಳ ವಾಸನೆಯೊಂದಿಗೆ ಸೇರಿಬರುತ್ತಿದ್ದ ಚಾಕಣದ ಕಂಪಿನಿಂದ ತಿಳಿಯುತ್ತಿತ್ತು.

ಅಲ್ಲಿ ಸೇರಿದ್ದವರಿಗೆಲ್ಲರಿಗೂ ಓಬಯ್ಯನ ಗುರುತಿತ್ತು. ಓಬಯ್ಯನಿಗೂ ಅನೇಕರು ಗುರುತು ಸಿಕ್ಕಿತು. ಕೆಲವರು ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ಗುಂಪುಗುಂಪಾಗಿ ಕುಳಿತು ಉಪ್ಪುಮೀನು ಮತ್ತು ಮಾಂಸದ ತುಂಡುಗಳನ್ನು ಕಚ್ಚಿ ಎಳೆದು ಜಗಿಯುತ್ತ, ನಡುನಡುವೆ ಹೆಂಡ ಕುಡಿದು ಹರಟೆ ಹೊಡೆದು ಕೇಕೆಹಾಕಿ ನಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಒಳಗಡೆ ಕೆಲವರು ಕಳ್ಳು ಕುಡಿಯುವುದರಲ್ಲಿಯೂ ಇನ್ನೀಟು ಆಡುವುದರಲ್ಲಿಯೂ ತನ್ಮಯರಾಗಿದ್ದರು. ಮುತ್ತಳ್ಳಿಯ ನಂಜನು ತಾನೊಬ್ಬನೆ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಒಂದು ಕಾಲು ಮಣೆಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತು ಎಡದ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಕರಟದ ಚಿಪ್ಪಿನಲ್ಲಿದ್ದ ಹುರಿಮಾಂಸವನ್ನು ತಿನ್ನುತ್ತ ಎದುರಿಗಿದ್ದ ಹೆಂಡದ ಮೊಗೆಯನ್ನೇ ಎವೆಯಿಕ್ಕದೆ ನಿಟ್ಟಿಸುತ್ತ, ನಡುನಡುವೆ ಹಲ್ಲಿಗೆ

ಅಡಚಣೆಯಾದ ಎಲುಬಿನ ಚೂರುಗಳನ್ನು ಬೈಗುಳದೊಂದಿಗೆ ನೆಲಕ್ಕೆ ಉಗುಳುತ್ತಿದ್ದನು. ಅವನು ಕಳ್ಳನ ಮೊಗೆಯನ್ನು ನೋಡುತ್ತ ತಿನ್ನುತ್ತಿದ್ದಾಗ ದವಡೆ ಮಾತ್ರ ಚಲಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ತನ್ನ ಬಿಡಾರದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿಬಂದಿದ್ದ ಅನಾಹುತವನ್ನು ಅವನ ಮನಸ್ಸು ಇನ್ನೂ ಮೆಲುಕು ಹಾಕುತ್ತಿತ್ತು. ಅವನಾಗಲೇ ಎರಡು ಮೊಗೆ ಕುಡಿದು ಮೂರನೆ ಮೊಗೆಗೆ ಸಿದ್ಧನಾಗುತ್ತಿದ್ದನು. ಅವನು ಓಬಯ್ಯನ ಕಡೆ ನೋಡಿದಾಗ ಕಣ್ಣು ತೇಲುಗಣ್ಣಾಗಿ ಕ್ರೂರವಾಗಿದ್ದವು. ಬತ್ತಲೆಯಾಗಿದ್ದ ಹೊಟ್ಟೆ ಊದಿಕೊಂಡಿತ್ತು. ಓಬಯ್ಯನು ಅವನನ್ನು ಮಾತಾಡಿಸಲಿಲ್ಲ. ಅವನೇ ಮೊದಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದನು.

“ಅಲ್ಲಾ ನೀವೇ ಹೇಳೋ. ನನ್ನೇನ್ ತಪ್ಪು? ನಾ ಮಾಡಿಸಿ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದ ನಾ ಕೇಳಿದ್ರೆ ಅವಳೇನ ಜೋರು! ಏನೋ! ಹೇಳೋ ನೀವೆ! ಚೆನ್ನಾಗಿ ಹಿಡ್ಕೊಂಡು ಗುದ್ದೀ ಗುದ್ದೀ ಗುದ್ದಿ ಹಾಕ್ತೆ, ಅವಳಕ್ಕಾನ್ನಾ...ಹ! ಹ! ಹ! ” ಎಂದವನು ಚೆನ್ನದ ಬುಗುಡಿಯೊಂದನ್ನು ಸೊಂಟದ ಪಂಚೆಯಿಂದ ಎಂಜಲು ಕೈಯಲ್ಲಿ ತೆಗೆದು ತೋರಿಸಿದನು. ನಂಜನ ನೆತ್ತಿಗೆ ಮತ್ತೇರಿ ಬರುತ್ತಿತ್ತು.

ಆ ದಿನ ಬೆಳಗ್ಗೆ ಚೆನ್ನಯ್ಯನೊಡನೆ ಮೀನು ಬೇಟೆಯಾಡಲು ಹೋಗಿ ಕಾನೂರು ಗಾಡಿಯ ಹಿಂದೆ ಅಪರಾಹ್ನದಲ್ಲಿ ಮನೆಗೆ ಬಂದ ನಂಜನು ಸಾಯಂಕಾಲವಾಗಲು ಕಳ್ಳಂಗಡಿಗೆ ಹೊರಟನು. ಕೈಯಲ್ಲಿ ದುಡ್ಡಾಗಲಿ ದವಸವಾಗಲಿ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಹೆಂಡತಿಯ ಕಿವಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಬುಗುಡಿಯನ್ನು ಕೇಳಿದನು. ಅವಳು ಕೊಡುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದು ಹೇಳಲು ಅವಳನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಹೊಡೆದು. ಆಭರಣವನ್ನು ಕಿವಿ ಹರಿಯುವಂತೆ ಎಳೆದು ಕಸಿದುಕೊಂಡು ಕಳ್ಳನ ಅಂಗಡಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದನು. ಅದನ್ನೇ ಕುರಿತು ಅವನು ಓಬಯ್ಯನೊಡನೆ ಹೇಳಿದ್ದು.

ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದ ಅಂಗಡಿಯವನು ನಂಜನ ಕೈಯಲ್ಲಿದ್ದ ಬುಗುಡಿಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಪೆಟ್ಟಿಗೆಗೆ ಹಾಕಿದನು. ನಂಜನು ಅದನ್ನು ಗಣನೆಗೆ ತಾರದೆ ಮೊಗೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಮಧ್ಯವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಹೀರಿ, ತುಟಿಯನ್ನು ಚಪ್ಪರಿಸುತ್ತಾ, ನಾ ದುಡ್ಡಿದ್ದು ನಾ ಕುಡ್ಡಿದ್ದು! ಹಹಹ! ” ಎಂದು ಚುರುಕಾಗಿ ರಭಸದಿಂದ ಹೇಳಿದನು. ಒಳ್ಳೆಯ ಕಳ್ಳಿಗೂ ಕಳ್ಳು ಬೆರಸಿದ ಕಲಗಚ್ಚು ನೀರನ್ನು ತಂದು ಹೊಯ್ಯನು. ನಂಜನಿಗೆ ಒಳ್ಳೆಯ ಕಳ್ಳಿಗೂ ಕಳ್ಳು ಬೆರಸಿದ ಕಲಗಚ್ಚಿಗೂ ವ್ಯತ್ಯಾಸ ಕಂಡುಹಿಡಿಯುವಷ್ಟು ಪ್ರಜ್ಞೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಏನನ್ನೋ ಅಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಒರಲುತ್ತ ತಿಂದು ಕುಡಿಯುವ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಕೈಬಾಯಿ ಹಾಕಿದನು. ಅವನ ಹೊಟ್ಟೆಯ ಮೇಲೆಲ್ಲಾ ಹೆಂಡ ಸೋರಿ ಪಂಚೆ ಒದ್ದೆಯಾಗಿತ್ತು.

ಓಬಯ್ಯನನ್ನು ಯಾರೂ ಅತಿಥಿಯಾಗಿ ಸ್ವೀಕರಿಸಲಿಲ್ಲ. ಜೊತೆಗೆ ಅಂಗಡಿಯವನೂ ಕೊಟ್ಟ ಸಾಲವನ್ನು ತೀರಿಸದೆ ಒಂದು ಹನಿಯನ್ನೂ ಕೊಡುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಿಬಿಟ್ಟನು. ಓಬಯ್ಯನಿಗೆ ಕಳ್ಳು ಮಾಂಸಗಳ ಕಂಪು ಕಮನೀಯವಾಗಿತ್ತು. ಆ ಗಾಳಿಯನ್ನು ಆದಷ್ಟು ಪ್ರಾಣಾಯಾಮ ಮಾಡಿದನು. ತೃಷ್ಟೆ ಬರಬರುತ್ತ ಅತಿಯಾಯಿತು. ಮೆಲ್ಲಗೆ ಕಂಕುಳದಲ್ಲಿ ಸುತ್ತಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಮೀನನ್ನು ತೆಗೆದು ಅಂಗಡಿಯವನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು ಅದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಕಳ್ಳು ಕೊಡುವಂತೆ ಅಂಗಲಾಚಿದನು. ಅದು ಅಗ್ರಹಾರದ ದೇವರ ಮೀನು ಎಂಬ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಮಾತ್ರ ತಿಳಿಸಲಿಲ್ಲ. ಅಂಗಡಿಯವನು ಮೀನನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ, ಸ್ವಲ್ಪ ಕಳ್ಳನ್ನು ಬದಲಾಗಿ ಕೊಡಿಸಿದನು. ಅದನ್ನು ಕುಡಿದ ಮೇಲಂತೂ ಓಬಯ್ಯನಿಗೆ ಮತ್ತಷ್ಟು ಕುಡಿಯಬೇಕೆಂಬ ಹುಚ್ಚು ಮಿತಿಮೀರಿ, ಜೇಬಿನಲ್ಲಿದ್ದ ದೇವರ ಕಾಣಿಕೆಯ ಬೆಳ್ಳಿಯ ಕಡಗವನ್ನೂ ಬಯಲಿಗೆಳೆದನು. ಅದನ್ನು ಅಡವಾಗಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಕಳ್ಳು ಕೊಡಬೇಕೆಂದೂ, ಹಿಂದಿನಿಂದ ಹಣ ಕೊಟ್ಟು ಬಿಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆಂದೂ ಅಂಗಡಿಯವನಿಗೆ ತಿಳಿಸಿದನು. ಅಂಗಡಿಯವನು ಸಂತೋಷದಿಂದ ತೆಗೆದು ಕೊಂಡನು. ಹಣ ಕೊಟ್ಟು ಬಿಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ ಎಂಬುದ ಬರಿಯ ಮಾತೆಂದು ಅವನಿಗೂ ಅನುಭವದಿಂದ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಗೊತ್ತಾಗಿತ್ತು.

ವಾಜ್ಞಯಮಾತ್ರವಾಗಿದ್ದ ಅಂಗಡಿಯ ವಾತಾವರಣ ಬರಬರುತ್ತ ಶಬ್ದಮಯವಾಗುತ್ತ ಬಂದಿತು. ಇತ್ತ ಕಳ್ಳು ಹೆಂಡಗಳು ಖಾಲಿಯಾದಂತೆಲ್ಲ ಅತ್ತ ಮಾನವರು ಮೃಗಗಳಾಗುತ್ತ ಹೋದರು. ಅಶ್ಲೀಲವಾದ ಮಾತುಗಳೂ ಬೈಗುಳಗಳೂ ಕಾರ್ಯಗಳೂ ಸ್ವಂಚ್ಛಂದವಾಗಿ ಉಪಕ್ರಮವಾದುವು. ಓಬಯ್ಯನೂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕುಡಿದು ಹಣ್ಣಾದನು. ನಂಜನು ಉಟ್ಟ ಪಂಚೆಯನ್ನು ಬಿಚ್ಚಿ ತಲೆಗೆ ಸುತ್ತಿಕೊಂಡು ವಿಕಾರವಾಗಿ ಕೇಕೆ ಹಾಕುತ್ತ, ಅಸಹ್ಯವಾದ ಹಾಡುಗಳನ್ನು ಒರಲುತ್ತ, ಹೊರಬಿದ್ದನು. ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ಹೊಡೆದಾಟವು ಆರಂಭವಾಯಿತು. ಆಗ ರಾತ್ರಿ ಎಂಟು ಗಂಟೆಯಾಗಿತ್ತು. ಹಗಲಿನಲ್ಲಿ ಮುನಿಯಂತೆ ಮೌನವಾಗಿದ್ದ ಕಳ್ಳನ ಅಂಗಡಿ ಆ ರಾತ್ರಿ ನಿಶಾಚರನಂತೆ ಭಯಾನಕ ಬೀಭತ್ಯರಗಳಿಂದ ತುಂಬಿಹೋಯಿತು.

ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಹೊರಗಡೆಯಿಂದ ಯಾರೋ ಇನ್ನಿಬ್ಬರು ಅಸ್ಪೃಶ್ಯರು ಬಂದು ಹೆಂಡ ಕೇಳಿದರು.

ಅಂಗಡಿಯವನು “ಏನೋ ಬೈರಾ, ಇಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿನಾಗೆ?” ಎಂದನು. ಬಂದಿದ್ದವರು ಕಾನೂರು ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರ ಆಳುಗಳು; ಬೇಲರ ಬೈರ ಮತ್ತು ಸಿದ್ದ.”

“ಇವತ್ತು ಹೊತ್ತಾಗಿಹೋಯ್ತು ಕಣ್ರಾ. ಕೆಳಕಾನೂರು ಅಣ್ಣೇಗೌಡರ ಹೆಡ್ಡಿಗೆ ಸೂಡು ಕಡ್ಡು ಮೈ ನೋವಾಗಿತ್ತು. ಒಂದೊಂದುಪಾಯಿ ಕೊಟ್ಟು; ಹಾಂಗೆ ಬಂದ್ಯು ಇಲ್ಲಿಗೆ” ಎಂದನು ಸಿದ್ದ.

“ಏನಾಗಿತ್ತೋ ಅವರಿಗೆ?” ಎಂದು ಕೇಳಿದನು ಅಂಗಡಿಯವನು.

“ಏನೋ ಆಗಿತ್ತಂತೆ.... ಕಳ್ಳು ಕೊಡ್ರಾ” ಎಂದನು ಬೈರ. ಅವನಿಗೆ ಹೆಂಡ ಮುಖ್ಯವಾಗಿತ್ತೆ ಹೊರತು ಮರಣಕ್ಕೆ ಕಾರಣಗೀರಣಗಳು ಮುಖ್ಯವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ.

“ಓಬೇಗೌಡ್ರೇ ಕೇಳಿದರೇನೋ?” ಎಂದು ಅಂಗಡಿಯವನು ಹೊಸ ಗಿರಾಕಿಗಳಿಗೆ ಸರಬರಾಯಿ ಮಾಡಲು ತೊಗಿದನು.

ಓಬಯ್ಯನಿಗೆ ಸಿದ್ದನ ಮಾತೇನೋ ಕೇಳಿಸಿತು. ಆದರೆ ಅದರ ಸಂಪೂರ್ಣ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ಗ್ರಹಿಸುವ ಪ್ರಜ್ಞೆ ಅವನಲ್ಲಿರಲಿಲ್ಲ. “ಅಯ್ಯೋ ಹೋಯ್ತೇನೋ!” ಎಂದು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಅಳತೊಡಗಿದನು. ಆ ಅಳುವಿನಲ್ಲಿ ಉನ್ನಾದವಿತ್ತೇ ಹೊರತು ಶೋಕವಿರಲಿಲ್ಲ. ಮದ್ಯದಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗಿದ್ದ ಉನ್ನಾದ ಹೊರಹೊಮ್ಮಲು ದಾರಿ ಹುಡುಕುತ್ತಿತ್ತು. ಅದಕ್ಕೊಂದು ಕಾಲುವೆ ಲಭಿಸಿದಂತಾಯಿಷ್ಟೆ!

ಓಬಯ್ಯ ಮತ್ತಿನಿಂದ ತತ್ತರಿಸುತ್ತ ಮೇಲೆದ್ದನು. ಅಂಗಳಕ್ಕೆ ಇಳಿಯುವಾಗ ಉರುಳಿಬಿದ್ದನು. ಮತ್ತೆ ತೂರಾಡುತ್ತ ಎದ್ದು ನಿಂತು. ರೋದನಗೈಯುತ್ತಲೆ ನಡೆದು ಕತ್ತಲೆಯ ಕರ್ಬಸಿನಲ್ಲಿ ಕರಗಿ ಕಣ್ಮರೆಯಾದನು. ಅಲ್ಲಿದ್ದವರಿಗೆ ತಲೆನೆಟ್ಟಗಿದ್ದಿದ್ದರೆ ಅವನನ್ನು ಆ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಗೊಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಕಳ್ಳಂಗಡಿಯಲ್ಲಿ ಕುಡಿತ ಕುಣಿತ ಗಲಭೆ ಹೋರಾಟಗಳ ಹೊಳೆ ನೆರೆಯೇರಿತ್ತು.

ಕಾನುಬೈಲಿನ ಕಳ್ಳುಗೊತ್ತು

ಜಗತ್ತು ರಾತ್ರಿಯ ನೀರವ ನಿಡ್ಡೆಗೆ ಸನ್ನಾಹಗೊಳಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಸೂರ್ಯನಾಗಲೆ ಮುಳುಗಿ, ಪಶ್ಚಿಮದಿಕ್ಕಿನ ಪರ್ವತ ವಿರಚಿತ ದಿಗಂತದಲ್ಲಿ ಅಪರಾಸ್ತದ ಕೆನ್ನಿಲಿಯ ಬೈಗುಬಣ್ಣವು ತೆಳುಮುಗಿಲುಗಳ ಹೃದಯಮಧ್ಯೆ ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯಾಗಿತ್ತು. ಅರಣ್ಯಾವೃತವಾದ ಗಂಭೀರ ಸಹ್ಯಾದ್ರಿ ಶ್ರೇಣಿಗಳ ಗಿರಿಕಂದರಗಳ ಮೇಲೆ ಇರುಳದೇವಿ ತನ್ನಡೆಯ ಕರಿಸೆರಗನ್ನು ಮೆಲ್ಲನೆ ಹೊದಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು. ಗೂಡಿಗೆ ಹೋಗುವ ಹಕ್ಕಿಯ ಹಾಡು ಮುಗಿದಿತ್ತು. ಹಟ್ಟಿಗೆ ಹೋಗುವ ದನದ ಕೂಗು ನಿಂತಿತ್ತು. ಅವುಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ, ಮಲೆನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಬೈಗುಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಕೇಳಿಬರುವ, ಓಂಕಾರದಂರೆ ನಾಡನ್ನೆಲ್ಲ ತುಂಬಿತುಳುಕುವ ಸಾವಿರಾರು ದುಂಬಿ ಜೇನುಹುಳುಗಳ ಝೇಂಕಾರದ ನಿರಂತರ ನಾದವಾಹಿನಿ ಅಥವಾ ವಾರಿಧಿ ಮೊರೆಯತೊಡಗಿತ್ತು. ಮರಗಿಡಗಳ ಸ್ವಷ್ಟಾಕೃತಿಗಳು ಮಾದು ಅಸ್ಪೃಶ್ಯಕಾರವು ಮಸಿಮಸಿ ಮಾಸಲು ಮಾಸಲಾಗಿ ತೋರುತ್ತಿತ್ತು.

ಕಾನೂರು ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರ ಮನೆಗೆ ತೆಂಕಣ ದೆಸೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಒಂದು ಗುಡಗಡಗಾಡಿನ ನೆತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಸಣ್ಣ ಬೆಂಕಿಯೊಂದು ಉರಿಯುತ್ತಿತ್ತು. ಸುತ್ತಲೂ ಮರಗಳು ದಟ್ಟವಾಗಿ ಬೆಳೆದು ಕಾಡಾಗಿದ್ದರೂ. ಆ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಹೆಬ್ಬಂಡೆ ಹಾಸುಬಂಡೆಗಳಿದ್ದು ಬಯಲು ಬಯಲಾಗಿತ್ತು. ಹಗಲು ಅಲ್ಲಿ ನಿಂತು ನೋಡಿದರೆ ಸುತ್ತಮುತ್ತ ಬಹುದೂರದವರೆಗೂ ಕಾಣಿಸುವಂತಿತ್ತು. ಸೀತಮನೆ ಮುತ್ತಳ್ಳಿ ಮೊದಲಾದ ಅನೇಕ

ಮನೆಮಾರುಗಳನ್ನು, ಹಬ್ಬಿದ ಕಾಡುಗಳ ನಡುವೆ ಮೇಲೇಳುವ ಹೊಗೆಯಿಂದಲೂ ಅಡಕೆ ತೋಟಗಳಿಂದಲೂ ಗದ್ದೆ ಬಯಲುಗಳಿಂದಲೂ ಗುರುತಿಸಬಹುದಾಗಿತ್ತು. ಆಗುಂಬೆ ಘಾಟಿ, ಕುಂದದ ಗುಡ್ಡ, ಕುದುರೆಮುಖ, ಮೇರುತಿ ಪರ್ವತ ಮೊದಲಾದ ಸಹ್ಯಾದ್ರಿಯ ಭಾಗಗಳು ಕೆಲವು ಸಾರಿ, ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಿಂತು ನೋಡಿದರೆ, ನೀಲ ವಾಯು ಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಪಶ್ಚಿಮ ನೀಲಾಕಾಶಕ್ಕೆದುರಾಗಿ ಮೈಲುತುತ್ತಿನ ಮಹಾರಾಶಿಗಳಂತೆ ದಿಗಂತ ಖಚಿತವಾಗಿ ರಂಜಿಸುತ್ತಿದ್ದವು. ಸೂರ್ಯೋದಯ ಸೂರ್ಯಾಸ್ತ ಚಂದ್ರೋದಯಗಳು ದ್ವಿಗುಣಿತ ರಮಣೀಯವಾಗಿ ಶೋಭಿಸುತ್ತಿದ್ದವು. ರಜಾಕಾಲದಲ್ಲಿ ಉರಿಗೆ ಬಂದಾಗ ಹೂವಯ್ಯ ರಾಮಯ್ಯರಿಗೆ ಅದೊಂದು ನಿತ್ಯ ಸಂದರ್ಶನದ ಸೌಂದರ್ಯ ಸ್ಥಾನವಾಗಿತ್ತು. ಹಳ್ಳಿಗರು ಆ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ " ಕಾನುಬೈಲು" ಎಂದು ನಾಮಕರಣ ಮಾಡಿದ್ದರು.

ಅಂದು ಆ ಬೈಗುಗಪ್ಪಿನಲ್ಲಿ ಆ "ಕಾನುಬೈಲಿ"ನಲ್ಲಿ ಉರಿಯುತ್ತಿದ್ದ ಕಿರುಬೆಂಕಿ ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಸಣ್ಣದಾಗಿ ಆರಿಹೋದಂತಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಪ್ರಕಾಶಮಾನವಾಗಿ ಪ್ರಜ್ವಲಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಮೂಢಗ್ರಾಮ್ಯರಾರಾದರೂ ದೂರದಿಂದ ನೋಡಿದ್ದರೆ ಅದನ್ನು ಕೊಳ್ಳಿದೆವ್ವೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತಿದ್ದರು. ತಿಳಿದವರು " ದೊಂದಿ"(ಅಡಕೆ ಅಥವಾ ಬಿದಿರು) ದೆಬ್ಬೆಗಳಿಂದ ಮಾಡಿದ ಪೊಂಜು) ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಯಾರಾದರೂ ಧೀರ ಕೌತೂಹಲಿಗಳು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ನೋಡಿದ್ದರೆ ವಾಸ್ತವಾಂಶ ಬೇರೆಯಾಗಿರುತ್ತಿತ್ತು.

ಬೆಂಕಿಯ ಬಳಿ, ಅದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾದ ಒಂದು ಮನುಷ್ಯಉಚ್ಯುತಿ ಗೋಚರವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಇನ್ನೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಮುಂದುವರಿದಿದ್ದರೆ ಕಳ್ಳಿನ ವಾಸನೆ ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಹತ್ತಿರ ಹೋಗಿದ್ದರೆ, ಕಾನೂರಿನಲ್ಲಿ ನಾವು ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಕಂಡ ಹಳೆಪೈಕದ ತಿಮ್ಮನು ಒಂದು ಮಣ್ಣಿನ ಮೊಗೆಯಲ್ಲಿ ಕಳ್ಳು ಕಾಯಿಸುತ್ತಿದ್ದನೆಂಬುದು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗುತ್ತಿತ್ತು!

ತಿಮ್ಮನು ಬಗ್ಗಿ ಬೆಂಕಿ ಉದುವುದು, ಎದ್ದುನಿಂತು ಕಾನೂರಿನ ಕಡೆಗೆ ನಿರೀಕ್ಷಿತ ನಯನವಾಗಿ ನೋಡುವುದು. ಮತ್ತೆ ಯಾರನ್ನೂ ಕಾಣದೆ ಹತಾಶನಾಗಿ ಕೂರುಕೊಳ್ಳುವುದು. ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಕೆಮ್ಮಿ ಗಂಟಲು ಸರಿಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು. ಅಭ್ಯಾಸದಿಂದಲೋ ಎಂಬಂತೆ ತೊಡೆ ಹೊಟ್ಟೆ ಬೆನ್ನು ಕಾಲುಗಳನ್ನು ಕೆರೆದುಕೊಳ್ಳುವುದು. ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ನಿರ್ಜನತೆ ನೀರವತೆಗಳ ಭಾರವನ್ನು ಹಗುರಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲೋಸುಗ ಸದ್ದುಮಾಡುವುದು. ಹೀಗೆ ವರ್ತಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ನಡು ನಡುವೆ ಏನನ್ನೋ ಆಲೋಚಿಸಿ" ಬಡ್ಡಿಮಕ್ಕು ಯಾರಿರಬೇಕು? ಕಾಡೆಲ್ಲಾ ದಾರಿ ಮಡ್ಡ ಇದಾರಲ್ಲಾ!" ಎಂದು ತನಗೆ ತಾನೆ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವನು. " ಮಾಡ್ಡಿ, ಇನ್ನೊಂದು ಸಾರಿ" ಮಾರ್ಕ" ಬಂದಾಗ ಮಾಡಿಸ್ತೀನಿ" ಎಂದವನು ಮತ್ತೆ ಆರಿಹೋದ ಬೆಂಕಿಯನ್ನು ಉದಿದನು. ಬೂದಿ ಹಾರಿತು. ಸುತ್ತಲಿದ್ದ ಕಸಕಡ್ಡಿ ಹುಲ್ಲುಗಳನ್ನು ಹಾಕಿ ಮತ್ತೆ ಉದಿದನು. ಹೊಗೆ ಮುದ್ದೆ ಮುದ್ದೆಯಾಗಿ ಮೇಲೆದ್ದು ಮತ್ತೆ ಭುಗ್ಗೆಂದು ಬೆಂಕಿ ಹೊತ್ತಿಕೊಂಡಿತು.

ಪಕ್ಕದ ಕಾಡುಗಳಲ್ಲಿ" ಬಗನಿ ಕಟ್ಟಿ" ಕಳ್ಳು ಇಳಿಸುವುದು ತಿಮ್ಮನ ಕುಲಕಸಬಾಗಿತ್ತು. ಅವನು ಅದನ್ನು ಹೊರಗಡೆ ಮಾರಾಟ ಮಾಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಎಂದಾದರೂ ಒಂದೊಂದು ಸಾರಿ ಕಳ್ಳು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಉಳಿದರೆ ಕಳ್ಳಂಗಡಿಗೆ ಕದ್ದು ಮಾರುತ್ತಿದ್ದನು. ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರಿಗೆ ಪ್ರತಿದಿನವೂ " ಕಾನುಬೈಲಿ" ನಲ್ಲಿ ಕಳ್ಳು ಕಾಯಿಸಿಕೊಡುವುದು ಮಾಮೂಲಾಗಿತ್ತು. ಅವನು ಅವರ ಒಕ್ಕಲಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಒಡೆಯರಿಗೆ ಅದಷ್ಟುಮಟ್ಟಿಗೆ ಸಿಹಿಸಿಹಿ ಮಾಡುವುದು ಅವನ ಶ್ರೇಯಸ್ಸಾಗಿತ್ತು. ಗೌಡರೂ ಅವನನ್ನು ಇತರ ಒಕ್ಕಲುಗಳಂತಲ್ಲದೆ ಹೆಚ್ಚು ಆದರದಿಂದ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವನಿಗೆ ಕೇಳಿದಹಾಗೆ ಸಾಲ; ಕೇಳಿದ ಗದ್ದೆ ಸಾಗುವಳಿಗೆ; ಕೇಳಿದ ಎತ್ತು ಉಳುವೆಗೆ! ಕೆಲವು ಸಾರಿ ತಿಮ್ಮನ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ತಮ್ಮ ಮನೆಯ ಗಾಡಿ ಎತ್ತು ಆಳುಗಳನ್ನೂ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಏಕೆಂದರೆ ಇತರರು ಮಾಡುವ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡಲು ಅನೇಕರಿದ್ದರು. ಆದರೆ ತಿಮ್ಮನಂತೆ ಗುಟ್ಟಾಗಿತ್ತು.ಬೇಲರು, ಕುಂಬಾರರು. ಮರಾಟಿಗರು. ಸೆಟ್ಟರು. ಒಕ್ಕಲಿಗರು ಇವರು ಯಾರಿಗೂ ಜಾತಿಪದ್ಧತಿಯಂತೆ ಬಗನಿ ಕಟ್ಟುವ ಹಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಆ ಹಕ್ಕು ಹಳೆಪೈಕರದು. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಕಾನೂರಿನಲ್ಲಿ ಹಳೆಪೈಕದ ತಿಮ್ಮನೊಬ್ಬನೇ ಬಗನಿ ಮರಗಳ ಆಡಳಿತಕ್ಕೆ ಸರ್ವಾಧಿಕಾರಿಯಾಗಿದ್ದನು. ಬೇರೆ ಯಾರಾದರೂ ಆ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಕೈ ಹಾಕಿದ್ದರೆ ಕೂಡಲೆ ಜಾತಿಬಾಹಿರರಾಗಿ ಬಹಿಷ್ಕೃತರಾಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಆ ದಿನ ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಬೇಲರ ಬೈರನು ರಂಗಪ್ಪಸೆಟ್ಟರ ಕಾಲಿಗೆ ಬಿದ್ದದ್ದು ಲೈಸೆನ್ಸ್ ಇಲ್ಲದೆ ಬಗನಿಕಟ್ಟಿದ ರಾಜಕೀಯ ಭಯದಿಂದ ಮಾತ್ರವೇ ಅಲ್ಲ; ಅದರೊಂದಿಗೆ ಜಾತಿ ಕಟ್ಟುಹೋಗುತ್ತದೆ ಎಂಬ ಸಾಮಾಜಿಕ ಭೀತಿಯೂ ಸೇರಿತ್ತು!

ಪ್ರತಿಸ್ಪರ್ಧಿಗಳಾರೂ ಇಲ್ಲದೆ, ನಿರಾತಂಕವಾಗಿ, ಲೈಸನ್ನ ಪಡೆದುಕೊಂಡಿರುವದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಎರಡು ಮೂರು ಪಾಲು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಬಗನಿ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡಿರುತ್ತದ್ದ ತಿಮ್ಮನ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕೆಲ ದಿನಗಳಿಂದ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಕಾಲುದಾರಿಗಳಾಗುತ್ತಿರುವುದು ತಿಳಿದುಬಂದು, ಒಂದೆಡೆ ಹೋಗಿ ನೋಡುತ್ತಾನೆ; ಯಾರೋ ಒಂದು ಮರಕ್ಕೆ ಬಗನಿ ಕಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ! ಯಾರೆಂಬುದು ಅವನ ಊಹೆಗೂ ಹೊಳೆಯಲಿಲ್ಲ. ಬೇಲರ ಬೈರನು ಆ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಾನೆಂದು ಅವನು ಸ್ವಪ್ನದಲ್ಲಿಯೂ ಭಾವಿಸುವಂತಿರಲಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ, ಬಗನಿ ಕಟ್ಟುವ ಕ್ರಮ, ಹದ, ರೀತಿ, ವಿಚಾರ ಇವೆಲ್ಲ ಆ ಮಡ್ಡ ಹೊಲೆಯನಿಗೆ ಹೇಗೆ ತಿಳಿಯಬೇಕು? ಅವನಲ್ಲ, ಅವನ ಇಪ್ಪತ್ತೊಂದು ಪಿತ್ಯಗಳ ತಲೆಗಳೆಲ್ಲ ಸೇರಿದರೂ ಆ ಕೆಲಸ ಅನಾಧ್ಯ ಎಂದು ತಿಮ್ಮನ ಹೆಮ್ಮೆಯಾಗಿತ್ತು. ಆದ್ದರಿಂದ ತಿಮ್ಮನು ತಾನು ಕಳ್ಳಬಗನಿ ಕಂಡಿದ್ದನ್ನೂ ಆ ಕಳ್ಳನನ್ನು ಹಿಡಿಯುವ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ಸಹಾಯಕನಾದನು. ಬೈರ ತಿಮ್ಮರು ಸರದಿಯಮೇಲೆ ಕಾದರೂ ಕಳ್ಳನೂ ಸಿಗಲಿಲ್ಲ; ಆಗಾಗ ಕಳ್ಳೂ ಕಳುವಾಗುತ್ತಿತ್ತು! ಕಳ್ಳನೇ ಪೋಲೀಸಿನವನಾಗಿದ್ದಾನೆ ಎಂಬುದು ತಿಮ್ಮನಿಗೆ ಗೊತ್ತಾಗಲಿಲ್ಲ. ಕಡೆಗೆ ಸಿಟ್ಟುಬಂದು ಆ ಮರದ ಕೈಯನ್ನೇ (ಕಳ್ಳು ಕೊಡುವ ಬಗನಿಯ ಮರದ ಹೂ) ಕಡಿದುಹಾಕಿದನು.

ಕೆಲವು ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಬೈರನು ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೊಂದು ಬಗನಿ ಮರಕ್ಕೆ ಮಡಕೆ ಕಟ್ಟಿದನು! ಆ ಮರದಡಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಅವನಿಗೆ ರಂಗವ್ವಸೆಟ್ಟರು ಕೋವಿಪೂಜೆ ಮಾಡುವುದರಲ್ಲಿದ್ದದ್ದು! ಆ ಮರ ಸ್ವಲ್ಪ ಗುಟ್ಟಾಗಿ, ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ಯಾರ ಕಣ್ಣಿಗೂ ಬೀಳದ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿದ್ದು. ಆದರೆ ತಿಮ್ಮನು ಆ ದಿನ ಸಂಜೆಯಲ್ಲಿ ತಾನು ಕಟ್ಟಿದ್ದ ಬಗನಿಯ ಮರಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ಕಳ್ಳು ಇಳಿಸಿಕೊಂಡು ಬರಲು ಕಾಡಿಗೆ ಹೋಗಿ, ಹಾಗೆಯೇ ಬೇಲಿ ಬಿಗಿಯಲು ಬಗನಿಯ ಚಾರೆಯನ್ನು ಹುಡುಕುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಅವನ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬೈರನ ಹೊಸಹಾದಿಯೂ ಬಿತ್ತು. ಅದರಲ್ಲಿ ಹೋಗಿ ನೋಡುತ್ತಾನೆ; ಮತ್ತೆ ಕಳ್ಳಬಗನಿ ಕಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ! ಹುದುಗಿಸಿಟ್ಟ ಬಾಂಬು ಫಕ್ಕನೆ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬಿದ್ದಿದ್ದರೂ ಸಿ.ಐ.ಡಿ. ಗಳಿಗೆ ಅಷ್ಟು ಆಶ್ಚರ್ಯ ಆನಂದ ಕ್ರೋಧಗಳಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ! ತಿಮ್ಮನಿಗೆ ಆಯಿತು! ಆ ಬಗನು ಕಟ್ಟಿದ್ದ ರೀತಿಯಿಂದ ಹಿಂದೆ ಕಳ್ಳಬಗನಿ ಕಟ್ಟಿದ್ದವನೇ ಅದನ್ನು ಕಟ್ಟಿರಬೇಕೆಂದು ಊಹಿಸಿ, ಈ ಸಾರಿ ಅವನನ್ನು ಹೇಗಾದರೂ ಹಿಡಿಯಬೇಕೆಂದು ನಿರ್ಧರಿಸಿದನು.

ಸಾಯಂಕಾಲ " ಕಾನುಬೈಲಿ" ನಲ್ಲಿ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರಿಗಾಗಿ ಕಳ್ಳು ಕಾಯಿಸುತ್ತಿದ್ದ ತಿಮ್ಮನು ತಾನು ಕಂಡ ಕಳ್ಳಬಗನಿಯ ವಿಚಾರವಾಗಿಯೇ ಆಲೋಚಿಸುತ್ತ " ಬಡ್ಡೀಮಕ್ಕು" ಯಾರಿಬೇಕು? ಕಾಡೆಲ್ಲ ದಾರಿಮಾಡ್ತಾ ಇದ್ದಾರೆಲ್ಲ!" ಎಂದೂ, ನಡುನಡುವೆ " ಇನ್ನೊಂದು ಸಾರಿ " ಮಾರ್ಕ" ಬಂದಾಗ ಮಾಡ್ತೀನಿ" ಎಂದೂ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದನು. ತಿಮ್ಮನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಹಾಗೆಯೇ ಕತ್ತಲೆ ಕಪ್ಪಿಗೆ ಕವಿಯಿತು. ದಿಗಂತದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರವೆ ಭೂಮಿ ಆಕಾಶಗಳಿಗೆ ವ್ಯತ್ಯಾಸ ಕಾಣುತ್ತಿತ್ತು. ಚುಕ್ಕಿಗಳಂತೂ ಬಾನಿನ ಮೈಯಲ್ಲಿ ಎದ್ದ ಬೆಳ್ಳಿಯ ತುರಿಗಜ್ಜಿಗಳಂತೆ ಲಕ್ಷೋಪಲಕ್ಷವಾಗಿದ್ದುವು; ಆಕಾಶಗಂಗೆ ಅಥವಾ ಅಮೃತ ಪಥವು ಚೆನ್ನಾಗಿ ತುರಿಸಿಕೊಂಡರೆ ಮೈಮೇಲೆ ಕಾಣುವ ಬೂದಿಬೂದಿಗೆರೆಯಂತೆಯೂ ತಿಮ್ಮನಿಗೆ ತೋರುತ್ತಿತ್ತು. ಅವನು ಅತ್ತ ಕಡೆ ದೃಷ್ಟಿ ಇಟ್ಟಿದ್ದರೆ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಹಲ್ಲು ಕಿರಿಯುವವರೆಗೂ ತುರಿಸಿಕೊಂಡು, ಕಳ್ಳಿನ ಮೊಗೆಯನ್ನು ಕಲ್ಲೊಲೆಯಿಂದ ಕೆಳಗಿಟ್ಟು, ಒಂದು ಮುತ್ತುಗದಲೆಯಿಂದ ಅದರ ಬಾಯಿ ಮುಚ್ಚಿ, ಕಲ್ಲು ಹೇರಿ, ಅತ್ತಯಿತ್ತ ತಾಳ್ಮೆಯಿರಿ ತಿರುಗಾಡತೊಡಗಿದನು. ಜೇಬಿನಲ್ಲಿ ಎಲೆಯಡಕೆಯಿದ್ದರೂ ಕಳ್ಳು ಕುಡಿದು ತಾಂಬೂಲ ಸವಿಯಬೇಕು; ಮೊದಲೇ ಎಲೆ ಹಾಕಿಕೊಂಡರೆ ಕಳ್ಳಿನ ರುಚಿ ಸಿಕ್ಕುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದು ಸುಮ್ಮನಿದ್ದನು. ಕಳ್ಳು ಕುಡಿಯೋಣವೆಂದರೆ ಗೌಡರಿನ್ನೂ ಬಂದಿಲ್ಲ. ಅವರಿಗೆಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಕಡಮೆಯಾದರೆ! ಗುದ್ದುತ್ತಾರೆ! ಅದೂ ಅಲ್ಲದೆ ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಜೊತೆಗೆ ಯಾರನ್ನಾದರೂ ಕರೆದು ತರುತ್ತಿದ್ದರೂ ಉಂಟು.

ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದ ಹಾಗೆ ತಿಮ್ಮನು ಕುತೂಹಲದಿಂದ ನಿಂತು ಎವೆಯಿಕ್ಕದೆ ನೋಡತೊಡಗಿದನು. " ಕಾನುಬೈಲಿ" ಗೆ ನೈಋತ್ಯ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು ಒಂದು ಒಂದೂವರೆ ಮೈಲಿ ದೂರದ ಕಣಿವೆಯ ತಪ್ಪಲಿನಲ್ಲಿ ಒಂದು ಬೆಂಕಿ ಗೋಚರಿಸಿತು. ಸುತ್ತಲೂ ಮುತ್ತಿದ್ದ ಕತ್ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಅದರ ತಪ್ಪಸುವರ್ಣಕಾಂತಿ ದೇದೀಪ್ಯಮಾನವಾಗಿ ಮನೋಹರವಾಗಿತ್ತು. ತಿಮ್ಮನು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದ ಹಾಗೆಯೇ ಬೆಂಕಿ ಹಿರಿದಾಯಿತು. ಅದರ ಮನೋಹರತೆ ಮಾದು ರುದ್ರತೆಯಾಗತೊಡಗಿತು. ಮೊದಲು ಸ್ಥಿರವಾಗಿ ತೋರುತ್ತಿದ್ದು ಆಮೇಲೆ ಚಂಚಲ ಭೀಮಜ್ವಾಲಾಮಯವಾಗಿ ಬೆಂಕಿಯ ಮರುಳ್ಳಂತೆ ವಿಕಟ ನೃತ್ಯಮಾಡಲಾರಂಭಿಸಿತು. ಗುಡ್ಡದ ನೆತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ನಿಂತು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದ ತಿಮ್ಮನು ಏನಿರಬಹುದೆಂದು ಶಂಕಿಸಿದನು, ಏನೇನನ್ನೋ ಊಹಿಸಿದನು. ಯಾವುದಾದರೂ ಗುಡಿಸಲಿಗೆ ಬೆಂಕಿ ಬಿದ್ದಿರಬಹುದೆ? ಅಥವಾ ಹುಲ್ಲು ಬಣಬೆಗೆ? ಅಥವಾ ಕರಿಗುಡ್ಡೆಗೆ? ಅಥವಾ ಬಿದಿರುಮೇಳೆಗೆ? ಅಲ್ಲಿ ಯಾವ ಗುಡಿಸಿಲೂ ಇಲ್ಲ! ಹುಲ್ಲು ಬಣಬೆಗೆ ಬೆಂಕಿ

ಬಿದ್ದಿದ್ದರೆ ಬೆಂಕಿ ತಗುಲಿದ ಹುಲ್ಲಿನ ಮುದ್ದೆಗಳು ಹಾರಾಡಬೇಕಿತ್ತು! ಬಿದಿರುಮಳೆಗೆ ಬೆಂಕಿ ಬಿದ್ದಿದ್ದರೆ ಗೆಣ್ಣುಗಳು ಒಡೆದು ಸಿಡಿಯುವ ಸದ್ದು ಕೇಳಿಸಬೇಕಿತ್ತು! ಕರಿಗುಡ್ಡೆಯ ಬೆಂಕಿ ಹೀಗೆ ಒಂದೇ ಸಮನೆ ದೇದೀಪ್ಯಮಾನವಾಗಿ ಉರಿಯುವುದಿಲ್ಲ! ಆಲೋಚಿಸುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ತಿಮ್ಮನು ಬೆಚ್ಚಿದನು. ಅವನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಮತ್ತೊಂದು ಸತ್ಯ ಹೊಳೆಯಿತು. ಬೆಂಕಿ ಉರಿಯುತ್ತಿದ್ದುದು ಕಾನೂರಿನ ಶ್ಮಶಾನದಲ್ಲಿಯಲ್ಲವೆ? ಕೆಳಕಾನೂರು ಅಣ್ಣಯ್ಯಗೌಡರ ಹೆಂಡತಿಗೆ ಕಾಯಿಲೆ ಜೋರಾಗಿತ್ತು! ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರು ಕಳ್ಳುಗೊತ್ತಿಗೆ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಬರದೆ ಇದ್ದುದಕ್ಕೂ ಅದೇ ಕಾರಣವಿರಬಹುದು! ತಿಮ್ಮನು ಮತ್ತೆ ಬೆಂಕಿಯ ಕಡೆಗೆ ನೋಡಿದನು.

ಈ ಸಾರಿ ಅವನ ಆಲೋಚನೆ ಉಹಗಳೆಲ್ಲವೂ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿದ್ದುವು. ಆ ಬೆಂಕಿ ಹಾಗೇಕೆ ವಿಕಟಾಕಾರವಾಗಿ ಕುಣಿಯುತ್ತಿದೆ? ಅದು ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಹೆಣ ಬೆಂಕಿ! ಅದರಲ್ಲಿ ದೆವ್ವಗಳಿವೆ! ಅದೋ ಆ ಜ್ವಾಲೆಯ ವಿಕಾರಾಕೃತಿ! ಆ ಬೆಂಕಿಯ ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ಯಾರೋ ಸುಳಿದಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರಲ್ಲವೆ? ತಿಮ್ಮನ ಒಳಗಣ್ಣಿಗೆ ಸೂಡಿನ ಮೇಲಿದ್ದ ಹೆಣವು ಹಲ್ಲುಕಿರಿಯ ಮೈಮುರಿದು ಹಾಸ್ಯಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ತೋರಿತು! ತಾನು ಕೇಳಿದ್ದ ಕೆಲವು ಭಯಾನಕ ಕಥೆಗಳೂ ನೆನಪಿಗೆ ಬಂದುವು. ಮನುಷ್ಯರು ಮನೆಗೆ ಹೋದಮೇಲೆ ಪಿಶಾಚಿಗಳು ಬಂದು, ಸೂಡಿನ ಮೇಲೆ ಅರೆಬಂದಿದ್ದ ಹೆಣವನ್ನು ಕೆಳಗಿಳಿಸಿಕೊಂಡು, ಪಾಲು ಹಂಚಿಕೊಂಡು ತಿನ್ನುತ್ತ ಕುಣಿಯುತ್ತವಂತೆ! ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಜೀವವಿದ್ದರೂ ಸಹ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬಿದ್ದವರನ್ನು ಸೀಳಿ ತಿನ್ನುತ್ತವಂತೆ! ತಿಮ್ಮನಿಗೆ ಕಾಡು ಮತ್ತು ಕಾಡಿನ ಮೃಗಗಳಲ್ಲಿ ಅಂಜಿಕೆಯಿರಲಿಲ್ಲ; ಆದರೆ ಪಿಶಾಚಿ ಎಂದರೆ ಅವನಿಗೆ ನೆತ್ತರು ತಣ್ಣಗಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಕತ್ತಲಲ್ಲಿ ಕಾಡುಗುಡ್ಡದ ನೆತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ನಿಂತು ತಪ್ಪಲಿನ ಸುಡುಗಾಡಿನಲ್ಲಿ ಧಗಧಗಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಸೂಡುಬೆಂಕಿಯನ್ನು ಕಂಡ ಅವನಿಗೆ ತನ್ನ ಸುತ್ತಲೂ ದೆವ್ವಗಳು ನಿಂತು ತನ್ನನ್ನೇ ಅಳಿಯಾಸೆಯಿಂದ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಭಾಸವಾಯಿತು. ಕತ್ತಲೆಯೆಲ್ಲಾ ಪಿಶಾಚಿಗಳ ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದ ಕಿಕ್ಕಿರಿದಂತಾಯಿತು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಅವನ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ಏನೋ ಪಟಪಟನೆ ಸದ್ದಾಗಿ ವಿಕಾರವಾಗಿ ಕೂಗಿಕೊಂಡಿತು. ತಿಮ್ಮನಿಗೆ ತನ್ನ ನಾಡಿಗಳಲ್ಲಿ ನೆತ್ತರಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ ಕತ್ತಲೆಯ ಪ್ರವಹಿಸಿದಂತಾಯಿತು. ಅವನು ಅನುದ್ವಿಗ್ನನಾಗಿದ್ದರೆ ಅದೊಂದು ಕುರುಡುಗಪ್ಪಟೆ ಹಕ್ಕಿ ಎಂದು ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಆದರೆ ಬೆಚ್ಚಿದ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ವಿಕೃತಿಯಲ್ಲದೆ ಪ್ರಕೃತಿ ಗೋಚರಿಸುವುದು ದುರ್ಲಭ. ತಿಮ್ಮನು ಬೆದರಿ ನೋಡುತ್ತಾನೆ ಮರಗಳ ಸಂದಿಯಲ್ಲಿ ಏನೋ ಬೆಳ್ಳಗೆ ನಿಂತಹಾಗಿದೆ! ಅದು ದೂರದ ಆಕಾಶ ಮಾತ್ರವೆಂದು ಅವನ ಕದಡಿದ ಬಗೆಗೆ ಗೊತ್ತಾಗಲಿಲ್ಲ. ತಿಮ್ಮನು ಒಂದೇ ಸಮನೆ ಕಳ್ಳನ್ನೂಮೊಗೆಯನ್ನೂ ಅಲ್ಲಿಯೆ ಬಿಟ್ಟು ಮನೆಯ ಕಡೆಗೆ ಧಾವಿಸತೊಡಗಿದನು.

ಸ್ವಲ್ಪ ದೂರ ಹೋಗುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಯಾರೋ ಕೂಗಿದಂತಾಯಿತು. ತಿಮ್ಮನಿಗೆ ಮತ್ತೂ ಗಾಬರಿಯಾಗಿ ಮೆಲ್ಲಗೆ ಓಡತೊಡಗಿದನು. ಮತ್ತೆ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಕೂಗಿದಂತಾಯಿತು ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರ ಧ್ವನಿಯ ಗುರುತು ಸಿಕ್ಕಿ ನಿಂತನು. ಸೇರೆಗಾರ ರಂಗಪ್ಪಸೆಟ್ಟರೊಡಗೂಡಿ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರು ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆ ಬಂದು ಮಾತಾಡಿಸಿದ ಮೇಲೆಯೇ ತಿಮ್ಮನಿಗೆ ಎದೆ ಗಟ್ಟಿಯಾದುದು!

“ಎಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿದ್ದೀಯೋ?” ಎಂದರು ಗೌಡರು.

“ನೀವು ಬರ್ತೀರೋ ಇಲ್ಲೋ ಅಂತಾ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿದ್ದೆ” ಎಂದನು ತಿಮ್ಮ.

ಮತ್ತೆ ಮೂವರೂ “ಕಾನುಬೈಲಿಗೆ” ಹಿಂತಿರುಗಿದರು. ತಿಮ್ಮನಿಗೆ ಸೂಡಿನ ಬೆಂಕಿಯಾಗಲಿ. ಕುರುಡುಗಪ್ಪಟೆ ಹಕ್ಕಿಯ ಕೂಗಾಗಲಿ, ಮರದ ಸಂದಿಯ ಆಕಾಶವಾಗಲಿ. ಈಗ ಭಯಂಕರವಾಗಿ ಕಾಣಲಿಲ್ಲ. ಅಣ್ಣಯ್ಯಗೌಡರು ತಮ್ಮ ಆಳುಗಳನ್ನು ಕರೆದು ಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ದಹನಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೆ ಸಹಾಯಮಾಡಿದ್ದೂ, ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಹೊತ್ತಾದುದರಿಂದ ಸೇರೆಗಾರರನ್ನೂ ಜೊತೆಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬಂದಿದ್ದೂ ಎಲ್ಲಾ ತಿಮ್ಮನಿಗೆ ಗೊತ್ತಾಯಿತು. ತಿಮ್ಮನು ಬಿಸಿ ಬಿಸಿ ಕಳ್ಳನ್ನು ಕರಟಗಳಲ್ಲಿ ಬೊಗ್ಗಿಸಿಕೊಟ್ಟನು. ಗೌಡರೂ ಸೇರೆಗಾರರೂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಹೀರಿದರು. ನಡುವೆ ಮಾತಾಡುತ್ತಲೆ ಇದ್ದರು.

“ನೀವು ಕಂಡಿದ್ದಲ್ಲ?” ಎಂದು ಗೌಡರು ಕೇಳಿದರು.

“ಕಾಣೆ, ಆ ಉಬ್ಬಿನಾಚೆ” ಎಂದು ಸೆಟ್ಟರು, ಆ ಕಾಡು ಬೆಟ್ಟಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ದಿಕ್ಕಿನ ಕಡೆ ಕೈತೋರಿದರು.

“ನಾಟಾ ಕಡಿಸಿದವರು ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡ್ರೇ ಅಂತಾ ನಿಮಗೆ ಗೊತ್ತಾಗಿದ್ದು ಹೇಗೆ?”

“ಆ ಬಡಗಿಯವರೆಲ್ಲ ನಮ್ಮೂರಿನವರೇ ಅಲ್ಲಾ? ಎಲ್ಲ ಹೇಳಿ ಬಿಟ್ಟರು ನನಗೆ!”

“ಹಾಂಗಾದರೆ ಒಂದು ಕೆಲಸಮಾಡಿ. ನಾಳೆ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಆಳು ಕರಕೊಂಡು ಹೋಗಿ, ಆದಷ್ಟು ನಾಟಾ ಹೊರಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದುಬಿಡಿ. ಆಮೇಲೆ ಏನಾಗದೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳೀನಿ ನಾನು.”

“ಅಲ್ಲಾ ಅಯ್ಯಾ, ಯಾರೋ ಕಾಡು ತುಂಬಾ ಕಳ್ಳಬಗನಿ ಕಟ್ಟಿದ್ದಾರಲ್ಲ! ಮನ್ನೆ ಮನ್ನೆ ಒಂದು ಕೈ ಕಡ್ಡು ಹಾಕ್ರೆ! ಇವತ್ತು ನೋಡ್ತೀನಿ, ಮತ್ತೊಂದು!” ಎಂದು ತಿಮ್ಮನು ನಡುವೆ ತನ್ನ ದೂರನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಂಡನು.

“ಯಾರು? ನಿನಗೆ ಗೊತ್ತೇನೋ?”

“ಯಾರಂತಾ ಹೇಳಿ?”

ಸೇರೆಗಾರರು ಸುಮ್ಮನಿದ್ದರು. ಅವರಿಗೆ ಒಮ್ಮೆ ಬೈರನ ಹೆಸರನ್ನು ಹೇಳಿ. ಆ ದಿನ ತಮಗಾದ ಅನುಭವವನ್ನು ಹೇಳಿಬಿಡಬೇಕೆಂದು ಚಪಲತೆಯಾಯಿತು. ಸತ್ಯ ಬುದ್ಧಿಯಿಂದಲ್ಲ. ಸಾಹಸದ ಬುದ್ಧಿಯಿಂದ! ಆದರೆ ಬೈರನು ಕಾಲಿಗೆ ಬೀಳುವುದರಿಂದಲೂ, ಕಳ್ಳಕೊಡುವುದರಿಂದಲೂ ಸೆಟ್ಟರ ನಾಲಗೆಗೆ ಬೀಗಮುದ್ರೆ ಹಾಕಿದ್ದನು.

“ಇನ್ನೊಂದು ಸಾರಿ “ಮಾರ್ಕ್” ಬಂದಾಗ ಆ ಮರ ತೋರಿಸು, ಅವನೇ ಹಿಡೀಲಿ ಕಳ್ಳನ್ನ” ಎಂದರು ಗೌಡರು.

“ಹೌದೂ, ನಾನೂ ಒಂದೆರಡು ಮರ ಲೆಸನ್ ಇಲ್ಲೇ ಕಟ್ಟೀನಲ್ಲಾ! ಅವನ್ನ ಕಾಡಿ ಕರಕೊಂಡುಹೋದ್ರೆ ಅವನ್ನೂ ನೋಡಿಬಿಡ್ತಾನೋ ಏನೋ!” ಎಂದನು ತಿಮ್ಮ ದೀನವಾಣಿಯಿಂದ.

“ಪರ್ವಾ ಇಲ್ಲೋ! ಅದಕ್ಕೇನು? ನಾನು ಹೇಳ್ತೀನಿ. ಕೈ ಬೆಚ್ಚಿಗೆ ಮಾಡಿದ್ರಾಯ್ತು! ಅವನಪ್ಪನ ಗಂಟೇನು ಹೋಗ್ತದೆ! ಮರ ಕಾಡಿದ್ದು; ಕಟ್ಟಾವ ನೀನು!”

ದೂರದ ಕಣಿವೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಸೂಡಿನ ಬೆಂಕಿಯನ್ನೇ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದ ಸೇರೆಗಾರರು ಬೆಚ್ಚಿಬಿದ್ದರು. ಕೈಲಿದ್ದ ಕರಟವು ಕಳ್ಳನೊಡನೆ ಕೆಳಗೆ ಬಿತ್ತು. ಅವರಿಗೆ ತಾವು ನೋಡಿದ್ದ ಹೆಣದ ವಿಕಟ ಚಿತ್ರವು ನೆನಪಿಗೆ ಬಂದು ಭೀತಿಯಾಗಿತ್ತು. ಗಟ್ಟದ ಕೆಳಗಿನವರು ಜೀವಂತವಾಗಿರುವಾಗಲೇ ಮೋಸಗಾರರೆಂದೂ, ಗಟ್ಟದ ಮೇಲಿನವರನ್ನು ಸತ್ತ ಮೇಲೆ ನಂಬಬಾರದೆಂದೂ ಅವರ ನಂಬುಗೆಯಾಗಿತ್ತು. ಗಟ್ಟದ ಮೇಲಿನ “ ದೆಯ್ಯ”ಎಂದರೆ ಪೋಲೀಸಿನವರೂ ಜೈಲೂ ಬಗ್ಗಿಸಲಾರದ ಅವರನ್ನು ಮಲೆನಾಡಿನವರು” ದೆಯ್ಯ” ಗಳಿಂದ ನ್ಯಾಯವಾಗಿ ವರ್ತಿಸುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು.

ಸೆಟ್ಟರು ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರಿಗೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಭೀತಿಯಾಗಿ ಕಡೆಗೂ ನೋಡಿ. “ ಇವತ್ತು ಅಮಾವಾಸ್ಯೆ ಅಲ್ಲವೇ? ಹೊತ್ತಾಗುತ್ತದೆ. ಮನೆಗೆ ಹೋಗುವ” ಎಂದರು.

ಅವರ ಸ್ವರ ಮತ್ತು ಮಾತುಗಳ ಅರ್ಥ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಆಯಿತು. ಅದನ್ನು ಮಾತ್ರ ಕುರಿತು ಮಾತಾಡದೆ ಬೇರೆ ವಿಷಯ ಮಾತಾಡುತ್ತ ಎಲ್ಲರೂ ಮನೆಯ ಕಡೆಗೆ ಹೊರಟರು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಗಾಡಿ ಎತ್ತುಗಳ ಗಂಟೆಯ ಸ್ವರ ಕತ್ತಲೆಯ ಮೌನದಲ್ಲಿ ಮೃದು ಮಧುರವಾಗಿ ಮಾಲೆ ಮಾಲೆಯಾಗಿ ಹನಿಹನಿಯಾಗಿ ತೆರೆ ತೆರೆಯಾಗಿ ಕೇಳಿಬಂದಿತು. ಆದರೆ ಅದನ್ನು ಆಲಿಸಿದ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರಲ್ಲಿ ಹರ್ಷಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕ್ರೋಧ ಉಂಟಾಯಿತು. ಮಧ್ಯಾಹ್ನವೇ ಬರಬೇಕಾಗಿದ್ದ ಗಾಡಿ ರಾತ್ರಿಯವರೆಗೆ ಬಾರದಿದ್ದುದು ಅವರ ಕೋಪಕ್ಕೆ ಕಾರಣ.

ಅದೂ ಅಲ್ಲದೆ ಆ ದಿನ ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಿಂದ ನಡೆದ ಒಂದೊಂದು ಘಟನೆಯೂ ಜೋಯಿಸರಿದ್ದಾಗಲೇ ಅಡುಗೆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕೂಗಾಟವಾದದ್ದು. ಅಣ್ಣಯ್ಯಗೌಡರಿಗೆ ಹಣ ಕೊಡದೆ ಕಳುಹಿಸಬೇಕಾಗಿ ಬಂದದ್ದು, ಆಮೇಲೆ ಪುಟ್ಟಮ್ಮ ದೂರು ಹೇಳಿದ್ದು, ತಾವು ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಹೊಡೆದದ್ದು. ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿಗೆ ಹೋದ ಗಾಡಿ ಸಕಾಲಕ್ಕೆ ಬಾರದಿದ್ದು. ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರು ಕಳ್ಳನಾಟಾ ಕಡಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆಂದು ಸೆಟ್ಟರಿಂದ ತಿಳಿದಿದ್ದು, ಅಣ್ಣಯ್ಯಗೌಡರ ಹೆಂಡತಿ ತೀರಿ ಕೊಂಡದ್ದರಿಂದ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಆಳುಗಳೊಡನೆ ಹೋಗಿ ದಣಿಯಬೇಕಾಗಿ ಬಂದದ್ದು- ಗೌಡರ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಕಲಕುತ್ತಲೇ ಬಂದಿದುದರಿಂದ ಅವರಿಗೆ ಸಮಾಧಾನವಿರಲಿಲ್ಲ. ಕತ್ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಕಲ್ಲುಮುಳ್ಳಿನ ಹಾದಿಯಲ್ಲಿ ನಿಮಿಷಕ್ಕೊಂದು ಹೆಜ್ಜೆಯಿಡುತ್ತ ತಡವಿ ಎಡವಿ ನಡೆಯುತ್ತ ಮುಂದುವರಿದರು. ಮನೆಯ ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಬರಲು ನಾಯಿಗಳ ಕೂಗಾಟದೊಂದಿಗೆ ಮನುಷ್ಯ ಕಂಠದ ರೋದನದ ಬೊಬ್ಬೆಯೂ ಕೇಳಿಸಿ. ಗೌಡರಿಗೆ ಗಾಬರಿಯಾಯಿತು.

“ಯಾರೀ ಅದು ಅಳೋದು?” ಎಂದು ಹಿಂದೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಸೇರೆಗಾರರನ್ನು ಕೇಳಿದರು.

ಸೇರೆಗಾರರು ಸ್ವಲ್ಪ ನಿಂತು ಆಲಿಸಿ” ಹಾಳು ನಾಯಿ! ಏನು ಬೊಬ್ಬೆ ಹಾಕುವೆ?” ಎಂದರು.

ತಿಮ್ಮನು “ನಾಗಮ್ಮನೋರ ದನಿ ಕೇಳುಗೆ ಆಗದೆ” ಎಂದನು.

ಮೂವರೂ ಮತ್ತೆ ಮುಂದುವರಿದರು. ಹೆಬ್ಬಾಗಿಲು ಬಳಿಗೆ ಬರಲು ಒಳಗಿನಿಂದ ” ಅಯ್ಯೋ ದೇವರೇ, ನಿನ್ನ ಗುಡಿ ಹಾಳಾಗ! ... ನಿನ್ನ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಹೋಗ!.... ನಾನೇನು ಮಾಡಿದ್ದೇನೋ ನಿನಗೆ?.... ಅವರನ್ನು ತಿಂದುಕೊಂಡಿದ್ದೂ ಸಾಲದೆ, ಇದ್ದೊಬ್ಬ ಮಗನ ಬೆನ್ನು ಮುರಿದೇನೋ!... ನಿನ್ನ ಗುಡಿ ಹಾಳಾಗ!” ಎಂದು ಮೊದಲಾಗಿ ಬೈಗುಳವೂ ಆರ್ತನಾದವೂ ಭಯಂಕರವಾಗಿ ಕೇಳಿಸಿತು. ಗೌಡರು ಮನೆಯೊಳಗೆ ಹೋಗಿ ನೋಡುತ್ತಾರೆ. ಜಗಲಿಯ ದೀಪದ ಮಂದ ಕಾಂತಿಯಲ್ಲಿ ಅಂಗಳದ ನಡುವೆ ತುಳಿಸಿಯ ಕಲ್ಲುಪೀಠದ ಬಳಿ ನಾಗಮ್ಮನವರು ನಿಂತು ಶಪಿಸುತ್ತ ಅಳುತ್ತ ಆಗಾಗ ತಮ್ಮ ತಲೆಯನ್ನು ಕಲ್ಲಿನ ಪೀಠಕ್ಕೆ ರಭಸದಿಂದ ಬಡಿಯುತ್ತ, ತಲೆ ಎದೆಗಳನ್ನು ಎರಡು ಕೈಯಿಂದಲೂ ಹೊಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತ, ಶೋಕದ ಮೂರ್ತಿಯಾಗಿ ನಿಂತಿದ್ದಾರೆ! ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಪುಟ್ಟಮ್ಮ ವಾಸು ಇಬ್ಬರೂ ಅಳುತ್ತ ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸುತ್ತ ನಿಂತಿದ್ದಾರೆ! ಸ್ವಲ್ಪ ದೂರದಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಪುಟ್ಟಮ್ಮನೂ ಸಂತೈಕೆಯ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದಾನೆ!

ಹಳತು ಹೊಸತು ಸೇರಿದರೆ

ಮುತ್ತಳಿಯಿಂದ ಕಾನೂರಿನ ಗಾಡಿ ಅಪರಾಹ್ನದಲ್ಲಿ ಹೊರಡಬೇಕೆಂದು ನಿರ್ಣಯವಾಗಿತ್ತು. ಹೂವಯ್ಯನು ಬೆನ್ನು ನೋವು ಗುಣವಾಗುವವರೆಗೂ ಮುತ್ತಳಿಯಲ್ಲಿ ಇರಬೇಕೆಂದೂ, ರಾಮಯ್ಯನೂ ಒಂದೆರಡು ದಿನಗಳ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಅಣ್ಣನೊಡನೆ ಇರಬೇಕೆಂದೂ, ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರು ದಿನವಾದರೂ ಉಳಿಯ ಬೇಕೆಂದೂ ಇತ್ಯರ್ಥವಾಯಿತು. ಚಿನ್ನಯ್ಯನಿಗೆ ಮಿತ್ರರು ಹೆಚ್ಚುಕಾಲ ತಮ್ಮಮನೆಯಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲಬೇಕಾದ ಸುಯೋಗ ಲಭಿಸಿತೆಂದು ಬಹಳ ಸಂತೋಷವಾಯಿತು. ನಿಂಗನೂ ಪುಟ್ಟಣ್ಣನೂ ಇನ್ನೇನು ಗಾಡಿಕಟ್ಟಿ ಹೊರಡಬೇಕು, ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಕಾಳನು ಓಡಿಬಂದು ಅಗ್ರಹಾರದ ಜೋಯಿಸರು ವೆಂಕಪ್ಪಯ್ಯನವರೂ ಬರುತ್ತಾರಂತೆ, ಸ್ವಲ್ಪ ನಿಲ್ಲಬೇಕಂತೆ ಎಂದು ಹೇಳಿದನು.

ಕಾನೂರಿನಿಂದ ಹೊರಟ ಜೋಯಿಸರು ಅಗ್ರಹಾರಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಉಟ ಪೋರೈಸಿಕೊಂಡು ನೇರವಾಗಿ ಮುತ್ತಳಿಗೆ ಹೋಗಿದ್ದರು. ಶ್ಯಾಮಯ್ಯ ಗೌಡರಿಂದಲೂ ಸ್ವಲ್ಪ ದುಡ್ಡು ಬರಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದೇ ಆ ಪ್ರಯಾಣದ ಮುಖ್ಯ ಉದ್ದೇಶವಾಗಿತ್ತು. ಜೊತೆಗೆ ದೇವರ ಪ್ರಸಾದವನ್ನೂ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿದ್ದರು. ಜೋಯಿಸರಿಗೆ ಜಗಲಿಯ ಮೇಲೆ ಮಲಗಿದ್ದ ಹೂವಯ್ಯನನ್ನು ನೋಡಿದ ಕೂಡಲೆ ಒಂದು ವಿಧವಾದ ಜುಗುಪ್ಸೆಯಾಯಿತು. ಏಕೆಂದರೆ, ಅವನು ತಮ್ಮ ವ್ಯಾಪಾರಕ್ಕೆ ಮೂಲಧನದಂತಿದ್ದ ಹಳ್ಳಿಗರ ಮೌಢ್ಯವನ್ನು

ನಿವಾರಿಸಲು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಪ್ರಯತ್ನವು ಜೋಯಿಸರ ಭಾಗಕ್ಕೆ ಅಸಹನೀಯವಾಗಿತ್ತು. ಅದೂ ಅಲ್ಲದೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಾದ ತಮಗಿಂತಲೂ ಶೂದ್ರನಾದ ಅವನಿಗೇ ಉಪನಿಷತ್ತೆ ಭಗವದ್ಗೀತೆ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಪರಿಚಯವೂ ಜ್ಞಾನವೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿದೆ ಎಂಬುದು, ಇತರರಿಗೆ ತಿಳಿಯಲು ಸಾಮರ್ಥ್ಯವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ. ಜೋಯಿಸರಿಗೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದಿತ್ತು. ಆದ್ದರಿಂದ ಅವನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಒಂದು ತೆರನಾದ ಭಯವು ಇತ್ತು. ಅಂತೂ ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಮಾತಾಡದೆ ತಮ್ಮ ಪ್ರಸಾದ ವಿನಿಯೋಗ ಮಾಡಿದರು. ಹೂವಯ್ಯನೂ ನಮ್ರಭಾವದಿಮದ ಅದನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದನು. ಹೂವಯ್ಯನ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನರಿತು ಧೈರ್ಯಗೊಂಡ ಜೋಯಿಸರು ಬೆನ್ನುನೋವು ಹೋಗುವಂತೆ ಮಂತ್ರ ಮಾಡುವುದಾಗಿಯೂ ತಾಯಿತಿ ಕಟ್ಟುವುದಾಗಿಯೂ, ಪೂಜೆ ಮಾಡಿಸುವುದಾಗಿಯೂ, ಗ್ರಹಗತಿಯನ್ನು ಸರಿಮಾಡುವುದಾಗಿಯೂ ಶ್ಯಾಮಯ್ಯಗೌಡರೊಡನೆ ಹೇಳಿದರು. ಗೌಡರು ಮರುಮಾತಾಡದೆ ಸಮ್ಮತಿಸಿ ಹೂವಯ್ಯನಿಗೆ ಜೋಯಿಸರ ಅನುಗ್ರಹದ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಹೇಳಿದರು. ಹೂವಯ್ಯನು ನಕ್ಕು ಹಾಸ್ಯಮಾಡಿಬಿಟ್ಟನು. ಜೋಯಿಸರಿಗೂ ಅವನಿಗೂ ಬಿಸಿಬಿಸಿಯಾಗಿ ನಾಲ್ಕು ಮಾತಾಯಿತು. ಜೋಯಿಸರಿಗೆ ಮುಖಭಂಗವಾಯಿತು. ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರೂ ಶ್ಯಾಮಯ್ಯಗೌಡರೂ ಜೋಯಿಸರ ಪರವಾಗಿಯೂ, ಚಿನ್ನಯ್ಯ ರಾಮಯ್ಯರು ಹೂವಯ್ಯನ ಪರವಾಗಿಯೂ ಮಾತಾಡತೊಡಗಿದರು. ಮೊದಲು ವಿನೋದವಾಗಿ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಚರ್ಚೆ ಕಡೆಕಡೆಗೆ ವಿಷಾದವಾಗಲಾರಂಭಿಸಿತು.

ಜೋಯಿಸರು ಸಿಟ್ಟಾಗಿ “ಹೂವಯ್ಯಾ, ನಿನಗೆ ಈ ಬುದ್ಧಿ ಒಳ್ಳೆಯದಲ್ಲ. ಹಿಂದಿನಿಂದ ನಡೆದುಬಂದ ಆಚಾರ, ದೇವರು, ವೇದ, ಶಾಸ್ತ್ರಗಳೆಲ್ಲ ಅಲ್ಲಗಳೆಯುವ ನಿನಗೆ ಕೇಡು ತಪ್ಪಿದಲ್ಲ” ಎಂದರು.

ಹೂವಯ್ಯನೂ “ನೀವು ತಿಳಿದವರೆಂದುಕೊಂಡು ಹಳ್ಳಿಯವರಿಗೆ ಮೌಢ್ಯವನ್ನೇ ಉಪದೇಶಮಾಡಿ, ನಿಮಿತ್ತ ಹೇಳುವುದು. ವಿಭೂತಿ ಕೊಡುವುದು, ಸತ್ಯನಾರಾಯಣ ವ್ರತ ಮಾಡಿಸುವುದು, ದೆವ್ವ ಪಿಶಾಚಿಗಳಿಗೆ ಬಲಿಕೊಡಿಸುವುದು, ಇದರಿಂದ ಹೊಟ್ಟೆಹೊರೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದೀರಿ. ಟ್ರಂಕು ತಗುಲಿ ಬೆನ್ನು ನೋವಾಗಿದ್ದರೆ ಔಷಧಿ ಮಾಡಿ ಎಂದು ಹೇಳುವ ಬದಲು ಬಾದಿ ಕುಂಕುಮ ಹಚ್ಚಿ, ಮಂತ್ರ ಹಾಕಿಸಿ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದೀರಲ್ಲ! ಇದು ಯಾವ ತತ್ವ ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದೆ? ಹಾಗೆ ಹೇಳಿರುವ ಗ್ರಂಥಗಳಿದ್ದರೆ ಅವು ಮನ್ನಣೆಗೆ ಯೋಗ್ಯವಾದುವೆ? ನಿಮ್ಮ ಬೋಧನೆಯಿಂದ ಎಷ್ಟು ಜನರು ರೋಗಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಮದ್ದುಮಾಡದೆ, ಬರಿಯ ಬಾದಿ ವಿಭೂತಿಗಳನ್ನೇ ಹಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಪ್ರಾಣ ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.....” ಎಂದು ಮೊದಲಾಗಿ ರಭಸದಿಂದ ಹೇಳಿಬಿಟ್ಟನು.

“ಏನಯ್ಯಾ, ನಿನ್ನ ತಂದೆ ಎಷ್ಟು ಗೌರವದಿಂದ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದನು? ಅವನಿಗೆ ದೇವರಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ಭಯ , ಭಕ್ತಿ! ನೀನು ಚಿಕ್ಕವನಾಗಿದ್ದಾಗ ನಾನೇ ಎಷ್ಟು ಸಾರಿ ಚೀಟಿ ವಿಭೂತಿ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದೇನೆ....!” ಎಂದು ಜೋಯಿಸರು ಹಳೆಯ ಕಥೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಹೇಳಿದರು.

ಹೂವಯ್ಯನು ತಂದೆಯ ನೆನಪಾಗಿ ಮೃದುವಾದನು. ನಮ್ರ ವಾಣಿಯಿಂದ ಮತ್ತೆ ಹೇಳಿದನು.

“ಜೋಯಿಸರೇ, ದಯವಿಟ್ಟು, ಕ್ಷಮಿಸಿ, ನಾನು ಮಾತಾಡಿದ್ದು ನಿಮ್ಮ ಮೇಲೆ ಅಗೌರವದಿಂದಲ್ಲ. ನಿಮ್ಮ ತತ್ವಗಳಿಂದ ಜನರಿಗೆ ಎಷ್ಟು ಹಾನಿಯಾಗುತ್ತದೆ ಎಂದು ಹೇಳಿದೆನಷ್ಟೇ! ನಿಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಕೃತ್ರಿಮತೆ ಇಲ್ಲದ ಮಾತ್ರಕ್ಕೇ ನೀವು ಹೇಳುವುದೆಲ್ಲ ಸತ್ಯವಾಗಲಾರದು.... ನಮ್ಮತಂದೆ ಶ್ಲೇಷ್ಮ ಜ್ವರದಿಂದ ನರಳುತ್ತಿದ್ದಾಗ ನಿಮ್ಮ ಪೂಜೆ, ಮಂತ್ರ, ತಂತ್ರಗಳಿಗೋಸ್ಕರವಾಗಿಯಲ್ಲವೇ ಅವರು ಅಂಗಳಕ್ಕಿಳಿದು ಬಂದು ತುಲಸೀಪೀಠದ ಮುಂದೆ ಕುಳಿತು, ತಣ್ಣೀರು ತಂಗಳಿಗಳ ಸೋಂಕಾಗಿ, ರೋಗ ಮತ್ತೂ ವಿಷಮವಾಗಿ, ಕಡೆಗೆ ತೀರಿಕೊಂಡಿದ್ದು! ಆಸ್ತತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಅಂತಹ ರೋಗಿಯನ್ನು ಅಲುಗಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಬಿಡುವತ್ತಾರೆಯೇ? ನೀವೇನೋ ಸದುದ್ದೇಶದಿಂದಲೇ ಆ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದಿರಿ... ಆದರೆ, ಸದುದ್ದೇಶ ಅಜ್ಞಾನವನ್ನು ಸುಜ್ಞಾನವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಲಾರದು.... ನಾನೀಗ ಮಾತಾಡಲಾರೆ..... ದಯವಿಟ್ಟು ಕ್ಷಮಿಸಿ,..... ನನಗೆ ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿ ಅಗೌರವ ಎಂದು ಮಾತ್ರ ತಿಳಿಯಬೇಡಿ..... ನಮ್ಮ ತಂದೆ ಗೌರವಿಸಿದ ನಿಮ್ಮನ್ನು ನಾನೂ ಗೌರವಿಸುತ್ತೇನೆ....”

ಸೀತೆ ಬಿಸಿನೀರು ತಂದಳು. ಚಿನ್ನಯ್ಯ ರಾಮಯ್ಯರು ಬೆನ್ನಿಗೆ ಸೆಕೆಕೊಡಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು. ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರೂ ಶ್ಯಾಮಯ್ಯಗೌಡರೂ ಜೋಯಿಸರೂ ಯಾವುದೇ ಬೇರೆ ವಿಷಯಮಾತಾಡತೊಡಗಿದ್ದರು.

ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಹೊರಗಡೆ ಯಾರೋ ಬೊಬ್ಬೆಹಾಕಿ ರೋದಿಸುವುದು ಕೇಳಿಸಿ ಎಲ್ಲರೂ ಗಾಬರಿಯಾಗಿ, ಏನು? ಏನು? ಎನ್ನುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಕುಂಬಾರ ನಂಜನ ಹೆಂಡತಿ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಅಳುತ್ತ ಅಂಗಳಕ್ಕೆ ಬಂದಳು. ಅವಳ ಕಿವಿ ಹರಿದು ಸೀರೆಯ ಮೇಲೆ ನೆತ್ತರು ಸೋರುತ್ತಿತ್ತು. ಕೆನ್ನೆ, ಕೈ ಎಲ್ಲಾ ರಕ್ತಮಯವಾಗಿತ್ತು. ವಿಚಾರಿಸಲಾಗಿ ಅವಳ ಗಂಡನು ಅವಳನ್ನು ಹೊಡೆದು, ಕಿವಿಯ ಬುಗುಡಿಯನ್ನು ಹರಿದು ಕಿತ್ತುಕೊಂಡು ಕಳ್ಳಂಗಡಿಗೆ ಹೋದನೆಂದು ಗೊತ್ತಾಯಿತು. ಶ್ಯಾಮಯ್ಯಗೌಡರು ಕ್ರೂರವಾಗಿ ನಂಜನನ್ನು ಎಳೆದು ತರಲು ಕಾಳನನ್ನೂ ಪುಟ್ಟಮ್ಮನನ್ನೂ ಅಟ್ಟಿದರು. ಆದರೆ ನಂಜ ಸಿಕ್ಕಲಿಲ್ಲ. " ಅವನು ಮನೆಗೆ ಬರಲು, ಮೈ ಮುರಿಯುತ್ತೇನೆ" ಎಂದು ಹೇಳಿ ಅವಳ ಕಿವಿಗೆ ಬಳಿದುಕೊಳ್ಳಲು ಸ್ವಲ್ಪ ತೆಂಗಿನೆಣ್ಣೆಯನ್ನು ಕೊಡಿಸಿ ಸಮಾಧಾನಮಾಡಿ ಕಳಿಸಿದರು.

ಈ ಗಲಭೆಗಳೆಲ್ಲ ಮುಗಿಯುವ ವೇಳೆಗೆ ಕತ್ತಲಾಯಿತು. ಜೋಯಿಸರು ಗಾಡಿ ಹೊಡೆಯುತ್ತಿದ್ದವನು ಹೊಲೆಯನಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿದು ಮೇಲೆ ಗಾಡಿ ಹತ್ತಿದರು. ಪುಟ್ಟಣ್ಣ ಗಾಡಿಯ ಹಿಂಭಾಗದಲ್ಲಿ ಜೋಯಿಸರಿಗೆ ದೂರವಾಗಿ ಕುಳಿತನು. ಗಾಡಿ ಕಾನೂರಿಗೆ ಹೊರಟಿತು.

ಗಾಡಿ ಕಳ್ಳಂಗಡಿಯ ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದಾಗ ರಸ್ತೆಯ ಪಕ್ಕದ ಕಾಡುಗತ್ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಬೆಳ್ಳಗಿದ್ದ ಒಂದು ಮೈಲಿಕಲ್ಲಿನ ಬಳಿ ವ್ಯಕ್ತಿಯೊಬ್ಬನು ನಿಂತು ಕಂಡಾಬಟ್ಟೆಯಾಗಿ ಬಯ್ಯುತ್ತ, ಉಗುಳುತ್ತ, ಮೈಲಿಕಲ್ಲಿಗೆ ಗುದ್ದಿ ಒದೆಯುತ್ತಿದ್ದನು. ಗಾಡಿ ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆ ಬರಲು, ಅದಕ್ಕೆ ಕಟ್ಟಿದ್ದ ಲಾಟೀನಿನ ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ಆ ವ್ಯಕ್ತಿ ನಂಜನೆಂದು ಗೊತ್ತಾಯಿತು. ಅವನಿಗೆ ಇತ್ತಳ ಧ್ಯಾನವಿರಲಿಲ್ಲ. ಕುದಿದು ಹಣ್ಣುಹಣ್ಣಾಗಿದ್ದನು. ಆ ಮೈಲಿಕಲ್ಲನ್ನು ತನ್ನ ಹೆಂಡತಿಯೆಂದೋ ಅಥವಾ ಇನ್ನಾವ ಶತ್ರುವೆಂದೋ ಭಾವಿಸಿ ಒದ್ದು ಒದ್ದು ಗುದ್ದುತ್ತಿದ್ದನು. ನಿಂಗ ಗಾಡಿ ನಿಲ್ಲಿಸಬೇಕೆಂದಿದ್ದನು. ಆದರೆ ಜೋಯಿಸರು ಹೆದರಿ, ಒಂದೇ ಉಸಿರಿನಲ್ಲಿ "ಮುಂದಕ್ಕೆ ಹೊಡಿ, ನಿಲ್ಲಿಸಬೇಡ" ಎಂದರು. ಸ್ವಲ್ಪ ದೂರ ಹೋದ ಮೇಲೆ ಅವರು ಗಾಡಿಯಿಂದಿಳಿದು ಪ್ರೇತ ಪಿಶಾಚಿಗಳಿಗೆ ಕೇಳಿಸುವಂತೆ ದೇವರನಾಮವನ್ನು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಜಪಿಸುತ್ತ ಅಗ್ರಹಾರಕ್ಕೆ ಅಗಲುವ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಹೋದರು. ಹೋಗುವಾಗ ನಾಳೆ ಕಳುಹಿಸುತ್ತೇನೆ ಎಂದು ಗಾಡಿಯ ಲಾಟೀನನ್ನೂ ತೆಗೆದುಕೊಂಡರು. ಕತ್ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಡಿನ ಕಾಲುದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಹೋಗಬೇಕಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಅವರಿಗೆ ಬೆಳಕಿನ ಅವಶ್ಯಕತೆ ನಿಜವಾಗಿತ್ತು.

ಜೋಯಿಸರನ್ನು ಬೀಳ್ಕೊಂಡು ಗಾಡಿ ಮುಂಬರಿಯಿತು. ಕತ್ತಲೆಯಾಗಿದ್ದರೂ ಎತ್ತುಗಳಿಗೆ ರಸ್ತೆಯ ಜಾಡು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ ಚುರುಕಾಗಿ ನಡೆಯತೊಡಗಿದುವು. ಅದೂ ಅಲ್ಲದೆ ಅವುಗಳಿಗೆ ಹುರುಳಿಯ ನೆನಪು ಚಾಟಿಯ ಏಟಿಗಿಂತಲೂ ಬಲವಾಗಿತ್ತು. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಬಂದು ಬಿಸಿಬಿಸಿಯಾಗಿರುವ ಹುರುಳಿ ತಮಗಾಗಿ ಸಿದ್ಧವಾಗಿರುತ್ತದೆ ಎಂಬುದು ಅವಕ್ಕೆ ಅಭ್ಯಾಸ ಮಹಿಮೆಯಿಂದ ತಿಳಿದುಹೋಗಿತ್ತು.

ಗಾಡಿ ಕಳ್ಳಂಗಡಿಯಿದ್ದ ಜಾಗವನ್ನು ದಾಟಿ ಸ್ವಲ್ಪ ದೂರ ಹೋಗಿತ್ತು. ಕಾಡು ಸ್ವಲ್ಪ ದಟ್ಟವಾಗಿ ಬೆಳೆದಿದ್ದುದರಿಂದ ಮನುಷ್ಯರ ಕಣ್ಣಿಗಂತೂ ರಸ್ತೆ ಕಾಣುತ್ತಲೇ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದ ಹಾಗೆ ರಾತ್ರಿಯ ಮೌನವನ್ನೆಲ್ಲ ಮಧುರವಾಗಿ ಮಥಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಎತ್ತುಗಳ ಕೊರಳ ಗಂಟೆಗಳ ಲೌಹರವಮಾಲೆ ಸ್ತಬ್ಧವಾಯಿತು. ಎತ್ತು ನಿಂತು, ಗಾಡಿ ನಿಂತಿದ್ದಿತು! ಎತ್ತು ಉಸಿರಾಡುವುದು ಮಾತ್ರ ಕೇಳಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಅನ್ಯಮನಸ್ಕರನಾಗಿ ಗಾಡಿಯೊಳಗೆ ಕೂತಿದ್ದ ನಿಂಗ ಎಚ್ಚತ್ತು ಎತ್ತುಗಳನ್ನು ಚಪ್ಪರಿಸಿದನು. ಅವು ಕದಲಲಿಲ್ಲ. ಬೆಚ್ಚಿ ಉಸಿರಾಡುತ್ತಿದ್ದುವು. ಬಾರುಕೋಲಿನಿಂದ ಹೊಡೆದನು. ಎತ್ತು ಕುಣಿದಾಡಿ ಗಂಟೆಗಳ ಸದ್ದಾಯಿತೇ ಹೊರತು, ನಿಂತ ಹೆಜ್ಜೆ ಕೀಳಲಿಲ್ಲ. ನಿಂಗ ಪುಟ್ಟಣ್ಣರಿಗೆ ಆಶ್ಚರ್ಯವಾಯಿತು. ಎಲ್ಲಿಯಾದರೂ ದಾರಿಯ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಕುಳಿ ಕೂತಿರಬಹುದೆಂದು ಊಹಿಸಿದರು. ನಿಂಗನಂತೂ ಕೆಳಗಿಳಿಯಲೇ ಇಲ್ಲ. ಪುಟ್ಟಣ್ಣ ಕೆಳಗಿಳಿದು ಗಾಡಿಯ ಮುಂದೆ ಹೋದನು. ರಸ್ತೆಯ ಮಧ್ಯೆ ಅವನ ಕಾಲಿಗೆ ಏನೋ ಬೆಚ್ಚಗೆ ಸೋಂಕಿದಂತಾಯಿತು. ಬಾಗಿ ನೋಡುತ್ತಾನೆ ಮನುಷ್ಯದೇಹ; ರಸ್ತೆಗೆ ಅಡ್ಡಲಾಗಿ ಬಿದ್ದಿದೆ! ಅದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಎತ್ತು ಮುಂದೆ ಹೋಗದೆ ನಿಂತಿದ್ದುದು! ನಿಂಗನಿಂದ ಬೆಂಕಿ ಪೆಟ್ಟಿಗೆ ಈಸಿಕೊಂಡು ಒಂದು ಕಡ್ಡಿ ಗೀಚಿ ನೋಡುತ್ತಾನೆ ಕೆಳಕಾನೂರು ಅಣ್ಣಯ್ಯಗೌಡರ ಮಗ ಓಬಯ್ಯ! ಮಧ್ಯಪಾನದಿಮಂದ ಮೂರ್ಛೆಹೋಗಿ ಬಿದ್ದಿದ್ದಾನೆ! ಇಬ್ಬರೂ ಸೇರಿ ಅವನನ್ನು ಎತ್ತಿ ಗಾಡಿಗೆ ಹಾಕಿಕೊಂಡರು.

ಗಾಡಿ ಕಾನೂರಿಗೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದಾಗ ದೂರದಿಂದಲೆ ಗಂಟೆಯ ಸದ್ದನ್ನು ಕೇಳಿ ವಾಸು, ಪುಟ್ಟ ಇಬ್ಬರೂ ಹೆಬ್ಬಾಗಿಲಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದರು. ವಾಸುವಿಗೆ ಹೂವಣ್ಣಯ್ಯ ರಾಮಣ್ಣಯ್ಯರನ್ನು ಎದುರುಗೊಳ್ಳಲು ಎದೆ ಹಿಡಿಸದಷ್ಟು ಉತ್ಸಾಹ, ಉಲ್ಲಾಸವಿತ್ತು. ಆದರೆ ಪುಟ್ಟಣ್ಣನಿಂದ ವಿಷಯವೆಲ್ಲ ಗೊತ್ತಾದ ಮೇಲೆ ಅವನ ಮುಖ ಖಿನ್ನವಾಯಿತು. ಹೇರಾಸೆ ಗುಳ್ಳೆಯಂತೆ ಒಡೆದುಹೋಯಿತು. ಒಳಗೆ ಓಡಿಹೋಗಿ ದೊಡ್ಡಮ್ಮ ಅಕ್ಕಯ್ಯರಿಗೆ ಪುಟ್ಟಣ್ಣ ಹೇಳಿದ್ದನ್ನೆಲ್ಲ ಉದ್ದೇಗದಿಂದ ಹೇಳಿಬಿಟ್ಟನು. ಹುಡುಗನಾದುದರಿಂದ ಮಾತಾಡುವುದರಲ್ಲಿ ಎಚ್ಚರಿಕೆ ಸಾಲದೆ" ಗಾಡಿ ಬಿದ್ದು ಹೂವಣ್ಣಯ್ಯನ ಬೆನ್ನು ಮುರಿದಿದೆಯಂತೆ. ರಾಮಣ್ಣಯ್ಯನೂ ಅವನೊಡನೆ ಮುತ್ತಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಇದ್ದಾನಂತೆ" ಎಂದು ನಡೆದುದನ್ನಾದರೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಅತ್ಯುತ್ತಿಯಿಂದ ಹೇಳಿದನು. ಒಡನೆಯೆ ನಾಗಮ್ಮನವರು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ರೋದಿಸುತ್ತ ಎದೆ ಬಡಿದುಕೊಳ್ಳುತ್ತ ದೇವರನ್ನೂ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರನ್ನೂ ಸುಬ್ಬಮ್ಮನನ್ನೂ ಬಾಯಿಗೆ ಬಂದಂತೆ ಶಪಿಸುತ್ತ ಅಂಗಳಕ್ಕೆ ನುಗ್ಗಿ ತುಲಸಿಯ ಕಲ್ಲಿಗೆ ತಲೆ ಚಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳತೊಡಗಿದರು. ಅಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಕಾನುಬೈಲಿನಲ್ಲಿ ಕಳ್ಳುಕುಡಿದು ಪೂರೈಸಿ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರೂ ಸೆಟ್ಟರೂ ತಿಮ್ಮನೊಡನೆ ನಾಗಮ್ಮನವರ ಬೈಗುಳವನ್ನೆಲ್ಲ ಆಲಿಸುತ್ತ ಮನೆಯೊಳಗೆ ಪ್ರವೇಶಮಾಡಿದರು.

ಹಲ್ಲಿಯ ಕೃಪೆ

ಅಮಾವಾಸ್ಯೆಯ ಕಗ್ಗತ್ತಲು ಕವಿದು ನಾಡು ಕಾಡುಗಳೆಲ್ಲ ಮಸಿಯ ಮುದ್ದೆಯಾಗಿತ್ತು. ಮೇಘರಿಕ್ತ ಗಗನತಲದಲ್ಲಿ ಅಸಂಖ್ಯ ತಾರೆಗಳ ಉಜ್ವಲ ಪ್ರಭೆಯಿಂದ ಮಿಣುಕುತ್ತಿದ್ದುವು. ಮುತ್ತಳ್ಳಿಯ ಶ್ಯಾಮಯ್ಯಗೌಡರ ಮನೆಯ ಜಗಲಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಾಶಮಾನವಾಗಿ ಉರಿಯುತ್ತಿದ್ದ ಲ್ಯಾಂಪಿನ ಬೆಳಕಿಗೆ ಮೋಹಿತವಾಗಿ ನಾಲ್ಕಾರು ದೀಪದ ಹುಳುಗಳು ಹಾರಾಡುತ್ತಿದ್ದುವು. ಜಗಲಿಯ ಮೇಲೆ ಶ್ಯಾಮಯ್ಯಗೌಡರು, ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರು, ರಾಮಯ್ಯ ಮಾತಾಡುತ್ತಾ ಕುಳಿತಿದ್ದರು. ಮಾತಿನ ವಿಸ್ತೀರ್ಣ ಮೈಸೂರಿನಿಂದ ಬೈಲುಕೆರೆಯವರೆಗೂ ಹಬ್ಬಿತ್ತು.

ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಒಳಗಿನಿಂದ ಓಡಿಬಂದು ತಂದೆಯ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಳು. ಮಧ್ಯೆ ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರು ಅವಳನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ತೊಡೆಯಮೇಲೆ ಕೂರಿಸಿಕೊಂಡರು. ಅವಳು ಮೊದಲು ಸಂಕೋಚಭಾವವನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿದರೂ. ತುಸು ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿಯೆ " ಸೀತೆಮನೆ ಸಿಂಗಪ್ಪ ಮಾವ" ನೊಡನೆ ಸಲಿಗೆಯಿಂದ ಮಾತಾಡತೊಡಗಿದಳು. ಮಾತುಗಳೋ ವಿಧವಿಧವಾಗಿ ವಿಚಿತ್ರವಾಗಿದ್ದುವು. ಮಕ್ಕಳೊಡನೆ ವಿನೋದ ಮಾಡುವುದೆಂದರೆ ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರಿಗೆ ಬಹಳ ಆಸೆ. ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರೂ ಭಾರತ ರಾಮಾಯಣಗಳ ಕಥೆಗಳನ್ನು ಸ್ವಾರಸ್ಯವಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ ಮಕ್ಕಳೆಲ್ಲರಿಗೂ ಅವರೆಂದರೆ ಕುತೂಹಲ. ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಮತ್ತು ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರ ವಿನೋದ ಸಂಭಾಷಣೆಯಲ್ಲಿ ನಡುವಡುವೆ ಭಾಗಿಗಳಾಗಿ ಉಳಿದವರೂ ನಗುತ್ತಿದ್ದರು.

ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರು "ಲಕ್ಷ್ಮೀ, ನೀನು ನಿನ್ನವ್ವನ ಮಗಳೋ? ನಿನ್ನವ್ವನ ಮಗಳೋ?" ಎಂದು ಕೇಳಿದರು.

ಲಕ್ಷ್ಮಿ "ನನ್ನವ್ವನ ಮಗಳು" ಎಂದಳು.

"ಯಾರು ಹೇಳಿದವರು ನಿನಗೆ? ನನ್ನ ಕಣ್ಣೆದುರು ನಿನ್ನ ಅಪ್ಪಯ್ಯ ಒಂದು ಮಣ ಅಡಕೆ ಕೊಟ್ಟು ನಿನ್ನ ಕೊಂಡುಕೊಂಡಿದ್ದರೆ, ಕಂದಾರೆಯವರ ಕೈಯಿಂದ! ಅವ್ವನ ಮಗಳಲ್ಲ ನೀನು; ಅಪ್ಪಯ್ಯನ ಮಗಳು."

ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಹುಬ್ಬು ಗಂಟುಹಾಕಿ "ಊಇ ಹುಣ್ಣು ನಾನು ನನ್ನವ್ವನ ಮಗಳು!" ಎಂದಳು.

"ಹೋಗಲಿ ಬಿಡು. ನಿನ್ನವ್ವಯ್ಯ ನಿನ್ನವ್ವಗೆ ಏನಾಗಬೇಕು? ಹೇಳು."

“ಅಪ್ಪಯ್ಯಾಗ ಬೇಕು” ಎಂದಳು ಲಕ್ಷ್ಮಿ. ಅವಳ ಭಾಗಕ್ಕೆ ತಾನು ಕೊಟ್ಟ ಉತ್ತರ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಸತ್ಯವಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ, ಎಲ್ಲರೂ ಗೊಳ್ಳೆಂದು ನಗಲು, ಮುಖ ಪೆಚ್ಚಾಯಿತು.

“ಹೋಗಲಿ! ನಿನ್ನವ್ವ ನಿನ್ನಪ್ಪಯ್ಯಿಗೆ ಏನಾಗಬೇಕು? ಅದನ್ನಾದ್ರೂ ಸರಿಯಾಗಿ ಹೇಳು.”

ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಉತ್ತರ ಕೊಡಲು ಹಿಂದೆಗೆಯಲು ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರು “ಅವ್ವಾಗ ಬೇಕಲ್ಲವೇನೇ ?” ಎಂದರು.

ಅದನ್ನೇ ಹೇಳಬೇಕೆಂದಿದ್ದ ಲಕ್ಷ್ಮಿ “ಉಇ” ಎಂದಳು.

“ಹಾಗಾದರೆ ನಿನ್ನವ್ವ ನಿನಗೂ ನಿನ್ನಪ್ಪಯ್ಯಿಗೂ ಇಬ್ಬರಿಗೂ ಅವ್ವ?”

“ಹ್ಲೂ” ಎಂದಳು ಲಕ್ಷ್ಮಿ. ಎಲ್ಲರೂ ನಕ್ಕರು.

ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಹೇಗಾದರೂ ಮಾಡಿ ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಬೇರೆಯ ಕಡೆಗೆ ತಿರುಗಿಸಬೇಕೆಂದು ಮನಸ್ಸುಮಾಡಿ, ಅವರು ಹೊದ್ದುಕೊಂಡಿದ್ದ ಶಾಲನ್ನು ಹಿಡಿದು “ ಇದು ಅಪ್ಪಯ್ಯಿನ ಶಾಲೂ!” ಎಂದು ರಾಗ ಎಳೆದಳು.

“ಒಳ್ಳೆಹುಡುಗಿ ನೀನು? ನಾನಿವತ್ತು ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿಯಿಂದ ತಂದೀನಿ”

“ಹ್ಲೂ, ನಂಗೊತ್ತು. ಇದಪ್ಪಯ್ಯಿನ ಶಾಲೂ!”

“ಅದು ಹ್ಯಾಗೆ ಗೊತ್ತು? ಏನು ಹೆಸರು ಬರೆದಿದೆಯೇನು?”

ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಶಾಲನ್ನು ತನ್ನ ಮೂಗಿನ ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು” ಅಪ್ಪಯ್ಯಿನ ವಾಸನೆ ಇದೆ, ನೋಡಿ!” ಎಂದಳು.

ಎಲ್ಲರೂ ಗೊಳ್ಳೆಂದು ನಗತೊಡಗಿದರು. ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಮೊದಲು ಅಪ್ರತಿಭಳಾದರೂ ಕಡೆಗೆ ತಾನೂ ಗಹಗಹಿಸಿ ನಕ್ಕಳು.

ಚೆನ್ನಯ್ಯನು ಒಳಗಿನಿಂದ ಬಂದು ರಾಮಯ್ಯನನ್ನು ಕರೆದನು. ಇಬ್ಬರೂ ಹೂವಯ್ಯ ಮಲಗಿದ್ದ ಕೊಟ್ಟಡಿಗೆ ಹೋದರು. ಜಗಲಿಯಲ್ಲಿ ಗದ್ದಲವೆಂದು ಅವನನ್ನು ಸಾಯಂಕಾಲ ಒಳಗೆ, ಸೀತೆಯ ಅಲಂಕಾರದ ಕೊಟ್ಟಡಿಗೆ ಸಾಗಿಸಿದ್ದರು. ಸೀತೆಯೂ ಬಹಳ ಸಂಭ್ರಮದಿಂದ ಶುಶ್ರೂಷೆಗೆ ಸಹಾಯಕಳಾಗಿದ್ದಳು.

ಚೆನ್ನಯ್ಯ ರಾಮಯ್ಯರಿಬ್ಬರೂ ಸೇರಿ ಹೂವಯ್ಯನ ಬೆನ್ನಿಗೆ ಬಿಸಿ ಬೀರಿನ ಶಾಖ ಕೊಟ್ಟರು. ಮದ್ದಿನೆಣ್ಣೆಯನ್ನೂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ನೀವಿ ಬಳಿದರು. ಮಧ್ಯೆ ಮಧ್ಯೆ ಹೂವಯ್ಯನು ನೋವಿನಿಂದ “ ಅಯ್ಯೋ” ಎನ್ನುತ್ತಿದ್ದನು. ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ನಿಂತಿದ್ದ ಸೀತೆಗಂತೂ ನೋವು ಅವರಿಗೆ ನೋವು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ? ನಾನಾಗಿದ್ದರೆ ನೋವಾಗದಂತೆ ಎಣ್ಣೆ ಉಜ್ಜುತ್ತಿದ್ದೆ” ಎಂದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಳು. ನಡುನಡುವೆ ಪಿಸುಮಾತಿನಲ್ಲಿ ತನ್ನಣ್ಣಿಗೆ ಏನೇನೂ ಸಲಹೆ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಅವನೂ ಮುಗುಳ್ಳಗೆ ನಗುತ್ತ ಅವಳು ಹೇಳಿದಂತೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಸೀತೆ ಪದೇ ಪದೇ ಸಲಹೆ ಕೊಡಲು ಅವನಿಗೆ ಬೇಜಾರಾಗಿ ಒಂದು ಸಾರಿ “ ಸಾಕು, ಸುಮ್ಮನಿರೇ ನೀನು ಮಹಾವೈದ್ಯಗಿತ್ತಿ!” ಎಂದುಬಿಟ್ಟನು. ಆಕೆಗೆ ಮುಖಭಂಗವಾದಂತಾಗಿ ಖಿನ್ನತೆ ನಿಂತಳು. ರಾಮಯ್ಯನೂ ತಿರುಗಿ, ಅವಳನ್ನು ನೋಡಿದನು. ಅವಳು ನಾಚಿಕೆಯಿಂದ ತಲೆಬಾಗಿದಳು. ಬಹಳ ದಿನಗಳ ಮೇಲೆ ಅವಳ ಚೆಲುವನ್ನು ನೋಡಿದ ರಾಮಯ್ಯನ ಮನದಲ್ಲಿ ಏನೋ ಒಂದು ತೆರನಾದ ಕಳವಳವಾದಂತಾಗಿ, ಮತ್ತೆ ಹೂವಯ್ಯನ ಕಡೆ ತಿರುಗಿ ತನ್ನ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದನು. ಅವನ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ದೂರದಾಸೆಯೊಂದು ಅಂಕುರಿಸದಿರಲಿಲ್ಲ.

ಶುಶ್ರೂಷೆಯ ಕಾರ್ಯ ಮುಗಿದಮೇಲೆ ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಸೇರಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಮಾತಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಚಿನ್ನಯ್ಯನು ಗಾಡಿ ಉರುಳಿದಾಗ ಬೈಲುಕೆರೆಗೆ ತಾನು ಹೇಗೆ ಬಂದನೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಸಿದನು. ನಡುನಡುವೆ ವಿನೋದವೂ ಸಾಗುತ್ತತ್ತು. ಗೌರಮ್ಮವನರು ಬಂದು ಹೂವಯ್ಯನನ್ನು ನೋವಿನ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಮಾತಾಡಿಸಿ, ತರುವಾಯ ಸೀತೆಯ ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ಏನನ್ನೋ ಉಸುರಿದರು. ತಾಯಿ ಮಗಳಿಬ್ಬರೂ ಹೊರಟುಹೋಗಿ, ತುಸು ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿಯೇ ಹೂವಯ್ಯನ ಭೋಜನಕ್ಕೆ ಸಲಕರಣೆಗಳನ್ನು ಸಿದ್ಧಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬಂದರು. ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಳನೂ ಕೆಲವು ಪಾತ್ರೆಗಳಲ್ಲಿ ಉಟದ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಕಿಂಕರನಾಗಿ ಬಂದಿದ್ದನು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರು ತಮ್ಮ ನೆಚ್ಚಿನ ಕಾವ್ಯವಾಗಿದ್ದ ಜೈಮಿನಿ ಭಾರತವನ್ನು ಓದಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದ್ದು ಕೇಳಿಬಂದು, ಚಿನ್ನಯ್ಯ ರಾಮಯ್ಯರಿಬ್ಬರೂ ಹೂವಯ್ಯನ ಅಪ್ಪಣೆ ಪಡೆದು ಜಗಲಿಗೆ ಹೋದರು. ಗೌರಮ್ಮವನರು ಸೀತೆಯ ಸಹಾಯದಿಂದ ಹೂವಯ್ಯನನ್ನು ದಿಂಬಿಗೆ ಒರಗಿ ಕೂರುವಂತೆ ಮಾಡಿ, ಒಂದು ಕಾಲುಮಣೆಯ ಮೇಲೆ ಹಿತ್ತಾಳೆಯ ತಟ್ಟೆಯಮೇಲಿಟ್ಟ ಬಾಳೆಯ ಎಲೆಯಲ್ಲಿ ಉಟವನ್ನು ಬಡಿಸಿದರು. ಹೂವಯ್ಯ ಅತ್ತೆಯವರೊಡನೆ ಮಾತಾಡುತ್ತ. ಆಗಾಗ ಸೀತೆಯ ನಗುಮುಖವನ್ನು ನಗುಮುಖನಾಗಿ ನೋಡುತ್ತ ಉಣತೊಡಗಿದನು. ಅವರಿಬ್ಬರ ದೃಷ್ಟಿಸಂಗಮದ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಪ್ರೇಮದೊಡನೆ ಸಂಕೋಚವೂ ಯಾತ್ರೆಯ ಬಂದಿತ್ತು.

ಇತ್ತ ಜಗಲಿಯ ಮೇಲೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿ ತುಸುಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿಯೇ ಭಾರತವನ್ನು ಕೇಳಿ ಸಾಕಾಗಿ ಕಿರುಕುಳ ಕೊಡಲಾರಂಭಿಸಿದಳು. ಶ್ಯಾಮಯ್ಯಗೌಡರು ಕಾಳನನ್ನು ಕೂಗಿ ಕರೆದು, ಅವಳನ್ನು ಒಳಗೊಯ್ಯುವಂತೆ ಹೇಳಿದರು. ಅವಳು ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ರಂಪಮಾಡಿದಳು. ಆದರೆ ಕಾಳನು ಅಳುತ್ತ ಪ್ರತಿಭಟಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಅವಳನ್ನು ಬಲಾತ್ಕಾರದಿಂದಲೇ ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ಗೌರಮ್ಮನ ಬಳಿಗೆ ತಂದನು. ಸೀತೆ ತಂಗಿಯನ್ನು ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದಳು. ಹೂವಯ್ಯನೂ ಒಂದೆರಡು ಲಲೈಯ ಮಾತು ನುಡಿದನು. ಆದರೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಅಳುವನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಲಿಲ್ಲ. ಕಡೆಗೆ ಗೌರಮ್ಮನವರು ನಸುಮುನಿದು ಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನೆತ್ತಿಕೊಂಡು ಅಡುಗೆಯ ಮನೆಗೆ ಹೋದರು. ಸೀತೆ ಕಾಳನನ್ನು ಕುರಿತು ಮೆಲ್ಲಗೆ " ನಾನಿಲ್ಲಿ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳೋನೋ, ನೀನು ಹೋಗು; ಬಳ್ಳೇ ಹಾಕೋಕೆ ಹೊತ್ತಾಯ್ತು. ಬೇಕಾದರೆ ಕರೀತೀನಿ" ಎಂದಳು. ಕಾಳನೂ ಕೆಲವು ಪಾತ್ರೆಗಳನ್ನೆತ್ತಿಕೊಂಡು ಅಡುಗೆಯ ಮನೆಗೆ ಹೋದನು.

ಅಡುಗೆಯ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಇನ್ನೂ ಅಳುತ್ತಲೇ ಇದ್ದಳು. ಗೌರಮ್ಮನವರು ಹೋಳಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು ಮಗಳನ್ನು ಸಂತೈಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಹೋಳಿಗೆಯನ್ನು ದೂರ ನೂಕಿ ಚೆಲ್ಲಾಡಿದಳು. ತಾಯಿಗೆ ಸಿಟ್ಟುಬಂದು ಒಂದು ಗುದ್ದು ಗುದ್ದಿದರು. ಮಗಳು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ರೋದಿಸುತ್ತ ದೂರ ಹೋಗಿ ಒಂದು ಕಂಬದ ಮೂಲೆಯಲ್ಲಿ ಮುದ್ದೆಯಾಗಿ ಕೂತಳು. ತಾಯಿ ಮನಸ್ಸು ಕರಗಿ ಮುದ್ದು ಮಾತಿನಿಂದ ಅವಳನ್ನು ಎಷ್ಟೆಷ್ಟು ಬಗೆಯಾಗಿ ಕರೆದರೂ ಅವಳು ಬರಲೂ ಇಲ್ಲ. ಅಳುವನ್ನು ಕಡಮೆಮಾಡಲೂ ಇಲ್ಲ. ಗೌರಮ್ಮ ಕಾಳನೊಡನೆ ಗಂಡಸರಿತೆ ಎಲೆ ಹಾಕುವ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದರು. ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೆ ಅತ್ತು ಅತ್ತು ಬೇಸರವಾಗಿ ಸುಮ್ಮನಾದಳು. ಮತ್ತೆ ತಾಯಿ ಕರೆಯಲು ಎಂದು ಹಾರೈಸಿದಳು. ಆದರೆ ತಾಯಿ ಕರೆಯಲಿಲ್ಲ. ಅಭಿಮಾನಭಂಗವಾಇ ಮತ್ತೆ ಅತ್ತಳು. ಆ ರೋದನದಲ್ಲಿ ಧ್ವನಿ ಮಾತ್ರವಿದ್ದೀತೆ ಹೊರತು ಶೋಕಭಾವವಿವಿವಿ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಬಹಳ ಹೊತ್ತಾದರೂ ತಾಯಿ ಕರೆಯದಿರಲು ಅವಳು ಧ್ವನಿಯಿಂದ ಮಾತ್ರವೇ ರೋದಿಸುತ್ತಾ " ಮತ್ತೆ ಕರೆದರೆ ಬರ್ತೀನಿ! ಮತ್ತೆ ಕರೆದರೆ ಬರ್ತೀನಿ!" ಎಂದು ಸೂಚನೆ ಕೊಡತೊಡಗಿದಳು. ತಾಯಿ ಕರೆಯದೆ ತಾನು ಹೋಗುವುದು ಅವಮಾನಕರವೆಂದು ಭಾವಿಸಿದಳೇ ಹೊರತು " ಮತ್ತೆ ಕರೆದರೆ ಬರ್ತೀನಿ!" ಗೋಗರೆಯುವುದು ಮತ್ತೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ನಾಚಿಕೆಡೆಂದು ಅವಳಿಗೆ ಗೊತ್ತಾಗುವಂತಿರಲಿಲ್ಲ. ಗೌರಮ್ಮನವರು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಮುಗುಳುನಗೆ ನಗುತ್ತ ಮಗಳನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ಮುದ್ದಿಟ್ಟು, ಹೋಳಿಗೆಯನ್ನು ನೈವೇದ್ಯ ಮಾಡಿದರು. ಕಾಳನಿಗೆ ಮಾತ್ರ ನಗುವನ್ನು ತಡೆಯಲಾಗಲಿಲ್ಲ. ಗೌರಮ್ಮವನರು, ಮತ್ತೆ ಎಲ್ಲಿ ಮಗಳಿಗೆ ಮುಖಭಂಗವಾಗಿ ರಂಪಮಾಡುತ್ತಾಳೆಯೋ ಎಂದು ಶಂಕಿಸಿ ಕಾಳನಿಗೆ ಕಣ್ಣುಸನ್ನೆಮಾಡಿ, ಅವನನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬೈಯುವಂತೆ ನಟಿಸಿದರು. ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೆ ತೃಪ್ತಿಯಾಗಿ, ಹೋಳಿಗೆಯನ್ನು ತನ್ಮಯತೆಯಿಂದ ತಿನ್ನಲಾರಂಭಿಸಿದಳು.

ಹಿಂದಿದ್ದ ಸಲಿಗೆಯಿಂದ ಹೂವಯ್ಯನೊಡನೆ ಮಾತಾಡಲು ಅನುಕೂಲವಾಗುತ್ತದೆ ಎಂಬ ಅಭಿಸಂಧಿಯಿಂದ ಸೀತೆ ಕಾಳನನ್ನು ಉಪಾಯಮಾಡಿ ಕೊಟ್ಟಡಿಯಿಂದಾಚೆ ಕಳುಹಿಸಿದ್ದಳು. ಆದರೆ. ಕಾಳನು ಹೊರಟುಹೋದ ಮೇಲೆ, ಆಕೆಯ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಕಳವಳಕ್ಕಾರಂಭವಾಯಿತು. ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ತಾನು ಹಿಂದೆ ಎಂದೂ ಅನುಭವಿಸಿ ಅರಿಯದ ಲಜ್ಜೆ ಮಾಡಿತು. ಕಾಲಗತಿ ತನ್ನ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಒಂದು ನೂತನತೆಯನ್ನು ತಂದುಬಿಟ್ಟಿದೆ ಎಂದು ಆಕೆಗೆ ಆ ಮೊದಲು ಗೊತ್ತಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಹೂವಯ್ಯನೊಡನೆ ಹಿಂದೆ ಎಷ್ಟು ನೇರವಾಗಿ

ಧೀರವಾಗಿ ವರ್ತಿಸಿದ್ದಳು! ಆದರೆ ಇಂದು ಆಕೆಗೆ ಹಾಗೆ ವರ್ತಿಸುವುದಂತೂ ಇರಲಿ, ಮಾತಾಡಲೂ ಕೂಡ ಸಾಧ್ಯವಾಗದಷ್ಟು ಸಂಕೋಚವಾಯಿತು. ಮಾತಾಡಬೇಕೆಂದು ಎದೆ ಹಾತೊರೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ಎರಡು ಮೂರು ಸಾರಿ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದಳು. ಪ್ರಯತ್ನವು ಉದ್ದೇಗಜನ್ಯವಾದ ಮೌನದಲ್ಲಿ ಕೊನೆಗೊಂಡಿತು. ಆಕೆಯ ಮುಖ ನಸುಗೆಂಪೇರಿ ಬೆವರಿದಂತಾಯಿತು. ಉಟ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಹೂವಯ್ಯನನ್ನು ನೋಡಿದಳು. ಹಿಂದಿದ್ದ ಬಾವನಾಗಿ ಕಾಣಲಿಲ್ಲ. ಸೌಂದರ್ಯ ಪೌರುಷಗಳು ಮೊದಲಿದ್ದುದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಅತಿಶಯವಾಗಿ ತೋರಿ, ಆತನು ಅಲೌಕಿಕವಾಗಿದ್ದಂತೆ ತೋರಿತು. ಸೀತೆಗೆ ಆತನಲ್ಲಿ ಅನುರಾಗ ಮೊದಲಿಗಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಿತು. ಆದರೆ ಅನುರಾಗದೊಂದಿಗೆ ಭಯಮಿಶ್ರಿತ ಗೌರವವೂ ಸೇರಿ. ಆಕೆ ಹಿಂದಣ ಸಲಿಗೆಯಿಂದ ಮಾತಾಡಿಸಲಾರದೆ ಹೋದಳು. ಹೂವಯ್ಯ ಬೆನ್ನುನೋವಿನಿಂದ ಶುಶ್ರೂಷಾರ್ಹನಾಗಿರದಿದ್ದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಸೀತೆ ಅಲ್ಲಿ ಅವನೊಡನೆ ಒಬ್ಬಳೇ ಇರಲಾರದೆ ಹೊರಟುಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಳೋ ಏನೋ! ಆದರೆ ಈಗ ಉಟಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ರೋಗಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಹೋಗುವುದು ಆಕೆಗೆ ಉಚಿತವಾಗಿ ತೋರದೆ ಸುಮ್ಮನೆ ನಿಂತಳು. ಅದೂ ಅಲ್ಲದೆ ಆ ಉದ್ದೇಗ ಅಥವಾ ಉತ್ಕಂಠತೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡ ಆಕೆಗೆ ಹರ್ಷವಾಗದಿರಲಿಲ್ಲ. ಒಂದು ಸಾರಿ ಕಾಳನನ್ನು ಕರೆಯಬೇಕೆಂದು ಎಣಿಸಿದವಳು ಮತ್ತೆ ಸುಮ್ಮನಾದಳು. ಸಂಕೋಚ ಸನ್ನಿವೇಶ ಹೇಗೋ ಪರಿಹಾರವಾಗಿ, ತನ್ನಿಷ್ಟ ಕೈಗೂಡುವುದೆಂದು ಆಕೆಗೊಂದು ದೂರದಾಸೆಯೂ ಇತ್ತು. ತಾನೇ ಮೊದಲು ಬಾವನೊಡನೆ ಮಾತನಾಡಲಾಗದಿದ್ದರೂ ಬಾವನವರಾದರೂ ಮಾತು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರೆ ಆಗ ವಿಧಿಯಿಲ್ಲದೆ ಮಾತಾಡಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ ಎಂದು ಅವಳು ಹಾರೈಸಿದಳು. ಜಗಲಿಯಿಂದ ಭಾರತಪಠನ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರ ರಾಗದ ಧ್ವನಿಯನ್ನು ಆಲೈಸುವಳೋ ಎಂಬಂತೆ ಗೋಡೆಗೆ ಒರಗಿಕೊಂಡು ಸ್ವಲ್ಪ ದೂರವಾಗಿ ನಿಂತಿದ್ದಳು.

ಹೂವಯ್ಯ ಉಟಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರೂ ಅವನ ದೃಷ್ಟಿ ಸರ್ವವ್ಯಾಪಿಯಾಗಿತ್ತು. ಸೀತೆ ಕಾಳನನ್ನು ಹೊರಗೆ ಕಳುಹಿಸಿದುದು ಅವನಿಗೂ ಅರ್ಥಗರ್ಭಿತವಾಗಿಯೆ ತೋರಿತು. ಅವನಿಗೂ ಸೀತೆಯೊಡನೆ ಮಾತಾಡಬೇಕೆಂಬ ಆಕಾಂಕ್ಷೆಯಿತ್ತು. ಆದರೆ ಆ ಆಕಾಂಕ್ಷೆ ಉತ್ಕಂಠಿತವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಬಾಲ್ಯದಿಂದಲೂ ತನ್ನೊಡನೆ ಒಡನಾಡಿದವಳಲ್ಲಿ ಮಾತಾಡಲು ಸಂಕೋಚವೇನು? ಉತ್ಕಂಠಿತೆಯೇನು? ಹೀಗೆಂದು ಅವನು ಯೋಚಿಸಿದುದು. ಆಮೇಲೆ ಸುಳ್ಳಾಗಿ ತೋರಿತು. ಏಕೆಂದರೆ, ಅವನೂ ಸೀತೆಯಂತೆ ಮಾತಾಡದೆ ಸುಮ್ಮನಾದನು. ಕೊಠಡಿಯಲ್ಲಿ ಇತರರಿಂದಾಗ ಅವಳನ್ನು ಋಜುವಾಗಿ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದವನಿಗೆ, ಈಗ ಕತ್ತೆತ್ತಿ ನೋಡುವುದಕ್ಕೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಸಂಕೋಚವಾಯಿತು. ಕಾಲಗತಿ ಅವನಲ್ಲಿಯೂ ಬದಲಾವಣೆ ಮಾಡಿತ್ತು.

ಒಮ್ಮೆ ಅವಳನ್ನು ಮಾತಾಡಿಸಲು ತಲೆಯೆತ್ತಿದವನು ಗೋಡೆಯ ಕಡೆ ನೋಡತೊಡಗಿದನು. ಹಿತ್ತಾಳೆಯ ದೀಪದ ಕಂಬದ ಮೇಲೆ ಸಾಧಾರಣ ಪ್ರಕಾಶಮಾನವಾಗಿ ಉರಿಯುತ್ತಿದ್ದ ಹಣತೆಯ ಸೊಡರಿನ ಬೆಳಕಿನಲ್ಲ, ಬಿಳಿಯಗೋಡೆಯ ಮೇಲೆ, ಹಲ್ಲಿಯೊಂದು ಸಣ್ಣಪುಟ್ಟ ಹುಳುಗಳನ್ನು ಷಿಕಾರಿಮಾಡಲು ಹೊಂಚುಹಾಕಿ ಕುಳಿತಿತ್ತು. ಅದರ ನುಣ್ಣನೆಯ ಕಂದುಬಣ್ಣದ ಮೈ ನಿಶ್ಚಲವಾಗಿತ್ತು. ಬಾಲ ಮಾತ್ರ ಆಗಾಗ ಅತ್ತಇತ್ತ ಕೊಂಕಿ ಬಳುಕುತ್ತಿತ್ತು. ಅಂತಹ ಸಮಯಗಳಲ್ಲಿ ಬಾಲದ ನೆರಳು ಗೋಡೆಯ ಮೇಲೆ ಕರ್ರಗೆ ಸಣ್ಣಗೆ ಮೊನಚಾಗಿ ಕುಣಿದಾಡುತ್ತಿತ್ತು. ಅದರ ಕಣ್ಣುಗಳೆರಡು ಬಹು ಸಣ್ಣ ಕರಿಮಣಿಗಳಂತೆ ದೀಪದ ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ಮುದ್ದಾಗಿ ಮಿರುಗುತ್ತಿದ್ದುವು. ಹೂವಯ್ಯ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದ ಹಾಗೆ ಹಲ್ಲಿ ಸರಸರನೆ ಮುಂಬರಿಯಿತು. ಸಣ್ಣ ಹುಳುವೊಂದು ಅದರ ಗುರಿಯಾಗಿತ್ತು. ಹುಳುವಿನ ಬಳಿ ಸೇರಿ ನಿಂತು ಗುರಿ ನೋಡಿ ಎರಗಿತು. ಹುಳು ಅದರ ಬಾಯಲ್ಲಿ ಕಣ್ಮರೆಯಾಯಿತು. ಅದನ್ನೆಲ್ಲ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಹೂವಯ್ಯನ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಇನ್ನೇನೂ ಕಾಣಿಸಿತು. ಹಲ್ಲಿ ಕೂತಿದ್ದ ಜಾಗದಲ್ಲಿಯೆ ಸೀತೆಕಡ್ಡಿಯಿಂದ ಏನನ್ನೋ ಸಣ್ಣಗೆ ಬರೆದಂತಿತ್ತು. ಬರವಣಿಗೆಯ ಅರ್ಧ ಭಾಗವನ್ನು ಹಲ್ಲಿಯ ದೇಹ ಮುಚ್ಚಿಬಿಟ್ಟಿತ್ತು. ಅದನ್ನು ಓದುವ ಕುತೂಹಲದಿಂದ ಹೂವಯ್ಯ ಸ್ವಲ್ಪ ತಲೆಬಾಗಿ ಮುಂದುವರಿಯಲು ಹಲ್ಲಿ ಹೆದರಿ ಓಡಿತ್ತು. ಅದನ್ನೋದಿದ ಕೂಡಲೆ ಅವನ ಮುಖಕ್ಕೆ ನೆತ್ತರೇರಿದಂತಾಯಿತು. " ಹೂವಯ್ಯ ಬಾವನನ್ನೇ ಮದುವೆಯಾಗುತ್ತೇನೆ" ಎಂದಿದ್ದ ಆ ಲಿಪಿಗೆ ಸೀತೆಯ ಕರ್ತಳೆಂಬುದೇನೂ ಅಕ್ಷರದಿಂದ ಅವನಿಗೆ ಗೊತ್ತಾಯಿತು. ದೂರದಲ್ಲಿ ನಿಂತು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದ ಸೀತೆಗೆ ಮಾತ್ರ ಇದೆಲ್ಲ ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ ಎಂದೋ ತಾನು ಬರೆದಿದ್ದುದು ಆಕೆಗೆ ಅಂದು ಮರೆತುಹೋಗಿತ್ತು. ಅಲ್ಲದೆ ಬಾವ ಹಲ್ಲಿಯನ್ನೇ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆಂದು ಭಾವಿಸಿದಳು.

ಹೂವಯ್ಯನಿಗಿದ್ದ ಸಂದೇಹ ಸಂಕೋಚಗಳು ತೊಲಗಿಹೋಗಿ ಅವನ ಆಸೆಗೊಂದು ಊರೆಗೋಲು ಸಿಕ್ಕಂತಾಯಿತು. ಭಾವಗೋಪನಮಾಡಿ, ಮತ್ತೆ ಎರಡು ತುತ್ತು ಉಂಡು, ಸೀತೆಯ ಕಡೆ ನೋಡಿದನು. ಹಣತೆಯ ಮಂದ ಕಾಂತಿಯಲ್ಲಿ ಅವಳು

ಸ್ವಪ್ನಸುಂದರಿಯಂತೆ ನಿಂತಿದ್ದಳು. ಆ ಅಸ್ವಪ್ನತೆಯೆ ಅವಳ ಸೌಂದರ್ಯವನ್ನು ದ್ವಿಗುಣಿತ ಮೋಹಕವಾಗಿ ಮಾಡಿತ್ತು. ವಸಂತ ಕಾಲದ ಸಂಧ್ಯಾನಿಶೆಯಲ್ಲಿ ಮರುದಿನ ಅರಳಲಿರುವ ಗುಲಾಬಿಯ ಮುದ್ದು ಮೊಗ್ಗಿನಂತೆ! ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಹಲ್ಲಿಯ ಕೃಪೆಯಿಂದ ಗೋಡೆಯ ಮೇಲೆ ಅವನೋದಿದ ಲಿಪಿ, ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಅದುವರೆಗೂ ಗುಪ್ತವಾಗಿ ಅಸ್ವಪ್ನವಾಗಿ ಸುಪ್ತಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಆಸೆಯೊಂದನ್ನು ವ್ಯಕ್ತ ಸ್ವಪ್ನವನ್ನಾಗಿ ಮಡಿದುದರಿಂದ, ಹೂವಯ್ಯನ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಸೀತೆ ಕಾಮನಬಿಲ್ಲಿನಂತೆ ಪ್ರೇಮ ಸೌಂದರ್ಯಗಳ ಸುಮಧುರ ಮೂರ್ತಿಯಾಗಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡಳು. ಅವನ ಕಣ್ಣಿಗೊಂದು ಹೊಸ ಬೆಳಕು ಬಂದಿತ್ತು. ಅವನ ಎದೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಹೊಸ ಆಸೆ ಪ್ರಬಲವಾಗಿ ಮೂಡಿತ್ತು. ಗೋಡೆಯ ಲಿಪಿಯನ್ನು ಓದುವ ಮೊದಲಿದ್ದ ಔದಾಸೀನ್ಯಪ್ರಾಯವಾದ ಭಾವ ಮಾದುಹೋಗಿ ಉತ್ಕಂಠಿತ ತಲೆದೋರಿತ್ತು. ಹೂವಯ್ಯ ತನ್ನ ಅಂತಃಕರಣದ ನಿಗೂಢಗಹ್ವರದಲ್ಲಿ, ತನಗೆ ತಾನೆ ತಿಳಿಯದಂತೆ ಸೀತೆ ಯಾವುದೋ ಒಂದು ಅಭೇದ್ಯವಾದ ಬಾಧ್ಯತೆಯಿಂದ ತನ್ನವಳಾಗಿದ್ದಂತೆ ಭಾವಿಸಿದನು. ಅವನಿಗೆ ಗೋಡೆಯ ಬರವಣಿಗೆ ಸೀತೆಯದು ಎನ್ನುವುದಕ್ಕಿಂತಲೂ ವಿಧಿಯ ಲಲಾಟ ಲಿಖಿತವೆಂಬಂತೆ ಭಾಸವಾಯಿತು. ಅವನ ಭಾಗಕ್ಕೆ " ಹೂವಯ್ಯ ಬಾವವನ್ನೇ ಮದುವೆಯಾಗುತ್ತೇನೆ" ಎಂಬ ಬರಹ ಒಂದು ಮಹಾರಹಸ್ಯವೂ ಶಕ್ತಿಪೂರ್ಣವೂ ಆದ ಪ್ರೇಮಮಂತ್ರವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿತ್ತು. ಅವನ ಕಣ್ಣು ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಗೋಡೆಯ ಕಡೆಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿತ್ತು. ಗೋಡೆಯ ಲಿಪಿಯೂ ಸೀತೆಯಷ್ಟೇ ಸಮ್ಯಕ್‌ಹಕವಾಗಿತ್ತು. ಸ್ವಲ್ಪಹೊತ್ತಿಗೆ ಮುಂಚೆ ಕೇವಲ ಜಡಮಾತ್ರವಾಗಿದ್ದ ಆ ಗೋಡೆ ಈಗ ಘನಚೈತನ್ಯವಾಗಿತ್ತು. ಮೊದಲು ಪ್ರಾಣಿ ಮಾತ್ರವಾಗಿದ್ದ ಆ ಹಲ್ಲಿ ಈಗ ಒಂದು ಮಹಾ ಶುಭಶಕುನದಂತೆ ಪವಿತ್ರವಾಗಿತ್ತು. ಆಶಾಸೂಚಕವಾಗಿತ್ತು. ಪ್ರೀತಿಪಾತ್ರವಾಗಿತ್ತು. ತತ್ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅವನಿಗೆ ತನ್ನ ಬೆನ್ನಿನ ಯಾತನೆಯೂ ಕೂಡ ಮರೆತುಹೋಗಿತ್ತು.

“ಸೀತೆ ಸ್ವಲ್ಪ ನೀರು ಕೊಡು.”

ಹೂವಯ್ಯ ಪ್ರಯಾಸ ಉದ್ದೇಗ ಸಂಭ್ರಮಗಳಿಂದ ನೀರು ಕೇಳಿ, ತಮ್ಮಿಬ್ಬರ ನಡುವೆ ಇದ್ದ ಮೌನಪಾತಾಳಕ್ಕೊಂದು ಸೇತುವೆ ಬೀಸಿದನು. ಅಥವಾ ಅವರಿಬ್ಬರ ಪ್ರೇಮಪ್ರವಾಹಗಳಿಗೆ ಮಧ್ಯೆ ತಡೆಹಾಕಿ ನಿಂತಿದ್ದ ಅಣೆಕಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಒಂದು ಬಿರುಕು ಮಾಡಿದನು. ಒಂದು ನಿಮಿಷದ ಹಿಂದೆ ದುರ್ಭೇದ್ಯ ಭಯಂಕರವಾಗಿ ನಿಂತಿದ್ದ ಕಲ್ಲು ಸ್ವಲ್ಪ ಬಿರುಕು ಬಿಡುವುದೆ ತಡ, ಕೊಚ್ಚಿಕೊಚ್ಚಿ ತೇಲಿ ಹೋಯಿತು. ಅದು ಅಲ್ಲಿತ್ತು ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಕುರುಹು ಕೂಡ ಇಲ್ಲದಂತಾಯಿತು. ಕಟ್ಟೆ ದುರ್ಬಲವಾಗಿತ್ತು. ಎಂದಲ್ಲ ಪ್ರವಾಹಗು ಷಕ್ತಿ ವೇಗಗಳು ಅಷ್ಟು ಪ್ರಬಲವಾಗಿದ್ದುವು. ಅದನ್ನು ಕಂಡು ಸೀತೆ ಹೂವಯ್ಯರಿಬ್ಬರಿಗೂ ಆಶ್ಚರ್ಯವಾಯಿತು. ಆಗ ಅವರಿಗೆ ಅಂತರವಲೋಕನಶಕ್ತಿ

ಕಟ್ಟೆ ಬಿರುಕು ಬಿಡುವುದನ್ನೇ ಕಾಯುತ್ತಿದ್ದುವು. ಬಿರುಕು ಬಿಟ್ಟೊಡನೆಯೆ ಕೃತಕ ನಿರ್ಮಿತವಾಗಿದ್ದ ಸಂಕೋಚದ ಕಟ್ಟೆ ಕೊಚ್ಚಿಹೋಗಿ ಲಹರಿಗಳೊಂದಾದುವು. ಸೀತೆಯ ಸ್ಥಿತಿಯೂ " ಮತ್ತೆ ಕರೆದರೆ ಬತ್ತೀನಿ" ಎಂದು ಅಡುಗೆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಗೋಗರೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಸ್ಥಿತಿಯೇ ಆಗಿತ್ತು. ಬಾವನು ನೀರು ಕೇಳಿದೊಡನೆಯೆ ಹಿಂದಿದ್ದ ನಾಚಿಕೆ ಸಂಕೋಚಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ವಿಸ್ಮೃತಿಯ ಅತಲ ಜಲದಲ್ಲಿ ಅದ್ದಿ ತೇಲಿಕೊಟ್ಟು, ಸಂಭ್ರಮಸಾದರಗಳಿಂದ ಹೂವಯ್ಯನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು, ಅತ್ಯಂತ ವಿನಯಪೂರ್ವಕವಾದ ಅವ್ಯಕ್ತ ಕೋಮಲ ಶೃಂಗಾರಭಾವದಿಂದ ಅವನ ಕಡೆ ನೋಡುತ್ತ " ಕೈ ತೊಳೆಯೋಕೇನು" ಎಂದಳು.

“ಅಲ್ಲ, ಕುಡಿಯುವುದಕ್ಕೆ” ಎಂದು ಹೂವಯ್ಯ ಮುಗುಳುನಗೆ ಮೊಗನಾಗಿ ಆಕೆಯ ಸ್ನಿಗ್ಧ ಮಧುರ ಸಜಲ ನಯನಗಳನ್ನು ನಿಟ್ಟಿಸಿದನು. ಅವಳ ಕಣ್ಣು, ಕುರುಳು, ಕದಪು, ಕೆನ್ನೆ , ಕಿವಿ, ಕೊರಳು, ಕೈ ಒಂದೊಂದೂ ಅವನಿಗೆ ದೈವಿಕ ಪವಾಡವಾಗಿ ತೋರಿದುವು. ಅಂತೂ ಅವಳು ಹಿಂದಿನ ಸೀತೆ ಆಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಹಿಂದೆ ಸಾಧಾರಣವಾಗಿದ್ದುದು ಒಲೈಯ ಮೈಮೆಯಿಮದ ಇಂದು ಅಸಾಧಾರಣವಾಗಿತ್ತು.

“ನೀರು ಯಾಕೆ ಕುಡೀತೀರಿ? ಹಾಲಿದೆ!”

ಸೀತೆಯ ವಾಣಿ ಕಾಮಳ್ಳಿಯ ಕಂಠದಂತೆ ಮನಮೋಹಕವಾಗಿತ್ತು. ಅವಳು ಬಾವನ ಮಾರುತ್ತರಕ್ಕೆ ಕಾಯಲೇ ಇಲ್ಲ. ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿದ್ದ ಒಂದು ಪಾತ್ರೆಯಿಂದ ಲೋಟಕ್ಕೆ ಬೆಳ್ಳಗಿದ್ದ ಬೆಚ್ಚನೆಯ ಹಾಲನ್ನು ಹೊಯ್ದು ಹೂವಯ್ಯನಿಗೆ ನೀಡಿದಳು. ತನ್ನ ಪ್ರೇಮಾಮೃತವನ್ನು ತನ್ನ

ಇನಿಯನಿಗೆ ನೀಡುವಂತೆ, ಹೂವಯ್ಯನೂ ಕೈ ನೀಡಿ ಅದನ್ನು ಕೋಮಲವಾಗಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು, ಹೊಟ್ಟೆ ತುಂಬಿದ್ದರೂ ಹೂವಿನ ಸೌಂದರ್ಯಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಅದರ ಮಕರಂದ ಪಾನಮಾಡುವ ದುಂಬಿಯಂತೆ ಕುಡಿಯತೊಡಗಿದನು. ಕುಡಿಯುತ್ತಿದ್ದರೂ ಮೊಗವೆತ್ತದೆ ಕಣ್ಣೆತ್ತಿ ಸೀತೆಯ ಕಡೆ ನೋಡಿದನು. ಅವಳೂ ಅವನನ್ನೇ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಇಬ್ಬರ ಕಣ್ಣುಗಳೂ ಸಂಧಿಸಿ, ಬರೆಯಲಾದ ಹೇಳಲಾರದ ತಿಳಿಯಲಾರದ ಮಧುರ ಘಟನೆಗಳಾದುವು. ಒಲಿದೆರಡು ದೃಷ್ಟಿಗಳ ಸಂಗಮವು ತುಂಗೆ ಭದ್ರೆಯರ ಗಂಗೆಯಮನೆಯರ ಸಂಗಮಕ್ಕಿಂತಲೂ ಪವಿತ್ರವಾದುದು. ಗೂಢವಾದುದು. ಮಹತ್ತಾದುದು. ರಾತ್ರಿ ಮಲಗುವಾಗ ಹೂವಯ್ಯ, ತನ್ನ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ಮಲಗಲು ಹವಣಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಚಿನ್ನಯ್ಯನಿಗೆ ಕಾಣದಂತೆ, ಗೋಡೆಯ ಮೇಲಿದ್ದ ಸೀತೆಯ ಬರಹವನ್ನು ಕೈ ಬೆರಳಿನಿಂದ ಉಜ್ಜಿ ಅಳಿಸಿದನು. ಅವನ ದೃಷ್ಟಿ ಪದೇ ಪದೇ ಅತ್ತಕಡೆಗೇ ಹೋಗುತ್ತಿತ್ತು. ಇತರರು ಯಾರಾದರೂ ಅದನ್ನು ಕಂಡರೆ ಸೀತೆಗೆ ನಾಚಿಕೆಗೇಡಾಗುತ್ತದೆ ಎಂಬ ಆಶಂಕೆಯಿಂದ ಅವನು ಅದನ್ನು ಉಜ್ಜಿಬಿಡಲು ಮನಸ್ಸು ಮಾಡಿದ್ದನು. ಆದರೆ ಮನಸ್ಸು ಕೂಡಲೆ ಒಡಂಬಡಲಿಲ್ಲ. ತನಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಿಯವೂ ಆಶಾಸೂಚಕವೂ ಆದುದನ್ನು ಯಾರು ಒಮ್ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಹಾಳುಮಾಡಿಯಾರು? ಅದನ್ನು ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ನೋಡಿ ಓದಬೇಕೆಂದು ಅವನಿಗೆ ಮನಸ್ಸಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಅಂತೂ ಕಡೆಗೆ, ಸೀತೆಗೆ ಅವಮಾನವಾಗಬಾರದು ಎಂದು ದಿಟ್ಟ ಮನಸ್ಸುಮಾಡಿ ಅದನ್ನು ಉಜ್ಜಿ ಅಳಿಸಿಬಿಟ್ಟನು. ಅಳಿಸಿದೊಡನೆಯೇ, ಏಕೋ ಏನೋ, ಅವನ ಅಂತಃಕರಣ ತಳಮಳಗೊಂಡಿತು. ಅವನ ಹೃದಯ ಏನೋ ಅಪಶಕುನ ಕಂಡಂತೆ ಭಯಗೊಂಡಿತು. ಮನಸ್ಸು” ಅಯ್ಯೋ ಅಳಿಸಬಾರದಾಗಿತ್ತು. ಅದನ್ನು ಯಾರು ತಾನೆ ಓದುತ್ತಿದ್ದರು?” ಎಂದುಕೊಂಡಿತು. ಅದನ್ನು ಮತ್ತೆ ಮೊದಲಿದ್ದಂತೆ ಮಾಡಲು ಅವನೆದೆ ಹಾತೊರೆಯಿತು. ಅವನ ಉದ್ವೇಗ ಎಷ್ಟು ಪ್ರಸ್ಫುಟವಾಗಿತ್ತು ಎಂದರೆ ಚಿನ್ನಯ್ಯ” ಏನು, ಹೂವಯ್ಯ, ಬಹಳ ನೋಯುತ್ತದೇನು! ಬಹಳ ಹೊತ್ತು ಕೂತಿದ್ದರಿಂದ ಅಂತಾ ಕಾಣ್ತದೆ. ಮಲಗಿಬಿಡು” ಎಂದನು.

“ಅಷ್ಟೇನೂ ನೋವಿಲ್ಲ” ಎಂದು ಹೂವಯ್ಯ ಚಿನ್ನಯ್ಯನ ಸಹಾಯದಿಂದ ಮಲಗಿಕೊಂಡನು.

ಚಿನ್ನಯ್ಯ ಉಃಫೆಂದು ಉದಿ ದೀಪ ಆರಿಸಿದನು. ಅಮಾವಾಸ್ಯೆಯ ಕಗ್ಗತ್ತಲು ಹೊರಗಿನಿಂದ ತೆಕ್ಕನೆ ನುಗ್ಗಿಬಂದು ಕೊಟ್ಟಡಿಯನ್ನೆಲ್ಲ ದಟ್ಟಿಸಿ ತುಂಬಿತು. ಆ ಕರ್ಗತ್ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಹಣತೆಯ ಬತ್ತಿಯ ತುದಿ ಇನ್ನೂ ಕೆಂಪಗೆ ಕೆಂಡವಾಗಿದ್ದು, ಅದರಿಂದ ಉಗುವ ಎಣ್ಣೆಹೊಗೆಯ ಕನರು ವಾಸನೆ ಅಲ್ಲೆಲ್ಲ ವ್ಯಾಪಿಸಿತ್ತು. ಚಿನ್ನಯ್ಯ ತುಸುಹೊತ್ತು ಮಾತಾಡುತ್ತಿದ್ದು ನಿಡ್ಡೆಹೋದನು. ಮನೆ ನಿಶಬ್ದವಾಗಿತ್ತು. ಹೊರಗೂ ನಿಶಬ್ದ. ಆಗಾಗ ಕೊಟ್ಟಿಗೆಯಿಂದ ದನಗಳು ಕಂಬಕ್ಕೆ ಕೋಡು ಬಡಿಯುವ ಸದ್ದು, ಹಾಸುಗಲ್ಲುಗಳ ಮೇಲೆ ಗೊರಸಿಟ್ಟ ಸದ್ದು, ದೊಂಟೆಗಳ ಸದ್ದು ಕೇಳಿಬರುತ್ತಿತ್ತು. ಆದರೆ ಆ ಸದ್ದು ಸಮುದ್ರಕ್ಕೆ ಒಂದು ಹನಿ ಹಾಲು ಹಾಕಿದಂತಾಗುತ್ತಿದ್ದಿತೆ ಹೊರತು ನೀರವತೆಯನ್ನು ಒಂದಿನಿತೂ ಅಳುಕಿಸಲು ಸಮರ್ಥವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲಿ ನೋಡಿದರೂ, ಎತ್ತ ಆಲಿಸಿದರೂ, ಕತ್ತಲೆ ಮತ್ತು ಮೌನಗಳ ಪಿತೂರಿಯ ಕಾಣುತ್ತಿತ್ತು; ಕೇಳುತ್ತಿತ್ತು. ಜಗತ್ತು ನಿಶಬ್ದ ನಿद्रಾಮುದ್ರಿತವಾಗಿತ್ತು.

ಆದರೆ ಹೂವಯ್ಯನಿಗೆ ನಿದ್ರೆ ಬರಲಿಲ್ಲ. ಬೆನ್ನುನೋವಿನ ಜೊತೆಗೆ ಮನಸ್ಸು ಕ್ಷುಭಿತವಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಆತನು ವಿವಿಧ ಆಲೋಚನೆಗೆ ಅರಣ್ಯದಲ್ಲಿ ತೊಳಲ ತೊಡಗಿದನು. ಅವನ ಪ್ರಕೃತಿ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿಯೇ ತಾತ್ವಿಕವೂ ಕಲ್ಪನಾ ಪ್ರಧಾನವೂ ಭಾವಮಯವೂ ಆಗಿತ್ತು. ಅಂದು ನಡೆದ ಘಟನೆಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದೊಂದೂ ಅವನ ಭಾಗಕ್ಕೆ ಅರ್ಥಗರ್ಭಿತವಾಗಿತ್ತು. ಗಾಡಿ ಬೀಳಬೇಕೇಕೆ? ತನಗೆ ಮಾತ್ರ ನೋವಾಗಬೇಕೇಕೆ? ಗೋಡೆಯ ಮೇಲೆ ಹಲ್ಲಿ ಕಾಣಬೇಕೇಕೆ? ಆ ಹಲ್ಲಿ ಸೀತೆ ಬರೆದುದನ್ನು ತೋರುವಂತೆ ಆಚರಿಸಬೇಕೇಕೆ? ಹೂವಯ್ಯನಿಗೆ ವಿಧಿ ತನಗೂ ಸೀತೆಗೂ ಯಾವುದೂ ಒಂದು ಶಾಶ್ವತವಾದ ಸಂಬಂಧದ ಕಲ್ಪನೆ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಗುಟ್ಟಾಗಿ ವ್ಯೂಹವನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಂತೆ ತೋರಿತು. ಬೇರೆಯ ಸಮಯದಲ್ಲಾಗಿದ್ದರೆ ಅವನ ತೀಕ್ಷ್ಣಮತಿ ಅವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಸಾಮಾನ್ಯವೆಂದು ಲೆಕ್ಕಿಸದೆ ಇರುತ್ತಿತ್ತು. ಆದರೆ ಪ್ರೇಮವಶವಾದ ಹೃದಯಕ್ಕೆ ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೂ ಎಲ್ಲದರಲ್ಲಿಯೂ ಶಕುನಗಳ ತೋರುತ್ತವೆ.

ಸೀತೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ಆಲೋಚಿಸುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಅವನ ಮನಸ್ಸು ತನ್ನ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸದ ವಿಚಾರವಾಗಿ ನೆನೆಯತೊಡಗಿತ್ತು. ಮಹಾಪುರುಷರ ಜೀವನ ಚರಿತ್ರೆಗಳನ್ನು ಓದಿದ್ದ ಆತನಲ್ಲಿ ತಾನೂ ಮಹತ್ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಸಾಧಿಸಿಮ ಕೀರ್ತಿವಂತನಾಗಬೇಕೆಂಬ ಮಹಾದಾಕಾಂಕ್ಷೆ ಉದ್ಭವಿಸಿತ್ತು. ಎಂತಹ ಮಹತ್ಕಾರ್ಯ, ಅದನ್ನು ಯಾವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಸಾಧಿಸಬೇಕು, ಎಂಬುದೊಂದೂ ಆತನಿಗೆ

ಹೊಳೆದಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ತಂದೆ ತೀರಿದಂದಿನಿಂದ ಚಿಕ್ಕಪ್ಪ ತನ್ನ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಉದಾಸೀನನಾಗಿದ್ದನಲ್ಲದೆ ನಿರುತ್ತೇಜಕನಾಗಿಯೂ ವರ್ತಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಪ್ರತಿ ವರ್ಷವೂ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸವನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಬೇಕು ಎಂದು ಹಠ ಹಿಡಿಯುತ್ತಿದ್ದನು. ಅವರಿವರಿಂದ ಹೇಳಿಸಿ, ತಾನೂ ವಾದಿಸಿ, ಹೂವಯ್ಯ ಮುಂದುವರಿದಿದ್ದನು. ಅಲ್ಲದೆ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರು ತಮ್ಮ ಮಗ ರಾಮಯ್ಯನ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸದ ಸಲುವಾಗಿಯೂ ಅಣ್ಣನ ಮಗನ ಎಷ್ಟವನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಬೇಕಾಗಿ ಬಂದಿತ್ತು. ಹೂವಯ್ಯ ತನಗೆ ಆಸ್ತಿ ಮನೆಗಳೊಂದೂ ಬೇಡ, ವಿದ್ಯಾರ್ಜನೆಯಾದರೆ ಸಾಕೆಂದು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಗೊತ್ತುಮಾಡಿದ್ದನು. ಆದರೆ ವಿಧವೆಯಾದ ತನ್ನ ತಾಯಿಯ ಸಲುವಾಗಿ ಅದನ್ನು ಬಾಯಿಬಿಟ್ಟು ಯಾರೊಡನೆಯೂ ಹೇಳಿರಲಿಲ್ಲ. ನಾಗಮ್ಮನವರು ಹಿಂದಿನ ವರ್ಷ ಮಗನು ರಜಾಕ್ಕೆ ಬಂದಾಗಲೆ ತಮಗೆ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟಾಗಿರಲು ಮನಸ್ಸಿಲ್ಲವೆಂದೂ, ತಾವಿಬ್ಬರೂ ತಮಗೆ ಬರಬೇಕಾದ ಆಸ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಪಾಲು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬೇರೆಯಾಗಿ ಸಂಸಾರ ಹೂಡಬೇಕೆಂದೂ ಮಗನೊಡನೆ ಬಹಳವಾಗಿ ಹೇಳಿದ್ದರು. ಮಗನು ತನ್ನ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸದ ನೆಪವನ್ನು ತಂದೊಡ್ಡಿ ತಾಯಿಯನ್ನು ಸುಮ್ಮನಿರಿಸಿದ್ದನು. ಅದೂ ಅಲ್ಲದೆ ಭಾವಜೀವಿಯಾಗಿದ್ದ ಅವನಿಗೆ ಬೇರೆ ಸಂಸಾರ ಮಾಡುವ ಕೋಟಲೆಯೂ ಭಾರವೂ ಅಸಹ್ಯವಾಗಿತ್ತು. ತನ್ನ ಮಹದಾಶೆ ಕೈಗೂಡಲು ಪ್ರತಿಬಂಧಕವಾದುದು ಯಾವುದನ್ನೂ ಕೈಕೊಳ್ಳಲು ಅವನು ಹಿಂಜರಿಯುತ್ತಿದ್ದನು.

ಆಲೋಚನೆಯ ಮಧ್ಯೆ ಹೂವಯ್ಯನು ಒಂದು ಸಾರಿ ಹಾಸಗೆಯಲ್ಲಿ ಹೊರಳಿ ಬೆನ್ನುನೋವಿನಿಂದ ನರಳಿದನು. ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಾದಮೇಲೆ ನೋವು ನಿಂತು, ದೃಷ್ಟಿಸ್ಥಿರವಾಗಿ, ಎದುರಿಗಿದ್ದ ಕಿಟಕಿಯ ಕಡೆ ನೋಡಿದನು. ಕತ್ತಲೆ ತುಂಬಿದ್ದ ದೂರದ ಬಾಂದಳದಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ನಕ್ಷತ್ರಗಳು ಪ್ರಕಾಶಮಾನವಾಗಿ ಮಿರುಗುತ್ತಿದ್ದುವು. ಭೂಸಂಚಾರಿಯಾಗಿದ್ದ ಅವನ ಮನಸ್ಸು ಮೆಲ್ಲಗೆ ವಿಶ್ವಯಾತ್ರಿಯಾಯಿತು. ಖಗೋಲಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರು ಹೊಸ ಹೊಸದಾಗಿ ಕಂಡು ಹಿಡಿದಿದ್ದ ಅದ್ಭುತ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಓದಿ ತಿಳಿದಿದ್ದ ಅವನ ಆತ್ಮ ಬೇರೊಂದು ನೂತನ ಭಾವದಿಂದ ಉಜ್ವಲವಾಯಿತು. ಆ ನಕ್ಷತ್ರಗಳು ಎಷ್ಟು ಕೋಟ್ಯಂತರ ಮೈಲಿಗಳ ದೂರದಲ್ಲಿವೆ? ಅದರಲ್ಲಿ ಒಂದೊಂದು ಭೂಮಿಗಿಂತಲೂ, ಸೂರ್ಯನಿಗಿಂತಲೂ, ಎಷ್ಟು ಕೋಟ್ಯಂತರ ಪಾಲು ಹಿರಿದಾಗಿದೆ! ಎಂತಹ ಭಯಂಕರವಾದ ಅಗ್ನಿಪ್ರವಾಹಗಳು ಅಲ್ಲಿ ಸಮುಜ್ವಲ ಭೀಷಣತೆಯಿಂದ ನುಗ್ಗಿ ಹರಿದು ತಾಂಡವವಾಡುತ್ತಿವೆ? ಈ ಕಾಲ ದೇಶಗಳು ಎಷ್ಟು ಬಗೆನಿಲುಕದಷ್ಟು ಅನಂತವಾಗಿವೆ? ಈ ಛಂದೋಮಯವಾದ ಮಹಾ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡದ ಗಾನವನ್ನು ರಚಿಸಿರುವ ದಿವ್ಯಕವಿಯ ಮಹಿಮೆಯೇನು? ಕ್ಷುದ್ರ ನಕ್ಷತ್ರವಾದ ಸೂರ್ಯನ ಸುತ್ತ ತಿರುಗುವ ಈ ಭೂಮಿ ಈ ವಿಶ್ವದಲ್ಲಿ ಎಂತಹ ಸಣ್ಣ ಹುಡಿ! ನಾಗರಿಕತೆಗಳೂ ಮನುಷ್ಯನೂ ಈ ಬೃಹತ್ತಾದ ವಿಶ್ವದ ವ್ಯಾಪಾರಗಳಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ಅತಿಸಾಮಾನ್ಯ? ಎಷ್ಟು ಅಜ್ಞಾತ? ಯೋಚಿಸುತ್ತ ಯೋಚಿಸುತ್ತ ಹೂವಯ್ಯನ ದೃಷ್ಟಿ ತಾರೆಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಬಹುದೂರವಾಗಿ ಹೋಯಿತು. ತಾನೂ ತನ್ನ ಜೀವನವೂ ಅಂತಿರಲಿ, ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಪಂಚವೂ. ಮಹತ್ವವಾದುವು ಎಂದು ಪರಿಗಣಿತವಾದ ಅದರ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ವ್ಯಾಪಾರ, ಚೇಷ್ಟೆ, ಸಾಹಸಗಳೂ ಕ್ಷುದ್ರದಲ್ಲಿ ಕ್ಷುದ್ರತಮವಾಗಿ ದರಿದ್ರವಾಗಿ ತೋರಿದುವು. ಆತನ ದೇಹ ಅವ್ಯಕ್ತಭೀಷಣವಾದ ಮಧುರ ರಸಾವೇಶದಿಂದ ಜುಮ್ಮೆಂದು ವಿಕಂಪಿಸಿತು. ರುದ್ರಾನಂದದಿಂದ ಆತನ ಹೃದಯ ಹಿಗ್ಗಿತು.

ಆ ದಿನ ಹಿಂದೊಂದು ಸಾರಿ ಅವನೆಂದೆ ಹಾಗೆ ಹಿಗ್ಗಿದ್ದಿತು. ಗೋಡೆಯ ಮೇಲೆ ಸೀತೆಯ ಪ್ರೇಮಶಾಸನವನ್ನು ಓದಿದಾಗ, ಅಂತರಿಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಅವನ ಮನಸ್ಸು ಮತ್ತೆ ಭೂಮಿಗಳಿಗಿತ್ತು ಮುತ್ತಳಿಗೆ ಬಂದಿತು. ಬಗೆಗಣ್ಣಿನಲ್ಲಿ ಸೀತೆಯ ಮೂರ್ತಿ ಮೂಡಿತು. ಆ ರಮಣಿ ಎನಿತು ಸುಂದರವಾಗಿದ್ದಾಳೆ! ನೋಡಿದನಿತೂ ನೋಡಬೇಕನ್ನಿಸುತ್ತದೆ! ಆಕೆಯ ಕದಪು ಎಷ್ಟಯ ನುಣುಪಾಗಿದೆ! ಪ್ರೇಮ ಮಾಧುರ್ಯ ತುಂಬಿದಂತಿದೆ! ಅಲ್ಲಿ ತುಂಬಿದ ಪ್ರೇಮ ಮಾಧುರ್ಯ ಕೆಂಡುಟಿಗಳಲ್ಲಿ ಹೊರಸೂಸುವಂತಿದೆ! ಹೂವಯ್ಯ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಆ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಆಲಿಂಗಿಸಿ ಚುಂಬಿಸಿದನು! ಕಿಟಕಿಯಲ್ಲಿ ಕಂಡ ನಕ್ಷತ್ರ ಅವನನ್ನು ದೂರದೂರ ದೂರಕ್ಕೆ ಎಳೆದೊಯ್ದು ಈ ಪ್ರಪಂಚವನ್ನೂ ಅದರ ವ್ಯಾಪಾರಗಳನ್ನೂ ಕ್ಷುದ್ರವಾಗಿ ಕಾಣುವಂತೆ ಮಾಡಿಬಿಟ್ಟಿತು. ಹಾಗೆಯೇ ಸೀತೆಯನ್ನು ನೆನೆದ ಹೂವಯ್ಯನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ವಿಶಾಲ ವಿಶ್ವವೇ ಕ್ಷುದ್ರವಾದಂತೆ ತೋರಿತು. ಲಲನೆಯ ಸೌಂದರ್ಯ ಪ್ರೇಮಗಳ ಪ್ರಲಯ ಜಲದಲ್ಲಿ ಕೋಟ್ಯಂತರ ಗ್ರಹ ನಕ್ಷತ್ರ ನೀಹಾರಿಕಾ ಖಚಿತವಾದ ಅನಂತ ಕಾಲದೇಶಗಳ ಮಹಾಬ್ರಹ್ಮಾಂಡ ಸಣ್ಣದೊಂದು ಗುಳ್ಳೆಯಂತೆ ನಿಸ್ಸಹಾಯವಾಗಿ ತೇಲುತ್ತಿತ್ತು! ನಕ್ಷತ್ರಧ್ಯಾನಕ್ಕಿಂತಲೂ ಸೀತೆಯ ಒಲೈಯ ಸಹಸ್ರಪಾಲು ಮಧುರ ಮಹತ್ತರಾಗಿ ತೋರಿತು. ಸೀತೆಯ ಪ್ರೇಮಮಹಿಮೆಯಿಂದ. ಮೊದಲು ಕ್ಷುದ್ರವಾಗಿ ಕಂಡಿದ್ದ ತಾನೂ ತನ್ನ ಜೀವನವೂ ಈಗ ವಿಶ್ವವ್ಯೂಹದಲ್ಲಿ ಮಹೋನ್ನತವಾಗಿ

ಪ್ರಮುಖವಾಗಿ ತೋರಿದುವು. ಹೂವಯ್ಯನ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಆಗಲೆ ಅಂತಃಸಮರಕ್ಕೆ ಅಂಕುರ ಸ್ಥಾಪನೆಯಾಗಿತ್ತು. ಒಮ್ಮೆ ಆಕೆಗಾಗಿ ಸಂಸಾರದ ಭಾರವನ್ನು ಹೊರುವುದು ಅಷ್ಟೇನೂ ಹೀನವಲ್ಲ, ನಷ್ಟಕರವಲ್ಲ ಎಂದು ಆಲೋಚಿಸಿದನು. ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ತನ್ನ ಮಹದಾಕಾಂಕ್ಷೆಯ ಆದರ್ಶ ಅವನನ್ನು ತನ್ನೆಡೆಗೆ ಸೆಳೆಯುತ್ತಿತ್ತು.... ಆಲೋಚನೆಗಳು ಬರಬರತ್ತು ಮಬ್ಬಾದುವು.... ಹೂವಯ್ಯ ಮೈಸೂರಿನ ಕುಕ್ಕನಹಳ್ಳಿಯ ಕೆರೆಯ ಏರಿಯ ಮೇಲೆ ವಾಯುವಿಹಾರಕ್ಕಾಗಿ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಸಂಧ್ಯಾಕಾಲದ ಪಶ್ಚಿಮ ಗಗನದ ಮೇಘಲೋಕದಲ್ಲಿ ಖೂನಿಯಾದಂತಿದೆ! ರಕ್ತಪಾತವಾದಂತಿದೆ! ಕೆರೆ ನಿಸ್ತರಂಗವಾಗಿದೆ ಗಿಡಮರಗಳು ನಿಶ್ಚಲವಾಗಿವೆ. ಆ ಸ್ತ್ರೀ ಯಾರು? ದೂರದಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದಾಳೆ! ಹೂವಯ್ಯ ನೋಡುತ್ತಾನೆ; ತನ್ನ ತಾಯಿ ನಾಗಮ್ಮನವರು! ಇದೇನಾಶ್ಚರ್ಯ! ಇಲ್ಲಿಗೆ ಹೇಗೆ ಬಂದಳು ತಾಯಿ! ಹೂವಯ್ಯ ಕರೆಯುತ್ತ ಮುಂದುವರಿದನು. ನಾಗಮ್ಮನವರು ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಬಂದರು. ಅವರ ಹಣೆಯಲ್ಲಿ ಗಾಯವಾಗಿ ರಕ್ತ ಸೋರುತ್ತಿದೆ! ಮೂರ್ಛೆಯಿಂದ ಕೆಳಗೆ ಬೀಳುತ್ತಿದ್ದಾರೆ! ಹೂವಯ್ಯ ಬಳಿಗೆ ನುಗ್ಗಿದನು. ಆದರೆ ಕಾಲು ಕೀಳಲಾಗಲಿಲ್ಲ! ಅಯ್ಯೋ.... ಹೂವಯ್ಯ ಬೆಚ್ಚಿ ಬಿದ್ದು ಕಣ್ಮರೆಯಾದನು. ಕುಕ್ಕನ ಹಳ್ಳಿಯ ಕೆರೆಯ ಏರಿಯ ಮೇಲೆ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಮುತ್ತಳೆಯಲ್ಲಿ ಹಾಸಗೆಯ ಮೇಲೆ ಮಲಗಿದ್ದಾನೆ! ಅವನಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಗಾಬರಿಯಾದರೂ ವಿಚಿತ್ರ ಸ್ವಪ್ನಕ್ಕಾಗಿ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೇ ನಕ್ಕು, ಮತ್ತೆ ಕಣ್ಮುಚ್ಚಿದನು.... ಅಗ್ರಹಾರದ ಜೋಯಿಸರು ವೆಂಕಪ್ಪಯ್ಯನವರ ಬಚ್ಚಲು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಮೀಯುತ್ತಿದ್ದಾನೆ! ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಸ್ನಾನದ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ನೀರು ತುಂಬಿದ ಹಂಡೆಯನ್ನು ಮುಟ್ಟಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ! ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಜೋಯಿಸರು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಓಡಿಬಂದು ಕ್ರೋಧದಿಂದ ದೊಣ್ಣೆಯೆತ್ತಿದ್ದಾರೆ! ಹೂವಯ್ಯ " ತಡೆಯಿರಿ ತಪ್ಪಾಯ್ತು, ಕ್ಷಮಿಸಿ!" ಎಂದು ಕೂಗಿಕೊಂಡರೂ ಅವರು ಬೆನ್ನಿಗೊಂದು ಪೆಟ್ಟು ಇಳಿಸಿಯೇ ಬಿಟ್ಟರು! ಹೂವಯ್ಯ "ಅಯ್ಯೋ" ಎಂದು ಕುಮುಟಿ ಬಿದ್ದನು. ಎಚ್ಚರವಾಯ್ತು. ನಿರ್ದಯಲ್ಲಿ ಹಾಸಗೆಯ ಮೇಲೆ ಹೊರಳಿದ್ದರಿಂದ ಬೆನ್ನು ನೋಯುತ್ತಿತ್ತು. ಅವನು" ಅಯ್ಯೋ" ಎಂದುದನ್ನು ಕೇಳಿ ಚಿನ್ನಯ್ಯನಿಗೆ ಎಚ್ಚರವಾಗಿತ್ತು.

"ಹೂವಯ್ಯ, ಹೂವಯ್ಯ" ಎಂದು ಕರೆದನು ಚಿನ್ನಯ್ಯ.

ಹೂವಯ್ಯ " ಏನು?" ಎಂದನು.

"ಏನೂ ಇಲ್ಲ, ಬೇಡ."

"ಕನವರಿಸಿ ಕೂಗಿದೆ ಅಂತ ಕಾಣ್ತದೆ."

ಮತ್ತೆ ಇಬ್ಬರೂ ಸುಮ್ಮನಾದರು. ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ನಿಶಾ ಮೌನನಿರ್ದಿಗಳ ನಿರಂಕುಶ ಪ್ರಭುತ್ವ ಲೋಕವನ್ನೆಲ್ಲ ಮುಳುಗಿಸಿಬಿಟ್ಟಿತು.

ನೂರು ರೂಪಾಯಿ ನೋಟು

ಮರುದಿನ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಮುಂಜಾನೆ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರು ಮುತ್ತಳಿಗೆ ಕಾಲು ನಡಿಗೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಹೊರಟರು. ಅವರ ಮನಸ್ಸು ವಿಕ್ಷುಬ್ಧವಾಗಿತ್ತು. ಹಿಂದಿನ ರಾತ್ರಿ ಪುಟ್ಟಣ್ಣನು ನಡೆದ ಸಂಗತಿಯನ್ನೆಲ್ಲ ಹೇಳಲು. ಅವರು ನಿಂಗನನ್ನು ಹೊಡೆಯುವುದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಬೈದಿದ್ದರು. ಅಲ್ಲದೆ ನಾಗಮ್ಮನವರ ಶೋಕಪ್ರೇರಿತವಾದ ನಿಂದೆಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಅವರ ಮನಸ್ಸು ಮುರಿದುಹೋಗಿತ್ತು. ದೇವರ ಕಲ್ಲಿಗೆ ತಲೆಚೆಚ್ಚಿಕೊಂಡು, ನಾಗಮ್ಮನವರ ಹಣೆಯಿಂದ ನೆತ್ತರು. ಸೋರಿ, ಎಚ್ಚರ ತಪ್ಪಿ, ಮನೆಯವರಿಗೆಲ್ಲ ಗಾಬರಿಯಾಗಿತ್ತು. ತಾವು ಮನೆಯ ಯಜಮಾನರಾಗಿದ್ದುದರಿಂದಲೂ ನಾಗಮ್ಮನವರ ಮನಸ್ತಪ್ಪಿಯ ಸಲುವಾಗಿಯೂ ನೊಂದವನನ್ನು ವಿಚಾರಿಸಬೇಕೆಂಬ ಧರ್ಮಬುದ್ಧಿಯಿಂದಲೂ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರು ಹೂವಯ್ಯನನ್ನು ನೋಡಲೆಂದು ಅಷ್ಟು ಮುಂಜಾನೆ ಮುತ್ತಳಿಗೆ ಕಾಲನಡಿಗೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಹೊರಟಿದ್ದರು. ಏಕೆಂದರೆ ಗಾಡಿವಾರಿ ಹೆಚ್ಚು ಸುತ್ತಾಗಿತ್ತು. ತಮ್ಮ ಮಗನನ್ನೂ ನೋಡುವ ಕುತೂಹಲ ಅವರಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲದಿರಲಿಲ್ಲ. ಒಂದು

ಬಗೆಯಾದ ಅಳುಕೂ ಇತ್ತು. ಏಕೆಂದರೆ ಹೂವಯ್ಯ ರಾಮಯ್ಯರಿಗೆ ತಿಳಿಯದಂತೆ ತಾವು ಕುಸಂಸ್ಕೃತ ಕನ್ನೆಯನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗಿದ್ದುದು ಅವರ ಅಂತಃಕರಣದಲ್ಲಿ ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಒಂದು ಅಪರಾಧದಂತೆ ಭಾಸವಾಗತೊಡಗಿತ್ತು. ಹುಡುಗರಿಗೆ ತಾವು ಮದುವೆಯಾಗಿದ್ದ ವಿಷಯ ಈಗಾಗಲೇ ತಿಳಿದುಬಿಟ್ಟಿದ್ದರೆ! ತನ್ನೊಡನೆ ಹೇಗೆ ವರ್ತಿಸುತ್ತಾರೋ ಎಂದು ಮನಸ್ಸು ಕಳವಳಗೊಂಡಿತ್ತು. ಇದೆಲ್ಲದರ ಜೊತೆಗೆ ಆ ದಿನವೇ ಸೀತೆಮನೆ ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರು ಕಡಿಸಿದ್ದ ಕಳ್ಳನಾಟಾಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಗುಟ್ಟಾಗಿ ಸಾಗಿಸುವ ಸಾಹಸವೂ ನಡೆಯಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಗೌಡರು ತಾವು ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದುಕೊಂಡು, ಏನಾದರೂ ಅನಾಹುತ ಅಚಾತುರ್ಯ ನಡೆಯದಂತೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಹಿಂದಿನ ದಿನ ನಿರ್ಧರಿಸಿದ್ದರು. ಆದರೆ ವಿಧಿ ಅವರನ್ನು ಮುತ್ತಿಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸಲು ಒಳಸಂಚು ಹೂಡಿತ್ತು. ಆದ್ದರಿಂದ ಅವರು ಸೇರೆಗಾರರನ್ನೂ ಪುಟ್ಟಣ್ಣನನ್ನೂ ಕರೆದು. ಹೇಳಬೇಕಾದುದನ್ನೆಲ್ಲ ಹೇಳಿ. ಮನೆಯ ಹೆಬ್ಬಾಗಿಲನ್ನು ದಾಟಿದ್ದರು.

ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ವಾಸು ಓಡಿಬಂದು “ದೊಡ್ಡಮ್ಮ ಮುತ್ತಿಕ್ಕೆಗೆ ಹೋಗಬೇಕಂತೆ, ಹೂವಣ್ಣಯ್ಯನ್ನ ನೋಡೋಕೆ” ಎಂದು ತಿಳಿಸಿದನು.

ಗೌಡರು ಮುನಿದುಕೊಂಡು “ಯಾಕಂತೆ? ಬೇಡ. ನಾನು ಹೋಗಿ ನೋಡಿಕೊಂಡು ಬರ್ತೇನೆ!” ಎಂದು ಗದರಿಸಿ ಮುಂದುವರಿದರು.

ಹತ್ತು ಹೆಜ್ಜೆ ಹೋದವರು ಮತ್ತೆ ನಿಂತರು. ಮೊದಲೇ ತನ್ನ ಮೇಲೆ ಹಬ್ಬುತ್ತಿದ್ದ ನಾಗಮ್ಮನವರ ದೂರಗೆ ಮತ್ತಷ್ಟು ಮೊನೆಯಾಗುವುದೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ವಾಸುವನ್ನು ಕರೆದು” ಹೋಗಲು ಅಂತಾ ಹೇಳೋ. ನಿಂಗನಿಗೆ ಹೇಳೋ ಕಡೆಗೆ ಗಾಡಿ ಕಟ್ಟುಕೊಂಡು ಬರಲಿ ಅಂತ” ಎಂದರು.

ವಾಸು “ನಾನೂ ಬರ್ತೇನೆ, ಅಪ್ಪಯ್ಯಾ! ಹೂವಣ್ಣಯ್ಯ ನೋಡಬೇಕು” ಎಂದನು.

ಗೌಡರು ಅರ್ಧ ಜುಗುಪ್ಸೆಯಿಂದಲೂ ಅರ್ಧ ಕ್ರೋಧದಿಂದಲೂ “ಏನಾದರೂ ಸಾಯಿ!” ಎಂದು ಮುಂದೆ ನಡೆದರು.

ವಾಸು ಹಿಂದಿನಿಂದ “ಪುಟ್ಟಕ್ಕಯ್ಯನೂ ಬರ್ತದಂತೆ” ಎಂದು ಕೂಗಿದನು. ಗೌಡರು ಮಾತಾಡದೆ ಹಿಂತಿರುಗಿ ನೋಡದೆ ಹೊರಟು ಹೋದರು.

ಓಬಯ್ಯನು ಗೌಡರು ಹೋಗುವುದನ್ನೇ ಕಾಯುತ್ತ ಚೌಕಿಯ ಮೂಲೆಯಲ್ಲಿ ಕಂಬಳಿಯನ್ನು ಸುತ್ತಿ ಹೊದೆದುಕೊಂಡು ಅಲುಗಾಡದೆ ಮಲಗಿದ್ದನು. ಹಿಂದಿನ ರಾತ್ರಿ ಪ್ರಜ್ಞೆ ಮರಳಿದಾಗ, ಅವನಿಗೆ ತಾನು ಎಲ್ಲಿದ್ದೇನೆ ಎಂಬುದೇ ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ಅಮಾವಾಸ್ಯೆಯ ಕಗ್ಗತ್ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಮನೆಯನ್ನು ಗುರುತಿಸಲೂ ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಅಂತೂ ತಾನೆಲ್ಲಿಯೋ ಸುರಕ್ಷಿತವಾಗಿದ್ದೇನೆ ಎಂದು ಅವನಿಗೆ ಗೊತ್ತಾಯಿತು. ತನ್ನನ್ನು ಯಾರು ತಂದರು. ಹೇಗೆ ತಂದರು. ಯಾವುದೂ ಬಗೆಹರಿಯಲಿಲ್ಲ. ಆ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಅವನ ಮನಸ್ಸು ಹೊರಗಿದ್ದ ಕಗ್ಗತ್ತಲೆಯನ್ನೇ ಹೋಲಿತ್ತು. ಆದರೆ ಬೆಳಕು ಹರಿದ ಮೇಲೆ ತಾನು ಕಾನೂರಿನಲ್ಲಿ ಇದ್ದೇನೆಂದು ಗೊತ್ತಾಗಿ ಭೀತಿಗೊಂಡನು. ಏಕೆಂದರೆ, ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರು ತನ್ನನ್ನು ಶಿಕ್ಷಿಸದೆ ಸುಮ್ಮನೆ ಬಿಡುವವರಲ್ಲ ಎಂದು. ಆದ್ದರಿಂದ ಅವನು ಸ್ವರ್ಶಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ಅಪಾಯವನ್ನು ಬಗೆದು ಮೈ ಮುದುಗಿಸಿ ನಿರ್ಜೀವವಾದಂತೆ ಉಂಡೆಯಾಗಿ ಬಿದ್ದುಕೊಳ್ಳುವ ಬಸವನ ಹುಳುವಿನಂತೆ ಚೌಕಿಯ ಮೂಲೆಯಲ್ಲಿ ಅಚಲನಾಗಿದ್ದನು. ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಮಾತುಕತೆಗಳಿಂದ ಗೌಡರು ಮುತ್ತಿಕ್ಕೆಗೆ ಹೋಗುತ್ತಾರೆಂದು ತಿಳಿದಮೇಲೆ ಅವನಿಗೆ ಜೀವ ಬಂದಂತಾಯಿತು. ಗೌಡರು ಮನೆಯ ಹೆಬ್ಬಾಗಿಲು ದಾಟಿಹೋದುದೇ ತಡ, ರಾತ್ರಿ ಉಟವಿಲ್ಲದೆ ಬಹಳ ಹಸಿದಿದ್ದ ಅವನು ಬಾವಿಗೆ ಹೋಗಿ ಹಲ್ಲುಜ್ಜಿ ಮುಖ ತೊಳೆಯುವ ಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ತ್ವರೆಯಿಂದ ಪೂರೈಸಿ, ಅಡುಗೆ ಮನೆಗೆ ಹೋದನು, ಅಲ್ಲಿ ಸುಬ್ಬಮ್ಮ ಪಾಕಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ್ದಳು.

ನೆಲ್ಲಹಳಿಯ “ಸುಬ್ಬಿ” ಕಾನೂರು ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗಿ “ಸುಬ್ಬಮ್ಮ”ನಾದ ಮೇಲೆ, ಓಬಯ್ಯ ಯಾವುದೋ ಭಾಗತವಾಗಿದ್ದ ದೂರದ ಸಂಬಂಧವೊಂದನ್ನು ಸಂಶೋಧನೆಯಿಂದ ಕಂಡುಹಿಡಿದು ಅವಳನ್ನು ” ತಂಗಿ” ಎಂದು ಕರೆಯತೊಡಗಿದ್ದನು.

ಸುಬ್ಬಮ್ಮನೂ ಅವನನ್ನು “ಓಬಣ್ಣಯ್ಯ” ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತ ಅವನು ಬಂದಾಗಲೆಲ್ಲ ಕಾಫಿಯನ್ನೋ ತಿಂಡಿಯನ್ನೋ ಅಥವಾ ತಾನು ಗುಟ್ಟಾಗಿ ತರಿಸಿ ಇಟ್ಟಕೊಂಡಿದ್ದ ಹೆಂಡವನ್ನೋ ಕೊಟ್ಟು ನಂಟರುಪಚಾರ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಕಾರಣವೇನೆಂದರೆ, ಸುಬ್ಬಮ್ಮ ಕಾನೂರಿನಲ್ಲಿ ಏಕಾಕಿಯಂತಿದ್ದಳು. ನಾಗಮ್ಮ, ಪುಟ್ಟಮ್ಮ, ವಾಸು ಮತ್ತು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಇತರ ಬಂಧುಗಳು, ಎಲ್ಲರೂ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಅವಳಿಗೆ ಬಹುದೂರವಾಗಿದ್ದರು; ಪರಕೀಯರಾಗಿದ್ದರು. ಆದ್ದರಿಂದ ಅವರ ಮಟ್ಟಕ್ಕೇರಿ ಮಾತುಕತೆಯಾಡಲು ಅವಳಿಂದ ಆಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಬೈಗುಳದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರವೇ ಅವಳು ಎಲ್ಲರಿಗಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚು ಜಯಶಾಲಿಯಾಗುತ್ತಿದ್ದಳು. ಸಂಸ್ಕೃತಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಬಡತನದಲ್ಲಿಯೂ ತನಗೆ ಸರಿಸಮಾನನಾಗಿದ್ದ ಓಬಯ್ಯನನ್ನು ಅಣ್ಣ ಎಂದು ಕರೆಯುವುದು ಅವಳಿಗೆ ಪ್ರಯೋಜನಕಾರಿಯಾಗಿತ್ತು. ಅವನೊಡನೆ ತನ್ನ ಸುಖದುಃಖಗಳನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವಳು. ಓಬಯ್ಯನೂ ಇತರರು ತಾಳ್ಮೆಯಿಂದ ಆಲಿಸಲೊಲ್ಲದ ಅವಳ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಎಷ್ಟು ಹೊತ್ತು ಬೇಕಾದರೂ ಆಲಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಕಾರಣ ಅವಳಲ್ಲಿದ್ದ ಬಂಧುಪ್ರೇಮವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ; ಅವಳಿಂದ ತನಗಾಗುತ್ತಿದ್ದ ಉಟೋಪಚಾರ ಮತ್ತು ಅವಳಿಂದ ತಾನು ಬಯಸುತ್ತಿದ್ದ ಉಪಕಾರ.

ಓಬಯ್ಯ ಅಡುಗೆಮನೆಗೆ ಬರಲು ಸುಬ್ಬಮ್ಮ ಆದರದಿಂದ ಅವನಿಗೆ ಮಣೆಹಾಕಿ. ಕಾಫಿ ತಿಂಡಿ ಕೊಟ್ಟಳು. ಪುಟ್ಟಮ್ಮ ವಾಸು ಇಬ್ಬರೂ ನಾಗಮ್ಮನವರ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ ಮುತ್ತಳಿಗೆ ಹೋಗಲು ಸನ್ನಾಹ ಮಾಡುವುದರಲ್ಲಿ ಮಗ್ನರಾಗಿದ್ದರು. ಆದ್ದರಿಂದ ಸುಬ್ಬಮ್ಮನಿಗೆ ದೀರ್ಘಕಾಲ ಮಾತಾಡಲು ಅವಕಾಶ ಸಿಕ್ಕಿತು. ಸುಬ್ಬಮ್ಮ ತನಗೆ ಆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಒದಗುತ್ತಿದ್ದ ಕಷ್ಟಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಹೇಳಿಕೊಂಡಳು. ಹಿಂದಿನ ದಿನ ನಡೆದುದನ್ನೆಲ್ಲ ಸಾಂಗವಾಗಿ ಹೇಳಿ ಕಂಬನಿಗರೆದಳು. ಓಬಯ್ಯನೂ ತನ್ನ ತಂದೆಯಿಂದ ತನಗೊದಗಿದ್ದ ಕಷ್ಟ ಸಂಕಟಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಹೇಳಿದನು. ಹಿಂದಿನ ದಿನ ಅವನ ಚಿಕ್ಕತಾಯಿ ಸತ್ತುದನ್ನು ಸುಬ್ಬಮ್ಮ ನೆನಪುಮಾಡಿಕೊಟ್ಟರೂ ಅವನು ಅದರ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಒಂದು ಮಾತನ್‌ಊ ಆಡಲಿಲ್ಲ ಶೋಕಪ್ರದರ್ಶನವನ್ನಂತೂ ಒಂದಿನಿತೂ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ಅದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ತನ್ನ ಸಂಕಟಗಳನ್ನೆ ಸರಸವಾಗಿ ಸವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಹೇಳಿದನು. ಸುಬ್ಬಮ್ಮ ಅದನ್ನೆಲ್ಲ ಕೇಳಿ ಸಹಾನುಭೂತಿಯಿಂದ ಮತ್ತಷ್ಟು ಅತ್ತುಬಿಟ್ಟಳು, ಅವಳೆದೆ ತನಗಾಗಿ ಮರುಗಿದೆ ಎಂದು ತಿಳಿದ ಕೂಡಲೆ ಓಬಯ್ಯನು ದೀನವಾಣಿಯಿಂದ ” ನಿನ್ನಿಂದ ಒಂದು ಉಪಕಾರ ಆಗಬೇಕು” ಎಂದನು. ಎಲ್ಲರಿಂದಲೂ ಕಡೆಗಣಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದರಿಂದ ಸುಬ್ಬಮ್ಮ ಓಬಯ್ಯನು ತನ್ನಿಂದ ಉಪಕಾರ ಬಯಸುವುದು ತನಗೊಂದು ಹೆಮ್ಮೆಯೆಂದು ತಿಳಿದಳು.

“ಅಯ್ಯೋ ಮಾರಾಯ, ನಾನೇನು ಉಪಕಾರ ಮಾಡೇನು?” ಎಂದಳು.

“ನೀನಿ ಮಾಡಿದರೆ ನಾನು ಬದುಕೀನಿ. ಇಲ್ಲಿದ್ದರೆ ಕುತ್ತಿಗೆಗೆ ನೇಣೆ!” ಎಂದು ಓಬಯ್ಯ ನೇಣಾದಂತೆಯೆ ಅಭಿನಯಿಸಿದನು.

“ಏನಾಗಬೇಕು ಹೇಳಿಪ್ಪಾ. ನನ್ನಿಂದಾಗಾದಾದ್ರೆ ಮಾಡ್ತೀನಿ.”

“ಏನಿಲ್ಲ, ನನಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ದುಡ್ಡು ಬೇಕಾಗಿದೆ ತುರ್ತಾಗಿ. ಇನ್ನೊಂದು ತಿಂಗಳೊಳಗೆ ಕೊಟ್ಟುಬಿಡ್ತೀನಿ!”

“ಅಯ್ಯೋ ಮಾರಾಯ, ದುಡ್ಡು ನಾನೆಲ್ಲಿಂದ ತರ್ಲಿ? ಅದು ಆಗದ ಹೋಗದ ಮಾತು!”

“ಸುಬ್ಬಕ್ಕಾ, ಸಾಹುಕಾರರ ಕೈ ಹಿಡಿದವಳು ನೀನೇ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದರೆ!” ಓಬಯ್ಯನ ವಾಣಿ ಅತಿ ದೀನವಾಗಿತ್ತು.

ಸುಬ್ಬಮ್ಮನಿಗೆ ಮುಖಸ್ತುತಿಯೂ ಅಭಿಮಾನಭಂಗವೂ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಆದಂತಾಯಿತು. ತಾನು ಸಾಹುಕಾರರ ಪತ್ನಿಯಾದುದರಿಂದ ಹಣ ಕೊಡಲು ಸಮರ್ಥಳಾಗಿರಬೇಕು ಎಂದು ಭಾವಿಸಿದಳು. ಕೊಡದಿದ್ದರೆ ಯೋಗ್ಯತೆಗೆ ಕುಂದು! ಆದರೆ ತನ್ನಲ್ಲಿ ಒಡವೆ ವಸ್ತುಗಳಿದ್ದುವೆ ಹೊರತು ಹಣವಿಲ್ಲ! ತನಗೆ ಹಣವನ್ನು ಕೊಡುವುದು ಗಂಡನ ಕರ್ತವ್ಯವಾಗಿದ್ದಿರಬೇಕು ಆದರೆ ಕೊಟ್ಟಿಲ್ಲ! ತನಗೆ ಮೋಸಮಾಡಿದ್ದಾ! ತಿಳಿಯದ ತನ್ನನ್ನು ಹೀಗೆ ಮೋಸಮಾಡುವುದೇ? ನಿನ್ನೆ ತನ್ನನ್ನು ಹೊಡೆದರಲ್ಲವೆ? ಸುಬ್ಬಮ್ಮನಿಗೆ ಗಂಡನ ಮೇಲೆ ಕೋಪವೂ ಬಂದಿತ್ತು.

ಓಬಯ್ಯನಿಗೆ ಹಣವಿಲ್ಲ ಎಂದು ಹೇಳಿಕಳುಹಿಸಬಹುದಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ, ಆ ಮಂಕುಹೆಣ್ಣು ಹಾಗೆ ಹೇಳುವುದು ತನ್ನ ಮಾನಕ್ಕೆ ಕಡಿಮೆ ಎಂದು ಬಗೆದಳು. ತನ್ನಲ್ಲಿ ಹಣವೂ ಇದೆ ಎಂದು ತೋರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂಬುದು ಅವಳ ಆಸೆಯಾಗಿತ್ತು. ಓಬಯ್ಯನಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಇರುವಂತೆ ಹೇಳಿ, ಮಲಗುವ ಕೋಣೆಗೆ ಹೋದಳು.

ಕೆಲವು ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರ ಕೈಗೆ ಒಂದು ನೂರು ರೂಪಾಯಿನ ಎರಡು ಅರ್ಧ ನೋಟುಗಳು ಬಂದಿದ್ದುವು. ಆದರೆ ಅವುಗಳ ನಂಬರು ಬೇರೆ ಬೇರೆಯಾಗಿತ್ತು. ಯಾರು ಕೊಟ್ಟರು? ಎಲ್ಲಿಂದ ಬಂದುವು? ಎಂಬುದೊಂದೂ ಅವರಿಗೆ ಗೊತ್ತಾಗಿಲ್ಲ. ತಮ್ಮೊಡನೆ ಲೇವಾದೇವಿ ನಡೆಸಿದ ಯಾರನ್ನು ಕೇಳಿದರೂ " ತಾವಲ್ಲ" " ತಾವಲ್ಲ" ಎಂದುಬಿಟ್ಟರು. ಹಳ್ಳಿಗರಾಗಿದ್ದ ಅವರಿಗೆ ಸರಕಾರಕ್ಕೆ ತಿಳಿಸಿ ಹಣ ಪಡೆಯುವಷ್ಟು ಮುಂದಾಳುತನ ಇರಲಿಲ್ಲವೋ? ಅಥವಾ ಆ ತೊಂದರೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲು ಅವರು ಇಷ್ಟಪಡಲಿಲ್ಲವೋ? ಅಂತೂ ಆ ಎರಡು ಅರ್ಧ ನೋಟುಗಳನ್ನೂ ಒಂದು ಹಳೆಯ ಅಂಗಿಯ ಜೇಬಿಗೆ ಹಾಕಿ ತಮ್ಮ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿಟ್ಟಿದ್ದರು. ಅದನ್ನು ಸುಬ್ಬಮ್ಮ ತಾನು ಕಾನೂರಿಗೆ ಹೊಸ ಹೆಣ್ಣಾಗಿ ಬಂದಾಗ ಗಂಡನ ಅಂಗಿಯನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸುವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ನೋಡಿದಳು. ಅವಳಿಗೆ ಓದು ಬರಹ ಲವಲೇಶವೂ ಬಾರದಿದ್ದರಿಂದ, ಪುಟ್ಟಮ್ಮನಿಂದ ಅದು ನೂರು ರೂಪಾಯಿನ ನೋಟು ಎಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿದ್ದಳು. ಅವಳಿಗಾಗಲಿ ಪುಟ್ಟಮ್ಮಗಾಗಲಿ ನಂಬರು ಬೇರೆ ಬೇರೆಯಾಗಿರುವ ವಿಚಾರ ಗೊತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ನೋಟಾದರೆ ಸರಿ" ನಡೆಯುತ್ತದೆ! ಎಂದು ಅವರ ಭಾವವಾಗಿತ್ತು. ಆ ನೋಟನ್ನು ಸುಬ್ಬಮ್ಮ ಎಷ್ಟೋ ಸಾರಿ ಅಭೀಷ್ಟಕ ನಯನಗಳಿಂದ ತೆಗೆದೂ ತೆಗೆದೂ ಈಕ್ಷಿಸಿದ್ದಳು. ಗಂಡನಿಗೆ ಅಲ್ಲಿ ನೋಟಿಟ್ಟುದೇ ಮರೆತುಹೋಗಿದೆ ಎಂದೂ ಭಾವಿಸಿದ್ದಳು. ವಿಷಯವನ್ನು ಗಂಡನೊಡನೆ ತಿಳಿಸಿರಲಿಲ್ಲ. "ಎಂದಾದರೂ ಸಮಯ ಬಿದ್ದಾಗ ಉಪಯೋಗಿಸಿಬಿಟ್ಟರಾಯಿತು" ಎಂಬುದು ಅವಳ ಆಶಯವಾಗಿತ್ತು.

ಸುಬ್ಬಮ್ಮ ಆ ನೂರು ರೂಪಾಯಿ ನೋಟಿನ ಎರಡು ತುಂಡುಗಳನ್ನೂ ತಂದು, ಒಂದು ತಿಂಗಳೊಳಗಾಗಿ ವಾಪಸು ಕೊಡಬೇಕೆಂದು ಹೇಳಿ, ಓಬಯ್ಯನಿಗೆ ನೀಡಿದಳು. ಅವನಿಗೆ ಅತ್ಯಾನಂದವಾಯಿತು. ಅವನೂ ನಿರಕ್ಷರಕುಕ್ಷಿ! ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ವಾಸು ಮಾವನ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಲು ತಕ್ಕ ವೇಷಭೂಷಣಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಹಾಕಿಕೊಂಡು, ಉಕ್ಕುತ್ತಿದ್ದ ಹರುಷವನ್ನು ಕೇಕೆಹಾಕಿ ಪ್ರದರ್ಶಿಸುತ್ತ, ಮುಗಿಲು ಕವಿದು ಮಬ್ಬಾದ ಮಳೆಗಾಲದಲ್ಲಿ ಬಿಸಿಲು ಇಣಕಿ ಬರುವಂತೆ ಇಮ್ಮಡಿ ಕಾಫಿಗೆ, ಎಂದರೆ ಎರಡನೆಯ ಸಾರಿ ಕಾಫಿ ಕುಡಿಯಲೆಂದು ಅಡುಗೆಮನೆಗೆ ಬಂದನು. ಸುಬ್ಬಮ್ಮ ಓಬಯ್ಯ ಇಬ್ಬರೂ ಬೆಚ್ಚಿ ಜಾಗರೂಕರಾದರು. ಓಬಯ್ಯನು ನೋಟಿನ ತುಂಡುಗಳನ್ನು ಬೇಗ ಬೇಗ ಜೇಬಿಗೆ ಸೇರಿಸಿದನು. ಬಾಲಕನು ಅದೊಂದನ್ನೂ ಅವಲೋಕಿಸದೆ" ಚೆಗಮ್ಮಾ, ಕಾಫಿ! ಎಂದು ಕೂಗಿ ಹೇಳುತ್ತ ಒಂದು ಮಣೆಯಮೇಲೆ ಕೂತನು. ಹುಡುಗನ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಹಿಂದಿನ ದಿನದ ಅನಾದರಣೆಯ ಸ್ಮೃತಿ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ವಿಲುಪ್ತವಾದಂತಿತ್ತು. ಸುಬ್ಬಮ್ಮನು ತಾನು ಮಾಡಿರುವ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮುಚ್ಚಲೆಂಬಂತೆ ನಗುಮೊಗದಿಂದ ಕಾಫಿ ಕೊಡಲು ಹವಣಿಸಿದಳು. ಓಬಯ್ಯನೂ" ಓಹೋ ಏನು ವಾಸೂ, ದುರುಸು ಹಾಕಿದ್ದೀಯಾ?" ಎಂದನು.

ವಾಸು ಓಬಯ್ಯನನ್ನು "ಓಬಣ್ಣಯ್ಯ, ನಿನ್ನ ಯಾರೋ ನಿನ್ನ ಹೊಡೆದು ಹಾಕಿದ್ದರಂತೆ ದಾರಿಲಿ? ನಮ್ಮ ಗಾಡಿ ಬರುವಾಗ ನಿಂಗೆ ಪುಟ್ಟಣ್ಣ ಎತ್ತಿ ಗಾಡೀಗೆ ಹಾಕೊಂಡು ಬಂದ್ರು!" ಎಂದು ಕೇಳಿದನು. ಕುಡಿದುದು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಬಿದ್ದಿದ್ದ ನೆಂಬುದು ಅವನಿಗೆ ಗೊತ್ತಾಗಿರಲಿಲ್ಲ.

ಓಬಯ್ಯ ಹೇಳಿದನು "ಯಾರೂ ಹೊಡೆದುಹಾಕಲಿಲ್ಲ, ಅಗ್ರಾರಕ್ಕೆ ಹೋಗಿದ್ದೆ ಕೆಲಸದಮೇಲೆ. ಬರುವಾಗ ಕಪ್ಪಾಯ್ತು. ಕಳ್ಳಂಗಡಿ ದಾಟಿ ಸ್ವಲ್ಪದೂರ ಬಂದಿದ್ದೆ, ನೋಡು! ಮರಗತ್ತಲೆ! ದಾರಿ ಮೇಲೆ ಏನೋ ಬೆಳ್ಳಗೆ ಕಂಡಿತು. ನೋಡ್ತೀನಿ, ಭೂವಿಗೂ ಆಕಾಸಕ್ಕೂ ಒಂದಾಗಿ ನಿಂತುಬಿಟ್ಟದೆ....."

"ಎಂತದೋ?" ನಮ್ಮ ಭೂತರಾಯ!"

ವಾಸು ಮತ್ತೂ ಬೆದರುಗಳನ್ನಾಗಿ ನೋಡತೊಡಗಿ "ಆಮೇಲೆ?" ಎಂದನು.

ಆ ನಾಡಿನ ವಾಡಿಕೆಯಂತೆ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಮನೆಯವರೂ ಹತ್ತಾರು ಅಂತರಬೆಂತರ ಭೂತ ಪಿಶಾಚಿಗಳನ್ನು ಪೂಜಿಸುವುದುಂಟು; ಮನೆಯ ಸುತ್ತಣ ಸಮೀಪದ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಮರಗಳ ಬುಡದಲ್ಲಿರುವ ಕೆಲವು ಕಲ್ಲುಗಳನ್ನೇ " ದೆಯ್ಯದ ಬನ" ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಪ್ರತಿ ವರ್ಷವೂ ಆಯಾ ದೆಯ್ಯದ ಯೋಗ್ಯತೆಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಕೋಳಿ ಕುರಿಗಳನ್ನು ಬಲಿ ಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ಜನರಿಗೆ ಕಾಡುಪ್ರಾಣಿಗಳ ಭಯಕ್ಕಿಂತಲೂ ಈ ದೆಯ್ಯಗಳ ಭಯವೇ ನೂರ್ಮಡಿಯಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಅವುಗಳ ಅನುಗ್ರಹ ಶಕ್ತಿಗಿಂತಲೂ ನಿಗ್ರಹ ಶಕ್ತಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಹೆಚ್ಚು ನಂಬುಗೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಗಿಂತಲೂ ಭಯವೇ ಹೆಚ್ಚು ಭಯವನ್ನೇ ಭಕ್ತಿ ಎಂದೂ ಕರೆದುಬಿಡುತ್ತಾರೆ. ಪ್ರತಿಯೊಂದೂ ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಅದರದರ ದೆವ್ವದ ಕಥೆಗಳು ಬೇಕಾದಷ್ಟಿರುತ್ತವೆ. ಹಿರಿಯವರು. ಕಿರಿಯವರಿಗೆ ಆ ಕಥೆಗಳನ್ನು ಸ್ವಾರಸ್ಯವಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಕೇಳಿ ಕೇಳಿ ವಾಸುವಿಗಂತೂ ಭೂತರಾಯ ಎಂದರೆ ಬಹಳ ಭಯವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಭೂತರಾಯನನ್ನು ಸಾಕ್ಷಾತ್ತಾಗಿ ಸಂದರ್ಶಿಸಿದ್ದ ಓಬಯ್ಯ ಅವನ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಮಹಾವೀರನಾಗಿ ತೋರಿದನು. ಬೆದರುಗಣ್ಣಾಗಿ "ಆಮೇಲೆ" ಎಂದನು.

"ಆಮೇಲೆನು?" ಗೊತ್ತೇ ಇದೆ! ಕೈಮುಗಿದುಕೊಂಡು ರಸ್ತೆ ಮೇಲೆ ಉದ್ದುದ್ದ ಅಡ್ಡಬಿದ್ದು "ಭೂತರಾಯ, ನನ್ನ ತಪ್ಪು ಏನಿದ್ರೂ ಮುಂದಿನ ಹರಕೆಗೆ ಒಂದು ಕೋಳಿ ಕೊಡ್ತೀನಿ!" ಅಂತಾ ಹೇಳಿಕೊಂಡೆ ಒಂದು ಸಾರಿ ಅದರ ಕೈಲಿದ್ದ ಕಬ್ಬಿಣದ ದೊಣ್ಣೆ ನೆಲಕ್ಕೆ ಕುಟ್ಟಿತು! ರಾಮ ರಾಮ! ಸಿಡಿಲು ಬಡದ್ದಾಂಗಾಯ್ತು. ಧಾತುತಪ್ಪಿ ಬಿದ್ದಿದ್ದೆ! ನಿಂಗ ಪುಟ್ಟಣ್ಣ ಗಾಡಿಗೆ ಹಾಕೊಂಡು ಬಂದು."

ವಾಸುವಂತೂ ಓಬಯ್ಯ ಹೇಳಿದುದನ್ನೆಲ್ಲ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ನಂಬಿದನು. ಓಬಯ್ಯ ಕೂಡ ಅದರಲ್ಲಿ ಅರ್ಧವನ್ನಾಗಲೆ ನಂಬಿಕೊಂಡುಬಿಟ್ಟಿದ್ದನು. ತಾನು ಹೇಳಿದ್ದು ತನಗೇ ಅಷ್ಟು ಸ್ವಾರಸ್ಯವಾಗಿ ಕಂಡಿತ್ತು. ಸುಬ್ಬಮ್ಮಗಂತೂ ಅದರಲ್ಲಿ ಚಾಚೂ ಸುಳ್ಳಿರಲಿಲ್ಲ!

ಓಬಯ್ಯ ಸುಬ್ಬಮ್ಮನನ್ನು ಬೀಳ್ಕೊಂಡು ಅಡುಗೆ ಮನೆಯಿಂದ ಹೊರಟವನು ನೇರವಾಗಿ ಹೆಬ್ಬಾಗಿಲು ದಾಟಿದನು. ಜೇಬಿನಲ್ಲಿದ್ದ ನೋಟಿನ ಎರಡು ತುಂಡುಗಳ ಮಹಿಮೆಯಿಂದ ಅವನಿಗೇನು ರೆಕ್ಕೆ ಬಂದಂತಾಗಿತ್ತು. ಹೊರ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ಪುಟ್ಟಣ್ಣ, ಸೇರೆಗಾರರು, ಬೇಲರ ಬೈರ, ಸಿದ್ದ, ಹಳಪೈಕದ ತಿಮ್ಮ, ಸೇರೆಗಾರರ ಕಡೆಯ ಗಟ್ಟದಾಳುಗಳು- ಎಲ್ಲರೂ ಸಂಭ್ರಮದಿಂದ ಮಾತಾಡುತ್ತ, ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರು ಒಂದೊಂದು ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ನಿಯುಕ್ತರಾಗಿದ್ದರು. ನಿಂಗನು ಮುತ್ತಳಿಗೆ ಹೊರಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಗಾಡಿಯ ಎತ್ತುಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಗಾಡಿಯ ಬಳಿ ಸಿದ್ದನಾಗಿ ನಿಂತು. ಹಿಂದಿನ ದಿನದ ಸಾಹಸ ಮತ್ತು ಅನಾಹುತಗಳನ್ನು ಕೆಲವು ಆಳುಗಳಿಗೆ ವರ್ಣಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಎಳಬಿಸಿಲಿನಲ್ಲಿ ಗಾಡಿ, ಎತ್ತು, ಮನುಷ್ಯರ ನೆಳಲುಗಳೆಲ್ಲ ನೀಳವಾಗಿದ್ದವು. ಪುಟ್ಟಣ್ಣ ಹೆಗಲಮೇಲೆ ಒಂದು ತೋಟಾಕೋವಿ ಹೇರಿಕೊಂಡು, ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಹೊರಡುವ ಸೈನ್ಯಾಧಿಪತಿಯ ಹೆಮ್ಮೆ ರೀವಿಗಳಿಂದ ವರ್ತಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಅವನ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲೂ ನಾಯಿಗಳು ಹರ್ಷಪ್ರದರ್ಶನ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದವು. ಅವರು ಹೊರಟಿದ್ದುದು ಷಿಕಾರಿಗಲ್ಲ, ನಾಟಾ ಸಾಗಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಎಂದು ಆ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆನು ಗೊತ್ತು?

ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ಆಳುಗಳು ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಹೊರಡುವಾಗ ಜೋಲು ಮುಖ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಹೊರಡುತ್ತಿದ್ದುದು ಪದ್ಧತಿಯಾಗಿದ್ದರೂ ಆ ದಿನದ ಕೆಲಸವು ಕಳ್ಳನಾಟಾ ಸಾಗಿಸುವ ಕಳ್ಳ ಸಾಹಸವಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಹುಮ್ಮಸ್ಸು ಬಂದಿತ್ತು. ಶಾಂತಿಯ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಮೈಮುರಿದು ದುಡಿಯಲಾರದ ಜನಾಂಗಗಳು ಯುದ್ಧಕಾಲದಲ್ಲಿ ರಕ್ತ ಸೋರಿ ಸಾಯುವುದನ್ನೆ ಅನರ್ಘ್ಯವೆಂದು ಉತ್ಸಾಹಪ್ರದರ್ಶನ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲವೆ? ಅಡಕೆಹಾಳೆಯ ಕುಲಾವಿಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿ, ಬತ್ತಲೆಯ ಮೈ ಬಿಟ್ಟುಕೊಂಡು, ಭುಜದಮೇಲೆ ಕಂಬಳಿ ಹಾಕಿ ಕೊಂಡು, ಸೊಂಟಕ್ಕೆ ಮೊಳಕಾಲುಧದ ಕೊಳಕು ಚಿಂದಿಗಳನ್ನು ಸುತ್ತಿಕೊಂಡು ಶೀರ್ಣ ದೇಹಿಗಳಾಗಿದ್ದ ಆ ಅಂಬುಬುರುಕರಾದ ಗಟ್ಟದಾಳುಗಳಲ್ಲಿ ಅಂದು ಸಮರೋತ್ಸಾಹ ಮೂಡಿತ್ತು. ಆದ್ದರಿಂದಲೆ ಅವರ ಮಾತು ಕತೆಗಳಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟೊಂದು ಸಂಭ್ರಮಮಾಸಕ್ತಿಗಳಿದ್ದದ್ದು.

ಓಬಯ್ಯ ಬಂದ ಕೂಡಲೆ ಎಲ್ಲರ ದೃಷ್ಟಿಯೂ ಅವನ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದಿತು. ಕೆಲವರು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮಲ್ಲಿಯೆ ಗುಸುಗುಸು ಮಾತಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದರಿಂದ ತನ್ನ ಸಂಗತಿ ಅವರೆಲ್ಲರಿಗೂ ತಿಳಿದಿದೆ ಎಂದು ಅವನಿಗೆ ಗೊತ್ತಾಯಿತು. ತಂಗಪ್ಪನೆಟ್ಟರು ಕೇಳಿದ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಅವನು ವಾಸುವಿಗೆ ಹೇಳಿದ ಭೂತರಾಯನ ಕಥೆಯನ್ನೆ ಮತ್ತಿನಿತು ಸವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಬಣ್ಣಿಸಿದನು.

ಪುಟ್ಟಣ್ಣ ನಕ್ಕು"ಹೌದು, ಕಳ್ಳಂಗಡಿ ಭೂತರಾಯನಿರಬೇಕು" ಎಂದನು. ಕೆಲವರೇನೂ ನಕ್ಕರು. ಆದರೆ ಹಲವರು ಭೂತದ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಲಘುವರ್ತನೆ ಕ್ಷೇಮಕರವಲ್ಲ ಎಂದು ನಗಲಿಲ್ಲ. ಓಬಯ್ಯನಿಗೆ ಪುಟ್ಟಣ್ಣನ ವ್ಯಂಗ್ಯ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಾದರೂ ಆಗದವನಂತೆ ನಟಿಸಿ "ತ್ಯೂ! ನಂಗೊತ್ತಿಲ್ಲವೇನೋ? ಕಳ್ಳಂಗಡಿ ಭೂತವಲ್ಲ. ನಮ್ಮ ಭೂತರಾಯನೇ! ಆಕಾಸಕ್ಕೂ ಭೂವಿಗೂ...." ಎಂದು ಕಥೆಯನ್ನು ಮತ್ತೆ ಪ್ರಾರಂಭಿಸುವುದರಲ್ಲಿದ್ದನು.

ಪುಟ್ಟಣ್ಣ "ಸಾಕು ಬಿಡೋ; ನಿನಗೆ ಎಲ್ಲಾ ಭೂತಗಳೂ ಪರಿಚಯವೇನೋ! ಎಂದನು.

ಓಬಯ್ಯ ಇನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ಮಾತಾಡಿದರೆ ಗುಟ್ಟು ರಟ್ಟಾಗುತ್ತದೆಂದು ಭಾವಿಸಿ, ಬೆದರಿ, ಹಳಪೈಕದ ತಿಮ್ಮನ ಹತ್ತಿರ ಎಲೆಯಡಕೆ ಕೇಳುವುದರಿಂದ, ಪುಟ್ಟಣ್ಣ ಹೇಳಿದ್ದು ತನಗೆ ಕೇಳಿಸಲಿಲ್ಲ ಎಂಬಂತೆ ನಟಿಸಿದನು.

ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಸಾಹಸಿಗಳ ದಂಡು ಹಿಂಡಾಗಿ ಪುಟ್ಟಣ್ಣನ ನಾಯಕತ್ವದಲ್ಲಿಯೂ ಸೇರೆಗಾರರ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಿತ್ವದಲ್ಲಿಯೂ ಶುನಕ ಪರಿವಾರ ಸಹಿತವಾಗಿ ಕಲಕಲರವದಿಂದ ಕಾಡಿಗೆ ಧಾಳಿಯಿಟ್ಟಿತು!

ಆ ದಿನದ ಸಾಹಸಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೆಣ್ಣುಗಳುಗಳಿಗೆ ಸ್ಥಾನವಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಅವರಾರೂ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ " ಕೂತಿದ್ದರು" ಎಂದರೆ ರಜಾ ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಓಬಯ್ಯ ಹೋದಾಗ ಗಂಗೆ ತನ್ನ ಬಿಡಾರದಲ್ಲಿದ್ದಳು. ಅವನು ಅವಳೊಡನೆ ಬಹಳ ಹೊತ್ತು ಸರಸ ಸಲ್ಲಾಪಗಳಲ್ಲಿ ಕಳೆದನು. ಮಾತಿನ ಮಧ್ಯೆ ಸೇರೆಗಾರರು ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರು ಕಡಿಸಿರುವ ಕಳ್ಳನಾಟಾ ಸಾಗಿಸಲೆಂದು ಗಂಡಾಳುಗಳೊಡನೆ ಹೋಗಿದ್ದಾರೆ ಎಂಬುದು ಗೊತ್ತಾಯಿತು. ಗುಟ್ಟನ್ನು ಸೇರೆಗಾರರು ತನ್ನಿನಿಯಳಿಗೆ ಹೇಳಿದ್ದರು. ಗಂಗೆ ತನ್ನಿನಿಯರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನಾಗಿದ್ದ ಓಬಯ್ಯನಿಗೂ ಹೇಳಿದಳು! ಅದನ್ನು ಹೇಳುವಾಗ ಗುಟ್ಟನ್ನು ರಟ್ಟು ಮಾಡುತ್ತೇನೆ ಎಂಬ ಭಾವವೇ ಅವಳಿಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಏನೋ ಮಾತಿನ " ಮಜಾ" ದಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ಹೇಳಿಬಿಟ್ಟಳು.

ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರ ಮೆಚ್ಚುಗೆಗೆ ಪಾತ್ರನಾಗಿ, ತಂದೆಯ ಸಾಲದಿಂದಲೂ ಕಾನೂರು ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರ ಪೀಡನೆಯಿಂದಲೂ ಪಾರಾಗಲು ತನಗೊಂದು ಸುಸಮಯ ದೊರಕಿತೆಂದು ಬಗೆದು, ಓಬಯ್ಯ ಗಂಗೆಯ ಬಿಡಾರದಿಂದ ನೇರವಾಗಿ ಸೀತೆಮನೆಗೆ ಹೋದನು.

ಕೆಳಕಾನೂರಿಗೆ ಹೋಗಲಿಲ್ಲ!

ಕತ್ತಲೆಗಿರಿಯ ಸರುವಿನಲ್ಲಿ ಕಾಡುಹಂದಿಯ ಬೇಟೆ

ಬಿತ್ತರದ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಮಹದ್ವಾ ಪಾರಗಳು ಜರುಗುತ್ತಿರುತ್ತವೆ, ಘೋರ ಸಂಗ್ರಾಮಗಳಾಗಿ ಕಿರೀಟ ಸಿಂಹಾಸನಗಳುರಳಿ ರಾಜ್ಯಗಳೆದ್ದು ಬಿದ್ದು ಕೌಲುಗಳಾಗಿ ಹೋಗಿ ರಾಷ್ಟ್ರ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳ ಜೀವನಗಳಲ್ಲಿ ಮಹಾ ಪರಿವರ್ತನೆಗಳಾಗುತ್ತಿರುತ್ತವೆ. ಸಜೀವ ಜ್ವಾಲಾಮುಖಿಗಳಿಂದ ನಗರಗಳು ಭಸ್ಮವಾಗುತ್ತವೆ. ಅತಿ ಪ್ರವಾಹದಿಂದ ಪ್ರಾಂತಗಳು ಕೊಚ್ಚಿಹೋಗುತ್ತವೆ. ಲಕ್ಷಾಂತರ ಜನರು ಸಾಯುತ್ತಿರುತ್ತಾರೆ. ಮನುಷ್ಯರ ಯಂತ್ರಕೌಶಲದಿಂದ ಮರುಭೂಮಿಗಳು ನಂದನವನಗಳಾಗುತ್ತವೆ. ಕಾವ್ಯ ಕಲೆಗಳು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಹೊಂದುತ್ತಿರುತ್ತವೆ. ಸತ್ತವರ ಸಂಖ್ಯೆಗಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚು ಸಂಖ್ಯೆ ಹುಟ್ಟುತ್ತಿರುತ್ತಾರೆ. ಸಮುದ್ರಗಳು ಕೆರಳಿ ದ್ವೀಪಗಳು ಮುಳುಗಿ ದ್ವೀಪಗಳೇಳುತ್ತಿರುತ್ತವೆ. ಸೂರ್ಯ ಚಂದ್ರಗ್ರಹಗಳು ಅನಂತಾಕಾಶದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದಲೋ ಏನೋ ಸುತ್ತುತ್ತಾರೆ. ಬರುಗಣ್ಣಿಗೆ ಕಾಣದೆ ಯಂತ್ರದೃಷ್ಟಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಗೋಚರವಾಗಿರುವ ತಾರೆ ನೀಹಾರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಭಯಂಕರ ಅನಲ ವಿಪ್ಲವಗಳಾಗುತ್ತಿರುತ್ತವೆ. ಆದರೆ ಇವುಗಳು ಯಾವುದರಿಂದಲೂ ವಿಕ್ಷುಬ್ಧನಾಗದೆ ತನ್ನ ಆತ್ಮಶಾಂತಿಯ ಸಾಧನೆಯಲ್ಲಿಯೆ ತನ್ಮಯನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಹಿಮಾಲಯದ ಗುಹೆಯಲ್ಲಿ ತಪಸ್ಸುಮಾಡುವ ವೈರಾಗಿ! ಆ ವೈರಾಗಿಯಂತಿರುವ ಕೆಲವು ಸ್ಥಾನಗಳಿವೆ. ಸಹ್ಯಾದ್ರಿಶ್ರೇಣಿಗಳಲ್ಲಿ.

ಆ ಸ್ಥಾನಗಳು ಮಹಾ ಗಿರಿಭಿತ್ತಿಗಳು ಮಧ್ಯೆ ಗಂಭೀರ ನೀರವ ಕಂದರಗಳಲ್ಲಿ ನಿರಂಕುಶವಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಕಾನೂರಿನ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ "ಕತ್ತಲೆಗಿರಿ" ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು. ಅದರ ಹೆಸರೇ ಸ್ಥಿತಿಸೂಚಕವಾಗಿದೆ. ಕತ್ತಲೆಗಿರಿಯ ಮೇಲೆ ಮಟಮಟ ಮಧ್ಯಾಹ್ನದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಬಿಸಿಲು ಬೀಳುತ್ತಿತ್ತು. ಆ ಬಿಸಿಲಿಗೂ ಮರಗಳ ನೆತ್ತಿಯ ಮೇಲಲ್ಲದೆ ಒಳಗೆ ಪ್ರವೇಶಮಾಡಲು ಅವಕಾಶವಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಷ್ಟು ನಿಬಿಡವಾಗಿ, ಅಷ್ಟು ಉನ್ನತವಾಗಿ ಬೆಳೆದಿದ್ದವು. ಅಲ್ಲಿಯ ಮರಗಳು. ಆ ಮರಗಳು ಬುಡದಲ್ಲಿ. ಎರಡು ಗಿರಿಪಕ್ಷಗಳ ಸಂಧಿಯಲ್ಲಿ ಯಾವಾಗಲೂ ನೀರು ಸ್ರವಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಕಿರುಹಳ್ಳ ಹರಿಯುತ್ತಿತ್ತು. ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಅದು ಹರಿಯುತ್ತಿದ್ದುದು ಮಳೆಗಾಲದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ. ಬೇಸಗೆಯಲ್ಲಿ ಆ ಜಾಗವೆಲ್ಲ ತೇವವಾಗಿ ನೀರು ಸ್ರವಿಸಿ ಕೆಸರುಕೆಸರಾಗಿರುತ್ತಿತ್ತು. ಕೆವೆಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಉಸುಬುಕಾಲಿಟ್ಟರೆ ಸೊಂಟದವರೆಗೂ ಮುಳುಗುವಂತಿತ್ತು. ಆ ಸರುವಿನಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷೋಪಲಕ್ಷ ಜಾತಿಯ ಜೊಂಡುಹುಲ್ಲೂ, ಮುಂಡಗ, ಕೇದಗೆ, ಬೆತ್ತ, ವಾಟೆ, ಕೆಸು ಮುಂತಾದ ನೂರಾರು ವಿಧವಾದ ಜಲಪ್ರಿಯ ಸಸ್ಯಗಳೂ ಅಸ್ತವ್ಯಸ್ತವಾಗಿ ಕೊಬ್ಬಿ ಬೆಳೆದು ನಿಂತಿದ್ದವು. ಕೆಲವೆಡೆಗಳಲ್ಲಂತೂ ನಾಯಿ ನುಸಿಯಲೂ ಕೂಡ ಸ್ಥಳವಿರದಷ್ಟು ನಿಬಿಡವಾಗಿತ್ತಿ. ಅಲ್ಲಿಯ ಇಂಬಳ (ಜಿಗಣೆ) ಗಳಿಗೆ ಚಿರಂಜೀವತ್ವದಲ್ಲಿ ಲಭಿಸಿತ್ತು. ಬೆಟ್ಟಬೇಸಗೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡ, ಇತರ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಇಂಬಳಗೆಲ್ಲ ಮೃತಪ್ರಾಯವಾಗಿರುತ್ತಿದ್ದಾಗ, ಅಲ್ಲಿ ಕಾಲಿಡಲು ಸಾಧ್ಯವಿರಲಿಲ್ಲ. ವಾಟೆ ಬೆತ್ತಗಳನ್ನು ಕಡಿದು ತರಲು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದವರು. ಉಪ್ಪು ಸುಣ್ಣಗಳನ್ನು ಬಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಒರಸಿ ಒರಸಿ ಅವುಗಳನ್ನು ನಿವಾರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಆಗಲೂ ಕೂಡ ಅವು ನೆತ್ತರು ಹೀರದೆ ಬಿಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ತಮ್ಮ ಅಮರತೆಯಲ್ಲಿ ಅವುಗಳಿಗೆ ಅಷ್ಟು ನಂಬುಗೆ! ಕೇದಗೆ ಹೂವಿನ ಕಂಪಿಗಾಗಿಯೋ ನೀರು ನೆಳಲುಗಳ ತಂಪಿಗಾಗಿಯೋ ಅಥವಾ ಕವ್ವೆ ಮೊದಲಾದ ಕ್ಷುದ್ರಜೀವಿಗಳನ್ನು ನುಂಗುವ ಹೊಟ್ಟೆಯಪಾಡಿಗಾಗಿಯೋ ದಾಸರ. ಕಾಳಿಂಗ, ನಾಗರ, ಕೇರೆ ಮೊದಲಾದ ಹಾವುಗಳೂ ಅಲ್ಲಿರುತ್ತಿದ್ದವು. ಇನ್ನು ಸೊಳ್ಳೆಗಳಿಗಂತೂ ಅದು ನೆಲೆಬೀಡಾಗಿತ್ತು. ಹಕ್ಕಿಗಳು ಆ ಎಡೆಗೆ ದಾರಿತಪ್ಪಿಯೂ ಕೂಡ ತಲೆಹಾಕುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಬೇಸಗೆಯಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಆ ಕಾಡಿನ ಜಂತುಗಳು, ಹುಲಿಯಿಂದ ಹಿಡಿದು ಕಾಡುಕೋಳಿಯವರೆಗೂ, ಅಲ್ಲಿಗೆ ಜಲಪಾನ ಮಾಡಲು ಬರುತ್ತಿದ್ದವು.

ಕತ್ತಲೆಗಿರಿಯ ಸರುವಿನ ಇರವು ಅದರ ವಾತಾವರಣ ಪ್ರಭಾವದಿಂದಲೇ ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಬೇಟೆಗಾರರಾದರೂ ಆ ಎಡೆಯನ್ನು ಸಮೀಪಿಸಿದರೆ, ಮೊದಲು ಶೀತವಲಯವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದಂತೆ ಕುಳಿರಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಆಮೇಲೆ ಯಾವುದೋ ಒಂದು ಮಹಾಗುಹೆಯನ್ನು ಹೋಗುವಂತೆ ಬೆಳಕು ಕಡಿಮೆಯಾಗಿ ಬನದ ಮಬ್ಬುಗತ್ತಲೆ ದಟ್ಟಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಮೌನವೂ ನಿರ್ಜನತಾಭಾವವೂ ನಿಶ್ಚಲತೆಯೂ ಬರಬರುತ್ತಾ ಅತಿಶಯವಾಗಿ, ಮನಸ್ಸು "ಬೆಕೋ" ಎನ್ನಲು ತೊಡಗಿ, ಯಾವುದೋ ಒಂದು ವೈಶಾಚಿಕವಾದ ಅಮರ್ತ್ಯಪ್ರಪಂಚಕ್ಕೆ ಹೋದಂತಾಗಿ, ಭೀಕರತೆ ನಾಳನಾಳಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಹಸರಿಸಿ, ರಕ್ತದ ಒಂದೊಂದು ಬಿಂದುವಿನಲ್ಲಿಯೂ ಚಳಿಗೆ ಚಳಿ ಹಿಡಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಮೌನವಂತೂ ಶಬ್ದದ ಅಭಾವ ಮಾತ್ರವಾಗಿರದೆ ಕಿವಿಗೆ ಕೇಳಿಸುವಂತೆ ಸಭಾವಾಗಿರುತ್ತಿತ್ತು. ಬನಗತ್ತಲೆಯ ಮಂದತಮ ಪ್ರಭೆಯ ಮಾಯಾ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಗಿಡಮರಗಳೆಲ್ಲ ಗಂಭೀರ ಸ್ವಪ್ನ ಮುದ್ರಿತವಾದಂತೆ ಪ್ರೇತವತ್ತಾಗಿ ತೋರುತ್ತಿದ್ದವು. ಮಣ್ಣಿನಲ್ಲಿ ಹೂಳಿಟ್ಟ ಹೆಣವು ಕೊಳೆತು ಕರಗಿ ಹುಳುಗಳು ಮಿಜಿಮಿಜಿಯಾಡುವ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಜೀವವು ಮರಳಿದರೆ ಅದಕ್ಕೆ ಎಂತಹ ಮುಜುಗರದ ಅನುಭವವಾಗಬಹುದೋ ಅಂತಹ ಅನುಭವವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋದ ಬೇಟೆಗಾರನಿಗೆ. ಅಂತೂ ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ಆ ಪಾತಾಳ ನತಕಕ್ಕೆ ಯಾರೂ ಹೋಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ.

ರಾತ್ರಿ ಕಾಡಿನಲ್ಲೆಲ್ಲ ತಿರುಗಿ ಹೊಟ್ಟೆತುಂಬಿದ್ದ ಒಂಟಿಗೆ ಹೋರಿ ಹಂದಿಯೊಂದು ಆ ದಿನ ಪ್ರಾತಃಕಾಲ ಕತ್ತಲೆಗಿರಿಯ ಸರುವಿಗೆ ಬಿಜಯ ಮಾಡಿ ಮಗ್ಗಲು ಬಿದ್ದಿತ್ತು ಎಂದರೆ ಬಿಸಿಲ ಬೇಗೆಗೆ ಕೋಣಗಳು ಕೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು ಹೊರಳಾಡುವಂತೆ ಹೊರಳಾಡುತ್ತಿತ್ತು. ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ನರಕಸದೃಶ್ಯವಾಗಿದ್ದ ಆ ಜಾಗ ಮಹಾಕಾಯದ ಆ ವನ ವರಾಹನಿಗೆ ಸ್ವರ್ಗದ ನಂನದ ಜಲಕ್ರೀಡಾಸ್ಥಾನವಾಗಿತ್ತು. ಪ್ರಾಣಿ ಹೊರಳಿ ಹೊರಳಿ, ಅದರ ಮೈತುಂಬ ಬಾದು ಬಣ್ಣದ ಕೆಸರು ಅಂಟಿ, ಕೂದಲೂ ಕಾಣದಷ್ಟು ನುಣುಪಾಗಿತ್ತು. ಮುಸುಡಿಯನ್ನು ಕೆಸರಿಗೆ ಅದ್ದಿ ಅದ್ದಿ ಕಣ್ಣು ಕೋರೆಗಳು ವಿನಾ ಉಳಿದ ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಮಣ್ಣಿನಲ್ಲಿ ಮಾಡಿಟ್ಟ ಹಾಗಿತ್ತು. ಅಪಾಯದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಭಯಂಕರವಾಗಿದ್ದರೂ ನೋಟಕ್ಕೆ ಹಾಸ್ಯಾಸ್ಪದವಾಗಿತ್ತು. ಕೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಹೊರಳಿ ತೃಪ್ತಿಯಾದಮೇಲೆ ಪ್ರಾಣಿ ಸುಮ್ಮನೆ ಬಿದ್ದುಕೊಂಡಿತು. ಮೆಲ್ಲಗೆ ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಿತು. ಕವ್ವೆಗಳು ಹಾರಿ ಸದ್ದುಮಾಡಿದಾಗ ಕಣ್ಣೆರೆದು ನೋಡುತ್ತ ಮರಳಿ ಎವೆ ಮುಚ್ಚುತ್ತಿತ್ತು. ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ನಿಡ್ಡೆ ಮಾಡಿತು. ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆ ದೂರದಲ್ಲಿ ಜನರು ಮಾತಾಡುವ ಸದ್ದು ಕೇಳಿಸಿತು. ಹಂದಿ ಜಾಗರೂಕವಾಗಿ ಆಲಿಸಿತು. ಮತ್ತೆ ಯಾವ ಅಪಾಯವನ್ನೂ ನಿರೀಕ್ಷಿಸದೆ

ಉದಾಸೀನವಾಯಿತು. ಮತ್ತೆ ಜನರು ಮಾತಾಡುವ ಸದ್ದು ಸಮೀಪವಾದಂತೆ ತೋರಿತು. ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದ ಹಾಗೆ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲೂ ಹಳುವಿನಲ್ಲಿ ಸಣ್ಣ ಪ್ರಾಣಿಗಳು ಓಡಾಡುವ ಸದ್ದಾಯಿತು. ಹಿಂದುಗಡೆ ನಾಯಿಯೊಂದು ತೀಕ್ಷ್ಣವಾಗಿ ಬಗುಳಿತು. ಮೊದಲು ಮೊದಲು, ಮದಿಸಿನ ವರಾಹ ಅದನ್ನು ಲೆಕ್ಕಿಸಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ನಾಯಿ ನಾಲ್ಕೈದು ಸಾರಿ ಒಂದೇ ಸಮನೆ ಕಾಡಿನ ಮೌನಕ್ಕೆ ಬಾಣವೆಸೆದಂತೆ ಕೂಗಲು, ಹಂದಿ ಮೈ ರೋಮಗಳನ್ನು ಹುರಿಮಾಡಿಕೊಂಡು ಮೇಲೆದ್ದು ಹಿಂತಿರುಗಿ ನಿಂತಿತು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆ ನಾಯಿಯ ಕೂಗನ್ನು ಕೇಳಿ ನಾಲ್ಕೈದು ನಾಯಿಗಳು ಹಾರಿ ನುಗ್ಗಿಬಂದು ಹಂದಿಯ ಸುತ್ತಲೂ ಸ್ವಲ್ಪ ದೂರದಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಬಗುಳಿದುವು. ಹಂದಿ ಅಲ್ಲಿಂದ ಕಾಲುಕೀಳಲು ಹವಣಿಸುತ್ತಿದ್ದಂತೆಯೇ ಮತ್ತೂ ಎರಡು ಮೂರು ನಾಯಿಗಳು ನುಗ್ಗಿಬಂದುವು. ನಾಯಿಗಳು ನಾಲ್ಕೈದುಗಳಿಂದಲೂ ಅದರ ಮೈಮೇಲೆ ಬೀಳಹೋಗಲು ಆ ಒಂಟಿಗ ಒಂದು ಸಾರಿ ಕಾಡು ನಡುಗುವಂತೆ ಭಯಂಕರವಾಗಿ ಹೊಂಕರಿಸಿ ಮುಂದೆ ನುಗ್ಗಿತು. ಅಲ್ಲಿದ್ದ ನಾಯಿಗಳು ಚಿಮ್ಮಿ ನೆಗೆದು ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು, ಮತ್ತೆ ಅದನ್ನು ತಡೆದು ನಿಲ್ಲಿಸಿ, ಕೂಗತೊಡಗಿದುವು. ಆದರೂ ಹಂದಿ ಮತ್ತೆ ನಾಲ್ಕು ಹೆಜ್ಜೆ ಮುಂದೆ ನುಗ್ಗಿತು. ನಾಯಿಗಳು ಅದರ ಕೋರೆಗೆ ಸಿಕ್ಕದೆ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ಪುನಃ ಅದನ್ನು ತಡೆದು ಕೂಗತೊಡಗಿದುವು. ಕಾಡಿನ ಮೌನ ಹಂದಿಯ ಹೊಂಕಾರ ಮತ್ತು ನಾಯಿಯ ಕೂಗುಗಳಿಂದ ಸಮ್ಮೂರ್ತವಾಯಿತು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಮನುಷ್ಯರ ಕೂಗು ಕೇಳಿಸಿ, ಹಂದಿ ಅಲ್ಲಿ ನಿಂತರೆ ಕ್ಷೇಮವಲ್ಲವೆಂದು ಒಂದೇ ರಭಸದಿಂದ ಕಾಲುಕಿತ್ತು ನುಗ್ಗಿತು. ಈ ಸಾರಿ ಎಲ್ಲಿಯೂ ನಿಲ್ಲದೆ ಓಡಿಬಿಡಬೇಕೆಂದು ಮನಸ್ಸು ಮಾಡಿತ್ತು. ನಾಯಿಗಳಿಗೆ ಹೆದರಿಯಲ್ಲ ಮನುಷ್ಯರಿಗೆ ಹೆದರಿ. ಹಂದಿ ಹತ್ತು ಇಪ್ಪತ್ತು ಮಾರು ಓಡಿತ್ತು. ಹಿಂದುಗಡೆಯಿಂದ ಬಗುಳುತ್ತ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ನಾಯಿಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಅದರ ಬೆನ್ನಿನ ಮೇಲೆ ಹಾರಿ ಕಚ್ಚಿತು. ಸ್ವಸರಂಕ್ಷಣೆಗಾಗಿಯೂ ಪ್ರತಿಭಟನೆಗಾಗಿಯೂ ಪ್ರತಿ ಹಿಂಸೆಗಾಗಿಯೂ ಕೆರಳಿದ ಹಂದಿ ಗರಕ್ಕನೆ ಹಿಂದಿರುಗಿ ಹೊಂಕರಿಸುತ್ತ ನಾಯಿಗಳ ಕಡೆಗೆ ರಭಸದಿಂದ ನುಗ್ಗಿತು. ಅದು ಹಿಂತಿರುಗಿದ ವೇಗಕ್ಕೆ ಅದರ ಬೆನ್ನು ಕಚ್ಚಿದ ನಾಯಿ ಕವಣೆಕಲ್ಲೆಸೆದಂತೆ ಒಂದುಮಾರು ಚಿಮ್ಮಿ ಬಿದ್ದು, ಮರಕ್ಕೆ ಮೈ ತಗುಲಿ ನೋವಿನಿಂದ ಕೂಗಿಕೊಂಡಿತು. ಇತರ ನಾಯಿಗಳು ಯುಕ್ತಿಯಿಂದ ನೆಗೆದು ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡುವು. ಹಂದಿಅದೇ ಮುಖವಾಗಿ ಮತ್ತೆ ಓಡಿತ್ತು. ಮತ್ತೆ ನಾಯಿಗಳೂ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಬಗುಳುತ್ತ ಹಿಂಬಾಲಿಸಿದು ಹೀಗೆ ಆ ಒಂಟಿಗ ಹಂದಿ ನಿಲ್ಲಲೂಆರದೆ ಓಡಲೂಆರದೆ ನಾಯಿಗಳ ಪೀಡನೆಗೆ ಸಿಕ್ಕಿ ಹೊಂಕರಿಸುತ್ತ ಅಲ್ಲಿಂದಿಲ್ಲಿಗೆ, ಇಲ್ಲಿಂದಿಲ್ಲಿಗೆ ಹಳುವಿನಲ್ಲಿ ತೊಳಲುತ್ತಿತ್ತು. ಬೇಟೆಯಲ್ಲಿ ಪಳಗಿದ್ದ ಆ ನಾಯಿಗಳು ಹಂದಿಯನ್ನು ಹೋಗಗೊಡದೆಯೂ ಅದರಿಮದ ತಿವಿಸಿಕೊಳ್ಳದೆಯೂ ಅದನ್ನು ತಡೆದು, ಮನುಷ್ಯರಿಗೆ " ಹಂದಿ ತಡೆದಿದ್ದೇವೆ" ಎಂದು ಸೂಚನೆ ಕೊಡುವಂತೆ ಬಗುಳುತ್ತಿದ್ದವು. ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಮುಂಚೆ " ಸತ್ತ ಶವ" ದಂತೆ ನಿಶಬ್ದವಾಗಿದ್ದ ಆ " ಕತ್ತಲೆಗಿರಿಯ ಸರು" ಈಗ ಕಾಕುಹಾಕುವ ಹುಚ್ಚನಂತೆ ಶಬ್ದಮಯವಾಗಿತ್ತು.

ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರು ಕಡಿಸಿದ್ದ ಕಳ್ಳನಾಟಗಳನ್ನು ಕದ್ದು ಸಾಗಿಸಲೆಂದು ಕಾನೂರಿನಿಂದ ಹೊರಟಿದ್ದ ಸಾಹಸಿಗಳ ದಂಡು " ಕತ್ತಲೆಗಿರಿಯ ಸರು" ವಿಗೆ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಾಗ, ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ನಾಯಿಗಳು ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆ ನೆಲವನ್ನು ಮೂಸಿ " ಗಾಲಿ ಹಿಡಿ" ಯುತ್ತ ಹೆಚ್ಚು ವೇಗದಿಂದಲೂ ಉತ್ಸಾಹ ಉದ್ದೇಗಗಳಿಂದಲೂ ಹಳುವಿನಲ್ಲಿ ಹುಡುಕು ನೋಟದಿಂದ ತಿರುಗತೊಡಗಿದುವು! ನಾಯಿಗಳಿಗೆ ಯಾವುದೋ ಪ್ರಾಣಿಯ " ಗಾಳಿ ಸಿಕ್ಕಿದೆ" ಎಂದು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಗೊತ್ತಾಯಿತು. ಎಲ್ಲರೂ ನೆಲದ ಕಡೆ ನೋಡ ಹತ್ತಿದರು. ಹಳವೈಕದ ತಿಮ್ಮ " ಇಲ್ಲಿ ನೋಡಿ ಪುಟ್ಟೇಗೌಡ್ರೇ, ಹಂದಿ ಹೆಜ್ಜೆ! ಇವತ್ತು ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಹೋಗ್ಯಾದೆ!" ಎಂದನು, ಪುಟ್ಟಣ್ಣನೊಡನೆಎಲ್ಲರೂ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ನೋಡಿದರು. ಸೇರೆಗಾರರು ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಹಂದಿಯನ್ನೇ ಕಂಡವರಂತೆ ಹರ್ಷಿತರಾಗಿ" ಏನು ಮಾಡುವೆ?" ಈ ಕೆಲಸವೊಂದು ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಒಂದು ಷಿಕಾರಿ ಕಾಂಬುದಿತ್ತು! ಹೌದಾ ಗೌಡ್ರೇ?" ಎಂದರು.

ಗಟ್ಟದಾಳೊಬ್ಬನು " ಕಾಣಿನಿ ಇಲ್ಲಿ, ಮುಸುಡಿ ಉರಿತ್ತು" ಎಂದು ಸ್ವಲ್ಪ ದೂರದಲ್ಲಿ ಮತ್ತೊಂದೆಡೆ ಬಾಗಿದನು.

"ಹೌದು ಕಣ್ಣೋ, ದೆಯ್ವಂದಿ! ಅದ್ರ ಹೆಜ್ಜೇನೋಡಿ! ದನಿನ ಹೆಜ್ಜೆ ಇದ್ದಾಂಗದೆ!" ಎಂದನು ಬೈರ.

ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಕತ್ತಲೆಯಿರಿಯ ಸರುವಿನಲ್ಲಿ ನಾಯಿ ಬಗುಳಿತು. ಎಲ್ಲರೂ ಬೆಚ್ಚಿ ಅವಕ್ಕಾಗಿ ಕಣ್ಣರಳಿಸಿ ಕಿವಿಗೊಟ್ಟು ಆಲಿಸುತ್ತ ನಿಂತರು. ಕಾಡಿನ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದು ಹಸುರುಗಟ್ಟಿದ್ದ ಪೂರ್ವಹದ ಬಿಸಿಲಿನಲ್ಲಿ ಮರಗಳ ದಟ್ಟವಾದ ಕರಿನೆಳಲು ನೆಲದಮೇಲೆ ಮಸಿ ಹೊಯ್ದಂತೆ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದಿತ್ತು. ಹತ್ತಿರದಲ್ಲಿಯ ಹಾರಾಡಿ ಹಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಪಿಕ್ಕಾರ ಹಕ್ಕಿಗಳ ಕೂಗು ಕೇಳಿಸಿತು.

ನಾಯಿ ಒಂದು ಸಾರಿ ಕೂಗಿತು, ಎರಡು ಸಾರಿ ಕೂಗಿತು. ಬೌ ವೌ ವೌ!”

“ಟೈಗರಲ್ಲವೇನೋ?” ಎಂದು ಪಿಸುಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಕೇಳಿದನು ಪುಟ್ಟಣ್ಣ.

“ಹೌದು ಕಣ್ಣೋ” ಎಂದು ಮೆಲ್ಲನೆ ಸಮ್ಮತಿಸಿದನು ಹಳೆ ಪೈಕದ ತಿಮ್ಮ.

“ಸುಮ್ಮೆ ಕೂಗಾಕಿಲ್ಲ ನೋಡಿ ಅದೂ! ಹಂದಿ ಕಂಡ್ರೇ ಸೈ ಹಾಂಗೆ ಕೂಗಾದು!” ಎಂದನು ಬೈರ.

ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ “ಬೌ ವೌವೌ!” “ ಕಯ್ಲೆ ಕಯ್ಲೆ!” ಮೊದಲಾಗಿ ನಾಯಿಗಳ ನಾನಾ ಸ್ವರಗಳು ಕೇಳಿಬಂದುವು. ತಿಮ್ಮನ ಹೃದಯ ಬಾಯಿಗೆ ಬಂದಂತಾಗಿ ಪುಟ್ಟಣ್ಣನನ್ನು ನಿರ್ದೇಶಿಸಿ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿದ್ದ ಪಿಸುಮಾತಿನಲ್ಲಿ “ಹಂದಿ ತಡ್ಡಾವೆ ಕಣ್ಣೋ! ಓಡ್ಣೋ!” ಎನ್ನುತ್ತಿದ್ದಾಗಲೆ ಹಂದಿಯ ಭಯಂಕರ ಹೂಂಕಾರ ನಾಯಿಗಳ ಬೊಬ್ಬೆಯನ್ನು ಮೀರಿ ಕೇಳಿಸಿತು! ಪುಟ್ಟಣ್ಣ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ತಡಮಾಡದೆ “ಕತ್ತಲೆಗಿರಿಯ ಸರು”ವಿಗೆ ನುಗ್ಗಿದನು. ತಿಮ್ಮ “ಅಯ್ಯೋ ನಾನು ಕೋವಿ ಬಿಟ್ಟು ಬಂದೆನಲ್ಲಾ!” ಎಂದುಕೊಂಡು ನಿಂತಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲದೆ ಅತ್ತಿತ್ತು ಓಡಾಡತೊಡಗಿದನು. ಗಟ್ಟಿದಾಳುಗಳಂತೂ “ಇಲ್ಲಿ ಬಾರೋ” ಅಲ್ಲಿ ಹೋಗೋ” ಎಂದು ಕೂಗುತ್ತ ಸುಲಭವಾಗಿ ಹತ್ತಲು ಮರಗಳಿವೆಯೇ ಎಂದು ನೋಡತೊಡಗಿದರು.

ಪುಟ್ಟಣ್ಣ ನಾಯಿಯ ಕೂಗು ಕೇಳಿಬರುತ್ತಿದ್ದ ಕಡೆಗೆ ದಟ್ಟವಾದ ಹಳುವಿನಲ್ಲಿ ಕಣ್ಣುಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡು ನುಗ್ಗಿದನು. ಅವನ ಮನಸ್ಸೆಲ್ಲ ಹಂದಿಯ ಮೇಲಿತ್ತು. ಕೆಲವಡೆಗಳಲ್ಲಿ ನೆಟ್ಟಗೆ ಹೋಗಲಾರದೆ ನೆಲದವರೆಗೂ ಬಾಗಿ ನುಸಿಯಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಬಳಿ ಗಿಡ ಹೋದರು ಮರಗಳು ಹೆಜ್ಜೆಹೆಜ್ಜೆಗೂ ತಡೆಗಟ್ಟಿ ನಿಂತಿದ್ದುವು. ಇಂಬಳಗಳು ಹತ್ತಿ ನೆತ್ತರು ಹೀರತೊಡಗಿದ್ದುದೂ ಅವನ ಗಮನಕ್ಕೆ ಬರಲಿಲ್ಲ. ನೂಲು ಆ ಟೋಪಿಯಾಗಿ ಅವತಾರ ಎತ್ತಿದಂದಿನಿಂದಲೂ ನೀರು ಕಾಣದೆ, ಎಣ್ಣೆಯ ಜಿಡ್ಡು ಹಿಡಿದು ಮೇಣಗಪ್ಪಟವಾಗಿದ್ದ ಅವನ “ಹಾಸನದ ತೋಪಿ” ಯ ಸಂದಿಗೊಂದಿಗಳಲ್ಲಿ ಗಿಡುಹಿಡಿದು ಹೊರಹೊಮ್ಮಿದ ಕೂದಲು ಕೆದರಿಕೊಂಡಿತ್ತು. ನಡುನಡುವೆ ಕಳಚಿಬೀಳಲು ಅಣುವಾಗುತ್ತಿದ್ದ “ತೋಪಿ”ಯನ್ನು ತಲೆಗೆ ಒತ್ತಿಕೊಂಡು ಬಹು ಕ್ಲೇಶದಿಂದ ಆದರೂ ವೇಗದಿಂದ ಮುಂದುವರಿದನು. ಶಬ್ದದಿಂದ ಹಂದಿ ನಾಯಿಗಳನ್ನು ಬೆದರಿಸಿ ಅತ್ತ ಇತ್ತ ನುಗ್ಗುತ್ತಿದ್ದುದು ಅವನಿಗೆ ಗೊತ್ತಾಯಿತು. ಹೂಂಕಾರದಿಂದ ಅದು ದೊಡ್ಡ ಒಂಟಿಗನಿರಬೇಕೆಂದೂ ಊಹಿಸಿದನು.

ಪುಟ್ಟಣ್ಣ ಬಹಳ ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಂದ ಹಳುವಿನಲ್ಲಿ ನುಸುಳಿ ನಡೆದು ಬಿದ್ದಿತು. ಸೂಕರಗಳ ಸಮರ ರಂಗಕ್ಕೆ ಬಳಿಯಾದನು! ಹಂದಿಯೂ ಅವನ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬಿದ್ದಿತು. ಅದನ್ನು ಸುಡಲು ಬಂದೂಕನ್ನು ಸರಕ್ಕನೆ ನೆಗೆಹಿದನು. ಆದರೆ ಸುತ್ತಲೂ ಮುತ್ತಿದ್ದ ನಾಯಿಗಳು ಮನುಷ್ಯನ ಸಾಮೀಪ್ಯವನ್ನರಿತು ಧೈರ್ಯಗೊಂಡು, ಪ್ರಾಣಿಯನ್ನು ನಾಲ್ಕೆಸೆಗಳಿಂದಲೂ ಮೇಲ್ವಾಯ್ದು ಪಿಡಿಸಲು ಪ್ರಾರಂಭಮಾಡಿದುದರಿಂದ ಕೈ ತಡೆದನು. ಏಕೆಂದರೆ, ಅನೇಕ ಬೇಟೆಗಾರರು ಅಂತಹ ಸಮಯಗಳಲ್ಲಿ ವಿವೇಚನೆ ಸಾಲದ ಹೋಗಿ ಹಂದಿಯಜೊತೆಗೆ ನಾಯಿಗಳನ್ನೂ ಕೊಂದುದುಂಟು. ಅವನು ಸರಿಯಾದ ಸಮಯಕ್ಕಾಗಿ ಹವಣಿಸುತ್ತಿದ್ದಾಗಲೆ ಹಂದಿಗೂ ಮನುಷ್ಯನ ಸುಳಿವು ಸಿಕ್ಕಿ, ಒಂದು ಬಾರಿ, ಪರಾರಿಯಾಗಲು ರಭಸದಿಂದ ಓಡಿತ್ತು. ಆಗ ನಾಯಿಗಳು ಸ್ವಲ್ಪಹಿಂದೆ ಬಿದ್ದ ಹೊತ್ತನ್ನೆ ಕಾದು, ಮರ ಗಿಡ ಪೊದೆಗಳ ಮಧ್ಯೆ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಮಿಂಚಿ ಮುಂಚುತ್ತಿದ್ದ ಹಂದಿಗೆ ಪುಟ್ಟಣ್ಣ ಒಂದು ಗುಂಡು ಹೊಡೆದನು. ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಿ ಬಿಡುವಷ್ಟರಲ್ಲಿಯೆ ಮತ್ತೊಂದು ಈಡೂ ಹಾರಿತ್ತು. ಈಡು ಹಾರಿದ ಸದ್ದನ್ನು ಕೇಳಿದ ನಾಯಿಗಳಂತೂ ರಣಭೇರಿಯನ್ನು ಆಲಿಸಿದ ಸೈನಿಕರಂತೆ ಮೃಗಯಾವೇಶದಿಂದ ಸೂಕರನನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿದುವು, ಪುಟ್ಟಣ್ಣನೂ ಬೆನ್ನಟ್ಟಿದನು. ಆದರೆ ಆ ದಟ್ಟ ಹಳುವಿನಲ್ಲಿ ಹಿಂಬಾಲಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗದೆ, ಸ್ವಲ್ಪದೂರ ಓಡಿದವನು. ಏದತ್ತ ಹಾಗೆಯೆ ನಿಂತುಬಿಟ್ಟನು. ಹಂದಿ ನಾಯಿಗಳ ಸದ್ದು ಬರಬರುತ್ತು ದೂರದೂರವಾಗಿ ಕಿವಿಮರೆಯಾಯಿತು.

ಹಂದಿಗೆ ಈಡು ಹೊಡೆದಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು, “ಗುಂಡಿನ ಹುಯಿಲು” ನೋಡಿ, ನೆತ್ತರು ಗಿತ್ತರು ಬಿದ್ದಿದೆಯೋ ಏನೋ ಎಂದು ಹಳುವನ್ನೂ ನೆಲವನ್ನೂ ಪರೀಕ್ಷಿಸಿದನು. ಒಂದೆಡೆ ಎಲೆಗಳ ಮೇಲೆ ರಕ್ತ ಸೋರಿತ್ತು. ಗುಂಡು ತಗುಲಿದೆ ಎಂಬುದೇನೋ ನಿಶ್ಚಯವಾಯಿತು.

“ಹೋಯ್!” ಎಂದು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಕೂಗಿ ಕರೆದನು. “ಹೋಯ್!” ಎಂದು ದೂರದಿಂದ ತಿಮ್ಮನ ಮಾರುತ್ತರ ಬಂದಿತು. ಕಾಡು ನೀರವವಾಗಿತ್ತು. “ಇಲ್ಲಿ ಬಾರೋ” ಎಂದನು.

ತಿಮ್ಮನು ಹಂದಿ ಬಿದ್ದಿದೆ ಎಂದೇ ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ ಓಡೋಡುತ್ತ ಬಂದನು. ಏಕೆಂದರೆ, ಪುಟ್ಟಣ್ಣನು ಇಟ್ಟ ಗುರಿ ತಪ್ಪದು ಎಂದು ಅನುಭವದಿಂದ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ತಿಳಿದಿತ್ತು. ಅದೊಂದು ವಿಧವಾದ ಮೂಢ ನಂಬಿಕೆಯೂ ಆಗಿಬಿಟ್ಟಿತ್ತು. ಹಿಂದಿನಿಂದ ಸೇರೆಗಾರರೂ ಬೈರನೂ” ಹೋ!.... ಹೋ!” ಎಂದು ಕರೆದು ಗೊತ್ತುಹಚ್ಚುತ್ತ ಬಂದರು. ಅಂಜುಬುರುಕರಾದ ಗಟ್ಟದಾಳುಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ಹಂದಿಯ ಆರ್ಭಟ, ನಾಯಿಗಳ ಬೊಬ್ಬೆ, ಬಂದೂಕಿನ ಡಂಕಾರಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ, ಗಾಯದ ಹಂದಿ ಎಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಕಡೆಗೇ ನುಗ್ಗುತ್ತದೆಯೋ ಎಂದು ಹೆದರಿ, ಆಗಲೇ ವೃಕ್ಷಾಲಿಂಗನ ಕಾತರರಾಗಿದ್ದರು. ಅವರಲ್ಲಿ ಡೊಳ್ಳುಹೊಟ್ಟೆಯ ಸೋಮನಂತೂ ದಪ್ಪವಾದ ಒಂದು ನಂದಿಯ ಮರವನ್ನೇ ತಬ್ಬಿ, ಹತ್ತಲೆಳಸಿ, ಸಲಸಲವೂ ಜಾರುತ್ತಿದ್ದನು. ಜಾರಿದಂತೆಲ್ಲ ಅವನ ಭಯೋದ್ದೇಗಗಳು ಹೆಚ್ಚಿ, ಮತ್ತಷ್ಟು ಗಡಿಬಿಡಿಯಿಂದ ಮರವನ್ನು ಹತ್ತಲೆಳಸಿ, ಮತ್ತಷ್ಟು ರಭಸದಿಂದ ಜಾರಿ ಬೀಳುತ್ತಿದ್ದನು. ಅಲ್ಲಿದ್ದವರೆಲ್ಲರೂ ಭಯಗ್ರಸ್ತರಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಯಾರೂ ನಗಲಿಲ್ಲ ಅವರವರ ಪಾಡು ಅವರವರಿಗಾಗಿತ್ತು. ನಾಯಿಗಳ ಬೊಬ್ಬೆಯೂ ಹಂದಿಯಬ್ಬರವೂ ನಿಂತು ಪುಟ್ಟಣ್ಣನ ಕರೆಯೂ ತಿಮ್ಮನ” ಓ” ಕೊಳ್ಳುವಿಕೆಯೂ ಕೇಳಿಸಲು, ಗಟ್ಟದಾಳುಗಳಿಗೆ ಹೋಗಲಿಲ್ಲ ಜೀವ ಬಂದಂತಾಗಿ, ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲನೆ ಪುಟ್ಟಣ್ಣ ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದಲ್ಲಿಗೆ ಹರಿದು ನಡೆದರು.

ಎಲ್ಲರೂ ಸೇರಿ ಗುಂಡಿನ ಹುಯಿಲನ್ನು ಹುಡುಕಿದರು. ಮೊದಲನೆ ಈಡು ಕಡಕಿನ ತೋಟಾದಾದ್ದರಿಂದ ಒಂದೆರಡು ಕಡಕುಗಳು ಗಿಡಗಳಿಗೆ ತಗುಲಿದ್ದುದು ಕಂಡುಬಂದಿತು. ಎರಡನೆ ಈಡು ಗುಂಡಿನದು. ಎಷ್ಟು ಅರಸಿದರೂ ಗುಂಡು ಯಾವ ಗಿಡಕ್ಕಾಗಲಿ ಮರಕ್ಕಾಗಲಿ ಬಡಿದಂತೆ ಕಾಣಲಿಲ್ಲ. ಬಹಳ ಹೊತ್ತು ಪರೀಕ್ಷೆ ಮಾಡಿದ ತರುವಾಯ ಗುಂಡು ಹಂದಿಗೆ ತಗುಲಿದೆ, ಆದರೆ ಅಪಾಯದ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಏಟುಬೀಳಲಿಲ್ಲವಾದ್ದರಿಂದ ಪ್ರಾಣಿ ಓಡಿಹೋಗಿದೆ ಎಂದು ನಿರ್ಧರಿಸಿದರು.

ಅಲ್ಲಿ ಚೆಲ್ಲಿದ್ದ ರಕ್ತವನ್ನು ನೋಡಿದ ಹಾಗೆಲ್ಲ ಸೋಮನಂತೂ ಬಾಯಿ ಬಾಯಿ ಬಿಟ್ಟು ಬೇಗುತ್ತಿದ್ದನು. ಅವನಿಗೆ ಮಾಂಸವೆಂದರೆ ಜೀವಕ್ಕಿಂತಲೂ ಬೆಲೆವಾಗಿತ್ತು. ಅವನ ಡೊಳ್ಳಿಗೆ ನಿಜವಾದ ಕಾರಣ ಜ್ವರಗಡ್ಡೆಯಾಗಿದ್ದರೂ ಹಳ್ಳಿಯವರೆಲ್ಲ ಅವನು ತಿನ್ನುತ್ತಿದ್ದ ಮಾಂಸದ ಪ್ರಮಾಣವೇ ಅದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವನಿಗೂ ಕೂಡ ತನಗೆ ಮಾಂಸದಲ್ಲಿದ್ದ ಅತ್ಯಾಶೆಯನ್ನು ಅಡಗಿಸಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವಷ್ಟು ಸಂಯಮ ಶಕ್ತಿಯಿರಲಿಲ್ಲ. ಹಿಂದೆ ಒಂದು ಸಾರಿ ಬೆಟೇಯಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡ ಕಡವೆಯೊಂದನ್ನು ಕೊಂದು ಹಸುಗೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾಗ, ಅವನ ಪಾಲಿಗೆ ಬಂದ ಮಾಂಸ ಸಾಲದೆಹೋಗಿ ಇನ್ನೊಬ್ಬನ ಪಾಲಿನಿಂದಲೂ ಒಂದಷ್ಟನ್ನು ಕದ್ದು, ಎಲ್ಲರ ನಿಂದೆಗೂ ಹಾಸ್ಯಕ್ಕೂ ಗುರಿಯಾಗಿದ್ದನು.

“ಈಗೇನು ಮಾಡೋದು, ಹೇಳಿ” ಎಂದನು ಪುಟ್ಟಣ್ಣ.

“ಸ್ವಲ್ಪ ದೂರ ಹೋಗಿ ನೋಡುವ. ನಾಯಿ ಬರಲಿಲ್ಲ” ಎಂದರು ಸೇರೆಗಾರರು.

“ಹೌದು ಕಣ್ಣಾ, ಅಲ್ಲೆಲ್ಲಾದ್ರೂ ಸತ್ತುಬಿದ್ದಿದ್ರೆ? ಒಂದು ಹಂದೀನೆ ದಂಡಾಗ್ತದಲ್ಲಾ! ಅದ್ರ ಜೀವ ಉಳಿದ್ದಾಂಗು ಆಗ್ಲಿಲ್ಲ, ನಮಗೆ ಸಿಕ್ಕಿದ್ದಾಂಗೂ ಆಗ್ಲಿಲ್ಲ!” ಎಂದನು ಬೈರ.

“ಹೌದೂ! ಇವತ್ತಿನ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಹೊತ್ತಾದರೆ? ಗೌಡರು ನಮ್ಮನೇನು ಸುಮ್ಮನೆ ಬಿಡೋದಿಲ್ಲ” ಎಂದು ಪುಟ್ಟಣ್ಣ ಕೆಲಸದ ನೆನಪು ಮಾಡಿಕೊಡಲು ಎಲ್ಲರ ಮುಖವೂ ಪೆಚ್ಚಾಗಿ ನಿರುತ್ಸಾಹಿಗಳಾದರು.

ತಿಮ್ಮ “ಹಾಳಂದಿ! ಇವತ್ತೇ ದಾರಿಗಡ್ಡ ಬರಾದೇ? ಗೌಡ್ರಾದ್ರೂ ಮನೇಲಿದ್ದಿದ್ರೆ ಕೇಳ್ ಬೈದಾಗಿತ್ತು.ನಾಳೆ ನಾಟಾ ಹೋರ್ತೀವಿ ಅಂತಾ. ಹಾಳಾಗಿ ಹೋಗ್ಲಿ, ಹೋಗಾನ ಬನ್ನಿ, ನಾಯಿ ಕರೀರಿ” ಎಂದನು ಹತಾಶಭಾವದಿಂದ.

ಎಲ್ಲರೂ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಒಪ್ಪಿಗೆಯನ್ನು ನಟಿಸಿದರು. ಪುಟ್ಟಣ್ಣ “ಕ್ರೂ! ಕ್ರೂ!” ಎಂದು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ನಾಯಿ ಕರೆಯತೊಡಗಿದನು.

ರಕ್ತವನ್ನೇ ಅಭೀಷ್ಟಕ ದೃಷ್ಟಿಯಿಮದ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದ ಸೋಮನ ಎದೆಯಲ್ಲಿ ಸಂತಾಪದುರಿಯಿದ್ದು. ಕನಿಕರ ಹುಟ್ಟುವಂತೆ ಅಗಲವಾಗಿ ಬಾಯಿತೆರೆದು “ಅಯ್ಯಯ್ಯೋ ಒಡೆಯ, ಆ ಹಂದಿ ಬಿಟ್ಟುಹೋವುದೇ? ಕಾಣಿನಿ ರಯ್ತು (ರಕ್ತ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ) ಹ್ಯಾಂಗೆ ಕೋಡಿ ಹರಿದಿತ್ತು! ಹಂದಿ ಅಲ್ಲೇ ಸತ್ತು ಬಿದ್ದಿರಬೇಕು! ಒಂದು ಸ್ವಲ್ಪ ದೂರ ಹೋಗಿ ನೋಡಿಕೊಂಡು ಹೋಗುವ” ಎಂದು ಒದರಿದನು.

ಎಲ್ಲರ ಮನಸ್ಸೂ ಹಾಗೆಯೇ ಇತ್ತು. ಆದರೂ ಸೋಮನ ದಾಕ್ಷಿಣ್ಯಕ್ಕೋ ಎಂಬಂತೆ ರಕ್ತದ ಜಾಡನ್ನು ಹುಡುಕಿಕೊಂಡು ಹೊರಟರು. ನೆತ್ತರು ಕೆಲವೆಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಸೋರಿತ್ತು. ಮತ್ತೆ ಸ್ವಲ್ಪದೂರ ಏನೂ ಸೋರಿರಲಿಲ್ಲ. ಹಂದಿ ಓಡಲಾರದೆ ನಿಂತು ನಿಂತು ಹೋಗಿದೆ ಎಂಬುದೂ ತಿಳಿಯಿತು. ಅದು ನಿಂತೆಡೆಗಳಲ್ಲಿ ರಕ್ತ ಸೋರಿ ಹೆಪ್ಪುಗಟ್ಟಿತ್ತು. ಹೀಗೆ ಮುಂದೆ ಮುಂದೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಾಗಲೆ ಒಂದು ಈಡು ಕೇಳಿಸಿತು.

ಪುಟ್ಟಣ್ಣ “ಹೋಯ್, ನಮ್ಮ ಹಂದಿಗೆ ಯಾರಾದರೂ ಹೊಡೆದರೋ?” ಎಂದನು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ನಾಯಿಗಳ ಕೂಗಾಟದ ಸದ್ದೂ ಬಹುದೂರದಲ್ಲೆ ಕೇಳಿಸಿತು ಹಾಗಾಯಿತು.

ಎಲ್ಲರೂ ಈಡು ಕೇಳಿಸಿತು ಕಡೆಗೆ ವೇಗವಾಗಿ ಧಾವಿಸಿದರು. ಮುಂದುವರಿದಂತೆ ನಾಯಿಗಳ ಕೂಗು ಹೆಚ್ಚು ಹೆಚ್ಚು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಕೇಳಿ ಬಂದಿತು. ಮತ್ತಷ್ಟು ಬೇಗಬೇಗನೆ ನಡೆದರು.

ಸ್ವಲ್ಪದೂರ ಹೋದಮೇಲೆ ನಾಯಿಗಳ ಕೂಗು ಕೇಳಿಸಲಿಲ್ಲ; ಮನುಷ್ಯರ ಮಾತು ಕೇಳಿಸಿತು, ಸೇರೆಗಾರರು ಸುತ್ತಮುತ್ತಲೂ ತಿರುಗಿ ನೋಡಿ” ಹೋಯ್, ಪುಟ್ಟಣ್ಣಗೌಡರೆ, ನಾಟಾ ಕಡಿದಲ್ಲಿಗೇ ಬಂದಿದ್ದೇವೆ” ಎಂದರು.

ಹೋಗಿ ನೋಡುತ್ತಾರೆ; ಸೀತೆಮನೆ ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರ ಮಗ ಕೃಷ್ಣಪ್ಪನೂ, ಅವರ ಆಳು ಕಿಲಿಸ್ತರ ಜಾತಿಯೂ, ಹತ್ತಿಪ್ಪತ್ತು ಜನಗಳೊಂದಿಗೆ ನಾಟಾ ರಕ್ಷಣೆಗೆ ಸಿದ್ಧರಾಗಿ ನಿಂತಿದ್ದಾರೆ! ಇವರ ನಾಯಿಗಳು ಅವರ ಸುತ್ತಲೂ, ನಡೆದ ಚೋರತನವನ್ನೋ ಅಥವಾ ಡಕಾಯಿತಿಯನ್ನೋ ಸೂಚಿಸಲೆಂಬಂತೆ, ಕಾತರತೆಯಿಮದ ಸುತ್ತಾಡುತ್ತಿವೆ! ಪುಟ್ಟಣ್ಣನನ್ನು ಕಂಡೊಡನೆ ಟೈಗರು ಓಡಿಬಂದು ಮೈಮೇಲೆ ಹಾರಿ ಹಾರಿ ಸಂತೋಷ ಪ್ರದರ್ಶನಮಾಡಿತು.

ಕಿಲಿಸ್ತರ ಜಾಕಿ ಮತ್ತು ಟೈಗರ್ ನಾಯಿ

ಹೂವಯ್ಯನನ್ನು ನೋಡಲು ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರು ಮುತ್ತಳಿಗೆ ಬರುತ್ತಾರೆಂದು ತಿಳಿದು. ಅವರನ್ನು ಅಲ್ಲಿ ಸಂಧಿಸಲು ಮನಸ್ಸಿಲ್ಲದೆ, ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರು ಬೆಳಗ್ಗೆ ಬಹು ಮುಂಚಿತವಾಗಿ ಎದ್ದು, ತಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿದ್ದರು. ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದ ಓಬಯ್ಯನಿಂದ ತಾವು ಕಡಿಸಿದ್ದ ನಾಟಾ ಸಾಗಿಸುತ್ತಾರೆ ಎಂಬ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ತಿಳಿದು, ಕೆಂಡವಾಗಿ, ತಮ್ಮ ಮಗ ಕೃಷ್ಣಪ್ಪನನ್ನೂ ತಮ್ಮ ಆಳು ಕಿಲಿಸ್ತರ ಜಾಕಿಯನ್ನೂ ಹತ್ತಿಪ್ಪತ್ತು ಜನಗಳೊಡನೆ ನಾಟಾ ರಕ್ಷಣೆಗೆ ಕಳುಹಿಸಿದರು. ” ಹೆಣ ಉರುಳಿದರೂ ಚಿಂತೆಯಿಲ್ಲ, ನಾಟಾದ ಒಂದು ತುಂಡೂ ಅವರ ಕೈಸೇರಬಾರದು. ಬಂದಿದ್ದೆಲ್ಲ ಬರಲಿ, ನಾನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಮನೆ ಮಾರಿ ಹೋದರೂ ಹೋಗಲಿ!” ಎಂಬುದರ ಭೀಷಣ ಆಜ್ಞೆಯೂ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಯೂ ಆಗಿತ್ತು. ಬಲಿಷ್ಠನೂ ಪುಂಡನೂ ಧೂರ್ತನೂ ಆಗಿದ್ದ ಕಿಲಿಸ್ತರ ಜಾಕಿ “ಹೆಣ ಉರುಳಿಸಲೇಬೇಕು” ಎಂದು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಂಡು ದೃಢ ಮನಸ್ಸು ಮಾಡಿ ಹೊರಟಿದ್ದನು.

ಅವರೆಲ್ಲರೂ ನಾಟಾ ಕಡಿದಿದ್ದ ಸ್ಥಳವನ್ನು ಸೇರುತ್ತಿದ್ದ ಹಾಗೆಯೇ ನಾಯಿಗಳು ಹಂದಿಯನ್ನು ಅಟ್ಟಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದುವು. ಹಂದಿ ಗಾಯದಿಂದಲೂ ಆಯಾಸದಿಂದಲೂ ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲಗೆ ಓಡುತ್ತಿತ್ತು. ಕೃಷ್ಣಪ್ಪನು ತನ್ನ ಕೈಲಿದ್ದ ಬಂದೂಕಿನಿಂದ ಒಂದು ಗುಂಡು ಹೊಡೆದನು. ಹಂದಿ ಸತ್ತು ಬಿದ್ದಿತು. ನಾಯಿಗಳು ಅದನ್ನು ಮುತ್ತಿ ಅಲುಬಿದುವು.

ಕೃಷ್ಣಪ್ಪನಿಗೆ ನಾಯಿಗಳು ಕಾನೂರಿನವೆಂದು ಗುರುತಾಯಿತು. ಕಿಲಿಸ್ತರ ಜಾಕಿಯ ಸಲಹೆಯಂತೆ ಎಲ್ಲರೂ ಸೇರಿ ಹಂದಿಯನ್ನು ಒಂದೆಡೆ ಸೊಪ್ಪಿನ ತುಂಡೆಗಳಿಂದ ಮುಚ್ಚಿದರು. ಅದರ ಮೇಲೆ ಕಂಬಳಿ ಹಾಸಿಕೊಂಡು, ಕೈಯಲ್ಲೊಂದು ದೊಣ್ಣೆ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು, ಕಿಲಿಸ್ತರ ಜಾಕಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡನು. ನಾಯಿಗಳು ಬಳಿಸಾರಲು ಪ್ರಯತ್ನಪಟ್ಟಾಗ ದೊಣ್ಣೆಯನ್ನು ಬೀಸಿ ಪ್ರಹರಿಸಿದನು. ಅವುಗಳೆಲ್ಲ ಅಲ್ಲಿಯೇ ಸುತ್ತಲೂ ಸುಳಿದಾಡಹತ್ತಿದುವು. ಪುಟ್ಟಣ್ಣ ಇತರರೊಡನೆ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬರಲು, ಟೈಗರು ದೂರು ಹೇಳುವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಅವನ ಮೈಮೇಲೆ ಹಾರಿ ಹಾರಿ ಬಿದ್ದು, ಜಾಕಿ ಕೂತಿದ್ದ ಕಡೆಗೆ ಓಡಿಹೋಗಿ ನೋಡಿ, " ಇಲ್ಲಿದೆ!" ಎನ್ನುವಂತೆ ಸೂಚಿಸಿ ಬಾಲವಳ್ಳಾಡಿಸುತ್ತಿತ್ತು.

ಅನುಭವಶಾಲಿಯಾಗಿದ್ದ ಪುಟ್ಟಣ್ಣನಿಗೆ ಕ್ಷಣಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಸಂಗತಿಯೆಲ್ಲ ಗೊತ್ತಾಯಿತು. ತಮಗೆ ಕೇಳಿಸಿದ್ದ ಈಡು ಕೃಷ್ಣಪ್ಪ ಹೊಡೆದುದಾಗಿರಬೇಕು. ಹಂದಿ ಸತ್ತಿರಬೇಕು. ಅದನ್ನು ಅಲ್ಲಿದ್ದವರು ಅಡಗಿಸಿರಬೇಕು. ಏಕೆಂದರೆ ಹಂದಿ ಮುಂದೆ ಹೋಗಿದ್ದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ನಾಯಿಗಳು ಅದನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸದೆ ಅಲ್ಲಿಯೇ ನಿಲ್ಲುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ನಾಯಿಗಳ ಉದ್ವೇಗವೂ ನಡವಳಿಕೆಯ ರೀತಿಯೂ ತನ್ನ ಉಹೆಯನ್ನೇ ಸಮರ್ಥಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಅಲ್ಲಿದ್ದವರ ಮುಖಭಂಗಿಯೂ ಏನೋ ಒಂದು ಗುಟ್ಟನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಡಬಾರದೆಂಬಂತಿದೆ! ಎಲ್ಲರೂ ಮಾತು ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಮುಂದೇನಾಗುವುದೋ ಎಂಬ ನಿರೀಕ್ಷಣೆಯಿಂದ ನಿಂತಿದ್ದಾರೆ.

ಇಷ್ಟೆಲ್ಲವೂ ಗೊತ್ತಾದರೂ ತಿಳಿಯದವರಂತೆ ಪುಟ್ಟಣ್ಣ ಮರ್ಯಾದೆಗಾಗಿ " ಕೃಷ್ಣಪ್ಪಗೌಡರಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ!..... ಏನು ಷಿಕಾರಿಗೆ ಬಂದಿರೇನು?" ಎಂದು ಕೇಳಿದನು. ಅವನ ಮುಖದಲ್ಲಿ ಹುಸಿನಗೆ ಮುಗುಳು ಬಿರಿಯುತ್ತಿತ್ತು.

ಕೃಷ್ಣಪ್ಪನೂ ವಿನೋದವಾಗಿಯೇ "ನಮಸ್ಕಾರ" ಹೇಳಿ ಸಮ್ಮತಿಸಿದನು. ಅವನ ವಾಣಿಯಲ್ಲಿ ಮೂದಲಿಕೆ ತುಂಬಿತ್ತು. ಕಿಲಿಸ್ತರ ಜಾಕಿಯ ಕಡೆ ಒಂದು ಸಾರಿ ಫಕ್ಕನೆ ತಿರುಗಿ ನೋಡಿ, ಮತ್ತೆ ಪುಟ್ಟಣ್ಣನನ್ನು ಕುರಿತು "ಎರಡು ಈಡು ಕೇಳಿತಲ್ಲಾ ನಿಮ್ಮ ಕಡೆಯವರೇ ಹೊಡೆದಿದ್ದೇನು?" ಎಂದನು.

"ಹೌದು, ನಾನೇ ಹೊಡೆದಿದ್ದು, ಒಂದು ಹಂದಿಗೆ, ಇತ್ತ ಮುಖಾನೆ ಬಂತಪ್ಪ! ಇತ್ತಲಾಗಿ ಒಂದು ಈಡು ಕೇಳಿಸ್ತಲ್ಲಾ, ಯಾರು ಹೊಡೆದಿದ್ದು?"

"ಒಂದು ಈಡೇನೋ ಕೇಳಿಸಿತು ಈ ಕಡೆ. ಯಾರು ಹೊಡೆದರೋ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ."

"ನಮ್ಮ ನಾಯಿ ಇಲ್ಲೆ ಅವೆ?" ಎಂದು ಪುಟ್ಟಣ್ಣ ಜಾಕಿಯ ಕಡೆ ಸಂಶಯದಿಂದ ನೋಡಿದನು.

"ಈಗ ನೀವು ಬರೋಹೊತ್ತಿಗೆ ಬಂದುವಷ್ಟೆ!" ಎಂದು ಜಾಕಿ ದೊಣ್ಣೆ ಬೀಸಿ ತನ್ನ ಬಳಿಗೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ನಾಯಿಗಳನ್ನು ಚೆದರಿಸಿದನು. ಟೈಗರು ದೂರ ಚಿಮ್ಮಿಂತು ರೋಷದಿಂದ ಜಾಕಿಯ ಕಡೆಗೆ ಬಗುಳಿತು.

ಪುಟ್ಟಣ್ಣನೂ ಸೇರೆಗಾರರೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಪೆಚ್ಚಾದರು. ಯಾರೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ನಾಟಾಗಳನ್ನು ಸರಾಗವಾಗಿ ಸಾಗಿಸಿಬಿಡಬಹುದೆಂದು ಭಾವಿಸಿದ್ದ ಅವರಿಗೆ, ಅಷ್ಟು ಜನರು ಅಲ್ಲಿದ್ದದ್ದು ಆಶ್ಚರ್ಯವಾಗಿ ಕಂಡಿತು. ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಕಿಲಿಸ್ತರ ಜಾಕಿ! ಆ ಪಟಿಂಗನು ಖೂನಿ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೂ ಹೇಸುವುದಿಲ್ಲ! ಇವತ್ತು ನಾಟಾ ಸಾಗಿಸುವುದು ಅಸಾಧ್ಯ ಎಂದು ಮನದಲ್ಲಿಯೇ ನಿರ್ಣಯಿಸಿದರು.

ಗಂಡಾಗುಂಡಿಯಲ್ಲಿ ಪುಟ್ಟಣ್ಣನೇನು ಕಿಲಿಸ್ತರ ಜಾಕಿಗೆ ಕಡಿಮೆಯಾದವನಲ್ಲ. ಅವನಿಗೆ ಮನೆ, ಮಾರು, ಹೆಂಡಿರು, ಮಕ್ಕಳು, ಆಸ್ತಿ, ಭೂಮಿ ಒಂದೂ ಇರಲಿಲ್ಲ ಅವನು ಯಾವುದಕ್ಕೂ ಅಂಜಿದವನೂ ಅಲ್ಲ. ಬೇಟೆಗಳಲ್ಲಿ ಹುಲಿ ಹಂದಿಗಳೊಡನೆ ಭಯಂಕರ

ಸನ್ನಿವೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿ ಪಾರಾಗಿದ್ದನು. ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ರಾತ್ರಿ ಹಗಲೆನ್ನದೆ ಹೆಗಲಮೇಲೆ ಕೋವಿ ಹಾಕಿಕೊಂಡು, ಯಾವಾಗ ಬೇಕೆಂದರೆ ಅವಾಗ ಅಲೆದಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಎಷ್ಟೋ ರಾತ್ರಿಗಳನ್ನು ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ನೆಲದಮೇಲೆ ನಿಶ್ಚಿಂತನಾಗಿ ಮಲಗಿ ಕಳೆದಿದ್ದನು. ಭಯವೆಂಬುದು ಅವನರಿಯದ ಅನುಭವವಾಗಿತ್ತು. ಹಂದಿಯ ಕೋರೆಯ ಗಾಯಗಳು ಅವನ ಮೈಮೇಲೆ ನಾಲ್ಕೈದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿಯೇ ಇದ್ದುವು. ಕೆಚ್ಚೆದ ಸಾಹಸ ಧೂರ್ತನಗಳಲ್ಲಿ " ದೈತ್ಯ" ಸದೃಶ್ಯನಾಗಿದ್ದನು. ಆದರೆ ಕಿಲಿಸ್ತರ ಜಾಕಿಯಂತೆ ಮಾನ ಮರ್ಯಾದೆಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಕೆಟ್ಟಬಾಳು ಬಾಳಿದವನಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಜಾಕಿ ಮಹಾ ಕುಡುಕ, ಕಟುಕ, ಅವನ ಕೆಚ್ಚೆದಗೆ ಅಜ್ಞಾನ ಅಸಂಸ್ಕೃತಗಳು ಮೂಲಾಧಾರವಾಗಿದ್ದವು. ಅವನಲ್ಲಿ ಒಂದು ವಿಧವಾದ " ಹಂದಿತನ" ವಿತ್ತು. ಪುಟ್ಟಣ್ಣನಲ್ಲಿದ್ದ ನಯವಾಗಲಿ, ಸಂಸ್ಕೃತಿಯಾಗಲಿ, ಗೌರವ ಬುದ್ಧಿಯಾಗಲಿ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಹೆಮ್ಮರದ ಹೆಗ್ಗೊಂಬೆಗಳಂತೆ ಗಂಟುಗಂಟಾಗಿ ಮೊರಡಾಗಿದ್ದ ಅವನ ಕಾಲು ಕೈಗಳು, ಕರಿಯ ಮೈ, ಸಿಡುಬೆದ್ದು ಕುಣಿಕುಣಿಯಾಗಿದ್ದ ಮುಖ, ನೀಳವಾಗಿ ಪೊದೆಪೊದೆಯಾಗಿ ಮೃಗೀಯವಾಗಿದ್ದ ಮೀಸೆಗಳು, ಮೇಲ್ಬುಟಿಯನ್ನು ಮೀಟಿ ಮೇಲೆದ್ದು ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದ ಉಬ್ಬುಹಲ್ಲು, ಕೆಂಪು ವಸ್ತ್ರವನ್ನು ಸುತ್ತಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಕಗ್ಗಲ್ಲಿನಂತಿದ್ದ ಬೋಳುತಲೆ, ಕರಾಳವಾದ ಹುಬ್ಬುಗಳು, ಕರ್ಕಶ ದೃಷ್ಟಿಯ ಮೆಳ್ಳೆಗಣ್ಣುಗಳು. ಚಪ್ಪಟೆಯಾಗಿದ್ದ ಸಿಂಡುಮೂಗು-ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದೊಂದೂ ಅವನ ಕ್ರೂರತೆ ಭೀಷಣತೆ ನರ್ದಾಕ್ಷಿಣ್ಯಗಳಿಗೆ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿದ್ದುವು. ಪುರಾಣಗಳ ಕಾಲವಾಗಿದ್ದರೆ ಅವನನ್ನು ಹಿಡಿಂಬ, ಬಕಾಸುರ, ವಿರಾಧ ಮೊದಲಾದ ರಾಕ್ಷಸರ ಜಾತಿಗೆ ಸೇರಿಸಿ ಬಿಡಬಹುದಾಗಿತ್ತು. ಮತಾಂತರದಿಂದ ಅವನಲ್ಲಿದ್ದ ರಾಕ್ಷಸೀಭಾವ ಒಂದಿನಿತೂ ಪಳಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಕೈಸ್ತ ಸಮಾಜದ ಅಭಾವದಿಂದ ಅದರ ಸಂಯಮ ನಿಯಮಗಳಿಗೂ ಸಿಕ್ಕದೆ, ಸ್ವಚ್ಛಂದ ಜೀವನದಿಂದ ಇಮ್ಮಡಿ ಕಿರಾತನಾಗಿದ್ದನು. ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ತನ್ನನ್ನು ಕೈಸ್ತ ಮತಕ್ಕೆ ಸೇರಿಸಿದ ಪಾದ್ರಿಯನ್ನೇ ಕೊಲ್ಲಲು ಹೋಗಿದ್ದನಂತೆ! ಮತಕ್ಕೆ ಸೇರಿದರೆ ಹಣ ಕೊಡುತ್ತೇನೆಂದು ಸುಳ್ಳಾಡಿ ಮೋಸಮಾಡಿದುದಕ್ಕಾಗಿ! ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಬ್ರಾಂದಿ ಕುಡಿಯಲು ಹಣ ದೊರಕುತ್ತದೆ ಎಂದೇ ಅವನು ಕೈಸ್ತಮತಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ್ದನಂತೆ! ಆಮೇಲೆ ಪಾದ್ರಿಯಿಂದ ದುಡ್ಡು ಸಿಕ್ಕದಿರಲು, ಸೀತೆಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಸೇರಿಕೊಂಡಿದ್ದನು. ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರೂ ತಮ್ಮ ಬಲಕ್ಕೆ ಅಂಥವನೊಬ್ಬನು ಇರಬೇಕೆಂದು ಅವನಿಗೆ ಅನ್ನ ಹಾಕಿ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದರು.

ಎರಡು ಮೂರು ನಾಯಿಗಳು ಒಂದೆಡೆ ನೆಲದ ಮೇಲೆ ದಟ್ಟವಾಗಿ ಬಿದ್ದಿದ್ದ. ತರಗಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಏನನ್ನೋ ನೆಕ್ಕುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ಕಂಡ ಸೋಮನು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ನೋಡಿ " ಅಯ್ಯಯ್ಯ ಯ್ಯೋ! ಏನು ರಯ್ತು ಕೋಡಿಹೋಯಿತ್ತು ಕಾಣಿ!... ಪುಟ್ಟೇಗೌಡ್ರೇ, ಹಂದಿ ಹೊಡ್ಡಿಲ್ಲಂಬ್ರಲ್ಲಾ, ಇಲ್ಲಿ ಬಂದು ಕಾಣಿ" ಎಂದು ಕಳೆರನ್ನು ಪತ್ತೆ ಮಾಡಿದ ಸಂಭ್ರಮದಿಂದ ಕೂಗಿದನು.

ಪುಟ್ಟಣ್ಣ, ರಂಗಪ್ಪನೆಟ್ಟರು, ತಿಮ್ಮಬೈರ ಎಲ್ಲರೂ ನೋಡಿದರು. ಕೃಷ್ಣಪ್ಪನ ಕಡೆಯವರು ಮಾತ್ರ ಒಬ್ಬರೂ ನಿಂತಲ್ಲಿಂದ ಅಲುಗಾಡದೆ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮಲ್ಲಿಯೇ ಒಬ್ಬರ ಕಣ್ಣನ್ನೊಬ್ಬರು ನೋಡಿಕೊಂಡರು.

"ಕೃಷ್ಣಪ್ಪಗೌಡರೇ, ಇಲ್ಲಿ ಬನ್ನಿ" ಕರೆದನು ಪುಟ್ಟಣ್ಣ.

ಕೃಷ್ಣಪ್ಪ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಚಲಿಸದೆ "ಯಾಕೆ?" ಎಂದನು, ಅವನ ಧ್ವನಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಭಟನೆಯಿತ್ತು.

ಸೇರೆಗಾರರಿಗೆ ರೇಗಿ "ಯಾಕೆ ಅಂದ್ರೆ? ಇಲ್ಲಿ ಬಂದು ಕಾಣಿ! ಹಂದಿ ಹೊಡ್ಡಿಲ್ಲ ಅಂತಾ ಸುಳ್ಳು ಹೇಳಿದರಾಯ್ತೇನು? ರಕ್ತ ಕೋಡಿ ಹರಿದಿತ್ತು. ಹಂದಿ ಬಿದ್ದಿತ್ತು. ಒದ್ದುಕೊಂಡಿತ್ತು. ಕಾಣ್ತದೆ!" ಎಂದರು.

ಹಂದಿಮೇಲೆ ಕಂಬಳಿ ಹಾಸಿಕೊಂಡು ಕೂತಿದ್ದ ಜಾಕಿಗೆ ಆವೇಶವೇರುತ್ತಿತ್ತು. ಆದರೆ ತಾನು ಕುಳಿತ ಜಾಗದಿಂದ ಎದ್ದರೆ ನಾಯಿಗಳು ಗುಟ್ಟನ್ನು ಬಯಲು ಮಾಡುತ್ತವೆ ಎಂಬ ಹೆದರಿಕೆಯಿಂದ ಅಲ್ಲಿಂದಲೇ " ಏನೀ, ನೀವು ಹೇಳೋದು? ಮಾನ ಮರ್ಯಾದೆ ಬಿಟ್ಟು ಮಾತಾಡ್ತೀರಿ! ನಿಮ್ಮ ಹಂದಿ ಹೆಣ ನಮಗ್ಯಾತಕ್ಕೆ? ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಮಾ...." ಕುಳಿತಿದ್ದ ಜಾಕಿ ದಡಕ್ಕನೆ ಬೆಚ್ಚಿ ಬಿದ್ದೆದ್ದು ದೂರ ಹಾರಿ ಚಿಮ್ಮಿ ನಿಂತನು. ಹಠಾತ್ತಾಗಿ ಅವನ ಕಂಬಳಿಯ ಪೀಠ ಚಲಿಸಿತ್ತು. ಅದರಡಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಸೊಪ್ಪುಗೊಂಬೆಗಳಲ್ಲಿ ಸದ್ದಾಯಿತು. ಕಂಬಳಿ ಉಸಿರೆಳೆದುಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಡೊಳ್ಳಾಗಿ ಮೇಲೆದ್ದು ಮುಂಬರಿಯಿತು! ನಾಯಿಗಳೆಲ್ಲ ಕ್ಷಣಾರ್ಧದಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಿಗೆ ನುಗ್ಗಿದುವು. ಕಂಬಳಿ

ಕೆಳಗುರುಳಿತು. ಸೊಪ್ಪು ತೊಲಗಿಯಿತು. ಗಾಯದ ಹಂದಿ ಹೊರಳಾಡುವುದು ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡಿತು. ರೋಷದಿಂದಿದ್ದ ಟೈಗರಂತೂ ಅದರ ಕುತ್ತಿಗೆಗೆ ಬಲವಾಗಿ ಕಚ್ಚಿ ಅಲುಬುತ್ತಿತ್ತು. ಜಾಕಿ ಭಯದಿಂದ ದೂರ ಓಡಿದುದನ್ನು ಕಂಡೊಡನೆ ಪುಟ್ಟಣ್ಣನಿಗೆ ಗುಟ್ಟು ತಿಳಿದು ಬಂದೊಕನ್ನು ಗುರಿ ಮಾಡಿದ್ದನು. ಆದರೆ ಹಂದಿ ಓಡಿಹೋಗುವಂತಿರಲಿಲ್ಲವಾದ್ದರಿಂದ ಬಂದೊಕನ್ನು ಕೆಳಗಿಟ್ಟು, ಜೇಬಿನಲ್ಲಿದ್ದ ದೊಡ್ಡ ಚೂರಿಯನ್ನು ತುಡುಕಿ ಹಿಡಿದು, ನಾಯಿಗಳ ನಡುವೆ ನುಗ್ಗಿ, ಹಂದಿಯ ಕುತ್ತಿಗೆಗೆ ತಿವಿದನು. ಬಿಸಿ ರಕ್ತದ ಬುಗ್ಗೆ ಚಲಕ್ಕನೆ ಹಾರಿ ಅವನ ಕೈ ಕೆಂಪಾಯಿತು!

ಕೃಷ್ಣಪ್ಪನ ಮೈಯೊದರಿಕೊಣಡು ತುಸು ಹೊತ್ತುನಲ್ಲಿ ನಿಶ್ಚಲವಾಯಿತು. ಪುಟ್ಟಣ್ಣ ರಕ್ತಮಯವಾಗಿದ್ದ ಚೂರಿಯನ್ನು ನೆಲದ ಮೇಲೆಸೆದು, ದೂರ ನಿಂತು, ನಿಡುಸುಯ್ಯುತ್ತಿದ್ದನು. ನಾಯಿಗಳು ಮಾತ್ರ ಇನ್ನೂ ಪ್ರಾಣಿಯ ಮೇಲಿದ್ದ ತಮ್ಮ ರೋಷವನ್ನೆಲ್ಲ ತೀರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದರಲ್ಲಿ ಮಗ್ನವಾಗಿದ್ದವು. ದೂರ ಓಡಿ ಹೋಗಿದ್ದ ಜಾಕಿ, ಹಂದಿಯ ಮೇಲಿದ್ದ ತನ್ನ ಹಕ್ಕನ್ನು ಮತ್ತೆ ಸ್ಥಾಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದರಲ್ಲಿ ರಭಸದಿಂದ ನುಗ್ಗಿಬಂದು, ನಾಯಿಗಳನ್ನು ದೊಣ್ಣೆಯಿಂದ ಚೆದರಿಸಿ, ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ನಿಂತನು.

ಸೇರೆಗಾರರು “ಏ,ನಾಯಿ ಯಾಕೆ ಅಟ್ಟಿಯೋ?” ಎಂದು ಕೂಗಿದರು.

ಜಾಕಿ “ಏನಿಲ್ಲ! ಏ, ಗೀ” ಅಂತೀರಿ! ನಿಮ್ಮ ಹೆಂಡ್ತೀಗೆ ಹೇಳಿ “ಏ” ಅಂತಾ.. “ಎಂದವನೇ ತನ್ನ ಕಡೆಯವರನ್ನು ಕುರಿತು” ಬನ್ನೋ ಇಲ್ಲಿ. ಹಂದಿ ಕಾಲ್ಕಟ್ಟಿ ಹೊರಿ “ಎಂದು ಭೀಷಣ ಧ್ವನಿಯಿಂದ ಅಪ್ಪಣೆ ಮಾಡಿದನು. ಸೇರೆಗಾರರೂ ತಮ್ಮವರಿಗೆ ಹಾಗೆಯೇ ಅಪ್ಪಣೆ ಮಾಡಿದರು.

“ಮೈಮೇಲೆ ಬಂದ್ರೆ ಹೆಣ್ಣಾ ಉರುಳಿಸಿಬಿಡ್ತೀನಿ” ಎಂದು ಜಾಕಿ ದೊಣ್ಣೆಯನ್ನು ಭದ್ರಮುಷ್ಟಿಯಿಂದ ಹಿಡಿದು ನಿಂತನು.

ಅನಾಹುತವಾಗುತ್ತದೆ ಎಂದು ಅಳುಕಿ, ಕೃಷ್ಣಪ್ಪ “ಜಾಕೀ, ಜಾಕೀ, ಇಲ್ಲಿ ಬಾರೋ” ಎಂದು ಕರೆದನು.

ಜಾಕಿ “ಬಿಡಿ ಸ್ವಾಮಿ, ಹಂದಿ ಹೋಗ್ಬೇಕು. ಇಲ್ಲದ್ರೆ ನನ್ನ ಹೆಣ್ಣು ಹೋಗಬೇಕು” ಎಂದವನು ಕೃಷ್ಣಪ್ಪನ ಕಡೆಗೆ ತಿರುಗಿ ಕೂಡ ನೋಡಲಿಲ್ಲ. ಟೈಗರು ದೂರ ನಿಂತು ಜಾಕಿಯನ್ನು ರೋಷದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡುತ್ತಿತ್ತು. ಸೇರೆಗಾರರೇನೋ ಅಪ್ಪಣೆ ಮಾಡಿದರು. ಆದರೆ ಜಾಕಿಯ ದೊಣ್ಣೆಗೆ ಹೆದರಿ ಯಾರೂ ಮುಂದುವರಿಯಲಿಲ್ಲ.

ಬಾಡುಗಳ್ಳು ಡೊಳ್ಳು ಹೊಟ್ಟೆಯ ಸೋಮನು ಮಾತ್ರ ಮುಂದೆ ಸಾಗಿದನು. ಅವನು ಮುಂದುವರಿದುದು ಮಾಂಸಲೋಭದಿಂದಲೇ ಹೊರತು ಧೈರ್ಯದಿಂದಲೂ ಅಲ್ಲ, ಶಕ್ತಿಯಿಂದಲೂ ಅಲ್ಲ, ಅವೆರಡರಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಿದ್ದವರೆಲ್ಲರೂ ಅವನಿಗಿಂತ ಮೇಲಾಗಿದ್ದರು.

ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಸೋಮನನ್ನು ಕಂಡು ಜಾಕಿ “ಬೇಡ, ದೂರ ಹೋಗು!” ಎಂದು ಗರ್ಜಿಸಿದನು.

ಸೋಮನು ಲಕ್ಷಿಸಲಿಲ್ಲ. ಅವನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಜಾಕಿ ಹೆದರಿಸುತ್ತಾನೆಯೆ ಹೊರತು ಇಷ್ಟು ಜನರ ಮಧ್ಯೆ ನಿಜವಾಗಿಯೂ ತನ್ನನ್ನು ಹೊಡೆಯುವದಿಲ್ಲ ಎಂದು ಊಹಿಸಿದ್ದನು.

ಆದರೆ ಊಹೆ ತಪ್ಪಾಯಿತು. ಜಾಕಿ ದೊಣ್ಣೆಯನ್ನು ಬಲವಾಗಿ ಬೀಸಿದನು. ಸೋಮನು ಮೈಗೆ ಬೀಳುವ ಪೆಟ್ಟನ್ನು ನಿವಾರಿಸಲು ಕೈ ಎತ್ತಿದನು. ಪೆಟ್ಟು ಎಡಗೈಗೆ ತಗುಲಿ “ಅಯ್ಯೋ, ಸತ್ತೇ!” ಎಂದು ಅರಚಿಕೊಂಡು ಕುಸಿದುಬಿದ್ದನು.

ಸೇರೆಗಾರರು ಕ್ರೋಧದಿಂದಲೂ ಭಯದಿಂದಲೂ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ “ಹಿಡಿ! ಟೈಗರ್! ಹಿಡಿ!” ಎಂದು ಕೂಗಿದನು.

ಸೋಮನು ಬಿದ್ದೊಡನೆಯೆ ಪುಟ್ಟಣ್ಣ ಕೃಷ್ಣಪ್ಪ ಎಲ್ಲರೂ “ಜಾಕೀ! ಜಾಕೀ!” ಎಂದು ಗದರಿಸುತ್ತ ಅವನಿದ್ದಲ್ಲಿಗೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದರು.

ಸೇರೆಗಾರರು “ಹಿಡಿ! ಟೈಗರ್! ಹಿಡಿ!” ಎಂದು ಕೂಗಿದೊಡನೆಯೇ, ಮೊದಲಿನಿಂದಲೂ ಜಾಕಿಯ ಮೇಲೆ ರೋಷವಿಟ್ಟಿದ್ದ ಆ ದೊಡ್ಡ ಜಾತಿಯನಾಯಿ ಬಾಣದಂತೆ ಚಿಮ್ಮಿ ಜಾಕಿಯ ಮೇಲೆ ನುಗ್ಗಿತು. ಅವನು ಸ್ವಲ್ಪ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಹಾರಿನಿಂತು. ದೊಣ್ಣೆಯನ್ನು ಬಲವಾಗಿ ಬೀಸಿ, ಅದರ ತಲೆಗೆ ಹೊಡೆದನು. ನಾಯಿ ಕೂಗಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಕೆಳಗೆ ಬಿತ್ತು.

“ಕೊಂದ್ಯೇನೋ ನಾಯೀನಾ!” ಎಂದು ಪುಟ್ಟಣ್ಣ ದುಃಖೋದ್ದೇಗದ ಧ್ವನಿಯಿಂದ ಕೂಗಿ, ಓಡಿ, ಕೆಳಗೆ ಬಿದ್ದಿದ್ದ ನಾಯಿಯ ಬಳಿ ಕುಳಿತು ಬಾಗಿದನು.

ಕೃಷ್ಣಪ್ಪ “ನಿನಗೇನು ಪಿತ್ತ ಕೆದರಿದೆಯೇನೋ?” ಎಂದು ಗದರಿಸುತ್ತ ಜಾಕಿಯ ಕೈಯಿಂದ ದೊಣ್ಣೆ ಕಸುಕೊಂಡನು.

ಟೈಗರ್ ನಿಶ್ಚಲವಾಗಿತ್ತು. ತಲೆಗೆ ಬಿದ್ದ ಪೆಟ್ಟಿನಿಂದ ಬುರುಡೆ ಬಿರಿದು ಬಿಳಿಯ ರೇಷ್ಮೆಯಂತಿದ್ದ ಅದರ ನುಣ್ಣೂದಲು ನೆತ್ತರಿನಿಂದ ತೊಯ್ದು ಕೆಂಪಾಗಿತ್ತು. ಮೂಗು ಬಾಯಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ರಕ್ತ ಹೊರಟಿತ್ತು. ಜೀವವಿರುವ ಸೂಚನೆ ಒಂದಿನಿತೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ತೆರೆದ ಗಾಜುಗಣ್ಣುಗಳು ಪುಟ್ಟಣ್ಣನ ಕರುಳಿನಲ್ಲಿ ಉರಿ ಹೊತ್ತಿಸುತ್ತಿದ್ದುವು. ಅವನು ಅದರ ಮೈ ಸವರಿದನು. “ತೋಪಿ” ಯಿಂದ ಗಾಳಿ ಬೀಸಿದನು. “ಟೈಗರ್! ಟೈಗರ್!” ಎಂದು ಕರೆದನು “ಬೈರಾ! ಬೈರಾ!” ನೀರು ತಗೊಂಡುಬಾರೋ” ಎಂದು ಅಳುದನಿಯಿಂದ ಹೇಳಿದನು. ಬೈರ ಓಡಿದನು.

ಸೇರೆಗಾರರೂ ಕೃಷ್ಣಪ್ಪನೂ ಸೋಮನನ್ನು ಎತ್ತಿ ಕೂರಿಸಿ, ಅವನ ಕೈಗೆ ಬಟ್ಟೆ ಸುತ್ತುತ್ತಿದ್ದರು. ಉಳಿದವರಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ಪುಟ್ಟಣ್ಣನ ಸುತ್ತಲೂ, ಮತ್ತೆ ಕೆಲವರು ಸೋಮನ ಸುತ್ತಲೂ, ಗುಂಪುಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಮೌನವಾಗಿದ್ದರು. ಜಾಕಿ ಮಾತಾಡದೆ ದೂರ ಹೋಗಿ ನಿಂತಿದ್ದನು. ಅವನಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ವಿವೇಕೋದಯವಾದಂತಿತ್ತು. ರೋಷಾವೇಶಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ ಅವಮಾನ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪಗಳು ಮೊಳದೊರಿದುವು. ಹೆಡೆಬಿಚ್ಚಿದ್ದ ಅವನ ಮೃಗೀಯ ಧೈರ್ಯ ಹೆಡೆಮುಚ್ಚಿ ಅಧೀರವಾಗಿತ್ತು.

ಧೈರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಎರಡು ವಿಧಗಳಿವೆ. ಒಂದನೆಯದು ಮೃಗೀಯ ಮತ್ತು ತಾಮಸ. ಎರಡನೆಯದು ದೈವಿಕ ಮತ್ತು ಸಾತ್ವಿಕ. ತಾಮಸ ಧೈರ್ಯ ರಾಗಮೂಲವಾದುದು. ಕ್ಷಣಿಕ ಉದ್ರೇಕಗಳಿಂದ ಉದ್ವಿಪನವಾದುದು, ಅವಿವೇಕವಾದುದು. ಸಾತ್ವಿಕ ಧೈರ್ಯ ನೀತಿಮೂಲವಾದುದು. ಮೊದಲನೆಯದು ಹುಲ್ಲುಬೆಂಕಿಯಂತೆ. ಎರಡನೆಯದು ಕಲ್ಲಿದ್ದಲ ಬೆಂಕಿಯಂತೆ. ಮೃಗೀಯಧೈರ್ಯ ದೇಹಬಲದ ಮೇಲೆ ನಿಂತಿದೆ. ದೈವಿಕಧೈರ್ಯ ಆತ್ಮಬಲದ ಮೇಲೆ ನಿಂತಿದೆ, ಮೃಗೀಯಧೈರ್ಯ ತನಗಿಂತಲೂ ಬಲವತ್ತರವಾದ ಪ್ರತಿಭಟನೆಯಿಂದ ಕುಗ್ಗಿಹೋಗುತ್ತಿದೆ. ಸಾತ್ವಿಕ ಧೈರ್ಯ ಕಷ್ಟ ಸಂಕಟ, ಪ್ರತಿಭಟನೆಯಿಂದ ಮತ್ತಿನಿತು ಹಿಗ್ಗಿ ಉಜ್ವಲವಾಗುತ್ತದೆ. ಮೊದಲನೆಯದಕ್ಕೆ ಮರಣಭಯವಿದೆ, ಎರಡನೆಯದಕ್ಕೆ ಅದಿಲ್ಲ ಮೊದಲನೆಯದು ಕೇಡಿಯಾಗಿರುವ ಮಾರುವೇಷದ ಹೇಡಿತನ. ಎರಡನೆಯದು ಶಿಲುಬೆಗೇರುವ ಯೇಸುಕ್ರಿಸ್ತನ ಅಪಾರ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ, ತಾಮಸಧೈರ್ಯ ಉದ್ರೇಕ ಕೊನೆಗೊಂಡೊಡನೆಯೇ ತಲೆ ಬಾಗುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಜಾಕಿ ಮೂಕನಾಯಿಯನ್ನು ಕೊಲೆಗೈದು ತನ್ನವರಿಂದಲೂ ತಿರಸ್ಕೃತನಾಗಿ ದೂರ ನಿಂತಿದ್ದು.

ಬೈರನು ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಎಲೆಯಲ್ಲಿ ಸರುವಿನಿಂದ ನೀರು ತಂದು ಪುಟ್ಟಣ್ಣನ ಹೇಳಿಕೆಯಂತೆ ನಾಯಿಯ ತಲೆಮೇಲೆ ಸ್ವಲ್ಪನೀರು ಹಾಕಿದನು. ಅದರ ಬಾಯಿಗಷ್ಟು ನೀರು ಹಾಕಬೇಕೆಂದು ಪುಟ್ಟಣ್ಣನು ಪ್ರಯತ್ನಪಟ್ಟನು. ಆದರೆ ಬಾಯಿ ತೆರೆಯಲಿಲ್ಲ. ಅವನಿಗಿದ್ದ ದೂರದಾಸೆಯೂ ಸಿಡಿದೊಡೆದು, ನಾಯಿ ಬದುಕುತ್ತದೆಯೋ ಸಾಯುತ್ತದೆಯೋ ಎಂಬ ಸಂದೇಹ ಜನ್ಯವಾಗಿದ್ದ ಉದ್ರೇಕ ಕೊನೆ ಮುಟ್ಟಿ, ರೋಷ ಹೊಗೆಯಾಡಿತು. ಭೀಷಣನಾದನು.

ಬೇಟೆಗಾರನಿಗೆ ನಾಯಿಗಳೆಂದರೆ ಪ್ರಾಣ. ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಷಿಕಾರಿ ಮಾಡುವ ನಾಯಿಗಳನ್ನು ಬಂಧುಮಮತೆಯಿಂದ ಕಾಣುತ್ತಾನೆ. ಅವುಗಳಿಗೂ ತನ್ನಂತೆಯೇ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವಿದೆ ಎಂಬುವುದರಲ್ಲಿ ಅವನಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಮಾತ್ರವೂ ಸಂದೇಹವಿರುವುದಿಲ್ಲ. ನಾಯಿಗಳಿಗಾಗುವ ಅಪಾಯವೂ ತನ್ನ ಅಂಗಗಳಿಗಾದ ಅಪಾಯದಂತೆ. ಶಿವಾಜಿ ತನಗೆ ಬಲಗೈಯಂತಿದ್ದು ಪ್ರೀತಿಪಾತ್ರನಾಗಿದ್ದ

ತಾನಾಜಿಯ ಮರಣವಾರ್ತೆಯನ್ನು ಕೇಳಿದಾಗ ಎಷ್ಟು ಶೋಕಪಟ್ಟನೋ ಅಷ್ಟೇ ಶೋಕವಾಗುತ್ತದೆ, ಬೇಟೆಗಾರನಿಗೆ ತನ್ನ ನಚ್ಚಿನ ನಾಯಿಯ ಸಾವಿನಿಂದ!

ಟೈಗರ್ ಮೃರಪಟ್ಟುದು ನಿಶ್ಚಯವಾದೊಡನೆಯೇ ಪುಟ್ಟಣ್ಣ ರೋಷ ಭೀಷಣನಾಗಿ, ಮುಯ್ಯಿ ತೀರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಛಲದಿಂದ ಮೇಲೆದ್ದನು. ಹನಿ ತುಂಬಿದ್ದ ಅವನ ನೇತ್ರಗಳು ವಿಸ್ಫಾರಿತವಾಗಿ ಆರಕ್ತವಾದುವು. ಕ್ರೋಧವೇಗದಿಂದ ತುಟಿಗಳು ಕಂಪಿಸಿದುವು. ಮುಖ ಕರಾಳಕರ್ಕಶವಾಯಿತು. ನರಗಳೂ ಮಾಂಸಖಂಡಗಳೂ ಬಿಗಿದು ದೃಢನಿಶ್ಚಯತೆ ಮುಖದ ರೇಖೆ ರೇಖೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಸ್ಫುಟವಾಗಿತ್ತು. ಹಂದಿಯ ರಕ್ತದಿಂದ ಮೊದಲೇ ಕೆಂಪಾಗಿದ್ದ ಅವನ ಕೈ ಮೈಗಳು ಅವನ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ದ್ವಿಗುಣಿತ ರೌದ್ರವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದುವು. ಅಲ್ಲಿದ್ದವರೆಲ್ಲರೂ ಮುಂದೇನೋ ಅನಾಹುತವಾಗುವುದೆಂದು ಆಶಂಕೆಯಿಂದ ಭೀತರಾದರು.

ಪುಟ್ಟಣ್ಣ " ಎಲ್ಲಿ ಆ ಸೂಳೇಮಗ?" ಎಂದು ಕೂಗಿ ಹಿಂತಿರುಗಿ ನೋಡಿದನು. ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದ ಅವನ ಮೂಗು ಬುಸುಗುಡುತ್ತಿತ್ತು. ನಿಡುಸುಯ್ಯುಗಳಿಂದ ಎದೆ ಉಬ್ಬಿಯುಬ್ಬಿ ಬೀಳುತ್ತಿತ್ತು.

ಸೇರೆಗಾರರು" ಸ್ವಲ್ಪ ತಾಳಿನಿ, ಪುಟ್ಟಣ್ಣೇಗೌಡ್ರೆ!" ಬೇಡುವ ದನಿಯಿಂದ ಹೇಳಿದರು.

"ಬಿಡ್ರಿ! ನನಗೆ ಹೆಂಡ್ರಿಲ್ಲ. ಮಕ್ಕಳಿಲ್ಲ.... ಅವನ್ನ ಗುಂಡಿನಲ್ಲಿ ಹೊಡೆದು..... ಗಲ್ಲಾದ್ರೆ ಆಗ್ಲಿ..." ಎಂದು ಪುಟ್ಟಣ್ಣ ಬಂದೂಕು ಬಿಟ್ಟಿದ್ದಲ್ಲಿಗೆ ನುಗ್ಗಿದನು.

"ತಾಳಿನಿ, ಪುಟ್ಟಣ್ಣೇಗೌಡ್ರೆ!..... ಎ" ಸ್ವಲ್ಪತಾಳು,ಪುಟ್ಟಣ್ಣ!...." ಬೇಡ, ಬೇಡ, ನಿಮ್ಮ ದಮ್ಮಯ್ಯ...." " ತಿಮ್ಮಾ, ಕೋವಿ ತಗೊಂಡು ಹೋಗೋ!...." ಎಂದು ಅನೇಕ ಉದ್ದೇಗದ ಭಯದ ವಾಣಿಗಳು ಸುತ್ತಲೂ ಕೇಳಿಸಿದುವು.

ಪುಟ್ಟಣ್ಣ ತಾನು ಇಟ್ಟಿದ್ದಲ್ಲಿ ಬಂದೂಕನ್ನು ಕಾಣದೆ ಇನ್ನಷ್ಟು ಕ್ರೋಧಾಂಧನಾಗಿ " ಕೋವಿ ಕೊಡ್ತೀರೋ ಇಲ್ಲೋ!" ಎಂದು ಗರ್ಜಿಸಿ ಅಲ್ಲಿದ್ದವರ ಕಡೆ ಕೆಂಗಣ್ಣಾಗಿ ನೋಡಿದನು. ಕೋವಿ ಯಾರ ಬಳಿಯೂ ಇರಲಿಲ್ಲ ಹಳೆ ಪೈಕದ ತಿಮ್ಮ ಅದನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ದೂರ ದೂರ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದನು. ಪುಟ್ಟಣ್ಣ" ನಿಲ್ಲಿಯೋ ಇಲ್ಲೋ?" ಎಂದು ಹುಚ್ಚು ಹಿಡಿದವನಂತೆ ಆರ್ಭಟಿಸಿ ಅವನ ಕಡೆಗೆ ನುಗ್ಗಿದನು. ತಿಮ್ಮ ಭಯಗ್ರಸ್ತನಾಗಿ ಗೊಂಬೆಯಂತೆ ನಿಂತುಬಿಟ್ಟನು. ನಿಮಿಷಾರ್ಧದಲ್ಲಿಯೇ ಬಂದೂಕು ಪುಟ್ಟಣ್ಣನ ಕೈಲಿತ್ತು.

"ಓಡೋ, ಜಾಕಿ!" .... ಜಾಕಣ್ಣಾ, ಓಡು..." " ಅಯ್ಯೋ ಅಯ್ಯೋ, ಬ್ಯಾಡ ಬ್ಯಾಡ...ದಮ್ಮಯ್ಯಾ ಬಿಡಿ..." ಎಂದು ಎಲ್ಲರೂ ಆರ್ತನಾದ ಮಾಡತೊಡಗಿದರು. ಜಾಕಿ ಮಾತ್ರ ನಿಂತಲ್ಲಿಂದ ಅಲುಗಾಡಲಿಲ್ಲ. ಪುಟ್ಟಣ್ಣ ಬಂದೂಕನ್ನು ತುಡುಕಿ ಹಿಡಿದು. ಜಾಕಿ ನಿಂತಿದ್ದ ದಿಕ್ಕಿಗೆ ತಿರುಗಿಸಿದೊಡನೆಯೇ ಸೇರೆಗಾರರೂ ಕೃಷ್ಣಪ್ಪನೂ" ಬೇಡ! ಬೇಡ!" ಎಂದು ಕೂಗಿದರು ಅವನನ್ನು ಬಲವಾಗಿ ಮುತ್ತಿದರು.

"ನನ್ನ ಕೊಂದು ಮುಂದೆ ಹೋಗಬೇಕು ನೀವು" ಎಂದು ಸೇರೆಗಾರರು ಕೋವಿಯನ್ನು ಭದ್ರಮುಷ್ಟಿಯಿಂದ ಹಿಡಿದರು. ಅದರ ನಳಿಗೆ ಅವರ ಎದೆಗೆ ತಾಗಿತ್ತು. ಜನಗಳ ಬೊಬ್ಬೆ, ನಾಯಿಗಳ ಕೂಗಿನಿಂದ ಕಾಡೆಲ್ಲ ಕಿವುಡಾಗಿತ್ತು.

ಬಿಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಮಾಡಿದ ಪ್ರಯತ್ನ ವಿಫಲವಾಗಿ, ಪುಟ್ಟಣ್ಣ ಮುಷ್ಟಿಯನ್ನು ಸಡಿಲಿಸಿ ಕೋವಿಯನ್ನು ಸೇರೆಗಾರ ಕೈಯಲ್ಲಿಯೇ ಬಿಟ್ಟು. ಮತ್ತೆ ನಾಯಿಯ ಬಳಿ ಹೋಗಿ ಕುಳಿತು. ಬಿಕ್ಕಿ ಬಿಕ್ಕಿ ಅಳತೊಡಗಿದನು. ರೋಷವೆಲ್ಲ ರೋದನವಾಯಿತು. ಜಾಕಿಯ ನೆತ್ತರಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ ತನ್ನ ಕಣ್ಣೀರನ್ನೇ ನಾಯಿಯ ಮೇಲೆ ಸುರಿದನು. ಕಾಡೆಲ್ಲ ಮಳೆ ಬಂದು ಬಿಟ್ಟಂತೆ ನೀರವಾಗಿತ್ತು.

ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಾದ ಮೇಲೆ ದೈನ್ಯತಾ ಸೂಚಕವಾದ ದುಃಖದ್ವನಿಯಿಂದ ಪುಟ್ಟಣ್ಣ " ಬೈರಾ ಇಲ್ಲಿಬಾರೋ" ಎಂದನು. ಬೈರ ಬಳಿಗೆ ಬರಲು ಟೈಗರಿನ ಶವವನ್ನು ನಿರ್ದೇಶಿಸಿ " ಹೊತ್ತುಕೋ" ಎಂದನು. ಬೈರ ನಾಯಿಯನ್ನೆತ್ತಿ ಬೆನ್ನಿನ ಮೇಲೆ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಹಿಂದೆ ಅನೇಖ ಸಾರಿ ಸತ್ತ ಕರುಗಳನ್ನು ಹಾಗೆಯೇ ಹೊತ್ತಿದ್ದ ಅವನಿಗೆ ಅದೊಂದು ಶ್ರಮವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ.

ಪುಟ್ಟಣ್ಣ ಕಣ್ಣೆರೆಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಮೇಲೆದ್ದು, ಸೇರೆಗಾರರ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು ಅತ್ಯಂತವಾದ ಶಾಂತ ನಮ್ರವಾಣಿಯಿಂದ ಮೃದುವಾಗಿ ಕೋವಿ ಕೂಡಿ, ಸೇರೆಗಾರ್ರೇ" ಎಂದು ಕೈ ನೀಡಿದನು. ಹಿಂದೆ ರೋಷಮೂರ್ತಿಯಾಗಿದ್ದವನು ಈಗ ದುಃಖ ಮೂರ್ತಿಯಾಗಿದ್ದನು. ಆದರೂ ಸೇರೆಗಾರರಿಗೆ ಕೋವಿಯನ್ನು ನೀಡಲು ಧೈರ್ಯ ಬಾರದೆ" ನಾನೇ ತರುತ್ತೇನೆ" ಎಂದರು.

"ಕೋಡಿ, ಆ ಪಾಪೀನ ನಾನ್ಯಾಕೆ ಕೊಲ್ಲಲಿ. ಬದುಕಿ ಹಾಳಾಗಲಿ" ಎಂದನು. ಸೇರೆಗಾರರು ಬಂದೂಕನ್ನು ಕೈಗೆ ನೀಡಲು ಅದರ ನಳಿಗೆಯನ್ನು ಬಿಚ್ಚಿ ನೋಡಿದನು. ತೋಟಾಗಳಿರಲಿಲ್ಲ.

"ತೋಟಾ ಎಲ್ಲಿ? ಕೂಡಿ".

"ಇಲ್ಲ. ನಾ ತೆಗೀಲಿಲ್ಲ."

ತಿಮ್ಮ ಹಿಂದಿನಿಂದ "ನಾನಾಗ್ಗೆ ತೆಗ್ಗಿಟ್ಟೊಂಡಿದ್ದೆ! ಹಿಡೀರಿ" ಎಂದು ಎರಡು ಕೆಂಬಣ್ಣದ ತೋಟಾಗಳನ್ನು ನೀಡಿದನು. ಪುಟ್ಟಣ್ಣ ಅವುಗಳನ್ನು ನಳಿಗೆಗೆ ಹಾಕದೆ, ಜೇಬಿಗೆ ಹಾಕಿಕೊಂಡು, ನಾಯಿಯ ಹೆಣವನ್ನು ಹೊತ್ತು ನಿಂತಿದ್ದ ಬೈರನಿಗೆ ತಲೆಯಾಲ್ಗಡಿಸಿ ಹೊರಡಲು ಸನ್ನೆ ಮಾಡಿ, ಬಂದೂಕನ್ನು ಹೆಗಲ ಮೇಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಹೊರಟನು. ನಾಯಿಗಳೆಲ್ಲ ಮೌನವಾಗಿ ಅವನ ಹಿಂದೆ ನಡೆದುವು. ಬೈರನು ಹೆಜ್ಜೆಯಿಟ್ಟಂತೆಲ್ಲ ಅವನ ಬೆನ್ನುಗಡೆ ಜೋಲು ಬಿದ್ದಿದ್ದ ಟೈಗರಿನ ತಲೆ ತೂಗಾಡುತ್ತಿತ್ತು. ಕೆಲವು ನಾಯಿಗಳು ಆಗಾಗ ಅದರಕಡೆ ಬೆರಗಾಗಿ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದುವು. ಟೈಗರೂ ಹಿಂದೆ ಅನೇಕ ಸಾರಿ ಬೈರನು ಹಾಗೆಯೇ ಹೊತ್ತಿದ್ದ ಕಾಡುಪ್ರಾಣಿಗಳ ಹೆಣವನ್ನು ಹಾಗೆಯೇ ನೋಡಿತ್ತು. ಆದರೆ ನೋಟದಲ್ಲಿ ದಿಗ್ವಿಜಯದ ಸೂಚನೆಯಿರುತ್ತಿತ್ತು.

ಅಪರಾಹ್ಲವಾಗಿದ್ದರೂ ಆ ದಟ್ಟವಾದ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ತಂಪುನೆಳಲು ಅಕ್ಷತವಾಗಿತ್ತು. ಎಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಒಂದೊಂದೆಡೆ ಮಾತ್ರ ಬಿಸಿಲು ಚೆಲ್ಲಿದ್ದಿತು. ಸೇರೆಗಾರರೂ ಕೃಷ್ಣಪ್ಪನೂ ಮತ್ತೆಳಿದವರೆಲ್ಲರೂ ಮಾತಾಡದೆ ನಿಂತು ನೋಡಿದರು. ಹೆಗಲಮೇಲೆ ಬಂದೂಕು ಹೊತ್ತಿದ್ದ ಪುಟ್ಟಣ್ಣ ಮುಂದೆ, ನಾಯಿಯ ಬಿಳಿಯ ಹೆಣವನ್ನು ಬೈರ ಹಿಂದೆ, ಅವರ ಸುತ್ತಲೂ ಸಣ್ಣ ದೊಡ್ಡ ನಾಯಿಗಳ ಚಲಿಸುವ ಮಂದೆ! ಅದೊಂದು ಭವ್ಯವಾದ ಶ್ಮಶಾನ ಮೆರವಣಿಗೆಯಂತಿತ್ತು. ಅದೇ ಶೋಕ, ಅದೇ ಮೌನ, ಅದೇ ಗಾಭೀರ್ಯ! ಆದರೆ ಮೃತ್ಯುಸೂಚಕವಾದ ಶೋಕವಾದ್ಯಗಳಿರಲಿಲ್ಲ. ಅದನ್ನು ನೋಡಿ ಜಾಕಿಯ ಮನಸ್ಸು ಕೂಡ ವಿಕ್ಷುಬ್ಧವಾಗಿತ್ತು. ಅವನು ಕಂಡಿದ್ದ ತನ್ನ ಜಾತಿಯವರ ಶ್ಮಶಾನಯಾತ್ರೆ ಅದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚೇನೂ ಶೋಕಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಭವ್ಯತರವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ.

ತುಸು ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಪುಟ್ಟಣ್ಣನೂ ಬೈರನೂ ನಾಯಿಗಳೂ ಹಳುಮಿನ ಮಧ್ಯೆ ಕಣ್ಮರೆಯಾದರೆ, ಬಾಣಗಳಂತೆ ಹಾರಿಬಂದ ನೂರಾರು ಗಿಳಿಗಳ ಒಂದು ಹಸುರುಹಿಂಡು ಕಾಡಿನ ನೀರವತೆಯನ್ನು ಕ್ಷಣಮಾತ್ರ ಗಾನಮಯವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ ಹಾದುಹೋಯಿತು.

ಕೈಗೆ ಬಟ್ಟೆ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಕುಳಿತಿದ್ದ ಸೋಮನು ಹಂಬಲಿಕೆಯಿಂದ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಸತ್ತ ಹಂದಿಯ ಕಡೆಗೆ!

ಮಾಯಾಗಾರ್ತಿ ಗಂಗೆ

ಸುಬ್ಬಮ್ಮ ಕಾನೂರಿಗೆ ಬಂದ ಹೊಸದರಲ್ಲಿ ಒಂದು ದಿನ ಕಿರುಜಗಲಿಯಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಹೆಂಗಸು ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರ ತಲೆ ಬಾಚುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ಕಂಡಳು. ಉಡುಗೆಯಿಂದಲೂ ಮುಖಲಕ್ಷಣದಿಂದಲೂ ಆ ಹೆಂಗಸು ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯವಳೆಂದು ಆಕೆಗೆ ಗೊತ್ತಾಯಿತು. ಅವಳು ತುರುಬು ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಹೂ ಮುಡಿದಿದ್ದಳು. ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ಬೆಂಡೋಲೆ. ಮೂಗಿನಲ್ಲಿ ಮೂಗುತಿ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹೊಬಳೆ ಎಲ್ಲಾ ಇದ್ದವು. ತನ್ನ ಗಂಡನು ಪರಕೀಯಳೊಬ್ಬಳಿಂದ ತಲೆ ಬಾಚಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು ಮಡ್ಡ ಪ್ರಕೃತಿಯ ಅವಳಲ್ಲಿ ಮೊತ್ತಮೊದಲು ಮಾತ್ಸರ್ಯ ಜನಿಸಲಿಲ್ಲ. ಅದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಕುತೂಹಲವುಂಟಾಯಿತು.

ಕೆಲದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಗಂಗೆ ಪರಿಚಿತೆಯಾದಳು. ಸುಬ್ಬಮ್ಮನಿಗೆ ಗಂಗೆ ತಾನು ಕಂಡ ಇತರ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗಿಂತಲೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಭಿನ್ನವಾಗಿ ತೋರಿದಳು. ಅದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇನೆಂಬುದು ಆಕೆಗೆ ಹೊಳೆಯಲಿಲ್ಲ. ಗಂಗೆ ಗಂಡಸರೊಡನೆ ಸ್ತ್ರೀಸಹಜವಾದ ಭೀರುತ್ವ ಲಜ್ಜೆಗಳನ್ನುಳಿದು ಹೆಚ್ಚು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದಿಂದ ವರ್ತಿಸುವಳು. ಮಾತು ಕತೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಆಚಾರ ವೈಯಾರದಿಂದಲೂ ನಡೆಯುವಳು. ಗಂಡಸರು ಕೂಡ ಅವಳೊಡನೆ ಇತರ ಹೆಂಗಸರೊಡನೆ ನಡೆದಂತೆ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳದೆ ಹೆಚ್ಚು ಸಲಿಗೆಯಿಂದಲೂ ನಾಣಿಲ್ಲದೆಯೂ ವ್ಯವಹರಿಸುವರು. ಇದನ್ನೆಲ್ಲ ನೋಡಿ ಸುಬ್ಬಮ್ಮನಿಗೆ ಗಂಗೆಯ ಪರವಾಗಿ ಪ್ರಶಂಸೆಯುಂಟಾಗಿ ಅವಳೊಡನೆ ಇತರ ಯಾರಿಗೂ ಹೇಳದ ಸುಖದುಃಖಗಳನ್ನು ಹೇಳುವಳು. ಕಷ್ಟ ಸಂಕಟಗಳಲ್ಲಿ ಬುದ್ಧಿವಾದ ಕೇಳುವಳು.

ಗಂಗೆಯ ಮನಸ್ಸು ಮಾತ್ರ ಬೇರೆಯಾಗಿತ್ತು. ಸುಬ್ಬಮ್ಮನ ದೆಸೆಯಿಂದ ಅವಳಿಗೆ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರ ಪ್ರಣಯವು ಬರಬರುತ್ತ ಇಳಿಮುಖವಾಗಿ ಕಡೆಗೆ ತಪ್ಪತೊಡಗಿತ್ತು. ಆದಕಾರಣ ಸುಬ್ಬಮ್ಮನೊಡನೆ ಮೇಲೆಮೇಲೆ ಸಲಿಗೆ ಸ್ನೇಹಗಳಿಂದ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದರೂ ಒಳಗೊಳಗೆ ಅವಳೆದೆ ಕುದಿಯತೊಡಗಿತ್ತು. ಅದೂ ಅಲ್ಲದೆ ಸುಬ್ಬಮ್ಮ ಎಷ್ಟೇ ಅಸಂಸ್ಕೃತೆಯಾಗಿದ್ದರೂ ಆಕೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಗ್ರಾಮ್ಯಸಹಜವಾದ ಮುಗ್ಧತೆ ಪರಿಶುದ್ಧತೆಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ಕರುಬಿದಳು. ಕೆಟ್ಟವರಿಗೆ ನೆಟ್ಟಿರುವವರನ್ನು ತಮ್ಮಂತೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಚಪಲತೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಸುಬ್ಬಮ್ಮ ಆ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ಮೂರ್ಖಳಾಗಿದ್ದಳೆಂದರೆ ಗಂಗೆಯ ದುಷ್ಟಸೂಚನೆಗಳನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಲು ಕೂಡ ಸಮರ್ಥಳಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಂತೂ ಗಂಗೆ ತನಗೆ ಪುರಸತ್ತು ದೊರೆತಾಗಲೆಲ್ಲಗಲ ಮನೆಗೆ ಬಂದು ಸುಬ್ಬಮ್ಮನೊಡನೆ ಮಾತಾಡುವಳು, ಸುಬ್ಬಮ್ಮನೂ ಆಗಾಗ ಗಂಗೆಯ ಬಿಡಾರಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಅವಳಿತ್ತ ತಾಂಬೂಲ ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳುವಳು. ಕಳ್ಳು ಕುಡಿಯುವಳು. ಹೀಗೆ ಅಸಂಸ್ಕೃತಿಯು ಕುಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಬಲೆಗೆ ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲನೆ ತನಗರಿಯದಂತೆಯೇ ಬೀಳುತ್ತಿತ್ತು.

ನಾಗಮ್ಮನವರು ಕೆಲವು ಸಾರಿ ಎಚ್ಚರಿಕೆ ಹೇಳಿದರೂ ಸುಬ್ಬಮ್ಮ ಹೊಟ್ಟೆಕಿಚ್ಚಿಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆಂದು ಊಹಿಸಿ, ಅದನ್ನು ಲಕ್ಷಕ್ಕೆ ತರಲಿಲ್ಲ. ಅದೂ ಅಲ್ಲದೆ ಗಂಗೆ ರುಚಿಯಾಗಿ ಮಾತಾಡುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದಲೂ ರುಚಿಯಾದ ಮಧ್ಯವನ್ನು ನೀಡುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದಲೂ ಆ ಪ್ರಲೋಭನದಿಂದಲೂ ಸುಬ್ಬಮ್ಮ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಲಿಲ್ಲ. ಗಂಗೆಯ ಬಿಡಾರಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಮಾತುಕತೆಯಾದಿ ಬೇಜಾರು ಪರಿಹರಿಸಿಕೊಂಡು ಬರುವುದರಲ್ಲಿ ಆಕೆಯ ಗ್ರಾಮ್ಯಬುದ್ಧಿಗೆ ಯಾವ ದೋಷವೂ ತೋರಲಿಲ್ಲ. ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರಿಗೆ ಈ ವಿಷಯ ಗೊತ್ತಾದರೂ ಗಂಗೆ ದಾಕ್ಷಿಣ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಸುಮ್ಮನಿದ್ದರು. ಆದರೂ ಅವರ ಹೃದಯಾಂತರಾಳದಲ್ಲಿ ಕಳವಳವಿಲ್ಲದಿರಲಿಲ್ಲ.

ಸುಬ್ಬಮ್ಮ ಅನೇಕ ಸಾರಿ ಗಂಗೆಯ ಊರು ಮನೆ ನೆಂಟರಿಷ್ಟರುಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಪ್ರಶ್ನೆಮಾಡಿದ್ದಳು. ಆದರೆ ಮದುವೆ ವಿಚಾರ ಬಂದಾಗಲೆಲ್ಲ ಗುಟ್ಟನ್ನು ಮರೆಮಾಡಿ ತನ್ನ ಗಂಡನು ಊರಿನಲ್ಲಿದ್ದಾರೆ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದಳು. ಸುಬ್ಬಮ್ಮನ ಸ್ಥೂಲಮತಿಗೆ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಗುಟ್ಟನ್ನು ಬಯಲಿಗೆಳೆಯುವ ಶಕ್ತಿಯೂ ಇರಲಿಲ್ಲ.

ಆ ದಿನ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರು ನಾಗಮ್ಮ ಪುಟ್ಟಮ್ಮ ಎಲ್ಲರೂ ಮುತಳ್ಳಿಗೆ ಹೋಗಿದ್ದುದರಿಂದಲೂ ಪುಟ್ಟಣ್ಣ ಮೊದಲಾದವರು ನಾಟಾ ಸಾಗಿಸಲು ಮನೆಗೆಲಸದವರಲ್ಲದೆ ಕಾನೂರಿನಲ್ಲಿ ಯಾರೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ವಿರಾಮವಾಗಿದ್ದ ಗಂಗೆ ಮಧ್ಯಹ್ನ ಬಂದಳು. ಸುಬ್ಬಮ್ಮಗೆ ಪರಮಾನಂದವಾಯಿತು. ತಾನು ಕದ್ದು ತಯಾರುಮಾಡಿದ್ದ ಹೆಂಡವನ್ನೂ ಸ್ವಾರಲು ಮೀನನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಗಂಗೆಗೆ ಅತಿಥಿ ಸತ್ಕಾರ

ಮಾಡಿದಳು. ಇಬ್ಬರೂ ಹಿತ್ತಲಕಡೆಯ ಬಾಗಿಲಲ್ಲಿ ಚಕ್ಕಂದದಿಂದ ಮಾತಾಡುತ್ತ, ಎಲೆಯಡಕೆಯ ಬುಟ್ಟಿಯನ್ನು ನಡುವೆ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ತಾಂಬೂಲವನ್ನು ಸವಿಯುತ್ತ ಕುಳಿತರು.

ಮಾಡಿನ ನೆಳಲು ಪೂರ್ವದ ಕಡೆಗೆ ಓರೆಯಾಗಿ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದಿತ್ತು. ಅಂಗಳದ ಒಂದು ಮೂಲೆಯಲ್ಲಿ ಬಿಸಿಲು ಬಿದ್ದೆ. ಗೆರಸಿಯಲ್ಲಿ ಮಜ್ಜಿಗೆ ಮೆಣಸಿನಕಾಯಿ ಹರಡಿತ್ತು. ಮುಖ ಬಾಯಿ ತೊಳೆದೂ ತೊಳೆದು ನೀರು ದಪ್ಪಗಟ್ಟಿ ಕಪ್ಪುಕೆಸರಾಗಿದ್ದ ಮತ್ತೊಂದು ಮೂಲೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಂಟೆಯೊಂದು ತನ್ನ ಹತ್ತಿಪ್ಪತ್ತು ಹೂಮರಿಗಳೊಡನೆ ಕೆದರಿ ಕೆದರಿ ಹುಳುಹುಪ್ಪಟೆಗಳನ್ನು ಹುಡುಕುತ್ತಿತ್ತು. ಮುಗ್ಧ ಕೋಮಲ ಶುಭ್ರ ಸಜೀವ ಕುಟ್ಟುಲಗಳಂತೆ ಆಗತಾನೆ ಹುಟ್ಟಿ ಬಂದಿದ್ದ ನುಣ್ಣನೆ ತಿಪ್ಪುಳದಿಂದ ಸುಮನೋಹರವಾಗಿದ್ದ ಆ ಹೂಮರಿಗಳು ಚೀ ಪೀ ಚೀ ಪೀ ದನಿಗೈಯುತ್ತ ತಾಯಿಯ ಸುತ್ತಲೂ ಏನೋ ಮಹಾಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿರುವಂತೆ ತಿರುಗುತ್ತಿದ್ದುವು. ನಸುಕೆಂಬಣ್ಣದ ಮೂವತ್ತು ನಾಲ್ಕತ್ತು ಮರಿಕಾಗಳು ಕಗ್ಗಿಸರಿನಲ್ಲಿ ಅದ್ದಿಯದ್ದಿ ಅಸಹ್ಯವಾಗಿದ್ದುವು.

ಸುಬ್ಬಮ್ಮ ಗಂಗೆಯರು ಅನೇಕ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಮಾತನಾಡಿದರು. ಗಂಗೆ ಹಿಂದಿನ ದಿನ ನಡೆದ ಕಥೆಯ ಪೂರ್ವೋತ್ತರಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ತಿಳಿದಳು. ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರು ನಾಗಮ್ಮ ಮೊದಲಾದವರು ಮುತ್ತಳ್ಳಿಗೆ ಹೋದುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ಗೊತ್ತಿದ್ದರೂ ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಕೇಳಿ ಸುಬ್ಬಮ್ಮನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಕೆರಳಿಸಿದಳು.

“ಎಷ್ಟಾದರೂ ಮೂರನೆ ಹೆಂಡ್ತಿ! ಅದಕ್ಕೇ ಸಿಕ್ಕಾಪಟ್ಟೆ ಹೊಡೀತಾರೆ.”

“ಅವರ ಕೈ ಕುಸಿದುಬೀಳಾಕೆ. ಎಲ್ಲ ಆ ನಾಗಿ ಇದ್ದಾಳಲ್ಲಾ. ಆ ಹಾಳುಮುಂಡೆ, ಅವಳ ದೆಸೆಯಿಂದ ” ಎಂದು ನಾಗಮ್ಮನವರನ್ನು ಬೈದಳು.

“ನಿಮ್ಮ ಗಂಡಗೆ ಹೇಳಿ. ಅವರನ್ನು ಬೇರೆ ಹಾಕಿ ಅಂತಾ.”

“ಹೇಳ್ತೇ... ಅವಳಿದ್ರೆ ನಾನು ಈ ಮನೇಲೆ ಇರಾದಿಲ್ಲ ಅಂತಾ.”

“ಏನು ಹೇಳಿದರು ಅದಕ್ಕೆ?”

“ಹೂವಯ್ಯ ರಜಾಕ್ಕೆ ಬರ್ಲಿ ನೋಡಾನ ಅಂತ ಹೇಳಿದಾರೆ.”

“ಹೂವೇಗೌಡ್ರ ಬಹಳ ಒಳ್ಳೇರು ಕಷ್ಟೋ.... ನೀವು ಅವರನ್ನು ನೋಡಲಿಲ್ಲ ಅಂತ ಕಾಣ್ತದೆ?”

“ನೋಡಿದ್ದೆ....ನನ್ನ. ಮೊದಲು ಕೇಳಾಗ ಅವರಿಗೇ ಕೇಳಿದ್ದು ಅಂತ ಮಾಡಿದ್ದೆ....”

“ಅಯ್ಯೋ! ಆ ಪುಣ್ಯ ನಿಮಗೆಲ್ಲಿ ಬಂತು?” ಗಂಗೆ ವ್ಯಂಗ್ಯವಾಗಿ ಸುಬ್ಬಮ್ಮನ ಕಡೆ ನೋಡಿದಳು. ಆದರೆ ಸುಬ್ಬಮ್ಮ ಇಂಗಿತವನ್ನು ತೃಣಮಾತ್ರವಾದರೂ ಗ್ರಹಿಸಲಾರದೆ, ಅಂಗಳದಲ್ಲಿದ್ದ ಹೂಮರಿಗಳ ಕಡೆ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಗಂಗೆ ಅದುವರೆಗೆ ಹೇಳದೆ ಗುಟ್ಟಾಗಿಟ್ಟಿದ್ದ ತನ್ನ ಜೀವನಕಥೆಯಿಂದ ಸುಬ್ಬಮ್ಮನ ಮದ್ದತನವನ್ನು ಭೇದಿಸಬೇಕೆಂದು ಹವಣಿಸಿದಳು.

“ಅವರನ್ನೇ ಮದುವೆಯಾಗ್ತೀನಿ ಅಂತಾ ಮಾಡಿದ್ರೇನು ನೀವು?” ಆ ಪ್ರಶ್ನೆ ಕುಹಕಗರ್ಭಿತವಾಗಿತ್ತು.

“ಹೌದು.... ಆದ್ರೆ ಅವರು ಮದುವೇನೇ ಆಗೋದಿಲ್ಲ ಅಂತಾ ಹೇಳಿದ್ದಂತೆ...”

“ಗಂಡಸ್ರೇಲ್ಲಾ ಹಂಗೇನೆ ...ಮೊದಲಿ.... ಆಮೇಲೆ.....” ಗಂಗೆ ಏನನ್ನೋ ಅಶ್ಲೀಲವಾಗಿ ಪಿಸುಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದಳು. ಸುಬ್ಬಮ್ಮ ನಾಚಿಕೊಂಡು ನಕ್ಕಳು. ಗಂಗೆಯೂ ನಕ್ಕಳು.

“ಈ ಗಂಡಸರನ್ನ ನಾ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬಲ್ಲೆ.... ನಾನೂ ನಿಮ್ಮ ಹಾಗೆ ಒಬ್ಬರನ್ನ ನಚ್ಚಿ ಮತ್ತೊಬ್ಬರ ಕೈ ಸೇರ್ದೆ...”

“ಹಾಂಗಂದ್ರೆ?”

ಸುಬ್ಬಮ್ಮ ಪ್ರಶ್ನೆಮಾಡಲು ಗಂಗೆ ಖಿನ್ನವದನೆಯಾಗಿ ದುಃಖ ಧ್ವನಿಯಿಂದ “ಅಯ್ಯೋ ನನ್ನ ಕತೆ ಕೇಳದರೆ ನೀವೇನಂತೀರೋ...” ಎಂದು ನಿಡುಸುಯ್ಯಳು. ಸುಬ್ಬಮ್ಮ ಏನೂ ಮಾತಾಡಲಿಲ್ಲ. ಗಂಗೆ ತನ್ನ ಕಥೆಯನ್ನು ಸ್ವಾರಸ್ಯವಾಗಿ ಹೇಳಿದಳು. ನಡುನಡುವೆ ಕಂಬನಿಗರೆದಳು. ಸುಬ್ಬಮ್ಮನಂತೂ ಆ ಸಾಹಸಗೀತಿಯ ಜೀವನ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ತುಟಿದರೆದು ಮಾತಾಡದೆ ಅಲುಗಾಡದೆ ಆಲಿಸಿದಳು.

ಗಂಗೆ ತಂದೆತಾಯಿಗಳು ಬಡವರು. ಅವರಿವರ ಕೂಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿ ಗುಡಿಸಲಿನಲ್ಲಿ ಗಂಜಿಯುಂಡು ಬಾಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಗಂಗೆ ಹುಡುಗಿಯಾಗಿದ್ದಾಗ ತಮ್ಮೂರಿನಲ್ಲಿ ತಮ್ಮಂತೆಯೆ ಬಡವನಾಗಿದ್ದ ಕೃಷ್ಣಯ್ಯಸೆಟ್ಟಿ ಎಂಬ ಯುವಕನೊಡನೆ ಕೆಳತನ ಬೆಳೆಸಿದಳು. ಕೆಳತನವು ಕ್ರಮೇಣ ಅನುರಾಗವಾಗಿ, ಕಡೆಗೆ ಪ್ರಣಯವಾಯಿತು. ಕೃಷ್ಣಯ್ಯಸೆಟ್ಟಿಯೂ ಗಂಗೆಯೂ ಕೆಲಸ ಕಾರ್ಯಗಳೆಲ್ಲ ಒಟ್ಟಾಗಿ ನಲಿಯತೊಡಗಿದರು. ಮುಂದೆ ಅವರಿಬ್ಬರೂ ತಮ್ಮ ಜೀವನ ಸೂತ್ರಗಳನ್ನು ಹೊಸೆದು ಒಟ್ಟಿಗೆ ಸಂಸಾರ ನಡೆಸಬೇಕೆಂದೂ ಮಾತಾಡಿ ಕೊಂಡರು, ಅದೇ ಊರಿನಲ್ಲಿ ತಿಮ್ಮಯ್ಯಸೆಟ್ಟರೆಂಬ ಸಾಹುಕಾರರಿದ್ದರು. ತಿಮ್ಮಯ್ಯಸೆಟ್ಟರಿಗೆ ನಾಲ್ಕೈದು ಮದುವೆಗಳಾಗಿದ್ದರೂ, ವಯಸ್ಸು ಅರುವತ್ತಕ್ಕೆ ಮೀರಿದ್ದರೂ ಮತ್ತೊಂದು ಮದುವೆಯಾಗಬೇಕೆಂಬ ಚಪಲ ಹುಟ್ಟಿ ಗಂಗೆಯ ತಂದೆತಾಯಿಗಳನ್ನು ಹೆಣ್ಣು ಕೊಡುವಂತೆ ಕೇಳಿದರು. ಅವರು ಬಡವರಾಗಿದ್ದುದರಿಂದಲೂ, ಧನಿಕರ ಬಾಂಧವ್ಯದಿಂದ ತಮ್ಮ ದಾರಿದ್ರ್ಯ ಪರಿಹಾರವಾಗುತ್ತದೆ ಎಂಬ ಆಕಾಂಕ್ಷೆಯಿಂದಲೂ, ದೊಡ್ಡ ಮನುಷ್ಯನು ಹೆಣ್ಣು ಕೇಳಿದರೆ ಕೊಡುವುದಿಲ್ಲ ಎನ್ನುವುದು ಹೇಗೆ ಎಂಬ ದಾಕ್ಷಿಣ್ಯದಿಂದಲೂ ಒಪ್ಪಿದರು. ಪ್ರಣಯಿಗಳಿಗೆ ಈ ಸುದ್ದಿ ತಿಳಿದ ಕೂಡಲೆ ಆ ಊರಿನಿಂದ ಜೊತೆಗೂಡಿ ಓಡಿಹೋಗಬೇಕೆಂದು ನಿರ್ಧರಿಸಿದರು. ಆದರೆ ಆ ಪ್ರಯತ್ನ ಸಾಗಲಿಲ್ಲ. ಗಂಗೆ ತನ್ನ ಇಷ್ಟಕ್ಕೆ ವಿರೋಧವಾಗಿ ಮುದುಕರಾದ ತಿಮ್ಮಯ್ಯಸೆಟ್ಟರ ಪತ್ನಿಯಾಗ ಬೇಕಾಯಿತು. ಆದರೂ ಆಕೆಯ ಪ್ರೇಮವೆಲ್ಲ ಕೃಷ್ಣಯ್ಯಸೆಟ್ಟಿಯ ಮೇಲಿತ್ತು. ಕೃಷ್ಣಯ್ಯಸೆಟ್ಟಿಯೂ ಸಮಯ ದೊರೆತಾಗಲೆಲ್ಲ ತಿಮ್ಮಯ್ಯಸೆಟ್ಟರ ಮನೆಗೆ ಬಂದು ಗಂಗೆಯನ್ನು ಮಾತಾಡಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದನು. ತಿಮ್ಮಯ್ಯ ಸೆಟ್ಟರಿಗೆ ಅದು ಸರಿಬೀಳದೆ ತನ್ನ ಮನೆಗೆ ಬರಕೂಡದೆಂದು ಕೃಷ್ಣಯ್ಯಸೆಟ್ಟರಿಗೆ ಆಜ್ಞೆ ಮಾಡಿದರು. ಆಮೇಲೆ ಅವನು ಕದ್ದು ಬರತೊಡಗಿದನು. ತಿಮ್ಮಯ್ಯಸೆಟ್ಟರಿಗೆ ಅದೂ ಗೊತ್ತಾಗಿ ಅವನನ್ನು ಗುಂಡಿನಿಂದ ಹೊಡೆಯುತ್ತೇನೆಂದು ಹೆರಿಸಿದರು. ಒಂದು ದಿನ ರಾತ್ರಿ ಎಂಟು ಗಂಟೆಗೆ ತಿಮ್ಮಯ್ಯಸೆಟ್ಟರು ಬೇರೆಯೂರಿಗೆ ಹೋಗಿದ್ದಾರೆಂದು ತಿಳಿದು ಕೃಷ್ಣಯ್ಯಸೆಟ್ಟಿ ಗಂಗೆಯ ಬಳಿಗೆ ಬಂದನು. ಆದರೆ ತಿಮ್ಮಯ್ಯಸೆಟ್ಟರು ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಹೊರಗೆ ಹೋಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಬೇಕೆಂದೇ ಆ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸಿ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಅಡಗಿ ಹೊಂಚುಹಾಕುತ್ತಿದ್ದರು. ಕೃಷ್ಣಯ್ಯಸೆಟ್ಟಿಯೂ ಗಂಗೆಯೂ ಒಂದು ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ಬಾರುಮಾಡಿದ ಬಂದೂಕನ್ನು ಕೈಲಿ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಬಂದು ಬಾಗಿಲ ತಟ್ಟಿದರು. ಗಂಗೆ ಬಾಗಿಲು ತಟ್ಟಿದವರು ತನ್ನ ಗಂಡನೆಂದರಿಯದೆ, ಪ್ರಿಯನನ್ನು ಬಾಗಿಲು ಸಂದಿಯಲ್ಲಿ ಅಡಗಿಸಿಟ್ಟು, ಬಾಗಿಲು ತೆರೆದಳು. ಮಾತ್ಸರ್ಯದಿಂದ ಕೋಪೋದ್ದೀಪಿತನಾದ ವೃದ್ಧ ಪತಿಯ ಪ್ರಲಯಮೂರ್ತಿ ಎದುರಿಗೆ ನಿಂತಿತ್ತು.

“ಹ್ಯಾ! ಹ್ಯಾ! ಹ್ಯಾ!” ಎಂದು ಕೂಗುತ್ತ ಸುಬ್ಬಮ್ಮ ಎದ್ದು ಅಂಗಳದ ಕಡೆಗೆ ನುಗ್ಗಿದಳು.

ಇವರು ಮಾತಾಡುತ್ತ ಕುಳಿತಿದ್ದಾಗ ಗರುಡನೊಂದು ಮೇಲೆ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಹಾರಾಡಿ ಅಂಗಳದ ಕೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಹೇಂಟೆಯೊಡನೆ ಮೇಯುತ್ತಿದ್ದ ಹೂಮರಿಗಳಿಗಾಗಿ ಹೊಂಚು ಹಾಕುತ್ತಿತ್ತು. ರುಚಿರುಚಿಯಾದ ಕ್ರಿಮಿಭೋಜನದಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತವಾಗಿದ್ದ ಕುಕ್ಕುಟ ಎರಗಿತು. ಮರಿಗಳು ಚ್ಚೀಯೋ ಪ್ಲೀಯೋ ಎಂದು ಆರ್ತನಾದ ಮಾಡುತ್ತ ಚೆಲ್ಲಾಪಿಲ್ಲಿಯಾದುವು. ಕೆಲವು ಕಲ್ಲುಕಟ್ಟಣೆಯ ಬಿರುಕುಗಳಲ್ಲಿ ಹುದುಗಿದುವು. ಮತ್ತೆ ಕೆಲವು ಗಾಬರಿಯಿಂದ ಕಂಗೆಟ್ಟು ಅತ್ತಿತ್ತ ತಮ್ಮ ಪುಟ್ಟ ಕಾಲು ಮತ್ತು ರೆಕ್ಕೆಗಳ ಶಕ್ತಿಯನ್ನೆಲ್ಲ ವೆಚ್ಚಮಾಡಿ

ಧಾವಿಸತೊಡಗಿದುವು. ಹೇಂಟೆ ಗರುಡನು ಹತ್ತಿರ ಬರಲು ಎಚ್ಚೆತ್ತು ಅದನ್ನು ಅಟ್ಟಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಯಿತು. ಆದರೂ ಗರುಡನು ಒಂದು ಮರಿಗೆ ಎರಗಿತು. ಆಯಸ್ಸು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿದ್ದುದರಿಂದಲೋ. ಹೇಂಟೆಯ ಸಾಹಸದಿಂದಲೋ ಗರುಡನ ಗುರಿ ತಪ್ಪಿದುದರಿಂದಲೋ, ಅಥವಾ ಅದರ ಸ್ವಂತ ಚಟುವಟಿಕೆಯಿಂದಲೋ ಆ ಮರಿ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡಿತು. ಗರುಡನು ಮತ್ತೊಂದು ಸಾರಿ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಚಿಮ್ಮಿ ತೇಲಿ. ಹೇಂಟೆ ಒದೆಯುತ್ತಿದ್ದರೂ ಸುಬ್ಬಮ್ಮ "ಹ್ಯಾ! ಹ್ಯಾ! ಹ್ಯಾ! " ಎಂದು ಕೂಗಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದರೂ ಲೆಕ್ಕಿಸದೆ, ಇನ್ನೊಂದು ಮರಿಗೆ ಎರಗಿ ಮೇಲೆ ಹಾರಿತು. ಅದರ ಉಗ್ರನಖಪಂಜರದಲ್ಲಿ ಸೆರೆ ಸಿಕ್ಕಿದ್ದ ಕೋಳಿಮರಿಯ ಶಿಶುಪ್ರಲಾಪ ಬರಬರುತ್ತ ಗಗನದಲ್ಲಿ ಕಿವಿಮರೆಯಾಯಿತು. ಕುಂಕುಮಾಂಕಿತ ಶರೀರಯೂ ಧವಳಾಂಕಿತ ವಕ್ಷನೂ ಆಗಿದ್ದ ಆ ಕೃಷ್ಣವಾಹನನು ಸ್ವರ್ಗದ ಅಸೀಮತೆಯಿಂದ ಮಿಂಚಿ ಬಂದು ಕಾನೂರಿನ ಹಿತ್ತಲುಕಡೆಯ ಅಂಗಳದ ಕೆಸರಿನಲ್ಲಿ ವಿಹರಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಕೋಳಿಯ ಹೂಮರಿಯನ್ನು ಅದರ ಪೂರ್ವಜನಾದ ಸುಕೃತಫಲದಿಂದಲೋ ಎಂಬಂತೆ ವೈಕುಂಠಕ್ಕೆ ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಗಂಗೆ ಸುಬ್ಬಮ್ಮರಿಬ್ಬರೂ ನಿಸ್ಸಹಾಯರಾಗಿ ಕಣ್ಣಾರೆ ನೋಡುತ್ತ ನಿಂತರು. ಹಿಂದೆ ಅನೇಕಸಾರಿ ಗರುಡನಿಗೆ ಕೈಮುಗಿದ್ದ ಸುಬ್ಬಮ್ಮ ಹೂಮರಿಯ ಕರುಣಾಕರವಾದ ಆರ್ತಧ್ವನಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ. ಕೋಪ ಕನಿಕರ ಹೊಟ್ಟೆಯುರಿಗಳಿಂದ "ನಿನ್ನ ಕುಲ ನಾಶನಾಗ!" ಎಂದು ವಿಷ್ಣುವಾಹನನನ್ನು ಶಪಿಸಿದಳು. ಆಮೇಲೆ ಹೇಂಟೆಯ ಕಡೆಗೆ ತಿರುಗಿ "ಈ ಹಡಬೇ ಹಾದರಗಿತ್ತಿ ಮರಿ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಬಂದು ಬಯಲಿನಲ್ಲೇ ಸಾಯ್ದೇ!" ಎಂದು ಭರ್ತ್ಸನೆ ಮಾಡಿದಳು. ಅಡಗಿದ್ದ ಮರಿಗಳೆಲ್ಲ ಹೊರಗೆ ಬಂದುವು. ಹೇಂಟೆ ಮತ್ತೆ ಮೊದಲಿನಂತೆ ಅವುಗಳೊಡನೆ ಕೆಸರು ಕೆದರಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿತು.

ತನ್ನ ಸಂಸಾರಕ್ಕಾದ ನಷ್ಟವಾಗಲಿ, ತಾನು ಅನೇಕ ದಿವಸಗಳಿಂದ ಮೊಟ್ಟೆಗಳ ಮೇಲೆ ಬೇಸರವಿಲ್ಲದೆ ಕಾವು ಕೂತು ಹೊರಡಿಸಿದ ತನ್ನ ಮುದ್ದು ಹೂಮರಿಯೊಂದಕ್ಕೆ ಒದಗಿದ ಅಕಾಲ ಮೃತ್ಯುವಾಗಲಿ, ಗರುಡನು ಆ ಮರಿಯನ್ನು ಕೊಕ್ಕಿನಿಂದ ಕಿತ್ತು ಕಿತ್ತು. ತಿನ್ನುವಾಗ ಅದಕ್ಕಾಗುವ ನೋವಿನ ಕಲ್ಪನೆಯಾಗಲಿ ಕುಕ್ಕುಟ ಮಾತೆಯ ಮನಸ್ಸನ್ನು ವಿಕ್ಷುಬ್ಧ ಮಾಡಿದಂತೆ ತೋರಲಿಲ್ಲ. ಕೆಸರನ್ನು ಕೆದರಿ ಕೆದರಿ ಉಳಿದ ಮರಿಗಳ ಲಾಲನೆ ಪಾಲನೆಗಳಲ್ಲಿ ತನ್ಮಯವಾಗಿತ್ತು.

ಸುಬ್ಬಮ್ಮ ಗಂಗೆಯಿರಿಬ್ಬರೂ ಹಾಕಿಕೊಂಡಿದ್ದ ತಾಂಬೂಲರಸವನ್ನು ಅಂಗಳವು ಕೆಂಪಾಗುವಂತೆ ಉಗುಳಿ, ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಬಂದು ಕುಳಿತು. ತುಂಡುಗಡಿದಿದ್ದ ಕಥೆಯನ್ನು ಮತ್ತೆ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು.

ಗಂಗೆ ಬಾಗಿಲು ತೆರೆದ ಕೂಡಲೆ ತಿಮ್ಮಯ್ಯಸೆಟ್ಟರು ಒಳನುಗ್ಗಿ ಬಾಗಿಲು ಹಾಕಿದರು. ಬಾಗಿಲು ತೆರೆದಾಗ ಮಾತ್ರ ಮರೆಯಾಗಿದ್ದ ಜಾಗ ಬಯಲಾಗಿ, ಅವಿತುಕೊಂಡಿದ್ದ ಕೃಷ್ಣಯ್ಯಸೆಟ್ಟಿ ಪ್ರದರ್ಶಿತ ವಿಗ್ರಹದಂತೆ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡನು. ತಿಮ್ಮಯ್ಯಸೆಟ್ಟರ ರೋಷ ಮಾತಿನ ಮೇರೆಯನ್ನು ಮೀರಿತ್ತು. ಕೈಯಲ್ಲಿದ್ದ ಕೋವಿಯನ್ನು ನೆಗಹಿ, ಬಾಯೊಣಗಿ ನಡುಗುತ್ತ ನಿಂತಿದ್ದ ಕೃಷ್ಣಯ್ಯಸೆಟ್ಟಿಯ ಎದೆಗೆ ಚಾಚಿದರು. ಗಂಗೆ " ದಮ್ಮಯ್ಯಾ ಬಿಡಿ" ಎಂದು ಕೈಹಿಡಿದು ಕೂಗಿ ಕೊಂಡಳು. ಕೃಷ್ಣಯ್ಯಸೆಟ್ಟಿಯೂ ಕೈಮುಗಿದುಕೊಂಡು ಪ್ರಾಣಭಿಕ್ಷೆ ಬೇಡಿದನು. ಆದರೂ ಗುಂಡು ಹಾರಿತು.

ಕೃಷ್ಣಯ್ಯಸೆಟ್ಟಿಯನ್ನು ಖೂನಿ ಮಾಡಿದುದಕ್ಕಾಗಿ ತಿಮ್ಮಯ್ಯಸೆಟ್ಟರಿಗೆ ಆಮರಣಾಂತ ಶಿಕ್ಷೆಯಾಯಿತು. ಗಂಗೆಯನ್ನು ವ್ಯಭಿಚಾರಿಣಿಯೆಂದು ಮನೆಯಿಂದ ಹೊರಗೆ ತಳ್ಳಿದರು. ಅವಳು ಒಂದೆರಡು ವರ್ಷಗಳವರೆಗೆ ದುಃಖದಿಂದಿದ್ದು ಕಡೆಗೆ ಸೇರೆಗಾರ ರಂಗಪ್ಪನವಡನೆ ಗಟ್ಟಿದ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಬಂದಳು.

ಗಂಗೆ ತನ್ನ ವೈಧವ್ಯದ ಕಷ್ಟಗಳನ್ನೂ ಆಮೇಲೆ ತನಗಾದ ಸುಖವನ್ನೂ ತನ್ನ ನಡತೆಯ ಸಮರ್ಥನೆಯನ್ನೂ ವಿವರವಾಗಿ, ಸುಬ್ಬಮ್ಮನ ಸಹಾನುಭೂತಿಯನ್ನೂ ಸೂರೆಗೊಳ್ಳುವಂತೆ ಮಾಡಿದಳು. ಸುಬ್ಬಮ್ಮನೂ ಅವಳು ಹೇಳಿದುದನ್ನೆಲ್ಲ ಚಾಚು ತಪ್ಪದೆ ಒಪ್ಪಿದಳು. ಅವಳಲ್ಲಿದ್ದ ಗ್ರಾಮ್ಯ ಮುಗ್ಧತೆಗೆ ಗಂಗೆ ತನ್ನ ವಿದಗ್ಧರೆಯ ವಿಷದ ಹನಿಯನ್ನು ಮೆಲ್ಲನೆ ಹೆಪ್ಪು ಹಾಕುತ್ತಿದ್ದಳು.

ಗಂಗೆಯ ಕಥೆಯನ್ನು ಕೇಳಿದ ಸುಬ್ಬಮ್ಮನ ಚಿತ್ತದಲ್ಲಿ ಅದುವರೆಗೂ ಸುಪ್ತವಾಗಿದ್ದ ಕೆಲವು ವಿಷಯಗಳು ಎಚ್ಚತ್ತುವು. ತಾನೂ ಕೂಡ ಹೂವಯ್ಯಗೌಡರನ್ನು ಪ್ರೀತಿಸುತ್ತಿದ್ದೆ ಆದರೆ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರು ಮದುವೆಯಾದರು. ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರಿಗೆ ಇಬ್ಬರು ಹೆಂಡಿರು ಆಗಿ ಹೋಗಿದ್ದಾರೆ. ತಾನು ಮೂರನೆಯ ಹೆಂಡತಿ. ಮದುವೆಯಾಗುವಾಗ ತನ್ನ ಇಚ್ಛೆಯನ್ನು ಯಾರೂ ವಿಚಾರಿಸಲಿಲ್ಲ. ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರೂ ಕೂಡ ತನ್ನನ್ನು ಹೊಸದರಲ್ಲಿ ಮೊದಮೊದಲು ಅಕ್ಕರೆಯಿಂದ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಈಚೀಚೆಗೆ ಕಾಣುತ್ತಿಲ್ಲ. ಅದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಹೊಡೆಯಲೂ ತೊಡಗಿದ್ದರೆ. ತಾವಿಬ್ಬರೇ ಇರುವಾಗ ಇರುಳಿನಲ್ಲಿ ಮುತ್ತಿಟ್ಟು ಆಲಿಂಗಿಸಿದರೂ ಅದು ಅವರ ಸುಖದ ಸ್ವಾರ್ಥತೆಗಾಗಿಯೇ ಹೊರತು ತನ್ನ ಮೇಲಣ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದಲ್ಲ. ಆಲೋಚನೆಗಳು ಮೇಲೆ ಹೇಳಿರುವಂತೆ ಸ್ಪಷ್ಟರೀತಿಯಲ್ಲೂ ಅವಳ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬಂದುದು. ಅಷ್ಟು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಆಲೋಚನೆ ಮಾಡಲು ಆಕೆಗೆ ಧೈರ್ಯವೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಚಾತುರ್ಯವೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಯಾರಾದರೂ ನೀನು ಹೀಗೆ ಆಲೋಚಿಸುತ್ತಿದ್ದೀಯಾ ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದರೆ ಅವರನ್ನು ಸುಳ್ಳುಗಾರರೆಂದು ಬೈದುಬಿಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಹಾವು ಹೊಸದಾಗಿ ಹಾಕಿದ ಮೊಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ಒಡೆದರೆ ಅದರಲ್ಲಿ ಮರಿ ಇರುತ್ತದೆಯೇ? ಕೆಂಪು ಬಿಳುಪಿನ ಲೋಳಿ ಇರುತ್ತದೆ. ಆ ಮೊಟ್ಟೆಗಳೂ ಎಷ್ಟು ಮುಗ್ಧ ಮನೋಹರವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತವೆ! ಮುಂದೆ ಅವುಗಳಿಂದಲೇ ಘೋರ ವಿಷಸರ್ಪಗಳು ಹುಟ್ಟುತ್ತವೆ ಎಂದು ಹೇಳಿದರೆ ತಿಳಿಯದವರು ಖಂಡಿತವಾಗಿ ನಂಬಲಾರರು. ಆದರೂ ಕಾಲಾನಂತರದಲ್ಲಿ. ಸರಿಯಾದ ಸನ್ನಿವೇಶ ಒದಗಿ ಬಂದಾಗ, ಆ ಮೊಟ್ಟೆಗಳಿಂದಲೇ ಹಾವು ಹೊರಡುತ್ತವೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಸುಬ್ಬಮ್ಮನ ಆಲೋಚನೆಗಳೂ ಅಂಡಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿದ್ದವು.

ಮನಸ್ಸು ಇಂತಿದ್ದರೂ ಬಾಯಿ ಬೇರೆ ಮಾತಾಡುತ್ತಿತ್ತು. ನಾಟಾ ತರಲು ಹೋದವರು ಏಕೆ ಇನ್ನೂ ಉಟಕ್ಕೆ ಬರಲಿಲ್ಲ? ಇಷ್ಟು ಹೊತ್ತಾದರೂ ಒಂದು ಸಾರಿಯಾದರೂ ನಾಟಾ ತರಲಿಲ್ಲವೇಕೆ? ಮಜ್ಜಿಗೆ ಮೆಣಸಿನಕಾಯಿಗೆ ಹುಳಿಮಜ್ಜಿಗೆ ಸಾಲಲಿಲ್ಲ. ಇತ್ಯಾದಿಯಾಗಿ.

ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಅಡುಗೆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ದಡದಡದಧಾರ್ ಎಂದು ಸದ್ದಾಗಿ ಯಾರೋ ಧೋಪನೆ ಬಿದ್ದಂತಾಯಿತು. ಸುಬ್ಬಮ್ಮ ಗಂಗೆ ಇಬ್ಬರೂ ಒಳಗೆ ಓಡಿದರು. ಉರುಳಿಬಿದ್ದ ಮಣೆಗಳ ರಾಶಿಯ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಮೆಲ್ಲಗೆ ಏಳುತ್ತಿದ್ದವನು ಅವರನ್ನು ಕಂಡೊಡನೆಯೇ ಅಳತೊಡಗಿದನು.

ಆ ದಿನ ಬೆಳಗ್ಗೆ ವಾಸು ಮುತ್ತಳ್ಳಿಗೆ ಹೋಗುವಾಗ ಹಿಂದಿನದಿನ ಕೋಳಿ ಕಣ್ಣು ಕುಕ್ಕಿದ್ದ ನಾಯಿಮರಿಯನ್ನು ಜಾಗರೂಕತೆಯಿಂದ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಪುಟ್ಟನಿಗೆ ಅಪ್ಪಣೆ ಮಾಡಿದ್ದನು. ಅದರ ಆರೈಕೆಗಾಗಿ ಸುಬ್ಬಮ್ಮನನ್ನು ಹಾಲು ಕೇಳಿದರೆ ಕೊಡುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದಿದ್ದಳು. ಪುಟ್ಟನು ಸಮಯವನ್ನೇ ಹೊಂಚುಹಾಕಿ ಕಾದು ಅಡುಗೆಮನೆಯಲ್ಲಿ ಯಾರೂ ಇಲ್ಲದಿರುವಾಗ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿ, ಒಲೆಯ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಹಾಲಿನ ಗಡಿಗೆಯಿಂದ ಹಾಲು ಕಳಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದನು. ಲೋಟಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ನಾಗಂದಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಅವನಿಗೆ ನಿಲುಕದಂತೆ ಇಟ್ಟಿದ್ದರಿಂದ, ಉಟಕ್ಕೆ ಕೂರುವ ಮಣೆಯನ್ನು ಒಂದರಮೇಲೊಂದು ಹೇರಿ, ಆ ರಾಶಿಯ ಮೇಲೆ ಹತ್ತಿದನು. ಗಾಬರಿಯಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಸಣ್ಣ ಮಣೆಗಳನ್ನು ತಳಕ್ಕೆ ಹಾಕಿ ಮೇಲೆ ದೊಡ್ಡ ಮಣೆಗಳನ್ನು ಹೇರಿದ್ದರಿಂದ ಪುಟ್ಟನು ಹತ್ತಿದೊಡನೆ ಮಣೆಯ ರಾಶಿ ಜರಿದುದರಿಂದ ಅವನಿಗೂ ನೋವಾಯಿತು. ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಭಯದಿಂದಲೂ ಕರುಣೆ ಸಹಾನುಭೂತಿಗಳನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸುವ ಸಲುವಾಗಿಯೂ ಅಳತೊಡಗಿದನು.

ಅಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿಗೆ ಪುಟ್ಟಣ್ಣನೂ ಬೈರನ ಕೈಲಿ ಟೈಗರನ್ನು ಹೊರಿಸಿ ಕೊಂಡು ಬಂದದ್ದರಿಂದ ಪುಟ್ಟನು ಗುದ್ದು ತಿನ್ನದೆ ಬಚಾಯಿಸಿಕೊಂಡನು.

ಪುಟ್ಟಣ್ಣನು ಬೈರನಿಗೆ ಉಟಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬರುವಂತೆ ಹೇಳಿ ಕಳುಹಿಸಿ, ತಾನು ಉಟಮಾಡಲೊಪ್ಪದೆ, ಒಂದು ಜಾಯಿಕಾಯಿ ಪೆಟ್ಟಿಗೆಯಿಂದ ಬಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ತೆಗೆದು ತೆಗೆದು ತೊಡಗಿದನು. ಆ ಪೆಟ್ಟಿಗೆ ಅವನ ಸರ್ವಸ್ವವಾಗಿತ್ತು. ಅದರಲ್ಲಿ ಕೋವಿಯ ಸಾಮಾನಿನಿಂದ ಹಿಡಿದು ಉಡುಗೆ ತೊಡುಗೆಗಳವರೆಗೂ ದಾಸ್ತಾನಾಗಿತ್ತು. ಅವನ ಬಳಿ ಉತ್ತಮ ವಸನಗಳೇನೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಮದುವೆಮನೆಗಳಿಗೂ ಕೊಪ್ಪತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿಗಳಿಗೂ ಹೋಗುವಾಗ ಉಡುತ್ತಿದ್ದ ಒಂದು ಸಾಧಾರಣವಾದ ಪಂಚೆಯೇ ಆ ಪೆಟ್ಟಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಅವನ ವಶದಲ್ಲಿದ್ದ "ಚೂಡಾಮಣಿ!" ಆ ವಸ್ತ್ರಚೂಡಾಮಣಿಯನ್ನು ಹೊರಗಿಟ್ಟು ಉಳಿದ ಸಾಮಾನುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಮತ್ತೆ ಪೆಟ್ಟಿಗೆಗೆ ತುರುಕಿ, ಬೀಗ ಹಾಕಿದನು.

ಮತ್ತೆ ಪಂಚೆಯನ್ನು ಕೈಲಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬಿಚ್ಚಿ ನೋಡಿದನು. ಟೈಗರಿನ ಯೋಗ್ಯತೆಗೆ ಅದು ಅಲ್ಪವಾದುದೆಂದು ಅವನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ನೋವಾಯಿತು. ಆದರೆ ಅದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಉತ್ತಮವಾದುದು ಅವನಲ್ಲಿರಲಿಲ್ಲ.

ಬೈರನು ಉಂಡುಕೊಂಡು ಬಂದಮೇಲೆ ಟೈಗರಿನ ಶವದೊಡನೆ ಹಾರೆ, ಗುದ್ದಲಿ, ಪಂಚೆಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಇಬ್ಬರೂ ಗುಡ್ಡವೇರಿ ಕಾನುಬೈಲಿನ ಕಡೆಗೆ ಹೋರಟರು. ಹತ್ತುಮಾರು ಹೋದಮೇಲೆ ಪುಟ್ಟಣ್ಣ ಹಿಂಬಾಲಿಸುತ್ತಿದ್ದ ನಾಯಿಗಳನ್ನು ಗದರಿಸಿ ಅಟ್ಟಿ, ಒಡೆಯನ ಇಂಗಿತವನ್ನು ತಿಳಿದು ಖಿನ್ನತೆಯಿಂದ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಮನೆಗೆ ಹೋದನು. ಮರದ ನೆಳಲು ಪೂರ್ವದಿಕ್ಕಿನ ಕಡೆಗೆ ನೀಳವಾಗಿ ಬೇಗಬೇಗನೆ ಹರಿಯುತ್ತಿತ್ತು. ಹೊತ್ತು ಅಪರಾಹ್ನದಿಂದ ಸಂಧ್ಯೆಗಳಿಯುತ್ತಿತ್ತು.

“ಕಾನುಬೈಲಿ”ನಲ್ಲಿ ಒಂದು ಉನ್ನತ ಪ್ರಶಸ್ತವಾದ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಕುಣಿ ತೋಡಿ, ತಾನು ತಂದಿದ್ದ ಪಂಚೆಯಿಂದ ಟೈಗರಿನ ಹೆಣವನ್ನು ಪ್ರೀತಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಕಂಬನಿಗರೆಯುತ್ತ ಸುತ್ತಿ, ಕುಣಿಯೊಳಗೆ ಮೃದುವಾಗಿ ಮಲಗಿಸಿ, ಪುಟ್ಟಣ್ಣನೇ ಮಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಿದನು, ಆಮೇಲೆ ಬೈರ ಕೆಲವು ಮುಳ್ಳುಗಿಡಗಳನ್ನು ಕಡಿದು ತಂದು ಆ ಸ್ಥಳದ ಮೇಲೆ ಹಾಕಿ, ಕಾಡುಪ್ರಾಣಿಗಳು ಅದನ್ನು ಕೀಳದಂತೆ ಕಲ್ಲು ಹೇರಿದನು.

ಪುಟ್ಟಣ್ಣ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿದ್ದ ಒಂದು ಬಂಡೆಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತು. ತಾನು ಹಿಂದಿನಿಂದ ಬರುತ್ತೇನೆ ಎಂದು ಹೇಳಿ, ಬೈರನನ್ನು ಹಾರೆ ಗುದ್ದಲಿಗಳ ಸಮೇತ ಮನೆಗೆ ಕಳುಹಿಸಿದನು. ಬೈರನಿಗೆ ಪುಟ್ಟಣ್ಣನ ನಡತೆ ವಿಚಿತ್ರವಾಗಿ ತೋರಿತು. ನಾಯಿಯೊಂದು ಸತ್ತುದಕ್ಕೆ ಟೈಗರಿಗೆ ಸತ್ತುದಕ್ಕೆ ಮನುಷ್ಯರು ಅಷ್ಟು ವ್ಯಸನಪಡುತ್ತಾರೆಂದು ಅವನು ಊಹಿಸಿರಲಿಲ್ಲ. ಪುಟ್ಟಣ್ಣ ಪಂಚೆಯನ್ನು ಟೈಗರಿಗೆ ಸುತ್ತಿ ಮಣ್ಣು ಮುಚ್ಚುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಬೈರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೇ ” ನನಗಾದ್ರೂ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದರೆ ಆ ಪಂಚೆಯನ್ನು! ಸುಮ್ಮನೆ ಮಣ್ಣು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರಲ್ಲಾ” ಎಂದು ಕೊಂಡಿದ್ದನು.

ಟೈಗರು ಹೂವಯ್ಯನು ಬೆಂಗಳೂರಿನಿಂದ ಇಪ್ಪತ್ತೈದು ರೂಪಾಯಿ ಕೊಟ್ಟು ತಂದಿದ್ದ ನಾಯಿ. ಮೊದಮೊದಲು ಅದಕ್ಕೆ ಕಾಡು. ಬೇಟೆ, ಬಂದೂಕಿನ ಸದ್ದು, ಎಂದರೆ ಭಯವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಎಷ್ಟೋ ಸಾರಿ ಪುಟ್ಟಣ್ಣನೇ ಅದಲ್ಲೆ ಸರಪಣಿ ಹಾಕಿ ಕಾಡಿಗೆ ಬೇಟೆಯಾಡಲು ಎಳೆದೊಯ್ದಿದ್ದನು. ಆದರೂ ಒಂದೆರಡು ಈಡು ಕೇಳಿದ ಕೂಡಲೆ ಹೇಳದೆ ಕೇಳದೆ ಮನೆಯ ಕಡೆಗೆ ಕಾಲಿಗೆ ಬುದ್ಧಿ ಹೇಳುತ್ತಿತ್ತು. ಕ್ರಮೇಣ ಟೈಗರು ಸೊಗಸಾದ ಬೇಟೆನಾಯಿಯಾಯಿತು. ಕಡೆಕಡೆಗೆ ಇತರ ನಾಯಿಗಳಿಗೆ ಗುರುವೂ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಿಯೂ ಆಯಿತು. ಟೈಗರು ಹಂದಿ ತಡೆಯಿತೆಂದರೆ ಷಿಕಾರಿಯಾಯಿತೆಂದೇ ಗೊತ್ತು. ಇತರ ನಾಯಿಗಳ ಕೂಗಿಗೆ ಲಕ್ಷ ಕೊಡದಿದ್ದವರು ಟೈಗರಿನ ಕೂಗಿಗೆ ಚುರುಕಾಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಎಲ್ಲರ ಬಾಯಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಟೈಗರಿನ ಕೀರ್ತಿ. ವಾಸುವಿಗಂತೂ ಟೈಗರೆಂದರೆ ಹೆಮ್ಮೆ, ಅದಕ್ಕೆ ಎಲ್ಲಾ ನಾಯಿಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚು ಪಾಲು ಸಿಕ್ಕುತ್ತಿತ್ತು. ಹೂವಯ್ಯ ರಜಾಕ್ಕೆ ಬಂದಾಗ ಟೈಗರು ಯಾವಾಗಲೂ ಅವನ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿಯೇ ಇರುತ್ತಿತ್ತು. ವಾಸುವಂತೂ ಸಾಬೂನು ಹಚ್ಚಿ ಅದರ ಮೈಯನ್ನು ತೊಳೆದು ತೊಳೆದು ಅದರ ಕೂದಲು ರೇಷ್ಮೆಯಾಗಿತ್ತು. ಅವನು ಅದರ ಮುಂಗಾಲುಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದೆತ್ತಿ ತನಗಿಂತಲೂ ಎತ್ತರವಾಗಿದ್ದ ನಾಯಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ಆಶ್ಚರ್ಯಪಡುತ್ತಿದ್ದನು. ತನಗೆ ತಂದುಕೊಟ್ಟಿದ್ದ ಒಂದು ಬೆಲ್ಡನ್ನೇ ಕತ್ತರಿಸಿ ಅದರ ಕೊರಳಿಗೆ ಪಟ್ಟಿಹಾಕಿ, ಅಪ್ಪಯ್ಯನಿಂದ ಪೆಟ್ಟುತಂದಿದ್ದನು. ಟೈಗರು ಮನೆಗೆ ಬಂದಮೇಲೆ ಪುಟ್ಟಣ್ಣನ ಬೇಟೆ ಇಮ್ಮಡಿಯಾಗಿತ್ತು. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕಾರ ಕಡೆದಿಡಲು ಹೇಳಿಯೇ ಅದರೊಡನೆ ಕಾಡಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದನು. ಪುಟ್ಟಣ್ಣ ಇಂತಹ ನೂರಾರು ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ನೆನೆದು ಚಿಂತಿಸುತ್ತ ಬಂಡೆಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತಿದ್ದನು.

ಸೂರ್ಯನು ಒಯ್ಯೋಯ್ಯನೆ ಧೀರತರಂಗಿತ ಪಶ್ಚಿಮಗಿರಿ ಶಿಖರಗಳ ದಿಗಂತ ಸೀಮಾರೇಖೆಗೆ ಸಮೀಪಗತನಾದನು. ಸಂಜೆಯ ಬಾನು ಕಿತ್ತಳೆಹಣ್ಣಿನಂತೆ ಮಾಗತೊಡಗಿತು. ವಿವಿಧಾಕಾರದ ಮುಗಿಲುಗಳಿಗೆ ಬಣ್ಣವೇರಿ ಮನೋಹರವಾಗಿತ್ತು. ಪುಟ್ಟಣ್ಣ ಚಿಂತಾಮಗ್ನನಾಗಿ ಸುಮ್ಮನೆ ಅತ್ತಕಡೆಗೆ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದ ಹಾಗೆ ಚಕಿತನಾದನು. ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಮೊದಲು ಅವನ ಭಾಗಕ್ಕೆ ಉದಾಸೀನವಾಗಿದ್ದ ಪಡುವಣ ಬಾನು ಹಠಾತ್ತಾಗಿ ಕೌತೂಹಲಪೂರ್ಣವಾಯಿತು. ಪುಟ್ಟಣ್ಣ ನೋಡಿದನು. ಎವೆಯಿಕ್ಕದೆ ನೋಡಿದನು. ಹರ್ಷಚಿತ್ತನಾಗಿ” ನನ್ನ ಟೈಗರು ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಿದೆ” ಎಂದು ಕೊಂಡು ಬಂಡೆಯ ಮೇಲೆ ಎದ್ದು ನಿಂತು ನೋಡಿದನು.

ಮುಗಿಲೊಂದು ನಾಯಿಯ ಆಕಾರವನ್ನು ತಾಳಿ, ಸಂಜೆಯ ಮಾಯೆಯಲ್ಲಿ ಸಜೀವವಾದಂತಿತ್ತು. ಬೇರೆಯ ದಿನಗಳಲ್ಲಾಗಿದ್ದರೆ. ಪುಟ್ಟಣ್ಣನಿಗೆ ಅದು ಹಾಗೆ ಕಾಣಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಇಂದು ಅವನ ಭಾವ ಕಲ್ಪನಾಲೋಚನಾ ಶಕ್ತಿಗಳೆಲ್ಲ ಪ್ರಬುದ್ಧವಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಅಂತಃಕರಣವೇ ಆಕಾರಗಳನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಲು ಸಮರ್ಥವಾಗಿದ್ದ ಆ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಸಂಧ್ಯಾಮೇಘ ರಚನೆಯು ಕೊಟ್ಟ ಸಾಧಾರಣ ಸೂಚನೆ ಅವನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಟೈಗರಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿತು. ಅವನಿಗೆ ಸ್ವರ್ಗ, ನರಕ, ಜೀವ, ದೇವರು ಮೊದಲಾದವುಗಳ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಯಾವುದೂ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ತಿಳಿದಿರಲಿಲ್ಲ. ಹರಿಕಥೆಗಳಿಂದಲೂ ಭಾಗವತರಾಟಗಳಿಂದಲೂ ಭಾರತ ರಾಮಾಯಣ ಕಥಾಶ್ರವಣದಿಂದಲೂ ಹೂವಯ್ಯನ ಮಾತುಕಥೆಗಳಿಂದಲೂ ಹಲಕೆಲವು ಭಾವಗಳನ್ನು ಶೇಖರಿಸಿದ್ದನು. ಸತ್ತಮೇಲೆ ಆತ್ಮವು ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕಾಗಲಿ ನರಕಕ್ಕಾಗಲಿ ಹೋಗುತ್ತದೆ ಎಂದು ಕೇಳಿ ತಿಳಿದಿದ್ದನು. ಟೈಗರು ತನ್ನ ಪ್ರೀತಿಯ ನಾಯಿಯಾದ್ದರಿಂದ ಎಂದಿಗೂ ನರಕಕ್ಕೆ ಹೋಗಲಾರದು. ಅಲ್ಲದೆ ಅದು ಸ್ವಾಮಿ ಭಕ್ತಿಗಾಗಿ ಪ್ರಾಣಕೊಟ್ಟಿದೆ! ಆದ್ದರಿಂದ ಅದರ ಆತ್ಮವು ಮುಗಿಲಿನ ರೂಪದಿಂದ ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಿದೆ ಎಂದು ಸಂತೋಷಪಟ್ಟನು. ತನಗಿದ್ದ ದುಃಖವೆಲ್ಲ ಹೋಗಿ ಆನಂದವಾಗುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡು ಅವನಿಗೆ ಆಶ್ಚರ್ಯವಾಯಿತು. ನೋಡುತ್ತಿದ್ದ ಹಾಗೆಯೇ ರವಿ ಮುಳುಗಿದನು. ಮುಗಿಲಿಗಿದ್ದ ನಾಯಿಯ ಆಕಾರ ಬಣ್ಣಗಳೆಲ್ಲ ಅಳಿಸಿ ಹೋದುವು. ಆದರೆ ಪಶ್ಚಿಮದಿಕ್ಕು ಮಾತ್ರ ಸ್ವರ್ಗೀಯವಾಗಿತ್ತು. ಸ್ವರ್ಗವಾಗಿತ್ತು.

ದೃಶ್ಯದಲ್ಲಿ ತನ್ಮಯನಾಗಿದ್ದ ಪುಟ್ಟಣ್ಣನಿಗೆ ಬಾಡುಗಳೆಲ್ಲ ಡೊಳ್ಳುಹೊಟ್ಟೆಯ ಸೋಮನು ಬಳಿಗೆ ಬಂದುದು ಗೊತ್ತಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. “ಪುಟ್ಟಣ್ಣನೇ” ಎಂದು ಅವನು ಕರೆಯಲು ಬೆಚ್ಚಿಬಿದ್ದು ನೋಡಿದನು. ಜಾಕಿಯ ಪೆಟ್ಟು ಬಿದ್ದಿದ್ದ ಕೈಗೆ ಬಟ್ಟೆ ಸುತ್ತಿಕೊಂಡು, ಬೈಗುಗಪ್ಪಿನಲ್ಲಿ ಆಕಾರ ಮಾತ್ರನಾಗಿ ನಿಂತಿದ್ದನು. ಪುಟ್ಟಣ್ಣ ಸಂಧ್ಯಾಸ್ವರ್ಗದಿಂದ ಸ್ಥೂಲಪೃಥ್ವಿಗೆ ಇಳಿಯಬೇಕಾಯಿತು.

“ಹಂದಿ ಹಸಿಗೆ ಮಾಡಿಯಾಯ್ತು, ಎಷ್ಟುಪಾಲು ಮಾಡಬೇಕು? ಕೇಳಾರೇ!”

ಸೋಮನಿಗೆ ಪುಟ್ಟಣ್ಣನ ಮನಃಸ್ಥಿತಿಯಾಗಲಿ. ಅವನಿದ್ದ ಭಾವಜಗತ್ತಿನ ಔನ್ನತ್ಯವಾಗಲಿ. ಸಮಯಾಸಮಯಗಳ ವಿವೇಕ ವಿಚಾರವಾಗಲಿ ಯಾವುದೂ ಗೊತ್ತಿರಲೂ ಇಲ್ಲ. ಬೇಕಿರಲೂ ಇಲ್ಲ. ಅವನು ಬಂದದ್ದು ಹಂದಿಯ ಹಸುಗೆಯ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಕೆಲವು ಕಟ್ಟುಕಟ್ಟಳೆಗಳನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆಂದು. ಅದನ್ನು ಅವನಿಗೆ ಸಹಜವಾಗಿದ್ದ ಒರಟುತನದಿಂದಲೇ ಕೇಳಿ ಬಿಟ್ಟನು.

ಪುಟ್ಟಣ್ಣನಿಗೆ ಅತಿ ಜುಗುಪ್ಸೆಯಾಗಿ “ಏನಾದರೂ ಮಾಡಿ, ನನಗೊಂದೂ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ.” ಎಂದನು.

“ಅಲ್ಲಾ ಕಾಣಿ, ನೀವು ಮೊದಲು ಗುಂಡು ಹೊಡೆದವರು. ಕೃಷ್ಣಗೌಡರಿಗೆ ದೊಡ್ಡ ಪಾಲು ಯಾಕೆ ಕೊಡುವುದು?...” ಎಂದು ವಕೀಲಿಮಾಡತೊಡಗಿದನು.

ಪುಟ್ಟಣ್ಣ ರೇಗಿ “ನೀ ಹೋಗ್ತೀಯೋ ಇಲ್ಲೋ ಇಲ್ಲಿಂದ ! ನಾನು ಆಮೇಲೆ....” ಎಂದನು.

“ಕೇಳಿಕೊಂಡು ಬಾ ಅಂತ ಹೇಳಿದ್ಯು?..... ಅದಕ್ಕೆ ಬಂದೆ.”

“ನೀ ಹೋಗ್ತೀಯೋ ಇಲ್ಲೋ! ಬಾಡೂ ಅಂದ್ರೆ ಪ್ರಾಣ ಬಿಡ್ತೀರಿ!” ಎಂದು ಪುಟ್ಟಣ್ಣ ಮತ್ತೂ ರೇಗಿ ಕೂಗಿದನು.

“ಟೈಗರಿಗೂ ಪಾಲು ಬಿಡಬೇಕೋ ಬ್ಯಾಡವೋ? ಕೇಳಿಕೊಂಡು ಬಾ ಅಂದರು!” ಪುಟ್ಟಣ್ಣ ಮಾತಾಡಲಿಲ್ಲ. ಅವನೇ ಚುಚ್ಚುತ್ತಿತ್ತು.

“ಟೈಗರಿನ ಪಾಲು ನಾನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲೋ?” ಎಂದು ಸೋಮನು ಅಂಗಲಾಚಿದನು.

“ಅಯ್ಯೋ ಮಾರಾಯ, ಏನಾದರೂ ಸಾಯಿ! ನಿನ್ನ ದಮ್ಮಯ್ಯಾ ಅಂತೀನಿ ಹೋಗು!”

ಪುಟ್ಟಣ್ಣ ಒಪ್ಪಿಗೆ ಕೊಟ್ಟನೆಂದು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬಾಡುಗಳ್ಳು ಡೊಳ್ಳುಹೊಟ್ಟೆಯ ಸೋಮನು ಗುಡ್ಡವಿಳಿದು ಹೋದನು. ಸತ್ತ ನಾಯಿಗೆ ಸಲ್ಲಬೇಕಾಗಿದ್ದ ಹಂದಿಯ ಮಾಂಸದ ಪಾಲನ್ನು ತಾನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲು ಅಪ್ಪಣೆ ಪಡೆಯುವ ಸಲುವಾಗಿಯೆ ಅವನು ಬೈರನಿಂದ ಪುಟ್ಟಣ್ಣನಿರುವ ಸ್ಥಳವನ್ನು ಕೇಳಿ ತಿಳಿದು ಕಾನುಬೈಲಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದನು.

ಸೀತೆ - ಹೂವಯ್ಯ

ಬಾಲ ದಿನಮಣಿಯ ಕೋಮಲ ಕಿರಣಗಳು ಕೋಟ್ಯಂತರ ಮೈಲಿಗಳಿಂದ ನಡೆದು ಬಂದು, ಮುತ್ತಳಿಮನೆಯ ಹೆಬ್ಬಾಗಿಲಿನ ಹೊಸ್ತಿಲ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತಿದ್ದ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಚಿಂಗನ್ನೆಗಳಿಗೆ ಬಿಸಿಮುತ್ತನಿಟ್ಟು ನಲಿಯುತ್ತಿದ್ದವು. ಆ ಹೊಂಗದಿರುಗಳು ಮರಗಳ ಹಸುರು ನೆತ್ತಿಯ ಮೇಲೆಯೂ ಮನೆಯ ಹೆಂಚುಗಳ ಮೇಲೆಯೂ ಕೆಂಧೂಳಿಯ ರಸ್ತೆಯ ಮೇಲೆಯೂ ಬಿದ್ದು ನಿಷ್ಪಕ್ಷಪಾತವನ್ನು ನಟಿಸುತ್ತಿದ್ದರೂ, ಅವುಗಳ ಏಕಮಾತ್ರ ಮಹದಾಕಾಂಕ್ಷೆಯೂ ಆನಂದವೂ ಪುಟ್ಟ ಹುಡುಗಿಯ ತುಟಿ, ಕೆನ್ನೆ, ಗಲ್ಲ, ಹಣೆ, ಕಣ್ಣು, ಮುಂಗುರುಗಳ ಮೇಲೆ ನರ್ತಿಸುವುದರಲ್ಲಿಯೂ ಅವುಗಳ ಕೂಡ ಆಟವಾಡುವುದರಲ್ಲಿಯೂ ಇದ್ದಿ ತೆಂದು ಜಡಮತಿಗೂ ಕೂಡ ಭಾಸವಾಗುತ್ತಿತ್ತು ! ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಕಿರಣಗಳನ್ನು ತನ್ನ ಮುದ್ದು ಕೈಗಳಿಂದ ಹಿಡಿಯಲೆಳಸಿ, ಕೆನ್ನೆ ತೆರೆ ತೆರೆಯಾಗುವಂತೆ ಆಹ್ಲಾದ ಪ್ರದರ್ಶನ ಮಾಡುತ್ತ, ಇಕ್ಕಲದ ಮರಗಳ ನಡುವೆ ಕೊಂಕಿ ಬಳುಕಿ ಹರಿದುಹೋಗಿ ಕಣ್ಮರೆಯಾಗಿದ್ದ ರಸ್ತೆಯನ್ನು ಸಲಸಲವೂ ಬಯಕೆಯ ನಯನಗಳಿಂದ ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತ, ಕುಳಿತಿದ್ದಳು. ಅವಳು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದ ಹಾಗೆಯೆ ದೂರದಲ್ಲಿದ್ದ ಹಲಸಿನ ಮರದಾಚೆಯಿಂದ ಕುಂಬಾರ ನಂಜನು ತನ್ನ ಒಂದು ವರ್ಷದ ಹಸುಳೆಯನ್ನೆತ್ತಿಕೊಂಡು, ನಿಧಾನವಾಗಿ ಎಳಬಿಸಿಲನ್ನು ಆಸ್ವಾದಿಸುತ್ತ, ನಡೆದು ಬಂದನು. ಹಿಂದಿನ ದಿನ ರಾತ್ರಿ ಕಳ್ಳಂಗಡಿಯಲ್ಲಿ ಪಿಶಾಚಿಯಂತಿದ್ದ ನಂಜನು ಇಂದು ತನ್ನ ಕೂಸನ್ನೆತ್ತಿಕೊಂಡು, ಅತ್ಯಂತ ಸೌಮ್ಯತಮ ಪಿತೃವಾಗಿ ನಡೆದು ಬಂದು, ಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು ಕುರಿತು “ಇಲ್ಲಾಕೆ ಕೂತೀರಿ ಹೊಸಲಮೇಲೆ?” ಎಂದು ಕೇಳಿದನು.

“ಕಾನೂರಿನಿಂದ ...ಗಾಡಿ ಬರ್ತದಂತೆ. ಉ...ಉ....ಉ...ವಾಸಪ್ಪಬಾವ, ಪುಟ್ಟತ್ತಿಗಮ್ಮ ಬರ್ತಾರಂತೆ” ಎಂದು ತೊದಲು ನುಡಿದ ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಎದ್ದು ನಿಂತು “ನಂಜಾನಾ ಕರ್ಕೊಳ್ಳೀನೊ ಕೊಡೊ! ರಂಗೀ, ಬಾರೆ!” ಎಂದು ನಂಜನ ಕೂಸನ್ನು ಕರೆದುಕೊಳ್ಳಲೆಂದು ತನ್ನ ಪುಟ್ಟ ತೋಳುಗಳನ್ನು ನೀಡಿದಳು.

ನಂಜನ ಕೂಸು: ಕೈಕಾಲು ಸಣ್ಣಗಿತ್ತು; ಹೊಟ್ಟೆ ಡುಬ್ಬಣ್ಣವಾಗಿತ್ತು; ಮೂಗಿನಿಂದ ಸಿಂಬಳ ಸುರಿದು ಮೇಲ್ಬುಟಿಯ ಮೇಲೆ ಕೋರೆಯಾಗಿತ್ತು. ಕೈಯಲ್ಲಿಯೂ ಹೊಟ್ಟೆಯ ಮೇಲೆಯೂ ಕಜ್ಜಿಗಳು ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದವು. ಎದೆಯ ಎಲುಬಿನ ಗೂಡಿನ ಆಕೃತಿ ಹಬ್ಬಿದ್ದ ಚರ್ಮದ ಮೇಲೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಿತ್ತು. ನಿರ್ಮಲವಾಗಿರುವವರು ಯಾರೂ ಅದನ್ನು ಮುಟ್ಟಲು ಹೇಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಅದೊಂದೂ ಬರಲಿಲ್ಲ. ಆಕೆಗಿದ್ದುದು ಕೂಸನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂಬ ಬಂದೇ ಆಸೆ. ಆ ಕೂಸು ಸುಂದರವಾಗಿದ್ದರೇನಂತೆ? ಕುರೂಪವಾಗಿದ್ದರೇನಂತೆ? ನಿರ್ಮಲವಾಗಿದ್ದರೇನಂತೆ? ಕೊಳಕಾಗಿದ್ದರೇನಂತೆ? ಸಜೀವವಾಗಿದ್ದರಾಯಿತು! ಇದ್ದದ್ದೂ ಆಗುಣವೊಂದೇ ನಂಜನ ಕೂಸಿಗೆ!

“ರಂಗೀ ಬಾರೆ! ಬಾರೆ! ಬೆಲ್ಲ ಕೊಡ್ತೀನಿ ಬಾರೇ!” ಎಂದು ಕೈಚಾಚಿದಳು.

“ಬೇಡ ಕಣ್ಣೋ, ನಿಮ್ಮವ್ವ ಬಯ್ಯಾರೆ” ಎಂದು ನಂಜ ಒಳಗೆ ಹೋಗಲೆಳಸಿದನು.

“ಬಯ್ಯೋದಿಲ್ಲ ಏನಿಲ್ಲ, ಕೊಡು!” ಎಂದು ಲಕ್ಷ್ಮಿ ತಡೆದಳು.

“ಛ್ಹಾ! ಬಿಡೀ ಅಂದ್ರೆ, ನಿಮಗೆ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ” ಎಂದು ಹೇಳಿ ಹೆಬ್ಬಾಗಿಲು ದಾಟಿಯೇಬಿಟ್ಟನು.

ತನ್ನ ಪ್ರೀತಿಯ ಪ್ರದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಆಘಾತವಾದಂತಾಗಿ ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಸುಮ್ಮನಾದಳು. ಸಮಾಜದ ಕಟ್ಟುನಿಟ್ಟುಗಳು, ದೊಡ್ಡವರು, ಬಡವರು ಎಂಬ ಭೇದ ಅವಳಿಗಿನ್ನೂ ಗೊತ್ತಾಗಿರಲಿಲ್ಲ.

ಜಗಲಿಯಮೇಲೆ ತಾಂಬೂಲದ ಹರಿವಾಣದ ಮುಂದೆ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರೂ ಶ್ಯಾಮಯ್ಯಗೌಡರೂ ಮಾತಾಡುತ್ತ ಕುಳಿತಿದ್ದರು. ನಂಜನನ್ನು ನೋಡಿದ ಕೂಡಲೆ ಶ್ಯಾಮಯ್ಯಗೌಡರಿಗೆ ಹಿಂದಿನ ದಿನ ಅವನು ಮಾಡಿದ್ದ ಅತ್ಯಾಚಾರದ ನೆನಪಾಗಿ ರೇಗಿದರು. ಆದರೆ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಕೂಸು ಇದ್ದುದರಿಂದ ಅವನಿಗೆ ಪೆಟ್ಟು ಬೀಳಲಿಲ್ಲ. ಆಗ ಅವನು ತಂದೆಯಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದನೆ ಹೊರತು ಕುಡುಕನಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಹಿಂದಿನ ದಿನ ಕಳ್ಳಂಗಡಿಯಲ್ಲಿ ಅವನನ್ನು ಕಂಡವರು ಯಾರಾದರು ಈಗ ನೋಡಿದ್ದರೆ ಆಶ್ಚರ್ಯಪಡುವಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ ಸಂಭಾವಿತನಾಗಿ ತೋರುತ್ತಿದ್ದನು.

ಆ ದಿನ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಮುಂಚೆ ಮುತ್ತಳಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದ ಚಂದ್ರಯ್ಯ ಗೌಡರು ಹೂವಯ್ಯನನ್ನು ಹೋಗಿ ನೋಡಿದರು. ರಾಮಯ್ಯನೂ ಚಿನ್ನಯ್ಯನೂ ಅಲ್ಲಿದ್ದರು. ಸೋದರಳಿಯ ಚಿನ್ನಯ್ಯನೊಡನೆ ವಿನೋದವಾಗಿ ಸಲಿಗೆಯಿಂದ ಮಾತಾಡಿದರು. ಆದರೆ ಹೂವಯ್ಯನೊಡನೆಯೂ ರಾಮಯ್ಯನೊಡನೆಯೂ ಎಷ್ಟು ಆವಶ್ಯಕವೋ ಅಷ್ಟೇ ಮಾತಾಡಿದರು. ಹಾಗೆ ಮಾಡುವುದು ಮನೆನಾಡಿನ ಮರ್ಜಿ. ಮನೆಯವರು ಹೊರಗಿನ ನೆಂಟರೊಡನೆ ವರ್ತಿಸುವಂತೆ ತಮ್ಮ ಮನೆಯವರೊಡನೆ ಸಲಿಗೆಯಿಂದ ವರ್ತಿಸುವದಿಲ್ಲ. ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ವಯಸ್ಸಾದ ಮಕ್ಕಳೊಡನೆ ತಂದೆಯಾದವನು ಔಪಚಾರಿಕವೆಂಬಂತೆ ವರ್ತಿಸುತ್ತಾನೆ. ಅಂತಹ ಪದ್ಧತಿಯಿಂದ ಕ್ರಮೇಣ ಅನಾಹುತವಾಗುತ್ತದೆ. ಉಪಚಾರ ಉದಾಸೀನವಾಗಿ ಕಡೆಗೆ ವೈರವಾಗುವ ಸಂಭವವೂ ಉಂಟು. ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರು ತಮ್ಮ ಮನೆಮಕ್ಕಳಾದ ಹೂವಯ್ಯ ರಾಮಯ್ಯರೊಡನೆ ವರ್ತಿಸಿದಂತೆಯೇ ಶ್ಯಾಮಯ್ಯಗೌಡರೂ ಚಿನ್ನಯ್ಯನೊಡನೆ ವರ್ತಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಅತಿಥಿಬಂಧುಗಳೊಡನೆ ಸರಸವಾಗಿರಬೇಕು, ನಿಜ. ಆದರೆ ಮನೆಮಂದಿಯೊಡನೆಯೂ ಯಜಮಾನನಾದವನು ಉಲ್ಲಾಸ ದಿಂದಲೂ ಸ್ನೇಹದಿಂದಲೂ ಸಲಿಗೆ ವಿನೋದಗಳಿಂದಲೂ ನಡೆದುಕೊಂಡರೆ ತಪ್ಪೇನು? ಹಾಗೆ ಮಾಡಿದರೆ ಸಣ್ಣಬುದ್ಧಿ, ವೈಮನಸ್ಸು ತಂದುಹಾಕುತನಗಳಿಗೆ ಅವಕಾಶ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿ ಸಂಸಾರ ಹೆಚ್ಚು ಸುಖಮಯವಾಗುತ್ತದಲ್ಲವೆ?

ಒಂದು ಹಸುವನ್ನು ಹುಲಿ ಹಿಡಿದಿದೆ ಎಂಬ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ. ರಾಮಯ್ಯನೂ ಚಿನ್ನಯ್ಯನೂ ಅದನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸಲು ಹೊರಟುಹೋದಮೇಲೆ, ಹೂವಯ್ಯನ ಇಷ್ಟಾನುಸಾರವಾಗಿ ಸೀತೆ ಅವನ ಟ್ರಂಕಿನಿಂದ ಕೆಲವು ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ತಂದುಕೊಟ್ಟಳು. ಆ ಕೆಲಸವನ್ನು ಎಷ್ಟು ಹೆಮ್ಮೆಯಿಂದ ಮಾಡಿದಳೆಂದರೆ ಅದನ್ನು ನೋಡಿದವರು ಯಾರಿಗಾದರೂ ಅದರಲ್ಲಿ ಸೇವೆಗೆ ಬೇಕಾಗುವುದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಅತಿಶಯವಾದ ಶ್ರದ್ಧೆಯಿದ್ದುದು ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಅವಳು ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಎತ್ತಿತಂದು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದರಲ್ಲಿ ಸತಿಯು ಪತಿಗೆ ತನ್ನ ಶಿಶುವನ್ನು ನೀಡುವ ರೀತಿಯಿತ್ತು. ಪುಸ್ತಕವಾಸನೆಯಿಂದಲೂ, ಕೆಂಪು ಹಸುರು ಮೊದಲಾದ ಬಣ್ಣದ ಬೈಂಡುಗಳಿಂದಲೂ, ತಾನರಿಯದೆ ವಿಚಿತ್ರವಾದ ಇಂಗ್ಲಿಷು ಲಿಪಿಗಳಿಂದಲೂ ಭಾರವಾಗಿ ನಿಗೂಢವಾಗಿದ್ದ ಆ ಗ್ರಂಥಸಮೂಹಗಳನ್ನು ಸ್ವರ್ಶಿಸುವ ಅದೃಷ್ಟ ದೊರಕಿದುದು ಸೀತೆಗೆ ಒಂದು ಸೌಭಾಗ್ಯವೆಂಬಂತೆ ತೋರಿತ್ತು. ಅವಳು ಕನ್ನಡದ ಕಥೆ ಕಾದಂಬರಿಗಳನ್ನೇನೂ ಓದಿದ್ದಳು. ಅವಳ ಹತ್ತಿರವೂ ಕೆಲವು ಪುಸ್ತಕಗಳಿದ್ದವು. ಆದರೆ ಆ ಪುಸ್ತಕಗಳಿಗೂ ಹೂವಯ್ಯನ ಆಂಗ್ಲೀಯ ವಹಿಗಳಿಗೂ ಇದ್ದ ರೂಪ ತಾರತಮ್ಯ ಕಾಫಿತೋಟದ ಕೂಲಿಗೂ ಕಾಫಿತೋಟದ "ದೊರೆ"ಗೂ ಇದ್ದ ವ್ಯತ್ಯಾಸದಂತಿತ್ತು. ಹೂವಯ್ಯನಲ್ಲಿ ಆಕೆಗೆ ಮೊದಲೇ ಇದ್ದ ಅನುರಾಗ ಗೌರವಗಳು ಅವನು ಓದುತ್ತಿದ್ದ ಆ ಹೊತ್ತಗೆಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ಇಮ್ಮಡಿಯಾದುವು. ಆ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ತೆರೆದು ನೋಡಬೇಕೆಂಬ ಮಹದಾಸೆ ಆಕೆಗೆ ಬಹಳವಾಗಿತ್ತು. ಹೂವಯ್ಯನಿಗೂ ಆಕೆಯ ಮನಸ್ಸು ತಿಳಿದು ಸಂತೋಷದಿಂದ ಒಂದು ಚರಿತ್ರೆಯ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ನೋಡುವಂತೆ ಹೇಳಿ, ತಾನು ಕವನ ಗ್ರಂಥವೊಂದನ್ನು ಓದುತ್ತ ದಿಂಬಿನಮೇಲೆ ಒರಗಿ ಕುಳಿತನು. ಕೆಲವು ಕ್ಷಣಗಳಲ್ಲಿ ಅವನ ಮನಸ್ಸು ಸೀತೆ. ಮುತ್ತಳಿಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಮರೆತು ಕವನಗಳ ಕಲ್ಪನಾಜಗತ್ತಿನ ಸೌಂದರ್ಯ ವೈಭವಗಳ ಸ್ವರ್ಗದಲ್ಲಿ ವಿಹರಿಸತೊಡಗಿದನು. ನಗರದ ದ್ರುತಪದ ಸಂಚಾರಮಯವಾದ ಧೂಳಿ ಧೂಸರ ವಾತಾವರಣದಲ್ಲಿ ಸಪ್ಪೆಯಾಗಿ ತೋರುತ್ತಿದ್ದ ಕವನಗಳೂ ಆ ಮನೆನಾಡಿನ ಶ್ಯಾಮಲ ಶೀತಲ ಸುಂದರ ಪ್ರಕೃತಿ ಪ್ರಪಂಚದ ಸಂಸರ್ಗದಲ್ಲಿ ಭಾವಪುಂಜಗಳಾಗಿ ರಂಜಿಸಿದುವು. ಕಿಟಕಿಯಲ್ಲಿ ತೂರಿಬಂದ ಪ್ರಾತಃಕಾಲದ ಹಸುಳೆಬಿಸಿಲೂ, ಹೊರಗಡೆ ಮರಗಿಡಗಳಲ್ಲಿ ಇಂಚರಗೈಯುತ್ತಿದ್ದ ಪಿಕಳಾರಹಕಕ್ಕಿಗಳ

ಸವಿದನಿಯೂ, ಸದ್ಯ: ವಿಸ್ತೃತವಾಗಿದ್ದ ಪ್ರೀತಿಯ ಲಲನೆಯೊಬ್ಬಳ ಮಧುರ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯವೂ ಅವನ ಕಲ್ಪನೆಗೆ ರೆಕ್ಕೆ ಬರುವಂತೆ ಮಾಡಿದ್ದುವು.

ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿದ್ದ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದ ಸೀತೆ ಎರಡು ಮೂರು ಸಾರಿ ತಲೆಯೆತ್ತಿ ನೋಡಿದಳು. ಬಾವನನ್ನು ಕೇಳಿ ಚಿತ್ರಗಳ ಪರಿಚಯ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂಬ ಆಸೆಯಿದೆ. ಆದರೆ ತನ್ಮಯನಾಗಿದ್ದ ಬಾವನ ಗಮನ ಆಕೆಯ ಕಡೆಗೆ ತಿರುಗಲಿಲ್ಲ. ನಾಲ್ಕನೆಯ ಸಾರಿ ತಲೆಯೆತ್ತಿ ನೋಡಿದವಳು ಮತ್ತೆ ತಲೆ ತಗ್ಗಿಸಲಿಲ್ಲ. ಪುಸ್ತಕಮೂರ್ತಿಯಂತೆ ನಿಷ್ಪಂದವಾಗಿದ್ದ ಬಾವನ ಮುಖವನ್ನೇ ನೋಡತೊಡಗಿದಳು.

ಹೂವಯ್ಯನ ಮುಖವು ಭಾವೋತ್ಕರ್ಷದಿಂದಲೂ ಹರ್ಷದಿಂದಲೂ ಆಗತಾನೆ ಅಭ್ಯಂಜನ ಮಾಡಿದವನ ಮುಖದಂತೆ ಕೆಂಪಾಗಿತ್ತು. ಕಣ್ಣು ಸಲಿಲಾವೃತವಾಗಿ ಮಿರುಗುತ್ತಿದ್ದುವು. ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಎದೆಯುಬ್ಬಿ ಬೀಳುತ್ತಿತ್ತು. ಸೀತೆ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದಹಾಗೆಯೇ ಮೆಲ್ಲಲರು ಬೀಸಿದಾಗ ಹೂವಿನಿಂದ ಹನಿಗಳುದುರುವಂತೆ ಅವನ ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದ ವಾರಿಬಿಂದುಗಳೂ ಸೂಸತೊಡಗಿದುವು. ಹೂವಯ್ಯ ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಿದನು. ಓದುತ್ತಿದ್ದ ಪುಸ್ತಕ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಾಗೆಯೇ ಇತ್ತು. ಅದನ್ನು ನೋಡಿ ಮುಗ್ಧೆಯಾದ ಸೀತೆಯ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಭಯ ಸಂಚಾರವಾಯಿತು. ಆಕೆಯ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಏನೇನೂ ಭಾವನೆಗಳು ಮಿಂಚಿದುವು. ಬಾವನು ಬೆನ್ನು ನೋವಿ ನಿಂದ ಅಳುತ್ತಿದ್ದಾರೆ ಎಂದುಕೊಂಡಳು. ಮಾತಾಡಿಸಿ ಕೇಳಬೇಕೆಂದು ಹವಣಿಸಿದಳು. ಆದರೆ ಏಕೋ ಏನೋ ಮಾತಾಡಿಸಲೂ ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಬಹುಶಃ ಬುದ್ಧಿ ಗೆಗೋಚರವಾಗಿದ್ದರೂ ಆಕೆಯ ಅಂತರಂಗಕ್ಕೆ ಗೋಚರವಾಗಿದ್ದಿರಬಹುದು, ಹೂವಯ್ಯನ ರಸಸಮಾಧಿಯ ದಿವ್ಯಾವಸ್ಥೆ! ಭಾವನೆಗೆ “ಮೈಮೇಲೆ ಬಂದಿರಬಹುದು” ಎಂದು ಆಲೋಚಿಸಿ ಬೆದರಿದಳು. ಅನೇಕಬಾರಿ ದೆವ್ವ ಹಿಡಿಯುವುದನ್ನು ನೋಡಿದ್ದಳು. ನಂಜನ ಹೆಂಡತಿ ಗರ್ಭಿಣಿಯಾಗಿದ್ದಾಗ ಅವಳಿಗೆ ಮೈಮೇಲೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ಕಂಡು ಅನೇಕಸಾರಿ ಸ್ತಂಭಿತೆಯಾಗಿದ್ದಳು. ಆದರೆ ಬಾವನಲ್ಲಿ “ಮೈಮೇಲೆ” ಬರುವ ಭಯಂಕರ ಚಿಹ್ನೆಗಳಿರಲಿಲ್ಲ. ಅದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಮುಖ ಸೌಮ್ಯಸುಂದರವಾಗಿತ್ತು. ಬಾಲೆಯ ಹೃದಯವು ವಿವಿಧ ಭಾವ ಆಶಂಕೆಗಳಿಂದ ತಾಡಿತವಾಗಿ, ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಮುಚ್ಚುವ ನೆವದಿಂದ ಸ್ವಲ್ಪ ಸದ್ದುಮಾಡಿ, ಎದ್ದುನಿಂತಳು.

ಹೂವಯ್ಯ ಕಣ್ಣೆರೆದನು. ತಟಕ್ಕನೆ ತನ್ನ ಸ್ಥಿತಿಯ ಮತ್ತು ಸನ್ನಿವೇಶದ ನೆನಪಾಗಿ, ಇನ್ನೊಬ್ಬರ ಮುಂದೆ ಭಾವಪ್ರದರ್ಶನ ಮಾಡಿಬಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಾ ಎಂದು ನಾಚಿ ಮುಖವನ್ನು ಉಜ್ಜಿಕೊಳ್ಳುವವನಂತೆ ನಟಿಸಿ ಕಣ್ಣೀರೊರಸಿಕೊಂಡನು. ಸೀತೆ ಆಗತಾನೆ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಮುಚ್ಚಿ ಕಿಟಕಿಯ ಕಡೆಗೆ ನೋಡುವಂತೆ ಅಭಿನಯ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ ತನ್ನ ಭಾವಾವೇಶ ಅವಳಿಗೆ ತಿಳಿದಿಲ್ಲ ಎಂದುಕೊಂಡು ಸಮಾಧಾನಚಿತ್ತನಾಗಿ, ಮರೆಮಾಚಲೆಳಸುವ ಸಲುವಾಗಿ “ಚಿತ್ರ ಎಲ್ಲ ನೋಡಿಯಾಯ್ತೇನು?” ಎಂದು ಮಾತು ತೆಗೆದನು.

ಬಾವನ ಶಾಂತವಾಣಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಸೀತೆಗೆ, ತಾನು ಉಹಿಸಿದುದೆಲ್ಲ ತಪ್ಪಾಯಿತೆಂದು ಆಶ್ಚರ್ಯವಾಯಿತು. ಸಂತೋಷದಿಂದ ಸಮ್ಮತಿಸಿ ಅವನನ್ನೇ ನೋಡುತ್ತ ನಿಂತಳು.

ಅವಳ ಮುಖಭಂಗಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ನಿವಾರಿಸಲೋಸುಗ ಹೂವಯ್ಯ “ಏನೇನು ಚಿತ್ರ ನೋಡಿದ?” ಎಂದನು.

“ನೋಡಿದೆ, ಗೊತ್ತಾಗಲಿಲ್ಲ.”

“ನನ್ನ ಕೇಳಿದ್ದರೆ ಹೇಳಿದ್ದೆ.”

ಸೀತೆ ಬಹಳ ಸಂತೋಷದಿಂದ “ನೀವು ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡಿದ್ದಿ. ಬೆನ್ನು ನೋವು ಹೆಚ್ಚಾಗಿದೆ ಅಂತ ಕೇಳಲಿಲ್ಲ” ಎಂದಳು.

ಹಾಗದರೆ ಸೀತೆ ನೋಡಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದಾಳೆ!

“ಬೆನ್ನು ನೋವಲ್ಲ. ಸುಮ್ಮನೆ ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಏನನ್ನೋ ಆಲೋಚಿಸುತ್ತಿದ್ದೆ..... ನಮ್ಮ ಮನೆಯಿಂದ ಗಾಡಿ ಬರ್ತದೆ ಅಂತ ಹೇಳಿದರು ಚಿಕ್ಕಯ್ಯ.”

” ಹೌದು ಅತ್ತೆಮ್ಮ, ವಾಸು, ಪುಟ್ಟತ್ತಿಗಮ್ಮ ಬರ್ತಾರಂತೆ” ಎಂದ ಸೀತೆ ಬಹಳ ಸಂಕೋಚದಿಂದ “ಅಲ್ಲಿದ್ದಲ್ಲಾ ಯಾಕೆ ? ” ಎಂದು ಕೇಳಿಯೇಬಿಟ್ಟಳು.

ಹೂವಯ್ಯ ಅವಳ ಪ್ರಶ್ನೆ ಬಹಳ ಲಘುವಾದುದರಿಂದ ಉತ್ತರಕ್ಕೆ ಕೂಡ ಅರ್ಹವಾದುದಲ್ಲವೆಂದು ನಕ್ಕು ನಿವಾರಿಸುವಂತೆ “ಯಾರು ಅಳುತ್ತಿದ್ದದ್ದು?” ಎಂದನು.

“ಕಣ್ಣಿನಲ್ಲಿ ನೀರು ಸುರೀತಿತ್ತು!”

ಸೀತೆಯ ಕೈಯಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಲಿಲ್ಲ. ಹೂವಯ್ಯನ ಮುಖ ಗಂಭೀರವಾಯಿತು. ಫಕ್ಕನೆ ಆದ ವ್ಯತ್ಯಾಸವನ್ನು ಕಂಡು ಸೀತೆ ಚಕಿತೆಯಾದಳು, ತಾನು ಕೇಳಿದುದು ಅಪರಾಧವಾಯಿತೋ ಏನೋ ಎಂದು.

ಹೂವಯ್ಯ ಪ್ರಯತ್ನಪೂರ್ವಕವಾದ ಸರಸಣಿಯಿಂದ “ಸೀತೆ, ನೀನು ಯಾವಾಗಲೂ ಅತ್ತುದಿಲ್ಲವೆ?” ಎಂದು ಕೇಳಿದನು.

“ಅತ್ತಿದ್ದೆ.”

“ಯಾವಾಗ?”

“ಯಾರಾದರೂ ಬೈದಾಗ, ಅವ್ವ ಹೊಡೆದಾಗ, ಬಿದ್ದು ನೋವಾದಾಗ” ಸೀತೆ ತನ್ನ ಮಾತಿಗೆ ತಾನೆ ಮುಗುಳು ನಗುತ್ತಿದ್ದಳು.

“ಮತ್ತೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಕಣ್ಣೀರು ಸುರಿಸಿಲ್ಲವೆ?”

ಸೀತೆ ಅಪ್ರತಿಭಳಾಗಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಸುಮ್ಮನಿದ್ದಳು.

“ಅತ್ತೆಮ್ಮ ನಿನ್ನ ಬಿಟ್ಟು ನೆಂಟರ ಮನೆಗೆ ಹೋದಾಗ?”

“ಹೌದು, ಅತ್ತಿದ್ದೆ !”

“ಕಥೆ ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಅಥವಾ ಓದುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಯಾವಾಗಲಾದರೂ ಅತ್ತಿದ್ದೀಯೇನು?”

ಸೀತೆ ಆಲೋಚಿಸಿದಳು. ಕಾದಂಬರಿಗಳನ್ನು ಓದುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಗುಟ್ಟಾಗಿ ಕಣ್ಣೀರು ಕರೆದಿದ್ದರು ಅವಳ ನೆನಪಿಗೆ ಬಂದಿತು. ಹಿಂದೆ ಒಂದು ಸಾರಿ ಹೂವಯ್ಯನು ಕಾನೂರಿನಲ್ಲಿ ನಾಗಮ್ಮ, ಗೌರಮ್ಮ, ಸೀತೆ, ವಾಸು ಇವರಿಗೆ “ವಿಷವೃಕ್ಷ”ವನ್ನು ಓದಿ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಸೀತೆ ಅಳುವನ್ನು ತಡೆಯಲಾರದೆ ತಾಯಿಯ ಮರೆಯಲ್ಲಿ ಅವಿತ್ತು ಸೆರೆಗಿನಿಂದ ಕಣ್ಣೀರು ಒರಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಳು.

“ಹೌದು, ಸುಮಾರು ಸಲ ಹಾಂಗಾಗಿದೆ.”

“ನೀನೆಂದಾದರೂ ಬೈಗಿನ ಹೊತ್ತು ನಿಮ್ಮ ಮನೆ ಮೇಲಿನ ಗುಡ್ಡದ ನೆತ್ತಿಗೆ ಹೋಗಿರುವೆಯೇನು?”

“ಹ್ಲೂ, ಹೋಗಿದ್ದೀನಿ.”

“ಅಲ್ಲಿ ಪಶ್ಚಿಮ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯ ಮುಳುಗುವುದನ್ನು ಕಂಡಿದ್ದೀಯೇನು?”

“ಕಂಡೀನಿ” ಎಂದವಳು ಫಕ್ಕನೆ “ಕಂಡಿದ್ದೇನೆ” ಎಂದು ಸರಿಮಾಡಿಕೊಂಡಳು. ಅವಳ ಭಾಷೆಯೂ ಅನುಕರಣದಿಂದ ಹೂವಯ್ಯನ ಭಾಷೆಯ ಮಟ್ಟಕ್ಕೆ. ಅನೈಚ್ಛಿದವಾಗಿಯೆ ಏರುತ್ತಿತ್ತು. ಹೂವಯ್ಯನ ಇಷ್ಟದಂತೆ ಸೀತೆ ಚಾಪೆಯ ಮೇಲೆ ಕೂತುಕೊಂಡಳು.

“ಆ ಸಂಧ್ಯಾ ಸೌಂದರ್ಯವನ್ನು ನೋಡಿ ಯಾವಾಗಲಾದರೂ ಕಣ್ಣೀರು ಕರೆದಿರುವೆಯೇನು?”

“ಇಲ್ಲ” ಎಂದಳು ಸೀತೆ. ಅವಳಿಗೆ ಹೂವಯ್ಯನ ಪ್ರಶ್ನೆಯ ಅರ್ಥ ಭಾವ ಸಾರ್ಥಕಗಳೊಂದೂ ಗೊತ್ತಾಗಲಿಲ್ಲ.

ಹೂವಯ್ಯ ಹೇಳತೊಡಗಿದನು. ಸೀತೆಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಅರ್ಥವಾಯಿತು. ಬಹಳಪಾಲು ಅರ್ಥವಾಗಲಿಲ್ಲ. ದೂರದರ್ಶಕ ಯಂತ್ರದಲ್ಲಿ ನೋಡುತ್ತಿರುವವನು ಬರಿಗಣ್ಣಿಗೆ ಕಾಣುವ ಮತ್ತು ಕಾಣದ ನಕ್ಷತ್ರ ರಾಶಿಗಳನ್ನು ವರ್ಣಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆ, ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿರುವವನು ಸುಮ್ಮನೆ ಆಕಾಶದ ಕಡೆಗೆ ನೋಡಿ “ಹೂಂ” ಗುಡುವಂತೆ ಸೀತೆ ನಡುನಡುವೆ ಹ್ಲಾಹ್ಲಾ, ಹೌದು, ಇಲ್ಲ, ಎಂಬ ಬಿಡಿಮಾತುಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದಳು. ಮಾತಾಡುತ್ತಿದ್ದವನು ಪ್ರೀತಿಪಾತ್ರನಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಆಕೆ ತನ್ಮಯಿಯಾಗಿ ಆಲಿಸಿದಳು. ಕೇಳುತ್ತ ಕೇಳುತ್ತ ಸಹಾನುಭೂತಿಯಿಂದ ಆಕೆಯ ಭಾವವೂ ಕಲ್ಪನೆಯೂ ಉತ್ಕರ್ಷವಾಗತೊಡಗಿದುವು. ಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ತಿಳಿಯಲಾರದುದು ಭಾವಗೋಚರವಾಗಿ ಆಕೆಯ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಯಾವುದೂ ಒಂದು ಮಹಾ ಪರಿವರ್ತನೆಯುಂಟಾಗುತ್ತಿತ್ತು.

ಹೂವಯ್ಯ ಮಾತಾಡುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಸೀತೆಯ ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನೇ ಎವೆಯಿಕ್ಕದೆ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಸೀತೆಯೂ ಬಾವನ ಮುಖವನ್ನೇ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಆಗ ಹೂವಯ್ಯನಲ್ಲಾಗಲಿ ಸೀತೆಯಲ್ಲಾಗಲಿ ಪ್ರಿಯ ಪ್ರೇಯಸಿಯರ ಭಾವವಿರಲಿಲ್ಲ. ವಿಷಯದ ಉದಾರ ಔನ್ನತ್ಯ ಅವರಿಬ್ಬರ ಆತ್ಮಗಳನ್ನು ಶಾರೀರಕತೆಗೆ ಅತೀತವಾಗಿ ಮಾಡಿತ್ತು. ಆಗ ಅವರಿಬ್ಬರಿಗಿದ್ದ ಸಂಬಂಧ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೆಚ್ಚುಕಡಿಮೆ ಗುರು ಶಿಷ್ಯೆಯರದಾಗಿತ್ತು.

“ನಾನು ಕಣ್ಣೀರು ಕರೆದಿದ್ದೇನೆ, ಸೀತೆ. ಸಂಧ್ಯಾಸೌಂದರ್ಯವನ್ನು ನೋಡಿದಾಗ ನಿನಗೆ ಕಣ್ಣೀರು ಬರಲಿಲ್ಲ ಎಂದು ಹೇಳಿದೆಯಲ್ಲವೆ? ನನಗೆ ಕಣ್ಣೀರು ಬಂದಿದೆ. ಇಷ್ಟೋಸಾರಿ ಬಂದಿದೆ....”

ಸೀತೆಗೆ ಬೈಗಿನ ಆಕಾಶವನ್ನು ನೋಡಿ ಏಕೆ ಕಣ್ಣೀರು ಸುರಿಸಬೇಕೋ ಅರ್ಥವಾಗದೆ ಸುಮ್ಮನೆ ಬೆಪ್ಪಾಗಿ ಕುಳಿತಿದ್ದಳು. ಆದರೂ ತಾನು ಹಾಗೆ ಮಾಡದಿದ್ದರೆ ಆಕೆಗೊಂದು ಲೋಪವಾಗಿ ಕಂಡಿತು.

“ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ. ಬೆಟ್ಟದ ನೆತ್ತಿಯ ಮೇಲೆ ನಿಂತು, ಕಣ್ಣು ಹೋಗುವವರೆಗೂ ಹಬ್ಬಿರುವ ದೊಡ್ಡ ಕಾಡುಗಳನ್ನು ನೋಡಿದಾಗ ಕಣ್ಣೀರು ಕರೆದಿದ್ದೇನೆ. ಪೂರ್ವದಿಗಂತದಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯಬಿಂಬ ಕೆಂಪು ಕುಂಕುಮದಲ್ಲಿ ಮಿಂದು ಮೂಡುತ್ತಿದ್ದಾಗ ನೋಡಿ ಕಣ್ಣೀರು ಕರೆದಿದ್ದೇನೆ! ಮುಂಗಾರಿನ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಆಕಾಶವನ್ನೆಲ್ಲ ಕರಿಮುಗಿಲು ತುಂಬಿ, ಮಹಾಸರ್ಪದ ಮಹಾಜಿಹ್ವೆಗಳಂತೆ ಬಳ್ಳಿ ಮಿಂಚು ಕುಣಿಯುವುದನ್ನು ನೋಡಿ ಕಣ್ಣೀರು ಕರೆದಿದ್ದೇನೆ .... ಪೂರ್ಣಿಮಾ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಚಂದ್ರನು ಶುಭ ಜ್ಯೋತ್ಸೆ.....(ಎದುರು ಕುಳಿತಿದ್ದವಳು ಸೀತೆ ಎಂಬುದು ಅವನ ನೆನಪಿಗೆ ಬಂದು) ಹುಣ್ಣಿಮೆ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ತಿಂಗಳ ಬೆಳಕು ಹಾಲು ಚೆಲ್ಲಿದಂತೆ ಕಾಡುಗಳ ಮೇಲೆ ಮಲಗಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿ ಕಣ್ಣೀರು ಕರೆದಿದ್ದೇನೆ.... ಮಹಾತ್ಮರ ಕಥೆಗಳನ್ನು ಓದುತ್ತ ಕಣ್ಣೀರು ಕರೆದಿದ್ದೇನೆ ..... ನಿನಗೆ ಆಶ್ಚರ್ಯವಾಗಬಹುದು. ಉಳಿದ ಎಲ್ಲರಿಗಿಂತಲೂ ಇವರಿಗೆ ಕಣ್ಣೀರು ಹೆಚ್ಚಾಗಿರಬೇಕೆಂದು ಊಹಿಸಬಹುದು.... ಹಾಗಾದರೆ ನನಗೇಕೆ ಕಣ್ಣೀರು ಬರುತ್ತದೆ? ಹೇಳು!.... (ಸೀತೆ ಪೆಚ್ಚಾಗಿ ಸುಮ್ಮನಿದ್ದಳು)..... ನಿನಗೂ ಕಣ್ಣೀರು ಕರೆಯುವ ಶಕ್ತಿಯಿದೆ, ಸೀತೆ. ನಿನಗೆ ಯಾರೂ ಅದನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಟ್ಟಿಲ್ಲ. (ಸೀತೆ ಮರುಗುದನಿಯಿಂದಲೋ ಎಂಬಂತೆ “ಇಲ್ಲ” ಎಂದಳು.) ಚಿಂತೆಯಿಲ್ಲ, ನಾನು ಹೇಳಿಕೊಡುತ್ತೇನೆ. ಆಮೇಲೆ ನಿನ್ನ ದೃಷ್ಟಿ ಬದಲಾಯಿಸುತ್ತದೆ, ನಿನ್ನ ಆತ್ಮವೇ ಬೇರೆಯಾಗುತ್ತದೆ.... ಜಗತ್ತೆಲ್ಲ ಆನಂದಮಯವಾಗುತ್ತದೆ. ದುಃಖವೂ ಕೂಡ ಮಧುರವಾಗುತ್ತದೆ....”

ಸೀತೆಗೆ ಕಣ್ಣರಳಿತು. ಮನೋಹರವಾದ ನೂತನ ಪ್ರಪಂಚವನ್ನು ಸಂದರ್ಶಿಸಲು ಪ್ರಯಾಣ ಬೆಳೆಸಲು ಯಾತ್ರಿಕನಿಗಾಗುವ ಉಲ್ಲಾಸದ ಅನುಭವವಾಯಿತು. ಆ ಜಗತ್ತಿನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಆಕೆಗಿದ್ದ ಅನಿಶ್ಚಯತೆ ಅಪರಿಚಯತೆಗಳ ಕುತೂಹಲವನ್ನು ಮತ್ತೂ ಉಜ್ವಲಗೈದುವು.

“ನೀನು ನಿತ್ಯವೂ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಮಾಡುತ್ತೀಯೇನು?”

ಸೀತೆ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿದ್ದ ತುಲಸಿಯ ದೇವರಿಗೆ ಇತರರು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಆಗಾಗ ಕೈಮುಗಿದು ಅಡ್ಡಬೀಳುತ್ತಿದ್ದಳು. ಆದರೆ ಅದು ಬರಿಯ ಅನುಕರಣವಾಗಿದ್ದಿತೇ ಹೊರತು ಭಾವವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲದೆ ಮನೆಯವರು ವರ್ಷಕ್ಕೊಂದು ಸಾರಿ ಸಮಿಪದ ಬನದಲ್ಲಿ ಕೋಳಿ ಕುರಿಗಳನ್ನು ಬಲಿಕೊಡುತ್ತಿದ್ದ ಭೂತಗಳಿಗೆ ಎಲ್ಲರಂತೆ ಕೈಮುಗಿಯುತ್ತಿದ್ದಳು. ದೊಡ್ಡವರು ಕಷ್ಟನಿವಾರಣೆಗಾಗಿಯೂ ಭಯದಿಂದಲೂ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿದರೆ ಚಿಕ್ಕವರು ಹಾಗೆ ಮಾಡದಿದ್ದರೆ ಹಿರಿಯವರು ಬೈಯುತ್ತಾರೆಂದು ಅಂಧಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಆಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು,

“ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಮಾಡಬೇಕು, ಸೀತೆ, ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಮಾಡಬೇಕು. ನೋಡು. ದೇವರು ಈ ಪ್ರಪಂಚವನ್ನೆಲ್ಲ ನಿರ್ಮಿಸಿದ್ದಾನೆ. ನನ್ನನ್ನೂ ನಿನ್ನನ್ನೂ ಇತರರನ್ನೂ ನಿರ್ಮಿಸಿದ್ದಾನೆ. ನಮಗೆಷ್ಟು ಸುಖಸಂತೋಷಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ! ನೀನು ಮುಡಿದುಕೊಂಡಿದ್ದೀಯಲ್ಲ ಆ ಹೂವುಗಳನ್ನೂ ಅವನೇ ಮಾಡಿದ್ದಾನೆ. ನಿನ್ನ ಮನೋಹರವಾಗಿರುವ ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನೂ ಅವನೇ ಮಾಡಿದ್ದಾನೆ. ಯೋಚನೆ ಮಾಡು: ಕಣ್ಣುಗಳಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಏನಾಗುತ್ತಿತ್ತು? ನಾನು ನಿನ್ನನ್ನು ನೋಡುವುದಕ್ಕಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ, ನೀನು ನನ್ನನ್ನು ನೋಡುವುದಕ್ಕಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ನೀನು ನನ್ನನ್ನು ನೋಡುವುದಕ್ಕಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ....”

ಹೂವಯ್ಯ ಪ್ರಯತ್ನಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಸೀತೆಯ ಮಟ್ಟಕ್ಕಿಳಿದು ಮಾತಾಡುತ್ತಿದ್ದನು.

“ಸೀತೆ, ನಾವು ಬರಿಯ ದೇಹಗಳಲ್ಲ. ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಆತ್ಮವಿದೆ. ಅದು ನಾವು ಅಂಗಿ ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಈ ದೇಹವನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಂಡಿದೆ. ನೀನು ಸೀರೆ ಉಟ್ಟುಕೊಂಡಿರುವಂತೆ ಈ ದೇಹವನ್ನು ಉಟ್ಟುಕೊಂಡಿದೆ. ನೀನು ಐಶ್ವರ್ಯವಂತರ ಮಗಳು. ಆದ್ದರಿಂದ ಸೊಗಸಾದ ಸೀರೆಯನ್ನು ಉಟ್ಟುಕೊಂಡು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದೀಯ. ಬಡವರು ಬಡಸೀರೆ ಉಟ್ಟುಕೊಂಡಿರುತ್ತಾರೆ. ಅವರವರ ಉಡುಗೆತೊಡುಗೆಗಳನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ಅವರವರ ಅಂತಸ್ತು ತಕ್ಕಮಟ್ಟಿಗೆ ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತದೆ. ಹಾಗೆಯೇ ದೇಹಗಳೂ ಆತ್ಮದ ಯೋಗ್ಯತೆಗೆ ತಕ್ಕ ಹಾಗಿರುತ್ತವೆ.... ಆದರೆ ಆ ಸೀರೆ ಎಷ್ಟುದಿವಸ ಬಾಳುತ್ತದೆ? ಹಳೆಯದಾದ ಕೂಡಲೆ ಬಿಸಾಡಿ ಮತ್ತೊಂದು ಹೊಸ ಸೀರೆ ಉಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುತ್ತೀಯಷ್ಟೆ ? ಹಾಗೆಯೇ ನಮ್ಮ ಆತ್ಮ ಈ ದೇಹ ಅಯೋಗ್ಯವಾದ ಕೂಡಲೆ ಅದನ್ನು ಬಿಸಾಡುತ್ತದೆ. ಅದನ್ನೇ “ನಾವು” ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ದೇಹ ಹೋದರೂ ಆತ್ಮ ಹೋಗುವುದೆಲ್ಲ ; ಆತ್ಮ ಶಾಶ್ವತವಾದುದು ; ಅದು ದೇವರಿಗೆ ಸೇರಿದ್ದು. ಆದ್ದರಿಂದ ನಾವು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಅದರ ಆರೈಕೆ ಮಾಡಬೇಕು. ನಿನ್ನ ಸೀರೆಯನ್ನು ಅದು ಹಳೆಯದಾಗುವವರೆಗೆ ಚೊಕ್ಕಟವಾಗಿ ಒಗೆದು ಮಡಿಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೀಯ. ಆದರೆ ಅದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ದೇಹವನ್ನು ಪೋಷಣೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲವೆ? ಹಾಗೆಯೇ ನಾವೂ ಬದುಕಿ ಬಾಳುವವರೆಗೆ ದೇಹವನ್ನು ಚೊಕ್ಕಟವಾಗಿಡಬೇಕು. ಆದರೆ ಅದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಶಾಶ್ವತವಾದ ಆತ್ಮದ ಪೋಷಣೆಯನ್ನು ಮರೆಯ ಬಾರದು. ಒಳ್ಳೆಯ ಮಾತು ಕತೆ, ಆಲೋಚನೆ ನಡತೆ ಇವುಗಳಿಂದ ನಮ್ಮ ಆತ್ಮ ಶುದ್ಧವಾಗುತ್ತದೆ; ದೇವರಿಗೆ ಪ್ರಿಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ನಿತ್ಯವೂ ದೇವರನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಬೇಕು; ಒಳ್ಳೆಯ ಮಾತು ಕೊಡು; ಒಳ್ಳೆಯ ಆಲೋಚನೆ ಕೊಡು; ನಮ್ಮೆಲ್ಲರನ್ನೂ ಕಾಪಾಡು, ಎಂದು...ಗೊತ್ತಾಯಿತೆ? ....”

ಸೀತೆ “ಹ್ಲೂ” ಎಂದಳು. ಆಕೆಯ ಮುಖದಲ್ಲಿ ಕೃತಜ್ಞತೆ ತುಳುಕುತ್ತಿತ್ತು.

“ದೇವರು ಈ ಜಗತ್ತನ್ನೆಲ್ಲಾ ಸೃಷ್ಟಿ ಮಾಡಿದ್ದಾನೆ. ಅವನು ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೂ ಇದ್ದಾನೆ. ಇಲ್ಲಿಯೂ ಇದ್ದಾನೆ. ನಾನು ನೀನು ಆಡುತ್ತಿರುವ ಈ ಮಾತುಗಳನ್ನೂ ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಅವನು ಏನು ಬೇಕಾದರೂ ಮಾಡಲೂ ಶಕ್ತನು. ನಾವು ಅವನನ್ನು ಪ್ರೀತಿಸಬೇಕು. ಅದನ್ನೇ “ಭಕ್ತಿ” ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ.... ಅವನು ಈ ಜಗತ್ತನ್ನು ಮಾಡಿ, ದೂರ ಓಡಿಹೋಗಿ ಕೂತುಕೊಂಡಿಲ್ಲ. ಅದರಲ್ಲಿ ಐಕ್ಯವಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಸೇರಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ ಸಕ್ಕರೆಯನ್ನು ನೀರಿಗೆ ಹಾಕಿದರೆ ಕರಗಿ ಸೇರಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ! ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಸೂರ್ಯನಾಗಿ ಮೂಡಿ ಬರುತ್ತಾನೆ. ರಾತ್ರಿ

ಕತ್ತಲೆಯ ರೂಪದಿಂದ ಬರುತ್ತಾನೆ. ಅವನೇ ಗಾಳಿಯಾಗಿ ಬೀಸುತ್ತಾನೆ. ಮಳೆಯಾಗಿ ಸುರಿಯುತ್ತಾನೆ. ಮಿಂಚಾಗಿ ಹೊಳೆಯುತ್ತಾನೆ... ನೋಡು, ನೀನು ಮುಡಿದು ಕೊಂಡಿರುವ ಹೂವಿನ ಸೌಂದರ್ಯವೂ ಅವನೇ! ನಿನ್ನ ಸೌಂದರ್ಯವೂ ಅವನೇ! ನಾನು ಆಗ ಹೇಳಿದೆನಲ್ಲಾ ಆ ಸಂಧ್ಯಾ ಸೌಂದರ್ಯವೂ ಅವನೇ! ಆ ಸಂಧ್ಯಾ ಸೌಂದರ್ಯವನ್ನು ನೋಡಿದಾಗ ಅವನನ್ನೇ ನೋಡಿದಂತೆ ನನಗೆ ಅನುಭವವಾಗುತ್ತದೆ. ಆಗ ನನಗೆ ಆತ್ಮಾನಂದವಾಗುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಕಣ್ಣೀರು ಬರುತ್ತದೆ. ನಿನಗೂ ಆ ಅನುಭವವಾದರೆ ಕಣ್ಣೀರು ಬಂದೇ ಬರುತ್ತದೆ. ದುಃಖದಿಂದಲ್ಲ, ಸುಖದಿಂದ ! ನಾ ಹೇಳಿದ್ದು ಗೊತ್ತಾಯಿತೇ ? ”

“ಸೀತೆ ತಲೆಯಲ್ಲಾಡಿಸಿ ಸಮ್ಮತಿಸಿದಳು. ಅವಳ ಹೃದಯ ಭಾವದಿಂದ ತುಳುಕಿ ಕಣ್ಣು ಹನಿಹನಿಯಾಗಿತ್ತು. ಹೂವಯ್ಯ ಹೇಳಿದ ಮಾತುಗಳು ತಿಳಿದವರಿಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಸಾಧಾರಣವಾಗಿದ್ದರೂ ಮುಗ್ಧಳಾದ ಸೀತೆಗೆ ಮಾತ್ರ ಕಣ್ಣೀರು ಸುರಿಸುವಷ್ಟು ಮಹತ್ತಾಗಿದ್ದರೂ. ಕಂಬನಿ ಧಾರಾಕಾರವಾಗಿ ಅವಳ ಭಾವೋಚ್ಚಲ ಕಪೋಲಗಳ ಮೇಲೆ ಇಳಿಯತೊಡಗಿದುವು. ಹೂವಯ್ಯನ ಕಣ್ಣಿನಿಂದಲೂ ನೀರು ಹರಿಯಿತು.

“ಸೀತೆ ನೀನೀಗ ಯಾಕೆ ಅಳುತ್ತಿದ್ದೀಯ?”

ಸೀತೆ ಮುಗುಳ್ಳಗೆಯಿಂದ “ಇಲ್ಲ, ನಾನು ಅಳುತ್ತಾ ಇಲ್ಲ” ಎಂದು ಕಣ್ಣೀರೊರಸಿಕೊಂಡಳು.

“ಮತ್ತೇಕೆ ಕಣ್ಣೀರು ?”

ಸೀತೆ ತನ್ನ ಅನುಭವವನ್ನು ವರ್ಣಿಸುವ ಬುದ್ಧಿ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವಿಲ್ಲದೆ ” ಯಾಕೋ ನನಗೆ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ” ಎಂದಳು.

“ಅದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ನನಗೂ ಆಗ ಕಣ್ಣೀರು ಬಂದದ್ದು. ಮಹತ್ತಾದುದನ್ನು ಕಂಡರೂ ಕೇಳಿದರೂ ನಮ್ಮ ಮಹತ್ತಿನ ನೆನಪಾಗಿ ಸಂತೋಷದಿಂದ ಹಾಗಾಗುತ್ತದೆ. ಅಂಥಾ ಕಣ್ಣೀರನ್ನು ನಾವೆಷ್ಟು ಸುರಿಸಿದರೆ ಅಷ್ಟು ಧನ್ಯರಾಗುತ್ತೇವೆ ! ದೊಡ್ಡದೆಲ್ಲಾ ದೇವರೆ !....”

ಇಬ್ಬರೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಮೌನವಾಗಿದ್ದರು. ಹೂವಯ್ಯನು ಬೇರೆ ವಿಷಯವನ್ನೆತ್ತುವ ಸಲುವಾಗಿ ” ಆ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ನೋಡಿದೆಯಲ್ಲ, ಅದರಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ದೇಶದ ಚಿತ್ರವನ್ನು ನೋಡಿದೆಯೇನು?” ಎಂದು ಕೇಳಿ, ಒಂದು ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ತೆಗೆದು ಬಿಚ್ಚಿ, ” ಇದು ನಾವಿರುವ ಭೂಮಿ” ಎಂದನು.

ತರುವಾಯ ಭೂಗೋಲದ ಕೆಲವು ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಸಂಕ್ಷೇಪವಾಗಿ ವಿವರಿಸಿ, ಸೌರವ್ಯೂಹವನ್ನು ವರ್ಣಿಸುವಾಗ ಸೂರ್ಯನು ಭೂಮಿಗಿಂತಲೂ ಸಹಸ್ರಪಾಲು ದಪ್ಪವಾಗಿದ್ದಾನೆ ಎಂದು ಹೇಳಿದನು, ಸೀತೆಗೆ ಆಶ್ಚರ್ಯವಾಯಿತು. ಮತ್ತೇಕೆ ಸಣ್ಣಗೆ ಕಾಣುತ್ತಾನೆ ಎಂಬ ಅವಳ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಹೂವಯ್ಯ ಉತ್ತರ ಹೇಳಿ, ” ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ. ರಾತ್ರಿ ನಮಗೆ ಕಾಣುವ ನಕ್ಷತ್ರಗಳು ಸೂರ್ಯನಿಗಿಂತಲೂ ಸಹಸ್ರಪಾಲು ದೊಡ್ಡದಾಗಿವೆ” ಎಂದನು. ಇನ್ನಾರಾದರೂ ಹಾಗೆ ಹೇಳಿದ್ದರೆ ಸೀತೆ ಖಂಡಿತವಾಗಿ ನಂಬುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಹೂವಯ್ಯನು ನಕ್ಷತ್ರಗಳ ಭಯಾನಕವಾದ ಗಾತ್ರ, ವೇಗ, ದೂರಗಳ ವಿಚಾರವಾಗಿ ತಿಳಿಸಿ, ಇಂಡಿಯಾ ದೇಶದ ಪರವನ್ನು ಬಿಚ್ಚಿ “ಇದು ನಮ್ಮ ಭರತಖಂಡ, ಇದು ನಮ್ಮ ಶ್ರೀಮನ್ಮಹಾರಾಜರು ಆಳುವ ನಾವಿರುವ ಮೈಸೂರು ದೇಶ” ಎಂದು ತೋರಿಸಿದನು.

“ಇಷ್ಟು ಸಣ್ಣದೆ ನಮ್ಮ ಮಹಾರಾಜರ ದೇಶ?”

“ಹೌದು, ಈ ಪ್ರಪಂಚಕ್ಕೆ ಹೋಲಿಸಿದರೆ ಬಹಳ ಸಣ್ಣದು.”

“ಹಾಂಗಾದರೆ ತೀರ್ಥಳ್ಳಿ ಎಲ್ಲಿದೆ ?”

“ಇದರಲ್ಲಿ ಅದಿಲ್ಲ. ಬಹಳ ಚಿಕ್ಕದು ಆದ್ದರಿಂದ,” ಎಂದು ಮೈಸೂರು ದೇಶದ ಪಠವನ್ನು ತೋರಿಸಿ, ಒಂದು ಸಣ್ಣ ಚುಕ್ಕಿಯ ಮೇಲೆ ಬೆರಳಿಟ್ಟು “ಇದೇ ನಿನ್ನ ತೀರ್ಥಳಿ !” ಎಂದನು. ಸೀತೆ “ಅಯ್ಯಯ್ಯೋ ! ಇಷ್ಟೇನೆ” ಎಂದಳು. ಮೆಚ್ಚಿದ ತನಗೆ ಅಷ್ಟು ದೊಡ್ಡದಾಗಿದ್ದ ತೀರ್ಥಹಳಿಗೆ ಇಷ್ಟು ಸಣ್ಣ ಚುಕ್ಕಿಯೇ ಭೂಪರದಲ್ಲಿ ? ಎಂದು ಅವಳಿಗೆ ಸೋಜಿಗವಾಯಿತು.

“ಹಾಂಗಾದರೆ, ನಮ್ಮ ಮುತ್ತಳಿ ?”

ಹೂವಯ್ಯನು ನಸುನಕ್ಕು, ಮುತ್ತಳಿಯನ್ನು ಚುಕ್ಕಿಯಿಂದಲೂ ಕೂಡ ನಿರ್ದೇಶಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಲ್ಲ. ಅಷ್ಟು ಸಣ್ಣದು, ಎಂದು ವಿವರಿಸಿದನು. ಸೀತೆಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ವ್ಯಸನವಾಯಿತು; ತಮ್ಮ ದೊಡ್ಡಮನೆ, ಗದ್ದೆ, ತೋಟ, ಆಳು, ಒಕ್ಕಲು, ಅಪ್ಪಯ್ಯ, ಅವ್ವ ಎಲ್ಲರೂ ಇರುವ ಮುಖ್ಯಸ್ಥಳ ಚುಕ್ಕಿಗಿಂತಲೂ ಹೀನವಾಯಿತೇ ಎಂದು !

ಹೊರಗಡೆ ಗಂಟೆಯ ಸರದ ಸದ್ದೂ, ನಾಯಿಗಳ ಕೂಗೂ, ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಉಲ್ಲಾಸಪೂರ್ಣವಾದ ಅಟ್ಟಹಾಸದ ಧ್ವನಿಯೂ ಕೇಳಿಸಿದುದರಿಂದ ಸೀತೆ “ಅತ್ತಮ್ಮ ಬಂದರು ಅಂತಾ ಕಾಣ್ತದೆ !” ಎಂದು ಜಗಲಿಗೆ ಓಡಿಹೋದಳು.

ನಂಟರು ಕಾಲು ತೊಳೆದುಕೊಂಡರು. “ಬಂದ್ರೇ” “ಬಂದ್ರೇ” ಎಂದು ಸ್ವಾಗತ ಬಯಸಿದವರಿಗೆ “ಹ್ಲೂ” “ಹ್ಲೂ” ಎಂದು ಉತ್ತರ ಹೇಳಿ, ಗೌರಮ್ಮ ಸೀತೆಯರೊಡನೆ ಒಳಗೆ ಹೋದರು. ವಾಸು ಗಂಡಸರ ಜಾತಿಗೆ ಸೇರಿದ್ದುದರಿಂದಲೂ ಶ್ಯಾಮಯ್ಯಗೌಡರು ಕರೆದುದರಿಂದಲೂ, ಮನಸ್ಸೆಲ್ಲ ಒಳಗಿದ್ದರೂ ಜಗಲಿಯಮೇಲೆಯೇ ಕುಳಿತನು. ಆದರೆ ತಂದೆಯ ಮುಂದೆ ಬಹಳ ಕಾಲ ನಂಟನಾಗಿ ಕುಳಿರಲಾಗದೆ ಐದು ನಿಮಿಷ ಕಳೆಯುವುದರಲ್ಲಿ ಮೆಲ್ಲನೆದ್ದು ಒಳಗೆ ನುಗ್ಗಿದನು.

ನಾಗಮ್ಮನವರ ಉದ್ದೇಗ ಮಗನನ್ನು ನೋಡಿದ ಕೂಡಲೆ ಶಮನವಾಗಿ, ಅವರಿಗೆ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿದ್ದ ಗಾಂಭೀರ್ಯ ಹಿಂತಿರುಗಿತು. ಆದರೂ ಮಗನ ಸುತ್ತಲೂ ಮೂರು ಕಾಸು ಆರು ಕಾಸುಗಳನ್ನು ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆ ಬರಿಸಿ, ತಮಗೆ ತಿಳಿದಿದ್ದ ದೇವ ದೆವ್ವರಿಗೆಲ್ಲ- ತಿರುಪತಿ ಧರ್ಮಸ್ಥಳಗಳಿಂದ ಹಿಡಿದು ಭೂತ ಪಂಚೋಳಿಗಳವರೆಗೆ- ಮುಡುಪುಕಟ್ಟಿ, ಹೇಳಿಕೊಂಡರು.

ಹೂವಯ್ಯ ನಿನ್ನಾಹಾಯನಾಗಿ ಸುಮ್ಮನಿದ್ದನು. ತಾಯಿಯ ಪ್ರೀತಿಭಾವ ತನ್ನ ಬುದ್ಧಿ ವಿಚಾರಕ್ಕಿಂತಲೂ ಪವಿತ್ರವಾದುದೆಂದು ಅದನ್ನು ಆಸ್ವಾದಿಸುತ್ತ “ಅದೇನವ್ಯಾಗಾಯ ? ಹಣೆಗೆ ಬಟ್ಟೆಕಟ್ಟು ಕಟ್ಟಿದ್ದೀಯಾ !” ಎಂದು ಕೇಳಿದನು.

“ಏನೂ ಇಲ್ಲ, ಬಾಗಿಲು ಹೊಡೆದಿದ್ದು” ಎಂದು ನಾಗಮ್ಮನವರು ಮಗನ ಬಳಿ ಕುಳಿತು ನಾನಾ ನೆವಗಳಿಂದ ಅವನ ಹಣೆ ಕೆನ್ನೆ ತಲೆ ಕೈ ತೋಳುಗಳನ್ನು ಸವರಿ ಲಲ್ಲೆಗೈದರು. ಹೂವಯ್ಯನಿಗಂತೂ ತಾಯಿಯ ಸ್ವರ್ಶ ಶಾಂತಿಯಾನಂದಗಳ ಸುಧಾಮುದ್ರೆಯಾಗಿತ್ತು.

ಆ ಹೊಸಬಿ ಅಪ್ಪಯ್ಯನ ಹೆಂಡತಿಯೆ !

ಆ ದಿನ ಸಾಯಂಕಾಲ ರಾಮಯ್ಯ ತಂದೆಯ ಇಷ್ಟದಂತೆ ಅವರೊಡನೆ ಕಾನೂರಿಗೆ ಬಂದನು.

ರಾತ್ರಿ ಊಟಕ್ಕೆ ಕುಳಿತಿದ್ದಾಗ ಅಪರಿಚಿತ ತರುಣ ಸ್ತ್ರೀಯೊಬ್ಬಳು ಬಡಿಸುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ಕಂಡು, ಆಕೆ ಯಾರಿರಬಹುದೆಂದು ಬೆರಗಾದನು.

ಪುಟ್ಟಣ್ಣನೂ ಸೇರೆಗಾರರೂ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರಿಗೆ ಆ ದಿನ ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರ ಕಡೆಯವರಿಂದ ತಮಗೆ ಏನಾಯಿತೆಂಬುದನ್ನು ಭಾವಾಕ್ರೋಶಗಳಿಂದ ವರ್ಣಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರೂ ರೇಗಿ ನಡುನಡುವೆ, ಹಾಗೆ ಮಾಡಬೇಕಾಗಿತ್ತು, ಹೀಗೆ ಮಾಡಬೇಕಾಗಿತ್ತು

ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಕಡೆಗೆ ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರನ್ನು ನಿರ್ದೇಶಿಸಿ "ಅವನಿಗೆ ಮಾಡಿಸ್ತೀನಿ. ಕಳ್ಳನಾಟಾ ಕಡಿಸಿದ್ದನ್ನೆಲ್ಲ ಕಕ್ಕಿಸ್ತೀನಿ. ಸರ್ಕಾರವೆಲ್ಲ ಹಾಳಾಗಿ ಹೋಯ್ತೇನು ನೋಡಿಬಿಡ್ತೀನಿ" ಎಂದು ಮೊದಲಾಗಿ ಆರ್ಭಟಿಸಿದರು.

ರಾತ್ರಿ ಉಪ್ಪರಿಗೆ ಮೇಲೆ ಮಲಗಿದ್ದಾಗ ರಾಮಯ್ಯ ಆಲೋಚಿಸತೊಡಗಿದನು.

ಮನೆಗೆ ಬಂದ ತುಸು ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿಯೇ ರಾಮಯ್ಯನಿಗೆ ತಮ್ಮ ಮನೆಗಿಂತಲೂ ಮುತ್ತಳಿಯೆ ಹೆಚ್ಚು ಸಂತೋಷಕರವಾಗಿದ್ದಂತೆ ತೋರಿತು. ವಾಸು, ಪುಟ್ಟಮ್ಮ, ಹೂವಯ್ಯ, ನಾಗಮ್ಮ ಇವರೆಲ್ಲ ಇದ್ದಿದ್ದರೆ ಬಹುಶಃ ಹಾಗೆ ತೋರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲವೆಂದು ಕಾಣುತ್ತದೆ. ತಂದೆಯೊಡನೆ ಮೈಸೂರು, ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ಸು, ಸ್ವರಾಜ್ಯದ ಚಳವಳಿ ಇತ್ಯಾದಿಗಳ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಮಾತಾಡಲೆಳಸಿದನು. ಆದರೆ ಅವರಿಗೆ ಗೃಹಕೃತ್ಯ ಕೋರ್ಡು ವ್ಯವಹಾರಗಳಲ್ಲಿ ಇದ್ದಷ್ಟು ಪರಿಶ್ರಮವಾಗಲಿ, ಆಸಕ್ತಿಯಾಗಲಿ, ಸಹಾನುಭೂತಿಯಾಗಲಿ ರಾಮಯ್ಯ ಆಡಿದ ದೂರದ ವಿಚಾರಗಳಲ್ಲಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲದೆ ಅವುಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಖಂಡನೆ ತಿರಸ್ಕಾರಗಳನ್ನೂ ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿ, ಬಿಳಿಯಬಟ್ಟೆ, ಖಾದಿಯ ಟೋಪಿ, ಕಾಲು ಮುಚ್ಚುವ ಉದ್ದಪಂಚೆಗಳನ್ನು ಅವಹೇಳನ ಮಾಡಿದರು. ನೈರ್ಮಲ್ಯವೂ "ಷೋಕಿ"ಯೇ ಎಂಬುದು ಅವರ ದೃಢವಾದ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಾಗಿತ್ತು.

ರಾಮಯ್ಯ ಪುಟ್ಟಣ್ಣನೊಡನೆ ಷಿಕಾರಿ ನಾಯಿ ಬಂದೂಕುಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಮಾತಾಡಿ, ಕಳೆದ ತಿಂಗಳುಗಳಲ್ಲಿ ಅವನು ಮಾಡಿದ್ದ ಸಾಹಸಗಳ ವರ್ಣನೆಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಸಂತೋಷಪಟ್ಟನು. ಟೈಗರು ಜಾಕಿಯ ಧೂರ್ತ ಕ್ರೌರ್ಯದಿಂದ ಮಡಿದುದನ್ನು ಕೇಳಿ ವ್ಯಸನಪಟ್ಟನು. ಏನಾದರೂ ಅವನ ಮನಸ್ಸಿನ ವಿಷಣ್ಣತೆ ಮಾದುಹೋಗಲಿಲ್ಲ. ಮೈಸೂರಿನಲ್ಲಿ ಇದ್ದಾಗ ಮನೆಯನ್ನು ನೆನೆದು ಸಂತೋಷಪಟ್ಟಂತೆ ಮನೆಯಲ್ಲಿದ್ದು ಸಂತೋಷಪಡಲಾಗಲಿಲ್ಲ.

ಸುತ್ತಲೂ ಕಗ್ಗತ್ತಲೆ ಕವಿದಿತ್ತು. ಎದುರಿಗಿದ್ದ ಬೆಟ್ಟ ಕಾಡುಗಳೆಲ್ಲ ಮಸಿಯ ಮುದ್ದೆಯಾಗಿದ್ದುವು. ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಮಿಣುಕುತ್ತಿದ್ದ ನಕ್ಷತ್ರಗಳು ಅವನ ಏಕಾಂತಭಾವವನ್ನು ದ್ವಿಗುಣಿತ ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾಗಿ ಮಾಡಿದ್ದುವು. ಹಾಸಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಬೆಚ್ಚನೆ ಮಲಗಿದ್ದ ರಾಮಯ್ಯನು ವಿಚಾರಪೀಡಿತನಾದನು. ಬಡಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಹೆಂಗಸು ಯಾರಿರನಹುದು? ತಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ನಂಟನಾಗಿ ಮಾತ್ರ ಬಂದವರಾಗಿದ್ದರೆ ಅಡುಗೆಮನೆಯಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಕಾಲದ ಬಳಕೆ ಇರುವವಳಂತೆ ಪರಿಚಯ ಮಾಡಲಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ! ಅಡುಗೆಮಾಡಲು ಸಂಬಳಕ್ಕೆ ಗೊತ್ತುಮಾಡಿದ್ದ ಹೆಂಗಸಾಗಿದ್ದರೆ ಉಡುಗೆ ತೊಡುಗೆಗಳಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟು ನಾಜೋಕಿರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ ! ಪುಟ್ಟಣ್ಣನೇನಾದರೂ ಹೊಸದಾಗಿ ಮದುವೆಯಾಗಿದ್ದಾನೆಯೆ ? ಇರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಹಾಗಿದ್ದರೆ ಅವನೇ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದನು. ಅವನನ್ನು ನೋಡಿದರಂತೂ ಆ ಉಹೆ ಸರ್ವಥಾ ತಪ್ಪು ಎಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ವಿಧವಿಧವಾಗಿ ಆಲೋಚಿಸುತ್ತ ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದ ಹಾಗೆ ರಾಮಯ್ಯನ ಎದೆಯಲ್ಲಿ ರಕ್ತ ಸಂಚಾರ ವೇಗವಾಯಿತು. "ಛೇ-ಅದೆಂದಿಗೂ ಆಗಿರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ" ಎಂದು ತನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಮೂಡಿದ್ದ ಆಲೋಚನೆಯನ್ನು ನಿರಸನಮಾಡಲೆಳಸಿದನು. ತೊಲಗಿಸಲು ಯತ್ನಿಸಿದಂತೆಲ್ಲ ಆ ಆಲೋಚನೆ ಪ್ರಬಲತರವಾಯಿತು. ಮೆಲ್ಲನೆ ಸಮಂಜಸವಾಗ ತೊಡಗಿತು. ಕಡೆಕಡೆಗೆ ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿಯೂ ತೋರಿತು. ಆದರೂ ರಾಮಯ್ಯ ಅದನ್ನು ನಂಬಲಿಲ್ಲ ; ನಂಬಲು ಇಷ್ಟಪಡಲೂ ಇಲ್ಲ. ಅಂತಹ ಆಲೋಚನೆಗಾಗಿ ತನ್ನನ್ನು ತಾನೆ ಹಳಿದು ಕೊಂಡನು. ಆದರೂ ಅವನದೆ ಅದೆಲ್ಲಿ ನಿಜವಾಗಿ ಬಿಡುವುದೋ ಎಂದು ಕಾತರವಾಗಿತ್ತು. ಹಾಸಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಎದ್ದು ಕುಳಿತು "ಅದು ನಿಜವಾಗದಿರಲಿ" ಎಂದು ಭಗವಂತನನ್ನು ಹೃತ್ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದನು. ಅಷ್ಟು ಅಸಹ್ಯವಾಗಿ ವಿಕಟವಾಗಿ ತೋರಿತು, ಆ ಹೆಂಗಸು ತನ್ನ ತಂದೆ ತನಗರಿಯದಂತೆ ಮದುವೆಯಾದವಳು ಎಂಬ ಆಲೋಚನೆ.

ಮರುದಿನ ಬೆಳಗ್ಗೆ ರಾಮಯ್ಯನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಮನೆಯವರೆಲ್ಲರೂ ಯಾವುದೋ ಒಂದು ಗುಟ್ಟನ್ನು ಮುಚ್ಚುಮರೆ ಮಾಡಿರುವಂತೆ ಭಾಸವಾಗತೊಡಗಿತು. ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರ ಮಾತು, ನೋಟ, ನಡತೆ ಎಲ್ಲವೂ ಅದನ್ನೇ ಸಮರ್ಥಿಸುವಂತಿದ್ದುವು. ಕಾಫಿ ತಿಂಡಿ ಪೂರೈಸಿದ ಒಡನೆಯೇ ಪುಟ್ಟಣ್ಣನನ್ನು ಉಪ್ಪರಿಗೆಗೆ ಕರೆದು, ತನಗಿದ್ದ ಆಶಂಕೆಯ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದನು. ಕೆಳಗೆ ಜಗಲಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಯಜಮಾನರಿಗೆ ಕೇಳಿಸದಂತೆ ಮೆಲ್ಲನೆ ಮಾತಾಡಿದರು.

“ಆ ಹೊಸಬಿ ಯಾರೋ ? ”

“ಯಾವ ಹೊಸಬಿ ?”

“ಅಡುಗೆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿದೆಯಲ್ಲಾ ಅದು.”

ಪುಟ್ಟಣ್ಣ ಸ್ವಲ್ಪ ನಕ್ಕು “ಅಯ್ಯೋ ಇದ್ಯಾಕೆ ಹೀಗೆ ಕೇಳೀರಿ ? ನಿಮ್ಮ ಚಿಕ್ಕಮ್ಮ” ಎಂದನು.

“ಚಿಕ್ಕಮ್ಮ !.... ಯಾರ ಮನೆ, ಹೇಳು?”

“ನೆಲ್ವಳ್ಳಿಯಿಂದ ನಿಮ್ಮಪ್ಪಯ್ಯನಿಗೆ ತಂದಿದ್ದು !”

“ಆ ಹೊಸಬಿ ಅಪ್ಪಯ್ಯನ ಹೆಂಡತಿಯೇ ! ”

ಯಾವುದು ಆಗಬಾರದೆಂದು ಭಗವಂತನನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದ್ದನೋ ಅದೇ ಆಗಿಹೋಗಿದೆ ! ರಾಮಯ್ಯನಿಗೆ ಬಹಳ ದುಃಖವಾಗಿ ಅವನ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ಮಿರಿ ಕಣ್ಣೀರು ಬಳಬಳನೆ ಉದುರಿದುವು. ಮೊದಲು “ಹೊಸ ಚಿಕ್ಕಮ್ಮ”ನನ್ನು ತಂದ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಪ್ರಶಂಸಿಸುವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಮಾತಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಪುಟ್ಟಣ್ಣನು ರಾಮಯ್ಯನ ಕಣ್ಣೀರನ್ನು ನೋಡಿ ಅನುಕಂಪದಿಂದ ವ್ಯತಿರಿಕ್ತವಾಗಿ ಮಾತಾಡತೊಡಗಿದನು. ಅವನ ಧ್ವನಿ ಬಹಳ ಮೆಲ್ಲಗಾಯಿತು.

“ನಿಮಗೆ ಕಾಗದ ಬರಲಿಲ್ಲೇನು ?”

ರಾಮಯ್ಯ ತಲೆದೂಗಿ “ಇಲ್ಲ” ಎಂದನು.

“ನಾವೆಲ್ಲ ಬಡುಕೊಂಡೆವು, ನಿಮ್ಮಿಬ್ಬರನ್ನೂ ಕರೆಸಿ ಅಂತಾ. ನಮ್ಮ ಮಾತು ಎಲ್ಲಿ ಕೇಳಾರೆ?”

“ಕರೆಸದಿದ್ದರೇ ಒಳ್ಳೇದಾಯ್ತು” ಎಂದು ರಾಮಯ್ಯ ಸುಯ್ಯನು.

“ಎಲ್ಲರೂ ಮುತ್ತಳ್ಳಿ ಶ್ಯಾಮೇಗೌಡರಾದಿಯಾಗಿ ಹೇಳಿದರು -” ಈ ಸಂಬಂಧ ಬೇಡ, ನಿಮಗೆ ಹೇಳಿಸಿದ್ದಲ್ಲ” ಎಂದು. ಯಾರ ಮಾತನ್ನೂ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ ಅವರು. ಹಿಡಿದದ್ದು ಒಂದೇ ಹಟ ಮಾಡಿಬಿಟ್ಟರು.... ಈಗ ನೋಡಿ ಮನೇಲೆಲ್ಲ ಜಗಳ. ಮೂರು ಹೊತ್ತೂ ರೇಜಿಗೆ. ನಿಮ್ಮ ತಂಗಿಗೂ ಅವರಿಗೂ ಹುಯ್ಯಕ್ಕೆ ಬೇಯೋದಿಲ್ಲ. ನಾಗಮ್ಮನೋರಿಗೂ ಕೂಡ ಕಂಡಾಬಟ್ಟೆ ಹೇಳಾರೆ. ಹೀಗೆ ಆದರೆ ಮನೇ ಪಾಲಾಗದೇ ಸೈ ಅಂತಾ ಕಾಣ್ತದೆ.” ರಾಮಯ್ಯ ಮತ್ತೆ ಮಾತಾಡಲಿಲ್ಲ. ಸುಮ್ಮನೆ ಚಿಂತಿಸುತ್ತ ಕುಳಿತನು. ತೀರಿಹೋದ ಅವನ ತಾಯಿಯ ಶೋಕವೂರ್ಣವಾದ ಆಕೃತಿ ಕಲ್ಪನೆಯ ಕಣ್ಣೆದುರಿನಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಕಂಬನಿಗರೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ಆಕೆಯ ಸೌಜನ್ಯಸ್ನೇಹಗಳು ಅವನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬಂದು, ಮರೆಯಾಗಿ ಮರೆತುಹೋದಂತಿದ್ದ ಮಾತೃಪ್ರೇಮವನ್ನು ನೆನೆದು ನಿರರ್ಗಳವಾಗಿ ಕಣ್ಣೀರು ಸುರಿಸತೊಡಗಿದನು. ಅವನದು ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿ ಕೋಮಲ ಪ್ರಕೃತಿ. ದೃಢಚಿತ್ತ ದವನಲ್ಲ. ಚಿಕ್ಕಂದಿನಿಂದಲೂ ತಂದೆಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದುಬಂದಿದ್ದ ಭೀತಿ ಅವನನ್ನು ಹೆದರೆದೆಯಾಗಿ ಮಾಡಿತ್ತು. ಅವನಲ್ಲಿದ್ದ ಉದಾತ್ತ ಹೃದಯಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಮನೋಬಲವೂ ಇದ್ದಿದ್ದರೆ, ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಮುಂದೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವ ಹೃದಯವಿದ್ರಾವಕವಾದ ಅನಾಹುತಗಳು ನಡೆಯುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಹೊವಯ್ಯನಲ್ಲಿ ಅವನಿದ್ದ ಗೌರವ ಪ್ರೀತಿಗಳಿಗೂ ಅದೇ ಕಾರಣವೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ತನ್ನಲ್ಲಿಲ್ಲದ ಹೃದಯ, ಮನಃಸ್ಥೈರ್ಯ, ದೃಢಚಿತ್ತತೆಗಳು ಅವನಲ್ಲಿದ್ದುದರಿಂದ ಅವನನ್ನು ಆದರ್ಶಮೂರ್ತಿಯೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ಆರಾಧಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಜಗಲಿಯಿಂದ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರು “ಓ ಪುಟ್ಟಣ್ಣ!” ಎಂದು ಕರೆದರು. ಅವನು ಸಡಿಲವಾಗಿದ್ದ ಏಣಿಯ ಮೆಟ್ಟಿಲುಗಳು ಸದ್ದಾಗುವಂತೆ ಇಳಿದು ಬರಲು “ರಾಮು ಎಲ್ಲೋ?” ಎಂದು ಕೇಳಿದರು. “ಇಲ್ಲಿದ್ದೇನೆ,

ಬಂದೇ" ಎಂದು ರಾಮಯ್ಯ ಬೇಗಬೇಗನೆ ಕಣ್ಣೀರೂರಿಸಿಕೊಂಡು ಮನಸ್ಸುಮಾಧಾನ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಇಳಿದು ಬಂದನು. ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರಿಗೆ ಅವನ ಮುಖಭಾವ ಗೊತ್ತಾದರೂ ಗೊತ್ತಾಗದವರಂತೆ ನಟಿಸಿ "ಕಬ್ಬಿನ ಹಿತ್ತಲಿಗೆ ಹೋಗೋಣ ಬನ್ನಿ" ಎಂದು ಅವರಿಬ್ಬರೂಡಗೂಡಿ ಹೆಬ್ಬಾಗಿಲು ದಾಟಿದರು. ನಿದ್ರೆ, ಮೈಕೆರೆದುಕೊಳ್ಳುವುದು, ನೋಣಗಳನ್ನು ಮೇಲೆ ಕೂರದಂತೆ ಅಟ್ಟುವುದು, ಒಂದರೊಡನೊಂದು ಆಟವಾಡುವುದು ಹೀಗೆ ನಾನಾ ಸ್ವಕೀಯ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಮಗ್ನವಾಗಿದ್ದ ನಾಯಿಗಳು ಒಂದರ ಹಿಂದೊಂದು ಎದ್ದು ನಡೆದು ಅವರನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿದುವು. ದೃಶ್ಯಗಳೆಲ್ಲವೂ ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆ ತಾನು ಮೈಸೂರಿಗೆ ಹೋದಾಗ ಹೇಗೆ ಇದ್ದುವೋ ಹಾಗೆಯೇ ಇದ್ದವು. ಅದೇ ಅಂಗಳ, ಅದೇ ಕಣ, ಅಂಗಳವನ್ನು ಕಣದಿಂದ ವಿಭಾಗಿಸಿದ್ದ ಅದೇ ಒಂದಾಳು ಎತ್ತರದ ಕಲ್ಲು ಕಟ್ಟಣೆ, ಕಲ್ಲುಕಟ್ಟಣೆಯ ಮೇಲೆ ಆಗ ಹಸುರಾಗಿದ್ದು ಈಗ ಬೇಸಗೆಯ ಬಿಸಿಲಿಗೆ ಒಣಗಿ ನಿಂತಿದ್ದ ಅದೇ ಹಳು, ಕಣದಲ್ಲಿ ಅದೇ ಹುಣಿಸೆಯ ಮರ, ಅದೇ ದೊಡ್ಡ ಬಸರಿಯ ಮರ, ಬಲ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಅದೇ ತೋಟ, ಬಾಳೆಯ ಮರಗಳ ಅದೇ ಹಸುರೆಲೆಗಳು ಇತ್ಯಾದಿ! ಅಂದಿನಂತೆಯೆ ಮರಗಳಲ್ಲಿ ಹಕ್ಕಿಗಳ ಚಿಲಿಪಿಲಿ! ಅಂದಿನಂತೆಯೆ ಮರಗಳ ಬಲೆನೆಳಲು! ಆದರೆ ರಾಮಯ್ಯನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಜಗತ್ತು ಹಿಂದಿದ್ದಂತೆ ಸರಳ ಸುಂದರವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವನ ಮನಸ್ಸು ವಿಷಾದಪೂರ್ಣವಾಗಿತ್ತು. ಕಬ್ಬಿನಗದ್ದೆಯಲ್ಲಿ ಆಳುಗಳು ನೆರೆದಿದ್ದರು. ಸೇರೆಗಾರರು ಅವರಿಗೆ ಕೆಲಸ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಸುಮಾರು ಒಂದೂವರೆ ಎರಡು ಅಡಿಗಳಷ್ಟು ಎತ್ತರ ಬೆಳೆದಿದ್ದ ಕಬ್ಬಿನ ಗರಿಯೋಲೆಗಳ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದಿದ್ದ ಬಿಸಿಲು ಕೂಡ ಹಸುರಾದಂತೆ ತೋರುತ್ತಿತ್ತು. ನಡುವೆ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಗಟ್ಟದ ತಗ್ಗಿನ ಗಂಡು ಮತ್ತು ಹೆಣ್ಣುಗಳು ಹಾಳೆಯ ಕುಲಾವಿಗಳಿಂದಲೂ ಕಾರೊಡಲುಗಳಿಂದಲೂ ನಿಂತು, ಒಬ್ಬರೊಡನೊಬ್ಬರು ತುಳು ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಗಳಪುತ್ತಿದ್ದರು. ಗೌಡರು ಬರುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ದೂರದಲ್ಲಿ ಕಂಡ ಆಳುಗಳೂ ಸೇರೆಗಾರರೂ ಕಾರ್ಯಸನ್ನಾಹದಲ್ಲಿಯೆ ನಿಮಗ್ನರಾಗಿದ್ದಂತೆ ತೋರಿಸಿಕೊಂಡರು. ಸೇರೆಗಾರರು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಅಪ್ಪಣೆಮಾಡತೊಡಗಿದರು. "ಏ ಬಗ್ರಾ, ಇಲ್ಲಿ ತಗೊಂಡು ಬಾರೋ ಹಾರೇನ.... ಗುತ್ತೀ, ಅಲ್ಲೇನು ಮಾಡ್ತೀಯೋ ಧೂ! ಖಳ್ಳೆ !.... ಸುಬ್ಬೀ, ಕಾಡೀ, ಏನ್ನಾಡ್ತೀರೇ ಎಲ್ಲಾ... ಸದಿಯಾ, ಆ ಕಂಡಿ ಮುಚ್ಚಿ ಬಾ ಇಲ್ಲಿ...." ಮೊದಲಾದ ಅಷ್ಟೆ ಭರ್ತ್ಸನೆಗಳಿಂದ ಕಬ್ಬಿನ ಹಿತ್ತಲು ಸಜೀವ ಸಶಬ್ದ ಸಚಲವಾಗಿಬಿಟ್ಟಿತು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಗೌಡರೂ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ಅಂಚಿನಿಂದ ಅಂಚಿಗೆ ನಡೆದುಹೋಗಿ, ಕೆಲಸವನ್ನೆಲ್ಲ ಪರೀಕ್ಷೆಮಾಡಿ ಸೂಚನೆ ಕೊಡತೊಡಗಿದರು. ತಲೆಗೆ ಕೆಂಪುವಸ್ತ್ರವನ್ನು ಸುತ್ತಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಸೇರೆಗಾರರು ಕೆಲವುಸಾರಿ ಅವರ ಹಿಂದೂಗಡೆಯೂ ಕೆಲವು ಸಾರಿ ಅಕ್ಕಪಕ್ಕದಲ್ಲಿಯೂ ಚಟುವಟಿಕೆಯಿಂದ ಸುತ್ತಾಡುತ್ತ, ತಮ್ಮ ಸ್ವಾಮಿಭಕ್ತಿಯನ್ನೂ ಕರ್ತವ್ಯನಿಷ್ಠೆಯನ್ನೂ ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿದರು. ರಾಮಯ್ಯನ ಹಿಂದುಗಡೆಯಿದ್ದ ಪುಟ್ಟಣ್ಣನು ಹಿಂದಿನ ವರ್ಷ ಕಬ್ಬು ತಿನ್ನಲು ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಒಂಟೆಗೆ ಹಂದಿಯೊಂದನ್ನು ಕೋವಿ ಕಟ್ಟಿ ಕೆಡಹಿದ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಹೇಳಿ, ವ್ಯಾಘ್ರ ವರ್ಣನೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಗುದ್ದಲಿಗಳ ಕಪ್ಪು ಕೆತ್ತುವ ಶಬ್ದ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿ ಮಾತು ನಿಂತುಹೋಯಿತು. ಗೌಡರು ಎತ್ತರವಾಗಿದ್ದ ಒಂದು ಅಂಚಿನ ಹಸುರು ಹುಲ್ಲಿನಲ್ಲಿ ಸೇರೆಗಾರರು ಹಾಸಿಕೊಟ್ಟ ಕರಿಕಂಬಳಿ ಮೇಲೆ ಕಾಮಗಾರಿಯನ್ನು ನೋಡುತ್ತ ಕುಳಿತರು. ನಾಯಿಗಳು ತಮ್ಮ ಸ್ವಭಾವಕ್ಕನುಗುಣವಾಗಿ ಅಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿ ಸುತ್ತಿ ಕಬ್ಬಿನ ಗದ್ದೆಯಲ್ಲಿಯೇ "ಹಳನುಗ್ಗಿ"ದ್ದುವು. ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದ ಹಾಗೆ ಒಂದು ನಾಯಿ ತೀಕ್ಷ್ಣವಾಗಿ ಬಗುಳುತ್ತ ಕಬ್ಬಿನ ಗರಿಗಳು ಮೇಲೆ ಕೆಳಗೆ ಹಾರಾಡಿ ಸದ್ದಾಗುವಂತೆ ಏನನ್ನೋ ಅಟ್ಟಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಯಿತು. ಇತರ ನಾಯಿಗಳೂ ಅದೇ ದಿಕ್ಕಿಗೆ ಓಡಿದುವು. ಯಾರಿಗೂ ಪ್ರಾಣಿ ಯಾವುದೆಂದು ಗೊತ್ತಾಗಲಿಲ್ಲ. ಗೌಡರು ಎದ್ದು ನಿಂತು ನೋಡಿದರು. ಆಳುಗಳು ಹತಾರುಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು ನೆಟ್ಟನೆ ನಿಂತು ನೋಡಿದರು. ಪುಟ್ಟಣ್ಣ ರಾಮಯ್ಯರೂ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದರು. ನಾಯಿಗಳು ಕಬ್ಬಿನ ಗದ್ದೆಯನ್ನು ದಾಟಿ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿಯೆ ಬಯಲಾಗಿದ್ದ ನೆಲ್ಲಗದ್ದೆಗೆ ನುಗ್ಗಿದುವು. ಆಗ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡಿತು, ಬಾಣದ ವೇಗದಿಂದ ಬಳುಕಿ ಚಿಮ್ಮಿ ಹಾರಿ ಓಡುತ್ತಿದ್ದ ಒಂದು ಮೂಲ! ಪುಟ್ಟಣ್ಣ "ಅಯ್ಯಯ್ಯೋ, ಕೋವಿ ತರಲಿಲ್ಲಲ್ಲಾ!" ಎಂದವನೇ "ಛೂ ! ಹಿಡೀ! ಹಿಡ್ಕಾ ! ಹಿಡೀ! ಹಿಡೀ!" ಎಂದು ಅಬ್ಬರಿಸಿ ಕೂಗುತ್ತ ಮುಂದೆ ನುಗ್ಗಿ, ಕಬ್ಬಿನಗದ್ದೆಯ ಬೇಲಿಯನ್ನು, ಗೌಡರು ಓಡುತ್ತಿದ್ದ ಮೊಲವನ್ನೂ ಅಟ್ಟುತ್ತಿದ್ದ ನಾಯಿಗಳನ್ನೂ ಹಿಂಬಾಲಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಪುಟ್ಟಣ್ಣನನ್ನೂ ನೋಡುತ್ತ ನಿಂತಿದ್ದ ಆಳುಗಳಿಗೆ " ಏನ್ನೋಡ್ತೀರೋ, ಬದ್ದೇಕಾಯಿ, ನಿಮ್ಮ ಕೆಲ್ಲಾ ಬಿಟ್ಟೊಂಡು!" ಎಂದು ಗದರಿಸಲು, ಮತ್ತೆ ಗುದ್ದಲಿ ಮಣ್ಣುಗಳ ಗುದ್ದಾಟ ಕೇಳಿಸತೊಡಗಿತು. ತಂದೆ ಕರೆದರು. ಶಶಪ್ರಸಂಗದಿಂದ ಪ್ರಸನ್ನಪ್ರಾಯನಾಗಿದ್ದ ರಾಮಯ್ಯ ಮತ್ತೆ ವಿಷಣ್ಣನಾಗಿ ಅವರ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು ಒಂದು ಮಾರು ದೂರದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತನು. "ಬಂದವರು ನೆಟ್ಟನೆ ಮನೆಗೆ ಬರಬೇಕೋ, ನೆಂಟರ ಮನೆ ಕೂಳು ಹೆರಕ್ತಾ ಕೂತುಬಿಡಾದೇನು?" ಎಂದರು ಗೌಡರು. ಮೊದಲೇ ಖಿನ್ನನಾಗಿದ್ದ ರಾಮಯ್ಯ ಮತ್ತೂ ಖಿನ್ನನಾಗಿ ತಪ್ಪನ್ನೊಪ್ಪಿ ಕೊಳ್ಳುವವನಂತೆ ಮೃದು ಧ್ವನಿಯಿಂದ "ಅಣ್ಣಯ್ಯನಿಗೆ ಬೆನ್ನು ನೋವಾಗಿತ್ತು. ಹೇಗೆ ಬರೋದು?" ಎಂದನು. "ಅಣ್ಣಯ್ಯನಿಗೆ ಬೆನ್ನು ನೋವಾದ್ರೆ ತಮ್ಮಯ್ಯ ಮಾಡೋದೇನಲ್ಲ?" ರಾಮಯ್ಯ ಮಾತಾಡಲಿಲ್ಲ. ಕೈಯ್ಯೆಲ್ಲೊಂದು ಕಬ್ಬಿನ ಗರಿ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಸೀಳುತ್ತ, ಅದರ ಕಡೆಗೆ ತಲೆಬಾಗಿ

ನೋಡುತ್ತಿದ್ದನು. “ನಿಮ್ಮ ಸಾಮಾನ್ಯ ತಂದಿರೇನು?” “ಇಲ್ಲ. ಹೋಟೆಲ ರೂಮಿನಲ್ಲೇ ಇಟ್ಟು ಬಂದಿದ್ದೇವೆ.” “ಯಾಕೆ? ತರಬಾರದಾಗಿತ್ತೇನು?” “ಮತ್ತೆ ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ಹೋಗೋರು ಯಾರು ಅಂತ ತರಲಿಲ್ಲ.” “ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ಹೋಗೋದೂ ಇಲ್ಲ, ಗಿತ್ತುಕೊಂಡು ಹೋಗೋದೂ ಇಲ್ಲ ! ಸಾಕು ನೀವು ಓದಿ ಪ್ಯಾಸುಮಾಡಿದ್ದು. ನೀವು ಅಮಲ್ದಾರಿಕೆ ಮಾಡೋದು ಅಷ್ಟರೊಳಗೇ ಇದೆ! ನೆಲಾ ಗುಡಿಸುವಂತೆ ಬಿಳಿ ಪಂಚೆ ಉಟ್ಟೊಂಡು ಷೋಕಿ ಮಾಡಿಬಿಟ್ಟರೆ ಎಲ್ಲಾ ಬಂತು! ಆ ವೆಂಕಪ್ಪಯ್ಯ ಹೆಳ್ಳಾಂಗ್ಗೆ ಮಣ್ಣು ಕೆರೆಯೋಜಾತಿ ಕೈಗೆ ಲೇಖಣಿ ಕೊಟ್ಟರೆ ಇನ್ನೇನಾಗ್ತದೆ. ಸಾಮಾನ್ಯ ತರಿಸಿಬಿಡಿ ರೈಲು ಮೇಲೆ.” ರಾಮಯ್ಯನಿಗೆ ಕುರುವಿನ ಮೇಲೆ ಬೊಕ್ಕೆ ಬಂದಂತಾಯಿತು. ಅಪ್ರತಿಭನಾದನು. ಏನು ಹೇಳಬೇಕೋ ಗೊತ್ತಾಗಲಿಲ್ಲ. ತಂದೆ ಹೊಸ ಹೆಣ್ಣಿನೊಡನೆ ಹೊಸ ಕ್ರೌರ್ಯವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿದ್ದಂತೆ ತೋರಿತು. ಇಷ್ಟು ಬೇಗ ಇಂತಹ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಲು ಅವನು ಸಿದ್ಧನಾಗಲಿಲ್ಲ. ಕಡೆಗೆ ಅತ್ತ ನೋಡಿ, ಎಂಜಲು ನುಂಗಿ “ಅಣ್ಣಯ್ಯ ಇನ್ನೂ ಓದಬೇಕು ಅಂತಿದ್ದಾನೆ” ಎಂದನು. “ಉಞ್! ನೀವು ಓದ್ತಾ ಷೋಕಿ ಮಾಡ್ತಾ ಪ್ಯಾಟೆ ತಿರುಗ್ತಾ ಇರಿ. ನಾನಿಲ್ಲಿ ಗೊಬ್ಬರ ಹೊತ್ತು, ಗೆಯ್ತು ದುಡ್ಡು ಕಳಿಸ್ತಾ ಇರ್ತೀನಿ!.... ಅವನು ಏನಾದ್ರೂ ಮಾಡ್ಲಿ!.... ಅವನ ಪಾಲು ಅವನು ತಹೊಂಡು ಮೈಸೂರಿಗಾದ್ರೂ ಹೋಗ್ಲಿ, ಮದ್ರಾಸಿಗಾದ್ರೂ ಹೋಗ್ಲಿ!.... ಅವನ ಅವ್ವನ ದೂರಂತೂ ನಾ ಕೇಳಲಾರೆ.... ಹೋದೋಹ್ಲತ್ರ ಪಾಲುಮಾಡಿಕೊಡ್ಲಿ ಅಂತ ಹೇಳ್ತದಂತೆ.... ಕೇಳಿ ಕೇಳಿ ನನಗಂತೂ ತಲೆ ರೇಜಿಗೆ ಹಿಡಿದುಹೋಗಿದೆ.... ಅದನ್ನಂತೂ ಕಂಡೆ ಆಗೋದಿಲ್ಲ..(ಅದು ಎಂದರೆ ಅವರ ಹೆಂಡತಿ ಸುಬ್ಬಮ್ಮ ಎಂಬುದನ್ನು ರಾಮಯ್ಯನಿಗೆ ಹೊಸದಾಗಿ ತಿಳಿಸಬೇಕಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರೂ ಕೂಡ ತಮ್ಮ ಮದುವೆಯ ವಿಚಾರ ಮಗನಿಗೆ ಗೊತ್ತಾಗಿರಬೇಕು ಎಂದು ನಿಸ್ಸಂಕೋಚವಾಗಿ ಮಾತಾಡಿದರು.).... ದಿನ ಬೆಳಗಾದರೆ ಅಡಿಗೆ ಮನೆಲಿ ಗುದ್ದಾಟ.... ಜಗಲೀಲಿ ಯಾರಾದ್ರೂ ಅಪ್ಪಂತೋರು ಬಂದು ಕೂತಿದ್ರಂತೂ.... ಏ ಬಗ್ರಾ, ಗಿಡಾನೇ ಕಡಿವೇನೋ! ಥೂ, ಕಳ್ಳಸೂಳೇಮಗನೇ” ಎಂದು ಗೌಡರು ಆಳೊಬ್ಬನನ್ನು ಬೈದರು. ನೀಲಿಯ ಬಾನಿನಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಬಿಳಿಯ ಬಣ್ಣದ ತುಂಡುಮುಗಿಲು ನಿಶ್ಚಲಪ್ರಾಯವಾಗಿದ್ದುವು. ಪ್ರಾತಃಕಾಲದ ಎಳ ಬಿಸಿಲು ಒಯ್ಯೊಯ್ಯನೆ ಬೆಳೆಬಿಸಿಲಾಗಿ ಅಲೆಯಲೆಯಾಗಿ ದೃಷ್ಟಿ, ಸೀಮಾ ಪರ್ಯಂತ ಪ್ರಸರಿಸಿದ್ದ ಮಹಾರಣ್ಯ ಭೂಧರಗಳ ಮೇಲೆ ಸ್ವಚ್ಛಂದವಾಗಿ ವಿಹರಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ರಾಮಯ್ಯ ಆ ಮಹಾ ದೃಶ್ಯವನ್ನು ಕಣ್ಣಿನಿಂದ ಮಾತ್ರ ನೋಡುತ್ತ, ವ್ಯಸನಾಕ್ರಾಂತನಾಗಿ ಅನ್ಯಮನಸ್ಕನಾಗಿದ್ದನು. ಅತ್ತ ಪುಟ್ಟಣ್ಣ ಮೊಲ ಮತ್ತು ನಾಯಿಗಳ ಹಿಂದೆ ಓಡಿಯೋಡಿ ಸಾಕಾಗಿ ಏದುತ್ತ ನಿಂತನು. ಮೊಲವೂ ನಾಯಿಗಳೂ ಗಡ್ಡೆಯ ಬಯಲನ್ನು ದಾಟಿ ಕುರುಚಲು ಕಾಡನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದುವು. ಬಹಳ ಹೊತ್ತಾದರೂ ನಾಯಿಗಳು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಬಾರದಿರಲು ಪುಟ್ಟಣ್ಣ “ಕ್ರೂ ಕ್ರೂ” ಎಂದು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಕೂಗಿ ಕರೆದನು. ತುಸು ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಡೈಮಂಡು ಬಾಯಿ ತೆರೆದು, ಲಾಲಾಜಲ ಸ್ರವಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಕೆಂಪು ನಾಲಗೆಯನ್ನು ಹೊರಗೆ ಚಾಚಿಕೊಂಡು, ಏದುತ್ತ ಓಡಿ ಬಂದಿತು. ಅದರ ಹಿಂದೆ ರೂಬಿ, ಟಾಪ್ಸಿ, ರೋಜಿ, ಕೊತ್ವಾಲ, ಡೂಲಿ ಒಂದೊಂದಾಗಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡುವು. ಅವುಗಳನ್ನು ನೋಡಿದ ಕೂಡಲೆ ಪುಟ್ಟಣ್ಣನಿಗೆ ಗೊತ್ತಾಯಿತು, ಷಿಕಾರಿ ಬಿಹಾರಿಯಾಗಿದೆ ಎಂದು. ಪುಟ್ಟಣ್ಣ ನಾಯಿಗಳೊಡನೆ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಮನೆಗೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದಾಗ, ಗಟ್ಟದಾಳುಗಳ ಬಿಡಾರಗಳಿದ್ದ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ಹಳಪೈಕದ ತಿಮ್ಮನು ಸಾಕಿದ್ದ ಕೆಲವು ಹೋತಗಳೂ ಆಡುಗಳೂ ಮರಿಗಳೊಡನೆ ಸೊಪ್ಪು ಮೇಯುತ್ತಿದ್ದುವು. ಎತ್ತರವಾಗಿದ್ದ ಕರಿಯ ಬಣ್ಣದ ಹೋತನೊಂದು ಹಿಂಗಾಲುಗಳ ಮೇಲೆ ನಿಂತು, ಮುಂಗಾಲುಗಳನ್ನು ಕೆಳಗೆ ಬಾಗಿದ್ದ ಒಂದು ಮರದ ಕೊಂಬೆಗೆ ಚಾಚಿ ಸೊಪ್ಪು ಮೇಯುತ್ತಿದ್ದುದು ದೂರದಿಂದಲೆ ಪುಟ್ಟಣ್ಣನ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬಿದ್ದಿತ್ತು. ಮೊಲವನ್ನಟ್ಟಿ ಬೇಟೆ ಸಿಕ್ಕದೆ ರೇಗಿದ್ದ ನಾಯಿಗಳು ಮೇಕೆಗಳಿದ್ದ ದಿಕ್ಕಿಗೆ ರಭಸದಿಂದ ನುಗ್ಗಿದುವು. ಅವು ಅರಚುತ್ತ ಚಲ್ಲಾಪಿಲ್ಲಿಯಾಗಿ ಓಡಿದುವು. ಓಡಲಾರದ ಮರಿಯೊಂದು ಶುನಕ ಸೇನೆಗೆ ಸುಲಭ ಗುರಿಯಾಯಿತು. ಪುಟ್ಟಣ್ಣ ನಾಯಿಗಳನ್ನು ಗದರಿಸುತ್ತ ಕುರಿಮರಿಯ ರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ಓಡಿದನು. ಮರಿ ಅಲ್ಲಿ ನುಗ್ಗಿ ಇಲ್ಲಿ ನುಸಿದ ಒಂದೆರಡು ನಿಮಿಷಗಳವರೆಗೆ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡಿತು. ಅದು ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡಂತೆಲ್ಲ ನಾಯಿಗಳಿಗೆ ಜಿದ್ದು ಹೆಚ್ಚಿದಂತಾಗಿ ಮತ್ತಷ್ಟು ರೋಷ ರಭಸಗಳಿಂದ ಬೆನ್ನಟ್ಟಿ ಅದನ್ನು ಹಿಡಿದೇ ಬಿಟ್ಟುವು. ಕುರಿಮರಿ ಒಂದು ಸಾರಿ ಕರುಣಾಕರವಾಗಿ ಅರಚಿಕೊಂಡು ನೆಲಕ್ಕೆ ಬಿದ್ದು ಮೌನವಾಯಿತು. ಪುಟ್ಟಣ್ಣನು ಓಡಿ ಭದ್ರಮುಷ್ಟಿಯಿಂದಲೆ ನಾಯಿಗಳನ್ನು “ಘುಕ್” “ಕ್ಲೈ” ಎನ್ನುವಂತೆ ಗುದ್ದಿ ಅಟ್ಟಿದಾಗ ನೊರೆಯ ಬಿಳಿಯ ಮುದ್ದು ಮರಿ ಹುಲ್ಲು ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಲಿಬಿ ಲಿಬಿ ಒದ್ದಾಡುತ್ತಿತ್ತು. ಅದರ ತೊಗಲು ಕತ್ತಿನ ಬಳಿಯೂ ಹಿಂಗಾಲಿನಲ್ಲಿಯೂ ನೆತ್ತರು ಹಿಡಿದು ಕೆಂಪಾಗಿತ್ತು. ಮುದ್ದಿನ ಮುದ್ದೆಯಂತಿದ್ದ ಕುರಿಮರಿಯ ಶೋಚನೀಯ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಪುಟ್ಟಣ್ಣನ ಎದೆ ಕರಗಿ ನೀರಾಯಿತು. “ಅಯ್ಯೋ ನಿಮ್ಮ ಕುರ್ಕ ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ!” ಎಂದು ಹಲ್ಲು ಕಚ್ಚಿ ನಾಯಿಗಳನ್ನು ಶಪಿಸುತ್ತ, ಮರಿಯನ್ನು ಮೆಲ್ಲಗೆ ಎತ್ತಿಕೊಂಡನು. ಅದರ ಮೃದುವಾದ ನುಣುಪಾದ ಚರ್ಮ ಕೈ ಸೋಂಕಿದ ಕೂಡಲೆ, ಪುಟ್ಟಣ್ಣನಲ್ಲಿ ದರ್ಶನದಿಂದ ಉಂಟಾಗಿದ್ದ ಕನಿಕರ ಸ್ಪರ್ಶದಿಂದ ಇಮ್ಮಡಿಯಾಯಿತು. ನೀರು ಕುಡಿಸಿ ಮರಿಗೆ ಶುಶ್ರೂಷೆ ಮಾಡುವ ಸಲುವಾಗಿ ಬಳಿಯಿದ್ದ ಗಟ್ಟದವರ

ಬಿಡಾರಗಳಿಗೆ ಹೋದನು. ಆಳುಗಳೆಲ್ಲ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಹೋಗಿದ್ದುದರಿಂದ ತಟ್ಟಿಯ ಬಾಗಿಲುಗಳನ್ನು ಮುಚ್ಚಿ ಬಿಗಿದು ಕಟ್ಟಿದ್ದರು. ಹಿಂದಿನ ದಿನ ತೋಳಿಗೆ ಪೆಟ್ಟು ಬಿದ್ದುದರಿಂದ ಸೋಮನು ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಹೋಗದಿದ್ದು ಪುಟ್ಟಣ್ಣನಿಗೆ ಕಬ್ಬಿನ ಗದ್ದೆಯಲ್ಲಿಯೆ ತಿಳಿದಿತ್ತು. ಅವನ ಬಿಡಾರಕ್ಕೆ ಹೋದನು. ಬಾಗಿಲು ತೆರೆದಿತ್ತು. ಒಳಗೆ ಯಾವುದೊಂದು ಸದ್ದೂ ಕೇಳಿಸಲಿಲ್ಲ. "ಸೋಮಾ! ಸೋಮಾ!" ಎಂದು ಕರೆದನು. ಉತ್ತರ ಬರಲಿಲ್ಲ. ಎತ್ತಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಕುರಿಮರಿಯೊಡನೆ ಪುಟ್ಟಣ್ಣ ಮೈಕುಸಿದು ತಲೆ ಬಾಗಿ, ಬಾಗಿಲು ದಾಟಿದನು. ಬಿಸಿಲಿನಿಂದ ಬಂದಿದ್ದ ಅವನ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಒಳಗೆ ಅರೆಗತ್ತಲೆ ಕವಿದಂತಾಯಿತು. ಹಳೆಯ ಕೊಳಕು ಚಿಂದಿ ಬಟ್ಟೆಗಳ ವಾಸನೆಯೂ, ತೆಂಗಿನೆಣ್ಣೆಯ ವಾಸನೆಯೂ ಹೊಗೆಯ ಮತ್ತು ಹುರಿದ ಹಂದಿ ಮಾಂಸದ ವಾಸನೆಯೊಂದಿಗೆ ಮಿಳಿತವಾಗಿ ಮೂಗಿಗೆ ಬಡಿದುವು. ಏನೋ ಗೊರ್ ಗೊರ್ ಸದ್ದು ಕೇಳಿಸಿದಂತಾಗಿ "ಸೋಮಾ! ಸೋಮಾ!" ಎಂದನು. ಉತ್ತರವಾಗಿ ಗೊರ್ ಗೊರ್ ಸದ್ದು ಕೇಳಿಸಿತಲ್ಲದೆ ಯಾರೂ "ಓ" ಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಕಣ್ಣು ಕಾಣುವಂತಾಗಿ, ಮೂಲೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಒಲೆಯ ಬಳಿ ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಸೋಮನು ಗೊರ್ ಗೊರ್ ಎನ್ನುತ್ತ ಬಿದ್ದಿದ್ದು ಗೋಚರವಾಗಿ, ಪುಟ್ಟಣ್ಣ ಸ್ತಂಭಿತನಾದನು! ಕುರಿಮರಿಯನ್ನು ಕೆಳಗಿಟ್ಟು ಸೋಮನ ಶರೀರದ ಮೇಲೆ ಬಾಗಿದನು. ಅವನ ಕಣ್ಣು ಮೆಳ್ಳೆಯಾಗಿತ್ತು. ಬಾಯಿ ತೆರೆದಿದ್ದು, ಬಹಳ ಕಷ್ಟದಿಂದ ಉಸಿರು ಗೊರಾಗೊರಾ ಎಂದು ಆಡುತ್ತಿತ್ತು. ಹೊಟ್ಟೆ ಉದಿಕ್ಕೊಂಡಿತ್ತು. ಆಗ ನಿಶ್ಚಲವಾಗಿದ್ದರೂ ಸುತ್ತಲೂ ಚಲ್ಲಾಪಿಲ್ಲಿಯಾಗಿ ಬಿದ್ದಿದ್ದ ಸಾಮಾನುಗಳ ಅವ್ಯವಸ್ಥೆಯಿಂದ ಅವನು ಬಹಳ ಒದ್ದಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದು ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಮೊದಮೊದಲು ಅವನ ಆ ಸ್ಥಿತಿಗೆ ಕಾರಣ ಹೊಳೆಯದೆ ಪುಟ್ಟಣ್ಣ ಭೀತೋದ್ವಿಗ್ನನಾಗಿದ್ದರೂ ಒಂದೆರಡು ಕ್ಷಣಗಳಲ್ಲಿಯೆ ಅಲ್ಲಿ ತೆರೆದು ಬಿದ್ದಿದ್ದ ಹಂದಿಯ ಹುರಿದ ಮಾಂಸದ ಮಣ್ಣಿನ ಪಾತ್ರೆಯಿಂದ ಗುಟ್ಟು ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಮಿಂಚಿ, ಒಡನೆಯೆ ಉದ್ಯಮಶೀಲನಾದನು. ಬೇಗಬೇಗನೆ ಸೋಮನನ್ನು ಎತ್ತಿ ಕೂರಿಸಿ, ಕತ್ತಿನ ಕೆಳಗೆ ಬೆನ್ನಿನ ಮೇಲೆ, ಬಲವಾಗಿ ಒಂದು ಗುದ್ದು ಗುದ್ದಿದನು. ಬಿಲ್ಲನ್ನು ಎಳೆದ ಕೂಡಲೆ ಬಂದೂಕಿ ನಿಂದ ಗುಂಡು ಹಾರುವಂತೆ ಸೋಮನ ವದನಹ್ವರದಿಂದ ಲಾಲಾಜಲದಿಂದ ಲೋಳಿಯಾಗಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಮಾಂಸಾವೃತವಾಗಿದ್ದ ಎಲುಬಿನ ತುಂಡೊಂದು ಜಲಕ್ಕನೆ ಹೊರನೆಗೆದು ಸದ್ದು ಮಾಡುತ್ತ ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಉರುಳಿಹೋಯಿತು. ಸೋಮನು ದೀರ್ಘಶ್ವಾಸೋಚ್ಚಾಸಗಳನ್ನು ಬಿಡುತ್ತ, ಸತ್ತು ಬದುಕಿದವನಂತೆ ಪುಟ್ಟಣ್ಣನ ಕಡೆಗೆ ನೋಡುತ್ತ ಕುಳಿತನು. ಆ ದಿನ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಆಳುಗಳೆಲ್ಲರೂ ಗಂಜಿಯುಂಡು ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಹೋದಮೇಲೆ ಸೋಮನೊಬ್ಬನೇ ಬಿಡಾರದಲ್ಲಿ ತೋಳಿಗೆ ಬಟ್ಟೆ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಮಲಗಿದ್ದನು. ಹೊತ್ತು ಕಳೆಯುವುದು ಪ್ರಯಾಸವಾಗಿ ಒಂದೆರಡು ಸಾರಿ ಎಲೆಯಡಕೆ ಹಾಕಿಕೊಂಡನು. ನಾಲ್ಕಾರು ಸಾರಿ ಹೊರಗೆ ತಲೆಹಾಕಿ ಎಂಜಲು ಉಗುಳಿದನು. ಹೊಗೆಸೊಪ್ಪು ಮಿಶ್ರವಾಗಿದ್ದ ತಾಂಬೂಲ ಚರ್ವಣವನ್ನು ಕಡೆಯ ಸಾರಿ ಉಗುಳಿ ಹಿಂತಿರುಗುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಅವನ ಕಣ್ಣು ಒಲೆಯ ಮೇಲಿದ್ದ ಒಂದು ಮಣ್ಣಿನ ಪಾತ್ರೆಯ ಮೇಲೆ ಬಿತ್ತು. ಅದರೊಳಗೆ ಹಿಂದಿನ ದಿನ ಹೊಡೆದಿದ್ದ ಹಂದಿಯ ಹುರಿಮಾಂಸವಿತ್ತು. ಬಾಡುಗಳೆ ಸೋಮನಿಗೆ ಬಾಯಲ್ಲಿ ನೀರಿನ ಚೆಲುವು ಚೆಮ್ಮಿತು. ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಇತರರ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಗಂಜಿಯುಣ್ಣುತ್ತಿದ್ದಾಗ ನಂಚಿಕೊಳ್ಳಲು ವ್ಯಂಜನವಾಗಿ ಹಂಚಿದ್ದ ಹಂದಿಯ ಮಾಂಸ ಅವನಿಗೆ ಸಾಕಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಸಾಂಯಕಾಲದ ಉಟಕ್ಕೂ ಸ್ವಲ್ಪವಿರಲಿ ಎಂದು ಎಲ್ಲರೂ ಒಪ್ಪಿ, ಉಳಿದುದನ್ನು ಬೆಂಕಿಯಾರಿದ್ದ ಒಲೆಯಮೇಲೆ ಮಡಕೆಯಲ್ಲಿಟ್ಟಿದ್ದರು. ಅದರಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ತಿಂದರೆ ಇತರರಿಗೇನು ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತದೆ? ಎಂದು ಯೋಚಿಸಿ ಸೋಮನು ಉಪ್ಪು ಹಾಕಿ ಹುರಿದಿದ್ದ ಮಾಂಸವನ್ನು ಒಂದೊಂದು, ಎರಡೆರಡು ಕಡೆ ಕಡೆಗೆ ಮೂರುಮೂರು ತುಂಡುಗಳನ್ನಾಗಿ ಬಾಯಿಗೆ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಚಪ್ಪರಿಸಿ ತಿನ್ನತೊಡಗಿದನು. "ಸ್ವಲ್ಪ ತಿಂದರೆ ಇತರರಿಗೇನು ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತದೆ" ಎಂದು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದ್ದನು. ಸ್ವಲ್ಪವನ್ನೇ ತಿಂದಿದ್ದರೆ ಇತರರಿಗೇನೂ ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ; ನಿಶ್ಚಯ. ಆದರೆ ಅವನ "ಸ್ವಲ್ಪ"ಕ್ಕೆ ನಿಷ್ಕೃಷ್ಟವಾದ ಮೇರೆಯಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿಯೇ "ಸ್ವಲ್ಪ" "ಸ್ವಲ್ಪ"ವಾಗಿ ಮಡಕೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಮಾಂಸ ಅರ್ಧಕ್ಕೆ ಮಿರಿ ಮಾಯವಾಗಿತ್ತು. ಬಕಾಸುರನಿಗೋಸ್ಕರವಾಗಿದ್ದ ಬಂಡಿಯನ್ನವನ್ನು ತಿಂದು ಜೀರ್ಣಿಸಿಕೊಂಡ ಭೀಮಸೇನ ನಮ್ಮ ಸೋಮನನ್ನು ನೋಡಿದ್ದರೆ ಕಣ್ಣರಳಿಸಿ ಬಾಯ್ಬೆರೆದು ಅಪ್ರತಿಭನಾಗಿ ಸೋಲನ್ನೂಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದನೋ ಏನೋ! ಅರ್ಧ ಖರ್ಚಾದುದನ್ನು ನೋಡಿ, ಎಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿಬೀಳುತ್ತೇನೆಯೋ ಎಂದು ಸೋಮನಿಗೆ ದಿಗಿಲಾಯಿತು. ಆದರೆ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ತಿನ್ನುವ ಹಕ್ಕು ತನಗಿದೆ; ತಾನಲ್ಲವೇ ಜಾಕಿಯಿಂದ ಹಂದಿಯನ್ನು ಬಿಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಮೊದಲು ಮುಂಬರಿದವನು? ಅಲ್ಲದೆ ಟೈಗರಿನ ಪಾಲನ್ನೂ ಕಷ್ಟಪಟ್ಟು ಕಾನುಬೈಲಿಗೆ ಹತ್ತಿಹೋಗಿ ಪುಟ್ಟಣ್ಣನ ಅಪ್ಪಣೆ ಪಡೆದು ಇಸುಕೊಂಡು ಬಂದವನೂ ತಾನೇ! ಎಲ್ಲರಂತೆಯೇ ಪಾಲೇನು ತನಗೂ? ಅದೆಲ್ಲಿಯ ಮಾತು! ಎಂದು ಆಲೋಚಿಸಿದ ಸೋಮ ಮತ್ತೆ ಶುರುಮಾಡಿದನು! ಮೊದಲು ಮಾಂಸದ ತುಂಡುಗಳನ್ನು ಆಲೋಚಿಸಿದ ಸೋಮ ಮತ್ತೆ ಶುರುಮಾಡಿದನು! ಮೊದಲು ಮಾಂಸದ ತುಂಡುಗಳನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಅಗಿದು ತಿನ್ನುತ್ತಿದ್ದವನು ಆಮೇಲೆ ಬಾಯಲ್ಲಿ ಒಂದಿಷ್ಟು ಅಲ್ಲಾಡಿಸಿ ನುಂಗತೊಡಗಿದನು. ಆಗ ಅವನಲ್ಲಿದ್ದು ಹಸಿವೆಯೂ ಆಗಿರಲಿಲ್ಲ; ರುಚಿಪ್ರಿಯತೆಯೂ ಆಗಿರಲಿಲ್ಲ;

ಲೋಭಮಾತ್ರವಾಗಿತ್ತು. ಅದೇ ಸಮಯದಲ್ಲಿಯೇ ನಾಯಿಗಳ ಕೂಗಾಟವೂ ಪುಟ್ಟಣ್ಣನ ತಾರಸ್ವರವೂ ಕೇಳಿಸಿ, ಸೋಮನು ಏಕೋ ಏನೋ ಗಾಬರಿಯಿಂದ, ತುಂಡುಗಳನ್ನು ಮುಕ್ಕತೊಡಗಿದನು. ಎಲುಬಿಲ್ಲದ ತುಂಡುಗಳನ್ನೇ ಬಾಯಿಗೆ ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದವನು ಹೊರಗಡೆ ಸದ್ದನ್ನು ಕೇಳಿದ ಕೂಡಲೆ ಯಾರು ಎಲ್ಲಿ ಬಂದುಬಿಡುತ್ತಾರೆಯೋ ಎಂಬ ಭಯದಿಂದ ವಿವೇಚನೆ ತಪ್ಪಿ ಮಾಂಸಾವೃತವಾಗಿದ್ದ ಒಂದು ದಪ್ಪ ಎಲುಬನ್ನು ನುಂಗಿಬಿಟ್ಟನು. ಆದರೆ ಅದು ಸುರಕ್ಷಿತವಾಗಿ ಜರರ ಪ್ರವೇಶ ಮಾಡದೆ ದಾರಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಕೀಟಲೆಮಾಡತೊಡಗಿ ಮುಂಬರಿಯಲಿಲ್ಲ. ಸೋಮನು ಅದನ್ನು ಮುಂದಕ್ಕೆ ತಳ್ಳಲು ಪ್ರಯತ್ನಮಾಡಿದನು. ಅದು ಮತ್ತೂ ಭದ್ರವಾಗಿ ಗಂಟಲಿನಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿಕೊಂಡಿತು. ಉಸಿರಾಡಲು ಕಷ್ಟವಾಗಿ, ಅದನ್ನು ಹೊರಗೆ ಹಾಕಲು ಮಾಡಿದ ಸಾಹಸವೂ ವ್ಯರ್ಥವಾಗಿ ಒದ್ದಾಡಿದನು. ಯಾರನ್ನಾದರೂ ಕೂಗಬೇಕೆಂದು ಮಾಡಿದ ಪ್ರಯತ್ನವೂ ವಿಫಲವಾಯಿತು. ಮೊದಲು ಯಾರೂ ಬಿಡಾರದೊಳಗೆ ಬರದಿರಲಿ ಎಂದು ಎಷ್ಟು ಹಾರೈಸಿದ್ದನೋ ಈಗ ಅಷ್ಟೇ ಕಾರತೆಯಿಂದ ಯಾರಾದರೂ ಬರಲಿ ಎಂದು ಕಣ್ಣು ಕಣ್ಣು ಬಿಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಒಂದೆರಡು ನಿಮಿಷಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಕಣ್ಣು ಕತ್ತಲೆಗಟ್ಟಿ, ಮನಸ್ಸೂ ಮಬ್ಬಾಗಿ, ಒದ್ದಾಟ ನಿಂತಿತು. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಪುಟ್ಟಣ್ಣನ ಕರೆಯನ್ನಾಗಲಿ ಆಗಮನ ಪ್ರವೇಶಗಳನ್ನಾಗಲಿ ಅವನು ಅರಿಯದೆ ಇದ್ದದ್ದು. ಪುಟ್ಟಣ್ಣನ ಗುದ್ದಿಗೆ ಎಲುಬು ಹೊರಕ್ಕೆ ನೆಗೆದ ತರುವಾಯ ಸೋಮ ಚೇತರಿಸಿಕೊಂಡನು. “ಅಯ್ಯೋ, ನಿನ್ನ ಹೊಟ್ಟೆಗೆ ಬೆಂಕಿ ಹಾಕ! ಬಾಡಿಗಾಗಿ ಪ್ರಾಣಾನೂ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದೆಯಲ್ಲೋ!” ಪುಟ್ಟಣ್ಣನ ಭರ್ತ್ಸನೆಗೆ ಸೋಮ ಮಾತಾಡದೆ ನೆಲದಮೇಲೆ ದೂರ ಹಾರಿ ಬಿದ್ದಿದ್ದ ಎಲುಬಿನ ತುಂಡನ್ನು ಮುತ್ತಿದ್ದ ನೋಣಗಳನ್ನೇ ನೋಡುತ್ತ ನಿಧಾನವಾಗಿ “ಅಲ್ಲಾ ಕಾಣೆ, ಪುಟ್ಟಣ್ಣಗೌಡ್ರೆ, ನೀವು ಆ ಹಂದಿ ಹೊಡೀಬಾರದಿತ್ತು... ಅದು ದೆಯ್ಯದ ಹಂದಿ ಅಂಬುದಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತದೆ” ಎಂದನು. ಆ ಹಂದಿಯ ದೆಸೆಯಿಂದ ಆಗಿದ್ದ ಅನಾಹುತಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ನೆನೆದ ಸೋಮ ಅದರ ಮೇಲೆ ಯಾವುದೋ ಸವಾರಿ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಿರಬೇಕೆಂದು ನಿರ್ದರಿಸಿದ್ದನು. ಜಾಕಿಗೆ, ತನಗೆ, ಟೈಗರಿಗೆ, ಪುಟ್ಟಣ್ಣನಿಗೆ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಆ ಪಿಶಾಚಿಯ ಕಾರಣದಿಂದಲೇ ತೊಂದರೆಯಾಗಿದ್ದಿರಬೇಕೆಂದು ಅವನಿಗೆ ನಂಬುಗೆ ಬಂದುಬಿಟ್ಟಿತ್ತು. ಪುಟ್ಟಣ್ಣನಿಗೆ ನಗು ತಡೆಯಲಾಗಲಿಲ್ಲ. ಕಣ್ಣೀರು ಹೊರಡುವತನಕ ಅಳೆಹಿಡಿದು ನಕ್ಕುಬಿಟ್ಟನು. ಅದನ್ನು ನೋಡಿ ಸೋಮನ ನಂಬಿಕೆ ಮತ್ತಷ್ಟು ಪ್ರಬಲವಾಯಿತು! ಪುನಃ ಪುಟ್ಟಣ್ಣ ಕುರಿಮರಿಯ ಬಳಿಗೆ ಬಂದಾಗ ಅದು ಸತ್ತು ನಿಮಿರಿ ನೆಟ್ಟಗಾಗಿತ್ತು.

ಹೂವಯ್ಯನ ಭಾವಸಮಾಧಿ

ಮನೆಗೆ ಬಂದು ಎರಡು ದಿನಗಳಾದ ಮೇಲೆ ರಾಮಯ್ಯನಿಗೆ ಹೂವಯ್ಯನನ್ನು ನೋಡಿಕೊಂಡು ಬರಲು ಮನಸ್ಸಾಗಿ, ತನ್ನ ಇಷ್ಟವನ್ನು ತಂದೆಗೆ ತಿಳಿಸಿದನು. ತಮ್ಮ ಮಗನು ಹೂವಯ್ಯನ ಪರವಾಗಿ ತೋರಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಮಮತೆ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರಿಗೆ ಸರಿಬೀಳದೆ, ಅವರು ಒಪ್ಪಲಿಲ್ಲ.

“ನೀನ್ಯಾಕೆ ಹೋಗೋದೋ? ಇವತ್ತೋ ನಾಳೆಯೋ ಎಲ್ಲಾ ಬರ್ತಾರೆ” ಎಂದರು. ರಾಮಯ್ಯನ ಮನಸ್ಸು ಅನೇಕ ಭಾವನೆಗಳಿಂದ ಕ್ಷುಬ್ಧವಾಗಿತ್ತು. ಅಣ್ಣನಿಗೆ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ತಿಳಿಸಿ ತನ್ನ ಹೃದಯದ ಭಾರವನ್ನು ತಕ್ಕಮಟ್ಟಿಗಾದರೂ ಕಡಿಮೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂಬ ಆಶೆ ತೀಕ್ಷ್ಣವಾಗಿತ್ತು. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಸಹಜ ಭಯವನ್ನೂ ದಮನಗೈದು, ತಂದೆಯ ಇಷ್ಟಕ್ಕೆ ವಿರೋಧವಾಗಿ, ಆ ದಿನವೇ ಹಿಂತಿರುಗುತ್ತೇನೆ ಎಂದು ಹೇಳಿ, ಕಾಲನಡಿಗೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಮುತ್ತಳ್ಳಿಗೆ ಹೋದನು.

ಹೂವಯ್ಯನಿಗೆ ಬೆನ್ನು ನೋವು ಬಹಳ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಗುಣವಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಮರುದಿನವೆ ಎಲ್ಲರೂ-ನಾಗಮ್ಮ, ಪುಟ್ಟಮ್ಮ, ವಾಸು ಇವರನ್ನೂ ಕರೆದುಕೊಂಡು-ಕಾನೂರಿಗೆ ಹೊರಡುವುದೆಂದು ನಿಶ್ಚಯವಾಯಿತು. ಪುಟ್ಟಮ್ಮ ಸೀತೆಯೂ ತಮ್ಮೊಡನೆ ಬರಲಿ ಎಂದು ಗೌರಮ್ಮನವರೊಡನೆಯೂ ಶ್ಯಾಮಯ್ಯ ಗೌಡರೊಡನೆಯೂ ಬಹಳವಾಗಿ ಹೇಳಿಕೊಂಡಳು. ಆದರೆ ಅವರು “ಈಗ ಬೇಡ” ಎಂದುಬಿಟ್ಟರು.

ಮರುದಿನ ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಮುತ್ತಳಿಯ ಕಮಾನುಗಾಡಿ ಕಾನೂರಿಗೆ ಹೊರಟಿತು. ಬಿಸಿಲು ಬಹಳ ಪ್ರಖರವಾಗಿತ್ತು. ಗಾಡಿ ಹೊಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಕುಂಬಾರ ನಂಜ "ಈ ಬೇಗ ನೋಡಿದ್ರೆ ಮಳೆ ಬರ್ಹಾಂಗೆ ಕಾಣದೆ" ಎಂದನು.

ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿಯೇ ನಿಶ್ಚಲವಾಗಿದ್ದ ವಾಯುಮಂಡಲ ಚಲಿಸತೊಡಗಿತು. ಗಾಳಿ ಬರಬರುತ್ತ ಬಿರುಸಾಗಿ ಬೀಸತೊಡಗಿತು. ಕುಂಕುಮದಂತೆ ನುಣ್ಣಗಿದ್ದ, ಬೇಸಗೆಯ ಸುಡುಬಿಸಿಲಿಗೆ ಬೆಂದು ಹಗುರವಾಗಿದ್ದ ರಸ್ತೆಯ ಕೆಮ್ಮಣ್ಣು ಧೂಳಿ ಮುಗಿಲು ಮುಗಿಲಾಗಿ ಮೇಲೆದ್ದು, ಸುಳಿಸುಳಿಯಾಗಿ ಚಿತ್ರ ವಿಚಿತ್ರ ವಿನ್ಯಾಸ ಭಂಗಿಗಳಿಂದ ಇಕ್ಕಲದ ದಟ್ಟ ಕಾಡುಗಳ ಹಸುರಿನಲ್ಲಿ ನುಗ್ಗತೊಡಗಿತು. ಗಗನಚುಂಬಿಗಳಾದ ವೃಕ್ಷಶಿಖರಗಳು-ಬಳ್ಳಿಗಳಂತೆ ಬಳುಕಿ ಭಯಂಕರವಾಗಿ ತಲೆದೂಗಿದುವು. ನಾಡಿನ ನೀರವತೆ ಭೋರಂಬ ಭೀಷಣನಾದಕ್ಕೆ ಸೂರೆಹೋಯಿತು. ಬಾರುಗದರಳೆ, ತರಗಲೆ, ಕಸಕಡ್ಡಿ, ಒಂದೆಡೆಯಿಂದ ಮತ್ತೊಂದೆಡೆಗೆ ಹುಚ್ಚು ಹಿಡಿದವರಂತೆ ಹಾರಾಡತೊಡಗಿದುವು. ಬಿದಿರ ಮೆಳೆಗಳು ತಲೆಗೆದರಿ ಆನೆಗಳಂತೆ ಘೀಳಿಟ್ಟುವು. ಒಂದನ್ನೊಂದು ಉಜ್ಜಿದ ಬೊಂಬುಗಳಿಂದ ಒಗದ ಆ ಘೀಂಕೃತಿ ಅರಣ್ಯಪಿಶಾಚಿಗಳ ಆರ್ತನಾದರಂತೆ ಭಯಾನಕವಾಯಿತು. ಗಾಡಿಯಲ್ಲಿದ್ದವರಿಗೂ ಒಂದೊಂದು ಸಾರಿ ಪವನಹತಿಯಿಂದ ಉಸಿರುಕಟ್ಟಿದಂತಾಗುತ್ತಿತ್ತು.

ನೋಡುತ್ತಿದ್ದ ಹಾಗೆಯೇ ನೀಲ ನಿರ್ಮಲವಾಗಿ, ಎಲ್ಲಿಯೋ ದೂರ ದೂರದಲ್ಲಿ ಒಂದೊಂದೆಡೆ ಮಾತ್ರ ಸಣ್ಣ ಸಣ್ಣ ಬೆಳ್ಳುಗಿಲುಗಳಿಂದ ಖರ್ಚಿತವಾಗಿದ್ದ ಆಕಾಶದೇಶವು ಸಜೀವವಾಯಿತು. ಆ ಕಿರಿಯ ಬಿಳಿಮುಗಿಲು ತೋಳಗಳ ಹಿಂಡಿನ ಬರುವಿಕೆಯನ್ನು ಅರಿತು ಭಯಭ್ರಾಂತವಾಗಿ ಮೇವು ಬಿಟ್ಟು ಓಡುವ ಬಿಳಿಯ ಕಂಬಳಿಕುರಿಗಳ ಮಂದೆಯಂತೆ, ದಿಕ್ಕುದಿಕ್ಕಿಗೆ ಚೆದರಿ ಧಾವಿಸಿದುವು. ಅವುಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ ಧೂಮವರ್ಣದ, ಧೂಮರೂಪದ, ಮಹಾ ಶಿಲಾಖಂಡಗಳಂತೆ ಮೃದುಕಠಿಣವಾಗಿದ್ದ ಮುಂಗಾರುಗಾಲದ ಕರಿಮುಗಿಲು ಸೇನೆ ಧೀರವಾಗಿ, ಗಭೀರವಾಗಿ, ಭೀಷಣವಾಗಿ, ವೇಗವಾಗಿ, ನಭಸ್ಥಲವನ್ನೆಲ್ಲ ಆಕ್ರಮಿಸಿತು. ಮೂದಮೂದಲು ದೂರದೂರವಾಗಿದ್ದ ಗುಡುಗು ಮಿಂಚು ತುಸು ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿಯೇ ಭಯಂಕರವಾಗಿ ಬಳಿಸಾರಿದುವು. ಗಾಡಿಯ ಹಿಂಭಾಗದಲ್ಲಿ ಕೂತ್ತಿದ್ದ ಹೂವಯ್ಯ ಆ ಸೌಂದರ್ಯ ರೌದ್ರಗಳ ಭೀಷಣ ಭವ್ಯತೆಯನ್ನು ನೋಡಿ ಉನ್ಮನಸ್ಕನಾದನು. ಅವನಲ್ಲಿ ಭಯವೂ ರೋಮಾಂಚನವೂ ಒಂದರೊಡನೊಂದು ಸ್ಪರ್ಧೆ ಹೂಡಿದಂತಿತ್ತು. ಪ್ರಕೃತಿಯ ಆ ಪ್ರಚಂಡ ಶಕ್ತಿಗಳ ತಾಂಡವ ಲೀಲೆಯಲ್ಲಿ ಮಾನವನ ಮಹದ್ವ್ಯಾಪಾರಗಳೂ ಕೂಡ ಕ್ಷುದ್ರ ಕ್ಷುದ್ರವಾಗಿ ತೋರತೊಡಗಿದುವು. ಆ ಝಂಝಾವಾತ ವಿದ್ಯುತ್ ವಜ್ರಗಳಿಗೆ ಮುತ್ತಳಿಯ ಗಾಡಿಯೂ ಗಾಡಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಅಸಂಸ್ಕೃತ ಅರ್ಧಸಂಸ್ಕೃತ ಸುಸಂಸ್ಕೃತರೂ ಅಲ್ಲಿ ಚಿಮ್ಮಿ ಚಿಗಿಯುತ್ತಿದ್ದ ತರಗಲೆಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚೇನೂ ಗಣ್ಯವಾಗಿದ್ದಂತೆ ತೋರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ.

ಮಳೆ ಬರುವುದರೊಳಗಾಗಿ ದಾರಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಕಳ್ಳಂಗಡಿಯನ್ನಾದರೂ ಸೇರಿಕೊಂಡರೆ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಕ್ಷೇಮ, ತನಗೆ ಪ್ರಯೋಜನ ಎಂಬ ಅಭಿಸಂಧಿಯಿಂದ ನಂಜ ಬಾರುಕೋಲಿನಿಂದ ಎತ್ತುಗಳಿಗೆ ಎಡೆಬಿಡದೆ ಬಾರಿಸತೊಡಗಿದನು. ಗಾಡಿ ಕೆಂಧೂಳಿಯ ಅವಿಚ್ಛಿನ್ನ ಪ್ರವಾಹವನ್ನೆಬ್ಬಿಸುತ್ತ ಉಬ್ಬುತಗ್ಗುಗಳನ್ನು ಹತ್ತಿ ಹಾರಿ ಸಶಬ್ದವಾಗಿ ಓಡತೊಡಗಿತು.

ಒಂದೆಡೆ ನೇರವಾಗಿದ್ದ ರಸ್ತೆಯ ದೂರದ ತಿರುಗುಣೆಯಲ್ಲಿ ಪೇಟ, ಕೋಟು, ಪಂಚೆಗಳನ್ನುಟ್ಟಿದ್ದ ದೊಡ್ಡ ಮನುಷ್ಯರೊಬ್ಬರು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಮಡಿಸಿದ್ದ ಕೊಡೆಯನ್ನು ಹಿಡಿದು, ಹಾದಿಯ ಪಕ್ಕದ ಕಿರುಪೊದೆಗಳಲ್ಲಿ ಏನನ್ನೋ ಹುಡುಕುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ಕಂಡ ನಂಜ "ಯಾರೋ ಅದು, ಈ ಮಳೆ ಗಾಳೀಲಿ?" ಎಂದು ತನಗೆ ತಾನೆ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಹೇಳಿಕೊಂಡನು.

ಗಾಡಿಯಲ್ಲಿ ಕೂತ್ತಿದ್ದವರೆಲ್ಲರೂ ಕತ್ತತ್ತಿ ಆ ಕಡೆ ನೋಡಿ, ಯಾರಿರಬಹುದು ಎಂದು ಊಹಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಹಾಗೆಯೇ, ಗಾಡಿ ಆ ವೃತ್ತಿಗೆ ಸಮಿಪಸ್ಥವಾಗಿ, ಸೀತೆಮನೆ ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರನ್ನು ಕಂಡು, ನಿಂತಿತು. ರಾಮಯ್ಯ ಕೆಳಗಿಳಿದನು. ಅವನ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರನ್ನು ತಾನು ಮುತ್ತಳಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದೇನೆಂದೂ ಜೇಬಿನಿಂದ ಮೂಗುವಸ್ತ್ರವನ್ನು ತೆಗೆದಾಗ, ಅವರ ಮಗ ಕೃಷ್ಣಪ್ಪನ ಜಾತಕವಿದ್ದ ಕಾಗದ ಕೆಳಗೆ ಬಿದ್ದು, ಗಾಳಿಯಲ್ಲಿ ಹಾರಿ ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿಯೇ ಎಲ್ಲಿಯೋ ಪೊದೆಗಳಲ್ಲಿ ಅಡಗಿತೆಂದೂ, ಅದನ್ನೇ ಹುಡುಕುತ್ತಿದ್ದುದೆಂದೂ ಉತ್ತರ ಹೇಳಿದರು. ನಂಜನೂ ಗಾಡಿಯ ಕತ್ತರಿಯಿಂದ ಕೆಳಗಿಳಿದು ರಾಮಯ್ಯನೊಡನೆ ಜಾತಕಾನ್ವೇಷಣೆಗೆ ತೊಡಗಿದನು. ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರು

ಗಾಡಿಯ ಹಿಂಭಾಗಕ್ಕೆ ಬಂದು ಅಲ್ಲಿದ್ದವರೆಲ್ಲರ ಯೋಗಕ್ಷೇಮವನ್ನು ವಿಚಾರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ರಾಮಯ್ಯ ತನಗೆ ಸಿಕ್ಕಿದ್ದ ಜಾರಕದ ಕಾಗದವನ್ನು ತಂದುಕೊಟ್ಟನು. ಮೊದಲೇ ಜೀರ್ಣಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಅದು ಗಾಳಿಯ ಹೊಡೆತಕ್ಕೆ ಹರಿದು ಹರಿದುಹೋಗಿದ್ದಿತು.

ಹೂವಯ್ಯ "ಅದೇನದು, ಕಕ್ಕಯ್ಯಾ?" ಎಂದನು. "ನಮ್ಮ ಕೃಷ್ಣಪ್ಪನ ಜಾತಕ ಕಣೋ! ವೆಂಕಪ್ಪಯ್ಯ ಜೋಯಿಸರಿಗೆ ತೋರಿಸಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಇವತ್ತು ಮುತ್ತಳ್ಳಿಗೆ ಬರ್ತೀನಿ ಅಂತಾ ಹೇಳಿದ್ದರು. ಅದಕ್ಕೇ ಹೋಗ್ತಾ ಇದ್ದೀನಿ." ಎಂದು ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರು ಜಾತಕವನ್ನು ಒಳಜೇಬಿಗೆ ಹಾಕಿಕೊಂಡರು.

ಇವರು ಮಾತಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಹಾಗೆಯೇ ದಪ್ಪದಪ್ಪವಾದ ಮಳೆಹನಿಗಳು ಗಾಡಿಯ ಕಮಾನಿನ ತಾಳೆಯ ಚಾಪೆಯ ಮೇಲೆ ಪಟ್ ಪಟ್ ಪಟ್ ಎಂದು ನದ್ದುಮಾಡಿದುವು.

ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರು ಅವಸರವಾಗಿ "ಹಾಂಗಾದರೆ ನೀವು ಹೊರಡಿ, ಮಳೆಬರ್ತದೆ" ಎಂದು ಕೈಲಿದ್ದ ಕೊಡೆಯನ್ನು ಬಿಚ್ಚಿದರು. ಗಾಳಿಯ ರಭಸಕ್ಕೆ ಅದು ಹೊಟ್ಟೆ ಬೆನ್ನಾಗಿ ಲಾಗಹಾಕಿ, ಅಲ್ಲಿದ್ದವರೆಲ್ಲ ನಗುವಂತಾಯಿತು. ಪುನಃ ಗಾಳಿಯ ಕಡೆಗೆ ಕೊಡೆಯನ್ನು ಬೆನ್ನುಮಾಡಿ ಹಿಡಿದು ಸರಿಮಾಡಿಕೊಂಡು ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರು ಬೇಗನೆ ಮುಂಬರಿದರು. ರಾಮಯ್ಯನೂ ಗಾಡಿಗೇರಲು ಅದು ಮೊದಲಿನಂತೆ ವೇಗವಾಗಿ ಹೊರಟಿತು. ಗಾಳಿಯೊಡನೆ ಹೋರಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಕೊಡೆಯನ್ನು ಭದ್ರವಾಗಿ ಹಿಡಿದು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದ ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರ ಬೆಂಭಾಗ ಕ್ರಮಕ್ರಮೇಣ ಕಿರಿದಾಗ ಹಾದಿಯ ತಿರುವಿನಲ್ಲಿ ಕಣ್ಮರೆಯಾಯಿತು.

ಗಾಡಿ ಕಳ್ಳಂಗಡಿಯ ಬಳಿಗೆ ಬರುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಮೊದಮೊದಲು ವಿರಳವಾಗಿ ಬೀಳುತ್ತಿದ್ದ ತೋರ ಹನಿಮಳೆ ಅವಿರಳ ಧಾರಕಾರವಾಗಿ ಸುರಿಯತೊಡಗಿತು. ಗುಡುಗು ಮಿಂಚು ಸಿಡಿಲು ಗಾಳಿಗಳ ಆರ್ಭಟವೂ ದ್ವಿಗುಣಿತವಾಯಿತು, ಜೊತೆಗೆ ಆಲಿಕ್ಕುಗಳೂ ಮುಗುಲು ನೆಲಕ್ಕೆ ಕಲ್ಲೆಸೆದಂತೆ ಬೀಳತೊಡಗಿದುವು. ಗಾಳಿಯ ದೆಸೆಯಿಂದ ಮಳೆ ಗಾಡಿಯ ಒಳಕ್ಕೂ ನುಗ್ಗತೊಡಗಿತು; ಕೂತುಕೊಳ್ಳುವುದೂ ಅಸಾಧ್ಯವಾಯಿತು. ನಂಜನ ಬಯಕೆ ಕೈಗೂಡಿತು. ಕಳ್ಳಂಗಡಿಯ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ಗಾಡಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಎಲ್ಲರೂ ಒಳಗೆ ಹೋದರು. ಅಂಗಡಿಯವನು ಬಹಳ ಮರ್ಯಾದೆಯಿಂದ ಜಗಲಿಯ ಮೇಲೆ ಒಂದು ಗೀಕಿನ ಚಾಪೆ ಹಾಕಿ, ಕೂತುಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಕೇಳಿಕೊಂಡನು. ಗೀಕಿನ ಚಾಪೆ ಅಂಚುಗಳಲ್ಲಿ ಶಿಥಿಲವಾಗಿ ಮೂಲೆ ಮೂಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಹರಿದು, ಕೊಳೆ ಕೂತು ಮಾಸಲು ಬಣ್ಣದ್ದಾಗಿತ್ತು. ಒಳ್ಳೆಯ ಬಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ಉಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದ ಅತಿಥಿಗಳಿಗೆ ಅದರ ಮೇಲೆ ಕೂತುಕೊಳ್ಳುವುದು ಸಪ್ರಯತ್ನವಾಯಿತು.

ನಾಗಮ್ಮನವರು ಅಂಗಡಿಯವನು ಅತಿಥಿಗಳಿಗಾಗಿ ತಂದಿಟ್ಟ ಎಲೆಯಡಕೆಯನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರಲು, ಪುಟ್ಟಮ್ಮ ವಾಸು ಇಬ್ಬರೂ ತಮ್ಮತಮ್ಮೊಳಗೆ ಏನೇನೂ ಮಾತಾಡಿಕೊಂಡು ನಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಗೋಡೆಗೆ ಒರಗಿಕೊಂಡು ಕುಳಿತ ಹೂವಯ್ಯ ರಾಮಯ್ಯರೂ ಆ ಗುಡಿಸಲನ್ನೂ ಅಲ್ಲಿಯ ಸಾಮಾನುಗಳನ್ನೂ ಮತ್ತು ಅಲ್ಲಿ ತೋರುತ್ತಿದ್ದ ಗ್ರಾಮ್ಯ ಕಲಾಭಿರುಚಿಯ ದೃಶ್ಯಗಳನ್ನೂ ಅವಲೋಕಿಸುತ್ತ, ನಡುನಡುವೆ ಒಬ್ಬರ ಮುಖ ವನ್ನೊಬ್ಬರ ನೋಡಿ ಮುಗುಳುನಗೆಯಿಂದ ಮಾತಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ನಂಜನು ತನ್ನ ಕಂಬಳಿಯ ಮೇಲೆ ಕೂತುಕೊಂಡು, ನವ ಅತಿಥಿಗಳನ್ನು ನೋಡುವ ಕುತೂಹಲದಿಂದ ಹೊರಗೆ ಬಂದು ಹೊಸ್ತಿಲ ಬಳಿ ನಿಂತಿದ್ದ ಅಂಗಡಿಯವನ ಹೆಂಡತಿ ಮಕ್ಕಳೊಡನೆ ಮಾತುಕತೆಯಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಮುಂಗಾರು ಮಳೆ ಭೀಷಣ ರಭಸದಿಂದ ಸುರಿಯತೊಡಗಿತ್ತು.

ಹೂವಯ್ಯನು, ತಾನು ಕೂತುಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗಿದ್ದ ಚಾಪೆಯ ಕೊಳಕು, ಅಲ್ಲಿಯೇ ಮೇಲುಗಡೆ ನೇತುಹಾಕಿದ್ದ ಹಳೆ ಕೊಳಕು ಬಟ್ಟೆಯ ರಾಶಿ, ಮನೆಯನ್ನೆಲ್ಲಾ ತುಂಬಿದ್ದ ಹೆಂಡ ಕಳ್ಳು ಸಾರಾಯಿ ಉಪ್ಪುಮಿನು ಇವುಗಳ ಸಹಿಸಲಸಾಧ್ಯವಾದ ದುರ್ಗಂಧ, ಇವುಗಳಿಗಾಗಿ ಮೊದಮೊದಲು ಅಸಹ್ಯಪಟ್ಟರೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಅವನ ಮನಸ್ಸು ಹೊರಗಡೆ ಜರುಗುತ್ತಿದ್ದ ಭವ್ಯ ಪ್ರಕೃತಿ ವ್ಯಾಪಾರಗಳಲ್ಲಿ ತನ್ಮಯವಾಗತೊಡಗಿತು. ಗಗನದಲ್ಲಿ ಕಿಕ್ಕಿರಿದು ಉನ್ನತ್ತರಭಸದಿಂದ ಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಕರ್ಮುಗಿಲು, ಕ್ಷಣಕ್ಷಣಕ್ಕೂ ರೇಖಾರೂಪದ ಅಗ್ನಿಪ್ರವಾಹದಂತೆ ಕಾಳಮೇಘಗಳ ಮಧ್ಯೆಮಧ್ಯೆ ಶಾಖೋಪಶಾಖೆಗಳ ಲತಾವಿನ್ಯಾಸದಿಂದ ತಟ್ಟಕ್ಕನೆ ಹೊಮ್ಮಿ ಹರಿದು ಕಣ್ಣು ಕೋರೈಸಿ ಮಾಯವಾಗುತ್ತಿದ್ದ ಮಿಂಚು, ಒಡನೆಯೆ ಕಿವಿ ಬಿರಿಯುವಂತೆ ಕೇಳಿ ಬಿರಿಯುವಂತೆ ಕೇಳಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಗುಡುಗು ಸಿಡಿಲುಗಳ

ಭಯಂಕರ ಧ್ವಾನ, ಉನ್ನಾದಗ್ರಸ್ತನಾಗಿ ರುದ್ರ ಪ್ರಲಯ ಕರ್ಮಮುಖನಾದ ನಿರಾಕಾರ ರಾಕ್ಷಸನಂತೆ ಭೋರಂಬ ಘೋರನಾದದಿಂದ ಸುತ್ತಮುತ್ತಣ ತುಂಗವೃಕ್ಷ ಸಮೂಹದ ಅರಣ್ಯ ಶ್ರೇಣಿಗಳನ್ನು ನಿರ್ದಯೆಯಿಂದ ಮುರಿದು ಮಧಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಕಾರ್ಗಾಲದ ಬಿರುಸು ಬಿರುಗಾಳಿ, ಬಾನು ಭೂಮಿಗಳಿಗಿದ್ದ ಪ್ರತ್ಯೇಕತೆಯನ್ನು ಅಳಿಸುವಂತೆ ಅವಿಚ್ಛಿನ್ನ ಧಾರಾ ಪ್ರವಾಹದಿಂದ ನಾಡನ್ನೆಲ್ಲ ಯವನಿಕಾವೃತವಾದಂತೆ ಮಸಗುಮಾಡಿದ್ದ ಭೀಷಣವರ್ಷ ಸೌಂದರ್ಯ, ಪಳಪಳನೆ ಸುರಿದು ನೆಲವನ್ನೆಲ್ಲ ತುಂಬುತ್ತಿದ್ದ ಬಿಳಿಯ ಹೇರಾಲಿ ಕಲ್ಲುಗಳ ರಮಣೀಯತೆ-ಇವುಗಳಿಂದ ಮನಸ್ಸು ಭಾವಭೂಮಿಕೆಗೆರಿದ್ದ ಹೂವಯ್ಯನಿಗೆ ತಾನಿದ್ದ ಸ್ಥಳದ ಕ್ಷುದ್ರತೆಯಾಗಲಿ ದುರ್ವಾಸನೆಯಾಗಲಿ ತಿಳಿಯುವಂತಿರಲಿಲ್ಲ. ನಾಲ್ಕಾರು ಮೇಕೆಗಳೂ ಮರಿಗಳೂ ಮಳೆಗೆ ಬೆದರಿ ಓಡಿಬಂದು, ಜಗಲಿಯ ತುದಿಯಲ್ಲಿ ನಿಂತುವು. ತೊಯ್ಯು ಅವುಗಳ ಬೆಚ್ಚನೆ ದೇಹದಿಂದ ಆವಿಹೊಗೆ ಹೊರಡುತ್ತಿತ್ತು. ಕರಿಯ ಬಿಳಿಯ ಬಣ್ಣದ ನುಣ್ಣನೆ ಮೈಕೂದಲಿನಿಂದ ನೀರು ಸೋರಿ ಜಗಲಿಯ ಮೇಲೆ ಬೀಳುತ್ತಿತ್ತು. ಕರಿಯ ಕಂತ್ರಿ ನಾಯಿಯೊಂದು ಅವುಗಳಂತೆಯೆ ಆಚರಿಸಿತು. ಹಸುವೊಂದು ತನ್ನ ಕರುವಿನೊಡನೆ ಆಶ್ರಯಕ್ಕಾಗಿ ಬಂದು ತಲೆ ಹಾಕಿತು. ಆದರೆ ಜಾಗವಿಲ್ಲದುದರಿಂದಲೂ ಅಂಗಡಿಯವನು ಅಟ್ಟಿದುದರಿಂದಲೂ ಕರುವನ್ನಲ್ಲಿಯೆ ಬಿಟ್ಟು, ಹಿಂಭಾಗದಲ್ಲಿದ್ದ ಕೊಟ್ಟಿಗೆಯ ಕಡೆಗೆ ನಡೆಯಿತು. ಆಡುಗಳು, ನಾಯಿಯ ಮತ್ತು ಕರುವಿನ ಮೈಗಳಿಂದ ಹೊರಟ ಸಿನ್ನುಗುಂಪು ಅಂಗಡಿಯ ನಾತದೊಡನೆ ಕೂಡಿತು. ಹುಲ್ಲುಗುಡಿಸಲು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಸೋರತೊಡಗಿ, ಮನುಷ್ಯರಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ಸ್ಥಳ ಬದಲಾಯಿಸಬೇಕಾಯಿತು.

ಮುತ್ತಳಿಯ ಗಾಡಿ ಅಂಗಳಕ್ಕೆ ಬಂದು ನಿಂತಾಗ, ಕಳ್ಳಂಗಡಿಯ ಒಳಭಾಗದಲ್ಲಿ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಆವೇಶದಿಂದ ಮಾರನಾಡುತ್ತ ಉಪ್ಪುಮಿನನ್ನು ನಂಚಿಕೊಂಡು ಸಾರಾಯಿ ಕುಡಿಯುತ್ತ ಮಜಾಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಜಾಕಿ, ಓಬಯ್ಯ ಮತ್ತು ಕೃಷ್ಣಪ್ಪ ಇವರು ಮಾತು ನಿಲ್ಲಿಸಿದ್ದರು. ಸದ್ಗುಹಸ್ತರ ಮನೆಯ ಮಗನಾದ ಕೃಷ್ಣಪ್ಪ ಗಾಡಿಯಲ್ಲಿ ಬಂದವರಾರಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿದೊಡನೆ, ಜಾಕಿ ಓಬಯ್ಯರ ಸಹವಾಸಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕಿ ತಾನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ನಾಚಿಕೊಂಡು, ತಾನು ಅಲ್ಲಿರುವುದು ಬಂದವರಿಗೆ ತಿಳಿಯಬಾರದೆಂದು ಸೂಚಿಸಿದನು. ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ತನ್ನ ತಂದೆ, ಅದೇ ತಾನೆ ತನಗೆ ಹೆಣ್ಣು ಕೇಳಲೆಂದು ಮುತ್ತಳಿಗೆ ಹೊರಟಿದ್ದರು! ತಾನು ಕಳ್ಳಂಗಡಿಯಲ್ಲಿ ಓಬಯ್ಯ ಜಾಕಿಯರಂತಹ ಭ್ರಷ್ಟಜೀವಿಗಳ ಸಂಗದಲ್ಲಿ ಮದ್ಯಪಾನದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ್ದುದು ಮಾವನ ಮನೆಯವರಿಗೆ ಎಲ್ಲಿಯಾದರೂ ತಿಳಿದುಬಿಟ್ಟರೆ ಏನು ಗತಿ? ಎಂತಹ ನಾಚಿಕೆಗೆಡು? ಅಂತೂ ತುಟಿಪಿಟಕ್ಕೆನ್ನದೆ ಮೂವರೂ ಪಾನಕಾರ್ಯವನ್ನು ಪೂರೈಸಿದರು. ಎಲ್ಲರೂ ಮುಗಿದ ತರುವಾಯ ಜಾಕಿ ಓಬಯ್ಯ ಇಬ್ಬರೂ ಬಾಯಿ ಒರಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಜಗಲಿಗೆ ದಾಟಿದರು. ದಾಟಿದೊಡನೆ ವಿನಯದಿಂದ ಹೂವಯ್ಯ ರಾಮಯ್ಯರಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿದರು. ಹೂವಯ್ಯ ಭಾವದಲ್ಲಿದ್ದುದರಿಂದ ಅದನ್ನು ಗಮನಿಸಲಿಲ್ಲ. ರಾಮಯ್ಯನಿಗೆ ಬಂದವರಿಬ್ಬರನ್ನೂ ಕಂಡು ಜುಗುಪ್ಸೆ ಹುಟ್ಟಿತು. ಪುಟ್ಟಮ್ಮ ವಾಸು ಇಬ್ಬರೂ ಜಾಕಿಯ ವಿಕಾರ ಮುಖವನ್ನೇ ಹೆದರಿಕೆಯಿಂದ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದರು.

ವಾಸು “ಓಬಣ್ಣಯ್ಯ, ಇದೇನು ಇಲ್ಲಿದ್ದೀಯಾ?” ಎಂದನು.

“ಅಗ್ರಹಾರದ ಕಡೆ ಹೋಗಿದ್ದೆ. ಮಳೇ ಕಂಡು ಹೆದರಿ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದೆ” ಎಂದು ಓಬಯ್ಯ ಸುಳ್ಳು ಹೇಳಿ ನಾಗಮ್ಮನವರೊಡನೆ ಮಾತಾಡಲು ತಿರುಗಿದನು.

ಆದರೆ ವಾಸು ಸುಮ್ಮನಿರದೆ “ನೀನು ಅವತ್ತು ಕಂಡ ಭೂತ ಮತ್ತೆ ಕಂಡಿತ್ತೇನು?” ಎಂದು ಮುಗ್ಧವಾಗಿ ಪ್ರಶ್ನೆಮಾಡಿದನು.

“ಹ್ಲೂನೋ, ದಿನಾ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳೋಕೆ ಅದೇನು ನಮ್ಮ ಆಳೇನು?” ಎಂದು ನಾಗಮ್ಮನವರೊಡನೆ ಮಾತಾಡತೊಡಗಿದನು.

ಅಷ್ಟುಹೊತ್ತೂ ತನ್ನ ಉದ್ದೇಶವನ್ನು ಹೇಗೆ ಕೈಗೂಡಿಸುವುದೆಂದು ಚಿಂತಿಸುತ್ತಿದ್ದ ನಂಜ ಮೆಲ್ಲನೆ ಎದ್ದು, ಕಂಬಳಿಯನ್ನು ಹೆಗಲಮೇಲೆ ಹಾಕಿಕೊಂಡು, ಒಳಗೆ ದಾಟಿದನು. ಅಲ್ಲಿ, ಹೊರಗಡೆ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಸಂಭಾಷಣೆಯನ್ನು ಆಲಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತ ಕದ್ದು ಕುಳಿತಿದ್ದ

ಕೃಷ್ಣಪ್ಪನನ್ನು ಕಂಡು “ಓಹೋ ಏನು ಕೃಷ್ಣಪ್ಪಗೌಡ್ರೇ, ಇಲ್ಲಿ?...”ಎನ್ನುತ್ತಿದ್ದ ನಂಜ ಕೃಷ್ಣಪ್ಪನ ಕೈಸನ್ನೆ ಯಿಂದ ಸುಮ್ಮನಾದನು. ತಾನು ಅಲ್ಲಿದ್ದುದನ್ನು ಯಾರೊಡನೆಯೂ ಹೇಳಕೂಡದೆಂದು ತಿಳಿಸಿ, ಕೃಷ್ಣಪ್ಪ ನಂಜನಿಗೆ ಲಂಚಕೊಡುವಂತೆ ಹೆಂಡದೌತಣ ಮಾಡಿಸಿದನು.

ಮಳೆ ನಿಂತಮೇಲೆ ನಂಜ ಅಂಗಡಿಯ ಹಿಂದಣ ಕೊಟ್ಟಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿದ್ದ ಗಾಡಿ ಎತ್ತುಗಳನ್ನು ಬಿಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಬಂದು ಗಾಡಿ ಕಟ್ಟಲು ಸಿದ್ಧನಾದನು. ಜಗಲಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿದ್ದ ಎಲ್ಲರೂ ಮೇಲೆದ್ದರು; ಆದರೆ ಹೂವಯ್ಯನು ಏಳಲಿಲ್ಲ, ಅವನಿನ್ನೂ ಪರವಶತೆಯಿಂದ ನಿಷ್ಪಂದನಾಗಿ ಕುಳಿತಿದ್ದನು. ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದ ನೀರು ಸುರಿಯುತ್ತಿತ್ತು. ಮುಖವು ಕೆಂಪೇರಿತ್ತು. ಅದನ್ನು ಕಂಡು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಗಾವರಿಯಾಯಿತು. ರಾಮಯ್ಯ. “ಸುಮ್ಮನಿರಿ ಅದೇನೂ ಅಲ್ಲ. ಅವನಿಗೊಂದೊಂದು ಸಾರಿ ಹಾಗಾಗುತ್ತದೆ” ಎಂದು ಹೇಳಿ, ಸಮಾಧಾನ ಪಡಿಸಿದನು. ಪ್ರಕೃತಿ ಸೌಂದರ್ಯದರ್ಶನದಿಂದ ಭಾವಪರವಶನಾಗಿದ್ದಾನೆ ಎಂಬುದು ಉಳಿದವರಾರಿಗೂ ಗೊತ್ತಾಗುವಂತಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಅವನು ವಿವರಿಸಿ ಹೇಳಲೂ ಇಲ್ಲ.

ಎಲ್ಲರೂ ಗಾಡಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡು ಹೋದಮೇಲೆ ಕೃಷ್ಣಪ್ಪ ಹೊರಗೆ ಜಗಲಿಗೆ ಬಂದನು. ಓಬಯ್ಯ ಅವನೊಡನೆ ನಡೆದ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ವಿವರಿಸುತ್ತ “ಹೂವಯ್ಯ ಗೌಡರಿಗೆ ಮೈಮೇಲೆ ಬಂದಿತ್ತು!” ಎಂದನು.

ಜಾಕಿ “ಮೈಮೇಲೆ ಬಂದಿದ್ದರೆ ಹಾಂಗೆ ಸುಮ್ಮನೆ ಕೂತುಕೊಳ್ಳಿದ್ದೇನು? ಮೂರ್ಛರೋಗ ಇರಬೇಕು! ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿಲಿ ಒಬ್ಬರಿಗೆ ಮೂರ್ಛರೋಗ ಬರ್ತಿತ್ತು. ಅವರೂ ಹೀಂಗೇ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದು” ಎಂದನು.

ಅಂಗಡಿಯವನು “ಹೌದು, ನಾನೂ ಒಬ್ಬರನ್ನ ನೋಡಿದ್ದೆ” ಎಂದನು.

ಕೃಷ್ಣಪ್ಪನೂ “ನಾನೂ ಕೇಳಿದ್ದೆ” ಎಂದನು. ಅಂದಿನಿಂದ ಹೂವಯ್ಯನ ಭಾವಸಮಾಧಿ “ಮೈಮೇಲೆ ಬರುವುದು” “ದೆವ್ವ ಹಿಡಿಯುವುದು”, “ಮೂರ್ಛರೋಗ” ಎಂಬ ನಾನಾ ವಿಕಾರರೂಪಗಳನ್ನು ತಾಳಿ ಬಾಯಿಂದ ಬಾಯಿಗೆ ಕಿವಿಯಿಂದ ಕಿವಿಗೆ ಬಿದ್ದು ಹಬ್ಬತೊಡಗಿತು.

ಕಾಡುಕಿಚ್ಚಿಗೆ ಕಿಡಿಯ ಮುನ್ನುಡಿ

ಮರುದಿನ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಎದ್ದಾಗ ಹೂವಯ್ಯನ ಮನಸ್ಸು ನಾನಾ ಚಿಂತೆಗಳಿಂದ ಭಾರವಾಗಿತ್ತು. ಹಿಂದಿನ ರಾತ್ರಿ ರಾಮಯ್ಯ ತನಗೆ ತಿಳಿದುಬಂದಿದ್ದ ತಮ್ಮ ಮನೆಯ ಎಲ್ಲ ವಿಚಾರಗಳನ್ನೂ ಅಣ್ಣನಿಗೆ ಹೇಳಿ, ತನ್ನ ಹೃದಯವನ್ನು ಹಗುರಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದನು. ಆದರೆ ಹೂವಯ್ಯ ಬಹಳ ಹೊತ್ತು ಹಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ತನಗೆ ತಿಳಿಯದಿದ್ದರೂ ಅವನ ಆಗಮನದಿಂದ ಮನೆಯಲ್ಲೆಲ್ಲ ಏನೋ ಒಂದು ಉಲ್ಲಾಸ ತುಂಬಿ ತುಳುಕಾಡುತ್ತಿತ್ತು. ವಾಸುವಂತೂ ರೆಕ್ಕೆಬಂದ ಹಕ್ಕಿಯ ಮರಿಯಂತೆ ಹಾರಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಅವನ ಸರಳ ಹೃದಯದ ಮುಗ್ಧ ಹರ್ಷವು ಎಂತಹ ಚಿಂತಾಭಾರವನ್ನಾದರೂ ಹಗುರಗೊಳಿಸುವಂತಿತ್ತು. ಅದೂ ಅಲ್ಲದೆ ಆ ದಿನದ ಪ್ರಾತಃಸಮಯ ಸ್ವರ್ಗೀಯ ರಮ್ಯವಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಹೂವಯ್ಯನ ಮನಸ್ಸು ಅದರ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಬಹಳ ಕಾಲ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಲಿಲ್ಲ.

ಸ್ನಾನ ಕಾಫಿ ತಿಂಡಿಗಳು ಪೂರೈಸಿದೊಡನೆ ಹೂವಯ್ಯ ರಾಮಯ್ಯ ವಾಸು ಪುಟ್ಟಣ್ಣ ಎಲ್ಲರೂ ಗುಂಪಾಗಿ ಮನೆಯಿಂದ ಹೊರಟರು. ನಾಯಿಗಳೂ ಹಿಂಬಾಲಿಸಿದುವು. ಅವರು ಹೋಗುವುದನ್ನೇ ಬಾಗಿಲಲ್ಲಿ ನಿಂತು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದ ಪುಟ್ಟಮ್ಮನಿಗೆ “ಅಯ್ಯೋ ನಾನು ಗಂಡಾಗಿ ಹುಟ್ಟಬಾರದಾಗಿತ್ತೇ” ಎಂದೆನ್ನಿಸಿತ್ತು.

ಹಿಂದೆ ನಡೆದಿದ್ದ ಸೋಮನ ಕಥೆಯನ್ನು ಉಪ್ಪು ಕಾರ ಹಚ್ಚಿ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದ ಪುಟ್ಟಣ್ಣ ಹೆಗಲಮೇಲೆ ತೋಟಾಕೋವಿಯನ್ನು ಹೊತ್ತುಕೊಂಡಿದ್ದನು. ಎಲ್ಲರೂ ನಡುನಡುವೆ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ನಕ್ಕು ಹಾರಿ ಬೀಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಆ ಬೆಳಗಿನ ತಿರುಗಾಟಕ್ಕೆ ಯಾರೂ ನಿಯಮಿಸದಿದ್ದರೂ, ವಾಸು ತನ್ನನ್ನು ತಾನೆ ನಿಯಮಿಸಿಕೊಂಡು, ಮಾರ್ಗದರ್ಶಿಯಾಗಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದನು.

ಹಿಂದಿನ ದಿನ ಸಾಯಂಕಾಲ ಮುಂಗಾರು ಮಳೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಸುರಿದಿದ್ದರಿಂದ ವಾಯುಮಂಡಲ ನಿರ್ಮಲವಾಗಿತ್ತು. ಆಕಾಶ ಪ್ರಸನ್ನವಾಗಿತ್ತು. ಮಳೆಯಲ್ಲಿ ಮಿಂದ ಮರಗಿಡ ಬಳ್ಳಿಗಳ ಹಸುರೆಲೆಗಳಿಗೆ ಮತ್ತಿನಿತು ಹಸುರೇರಿ ಕಾಡುಗಳೆಲ್ಲ ಕಳಕಳಿಸಿ ನಗುವಂತಿದ್ದುವು. ನೆಲದ ಹುಲ್ಲಿನಮೇಲೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಬಿದಿರುಮಳೆಗಳಲ್ಲಿ ಬಳ್ಳಿಯ ಕುಡಿಕುಡಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಎಲೆಗಳ ತುದಿತುದಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಜೇಡರ ಬಲೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ನೂರು, ಸಾವಿರ, ಕೋಟಿ ಕೋಟಿ ಹನಿಗಳು ಮುನ್ನೇಸರ ಹೊಂಬಿಸಿಲಲ್ಲಿ ಬಣ್ಣ ಬಣ್ಣದ ಸಣ್ಣ ಸಣ್ಣ ರನ್ನಸೊಡರುಗಳಂತೆ ಕಿಡಿಕಿಡಿಯಾಗಿ, ಉರಿ ಉರಿಯಾಗಿ, ಮೆಲ್ಲಲರಲ್ಲಿ ಮಿಣುಕಿಮಿಣುಕಿ ಮಿರುಗುತ್ತಿದ್ದುವು. ಗಿಣಿ, ಪಿಕ್ಕಾರ, ಕಾಮಳ್ಳಿ, ಕಾಜಾಣ, ಮಿಂಚುಳ್ಳಿ, ಚೋರೆ, ಕುಟುರ, ಪುರಳಿ-ಮೊದಲಾದ ಹಕ್ಕಿಗಳ ವಸಂತೋದಯ ಗಾನ ಪ್ರಾತರ್ಮೌನ ಸಮುದ್ರವನ್ನು ಮಧುರವತರಂಗಿರವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿತ್ತು. ತೊಯ್ದು ನೆಲದ ತಂಪು, ಮಿಂದ ಹಸುರಿನ ತಂಪು, ಮೃದುಗಾಳಿಯ ತಂಪುಗಳಿಂದ ಜಗವೆಲ್ಲ ತಂಪಾಗಿತ್ತು. ಜೀವಿಸುವುದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಾದ ಜೀವನದ ಗುರಿ ಮತ್ತೊಂದಿಲ್ಲ ಎಂಬಂತೆ ತೋರುತ್ತಿತ್ತು.

ಮನೆಗೆ ಸಮಿಪದಲ್ಲಿದ್ದ ಕೆರೆಯ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ, ವಾಸು ನೆಟ್ಟು ಸಾಕಿದ್ದ ಕಿತ್ತಳೆ ಗಿಡಗಳನ್ನು ನೋಡಿದರು. ಅಲ್ಲಿಂದ ಪುಟ್ಟಣ್ಣನ ತರಕಾರಿಯ ಹಿತ್ತಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ಮುಳುಗಾಯಿ, ಹರುವೆ ಸೊಪ್ಪು, ಕೊತ್ತುಂಬರಿ ಸೊಪ್ಪು, ಮೆಣಸಿನ ಗಿಡಗಳನ್ನೂ ನೋಡಿದರು. ಹಿಂದಿನ ದಿನದ ಮಳೆಗಾಳಿಗೆ ಉರುಳಿ ಬಿದ್ದಿದ್ದ ಗಿಡಗಳಿಗೆ ಉರೆಗೋಲುಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ನಿಲ್ಲಿಸಿದರು. ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಗಿಡಗಳ ಬುಡಗಳಲ್ಲಿ ಪುಟ್ಟಪುಟ್ಟ ಕೆರೆಗಳಂತೆ ನಿಂತಿದ್ದ ಮಳೆನೀರನ್ನು ಸಣ್ಣ ಸಣ್ಣ ಕಾಲುವೆ ಮಾಡಿ ಓಡಿಸಿದರು.

ಅಲ್ಲಿಂದ ಗುಂಪು ತೋಟಕ್ಕಿಳಿದು, ಅಡಕೆಯ ಮರಗಳ ನಡುವೆ ನಿಬಿಡವಾಗಿ ಬೆಳೆದಿದ್ದ ಬಾಳೆಯ ಪೊದೆಗಳ ಸಂದುಗೊಂದುಗಳಲ್ಲಿ ನುಸುಳಿ ಗದ್ದೆಯ ಕಡೆಗೆ ಬರುತ್ತಿತ್ತು. ಬಾಳೆಯ ಎಲೆಗಳಿಂದಲೂ ಅಡಕೆಯ. ಸೋಗೆಗಳಿಂದಲೂ ಪಟಪಟನೆ ಬೀಳುತ್ತಿದ್ದ ಹನಿಗಳಿಂದ ಎಲ್ಲರ ಬಟ್ಟೆಗಳೂ ತೊಯ್ದು ಹೋದುವು. ವಾಸು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದಿದ್ದ ಹೊಂಬಾಳೆಗಳನ್ನು ಆಯ್ದು ಪರೀಕ್ಷಿಸಿ, ಅಂದಿನ ಉಟಕ್ಕೆ ಉತ್ತಮವಾದ ಬಟ್ಟಲನ್ನು ಹುಡುಕುತ್ತಿದ್ದನು. ಉಳಿದವರು ಕಪ್ಪುಗಳನ್ನು ಹಾರಿ ಹಾರಿ ದಾಟುತ್ತ, ಅದು ಇದು ಮಾತುಕತೆಯಾಡುತ್ತ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರು.

ಒಂದೆಡೆ ಬಾಳೆಯ ಪೊದರಿನ ಬುಡದಲ್ಲಿ ಕುಣಿತೋಡಿ, ಒಣಹುಲ್ಲು ಹಾಕಿ, ಯಾರಿಗೂ ತಿಳಿಯದಂತೆ ಬಾಳೆಯ ಗೊನೆಗಳನ್ನು ಕಡಿದು ಮುಚ್ಚಿಟ್ಟು, ಹಣ್ಣು ಮಾಡಿಕೊಂಡು, ಬೇಕಾದಾಗ ಬಂದು ಪಳಾರಮಾಡುವ ಅಭ್ಯಾಸವನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದ ಬೇಲರ ಬೈರನ ಮಗ, ಗಂಗಹುಡುಗ, ಗುಂಪು ಬರುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ನೋಡಿ, ತಿನ್ನುತ್ತಿದ್ದ ಹಣ್ಣನ್ನು ಬೇಗಬೇಗನೆ ಪೂರೈಸಿ, ಉಳಿದೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಮೊದಲಿನಂತೆಯೆ ಬಚ್ಚಿಟ್ಟು, ಒಣಗಿ ನೇತಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಬಾಳೆ ಎಲೆಗಳ ಮರೆಯಲ್ಲಿ ಹುದುಗಿದನು. ಆದರೆ ನಾಯಿಯೊಂದು, ಸರಸರ ಸದ್ದಾದುದನ್ನು ಆಲಿಸಿ, ಆ ಕಡೆ ನೋಡಿ, ಗಂಗನ ಆಕೃತಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಬೊಗಳಿತು. ವಾಸಪ್ಪನೂ ಅತ್ತಕಡೆ ನೋಡಿದನು. ಅವನಿಗೆ ಗಂಗನು ನಿಂತಿದ್ದು ಕಾಣಿಸಲೂ ಇಲ್ಲ, ಗೊತ್ತಾಗಲೂ ಇಲ್ಲ. ಆದರೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದವರ ಕಡೆಯ ಉದ್ದೇಗದಿಂದ ನೋಡುತ್ತ ನಿಂತಿದ್ದ ಗಂಗನು ವಾಸಯ್ಯ ತನ್ನನ್ನು ನೋಡಿದರೆಂದೇ ಭಾವಿಸಿ, ತಾನು ಅಡಗಿನಿಂತಿಲ್ಲ ಎಂಬುದನ್ನು ತೋರಿಸಲೆಂದು "ಹಚ್ಚಿ! ಹಚ್ಚಿ!" ಎಂದು ನಾಯಿಯನ್ನು ಬೆದರಿಸಿದನು. ವಾಸು ಅವನು ಅವಿತಿದ್ದುದನ್ನು ತಿಳಿದು ಸಂಶಯದಿಂದ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋದನು. ಗಂಗನು ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಮರೆಮಾಡಿದ್ದರೂ ತಾನು ತಿಂದು ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಎಸೆದಿದ್ದ ಬಾಳೆಯ ಹಣ್ಣಿನ ಸಿಪ್ಪೆಗಳನ್ನು, ಮರೆತು, ಅಡಗಿಸಿರಲಿಲ್ಲ.

ಅದನ್ನು ಕಂಡ ವಾಸು "ಏನ್ಮಾಡ್ತಾ ಇದ್ಯೋ ಇಲ್ಲಿ?" ಎಂದು ಅಧಿಕಾರವಾಣಿಯಿಂದ ಕೇಳಿದನು.

"ಏನೂ ಇಲ್ಲಯ್ಯಾ, ಬಾಳೆ ಸರಬಲಿಗೆ, ಬಾಳೆ ಸರಬಲಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದೆ!" ಎಂದನು ಗಂಗ.

ಗಂಗ ಹಕ್ಕಿಯ ಗೂಡಿನಿಂದ ಮರಿಗಳನ್ನು ಕದ್ದು ತನಗೆ ಮಾಡಿದ್ದ ಮೋಸವನ್ನು ವಾಸುವಿನ್ನೂ ಮರೆತಿರಲಿಲ್ಲ.

“ಕಳ್ಳಾ ಸುಳ್ಳು ಹೇಳಿಯೇ!” ಎಂದವನೆ ನೆಲವನ್ನು ಹುಡುಕತೊಡಗಿದನು. ಕಳ್ಳನ ಗುಟ್ಟು ಕಳ್ಳನಿಗೇ ಗೊತ್ತು ಎಂಬಂತೆ ಅಂತಹ ಕೆಲಸಗಳಲ್ಲಿ ನುರಿತಿದ್ದ ವಾಸುವಿಗೆ ಬಚ್ಚಿಟ್ಟಿದ್ದ ಹಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಕಂಡುಹಿಡಿಯುವುದೇನೂ ಕಷ್ಟವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ.

“ಹೂವಣ್ಣಯ್ಯಾ, ರಾಮಣ್ಣಯ್ಯಾ ಇಲ್ಲಿ ಬನ್ನಿ! ಇಲ್ಲಿ ಬನ್ನಿ!” ಎಂದು ಕೂಗಿದನು.

ಆಗಲೇ ಸ್ವಲ್ಪದೂರ ಮುಂದುವರಿದಿದ್ದ ಅವರು ನಿಂತು “ಯಾಕೋ?” ಎಂದು ಕೇಳಿದರು.

“ಇಲ್ಲಿ ಬನ್ನಿ! ಇಲ್ಲಿ ಬನ್ನಿ! ಒಂದು ವಡಾಸು!” ಎಂದು ಕೂಗಿ ಹೇಳಿ “ಕಳ್ಳಸೂಳೇಮಗನೇ, ನನ್ನ ಹತ್ರ ದಗಲಬಾಜಿ ಮಾಡ್ತೀಯಾ?” ಎಂದು ಗಂಗನನ್ನು ಬೈದನು.

ಎಲ್ಲರೂ ಬಂದು ನೋಡಿದರು. ಮಾಗಿದ್ದ ಹಳದಿ ಹೊಂಬಣ್ಣದ ಬಾಳೆಯ ಹಣ್ಣುಗಳು ಹುಲ್ಲು ಹಾಸಿದ್ದ ಕುಣಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಕಂಪು ಬೀರುತ್ತಿದ್ದವು. ಗಂಗ ಕಣ್ಣೀರು ಸುರಿಸುತ್ತ ನಿಂತಿದ್ದನು. ವಿಷಯವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ತಿಳಿದ ಮೇಲೆ ಹೂವಯ್ಯ ಅವನನ್ನು ಗದರಿಸುವ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಹೋಗದೆ, ಆದಷ್ಟು ಹಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಹಂಚಿಕೊಟ್ಟು, ಉಳಿದುದನ್ನು ಗಂಗನ ಕೈಯಲ್ಲಿಯೇ ಮನೆಗೆ ಕೊಂಡುಕೊಂಡು ಹೇಳಿ ಕೊಟ್ಟನು. ವಾಸುವಿಗೆ ಆಶಾಭಂಗವಾಯಿತು, ಗಂಗನಿಗೆ ಪೆಟ್ಟು ಬೀಳಲಿಲ್ಲವಲ್ಲಾ ಎಂದು!

ತೋಟದಲ್ಲಿದ್ದ ಪೇರಲು ಪನ್ನೇರಲು ಮರಗಳಲ್ಲಿ ಪುಟ್ಟ ಗಂಗ ಮತ್ತು ಹಕ್ಕಿಗಳ ಕಣ್ಣಿಗೆ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಹಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಕುಯ್ದು ತಿನ್ನುತ್ತ, ಹೂವಯ್ಯ ಮೊದಲಾದವರು ಗದ್ದೆಯ ಬಯಲಿಗೆ ಬರುವಷ್ಟರಲ್ಲಿಯೇ ಬೈರ, ಸಿದ್ದರು ಆರುಕಟ್ಟಿದ್ದರು. ಹಿಂದಿನ ದಿನದ ಮಳೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಹುಯ್ದದರಿಂದ ಬೇಸಗೆಯ ಬಿಸಿಲಿಗೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಒಣಗಿ ಬಿರುಕು ಬಿಟ್ಟಿದ್ದ ಗದ್ದೆಗಳೆಲ್ಲ ನೀರು ಕುಡಿದು ಮತ್ತಾಗಿದ್ದವು. ಕಾಲಿಟ್ಟರೆ ಮಣ್ಣಿನ ಮೃದುತ್ವವೂ ಶೈತ್ಯವೂ ಹರ್ಷಪ್ರದವಾಗಿತ್ತು. ಕಾಳುಗಳನ್ನು ಮೇಯುತ್ತಿದ್ದ ಹೊರಸಲು ಹಕ್ಕಿಗಳು ಪಟಪಟನೆ ಹಾರಿ ಗದ್ದೆಯ ಮೇರೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಮರಗಳ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತವು. ಪುಟ್ಟಣ್ಣ ಅವುಗಳಿಗಾಗಿ ಹೊಂಚು ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಹೋದನು. ಹೂವಯ್ಯ ರಾಮಯ್ಯ ವಾಸು ಮೂವರೂ ಉಳುತ್ತಿದ್ದ ಗದ್ದೆಯ ಅಂಚಿಗೆ ಹೋದರು.

ಬೈರ ಕಬ್ಬಿಣದ ನೇಗಿಲು ಹಿಡಿದಿದ್ದನು. ಸಿದ್ದನದು ಮರದಿಂದ ಮಾಡಿದ್ದ ನಾಡು ನೇಗಿಲಾಗಿತ್ತು: “ಹುಮಾ, ಚಿಗಾ, ಹಮ್ ಮ್ ಮ್, ಚಿಗ ಚಿಗಾ” ಮೊದಲಾದ ಸಂಕೇತ ಪದಗಳಿಗೆ ಎತ್ತುಗಳು ಚಲಿಸಿದಂತೆಲ್ಲ ಕುಳವು ನೆಲವನ್ನು ಸೀಳಿ ಮಣ್ಣನ್ನು ಇಕ್ಕಲಗಳಿಗೂ ಹಾಕುತ್ತಿತ್ತು. ನೇಗಿಲ ಗೆರೆಯಸಾಲು ಹಿಂದೆ ಹಿಂದೆ ಹರಿಯುತ್ತಿತ್ತು.

“ರುಸಿ ಆಗ್ನೇಕಂತಾ ಮಾಡೀರಂತೆ! ಹೌದ್ರೇನಯ್ಯಾ” ಎಂದು ಬೈರ ನಗುನಗುತ್ತ ಕೇಳಿದನು.

“ಹೌದು ಕಣೋ!” ಎಂದು ಹೂವಯ್ಯ ನಕ್ಕನು.

ರಾಮಯ್ಯನೂ ನಕ್ಕನು. “ಹಂಗಾರೆ ನೀವು ಮದುವೆ ಆಗಾದಿಲ್ಲೇನು?”

“ಅದೆಲ್ಲಾ ನಿನಗೇತಕ್ಕೋ?”

“ಅಲ್ಲಾ, ಸುಮ್ಮೆ ಕೇಳ್ತೆ. ಯಾರ್ಯಾರೋ ಆಡ್ತೊಳ್ಳಿದ್ರು.”

“ಅದಿರಲಿ, ನೇಗಿಲು ಬಿಡು. ನಾನೂ ಹೂಡ್ತೀನಿ.”

“ಸೈ, ಬಿಡಿ! ನಿಮ್ಮ ಬಿಳಿ ಪಂಚೆ ಗೆಲಾ ಗುಡ್ಡಿದ್ರೆ ವಯ್ಯಾಗ್ತದೆ!”

“ಪಂಚೆ ಎತ್ತಿಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳೋನೋ.”

“ಎತ್ತು ಬೆದರಿದ್ರೆ?”

“ಬೆದರೋದು ಇಲ್ಲ, ಏನೂ ಇಲ್ಲ. ಇತ್ತ ಕೊಡು.”

ಹೂವಯ್ಯ ಪಂಚೆ ಎತ್ತಿಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು, ಅಂಚಿನಿಂದ ಕೆಳಗಿಳಿದನು. ಬೈರ ತಾನು ಹಿಡಿದಿದ್ದ ನೆಕ್ಕಿಯ ಕೋಲನ್ನು ಹೂವಯ್ಯನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು ನೇಗಿಲಿಂದ ದೂರ ನಿಂತನು. ರಾಮಯ್ಯನೂ ಸಿದ್ಧ ಉಳುತ್ತಿದ್ದ ನೇಗಿಲನ್ನು ಹಿಡಿದು ನಿಂತನು. ಬೈರ ಉಳುವ ವಿದ್ಯೆಯ ವಿಚಾರವಾಗಿ ನಾಲ್ಕು ಉಪದೇಶದ ಮಾತು ಹೇಳಿ, “ಹುಮ” “ಚಿಗ” ರಹಸ್ಯವನ್ನು ತಿಳಿಸಿದನು:

“ನೇಗಿಲು ಬಹಳ ಒತ್ತಬ್ಯಾಡಿ. ಕುಳ ಎತ್ತಿನ ಕೊಳಗಿಗೆ ಹೊಡೆದಿದಹಾಂಗೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಿ. ಎತ್ತು ಬಲಕ್ಕೆ ಒತ್ತಬೇಕಾದ್ರೆ “ಚಿಗ, ಚಿಗ, ಚಿಗ, ಅಂತಾ ಹೇಳ್ತಾ ನೆಕ್ಕಿ ಬರ್ಲಾಗೆ ಎಡಕ್ಕೆ ತಟ್ಟಿ. ಎಡಕ್ಕೆ ಒತ್ತಬೇಕಾದ್ರೆ “ಹುಮ, ಹುಮ, ಹುಮ,” ಅಂತ ಹೇಳ್ತಾ ಬಲಕ್ಕೆ ತಟ್ಟಿ.....”

ಎಂದು ಬೈರ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಸಿದ್ಧ “ನೋಡಿದಿರಾ, ಆಗಲೆ ಕಣ್ಣು ಮುಳುತ್ತದೆ ಪುಟ್ರಾಮ!” ಎಂದು ಬೆದರುಗಣ್ಣಿನಿಂದ ಹೂವಯ್ಯನ ಬಿಳಿ ಬಟ್ಟೆಯ ಕಡೆಗೆ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದ ಪುಟ್ರಾಮ ಎಂಬ ಎತ್ತನ್ನು ಗದರಿಸಿದನು. ಅದನ್ನು ನೋಡಿ ರಾಮಯ್ಯನೂ “ಹೌದು ಕಣೋ, ಅಣ್ಣಯ್ಯ. ನಿನ್ನ ಎತ್ತು ಯಾಕೋ ಕಣ್ಣು ಕೆಂಪಗೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದೆ. ಸ್ವಲ್ಪ ಹುಷಾರಾಗಿರು!” ಎಂದನು.

ಅದಕ್ಕೆ ಹೂವಯ್ಯ “ಹಾಗೇನಾದರೂ ಜೋರು ಮಾಡಿದರೆ ನೇಗಿಲು ಬಲವಾಗಿ ಒತ್ತಿ ಹಿಡಿದರೆ ಸರಿ. ಆಟ ನಿಂತುಹೋಗ್ತದೆ!” ಎಂದನು.

ಅಂಚಿನ ಮೇಲೆಯೆ ನಿಂತಿದ್ದ ವಾಸುವೂ ಏನೋ ಮಹಾ ಅನುಭವಶಾಲಿಯಂತೆಯೂ ಸಹಾಯ ಮಾಡುವವನಂತೆಯೂ “ನಾನು ಬರ್ಲೇನು ಹೇಳು, ಹೂವಣ್ಣಯ್ಯ?” ಎಂದನು.

“ಬೇಡ, ಮಾರಾಯಾ, ತಮ್ಮ ಸವಾರಿ ಅಲ್ಲೇ ನಿಂತಿರಲಿ! ನಿನ್ನ ಕಂಡರೆ ಕಲ್ಲು ಕೂಡ ಹಾರಾಡ್ತವೆ! ಎತ್ತಿನ ಗತಿ ಏನಾಗಬೇಕು!”

“ಹ್ಲೂ! ಬೈರನ್ನೇ ಕೇಳು. ಹೋದ ವರ್ಷ ನಾನೂ ಹೂಡಿದ್ದೆ!” ಎಂದನು ವಾಸು.

“ಊಟಕ್ಕೆ ಕೂತಾಗಲೇನು?”

ಬೈರ “ಹೌದು ಕಣ್ಣಯ್ಯಾ. ವಾಸವಯ್ಯ ತಕ್ಕಮಟ್ಟಿಗೆ ಹೂಡಾಕ್ಕೆ ಕಲ್ತಾರೆ” ಎಂದನು.

ಅಂತೂ ವಾಸು ಅಂಚಿನ ಮೇಲೆಯೆ ನಿಂತು ನೋಡಬೇಕಾಯಿತು. ಹೂವಯ್ಯ ರಾಮಯ್ಯರು ಉಳಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು.

ಯಾವಾಗಲೂ ಮಾಸಲು ಬಟ್ಟೆಯ ಮಂದಿಗಳನ್ನೆ ನೋಡಿ ನೋಡಿ ಅಭ್ಯಾಸವಾಗಿದ್ದ ಆ ಎತ್ತುಗಳು ಈ ಶ್ವೇತವಸನಧಾರಿಗಳನ್ನು ಕಂಡಾಗಣೆಂದಲೂ ಬೆಚ್ಚಿದ್ದುವು. ಅವರು ನೇಗಿಲು ಹಿಡಿದು ತಮ್ಮನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿ ಉಳಲುತೊಡಗಿದ ಒಡನೆ ಕ್ರಮ ತಪ್ಪಿ ಸಾಗತೊಡಗಿದುವು. “ಹುಮ” “ಚಿಗ” “ಹುಮ ಹುಮ ಹುಮ” “ಚಿಗ ಚಿಗ ಚಿಗ” ಎಂದು ಎಷ್ಟು ಕೂಗಿಕೊಂಡರೂ ಎತ್ತಿಗಳು ವ್ಯವಸಾಯ ವಿದ್ಯೆಯ ಪಾರಿಭಾಷಿಕ ಪದಗಳನ್ನು ಒಂದಿನಿತೂ ಲೆಕ್ಕಿಸದೆ, ಗದ್ದೆಯಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿದ ಕಡೆಗೆ ನುಗ್ಗತೊಡಗಿದುವು. ವಾಸು, ಬೈರ, ಸಿದ್ಧರು ಹೂವಯ್ಯ ರಾಮಯ್ಯರ ಪೇಟಾಟ ಕೂಗಾಟಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ನಗುತ್ತಿದ್ದರು. ನಡುನಡುವೆ ಸಲಹೆಗಳನ್ನು ಕೂಗಿ ಎಸೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಎತ್ತುಗಳು ಇನ್ನೂ ಬೆಚ್ಚಿ ಧಾವಿಸಿದುವು. ಗಡಿಬಿಡಿಯಲ್ಲಿ ಹೂವಯ್ಯನ ಕಬ್ಬಿಣದ ನೇಗಿಲಿನ ಹರಿತವಾದ ಕುಳದ ಬಾಯಿ

ಒಂದು ಎತ್ತಿನ ಕೊಳಗಿನ ಮೇಲ್ಬಾಗಕ್ಕೆ ತಗುಲಿ, ಕತ್ತಿಯಿಂದ ಕಡಿದಂತೆ ಗಾಯವಾಗಿ, ನೆತ್ತರುಹಾರಿತು. ಅದನ್ನು ನೋಡಿದ ಹೂವಯ್ಯನಿಗೆ ಗಾಬರಿಯಾಗಿ ತನ್ನ ಬಲವನ್ನೆಲ್ಲ ವೆಚ್ಚಮಾಡಿ ನೇಗಿಲನ್ನು ನೆಲಕ್ಕೆ ಅದುಮಿದನು. ಕಬ್ಬಿಣದ ನೇಗಿಲು ಆಳವಾಗಿ ನೆಲದಲ್ಲಿ ಹೂತುಕೊಂಡದ್ದರಿಂದ ಎಳೆಯಲಾರದೆ ಎತ್ತು ನಿಂತುವು.

ಆ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ, ಹೊರಸಲು ಹಕ್ಕಿಗಳಿಗಾಗಿ ಹೊಂಚು ಹಾಕುತ್ತಿದ್ದ ಪುಟ್ಟಣ್ಣ ಸಮಿಪದಲ್ಲಿಯೆ ಒಂದು ಈಡು ಹಾರಿಸಿದನು.

ಇನ್ನೂ ಹತ್ತೋಟಿಗೆ ಬಾರದೆ ಗದ್ದೆಯಲ್ಲಿ ನೇಗಿಲನ್ನೂ ರಾಮಯ್ಯನನ್ನೂ ಎಳೆದುಕೊಂಡು ಓಡಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಎತ್ತುಗಳು “ಢಾಂ” ಎಂಬ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಮತ್ತಷ್ಟು ಬೆದರಿ, ರಭಸದಿಂದ ಆ ಗದ್ದೆಯನ್ನೇ ಬಿಟ್ಟು ಮತ್ತೊಂದು ಗದ್ದೆಯ ಕಡೆಗೆ ನುಗ್ಗಿದುವು. ರಾಮಯ್ಯ ಹಿಡಿದದ್ದು ಮರದ ನೇಗಿಲಾದ್ದರಿಂದ ಎಷ್ಟು ಅದುಮಿದರೂ ಅದು ಎತ್ತುಗಳನ್ನು ತಡೆದು ನಿಲ್ಲಿಸುವಷ್ಟು ಘಾತಕ್ಕೆ ನೆಲದೊಳಗೆ ಹೋಗಲಿಲ್ಲ. ಎತ್ತು ಅವನನ್ನೂ ನೇಗಿಲನ್ನೂ ಒಂದೇ ಸಮನೆ ಎಳೆದುಕೊಂಡು ಅಂಚಿನೆಡೆಗೆ ಹೋದುವು. ಇನ್ನೇನು ಮೇಲಿನ ಗದ್ದೆಯ ಅಂಚಿನಿಂದ ಕೆಳಗಿನ ಗದ್ದೆಗೆ ಹಾರಬೇಕು! ರಾಮಯ್ಯ ಇದೇ ಸಮಯವೆಂದು ಭಾವಿಸಿ, ಸುಮಾರು ಒಂದು ಅಡಿ ಎತ್ತರವಾಗಿಯೂ ಎರಡು ಅಡಿ ಅಗಲವಾಗಿಯೂ ಇದ್ದ ಅಂಚಿಗೆ ನೇಗಿಲನ್ನು ಭದ್ರಮುಷ್ಟಿಯಿಂದ ಬಲವಾಗಿ ಒತ್ತಿದನು. ವೇಗದಿಂದ ಓಡುತ್ತಿದ್ದ ಎತ್ತುಗಳು ಝಗ್ಗನೆ ನಿಂತುವು. ಆದರೆ ಒಂದೇ ಕ್ಷಣ! ಮರುಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಮರದ ನೇಗಿಲು ಮುರಿದು, ಈಸು ನೊಗಗಳೊಡನೆ ಎತ್ತುತಳು ಕೆಳಗಡೆಗೆ ಹಾರಿದುವು. ನೇಗಿಲಿನ ಮೇಣಿಯನ್ನು ಮಾತ್ರ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ರಾಮಯ್ಯ ಮೇಲಿನ ಗದ್ದೆಯಲ್ಲಿಯೆ ನಿಂತಿದ್ದನು!

ಯಾರೂ ಹೆಚ್ಚು ಹೊತ್ತು ನಗಲಾಗಲಿಲ್ಲ. ಅಪಾಯ ಲಘುವಾಗಿದ್ದರೆ ವಿನೋದವಾಗುತ್ತದೆ; ಗುರುತರವಾದರೆ ವಿಷಾದವಾಗುತ್ತದೆ. ಗಾಯಗೊಂಡ ಎತ್ತಿನ ಕಾಲಿನಿಂದ ನೆತ್ತರು ಚಿಮ್ಮುತ್ತಿದ್ದದ್ದೂ ನೇಗಿಲು ಮುರಿದುಹೋದುದೂ ಬೇಸಾಯಗಾರರ ದೃಷ್ಟಿಗೆ ಲಘುಘಟನೆಗಳಾಗಿ ತೋರಲಿಲ್ಲ. ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಾರಂಭದ ದಿನದಲ್ಲಿ ನೇಗಿಲು ಮುರಿಯುವುದೆಂದರೆ ಮಹಾ ಅಪಶಕುನವೆಂದು ಅವರೆಲ್ಲರ ನಂಬುಗೆಯಾಗಿತ್ತು. ಉಲ್ಲಾಸದಿಂದ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಮಾತಾಡುತ್ತಿದ್ದವರು ವಿಷಣ್ಣರಾಗಿ ಮೆಲ್ಲನೆ ಮಾತಾಡತೊಡಗಿದರು. ಬೈರ ಸಿದ್ದರಂತೂ ಭೀತರಾಗಿದ್ದರು: ನಡೆದ ಸಂಗತಿ ಗೌಡರಿಗೆ ತಿಳಿದರೆ ಏನು ಗತಿ, ಎಂದು.

ಬೈರ ಭಯೋದ್ವಿಗ್ನ ದ್ವನಿಯಿಂದ “ನಾ ಹೇಳ್ಗೆ ಆಗ್ಗೆ, ಬ್ಯಾಡ, ಎತ್ತು ಬೆದರ್ತವೆ ಅಂತಾ!” ಎಂದನು.

ಸಿದ್ದ “ಬೆಳಗಾತ ಎದ್ದವ್ವೇ ಯಾರ ಮಖಾ ನೋಡಿದ್ನೋ ಏನೋ. ನನ್ನ ಗಿರಾಚಾರ!” ಎಂದು ಮುರಿದ ನೇಗಿಲನ್ನು ನೆಲಕ್ಕೆಸದು, ತಲೆಯಮೇಲೆ ಕೈಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ಕುಳಿತನು.

“ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬರುವಾಗ್ಗೆ ದಾರೀಲಿ ಕಾಗಿ ಅಡ್ಡ ಬಂತು. ಏನೋ ಆಗ್ತದೆ ಅಂತಾನೆ ಬಂದೆ! ಆಗೇ ಬಿಡ್ತು!”

“ನಾ ಕಲ್ಲು ಎಡಗಾಡ್ಗೆ ಮನ್ನೀಗೆ ಹೋಲಿತು, ಇವತ್ತು ನನ್ನ ಗಿರಾಚಾರ ನೆಟ್ಟಗಿಲ್ಲ ಅಂತಾ!”

ಬೈರ ಸಿದ್ದರು ಹೀಗೆ ಒಬ್ಬರಾದಮೇಲೊಬ್ಬರು ಗೊಣಗುತ್ತಿದ್ದರು. ನಡುವೆ ವಾಸುವೂ ಬಾಯಿ ಹಾಕಿ “ನಾ ಹೇಳಿದ್ದೆ ಮೊದಲೆ! ಅದಕ್ಕೇನೆ ನಾನೂ ಬರ್ಲೇನೂ ಅಂತ ಕೇಳ್ಗೆ. ಹೂವಣ್ಣಯ್ಯ ಬೇಡ ಅಂತಾ ಬೈದುಬಿಟ್ಟ! ಈಗ?” ಎಂದನು.

ಅದುವರೆಗೂ ಸುಮ್ಮನಿದ್ದ ಹೂವಯ್ಯ ರಾಮಯ್ಯರಿಬ್ಬರಿಗೂ ಇವರ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಸಿಟ್ಟುಬಂದಿತ್ತು. ಆಗುವುದು ಆಗಿಹೋದ ಮೇಲೆ, ಮುಂದೆ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಕೆಲಸವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಹೀಗೆ ಮಾತಾಡುತ್ತಿದ್ದರೆ ಯಾರಿಗೆ ತಾನೆ ಮನಸ್ಸು ನೋಯುವುದಿಲ್ಲ.

ಹೂವಯ್ಯ ವಾಸು ಮಾತು ಮುಗಿಸಿದ ಕೂಡಲೆ ಅವನ ಕಡೆಗೆ ತಟಕ್ಕನೆ ತಿರುಗಿ, ಮುಖ ಕಂತರಿಸಿಕೊಂಡು “ಸಾಕು, ಸುಮ್ಮನಿರೋ! ಏನು ಬೈದನೋ ನಾನು ನಿನಗೆ? ಮಹಾ! ಎವನಿದ್ದಿದ್ದರೆ ಎಲ್ಲ ಸರಿಹೋಗ್ತಿತ್ತಂತೆ?” ಎಂದು ಗದರಿಸಿದನು.

ವಾಸು ಮುಖ ಸಪ್ಪಗೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಸುಮ್ಮನೆ ನಿಂತನು.

ರಾಮಯ್ಯ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ “ಏ ಬೈರಾ, ಆರು ಬಿಟ್ಟು, ಎತ್ತು ಕೊಟ್ಟಿಗೆಗೆ ಹೊಡೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ, ಕಾಲಿಗೆ ಔಷಧಿ ಹಾಕಿ” ಎಂದು ಸಿದ್ಧನ ಕಡೆ ತಿರುಗಿ “ಯಾಕೋ ತಲೇಮೇಲೆ ಕೈಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ಕೂತೀಯೆ?... ಏಳೋ!... ಏಳ್ತೀಯೋ ಇಲ್ಲೋ?” ಎಂದು ಅಪ್ಪಣೆ ಮಾಡಿದನು.

“ಎಂಥಾ ಏಲೋದೋ ಏನೋ? ನನಗಂತೂ ಕಾಲೇ ಬರೋದಿಲ್ಲ” ಎಂದು ನೀಳ್ನಿಯಿಂದ ಗೊಣಗುತ್ತ ಸಿದ್ಧನೆದ್ದು ನಿಂತನು.

ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಪುಟ್ಟಣ್ಣ “ಹಚೇ! ಹಚೇ! ಹಚೇ! ಬಿಡೂ! ಬಿಡೂ! ಬಿಡೂ! ಕೊತ್ವಾಲ!” ಎಂದು ಅಬ್ಬರಿಸಿ ಕೂಗಿಕೊಂಡಿದ್ದು ಕೇಳಿಬಂದುವ್ ಹೂವಯ್ಯ ರಾಮಯ್ಯ ವಾಸು ಮೂವರೂ ಆ ಕಡೆಗೆ ಓಡಿದರು.

ಪುಟ್ಟಣ್ಣ ಈಡು ಹೊಡೆದೊಡನೆಯೆ ನಾಯಿಗಳೆಲ್ಲ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿದ್ದವು. ರೆಕ್ಕೆಗೆ ಚರೆ ತಗಲಿ ಹೊರಸಲು ಹಕ್ಕಿಯೇನೋ ಕೆಳಗೆ ಬಿತ್ತು. ಆದರೆ ಪ್ರಾಣವಿದ್ದುದರಿಂದ ಎಲ್ಲಿಯೋ ಗಿಡಬಳ್ಳಿಗಳ ಇಡುಕುರಿನಲ್ಲಿ ಅಡಗಿ ಬಿಟ್ಟಿತು. ಬೇಟೆಗಾರನೊಡನೆ ನಾಯಿಗಳೂ ಅದನ್ನು ಅರಸತೊಡಗಿದವು.

ಸ್ವಲ್ಪಹೊತ್ತು ಕುಡುಕಾಡಿದಮೇಲೆ ಹಕ್ಕಿ ಕೊತ್ವಾಲನ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬಿದ್ದು, ಬಾಯಿಗೂ ಬಿದ್ದಿತು! ಹಕ್ಕಿ ಪಟಪಟನೆ ಒದ್ದಾಡಿಕೊಂಡಿತು. ನಾಯಿ ಅದನ್ನು ಬಾಯಲ್ಲಿ ಕಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಓಡತೊಡಗಿತು. ಪುಟ್ಟಣ್ಣ ಅಬ್ಬರಿಸುತ್ತ ಬೇಟೆಯನ್ನು ಬಿಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲೆಂದು ನಾಯಿಯನ್ನು ಅಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಹೋದನು. ನಾಯಿ ಓಡುತ್ತಲೇ ಹಕ್ಕಿಯನ್ನೂ ನುಂಗುತ್ತ, ಸೀಗೆಯ ಮೆಳೆಗಳಲ್ಲಿ ನುಸುಳಿ ಹೋಯಿತು. ಪುಟ್ಟಣ್ಣ ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದ ಹಲ್ಲುಹಲ್ಲು ಕಡಿಯುತ್ತ “ನೀನು ಮನೆಗೆ ಬಾ, ಹಕ್ಕಿ ತಿಂದಿದ್ದು ಕಕ್ಕಿಸ್ತೀನಿ!” ಎಂದು ಶಪಿಸುತ್ತ ನಿಂತಿದ್ದನು.

ಹೂವಯ್ಯ ಮೊದಲಾದವರು ಬರಲು, ನಡೆದುದನ್ನೆಲ್ಲ ಹೇಳಿ “ಏನು ಮಾಡ್ಬೇಕಾಯ್ತು ಆ ನಾಯಿಗೆ? ಇದೇ ಮೊದಲನೆ ಸಲ ಅಲ್ಲ. ಎರಡು ಮೂರು ಸಲ ಹೀಗೆ ಮಾಡಿದೆ!” ಎಂದನು.

ವಾಸು “ಎರಡು ಮೂರು ದಿನ ಕಟ್ಟಿಹಾಕಿ ಅನ್ನ ಹಾಕ್ಪಾರ್ಡು” ಎಂದು ಶಿಕ್ಷೆ ವಿಧಿಸಿದನು.

ಎಲ್ಲರೂ ಸೇರಿ ಹಕ್ಕಿಬೇಟೆಗೋಸ್ಕರ ಕೆಳಕಾನೂರಿನ ಕಡೆಗೆ ಹೋದರು.

ಇತ್ತ ಬೈರ ಗಾಯಗೊಂಡ ಎತ್ತನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಕೊಟ್ಟಿಗೆಯ ಕಡೆಗೆ ಹೊರಟನು. ಅವನ ಹಿಂದೆ ಸಿದ್ಧ ಮುರಿದ ನೇಗಿಲನ್ನು ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದನು.

ಕಬ್ಬಿನ ಗದ್ದೆಯಲ್ಲಿ ಗಟ್ಟಿದಾಳುಗಳ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆ ತೆಗೆದು ಕೊಂಡು ಸೇರೆಗಾರರೊಡನೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರು ದೂರದಲ್ಲಿ ಬೈರ ಸಿದ್ಧರು ಆರು ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ಕಂಡು “ಈ ಸೂಳೇ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಏನು ಮಾಡಬೇಕಾಯ್ತು? ಒಂಬತ್ತು ಗಂಟೆಗೆ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಹೊರಡ್ತಾರೆ!” ಹತ್ತು ಗಂಟೆಗೆ ಕೆಲಸ ಬಿಡ್ತಾರೆ!” ಎಂದು, ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಕೂಗಿದರು: “ಏ, ಬೈರಾ! ನಿಮ್ಮ ಬಿಡಾರಕ್ಕೆ ಬೆಂಕಿ ಬೀಳಾ! ಇಷ್ಟು ಬೇಗನೆ ಆರು ಬಿಟ್ಟು ಗುಡಿಗೆ ಸಾಯ್ತೀರೇನೋ?”

ಗೌಡರ ಸ್ವರವನ್ನು ಕೇಳಿದ ಕೂಡಲೆ ಸಿದ್ಧನಿಗೆ ಜಂಘಾಬಲವೇ ಉಡುಗಿ ಹೋದಂತಾಗಿ “ಬೈರಣ್ಣಾ. ಇವತ್ತು ನಮಗೆ ಗಿರಾಚಾರ ಕಾಡಿದೆ!” ಎಂದನು.

ಬೈರ ನಡೆದುದನ್ನೆಲ್ಲ ಚಾಚೂ ತಪ್ಪದೆ ವರದಿ ಹೇಳಿದನು. ಗೌಡರು ಎತ್ತಿನ ಕಾಲಿಗಾದ ಗಾಯವನ್ನೂ ಮುರಿದ ನೇಗಿಲನ್ನೂ ನೋಡಿ “ಮನೆಹಾಳ ಮಕ್ಕಳು!.. ನಿಮಗೆ ಯಾರೋ ಹೇಳಿದವರು ಅವರ ಕೈಗೆ ನೇಗಿಲ ಕೊಡಾಕೆ?” ಎಂದವರೆ ಬೈರನ ಕಪಾಲಕ್ಕೊಂದು ಪಟೀರೆಂದು ಕೊಟ್ಟರು. ಮೇಲಿನ ಗದ್ದೆಯ ಅಂಚಿನ ಮೇಲೆ ನಿಂತಿದ್ದ ಸಿದ್ದ ತನಗೂ ಎಲ್ಲಿ ಏಟು ಬೀಳುತ್ತದೆಯೋ ಎಂದು ಅಂಜಿ ಹಿಂದು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಸರಿದು, ಕಾಲುತಪ್ಪಿ, ಹೊತ್ತ ನೇಗಿಲೊಡನೆ ಮೂರು ನಾಲ್ಕು ಅಡಿ ತಗ್ಗಾಗಿದ್ದ ಕೆಳಗಿನ ಗದ್ದೆಗೆ ದಿಸಿಲ್ಲನೆ ಉರುಳಿಬಿದ್ದನು!

ಗೌಡರು ರಂಗಪ್ಪಸೆಟ್ಟರ ಕಡೆಗೆ ತಿರುಗಿ “ಸೇರೆಗಾರ್ರೇ ಇವರಿಗೆ ಇವತ್ತು ಕೂಲಿ ಬತ್ತ ವಜಾ!” ಎಂದು ನಶ್ಯಹಾಕುತ್ತ ಹೊರಟುಹೋದರು.

“ನಾವೇನು ಮಾಡಾದು, ನೀವೇ ಹೇಳಿ, ಸೇರೆಗಾರ್ರೆ! ಅವರು ಬಂದು ಕೇಳಿದ್ರೆ ಕೊಡಾದಿಲ್ಲ ಅನ್ನಾಕ್ಕೆ ಆಗ್ತದೆಯೇ?” ಎಂದು ಬೈರ ಕೆನ್ನೆಯುಜ್ಜಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಕಣ್ಣೀರು ಕರೆದನು.

ಗದ್ದೆಯಿಂದ ಮೇಲೆದ್ದ ಸಿದ್ದ ಮೈಕೊಡವಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ “ನಮ್ಮ ಗಿರಾಚಾರ! ಹಾಳು ಜನ್ಮಾನಾ ಬಿಸಾಕ!” ಎನ್ನುತ್ತಿದ್ದನು.

ಬೈರ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡಿದ್ದ ಎತ್ತು ತನ್ನ ಗೋಣನ್ನು ಮಡಿಸಿ ಮೈ ನೆಕ್ಕಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿತ್ತು.

ಸೇರೆಗಾರರು ಕಣ್ಣುಮಿಟುಕಿಸಿ ಬೈರನ ಕಣ್ಣನ್ನೇ ನೋಡುತ್ತ ಪಿಸುಮಾತಿನಲ್ಲಿ “ಇವತ್ತೊಂದು ಸೀಸ ಕೊಡ್ತೀಯಾ?” ಎಂದರು.

ಬೈರ ಕ್ಷಣಾರ್ಧದಲ್ಲಿ ತನಗಾಗಿದ್ದ ನೋವು ಅಪಮಾನಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಮರೆತು ಬೇರೊಂದು ಪ್ರಪಂಚಕ್ಕೆ ಎಚ್ಚತ್ತವನಂತೆ, ಪಿಸುಮಾತಿನಲ್ಲಿಯೇ “ನೋಡ್ತೀನಿ ಏನಾಗ್ತೋ. ಇವತ್ತು ನಮ್ಮ ಬಿಡಾರಕ್ಕೆ ನೆಂಟರು ಬರ್ತಾರಂತೆ! ಏನಾರಾಗ್ಲಿ, ಬೈಗಿನ ಹೊತ್ತು ಆ ಬಸಿರಿಮರದ ಬುಡದ ಹುಳಿಚೊಪ್ಪಿನ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಬಂದು ನೋಡಿ!” ಎಂದನು.

ಸಾಯಂಕಾಲ. ಬಸಿರಿಮರದ ನೆಳಲು ಪೂರ್ವದ ಕಡೆಗೆ ಬೇಗಬೇಗನೆ ನೀಳವಾಗುತ್ತಿದ್ದಾಗ, ಇನ್ನೂ ದನಗಳು ಕೊಟ್ಟಿಗೆಗೆ ಬರುವ ಮೊದಲು ಸೇರೆಗಾರರು ಬೈರ ಸೂಚಿಸಿದ್ದ ಬಸಿರಿಮರದ ಬುಡದಲ್ಲಿದ್ದ ಹುಳಿಚೊಪ್ಪಿನ ಪೊದೆಗೆ ಹೋಗಿ ನೋಡಿದರು. ಹಸುರು ನೀಲಿಯ ಬಣ್ಣದ ಗಾಜಿನ ಶೀಸೆಯೊಂದೇನೋ ಅಲ್ಲಿ ಮೌನವಾಗಿ ನಿಂತಿತ್ತು. ಆದರೆ ಅದರಲ್ಲಿ ಕಳ್ಳು ಇರಲಿಲ್ಲ. ಸೆಟ್ಟರು ಬೈರನ ಮೇಲೆ ಮುನಿದುಕೊಂಡು “ಇರಲಿ, ನನ್ನ ಕೈಲೇನಾಗ್ತದೆ ಕಾಂಬ!” ಎಂದುಕೊಂಡು ಮನೆಗೆ ಬಂದರು.

ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿನ ಮೇಲೆ ಬೈರ ಸಿದ್ದರಿಬ್ಬರೂ ಆ ದಿನ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಹೋಗಿದ್ದ ಇತರ ಆಳುಗಳೊಡನೆ “ಪಡಿ” ಇಸುಕೊಳ್ಳಲು ಮನೆಗೆ ಬಂದರು. (“ಮನೆ” ಎಂದರೆ ಗೌಡರ ನಿವಾಸ. ಉಳಿದವರೆಲ್ಲರ ನಿವಾಸಗಳಿಗೆ “ಬಿಡಾರ” “ಗುಡಿ” ಎಂದು ಹೆಸರು.)

ಸೇರೆಗಾರರು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಪಡಿಕೊಟ್ಟು, ಗೌಡರ ಅಪ್ಪಣೆಯ ಪ್ರಕಾರ, ಬೈರ ಸಿದ್ದರಿಗೆ ಕೊಡಲಿಲ್ಲ. ಅವರಿಬ್ಬರೂ ನಾನಾ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಬೇಡಿಕೊಂಡರು.

“ಹೀಂಗೆ ಮಾಡಿದ್ರೆ ಹೇಂಗೋ? ಅದಕ್ಕೆ (ತನ್ನ ಹೆಂಡತಿ ಸೇಸಿಗೆ) ಜಡ ಬಂದು ಬಿದ್ದುಕೊಂಡೆ. ಗಂಜಿಮಾಡಿ ಹಾಕಾಕೆ ಅಕ್ಕಿಕಾಳಿಲ್ಲ ಗುಡೀಲಿ” ಎಂದನು ಬೈರ.

“ಗೌಡನೇ ಕೇಳ್ಕೊಂಡು ಬನ್ನಿ. ಹೊಟ್ಟೆಗಿಲ್ಲೆ ಮಲ್ಲಾನೇನು ರಾತ್ರಿ” ಎಂದನು ಸಿದ್ದ.

“ಗೌಡರು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲವೋ” ಎಂದರು ಸೇರೆಗಾರರು.

ಅಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿಗೆ ಒಳಗಿನಿಂದ ಜಗಲಿಗೆ ಬಂದ ಪುಟ್ಟಮ್ಮನನ್ನು ಕುರಿತು ಬೈರ ಅಹವಾಲು ಹೇಳಿಕೊಂಡನು.

ಪುಟ್ಟಮ್ಮ “ಸೇರೆಗಾರ್ರೇ, ಹೋಗಲಿ ಬಿಡಿ. ಇವತ್ತಿಗೆ ಕೊಟ್ಟುಬಿಡಿ. ಪಾಪದವರು!” ಎಂದಳು.

ಸೇರೆಗಾರರು ಬೆಳಗ್ಗೆ ನೇಗಿಲು ಮುರಿದುದನ್ನು ಎತ್ತಿನಕಾಲು ಗಾಯಗೊಂಡುದನ್ನೂ ಹೇಳಿ, ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರ ಕಟ್ಟಪ್ಪಣೆಯನ್ನೂ ತಿಳಿಸಲು ಪುಟ್ಟಮ್ಮ “ಹೌದೇನೋ, ಇಂಥ ಅನ್ಯಾಯ ಮಾಡೋದೆ?” ಎಂದು ಕೇಳಿದಳು.

ಕೆಳಗೆ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಈ ವಾದವಿವಾದಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಉಪ್ಪರಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಓದುತ್ತ ಕುಳಿತಿದ್ದ ಹೂವಯ್ಯ ಆಲಿಸಿ, ಅಲ್ಲಿಯೇ ಕೋವಿ ಉಜ್ಜುತ್ತಿದ್ದ ಪುಟ್ಟಣ್ಣನನ್ನು ಕರೆದು, ಬೈರ ಸಿದ್ಧರಿಗೆ ಕೂಲಿಕೊಟ್ಟು ಕಳುಹಿಸುವಂತೆ ಹೇಳಿದನು. ಅವನು ಕೆಳಗಿಳಿದು ಬಂದು ಸೇರೆಗಾರರಿಗೆ ಕೂಲಿಕೊಡುವಂತೆ ಹೇಳಿದನು.

ಸೇರೆಗಾರರು ಒಪ್ಪಲಿಲ್ಲ. ಬಹುಶಃ ಬೈರ ಶೀಸೆಗೆ ಕಳ್ಳು ತುಂಬಿ ಇಟ್ಟಿದ್ದರೆ ಸೆಟ್ಟರು ಅಷ್ಟೊಂದು ಮುಷ್ಕರದಿಂದ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು ಪರಿಪಾಲಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲವೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ! ಸೇರೆಗಾರರು ಕೂಲಿಕೊಡಲು ಒಪ್ಪದಿರಲು ಪುಟ್ಟಣ್ಣ ತಾನೇ ಕೊಡುತ್ತೇನೆಂದು ಮುಂದುವರಿದನು. ಸೆಟ್ಟರಿಗೆ ಅಭಿಮಾನ ಭಂಗವಾದಂತಾಗಿ ಅವನನ್ನು ಅಡ್ಡಗಟ್ಟಿ “ನೀವು ಕೊಡಕೂಡದು. ಗೌಡರು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ!” ಎಂದು ನಿಂತರು.

“ಅಲ್ಲರೀ. ಹೂವೇಗೌಡ್ಯ ರಾಮೇಗೌಡ್ಯ ಎತ್ತಿನ ಕಾಲಿಗೆ ಗಾಯ ಮಾಡಿ ನೇಗಿಲು ಮುರಿದರೆ ಇವರಿಗ್ಯಾಕೆ ಪಡಿ ಕೊಡಬಾರದು?”

“ನನಗೆ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ. ಗೌಡರು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ!”

“ನನಗೆ “ಕೂಲಿ ಕೊಡು” ಅಂತಾ ಹೇಳಿದ್ದೂ ಗೌಡ್ರೇ!”

“ಯಾವ ಗೌಡರು?”

“ಯಾವ ಗೌಡ್ರಾದ್ರೇನು? ಹೂವೇಗೌಡ್ಯ!”

“ಯಜಮಾನರು ಚಂದ್ರೇಗೌಡರು. ಹೂವೇಗೌಡರಲ್ಲ!”

ಪುಟ್ಟಣ್ಣ ಅಪ್ರತಿಭನಾಗಿ ನಿಂತನು. ಯಾರೊಬ್ಬರೂ ಮಾತಾಡದೆ ಒಂದೆಡೆರಡು ಕ್ಷಣಗಳು ನಿಶಬ್ದವಾಗಿತ್ತು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಏಣಿಯ ಮೆಟ್ಟಲು ದಡದಡನೆ ಸದ್ದಾಯಿತು. ಎಲ್ಲರೂ ಆ ಕಡೆಗೆ ತಿರುಗಿ ನೋಡಿದರು. ಓದುತ್ತಿದ್ದ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದು ಸರೋಷಭಂಗಿಯಿಂದ ಹೂವಯ್ಯ ವೇಗವಾಗಿ ನಡೆದುಬಂದು “ಪುಟ್ಟಣ್ಣಾ, ಅಲ್ಲಿಂದೇಳು!” ಎಂದು ಭೀಷಣಧ್ವನಿಯಿಂದ ನುಡಿದನು. ಅವನ ಕಣ್ಣು ಕಿಡಿಪಿಡಿಯಾಗಿದ್ದು ಆ ಬೈಗುಗಪ್ಪಿನಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಗೊತ್ತಾಗುವಂತಿತ್ತು. ಪುಟ್ಟಣ್ಣ ದೂರ ಸರಿದು ನಿಂತನು. ಸೇರೆಗಾರರೂ ಬತ್ತದ ಕಲಬಿಯ ಮೇಲಿದ್ದ ತಮ್ಮ ಕೈಯನ್ನು ಎಳೆದುಕೊಂಡು ಹಿಂಜರಿದರು. ಸದಾ ಸೌಮ್ಯನಾಗಿಯೂ ಪ್ರಸನ್ನವದನನಾಗಿಯೂ ಇರುತ್ತಿದ್ದ ಅಣ್ಣಯ್ಯನ ಆ ಉಗ್ರಾವತಾರವನ್ನು ಕಂಡು ಪುಟ್ಟಮ್ಮನಿಗೂ ಕೂಡ ದಿಗಿಲಾಯಿತು.

“ಸೇರೆಗಾರ್ರೇ, ಅವರಿಬ್ಬರಿಗೂ “ಪಡಿ” “ಕೊಡಿ” ಎಂದು ಹೂವಯ್ಯ ಗರ್ಜಿಸಿದಕೂಡಲೆ ಸೆಟ್ಟರ ಎದೆ ಧಿಗಿಲ್ಲೆಂದಿತು. ಆದರೂ ಮತ್ತೇನನ್ನೋ ಹೇಳಲೆಂದು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಿದ್ದರು.

ಹೂವಯ್ಯ ಮತ್ತಷ್ಟು ರೇಗಿ ಎರಡು ಹೆಜ್ಜೆ ಮುಂಬರಿದು ಪುನಃ ಗರ್ಜಿಸಿದನು: “ನೀವೇನೂ ಹೇಳುವುದು ಬೇಡ! ಒಳ್ಳೆಯ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಪಡಿ ಕೊಡುತ್ತೀರೋ ಇಲ್ಲವೋ?”

ಆ ಭೀಷ್ಮ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ಮುಂದೆ ಸೇರೆಗಾರರು ಕುಗ್ಗಿಹೋಗಿ ಒಂದಿನಿತೂ ತಡಮಾಡದೆ ಸುಮ್ಮನೆ ಪಡಿ ಅಳಿದುಕೊಟ್ಟರು. ಆಮೇಲೆ “ಬಾಯಿಗೂ”ಕೊಟ್ಟರು. (ಬಾಯಿಗೆ ಕೊಡುವುದೆಂದರೆ ಎಲೆಯಡಕೆ ಹೊಗೆಸೊಪ್ಪುಗಳನ್ನು ಕೊಡುವುದು ಎಂದರ್ಥ. ಮಲೆನಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಜೀತದಾಳುಗಳಿಗೆ ಪ್ರತಿದಿನವೂ ಸಾಯಂಕಾಲ ಪಡಿ ಕೊಡುವಾಗ ನಾಲ್ಕೈದು ಅಡಕೆಗಳನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊಗೆಸೊಪ್ಪನ್ನೂ ಕೊಡುವ ಪದ್ಧತಿ.)

ಹೂವಯ್ಯ ಸರಕ್ಕನೆ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಏಣಿ ಮೆಟ್ಟಿಲುಗಳನ್ನು ದಡದಡನೆ ಹತ್ತಿ ಉಪ್ಪರಿಗೆಗೆ ಹೋದನು.

ಕಂಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಪಡಿಯ ಬತ್ತವನ್ನು ಸುತ್ತಿ ಬೆನ್ನಿನ ಮೇಲೆ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಬೈರ ಹೆಬ್ಬಾಗಿಲು ದಾಟಿದನು. ಸೇರೆಗಾರರು ಅವನ ಹಿಂದೆ ಹೋಗಿ “ಅಲ್ಲವೋ, ನಿನಗೆ ಬತ್ತ ಕೊಡಬಾರದು ಅಂತ ಅಲ್ಲಾ! ಕಳ್ಳು ಇಡುತ್ತೀನಿ ಅಂದ ಗೆಣಿಯ ಮೋಸ ಮಾಡಿಬಿಟ್ಟೆಯಲ್ಲಾ” ಎಂದು ಮೆಲ್ಲನೆ ಗುಸುಗುಟ್ಟಿದರು.

“ಆಗ್ಲೇ ಕಳ್ಳು ಸೀಸಕ್ಕೆ ಹುಯ್ಲಿಟ್ಟಿದ್ದೆ!” ಎಂದು ಬೈರ ಬಾಯ್ಬಿರೆದು ನಿಂತನು.

“ಸುಳ್ಳು ಬೇರೆ ಹೇಳುತ್ತೀಯಲ್ಲಾ! ನಾನಾಗಲೆ ಹೋಗಿ ನೋಡಿದೆ. ಖಾಲಿ ಸೀಸೆ ಇದ್ದಿದಲ್ಲಾ.”

“ಇಲ್ಲ ಅಂತೀನಿ. ದೇವ್ರಾಣೆಗೂ ಕಳ್ಳು ಇಟ್ಟಿದ್ದೆ! ಹಾಂಗಾರೇನಾಗ್ಬೇಕು?”

ಇಬ್ಬರೂ ಮಾತಾಡುತ್ತಿದ್ದಂತೆಯೇ ಮುಚ್ಚಂಜೆಯ ಮಬ್ಬಿನಲ್ಲಿ, ಕಳ್ಳು ಕುಡಿಯುವ ದೈನಂದಿನ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು ಪೂರೈಸಿಕೊಂಡು. ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರು ಹಳಪೈಕದ ತಿಮ್ಮನೊಡನೆ ಎದುರಾಗಿ ಬಂದರು.

“ಯಾರೋ ಅದೂ?” ಎಂದರು.

ಗೌಡರ ಧ್ವನಿಯಲ್ಲಿ ಮಧ್ಯದ ರಭಸವೂ ರಸವೂ ರಸವೂ ಮಿಳಿತವಾಗಿದ್ದುವು. ಧ್ವನಿಯೂ ಅವರ ಮನಸ್ಸಿನಂತೆಯೇ ಕಳ್ಳಿನಲ್ಲಿ ತೇಲುವಂತಿತ್ತು.

ಬೈರ ಭಯದಿಂದ ಕ್ಷೀಣಸ್ವರನಾಗಿ “ನಾನಯ್ಯ” ಎಂದನು.

ಸಮಿಪಗತರಾದ ಗೌಡರು ಅವನ ಬೆನ್ನಿನ ಮೇಲಿದ್ದ ಕಂಬಳಿಯ ಗಂಟನ್ನು ನೋಡಿ “ಏನೋ ಅದೂ?” ಎಂದರು.

“ಬತ್ತ!”

“ಭತ್ತ! ಭತ್ತ! ನಿಮ್ಮಪ್ಪನ್ಮನೇ ಬತ್ತ!!! ಯಾರೋ ನಿನಗೆ ಬತ್ತ ಕೊಟ್ಟೀರು?” ಎಂದು ಗದರಿದ ಗೌಡರು ಸೇರೆಗಾರರನ್ನು ನೋಡಿ “ನಾ ಹೇಳಲಿಲ್ಲೇನೀ ಬತ್ತ ಕೊಡಬೇಡೀ ಅಂತಾ! ಯಾಕೆ ಕೊಟ್ಟಿ ನನ್ನ ಮಾತು ಮೀರಿ?”

ಸೇರೆಗಾರರು ನಡೆದುದನ್ನೆಲ್ಲ ಸಂಕ್ಷೇಪವಾಗಿ ಹೇಳಿಬಿಟ್ಟರು. ಮಧ್ಯಪಾನದಿಂದ ಆಗಲೇ ರಭಸವಾಗಿದ್ದ ಗೌಡರ ಪ್ರಕೃತಿ ರಾಕ್ಷಸವಾಯಿತು.

“ಯಾವನೋ ನಾ ಹೇಳಿದ್ದಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ಹೇಳುವನು? ಯಾರ ಮನೆಯೋ ಇದು. ಯಾರಪ್ಪನ್ನನೆ ಗಂಟೋ. ಅಲ್ಲಿಟ್ಟು ಹೋಗು ಆ ಬತ್ತಾನ!...ಇಡೀಯೋ ಇಲ್ಲೋ!” ಎಂದು ಕೂಗುತ್ತ ಗೌಡರು ಓಡಿಹೋಗಿ ಗಾಡಿಯ ನೊಗದಲ್ಲಿದ್ದ ಕೊರಳ ಗೂಟವನ್ನು ತುಡುಕಿ ಎಳೆದರು.

ಅವರು ಹಿಂತಿರುಗುವುದರೊಳಗಾಗಿ ಬೈರ ತನ್ನ ಕಂಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಸುತ್ತಿದ್ದ ಬತ್ತದ ಗಂಟನ್ನು ಅಲ್ಲಿ ಬಿಸಾಟು, ಒಂದೇ ಉಸುರಿನಲ್ಲಿ, ಬಿಡಾರದ ಕಡೆಗೆ ಓಡಿಬಿಟ್ಟನು. ಇದನ್ನೆಲ್ಲ ನೋಡುತ್ತ ಅವಿತು ನಿಂತಿದ್ದ ಸಿದ್ದನೂ ಬೇರೆ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಬೈರನಿಗಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಶಾಂತನೂ ಆಗಿ ಬಿಡಾರಕ್ಕೆ ಜುಣುಗಿದನು.

ಗದ್ದಲವನ್ನು ಕೇಳಿ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದ ನಾಯಿಗಳೂ ಮನುಷ್ಯರ ವರ್ತನೆಯನ್ನುಕಂಡು ಆಶ್ಚರ್ಯಪಡುತ್ತಿವೆಯೋ ಎಂಬಂತೆ ಕಕ್ಕಾಬಿಕ್ಕಿಯಾಗಿ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದುವು.

ಹೊರ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ಆ ದೃಶ್ಯವಾಗುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಉಪ್ಪರಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಬೇರೊಂದು ದೃಶ್ಯ ನಡೆಯುತ್ತಿತ್ತು.

ಹೂವಯ್ಯ ರಾಮಯ್ಯ ವಾಸು ಪುಟ್ಟಣ್ಣ ನಾಲ್ವರೂ ಕಿಟಕಿಯಿಂದ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಗೌಡರು ಗಾಡಿಯ ನೊಗದ ಕೊರಳ ಗೂಟವನ್ನು ಎಳೆದುಕೊಳ್ಳಲು ಹೋದೊಡನೆಯೆ, ಬೈರನ ಮೇಲಣ ಕನಿಕರದಿಂದಲೂ ತಮ್ಮ ತಪ್ಪಿಗೆ ಇತರರು ನೋಯಬೇಕಾಯಿತಲ್ಲಾ ಎಂಬ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪದಿಂದಲೂ ಹೂವಯ್ಯ ಚಿಕ್ಕಯ್ಯನನ್ನು ತಡೆದು ಬೈರನಿಗೆ ನೆರವಾಗಲು ಮನಸ್ಸುಮಾಡಿ ಹೊರಟನು. ರಾಮಯ್ಯ ಅವನ ಕೈಯನ್ನು ಬಲವಾಗಿ ಹಿಡಿದು “ಬೇಡ. ಅಣ್ಣಯ್ಯ ಈಗ ಹೋಗೋದು ಖಂಡಿತ ಬೇಡ. ಸಮಯ ಸರಿಯಾಗಿಲ್ಲ. ಅವರು ಈಗ ತಾನೇ ಕಳ್ಳಗೊತ್ತಿನಿಂದ ಬಂದಿದಾರೆ. ಅವರ ಬುದ್ಧಿ ಅವರ ಕೈಲಿಲ್ಲ!” ಎಂದು ನಿಲ್ಲಿಸಿದನು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಬೈರ ಪರಾರಿಯಾದುದರಿಂದ ಹೂವಯ್ಯ ಚಿಕ್ಕಯ್ಯನನ್ನು ಸಂಧಿಸುವ ಸಾಹಸಕ್ಕೆ ಹೋಗಲಿಲ್ಲ.

ಶೂದ್ರಸಂಘದ ಮಹಾಸಭೆಯಲ್ಲಿ!

ರಾಮಯ್ಯ ಹೂವಯ್ಯನನ್ನು ತಡೆದುದರಲ್ಲಿ ವಿವೇಕವಿತ್ತು. ಮದ್ಯಪಾನದಿಂದಲೂ ಕೋಪೋದ್ರೇಕದಿಂದಲೂ ಮೈಮರೆತ ವ್ಯಕ್ತಿ ಸಾತ್ವಿಕ ವಚನಗಳಿಗೆ ಲಕ್ಷಕೊಡುವುದು ದುಷ್ಕರವೆಂಬುದೇನೋ ಸತ್ಯ. ಆದರೂ ಹೂವಯ್ಯ ಕೆಳಗಿಳಿದು ಹೋಗಿದ್ದರೆ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರು ರಾಮಯ್ಯನ ಉಹೆಯಂತೆ ವರ್ತಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಕಾರಣವೇನೆಂದರೆ, ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಅವರು ಹೂವಯ್ಯನಿಗಿಂತ ಹಿರಿಯರಾಗಿದ್ದರೂ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಪಾಲು ಕಿರಿಯರಾಗಿದ್ದರು. ಅಲ್ಲದೆ ಹೂವಯ್ಯನ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಇತರ ಎಲ್ಲ ಬಲಗಳನ್ನೂ ನುಂಗಿ ನೊಣೆಯುವ ನೀತಿ ಬಲವಿತ್ತು. ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರು ಕೆಲವು ಸಾರಿ ಕ್ರೂರವಾಗಿ ಅನಾಗರಿಕವಾಗಿ ವರ್ತಿಸುತ್ತಿದ್ದರೂ ತಮಗಿಂತಲೂ ಉತ್ತಮವಾದುದನ್ನು ಕಂಡಾಗ ಅಥವಾ ಇದೆ ಎಂದು ಭಾವಿಸಿದಾಗ ಅವರಲ್ಲಿ ಒಂದು ತೆರನಾದ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಭಯವೂ ಗೌರವವೂ ತಲೆದೋರುತ್ತಿದ್ದುವು. ಅವರ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ದುಷ್ಟ ವಾಸನೆಗಳನ್ನೂ ಪ್ರಲೋಭಗಳನ್ನೂ ಜಯಿಸುವ ಶಕ್ತಿಯಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಸೌಜನ್ಯ ಪ್ರಿಯತೆಯಿತ್ತು. ಆ ಸೌಜನ್ಯ ಪ್ರಿಯತೆಯ ಪ್ರಭಾವದಿಂದಲೇ ಅವರು ಕೆಲವು ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ಮದ್ಯಪಾನವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡುತ್ತೇನೆಂದು ದೇವರಾಣೆ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಒಡಂಬಡಿಕೆಗೆ ರುಜುಹಾಕಿದ್ದರು. ಅದರ ಸಹಾಯದಿಂದಲೇ ವೆಂಕಪ್ಪಯ್ಯ ಜೋಯಿಸರೂ ಅವರ ಗೌರವಕ್ಕೆ ಪರಮಪಾತ್ರರಾಗಿದ್ದರು.

ಆ ಕಥೆಯ ಸಂಕ್ಷೇಪ ನಿರೂಪಣೆಯಿಂದ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ಪರಿಚಯಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚು ಸಹಾಯವಾಗುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ.

ಆ ನಾಡಿನ ಒಕ್ಕಲಿಗರಲ್ಲಿ ಬಹುಪುರಾತನದಿಂದಲೂ ಹೆಂಡ, ಕಳ್ಳು ಮೊದಲಾದ ಮಾದಕ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಸೇವಿಸುವುದು ಅತಿ ಸಾಮಾನ್ಯವಾದ ರೂಢಿಯಾಗಿತ್ತು. ಈಗಲೂ ಅದು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ತೊಲಗಿಲ್ಲ. ಮೊದಲು ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೂ ಬಹಿರಂಗವಾಗಿ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದುದು ಈಗ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಅಂತರಂಗವಾಗಿ ಸಾಗುತ್ತಿದೆ. ಅಂತೂ ಮದ್ಯಪಾನ ಮಾಡುವುದು ನಾಚಿಗೆ ಗೇಡಿನ ಕೆಲಸವೆಂದೇನೂ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಗೊತ್ತಾಗಿದೆ. ಕಾರಣವೇನೆಂದರೆ, ಸುಮಾರು ಮೂವತ್ತು ಮೂವತ್ತೈದು ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ನಾಡಿನ ಒಕ್ಕಲಿಗ ಮುಖಂಡರಲ್ಲಿ ಒಂದು ಚಳವಳಿಯೆದ್ದಿತು. ಆ ಚಳವಳಿಗೆ ಕೈಸ್ತಪಾದ್ರಿಗಳ ಉಪದೇಶವೂ, ಮೈಸೂರು ಸರಕಾರದ “ಮಲೆನಾಡು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಇಲಾಖೆ”ಯ ಬೋಧನೆಯೂ, ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಆಳ್ವಿಕೆಯಿಂದಂಟಾದ ನಾಗರಿಕತೆಯ ಆಗಮನವೂ, ಕಾಫಿ, ವೈನು, ವಿಸ್ಕಿ ಇತ್ಯಾದಿಯಾದ ವಿದೇಶೀಯ ಪಾನೀಯಗಳ ಆಮದೂ, ಸನ್ನಿವೇಶ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಜನರಲ್ಲಿ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿಯೇ ಉತ್ಪನ್ನವಾದ ಜಾಗ್ರತಿಯೂ ಕಾರಣಗಳಾದುವೆಂದು ಊಹಿಸಬಹುದು.

ಆಗ ಮಲೆನಾಡಿನಲ್ಲಿ ನಂಟರ ಮನೆಗೆ ಹೋದರೆ ಮೊದಲು ಕಾಲು ತೊಳೆಯಲು ನೀರು ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಆಮೇಲೆ ತಾಂಬೂಲ ನಿವೇದನವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ತರುವಾಯ ಹುರಿಮಾಂಸ ಅಥವಾ ಉಪ್ಪುಮಿನು ಅಥವಾ ಉಪ್ಪಿನಕಾಯಿ-ಇತ್ಯಾದಿ ಯಾವುದಾದರೊಂದು ವ್ಯಂಜನದ ಸಮೇತವಾಗಿ, ಬಾಯಿ ಲೊಚ್ಚಗುಟ್ಟುವಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಹುಳಿ ಹುಳಿಯಾದ ಹೆಂಡ ಕಳ್ಳುಗಳನ್ನು ಆದರಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ವಿನಿಯೋಗಿಸಿ ಅತಿಥಿಸತ್ಕಾರ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಈಗಿನವರು ಕಾಫಿ ಕೊಡುವುದನ್ನೂ ಕುಡಿಯುವುದನ್ನೂ ಹೇಗೆ ಸುಧಾರಣೆಯ ಚಿಹ್ನೆಯೆಂದೂ ನಾಗರಿಕತೆಯ ಗೌರವವೆಂದೂ ಭಾವಿಸುತ್ತಿರುವರೊ ಹಾಗೆಯೇ ಆಗಿನವರು ಹೆಂಡ ಕಳ್ಳುಗಳನ್ನು ಸನ್ಮಾನಿಸುತ್ತಿದ್ದರು.

ಆ ಪ್ರಾಂತದಲ್ಲಿ ಮೊಟ್ಟಮೊದಲು ಲೋವರ್ ಸೆಕೆಂಡರಿ ಪರೀಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ಉತ್ತೀರ್ಣರಾಗಿ ಜನರಿಂದ ವಿದ್ವನ್ಮಣಿಯೆಂದು ಸಂಭಾವಿತರಾದ ಮಹನೀಯರೊಬ್ಬರು ಪಾದ್ರಿಗಳ ಮತ್ತು ಕೆಂಪು ಮುಖದ ರೆವರೆಂಡುಗಳು ಪ್ರಭಾವಕ್ಕೂ ಮೆಚ್ಚಿಗೆಗೂ ಪಾತ್ರರಾಗಿ, ತಮ್ಮ ಮತದ ಆಚಾರ ಅನಾಚಾರಗಳೆರಡನ್ನೂ ಒಂದೇ ಉಸಿರಿನಲ್ಲಿ ನಿಂದಿಸಿ ಭಾಷಣ ಮಾಡತೊಡಗಿದರಂತೆ; ತಾವು ಕ್ರಿಸ್ತಮತಕ್ಕೆ ಸೇರುವುದಾಗಿಯೂ ಸಾರಿದರಂತೆ. ಪಾದ್ರಿಗಳ ಮತ್ತು ರೆವರೆಂಡ್ ದೊರೆಗಳ ಮೆಚ್ಚುಗೆಗಾಗಿ ತಮ್ಮ ಬಂಧುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಕೆಲವರನ್ನು ಕ್ರಿಸ್ತಮತಕ್ಕೆ ಸೇರಿಸಿ, ತಾವು ಮಾತ್ರ “ಸೇರುತ್ತೇನೆ, ಸೇರುತ್ತೇನೆ”. ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದು, ಕಡೆಗೂ ಭಾರತೀಯ ಕೈಸ್ತ ಜನಸಂಖ್ಯೆಗೆ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಲಾಭವಾಗದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಕೈಲಾಸವಾಸಿಯೆ ಆಗಿಬಿಟ್ಟರಂತೆ!

ಅವರಿಂದ ಪ್ರಚೋದಿತವಾಗಿದ್ದ ಸಂಘದ ಒಂದು ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಮದ್ಯಪಾನವನ್ನು ಬಿಡುವ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಭಾಷಣಗಳಾದವು. ಕೆಲವರಂತೂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಹೊಟ್ಟೆಗೂ ತಲೆಗೂ ಸೇಂದಿ ತುಂಬಿಕೊಂಡು ಬಂದಿದ್ದುದರಿಂದ ತೊದಲಿ ತೊದಲಿ ತೊನೆದು ತೊಗಿ “ಉಫಞ್ಯಾಸ” ಮಾಡಿದರು! ಅವರಲ್ಲಿ ಮಹಾರಾಜೇಶ್ವರ ಕಾನೂರು ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರೂ ಒಬ್ಬರಾಗಿದ್ದರು.

ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾದಿಯಾಗಿ ಸಕಲ ಸದಸ್ಯರ ಬಾಯಿ ಮೂಗುಗಳಿಂದಲೂ ಹೆಂಡ ಕಳ್ಳು ಸಾರಾಯಿಗಳ ಕಂಪು ಹೊಮ್ಮಿ, ಸಭಾಸ್ಥಳದ ವಾಯುಮಂಡಲವನ್ನೆಲ್ಲ ತೀವಿ, ಮದ್ಯಪಾನ ನಿರೋಧದ ಮಸೂದೆಯನ್ನು ಪರಿಹಾಸ್ಯಮಾಡುವಂತಿತ್ತು! ಬಾಳೂರು ಸಿಂಗೇಗೌಡರು “ಉಫಞ್ಯಾಸ” ಮುಗಿಸಿ ಬಾಯಲ್ಲಿ ಜೊಲ್ಲು ಸುರಿಸುತ್ತ, ಬಹಳ ಶ್ರಮದಿಂದ ತಮ್ಮ ಪೀಠವನ್ನು ತಡವಿ ತಡವಿ ಹುಡುಕಿ, ಕುಳಿತುಕೊಂಡು ಮೇಲೆ ಕಾನೂರು ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರು ಮಾತಾಡಲು ಎದ್ದರು. ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಯಾರಾದರೂ ಮಾತನಾಡಲು ಎದ್ದರಾಗಲಿ ಅಥವಾ ಮಾತು ಮುಗಿಸಿ ಕುಳಿತರಾಗಲಿ, ಉತ್ತೇಜಕವಾಗಿಯೂ ಗೌರವಸೂಚಕವಾಗಿಯೂ ಕೈ ಚಪ್ಪಾಳೆ ಹೊಡೆಯುವುದು ಸಭ್ಯತೆಯ ಕುರುಹು ಎಂಬುದನ್ನು ಹೊಸದಾಗಿ ಕಲಿತಿದ್ದ ಆ ಸಂಘದ ಸದಸ್ಯರು, ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರು ಎದ್ದುನಿಂತ ಕೂಡಲೆ, ಕುಡಿದ ಮತ್ತಿನಲ್ಲಿ, ಯದ್ವಾತದ್ವಾ ಕರತಾಡನ ಮಾಡಿದರು. ಅದೂ ಉತ್ತೇಜನ ಸೂಚಕವೂ ಪರಿಹಾಸ್ಯ ಸೂಚಕವೂ ಗೊತ್ತಾಗುವಂತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಂತೂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕುಡಿದು ಹಣ್ಣುಹಣ್ಣಾಗಿದ್ದ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರು ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದ ಹಾಗೆ ಆ ಕೈಚಪ್ಪಾಳೆಯ ಸಿಡಿಲುದನೆಗೆ ಕುಮುಟಿಬಿದ್ದರು. ಬಯಲುಸೀಮೆಗೆ ರುಚಿಸುವಂತೆ ಹೇಳುವುದಾದರೆ, ಹಠಾತ್ತಾಗಿ ಚಕಿತರಾದರು. (ಚಕಿತರಾದುದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೆಚ್ಚಾಗಿಯೇ ಆದರೆಂದು ಹೇಳಬೇಕು!) ಇನ್ನೇನು ತೂರಾಡಿ ನೆಲಕ್ಕೆ ಬೀಳಬೇಕು! ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿದ್ದ ಸೀತಮನೆ ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರು ಕೈಕೊಟ್ಟು ಹಿಡಿದು ನಿಲ್ಲಿಸಿದರು. ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರು ಏನೇನನ್ನು ಹೇಳಬೇಕೆಂದು ಮನಸ್ಸು ಮಾಡಿದ್ದರೋ ಅದೆಲ್ಲ ಕೈಚಪ್ಪಾಳೆಯ

ದಸೆಯಿಂದ ಮಿದುಳಿನಲ್ಲಿ ಕದಡಿ ಹೋಗಿತ್ತು. ಅವರ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಸಭಾಂಗಣವೆಲ್ಲ ಅಸ್ಥೂಲವಾದಂತಾಗಿ ಸ್ವಪ್ನದಲ್ಲಿಯೂ ಎಂಬಂತೆ ತೇಲಾಡತೊಡಗಿದರು. ಆದರೂ ನೆರೆದವರ ಅಜ್ಞಾನಾಂಧಕಾರವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಿ, ಅವರಿಗೆ ಬೆಳಕು ತೋರುವ ಸಲುವಾಗಿ “ಉಪನ್ಯಾಸ” ಮಾಡಿಯೇಬಿಟ್ಟರು. ಆದರೆ ಅವರು ಮಾತಾಡಿದುದು ಮದ್ಯಪಾನದ ಪರವಾಗಿಯೋ ವಿರೋಧವಾಗಿಯೋ ಒಬ್ಬರಿಗೂ ಗೊತ್ತಾಗಲಿಲ್ಲ.

“ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಕೈಮುಗಿತೇನಿ..... ನಾನು ಎಲ್ಲ ಮಾತಾಡಿ ಕುತ್ಕೋ ಬೇಕು ಅಂತ ಎದ್ದು ನಿಂತೇನಿ.....

“ಗೌಡರಿಗೆ ಮುಂದೆ ಏನು ಹೇಳಬೇಕೋ ಗೊತ್ತಾಗಲಿಲ್ಲ. ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಹೆಂಡವು ಮದ್ಯಪಾನ ನಿರೋಧಕ್ಕೆ ವಿರೋಧಕ್ಕೆ ವಿರೋಧವಾಗಿ ಚಳವಳಿ ಹೂಡಿತ್ತು.

ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿದ್ದ ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರು ಪಿಸುಮಾತಿನಲ್ಲಿ “ಹೆಂಡ ಕುಡಿಯುವುದು ಕೆಟ್ಟದ್ದು” ಎಂದು ಉಪನ್ಯಾಸ ಮಾಡಲು ಸೂಚನೆ ಕೊಟ್ಟರು.

ಆ ಕೊಟ್ಟ ಸೂಚನೆ ತಮಗೆ ಮಾಡಿದ ಉಪದೇಶವೆಂದು ಕೆರಳಿ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರು ಮೆಳ್ಳೆಗಣ್ಣು ಮಾಡಿಕೊಂಡು, ದುರು ದುರು ನೋಡುತ್ತ, ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರು ಕಡೆ ತಿರುಗಿ. ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ “ಯಾರೋ..... ಯಾರೋ ಹೇಳೋರು ನಿನಗೆ?” ಎಂದು ಕೂಗಿದರು.

“ನಿಮಗಿಲ್ಲ ಹೇಳಿದ್ದು. ಅವರಿಗೆ ಹೇಳಿ ಅಂತ ಹೇಳ್ ಅಷ್ಟೇ!” ಎಂದು ಮೆಲ್ಲಗೆ ನುಡಿದು ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರು ಸಮಾಧಾನ ಮಾಡಿದರು.

ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರು ಮತ್ತೆ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು:

“ಹೆಂಡ ಕುಡಿಯೋದು..... ಬಾ”ಳ ಕೆಟ್ಟದ್ದು.... ಬಾ”ಳ ಕೆಟ್ಟದ್ದು... ಕಾಫಿ ಕುಡಿಯೋದೂ..... ಅದಕ್ಕಿಂತಾ ಕೆಟ್ಟದ್ದು!..... ಹೆಂಡಬಿಟ್ಟರೆ .... ಮುಂದೇನು ಗತಿ?..... ಕೇಳಿ ನಾನು!..... ನಮ್ಮ ಅಪ್ಪ ಕುಡಿದ್ದಾ ..... ನಮ್ಮಜ್ಜ ಕುಡಿದ್ದಾ ... ನಾವು ಕುಡೀತೀವಿ ... ಮಳೆಗಾಲದಾಗೆ ಕುಡಿದ್ರೆ ..... ಒಳ್ಳೆ ಕಾವು ಬತ್ತದೆ!.... ಸತ್ತಿ..... ಸತ್ತಿ ಬತ್ತದೆ... ಹೆಂಡ ಕುಡಿಯೋದು ಬಹಳ ಕೆಟ್ಟದ್ದು....”

ಭಾಷಣದ ನಡುವೆ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರು ಕುಸಿದುಬಿದ್ದರು....

ಮರುದಿನ ಒಂದು “ಮಾನಪತ್ರ”ವಾಯಿತು. ಅದರಲ್ಲಿ ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ಮದ್ಯಪಾನ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದು ತಿರುಪತಿ, ಕಾಶಿ, ರಾಮೇಶ್ವರ, ಧರ್ಮಸ್ಥಳಗಳ ದೇವರುಗಳ ಆಜ್ಞೆ ಹಾಕಿತ್ತು. ಕೆಲವರೆಲ್ಲ ಒಪ್ಪಿ ರುಜು ಹಾಕಿದರು. ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರೂ ರುಜು ಹಾಕಿದರು.

ಬಾಳೂರು ಸಿಂಗೇಗೌಡರು “ನಾನು ದೇವರಾಣೆ ಹಾಕಿ ರುಜು ಹಾಕಲಾರೆ. ನನಗೆ ಹೆಂಡ ಕಳ್ಳು ಬಿದ್ದೀನಿ ಅಂತ ನಂಬಿಕೇನೂ ಇಲ್ಲ, ಇಷ್ಟಾನೂ ಇಲ್ಲ” ಎಂದುಬಿಟ್ಟರು!

ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರು “ಹಾಗಾದ್ರೆ ನೀವು ಮೀಟಿಂಗಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದಾಕೆ?” ಎಂದರು.

“ನೀವೆಲ್ಲ ಕರೆದ್ರಿ, ನಾನು ಬಂದೆ.ಹೋಗು ಅಂದ್ರೆ ಹೋಗ್ತೀನಿ” ಎಂದು ಬಾಳೂರು ಸಿಂಗೇಗೌಡರು ಹೊರಟೇಹೋದರು.

ಅವರಂತೂ ಸಾಯುವವರೆಗೂ ಕುಡಿಯುವುದನ್ನು ಬಿಡಲಿಲ್ಲ. ಮಾನಪತ್ರಕ್ಕೆ ರುಜು ಹಾಕಿದವರಲ್ಲಿ ಯಾರೋ ಒಂದಿಬ್ಬರು ಮಾತ್ರ ಮದ್ಯಪಾನವನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ವರ್ಜಿಸಿದರಂತೆ; ಉಳಿದವರು ಅದುವರೆಗೆ ಬಹಿ ರಂಗವಾಗಿದ್ದುದನ್ನು ಅಂತರಂಗವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡರು.

ಈ ಶೂದ್ರ ಸಂಘದ ಮಹಾಸಭೆಯಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಕಥೆಯ ಪೂರ್ವೋತ್ತರವನ್ನೆಲ್ಲ ಕೇಳಿ, ಅಗ್ರಹಾರದ ಜೋಯಿಸರು ವೆಂಕಪ್ಪಯ್ಯನವರು ಮೊದಲಾಗಿ ವೇದಮೂರ್ತಿಗಳಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ನಾಗರಿಕರೆಲ್ಲ ಹಾರಿ ಹಾರಿ ಬಿದ್ದು ನಕ್ಕು “ಹುಟ್ಟುಗುಣ ಸುಟ್ಟರೂ ಹೋದೀತೆ? ತೆನ್ನಾಲಿ ರಾಮಕೃಷ್ಣ ಕರಿಯ ನಾಯಿಯನ್ನು ತೊಳೆದು ಬಿಳಿಯ ನಾಯಿಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದ ಹಾಗೆ!” ಎಂದರಂತೆ.

ಮಾನಪತ್ರಕ್ಕೆ ರುಜು ಹಾಕಿದ ಮೇಲೆ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರಿಗೆ ಪ್ರಾಣಕ್ಕೆ ಬಂದಿತು. ಒಂದು ದಿನವನ್ನೇನೋ ಬಹಳ ಕಷ್ಟಪಟ್ಟು ಕಳೆದರು. ಆ ದಿನ್ ಅವರ ಮನಃಸ್ಥಿತಿ ಅವರ್ಣನೀಯವಾಗಿತ್ತು. ಪ್ರಪಂಚವೂ ಜೀವನವೂ ಮನುಷ್ಯರೂ ಎಲ್ಲರೂ ಶತ್ರುಗಳಂತೆ ತೋರಿ ಕಂಡಕಂಡವರೊಡನೆ ಕದನವಾಡಿದರು. ಉಟಕ್ಕೆ ಕುಳಿತಾಗ ಸಾರಿಗೆ ಹುಳಿ ಹೆಚ್ಚು. ಮೊಸರು ನೀರಾಗಿದೆ, ಪಲ್ಯಕ್ಕೆಲುಪ್ಪೇ ಇಲ್ಲ, ಎಂದು ಮೊದಲಾಗಿ ಹೆಂಗಸರನ್ನೆಲ್ಲ ಬೈದರು. ಆಳುಗಳೆಲ್ಲರೂ ಒಡೆಯರ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಕಂಡು ನಡುಗುತ್ತಿದರು.

ಸಂಜೆಯ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಎಂದಿನಂತೆ ಹಳೆಪೈಕದ ತಿಮ್ಮ ಕಳ್ಳು ತಂದು ಗೌಡರನ್ನು ಆಹ್ವಾನಿಸಿದನು. ಹೋರಾಡಿ ದಣಿದಿದ್ದ ಗೌಡರ ಮನಸ್ಸು ಸಂತೋಷದಿಂದ ಸೋತುಹೋಯಿತು. ಆದರೆ ತಿರುಪತಿ, ಕಾಶಿ, ರಾಮೇಶ್ವರ ಮೊದಲಾದ ಪುಣ್ಯಸ್ಥಳಗಳ ದೇವರುಗಳ ಮೇಲೆ ಆಣೆ ಹಾಕಿದ್ದು ನೆನಪಿಗೆ ಬರಲು ಭೀತರಾದರು. ಅವರಿಗೆ ದೆವ್ವ ಭೂತ ದೇವತೆಗಳೆಂಬ ಅಪ್ರಾಪಂಚಿಕವಾದ ಪೋಲೀಸಿನಲ್ಲಿ ಅತಿ ಭೀತಿಯಿದ್ದುದರಿಂದ ಬಹು ಪ್ರಯತ್ನದಿಂದ, ಮಹಾ ಭೀಷ್ಮಸಾಹಸದಿಂದ ತಿಮ್ಮನನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿಬಿಟ್ಟರು. ಅವನಂತೂ ಗೌಡರ ಸಂಯಮಕ್ಕೆ ಬೆಪ್ಪು ಬೆರಗಾಗಿ ಮೆಲ್ಲನೆ ಹಿಂತಿರುಗಿದನು. ಆದರೂ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ “ಕಳ್ಳುದೇವರಿಗಿಂತ ಸುಳ್ಳುದೇವರೇ? ಇಂದಲ್ಲ ನಾಳೆ!” ಎಂದುಕೊಂಡು ಧೈರ್ಯ ತಾಳಿದನು.

ಮರುದಿನ ತಿಮ್ಮನ ಭವಿಷ್ಯತ್ತು ನಿಜವಾಯಿತು. “ಯಾರಿಗೂ ಹೇಳಬೇಡ” ಎಂದು ಅವನೊಡನೆ ಹೇಳಿ, ಗೌಡರು ಯಾವಾಗಲೂ ಕುಡಿಯುತ್ತಿದ್ದುದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೆಚ್ಚಾಗಿಯೆ ಕುಡಿದುಬಿಟ್ಟು, ಮನೆಗೆ ಬಂದು, ಯಾವ ಯಾವ ದೇವತೆಗಳ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಆಣೆ ಹಾಕಿದ್ದರೋ ಆಯಾ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ “ತಪ್ಪುಗಾಣಿಕೆ” ಕಟ್ಟಿ ಸ್ವಸ್ಥಚಿತ್ತರಾದರು!

ಇದಾದ ಮೂರು ನಾಲ್ಕು ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರು ಮುತ್ತಳಿಗೆ ಹೋಗಬೇಕಾಗಿ ಬಂದಿತು. ಅಲ್ಲಿ ಬೈಗಿನ ಹೊತ್ತು ಶ್ಯಾಮಯ್ಯಗೌಡರು ಮಾನಪತ್ರದ ಪ್ರಸ್ತಾಪವನ್ನೆತ್ತಿ “ನೀವೇ ಸಿಪಾಯಿ ಕಣ್ಣೇ! ಅಂತೂ ಕುಡಿಯೋದು ವಜಾ ಮಾಡೇಬಿಟ್ಟಿ?” ಎಂದರು.

“ಮತ್ತೇನು ಮಾಡಾದು ಹೇಳಿ? ನಾಲ್ಕು ಜನ ಮಾಡಿದ ಹಾಗೆ ನಾವು ಮಾಡಬೇಕಪ್ಪಾ! ಅಲ್ಲ ಅಂದ್ರೆ ಆಗ್ತದೇನು?” ಎಂದು ಚಂದ್ರಯ್ಯ ಗೌಡರು ಗೋಡೆಯ ಕಡೆಗೆ ನೋಡಿದರು.

ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಾದಮೇಲೆ ಶ್ಯಾಮಯ್ಯಗೌಡರು “ನಾನು ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊರಗೆ ಹೋಗಿ ಬರ್ತೀನಿ” ಎಂದು ಬಂಬಿಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋದರು.

ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರಿಗೆ ಸಂಶಯವಾಯಿತು. ಅವರೂ ಮೆಲ್ಲಗೆ ಎದ್ದು ಬಾವನ ಹಿಂದೆಯೆ ಹೋದರು. ಚಿರಪರಿಚಿತವಾಗಿದ್ದ ಕಳ್ಳುಗೊತ್ತಿನ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ನೋಡಲು ಯಾರೂ ಕಾಣಿಸಲಿಲ್ಲ. ಕತ್ತಲೆ ಕವಿದಿತ್ತು. ಇನ್ನೇನು ಹತಾಶನಾಗಿ ಹಿಂತಿರುಗಬೇಕು; ಯಾರೋ ದೂರದ ಪೊದೆಗಳ ಮಧ್ಯೆ ಮೆಲ್ಲಗೆ ಕೆಮ್ಮಿದಂತಾಯಿತು! ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರು ಆ ಕಡೆಗೆ ಸಾಗಿದರು. ಕತ್ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಯಾರೂ ಕಾಣಿಸದಿದ್ದರೂ ಗುಸು ಗುಸು ಮಾತಾಡುತ್ತಿದ್ದುದು ಕೇಳಿಬಂತು. ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರು ಇನ್ನೂ ಹತ್ತಿರ ಹೋಗಿ, ಬಯಲಿನಲ್ಲಿದ್ದ ಹಿತ್ತಾಳೆಯ ಚೊಂಬೊಂದು ಕತ್ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಕಿರುನಗೆ ಬೀರುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ಕಂಡು “ಯಾರದು?” ಎಂದರು.

ಪೊದೆಯ ನಡುವೆ ರಹಸ್ಯ ಧ್ವನಿಯೊಂದು “ಯಾರು ಚಂದ್ರಯ್ಯ ಬಾವನೇನು?” ಎಂದಿತು.

“ಯಾರು? ಶಾಮಯ್ಯ ಬಾವನೇ? ಇಲ್ಲೇನು ಮಾಡ್ತೀರಿ?” ಎಂದ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರ ಮೂಗಿಗೆ ಸರ್ವವೂ ವೇದ್ಯವಾಗಿ ಹೋಯಿತು.

“ಏನಿಲ್ಲ!.... ನೀವು “ಬಿಟ್ಟಿದ್ದೀನಿ” ಅಂದ್ರಿ. ಅದಕ್ಕೆ ನಾನೊಬ್ಬನೆ ಬಂದೆ!”

“ಒಳ್ಳೇ ಗಟ್ಟಿಗರು ನೀವು!.... ನೀವೂ ರುಜುಹಾಕಲಿಲ್ಲೇನು ಮಾನಪತ್ರಕ್ಕೆ?”

“ರುಜು ಹಾಕಿದ್ದ ತಪ್ಪಿಗೇ ಮತ್ತೆ, ಮೊನ್ನೆ ಮೂವತ್ತು ನಾಲ್ಕತ್ತು ರೂಪಾಯಿ ತಪ್ಪುಗಾಣಿಕೆ ಕಟ್ಟಬೇಕಾಯ್ತು!”

“ನಾನೂ ಅವತ್ತೇ ಕಟ್ಟಿಬಿಟ್ಟೆ!”

“ಹಾಂಗಾದ್ರೆ ಬನ್ನಿ!”

ಇಬ್ಬರೂ ಸೇರಿ ಇದ್ದ ಕಳ್ಳನೆಲ್ಲ ಪೂರೈಸಿ ಹಿಂತಿರುಗಿದರು.

ನಾಡನ್ನೆಲ್ಲ ಕತ್ತಲೆ ಆವರಿಸಿತ್ತು. ಅರಣ್ಯ ಪರ್ವತಗಳೆಲ್ಲ ಕಳ್ಳು ಕುಡಿದು ಪ್ರಜ್ಞೆತಪ್ಪಿ ಬಿದ್ದಂತೆ ತೋರುತ್ತಿದ್ದವು. ಮೇಲುಗಡೆ ಅನಂತಾಕಾಶದಲ್ಲಿ ಅಗಣಿತ ನಕ್ಷತ್ರಗಳು “ಕುಡೀರವ್ವ! ಚಿಂತೆಯಿಲ್ಲ! ಇನ್ನಾರು ನೋಡ್ತಾರೆ!” ಎಂದು ಕಣ್ಣು ಮಿಟಕಿಸುತ್ತಿದ್ದವು. ದೇವರಿಗೆ ಸಿಟ್ಟು ಬರುತ್ತದೆಯೇ-ಜಗತ್ತೇ ಸಹಾನೂಭೂತಿ ತೋರಿಸುವಾಗ!

* * *

ಬೈರ ಬಿಡಾರಕ್ಕೆ ಪರಾರಿಯಾದ ಮೇಲೆ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರು ಒಳಗೆ ಬಂದು ಜಗಲಿಯಲ್ಲಿ ದೀಪಕ್ಕೆ ದೂರವಾಗಿ ಕುಳಿತರು. ಮನೆಯೆಲ್ಲ ಹೆದರಿದಂತೆ ನಿಶಬ್ದವಾಗಿತ್ತು.

ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಾದ ಬಳಿಕ ಏಣಿಮೆಟ್ಟಲು ಸದ್ದಾಯಿತು. ಗೌಡರು ತಿರುಗಿ ನೋಡಿದರು. ಹೂವಯ್ಯ ಕೆಳಗಿಳಿದು ಬಂದು ಹೆಬ್ಬಾಗಿಲು ದಾಟಿ ಹೊರಗೆ ಹೋದನು. ಶೌಚಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಿರಬಹುದೆಂದು ಊಹಿಸಿ ಗೌಡರು ಸುಮ್ಮನಾದರು. ಐದು ನಿಮಿಷ ಕಳೆಯಿತು; ಹತ್ತು ನಿಮಿಷವಾಯಿತು, ಹೂವಯ್ಯ ಹಿಂದೆ ಬರಲಿಲ್ಲ. ಕಡೆಗೆ ಹದಿನೈದು ಇವತ್ತು ನಿಮಿಷಗಳೂ ಕಳೆದವು. ಗೌಡರು ಮೆಲ್ಲಗೆ ಎದ್ದು ಸ್ವಲ್ಪ ಮಟ್ಟಿಗೆ ತತ್ತರಿಸುತ್ತಲೆ ಹೆಬ್ಬಾಗಿಲು ದಾಟಿ ನೋಡಿದರು. ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷದ ಅಪೂರ್ಣಚಂದ್ರನ ಸೌಮ್ಯಕಾಂತಿ ತೋಟದ ಹಸುರಿನ ಮೇಲೆ ಮೌನವಾಗಿ ಮಲಗಿತ್ತು. ಬೆಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಣದ ಮತ್ತು ಹೊರ ಅಂಗಳದ ನೆಲ ಬಿಳಿಬೂದಿ ಚೆಲ್ಲಿದ್ದಂತೆ ಕಾಣುತ್ತಿತ್ತು. ನೋಡುತ್ತಿದ್ದ ಹಾಗೆಯೇ ಗೌಡರ ಕಣ್ಣಿಗೆ ದುರದ ಒಂದು ಬಾಳೆಯ ಪೊದೆಯ ಬುಡದಲ್ಲಿ ಯಾರೋ ನಿಂತಿದ್ದಂತೆ ಕಾಣಿಸಿತು. ಹೂವಯ್ಯನಿರಬೇಕೆಂದು ಆಲೋಚಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಹಾಗೆಯೇ ಆಕೃತಿ ಮರೆಯಾಗಿ, ಬಾಳೆಯ ಸರಬಲು (ನೇತಾಡುವ ಒಣಗು ಎಲೆಗಳು) ಮಾತ್ರ ಕಾಣಿಸಿತು. ಕಳ್ಳು ಕುಡಿದಿದ್ದ ಗೌಡರ ಭ್ರಾಂತದೃಷ್ಟಿಗೆ ದಿಗ್ಭ್ರಾಂತಿಯಾದಂತಾಗಿ ಭಯದಿಂದ ಮತ್ತೆ ನೋಡಿದರು. ಹೌದು; ಅದೇ ಆಕೃತಿ! ಬಾಳೆಯ ಪೊದೆಯ ಬುಡದಲ್ಲಿ ಮತ್ತೆ ನಿಂತಿತ್ತು! ಆದರೆ ಮೊದಲಿಗಿಂತಲೂ ದೊಡ್ಡದಾಗಿ ತೋರಿತು!

“ಯಾರದು? ಹೂವಯ್ಯನೇನೋ?” ಎಂದರು.

ಯಾರೂ ಮಾತಾಡಲಿಲ್ಲ. ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರವಾಗಿ ಆಕೃತಿ ಇನ್ನೂ ಹಿರಿದಾಯಿತು.

ಗೌಡರು “ಅಯ್ಯೋ ಭೂತರಾಯ!” ಎಂದು ಕೂಗಿಕೊಂಡು ಕುಸಿದು ಬಿದ್ದರು.

ಬಾಳೆಯ ಪೊದೆಯ ಬುಡದಲ್ಲಿದ್ದವನು ಹೂವಯ್ಯನಾಗಿದ್ದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಗೌಡರ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ “ಓ” ಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದನು. ಆದರೆ ಹೂವಯ್ಯನಲ್ಲಿರಲಿಲ್ಲ.

ಅವನು ಬೈರನು ಬಿಸಾಡಿಹೋಗಿದ್ದ ಬತ್ತದ ಗಂಟನ್ನು ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ಬೇಲರ ಬಿಡಾರಕ್ಕೆ ಹೋಗಿದ್ದನು.

ಮುಟ್ಟದವನು ಬಿಟ್ಟುಹೋಗಿದ್ದ ಕಂಬಳಿಯ ಗಂಟನ್ನು ಹೊತ್ತು ನಡೆದು ಬೇಲರ ಬಿಡಾರವನ್ನು ಸಮೀಪಿಸುತ್ತಿದ್ದಾಗಲೆ, ಸದ್ದಿಲ್ಲದ ಇರುಳಿನಲ್ಲಿ ಗೋಳಾಟ ಹೃದಯವಿದ್ರಾವಕವಾಗಿ ಕೇಳಿಬಂತು ಹೂವಯ್ಯ. ಗಾಬರಿಗೊಂಡವನಾಗಿ ಬೇಗ ಬೇಗನೆ ಕಾಲುಹಾಕಿ ಹೋಗಿ ನೋಡುತ್ತಾನೆ: ಬೈರನು ಉನ್ನತನಾಗಿ ತನ್ನ ಹೆಂಡತಿ ಸೇಸಿಯ ಜುಟ್ಟನ್ನು ಹಿಡಿದು ಒನಕೆಯಿಂದ ಬತ್ತ ಕುಟ್ಟುವಂತೆ ಗುದ್ದುತ್ತಿದ್ದಾನೆ! ಅವಳು ಅಳುತ್ತ ಅರಚುತ್ತಿದ್ದಾಳೆ! ಗಂಗ ಹುಡುಗ ದೂರದಲ್ಲಿ ನಡುಗುತ್ತ ನಿಂತು ಗೋಳಿಡುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಸಿದ್ಧನೇ ಮೊದಲಾದ ಕೇರಿಯವರು ಸುತ್ತಲೂ ನಿಂತು ಬೈರನಿಗೆ ಬುದ್ಧಿಯ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದಾರೆ!

ಆ ಗಲಭೆಯಲ್ಲಿ ಹೂವಯ್ಯ ಬಂದುದನ್ನೂ ಕೂಡ ಯಾರೂ ಗಮನಿಸಲಿಲ್ಲ. ಅವನು ಬತ್ತದ ಗಂಟನ್ನು ಕೆಳಗೆ ಹಾಕಿ ಓಡಿ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ “ಏ ಬೈರಾ! ಬೈರಾ!” ಎಂದು ಗದರಿಸಿದನು. ಅದುವರೆಗೂ ಯಾರನ್ನೂ ಲೆಕ್ಕಿಸದೆ ಕಾರ್ಯೋನ್ಮುಖನಾಗಿದ್ದ ಬೈರ ಶುಭ್ರವಸನಧಾರಿಯಾದ ಸುಸಂಸ್ಕೃತ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಕಂಡೊಡನೆ ತಟಕ್ಕನೆ ಹಿಂಜರಿದು ನಿಂತನು ಸೇಸಿ ಓಡಿಬಂದು ಹೂವಯ್ಯನ ಕಾಲಿನ ಬುಡದಲ್ಲಿ ಕೈಮುಗಿದುಕೊಂಡು ಬಿದ್ದು ಗೋಳೋ ಎಂದು ಅಳತೊಡಗಿದಳು. ಅವಳಿಗೆ ತನ್ನ ಭಾಗದ ದೇವರೇ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಂತಾಗಿತ್ತು.

ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರ ಕೈಯಿಂದ ಪಾರಾಗಿ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗಿದ್ದ ಬೈರನ ಮನಸ್ಸು ಕೆಟ್ಟು ಹೋಗಿತ್ತು. ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಕೈಗೆ ಬಂದ ಬತ್ತ ಬಾಯಿಗೆ ಬರಲಿಲ್ಲವಲ್ಲ ಎಂದು ಹೊಟ್ಟೆಯುರಿಯುತ್ತಿತ್ತು. ಅಂತೂ ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದಲೆ ಬಿಡಾರಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕಳ್ಳು ಕುಡಿದನು. ಕುಡಿದ ಮತ್ತಿನಲ್ಲಿಯೆ ಉಟಕ್ಕೆ ಬಡಿಸುವಂತೆ ಹೇಳಿದನು. ಸೇಸಿ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಬತ್ತದ ಕಾಳೂ ಇಲ್ಲದಿದ್ದುದರಿಂದ ಅಡಿಗೆ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ ಎಂದಳು. ಬೈರ ನೆರೆಮನೆಯಿಂದ ತರಬಾರದಾಗಿತ್ತೆ ಎಂದನು. ಸೇಸಿ ನೆರೆಮನೆಯವರ ಕಣಜ ಕಟ್ಟಿಲ್ಲ ಎಂದಳು. ಹೀಗೆ ಮಾತಿಗೆ ಮಾತಾಗಿ ರೇಗಿದ ಬೈರ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಹೊಡೆಯಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದನು.

ಹೂವಯ್ಯ ಬೈರನಿಗೆ ಒಂದೆರಡು ಬುದ್ಧಿಯ ಮಾತು ಹೇಳಿ, ಸೇಸಿಯನ್ನು ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸಿ ಅವರೆಲ್ಲರಿಗೂ ಆಶ್ಚರ್ಯವೂ ಆನಂದವೂ ಆಗುವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಬತ್ತದ ಗಂಟನ್ನು ಕೊಟ್ಟು, ಚಿಂತಾಮಗ್ನನಾಗಿ ಹಿಂತಿರುಗಿದನು:

ಒಂದು ಸಣ್ಣ ಕಾರಣದಿಂದ ಎಷ್ಟೆಷ್ಟು ವಿಪರೀತ ಕಾರ್ಯಗಳಾಗುತ್ತವೆ? ಅಕಸ್ಮಾತ್ತಾಗಿ ನೇಗಿಲು ಮುರಿದು, ಎತ್ತಿಗೆ ಗಾಯವಾದ ತಪ್ಪಿಗೆ ಈಗಾಗಲೆ ಎಷ್ಟೊಂದು ಗುರುತರ ಘಟನೆಗಳಾಗಿ ಹೋದುವು? ಇದಕ್ಕೆಲ್ಲ ಮನುಷ್ಯನಲ್ಲಿರುವ ಅನುದಾರವಾದ ಸಣ್ಣಬುದ್ಧಿಯ ಮೂಲಕಾರಣವಲ್ಲವೆ? ಅದನ್ನು ತಿದ್ದುವುದೆಂತು? ತಮ್ಮನು ತಿಳಿಸಿದಂತೆ ಚಿಕ್ಕಯ್ಯನ ಮನಸ್ಸೂ ಹುಚ್ಚು ಹುಚ್ಚುಗುತ್ತಿದೆ! ಹೊಸ ಹೆಣ್ಣಿನ ದೆಸೆಯೋ ಏನೋ!

ಆಲೋಚಿಸುತ್ತ ಮನೆಯ ಬಳಿಗೆ ಬಂದಾಗ ಮನುಷ್ಯರೋದನ ಕೇಳಿಸಿತು. ಹೂವಯ್ಯ ಹೆಬ್ಬಾಗಿಲಿಂದ ಒಳಗೆ ನುಗ್ಗಿದನು.

ಜಗಲಿಯಲ್ಲಿ ಹಾಸಗೆಯ ಮೇಲೆ ಅರ್ಧ ಪ್ರಜ್ಞಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಮಲಗಿದ್ದ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರ ಸುತ್ತಲೂ ಮನೆಯವರೆಲ್ಲ ಕಿಕ್ಕಿರಿದಿದ್ದರು. ಸುಬ್ಬಮ್ಮ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಅಳುತ್ತಿದ್ದಳು. ಸೇರೆಗಾರರು ಭೂತಾದಿ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಹರಕೆ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಮುಡಿಪು ಕಟ್ಟುತ್ತಿದ್ದರು. ಪುಟ್ಟಣ್ಣ ಗಾಳಿ ಬೀಸುತ್ತಿದ್ದನು. ರಾಮಯ್ಯ ತಂದೆಯ ಬಳಿ ಕುಳಿತು ತಲೆಗೆ ತಣ್ಣೀರು ತಟ್ಟುತ್ತಿದ್ದನು. ಹೂವಯ್ಯ, ಅಂತಹ ಸನ್ನಿವೇಶದಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ತಿಳಿಯಬಹುದೋ ಅಷ್ಟು ವಿಷಯವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು, ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಸಮಾಧಾನ ಹೇಳುತ್ತ, ತಾನೂ ಚಿಕ್ಕಯ್ಯನ ಶುಶ್ರೂಷೆಗೆ ತೊಡಗಿದನು.

ಒಂದು ಗಂಟೆಯೊಳಗಾಗಿ ಗೌಡರು ಎದ್ದು ಕುಳಿತು ತಮಗಾದ ಅನುಭವದ ಕಥೆಯನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸಿದರು: “ಭೂತರಾಯನಿಗೆ ಏನೋ “ಮುಟ್ಟು ಚಿಟ್ಟು” ಆಗಿದೆ! ಹರಕೆ ಮಾಡಬೇಕು. ವೆಂಕಪ್ಪಯ್ಯನವರನ್ನು ಕರೆಸಿ ಶುದ್ಧಿ ಮಾಡಿಸಿ ಹಣ್ಣು ಕಾಯಿ ಹಾಕಿಸಬೇಕು” ಎಂಬುದು ಅವರ ಸಿದ್ಧಾಂತವಾಗಿತ್ತು.

ಹೂವಯ್ಯ ರಾಮಯ್ಯ ಇಬ್ಬರಿಗೆ ಹೊರತು ಉಳಿದ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಗೌಡರ ಮಾತು ದಿಟವೆಂದು ತೋರಿತು.

“ಮಟ್ಟಾದವರು ಯಾರಾದರೂ ತೋಟಕ್ಕೆ ಹೋಗಿದ್ದರೋ ಏನೋ” ಎಂದು ಸೇರೆಗಾರರು ಭೂತರಾಯನ ಕೋಪಕ್ಕೆ ಕಾರಣವನ್ನು ಸೂಚಿಸಿದರು.

ಗೌಡರೂ ಅದನ್ನೇ ಸಮರ್ಥಿಸುವಂತೆ “ಈ ಸೂಳೇಮಕ್ಕಿಗೆ ಎಷ್ಟಂತಾ ಹೇಳಾದು? ಬಡ್ಕೊಂಡು ಸಾಕಾಯ್ತು!” ಎಂದು ಸುಬ್ಬಮ್ಮನ ಕಡೆಗೆ ಕಣ್ಣು ಕೆರಳಿಸಿ ನೋಡಲು, ಸ್ತ್ರೀಸಮುದಾಯವು ಮೆಲ್ಲನೆ ಅಡುಗೆ ಮನೆಯ ಕಡೆಗೆ ತಿರುಗಿತು.

ಸೀತೆಯ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಮೊದಲನೆಯ ಸಿಡಿಲು

ಹೂವಯ್ಯ ಮುತ್ತಳಿಯಿಂದ ಹೊರಟುಹೋದೊಡನೆ ಸೀತೆಗೆ ಅದುವರೆಗೆ ತನ್ನ ಜೀವನವನ್ನು ತುಂಬಿ ತುಳುಕಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಆನಂದವೆ ಮಾಯವಾದಂತಾಗಿ, ಆಕೆಯ ಮನಸ್ಸು ನೀರು ಬತ್ತಿಹೋದ ಕೆರೆಯ ಸುತ್ತಣ ವನಪ್ರದೇಶದಂತೆ ಬಿಕ್ಕೋ ಎನ್ನುತ್ತಿತ್ತು. ತಾನೂ ಕಾನೂರಿಗೆ ಹೋಗುವುದಾಗಿ ನಂಬಿದ್ದ ಅವಳು ಹಿರಿಯರ ಅಪ್ಪಣೆ ದೊರಕದೆ ಇದ್ದುದಕ್ಕಾಗಿ ನಿರ್ವಿಣ್ಣಳಾಗಿದ್ದಳು. ಹೂವಯ್ಯ ಮೊದಲಾದವರು ಕೂತುಕೊಂಡಿದ್ದ ಕಮಾನು ಗಾಡಿಯೂ ತರುವಾಯ ಎತ್ತುಗಳ ಕೊರಳಿನಲ್ಲಿದ್ದ ಗಂಟೆಯ ಸರಗಳ ನಾದವೂ ಕಣ್ಮರೆ ಕಿವಿಮರೆಯಾದ ಮೇಲೆ ಅವಳು ಕೆಂಧೂಳಿಯ ಹಾದಿಯನ್ನೇ ನೋಡುತ್ತ ಸ್ವಲ್ಪಕಾಲ ವಿಷಣ್ಣಳಾಗಿ ನಿಂತಿದ್ದಳು. ಕಣ್ಣು ಹನಿತುಂಬಿ ರಸ್ತೆ ಮಂಜು ಮಂಜಾಗಲು ಸೆರೆಗಿನಿಂದ ಕಣ್ಣೊರಸಿಕೊಂಡು ಹಿತ್ತಲುಕಡೆಗೆ ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿ ಯಾರೂ ಇಲ್ಲದಿದ್ದುದನ್ನು ಕಂಡು, ಹೊಸ್ತಿಲಮೇಲೆ ಕುಳಿತು ಹಗಲುಗನಸು ಕಾಣತೊಡಗಿದಳು.

ಅವಳು ಮೊದಲಿನ ಸೀತೆಯಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಕೆಲವು ದಿನಗಳ ಹಿಂದೆ ಬರಿಯ ಹಳ್ಳಿಯ ಹುಡುಗಿಯಾಗಿದ್ದವಳು ಇಂದು ಸುಸಂಸ್ಕೃತ ತರಳಿಯಾಗಿದ್ದಳು. ಸ್ವರ್ಶಮಣಿಯಿಂದ ಕಬ್ಬಿಣ ಚೆನ್ನವಾಗುತ್ತದಂತೆ. ಹೂವಯ್ಯನ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಆಕೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಗ್ರಾಮ್ಯಜೀವನಕ್ಕೆ ಸಹಜವಾಗಿದ್ದ ಹಲಕೆಲವು ಸ್ಥೂಲಾಂಶಗಳು ಸೂಕ್ಷ್ಮವೂ ಶುಭ್ರವೂ ಆಗಿದ್ದವು. ಉತ್ತಮ ಆಲೋಚನೆಗಳು ಆಕೆಯ ಮನೋರಂಗದಲ್ಲಿ ಮೊಳೆತು ನಳನಳಿಸಲು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿದ್ದವು. ಆಕೆಯ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮತರ ಭಾವಗಳು, ಹೊಸ ಮಳೆಯ ನೀರು ಬಂದ ಹೊಳೆಯ ತೆರೆಗಳಂತೆ ಜಾಗರಿತವಾಗಿದ್ದವು, ಹೂವಯ್ಯ ಎಷ್ಟು ಹೊಸ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಿದ್ದನು! ಎಷ್ಟು ಹೊಸ ಭಾವಗಳನ್ನು ನೀಡಿದ್ದನು! ಎಂತೆಂತಹ ಆದರ್ಶನೀಯವಾದ ಪುರಾಣ ಕಥೆಗಳನ್ನು ಹೇಳಿದನು! ಸೀತಾ ರಾಮರ ಕಥೆ, ನಳ ದಮಯಂತಿಯರ ಕಥೆ, ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರ ಚಂದ್ರಮತಿಯರ ಕಥೆ, ಸಾವಿತ್ರಿ ಸತ್ಯವಂತರ ಕಥೆ! ಕಥೆಗಳಂತೂ ಇರಲಿ! ಆತನ ಪ್ರೇಮ ಕೋಮಲವಾದ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯದ ಪರುಶುದ್ಧ ಪ್ರಭಾವ ಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ಆಕೆಯ ಆತ್ಮದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಹೊಸ ವಸಂತೋದಯವಾಗಿತ್ತು. ದೇವರ ವಿಚಾರವಾಗಿಯೂ. ದೆವ್ವ ಭೂತಗಳ ವಿಚಾರವಾಗಿಯೂ, ಭೂಮಿ ಆಕಾಶಗಳ ವಿಚಾರವಾಗಿಯೂ, ಪೂಜೆ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಗಳ ವಿಚಾರವಾಗಿಯೂ ಆಕೆಯಲ್ಲಿ ಮೊದಲು ಇದ್ದ ಒರಟು ಭಾವಗಳೆಲ್ಲ ವ್ಯತ್ಯಾಸ ಹೊಂದಿದ್ದವು. ಪುನರ್ಜನ್ಮಧಾರಣೆ ಮಾಡಿದ್ದವು ಎಂದರೆ ಹೆಚ್ಚು ನಿಜವಾಗುತ್ತದೆ.

ಆಕೆಯ ಹಗಲುಗನಸು ಮೆಲ್ಲಗೆ ಕಣಸಾಗತೊಡಗಿತು. ಆ ಕಣಸಿನಲ್ಲಿ ಭೂತ ಭವಿಷ್ಯದ್ವರ್ತಮಾನಗಳೆಲ್ಲವೂ ಏಕಕಾಲದಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಿತವಾಗಿದ್ದವು. ಆ ದರ್ಶನದ ಕೇಂದ್ರದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಅಲೌಕಿಕ ದೇವಮೂರ್ತಿ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತವಾಗಿತ್ತು. ಇತರ ಚಿತ್ರಗಳೆಲ್ಲ ಆ ಮೂರ್ತಿಯ ಸುತ್ತಲೂ ಹರಡಿದ್ದವು. ಸೀತೆ ತಾನು ಹೂವಯ್ಯಬಾವನಿಗೆ ದಮಯಂತಿಯಾಗುತ್ತೇನೆ; ಚಂದ್ರಮತಿಯಾಗುತ್ತೇನೆ; ಸಾವಿತ್ರಿಯಾಗುತ್ತೇನೆ; ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಸೀತೆಯಾಗುತ್ತೇನೆ; ಎಂದು ಮೊದಲಾಗಿ ಸಂಭ್ರಮದಿಂದ ಮನದಲ್ಲಿಯೆ ಹೇಳಿಕೊಂಡಳು.

ಮತ್ತೆ ಕೆಲವು ಪ್ರಣಯ ಚಿತ್ರಗಳ ಒಳಗಣ್ಣಿಗೆ ಸುಳಿದುಬಂದು, ಆಕೆಯ ಚೆಂಗನ್ನೆಗಳು ನಾಚಿಕೆಯಿಂದ ಕೆಂಪಾದುವು. ಮಾಧುರ್ಯದಿಂದ ಮೈ ಪುಲಕಿತವಾಯಿತು.

“ಅಕ್ಕಯ್ಯಾ, ಸೀ..... ರೇ..... ಬಿಚ್ಚಿಹೋಯ್ತೆ!”

ದಿವಾಸ್ವಪ್ನಸ್ಥಳಾಗಿದ್ದ ಸೀತೆ ತನಗೆ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿಯೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿನಿಂದಲೂ ಗೊಂಬೆಯ ಆಟದಲ್ಲಿ ಮಗ್ನಳಾಗಿದ್ದ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು ದೃಷ್ಟಿಸಿರಲಿಲ್ಲ. ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಆಟದ ಮದುವೆಮಂಟಪದಲ್ಲಿ ಧಾರೆಯಾಗುತ್ತಿದ್ದ ಹೆಣ್ಣುಗೊಂಬೆ ಉರುಳಿ ಬಿದ್ದು, ಅದಕ್ಕೆ ಉಡಿಸಿದ್ದ ಸೀರೆ ಕಳಚಿ ಬಿದ್ದುಹೋಗಿತ್ತು. ಅದನ್ನು ಸರಿಮಾಡಲು ಅವಳೇ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದಳು. ಆದರೆ ಪಲಕಾರಿಯಾಗದಿರಲು ಕೋಪದಿಂದ ಹೆಣ್ಣುಗೊಂಬೆಯ ದುರವಸ್ಥೆಗೆ ಗಂಡು ಗೊಂಬೆಯೇ ಕಾರಣವೆಂದು ಹೇಗೋ ತರ್ಕಮಾಡಿ, ಗಂಡು ಗೊಂಬೆಯನ್ನು ಎಡಗೈಯಲ್ಲಿ ತುಡುಕಿ ಹಿಡಿದು ನೆಲಕ್ಕೆ ಕುಕ್ಕಿದಳು. ಅದೂ ಸೊಂಟ ಮುರುಕಾಗಿ ಕುಸಿದುಬಿದ್ದಿತು. ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಹೊಸ ಅಳಿಯನನ್ನು ದುರವಸ್ಥೆಗೆ ಗುರಿಮಾಡಿ, ಬಲಗೈಲಿದ್ದ ತನ್ನ ಮಗಳ ಶುಶ್ರೂಷೆಗೆ ತೊಡಗಿ, ಅಕ್ಕಯ್ಯನನ್ನೂ ಸಹಾಯಕ್ಕೆ ಕೂಗಿದಳು.

ಸೀತೆ ತಂಗಿಯ ಕೂಗಿಗೆ ಬೆಚ್ಚಿ, ನಸು ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದ “ಏನಾಯ್ತೆ ನಿನಗೆ? ಚೇರ್ತೀಯಲ್ಲ!” ಎಂದು ಗದರಿಸಿದಳು. ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಚೇರಿರಲಿಲ್ಲ.

ಲಕ್ಷ್ಮಿ ನೀಳವಾದ ಕಿಚಲು ದನಿಯಿಂದ “ಸೀರೆ ಬಿಚ್ಚಿಹೋಯ್ತೆ” ಎಂದಳು.

ಆ ದಿನ ಕಾನೂರಿಗೆ ಹೊರಡುವ ಮೊದಲು ಪುಟ್ಟಮ್ಮ ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೆ ಒಂದು ಸಣ್ಣ ಸೀರೆಯನ್ನು ಬಹು ಪ್ರಯಾಸದಿಂದ ಬಿಗಿದು ತೊಡಿಸಿದ್ದಳು. ನೋಡಿದರೆ, ಸೀರೆಯೇ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು ಆಕ್ರಮಿಸಿ ಸುತ್ತಿಕೊಂಡಿದ್ದಂತೆ ತೋರುತ್ತಿತ್ತೇ ಹೊರತು ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಸೀರೆಯನ್ನು ಉಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದಂತೆ ತೋರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಷ್ಟು ಜೋಲು ಜೋಲಾಗಿ ವಿಲಕ್ಷಣವಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಅದು ಸೌಂದರ್ಯದ ಪರಮಾವಧಿಯಾಗಿತ್ತು. ಕಂಡಕಂಡವರಿಗೆಲ್ಲ ತನ್ನ ವಿನೂತನ ಅವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಹೆಮ್ಮೆಯಿಂದ ತೋರಿ ತೋರಿ ಮೆರೆದಿದ್ದಳು. ಆ ಸೀರೆಯೇ ಬಿಚ್ಚಿಹೋಯಿತೋ ಏನೋ ಎಂದು ಸೀತೆ ನೋಡಿದಳು. ಅದು ಸರಿಯಾಗಿದ್ದುದನ್ನು ಕಂಡು “ಏನಾಗಿದೆಯೇ? ಸರಿಯಾಗಿದೆಯಲ್ಲ!” ಎಂದಳು.

“ಇಲ್ಲ ಬಿಚ್ಚಿಹೋಗ್ಯಾದೆ. ಇಲ್ಲೋಡು” ಎಂದು ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಗೊಂಬೆಯನ್ನು ತೋರಿದಳು.

ಆಟದ ಮದುವೆಯ ಮಂಟಪವನ್ನು ಕಂಡ ಸೀತೆ “ಈಗಲೆ ಇವಳಿಗೆ ಮದುವೆಯ ಸಂಭ್ರಮ!..... ಇಲ್ಲಿ ತಗೊಂಡು ಬಾ ನಿನ್ನ ಮದುವಳಿಗೀನ” ಎಂದಳು.

ತರುವಾಯ ಸೀತೆ ತನ್ನ ತಂಗಿಯ ಗೊಂಬೆಮಗಳ ಸೀರೆಯನ್ನು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಅವಳ ಗೊಂಬೆಯಳಿಯನ ಸೊಂಟವನ್ನೂ ಸರಿಮಾಡಿಕೊಡಬೇಕಾಯಿತು.

ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಗಾಳಿ ಬೀಸಿ, ಕರಿಮೋಡಗಳು ಕಿಕ್ಕಿರಿದು, ಸಿಡಿಲಿಂಚುಗಳು ಜೋರಾಗಿ, ಮಳೆಯೂ ಆಲಿಕ್ಕಲುಗಳೊಡನೆ ಬೀಳತೊಡಗಿತು. ಅಕ್ಕತಂಗಿಯರಿಬ್ಬರೂ ಬಿಳಿಯ ಮಲ್ಲಿಗೆ ಮೊಗ್ಗುಗಳಂತೆ ಪಳಪಳನೆ ಬಿದ್ದು ಚಿಮ್ಮಿ ಒಳನುಗ್ಗಿದ “ಆನೆಕಲ್ಲು”ಗಳನ್ನು ಹೆರಕಿ ಹೆರಕಿ ಬಾಯಿಗೆ ಹಾಕಿಕೊಂಡರು. ದೇವತೆಗಳು ಸುರಿದ ಮುತ್ತುಗಳನ್ನು ತಿಂದರೆ ಮುತ್ತೈದೆಯರಿಗೆ ಒಳ್ಳೆಯದಂತೆ!

ಲಕ್ಷ್ಮಿಯಂತೂ ಹೊರಗಡೆ ರಾಸಿರಾಸಿಯಾಗಿ ಬೀಳುತ್ತಿದ್ದ “ಆನೆ ಕಲ್ಲು”ಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ಬಾಯಿಹಿಡಿದು ಹಲ್ಲುಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಪ್ರದರ್ಶಿಸುತ್ತ “ಅಲ್ಲೋಡೇ ಅಕ್ಕಯ್ಯಾ!” ಎಂದು ಕುಣಿದಾಡಿದಳು.

ಗಾಳಿ, ಸಿಡಿಲು, ಮಿಂಚು, ಮಳೆಗಳ ದೆಸೆಯಿಂದ ಯಾರೊಬ್ಬರೂ ಹೊರಗೆ ಹೋಗಿ ಆಲಿಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಹೆರಕಲು ಸಾಹಸಮಾಡಲಿಲ್ಲ ಜೊತೆಗೆ ಅಮ್ಮನ ಹೆದರಿಕೆ ಬೇರೆಯಿತ್ತು.

“ಬರೀ ಆನೆಕಲ್ಲುಗಳೇ ಬೀಳಬಾರದೆ? ಈ ಗಾಳಿ ಮಳೆ ಸಿಡಿಲು ಮಿಂಚು ಯಾಕೋ ಏನೋ?” ಎನ್ನುತ್ತ ಸೀತೆ ಭೂಮ್ಯಾಕಾಶಗಳನ್ನು ಒಂದುಮಾಡುತ್ತ ಭೋರ್ಗರೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಮುಂಗಾರುಮಳೆಯನ್ನು ದೃಷ್ಟಿಸಿದಳು. ಬಹುಶಃ ಅದೇ ಸಮಯದಲ್ಲಿದ್ದಿರಬೇಕು ಹೂವಯ್ಯ ಕಳ್ಳಂಗಡಿಯಲ್ಲಿ ಭಾವಸಮಾಧಿಯಲ್ಲಿದ್ದುದು!

“ಅಲ್ಲೇನಾಡ್ತೀರೇ? ಸಿಡ್ಡುಮಿಂಚು ಬರ್ತದೆ! ಒಳಗೆ ಬನ್ನೇ!” ಎಂದು ಗೌರಮ್ಮನವರು ಕರೆಯಲು ಇಬ್ಬರೂ ಒಳಗೆ ಹೋದರು.

ಮಳೆ ಹಿಮ್ಮೆಟ್ಟಿ ಹೊಳವಾದ ಮೇಲೆ ಸೀತೆ ಪುನಃ ಹಿತ್ತಿಲು ಕಡೆಯ ಬಾಗಿಲಲ್ಲಿ ಬಂದು ಕುಳಿತಳು. ಕೈಯಲ್ಲಿದ್ದ ತರಕಾರಿಯ ಬುಟ್ಟಿಯನ್ನು ಎದುರಾಗಿ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು, ಹರುವೆಯ ಸೊಪ್ಪನ್ನು “ಸೋಸ”ತೊಡಗಿದಳು. ಬೈಗುಹೊತ್ತಿನ ಗಾಳಿ ಹೊಸ ಮಳೆಯಲ್ಲಿ ಮಿಂದು ತಣ್ಣಗೆ ಬೀಸುತ್ತಿತ್ತು. ಹೆಂಚುಗಳಿಂದ ನೀರಿನ್ನೂ ಹನಿಯುತ್ತಲೇ ಇತ್ತು. ಒಡ್ಡಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದ ಹುಂಜ, ಹೇಂಟೆ, ಮರಿ, ಹೂಮರಿಗಳೆಲ್ಲ ವಿಧವಿಧವಾಗಿ ತುಮುಲವಾಗಿ ರವಗೈಯುತ್ತಿದ್ದವು. ಮುರುವಿನ ಒಲೆಯಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಚಟಪಟ ಒಟಗುಟ್ಟುತ್ತ, ತನ್ನ ಕೆಂಪು ನಾಲಗೆಗಳಿಂದ ಹಂಡೆಯ ಕರಿಯ ಬೆಂಭಾಗವನ್ನು ಅಪ್ಪಳಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಸೀತೆಯ ಕಣ್ಣುಗಳಲ್ಲಿ ಅವುಗಳೆಲ್ಲದರ ಪ್ರತಿಬಿಂಬವಿದ್ದಿತೇ ಹೊರತು ಪ್ರಜ್ಞೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಆಕೆಯ ಕೈಗಳೂ ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಕೆಲಸವನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಮತ್ತೆ ಪ್ರಾರಂಭಿಸುತ್ತಿದ್ದವು. ಆಕೆಯ ಮುಖದಲ್ಲಿ ಅವಾಸ್ತವ ಪ್ರಪಂಚದ ಮಾಧುರ್ಯವು ಅರಳಲಿರುವ ಮೊಗ್ಗಿನಲ್ಲಿ ಹೂವು ಕಾಯಿ ಹಣ್ಣುಗಳ ಸವಿಗನಸು ಸುಳಿಯುವಂತೆ ನಲಿಯುತ್ತಿತ್ತು. ಆಕೆ ಮತ್ತೆ ಕಣಸು ಕಾಣತೊಡಗಿದಳು.

ಪ್ರೇಮ ಮೊಟ್ಟಮೊದಲು ಹೃದಯದ ಕೋರವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದಾಗ ಅದರ ವಿದ್ಯುತ್ ಸ್ಪರ್ಶದಿಂದ ಜಡಜಗತ್ತು ಚೇತನಪೂರ್ಣವಾಗುತ್ತದೆ. ಆಗ ಹೊಂಗನಸಿನ ಹೆಗ್ಗಡಲಿನಲ್ಲಿ ಮಹಾ ಭಯಕರ ಭಾರವಾಗಿರುವ ಸ್ಥೂಲ ವಿಶ್ವವೂ ಬಣ್ಣದ ಗುಳ್ಳೆಯಾಗಿ ತೇಲಾಡುತ್ತದೆ, ಪ್ರಾಣಪಕ್ಷಿ ತನ್ನ ರೆಕ್ಕೆಗಳನ್ನು ಕೆದರಿ, ಅನಂತದಲ್ಲಿ ಅಶರೀರಿಯಾಗಿ ಹಾರಾಡತೊಡಗುತ್ತದೆ. ಆಶೆ ಅಲಕಾವತಿ ಅಮರಾವತಿಗಳನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಅಲ್ಲಿಯ ಐಶ್ವರ್ಯಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಸೂರೆಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ; ಅಲ್ಲಿಯ ನಂದನವನಗಳಲ್ಲಿ ಹರಿಯುವ ದೇವಗಂಗೆಯಲ್ಲಿ ಮೀಯುತ್ತದೆ; ಕಲ್ಪವೃಕ್ಷಗಳ ಅನುರಾಗಪೂರ್ಣವಾದ ಧವಳ ಛಾಯೆಗಳಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಚಿತ್ರ ವಿಚಿತ್ರವಾದ ಇಚ್ಛೆಗಳನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ; ಕಾಮಧೇನುಗಳ ಕೊಡಗೆಚ್ಚಲುಗಳಿಗೆ ಬಾಯಿ ಹಾಕಿ ಕಡೆಯ ಹನಿಯವರೆಗೂ ಆನಂದಾಮೃತವನ್ನು ಹೀರಲೆಳಸುತ್ತದೆ. ಅಂತಹ ಸ್ವರ್ಗದಲ್ಲಿದ್ದಳು ಸೀತೆ.

ಮುಸುರೆ ತಿಕ್ಕಲೆಂದು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದ ಕಾಳ, ಸೀತಮ್ಮನವರ ನಿಷ್ಪಂದ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ನೋಡಿ “ಎಂಥದು ಯೇಚ್ಚೆ ಮಾಡ್ತಾ ಕೂತೀರಮ್ಮಾ?” ಎಂದು ಹಲ್ಲುಬಿಟ್ಟನು.

ಸೀತೆ ಫಕ್ಕನೆ ಸೊಪ್ಪು ಸೋಸುವುದನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿ “ಎಂಥದಿಲ್ಲೋ, ನೀರು ಬೀಳುತ್ತಾ ಇತ್ತಲ್ಲಾ ಅದನ್ನೇ ನೋಡ್ತಾ ಇದ್ದೆ” ಎಂದಳು.

ಕಾಳ ಸಲಿಗೆಯಿಂದ ಒರಟು ಒರಟಾಗಿ “ನೀರು ನೋಡ್ತಾ ಇದ್ದೋ? ಗಂಡನ ಯೇಚ್ಚೆ ಮಾಡ್ತಿದ್ಯೋ?” ಎಂದು ರಾಗ ಎಳೆದನು.

“ಸಾಕು ಸುಮ್ಮನಿರೋ! ನಿನಗೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಅದೇ!” ಕಾಳ ಮುಸುರೆ ತಿಕ್ಕಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಸುಮ್ಮನಿದ್ದವನು “ಮತ್ತೆ ನೀವಿನ್ನು “ಕೃಷ್ಣಾ” ಅನ್ನೋ ಹಾಂಗಿಲ್ಲ!” ಎಂದನು.

“ಯಾಕೋ?”

“ಯಾಕೇ ಅಂತಾ ಹೇಳ್ಳಿ, ಹೇಳಿ! ಅಂತೂ ಇನ್ನೇನು ದೇವರ ಹೆಸರೂ ಹೇಳದ ಹಾಂಗಾಗ್ತದೆ.”

“ಛೂ, ನಿನ್ನ ಸೊಡ್ಡಿಗೆ ಬೆಂಕಿಹಾಕ!... ನಿನಗೇನು ಹುಚ್ಚುಗಿಚ್ಚು ಹಿಡಿಯಿತೇನೋ?” ಎಂದಳು ಸಲಿಗೆಯಿಂದ ಸೀತೆ.

“ನಾನು ಒಳ್ಳೇದು ಹೇಳಿದ್ರೆ, ನನ್ನ ಸೊಡ್ಡಿಗೇ ಯಾಕಮ್ಮಾ ಬೆಂಕಿ? ಹಾಂಗಾದ್ರೆ, ಗಂಡನ ಹೆಸರು ಹೇಳ್ತಾರೇನು ಹೇಳಿ ಯಾರಾದರೂ?”

“ಇಲ್ಲ”

“ಮತ್ತೆ?”

“ಮತ್ತೆ ಅಂದರೆ?”

“ನಿಮ್ಮನ್ನ ಸೀತೆಮನೆ ಕೃಷ್ಣಪ್ಪಗೌಡ್ರೀಗೆ ಕೊಟ್ಟೆ, ನೀವು “ಕೃಷ್ಣ” ಅನ್ನಾಕೆ ಆಗ್ತದೇನು?”

“ನಿನ್ನ ಬಾಯಿಗೆ ಬೆಂಕಿಹಾಕ! ಸುಮ್ಮನಿರು! ಎಂದು ಸೀತೆ ಅಪಶಕುನವಾದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಸಿಡುಕಿದಳು.

“ನಾನೇನು ತಮಾಸೆಗೆ ಹೇಳಿನಂತಾ ಮಾಡಿರೇನು? ಮನ್ನೇನೆ ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡ್ರು ಮದ್ದೆ ಪರ್ವಾಪ ಮಾಡ್ಕೊಂಡು ಹೋಗಿದ್ದಂತೆ. ಇವತ್ತು ಜಾತ್ಯ ತಗೊಂಡು ಬಂದಾರೆ?... ಪಾಪ! ಮಳೇಲಿ ನೆಂದೂ ನೆಂದೂ ಉಡ್ರು ಹಿಡ್ಡುಹೋಗಿತ್ತು ಅವರೀಗೆ. ನಾನೇ ಈಗ ಬಿಸಿಬಿಸಿ ಕಾಪಿ ಕೊಟ್ಟು ಬಂದೀನಿ... ಹ್ಲೂ ಕಣ್ಣೋ; ನಿಮ್ಮ ಮಾವ ಬಂದು ಕೂತಾರಾಗ್ಗೆ. ಹೋಗಿ ನೋಡಿ ಜಗಲೀ ಮೇಲೆ!..”

ಕಾಳ ಹಾಲಿಗೆ ಹುಳಿಯನ್ನು ಹಿಂಡಿ, ಬಾಲೆಯ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಹೆಪ್ಪುಗಡುತ್ತಿದ್ದ ಶೋಕೋದ್ವೇಗಗಳ ಡಾವರವನ್ನು ಒಂದಿನಿತೂ ಅರಿಯದೆ, ಸ್ವಸ್ಥಚಿತ್ತನಾಗಿ ಹುಣಿಸೆಯ ಹಣ್ಣನ್ನು ಬೂದಿಯಲ್ಲಿ ಅದ್ದಿ, ಹಿತ್ತಾಳೆಯ ಪಾತ್ರೆಯೊಂದನ್ನು ಗಸಗಸನೆ ರಭಸದಿಂದ ಉಜ್ಜತೊಡಗಿದನು.

ಸೀತೆ ಪ್ರತಿಮೆಯಂತೆ ಕುಳಿತನು. ಸುದ್ದಿ ಆಕೆಯ ಭಾಗಕ್ಕೆ ವಿಶಾಚಿಯಂತೆ ಕ್ರೂರ ಕರ್ಕಶವಾಗಿತ್ತು. ಕಾಳ ವಿನೋದಕ್ಕಾಗಿ ಸುಳ್ಳು ಹೇಳಿರಬಹುದು; ತಾನೇ ಎದ್ದುಹೋಗಿ, ಜಗಲಿಯಲ್ಲಿ ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರು ಬಂದಿದ್ದಾರೆಯೆ ಎಂದು ನೋಡಿಕೊಂಡು ಬರಲು ಮನಸ್ಸು ಮಾಡಿದಳು. ಆದರೆ ಕಾಳನ ಮಾತು ಎಲ್ಲಿ ಸತ್ಯವಾಗಿಬಿಡುವುದೋ ಎಂದು ಹೆದರಿ ಸುಮ್ಮನೆ ಕುಳಿತಳು. ಕಣ್ಣುಗಳಲ್ಲಿ ತುಂಬಿಬರುತ್ತಿದ್ದ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಹೂವಯ್ಯನ ಮನೋಹರ ವಿಗ್ರಹವು, ಪ್ರಾತಃಕಾಲ ಅರಳಿದ ತಾವರೆಯ ಹೂವಿನ ಎಸಳ ಮೇಲಣ ಹಿಮಮಣಿಯಲ್ಲಿ ಅನಂತದೂರದಿಂದ ಬಂದ ಬಾಲಸೂರ್ಯನ ಸ್ವರ್ಣಕಿರಣವೊಂದು ಮೆಲ್ಲಲರಿನಲ್ಲಿ ವಿಕಂಪಿಸುವಂತೆ ಅಸ್ಥಿರವಾಗಿತ್ತು.

ಆಕೆಯ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನರಿಯದ ಒರಟೆದೆಯ ಕಾಳ ಮತ್ತೆ ಕತ್ತೆತ್ತಿ “ನೀವಂತೂ ಗಂಡನ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿರಿ. ಬಡವನ್ನ ಮರೀಬ್ಯಾಡಿ.... ನಿಮ್ಮಲಿಗೆ ಬಂದರೆ ಒಂದೀಟು ಕಾಪೀಗೀಪಿ ಕೊಡ್ತೀರೇನಮ್ಮ?” ಎಂದು ವಿನೋದವಾಡಿದನು.

ಸೀತೆಯ ಕಣ್ಣುಗಳಲ್ಲಿ ತುಂಬಿದ್ದ ನೀರು ಕೆನ್ನೆಗಳ ಮೇಲೆ ಸೂಸಿತು. ನೋವು ಸಿಟ್ಟುಗಳಿಂದ ಮತ್ತೇನನ್ನೂ ಆಡಲರಿಯದೆ “ನಿನ್ನ ನಾಲಿಗೆ ಬಿದ್ದು ಹೋಗಲಿ” ಎಂದು ಬೈದಳು.

ಕಾಳ ಮತ್ತೂ ನಗುತ್ತ “ತಡೀರಿ, ಸೀತೆಮನೀಗೆ ಬಂದಾಗ ನಾನು ಕೃಷ್ಣಪ್ಪಗೌಡ್ರೀಗೇ ಹೀಂಗೆ ಬೈದ್ದು ಅಂತ ಹೇಳಿಕೊಟ್ಟು ಹಾಕಿಸ್ತೀನಿ ನಿಮಗೆ” ಎಂದನು.

“ನಿನ್ನ ಕೃಷ್ಣಪ್ಪಗೌಡ್ರನ್ನ ಹುಲಿ ಹಿಡೀಲೋ! ನನ್ನ ಸುದ್ದಿಗೆ ಮಾತಾಡಬೇಡ.”

“ಏನ್ಮಮ್ಮಾ, ಗಂಡಯ್ಯನ್ನೇ ಬೈತೀರಿ?”

“ಏನೋ ಅದೂ, ಕಾಳಾ?” ಎಂದು ಗೌರಮ್ಮನವರು ಅಡುಗೆಯ ಮನೆಯ ಕಿಟಕಿಯಿಂದ ಗದರಿದರು.

ಸೀತೆ “ನೋಡವ್ವಾ ಕೆಟ್ಟ ಕೆಟ್ಟ ಮಾತಾಡ್ತಾನೆ” ಎಂದು ಕಣ್ಣೀರೊರಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ ತಾಯಿಗೆ ದೂರು ಹೇಳಿದಳು.

ಕಾಳನು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ “ಏನಮ್ಮಾ, ಸುಳ್ಳು ಹೇಳ್ತೀರಿ! ಮದುವೆ ಮಾತಾಡಿದ್ರೆ ಕೆಟ್ಟ ಮಾತೇನು?” ಎಂದು ವಿನಯವಾಣಿಯಿಂದ ನುಡಿದನು.

ಗೌರಮ್ಮನವರು “ನೀನು ಸುಮ್ಮನಿರೇ, ಅವನ ಕೈಲೇನು ಮಾತು?” ಎಂದರು.

ಸೀತೆ “ಬಂಡ ಬಂಡ ಮಾತೆಲ್ಲಾ ಆಡ್ತಾನೆ!” ಎಂದಳು.

ಗೌರಮ್ಮನವರು “ನೀನು ಸುಮ್ಮನಿರು! ಹೆಣ್ಣು ಕೇಳಿದ ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ಲಗ್ನ ಆಗಿಹೋಯ್ತೀನು? ಜಾತಕ ಸರಿಹೋಗಬೇಕೋ ಬೇಡವೋ? ಅವನು ಹೇಳಿದರೆ ಹೇಳಿಕೊಳ್ತಾನೆ! ನೀನು ಸುಮ್ಮನಿರು.... ಹುಲಿ ಹಿಡೀಲಿ ಗಿಲಿ ಹಿಡೀಲಿ, ಅಂತಾ ಅಪಶಕುನ ಯಾಕೆ ನುಡೀತೀಯಾ?” ಎಂದು ಹೇಳಿ ಕಿಟಕಿಯಾಚೆ ಕಣ್ಮರೆಯಾದರು.

ಆಮೇಲೆ ಯಾರೊಬ್ಬರೂ ಮಾತಾಡಲಿಲ್ಲ. ಕಾಳ ಅವನರವಾಗಿ ಮುಸುರೆ ತಿಕ್ಕತೊಡಗಿದನು.

ಸೀತೆಗೆ ಮಾತ್ರ ಯಾತನೆ ಇಮ್ಮಡಿಯಾಯಿತು. ತಾಯಿಯ ಮಾತುಗಳಿಂದ ಅವಳಿಗೆ ಕಾಳ ಹೇಳಿದುದರಲ್ಲಿದ್ದ ಸಂದೇಹಗಳೆಲ್ಲ ಪರಿಹಾರವಾಗಿ, ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರು ತಮ್ಮ ಮಗನಿಗಾಗಿ ತನ್ನನ್ನು ಕೇಳಲು ಬಂದಿದ್ದಾರೆಂಬುದು ನಿಶ್ಚಯವಾಯಿತು. ತರಕಾರಿಯ ಬುಟ್ಟಿಯನ್ನು ಒಂದು ಮೂಲೆಗೆ ನೂಕಿ, ಅಲ್ಲಿಂದೆದ್ದು ತನ್ನ ಕೋಣೆಗೆ ಹೋದಳು.

ಅಲ್ಲಿ ಕವಿಯುತ್ತಿದ್ದ ಕತ್ತಲೆಯಲ್ಲಿ, ನೀರವವಾಗಿ ಬಿಕ್ಕಿ ಬಿಕ್ಕಿ ಅತ್ತಳು. ಅದೇ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿಯೆ ಕೆಲವು ದಿನಗಳ ಹಿಂದಿನಿಂದ ಕೆಲವು ಗಂಟೆಗಳ ಹಿಂದಿನವರೆಗೆ, ಹೂವಯ್ಯನ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಅವನ ಸುಂದರ ವದನದಿಂದ ಹೊರಹೊಮ್ಮುತ್ತಿದ್ದ ಮಧುರ ಭಾಷಣವನ್ನು ಕಿವಿರೆರೆದು ಕಣ್ಣರಳಿ ಕೇಳಿದ್ದಳು. ತನ್ನ ಹೃದಯವನ್ನು ಸುಖಕ್ಕೇಂತೋ ಅಂತೆಯೇ ದುಃಖಾನುಭವಕ್ಕೂ ಸೂಕ್ಷ್ಮತರವಾಗಿ ಮೀಸಲು ಮಾಡಿದ್ದಳು!

ಅಳುತ್ತಾ ಅಳುತ್ತಾ ಹೂವಯ್ಯನ ಮಾತುಗಳ ನೆನಪಿಗೆ ಬಂದು, ಅಳುವನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿ, ಆಲೋಚನೆಗೆ ತೊಡಗಿದಳು. ಮನಃಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ದೇವರನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದರೆ ಅದು ಕೈಗೊಡುತ್ತದೆ ಎಂದು ಹೂವಯ್ಯ ಹೇಳಿದ್ದನು. ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಸಾವಿತ್ರಿ ಸತ್ಯವಂತನ ಜೀವವನ್ನು ಯಮನಿಂದ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಪಡೆಯಲಿಲ್ಲವೆ? ಸೀತೆ ರಾವಣನಿಂದ ಪಾರಾಗಿ ಪುನಃ ರಾಮನನ್ನು ಸೇರಲಿಲ್ಲವೆ? ನಮ್ಮ ಸೀತೆಗೆ ದೇವರಲ್ಲಿ ತಾನು ಹಿಂದೆಂದೂ ಅನುಭವಿಸದಷ್ಟು ಭಕ್ತಿ ಮೂಡಿತು. ತನ್ನ ಇಷ್ಟಾರ್ಥವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನೆರವೇರಿಸಿಕೊಡುವಂತೆ ಭಗವಂತನನ್ನು ಎದೆತುಂಬಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದಳು. ಸೀತಾರಮರ ಚಿತ್ರಪರಕ್ಕೆ ಸಲಸಲವೂ ಕೈಮುಗಿದು ತಲೆಬಾಗಿದಳು. ಆಕೆ ತಲೆಬಾಗಿತ್ತಿದ್ದಾಗ ಹಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸಾರಿ ಲೊಚಗುಟ್ಟಿತು. ಅದನ್ನಾಲಿಸಿದ ಸೀತೆ, ಹೊಳೆಯಲ್ಲಿ ಕೊಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಹೋಗುವವನು ಹುಲ್ಲುಕಡ್ಡಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಹಿಗ್ಗುವಂತೆ ಹಿಗ್ಗಿದಳು. ಹೆಣ್ಣು ಕೇಳಿದರೆ ಏನಾಯ್ತು? ದೇವರ ದಯದಿಂದ ಜಾತಕ ಸರಿಬರದೆ ಹೋಗುತ್ತದೆ ಎಂದು ಶಾಂತಳಾದಳು. ಎಲ್ಲವೂ ಹೆಣ್ಣು ಕೇಳುವವರ, ಕೊಡುವವರ ಮತ್ತು ಜೋಯಿಸರ ಕೈಯಲ್ಲಿದೆ ಎಂಬುದು ಅವಳಿಗೆ ಇನ್ನೂ ಗೊತ್ತಾಗಿರಲಿಲ್ಲ.

ಬೈರನು ಹೊಂಡ ತೊಣಕಿದ್ದು

ಮರುದಿನ ಬೇಲರ ಬೈರ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಹೋಗದೆ ಕೂತನು. ಕೂರುವುದೆಂದರೆ ರಜಾ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದು ಎಂದರ್ಥ. ಬಿಡಾರದಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದರೆ ಗೌಡರು ಎಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಬಂದು ಬಲವಂತದಿಂದ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಹೊರಡಿಸಿಯಾರೆಂಬ ಭೀತಿಯಿಂದ ಸೂರ್ಯನು ಮಲೆಬನಗಳ ನೆತ್ತಿಯ ಮೇಲೆ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡು ಮರಗಿಡಗಳಿಗೂ ಮನೆ ಬಿಡಾರಗಳಿಗೂ ನೀಳವಾದ ನೆಳಲನ್ನಿತ್ತು ಹಕ್ಕಿಗಳೆದೆಯ ತುಪ್ಪುಳನ್ನು ಬೆಚ್ಚಿಗೆ ಮಾಡುತ್ತಿರಲು, ಅವನು ತನ್ನ ಮಗ ಗಂಗನನ್ನೂ ಜೊತೆಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಕಂಬಳಿ, ಕತ್ತಿ, ಹಾಳೆಕೊಟ್ಟೆ, ಹಾಳೆ ಮುಂತಾದ, “ಹೊಂಡ ತೊಣಕಿ” ಮೀನು ಹಿಡಿಯಲು ಉಪಯೋಗವಾಗುವ ಸಲಕರಣೆಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು, ತನ್ನ ಹೆಂಡತಿ ಸೇಸಿಗೆ ಮೀನು ಮೇಲೋಗರಕ್ಕೆ ಕಾರ ಕಡೆದಿಡುವಂತೆ ಹೇಳಿ ಗದ್ದೆಯ ಕೋಗಿನಾಚೆಯಿದ್ದ ಹಳ್ಳದ ಕಡೆಗೆ ಎಲೆಯಡಕೆ ಅಗಿಯುತ್ತಾ ಹೊರಟನು.

ಗದ್ದೆಯಂಚುಗಳ ಮೇಲೆ ಕಾಲುಹಾದಿಯಲ್ಲಿ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಎದುರಿಗೆ ಕಾಕಿಯ ಬಣ್ಣದ ಕೋಟನ್ನೂ ಇಜಾರವನ್ನೂ ಹಾಕಿ ತಲೆಗೆ ಕೆಂಪು ಬಟ್ಟೆಯನ್ನು ಸುತ್ತಿದ್ದ ವ್ಯಕ್ತಿಯೊಂದು ತನ್ನ ಕಡೆಗೇ ಬರುತ್ತಿದ್ದುದು ಬೈರನಿಗೆ ಕಾಣಿಸಿತು. ಕಾಕಿಯ ಬಟ್ಟೆಯನ್ನು ಕಂಡೊಡನೆ ಬೆಚ್ಚಿ ದಿಗಿಲುಬಿದ್ದು, ಬೈರ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿಿದ್ದ ನೆಕ್ಕಿಯ ಮಟ್ಟುಗಳಲ್ಲಿ ಮರೆಯಾಗಲೆಳಸಿದನು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಎದುರಿಗೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ವ್ಯಕ್ತಿ “ಏ! ಏಯ್! ಇಲ್ಲಿ ಬಾರೊ” ಎಂದು ಕೂಗಿತು. ಬೈರನಿಗೆ ಕಾಲುಬಾರದೆ ಹೋಗಿ ನಿಂತನು. ಗಂಗ ಅಪ್ಪನ ಮರೆಯಲ್ಲಿ ಹುದುಗಿದನು.

ಆ ಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಅಂದು ಸರಕಾರದ ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ದರ್ಶನ ಬಹಳ ಅಪೂರ್ವವಾಗಿತ್ತು. ಬೀಟು ತಿರುಗುವ ಪೋಲೀಸಿನವರು ವಾರಕ್ಕೋ ಪಕ್ಷಕ್ಕೋ ತಿಂಗಳಿಗೋ ಒಂದು ಸಾರಿ ಹಾಗೆಬಂದು ಹೀಗೆ ಸುಳಿದು, ಸಮಯಸಿಕ್ಕಿದರೆ ಬಡಪಾಯಿಗಳನ್ನು ಬೆದರಿಸಿ ಏನನ್ನಾದರೂ ಕಿತ್ತುಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರನ್ನು ಕಂಡರೆ ಲೈಸನ್ನಿಲ್ಲದ ಬಂದೂಕುಗಳ ಮಾಲೀಕರಿಗಂತೂ ಕಣ್ಣುಬೇನೆ. ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ಪೋಲೀಸಿನವರು ಮೈಗೆ ಕಾಕಿಯ ಬಣ್ಣದ ಬಟ್ಟೆಗಳನ್ನೂ ತಲೆಗೆ ಕರಿಯ ಪೇಟವನ್ನೂ ಧರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಹಳ್ಳಿಗರಿಗೆ ಕಾಕಿಬಟ್ಟೆ ಕರೀಪೇಟಗಳೆಂದರೆ ಏನೋ ಬಂತಪ್ಪಾ ಎಂದು ಹೆದರಿಕೆ. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಬೈರ ನೆಕ್ಕಿಯ ಮಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಮರೆಯಾಗಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದ್ದು.

ಬೈರ ಚಲಿಸದೆ ನಿಂತಿರಲು, ಆ ವ್ಯಕ್ತಿ ಹತ್ತಾರುಮಾರು ದೂರಕ್ಕೆ ಬಳಿಸಾರಿ “ಗೌಡರು ಇದ್ದಾರೆನೋ ಮನೆಯಲ್ಲಿ?” ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನೆ ಮಾಡಿತು.

“ಹೌದು, ಸ್ವಾಮಿ, ಇದ್ದಾರೆ” ಎಂದು ಬೈರ ಅದಷ್ಟುಮಟ್ಟಿಗೆ ಶುದ್ಧವಾಗಿ ಮಾತಾಡಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದನು.

“ತಿಮ್ಮ ಇದ್ದಾನೇನೋ?”

“ಯಾವ ತಿಮ್ಮ, ಸ್ವಾಮಿ?”

“ಬಗನೀ ಕಟ್ಟೋ ಹಳೇಪೈಕದ ತಿಮ್ಮನೋ?”

ಬಗನಿಯ ಹೆಸರು ಕೇಳಿದ ಕೂಡಲೆ ಬೈರನ ನಾಡಿಗಳಲ್ಲಿ ನೆತ್ತರು ಫಕ್ಕನೆ ತಣ್ಣಗಾಗಿ ಮತ್ತೆ ಬಿಸಿಯಾಯಿತು.

ಗಾಬರಿಯಿಂದ “ನಂಗೊತ್ತಿಲ್ಲ, ಸ್ವಾಮಿ!” ಎಂದನು.

ತಿಮ್ಮನ ಮೇಲೆ ಏನೋ ಕಳ್ಳಿನ ಕೇಸಾಗಿರಬೇಕು; ಆದ್ದರಿಂದ ತನಗೇನೂ ತಿಳಿಯದು ಎಂದು ಹೇಳುವುದೇ ಲೇಸು ಎಂದು ಭಾವಿಸಿ, ತಿಮ್ಮ ಬಿಡಾರದಲ್ಲಿ ಇದ್ದದ್ದು ಗೊತ್ತಿದ್ದರೂ “ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ” ಎಂದೇ ಹೇಳಿಬಿಟ್ಟನು.

“ಸುಳ್ಳು ಹೇಳಿಯೇ?” ಎಂದು ಹಾಕಿ ಕೋಟಿನ ವ್ಯಕ್ತಿ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಮಡಿಸಿ ಹಿಡಿದಿದ್ದ ಕೊಡೆಯನ್ನು ಆಡಿಸುತ್ತ ಎರಡು ಹೆಜ್ಜೆ ಮುಂದೆ ಬರಲು ಬೈರ “ಆರ್!.... ಏನು ಕೇಳಿದಿರಿ?” ಎಂದನು.

“ತಿಮ್ಮ ಇದ್ದಾನೇನೋ ಮನೇಲಿ?”

“ಅ.... ದೇ.... ನು? ನಾನು ಏನೋ ಅಂತ ಮಾಡಿದ್ದೆ.” ಎಂದು ಬೈರ ಹಲ್ಲುಬಿಡುತ್ತಾ “ಹೌದು ಮನೇಲಿದ್ದವ್ವಾ. ಈಗಲ್ಲಾರೂ ಹೋಗ್ಯಾರೋ ಏನೋ” ಎಂದನು.

“ನೀನೆಲ್ಲಿಗೆ ಹೊರಟೆ?”

“ಹೊಂಡಾ ತೊಣಕಕ್ಕೆ” ಎಂದು ಬೈರ ರಾಗವಾಗಿ ಹೇಳಿ, ತನ್ನ ಕೈಲಿದ್ದ ಹಾಳೆಕೊಟ್ಟೆಯ ಕಡೆಗೆ ನೋಡಿದನು.

“ಮೀನು ಬಹಳ ಇವೆಯೇನೋ?”

“ಎಲ್ಲಿವೆ ಹೇಳಿ? ಅದರಾಗೂ ಏನು ಹೊಂಡಾ ತೊಣಕೋರು ಒಬ್ಬೇ ಇಬ್ಬೇ, ಎಲ್ಲಿಗೂ ಅದೇ ಕಸಬಾಗಿ ಹೋಗ್ಯಾದೆ! ಹೋದೋರ್ಸು ಮಸ್ತ ಮೀನಿತ್ತು. ಈವೊರ್ಸಾನೂ ಸಾಧಾರಣ ಮಟ್ಟಿಗಿತ್ತು. ಮನ್ನ ಮಳೆ ಬಂದು ಎಲ್ಲ ಹೊಳೆಗೆ ಹೋದೋ ಏನೋ!....”

ಬೈರ ಮೀನಿನ ಇತಿಹಾಸವನ್ನೇ ಪ್ರಾರಂಭಿಸುವಂತೆ ಕಂಡುದರಿಂದ ಎದುರು ನಿಂತಿದ್ದ ವ್ಯಕ್ತಿ “ಹಾಗಾದರೆ ಹೋಗು, ಏನಾದರೂ ಸಾರಿಗೆ ಮಾರ್ಗ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬಾ” ಎಂದು ಮುಂದುವರಿಯುತ್ತಿತ್ತು.

ಬೈರ ಅಷ್ಟು ಹೊತ್ತು ಮಾತಾಡಿದ ಸಲುಗೆಯಿಂದ ಧೈರ್ಯತಾಳಿ “ನಿಮ್ಮ ಮನೆ ಎಲ್ಲಿ?” ಎಂದವನೆ ತಿದ್ದಿಕೊಂಡು “ನಿಮ್ಮ ಊರು?” ಎಂದನು.

“ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿ!”

ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿಯ ಪೇಟೆಯೇ ಬಹುದೂರದ ಮಹಾನಗರವಾಗಿದ್ದ ಬೈರ “ಓಹೋಹೋ, ಸುಮಾರು ದೂರದಿಂದ ಬಂದೀರಿ? ಏನು ಕೆಲಸದ ಮೇಲೆ?” ಎಂದನು.

“ಬಗನಿ ಮರಕ್ಕೆ ಮಾರ್ಕ ಹಾಕೋಕೋ!” ಎಂದು ಹೇಳಿದ ವ್ಯಕ್ತಿ ಮುಂದುವರಿಯತೊಡಗಿತು.

ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ “ಮಾರ್ಕ”ನು ಹಿಂತಿರುಗಿ ನೋಡಿದ್ದರೆ ಬೈರನ ಮುಖ ಭಯಮುದ್ರಿತವಾಗಿದ್ದುದು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಗೋಚರವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಆದರೆ ಅವನು ಹಿಂತಿರುಗಿ ನೋಡದೆ ಸರಸರನೆ ಕಿರಿಕಿರಿದಾಗುತ್ತ ನಡೆದನು. ಬೈರ ದೂರವಾಗುತ್ತಿದ್ದ “ಮಾರ್ಕ”ನ ಹಿಂಭಾಗವನ್ನೇ ನೋಡುತ್ತ, ಬಾಯಿ ಕಣ್ಣುಗಳೆರಡನ್ನೂ ತೆರೆದು ನಿಂತನು. ಆ ವ್ಯಕ್ತಿ “ಮಾರ್ಕ”ನಲ್ಲದೆ ಇನ್ನಾರಾಗಿದ್ದರೂ, ಸಾಕ್ಷಾತ್ “ಪೋಲೀಸ್ ಇನ್‌ಸ್ಟೆಟ್ಟರೇ” ಆಗಿದ್ದರೂ ಬೈರನಿಗೆ ಅಷ್ಟೊಂದು ಭೀತಿ ಸಂಕಟಗಳಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಕಾಕಿಕೋಟಿನ ವ್ಯಕ್ತಿ ಆಕಾರಮಾತ್ರವಾಗುವಷ್ಟು ದೂರವಾದೊಡನೆಯೆ ಬೈರನು “ಇವನೇ ಮಾರ್ಕನೇ? ಗಿರಾಚಾರ!” ಎಂದು ತನ್ನೊಳಗೆ ತಾನೆ ಹೇಳಿಕೊಂಡು “ಗಂಗಾ” ಎಂದು ಕರೆದನು.

ಹಿಂದುಗಡೆಯಿಂದ “ಆರ್!” ಎನ್ನುತ್ತಾ ಗಂಗ ಮುಂದೆ ಬಂದು “ಅಪ್ಪಯ್ಯಾ, ಯಾರದು?” ಎಂದು ಕುತೂಹಲಿಯಾದನು.

ಬೈರ “ಮಾರ್ಕನಂತೆ ಕಣೋ, ಮಾರ್ಕ! ಗಿರಾಚಾರ!” ಎಂದು ನಿಡುಸುಯ್ಯುತ್ತ ಮುಂದುವರಿದನು.

ಹಳ್ಳಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ, ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ನೀರು ನಿಂತಿದ್ದ ಹೊಂಡಗಳನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಿದನು. ಕೆಲವು ಸಣ್ಣಪುಟ್ಟ ಹೊಂಡಗಳು ಎದಡು ದಿನಗಳ ಹಿಂದೆ ಬಂದಿದ್ದ ಮಳೆಯ ನೀರು ಕೊಚ್ಚಿ ತಂದುಹಾಕಿದ್ದ ಮರಳು ಮಣ್ಣು ಕಲ್ಲುಗಳಿಂದ “ತೆಂಗಿ” ಹೋಗಿದ್ದುವು. ಹಳ್ಳದ ನಡುವೆಯೂ ಅಕ್ಕಪಕ್ಕಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಬಿದಿರು ಕಣೆ, ಅಡಕೆ ಸೋಗೆ, ಸೊಪ್ಪು ಸದೆಗಳು ಹೊನಲಿನ ಹೊಯ್ಲಿಗೆ ತೇಲಿಬಂದು ಸಣ್ಣ ದೊಡ್ಡ ರಾಶಿಗಳಾಗಿ ಮರದ ಬೇರುಗಳಿಗೂ ಬಂಡೆಯ ಸಂದಿಗಳಿಗೂ ಸಿಕ್ಕಿಕೊಂಡಿದ್ದು, ಮಳೆನೀರು ಎಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಏರಿತ್ತು ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಸಾಕ್ಷಿಗಳಾಗಿದ್ದುವು. ಹೊಂಡ ಹೊಂಡಗಳಲ್ಲಿ ನೀರು ನಿಂತಿದ್ದಿತೆ ಹೊರತು ತೊರೆ ಹರಿಯುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ತಂದೆ ಮಕ್ಕಳಿಬ್ಬರೂ ತೊರೆಯ ಪಾತ್ರ ಪಥಕ್ಕೆ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಅಡ್ಡವಾಗಿ ಬಿದ್ದಿದ್ದ ಮರಮಳೆಗಳನ್ನು ಹತ್ತಿ ಹಾರಿ, ಕುಸಿದು ನುಸಿದು ಹೊಂಡ ಹೊಂಡಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ಯಾ ನ್ವೇಷಣೆಮಾಡುತ್ತ, ಕಡೆಗೆ ಒಂದು ತಾಣಕ್ಕೆ ಬಂದರು.

ಆ ಹೊಂಡ ಎರಡು ಎರಡೂವರೆ ಮಾರು ಅಗಲವಾಗಿಯೂ ಸೊಂಟದತ್ತರ ದಷ್ಟು ಆಳವಾಗಿಯೂ ಇದ್ದು ಕಸಕಡ್ಡಿ ಮರದ ಮುಂಡುಗಳಿಂದ ತುಂಬಿಕೊಂಡಿತ್ತು. ಒಂದೆಡೆ ದಟ್ಟವಾಗಿ ಬೆಳೆದಿದ್ದ ಪೊದೆಯ ಬೇರುಗಳು ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಮೀನುಗಳ ವಾಸಕ್ಕೆ ಪೊಟರೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದಂತಿದ್ದುವು. ದಡದಲ್ಲಿದ್ದ ದೊಡ್ಡ ಮರಗಳ ನೆರಳು ಹೊಂಡದ ಒಂದು ಭಾಗದ ನೀರನ್ನು ಕಪ್ಪೆಗೆ ಮಾಡಿತ್ತು. ಎರಡು ದಿನಗಳ ಹಿಂದೆ ತೊರೆಯ ನೀರು ಏರಿ ಬಂದು ಕಲ್ಮಷಗಳನ್ನು ಕೊಚ್ಚಿ ತೊಳೆದಿದ್ದರೂ ಆಮೇಲೆ ಉದುರಿದ್ದ ಒಣಗೆಲೆಗಳು ನೀರಿನಲ್ಲಿಯೂ ಅಂಚಿನ ಕಲ್ಮರಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಯಥೇಚ್ಛವಾಗಿ ಬಿದ್ದಿದ್ದುವು. ಬೈರ ಬಳಿಗೆ ಬಂದೊಡನೆ ಕಪ್ಪೆಗಳು ಚೊಳಚೊಳನೆ ಹಾರಿ, ದೂರ ಸರಿದುವು. ಕೆಲವು ಪುಡಿಮೀನುಗಳು ಮಾತ್ರ ಆಡುತ್ತಿದ್ದುವು. ಬೈರ ಕ್ಯಾಕರಿಸಿ ತುಪ್ಪಿದನು. ಶ್ಲೇಷ್ಮ ಸದೃಶವಾದ ಆ ಲೋಳಿಯಾದ ಬಿಳಿಯ ಉಗುಳಿನುಂಡೆ ನೀರಿಗೆ ಬಿದ್ದ ಕೂಡಲೆ ಸೋಸಲು ಮೀನುಗಳು ಚಕ್ರದ ಕೇಂದ್ರಕ್ಕೆ ನೇಮಿಯಿಂದ ಅರಗಳು ಬಂದು ನುಗ್ಗುವಂತೆ ಅಲ್ಲಿಗೆ ನುಗ್ಗಿದುವು. ಅದನ್ನು ಕಂಡು ಅವನಿಗೆ ತೃಪ್ತಿಯಾಯಿತು.

ತಂದೆ ಮಕ್ಕಳಿಬ್ಬರೂ “ಹೊಂಡ ತೊಣಕ”ಲು (ಹೊಂಡದಲ್ಲಿರುವ ನೀರನ್ನು ತುಳುಕಿ, ಬತ್ತಿಸಿ ಮೀನು ಹಿಡಿಯುವುದು ಎಂದರ್ಥ) ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು. ಸ್ವಲ್ಪ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೆ ಹೊಂಡದ ನೀರು ಬತ್ತಿದಂತೆಲ್ಲ ಹೆಚ್ಚು ಹೆಚ್ಚು ಬಗ್ಗಡವಾಯಿತು. ಹೊಂಡದಲ್ಲಿ ನೀರು ಕಡಮೆಯಾಗಲು ಹಾಳೆಯಿಂದ ತುಳುಕುತ್ತಿದ್ದ ನೀರಿನಲ್ಲಿಯೇ ಸಣ್ಣ ದೊಡ್ಡ ಸೋಸಲು ಮೀನುಗಳು ಹೋಗುತ್ತಿರಲು; ಕಂಬಳಿಯನ್ನೇ ಬಲೆಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ ಗೋಚಿದರು. ಎತ್ತಿದಂತೆಲ್ಲ ಸಲಸಲಕ್ಕೂ ಕರಿಯ ಕಂಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಗೋರಿಬಂದ ಕೆಸರು ಕಸಕಡ್ಡಿಗಳ ನಡುವೆ ಹೊಳೆಹೊಳೆವ ಬಿಳಿಪೊರೆಯ ಸೋಸಲು ಮೀನು ತಣಕ ಪಣಕ ಚೆಣಕ ಮಿಣಕನೆ ಹಾರಡುತ್ತಿದ್ದುವು. ಕರಿಯ ಕಣ್ಣಿನ ತಣ್ಣನೆ ನುಣ್ಣನೆ ಸಣ್ಣ ಜೀವಿಗಳನ್ನು ಇಬ್ಬರೂ ಹಿಡಿದು ಹಿಡಿದು ಹಾಳೆಯ ಕೊಟ್ಟೆಗೆ ತುಂಬಿದರು. ಅಲ್ಲಿ ಕೆಲ ನಿಮಿಷಗಳಲ್ಲಿಯೆ ಅವುಗಳ ಹಾರಾಟ ನಿಲ್ಲುತ್ತಿತ್ತು.

ಕೈಲಾದಮಟ್ಟಿಗೆ ಸೋಸಲುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಹಿಡಿದು ಪೂರೈಸಿದ ಮೇಲೆ ಮತ್ತೆ ಉಳಿದಿದ್ದ ನೀರನ್ನೂ ಹೊರಗೆ ಹಾಕಿದರು. ತುಸು ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿಯೆ ಹೊಂಡದಲ್ಲಿ ನೀರು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಬತ್ತಿಹೋಗಿ, ಕೆಸರು ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಚಟ್ಟಂಗಿ ಸೀಗಡಿಗಳು ಒದ್ದಾಡತೊಡಗಿದವು. ಅವುಗಳನ್ನೂ ಆಯ್ದು ಕೊಟ್ಟೆಗೆ ತುಂಬಿದರು. ಕೆಲವು ಕಪ್ಪೆಗಳು ಇದೇ ಸುಸುಮಯವೆಂದು ಒದ್ದಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಹುಡಿ ಮೀನುಗಳನ್ನೂ ಚಟ್ಟಂಗಿಗಳನ್ನೂ ಹಿಡಿದು ಹಿಡಿದು ನುಂಗುತ್ತಿರಲು, ಗಂಗ ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದ ಅವುಗಳಿಗೆ ಶಿಲಾಪ್ರಹಾರ ಮಾಡಿ, ಅವು ಹೊಟ್ಟೆಮೇಲಾಗಿ ಕೈಕಾಲು ಕೆದರಿ ಬೀಳಲು “ಮೀನು ತಿಂತೀಯೆ?... ನಿನ್ನಪ್ಪನ್ನನೇ ಗಂಟೇನು,...? ಬೇಕೇನು ಚಟ್ಟಂಗಿ?” ಎಂದು ಮೊದಲಾಗಿ ಮೂದಲಿಸುತ್ತಿದ್ದನು.

ಹೊಂಡದಿಂದ ನೀರೆಲ್ಲ ಹೋಗಿ ಕೆಸರು ಮಾತ್ರ ಉಳಿಯಲು, ಬೇರು ಸಂದಿಗಳೂ ಕಲ್ಲು ಪೊಟರೆಗಳೂ ಉಬ್ಬುತಗ್ಗುಗಳೂ ತೋರಿ, ನೀರು ತುಂಬಿದ್ದಾಗ ಸಮತಟ್ಟಾಗಿದ್ದ ಹೊಂಡ ಈಗ ತಳಭಾಗದಲ್ಲಿ ವಿಕಾರವಾಯಿತು. ಆಮೇಲೆ ಕೆಸರನ್ನು ಹಿಸುಕಿಯೂ, ಬೇರಿನ ಸಂದಿಗೊಂದಿಗಳಲ್ಲಿ ಕೈಹಾಕಿಯೂ, ಕಲ್ಲಿನ ಪೊಟರೆಗಳಿಗೆ ಕೋಲುಹಾಕಿಯೂ, ತೊಳ್ಳೆಮೀನು, ಮುರುಗುಂಡು, ಗಿರಲು, ಕೊಚ್ಚಿಲಿ, ಕಾರೇಡಿ ಮೊದಲಾದ ಜಲಜಂತುಗಳನ್ನು ಬೇಟೆಯಾಡಿದರು. ಗಂಗ ಕಪ್ಪೆಯೊಂದನ್ನು ಹೊಡೆದು ಕೊಂದು, ಅದನ್ನು ಕೋಲಿನ ತುದಿಗೆ ಕಟ್ಟಿ “ಕಪ್ಪೆಗೋಲಿ”ನಿಂದ ಅನೇಕ ಏಡಿಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು, ಕೊಂಬು ಕಾಲುಗಳನ್ನು ಮುರಿದು, ಹಾಳೆಕೊಟ್ಟೆಗೆ ತುಂಬಿದರು. ತೂತಿನಲ್ಲಿದ್ದ

ಏಡಿ ಕೋಲಿನ ತುದಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಸತ್ತ ಕಪ್ಪೆಯನ್ನು ಕೊಂಬುಗಳಿಂದ ಬಲವಾಗಿ ಕಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಅತಿಲೋಭವಶವಾಗಿ ಗಂಗ ಕೋಲನ್ನೆಳೆದುಕೊಂಡರೂ ಕೂಡ, ಹಿಡಿದ ಕಪ್ಪೆಯನ್ನು ಬಿಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಕಪ್ಪೆಯೊಡನೆ ಮೇಲೆ ಬಂದ ಏಡಿಯನ್ನು ಗಂಗ ತನಗೆ ಅಪಾಯ ಬರದಂತೆ ಉಪಾಯದಿಂದ ಬೆನ್ನು ಒತ್ತಿ ಹಿಡಿದು ಕೊಂಬುಕಾಲುಗಳನ್ನು ಮುರಿದು ಹಾಕುತ್ತಿದ್ದನು. ಎಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಒಂದು ವೇಳೆ ಅವನ ಅಜಾಗರೂಕತೆಯಿಂದಲೇ ಏಡಿ ಕೈಬೆರಳು ಕಚ್ಚಿದರೆ ರೇಗಿದ ಗಂಗ ಅದರ ಕಣ್ಣನ್ನು ಚಿವುಟಿಹಾಕಿ ಪ್ರತಿಹಿಂಸಾಭಲವನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿ, ಜಯಶೀಲನಾಗಿ ಹಿಗ್ಗುತ್ತಿದ್ದನು.

ಗಂಗ ಒಂದು ಸಾರಿ ಡೊಗರಿಗೆ ಕಪ್ಪೆಗೋಲು ಹಾಕಿ ಎಳೆದಾಗ ಏಡಿ ಬರಲಿಲ್ಲ. ಕಪ್ಪೆಯ ಸ್ವಲ್ಪಭಾಗ ಮಾತ್ರ ಹರಿದುಹೋಗಿತ್ತು. ಮತ್ತೆ ಅದೇ ತೂತಿಗೆ ಕಪ್ಪೆಗೋಲು ಹಾಕಿದನು, ಮತ್ತೆ ಎಳೆದನು. ಎರಡನೆಯ ಸಾರಿಯೂ ಏಡಿ ಬರುವ ಬದಲು ಕಪ್ಪೆಯೇ ಹರಿದುಹೋಗಿತ್ತು. ಯಾವುದೋ ಉಪಾಯಗಾರನಾದ ದೊಡ್ಡ ಮೀನೋ ಏಡಿಯೋ ಒಳಗಿರಬೇಕೆಂದು ಊಹಿಸಿ, ಅದನ್ನು ಆಕ್ರಮಿಸಲೇಬೇಕೆಂಬ ಭಲದಿಂದ ಡೊಗರಿಗೆ ಕೈಹಾಕಿದನು ಒಡನೆಯೇ ನೀರು ಹಾವೊಂದು ಅವನ ಬೆರಳನ್ನು ಕಚ್ಚಿ ಕೈಗೆ ಸುತ್ತಿಕೊಂಡಿತು ಹುಡುಗನು ಭಯಭ್ರಾಂತನಾಗಿ ಕಿಟ್ಟನೆ ಕಿರಿಚಿಕೊಂಡು ಕುಣಿದಾಡುತ್ತಿರಲು, ಬೈರ ಓಡಿ ಬಂದು ಹಾವನ್ನು ಎಳೆದುಹಾಕಿ ಕೊಂದನು. ಗಂಗನಿಗೂ ಕೆಸರು ಕೈಯಿಂದಲೇ ಒಂದು ಗುದ್ದು ಹಾಕಿ, ಕಳುಕು ನೀರನ್ನು ಕುಡಿಸಿ ಮದ್ದು ಮಾಡಿದನು. ಗಂಗ ನಡುಗುತ್ತ ಅಳುತ್ತ ದಡದಮೇಲೆ ಕಳಿತನು.

“ಯಾರೋ ಅದು ಕೂಗಿದವರು?”

ಕೆಸರು ಸೋಸಿ ಮೀನು ಹಿಡಿಯುವುದರಲ್ಲಿಯೇ ಮಗ್ನನಾಗಿದ್ದ ಬೈರ ತಲೆಯೆತ್ತಿ ನೋಡುತ್ತಾನೆ: ಡೊಳ್ಳುಹೊಟ್ಟೆಯ ಬಾಡುಗಳ ಸೋಮ ಮೀನಿನ ಕೊಟ್ಟೆಯನ್ನೇ ನೋಡುತ್ತ ನಿಂತಿದ್ದಾನೆ. ಅವನ ನೆರಳು ಉಬ್ಬು ತಗ್ಗು ನೆಲದಲ್ಲಿ ಡೊಂಕಿ ಕೊಂಕಿ ಬಿದ್ದಿದೆ.

“ಇಲ್ಲೇನು ಮಾಡುತ್ತಿಯೋ?” ಎಂದನು ಸೋಮ ಅತ್ಯಂತ ವಿನಯ ಪೂರ್ವಕವಾದ ಕುತೂಹಲದಿಂದ.

“ಕಾಣಾದಿಲ್ಲೇನು!” ಎಂದನು ಬೈರ ಉದಾಸೀನನಾಗಿ, ಒರಟಾಗಿ.

“ಕೂಗಿದವರು ಯಾರೋ?”

ಬೈರ ಒರಟು ಉದಾಸೀನದಿಂದಲೇ ನಡೆದುದನ್ನು ಹೇಳುತ್ತ ತನ್ನ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಕೈಹಾಕಿದನು.

ಸೋಮನೂ ಇಳಿದು ಬಂದು ಹಾಳೆಯ ಕೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಮೀನುಗಳನ್ನು ಹಸಿದ ನಾಯಿ ಅನ್ನವನ್ನು ನೋಡುವಂತೆ ನೋಡಿ “ಬೈರಾ, ಅವೊತ್ತು ಆ ಬೋಳೀಮಗ ಹೊಡೆದಿದ್ದು ಇನ್ನು ಹಾಂಗೆ ಇದೆಯಲ್ಲೋ? ಏನು ಮಾಡಬೇಕಾಯ್ತು ಹೇಳು ಅದಕ್ಕೆ? — ಆ ನೋವಿಗೆ — ದಿನಾ ಜ್ವರ ಬೇರೆ ಬರ್ತದೆ — ಗಂಜಿ ಬಾಯಿಗೆ ಹಾಕುವ ಹಾಗಿಲ್ಲ — ನಾಲಗೆ ಇಸ್ಸಿ” ಎಂದು ಎಂಜಲು ತುಪ್ಪಿ, ರುಚಿ ಕೆಟ್ಟಿರುವುದನ್ನು ಪ್ರಯೋಗತಃ ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿದನು.

ಬೈರನಿಗೆ ಸೋಮ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಾಗಲೇ ಎಲ್ಲಿ ಮೀನು ಕೇಳುತ್ತಾನೆಯೋ ಎಂದು ಭಯವಾಗಿತ್ತು. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಅವನನ್ನು ನಿವಾರಿಸಲು ಆದಷ್ಟು ಪ್ರಯತ್ನಪಟ್ಟು ಔದಾಸೀನ್ಯದಿಂದ ಒರಟು ಒರಟಾಗಿ ಮಾತಾಡಿದ್ದನು. ಆದರೂ ಸೋಮ ಅದಕ್ಕೆಲ್ಲ ಸೊಪ್ಪುಹಾಕುವವನಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ತನ್ನ ಕೈನೋವಿನ ಮಾತನ್ನೂ ಜ್ವರದಿಂದ ನಾಲಗೆ ರುಚಿಗಿಟ್ಟ ಮಾತನ್ನೂ ತೆಗದನು. ಬೈರನಿಗೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಅರ್ಥವಾಯಿತು. ಆದರೂ “ಔಸಿದ್ದಿ ತಗೊಳಬೈದಿತ್ತಲ್ಲ” ಎಂದನು

“ಅದಾದರೂ ಕೊಡುವರು ಯಾರು?”

“ಕೆಳಕಾನೂರು ಅಣ್ಣೆಗೌಡ್ರ ಹತ್ರ ಹೋಗಿ.”

“ಅವರು ಎಂಥಾ ಔಷಧಿ ಕೊಡುತ್ತಾರೆ? ಅವರಿಗೇ ಯಾರಾದರೂ ಕೊಟ್ಟರೆ ಸಾಕಾಗಿದೆ .... ನಾಲಗೆ ರುಚಿಕೆಟ್ಟ ಮೇಲೆ ಔಷಧಿ ಸೇರುವುದಿಲ್ಲ .... ”

“ದೋಯಸು ಎಂಕಪ್ಪಯ್ಯೋರ ಹತ್ರ ಈಬೂತಿ ತನ್ನಿ.”

“ನಾಲಗೆ ರುಚಿ ಕೆಟ್ಟಮೇಲೆ ಈಬೂತಿಯಾದರೂ ಏನು ಮಾಡ್ತದೆ?”

“ಕೂಳೂರು ದೇವ್ರ ಹತ್ರ ಕೇಳಿಸಿ ಪರ್ಸಾದ ತಗೊಂಡು ಬನ್ನಿ. ನಂಗೊಂದ್ನಾರಿ ನಿಮ್ಮದ್ದಾಂಗ ಆಗಿತ್ತು. ಕೂಳೂರು ದೇವರ ಪರ್ಸಾದ ತಂದೆ, ನೋಡಿ, ಎಲ್ಲ ಗಿರಾಚಾರ ಬಿಟ್ಟುಹೋಯ್ತು.”

“ನೀನು ಹೇಳುವುದೇನೋ ಹೌದೆ! ಆದರೇ.... ನೋಡು.... ಮುಖ್ಯವಾಗಿ.... ನಾಲಗೆ.... ರುಚಿ ಕೆಟ್ಟಮೇಲೆ ಏನು ಮಾಡಿದರೂ.... ಆಗೋ ಗೋ ಗೋ ಗೋ ಅಲ್ಲಿ ಹೋಯ್ತು! ಅಲ್ಲೋಯ್ತು!.... ಇಲ್ಲಿ ಬಂತೋ ಇಲ್ಲಿ! ಇಲ್ಲಿ!.... ದೊಡ್ಡ ಮೀನು ಕಣೋ, ಬಿಡ್ಬಾರ್ದು.... ”

ಬೈರ ಕೆಸರು ಕಸಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಹಿಸುಕಿ ಹಿಸುಕಿ, ಸಂದಿಸಂದಿಗಳಲ್ಲಿ ಕೈಹಾಕಿ ನುಣುಚಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ ಆ ಮುರುಗುಂಡನ್ನು (ಒಂದು ಜಾತಿಯ ಮೀನು) ಹುಡುಕಿದನು. ಸೋಮ ಒಮ್ಮೆ ಪ್ರಶ್ನೆಚಿಹ್ನೆಯಾಗಿ, ಒಮ್ಮೆ ಆಶ್ಚರ್ಯಚಿಹ್ನೆಯಾಗಿ, ಒಮ್ಮೆ ಬಕ್ರೀವನಾಗಿ ಒಮ್ಮೆ ಹಯಗ್ರೀವನಾಗಿ ಸಲಹೆಗಳನ್ನು ಕೊಡುತ್ತ ಅಂಚಿನಲ್ಲಿ ನಿಂತನು.

ಎಲ್ಲ ಪೂರೈಸಿದ ಮೇಲೆ ಬೈರ ಗಂಗನನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಗುಡಿಗೆ ಹೊರಡಲನುವಾದನು. ಸೋಮ “ಬೈರಾ, ಜ್ವರ ಬಂದು ನಾಲಗೆ ಸತ್ತುಹೋಯಿತ್ತು ಕಣೋ. ಚಟ್ಟಿಗೆ ಒಂದು ಏಡಿಯಾದರೂ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದರೆ! ನಿನ್ನ ಹೆಸರಿನ ಮೇಲೆ ಒಂದು ಚಿಪ್ಪು ಗಂಜಿ ಉಣ್ಣೆದ್ದೆ” ಎಂದು ಬಾಯಿಬಿಟ್ಟು ಕೇಳಿಯೇಬಿಟ್ಟನು.

“ಹಾಳಾಗಿ ಹೋಗ್ಲಿ; ಹಿಡೀರಿ” ಎಂದು ಬೈರ ಹಾಳೆಯ ಕೊಟ್ಟಿಗೆ ಕೈಹಾಕಿ ಒಂದು ಸಣ್ಣ ಏಡಿಯನ್ನು ಆರಿಸಿಕೊಟ್ಟು, ನಡುಗುತ್ತಿದ್ದ ಗಂಗನನ್ನು ನೋಡಿ “ಯಾಕೋ ನಡಗಿಯಾ?” ಎಂದನು.

ಅವನು ಸಣ್ಣ ನಡುಕು ದನಿಯಿಂದ “ಜರ ಬಂದದೆ!” ಎಂದನು.

“ಹುಡುಗ ಹೆದರಿತ್ತು ಅಂಬುದಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತದೋ.... ಒಂದು ಕೋಳಿ ಸುಳಿದುಕೊಡು. ಇಲ್ಲಿ ರಣಪಿಶಾಚಿ ತಿರುಗಾಡ್ತದಂತೆ!” ಎಂದು ಸೂಚನೆ ಕೊಡುತ್ತ ಸೋಮ ಮುಟಗುಡುತ್ತಿದ್ದ ಏಡಿಯನ್ನು ಮೂಸಿನೋಡಿ ಹಿಗ್ಗಿದನು.

ನಿಂತುಬಿಟ್ಟಿತು. ಮಾರ್ಕನ ಉತ್ಕಂಠಿತ ದೃಷ್ಟಿ ಸೂಜಿಯ ಮೊನೆಯ ಮೇಲೆ ಕೂಳಿತಂತಿತ್ತು. ಮತ್ತೆ ಸದ್ದು ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು. — ಓಹೋ ಕಳ್ಳನೇ ಇರಬೇಕು! ನಿಂತು ನಿಂತು ನೋಡಿ ನೋಡಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದಾನೆ! ಪಕ್ಕಾ ಕಳ್ಳ! ಲೌಡೀಮಗನಿಗೆ ಎಷ್ಟು ಎಚ್ಚರಿಕೆ! — ಎಂದು ಮಾರ್ಕ ಕೆಳತುಟೆ ಯನ್ನು ಮೇಲಿನ ಹಲ್ಲು ಸಾಲಿನಿಂದ ಕಚ್ಚಿದನು. ಸದ್ದು ಹತ್ತಿರವಾಯಿತು. ಹತ್ತಿರ! ಹತ್ತಿರ! ಇನ್ನೂ ಹತ್ತಿರ! ಪೊದೆಗಳ ಚಲನೆ ಕಾಣುತ್ತಿದೆ! ಹ್ಲಾ! ಆ ಪೊದೆ ದಾಟಿದರೆ ಕಾಣಿಸುತ್ತಾನೆ: ಯಾರಿರಬಹುದು? ಮಾರ್ಕ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಮುಖ ಪರಿಚಯಕ್ಕಾಗಿ ಹಾತೊರೆದು ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಲೇ ಅವನನ್ನು ಪೊದೆಯಿಂದಿಚೆಗೆ ಎಳೆಯುತ್ತಿದ್ದನು! ಅದೋ, ಅಲ್ಲಿ! ಮಾರ್ಕನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೇ 'ಕಳ್ಳಬಡ್ಡೀಮಗನೇ' ಎಂದುಕೊಂಡು ನೋಡುತ್ತಾನೆ: ಮನುಷ್ಯಾಕೃತಿ! ಆದರೆ ಮನುಷ್ಯನಲ್ಲ! ಮೂರು ನಾಲ್ಕು ಅಡಿಗಳಷ್ಟು ಎತ್ತರವಿದೆ! ಬೂದು ಬಣ್ಣದ ಬಿಳಿಯ ಛಾಯೆಯ ಕೂದಲು ಮೈ ತುಂಬಿದೆ! ಚಪ್ಪಟೆಯಾದ ಮುಖದ ಸುತ್ತಲೂ ಕರಿಗೂದಲು ಸುತ್ತುಗಟ್ಟಿ ದಟ್ಟವಾಗಿ ಬೆಳೆದಿದೆ! ಕಣ್ಣು ಬೈಗುಗಪ್ಪಿನಲ್ಲಿ ಮಿಶ್ರಿಸುತ್ತಿವೆ! ಅಗಲವಾದ ಎದೆ! ಸಣ್ಣ ಸೊಂಟ! ಹಿಂಗಾಲುಗಳ ಮೇಲೆ ನಿಂತು ನೋಡುತ್ತಿದೆ ಮುಸಿಯ! (ಸಿಂಗಳೀಕವೆಂಬ ದೊಡ್ಡ ಕಪಿ.)

ಮಾರ್ಕನಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಭಯವಾಯಿತು. ಆದರೂ ಕುತೂಹಲದಿಂದ ಆ ಮನುಷ್ಯಸದೃಶವಾದ ರಾಮಸೇವಕನೇ ನೋಡುತ್ತ ಕುಳಿತನು. ಅಲ್ಲಾಡಲಿಲ್ಲ. ಮುಸಿಯ ಸುತ್ತಲೂ ನೋಡಿ ಸದ್ದನ್ನಾಲಿಸಿತು. ಮಾರ್ಕನ ಕಿವಿಗೂ ಮತ್ತೊಂದು ಮುಸಿಯ ಹಿಂದುಗಡೆ ನಡೆದು ಬರುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಸದ್ದು ಕೇಳಿಸಿತು. ಆ ಸದ್ದು ಹತ್ತಿರವಾದಂತೆಲ್ಲ ಎದುರುಗಿದ್ದ ಮುಸಿಯ ಬೆದರುಗಣ್ಣಿನಿಂದ ತಿರುಗಿ ನೋಡುತ್ತ, ಗಿಡಗಳ ನಡುವೆ ಬಡಬಡನೆ ನುಗ್ಗಿ ಹೋಗಿ, ಒಂದು ಹೆಮ್ಮರವನ್ನೇರಿ ದೊಡ್ಡ ಕೊಂಬೆಗಳೂ ಕೂಡ ಅಲ್ಲಾಡುವಂತೆ ಶಬ್ದಮಾಡುತ್ತಾ ಮರದಿಂದ ಮರಕ್ಕೆ ಧಿಮ್ಮಧಿಮ್ಮನೆ ಹಾರಿ ಹಾರಿ ಹೋಯಿತು.

ಮಾರ್ಕನಿಗೆ ಇನ್ನೂ ಭಯವಾಯಿತು. ಹಿಂದುಗಡೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಪ್ರಾಣಿ ಮುಸಿಯನಾಗಿದ್ದರೆ ಈ ಮುಸಿಯನೇಕೆ ಹೆದರಿ ಓಡಬೇಕಾಗಿತ್ತು? ಹುಲಿಯೋ ಏನೋ? ತಿಮ್ಮನನ್ನು ಹೋಗಗೊಡಬಾರದಾಗಿತ್ತು. ಹಾಳು ಮನುಷ್ಯ! ಎಷ್ಟು ಹೊತ್ತಾಯಿತು! ಇನ್ನೂ ಬರಲೇ ಇಲ್ಲವಲ್ಲ! ಮಾರ್ಕ ಯೋಚಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಹಾಗೆಯೇ ಸದ್ದು ಹತ್ತಿರವಾಗಿ ಪ್ರಾಣಿ ಮಬ್ಬಿನಲಿ ಗೋಚರವಾಯಿತು! ಎಂತಹ ವಿಧಿಲೀಲೆ? ಪ್ರಾಣಿಯಲ್ಲ, ಮನುಷ್ಯ! ಮಾರ್ಕ ಚನ್ನಾಗಿ ನೋಡುತ್ತಾನೆ, ತಾನು ಬೆಳಗ್ಗೆ ಗದ್ದೆಯಲ್ಲಿ ಕಂಡಿದ್ದವನೆ ಇವನು! ಕಾನೂರು ಚಂದ್ರಯ್ಯ ಗೌಡರ ಬೇಲರಾಳು! 'ಇವನಿಗೇಕೆ ಬೇಕಿತ್ತಪ್ಪಾ ಈ ಕೆಲಸ?' ಎಂದುಕೊಂಡನು.

ಬೈರ ಮರದ ಮೇಲೆ ಹಾರಿಹೋಗುತ್ತಿದ್ದ ಮುಸಿಯನ ಕಡೆಗೆ ನೋಡುತ್ತ ಸ್ವಲ್ಪ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿಯೇ "ಇದರ ಮನೆ ಹಾಳಾಗಲೋ! ಎಷ್ಟು ಹೆದರಿಬಿಡ್ತು ನನ್ನ!" ಎಂದುಕೊಂಡು ಅತ್ತ ಇತ್ತ ನೋಡದೆ ಬಗನಿಯ ಮರದ ಬುಡಕ್ಕೆ ಬಂದನು.

ಕಳ್ಳು ತುಂಬಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಲೆಂದು ಮನೆಯಿಂದ ತಂದಿದ್ದ ಉಗ್ಗ ಹಾಕಿದ್ದ ಕರಿಯ ಮೊಗೆಯನ್ನು ಬುಡದಲ್ಲಿಟ್ಟು, ಬಗನಿಯ ಮರಕ್ಕೆ ಬಿಗಿದು ಕಟ್ಟಿದ್ದ ಬಿದಿರಿನ ಒಗ್ಗಾಲೇಣಿಯನ್ನು ಚತುರತೆಯಿಂದ ಸರಸರನೆ ಏರಿ, ಕಳ್ಳು ತುಂಬಿದ್ದ ಮೊಗೆಯನ್ನು ಬಿಚ್ಚಿ ಕೈಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡನು. ಕಳ್ಳಿನ ಹುಳಿ ವಾಸನೆಯನ್ನು ಆಘ್ರಾಣಿಸಿದ ಬೈರನಿಗೆ ಬಿಡಾರದಲ್ಲಿ ಸೇಸಿ ನಂಚಿಕೊಳ್ಳಲು ಮಾಡಿದ್ದ ಕಾರವಾದ ಕೆಂಬಣ್ಣದ ಮೀನುಪಲ್ಯದ ನೆನಪಾಯಿತು.

ಮೊಗೆಯ ಉಗ್ಗವನ್ನು ಒಂದು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಬಲವಾಗಿ ಹಿಡಿದು, ಅನುಭವಶಾಲಿಯಾದ ಬೈರ ಮೆಲ್ಲಗೆ ಇಳಿಯತೊಡಗಿದನು. ನಾಲ್ಕೈದು ಮೆಟ್ಟಿಲು ಇಳಿದಾದ ಮೇಲೆ ನಲದ ಮೇಲೆ ಸದ್ದಾಯಿತು. ಬೈರ ಕೆಳಗೆ ನೋಡಿದನು. ಪೊದೆಗಳು ಅಲುಗಾಡುತ್ತಿದ್ದವು. ಬೈರ ಆಶ್ಚರ್ಯ ಕುತೂಹಲ ಉದ್ದೇಗ ಭಯದಿಂದ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದ ಹಾಗೆಯೇ, ಮಾರ್ಕನು ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡನು, ಬಗನಿಯ ಮರದ ಬುಡಕ್ಕೆ ಬಂದು ನಿಂತು, ಮೇಲೆ ನೋಡಿದನು. ಇಬ್ಬರ ದಿಷ್ಟಿಗಳೂ ಸಂಧಿಸಿದವು.

"ಇಳಿ! ಇಳಿ! ಪರ್ವಾಯಿಲ್ಲ!" ಎಂದ ಮಾರ್ಕನ ಧ್ವನಿಯಲ್ಲಿ ಛಲವೂ ಹಾಸ್ಯವೂ ಇದ್ದುವೇ ಹೊರತು ಕನಿಕರವಿರಲಿಲ್ಲ.

ಬೈರ ಇಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ಒಂದು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಮೊಗೆಯನ್ನು ಹಿಡಿದು, ಮತ್ತೊಂದು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಮರದ ಗಾತ್ರವನ್ನು ತಬ್ಬಿ, ಒಂದು ಕಾಲು ಮೇಲಿಟ್ಟು ಒಂದು ಕಾಲು ಕೆಳಗಿಟ್ಟು ಏಣಿಯ ಮೇಲೆ — ಗಡ್ಡೆ ಬೆಳೆದಿದ್ದ ಡೊಳ್ಳುಹೊಟ್ಟೆ ಸಲಸಲಕ್ಕೂ ಮರದ ದಿಂಡನ್ನು ರಭಸದಿಂದ ಚುಂಬಿಸುವಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ ದೀರ್ಘವಾಗಿ ಶ್ವಾಸೋಚ್ಛಾಸ ಬಿಡುತ್ತ ಸ್ತಬ್ಧ ನಿಃಶಬ್ದವಾಗಿಬಿಟ್ಟನು. ಅವನಿಗೆ ಮುಂದೇನು ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಬಗೆಹರಿಯಲಿಲ್ಲ. “ನಾನು ಸಿಕ್ಕಿಬಿದ್ದೆ! ನನ್ನ ಗತಿ ಮುಗಿಯಿತು! ನಾನು ಕೆಟ್ಟೆ!” ಎಂದು ಮನಸ್ಸು ಕದಡಿಹೋಗಿ ಕಂಗೆಟ್ಟದ್ದನು.

“ಇಳೀತೀಯೋ ಇಲ್ಲೋ?” ಎಂದು ಮಾರ್ಕ ಮತ್ತೆ ಗದರಿ ಕೂಗಲು — “ಇಳೀತೀನಿ, ನಮ್ಮಪ್ಪಾ! ನಿಮ್ಮ ದಮ್ಮಯ್ಯಾ ಅಂತೀನಿ! ಇದೊಂದು ಸಲಬಿಟ್ಟುಬಿಡಿ. ನಿಮ್ಮ ಕಾಲಿಗ್ವೀಳೀನಿ!” ಎಂದು ಗಡ್ಡೆ ಮೀಸೆ ಒಂದೊಂದಂಗುಲ ಬೆಳೆದಿದ್ದ ಬೈರ ಹುಡುಗನಂತೆ ರೋದನದ್ವನಿ ತೆಗೆದನೇ ಹೊರತು ಇದ್ದಲ್ಲಿಂದ ಒಮ್ಮಿನಿತೂ ಅಲುಗಾಡಲಿಲ್ಲ.

“ಇಳೀದಿದ್ದರೆ ನೋಡು! ಏಣಿ ಬಿಚ್ಚಿಹಾಕಿ ಹೋಗೀನಿ. ರಾತ್ರಿಯೆಲ್ಲಾ ಅಲ್ಲೇ ಕೂತಿರ್ಬೇಕು!” ಎಂದು ಮಾರ್ಕ ಕೆಳಭಾಗದ ಏಣಿಯ ತುಂಡಿಗೆ ಕೈಯಿಟ್ಟನು.

“ನಿಮ್ಮ ದಮ್ಮಯ್ಯಾ! ನಿಮ್ಮ ದಮ್ಮಯ್ಯಾ! ಇಳೀತೀನಿ!” ಎಂದುಬೈರ ಎರಡು ಮೆಟ್ಟಿಲು ಇಳಿದು ಮತ್ತೆ ” ನಿಮ್ಮ ಕಾಲಿಗ್ವೀಳೀನಿ! ಇದೊಂದು ಸಲ ಮಾಪಿಮಾಡಿ! ನಿಮಗೆ ಏನು ಬಾಕಾದರೂ ಕೊಡ್ತೀನಿ!” ಎಂದು ಕಣ್ಣರು ಕರೆದನು.

“ಇಳೀತೀಯೋ ಇಲ್ಲೋ? ಲೌಡೀಮಗನೇ, ಥೂ!” ಎಂದು ಮಾರ್ಕ ರೇಗಿ, ಮೇಲಕ್ಕೆ ಉಗುಳಿದನು. ಉಗುಳು ಗಾಳಿಯಲ್ಲಿ ತುಂತುರು ತುಂತುರಾಗಿ ಅವನ ಮುಖದ ಮೇಲೆಯೇ ಬಿದ್ದಿತು. ಮೇರ್ಕನಿಗೆ ಮತ್ತಷ್ಟು ಕೋಪವೇರಿತು. ಒಂದು ಬಡಿಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬೈರನ ಕಡೆಗೆ ಬೀಸಿದನು. ಅದು ಅವನಿಗೆ ತಗುಲದೆ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ರೊಯ್ಯೆಂದು ನುಗ್ಗಿಹೋಗಿ ಹಳುವಿನಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು ಸದ್ದು ಮಾಡಿತು.

“ಅಯ್ಯಯ್ಯೋ! ಇಳೀತೀನಿ! ಇಳೀತೀನಿ ನಿಮ್ಮ ದಮ್ಮಯ್ಯಾ!” ಎಂದು ಬೈರ ಇಳಿಯತೊಡಗಿದನು. ಮಾರ್ಕನು ಮುಖವೆತ್ತಿ ಅವನನ್ನೇ ನೋಡುತ್ತ, ಅವನು ಕೆಳಗಿಳಿದೊಡನೆಯೇ ಹೇಗೆ ಹಿಡಿಯಬೇಕೆಂಬುದನ್ನು ಕುರಿತು ಆಲೋಚಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಬೈರ ಇಳಿಯುತ್ತಿದ್ದಾಗಲೇ ಹೇಗೆ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಆಲೋಚಿಸುತ್ತಿದ್ದನು.

ಇನ್ನೇನು ನೆಲ ಒಂಬತ್ತು ಹತ್ತು ಅಡಿಗಳಷ್ಟು ದೂರದಲ್ಲಿದೆ ಎನ್ನುವಾಗ ಬೈರ ನಿಂತನು. ಕೆಳಗೆ ನೋಡಿದನು.

“ಇಳಿಯೋ! ಇಳಿಯೋ! ಕತ್ತಲಾಯ್ತು!” ಮಾರ್ಕ ಬೈರನಿಗೆ ನೇರವಾಗಿ ಕೆಳಗಡೆ ನಿಂತು ಆಕಾಶದ ಕಡೆಗೆ ಮುಖವೆತ್ತಿ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದನು.

ಕ್ಷಣಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಬೈರನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಒಂದು ಉಪಾಯ ಹೊಳೆಯಿತು. ಹಿಂದೆ ಪ್ರಯತ್ನಪಟ್ಟರೂ ಹೊಳೆದಿರಲಿಲ್ಲ. ಈಗ ಅಪಾಯ ಸನ್ನಿಹಿತವಾದಾಗ, ಸನ್ನಿವೇಶವೇ ಉಪಾಯವನ್ನೂ ತೋರಿಸಿಕೊಟ್ಟಿತು. ತುಂಬಿದ್ದ ಕಳ್ಳುಮುಗೆಯನ್ನು ಎಡಗೈಯಿಂದ ಬಲಗೈಗೆ ಜಾರಿಸಿಕೊಂಡನು. ಅದನ್ನೇ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದ ಮಾರ್ಕ ಎಡಗೈ ಸೋತುದರಿಂದ ಬಲಗೈಗೆ ಸರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಾನೆ ಎಂದು ಭಾವಿಸಿದನು. ಆದರೆ ಮರುಕ್ಷಣದಲ್ಲಿಯೇ ಕಳ್ಳುತುಂಬಿ ಭಾರವಾಗಿದ್ದ ಆ ಮೊಗೆ ಮೇಲೆ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದ ಅವನ ಮುಖದಮೇಲೆ, ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಮೂಗಿಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ, ಝಂಪೆಂದು ಬಿದ್ದು ಒಡೆದು ಹೋಳುಹೋಳಾಗಿ ಚದರಿಹೋಯಿತು. ನೊರೆಗಳು ಕಣ್ಣು ಮೂಗು ಬಾಯಿ ಕಿವಿ ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೂ ನುಗ್ಗಿ ಪ್ರವಹಿಸಿತು! ಮೂಗಿನ ಎಲುಬಂತೂ ಮುರಿದುಹೋದಂತಾಗಿ ಅಸಾಧ್ಯವಾಗಿ ನೋವಾಯಿತು, ಕಣ್ಣುಗಳಿಗೆ ನುಗ್ಗಿದ ಹುಳಿಗಳು ಬೈರನ ಪರವಾಗಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ವಾದಿಸಿತ್ತು.

“ಅಯ್ಯೋ! ಅಯ್ಯಯ್ಯೋ! ಅಯ್ಯಯ್ಯೋ ಸೂಳೇ ಮಗನೇ ಸತ್ತೋ! ಕೊಂದನಲ್ಲೋ! ಕೊಂದನಲ್ಲೋ!.... ಹಿಡಕೊಳ್ಳೋ ಓಡ್ಡನಲ್ಲೋ ! ಅಯ್ಯಯ್ಯೋ!....” ಎಂದು ಮೊದಲಾಗಿ ಮಾರ್ಕ ಆ ನಿಃಶಬ್ದವಾದ ಸಂಧ್ಯಾ ಕಾನನದಲ್ಲಿ ತಾರಸ್ವರದಿಂದ ಕೂಗಿಕೊಂಡು ಹುಚ್ಚು ಹಿಡಿದವನಂತೆ ಚೇಳು ಕಡಿದವನಂತೆ ವರ್ತಿಸಿದನು. ಬೈರ ಇಳಿದು ಪರಾರಿಯಾದುದನ್ನು ನೋಡಲೂ ಆಗಲಿಲ್ಲ; ಆಲಿಸಲೂ ಆಗಲಿಲ್ಲ.

ಇದಾವುದರ ಅರಿವೂ ಇಲ್ಲದೆ, ತನ್ನ ಕೆಲಸವನ್ನು ಪೂರೈಸಿ, ಕೈಯಲ್ಲಿ ಕಳೆದ ಮೊಗೆಯನ್ನು ಹಿಡಿದು ನಿಧಾನವಾಗಿ ಕಾಡಿನ ಹಳುವಿನಲ್ಲಿ ಏರಿ ಇಳಿದು ಬನಗತ್ತಲೆಯ ಮಬ್ಬುಗಪ್ಪಿನಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಹಳೆಪೈಕದ ತಿಮ್ಮ ಮಾರ್ಕ ಭಯಂಕರ ಆರ್ತನಾದವನ್ನೂ — ಅಯ್ಯೋಯ್ಯೋ.... ಕೊಂದ್ಯೇನೋ.... ತಿಮ್ಮಾ... ಎಲ್ಲಿ ಸತ್ತೋ... ಕೊಂದನಲ್ಲೋ... ಇತ್ಯಾದಿ ಪದಗಳನ್ನೂ ಕೇಳಿ ದಿಗಿಲುಬಿದ್ದು ಖೂನಿಯಾಯಿತೋ ಏನೋ ಎಂಬ ಬೀಭತ್ಸಭಯೋದ್ದೇಗದಿಂದ ಓಡತೊಡಗಿದನು. ಹಿಣಿಲು ಹಿಣಿಲಾಗಿ ಹೆಣೆದುಕೊಂಡಿದ್ದ ಪೊದೆಗಳ ನಡುವೆ ನುಗ್ಗಿ ಹಾರಿ ನುಸಿದು ಹೆಮ್ಮರಗಳಿಗೆ ತಾಗಿ ಬರುತ್ತಿರಲು, ದಾರಿಗೆ ಅಡ್ಡವಾಗಿದ್ದ ಒಂದು ಎತ್ತುಬೀಳಿಗೆ (ಒಂದು ಜಾತಿಯ ಮುಳ್ಳುಬಳ್ಳಿ) ಸಿಕ್ಕಿ ಮುಗ್ಗರಿಸಿ ಬಿದ್ದನು. ಕೈಲಿದ್ದ ಮೊಗೆ ಚೂರಾಗಿ ಕಳ್ಳು ಕಾಡುನೆಲದ ಪಾಲಾಯಿತು. ಮುಂಗೈ ಮೊಳಕಾಲು ತರಿದು ರಕ್ತವಾಯಿತು. ಅದನ್ನೂ ಲೆಕ್ಕಿಸದೆ ಎದ್ದು, ಸಾವು ಬದುಕನರಿಯದೆ ಓಡಿಯೋಡಿ ಬಂದನು

“ಕಳ್ಳಸೂಳೇಮಗನೇ ಎಲ್ಲಿ ಹೋಗಿದ್ದೋ ನೀನು?”

ಮಾರ್ಕನು ಬೈದರೂ — ಖೂನಿಯಾಗದಿದ್ದುದನ್ನು ಕಂಡು — ತಿಮ್ಮನಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಎದೆಶಾಂತಿಯಾಗಿ, ಏದುತ್ತ “ಏನಾಯಿತೋ?” ಎಂದನು.

“ಕಳ್ಳಸೂಳೇ ಮಗನೇ, ನಿಮ್ಮದೆಲ್ಲಾ ಒಳಸಂಚು! ನನಗೆ ಗೊತ್ತಾಯಿತು. ನೀವೆಲ್ಲಾ ಸೇರಿ ನನ್ನ ಕೊಲ್ಲಬೇಕು ಅಂತಾ ಮಾಡಿದ್ರೇನು?... ಎಂದು ಮಾರ್ಕ ಹುಚ್ಚುಹುಚ್ಚಾಗಿ ಆಪಾದನೆ ಮಾಡಲಾರಂಭಿಸಿದನು. ಅವನ ಸ್ಥಿತಿ ನಗೆ ತರುವಂತಿದ್ದರೂ ತಿಮ್ಮ ನಗಲಿಲ್ಲ; ಸಮಾಧಾನ ಮಾಡಿದನು.

“ಎಲ್ಲೋದ್ದೋ ಅವನೂ!” ಮಾರ್ಕನು ಕೂಗಿದನು.

“ಯಾರು?” ಎಂದು ತಿಮ್ಮ ಬೆರಗಾಗಿ ಕೇಳಿದನು.

“ಯಾರೋ? ನಿನ್ನಪ್ಪ!.... ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ ಅಂತ ನಟಿಸಿಯಾ! ಎಲ್ಲೋದ್ದೋ ಅವನು? ಹೇಳಿಯೋ ಇಲ್ಲೋ?... ನಿನಗೂ ಜೈಲು ಹಾಕಿಸ್ತೀನಿ! ಕಳ್ಳ ಸೂಳೇಮಗ್ನೇ, ಯಾರ್ಹತ್ರ ಈ ರಕ್ಕು?”

ತಿಮ್ಮನು ಕಕ್ಕಾಬಿಕ್ಕಿಯಾದನು. ಮಾರ್ಕನನ್ನು ಆದಷ್ಟುಮಟ್ಟಿಗೆ ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸಿ, ತಾನು ಬರುವುದಕ್ಕೆ ಏಕೆ ಹೊತ್ತಾಯಿತು ಎಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಸಿದನು. ಮಾರ್ಕ ನಡೆದ ಸಂಗತಿಯನ್ನೆಲ್ಲ ಹೇಳಿ “ಅವನಿಗೆ ಸಜಾ ಹಾಕಿಸದೆ ಇದ್ದರೆ ನಾನು ಕಿಲಸ್ತರ ಜಾತಿಗೆ ಹುಟ್ಟಿದವನೇ ಅಲ್ಲ” ಎಂದು ಕೂಗಾಡಿದನು.

“ಅವನು ಯಾರು ನಿಮಗೆ ಗೊತ್ತೇನು?”

“ನಿಮ್ಮ ಬೇಲರ ಕೇರಿಯವನೋ ಅವನ ಸುಡುಗಾಡು ಹೆಸರು ನನಗೆ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ! — ಒಮ್ಮೊಂದು ಅಂಗುಲ ಬೆಳೆದಿದೆಯಲ್ಲಾ ಗಡ್ಡ! ಡೊಳ್ಳುಹೊಟ್ಟೆ! — ಯಾರಿರಬಹುದು ಹೇಳು?”

ತಿಮ್ಮ ಆಲೋಚಿಸಿ “ಯಾರದಪ್ಪಾ ಗಡ್ಡ, ಡೊಳ್ಳು ಹೊಟ್ಟೆ? ಹಾಂಗಿರೋನು ಬೈರೊಬ್ಬ....”

“ಅವ್ವೇ! ಅವ್ವೇ! ಬೈರಾ! — ಸೂಳೇಮಗನಿಗೆ ಕೋಳ ಹಾಕಿಸ್ತೀನಿ!”

“ಅವನೆಲ್ಲಿದಾನೆ ಇವತ್ತು ಕೇರೀಲಿ? ಸೀತೇಮನೆ ಬೇಲರಕೇರೀಲಿ ಅವನ ನಂಟಬಾವ ಸತ್ತನಂತೆ. ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿರಬೈದು.” ಬಗನಿ ಕಟ್ಟಿದವನು ಬೈರನೆಂದು ತಿಮ್ಮ ಕನಸಿನಲ್ಲಿಯೂ ಊಹಿಸಿರಲಿಲ್ಲ.

“ಸುಳ್ಳು ಹೇಳಿಯಾ? ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ನೋಡಿದ್ದೀನಿ, ಹೊಂಡ ತೊಣಕಕ್ಕೆ ಹೋಗಿದ್ದೆ!”

“ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಹೊಂಡ ತೊಣಕಿದ್ರೆ ಮಜ್ಜಾನ ಹೋಗ್ಬಾರ್ಡೇನು?”

ಹೀಗೆ ಬಹಳ ಹೊತ್ತು ವಾದವಿವಾದಗಳಾದ ಮೇಲೆಯೇ ಇಬ್ಬರೂ ಸೇರಿ ಸಾಕ್ಷಿಗಾಗಿ ಒಡೆದುಬಿದ್ದಿದ್ದ ಕಳ್ಳುಮೊಗೆಯ ಚೂರುಗಳನ್ನೂ ಮರದ ಬುಡದಲ್ಲಿ ಬೈರನಿಟ್ಟಿದ್ದ ಕಳ್ಳುಮೊಗೆಯನ್ನೂ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಮನೆಯ ಕಡೆಗೆ ಹೊರಟರು.

ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ತಿಮ್ಮನೆಂದನು! “ನೀವು ಕಿಲಿಸ್ತಾನು, ನಿಮಗೆ ಗೊತ್ತಾಗೋದಿಲ್ಲ. ಮನುಷ್ಯನಾದ್ರೆ ಇಷ್ಟೆಲ್ಲಾ ಮಾಡಿ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಾಕೆ ಆಗ್ತದೆಯೇ?”

“ಮತ್ತೇನು ದೆವ್ವ ಅಂತ ಮಾಡಿಯೇನು?”

“ಹೀಗೆ ಎಷ್ಟೋ ಸಲ ಆಗ್ಯಾದೆ! ನಮ್ಮ ಭೂತ್ರಾಯ್ಗೆ ಕಿಲಿಸ್ತಾನು ಅಂದ್ರೆ ಆಗೋದಿಲ್ಲ.”

“ಹೋಗೋಗೋ! ಯಾರಾದರೂ ಹಳ್ಳಿಗಮಾರರಿಗೆ ಹೇಳು” ಎಂದು ಮಾರ್ಕನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ತಿಮ್ಮನ ಮಾತಿನ ಹೆದರಿಕೆ ಬೇರೂರುತ್ತಿತ್ತು.

“ನೀವು ಹಾಂಗೆ ತಾತ್ನಾರ ಮಾಡಬೇಡಿ. ನೋಡಿ, ನಿಮ್ಮ ಜಾತಿಯವನೇ ಆ ಸೀತೆಮನೆ ಜಾಕಣ್ಣ. ಅವನೂ ಮದ್ದುಮದ್ದು ಬಂದಾಗ ನಮ್ಮ ದೆಯ್ಯ ದ್ಯಾವರನ್ನ ಹಾಸ್ಯಮಾಡ್ತಿದ್ದ. ಒಂದು ಸಾರಿ ಚೌಡಿ ಕೊಡ್ತು ರಕ್ತ ಕಾರ್ಕೋಳ್ಳೊ ಹಾಂಗೆ! ಆಮೇಲೆ ನಮ್ಮ ದೆಯ್ಯ ದ್ಯಾವ್ರಿಗೆ ಹರಕೆ ಹೇಳ್ತಾನೆ; ಕೋಳಿ ಕುರಿಕೊಡ್ತಾನೆ. ಎಲ್ಲ ಮಾಡ್ತಾನೆ!.... ಅವನು ನಿಜವಾಗ್ಲೂ ನಮ್ಮ ಬೇಲರ ಬೈರನೆ ಆಗಿದ್ರೆ ನಿಮ್ಮಂಥ ಸರ್ಕಾರಿ ನೋಕ್ರ ಮುಖದ ಮೇಲೆ ಕಳ್ಳು ಮೊಗೆಹಾಕಿ ಓಡೋಗೋದು ಅಂದ್ರೇನು? ಬೇಲರ ಬೈರನೆ ಎಲ್ಲಿ ಬಂತು ಆ ಧೈರ್ಯ, ಆ ಉಪಾಯ? ನಿಮ್ಮಂಥೋರ ಕೈಲಿ ಅವನು ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗೋದೇ? — ಎಲ್ಲ ಭೂತರಾಯನ ಚ್ಯಾಸ್ತೆ! ನಾಳೆ ನಾಡ್ತಿನ ಹಾಂಗೆ ನಮ್ಮ ಭೂತರಾಯನ ಹರಕೆ ಆಗ್ತದೆ. ನೀವೂ ಇದ್ದು, ಧೂಪ ಹಾಕಿ, ಪಾತನ ಮಾಡಿ!”

ಆ ಕಾಡು, ಆ ಕತ್ತಲೆ, ಆ ಉದ್ದೇಗ, ಸಂದೇಹವೇನೆಂಬುದನ್ನೇ ಅರಿಯದ ತಿಮ್ಮನ ಆ ಶ್ರದ್ಧಾವಾಣಿ ಇವುಗಳಿಂದ ಮಾರ್ಕನ ಚರ್ಮದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರವಿದ್ದ ಕೈಸ್ತಮತ ಅಳುಕಿತು. ನಡೆದುದನ್ನು ನೆನೆದಂತೆಲ್ಲ ತಿಮ್ಮನ ಉಪಪತ್ತಿಯೆ ಋಜುವಾಗುವಂತೆ ತೋರಿತು. ಆದರೂ ಹೊರಗೆ ಮಾತ್ರ “ನಾಳೆ ಬೇಲರನ್ನೆಲ್ಲಾ ಕರೆಸಿ ಗೌಡರಿಂದ ವಿಚಾರಣೆ ಮಾಡ್ತೀನಿ” ಎಂದನು.

* * *

ಆ ರಾತ್ರಿ ಬೇಲರ ಸಿದ್ಧ ಬಿಡಾರದಲ್ಲಿ ಕೂತದ್ದಾಗ ಬೈರ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ಅವನ ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಹೊತ್ತು ವಿಸುಮಾತಾಡಿದನು. ಆಮೇಲೆ ಅವರಿಬ್ಬರೂ ಸೇರಿ ಬೈರನ ಬಿಡಾರಕ್ಕೆ ಹೋದರು. ಅಲ್ಲಿ ಕ್ಷೌರದ ಕತ್ತಿ ಮತ್ತು ನೀರು ಸಿದ್ಧವಾಗಿತ್ತು. ಸಿದ್ಧ ಬೈರನ ತಲೆಯನ್ನೂ ಗಡ್ಡ ಮೀಸೆಗಳನ್ನೂ ನುಣ್ಣಗೆ ಬೋಳಿಸಿದನು.

“ಈಗ ನನ್ನ ಗುರ್ತು ಸಿಕ್ಕದೇನು?” ಎಂದನು ಬೈರ.

“ಗುರ್ತು ಸಿಕ್ಕೋದೆ ಸೈ!! ನನಗೇ ಸಿಕ್ಕೋದಿಲ್ಲಾ! ಆ ಪ್ಯಾಟೆ ಕತ್ತೆ ಮಾರ್ಕನೆ ಸಿಕ್ಕಿಬಿಟ್ಟೆ ಇನ್ನೇನು ಕಡ್ಡೆಯಿಲ್ಲ!!!” ಎಂದು ಸಿದ್ಧ ಪುನರ್ಜನ್ಮಧಾರಣೆ ಮಾಡಿದಂತಿದ್ದ ಬೈರನ ಮುಖವನ್ನೂ ಕಳ್ಳಿನ ಮೊಗೆಯಂತಿದ್ದ ಮಂಡೆಯನ್ನೂ ನೋಡಿ ನೋಡಿ ನಕ್ಕನು.

ಮರುದಿನ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಪುಟ್ಟಣ್ಣ ಬೇಲರ ಕೇರಿಗೆ ಬಂದು — ಗಂಡಸರೆಲ್ಲರೂ ಬರಬೇಕಂತೆ; ಗೌಡರ ಅಪ್ಪಣೆಯಾಗಿದೆ — ಎಂದನು. ಸಿದ್ದ, ಬೈರ, ಮಂಜ, ಕೆಂಚ, ಗುತ್ತಿ, ದೊಡ್ಡರುದ್ರ, ಸಣ್ಣರುದ್ರ, ಎಲ್ಲರೂ 'ಮನೆಗೆ' ಹೊರಟರು. ತನ್ನ ಹಿಂದೆಯೇ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಗುಂಪನ್ನು ಅವಲೋಕಿಸಿ ಪುಟ್ಟಣ್ಣ ಬೈರ ಬರಲಿಲ್ಲಲ್ಲೋ! ಕರಿಯೋ ಅವನ್ನಾ!" ಎಂದನು.

“ಇಲ್ಲಿದ್ದೀನಲ್ವಯ್ಯಾ!” ಎಂದು ಬೈರ ಮುಗುಳ್ಳಗೆ ನಕ್ಕನು.

ಪುಟ್ಟಣ್ಣ ಬೆಪ್ಪು ಬೆರಗಾಗಿ ನೋಡಿ “ಏನೋ ಇದೂ!” ಎಂದನು.

“ಸೀತೆಮನೆ ಕೇರೀಲಿ ನಮ್ಮ ನಂಟಬಾವ ಸತ್ತು ಹೋದ. ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿದ್ದೆ” ಎಂದ ಬೈರ. ಪುಟ್ಟಣ್ಣಗೂ ತನ್ನ ಗುರುತು ಸಿಕ್ಕದಿದ್ದುದನ್ನು ಕಂಡು ಹಿಗ್ಗಿದನು. ಹತ್ತಿರದ ಸಂಬಂಧಿ ಸತ್ತಾಗ ತಲೆಯನ್ನು ನುಣ್ಣಗೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಬೇಲರ ಜಾತಿಯ ಪದ್ಧತಿಯೆಂದು ಊಹಿಸಿ ಪುಟ್ಟಣ್ಣನೂ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಶ್ನೆ ಮಾಡುವ ಗೊಜಿಗೆ ಹೋಗಲಿಲ್ಲ.

ಕಾನೂರು ಮನೆಯ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ಬೇಲರೆಲ್ಲರೂ ಸಾಲಾಗಿ ನಿಂತರು.

ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರು, ಹೂವಯ್ಯ, ರಾಮಯ್ಯ, ವಾಸು ಮೊದಲಾದವರು ಜಗಲಿಯಮೇಲೆ ಕೂತಿದ್ದರು. ಮಾರ್ಕ ಕಿರುಜಗುಲಿಯ ಮೇಲೆ ಕೂತಿದ್ದನು.

ಕಳ್ಳಬಗನಿ ಕಟ್ಟುವ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಸಂಭಾಷಣೆಯಾಗುತ್ತಿತ್ತು.

ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರು “ಇವರಿಗೆ ಏನು ಮಾಡಬೇಕಾಯ್ತು? ಹೇಳಿದರೆ ಕೇಳೋದಿಲ್ಲ. ಬೋವಿ ಮನೆಗೆ, ಕಳ್ಳಂಗಡಿಗೆ ಬತ್ತ ಹೊತ್ತೂ ಹೊತ್ತೂ ಕುಡಿದುಸಾಯೋದು ಸಾಲದೆ, ಕಳ್ಳಬಗನೀ ಬೇರೆ ಕಟ್ಟಾಕೆ ಸುರು ಮಾಡಿದ್ದರಲ್ಲಾ!” ಎಂದರು.

ಹೂವಯ್ಯನೂ ಸ್ವಲ್ಪ ವಿನೋದಕ್ಕಾಗಿ “ಹೌದು, ದೊಡ್ಡವರೆಲ್ಲ ಮಾನಪತ್ರಕ್ಕೆ ರುಜು ಹಾಕಿ, ದೇವರಮೇಲೆ ಆಣೆಹಾಕಿ, ಇನ್ನೂ ಕುಡಿಯೋದು ಬಿಟ್ಟಿಲ್ಲ. ಅಂದಮೇಲೆ ಬಡವರಿಗೆ ಯಾಕೆ ಹೇಳಬೇಕು? ದೊಡ್ಡವರಿಗೆ ದುಡ್ಡಿದೆ. ಲೈಸನ್ಸಿಗೆ ದುಡ್ಡು ಕೊಟ್ಟು ಬಗನಿಕಟ್ಟಿಸಿ, ಕಳ್ಳ ಕುಡಿಯುತ್ತಾರೆ. ಬಡವರು ಕದ್ದು ಬಗನಿಕಟ್ಟಿ ಕುಡಿಯುತ್ತಾರೆ!” ಎಂದನು.

ರಾಮಯ್ಯ “ಊರಿನಲ್ಲಿ ಯಾರೂ ಬಗನಿ ಕಟ್ಟಿಕೊಡದು ಎಂದು ಸಾರಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿಬಿಟ್ಟರೆ ಎಲ್ಲ ಸರಿಹೋಗುತ್ತದೆ. ಒಬ್ಬರು ಬಗನಿ ಕಟ್ಟಿ ಕಳ್ಳಕುಡಿಯುತ್ತಿದ್ದರೆ ಉಳಿದವರು ನೋಡುತ್ತ ಸುಮ್ಮನಿರುತ್ತಾರೇನು? ದುಡ್ಡಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಕಳ್ಳತನ ಮಾಡ್ತಾರೆ. ಹಾರೆ ಗುದ್ದಲಿ ಎಲ್ಲಾ ಹೊತ್ತುಕೊಂಡುಹೋಗಿ ಕದ್ದು ಮಾರಾಟ ಮಾಡಿ ಕುಡಿಯುತ್ತಾರೆ...” ಎಂದು ಮುಂತಾಗಿ ಆಡಿದನು.

ಟೀಕೆಯ ಕೊಡಲಿ ತಮ್ಮ ಬುಡಕ್ಕೆ ಬೀಳುತ್ತಿರಲು ಗೌಡರು ನಸುಮುನಿದು “ಒಳ್ಳೇ ಮಾತು ಹೇಳಿರೀ ನೀವಿಬ್ಬರೂ. ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಮೋಸಮಾಡಿ ಅಂತಾ ಹೇಳೋಡಿ ಎಲ್ಲಿಗೂ; ಪಸಂದಾಗ್ತದೆ” ಎಂದು ಮಾರ್ಕನ ಕಡೆ ನೋಡಿದರು.

ಹೂವಯ್ಯ “ಸರ್ಕಾರದ ಬೊಕ್ಕಸ ಬೆಳೆಯಲಿ ಎಂದೇನು ನೀವೆಲ್ಲ ಬಗನಿ ಮರಗಳಿಗೆ ತೆರಿಗೆ ತೆರುವುದು?” ಎಂದು ಹಾಸ್ಯಮಾಡಿದನು.

ರಾಮಯ್ಯನೂ “ಸರ್ಕಾರ ಮಾಡಿದ್ದೆಲ್ಲ ಸತ್ಕಾರ್ಯವೇನು? ಅದಕ್ಕೆ ಬೇಕಾಗಿರುವುದೂ ದುಡ್ಡೇ! ಇಲ್ಲಿ ಇವರೆಲ್ಲ ಕುಡಿದು, ಆರೋಗ್ಯ ಕೆಟ್ಟು ಸತ್ತರೇನಂತೆ? ಅಲ್ಲಿ ಪಟ್ಟಣ ಸಿಂಗಾರ ಮಾಡ್ತಾರೆ!” ಎಂದನು.

ಕ್ರಾಪು ಬಿಟ್ಟು, ಖಾದಿ ಬಟ್ಟೆ ತೊಟ್ಟು, ಇಂಗ್ಲೀಷು ಮಾತಾಡಬಲ್ಲ ತರುಣರನ್ನು ನೋಡಿದ ಮಾರ್ಕ ಮಾತಾಡಲಿಲ್ಲ. ಗೌಡರಿಗಂತೂ ಹೂವಯ್ಯನೂ ಅನೇಕ ಜನರ ಸಮಕ್ಷಮದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಹುಳುಕನ್ನು ಬಿಚ್ಚಿ ಹೇಳಿದ್ದರಿಂದ ಒಳಗೊಳಗೆ ಹೊಗೆಯಾಡಿತು. ಸೇರೆಗಾರ ರಂಗಪ್ಪಸೆಟ್ಟರ ದೃಷ್ಟಿ ಒಂದು ಸಾರಿ ಹೂವಯ್ಯನ ಕಡೆಗೂ ಮತ್ತೊಂದು ಸಾರಿ ಗೌಡರ ಕಡೆಗೂ ಹೊರಳುತ್ತಿತ್ತು. ಎರಡು ದಿನಗಳ ಹಿಂದೆ ಬೈರನಿಗೆ ಬತ್ತ ಕೊಡದಿದ್ದಾಗ ಹೂವಯ್ಯನಿಂದ ತಮಗಾಗಿದ್ದ ಮುಖಭಂಗವನ್ನು ಅವರು ಮರೆತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವರ ದೃಷ್ಟಿ ಅವರ ತಲೆಯ ಹುತ್ತದಲ್ಲಿ ಸರ್ಪವಾಗಿತ್ತು.

ಮಾರ್ಕನು ಸಾಲಾಗಿ ನಿಂತಿದ್ದ ಬೇಲರನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸಿ ಗುರುತು ಹಿಡಿಯಲು ಅಂಗಳಕ್ಕಿಳಿದನು. ಒಂದೆರಡು ನಿಮಿಷಗಳವರೆಗೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಅವಲೋಕಿಸಿದನು. ಬೈರನ ಕಡೆಗಂತೂ ಕಣ್ಣೆತ್ತಿ ಕೂಡ ನೋಡಲಿಲ್ಲ. ಮನೆಯೆಲ್ಲ ಮೌನವಾಗಿ ಫಲಿತಾಂಶವನ್ನು ಕುತೂಹಲದಿಂದ ಕಾಯುವಂತಿತ್ತು. ಬೈರನಂತೂ ತಾನು ಪಾರಾದರೆ ಭೂತರಾಯನಿಗೆ ಒಂದು ಕೋಳಿ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕೊಡುತ್ತೇನೆಂದು ಹರಕೆ ಹೊರುತ್ತಿದ್ದನು.

“ಬೇಲರು ಎಲ್ಲಾ ಇದ್ದಾರೆನು ಇಲ್ಲಿ?” ಎಂದು ಮಾರ್ಕ ಗೌಡರ ಕಡೆ ನೋಡಿದನು.

ಗೌಡರಿಗೂ ತಮ್ಮ ಜೀತದಾಳು ಸರ್ಕಾರದ ಕೈಗೆ ಸಿಕ್ಕಿಬೀಳುವುದು ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಇಷ್ಟವಿರಲಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಹಾಗಾದರೆ ತಾವೂ ಕಷ್ಟನಷ್ಟಗಳಿಗೆ ಗುರಿಯಾಗ ಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ ಎಂದು ಅವರಿಗೆ ತಿಳಿದಿತ್ತು.

“ಎಲ್ಲ ಬಂದಿದ್ದಾರೆ!” ಎಂದರು.

ಮಾರ್ಕ ಗುರುತುಹಿಡಿಯಲಾರದೆ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಬಂದು ಕುಳಿತನು. ಬೇಲರೆಲ್ಲರೂ ಗುಜುಗುಜು ಮಾತಾಡುತ್ತ ಹೆಬ್ಬಾಗಿಲು ದಾಟಿದರು.

“ನಿನ್ನೆ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ನಾನು ಗದ್ದೆಯಲ್ಲಿ ನೋಡಿದವನು ಬಂದಿಲ್ಲ” ಎಂದನು ಮಾರ್ಕ

“ಹಾಂಗಾದ್ರೆ ನೀನು ನೋಡಿದ್ದು ಯಾರನ್ನೋ? ಇಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಬೇಲರೆಲ್ಲ ಬಂದಿದ್ದರು.”

“ಬೈರ’ ಅನ್ನುವನು ಬಂದಿದ್ದೇನು?”

“ಒಹೋ! ಭೇಷಕ್, ಬಂದಿದ್ದ!” ಎಂದನು ಪುಟ್ಟಣ್ಣ.

“ಎಲ್ಲಿ ನಾನು ಅವನ್ನ ಕಾಣಲಿಲ್ಲ.”

“ಅವನು ನಿನ್ನೆ ಸೀತಮನೆ ಕೇರಿಗೆ ಹೋಗಿದ್ದನಂತೆ. ಯಾರೋ ಅವನ ನಂಟಬಾವ ಸತ್ತಿದ್ದನಂತೆ. ಉರಿನಾಗೆ ಇಲ್ಲದಿದ್ದವನ್ನ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ನೀವೇನು ಮಾಡ್ತೀರಿ?” ಎಂದನು ಪುಟ್ಟಣ್ಣ.

ಮಾರ್ಕನಿಗೆ ತಿಮ್ಮ ಹೇಳಿದ್ದ ಭೂತರಾಯನ ಕಥೆ ನೆನಪಿಗೆ ಬಂದು, ತಾನು ಹರಕೆಯಲ್ಲಿ ಭಾಗಿಯಾಗಲು ಮನಸ್ಸು ಮಾಡಿದನು.

ಮನೆ ಪಾಲಾಗುವ ಮಾತು

ತರುಣಿಯನ್ನು ಮದುವೆಯಾದ ವಯಸ್ಕರಾದ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರು ಬಹಳಕಾಲ ಅಸ್ವಲಿತ ಸುಖವನ್ನು ಅನುಭವಿಸಲಾಗಲಿಲ್ಲ. ಸಣ್ಣ ಹೆಣ್ಣನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗುವ ಮುಂದುವರಿದು ಮನಸ್ಸು ಬಹುಬೇಗನೆ ಅತ್ಯಲ್ಪ ಕಾರಣಗಳಿಂದ ಸಂಶಯಗ್ರಸ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. ಸಂಶಯ ಒಮ್ಮೆ ಮುಡಿ ಮಿದುಳನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿತೆಂದರೆ ಒಣಗಿದ ಮರದ ಬುಡಕ್ಕೆ ಗೆದ್ದಲು ಹಿಡಿದಂತಾಗುತ್ತದೆ. ಏನು ಕಂಡರೂ ಏನು ಕೇಳಿದರೂ ಎಲ್ಲವೂ ಸಂಶಯಭೂತವನ್ನು ಮತ್ತೂ ಹಿರಿದಾಗಿ ಮಾಡುವ ಸಾಕ್ಷಿಗಳಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸುತ್ತವೆ. ಮೊದಲು ಸಾಧಾರಣ ಸರಳ ಮುಗ್ಧವಾಗಿ ತೋರುತ್ತಿದ್ದ ವಿಷಯಗಳು ತರುವಾಯ ಪಿತೂರಿಯ ಪಿಶಾಚಿಗಳಾಗಿ ತೋರುತ್ತವೆ. ಸಂಶಯದಿಂದ ಮಾತ್ಸರ್ಯ ದ್ವೇಷ ಕ್ರೋಧಗಳು ಹೊಮ್ಮಿ ಹೃದಯ ಹಿಂಸಾಭಿಮುಖವಾಗುತ್ತದೆ. ಕಾನೂನಿನ ಪ್ರಕಾರವೂ ಸಮಾಜದ ಆಚಾರದ ಪ್ರಕಾರವೂ ಸಣ್ಣ ಹೆಣ್ಣನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗುವ ಮುಂದುವರಿದು ಅಪರಾಧಿಯೂ ಅಲ್ಲ, ಪಾಪಿಯೂ ಅಲ್ಲ. ಆದರೂ ಪ್ರಕೃತಿಯ ತೀರ್ಪು ಬೇರೆಯಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಮುಂದುವರಿದು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೇ ಅದು ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. ತಾನು ದುಡ್ಡು ಖರ್ಚು ಮಾಡಿ ಬಹುಜನ ಬಂಧುಗಳ ಸಮ್ಮುಖದಲ್ಲಿ ಶಾಸ್ತ್ರೀತಿಯಾಗಿ ದೇವ ದೇವತೆಗಳ ಸಾಕ್ಷಿಯಲ್ಲಿ ಕೈಹಿಡಿದ ಬಾಲವಧುವನ್ನು ತನ್ನ ಕಾಮಲಾಲಸೆ ಪ್ರೇರಿಸಿದಂತೆ ಉಪಭೋಗಿಸಬಹುದಾದರೂ ಉಪಯೋಗಿಸುವನಾದರೂ, ಅಂತರಂಗದಲ್ಲಿ ತಾನು ಅಪರಾಧಿ ಎಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆ. ಅದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಶಿಕ್ಷೆಯೂ ಅಂತರಂಗದಲ್ಲಿಯೇ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುತ್ತದೆ. ಎಳೆಯದೆಂದಿಗೂ ಹಳೆಯದನ್ನು ಒಲಿಯಲಾರದು. ಬಾಲ್ಯ ವೃದ್ಧಾಪ್ಯಗಳಿಗೆ ಗೌರವ ಸಂಬಂಧವಿರಬಲ್ಲದೆ ಹೊರತು ಪ್ರೇಮಸಂಬಂಧವಿರಲಾರದು.

ಸುಬ್ಬಮ್ಮ ಎಷ್ಟೇ ಒರಟು ಹುಡುಗಿಯಾಗಿದ್ದರೂ ಎಷ್ಟೇ ಅನಾಗರಿಕಳಾಗಿದ್ದರೂ ಅವಳು ಎಳೆಯ ಹೆಣ್ಣು ಎಂಬುದನ್ನು ಮರೆಯಬಾರದು. ಬಡತನದಲ್ಲಿಯೇ ಬೆಳೆದಿದ್ದ ಆಕೆಗೆ ಶ್ರೀಮಂತರಾದ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರನ್ನು ಮದುವೆಯಾದೆಂದು ಅತ್ಯಂತ ಹೆಮ್ಮೆಯಾಗಿತ್ತು. ಎಂದೂ ಕಾಣದ ವಸನ ಭೂಷಣಗಳನ್ನು ಕಂಡು ಕಣ್ಣು ಕೋರೈಸಿ ಹೋಗಿತ್ತು. ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರೂ ಪ್ರಯತ್ನಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ತಾವು ತರುಣರಾಗಿದ್ದಾಗ ಪ್ರಥಮ ವಿವಾಹದಲ್ಲಿ ಅನುಭವಿಸಿದ್ದ ಯೌವನದ ಕಾಲವನ್ನು ಮತ್ತೆ ಅನುಕರಿಸಿ, ಭಯಂಕರ ಧರ್ಮಾಧಿಕಾರಿಯಾಗಿರುವ ಕಾಲದೇವನನ್ನು ವಂಚಿಸಿದನೆಂದು ಉಹಿಸಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಅದು ವಸ್ತುತಃ ಬಿಸಲ್ಲದರೆಯ ಸವಾರಿಯಾಗಿತ್ತು. ಏನೂ ಅರಿಯದ ಮಡ್ಡ ಹುಡುಗಿ ಸೇರೆಗಾರ ರಂಗಪ್ಪಸೆಟ್ಟರಿ ಮೊದಲಾದವರೊಡನೆ ಸರಳರೀತಿಯಿಂದ ಮಾತಾಡಿ ವರ್ತಿಸುತ್ತಿದ್ದುದು ಗೌಡರ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬಿದ್ದೊಡನೆ ಅವರ ಸಿಂಗಾರದ ಹೊಂಗನಸು ಬಿರುಕುಬಿಡತೊಡಗಿತು. ಅವರ ಪ್ರೇಮ ತಾನು ಹಾಕಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಮುಸುಗನ್ನು ತೆರೆಯಿತು. ಗೌಡರು ನೊಡುತ್ತಾರೆ: ಕಾಮವು ನಾಚಿಕೆಗೇಡಿಯಾಗಿ ನಿಂತಿದೆ! ಅದರ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಲೋಭದ ಬಲೆ! ಗೌಡರ ಮಾತ್ಸರ್ಯಕ್ಕೆ ಒಂದು ಅವಲಂಬನ ಬೇಕಾಯಿತು. ಸೇರೆಗಾರ ರಂಗಪ್ಪಸೆಟ್ಟರು ಸಿಕ್ಕಿದರು!

ಕಳ್ಳನ ಗುಟ್ಟು ಕಳ್ಳನಿಗೇ ಗೊತ್ತು ಸೇರೆಗಾರರು ಮತ್ತೊಬ್ಬನ ಪತ್ನಿಯಾಗಿದ್ದ ಗಂಗೆಯನ್ನು ಹೇಗೆ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯಿಂದ ಹಾರಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದು ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆಂಬುದು ಗೌಡರಿಗೆ ಅನುಭವವೇದ್ಯವಾಗಿತ್ತು. ಅಲ್ಲದೆ ಸೆಟ್ಟರಿಗೆ ಮಡಿ, ಮೈಲಿಗೆ, ತನ್ನದು ಪರರದು, ಶುಚಿ, ಎಂಜಲು ಎಂಬ ಯಾವ ಭೇದವೂ ಇಲ್ಲವೆಂಬುದೂ ಗೌಡರಿಗೆ ಗೊತ್ತಾಗಿತ್ತು. ಏಕೆಂದರೆ; ತಮಗೆ ಅವಶ್ಯವಿದ್ದಾಗ ಗಂಗೆಯ ಸ್ನೇಹಮಾಡಲು ಸೆಟ್ಟರು ನಿಷೇಧಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಉತ್ತೇಜನವಿತ್ತು ಹೆಮ್ಮೆಪಟ್ಟಿದ್ದರು. ಅಂತಹ ವ್ಯಕ್ತಿ ಏನನ್ನು ಮಾಡಲು ತಾನೆ ಹೇಸುವನು? ಎಷ್ಟು ದೂರ ಹೋಗಲು ತಾನೆ ಹಿಂಜರಿಯುವನು? ಆತನಿಗೆ ಗಂಗೆಯಾದರೇನು? ಸುಬ್ಬಮ್ಮನಾದರೇನು? ಅಂತೂ ಸೇರೆಗಾರರು ಗೌಡರ ಸಂಶಯಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರರಾಗಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಅದನ್ನು ಹೊರಗೆ ಸೂಚಿಸಲು ಕೂಡ ಅವರಿಗೆ ಎದೆಯಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಹಾಗೆ ಮಾಡುವುದು ತಮ್ಮ ಗೌರವಕ್ಕೆ ಕಡಮೆ ಎಂದು ಅವರ ಭಾವನೆಯಾಗಿತ್ತು. ಮನಸ್ಸು ಮಾಡಿದ್ದರೆ ಅವರ ಸೇರೆಗಾರರನ್ನು ಅವರ ಆಳುಗಳೆಲ್ಲರೊಡನೆ ಕಾನೂನಿನಿಂದಲೇ ಹೊರಡಿಸಬಹುದಾಗಿತ್ತು. ಹಾಗೆ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ತಮ್ಮನ್ನು ತಾವೆ ಕೀಳುಗೈದಂತಾಗುತ್ತದೆ ಎಂದು ಸುಮ್ಮನಿದ್ದರು. ಅವಶ್ಯವಿದ್ದಾಗ ಓಡಿಸಿದರಾಯಿತು! ಅಲ್ಲದೆ, ಸೇರೆಗಾರರೊಡನೆ ಗಂಗೆಯೂ ಹೋಗಿಬಿಡುತ್ತಾಳಲ್ಲವೆ?

ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಸುಬ್ಬಮ್ಮನ ಮನಸ್ಸು ಗೌಡರು ಉಹಿಸಿದಷ್ಟು ಕೆಟ್ಟಿರಲಿಲ್ಲ. ಸೇರೆಗಾರರೂ ಗೌಡರೂ ಉಹಿಸದಷ್ಟು ಮುಂದುವರಿದಿರಲಿಲ್ಲ. ಗಂಗೆ ತನ್ನ ಪೂರ್ವ ಕಥೆಯನ್ನು ಹೇಳಿ ಉಪದೇಶಮಾಡಿದಂದು ಸುಬ್ಬಮ್ಮನ ಸುಪ್ತಚಿತ್ತದಲ್ಲಿ ಒಂದೆರಡು ಅಸ್ಪಷ್ಟ ಪಿಶಾಚಿಗಳು ಸುಳಿದುಹೋಗಿದ್ದುವೆಂಬುದೇನೋ ನಿಜ. ಆದರೆ ಗೌಡರು ಉಹಿಸಿದ್ದ ಸಾಹಸಕ್ಕೆ ಅವಳೆಂದಿಗೂ ಮನಸ್ಸು ಮಾಡಿರಲಿಲ್ಲ; ಧೈರ್ಯವೂ ಇರಲಿಲ್ಲ.

ಅಂತೂ ಮನದಲ್ಲಿ ಸಂಶಯ ಕಾಲಿಟ್ಟ ಮೇಲೆ ಗೌಡರು ತಮ್ಮ ತರುಣ ಪತ್ನಿಯ ಪರವಾಗಿ ಅದನ್ನೂ ಇದನ್ನೂ ನೆವಮಾಡಿಕೊಂಡು ಆಗಾಗ ಸ್ವಲ್ಪ ಕ್ರೂರವಾಗಿ ವರ್ತಿಸತೊಡಗಿದರು. ಹೊಡೆಯುವುದೂ ಬೈಯುವುದೂ ಹೆಚ್ಚಾಯಿತು. ತಮ್ಮ ಸಂಶಯವನ್ನು ಹೆಂಡತಿಗೆ ಹೇಳಿ ಆಕೆಯನ್ನು ಎಚ್ಚರಿಸಲೂ ಇಲ್ಲ. ಒಂದೆರಡು ಸಾರಿ ಅವರು ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಹೊಡೆಯುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಸೇರೆಗಾರರೇ ಅಡ್ಡಬಂದು ದಮ್ಮಯ್ಯಗುಡ್ಡೆಹಾಕಿ ಬಿಡಿಸಿದ್ದುದಂತೂ ಸಂಶಯಾಸ್ಥಿಗೆ ಫೈತವೆರಚಿದಂತಾಗಿತ್ತು. ಮೊದಮೊದಲು ಗೌಡರ ಈ ಬುದ್ಧಿ ಸೆಟ್ಟರಿಗೆ ತಿಳಿಯದಿದ್ದರೂ ಕೆಲದಿನಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಅನುಭವಶಾಲಿಯ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಗುಟ್ಟು ಮಿಂಚಿತು. ಆಮೇಲೆ ಒಂದಿನಿತು ಜಾಗರೂಕರಾಗಿಯೇ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳತೊಡಗಿದರು. ಸೇರೆಗಾರರ ವರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ಬದಲಾವಣೆ ಕಂಡ ಯಜಮಾನರಿಗೆ ಮತ್ತೂ ದಿಗಿಲಾಯಿತು!

ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಹೀಗಿತ್ತು ಹೊವಯ್ಯ ರಾಮಯ್ಯರು ಬೇಸಗೆಯ ರಜಾಕ್ಕೆ ಮನೆಗೆ ಬಂದಾಗ. ತರುವಾಯ ಸಮಸ್ಯೆ ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲನೆ ಮತ್ತೂ ಜಟಿಲವಾಗತೊಡಗಿತು — ಕಲ್ಪನೆಯೂ ಹೆದರುವಷ್ಟು!

ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಕಳವಳ ಕದನಗಳು ಹೆಚ್ಚುತ್ತಿದ್ದಾಗಲೇ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಶಾಂತಿ ಮೈತ್ರಿಗಳು ನೆಲಸುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ತೊರಿತು. ನಾಗಮ್ಮ ಸುಬ್ಬಮ್ಮರ ಕಚ್ಚಾಟಗಳು ನಿಂತುವು. ಪುಟ್ಟಮ್ಮ, ವಾಸು ಇಬ್ಬರೂ ಸುಬ್ಬಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಪರವಾಗಿ ತೊರಿಸತೊಡಗಿದ ಆದರವನ್ನು ಕಂಡು ಸ್ವಲ್ಪ ಆಶ್ಚರ್ಯ ಗೊಂಡರೂ ಹರ್ಷಚಿತ್ತರಾದರು. ವಾಸುವಂತೂ ತುಪ್ಪ ಬೆಣ್ಣೆ ಕಾಫಿ ತಿಂಡಿಗಳನ್ನು ಖೂನಿಮಾಡಿದವರ ಕೈಯಿಂದ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಲಂಚ ಕೀಳುವಂತೆ ಕಿತ್ತು ತಿನ್ನತೊಡಗಿದನು. ಸುಬ್ಬಮ್ಮ ಬರಬರುತ್ತ ವಿಧೇಯಳೂ ನಯಶೀಲಳೂ ಪ್ರಿಯವಚನಳೂ ಆಗುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನೂ ಕಂಡು ಆಕೆಯ ಪತಿಯೊಬ್ಬನಿಗಲ್ಲದೆ ಉಳಿದವರಿಗೆಲ್ಲ ಮುದವಾಯಿತು.

ಕಾರಣವೇನೆಂದರೆ, ಸುಬ್ಬಮ್ಮ ಹೊವಯ್ಯ ರಾಮಯ್ಯರನ್ನು ನೋಡಿದಾರಭ್ಯ ತನ್ನ ಒರಟುತನಕ್ಕೆ ತಾನೆ ಅಸಹ್ಯಪಟ್ಟುಕೊಂಡು ತಿದ್ದಿಕೊಳ್ಳತೊಡಗಿದಳು. ಹೊವಯ್ಯನ ಭದ್ರಕಾರವೂ ಗಂಭೀರವರ್ತನೆಯೂ ಆತನಲ್ಲಿದ್ದ ಒಂದು ವಿಧವಾದ ಗುರುಭಾವವೂ ಸುಬ್ಬಮ್ಮನ ಆರಾಧನೆಗೆ ಗುರಿಯಾದುವು. ಆ ಆರಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ಬೇಟದ ಭಾವ ಲವಲೇಶವೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಗಂಗೆ ಪ್ರಚೋದಿಸಬೇಕೆಂದಿದ್ದ ಪ್ರಣಯಭಾವವು ಸರ್ವಶೂನ್ಯವಾಗಿ ಹೋಯಿತು. ದೊಡ್ಡದನ್ನು ಕಂಡಾಗ ಅದನ್ನು ಪೂಜಿಸಬೇಕು, ಅದರಂತಾಗಬೇಕು, ಅದರ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬೀಳಬೇಕು, ಅದರ ಪ್ರಶಂಸೆಗೆ ಪಾತ್ರವಾಗಬೇಕು ಎಂಬುದು ಮನುಷ್ಯಕುಲದ ಸಾಮಾನ್ಯೇಚ್ಛೆ. ಸುಬ್ಬಮ್ಮನಲ್ಲಿ ಮೂಡಿದರೂ ಅಂತಹ ಇಚ್ಛೆ. ನಾಗಮ್ಮನವರು ಹೊವಯ್ಯನ ತಾಯಿಯಾದುದರಿಂದ ಅವರನ್ನೂ ಹಿಂದಿನ ನಿಂದೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಮರೆಮಿಸುವಂತೆ ಗೌರವಿಸತೊಡಗಿದಳು. ಸುಬ್ಬಮ್ಮನ ಹೃದಯಪರಿವರ್ತನೆ ಹೊವಯ್ಯನ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ರಚಿಸಿದ ಒಂದು ಪವಾಡವೆಂದೇ ಹೇಳಬಹುದಾದರೂ ಆಕೆಯ ಎಳೆತನ, ಸರಳತೆ, ಮುಗ್ಧತೆ, ಕೆಟ್ಟದ್ದಾಗಲಿ ಒಳ್ಳೆಯದಾಗಲಿ ಸನ್ನಿವೇಶದ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಬಹುಬೇಗನೆ ಮುದಿತವಾಗುವ ಒಂದು ವಿಧವಾದ ಹಳ್ಳಿಯ ಹಸಿತನ, ತಾರುಣ್ಯ ಸಹಜವಾದ ನಿರಂತರ ಉದ್ಧಾರಾಕಾಂಕ್ಷೆ, ಪತಿಯ ಇತ್ತೀಚಿನ ಅನಾದರಣೆಯಿಂದ ನೊಂದದೆ, ಇವುಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿದರೆ ಅದು ಅಘಟನ ಘಟನೆಯಾಗಿ ತೋರುವುದಿಲ್ಲ.

ಸುಬ್ಬಮ್ಮ ಹೆಚ್ಚು ಹೆಚ್ಚು ನಯಶೀಲೆಯಾದಂತೆಲ್ಲ ಯಜಮಾನರ ಕೌರ್ಯವೂ ಅನಾದರಣೆಯೂ ಹಿಂಸೆಯೂ ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತಾ ಹೋದವು. ಹೆಂಡತಿಯ ದೃದಯದ ಹರತ್ತಾದ ಪರಿವರ್ತನೆ ಮೊದಲೇ ಸಂಶಯಗ್ರಸ್ತರಾಗಿದ್ದ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರಿಗೆ ಅನ್ಯಥಾ ತೋರಿತು. ಆಕೆ ತನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನ ಪಾಪವನ್ನು ಮುಚ್ಚಲೆಂದು ಹಾಕಿಕೊಂಡಿರುವ ಸೋಗು ಎಂದು ಭಾವಿಸಿದರು. ಅಲ್ಲದೆ ಮತ್ತೊಂದು ಭಯಾನಕವಾದ ಭೂತ ಅವರ ಮನಸ್ಸಿನಲಿ ವಿಕಟಕಾರವಾಗಿ ಮೂಡಿತು. ಹೊವಯ್ಯ ಮನೆಗೆ ಬಂದೊಡನೆ ಸುಬ್ಬಮ್ಮ ಬದಲಾವಣೆಯಾದುದರಿಂದಲೂ, ಅವನು ವಯಸ್ಸಿನಲಿ, ಬುದ್ಧಿಯಲ್ಲಿ, ಸೌಂದರ್ಯದಲ್ಲಿ, ಶೀಲದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲದರಲ್ಲಿಯೂ ತಮಗೆ ಮೇಲುಗೈಯಾದುದರಿಂದಲೂ, ಹೆಂಡತಿಯ

ಮನಸ್ಸು ಅತ್ತ ಕಡೆಗೆ ತಿರುಗಿರಬೇಕೆಂದು ನಿರ್ಣಯಿಸಿದರು. ಅದುವರೆಗೆ ಸೇರೆಗಾರ ರಂಗಪ್ಪಸೆಟ್ಟನ್ನು ಆವಲಂಬಿಸಿದ್ದ ಅವರ ಸಂಶಯ ಈಗ ಹೂವಯ್ಯನನ್ನು ಆವರಿಸತೊಡಗಿತು! ನಾಗಮ್ಮನವರ ಮೇಲೆ ಅವರಿಗಿದ್ದ ವೈರವೂ, ಇದು ಯಾವುದನ್ನೂ ಅರಿಯದಿದ್ದ ಹೂವಯ್ಯ ಆಗಾಗ ಗೌಡರನ್ನು ಸರಳ ರೀತಿಯಿಂದ ವಿಮರ್ಶಿಸಿದುದೂ, ಅವರ ಸಂಶಯಪಿಶಾಚಕ್ಕೆ ಆಹಾರವಾಗತೊಡಗಿದುವು. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಮೊದಲು ಇಲಿ ಬೆಕ್ಕುಗಳಂತಿದ್ದವರೆಲ್ಲ ಈಗ ಮೈತ್ರಿಯಿಂದ ಇರುವುದನ್ನು ಕಂಡ ಯಜಮಾನರು ತಮಗರಿಯದಂತೆ ಒಳಗೊಳಗೆ ಏನೋ ಪಿತೂರಿಯಾಗುತ್ತಿರಬೇಕೆಂದು ಭ್ರಮಿಸಿ ಎಲ್ಲರೊಡನೆಯೂ ಹುಚ್ಚು ಹುಚ್ಚಾಗಿ ವರ್ತಿಸತೊಡಗಿದರು.

ಇದೆಲ್ಲವನ್ನು ಈಕ್ಷಿಸಿ ಆರಿತ ಸೇರೆಗಾರರು, ಗೌಡರಿಗೆ ತಮ್ಮ ಮೇಲಿದ್ದ ಸಂಶಯವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಇದೇ ಸಮಯವೆಂದು ಹವಣಿಸಿ, ಬೈರನಿಗೆ ಕೂಲಿ ಕೊಡದಿದ್ದಕ್ಕಾಗಿ ಹೂವಯ್ಯ ತಮಗೆ ಮಾಡಿದಮುಖ ಭಂಗಕ್ಕೆ ಮುಯ್ಯಿತ್ತೀರಿಸಿ ಕೊಳ್ಳವಸಲವಾಗಿ ಯಜಮಾನರ ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ನಾನಾವಿಧವಾಗಿ ಪಿಸುಣಾಡತೊಡಗಿದರು. 'ಕರಡಿ' ಎಂದರೆ ಕುರುಡಾಗುವವನಿಗೆ ಕತ್ತಲಲ್ಲಿ ಕಗ್ಗಲ್ಲು ತೋರಿಸಿದಂತಾಯಿತು.

ಸಾಯಂಕಾಲ ಜೊತೆಗೂಡಿ ಕಳ್ಳು ಕುಡಿಯುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಸೇರೆಗಾರರು "ಹೌದಾ ಗೌಡರೆ, ನಾನು ಹೊಟ್ಟೆಇಚ್ಚಿಗೆ ಹೇಳುವುದಿಲ್ಲ. ಮೊನ್ನೆ ನಾನು ನಿಮ್ಮ ಮಾತಿನಂತೆ ಆ ಬೈರ ಇದ್ದಾನಲ್ಲ? ಬೇಲರ ಬೈರ! ಅವನಿಗೆ ಬತ್ತ ಕೊಡದಿದ್ದಾಗ ಹೂವಯ್ಯಗೌಡರು ಕಂಡಾಬಟ್ಟೆ ಹೇಳಿಬಿಟ್ಟರಲ್ಲ! ನನಗಂತೂ ಹೇಳಿದರೆ ದೋಷವಿರುವುದಾ? ಹೌದಾ! ನೀವೆ ಹೇಳಿ! ನಿಮಗೂ ಹೇಳುವದೆ ಕಂಡಾಬಟ್ಟೆ! ನಿಮ್ಮ ಕೂಳು ತಿಂದು ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬಂದ ಆ ಪುಟ್ಟಣ್ಣ ಇದ್ದಾನಲ್ಲ ಅವನೂ ಹೇಳಿಬಿಡುವುದೇ ನಿಮಗೆ ಕಂಡಾಬಟ್ಟೆ!.... ಹೌದಾ! ಕಾಣಿ! ನನಗೆ ಆ ಪಾಪ ಏಕೆ? ನಾನು ಹೊಟ್ಟೆಕಿಚ್ಚಿಗೆ ಹೇಳುವುದಲ್ಲ. ಎಷ್ಟದರೂ ವಯಸ್ಸಾದ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಮದುವೆ ಮಾಡದೆ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವುದು ಅಷ್ಟೇನು ಒಳ್ಳೆಯದಲ್ಲ — ಅಲ್ಲಾ! ನಾನು ಸುಳ್ಳು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರೆ ನನ್ನನಾಲಿಗೆ ಬಿದ್ದುಹೋಗಲಿ ಈವೊತ್ತೆ!...." ಎಂದು ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಸೆಟ್ಟರು ಮಕ್ಕಳ ಬಿಡಿಯಕ್ಕರದ ರೀವಿಯಲ್ಲಿ ರಾಗವಾಗಿ ಹೇಳಿ ಮುಗಿಸುವಷ್ಟರಲ್ಲಿಯೆ ಕುಡಿಯುತ್ತಿದ್ದ ಗೌಡರು ಆ ಸೂಚನಗಳನ್ನು ಸಾಸಿರ್ಮಡಿಯಾಗಿ ಸ್ವೀಕರಿಸಿ, "ನೀವೇನು ಹೊಸದಾಗಿ ಹೇಳೋದು ಬ್ಯಾಡ್ರೀ; ನನಗೆಲ್ಲ ಗೊತ್ತಾಗಿದೆ. ಅವನ್ನ ಅವನ ತಾಯಿನ, ಮನೆಯಿಂದ ಹೊರಡಿಸಿದ ಹೊರ್ತು ಸುಖವಿಲ್ಲ. ಗದ್ದೆಗೆ ಇಳಿಯೋ ಒಳಗಾಗಿ ಮನೆ ಪಾಲುಮಾಡಿ, ಅವರನ್ನ ಬ್ಯಾರ ಹಾಕಿಬಿಡ್ತೀನಿ. ಇಲ್ಲಿದೆ, ಹಿರಿಯಕ್ಕನ ಚಾಳಿ ಮನೆಮಂದಿಗೆಲ್ಲ ಅಂತಾ, ಎಲ್ಲ ಕಟ್ಟುಹೋದ್ರೆ ಮುಂದೇನು ಗತಿ? — ಅವನಂತೂ ನೆಲಾ ಗುಡಿಸುವಂತೆ ಬಿಳೀ ಪಂಚೆ ಉಟ್ಟುಕೊಂಡು ಉಪ್ಪರಿಗೆ ಮೇಲೆ ಕೂತುಬಿಡ್ತಾನೇ ಹೊರತು ಮನೆ ಕೆಲ್ಲ ಏನು ಎಂತೂ ಅಂತ ಕಣ್ಣು ಹಾಕಿ ನೋಡೋದಿಲ್ಲ. ಅವನ್ನೆಸೆಯಿಂದ ನಮ್ಮ ರಾಮನೂ ಕೆಟ್ಟುಹೋಗ್ತಾನೆ! ನಮ್ಮ ದೆಯ್ಯ, ನಮ್ಮ ದ್ಯಾವರು ಅಂದ್ರೆ ಅವನಿಗಷ್ಟು ನಿಕ್ಕಷ್ಟ. ಅವನು ಮನೀಗೆ ಬಂದದ್ದೇ ತಡ , ಭೂತರಾಯನಿಗೆ ಸಿಟ್ಟು ಬಂದು ನನಗೆ ಕಾಣಿಸಿ ಕೊಂಡೇಬಿಟ್ಟ! — ನಾಳೆ ನಾಡ್ಡು ಒಂದು ಹರಕೆಮಾಡಿ ಪೂರೈಸಿ, ಅವರ ಪಾಲು ಅವರಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು ಕಳಿಸಿಬಿಡ್ತೀನಿ. ಎಲ್ಲಾದ್ರೂ ಸತ್ತುಕೊಳ್ಳಿ ಆಮೇಲೆ.... ಆ ಪುಟ್ಟಣ್ಣನ್ನೂ ಹೊರಡಿಸಿಬಿಡ್ತೀನಿ ಅವನೊಬ್ಬ ಉಂಡಾಡಿ ಬಟ್ಟ! ಕೂಳು ಖರ್ಚಿಗೆ ಸೇರಿಕೊಂಡನೆ. ಮೂರು ಹೊತ್ತು ಕೋವಿ ತಗೊಂಡು ತಿರುಗೋದು! ಚಾಡಿಹೇಳಿಕೋಡೋದು! ಚೆನ್ನಾಗಿ ರಟ್ಟೆ ಮುರಿದುಗೆಯ್ಕೊಂಡು ತಿನ್ನಲಿ! ಆಮೇಲೆ ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತದೆ!" ಎಂದುಮೊದಲಾಗಿ ಬಾಯಿಗೆ ಬೀಗವಿಲ್ಲದೆ ನುಡಿದುಬಿಟ್ಟರು.

ಅದೇ ದಿನ ಸಾಯಂಕಾಲ ಹೂವಯ್ಯ ಉಪ್ಪರಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಕಥೆ ಓದಿ ಹೇಳುತ್ತಾ ಕುಳಿತಿದ್ದಾಗ ಕಳ್ಳು ಕುಡಿದಿದ್ದ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋದರು. ಪುಟ್ಟಮ್ಮ , ವಾಸು, ರಾಮಯ್ಯ, ಪುಟ್ಟಣ್ಣ ಎಲ್ಲರೂ ಆಲಿಸುತ್ತ ಕುಳಿತಿದ್ದರು.

"ಆಯ್ತು ಬಿಡಪ್ಪಾ! ಇದೊಂದು ಇಸ್ಕೂಲೇ ಆಗಿಹೋಯ್ತು!.... ನಿನಗೇನೆ ಕೆಲ್ಲ ಇಲ್ಲಿ? ಓದಿ ಪ್ಯಾಸು ಮಾಡಿ ದೊರಸಾನಿ ಆಗ್ತೀಯೇನೆ?"

ತಂದೆಯ ನಿಷ್ಕರವಾಕ್ಯಗಳಿಗೆ ಎದ್ದುನಿಂತಿದ್ದ ಪುಟ್ಟಮ್ಮ ತಲೆತಗ್ಗಿಸಿಕೊಂಡೇ ಮೆಟ್ಟಲಿಳಿದು ಕೆಳಗೆ ಹೋದಳು. ಪುಟ್ಟಣ್ಣನೂ ಎದ್ದು ದೂರ ನಿಂತನು. ಅವನನ್ನು ಕುರಿತು ಗೌಡರು "ಇನ್ನೇನು ಬಿಡೋ! ನಿನ್ನ ದೆಸೆ ಕುಲಾಯಿಸ್ತು. ಪೇಟಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಮೇಷ್ಟರ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಹೊರಡು!" ಎಂದರು. ರಾಮಯ್ಯ ಹೂವಯ್ಯರೂ ಮುಖ ಮುಖ ನೋಡಿಕೊಂಡರು. ವಾಸು ನಕ್ಕು ಬಿಟ್ಟನು. ಗೌಡರು ಕ್ರುದ್ಧರಾಗಿ

“ಯಾಕೋ ನಗ್ತಿಯಾ! ಇಲ್ಲೇನು ಕರಡಿ ಕುಣಿಸ್ತಾರೇನು! ನಿನ್ನ ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿಗೇ ಓದಕ್ಕೆ ದಬ್ಬೀನಿ, ತಡೀ!” ಎಂದು ಗದರಿ “ಹೂವಯ್ಯಾ, ರಾಮು ಹೇಳಿದನೇನೋ ನಾನು ಹೇಳಿದ್ದನ್ನ ?” ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದರು.

“ಯಾವುದನ್ನು?” ಎಂದನು ಹೂವಯ್ಯ.

“ಯಾವುದನ್ನೇನು? ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ನೀವು ಓದಕ್ಕೆ ಹೋಗೋದು ಬ್ಯಾಡ. ಸಾಮಾನ್ಯ ತರ್ನಿಬಿಡಿ” ಎಂದರು ಗೌಡರು.

“ಇನ್ನೊಂದು ವರ್ಷ ಓದಿದರೆ ಬಿ. ಎ. ಆಗ್ತದೆ. ಮಧ್ಯೆ ಬಿಟ್ಟು ಬಿಡೋದೇನು?”

“ಬಿ.ಎ. ನೂ ಬೇಡ, ಗಿಯೇನೂ ಬೇಡ. ದುಡ್ಡು ಕಳ್ಳಾಕ್ಕೆ ನನ್ನಿಂದ ಬಿಲ್ ಕುಲ್ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ.”

“ಸ್ಕಾಲರ್ ಷಿಪ್ ಬರ್ತದೆ, ಅದರಲ್ಲೇ ಏನಾದ್ರೂ ಮಾಡಿಕೊಳ್ತೀನಿ.”

“ನಂಗದೆಲ್ಲ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ! ನಿನ್ನ ಪಾಲು ಆಸ್ತಿ ನೀ ತಗೊಂಡು ಆಮೇಲಿಲ್ಲಗಾದರೂ ಹೋಗು. ನನಗೂ ನಿನ್ನವ್ವನಿಗೂ ಸರಿಬರೋದಿಲ್ಲ.”

ನಾಗಮ್ಮನವರೂ ಮಗನೊಡನೆ ತಾವು ಪಾಲು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬೇರೆಯಾಗುವುದು ಲೇಸು ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದರು. ಹೂವಯ್ಯ ತಾನು ಓದಲು ಹೋಗಬೇಕಾದ್ದರಿಂದ ಅದು ಸಾಧ್ಯವೇ ಅಲ್ಲ ಎಂದು ತಾಯಿಗೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಮನಗಾಣಿಸಿ ಒಪ್ಪಿಸಿದ್ದನು. ತಾಯಿಯೂ ಮಗನ ಶ್ರೇಯಸ್ಸಿಗಾಗಿ ತನಗೆ ಬಂದ ಕಷ್ಟಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಅನುಭವಿಸಲು ಸಿದ್ಧಳಾಗಿದ್ದಳು. ಆದರೆ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರು ಮನೆಯನ್ನು ಪಾಲುವುದು ವಿಚಾರವಾಗಿ ದೃಢಮನಸ್ಸು ಮಾಡಿದಂತೆ ತೋರಿತು. ಅದಕ್ಕೆ ಮುಖ್ಯಕಾರಣ ಮಾತ್ರ ಅವರು ಹೇಳಿದುದಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಹೂವಯ್ಯ ತಾನೊಬ್ಬನೇ ಅಗಿದ್ದರೆ, ತನ್ನ ಪಾಲಿನ ಆಸ್ತಿಯನ್ನು ಯಾರಿಗಾದರೂ ಗುತ್ತಿಗೆಗೆ ಕೊಟ್ಟು ಓದಲು ಹೋಗಬಹುದಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ತಾಯಿ? ಅವನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ‘ತಾಯಿ ಇರದಿದ್ದರೆ ಎಷ್ಟು ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿರುತ್ತಿತ್ತು!’ ಎಂಬ ಆಲೋಚನೆ ಕ್ಷಣಕಾಲ ಮಿಂಚಿತು. ಒಡನೆಯೆ ಅಮಂಗಲಾಲೋಚನೆಗೆ ಬೆದರಿ, ಅದನ್ನು ಮನದಿಂದ ವರಸಿಬಿಟ್ಟನು.

ಹೂವಯ್ಯ ಎಷ್ಟು ವಿಧವಾಗಿ ಸಮಾಧಾನ ಹೇಳಿ ವಾದಿಸಿದರೂ ಯಜಮಾನರು ಕೇಳಲಿಲ್ಲ. ರಾಮಯ್ಯ ತಾನು ಮನೆಯಲ್ಲಿರುವುದಾಗಿಯೂ, ಕೆಲಸ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಸಹಾಯ ಮಾಡುವುದಾಗಿಯೂ, ಹೂವಯ್ಯ ಇನ್ನೊಂದು ವರುಷದ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಓದಲು ಹೋಗಲೆಂದೂ, ಅಂಜಿಯಂಜಿ ಹೇಳಿದನು. ಗೌಡರು ಮಗನ ಮೇಲೆ ಕಣ್ಣು ಕೆಂಪಗೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ರೇಗಿ ಅಸಮಂಜಸವಾಗಿ ಕೂಗಾಡಿಬಿಟ್ಟರು. ಹೆಚ್ಚು ಮಾತಾಡಿದರೆ ಅವಿವೇಕವಾಗುವುದೆಂದು ತಿಳಿದು ಹೂವಯ್ಯನೂ ಸುಮ್ಮನಾದನು.

ಗೌಡರು ಕೆಳಗಿಳಿದು ಹೋಗುವಾಗ ಕಂಭಕ್ಕೆ ಒರಗಿಕೊಂಡು ನಿಂತಿದ್ದ ಪುಟ್ಟಣ್ಣನನ್ನು ಕರೆದು ಹೇಳಿದರು: “ನಾಳೆ ದೆಯ್ಯದ ಹರಕೆ ಮುಗಿಸಿಕೊಂಡು ನೀನೂ ಬೇರೆ ಮನೆ ಮಾಡಿಕೋ. ಆಮೇಲೆ ನನ್ನ ಮನೇಲಿರೋದು ಬೇಡ.”

ಗೌಡರು ಕೆಳಗಿಳಿದು ಹೋದಮೇಲೆ ಕಂಬನಿಗರೆಯುತ್ತಿದ್ದ ರಾಮಯ್ಯನನ್ನು ನೋಡಿ ಹೂವಯ್ಯ “ನೀನೇಕೆ ಅಳುತ್ತೀಯೋ ಹೆಂಗಸರ ಹಾಗೆ! ಪ್ರಪಂಚ ಇರೋದೆ ಹೀಗೆ, ಅದು ತಿಳಿಯದಿದ್ದರೆ ನೀನು ಇಷ್ಟೊಂದು ಕಾವ್ಯ ಕಾದಂದರಿಗಳನ್ನು ಓದಿರೋದೆಲ್ಲ ವ್ಯರ್ಥ!” ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತ ಹನಿಗಣ್ಣಾಗಿದ್ದ ವಾಸುವನ್ನು ಪಕ್ಕಕ್ಕೆ ಎಳೆದು ಅಪ್ಪಿಕೊಂಡು “ಕಥೆ ಮುಂದಕ್ಕೋದೋಣೇನು?” ಎಂದನು.

ವಾಸು ಮಾತಾಡಲಿಲ್ಲ. ಒಂದೆರಡು ಅಶ್ರುಬಿಂದುಗಳು ಅವನ ಕನ್ನೆಗಳ ಮೇಲೆ ಇಳಿದುವು.

“ಅವರು ಈಗೀಗ ಏಕೆ ಹಿಂಗಾಗುತ್ತಿದ್ದಾರೋ ನನಗೆ ಬೇರೆ ಗೊತ್ತಾಗುವುದಿಲ್ಲ” ಎಂದು ರಾಮಯ್ಯ ತಂದೆಯನ್ನು ನಿರ್ದೇಶಿಸಿ ಕಣ್ಣೀರೊರಸಿಕೊಂಡನು.

“ಅದೆಲ್ಲ ಸೇರೆಗಾರರ ಪಿತೂರಿ !” ಎಂದನು ಪುಟ್ಟಣ್ಣ.

“ಆ ಸೂಳೇಮಗನ್ನ ನಾಳೇನೆ ಒದ್ದು ಓಡಿಸಿದರೆ ಏನಾಗದೆ?” ಎಂದು ವಾಸು ಹೂವಯ್ಯನ ಕಡೆ ನೋಡಿದನು. ಹೂವಯ್ಯ ಮಾತಾಡಲಿಲ್ಲ. ಮುಗುಳು ನಗೆಯೊಂದು ಮುಖದ ಮೇಲೆ ನಲಿದಾಡುತ್ತಿತ್ತು. ಇರುಳು ಹೂವಯ್ಯನಿಗೆ ಬಹಳ ಹೊತ್ತು ನಿಡ್ಡೆ ಬರಲಿಲ್ಲ. ಚಿಕ್ಕಯ್ಯನಾಡಿದ್ದ ಮಾತುಗಳನ್ನೆ ಕುರಿತು ಯೋಚಿಸತೊಡಗಿದನು. ತನ್ನ ವಿದ್ಯಾರ್ಜನೆ ಕೊನೆಗಾಣುವುದಲ್ಲ ಎಂದು ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬಹಳ ನೋವಾಯಿತು. ಮತ್ತೆ — ಚಿಂತೆಯಿಲ್ಲ, ಈಶ್ವರೇಚ್ಛೆ ಹಾಗೇ ಇದ್ದರೆ ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಗ್ರಂಥಗಳ ಸಹಾಯದಿಂದ ವಿದ್ಯಾದೇವತೆಯನ್ನು ಆರಾಧಿಸಬಹುದು ಎಂದು ಸಮಾಧಾನ ಮಾಡಿಕೊಂಡನು. ಮನಸ್ಸು ಅಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿ ಸುಳಿದು ಸುತ್ತಿ, ಇಷ್ಟಮೂರ್ತಿಯ ದರ್ಶನ ಮಾಡಿತು. ಸೀತೆಯ ಲಾವಣ್ಯವಿಗ್ರಹ ಭುವನಮೋಹಕವಾಗಿ ಕಲ್ಪನೆಯ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಾಣಿಸಿತು. ದುಃಖಮಯವಾಗಿ ತೋರುತ್ತಿದ್ದ ಭವನಾಗರದಲ್ಲಿ ಆ ಸೌಂದರ್ಯ ಮೂರ್ತಿಯೊಬ್ಬಳೇ ಮನೋಹರವಾದ ಸುಖ ದ್ವೀಪದಂತೆ ರಾರಾಜಿಸಿದಳು. ಸೀತೆಯ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ಇರಬಹುದೆಂಬ ಮಾಧುರ್ಯದಿಂದ ವಿದ್ಯಾರ್ಜನೆಗಾಗಿ ಮೈಸೂರಿಗೆ ಹೋಗಲಾರದ ನೋವು ಪ್ರಿಯವಾಗಿ ತೋರಿತು.

ಆದರೆ ವಿಧಿ ಬೇರೊಂದು ವ್ಯೂಹವನ್ನು ರಚಿಸುತ್ತಿತ್ತು.

ಕಾನೂರಿನಲ್ಲಿ ದೈವದ ಹರಕೆ

ಕಾನೂರಿನಲ್ಲಿ ‘ದೈವದ ಹರಕೆ’ ಎಂದರೆ, ಅದೊಂದು ಮಹಾಸಂಭ್ರಮದ ಘಟನೆ. ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರ ಆಳು, ಒಕ್ಕಲು, ಸಮೀಪದ ಬಂಧುಗಳು ಎಲ್ಲರೂ ಅದರಲ್ಲಿ ಭಾಗಿಗಳಾಗುವುದು ವಾಡಿಕೆಯಾಗಿತ್ತು. ಕೆಲವು ಕುರಿಗಳೂ ಅನೇಕ ಕುಕ್ಕುಟಗಳೂ ಆ ದಿನ ಭೂತ, ರಣ, ಬೇಟೆರಣ, ಚೌಡಿ, ಪಂಜೊಳ್ಳಿ ಮೊದಲಾದ ‘ದೈವ ದ್ಯಾವರು’ಗಳಿಗೆ ಬಲಿಯಾಗುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ ಕೆಲವರ ಕಣ್ಣಿಗೂ ಎಲ್ಲರ ಹೊಟ್ಟೆಗೂ ಹಬ್ಬವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ನಂಟರೂ ನಂಟರ ಮನೆಯ ಮಕ್ಕಳೂ ಮನೆಯನ್ನೆಲ್ಲ ತುಂಬಿ, ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಹರ್ಷವಾಗುವಂತೆ ಕಲಕಲರವವಾಗುತ್ತಿತ್ತು.

ಆದರೆ ಈ ವರ್ಷದ ‘ದೈವದ ಹರಕೆ’ ಮನೆಯವರಿಗೆ ಅಷ್ಟೇನೂ ಸಂಭ್ರಮಕಾರಿಯಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಎಲ್ಲರ ಮನೋಗನದಲ್ಲಿಯೂ ಕಾರ್ಮುಗಿಲು ಕವಿದುಕೊಂಡಿತ್ತು. ಉಳಿದವರಿಗೆ ಎಂದಿನಂತೆಯೇ ಆಹ್ಲಾದಕರವಾಗಿತ್ತು.

ಕೆಲವು ಬಂಧುಗಳೂ ಒಕ್ಕಲುಗಳೂ ಹಿಂದಿನ ದಿನ ಸಾಯಂಕಾಲವೆ ಮನೆಗೆ ಬಂದುಬಿಟ್ಟಿದ್ದರು. ಮರುದಿನ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಹೊರಗಿನ ಆಳುಗಳೆಲ್ಲ ಹಾಜರಾದರು. ಬೇಲರ ಬೈರ, ಸಿದ್ದ, ಹಳಪೈಕದ ತಿಮ್ಮ, ಕೆಳಕಾನೂರು ಅಣ್ಣಯ್ಯಗೌಡರು, ಅವರ ಮಗಳು, ಬಾಡುಗಳೆಲ್ಲ ದೊಳ್ಳುಹೊಟ್ಟೆಯ ಸೋಮ, ಗಂಗೆ ಮೊದಲಾದ ರಂಗಪ್ಪಸೆಟ್ಟರ ಕಡೆಯ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಆಳುಗಳು! ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಾಗುವುದರೊಳಗೆ ಇತರ ಹಳ್ಳಿಗಳಿಗೆ ತನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯದಮೇಲೆ ಹೋಗಿದ್ದ ಮಾರ್ಕನ ಸವಾರಿಯೂ ದಯಮಾಡಿಸಿತು. (ದೈವದ ಹರಕೆಗಿಂತಲೂ ತುಂಡು ಕಡುಬೇ ಅವನ ಆಗಮನಕ್ಕೆ ಬಹುಶಃ ಪ್ರಬಲತರವಾದ ಕಾರಣವಾಗಿದ್ದಿರಬಹುದು!) ಉರು ಬಿಟ್ಟು ಸೀತೆಮನೆಗೆ ಹೋಗಿದ್ದ ಓಬಯ್ಯನೂ ಬಂದನು. ಭೂತದ ಹರಕೆ ಎಂದರೆ ಅವನಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಭಕ್ತಿ. ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಭೂತ ತನಗೆ ಆಗಾಗ ದರ್ಶನ ಕೊಡುತ್ತದೆಂದು ಅವನು ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೂ ಸಾರಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದನು. ಅಂತಹ ಭೂತಭಕ್ತ ಹರಕೆಗೆ ಬರದಿದ್ದರೆ ಆಗುತ್ತದೆಯೆ?

ಮೇಲುಜಾತಿಯ ಕೆಲವರು ಪಾಕಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ನಿಂತರು. ಕಡುಬಿಗೆ ಹಿಟ್ಟು ಕುಟ್ಟುವುದು, ಮಾಂಸಕ್ಕೆ ಕಾರ ಕಡೆಯುವುದು, ತೆಂಗಿನಕಾಯಿ ತುರಿಯುವುದು, ಮಸಾಲೆ ಸಾಮಾನು ಸಜ್ಜುಗೊಳಿಸುವುದು, ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ಕಡಾಯಿಗಳನ್ನು ಸಿದ್ಧಮಾಡುವುದು, ಬಾಳೆಯಲೆ ಬಾಡಿಸುವುದು ಇತ್ಯಾದಿ ಕಾರ್ಯಗಳು ವಿತರಣೆಯಿಂದ ಸಾಗಲಾರಂಭವಾದುವು. ಮತ್ತೆ ಕೆಲವರು ಕೆರೆಯ ಬಳಿ ಕತ್ತಿಗಳನ್ನು

ಮಸೆಯುವುದು, ಬಾಳೆಯ ಹೆಡೆಗಳನ್ನು ಹಾಸುವುದು, ಕುರಿಕೋಳಿಗಳನ್ನು 'ಹಸಿಗೆ' ಮಾಡಲು ಬೆಂಕಿಗಾಗಿ ಕಟ್ಟಿಗೆ ತಂದೊಡ್ಡುವುದು, ಎಲುಬು ಕತ್ತರಿಸಲು 'ಕೊಚ್ಚುಗೊಲ್ವಿ' ಗಳನ್ನು ತಯಾರಿಸುವುದು ಇತ್ಯಾದಿ ಕೆಲಸಗಳಲ್ಲಿ ನಿಯುಕ್ತರಾದರು. ಇನ್ನೂ ಕೆಲವರು ಆಯಾ ದೆವ್ವ ಭೂತಗಳಿಗೆ ಕೊಡಬೇಕಾಗಿದ್ದ ಬಲಿಯ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ನಿಯೋಜಿತರಾದರು. ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮೂರುಕಾಸಿನದಾದರೆ ಗಲಾಟೆ ಒಂದು ರೂಪಾಯಿನದಾಗಿತ್ತು! ವಾಸುವಿನ ನೇತ್ರತ್ವದಲ್ಲಿ ಅಂದು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ನೆರೆದ ಬಾಲಕ ಬಾಲಕಿಯರಲ್ಲಿ ಕೇಕೆಹಾಕಿ ಕುಣಿದಾಡುವುದೇ ಪರಮ ಕರ್ತವ್ಯವೆಂದು ತಿಳಿದು ಕೆರೆಯಿಂದ ಅಡುಗೆಮನೆಗೂ ಅಡುಗೆಮನೆಯಿಂದ ಜಗುಲಿಗೂ ಅಲ್ಲಿಂದ ಹೊರ ಅಂಗಳಕ್ಕೂ ಹಾಸು ಹೊಕ್ಕಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ರಾಮಯ್ಯ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರ ಆಜ್ಞಾವಾಹಕನಾಗಿ, ತನಗೆ ದೆಯ್ಯದ ಹರಕೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದಿನಿತೂ ಇಷ್ಟವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ, ಹಿಂಸಾಮಯ ಭೂತಾರಾಧನೆಗೆ ತತ್ವತಃ ವಿರೋಧಿಯಾಗಿದ್ದರೂ, ತಂದೆಯ ಹೆದರಿಕೆಯಿಂದ ಅವರು ಹೇಳಿದ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಯಂತ್ರದಂತೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಎರಡು ಕಿವಿಗಳಿಗೂ ಹತ್ತಿ ತುರುಕಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರು ಜನರ ಗಲಿಬಿಲಿಯನ್ನೆಲ್ಲ ಮೀರುವಂತೆ ತಾರಸ್ವರದಿಂದ ಹುಕುಂ ಚಲಾಯಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಮನೆಯ ನಾಯಿಗಳಂತೂ ಎಲ್ಲಿ ಹೋದರೂ ಥೂ! ಛೀ! ಹಛೀ! ಎನ್ನಿಸಿಕೊಂಡು ನಿಲ್ಲಲು ತಾವಿಲ್ಲವೆಂಬಂತೆ ತಿರುಗುದ್ದುವು. ಪುಟ್ಟಣ್ಣನು ಗೌಡರ ಅಪ್ಪಣೆಯಂತೆ ಮಿಂದು ಕೊಳ ಪಂಚೆಯನ್ನೇ ಮಡಿಯುಟ್ಟುಕೊಂಡು ಪೂಜಾಸಾಮಗ್ರಿಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಸಜ್ಜುಗೊಳಿಸಿ ಅಗ್ರಹಾರದ ವೆಂಕಪ್ಪಯ್ಯ ಜೋಯಿಸರ ಆಗಮನವನ್ನೇ ಇದಿರು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಶೂದ್ರರಿಂದ ರಕ್ತಬಲಿಯಾಗುವ ಮುನ್ನ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಂದ ಭೂತಗಳಿಗೆಲ್ಲ ಪೂಜೆ ಮಾಡಿಸಿ 'ಜೈನೆಡೆ' ಹಾಕಿಸುವುದು ವಾಡಿಕೆ. ('ಜೈನೆಡೆ' ಎಂದರೆ ಜೈನರ ಎಡೆ ಎಂದರ್ಥ. ಎಂದರೆ ನಿರಾಮಿಷ ನೈವೇದ್ಯ!)

ಹೀಗೆ ಎಲ್ಲರೂ ಕೋಲಾಹಲದಲ್ಲಿ ಭಾಗಿಗಳಾಗಿದ್ದಾಗ ಉಪ್ಪರಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಹೂವಯ್ಯನೊಬ್ಬನ ಕೂಳಿತು ಭಗದ್ಗೀತೆಯನ್ನು ಓದುತ್ತಿದ್ದನು. ಆದರೆ ಮನಸ್ಸು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಭಗವದ್ಗೀತೆಯಲ್ಲಿತ್ತೆಂದು ಹೇಳಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಆಗಾಗ ಕತ್ತೆತ್ತಿ ಎದುರಿಗಿದ್ದ ಕಾಡು ಬೆಟ್ಟ ಬಾನುಗಳ ಕಡೆಗೆ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಅವುಗಳನ್ನೂ ನೋಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲವೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಅವನ ಕಣ ಮೊಟ್ಟೆಯ ಮೆಲೆ ಕಾವು ಕೂತ ಹಕ್ಕಿಯ ಕಣ್ಣಿನಂತೆ ಅಂತರ್ಮುಖವಾಗಿತ್ತು. ಚಿತ್ರಗಳೂ ಭಾವಗಳೂ ಆಲೋಚನೆಗಳೂ ಆಶೆ ಆಶಂಕೆಗಳೂ ಅವನ ಮನಸ್ ಸರೋವರದಲ್ಲಿ ತರಂಗಿತವಾಗಿ, ಒಂದರ ಮೇಲೊಂದದುರುಳಿ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದುವು.

ಆಯುಧಧರ್ಮದ ಉತ್ತಮ ಆದರ್ಶವೇನು? ಹಿಂದೂಗಳೆಂದು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವ ಈ ಮಂದಿ ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಕಾರ್ಯಕಲಾಪಗಳೇನು? ಉಪನಿಷತ್ತು ಭಗವದ್ಗೀತೆಗಳ ಮಹೋನ್ನತ ದಿವ್ಯದರ್ಶನವೆಲ್ಲಿ? ಈ ಮಂದಿ ಕೈ ಕೊಂಡಿರುವ ಪಿಶಾಚಾರಾಧನೆಯಲ್ಲಿ? ಇದನ್ನೆಲ್ಲ ತಿದ್ದುವ ಬಗೆ ಹೇಗೆ? ಒಂದು ರೀತಿಯಿಂದ ನೋಡಿದರೆ ಪಾದ್ರಿಗಳ ಖಂಡನೆ ಎಷ್ಟು ಸತ್ಯವಾಗಿದೆ! — ಹೂವಯ್ಯ ಕೈಯಲ್ಲಿದ್ದ ಗೀತಾಶಾಸ್ತ್ರದ ಕಡೆಗೆ ನೋಡಿದನು. ಈ ಶ್ಲೋಕವು ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬಿತ್ತು:

ಯಾಂತಿ ದೇವರ್ವತಾ ದೇವಾನ್ ಪಿತೃನ್ ಯಾಂತಿ ಪಿತೃವೃತಾಃ||
ಭೂತಾನಿ ಯಾಂತಿ ಭೂತೇಜ್ಯಾ ಯಾಂತಿ ಮದ್ಯಾಜಿನೋಪಿ ಮಾಮ್||

ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಪೂಜಿಸುವವರಿಗೆ ದೇವಲೋಕ ಲಭಿಸುತ್ತದೆ. ಪಿತೃಪೂಜಕರು ಪಿತೃಲೋಕವನ್ನೈದುತ್ತಾರೆ. ಭೂತ ಪ್ರೇತ ಪೂಜಕರು ಆ ಭೂತ ಪ್ರೇತಗಳ ಲೋಕವನ್ನೇ ಸೇರುತ್ತಾರೆ. ನನ್ನ ಪೂಜಕರು ನನ್ನಲ್ಲಿಗೆ ಬರುತ್ತಾರೆ.

ಹಾಗೆಯೇ ಮತ್ತೊಂದು ಶ್ಲೋಕವೂ ನೆನಪಿಗೆ ಬಂದು ಹದಿನೇಳನೆಯ ಆಧ್ಯಾಯವನ್ನು ತೆಗೆದು ಓದಿದನು:

ಯಜಂತೇ ಸಾತ್ವಿಕಾ ದೇವಾನ್ ಯಕ್ಷರಕ್ಷಾಂಸಿ ರಾಜಸಾಃ||
ಪ್ರೇತಾನ್ ಭೂತಗಣಾಂಶ್ಚಾನ್ಯೇ ಯಜಂತೇ ತಾಮಸಾ ಜನಾಃ||

ಸಾತ್ವಿಕರು ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಪೂಜಿಸುತ್ತಾರೆ. ರಾಜಸರು ಯಕ್ಷ ರಾಕ್ಷಸರನ್ನು ಪೂಜಿಸುತ್ತಾರೆ. ತಾಮಸಜನರು ಪ್ರೇತಭೂತಗಣಗಳನ್ನು ಪೂಜಿಸುತ್ತಾರೆ.

“ಹೇ ಭಗವಾನ್, ಈ ಜನರ ಮನಸ್ಸನ್ನು ನಿನ್ನೆ ಕಡೆಗೆ ತಿರುಗಿಸಲು ನನಗೆ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಕೃಪೆಮಾಡು” ಎಂದು ಹೂವಯ್ಯ ಮನದಲ್ಲಿಯೆ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದನು. ಯಾವುದೋ ಒಂದು ಭಾವೋತ್ಕರ್ಷದಿಂದ ಅವನ ಕಣ್ಣುಗಳಲ್ಲಿ ಹನಿ ತುಂಬಿತು. ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವನ್ನು ತೆಗೆದು ಭಾವಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಭಕ್ತಿಯೋಗದ ಶ್ಲೋಕಗಳನ್ನು ಓದತೊಡಗಿದನು: ಐದನೆಯ ಶ್ಲೋಕವನ್ನು ಮುಗಿಸಿ ಆರನೆಯದಕ್ಕೆ ಬಂದನು:

ಯೇ ತು ಸರ್ವಾಣಿ ಕರ್ಮಾಣಿ ಮಯಿ ಸಂನ್ಯಸ್ಯ ಮತ್ಪರಾಃ |
ಅನನ್ಯೇನೈವ ಯೋಗೇನ ಮಾಂ ಧ್ಯಾಯಂತ ಉಪಾಸತೇ||
ತೇಷಾಮಹಂ ಸಮುದ್ಧರ್ತಾ ಮೃತ್ಯು ಸಂಸಾರ ಸಾಗರಾತ್ |
ಭವಾಮಿ ನ ಚಿರಾತ್ಪಾರ್ಥ ಮಯ್ಯಾವೇಶಿತ ಚೇತಸಾಮ್||
ಮಯ್ಯೇವ ಮನ ಆಧತ್ಸ್ಯ ಮಯಿ ಬುದ್ಧಿಂ ನಿವೇಶಯ್ತು |
ನಿವಸಿಷ್ಯಸಿ ಮಯ್ಯೇವ ಅತ ಉರ್ಧ್ವಂ ನ ಸಂಶಯಃ||

ಎಲ್ಲ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ನನ್ನಲ್ಲಿ ನಿವೇದಿಸಿ, ನನ್ನಲ್ಲಿಯೇ ತತ್ಪರನಾಗಿ, ಅನನ್ಯಯೋಗದಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ಉಪಾಸಿಸುವವರನ್ನು ಮೃತ್ಯುಸಂಸಾರ ಸಾಗರದಿಂದ ಉದ್ಧಾರ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ. ನನ್ನಲ್ಲಿಯೇ ಮನಸ್ಸಿರಲಿ, ನನ್ನಲ್ಲಿಯೇ ಬುದ್ಧಿಯಿರಲಿ, ನಿಸ್ಸಂದೇಹವಾಗಿ ನೀನು ನನ್ನನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತೇಯೆ.

ಹೂವಯ್ಯ ಭಾವವಶನಾದನು. ಮೈ ಪುಲಕಿತವಾಯಿತು. ಗೀತಾ ಪುಸ್ತಕ ನೆಲಕ್ಕುರುಳಿತು. ಫಕ್ಕನೆ ಎಚ್ಚತ್ತವನಂತೆ ಮತ್ತೆ ಗ್ರಂಥವನ್ನೆತ್ತಿ, ತೆರೆದು ನಮಸ್ಕರಿಸುತ್ತಿರಲು, ಕಂಬನಿಯೊಂದು ಕಾಗದದ ಮೇಲೆ ತಟಕ್ಕೆಂದು ಬಿದ್ದಿತು. ಆ ಹನಿಯನ್ನು ಕೈಯಿಂದದೊರಿಸುತ್ತಿರಲು ತೊಯ್ದ ಶ್ಲೋಕವು ತೂರ್ಯವಾಣಿಯಂತೆ ಕಾಣಿಸಿತು!

ಪತ್ರಂ ಪುಷ್ಪಂ ಫಲಂ ತೋಯಂ ಯೋ ಮೇ ಭಕ್ತ್ಯಾ ಪ್ರಯಚ್ಛತಿ||
ತದಹಂ ಭಕ್ತ್ಯು ಪಹೃತಮಶ್ವಾಮಿ ಪ್ರಯತಾತ್ಮನಃ||

ಒಂದು ಎಲೆಯನ್ನಾಗಲಿ ಒಂದು ಹೂವನ್ನಾಗಲಿ ಒಂದು ಹಣ್ಣನ್ನಾಗಲಿ ನನಗೆ ಯಾವನಾದರೂ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ನಿವೇದಿಸಿದರೆ ಅದನ್ನು ಆನಂದದಿಂದ ಸ್ವೀಕರಿಸುತ್ತೇನೆ.

“ಭಗವಾನ್, ಕಂಬನಿಯ ನೈವೇದ್ಯ ಎಲ್ಲಕ್ಕಿಂತಲೂ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದುದಲ್ಲವೆ?” ಎಂದುಕೊಂಡು ಹೂವಯ್ಯ ಚೈತ್ರ ಸೂರ್ಯನ ಕಾಂತಿಯಲಿ ಅನಂತ ವಿಸ್ಮಾರವಾಗಿ ಹಬ್ಬಿದ್ದ ವನಪ್ರಾಂತವನ್ನು ನೋಡಿದನು.

ಕೆಳಗೆ ಹೊರ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ಭೂತಬಲಿಗಾಗಿ ತಂದು ಕಟ್ಟಿದ್ದ ಮೇಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಅರಚಿಕೊಂಡಿತು. ಧ್ಯಾನಭಂಗವಾಗಿ ಹೂವಯ್ಯ ಕಿಟಕಿಯ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ನಿಂತನು.

ಹೊರಗಡೆ, ಕುಣಿಸೆಯ ಮರದ ಬೇರಿಗೆ, ಬಲಿಗಾಗಿ ತಂದಿದ್ದ ಮೂರು ನಾಲ್ಕು ಮೇಕೆಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿದ್ದರು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಅಚ್ಚ ಕಪ್ಪು ಬಣ್ಣದ ಹೋತನೊಂದು, ತನಗೆ ಅನತಿದೂರದಲ್ಲಿ ಎಟುಕಿಯೂ ಎಟುಕದಂತಿದ್ದ ಪೊದೆಯ ಸೊಪ್ಪಿಗಾಗಿ, ಕೊರಳ ಹಗ್ಗವನ್ನು ಜಗ್ಗಿ ತುಡಿದು, ಕುತ್ತಿಗೆಯನ್ನು ನೀಡಿ, ನಾಲಗೆಯನ್ನು ಚಾಚಿ ಚಾಚಿ ಸಾಹಸ ಮಾಡುತ್ತಿತ್ತು. ನಾಲಿಗೆ ಒಂದು ಎಲೆಯ ತುದಿಯನ್ನು ಮುಟ್ಟುತ್ತಿದ್ದಿತೆ ಹೊರತು ಎಲೆ ಬಾಯಿಗೆ ಸಿಕ್ಕುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಇನ್ನೊಂದು ಗಂಟೆಯೊಳಗಾಗಿ ಹತವಾಗಲಿರುವ ಆ ಪ್ರಾಣಿ ಆಹಾರ ಸಂಪಾದನೆಗಾಗಿ ಎಷ್ಟು ಪ್ರಯತ್ನಪಡುತ್ತಿದೆ ಎಂದುಕೊಂಡ ಹೂವಯ್ಯನಿಗೆ ಸಂಕಟವಾಯಿತು. ವಾಸು, ಪುಟ್ಟ ಮತ್ತೆ ಕೆಲವು ಹುಡುಗರು ಆ ಯಜ್ಞಪಶುಗಳಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ದೂರದಲ್ಲಿ, ಅರ್ಧಚಂದ್ರ ವ್ಯೂಹವಾಗಿ ನಿಂತು ಏನೇನೋ ಚಿಲಿಪಿಲಿಗುಟ್ಟುತ್ತಿದ್ದರು. ನಿಂಗ, ಓಬಯ್ಯ, ಹಳಪೈಕದ ತಿಮ್ಮ ಮತ್ತು

ಇತರ ಕೆಲವು ಜನರು ಕುರಿಗಳನ್ನೇ ನೋಡುತ್ತ ಮಾತಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ ಮಾತಿನ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಮಾರ್ಕ ಕರಿಯ ಹೋತನ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ, ತನ್ನ ಬಲಗೈಯನ್ನು ಕೊರಳಿಗೂ ಎಡಗೈಯನ್ನು ಪೃಷ್ಠಭಾಗಕ್ಕೂ ಕೊಟ್ಟು, ಪ್ರಾಣಿಯನ್ನು ಎತ್ತಿ ತೂಕವನ್ನು ನೋಡಿ "ಪರ್ವಾ ಇಲ್ಲ" ಎಂಬಂತೆ ಅಭಿನಯಿಸಿ ನಿಂತವರಿಗೆ ಏನನ್ನೋ ಹೇಳಿದನು. ಒಡನೆಯೆ 'ಹ ಹ ಹ !' 'ಹೊ ಹೊ ಹೋ !' ಎಂಬ ಅನೇಕ ಕಂಠಗಳ ನಗೆಯ ನಾದ ಕೇಳಿಸಿತು. ಮೇಕೆಗಳೆಲ್ಲ ಕಂಗಾಲಾಗಿ ಬೆದರುಗಣ್ಣಾದುವು.

ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಮತ್ತೊಂದು ಪರಿಚಿತ ಕಂಠಧ್ವನಿ ಕೇಳಿಸಿದಂತಾಗಲು ಹೂವಯ್ಯ ಆ ಕಾಡೆಗೆ ದೃಷ್ಟಿ ತಿರುಗಿಸಿದನು. ಅಗ್ರಹಾರದ ಜೋಯಿಸರು ವೆಂಕಪ್ಪಯ್ಯನವರು ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರೊಡನೆ ಮಾತಾಡುತ್ತ ನಿಂತಿದ್ದಾರೆ! ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಮುತ್ತಳ್ಳಿ ಚಿನ್ನಯ್ಯ ರಾಮಯ್ಯನೊಡನೆ ಮಾತಾಡುತ್ತಿದ್ದಾನೆ: ಹೂವಯ್ಯನ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಹಾಗೆ ಭಾವಸಂಚಾರವಾಯಿತು. ಆ ದಿನದ ದೆಯ್ಯದ ಹರಕೆ ಅವನಿಗೆ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಅನಿಷ್ಟವಾಗಿದ್ದರೂ ಒಂದು ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಉತ್ಸಾಹವಿತ್ತು. ಚಿನ್ನಯ್ಯನನ್ನು ಕಂಡೊಡನೆ ಅದು ದ್ವಿಗುಣಿತವಾಯಿತು, ಅಣ್ಣನೊಡನೆ ತಂಗಿಯೂ ಬಂದಿರಬೇಕೆಂದು. ಪ್ರತಿ ವರ್ಷವೂ ಕಾನೂರಿನ ದೆಯ್ಯದ ಹರಕೆಗೆ ಶ್ಯಾಮಯ್ಯ ಗೌಡರಾಗಲಿ ಚಿನ್ನಯ್ಯನಾಗಲಿ ಗೌರಮ್ಮ, ಸೀತೆ, ಲಕ್ಷ್ಮಿಯರನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬರುವುದು ವಾಡಿಕೆಯಾಗಿತ್ತು. ಹಾಗೆ ಬಂದಾಗಲೆಲ್ಲ ಸ್ತ್ರೀ ಬಂದುಗಳು ಒಂದೆರಡು ವಾರಗಳು ನಂಟರ ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೆ ನಿಲ್ಲುತ್ತಿದ್ದರು. ಅದನ್ನು ನೆನೆದು ಹೂವಯ್ಯ ಹರ್ಷಚಿತ್ತನಾದನು.

ಆದರೆ ಅವರನ್ನು ಕರೆತಂದ ಗಾಡಿಯಲ್ಲಿ? ತಾನು ಗೀತೆಯನ್ನು ಓದುತ್ತ ಕೂತಿದ್ದಾಗ ಗಾಡಿ ಬಂದಿರಬೇಕು; ಅದನ್ನು ಗಾಡಿಕೊಟ್ಟಿಗೆಯಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿರಬೇಕು ಎಂದು ಆಲೋಚಿಸಿದ ಹೂವಯ್ಯ ನಿಂತಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲಲಾರದೆ ಉಪ್ಪರಿಗೆಯನ್ನಿಳಿದು ಚಿನ್ನಯ್ಯರಾಮಯ್ಯರು ಮಾತಾಡುತ್ತಿದ್ದಲ್ಲಿಗೆ ಹೋದನು.

ಜೋಯಿಸರು ಭೂತಗಳಿಗೆ 'ಜೈನೆಡೆ' ಹಾಕಲು ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರೊಡನೆ ಮಾತಾಡುತ್ತ ಹೋದರು. ಪುಟ್ಟಣ್ಣ ಸಕಲ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳನ್ನು ಸಿದ್ಧಮಾಡಿಕೊಂಡು ಅವರ ಹಿಂದೆ ನಡೆದನು. ಉಳಿದ ಮೂವರು ಮರಳಿ ಉಪ್ಪರಿಗೆಯೇರಿದರು.

ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಮಾತಾಡಿದ ಹೂವಯ್ಯ "ನಿಮ್ಮ ಗಾಡಿಯಲ್ಲಿ? ಬಂದಿದ್ದು ಕಾಣಲಿಲ್ಲ?" ಎಂದನು.

ರಾಮಯ್ಯ "ಅವನೊಬ್ಬನೆ ಬಂದಿದ್ದಾನೆ, ಗಾಡಿಯೇಕೆ?" ಎಂದನು.

ಹೂವಯ್ಯ "ಅದೇನು ಅತ್ತೆಮ್ಮ ಬರಲಿಲ್ಲವೇನು?" ಎಂದು ಕೇಳಿ ನಸುನಾಚಿದನು.

ಚಿನ್ನಯ್ಯ "ನಮ್ಮ ಸೀತೆಗೆ ಮೈ ಹುಷಾರಿಲ್ಲ. ಅದಕ್ಕೇ ಅವರು ಯಾರೂ ಬರಲಿಲ್ಲ" ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತ ಜೇಬಿನಿಂದ ಸಿಗರೇಟು ಪೊಟ್ಟಣ ತೆಗೆದನು.

ಹೂವಯ್ಯ ಸ್ವಲ್ಪ ಹತಾಶವಾಣಿಯಿಂದ "ಏನಾಗಿದೆ ಸೀತೆಗೆ?" ಎಂದು, ಚಿನ್ನಯ್ಯ ಬಾಯಲ್ಲಿದ್ದ ಸಿಗರೇಟಿಗೆ ಬೆಂಕಿ ಹೊತ್ತಿಸುವುದನ್ನು ನೋಡುತ್ತ ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರಕ್ಕಾಗಿ ಕಾದನು.

ಚಿನ್ನಯ್ಯಹೊಗೆ ಬಿಡುತ್ತ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದನು:

"ಏನಪ್ಪಾ? ನನಗೆ ಬೇರೆ ಗೊತ್ತಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ನೀವೆಲ್ಲ ಹೊರಟುಬಂದು ಮಾರನೆ ದಿನದಿಂದಲೆ ಯಾಕೂ ಏನೂ ಮಂಕಾಗಿದ್ದಾಳೆ. ಅವತ್ತು ರಾತ್ರಿಯೇನೋ ಕನಸಿನಲ್ಲಿ 'ಹುಲಿ! ಹುಲಿ!' ಅಂತ ಕೂಗಿಕೊಂಡಳಂತೆ. ಮರುದಿನ ಜ್ವರ ಬಂದು ಸ್ವಲ್ಪ ಚಿತ್ತವಿಕಾರವಾದಂತಿದೆ. ಅವಳ ಜಾತಕ ನೋಡಿದ ವೆಂಕಪ್ಪಯ್ಯನವರು ಯಾವುದೋ ಗ್ರಹದ ಕಾಟ ಅಂತ ಹೇಳಿ, ಏನೇನೂ ಮಂತ್ರತಂತ್ರ ಮಾಡಿದರಂತೆ. ಇವತ್ತು ನಾನಿಲ್ಲಿಗೆ ಹೊರಟಾಗ ತಾನೂ ಬರ್ತಿನಿ ಅಂತ ಹಟಹೀಡಿದು ಕೂತಿದ್ದಳು! ಅವಳ ಹೆದರಿಸಿ ಬ್ಯಾಡೆ' ಅಂತು."

“ಗಾಡಿ ಮೇಲೆ ಕರಕೊಂಡು ಬರಬಹುದಾಗುತ್ತೆ” ಎಂದನು ರಾಮಯ್ಯ. ಹೂವಯ್ಯ ಮಾತಾಡಲಿಲ್ಲ. ವೆಂಕಪ್ಪಯ್ಯನವರು ಸೀತೆಯ ಜಾತಕ ನೋಡಿದರು ಎಂದಾಗಲೆ — ಸೀತೆಮನೆ ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರು ತಮ್ಮ ಮಗ ಕೃಷ್ಣಪ್ಪನ ಜಾತಕವನ್ನು ಮುತ್ತಳಿಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿದ್ದು ನೆನಪಿಗೆ ಬಂದು, ಅವನ ಎದೆಯಲಿ ನಿರಾಕಾರ ಭಯವೊಂದು ಮೂಡಿತು.

“ಇದರ ಮಧ್ಯೆ ಒಂದು ಮದುವೆ ಬೇರೆ ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿರೋ ಹಾಂಗೆ ಕಾಣ್ತದೆ!” ಎಂದನು ಚೆನ್ನಯ್ಯ.

ಹೂವಯ್ಯ ಅವ್ಯಕ್ತೋದ್ವೇಗದಿಂದ “ಯಾರಿಗೆ?” ಎಂದನು.

ಚೆನ್ನಯ್ಯ ಒಂದಿನಿತು ಅತ್ಯಪ್ತಿಯಿಂದಲೂ ಎಂಬಂತೆ ಹೇಳಿದನು: “ನಮ್ಮ ಮಾತು ಯಾರು ಕೇಳಾರೆ? ಅವರು ಹಿಡಿದಿದ್ದೇ ಹಟ, ಅವರು ಹೋಗಿದ್ದೇ ಸರಿ ದಾರಿ; ನನಗೂ ಅಪ್ಪಯ್ಯನಿಗೂ ಅದೇ ವಿಚಾರದಲಿ ಎರಡೆರಡು ಮಾತು ಆಗಿಹೋಯ್ತು. ಅವಳಿಗೇಕಪ್ಪಾ ಇಷ್ಟು ಬೇಗ ಮದುವೆ? ಇನ್ನೊಂದು ಎರಡು ವರ್ಷ ಹೋಗಿದ್ದೇನಾಗ್ತಿತ್ತು? ಆ ಸೀತೆಮನೆ ಸಿಂಗಪ್ಪ ಮಾವನಂತೂ ಓದೋದು ಶಾಸ್ತ್ರ, ಹಾಕೋದು ಗಾಣ ಒಳಗೊಳಗೇ ಕತ್ತರಿಸ್ತಾನೆ! ಕೃಷ್ಣಪ್ಪನಿಗೆ ಸೀತೇನ ಕೊಡಬೇಕು ಅಂತ ಕೇಳಿದನಂತೆ. ಇವರು ‘ಜಾತಕ ಸರಿಬಂದರೆ ಆಗಲಿ’ ಅಂದುಬಿಟ್ಟರಂತೆ. ಆ ಉರುಹಾಳ ವೆಂಕಪ್ಪಯ್ಯ ಜಾತಕ ನೋಡಿ ಲಗ್ನ ನಿಶ್ಚಯಮಾಡಿ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾನಂತೆ....”

“ಅವನ ಕೈಲಿ ಜಾತಕ ನೋಡಿಸಿ ಮದುವೆಯಾದವರು ಯಾರು ತಾನೆ ಸುಖ ವಾಗಿದ್ದಾರೆ?” ಎಂದ ರಾಮಯ್ಯನಿಗೆ ತನ್ನ ಉದ್ವೇಗವನ್ನು ಮುಚ್ಚಿಡಲಾಗಲಿಲ್ಲ.

ಚೆನ್ನಯ್ಯ “ಅವನೊಬ್ಬ ಬೃಹಸ್ಪತಿ ಆಗಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ, ಅಪ್ಪಯ್ಯ, ಕಾನೂರು ಮಾವ, ಸಿಂಗಪ್ಪ ಮಾವ ಇವರಿಗೆಲ್ಲ!” ಎಂದು ಸಿಗರೇಟಿನ ತುದಿಯ ಬೂದಿಯನ್ನು ಚೆಟಿಕಿ ಹೊಡೆದು ಉದುರುಸಿದನು.

“ಲಗ್ನ ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿಹೋಯ್ತೇನು?” ಎಂದ ಹೂವಯ್ಯನ ಕೊರಳಿನಲ್ಲಿ ದುಃಖ ಧ್ವನಿಯಿತ್ತು.

ಚೆನ್ನಯ್ಯ “ಹೌದಂತೆ! ಈ ಹುಣ್ಣಿಮೆ ಕಳೆದಮೇಲಂತೆ! ‘ಲಗ್ನ ಪತ್ರಿಕೆ ಮಾಡಿಸಬೇಕು, ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿಗೆ ಹೋಗಬೇಕು’ ಅಂತಿದ್ದರು. ಇಷ್ಟು ಬೇಗ ಏನು ಅವಸರವಾಗಿತ್ತೋ ಏನೋ? ಎರಡು ವರ್ಷ ತಡೆದಿದ್ದರೆ ಬೇರೆ ಗಂಡು ಸಿಕ್ಕಿರಲಿಲ್ಲವೆ?” ಎಂದು ಹೂವಯ್ಯನ ಕಡೆಗೆ ಅರ್ಥಗರ್ಭಿತವಾಗಿ ನೋಡಿದನು. ಅವನ ಕಣ್ಣು ಒದ್ದೆಯಾದಂತಿತ್ತು.

ಇತ್ತ ಜೋಯಿಸರು ಭೂತಕ್ಕೆ ಹಣ್ಣು ಕಾಯಿ ಹಾಕಿ, ತಮಗೆ ಮಾಮೂಲಾಗಿ ಬರಬೇಕಾದ ದಾನ ದಕ್ಷಿಣೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಮಡಿಪಂಚೆಯಲ್ಲಿ ಗಂಟುಹಾಕಿಕೊಂಡು ಅಗ್ರಹಾರಕ್ಕೆ ಹಿಂತಿರುಗಿದರು. ಅವರಿಂದ ಮುತ್ತಳಿಗೂ ಸೀತೆಮನೆಗೂ ಆಗಲಿರುವ ಹೊಸ ಸಂಬಂಧದ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಕೇಳಿದ ಚಂದ್ರಯ್ಯ ಗೌಡರು ಮನದಲ್ಲಿ ಕುದಿದರು. ಸೀತೆಯನ್ನು ತಮ್ಮ ಮಗ ರಾಮಯ್ಯನಿಗೆ ತಂದುಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂಬುದು ಅವರ ಆಸೆಯಾಗಿತ್ತು. ಅವರೂ ಇನ್ನೇನು ಹೆಣ್ಣು ಕೇಳುವುದರಲ್ಲಿದ್ದರು. ಹಿರಿಯವನಾದ ಹೂವಯ್ಯ ಮನೆಯಲ್ಲಿದ್ದಾಗಲೆ ಕಿರಿಯವನಾದ ರಾಮಯ್ಯನಿಗೆ ಮದುವೆಮಾಡಿದರೆ ಜನರ ನಿಂದೆಗೆ ಗುರಿಯಾಗ ಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ ಎಂದು ಭಾವಿಸಿ, ಹೂವಯ್ಯನಿಗೆ ಆಸ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಪಾಲುಕೊಟ್ಟು ಬೇರೆ ಹಾಕಿದೊಡನೆಯೆ ಮಗನ ಮದುವೆಯನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಬೇಕೆಂದು ಅವರ ಮನಸ್ಸಾಗಿದ್ದಿತು. ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರ ದೆಸೆಯಿಂದ ತಮ್ಮ ಆಶೆಗೆ ಭಂಗಬಂದಿತಲ್ಲಾ ಎಂದು ಅವರ ಮೇಲೆ ಮತ್ತಷ್ಟು ಮುನಿದುಕೊಂಡರು. ತಮ್ಮ ಕೈಯಲ್ಲಾಗುವ ತಳತಂತ್ರಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಹೂಡಿ ಈ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಮುರಿಯಬೇಕೆಂದು ಮನಸ್ಸು ಮಾಡಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಅದ ಹೇಗೆ ಸಾಧ್ಯ?... ಶ್ಯಾಮಗೌಡರೂ ತನ್ನನ್ನು ಒಂದು ಮಾತು ಕೇಳದೆ, ಹೆಣ್ಣು ಕೊಡಲು ಒಪ್ಪಿದರಲ್ಲಾ ಎಂದು, ಅವರ ಮೇಲೆಯೂ ಸಿಟ್ಟಾದರು. ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರೂ ಕಳ್ಳನಾಟಾ ಕಡಿಸಿ ಮನೆಗೆ ಸಾಗಿಸಿದುದು ನೆನಪಿಗೆ ಬಂದು ‘ಇರಲಿ’, ನಾನೂ ಒಂದು ಮದುವೆ ಮಾಡಿಸ್ತೀನಿ ಅವನಿಗೆ’ ಎಂದುಕೊಂಡರು.

ಹೋತದ ದೆಸೆಯಿಂದ

ಜೋಯಿಸರ ಪೂಜೆಯಾದ ಮೇಲೆ ರಕ್ತಬಲಿಗೆ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು. ಗೌಡರ ಅಪ್ಪಣೆಯಂತೆ ಜನರು ಆಯಾ ದೊಡ್ಡ ಸಣ್ಣ ದೈವಗಳಿಗೆ ಬಲಿ ಕೊಡಬೇಕಾಗಿರುವ ಯಜ್ಞಪಶುಗಳನ್ನು ಕೊಂಡೊಯ್ದರು. ಮೇಕೆಗಳ ಅರಚುವಿಕೆಯೂ ಕಾಲು ಕಟ್ಟಿದ ಕೋಳಿಗಳ ನಾನಾ ತೆರನಾದ ಕೂಗುವಿಕೆಯೂ ವಾಯುಮಂಡಲವನ್ನೆಲ್ಲ ತುಂಬಿತ್ತು. ಹರಕೆ ಹೊತ್ತುಕೊಂಡಿದ್ದವರೆಲ್ಲರೂ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಬಲಿಪ್ರಾಣಗಳನ್ನು ಎಳೆದುಕೊಂಡೋ ಹೊತ್ತುಕೊಂಡೋ ಆಯಾ ದೈವದ 'ಬನ'ಗಳಿಗೆ ಹೋದರು. ಆ ಹರಕೆಗೊಲೆಯ ದೃಶ್ಯಗಳನ್ನು ನೋಡಲೆಂದು ಮಕ್ಕಳೂ ದೊಡ್ಡವರೂ ಸಣ್ಣ ಸಣ್ಣ ಗುಂಪುಗಳಾಗಿ ನಡೆದರು. ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಚೌಡಿ ಎಂಬ ದೈವದ 'ಬನ'ಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದವರೇ ಹೆಚ್ಚು. ಏಕೆಂದರೆ ಚೌಡಿಗೇ ಬಲಿ ಕೊಡಬೇಕಾಗಿದ್ದ ಮೇಕೆಯನ್ನು ಕತ್ತಿಯಿಂದ ಕತ್ತರಿಸಿ ಕೊಲ್ಲುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ! ಪ್ರಾಣಿಯ ಕಾಲುಗಳನ್ನು ಭದ್ರವಾಗಿ ಕಟ್ಟಿ, ಅದನ್ನು ಹೊಟ್ಟೆಮೇಲಾಗಿ ಅದುಮಿ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡಮೇಲೆ, ಒಬ್ಬನು ಒನಕೆಯಿಂದ ಪ್ರಾಣಿಯ ವಕ್ಷಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಬೀಸಿ ಬೀಸಿ ಹೊಡೆದು ಹೊಡೆದು ಕೊಲ್ಲುತ್ತಿದ್ದನು. ಹಾಗೆ ಕೊಂದರೇನೇ ಆ ಚೌಡಿಗೇ ಸಂತೃಪ್ತಿಯಂತೆ!

ಭೂತದ 'ಬನ'ದ ಕಡೆಗೂ ಅನೇಕರ ಪಕ್ಷಪಾತವಿತ್ತು. ಏಕೆಂದರೆ ಭೂತದ ಬಲಿಗಾರನಾಗಿದ್ದ ಹಳೆಪೈಕದ ತಿಮ್ಮ ಎಂತಹ ದೊಡ್ಡ ಹೋತನನ್ನಾದರೂ ಒಂದೇ ಕೊಚ್ಚಿಗೆ ಒಳ್ಳೆಯ ರಸಿಕತೆಯಿಂದ ಕತ್ತರಿಸುತ್ತಿದ್ದ ನೈವುಣ್ಯವೂ ಶಕ್ತಿಯೂ ಅನೇಕ ಅಬಲರಿಗೆ ಆಕರ್ಷಣೀಯವಾದ ಸಾಹಸವಾಗಿತ್ತು.

ಕುಂಕುಮ, ಕೆಂಪುದಾಸವಾಳದ ಹೂ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ರುದ್ರವಿನಿಯೋಗದೊಡನೆ ಬಲಿಗೆ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು. ಕರಿಯ ಹೋತನಂತೂ ತನ್ನ ಕೊರಳಿಗೆ ಹಾಕಿದ್ದ ದಾಸವಾಳದ ಹೂವುಗಳನ್ನೇ, ಕುತ್ತಿಗೆ ಬಗ್ಗಿಸಿ, ಬಹು ಶ್ರಮದಿಂದ ತಿನ್ನುತ್ತಿತ್ತು. ಆದರೆ ಕೋಳಿಗಳ ಬಲಿಗೆ ಆರಂಭವಾದೊಡನೆ ಆ ದೃಢಕಾಯವಾಗಿದ್ದ ಹೋತ ಹಠಾತ್ತಾಗಿ ಗಂಭೀರವಾಯಿತು. ಬಹುಶಃ ತನಗೊದಗಲಿರುವ ದುರ್ಗತಿಯ ಅರಿವಾಯಿತೋ ಏನೋ ಅದಕ್ಕೆ!

ಬಳಿಯಿದ್ದವರು 'ನೋಡಿದೆಯೋ ಭೂತದ ಮಹಿಮೆ! ಅದಕ್ಕೂ ಗೊತ್ತಾಗಿ ಹೋಯಿತು! ಎಷ್ಟು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ನಿಂತುಕೊಂಡಿದೆ?' ಎಂದು ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಮಾಡಿದರು.

ತಿಮ್ಮ ಕೋಳಿಗಳ ಮಂದೆಗಳನ್ನು ಒಂದೊಂದನ್ನಾಗಿ ಕೊಯ್ದು ಬೇರೆಮಾಡಿ, ಮರದ ಬುಡದಲ್ಲಿದ್ದ ಭೂತದ ಕಲ್ಲಿಗೆ ರಕ್ತ ಹಚ್ಚತೊಡಗಿದನು. ತಲೆ ಹೋದ ಕೋಳಿಗಳು ರೆಕ್ಕೆಗಳನ್ನು ರಪ್ಪರಪ್ಪನೆ ಬಡಿದುಕೊಂಡು ದಿಕ್ಕುದಿಕ್ಕಿಗೆ ಹಾರಿ ಹಾರಿ ಬೀಳತೊಡಗಿದುವು. ಮರಗಳ ನಡುವೆ ತೂರಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಬಿಸಿಲಿನ ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ಚೆಲ್ಲಿದ್ದ ನೆತ್ತರು ರುದ್ರಾರಣವಾಗಿತ್ತು. ರುಂಡವಿಲ್ಲದ ಕೋಳಿಯೊಂದು, ಅಸ್ಪೃಶ್ಯನಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ದೂರ ನಿಂತಿದ್ದ ಬೈರನ ಬಳಿಗೆ, ಒದ್ದಾಡಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಿರಲು, ಅವನ ಸೊಂಟಕ್ಕೆ ಸುತ್ತಿದ್ದ ಕೊಳಕುಪಂಚೆಗೆ ಅದರ ರಕ್ತ ಹಾರಿತು. "ಹಾಳು ಮುಂಡೇದು! ತಲೆಹೋದರೂ ಸೊಕ್ಕು ಬಿಡದು!" ಎಂದವನೇ ಒಂದು ದೊಣ್ಣೆಯಿಂದ ಬಡಿದು ಅದರ ಹಾರಾಟವನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿದನು. ಅವನು ಹೊಡೆಯುತ್ತಿದ್ದಾಗ 'ಹ ಹ ಹ ಹ ! ಹಿ ಹಿ ಹಿ ಹಿ! ಹೊ ಹೊ ಹೊ ಹೊ!' ಎಂದು ಎಲ್ಲರೂ ನಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಕರಿಯ ಹೋತ ಬೆಚ್ಚಿಬಿದ್ದಿತು. "ಕನಿಕರದ ಮಾನವರೇ, ಕರುಣಿಸಿ, ಕಾಪಾಡಿ!" ಎಂಬಂತೆ ಕಿರಿಚಿಕೊಂಡು, ಕೊರಳ ಹಗ್ಗವನ್ನು ತುಯ್ದು ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಲೆಳೆಸಿತು. ಅದನ್ನು ಹಿಡಿದಿದ್ದ ನಿಂಗ ರೇಗಿಬಿದ್ದು "ಈ ಪುಣ್ಯ ನಿನಗಿನ್ನೆಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿತು? ಸುಮ್ಮನೆ ನಿಂತುಕೋ!" ಎಂದು ಒಂದು ಗುದ್ದು ಗುದ್ದಿದನು.

ಕೋಳಿಗಳೆಲ್ಲ ಮುಗಿದ ಮೇಲೆ ತಿಮ್ಮ "ಹೂ! ಕುರೀ! ಬಲೀ!" ಎಂದು ಕೂಗಿದನು. ತನಗೆ ಆರೋಗ್ಯ ಭಾಗ್ಯವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ತಾನು ಹಿಡಿದಿದ್ದ ಹೋತದ ಆರೋಗ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಹೆಮ್ಮೆಪಡುತ್ತಿದ್ದ ನಿಂಗ ಉತ್ಸಾಹದಿಂದ ಮುಂದುವರಿದನು. ಹೋತ ಕದಲಲೊಲ್ಲದೆ ಹೋಯಿತು. ವಾಸ್ತವವಾಗಿಯೂ ಶಕ್ತಿಯಲ್ಲಾಗಲಿ ತೂಕದಲ್ಲಾಗಲಿ ನಿಂಗನಿಗೇನೂ ಅದು ಕಡಿಮೆಯಾಗಿರಲಿಲ್ಲ ! ನಿಂಗ ಜಗ್ಗಿಸಿ ಎಳೆದನು. ಹೋತವೂ ಎಳೆಯಿತು. ನಿಂಗ ಒಂದು ಹೆಜ್ಜೆ ಅದರ ಕಡೆಗೇ ಸರಿಯಬೇಕಾಯಿತು! 'ಹ ಹ ಹ ಹ ! ಹಿ ಹಿ ಹಿ ಹಿ! ಹೊ ಹೊ ಹೊ ಹೊ!' ಎಂದು

ನೋಡುತ್ತಿದ್ದವರೆಲ್ಲ ಮತ್ತೆ ನಕ್ಕರು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಮತ್ತೊಬ್ಬನು ತಾನು ಹಿಡಿದಿದ್ದ ಮೆಕೆಯನ್ನು ತಿಮ್ಮನಿದ್ದ ಬಲಿಪೀಠದ ಬಳಿಗೆ ಕೊಂಡೊಯ್ದದರಿಂದ ನಿಂಗ ಸುಮ್ಮನಾದನು. ಆ ಮೇಕೆಯೂ ಗಡಗಡನೆ ನಡುಗುತ್ತಿತ್ತು. ಆರಚಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿತ್ತು! ಅದನ್ನು ಹಿಡಿದಿದ್ದವನು ಒಂದು ಸೊಪ್ಪಿನ ತುಂಡೆಯನ್ನು ಅದರ ಮುಖದ ಬಳಿಗೆ ಚಾಚಿದನು. ಪಾಪ! ಆ ಪ್ರಾಣಿ ಹಿಂದೆ ಎಷ್ಟೋ ಸಾರಿ ತನ್ನನ್ನು ಸಾಕಿಸಲಹಿದವರಿಂದ ಹಾಗೆಯೇ ಸೊಪ್ಪನ್ನು ತಿಂದಿತ್ತು! ಆದ್ದರಿಂದ ಇಂದೂ ಆ ಸೊಪ್ಪನ್ನು ಸಾಕುವವನ ಕರುಣೆ, ಮಾತೃಭಾವದ ಚಿಹ್ನೆ ಎಂದು ಭಾವಿಸಿಯೋ ಅಥವಾ ಅದನ್ನು ತಿಂದರೆ ತನ್ನನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸಿ ಬಿಟ್ಟುಬಿಡುತ್ತಾರೆಯೋ ಅದಕ್ಕೆ ಬಾಯಿ ಹಾಕಿತು. ಒಡನೆಯೆ ತಿಮ್ಮನ ಕತ್ತಿ ಕತ್ತಿನಮೇಲೆ ಬಿದ್ದು, ಚಕ್ಕನೆ ಮಂಡೆ ನೆಲಕ್ಕುರುಳಿತು. ದೇಹವೂ ಬಿದ್ದು ಒದ್ದಾಡಿಕೊಂಡಿತು. ರಕ್ತ ಬುಗ್ಗೆಯಂತೆ ಚಿಮ್ಮಿ ತಿಮ್ಮನ ದೇಹಭಾಗಗಳು ಕೆಂಪಾದುವು. “ಬೇಗ ತಗೊಂಡು ಬಾರೋ!” ಎಂದು ಕೂಗಲು ಒಬ್ಬನು ಬೋಗುಣಿಯನ್ನು ತಂದು, ನೆತ್ತರು ನೆಲಕ್ಕೆ ಬಿದ್ದು ಹಾಳಾಗದಂತೆ ಹಿಡಿದನು.

ಇದನ್ನೆಲ್ಲ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದ ನಿಂಗನ ಕೈಲಿದ್ದ ಕರಿಯ ಹೋತ ಅರಚಲೂ ಆರದೆ ಧರಧರನೆ ಕಂಪಿಸತೊಡಗಿತು. “ಅಲ್ಲೋಡೋ! ಹ್ಯಾಂಗೆ ನಡುಗದೆ ಅದು?” ಎಂದೊಬ್ಬನು ಪ್ರಶಂಸಿಸಿದನು. “ಅದಕ್ಕೂ ಭಯವಲ್ಲವೇ?” ಎಂದನು ಮತ್ತೊಬ್ಬ.

“ನಿಂಗಯ್ಯ, ಎಳಕೊಂಡು ಬನ್ನೋ!” ಎಂದು ಒಕ್ಕಲಿಗನಿಗೆ ಹಳಪೈಕದ ತಿಮ್ಮ ಕೂಗಿ ಹೇಳಿದನು.

ನಿಂಗ ಎಳೆದನು ನಡುಗುತ್ತ ನಿಂತಿದ್ದ ಹೋತ ಜೀವರಕ್ಷಣೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಕಟ್ಟಕಡೆಗೊದಗುವ ಧೈರ್ಯ ಸಾಹಸ ಶಕ್ತಿಗಳಿಂದ ಹಗ್ಗವನ್ನು ಬಲವಾಗಿ ಝಗ್ಗಿ ಸೆಳೆಯಲು, ನಿಂಗ ಮುಗ್ಗುರಿಸಿ ಬಿದ್ದನು.

“ಹಿಡಿಯೋ! ಹಿಡಿಯೋ! ಹಿಡಿಯೋ!” ಎಂದು ಎಲ್ಲರೂ ಕೂಗಿನುಗ್ಗುವುದರಲ್ಲಿಯೆ ಕೊರಳ ಹಗ್ಗದೊಡನೆ ಹೋತ ಕಾಡಿನ ಕಡೆಗೆ ಓಡತೊಡಗಿತು.

ಶಕ್ತರು ಬೆನ್ನಟ್ಟಿದರು, ಅಶಕ್ತರು ಕೂಗಿಕೊಂಡರು ಕೆಲವರು ‘ಕ್ರೂ ಕ್ರೂ ಕ್ರೂ!’ ಎಂದು ನಾಯಿಗಳನ್ನು ಕರೆದು ಛೂ ಬಿಟ್ಟರು. ಅಂತೂ ಮನುಷ್ಯರೆಂಬವರೂ ನಾಯಿಗಳೂ ಒಟ್ಟು ಸೇರಿ, ಕಾಡೆಲ್ಲ ಬೊಬ್ಬೆಗೊಡುವಂತೆ ಅಬ್ಬರಿಸಿ ಹೋತನನ್ನು ಬೇಟೆಯಾಡಿದರು. ಹೋತ ಒಂದೇ ಸಮನೆ ಮರಗಳ ನಡುವೆ, ಹಳುವಿನಲ್ಲಿ ಉಬ್ಬನೇರಿ, ತಗ್ಗನಿಳಿದು, ಹಾರಿ ನೆಗೆದು, ಮನುಷ್ಯರಿಂದಲೂ ನಾಯಿಗಳಿಂದಲೂ ನುಣುಚಿಕೊಂಡು ಮೃತ್ಯುವೇಗದಿಂದ ಧಾವಿಸಿತು ಗಲಭೆ ಎಲ್ಲೆಲ್ಲೆಯೂ ಹಬ್ಬಿ, ಅನೇಕರು ರಣರಂಗಕ್ಕೆ ನುಗ್ಗಿದರು.

ನಿಜವಾದ ವಾರ್ತೆ ತಿಳಿಯದವರು ತಮಗೆ ಇಷ್ಟಬಂದ ಸುದ್ದಿಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಹಬ್ಬಿಸಿದರು, ಅಡುಗೆಮನೆಯೊಂದರಲ್ಲಿಯೇ ವಿವಿಧವಾರ್ತೆಗಳು ಪ್ರಚುರವಾಗಿ ಭೀತಿ ಹಬ್ಬಿತು. ಪುಟ್ಟಮ್ಮ ಓಡಿಬಂದು ನಾಗಮ್ಮನವರ ಹತ್ತಿರ “ದೊಡ್ಡಮ್ಮಾ! ಹುಲಿ ಬಂದು ಹಳೇಪೈಕದ ತಿಮ್ಮನ್ನ ಹಿಡ್ಯೊಡ್ಡೋಯ್ತಂತೆ!” ಎಂದು ನಡುಗತೊಡಗಿದಳು. ಅಲ್ಲಿಗೆ ಅಳುತ್ತ ಓಡಿಬಂದ ನಿಂಗನ ಮಗ ಪುಟ್ಟ “ಅಲ್ಲಂತೆ! ನಮ್ಮಪ್ಪನ್ನಂತೆ ಹಿಡ್ಯೊಡ್ಡೋಗಿದ್ದು!” ಎಂದು ರೋದಿಸಲಾರಂಭಿಸಿದನು. ಅವರೆಲ್ಲ ಜಗಲಿಗೆ ನುಗ್ಗಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದಾಗ ವಾಸು ಎದುರಿಗೆ ಓಡಿಬಂದು ಸುಬ್ಬಮ್ಮಗೆ ಥಿಕ್ಕಿ ಹೊಡೆದು “ತಿಮ್ಮನಿಗೆ ದೆಯ್ಯೆ ಬಡಿದು ಹುಚ್ಚು ಹಿಡೀತಂತೆ! ಕುರಿ ಕಡಿಯಾ ಬದ್ಲು ಕುರಿ ಹಿಡ್ಯೊಂಡವನನ್ನೇ ಕಡಿದುಬಿಟ್ಟಂತೆ!” ಎಂದು ಅಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲದೆ ಉಪ್ಪರಿಗೆಗೋಡಿದನು. ದೊಣ್ಣೆ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಓಡುತ್ತಿದ್ದ ಸೇರೆಗಾರರು “ಭೂತರಾಯನೇ ರಾಕ್ಷಸನಾಗಿ ಬಂದು ಕುರಿ ಕಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಹಾರಿಹೋಗಿದ್ದಾನಂತೆ! ನೋಡೋರೆಲ್ಲಾ ಬನ್ನಿ” ಎಂದು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಕೂಗುತ್ತಿದ್ದರು. ವಾಸುವಿನಿಂದ ಭಯಂಕರ ವಾರ್ತೆಯನ್ನು ಕೇಳಿದ ಹೂವಯ್ಯ ರಾಮಯ್ಯ ಚಿನ್ನಯ್ಯರು ಉಪ್ಪರಿಗೆಯಿಂದಿಳಿದು ಬೊಬ್ಬೆ ಕೇಳಿಬಂದ ದಿಕ್ಕಿಗೆ ನಡೆದೋಡಿದರು. ಹತ್ತಾರು ಜನರಿಂದ ಹತ್ತಾರು ತೆರನಾದ ಸುದ್ದಿ ಕೇಳಿದ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರು ಕಂಗೆಟ್ಟು ‘ಹೂವಯ್ಯಾ! ರಾಮೂ! ಬನ್ನೋ!’ ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತ, ಭೂತದ ಬನದ ಕಡೆಗೆ ಕೈಲಾದಷ್ಟು ಮಟ್ಟಿಗೆ ವೇಗವಾಗಿ ನಡೆದರು. ಆ ದಿನದ ಹಬ್ಬಕ್ಕಾಗಿ ಬಂದು ನೆರೆದಿದ್ದ ಕಾಗೆಗಳಂತೂ “ಕಾ! ಕಾ! ಕಾ! ಕಾ!” ಎಂದು ಗದ್ದಲಕ್ಕೆ ಗದ್ದಲ ಪೇರಿಸುತ್ತಿದ್ದವು.

ಅಂತೂ “ನಿಂಗನನ್ನು ಎಳೆದು ಕೆಡವಿ ಕುರಿ ಓಡಿಹೋಯಿತ್ತಂತೆ!” ಎಂಬ ಅವಸರದ ಮಾತು “ನಿಂಗನನ್ನು ಎಳೆದುಕೊಂಡು ಹುಲಿ ಓಡಿಹೋಯಿತಂತೆ!” ಎಂದಾಗಿ, ಕಡೆಗೆ ಚಿತ್ರ ವಿಚಿತ್ರ ವಿಕಾರ ರೂಪಗಳನ್ನು ತಳೆದು ಅಷ್ಟೊಂದು ಗಲಭೆಗೆ ಕಾರಣವಾಯಿತು.

ನಾಯಿಗಳಿಂದಲೂ ಮನುಷ್ಯರಿಂದಲೂ ಕಿರಾತಿಯವಾಗಿ ಅಟ್ಟಲಟ್ಟ ಆ ಹೋತ ಬೆದರಿ ದಣಿದು ಕಟ್ಟಕಡೆಗೆ ಹೂವಯ್ಯ ಮೊದಲಾದವರು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗುವ ವೇಳೆಗೆ, ಮನೆಗೆ ತುಸು ದೂರದಲ್ಲಿದ್ದ ಕೆರೆಗೆ ಹಾರಿತ್ತು. ಜನರೆಲ್ಲರೂ ತಂಡತಂಡವಾಗಿ ಕೆರೆಯ ಸುತ್ತಲೂ ಕಾಕು ಕೇಕೆ ಹಾಕುತ್ತ, ಕಲ್ಲು, ಬಡಿಗಳನ್ನೆಸೆಯುತ್ತ ಆಸನ್ನ ವಿಜಯಿಗಳಾಗಿ ನಿಂತಿದ್ದರು; ಅಥವಾ ಕುಣಿದಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಹೋತದ ತಲೆ ಮಾತ್ರ ಕೆರೆಯ ನಡುವೆ ಈಜುತ್ತಿತ್ತು. ನಿಂತಿದ್ದವರ ಉತ್ತೇಜಕವಾಣಿಯಿಂದ ಪ್ರೇರಿತವಾಗಿ ಒಂದೆರಡು ನಾಯಿಗಳು ಈಜುಬಿದ್ದವು. ಹೋತ ಬೆದರಿ ಮತ್ತೆ ದಡವೇರಲೆಳೆಸಿತು. ಆದರೆ ದಡದಲ್ಲಿ ನಿಂತವರನ್ನು ನೋಡಿ ನೀರಿಗೆ ಮರಳಿತು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ನಾಯಿಗಳೂ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ಅದನ್ನು ತುಡುಕಿದುವು. ಹೋತವೂ ನಾಯಿಗಳು ಎರಡು ಮೂರುಸಾರಿ ಮುಳುಮುಳುಗಿದ್ದುವು. ದಡದಲ್ಲಿದ್ದವರು ಕೈಚಪ್ಪಾಳೆ ಹೊಡೆಯುತ್ತ ಜಯದ್ವನಿಗೈಯುತ್ತಿದ್ದರು.

ಹೂವಯ್ಯ “ಏ ಪುಟ್ಟಣ್ಣಾ ಈಜಿಹೋಗಿ ಅದನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಬಾ” ಎಂದು ಕರಿನವಾಗಿ ಕೂಗಿ ಹೇಳಿದನು.

ಸಾಹಸಪ್ರೇಮಿಯಾಗಿದ್ದ ಪುಟ್ಟಣ್ಣ ಅಷ್ಟು ಜನರು ನೊಡುತ್ತಿರುವಾಗಲೆ ಲಭಿಸಿದ್ದ ಸಂದರ್ಭವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆಯೆ? ಅಂಗಿ ಬಿಚ್ಚಿ, ಪಂಚೆ ಸುತ್ತಿಕಟ್ಟಿ, ಕೆರೆಯೆಲ್ಲ ಅಲ್ಲೋಲಕಲ್ಲೋಲವಾಗುವಂತೆ ನೀರಿಗೆ ದುಡುಮ್ಮನೆ ಧುಮುಕಿದನು. ನೋಡುತ್ತಿದ್ದ ಹಾಗೆಯೆ, ಹೋರಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಹೋತನನ್ನು ನಾಯಿಗಳಿಂದ ಬಿಡಿಸಿ, ಅದರ ಕೊರಳ ಹಗ್ಗವನ್ನು ಬಾಯಲ್ಲಿ ಕಚ್ಚಿಕೊಂಡು ನೀರಿನ ಹೊರಗೆ ಕೈಕಾಲು ಬಡಿದು ಹೋತಕ್ಕೆ ಗಾಬರಿ ಮಾಡದಂತೆ ಈಜಿ ದಡ ಸೇರಿದನು. ಚೆನ್ನಾಗಿ ದಣಿದಿದ್ದ ಆ ಬಡ ಜಂತು ಒಂದಿನಿತೂ ಪ್ರತಿಭಟಿಸದೆ ಪುಟ್ಟಣ್ಣನ ಸಂಗಡವೆ ದಡವೇರಿತು. ಒಡನೆಯೆ ಜನರೆಲ್ಲ ಅಲ್ಲಿಗೆ ನುಗ್ಗಿದರು. ತಿಮ್ಮ, ಓಬಯ್ಯ, ನಿಂಗ ಮೂವರೂ ಒಬ್ಬರಮೇಲೊಬ್ಬರು ನುಗ್ಗಿಬಂದು ಕೊರಳ ಹಗ್ಗಕ್ಕೆ ಕೈಹಾಕಿದರು.

“ನಡೀರೋ ದೂರ!” ಎಂಬ ಹೂವಯ್ಯನ ಅಧಿಕಾರವಾಣಿ ಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಮತ್ತೆ ಎಲ್ಲರೂ ಹಿಂಜರಿದರು. ಹೂವಯ್ಯ ಹೋತನ ಕೊರಳ ಹಗ್ಗವನ್ನು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದು, ಮನೆಯ ಕಡೆಗೆ ಹೊರಟನು. ಹೋತವು ಕುರಿಮರಿಯಂತೆ ಅವನನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿತು.

“ಅಯ್ಯಾ, ಕೊಡಿ, ಹೊತ್ತಾಯ್ತು! ಭೂತಕ್ಕೆ ಆಯಾರಕೊಡ್ಬೇಕು” ಎಂದು ತಿಮ್ಮ ಹೇಳಲು, ಹೂವಯ್ಯ ನಿಂತು, ಹಿತಿರುಗಿ, ತನ್ನ ಹಿಂದೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಗುಂಪನ್ನು ಕಠೋರವಾಗಿ ನೋಡಿದನು. ಆ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಭೀಷಣತೆ ಇದ್ದುದರಿಂದ ಯಾರೂ ಮಾತಾಡಲಿಲ್ಲ.

ಅಂತೂ ಆ ದಿನ ಆ ಹೋತ ಉಳಿದುಕೊಂಡಿತು. ಭೂತಕ್ಕೆ ಮೀಸಲಾದುದನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬಾರದು ಎಂದು ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರು ವಾದಿಸಿದರು. ಅನೇಕರು ಅನೇಕ ವಿಧವಾಗಿ ಹೇಳಿದರು. ಅನಿಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ ಎಂದರು. ಹೂವಯ್ಯ “ಕರುಣೆ ಮೂಕಪ್ರಾಣಿಯ ಬಲಿದಾನಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪೂಜೆ” ಎಂದು ಹೇಳಿ, ಯಾರ “ಬುದ್ಧಿವಾದ”ವನ್ನೂ ಲಕ್ಷಿಸಲಿಲ್ಲ.

* * *

ಸಾಯಂಕಾಲ ಸುಬ್ಬಮ್ಮ ಸೇರೆಗಾರರೊಡನೆ, ತಾನು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದ ಹಣವನ್ನು ವಾಪಸು ಕೊಡುವಂತೆ ಓಬಯ್ಯನಿಗೆ ತಿಳಿಸಬೇಕೆಂದು ಗುಟ್ಟಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರು ನೋಡಿದರು. ಅವರು ಸೇರೆಗಾರರನ್ನು ಕರೆದು ಅದೇನೆಂದು ಕೇಳಿದರು. ಸೇರೆಗಾರರು ಏನೂ ಇಲ್ಲ. ಬಾಳೆಯೆಲೆ ಬೇಕಂತೆ! ಎಂದು ಹೇಳಿ, ಕೆರೆಯ ಬಳಿ ಕುರಿಕೋಳಿಗಳ ಹಸುಗೆಯ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿದ್ದ ಓಬಯ್ಯನೆಡೆಗೆ ಹೋದರು. ಗೌಡರು ಅದನ್ನು ನಂಬಲಾರದೆ ಸೇರೆಗಾರರನ್ನು ಮೆಲ್ಲನೆ ಹಿಂಬಾಲಿಸಿದರು.

ಅಲ್ಲಿ ಕಳ್ಳಂಗಡಿಯವನಿಗೂ ಓಬಯ್ಯನಿಗೂ ಮಾತಿನ ಜಗಳವಾಗುತ್ತಿತ್ತು.

“ನಿಮ್ಮ ಲೋಟು ನೀವು ತಗೊಳ್ಳಿ. ಅದು. ನಡೆಯೂದಿಲ್ಲಂತೆ!” ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದ ಕಳ್ಳಂಗಡಿಯವನು ಎರಡು ಕಾಗದದ ತುಂಡುಗಳನ್ನು ಓಬಯ್ಯನ ಕಡೆಗೆ ಚಾಚಿದನು.

ಓಬಯ್ಯ “ಅದೊಂದೂ ನನಗೆ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ. ನಾನು ಕೊಟ್ಟಾಗ ಸರಿಯಾಗಿತ್ತು ಅಂಥಾ ಖೋಟಾ ಲೋಟಾಗಿದ್ದರೆ ಅವಾಗ್ಗೆ ವಾಪಾಸ್ ಮಾಡ್ಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಇಷ್ಟು ದಿನ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಈಗ ಕೊಟ್ಟೆ ಯಾರು ತಗೊಳ್ತಾರೆ?” ಎಂದು ಕೆಂಪು ಮಾಂಸದ ಕುರಿಯ ಕಾಲೊಂದನ್ನು ಬೆಂಕಿಯಲ್ಲಿ ಬಾಡಿಸುತ್ತಿದ್ದನು.

“ನಾನೇನು ನಿಮ್ಮ ಲೋಟು ಬದ್ಲಾಯಿಸ್ತೀಲ್ಲ!”

“ಬದ್ಲಾಯಿಸೀಯೋ ಬಿಟ್ಟೆಯೋ ಯಾರೀಗೆ ಗೊತ್ತು?”

“ಹಾಂಗಾರೆ ನೀವು ಖಂಡಿತ ತಗೋಳ್ಕೊಡ್ತೀನೀನು?”

“ನನಗೇನು ಬುದ್ಧಿ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ತಗೋಳ್ತೀನು?”

“ಹಾಂಗಾದ್ರೆ ಗೌಡ್ರ ಹತ್ರಕ್ಕೆ ಹೋಗ್ತೀನಿ. ಅವರೇ ಇಚಾರಣೆ ಮಾಡ್ಲಿ!”

“ಹೋಗು! ನಾನೇನು ಬ್ಯಾಡ ಅಂತೀನೇನು?”

ಕಳ್ಳಂಗಡಿಯವನು ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದ ಹಾಗೆ ರೇಗಿ “ಒಬ್ಬ ತಂದೆಗೆ ಹುಟ್ಟಿದವರಾಗಿದ್ದ್ರೆ ಸುಳ್ಳು ಹೇಳ್ತೀರ್ಲಿಲ್ಲ” ಎಂದನು.

“ಏನೆಂದೆ, ಬೋಳಿಮಗ್ಗೆ” ಎಂದ ಓಬಯ್ಯ ಕೈಯಲ್ಲಿದ್ದ ಹಸಿಮಾಂಸದ ಕುರಿಯ ತೊಡೆಯಿಂದಲೆ ಕಳ್ಳಂಗಡಿಯವನ ಮುಖಕ್ಕೆ ರಪ್ಪನೆ ಹೊಡೆದನು.

ಅಲ್ಲಿದ್ದವರೆಲ್ಲರೂ ಸೇರಿ ಇಬ್ಬರಿಗೂ ನಡುವೆ ಬಂದು ಕೈ ಕೈ ಮಿಲಾಯಿಸುವುದನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಸೇರೆಗಾರರೂ ಅವರ ಹಿಂದೆ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರೂ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದರು. ವಿಚಾರಣೆಯಾಯಿತು. ಓಬಯ್ಯ ತನಗೆ ಕೊಡಬೇಕಾಗಿದ್ದ ಐವತ್ತುಮೂರು ರೂಪಾಯಿ ಎಂಟಾಣೆ ಮೂರು ಕಾಸಿಗೆ ಒಂದು ನೂರು ರೂಪಾಯಿನ ನೋಟು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾನೆಂದೂ, ಆ ನೋಟನ್ನು ತಾನು ಕೊಪ್ಪಕ್ಕೆ ಮುರಿಸಲು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿದ್ದಾಗ ‘ಚಾಪಿ’(ಷಾಪ್)ನವರು “ನಡೆಯೂದಿಲ್ಲ” ಎಂದು ಹೇಳಿದರೆಂದೂ, ಈಗ ವಾಪಾಸು ಕೊಟ್ಟರೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲವೆಂದೂ ಕಳ್ಳಂಗಡಿಯವನು ನಡೆದ ಸಂಗತಿಯೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಹೇಳಿ ತಾನು ಹಿಡಿದಿದ್ದ ನೋಟಿನ ತುಂಡುಗಳನ್ನು ಗೌಡರ ವಶಕ್ಕೆ ಕೊಟ್ಟನು.

ಅವುಗಳನ್ನು ನೋಡಿದೊಡನೆಯೆ ಗೌಡರು “ಎಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿತೋ ಈ ನೋಟು ನಿನಗೆ?” ಎಂದು ಓಬಯ್ಯನ ಕಡೆ ನೋಡಿದರು.

ತಾನು ಒಂದು ರಾತ್ರಿ ರಸ್ತೆಯಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಭೂತರಾಯ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡನೆಂದೂ, ತಾನು ಮೂರ್ಛೆಹೋದೆನೆಂದೂ, ಎಚ್ಚೆತ್ತು ಜೇಬಿಗೆ ಕೈಹಾಕಿಕೊಂಡಾಗ ಅದರಲ್ಲಿ ನೋಟಿನ ತುಂಡುಗಳಿದ್ದುವೆಂದೂ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಅಪ್ರತಿಭನಾಗದೆ ಓಬಯ್ಯ ಹೇಳಿಬಿಟ್ಟನು.

ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರು ನೇರವಾಗಿ ತಮ್ಮ ಕೋಣೆಗೆ ಹೋಗಿ ಒಂದು ಕೋಟಿನ ಜೇಬಿಗೆ ಕೈಹಾಕಿದರು. ಅಲ್ಲಿ ನೋಟಿನ ತುಂಡುಗಳಿರಲಿಲ್ಲ. ಒಂದು ಕೈಬುಕ್ಕನ್ನು ಬಿಚ್ಚಿ ನೋಡುತ್ತಾರೆ: ತಮ್ಮ ಕೈಲಿದ್ದ ನೋಟಿನ ತುಂಡುಗಳ ನಂಬರುಗಳನ್ನೇ ಅಲ್ಲಿಯೂ ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ!

ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಕರೆದು ವಿಚಾರಿಸಿದರು. ಸುಬ್ಬಮ್ಮ ಅಳುತ್ತಾ ತನಗೇನೊಂದೂ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ ಎಂದಳು. ಮಗಳು ಪುಟ್ಟಮ್ಮನನ್ನು ಕೇಳಿದರು; ವಾಸುವನ್ನೂ ಕೇಳಿದರು. ಎಲ್ಲರೂ ತಮಗೆ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ, ತಮಗೆ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ, ಎಂದುಬಿಟ್ಟರು. ಹಾಗಾದರೆ, ತಾವು ಮಲಗುವ ಕೋಣೆಗೆ ಹೊರಗಿನವರಾರು ಬರಬೇಕು? ಕೋಟಿನಲ್ಲಿ ನೋಟಿದ್ದುದು ಓಬಯ್ಯನಿಗೆ ತಿಳಿಯುವುದಾದರೂ ಹೇಗೆ? ತಿಳಿದರೂ ಅವನು ಕದಿಯುವುದಾದರೂ ಹೇಗೆ? ಗೌಡರ ಗುಮಾನಿ ನಾಗಮ್ಮನವರ ಕಡೆ ತಿರುಗಿತು. ಆದರೆ ಅವರನ್ನು ಕೇಳುವುದೆಂತು? ಹೂವಯ್ಯ ಬೇರೆ ಮನೆಯಲ್ಲಿದ್ದಾನೆ!

ದೆಯ್ಯದ ಹರಕೆಯ ದಿನ ನೆರೆದಿದ್ದ ನಂಟರಿಷ್ಟರ ಮುಂದೆ ಗಲಾಟೆ ಮಾಡಬಾರದೆಂದು ಸುಮ್ಮನಾದರು. ಕಳ್ಳಂಗಡಿಯವನಿಗೆ ಇನ್ನೊಂದು ದಿನ ವಿಚಾರಣೆ ಮಾಡುತ್ತೇನೆಂದು ಸಮಾಧಾನ ಹೇಳಿದರು.

ಸೀತೆಯ ರೋಗದ ರಹಸ್ಯ

ಸಂಜೆಯಾಗುತ್ತಿದೆ. ನೆತ್ತರಿನ ಬಣ್ಣದ ಕೆಂಪು ಕಿರಣದ ಸೂರ್ಯಬಿಂಬ ಪಶ್ಚಿಮ ಪರ್ವತದ ಅರಣ್ಯದ ಹಿಂಗಡೆ ಪ್ರಜ್ವಲಿಸುತ್ತ ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲನೆ ಮುಳುಗುತ್ತಿದೆ. ನೋಡೆ ನೋಡೆ ಕಾಲುಭಾಗ ಮರೆಯಾಯ್ತು; ಅರ್ಧ ಮರೆಯಾಯ್ತು; ಪೂರ್ಣವೂ ಮರೆಯಾಯ್ತು; ಸಂಧ್ಯಾಕಾಂತಿ ಕಾಡು ಬೆಟ್ಟಗಳ ಮೇಲೆ ಕೆಂಗಾವಿಯೆರಚಿತ್ತು

“ಇದಾವ ಪ್ರದೇಶ? ಇದಾವ ಬೆಟ್ಟ? ಇದಾವ ಕಾಡು? ನಾನೆಲ್ಲಿದ್ದೇನೆ? ಎಲ್ಲಿಗಾಗಿ ಹೊರಟಿದ್ದೇನೆ? ಏಕೆ? ಇದೇನಿದು ನನ್ನ ಸಂಗಡ ಯಾರೂ ಇಲ್ಲವಲ್ಲ!”

ಸೀತೆಗೆ ಯಾವುದೂ ಬಗೆಹರಿಯಲಿಲ್ಲ. ಭಯದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಬೀರಿ ನೋಡುತ್ತಾಳೆ ಇನ್ನೇನು ಕತ್ತಲೆಯೂ ನುಣ್ಣುನುಣ್ಣನೆ ಮುತ್ತಿಬರುತ್ತಿದೆ! ಹೃದಯ ಹೊಡೆದು ಕೊಳ್ಳಲಾರಂಭಿಸಿತು. ಸೀತೆ ತುಸು ದೂರ ಬಿರುಬಿರನೆ ಓಡೆ ನೋಡಿದಳು. ಯಾರೂ ಕಾಣಿಸಲಿಲ್ಲ! ಏನೊಂದೂ ಸದ್ದಿಲ್ಲ. ಭಯಾತಿಶಯದಿಂದ ನಿಡುಸುಯ್ಯತೊಡಗಿದಳು; ಕಣ್ಣೀರೂ ಇಳಿದುವು. ಯಾವ ಉರೋ? ಯಾವ ಹಾದಿಯೋ ಎಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಬೇಕೋ ಏನೊಂದೂ ಅವಳಿಗೆ ಗೊತ್ತಾಗಲಿಲ್ಲ. ಅಯ್ಯೋ, ನಾನೇಕೆ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದೆ? ನನ್ನನ್ನಿಲ್ಲಿಗೆ ಕರೆದು ತಂದವರಾರು? ಅಪ್ಪಯ್ಯನಲ್ಲಿ? ಅಪ್ಪನಲ್ಲಿ? ಅಣ್ಣಯ್ಯನಲ್ಲಿ! ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೂ ಕಾಣಿಸುವುದಿಲ್ಲವಲ್ಲ! ಇದೇನಿದು? ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದ ಹಾಗೆ ದಿಕ್ಕಿಲ್ಲದ ಅನಾಥೆಯಂತೆ ಕಾಡುಪಾಲಾಗಿರುವೆನಲ್ಲಾ!

“ಅಣ್ಣಯ್ಯಾ!” ಎಂದು ಕರೆದಳು!

ಯಾರೂ ಓ ಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ. ಸೀತೆ ಅಳುತ್ತ ತಂದೆತಾಯಿಗಳನ್ನು ಕರೆದಳು. ಉತ್ತರ ಬರದಿರಲು “ಅಯ್ಯೋ ನನ್ನನ್ನೇಕೆ ಕಾಡುಪಾಲು ಮಾಡಿದಿರಿ? ನಾನೇನು ತಪ್ಪು ಮಾಡಿದೆ? ನನ್ನನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸಿ! ನೀವು ಹೇಳಿದ ಹಾಗೆ ಕೇಳುತ್ತೇನೆ! ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ತಪ್ಪು ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ” ಎಂದು ರೋದಿಸಿದಳು. ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರವಾಗಿ ಕತ್ತಲೆ ಹೆಚ್ಚಿತು! ಸೀತೆ ಕಿವಿಗೊಟ್ಟಳು: ಹಠಾತ್ತಾಗಿ ಭಯಂಕರವಾದ ಗರ್ಜನೆಯೂ ಅದರ ಜೊತೆಗೆ ಆರ್ತನಾದವೂ ಕೇಳಿಬಂದವು! ಆ ಗರ್ಜನೆಗೆ ಭೂಮಿ ಕಂಪಿಸಿದಂತಾಯ್ತು. ಸೀತೆ ಕಂಗಾಲಾಗಿ ದಿಕ್ಕುದಿಕ್ಕಿಗೆ ನೋಡ ತೊಡಗಿದಳು. ಯಾರನ್ನಾದರೂ ಕೂಗುವುದಕ್ಕೂ ಅವಳಿಂದಾಗಲಿಲ್ಲ. ಅಷ್ಟು ಭಯಂಕರವಾಗಿತ್ತು ಆ ಗರ್ಜನೆ! ಎಷ್ಟು ಕರುಣಾಕರವಾಗಿತ್ತು ಆ ಆರ್ತನಾದ.

ನಿಂತಿದ್ದ ಹಾಗೆಯೇ ಗರ್ಜನೆಯೂ ಆರ್ತನಾದವೂ ಸಮೀಪವಾದುವು. ಸೀತೆಯ ಹೃದಯ ಬಾಯಿಗೆ ಬಂದಂತಾಗಿ ನೋಡುತ್ತಾಳೆ; ಭೀಷಣವಾದ ಭೀಮಾಕಾರವಾದ ಹೆಬ್ಬುಲಿಯೊಂದು ಮನುಷ್ಯನೊಬ್ಬನನ್ನು ಅರೆಯೆಟ್ಟಿ ಬರುತ್ತಿದೆ. ಹೆಬ್ಬುಲಿ ಆರ್ಭಟಿಸುತ್ತಿದೆ, ಅಟ್ಟುತ್ತಿದೆ.

ಮನುಷ್ಯ ನಿನ್ನಹಾಯನಾಗಿ ಕೂಗುತ್ತ ಓಡುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಸೀತೆ ಕಲ್ಲಾಗಿ ನಿಂತು ರೆಪ್ಪೆಹಾಕದೆ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದಾಳೆ. ಹಾ! ಓಡುತ್ತಿರುವವನು ಸೀತೆಮನೆ ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರ ಮಗ ಕೃಷ್ಣಪ್ಪನಲ್ಲವೆ! ಅಯ್ಯೋ, ಆಗಿಹೋಯಿತು! ಇನ್ನೇನು ಹುಲಿ ಹಿಡಿದು ಬಿಡುತ್ತದೆ! ಇಲ್ಲ! ಕೃಷ್ಣಪ್ಪ ಪಕ್ಕಕ್ಕೆ ಬಳಕೆ ನೆಗೆದು ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ಓಡುತ್ತಿದ್ದಾನೆ! ಅಯ್ಯಯ್ಯೋ ಸೀತೆಯ ಕಡೆಗೇ ಬರುತ್ತಿದ್ದಾನೆ! ಮತ್ತೆ ನೋಡಿದಳು ಸೀತೆ; ಅಯ್ಯೋ, ಇದೇನಿದು? ಓಡುತ್ತಿರುವವನು ಕೃಷ್ಣಪ್ಪನಲ್ಲ! ಮತ್ತಾರು? ಕಾನೂರು ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರ ಮಗ ರಾಮಯ್ಯ! ಸೀತೆ ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದ ಹಾಗೆ “ರಾಮಯ್ಯ ಬಾವ!” ಎಂದು ಕೂಗಿಬಿಟ್ಟಳು.

ಅವಳ ಕೂಗಿಗೋ ಏನೋ ಎನ್ನುವಂತೆ ರಾಮಯ್ಯ ನೆಟ್ಟಗೆ ಅವಳಿದ್ದ ಕಡೆಗೇ ಧಾವಿಸಿದನು: ಹೆಬ್ಬುಲಿಯಂತೂ ಬಣ್ಣಬಣ್ಣದ ಸಿಡಿಲಿನಂತೆ ನುಗ್ಗಿಬರುತ್ತಿದೆ! ಸೀತೆ ಓಡಲೆಳಸಿದಳು. ಆಗಲಿಲ್ಲ! ಮತ್ತೆ ನೋಡಿದಳು: ಹುಲಿ ನೆಗೆದು ರಾಮಯ್ಯನ ಮೇಲೆ ಹಾರಿತು!

ಆದರೆದೇನು? ರಾಮಯ್ಯನಲ್ಲಿ ಮಾಯವಾದನು? ಯಾರೂ ಇಲ್ಲ! ಹುಲಿ ಮಾತ್ರ ಸೀತೆಯ ಕಡೆಗೆ ಬಾಯ್ಬರೆದು ಕೋರೆದಾಡೆಗಳನ್ನು ತೋರಿ ಗರ್ಜಿಸುತ್ತ ಭಯಂಕರವಾಗಿ ಬರುತ್ತಿದೆ! ಸೀತೆ ತನ್ನ ಇಚ್ಛಾಶಕ್ತಿ ಸಾಹಸಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ವೆಚ್ಚಮಾಡಿ ಮತ್ತೆ ಓಡಲೆಳಸಿದಳು. ಕಾಲು ಕೀಳಲಾಗಲಿಲ್ಲ! ಹುಲಿ ಬಂದಿತು! ಬಂದಿತು! ಬಂದಿತು! ‘ಅಯ್ಯೋ, ಅವ್ವಾ, ಹುಲಿ! ಹುಲಿ!’ ಎಂದು ಕೂಗಿಕೊಂಡಳು ಸೀತೆ! ಇದೇನಿದು! ಹುಲಿ ಮಾಯವಾಗಿ, ಅದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಹೂವಯ್ಯ ನಗುತ್ತ “ಹೆದರಬೇಡ, ಸೀತೆ! ನಾನು! ಯಾಕೆ ಕುಗಿಕೊಳ್ಳಿಯಾ?” ಎಂದು ಬರುತ್ತಿದ್ದಾನೆ!

ಸೀತೆ ಥಟ್ಟನೆ ಎಚ್ಚರವಾಗಿ ಕಣ್ಣು ತೆರೆದಳು. ಹಾಸಗೆಯ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಗೌರಮ್ಮನವರು ಮಗಳನ್ನು ಮುಟ್ಟಿ ಸಂತೈಸುತ್ತಾ “ಸೀತೆ! ಸೀತೆ! ಹೆದರಿದೆಯೇನೆ? ಯಾಕೆ ಕೂಗಿಕೊಂಡೆ?” ಎನ್ನುತ್ತಿದ್ದರು. ಸೀತೆಯ ಕಣ್ಣು ಬೆದರಿತ್ತು; ಮೈ ಬೆವರಿತ್ತು; ಉಸಿರು ವೇಗವಾಗಿತ್ತು; ಮೈ ಬಿಸಿಯನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಜ್ವರವೂ ಬಂದಂತಿತ್ತು!

ಮನುಷ್ಯನ ಜಾಗ್ರದವಸ್ಥೆಯ ಜೀವನ ಮಹಾದ್ಭುತವಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಸ್ವಪ್ನಜಗತ್ತು ಅದ್ಭುತತರವಾದುದು. ಕೋಟ್ಯಾನುಕೋಟಿ ಮಾನವರು ಪ್ರತಿ ದಿವಾರಾತ್ರಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ನಿಡ್ಡೆಮಾಡುವಾಗಲೆಲ್ಲ ಗಣನೆಯಿಲ್ಲದಷ್ಟು ಕನಸುಗಳನ್ನು ಕಾಣುತ್ತಾರೆ. ಅವುಗಳನ್ನಾದರೂ ಎಷ್ಟು ಚಿತ್ರವಿಚಿತ್ರವಾಗಿರುತ್ತವೆ? ಕಲ್ಪನೆಗೂ ಅಸಾಧ್ಯವಾಗುವಂತಹ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳೂ ಚಿತ್ರಗಳೂ ಘಟನೆಗಳೂ ಸ್ವಪ್ನರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ನಿರಂಕುಶವಾಗಿ ನಿಯಮಾತೀತವಾಗಿ ಅಥವಾ ನಿಯಮ ವಿರೋಧವಾಗಿ ಸಾಗಿಹೋಗುತ್ತವೆ. ಎಲ್ಲ ದೇಶದ ಕವಿಗಳೂ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಕಾವ್ಯ ಪುರಾಣ ಕಟ್ಟುಕಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಿಸಿರುವ ಯಕ್ಷ, ರಾಕ್ಷಸ, ದೇವತೆ, ಕಿನ್ನರ, ಪಿಶಾಚಿ, ಭೂತ, ಸ್ವರ್ಗ, ನರಕ ಮೊದಲಾದ ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಸ್ವಪ್ನವೇ ಬಹುಮಟ್ಟಿಗೆ ಕಾರಣವಾಗಿದೆ ಎಂದರೆ ತಪ್ಪಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

ಜಾಗ್ರಜೀವನದ ಬಯಕೆಗಳೂ ಭಯಗಳೂ ನಿಡ್ಡೆಯ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಕನಸುಗಳ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಜರುಗಿ ಕೈಗೂಡುತ್ತವೆ ಎಂದು ಮನಃಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಾವಿದೆ. ವಿರಹಿ ಪ್ರೇಯಸಿಯನ್ನೂ, ದರಿದ್ರನು ಧನವನ್ನೂ, ಹೊಟ್ಟೆಗಿಲ್ಲದವನು ಭಕ್ಯಬೋಜ್ಯಗಳ ರಾಶಿಯನ್ನೂ ಸ್ವಪ್ನದಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಕುಣಿದಾಡಬಹುದು. ತಿರುಕನ ಸ್ವಪ್ನವೂ ಅಂತಹುದೇ ಆಗಿದೆ. ಆದರೂ ಎಲ್ಲ ಕನಸುಗಳನ್ನೂ ಅಭಿಷ್ಠ ಸಾಫಲ್ಯದ ಚಿತ್ರಗಳೆಂದು ಸಾಧಿಸಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಕೆಲವು ಹಿಂದಾದುದನ್ನಾಗಲಿ ಮುಂದಾಗುವುದನ್ನಾಗಲಿ ಸೂಚಿಸಬಹುದು. ಕೆಲವು ಕನಸುಗಳಂತೂ ರೂಪಕಗಳಾಗಿರುತ್ತವೆ ಪರೀಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ತೇರ್ಗಡೆ ಹೊಂದುತ್ತೇನೆಯೋ ಇಲ್ಲವೋ ಎಂದು ಭಯಗ್ರಸ್ತನಾದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಕನಸಿನಲ್ಲಿ ಪರೀಕ್ಷಾ ಮಂದಿರಕ್ಕೆ ಬಹಳ ತಡವಾಗಿ ಹೋದಂತೆ ಕನಸು ಕಾಣಬಹುದು; ಅಥವಾ ಒಂದು ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಉತ್ತರ ಬರೆಯುವಷ್ಟರಲ್ಲಿಯೇ ಘಂಟೆ ಹೊಡೆದಂತೆ ಕನಸಾಗಬಹುದು; ಅಥವಾ ತಾನೊಂದು ಕಡಿದಾದ ಬೆಟ್ಟವನ್ನು ಬಹಳ ಶ್ರಮದಿಂದ ಏರುತ್ತಿರುವವನಂತೆಯೂ ಅರ್ಧ ಏರುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಕಾಲು ತಪ್ಪಿ ತಪ್ಪಲ್ಲಿನಲ್ಲಿರುವ ಸರೋವರಕ್ಕೆ ಬೀಳುತ್ತಿರುವಂತೆಯೂ ಕನಸು ಕಾಣಬಹುದು. ಹಾಗೆಯೇ ನಮಗೆ ಒಲ್ಲದವನು ಮಹಾಕಷ್ಟಕ್ಕೀಡಾದಂತೆಯೂ ಅಥವಾ ನಾಶವಾದಂತೆಯೂ ಕನಸು ಬೀಳಬಹುದು. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ, ದೈಹಿಕ ವ್ಯಾಪಾರಗಳಿಂದಲೂ ಅದ್ಭುತ ಸ್ವಪ್ನಗಳು ಪ್ರೇರಿತವಾಗುತ್ತವೆ. ಎದೆಯ ಮೇಲೆ ಕೈಯಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಮಲಗಿದವನಿಗೆ ಯಾವುದೋ ಒಂದು ಪಿಶಾಚಿ ತನ್ನ ಎದೆಯ ಮೇಲೆ ಕೂತು, ಮೂಗು, ಬಾಯಿಗಳನ್ನು ಒತ್ತಿ ಹಿಡಿದಂತೆ

ಕನಸಾಗಬಹುದು. ಹೊದೆದುಕೊಂಡ ಶಾಲಿನ ಕರೆ ಕುತ್ತಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದವನಿಗೆ ತನ್ನನ್ನು ಯಾರೋ ಗಲ್ಲಿಗೇರಿಸುವಂತೆ ಕನಸಾಗಬಹುದು.

ಅಂತೂ ಸೀತೆಯ ಕನಸನ್ನು ಆಕೆಯ ಬಯಕೆ ಬೆದರಿಕೆಗಳನ್ನು ಸೂಚಿಸುವ ಒಂದು ರೂಪಕಾಲಂಕಾರವೆಂದು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡರೆ, ಆಕೆಯ ಚಿತ್ತದಲ್ಲಿ ಗುಪ್ತವಾಗಿ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಮನೋವ್ಯಾಪಾರಗಳನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪಮಟ್ಟಿಗಾದರೂ ಉಹಿಸಬಹುದು. ಒಂದು ವಿಷಯವಂತೂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಆಕೆಗೆ ಕೃಷ್ಣಪ್ಪನ ಪರವಾಗಿದ್ದ ಭಾವನೆ ಮತ್ತು ಹೂವಯ್ಯನಲ್ಲಿದ್ದ ನೆಚ್ಚು!

ಸ್ವಪ್ನಕ್ಕೂ ಉನ್ನಾದಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚಿನೂ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಿಲ್ಲ. ಅವೆರಡಕ್ಕೂ ಆಧಾರ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿದೆ. ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಮಹಾ ದರಿದ್ರನಾಗಿರುವವನು ಕನಸಿನಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಮಂತನಾಗಿ ಸುಖಪಡುತ್ತಾನೆ. ಅವನು ಎಚ್ಚೆತ್ತಮೇಲೆ ಅದನ್ನು ಕನಸೆಂದು ತಿಳಿದು ಮತ್ತೆ ದರಿದ್ರನಂತೆಯೆ ವರ್ತಿಸುತ್ತಾನೆ. ಆದರೆ ಹಾಗೆ ವರ್ತಿಸುವುದರ ಬದಲು ಎಚ್ಚತ್ತು ಮೇಲೂ ಶ್ರೀಮಂತನಂತೆ ನಡೆದರೆ ಅವನನ್ನು ಹುಚ್ಚರ ಆಸ್ಪತ್ರೆಗೆ ಸಾಗಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅಂಥವನು ತಾನು ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಶ್ರೀಮಂತನಾಗಿದ್ದೇನೆ, ಆಸ್ಪತ್ರೆ ತನ್ನ ಸ್ವಂತ ಮನೆ, ಡಾಕ್ಟರು ನರ್ಸುಗಳೆಲ್ಲರೂ ತನ್ನ ಪರಿವಾರದವರೆಂದೂ ಅವರು ಮಾಡುವ ಕಾರ್ಯಗಳೆಲ್ಲ ತನ್ನ ಪರಿಚಯಿ ಎಂದೂ ಭಾವಿಸಬಹುದು. ಅಥವಾ ಎಲ್ಲರೂ ಸೇರಿ ತನ್ನ ಸಂಪತ್ತನ್ನೆಲ್ಲ ಅಪಹರಿಸಿ, ತನ್ನನ್ನು ಮೋಸಮಾಡಲೋಸ್ಕರ ಈ ಹೂಟ ಹೂಡಿದ್ದಾರೆಂದು ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಮಾಡಿ ಭ್ರಾಂತಿಯಿಂದ ವರ್ತಿಸಬಹುದು. ಅಂತೂ ಶಾಶ್ವತವಾದ ಅಸಾಮಂಜಸ್ಯವೆ ಹುಚ್ಚಿಗೆ ಕಾರಣವಾಗುತ್ತದೆ. ಹುಚ್ಚಿನಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ತೆರವಿರುತ್ತದೆ. ಕೈಗೂಡದ ಬಯಕೆ ಬೆದರಿಕೆಗಳೂ ಸಮಾಜಮಾರ್ಯಾದೆಗಾಗಿ ವ್ಯಕ್ತಿ ಮನಸ್ಸಿನೊಳಗೆ ಅದುಮಿದ ಬಯಕೆ ಬೆದರಿಕೆಗಳೂ ಉಲ್ಬಣಾವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಮುಟ್ಟಿದರೆ ಹುಚ್ಚಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸುತ್ತವೆ. ಅವುಗಳು ತಾಳುವ ವೇಷಗಳನ್ನು ಲೆಕ್ಕ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೂ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಸಾಧಾರಣ ತಲೆನೋವಿನಿಂದ ಹಿಡಿದು ಮೂರ್ಛರೋಗ, ಮೈಮೇಲೆ ಬರುವುದು, ದೆವ್ವ ಹಿಡಿಯುವುದು, ನಿರಂತರ ಭ್ರಾಂತಿ — ಇತ್ಯಾದಿಗಳಾಗಿ, ಆತ್ಮಹತ್ಯದವರೆಗೂ ಹೋಗಬಹುದು.

ಪ್ರೇಮಭಂಗವು ಅನೇಕಸಾರಿ ತೆರತೆರನಾದ ಉನ್ನಾದಗಳಲ್ಲಿ ಪರ್ಯವಸಾನವಾಗುತ್ತದೆ. ಅಥವಾ ರೋಗಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಕೊನೆಗಾಣಬಹುದು. ತರುಣನೊಬ್ಬನಲ್ಲಿ ನೈಸರ್ಗಿಕವಾಗಿ ಪ್ರೇಮವಿಟ್ಟಿರುವ ಹುಡುಗಿಯನ್ನು ಆಕೆಯ ತಂದೆ ತಾಯಿಗಳು ಹಣಕ್ಕಾಗಿಯೋ ಕುಲಕ್ಕಾಗಿಯೋ ಸಮಾಜ ಮಾರ್ಯಾದೆಗಾಗಿಯೋ ಅಥವಾ ಮಾತು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಕ್ಕಾಗಿಯೋ ಬೇರೊಬ್ಬನಿಗೆ ವಿವಾಹ ಮಾಡಿದರೆ ಆಕೆಯಲ್ಲಿ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುವ ಜುಗುಪ್ಸೆ ದುಃಖ ನಿರಾಶೆಗಳು ನಾನಾ ವೇಷಗಳನ್ನು ತಾಳಿ ತಮ್ಮ ಇಚ್ಛೆಯನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಆಕೆಯ ನಿಜವಾದ ಪ್ರೇಮ ಪ್ರೀತಿಸಿದವನಲ್ಲಿ ಇರುತ್ತದೆಯೇ ಹೊರತು ಮದುವೆಮಾಡಿ ಕೊಂಡವನಲ್ಲಿ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಅಂತಹ ಸಮಯಗಳಲ್ಲಿ ಹುಡುಗಿಯ ಸುಪ್ತಚಿತ್ತ ಮದುವೆಯಾದವನ ಸಂಗದಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ವಿಧಿವೇಷವಾಗುವವನ್ನು ಹೂಡಬಹುದು. ಅದು ಅನೈಚ್ಛಿಕವಾಗಿಯೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಹುಡುಗಿಗೆ ಅದು ಗೊತ್ತಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಗಂಡನ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯದ ಸೂಚನೆಯ ಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ಹುಡುಗಿ ದೆವ್ವಹಿಡಿದವಳಾಗಿ ಭಯಂಕರವಾಗಿ ವರ್ತಿಸಬಹುದು. ಅಥವಾ ಉನ್ನಾದ ಶಾಶ್ವತವಾದರೂ ಆಗಬಹುದು. ಅಥವಾ ಯಾವುದಾದರೂ ಭಯಂಕರ ವ್ಯಾಧಿ ನಿರ್ಮಾಣವಾಗುವುದೂ ಉಂಟು. ಆತ್ಮಹತ್ಯೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದೂ ಅಪೂರ್ವವಲ್ಲ.

ಹುಡುಗಿ ಸೂಕ್ಷ್ಮಪ್ರಕೃತಿಯ ಬಾಲೆಯಲ್ಲದಿದ್ದರೆ, ಕಾನೂರಿನ ಸುಬ್ಬಮ್ಮನಂತೆ ತನಗಾಗುವ ಪ್ರೇಮಭಂಗವನ್ನೂ ನಿರಾಶೆಯನ್ನೂ ಪದ್ಧತಿ ಮತ್ತು ಅಭ್ಯಾಸಗಳ ಕಗ್ಗಲ್ಲಿನಲ್ಲಿ ತಿಕ್ಕಿ ತಕ್ಕಿ, ಮೊಂಡುಮಾಡಿ, ಮರೆತು, ಕೆಲದಿನಗಳಲ್ಲಿಯೆ ಹೊಸ ಸನ್ನಿವೇಶಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಹಾಗೆ ವರ್ತಿಸಲು ತೊಡಗಿ, ಜೀವನವನ್ನು ತಕ್ಕಮಟ್ಟಿಗೆ ನೆಮ್ಮದಿಯಾಗಿ ನಡೆಸುತ್ತಾಳೆ. ಆದರೆ ತರಳ ಭಾವಜೀವಿಯಾಗಿ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಹೃದಯದವಳಾಗಿದ್ದರೆ ಯಾವ ಪದ್ಧತಿಯಾಗಲಿ, ಯಾವ ಅಭ್ಯಾಸವಾಗಲಿ ಯಾವ ಸಮಾಜದ ಕಟ್ಟುನಿಟ್ಟುಗಳಾಗಲಿ, ಯಾವ ವಿವಾಹದ ಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತ ಕರ್ಮಗಳಾಗಲಿ ಆಕೆಯ ಪ್ರಥಮ ಪ್ರಣಯದ ವಿದ್ಯುನ್ಮದ್ರೆಯನ್ನು ಅಳಿಸಲಾರದೆ ಹೋಗುತ್ತವೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಒದಗುವ ವಿಘ್ನದಿಂದ ಪ್ರಥಮ ಪ್ರೇಮದ ಮೊನೆ ಮತ್ತೂ ತೀಕ್ಷ್ಣವಾಗುತ್ತದೆ. ಹೂವಯ್ಯ ಬೆನ್ನುನೋವಾಗಿ ಮುತ್ತಳಿಯಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ದಿನಗಳು ಉಳಿದು ಸೀತೆಯೊಡನೆ ಅಷ್ಟೊಂದು ಮಾತುಕತೆಯಾಡದಿದ್ದಿದ್ದರೆ, ಅವಳು ಬಹುಶಃ ಸ್ಥೂಲಹೃದಯದ ಬಾಲೆಯಾಗಿಯೆ ಇದ್ದುಕೊಂಡು, ತನ್ನ

ತಂದೆತಾಯಿಯರು ತನ್ನನ್ನು ಯಾರಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು ಮದುವೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರೋ ಆತನನ್ನೇ ಗಂಡನನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದು, ನೆಮ್ಮದಿಯಾಗಿ ಬಾಳುತ್ತಿದ್ದಳೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ವಿಧಿ ಹಾಗಾಗಲು ಬಿಡಲಿಲ್ಲ. ಹೂವಯ್ಯನ ದೆಸೆಯಿಂದ ಅವಳು ಸೂಕ್ಷ್ಮಹೃದಯದ ಭಾವಜೀವಿಯಾದ ಕುಮಾರಿಯಾಗಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದಳು.

ಹಾಗಾದುದು ಇತರರಾರಿಗೂ ತಿಳಿದಿರಲಿಲ್ಲ, ತಿಳಿದಿದ್ದರೆ ಕಥೆ ಬೇರೆಯಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಸೀತೆಯಂತೂ ಅದನ್ನು ಅತ್ಯಂತ ಗೋಪ್ಯವಾಗಿಟ್ಟಿದ್ದಳು. ಶ್ಯಾಮಯ್ಯಗೌಡರಾಗಲಿ ಗೌರಮ್ಮನವರಾಗಲಿ ಈ ಸ್ವಯಂವರ ಸ್ವಾರಸ್ಯವನ್ನು ಇಂಗಿತದಿಂದ ತಿಳಿಯುವಷ್ಟು ನವೀನರಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವರೂ ಅವರಂತಹ ಇತರ ನಾಡಿನ ಹಿರಿಯರೂ ತಮ್ಮ ಹಿರಿಯರಾದ ಸಮಾಜದ ಮುಖ್ಯಸ್ಥರು ನಿರ್ಣಯಿಸಿದಂತೆ ಮದುವೆಯಾಗಿ ಸಂಸಾರ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದವರಾಗಿದ್ದರು. ಅವರೆಲ್ಲರ ಸಿದ್ಧಾಂತವೂ ಅನುಭವವೂ ವಿವಾಹಾನಂತರ ಪ್ರೇಮ ಎಂಬುದಾಗಿದ್ದೀತೇ ಹೊರತು ಪ್ರೇಮಾನಂತರ ವಿವಾಹ ಎಂಬುದಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಶ್ಯಾಮಯ್ಯಗೌಡರು ಕೃಷ್ಣಪ್ಪನಿಗೆ ಮಗಳನ್ನು ಕೊಡುತ್ತೇನೆ ಎಂದು ಮಾತು ಕೊಟ್ಟುದರಲ್ಲಿ ಅಜ್ಞಾನವಿದ್ದಿತೆ ಹೊರತು ಅನ್ಯಾಯವಿರಲಿಲ್ಲ.

ಯಾವ ಸ್ತ್ರೀಸಹಜ ಲಜೆಯಿಂದ ಸೀತೆ ತನಗೆ ಹೂವಯ್ಯನಲ್ಲಿದ್ದ ಅನುರಾಗವನ್ನು ಮುಚ್ಚುಮರೆಮಾಡಿದ್ದಳೋ ಅಂತಹ ಪುರುಷಸಹಜವಾದ ಸಂಕೋಚದಿಂದಲೇ ಹೂವಯ್ಯನೂ ತನಗೆ ಸೀತೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಒಲುಮೆಯನ್ನು ತನ್ನ ಹೃದಯಗರ್ಹರದಲ್ಲಿ ಯಾರಿಗೂ ಅರಿಯದಂತೆ ಸೆರೆಹಾಕಿದ್ದನು. ತನ್ನ ಧೀರತೆಗೂ ಗೌರವಗಾಂಭೀರ್ಯಗಳಿಗೂ ಕುಂದುಬರಬಾರದೆಂದು ಅವನು ತನ್ನ ಅಂತರಂಗದಲ್ಲಿದ್ದ ಕಿಡಿಯನ್ನು ಬಹಿರಂಗಗೊಳಿಸದೆ, ಪ್ರಕೃತಿಯನ್ನು ವಂಚಿಸುವ ಸಾಹಸದಲ್ಲಿ ಆತ್ಮವಂಚನೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದನು. ಆದರೆ ಪ್ರಕೃತಿ ತನ್ನನ್ನು ವಂಚಿಸಲೆಳಸುವವರ ಮೇಲೆ ಮುಯ್ಯಿ ತೀರಿಸಿಕೊಳ್ಳದೆ ಬಿಡುವುದಿಲ್ಲ. ಹೀಗೆ ಪ್ರಕೃತಿಯ ಪ್ರತಿಶೋಧಕ್ಕೆ ಸಿಲುಕಿದ ಆತ್ಮವು ಪ್ರಕೃತಿಯನ್ನು ಗೆದ್ದು ಉದ್ಧಾರವಾಗಬೇಕು; ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಆದರ್ಶಚ್ಯುತವಾಗಿ ಪತಿತವಾಗಿ ವಿನಾಶಹೊಂದಬೇಕು; ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಕೋಟಿ ಕೋಟಿ ಮಾನವರು ಹಿಡಿದಿರುವ ಸಾಧಾರಣ ಪಥವನ್ನು ಹಿಡಿಯಬೇಕು.

ನಾಡಿನ ರೂಢಿಯಂತೆ, ಮದುವೆಮಾಡುವವರು ಮದುವೆಯಾಗುವವರ (ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಹೆಣ್ಣಿನ) ಇಚ್ಛೆಯನ್ನು ಕೇಳುವುದಿಲ್ಲ. ಪುತ್ರ ಪುತ್ರಿಯರ ಯೋಗಕ್ಷೇಮಕಾತರರಾದ ತಂದೆ ತಾಯಿಗಳೂ ಬಂಧುಗಳೂ ಅವರ ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕೆ ಭಂಗಬರುವಂತೆ ಲಗ್ನ ನಿಶ್ಚಯಮಾಡುತ್ತಾರೆಯೆ? ಅಲ್ಲದೆ ಮದುವೆ ಮಾಡುವ ಅನುಭವಶಾಲಿಗಳಾದ ಹಿರಿಯರಿಗಿಂತ ಮದುವೆಯಾಗುವ ಕಿರಿಯರಿಗೇನು ಹೆಚ್ಚು ತಿಳಿದಿರುತ್ತದೆಯೇ?

ಆದರೆ ಒಲೈ ಜಾಣ್ಮೆಯಲ್ಲ. ಒಲೈಯ ಭಾವಾವೇಶದ ನೀತಿಯೇ ಬೇರೆ; ಜಾಣ್ಮೆಯ ಲೆಕ್ಕಾಚಾರದ ರೀತಿಯೇ ಬೇರೆ. ಬಹುಶಃ ತುತ್ತತುದಿಯಲ್ಲಿ ಜಾಣ್ಮೆ ಒಲೈಗೆ ಅಡಿಯಾಳಾಗಿ ಕಲಿಯಬೇಕಾಗುತ್ತದೆಂದೂ ತೋರುತ್ತದೆ.

ಮದುವೆ ನಿಶ್ಚಯವಾದಂದಿನಿಂದ ಸೀತೆ ಹಾಸಿಗೆ ಹಿಡಿದಳು. ದಿನದಿನವೂ ಜ್ವರ ಬಿಟ್ಟು ಬಿಟ್ಟು ಬಂದು, ಪ್ರಾತಃಕಾಲದ ಗುಲಾಬಿ ಗಿಡದ ಹಸುರಲೆಗಳ ನಡುವೆ ಅರೆಯರಳಿ ನಲಿವ ಬಿರಿಮುಗುಳಿನಂತಿದ್ದ ಲಲನೆ ಮುಡಿದು ಧೂಳಿಯಲ್ಲಿ ಬಿಸಾಡಿದ ಹೂವಿನಂತೆ ಬಾಡಿದಳು. ಕೆಲವುಸಾರಿ ಏನೋನೋ ಭಯಂಕರ ಸ್ವಪ್ನಗಳನ್ನು ಕಂಡು ಕೂಗಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಳು. ಇನ್ನೊಮ್ಮೆ ಎಚ್ಚತ್ತಿರುವಾಗಲೆ ಭ್ರಾಂತಿಯಿಂದ ಭಯಗೊಂಡು ನಡುಗುತ್ತಿದ್ದಳು. ಕಡೆಕಡೆಗೆ ಕೆಲವರ ಗುರುತೂ ಕೂಡ ಆಕೆಗೆ ಸಿಕ್ಕುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಸೀತೆಮನೆ ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರಂತೂ ಆಕೆಯ ಸ್ಮೃತಿಯಿಂದ ಕಳಚಿಬಿದ್ದುಹೋಗಿದ್ದರು. ಅವರು ಹತ್ತಿರ ಕುಳಿತು ಮಾತಾಡಿಸಿದರೂ ಗುರುತು ಸಿಕ್ಕುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಸ್ವಲ್ಪ ಆರೋಗ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ಕೇಳಲು ನಾಚುತ್ತಿದ್ದರೂ ಸಂಭ್ರಾಂತ ಸಮಯಗಳಲ್ಲಿ 'ಹೂವಯ್ಯ ಬಾವ'ನನ್ನು ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದಳು.

ಶ್ಯಾಮಯ್ಯಗೌಡರು ಹಳ್ಳಿಯ ವೈದ್ಯರಿಂದ ಮದ್ದು ಕೊಡಿಸಿದರು. ಅಗ್ರಹಾರದ ವೆಂಕಪ್ಪಯ್ಯ ಜೋಯಿಸರು ನಿಮಿತ್ತ ನೋಡುವುದು, ತಾಯಿತಿ ಕಟ್ಟುವುದು, ದಾನ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದು, ಸತ್ಯನಾರಾಯಣವ್ರತ ಮಾಡಿಸುವುದು, ಭೂತಾದಿಗಳಿಗೆ ಬಲಿ ಕೊಡಿಸುವುದು — ಇತ್ಯಾದಿ ಕರ್ಮ ಕ್ರಿಯೆಗಳಿಂದ ಸೀತೆಯ ಕ್ಷೇಮದ ಸಲುವಾಗಿ ಬಹಳ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಿದರು. ಯಾವುದೂ ಸಫಲವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಆದರೂ

ಆ ಸಮರ್ಥ ಜೋಯಿಸರು ರೋಗಿಯ ಕೇಡನ್ನೆಲ್ಲಾ ತಾವೇ ಹೊತ್ತುಕೊಳ್ಳುವ ಧರ್ಮಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ವಿಧವಿಧವಾದ ದಾನಗಳನ್ನು ಸ್ವೀಕಾರಮಾಡುವ ಸೇವಾಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಕೈ ಹಾಕಿದರು.

ಒಂದು ದಿನ ರಾಮಯ್ಯ ಸೀತೆಯ ಕಾಯಿಲೆಯನ್ನು ವಿಚಾರಿಸುವ ಸಲುವಾಗಿ ಮುತ್ತಳಿಗೆ ಹೋಗಿದ್ದಾಗ ಸೀತೆ ಕಣ್ಣೀರು ಸುರಿಸುತ್ತ ನಿಶಕ್ತಕಂಠದಿಂದ ಬಹು ಮೆಲ್ಲಗೆ “ಹೂವಯ್ಯ ಬಾವ ಬರಲಿಲ್ಲೇನು?” ಎಂದು ಕೇಳಿದಳು. ಅವಳ ಕಣ್ಣುಗಳಲ್ಲಿ ಅನಂತ ಅಭೀಷ್ಠವೂ ವಾಣಿಯಲ್ಲಿ ಅಸೀಮ ರೋದನವೂ ತುಳುಕುತ್ತಿದ್ದುವು.

ರಾಮಯ್ಯನು “ಇಲ್ಲ. ಅವನು ಬರಲಿಲ್ಲ. ಏನೋ ಕೆಲಸದ ಮೇಲಿದ್ದಾನೆ” ಎಂದು ಹುಸಿಯಾಡಿ ಸಮಾಧಾನಮಾಡಲೆಳಸಿದನು. ಸೀತೆ ಮಾತಾಡಲಿಲ್ಲ. ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದ ಹಾಗೆ ಬಿಕ್ಕಿ ಬಿಕ್ಕಿ ಅಳತೊಡಗಿದಳು. ಹಾಸಗೆಯ ಮೇಲೆ ಒರಗಿದ್ದ ಆಕೆಯ ಕೃಶ ಮಲಿನ ಶರೀರ ಯಾತನೆಯ ಮಿಂಚು ಮುಟ್ಟಿದಂತೆ ನಡುಗತೊಡಗಿತು.

ಸೀತೆ ವಿಚಿತ್ರ ರೋಗದಿಂದ ಹಾಸಗೆ ಹಿಡಿದು ನರಳುತ್ತಿದ್ದ ವರ್ತಮಾನವನ್ನು ಕೇಳಿದರೂ ಹೂವಯ್ಯ ಮುತ್ತಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ಆಕೆಯನ್ನು ನೋಡಲಿಲ್ಲ. ಚಿನ್ನಯ್ಯನ ಬಾಯಿಂದ ಸೀತೆಯನ್ನು ಕೃಷ್ಣಪ್ಪನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು ಲಗ್ನಮಾಡುವುದು ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿದೆ ಎಂದು ತಿಳಿದಮೇಲೆ ಅವನ ಮನಸ್ಸು ಕಟ್ಟುಹೋಗಿತ್ತು. ಅತಿ ಭಾವಜೀವಿಯಾಗಿದ್ದ ಅವನಿಗೆ ಪ್ರಪಂಚದ ವ್ಯವಹಾರದ ಒರಟುತನವಿನ್ನೂ ಅನುಭವಕ್ಕೆ ಬಂದಿರಲಿಲ್ಲ. ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಅವನಿಗೆ ತಿಳಿದಿದ್ದ ಪ್ರಣಯ ಪ್ರಪಂಚವೆಂದರೆ ಕಾವ್ಯದ ಕಿನ್ನರ ಜಗತ್ತು. ಸೀತೆಯ ಪ್ರೇಮ ತನ್ನೊಬ್ಬನಿಗೇ ಮೀಸಲು ಎಂದು ಭಾವಿಸಿದ್ದ ಆತನ ಅಭಿಮಾನಕ್ಕೆ ಲಗ್ನನಿಶ್ಚಯವಾರ್ತೆ ಒಂದು ಆಘಾತವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿತ್ತು. ಆಕೆಯ ಮದುವೆಯನ್ನು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದವರು ಆಕೆಯ ಪಿತೃಗಳಾಗಿದ್ದರೂ ಸೀತೆಯ ಸಮ್ಮತಿಯೇ ಅದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೆಂದು ಹೂವಯ್ಯ ಹೇಗೋ ಕುತರ್ಕ ಮಾಡಿ, ತನ್ನ ಪರವಾಗಿದ್ದ ಆಕೆಯ ಪ್ರೇಮ ಹುಸಿ ಎಂದೂ ಆಕೆ ಇನ್ನುಮೇಲೆ ತನಗೆ ಪರಸ್ತ್ರೀಯಾಗಿಬಿಟ್ಟಳೆಂದೂ ಸಿದ್ಧಾಂತ ಮಾಡಿದ್ದನು.

ಹಾಗೆ ಸಿದ್ಧಾಂತಮಾಡಿದ್ದರಿಂದ ಅವನಿಗೇನೂ ನೆಮ್ಮದಿಯಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವನ ಎದೆಯ ಉದ್ಯಾನಕ್ಕೆ ಕಿಡಿ ಕೂತು ಹೊತ್ತಿ ಹೊಗೆಯುತ್ತಿದ್ದಿತು. ಅವನ ಹಿಂದಿನ ತತ್ತ್ವದೃಷ್ಟಿ ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲನೆ ಮಾರ್ಪಡಲು ತೊಡಗಿತ್ತು. ಲೋಕವೂ ಜೀವನವೂ ಮಾಯೆ, ನಶ್ವರ, ಮೋಸ, ದಃಖಮಯ ಎಂಬ ಭಾವ ಮೊಳೆದೋರುತ್ತಿತ್ತು. ಒಂದು ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಹೇಳುವುದಾದರೆ ಮೊದಲು ಸಮುಲ್ಲಸಿತ ಆಶಾವಾದಿಯಾಗಿದ್ದವನು ಹಠಾಶೆಯಿಂದ ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲಗೆ ನಿರಾಶಾವಾದಿಯಾಗುತ್ತಿದ್ದನು. ಬಾಳಿನಲ್ಲಿ ಜುಗುಪ್ಸೆ ಕಾಲಿಡುತ್ತಿತ್ತು. ಮನಸ್ಸಿನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಹೊಗೆ ತುಂಬುತ್ತಿತ್ತು.

ಸೀತೆ ತನ್ನ ಉದಾರ ಪ್ರೇಮಕ್ಕೆ ವಂಚನೆಮಾಡಿದಳೆಂದು ಭಾವಿಸಿದ್ದ ಹೂವಯ್ಯ ಸ್ವಲ್ಪ ನಿಷ್ಪಕ್ಷಪಾತವಾಗಿ ವಿಚಾರಮಾಡಿದ್ದರೆ ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಔದಾರ್ಯದಿಂದ ವರ್ತಿಸಬಹುದಾಗಿತ್ತು. ಅಲ್ಲದೆ ಭವಿಷ್ಯತ್ತಿನ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಇಂದ್ರಭವನವನ್ನು ನಿರುತಗೊಳಿಸಬಹುದಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಅವನ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರೇಮ ಔದಾರ್ಯದ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಮಾತ್ಸರ್ಯವನ್ನು ಮುಚ್ಚುಮರೆಮಾಡಿಕೊಂಡು ಕೃಪಣವಾಗಿತ್ತು.

ಬಾಳಿನ ಬಲೆ

‘ದೆಯ್ಯದ ಹರಕೆಯಾದ ಮರುದಿನ ಕಾನೂರು ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರು ಓಬಯ್ಯನನ್ನು ವಿಚಾರಣೆ ಮಾಡಿದ್ದರು. ಅವನು ಎಲ್ಲರೊಡನೆಯೂ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದ (ಭೂತರಾಯ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ತನಗೆ ನೋಟು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದ) ಕಥೆಯನ್ನೇ ಮತ್ತೂ ವಿವರವಾಗಿ ಹೇಳಿಬಿಟ್ಟನು. ದೆವ್ವ ಭೂತಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಅಪಾರ ಶ್ರದ್ಧೆಯನ್ನಿಟ್ಟಿದ್ದ ಗೌಡರಿಂದಲೂ ಕೂಡ ಅದನ್ನು ನಂಬಲಾಗಲಿಲ್ಲ. ಎಷ್ಟು ಪರಿಯಿಂದ ಕೇಳಿದರೂ ಓಬಯ್ಯ ನಿಜಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಹೊರಗೆಡಹಲಿಲ್ಲ. ಗೌಡರಿಗೆ ನಿಜಸ್ಥಿತಿ ಅತ್ಯಂತ ಅವಶ್ಯವಾಗಿತ್ತು; ಏಕೆಂದರೆ ಅವರು ಉಹಿಸಿದ್ದಂತೆ ನಾಗಮ್ಮನವರು ಅಪರಾಧಿಗಳಾಗಿದ್ದರು. ಓಬಯ್ಯನಿಂದ ನಾಗಮ್ಮನವರು ನೋಟು ಕೊಟ್ಟರು ಎಂದು ತಿಳಿದುಬಂದರೆ ಆದಷ್ಟು ಜಾಗ್ರತೆಯಾಗಿ ಹಿನ್ನೆ (ಪಾಲು) ಮಾಡಿ, ತಾಯಿಮಕ್ಕಳನ್ನು ಬೇರೆ ಹಾಕಬಹುದೆಂದು ಅವರ ಬಯಕೆಯಾಗಿತ್ತು. ಆದ್ದರಿಂದ ನಿಜಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಹೊರಡಿಸಲೇಬೇಕೆಂದು ಮನಸ್ಸು ಮಾಡಿದರು.

“ಸತ್ಯ ಹೇಳಿಯೋ ಇಲ್ಲವೋ?” ಎಂದರು ಗೌಡರು.

“ನಾನಿಷ್ಟೊತ್ತಂಕ ಹೇಳಿದ್ದು ಮತ್ತೇನು?”

“ಅದೆಲ್ಲಾ ಇರಲಿ. ನಿನ್ನ ರಕ್ಕು ನನ್ನ ಹತ್ರ ನಡೆಯೋದಿಲ್ಲಾ.”

“ರಕ್ಕು ಮಾಡಾಕೆ ನಾನೇನು ಕದ್ದೀನಾ?”

“ಇದ್ದದ್ದು ಇದ್ದಹಾಗೆ ಹೇಳಿಬಿಡಿನಿ, ಓಬೇಗೌಡ್ರೆ; ಅದರಲ್ಲಿ ಮೋಸವೇತಕ್ಕೇ? ಹೌದಾ?” ಎಂದರು ಸೇರೆಗಾರರು.

“ಏನ್ಮಾತಿದು, ಸೇರೆಗಾರ್ರೇ? ದೇವ್ರಾಣೆಗೂ ನಾ ಹೇಳೋದು ಸುಳ್ಳಾಗಿದ್ದೆ ನನ್ನ ಕುತ್ತಿಗೆ ಚೆಂಡು ನಿಂತಲ್ಲೇ ಕೆಳಗೆ ಬೀಳ್ಬೇಕು?” ಎಂದು ಓಬಯ್ಯ ಅಂಗಳದ ನಡುವೆಯಿದ್ದ ತುಲಸಿಯ ಪೀಠಕ್ಕೆ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿದನು.

“ಹಾಗಾದರೆ, ನೀನು ಒಳ್ಳೇ ಮಾತಿಗೆ ಹೇಳೋದಿಲ್ಲಾ?” ಎಂದು ಗೌಡರು ರುದ್ರವಾಗಿ ಕೇಳಿದರು.

ಓಬಯ್ಯ “ಒಳ್ಳೆ ಮಾತಿಗೆ ಹೇಳೋದೂ ಅಷ್ಟೇ! ಕೆಟ್ಟ ಮಾತಿಗೆ ಹೇಳೋದೂ ಅಷ್ಟೇ! ‘ಇಲ್ಲಿದ್ದನ್ನು ಹೇಳೋದು ಹ್ಯಾಂಗೆ?’ ಎಂದನು ರಾಗವಾಗಿ. ‘ಹೇಳೋದಿಲ್ಲಾ?’ ಎಂಬ ಗೌಡರ ಮಾತನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪಮಟ್ಟಿಗೆ ಅಣಕಿಸುವಂತೆ ಅನುಕರಿಸಿದ್ದನು.

ಕುಪಿತರಾದ ಗೌಡರು ಬೆತ್ತವೊಂದನ್ನು ತುಡುಕಿ ಓಬಯ್ಯನ ಬಳಿಗೆ ಕರಾಳವಾಗಿ ನಡೆದರು. ಅವನು ಕಗ್ಗಲ್ಲಿನಂತೆ ನಿಂತಲ್ಲಿಂದ ಕದಲದೆ ನೆಲವನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದನು.

“ನಿಜಾ ಹೇಳಿಯೋ ಇಲ್ಲೋ?” ಎಂದು ಗೌಡರು ಆರ್ಭಟಿಸಲು ಸುತ್ತಲಿದ್ದವರೆಲ್ಲ ಭಯಗ್ರಸ್ಥರಾಗಿ ನೀರವವಾಗಿ ನಿಂತು ಮಿಳ್ಳಿಳನೆ ನೋಡತೊಡಗಿದರು. ಓಬಯ್ಯ ತಲೆ ಮೇಲೆತ್ತಲಿಲ್ಲ.

“ಹೇಳಿನಿ, ಓಬೇಗೌಡ್ರೆ, ಹೇಳಿನಿ” ಎಂದು ಸೇರೆಗಾರರು ಉಪದೇಶ ಮಾಡಿದರು.

ಓಬಯ್ಯನ ಒರಟು ಮೌನದಿಂದ ಮತ್ತೂ ಕೋಪವೇರಿದ ಗೌಡರು ಹಿಂದುಮುಂದು ನೋಡದೆ ಕೈಲಿದ್ದ ಬೆತ್ತದಿಂದ ಬಡಲ್ ಬಡಲ್ ಬಡಲನೆ ಹೊಡೆಯತೊಡಗಿದರು. ಓಬಯ್ಯ ನಾಲ್ಕೈದು ಪೆಟ್ಟು ಬೀಳುವವರೆಗೂ ಕಲ್ಲು ನಿಂತಂತೆ ನಿಂತಿದ್ದವನು ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದ ಹಾಗೆ

‘ಅಯ್ಯೋ’ ಎಂದು ಎದೆಯಿರಿಯುವಂತೆ ಕೂಗಿಕೊಂಡು, ಗೌಡರ ಕೈಲಿದ್ದ ಬೆತ್ತವನ್ನು ಭದ್ರಮುಷ್ಟಿಯಿಂದ ತುಡುಕಿ ಹಿಡಿದನು. ಗೌಡರು ಎಷ್ಟು ಜಗ್ಗಿಸಿ ಎಳೆದರೂ ಬೆತ್ತವನ್ನು ಕಸಿದುಕೊಳ್ಳಲಾರದೆ ಕ್ರೋಧದಿಂದಲೂ ಆಯಾಸದಿಂದಲೂ ಏದತೊಡಗಿದರು.

ಪುಟ್ಟಣ್ಣನೂ ಸೇರೆಗಾರರೂ ಮುಂದೆ ನುಗ್ಗಿ ಓಬಯ್ಯನ ಕೈಲಿದ್ದ ಬೆತ್ತವನ್ನು ಬಿಡಿಸಿದರು. ಗೌಡರು ಮತ್ತೆ ಹೊಡೆಯತೊಡಗಿದರು. ಓಬಯ್ಯ ಹಲ್ಲುಮಟ್ಟಿ ಕಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಸುಮ್ಮನೆ ಮುಗ ಬಿಗಿದು ನಿಂತನು. ಬೇರೆ ಯಾರೂ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಅವನು ಸ್ಥಾನಮಾನಗಳನ್ನು ಲೆಕ್ಕಿಸದೆ, ಗೌಡರಿಗೆ ಪ್ರತಿಹಿಂಸೆ ಮಾಡಲು ಹಿಂಜರಿಯುತ್ತಿರಲ್ಲವೋ ಏನೋ? ಆದರೆ ಗೌಡರೆ ಅನೇಕ ಸೇವಕರ ಸಹಾಯವಿದ್ದಾಗ ಯಾವ ಸಾಹಸಕ್ಕೂ ಕೈಯಿಡಲು ಅಂಜಿ, ಪೆಟ್ಟುಗಳನ್ನು ಸಹಿಸಲಾರದೆ ನಡೆದುದನ್ನೆಲ್ಲ ಹೊರಗೊದರಿಬಿಟ್ಟನು.

“ಅಯ್ಯೋ ಸತ್ತೇ! ಹೊಡೀಬ್ಯಾಡೀ! ಹೇಳ್ತೀನಿ!”

“ಹೇಳು ಮತ್ತೆ!” ಎಂದ್ರ ಗೌಡರು ಕೈ ತಡೆದು ನಿಂತರು.

“ಅಮ್ಮ ಕೊಟ್ಟರು! ನಾ ಕದೀಲಿಲ್ಲ?”

“ಯಾವಮ್ಮನೋ?”

“ಸುಬ್ಬಮ್ಮ!”

“ಆಇ! ಯಾರಂದೆ?” ನಾಗಮ್ಮನಿರಬೇಕೆಂದು ಹಿಗ್ಗಿ ಪ್ರಶ್ನೆ ಮಾಡಿದ್ದ ಗೌಡರು ಅಪ್ರತಿಭರಾಗಿದ್ದರು.

“ಸುಬ್ಬಮ್ಮ!”

ಹೆಂಡತಿಯ ಮೇಲೆ ಕೋಪವೂ ಭಲವೂ ಕಾರ್ಮುಗಿಲು ಕವಿದಂತೆ ಕವಿದವು. ಅದುವರೆಗೆ ಹೆಂಡತಿಯ ಪರವಾಗಿ ಮಬ್ಬುಮಬ್ಬಾಗಿದ್ದ ಸಂಶಯಗಳೆಲ್ಲವೂ ಈಗ ಸ್ಪಷ್ಟವೂ ಸ್ವತಃಸಿದ್ಧವೂ ಆಗಿತೋರಿದವು. ಸುಳ್ಳು ಹೇಳಿ ತನ್ನನ್ನು ವಂಚಿಸಲು ಬಯಸಿದವಳು ಇನ್ನೇನನ್ನು ತಾನೆ ಮಾಡಲಾರಳು? ಮತ್ತು ಮಾಡಿಲ್ಲ?

ಗೌಡರ ಜುಟ್ಟು ಬಿಚ್ಚಿ ಕೂದಲು ಕೆದರಿಕೊಂಡಿತ್ತು. ಹೊದ್ದುಕೊಂಡಿದ್ದ ಶಾಲು ಓರೆಯಾಗಿ ಜೋಲಾಡುತ್ತಿತ್ತು. ಕಣ್ಣುಗಳು ಕೆಂಪೇರಿದ್ದವು. ಮೂಗಿನ ಸೊಳ್ಳೆ ಹಿಗ್ಗಿ ಹಿಗ್ಗಿ ಬೀಳುತ್ತಿತ್ತು. ಹುಬ್ಬು ಗಂಟುಹಾಕಿ ಸುಕ್ಕಾಗಿದ್ದ ಹಣೆಯ ಮೇಲೆ ಬೆವರಿನ ಹನಿಗಳು ಹೊಮ್ಮಿದ್ದವು. ಹೂತ್ತ ಬೆತ್ತದೊಡನೆ ನೆಟ್ಟನೆ ಅಡುಗೆ ಮನೆಗೆ ನುಗ್ಗಿದರು.

ಹೊರಗೆ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ಆಗುತ್ತಿದ್ದ ಪ್ರಸಂಗಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಬಾಗಿಲು ಸಂದಿಯಲ್ಲಿ ಮರೆಯಾಗಿ ನಿಂತುನೋಡಿ ಆಲಿಸುತ್ತಿದ್ದ ನಾಗಮ್ಮ ಪುಟ್ಟಮ್ಮ, ಸುಬ್ಬಮ್ಮ ಮತ್ತು ಒಂದಿಬ್ಬರು ಹೆಂಡತಿಯರು, ಓಬಯ್ಯ ಸತ್ಯವನ್ನು ಹೇಳಿದೊಡನೆಯೆ ಮುಂದೇನಾಗುವುದೋ ಎಂದು ಬೆದರಿ, ಅಡುಗೆಮನೆಗೆ ಹೋಗಿದ್ದರು. ನಾಗಮ್ಮ ಪುಟ್ಟಮ್ಮ ಇಬ್ಬರೂ ಕಲಸದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ್ದವರಂತೆ ನಟಿಸುತ್ತಿದ್ದರು.

ನಾಗಮ್ಮನವರು ಕನಿಕರದಿಂದ “ಸುಬ್ಬೂ, ನಿನ್ನ ಹೊಡೆದು ಕೊಂದು ಹಾಕ್ತಾರೆ ಕಣೇ! ಬೇಗ ಹೋಗಿ ಅಡಗಿಕೊಳ್ಳೇ” ಎಂದು ಸೂಚಿಸಿದೊಡನೆಯೆ ಸುಬ್ಬಮ್ಮ ಬೇಗಬೇಗನೆ ಓಡಿಹೋಗಿ, ಕತ್ತಲೆಯ ಮೂಲೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಕಾಡಾಯಿ ಹಿಂದೆ ಅವಿತುಕೊಂಡಳು.

ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರು ಅಡುಗೆಮನೆಗೆ ಬಂದು ಸುತ್ತಲೂ ನೋಡಿ ಸುಬ್ಬಮ್ಮನನ್ನು ಕಾಣದೆ ಮಗಳನ್ನು ನಿರ್ದೇಶಿಸಿ “ಎಲ್ಲಿ ಹೋದಳೆ ಅವಳು?” ಎಂದು ಕೂಗಿದರು.

ಪುಟ್ಟಮ್ಮ ಮಾತಾಡಲಾರದೆ ನಾಗಮ್ಮನವರ ಕಡೆ ನೋಡಿದಳು. ಅವರು “ಹೆಚ್ಚೇಗೆ ಹೋಗಿಬೇಕು” ಎಂದರು.

ಗೌಡರು ಹಸುಗಳ ಕೊಟ್ಟಿಗೆಗೆ ಹೋಗಿ ನೋಡಿ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬಂದರು. ಎರಡು ಮೂರು ಕೋಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಅರಸಿದರು. ಸುಬ್ಬಮ್ಮನನ್ನು ಎಲ್ಲಿಯೂ ಕಾಣದೆ ಮತ್ತೆ ಅಡುಗೆಮನೆಗೆ ಬಂದು “ಅವಳೆಲ್ಲಿದ್ದಾಳೆ? ಹೇಳಿಬಿಡಿ?” ಎಂದು ಬೆತ್ತದಿಂದ ಪುಟ್ಟಮ್ಮನ ಬೆನ್ನಿಗೆ ಒಂದು ಬಿಗಿತ ಬಿಗಿದರು. ಅವಳು ತಟ್ಟನೆ ಕಿರಿಚಿಕೊಂಡು “ದಮ್ಮಯ್ಯಾ, ದಮ್ಮಯ್ಯಾ ಹೇಳಿಬಿಡಿ! ಅಲ್ಲಿ! ಅಲ್ಲಿ!” ಎಂದು ಕೈ ತೋರಿಸಿದಳು.

ಗೌಡರು ಕಡಾಯಿಯ ಹಿಂದುಗಡೆ ಕತ್ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಸುಬ್ಬಮ್ಮನ ಆಕೃತಿಯನ್ನು ಕಂಡೊಡನೆ, ಬಾಯಿಗೆ ಬಂದಹಾಗೆ ಅಶ್ಲೀಲವಾಗಿ ಬೈಯುತ್ತ, ರವ್ವರವ್ವನೆ ಹೊಡೆಯತೊಡಗಿದರು. ಸುಬ್ಬಮ್ಮನ ಮೂಗುತಿ ಕಳಚಿಬಿದ್ದಿತು. ಕಿವಿಗೆ ಪೆಟ್ಟುಬಿದ್ದು ಬುಗುಡಿಯೆಲ್ಲ ರಕ್ತಾವಾಯಿತು. “ದಮ್ಮಯ್ಯಾ ತಪ್ಪಾಯ್ತು! ಕಾಲಿಗೆ ಬೀಳಿಬಿಡಿ” ಎಂದು ರೋದಿಸುತ್ತ ಎದ್ದು ನಿಂತಳು. ಗೌಡರು ಆಕೆಯ ಜುಟ್ಟು ಹಿಡಿದು ಬಯಲಿಗೆ ಎಳೆದುಕೊಂಡು ದನವನ್ನು ಹೊಡೆಯುವಂತೆ ಬಡಿದರು. ಅವರನ್ನು ತಡೆಯಲು ಮತ್ತೆ ಯಾರಿಗೂ ಧೈರ್ಯ ಬರಲಿಲ್ಲ. ಹೂವಯ್ಯನೊಬ್ಬನೆ ಮುಂದುವರಿದು “ಚಿಕ್ಕಯ್ಯಾ. ಸಾಕು! ಬಿಡಿ! ಬಿಡಿ!” ಎಂದು ಕೈಚಾಚಿದನು. ಅವನ ಕೈಗೂ ಪೆಟ್ಟುಬಿದ್ದಿತು. ಆದರೆ ಅದಕ್ಕಿಂತೂ ಕಠಿಣವಾಗಿ ಗೌಡರ ಬಾಯಿಂದ ಕಠೋರವಾಕ್ಯಗಳ ಪ್ರಹಾರವಾಯಿತು. ಸುಬ್ಬಮ್ಮನನ್ನು ಹೊಡೆಯುವುದನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಹೂವಯ್ಯನನ್ನು ನಿಂದಿಸತೊಡಗಿದರು. ಆ ವ್ಯಂಗ್ಯ ನಿಂದೆಯ ಒಂದೊಂದು ಮಾತೂ ಒಂದೊಂದು ಬಾಣದಂತೆ ಎದೆ ಹೊಕ್ಕು ಹೂವಯ್ಯನನ್ನು ಹಿಂಡಿಬಿಟ್ಟಿತು. ಕೆಲವು ಪದಪ್ರಯೋಗಗಳಂತೂ ಹೂವಯ್ಯನು ಸುಬ್ಬಮ್ಮನ ಪ್ರಣಯಿ ಎಂಬರ್ಥವನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಸೂಚಿಸುವಂತಿದ್ದವು. ಸೀತೆಯ ವಿವಾಹ ನಿಶ್ಚಯದ ಸಮಾಚಾರವನ್ನು ಕೇಳಿ ಮೊದಲೇ ದಃಖಿತನಾಗಿದ್ದ ಅವನು ಜಜ್ಜರಿತನಾಗಿ, ಕುಪಿತ ವಾಣಿಯಿಂದ “ಏನಿದು? ನೀವು ಹೇಳುವ ಮಾತು? ನಿಮಗೇನು ಹುಚ್ಚುಗಿಚ್ಚು ಹಿಡಿದಿದೆಯೇನು?” ಎಂದನು.

“ನನ್ನ ಹೆಂಡತಿಗೆ ನಾ ಹೊಡೆದರೆ ನೀನು ಯಾರೋ ಕೇಳೋಕೆ?”

“ಮನುಷ್ಯರಿಗೆ ಮನುಷ್ಯರು ಸಹಾಯವಾಗದೆ ಇನ್ನಾರಾಗ್ತಾರೆ? ನಿಮ್ಮ ಹೆಂಡತಿ ಅಂತಾ ಹೇಳಿ ನೀವು ಕೂನಿ ಮಾಡ್ತೀರೇನು? ಅದನ್ನು ನಾವು ನೋಡುತ್ತಾ ನಿಂತಿರಬೇಕೇನು? ಹೊಡೆಯುವುದೆಂದರೆ ಅದಕ್ಕೂ ಮೇರೆ ಇಲ್ಲವೇನು? ಬುದ್ಧಿಯಿದ್ದವರು ದನಗಳಿಗೂ ಕೂಡ ಹೀಗೆ ಹೊಡೆಯುವುದಿಲ್ಲ. ಸ್ವಲ್ಪ ಶಾಂತರಾಗಿ ಆಲೋಚನೆ ಮಾಡಿ, ಆಗ ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತದೆ.”

“ಸಾಕೋ ನಿನ್ನಪದೇಶ! ನನಗೆಲ್ಲಾ ಗೊತ್ತು. ನೀವೆಲ್ಲ ಸೇರಿ ಒಳಗೊಳಗೆ ಸಂಚುಮಾಡ್ತಿದ್ದೀರಿ. ಇನ್ನು ಈ ಮನೆಲಿ ನಾನೂ ನೀನೂ ಒಟ್ಟಿರಬಾರದು ನಿನ್ನ ಹಿನ್ನೆ ನೀ ತಗೊಂಡು ಹೋಗು. ನಿನ್ನ ಜೊತೆ ಇದ್ದರೆ ನನ್ನ ಮಾನಕ್ಕೂ ಸಂಚಕಾರ ಆಗ್ತದೆ” ಎಂದು ಚೀರಿದರು.

“ನನ್ನಿಂದ ನಿಮ್ಮ ಮಾನ ಹೋಗ್ತದೆ ಅಂತಾ ಕಂಡರೆ ಹಿನ್ನೆ ಮಾಡಿಕೊಡಿ, ನಾನು ಬೇರೆ ಹೋಗ್ತೀನಿ. ಅಂತೂ ನೀವು ಮಾಡೋದನ್ನೆಲ್ಲಾ ನಾನೋಡ್ತಾ ಸುಮ್ಮನಿರಲಾರೆ” ಎಂದ ಹೂವಯ್ಯ ಅಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲಲಿಲ್ಲ.

ಇತ್ತ ಪೆಟ್ಟು ತಿಂದ ಓಬಯ್ಯ ಕಾನೂರಿನಲ್ಲಿ ಕ್ಷಣಮಾತ್ರವೂ ನಿಲ್ಲದೆ, ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರ ಕ್ರೋಧದಿಂದ ಅಡುಗೆಮನೆಗೆ ನುಗ್ಗಿದ ಕೂಡಲೆ ಹೆಬ್ಬಾಗಿಲಿನಿಂದ ಹೊರ ಹೊರಟನು. ಕಳ್ಳಂಗಡಿಯವನೂ ಬಿರುಬಿರನೆ ಅವನ ಹಿಂಗಡೆ ಹೋಗಿ “ನನ್ನದುಡ್ಡಿಗೆ ಏನಾಡ್ತೀರಿ?” ಎಂದನು.

“ದುಡ್ಡು! ನಿಮ್ಮಪ್ಪನುನೆ ಗಂಟು! ನೇಣ್ಣಾಕ್ಯ ಹೋಗಿ!” ಎನ್ನುತ್ತ ಓಬಯ್ಯ ಮುಖ ತಿರುಗಿಸದೆ ಕೆಳಕಾನೂರಿಗೆ ನಡೆದನು. ಓಬಯ್ಯ ತನಗೊದಗಿದ ಶಿಕ್ಷೆಯೇ ತನ್ನ ಸಾಲದ ಹೊರೆಯನ್ನೆಲ್ಲ ತೀರಿಸಿಬಿಟ್ಟಿತೆಂದೂ, ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ಸಾಲದ ಹಣವನ್ನು ಕೇಳಲು ಹಕ್ಕಿಲ್ಲವೆಂದೂ ನಿರ್ಧರಿಸಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದರಂತೆ ತೋರುತ್ತಿತ್ತು.

ಕೆಳಕಾನೂರಿನ ಹುಲ್ಲುಮನೆಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದ ಓಬಯ್ಯ ತನ್ನ ತಂದೆಯನ್ನು ಹುಡುಕಿದನು. ಮನೆ ಬಿಟ್ಟ ಮನೆಯಂತೆ ಘಾಳ ಎನ್ನುತ್ತಿತ್ತು. ಅನೇಕ ದಿನಗಳಿಂದ ಕಸವನ್ನೆ ಗುಡಿಸಿದ್ದಂತೆ ತೋರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಪದಾರ್ಥಗಳೂ ಅಸ್ತವ್ಯಸ್ತವಾಗಿ ಹರಡಿಬಿದ್ದಿದ್ದುವು. ಜಗಲಿಯ ಮೇಲೆ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಕೋಳಿಯ ಪಿಚಿಗೆಯೂ ಪುಕ್ಕ ತಿಪ್ಪುಗಳೂ ಬಿದ್ದಿದ್ದುವು. ಯಾರನ್ನೂ ಕಾಣದೆ ಓಬಯ್ಯ ಅಡುಗೆಮನೆಗೆ ಹೋದನು..... ಅಲ್ಲಿ ಅವನ ಮಲತಂಗಿ ಕತ್ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಕತ್ತಲೆಯಾಗಿ ದರಿದ್ರಪಾಕಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ್ದಳು.

“ಅಪ್ಪಯ್ಯ ಎಲ್ಲೇ?” ಎಂದನು ಓಬಯ್ಯ.

ಹುಡುಗಿ ಬೆಚ್ಚಿಬಿದ್ದು ಹಿಂತಿರುಗಿ ಕಳೆಗಟ್ಟ ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದ ಅಣ್ಣನನ್ನು ನೋಡಿ ಗಾಬರಿಗೊಂಡು, ಎಡಗೈಯಿಂದ ಮಸಿಹಿಡಿದಿದ್ದ ಮೂಗಿನ ಸಿಂಬಳವನ್ನು ತೆಗೆದು ಒಲೆಯ ತೋಳಿಗೂ ಚಿಂದಿ ಸೀರೆಯ ಸೆರಗಿಗೂ ಉಜ್ಜುತ್ತ, ಪಾತಾಳ ಸ್ವರದಿಂದ “ಹೊರಗಿದ್ದಪ್ಪಾ!” ಎಂದಳು.

“ಜಗ್ಗಿಲಿಲ್ಲ. ಮತ್ತೆಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗ್ಯಾನೇ?”

“ಹೆಣ್ಣಿಗೆ ಹೋದೋ ಏನೋ?”

ಓಬಯ್ಯ ನೆಟ್ಟಗೆ ಕೊಟ್ಟಿಗೆಗೆ ಹೋದನು. ಅಣ್ಣಯ್ಯಗೌಡರ ವೃದ್ಧ ಶರೀರವು ಕೊಟ್ಟಿಗೆಯ ಒಂದು ಮೂಲೆಯಲ್ಲಿ ಬಾಗಿ, ಕೈಯಿಂದ ಸೆಗಣಿಯನ್ನು ಬಾಚಿ ಬಾಚಿ ಒಂದು ಹೆಡಗೆಗೆ ತುಂಬುತ್ತಿತ್ತು. ಮಗನನ್ನು ಕಂಡ ಕೂಡಲೆ ಪ್ರಶ್ನೆದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಬೀರಿ, ಉಸ್ರೆಂದು ನೆಟ್ಟಗೆ ನಿಂತರು. ಸೆಗಣಿಯ ಸಿನುಗು ವಾಸನೆ ತುಂಬಿತ್ತು.

“ಇಲ್ಲೇನಾಡ್ತೀಯಾ?” ಎಂದನು ಓಬಯ್ಯ.

“ಕಣ್ ಕಾಣಾದಿಲ್ಲೇನು?” ಎಂದರು ಅಣ್ಣಯ್ಯಗೌಡರು.

“ನೀನೀ ಹಾಳಾರಾಗೇ ಇರ್ತೀಯೋ? ನನ್ನೊತೆ ಬರ್ತೀಯೋ?”

“ಎಂಥದೋ?” ಎಂದರು ದೀರ್ಘಸ್ವರದಿಂದ.

“ಎಂಥದೂ ಇಲ್ಲ! ನಾನಿನ್ನು ಈ ಸುಡುಗಾಡೂರಿಗೆ ಕಾಲು ಹಾಕೋದಿಲ್ಲ. ನೀನಿಲ್ಲೇ ಇದ್ದೊಂದು ಸಾಯ್ತೀಯೋ? ನನ್ನೊತೆ ಬಂದು ಬಾಳ್ತೀಯೇ?”

“ಎಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗ್ತೀಯೋ?”

“ಎಲ್ಲಿಗಾದ್ರೂ ಆಗ್ಲಿ! ನೀ ಬರ್ತೀಯೇನು ಹೇಳು!”

“ಇವರ ರುಣ ತೀರಿಸದೆ ಹೋಗಾಡ್ಬೇಂಗಳಾಪ್ಪಾ? ಹೋಗಾಕಾದ್ರೂ ಬಿಡ್ತಾರೇನು?”

“ಹಾಂಗ್ರಾದ್ರೆ ನೀನು ರುಣತೀರಿಸ್ತಾ ಕೂತ್ನಾ ಇಲ್ಲಿ ! ನಾನು ಹೋಗಿ ಬ್ಯಾರೆಕಡೆ ಜಮೀನು ಮಾಡ್ತೀನಿ!”

“ಯಾರು ಕೊಡ್ತಾರೋ ಜಮೀನ್ನಾ?”

“ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡ್ರು ಕೊಡ್ತೀನಿ ಅಂದಾರೆ. ನೀ ಬರೋದಾದ್ರೆ ಬಾ !”

“ನಮ್ಮ ಸಾಲಾನೂ ಕೊಡ್ತಾರಂತೇನು?”

“ಸಾಲಾ, ಸಾಲಾ, ಸಾಲಾ! ಮತ್ತೆ ಸಾಲದ ಮಾತು ಎತ್ತೀಯಲ್ಲಾ! ಸಾಲಪೂರ ತೀರಿಸಿಬಿಟ್ಟೆ!”

ಅಣ್ಣಯ್ಯಗೌಡರಿಗೆ ಅದನ್ನು ಕೇಳಿ ಅದ್ಭುತ ಆನಂದವಾಗಿ ಮಾತಾಡಲೂ ಕೂಡ ಬಾಯಿ ಬರೆದೆ ನಿಂತರು.

ಓಬಯ್ಯ “ಸಾಲ ಪೂರ ತೀರಿಸಿಬಿಟ್ಟೆ! ಇಲ್ಲಿ ನೋಡು!” ಎಂದು ಮೈ ತೋರಿಸಿದನು. ಅವನ ಕಣ್ಣಿನಲ್ಲಿ ನೀರು ಸುರಿಯುತ್ತಿತ್ತು. ಕಂಠ ಗದ್ಗದವಾಗಿತ್ತು.

ಅಣ್ಣಯ್ಯಗೌಡರು ಮುಂದುವರಿದು, ಮಗನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು ಬಾಗಿ, ದೇಹದ ನಾನಾ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಂಪಗೆ ಎದ್ದಿದ್ದ ಬೆತ್ತದೇಟಿನ ಬಾಸುಂದೆಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ಮರುಕದಿಂದ “ಯಾರು ಹೊಡೆದೋ ನಿಂಗೇ?” ಎಂದರು. ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಅಣ್ಣಯ್ಯಗೌಡರ ಮನದಿಂದ ಮಗನ ಅವಿಧೇಯತೆ ಅನ್ಯಾಯ ಧೂರ್ತನಗಳೆಲ್ಲ ಅಳಿಸಿಹೋಗಿ, ಪಿತೃಸಹಜವಾದ ವಾತ್ಸಲ್ಯಭಾವವೊಂದೇ ಪರಿಶುದ್ಧವಾಗಿ ಹೊರಹೊಮ್ಮಿತ್ತು. ಓಬಯ್ಯ ನಡೆದುದನ್ನೆಲ್ಲ ಹೇಳಿದನು. ಮೊದಲು ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರ ಋಣತೀರಿಸದೆ ಮೋಸಮಾಡಿ ಹೋಗುವುದು ಹೇಗೆ ಎಂದಿದ್ದ ಅಣ್ಣಯ್ಯಗೌಡರು ಮಗನಿಗೊದಗಿದ ದುಃಖದ ಕಥೆಯನ್ನು ಕೇಳಿದಮೇಲೆ ಅವನ ಆಸೆಯಂತೆ ಆಚರಿಸಲು ಒಪ್ಪಿಗೆಕೊಟ್ಟರು. ಬಹುಶಃ ಅವರ ಸತ್ಯವ್ರತಕ್ಕೆ ಅದರಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಅವಕಾಶದ ಅಭಾವವೇ ಪ್ರಬಲಕಾರಣವಾಗಿದ್ದಿತೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಸೀತೆಮನೆ ಸಿಂಗಪ್ಪ ಗೌಡರು ಜಮೀನು ಕೊಡುತ್ತಾರೆ ಎಂದು ಕೇಳಿದೊಡನೆ ಅರ್ಧ ಮನಸ್ಸು ಆ ಕಡೆಗೆಳೆದಿತ್ತು.

ತಂದೆಮಕ್ಕಳಿಬ್ಬರೂ ಸೇರಿ ಮರುದಿನ ರಾತ್ರಿ ಗುಟ್ಟಾಗಿ ದನ ಕರು ಪಾತ್ರೆ ಸಾಮಾನು ಸರಕುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಸೀತೆಮನೆಗೆ ಸಾಗಿಸೊಬಿಡುವುದೆಂದು ಗೊತ್ತುಮಾಡಿಕೊಂಡರು. ಓಬಯ್ಯ ಈ ವಿಚಾರವನ್ನು ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರಿಗೆ ತಿಳಿಸಿ, ಅವರಿಂದ ಗಾಡಿ ಮತ್ತು ಜನಗಳ ಸಹಾಯವನ್ನು ಪಡೆಯಲೋಸುಗ ಹೊರಟುಹೋದನು.

ಅದೇ ದಿನ ಸಾಯಂಕಾಲ ಕಾನುಬೈಲಿನಲ್ಲಿ ಹೂವಯ್ಯನೊಬ್ಬನೇ ಒಂದು ಎತ್ತರವಾದ ಅರೆಯಮೇಲೆ ಕುಳಿತಿದ್ದನು. ಅವನ ಕಣ್ಣು ಹನಿತುಂಬಿತ್ತು. ಮುಖದಲ್ಲಿ ಖಿನ್ನತೆಯಿತ್ತು. ಹೃದಯ ಅಧೀರವಾಗಿತ್ತು. ಆ ದಿನ ಪೂರ್ವಾಹ್ನದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಘಟನೆ ಅವನ ಜೀವನವನ್ನು ಕಲಕಿಬಿಟ್ಟಿತ್ತು. ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರು ಅದುವರೆಗೆ ತೋರಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಯಾವ ಕ್ರೂರವಾಗಲಿ ನಿಷ್ಕರುಣೆಯಾಗಲಿ ಆ ದಿನ ಅವರಾಡಿದ ಕಠಿಣವಾಕ್ಯಗಳಷ್ಟು ಹೀನವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ತನಗೆ ಮಾತೃಸದೃಶಳಾಗಿದ್ದ ಸುಬ್ಬಮ್ಮನಿಗೂ ತನಗೂ ಗುಟ್ಟಾಗಿ ಪ್ರಣಯ ಸಂಬಂಧವಿದೆ ಎಂಬರ್ಥವನ್ನು ವ್ಯಂಗ್ಯವಾಗಿ ಸೂಚಿಸಿದ ಚಿಕ್ಕಯ್ಯನ ಬಿರುನುಡಿ ಅವನ ಎದೆಯನ್ನು ಒದ್ದೆಯೆಂದು ಹಿಂಡುವಂತೆ ಹಿಂಡುತ್ತಿತ್ತು. ಹಿಂದೆ ಮನೆ ಪಾಲಾಗುದರಲ್ಲಿ ಅವನಿಗೆ ಎಷ್ಟು ಜುಗುಪ್ಸೆಯಿದ್ದಿತೋ ಈಗ ಅದರಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟು ಆಸಕ್ತಿಯುಂಟಾಗಿತ್ತು. ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರ ಸಂಶಯವೆಂಬ ಭಯಂಕರ ಭೂತದಿಂದ ಎಷ್ಟು ಬೇಗ ಪಾರಾದರೆ ಅಷ್ಟೂ ಒಳ್ಳೆಯದು ಎಂದು ತೋರಿತ್ತು ಆತನಿಗೆ. ಜೋತೆಗೆ ಹತಾಶವಾದ ಪ್ರೇಮದ ಬೆಂಕಿಯೂ ಕೂಡಿ, ಅವನ ಜೀವನವನ್ನು ದಹಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಸೀತೆಯನ್ನು ನೆನೆದು ಕಣ್ಣೀರು ಕರೆದನು. ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಸೀತೆ ಕೃಷ್ಣಪ್ಪನನ್ನು ಪ್ರೀತಿಸಿ ತನ್ನನ್ನು ವಂಚಿಸಿಬಿಟ್ಟಳೇ? ಅವಳು ಗೋಡೆಯ ಮೇಲೆ ಬರೆದಿದ್ದ ಮಾತುಗಳು ನೆನಪಿಗೆ ಬಂದು ಹೂವಯ್ಯ ವಿಕಟವಾಗಿ ನಕ್ಕನು. ಚಿಂತಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಹಾಗೆಯೇ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲವೂ ನಶ್ವರ, ಎಲ್ಲವೂ ದುಃಖಮಯ ಎಂಬ ಭಾವ ಮನಸ್ಸಿನಲಿ ಮೋಳೆತು ಬೆಳೆಯತೊಡಗಿತು. ಇನ್ನು ಸೀತೆಯ ಆಲೋಚನೆಯನ್ನು ಬಿಡುತೇನೆ; ಅವಳು ತನ್ನನ್ನು ವಂಚಿಸಿದ್ದಾಳೆ; ಎಷ್ಟಾದರೂ ಅವಳು ಇನ್ನುಮೇಲೆ ವಿವಾಹಿತಳಾದ ಪರಸ್ತ್ರೀ; ಅವಳು ಅಸ್ವಸ್ಥಳಾಗಿದ್ದಾಳಂತೆ; ಆದರೂ ನಾನೇಕೆ ಈಗ ಹೋಗಿ

ನೋಡುವುದು; ನಾನು ಬರಿಯ ಪ್ರೇಮಭಿಕ್ಷುಕನಲ್ಲ ಎಂಬುದು ಆಕೆಗೆ ತಿಳಿಯಲಿ; ಆಕೆಯ ಭಾಗಕ್ಕೆ ನಾನೊಬ್ಬ ಯಃಕಶ್ಚಿತನಾದರೆ ನನಗೂ ಆಕೆ ಯಃಕಶ್ಚಿತಳಲ್ಲದೆ ಮತ್ತೇನು!

ದೃಷ್ಟಿಸೀಮಾಪರ್ಯಂತ ತರಂಗತರಂಗವಾಗಿ ಹಬ್ಬಿದ್ದ ಕಾಡು ತುಂಬಿದ ಪರ್ವತಶ್ರೇಣಿಗಳ ದಿಗಂತದಲಿ ಮುಳುಗುತ್ತಿದ್ದ ಸೂರ್ಯನ ಕೆಂಪು ಬಿಂಬ ರಮಣೀಯವಾಗಿದ್ದರೂ ಹೂವಯ್ಯನಿಗೆ ಸೀತೆಯ ಪ್ರೇಮದಂತೆ ಚಂಚಲವೂ ನಶ್ವರವೂ ಕ್ಷಣಿಕವೂ ಆಗಿ ತೋರಿತು. ಹಿಂದೆ ಅಂತಹ ದೃಶ್ಯವನ್ನು ಕಂಡಾಗ ಯಾವ ಆನಂದಾವೇಶಗಳು ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ತಾಂಡವವಾಡುತ್ತಿದ್ದವೋ ಅವುಗಳೆಂದು ಸತ್ತ ಬೆಂಕಿಯಂತೆ ಬೂದಿಯಾಗಿದ್ದವು.

ಹೂವಯ್ಯ ಮತ್ತೆ ಆಲೋಚಿಸಿದನು. ತಾನು ಅವಿವಾಹಿತನಾಗಿಯೇ ಇದ್ದುಕೊಂಡು ಮಹಾಪುರುಷರ ಜೀವನವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಜನಾಂಗಕ್ಕೆ ಸೇವೆಮಾಡಿ ಕೀರ್ತಿ ಸಂಪಾದಿಸಬೇಕೆಂದಿದ್ದ ಹಿಂದಿನ ಆದರ್ಶ ಮತ್ತೆ ಮನದಲ್ಲಿ ಹೆಡೆಯೆತ್ತಿತ್ತು. ನಾನೆಂತಹ ಅಚಾತುರ್ಯಕ್ಕೆ ಕೈ ಹಾಕಿದ್ದೆ? ಎಂತಹ ಮೋಹಕ್ಕೆ ಸಿಲುಕುವುದರಲ್ಲಿದ್ದೆ? ಆ ಪ್ರಲೋಭನ ಜಾಲದಿಂದ ಭಗವಂತನೆ ನನ್ನನ್ನು ಬಲಾತ್ಕಾರವಾಗಿ ಪಾರುಮಾಡಿದ್ದಾನೆ! ಯಾವಳೊ ಒಬ್ಬ ಹಳ್ಳಿಯ ಹೆಣ್ಣಿನ ಚೆಲುವಿಗೆ ಸೆರೆಯಾಗಿ ಉತ್ತಮ ಆದರ್ಶಸಾಧನೆಗೆ ತಿಲಾಂಜಲಿ ಕೊಡುವುದರಲ್ಲಿದ್ದೆ. ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ಅಂತಹ ಹವ್ಯಾಸಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಂದ ದೂರಮಾಡುತ್ತೇನೆ. ದೃಢಚಿತ್ತದಿಂದಲೂ ಏಕಾಗ್ರತೆಯಿಂದಲೂ ಜ್ಞಾನ ಭಕ್ತಿ ವೈರಾಗ್ಯಗಳನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿ, ಈಶ್ವರಕೃಪೆಯಿಂದ ನಾಡಿನ ಜನರಿಗೆ ಬೆಳಕನ್ನು ನೀಡಿ, ಜೀವನವನ್ನು ಸಾರ್ಥಕಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ.

ಆಲೋಚಿಸುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ರಾತ್ರಿಯಾಯಿತು. ಅರ್ಧ ಚಂದ್ರನ ಬೆಳಕು ಮಾಯಾಮೋಹಕವಾಗಿ ಹಬ್ಬಿತ್ತು. ಆಕಾಶದಲ್ಲಿದ್ದ ಒಂದೆರಡು ನಕ್ಷತ್ರಗಳು ಬರಬರುತ್ತ ಹತ್ತು, ನೂರು, ಸಾವಿರವಾಗತೊಡಗಿದವು. ಕುರುಡುಗಪ್ಪಟೆ ಹಕ್ಕಿ ಕೂಗಿ ಹಾರಾಡತೊಡಗಿತು. ದೂರದಲ್ಲಿ ತೇನೆಹಕ್ಕಿ ಹಾಡುತ್ತ ಹಾರುತ್ತಿತ್ತು. ಮರಗಿಡ ಕಾಡುಗಳು ಆಕಾರ ಮಾತ್ರವಾದವು.

ದೂರದಲ್ಲಿ ಕಳ್ಳುಗೊತ್ತಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರ ಧ್ವನಿ ಕೇಳಿಸಿತು. ಅವರ ಹಿಂದೆ ಸೇರೆಗಾರರಿದ್ದರು.

ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರು “ಏನಾದ್ರಾಗಿ, ನಾಳೆ ರಾತ್ರಿನೆ ಪತ್ತೆಮಾಡಿಬಿಡ್ಬೇಕಿ. ನಮ್ಮ ಬೇಲರನ್ನೆಲ್ಲ ಕರಕೊಂಡುಹೋಗಾನ. ಆ ಉಂಡಾಡಿ ಭಟ್ಟ ಪುಟ್ಟಣ್ಣನೂ ಬರಾಕೇಳೀನಿ. ರಾಮೂನೂ ಬರ್ತಾನೆ. ಆ ನಾಟಾ ಪತ್ತೆ ಮಾಡ್ಬಿಡ್ಬೇಲೆ ನಾವು ಅಪ್ಪಗೆ ಹುಟ್ಟಿದ ಮಕ್ಕಳೇನಿ?” ಎನ್ನುತ್ತಿದ್ದರು.

ಸೇರೆಗಾರರು ಆಡುತ್ತಿದ್ದ ಮಾತು ಸರಿಯಾಗಿ ಕೇಳಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ.

ಹೂವಯ್ಯ ಮನೆಗೆ ಬಂದಮೇಲೆ ರಾಮಯ್ಯನಿಂದ ಎಲ್ಲವೂ ವಿಶದವಾಗಿ ಗೊತ್ತಾಯಿತು. ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರು ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿಯ ಫಾರೆಸ್ಟ್ ರೇಂಜಿಗೆ ಸೀತೆಮನೆ ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರು ಕಳ್ಳನಾಟಾ ಕಡಿಸಿದುದನ್ನು ಅರ್ಜಿ ಮೂಲಕ ತಿಳಿಸಿದ್ದರು. ‘ರೇಂಜರು’ ಒಬ್ಬ ‘ಗಾರ್ಡ್’ನನ್ನು ಸೀತೆಮನೆಗೆ ಕಳುಹಿಸಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಯಾವ ಹೋಸ ನಾಟಾಗಳೂ ದೊರೆಯಲಿಲ್ಲ. ಗಾರ್ಡನು ಕಾನೂರು ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡ ರಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ನಡೆದುದನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದನು. ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರು ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರು ಅಡಗಿಸಿಟ್ಟ ನಾಟಾಗಳನ್ನು ಮರುದಿನವೆ ಪತ್ತೆಹಚ್ಚಿಕೊಡುತ್ತೇನೆ ಎಂದು ಗಾರ್ಡನಿಗೆ ಸಮಾಧಾನ ಹೇಳಿದ್ದರು.

ಅಣ್ಣಯ್ಯಗೌಡರನ್ನು ಉರು ಬಿಡಿಸಿದ್ದು

ಬೆಳ್ಳಿಗ್ಗೆ ಸುಮಾರು ಎಂಟುಗಂಟೆಯ ಸಮಯ. ಓರೆಬಿಸಿಲು ಸೀತೆಮನೆ ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರ ಮಂಗಳೂರು ಹೆಂಚಿನ ಮನೆಯ ಮುಂದಿದ್ದ ತೋಟದ ಅಡಕೆ ಮರಗಳ ಹಚ್ಚನೆ ಹಸುರಿನ ನೆತ್ತಿಗಳನ್ನು ಚುಂಬಿಸಿತ್ತು. ಬಿಸಿಲು ತೋಟದ ನಡುವೆ ತೂರಿಬಂದು ಅಡಕೆಯ ಸೊಸಿಗಳ ಹಸುರುಗರಿಗಳ ಮೇಲೆಯೂ ಬಾಳೆಯ ಮರಗಳ ಹೆಡಲುಗಳ ಮೇಲೆಯೂ ಕೋಲುಕೋಲಾಗಿ ಬಿದ್ದು ಬಣ್ಣದ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ಬರೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ತೋಟದ ನೆಲವಂತೂ ಮೇಲುಸೊಪ್ಪು, ಮೇಲು ಸೊಪ್ಪಿನ ಜಿಗ್ಗು. ಗೊಬ್ಬರ, ಕೆಮ್ಮಣ್ಣು ಇವುಗಳಿಂದ ಕಿಕ್ಕಿರಿದು ಸರಾಗವಾಗಿ ನಡೆಯುವುದಕ್ಕೂ ಕೂಡ ಅಡಚಣೆಯಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಕೆಲಮಂದಿ ಆಳುಗಳು ಮುದಿಯಾಗಿದ್ದ ಅಡಕೆ ಮರಗಳನ್ನು ಕೊಡಲಿಯಿಂದ ಕಡಿದುರುಳಿಸುವ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ್ದರು. ಕಡಿಯುವ ಸದ್ದು ಧ್ವನಿಪ್ರತಿಧ್ವನಿಯಾಗಿ ಆ ಪ್ರದೇಶದವನ್ನೆಲ್ಲ ಶಬ್ದಮಯವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿತ್ತು. ಆಯುಸ್ಸು ಪೂರೈಸಿದ ಆ ಮುದಿ ಅಡಕೆಯ ಮರಗಳು ಒಂದೊಂದು ಕೊಡಲಿಯ ಪೆಟ್ಟಿಗೂ ನಡುನಡುಗಿ ಹಸುರುಗರಿಗೆದರಿದ ತಮ್ಮ ತಲೆಗಳನ್ನು ತೂಗಾಡುತ್ತಿದ್ದವು.

ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಆಳುಗಳಿಗೆ ತುಸು ದೂರದಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣಪ್ಪ ಕುಳಿತು ಸಲಹೆಗಳನ್ನು ಕೂಗಿ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದನು. ಅವನ ಸುತ್ತಲೂ ನಾಲ್ಕೈದು ನಾಯಿಗಳು ನಾನಾ ಭಂಗಿಯಲ್ಲಿ ವಿಶ್ರಾಂತಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದವು.

ಒಂದು ಅಡಕೆಯ ಮರದ ಬುಡ ಲಟ್ ಲಟ್ ಲಟ್ ಎಂದು ಸದ್ದು ಮಾಡತೊಡಗಿತು. ಹತ್ತಿರ ಇದ್ದವರೆಲ್ಲ ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಂದ ದೂರ ಸರಿದು ನಿಂತರು.

ಕೃಷ್ಣಪ್ಪ “ಅಡಕೆ ಸಸಿ ಮೇಲೆ ಬೀಳದ ಹಾಂಗೆ ನೋಡ್ಕೊಳ್ಳಿ! ಹುಷಾರ್!” ಎಂದು ಕೂಗಿಹೇಳಿ, ಕೆಳಗುರುಳಲು ಹವಣಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಮೇಘಚುಂಬಿಯಾದ ಅಡಕೆಯ ಮರವನ್ನೇ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದನು.

ಮರ ಲಟಿ ಲಟಿ ಲಟಿ ಎಂದು ಓರೆಯಾಗತೊಡಗಿ ಮಹಾರವದೊಡನೆ ತೋಟವೆಲ್ಲ ಬೆಚ್ಚಿಬೀಳುವಂತೆ ನೆಲಕುರುಳಿತು. ಅಕ್ಕಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ನಿಂತಿದ್ದ ಅಡಕೆಯ ಮರಗಳಿಗೆ ಅದರ ದಿಂಡು ತಗಲಿ ಅವುಗಳೂ ಹಿಂದಕ್ಕೂ ಮುಂದಕ್ಕೂ ತೂಗಾಡತೊಡಗಿದುವು. ಜಾಕಿ “ಅಯ್ಯಯ್ಯೋ, ಒಂದಡಕೆಸಸಿ ತಲೆ ಮುರಿದೇ ಹೋಯ್ತು!” ಎಂದು ಕೂಗಿದನು.

“ನಿಮ್ಮ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಕಲ್ಲು ಹಾಕೇ ಹೋಗ್ಲಿ! ತೆಗೆದ್ರೇನೋ ಒಂದು ಸಸೀನ?” ಎನ್ನುತ್ತ ಕೃಷ್ಣಪ್ಪ ತಲೆ ಮುರಿದ ಅಡಕೆಸಸಿ ಇದ್ದಲ್ಲಿಗೆ ಓಡಿದನು. ಬೇರೆ ಸಮಯದಲ್ಲಾಗಿದ್ದರೆ ಕೃಷ್ಣಪ್ಪ ಆಳುಗಳಿಗೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬೈಯುತ್ತಿದ್ದನು. ಅದರೆ ತನ್ನ ಮದುವೆಯ ಮಂಟಪದ ಚಪ್ಪರಕ್ಕಾಗಿ ಮರಗಳನ್ನು ಉಲ್ಲಾಸದಿಂದ ಉರುಳಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಅಳುಗಳನ್ನು ಬೈಯಲು ಮನಸ್ಸು ಬರಲಿಲ್ಲ.

ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರು ಮದುವೆ ಚಪ್ಪರಕ್ಕಾಗಿ ಮರಗಳನ್ನು ಕಡಿಸಲು ಮಗನಿಗೆ ಬೆಸಸಿ, ಅಸ್ವಸ್ಥಳಾಗಿದ್ದ ಸೀತೆಯನ್ನು ನೋಡಿಕೊಂಡು ಬರಲು ಮುತ್ತಳಿಗೆ ಹೋಗಿದ್ದರು. ಕೃಷ್ಣಪ್ಪ ಸವಿಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಕರ್ತವ್ಯತತ್ಪರನಾಗಿದ್ದನು.

ಇನ್ನೂ ಮೂರು ನಾಲ್ಕು ಮರಗಳೂ ಉರುಳಿರಲಿಲ್ಲ. ದನ ಕಾಯುವನೊಬ್ಬನು ಏದುತ್ತ ಓಡಿಬಂದು “ಒಂದು ದನ ಹುಲಿ ಹಿಡ್ಡದೆ” ಎಂದನು.

“ಯಾವಾಗಲೋ ಹಿಡ್ಡಿದ್ದು?” ಎಂದು ಕೃಷ್ಣಪ್ಪ ಕೇಳಿದನು.

“ನಿನ್ನೆ ಬೈಗಿನ ಹೊತ್ತು ಅಂತಾ ಕಾಣ್ತದೆ. ರಾತ್ರಿ ಕೊಟ್ಟಿಗೇಗೇ ಬರಲಿಲ್ಲ.”

“ಅಂತೂ ನಿಮ್ಮ ದೆಸೆಯಿಂದ ದನಾ ಒಂದೂ ಉಳಿಯೋ ಹಾಂಗಿಲ್ಲ. ಏನು ದನಾ ಕಾಯ್ದೀರೋ ಏನೋ? ದೇವರಿಗೇ ಗೊತ್ತು”.

ಕೃಷ್ಣಪ್ಪನಿಗೆ ಬೇಟೆ ಎಂದರೆ ಹುಚ್ಚು ಅನೇಕ ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು ಬೇಟೆಯಾಡಿ ಕೊಂದಿದ್ದನು. ಆದರೆ ಹುಲಿಯನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವ ಸುಯೋಗವಿನ್ನೂ ಲಭಿಸಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ‘ಹುಲಿ ದನಾ ಹಿಡಿದಿದೆ’ ಎಂಬ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ, ಒಂದು ಕಾಲ್ನಡೆ ಹೋದುದಕ್ಕಾಗಿ ವ್ಯಸನವಾದರೂ, ಹುಲಿಯನ್ನು ಷಿಕಾರಿ ಮಾಡುವ ಅವಕಾಶ ದೊರೆತುದಕ್ಕಾಗಿ ಒಳಗೊಳಗೆ ಹಿಗ್ಗಿದನು. ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಆಳುಗಳಿಗೆ ಅಡಕೆಯ ಮರಗಳನ್ನು ಕಡಿಯುವಂತೆ ಹೇಳಿ, ಜಾಕಿ ಓಬಯ್ಯ ಇಬ್ಬರನ್ನೂ ಜೊತೆಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಕೋವಿಗಳೊಡನೆ ‘ಬಡು’ (ದನದ ಹೆಣ) ಬಿದ್ದಲ್ಲಿಗೆ ಹೊರಟನು. ನಾಯಿಗಳನ್ನು ಜೊತೆಗೆ ಬರಗೊಡಲಿಲ್ಲ.

ದನ ಕಾಯುವನನ್ನು ಮೂವರನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಕಾಡು ಹತ್ತಿದನು. ಸ್ವಲ್ಪ ದೂರ ಹೋದಮೇಲೆ “ಅಯ್ಯಾ ಇಲ್ಲೋಡಿ” ಎಂದು ಹುಲಿ ದನವನ್ನು ಹಿಡಿದ ಸ್ಥಳವನ್ನು ತೋರಿದನು. ಹುಲಿ ಹಸುವನ್ನು ಹಿಡಿದಾಗ ನಡೆದಿದ್ದ ಹೋರಾಟದಿಂದ ನೆಲದ ಹುಲ್ಲೆಲ್ಲ ನುಗ್ಗುನುರಿಯಾಗಿ ಜಜ್ಜಿಹೋಗಿತ್ತು. ಸಣ್ಣ ಸಣ್ಣ ಪೊದೆಗಳೂ ಕೂಡ ಮುರಿದಿದ್ದುವು. ಸೆಗಣೆ ನೀರುನೀರಾಗಿ ಬಿದ್ದಿತ್ತು. ಚೆಲ್ಲಿದ್ದ ನೆತ್ತರು ಹೆಪ್ಪುಗಟ್ಟಿ ಇನ್ನೂ ಹಸಿಹಸಿಯಾಗಿತ್ತು.

“ಇಲ್ಲ ನೆತ್ತರು ಕುಡ್ಕೊಂಡು ಆಮೇಲೆ ಕಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಹೋಗ್ಯಾದೆ” ಎಂದನು ಓಬಯ್ಯ.

“ಹುಲಿಯೇನು ಸಣ್ಣದಲ್ಲ! ಇಲ್ಲಿ ನೋಡಿ ಅದರ ಹೆಜ್ಜೆ!” ಎಂದು ಜಾಕಿ ಅಷ್ಟೇನೂ ಸ್ಪಷ್ಟವಲ್ಲದ ಪದಚಿಹ್ನೆಯನ್ನು ತೋರಿದನು.

ನೆಲ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಹೆಜ್ಜೆ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ.

“ಅದರ ಚಮಡ ಸುಲೀದೆ ಬಿಡ್ಬಾರ್ಡು” ಎಂದು ಕೃಷ್ಣಪ್ಪ ಜಾಡು ಹುಡುಕುತ್ತ ಮುಂಬರಿದನು. ಹುಲಿ ಹಸುವನ್ನು ಎಳೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿದ್ದ ಜಾಡು ಸುಲಭವಾಗಿ ಗೊತ್ತಾಗುವಂತಿತ್ತು.

ಜಾಡು ಹಿಡಿದು ಮುಂದೆ ಹೋಗುತ್ತಿರಲು, ಬತ್ತಿಹೋಗಿದ್ದ ಒಂದು ಕಿರುತೊರೆಯ ಪಾತ್ರ ಸಿಕ್ಕಿತು ಅದರಲ್ಲಿ ನೀರು ಒಂದು ಹನಿಯೂ ಇರದಿದ್ದರೂ ಮರಳು ಬೇಕಾದಷ್ಟಿತ್ತು. ಆ ಮರಳಿನಲ್ಲಿ ಹುಲಿ ಹಸುವನ್ನು ಎಳೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿದ್ದ ಗುರುತು, ಸಾರಿ ಹೇಳುವಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿತ್ತು. ಅದುವರೆಗೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕಾಣಿಸದಿದ್ದ ಹುಲಿಯ ಹೆಜ್ಜೆ ಆ ಮರಳಿನಲ್ಲಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕಾಣಿಸುತ್ತಿತ್ತು.

“ಇಲ್ಲಿ ನೋಡಿ, ಒಂದೊಂದು ಉಗುರು ಎಂದರೆ ಒಂದೊಂದು ನಿಂಬೇಕಾಯಿ ಗಾತ್ರ ಇದೆ!”

“ಇಲ್ಲಿ ನೋಡೋ! ಒಂದು ಸಣ್ಣ ಹೆಜ್ಜೆ ಬೇರೆ ಇದೆ! ಮರೀ ಹುಲಿ ಅಂತಾ ಕಾಣ್ತದೆ.”

ತಾಯಿ ಹೆಬ್ಬುಲಿಯ ಹೆಜ್ಜೆಯೊಂದಿಗೆ ತುಸು ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಅದರ ಮರಿಯ ಹೆಜ್ಜೆಯೂ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಗೋಚರಿಸುತ್ತಿತ್ತು.

“ಮಾರಾಯ್ರಾ, ಇದರ ಸಹವಾಸ ಬ್ಯಾಡ. ಮರೀ ಹುಲಿ!” ಎಂದ ಓಬಯ್ಯನ ಕಡೆಗೆ ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದಲೂ ತಿರಸ್ಕಾರದಿಂದಲೂ ನೋಡಿದ ಕೃಷ್ಣಪ್ಪ “ನಿನ್ನ ತಲೆ! ಮರೀ ಹುಲಿ ಆದ್ರೇನಂತೆ! ಕೋವಿ ಈಡು ಬಡಿಯೋದಿಲ್ಲೇನು? ನಿಂಗೆ ಹೆದರಿಕೆಯಾದ್ರೆ ಮನೀಗ್ಕೋಗು!” ಎಂದನು.

“ಹೆದರಾಕೆ ನಾನೇನು ಹೆಂಗ್ಗೆನು? ಮರೀ ಹುಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಅಪಾಯ ಅಂತಾ ಹೇಳ್ತೆ ಅಷ್ಟೇ!” ಎಂದು ಓಬಯ್ಯ ಎಲ್ಲರಿಗಿಂತಲೂ ಮುಂದಾಗಿ ಧೈರ್ಯ ಪ್ರದರ್ಶನಕ್ಕಾಗಿ ನಡೆದನು.

ಕಾಡಿನ ಅಂಚಿನಲ್ಲಿ ಹಸುವನ್ನು ಹಿಡಿದಿದ್ದ ಹೆಬ್ಬುಲಿ ಅದನ್ನು ನಡುಗಾಡಿಗೆ ಎಳೆದೊಯ್ದು, ಹಿಂಗಾಲು ಮತ್ತು ಹಿಂದೊಡೆಗಳನ್ನು ತಿಂದು, ಉಳಿದುದನ್ನು ಮರಹಸಿವೆಯ ತೃಪ್ತಿಗಾಗಿ ಹಳುವಿನಲ್ಲಿ ಹುದುಗಿಟ್ಟಿತ್ತು.

ಅದನ್ನು ನೋಡಿದ ಕೃಷ್ಣಪ್ಪ ಸುತ್ತಣ ಹೆಮ್ಮರಗಳನ್ನು ಸಂವೀಕ್ಷಿಸಿ “ಇವತ್ತು ರಾತ್ರಿ ಮರಸೀಗೆ ಕೂತ್ರೆ ಹುಲೀಗೆ ಒಂದು ಗುಂಡು ತಗಲಿಸಬಹುದು — ಆ ಮರದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ, ಅಲ್ಲೊಬ್ಬ, ಓ ಅಲ್ಲೊಬ್ಬ. ಹುಲಿ ಬಂದರೆ ಬಹುಶಃ ಈ ದಿಕ್ಕಿನಿಂದ ಬರಬಹುದು. ಬಂದೇ ಬರ್ತದೆ! ಬಂದೇ ಎಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗ್ತದೆ. ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಮರೀ ಹುಲಿ, ಕತ್ತಲೆ ಆಗಬೇಕಾದ್ರೆ ಬಂದ್ರೂ ಬಂತೆ!”

ಜಾಕಿಯೂ ಮರಗಳನ್ನೂ ನೋಡಿ “ಕೌದೂ?... ಈ ಮರಗತ್ತಲೆಲಿ ಹುಲೀಗೆ ಗುಂಡು ತಗಲಿಸೋದಾದ್ರೂ ಹ್ಯಾಂಗೆ? ತಿಂಗಳ ಬೆಣಕೇನೂ ಸೊಲ್ಬಾನೂ ಬರಾದಿಲ್ಲ ಅಂತಾ ಕಾಣ್ತದೆ”

ಆ ದಿನ ಕತ್ತಲೆಯಾದ ಮೇಲೆ ಕೆಳಕಾನೂರಿನಿಂದ ಸಾಮಾನು ಸರಕು ದನ ಕರುಗಳನ್ನು ಸೀತೆಮನೆಗೆ ಸಾಗಿಸಬೇಕೆಂದಿದ್ದ ಓಬಯ್ಯ “ಅದೆಲ್ಲಿ? ಆಗದ ಹೋಗದ ಮಾತು — ಸುಮ್ಮನೆ ಕೋವಿ ಕಟ್ಟಿದ್ರೆ ಸಾಕು; ಬೆಳಗಾಗಬೇಕಾದ್ರೆ ಲೌಡಿ ಹಲ್ ಚಿಲ್ಡ್ ಹೋಗಿರ್ತಾಳೆ!” ಎಂದನು.

ಕೃಷ್ಣಪ್ಪನಿಗೆ ಮತ್ತೆ ಮುನಿಸಾಗಿ “ನಿಮಗೆಲ್ಲ ಮೈಗಳ್ತನ! ಉಂಡ್ರಿ, ಮಲಗಿದ್ರಿ! ನಿಮಗೆ ಬರೊಕೆ ಆಗೋದಿಲ್ಲೇನು ಹೇಳಿ, ನಾನೊಬ್ಬನೇ ಬರ್ತೀನಿ. ಕತ್ತಲಾದ್ರೇನಂತೆ? ಹಾಂಗಾದ್ರೇನು ತಿಂಗಳ ಬೆಳಕು ಸವಲ್ವೂ ಬರೋದಿಲ್ಲೇನು? ಒಂದು ವೇಳೆ ಕತ್ತಲೇನೆ ಆದ್ರೂ ಹುಲೀಗೆ ಹೋಡೆಯೋಕೆ ಏನು ತೊಂದ್ರೆ? ಹೋದೊರ್ಷ ನಾನು ನಮ್ಮ ತೋಟದ ಮೇಲ್ಗಡೆ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಒಂದು ಚಿರತೆ ಹೊಡೆದಾಗ ಬೆಳ್ಳಿಂಗಳಿತ್ತೇನು? ಕದ್ದಿಂಗಳಾಗಿತ್ತು. ಕತ್ತಲೆಲಿ ಅದರ ಕಣ್ಣೇನು ಪಳೆಗುಡೀತ ಹೋಳೀತಿತ್ತು. ಅದನ್ನೇ ನೋಡಿ ಗುರಿ ಹೊಡೆದಿದ್ದೆ. ಗುಂಡು ಸಮಾ ತಲೀಗೆ ಬಿದ್ದಿತ್ತು” ಎಂದು ಮರಗತ್ತಲೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡ ಹುಲಿಯನ್ನು ಹೊಡೆಯಲು ಸಾಧ್ಯವೆಂಬುದನ್ನು ಹೇಳಿದಮೇಲೆ ಜಾಕಿ ಮರಸು ಕೂರಲು ಬೇಕಾಗಿದ್ದ ಅಟ್ಟಣೆಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟುವ ಮಾತ್ತತ್ತಿದನು.

ಓಬಯ್ಯ “ಇವತ್ತು ರಾತ್ರಿ ಗಾಡಿ ಮೇಲೆ ಕೆಳಕಾನೂರಿಂದ ಸಾಮಾನು ಸಾಗಿಸೋಕೆ ಹೇಳಿದ್ರೆ ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡ್ರು, ಆಮೇಲೆ ಬಂದು ಮರಸುಕೂರೋಕೆ ಆಗ್ತದೇನು?” ಎಂದು ಕೃಷ್ಣಪ್ಪನ ಕಡೆಗೆ ನೋಡಿದನು.

“ಅಗೋಳಪ್ಪಾ! ಇದೊಂದು ಬೇರೆ ಇದೆಯಲ್ಲಾ!” ಎಂದನು ಜಾಕಿ.

“ಹಾಳಾಗಿ ಹೋಗ್ಲಿ! — ಮತ್ತೇನ್ನಾಡಾನ ಹೇಳಿ!” ಎಂದನು ಕೃಷ್ಣಪ್ಪ.

ಓಬಯ್ಯ “ಕೋವಿ ಕಟ್ಟಿದರೆ ಏನಾಗ್ತದೆ?” ಎಂದನು.

ಕೃಷ್ಣಪ್ಪ “ಆಗೋದೇನೂ.....” ಎಂದು ಅರ್ಧದಲ್ಲಿಯೆ ಅಸಮಾಧಾನದಿಂದ ನಿಲ್ಲಿಸಿದನು.

ಜಾಕಿ “ಎರಡುಮೂರು ಕಡೆ ಕೋವಿ ಕಟ್ಟಾನ. ಒಂದಕ್ಕೆ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡ್ರೆ ಮತ್ತೊಂದಕ್ಕೆ ನುಗ್ಗಲಿ!”

ಕಡೆಗೂ ಮರಗಳ ಮೇಲೆ ಅಟ್ಟಣೆ ಕಟ್ಟಿ ರಾತ್ರಿ ಮರಸುಕೂರುವ ಆಲೋಚನೆಯನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ಮೂವರೂ ಮನೆಗೆ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬಂದರು. ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಮೂರು ಗಂಟೆಯ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಪಶುಶವವಿದ್ದ ಜಾಗಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಕೋವಿ ಕಟ್ಟಿದರು.

* * *

ಸಾಯಂಕಲ ಕತ್ತಲಾಗುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಎತ್ತಿನ ಗಾಡಿಯೊಂದು ಸೀತೆಮನೆಯಿಂದ ಹೊರಟು ಕೆಳಕಾನೂರಿಗೆ ಹೋಗುವ ಹೆದ್ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಹೋಗುತ್ತಿತ್ತು. ಚಕ್ರಗಳು ಉರುಳುವ ಸದ್ದಲ್ಲದೆ ಬೇರೆ ಸದ್ದಿರಲಿಲ್ಲ. ಎತ್ತುಗಳ ಕೊರಳಲ್ಲಿ ಗಂಟೆಯ ಸರಗಳಿರಲಿಲ್ಲ. ಗಾಡಿ

ಹೊಡೆಯುವವನು ಶಬ್ದವಾಗಬಾರದೆಂದು ಪ್ರಯತ್ನಪೂರ್ವಕವಾಗಿಯೆ ಅವುಗಳನ್ನು ಬಿಚ್ಚಿ ಮನೆಯಲ್ಲಿಟ್ಟಿದ್ದನು. ಕೀಲುಗಳು ಹೆಚ್ಚು ಸದ್ದಾಗಬಾರದೆಂದು ಬೇಕಾದಷ್ಟು ಗಾಡಿಯೆಣ್ಣೆ ಹಾಕಿದ್ದನು.

ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿಯೆ ಹಿಂದಿನಿಂದ ಮತ್ತೆ ಮೂವರು ಬಂದು ಗಾಡಿ ಹತ್ತಿದರು. ಎಲ್ಲರೂ ತಮ್ಮತಮ್ಮಳಿಗೆ ಪಿಸುಮಾತಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಆ ಕಾಡುರಸ್ತೆಯಲ್ಲಿ ಅವರ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಆಲಿಸಲು ಬೇರೆ ಯಾರು ಇರದಿದ್ದರೂ ಅವರು ಗುಟ್ಟಾಗಿ ಮಾತಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದದನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಯಾವುದೋ ಕಳ್ಳಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಹೊರಟಿದ್ದಾರೆಂದು ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಗಾಡಿ ನೆಟ್ಟಗೆ ನಡೆದು ಕೆಳಕಾನೂರು ಅಣ್ಣಯ್ಯಗೌಡರ ಹುಲ್ಲುಮನೆಯ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ನಿಂತಿತು. ಓಬಯ್ಯ ಕೆಳಗೆ ನೆಗೆದು ಪಿಸುದನಿಯಲ್ಲಿ “ಕೃಷ್ಣಪ್ಪಗೌಡ್ರೇ, ಒಳಗೆ ಬನ್ನಿ” ಎಂದನು. ಕೃಷ್ಣಪ್ಪನೂ ಗಾಡಿಯಿಂದಿಳಿದು ಓಬಯ್ಯನೊಡನೆ ಒಳಗೆ ಹೊದನು. ಗಾಡಿಯವನು ಎತ್ತುಗಳ ಕೊರಳು ಬಿಚ್ಚಿ ಮೂಕಿಯನ್ನು ನೆಲಕ್ಕಿಟ್ಟಮೇಲೆ ಜಾಕಿ ಅವನನ್ನು ಕುರಿತು “ಚಂದ್ರೇಗೌಡರ ಮನೆ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಷ್ಟು ದೂರ ಆಗ್ತೋ?” ಎಂದು ಕೇಳಿದನು.

ಗಾಡಿ ಹೊಡೆಯುವವನು “ಹೆಚ್ಚಿಲ್ಲ, ಒಂದು ಅಡಕೆ ಅಗಿಯೋ ಅಷ್ಟುದೂರ ಇರಬೇದು” ಎಂದು ಎತ್ತುಗಳಿಗೆ ಗಾಡಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಒಣಗಿದ ನೆಲ್ಲಹುಲ್ಲನ್ನು ಹಾಕಿದನು. ಅವು ಸಶಬ್ದವಾಗಿ ಅದನ್ನು ಮೇಯತೊಡಗಿದವು.

ಅಣ್ಣಯ್ಯಗೌಡರು ಹೊರಗೆ ಬಂದು ಕರೆಯಲು ಗಾಡಿ ಹೊಡೆಯುವವನೂ ಜಾಕಿಯೂ ಅವರ ಹಿಂದೆ ಹೋದರು. ಜಗಲಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಹರಳೆಣ್ಣೆಯ ಹಣತೆಯ ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ಓಬಯ್ಯ ಕೃಷ್ಣಪ್ಪನಿಗೆ ಕಳ್ಳು ಬೊಗ್ಗಿಸುತ್ತ ಉಪಚಾರ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಉಳಿದವರು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬರಲು ಅವರಿಗೂ ನೀಡಿದನು. ಎಲ್ಲರೂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಹೀರಿದರು.

ಮೊದಲು ಮೆಲ್ಲಗೆ ಪಿಸುಮಾತಾಡುತ್ತಿದ್ದವರು ಕ್ರಮೇಣ ಸ್ವಲ್ಪ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಮಾತಾಡತೊಡಗಿದರು. ಕಡೆಕಡೆಗೆ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ನಗಲೂ ಆರಂಭಿಸಿದರು. ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕಳ್ಳು ಕೊಡಿಯಲು ಬಿಟ್ಟರೆ ಆ ದಿನದ ಕೆಲಸ ಕೆಡುವುದೆಂದು ತಿಳಿದ ಅಣ್ಣಯ್ಯಗೌಡರು ತಮ್ಮ ಮಗಳನ್ನು ಕರೆದು ಕಳ್ಳಿನ ಕೊಡವನ್ನು ಒಳಗೊಯ್ಯುವಂತೆ ಹೇಳಿದರು. ಆದರೆ ಜಾಕಿ ಹುಚ್ಚನಂತೆ ನಗುತ್ತ “ಬಾಳ ಲಾಯ್ಯಾಗಿದೆ ಕಣೋ ಕಳ್ಳು! ಇನ್ನೊಂದಿಟು ಕೊಡಿ! ರಾತ್ರೆಯ ನಿಧ್ಧೆಗೈದ್ದೇಕಲ್ಲಾ!” ಎಂದು ಕೊಡಕ್ಕೆ ಕೈಹಾಕಿ ಕಸಿದುಕೊಂಡು ಬೊಗಸಿ ಬೊಗಸಿ ಕುಡಿಯತೊಡಗಿದನು.

ಕಳ್ಳಿನ ಕೊಡದ ತಳಭಾಗದ ಕಡೆಹನಿ ಮುಗಿಯುವವರೆಗೂ ಜಾಕಿ ಮೇಲೆಳಲಿಲ್ಲ. ತರುವಾಯ ಮೇಲೆದ್ದು ತೂರಾಡುತ್ತ ಗಾಡಿಗೆ ಸರಕು ಸಾಮಾನು ತುಂಬುತ್ತಿದ್ದ ಇತರರಿಗೆ ನೆರವಾದನು. ಅನೇಕಸಾರಿ ಅವನ ಸಹಾಯ ಅಡಚಣೆಯಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸುತ್ತಿತ್ತು.

ಗಾಡಿಗೆ ಸಾಮಾನು ಭರ್ತಿಯಾದ ಮೇಲೆ ಅಣ್ಣಯ್ಯಗೌಡರು ಎಲೆಯಡಕೆ ಅಗಿಯುತ್ತಾ ಅದರ ರಸ ಕೆಳಗೆ ಬೀಳದಂತೆ ಮುಖವನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ಮೇಲಕ್ಕೆ ನೆಗೆಹಿ, “ಣೀವು ಉಂಡಾರಿ ಹೋಗ್ಬಣ್ಣಿ, ಮುಟ್ಟೊಂಡಾರಿಗೆ ಸಾಮಣೆಲ್ಲ ಮುಗಿಟೆ. ಆಮೇಳೆ ಜಾಣುವಾರು ಹೊಡಕೊಂಡ್ಲೋಗೈದು” ಎಂದರು.

ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ಕಂಬಳಿಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತು ಆಕಾಶ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದ ಜಾಕಿ “ತಿ.... ತಿ....ತಿಂಗಳ ಬೆಣಕು ಏನು ಪಸಂದಾಗಿದೆ” ಎಂದು ಮೊದಲೇ ತುಟಿ ಮೀರಿ ಕೋರೆದಾಡೆಗಳಂತಿದ್ದ ಹಲ್ಲುಗಳನ್ನು ಮತ್ತಷ್ಟು ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿ ನಗತೊಡಗಿದನು.

“ಗಾಡಿ ಹಿಂದಕ್ಕೆಬಂದರಡ್ಕೂರು ಜಾನ್ವಾರು ಕಟ್ಟಿಬೆಡಾನ ಈಗ್ಗೆ. ಈಗ್ಗೆ ಹೋದಷ್ಟು ಹೋಗ್ಲಿ. ಆಮೇಲೆ ಸುಲಭಾಗ್ತದೆ” ಎಂದನು ಕೃಷ್ಣಪ್ಪ.

“ಹೌದವ್ವಯ್ಯಾ, ಅದೂ ಒಂದು ಹುನಾರೇ!” ಎಂದು ಓಬಯ್ಯಕೊಟ್ಟಿಗೆಗೆ ಹೋಗಿ ಮೂರು ದನಗಳನ್ನು ತಂದು ಅವುಗಳನ್ನು ತಂದು ಅವುಗಳ ಕೊರಳ ಕಣ್ಣೆಗಳನ್ನು ಉದ್ದಮಾಡಿ ಗಾಡಿಯ ಗೊಟಕ್ಕೆ ಕಟ್ಟಿದನು.

ಗಾಡಿ ಸೀತೆಮನೆಯ ಕಡೆಗೆ ಹೊರಟಿತು. ಪರ್ವತ ಕಂದರ ಕಾನನಗಳೆಲ್ಲ ಬಳ್ಳಂಗಳಲ್ಲಿ ಮಿಂದು ಮೂರ್ಛೆಹೋದಂತೆಯೇ ಅಥವಾ ಸಮಾಧಿ ಮಗ್ಗುವಾದಂತೆಯೇ ಮೌನವಾಗಿದ್ದುವು. ತೇನೆ ಹಕ್ಕಿಗಳ ಉಲಿಯೂ ಕಾನೂರಿನ ನಾಯಿಗಳ ಕೂಗಾತವನ್ನು ಕೇಳಿ ಆಗಾಗ ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರವಾಗಿ ಕೂಗುತ್ತಿದ್ದ ಅಣ್ಣಯ್ಯಗೌಡರ ಕಂತ್ರಿನಾಯಿಯ ಬೊಗಳುವಿಕೆಯೂ ಗಾಡಿಯ ಹಿಂದೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದ ಕೃಷ್ಣಪ್ಪ ಒಬ್ಬಯ್ಯ ಜಾಕಿಯರಿಗೆ ತಮ್ಮ ದಿಗ್ವಿಜಯದ ಜಯಧ್ವನಿಯಂತೆ ಕೇಳಿಸುತ್ತಿದ್ದುವು. ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಗಾಡಿಯೂ ಗಾಡಿಯ ಸದ್ದೂ ಕಾನನಾಂತರದಲ್ಲಿ ಮರೆಯಾದುವು.

ಆದರೂ ಅಣ್ಣಯ್ಯಗೌಡರ ಕಂತ್ರಿನಾಯಿ ಬೊಗಳುವುದನ್ನು ಬಿಡಲಿಲ್ಲ. ಅಣ್ಣಯ್ಯಗೌಡರು ಆಲಿಸುತ್ತಾರೆ : ಕಾನೂರಿನಲ್ಲಿ ನಾಯಿಗಳ ಬೊಬ್ಬೆ ಎದ್ದಿದೆ ! ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕೇಳಿಸುತ್ತಿದೆ!

ಅದೇ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಅಣ್ಣಯ್ಯಗೌಡರು ಕಾನೂರಿಗೆ ಹೋಗಿ ನೋಡಿದ್ದರೆ ವಿಸ್ಮಿತರಾಗುತ್ತಿದ್ದರು: ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರು, ರಾಮಯ್ಯ, ಪುಟ್ಟಣ್ಣ, ಸೇರೆಗಾರರು, ಹಳೇಪೈಕದ ತಿಮ್ಮ, ಬೈರ, ಸಿದ್ದ ಮೂದಲಾದ ಬೇಲರು, ಸೋಮನೇ ಮೊದಲಾದ ಗಟಿದಾಳುಗಳು ಎಲ್ಲರೂ ದಂಡು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಅದೆಲ್ಲಿಗೋ ಹೊರಡಲು ಸಿದ್ಧರಾಗಿದ್ದಾರೆ! ಅವರ ಜೊತೆಯಲಿ ಕಾಡಿನ ಇಲಾಖೆಯ ಅಧಿಕಾರಿಯಾದ 'ಗಾರ್ಡ್'ನೂ ಇದ್ದಾನೆ! ಬೆಳ್ಳಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಬೇಟೆಗೆ ಹೊರಟಿದಾರೆಯೇ ಎಂದರೆ ಹಾಗೆ ತೋರುವುದಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಪ್ರಯತ್ನಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ನಾಯಿಗಳು ತಮ್ಮೊಡನೆ ಬರದಂತೆ ಅಟ್ಟುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರು ಗಾಡಿ ನಿಂಗನಿಗೆ "ನಾಯಿನೆಲ್ಲ ಒಳಗೆ ಕೂಡೋ ಇವತ್ತು" ಎಂದು ಅಪ್ಪಣೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಪುಟ್ಟನೂ ವಾಸುವೂ ಗಲಭೆಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ನಾಯಿಗಳಿಗೆ ಹಗ್ಗ ಸರಮಣಿಗಳನ್ನು ಹಾಕಿ ಕಟ್ಟಿ, ಕಂಬಗಳಿಗೆ ಬಿಗಿಯುತ್ತಿದ್ದಾರೆ! ಕೆಲವರು ಉದ್ದವಾದ ಕಬಿಣದ ಹಾರಗೋಲುಗಳನ್ನೂ ಮಾತ್ತೆ ಕೆಲವರು ಗುದ್ದಲಿಗಳನ್ನೂ ಹೊತ್ತುಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಪುಟ್ಟಣ್ಣನೊಬ್ಬನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಒಂದು ಜೋಡು ನಳಿಗೆಯ ತೋಟಾಕೋವಿಯಿದೆ!

ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರು ಲೈಸನ್ನಿಲ್ಲದೆ ತಾವು ಕಡಿಸಿದ್ದ ಕಳ್ಳನಾಟಾಗಳನ್ನು ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರು ತಮ್ಮ ಮೇಲ ಘಿರಾಯಾದು ಮಾಡಿಯಾರು ಎಂಬ ಭೀತಿಯಿಂದಲೂ ದೂರದರ್ಶಿತೆಯಿಂದಲೂ ತಮ್ಮ ಗದ್ದೆಯಂಚಿನಲ್ಲಿ ಮನೆಯಿಂದ ದೂರವಾಗಿ ಹರಿಯುತ್ತಿದ್ದ ಒಂದು ತೊರೆಯ ಉಸುಬಿನಲ್ಲಿ ಹೂಳಿಸಿಟ್ಟಿದ್ದರು. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರು ಕೂಟ್ಟಿದ್ದ ಅರ್ಜಿಯ ಪ್ರಕಾರ ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿಯ ಫಾರೆಸ್ಟ್ ರೇಂಜರು ಒಬ್ಬ 'ಗಾರ್ಡ್' ನನ್ನು ಸೀತೆಮನೆಗೆ ಅಜಮಾಯಿಸಿಮಾಡಲು ಕಳುಹಿದಾಗ ಅವನಿಗೆ ಕಳ್ಳನಾಟಾಗಳ ಯಾವ ಕುರುಹೂ ದೊರೆತಿರಲಿಲ್ಲ. 'ಗಾರ್ಡ್'ನು ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರಿಗೆ. ಆ ವಿಷಯವನ್ನು ತಿಳಿಸಲು ಅವರು ಕಳ್ಳ ನಾಟಾಗಳನ್ನು ಪತ್ತೆಹಚ್ಚಿಕೊಡುವುದಾಗಿ ಭರವಸೆಯಿತ್ತು ಪುಟ್ಟಣ್ಣನನ್ನು ಬೇಹಿನ ಮೇಲೆ ಕಳುಹಿದರು. ಅವನು ಸುದ್ದಿಗಳಿಗೆಲ್ಲ ಮಾರ್ಕೆಟ್ಟಿನಂತಿದ್ದ ಕಳ್ಳಂಗೆಡಿಗೆ ಹೋಗಿ, ಅಂಗಡಿಯ ಹೋಗಿ, ಅಂಗಡಿಯ ಯಜಮಾನನನ್ನು ಪುಸಲಾಯಿಸಿ ಕೇಳಿದನು. ಕಳ್ಳಂಗೆಡಿಯವನಿಗೆ ಓಬಯ್ಯನ ಮೇಲೆ ಸಿಟ್ಟಿತ್ತು. ಅದೂ ಅಲ್ಲದೆ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರಿಂದ ಓಬಯ್ಯ ತನಗೆ ಕೊಡಬೇಕಾಗಿದ್ದ ಹಣವೂ ಲಭಿಸಬಹುದೆಂಬ ಆಸೆಯೂ ಎತ್ತು. ಏಕೆಂದರೆ ಓಬಯ್ಯ ಅವರ ಒಕ್ಕಲಲ್ಲವೆ? ಅಗಡಿಯವನು ತನಗೆ ತಿಳಿದುಬಂದಿದ್ದ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಹೇಳಿದನು. ಆದರೆ ನಾಟಾಗಳನ್ನು ಯಾವ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಹೂಳಿಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ ಎಂಬುದು ನಿಷ್ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಿ ಗೊತ್ತಾಗಲಿಲ್ಲ. ಅಂತೂ ಹಳ್ಳದ ಕೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಹೂತಿಟ್ಟಿದಾರೆ ಎಂಬುದೇನೋ ಗೊತ್ತಾಯಿತು. ಅದನ್ನೇ ಪತ್ತೆಹಚ್ಚಲು ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರು ಆ ದಿನ ರಾತ್ರಿ ಪರಿವಾರಸಮೇತರಾಗಿ ಗುಟ್ಟಾಗಿ ಹೊರಟಿದ್ದರು.

ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರೂ ಅವರ ಪರಿವರವೂ ಸೀತೆಮನೆಗೆ ಹೋಗುವ ರಸ್ತೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ದೂರ ನಡೆದಿರಲು ಮುಂದೆ ಯಾವನೋ ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿ ದಾರಿಯ ಪಕ್ಕದಿಂದ ಮತ್ತೊಂದು ಪಕ್ಕಕ್ಕೆ ಸರ್ಪಗಮನದಂತೆ ವಕ್ರವಾಗಿ ತೂರಾಡಿ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದುದು ಕಣ್ಣೆ ಬಿತ್ತು. ಚಂದ್ರನ ಬೆಳಕು ಉಜ್ಜವವಾಗಿದ್ದು, ಕೆಂಪು ಹೆದ್ದಾರಿಯ ಮೇಲೆ ಮಸಿ ಚೆಲ್ಲಿದಂತೆ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದಿದ್ದ ಮರಗಳ ನೆರಲಿನಲ್ಲಿ ಆ ಮನುಷ್ಯ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ವಿಚಿತ್ರಕರ್ಮ ಪೈಶಾಚಿಕವಾಗಿತ್ತು. ಡೊಲ್ಲು ಹೊಟ್ಟೆಯನ್ನು ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ಎಲ್ಲರಿಗಿಂತಲೂ ಹಿಂದೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಸೋಮನಿಗೆ ಅದನ್ನು ಕಂಡು ಮೈಜುಮೈಂದಿತ್ತು.

ಎಲ್ಲರಿಗಿಂತಲೂ ಮುಂದಾಗಿ ಕೋವಿಯನ್ನು ಹೆಗಲ ಮೀಲೆ ಹೊತ್ತು ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಪುಟ್ಟಣ್ಣ “ಯಾರದು?” ಎಂದು ಕೂಗಿದನು. ಉತ್ತರ ಬರಲಿಲ್ಲ.

ಪುಟ್ಟಣ್ಣ ಮತ್ತೆ ಕೂಗಲು “ನಿ-ನ್ನ-ಪ್ಪ!” ಎಂದು ಉತ್ತರಕೊಟ್ಟ ಆ ವ್ಯಕ್ತಿ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಕೂಡ ನೋಡದೆ, ತತ್ತರಿಸುತ್ತ ನಡೆಯತೊಡಗಿತ್ತು.

ಪುಟ್ಟಣ್ಣ ಬೇಗಬೇಗನೆ ಬಳಿಸಾರಿ “ಯಾರೋ ಅದು ? ನಿಲ್ಲೋ!” ಎಂದು ಅಪ್ಪಣ್ಣೆ ಮಾಡಿದನು.

ಆ ವ್ಯಕ್ತಿ ತೊದಲುತೊದಲಾಗಿ “ನಿನ್ನ ಹೆದ್ದಿ ಮಿಂಡಿ ಕಣೋ! ಎಂದು ಹಿಂತಿರುಗಿ ನಿಲಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿ, ನಿಲಲ್ಲಾರದೆ ತೂರಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಪುಟ್ಟಣ್ಣ ಕೋಪದಿಂದ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ನೋಡುತ್ತಾನೆ: ಸೀತೆಮನೆ ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರ ಧೂರ್ತ ಸೇವಕ ಜಾಕಿ! ತನ್ನ ನಚ್ಚಿನ ನಾಯಿಯಾಗಿದ್ದ ಟೈಗರನ್ನು ಖೂನೆಮಾಡಿದ ರಾಕ್ಷಸ! ಪುಟ್ಟಣ್ಣನಿಗೆ ಮದುವೆಯಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೂ “ನಿನ್ನ ಹೆದ್ದಿ ಮಿಂಡಿ ಕಣೋ!” ಎಂದ ಜಾಕಿಯ ಮೂ ಸರಿಯಾಗಿ ಬಲಗೈ ಮುಷ್ಟಿಯಿಂದ ಧಿಡ್ಡನೆ ಗುದ್ದಿದನು. ಕುಡಿದು ಹಣ್ಣು ಹಣ್ಣಾಗಿದ್ದ ಜಾಕಿ ಕೂಗಿಕೊಂಡು ನೆಲಕ್ಕುರುಳಿದನು. ಆ ಕೂಗನ್ನು ಕೇಳಿ ಮುಂದೆ ತುಸು ದೂರದಲಿ ಗಾಡಿಯ ಹಿಂದೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದ ಕೃಷ್ಣಪ್ಪ ಓಬಯ್ಯರು ಏನಾಯಿತೋ ಎಂದು ಬೆದರಿ ಓಡಿಬಂದು ನೋಡುತ್ತಾರೆ: ಜಾಕಿ ಕೆಳಗೆ ಬಿದ್ದಿದ್ದಾನೆ! ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರೂ ಇತರರೂ ಸುತ್ತಲೂ ನಿಂತಿದ್ದಾರೆ!

ಕೃಷ್ಣಪ್ಪನಿಗೆ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರು ತಮ್ಮ ಜನರೊಡನೆ ಆ ರಾತ್ರಿ ಹೊರಟಿದ್ದ ನಿಜವಾದ ಉದ್ದೇಶ ತಿಳಿಯದೆ ತಮ ಒಕ್ಕಲು ಕಳ್ಳತನದಿಂದ ಓಡಿ ಹೋಗುವುದನ್ನು ತಡೆಯುವ ಸಲುವಾಗಿಯೇ ಬಂದಿದ್ದಾರೆಂದು ಬಗೆದು “ನಿಮ್ಮ ಒಕ್ಕಲು ಅವನಿಷ್ಟದಂತೆ ನಮ್ಮಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದರೆ ನಮ್ಮಾಳನ್ನೇಕೆ ನೀವು ಹೊಡೆದಿದ್ದು?” ಎಂದು ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದ ನುಡಿದನು.

ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರೆಗಾಗಲಿ ಅವರ ಕಡೆಯ ಇತರರಿಗಾಗಲಿ ಆ ಪ್ರಶ್ನೆ ಅರ್ಥವಾಗಲಿಲ್ಲ.

ಪುಟ್ಟಣ್ಣ “ಮತ್ತೆ ಅವನ್ಯಾಕೆ ಕಂಡಾಬಟ್ಟೆಬಯ್ಯೇಕು?” ಎಂದು ಮೂದಲಿಸಿದನು.

ಮಾತಿಗೆ ಮಾತು ಆಗುತ್ತಿದ್ದಾಗಲೆ ಜಾಕಿ ಮೇಲೆದ್ದು “ಯಾವ ಸೂಳೇಮಗ ಬರತ್ತಾನೆ ನೋಡ್ತೀನಿ ನಮ್ಮ ಗೌಡರ ಗಾಡಿ ತಡಿಯೋಕೆ: ಹೆಣ ಉರುಳಿಸಿ ಬಿದ್ದಿನಿ! ಓಬೇಗೌಡ್ರೆ ನಡೀರಿ” ಎಂದು ಒಂದೇ ಸಮನೆ “ಏ ಸುಕ್ರಾ! ಸುಕ್ರಾ! ಸುಕ್ರಾ!” ಎಂದು ಗಾಡಿಯವನನ್ನು ಕೂಗಿ ಕರೆಯುತ್ತ ರಸ್ತೆಯಲ್ಲಿ ಹುಚ್ಚು ಹಿಡಿದವನಂತೆ ಮುಂದುವರಿದನು. ಅಲ್ಲೆಯೆ ತಳುವಿದರೆ ಗಾಡಿಯಾದರೂ ಆದಷ್ಟು ಮುಂದುವರಿಯಲಿ ಎಂದು ಉಪಾಯ ಯೋಚಿಸಿದ ಕೃಷ್ಣಪ್ಪ ಎಷ್ಟು ಕರೆದರೂ ಜಾಕಿ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಕೇಳದೆ “ಏ ಸುಕ್ರಾ! ಸುಕ್ರಾ! ಸುಕ್ರಾ!” ಎಂದು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಒರಲುತ್ತ ಓದತೊಡಗಿದನು. ಗಾಡಿ ಹೊಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಶುಕ್ರನೆಂಬ ಆಳು ಈ ಗಲಭೆಯನ್ನು ಕೇಳಿ ದಿಗ್ಭ್ರಾಂತನಾಗಿ ಗಾಡಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದಂತೆಯೆ ಜನಗಳ ಗುಂಪು ಕಾಣಿಸಿತು.

ಗಾಡಿಯೊಳಗಿದ್ದ ಸರಕು ಸಾಮಾನುಗಳನ್ನೂ ಗಾಡಿಯ ಹಿಂದೆ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಜಾನುವಾರುಗಳನ್ನೂ ನೋಡಿದ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರಿಗೆ ಕೃಷ್ಣಪ್ಪನ ಮಾತಿನ ಅರ್ಥ ಫಕ್ಕನೆ ಸ್ಫುರಿಸಿತು: ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರು ತಮ್ಮ ಒಕ್ಕಲನ್ನು ರಾತ್ರಿ ಕಳ್ಳತನದಿಂದ ಹಾರಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ!

ಗೌಡರು ಗಾಡಿಯನ್ನು ತಡೆದು ಅದನ್ನು ತಮ್ಮ ಮನೆಯಕಡೆಗೆ ತಿರುಗಿಸಿದರು. ಕೃಷ್ಣಪ್ಪ “ನಮ್ಮ ಗಾಡಿ ನಾ ಹೊಡೆಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗ್ತಾನೆ. ನಿಮ್ಮ ಒಕ್ಕಲ ಸಾಮಾನು ನೀವು ಬೇಕಾರ ತೆಗೊಂಡು ಹೋಗಿ” ಎಂದನು. ಪರಿವಾರದಿಂದ ಬಲಿಷ್ಠರಾಗಿದ್ದ ಗೌಡರು ಅದನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸಿದರು. ಅಷ್ಟೊಂದು ಜನರನ್ನು ಕಂಡು ಜಾಕಿಯೂ ಕೂಡ ಬಾಯಿಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನೆ ಹೂರತು ಕೈ ಮಾಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಕೃಷ್ಣಪ್ಪ ಮತ್ತೇನನ್ನೂ ಮಾಡಲಾರದೆ ಶುಕ್ರನಿಗೆ “ಸಾಮಾನ್ಯ ಅವರ ಮನೇಗೆ ಹಾಕಿ ಗಾಡಿ ಹೊಡ್ಕೊಂಡು ಬಾರೋ” ಎಂದು ಹೇಳಿ ಜಾಕಿಯೊಡನೆ ಕಡೆಗೆ ನಡೆದನು. ಗೌಡರು ಓಬಯ್ಯನನ್ನು ಬಲಾತ್ಕಾರವಾಗಿ ಕಾನೂರಿಗೆ ಕೂಂಡೊಯ್ಯರು. ಅಂತೂ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರೂ ಅವರ ಪರಿವಾರವೂ ಗಾಡಿಯ ಸಂಗಡವೆ ಹಿಂತಿರುಗಿದರು. ಓಬಯ್ಯನೂ ಸರೆಯಾಳಾದನು.

ಸ್ವಲ್ಪ ದೂರ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಹೋದ ಮೇಲೆ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರು ಸೇರೆಗಾರರನ್ನೂ ಪುಟ್ಟಣ್ಣನನ್ನೂ ಕರೆದು ಪಿಸುಮಾತಿನಲ್ಲಿ. “ನೀವು ನಾಲ್ವೈದು ಜನ ಕರಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ನಾಟಾ ಪತ್ತೆಮಾಡಿ. ನಾನು ಹೋಗಿ ಅಣ್ಣೇಗೌಡನ ಮನೇ ಸಾಮಾನು ಜಾನುವಾರು ಎಲ್ಲಾ ಬಂದೋಬಸ್ತು ಮಾಡ್ತೀನಿ” ಎಂದರು.

ಪುಟ್ಟಣ್ಣ, ಸೇರೆಗಾರರು ಆಳುಗಳೊಡನೆ ಆ ರಾತ್ರಿ ಎಲ್ಲೆಲ್ಲ ಅರಸಿದರೂ ನಾಟಾ ಹೂಳಿಟ್ಟ ಸ್ಥಳ ಗೊತ್ತಾಗಲಿಲ್ಲ. ಗುಮಾನಿ ಬರುವಂತಿದ್ದ ಜಾಗಗಳೆಲ್ಲ ಹಾರೆಗೋಲುಗಳಿಂದ ತೂತು ಹೊಡೆದು ನೋಡಿದರು. ಆದರೆ ಕಲು ಮಣ್ಣು ಕೆಸರು ವಿನಾ ನಾಟಾದ ಕುರುಹು ಕೂಡಾ ದೊರೆಯಲಿಲ್ಲ.

ಮರುದಿನ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ 'ಗರ್ಡ್' ನು ಪೆಚ್ಚುಮೋರೆ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿಗೆ ಹೋದನು.

ಆ ದಿನವೆ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರು ಕೆಳಕಾನೂರು ಅಣ್ಣಯ್ಯಗೌಡರ ಪಾತ್ರೆ ಪರಟೆ ಸರಕು ಸಾಮಾನು ದನಕರು ಜಾನುವಾರುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ತಮ್ಮ ಸಾಲಕ್ಕೆ ಮುಟ್ಟುಗೋಲು ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಅಣ್ಣಯ್ಯಗೌಡರನ್ನು ಅವರ ಮಗ ಮತ್ತು ಮಗಳು ಸಮೇತವಾಗಿ ಉರಿನಿಂದ ಹೊರಡಿಸಿದರು. ಅವರ ಕೋಳಿಗಳನ್ನು ಕೂಡ ಅವರಿಗೆ ಬಿಡಲಿಲ್ಲ. ಅವರಿಗೆ ಉಳಿದುದೆಂದರೆ ಕರಿಯ ಬಣ್ಣದ ಕುರೂಪಿಯಾದ ಅವರ ಕಂತ್ರಿ ನಾಯಿ.

ಆ ಹುಲಿ

ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರು ಸಾಮಾನು ಸಮೇತ ಗಾಡಿಯನ್ನು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಹೊಡೆಯಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋದಮೇಲೆ ಕೃಷ್ಣಪ್ಪನು, ದಿಕ್ಕುದಿಕ್ಕಿಗೆ ಕೈಕಾಲು ಬೀಸಿ ಬಾಯಿಗೆ ಬಂದಂತೆ ಒದರುತ್ತಿದ್ದ ಜಾಕಿಯನ್ನು ಬಹುಪ್ರಯಾಸದಿಂದ ಸೀತೆಮನೆಗೆ ನಡೆಸಿಕೊಂಡು ಹೋದನು. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರೂ ಮಲಗಿದ್ದರು. ಬೊಗಳುತ್ತಿದ್ದ ನಾಯಿಗಳನ್ನು ಗದರಿಸಿ ಸುಮ್ಮನಿರಿಸಿ, ಮಲಗಲೆಂದು ಜಗುಲಿಯ ಮೇಲೆ ಹಾಸಗೆ ಹಾಸುತ್ತಿದ್ದಾಗ 'ಥಾಂ' ಎಂದು ಒಂದು ಕೋವಿಯ ಈಡು ಮೊಳಗಿ ಕೇಳಿಸಿತು. ಕೃಷ್ಣಪ್ಪನ ಹೃದಯದಲ್ಲೆ ನೆತ್ತರು ಬಿಸಿಬಿಸಿಯಾಗಿ ನುಗ್ಗಿತು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿಯೆ ಕಾಡಿನಿಂದ ರಾತ್ರಿಯ ನಿಶಬ್ದತೆಯನ್ನು ಕಡೆಯುವಂತೆ. ಹೆಬ್ಬುಲಿಯೆ ಅಬ್ಬುರವೂ ಕೇಳಿಸಿತು. ಮನೆಯ ನಾಯಿಗಳೆಲ್ಲ ಒಡನೆಯೆ ರೌರವವಾಗಿ ಬೊಗಳತೊಡಗಿದುವು. ತಾವು ಕೋವಿ ಕಟ್ಟಿದ್ದು ಸಾರ್ಥಕ್ಯಾಯಿತೆಂದು ಹಿಗ್ಗಿ ಬೆಲಗಾಗುವುಕನ್ನೆ ಕಾತರನಾಗಿ ಕಾಯುತ್ತ ಮಲಗಿ ನಿದ್ರೆಹೋದನು.

ನಿದ್ರೆಯಲ್ಲಿ ನೂರಾರು ಕನಸುಗಳು. ಕೇಲವು ಸವಿಯಾದುವು; ಮತ್ತೆ ಕೆಲವು ಕಹಿಯಾದುವು. ಕೆಲವು ಮನೋಹರವಾದುವು; ಮತ್ತೆ ಕೆಲವು ಭಯಂಕರವಾದುವು; ತನೆಗೆ ಮದುವೆಯಾಗುತ್ತಿದೆ: ಸೀತೆಯ ಕೈಹಿದಿದ್ದಾನೆ! ಏನು ಸ್ವರ್ಗವೆ ಸೊರೆಯದಂತಿದೆ! ಏನು? ಮದುವೆಗೆ ನೆರೆದ ಜನರ ಕೋಲಾಹಲ ! ಅಲ್ಲ !..... ಮದುವೆಗೆ ನೆರೆದ ಜನರ ಕೋಲಾಹಲವಲ್ಲ ! ಗಾಯಗೊಂಡ ಹೆಬ್ಬುಲಿಯ ಅಬ್ಬರ ! ಹುಲಿ ಬಾಯ್ಕರೆದು ಅಟ್ಟಿಬರುತ್ತಿದೆ! ಸುತ್ತಲೂ ಭಯಂಕರ ಅರಣ್ಯ ! ಮದುವೆಯ ಮಂಟಪ ಮಹಾರಣ್ಯವಾಗಿದೆ! ಕೃಷ್ಣಪ್ಪ ಗುಂಡುಹೊಡೆದನು ! ಹುಲಿಗೆ ಏಟು ಬಿದ್ದರೂ ಮೈಮೇಲೆ ಹಾರುತ್ತಿದೆ ! ಅಯ್ಯೋ ಹಾರಿತು ಮೈಮೇಲೆ ! ಹಾ ! ನಖಾಘಾತ ! ಕೃಷ್ಣಪ್ಪ ನಿದ್ರೆಯಲ್ಲಿ ನರಳಿ, ದಿಗಿಲುಬಿದ್ದು ಎಚ್ಚತ್ತನು. ಎಲ್ಲ ಮೌನವಾಗುತ್ತು. ಬೆಳ್ಳಿಂಗಳು ಹಾಲು ಚೆಲ್ಲಿದಂತೆ ಹಬ್ಬಿತ್ತು. ಮತ್ತೊಂದು ಪಕ್ಕಕ್ಕೆ ಮಲಗಿದನು. ಮತ್ತೆ ಕನಸುಗಳು: ಸಾಮಾನು ಹೇರಿಕೊಂಡು ಗಾಡಿ ಬರುತ್ತಿದೆ! ಹುವಯ್ಯ ಜನರೊಡನೆ ಬಂದು ಗಾಡಿಯನ್ನು ತಡೆದಿದ್ದಾನೆ! ಕೃಷ್ಣಪ್ಪನಿಗೂ ಹೂವಯ್ಯನಿಗೂ ಮಾತುಮಾತಾಗಿ ಕೈಕೈಯಾಗುತ್ತಿದೆ ! ಸೀತೆ ನಡುವೆ ಬಂದು ಜಗಳವನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸುತ್ತಾಳೆ !..... ಆಳುಗಳು ಅಡ್ಡೆಯ ಮರಗಳನ್ನು ಕಡಿಯುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಒಂದು ಮರ ತನ್ನ ಮೈಮೇಲೆಯೆ ಬೀಳುತ್ತಿದೆ ! ಕೃಷ್ಣಪ್ಪ ಓಡಲು ಎಳಸುತ್ತಾನೆ ! ಆದರೆ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ. ಯಾರೊ ಹಿಡಿದು ಕಟ್ಟಿಹಾಕಿದಂತಿದೆ. ಅಡಕೆಯ ಮರ ಬಿದ್ದೇಬೆದ್ದಿತ್ತು. ಕೃಷ್ಣಪ್ಪ

ಹಾಸಗೆಯಲ್ಲಿ ಕುಮುಟಿಬಿದ್ದು ಕಣ್ಣೆರೆದನು. ಎಂತಹ ದಿವ್ಯಮೌನದ ಶಾಂತಿ! ಎಂತಹ ಪ್ರಶಾಂತ ನಿಶಾಕಾಂತನ ರಾಮಣೀಯಕ ಕಾಂತಿ!

ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರು ಹಿಂದಿನ ರಾತ್ರಿ ನಡೆದುದನ್ನೆಲ್ಲ ಕೇಳಿ ಕಿಡಿಕಿಡಿಯಾಗಿ ಮಗನನ್ನು ಬಾಯಿಗೆ ಬಂದಂತೆ ಬಯ್ಯರು. “ಛೂ, ನಿನ್ನ ಗಂಡಸ್ತನಕ್ಕೆ ಬೆಂಕಿ ಹಾಕಿ! ಅವರಿಗೆ ಗಾಡಿ ಹೊಡೆಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗೋಕೆ ಬಿಟ್ಟೆಯಾ? ಇವನು ಮತ್ತೆ ಮದುವೆಯಾಗೋ ಗಂಡಂತೆ ! ನಿನಗ್ಯಾಕೋ ಮದುವೆ? ಹೆಂಗಸಿಗೆ? ಮಾನ ಮಾರ್ಯದೆಯಿಲ್ಲ? ನಾನಾಗಿದ್ದರೆ ಪ್ರಾಣ ಕಳಕೊಳ್ಳಿದ್ದೆ ! ನಿನಗ್ಯಾರೋ ಹೆಣ್ಣು ಕೊಡ್ತಾರೆ ? ನಪುಂಸಕನಿಗೆ ? ಕೈಬಳ ತೊಟ್ಟೊಂಡು ಸೀರೆ ಉಟ್ಟೊಳ್ಳೋ !...”

ಕೃಷ್ಣಪ್ಪ ತಂದೆಯ ನಿಷ್ಕರ ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ತಲೆಬಾಗಿ ಕೇಳಿದನು. ಪ್ರತ್ಯುತರ ಕೂಡಲಿಲ್ಲ. ಕಣ್ಣೀರೂ ಬಂದಿತು. ಮಾತು ಮಾತಿಗೂ ಮಾನಭಂಗವಾಗಿ ಎದೆ ಹಿಂಡಿದಂತಾಯಿತು. ಮೂಕರೋಷವೇರಿತು. ಅಲಿ ನಿಲ್ಲದೆ ಅಡುಗೆ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ ಅವ್ವನ ಹತ್ತಿರ ಕಾಫಿ ತಿಂಡಿ ಕೊಡುವಂತೆ ಹೇಳಿದನು. ತಾಯಿಯೊಡನೆ ಇನ್ನಾವ ಮಾತುಗಳನ್ನೂ ಆಡಲಿಲ್ಲ.

ತಿಂಡಿ ತಿನ್ನುತ್ತಿದ್ದ ಮಗನ ಮುಂದೆ ತಾಯಿ ಕುಳಿತು ನಾನಾಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಮಾತಾಡಿಸಿದಳು. ಮಗನು ಒಂದು ಮಾತನ್ನೂ ಆಡಲಿಲ್ಲ.

“ಅವರಲ್ಲದೆ ನಿನಗಿನ್ನಾರಪ್ಪಾ ಹೇಳೋರು ? ಅದಕ್ಕಾಕೆ ಸಿಟ್ಟುಮಾಡ್ತೀಯಾ ?” ಎಂದಳು ತಾಯಿ.

ಕಾಫಿ ಕುಡಿದು ಹೊರಗೆ ಹೋದ ಕೃಷ್ಣಪ್ಪ ಅಂಗಿ ಟೋಪಿ ಹಾಕಿಕೊಂಡು, ಕೈಲೊಂದು ತೋಟಾಕೋವಿ ಹಿಡಿದು, ಮತ್ತೆ ಅಡುಗೆ ಮನೆಗೆ ಬಂದನು. ಒಲೆಯ ಮೇಲುಗಡೆ ನಾಗಂದಿಗೆಯಲ್ಲಿಟ್ಟಿದ್ದ ತೋಟಾ ಪೆಟ್ಟಿಗೆಯನ್ನು ತೆಗೆದು ಕೆಲವು ತೋಟಾಗಳನ್ನು ಜೇಬಿಗೆ ಇಳಿಬಿಟ್ಟನು!

“ಎತ್ತಲಾಗಿ ಹೊರಟೆಯೋ, ತಮ್ಮಾ ?” ಎಂದಳು ತಾಯಿ, ಮಗನು ಮಾತಾಡಲಿಲ್ಲ.

“ನನ್ನತ್ತಾನೂ ನಿಂಗೆ ಸಿಟ್ಟೇನೋ?” ಎಂದು ತಾಯಿಯ ಮರುಕದ ದನಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ,

ಕೃಷ್ಣಪ್ಪ “ಎತ್ತಲಾಗಿಲ್ಲವ್ವಾ; ನಿನ್ನೆ ಹುಲಿಗೆ ಕೋವಿ ಕಟ್ಟಿದ್ದೆ ; ನೋಡಿಕೊಂಡು ಬರ್ತಿನಿ. ರಾತ್ರೆ ಈಡು ಕೇಳು “ ಎಂದು ತಾಯಿಯ ಮುಖವನ್ನು ನೋಡಿದನು. ಆಕೆಯ ಕಣ್ಣುಗಳಲ್ಲಿ ನೀರೂ ಮುಖದಲ್ಲಿ ಉದ್ದೇಗವೂ ಇದ್ದುವು.

“ನೀ ಒಬ್ಬನೆ ಹೋಗ್ತೀಯೇನೋ?”

“ ನೀ ಒಬ್ಬನೆ ಹೋಗ್ತೀನೋ ?”

“ಇಲ್ಲ ; ಜಾಕಿ ಕರಕೊಂಡು ಹೋಗ್ತೀನೀ,”

“ ಜೋಕೆ ಕಣಪ್ಪಾ ! ಹುಲಿ ಸಾವಾಸ ಕೆಟ್ಟಿದ್ದು!”

ಕೃಷ್ಣಪ್ಪ ಅಡುಗೆಮನೆ ದಾಟುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಹೊಸ್ತಿಲು ನೋಡಿ ತಾಯಿ ಅವನನ್ನು ಮತ್ತೆ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಕರೆದು “ ಹುಷಾರ್ ಕಣೋ! ಹುಲಿ ಸಾವಾಸ ಕೆಟ್ಟಿದ್ದು.

ಇನ್ನಾರನ್ನಾರೂ ಕರಕೊಂಡು ಹೋಗ್ಬಾರೇನೋ” ಎಂದಳು.

“ನಾವೇನು ಹುಲಿ ಷಿಕಾರಿಗೆ ಹೋಗಿವೇನವ್ವಾ ? ಕೋವಿ ಕಟ್ಟಿದ್ದು ಈಡು ಹಾರು. ಏನಾಗಿದೆ ನೋಡ್ಕೊಂಡು ಬರೀವಷ್ಟೆ.”

ಸೂರ್ಯ ಆಗತಾನೆ ಬೆಟ್ಟಗಾಡುಗಳ ಮೇಲೆ ತನ್ನ ಕಿರಣವರ್ಷದ ಹೊಂಬನಿಗಳನ್ನು ಸೂಸತೊಡಗಿದ್ದನು. ತೀಡುತ್ತಿದ್ದ ತಂಬೆಲರಿನಲ್ಲಿ ನೂರಾರು ವಿಧವಿಧ ಪಕ್ಷಿಗಳ ಗಾನ ತೇಲಿ ಬರುತ್ತಿತ್ತು. ಕೃಷ್ಣಪ್ಪ ತೋಟಾಕೋವಿಯನ್ನೂ ಜಾಕಿ ಕೇಪಿನ ಕೋವಿಯನ್ನೂ ಹೆಗಲ ಮೇಲೆ ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ಮರ ಗಿಡ ಪೊದೆ ಬಳ್ಳಿಗಳ ನಡುವೆ ನುಸಿದು ಬೆಟ್ಟವೇರುತ್ತಿದ್ದರು. ನಾಯಿಗಳು ಅವರ ಸುತ್ತಲೂ ನೂರಾರು ಮಾರು ಗಳಲ್ಲಿ ನೆಲವನ್ನು ಮೂಸಿ ಗಾಳಿ ಹಿಡಿಯುತ್ತಲೂ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಹಿಂಗಾಲೆತ್ತಿ ಪೊದೆಗಳಿಗೆ ನೀರು ಹುಯ್ಯುತ್ತಲೂ ಉತ್ಸಾಹದಿಂದ ಓಡಾಡುತ್ತಿದ್ದುವು.

ಕೋವಿಕಟ್ಟಿದ್ದು ಜಾಗಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ನೋಡಲು ದೃಶ್ಯವು ಭಯ ಗರ್ಭಿತ ನೀರವವಾಗಿತ್ತು. ಕೃಷ್ಣಪ್ಪ ಬೇಗಬೇಗನೆ ಗುಂಡು ಹಾರದಿದ್ದ ಕೋವಿಗಳನ್ನು ಬಿಚ್ಚಿದನು. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ನಾಯಿಗಳು ಸೂತ್ರದ ಮೇಲೆ ಹಾದು ಸಾಯುತ್ತಿದ್ದುವು.

ಪಶುಶವ ಹಿಂದಿನ ದಿನ ಇದ್ದಂತೆಯೆ ಬಿದ್ದಿತ್ತು. ನೋಣಗಳು ಮಾತ್ರ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಹಾರಾಡುತ್ತಿದ್ದುವು. ಸ್ವಲ್ಪ ದುರ್ವಾಸನೆಯೂ ಹುಟ್ಟಿತ್ತು. ಹುಲಿಗೆ ಗುಂಡಿನೇಟು ಬಿದ್ದಿದೆ ಎಂಬುದೇನೂ ಅಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದಿದ್ದ ರಕ್ತದಿಮದಲೂ ಬಣ್ಣಗೂದಲುಗಳಿಂದಲೂ ಗೊತ್ತಾಯಿತು. ಆದರೆ ಹುಲಿ ಅಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೂ ಸಮಿಪದಲ್ಲಿ ಸತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅದಕ್ಕೆ ಬಲವಾದ ಗಾಯವಾಗಿದ್ದಿತೆ ಹೋರತು ಪ್ರಾಣಾಪಾಯವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ನಾಯಿಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವಂತೂ ಹುಲಿಯ ವಾಸನೆ ಸಿಕ್ಕಿ ಬೆದರುಗಣ್ಣಾಗಿನೋಡಹತ್ತಿದುವು.

“ಈಗೇನು ಮಾಡಾನೋ, ಜಾಕಿ?” ಎಂದನು ಕೃಷ್ಣಪ್ಪ.

“ಮಾಡೋದೇನು? ಮನೀಗೇ ಹೋಗಾನ. ಗಾಯದ ಹುಲಿ ಸಾವಾಸ ಬ್ಯಾಡ. ಮುಂಡಗದ್ದೇಲಿ ಒಬ್ಬ ದೋರೆ (ಯೂರೋಪಿಯನ್) ಗಾಯದ ಹುಲಿ ಹೊಡ್ಯಾಕೆ ಹೋಗಿ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಬರಲ್ಲೇ ಇಲ್ಲಂತೆ!”

ಪುಟ್ಟಣ್ಣನಂತಹ ಅನುಭವಶಾಲಿಗಳಾಗಿದ್ದರೆ ಹೆಚ್ಚು ಜನರ ಸಹಾಯ ಧೈರ್ಯಗಳಿಲ್ಲದೆ ಗಾಯದ ಹುಲಿಯನ್ನು ಅರಸುವ ಸಾಹಸಕ್ಕೆ ಎಂದಿಗೂ ಕೈ ಹಾಕುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಕೃಷ್ಣಪ್ಪ ಕೆಚ್ಚಿದೆಯೆ ತರುಣ. ಅಲ್ಲದೆ ಆ ದಿನ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಅವನ ತಂದೆ ಅವನನ್ನು ಹೇಡಿ, ನವುಂಸಕ, ಹೆಂಗಸು ಎಂದು ಮೊದಲಾಗಿ ಬೈದಿದ್ದು, ಅವನಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ರೋಷವಡಗಿರಲಿಲ್ಲ. ತಾನು ಸಾಹಸಿ, ಸೀತೆಯನ್ನು ಆಳಲು ಸಮರ್ಥನಾದ ಗಂಡು ಎಂಬುದನ್ನು ನಿದರ್ಶಿಸಬೇಕೆಂದು ಅವನ ಅಂತರಂಗದಲ್ಲಿ ಅವನಿಗೇ ಅರಿಯದಂತೆ ಹುರುಡು ಮೊಳೆಯುತ್ತಿತ್ತು.

“ಮನೆಗೆ ಹೋಗಾದೆ ಸೈಯ್ಯಾ! ಎಷ್ಟು ರಕ್ತ ಬಿದ್ದ ಹುಲಿ ಇಷ್ಟೋತ್ತನಕ ಬದುಕಿರೋದು ಸುಳ್ಳು! ಸ್ವಲ್ಪ ದೂರ ಹೋಗಿ ಹುಡುಕಿ ನೋಡಾನ. ನಾಯಿ ಇವೆ! ನಿನಗ್ಯಾಕೆ ಹೆದರಿಕೆ? ನನ್ನ ಹಿಂದೇನೇ ಬಾ.”

ಜಾಕಿ ಭಯಪ್ರೇರಿತ ವಿವೇಕದಿಂದ “ಬ್ಯಾಡ ಮಾರಾಯ್ರಾ, ಗಾಯದ ಹುಲಿ ಹುಡುಕೊಂಡು ಹೋಗೋದೂ ಒಂದೇ, ನಾಗರಹಾವಿನ ಹೆಡೆ ಹಿಡಿಯೋದೂ ಒಂದೇ! ಮತ್ತೆ ಬೈಸಿಕೊಳ್ಳೀರಿ ಗೌಡ್ರ ಕೈಲಿ” ಎಂದನು.

“ಹಾಂಗಾದರೆ ನೀನಿಲ್ಲೇ ನಿಂತಿರು. ನಾ ನಾಯಿ ಕರಕೋಂಡು ಹೀಂಗೆ ಹೋಗಿ ಬರತ್ತೀನಿ” ಎಂದು ಕೃಷ್ಣಪ್ಪ ಮೇಲುದನಿಯಿಂದ “ಬಾ, ಕೂ” ಎಂದು ನಾಯಿಗಳನ್ನು ಜೊತೆಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ರಕ್ತದ ಜಾಡಿನಲ್ಲಿ ಮುಂದುವರಿದನು. ಜಾಕಿ ನಿಲ್ಲಲಿಲ್ಲ; ಮನಸ್ಸಿಲ್ಲದ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಅವನ ಹಿಂದೆಯೆ ನಡೆದನು.

ಇಬ್ಬರೂ ಹೆಜ್ಜೆ ಹೆಜ್ಜೆಗೂ ನಿಂತು ಮೇಯೆಲ್ಲ ಕಣ್ಣಾಗಿ ನೋಡುತ್ತ, ನಾಯಿಗಳಿಗೆ ಮೃದುಧ್ವನಿಯಲ್ಲಿ ಉತ್ತೇಜನವೀಯುತ್ತ, ಹಳುವಿನಲ್ಲಿ ನುಸಿಯತೊಡಗಿದರು. ನಾಯಿಗಳೂ ಬೆದರಿ ಬೆದರಿ ಬಹಳ ಜಾಗರೂಕತೆಯಿಂದ ಮನುಷ್ಯರಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ದೂರದಲ್ಲಿಯೆ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದುವು.

ಒಮ್ಮೆ ನಾಯಿಯೊಂದು ಬೆಚ್ಚಿಬಿದ್ದುದನ್ನು ಕಂಡು ಕೃಷ್ಣಪ್ಪ ತನ್ನ ಬೆನ್ನು ಮುಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಜಾಕಿಗೆ “ಯಾಕೋ? ನಾಯಿ ಬೆಚ್ಚಿಬೀಳುತ್ತದೆ? ಇಲ್ಲೇ ಎಲ್ಲಾದರೂ ಸತ್ತುಬಿದ್ದಿದೆಯೋ?” ಎಂದು ನಾಯಿಗಳಿಗೆ ಮೆಲ್ಲಗೆ “ಛೂ! ಛೂ! ಹಿಡಿ! ನುಗ್ಗು” ಎಂದು ಕೈ ಚುಟಿಗೆ ಹೊಡೆದು ಮುಂದಿನ ಹಳುವನ್ನು ತೋರಿಸಿದನು.

ನಾಯಿಗಳು ಸ್ವಲ್ಪ ಮುಂಬರಿದು ಮತ್ತೆ ನಿಂತವು. ಕೃಷ್ಣಪ್ಪ ಕೋವಿಯನ್ನು ಸಿದ್ಧಮಾಡಿಕೊಂಡು ಎರಡು ಹೆಜ್ಜೆ ಮುಂದೆ ನಡೆದು, ಮುಂದಿನ ಹಳುವನ್ನೂ ತನ್ನ ಮುಖವನ್ನೂ ಸರದಿಯ ಮೇಲೆ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದ ನಾಯಿಗಳನ್ನು ನೋಡಿ “ಛೂ! ನಡಿ! ನುಗ್ಗು! ಪಾಟ್ ರೈಟ್!” ಎಂದನು.

ಪಾಟ್ ರೈಟ್ ಎಂಬ ನಾಯಿ ಒಳ್ಳೆಯ ಬೇಟೆ ನಾಯಿ. ಆದರೆ ಹುಲಿಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಆಳುಕುತ್ತಿತ್ತು. ಕಾರಣವೇನೆಂದರೆ, ಒಂದು ಸಾರಿ ರಾತ್ರಿ ಅದು ಮನೆಯ ಬಳಿ ನಿಧ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಮಲಗಿದ್ದಾಗ ದೊಡ್ಡ ಚಿರತೆಯೊಂದು ಅದನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ಹೋಗಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿತ್ತು. ಪಾಟ್ ರೈಟ್ ಅದರೊಡನೆ ಹೋರಾಡಿ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡಿತ್ತು. ಆಮೇಲೆ ಅದಕ್ಕೆ ಹುಲಿ ಚಿರತೆಗಳು ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಹೆದರಿಕೆ ನಿಂತುಬಿಟ್ಟಿತು.

ಯಜಮಾನನು ತನ್ನ ಹೆಸರನ್ನು ಹೆಳಿ “ಛೂ! ನುಗ್ಗು” ಎನ್ನಲು ಪಾಟ್ ರೈಟ್ ಒಂದೇ ಮನಸ್ಸುಮಾಡಿ ಮುಂದುವರಿಯಿತು. ಒಡನೆಯೆ ಬಳಿಯಿದ್ದ ದಟ್ಟವಾದ ಪೊದೆಯಿಂದ ಸಣ್ಣ ಗರ್ಜನೆ ಕೇಳಿಸಿದಂತಾಯಿತು. ಕೃಷ್ಣಪ್ಪ ಜಾಕಿ ಇಬ್ಬರೂ ಕೂದಲು ನೆಟ್ಟಗಾಗಿ ಎರಡು ಹೆಜ್ಜೆ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಹಾರಿಹೋಗಿ ನಿಂತರು! ನಾಯಿಗಳೂ ಬೆಚ್ಚಿ ಬೆದರಿ ಹುಳುವಿನಲ್ಲಿ ದಡದಡನೆ ಹಿನ್ನುಗ್ಗಿ, ನಿಂತು, ತೀಕ್ಷ್ಣ ವಾಗಿ ಬೊಗಳಲಾರಂಭಿಸಿದುವು. ಕೃಷ್ಣಪ್ಪ ಎಷ್ಟು ಉತ್ತೇಜನ ಕೊಟ್ಟರೂ ಒಂದಾದರೂ ಮುಂಬರಿಯಲಿಲ್ಲ. ಹುಲಿ ಅಲ್ಲಿದ್ದುದಂತೂ ನಿಶ್ಚಯವಾಯಿತು.

ಸೊಂಟಕ್ಕೆ ಗುಂಡು ತಗುಲಿ ಯಾತನೆಯಿಂದ ಬಿದ್ದಿದ್ದ ಹುಲಿ ನಾಯಿಗಳನ್ನೂ ಮನುಷ್ಯರ ಸಾಮಿಪ್ಯವನ್ನೂ ಅರಿತು ಪ್ರತಿಹಿಂಸೆಗಾಗಿ ರೋಷಭೀಷಣವಾಗುತ್ತಿತ್ತು.

“ಖಂಡಿತ ಬ್ಯಾಡ, ಕೃಷ್ಣಪ್ಪಗೌಡೆ; ಮನೀಗೆ ಹೋಗಿ ಜನ ಸೇರಿಸಿಕೊಂಡು ಬರಾನೆ” ಎಂದನು ಜಾಕಿ.

“ನಿನ್ನ ಹಾಂಗಿದ್ದವರೇ ಅಷ್ಟೇ ಆಮೇಲೂ ಒರೋದು? ಅವರು ಬಂದು ಮಾಡೋದು ಇಷ್ಟೇ! ಹುಲಿಗೆ ಬಲವಾಗಿ ಏಟು ಬಿದ್ದಿರಬೇಕೋ! ಯಾವುದಾದರೂ ಕಂಡೀಲಿ ಇನ್ನೊಂದು ಉಂಡು ಹೊಡೆದರೆ ನೆಗೆದುಬಿದ್ದು ಹೋಗ್ತದೆ” ಎಂದು ಕೃಷ್ಣಪ್ಪ ಮೆಲ್ಲಗೆ ಮುಂಬರಿದನು. ಜಾಕಿ ಅಲ್ಲಿಯೆ ನಿಂತು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದನು ಅತಿ ಕಾತರತೆಯಿಂದ!

ಜಾಕಿ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದ ಹಾಗೆ ಕೃಷ್ಣಪ್ಪನ ಬಾಗಿದ ದೇಹ ಹಳುವಿನಲ್ಲಿ ಮರೆಯಾಯಿತು. ತಾನು ಒಂದೆರಡು ಹೆಜ್ಜೆ ಮುಂದುವರಿದು ಅವನನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಲೆಳೆದನು. ಆದರೆ ಎದೆಯಾಗಲಿಲ್ಲ. ಮತ್ತೆ ನಿಂತು ನಾಯಿಗಳಿಗೆ “ಛೂ! ಛೂ! ನುಗ್ಗು! ಹಿಡಿ!” ಎಂದನು.

ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಹಾಗೆ ನೆತ್ತರು ಹೆಪ್ಪುಗಡುವಂತೆ, ಕೈಕಾಲು ಮರಗಟ್ಟುವಂತೆ, ಪ್ರಜ್ಞೆತಪ್ಪುವಂತೆ ಹೆಬ್ಬುಲಿಯ ಮಹಾಭೀಷಣದಬ್ಬರ ಅರಣ್ಯಮೌನವನ್ನು ನುಚ್ಚು ನೂರಾಗುವಂತೆ ಅಪ್ಪಳಿಸಿ, ಜಾಕಿಯನ್ನು ನಡುಗಿಸಿತು. ಹಳುವಿನಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡ ಪ್ರಾಣಿ ಭರದಿಂದ ಚಲಿಸುವಂತೆ ಸದ್ದಾಯಿತು. ಹುಳುವೂ ರಭಸದಿಂದ ಅಲುಗಾಡಿತು. ನಾಯಿಗಳು ಗಂಟಲು ಬಿರಿಯುವಂತೆ ಕೂಡತೊಡಗಿದುವು. ಒಡನೊಡನೆ “ರಳ್” ಎಂದು ತೋಟಾ ಬಂದೂಕು ಹಾರಿದ ಶಬ್ದವೂ “ಅಯ್ಯೋ ಜಾಕೀ!” ಎಂಬ ಕೃಷ್ಣಪ್ಪನ ಆರ್ತನಾದವೂ ಕೇಳಿಸಿದುವು. ಜಾಕಿ ಮರುಳಮರಿದವನಂತೆ ನಡುಗುತ್ತ ಕೂಗುತ್ತ ಆರ್ತನಾದ ಕೇಳಿಬಂದ ತಾಣಕ್ಕೆ ನುಗ್ಗಿದನು.

ನೋಡುತ್ತಾನೆ: ಹುಳುವಿನಲ್ಲಿ ಕೆಳಗುರುಳಿದ್ದ ಕೃಷ್ಣಪ್ಪನ ಮೇಲೆ ಭೀಷಣಾಕೃತಿಯ ಹೆಬ್ಬುಲಿ! ಜಾಕಿಗೆ ತಲೆ ಕದಡಿಹೋಯಿತು. ವಸ್ತುಗಳೆಲ್ಲ ಬರಿಯ ಬಣ್ಣಗಳಾಗಿ ಕಣ್ಣಿನೆದುರು ಸುಳಿಯತೊಡಗಿದುವು. ಹಸುರು, ಹಳದಿ, ಕಪ್ಪು, ಕೆಂಪು, ಬಿಳಿ ! ಹುಳುವಿನ ಹಸುರು; ಹುಲಿಯ ಮೈಪಟ್ಟಿಗಳ ಹಳದಿ, ಕಪ್ಪು; ರಕ್ತದ ಕೆಂಪು; ಹಲ್ಲು ಮತ್ತು ದಾಡೆಗಳ ಬಿಳಿ! ಜಾಕಿಯನ್ನು ಕಂಡ ಹುಲಿ ಒಂದೇ ನೆಗೆತಕ್ಕೆ ಅವನ ಮೇಲೆ ಹಾರಿತು. ಜಾಕಿಗೆ ಮೈಮೇಲೆ ಕುದಿನೀರು ಎರಚಿದಂತಾಗಿ, ಕಣ್ಣು ಕತ್ತಲೆಗಟ್ಟಿ, ಏತಕ್ಕೋ ಏನೋ ಕೈಲಿದ್ದ ಕೋವಿಯನ್ನೆತ್ತಿ ಗುಂಡು ಹಾರಿಸಿದನು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಮೈಗೆ ಏನೋ ತಾಗಿದಂತಾಗಿ ಮೂರ್ಛೆಯಿಂದ ಕೆಳಗುರುಳಿದನು. ಕೋವಿನ ಈಡು ಕೇಳಿ ಆವೇಶಬಲದಿಂದ ನಾಯಿಗಳೆಲ್ಲ ನುಗ್ಗಿ ಬಂದು ಹುಲಿಯ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದವು. ಹುಲಿ ಜಾಕಿಯ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಸತ್ತು ಬಿದ್ದಿತು. ಅದಕ್ಕೆ ಕೃಷ್ಣಪ್ಪ ಹಾರಿಸಿದ ಗುಂಡೂ ಜಾಕಿ ಹಾರಿಸಿದ ಗುಂಡೂ ಎರಡೂ ತಗುಲಿದ್ದುವು. ಆದ್ದರಿಂದ ಅದು ಹಾರಿದ್ದ ವೇಗಕ್ಕೆ ಜಾಕಿಯ ಮೈ ಪರಚಿ ಗಾಯವಾಗಿತ್ತೇ ಹೊರತು ಅವನು ಸಾಯಲಿಲ್ಲ.

ಅಡುಗೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಕೃಷ್ಣಪ್ಪನ ಮಾತೆ ಈಡಿನ ಸದ್ದು ಕೇಳಿ ಕರುಳು ಮರುಗಿದಂತಾಗಿ, ಜಗಲಿಗೆ ಓಡಿ ಬಂದು, ಗಂಡನ ಹತ್ತಿರ ಉದ್ದೇಗದಿಂದ “ತಮ್ಮ ಹುಲಿ ಹೊಡಿಯಾಕೆ ಹೋಗಿದ್ದ! ಎರಡು ಈಡು ಕೇಳಿಸ್ತು! ಏನಾಯ್ತು ಏನೋ! ಜನ ಕರಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ನೋಡಿ” ಎಂದಳು.

ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರಿಗೂ ಹಠಾತ್ತಾಗಿ ಭಯವಾಗಿ ಕೆಲವು ಜನರನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬೇಗ ಬೇಗನೆ ಕಾಡಿನ ಕಡೆಗೆ ಓಡಿ ನಡೆದರು.

ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿನ ಮೇಲೆ ಜಾಕಿಗೆ ಪ್ರಜ್ಞೆಯಾಯಿಲುತ. ನೋಡುತ್ತಾನೆ: ಹುಲಿ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದಿದೆ, ನಾಯಿ ಕೂಗುತ್ತಿವೆ. ಕೃಷ್ಣಪ್ಪ ಅಲುಗಾಡದೆ ಬಿದ್ದಿದ್ದಾನೆ. ತನ್ನ ಮೈಯೆಲ್ಲ ಹುಲಿಯುಗುರುಗಳು ಗಾಯದಿಂದ ಕೆಂಪಾಗಿದೆ; ರಕ್ತಮಯವಾಗಿದೆ; ಭಯಾನಕವಾಗಿದೆ, ಏಳಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದನು; ಆಗಲಿಲ್ಲ. ಕೈಯೂರಿಕೊಂಡು ಮೆಲ್ಲನೆ ಕೃಷ್ಣಪ್ಪನ ಬಳಿಗೆ ಅಂಬೆಗಾಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಸರಿದನು.

ಕೃಷ್ಣಪ್ಪನ ಶವ ರಕ್ತದಲ್ಲಿ ಅದ್ದಿ ಹೋಗಿತ್ತು. ಮುಖದ ಗುರುತು ಕೂಡ ಸಿಕ್ಕದಷ್ಟು ಗಾಯವಾಗಿತ್ತು. ಹುಲಿಯುಗುರಿನಿಂದ ಒಂದು ಕಣ್ಣು ಬೆದಕಿ ಅದರ ಪಾಪೆ ಹೊರಗೆ ಬಂದಿತ್ತು. ತಲೆ ಎರಡು ಮೂರೆಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಕೊಡಲಿಯಿಂದ ಕಡಿದಂತಾಗಿದ್ದ ರಕ್ತಮಿಶ್ರವಾದ ಬಿಳಿಮೆದುಳು ಕರಿಯ ಕೂದಲುಗಳೆಲ್ಲ ಹೊರಮೊಮ್ಮಿತ್ತು. ಎಡಗೈ ಕೋವಿಯನ್ನಿನ್ನೂ ಬಲವಾಗಿಯೆ ಹಿಡಿದಿಕೊಂಡಂತಿತ್ತು. ಆ ಭಯಾನಕ ಭೀಭತ್ಯ ದೃಶ್ಯವನ್ನು ಕಂಡ ಜಾಕಿಗೆ ಅಳುವುದಕ್ಕೂ ಕೂಡ ಆಗಲಿಲ್ಲ, ಮರವಟ್ಟನು.

ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರು ರೋದನದ ಪ್ರವಾಹದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿ ತೇಲಿ ಮಗನ ಶವವನ್ನು ವ್ಯಾಘ್ರನಖದ ವಿಷವೇರಿ ಸಹಿಸಲಾರದ ನೋವಿನಿಂದ ಭಯಂಕರವಾಗಿ ನರಳುತ್ತಿದ್ದ ಜಾಕಿಯನ್ನು ಹೊರಿಸಿಕೊಂಡು ಮನೆಗೆ ಬಂದರು. ತಾಯಿ ಎದೆ ಬಿರಿಯುವಂತೆ ಹೋ ಎಂದು ಅಳುತ್ತ, ಎದೆ ತಲೆ ಹೊಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ಬಡಿದುಕೊಳ್ಳುತ್ತ, ತಲೆಕೂದಲನ್ನು ಕಿತ್ತುಕೊಳ್ಳುತ್ತ, ಮುಖವನ್ನು ಪರಚಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ ರಕ್ತಮಯವಾಗಿದ್ದ ಮಗನ ಛಿದ್ರಶವದ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದುಬಿದ್ದು ಹೊರಳಾಡತೊಡಗಿದಳು. ಆಳುಗಳೂ ನೆರೆಹೋರೆಯವರೂ ಮನೆಯವರೂ ಎಲ್ಲರೂ ಸೇರಿ, ಸೀತೆಮನೆ ರೋದನದ ರೌರವ ನರಕವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿತು.

ಸಾಯಂಕಾಲದೊಳಗೆ ಸುದ್ದಿಹಬ್ಬಿ, ಮುತ್ತಳ್ಳಿಯಿಂದ ಶ್ಯಾಮಯ್ಯಗೌಡರೂ ಚಿನ್ನಯ್ಯನೂ ಕಾನೂರಿನಿಂದ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರೂ ರಾಮಯ್ಯ ಹೂವಯ್ಯ ಮೊದಲಾದವರೂ ಇನ್ನೂ ಇತರ ಹಳ್ಳಿಗಳಿಂದ ಇತರ ಬಂಧುಗಳೂ ಸೀತೆಮನೆಯಲ್ಲಿ ನೆರೆದರು. ಬಂದವರೆಲ್ಲರೂ ಆ ರುದ್ರದೃಶ್ಯವನ್ನೂ ತಂದೆ ತಾಯಿಗಳ ಅತಿದಾರುಣವಾದ ಶೋಕವನ್ನೂ ನೋಡಿ ಅತ್ತು ಅತ್ತು ಬೆಂಡಾದರು. ಯಾರು ಏನು ಹೇಳಿದರೂ ಕೃಷ್ಣಪ್ಪನ ತಾಯಿ ಪುತ್ರಶವವನ್ನು ಕೈಬಿಡಲಿಲ್ಲ. ಆಕೆಯ ಸೀರೆಯೆಲ್ಲ ಮಗನ ನೆತ್ತರಿನಲ್ಲಿ ತೊಯ್ಯುಹೋಗಿತ್ತು!

ಅದನ್ನೆಲ್ಲಾ ನೋಡಿದ ಹೂವಯ್ಯನ ಮನದಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ದಿನಗಳಿಂದ ಮೂಡಿದ್ದ ನಿರಾಶಾಭಾವ ಮತ್ತೂ ಪ್ರಬಲತರವಾಯಿತು. ಹಿಂದೆ ಅವನ ದೃಷ್ಟಿಗೆ ಸೌಂದರ್ಯದ ಬೀಡಾಗಿ ತೋರುತ್ತಿದ್ದ ವಿಶ್ವವು ಕ್ರೂರ ಪಿಶಾಚಿಯ ಕರ್ಮಶಾಲೆಯಂತೆ ಕುರೂಪವಾಗಿ

ತೋರತೊಡಗಿತು. ಸರ್ವಂ ಕ್ಷಣಿಕಂ ಕ್ಷಣಿಕಂ, ಸರ್ವಂ ದುಃಖಂ ದುಃಖಂ, ಸರ್ವಂ ಶೂನ್ಯಂ ಶೂನ್ಯಂ, ಎಂಬುದಾಗಿ ಆತನೋದಿದ್ದ ಬೌದ್ಧಮತದ ಮೂಲ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳು ಇಂದು ಸತ್ಯವಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ತೋರಿದುವು. ಹಿಂದೆ ಆ ಕ್ಷಣಿಕವಾದವನ್ನೂ ದುಃಖವಾದವನ್ನೂ ಶೂನ್ಯವಾದವನ್ನೂ ಕೈಲಾಗದೆ ಸೋತವರ ಅಥವಾ ಚಿರರೋಗಿಗಳ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳೆಂದು ತಿರಸ್ಕರಿಸಿ ನಗುತ್ತಿದ್ದನು. ಮೊದಲು ತಾನು ಹೆಮ್ಮೆಯಿಂದ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ “ದೇವನಿಹನು ವ್ಯೋಮದಲ್ಲಿ, ಎಲ್ಲ ಕ್ಷೇಮ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ!” ಎಂಬರ್ಥದ ಆಶಾವಾದಿ ಬ್ರೌನಿಂಗ್ ಕವಿಯ ಪದ್ಯದ ಚರಣಗಳು ಎಷ್ಟು ಜಿಜ್ಞಾಸು ಎಂಬುದು ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರವಾಗಿ ಗೋಚರವಾಯಿತು.

ಜಾಕಿಯನ್ನು ಗಾಡಿಯ ಮೇಲೆ ಹಾಕಿ ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿಯ ಆಸ್ಪತ್ರೆಗೆ ಕಳುಹಿಸಿದರು. ಅವನ ಶುಶ್ರೂಷೆಗೆ ಪುಟ್ಟಣ್ಣನೇ ಗಾಡಿಯ ಜೊತೆ ಹೋದನು. ಜಾಕಿಯ ದುರದೃಷ್ಟಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಹಾಗೆ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ. ಮುಗಿಲೆದ್ದು ಮಿಂಚೆಸೆದು ಗುಡುಗಿ ಸಿಡಿಲೆರಗಿ ಮುಂಗಾರು ಮಳೆ ದನಗೋಳಾಗಿ ಸುರಿಯಿತು.

ಮುತ್ತಳಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಮಧ್ಯಾಹ್ನ

“ಲಕ್ಷ್ಮೀ!”

“ಆಂ !”ಎಂದು ರಾಗವಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರ ಬಂತು.

“ಇಲ್ಲಿ ಬಾರೇ?”

“ಯಾಕೇ?” ರಾಗ ಇನ್ನೂ ನೀಳವಾಗಿತ್ತು.

“ಇಲ್ಲಿ ಬಾ ಅಂತೀನೀ.”

“ಯಾಕವ್ವಾ?” ರಾಗ ಆಲಾಪನೆಯವರೆಗೂ ಏರಿತ್ತು.

“ನೀ ಬರ್ತೀಯೋ ? ನಾನೇ ಬರಲೋ?”

ತಲೆ ಬಾಚಲೆಂದು ಕಿರಿಯ ಮಗಳನ್ನು ಕರೆದು, ಗೌರಮ್ಮನವರು ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ರೋಗಶಯ್ಯೆಯ ಮೇಲೆ ಕೃಶಳಾಗಿ ಮಲಗಿದ್ದ ತಮ್ಮ ದೊಡ್ಡ ಮಗಳು ಸೀತೆಯ ಕಡೆಗೆ ಕರುಣಾಕರವಾಗಿ ನೋಡಿದರು.

ಸೀತೆ ಕುತ್ತಿಗೆಯವರೆಗೂ ನೀಲಿಬಣ್ಣದ ಶಾಲೊಂದನ್ನು ಹೊದೆದುಕೊಂಡು ಮಲಗಿದ್ದಳು. ಬಿಳುಪೇರಿದ್ದ ಅವಳ ಮುಖದಲ್ಲಿ ಕಣ್ಣುಗಳು, ಪಂಜರದಲ್ಲಿ ಹೊಸದಾಗಿ ಸೆರೆಯಾದ ಹಾಡುಹಕ್ಕಿಗಳಂತೆ, ಅತ್ತ ಇತ್ತ ತೊಳಲುತ್ತ ವ್ಯಸನಪೂರ್ಣವಾಗಿದ್ದವು. ಕೆಳವು ದಿನಗಳಿಂದಲೂ ಬಾಚದೆ ಇದ್ದ ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಕೂದಲು ಕೆದರಿಕೊಂಡಿತ್ತು. ಹಾಸಗೆಯ ಸುತ್ತಲೂ ಜ್ವರದ ವಾಸನೆಯ ಮಂಡಲವೊಂದು ಹಸರಿಸಿತ್ತು. ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಔಷಧಿಯ ಸೀಸೆಗಳೂ ನಿಂಬೆಯ ಹಣ್ಣಿನ ಹೋಳುಗಳು ಇದ್ದವು. ಆ ಹೋಳುಗಳ ಮೇಲೆ ಸಣ್ಣ ಗುಂಗುರುಗಳು ಹಾರಾಡುತ್ತಿದ್ದವು. ಆಕೆ ಉಸಿರಾಡಿದಂತೆಲ್ಲ ಶಾಳು ಮೇಲಕ್ಕೂ ಕೆಳಕ್ಕೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಮಾತ್ರ ಚಲಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಗೌರಮ್ಮನವರಿಗೆ ಮಗಳು ಉಸಿರಾಡುವ ಸದ್ದು ಕೇಳಿಸಿದಂತೆಲ್ಲ ನಿಡುಸುಯ್ಯುವಂತಾಗುತ್ತಿತ್ತು.

ಸೀತೆಯ ದೃಷ್ಟಿ ಬಹುದೂರಗಾಮಿಯಾಗಿ ಇದ್ದುದರಿಂದ ಕೊಡಿಯ ಒಂದು ಮೂಲೆಯಲ್ಲಿ ಬಿದಿರುಗಳುಗಳಿಗೆ ತೂಗುಹಾಕಿದ್ದ ಬಣ್ಣದ ಸೌತೆಕಾಯಿಗಳಾಗಲಿ, ತನ್ನ ಹಾಸಗೆಯ ಮೇಲುಗಡೆಯ ಬಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಸುತ್ತಿ ನೇತುಹಾಕಿದ್ದ ಅಗ್ರಹಾರದ ಜೋಯಿಸರು ವೆಂಕಪ್ಪಯ್ಯನವರು ಮಂತ್ರಿಸಿ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದ ತೆಂಗಿನಕಾಯಿಯಾಗಲಿ ಆಕೆಗೆ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬೀಳುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ.

ಮಗಳ ಶೋಚನೀಯ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಕಂಡ ತಾಯಿಯ ಮನದಲ್ಲಿ ಮರುಕವೂ ಭಯವೂ ಮೂಡಿದ್ದವು. ಇನ್ನೇನು ಕೆಲದಿನಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಮದುವೆಯಾಗಿ ಸಂಸಾರದ ಸುಖಸಂತೋಷಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಾಳೆ ಎಂದು ಹಾರೈಸಿದ್ದ ತಮ್ಮ ನಚ್ಚಿನ ಕುವರಿಗೆ ಏನು ಅಮಂಗಳವೊದಗುವುದೋ ಎಂದು ಗೌರಮ್ಮನವರಿಗೆ ಆಶಂಕೆ ತಾಯಿತಂದೆಗಳಿಬ್ಬರೂ ತಮ್ಮ ಕೈಲಾದಮಟ್ಟಿಗೆ ಮಗಳ ರೋಗ ನಿವಾರಣೆಗಾಗಿ ಮಾಡುವ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಮಾಡಿದ್ದರು. ವೈದ್ಯರಿಂದ ಔಷಧಿ ಕೊಡಿಸಿದ್ದರು; ಜೋಯಿಸರಿಂದ ಮಂತ್ರ ಹಾಕಿಸಿದ್ದರು; ಗಣಮಗನನ್ನು ಕೇಳಿ ಭೂತಕ್ಕೆ ರಕ್ತಬಲಿ ಹಾಕಿಸಿದ್ದರು; ಧರ್ಮಸ್ಥಳ, ತಿರುಪತಿ, ಸಿಬ್ಬಲುಗಡೆ ಮೊದಲಾದ ಪವಿತ್ರ ಸ್ಥಾನಗಳ ದೇವರುಗಳಿಗೆ ಮುಡಿಪು ಕಟ್ಟಿದ್ದರು. ಏನು ಮಾಡಿದರೂ ಮಗಳ ರೋಗ ಕಡಮೆಯಾದಂತೆ ತೋರಲಿಲ್ಲ.

ಗೌರಮ್ಮನವರು ಪ್ರತಿದಿನವೂ ಅನೇಕಸಾರಿ ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಇಂದೂ ಮಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ದುಃಖ ದಮನಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಧ್ವನಿಯಿಂದ, ಅವಳ ಹಣೆ ಕೆನ್ನೆಗಳ ಮೇಲೆ ಕೈಸವರುತ್ತ, ಕೆದರಿದ್ದ ಕೂದಲನ್ನು ನೀವಿ ಸರಿಮಾಡುತ್ತ “ಈಗ ಹ್ಯಾಂಗದೆ?” ಎಂದು ಮೃದುವಾಗಿ ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದರು.

ಸೀತೆಯೂ ಪ್ರತಿಸಾರಿ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದಂತೆ “ಈಗ ಸ್ವಲ್ಪ ಗುಣ ಅಂತಾ ಕಾಣ್ತದೆ” ಎಂದು ಜನನಿಯ ಹನಿಯಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ನೋಡಿದಳು.

ಆದರೆ ತಾಯಿಗಾಗಲಿ ಮಗಳಿಗಾಗಲಿ ಆ ಉತ್ತರದಲ್ಲಿ ನಿಜವಾಗಿಯೂ ನಂಬುಗೆಯಿರಲಿಲ್ಲ. ಒಬ್ಬರ ಸಮಾಧಾನಕ್ಕಾಗಿ ಇನ್ನೊಬ್ಬರು ನಂಬುಗೆಯನ್ನು ನಟಿಸುತ್ತಿದ್ದರು.

ತಾಯಿ ಮತ್ತೆ ಮಗಳ ಹಣೆಯನ್ನು ಮುಟ್ಟಿದಳು. ಬಿಸಿಯಿಂದ ಜ್ವರದ ತಾಪ ಬಲವಾಗಿದ್ದಂತೆ ತೋರಿತು.

ತಾಯಿ ತನ್ನ ಮಲಗುವ ಕೋಣೆಗೆ ಹೋಗಿ, ಸಂದುಕದಿಂದ ಬೆಳ್ಳಿಯ ಎರಡಾಣೆಯೊಂದನ್ನು ತಂದು, ತೊಳೆದು, ಸೀತೆಗೆ “ಸುತ್ತುಬರಿಸಿ” (ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆ ಬರಿಸಿ) ಮಗಳಿಗೆ ಬೇಗ ಗುಣವಾದರೆ ಒಂದು ಬೆಳ್ಳಿಯ ತ್ರಿಶೂಲವನ್ನು ಮಾಡಿಸಿ ಹಾಕುವೆ (ನಿವೇದಿಸುವೆ) ನೆಂದು ತಿರುಪತಿ ತಿಮ್ಮಪ್ಪನಿಗೆ ಕೈಮುಗಿದು ಹೇಳಿಕೊಂಡು, ಆ ಎರಡಾಣೆಯನ್ನು ಒಂದು ಬಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಸುತ್ತಿ ಮೇಲಿದ್ದ ಗಳುವಿಗೆ ಬಿಗಿದಳು. ಆ ಗಳುವಿನಲ್ಲಿ ಆಗಲೇ ಅಂತಹ ಮುಡಿಪುಗಳು ಅನೇಕವಾಗಿದ್ದುದನ್ನು ಕಂಡು, ತಾಯಿಯ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ನೆಮ್ಮದಿಯಾಯಿತು. ತಾಯಿ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನೆಲ್ಲ ಮಗಳು ಸಾಕ್ಷಿಯೋಪಾದಿಯಲ್ಲಿ ಮಿಳ್ಳಿಳನೆ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದಳು.

ಮುಡಿಪುಕಟ್ಟಿ ಮುಗಿಯಲು ಗೌರಮ್ಮನವರು ಮತ್ತೆ. “ಈಗ ಹ್ಯಾಂಗದೆ?” ಎಂದರು.

ಸೀತೆ ನಿಡುಸುಯ್ಯುತ್ತ “ಈಗ ಸ್ವಲ್ಪ ಜ್ವರ ಬಿಟ್ಟಹಾಂಗೆ ಕಾಣ್ತದೆ” ಎಂದಳು.

ತಾಯಿ ಮರಳಿ ಮಗಳ ಹಣೆಯನ್ನು ಮುಟ್ಟಿನೋಡಿ “ಹೌದು ಕಣೆ ಈಗ ಎಷ್ಟೋ ತಣ್ಣಗಾಗಿದೆ!” ಎಂದಳು. ಮಗಳಿಗೂ ಹಾಗೆಯೇ ತೋರಿತು.

ತರುವಾಯ ಗೌರಮ್ಮನವರು ಹಿಂದೆ ಒಂದು ಸಾರಿ ತಮ್ಮ ಯಜಮಾನರಿಗೆ ಜೋರು ಕಾಯಿಲೆಯಾಗಿದ್ದಾಗ ಯಾವ ಔಷಧಿಯಿಂದಲೂ ಗುಣವಾಗದೆ ಇದ್ದುದನ್ನು ನೋಡಿ ತಿರುಪತಿ ತಿಮ್ಮಪ್ಪನಿಗೆ ಹೇಳಿಕೊಂಡ ಕೂಡಲೆ ಜ್ವರ ಬಿಟ್ಟು ಕಾಯಿಲೆ ಗುಣವಾದ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಎದೆತುಂಬಿ ಮಗಳಿಗೆ ವರ್ಣಿಸಿದರು.

ಇಷ್ಟಾದರೂ ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಮಾತ್ರ ಬರಲಿಲ್ಲ. ಗೌರಮ್ಮನವರು ತೆಂಗಿನೆಣ್ಣೆಯ ಕುಡಿಕೆ, ಮರದ ಬಾಚಣೆಗಳನ್ನು ತಂದು ಮುಂದಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಒಂದಿನಿತು ರಭಸದಿಂದ “ಲಕ್ಷ್ಮೀ!” ಎಂದು ಕರೆದರು.

ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಹೊರಗಿನಿಂದ ಮೊದಲಿನಂತೆಯೆ ನಿರುದ್ದಿಗ್ನ ಧ್ವನಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ರಾಗವಾಗಿ “ಆಂ!!” ಎಂದು ಕೂಗಿದಳು.

ಗೌರಮ್ಮನವರು ರೇಗಿ “ಬರತಿಯೇ ಇಲ್ಲೇ? ಬಜಾರಿ!” ಎಂದು ಕಿಟಕಿಯ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ, ಹೊರಗೆ ನೋಡಿದರು.

ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಉರಿಬಿಸಿಲಿನಲ್ಲಿ ಮಣ್ಣಿನ ರೊಟ್ಟಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಒಣಗಲು ಹರಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಅವಳ ಬಳಿ, ಮಾಡಿದ ನೆಳಲು ಕ್ಷೇ ಬಿದ್ದಿದ್ದ ತಾಣದಲ್ಲಿ ಅವಳೇ ರಚಿಸಿದ್ದ ಮಣ್ಣಿನ ಸಣ್ಣ ಒಲೆಯೂ ಆ ಒಲೆಯಮೇಲೆ ಅಂತಹ ಕುಶಲ ಕಲೆಯ ಜಾತಿಗೇ ಸೇರಿದ್ದ ಒಂದು ಸೊಟ್ಟ ಮೂತಿಯ ಆಟದ ಮಡಕೆಯೂ, ಬಹಿರಂಗಕ್ಕೆ ಬಂದ ಸ್ವಯಂಕೃತಾಪರಾಧಗಳಂತೆ, ನಾಚಿ ಮುದುಗಿದ್ದವು. ಬಾಲೆಯ ಮುಖವೆಲ್ಲ ಬೆವರಿ ಕೆಂಪಾಗಿತ್ತು. ಕೈಯೆಲ್ಲ ಕೆಮ್ಮಣ್ಣು ಕೆಸರಾಗಿದ್ದು, ಉಟ್ಟಿದ್ದ ಪರಿಕಾರದ ಮೇಲೆ ಕಲಸಿದ ಮಣ್ಣಿನ ಮುದ್ರಾಪ್ರಭಾವ ಚೆನ್ನಾಗಿ ತೋರುತ್ತಿತ್ತು. ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ನೆರಳು ಅವಳ ಕಾಲಡಿಯಲ್ಲಿ ಕ್ಷೇ ಮಸಿ ಚೆಲ್ಲಿದಂತೆ ಮುದ್ದೆಯಾಗಿತ್ತು.

“ಅಯ್ಯೋ, ಇವಳಿಗೇನು ಮಡಬೇಕಾಯ್ತು? ಮುಣ್ಣಾಡ್ಡಿಯೇನೇ ಬಿಸಿಲಿನಲ್ಲಿ!! ಆಗೇಹೋಯ್ತು ಪರಿಕಾರದ ಗತಿ! ಇವತ್ತು ಒಗ್ಗದಾಕ್ಕಿದ್ದಲ್ಲೇ!! ಅಯ್ಯೋ ನಿನ್ನ ಸೊಡ್ಡೊ ತಿಹೋಗಾ! ಇಲ್ಲಿ ಬಾರೆ ಇಲ್ಲಿ!”

ತಾಯಿಯ ಕೂಗಾಟವನ್ನು ಕೇಳಿ ಬಾಲೆ ಬೆವರಿದ್ದ ಕೆಂಪು ಮುಖನ್ನು ಮೇಲೆತ್ತಿ ನೋಡಿ ನಗುತ್ತ ನೀಳವಾದ ರಾಗಧ್ವನಿಯಲ್ಲಿ “ರೊಟ್ಟೀ ಮಾಡ್ತೀನ್ನಣೇ!” ಎಂದಳು.

“ಹ್ಲಂ! ನಿನ್ನ ಮಿಂಡ ಬತ್ತಾನೆ ಅಂತಾ ರೊಟ್ಟಿ ಮಾಡ್ತೀಯೇನೇ? ಬತ್ತಿಯೇ ಇಲ್ಲೇ ಒಳಗೇ? ನಿನಗೆ ಮೈ ಮೇಲೆ ಕೈಯಾಡಿಸದೆ ಬಹಳ ದಿನಾಯ್ತು! ಸೊಕ್ಕಿ ಸೊಲಗೆ ನೀರು ಕುಡೀತೀಯಾ!”

ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಮನಸ್ಸಿಲ್ಲದ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಆಟವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಒಳಗೆ ಹೋಗಿ ಹಂಡೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಸ್ವಚ್ಛವಾದ ನೀರಿಗೆ ಮಣ್ಣುಮಯವಾಗಿದ್ದ ಎರಡು ಕೈಗಳನ್ನೂ ಅದ್ದಿ ತೊಳೆದುಕೊಂಡು, ಅಕ್ಕ ಮಲಗಿದ್ದ ಕೊರಡಿಗೆ ಹೋದಳು.

ತಾಯಿ ಎಣ್ಣೆಕುಡಿಕೆ ಬಾಚಣೆಗಳನ್ನು ಮುಂದಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಕುರಳಿತಿದ್ದುದು ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬಿದ್ದೊಡನೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಮುಖವನ್ನು ಮುಸುಡನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ ಕೊಂಡು ದೂರದಲ್ಲಿಯೇ ಗೋಡೆಗೊರಗಿ ನಿಂತುಬಿಟ್ಟಳು.

ತಲೆ ಬಾಚಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದೆಂದರೆ ಅವಳಿಗೊಂದು ಮಹಾಕ್ಲೇಶವಾಗಿತ್ತು. ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಶಸ್ತವಾದ ಮುಣ್ಣಾಟವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ತಲೆ ಬಾಚಿಕೊಳ್ಳುವಂತಹ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಬಾರದ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ಕಾಲಹರಣ ಮಾಡಬೇಕಲ್ಲ ಎಂದು ಎದೆ ಕುದಿಯ ತೊಡಗಿತ್ತು.

“ಇಲ್ಲಿ ಬಾರೆ ಇಲ್ಲಿ.”

ತಾಯಿ ಕರೆದಳು. ಮಗಳು ನಿಂತ ಜಾಗದಿಂದ ಒಂದಿನಿತೂ ಅಲುಗಾಡಲಿಲ್ಲ. ಅವಳ ಕಣ್ಣುಗಳಲ್ಲಿ ಆಗಲೇ ನೀರಾಡತೊಡಗಿತ್ತು.

“ಬಾರೇ, ತಲೆ ಬಾಚ್ತೀನಿ.”

“ಬ್ಯಾಡ; ನಾನೊಲ್ಲೆ” ಎಂದು ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಅಳುಮೊಗವಾದಳು.

“ನೆಂಟರು ಬತ್ತಾರೆ ಕಣೆ. ತಲೆ ಚಾಚೊಂಡು ಹೂ ಮುಡ್ಡುಂಡು” ಎಂದು ತಾಯಿ ಸುಳಿನ ಸಮ್ಮೋಹನವನ್ನು ಬೀಸುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ತಿಳಿದ ಮಗಳು “ಬ್ಯಾಡ, ನಾನೊಲ್ಲೆ. ನಂಗಲ್ಲೆ ಗೊತ್ತದೆ, ಬರೀ ಸುಳ್ಳು!” ಎಂದು ಅಳುವಿನ ಮೇಲೆ ನಗುವೇರಿದ ಮೊಗವನ್ನು ಕೊಂಕಿಸಿ ಸೊಟ್ಟಿಗೆ ಮಾಡಿದಳು.

“ನೀ ಬತ್ತೀಯೋ? ಬೆನ್ನು ಮೇಲೆ ಬೀಳಬೇಕೋ?”

“ಊಮ್ ಊಮ್ ಊಮ್ ಊಮ್” ಎಂದು ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಅತ್ತಳೇ ಹೊರತು ನಿಂತಲ್ಲಿಂದ ಕದಲಲಿಲ್ಲ.

ಗೌರಮ್ಮನವರಿಗೆ ಸಿಟ್ಟುಬಂದು ದಡಕ್ಕನೆ ಎದ್ದು ಹೋಗಿ ಬೆನ್ನಿನ ಮೇಲೆ ದಿಡ್ಡನೆ ಒಂದು ಗುದ್ದು ಗುದ್ದಿ. ದರದರನೆ ಎಳೆದು ತಂದು ಕುಳಿರಿಸಿದರು. ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ರೋದಿಸುತ್ತ, ಕಣ್ಣೀರು ಸುರಿಸುತ್ತ ಶರಣಾಗತಳಾದಳು.

“ಸಲಿಗೆ ಕೊಟ್ಟ ನಾಯಿ ಸಟ್ಟಿಗೆ ನೆಕ್ಕಿತಂತೆ! ಒಳ್ಳೇ ಮಾತಿನಾಗೆ ಹೇಳಿದ್ರೆನೀ ಕೇಳಿಯೇನು?” ಎನ್ನುತ್ತ ತಾಯಿ ಮಗಳ ತಲೆಯನ್ನು ಬಾಚುವ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಕೈ ಹಾಕಿದರು.

ಹಿಂದಿನ ದಿನ ಹಣೆದಿದ್ದ ಜಡೆಯನ್ನು ಬಿಚ್ಚಿ, ಕೂದಲಿಗೆ ಎಣ್ಣೆ ಸವರಿ, ಬಾಚಣಿಗೆಯಿಂದ ಸಿಕ್ಕು ಬಿಡಿಸತೊಡಗಿದರು. ಕೂದಲು ಅಸ್ತವ್ಯಸ್ತವಾಗಿ ಬಹಳ ಸಿಕ್ಕು ಸಿಕ್ಕಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಒಂದೆರಡು ಸಾರಿ ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೆ ಬಹಳ ನೋವಾಗಿ ರೋದನವನ್ನು ಮತ್ತೂ ಹೆಚ್ಚಿಸಿದಳು.

“ಸುಮ್ಮನಿರೀತಿಯೇ ಇಲ್ಲೇ”

“ಊಮ್ ಊಮ್ ಊಮ್ ಊಮ್” ! ಆಂ ಆಂ ಆಂ !” ಎಂದು ಲಕ್ಷ್ಮಿ ತಾಯಿಯ ಕೈಯಿಂದ ತನ್ನ ಕೇಶಪಾಶಗಳನ್ನು ಬಿಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿ ಒರಟು ಮಾಡಿದಳು.

ಗೌರಮ್ಮನವರಿಗೆ ಸಿಟ್ಟು ಬಂದು ಮತ್ತೊಂದು ಗುದ್ದು ಬಲವಾಗಿ ಗುದ್ದಿದರು. ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಗೊಳೋ ಎಂದು ಅಳತೊಡಗಿದಳು.

ಸೀತೆ ಕ್ಷೀಣಧ್ವನಿಯಿಂದ “ಯಾಕೆ ಹೊಡೀತೀಯವ್ವಾ?” ಎಂದಳು. ತಮ್ಮ ಮುದ್ದಿನ ಪುಟ್ಟಮಗಳು ಅಳುವುದನ್ನು ಆಲಿಸಿ ಗೌರಮ್ಮನವರಿಗೆ ಆಗಲೇ ಮನಸ್ಸು ನೋಯತೊಡಗಿತ್ತು. ಸೀತೆ ಮರುಕದಿಂದ “ಯಾಕೆ ಹೊಡೀತೀಯವ್ವಾ?” ಎಂದ ಕೂಡಲೆ ಅವರ ತಾಯ್ತನದ ಅಕ್ಕರೆ ಮೇರೆದಷ್ಟಿ ಉಕ್ಕಿ ಬಂದು. ಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು ಬಾಚಿ ತಬ್ಬಿಕೊಂಡು ಅವಳ ಕೆನ್ನೆ ತುಟಿಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ಕೆನ್ನೆಗಳಿಗೆ ಒತ್ತಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ, ಹಣೆಗೆ ಹಣೆಯನ್ನು ಮೃದುವಾಗಿ ಉಜ್ಜುತ್ತ, ಮಗಳ ಮೂಗು ಬಾಯಿಗಳ ಬಳಿಯಿದ್ದ ತಮ್ಮ ಮೂಗಿನಿಂದ ಅವಳ ಮೈಗಂಪು ಬಾಯ್ಗಂಪುಗಳನ್ನು ಸವಿಯುತ್ತ. “ಅಳಬೇಡ ನನ್ನ ಚಿನ್ನಾ! ನನ್ನ ಕಂದಾ! ನನ್ನ ಕೈ ಬೆಂದೇಹೋಗಲಿ!... ಕರೆದರೆ ಅಪ್ಪು ಕೊಡ್ತೀನಿ ಅಳ್ಳೇಡ! ನನ್ನ ಕೈ ಕುಸಿದು ಬಿದ್ದು ಹೋಗಲಿ!... ಕರೆದರೆ ಬರಬಾರದೇನು ಹೇಳು! ಸುಮ್ಮನೆ ಹಟಾ ಮಾಡಿ ಪೆಟ್ಟು ತಿಂತೀಯಲ್ಲಾ!... ಇಲ್ಲ, ನನ್ನ ತಪ್ಪಾಯ್ತು! ಅಳಬೇಡಾ, ನನ್ನ ಚಿನ್ನಾ! ನನ್ನ ಕೈಗೆ ಒರಲೆ ಹಿಡಿದೇ ಹೋಗಲಿ!...” ಎಂದು ಮೊದಲಾಗಿ ತಮ್ಮನ್ನು ತಾವೇ ಶಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ, ಮಗಳನ್ನು ನಾನಾ ವಿಧವಾಗಿ ಸಂತೈಸಿ ಬಿಗಿದಪ್ಪಿಕೊಂಡು ಮುಂಡಾಡಿ ಲಲ್ಲೆಗೈದರು.

ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಅಳುವುದನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿದಮೇಲೆಯೂ ಊಮ್ ಊಮ್ ಊಮ್ ಎಂದು ಸ್ವರವೆತ್ತುವುದನ್ನು ಮಾತ್ರ ಬಿಡಲಿಲ್ಲ. ಅದು ರಸಭಾವಗಳನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡು ಹಳಸಿಹೋದ ಅಲಂಕಾರದಂತೆ ಶುಷ್ಕವಾಗಿದ್ದಿತೆ ಹೊರತು ಅದರಲ್ಲಿ ಬನಿ ಇನಿತೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ತಾಯಿ ತಲೆ ಚಾಚುತ್ತಿದ್ದಾಗ ನಡುನಡುವೆ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಬೇರೆಯೆ ಆಲೋಚನೆಗಳು ಸುಳಿದು ಊ ಊ ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಮರೆಯುತ್ತಿದ್ದರೂ ಫಕ್ಕನೆ ನೆನಪಾದಾಗಲೆಲ್ಲ ಮರಳಿ ಊಮ್ ಊಮ್ ಊಮ್ ಪ್ರಾರಂಭಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು.

ಜಡೆ ಹಾಕುವುದು ಕೊನೆಗಾಣುವುದರಲ್ಲಿತ್ತು. ಅಡುಗೆಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಳ ಭೀತಿದಾಯಕ ಧ್ವನಿಯಿಂದ “ಅಮ್ಮಾ! ಅಮ್ಮಾ! ಓ ಅಮ್ಮಾ! ಎಂದು ಕೂಗಿದನು.

ಗೌರಮ್ಮನವರು ಓಕೊಳ್ಳುವುದರೊಳಗೆ ಕಾಳ ಅವರಿದ್ದಲ್ಲಿಗೆ ಓಡಿ ಬಂದನು. ಅವನ ಕಣ್ಣು ಮುಖ ಕಂಠ ಒಂದೊಂದರಲ್ಲಿಯೂ ಭೀತಿ ಪ್ರಸ್ಫುಟವಾಗಿತ್ತು.

ಗೌರಮ್ಮನವರು ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಜಡೆಯನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡೇ ಗಾಬರಿಯಿಂದ “ಏನೋ?” ಎಂದರು.

“ಕೃಷ್ಣಪ್ಪಗೌಡ್ರನ್ನ ಹುಲಿ ಹಿಡೀತಂತೆ!”

“ಏನು?” ಎಂದು ಗೌರಮ್ಮನವರ ಮೈಮೇಲೆ ಕುದಿನೀರು ಚೆಲ್ಲಿದಂತಾಯಿತು. ಕೈಯಿಂದ ಜಡೆ ನುಣುಚಿಹೋಯಿತು.

ಕಾಳ ದೀರ್ಘವಾಗಿ ಸುಯ್ಯುತ್ತಾ ಹೇಳಿದನು: “ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರು ಜನಾಕಳಿಸ್ಯಾರೆ.... ನಿನ್ನೇ ಕೋವಿ ಕಟ್ಟಿದ್ರಂತೆ! ಇವತ್ತು ಬೆಳಿಗ್ಯೆ ಗಾಯದ ಹುಲಿ ಹುಡುಕಾಕೆಹೋಗಿ... ಹುಲಿ ಹಿಡೀತಂತೆ!.....

ಗೌರಮ್ಮನವರು “ನಾರಾಯಣಾ” ಎಂದು ರೋದಿಸುತ್ತ ಸೀತೆಯ ಕಡೆಗೆ ತಿರುಗಿ ನೋಡಿದರು. ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೂ ತಾಯಿ ಅಳುವುದನ್ನು ಕಂಡು ಅಳತೊಡಗಿದಳು.

ಸೀತೆಯ ದೇಹ ಆದ್ಯಂತವಾಗಿ ವಿಕ್ಷುಬ್ಧವಾಗಿತ್ತು. ಹಾಸಗೆಯ ಮೇಲೆ ಎದ್ದು ಕುಳಿತಿದ್ದಳು. ಎದೆ ಹಾರಿ ಹಾರಿ ಬೀಳುತ್ತಿತ್ತು. ಬಿಕ್ಕಿ ಬಿಕ್ಕಿ ಅಳುತ್ತಿದ್ದಳೋ ನಗುತ್ತಿದ್ದಳೋ ಗೊತ್ತಾಗುವಂತಿರಲಿಲ್ಲ. ಕಣ್ಣುಗಳಲ್ಲಿ ನೀರು ಹರಿಯುತ್ತಿದ್ದರೂ ಕಂಠದಲ್ಲಿ ಧ್ವನಿಯಿರಲಿಲ್ಲ.

ಆಕೆಯ ಮನಸ್ಸಿನ ಭವಸಮುದಾಯಗಳ ಹಾಸುಹೊಕ್ಕಿನ ಜಟಿಲತೆಯನ್ನು ಬಿಡಿಸಿ ರಹಸ್ಯವನ್ನು ಬೇದಿಸಲು ಎಂತಹ ಸಮರ್ಥನಾದ ಮನಃಶಾಸ್ತ್ರಜನ ಪ್ರತಿಭೆಗೂ ದುಃಸ್ವಾಧ್ಯವಾಗಿದ್ದಿತೆಂದೇ ಹೇಳಬೇಕು.

ವಿದೇಶದಲ್ಲಿ ಕಗ್ಗತ್ತಲೆಯ ಗುಹಾಕಾರಾಗೃಹದಲ್ಲಿ ಬಹು ಕಾಲ ದಿಂದಲೂ ಬಂಧಿತನಾಗಿ ಮೃತಪ್ರಾಯನಾಗಿದ್ದವನನ್ನು ಸೆರೆಯಿಂದ ಬಿಡಿಸಿ ಸ್ವದೇಶದ ನಿರ್ಮಲವಾದ ವಾಯುಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಬಾನು ಬಿಸಿಲು ಕಾಡು ಹೊಳೆ ತೊರೆ ಕೆರೆ ಪೈರುಪಚ್ಚೆಗಳ ಹುಲುಸಾದ ಸನ್ನಿವೇಶದಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟಂತೆ ಆಗಿದ್ದಳು ಸೀತೆ.

ದುಃಖಕ್ಕೆ ದೊಡ್ಡವರು ಬಡವರು ಎಂಬ ಭೇದವಿದೆಯೇ?

ಮರುದಿನ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಕೂವಯ್ಯ ಕಾನೂರಿನ ಉಪ್ಪರಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಎಚ್ಚತ್ತು ಕಣ್ಣು ತೆರೆದಾಗ ಸೂರ್ಯನಾಗಲೆ ಕಾಡುಬೆಟ್ಟಗಳ ನೆತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಮೂಡಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದನು. ಹಿಂದಿನ ದಿನದ ಸಾಯಂಕಾಲದ ಬಿರುಮಳೆಯಿಂದ ಶುಭ್ರವಾಗಿದ್ದ ವಾಯುಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಬನಗಳ ಹಸುರೂ ಬಿಸಿಲಿನ ಹೊನ್ನೂ ಬಾನಿನ ನೀಲಿಯೂ ಮಿಲನವಾಗಿ ಚೇತೋಹರವಾಗಿತ್ತು.

ಏಳುವುದು ಎಷ್ಟು ತಡವಾಯಿತು? ಎಂದು ಮನದಲ್ಲಿಯೆ ಹೇಳಿಕೊಂಡು ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ನೋಡಿದರೆ, ರಾಮಯ್ಯನಿನ್ನೂ ಮುಸುಗು ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಮಲಗಿದ ನಿದ್ರಿಸುತ್ತಿದ್ದಾನೆ!

ಹೂವಯ್ಯನಿಗೆ ಹಿಂದಿನ ದಿನದ ಭಯಂಕರ ಘಟನೆಗಳ ನೆನಪಾಯಿತು. ಕೃಷ್ಣಪ್ಪನ ಮರಣ, ಅವನ ತಂದೆ ತಾಯಿಗಳ ರೋದನ, ಜಾಕಿಯ ಗೋಳು, ಶ್ಮಶಾನದಲ್ಲಿ ಶವದಹನ! ಆ ಹುಲಿ! ಅದನ್ನೆಲ್ಲ ನೆನೆದು ಹೂವಯ್ಯ ಸ್ವಲ್ಪ ಕಂಪಿಸಿದನು.

ರಾಮಯ್ಯನನ್ನು ಎಬ್ಬಿಸಿಲಿಲ್ಲ. ಸ್ನಾನಮಾಡಿ, ಕಾಫಿ ತಿಂಡಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಕಾನುಬೈಲಿನ ಕಡೆಗೆ ತಿರುಗಾಡಲು ಹೊರಟು ಏರಿದನು. ಅಡುಗೆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಸುಬ್ಬಮ್ಮನೂ ಪುಟ್ಟಮ್ಮನೂ ತನ್ನ ತಾಯಿಯೂ ಕೃಷ್ಣಪ್ಪನ ದುರ್ಮರಣದ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಕೇಳಿದ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಒಂದೆರಡು ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಉತ್ತರ ಹೇಳಿ ಪೂರೈಸಿದ್ದನು. ಆದರೆ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಅ ಭಯಂಕರ ದುರ್ಘಟನೆ, ಬಿಸಿಲೇರಿದ ಹಾಗೆಲ್ಲ ಹೆಚ್ಚು ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಆಕ್ರಮಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಕಣಿವೆಯ ಮಂಜು ಮುಗಿಲಿನಂತೆ, ವಿಸ್ತಾರವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಸುಂದರ ಪ್ರಾತಃಕಾಲವಾಗಲಿ ಸುಮಧುರ ಪಕ್ಷಿಗಾಯನವಾಗಲಿ ಸುಖಶೀತಲ ಮಂದಮಾರುತವಾಗಲಿ ಸುಖೋಷ್ಣವಾದ ಬಾಲಾತಪವಾಗಲಿ ಹುಲ್ಲಿನಲ್ಲಿಯೂ ಗಿಡಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಹಸುರು ಚಾಮರಗಳಂತಿದ್ದ ಬಿದಿರು ಮೆಳೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಮಿರುಗುತ್ತಿದ್ದ ಲಕ್ಷೋಪಲಕ್ಷ ಹಿಮಮಣಿಗಳಾಗಲಿ ಅವನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಆಕರ್ಷಿಸಲು ಸಮರ್ಥವಾಗಲಿಲ್ಲ.

ಒಂದೆರಡು ಸಾರಿ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ಪ್ರಯತ್ನದಿಂದ ಪ್ರಕೃತಿ ಸೌಂದರ್ಯದ ಕಡೆಗೆ ತಿರುಗಿಸಿದನು. ಆದರೆ ವ್ಯಾಘ್ರನಖಾಘಾತದಿಂದ ಜಜ್ಜಿರತವಾಗಿದ್ದ ಕೃಷ್ಣಪ್ಪನ ಕಳೇಬರ ಮರಳಿ ಮರಳಿ ಮನಸ್ಸಿನ ಮುಂದೆ ಬರುತ್ತಿತ್ತು. ಕೃಷ್ಣಪ್ಪ ತನಗಿಂತಲೂ ಚಿಕ್ಕವನು; ತನ್ನೊಡನೆ ಆಡಿದವನು; ಓದಿದವನು. ಎಲ್ಲ ಮೊನ್ನೆ ಮೊನ್ನೆ ನಡೆದಂತಿದೆ. ಮದುವೆಯೂ ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿತ್ತು! ಹಠಾತ್ತಾಗಿ ಏನಾಗಿ ಹೋಯಿತು?

ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದ ಹಾಗೆ ಹೂವಯ್ಯನ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಏನೋ ಒಂದು ಪರಿವರ್ತನೆಯಾದ ಹಾಗಾಯಿತು. ಮದುವೆ ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿತ್ತು; ಈಗ ಕೃಷ್ಣಪ್ಪ ಸತ್ತುಹೋಗಿದ್ದಾನೆ! ಮುಂದೆ ಸೀತೆ?

ಹೂವಯ್ಯ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಆಲದ ಮರದ ಬೇರಿನ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತುಕೊಂಡನು. ಮುಂದೆ ಏನನ್ನೂ ಆಲೋಚನೆ ಮಾಡಲಾರದೆ ಮರವನ್ನೇ ನೋಡತೊಡಗಿದನು.

ಅದೊಂದು ಭೀಮಾಕಾರದ ಮರವಾಗಿತ್ತು. ನಾಲ್ಕೆಸೆಗಳಿಗೂ ಸ್ವಚ್ಛಂದವಾಗಿ ಹರಡಿಕೊಂಡು ತನ್ನದೇ ಒಂದು ಸಂಸಾರ ಹೂಡಿತ್ತು. ಅದರ ಸಣ್ಣ ಸಣ್ಣ ಬಿಳಲುಗಳು ತಪಸ್ಸಿಗೆ ಕುಳಿತ ಮಹರ್ಷಿಯ ಗಡ್ಡವನ್ನೂ, ದಿಕ್ಕು ದಿಕ್ಕಿಗೆ ಧೀರವಾಗಿ ಕೈಚಾಚಿದ್ದ ಹೆಗ್ಗೊಂಬೆಗಳ ಗರಡಿಸಾದನೆ ಮಾಡಿದವನ ಅಂಗ ವಿನ್ಯಾಸವನ್ನೂ, ಭೂಮಿಗಳಿದು ಬೆಳೆದುನಿಂತ ಹೆಬ್ಬಿಳಲುಗಳು ದೊಡ್ಡ ದೇವಾಲಯದ ಕಂಭಗಳ ಸಾಲ್ಗಳನ್ನೂ ನೆನಪಿಗೆ ತರುತ್ತಿದ್ದವು. ದಟ್ಟವಾಗಿ ಬೆಳೆದಿದ್ದ ದಪ್ಪವಾದ ಎಲೆಗಳು ಕೊಡೆ ಹಿಡಿದಂತಿದ್ದರೂ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಬಿಸಿಲು ತೂರಿಬಂದು ಹಸುರು ನೆಲದಮೇಲೆ ಕೋಲುಕೊಲಾಗಿ ಬೀಳುತ್ತಿತ್ತು. ಎಳ ಬಿಸಿಲು ಬಿದ್ದ ಎಲೆಗಳಿಂದ ಹಸುರಿನ ಚೆಲುವು ನಳನಳಿಸಿ ಚಿಮ್ಮುತ್ತಿತ್ತು. ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡ ಹಲಸಿನಕಾಯಿಯಷ್ಟು ಗಾತ್ರವಾಗಿ ಮರದಲೆಗಳನ್ನು ಜೋಡಿಸಿ ಬೆಸೆದು ಮಾಡಿದ್ದ ಚಿಗಲಿ ಇರುವೆಯ ಗೂಡುಗಳ ಕೊಟ್ಟೆ ಕೊಟ್ಟೆಯಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದವು. ನಸುಗೆಂಪು ಬಣ್ಣದ ದೊಡ್ಡದೊಡ್ಡ ಚಿಗಲಿ ಇರುವೆಗಳು ಎಲೆಗಳ ಮೇಲೆಯೂ ಕೊಂಬೆಗಳ ಮೇಲೆಯೂ ಹರಿದಾಡುತ್ತಿದ್ದವು. ಹಲಕೆಲವು ಹಕ್ಕಿಗಳೂ ಕೊಂಬೆಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಡಿ ಹಾರಾಡುತ್ತಿದ್ದವು. ಗಾಳಿ ಬೀಸಿದಂತೆಲ್ಲ ಮರದ ಹನಿಗಳು ಬಿದ್ದು ಪಟ್ಟಟನೆ ಸದ್ದು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದವು. ಆ ಮರದಲ್ಲಿ ಪುರಾತನ ನೂತನಗಳೆರಡೂ ಸಂಗಮಿಸಿ ಮುದುಕನ ಗಾಂಭೀರ್ಯದೊಡ್ಡನೆ ಹುಡುಗಳ ಹರುಷ ಸೇರಿಕೊಂಡಂತಿತ್ತು ಹೂವಯ್ಯನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಆ ವೃಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಏನೋ ಒಂದು ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವಿರುವಂತೆ ಭಾಸವಾಯಿತು. ಅದಕ್ಕೇ ಎಂದು ತೋರುತ್ತದೆ ಹಳ್ಳಿಯವರು ಆ ಮರದಲ್ಲಿ ಅತಿಮಾನುಷ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಿವೆಯೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರು.

“ಇದೇನೊಡಯಾ, ಇಲ್ಲಿ ಕೂತೀರಿ?”

ಹೂವಯ್ಯ ತಿರುಗಿ ನೋಡಿದನು. ಡೊಳ್ಳುಹೊಟ್ಟೆಯ ಸೋಮ ಕಂಬಳಿ ಹೊದೆದುಕೊಂಡು, ಕೈಯಲ್ಲೊಂದು ಮೊರವನು ಹಿಡಿದು ಹಲ್ಲುಬಿಡುತ್ತ ನಿಂತಿದ್ದಾನೆ!

“ಅದೇನೋ ನಿನ್ನ ಕೈಲಿ? ಎಂದನು ಹೂವಯ್ಯ.

“ಏನೂ ಇಲ್ಲಯ್ಯಾ.... ಬಾಯಿಗೆ ಅನ್ನ ಸೇರುವುದಿಲ್ಲ.... ಅದಕ್ಕೆ ಚಗಳಿಗೆ ಬಂದೆ.”

ಹೂವಯ್ಯನಿಗೆ ಆಗ ಅರ್ಥವಾಯಿತು. ಸೋಮನ ಕೈಯಲ್ಲಿದ್ದ ಮೊರದ ಮತ್ತು ಅದರಲ್ಲಿದ್ದ ಉಪ್ಪಿನ ಉದ್ದೇಶ. ಸೋಮನು ಗೂಡನ್ನು ಸೂರೆಮಾಡಿ ಚಗಳಿಯಿರುವೆಗಳನ್ನೂ ಅವುಗಳ ಮೊಟ್ಟೆಮರಿಗಳನ್ನೂ ಚಟ್ಟಿಗೋಸ್ಕರ ಕೊಂಡೊಯ್ಯಲು ಬಂದಿದ್ದನು.

“ಏನು? ಜ್ವರ ಬಂದಿತ್ತೇನೋ?”

“ಜ್ವರಾ ಅಲ್ಲಾ, ಒಡಿಯಾ. ಆ ಬೋಸುಡಿಮಗ ಜಾಕಿ ದೊಣ್ಣೆಲಿ ಹೊಡೆದ ಮೇಲೆ ಹಿಂಗಾಗದೆ ಕಾಣಿ” ಎಂದು ಹೊದೆದಿದ್ದ ಕಂಬಳಿಯನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ಓರೆ ಮ ಆಡಿ ಡೊಳ್ಳೇರಿದ ಹೊಟ್ಟೆಯನ್ನೂ ಚರ್ಮದಮೇಲೆ ಪಾತಿಪಾತಿಯಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದ ಪಕ್ಕೆಲುಬುಗಳನ್ನೂ ಸೊಂಟದಿಂದ ಪಾದದವರೆಗೂ ಒಂದೇ ಸಮನಾಗಿ ಗಳುವಿನಂತಿದ್ದ ಕಾಲುಗಳನ್ನೂ ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿದನು.

“ಪಾಪ! ಅವನೂ ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿ ಆಸ್ಪತ್ರೇಲಿ ಸಾಯೋಕಾಗಿ ಬಿದ್ದಿದ್ದಾನೋ.”

“ಅವನಿಗೆ ಹಾಗಾಗಬೇಕು, ನನ್ನೊಡೆಯಾ. ಏನು ಪುಂಡು! ಏನು ಪುಂಡು! ನಿಮ್ಮ ಟೈಗರು ನಾಯಿಯನ್ನು ಕೊಂದುಹಾಕಿದ್ದು ಅವನೇ ಅಲ್ಲಾ? ಭೂತಕ್ಕೆ ಹೇಳೋಡಿದ್ದೆ ನಾನು; ಅದೇ ಹುಲಿಯಾಗಿ ಬಡಿಯಿ ತಲ್ಲಾ!.... ಅಂತೂ ಹೋದ, ಹಾಲುಮುಂಡೆಯ ಮಗ .... ಲೌಡಿಮಗ ಏನು ಉರಿಯುತ್ತಿದ್ದ!

ಸೋಮ ಜಾಕಿಯಮೇಲೆ ತನಗಿದ್ದ ರೋಷವನ್ನೆಲ್ಲ ಬೈದು ಪುರೈಸುತ್ತ, ಮೊರದೊಡನೆ ಆಲದಮರವನ್ನೇರಿ ಚಗಳಿಯ ಗೂಡಿದ್ದ ಕೊಂಬೆಗೆ ಹೋಗಿ, ಮೊರವನ್ನು ಗೂಡಿನ ಕೆಳಗಡೆಗೆ ಹಿಡಿದು, ಗೂಡುಕಟ್ಟಿದ್ದ ಸಣ್ಣ ಕೊಂಬೆಯನ್ನು ಕಡಿಯತೊಡಗಿದನು. ಚಗಳಿಯಿರುವೆಗಳ ಬಳಗಗಳನೆ ಮೊರಕ್ಕೆ ಉದುರಿದುವು. ಅವುಗಳೊಡನೆ ಹರಿದ ಗೂಡಿನಿಂದ ಗೋಧಿಯ ಗಾತ್ರದ ಬಿಳಿಯ ಮೊಟ್ಟೆಗಳು ಬಿದ್ದುವು. ಇರುವೆಗಳು ಮೊರದಿಂದ ಹರಿದೋಡದಂತೆ ಸೋಮ ಮೊರವನ್ನು ಹಿಂದಕ್ಕೂ ಮುಂದಕ್ಕೂ ಎಡಕ್ಕೂ ಬಲಕ್ಕೂ ಸರಸರನೆ ಅಲುಗಾಡಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಮೊರದಲ್ಲಿದ್ದ ಉಪ್ಪು ಬರಬರನೆ ಸದ್ದಾಗುತ್ತಿದ್ದಿತು. ಚಗಳಿಯಿರುವೆಗಳು ಉಪ್ಪಿನ ದೆಸೆಯಿಂದ ಹುಳಿಯನ್ನು ಕಾರಿಕೊಂಡು ನಿಶ್ಚಲವಾಗತೊಡಗಿದ್ದವು. ಆದರೂ ಹಲಕೆಲವು ಇರುವೆಗಳು ಸೋಮನನ್ನು ಕಡಿಯತೊಡಗಿದುವು. ಸೋಮಯು ‘ಅಯ್’ ‘ಅಯ್ಯೆ ಯ್’ ‘ಅಯ್ಯಯ್ಯಯ್ಯೋ’ ಎನ್ನುತ್ತಾ ಮೈಯಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿ ಉಜ್ಜಿಕೊಂಡು, ಕಡೆಗೆ ಹೊದೆದಿದ್ದ ಕಂಬಳಿಯನ್ನೂ ಕೆಳಗೆ ಹಾಕಿದನು.

“ಕೆಳಗೆ ಬಿದ್ದೀಯಾ, ಜೋಕೆ!” ಎಂದ ಹೂವಯ್ಯ ನಗು ತಡೆಯಲಾರದೆ ಹೋದನು. ಸೋಮನ ಅಭಿನಯ ಅಷ್ಟೊಂದು ಹಾಸ್ಯಪರಿಪೂರ್ಣವಾಗಿತ್ತು.

“ಇ...ಲ್ಲಾ.... ಆಯ್! ಅಯ್ಯೆ ! ಅಯ್ಯೆ ಯ್ಯೆ!.... ಅಯ್ಯಯ್ಯಯ್ಯೋ....” ಎಂದು ಕೂಗಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಸೋಮನು ತನ್ನ ಬೇಟೆಯೊಡನೆ ಬಿರಬಿರನೆ ಕೆಳಗಿಳಿದನು.

ಮೊರದಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷಾಂತರ ಕೆಂಬಣ್ಣದ ಚಗಳಿಯಿರುವೆಗಳು ಅದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಬಿಳಿಯ ಕಿರುಮೊಟ್ಟೆಗಳು ತುಂಬಿದ್ದುವು. ಇರುವೆಗಳಲ್ಲಿ ಬಹುಭಾಗಕ್ಕೆ ಇನ್ನೂ ಪ್ರಾಣ ಹೋಗಿರಲಿಲ್ಲ: ಒದ್ದಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದುವು.

ಸೋಮ ಕಂಬಳಿಯನ್ನು ಹೆಗಲಮೇಲೆ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಹೂವಯ್ಯನ ಕಡೆಗೆ ತಿರುಗಿ “ಆ ಜಾಕಿ ಹೋಗಿದ್ದೇನೋ ಲೋಕಕ್ಕೆ ಒಳ್ಳೆಯದಾಯ್ತು! ಆದರೆ ಪಾಪ! ಕೃಷ್ಣಪ್ಪಗೌಡು!”

ಏನು ಗ್ರಾಚಾರ! ಮದುವೆ ಗೊತ್ತಾಗಿತ್ತಂತೆ ! ಹುಣ್ಣಿಮೆ ಕಳೆದಮೇಲೆ ಲಗ್ನ ಆಗುತ್ತಿತ್ತಂತೆ!..." ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದನು.

ಹೂವಯ್ಯ "ಹ್ಲೂ ಬಿಡು. ಅದನ್ನೆಲ್ಲ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ನೀನೇನು ಮಾಡ್ತೀಯೆ? ಹೋಗು!" ಎಂದನು.

ಸೋಮ 'ಗಳು' ಕಾಲುಗಳನ್ನು ಬೀಸಿಹಾಕುತ್ತ ಗಿಡಮರಗಳ ನಡುವೆ ಕಣ್ಮರೆಯಾದನು. ಹೂವಯ್ಯನ ಮನದಲ್ಲಿ ಮತ್ತೆ ಸೀತೆಯ ಆಲೋಚನೆ ಮೂಡಿತ್ತು. ಕಾಯಿಲೆಯಾಗಿದ್ದ ಆಕೆಯನ್ನು ಹೋಗಿ ನೋಡಿಕೊಂಡು ಬರಬೇಕೆಂಬ ಮನಸ್ಸೂ ಒಯ್ಯೊಯ್ಯನೆ ವೃದ್ಧಿಯಾಯಿತು.

ಅಲ್ಲಿಂದ ವೇಗವಾಗಿ ಮನೆಗೆ ನಡೆದುಬಂದು ಉಡುಪು ಬದಲಾಯಿಸಿದನು. ಕನ್ನಡಿಯ ಮುಂದೆ ನಿಂತು ಕ್ರಾಪು ಬಾಚಿಕೊಂಡನು. ಅಡುಗೆ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ, ತಾಯಿಯೊಡನೆ ಮುತ್ತಳಿಗೆ ಹೋಗಿಬರುತ್ತೇನೆಂದು ತಿಳಿಸಿ, ಹೊರಟನು.

ತನ್ನನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸುತ್ತಿದ್ದ ನಾಯಿಗಳನ್ನು ಹಿಂದಕ್ಕಟ್ಟಿ, ತೋಟದ ಮೇಲೆ ಹಾದುಹೋಗುತ್ತಿದ್ದ ಕಾಲುದಾರಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆದನು. ಅವನ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಏನೋ ಒಂದು ಮಹಾಪರಿವರ್ತನೆಯಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಉಲ್ಲಾಸದ ಬುಗ್ಗೆ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಕಣ್ಣು ಬಿಡುತ್ತಿತ್ತು. ಹಿಂದೆ ಕೃಷ್ಣವೃಷ ಸೀತೆಯರ ವಿವಾಹ ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ ಭಗ್ನವಾಗಿದ್ದ ಆಸೆ ಮರಳಿ ಮೊಳೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ಪೂರ್ವಾರ್ಹದ ಸೌಂದರ್ಯ-ಹಸರು, ಬಿಸಿಲು, ಹಕ್ಕಿಗಳ ಹಾಡು, ತಂಗಾಳಿ-ಅವನ ಪ್ರಾಣಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ಏರುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಿತು. ನಡುನಡುವೆ ತನ್ನ ಕ್ರಾಪನ್ನು ಮುಟ್ಟಿನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದನು. ಕೆನ್ನೆಯಮೇಲೆ ಕೈಯಾಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದನು. ತನ್ನ ಮುಖದಲ್ಲಿ ಏನೋ ಒಂದು ಹೊಸ ಹೊಳಪು ಬಂದಿದೆ ಎಂದು ಅವನಿಗೆ ತಿಳಿದಂತಾಗಿ, ಹಿಂದಿನ ದಿನದ ಮಳೆಯ ನೀರು ಸ್ವಲ್ಪ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ನಿಂತಿದ್ದ ಜಲದರ್ಪಣಮೊಂದರಲ್ಲಿ ಬಾಗಿನೋಡಿದನು. ನೋಡಿ ತನ್ನ ಊಹೆ ಸರಿಯಾದುದೆಂಬ ಸಮಾಧಾನದಿಂದ ಹಿಗ್ಗಿ ಮತ್ತೆ ಜೋರಾಗಿ ನಡೆದನು.

ಕಾಲು ಹಾದಿಯಿಂದ ಸರಕಾರಿ ರಸ್ತೆಗೆ ಸೇರಿ ಸ್ವಲ್ಪ ದೂರ ಹೋಗಿದ್ದನು. ಹಿಂದೆ ಕೊಪ್ಪದ ಕಡೆಯಿಂದ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಬೈಸಿಕಲ್ಲೊಂದರ ಗಂಟೆಯ ಗಲಾಟೆ ಹುಚ್ಚುಹುಚ್ಚಾಗಿ, ಪ್ರಾಣಬಿಡುತ್ತಿದೆಯೋ ಎನ್ನುವಂತೆ, ಕಿರಿಚಿಕೊಂಡು ಕೇಳಿಸಿತು. ಹೂವಯ್ಯ "ಇಲ್ಲಿಗೆಲ್ಲಂದ ಬಂತಪ್ಪಾ ಬೈಸಿಕಲ್ಲು?" ಎಂದುಕೊಂಡು ತಿರುಗಿನೋಡಿ ಅರುಗಾಗುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ, ಬಹಳ ಕಡಿದಾಗಿ, ಕೊರಕಲಾಗಿ, ಕೆಟ್ಟು, ಇಳಿಜಾರಾಗಿದ್ದ ರಸ್ತೆಯಲ್ಲಿ ಉನ್ನತವೇಗದಿಂದ ಧಾವಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಬೈಸಿಕಲ್ಲು, ಅವನನ್ನು ಕೀಸಿಕೊಂಡು ಹೋಯಿತೋ ಎನ್ನುವಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ಸುಸ್ಸೆಂದು ನುಗ್ಗಿಹೋಯಿತು.

"ಏನು ಹುಚ್ಚು ಮನುಷ್ಯ! ಈ ಕೊರಕಲು ರಸ್ತೆಯಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟು ಜೋರಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಾನಲ್ಲಾ? ಎಲ್ಲಾದರೂ ಬಿದ್ದು ಹಲ್ಲುಮುರಿದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ; ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಯಾರಮೇಲಾದರೂ ಬಿಟ್ಟು ಪುಕಾರುಮಾಡುತ್ತಾನೆ." ಎಂದು ಆಲೋಚಿಸುತ್ತ ಹೂವಯ್ಯ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದ ಹಾಗೆಯೇ ರಸ್ತೆಯ ತಿರುಗಣೆಯಲ್ಲಿ ಬೈಸಿಕಲ್ಲು ಒಂದು ಹೊಂಡಕ್ಕೆ ಹಾರಿ, ಚಿಮ್ಮಿ, ಕುದುರೆಯಂತೆ ಎರಡುಮೂರು ನೆಗೆತ ನೆಗೆದು, "ದರೆ"ಗೆ ಢಿಕ್ಕಿ ಹೊಡೆದು, ಕಣಿಕಣಿ ಶಬ್ದದೊಡನೆ ಮಗುಚಿಕೊಂಡಿತು. ಅದರಮೇಲಿದ್ದ ಷೋಕಿ ಸವಾರನೂ ತಿರಿಕಲ್ಲೆಸೆದಂತೆ ಮುಖ ಅಡಿಯಾಗಿ ಹೆದ್ದಾರಿಯ ಕಲ್ಲು ಕಲ್ಲು ನೆಲದಮೇಲೆ ಅಪ್ಪಳಿಸಿ ಬಿದ್ದನು.

ಹೂವಯ್ಯ ಬಿದ್ದವನ ಸಹಾಯಕ್ಕೆಂದು ಓಡಿ ಬಳಿಸೇರುವಷ್ಟರಲ್ಲಿಯೇ ಆ ವ್ಯಕ್ತಿ ತೊಯ್ಯ ಮಣ್ಣಿಡಿದಿದ್ದ ಅಂಗಿ ಪಂಚೆಗಳನ್ನು ಒದರಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ ನಿಂತಿದ್ದನು. ಹಣೆಯೂ ಮೂಗಿನ ತುದಿಯೂ ತಲ್ಲವೂ ಕರೆದುಹೋಗಿ ಮಣ್ಣು ಹಿಡಿದಿದ್ದ ಗಾಯಗಳಿಂದ ರಕ್ತ ಸ್ರವಿಸುತ್ತಿದ್ದಿತು.

ಹೂವಯ್ಯ ಸಕರುಣಧ್ವನಿಯಿಂದ ಸಹಾನುಭೂತಿ ತೋರಿಸುತ್ತ "ಪೆಟ್ಟಾಯಿತೇನೀ?" ಎಂದು ಕೇಳಿದನು.

ಆ ವ್ಯಕ್ತ ಅಸ್ತವ್ಯಸ್ತವಾಗಿದ್ದ ತನ್ನ ಕ್ರಾಪನ್ನು ಒತ್ತಿ ಸರಿಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ “ಇಲ್ಲೇ, ಹೆಚ್ಚು ಏಟಾಗಲಿಲ್ಲ. ಏನು ಹಾಳು ರೋಡ್ ರೀ ಇದು? - ಈ ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿ-ಕೊಪ್ಪಾ ರೋಡಿನಷ್ಟು ಡರ್ಜಿ ರೋಡ್ ನಾನೆಲ್ಲೂ ಕಾಣಲಿಲ್ಲ” ಎಂದು ಬೈಸಿಕಲ್ಲನ್ನು ಎತ್ತಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಅದನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸತೊಡಗಿದನು.

“ಮುಖದ ಮೇಲೆ ಗಾಯವಾದ ಹಾಗೆ ಕಾಣುತ್ತಲೇ”

“ಏನು ಪರ್ವಾ ಇಲ್ಲೇ, ಅಷ್ಟೇನು ಸೀರಿಯಸ್ ಆಗಿಲ್ಲ” ಎನ್ನುತ್ತ ಪೋಕಿ ಸವಾರನು ಟ್ರಿಂ ಟ್ರಿಂ ಎಂದು ಗಂಟೆಮಾಡಿದನು.

“ಬೈಸಿಕಲ್ ಸರಿಯಾಗಿದೆಯೇ?”

“ಸರಿಯಾಗಿಲ್ಲದೇ? ಬಿ.ಎಸ್.ಎ. ಬೈಸಿಕಲ್ನೇ ಹಾಗೆಲ್ಲಾ ಡಿರೇಂಜ್ ಆಗೋದಿಲ್ಲ. ಮಡ್ಲಾರ್ಡ್ ಸ್ವಲ್ಪ ಬೆಂಟಾಗಿದೆ ಅಷ್ಟೇ!”

“ಈ ರಸ್ತೆ ಬಹಳ ಕೆಟ್ಟು ಹೋಗಿದೆರೀ. ಅದಲ್ಲದೆ ತಿರುಗಣೆಗಳೂ ಬಹಳ. ಸ್ವಲ್ಪ ಮೆಲ್ಲಗೆ ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಂದ ಹೋಗಿ.”

“ಇಲ್ಲೇ ನಾನು ಎಕ್ಸ್ ಪರ್ಷನ್. ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ಯಾವಾಗಲೂ ಇಪ್ಪತ್ತೈದು ಮೂವತ್ತು ಮೈಲಿ ಸ್ಪೀಡ್ನಲ್ಲೇ ಹೋಗೋದು! ಈ ಹಾಳು ರಸ್ತೆ.... ನಾ ಬರ್ತೀನಿ ಕೆಲ್ಸ ಇದೆ” ಎಂದವನೇ ಅವಸರವಾಗಿ ಬೈಸಿಕಲ್ ಹತ್ತಿಕೊಂಡು ಮೊದಲಿನ ವೇಗದಿಂದಲೇ ಕಣ್ಮರೆಯಾದನು.

ಹೂವಯ್ಯ ಕೆಳಗೆ ಬಿದ್ದಿದ್ದ ಆತನ ಫೌಂಟನ್ ಪೆನ್ನನ್ನು ಕಂಡು ಎತ್ತಿಕೊಂಡು “ಏನೀ ರೀ!” ಎಂದು ಕೂಗುತ್ತ ಹಿಂದೆ ಓಡಿದುದೂ ವ್ಯರ್ಥವಾಯಿತು.

ಯಂತ್ರನಾಗರಿಕತೆ, ಇಂಗ್ಲೀಷು, ಚಾಂಚಲ್ಯ, ಉದ್ವೇಗ, ವೇಗ!-ತಾನು ಎಂದೂ ಹಿಂದಿಕ್ಕಿ ಬಂದು ಅ ಪ್ರಗತಿಗಾಮಿಯಾದ ಪ್ರಪಂಚ ಮತ್ತೆ ಬಹುದೂರದ ಮಲೆನಾಡಿನ ಕೊಂಪೆಯಲ್ಲಿ ತನಗೆ ಕ್ಷಣದರ್ಶನ ಕೊಟ್ಟಂತಾಯ್ತು. ನಿಲ್ಲದೆ ಮುಂಬರಿಯುತ್ತಿರುವ, ದಿನದಿನವೂ ಬದಲಾಯಿಸುತ್ತಿರುವ ಹೊರಗಣ ವಿಶಾಲ ಜಗತ್ತಿಗೆ ಪ್ರತಿಮೆಗಳಾದರು, ಆ ಬೈಸಿಕಲ್ ಮತ್ತು ಅದರ ಸವಾರ. ಹೂವಯ್ಯನ ಮನಸ್ಸು ಗವಾಕ್ಷದಿಂದೆಂಬಂತೆ ಕಾನೂರು ಮುತ್ತಳಿಗಳ ಸಂಕುಚಿತ ಬದುಕಿನಿಂದ ಹೊರಲೋಕದ ಬಿತ್ತರಕ್ಕೆ ಹಾರಿತು. ಪಟ್ಟಣದ ಸಂದಣಿಯಲ್ಲಿ ಗಮನಕ್ಕೂ ಬಾರದ ಬೈಸಿಕಲ್ಲು ಕಾಡುಬೀಡಿನಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷಾತಿಥಿಯಾಗಿ ತೋರಿತು. ಎಷ್ಟಾದರೂ ಆಕ್ರಮಣಶೀಲವಾದ ಆ ಚಂಚಲಮಾನ ನಾಗರಿಕ ಲೋಕವು ಮಲೆನಾಡಿಗೆ ದಾಳಿಯಿಡುವ ಮೊದಲು ಮುನ್ನಟ್ಟಿದ ರಣಚಾರನಲ್ಲವೆ ಆ ಬೈಸಿಕಲ್ ಸವಾರ!

ಹೂವಯ್ಯ ಪೆನ್ನನ್ನು ನೋಡುತ್ತ, ಅದರ ಮೇಲೆ ಹಂಸದ ಚಿತ್ರವೆಂದು ಬರೆದಿದ್ದ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಲಿಪಿಯನ್ನು ಓದುತ್ತ, ಸ್ವಲ್ಪ ದೂರ ಹೋಗುವುದರಲ್ಲಿ ಎದುರಾಗಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ನಂಜನನ್ನು ಕಂಡು, ಇತರ ವಿಷಯಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಮರೆತು, ಸೀತೆಯನ್ನು ನೆನೆದು, ಕಾತರನಾಗಿ ಮುಂದುವರಿದನು.

ದೂರದಿಂದಲೇ “ಏನೋ ಸಮಾಚಾರ?” ಎಂದು ಕೇಳಿದನು.

ನಂಜನು, ಹೇಳಬಾರದ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಹೇಳಲು ಬಂದವನಂತೆ, ಮುಖ ಸಪ್ಪೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಅಳುಧ್ವನಿಯಿಂದ “ಏನಂತ ಹೇಳಾದು, ನನ್ನೊಡೆಯಾ? ಆಗಬಾರದ್ದು ಆಗಿಹೋಯ್ತು!” ಎಂದು ರೋದಿಸುತ್ತ ಕಣ್ಣೀರು ಸುರಿಸುತ್ತ “ಹೀಂಗಾಗ್ತದೆ ಅಂತಾ ಯಾರು ತಿಳಿದಿದ್ದರು?” ಎಂದು ಬಿಕ್ಕಿ ಬಿಕ್ಕಿ ಸುಯ್ಯತೊಡಗಿದನು.

ಹೂವಯ್ಯನ ಮೈಮೇಲೆ ಕುದಿನೀರು ಚೆಲ್ಲಿದಂತಾಯ್ತು. ನಾಡಿಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸಾರಿ ಹಿಮದ ಪ್ರವಾಹ ನುಗ್ಗಿದಂತಾಗಿ ಮರಳಿ ಬೆಂಕಿಯ ಹೊನಲು ಹರಿಯ ತೋಡಗಿದಂತಾಗಿ ಮೈ ಬೆವರಿತು. ತುಟಿ ಅದುರಿದುವು. ಕೂಡಲೆ ಮಾತಾಡಿದ್ದರೆ ಕಂಠ ಗದ್ದದವಾಗಿರುತ್ತಿದ್ದಿತು.

ಉಸಿರು ರಭಸದಿಂದಾಡತೊಡಗಿತು. ಮೆದುಳು ಕದಡಿದಂತಾಯಿತು. ಕಾಲುಗಳು ಶರೀರದ ಭಾರವನ್ನು ಹೊರಲಾರದೆ ಕುಸಿದು ಬೀಳುತ್ತಿವೆಯೋ ಎನ್ನುವಂತಾದುವು.

ಉದ್ದೇಗದಿಂದಲೂ ಆಶಂಕೆಯಿಂದಲೂ “ಏ..... ಏನೋ.... ಏನೋ.... ಸೀತೆಗೆ ಕಾಯಿಲೆ ಹೇಗಿದೆಯೋ?” ಎಂದು ಕೇಳಿದ ಹೂವಯ್ಯನ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ನಂಜು ಮಾರುತ್ತರ ಕೊಡದೆ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಆಳತೊಡಗಿ ಕಂಬಳಿಯೊಳಗೆ ತುಸು ಹೊತ್ತು ತಡವಿ ಹುಟುಕಿ, ಒಂದು ಕಾಗದವನ್ನೀಚೆಗೆ ತೆಗೆದು ನೀಡಿದನು.

ನಡುಗುವ ಕೈಯಿಂದ ಹೂವಯ್ಯ ಅದನ್ನು ಕಸಿದುಕೊಂಡು ಬೇಗಬೇಗನೆ ಬಿಚ್ಚಿ ಓದಿದನು. ಆಮೇಲೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಶಾಂತವಾಗಿ ತಲೆಯೆತ್ತಿ ನಂಜನ ಕಡೆ ನೋಡಿ “ಏನೋ ಯಾತಕ್ಕೋ ಅಲ್ಲೀಯಾ?” ಎಂದು ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದ ಕೇಳಿದನು. ಏಕೆಂದರೆ, ಚಿನ್ನಯ್ಯ ತಾನು ಬರೆದಿದ್ದ ಪತ್ರದಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣಪ್ಪನ ಮರಣದ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಸಂತಾಪವನ್ನೂ ಸೀತೆಯ ರೋಗವು ಗುಣಮುಖವಾದುದಕ್ಕಾಗಿ ಸಂತೋಷವನ್ನೂ ಸೂಚಿಸಿ, ಹೂವಯ್ಯನು ಮುತ್ತಳ್ಳಿಗೆ ಅಗತ್ಯವಾಗಿ ಬಂದು ಹೋಗಬೇಕೆಂದು ಒತ್ತಾಯಮಾಡಿ ಬರೆದಿದ್ದನು.

“ಏನು ಹೇಳಾದು, ಒಡೆಯಾ? ಸೀತಮ್ಮನವರ ಮದುವೆ ಹೀಗೆ ನಿಂತು ಹೋಗ್ತದೆ ಅಂತಾ ಸಪ್ಪನ್ನಾಗೆ ಕೂಡ ಯಾರಿಗೆ ಗೊತ್ತಿತ್ತು?”... ಎಂದ ನಂಜು ಬಿಕ್ಕಿ ಬಿಕ್ಕಿ ಅಳುತ್ತ “ನಿನ್ನೆ ಸಾಯಂಕಾಲ ನನ್ನ ಮಗಾ ರಂಗೀನೂ ತೀರಿಹೋಯ್ತು, ಒಡೆಯಾ!” ಎಂದು ಎದೆಬಿರಿಯುವಂತೆ ಅಳುತ್ತ ಬೀದಿಯ ಮೇಲೆ ಕೂತುಬಿಟ್ಟನು.

“ಏನಾಗಿತೋ ಅದಕ್ಕೆ?”

ನಂಜು ಅಳುತ್ತಲೆ “ಬಾಲಗ್ರಹ ಚಾಪ್ಪೆ ಅಂದ್ರು.... ಅಯ್ಯೋ ಸ್ವಾಮಿ, ನನಗೇಕೆ ಈ ಕಷ್ಟ ಕೊಟ್ಟೋ ದೇವ್ವು? ಅವನ ಗುಡಿ ಜರಿದು ಬಿದ್ದು ಹೋಗ!” ಎಂದು ಶಪಿಸತೊಡಗಿದನು.

ಹೂವಯ್ಯ ನಾನಾರೀತಿಯಿಂದ ಸಮಾಧಾನ ಹೇಳಿ, ಅವನನ್ನು ಕೈಹಿಡಿದೆತ್ತಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿದನು.

ಇಬ್ಬರೂ ಮುತ್ತಳ್ಳಿಯ ಬಳಿಗೆ ಬರಲು, ನಂಜು ತನ್ನ ಗುಡಿಸಲನ್ನು ಕಂಡೊಡನೆ ಅಳುತ್ತ ಹುಚ್ಚನಂತೆ ಅದರೊಳಗೆ ನುಗ್ಗಿದನು. ಹೂವಯ್ಯನೊಬ್ಬನೆ ಮುಂಬರಿದು, ಮುಂದೆ ನಡೆಯಲಿದ್ದ ತನ್ನ ಮಗಳ ಮದುವೆಗಾಗಿ ಶ್ಯಾಮಯ್ಯಗೌಡರು ಮಾಡಿಸಿದ್ದ ಕಾಮಗಾರಿಗಳನ್ನು ನೋಡುತ್ತ, ಹೆಬ್ಬಾಗಿಲೊಳಗೆ ದಾಟಿದನು.

ಮದುವೆಯಾಗುವವನೇ ಹೆಣ್ಣು ಕೇಳುವದೇ?

“ಅಕ್ಕಯ್ಯಾ, ರಂಗಿ ಸತ್ತುಹೋತಂತೆ ಕಣೀ” ಎಂದು ಲಕ್ಷ್ಮಿ ತನ್ನಿಂದ ಸಾಧ್ಯವಾದಷ್ಟು ಗಾಂಭೀರ್ಯ ಶೋಕಗಳನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸುತ್ತ ಹೇಳಿದಳು.

ತನಗೆ ಅ ಸುದ್ದಿ ಮೊದಲೇ ತಿಳಿದಿದ್ದುದರಿಂದಲೂ ಮನಸ್ಸು ಬೇರೆಯ ಚಿಂತೆಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ್ದುದರಿಂದಲೂ ಸೀತೆ ಮಾತಾಡಲಿಲ್ಲ. ಕಿಟಕಿಯ ಸರಳುಗಳಿಂದ ವಿಭಾಗಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದಂತೆ ತೋರುತ್ತಿದ್ದ ಆಕಾಶದ ಕಡೆಗೆ ನೋಡುತ್ತ ರೋಗಶಯ್ಯೆಯ ಮೇಲೆ ಮಲಗಿದ್ದಳು.

ಹಿಂದಿನ ದಿನ ಕೃಷ್ಣಪ್ಪನ ಮರಣವಾರ್ತೆ ಬಂದ ಹೊಸತರಲ್ಲಿ ಆಕೆಯ ಮನಃಸ್ಥಿತಿ ಗಾಬರಿಹುಟ್ಟಿಸುವಂತಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಕ್ರಮೇಣ ಹಗುರವಾಯಿತು. ಅದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಆಶ್ಚರ್ಯಕರವಾಗಿ ಶರೀರಸ್ಥಿತಿ ಉತ್ತಮಗೊಳ್ಳತೊಡಗಿತು. ಸಾಯಂಕಾಲವಾಗುವುದರೊಳಗೆ,

ಅನೇಕ ದಿನಗಳಿಂದ ಏನೇನು ಮಾಡಿದರೂ ಬಿಡದಿದ್ದ ಜ್ವರ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಬಿಟ್ಟುಹೋಯಿತು! ಗೌರಮ್ಮನವರಂತೂ ತಾವು ತಿರುಪತಿ ತಿಮ್ಮಪ್ಪನಿಗೆ ಹರಸಿಕೊಂಡದ್ದು ಸಾರ್ಥಕವಾಯಿತೆಂದು ತಮ್ಮ ಭಕ್ತಿಯ ಒಲುಮೆಗೆ ತಾವೇ ಹಿಗ್ಗಿ ಕಣ್ಣೀರು ಕರೆದರು. ಸೀತೆಯೂ ತಾಯಿಯ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನೇ ಸಮರ್ಥಿಸಿ, ಅದನ್ನೇ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ನಂಬಿದಳು.

ತಾನು ತಿಳಿಸಿದ ಅಷ್ಟೊಂದು ಮುಖ್ಯವಾದ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಕೇಳಿಯೂ ಸುಮ್ಮನಿದ್ದ ಅಕ್ಕನ ತಾಟಸ್ಥವನ್ನು ಸಹಿಸಲಾರದೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಮತ್ತೆ “ಅಕ್ಕಯ್ಯ, ರಂಗಿ ಸತ್ತೋತಂತಲ್ಲಾ ಎಲ್ಲಿಗೆ ಹೋತು?” ಎಂದಳು. ಅವಳ ಕೈ ಬೆರಳೊಂದು ಹರಿದು ತೂತಾಗಿದ್ದ ಜೇಬಿನ ತಳಭಾಗದಲ್ಲಿ ಹೊರಗಿಣಿಸಿ, ತುಂಡಾದ ಹಲ್ಲಿನ ಬಾಲದಂತೆ ನಾಟ್ಯವಾಡುತ್ತ, ತನ್ನ ಒಡತಿಯ ಪ್ರಶ್ನೆಯಲ್ಲಿ ಗಭೀರತೆಯಿದ್ದರೂ ಆಕೆಯ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಅದಿಲ್ಲ ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಸಾರಿ ಹೇಳುವಂತಿತ್ತು.

“ಎಲ್ಲಿಗೆ ಹೋತು ಅಂದ್ರೆ? ಸತ್ತು ಹೋತು!” ಎಂದಳು ಸೀತೆ.

“ಸತ್ತು ಹೋತೇನೂ?” ಎಂದು ಏನೋ ಮಹ ವಿಷಯವೆಲ್ಲ ಗೋತ್ತಾದವಳಂತೆ ನಟಿಸಲೆಳಸಿದ ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಮತ್ತೆ ಸಂದೇಹಗ್ರಸ್ತಳಾದವಳಂತೆ “ಸತ್ತು ಎಲ್ಲಿಗೆ ಹೋತು?” ಎಂದು ಕೇಳಿದನು.

“ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ.”

ಅಕ್ಕನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಆ ವಿಷಯಪ್ರಸ್ತಾವದಿಂದ ನೋವಾಗುತ್ತದೆಂದು ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಗೆ ಗೊತ್ತಾಗುವುದಾದರೂ ಹೇಗೆ?

“ಸೋರ್ಗ ಇರಾದೆಲ್ಲಿ?”

“ಮೋಡ ಆಕಾಶ ನಕ್ಷತ್ರ ಎಲ್ಲ ದಾಟಿಹೋದರೆ ಸಿಕ್ಕದೆ.”

ಅಂಬೆಗಾಲಿಕ್ಕುವುದಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಬಾರದೆ ಇದ್ದ ರಂಗಿ ಅಷ್ಟು ದೂರ ಹೇಗೆ ಪ್ರಯಾಣಮಾಡಿದಳು ಎಂಬುದು ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೆ ವಿಶದವಾಗಲಿಲ್ಲ.

“ರಂಗಿ ಹ್ಯಾಂಗೆ ಹೋತೇ ಓಷ್ಟು ದೂರ?”

ಸೀತೆ ತನಗೆ ತಿಳಿದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ವರ್ಗದ ಸುಖಸೌಂದರ್ಯಗಳನ್ನೂ ಸತ್ತವರನ್ನು ದೇವತೆಗಳು ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ಹೋಗುವ ವಿಚಾರವನ್ನೂ ತಂಗಿಗೆ ಹೇಳಿದಳು.

ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೆ ಅದನ್ನೆಲ್ಲ ಕೇಳಿ ಬಹಳ ಸಂತೋಷವಾಯಿತು. ರಂಗಿ ಅಷ್ಟು ಸುಖದ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಹೋಗಿದ್ದರೆ ಅವಳ ತಂದೆತಾಯಿಗಳು ಎದೆಯೆದೆ ಬಡಿದುಕೊಂಡು ಏಕೆ ಅತ್ತರೆಂಬುದು ಆಕೆಯ ಭಾವವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಮತ್ತೆ ಕೇಳಿದಳು:

“ನಾವೂ ಹೋಗಾನೇನೆ ಅಲ್ಲಿಗೆ?”

“ಛೂ! ಹಾಳುಬಾಯಿ ನುಡೀಬೇಡ” ಎಂದಳು ಸೀತೆ.

ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೆ ಬಹಳ ಆಶ್ಚರ್ಯವಾಯಿತು. ಅಷ್ಟು ಒಳ್ಳೆಯ ಜಾಗಕ್ಕೆ ಹೋಗೋಣ ಎಂದರೆ ಅಕ್ಕ ‘ಹಾಳು ಬಾಯಿ ನುಡೀಬೇಡ’ ಎನ್ನುತ್ತಾಳಲ್ಲಾ ಎಂದು.

ಆದರೂ ಶ್ರುತಿಗೆ ಮತಿ ಶರಣಾಗಿ, ವೇದಕ್ಕೆ ವಿಚಾರ ಶರಣಾಗಿ ಬಾಯಿಮುಚ್ಚಿ ಕೊಳ್ಳುವಂತೆ, ಸ್ವಲ್ಪಹೊತ್ತು ಸುಮ್ಮನಿದ್ದು “ರಂಗಿ ಹಿಂದಕ್ಕೆಂದು ಬತ್ತದೆ?” ಎಂದು ಬೇರೆ ವಿಷಯ ತೆಗೆದಳು.

ಸೀತೆ ನಸು ಕಿನಿಸಿಕೊಂಡು “ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಬರೋದು ಇಲ್ಲ, ಏನೂ ಇಲ್ಲ” ಎಂದಳು.

ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಮುಗ್ಧತೆ ಅಕ್ಕ ಕೊಟ್ಟ ಉತ್ತರದ ಆಘಾತದಿಂದ ತತ್ತರಿಸಿತು. ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಬರಗೊಡಿಸದ ಆ ಸ್ವರ್ಗ ಹುಲಿಯ ಬಾಯಿಗಿಂತಲೂ ಭಯಾನಕವಾಗಿ ತೋರಿತು. ಜೇಬಿನ ತೂತಿನಲ್ಲಿ ಆಡುತ್ತಿದ್ದ ಕೈಬೆರಳು ಸ್ತಬ್ಧವಾಯಿತು. ಯಾವುದೋ ಒಂದು ಮಹ ಸಂಶಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಸೀತೆಯ ಮುಖವನ್ನೇ ದುರುದುರನೆ ನೋಡತೊಡಗಿದಳು. ಸಂಶಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಸೀತೆಯ ಮುಖವನ್ನೇ ದುರುದುರನೆ ನೋಡತೊಡಗಿದಳು. ಕೆಲವು ನಿಮಿಷಗಳು ಹಾಗೆಯೇ ಕೂತಿದ್ದು ಮೆಲ್ಲನೆ ಎದ್ದು ಕೋಣೆಯಿಂದ ಜರುಗಿದಳು.

ಸೀತೆ ಕೃಷ್ಣಪ್ಪನನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗುವ ಅನಿಷ್ಟ ತಪ್ಪಿತೆಂದು ಒಳಗೊಳಗೇ ಸುಳಿಯುತ್ತಿದ್ದ ಸುಖದಿಂದಲೂ, ಹೂವಯ್ಯಬಾವ ಕಾಯಿಲೆಯಾಗಿದ್ದ ತನ್ನನ್ನು ನೋಡುವುದಕ್ಕೆ ಬರದೇಹೊಗಿಬಿಟ್ಟರಲ್ಲಾ ಎಂಬ ದುಃಖದಿಂದಲೂ ಚಿಂತಾಕ್ರಾಂತಳಾಗಿ, ಹೆಚ್ಚು ಹೊತ್ತು ಒಬ್ಬಳೇ ಮಲಗಿರಲಿಲ್ಲ; ಚಿನ್ನಯ್ಯ ಹೂವಯ್ಯನೊಡಗೂಡಿ ಕೊರಡಿಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದನು.

ಎದೆಯವರೆಗೂ ಶಾಲು ಹೊದೆದುಕೊಂಡು ಕಿಟಕಿಯಾಚೆಯ ಆಕಾಶದ ಕಡೆಗೆ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದ ಸೀತೆ ಫಕ್ಕನೆ ತಿರುಗಿ ಅಣ್ಣನೊಡನೆ ತನ್ನೆಡೆಗೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಹೂವಯ್ಯನನ್ನು ಕಂಡಳು ಒಡನೆಯ ಶಾಲನ್ನು ಕುತ್ತಿಗೆಯ ವರೆಗೂ ಎಳೆದುಕೊಂಡು ರೆಪ್ಪೆಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡಳು. ಮುಖದಲ್ಲಿ ಮುನಿಸು ದುಃಖಗಳು ತೋರದೆ ಇದ್ದಿದ್ದರೆ ಆಕೆ ನಿದ್ರೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಳು ಎನ್ನಬಹುದಾಗಿತ್ತು.

ಹೂವಯ್ಯನನ್ನು ಕಂಡೊಡನೆ ಸೀತೆಯ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಭಾವಗಳು ಉದ್ರಿಕ್ತವಾದುವು: ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯದೂ ಮುಖ್ಯವಾದುದೂ ಎಂದರೆ ಹರ್ಷ. ಆತನಿಗಾಗಿ ಬಹಳ ದಿನಗಳಿಂದಲೂ ಹಾತೊರೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಆಕೆ ತನ್ನ ಇಷ್ಟಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಆನಂದಪಡದೆ ಮತ್ತೇನುಮಾಡಿಯಾಳು? ಆದರೆ ಮನುಷ್ಯನಲ್ಲಿ ಅಭಿಮಾನ ಎಂಬುದೊಂದಿದೆಯಲ್ಲವೆ? ತನ್ನ ಮನದನ್ನನ್ನು ಕಂಡು ಆಹ್ಲಾದವಾದರೂ ಸೀತೆ ಸ್ವಾಭಿಮಾನದಿಂದಲೂ ಬಿಗುಮಾನದಿಂದಲೂ ಅದನ್ನು ಮಪ್ರದರ್ಶಿಸಬಾರದೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದಳು. ತರುವಾಯ ಇನಿಯನು ಇಷ್ಟು ದಿನವೂ ಬಾರದಿದ್ದುದಕ್ಕಾಗಿ ಮುನಿಸೂ ದುಃಖವೂ ಒಂದನ್ನೊಂದು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿ ಬಂದುವು. ಆಮೇಲೆ “ಅಯ್ಯೋ, ನಾನು ಜ್ವರದಿಂದ ನರಳಿದುದನ್ನು ಇವರು ನೋಡಿ ನೋಯುವ ಅದೃಷ್ಟ ತಪ್ಪಿಹೋಯಿತಲ್ಲಾ!” ಎಂಬ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಪ್ರತಿಹಿಂಸೆಯ ಭಾವವೂ ಉತ್ಪನ್ನವಾಯಿತು. ಈ ಎಲ್ಲ ಭಾವಗಳ ಪರಸ್ಪರ ಕ್ರಿಯೆಗಳ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಎವೆಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಆಕೆಯ ಕಣ್ಣುಗಳಲ್ಲಿ ನೀರು ನೀರವವಾಗಿ ಬಳಬಳನೆ ಸುರಿಯತೊಡಗಿತ್ತು.

ಹಾಸಗೆಯ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಬಂದು ಕುಳಿತ ಹೂವಯ್ಯ ಚಿನ್ನಯ್ಯರು ಒಂದೆರಡು ನಿಮಿಷಗಳ ತನಕ ಮಾತಾಡಲಿಲ್ಲ. ಕೋಣೆಯ ನಿಶಬ್ದ ಶಕುನಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಭಾರವಾದಂತಿತ್ತು. ಹೂವಯ್ಯನ ಹೃದಯವೂ ಸೀತೆಯ ಪರವಾದ ಪ್ರೀತಿ ಕನಿಕರಗಳಿಂದಲೂ ತನ್ನ ಪರವಾದ ಕೋಪ ಭರ್ತ್ಸನೆಗಳಿಂದಲೂ ಭಾವಭರಿತವಾಗಿ, ಅವನಿಗೂ ಮೊದಲು ಮಾತಾಡಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಒಂದೆರಡು ಸಾರಿ ಉಗುಳುನುಂಗಿ, ಗಂಟಲಲ್ಲಿಯೆ ಕೆಮ್ಮಿ, ಸ್ಥಿರಚಿತ್ತನಾಗಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದನು. ಆದರೂ ಕಣ್ಣು ಹನಿತುಂಬಿ, ದೃಷ್ಟಿ ಮಂಜಾಗತೊಡಗಿತ್ತು.

“ಈಗ ಹ್ಯಾಗಿದೆ, ಸೀತೆ?” ಎಂದು ಚಿನ್ನಯ್ಯನೆ ಮಾತು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿ, ತಂಗಿಯ ಹಣೆಯ ಮೇಲೆ ಕೈಯಿಟ್ಟನು. ಸೀತೆ ಕಣ್ಣೆರೆಯಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಕಣ್ಣೀರು ಮೊದಲಿಗಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚು ಧಾರಾಕಾರವಾಗಿ ಹರಿಯತೊಡಗಿತು. ಹೂವಯ್ಯ ಚಿನ್ನಯ್ಯರಿಬ್ಬರೂ ಅದಕ್ಕೆ ತಪ್ಪು ವಾಖ್ಯಾನಮಾಡಿದರು. ಕೃಷ್ಣಪ್ಪ ನಿಗೊದಗಿದ ದುರಂತ ಘಟನೆಗಾಗಿ ಆಳುತ್ತಿದ್ದಾಳೆ ಎಂದು ಬಗೆದರು.

ಚಿನ್ನಯ್ಯ ತಂಗಿಯನ್ನು ಸಂತವಿಸಲೆಂದು ಮತ್ತೆ “ಆಳೋದ್ಯಾಕವ್ವಾ? ಆಗೋದು ಆಗಿಹೋಯ್ತು! ಯಾರೇನು ಮಾಡೋಕೆ ಆಗ್ತದೆ? ಅವರವರ ಹಣೇಲಿ ಬರೆದಷ್ಟು ಅವರವರಿಗೆ ಲಭಿಸ್ತದೆ...” ಎಂದು ಮರುಕ ತೊರುವ ಧ್ವನಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳುತ್ತಿರಲು, ಸೀತೆ ತಡೆಯಲಾರದೆ

ಬಿಕ್ಕಿ ಬಿಕ್ಕಿ ಅಳತೊಡಗಿದಳು. ಆ ಶೋಕದಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣಪ್ಪನ ಅಕಾಲ ಘೋರ ಮರಣಕ್ಕಾಗಿ ಅನುತಾಪವಿರಲಿಲ್ಲ, ತನ್ನ ದುಃಖಕ್ಕೆ ತನಗಿಷ್ಟವಿಲ್ಲದ, ತನಗನಿಷ್ಟವಾದ, ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರಲ್ಲಾ ಎಂಬ ಸಂತಾಪಮಾತ್ರವಿತ್ತು.

ಹೂವಯ್ಯ ಮಾತಾಡದೆ ಅಲುಗಾಡದೆ ನಸು ತಲೆಬಾಗಿ ಕುಳಿತಿದ್ದನು. ಅವನ ಕಣ್ಣಗಳಿಂದ ನೀರು ಸುರಿಯತೊಡಗಿತ್ತು.

ಚಿನ್ನಯ್ಯ ಸೀತೆಯ ಕೈಹಿಡಿದುಕೊಂಡು " ಛೇ! ಹಾಗೆ ಅಳಬೇಡ ! ಮತ್ತೆಲ್ಲಾದ್ರೂ ಜ್ವರ ಬಂದಾತು!, ನಿನ್ನ ಹೂವಯ್ಯಬಾವ ಬಂದಾರೆ, ಕಣ್ಣುಬಿಟ್ಟು ನೋಡು" ಎಂದನ್ನು.

ಸೀತೆ ಬಿಕ್ಕಿ ಬಿಕ್ಕಿ ಅಳುತ್ತಲೇ ಒಂದು ಸಾರಿ ಕಣ್ಣೆರೆದು ಹೂವಯ್ಯನು ತಲೆಬಾಗಿ ಕಂಬನಿಗರೆಯುತ್ತಿದ್ದುದ್ದು ನೋಡಿ, ಮತ್ತೆ ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡಳು. ಆಕೆಯ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ನೆಮ್ಮದಿಯಾಯಿತು, ತನ್ನಿನಿಯನೂ ತನಗಾಗಿ ನೋಯುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ಕಂಡು.

'ಇದೇನು ರಗಳೆಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿತು' ಎಂದು ಭಾವಿಸಿ ಚಿನ್ನಯ್ಯನೂ "ಹೂವಯ್ಯ, ಗದ್ದೆಕಡೆ ಹೋಗಿ ಬರೋಣ ಬಾ" ಎಂದು ಮನಸ್ಸಿಲ್ಲದ ಅವನನ್ನೂ ಜೊತೆಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು "ಈಗ ಮಾತಾಡಿದಷ್ಟೂ ಅವಳು ಅಳ್ತಾಳೆ! ಜ್ವರಗಿರ ಬಂದಾತು!" ಎಂದು ಪಿಸುಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಹೇಳುತ್ತಾ ಬಾಗಿಲು ದಾಟಿದನು.

ಅಂತೂ ಉವಯ್ಯನಾಗಲಿ ಸೀತೆಯಾಗಲಿ ಒಂದು ಮಾತನ್ನು ಆಡಲಿಲ್ಲ. ಹೂವಯ್ಯನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ "ಸೀತೆ ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಕೃಷ್ಣಪ್ಪನಿಗಾಗಿ ಅಳುತ್ತಿದ್ದಾಳೆ. ಅವನನ್ನೇ ಮನಃ ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಪ್ರೀತಿಸಿದ್ದಳು; ಈಗಲೂ ಪ್ರೀತಿಸಿದ್ದಳು; ಈಗಲೂ ಪ್ರೀತಿಸುತ್ತಿದ್ದಾಳೆ" ಎಂಬ ತಪ್ಪು ಭಾವ ಪ್ರಬಲತರವಾಗುತ್ತಿತ್ತು.

ಆ ಆಲೋಚನೆ ಬಲವಾದಂತೆಲ್ಲ ಅವನ ಮನಸ್ಸು ಹತಾಶೆಯಿಂದಲೂ ಉದ್ವೇಗದಿಂದಲೂ ವಿಕ್ಷುಬ್ಧವಾಗುತ್ತಿದ್ದಿತು. ಮುತ್ತಳಿಗೆ ಬರುವುದು ಮೊದಲು ಎಷ್ಟು ಪ್ರಿಯಕರವಾಗಿದ್ದಿತೋ ಈಗ ಅಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಡುವುದೂ ಅಷ್ಟೇ ಪ್ರಿಯಕರವಾಗಿ ತೋರಿತು. ಗದ್ದೆ ತೋಟಗಳಲ್ಲಿ ಅಡ್ಡಾಡಿಕೊಂಡು ಹಿಂತಿರುಗಲೆಂದು ಹೊರಟ ಇಬ್ಬರೂ ಹೆಬ್ಬಾಗಿಲನ್ನು ದಾಟುತ್ತಿದ್ದಾಗ, ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದ ಹಾಗೆ ಹೂವಯ್ಯನು "ಚಿನ್ನಯ್ಯ, ನಾನು ಮನೆಗೆ ಹೋಗ್ತೀನಿ" ಎಂದನು.

ಚಿನ್ನಯ್ಯನು ಆ ಹಠಾತ್ತನೆ ನಿರ್ಣಯಕ್ಕೆ ಬೆಚ್ಚಿ ಬೆರಗಾಗಿ "ಯಾಕೆ? ಈಗಲಿಲ್ಲ ಹೋಗೋದು? ಉಟದ ಹೊತ್ತಾಗ್ತಾ ಬಂತು" ಎಂದನು.

"ಪರ್ವಾಯಿಲ್ಲ. ಏನು ಅರ್ಥಗಂಟೆ ಮುಕ್ಕಾಲು ಗಂಟೆಲಿ ಮನೆ ಸೇರತೀನಿ."

"ಅಷ್ಟೇನು ಅವಸರ? ಈಗತಾನೆ ಬಂದೀಯಾ! ಅಪ್ಪಯ್ಯನೂ ಇನ್ನೂ ಸೀತೆಮನೆಗೆ ಹೋದವನು ಬಂದಿಲ್ಲ. ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ ಮೇಲೆ ಬರ್ತಾನಂತಾ ಬರತ್ತಾನಂತಾ ಕಾಣ್ತದೆ. ಅವನ್ನ ಕಂಡು ಮಾತಾಡಿ ಹೋಗಬಹುದಂತೆ."

ಹೂವಯ್ಯ ಸ್ವಲ್ಪಹೊತ್ತು ಎವೆಯಿಕ್ಕದೆ ನಿಂತು ಆಲೋಚಿಸಿದನು. ಶ್ಯಾಮಯ್ಯಗೌಡರು ಸೀತೆಯ ವಿಚಾರವಾಗಿ ತನ್ನೊಡನೆ ಮಾತಾಡಬಹುದೇ? ಅಲ್ಲದೆ ಸೀತೆಯೊಡನೆ ಏನೊಂದು ಮಾತನ್ನೂ ಆಡದೆ ಹೋಗುವುದೂ ಸರಿಯಲ್ಲ. ಅವಳ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ತಿಳಿದು ಹೋಗುವುದೇ ಉತ್ತಮ. ಕಡೆಗೆ ಏನಾದರೂ ಆಗಲಿ, ಮೊದಲು ದುಡುಕಬಾರದು, ಎಂದು ನಿರ್ಣಯಿಸಿ ಚಿನ್ನಯ್ಯನ ಎಷ್ಟಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪಿ ಅವನೊಡನೆ ಗದ್ದೆಯ ಕಡೆಗೆ ಹೋದನು.

ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಉಟವಾದಮೇಲೆ ಹೂವಯ್ಯನ ಎಡಗೈಯನ್ನು ಹಿಡಿದು ಜಗ್ಗಿಸಿ ಎಳೆಯುತ್ತ, ಬುಡುಬುಡಿಕೆಯಂತೆ ಏನೇನನ್ನೂ ಗಳಹುತ್ತ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೊಡಗೂಡಿ ಸೀತೆಯನ್ನು ಮಾತಾಡಿಸಲು ಹೋದನು.

ಸ್ವಲ್ಪ ಸಮಯದಲ್ಲಿಯೆ ಬಾವ ಅಕ್ಕಯ್ಯರಿಬ್ಬರೂ ಏನೋ ಗಭೀರವಾದ ಮಾತುಕತೆಗಳಲ್ಲಿ ಮಗ್ನರಾಗಿ ತನ್ನನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ನಿರ್ಲಕ್ಷಿಸಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದರಿಂದ ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಅಭಿಮಾನಭಂಗದಿಂದಲೂ ಅಸಮಾಧಾನದಿಂದಲೂ ಅಲ್ಲಿಂದೆದ್ದು, ತನಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಪುರಸ್ಕಾರವೂ ಗೌರವ ಗಮನಗಳು ದೊರಕುವ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಎಂದರೆ ಕಾಲನ ಬಳಿಗೆ ಹೋದಳು.

ಮಾತು ಮುಂದುವರಿದ ಹಾಗೆಲ್ಲ ಸೀತೆ ಮನಸ್ಸು ಬಿಚ್ಚಿ ಕಾಯಿಲೆಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ತಾನು ಕಂಡ ಕನಸುಗಳನ್ನೂ, ಪಟ್ಟ ಯಾತನೆಗಳನ್ನೂ, ತಾನು 'ಹೂವಯ್ಯ ಬಾವ'ನನ್ನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿ ಹತಾಶಳಾದುದನ್ನೂ ಮುಚ್ಚುಮರೆಯಿಲ್ಲದೆ ಸರಳ ಹೃದಯದಿಂದ ಹೇಳಿದಳು. ಆದರೆ ಹೂವಯ್ಯ ಮಾತ್ರ ತನ್ನಲ್ಲಿ ಸೀತೆಗಿರುವ ಅನುರಾಗದ ಅಗಾಧತೆ ತಿಳಿದುಬಂದರೂ ಕೂಡ ತನ್ನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಬಿಚ್ಚಲು ಸಮರ್ಥನಾಗಲಿಲ್ಲ. ತಾನು ಬರಲಾಗದಿದ್ದುದಕ್ಕೆ ಹಲಕೆಲವು ನೆವಗಳನ್ನು ಹೇಳಿ, ಆನ್ಯವಿಷಯಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಪ್ರಸ್ತಾವಿಸತೊಡಗಿದನು. ಯಾರೊಬ್ಬರೂ ಕೃಷ್ಣಪ್ಪನ ವಿಷಯವಾಗಿ ಮಾತೆತ್ತಲಿಲ್ಲ.

ಹೂವಯ್ಯ ಸೀತೆ ಮಲಗಿದ್ದ ಕೊಠಡಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟಾಗ ಅವನ ಮನಸ್ಸು ಮತ್ತೊಂದು ಆಲೋಚನೆಯಿಂದ ಬಿಸಿಯಾಗಿದ್ದಿತು: ಹಿಂದೆ ಸೀತೆಮನೆ ಸಿಂಗಪ್ಪ ಗೌಡರು ಸೀತೆಯನ್ನು ತಮ್ಮ ಮಗನಿಗೆ ಕೇಳುವ ಮೊದಲು ತಾನೇ ಸ್ಯಾಮಯ್ಯಗೌಡರನ್ನು ಕೇಲಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದರೆ ಅವರು ಒಪ್ಪದೆ ಇರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲದೆ ಈಗ ನಡೆದು ಹೋದ ಸಂದೇಹ ಸಂಕಟಗಳಿಗೂ ಅವಕಾಶವಿರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಂತೂ ಹೇಗೋ ವಿಧಿವಶದಿಂದ ಸೀತೆ ಅನ್ಯರ ಪಾಲಾಗುವ ಪ್ರಸಂಗ ತಪ್ಪಿತು! ಈಗಲಾದರೂ ತಾನು ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಂದ ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ವರ್ತಿಸದಿದ್ದರೆ ಸ್ಯಾಮಯ್ಯಗೌಡರು ತಮ್ಮ ಮಗಳನ್ನು ಇನ್ನಾರಿಗಾದರೂ ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊಡಲು ಒಪ್ಪಿಬಿಟ್ಟರೆ ಮತ್ತೆ ಅನಾಹುತವಾದೀತು! ಹಾಗೆಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಆಗಿಬಿಟ್ಟರೆ ಸೀತೆಯ ಮತ್ತು ತನ್ನ ಜೀವನಗಳೆರಡೂ ನರಕವಾಗುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಆ ದಿನವೇ ಸ್ಯಾಮಯ್ಯಗೌಡರು ಸೀತೆಮನೆಯಿಂದ ಹಿಂತಿರುಗಿದೊಡನೆ ತನ್ನ ಇಚ್ಛೆಯನ್ನು ಅವರಿಗೆ ತಿಳಿಸಿ, ಅವರನ್ನೊಪ್ಪಿಸಬೇಕೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದನು.

ತರುವಾಯ ಹೂವಯ್ಯ ಕೂತಲ್ಲಿ ನಿಂತಲ್ಲಿ ಹೋದಲ್ಲಿ ಬಂದಲ್ಲಿ, ತನ್ನ ನಿರ್ಣಯವನ್ನು ಸ್ಯಾಮಯ್ಯಗೌಡರೊಡನೆ ಹೇಗೆ ಪ್ರಸ್ತಾವಿಸಬೇಕು? ಹೇಗೆ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಬೇಕು? ಹೇಗೆ ಕೊನೆಗಾಣಿಸಬೇಕು? ಎಂಬ ಆಲೋಚನಾಪರಂಪರೆಗಳಲ್ಲಿ ತಲ್ಲೀನನಾಗಿ, ಇತರರು ತನ್ನನ್ನು ಮಾತಾಡಿಸಿದರೂ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಓದುವ ನೆವದಿಂದ ಹೆಚ್ಚು ಮಾತಾಡದೆ, ಹಗಲುಗನಸು ಕಟ್ಟತೊಡಗಿದನು. ಅವನಿಗೆ ಒಂದೊಂದು ಸಾರಿ ಒಂದು ತರಹದ ಮೂರ್ಛೆ ರೋಗ ಬರುತ್ತದೆ ಎಂದು ಗಾಳಿಸುದ್ದಿ ಕೇಳಿದ್ದವರೆಲ್ಲರೂ ಅದು ಸತ್ಯವಾಗಿರಬೇಕೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ಸುಮ್ಮನಾದರು. ಚಿನ್ನಯ್ಯನಿಗೂ ಕೂಡ ಶಂಕೆ ಹುಟ್ಟುವಂತಾಯಿತು.

ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ನಾಲ್ಕು ಗಂಟೆಯ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಹಿಂದಿನ ದಿನ ಜಾಕಿಯನ್ನು ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿಯ ಆಸ್ಪತ್ರೆಗೆ ಸಾಗಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗಿದ್ದ ಪುಟ್ಟಣ್ಣ ಬಾಡಿದ ಮೋರೆ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಮುತ್ತಳಿಗೆ ಬಂದನು. ಅವನನ್ನು ಕಂಡ ಹೂವಯ್ಯ ಕ್ಷಣಕಾಲ ದಿವಾಸ್ವಪ್ನದಿಂದ ಎಚ್ಚತ್ತವನಂತಾಗಿ "ಜಾಕಿ ಹೇಗಿದ್ದಾನೆ?" ಎಂದು ಕೇಳಿದನು.

ಚಿನ್ನಯ್ಯ, ಗೌರಮ್ಮನವರು, ಲಕ್ಷ್ಮಿ, ಕಾಳ ಮೊದಲಾದವರೆಲ್ಲರೂ ಪುಟ್ಟಣ್ಣನ ಸುತ್ತ ಕಾತರತೆಯಿಂದ ಆಲಿಸತೊಡಗಿದರು.

ಪುಟ್ಟಣ್ಣನೂ ಅರ್ಧಗಂಟೆಯ ಕಾಲ ನಡೆದುದನ್ನೆಲ್ಲ ಸವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ, ನಡು ನಡುವೆ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ಮಿರಿ ಉಕ್ಕಿಬರುತ್ತಿದ್ದ ಕಂಬನಿಗಳನ್ನು ಒರಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಹೇಳಿದನು:

ದಾರಿಯ ಮೇಲೆ ಮಳೆ ಗಾಳಿ ಪ್ರಾರಭವಾಯಿತಂತೆ. ಮಳೆ ಬಹಳ ಜೋರಾಗಿ ಸುರಿಯಿತಂತೆ. ಆಗಲೇ ಜಾಕಿ ಹುಲಿ, ಕೃಷ್ಣಪ್ಪ, ಬೇಟೆ-ಇವುಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಹುಚ್ಚುಹುಚ್ಚಾಗಿ ಆಡತೊಡಗಿದನು. ಮಧ್ಯೆ ಮಧ್ಯೆ ಕೇಲಿದವರ ಎದೆ ಬೇಯುವಂತೆ ನೋವಿನಿಂದ ಗೋಳಿಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಒಂದೊಂದು ಸಾರಿ "ಕೃಷ್ಣಪ್ಪಗೌಡ್ರೇ, ನಿಮ್ಮ ದಮ್ಮಯ್ಯಾ! ಬೇಡ, ಹೋಗಬ್ಯಾಡಿ! ಗಾಯದ ಹುಲಿ!" ಎಂದು ಮೊದಲಾಗಿ ತನ್ನ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನೆಲ್ಲ ವೆಚ್ಚಮಾಡಿ ಕಾಕು ಹಾಕಿ ಕೂಗಿ ಎದ್ದೋಡಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಏಳದಂತೆ ತಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ

ಪುಟ್ಟಣ್ಣನನ್ನು ಬಾಯಿಗೆ ಬಂದಂತೆ ಶಪಿಸಿದನು. ಅಂತೂ ಬಹುಕಷ್ಟದಿಂದ ತುಂಗಾನದಿಯ ದೋಣಿಗಂಡಿಯ ಮಳಲುದಿಣ್ಣೆಯಲ್ಲಿ ಗಾಡಿ ಬಿಟ್ಟು, ದೋಣಿಯವರಿಗೆ ದಮ್ಮಯ್ಯಗುಡ್ಡೆ ಹಾಕಿ, ಜಾಕಿಯನ್ನು ದೋಣಿಯಲ್ಲಿ ಮಲಗಿಸಿ ಹೊಳೆಯಾಚೆಗೆ ಸಾಗಿಸಿ, ಜವಳಿ ಅಂಗಡಿ ರಾಮರಾಯರ ಗಾಡಿಯ ಮೇಲೆ ಆಸ್ಪತ್ರೆಗೆ ಕೊಂಡೊಯ್ದರು... ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಅವನಿಗೆ ಪ್ರಜ್ಞೆ ತಪ್ಪಿತು. ಡಾಕ್ಟರು! ಆಸ್ಪತ್ರೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಇಳಿದುಕೊಳ್ಳಲು ಸ್ಥಳ ಕೊಟ್ಟರು. ರಾತ್ರಿಯೆಲ್ಲ ಪುಟ್ಟಣ್ಣನಿಗೆ ನಿದ್ರೆಯಿಲ್ಲ. ಜಾಕಿಗೆ ಪ್ರಜ್ಞೆ ಹೋಗುತ್ತಿತ್ತು, ಬರುತ್ತಿತ್ತು. ಒಂದೊಂದು ಸಾರಿ ಹುಲಿಯ ಬೇಟೆಯ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಅಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಏನೇನನ್ನೋ ಕೂಗಿಕೊಂಡು ಕುಮುಟಿ ಬೀಳುತ್ತಿದ್ದನು..... ಎರಡು ಮೂರು ಸಾರಿ, ಹೋದ ಪ್ರಾಣ ಮತ್ತೆ ಬಂತು. “ಅಯ್ಯೋ! ಆ ಗೋಳು, ಆ ರಂಪ, ರಾಮ ರಾಮ! ನಮ್ಮ ವೈರಿಗೂ ಬೇಡ! .... ಬೆಳಗಿನ ಜಾವ ಪ್ರಾಣಹೋಯಿತು!... ಆ ಮೇಲೆ ಪೋಲಿಸಿನವರು ಬಂದು ಏನೇನೋ ಹೇಳಿಕೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡರು....” ಆಮೇಲೆ ಅವನ ಜಾತಿಯವರು ‘ಕಿಲಿಸ್ತರು’ ಎಲ್ಲ ಸೇರಿ ಅವರ ದೇವಸ್ಥಾನಕ್ಕಂತೆ ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ಹೋದರು”.... ನನಗಂತೂ ಅನ್ನ ಇಲ್ಲ ಇಷ್ಟು ಹೊತ್ತಾದರೂ. ಓಟ್ಟಿಗೆ ಕಾಫಿ ತಿಂಡಿ ತಿಂದುಕೊಂಡು ಬಂದೆ..... ಪಾಪ! ಮುಂಡೇಮಗ ದುಡುತ್ತಿದ್ದ ಅಷ್ಟೆಹೊರತೂ! ಎಂಥ ಒಳ್ಳೆ ಮನುಷ್ಯ! ಅನ್ನಕೊಟ್ಟ ಧಣಿಗಾಗಿ ಪ್ರಾಣ ಬಿಟ್ಟನಲ್ಲಾ....”

ಪುಟ್ಟಣ್ಣ ಹೇಳಿ ಮುಗಿಸಲು ಕುಳಿತಿದ್ದವರೆಲ್ಲರೂ ದೀರ್ಘವಾಗಿ ನಿಟ್ಟುಸಿರು ಬಿಟ್ಟರು. ಗೌರಮ್ಮನವರು ಪುಟ್ಟಣ್ಣನಿಗೆ ಕೈಕಾಲು ತೊಳೆದುಕೊಂಡು ಉಟಕ್ಕೆ ಬರುವಂತೆ ಹೇಳಿ “ಕಾಳ, ನಡಿಯೋ, ಬಳ್ಳೆಹಾಕೋ. ನಾನೀಗ ಬರತ್ತೀನಿ” ಎಂದು ಸೀತೆಯ ಕೋಣೆಗೆ ಹೋದರು.

ಸಾಯಂಕಾಲ ಹೂವಯ್ಯ ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿದ್ದಂತೆ ಶ್ಯಾಮಯ್ಯಗೌಡರು ಸೀತೆಮನೆಯಿಂದ ಬಂದರು. ಅವರ ಮನಸ್ಸು ಅಲ್ಲಿ ನಡೆದಿದ್ದ ದುರ್ಘಟನೆ ಶೋಕಗಳಿಂದ ವಿದೀರ್ಣವಾಗಿತ್ತು. ಅವರನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಆಳವಾದ ಹಾಳು ಬಾವಿಯನ್ನು ನೋಡಿದಂತೆ ಭಾಸವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಮಾವನ ಆ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಕಂಡೊಡನೆ ಹೂವಯ್ಯನಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಅಧೈರ್ಯವಾಯಿತು. ತಾನು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದ್ದನ್ನು ತಿಳಿಸುವುದು ಉಜ್ಜಾಕರವಾಗಿ ತೋರಿತು. ಸಮಯವೂ ಸರಿಯಾಗಿ ತೋರಲಿಲ್ಲ.

ಒಂದು ಸಾರಿ ಮಾತಾಡಲು ಅವಕಾಶ ಕೊರೆತಾಗ ಶ್ಯಾಮಯ್ಯ ಗೌಡರು ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರಿಗೂ ಹೂವಯ್ಯನಿಗೂ ಕಾನೂರು ಮನೆ ಆಸ್ತಿ ಜಮೀನು ಪಾಲಾಗುವ ವಿಚಾರವನ್ನೆತ್ತಿ, ಅದನ್ನು ಹೇಗಾದರೂ ತಪ್ಪಿಸಬೇಕು ಎಂದು ಸೂಚಿಸಿದರು. ಕಾರಣವೇನೆಂದರೆ, ಕಾನೂರು ಮನೆಗತನ ಮುತ್ತಳ್ಳಿ ಮನೆತನದಷ್ಟೇ ಸಂಪದ್ಯುಕ್ತವಾಗಿದ್ದರೂ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರ ‘ಅಂಧಕಾರ ದರ್ಬಾರಿ’ನ ದೆಸೆಯಿಂದ ಅವರಿಗೆ ಶ್ಯಾಮಯ್ಯಗೌಡರಲ್ಲಿ ಸಾಲವಾಗಿತ್ತು. ಆದ್ದರಿಂದ ಶ್ಯಾಮಯ್ಯಗೌಡರು ಬಂಧುಗಳ ಮನೆತನದ ಹಿತದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಲೂ ಮತ್ತು ತಮ್ಮ ಸಾಲದ ಕ್ಷೇಮದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಲೂ ಮಾತಾಡುತ್ತಿದ್ದರು.

ಹೂವಯ್ಯ ಪಾಲಾಗದಿರುವುದಕ್ಕೆ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲವೆಂಬುದನ್ನು ಸಕಾರಣವಾಗಿ ತಿಳಿಸಿ, ತಾನು ಮೈಸೂರಿನಿಂದ ಬಂದ ಮೇಲೆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ನಡೆದ ವಿದ್ಯಮಾನಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಬಹುದಾದ ಕೆಲವು ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸಿದನು.

ಶ್ಯಾಮಯ್ಯಗೌಡರು “ಏನಾದರೂ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಿ” ಎಂದು ಬೇಸರದ ಧ್ವನಿಯಿಂದ ಹೇಳಿ ಸುಮ್ಮನಾದರು.

ಆ ಮಾತು ನಡೆದ ಮೇಲೆ ಹೂವಯ್ಯನಿಗೆ ಸೀತೆಯನ್ನು ತನಗೆ ಕೊಡಬೇಕೆಂಬ ವಿಚಾರವನ್ನೆತ್ತಲು ಸಂಕೋಚವಾಯಿತು. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ; ಅಳಿಯನಾಗುತ್ತಿದ್ದವನು ಭಯಂಕರ ದುರ್ಘಟನೆಯಿಂದ ಮಡಿದ ಮರುದಿನವೇ ಆ ಮಾತನ್ನೆತ್ತುವುದು ಅವಿವೇಕವಾಗಿಯೂ ತೋರಿತು. ಆದರೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿಯೇ ಹೂವಯ್ಯನು ಮತ್ತೆ ಜ್ವಾಲಾಗ್ರಸ್ತನಾದನು. ತಾನೀಗಲೇ ಒಂದು ಮಾತನ್ನು ಅವರ ಕಿವಿಯಮೇಲೆ ಹಾಕಿರದಿದ್ದರೆ ಶ್ಯಾಮಯ್ಯಗೌಡರು ಇನ್ನಾರಿಗಾದರೂ ಮಾತು ಕೊಟ್ಟರೆ ಎಂತಹ ಭೀಷಣ ಪ್ರಮಾದವಾಗಬಹುದು? ಎಂಬ ಆಲೋಚನೆ ಅವನನ್ನು ಎಂತಹ ಅವಿವೇಕಕ್ಕೂ ಪ್ರೇರಿಸುವಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ ಉರಿಯತೊಡಗಿತು. ಏನಾದರಾಗಲಿ ತನ್ನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಮಾವನಿಗೆ ಹೇಳಿಯೇ ಬಿಡಬೇಕೆಂದು ದೃಢನಿಶ್ಚಯ ಮಾಡಿದನು. ಯಾವಾಗ ಹೇಳುವುದು? ಆ ಸಾಯಂಕಾಲವೇ? ತಾನು ಮುತ್ತಳ್ಳಿಯಿಂದ

ಕಾನೂರಿಗೆ ಹೊರಡುವಾಗ! ಏಕೆಂದರೆ, ಹೇಳಿ ಒಡನೆಯ ಅಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಟುಹೋಗಿಬಿಟ್ಟರೆ, ಎದುರಿಗಿದ್ದ ಪಡುವ ಲಜ್ಜೆಯಿಂದ ಸುಲಭವಾಗಿ ಪಾರಾದಂತಾಗುತ್ತದೆ!

ಹೀಗೆ ಆಲೋಚಿಸಿ, ಆಡಬೇಕಾದ ಮಾತುಗಳನ್ನೂ ಅವುಗಳ ಕ್ರಮ ವಿಧಾನಗಳನ್ನೂ ಮನದಲ್ಲಿಯೆ ಸರಿಮಾಡಿಕೊಂಡು ಕತ್ತಲೆಯಾಗುವ ಸಮಯಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಹೂವಯ್ಯ ಶ್ಯಾಮಯ್ಯಗೌಡರು ಬಳಿಗೆ ಸೋದ್ದೇಗದಿಂದ ಹೋದನು/

“ನಾನು ಹೋಗಿಬರ್ತೀನಿ, ಮಾವ.”

“ಕತ್ತಲೆಯಾಯ್ತಲ್ಲೋ!”

“ಪರ್ವಾಯಿಲ್ಲ ತಿಂಗಳಬೆಳಕಿರ್ತದೆ ಪುಟ್ಟಣ್ಣನೂ ಜೊತೆಲಿರತ್ತಾನೆ”

“ನಿಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಹೋಗೋ ಕಾಡುದಾರಿಲಿ ತಿಂಗಳ ಬೆಳಕು ಇದ್ದೇನು, ಇಲ್ಲಿದ್ದೇನು? ನಾಳೆ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಹೋದ್ದೇನಂತೆ?”

ಕಾನೂರಿಗೆ ಹೋಗಬೇಕೆಂದಿದ್ದ ಹೂವಯ್ಯ ಹಠಾತ್ತಾಗಿ ” ಸೀತೆಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ, ಇವತ್ತಲ್ಲಿದ್ದು ನಾಳೆ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಮನೆಗೆ ಹೋಗ್ತೀನಿ. ಬಯಲುದಾರಿ. ಅಷ್ಟೇನು ಕಷ್ಟವಾಗೋದಿಲ್ಲ” ಎಂದನು.

“ನಿಮ್ಮ ಮನೆಗಿಂತ ದೂರ ಆಗ್ತದಲ್ಲೋ?”

“ಒಳದಾರಿಲಿ ಹೋಗ್ತೀನಿ.”

“ಒಳದಾರಿ ಕಾಡಲ್ಲೇನು?”

“ಪರ್ವಾಯಿಲ್ಲ, ಪುಟ್ಟಣ್ಣಿದ್ದಾನೆ. ಅದೂ ಅಲ್ಲದೆ ಸಿಂಗಪ್ಪ ಕಕ್ಕಯ್ಯನ್ನ ಮಾತಾಡಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗೋಣ ಅಂತಾ.”

ಹೂವಯ್ಯ ತಾನು ಹೇಳಬೇಕೆಂದಿದ್ದು ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕಣವನ್ನೂ ಹೊರಗೆಡಹದೆ ಶ್ಯಾಮಯ್ಯಗೌಡರನ್ನು ಬೀಳ್ಕೊಂಡು ಸೀತೆ ಗೌರಮ್ಮ ಚಿನ್ನಯ್ಯ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಹೇಳಿ, ಪುಟ್ಟಣ್ಣನೊಡಗೂಡಿ ಸೀತೆಮನೆಗೆ ಹೊರಟನು.

ಆಗಲೆ ಬೈಗು ಕಪ್ಪಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಶಬ್ದವನ್ನೊಡಿಸಿ ನಿಶಬ್ದವು ಜಗತ್ತನ್ನಾಕ್ರಮಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ರಾರಾಜಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಸುಧಾಂಶು ಅಮೃತಕಿರಣಗಳ ವರ್ಷವನ್ನು ಕರೆಯತೊಡಗಿದ್ದನು.

ಕಳ್ಳಂಗಡಿಯವನ ಸಾಲಕ್ಕಾಗಿ ಸೋಮ ಹಳೆಪೈಕದ ತಿಮ್ಮನ

ಕೋಳಿಹುಂಜವನ್ನು ಕದ್ದದ್ದು

ಕೃಷ್ಣಪ್ಪನ ಭಯಂಕರ ಮರಣವಾರ್ತೆ ಹಳ್ಳಿಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಹಬ್ಬಿ, ಅನೇಕರಿಗೆ ಬೇಟೆಯ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಜುಗುಪ್ಸೆ ಹುಟ್ಟುವಂತೆ ಮಾಡಿತು. ದಿನ ಬೆಳಗಾಯಿತೆಂದರೆ ಕೋವಿ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಕಾಡು ಹತ್ತುತ್ತಿದ್ದ ಮೃಗಯಾವ್ಯಸನಿಗಳು ಕೂಡ ಹೆದರಿ ಕಾಡಿಗೆ ಹೋಗುವುದನ್ನು ಕಡಮೆ ಮಾಡಿದರು. ತಾಯಿ ತಂದೆಗಳು ಮಕ್ಕಳಿಗೂ ಸತಿಯರು ಪತಿಯರಿಗೂ ಕೃಷ್ಣಪ್ಪನಿಗಾದ ಘೋರ

ಘಟನೆಯನ್ನು ದೃಷ್ಟಾಂತವಾಗಿ ವಿವರಿಸಿ, ಬೇಟೆಗೆ ಹೋಗುವುದೇ ಬೇಡ ಎಂದು ನಿರೋಧಿಸಿದರು. ಎಲ್ಲಿ ಕೇಳಿದರೂ ಅದೇ ವಾರ್ತೆ; ಎಲ್ಲಿ ಆಲಿಸಿದರೂ ಅದೇ ವರ್ಣನೆ; ಎಲ್ಲರ ಬಾಯಲ್ಲಿಯೂ ಅದೇ ಮಾತು. ಹೆಂಗಸರು ಅಡುಗೆ ಮಾಡುತ್ತ, ಬತ್ತ ಕುಟ್ಟುತ್ತ, ತರಗು ಕಟ್ಟಿಗೆಗಳನ್ನು ಒಟ್ಟುಮಾಡುತ್ತ ಕೃಷ್ಣಪ್ಪನ ತಾಯಿತಂದೆಯರ ಶೋಕವನ್ನೇ ಕುರಿತು ಶೋಕಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಮಾತಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಹಿರಿಯರಾದ ಗಂಡಸರು ಕೃಷ್ಣಪ್ಪನಿಗೆ ಬೇಟೆಯಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಾಸೆಯಿದ್ದುದು ತಪ್ಪೆಂದೂ, ಎಂದಾದರೊಂದು ದಿವಸ ಹಾಗಾಗುತ್ತದೆಂಬುದು ಅವರಿಗೆ ಮೊದಲೇ ಗೊತ್ತಿತ್ತೆಂದೂ, ಬಾಳಲು ಮನಸ್ಸಿರುವವರು ಯಾರಾದರೂ ಗಾಯದ ಹುಲಿಯ ಹಿಂದೆ ಹೋಗುತ್ತಾರೆಯೇ ಎಂದೂ, ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರಿಗೆ ಆ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಅಂಥ ಕಷ್ಟ ಬರಬಾರದಾಗಿತ್ತೆಂದೂ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಟೀಕೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದರು. ರಕ್ತಪುಷ್ಟಿಯುಳ್ಳ ತರುಣರು ಹೆಚ್ಚು ವಿಮರ್ಶೆಗೆ ಹೋಗದೆ, ಕೃಷ್ಣಪ್ಪನ ಕೆಚ್ಚಿದೆಯನ್ನೂ ಸಾಹಸವನ್ನೂ ಜಾಕಿಯ ಸ್ವಾಮಿಭಕ್ತಿಯನ್ನೂ ಕೋವಿ ಕಟ್ಟಿದ ರೀತಿಯನ್ನೂ, ಹುಲಿ ಹಾರಿದ ರೀತಿಯನ್ನೂ, ಕೃಷ್ಣಪ್ಪ ಬದುಕಿದ್ದರೆ ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಮದುವಣೆಗನಾಗುತ್ತಿದ್ದನೆಂಬುದನ್ನೂ, ಹೆಣ್ಣಿನ ಪುಣ್ಯವೇ ಪುಣ್ಯವಾಗಿರುತ್ತಿತ್ತು ಎಂಬುದನ್ನೂ ಸಾಲಂಕಾರಿಕವಾಗಿ ಸ್ವಾರಸ್ಯವಾಗಿ ವರ್ಣಿಸಿವರ್ಣಿಸಿ ರಸಾಸ್ವಾದನೆ ಮಾಡಿದರು. ಚಿಕ್ಕ ಬಾಲಕರಂತೂ ಎಲ್ಲರ ಬಾಯಿಕಡೆಗೂ ಬಾಯಿ ತೆರೆದು ಆಲಿಸಿ ಆಲಿಸಿ, ಎಲ್ಲರಾದಿದುದನ್ನೂ ತಮ್ಮ ಮನಬಂದಂತೆ ಮಿಶ್ರಮಾಡಿ, ತಮ್ಮದೇ ಒಂದು “ಭಾರತ ಕಥೆ” ಕಟ್ಟಿಬಿಟ್ಟರು.

ಅಂತೂ ಮೊದಮೊದಲು ಹಸಿ ಹೊಸನೆತ್ತಿರಿನಂತಿದ್ದ ಆ ವಾರ್ತೆ ದಿನ ಕಳೆದಂತೆ ಬರಬರುತ್ತ ಮಾಸಿ ಮೊಲ್ಲಗೆ ಹಳಸತೊಡಗುವುದರಲ್ಲಿಯೇ ಮತ್ತೊಂದು ಸುದ್ದಿ ಹಳ್ಳಿಗರ ಮನಸ್ಸನ್ನಾಕ್ರಮಿಸಿ, ಕಾಡುಬೆಂಕಿಯಂತೆ ಒಬ್ಬರಿಂದೊಬ್ಬರಿಗೆ ನೆಗೆನೆಗೆದು ಹರಡಿಕೊಂಡಿತು! ಚಂದ್ರಯ್ಯ ಗೌಡರಿಗೂ ಹೂವಯ್ಯ ಗೌಡರಿಗೂ ಮನಸ್ತಾಪ ಬಂದಿದೆಯಂತೆ; ಹೂವಯ್ಯಗೌಡರು ಮೈಸೂರಿಗೆ ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲವಂತೆ; ಓದು ನಿಲ್ಲಿಸುತ್ತಾರಂತೆ; ಕಾನೂರು ಮನೆ ಪಾಲಾಗುತ್ತದಂತೆ; ನಾಗಮ್ಮ ಹೆಗ್ಗಡಿತಿಯವರು ಒಬ್ಬರಾದುದರಿಂದ ಹೂವಯ್ಯಗೌಡರು ತಮ್ಮ ಹಿನ್ನೆಗೆ ಬಂದ ಜಮೀನನ್ನು ತಾವೇ ಸಾಗುವಳಿ ಮಾಡಿಸುತ್ತಾರಂತೆ! ಹಿಂದಿನಿಂದಲೂ ನಾಡಿಗೊಂದು ಭೂಷಣವಾಗಿ ನಡೆದುಕೊಂಡು ಬಂದಿದ್ದ ದೊಡ್ಡ ಕುಟುಂಬ ಈಗ ಒಡೆಯುತ್ತದಂತೆ! ಮುತ್ತಳ್ಳಿ ಶ್ಯಾಮಯ್ಯಗೌಡರು, ಬಾಳೂರು ಸಿಂಗಯ್ಯಗೌಡರು, ನೆಲ್ಲಹಳ್ಳಿ ಪೆದ್ದೇಗೌಡರು, ಬೈದೂರು ಬಸವೇಗೌಡರು- ಎಲ್ಲರೂ ಸೇರಿ ಪಂಚಾಯಿತಿ ಮಾಡಿ ಹಿನ್ನೆಯಗದಂತೆ ಸಮಾಧಾನಮಾಡಲು “ಬಾಳಪರೈತ್ಯಪಟ್ಟರಂತೆ.” ಆದರೆ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರು “ಖಂಡಿತ ಆಗಾದಿಲ್ಲ! ನನಗೂ ಅವನಿಗೂ ಸರಿಹೋಗಾದಿಲ್ಲ! ಮಳೆ ಹಿಡಿಯಾಕೆ ಮೊದಲೇ ಹಿನ್ನೆ ಆಗೇಬೇಕು” ಅಂತಾ ಹಟ ಹಿಡಿದಿದ್ದಾರಂತೆ. ಮುಂದಿನ ವಾರವೋ ಆ ಮುಂದಿನ ವಾರವೋ ” ಹಿನ್ನೆ ಆಗಿ ಪಾರಿಕತ್ತಾಗುತ್ತದಂತೆ!”

ಸುದ್ದಿ ಕೆಲವರಿಗಂತೂ ಕೃಷ್ಣಪ್ಪನ ಘೋರ ಮರಣಕ್ಕಿಂತೂ ಹೆಚ್ಚಾದ ಕಳವಳಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಯಿತು. ಕಾನೂರು ಮತ್ತು ಅದರ ನೆರೆಯ ಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಂತೂ ಒಂದು ಸಣ್ಣ ಮರಿಕ್ರಾಂತಿಯೆ ಕಾಲಿಡುವಂತೆ ತೋರುತ್ತಿತ್ತು. ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಕಾನೂರು ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರ ಒಕ್ಕಲುಗಳಿಗೂ ಮತ್ತು ಕೂಲಿಯಾಳುಗಳಿಗೂ ಪುಡಿಸಾಲ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದ ಇತರರ ಒಕ್ಕಲು ಮತ್ತು ಕೂಲಿಯಾಳುಗಳಿಗೆ, ಬ್ಯಾಂಕು ಪಾಪರೇಳುತ್ತದೆ ಎಂಬ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಕೇಳಿದ ವರ್ತಕರಿಗಾಗುವ ತಲ್ಲಣಕ್ಕಿಂತಲೂ ಇಮ್ಮಡಿಯಾದ ತಲ್ಲಣವುಂಟಾಯಿತು. ಯಾವ ಯಾವ ಆಳುಗಳು ಯಾವ ಯಾವ ಒಕ್ಕಲುಗಳು ಯಾರ ಯಾರ ಹಿನ್ನೆಗೆ ಹೋಗುತ್ತಾರೋ? ಏನೇನಾಗುತ್ತದೆಯೋ? ತಮ್ಮ ದುಡ್ಡು ಮುಳುಗಿಹೋಗುತ್ತದೆಯೋ ಏನೋ? ಹೀಗೆಂದು ಮೊದಲೇ ತಿಳಿದಿದ್ದರೆ ಸಾಲ ಕೊಡುವ 'ಪಂಚೇತಿ'ಗೆ ಹೋಗುತ್ತಲೇ ಇರಲಿಲ್ಲ; ಹೇಗಾದರೂ ಮಾಡಿ ಹಿನ್ನೆಯಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಮೊದಲೇ ಸಾಲ ವಸೂಲ್ಮಾಡಿಕೊಂಡುಬಿಟ್ಟರೆ ಇನ್ನು ಜನ್ಮಜನ್ಮಾಂತರಕ್ಕೂ ಈ ಸಾಲ ಕೊಡುವ ಗೋಳು ಬೇಡ; ಎಂದು ಮೊದಲಾಗಿ ಚಿಂತಿಸಿ ಕಾರ್ಯೋನ್ಮುಖರಾದರು.

ಹಾಗೆ ಕಾರ್ಯೋನ್ಮುಖರಾದವರಲ್ಲಿ ಕಳ್ಳಂಗಡಿಯವನೇ ಮೊದಲನೆಯವ ನಾಗಿದ್ದನು. ಅವನಿಗೆ ಕಾನೂರಿನಲ್ಲಿ ಇತರ ಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಇದ್ದಂತೆಯೇ ಅನೇಕ ಸಾಲದ ಕುಳಗಳಿದ್ದರು. ಅವರಲ್ಲಿ ಡೊಳ್ಳುಹೊಟ್ಟೆಯ ಬಾಡುಗಳ ಸೋಮನೂ ಬೇಲರ ಬೈರ, ಅವನ ಹೆಂಡತಿ ಸೇಸಿ, ಅವನ ಮಗ ಗಂಗಹುಡುಗ ಇವರು ಮೂವರೂ, ಬೇಲರ ಸಿದ್ದನೂ, ಗಾಡಿದ ಹೋಡೆಯುವ ನಿಂಗನೂ, ಸೇರೆಗಾರ ರಂಗಪ್ಪನೆಟ್ಟರ ಕಡೆಯ ಗಟ್ಟದಾಳುಗಳೂ ಸೇರಿದ್ದರು.

ಒಂದು ದಿನ ಕತ್ತಲೆಯಾಗುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಕಳ್ಳಂಗಡಿಯವನು ಸೋಮನ ಬಿಡಾರಕ್ಕೆ ಬಂದನು. ಆ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಇತರರಿಂದ ಕೇಳಿ ತಿಳಿದ ಸೋಮ ರಾತ್ರಿ ಬಹಳ ಹೊತ್ತಾಗುವವರೆಗೂ ಬಿಡಾರಕ್ಕೆ ಹೋಗದೆ ಹೊರಗಡೆ ಅವಿತುಕೊಂಡಿದ್ದನು. ಕಳ್ಳಂಗಡಿಯವನು ಸೋಮನನ್ನು ಅವನ ಬಿಡಾರದವರೆದುರು ಬಾಯಿಗೆ ಬಂದ ಹಾಗೆ ಶಪಿಸಿ, ಮರುದಿನ ಮತ್ತೆ ಬರುವುದಾಗಿ ಹೇಳಿ ಹೊರಟು ಹೋದನು. ಅವನು ಹೋದ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಸದ್ಯಕ್ಕೆ ಗೆದ್ದೆ ಎಂದು ಹಿಗ್ಗುತ್ತ, ಸೋಮ ಬಿಡಾರಕ್ಕೆ ಬಂದು ಇನ್ನೂ ಚಾಪೆಯ ಮೇಲೆ ಕೂತಿರಲಿಲ್ಲ; ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಹೊರಗಡೆ ಪೊದೆಯಲ್ಲಿ ಅವಿತು ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಕಳ್ಳಂಗಡಿಯವನು ಬಿಡಾರವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ, “ನನ್ನ ಅಡಕೆ ಕತ್ತರಿ ಇಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗಿದ್ದೆ” ಎಂದು ಹುಡುಕುವವನಂತೆ ನಟಿಸಿ ಸೋಮನನ್ನು ಕಂಡು “ಇಷ್ಟೊತ್ತಿನಕೆ ಎಲ್ಲಿ ಹೋಗಿದ್ದೊ? ಕಾದು ಕಾದು ಸಾಕಾಯ್ತಲ್ಲ ನನಗೆ! ನನ್ನ ಲಾಲ ತೀರಿಸ್ತೀಯೋ ಇಲ್ಲೋ, ಒಳ್ಳೇ ಮಾತಿಗೆ ಹೇಳು!” ಎಂದು ಸೋಮನೇದುರು ಚಾಪೆಯ ಮೇಲೆ ಕೂತುಬಿಟ್ಟನು. ತನ್ನ ಉಪಾಯಕ್ಕೆ ಮೀರಿದ ಉಪಾಯಗಾರನನ್ನು ಕಂಡು ಸೋಮ ಬೆಪ್ಪಾಗಿ “ಮಾರಾಯ, ಇಷ್ಟು ದಿನ ತಡೆದ, ಇನ್ನೆರಡು ದಿನಗಳ ಮಟ್ಟಿಗೆ ತಡೆ. ನಿನ್ನ ರುಣ ನಾನು ಯಾಕೆ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಲಿ? ತೀರಿಸಿಹೋಪೆ” ಎಂದನು.

“ಅದೆಲ್ಲಾ ಇರಲಿ. ಯವಾಗಲೂ ನೀನು ನೀಂಗೇ ಹೇಳಾದು. ಇನ್ನು ಆಗೋದಿಲ್ಲ ಹಣಾ ನಿಲ್ಲಾಕೆ! ಗೌಡರ ಮನೇನೂ ಹಿಸ್ಸೆ ಆಗ್ತದಂತೆ?”

“ಆದರೇನಂತೆ ನನ್ನ ದುಡ್ಡು ನಾನು ಕೊಡುವುದಲ್ಲ?”

“ಅದೆಲ್ಲಾ ಇರಲಿ. ಮೊದಲು ಕೊಟ್ಟು ಆಮೇಲೆ ಮಾತಾಡು.”

ಅಂತೂ ಬಹಳ ಹೊತ್ತು ಚರ್ಚೆಯಾಗಿ ಸೋಮ “ನಾಳೆ ಖಂಡಿತ ಕೊಡುತ್ತೀನಿ” ಎಂದು ಹೇಳಿದ ಮೇಲೆ ಕಳ್ಳಂಗಡಿಯವನು ಅಲ್ಲಿಂದ ಎದ್ದು ಹೋದನು.

ಸೋಮ ರಾತ್ರಿ ಮೂರು ಮೂರುವರೆ ಗಂಟೆಯಲ್ಲಿದ್ದು ಬಿಡಾರದ ಬಾಗಿಲನ್ನು ಮೆಲ್ಲನೆ ತೆರೆದು ಹೊರಟನು. ಬೆಳ್ಳಿಗಳಿನಲ್ಲಿ ಮೆಲ್ಲಗೆ ನಡೆದು ಹಳಪೈಕದ ತಿಮ್ಮನ ಹುಲ್ಲುಮನೆಯ ಬಳಿಗೆ ಬಂದನು. ತಿಮ್ಮನ ನಾಯಿ ಬೊಗಳುತ್ತ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು, ತನಗೆ ಪರಿಚಿತನಾಗಿದ್ದವನನ್ನು ಕಂಡು ಬಾಲವಳ್ಳಾಡಿಸಿತು. ಸೋಮ ಸದ್ದಿಲ್ಲದೆ ಕೋಳಿಯೊಡ್ಡಿಯ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ, ಅದರ ಬಾಗಿಲು ತೆರೆದು, ಒಡ್ಡಿಯೊಳಗೆ ಕೈಹಾಕಿ, ಕೈಯಿಂದಾಜಿನ ಮೇಲೆ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಹುಂಜವನ್ನು ಹೊರಗೆಳೆದನು. ಕೋಳಿಗಳು ಕೊರ್ ಕೊರ್ ಎಂದು ಸ್ವಲ್ಪ ಸದ್ದು ಮಾಡಿದುವು. ಆದರೆ ಆ ಸದ್ದು ಗಾಢನಿದ್ರೆಯಲ್ಲಿದ್ದವರನ್ನು ಎಚ್ಚರಗೊಳಿಸುವಷ್ಟು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಸೋಮ ಒಡ್ಡಿಯ ಬಾಗಿಲನ್ನೂ ಹಾಕದೆ ಹುಂಜವನ್ನು ಬಗಲಿನಲ್ಲಿ ಬೆಚ್ಚಗೆ ಅವುಚಿಕೊಂಡು, ಅದರ ಕುತ್ತಿಗೆಯನ್ನು ಉಸಿರಾಡಬೇಕು ಕೂಗಬಾರದು ಅಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ ಒತ್ತಿ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು, ನೆಟ್ಟಗೆ ಕಳ್ಳಂಗಡಿಗೆ ನಡೆದುಹೋದನು.

ಅಂತಹ ಕಳ್ಳವ್ಯಾಪಾರಗಳಿಂದಲೆ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಹಣ ಸಂಪಾದನೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಕಳ್ಳಂಗಡಿಯವನು ಮರುದಿನ ಸೋಮನನ್ನು ಸಾಲಕ್ಕಾಗಿ ಪೀಡಿಸಲಿಲ್ಲ.

ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಹಳಪೈಕದ ತಿಮ್ಮ ಒಡ್ಡಿಯ ಬಾಗಿಲು ತೆರೆದಿದ್ದುದನ್ನೂ ಹುಂಜ ಮಾಯವಾಗಿದ್ದುದನ್ನೂ ನೋಡಿ ಯಾರೋ ಕೋಳಿ ಕದ್ದಿದ್ದಾರೆಂದು ಕೂಗಿಬಿಡಿದನು. ಸೋಮನೂ ಇತರರೂ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ಯಾರು ಕದ್ದಿರಲಾರರೆಂದೂ ಹುಲಿಬೆಕ್ಕು ಮಾಡಿದ ಕೆಲಸವಿರಬೇಕೆಂದೂ ನಾನಾ ರೀತಿಯಾಗಿ ವಾದಿಸಿ ಬೋಧಿಸಿ ಸಮಾಧಾನಮಾಡಿದರು. ತಿಮ್ಮನ ಹೆಂಡತಿ ತನ್ನದ ಕೊಬ್ಬಿದ ಹುಂಜಕ್ಕಾಗಿ ಅತ್ತು ಕರೆದು, ಹುಲಿಬೆಕ್ಕನ್ನು ಬಾಯಿ ಸೋಲುವವರೆಗೂ ಶಪಿಸಿದಳು.

ಬೇಲರ ಬೈರನೂ, ತಾನು ಮತ್ತೆ ಬಗಿನಿ ಕಟ್ಟಿ ಕಳ್ಳುಮಾರಿ ಸಾಲ ತೀರಿಸುವುದಾಗಿ ಮಾತು ಕೊಟ್ಟು, ಕಳ್ಳಂಗಡಿಯವನನ್ನು ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸಿದನು. ಅವನ ಹೆಂಡತಿ ಸೇಸಿಯೂ ತಾನು ‘ಸರಿಪಾಲಿಗೆ’ ಸಾಕಿದ್ದ ಒಂದೆರಡು ಹೆಂಟೆಗಳ ಮರಿಗಳನ್ನು ಕಳ್ಳಂಗಡಿಯವನಿಗೇ ಮೀಸಲಾಗಿಟ್ಟು, ಸಾಕಿ, ದೊಡ್ಡದು ಮಾಡಿ, ಕೊಡುವುದಾಗಿ ಅಂಗಲಾಚಿ ಬೇಡಿಕೊಂಡು ಪಾರಾದಳು. ಗಂಗ

ಹುಡುಗ ಮಾತ್ರ ಕಳ್ಳಂಗಡಿಯವನ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬೀಳದಂತೆ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ತಿರುಗುತ್ತಿದ್ದನು. ಅವನು ಕಳ್ಳಂಗಡಿಯವನಿಗೆ ತಾನು ಕೊಡಬೇಕಾಗಿದ್ದ ಸಾಲದ ವಿಚಾರವಾಗಿ ತನ್ನ ಅಪ್ಪನಿಗೆ ತಿಳಿಯದಂತೆ ಸಂಚುಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದನು. ಅನೇಕ ಸಾರಿ ಅವರವರು ಬೆಳೆದಿದ್ದ ಹಿತ್ತಲು ಕೊಪ್ಪಲುಗಳಿಂದ ತರಕಾರಿ, ಬದನೆಕಾಯಿ, ಬಾಳೆಗೊನೆ, ಕುಂಬಳಕಾಯಿ, ತಿಂಗಳವರಕಾಯಿ ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಕದ್ದು ಸಾಲ ತೀರಿಸಿದ್ದನು. ಕೆಲವು ಸಾರಿ ಗೌಡರ ಮನೆಯಿಂದ ಕತ್ತಿ ಗುದ್ದಲಿ ಮೊದಲಾದ ಹತಾರುಗಳನ್ನೂ ಕದ್ದು ಕಳ್ಳಂಗಡಿಗೆ ಸಾಗಿಸಿದ್ದನು. ಹೆಂಡ ಕುಡಿಯುವ ಚಪಲತೆ ಅವನನ್ನು ಅಷ್ಟು ಚಿಕ್ಕಂದಿನಲ್ಲಿಯೇ ಚೌರ್ಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೀಣನನ್ನಾಗಿ ತರಬಿಯತ್ತು ಮಾಡಿದ್ದಿತು.

ಹುಡುಗ ತನ್ನ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬೀಳದೆ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಾನೆಂದು ತಿಳಿದಕೂಡಲೆ ಕಳ್ಳಂಗಡಿಯವನಿಗೆ ರೇಗಿ, ಆ ವಿಚಾರವನ್ನು ಬೈರನಿಗೆ ತಿಳಿಸಿದನು. ಅದನ್ನು ಕೇಳಿದ ಕೂಡಲೆ ಬೈರನಿಗೆ ಸಿಡಿಲು ಬಡಿದಂತಾಯಿತು. ತನ್ನ ಮಗನು ತನಗಿಂತಲೂ ಗಟ್ಟಿಗನಾಗಿ, ಕಳ್ಳಂಗಡಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ಸಾಲಮಾಡಿದ್ದಾನೆಂದು ಅವನು ಕನಸಿನಲ್ಲಿಯೂ ಊಹಿಸಿರಲಿಲ್ಲ. ತನ್ನ ಮಗನನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಬಂದು ಕಳ್ಳಂಗಡಿಯವನೆದುರು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಹೊಡೆದನು. ಹಾಗೆ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಅಂಗಡಿಯವನಿಗೆ ತೃಪ್ತಿಯಾಗಿ ಸುಮ್ಮನೆ ಹೋಗುವನೆಂದು ತಿಳಿದಿದ್ದನು. ಆದರೆ ಅದು ತಪ್ಪಾಯಿತು. ಅಂಗಡಿಯವನು ಸಾಲವನ್ನು ಕೇಳದೆ ಬಿಡಲಿಲ್ಲ. ಬೈರನಿಗೆ ರೇಗಿ “ಸಣ್ಣ ಸಣ್ಣ ಹುಡುಗರು ಮಕ್ಕಳಿಗಲ್ಲ ಸಾಲ ಕೊಡಾಕೆ ಹೇಳ್ಕೊರು ಯಾರು ನಿಮಗೆ? ನೀವೆ ಏನಾದರೂ ಮಾಡಿ ಸಾಲ ವಸೂಲಾಡಿಕೊಳ್ಳಿ. ನನ್ನತ್ತ ಹೆಳ್ಳಾಡಿ” ಎಂದುಬಿಟ್ಟನು.

ಕಳ್ಳಂಗಡಿಯವನು ಗಂಗನನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಸಾಲ ಕೊಡುತ್ತೀಯೋ ಇಲ್ಲವೋ ಎಂದು ಜೋರು ಮಾಡಿದನು. ಗಂಗ ಅವನನ್ನು ಬಾ ಎಂದು ಕಾನೂರು ಮನೆಯ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿದ್ದ ಒಂದು ಕಾಡಿಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ, ಮಣ್ಣು ಇನ್ನೂ ಹಸಿಹಸಿಯಾಗಿದ್ದ ಒಂದು ಸ್ಥಳವನ್ನು ತೋರಿದನು. ಇಬ್ಬರೂ ಸೇರಿ ಅಗೆದು ನೋಡಲು ನಾಲ್ಕಾರು ಕೆಲಸದ ಕತ್ತಿಗಳು, ಎರಡು ಹಿತ್ತಾಳೆ ಚೊಂಬುಗಳು, ಒಂದು ಹಾರೆ, ಒಂದು ಗುದ್ದಲಿ, ಕೆಲವು ನೇಗಿಲ ಕುಳಗಳು ಸಿಕ್ಕಿದುವು.

“ಯಾರೋ ಹುಗಿದಿಟ್ಟಿದ್ದು ಇವನ್ನೆ?” ಎಂದು ಕಳ್ಳಂಗಡಿಯವನು ಕೇಳಿದನು.

“ಗಾಡಿ ನಿಂಗಯ್ಯ ಕಣ್ಣೋ!”

“ನಿಂಗೆ ಹ್ಯಾಂಗೆ ಗೊತ್ತಾಯ್ತು?”

“ನಾ ಚಿಟ್ಟುಕೋಳಿಗೆ ಸೆಬೆ ಒಡ್ಡಿದ್ದೆ. ನೋಡ್ಕೊಂಡು ಹೋಗಾನಾ ಅಂತ ಬಂದೆ. ನಿಂಗಯ್ಯ ಇಲ್ಲಿ ಮಣ್ಣು ಅಗೀತಿದ್ರು. ನಾನು ಅಡಕ್ಕೊಂಡು ನೋಡ್ಡೆ!”

“ನೀ ನೋಡಿದ್ದು ಅವರೀಗೆ ಗೊತ್ತೇನು?”

“ಇಲ್ಲ”

“ಹಾಂಗಾದ್ರೆ ಸುಮ್ಮನಿರು. ಯಾರಿಗೂ ಹೇಳ್ಬೇಡ. ನಿಂಗೆಷ್ಟು ಬೇಕೋ ಅಷ್ಟು ಕಳ್ಳು ಕೊಡ್ತೀನಿ.”

“ದೇವ್ರಾಣೆಗೂ ನಾ ಯಾರು ಹತ್ರಾನೂ ಪಸ್ತಾಪ ಎತ್ತಾದಿಲ್ಲ” ಎಂದು ಗಂಗಹುಡುಗ ಹಿಗ್ಗಿ ಹಿರಿಹಿರಿಯಾಗಿ ಹೇಳಿದನು.

ಅಂಗಡಿಯವನು ತಾನು ಕೆಲವು ಸಾಮಾನು ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು, ಗಂಗನ ಹತ್ತಿರ ಕೆಲವನ್ನು ಹೊರಿಸಿಕೊಂಡು ಅಂಗಡಿಗೆ ಹೋದನು. ಅವತ್ತು ಗಂಗನಿಗೆ ಒಣಗಿದ ಮೀನು ಮತ್ತು ಕಳ್ಳು ಹೆಂಡಗಳ ಹುಟ್ಟಿದ ಹಬ್ಬವಾಯಿತು!

ಗಾಡಿ ಹೊಡೆಯುವ ನಿಂಗ ಆ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳನ್ನು ಹೂತಿಟ್ಟುದೇನೂ ನಿಜ. ಆದರೆ ಅವು ಕಳವು ಮಾಲಾಗಿರದೆ ಅವನವೇ ಆಗಿದ್ದುವು. ಅವನು ತನ್ನ ಹೆಂಡತಿ ಬದುಕಿದ್ದಾಗ ಬೇರೆ ಸಂಸಾರ ಹೂಡಿದ್ದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಆ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳನ್ನೆಲ್ಲಿ ಸ್ವತಃ ಸಂಪಾದಿಸಿದ್ದನು. ಹೆಂಡತಿ ತೀರಿಕೊಂಡ ಮೇಲೆ ಒಕ್ಕಲುತನವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಮನೆಯ ಆಳಾಗಿ ಗಾಡಿಹೊಡೆಯಲು ನಿಂತನು. ಆದರೂ ತನ್ನ ಸಾಮಾನುಗಳನ್ನು ಮನೆಯ ಅಟ್ಟದ ಒಂದು ಮೂಲೆಯಲ್ಲಿ ಜೋಪಾನಗೊಳಿಸಿದ್ದನು. ಈಗ ಮನೆ ಪಾಲಾಗುವ ಗಲಾಟೆಯಲ್ಲಿ ತನ್ನ ವಸ್ತುಮೊಡವೆಗಳೂ ಎಲ್ಲಿ ಹಂಚಿಕೆಗೆ ಸೇರಿಬಿಡುತ್ತವೆಯೋ ಎಂಬ ಭಯದಿಂದ ಅವುಗಳನ್ನು ಅಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿ ಹೂಳಿದತೊಡಗಿದನು.

ಮನೆ ಹಿನ್ನೆಯಾಗುತ್ತದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಕೇಳಿ ಆಳು ಒಕ್ಕಲುಗಳೆಲ್ಲ ಹೀಗೆ ನಾನಾ ವ್ಯೂಹಸನ್ನಾಹಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ್ದಾಗ ಮನೆಯ ಜನರೇನು ಸುಮ್ಮನಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವರೂ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ 'ಸೊಂತ' ಒಡವೆ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಎಲ್ಲರ ಪಾಲಿಗೂ ಸೇರಬೇಕಾಗಿದ್ದವುಗಳನ್ನೂ 'ಭದ್ರವಡಿಸಿ' ಕೊಳ್ಳುವುದರಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ್ದರು. ಸುಬ್ಬಮ್ಮ, ನಾಗಮ್ಮ ಇವರು ತಮ್ಮ ಮದುವೆಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬಳುವಳಿಯಾಗಿ ತವರುಮನೆಯವರು ಕೊಟ್ಟವುಗಳೆಂದು ಹೇಳಿಕೊಂಡು ಅನೇಕ ಪಾತ್ರ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಸ್ವಂತ ಕೋಣೆಗಳಲ್ಲಿ ತುಂಬಿಕೊಂಡರು. ಅವರನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಪುಟ್ಟಮ್ಮ, ವಾಸು ಇಬ್ಬರೂ ತಮಗೆ ಬೇಕಾದ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು 'ಸ್ವಂತ' ಮಾಡಿಕೊಂಡರು. ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರೂ, ಸೇರೆಗಾರ ರಂಗತಪ್ಪಸೆಟ್ಟರೊಡನೆ ಗುಟ್ಟಾಗಿ ಮಾತಾಡಿ, ಹಿನ್ನೆಯೆಲ್ಲ ಪೂರೈಸಿದ ಕೆಲವು ದಿನಗಳ ಮೇಲೆ ತಮಗೇ ವಾಪಸು ಕೊಡಬೇಕೆಂದು ಸಂಚುಮಾಡಿಕೊಂಡು. ಮನೆಯ ಆಸ್ತಿಗೆ ಸೇರಿದ್ದ ಕೆಲವು ಬೆಲೆಯುಳ್ಳ ಚಿನ್ನದಾಭರಣಗಳನ್ನೂ ಕೆಲವು ಎತ್ತು ದನಕರುಗಳನ್ನೂ ಅತ್ಯಂತ ಅಲ್ಪ ಕ್ರಯಕ್ಕೆ ಮಾರಿದರು.

ಈ ಗಡಿಬಿಡಿಯಲ್ಲಿ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರ ಮನಸ್ಸೆಲ್ಲಾ ಹಿನ್ನೆಯ ಕ್ರಮದ ಕಡೆಗೂ, ತಾನು 'ಸ್ವಯಾರ್ಜಿತ'ವಾಗಿ ಸಂಪಾದಿಸಿದ್ದೆಂದು ವಾದಿಸಿ ಯಾವ ಯಾವ ಉತ್ತಮವಾದ ಗಡ್ಡತೋಟಗಳನ್ನು ಲಬಟಾಯಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂಬ ಹಂಚಿಕೆಯ ಕಡೆಗೂ, ಹೇಗಾದರೂ ಮಾಡಿ ಗಟ್ಟಿಮುಟ್ಟಾದ ಜೀತದಾಳುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ತನ್ನ ಹಿನ್ನೆಗೆ ಸೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂಬುದರ ಕಡೆಗೂ ಹೋಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಸುಬ್ಬಮ್ಮನಿಗೆ ಅನುದಿನವೂ ಒದಗುತ್ತಿದ್ದ ಕೋಟಲೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಕಡಮೆಯಾಗಿತ್ತು.

ವರ್ಡ್ಸ್ ವರ್ತ್ - ಮ್ಯಾಥ್ಯೂ ಆರ್ನಾಲ್ಡ್

ಮನೆ ಹಿನ್ನೆಯಾಗುವ ದಿನಕ್ಕೆ ಹಿಂದಿನ ದಿನದ ಪ್ರಾತಃಕಾಲ ಎಂಟು ಗಂಟೆಗೆ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಕಾನೂರು ಮನೆಯ ಉಪ್ಪರಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಹೂವಯ್ಯ ಹಿಂದಿನ ಸಾಯಂಕಾಲ ಕೈಸೇರಿದ್ದ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಪತ್ರಿಕೆಯೊಂದನ್ನು ಬಿಚ್ಚಿ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಅವನಿಗೆ ತುಸು ದೂರದಲ್ಲಿ ಗೋಡೆಗೆ ಒರಗಿದೊಂದು ಕುಳಿತ್ತಿದ್ದ ರಾಮಯ್ಯ ಪುಸ್ತಕ ಒಂದನ್ನು ಓದಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದನು. ಪತ್ರಿಕೆ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಓದುವಂತೆ ತೋರುತ್ತಿದ್ದರೂ ಅವರಲ್ಲಿ ಯಾರೊಬ್ಬರಾಗಲಿ ಓದುತ್ತಿದ್ದ ವಿಷಯದ ಮೇಲೆ ಸಮಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಗಮನವಿಟ್ಟಿರಲಿಲ್ಲ ಇಬ್ಬರ ಮನಸ್ಸೂ ಮರುದಿನ ನಡೆಯಲಿದ್ದ ಹಿನ್ನೆಯ ವಿಚಾರವಾಗಿಯೂ ತರುವಾಯ ತಮಗೊದಗಲಿರುವ ಜೀವನದ ವಿಚಾರವಾಗಿಯೂ ಆಶಂಕೆ ಆಲೋಚನಾ ಪರಂಪರೆಗಳಿಂದ ತುಂಬಿಹೋಗಿತ್ತು. ರಾಮಯ್ಯನ ಕಣ್ಣಿನಿಂದ ಆಗಾಗ್ಗೆ ತುಳುಕುತ್ತಿದ್ದ ಕಣ್ಣೀರು ಮನೆ ಪಾಲಾಗುವುದರಲ್ಲಿ ಅವನಿಗಿದ್ದ ಹೃದಯವೇದೆಯನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಗೊಳಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಮುಖ ಖಿನ್ನವಾಗಿ ಶೋಕಭಾರದಿಂದ ಕುಗ್ಗಿದಂತಿತ್ತು. ಅದುವರೆಗಿನ ಆತನ ಸರಳ ಜೀವನವೂ ಮಹದಾಶೆಯಿಂದ ನಿರ್ಮಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದ ನಚ್ಚಿನ ಹೊಂಗನಸೂ ಬಿರಿಯತೊಡಗಿತ್ತು. ಅದುವರೆಗೆ ಒಟ್ಟಾಗಿ ನಡೆದುಕೊಂಡು ಬಂದಿದ್ದ ಮನೆತನ ನಾಳೆ ಇಬ್ಬಾಗವಾಗಿತ್ತದೆ! ಮನೆ ಕಟ್ಟಿದಂದಿನಿಂದಲೂ ಒಂದೇ ಅಡುಗೆಮನೆಯಲ್ಲಿ ಉರಿಯುತ್ತಿದ್ದ ಬೆಂಕಿ ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ಎರಡು ಅಡುಗೆಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ಉರಿಯುತ್ತದೆ. ಹುಟ್ಟಿದಂದಿನಿಂದಲೂ ಹೂವಯ್ಯನೊಡನೆ ಕುಳಿತು, ಆ ಚಿರಪರಿಚಿತವಾದ ಉಟದ ಮನೆಯಲ್ಲಿ, ಕಡೆಗೋಲು ಕಂಬದ ಸಾನಿಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಉಟಮಾಡುತ್ತಿದ್ದವನು ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ಅಣ್ಣಯ್ಯನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಉಟಮಾಡಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಭೋಜನಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ರುಚಿಕರವಾದ ಸಂಭಾಷಣೆಗಳೆಲ್ಲ ನಿಂತುಹೋಗುತ್ತದೆ. ಒಬ್ಬರ ಮನೆಗೆ ನಂಟರು ಬಂದರೆ ಇನ್ನೊಬ್ಬರು ಅವರನ್ನು ಪರಕೀಯರಂತೆ ಉದಾಸೀನದಿಂದ ನೋಡಿದರೆ ಎಂತಹ ಅವಲಕ್ಷಣವಾಗುತ್ತದೆ!

ಒಬ್ಬರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಅಡುಗೆಯಾಗುವುದು ತಡವಾದರೆ ಇನ್ನೊಬ್ಬರು ಅವರನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೇಗೆ ಉಟಕ್ಕೆ ಹೋಗುವುದು? ಒಂದೇ ಸ್ನಾನದ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಎರಡು ಕಡೆ ಒಲೆಗಳಾಗುವೆ! ಒಂದೇ ಜಗಲಿಯಲ್ಲಿ ಎರಡು ಜಗಲಿಗಳಾಗಿ ಎರಡು ದೀಪಗಳುರಿಯುತ್ತವೆ! ಇವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಒಂದೊಂದನ್ನಾಗಿ ಆಲೋಚಿಸಿದಂತೆ ರಾಮಯ್ಯನ ಶೋಕ ಅತೀವವಾಗತೊಡಗಿತು. ಮತ್ತೆ ಕಣ್ಣೀರು ಕರೆದನು! ಏನು ಮಾಡಬೇಕು ಎಂಬುದು ಆತನಿಗೆ ತೋರಲಿಲ್ಲ. ಮೆಲ್ಲಗೆ ಕತ್ತತ್ತಿ ಕರೆದನು! ಏನು ಮಾಡಬೇಕು ಎಂಬುದು ಆತನಿಗೆ ತೋರಲಿಲ್ಲ. ಮೆಲ್ಲಗೆ ಕತ್ತತ್ತಿ ಹೂವಯ್ಯನ ಕಡೆ ನೋಡಿದನು. ಅವನು ಓದುವುದರಲ್ಲಿ ತನ್ಮಯನಾಗಿದ್ದಂತೆ ತೋರಿತು.

ರಾಮಯ್ಯ “ಅಣ್ಣಯ್ಯಾ, ಪತ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಏನು ವಿಶೇಷ?” ಎಂದು ಕೇಳಿದನು.

ಹೂವಯ್ಯ ಪತ್ರಿಕೆಯ ಕಡೆ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದನೆ ಹೊರತು ಅವನ ಮನಸ್ಸು ಅದನ್ನು ಓದುವುದರಲ್ಲಿ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಪತ್ರಿಕೆಯನ್ನು ಓದಲೆಂದು ಕೈಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಮೊದಲಿನಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಕುತೂಹಲದಿಮದ ಗ್ರಹಿಸಿದನು. ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಭಾರತೀಯರ ಸ್ವರಾಜ್ಯ ಸಂಪಾದನೆಯ ಪ್ರಯತ್ನ ಸಂಕಟಗಳು, ರಾಷ್ಟ್ರನಾಯಕರ ಆಂದೋಲನಕಾರದ ಉಪನ್ಯಾಸಗಳು, ಬ್ರಿಟಿಷರ ದಬ್ಬಾಳಿಕೆಯ ನಡತೆಗಳು, ದಕ್ಷಿಣ ಆಫ್ರಿಕಾದಲ್ಲಿ ಭಾರತೀಯರ ಮೇಲೆ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಅತ್ಯಾಚಾರಗಳು, ಮುಖಂಡರ ದಸ್ತಗಿರಿಗಳು- ಇವುಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಓದುತ್ತ ಓದುತ್ತ ಅವನ ಆತ್ಮ ಸಂಕಟಕ್ಕೀಡಾಯಿತು. ಆ ಮಲೆನಾಡಿನ ಮೂಲೆಯಲ್ಲಿ, ಗಗನ ಚುಂಬಿಗಳಾದ ಪರ್ವತಾರಣ್ಯ ಶ್ರೇಣಿಗಳಿಂದ ಪರಿವೃತವಾಗಿ, ಪ್ರಪಂಚಕ್ಕೆ ಸೇರದ ಬೇರೊಂದು ಪ್ರಪಂಚದಂತಿದ್ದ ಕಾನೂರಿನಲ್ಲಿ, ಪತ್ರಿಕೆಯು ಒಂದು ಮಾಯಾಗವಾಕ್ಷವಾದಂತಾಗಿ, ಹೂವಯ್ಯನ ಕಲ್ಪನೆಯ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಹೊರಗಡೆಯ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಜಗತ್ತಿನ ಭವ್ಯಘಟನೆಗಳನ್ನೂ ಮಹದ್ವ್ಯಾಪಾರಗಳನ್ನೂ ಮಹಾ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳನ್ನೂ ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿತು! ಹೂವಯ್ಯನಿಗೆ ಲಜ್ಜೆ, ಶೋಕ, ಜುಗುಪ್ಸೆ, ಮುನಿಸು, ಆಸೆ-ಎಲ್ಲವೂ ಉಂಟಾದುವು: ತನ್ನ ಮಹತ್ವಾಕಾಂಕ್ಷೆಯ ಜೀವನಾದರ್ಶವಂತಹ ಕೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಕಾಲಿಟ್ಟು ಹೂತಕೊಂಡಿದೆ! ಹೊರಗಡೆಯ ಜಗತ್ತು ಎಂತಹ ಮಹತ್ವಾರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿರುತ್ತದೆ! ಕ್ಷುದ್ರಸಂಸಾರದ ಕೋಟಲೆಯಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿ ತನ್ನಾತ್ಮವು ಮಹಾಜಗತ್ತಿನ ಆಮಂತ್ರಣವನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸುತ್ತಿದೆ! ಹಿಂದೆ ಮಹಾಪುರುಷರ ಜೀವನ ಚರಿತ್ರೆಗಳನ್ನು ಓದಿದಾಗ ತಾನೂ ಅವರಂತಾಗಬೇಕೆಂದು ಕಟ್ಟಿದ್ದ ಹೊಂಗನನಿನ ಹಡಗು ಯಾವುದೋ ಅಜ್ಞಾತವಾದ ಮರಳುದಿಣ್ಣೆಗೆ ಢಿಕ್ಕಿ ಹೊಡೆದು ನಡೆಗೆಟ್ಟು ನಾಶವಾಗುವುದರಲ್ಲಿದೆಯಲ್ಲಾ! ಹೇ ಜಗದೀಶ್ವರ, ಇದರಿಂದ ಪಾರಾಗುವ ಹೃದ್ಬಲವನ್ನೂ, ಮಹಾಕಾಂಕ್ಷೆಯನ್ನೂ, ಸಾಧಿಸುವ ದೃಢಮನಸ್ಸನ್ನೂ ದಯಪಾಲಿಸು!

ಇಂತಹ ಆಲೋಚನೆಗಳಲ್ಲಿ ತನ್ಮಯನಾಗಿದ್ದವನಿಗೆ ರಾಮಯ್ಯನ ಪ್ರಶ್ನೆ ಸ್ಫುಟವಾಗಿ ಕೇಳಲಿಲ್ಲ. “ಏನಂದೆ?” ಎಂದು ಕೇಳಿದನು.

ರಾಮಯ್ಯ “ಏನೂ ಇಲ್ಲ. ‘ಪತ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಏನು ವಿಶೇಷ? ಎಂದು ಕೇಳಿದೆನಷ್ಟೆ!’ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತ ಹೂವಯ್ಯನ ಬಳಿಗೆ ನಡೆದುಬಂದು ಎದುರುಗಡೆ ಕುಳಿತನು.

ಇಬ್ಬರೂ ಸೇರಿ ಸ್ವಲ್ಪಹೊತ್ತು ಪತ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಸದಸದ್ವಿಚಾರಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಓದಿದರು. ಟೀಕೆ, ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ, ಪ್ರಶಂಸೆ, ಖಂಡನೆ ಎಲ್ಲವೂ ಸಾಗಿದುವು.

ಮಾತು ಮಾತಾಡುತ್ತಾ ಹೂವಯ್ಯನು ನಿಟ್ಟುಸಿರುಬಿಟ್ಟು “ಈಜಗತ್ತು ನಾವು ಉಹಿಸಿರುವಷ್ಟು ಆದರ್ಶಪ್ರಾಯವಾಗಿಲ್ಲ, ರಾಮ. ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಹುಡುಗರಾಗಿದ್ದಾಗ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡ ಕನಸುಗಳೆಲ್ಲ ವಾಸ್ತವವಾಗಬೇಕಾದರೆ ಬಹಳ ಕಷ್ಟ, ಅಸಾಧ್ಯ! ಕಡೆ ಕಡೆಗೆ ಸತ್ಯ ಅಸತ್ಯದೊಡನೆ ರಾಜಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡೂ ಮಾಡಿಕೊಂಡೂ, ಎರಡಕ್ಕೂ ಇರುವ ಭೇದವೂ ಗೊತ್ತಾಗದಂತೆ ಆಗಿಬಿಡುತ್ತದೆ” ಎಂದು ಶುದ್ಧವಾದ ಇಂಗ್ಲಿಷಿನಲ್ಲಿಯೆ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದನು. ರಾಮಯ್ಯನೂ ಅವನನ್ನೆ ಅನುಸರಿಸಲು ಇಬ್ಬರೂ ಇಂಗ್ಲಿಷಿನಲ್ಲಿಯೆ ಬಹಳಕಾಲ ಮಾತಾಡಿದರು. ಅವರ ಸಂಭಾಷಣೆಯ ಮೆರವಣಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಭಾರತೀಯರೂ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯರೂ ಪ್ರಾಚ್ಯಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ಮಹಾಗ್ರಂಥ ಸಮೂಹಗಳೂ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಅಕ್ರಮವಾಗಿ ತುಮುಲವಾಗಿ ಸಾಗಿಹೋದುವು.

ಇಷ್ಟಾರ್ಥಗಳು ವಿಫಲವಾಗಿ, ಅತ್ಯಂತ ಉತ್ಸಾಹಿಗಳಾದ ತರುಣರೂ ಕೂಡ ಕಟ್ಟಕಡೆಗೆ ನಿರುತ್ಸಾಹಿಗಳಾಗಿ, ಜನಸಾಮಾನ್ಯ ಜೀವನಪಥದಲ್ಲಿ ನಡೆದು ಹೇಗೆ ಅಜ್ಞಾತರಾಗಿ ಬಿಡುತ್ತಾರೆ ಎಂಬ ವಿಚಾರ ಬಂದಾಗ ರಾಮಯ್ಯನು “ವರ್ಡ್ಸ್‌ವರ್ತ್ ಎಷ್ಟು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಭವಿಷ್ಯ ಹೇಳಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ ಆ ‘ಇಮ್ಮಾಟ್ಯಾಲಿಟಿ ಓಡ್‌ನಲ್ಲಿ! ಕ್ಲಾಸಿನಲ್ಲಿ ಮೇಷ್ಟರು ತಲೆ ಚಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಪಾಠ ಹೇಳಿಕೊಟ್ಟಾಗ ನನ್ನ ಅದರ ಅರ್ಥ ಅನುಭವಕ್ಕೆ ಬಂದೇ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಈಗೀಗ ಬರುತ್ತಾ ಇದೆ.

“Heaven lies abot us in our infancy!
Shades of the prison-house begin to close
Upon the growing Boy,
But He beholds the light, and whence it flows,
He sees it in his joy;
The youth, who daily farther from the east
Must travel, still is Nature’s Priest
And by the vision splendid
Is on his way attended;
At length the Man perceives it die away,
And fade into the light of common day.”

“ವರ್ಡ್ಸ್ ವರ್ತ್ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ಆದರೆ ಆ ರುದ್ರಚಿತ್ರ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಇನ್ನೂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ನಾಟುವಂತೆ ಹೇಳಿರುವವನು ಮ್ಯಾಥ್ಯೂ ಆರ್ನಾಲ್ಡ್, ಆ ‘ರಗ್ವಿಚಾಪೆಲ್‌ನಲ್ಲಿ! ನನಗಂತೂ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಟ್ಟಿದಹಾಗಿದೆ ಆ ಚಿತ್ರ! ನೆನೆದಾಗಲೆಲ್ಲ ರೋಮಾಂಚವಾಗುತ್ತದೆ! ನಿನಗೆ ಆ ಭಾಗ ಬಾಯಿಗೆ ಬರುತ್ತದೇನು?”

“ಸ್ವಲ್ಪ ಸ್ವಲ್ಪ ಬರುತ್ತಿತ್ತು....”

“ಆ ಮೇಜಿನ ಮೇಲೆ ನನ್ನ ‘ಗೋಲ್ಡನ್ ಟ್ರಿಜರಿ’ ಇದೆ, ತಗೊಂಡು ಬಾ....”

ರಾಮಯ್ಯ ಕುತೂಹಲದಿಂದ ಅವಸರವಸರವಾಗಿ ಎದ್ದು ಹೋಗಿ, ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಮಾಸಿ ಹರಿದಿದ್ದ ಆ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ತಂದುಕೊಟ್ಟನು. ಹೂವಯ್ಯ ತಾನು ಮೆಚ್ಚಿದ ಕವನಗಳನ್ನಾಗಲಿ ನಾಟಕಭಾಗಗಳನ್ನಾಗಲಿ ಗದ್ಯಖಂಡಗಳನ್ನಾಗಲಿ ಜ್ವಾಲಾಮಯವಾಗಿ ಓದುತ್ತಿದ್ದನು. ರಾಮಯ್ಯನಿಗೆ ಕೇಳಿದಷ್ಟೂ ಸಾಕಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ.

ಹೂವಯ್ಯ ಹಾಳೆಗಳನ್ನು ಮಗುಚಿಹಾಕಿ, ‘ರಗ್ವಿಚಾಪೆಲ್’ ಕವನವನ್ನು ತೆಗೆದು ಐವತ್ತೆಂಟನೆಯ ಪಂಕ್ತಿಯಿಂದ ಓದತೊಡಗಿದನು;

“What is the course of the life of mortal men on the earth?—Most men eddy about here and there, eat and drink. Chatter and love and hate, gather and squander, are raised aloft, are hurl’d in the dust, striving blindly, achieving nothing; and then they die, perish!...”

“We, we have chosen our path—path to cler—purposed goal, path of advance!—but it leads a long, steep journey, through sunk gorges, o’er mountains in snow! Cheerful, with friends, we set forth—then, on the height comes the storm!...”

“ .....Alas, havoc is made in our train! Friends who set forth at our side falter, are lost in the storm! We, we only, are left! With frowning foreheads, with lips sternly compress'd, we strain on, on...”

ಹೂವಯ್ಯ ಓದುವುದನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿ, ನೀಳವಾಗಿ ನಿಟ್ಟುಸಿರು ಬಿಟ್ಟು, ಎದುರಿಗಿದ್ದ ಅರಣ್ಯಾಕಾಶಗಳ ಕಡೆಗೆ ನೋಡುತ್ತ ಕುಳಿತನು. ಅವನ ಕಣ್ಣು ಹನಿಹನಿಯಾಗಿತ್ತು. ಮುಖ ಕೆಂಪೇರಿತ್ತು. ಆವೇಶ ಬಂದಹಾಗಿತ್ತು. ಅವನಿಗೆ ಆಗಾಗ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಭಾವೋನ್ಮಾದ ವಿರಬೇಕೆಂದು ತಿಳಿದು ರಾಮಯ್ಯ ಕೆನ್ನೆಗೈಯಾಗಿ ನಿಲವನ್ನು ನೋಡುತ್ತ ಸಮ್ಮನೆ ಕುಳಿತನು.

ಉಪ್ಪರಿಗೆಯ ಮೇಲಿದ್ದ ಇವರಿಬ್ಬರ ಭಾವುಕತೆಯನ್ನೂ ಆದರ್ಶತೆಯನ್ನೂ ವಾಸ್ತವ ಜಗತ್ತು ಪರಿಹಾಸ್ಯಮಾಡುತ್ತಿದೆಯೋ ಎಂಬಂತೆ ಕೆಳಗಡೆಯಿಂದ ಅನೇಕರು ನಗುವ ಸದ್ದು ಕೇಳಿಬಂದಿತು.

ತುಸು ಹೊತ್ತಾದ ಬಳಿಕ ಹೂವಯ್ಯ ತನ್ನ ಕಡೆಗೆ ತಿರುಗಿನೋಡಲು ರಾಮಯ್ಯ “ಅಣ್ಣಯ್ಯಾ, ಈ ಹಿನ್ನೆಯಾಗುವುದನ್ನು ತಪ್ಪಿಸುವುದಕ್ಕಾಗುವುದಿಲ್ಲವೆ?” ಎಂದನು.

‘ಹೇಗೆ ತಪ್ಪಿಸುವುದಕ್ಕಾಗುತ್ತದೆ? ಚಿಕ್ಕಯ್ಯ ಒಪ್ಪಬೇಕಾಯ್ತಲ್ಲಾ!’

“ನಾನು ಕೇಳಿ ನೋಡಲೇನು?”

“ನಿನಗೆಲ್ಲೋ ಹುಚ್ಚು! ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬೈಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೀಯಷ್ಟೆ!”

ಮತ್ತೆ ಇಬ್ಬರೂ ಮಾತಾಡದೆ ಸುಮ್ಮನೆ ಕೂತುಕೊಂಡರು. ತೋಟದಿಂದ ಒಂದು ಮಿಂಚುಳ್ಳಿ ಮ್ಲಿ ಮ್ಲಿ ಎಂದು ಕೂಗಿತು. ಕಾಮಳ್ಳಿಯೊಂದು ಹಾಡುತ್ತ ಹಾರಿಹೋಯಿತು. ಏತಕ್ಕೋ ಗಾರಾದ ಕೋಳಿಗಳು ಮನೆಯ ಹಿಂದುಗಡೆ ಕೂಗಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದುವು.

ಏಣಿ ಮೆಟ್ಟಲುಗಳು ಸದ್ದಾಗುವಂತೆ ಪುಟ್ಟಮ್ಮ ಹತ್ತಿಬಂದು “ಅಣ್ಣಯ್ಯಾ, ಬಳೆ ಹಾಕಿದಾರೆ. ಉಣ್ಣಕ್ಕೆ ಬರಬೇಕಂತೆ” ಎಂದಳು.

“ಅರೇ! ಎಷ್ಟು ಬೇಗ ಉಟಕ್ಕೇನೆ! ಗಂಟೆ ಎಷ್ಟೇ?” ಎಂದು ರಾಮಯ್ಯ ಆಶ್ಚರ್ಯದಿಂದ ಕೇಳಿದನು.

ಪುಟ್ಟಮ್ಮ “ ಹನ್ನೊಂದು ಹೊಡೀತು” ಎಂದಳು.

“ಅದು ಯಾಕೆ ನಗುತ್ತ ಇದ್ದರಲ್ಲಾ ಕೆಳಗೆ?”

“ಕಿರಾಪು ತೆಗೆದುಹಾಕಿ ಜುದಟ್ಟು ಬಿಡಬೇಕು ಅಂತ ಹೇಳಿದ್ದರಂತೆ ಅಪ್ಪಯ್ಯ. ಅದಕ್ಕೆ ಚೌರದವನು ಬಂದಿದ್ದು ಕಂಡು ವಾಸು ಓಡಿಹೋಗಿ ಕೋಳಿ ಒಡ್ಡೀಲಿ ಕದ್ದು ಕೂತಿದ್ದ!.....

“ಕೋಳಿ ಒಡ್ಡೀಲಿ!”

“ಹ್ಲೂ ಅಂತೀನಿ! ಕೋಳಿ ಒಡ್ಡೀಲೇ ಅಡಗಿಕೊಂಡು ಕೂತಿದ್ದು! ಸೇರೆಗಾರ್ಯ, ಪುಟ್ಟಣ್ಣ, ಅಪ್ಪಯ್ಯ, ನಾನು ಎಲ್ಲಾ ಸೇರಿ ಹುಡುಕಿ ಹುಡುಕಿ, ಕಡೆಗೆ ಸಿಕ್ಕ! ಈಗ ಎಳಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಕಿರಾಪು ಕತ್ತರಿಸ್ತಾ ಇದ್ದಾರೆ. ‘ಅವನೇನು ಅಳ್ತಾನೆ, ಆಳ್ತಾನೆ! ಪುರಸತ್ತೇ ಇಲ್ಲ!’

“ಸಾಕು ಬಿಡು! ದಂಡು ಕಡಿದಿರಿ ಎಲ್ಲಾ ಸೇರಿ! ಅವನ ಕ್ರಾಪು ನಿಮಗೆಲ್ಲ ಕಣ್ಣುಬೇನೆಯಾಗಿತ್ತೇನೋ?” ಪುಟ್ಟಮ್ಮನಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಚುಚ್ಚಿದಂತಾಗಿ ” ನಾನೇನು ಮಾಡ್ಲೋ, ಅಣ್ಣಯ್ಯಾ? ಅಪ್ಪಯ್ಯ ಹೇಳಿದ್ರೂ....” ಎಂದು ಮುಗಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ರಾಮಯ್ಯ “ಸಾಕು ಬಿಡು!” ಎಂದನು.

ಪುಟ್ಟಮ್ಮ ಸ್ವಲ್ಪ ರಭಸದಿಂದಲೆ ಏಣಿ ಮೆಟ್ಟಿಲುಗಳನ್ನು ಇಳಿದು ಹೋದಳು. ಅವಳಿಗೆ ಸಿಟ್ಟು ಬಂದಿತ್ತು.

ಕಾನೂರು ಜಮೀನಿನ ಹಿನ್ನೆಯ ಪಂಚಾಯಿತಿ

ಇಂದು ಕಾನೂರು ಮನೆ ಪಾಲಾಗುವ ದಿನ. ಬಹುಕಾಲದಿಂದಲೂ ಒಂದಾಗಿ ಹರಿದುಬಂದಿದ್ದ ಸಂಸಾರನದಿ ಇಂದು ಎರಡಾಗುತ್ತದೆ. ಹೊರಗಡೆಯ ಜಗತ್ತಿಗೆ ಅದೊಂದು ಅತಿಸಾಮಾನ್ಯ ಘಟನೆಯಾಗಿದ್ದರೂ ಆ ಮನೆಯವರಿಗೆ ಅವರಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟವರಿಗೂ ಅದೊಂದು ವಿಷಮ ಸನ್ನಿವೇಶವಾಗಿದೆ. ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಒಂದೊಂದು ರೀತಿಯ ಭಾವತರಂಗಗಳೇಳುತ್ತಿವೆ. ಹೂವಯ್ಯ ರಾಮಯ್ಯರಿಗೆ ದುಮ್ಮಾನ. ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರು ನಾಗಮ್ಮನವರು ಇವರಿಗೆ ಹಿಗ್ಗು. ಸುಬ್ಬಮ್ಮನಿಗೆ ಒಂದು ವಿಧವಾದ ಭೀತಿ. ಪುಟ್ಟಮ್ಮ ವಾಸು ಇವರಿಗೆ ದುಮ್ಮಾನ, ಹಿಗ್ಗು, ಭೀತಿ-ಎಲ್ಲಾ ಒಟ್ಟುಗೂಡಿ ಉಂಟಾಗಿರುವ ಸಂಭ್ರಾಂತಿ. ಪುಟ್ಟಣ್ಣನಿಗೆ ಮುಂದೆ ತಾನೇನು ಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ಚಿಂತೆ. ಸೇರೆಗಾರ ರಂಗಪ್ಪಸೆಟ್ಟರಿಗೆ ಏನೋ ಒಂದು ತೆರನಾದ ದಿಗ್ವಿಜಯದ ಹರ್ಷ: ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರು ತನ್ನನ್ನು ತಮ್ಮ ಅಂಗರಂಗಕ್ಕೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿದ್ದಾರಲ್ಲಾ ಎಂಬ ಹೆಮ್ಮೆ. ಆಳುಗಳಿಗೆಲ್ಲ ಏನಾದರೂ ಆಗಲಿ ಎಂಬ ನಿಸ್ಸಹಾಯಭಾವ. ಅಂತೂ ಇಂದು ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಿಂದ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಗಜಿಬಿಜಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿದೆ!

ವಿಷಯವನ್ನರಿಯದ ಹೊರಗಿನವರು ಯಾರಾದರೂ ಒಂದು ನೋಡಿದ್ದರೆ ಅಂದು ಆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಏನೋ ಒಂದು ವಿಶೇಷೋತ್ಸವ ನಡೆಯುತ್ತಿದೆ ಎಂದು ಊಹಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರ ಚಲನೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಏನೋ ಒಂದು ನಿರೀಕ್ಷಣೆ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಜಗಲಿಯಲ್ಲಿ ಹಾಸಿದ್ದ ಪಟ್ಟೆಪಟ್ಟೆಯ ಜಮಖಾನದ ಮೇಲೆ ಜರಿ ರುಮಾಲುಗಳನ್ನುಸುತ್ತಿದ್ದ. ಗೌಡರುಗಳೂ ಹೆಗ್ಗಡೆಗಳೂ ನಾಯಕರೂ ದಿಂಬುಗಳಿಗೊರಗಿಕೊಂಡು, ಹರಿವಾಣದಿಂದ ಎಲೆಯಡಕೆ ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ, ಏನೋ ವಹತ್ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡಬಂದಿರುವ ರಾಯಭಾರಿಗಳಂತೆ ಲೋಕಾಭಿರಾಮವಾಗಿ ಮಾತಾಡುತ್ತ ಕುಳಿತಿದ್ದರು. ಅವರ ಓಲಗದ ಓಜೆ ಎಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗಿತ್ತು ಎಂದರೆ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಮಾತಾಡುತ್ತ ಹೆಬ್ಬಾಗಿಲು ದಾಟಿ ಚೌಕಿಗೆ ತಲೆಹಾಕಿದ್ದ ಬೇಲರ ಬೈರ ಜಗಲಿಯ ಕಡೆ ನೋಡಿದೊಡನೆಯೆ ಬಾಯಿ ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡು, ತಾನೆಸಗಿದ ಅಪರಾಧಕ್ಕೆ ನಾಲಗೆ ಕಚ್ಚಿಕೊಂಡು. ಹಿಂತಿರುಗಿ ಹೊರಗೆ ಹೋಗಿ, ಅಲ್ಲಿ ನೆರೆದಿದ್ದ ಇತರ ಆಳುಗಳಿಗೆ ಒಳಗಿದ್ದ ವೈಭವದ ದೃಶ್ಯವನ್ನು ವರ್ಣಿಸಲು ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರಾಗಿ ಬಂದು ಹೆಬ್ಬಾಗಿಲಿನ ಸಂದಿಯಲ್ಲಿ ಇಣಕಿ ಇಣಕಿ ನೋಡತೊಡಗಿದರು.

“ಬೈರಣ್ಣಾ, ಆ ಮುಂಡಿಗೆ ಕಂಭಕ್ಕೆ ಒರಗಿಕೊಂಡು ಕೂತಾರಲ್ಲಾ ಅವರ್ಯಾರೋ?” ಎಂದು ಸಿದ್ದ ಕೇಳಿದನು.

ಬೈರ “ಏ! ನೀನ್ಯಾಕೋ ಹೀಂಗೆ ಹೋಸಬನ್ತಾಂಗೆ ಮಾತಾಡ್ತೀಯಾ? ಬೈರೂರು ಬಸವೇಗೌಡ್ರು ಅಲ್ಲೇನೋ!” ಎಂದು ತನಗೆ ನಾಡಿನ ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ಗೌಡರೆಲ್ಲರೂ ಗೊತ್ತು ಎಂಬ ಹೆಮ್ಮೆಯಿಂದ ಪಿಚ್ಚನೆ ಹಲ್ಲುಬಿಟ್ಟನು.

ಹಳೆಪೈಕದ ತಿಮ್ಮನೂ ಸಂದಿಯಲ್ಲಿ ಇಣಕಿನೋಡಿ “ಹೋಗೋ ಹೋಗೋ! ಬೈರೂರು ಬಸವೇಗೌಡ್ರು ಗೋಡೆಗೆ ಒರಗಿಕೊಂಡು ಕೂತಾರೆ! ಮುಂಡಿಗೀಗೆ ಒರಗಿಕೊಂಡು ಕೂತೋರು ಬಾಳೂರು ಸಿಂಗೇಗೌಡ್ರು!” ಎಂದು ಬೈರನ ಸರ್ವಜ್ಞತೆಗೆ ಭಂಗತಂದನು!

ಬೈರ ಮತ್ತೆ ಇಣಕಿನೋಡಿ ” ಹೋಗೋ ಹೋಗೋ! ನಿಮಗೇನು ಗೊತ್ತು? ನಂಗಿಲ್ಲೇನು ಬೈರೂರು ಬಸವೇಗೌಡ್ರು ಗುರ್ತು!” ಎಂದು ಪ್ರತಿವಾದಿಸಿದನು.

“ಸಾಕು! ನಿನ್ನ ಕೂಳೊತ್ತಿತ್ತು! ಅವರಿಲ್ಲೇಗೆ ಬಂದಗಲೆಲ್ಲಾ ಕಳ್ಳುಕೊಡೋ ನಂಗೇ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲಂತೆ ಅವರ ಗುರ್ತು! ಎಂದು ತಮ್ಮ ಅಧಿಕಾರವಾನಿಯಿಂದ ಹೇಳಿದನು.

ಆದರೂ ಬೈರ ಒಪ್ಪಲಿಲ್ಲ. ಇಬ್ಬರಿಗೂ ಮಾತು ಹತ್ತಿತು! ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಸಿದ್ದ “ತಡೀರೋ, ಯಾಕೆ ಬಡ್ಕೋತೀರಿ. ನೋಡಲ್ಲಿ ಸೇರೆಗಾರು ಬತ್ತಾರೆ. ಅವರನ್ನೇ ಕೇಳಿದ್ರೆ ಎಲ್ಲ ಗೊತ್ತಾಗ್ತದೆ” ಎಂದನು.

ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದ ರಂಗ್ಸೆಟ್ಟರು ಕಾನೂರು ಮನೆಯನ್ನು ಹಿನ್ನೆಮಾಡಲು ಬಂದು ಜಗಲಿಯಮೇಲೆ ಮಂಡಿಸಿದ್ದ ಮುಂಡಾಸದ ಗೌಡರು ಹೆಗ್ಗಡೆ ನಾಯಕರುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರನ್ನಾಗಿ ವರ್ಣಿಸಿ ವಿವರಿಸಿ ಗುರುತು ಹೇಳಿದರು:

“ಮುಂಡಿಗೆಗೆ ಒರಗಿಕೊಂಡು ಕೂತವರು ನೆಲ್ಲಹಳ್ಳಿ ಪೆದ್ದೇಗೌಡರು.... ಅವರ ಹತ್ತಿರ ಗೋಡೆಗೆ ಒರಗಿಕೊಂಡವರು ಮುದ್ದೂರು ಭರೈಗೌಡರು...ಅವರೀಚೆಗೆ ಕುಳ್ಳಗೆ ತೆಳ್ಳಗೆ ಕೂತಾರಲ್ಲಾ ಅವರು ಎಂಟೂರು ಶೇಷೇಗೌಡರು.”

“ಹುಡ್ಡಿ ಹಾರಿಸಿದರು ಅಂತಾ ಕೇಸಾಗಿತ್ತಲ್ಲಾ ಅವರೇ ಏನೋ?” ಎಂದು ನಡುವೆ ಬಾಯಿಹಾಕಿ ಬೈರ ಪ್ರಶ್ನೆ ಕೇಳಿದನು.

ಸೇರೆಗಾರರು ” ಅದೆಲ್ಲಾ ಪಾರುಪತ್ತಿ ನಿಂಗ್ಯಾಕೋ?” ಎಂದು ಗದರಿಸಿ ಮುಂದೆ ಹೇಳಿದರು. ” ಕರೀ ಗೀರುಗೀರು ಕೋಟಿನವರೇ ಬಾಳೂರು ಸಿಂಗೇಗೌಡು.... ಗಿರುಮೀಸೆ ಬಿಟ್ಟವರು ಮೇಗ್ರಳ್ಳಿ ನಾಗಪ್ಪ ಹೆಗ್ಗಡ್ರೇರು.... ಗಡಿಯಾರದ ಸರಪಣಿ ಕಾಣ್ತದಲ್ಲಾ ಅವರೇ ಬೈದೂರು ಬಸವೇಗೌಡು...”

ಸೇರೆಗಾರರು ಬಾಯಿತುಂಬ ತುಂಬಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಎಲೆಯಡಿಕೆಯನ್ನು ತುಂತುರು ತುಂತುರಾಗಿ ಉದಿ ಉಗುಳಿ ಒಳಗೆ ಹೋದರು. ಆಳುಗಳೆಲ್ಲ ಹೊರಗೇ ನಿಂತು ಆ ಅಪೂರ್ಣ ದೃಶ್ಯವನ್ನು ಆಗಾಗ್ಯೆ ನೋಡುತ್ತ, ಮಾತಾಡುತ್ತ ಸಂತೆ ಸೇರಿದ್ದರು. ಅವರ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಅಷ್ಟೊಂದು ಜರಿ ಪೇಟಗಳು ಬಣ್ಣದ ಬಟ್ಟೆಗಳೂ ಬಚಕಾನಿಗಳೂ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಸೇರಿದ್ದುದು ಮೈಸೂರಿಗೆ ಹೋದ ಹಳ್ಳಿಗನ ದೃಷ್ಟಿಗೆ ದಸರಾ ದರ್ಬಾರು ಸೇರಿದಹಾಗಿತ್ತು.

ಇತ್ತ ಆಳು ಒಕ್ಕಲುಗಳು ದೃಶ್ಯವಲೋಕನದಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತರಾಗಿರುಲು ಅತ್ತ ಜಗಲಿಯಲ್ಲಿ ಮಾತುಕತೆ ಭರದಿಂದ ಸಾಗಿತ್ತು. ಸಂಭಾಷಣೆಯ ಆಳ ಅಗಲಗಳು ಗ್ರಾಮ್ಯಜೀವನದ ಎಲ್ಲೆಕಟ್ಟನ್ನು ದಾಟಿರಲಿಲ್ಲ. ಜಮೀನು, ಬೇಸಾಯ, ಮಳೆ, ಅಡಕೆ ತೋಟದ ಕೊಳೆರೋಗ, ಅಡಕೆ ಧಾರಣೆ, ಘಟ್ಟದ ಕೆಳಗಿನ ಆಳುಗಳ ವಿಚಾರ-ಇವುಗಳನ್ನೆ ಕುರಿತು ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರೂ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಉಪನ್ಯಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರು ಬೀರುವಿನ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಶಾಲುಹೊದೆದುಕೊಂಡು ಕುಳಿತು, ಆಗಾಗ್ಗೆ ನಶ್ಯ ಹಂಚುತ್ತಲೂ ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಲೂ, ಅತಿಥಿಗಳನ್ನು ಉಪಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು.

ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದ ಹಾಗೆ ಏಣಿ ಮೆಟ್ಟಿಲು ಸದ್ದಾಗಿ ಎಲ್ಲರೂ ಮಾತು ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಆ ಕಡೆ ನೋಡಿದರು. ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರ ಭಂಗಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಗೌರವಪ್ರದರ್ಶನದ ಸೂಚನೆಯಿದ್ದಿತು. ಮುತ್ತಳ್ಳಿ ಶ್ಯಾಮಯ್ಯಗೌಡರು ಉಪ್ಪರಿಗೆಯಿಂದ ಇಳಿದು ಒಂದು ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಬರುವಂತೆ ಕರೆದರು. ಅವರನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರಾಗಿ ಜಗಲಿಯ ಮೇಲಿದ್ದವರೆಲ್ಲರೂ ಉಪ್ಪರಿಗೆಗೆ ಹೋದರು.

ಅಲ್ಲಿ ಚೊಕ್ಕಟವಾಗಿ ಹಾಸಿದ್ದ ಕೆಂಪು ಕಪ್ಪು ಪಟ್ಟೆಯ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಜಮ ಖಾನದಮೇಲೆ, ಒಂದು ಭಾಗದಲ್ಲಿ, ಹೂವಯ್ಯನೊಡನೆ ಮಾತಾಡುತ್ತ ಸೀತೆಮನೆ ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರು ಕುಳಿತಿದ್ದರು. ಒಂಬತ್ತು ಗಂಟೆಯ ಬಿಸಿಲಿನಲ್ಲಿ ಅವರಿಬ್ಬರ ಛಾಯೆಗಳೂ ಜಮಖಾನದ ಮೇಲೆ ಕ್ಷೋರಗಿದ್ದವು. ನಂಟರು ಬಂದ ಒಡನೆಯೆ ಇಬ್ಬರೂ ಎದ್ದು ನಿಂತು ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿದರು. ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರೂ ತಮತಮಗೆ ಉಚಿತವಾದ ತಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಮಂಡಿಸಿದ ತರುವಾಯ ಆ ದಿನದ ಕಾರ್ಯಕ್ಕಾರಂಭವಾಯಿತು.

ಆ ಸಭೆಗೆ, ಅವರನ್ನು ಯಾರೂ ಚುನಾಯಿಸದಿದ್ದರೂ ತಮ್ಮ ತೂಕ ಸಂಪತ್ತು ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವಗಳ ಮಹಿಮೆಯಿಂದಲೇ, ಮುತ್ತಳ್ಳಿ ಶ್ಯಾಮಯ್ಯಗೌಡರ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿ ಸ್ವಯಂ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿ ಕಾರ್ಯಕಲಾಪಗಳನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು.

ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲವೂ ಸುಸೂತ್ರವಾಗಿ ಸಾಗಿತ್ತು. ಲಕ್ಷಪತ್ರಗಳ ಪರಿಕ್ಷೇಯಾಯಿತು; ಮನೆಗೆ ಸೇರಿದ ತರಿ ಖುಷಿ ಮತ್ತು ಇತರ ಜಮೀನುಗಳನ್ನು ತೋರಿಸುವ ನಕಾಶೆಯ ಸಮೀಕ್ಷೆಯಾಯಿತು; ಹೂವಯ್ಯನ ತಂದೆಯೂ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರೂ ಸೋದರರಾದುದರಿಂದ ಇರುವ ಆಸ್ತಿಯನ್ನೆಲ್ಲ ಸಮಪಾಲು ಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ಇತ್ಯರ್ಥವಾಯಿತು. ನಡುವೆ ಸೀತಮನೆ ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರು ಹೂವಯ್ಯನ ಪರವಾಗಿ, ಹೂವಯ್ಯನ ತಂದೆ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರಿಗಿಂತಲೂ ಹಿರಿಯರಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಹೂವಯ್ಯನಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಆಸ್ತಿ ಬರಬೇಕೆಂದು ವಾದ ಹೂಡಿದರೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಚರ್ಚೆಯಾದಮೇಲೆ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರ ಪಕ್ಷವೇ ಜಯಹೊಂದಿತು.

ಆದರೆ ಜಮೀನುಗಳನ್ನು ಪಾಲು ಮಾಡುವ ಸಮಯ ಬಂದಾಗ ಚಂದರಯ್ಯಗೌಡರು ಒಂದು ತಕರಾರು ತಂದರು:

“ಹಿಸ್ಸೆಗೆ ಎಲ್ಲ ಆಸ್ತಿಯೂ ಸೇರಲಾರದು. ಪಿತ್ರಾರ್ಜಿತವಾದ ಆಸ್ತಿ ಮಾತ್ರ ಸೇರಬೇಕು. ನನ್ನ ಸ್ವಯಾರ್ಜಿತವಾದ ಆಸ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಪಾಲುಕೊಡಲು ನಾನು ಒಪ್ಪುವುದಿಲ್ಲ. ಬಾವೀಮಕ್ಕೇ ಜಮೀನು-ಗದ್ದೆ ತೋಟ ಎಲ್ಲಾ-ನಾನೇ ಸ್ವತಃ ಬೆವರು ಸುರಿಸಿ ಸಂಪಾದಿಸಿದ್ದು. ಹಾಗೆಯೇ ಚಿಕ್ಕೂರು ತೋಟವನ್ನೂ ನನ್ನ ಯಜಮಾನಿಕೆಯಲ್ಲಿ ನಾನೇ ಸಂಪಾದಿಸಿದ್ದು” ಎಂದು

ಬಾಳೂರು ಸಿಂಗೇಗೌಡರೂ ನೆಲ್ಲು ಹಳ್ಳಿ ಪೆದ್ದೇಗೌಡರೂ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರ ಹೇಳಿಕೆಯನ್ನೇ ಸಮರ್ಥಿಸಿದರು. ಆದರೆ ಸೀತಮನೆ ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರು ಮನಃಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಪ್ರತಿಭಟಿಸಿದರು.

ಹೂವಯ್ಯನೂ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರ ಮಾತನ್ನು ಪ್ರತಿಭಟಿಸಿ “ಸ್ವಯಾರ್ಜಿತ ಪಿತ್ರಾರ್ಜಿತ ಎಂದು ಆಸ್ತಿಯನ್ನು ವಿಭಾಗಮಾಡುವುದು ನ್ಯಾಯವಲ್ಲ. ಒಂದು ಮನೆಗೆ ಯಜಮಾನನಾದವನು ಏನು ಸಂಪಾದನೆ ಮಾಡಿದರೂ ಅವು ಮನೆಯ ಸಂಪತ್ತಿಗೇ ಸೇರುತ್ತದೆ. ಯಜಮಾನನು ವೈವಿಧ್ಯ ನಡೆಸುವಾಗ ಏನಾದರೂ ನಷ್ಟ ಸಂಭವಿಸಿದರೆ ಆ ನಷ್ಟವನ್ನು ತನ್ನೊಬ್ಬನ ಮೈಮೇಲೆಯೇ ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆಯೇ? ಮನೆಯ ಲೆಕ್ಕಕ್ಕೆ ಖರ್ಚು ಹಾಕುವುದಿಲ್ಲವೇನು? ನಷ್ಟದಂತೆಯೇ ಲಾಭವೂ ಮನೆಯ ಆಸ್ತಿಗೇ ಸೇರತಕ್ಕದ್ದು. ಪಿತ್ರಾರ್ಜಿತವಾದ ಆಸ್ತಿಯ ಆಧಾರ, ಬೆಂಬಲ, ಧನ, ಗೌರವ, ವಿರಾಮ ಇವುಗಳೆಲ್ಲ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಯಜಮಾನನು ಹೊಸ ಆಸ್ತಿಗಳನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತಿತ್ತೆ? ಆದ್ದರಿಂದ ಸಂಪಾದಿಸಿದ ಹೊಸ ಆಸ್ತಿಗಳನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತಿತ್ತೆ? ಆದ್ದರಿಂದ ಸಂಪಾದಿಸಿದ ಹೊಸ ಆಸ್ತಿಗಳೆಲ್ಲವೂ ಪಿತ್ರಾರ್ಜಿತ ಆಸ್ತಿ ಎಂಬ ಮೂಲಧನದ ಮೇಲೆ ಬಂದ ಬಡ್ಡಿಯಂತೆಯೇ ಹೊರತು ಮತ್ತೆ ಬೇರೆಯಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಚಿಕ್ಕಯ್ಯ ಹೇಳಿದಂತೆ, ಪಿತ್ರಾರ್ಜಿತ, ಸ್ವಯಾರ್ಜಿತ ಎಂದು ಆಸ್ತಿಯನ್ನು ವಿಭಾಗಿಸುವುದಕ್ಕೆ ನನೋಪ್ಪುವುದಿಲ್ಲ” ಎಂದು ವಾದಿಸಿದನು.

ಆ ವಾದವನ್ನು ಕೇಳಿ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರಾದಿಯಾಗಿ ಎಲ್ಲರೂ ಸ್ತಬ್ಧರಾದರು. ಅಲ್ಲಿದ್ದರೆಲ್ಲರೂ ನಿಷ್ಪಕ್ಷಪಾತಿಗಳಾಗಿಯೇ ಇದ್ದಿದ್ದರೆ ಹೂವಯ್ಯನ ವಾದವನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಸನ್ನಿವೇಶ ಹಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲಿ ನೆರೆದಿದ್ದವರೆಲ್ಲರೂ-ಮುತ್ತಳ್ಳಿ ಶ್ಯಾಮಯ್ಯಗೌಡರನ್ನುಳಿದು-ಒಳಗೊಳಗೇ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರ ಅಥವಾ ಹೂವಯ್ಯನ ಪಕ್ಷಗಳನ್ನು ವಹಿಸಿಯೇ ಬಂದಿದ್ದರು. ಬಾಳೂರು ಸಿಂಗೇಗೌಡರೂ ನೆಲ್ಲುಹಳ್ಳಿ ಪೆದ್ದೇಗೌಡರೂ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರ ಪಕ್ಷವಹಿಸಿ ಬಂದಿದ್ದಂತೆ ಸೀತಮನೆ ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರು ಹೂವಯ್ಯನ ಪರವಾಗಿ ಬಂದಿದ್ದರು. ಆದ್ದರಿಂದ ಅವರಲ್ಲಿ ಯಾರೊಬ್ಬರ ನಿರ್ಣಯಕ್ಕೂ ಕಾರಣಗಳ ಅವಸ್ಯಕತೆ ಬೇಕಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವರ ಮಾತುಗಳೆಲ್ಲವೂ ಅವರ ಮನಸ್ಸಿನ ಕೋರಿಕೆಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದುವೆ ಹೊರತು ನಿಷ್ಪಕ್ಷಪಾತವಾಗಿ ವಿಚಾರಮಾಡಿ ಸಿದ್ಧಾಂತಕ್ಕೆ ಬಂದ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ.

ಅಂತೂ ಮೊದಮೊದಲು ಗಂಭೀರವಾಗಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾದ ಚರ್ಚೆ ಬರಬರುತ್ತಾ ಬಿಸಿಹೆಚ್ಚಿ, ಕೂಗಾಟದ ಕದನವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿತು. ಕೆಳಗಡೆ ಹೆಬ್ಬಾಗಿಲಾಚೆ ಕುತೂಹಲದಿಂದಿದ್ದ ಆಳು ಒಕ್ಕಲುಗಳೆಲ್ಲ ಬೆಪ್ಪುಬೆರಗಾಗಿ ಭೀತರಾದರು. ಹಳಪೈಕದ ತಿಮ್ಮ ಬೇಲರ

ಬೈರನನ್ನು ಕುರಿತು ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರನ್ನು ಪ್ರಶಂಸಿಸುವ ಸಲುವಾಗಿ “ನೋಡೋನೋ, ನಮ್ಮ ಗೌಡು ಹ್ಯಾಂಗೆ ಮಾತಾಡ್ತಾರೆ ಅಂತಾ? ಅಷ್ಟು ದೊಡ್ಡದ್ದ ಮುಂಡಾಸದ ಗೌಡನ್ನೆಲ್ಲಾ ಲಕ್ಷ್ಮಾಡ್ಡೆ ಮುಲಾಜ್ ನೋಡ್ಡೆ ಹೆಚ್ಚಿಸ್ತಿದ್ದಾರೆ!..... ನಿಂಗಿ ನಾ ಹೇಳ್ತೀನು? ಹೂ! ಏನು ಮನೆ ಪಾಲಾಗದಂದ್ರೆ ಕುಸಾಲು ಅಂತಾ ಮಾಡಿದ್ದೇನು?” ಎಂದು ಮತ್ತೆ ಕಿವಿಗೊಟ್ಟು, ಸಂಗೀತ ಕೇಳುವವನಂತೆ, ಉಪ್ಪರಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಗಲಭೆಯನ್ನು ಆನಂದದಿಂದ ಆಲಿಸತೊಡಗಿದನು/

ಬೈರನೂ ಭೀತಸ್ವರದಿಂದ ಗಂಟಲು ಧ್ವನಿಯಲ್ಲಿ “ಹೌದು ಕಣ್ಣಾ! ಮಾರಾಮಾರಿ ಆಗ್ಲಾಂಗಿ ಕಾಣ್ತದೆ!” ಎಂದು ಕಣ್ಣು ಕಣ್ಣು ಬಿಟ್ಟು ಕಿವಿಗೊಟ್ಟನು.

ಜಗಲಿಯಲ್ಲಿ ಮೇಲೆ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ದಾಂಧಲೆಯನ್ನು ಆಲಿಸುತ್ತಿದ್ದ ವಾಸು, ಪುಟ್ಟಮ್ಮ, ನಾಗಮ್ಮನವರು, ಸುಬ್ಬಮ್ಮ, ಪುಟ್ಟಣ್ಣ, ಸೇರೆಗಾರರು ಮೊದಲಾದವರೆಲ್ಲರೂ ಉದ್ವಿಗ್ನರಾದರು. ವಾಸುವಿನ ಕಣ್ಣಿನಲ್ಲಿ ಹೆದರಿಕೆಯಿಂದಲೋ ಶೋಕದಿಂದಲೋ, ಅಥವಾ ದೊಡ್ಡವರು ಹೀಗೇಕೆ ಕಾದಾಡುತ್ತಾರೆ ಎಂಬುದರ ಅರ್ಥವಾಗದಿದ್ದರಿಂದಲೋ ನೀರು ಸುರಿಯತೊಡಗಿತು. ಪುಟ್ಟಣ್ಣ ಸುಮ್ಮನಿರಲಾರದೆ ಮೆಲ್ಲಗೆ ಏಣಿ ಮೆಟ್ಟಿಲು ಏರಿ ಉಪ್ಪರಿಗೆಯ ದೃಶ್ಯವನ್ನು ಇಣಕಿ ನೋಡತೊಡಗಿದನು. ಅವನ ಹಿಂದೆ ಸೇರೆಗಾರರೂ ಹತ್ತಿ ಏಣಿಯ ಅರ್ಧದಲ್ಲಿಯೆ ನಿಂತು ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿದರು. ಉಪ್ಪರಿಗೆಯಲ್ಲಾಗುತ್ತಿದ್ದ ಗಲಾಟೆಗೆಗಾರಾದ ನಾಯಿಗಳೂ ಬೊಗಳತೊಡಗಿದುವು.

ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆ ಏಣಿಯ ತುದಿಯಲ್ಲಿ ಇಣಕಿ ಸೋಡುತ್ತಿದ್ದ ಪುಟ್ಟಣ್ಣ ಹಿಮ್ಮೊಗವಾಗಿಯೆ ಬಡಬಡನೆ ಕೆಳಗಿಳಿದನು. ಸೇರೆಗಾರರ ಮೋರೆಗೆ ಅವನ ಮೈ ಥಿಕ್ಕಿ ಹೊಡೆದು ಅವರು ಕೆಳಗುರುಳಿ ತರಹರಿಸಿ ನಿಂತರು! ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಸೀತೆಮನೆ ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರೂ ಏಣಿಯನ್ನಿಳಿದು ಬಂದರು. ಅವರ ಹಿಂದೆ ಹೂವಯ್ಯನೂ ಬಂದನು. ಇಬ್ಬರೂ ಹೆಬ್ಬಾಗಿಲು ದಾಟಿ ತೋಟದ ಕಡೆಗೆ ಹೋದರು.

ಹೂವಯ್ಯನ ಒಪ್ಪಿಗೆಯ ಮೇರೆಗೆ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರ ಇಷ್ಟವೇ ಮತ್ತೆ ಗೆದ್ದಿತು. ಅವರ ‘ಸ್ವಯರ್ಜಿತ’ ಆಸ್ತಿಗಳನ್ನು ಅವರಿಗೆ ಬಿಟ್ಟು ‘ಪಿತೃರ್ಜಿತ’ ಆಸ್ತಿಯನ್ನೇ ಎರಡು ಪಾಲು ಮಾಡುವುದೆಂದು ನಿರ್ಣಯವಾದ ಮೇಲೆ ಎಲ್ಲರೂ ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ ಊಟಕ್ಕೆ ತೆರಳಿದರು.

ಅಪರಾಹ್ನದಲ್ಲಿ ಜಮೀನಿನ ಹಿಸ್ಸೆಗೆ ಮೊದಲಾಯಿತು. ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರಿಗೆ ತಮ್ಮ ಜಮೀನುಗಳಲ್ಲಿ ಫಲವತ್ತಾದುವು ಯಾವುವು, ಯಾವ ಯಾವ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಫಸಲು ದೊರೆಯುತ್ತದೆ ಎಂಬ ವಿಚಾರಗಳೆಲ್ಲ ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದಿದ್ದರಿಂದಲೂ, ಹೂವಯ್ಯನಿಗೆ ಅದರ ಅನುಭವ ಲೋಶಮಾತ್ರವೂ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರಿಂದಲೂ, ಹಿಸ್ಸೆ ಮಾಡಲೆಂದು ಅಲ್ಲಿ ನೆರೆದಿದ್ದವರಿಗೆ ಕಾನೂರು ಜಮೀನುಗಳ ಪರಿಚಯ ಸಾಲದಿದ್ದರಿಂದಲೂ ಪಾಲಾಗುವುದರಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಅವಿವೇಕಗಳು ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗಿಯೂ, ಮತ್ತೆ ಕೆಲವು ಆಕಾಂಕ್ಷಿತವಾಗಿಯೂ ನಡೆದುಹೋದವು. ಸೀತೆ ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರು ತಮಗೆ ತಿಳಿದಮಟ್ಟಿಗೆ, ತಮ್ಮ ಕೈಲಾದವಟ್ಟಿಗೆ ಹೂವಯ್ಯನ ಅನುಕೂಲವಾಗಬೇಕೆಂದೇ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಿದರು. ಮುತ್ತಳ್ಳಿ ಶ್ಯಾಮೇಗೌಡರು ಬಂದ ಕಡೆ ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರ ಮತ್ತು ಹೂವಯ್ಯನ ದಾಕ್ಷಿಣ್ಯಕ್ಕೂ ಮತ್ತೊಂದುಕ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರ ದಾಕ್ಷಿಣ್ಯಕ್ಕೂ ಸಿಕ್ಕಿ, ಸ್ವಲ್ಪ ತಟಸ್ಥಭಾವವನ್ನೇ ತಾಲಿಬಿಟ್ಟರು. ಅಲ್ಲ ಸ್ವಭಾವತಃ ಸಾತ್ವಿಕರಾಗಿದ್ದ ಅವರು ಏನನ್ನು ಮಾಡಲು ಹೇಸದಷ್ಟು ರಜೋಗುಣಿಗಳಾಗಿದ್ದ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರಿಗೆ ಅನಾನುಕೂಲವಾಗುವಂತೆ ಮಾತಾಡಿ, ಅವವೈರದೃಷ್ಟಿಗೆ ಭಾಜನರಾಗಲು ಅಳುಕಿದರು.

ಅಂತೂ ಹಿಸ್ಸೆಯಲ್ಲಿ ಜಮೀನಿನ ಉತ್ತಮಾಂಶಗಳೆಲ್ಲವೂ, ಮೀಸೆ ಹುರಿಮಾಡಿ ಕಣ್ಣು ಕೆಂಪಗೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು, ರಭಸದಿಂದ ವರ್ತಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರ ಪಾಲಿಗೆ ದಕ್ಕಿದುವು. ನಾಗಮ್ಮನವರು ಮೂರು ನಾಲ್ಕು ಸಾರಿ ಹೂವಯ್ಯನಿಗೆ ಹೇಳಿ ಕಳುಹಿಸಿ ತಮಗೆ ಗೊತ್ತಿದ್ದ ಕೆಲವು ಉತ್ತಮವಾದ ಗಡ್ಡತೋಟಗಳು ತಮ್ಮ ಪಾಲಿಗೆ ಬರುವಂತಾ ಹಟ ಹಿಡಿಯಬೇಕೆಂದು ಮಾಡಿದ ಬುದ್ಧಿ ವಾದವೂ ಪ್ರಯೋಜನಕಾರಿಯಾಗಲಿಲ್ಲ.

ಸಾಯಂಕಾಲ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರು ಕಡುಕರಾಗಿದ್ದ ಅತಿಥಿಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಕಾನುಬೈಲಿನ ಸತ್ಕಾರಸೇವೆಗಾಗಿ ಜೊತೆ ಬರುವಂತೆ ಕರೆದರು. ರಾಮಯ್ಯ ತನಗೆ ಮೈ ಸರಿಯಾಗಿದಲ್ಲವೆಂದು ನೆವ ಹೇಳಿ ಒಪ್ಪಲಿಲ್ಲ. ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರು ಮಗನ ಮೇಲೆ ರೇಗಿ, “ನಿನಗೆ ಎರಡಕ್ಷರ

ಕಲ್ಪದ್ವಕ್ಕೆ ಜಂಭ ನೆತ್ತಿಗೆರೆಬಿಟ್ಟಿದೆ.... ನೆಲಗುಡಿಸೋ ಪಂಚೆ ಉಟ್ಟೊಂಡು ಪ್ಯಾಟೇಲಿ ತಿರುಗಿ ತಿರುಗಿ ಈಗ ಕೆಲಸಾ ಮಾಡೋದು ಅಂದ್ರೆ ಮೈ ಬಗ್ಗೋದಿಲ್ಲ.... ಇನ್ನೆಷ್ಟುದಿನಾ ಹೀಂಗೇ ಮಾಡ್ತೀಯಾ ನೋಡ್ತೇನೆ....” ಎಂದು ಮೊದಲಾದ ಬಾಯಿಗೆ ಬಂದಂತೆ ಅಂದರು.

ರಾಮಯ್ಯ ಮರುಮಾತಾಡಲಿಲ್ಲ. ಹೆಂಡಕುಡುಕರಿಗೆ ಕಳ್ಳು ಮತ್ತು ಹುರಿದ ಮಾಂಸಗಳನ್ನು ಹಂಚುವುದು ಅವನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಅತಿ ಹೀನವಾಗಿಯೂ ಅವಮಾನ ಕರವಾಗಿಯೂ ಕಂಡಿತು. ಬಹಳ ದುಃಖದಿಂದ ಪಶ್ಚಿಮ ದಿಕ್ಕಿನ ಹೆಬ್ಬಾಗಿಲನ್ನು ದಾಟಿ ತೋಟದ ಕಡೆಗೆ ನಡೆದನು. ನಂಟರೆಲ್ಲ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರ ನಾಯಕತ್ವದಲ್ಲಿ ಪೂರ್ವದಿಕ್ಕಿನ ಹೆಬ್ಬಾಗಿಲಿಂದ ಕಾನುಬೈಲಿಗೆ ಹೋದಮೇಲೆ, ಉಪ್ಪರಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಹಿಂದಕ್ಕುಳಿದುಕೊಂಡಿದ್ದ ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರು ಹೂವಯ್ಯನನ್ನು ಕುರಿತು “ನೀನೆಂಥವನೋ? ಅವರು ಹೆಳಿದ್ದಕ್ಕೆಲ್ಲಾ ಹ್ಲ ಅಂತಾ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡುಬಿಡೋದೇನು? ಎಂದರು.

ಹೂವಯ್ಯ “ಹೋಗಲಿ ಬಿಡು, ಸಿಂಗಪ್ಪ ಕಕ್ಕಯ್ಯ, ನಿಜವಾದ ಸುಖ ಇರುವುದು ಆ ಜಮೀನಿನಲ್ಲಲ್ಲ, ಇಲ್ಲಿ!” ಎಂದು ತನ್ನ ಎದೆಯನ್ನು ಮುಟ್ಟಿ ತೋರಿಸಿದನು.

“ಅದೂ ಹೌದು!..... ಆದ್ರೂ.....”

“ಏನು ‘ಆದ್ರೂ’ ?...”

ಆದ್ರೂ ವ್ಯವಹಾರ ಇದೆಯಲ್ಲ.... ”

ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಏಣಿ ಮೆಟ್ಟಲು ಸದ್ದಾಗಿ ನಾಗಮ್ಮನವರು ಮೇಲೆ ಬಂದರು ಂಗಪ್ಪಾ, ಏನು ಎಲ್ಲಾ ಪೂರೈಸ್ತಾ?” ಎಂದರು.

ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರು ನೆಲದ ಕಡೆ ನೋಡುತ್ತ “ಪೂ.... ರೈ...ಸ್ತೂ.... ಆದ್ರೆ ಡೋದು? ನಿನ್ನ ಮಗ ಅವರು ಹೆಳಿದ್ದಕ್ಕೆಲ್ಲಾ ಹ್ಲಾ ಹ್ಲಾ ಅಂತಾ ಬಸವನ ತಲೆ ಅಲ್ಲಾಡಿಸಿಬಿಟ್ಟ” ಎಂದು ಪ್ರಾರಂಭಮಾಡಿ ನಡೆದುದನ್ನೆಲ್ಲ ವಿವರಿಸಿದರು.

ಅದನ್ನೆಲ್ಲ ಕೇಳಿ ನಾಗಮ್ಮನವರು ಹನಿಗಣ್ಣಾಗಿ ನಿಟ್ಟುಸಿರುಬಿಟ್ಟು ದುಃಖ ನಿಯಿಂದ “ಏನ್ಮಾಡೋದು? ನನ್ನ ಗಿರಾಚಾರ! ಅವರು ಇದ್ದಿದ್ದೆ ಹೀಂಗಲ್ಲಾ ಆಗ್ತಿತ್ತೇನು?... ಇದನಂತೂ ಬಸವನಂತಾ ಮನುಷ್ಯ! ಸನ್ನೇಸಿ ಹಾಂಗೆ ಏನೂ ಬ್ಯಾಡ ಅಂತಾನೆ!” ಎಂದು ಮಗನ ಕಡೆ ಅಕ್ಕರೆ ತುಂಬಿದ ಕನಿಕರದಿಂದ ನೋಡಿದರು.

ಹೂವಯ್ಯ “ಹಾಗಲ್ಲವ್ವಾ; ಚಿಕ್ಕಯ್ಯ ಹತ್ತು ಹದಿನೈದು ಸಾವಿರ ರೂಪಾಯಿ ತೋರಿಸಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಪಾಲು ನನ್ನ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸಕ್ಕೆ ಆಯ್ತು ಅಂತಾ ಹೆಳ್ತಾರೆ.... ಏನ್ಮಾಡೋದು?... ಅವರಿಗೆ ಜಮೀನೇನೋ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಪಾಲು ಹೋಗಿದೆ. ಆದರೆ ಅದರ ಜೋತೆಗೆ ಪೂರ್ತಿ ಸಾಲವನ್ನೂ ಅವರೇ ಹಾಕಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ.... ನಮಗೆ ಆ ಸಾಲದ ಹೊರೆ ತಪ್ಪಿದ್ದು ಒಳ್ಳೇದಾಗಲಿಲ್ಲೇನು?” ಎಂದು ತಾಯಿಗೆ ತಮಗಾದ ಲೇಸನ್ನೇ ಹೇಳಿ ಸಮಾಧಾನ ಪಡಿಸಲೆಳಿಸಿದನು.

ನಾಗಮ್ಮನವರು ಸ್ವಲ್ಪ ರಭಸದಿಂದ “ಯಾರು ಹೇಳೋರು ಆ ಸಾಲ ಎಲ್ಲಾ ನಿನ್ನ ಓದೋಕೆ ಆಯ್ತು ಅಂತಾ? ಅವರ ಹೆಂಡಿರು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಜರತಾರಿ ಸೀರೆಯೇನು! ಒಡವೆಯೇನು! ಉಂಗುರ, ಅಡ್ಡಿಕೆ, ಡಾಬು, ಕಾಸಿನಸರ, ಕಟ್ಟಾಣಿ, ಹೊಂಳೆ-ಇವನ್ನೆಲ್ಲಾ ಮಾಡ್ತೀ ಮಾಡ್ತೀ ಪೆಟ್ಟಿಗೆ ತುಂಬಿದ್ದೆ ಸಾಲ ಆಗ್ಗೆ ಬಿಡ್ತೇನು?....” ಎಂದು ಮುಂದುವರಿಯುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ, ಹೂವಯ್ಯ..

“ಹೋಗಲಿ ಬಿಡವ್ವಾ, ಅವರ ಅನ್ಯಾಯ ಅವರಿಗೇ ಇರಲಿ! ನಮಗೆ ಹೊಟ್ಟೆಗೆ ಬಟ್ಟೆಗೆ ಸಿಕ್ಕಿದರಾಯ್ತು! ಅದೂ ಅಲ್ಲದೆ ಚಿನ್ನ ತುಂಬಿಕೊಂಡು ಸುಖಪಟ್ಟೋರು ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಜನ ಇಲ್ಲ” ಎಂದು ಧೀರವಾಣಿಯಿಂದ ಹೆಳಿದನು.

ನಾಗಮ್ಮನವರಿಗೆ ಆ ಮಾತು ಕೇಳಿ ತಮ್ಮ ಮಗನೇ ತಮ ಗೊಂದು ದೊಡ್ಡ ನಿಧಿ ಎಂಬ ಹೆಮ್ಮೆ ಹುಟ್ಟಿ “ಏನೋ ಅಪ್ಪಾ, ನನಗೊಂದೂ ತಿಳಿಯಾದಿಲ್ಲ” ಎಂದು ನಿಧಿ ಎಂಬ ಹೆಮ್ಮೆ ಹುಟ್ಟಿ ” ಏನೋ ಅಪ್ಪಾ, ನನಗೊಂದೂ ತಿಳಿಯಾದಿಲ್ಲ” ಎಂದು ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರ ಕಡೆಗೆ ತಿರುಗಿ “ನಾಳೆ ಚರಸೋತ್ತು ಪಾಲು ಮಾಡುವಾಗಲಾದ್ರೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಬಿಗಿಹಿಡಿದು ಮಾಡಿಯಿಪ್ಪಾ” ಎಂದು ಹೇಳಿ, ಉಪ್ಪರಿಗೆಗೆ ಲ್ಯಾಂಪು ಹೊತ್ತಿಸಲೆಂದು ಬಂದಿದ್ದ ನಿಂಗನನ್ನು ಕುರಿತು “ಎಣ್ಣೆಯಿದೆಯೇನೋ ಲ್ಯಾಂಪಿನಾಗೆ?” ಎಂದರು.

ನಿಂಗ ಸಾವಧಾನವಾಗಿ ರಾಗದಿಂದ “ಎಣ್ಣೆ ಇದೇ!.... ಲ್ಯಾಂಪು ಸಿಗಿಸಾಕ್ಕೆ ಮಳೆ ಹುಡುಕಿದ್ದೀನಿ..... ಇಲ್ಲೆಲ್ಲೆ ಇತ್ತಪ್ಪಾ ಒಂದು ಹಾಳ್ಮಳೆ!” ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾ ತೊಲೆಗಳ ಮೇಲೆ ಕೈಸವರಿ ಮೊಳೆಯನ್ನು ಹುಡುಕತೊಡಗಿದನು.

ನಾಗಮ್ಮನವರು ಕೆಳಗಿಳಿದು ಹೋದರು. ನಿಂಗ ತೂಗು ಲ್ಯಾಂಪನ್ನು ಮೊಳೆಗೆ ತಗುಲಿಹಾಕಿ, ದೀಪ ಹೊತ್ತಿಸಿ ಹೊರಟುಹೋದನು.

“ಏನಾದರೂ ಓದೋ” ಎಂದು ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರು.

ಹೂವಯ್ಯ “ಕಿಂಗ್ ಲೀಡ್” ನಾಟಕವನ್ನು ಕೈಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಅದನ್ನು ಓದುತ್ತಾ ಅರ್ಥ ಹೇಳತೊಡಗಿದನು.

“ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರು ಅತ್ಯಂತ ಕುತೂಹಲದಿಂದ ಆಲಿಸತೊಡಗಿದರು. ಬಹಳ ಹೊತ್ತಾದ ಮೇಲೆ, ಆಲಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರು ಚಕಿತರಾಗಿ.

“ಆರೋ ಕೂಗ್ತಾರಲ್ಲೋ?” ಎಂದು ಹಣೆ ಸುಕ್ಕಾಗುವಂತೆ ಹುಬ್ಬು ಗಂಟಾಗಿ ಓರೆಗಣ್ಣಿನಿಂದ ವಕ್ರದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಬೀರುತ್ತ ಕಿವಿಗೊಟ್ಟರು. ಹೂವಯ್ಯನೂ ಓದುವುದನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಆಲಿಸಿದನು.

ಯಾರೋ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಕೂಗುತ್ತಿದ್ದುದು ಇಬ್ಬರಿಗೂ ಕೇಳಿಸಿತು.

“ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರಲ್ಲೇನೋ?” ಎಂದರು ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರು.

“ಹೌದು! ಅವರ ಧ್ವನಿ ಕೇಳಿದ ಹಾಗೇ ಆಗ್ತದೆ!” ಎಂದು ಹೂವಯ್ಯ ಗಾಬರಿಯಿಂದ ಎದ್ದುನಿಂತನು.

ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರೂ ದಡಬಡನೆ ಎದ್ದು, ಇಬ್ಬರೂ ಏಣಿ ಇಳಿದು ಜಗಲಿಗೆ ಬಂದರು. ರಾಮಯ್ಯ, ಪುಟ್ಟಣ್ಣ, ನಾಗಮ್ಮನವರು, ಸುಬ್ಬಮ್ಮ- ಎಲ್ಲರೂ ಅಲ್ಲಿ ಆಗಲೆ ಸೇರಿ ಗುಜುಗುಜು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು.

“ಪುಟ್ಟಣ್ಣಾ, ಯಾರೋ ಅದು ಕೂಗಿದ್ದು?” ಎಂದರು ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರು.

“ನಮ್ಮ ಗೌಡರ ಕೂಗು ಕೇಳಿದ ಹಾಗಾಯ್ತು!” ಎಂದು ಒಂದು ಲಾಟೀನು ಹೊತ್ತಿಸಿದನು.

ರಾಮಯ್ಯ, ಹೂವಯ್ಯ, ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರು, ಪುಟ್ಟಣ್ಣ ಮತ್ತು ಗಾರಾದ ನಾಯಿಗಳು ಎಲ್ಲರೂ ಕಾನುಬೈಲಿನ ಕಡೆಗೆ ಹೊರಟರು.

ಹತ್ತುಮಾರು ಹೋಗುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಎದುರಾಗಿ ಸೇರೆಗಾರರೊಡನೆ ಅವರ ಹಿಂದೆ ಓಡಿಬರುತ್ತಿದ್ದ ವಾಸು ಅವರಿಗಿಂತಲೂ ಮುಂದೆ ನುಗ್ಗಿ, ಒಂದೇ ಉಸುರಿನಲ್ಲಿ ಏದುತ್ತಾ ಏದುತ್ತಾ ” ಮತ್ತೆ..... ನೆಲ್ಕಳ್ಳಿ ಪೆದ್ದಮಾವ!.... ಕುಡಿದು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ..... ಬಿದ್ದು.... ತಲೆ ಒಡೆದುಹೋತು!....” ಎಂದು ಏದಲಾರಂಭಿಸಿದನು.

ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರು 'ತಲೆ ಒಡೆದುಹೋಯಿತು' ಎಂಬ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಭಯವಿಹ್ವಲರಾಗಿ "ಆಂ! ಏನಾಯ್ತು..." ಎನ್ನುತ್ತಿರಲು ಸೇರೆಗಾರ ರಂಪ್ಪಸೆಟ್ಟರು "ಅಲ್ಲಾ ಕಾಣಿ; ಹಾಂಗಲ್ಲ! ಕುಡಿದು ತಲೆಗೆರಿತ್ತೆಂಬರು! ನಡೆದು ಒಪ್ಪಾಗ ಕಲ್ಲು ತಗಲಿತ್ತೆಂಬರು ಕಾಲಿಗೆ.... ಬಿದ್ದು ಹಣೆಗೆ ಗಾಯವಾಯಿತ್ತೆಂಬರು.... ಎಣ್ಣೆ ಬೇಕೆಂಬರು.... ಕಯ್ಯಲ್ಲಾಗದಮೇಲೆ ಹಾಂಗೆ ಯಾಕೆ ಕುಡಿಯುವುದಪ್ಪಾ?..." ಎನ್ನುತ್ತಾ ಎಣ್ಣೆ ತರಲು ಮನೆಗೆ ಓಡಿದರು.

ಉಳಿದವರೆಲ್ಲ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಗುಡ್ಡವೇರಿ ನೆಲ್ಲಹಳ್ಳಿ ಪೆದ್ದೇಗೌಡರ 'ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರ'ಕ್ಕೆ ತಲುಪಿದರು.

ಅವರಿಗೆ ಹೆಚ್ಚೇನೂ ಗಾಯವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಕಲ್ಲು ಹಣೆಗೆ ಬಡಿದು ಪೆಟ್ಟೇನೂ ಬಲವಾಗಿತ್ತು. ಜೊತೆಗೆ ಕುಡಿದ ಅಮಲು ಬೇರೆ! ಮೈ ಬಟ್ಟೆ ತುಂಬಾ ವಾಂತಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ದುರ್ವಾಸನೆ ಮೂಗು ಮುಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳುವಂತಿತ್ತು.

ಅವರ ಜೊತೆಯಿದ್ದವರು ಅವರನ್ನು ಎತ್ತಿನಿಲ್ಲಿಸಿ ಮೆಲ್ಲಗೆ ನಡೆಸಿಕೊಂಡು ತೂರಾಡುತ್ತ ಗುಡ್ಡವಿಳಿಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರಲ್ಲಿ ಯಾರಿಗೂ ಕಾಲಾಗಲಿ ತಲೆಯಾಗಲಿ ಹತೋಟಿಯಿಲ್ಲರಲಿಲ್ಲ ಎಂಬುದು ಚೆನ್ನಾಗಿ ತೋರುತ್ತಿತ್ತು.

ಮಹತ್ತನ್ನು ಕ್ಷುದ್ರಕ್ಕೆ ಹೋಲಿಸುವುದಾದರೆ ಚಂದ್ರನನ್ನು ಪರಿವೇಷಿಸುತ್ತವರಿದಂತೆ ಅವರೆಲ್ಲರನ್ನು ಕಳ್ಳಿನ ವಾಸನೆ ಆವರಿಸಿತ್ತು!.

ಮನೆಯ ಚರಸೊತ್ತಿನ ಹಿನ್ನೆ, ವಾಸುವಿನ ವಿಚಿತ್ರ ಮೂರ್ಛೆ

ಮರುದಿನ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರು ಇತರೊಡನೆ ಜಾನುವಾರುಗಳನ್ನು ಹಿನ್ನೆಮಾಡಲು ಕೊಟ್ಟಿಗೆಯಿದ್ದ ಜಾಗಕ್ಕೆ ಹೋಗಿದ್ದರು. ಜಗಲಿಯ ಮೇಲೆ ನೆಲ್ಲಹಳ್ಳಿ ಪೆದ್ದೇಗೌಡರು ಬಲವಾಗಿ ಜಾಡಿ ಹೊದೆದುಕೊಂಡು ಮಲಗಿದ್ದರು. ಅವರ ಹಾಸಗೆಯ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಒಂದು ವಾಂತಿ ಬಟ್ಟಲು, ಒಂದು ತೆಂಗಿನೆಣ್ಣೆ ಕುಡಿಕೆ, ಒಂದು ಹಿತ್ತಾಳೆಯ ಪೀಕದಾನಿ, ಎದ್ದು ನಡೆಯಬೇಕಾದಾಗ ಉರುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಇದ್ದ ಒಂದು ಬಲಿಗೆಯ ದೊಣ್ಣೆ - ಇವುಗಳೆಲ್ಲ ಇದ್ದುವು. ಅವರನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಾಗಿ ವಾಸುವನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿದ್ದರೂ ಅವನು ಮಾತ್ರ ಅಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವನಿಗೆ ಆ ನೀರಸವ್ಯಕ್ತಿಯ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಕಾಯುವುದು ಬಹಳ ಬೇಸರವಾಗಿ ಕಂಡುಬಂದುದರಿಂದ ಆಗಾಗ್ಗೆ ಅತ್ತೆಯಿತ್ತ ಸಂಚಾರಹೋಗಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದನು. ಸುಬ್ಬಯ್ಯ ಇಂದೆರೆಡು ಸಾರಿ ಬಂದು ತಂದೆಯನ್ನು ಮಾತಾಡಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋದಳು. ಆದರೆ ಆ ದಿನ ಅನೇಕರಿಗೆ ಅಡುಗೆ ಮಾಡಬೇಕಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಆಕೆಗೆ ಬಳಿ ಇದ್ದು ಶುಶ್ರೂಷೆ ಮಾಡಲು ಪುರಸತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ.

ಪೆದ್ದೇಗೌಡರಿಗೆ ಹಿಂದಿನ ರಾತ್ರಿ ಕುಡಿದಿದ್ದ ಕಳ್ಳು ಬ್ರಾಂದಿಗಳ ಅಮಲು ಬಹಳಮಟ್ಟಿಗೆ ಇಳಿದುಹೋಗಿದ್ದರೂ ಎಡವಿಬಿದ್ದುದರಿಂದ ಉಂಟಾಗಿದ್ದ ಗಾಯದ ಮತ್ತು ಶರೀರದ ನೋವು ಕಡಿಮೆಯಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಮೈನೋವಿನಿಂದ ಜ್ವರವೂ ಬಂದಿತ್ತು. ದುರ್ವಾಸನೆಯ ವಾಂತಿ ವಾಕರಿಕೆಗಳಂತೂ ಆಗಾಗ್ಗೆ ತಲೆಹಾಕುತ್ತಿದ್ದುವು. ಎಷ್ಟು ಪ್ರಯತ್ನಪಟ್ಟರೂ ವಾಸುವಿಗೆ ಅದನ್ನು ಸಹಿಸಲಾಗಲಿಲ್ಲ. ಮಾವನ (ತನ್ನ ತಂದೆ 'ಮಾವ' ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ ತಾನೂ ಹಾಗೆಯೆ ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದನು.) ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಅಸಹ್ಯ ಹುಟ್ಟಿ, ಪೀಡೆ ತೊಲಗಿದರೆ ಸಾಕು ಎಂದು ಯೋಚಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಹೊರಗಡೆ ಆ ರಮಣೀಯ ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಂಭ್ರಮದ ಘಟನೆಗಳು ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದಾಗ ತಾನು ಮಾತ್ರ ಈ 'ದರಿದ್ರ ಮನುಷ್ಯ'ನ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ವಾಂತಿಯ ವಾಸನೆಯನ್ನು ಸೇವಿಸುತ್ತ ಕುಳ್ಳಿರ ಬೇಕಾಯಿತಲ್ಲಾ ಎಂದು ಕುಡಿದು ಉಪ್ಪರಿಗೆ ಏರಿದನು.

ಅಲ್ಲಿದ್ದ ದೊಡ್ಡ ಕನ್ನಡಿಯ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಹಠಾತ್ತಾಗಿ ತನ್ನ ಪ್ರತಿಬಿಂಬವನ್ನು ಕಂಡು ನಿಂತುಬಿಟ್ಟನು. ನೋಡುತ್ತ ನೋಡುತ್ತ ಬಾಲಕನ ಕಣ್ಣು ಮಂಜುಮಂಜಾಯಿತು. ಹೃದಯ ಯಾತನೆಯಿಂದ ತುಂಬಿಹೋಯಿತು. ತನ್ನ ಪ್ರತಿಬಿಂಬ ತನಗೇ ಅಪರಿಚಿತವಾಗುವಷ್ಟು ವಿಕಾರವಾಗಿ ತೋರಿತು : ಅಯ್ಯೋ, ಆ ಹಾಳು 'ಚೌರದವನು' ಬರದೆ ಹೋಗಿದ್ದರೆ ! ಕ್ರಾಪು ಇದ್ದಾಗ ಎಷ್ಟು

ಲಕ್ಷಣವಾಗಿತ್ತು ! ಈಗ ? ರೆಕ್ಕೆ ಪುಕ್ಕಗಳನ್ನು ತಿಪ್ಪುಳಿಸಿಬಿಟ್ಟ ನವಿಲಂತಾಗಿದೆ ತನ್ನ ರೂಪ ! ಕನ್ನಡಿಯ ಕಡೆಗೆ ನೋಡಲಾರದೆ ಮುಖ ತಿರುಗಿಸಿಕೊಂಡುಹೋಗಿ ಒಂದು ಮೂಲೆಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ನೀರವವಾಗಿ ಬಿಕ್ಕಿಬಿಕ್ಕಿ ಅಳತೊಡಗಿದನು. ಯಾರಾದರೂ ಅಡಗಿ ನಿಂತು ನೋಡಿದ್ದರೆ ಹೃದಯವಿದ್ರಾವಕವಾಗಿತ್ತು ಆ ದೃಶ್ಯ. ಆದರೆ ಮನುಷ್ಯರಾರೂ ಅದನ್ನು ನೋಡಲಿಲ್ಲ. ಅವರೆಲ್ಲ ಜಾನುವಾರು ಹಿನ್ನೆ ಮಾಡುವ ಮತ್ತು ಇತರ ಉಪಯುಕ್ತವಾದ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ್ದರು.

“ವಾಸಯ್ಯಾ ! ವಾಸಯ್ಯಾ !” ಎಂದು ನಿಂಗನ ಮಗ ಪುಟ್ಟ ಕೂಗಿ ಕರೆಯತೊಡಗಿದನು.

ಎರಡು ಮೂರು ಸಾರಿ ಕರೆಯುವವರೆಗೂ ವಾಸು ಮಾತಾಡಲಿಲ್ಲ. ಆಮೇಲೆ ಕಣ್ಣೀರನ್ನು ಬೇಗಬೇಗನೆ ಒರೆಸಿಕೊಂಡು, ಸಿಂಬಳ ಸುರಿದುಹಾಕಿ, ಮೂಗನ್ನು ಅಂಗಿಯ ತೋಳಿನಿಂದ ಉಜ್ಜಿ ಚೊಕ್ಕಟ ಮಾಡಿಕೊಂಡು, ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದ “ಏನಾಗಿದೆಯೋ ನಿಂಗ ? ನಿನ್ನ ಗಂಟಲು ಕಟ್ಟಿಹೋಗಾಕೆ ಅದ್ಯಾಕೆ ಹಂಗೆ ಕೂಗಿಯೋ ?” ಎಂದು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಕೂಗುತ್ತಾ ಏಣಿ ಮೆಟ್ಟಿಲುಗಳನ್ನು ದಡದಡನೆ ಇಳಿದನು.

ಏಣಿಯ ಬುಡದಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಉಪ್ಪರಿಗೆಯ ಕಡೆಗೆ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದ ಪುಟ್ಟ ವಾಸಯ್ಯನ ರಭಸಕ್ಕೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಹಿಂಜರಿದು ನಿಂತು “ನಾಯಿಮರಿ ಹೋದ್ದಾಂಗೆ ಅಂತಾ ಕಾಣ್ತದೆ ? ಕಣ್ಣಿಗೆ ಮೆಣ್ಣಿನಕಾಳು ಅರ್ಧ ಹಾಕೆ .... ಕೂಗ್ತದೆ ! ಕೇಳಾಂಗಿಲ್ಲ !” ಎಂದನು.

ವಾಸುವಿಗೆ ತನ್ನ ದುಃಖವೆಲ್ಲ ಮರೆತುಹೋಗಿ ಒಡನೆಯೇ ನಾಯಿಮರಿಯ ಯೋಗಕ್ಷೇಮ ಚಿಂತೆ ಅವನ ಆತ್ಮವೆಲ್ಲ ಆಕ್ರಮಿಸಿ, ಗಾಬರಿಯಿಂದಲೂ ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದಲೂ ” ಅಯ್ಯೋ ನಿನ್ನ ಮನೆ ಹಾಳಾಗ ! ಮೆಣಸಿನಕಾಯಿ ಯಾಕೆ ಹಾಕಿದೆಯೋ ಕಣ್ಣಿಗೆ ?” ಎಂದನು.

“ಮೆಣಸಿನಕಾಯಿಲ್ಲ, ಕಾಳು !”

“ನಿನ್ನ ಅಜ್ಜಿ ತಲೆ ! ಯಾರು ಹೇಳಿದ್ಯು ನಿಂಗ ?”

“ಗಂಗೆಹುಡುಗ ಹೇಳೆ. ಮೆಣಸಿನಕಾಳು ತೇದು ಹಚ್ಚಿದ್ರೆ ಗಾಯ ಗುಣಾಗ್ತದೆ ಅಂತಾ !”

“ಅವ ಸತ್ತ !” ಎಂದು ವಾಸು ಜಗಲಿಯ ಮೇಲೆ ಹಾದು ಹಿತ್ತಿಲು ಕಡೆಗೆ ಓಡಿದನು. ಪುಟ್ಟನೂ ಅವನ ಹಿಂದೆಯೇ ನುಗ್ಗಿದನು.

ಕೆಲವು ದಿನಗಳ ಹಿಂದೆ ಕೋಳಿ ಕುಕ್ಕಿದ್ದ ಕಣ್ಣಿನ ನಾಯಿಮರಿ, ಸಾಯುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಬಿದ್ದುಕೊಂಡು, ಕಣ್ಣಿನ ಗಾಯಕ್ಕೆ ಹಾಕಿದ್ದ ಮೆಣಸಿನಕಾಳಿನ ಲೇಪನದ ಉರಿಯನ್ನು ಸಹಿಸಲಾರದೆ, ‘ಕುಯ್ಯೋಲೆ’ ಎಂದು ಅರಚಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿತ್ತು. ತೂತಾದ ಕಣ್ಣಿನಿಂದ ಕೀವೂ ಸ್ರವಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಮರಿ ಬಡಕಲಾಗಿ ಎಲುಬು ಚರ್ಮವಾಗಿತ್ತು.

ವಾಸು ದೊಡ್ಡಮ್ಮನಿಂದ ಸ್ವಲ್ಪ ಹಾಲು ಈಸಿಕೊಂಡು ಬಂದು ಅದರ ಬಾಯಿಗೆ ಹೂಯ್ಯಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದನು. ಆದರೆ ಹಾಲೆಲ್ಲ ಕಟಬಾಯಿಯಲ್ಲಿ ಸುರಿದು ಹೋಯಿತು. ಹಾಗೆ ಸುರಿದುಹೋಗಬಾರದೆಂದು ಅದರ ಮೂತಿಯನ್ನು ಎತ್ತಿಹಿಡಿದನು. ಮರಿ ಅವನ ಕೈಮೇಲೆಯೇ ಪ್ರಾಣಬಿಟ್ಟಿತು !

ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದ ಪುಟ್ಟಮ್ಮ “ವಾಸೂ, ನಾಯಿಮರಿ ಸತ್ತು ಹೋಗಿದೆಯೋ !” ಎಂದಳು.

ವಾಸುಗೆ ರೇಗಿ “ನಿನ್ನ ಬಾಯಿಗೆ .... ಹಾಕ ! ಹಾಳು ಬಾಯಿ ನುಡೀಬ್ಯಾಡ !” ಎನ್ನುತ್ತಾ ನಾಯಿಮರಿಯನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಿದನು, ಆದರೆ ಶವ ದೊಪ್ಪನೆ ಉರುಳಿತು !

ತಾನಿದ್ದಂತೆಯೇ ನಾಯಿಮರಿಯ ಪ್ರಾಣ ಹೇಗೆ ಹೋಯಿತು ಎಂಬುದು ವಾಸುವಿಗೆ ಅರ್ಥವಾಗಲಿಲ್ಲ.

ಅಂತೂ ಕಣ್ಣೀರು ಕರೆಯುತ್ತಾ ಪುಟ್ಟನನ್ನು "ನೀನೇ ಕೊಂದುಹಾಕಿದ್ದು !" ಎಂದು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬೈದನು.

ಹುಡುಗರಿಬ್ಬರೂ ಸೇರಿ ಒಂದು ಪೊದೆಯ ಬುಡದಲ್ಲಿ ಅವರ ಮುದ್ದಿನ ಮರಿಯ ಹೆಣವನ್ನು ಜೋಪಾನವಾಗಿ ಹೂಳಿ, ನರಿಗಿರಿ ಕಿತ್ತು ತಿನ್ನದಂತೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಮಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಿ, ಮುಳ್ಳುಹಾಕಿ, ಕಲ್ಲಿನ ಭಾರ ಹೇರಿ ಬಂದರು.

ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ವಾಸದ ಮನೆಯನ್ನೂ ಪಾತ್ರೆ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನೂ ಪಾಲು ಮಾಡಿದರು. ಆ ಕಾರ್ಯದ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಭಾಗವೂ ಹೂವಯ್ಯನಿಗೆ 'ಇಸ್ವಿ' ಎನ್ನಿಸುವಂತಿತ್ತು.

ಹಳೆ ಪೊರಕೆಗಳು, ಕರಿ ಮಡಕೆಗಳು, ಮೊರಗಳು, ಸಾರಣೆಗಳು, ಸಿಕ್ಕಗಳು, ಸೌಟುಗಳು, ಒನಕೆಗಳು, ಹಾರೆ ಸವೆಗೋಲುಗಳು, ಹೆಡಗೆಗಳು, ಬುಟ್ಟಿಗಳು, ತಾಮ್ರ ಹಿತ್ತಾಳೆಯ ಪಾತ್ರೆಗಳು, ಜೋಮಾಲೆ ಹಾಕಿದ್ದ ಇರಿಕೆಗಳು, ಹಪ್ಪಳ ಸಂಡಿಗೆ ಉಪ್ಪಿನಕಾಯಿಗಳು, ಚಾಪೆ ಮೊದಲಾದ ಹಾಸುವ ವಸ್ತುಗಳು, ಡಬ್ಬಗಳು ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ತಂದು ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ದೇವರ ಕಲ್ಲಿನ ಸುತ್ತಲೂ ರಾಶಿಹಾಕಿದುದನ್ನು ಕಂಡು, ಹೂವಯ್ಯನಿಗೆ ತಮ್ಮ ಮನೆಯ ಅಂತರಂಗದ ಮರ್ಮಸ್ಥಾನಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಪರಕೀಯರ ಮುಂದೆ ಬಯಲಿಗಳೆಂದಂತಾಗಿ 'ಅಯ್ಯೋ' ಎನ್ನಿಸಿತು. ತಗ್ಗಿಸಿದ ತಲೆಯನ್ನು ಮೇಲೆತ್ತುವುದಕ್ಕೂ ಕಷ್ಟವಾಯಿತು. ರಾಮಯ್ಯನಂತೂ ಅಲ್ಲಿಗೆ ತಲೆಹಾಕಲಿಲ್ಲ.

ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಜಾನುವಾರುಗಳನ್ನು ಹಿಸ್ಸೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಹೂವಯ್ಯ ನಡುನಡುವೆ ಪ್ರತಿಭಟಿಸಿದ್ದನು. ವಾಸದ ಮನೆಯನ್ನು ಪಾಲುಮಾಡುವಾಗಲೂ ಒಂದೆರಡೂ ಸಾರಿ ಜೋರಾಗಿ ಮಾತಾಡಿದ್ದನು. ಆದರೆ ಕ್ಷುದ್ರವಾದರೂ ಮನೆಯ ಅಂತರಂಗಕ್ಕೆ ಸೇರಿ ಪವಿತ್ರವಾಗಿದ್ದ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಹಂಚುವಾಗ ಮಾತ್ರ ಯಾವ ಮಾತನ್ನೂ 'ಇಸ್ವಿ ! ಇಸ್ವಿ ! ಇಸ್ವಿ !' ಎನ್ನುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಅವನಿಗೆ ಭಾಸವಾಗುತ್ತಿತ್ತು.

ಶ್ಯಾಮಯ್ಯಗೌಡರೂ ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರೂ ನಡುನಡುವೆ ಇತರರ ಸಲಹೆಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಆ ಪದಾರ್ಥಗಳ ಹಂಚಿಕೆಗೆ ತೊಡಗಿದರು. ಪುಟ್ಟಣ್ಣ, ಸೇರೆಗಾರರು, ನಿಂಗ ಮೊದಲಾದ ಮುಟ್ಟಾಳುಗಳು (ಮುಟ್ಟಬಹುದಾದ ಜಾತಿಯವರು ಎಂದರ್ಥ. ಏಕೆಂದರೆ ತಿಮ್ಮನಂತಹ ಹಳೆಪೈಕದವರಾಗಲಿ ಬೈರನಂತಹ ಬೇಲರಾಗಲಿ ಕೀಳಜಾತಿಯವರಾದುದರಿಂದ ಒಳಗಿನ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಮುಟ್ಟುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ.) ಆ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಹೇಳಿದಂತೆ ಎರಡು ಭಾಗವಾಗಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಮಾಡತೊಡಗಿದರು. ಸುಮಾರು ಒಂದು ಒಂದೂವರೆ ಗಂಟೆಯ ತರುವಾಯ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ಮೊದಲು ಒಟ್ಟಾಗಿದ್ದ ರಾಶಿ ಈಗ ಭಾಗವಾಗಿ ನಿಂತಿತು.

ಯಾರಿಗೆ ಯಾವ ಭಾಗ ಹೋಗಬೇಕು ಎನ್ನುವುದರಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಚರ್ಚೆ ನಡೆಯಿತು. ಅದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ಹೂವಯ್ಯನಾಗಿರಲಿಲ್ಲ ; ಅವನ ಪಕ್ಷವನ್ನು ವಹಿಸಿದ್ದ ಸೀತೆಮನೆ ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರಾಗಿದ್ದರು.

ಕಡೆಗೆ ಮುತ್ತಳಿ ಶ್ಯಾಮಯ್ಯಗೌಡರು ಒಂದು ಉಪಾಯವನ್ನು ಸೂಚಿಸಿದರು : "ಒಬ್ಬ ಚಿಕ್ಕ ಹುಡುಗನನ್ನು ಕರೆದು ಯಾವುದಾದರೊಂದು ಭಾಗವನ್ನು ಮುಟ್ಟು ಎಂದು ಹೇಳೋಣ. ಅವನು ಮುಟ್ಟಿದ ಭಾಗ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರಿಗಾಗಲಿ ಉಳಿದಿದ್ದು ಹೂವಯ್ಯನಾಗಲಿ."

ಅವರ ಸೂಚನೆಗೆ ಸಮ್ಮತಿ ದೊರಕಿತು. ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರು ನಿಂಗನ ಮಗ ಪುಟ್ಟನನ್ನು ಕರೆದರು. ಅವನು ನಾಯಿಮರಿ ಕೊಂದುಹಾಕಿದ್ದಕ್ಕೆ ತನಗೇನು ಗ್ರಹಚಾರ ಬಂದಿತೋ ಎಂದು ಹೆದರಿ ತಲೆ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ಬಿಟ್ಟನು. ಎಷ್ಟು ಕರೆದರೂ ಬರಲಿಲ್ಲ. ಹುಡುಕಿದರೂ ಸಿಕ್ಕಲಿಲ್ಲ, ಕಡೆಗೆ ಹೂವಯ್ಯನ ಸಲಹೆಯಂತೆ ವಾಸವನ್ನೇ ಕರೆದರು. ಮೊದಲು ಮೊದಲು ಅವನೂ ಬರಲೊಪ್ಪಲಿಲ್ಲ. ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರು ಕಣ್ಣು ಕೆರಳಿಸಿ ಗದರಿಸಿದರು. ಅಳತೊಡಗಿದರು. ಅಂತೂ ಹೂವಯ್ಯನೇ ಹೋಗಿ ಅವನಿಗೆ ಸಮಾಧಾನ ಹೇಳಿ ಒಪ್ಪಿಸಿ ಕರೆತರಬೇಕಾಯಿತು.

ಆ ದಿನ ಪಾತಕಾಲದಿಂದಲೂ ವಾಸುವಿನ ಮನಸ್ಸು ಏನೋ ಒಂದು ರೀತಿಯಾಗಿತ್ತು. ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಕಳವಳ ನೆಲೆಸಿತ್ತು. ಎರಡು ದಿನಗಳ ಹಿಂದೆ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರು ಬಲಾತ್ಕಾರದಿಂದ ಅವನ ಕ್ರಾಪನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿ, ಲಾಳದಾಕಾರದ ಕ್ಷೌರ ಮಾಡಿಸಿದಾಗಿನಿಂದಲೂ ಅವನ ಚಿತ್ತ ಅಸ್ವಸ್ಥವಾಗಿತ್ತು. ಅದರ ಜೊತೆಗೆ ಹಿಂದಿನ ದಿನ ಸಂಜೆಯಲ್ಲಿ ತಂದೆಯ ಆಜ್ಞೆಯ ಪ್ರಕಾರ ತಾನುಬೈಲಿಗೆ ಹೋಗಿ, ಅಲ್ಲಿ ನಂಟರು ಕಳ್ಳು ಬ್ರಾಂದಿ ಕುಡಿಯುತ್ತಿದ್ದಾಗ ತಾನೂ ಅವರ ಪ್ರಲೋಭನಕ್ಕೊಳಗಾಗಿ, ಹೂವಣ್ಣಯ್ಯನ ಸದ್ಯೋಧಿಗೆ ವ್ಯತಿರಿಕ್ತವಾಗಿ, ಮದ್ಯಪಾನಮಾಡಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದನು. ಅವನೇನೋ ತಾನು ಕುಡಿಯುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದು ಎರಡು ಮೂರು ಸಾರಿ ಒಲ್ಲೆನೆಂದರೂ ಪೆದ್ದೇಗೌಡರೇ ಮೊದಲಾದವರು ಬಹಳ ಉಪಚಾರಮಾಡಿ ಅನುರೋಧಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಕುಡಿಯಲೇಬೇಕಾಯಿತು. ಆ ಸುದ್ದಿ ಹೂವಣ್ಣಯ್ಯಗಾಗಲಿ ಅಣ್ಣಯ್ಯಗಾಗಲಿ ಮುಟ್ಟಿದರೆ ತನ್ನನ್ನು ಏನೆಂದುಕೊಳ್ಳುವರೋ ಎಂಬ ಉದ್ವೇಗವೂ ಅವನನ್ನು ಪೀಡಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಅಲ್ಲದೆ ಆ ದಿನ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಅವನನ್ನು ಪೆದ್ದೇಗೌಡರ ಶುಶ್ರೂಷೆಗೆ ಸೆರೆಹಾಕಿದ್ದರಿಂದಲೂ ದುರದೃಷ್ಟಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ನಾಯಿಮರಿ ತೀರಿಹೋಗಿದ್ದರಿಂದಲೂ ಅವನ ಮನಸ್ಸು ಮತ್ತಷ್ಟು ಕ್ಷುಬ್ಧವಾಗಿತ್ತು. ಮತ್ತೊಂದು ಮಹತ್ತಾದ ವಿಷಯವೇನೆಂದರೆ, ಆ ಬಾಲಕನ ಸರಳ ಬುದ್ಧಿಗೆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಅಂದು ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಹಿನ್ನೆ ಏನೋ ಒಂದು ಅಮಂಗಲದಂತೆ, ಅಶುಭದಂತೆ, ಅನಿಷ್ಟದಂತೆ, ಅಪಶಕುನದ ಸೂಚನೆಯಂತೆ ತೋರತೊಡಗಿತ್ತು. ಅದರ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಅವನ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ನಿರಾಕಾರವಾದ ಅಸ್ಪಟವಾದ ಭೀತಿ ತಲೆದೋರಿತ್ತು.

ಇಂತಹ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ವಾಸು ತನ್ನ ಹೂವಣ್ಣಯ್ಯನ ಮಾತಿನ ಮೇರೆಗೆ ಅಂಗಳಕ್ಕಿಳಿದನು. ಅವನ ಅವಸ್ಥೆ ಮೊದಲನೆಯಸಲ ವೇದಿಕೆಯ ಮೇಲೆ ನಿಂತು ಅನೇಕ ಜನರ ಸಮ್ಮುಖದಲ್ಲಿ ಮಾತಾಡುವವನಂತಾಗಿತ್ತು. ಎಲ್ಲರ ದೃಷ್ಟಿಯೂ ತನ್ನ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದಿರುವುದನ್ನೂ ತಾನು ಮಾಡಲಿರುವ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಮಹತ್ತಿದ್ದಂತೆ ತೋರುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನೂ ಅರಿತ ಬಾಲಕನ ಮೈ ಆಗಲೆ ಬಿಸಿಯಾಗತೊಡಗಿತ್ತು. ಉಸಿರು ವೇಗವಾಯಿತು ; ಬೆವರಿತು, ಬಗೆ ಕದಡಿದಂತಾಯಿತು. ಕಣ್ಣು ಕತ್ತಲೆಗಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಬಂದಿತು. ಕಾಲು ತತ್ತರಿಸತೊಡಗಿತು.

ಸೇರಿದ್ದವರಲ್ಲಿ ಯಾರೂ ಒಬ್ಬರು “ಹೇದರಬೇಡ. ಹೋಗು, ಮುಟ್ಟು !” ಎಂದ ಹಾಗಾಯಿತು.

ವಾಸು ಬಹು ಪ್ರಯಾಸದಿಂದ ಮುಂಬರಿದುಹೋಗಿ ನಡಗುತ್ತಿದ್ದ ಕೈಯಿಂದ ಒಂದು ಪಾಲಿನ ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿದ್ದ ಕಡಾಯಿಯೊಂದರ ಗೊಣಸನ್ನು ಮುಟ್ಟಿ, ಹಿತ್ತಾಳೆಯ ಪಾತ್ರೆಗಳ ಮೇಲೆ ಥಣ ಥಣ ಥಣಾರನೆ ಉರುಳಿದನು.

“ಹುಡುಗ ಬಿದ್ದ ! ಹುಡುಗ ಬಿದ್ದ ! ಅಯ್ಯೋ ಬಿದ್ದ ! ಹಿಡುಕೊಳ್ಳೊ ಪುಟ್ಟಣ್ಣಾ, ಹಿಡುಕೋ !..... ನೀರು ! ನೀರು..... ಆ ಬೀಸಣಿಗೆ ತಗೊಂಡು ಬಾ !” ಇತ್ಯಾದಿ ಕೂಗುಗಳೊಡನೆ ಅಲ್ಲದ್ದವರೆಲ್ಲರೂ ವಾಸುವಿನ ಬಳಿಗೆ ಓಡಿದರು.

ಹೂವಯ್ಯ ಅವನನ್ನು ಮೆಲ್ಲಗೆ ಹಿಡಿದತ್ತಿ ಜಗಲಿಗೆ ತಂದು ಹಾಸಗೆಯ ಮೇಲೆ ಮಲಗಿಸಿದನು. ಬಾಲಕನಿಗೆ ಪ್ರಜ್ಞೆಯಿರಲಿಲ್ಲ.

ತಲೆಗೆ ತಣ್ಣೀರು ತಟ್ಟಿದರು. ಬೀಸಣಿಗೆಯಿಂದ ಗಾಳಿ ಬೀಸಿದರು. ನಾಗಮ್ಮನವರೂ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರೂ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ದೈವ್ಯ ದೇವರುಗಳಿಗೆ ಹೇಳಿಕೊಂಡರು. ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದ ಹಾಗೆ ಅಲ್ಲಿ ನೆರೆದಿದ್ದವರೆಲ್ಲರ ಮನಸ್ಸೂ ಮನೆ, ಹಿನ್ನೆ, ಪಾಲು, ಪಾತ್ರೆ, ಜಗಳ ಇವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಹಿಂದೆ ಬಿಟ್ಟು, ಜೀವ, ಸಾವು, ದೇವರು ಇವುಗಳ ಕಡೆಗೆ ತಿರುಗಿಬಿಟ್ಟಿತು. ಕೆಲವು ದಿನಗಳ ಹಿಂದೆ ತಾನೇ ತಮ್ಮ ಮಗನನ್ನು ಭಯಂಕರ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಕಳೆದುಕೊಂಡಿದ್ದ ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರಂತೂ ಮಾತಾಡಲಾರದೆ ಒಂದು ಕಡೆ ಗೋಡೆಗೊರಗಿಬಿಟ್ಟರು. ಬಹಳ ಹೊತ್ತಾದ ಮೇಲೆ ವಾಸುವಿಗೆ ಪ್ರಜ್ಞೆ ಬಂದಿತು.

“ಹೂವಣ್ಣಯ್ಯಾ, ಕುಡೀಬೇಕು !” ಎಂದನು.

ಪುಟ್ಟಣ್ಣ ಒಳಗೆ ಓಡಿಹೋಗಿ ಪಾನಕ ತಂದುಕೊಟ್ಟಳು.

ಆ ದಿನ ಸಾಯಂಕಾಲವೆ ಪೆದ್ದೇಗೌಡರನ್ನು ಗಾಡಿಯಮೇಲೆ ಹೇರಿ ನೆಲ್ಲ ಹಳ್ಳಿಗೆ ಸಾಗಿಸಿದರು. ಮುತ್ತಳ್ಳೆ ಶ್ಯಾಮಯ್ಯಗೌಡರು, ಸೀತೆಮನೆ ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರು ಇವರಿಬ್ಬರನ್ನುಳಿದು ಮಿಕ್ಕ ನಂಟರೆಲ್ಲ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಮನೆಗಳಿಗೆ ಹೊರಟುಹೋದರು.

ಶ್ಯಾಮಯ್ಯಗೌಡರು ಉಳಿದುಕೊಂಡಿದ್ದು ತಮಗೆ ಬರಬೇಕಾಗಿದ್ದ ಸಾಲದ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರೊಡನೆ ಏನಾದರೂ ಒಂದು ನಿರ್ಣಯಕ್ಕೆ ಬರಬೇಕೆಂದು.

ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರು ಉಳಿದುಕೊಂಡಿದ್ದು ಹೂವಯ್ಯನೊಡನೆ ಮಾತುಕತೆಯಾಡಿ ಉತ್ತಮ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು. ಅವರೊಡನೆ ಇದ್ದಾಗ ಅವರಿಗೆ ತಮ್ಮ ದುಃಖಗಳೆಲ್ಲ ಕ್ಷುದ್ರವಾದಂತೆ ತೋರಿ, ಒಂದು ಅಲೌಕಿಕ ಆನಂದವಾಗುತ್ತಿತ್ತು.

ಸಣ್ಣ ಮನಸ್ಸು

ಅಂತೂ ಬಹುಕಾಲದಿಂದ ಜಟ್ಟಿಗೆ ನಡೆದುಕೊಂಡುಬಂದಿದ್ದ ಕಾನೂರು ಮನೆಯ ಅವಿಭಕ್ತ ಕುಟುಂಬ ಎರಡು ಪಾಲಾಗಿ ಹೋಯಿತು. ಕೆಲವರಿಗೆ ಅದರಿಂದ ವ್ಯಸನವಾದರೂ ಮತ್ತೆ ಕೆಲವರಿಗೆ ಒಳಗೊಳಗೆ ಹರ್ಷವಾಗದೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಪ್ರಬಲವಾಗಿದ್ದ ಮನೆತನ ಒಡೆದುಹೋದರೆ ಪ್ರಬಲರಾಗಬೇಕೆಂಬ ಇತರರಿಗೆ ಒಳ್ಳೆಯ ಅವಕಾಶ ಸಿಕ್ಕಿತಾಗುವುದಿಲ್ಲವೆ? ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಚಂದ್ರಯ್ಯ ಗೌಡರಂತಹ ನಿರಂಕುಶ ದರ್ಪಶಾಲಿಗಳ ಮೇಲೆ ಅನೇಕರಿಗೆ ಕಣ್ಣಿರುವುದು ಸಹಜ. ಅಂಥವರೆಲ್ಲ ಕಾನೂರು ಮನೆ ಪಾಲಾಯಿತೆಂಬುದನ್ನು ಕೇಳಿ ಹರ್ಷಿತರಾದರು. ಕೆಲವರಿಗೆ ತಮ್ಮ ಅಭ್ಯುದಯಕ್ಕಿಂತಲೂ ಮತ್ತೊಬ್ಬರ ಅವನತಿಯಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಸುಖವಿರುತ್ತದೆ.

ಹೆಸರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಮನೆ ಎರಡು ಪಾಲಾಯಿತು. ಆದರೆ ಆಸ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಮುಕ್ಕಾಲು ಪಾಲು ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರ ಹಿಸ್ಸೆಗೇ ಸೇರಿಹೋಯಿತು. 'ಸ್ವಯಾರ್ಜಿತ' ವೆಂದು ಕೆಲವು ಜಮೀನುಗಳನ್ನೂ, ಮನೆಯ ಸಾಲವನ್ನೆಲ್ಲ ತನ್ನ ಮೇಲೆ ಹಾಕಿಕೊಂಡಿದ್ದರಿಂದ ಎಂದು ಮತ್ತೆ ಕೆಲವು ಜಮೀನುಗಳನ್ನೂ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರು ತಮ್ಮ ಪಾಲಿಗೆ ಹಾಕಿಕೊಂಡರು. ಆಭರಣ ಮುಂತಾದ ಚರಸ್ವತ್ತುಗಳನ್ನು ಪಾಲುವಾಗಲೂ ಕೂಡ ಅನೇಕ ಉಪಾಯಗಳಿಂದ ತಮಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಪಾಲು ಬರುವಂತೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡರು. ಮನೆಯ ಜೀತದಾಳುಗಳನ್ನು ಹಂಚಿಕೊಳ್ಳುವಾಗಲೂ ಹಾಗೆಯೇ ನಡೆಯಿತು. ಬೈರ ಮತ್ತು ಅವನ ಸಂಸಾರ ಹೆಂಡತಿ ಸೇಸಿ, ಮಗ ಗಂಗಹುಡುಗ - ಹೊರತು ಉಳಿದ ಎಲ್ಲ ಬೇಲರೂ ಚಂದ್ರಯ್ಯ ಗೌಡರ ಪಾಲಿಗೆ ಬಂದರು.

ಬೈರ ಕೂಡ ತನ್ನ ಸಂಸಾರಸಮೇತವಾಗಿ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರ ಪಕ್ಷಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದನೋ ಏನೋ ಆದರೆ ಕೆಲದಿನಗಳ ಹಿಂದೆ ಎತ್ತಿನ ಕಾಲು ಗಾಯವಾದುದಕ್ಕೆ ಗೌಡರು ಹೊಡೆದುದರಿಂದಲೂ, ಅವರ ಅಪ್ಪಣೆಗೆ ವಿರೋಧವಾಗಿ ತಾನು ಕೂಲಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡಾಗ ಗೌಡರು ಕಠೋರವಾಗಿ ವರ್ತಿಸಿದುದರಿಂದಲೂ, ಆ ರಾತ್ರಿ ತಾನು ತನ್ನ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಹೊಡೆಯುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಅಸ್ಪೃಶ್ಯನಾದ ತನ್ನ ಕಂಬಳಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಬತ್ತವನ್ನು ತನ್ನ ಬಿಡಾರಕ್ಕೆ ಹೂವಯ್ಯ ಹೊತ್ತು ತಂದು ನಯವಾಕ್ಯಗಳಿಂದ ತನ್ನನ್ನು ತಿದ್ದಿದುದರಿಂದಲೂ ಅವನಿಗೆ ಹೂವಯ್ಯನ ಪರವಾಗಿ ಆರಾಧನಾಭಾವ ಬಂದುಬಿಟ್ಟಿತ್ತು. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಅವನು ತಾನು ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೇ 'ನಿನಗೆ ಮಾಡಿಸುತ್ತೇನೆ' ಎಂದುಕೊಂಡು ಅವನನ್ನು ಹೂವಯ್ಯನಿಗೆ ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟರು. ಉಳಿದ ಜೀತದಾಳುಗಳೆಲ್ಲರೂ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರ ಕಣ್ಣು ಹೆದರಿಕೆ ಕೊರಳುಹೆದರಿಕೆಗಳಿಂದ ಒಂದು ಪ್ರತಿ ಮಾತನ್ನೂ ಆಡದೆ ಅವರ ಪಕ್ಷಕ್ಕೆ ಬಂದುಬಿಟ್ಟರು.

ಮನೆ ಹಿಸ್ಸೆಯಾದ ಮರುದಿನವೆ ಎರಡು ಅಡುಗೆಮನೆಯ ಒಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಬೆಂಕಿ ಹೊಗೆಯಾಡಿತು. ಬಚ್ಚಲು ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಮತ್ತೊಂದು ಒಲೆ ನೇರ್ಪಟ್ಟು ಬೇರೆಬೇರೆಯ ಹಂಡೆಗಳಲ್ಲಿ ನೀರು ಕುದಿಯತೊಡಗಿತು. ಒಂದೇ ಜಗಲಿಯಲ್ಲಿ ಪಶ್ಚಿಮದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು,

ಪೂರ್ವದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು, ಹೀಗೆ ಎರಡು ಲ್ಯಾಂಪು ಉರಿಯತೊಡಗಿದುವು. ಸಾಧ್ಯವಾದ ಕಡೆಗಳಲ್ಲೆಲ್ಲ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರು ಹೂವಯ್ಯನ ಪಾಲಿಗೂ ತನ್ನ ಪಾಲಿಗೂ ನಡುವೆ ತಟ್ಟಿಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿದರು. ಹಾಗೆ ಮಾಡಿದರೆ ಮನೆಯೆಲ್ಲ ವಿಕಾರವಾಗುತ್ತದೆ ; ಮನೆಗೆ ಬಂದ ನಂಟರಿಗೂ ಅದನ್ನೆಲ್ಲ ನೋಡಿದರೆ ಇನ್ನೆ ಎನ್ನಿಸುತ್ತದೆ ; ತಟ್ಟಿ ಕಟ್ಟುವುದು ಬೇಡ ಎಂದು ಹೂವಯ್ಯ ಹೇಳಿದರೆ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರು ದೀರ್ಘಸ್ವರದಿಂದ " ಯಾಕಪ್ಪಾ ? ನಿನ್ನ ಪಾಲು ನಿನಗೆ ; ನನ್ನ ಪಾಲು ನನಗೆ ! ನಾವು ನಾವು ದೂರ ದೂರ ಇರೋದೆ ವಾಸಿ " ಎಂದು ಮೊದಲಾಗಿ ಅನೇಕ ಕಟುಹಾಸ್ಯಗರ್ಭಿತವಾದ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಆಡಿ, ತಾವು ಕೈಕೊಂಡ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಸಾಂಗವಾಗಿ ನೆರವೇರಿಸಿಬಿಟ್ಟರು.

ಹಾಗೆಯೇ ಅಡಕೆಯ ತೋಟದಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡ ತಮ್ಮ ಪಾಲಿಗೂ ಹೂವಯ್ಯನ ಪಾಲಿಗೂ ನಡುವೆ ಗಡಿಬೇಲಿ ಹಾಕಬೇಕೆಂದು ನೇರೆಗಾರರಿಗೆ ಅಪ್ಪಣೆ ಮಾಡಿದರು. ತಮ್ಮ ಕೂಲಿಯಾಳುಗಳಿಗೆ ಹೂವಯ್ಯನ ಕೆಲಸವಾವುದನ್ನೂ ಮಾಡಕೂಡದೆಂದು 'ತಾಕೀತು' ಮಾಡಿದರು. ಅದು ಎಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಮುಂದುವರಿಯಿತೆಂದರೆ ಜಗಲಿಯನ್ನು ಗುಡಿಸುತ್ತಿದ್ದ ನಿಂಗ ಗೌಡರ ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನು ಮರೆತು ಪದ್ಧತಿಯಂತೆ ಹೂವಯ್ಯನ ಪಾಲಿಗೆ ಹೋಗಿದ್ದ ಭಾಗವನ್ನೂ ಗುಡಿಸಿಬಿಡಲು ಗೌಡರಿಗೆ ಆ ವಿಚಾರ ತಿಳಿದು ಅವನನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ 'ಅಂದರು'. ನಿಂಗ ತಾನು ಮಾಡಿದ ಅಪರಾಧವನ್ನು ತಿದ್ದಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆಂದು ಹೇಳಿ, ಹೋಗಿ, ತಾನು ಗುಡಿಸಿದ್ದ ಹೂವಯ್ಯನ ಜಗಲಿಯ ಭಾಗಕ್ಕೆ ಮತ್ತೆ ಕಸಹಾಕಿ ಬಂದನು. ಮತ್ತೊಂದು ಸಾರಿ ನಾಗಮ್ಮನವರ ಕೋಳಿಯೊಂದು ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರ ಚೌಕಿಗೆ ಬಂದು ಅಸಹ್ಯಮಾಡಲು ಅದನ್ನು ಪುಟ್ಟನಿಂದ ಎತ್ತಿಸಿ, ಹೊರಗೆ ಬಿಸಾಡಿಸುವ ಬದಲು ಹೂವಯ್ಯನ ಚೌಕಿಯ ಭಾಗಕ್ಕೆ ಹಾಕಿಸಿದರು.

ಇತರ ಜಾನುವಾರುಗಳಂತೆಯೇ ನಾಯಿಗಳನ್ನೂ ಪಾಲುಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದರಷ್ಟೆ ? ಆದರೆ ಆ ಮೂಗುಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ಮನುಷ್ಯರ ಅವಿವೇಕಜನ್ಯವಾದ ಈ ಕೃತಕ ವಿಭಜನೆಯ ರಹಸ್ಯ ತಿಳಿಯುವುದಾರೂ ಹೇಗೆ ? ಅವು ಮೊದಲಿನಂತೆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟ ಬಂದರೆ ಅಲ್ಲಿ ತಿರುಗಾಡುತ್ತಿದ್ದುವು ; ಮಲಗುತ್ತಿದ್ದುವು. ಅವುಗಳನ್ನು ಒದ್ದು ಓಡಿಸುವ ಹೀನ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಆಳುಗಳೂ ಕೂಡ ಕೈಹಾಕುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರು ಮಾತ್ರ ಸಂದರ್ಭ ಸಿಕ್ಕಿದಾಗಲೆಲ್ಲ ಹೂವಯ್ಯನ ಪಾಲಿಗೆ ಬಂದ ನಾಯಿಗಳನ್ನು, ಎಷ್ಟೋ ಸಾರಿ ಅವುಗಳು ನೆಮ್ಮದಿಯಾಗಿ ನಿಡ್ಡೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾಗಲೂ, ಒದ್ದು ತಮ್ಮ ಚೌಕಿಯಿಂದಾಚೆಗೆ ಕೂಗಿಸಿ ಓಡಿಸುತ್ತಿದ್ದರು.

ಎಂದಿನಂತೆ ನಿಮಗ ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ನಾಯಿಗಳಿಗೆ ಅನ್ನ ಹಾಕಲೆಂದು ಹಿತ್ತಾಳೆಯ ದೊಡ್ಡ ಬೋಗುಣಿಯಲ್ಲಿ ಮಜ್ಜೆಗೆಯನ್ನವನ್ನು ಕಲಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಕ್ರೂ, ಕ್ರೂ, ಕ್ರೂ ಎಂದು ಕರೆದನು. ಹಸಿದ ನಾಯಿಗಳೆಲ್ಲವೂ ಓಡಿಬಂದು ಬಾಲವಲ್ಲಾಡಿಸುತ್ತಾ ಮುಖವೆತ್ತಿ ನಿಂಗನ ಕಡೆಗೂ ಬೋಗುಣಿಯ ಕಡೆಗೂ ನೋಡುತ್ತ ನಿಂತುವು. ನಿಂಗ ಮೊದಲು ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರ ನಾಯಿಗಳಿಗೇ ಅನ್ನ ಹಾಕಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದನು. ಆದರೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಕಡೆಗೆ ಅವನೂ ದೊಡ್ಡ ಮನಸ್ಸು ಮಾಡಿ ಎಲ್ಲ ನಾಯಿಗಳಿಗೂ ಅನ್ನ ಹಾಕಿಬಿಟ್ಟನು.

ಅದನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದ ಹಳೆಪೈಕದ ತಿಮ್ಮ ತನ್ನ ಗೌಡರಿಗೆ ವರದಿ ಒಪ್ಪಿಸಿದನು. ಅವರು ನಿಂಗನನ್ನು ಕರೆದು "ನಿನಗೆ ತಿಂದ ಕೂಳು ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬಂದದೆ ಅಂತ ಕಾಣ್ತದೆ ! ಯಾರಜ್ಜನ ಮನೆಗಂಟು ಅಂತಾ ಅನ್ನಹಾಕ್ತೆ ಅವರ ಮನೇ ನಾಯಿಗೆ ?" ಎಂದು ಸಿಡುಕಿದರು.

ನಿಂಗ ನಮ್ರತೆಯಿಂದ " ನಾ ಏನ್ಮಾಡ್ಲಯ್ಯಾ ? ಎಲ್ಲಾ ಬಂದು ಒಂದನ್ನ ಒಂದು ತಿಂದ್ರೆ ನಾ ಏನ್ಮಾಡ್ಲಯ್ಯಾ ?" ಎಂದು ತಪ್ಪನ್ನೆಲ್ಲ ನಾಯಿಗಳ ಮೇಲೆ ಹೊರಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದನು.

ಗೌಡರು "ಒಂದರನ್ನ ಒಂದು ತಿನ್ನಾಗ ನೀನೇನು ಕತ್ತೆ ಕಾಯ್ತಿದ್ದೇನು ? ಅಲ್ಲಿ ಸೌದೆ ಬಡಿಕೆ ಇರಲಿಲ್ಲೇನು ?...." ಎಂದು ಹೂವಯ್ಯನ ನಾಯಿಗಳನ್ನು ಓಡಿಸುವ ವಿಧಾನವನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಟ್ಟರು.

ಹಾಗೆಯೇ ಹೂವಯ್ಯ ತಮ್ಮ ನಾಯಿಗಳಿಗೆ ಅನ್ನ ಹಾಕಿದ್ದನ್ನು ಕೇಳಿದಾಗಲೂ ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ಹಾಗೆ ಹಾಕಬಾರದೆಂದು ಬಹಳ ರಭಸದಿಂದ ರೇಗಿ ಮಾತಾಡಿದರು.

ನಾಯಿ, ಕೋಳಿ, ಕೂಲಿಯಾಳುಗಳ ಮಾತಂತಿರಲಿ. ವಾಸು ಆ ದಿನ ಎರಡು ಜಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಅಡುಗೆಯಾಗುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ನೋಡಿ ನಾಗಮ್ಮನವರ ಹತ್ತಿರ ಬಂದು “ದೊಡ್ಡಮ್ಮಾ, ಇದ್ಯಾಕೆ ಎರಡು ಕಡೆ ಅಡಿಗೆ ಆಗ್ತಾ ಇದ್ದೆಲ್ಲಾ” ಎಂದು ಕೇಳಿದನು.

ನಾಗಮ್ಮನವರು ಹುಡುಗನ ಸರಳ ಬುದ್ಧಿಗೆ ನಸುನಕ್ಕು ಮುದ್ದಿನಿಂದ “ಅಯ್ಯೋ ಹುಡುಗಾ, ನಿಂಗೆ ಅಷ್ಟೂ ತಿಳಿಯಾದಿಲ್ಲೇನೂ ? ನಿನ್ನೆ ಮನೆ ಹಿನ್ನೆ ಆಯ್ತಲ್ಲಾ ಅದಕ್ಕೇ....” ಎಂದರು.

ಹಿನ್ನೆ ಎನ್ನುವುದರ ಅರ್ಥ ಇಷ್ಟು ದೂರಗಾಮಿಯಾಗುತ್ತದೆ ಎಂದು ವಾಸು ಭಾವಿಸಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವನಿಗೆ ಹಿರಿಯರ ನಡತೆಗಳೆಲ್ಲ ವಿಚಿತ್ರವಾಗಿ ಕಾಣತೊಡಗಿದುವು ; ಒಂದು ಅಡುಗೆಮನೆ ಸಾಲದೆ ಎರಡು ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ ! ಬಚ್ಚಲಿನಲ್ಲಿ ಒಂದು ಒಲೆಗೆ ಬದಲಾಗಿ ಎರಡಾಗಿವೆ ! ಮನೆಯ ಅನೇಕ ಸ್ಥಳಗಳನ್ನು ತಟ್ಟಿ ಕಟ್ಟಿ ವಿಂಗಡಿಸಿದ್ದಾರೆ ! ಅವನಿಗೆ ಹೊರಗೆ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದ ವಿಭಜನೆಗಳ ಹಿಂದೆ ಅವಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗಿದ್ದ ಮನಸ್ಸಿನ ಒಡಕನ್ನು ತಿಳಿಯುವಷ್ಟು, ಅಳಿಯುವಷ್ಟು ಪರಿಜ್ಞಾನವಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಉಟದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ತಾನು ದೊಡ್ಡಮ್ಮನ ಅಡುಗೆಮನೆಯಲ್ಲಿ ಹೂವಣ್ಣಯ್ಯನೊಡನೆ ಉಟ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ ಎಂದು ಹಟ ಹಿಡಿದುಬಿಟ್ಟನು.

ಪುಟ್ಟಮ್ಮ “ಬ್ಯಾಡ, ಮಾರಾಯ ! ಅಪ್ಪಯ್ಯ ಕೇಳಿದ್ರೆ ಬಯ್ಯಾರೆ !” ಎಂದರೂ ಕೇಳಿಲಿಲ್ಲ. ನಾಗಮ್ಮನವರೂ ವಾಸುವಿನ ಮೇಲಣ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದಲೂ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರಿಗೆ ಎದೆ ಚುಚ್ಚುವಂತಾಗಲಿ ಎಂಬ ಪ್ರತಿಹಿಂಸೆಯ ಸಲುವಾಗಿಯೂ ವಾಸುವಿಗೆ ಹೂವಣ್ಣನ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಅಡುಗೆಮನೆಯಲ್ಲಿಯೆ ಬಳೆಹಾಕಿದರು.

ವಾಸು ಹೂವಣ್ಣಯ್ಯನೊಡನೆ ವಿನೋದವಾಗಿ ಹರಟೆಹೊಡೆಯುತ್ತ ಖುಷಿಯಿಂದ ಉಣ್ಣುತ್ತಿದ್ದನು.

ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ರಾಮಯ್ಯನೊಡನೆ ಉಟಕ್ಕೆ ಬಂದ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರು “ಎಲ್ಲಿ ವಾಸು ?” ಎಂದು ಕೇಳಿದರು.

ಸುಬ್ಬಯ್ಯ ಸತ್ಯ ಹೇಳಿದರೆ ಕಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ ಎಂದು “ಏನೋ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ. ಅವ ಇನ್ನೂ ಉಣ್ಣಕ್ಕೆ ಬಂದೇ ಇಲ್ಲ” ಎಂದಳು.

“ಪುಟ್ಟಮ್ಮಾ !” ಎಂದು ಗೌಡರು ಕೂಗಿದರು.

“ಆ ! ಏನಪ್ಪಯ್ಯಾ ?” ಎಂದು ಪುಟ್ಟಮ್ಮ ಬಾಗಿಲು ಸಂದಿಯಿಂದ ಹೆದರಿ ಹೆದರಿ ಬಂದಳು.

“ತಮ್ಮ ಎಲ್ಲಿದ್ದಾನೆ ಕರೀ” ಎಂದರು.

ಪುಟ್ಟಮ್ಮ ಜಗಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ಹುಡುಕಿದಂತೆ ನಟಿಸಿ ಬಂದು “ಅಲ್ಲೆಲ್ಲ ನೋಡ್ಲೆ. ಎಲ್ಲೂ ಕಾಣಲಿಲ್ಲ” ಎಂದು ಹೇಳಿ ರಾಮಯ್ಯನ ಮುಖವನ್ನು ಅರ್ಥಗರ್ಭಿತವಾಗಿ ನೋಡಿದಳು.

ಗೌಡರಿಗೆ ಸಂಶಯವಾಗಿ “ತಮ್ಮಾ ! ತಮ್ಮಾ !” ಎಂದು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಕಿರಿಮಗನನ್ನು ಕೂಗತೊಡಗಿದರು.

ಹೂವಣ್ಣಯ್ಯನೊಡನೆ ಉಟಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ವಾಸು ‘ಆಚೆಮನೆ’ಯ ಅಡುಗೆಮನೆ ಯಿಂದ “ಆ !” ಎಂದು ಓಕೊಂಡನು.

“ಉಣ್ಣಕ್ಕೆ ಬರೋದಿಲ್ಲೇನೋ ? ಅಲ್ಲೇನಾಡ್ತೀಯೆ ?” ಎಂದು ಗದರಿದರು.

“ಇಲ್ಲೆ ಉಣ್ಣಿದ್ದೀನಿ ಹೂವಣ್ಣಯ್ಯನ ಜತೇಲಿ” ಎಂದು ಸರಳ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದಲೇ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಕೂಗಿ ಹೇಳಿದನು.

ಗೌಡರು ಕೆಂಪುಗಣ್ಣಾಗಿ ಸುಬ್ಬಯ್ಯ, ರಾಮಯ್ಯ, ಪುಟ್ಟಮ್ಮ ಇವರ ಕಡೆಗೆ ಒಂದು ಕ್ಷಣಮಾತ್ರ ದೃಷ್ಟಿಯಿಸೆದು “ಬರ್ತಿಯೋ ಇಲ್ಲೊ ಒಳ್ಳೆ ಮಾತ್ತಿಂದ !” ಎಂದು ಕೂಗಿದರು.

ಯಾರೊಬ್ಬರೂ ಮಾತಾಡಲಿಲ್ಲ. ವಾಸುವೂ ಕೂಡ ಹೆದರಿ ಹೂವಯ್ಯನನ್ನೂ ನಾಗಮ್ಮನವರನ್ನೂ ಸರದಿಯ ಮೇಲೆ ಬೆಬ್ಬಳಿಸಿ ನೋಡತೊಡಗಿದನು. ಮನೆಯೆಲ್ಲ ಮೌನವಾಗಿತ್ತು.

“ಹೋಗಿ, ಪುಟ್ಟಮ್ಮ, ಎಳಕೊಂಡು ಬಾರೆ ಅವನ್ನ !” ಎಂದು ಗೌಡರು ಗರ್ಜಿಸಿದರು.

ಪುಟ್ಟಮ್ಮ ಮಾತಾಡಲಿಲ್ಲ. ನಿಂತಲ್ಲಿಂದ ಹಿಂದಲಿಲ್ಲ. “ಹೋಗಿಯೋ ಇಲ್ಲೋ ?” ಎಂದು ಗೌಡರು ಮತ್ತೆ ಅರ್ಭಟಿಸಿದರು.

ಪುಟ್ಟಮ್ಮ ಅಳುತ್ತ ಜಗಲಿಯ ಕಡೆಗೆ ಹೋದಳು.

ಅದುವರೆಗೆ ಸುಮ್ಮನಿದ್ದ ರಾಮಯ್ಯ “ಉಟಕ್ಕೆ ಕೂತಿದ್ದಾನಂತೆ ! ನೀವು ಎಳಕೊಂಡು ಬಾ ಅಂತ ಹೇಳಿದರೆ ?” ಎಂದನು.

“ಅವನು ಉಟಮಾಡಿದ್ದನ್ನೆಲ್ಲಾ ಕಕ್ಕಿಸ್ತೀನಿ ; ಹೊರಗೆ ಬರ್ಲಿ !” ಎಂದು ಗೌಡರು ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದ ಉಣತೊಡಗಿದರು.

ದಿನಗಳೆಂತೆ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರ ಮನಸ್ಸು ಕ್ಷುದ್ರವೂ ಅನುದಾರವೂ ಆಗಿ ಅಧೋಮುಖವಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತ ಕತ್ತಲೆಗಳಿಯುತ್ತಿತ್ತು. ಮನೆ ಹಿನ್ನೆಯಾದ ಮೇಲಾದರೂ ಉದಾರತೆಯಿಂದ ವರ್ತಿಸುತ್ತಾರೆ ಎಂದು ಹಾರೈಸಿದ್ದ ಹೂವಯ್ಯನಿಗೂ ಕೂಡ ಅವರ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಜುಗುಪ್ಸೆ ಹುಟ್ಟಿತು. ಸಣ್ಣ ಪುಟ್ಟ ವಿಚಾರಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡ ಅವರು ತೋರುತ್ತಿದ್ದ ದ್ವೇಷ ಮಾತ್ಸರ್ಯಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ಅವನೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಕುಪಿತನಾದನು. ಹಾಗೆಯೇ ನಾಗಮ್ಮನವರೂ ಮಗನ ತಾಟಸ್ಥ್ಯವನ್ನು ಖಂಡಿಸಿ, ಇನ್ನುಮೇಲೆ ಪ್ರತಿಭಟಿಸದೆ ಸುಮ್ಮನಿದ್ದರೆ ತಾವು ಶಾಂತಿಯಿಂದ ಇರುವಹಾಗಿಲ್ಲ ಎಂದು ಬೋಧಿಸಿದರು.. ಆದ್ದರಿಂದ ಹೂವಯ್ಯ ತನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೇ ‘ಕಚ್ಚಬಾರದು, ಬುಸ್ಸೆಂದು ಹೆಡೆಯೆತ್ತಿ ಬೆದರಿಸಬೇಕು’ ಎಂಬ ಗೃಹಸ್ಥ ಧರ್ಮವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ನೋಡುತ್ತೇನೆ ಎಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದನು.

ರಾಮಯ್ಯನಲ್ಲಿಯಾದರೂ ತನ್ನ ಮನೋರಥವನ್ನು ತಪ್ಪಾಗಿ ತಿಳಿದುಕೊಂಡಾನೆಂದು ಅವನಿಗೂ ತನ್ನ ನಿರ್ಣಯವನ್ನು ತಿಳಿಸಿದನು. ಅವನೂ ಅದಕ್ಕೆ ಸಮ್ಮತಿಸಿದನು.

ಹೂವಯ್ಯ ಮತ್ತು ನಾಗಮ್ಮನವರ ಇಷ್ಟದಂತೆ ಅವರ ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಇರಲು ಒಪ್ಪಿದ ಪುಟ್ಟಣ್ಣನಿಗೂ ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ತಿಳಿಸಿದನು.

ಹೀಗೆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರನ್ನು ತಿದ್ದುವ ಸಲುವಾಗಿ ಒಂದು ಸಣ್ಣ ಒಳಸಂಚಿನ ಗುಂಪು ಸಿದ್ಧವಾಯಿತು.

ತೆಂಗಿನಕಾಯಿಯ ಮಂತ್ರಶಕ್ತಿ

ಮನೆ. ಹಿನ್ನೆಯಾದ ತರುವಾಯ ಇತರರಂತೆ ನಿಂಗನೂ ತಾನು ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಹೂಳಿ ಬೈತಿಟ್ಟ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಮರಳಿ ಮನೆಗೆ ಸಾಗಿಸತೊಡಗಿದನು. ಒಂದೆಡೆಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಪದಾರ್ಥಗಳೆಲ್ಲ ಅವನು ಇಟ್ಟಿದ್ದಂತೆಯೇ ಇದ್ದುವು. ಲೋಹದ ಪದಾರ್ಥಗಳಿಗೆ ತುಕ್ಕುಹಿಡಿದುದನ್ನಾಗಲಿ ಮರದ ವಸ್ತುಗಳಿಗೆ ಒರಲೆಹಿಡಿದುದನ್ನಾಗಲಿ ಅವನೇನು ಹೆಚ್ಚು ಮನಸ್ಸಿಗೆ ತಂದುಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲದೆ ಮುಂಗಾರು ಮಳೆ ಆಗಲೇ ಹಿಡಿದುಬಿಟ್ಟಿದ್ದರಿಂದ ಬೆತ್ತದ ಸಣ್ಣ ಪಿಟಾರಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಅವನ ತೀರಿಹೋದ ಹೆಂಡತಿಯ ಬೆಲೆಯುಳ್ಳ ಒಂದು ಸೀರೆ ತೊಪ್ಪನೆ ತೊಯ್ದು ಮುಗ್ಗಲುಮುದ್ದೆಯಾದುದನ್ನು ಕೂಡ ತಾಳ್ಮೆಯಿಂದ ಸಹಿಸಿಕೊಂಡನು. ಆದ್ರೆ ಗಂಗಹುಡುಗನ ಸಹಾಯದಿಂದ

ಕಳ್ಳಂಗಡಿಯವನು ಬರಿದುಮಾಡಿದ್ದ ಕುಳಿಯ ಬಳಿಗೆ ಬಂದೊಡನೆಯೆ ಅವನಿಗೆ ಎದೆ ಹಾರಿತು. ಆಕಾಶವೆ ತಲೆಯಮೇಲೆ ಜರಿದು ಬಿದ್ದಹಾಗಾಯಿತು. ಅಯ್ಯೋ ಎಂದು ಹಣೆ ಹಣೆ ಬಡಿದುಕೊಂಡು ಶಾಪಹಾಕತೊಡಗಿದನು. ದುಃಖ ಕೋಪ ನಿರಾಶೆಗಳಿಂದ ಹಲ್ಲು ಹಲ್ಲು ಕಡಿಯುತ್ತ 'ಅಯ್ಯೋ ಯಾವ ಮುಂಡೇಮಕ್ಕೋ ನನ್ನ .... ತಿಂದೋರು ? ನಿಮ್ಮ ಗುಡಿ ಹಾಳಾಗ ! ನಿಮ್ಮ ಹೆಂಡಿರು ಮುಂಡೇರಾಗಿ ಹೋಗ !.... ನಿಮ್ಮ ಬಾಯಿಗೆ ಮಣ್ಣಾಗ ! ನಿಮ್ಮಗುದ್ದಿಗೆ ತುಂಬಿಹೋಗ !' ಎಂದು ಕಾಡೆಲ್ಲ ಮೊಲಗುವಂತೆ ಒರಲುತ್ತಾ ಬೈಯುತ್ತಾ ಮನೆಗೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದನು. ಅವನ ರೋದನವನ್ನೂ ಕೂಗಾಟವನ್ನೂ ಆಲಿಸಿ ತೋಟದಲ್ಲಿ ಗಡಿಬೇಲಿ ಕಟ್ಟುತ್ತಿದ್ದ ಸೇರೆಗಾರರೂ ಅವರ ಕಡೆಯ ಗಟ್ಟದಾಳುಗಳೂ ಏನೋ ಪ್ರಮಾದವಾಯಿತೆಂದು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿಯೆ ಬಿಟ್ಟು ಓಡಿಬಂದರು. ಹಾವು ಕಚ್ಚಿತೋ ? ಮರದ ಮೇಲಿಂದ ಬಿದ್ದನೋ ? ದೆವ್ವಗಿವ್ವ ಹೊಡೆಯಿತೋ ? ಮರದ ಕೊಂಬೆಗಿಂಬೆ ಎಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಮೈಮೇಲೆ ಬಿದ್ದಿತೋ ! ಅಥವಾ ಯಾರಾದರೂ ಖೂನಿಗೀನಿ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೋ ? ಹೀಗೆ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರು ಒಂದೊಂದನ್ನು ಆಶಂಕಿಸುತ್ತಾ ಓಡಿಬರುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡ ನಿಂಗ ಮತ್ತಷ್ಟು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ತಲೆ ತಲೆ ಬಡಿದುಕೊಂಡು ರೋದಿಸುತ್ತಾ ಶಪಿಸತೊಡಗಿದನು.

ನಿಜವಾದ ವಿಷಯ ಏನೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಲು ಬಂದವರಿಗೆ ಅರ್ಥ ಗಂಟೆ ಹಿಡಿಯಿತು. ನಿಂಗ ಒಂದು ಮಾತಾಡಿದರೆ ಹತ್ತು ಬೈಗುಳವಾಡುತ್ತಿದ್ದನು.

“ವಿಚಾರಿಸುವ ; ಒರಲುವುದು ಯಾಕೆ ?”

“ಗೌಡಿಗೆ ಹೇಳಿನಿ ; ಕಾಂಬ ; ಕಳ್ಳ ಎಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಪ ?”

“ಊರಿನವರೆ ಯಾರೋ ತೆಗೆದಿಟ್ಟಿರಬಹುದು. ಕೊಡ್ತಾರೆ.”

ಹೀಗೆ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರು ಒಂದು ಮಾತು ಹೇಳಿ ನಿಂಗನನ್ನು ಸುಮ್ಮನಿರಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದನು. ಆದರೂ ನಿಂಗ ಶಾಪಹಾಕುವುದನ್ನೂ ಬಾಯಿಬಿಡುಕೊಳ್ಳುವುದನ್ನೂ ನಿಲ್ಲಿಸಲಿಲ್ಲ. ಹಾಗೆ ಮಾಡುವುದರಿಂದಲೆ ಕಳೆದುಹೋದ ಪದಾರ್ಥಗಳೆಲ್ಲ ಮರಳಿ ತನ್ನ ಕಾಲಿನ ಬುಡಕ್ಕೆ ಬಂದುಬೀಳುತ್ತವೆ ಎಂದು ಅವನು ಭಾವಿಸಿದಂತಿತ್ತು.

ತೆಂಗಿನೆಣ್ಣೆಯ ಪಸೆಯಿಂದ ನುಣ್ಣನೆ ಮಿರುಗುವಂತಿದ್ದ ಡೊಳ್ಳು ಹೊಟ್ಟೆಬಿಟ್ಟುಕೊಂಡು, ತ್ರಿಕೋನಾಕಾರವಾಗಿ ಮೊಳಕಾಲಿನವರೆಗೂ ನೇತಾಡುತ್ತಾ ಕೊಳೆಯಿಂದ ಮಷೀಮಯವಾಗಿದ್ದ ಲಂಗೋಟಿಯೊಂದನ್ನು ಮಾತ್ರ ಕಟ್ಟಿ ಕೊಂಡು, ತಲೆಗೆ ಹಾಳೆಚೋಪಿ ಹಾಕಿಕೊಂಡು, ಕೈಯಲ್ಲಿ ಕೆಲಸದ ಕತ್ತಿಯನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ನಡೆಯುತ್ತಿರುವುದನ್ನೆಲ್ಲ ನೋಡುತ್ತ ಅದುವರೆಗೂ ದೂರವಾಗಿ ನಿಂತಿದ್ದ ಬಾಡುಗಳ ಸೋಮ ಮುಂದೆ ಬಂದು “ಕೌದಾ, ನಿಂಗಯ್ಯ ; ನಾ ಹೇಳ್ತೆ ; ಕೇಳಿನಿ. ನೀವು ಹೀಗೆ ಅರಚುವುದು ಯಾಕೆ ? ಹಾಂಗಾದ್ರೇನು ಸತ್ಯ ಕೆಟ್ಟುಹೋಯಿತಾ ? ನಮ್ಮ ಭೂತರಾಯನಿಗೆ ಒಂದು ತೆಂಗಿನಕಾಯಿ ಹರಸಿ, ಎಲ್ಲರ ಕೈಲೂ ಮುಟ್ಟಿಸಿ. ಆಮೇಲೆ ನೋಡಿ ; ನಿಮ್ಮ ಸಾಮಾನು ಎಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಹೊರಗೆ ಬಂದುಬೀಳುವೆ !” ಎಂದು ಮಂತ್ರಾಲೋಚನೆ ಹೇಳಿದನು.

ಸರ್ವರಿಗೂ ಸೋಮನ ಹರುವು ಒಪ್ಪಿಗೆಯಾಯಿತು. ಸೇರೆಗಾರರೂ ಆಳುಗಳೂ ಗಡಿಬೇಲಿ ಬಿಗಿಯುವುದಕ್ಕೆ ಹೋದರು. ನಿಂಗ ಸೋಮ ಹೇಳಿದಂತೆ ಮುಂದಿನ ಕಾರ್ಯ ಜರುಗಿಸಲು ಮನೆಗೆ ಬಂದನು.

ಕಂಡಕಂಡವರಿಗೆಲ್ಲ ಹೃದಯವಿದ್ರಾವಕವಾಗುವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ತನಗೊದಗಿದ ಮಹಾನಷ್ಟದ ಕಥೆಯನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸಿ ; ಮಾತುಮಾತಿಗೂ ಕಳ್ಳರಮೇಲೆ ಬೈಗುಳದ ಬಿರುಮಳೆಯನ್ನು ಕರೆದು ; ‘ಕಾಯಿಸಿಮುಟ್ಟಿಸಿ’ ಕದ್ದಿದ್ದನ್ನೆಲ್ಲ ಕಕ್ಕಿಸುತ್ತೇನೆ ; ಹಾಂಗಾದ್ರೇನು ನಮ್ಮ ಭೂತರಾಯನ ‘ಸಕ್ತ’ ಹೋಯಿತೋ ಇದೆಯೋ ನೋಡಿಯೇ ಬಿಡುತ್ತೇನೆ’ ಎಂದು ಮೊದಲಾಗಿ ಒದರುತ್ತಾ, ಯೋಗ್ಯ ಪ್ರಕೃತಿಯ ಮತ್ತು ಯೋಗ್ಯಾಕೃತಿಯ ತೆಂಗಿನಕಾಯಿಯನ್ನು ಹುಡುಕಿ ಸಂಪಾದಿಸಿದನು. ಆ ತೆಂಗಿನಕಾಯಿಗೆ ಜುಟ್ಟು, ಕಣ್ಣು, ನೀರು ಮೂರೂ ಇರಬೇಕು.

ನೀರು ಒಣಗಿಹೋಗಿ ಗಿಟುಕವಾಗಿದ್ದರೆ ಅಥವಾ ಅದರ ಮುಕ್ಕಣ್ಣಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದೊಂದಾದರೂ ಕೆಟ್ಟುಹೋಗಿದ್ದರೆ ಅಥವಾ ಜುಟ್ಟಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಅಂಥಾದ್ದು ಮಂತ್ರಕ್ಕೆ ಅರ್ಹವಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ !

ನಿಂಗ ಆ ತೆಂಗಿನಕಾಯಿಯನ್ನು ಸ್ವಚ್ಛ ತೀರ್ಥದಿಂದ ತೊಳೆದು 'ಈಬುತ್ತಿ' (ವಿಭೂತಿ), ಕುಂಕುಮ, ಎಣ್ಣೆ, ದಾಸವಾಳದ ಹೂವು, ಕೋಳಿ ಚೊಟ್ಟಿಯ ರಕ್ತ ಮೊದಲಾದವುಗಳಿಂದ ಅರ್ಚಿಸಿ, ಅದನ್ನು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ನಾಲ್ಕು ದಿಕ್ಕುಗಳಿಗೂ ತಿರುಗಿ ತಿರುಗಿ ನಮಸ್ಕರಿಸುತ್ತಾ ಮಹಾ ಭಯಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಒಂದಿನಿತು ರಾಗವಾಗಿ "ಸ್ವಾಮೀ ಭೂತರಾಯ, ಪಾಪ ಪುಣ್ಯ ಎಲ್ಲಾ ನಿನಗೆ ಗೊತ್ತು. ಈ ಬಡವನ ಮೇಲೆ ಕನಿಕರ ಇಟ್ಟು ನಿನ್ನ ಸತ್ತಿ ತೋರಿಸಬೇಕು. ಯಾರೇ ಕದ್ದಿರಲಿ ನನ್ನ ಸಾಮಾನು ಬಯಲಿಗೆ ಬರುವಹಾಗೆ ಅವರ ಬಾಯಲ್ಲಿ ರಕ್ತ ಕಾರಿಸಬೇಕು. ಮುಂದಿನ ಹರಕೆಗೆ ನಾನು ಬಡವ : ಹೆಚ್ಚು ಕೊಡೋಕೆ ನನ್ನಿಂದ ಆಗೋದಿಲ್ಲ. ನನ್ನ ಭಕ್ತಿ ನೋಡಿ ನಿನ್ನ ಸತ್ತಿ ತೋರಿಸಬೇಕು. ಮುಂದಿನ ಹರಕೆಗೆ ಒಂದು ಕೋಳಿ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕೊಡ್ತೀನಿ ನಿನಗೆ.... ಭೂ ! ಮಾಂಕಾಳಿ, ಮಾರಿ, ದುರ್ಗಿ, ಅವರ ಕಣ್ಣು ಹೊಟ್ಟೆ ಹೋಗಲಿ ! ಅವರ ಬಾಯಿಗೆ ಮಣ್ಣಾಗಲಿ ! ಅವರು ರಕ್ತ ಕಾರಿ ಹಾಳಾಗಿ ಹೋಗಲಿ !" ಎಂದು ಸರಳ ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನೂ ಕರಾಳಾಕಾಂಕ್ಷೆಗಳನ್ನೂ ಒಂದೇ ಉಸಿರಿನಲ್ಲಿ ಉಚ್ಚರಿಸಿ ಭೂತರಾಯನಿಗೆ ಮುಡಿಪು ಕಟ್ಟಿದನು.

ತರುವಾಯ ಯಾರ ಯಾರ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಕಾಯಿ ಮುಟ್ಟಿಸಬೇಕು ಎಂದು ಆಲೋಚಿಸಿ, ಮನೆಯವರು ಯಾರೂ ತನ್ನ ಸಾಮಾನುಗಳನ್ನೂ ಕದ್ದಿರಲಾರರೆಂದು ಯಾವುದೋ ಒಂದು ತರ್ಕದಿಂದ ನಿರ್ಧರಿಸಿ, ಸೇರೆಗಾರರಾದಿಯಾಗಿ ಅವರ ಗಟ್ಟಿದಾಳುಗಳು, ಬೇಲರು, ಹಳವೈಕದ ತಿಮ್ಮ ಮೊದಲಾದ ಒಕ್ಕಲುಗಳು ಇವರ ಕೈಯಲ್ಲೆಲ್ಲ ಕಾಯಿ ,ಉಟ್ಟಿಸಬೇಕೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಮಾಡಿದನು. ದೂರದಲ್ಲಿದ್ದ ಕಳ್ಳಂಗಡಿಯವನ ಮೇಲೆ ಅವನ ಗುಮಾನಿ ಹೋಗಲೇ ಇಲ್ಲ.

ಹೀಗೆ ಖಾಲಿ ತೋಟವನ್ನು ಮದ್ದುಗುಂಡುಗಳಿಂದ ಬಾರುಮಾಡಿಕೊಂಡು ಷಿಕಾರಿಗೆ ಹೊರಡುವವನಂತೆ ತೈಲಲಿಪ್ಪ, ವಿಭೂತಿಭೂಷಿತ, ಕುಂಕುಮಾಂಕಿತ, ಜಪಾಸುಶೋಭಿತ ರುದ್ರವೇಷದ ನಾರಿಕೇಳವನಾಂತು ಕೈಯಲಿ ನಿಂಗ ಹೊರ ಹೊಂಟ !

ಮೊದಲು ಗಟ್ಟಿದಾಳುಗಳು ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ಅವರೆಲ್ಲರಿಂದಲೂ. ಕಾಯಿ ಮುಟ್ಟಿಸಿದನು. ತರುವಾಯ ಗದ್ದೆಗೆ ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿ ಉಳುತ್ತಿದ್ದ, ಅಂಚು ಕಡಿಯುತ್ತಿದ್ದ, ಬೇಲರಾಳುಗಳ ಕೈಲಿ ಮುಟ್ಟಿಸಿದನು, ಅವರಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ಮೊದಮೊದಲು ಮುಟ್ಟಲು ಹಿಂಜರಿದರೂ, ಕಡೆಗೆ ವಿಷಯವೆಲ್ಲ ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದಮೇಲೆ ನಿರಪರಾಧಿಗಳಾಗಿದ್ದ ತಮಗೆ ಹೆದರಿಕೆಯೇಕೆಂದು ಮುಟ್ಟಿದರು. ಆಮೇಲೆ ಹಳವೈಕದವರ ಗುಡಿಸಲುಗಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ಕಾಯಿ ಮುಟ್ಟಿಸಿಕೊಂಡು ಬೇಲರ ಕೇರಿಗೆ ಬಂದನು. ನಿಂಗ ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಹೆಣ್ಣಾಳುಗಳೆಲ್ಲರಿಗೂ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ತನ್ನ ಕಥೆಯನ್ನು ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಹೇಳಿದನು. ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರಾಗಿ ಕಾಯಿ ಮುಟ್ಟಿದರು. ನಿಂಗ ಹುಡುಗರೂ ಮುಟ್ಟಬೇಕು ಎಂದು ಹೇಳಲು ತಾಯಂದಿರು ಹಲವರು ಪ್ರತಿಭಟಿಸಿದರು. 'ಹುಡುಗನ ಕೈಲಿ ಮುಟ್ಟಿಸುವುದೇತಕ್ಕೆ ? ಅವರೇಕೆ ನಿಮ್ಮ ಸಾಮಾನು ಕದಿಯಾಕೆ ಬರ್ತಾರೆ ?' ಎಂದು. ಆದರೆ ನಿಂಗ ತನ್ನ ಸಂಶಯನಿವಾರಣೆಗಾಗಿ ಹುಡುಗರು ಮುಟ್ಟಲೇಬೇಕೆಂದು ಹಟಹಿಡಿದನು. ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಮಾತಿನ ಮನೆದಾಟವಾದಮೇಲೆ ಒಪ್ಪಿಗೆ ಬಂದಿತು. ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಆಲಿಸುತ್ತ ಹುಡುಗರ ಗುಂಪಿನಲ್ಲಿ ನಿಂತಿದ್ದ ಗಂಗಹುಡುಗ ಮಹಾಭಯಗ್ರಸ್ತನಾಗಿ ಮೆಲ್ಲನೆ ನುಣುಚಿಕೊಳ್ಳಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಆದರೆ ನಿಂಗ ಯಾರನ್ನೂ ಹೋಗಗೊಡಲಿಲ್ಲ. ಹುಡುಗರೂ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರಾಗಿ ಹೆದರಿ ಕಾಯಿ ಮುಟ್ಟತೊಡಗಿದರು. ನಿಂಗ ಗಂಗಹುಡುಗನ ಬಳಿಗೆ ಬರಲು ಅವನು ನಡುಗುತ್ತ ಅಳತೊಡಗಿದನು.

ತನ್ನ ಮಗನ ಗುಟ್ಟನ್ನು ಒಂದಿನಿತೂ ತಿಳಿಯದಿದ್ದ ಸೇಸಿ ತನ್ನ ಕುಟುಂಬದ ಸ್ವಚ್ಛ ಶೀಲತೆಯನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸುವ ಸಲುವಾಗಿ ಮಗನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು ಬೋಳೈಸುತ್ತಾ "ನಿಂಗೇನಂತೆ ? ಮುಟ್ಟೋ ! ನಾವೆಲ್ಲ ಮುಟ್ಟಲಿಲ್ಲೇನು ! ನೀ ಕದ್ದಿದ್ರೆ ನಿಂಗ ಕಷ್ಟ ! ಇಲ್ಲಿದ್ರೇನು ? ಹೆದರಬೇಡ ! ಮುಟ್ಟು !" ಎಂದಳು.

ಹುಡುಗ ತಾಯಿಯ ಮುಖವನ್ನೂ ನೆರೆದವರನ್ನೂ ನೋಡುತ್ತಾ ನೋಡುತ್ತಾ “ನಾ ಒಲ್ಲೆ ! ದಮ್ಮಯ್ಯಾ !” ಎಂದು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ರೋದಿಸತೊಡಗಿದನು.

ಅಲ್ಲಿದ್ದವರೆಲ್ಲರೂ ಅವನಿಗೆ ಧೈರ್ಯ ಹೇಳಿ, ಸಮಾಧಾನಮಾಡಿ, ಕಾಯಿಮುಟ್ಟುವಂತೆ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಿದರು. ಆದರೆ ಗಂಗ ಗಡಗಡನೆ ನಡುಗುತ್ತ ಕುಂಕುಮದಿಂದ ಕೆಂಪಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದ ತೆಂಗಿನಕಾಯಿಯನ್ನು ಎವೆಯಿಕ್ಕದೆ ಭಯದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡುತ್ತಾ “ದಮ್ಮಯ್ಯಾ ! ಅವ್ವಾ ! ನಾ ಇಲ್ಲೆ ! ಒಲ್ಲೆ ! ನಿಂಗಯ್ಯ, ಬ್ಯಾಡ ; ನಿಮ್ಮ ಕಾಲಿಗೆ ಬೀಳ್ತೀನಿ !” ಎಂದು ಕೂಗತೊಡಗಿದನು.

ನಿಂಗನಿಗೆ ಕಡೆ ತಿರುಗಿ “ಹೋಗಲಿ ಬಿಡು ! ಪಾಪ ! ಅಂತೂ ನಿಮ್ಮ ಮೇಲೆ ಗುಮಾನಿ ಬಿದ್ದಹಾಂಗಾಗ್ತದೆ !” ಎಂದು ಹೊರಡಲೆಳಸಿದನು.

ಸೇಸಿಗೆ ಮುಖಭಂಗವಾಗಿ ಮಗನ ಮೇಲೆ ಸಿಟ್ಟೇರಿತು, ಅಷ್ಟು ಜನರ ಮುಂದೆ ತಮ್ಮ ಮನೆತನದ ಮೇಲೆ ಮನಿ ಬಿದ್ದಿತಲ್ಲಾ ಎಂದು.

ಬೆನ್ನಿಗೊಂದು ಗುದ್ದು ಹೇರಿ ಮಗನನ್ನು ಹಿಡಿದೆಳೆತಂದು “ಎಲ್ಲಿ, ನಿಂಗಯ್ಯಾ, ಕಾಯಿ ತೋರಿಸಿ, ಅವನ ಕೈಲೇ ಮುಟ್ಟಿಸ್ತೀನಿ” ಎಂದಳು ಸೇಸಿ.

ನಿಂಗ ತೆಂಗಿನಕಾಯಿಯನ್ನು ಮುಂದಕ್ಕೆ ಚಾಚಿ ಹಿಡಿದನು. ಸೇಸಿ ಗಂಗನ ಬಲಗೈಯನ್ನು ಬಲಾತ್ಕಾರದಿಂದ ಹಿಡಿದೆಳೆದು, ಅವನು ‘ದಮ್ಮಯ್ಯಾ ಅವ್ವಾ ! ಬ್ಯಾಡ !’ ಎಂದು ಬೊಬ್ಬೆ ಹಾಕಿ ಒದ್ದಾಡುತ್ತಿದ್ದರೂ ಲಕ್ಷ್ಯಕ್ಕೆ ತಾರದೆ, ಕಾಯಿ ಮುಟ್ಟಿಸಿಯೆಬಿಟ್ಟಳು.

ಹುಡುಗ ಕೆಂಪಗೆ ಕಾದ ಕಬ್ಬಿಣದುಂಡೆಯನ್ನು ಮುಟ್ಟಿದವನಂತೆ ಕಿಟ್ಟನೆ ಕಿರಿಚಿಕೊಂಡು ತಾಯಿಯ ಕೈಮೇಲೆಯೆ ಪ್ರಜ್ಞೆತಪ್ಪಿ ಬಿದ್ದುಬಿಟ್ಟನು. ನಿಂತಿದ್ದವರಿಗೆಲ್ಲ ದಿಗ್ಭ್ರಮೆಯಾಯಿತು. ಸ್ವಲ್ಪ ತಣ್ಣೀರು ತಂದು ಹುಡುಗನ ತಲೆಗೆ ಹಾಕಿ, ಗಾಳಿ ಬೀಸಿ, ಮೆಲ್ಲನೆ ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಬಿಡಾರದಲ್ಲಿ ಕಂಬಳಿಯ ಮೇಲೆ ಮಲಗಿಸಿದರು.

ನಿಂಗ ತನ್ನ ತೆಂಗಿನಕಾಯಿಯ ಮಂತ್ರಶಕ್ತಿಗೆ ತಾನೆ ಭಯಪಟ್ಟುಕೊಂಡು ಭೂತರಾಯನ ಸತ್ಯಕ್ಕೆ ಹೆದರಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಮನೆಗೆ ಹಿಂತಿರುಗಿದನು.

ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿನಮೇಲೆ ಬೇಲರ ಹೈದನೊಬ್ಬನು ಹೂವಯ್ಯ ಪುಟ್ಟಣ್ಣ ಇವರೊಡನೆ ಗದ್ದೆಯಲ್ಲಿ ಕೆಲಸಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಬೈರನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು, ಗಂಗನಿಗೆ ಏನೋ ಹೊಡೆದಿದೆಯೆಂದೂ, ಜ್ವರವೇರಿ ಭ್ರಾಂತಿಯಿಂದ ಬಾಯಿಗೆ ಬಂದಂತೆ ಹಲವರಿಯುತ್ತಿದ್ದಾನೆಂದೂ, ಬೈರನು ಬೇಗ ಬರಬೇಕೆಂದು ಸೇಸಿ ಹೇಳಿಕಳುಹಿಸಿದ್ದಾಳೆಂದೂ ಹೇಳಿದನು. ಒಡನೆಯೆ ಬೈರ ತನ್ನ ಕೆಲಸವನ್ನು ಹಾಗೆಯೆ ನಿಲ್ಲಿಸಿ, ಹೂವಯ್ಯನಿಗೆ ಸಮಾಚಾರ ತಿಳಿಸುತ್ತಾ ಕಣ್ಣೀರುಹಾಕಿದನು. ಹೂವಯ್ಯನಿಗೂ ಗಾಬರಿಯಾಯಿತು. ಪುಟ್ಟಣ್ಣನನ್ನೂ ಬೈರನೊಡನೆ ಹೋಗಿ ಅದೇನೆಂದು ನೋಡಿ ವಿಚಾರಿಸಿಕೊಂಡು ಬರುವಂತೆ ಹೇಳಿಕಳುಹಿಸಿ, ತಾನೊಬ್ಬನೆ ಮಳೆಸುರಿದು ನೀರು ನಿಂತು ಕೆಸರಾಗಿದ್ದ ಗದ್ದೆಯಲ್ಲಿ ಕೆಲಸಮಾಡತೊಡಗಿದನು.

ದೂರದ ಗದ್ದೆಗಳಲ್ಲಿ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರು ತಮ್ಮ ಹೆಚ್ಚು ಸಂಖ್ಯೆಯ ಆಳುಗಳೊಡನೆಯೂ ಎತ್ತುಗಳೊಡನೆಯೂ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ರಾಮಯ್ಯನ ಬಿಳಿಯ ಉಡುಪೂ ಅವರ ನಡುವೆ ಗೋಚರಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಅವನು ಯಾವ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿಯೂ ತೊಡಗದಿದ್ದರೂ ತಂದೆಯ ಭಯಕ್ಕಾಗಿ ಹೂವಯ್ಯನೆಡೆಗೆ ಹೋಗಲು ಕಾತರವಾಗಿದ್ದ ಮನಸ್ಸನ್ನು ತಡೆದು ಗದ್ದೆಯಂಚಿನ ಮೇಲೆ ಹಾಕಿದ್ದ ಕಂಬಳಿಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತಿದ್ದನು.

ಬಿರಿಮಳೆಯಲ್ಲಿ ಮಿಂದು ನಾಡೆಲ್ಲ ಹಸುರಾಗಿ ಚೊಕ್ಕಟವಾಗಿತ್ತು. ಆಕಾಶದ ತುಂಬ ಮೋಡ ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಸೂರ್ಯರಶ್ಮಿಯ ಸುಳಿವೂ ಅಡಗಿಹೋಗಿತ್ತು. ವಾಯುಮಂಡಲ ನಿರ್ಮಲವಾಗಿತ್ತು. ಬಯಲುಗಳ ಮೇಲೆ ಹಸುರುಗಂಬಳಿ ಹಾಸಿದಂತೆ ಹುಲ್ಲು ಹಬ್ಬಿ ಬೆಳೆದಿತ್ತು.

ಸುತ್ತಲೂ ಮಹಾಪರ್ವತದುರ್ಗದ ಗೋಡೆಗಳಂತೆ ಎತ್ತರವಾಗಿ ಎದ್ದುನಿಂತಿದ್ದ ಬೆಟ್ಟಗಳನ್ನು ಬಿಗಿದಪ್ಪಿದ್ದ ಕಾಡುಗಳ ಸಾಲು ಹಚ್ಚನೆ ಹಸುರಾಗಿ ರಮಣೀಯವಾಗಿತ್ತು. ಗದ್ದೆಗಳಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಗುಪ್ತಗುಪ್ತೆಯಾಗಿ ಹಾಕಿದ್ದ ಕರಿಯ ಗೊಬ್ಬರದ ರಾಶಿಗಳಲ್ಲಿ ಉರುಳಿ ಹಕ್ಕಿಗಳು ನಾನಾವಿಧವಾಗಿ ಕೆಲೆಯುತ್ತ ಹುಳುಬೇಟೆಯಲ್ಲಿ ಮಗ್ನವಾಗಿದ್ದುವು. ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಬಿಳಿಯ ಕುಕ್ಕುಗಳೂ ತಮ್ಮ ನೀಳವಾದ ಕೊರಳುಗಳನ್ನೂ ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ಧ್ಯಾನ ಮಾಡುವಂತೆ ಕುಳಿತಿದ್ದುವು.. ಹೂವಯ್ಯ ತಾನು ಕೈಕೊಂಡ ಹೊಸ ಕಸಬಿನಲ್ಲಿ ಮಗ್ನನಾಗಿದ್ದರೂ ತಾನು ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿ ಉಪನ್ಯಾಸ ಮಂದಿರದ ಗ್ಯಾಲರಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಅಧ್ಯಾಪಕರ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಿರುವ ದೃಶ್ಯವನ್ನು ಆಗ ತಾನು ಗೆಯ್ಯುತ್ತಿದ್ದ ದೃಶ್ಯದೊಡನೆ ಹೋಲಿಸಿಕೊಂಡು ಮುಗುಳುನಗೆ ನಕ್ಕನು.

ಅರ್ಧ ಗಂಟೆಯೊಳಗಾಗಿ ಪುಟ್ಟಣ್ಣ ಅವನರ ಅವನರವಾಗಿ ಬಂದು ಹೂವಯ್ಯನನ್ನು ಬೇಲರ ಕೇರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ ಕರೆದನು. ಇಬ್ಬರೂ ಬೈರನ ಬಿಡಾರಕ್ಕೆ ಹೊರಟರು. ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಪುಟ್ಟಣ್ಣ ನಡೆದ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನೆಲ್ಲ ಸಂಕ್ಷೇಪವಾಗಿ ಹೇಳಿದನು.

ಅವರು ಬಿಡಾರದ ಹತ್ತಿರ ಬರುವಷ್ಟರಲ್ಲಿಯೆ ಅವರನ್ನು ದೂರದಿಂದ ಕಂಡ ಬೈರ "ಅಯ್ಯೋ, ಅಯ್ಯಾ, ನನ್ನ ಕಂದನ್ನ ಕೊಂದ್ರೂ ! ಕೊಂದ್ರೂ !" ಎಂದು ಎದೆ ಬಡಿದುಕೊಂಡು ರೋದಿಸತೊಡಗಿದನು.

ಹೂವಯ್ಯ ಅವನನ್ನು ಸುಮ್ಮನಿರುವಂತೆ ಗದರಿಸಿ, ಬಿಡಾರದ ಒಳಗೆ ಹೋದನು. ಅಲ್ಲಿ ಸೇಸಿ, ಹಾಸಿದ್ದ ಕಂಬಳಿಯ ಬಳಿ ಕುಳಿತು "ಅಯ್ಯೋ ಮಗನೇ" ಎಂದು ಅಳುತ್ತ ಹಣೆಯನ್ನು ಎದೆಯನ್ನೂ ಬಡಿದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಳು.

ಕಂಬಳಿಯ ಮೇಲೆ ಮೆಳ್ಳೆಗಣ್ಣಾಗಿ ನಿಶ್ಚೇಷ್ಟಿತನಾಗಿದ್ದಂತೆ ಗಂಗ ಬಿದ್ದಿದ್ದನು. ಉಸಿರಾಡುತ್ತಿತ್ತು. ದೆವ್ವದ ಭಯದಿಂದಲೇ ಹುಡುಗನಿಗೆ ಆ ರೀತಿಯಾಗಿದೆ ಎಂಬುದೇನೋ ಹೂವಯ್ಯನಿಗೆ ನಿರ್ವಿವಾದವಾಗಿ ತಿಳಿದಿತ್ತು.

ತಂದೆತಾಯಿಗಳಿಗೆ ಧೈರ್ಯ ಹೇಳಿ, ಅವರ ಧೈರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಅವರು ಇಷ್ಟಪಟ್ಟಂತೆ ತನ್ನ ಪರವಾಗಿ ಪುಟ್ಟಣ್ಣನಿಂದ ಭೂತರಾಯನಿಗೆ 'ತಪ್ಪು' ಹೇಳಿಸಿದನು. ತನಗೆ ತಿಳಿದಿದ್ದ ಶೈಶೋಪಚಾರಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಮಾಡಿಸಿ, ಹುಡುಗನಿಗೆ ಜ್ವರ ಅತಿಯಾಗಿರುವುದನ್ನು ತಿಳಿದು ಹಣೆಗೆ ಒದ್ದೆಬಟ್ಟೆ ಇಡಿಸಿದನು. ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಗಂಗನಿಗೆ ಪ್ರಜ್ಞೆ ಬಂದು ಕಣ್ಣು ಹೊರಳಿಸಿ, ಅತ್ತ ಇತ್ತ ನೋಡಿದನು.

ಪುಟ್ಟಣ್ಣ ಮೃದು ಧ್ವನಿಯಿಂದ "ಗಂಗಾ ! ಗಂಗಾ ! ಇವರು ಯಾರೋ ? ಇಲ್ಲಿ ನೋಡು ! ಇಲ್ಲಿ !" ಎಂದು ಹೂವಯ್ಯನನ್ನು ತೋರಿಸಿದನು.

ಗಂಗ ಗಡಗಡನೆ ನಡುಗುತ್ತ ಕಿಟ್ಟನೆ ಕಿರಿಚಿಕೊಂಡು, ಸೇಸಿಯನ್ನು ಬಲವಾಗಿ ಅಪ್ಪಿ ಹಿಡಿದು "ಇಲ್ಲಾ ! ದಮ್ಮಯ್ಯಾ ! ನನ್ನ ತಪ್ಪಾಯ್ತು ! ನಾನಲ್ಲಾ, ಕಳ್ಳಂಗಡಿ ಚಿಕ್ಕಣ್ಣ ! ಅಯ್ಯೋ ಅವ್ವಾ ! ಬಿಡಿಸೇ ! ಸತ್ತೇ !!" ಎಂದು ಮತ್ತೆ ಮೈಮರೆತನು. ಕಟಬಾಯಿಯಿಂದ ರಕ್ತವೂ ಸೋರಿತು !

ಹೂವಯ್ಯ ಪುಟ್ಟಣ್ಣನ ಕಡೆ ತಿರುಗಿ "ಏನಿದು ? ಕಳ್ಳಂಗಡಿ ಚಿಕ್ಕಣ್ಣಾ ಅಂತಾನಲ್ಲಾ" ಎಂದನು.

ಬೈರ ಉತ್ತರವಾಗಿ "ಏನೋ ನೋಡಿ. ನಂಗೊಂದೂ ಗೊತ್ತಾಗಾದಿಲ್ಲ. ಆವಾಗಿನಿಂದ ಅದೇ ಮಾತು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ ! ಅವರನ್ನೇ ಕರೆಸಿ ಇಚಾರಿಸಿದ್ರೆ ಆಗ್ತಿತ್ತು !" ಎಂದು ಅಳಲಾರಂಭಿಸಿದನು.

"ಆಗಲಿ, ಅವನನ್ನೂ ಕರೆಸಿ ಕೇಳೋಣಂತೆ ! - ನೀವೆಲ್ಲ ಸೇರಿ ಇಲ್ಲಿ ಗಲಾಟೆ ಮಾಡಬೇಡಿ. ಅವನನ್ನು ಬೆಚ್ಚಗೆ ಮಲಗಿಸಿ ! ನಾನು ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ ಜ್ವರಕ್ಕಾಗಿ ಔಷಧಿ ಕಳಿಸ್ತೇನಿ - ಏ ಬೈರಾ, ಅವನಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಧಾತು ಬಂದಮೇಲೆ 'ದೇವರ ಪ್ರಸಾದ ಕಳಿಸಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಏನೂ ಹೆದರೋದು ಬೇಡವಂತೆ' ಎಂದು ತಿಳಿಯುವಂತೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಸಮಾಧಾನ ಹೇಳಿ, ನಾನು ಹೂವು ವಿಭೂತಿ ಕಳಿಸಿಕೊಡ್ತೀನಲ್ಲ ಅದನ್ನು ಕೊಡು. ಅವನಿಗೆ ನಂಬಿಕೆ ಹುಟ್ಟೋಹಾಗೆ ಮಾಡ್ಬೇಕು ; ಕೇಳೋನು ನಾ ಹೇಳಿದ್ದು ?"

“ಆಯ್ತಲ್ಲಾ.”

ಹೂವಯ್ಯ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ, ತಾನು ಹೇಳಿದಂತೆ ಔಷಧಿಯನ್ನೂ ಪ್ರಸಾದವನ್ನೂ ಕಳುಹಿಸಿಕೊಟ್ಟನು. ಆದರೆ ಅವುಗಳಿಂದ ಯಾವ ಪ್ರಯೋಜನವೂ ಆಗಲಿಲ್ಲ. ನಿಂಗನ ತೆಂಗಿನಕಾಯಿಯಿಂದ ಉಂಟಾಗಿದ್ದ ಭಯಂಕರ ಸೂಚನೆ ದೆವ್ವವೆಂದರೆ ಹೆದರಿ ಸಾಯುತ್ತಿದ್ದ ಹುಡುಗನನ್ನು ಹಿಂಡುತ್ತಿತ್ತು.

ಹೂವಯ್ಯ ನಿಂಗನನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಗದರಿಸಿದನು. ನಿಂಗ ಕಣ್ಣೀರು ಕರೆಯುತ್ತ “ಹಿಂಗ ಆಗ್ತದೆ ಅಂತಾ ನಂಗ ಗೊತ್ತಿರಲಿಲ್ಲಯ್ಯಾ” ಎಂದು ಅಂಗಲಾಚಿ ಬೇಡಿಕೊಂಡನು.

ಆದರೆ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರು ತಮ್ಮ ಆಳಿನ ಪರವಾಗಿ ಮಾತಾಡುತ್ತೇನೆಂದು ಹೂವಯ್ಯನಿಗೆ ಬಾಯಿಗೆ ಬಂದಂತೆ ಹೇಳಿಬಿಟ್ಟರು.

“ನಮ್ಮ ಮನೆ ಆಳನ್ನು ಕೇಳೋಕೆ ನೀನ್ಯಾರು ? ಅವನ್ನ ಬೈಯೋಕೆ ನಿಂಗೇನು ಹಕ್ಕಿದೆ ? ತೆಂಗಿನಕಾಯಿ ಮುಟ್ಟಿಸಿದ ಅಂದ್ರೆ, ಅವನ ವಸ್ತು ಹೋಗಿದ್ದಕ್ಕೆ ಅವನು ಕೆಲಸಮಾಡದೆ ನೀ ಮಾಡಿಕೊಡ್ತೀಯೇನು ? ಅಂಥಾ ಹೆದರುಪುಕ್ಕು ನಿನ್ನಾಳು ಕಾಯಿ ಮುಟ್ಟಿದ್ದೇಕೆ ?”

ತನ್ನ ಪರವಾಗಿ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರು ಆಡುತ್ತಿದ್ದ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ನಿಂಗನಿಗೂ ಕೂಡ ಇಸ್ಸಿ ಅನ್ನಿಸಿತು.

ಹೂವಯ್ಯನೂ ಕುಪಿತನಾಗಿ ಹಿಂತಿರುಗಿ ನಾಲ್ಕು ಮಾತು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಆಡಿಬಿಟ್ಟನು. ತಾನೂ ದೆವ್ವದ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರಮೇಲೆ ಪ್ರಯೋಗಿಸುತ್ತೇನೆ ಎಂದೂ ಹೇಳಿಬಿಟ್ಟನು !

ದೆವ್ವವೆಂದರೆ ಭಯಪಡುತ್ತಿದ್ದ ಗೌಡರು ಕೂಗಿ “ನಿನ್ನ ಅಜ್ಜ ಬರಬೇಕು, ನನ್ನೊಂದು ರೋಮ ಹರೀಬೇಕಾದ್ರೆ ! ಭೂತಕ್ಕೆ ಹರಸಿದ್ದ ಹೋತನ್ನ ಹರಕೆಗೆ ಬಿಡದೆ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡ ನಿನಗೆ ನೀರು ಕುಡಿಸದೆ ಬಿಟ್ಟ ಕೇಳು ಆಮೇಲೆ ನಮ್ಮ ಭೂತ್ರಾಯ ! ಆ ಪೆಟ್ಟೆಲ್ಲೆ ಮತ್ತೇನು ಗಂಗಹುಡುಗನಿಗೆ ಈಗ ? ನಿನಗೇ ಬರಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ನಿನ್ನೆಸೆಯಿಂದ ಆ ಬಡ ಮುಂಡೇ ಕುರುದೆಗೆ ಪ್ರಾಣಕ್ಕೆ ಬಂತು..... ತಪ್ಪು ತನ್ನೇ ಆಗಿಕೊಂಡು ಈಗ ಯಾರ್ಯಾರ ಮೇಲೆಲ್ಲಾ ರೇಗಿದ್ರೆ ಕೇಳೋರ್ಯಾರು ?” ಎಂದು ಮೊದಲಾಗಿ ವಿಷ ಕಾರಿಬಿಟ್ಟರು.

ಆ ದಿನ ಮಧ್ಯರಾತ್ರಿ ಕಾನೂರು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರೂ ಗಾಢನಿದ್ರೆಯಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ಬೈರ ಹೃದಯವೊಡೆಯುವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಬಾಯಿ ಬಾಯಿ ಹೊಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಎದೆಯೆದೆ ಬಡಿದುಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದನು. ಮಲಗಿದ್ದವರೆಲ್ಲರೂ ದಿಗಿಲು ಬಿದ್ದು ಎದ್ದರು.

ಪುಟ್ಟಣ್ಣ ಹೆಬ್ಬಾಗಿಲು ತೆರೆದೊಡನೆಯೆ ಬೈರ ನೆತ್ತರು ಹೆಪ್ಪುಗಡುವಷ್ಟು ಭಯಂಕರವಾಗಿ ರೋದಿಸುತ್ತಾ ಒಳನುಗ್ಗಿ “ಅಯ್ಯೋ ! ನಿಂಗಯ್ಯಾ, ನನ್ನ ಮಗ ನಿಮಗೇನು ಮಾಡಿದ್ದನೋ ? ಅಯ್ಯೋ ! ನಾ ಕೆಟ್ಟೆ ! ಅಯ್ಯಾ ! ಹೂವಯ್ಯಾ ! ನನ್ನ ಮಗನ ಕಾಪಾಡಿರೋ !” ಎಂದು ಕೂಗತೊಡಗಿದನು.

ಹೂವಯ್ಯ ಅವನನ್ನು ಕೈಹಿಡಿದು ನಡೆಸಿಕೊಂಡು ಬೇಲರ ಕೇರಿಗೆ ನಡೆದನು. ಪುಟ್ಟಣ್ಣ ರಾಮಯ್ಯರೂ ಜೊತೆ ಹೋದರು. ಹೋಗಿ ನೋಡುವಲ್ಲಿ ಗೋಳಿಡುತ್ತಾ ನೆರೆದಿದ್ದ ಕೇರಿಯವರ ಮಧ್ಯೆ, ಹರಳೆಣ್ಣೆ ಹಣತೆಯ ದೀಪದ ಮಬ್ಬು ಕೆಂಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ, ಗಂಗಹುಡುಗನ ಮೃತ ಕಳೇಬರ ಕಂಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಮುಚ್ಚಿಬಿದ್ದಿತ್ತು.

ಹೂವಯ್ಯ ಕಾನುರು ಮನೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೋದುದು

ಮಳೆ ಹಿಡಿಯಿತು. ಮುಂಗಾರಿನ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಹಠಾತ್ತಾಗಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡು, ಆಕಾಶವನ್ನೆಲ್ಲ ಆಚ್ಛಾದಿಸಿ, ಮಿಂಚು ಗುಡುಗು ಸಿಡಿಲು ಬಿರುಗಾಳಿಗಳ ರುದ್ರ ಪರಿವಾರದೊಡನೆ ಬಂದು, ಬಿರುಮಳೆಗರೆದು, ತುಸು ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಕಣ್ಮರೆಯಾಗಿ ನೀಲಾಕಾಶವನ್ನೂ ಸೂರ್ಯನ ಸ್ವಚ್ಛತರ ಕಿರಣ ಸಂಕುಲವನ್ನೂ ಮರಳಿ ತೋರಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಮೇಗರಾಶಿ ನೀರವವಾಗಿ, ಅನವರತವೂ ಆಕಾಶವನ್ನೆಲ್ಲ ಕವಿದು ಮುಚ್ಚಿ, ದಿನದಿನಗಳವರೆಗೆ ಸೂರ್ಯನಿದ್ದಾನೆ ಎಂಬ ಕುರುಹನ್ನೂ ತೋರಗೊಡದೆ, ಹಗಲಿರುಳೂ ಒಂದೇ ಸಮನಾಗಿ ಜಡಿಮಳೆಯನ್ನು ಹುಯ್ಯತೊಡಗಿತ್ತು. ನಾಡು ಕಾಡು ಬೆಟ್ಟ ಬಯಲುಗಳೆಲ್ಲವೂ ವರ್ಷಧಾರೆಗಳಿಂದ ನೆಯ್ದು ತೆಳುವಾದ ನಸುಬಿಳಿಯ ಪರದೆಯೊಳಗೆ ಜೋಂಪಿಸುವಂತಿದ್ದುವು. ಹಾದಿಗಳೆಲ್ಲ ಕೆಸರಾಗಿ ಯಾವಾಗಲೂ ನೀರು ಮಿಜಿಗುಟ್ಟುತ್ತಿತ್ತು. ನೆಲವೆಲ್ಲ ಸರ್ವದಾ ಜಲಮಯವಾಗಿತ್ತು. ತೋಟದ ಕಪ್ಪುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಗೆದ್ದೆಯ ಒಡಗುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ನೀರು ಹಸುಳೆಯಂತೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಗಳಹುತ್ತ ತೊದಲುತ್ತ ಪರಿದಾಡುತ್ತಿತ್ತು. ಎರಡು ತಿಂಗಳ ಹಿಂದೆ ಬೋಳು ಬೆತ್ತಲೆಯಾಗಿ ಒಣಗಿದ್ದ ಗಡ್ಡೆಯ ಕೋಗುಗಳು ಇಂದು ಬತ್ತದ ಸೊಸಿಗಳಿಂದಲೂ ಕಟ್ಟಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿದ ನೀರಿನಿಂದಲೂ ಕಳಕಳಿಸಿ ನಗುತ್ತಿದ್ದುವು. ಸುತ್ತಲೂ ಬೆಟ್ಟಗಾಡುಗಳಿದ್ದು, ನಡುವೆ ಕಣಿವೆಗಳಲ್ಲಿ ಅಗಲವಾಗಿ ಹಬ್ಬಿ ಬೆಳೆದಿದ್ದ ಎಳಸಸಿಯ ಗಡ್ಡೆಯ ಕೋಗಿನ ಕೋಮಲವಾದ ಹಸುರು, ಕಣ್ಣಿಗೆ ನಲೆಯನ್ನೂ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಆಹ್ಲಾದವನ್ನು ಆತ್ಮಕ್ಕೆ ಶಾಂತಿಯನ್ನೂ ಮೆತ್ತುವಂತಿತ್ತು.

ಜನರೆಲ್ಲರೂ ಬೇಸಗೆಯ ಸೋಮಾರಿತನವನ್ನು ಕೊಡಹಿ ಎಚ್ಚತ್ತು ಕಾರ್ಯಶೀಲರಾಗಿದ್ದರು. ಕೆಲವರಿಗೆ ಜಗಳಕ್ಕೂ ಚಾಡಿಗೂ ಮನಸ್ಸಿದ್ದರೂ ಪುರಸತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಗಂಜಿಯುಂಡು, ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಹನ್ನೆರಡು ಅಥವಾ ಒಂದು ಗಂಟೆಯವರೆಗೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ದುಡಿದು, ನಡುವೆ ಹಲಸಿನಕಾಯಿ ಅಥವಾ ಹಣ್ಣುಗಳನ್ನು ತಿಂದು, ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ ಉಟ ಪೂರೈಸಿದೊಡನೆ ಮತ್ತೆ ಗಡ್ಡೆಗೆ ಇಳಿದು, ಸಾಯಂಕಾಲದವರೆಗೂ, ಜಡಿಮಳೆಯಲ್ಲಿ ಕಂಬಳಿಕೊಪ್ಪೆಯ ಗಂಡಸರೂ ಗೊರಬು ಸೂಡಿದ ಹೆಂಗಸರೂ ಗೆಯ್ದು ದಣಿದು, ಮನೆಗೆ ಬರುವುದೇ ತಡ ಉಂಡು ಹಾಸಗೆ ಹಿಡಿಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಹೀಗೆ ವಿರಾಮವಿಲ್ಲದಿದ್ದರಿಂದಲೂ ದುಡಿದು ದಣಿಯುತ್ತಿದ್ದರಿಂದಲೂ ಕಷ್ಟ ಮಾಡುವವರ ಮನಸ್ಸು ಕತ್ತಲೆಯ ಮೋಹಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗದಿರುವುದು ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾದ್ದರಿಂದಲೂ, ಬೇಸಗೆಗೆ ಹೋಲಿಸಿ ನೋಡಿದರೆ, ಮಳೆಗಾಲದಲ್ಲಿ ನಾಡಿನ ಜೀವನ ನೆಮ್ಮದಿಯಾಗಿದೆ ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದಾಗಿತ್ತು.

ಸ್ವಲ್ಪ ವಿರಾಮವಿದ್ದವರಿಗೂ ಕೂಡ ಕೂಣಿಹಾಕುವುದು, ಹಳ್ಳದ ಕಟ್ಟಿಗೆ ಹೆಗ್ಗೊಣೆ ಕಟ್ಟುವುದು, ಮಳೆ ಜೋರಾದ ರಾತ್ರಿಗಳಲ್ಲಿ ದೊಂದಿ ಲಾಟೀನು ಮೊದಲಾದ ದೀಪ ಸೌಕರ್ಯಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಬಯಲು ಜಡ್ಡುಗಳಿಗೆ ಹತ್ತಿಬರುತ್ತಿದ್ದ 'ಹತ್ತುಮೀನು'ಗಳನ್ನು ಕಡಿಯುವುದು ಮುಂತಾದ ಸಾಹಸದ ಉದ್ಯೋಗಗಳಿದ್ದದರಿಂದ ಅವರೂ ಬೇರೆಯ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಇತರರಂತೆಯೆ ದುಡಿದು ದಣಿಯುತ್ತಿದ್ದರು.

ಸೇರೆಗಾರ ರಂಗಪ್ಪಸೆಟ್ಟರೂ ಅವರ ಆಳುಗಳೂ ವರ್ಷ ವರ್ಷದ ಪದ್ಧತಿಯಂತೆ ಗಟ್ಟದ ಕೆಳಗಿದ್ದ ತಮ್ಮ 'ದೆಯ್ಯ ದ್ಯಾವರು'ಗಳಿಗೆ ಹರಕೆಯನ್ನೊಪ್ಪಿಸಲೆಂದೂ ಊರಿಗೆ ಹೋಗಿ ಬಂಧುಗಳನ್ನೂ ಅಲ್ಲಿಯ ಕೆಲಸಕಾರ್ಯಗಳನ್ನೂ ನೋಡಿಕೊಂಡು ಬರಲೆಂದೂ ಗಟ್ಟದ ಕೆಳಗೆ ಹೋಗಿದ್ದವರು ಇನ್ನೂ ಬಂದಿರಲಿಲ್ಲ. ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರು ದಿನದಿನವೂ ಅವರನ್ನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಾ ಬೇಲರ ಕೈಯಲ್ಲಿಯೆ ಆದಷ್ಟು ಕೆಲಸ ಮಾಡಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರ ಅ ಉತ್ಕಂಠಿತ ನಿರೀಕ್ಷೆಗೆ ಮನೆಯ ಕೆಲಸಕಾರ್ಯಗಳ ನಿರ್ವಾಹ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಗಂಗೆಯ ವಿಯೋಗವೂ ಪ್ರಬಲಕಾರಣವಾಗಿತ್ತು.

ಹೂವಯ್ಯ, ನಾಗಮ್ಮನವರು ಪುಟ್ಟಣ್ಣ ಬೈರ ಸೇಸಿ ಇವರ ಸಹಾಯದಿಂದಲೂ, ಸೀತೆಮನೆ ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರು ಆಗಾಗ್ಗೆ ಕಳುಹಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಒಬ್ಬಿಬ್ಬರು ಕೂಲಿಯಾಳುಗಳ ನೆರವಿನಿಂದಲೂ, ತನ್ನ ಪಾಲಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದ ಗಡ್ಡೆ ತೋಟಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಡಬೇಕಾಗಿದ್ದ ಕಾಮಗಾರಿಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಮನಸ್ಸಿಟ್ಟು ಮಾಡಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಕರ್ಮರಂಗದಲ್ಲಿ ತಾನಷ್ಟು ಜಯಶೀಲನಾಗುತ್ತಿದ್ದುದು ಅವನಿಗೇ ಆಶ್ಚರ್ಯಕರವಾಗಿ ತೋರುತ್ತಿತ್ತು.

ನಾಗಮ್ಮನವರಿಗೆ ವಯಸ್ಸಾಗಿದ್ದರೂ ಕೂಡ, ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಅಡುಗೆಯ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಸಾಂಗವಾಗಿ ಮಾಡಿಟ್ಟು, ಮಗನ ಮೇಲಣ ಪ್ರೀತಿ ನೀಡಿದ ಉತ್ಸಾಹ ಶಕ್ತಿಗಳಿಂದ ಪ್ರೇರಿತವಾಗಿ, ಗದ್ದೆಗೂ ಹೋಗಿ, ಸಸಿ ಕೀಲುವುದು, ನೆಡುವುದು ಮುಂತಾದ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಮಗ್ನರಾಗಿದ್ದರು. ಹೂವಯ್ಯ 'ಗದ್ದೆಗೆ ಬಂದು ಮಳೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಚಳಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವುದು ಬೇಡ' ಎಂದು ಎಷ್ಟು ಹೇಳಿದರೂ ಅವರು ಬೇರೆ ಕೇಳುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ತಾಯಿ ಗೊರಬು ಸೂಡಿಕೊಂಡು ಸೇಸಿಯ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಸಸಿ ನೆಡುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ಕಂಡು ಎಷ್ಟೋ ಸಾರಿ ಅವನಿಗೆ ಕಣ್ಣೀರು ಬರುತ್ತಿತ್ತು. ಆ ಕಣ್ಣೀರಿನಲ್ಲಿ ತಾಯಿ ಕಷ್ಟಪಡುತ್ತಿದ್ದಾಳಲ್ಲಾ ಎಂಬ ದುಃಖವೂ ತನಗೆ ಇಂತಹ ತಾಯಿ ಇದ್ದಾಳಲ್ಲಾ ಎಂಬ ಹೆಮ್ಮೆಯಿಂದ ಮೂಡುವ ದುಃಖವೂ ತನಗೆ ಇಂತಹ ತಾಯಿ ಇದ್ದಾಳಲ್ಲಾ ಎಂಬ ಹೆಮ್ಮೆಯಿರುವ ಮೂಡುವ ಸುಖವೂ ಎರಡೂ ಸೇರಿರುತ್ತಿತ್ತು.

ಸುಬ್ಬಮ್ಮ ಪುಟ್ಟಮ್ಮ ಇವರು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಬೆಚ್ಚಿಗಿರುವುದನ್ನು ನೆನೆದು ನಾಗಮ್ಮನವರಿಗೆ ಆಗಾಗ ಮನಸ್ಸು ನೋಯುತ್ತಿದ್ದರೂ ಮಗನನ್ನು ನೋಡುವ ಸಂಭ್ರಮದಲ್ಲಿ ಅದೆಲ್ಲ ಮರೆತುಹೋಗುತ್ತಿತ್ತು.

ಉಳುವುದು ಬಿತ್ತುವುದು ಇಂತಹ ಪ್ರಯೋಜನದ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಬಹುಸೋಮಾರಿಯೆಂದು ಹೆಸರುಗೊಂಡಿದ್ದ ಪುಟ್ಟಣ್ಣನಂತೂ ಕಂಡವರೆಲ್ಲ ಬೆರಗಾಗುವಂತೆ ಹೂವಯ್ಯನೊಡನೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಹೂವಯ್ಯ ಕಥೆ ಹೇಳುವುದು, ಪದ್ಯ ಹಾಡುವುದು, ವಿನೋದವಾಡುವುದು ಮೊದಲಾದುವುಗಳಿಂದ ತನ್ನೊಡನೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವವರೆಲ್ಲರನ್ನೂ ಉತ್ಸಾಹಗೊಳಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಎಷ್ಟೋ ಸಾರಿ ದೂರದ ಗದ್ದೆಗಳಲ್ಲಿ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆಯಲ್ಲಿ ಇತರ ಆಳುಗಳೊಡನೆ 'ಬಿಂ' ಎಂದು ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ರಾಮಯ್ಯ ಮಳೆಯ ಸದ್ದನ್ನೂ ಮೀರಿ ತಮ್ಮಲ್ಲಿಗೆ ತೆರೆಯಾಗಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಹೂವಯ್ಯನ ಮತ್ತು ಆತನೊಡನೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದವರ ನಗೆಯನ್ನು ಆಲೈಸಿ ಕರುಬುತ್ತಿದ್ದನು. ಅಂತಹ ಸಮಯಗಳಲ್ಲಿ ತಪ್ಪದೆ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರು ಹೂವಯ್ಯ ಅಥವಾ ನಾಗಮ್ಮನವರ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಅನುದಾರವಾದ ಟೀಕೆಗಳನ್ನು ಮಾಡದೆ ಬಿಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ.

ಆದಷ್ಟು ಅವಕಾಶಗಳನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ದಾಯಾದಿಗಳಿಗೆ ತೊಂದರೆ ಕೊಡಬೇಕು ಎಂಬ ಗೀಳು ಹಿಡಿದಿತ್ತು ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರಿಗೆ.

ಅಂತೂ ಅವರ ಹಟಸಾಧನೆ ಬಹುಮಟ್ಟಿಗೆ ಕೈಗೂಡಿತು. ಹೂವಯ್ಯ ಹೆಚ್ಚು ಕಾಲ ಕಾನೂರಿನಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸಲಾಗಲಿಲ್ಲ.

ಮನೆ ಹಿನ್ನೆಯಾದ ದಿನ ಮೊದಲೊಂದು ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರ ಕಿರುಕುಳ ತಪ್ಪಲಿಲ್ಲ. ಕೂತರೆ ನಿಂತರೆ ತಪ್ಪು ಕಂಡು ಹಿಡಿದು ಮೈಮೇಲೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದರು. ಹೂವಯ್ಯನ ದನವೊಂದು ತಮ್ಮ ತೋಟಕ್ಕೆ ನುಗ್ಗಿತೆಂದು, ಹೂವಯ್ಯನ ನಾಯಿ ಮತ್ತು ನಾಯಿಯನ್ನು ಮುರಿಯಿತೆಂದು, ಹೂವಯ್ಯನ ಕೋಳಿ ತಮ್ಮ ಜಗಲಿಯ ಮೇಲೆ ಅಸಹ್ಯಮಾಡಿತೆಂದು, ತಮ್ಮ ಕಟ್ಟಿಗೆ ರಾಶಿಯಿಂದ ಹೂವಯ್ಯನ ಕಡೆಯವರಾರೋ ಕಟ್ಟಿಗೆ ಕದ್ದಿದ್ದಾರೆ ಎಂದು, ತಮ್ಮ ವೀಳೆಯದಲೆಯ ಹಂಬಿನಿಂದ ಹೂವಯ್ಯನಾಳು ಬೈರ ಎಲೆ ಕದ್ದಿದ್ದಾನೆ ಎಂದು, ತಾವು ಊಟಕ್ಕೆ ಹೋದಾಗಲೆಲ್ಲ ನಾಗಮ್ಮನವರು ಬೇಕೆಂತಲೆ ಅವರ ಅಡುಗೆಮನೆಯಲ್ಲಿ ಹೊಗೆ ಹಾಕಿ ತಮ್ಮ ಊಟದ ಮನೆಗೆ ಅದನ್ನು ಎಬ್ಬುತ್ತಾರೆ ಎಂದು, ತಮ್ಮ ಹಿತ್ತಲಿನಿಂದ ನಾಗಮ್ಮನವರು ತರಕಾರಿ ಕದಿಯುತ್ತಾರೆ ಎಂದು, - ಹೀಗೆ ನೂರಾರು ನೆವಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿಕೊಂಡು ಬೈದಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಹೂವಯ್ಯ ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಪ್ರತೀಕಾರ ಮಾಡಿ ನೋಡಿದನು. ಆದರೆ ಅದರಿಂದ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರ ಸಣ್ಣ ಬುದ್ಧಿಯೂ ಜಿದ್ದೂ ಬೆಳೆಯುತ್ತಲೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ಕಂಡು ನಿರಾಶನಾದನು.

ಹೂವಯ್ಯನಿಗೂ ಅವನ ಮನೆಯವರಿಗೂ ತೊಂದರೆ ಕೊಡುವ ಮಾತು ಹಾಗಿರಲಿ. ತಾವು ವರ್ತಿಸುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ತಮ್ಮ ಮನೆಯವರು ಅವರನ್ನು ದ್ವೇಷಿಸುತ್ತಿಲ್ಲವಲ್ಲಾ ಎಂದು ಅವರೆಲ್ಲರನ್ನೂ ಕಾಡಿಸುತ್ತಿದ್ದರು.

ವಾಸುವೆಲ್ಲಿಯಾದರೂ 'ಆಚೆಮನೆ'ಗೆ ಹೋಗಿದ್ದುದನ್ನು ಕಂಡರೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬೈದು ಕಿವಿ ಹಿಂಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಒಂದು ಸಾರಿ ನಾಗಮ್ಮನವರು ಕೊಟ್ಟ ತಿಂಡಿಯನ್ನು ಅವನು ಬಾಗಿಲ ಸಂದಿಯಲ್ಲಿ ಕದ್ದು ನಿಂತುಕೊಂಡು ತಿನ್ನುತ್ತಿದ್ದುದು ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬಿದ್ದಾಗ ಅವರು

ಅವನ ಕೈಲಿದ್ದ ತಿಂಡಿಯನ್ನು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಬಾಯಲ್ಲಿದ್ದುದನ್ನೂ ಬೆರಲು ಹಾಕಿ ತೆಗೆದು ಬಿಸಾಡಿ, ಬೆನ್ನಿನ ಮೇಲೆ ನಾಲ್ಕು ಗುದ್ದು, ಹಾಕಿ, ಇನ್ನೆಂದೆದಿಂಗೂ ಹಾಗೆ ಮಾಡದಿರಲಿ ಎಂದು 'ಸಿದ್ಧಗುಮ್ಮ' ಮಾಡಿದರು.

ಸಿದ್ಧಗುಮ್ಮ ಎಂದರೆ, ಒಂದು ಬಿದಿರಿನ ಸಿದ್ಧೆಯಲ್ಲಿ ಎಂದರೆ ಅಳತೆಯ ಪಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಒಣಮೆಣಸಿನಕಾಯಿಗೆ ಉರಿಯುವ ಕೆಂಡವನ್ನು ಹಾಕಿ, ಅದನ್ನು ಮೂಗಿಗೆ ಒತ್ತಿ ಹಿಡಿದು, ಬಾಯಲ್ಲಿ ಉಸಿರೆಳೆದುಕೊಳ್ಳದಂತೆ ಅದನ್ನೂ ಕೈಯಿಂದ ಒತ್ತಿ ಹಿಡಿಯುತ್ತಾರೆ. ಮೆಣಸಿನಕಾಯಿನ ಹೊಗೆ ಮೂಗಿಗೂ ಶ್ವಾಸಕೋಶಕ್ಕೂ ಹೋಗಿ ಪ್ರಾಣ ಹೋಗುವಂತಾಗುತ್ತದೆ !

ಇನ್ನೊಂದು ಸಾರಿ ಪುಟ್ಟಮ್ಮ 'ಆಚೆಮನೆ'ಗೆ ಹೋಗಿ ದೊಡ್ಡಮ್ಮನೊಡನೆ ಸಲ್ಲಾಪ ಮಾಡುತ್ತಿರಲು ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರು ಆಕೆಯನ್ನು ಕರೆದು ಬಾಯಿಗೆ ಬಂದಂತೆ 'ಮಿಂಡನ್ನ ಹುಡುಕಿಕೊಂಡು ಹೋಗೋ ಜಾತಿ' ಎಂದು ಮೊದಲಾಗಿ ಅಶ್ಲೀಲವಾಗಿ ಅಂದರು. ಹಾಗೆಯೇ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ನಾಗಮ್ಮನವರು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದ ಕೊಚ್ಚಲಿಮೀನಿನ ಪಲ್ಯವನ್ನು ಸುಬ್ಬಮ್ಮ ತಮಗೆ ಬಡಿಸಿರಲು ಉಟ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರಿಗೆ ಸಂಶಯ ತೋರಿ 'ಕೊಚ್ಚಲಿ ಮೀನು ಎಲ್ಲಿತ್ತು ?' ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದರು. ಆ ದಿನ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ನಿಂಗ ತಮ್ಮ ಗದ್ದೆಯ ಕೂಣಿಗಳಿಂದ ಮೀನು ತರುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಬುಟ್ಟಿಯನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸಿ ನೋಡಿದ್ದ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರಿಗೆ 'ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ನಿಂಗ ತಂದಿದ್ದು' ಎಂದು ಹೇಳಿದ ಸುಬ್ಬಮ್ಮನ ಮಾತು ಸುಳ್ಳು ಎಂಬುದು ಗೊತ್ತಾಗಿ 'ಎಲ್ಲಿತ್ತು ? ಹೇಳಿಯೋ ಇಲ್ಲೋ ?' ಎಂದು ಕಣ್ಣು ಕೆಂಪಗೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಗರ್ಜಿಸಿದರು. ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರು ಕಣ್ಣುಕೆಂಪಗೆ ಮಾಡಿದರೆ ಎಂಥವರಿಗೂ ಭೀತಿಯಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಸುಬ್ಬಮ್ಮ ಭಯದಿಂದ ನಡುಗುತ್ತಾ ಸತ್ಯವನ್ನೇ ಹೇಳಿಬಿಟ್ಟಳು. ಗೌಡರು ಉಟದ ಎಲೆಯನ್ನು ಎಸೆದು ಬಿಸಾಡಿ, ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಕೈಸೋಲುವವರೆಗೂ ಹೊಡೆದು ಕುತ್ತಿಗೆ ಹಿಡಿದು ಅಂಗಳಕ್ಕೆ ನೂಕಿ 'ಹೋಗು ನಿನ್ನಪ್ಪನ ಮನೆಗೆ ! ನನ್ನ ಮನೇಲಿರಬೇಡ' ಎಂದು ಭಯಂಕರವಾಗಿ ವರ್ತಿಸಿದರು. ಸುಬ್ಬಮ್ಮ ಉಟವಿಲ್ಲದೆ ಮನೆಯ ಹೊರಗಡೆ ಕುಳಿತು ಹಗಲೆಲ್ಲಾ ಅತ್ತು ಅತ್ತು, ರಾತ್ರಿ ನಾಗಮ್ಮನವರ ಬಲಾತ್ಕಾರದಿಂದ ಅವರ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ ಕಣ್ಣೀರಿನಲ್ಲಿಯೇ ಅನ್ನ ಕಲಸಿಕೊಂಡು ಉಟಮಾಡಿ ಅಲ್ಲಿಯೇ ಮಲಗಿಕೊಂಡಳು. ಆ ವಿಷಯ ಗೌಡರಿಗೆ ತಿಳಿದೊಡನೆಯೇ ಅವರು ರಣಪಿಶಾಚಿಯಂತಾದರು.

ಹುಡುಗಿಯನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗಿದ್ದ ಆ ಮುದುಕನಿಗೆ ಮೊದಲೇ ಸಂಶಯ ಪಿಶಾಚಿ ಅಮರಿತ್ತು. ಅದರಲ್ಲೂ ಹೂವಯ್ಯನ ಪರವಾಗಿ ಸುಬ್ಬಮ್ಮ ತೋರಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಆದರವನ್ನು ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರು ವಿಪರೀತವಾಗಿ ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಮನೆ ಹಿನ್ನೆಯಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಅದೂ ಒಂದು ಪ್ರಬಲವಾದ ಕಾರಣವಾಗಿತ್ತು. ಮನೆ ಹಿನ್ನೆಯಾದ ಮೇಲಂತೂ ಸಂಶಯಪಿಶಾಚಿ ಸಾವಿರಾರು ರೂಪಗಳನ್ನು ತಾಳಿತ್ತು. ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ತಮ್ಮ ಸ್ವಂತ ಮಗ ರಾಮಯ್ಯನನ್ನೂ ಸಂಶಯದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡತೊಡಗಿದ್ದರು. ಸುಬ್ಬಮ್ಮನಂತೂ ಕಣ್ಣಿನ ಮೇಲೆ ಕಣ್ಣಿಟ್ಟು ಪರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಿದ್ದರು.

ಯಾವಾಗ ಸುಬ್ಬಮ್ಮ 'ಆಚೆಮನೆ'ಯಲ್ಲಿ ರಾತ್ರಿಯನ್ನು ಕಳೆದಳೆಂದು ಗೊತ್ತಾಯಿತೋ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರ ಕಲ್ಪನೆ ಅವರಲ್ಲಿ ಅದುವರೆಗೆ ಭಯಗಳಂತಿದ್ದವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸಿತು. ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದೇ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಸಾರಿಬಿಟ್ಟರು. ನೆಲ್ಲಹಳ್ಳಿಯ ಪೆದ್ದೇಗೌಡರು ಮುತ್ತಳ್ಳಿ ಶ್ಯಾಮಗೌಡರು ಮೊದಲಾದ ಗೌಡರುಗಳು ಬಂದು ಸಮಾಧಾನ ಹೇಳಿ, ಸುಬ್ಬಮ್ಮ ಪರಿಶುದ್ಧಳೆಂದು ಸಾಧಿಸಿದ್ದರೆ ಅವಳ ಗತಿ ಕಾಡುಪಾಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು !

ಎಲ್ಲ ಕೋಟಲೆಗಳನ್ನು ಸಹಿಸಲು ಸಿದ್ಧನಾಗಿದ್ದ ಹೂವಯ್ಯನಿಗೆ ಈ ಅಪವಾದವನ್ನು ಸಹಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ. ತಾನು ಆ ಮನೆಯಲ್ಲಿದ್ದರೆ ಒಂದಲ್ಲ ಒಂದು ದಿನ ಅನಾಹುತಕ್ಕೀಡಾಗಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ ಎಂದು ಮುಂಗಂಡು ಪಿತೃಗಳ ಕಾನೂರು ಮನೆಯನ್ನು ಬಿಡಬೇಕೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದನು. ಇದನ್ನೆಲ್ಲಾ ತಾಯಿಗೂ ವಿಶದವಾಗಿ ಹೇಳಿದನು. ಅವರೂ ಬಹಳ ಕಷ್ಟದಿಂದ ಒಪ್ಪಿದರು. ಮಳೆಗಾಲ ಕಳೆದ ಮೇಲೆ ಮನೆ ಬಿಡುವುದೆಂದು ನಿಶ್ಚಯವಾಯಿತು. ಅದನ್ನು ಕೇಳಿದ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರಿಗೆ ಅತ್ಯಾನಂದವಾಗಿ ಅವರನ್ನು ಆದಷ್ಟು ಬೇಗನೆ ಮನೆ ಬಿಡಿಸಲೆಂದು ಕಿರುಕಳವನ್ನು ಮತ್ತಷ್ಟು ಹೆಚ್ಚಿಸಿದರು.

ಅವರ ಅದೃಷ್ಟಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಹಾಗೆ ಒಂದು ಸಂಗತಿ ಜರುಗಿತ್ತು. ಒಂದು ದಿನ ಸಾಯಂಕಾಲ ನಾಗಮ್ಮನವರು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಗದ್ದೆಗಳ ಅಂಚಿನಲ್ಲಿ ಹೊನಗೊನೆ ಸೊಪ್ಪನ್ನು ಕುಯ್ದುಕೊಂಡು ಬರಲು ಹೋಗಿದ್ದರು. ತುಂತುರು ಮಳೆ ಸುರಿಯುತ್ತಿತ್ತು. ಮೋಡದ ಕತ್ತಲೆ ಕವಿದಿತ್ತು.

ಗದ್ದೆಯ ಮೇಲುಭಾಗದಲ್ಲಿದ್ದ ಬಯಲಿನಲ್ಲಿ ದನಗಳ ಹಿಂಡಿನಲ್ಲಿ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರ ಗಾಡಿ ಎತ್ತುಗಳು ಮೇಯುತ್ತಿದ್ದವು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ 'ಲಚ್ಚಿ' ಗೊರಬು ಸೂಡಿಕೊಂಡು ಬಾಗಿ ಬಾಗಿ ಏಳುತ್ತಿದ್ದ ನಾಗಮ್ಮನವರನ್ನು ಕಂಡು, ಏನೆಂದು ಉಹಿಸಿತೋ ಏನೋ, ಬಾಲವೆತ್ತಿ ಕಾಲು ಕುಟ್ಟಿ, ಕೋಡುಮಟ್ಟೆಹಾಕಿದ್ದ ನೀಳವಾದ ಕೋಡುಗಳನ್ನು ಮುಂಚಾಚಿ ಭಯಂಕರವಾಗಿ ಕೂಗುತ್ತಾ ಗುಟುರು ಹಾಕಿ ಅವರ ಕಡೆಗೆ ನುಗ್ಗಿತು.

ದನ ಕಾಯುತ್ತಿದ್ದ ಬೇಲರ ಸಿದ್ಧ ಅದನ್ನು ಕಂಡೊಡನೆಯೆ 'ಅಯ್ಯೋ ಅಮ್ಮಾ ! ಅಯ್ಯೋ ಅಮ್ಮಾ !' ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾ ಓಡಿದನು.

ನಾಗಮ್ಮನವರು ತಲೆಯೆತ್ತಿ ನೋಡುತ್ತಾರೆ : ಬತ್ತದ ಸಸಿ ಬೆಳೆದು ನಿಂತ ಗದ್ದೆಗಳಲ್ಲಿ ಅಂಚಿನಿಂದ ಅಂಚಿಗೆ ನೆಗೆಯುತ್ತಾ ಲಚ್ಚಿತ್ತು ತಮ್ಮ ಕಡೆಗೆ ಭೀಷಣವಾಗಿ ನುಗ್ಗಿಬರುತ್ತಿದೆ ! ಕಿಟ್ಟನೆ ಕಿರಿಚಿಕೊಂಡು ಸೂಡಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಗೊರಬಿನೊಡನೆ ಓಡಿದರು. ಎರಡು ಮಾರು ಓಡುವುದರಲ್ಲಿ ನಡುಗದ್ದೆಯಲ್ಲಿ ಉರುಳಿಬಿದ್ದರು. ಗೊರಬು ಅವರ ಮೇಲೆ ಬುಟ್ಟಿ ಮುಚ್ಚಿದಂತೆ ಬಿದ್ದಿತು. ಲಚ್ಚಿ ಓಡಿಹೋಗಿ ಮನುಷ್ಯರ ಬದಲಾಗಿ ಗೊರಬಿದ್ದದನ್ನು ನೋಡಿ ಅದನ್ನೇ ತಿವಿಯಿತು. ತರಗೆಲೆಯ ಗೊರಬು ತೂತಾಗಿ ಎತ್ತಿನ ಕೋಡಿಗೆ ಚುಚ್ಚಿ ಸಿಕ್ಕಿಕೊಂಡು ಗಾಳಿಯಲ್ಲಿ ಹಾರಾಡಿತು. ಲಚ್ಚಿ ಎರಡನೆಯ ಸಾರಿ ತಿವಿಯಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿತು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಬಳಿಯಲ್ಲಿಯೆ ಗದ್ದೆಯ ಬೇಲಿಯ ಮರಗಳಲ್ಲಿ ಹೊರಸಲು ಹಕ್ಕಿ ಬೇಟೆಯಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಹೂವಯ್ಯ ತನ್ನ ಸಮಸ್ತ ಶಕ್ತಿಯನ್ನೂ ಸಂಮಂತ್ರಿಸಿ, ಲಚ್ಚಿನ ಬಲಿಗೆ ನುಗ್ಗಿಬಂದನು. ಎತ್ತು ಆತ್ಮಕಡೆಗೆ ತಿರುಗಿ ಅವನನ್ನೇ ಅಟ್ಟತೊಡಗಿತು.

ಸ್ವಲ್ಪ ದೂರ ಓಡಿದ ಮೇಲೆ ಹೂವಯ್ಯ ಕೈಲಿದ್ದ ಬಂದೂಕಿನಿಂದ ಎತ್ತನ್ನು ಸುಡುತ್ತೇನೆ ಎಂದು ಭಾವಿಸಿದನು. ಆದರೆ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರ ಎತ್ತು ! ಗೋಹತ್ಯೆ ! ಏನೇನೋ ಆಲೋಚನೆಗಳು ಅವನ ಮೆದುಳನ್ನೆಲ್ಲ ಕದಡಿ ಬಿಟ್ಟವು. ನೋಡುತ್ತಾನೆ : ಎತ್ತು ನಾಲ್ಕೈದು ಮಾರು ದೂರದಲ್ಲಿ ದೃಢನಿಶ್ಚಯದಿಂದ ನುಗ್ಗುತ್ತಿದೆ ! ತಳುವಿದರೆ ಸಾವು ನಿಶ್ಚಯ ! ಮೇಲೆ ಹತ್ತಲು ಯಾವ ಮರವೂ ಹತ್ತಿರವಿಲ್ಲ ! ಹೂವಯ್ಯ ಸರಕ್ಕನೆ ಹಿಂತಿರುಗಿ ನಿಂತು, ಗುಂಡು ಹಾರಿಸಿದನು. ಎತ್ತು ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆ ಅವನ ಮೈಮೇಲೆಯೆ ಉರುಳಿದಂತೆ ದೊಪ್ಪನೆ ಬಿದ್ದಿತು ! ಈಡು ತಗುಲಿದ ಅದರ ಹಣೆಯ ಗಾಯದಿಂದ ನೆತ್ತರು ಕೋಡಿ ಹರಿಯ ತೊಡಗಿತು !

ಹೂವಯ್ಯ ಧಾತು ಹಾರಿದ್ದ ತನ್ನ ತಾಯಿಗೆ ಶೈಶ್ಯೋಪಚಾರ ಮಾಡಿ ಎಚ್ಚರಗೊಳಿಸಿ, ಗಲಭೆಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಓಡಿಬಂದಿದ್ದ ಪುಟ್ಟಣ್ಣ, ರಾಮಯ್ಯ, ವಾಸು ಇವರ ಸಹಾಯದಿಂದ ಅವರನ್ನು ಮನೆಗೆ ಸಾಗಿಸಿದನು. ನರಗಳೆಲ್ಲ ಆ ಘಟನೆಯ ಆಘಾತದಿಂದ ತತ್ತರಿಸಿದ್ದುವಾದ ಕಾರಣ ಅವನೂ ಹಾಸಗೆಯಲ್ಲಿ ಮಲಗಿ ವಿಶ್ರಾಂತಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡನು.

ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರಿಗೆ ನಡೆದ ವಿಚಾರವನ್ನೆಲ್ಲ ಸರಿಯಾಗಿ ತಿಳಿದ ಮೇಲೆಯೂ ಕೂಡ ಹೂವಯ್ಯ ತಮ್ಮ ಗಾಡಿಯೆತ್ತನ್ನು ಹೊಟ್ಟೆಕಿಚ್ಚಿನಿಂದಲೆ ಹೊಡೆದು ಕೊಂದನೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾ 'ಕೇಸು ಮಾಡುತ್ತೇನೆ'; 'ಹುಯಿಲು ಕೊಡುತ್ತೇನೆ'; (ಮಾಟಮಾಡಿ ದೆವ್ವದ ಸಹಾಯದಿಂದ ವೈರಿಗಳನ್ನು ಕೊಲ್ಲಿಸುವುದು ಎಂದರ್ಥ) 'ಅವನ ಜಾನುವಾರಗಳನ್ನೂ ಗುಂಡಿನಿಂದ ಹೊಡೆಯುತ್ತೇನೆ' ಎಂದು ಮೊದಲಾಗಿ ಮನೆಯ ಮಹಡಿ ಹಾರುವಂತೆ ಗಲಭೆ ಮಾಡಿದರು.

ಆದರೆ, ಕಡೆಗೆ ಅವರು ಹೇಳಿದಂತೆ ಯಾವುದನ್ನೂ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ಲಚ್ಚಿನ ಜೊತೆಯ ಎತ್ತಾಗಿದ್ದ 'ನಂದಿ'ಯನ್ನೂ ಹೂವಯ್ಯನಿಗೇ ಕೊಟ್ಟು ತಾವು ಆ ಜೊತೆಯ ಗಾಡಿಯೆತ್ತುಗಳಿಗೆ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದ ಮೊಬಲಗನ್ನು ಒಟ್ಟಿಗೆ ವಸೂಲು ಮಾಡಿಕೊಂಡರು.

ನಾಗಮ್ಮನವರನ್ನು ಮಾತಾಡಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗಲು ಮುತ್ತಳಿ ಚಿನ್ನಯ್ಯನೂ ಸೀತೆಮನ ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರೂ ಬಂದರು. ಮನೆ ಪಾಲಾದ ಮೇಲೆ ಚಿನ್ನಯ್ಯ ಕಾನೂರಿಗೆ ಬಂದಿರಲಿಲ್ಲ. ಒಬ್ಬರ ಮನೆಗೆ ಊಟಕ್ಕೆ ಹೋದರೆ ಮತ್ತೊಬ್ಬರಿಗೆ ಸಿಟ್ಟು ಬರುತ್ತದೆ : ಒಬ್ಬರ ಜಗಲಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತರೆ ಮತ್ತೊಬ್ಬರಿಗೆ ಮುನಿಸಾಗುತ್ತದೆ ಎಂಬುದೇ ಅವನು ಬರೆದಿದ್ದುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗಿತ್ತು.

ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರು ಚಿನ್ನಯ್ಯನನ್ನೇನೂ ಎಂದಿನಂತೆ ಸ್ವಾಗತಿಸಿದರು. ಆದರೆ ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರನ್ನು ಕಣ್ಣೆತ್ತಿಯೂ ನೋಡಲಿಲ್ಲ. ಚಿನ್ನಯ್ಯ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರ ಜಗಲಿಯಮೇಲೆಯೂ ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರು ಹೂವಯ್ಯನ ಜಗಲಿಯ ಮೇಲೆಯೂ ಕುಳಿತರು.

ಆದರೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿನೊಳಗಾಗಿ ಚಿನ್ನಯ್ಯನು ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರೊಡನೆ ಮಾತಾಡುವ ನೆವದಿಂದ ಹೂವಯ್ಯನ ಜಗಲಿಗೆ ಬಂದು ಕುಳಿತನು. ಸರಿ ; ರಾಮಯ್ಯ, ವಾಸು, ಪುಟ್ಟಣ್ಣ ಎಲ್ಲರೂ ಅಲ್ಲಿಯೇ ನೆರೆದರು. ಮಾತಕತೆಗಾರಂಭವಾಯಿತು. ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರೊಬ್ಬರೇ ತಮ್ಮ ಬಿರುವಿನ ಬುಡದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಕಪೇಸಬೇಕಾಯಿತು. ತನ್ನನ್ನು ಕಂಡರೆ ಎಲ್ಲರಿಗೂ 'ಸಂಸಾರ' ಎಂದು ಅವರಿಗೆ ಮುನಿಸೇರಿತು.

ಪುಟ್ಟಮ್ಮ ಮುತ್ತಳಿ ಚಿನ್ನಯ್ಯಬಾವ ಬಂದಿದ್ದಾರೆ ಎಂದು ಸುಬ್ಬಮ್ಮನೊಡಗೂಡಿ ಔತಣ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ರಾತ್ರಿಯೂಟಕ್ಕೆ ಸ್ವಲ್ಪ ವಿಲಂಬವಾಯಿತು.

ಹೂವಯ್ಯನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ನಾಗಮ್ಮನವರಿಗೆ ಸ್ವಸ್ಥವಿಲ್ಲದಿದ್ದರಿಂದ ಅಷ್ಟೇನೂ ವಿಶೇಷವಿರಲಿಲ್ಲ. ಅದರಿಂದ ರಾತ್ರಿ ಎಂಟು ಗಂಟೆಯ ಒಳಗೆ ಊಟ ಸಿದ್ಧವಾಯಿತು.

ಪುಟ್ಟಣ್ಣ ಬಂದು 'ಊಟಕ್ಕೇಳಿ' ಎಂದನು.

ಕುಳಿತವರೆಲ್ಲ ಒಬ್ಬರ ಮುಖವನ್ನು ಒಬ್ಬರು ನೋಡಿದರು.

ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರು 'ಏಳು, ಚಿನ್ನಯ್ಯ, ಶಾಸ್ತ್ರ ಪೂರೈಸಿಬಿಡೋಣ' ಎಂದು ಆಡುತ್ತಿದ್ದ ಇಸ್ತೀಫುಗಳನ್ನು ಜಮಖಾನದ ಮೇಲೆ ಹಾಕಿ, ಮೇಲೆದ್ದರು. ಚಿನ್ನಯ್ಯನೂ ಎದ್ದನು.

ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ರಾಮಯ್ಯ ಹೂವಯ್ಯನ ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ 'ನಮ್ಮ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ' ಎಂದನು.

ಹೂವಯ್ಯನೂ ಪಿಸುಮಾತಿನಲ್ಲಿಯೇ "ಹೌದು, ಏನು ಮಾಡುವುದು ಹೇಳು ? ಒಳ್ಳೆ ಪೀಕಲಾಟಕ್ಕೆ ಬಂತಲ್ಲಾ ! ಸಿಂಗಪ್ಪಕಕ್ಕಯ್ಯ ನಿಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಊಟಕ್ಕೆ ಬರೋದಿಲ್ಲ. ಚಿನ್ನಯ್ಯನೂ ಊಟಕ್ಕೆ ಎದ್ದಾಗಹೋಯ್ತು. ಮತ್ತೆ ಕೂತುಕೋ ಅಂತ ಹೇಳಿ ಅವನನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಹೋಗೋದು ಹೇಗೆ ?" ಎಂದನು.

ಅಂತೂ ಅನಿವಾರ್ಯದಿಮದ ಚಿನ್ನಯ್ಯನೂ ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರೊಡನೆ ಹೂವಯ್ಯನ ಮನೆಗೇ ಊಟಕ್ಕೆ ಹೋದನು.

ಅದನ್ನು ಕೇಳಿ ಪುಟ್ಟಮ್ಮ ಕಣ್ಣೀರು ಹಾಕಿ, ತಾನು ಆಗಲೇ ತಯಾರು ಮಾಡಿದ್ದ ಕೆಲವು ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನೂ ಪಲ್ಯಗಳನ್ನೂ 'ಆಚೆಮನೆಗೆ' ಕಳುಹಿಸಿಕೊಟ್ಟಳು.

ಈ ಸಣ್ಣ ಘಟನೆ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಮಹಾ ಪಿತೂರಿಯಾಗಿ ಕಂಡಿತು.

ಮರುದಿನ ನಂಟರು ಮನೆಬಿಟ್ಟು ಹೊರಟೊಡನೆಯೇ ರಾಮಯ್ಯನನ್ನು ತರಾಟೆಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡರು. ಚಿನ್ನಯ್ಯನನ್ನು 'ಆಚೆಮನೆ'ಗೆ ಉಟಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸಿದುದಕ್ಕೆ ಅವನನ್ನು ಕಂಡಾಬಟ್ಟೆ ಉಗುಳಿ ಬೈದರು.

ಇಂತಹ ಇಕ್ಕುಳದ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳು ಹೆಜ್ಜೆಹೆಜ್ಜೆಗೂ ಒದಗತೊಡಗಿ ಕಾನೂರು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಆ ಮಳೆಗಾಲವನ್ನಾದರೂ ಕಳೆಯಬೇಕೆಂದಿದ್ದ ಹೂವಯ್ಯ ಪಾಲಾದ ಎರಡು ತಿಂಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಅದನ್ನು ಬಿಡಲು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿಬೇಕಾಯಿತು.

ಕಳಕಾನೂರು ಅಣ್ಣಯ್ಯಗೌಡರಿದ್ದ ಹುಲ್ಲಿನ ಮನೆಯೂ ಅದರ ಸಮೀಪದ ಜಮೀನುಗಳೂ ಹೂವಯ್ಯನ ಪಾಲಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದವು. ಆ ಮನೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವವರಿಲ್ಲದೆ ನೀರು ಸೋರಿ, ಕಸ ಬಿದ್ದು, ದನಕರುಗಳೂ ಮಲಗಿ ಎದ್ದು ಹಂದಿಯ ಹಟ್ಟಿಯಾಗಿತ್ತು.

ಆ ಮನೆಯನ್ನೇ ಚೊಕ್ಕಟ ಮಾಡಿಸಿ, ಹುಲ್ಲು ಹೊದಿಸಿ, ಅದರ ಬಳಿಯಿದ್ದ ಗದ್ದೆಯ ಬಾವಿಯನ್ನೂ ಶುಚಿಮಾಡಿಸಿ, ಹಟ್ಟಿ ಕೊಟ್ಟಿಗಳನ್ನೂ ಸರಿಮಾಡಿಸಿ ಹೂವಯ್ಯ ಕಳಕಾನೂರಿಗೆ ಒಕ್ಕಲು ಹೋಗಲು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ ಒಂದು ದಿನ ಗೊತ್ತುಮಾಡಿದನು. ಆ ದಿನ ಮಳೆ ಜೋರಾಗಿ ಸುರಿಯುತ್ತಿದ್ದರೂ, ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರು ಕಳುಹಿಸಿದ್ದ ಗಾಡಿಯಮೇಲೆ ಸಾಮಾನುಗಳನ್ನೂ ಪಾತ್ರೆ ಗೀತ್ರಗಳನ್ನೂ ಹೇರಿಸಾಗಿಸಿ, ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರೊಬ್ಬರ ಹೊರತು ಉಳಿದವರೆಲ್ಲ ಕಣ್ಣೀರು ಮಿಡಿಯುತ್ತಿರಲಾಗಿ ಹೂವಯ್ಯ ನಾಗಮ್ಮನವರೊಡನೆ ಪಿತೃಗೃಹವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿದನು.

ಪುಟ್ಟಣ್ಣ ಹೂವಯ್ಯನ ಪಾಲಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದ ಡೈಮಂಡು, ರೋಜಿ, ಕೊತ್ತಾಲ ಈ ಮೂರು ನಾಯಿಗಳನ್ನೂ, ಒಂದು ಹೆಸರಿಡದಿದ್ದ ಅಥವಾ ಅನೇಕರು ಅನೇಕ ವಿಧವಾಗಿ ಹೆಸರಿಟ್ಟು ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದ ನಾಯಿಮರಿಯನ್ನೂ ಕರೆದುಕೊಂಡು, ಸದ್ಯಕ್ಕೆ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರ ಕಾಟದಿಂದ ದೂರವಾದೆವಲ್ಲಾ ಎಂಬ ಹರ್ಷದಿಂದ ಕಳಕಾನೂರಿನ ಕಡೆಗೆ ಬಂದೂಕು ಹಿಡಿದು ನಡೆದನು.

ಹಾವಿನ ಮೊಟ್ಟೆ

ಎಂಟು ದಿನಗಳು ಕಳೆದವು. ಅಣ್ಣಯ್ಯಗೌಡರೂ ಓಬಯ್ಯನೂ ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಕಳಕಾನೂರಿನ ಹುಲ್ಲಿನ ಮನೆ ಹೂವಯ್ಯ, ನಾಗಮ್ಮನವರು, ಪುಟ್ಟಣ್ಣ ಇವರ ನಿವಾಸವಾಗಿ ಹೆಚ್ಚು ಗೌರವಾನ್ವಿತವಾಯಿತು. ಪುಟ್ಟಣ್ಣನ ಅನವರತ ಶ್ರಮದಿಂದಲೂ ಹೂವಯ್ಯನ ಕಲಾಭಿರುಚಿಯಿಂದಲೂ ಅದು ನೋಡುವುದಕ್ಕೆ ಒಂದು ಸಣ್ಣ ಕುಟೀರದಂತೆ ಮನೋಹರವೂ ಆಯಿತು.

ಮನೆಗೆ ಕಾಣದ ಬಣಬೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ನೆಲ್ಲುಹುಲ್ಲನ್ನು ಹೊದಿಸಿ, ಮಾಡಿನ ಅಂಚನ್ನು ಸಮನಾಗಿ ಕತ್ತರಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಅದಕ್ಕೆ ಏನೋ ಒಂದು ಹೊಸತನ ಬಂದಿತ್ತು. ಮೊದಲು ಸಗಣೆ ಮೆತ್ತಿ ಸಿಡುಬೆದ್ದವನ ಮುಖದಂತೆ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದ ಗೋಡೆಗಳಿಗೆ ಈಗ ಕೆಮ್ಮಣ್ಣು ಬಳಿದು ನುಣುಪುಗೈದು ಬಳಿದುದರಿಂದ ಆಹ್ಲಾದಕರವಾದ ಹೊಸ ಕಾಂತಿ ಮೆರೆದಿತ್ತು. ಅನೇಕ ವರ್ಷಗಳಿಂದಲೂ ಹೊಗೆ ಹತ್ತಿಕೊಂಡು ಕರಿಯಿಲ್ಲದ ನೇತಾಡುತ್ತಿದ್ದ ತೊಲೆಗಳೂ ಅಟ್ಟದ ಮರಮುಟ್ಟುಗಳೂ ಈಗಲೂ ಕರಗಿದ್ದರೂ ಚೊಕ್ಕಟವಾಗಿದ್ದವು. ಜೇಡರ ಬಲೆಗಳೂ ಬಂಜೆಹುಳುಗಳ ಗೂಡುಗಳೂ ಮಾಯವಾಗಿ ಮನೆಯ ಒಳಜಾಗ ವಿಸ್ತಾರವಾದಂತೆ ತೋರುತ್ತಿತ್ತು. ಮನೆಯ ಸುತ್ತಲೂ ಸದಾ ಬಿದ್ದಿರುತ್ತಿದ್ದ ಕಸ ಸೊಪ್ಪು ಸದೆಗಳೆಲ್ಲ ತೊಲಗಿ ಶುಚಿಯಾಗಿತ್ತು.

ಎಲ್ಲಕ್ಕಿಂತಲೂ ವಿಶೇಷವಾದುದೆಂದರೆ, ಆ ಮನೆ ಹಿಂದೆ ಸ್ವಪ್ನದಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡ ಕಾಣದಿದ್ದ ಚಿತ್ರಪಟಗಳು ಮತ್ತು ಪುಸ್ತಕಗಳು! ಹೂವಯ್ಯ ಕಾನೂರನ್ನು ಬಿಟ್ಟ ಎರಡನೆಯ ದಿನವೇ ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿಗೆ ಹೋಗಿದ್ದ ಚಿನ್ನಯ್ಯ ಮೈಸೂರಿನಿಂದ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದ ಹೂವಯ್ಯನ ಸಾಮಾನುಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ಎತ್ತಿನ ಗಾಡಿಯಲ್ಲಿ ಹೇರಿ ಕಳುಹಿಸಿದ್ದನು. ಆ ಸಾಮಾನುಗಳು ಬಂದುದು ಹೂವಯ್ಯನ ಭಾಗಕ್ಕೆ ಶಾಂತಿ, ಉತ್ಸಾಹ, ಆನಂದ, ಜ್ಞಾನ - ಇತ್ಯಾದಿಗಳ ನಿಧಿಯೇ ಬಂದಂತಾಗಿತ್ತು. ನೂರಾರು ಚಿತ್ರಪಟಗಳು ಗೋಡೆಗಳನ್ನಲಂಕರಿಸಿದುವು.

ಜಗಲಿಯ ನಡುವೆ ಮೇಜು ಕುರ್ಚಿಗಳನ್ನಿಟ್ಟು, ಅದಕ್ಕೆ ಸಮೀಪವಾಗಿ ಬೀರುವನ್ನಿಟ್ಟು, ಗ್ರಂಥರಾಶಿಯನ್ನು ಅಂದವಾಗಿ ಜೋಡಿಸಿದನು. ಅಂತೂ ಒಂದು ವಾರ ಕಳೆಯುವುದರಲ್ಲಿ ಕೆಳಕಾನೂರಿನ ಹುಲ್ಲಿನ ಮನೆ ಕಾನೂರಿನ ಹೆಂಚಿನ ಮನೆಯನ್ನು ಗಾತ್ರ ಬಲಗಳಲ್ಲಿ ವಿನಾ ಉಳಿದೆಲ್ಲದರಲ್ಲಿಯೂ ಮೂದಲಿಸುವಂತಾಯಿತು.

ಮೊದಲು ಮೊದಲು ಹೂವಯ್ಯನ ಮನದಲ್ಲಿ ನೂತನ ಗೃಹ ಪ್ರವೇಶದ ಆನಂದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಪುರಾತನವಾದ ಪಿತೃಗೃಹತ್ಯಾಗದ ಶೋಚನೀಯತೆಯಿತ್ತು. ಆದರೆ ತನಗೆ ಜೀವಾತುವಾಗಿದ್ದ ಗ್ರಂಥಸಮೂಹ ಕೈಸೇರಿದ ಮೇಲೆ ತಮ್ಮ ಹೊಸ ಹುಲ್ಲುಮನೆಯೇ ಪರ್ಣಕುಟೀರದಂತೆ ಶಾಂತಿಮಯವಾಗಿ ಕಂಡುಬಂದಿತು. ಅಲ್ಲದೆ ಕಾನೂರಿನಲ್ಲಿರುತ್ತಿದ್ದ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರ ಕರೆಕರೆಯೂ ತಪ್ಪಿ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ನೆಮ್ಮದಿ ನೆಲಸಿತು. ರಾಮಯ್ಯನೂ ಸಾಯಂಸಂಚಾರದ ನೆವದಲ್ಲಿ, ಜಡಿಮಳೆ ಹೊಯ್ಯುತ್ತಿದ್ದರೂ ಲೆಕ್ಕಿಸದೆ, ಪ್ರತಿದಿನವೂ ಕೆಳಕಾನೂರಿಗೆ ಬಂದು ಅಣ್ಣನೊಡನೆ ಒಂದೆರಡು ಗಂಟೆಗಳಿದ್ದು ಹೋಗತೊಡಗಿದ್ದನು. ಯಾವ ಯಾವ ಚಿತ್ರಪಟಗಳನ್ನು ಎಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿ ತೂಗುಹಾಕಬೇಕು, ಕುರ್ಚಿ ಮೇಜು ಪುಸ್ತಕದ ಬೀರುಗಳನ್ನು ಎಲ್ಲಿ ಇಡಬೇಕು ಎಂಬ ವಿಚಾರಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಅವುಗಳನ್ನಿಡುವ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ರಾಮಯ್ಯ ಮುಖ್ಯ ಭಾಗ ವಹಿಸಿದ್ದನು. ಅಲ್ಲದೆ ತನ್ನ ಕೆಲವು ಉತ್ತಮತರದ ಸಾಮಾನುಗಳನ್ನೂ ಪಟಗಳನ್ನೂ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನೂ ಹೂವಯ್ಯನಲ್ಲಿಯೇ ಇಡಲು ಏರ್ಪಾಡು ಮಾಡಿದನು. ಅವನಿಗೆ ಕೆಳಕಾನೂರು ಒಂದು ತರಹದ 'ರೀಡಿಂಗ್‌ರೂಂ' 'ಲೈಬ್ರರಿ' 'ಆಶ್ರಮ' 'ಕ್ಲಬ್ಬು' ಎಲ್ಲಾ ಆಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿತ್ತು. ಕೆಲವು ಸಾರಿ ಅವನಿಗೆ, ಮನೆ ಹಿನ್ನೆಯಾಗಿ ಹೂವಯ್ಯ ಕೆಳಕಾನೂರಿಗೆ ಬಂದದ್ದೂ ಒಂದು ಪ್ರಚ್ಛನ್ನ ಶ್ರೇಯಸ್ಸಿನಂತೆ ತೋರುತ್ತಿತ್ತು. ಕೆಳಕಾನೂರಿಗೆ ನಿತ್ಯವೂ ಬಂದು ಹೋಗುವುದಕ್ಕಾಗಿ ತಂದೆಯಿಂದ ಎಷ್ಟು ಬೈಗುಳವನ್ನಾದರೂ ಸಹಿಸಲು ಸಿದ್ಧನಾಗುತ್ತೇನೆ ಎಂದು ನಿರ್ಧರಿಸಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದನು.

ಹೂವಯ್ಯ ಕೆಳಕಾನೂರಿಗೆ ಬಂದ ಎಂಟನೆಯ ದಿನ ಒಂದು ಸಣ್ಣ ಸಂತೋಷ ಕೂಟವನ್ನು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ, ತಾನೇ ಕಾನೂರಿಗೆ ಹೋಗಿ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರನ್ನೂ ಇತರರನ್ನೂ ಆಹ್ವಾನಿಸಿದರು. ಸೀತೆಮನೆಗೂ ಮುತ್ತಳ್ಳಿಗೂ ಇತರ ಒಂದೆರಡು ಮನೆಗಳಿಗೂ ಪುಟ್ಟಣ್ಣನನ್ನು 'ಕರೆಯಲು' ಕಳುಹಿಸಿದನು.

ಆ ದಿನ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಎಂಟೂವರೆ ಗಂಟೆಯ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಕಾನೂರಿನಿಂದ ರಾಮಯ್ಯ, ಪುಟ್ಟಮ್ಮ, ವಾಸು ಮೂವರೂ ಬಂದರು. ವಾಸುವಂತೂ ಪಂಜರದಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆ ಹೊಂದಿದ ಜಿಂಕೆಯಂತೆ ಹಾರುತ್ತ ಕುಣಿಯುತ್ತ ಗಳಪುತ್ತಾ ಬಂದು ನಾಗಮ್ಮನವರನ್ನು ಒರಗಿ ಕುಳಿತು, ನೂರಾರು ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳುತ್ತ, ಪ್ರಶ್ನೆ ಕೇಳುತ್ತ, ದೊಡ್ಡಮ್ಮನ ಕಣ್ಣು ಆನಂದದಿಂದ ಹನಿಯಾಡುವಂತೆ ಮಾಡಿ, ಅಲ್ಲಿಂದೆದ್ದು ಮನೆಯನ್ನೆಲ್ಲಾ ಮೂಲೆ ಮೂಲೆಗೂ ಹೋಗಿ ನೋಡಿ, ಚಿತ್ರಪಟಗಳನ್ನೂ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನೂ ಈಕ್ಷಿಸಿ, ಹಿಗ್ಗಿ ಬಿಟ್ಟನು.

ಹೂವಯ್ಯ ಸುಬ್ಬಮ್ಮ ಏಕೆ ಬರಲಿಲ್ಲ ಎಂದು ಕೇಳಲು ಪುಟ್ಟಮ್ಮ ನಡೆದ ಕಥೆಯನ್ನು ಹೇಳಿದನು. ಸುಬ್ಬಮ್ಮನಿಗೆ ಬರಬೇಕು ಎಂದು ಬಹಳ ಕುತೂಹಲವಿತ್ತಂತೆ. ಹೊಸ ಸೀರೆಯನ್ನೂ ಉಟ್ಟಾಗಿತ್ತಂತೆ. ಆದರೆ ಚಂದ್ರಯ್ಯ ಗೌಡರು ಬಾಯಿಗೆ ಬಂದಂತೆ ಬೈದು ಗದರಿಸಿ ಆಕೆಯನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದರು.

ಒಂಬತ್ತು ಗಂಟೆಯ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಸೀತೆಮನೆ ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರು ಬಂದರು. ಬಂದೊಡನೆಯೆ ಮನೆಯನ್ನೂ ಬಾಗಿಲುಗಳಿಗೆ ಕಟ್ಟಿದ್ದ ತಳಿರು ತೋರಣಗಳನ್ನೂ ನೋಡಿ ಹೃತ್ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ನಗುತ್ತಾ "ಓ ಹೋ ಹೋ ಏನಿದು ಹೂವಯ್ಯಾ ? ನಿನ್ನ ಮದುವೆಮನೆ ಇದ್ದಹಾಂಗಿದೆಯಲ್ಲ !" ಎಂದು ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ನಗಿಸಿಬಿಟ್ಟರು.

ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಹತ್ತು ಗಂಟೆಗೆ ಮುತ್ತಳ್ಳಿಯ ಗಾಡಿ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ನಿಂತಿತು. ಚಿನ್ನಯ್ಯ, ಸೀತೆ, ಸೀತೆಯ ಕೈಹಿಡಿದ ಲಕ್ಷ್ಮಿ (ಬರಿ 'ಲಕ್ಷ್ಮಿ' ಎಂದರೆ ತಪ್ಪಾಗುತ್ತದೆ !) ಮೂವರೂ ಗಾಡಿಯಿಂದಿಳಿದರು. ಅವರನ್ನು ಸ್ವಾಗತಿಸಲು ಮನೆಯಲ್ಲಿದ್ದವರೆಲ್ಲರೂ ಅಲ್ಲಿ ನೆರೆದಿದ್ದರು.

ಸಿಂಗಪ್ಪಗವಡರು 'ಓ ಹೋ ಹೋ ಹೂವಯ್ಯಾ, ನಾ ಹೇಳಿದ್ದೇ ಸರಿ ! ಹೆಣ್ಣಿನ ಕಡೆಯ ದಿಬ್ಬಣವೂ ಬಂದೆಬಿಟ್ಟಲ್ಲಾ !' ಎಂದರು.

ಅಲ್ಲಿ ನೆರೆದಿದ್ದವರೆಲ್ಲರೂ ಗೊಳ್ಳೆಂದು ನಕ್ಕರು. ಮದುಮಗಳಂತೆ ಸಿಂಗಾರಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಸೀತೆಯ ಮುಖ ಓಕುಳಿ ಚೆಲ್ಲಿದಂತೆ ಕೆಂಪೇರಿ, ನಾಚಿಕೆಯಿಂದ ತಲೆಬಾಗಿದಳು. ಹೂವಯ್ಯನೂ ಎಲ್ಲರೊಡನೆ ನಗುತ್ತಿದ್ದನು. ಆದರೆ ಅವನ ಮುಖವೂ ಕೆಂಪಾಗಿತ್ತು. ಅವನು ತಲೆ ಬಾಗಿಸಲಿಲ್ಲ. ಅವರಿವರ ಕಡೆಗೆ ಮುಖ ತಿರುಗಿಸಿ ಮಾತಾಡುವ ನೆವದಿಂದ ವಸಂತ ಸೌಂದರ್ಯದ ಅವತಾರಮೂರ್ತಿಯಂತೆ ಮೆರೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಸೀತೆಯ ಕಡೆಗೆ ನೋಡಿ ನೋಡಿ ಆನಂದಿಸುತ್ತಿದ್ದನು.

ರಾಮಯ್ಯನೂ ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರು ತನ್ನನ್ನುದ್ದೇಶಿಸಿಯೇ ಹಾಸ್ಯ ಮಾಡಿದರೆಂದು ಭಾವಿಸಿ, ಒಳಗೊಳಗೆ ಹಿಗ್ಗಿ ಸೀತೆಯ ಕಡೆಗೆ ಆಗಾಗ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದನು.

ಚಿನ್ನಯ್ಯ ಪುಟ್ಟಮ್ಮರ ಮನೋಭಾವಗಳೂ ರಥಗಳೂ ಅದೇ ಶೃಂಗಾರ ವೀಧಿಯಲ್ಲಿ ಮರವನಿಗೆ ಹೊರಟಿದ್ದುವು.

ನಾಗಮ್ಮನವರು, ಚಿಕ್ಕಮಕ್ಕಳು ನಂಟರ ಮನೆಗೆ ಬಂದಾಗ ಮಾಡುವ ಪದ್ಧತಿಯಂತೆ, ಕೆಂಗೊಳಿಗೆ ಚುಚ್ಚಿದ ಕಕ್ಕಡದುರಿಯನ್ನು ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೆ ಆರತಿಯೆತ್ತಿ ಓಕುಳಿಗೆ ಕೆಂಗೆಂಡಗಳನ್ನು ಹಾಕಿ ಚ್ಚುಯ್ ಎಂದು ಸದ್ದು ಮಾಡಿ, ಹಣೆಗೆ ಕಕ್ಕಡದ ಬತ್ತಿಯಿಂದ ತೆಗೆದ ಕರಿಮಸಿಯನ್ನು ಹಚ್ಚಿ, 'ದಿಸ್ಸಿ ಬೆಳಗಿದ' ತರುವಾಯ ಎಲ್ಲರೂ ಮನೆಯೊಳಗೆ ಹೋದರು.

ಆ ವಿಚಿತ್ರವಾದ ಶುಭಕ್ರಿಯಾಲೀಲೆಯನ್ನು ನೋಡುತ್ತಾ ಬಾಲವಲ್ಲಾಡಿಸುತ್ತಾ ನಿಂತಿದ್ದ ಡೈಮಂಡು ರೋಜಿ ಕೊತ್ತಾಲಗಳು ಅಂಗಳಕ್ಕೆ ಗಾಡಿ ಬಂದೊಡನೆ ನಿಲ್ಲಿಸಿದ್ದ ಪ್ರಣಯಕ್ರೀಡೆಯನ್ನು ಮತ್ತೆ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದುವು.

ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಬೇಡವೆಂದರೂ ಕೇಳದೆ ಹರಮಾಡಿ ಅಕ್ಕಯ್ಯನೊಡಗೂಡಿ ಎಷ್ಟು ಉತ್ಸಾಹದಿಂದ ನಂಟರ ಮನೆಗೆ ಬಂದಿದ್ದಳೋ ಅಷ್ಟೇ ರಭಸದಿಂದ ಮುತ್ತಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ತಾಯಿಯ ಬಳಿಗೆ ಮರಳಿ ಹೋಗಬೇಕೆಂದು ಹರಹಿಡಿದು ಅಳತೊಡಗಿದಳು. ಯಾರು ಯಾರು ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ಸಂತೈಸಿದರೂ ಎಷ್ಟು ಎಷ್ಟು ತಿಂಡಿಕೊಟ್ಟು ಉಪಚರಿಸಿದರೂ ಅವಳು ಬೇರೆ "ಆ...ವ್ವಾ. ಆ ಆ ಆ !" ಎಂದು ಕಿಂದರಿಬಾರಿಸುವುದನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಲಿಲ್ಲ. ಸೀತೆಗೆ ತಂಗಿಯ ಮೇಲಣ ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದ ಅಳುಬಂದು ಕಣ್ಣೀರು ತಡೆಯಲಾಗಲಿಲ್ಲ.

ಅಕ್ಕಯ್ಯ ಕೋಪಪ್ರದರ್ಶನಮಾಡಿದಷ್ಟೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಅಳಲಾರಂಭಿಸಿದಳು. ಅಂತೂ ಹಾಗೂ ಹೀಗೂ ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ ಉಟ ಮುಗಿಯುವ ತನಕ ಅವಳನ್ನು ಉಪಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದು, ಉಟ ಮುಗಿದೊಡನೆಯೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು ಕೂರಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗುವಂತೆ ನಂಜನಿಗೆ ಸೀತೆ ಹೇಳಿದಳು.

ನಂಜ ತಾನೊಬ್ಬನೇ ಗಾಡಿ ಹೊಡೆದುಕೊಂಡು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತೇನೆ ; ಆದ್ದರಿಂದ ಕಳ್ಳಂಗಡಿಯಲ್ಲಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ 'ಸದ್ದುಕೊಂಡು ಹೋಗಬೈದು' ಎಂದು ಹಾರೈಸಿದನು. ಆದರೆ ಈಗ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವ ಜವಾಬ್ದಾರಿ ಬಂದುದರಿಂದ ತನ್ನ 'ಹುನಾರು' ವ್ಯರ್ಥವಾಗುತ್ತದೆಂಬ ಆಶಾಭಂಗದಿಂದ 'ಯಾಕ್ರೋ, ಸೀತಮ್ಮ, ಅವರೂ ಇರಲಿ ಒಂದೆರಡು ದಿನ ನಿಮ್ಮ ಜೋತೇಲಿ!' ಎಂದನು.

ಸೀತೆಗೆ ಸಿಟ್ಟು ಉಕ್ಕಿಬಂದು 'ಇರೋದು ಬ್ಯಾಡ, ಏನೂ ಬ್ಯಾಡ! ನೀ ಕರ್ಮೊಂಡು ಹೋಗಿದ್ದೆ ಹೋಗು! ಮತ್ತೆ ನಾನು ಬಾಯಿಗೆ ಬಂದಾಂಗೆ ಹೇಳಿಬಿಟ್ಟೇನು!' ಎಂದು ಸಿಡುಕಿದುದನ್ನು ಕಂಡು ನಂಜ ಮರುಮಾತು ಹೇಳದೆ ಒಪ್ಪಿದನು.

ಆದರೆ ಮಾರಾಯಗಿತ್ತಿ ಮಹಾರಾಣಿ ಲಕ್ಷ್ಮಿದೇವಿಯವರನ್ನು ಗಾಡಿ ಹತ್ತಿಸುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಅಥವಾ ರಥವೇರಿಸುತ್ತಿದ್ದಾಗ, ಅವಳು ಅಕ್ಕಯ್ಯನೂ ತನ್ನ ಜೊತೆಗೆ ಬರಬೇಕೆಂದು ಹರಹಿಡಿದು ಅಳತೊಡಗಿದಳು. ಸೀತೆಯ ಗಂಟಲಿಗೆ ಗಾಳ ಸಿಕ್ಕಿದಂತಾಯ್ತು. ಪ್ರತಿಭಟಿಸಿದರೆ ನೋವು, ಶರಣಾದರೆ ಸಾವು ಎನ್ನುವ ಮೀನಿನ ಸ್ಥಿತಿ ಅವಳದಾಯಿತು. ಅವಳಿಗೆ ಅಳಬೇಕೋ ನಗಬೇಕೋ ಕೋಪ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೋ ಗುದ್ಡಬೇಕೋ ಒಂದೂ ಬಗೆಹರಿಯಲಿಲ್ಲ. ಆ ದಿನ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ತಾನೆ ಹೂವಯ್ಯಬಾವನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದ ಅವಳು

ಅದೇ ದಿನ ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಹಿಂತಿರುಗಬೇಕು ಎಂದರೆ ಹೇಗೆ ಸಾಧ್ಯವಾದೀತು ? ಹಸಿದ ದುಂಬಿ ಹೂವಿನ ಮೇಲೆ ಕೂತೊಡನೆಯೇ 'ಮಕರಂದ ಪಾನಮಾಡಿದ್ದು ಸಾಕು, ಇನ್ನು ಹಾರಿ ಹೋಗು' ಎಂದರೆ ಅದು ಹೋಗುತ್ತದೆಯೇ ? ಸೀತೆ ಹಲ್ಲುಹುಲ್ಲು ಕಡಿದು ಕಣ್ಣು ಕೆಂಪಗೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ತಂಗಿಯ ಕಡೆ ದುರದುರನೆ ನೋಡಿದಳು. ಹೂವಯ್ಯ, ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರು, ರಾಮಯ್ಯ ಮೊದಲಾದವರು ಯಾರೂ ಅಲ್ಲಿ ಇರದಿದ್ದರೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೆ ಗುದ್ದು ಹೇರಿ ರಾಹುಬಿಡಿಸುತ್ತಿದ್ದಳೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ.

ತಂಗಿಯನ್ನು ಬಾಚಿ ತಬ್ಬಿಕೊಂಡು ದಮ್ಮಯ್ಯಗುಡ್ಡೆಹಾಕುತ್ತ ಇತರರಿಗೆ ಕೇಳಿಸದಷ್ಟು ಮೃದುವಾಗಿ "ನಿನ್ನ ದಮ್ಮಯ್ಯ ಕಾಣೇ ! ನಿನ್ನ ಕಾಲಿಗೆ ಬೀಳೇನೆ ಪುಣ್ಯಾತಗಿತ್ತಿ ! ಅಷ್ಟು ಉಪಕಾರ ಮಾಡೇ !" ಎಂದು ಅಂಗಲಾಚಿ ಬೇಡಿಕೊಂಡಳು. ಆದರೆ ಶರಣುಹೊಕ್ಕವರನ್ನು ಕಾಪಾಡಬೇಕು ಎಂಬ ಬುದ್ಧಿ ಬರುವಷ್ಟು ದೊಡ್ಡವಳಾಗಿರಲಿಲ್ಲ ಲಕ್ಷ್ಮಿ. ಅವಳು "ನಾ....ನೊ....ಲ್ಲೇ....ನೀ....ಬರಬೇಕು ಉ ಉ !" ಎಂದು ಮುಖ ಹಿಂದುವುದನ್ನು ಬಿಡಲೇ ಇಲ್ಲ.

ಸೀತೆಯ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಕೋಪ ಜ್ವಾಲಾಮಯವಾಗಿ, ಇತರರಾರೂ ಕಾಣದಂತೆ, ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಒಳತೊಡೆಯನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಚಿವುಟಿದಳು. ಒಡನೆಯೇ ಸನ್ನಿವೇಶ 'ರಾಣಾರಂಪ'ವಾಯಿತು. ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಹಾವು ಕಡಿದವಳಂತೆ ಕಿಟ್ಟನೆ ಕಿರಿಚಿಕೊಂಡು ಗೊಳೋ ಎಂದು ಬಿದ್ದು ಬಿದ್ದು ಅಳತೊಡಗಿದಳು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ನಾಗಮ್ಮನವರು ಪುಟ್ಟಮ್ಮ ಎಲ್ಲರೂ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು ಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು ಸಂತೈಸಿ, ಬಹಳ ಹೊತ್ತಿನಮೇಲೆ, ಪುಟ್ಟಣ್ಣನೊಡಗೂಡಿ ಮುತ್ತಳಿಗೆ ಹೋಗುವಂತೆ ಒಪ್ಪಿಸಿದರು.

ನಂಜ ಗಾಡಿ ಕಟ್ಟಿದನು. ಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಪುಟ್ಟಣ್ಣ ಗಾಡಿಯೇರಿದನು. ಗಾಡಿ ಹೊರಟಿತು.

ಹೂವಯ್ಯ ಹಿಂದಿನಿಂದ "ಅವಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ನೀ ಬೇಗ ಬಂದುಬಿಡು" ಎಂದು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಕೂಗಿ ಹೇಳಿದನು.

ಪುಟ್ಟಣ್ಣನೂ "ಆಯಿತೂ ! ಆಯಿತೂ !" ಎಂದು ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರ ಕೂಗಿದನು.

ಗಾಡಿ ಕಣ್ಮರೆಯಾದಮೇಲೆ, ಅದ್ಯಕ್ಕೆ ಪೀಡೆ ತೊಲಗಿತಲ್ಲಾ ಎನ್ನುವಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ ಸೀತೆಯ ಮನಸ್ಸು ನೆಮ್ಮದಿಯಾಯಿತು.

ಸಾಯಂಕಾಲ ಐದು ಗಂಟೆಯಾಗಿರದಿದ್ದರೂ ಮೋಡ ಕವಿದು ಕೊಂಡು ಜಡಿಮಳೆ ಬಿಡದೆ ಹೊಡೆಯುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ ಆರೂವರೆ ಏಳು ಗಂಟೆಯ ಹೊತ್ತಿನ ಕಪ್ಪು ನೆಲಬಾನುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ತಬ್ಬಿಬಿಟ್ಟಿತು.

ಮೈಸೂರಿನಿಂದ ಬಂದಿದ್ದ ತನ್ನ ಸಾಮಾನುಗಳನ್ನೂ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನೂ ತೋರಿಸಿಯಾದಮೇಲೆ ಹೂವಯ್ಯ ಗೋಡೆಗಳಿಗೆ ತಗುಲಿಹಾಕಿದ್ದ ಚಿತ್ರ ಪಟಗಳನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತಾ ಚಲಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ನಡುನಡುವೆ ಪಟಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸಲೋಸ್ಕರ ಉಚಿತ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನುಗಳನ್ನೂ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಅವನ ಸುತ್ತಮುತ್ತ ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರು, ಚಿನ್ನಯ್ಯ, ರಾಮಯ್ಯ, ವಾಸು, ಸೀತೆ, ಪುಟ್ಟಮ್ಮ ಇವರುಗಳು ಆಗಾ ಒಂದೊಂದು ಮಾತಾಡುತ್ತಲೂ ಪ್ರಶ್ನೆಹಾಕುತ್ತಲೂ ಅದು ಚೆನ್ನಾಗಿದೆ ಇದು ಚೆನ್ನಾಗಿದೆ ಎಂದು ಪ್ರಶಂಸಿಸುತ್ತಲೂ ಚಲಿಸುತ್ತಿದ್ದರು.

"ಇವನೇ ಬುದ್ಧದೇವ. ಶುದ್ಧೋದನ ಎಂಬ ದೊರೆಗೆ ಮಗನಾಗಿದ್ದ. ಅವನು ಹುಟ್ಟಿದಾಗ ಜೋಯಿಸರು, ಇವನು ಸಂಸಾರ ತ್ಯಾಗಮಾಡಿ ಸಂನ್ಯಾಸಿಯಾಗುತ್ತಾನೆ ಎಂದು ಭವಿಷ್ಯ ಹೇಳಿದ್ದರಂತೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ರಾಜ ಲೋಕದ ಕಷ್ಟ ಸಂಕಟಗಳು ಮಗನ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬೀಳದಂತೆ ಮಾಡಿದ್ದನಂತೆ. ಆದರೆ ಒಂದು ಸಾರಿ ಅವನು ತನ್ನ ರಾಜಧಾನಿಯಲ್ಲಿ ರಥದಮೇಲೆ ಕೂತು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಒಬ್ಬ ರೋಗಿಯನ್ನೂ, ಒಬ್ಬ ಅಂಗಹೀನನನ್ನೂ, ಒಬ್ಬ ಮುದುಕನನ್ನೂ, ಒಂದು ಹೆಣವನ್ನೂ, ಒಬ್ಬ ಸಂನ್ಯಾಸಿಯನ್ನೂ ಕಂಡು, ತನ್ನ ಸಾರಥಿಯಿಂದ ವಿಷಯವನ್ನೆಲ್ಲ ಕೇಳಿ ತಿಳಿದುಕೊಂಡನು. ಆಮೇಲೆ ಅವನ ಮನಸ್ಸು ಅರಮನೆಯ ಭೋಗಗಳ ಕಡೆಗೆ ಹೋಗಲಾರದೆಹೋಯಿತು. ಮನುಷ್ಯನ ಬಾಳು ನಶ್ವರ ದುಃಖಮಯ ಎಂದು, ಆ ದುಃಖದಿಂದ ಪಾರಾಗುವ ವಿಧಾನವನ್ನು ಕಂಡುಹಿಡಿಯಬೇಕೆಂದು ನಿರ್ಧರಿಸಿದನು. ರಾಜನು ಮಗನು ಮನೆಬಿಟ್ಟು ಹೋಗದಿರಲಿ ಎಂದು ಒಂದು ಚೆಲುವಾದ ಹೆಣ್ಣನ್ನು ಮದುವೆಮಾಡಿದ್ದನು. ಬುದ್ಧ ಅವಳೊಡನೆ ಕೆಲವು

ಕಾಲ ಸುಖವಾಗಿದ್ದನು. ಆದರೆ ಅವನ ಅಂತರಂಗ ಕ್ರಮಕ್ರಮೇಣ ಸಂಸಾರಸುಖದಿಂದ ದೂರವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಹೀಗಿರುತ್ತ ಒಂದು ರಾತ್ರಿ ರಾಜ್ಯವನ್ನೂ ತಂದೆ ತಾಯಿಗಳನ್ನೂ ಅರಮನೆಯನ್ನೂ ಆ ಎಲ್ಲ ಸುಖಭೋಗಗಳನ್ನು ತೊರೆದುತಪಸ್ಸಿಗೆ ಹೋಗಬೇಕೆಂದು ಮನಸ್ಸು ಮಾಡಿದನು. ಅದೇ ರಾತ್ರಿ ಅವನ ಹೆಂಡತಿ ಒಂದು ಮಗು ಹೆತ್ತಳು....”

“ಗಂಡೋ ಹೆಣ್ಣೋ” ಎಂದು ಕೇಳಿದಳು ಪುಟ್ಟಮ್ಮ.

ಹೂವಯ್ಯ ರಾಮಯ್ಯರು ನಕ್ಕರು. ಉಳಿದ ಯಾರಿಗೂ ಆ ಪ್ರಶ್ನೆ ಹಾಸ್ಯಾಸ್ಪದವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಅದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಉತ್ತರವನ್ನೇ ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ತೋರಿತು.

“ಗಂಡು !” ಎಂದು ಮತ್ತೆ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿ ಹೂವಯ್ಯ ಸ್ವಾರಸ್ಯವಾಗಿ ವಿವರವಾಗಿ ಸಿದ್ಧಾರ್ಥನ ರಾಜ್ಯಪರಿತ್ಯಾಗದ ಮಹಾರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಘಟನೆಗಳನ್ನು ವರ್ಣಿಸತೊಡಗಿದನು. ಎಲ್ಲರೂ ಉಸಿರುಕಟ್ಟಿ ನಿಂತು ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದರು.

ಧ್ಯಾನಮಗ್ನ ಬುದ್ಧದೇವನ ಪ್ರಶಾಂತಮೂರ್ತಿ ಶತಮಾನಗಳ ಮೌನಗಾಂಭೀರ್ಯಗಳಿಂದ ಮುದ್ರಿತವಾಗಿ ಮಲೆನಾಡಿನ ಕಾಡಿನ ಮೂಲೆಯ ಕೆಳಕಾನೂರಿನ ಹುಲ್ಲುಮನೆಯ ಗೋಡೆಯಮೇಲೆ ನಿಷ್ಪಂದವಾಗಿತ್ತು.

“ಮನಸ್ಸಿಲ್ಲದ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಆ ರಾತ್ರಿ, ಬಾಣಂತಿಯಾಗಿದ್ದ ತನ್ನ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನೂ ಹಾಲುಹಸುಳೆಯಾಗಿದ್ದ ತನ್ನ ಮಗನನ್ನೂ ಎಲ್ಲರೂ ಮಲಗಿದ್ದಾಗ ಹೋಗಿ ನೋಡಿಕೊಂಡು ಬಂದು ನಡುರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಸಾರಥಿಯ ಸಹಾಯದಿಂದ ತನ್ನ ಪ್ರೀತಿಯ ಕುದುರೆಯನ್ನೇರಿ ಬಹುದೂರ ಹೋದನು.” - ಎಂಬುದನ್ನು ಹೂವಯ್ಯ ಕಾವ್ಯವಾಣಿಯಿಂದ ಹೇಳಿದಾಗ ಎಲ್ಲರ ಕಣ್ಣಿನಲ್ಲಿಯೂ ಹನಿಯಾಡುತ್ತಿತ್ತು.

“ಛೇ ! ಹಾಂಗೆ ಮಾಡ್ಕಾರದಾಗಿತ್ತು !” ಎಂದು ವಾಸು ಹೇಳಿಯೆಬಿಟ್ಟನು.

ವಿಮರ್ಶೆಗೆ ಪಾತ್ರನಾಗಿದ್ದ ಬುದ್ಧ ಕೂಡ ವಾಸುವಿನೊಡನೆ ಸಹಾನುಭೂತಿ ತೋರಿಸದೆ ಇರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ.

ಹೂವಯ್ಯ ಕಥೆಯನ್ನು ಮುಂಬರಿಸಿ, ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ ಬುದ್ಧದೇವನಾದುದನ್ನೂ, ಅವನ ಹೆಂಡತಿಯೂ ಬಂಧುಗಳೂ ಶಿಷ್ಯ ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಸೇರಿದುದನ್ನೂ, ಲೋಕವೆಲ್ಲ ಅವನ ಅನುಯಾಯಿಯಾದುದನ್ನು ಹೇಳಿ ಮುಗಿಸಿ ಮುಂದೆ ನಡೆದನು.

ತರುವಾಯ ಯೇಸು ಕ್ರಿಸ್ತನನ್ನು ಶಿಲುಬೆಗೆ ಹಾಕಿದ ಚಿತ್ರವನ್ನೂ, ಯಮ, ಸತ್ಯವಾನ್, ಸಾವಿತ್ರಿ ಇವರಿರುವ ಚಿತ್ರವನ್ನೂ ದೀರ್ಘವಾಗಿ ವಿವರಿಸಿದನು.

ಆಲಿಸುತ್ತ ಆಲಿಸುತ್ತ ಸೀತೆ ಹೂವಯ್ಯನಿಗೆ ಎಷ್ಟು ಸಮೀಪ ಬಂದಿದ್ದಳೆಂದರೆ ತನ್ನ ಮೈ ಅವನ ಮೈಗೆ ಸೋಂಕುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನೂ ಕೂಡ ಆಕೆ ಗಮನಿಸಿರಲಿಲ್ಲ. ಇನಿಯನ ಭಾವಮಯ ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಕೇಳುತ್ತ ಕೇಳುತ್ತ ಆಕೆಯ ಹೃದಯ ನಂದನೋದ್ಯಾನವಾಗಿತ್ತು ; ಆಕೆಯ ಮನಸ್ಸು ಕಲ್ಪನೆಗಳ ಮಂತ್ರಮಂಜೂಷವಾಗಿತ್ತು. ಬುದ್ಧನಿಗೆ ಆತನ ಪತ್ನಿ ಶಿಷ್ಯೆಯಾದಂತೆ ತಾನೂ ಹೂವಯ್ಯನಿಗೆ ಶಿಷ್ಯೆಯಾಗುತ್ತೇನೆಂದೂ ಸಾವಿತ್ರಿ ಸಾವಿತ್ರಿ ತನ್ನ ಪತಿಯೊಡನೆ ಯಮಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋಗಲು ಸಿದ್ಧಳಾಗಿದ್ದಂತೆ ತಾನೂ ಹೂವಯ್ಯನೊಡನೆ ಹೋಗಲು ಸಿದ್ಧಳಾಗುತ್ತೇನೆಂದೂ ಚಿನ್ನದ ಕನಸುಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟುತ್ತಿದ್ದಳು

ಸೀತೆ ಹೂವಯ್ಯನಿಗೆ ಅಷ್ಟು ಸಮೀಪವಾಗಿ ಮೈಗೆ ಮೈ ತಾಗಿಸುತ್ತ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು. ನೋಡಿದಮೇಲೆ, ರಾಮಯ್ಯನ ಮನಸ್ಸು ಹೂವಯ್ಯ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಚಿತ್ರಪಟದ ವಿವರಣೆಯ ಕಡೆಗೆ ಹೋಗಲಿಲ್ಲ. ಅವನಿಗೆ ಅನೇಕ ದಿನಗಳಿಂದ ದೂರದ ಸಂದೇಹಮಾತ್ರವಾಗಿದ್ದ ಯಾವುದೋ ಒಂದು ಭೀತಿ ಸೀತೆ ಹೂವಯ್ಯರ ಸಾಮೀಪ್ಯವನ್ನು ಕಂಡೊಡನೆ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗತೊಡಗಿತು. ಹೂವಯ್ಯನ ಪರವಾಗಿ ತಾನು

ಹಿಂದೆ ಎಂದೂ ಅನುಭವಿಸಿದ್ದ ಒಂದು ಭಾವ ಅವನ ಎದೆಯಲ್ಲಿ ಸುಳಿಯಿತು. ಆಗತಾನೇ ಹುಟ್ಟಿ ಕಣ್ಣು ಬಿಡುವುದರಲ್ಲಿದ್ದ ಆ ಭಾವಕ್ಕೆ 'ಪ್ರಣಯ ಮಾತ್ಸರ್ಯ' ಎಂಬ ಹೆಸರು ಬಹಳ ಹೆಚ್ಚಿನದಾದರೂ ಅದರಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸ್ವಲ್ಪ ಅಹಿತತ್ವವಿತ್ತು ಎಂದು ಹೇಳಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.

ಮರುದಿನ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರು ಸೀತೆಮನೆಗೆ ಹೊರಟುಹೋದರು. ತಂದೆ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ ಎಂದು ರಾಮಯ್ಯನೂ ಚಿನ್ನಯ್ಯ, ಸೀತೆ, ಪುಟ್ಟಮ್ಮ ಇವರನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಕಾನೂರಿಗೆ ಹೋದನು. ಹೊರಡುವಾಗ ಸೀತೆ ತನ್ನ ಹೃದಯವನ್ನು ಮುಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಎಷ್ಟು ಪ್ರಯತ್ನಪಟ್ಟರೂ ಕಣ್ಣು ಹನಿಹಾಕಿ, ಹೃದಯಕ್ಕೆ ದ್ರೋಹಮಾಡಿತು.

ವಾಸು ಯಾರು ಎಷ್ಟು ಹೇಳಿದರೂ ಕೇಳದೆ ಕಾನೂರಿಗೆ ಹೋಗಲು ಒಪ್ಪಲಿಲ್ಲ. ಹೂವಣ್ಣಯ್ಯನ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಇರುತ್ತೇನೆ ಎಂದು ಹಟ ಹಿಡಿದು ನಿಂತುಬಿಟ್ಟನು.

ಹೂವಯ್ಯ ನಂಟರೆಲ್ಲರನ್ನೂ ಸ್ವಲ್ಪದೂರ ಕಳುಹಿಸುತ್ತ ಗದ್ದೆಯನ್ನು ದಾಟಿ ಹಳ್ಳದವರೆಗೆ ಹೋಗಿ, ಅಲ್ಲಿ ಕಾಲುಗಂಟೆಯ ಕಾಲ ಮಾತಾಡುತ್ತ ನಿಂತು, ಮಳೆ ಸುರಿಯಲು ತೊಡಗಿದ ಮೇಲೆಯೇ ಮನಸ್ಸಿಲ್ಲದ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಬೀಳೊಂಡು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಬಂದನು. ಬೀಳೊಳ್ಳುವಾಗ ಸೀತೆಯಕಡೆಗೆ ನೋಡಿದನು. ಅವಳಂತೂ ಅವನನ್ನೇ ನೋಡುತ್ತ ನಿಂತಿದ್ದಳು. ಆ ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಅವರಿಬ್ಬರ ಮನಸ್ಸಿಗೂ ಜಗತ್ತು ವಿರಹದ ನರಕದಂತೆ ತೋರಿರಬೇಕು.

ನಿತ್ಯವೂ ತಪ್ಪದೆ ಕೆಳಕಾನೂರಿಗೆ ಬಂದು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದ ರಾಮಯ್ಯ ಸೀತೆ ಕಾನೂರಿನಲ್ಲಿರುವವರೆಗೆ ಅತ್ತಕಡೆಗೆ ಮುಖಹಾಕಲಿಲ್ಲ! ವಾಸು ಪಂಜರದಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆಹೊಂದಿದ ಹಕ್ಕಿಯಂತೆ ಪ್ರಾತಃಸೂರ್ಯನ ಕೋಮಲ ರುಕ್ಮರಶ್ಮಿಯಲ್ಲಿ ಬೆಟ್ಟದ ನೆತ್ತಿಯ ಮರದ ತುತ್ತತುದಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಗಾನೋನ್ಮತ್ತನಾಗಿದ್ದನು.

ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರಿಗೆ ಕೃಷ್ಣಪಕ್ಷ ಹಿಡಿಯಿತು

ಚಿನ್ನಯ್ಯ ಸೀತೆ ಪುಟ್ಟಮ್ಮರೊಡನೆ ರಾಮಯ್ಯ ತಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಬಂದೊಡನೆ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರು 'ವಾಸು ಎಲ್ಲಿ ?' ಎಂದು ಕೇಳಿದರು. ಅವನು ಒಂದೆರಡು ದಿನ ಅಲ್ಲಿಯೇ ಇರುತ್ತಾನಂತೆ ಎಂದು ರಾಮಯ್ಯ ಹೇಳಲು ಗೌಡರ ಮುಖ ಕ್ಷಣಾರ್ಧ ಮಾತ್ರ ಕ್ರೋಧದಿಂದ ವಿಕಾರವಾಗಿ ಉತ್ತರಕ್ಷಣದಲ್ಲಿಯೆ ಮನೆಗೆ ಬಂದ ನಂಟರೊಡನೆ ಶಾಂತವಾಗಿ ಮಾತಾಡತೊಡಗಿದರು. ತಂದೆ ಅಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ ಪ್ರಶಾಂತರಾದುದನ್ನು ಕಂಡು ರಾಮಯ್ಯನಿಗೆ ಆಶ್ಚರ್ಯವಾಯಿತು.

ಎರಡು ದಿನಗಳ ಮೇಲೆ ರಾಮಯ್ಯನಿಗೆ ತಂದೆಯ ಪ್ರಶಾಂತತೆ ಉನ್ಮಾದಕ್ಕೆ ಹತ್ತಿರವಾದ ಪ್ರಚ್ಛನ್ನ ಕ್ರೋಧವೆಂಬುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗತೊಡಗಿತು. ಚಿನ್ನಯ್ಯ ಸೀತೆಯರನ್ನು ಮನೆಯಿಂದ ಸ್ವಲ್ಪದೂರ ಹೋಗಿ ಕಳುಹಿಸಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದಾಗ, ತೆಂಗಿನಮರದ ಮೇಲೆ ಕಾಗೆಯೊಂದು ಕುಳಿತು ವಿಷಣ್ಣವಾಗಿ ಕಾ ಕಾ ಕಾ ಎಂದು ಕಾಗರೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ಅದನ್ನು ನೋಡಿ ಗೌಡರಿಗೆ ಸಿಟ್ಟಾಯಿತು. "ಹಾಳು ಕಾಗೆ ಏನು ಅಪಶಕುನ ಕೂಗ್ತದೆ ! ಏ ನಿಂಗಾ ಆ ಕೋವಿ ತಗೊಂಡು ಬಾ ಇಲ್ಲಿ" ಎಂದರು.

ನಿಂಗ ಒಳಗೆ ಹೋಗಿ ಬಂದೂಕನ್ನೂ ತೋಟಾಗಳನ್ನೂ ತಂದುಕೊಟ್ಟನು. ಈಡು ಹಾರಿದ ಕೂಡಲೆ ಕಾಗೆ ಮರದ ನೆತ್ತಿಯಿಂದ ಉರುಳಿಬಿದ್ದಿತು. ನಾಯಿಗಳೆಲ್ಲ ಅದರ ಬಳಿಗೆ ಓಡಿ ನುಗ್ಗಿದುವು. ಡೂಲಿ ಕಾಗೆಯನ್ನು ಬಾಯಲ್ಲಿ ಕಚ್ಚಿ ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ಬಂದು ಗೌಡರ ಹತ್ತಿರ ಹಾಕಿತು. ನಾಯಿಗಳೆಂದರೆ ಹಚೀ ಹಚೀ ಎನ್ನುತ್ತಿದ್ದ ಗೌಡರು ಡೂಲಿಯನ್ನು ಬಹಳವಾಗಿ ಪ್ರಶಂಸಿಸಿ, ಮುದ್ದಿಸಿ, ಶಹಬಾಸ್‌ಗಿರಿ ಕೊಟ್ಟರು. ಮನಃಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರಾರಾದರೂ ನೋಡಿದ್ದರೆ ಗೌಡರಿಗೆ ತಮ್ಮ ಕಿರಿಮಗನ ಮೇಲಿದ್ದ ಕ್ರೋಧದ ರೂಪಾಂತರವನ್ನು ಅದರಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದರೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ.

ಸಾಲದಿದ್ದಕ್ಕೆ ಆ ದಿನವೇ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯಿಂದ ಆಳುಗಳೊಡನೆ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬಂದಿದ್ದ ಸೇರೆಗಾರರನ್ನು ಕರೆದು “ಈ ತೆಂಗಿನಮರ ನಾಳೆ ಕಡಿಸಿಹಾಕಿ ಬಿಡಿ” ಎಂದು ಅಪ್ಪಣೆ ಮಾಡಿದರು.

ಅನೇಕ ತಲೆಮಾರುಗಳಿಂದ ಬೆಳೆದುಕೊಂಡುಬಂದು ಬೇಕಾದಷ್ಟು ಫಲವನ್ನೂ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದ ಆ ವೃದ್ಧವೃಕ್ಷವನ್ನು ನೋಡಿ ಕನಿಕರದಿಂದ ಸೇರೆಗಾರರು “ಹೌದಾ, ಸ್ವಾಮಿ, ಅದು ಇದ್ದರೆ ನಿಮಗೇನು ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಅದನ್ನು ಕಲ್ಪವೃಕ್ಷ ಅಂಬರು. ಅದೇ ಬಿದ್ದು ಹೋದ್ರೆ ಹೋಗ್ಲಿ. ನಾವು ಕಡಿದು ಪಾಪ ಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಬೇಡ” ಎಂದರು.

ಗೌಡರು ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದ ಹಾಗೆ ಉರಿದೆದ್ದು “ನಿಮಗ್ಯಾಕ್ರೀ ಆ ಪುರಾಣ ? ಹೇಳಿದಷ್ಟು ಕೆಲ್ಸಾಮಾಡಿ. ಕಲ್ಪವೃಕ್ಷವಂತೆ ! ಕಾಮಧೇನುವಂತೆ ! ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಬಾರದ ಬಂಜೆಮರ ಇದ್ದರೇನು ? ಹೋದ್ರೇನು ?” ಎಂದರು.

ಮರುದಿನ ಗೌಡರು ತಾವೇ ಖುದ್ದು ನಿಂತು ತೆಂಗಿನಮರವನ್ನು ಕಡಿಸಿದರು.

ಗೌಡರು ಅದನ್ನು ಮುದ್ದಿಸಲಾರಂಭಿಸಿದ ಮೇಲೆ ಡೂಲಿ ಮೂರುಹೊತ್ತೂ ಅವರ ಬಳಿಯೇ ಇರುತ್ತಿತ್ತು. ಅದಕ್ಕೆ ಉಟ ಉಪಚಾರಗಳೂ ಸಮೃದ್ಧಿಯಾಗಿ ನಡೆಯತೊಡಗಿದವು. ಗೌಡರು ತಮ್ಮ ಎಲೆಯಿಂದಲೇ ಹಾಲು ಮೊಸರನ್ನಗಳನ್ನೂ ಮಾಂಸ ಮತ್ತು ಎಲುಬಿನ ತುಂಡುಗಳನ್ನೂ ಅದಕ್ಕೆ ನೀಡುತ್ತಿದ್ದರು.

ಮೂರು ನಾಲ್ಕು ದಿನಗಳಾದಮೇಲೆ ಗೌಡರು ತಾವು ಸ್ನಾನ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಡೂಲಿಗೂ ಸ್ನಾನಮಾಡಿಸಬೇಕೆಂದು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದರು. ಆದರೆ ಅದು ಅಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ ನಾಗರಿಕವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಒಂದು ಚೊಂಬು ನೀರು ಮೈಮೇಲೆ ಬಿದ್ದೊಡನೆ ಅವರ ಕೈಯಿಂದ ನುಣುಚಿಕೊಂಡು ಓಡಿಹೋಯಿತು. ಕೌಪೀನಧಾರಿಯಾಗಿ ಸ್ನಾನಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧರಾಗಿದ್ದ ಗೌಡರು ಡೂಲಿಯನ್ನು ಕರೆಯುತ್ತ ಹಿಂಬಾಲಿಸಿದರು. ಡೂಲಿ ನಿಂತು ನಿಂತು, ಹಿಂತಿರುಗಿ ನೋಡುತ್ತ ನೋಡುತ್ತ, ಗೌಡರು ಹತ್ತಿರ ಬರಲು ಕೈಗೆ ಸಿಕ್ಕದೆ ಓಡತೊಡಗಿತು. ಗೌಡರು ಒಂದೆರಡು ಸಾರಿ ನಿಂತು ನಿಂತು ಕ್ರೋಧವಾಣಿಯಿಂದ ನಾಯನ್ನು ಬಳಿಗೆ ಕರೆದರು. ಅದು ಬರಲಿಲ್ಲ. ರೇಗಿ, ಅಟ್ಟಿ ಹಿಡಿಯಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದರು. ಮನೆ, ಕೊಟ್ಟಿಗೆ, ಕಣ ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೂ ಅಟ್ಟಿದರು. ಕೌಪೀನ ವಿನಾ ನಗ್ನರಾಗಿದ್ದ ಗೌಡರು ಅಟ್ಟುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ಕಂಡು ಪುಟ್ಟ ನಿಂಗ ಇವರೂ ನೆರವಾದರು. ನಾಯಿಗೆ ಗಾಬರಿ ಹೆಚ್ಚಿ ಸಿಕ್ಕಾಬಟ್ಟೆ ಓಡತೊಡಗಿತು.

ಗೌಡರು ಕ್ರೋಧದಿಂದಲೂ ಆಯಾಸದಿಂದಲೂ ದೀರ್ಘಶ್ವಾಸೋಚ್ಛಾಸಗಳನ್ನು ಬಿಡುತ್ತ ನಿಂತು, ನಿಂಗನಿಗೆ ಬಂದೂಕು ತರಲು ಹೇಳಿದರು. ನಿಂಗ ಪ್ರತಿ ಮಾತಾಡಲು ಹೆದರಿ ಬಂದೂಕು ತಂದುಕೊಟ್ಟನು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಓಡಿಬಂದಿದ್ದ ರಾಮಯ್ಯ ನಾಯಿಯನ್ನು ಹೊಡೆಯುವುದು ಬೇಡ ಎಂದು ಆಗ್ರಹಮಾಡಿದನು. ಗೌಡರು ಮಗನನ್ನು ಕೆಳಕ್ಕೆ ತಳ್ಳಿ “ಹೇಳಿದ ಮಾತು ಕೇಳದಿದ್ದ ಪ್ರಾಣಿ ಬದುಕಿರಬಾರದು” ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತ ದೂರದಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಅವರನ್ನೇ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದ ಡೂಲಿಗೆ ಗುರಿಯಿಟ್ಟರು. ಆ ಮೂಗುಪ್ರಾಣಿಗೆ ಗೌಡರ ಪ್ರಲಯಬುದ್ಧಿ ಅರ್ಥವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಒಂದು ಸಾರಿ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಕೂಗಿ ನಾಯಿಯನ್ನು ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆ ಕರೆದರು. ಅದು ನಿಂತಲ್ಲಿಂದ ಅಲುಗಾಡಲಿಲ್ಲ. ಎರಡನೆಯ ಸಾರಿ ಕೂಗಿದರು. ಅದು ಸ್ವಲ್ಪ ಹೆದರಿ ಒಂದೆರಡು ಹೆಜ್ಜೆ ದೂರ ಸರಿಯಿತು. ಇತರರು ಹೇಗಾದರೂ ಅದರ ಜೀವ ಉಳಿದರೆ ಸಾಕೆಂದು “ಬಾ, ಡೂಲಿ ! ಬಾ, ಡೂಲಿ !” ಎಂದು ಕೂಗಿ ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಗೌಡರು ಮೂರನೆಯ ಸಾರಿ ಕೂಗಿದರು. ನಾಯಿ ಹಿಂತಿರುಗುವುದರಲ್ಲಿತ್ತು. ಆದರೆ ಈಡೂ ಹಾರಿತ್ತು ! ರಕ್ತದ ಕೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು ಕೂಗುತ್ತ ಹೊರಳಾಡಿ ಡೂಲಿ ಪ್ರಾಣ ಬಿಟ್ಟಿತು.

ಗೌಡರು ಸರಕ್ಕನೆ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಹೋಗಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಿದರು.

ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಉಟಮಾಡಿ ಮಲಗಿದವರಿಗೆ ಹಾಸಿಗೆಯಿಂದ ಎಳಲಾಗಲಿಲ್ಲ. ರಾಮಯ್ಯ ಹೋಗಿ ವಿಚಾರಿಸಿದನು. ಜ್ವರ ಬಂದಿದೆ ಎಂದರು.

ಆ ದಿನ ಸಾಯಂಕಾಲದಲ್ಲಿ ಗೌಡರ ಜ್ವರ ವಿಷಮಸ್ಥಿತಿಗೇರಿತು. ಬುದ್ಧಿವಿಕಾರದಿಂದ ಏನೇನೋ ಹಲವರಿಯತೊಡಗಿದರು. ತೆಂಗಿನಮರ ಕಡಿರುವುದು, ಬಂಜೆಯಿಂದ ಪ್ರಯೋಜನವೇನು ಎಂದು ಗೊಣಗುವುದು, ಹೇಳಿದ ಮಾತು ಕೇಳದವರನ್ನು ಗುಂಡಿನಿಂದ ಹೊಡೆಯಬೇಕು ಎಂದು ಕೂಗುವುದು, ಅಯ್ಯೋ ವಾಸೂ ನನ್ನ ಬಿಟ್ಟು ಹೋದೆಯೇನೋ ಎಂದು ಮರುಗುವುದು - ಇತ್ಯಾದಿಯಾಗಿ ಅನಂಬದ್ಧ ಪ್ರಲಾಪ ಮಾಡತೊಡಗಿದರು. ಅವರ ಹೆಂಡತಿ ಸುಬ್ಬಮ್ಮನನ್ನಂತೂ ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆ ಬರಗೊಡಿಸದೆ 'ಢೂ, ಹಾದರಗಿತ್ತಿ, ನಡಿ !' ಎಂದು ಉಗುಳುತ್ತಿದ್ದರು. ರಾಮಯ್ಯನನ್ನು ಕಂಡರು ಪರಕೀಯನಂತೆ ಕಾಣಹತ್ತಿದರು. ಸೇರೆಗಾರ ರಂಗಪ್ಪಸೆಟ್ಟರು, ಅವರಿಗಿಂತಲೂ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಗಂಗೆ ಇವರಿಬ್ಬರು ಮಾತ್ರ ಅವರನ್ನು ಉಪಚರಿಸಿ ಹತೋಟಿಯಲ್ಲಿಡಲು ಸಮರ್ಥರಾಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಗೌಡರಿಗೆ ಸ್ವಕೀಯರೇ ಪರಕೀಯರಂತೆಯೂ ಪರಕೀಯರೇ ಸ್ವಕೀಯರಂತೆಯೂ ಕಾಣತೊಡಗಿದ್ದಂತೆ ತೋರಿತು. ಗಂಗೆಯಲ್ಲಿ ಅವರಿಗಿದ್ದ ನಂಬುಗೆ ವಿಶ್ವಾಸಗಳು ಸುಬ್ಬಮ್ಮನಲ್ಲಿರಲಿಲ್ಲ.

ಮರುದಿನ ಅವರಿಗೆ ಜ್ವರ ಸ್ವಲ್ಪ ಇಳಿದಿದ್ದರೂ ಮನೋವಿಕಾರವೇನೂ ಇಳಿದಂತೆ ತೋರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ರಾಮಯ್ಯ ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿಯಿಂದ ಡಾಕ್ಟರನ್ನು ಕರೆಸುತ್ತೇನೆ ಎಂದು ಹೇಳಿದಾಗ ಅವನ ಮೇಲೆ ರೇಗಿ ಬಯ್ಯು "ಡಾಕ್ಟರಿಂದ ಏನಾಗ್ತೋ? ಭೂತರಾಯನ ಚೇಷ್ಟೆ ! ಎಲ್ಲ ಆ ಹೂವಯ್ಯನ ಮಾಟ ! ಕೆಳಕಾನೂರು ಅಣ್ಣಯ್ಯಗೌಡನ ಕರೆಸೋ ! ನೀವೆಲ್ಲ ಸೇರಿಕೊಂಡು ನನ್ನ ತಗೀಬೇಕು ಅಂತಾ ಮಾಡೀರಿ !" ಎಂದು ಕಣ್ಣೀರು ಕರೆಯತೊಡಗಿದರು.

ಕೆಳಕಾನೂರು ಅಣ್ಣಯ್ಯಗೌಡರು ಕೆಲವು ತಿಂಗಳ ಹಿಂದೆ ಉರು ಬಿಟ್ಟು ಹೋದುದನ್ನು ನೆನಪಿಗೆ ತಂದುಕೊಟ್ಟು, ಅವರೆಲ್ಲಿದ್ದಾರೆಯೋ ಅದೂ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ ಎಂದು ಹೇಳಲು, ಗೌಡರು ನರಳಿ ನಿಟ್ಟುಸಿರು ಬಿಟ್ಟು "ಮಾಡೀ ! ಮಾಡೀ ! ಏನೇನು ಮಾಡ್ತೀರೋ ಎಲ್ಲ ಮಾಡಿ !" ಎಂದು ಹೊದೆದಿದ್ದ ಕಂಬಳಿಯಿಂದ ಮುಖ ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡರು.

ರಾಮಯ್ಯ ತಂದೆಯ ನಂಬುಗೆಯ ಸಲುವಾಗಿ ಸೇರೆಗಾರರಿಂದ ಭೂತರಾಯನಿಗೆ ಕಾಣಿಕೆ ಕಟ್ಟಿಸಿ ಹೇಳಿಕೊಂಡನು.

ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ವಾಸುವನ್ನು ಕೆಳಕಾನೂರಿನಿಂದ ಕರೆತರಿಸಿದನು. ಗೌಡರು ಅವನನ್ನು ನೋಡಿದ ಕೂಡಲೆ "ಯಾರೋ ಅದು ?" ಎಂದರು.

"ನಾನು, ಅಪ್ಪಯ್ಯಾ," ಎಂದನು ವಾಸು.

"ಯಾರೋ ನೀನು ಸತ್ತುಹೋದ ಅಂತಾ ಹೇಳಿದ್ರಲ್ಲೋ " ಎಮದು ಗೌಡರು ಹೇಳಲು ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿದ್ದ ಗಂಗೆ.

"ಛೆ ! ಎಂತ ಹಾಳು ಬಾಯಿ ನುಡಿತೀರಿ ?" ಎಂದು ಗದರಿಸಿದರು. ಗೌಡರು ಮಾತಾಡಲಿಲ್ಲ.

ಸಾಯಂಕಾಲದ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಅಗ್ರಹಾರದ ಜೋಯಿಸರು ವೆಂಕಪ್ಪಯ್ಯನವರೂ ದಯಮಾಡಿಸಿದರು. ಅವರಂತೂ ದೊಡ್ಡ ಪ್ರವಾಹದಲ್ಲಿ ಸೇತುವೆಯೊಂದು ಮುರಿದುಬೀಳುವ ಚಿಹ್ನೆ ತೋರಿದಾಗ ಅದರ ರಕ್ಷಣಾರ್ಥವಾಗಿ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಕರೆಯಲ್ಪಡುವ ಎಂಜಿನಿಯರು ಯಾವ ಅಧಿಕಾರದಿಂದ, ದರ್ಪದಿಂದ, ಹೆಮ್ಮೆಯಿಂದ, ಹುಕುಂ ಚಲಾಯಿಸುತ್ತಾನೆಯೋ ಅದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಾದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ವರ್ತಿಸುತ್ತಿದ್ದರು.

ಜೋಯಿಸರಿಗೆ ರೋಗವೇನೆಂದು ಗೊತ್ತಾಗದಿದ್ದರೂ ತಮಗೆ ತಿಳಿದಿದ್ದ ಔಷಧಿಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಒಂದಾದಮೇಲೊಂದನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸತೊಡಗಿದರು. ಜೊತೆಗೆ ಹಾದಿದಾನ ಬೀದಿದಾನ ಮಂತ್ರ ತಂತ್ರಗಳೇ ಮೊದಲಾದ ದೈವಿಕ ವಿಧಾನಗಳನ್ನೂ ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದರು.

ರೋಗ ಪ್ರಬಲತರವಾಯಿತು. ನಾಲ್ಕನೆಯ ದಿನ ರಾಮಯ್ಯ ಹತಾಶನಾಗಿ ಕೆಳಕಾನೂರಿಗೆ ಓಡಿದನು. ಹೂವಯ್ಯ ಪುಟ್ಟಣ್ಣನೊಡಗೂಡಿ ಮನೆಯ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸಣ್ಣ ಹೂವಿನ ತೋಟದ ರಚನೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ್ದವನು ರಾಮಯ್ಯನಿಂದ ಸಂಗತಿ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಕೇಳಿ, ಕೂಡಲೆ ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿಯಿಂದ ಸರ್ಕಾರಿ ಡಾಕ್ಟರನ್ನು ಕರೆಯಿಸುವಂತೆ ಹೇಳಿದನು.

ರಾಮಯ್ಯ "ಅವರು ಸರ್ಕಾರಿ ಡಾಕ್ಟರೆಂದರೆ ರೇಗುತ್ತಾರೆ ! ಏನು ಮಾಡೋದು ?" ಎಂದನು.

"ರೇಗಿದರೆ ರೇಗಲಿ ! ರೋಗಿಯ ಮಾತು ಕೇಳಬಾರದು ! ಮೊದಲು ಆ ಜೋಯಿಸರಿಗೆ 'ಔಷಧಿ ಕೊಡುವುದು ಬೇಡ' ಎಂದು ಹೇಳಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿಬಿಡು. ಆ ಅಳಲೇಕಾಯಿ ಪಂಡಿತರಿಂದ ಉಳಿಗತಿಯಿಲ್ಲ."

"ನೀನೂ ಬಂದಿದ್ದರೆ ಚೆನ್ನಾಗಿತ್ತು..."

"ನಾನೂ ಮಾಟ ಮಾಡಿದ್ದೇನೆ ಎಂದು ಹೇಳಿದರು ಅಂತಾ ಹೇಳಿಲೇಯಿ. ನನ್ನ ನೋಡಿದರೆ ಅವರ ಬುದ್ಧಿವಿಕಾರ ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಿಬಿಟ್ಟರೆ ?"

ಕಡೆಗೂ ರಾಮಯ್ಯನ ಧೈರ್ಯಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಹೂವಯ್ಯನೂ ಕಾನೂರಿಗೆ ಹೋದನು. ಆದರೆ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರು ಅವನನ್ನು ಕಂಡೊಡನೆ ಕಾಹಿಲೆಯಿಂದ ಆಶಕ್ತರಾಗಿದ್ದರೂ ಆದಷ್ಟು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಬಾಯಿಗೆ ಬಂದಂತೆ ಬಯ್ಯು, ತಮ್ಮ ಕಣ್ಣುಮುಂದೆ ನಿಲ್ಲಬಾರದೆಂದು ಕೂಗಿಕೊಂಡರು. ಆಮೇಲೆ ಹೂವಯ್ಯ ಅವರಿಗೆ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳದಂತೆ ಜಾಗರೂಕನಾದನು.

ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿಯಿಂದ ಡಾಕ್ಟರು ಬಂದು ಸೂಜಿಮದ್ದನ್ನೂ ಔಷಧಿಯನ್ನೂ ಕೊಟ್ಟು, ಪಠ್ಯಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಹೇಳಿ, ಶುಶ್ರೂಷೆಯ ವಿಧಾನಗಳನ್ನೂ ತಿಳಿಸಿ, ಪ್ರತಿ ದಿನವೂ ಬಂದು ಔಷಧಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡುಹೋಗುವಂತೆ ಅಪ್ಪಣೆಮಾಡಿ ಫೀಜು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಮರಳಿದರು.

ಎಂಟು ಹತ್ತು ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಗೌಡರ ದೈಹಿಕ ರೋಗ ಗುಣವಾಯಿತು. ಆದರೆ ಬುದ್ಧಿವಿಕಾರ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಹೋಗಲಿಲ್ಲ. ಸುಬ್ಬಮ್ಮನನ್ನು ಬಂಜೆ, ಹಾದರಗಿತ್ತಿ ಎಂದು ಮೊದಲಾಗಿ ಶಪಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಮನೆಯವರನ್ನೆಲ್ಲ ಜುಗುಪ್ಸೆಯಿಂದ ಕಾಣತೊಡಗಿದರು. ಗಂಗೆಯೊಬ್ಬಳೇ ಅವರಿಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಹಿತಕಾರಿಣಿಯಾಗಿದ್ದಳು.

ಮೊದಲಿದ್ದ ಶಕ್ತಿಯಾಗಲಿ ದರ್ಪವಾಗಲಿ ಗಾಂಭೀರ್ಯವಾಗಲಿ ಅವರಿಗೆ ಮರಳಿ ಬರಲಿಲ್ಲ. ಅದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಕ್ರೋಧ, ಧೂರ್ತವರ್ತನೆ, ಸಿಡುಕುಬುದ್ಧಿ, ನಡುನಡುವೆ ಉನ್ನಾದಪ್ರಕೃತಿ ಇವುಗಳು ಹೆಚ್ಚಿದುವು.

ದಿನಗಳು ಸಾಗಿದುವು. ಅಡಕೆಯ ಕೊಯಿಲು ಬಂದಿತು. ರಾಮಯ್ಯನೇ ಮುತ್ತುವರ್ಷಿಯಿಂದ ಕೊನೆ ತೆಗೆಯುವವರನ್ನು ಗೊತ್ತುಮಾಡಿ, ಕೊನೆ ತೆಗೆಸಿದನು.

ಅಡಕೆ ಸುಲಿಯುವುದು, ಬೇಯಿಸುವುದು, ಹರಡುವುದು, ಮಧ್ಯೆ ಮಧ್ಯೆ ಕೆಳಕಾನೂರಿಗೆ ಹೋಗಿ ಹೂವಯ್ಯನಿಗೂ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ಸಹಾಯಮಾಡುವುದು, ಆಗಾ ಕೋವಿ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಇಬ್ಬರೂ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಬೇಟೆಯಾಡುವುದು - ಹೀಗಿರುತ್ತಿರಲು ಭೂಮಿ ಹುಣ್ಣಿಮೆಯ ಹಬ್ಬ ಬಂದಿತು.

ಭೂಮಿ ಹುಣ್ಣಿಮೆ ಹಬ್ಬದ ಹಿಂದಿನ ದಿನ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ

ದೈತ್ಯನಾದ ಪುಟ್ಟಣ್ಣನ ಕಣೆಹಂದಿಯ ಬೇಟೆ

ಭೂಮಿ ಹುಣ್ಣಿಮೆಯ ಹಬ್ಬ ದೀಪಾವಳಿ ಹಬ್ಬಕ್ಕೆ ಹದಿನೈದು ದಿನಗಳ ಹಿಂದೆ ಬರುತ್ತದೆ. ಕೊಬ್ಬಿ ಬೆಳೆದು ನಿಂತ ಹಸುರಾದ ಬತ್ತದ ಗದ್ದೆಗಳಲ್ಲಿ ಆಗತಾನೆ ಹೊಡೆ ಹೊರಡಲು ಮೊದಲಾಗುತ್ತದೆ. ಕೆಲವು ಮುಂಬೆಳಸಿನ ಗದ್ದೆಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಲ್ದನೆಗಳೂ ಮೂಡಿರುತ್ತವೆ. ಸೂರ್ಯನನ್ನೇ ಕಾಣಗೊಡಿಸದೆ ಆಕಾಶವನ್ನೆಲ್ಲ ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಹಗಲಿರುಳೂ ಹಿಡಿದು ಮಳೆ ಸುರಿಸುವ ಕರಿ ಮುಗಿಲು ಬಿಳಿಮುಗಿಲಾಗದು ತೊಡಗುತ್ತದೆ. ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ವಿರಳವಾಗಿ ತುಂತುರು ಮಳೆ ಹೊಯ್ದರೂ ಬೆಚ್ಚನೆ ಬಿಸಿಲು ಅಡಿಗಡಿಗೆ ಇಣಕಿಣಕಿ ಹಸುರು ಗದ್ದೆಗಳ ಮೇಲೆ ಹೊಂಬಣ್ಣದ ನಗೆ ಬೀರುತ್ತದೆ. ಮಳೆಗಾಲದ ಜಡಿಮಳೆಯೂ ಇರದೆ, ಬೇಸಗೆಯ ಉರಿಬಿಸಲೂ ಇರದೆ, ಚಳಿಗಾಲದ ಕೊರಚಳಿಯೂ ಇರದೆ ಹವಾ ಸುಖವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಒಂದೊಂದು ದಿನ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಮಳೆಯಿಲ್ಲದೆ ಮೋಡವಿಲ್ಲದೆ ತೊಳೆದಿಟ್ಟ ನೀಲಿ ಗಾಜಿನಂತೆ ಹಬ್ಬಿರುವ ನೀಲಾಕಾಶದಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯನೂ ಪ್ರಪುಲ್ಲ ತೇಜಸ್ವಿಯಾಗಿರುವುದೂ ಉಂಟು. ಅಂತಹ ದಿನಗಳೆಂದರೆ ವನ್ಯಜಂತುಗಳಿಗೆ ಖುಷಿ ! ಬೇಟೆಗಾರರಿಗೂ ಖುಷಿ !

ಭೂಮಿ ಹುಣ್ಣಿಮೆಯ ಹಬ್ಬದಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವೆಂದರೆ, ಕಳಮಶ್ರೀಯ ಪೂಜೆ. ಹಬ್ಬದ ಹಿಂದಿನ ದಿನವೇ ಕಾಡುಗಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ಅರವತ್ತು ಬಗೆಯ ಸೊಪ್ಪುಗಳನ್ನೂ, ನೂಲೆ ಗೆಣಸುಗಳನ್ನೂ ತರುತ್ತಾರೆ. ಸೊಪ್ಪುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಸೇರಿಸಿ ಮಾಡಿದ ಪಲ್ಯಕ್ಕೆ 'ಬೆರೆಕೆಸೊಪ್ಪಿನ ಪಲ್ಯ' ಎಂದು ಹೆಸರು. ಅರ್ಧ ಅಡಿಯಷ್ಟು ದಪ್ಪವಾಗಿ ನಾಲ್ಕೈದು ಅಡಿಗಳವರೆಗೂ ಉದ್ದವಾಗಿರುತ್ತದೆ, ಮುಳ್ಳು ಮುಳ್ಳು ನೂಲೆಬಳ್ಳಿಯ ಬುಡದ ಗೆಣಸು. ಅದನ್ನು ಬೇಯಿಸಿ ಸಿಪ್ಪೆ ಸುಲಿದರೆ ಬೆಣ್ಣೆಯಿದ್ದಂತೆ ಬೆಳ್ಳಗೆ ನುಣ್ಣಗೆ ಮೃದುವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಅಣಂಬಲಿ, ಕೆಸುವಿನ ಕೊಟ್ಟೆಹಿಟ್ಟು, ಕೊಚ್ಚಿಲಿ ಮೀನಿನ ಪಲ್ಯ ಇತ್ಯಾದಿಯಾಗಿ ಅನೇಕ ಭಕ್ಷ್ಯಭೋಜ್ಯಗಳನ್ನೂ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಜೊತೆಗೆ ಹಬ್ಬದ ಹಿಂದಿನ ದಿನ ಎಂದಿನಂತೆ 'ದೊಡ್ಡಬೇಟೆ' ಸೇರಿದಾಗ 'ಷಿಕಾರಿಯಾಗಿದ್ದರೆ' 'ಅದರ ಪಕಾರ'ವೂ ಇರುತ್ತದೆ.

ಆದರೆ ಕಳಮಶ್ರೀಗೆ ಜೈನ ಮೇಲೋಗರಗಳನ್ನೇ ನಿವೇದಿಸುತ್ತಾರೆ. ಹಬ್ಬದ ದಿನ ಉಷಃಕಾಲಕ್ಕೆ ಮೊದಲೇ ಗದ್ದೆಗಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ಬತ್ತದ ಪೈರನ್ನು ಹೂವು, ಹಣ್ಣು, ಕರ್ಪೂರ, ಗಂಧ, ಜಾಗಟೆ, ಆರತಿಗಳಿಂದ ವಿಧಿವತ್ತಾಗಿ ಅರ್ಚಿಸುತ್ತಾರೆ. ಕಳಮಶ್ರೀಯ ಆರಾಧನೆಯ ಜೊತೆಗೆ ಕಲೋಪಾಸನೆಯೂ ಆಗುತ್ತದೆ. ಜಡಜಗತ್ತೂ ಸಸ್ಯಾದಿಗಳೂ ತತ್ತ್ವತಃ ಆದುದರಿಂದ ವಂದನೀಯ ಎಂಬುದು ಆ ಪೂಜೆಯ ಅವ್ಯಕ್ತಬೋಧೆ.

ನೂಲೆಗೆಣಸು ಬೆರೆಕೆಸೊಪ್ಪುಗಳನ್ನು ತಂದಹಾಗೂ ಆಯಿತು, ಬೇಟೆಯಾಡಿದ ಹಾಗೂ ಆಯಿತು ಎಂದುಕೊಂಡು ಹಬ್ಬದ ಹಿಂದಿನ ದಿನ ಹೂವಯ್ಯ, ರಾಮಯ್ಯ, ವಾಸು, ಪುಟ್ಟಣ್ಣ, ಬೇಲರಬೈರ, ಸಿದ್ದ - ಇವರೆಲ್ಲ ಒಟ್ಟುಗೂಡಿ ಕಾಡಿಗೆ ಹೊರಟರು. ಸತ್ಯ ಹೇಳುವುದಾದರೆ ಎಲ್ಲ ಒಟ್ಟುಗೂಡಿ ಹೊರಡಲಿಲ್ಲ ; ಹೊರಟಮೇಲೆ ಕಾನುಬೈಲಿನಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರೂ ಒಟ್ಟಾದರು. ರಾಮಯ್ಯ, ವಾಸು, ಬೇಲರ ಸಿದ್ದ ಇವರು ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರ ಅಪ್ಪಣೆ ಪಡೆದು ನಾಯಿ, ಕೋವಿ, ಹಾರೆ, ಸಮೆಗೋಲು, ಬೆಂಕಿಪೊಟ್ಟಣ ಮೊದಲಾದ ಸಲಕರಣೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ನಡೆದು ಕಾನುಬೈಲಿನಲ್ಲಿ ಸಕಲ ಸಲಕರಣೆಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡು ಕಾಯುತ್ತಿದ್ದ ಹೂವಯ್ಯನ ದಳವನ್ನು ಕೂಡಿಕೊಂಡು ಮುಂಬರಿದರು. ಹಾಗೆ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರ ಭೀತಿಯೇ ಕಾರಣವಾಗಿತ್ತು.

ಆ ದಿನ, ಅವರ ಪುಣ್ಯವಶದಿಂದ, ಬೆಚ್ಚನೆಯ ಬಿಸಿಲು ಹಚ್ಚನೆಯ ಹಸುರಿನ ಮೇಲೆ ರಮಣೀಯವಾಗಿತ್ತು. ದೂರದೂರವಾಗಿದ್ದ ತುಂದುಮೋಡಗಳನ್ನುಬಿಟ್ಟರೆ ಆಕಾಶ ಸ್ವಚ್ಛವಾಗಿತ್ತು. ಹವಾ ಪ್ರಕಾಶಮಾನವಾಗಿ ಸುಖಶೀತೋಷ್ಣವಾಗಿತ್ತು. ಪಕ್ಷಿಗಳು ಕೂಜನೋತ್ಸವದಲ್ಲಿ ತತ್ತರವಾಗಿದ್ದುವು.

ಹೂವಯ್ಯನಾದಿಯಾಗಿ ಬೈರ ಸಿದ್ದರಿಗೂ ಕೂಡ ಗಿರಿವನಗಳ ರಮಣೀಯತೆಯಲ್ಲಿ ಜೀವನವು ಗರಿಯಂತೆ ಹಗುರವಾಗಿ ಹಕ್ಕಿಯಂತೆ ಹಾರಾಡತೊಡಗಿತು. ಸಂಸಾರದ ನೂರಾರು ಕೋಟಲೆಗಳ ಕಣಿವೆಗಳ ನಿಮ್ಮತೆಯಿಂದ ಸ್ವಚ್ಛತರವೂ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಪೂರ್ಣವೂ

ಆಗಿರುವ ಗಿರಿವನಗಳ ಔನ್ನತ್ಯಕ್ಕೇರಿದರೆ ಯಾವ ಜೀವಿಯ ಆತ್ಮತಾನೇ ಗಗನಸ್ಪರ್ಶಿಯಾಗುವುದಿಲ್ಲ ? ಹೂವಯ್ಯ ತಿಳಿದು ಆನಂದಪಡುತ್ತಿದ್ದನು ; ಸಿದ್ಧ ತಿಳಿಯದೆ ಆನಂದಪಡುತ್ತಿದ್ದನು.

ಬೇಟೆಗಾರರ ಗುಂಪು ಕೆಲವುಸಾರಿ ವಿನೋದದ ಮಾತನ್ನಾಡುತ್ತ, ಕೆಲವು ಸಾರಿ ಮಾತಿಲ್ಲದೆ ಆಲಿಸಿ ನೋಡುತ್ತ, ಒಮ್ಮೆ ಪಿಸುಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಮಂತ್ರಾಲೋಚನೆ ಮಾಡುತ್ತ, ಒಮ್ಮೆ ಸುತ್ತಲೂ ನೆಲವನ್ನು ಮೂಸುತ್ತ ತೊಳತೊಳಲಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ನಾಯಿಗಳಿಗೆ ಪಿಸುದನಿಯಲ್ಲಿ ಛೂ ಛೂ ಎನ್ನುತ್ತ, ಕೈಚಿಟಿಕೆ ಹೊಡೆದು ಸನ್ನೆ ಮಾಡುತ್ತ, ಒಂದೊಂದು ಸಲ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ನೂಲೆಬಳ್ಳಿಗಳನ್ನು ಹುಡುಕುತ್ತ, ಬೆರಕೆ ಸೊಪ್ಪನ್ನು ಕೊಯ್ಯುತ್ತ, ಸರುವಿಗಿಳಿದು, ಅಬ್ಬರಿಯೇರಿ ಸರಸ ಸಾಹಸದಿಂದ ಮುಂದುವರಿದರು.

ಕಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ತಿರುಗಿ ಅನುಭವ ಸಾಲದ ವಾಸುವಿನ ಕಾಲುಗಳಂತೂ ಮುಳ್ಳು ಬಳ್ಳಿಗಳಿಂದ ಪರಚಿ ಪರಚಿಹೋದುವು. ಅವನು ಮಾತ್ರ ಗಾಯಗೊಂಡಷ್ಟೂ ಕೆರಳಿ ಯುದ್ಧಮಾಡುವ ರಣವೀರನಂತೆ ದೊಡ್ಡವರಿಗೆ ಸರಿಸಾಟಿಯಾಗಿ ಸಾಗಿದನು. ಆ ಅರಣ್ಯ ಪರ್ವತಗಳ ಸಂಗ ಸಹವಾಸಗಳೆಂದರೆ ಅವನಿಗೆ ಹಿಡಿಸಲಾರದಷ್ಟು ಸಂತೋಷ ; ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಹೂವಣ್ಣಯ್ಯನ ಜೊತೆ ! ಮತ್ತು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ !

ಒಂದೆಡೆ ಸಮೀಪ ಸಮೀಪವಾಗಿ ನೂಲೆಬಳ್ಳಿಗಳು ಬೆಳೆದಿದ್ದುದನ್ನು ಕಂಡುಹಿಡಿದು ಗೆಣಸು ಅಗೆಯಲು ತೊಡಗಿದರು.

ಬೈರನೊಂದು ಕಡೆ ಸಿದ್ಧನೊಂದು ಕಡೆ ಸಮೆಗೋಲು (ಹಾರೆ)ಗಳಿಂದ ಅಗೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಇತರರು ಕಂಬಳಿಗಳನ್ನು ಪಕ್ಕಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಹಾಸಿಕೊಂಡು ಕುಳಿತು ಮಾತಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ನಾಯಿಗಳು ಒಂದಾದಮೇಲೊಂದು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ಕೆನ್ನಾಲಿಗೆಗಳನ್ನು ಜೋಲುಹಾಕಿಕೊಂಡು ಏದುತ್ತ ಸುತ್ತಲೂ ವಿಶ್ರಮಿಸಿಕೊಳ್ಳತೊಡಗಿದುವು. ಪುಟ್ಟಣ್ಣ ಜೇಬಿನಿಂದ ಎಲೆಯಡಕೆಯನ್ನು ತೆಗೆದು ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದನು.

ಹೂವಯ್ಯ ವಿನೋದಕ್ಕೆ “ಇವತ್ತು ವಾಸು ಬಂದಿದ್ದಕ್ಕೆ ಅಂತಾ ಕಾಣ್ತದೆ ಏನೂ ಷಿಕಾರಿಯಾಗಲಿಲ್ಲ” ಎಂದನು.

ಪುಟ್ಟಣ್ಣ ಬಾಯಿತುಂಬ ತಾಂಬೂಲ ತುಂಬಿಕೊಂಡು, ಮೂಗನ್ನರಳಿಸುತ್ತಾ, ಕೆಳತುಟಿಯನ್ನು ನೀರಾನೆಯಂತೆ ಮೇಲೊಗ್ಗವಾಗಿ ಚಾಚಿಕೊಂಡು “ಹೌಡೆ ಹೌಡು ! ಣೀವು ಅವಣ್ಣ ಕರಕೊಂಡೇ ಬರಬಾರ್ಡಿಟ್ಟು !” ಎನ್ನುತ್ತಿದ್ದಂತೆಯೇ ರಕ್ತದಂತೆ ಕೆಂಪಾಗಿದ್ದ ಉಗುಳು ಚಿಮ್ಮಿ ಕಂಬಳಿಯ ಮೇಲೆಯೂ ಅವನ ಮೈ ಮೇಲೆಯೂ ಬಿದ್ದಿತು.

ವಾಸೂ “ಛೂ ನಿನ್ನ !” ಎಂದು ದೂರ ಸರಿದನು.

ಪುಟ್ಟಣ್ಣ ಕೈಯಿಂದಲೆ ಕಂಬಳಿಯನ್ನೂ ಮೈಯನ್ನೂ ಒರಸಿ ಮಡಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡನು.

“ನಾ ಬಂದರೆ ಷಿಕಾರಿ ಆಗೋದಿಲ್ಲಂತೆ ? ಹೋದೊರ್ಷ ಭೂಮಿ ಹುಣ್ಣಿಮೆ ಹಬ್ಬದಾಗೆ ಪುಟ್ಟಣ್ಣನ ಜೋತೇಲೀ ಬಿಲ್ಲಿಗೆ ಕೂತಿದ್ದೆನಲ್ಲಾ ! ಆವಾಗ ಅವನೇ ಒಂದು ಹಂದಿ ಹೊಡೆನಲ್ಲಾ !”

“ಹೌದು, ಮಾರಾಯರಾ, ಇವನ್ನ ಕೂರಿಸಿಕೊಂಡು ಬಿಲ್ಲಿಗೆ ಕೂತು ನಂಗೆ ಸಾಕೋ ಸಾಕು ಅನ್ನಿಸಿಬಿಡ್ತು ! ಮಾತಾಡಬೇಡ, ಸುಮ್ಮನಿರು, ಅಂತ ಹೇಳಿದರೆ ‘ಸುಮ್ಮನೆ ತಿನ್ನು ಅಂದ್ರೆ, ಹಾರಮನೆ ಓಣಿ ಬಕ್ಕೆಯಾ ?’ ಅಂದ ಹಾಗೆ, ಮಾತೂ ಮಾತೂ ಮಾತೂ. ಆ ಹಂದಿಗೆ ಗಿರಾಚಾರ ಕಾಡಿ ನನ್ನ ಹತ್ರ ಬಂದಿತ್ತು !”

ಇತರರಿಗೂ ಬೇಸರ ಹುಟ್ಟಿಸುವಂತಹುದಾದರೂ ಅವರವರಿಗೆ ರಸಪೂರ್ಣವಾಗಿದ್ದ ಸಂಭಾಷಣೆ ಅನಂತವಾಗಿ ಸಾಗಿತ್ತು. ಈ ಮಧ್ಯೆ ಪುಟ್ಟಣ್ಣನೂ ಎದ್ದು ಅಗೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಬೈರ ಸಿದ್ಧರ ಸಹಾಯಕ್ಕೆ ಹೋದನು. ರಾಮಯ್ಯ ಕಂಬಳಿಯ ಮೇಲೆ ಅಂಗಾತನೆ ಮಲಗಿದ್ದವನು ಹಾಗೆಯೇ ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಿದನು.

ಹೂವಯ್ಯ. “ಪುಟ್ಟಣ್ಣಾ, ನಾನು ಹೀಗೆ ಹೋಗಿ ಬರ್ತೀನಿ” ಎಂದು ಕೋವಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಎದ್ದನು.

ವಾಸು “ನಾನೂ ಬರ್ತೀನಿ” ಎಂದನು.

“ಬೇಡ. ಇಲ್ಲೇ ಇರು !”

ಅವನನ್ನೂ ಅಲ್ಲಿಯೇ ಇರುವಂತೆ ಹೇಳಿ ನಾಯಿಗಳೊಡನೆ ಹೂವಯ್ಯನೊಬ್ಬನೆ ಹಳುವಿನಲ್ಲಿ ಮರೆಯಾದನು.

ವಾಸುವೂ ಪುಟ್ಟಣ್ಣ ಬೈರ ಸಿದ್ದರು ಗೆಣಸು ಅಗೆಯುತ್ತಿದ್ದಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿ “ಓಹೋಹೋ ನನ್ನಷ್ಟೆ ಇದೆಯಲ್ಲೋ ಗೆಣಸೂ !” ಎಂದನು.

ಹೂವಯ್ಯ ಹಳುವಿನಲ್ಲಿ ಮರೆಯಾಗಿಹೋಗಿ ಅರ್ಧಗಂಟೆ ಕಳೆದಿತ್ತು. ಅಗೆಯುತ್ತಿದ್ದರು ಎರಡು ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ಉದ್ದವಾದ ಗೆಣಸುಗಳನ್ನು ಕಿತ್ತು, ಮತ್ತೆರಡಕ್ಕೆ ಶುರುಮಾಡಿದ್ದರು. ವಾಸು ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿದ್ದ ಮರಗಳನ್ನು ಹತ್ತಿ ಹತ್ತಿ ಇಳಿದನು. ಬೈರನ ಕೆಲಸದ ಕತ್ತಿಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಚಿಣ್ಣಿದಾಂಡುಗಳನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿದನು. ನೀಳವಾಗಿ ಮರಗಳ ನೆತ್ತಿಗಳಿಂದ ಜೋಲುಬಿದ್ದಿದ್ದ ಮಂಗನ ಬಳ್ಳಿಗಳನ್ನು ಎಳೆದು ಸರಪಳಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದನು. ಚಿಗುರಲೆಗಳನ್ನು ಕೊಯ್ದು, ಎರಡು ಹೆಬ್ಬೆರಳುಗಳ ಮಧ್ಯೆ ಇಟ್ಟು, ಕಾಡುಕೋಳಿಗಳೂ ಮಂಗಟ್ಟೆ ಹಕ್ಕಿಗಳೂ ಕೂಗುವಂತೆ ಕೂಗಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದನು. ಆದರೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಯಾವ ಪ್ರಾಣಿಗಳೂ ಅನ್ವಯಿಸದ ವಿಕಾರಧ್ವನಿಗಳು ಹೊರಟು, ಬೆವರು ಸುರಿಸಿಕೊಂಡು ಅಗೆಯುತ್ತಿದ್ದವರೂ ಕೂಡ ನಕ್ಕು ನಕ್ಕು ಬೀಳುವಂತಾಯಿತು. ತನ್ನಿಂದ ಸಾಧ್ಯವಾಗದಿರಲು ಪುಟ್ಟಣ್ಣನಿಗೆ ಚಿಗುರಲೆಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಕೂಗುವಂತೆ ಹೇಳಿದನು. ಅವನು ಕೂಗಿದನು. ಅದು ಎಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ ಸಹಜವಾಗಿತ್ತೆಂದರೆ ದೂರದಲ್ಲಿದ್ದ ಕಾಡುಕೋಳಿಗಳೂ ಮರಗಳ ಮೇಲಿದ್ದ ಮಂಗಟ್ಟೆ ಹಕ್ಕಿಗಳೂ ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದ ಹಾಗೆ ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರವಾಗಿ ಕೂಗತೊಡಗಿದುವು. ವಾಸುವಿಗೆ ಅತ್ಯಾನಂದದೊಡನೆ ನಿರಾಶೆಯೂ ಹೊಟ್ಟೆಕಿಚ್ಚೂ ಉಂಟಾದವು. ಅವನಿಗೆ ಪುಟ್ಟಣ್ಣನು ಸರ್ವಾರ್ಥಗಳ ಪರಮಾವಧಿಯಾಗಿ ಕಂಡುಬಂದನು. ಪುಟ್ಟಣ್ಣನಿಗೆ ತಂದೆಯಿಲ್ಲ ; ಆದ್ದರಿಂದ ತಂದೆಯ ಭಯವಿಲ್ಲ. ಅವನು ಎಲ್ಲಿಗೆ ಬೇಕಾದರಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತಾನೆ. ಅವನಿಗೆ ರಾತ್ರಿ ಹಗಲು ಎಲ್ಲವೂ ಒಂದೇ. ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಯಾವಾಗೆಂದರೆ ಆವಾಗ ಅಲೆಯುತ್ತಾನೆ. ಅವನು ಕೋವಿಹಿಡೆದನೆಂದರೆ ಇಟ್ಟ ಗುರಿ ತಪ್ಪುವುದಿಲ್ಲ. ಕಣೆಹಂದಿ (ಮುಳ್ಳುಹಂದಿ), ಹಂದಿ, ಹುಲಿ, ಹಾವು ಮೊದಲಾದ ಕಾಡು ಪ್ರಾಣಿಗಳೆಂದರೆ ಅವನಿಗೆ ಹೆದರಿಕೆಯಿಲ್ಲ. ಅವನಿಗೆ ಬದುಕಿನ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯೂ ಇಲ್ಲ ; ಸಾವಿನ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯೂ ಇಲ್ಲ. ಹೆಂಡಿರಿಲ್ಲ, ಮಕ್ಕಳಿಲ್ಲ ; ಭೂಮಿಯಿಲ್ಲ, ಕಾಣಿಯಿಲ್ಲ. ಏನೂ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಪಡೆದವನಂತೆ ಸ್ವತಂತ್ರ, ಸುಖಿ, ಮಂಗಟ್ಟೆಹಕ್ಕಿ ಕೂಗುವಂತೆ ಕೂಗುತ್ತಾನೆ ; ಕಾಡುಕೋಳಿಗಳನ್ನು ಅವು ಕೂಗುವಂತೆಯೇ ಕೂಗಿ ಕರೆದು ಬಂದೂಕಿನಿಂದ ಹೊಡೆಯುತ್ತಾನೆ ! - ವಾಸು ಆಲೋಚಿಸಿದಂತೆಲ್ಲ ಪುಟ್ಟಣ್ಣನ ಗುಣಗಳು ಗುಣಿತವಾಗುವಂತೆ ತೋರಿತು. ದೊಡ್ಡ ಮರದ ಬುಡದಲ್ಲಿ ಸಣ್ಣ ಗಿಡ ನಿಂತಂತಾದನು ಅವನು. ಪುಟ್ಟಣ್ಣನನ್ನು ಕಂಡು ಅವನಿಗೆ ಹೊಟ್ಟೆಕಿಚ್ಚಾಯಿತು. ಆದರೆ ಅದು ಹಸುಳೆಯ ಹೊಟ್ಟೆಗಿಚ್ಚು. ಅದರಲ್ಲಿ ಬೆಳಗುವ ಗುಣವಿರುತ್ತದೆ ; ಸುಡುವ ಗುಣವಿರುವುದಿಲ್ಲ.

ವಾಸು ಒಂದು ಎಲೆಯನ್ನು ಸುರುಳಿಸುತ್ತಿ ಪೀಪಿಮಾಡಿ ಊದಿದನು. ಅದರ ಕೀಚುದನಿ ಎಷ್ಟು ತೀಕ್ಷ್ಣವಾಗಿತ್ತೆಂದರೆ ಮಲಗಿದ್ದ ರಾಮಯ್ಯನ ಕಿವಿಗೆ ಕಚಗುಳಿಯಿಟ್ಟಂತಾಗಿ ಎಚ್ಚರವಾಯಿತು. ಅವನು ಅನೈಚ್ಛಿಕವಾಗಿಯೇ ಎದ್ದು ಕೂತುಕೊಂಡು ಕಣ್ಣುಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದನು. ತಂದೆಯ ಕಾಯಿಲೆಯ ದೆಸೆಯಿಂದಲೂ ಮನಸ್ಸಿನ ಕ್ಷೋಭೆಯ ದೆಸೆಯಿಂದಲೂ ಅವನಿಗೆ ಕೆಲದಿನಗಳಿಂದ ಸರಿಯಾದ ನಿದ್ರೆಯಿರಲಿಲ್ಲ.

ವಾಸು ಮತ್ತೆ ಪುಟ್ಟಣ್ಣನ ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆ ಬಂದು, ಅಗೆಯುತ್ತಿದ್ದವನನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿ “ಎಲೆಲಿ ನೀನು ಪೀಪಿ ಮಾಡಿ ಊದು, ನೋಡೋಣ” ಎಂದನು.

“ಊದದೆ ಏನಂತೆ ? ಮಹಾ !” ಎಂದನು ಪುಟ್ಟಣ್ಣ.

“ಉದು, ನೋಡೋಣ” ಎಂದು ಪುಸಲಾಯಿಸಿದನು ವಾಸು.

ಪುಟ್ಟಣ್ಣನೂ ಒಂದು ಎಲೆಯನ್ನು ಕಿತ್ತುಕೊಂಡು ಸುರುಳಿ ಸುತ್ತಿ ಉದಿದನು. ಪುಸ್‌ಪುಸ್‌ಎಂದು ಉದುಕೊಳವಿಯಲ್ಲಿ ಒಲೆ ಉದಿದಂತಾಯಿತು. ವಾಸುವಿಗೆ ಮುಯ್ಯಿತ್ತೀರಿಸಿಕೊಂಡಷ್ಟು ಸಂತೋಷವಾಗಿ “ಹಾಇ ! ಹಾಂಗಾಗ್ಗೇಕು ! ಎಲ್ಲದರಲ್ಲೂ ನೀನೇ ಗಟ್ಟಿಗ ಅನ್ನಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು ಅಂತಾ ಮಾಡಿಯೇನು ?” ಎಂದು ಅಣಕಿಸುವ ಧ್ವನಿಯಿಂದ “ಉದು ನೋಡೋಣ ಈಗ ! ಪೀಪಿ ಉದು ? ಅದೇನು ಹಂದಿ ಹೊಡೆದ್ದಾಂಗೆ ಅಂತಾ ಮಾಡಿಯೇನು ?” ಎಂದವನೇ ತನ್ನ ಎಲೆಪೀಪಿಯಿಂದ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಒಂದು ಸಿಕ್ಕು ಉದಿ ಹೆಮ್ಮೆಯಿಂದ ಮಲೆತುನಿಂತನು.

ಪುಟ್ಟಣ್ಣ ನಗುತ್ತಾ ನಾಲ್ಕು ಐದು ಎಲೆಗಳಿಂದ ಪೀಪಿ ಮಾಡಿ ಉದಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದನು. ಆದರೆ ಪ್ರತಿಸಲವೂ ವಾಸುವಿಗೆ ಆನಂದ ಉಂಟಾಯಿತೇ ಹೊರತು ಸಿಕ್ಕು ಹೊರಡಲಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ, ಅವನು ಕೊಯ್ದಿದ್ದ ಎಲೆ, ಅವನ ಕೈ, ಅವನು ಎಲೆಯನ್ನು ಸುರುಳಿ ಮಾಡಿದ ರೀತಿ, ಅವನ ತುಟಿ, ಅವನ ಉಸಿರೂ ಕೂಡ ಎಲ್ಲವೂ ಒರಟಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಹಸುಳೆಯ ಮೃದುತ್ವಕ್ಕೆ ಸಾಧ್ಯವಾದ ಕಾರ್ಯ ಅವನಿಗೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ.

“ಪೀಪಿ ಉದಿದ ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ನೀನು ಗಂಡಸಾಗಲಿಲ್ಲ. ಹೆಣ್ಣು ಹುಡುಗರೂ ಕೂಡ ಉದುತ್ತಾರೆ ! ನಾನು ಅಗೆದ ಹಾಗೆ ಅಗಿ ನೋಡೋಣ !” ಎಂದನು ಪುಟ್ಟಣ್ಣ.

ಪುಟ್ಟಣ್ಣ ವಿನೋದಕ್ಕೆ ಹೇಳಿದನು. ಆದರೆ ವಾಸು ನೆಟ್ಟಗೆ ಹೋಗಿ ಬೈರನಿಂದ ಸಮಗೋಲು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಅಗೆಯಲು ತೊಡಗಿದನು. ಉಳಿದವರು ನಗುವನ್ನು ತಡೆದು ನಿಂತು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಎರಡು ನಿಮಿಷದೊಳಗಾಗಿ ಬಾಲಕನ ಎಳೆಯ ಮುಖದಲ್ಲಿ ಬೆವರುಹನಿಗಳೂ ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದ ಕಂಬನಿಗೂ ಸೂಸತೊಡಗಿದುವು.

ಅಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ದೂರದಲ್ಲಿ ಕಾಡಿನ ಮಧ್ಯೆ ನಾಯಿಗಳ ಕೂಗಾಟವೂ ಅದನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿ ಎರಡು ಈಡುಗಳ ಸದ್ದೂ ಕೇಳಿಸಿದುವು. ಒಡನೆಯೆ ಯಾರೋ ಕೂಗುವಂತೆಯೋ ಕರೆಯುವಂತೆಯೋ ಕೇಳಿಸಿತು.

ಎಲ್ಲರ ಗಮನವೂ ದೂರದಲ್ಲಿ ಜಂತುವನ್ನು ಕಂಡ ಬೇಟೆನಾಯಿಯ ಕಿವಿಗಳಂತೆ ನಿಮಿರಿನಿಂತಿತು.

“ಯಾರೋ ? ಅಣ್ಣಯ್ಯನೇನೋ ?” ಎಂದನು - ಚಟುವಟಿಕೆಯಿಂದ ಎದ್ದು, ಕೋವಿ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ನಿಂತಿದ್ದ ರಾಮಯ್ಯ.

“ಅಲ್ಲಾ ಅಂತಾ ಕಾಣ್ತದೆ ನೋಡಿ. ಬಹಳ ದೂರದಲ್ಲಿ ಕೇಳಿಸಿದ ಹಾಂಗಾಯ್ತು !” ಎಂದನು ಪುಟ್ಟಣ್ಣ.

“ಏನಾದರಾಗಲಿ, ನಾನು ನೋಡಿಕೊಂಡು ಬರ್ತೀನಿ” ಎಂದು ರಾಮಯ್ಯನೂ ತೋಟಾ ಬಂದೂಕನ್ನು ಹೆಗಲಮೇಲೆ ಹೇರಿಕೊಂಡು ಹೂವಯ್ಯ ಹೋದ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಕಾಡಿನ ಮಧ್ಯೆ ಮರೆಯಾದನು.

ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ವಾಸು ಯಾರಿಗೂ ತಿಳಿಯದಂತೆ, ತನಗೂ ಕೂಡ ತಿಳಿಯಬಾರದು ಎಂಬಂತೆ, ಅಗೆಯುವುದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ದೂರ ಹೋಗಿ ಒಂದು ಪೊದೆಯ ಹಿಂದೆ ಏನೋ ಮಹಾಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ್ದಂತೆ ನಟಿಸುತ್ತಿದ್ದನು !

ಪುಟ್ಟಣ್ಣ ಮೊದಲಾದವರಿಗೆ ಕೇಳಿಸಿದ ಈಡುಗಳ ಸದ್ದು ಕಾನೂರಿಗೂ ಕೆಳಕಾನೂರಿಗೂ ಕೇಳಿಸದಿರಲಿಲ್ಲ. ಅದನ್ನು ಕೇಳಿದವರು ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರು ಒಂದೊಂದು ತರನಾಗಿ ಉಹಿಸಿದರು.

ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರು ಸೇರಗಾರರೊಡನೆ “ಎಂತದಕ್ರೀ ಎರಡು ಈಡು ಕೂಡೆ ಕೂಡೆ ಹೊಡೆದರಲ್ಲ ?” ಎಂದು ನಶ್ಯ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಮೂಗನ್ನು ಉಜ್ಜಿಕೊಂಡರು.

“ಮಿಗ ಅಂತಾ ಕಾಣ್ತದೆ, ನೋಡಿ. ಮೊನ್ನೆ ನಮ್ಮ ಹೊಟ್ಟೆಸೋಮ ಒಂದು ಮಿಗದ ಹಿಂಡನ್ನೇ ಕಂಡನಂತೆ, ಕಾಣಿ.”

“ಮಿಗಕ್ಕೆ ಅಲ್ಲಾ ಅಂತ ಕಾಣ್ತದೆ. ಹಂದಿಗೇ ಇರ್ಬೇಕು. ಎರಡು ಈಡು ಕೂಡೆ ಕೂಡೆ ಹೊಡೆದು ಕೂಗಬೇಕಾದರೆ ಹಂದಿನೇ ಇರಬೇಕು.”

“ಹೌದಾ ! ತೋಟಾಕೋವಿ ಈಡು ಅಲ್ಲಾ !”

“ಮತ್ತೇನು ? ಕೇಪಿನ ಕೋವೀಲಿ ಎರಡು ಈಡು ಕೂಡೆ ಕೂಡೆ ಹೊಡೆಯೋದು ಹ್ಯಾಂಗೆ ?”

“ಅಲ್ಲಾ ; ನಮ್ಮ ಹಳೇಪೈಕದ ತಿಮ್ಮನ ಸವಾರಿ ಕಾಡುಹತ್ತಿತ್ತೋ ಏನೋ ?”

“ಹೌದು ! ಹೌದು ! ಅವನತ್ತ ಇರೋದು ಜೋಡುನಲ್ಲಿ ಕೇಪಿನ ಕೋವಿ. ಅವನೇ ಆಗಿದ್ದರೂ ಆಗಿರಬೈದು” ಎಂದು ಗೌಡರು ತಿಮ್ಮನ ಮೇಲೆ ತಮಗಿರುವ ಪಕ್ಷಪಾತವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಗೊಳಿಸಿ ಮಾತಾಡಿದರು.

ಕೆಳಕಾನೂರಿನ ಹುಲ್ಲಿನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ನಾಗಮ್ಮನವರ ಚಿಂತಾತರಂಗಗಳು ಬೇರೆಯ ತೆರನಾಗಿದ್ದುವು. ಆ ದಿನ ಹೂವಯ್ಯ ಪುಟ್ಟಣ್ಣರು ಮನೆಯಿಂದ ಹೊರಟಾಗಿನಿಂದ ಅವರ ಮಾತೃಹೃದಯ ಯಾವುದೋ ಆಶಂಕೆಯಿಂದ ತುಂಬಿಹೋಗಿತ್ತು. ಏನೋ ಒಂದು ಅಸ್ಪಷ್ಟ ಭೀತಿ ತಾಯಿಯ ಆತ್ಮವನ್ನು ಕಡೆಯ ತೊಡಗಿತ್ತು. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಯಾರೊಬ್ಬರೂ ಇರದಿದ್ದರಿಂದ ಉಂಟಾಗಿದ್ದ ಶಕುನಪೂರ್ಣವಾದಂತಿದ್ದ ಮೌನವು ಅವರ ಹೆದರಿಕೆಗೆ ಮತ್ತಷ್ಟು ಭಾರವನ್ನು ಹೇರಿತ್ತು. ಹಾಗೆಯೇ ಏಕಾಂತತೆ ಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು ಕೆರಳಿಸಿ ಲೆಕ್ಕವಿಲ್ಲದಷ್ಟು ಭಯದ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ತಂದು. ಒಳಗಣ್ಣಿನ ಮುಂದೆ ಹಿಡಿದು ತೋರಿ, ಬೆದರಿಸತೊಡಗಿತ್ತು. ಬೈರನ ಹೆಂಡತಿ ಸೇಸಿ ಸೌದೆಕೊಟ್ಟಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಅಕ್ಕಿ ಬೀಸುತ್ತಿದ್ದರೂ ನಾಗಮ್ಮನವರು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ಅವಳೊಡನೆ ಎರಡು ಮಾತಾಡುವುದರಲ್ಲಿ ಮತ್ತೆ ಏನೇನೋ ಭಯಾನಕವಾದ ಆಲೋಚನೆಗಳು ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬಂದು ಹಿಂತಿರುಗುತ್ತಿದ್ದರು.

ಸ್ಥೂಲ ಪ್ರಕೃತಿಯ ಸೇಸಿಗೂ ಕೂಡ ನಾಗಮ್ಮನವರ ಉದ್ದೇಗ ಗೊತ್ತಾಗಿ “ಏನಮ್ಮ ಮೈ ಸೊಸ್ತಾಗಿಲ್ಲೇನು ?” ಎಂದು ಕೇಳಿದನು.

ನಾಗಮ್ಮನವರು ಔಪಚಾರಿಕವಾಗಿ, ಯಾಂತ್ರಿಕವಾಗಿ, “ಸ್ವಲ್ಪ ತಲೆ ನೋವು ಕಣೇ !” ಎಂದು ಮನೆಯೊಳಗೆ ಹೋಗಿ ಜಗುಲಿಯಲ್ಲಿ ತಗುಲಿಹಾಕಿದ್ದ ಒಂದೊಂದು ಪಟದ ಮುಂದೆಯೂ ನಿಂತು ಮಗನ ಕ್ಷೇಮಕ್ಕಾಗಿ ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಕೈಮುಗಿದರು. ಪಟಗಳ ಮಾತಿರಲಿ ; ಅವರ ಹೃದಯ ಕಂಡುಕೆಲ್ಲ ಕೈ ಮುಗಿಯುವ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿತ್ತು.

ಹುಟ್ಟಿದಂದಿನಿಂದಲೂ ಹೂವಯ್ಯನ ಮೇಲೆ ನಾಗಮ್ಮನವರಿಗೆ ಅತಿ ಅಕ್ಕರೆ. ತಾಯಿ ತನ್ನ ಮಗುವನ್ನು ಆದರಿಸುವುದನ್ನೂ ಉಪಚರಿಸುವುದನ್ನೂ ನೋಡಿದವರೆಲ್ಲ ‘ಏನಪ್ಪಾ ಇದು ?’ ಎಂದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಮಗನು ಬೆಳೆಯುತ್ತ ಬಂದಹಾಗೆಲ್ಲ ಅವನ ಸುಪುಷ್ಪವಾದ ಅಂಗಾಂಗಗಳನ್ನು ಭದ್ರಾಕಾರವನ್ನೂ ನೋಡಿ ನೋಡಿ ಹಿಗ್ಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಒಟ್ಟು ಕುಟುಂಬದಲ್ಲಿರುವ ತಾಯಂದಿರು ಮಾಡಬಾರದ ಕೆಲಸಗಳನ್ನೂ ಮಗನ ಮೇಲಣ ಒಲೈಗಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಮಗನಿಗೆ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ತುಪ್ಪ, ಬೆಣ್ಣೆ, ಮೊಸರು, ಹುರಿದ ಕೋಳಿಮೊಟ್ಟೆ, ಹುರಿ ತುಂಡು ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನು ಕದ್ದಿಟ್ಟು ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದರು. ತಮ್ಮ ಮುದ್ದಿನ ಮಗನು ಬಳಿಯಿರುವಾಗ ಇತರ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಮುದ್ದಾಡುತ್ತಲೂ ಇರಲಿಲ್ಲ ; ಹತ್ತಿರ ಸೇರಿಸುತ್ತಲೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಕೆಲವು ಕಾಲದ ಮೇಲೆ ಮಗನು ಬುದ್ಧಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಮೇಲುಗೈಯಾಗಿರುವನೆಂದು ಗೊತ್ತಾಗಿ, ಅವರ ಎದೆ ಹಿಗ್ಗಿ ಹೆಬ್ಬಾಗಿಲಾಯಿತು. ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರಿಗೂ ತಮ್ಮ ಗಂಡನಿಗೂ ಮನಸ್ತಾಪ ಉಂಟಾಗಿ, ಗಂಡನು ಕಷ್ಟದಸೆಯಲ್ಲಿ ತೀರಿಹೋದಮೇಲೆ, ನಾಗಮ್ಮನವರು ತಮ್ಮ ಮುಂದೆ ಉಂಟಾಗಿದ್ದ ಜಗತ್ತಿನ ಶೂನ್ಯತೆಯನ್ನೆಲ್ಲ ತಮ್ಮ ಮಗನೊಬ್ಬನಿಂದಲೇ ಪೂರ್ಣಗೈದರು. ಅವರಿಗೆ ಹೂವಯ್ಯನೇ ಪ್ರಪಂಚ. ಪ್ರಪಂಚವೇ ಹೂವಯ್ಯ ಆಗಿತ್ತು, ಹೂವಯ್ಯ

ಓದುವುದಕ್ಕೆಂದು ಬೇರೆಯ ಉರುಗಳಿಗೆ ಹೋದಮೇಲೆ ಅವರ ಪ್ರೀತಿ ಪುಟ್ಟಮ್ಮ ವಾಸು ಇವರ ಕಡೆಯೂ ತಿರುಗಿದ್ದುದೇನೋ ನಿಜ. ವಾಸುವನ್ನಂತೂ ಅತಿಶಯವಾಗಿ ಪ್ರೀತಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಆ ಪ್ರೀತಿ ಹೂವಯ್ಯನ ಪರವಾಗಿದ್ದ ಪ್ರೀತಿಯ ಮುಂದೆ ಅಲ್ಪವಾಗಿತ್ತು.

ಅತಿಪ್ರೀತಿ ಅತಿಭೀತಿಗೆ ಕಾರಣವಾಗುವುದು ಸ್ವಾಭಾವಿಕ. ಹೂವಯ್ಯ ತಮ್ಮ ಬಳಿ ಇದ್ದಾಗ ಯಾವ ಸ್ವರ್ಗಸುಖವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿದ್ದರೋ ಅಷ್ಟೇ ನರಕಯಾತನೆಯಾಗುತ್ತಿತ್ತು ನಾಗಮ್ಮನವರಿಗೆ, ಹೂವಯ್ಯನು ದೂರ ಹೋದಾಗ.

ಅವನು ಮೈಸೂರಿನಲ್ಲಿ ನೆಮ್ಮದಿಯಾಗಿದ್ದಾಗಲೂ ಕೂಡ ನಾಗಮ್ಮನವರು ಅವನು ರೋಗದಿಂದ ನರಳಿ ತಮ್ಮನ್ನು ಕರೆಯುತ್ತಿರುವಂತೆಯೋ, ಕಳ್ಳಕಾಕರ ಕೈಗೆ ಸಿಕ್ಕಂತೆಯೋ, ಕಂದಾರೆಯವರ ಪಾಲಾದಂತೆಯೋ, ಮೋಟಾರಿಗೆ ಸಿಕ್ಕಿ ಕೈಕಾಲು ಮುರಿದು ಕೊಂಡಂತೆಯೋ ಅಥವಾ ರೈಲಿಗೆ ಸಿಕ್ಕಿ ಪ್ರಾಣಬಿಟ್ಟಂತೆಯೋ ನಾನಾ ರೀತಿಯಾಗಿ ಯೋಚಿಸಿಕೊಂಡು “ಭಗವಂತ, ಭಗವಂತ, ನನ್ನ ಮಗಳನ್ನು ಕಾಪಾಡು ! ನನಗೆ ದಿಕ್ಕಿಲ್ಲ” ಎಂದು ಗುಟ್ಟಾಗಿ ಅಳುತ್ತಿದ್ದರು. ವಾಸುವನ್ನಂತೂ ದಿನಕ್ಕೆ ನಾಲ್ಕು ಸಾರಿ ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದರು : “ಹೂವಯ್ಯನಿಂದ ಕಾಗದ ಬಂತೆನೋ ?” ಎಂದು. ಕಾಗದ ಬಂದ ದಿನವೂ ಕೂಡ ಸುಖವಾಗಿರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ ; ಏಕೆಂದರೆ, ಕಾಗದ ಎರಡು ಮೂರು ದಿನಗಳ ಹಿಂದೆ ಬರೆದು ; ಆವಾಗ ಸುಖವಾಗಿದ್ದನು ; ಈಗ ಏನಾಗಿದೆಯೋ - ಎಂದು ! ಅನೇಕ ಸಾರಿ ತಮ್ಮ ಭೀತಿ ಅನಾವಶ್ಯಕವೆಂದು ಅದರಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದಂತೆಲ್ಲ ಭೀತಿ ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತಿತ್ತು.

ಆ ದಿನವೂ ಹೂವಯ್ಯ ಕಾಡಿಗೆ ಹೊರಟಾಗ, ಅವನನ್ನು ಕರೆದು, ಕ್ರಾಪಿನ ಮೇಲೆ ಕೈಯಾಡಿಸುತ್ತಾ, ಅನೇಕ ನೆವಗಳಿಂದ ಅವನ ಮುಖ ಕೆನ್ನೆ ಗಲ್ಲಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ಅಂಗೈಯಿಂದ ಸವರುತ್ತಾ “ಹುಷಾರಾಗಿ ಹೋಗಿ ಬಾರಪ್ಪಾ !” ಎಂದು ಹರಸಿ ಕಳುಹಿಸಿದ್ದರು. ಆಮೇಲೆ ಪುಟ್ಟಣ್ಣನನ್ನೂ ಕೂಗಿ ಬಳಿಗೆ ಕರೆದು “ಹುಷಾರಾಗಿ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಪ್ಪಾ !” ಎಂದು ಬೆಸಸಿದ್ದರು. ಹಾಗೆಯೆ ದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೂ ಕಾಯದಲ್ಲಿಯೂ ಕೈಮುಗಿದಿದ್ದರು.

ಆದರೆ ಬೇಟೆಗಾರರ ಗುಂಪು ಕಣ್ಮರೆಯಾದೊಡನೆ ಚಿರಪರಿಚಿತ ಭೀತಿ ಪಿಶಾಚವು ತಾಯಿಯ ಹೃದಯವನ್ನು ಪೀಡಿಸತೊಡಗಿತು. ಅದರ ಯಾತನೆಯನ್ನು ತಾಯನ ಮಾತ್ರವೇ ತಿಳಿಯಬಲ್ಲದು.

ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದ ಹಾಗೆ ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರ ಮಗ ಕೃಷ್ಣಪ್ಪ ಹುಲಿಯ ಪಾಲಾದುದು ನೆನಪಿಗೆ ಬಂದು ನಾಗಮ್ಮನವರು ಆಪಾದಮಸ್ತಕವಾಗಿ ನಡುಗಿದರು. ಮನೆಯ ಹೊರಗೆ ಓಡಿಹೋಗಿ ಮಗನನ್ನು ಬೇಟೆಗೆ ಹೋಗದಂತೆ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಕರೆಯಲೆಂದು ಗರುಡದೃಷ್ಟಿಯನ್ನೆಣ್ಣಿ ನೋಡಿದರು. ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಗದ್ದೆ, ದಟ್ಟವಾದ ಕಾಡು, ಎತ್ತರವಾದ ಬೆಟ್ಟ, ನೀಲಮೌನವಾದ ಆಕಾಶ, ಬೆಳಗುವ ಬಿಸಿಲು, ಕಿವಿಯ ಮೇಲೆ ಸುಯ್ಯನೆ ಬೀಸುವ ಗಾಳಿ - ಇವುಗಳಲ್ಲದೆ ಬೇರೆ ಯಾವುದೂ ಅವರ ಕಣ್ಣೊಳಕ್ಕೆ ಗೋಚರವಾಗಲಿಲ್ಲ.

“ಏ ! ಹೂವಯ್ಯಾ ! ಓ ! ಪುಟ್ಟಣ್ಣಾ !” ಎಂದು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಕರೆದರು.

ಆ ಕೂಗಿಗೆ ಹಸುರುಗದ್ದೆಯಲ್ಲಿ ಕೂತಿದ್ದ ಬಿಳಿಯ ಕೊಕ್ಕರೆ ಕೂಡ ಹಾರಲಿಲ್ಲ. ನಾಗಮ್ಮನವರು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಬಂದು ತಲೆಯಮೇಲೆ ಕೈಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ಹಗಲುಗನಸುಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟುತ್ತಾ ಕುಳಿತರು. ಅವರು ಕುಳಿತಿದ್ದುದು ಚಾಪೆಯ ಮೇಲಲ್ಲ ; ಮುಳ್ಳಿನ ಮೇಲೆ ಎನ್ನುವ ಹಾಗಿತ್ತು. ಆ ತಾಯಿಯ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಏನೇನು ದುರೂಹೆಗಳು, ಏನೇನು ಭೀತಿಯ ಚಿತ್ರಗಳು, ಏನೇನೂ ಭಯಂಕರ ಕಲ್ಪನೆಗಳು ಸುಳಿದು ಆಕೆಯ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಎಂತಹ ಪ್ರಲಯಾಗ್ನಿಭಾವಗಳು ತಾಂಡವಗೈಯುತ್ತಿದ್ದುವೆಂಬುದನ್ನು ಬರೆಯಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ.

ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದ ಹಾಗೆ ದೂರದ ಗಿರಿವನದ ಮಧ್ಯದಿಂದ ಎರಡು ಈಡುಗಳು ಥಂ ಥಂ ಎಂದು ಹಗಲಿನ ಮೌನವನ್ನು ಆಲೋಡಿಸಿದುವು. ತಾಯಿ ಬೆಚ್ಚಿಬಿದ್ದು ಎದ್ದುನಿಂತಳು ! ಇನ್ನೇನು ಕೂಗಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು ! ಆದರೆ ಕೂಗಿಕೊಳ್ಳದೆ ದೀರ್ಘವಾಗಿ ಸುಯ್ಯತೊಡಗಿದಳು. ರಾಮ ! ರಾಮ ! ರಾಮ ! ಕಾಪಾಡು ಎಂದು ಕೈಮುಗಿದಳು. ಮಿಂಚಿನ ವೇಗದಿಂದ ಸಾವಿರಾರು ಭಯಂಕರ ಚಿತ್ರಗಳು ಕೆರಳಿದ ಕಲ್ಪನೆಯಲ್ಲಿ

ಹಾದುಹೋದುವು ! ಹುಲಿ ಹಾರಿದಂತೆ ! ಹಂದಿ ತಿವಿದಂತೆ ! ತಲೆ ಒಡೆದಂತೆ! ರಕ್ತ ಹರಿದಂತೆ ! ಗುಂಡು ತಗುಲಿದಂತೆ ! ...!!
ನಾಗಮ್ಮನವರು ನಿಂತಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲಲಾರದೆ ಸೌದೆಕೊಟ್ಟಿಗೆಗೆ ಓಡಿದರು.

ಅಲ್ಲಿ ಸೇಸಿ ಹಗಲಿನ ಮೌನಕ್ಕಿಂತಲೂ ಮೌನವಾಗಿ, ಅರಣ್ಯದ ಶಾಂತಿಗಿಂತಲೂ ಶಾಂತವಾಗಿ ಮೆಲ್ಲಗೆ ಬಹುಮೆಲ್ಲಗೆ ಹಾಡು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಅಕ್ಕಿ ಬೀಸುತ್ತಿದ್ದಳು. ಅವಳಿಗೆ ಈಡುಗಳ ಸದ್ದು ಕೂಡ ಕೇಳಿಸಿರಲಿಲ್ಲ !

ಹೂವಯ್ಯ ಹೋದ ದಿಕ್ಕಿಗೆ ಹೆಗಲ ಮೇಲೆ ಕೋವಿ ಹೇರಿಕೊಂಡು ಹೊರಟ ರಾಮಯ್ಯ ಕಾಡಿನ ಹಳುವಿನಲ್ಲಿ ನುಗ್ಗಿ ನುಸಿದು ನಡೆದು ಸ್ವಲ್ಪ ದೂರ ಹೋಗಿದ್ದನು. ನಡುಹಗಲಿನ ಬಿಸಿಲಿನಲ್ಲಿಯೂ ಕವಿದುಕೊಂಡಿದ್ದ ಆ ಬನಗತ್ತಲೆ, ಗಾಳಿ ಮರಗಳಲ್ಲಿ ಬೀಸುವ ನಾದದಿಂದಲೆ ಪೋಷಿತವಾದಂತಿದ್ದ ಆ ಕಗ್ಗಾಡಿನ ನಿಃಶಬ್ದತೆ, ಮೌನದ ಸರೋವರಕ್ಕೆ ನಿನ್ನನದ ಕಲ್ಲೆಸೆಯುವಂತೆ ಅತಿವಿರಳವಾಗಿ ಆಗಾಗ ಕೇಳಿಬರುತ್ತಿದ್ದ ವಿವಿಧ ಶಕುನಗಳ ವಿಕಟಧ್ವನಿ - ಇವುಗಳ ಮಾಯಾ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಅವನು ಸ್ವಪ್ನಸ್ಥನಾದಂತೆಯೂ ಸ್ವಪ್ನಮುದ್ರಿತನಾದಂತೆಯೂ ಮುಂದುವರಿಯುತ್ತಿದ್ದನು ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದ ಹಾಗೆ ಬೆಚ್ಚಿ, ಕಂಡರಿಸಿದಂತಾಗಿ, ನಟ್ಟದೃಷ್ಟಿಯಾಗಿ ನೋಡತೊಡಗಿದನು.

ತನಗೆ ತುಸು ದೂರದಲ್ಲಿ, ಎತ್ತರವಾದೊಂದು ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ, ಸುತ್ತಲೂ ಗಿಡಬಳ್ಳಿಗಳು ಕಿಕ್ಕಿರಿದೆಡೆ. ಮರಗಳು ದಟ್ಟವಾದ ಹಸುರುಕೊಡೆಯನ್ನು ಹಿಡಿದಿರಲು, ಆ ಕಾಡುಗತ್ತಲೆಯಲ್ಲಿ, ಆ ಬನದ ಮೌನದಲ್ಲಿ, ಹಾಸುಂಬೆ ಹಬ್ಬಿ ಹಸುರು ಮಕಮಲ್ಲು ಹೊದೊಸಿದಂತಿದ್ದ ಹೆಬ್ಬಂದೆಯ ನೆತ್ತಿಯಲ್ಲಿ, ಹಾಸಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಕರಿಯ ಕಂಬಳಿಯ ಮೇಲೆ ಪದ್ಮಾಸನ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಕುಳಿತಿದೆ ಮನುಷ್ಯಾಕಾರದ ಒಂದು ನಿಶ್ಚಲಮೂರ್ತಿ ! ಇತರರಾರಾದರೂ ಆಗಿದ್ದರೆ ಪೂರ್ವಕಾಲದ ಋಷಿಯೊಬ್ಬನು ಸ್ಥಾವರಶರೀರಿಯಾಗಿ, ಕಲಿಯುಗದ ಕಾಡಿಗೆ ತಪಸ್ಸು ಮಾಡಲು ಬಂದಿರಬಹುದೋ ಏನೋ ಎಂದು ಶಂಕಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದರೆ ರಾಮಯ್ಯ ಮೋಸಹೋಗಲಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲಿ ಧ್ಯಾನಸ್ಥನಾಗಿ ಕುಳಿತಿದ್ದವನು ಹೂವಯ್ಯನೆಂಬುದು ಗೊತ್ತಾಗಿ, ಅವನ ಧ್ಯಾನಕ್ಕೆ ಭಂಗಬಾರದಿರಲಿ ಎಂದು ತಾನೊಂದು ಪೊದೆಯಮರೆಯಲ್ಲಿ ನೀರವವಾಗಿ ಅವಿತುಕೊಂಡನು.

ಹೂವಯ್ಯನ ಬಂದೂಕು ಅವನು ಮಂಡಿಸಿದ್ದ ಬಂಡೆಗೆ ಒರಗಿಸಿತ್ತು.

ಆ ಚಿತ್ರ ಎಷ್ಟು ಭವ್ಯವಾಗಿತ್ತೆಂದರೆ ನೋಡುತ್ತಾ ಅಡಗಿ ಕುಳಿತಿದ್ದ ರಾಮಯ್ಯನ ಮನಸ್ಸೂ ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲಗೆ ಗಗನಕ್ಕೇರತೊಡಗಿತು. ಮೈ ಗುಡಿಗಟ್ಟಿ, ಎದೆ ದಿವ್ಯಾವೇಶದ ಮಿಂಚಿನಿಂದ ಜುಮ್ಮಂದಿತು. ಕಣ್ಣುಗಳಲ್ಲಿ ಹನಿಯಾಡಿತು. ಹೂವಯ್ಯ ತನ್ನ ಧ್ಯಾನದಿಂದ ಆ ಪ್ರದೇಶವನ್ನೆಲ್ಲ ಧ್ಯಾನಸ್ಥವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ತೋರಿತು. ಆ ಪ್ರಭಾವದ ಉದಾರ ಕೃಪಾಪೂರ್ಣ ಸುಂದರಾಶ್ರಯದಲ್ಲಿ ರಾಮಯ್ಯ ಮುಳುಗಿ ಕುಳಿತನು.

ಹೂವಯ್ಯ ಕಡೆದಿಟ್ಟ ಕಲ್ಲಿನಂತೆ ಕುಳಿತಿದ್ದನು.ಉಸಿರಾಡುವುದೂ ಉಹಾಮಾತ್ರವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿತ್ತು. ಆತನ ಆತ್ಮ ಭೂರ್ಭುವಸ್ವವಲೋಕಗಳನ್ನು ವ್ಯಾಪಿಸಿ ನುಂಗಿ ಜೀರ್ಣಿಸಿಕೊಂಡು ದಾಟಿ ಅನಿರ್ವಚನೀಯವೂ ಅಪ್ರಮೇಯವೂ ಆದ ಅನಂತದಲ್ಲಿ ವಿಹರಿಸುವಂತಿತ್ತು.

ಆ ಧ್ಯಾನಕ್ಕೆ ಆಳ ಅಗಲಗಳ ಪವಣಿರುವಂತೆ ತೋರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವನು ಅಲ್ಲಿ ಬೀಸುತ್ತಿದ್ದ ಗಾಳಿಯಾಗಿದ್ದನು ; ಅಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದಿದ್ದ ಮರಗಿಡಬಳ್ಳಿಗಳಾಗಿದ್ದನು ; ಕಾಡಾಗಿದ್ದನು ; ಮರ್ಮನಾದವಾಗಿದ್ದನು ; ಅಲ್ಲಿಯ ಮೌನವಾಗಿದ್ದನು ; ದೂರದ ಆಕಾಶವಾಗಿದ್ದನು ; ಹತ್ತಿರದ ಭೂಮಿಯಾಗಿದ್ದನು. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ : ಹೂವಯ್ಯನಿಗೆ ತನ್ನ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವೂ ನಿರಾಕಾರವಾಗುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಭಾಸವಾಯಿತು !

ನೋಡುತ್ತಿದ್ದ ಹಾಗೆಯೆ ಹೂವಯ್ಯ (ಎಲ್ಲಿಂದಲೂ ಬಹುದೂರದಿಂದ ಹಿಂದಿರುಗಿ ಇಳಿದುಬಂದವನಂತೆ ನಿಡುಸುಯ್ಯು) ಹಸನ್ಮುಖಿಯಾಗಿ ಸುತ್ತಲೂ ದೃಷ್ಟಿಸಿದನು. ವದನ ತೇಜಸ್ವಿಯಾಗಿತ್ತು ; ಕಣ್ಣುಗಳು ಪ್ರಜ್ವಲಿಸುತ್ತಿದ್ದುವು.

ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದ ಹಾಗೆ ಆ ಅರಣ್ಯಶಾಂತಿಮಯ ಮೌನದಲ್ಲಿ ಮಂತ್ರಘೋಷದ ಮಧುರಗಂಭೀರನಾದ ಮೂಡಿ ಮೇಲೆದ್ದು ವನಪ್ರದೇಶವನ್ನೂ ವಾಯುಮಂಡಲವನ್ನೂ ಒಯ್ಯನೊಯ್ಯನೆ ತುಂಬಿ ತುಳುಕಿತು. ರಾಮಯ್ಯ ಉಸಿರಿಕ್ಕದ ಆನಂದದಿಂದ ಹೃಷ್ಯರೋಮನಾಗಿ ಆಲಿಸಿದನು : ವೇದೋಪನಿಷತ್ತುಗಳ ಮಹಾ ಮಂತ್ರಗಳು ಸಹ್ಯಾದ್ರಿಯ ಕಾಂತಾರದಲ್ಲಿ ಧೀರಮಾಧುರ್ಯದಿಂದ ಸ್ಪಂದಿತವಾಗುತ್ತಿದ್ದುವು !

ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿನೊಳಗಾಗಿ ಪುಟ್ಟಣ್ಣ ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಕೂಗು ಕೇಳಿಸಿ, ರಾಮಯ್ಯ ತಾನಿದ್ದ ಸ್ಥಳದಿಂದ ಗುಟ್ಟಾಗಿ ಜುಣುಗಿದನು.

“ಹೂವಯ್ಯ ಸಿಕ್ಕರೇನು ?” ಎಂದು ಪುಟ್ಟಣ್ಣ ಕೇಳಲು, ರಾಮಯ್ಯ “ಇಲ್ಲ” ಎಂದು ಹೇಳಿ, ಅವನನ್ನು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಕರೆಯುವಂತೆ ಹೇಳಿದನು. ಪುಟ್ಟಣ್ಣ ಬೇಟೆಗಾರರ ಧಾಟಿಯಲ್ಲಿ ಹೂವಯ್ಯನನ್ನು ಕೂಗಿ ಕರೆಯಲಾರಂಭಿಸಿದನು.

ಹೂವಯ್ಯ ಪುಟ್ಟಣ್ಣನ ಕಾಕನ್ನಾಲಿಸಿ, ಎದ್ದು ಬಂದು, ಅವನ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಉತ್ತರವಾಗಿ ನಾಯಿಗಳೆಲ್ಲವೂ ಈಡಿನ ಸದ್ದು ಕೇಳಿದೊಡನೆಯೆ ನುಗ್ಗಿ ಓಡಿಹೋದುವೆಂದೂ ತಾನೂ ಮಾತ್ರ ಒಂದು ಕಡೆ ಕೂತು ಅವುಗಳಿಗಾಗಿ ಕಾಯುತ್ತಿದ್ದ ಕೂಗು ಕೇಳಿಸಲು ಎದ್ದು ಬಂದೆನೆಂದೂ, ಬಹುಶಃ ಇನ್ನಾರೂ ಷಿಕಾರಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದು ಯಾವ ಪ್ರಾಣಿಗೋ ಈಡು ಹೊಡೆದಿರಬೇಕೆಂದೂ, ಈಡು ಕೇಳಿಸಿದ ದಿಕ್ಕು ಈ ಕಡೆಯೆಂದೂ ಉಪನ್ಯಾಸ ಮಾಡಿಬಿಟ್ಟನು. ಗುಟ್ಟನ್ನು ತಿಳಿದಿದ್ದ ರಾಮಯ್ಯ ಒಳಗೊಳಗೆ ನಗುತ್ತಿದ್ದನು.

ಪುಟ್ಟಣ್ಣ ನಾಯಿಗಳನ್ನು ಕೂಗಿ ಕರೆದನು. ಯಾವ ನಾಯಿಯೂ ಬರಲಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲರೂ ಸೇರಿ ಅಗೆದಿದ್ದ ಗೆಣಸುಗಳನ್ನೂ ಆಯುಧಗಳನ್ನೂ ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ಈಡು ಕೇಳಿಸಿದ್ದ ದಿಕ್ಕಿಗೆ ಹೊರಟರು.

“ಕ್ರೂಊ ಡೈಮಂಡ್ ! ಕ್ರೂಊ ಕೊತ್ವಾಲ !”

“ಕ್ರೂಊ ಊ ರೂಬಿ : ಕ್ರೂಊ ಊ ರೋಜಿ !”

ಎಂದು ದೊಡ್ಡವರು ದೊಡ್ಡದಾಗಿ ಆಗಾಗ ಕರೆದರೆ ವಾಸು ಎಳೆಗೊರಳಿನ ಸಣ್ಣದಾದರೂ ಕೀಚಾದ, ತಾರಸ್ವರದಿಂದ ಒಂದೇ ಉಸಿರಿನಲ್ಲಿ ಪದೇಪದೇ “ಕ್ರು ಕ್ರು ಕ್ರು ಕುರು ಕುರು ಕುರೂ ಊ ಊ” ಎಂದು ಕೂಗುತ್ತಿದ್ದನು.

ಅನೇಕ ದೂರ ಹೋದಮೇಲೆ ಕಾಡಿನ ಮಧ್ಯೆ ಅತಿಸಾಂದ್ರವಾದ ಅತಿಶೀತವಾದ ಅತಿನೀರವವಾದ ಕಣಿವೆಯಲ್ಲಿ ಯಾರೋ ಕೂಗಿದ ಹಾಗಾಯಿತು. ಪುಟ್ಟಣ್ಣನೂ ಕೂಗಿದನು. ಯಾರೋ ಓಕೊಂಡು ಕರೆದರು.

“ಹೋ, ನಮ್ಮ ಹಳೆಪೈಕದ ತಿಮ್ಮನ ಕೂಗು ಕೇಳಿಸಿದ ಹಾಂಗಾಗ್ತದೆ. ಕಣೆಹಂದಿ ಗುದ್ದಿಗೆ ಕೂಡಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ ಅಂತಾ ಕಾಣ್ತದೆ ! ಹಾಗಾದ್ರೆ ಒಂದು ಒಳ್ಳೇ ಪಡಾವಾಯ್ತು !” ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಲೆ ಬೇಗಬೇಗನೆ ಮುಂಬರಿದನು.

ಉಳಿದವರೂ ಕುತೂಹಲ ಉತ್ಸಾಹಗಳಿಂದ ಅವನನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿದರು.

ಹೋಗಿ ನೋಡುವಲ್ಲಿ ತಿಮ್ಮನ ಎರಡು ಕಂತ್ರಿನಾಯಿಗಳ ಜೊತೆಗೂಡಿ ಡೈಮಂಡು ಕೊತ್ವಾಲ ರೂಬಿ ರೋಜಿ ಮೊದಲಾದ ಚೀನಿ ನಾಯಿಗಳೂ ಸೇರಿಕೊಂಡು ಕಣೆಹಂದಿಯ ಗುದ್ದಿನ ಬಾಯಬಳಿ ಕೆಮ್ಮಣ್ಣನ್ನು ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದುವು. ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಕಂಬಳಿಯ ಮೇಲೆ ಜೋಡುನಳಿಗೆಯ ಕೇಪಿನ ಕೋವಿಯನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಎಲೆಯಡಿಕೆ ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಹಳೆಪೈಕದ ತಿಮ್ಮ ಕುಳಿತಿದ್ದನು.

ಪುಟ್ಟಣ್ಣ “ಏನೋ ?” ಎಂದನು.

“ನಾಯಿ ಕಣ್ಣಂದಿ ಅಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಬಂದ್ರು. ಯಲ್ ಈಡು ಹೊಡದೆ ನೋಡಿ. ಒಂದೂ ಬಡೀಲೇ ಇಲ್ಲ. ತಂದು ಈ ಗುದ್ದು ನುಗ್ಗಿಸಿ ಬಿಟ್ಟಾವೆ ! ಅಷ್ಟೊತ್ತಿಗೆ ನಿಮ್ಮ ನಾಯಿನೂ ಬಂದ್ರು. ಹಾಂಗಾರೆ ನೀವೂ ಬರ್ಲಿ ಅಂತಾ ಕೂತೆ ಸುಮ್ಮನೆ !” ಎಂದ ತಿಮ್ಮ ಹೂವಯ್ಯ ರಾಮಯ್ಯರು ಹಿಂದೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ನೋಡಿ ಮೇಲೆದ್ದನು.

ಕಣೆಹಂದಿ ಎಂದರೆ ಮುಳ್ಳುಹಂದಿ. ಗುದ್ದು ಎಂದರೆ ಅದು ವಾಸಿಸುವ ಸುರಂಗಮಾರ್ಗದಂತಹ ರಂಧ್ರಗುಹೆ. ಗುದ್ದುಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಬಹಳ ಉದ್ದವಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಅವುಗಳನ್ನು ಸರಹದ್ದು ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಅವುಗಳೇ ಮುಳ್ಳುಹಂದಿಗಳಿಗೆ ನಿಜವಾದ ಹಕ್ಕೆ. ಅಂತಹ ಗುದ್ದುಗಳಿಗೆ ಹಂದಿಗಳು ನುಗ್ಗಿದರೆ ಅವಕ್ಕೆ ಯಾರೂ ಏನೂ ಮಾಡಲುಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಇನ್ನೊಂದು ತರಹದ ಗುದ್ದುಗಳು ಹತ್ತಾರು ಮಾರು ಉದ್ದವಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಅವುಗಳಿಗೆ ನುಗ್ಗಿದರೆ ಕಷ್ಟಪಟ್ಟು ಅಗೆದು ತೆಗೆಯಬಹುದು. ಅಥವಾ ಹೊಗೆ ಹಾಕಿ ಕೊಲ್ಲಬಹುದು. ಇನ್ನು ಕೆಲವು ಆಡುಗುದ್ದುಗಳಿರುತ್ತವೆ. ಆಡುಗುದ್ದುಗಳೆಂದರೆ ಆಟದ ಗುದ್ದುಗಳು ಎಂದರ್ಥ. ಅವು ಎರಡುಮೂರು ಮಾರು ಉದ್ದವಿದ್ದು, ಎರಡು ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಬಾಯಿ ಇರುತ್ತದೆ. ಜಂತು ಒಂದು ಕಡೆಯಿಂದ ನುಗ್ಗಿ ಮತ್ತೊಂದು ಕಡೆಯಿಂದ ಸರಾಗವಾಗಿ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗಬಹುದು.

ಈ ಎಲ್ಲ ಗುದ್ದುಗಳನ್ನೂ ನಿರ್ಮಿಸುವುದು ಮಾತ್ರ ಕಣೆಹಂದಿಗಳಲ್ಲ ; ಚಿಪ್ಪಿನ ಹಂದಿಗಳು ಕೊರೆದು ಮಾಡಿದ ಗುದ್ದುಗಳಲ್ಲಿ ಕಣೆಹಂದಿಗಳು ಚಕ್ರಾಧಿಪತ್ಯ ಸ್ಥಾಪನೆ ಮಾಡುತ್ತವೆ !

ಸಣ್ಣದೇಹದ ನಾಯಿಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಧೈರ್ಯವಾಗಿ ಗುದ್ದು ನುಗ್ಗಿ ಕಣೆಹಂದಿಗಳೊಡನೆ ಹೋರಾಡುತ್ತವೆ. ಆದರೆ ಅದು ಅಪಾಯಕರವಾದ ಸಾಹಸ. ಎಷ್ಟೋ ಸಾರಿ ಹಾಗೆ ಗುದ್ದು ನುಗ್ಗಿದ ನಾಯಿಗಳು ಹೊರಗೆ ಬರದೇ ಇದ್ದುದೂ ಉಂಟು. ಪುಟ್ಟಣ್ಣ ಒಂದು ಉದ್ದವಾದ ಬಳ್ಳಿಕೋಲನ್ನು ಕಡಿದು. ಒಂದು ಒಂದೂವರೆ ಅಡಿಯಷ್ಟು ಅಗಲವಾಗಿದ್ದ ಗುದ್ದಿನ ಬಾಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡು, ಆ ಕೋಲನ್ನು ಒಳಗೆ ತೂರಿಸಿ ಅಲ್ಲಾಡಿಸಿ, ಕಣೆಹಂದಿ ಹತ್ತಿರದಲ್ಲಿದೆಯೋ ಎಂಬುದನ್ನು ಪತ್ತೆಹಚ್ಚಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದನು. ಸ್ವಲ್ಪ ಸಮಯದಲ್ಲಿಯೆ ಬಳ್ಳಿಕೋಲಿನ ತುದಿ ಹಂದಿಯ ಮೈಯ ಕಣೆಗಳಿಗೆ ತಗುಲಿದ ಅನುಭವವಾಗಲು ಪುಟ್ಟಣ್ಣ ಆ ಶುಭ ಮತ್ತು ಸುಲಭವಾದ ಸಮಾಚಾರಗಳನ್ನು ಇತರರಿಗೆ ತಿಳಿಸಿ, ಗುದ್ದಿನಬಾಯಿಗೆ ಕಸಕಟ್ಟಿಗೆ ಹಾಕಿ, ಬೆಂಕಿಮಾಡಿ, ಹೊಗೆ ಹಾಕಬೇಕೆಂದು ನಿರ್ಧರಿಸಿದನು. ರೂಬಿಯೂ ಕೂಡ ಒಂದೆರಡು ಗುದ್ದು ನುಗ್ಗಿ ಸಾಹಸಮಾಡಿ ಹೊರಗೆ ಬಂದಿತು. ಅದು ಹಿಂದೆ ಮುಳ್ಳುಹಂದಿಗಳ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದುಕಣೆಗಳ ರುಚಿಯನ್ನೂ ಅನುಭವಿಸಿದ್ದುದರಿಂದ ಮೇಲೆ ಬೀಳುವ ಸಾಹಸಕ್ಕೆ ಹೋಗದೆ, ಪ್ರಾಣಿ ಅಲ್ಲಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಯಜಮಾನನಿಗೆ ತಿಳಿಸಲು ಎಷ್ಟುಬೇಕೋ ಅಷ್ಟನ್ನು ಮಾತ್ರ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿತ್ತು.

ಬೈರ, ಸಿದ್ದ, ಹಳೆಪೈಕದ ತಿಮ್ಮ ಮೂವರೂ ಸುತ್ತಮುತ್ತ ಇದ್ದ ಮರಮಟ್ಟುಗಳಿಂದ ಬೆಂಕಿಹಾಕಲು ಸೌದೆ ಸದೆ ಕಟ್ಟಿ ಸೊಪ್ಪುಗಳನ್ನು ಸರಬರಾಯಿ ಮಾಡತೊಡಗಿದರು. ಹೂವಯ್ಯ, ರಾಮಯ್ಯ, ವಾಸು ಮೂವರೂ ಗುದ್ದಿನ ಬಾಯಬುಡದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿದ್ದ ಪುಟ್ಟಣ್ಣನ ಸುತ್ತಲೂ ಬಾಗಿ ನಿಂತು ಮಾತಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಸುತ್ತಲೂ ತರುಸಾಂದ್ರವಾಗಿದ್ದ ಅರಣ್ಯ ಗಿರಿಶ್ರೇಣಿಗಳು ಅನಂತವಾಗಿ ವಿಸರಿಸಿದ್ದುವು. ನಡುಹಗಲಾಗಿದ್ದರೂ ವನದ ಛಾಯೆಯ ಬನಗತ್ತಲು ಕವಿದು ವಾತಾವರಣ ಶೀತಲವಾಗಿತ್ತು.

“ಎಷ್ಟು ದೂರದಲ್ಲಿದೆಯೋ ಕಣ್ಣಂದಿ ?” ಎಂದನು ವಾಸು.

“ಮೂರು ನಾಲ್ಕು ಮಾರಿನ ಒಳಗೆ ಇರಬೇಕು” ಎಂದು ಪುಟ್ಟಣ್ಣ ಬಳ್ಳಿಕೋಲನ್ನು ಮತ್ತೆ ಗುದ್ದಿನೊಳಗೆ ನುಗ್ಗಿಸಿ ಆಡಿಸುತ್ತಾ “ಕೇಳೇನು ಕಣೆಸದ್ದು !” ಎಂದನು.

ಮೂವರೂ ಗುದ್ದಿನ ಬಾಯಿಗೆ ಕಿವಿಗೊಟ್ಟು ಆಲಿಸಿದರು. ಆ ಅರಣ್ಯನೀರವದಲ್ಲಿ ಹಂದಿಯ ಕಣೆಗಳ ಸದ್ದು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕೇಳಿಸಿದಂತಾಯಿತು.

ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದ ಹಾಗೆ ಪುಟ್ಟಣ್ಣ ಬೆಚ್ಚಿಬಿದ್ದವನಾಗಿ ಕೈಲಿದ್ದ ಬಳಿಕೋಲನ್ನು ಕೆಳಗೆ ಹಾಕಿ, ತನ್ನ ಕಂಬಳಿಯನ್ನು ತುಡುಕಿ, ಗುದ್ದಿನ ಬಾಯಿಗೆ ಆನಿಸಿ ಹಿಡಿದು “ನೋಡಿ, ನೋಡೀ, ಕಣ್ಣಂದಿ ಹೊರಗೆ ಹೊರಡ್ತು ಅಂತಾ ಕಾಣ್ತದೆ ! ಸ್ವಲ್ಪ ದೂರ ಹೋಗಿ” ಎಂದನು.

ಹೂವಯ್ಯ ರಾಮಯ್ಯರಿಬ್ಬರೂ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಬಂದೂಕುಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು ಸಿದ್ಧರಾಗಿ ದೂರ ನಿಂತರು. ನಾಯಿಗಳೆಲ್ಲ ಉದ್ದೇಗದಿಂದ ಹಾರಾಡತೊಡಗಿದುವು.

ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದ ಹಾಗೆ ಮುಳ್ಳುಹಂದಿಯ ತಲೆ ಗುದ್ದಿನ ಬಾಯಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡಿತು. ದೈತ್ಯನಾದ ಪುಟ್ಟಣ್ಣ ಕೂತಲ್ಲಿಂದ ಸರಿಯದೆ, ಹೆದರದೆ ಹಿಂದೆಗೆಯದೆ ನಾಲ್ಕಾರು ಮಡಿಕೆ ಮಡಿಸಿದ್ದ ತನ್ನ ಕಂಬಳಿಯನ್ನು ಅದರ ಕುತ್ತಿಗೆಯ ಬಳಿಗೆ ಹಾಕಿ, ಬಲವಾಗಿ ಅದುಮಿ ಹಿಡಿದನು. ಪ್ರಾಣಿಯ ದೇಹವೆಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಗುದ್ದಿನ ಹೊರಗಡೆ ಇದ್ದಿದ್ದರೆ ಅವನಿಗೆ ಬಾಣವ್ರಯೋಗದ ಶಾಸ್ತ್ರಿಯಾಗದೆ ಇರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ದೇಹ ಗುದ್ದಿನೊಲಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಒಂದೊಂದಕ್ಕೆ ಬಡಿಯುತ್ತಿದ್ದ ಕಣೆಗಳ ಸದ್ದು ಮಾತ್ರ ಕೇಳಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಮುಳ್ಳುಹಂದಿಗೆ ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಕಣೆಗಳಿಲ್ಲ. ಅದಕ್ಕೆ ಅದೊಂದು ಭಾಗವೇ ನಿರಾಯುಧವಾದುದು.

ಮಿಂಚಿನ ವೇಗದಿಂದ ಪುಟ್ಟಣ್ಣ ಎಡಗೈಯಿಂದ ಹಂದಿಯ ತಲೆಯನ್ನು ಬಲವಾಗಿ ಒತ್ತಿ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು, ಬಲಗೈಯಿಂದ ತನ್ನ ಕೋವಿಯ ಚೀಲದಲ್ಲಿದ್ದ ಬಾಕುವನ್ನು ಈಚೆಗೆಳೆದುಕೊಂಡು, ಹಂದಿಯ ತಲೆಯನ್ನು ಕಚಕಚಕಚನೆ ಕೊಚ್ಚತೊಡಗಿದನು.

ಆ ಮಹೂರ್ತ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದವರಿಗೆ ಮುಳ್ಳಿನ ಮೇಲೆ ನಿಂತಹಾಗಿತ್ತು. ಯಾರೊಬ್ಬರೂ ಮಾತಾಡಲೂ ಸಮರ್ಥರಾಗಲಿಲ್ಲ. ಹಂದಿ ಎಲ್ಲಿ ಮೈಮೇಲೆ ನುಗ್ಗಿ ಪುಟ್ಟಣ್ಣನ ಗತಿ ಏನಾಗುತ್ತದೆಯೋ ಎಂದು ನಿಂತಿದ್ದವರೆಲ್ಲ ಉಸಿರಿಕ್ಕದಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಒಂದೆರಡು ನಿಮಿಷಗಳಲ್ಲಿ ಹಂದಿಯ ಆಟ ತಣ್ಣಗಾಯಿತು. ಒಡೆದು ಚೂರುಚೂರಾದ ಅದರ ತಲೆಯೋಡಿನಿಂದ ಕೋಡಿಹರಿಯುತ್ತಿದ್ದ ರಕ್ತಮಿಶ್ರವಾದ ಬಿಳಿಯ ಮೆದುಳು ಬೀಭತ್ಸವಾಗಿ ತೋರತೊಡಗಿತು. ಆದರೂ ಪುಟ್ಟಣ್ಣನ ದೈತ್ಯಾವೇಶ ಇಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ಬಾಕುವಿನಿಂದ ಕಣ್ಣುಬೇಳೆ, ಕಿವಿ, ನೆತ್ತಿ, ಮೂತಿ, ಬಾಯಿ ಇವುಗಳನ್ನು ಹುಲ್ಲು ಕೊಚ್ಚುವಂತೆ ಕೊಚ್ಚುತ್ತಿದ್ದನು. ಅದನ್ನು ನೋಡಿದ ಹೂವಯ್ಯನಿಗೆ ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳುವಂತಾಯಿತು. ಅನೇಕ ಕರುಣೆಯ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಪುಟ್ಟಣ್ಣನೇ, ನಾಯಿಯ ಕಾಲಿಗೆ ಮುಳ್ಳು ಚುಚ್ಚಿ ಕೀವಾದರೆ ಅದಕ್ಕೆ ಶಸ್ತ್ರಚಿಕಿತ್ಸೆಮಾಡಿ ಔಷಧಿ ಹಾಕಿ ಶುಶ್ರೂಷೆ ಮಾಡಿ ಸಲಹುತ್ತಿದ್ದ ಕರುಣಾಶಾಲಿ ಪುಟ್ಟಣ್ಣನೇ, ಈ ಭೀಮ ಭಯಾನಕ ಭೀಭತ್ಸವಾದ ರುದ್ರಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಉದ್ರಿಕ್ತನಾಗಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡು, ಎದೆಯಮೇಲೆ ಗರಗಸ ತೀಡಿದಂತಾಯಿತು ! ‘ಸಾಕಪ್ಪಾ ಈ ಹಾಳು ಷಿಕಾರಿ’. ‘ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ಕೋವಿ ಹಿಡಿದು ಕೊಲೆಗೆಲಸಕ್ಕೆ ಕಾಡೇರಬಾರದು’ ಎಂದು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ, ಹಿಂದೆ ಅನೇಕ ಸಾರಿ ಮಾಡಿದ್ದಂತೆ ಮತ್ತೆ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆ ಮಾಡಿದನು !

ಹಂದಿಯ ತಲೆ ನುಚ್ಚುನುಚ್ಚಾಗಿ ಅದರ ಜೀವ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಹೋದ ಮೇಲೆಯೇ ಆವೇಶವಿಳಿದು ಪುಟ್ಟಣ್ಣ ನೀಳವಾಗಿ ನಿಡುಸುಯ್ಯು, ವಿಜಯೋನ್ಮಾದದ ಒಂದು ರೀವಿಯಿಂದ ಕಣೆಹಂದಿಯನ್ನು ಗುದ್ದಿನಿಂದ ಎಳೆದು ಬೀಸಿ ಹೊರಗೆ ಬಿಸಾಡಿದನು. ನಾಯಿಗಳೆಲ್ಲ ಮುತ್ತಿ ಅಲುಬತೊಡಗಿದುವು.

ಸಾಯಂಕಾಲ ಹೂವಯ್ಯ ಸುರಕ್ಷಿತವಾಗಿ ಮನೆ ಸೇರಿದಾಗ ಉದ್ದೇಗ ಭಯಾಶಂಕೆಗಳಿಂದ ನೊಂದು ಬಂದಿದ್ದ ತಾಯಿ ನಾಗಮ್ಮನವರಿಗೆ ಹೋದಜೀವ ಬಂದಂತಾಯಿತು. ಅದರ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಮೂಡಿದ ಕೃತಜ್ಞತೆಯ ಭಕ್ತಿಯ ಮಂಗಳಾರುತಿಯ ಮಹಾಜ್ವಾಲೆ ಅಂತರಿಕ್ಷವನ್ನು ದಾಟಿ ಅತೀತಕ್ಕೆ ಅರ್ಪಿತವಾಯಿತು.

ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರ ಕತ್ತಿಯಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ಸುಬ್ಬಮ್ಮ

ರಾತ್ರಾರಾತ್ರಿ ಕಾನೂರಿನಿಂದ ಓಡಿಹೋದದ್ದು

ಭೂಮಿ ಹುಣ್ಣಿಮೆಯ ಹಬ್ಬ ಕಳೆಯಿತು. ದೀಪಾವಳಿಯೂ ಪೂರೈಸಿತು. ಅಡಕೆಯ ಕೊಯಿಲು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿ ಸ್ವಲ್ಪ ದೂರ ಸಾಗಿತ್ತು.

ದೀಪಾವಳಿ ಹಬ್ಬದಲ್ಲಿ ಎಂದಿನಂತೆ ದೊಡ್ಡಬೇಟೆ ಸಾಹಸಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಸಾಗಿತು. ಮೂರು ಹಂದಿಗಳೂ ಒಂದು ಮಿಗವೂ ಒಂದೆರಡು ಬರ್ಕಗಳೂ ಒಂದು ಕಣೆಹಂದಿಯೂ ಲಭಿಸಿ, ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಹರಿಹಬ್ಬವಾಯಿತು.

ಅದರಲ್ಲಿ ಹೇಳಬೇಕಾದ ವಿಷಯವೆಂದರೆ ಹೂವಯ್ಯ ಮಿಗ ಹೊಡೆದದ್ದು. ಹಿಂದೆ ಪ್ರಾಣಿಹಿಂಸೆ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದು ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಪೂಣ್ಣೆ ಅಂದು ಸಾಡುವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಅವನೇನೋ ಸಾಧುಪ್ರಾಣಿಯೂ ಅತಿಭೀರುವೂ ಆದ ಮಿಗವನ್ನು ಹೊಡೆಯುವುದಿಲ್ಲ ; ಹಂದಿ, ಹುಲಿ, ಚಿರತೆ ಇಂತಹ ಕ್ರೂರಪ್ರಾಣಿಗಳು ತನ್ನ ಬಿಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದರೆ ಮಾತ್ರ ಹೊಡೆಯುತ್ತೇನೆ ಎಂದು ಬಂದೂಕು ಹಿಡಿದು ಬಿಲ್ಲಿಗೆ ನಿಂತಿದ್ದನು. ಆದರೆ ನಾಯಿಗಳ ಕೂಗೂ ಸೋವುವವರ ಕಾಕೂ ಇತರರ ವಿವಿಧ ಬಂದೂಕುಗಳ ಠೋಳ್, ರಪ್, ಠಂ, ಠಾಂ, ಎಂಬ ಉತ್ತೇಜಕವಾದ ಸದ್ದೂ, ಕೇಳಿಬಂದು ಬೇಟೆ ಹುರುಪಾಗಲು, ಹೂವಯ್ಯ ತನ್ನನ್ನು ತಾನೆ ಮರೆತು, ಹಾರಿ ಹಾರಿ ಬೆದರಿ ಮಿಂಚಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಮಿಗಕ್ಕೆ ಗುಂಡು ಹೊಡೆದು ಕೆಡಹಿದನು. ಆಗ ಅವನಿಗೆ ಆಲೋಚನೆ ಮಾಡುವನಿತು ತಾಳ್ಮೆಯಾಗಲಿ ಪುರಸತ್ತಾಗಲಿ ಇರಲಿಲ್ಲ.

ಅಷ್ಟೆ ಅಲ್ಲದೆ, ಆ ಮಿಗ ರಾಮಯ್ಯನ ಬಿಲ್ಲಿನ ಮಾರ್ಗವಾಗಿ ಹೂವಯ್ಯನ ಬಿಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಿತ್ತು. ಹೂವಯ್ಯನಿಗಿಂತ ಮೊದಲೇ ರಾಮಯ್ಯ ಒಂದು ಈಡು ಹೊಡೆದಿದ್ದನು. ಮಿಗವೇನೋ ನೆಲಕ್ಕುರಳಿ ಬಿದ್ದದ್ದು ಹೂವಯ್ಯನ ಈಡಿನಿಂದಲೇ ಆದರೆ ರಾಮಯ್ಯನ ಈಡಿನ ಒಂದೆರಡು ಕಡಕು (ದೊಡ್ಡ ಚರೆ) ಅದರ ಹಿಂಭಾಗಕ್ಕೆ ಮೊದಲೇ ತಗುಲಿತ್ತು. ನೆತ್ತರೂ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಸೋರಿತ್ತು. ಆದ್ದರಿಂದ ಹೂವಯ್ಯನದು ಮರುಗುಂಡಾಗಿತ್ತೇ ಹೊರತು ಮೊದಲುಂಡಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಹೂವಯ್ಯ ತನ್ನ ಈಡಿನಿಂದಲೇ ಅದು ಬಿದ್ದುದೆಂದು ವಾದಿಸಿದನು. ಆ ವಿಚಾರವಾಗಿ ವಿನೋದದಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿದ್ದ ಭಿನ್ನಾಭಿಪ್ರಾಯದ ಮಾತುಕತೆ ಆಮೇಲೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಬಿಸಿಬಿಸಿಯಾಗಿ ಖಾರ ಖಾರವಾಯಿತು. ಹೂವಯ್ಯನೂ ರಾಮಯ್ಯನೂ ಒಂದು ವಾರದವರೆಗೆ ಪರಸ್ಪರ ಮಾತುಕತೆಯಾಡುವುದನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟುಬಿಟ್ಟಿದ್ದರು. ತರುವಾಯವೂ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಮೊದಲಿನ ಸಲಿಗೆ ಮೈದೋರಲಿಲ್ಲ.

ಹೂವಯ್ಯ ರಾಮಯ್ಯರು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ಜಗಳವಾಡಿದ್ದು ಅದೇ ಮೊದಲನೆಯ ಸಲವಾಗಿದ್ದರೂ ಆ ಘಟನೆಯಲ್ಲಿ ಗುಪ್ತವಾಗಿ ಅವರಿಬ್ಬರ ಅಂತರಾಳದಲ್ಲಿ ಕೆಲಕಾಲದಿಂದಲೂ ಜರುಗುತ್ತಿದ್ದ ಹೃದಯಮಂಥನದ ಛಾಯೆಯಿತ್ತು. ಬಹುಶಃ ಸೀತೆ ಅದಕ್ಕೆ ಕಾರಣಳಾಗಿರಬಹುದೇನು ?

ಅಡಕೆಯ ಕೊಯಿಲು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿ ಸ್ವಲ್ಪದೂರ ಮುಂದುವರಿದಿತ್ತು. ಕಾನೂರು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಬೆಳಿಗ್ಗೆಯಿಂದ ಸಾಯಂಕಾಲದವರೆಗೆ ಕೊನೆ ತೆಗೆಯುವುದು, ಕುತ್ತರೆ ಹಾಕುವುದು, ಮೆಟ್ಟುಗತ್ತಿಯಿಂದ ಅಡಕೆ ಸುಲಿಯುವುದು, ಚೂಗರು ಹಾಕಿ ಬೇಯಿಸುವುದು, ಚಪ್ಪರದಮೇಲೆ ವಾಟೆಯ ತಟ್ಟಿಗಳಲ್ಲಿ ಹರಡಿ ಬಿಸಿಲಿನಲ್ಲಿ ಆರಿಸುವುದು ಈ ಕಾರ್ಯಗಳೆಲ್ಲವೂ ಭರದಿಂದ ಸಾಗಿದ್ದುವು.

ರಾತ್ರಿ ಎಂಟು ಗಂಟೆಯ ಹೊತ್ತು ಜಗಲಿಯಲ್ಲಿ, ಕಿರುಜಗಲಿಯಲ್ಲಿ, ಚೌಕಿಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೂ ಎಲ್ಲ ಕಡೆಗಳಿಂದಲೂ ಮೆಟ್ಟುಗತ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ಅನೇಕರು ಅಡಕೆ ಸುಲಿಯುವ ಸದ್ದು ಮನೋಹರವೂ ಲಯಬದ್ಧವೂ ಆದ ನಾದಪರಂಪರೆಯಾಗಿ ಕೇಳಿಬರುತ್ತಿತ್ತು. ಆ ದಿನ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕೊನೆ ತೆಗೆದಿದ್ದುದರಿಂದ ಅವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಮರುದಿನದ ಒಳಗಾಗಿ ಸುಲಿದು ಪೂರೈಸಬೇಕೆಂದು ಗೌಡರು ಕಟ್ಟಪ್ಪಣೆ ಮಾಡಿದ್ದರು. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಬೇಲರೂ ಹಳೆಪೈಕದವರೂ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಆಳುಗಳೂ ಮನೆಯ ಆಳುಗಳೂ ಎಲ್ಲರೂ ಸೇರಿ ಬೇಗಬೇಗನೆ ರಾತ್ರಿಯ ಉಟವನ್ನು ಪೂರೈಸಿಕೊಂಡು ಬಂದು ಅಡಕೆಯ ಸುಲಿತಕ್ಕೆ ಕೈಹಚ್ಚಿ ಭರದಿಂದ ಸಾಗಿದ್ದರು.

ಚೌಕಿಯ ಮೂಲೆಯಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡದಾದ ಅಡಕೆಯೊಲೆಯ ಮೇಲೆ ಕರಿ ಹಿಡಿದು ಚೂಗರುಬಿದ್ದು ಚಿತ್ರವಿಚಿತ್ರವಾದ ತಾಮ್ರದ ದೊಡ್ಡ ಹಂದೆಯಲ್ಲಿ ಅಡಕೆ ತಕಪಕನೆ ಕುದಿಯುತ್ತಿತ್ತು. ಇನ್ನೊಂದು ಕಡೆ ಆ ರಾತ್ರಿ ಬೇಯಿಸಿದ ಅಡಕೆಯನ್ನು ಒಣಗಿಸಲು 'ಹೊಗೆದಟ್ಟಿ'ಯೂ ಸಿದ್ಧವಾಗಿದ್ದಿತು. ಅಡಕೆಯೊಲೆಯಲ್ಲಿ ಬೆಂಕಿ ಭೀಮಾಕಾರವಾಗಿ ಉರಿಯುತ್ತಿತ್ತು. ಅದಕ್ಕೆ ತುಸು ದೂರದಲ್ಲಿ ನಿಂಗನು ನಿಂತು ಪರಪರನೆ ತೊಡೆ ಕರೆದು ಚಳಿ ಕಾಯಿಸುತ್ತಲೂ ಆಗಾಗ್ಗೆ ಬೇಯುತ್ತಿದ್ದ ಅಡಕೆಯನ್ನು ದೊಡ್ಡ ದಬ್ಬೆಸಟ್ಟುಗದಿಂದ ತಿರುವುತ್ತಲೂ ಇದ್ದನು. ಬೆಂಕಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ದೂರವಾಗಿ, ಆದರೂ ಅದರ ಉಷ್ಣದವಲಯದಲ್ಲಿ, ನಾಯಿಗಳು ನಿರ್ಲಕ್ಷ್ಯವಾಗಿ ಪವಡಿಸಿದ್ದುವು !

ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಅಡಕೆ ಸುಲಿಯುವವರ ಸೌಕರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಕೆಂಜೊಡರಿನ ಹೊಗೆಕಾರುವ ಚಿಮಿಣಿ (ಸೀಮೆಯೆಣ್ಣೆ ಬುಡ್ಡಿ) ಗಳು ಉರಿಯುತ್ತಿದ್ದವು. ಆ ಗ್ರಾಮ್ಯ ದೀಪಗಳ ಕುಡಿಗಳು ಕುಣಿದಂತೆ ಅಡಕೆ ಸುಲಿಯುತ್ತಿದ್ದವರ ಛಾಯೆಗಳೂ ಚಿತ್ರ ವಿಚಿತ್ರವಾಗಿ ರೂಪವಿರೂಪಗಳಾಗಿ ಗೋಡೆಗಳ ಮೇಲೆ ಶಕುನಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಗುಹ್ಯಭೀಷಣವಾಗಿ ಪ್ರೇತನಾಟ್ಯದ ಪ್ರತಿಬಿಂಬಗಳಂತೆ ತೋರುತ್ತಿದ್ದುವು.

ಜಗಲಿಯ ಒಂದೆಡೆಯಲ್ಲಿ ಸೇರೆಗಾರ ರಂಗವ್ವಸೆಟ್ಟರು. ಗಂಗೆ, ಸೋಮ ಇವರಿಗೆ ತುಸು ದೂರದಲ್ಲಿ ಹಳೆಪೈಕದ ತಿಮ್ಮ - ಇಷ್ಟು ಜನರು ತಮ್ಮದೇ ಒಂದು ಗುಂಪು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಸರಸಸಲ್ಲಾಪಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಕಾಡುಹರಟೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ತೊಡಗಿ, ಮಧ್ಯೆ ಮಧ್ಯೆ ನೆರೆದವರ ಶಬ್ದ ಸಮೂಹವನ್ನೆಲ್ಲ ಮೀರುವಂತೆ ಗಹಗಹಿಸಿ ನಗುತ್ತಾ ಮೆಟ್ಟುಗತ್ತಿಗಳ ಮೇಲೆ ಭದ್ರವಾಗಿ ಕುಳಿತು ಅಡಕೆ ಸುಲಿಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಮನಸ್ಸೆಲ್ಲ ಮಾತಿನಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಕೈಗಳು ಅಭ್ಯಾಸಬಲದಿಂದ ತಮ್ಮ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ಚಾಚೂ ತಪ್ಪಿಹೋಗದೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದುವು. ಹಳೆಪೈಕದ ತಿಮ್ಮನ ಕೈವೆಯಿಂದ ಅವರೆಲ್ಲರಿಗೂ ಸ್ವಲ್ಪಸ್ವಲ್ಪ ಅಮಲೇರಿತ್ತು ಎಂಬುದನ್ನೂ ನಾವು ಮರೆಯಬಾರದಲ್ಲವೆ ?

ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದ ಹಾಗೆ ಎಲ್ಲರೂ ಅಡಕೆ ಸುಲಿಯುವುದನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿ, ಹುಬ್ಬು ನಿಮಿರಿಸಿ, ಕಣ್ಣಗಲಿಸಿ, ತುಟಿ ತೆರೆದು ಆಲಿಸಿದರು. ಒಳಗಡೆಯಿಂದ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರ ಕ್ರೋಧಧ್ವನಿಯೂ ನಡುನಡುವೆ ಸುಬ್ಬಮ್ಮನ ಪ್ರತಿಭಟನೆಯ ಧ್ವನಿಯೂ ಕೇಳಿಬಂದುವು.

“ಹಾಇ ! ಕಾಣಿ, ಮತ್ತೆ ! ಆರಂಭವಾಯಿತು ! ಆ ಹೆಗ್ಗಡಿತಮ್ಮನವರ ಕಡೆಯಿಂದ ಸುಖಾ ಇಲ್ಲ !” ಎಂದಳು ಗಂಗೆ, ಸೇರೆಗಾರರ ಕಡೆ ನೋಡಿ.

“ಹೆಗ್ಗಡಿತಮ್ಮನವರ ಮೇಲೆ ಯಾಕೆ ತಪ್ಪು ? ಗೌಡರ ತಲೆ ಕೆಟ್ಟತ್ತಲ್ವಾ !” ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾ ಸೇರೆಗಾರರ ಮೆಟ್ಟುಗತ್ತಿಯಿಂದ ಮೇಲೆದ್ದರು.

ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಸುಬ್ಬಮ್ಮನ ಮೇಲೆ ಗೌಡರ ವರ್ತನೆ ಹುಚ್ಚುಹುಚ್ಚಾಗಿ ಬರಬರುತ್ತಾ ಕ್ರೂರವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ದೇಹದೌರ್ಬಲ್ಯದೊಡನೆ ಅವರಲ್ಲಿ ಸಂಶಯ ಪ್ರಕೃತಿಯೂ ವರ್ಧಿಸಿತ್ತು. ಸುಬ್ಬಮ್ಮ ತಮ್ಮನ್ನು ಒಲಿಯುವುದಂತಿರಲಿ, ತಮ್ಮನ್ನು ಕಂಡರೆ ಆಕೆಗೆ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ ಎಂಬ ಭಾವವೂ ಬೆಳೆಯಿತು. ಜೊತೆಗೆ ಆಕೆ ಪತಿವ್ರತೆಯಾಗಿಲ್ಲ ಎಂಬ ಗೂಢಭಾವದ ಕೀಟವೂ ಅವರ ಎದೆ ಮಿದುಳುಗಳಲ್ಲಿ ಗೂಡುಕಟ್ಟಿತ್ತು. ಸ್ವಲ್ಪ ಕಾರಣಗಳಿಗೂ, ಕೆಲವು ಸಾರಿ ಕಾರಣಗಳನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಂಡೂ ಆಕೆಯನ್ನು ಹೊಡೆಯುತ್ತಿದ್ದರು ; ಬಯ್ಯುತ್ತಿದ್ದರು.

ವಾಸ್ತವವಾಗಿಯೂ ಸುಬ್ಬಮ್ಮನಿಗೆ ಗಂಡನ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಜುಗುಪ್ಸೆ ಹುಟ್ಟಿದ್ದು ನಿಶ್ಚಯ. ಆದರೆ ಆ ಜುಗುಪ್ಸೆ ಪರರ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಪ್ರೇರಿತವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಸೇರೆಗಾರರೇನೂ ಆಕೆಯ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಾದ ಸಹಾನುಭೂತಿ ತೋರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರು ಯಾವ ಅಭಿಸಂಧಿಯಿಂದ ಹಾಗೆ ವರ್ತಿಸುತ್ತಿದ್ದರೋ ಏನೂ ? ಅದು ಸುಬ್ಬಮ್ಮನ ಸ್ಥೂಲಬುದ್ಧಿಗೆ ಹೊಳೆಯಲಿಲ್ಲ. ಆಕೆಯೇನೂ ಅವರನ್ನು ಕಷ್ಟದಲ್ಲಿ ನೆರವಾಗುವವರನ್ನು ಯಾವ ಕೃತಜ್ಞತೆಯಿಂದ ಕಾಣಬೇಕೋ ಅಂಥಾ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಮಾತ್ರ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದಳು. ಗಂಡನಿಂದ ಬೈಸಿಕೊಂಡು, ಪೆಟ್ಟುತಿಂದು, ಸದಾ ಕರಕರೆಯ ಬಾಳನ್ನು ಬಾಳುತ್ತಿದ್ದು. ಆಕೆ ಬರಬರುತ್ತಾ ಕೃಶಕಾದಳು. ಅದನ್ನು ಕಂಡು ಗೌಡರಿಗೆ ಇನ್ನೂ ರೇಗಿತು. ರೋಗಗ್ರಸ್ತವಾದ ಅವರ ಮೆದುಳಿನಲ್ಲಿ ಕರಾಳ ಕಲ್ಪನೆ ವಿಶಾಚಿಯಾಗಿ ಕುಣಿಯತೊಡಗಿತು.

ಒಂದು ಸಾರಿ ಉಟಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಗೌಡರ ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಹೆಂಡತಿ ತನ್ನನ್ನು ಕೊಲ್ಲಲೆಂದು ಪಲ್ಯಕ್ಕೆ ವಿಷ ಹಾಕಿದ್ದಾಳೆ ಎಂಬ ಭಾವ ಸ್ಫುರಿಸಿ “ಪಲ್ಯಕ್ಕೆ ಏನು ಹಾಕಿದ್ದೀಯಾ ? ಒಳ್ಳೆ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಹೇಳಿಲ್ಲವೋ ಇಲ್ಲವೋ ?” ಎಂದು ಜಡೆಹಿಡಿದು ಅಲುಗಿಸಿದರು.

“ಉಪ್ಪು ಕಾರ ಹುಳಿ ಹಾಕಿದ್ದೀನಿ ! ಮತ್ತೇನು ಹಾಕಿಲ್ಲ ?” ಎಂದು ಸುಬ್ಬಮ್ಮ ಮುನಿದು ಹೇಳಿದಳು.

ಗೌಡರು “ಸುಳ್ಳು ಹೇಳಿಲ್ಲವೋ ಹಡಬೇ ರಂಡೇ ! ಮಿಂಡಗಾರರ ಮಾತು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಪಲ್ಯಕ್ಕೆ ವಿಷಾ ಹಾಕಿಲ್ಲಾ ? ಹೇಳು !” ಎಂದು ಗುದ್ದಿದರು.

ಸುಬ್ಬಮ್ಮ ರೋದಿಸುತ್ತಾ ತಾನು ಮಾಡಿಲ್ಲ ಎಂದು ದಮ್ಮಯ್ಯಗುಡ್ಡೆ ಹಾಕಿದಳು. ರಾಮಯ್ಯ, ಸೇರೆಗಾರರ ಎಲ್ಲರೂ ಸುಬ್ಬಮ್ಮನ ಪರವಾಗಿ ವಾದಿಸಿದರು. ಆದರೂ ಗೌಡರು ಪಲ್ಯವನ್ನೆಲ್ಲ ಸುಬ್ಬಮ್ಮನ ಕೈಯಿಂದ ಅಲ್ಲಿಯೇ ತಮ್ಮದುರು ತಿನ್ನುವಂತೆ ಮಾಡಿ, ಅವಳು ಸಾಯುವುದನ್ನೇ ಎದುರುನೋಡಿ, ಹತಾಶರಾಗಿದ್ದರು.

ಮತ್ತೊಂದು ಸಾರಿ ಸುಬ್ಬಮ್ಮನ ತಲೆಯ ಹಿಂಭಾಗದಲ್ಲಿಯೂ ಬೆನ್ನಿನ ಮೇಲೆಯೂ ಒಣಗಿದ್ದ ಹುಲ್ಲೆಸಳುಗಳಿದ್ದುದನ್ನು ಕಂಡು ಗೌಡರು “ಎಲ್ಲಿಂದ ಬಂತು ಈ ಹುಲ್ಲು ನಿನ್ನ ಬೆನ್ನಮೇಲೆ ? ಎಲ್ಲಿ ಯಾರ ಜೊತೆ ಹುಲ್ಲುಗೊಣಬೇಲಿ ಮಲಗಿದ್ದೆ ಹೇಳು ?” ಎಂದು ಹಲ್ಲು ಕಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಕಣ್ಣು ಕೆಂಪಗೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಕೇಳಿದರು. ಸುಬ್ಬಮ್ಮ ತಾನು ಕರೆಯುವ ದನಗಳಿಗೆ ಹುಲ್ಲು ಹಾಕುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಅದನ್ನು ಬೆನ್ನಮೇಲೆ ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ಹೋಗಿದ್ದೆ ಎಂದು ಹೇಳಿದರೂ ಗೌಡರು ಸಮಾಧಾನರಾಗದೆ ಆಕೆಯನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಗುದ್ದಿ ಗುದ್ದಿ ಒದ್ದು ಒದ್ದು ಹಾಕಿದ್ದರು.

ಅಲ್ಲದೆ, ಅನೇಕ ರಾತ್ರಿ, ಗೌಡರು ಮಲಗುತ್ತಿದ್ದ ಕೋಣೆಯಿಂದ ರಭಸದ ಮಾತುಗಳೂ ಗುದ್ದಿನ ಸದ್ದುಗಳೂ ರೋದನ ಧ್ವನಿಗಳೂ ಕೇಳಿಬರುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ಉಪ್ಪರಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಮಲಗುತ್ತಿದ್ದ ರಾಮಯ್ಯನಾದಿಯಾಗಿ ಎಲ್ಲರೂ ಆಲಿಸುತ್ತಿದ್ದರು.

ಎಲ್ಲಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ, ಸುಬ್ಬಮ್ಮನನ್ನು ಪ್ರತಿಭಟನೆಗೆ ರೇಗಿಸಿದ್ದೆಂದರೆ ಗೌಡರು ಗಂಗೆಗೆ ಸುಬ್ಬಮ್ಮನ ಸೀರೆಗಳನ್ನೂ ಒಡವೆಗಳನ್ನೂ ಕೊಡತೊಡಗಿದ್ದು. ಕಷ್ಟದಾರಿದ್ರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿ ಬೆಳೆದಿದ್ದ ಆ ಒರಟು ಪೆಟ್ಟುಗಳನ್ನೂ ಬೈಗುಳಗಳನ್ನೂ ನಿಂದೆಯನ್ನೂ ಕಷ್ಟಪಟ್ಟುಕೊಂಡು ಸಹಿಸಿದ್ದರೂ ತನಗೆ ಸೇರಿದ್ದ ಉಡುಗೆತೊಡುಗೆಗಳು ಹೆರರ ಪಾಲಾಗುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ಕಂಡು ಸಹಿಸಲಾರದೆ ಹೋದಳು. ಗಂಡನಿಗೆ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ಮಾತಾಡಲೂ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದ್ದಳು.

ಆ ದಿನ ರಾತ್ರಿಯೂ ಹೊರಗೆ ಎಲ್ಲರೂ ಅಡಕೆ ಸುಲಿಯುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಒಳಗೆ ಒಂದು ರಣರಂಪವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಗೌಡರು ಸುಬ್ಬಮ್ಮನ ಪಿಟಾರಿಯ ಬೀಗದ ಕೈಯನ್ನು ಕೇಳಿದರು. ಆಕೆ ಕೊಡಲಿಲ್ಲ. ಗೌಡರು ಬದ್ಧಭುಕ್ತಿಯಾಗಿ ಹೆಂಡತಿಯ ಮೈಮೇಲೆ ಬಿದ್ದು ಬೀಗದಕೈಯನ್ನು ಕಸಿದುಕೊಳ್ಳಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿ ಸೋತರು.

ಒಡನೆಯೆ ಸುಬ್ಬಮ್ಮನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು “ನಿನ್ನ ಇವತ್ತು ಕತ್ತರಿಸಿ ಹಾಕೇ ಇದ್ರೆ ನನ್ನ ಅಪ್ಪನಿಗೆ ಹುಟ್ಟಿದ ಮಗನಲ್ಲ ನಾನು” ಎನ್ನುತ್ತಾ ನಾಗಂದಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಕೈಯಾಡಿಸಿ ಕತ್ತಿಯನ್ನು ಹುಡುಕಿದರು. ಸುಬ್ಬಮ್ಮನಿಗೆ ತನ್ನ ಜೀವನದ ಕೊನೆಯೇ ಕಂಡಹಾಗಾಯಿತು. ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಕಿರಿಚಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಅಲ್ಲಿಂದೆದ್ದು ಜಗಲಿಗೆ ನುಗ್ಗಿದಳು.

ಒಳಗೆ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಜಗಳವನ್ನಾಲಿಸಿ ಮೆಟ್ಟುಗತ್ತಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಎದ್ದಿದ್ದ ಸೇರೆಗಾರರು ಇದೇನೆಂದು ನೋಡುವ ಮೊದಲೇ ಸುಬ್ಬಮ್ಮನನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಕತ್ತಿ ಹಿಡಿದಿದ್ದ ಗೌಡರು ರೋಷಭೀಷಣರಾಗಿ ನುಗ್ಗಿದರು.

“ಅಯ್ಯೋ ಸತ್ತೇ ! ಸತ್ತೇ ! ಸೇರೆಗಾರರೇ” ಎಂದು ಅಬ್ಬರಿಸಿ ಕೂಗುತ್ತಾ ಸುಬ್ಬಮ್ಮ ತೆರೆದಿದ್ದ ಹೆಬ್ಬಾಗಿಲನ್ನು ಮಿಂಚಿನಂತೆ ದಾಟಿ ಮನೆಯ ಹೊರಗೆ ಧಾವಿಸಿದಳು. ಗೌಡರೂ ಹಿಂದೆಯೇ ನುಗ್ಗಿದರು. ಅಡಕೆ ಸುಲಿಯುತ್ತಿದ್ದವರೆಲ್ಲರೂ ಹಾಗೆ ಹಾಗೆಯೇ ದಡಬಡನೆ

ಮೇಲೆದ್ದು ಹಿಂದೋಡಿದರು. ಚಳಿಜ್ವರ ಬಂದು ಉಪ್ಪರಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಮಲಗಿದ್ದ ರಾಮಯ್ಯನೂ ಗಾಬರಿಗೊಂಡು ದಡಬಡನೆ ಏಣಿ ಮೆಟ್ಟಿಲುಗಳನ್ನು ಹಾರಿ ಇಳಿದನು.

ಮಲೆನಾಡಿನ ನೀರವ ರಾತ್ರಿ ನಿಶ್ಚಲವಾಗಿತ್ತು. ಮುಗಿಲ ಮಧ್ಯೆ ಇದ್ದ ಅಪೂರ್ಣಚಂದ್ರನ ಮಂದಕಾಂತಿ ಮಾಯೆಯ ಮುಸುಗಿನಂತೆ ಗಿರಿವನಗಳ ಸ್ತಬ್ಧನಿದ್ರೆಯ ಮೇಲೆ ಕಾವು ಕೂತಿತ್ತು. ಆದರೆ ಕ್ಷಣಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ ನಾಯಿ ಮತ್ತು ಮನುಷ್ಯರ ಕೂಗುವ ದನಿ ನಿಶಬ್ಧತೆಯನ್ನು ಕಲಕಿಬಿಟ್ಟಿತು.

ಕೈಯಲ್ಲಿ ಕತ್ತಿ ಹಿಡಿದು ಅಟ್ಟುತ್ತಿದ್ದ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರಿಗೆ ಸುಬ್ಬಮ್ಮ ಕಾಣಿಸಲಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ದಟ್ಟಯಿಸಿದ್ದ ಮರಗಳ ನೆರಳುಗತ್ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಆಕೆ ಕಣ್ಮರೆಯಾಗಿಬಿಟ್ಟಳು. ಕ್ರೋಧಾಂಧರಾಗಿದ್ದ ಗೌಡರು, ಗಾಯಗೊಂಡ ಹುಲಿ ಅಟ್ಟಣೆಯಲ್ಲಿ ಅಡಗಿರುವ ಬೇಟೆಗಾರನನ್ನು ಹುಡುಕುವಂತೆ, ದೀರ್ಘಶ್ವಾಸೋಚ್ಛಾಸಗಳನ್ನು ಬಿಡುತ್ತ ಹುಡುಕಾಡಿದರು. ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಹಾಗೆ ನೆರಳಿನಲ್ಲಿ ಮರದ ಬುಡದಲ್ಲಿ ಯಾರೋ ಕೂತಿದ್ದ ಹಾಗೆ ಕಂಡುಬರಲು ಅಲ್ಲಿಗೆ ನುಗ್ಗಿ, ಕೈಲಿದ್ದ ಕತ್ತಿಯಿಂದ ಬಲವಾಗಿ ಒಂದು ಕೊಚ್ಚು ಹಾಕಿದರು. ಯಾರೂ ಕೂಗಲಿಲ್ಲ. ಕತ್ತಿಯೂ ಸಿಕ್ಕಿಕೊಂಡಿತು. ಗೌಡರು ಎಳೆದರೂ ಬರಲಿಲ್ಲ. ಅವರು ಹೊಡೆದದ್ದು ಒಂದು ಮರದ ದಿಂಡಾಗಿತ್ತು ! ಆದರೂ ಗೌಡರ ಭೀತಚಿತ್ತದಲ್ಲಿ ದೆವ್ವ, ಭೂತರಾಯ ಮುಂತಾದವುಗಳ ವಿಚಾರವಾದ ಭಯಭಾವಗಳು ಮೂಡಿ ಕಣ್ಣು ಕೆರಳಿ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ವಿಕಟವಾಗಿ ಕೂಗಿಕೊಂಡು ಕೆಳಗೆ ಬಿದ್ದರು.

ಗೌಡರನ್ನು ಮನೆಗೆ ಸಾಗಿಸಿದರು. ಸುಬ್ಬಮ್ಮನನ್ನು ಕರೆದು ಹುಡುಕಿದರು. ಆದರೆ ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರವೂ ಬರಲಿಲ್ಲ. ಆಕೆ ಕಾಣಿಸಲೂ ಇಲ್ಲ.

ಬಹಳ ಹೊತ್ತು ಕರೆದು ಹುಡುಕಿದ ಮೇಲೆ ಎಲ್ಲರೂ ಹತಾಶರಾಗಿ ಭಯಾಶಂಕೆಗಳಿಂದ ಹಿಂತಿರುಗಿದರು. ಆದರೆ ಸೇರೆಗಾರರು ಹತಾಶರಾಗಲೂ ಇಲ್ಲ ; ಹಿಂತಿರುಗಲೂ ಇಲ್ಲ. ಆಳುಗಳ ಬಿಡಾರ, ಗಂಗೆಯ ಗುಡಿಸಲು ಈ ಕಡೆಗಳೆಲ್ಲ ಹುಡುಕುತ್ತಾ ಮೆಲ್ಲಗೆ ಹೆಸರು ಹಿಡಿದು ಕೂಗುತ್ತಾ ಹೊರಟರು.

ಹೊದರಿನಲ್ಲಿ ಅಡಗಿ ಕುಳಿತಿದ್ದ ಸುಬ್ಬಮ್ಮ ಬಹಳ ಹೊತ್ತಿನಮೇಲೆ ಚಳಿಯಿಂದ ನಡುಗತೊಡಗಿದಳು. ಜನರ ಸದ್ದು ಅಡಗಿದ ತರುವಾಯ ಆಕೆಗೆ ಭಯವೂ ಉಂಟಾಯಿತು. ಕ್ರಿಮಿಕೀಟಗಳೋ ಇರುವೆಗಳೋ ಮೈಮೇಲೆ ಗುಳುಗುಳು ಹರಿಯತೊಡಗಿದುವು. ಅಲ್ಲಿಂದ ಮೆಲ್ಲನೆ ಎದ್ದು ಹೊರಗೆ ಬಂದು, ಕ್ಷಣಕಾಲ ಅನಿರ್ದಿಷ್ಟಚಿತ್ತೆಯಾಗಿ ನಿಂತು, ಮುಂದೇನು ಮಾಡುವುದೆಂದು ಆಲೋಚಿಸಿದಳು. ಕಾನೂರಿನಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿಯೂ ತನಗೆ ಕ್ಷೇಮವಿಲ್ಲ ಎಂದು ಭಾವಿಸಿ ನೆಟ್ಟಗೆ ಕೆಳಕಾನೂರಿಗೆ ಹೊರಟಳು.

ಗದ್ದೆ ಬಯಲಿನಲ್ಲಿ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಹಿಂದೆ ಯಾರೋ ಬಂದಂತೆ ಸದ್ದಾಗಿ ನೋಡಿದಳು. ಯಾವುದೋ ಒಂದು ವ್ಯಕ್ತಿ ತನ್ನನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸುತ್ತಿದ್ದುದು ಗೊತ್ತಾಗಿ ಮತ್ತೆ ಓಡತೊಡಗಿದಳು. ಆ ವ್ಯಕ್ತಿಯೂ ಓಡುತ್ತಾ ಹಿಂಬಾಲಿಸಿತು.

ಸ್ವಲ್ಪ ದೂರ ಹೋಗುವುದರಲ್ಲಿ ಹಿಂದೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ವ್ಯಕ್ತಿ ತನ್ನನ್ನು ಶೀಘ್ರದಲ್ಲಿಯೇ ಆಕ್ರಮಿಸುವನೆಂದು ಬಗೆದು, ಅಡ್ಡಹಾದಿ ಹಿಡಿದು ಓಡಿ, ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಮರದ ಬುಡದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದಿದ್ದ ಹಳುವಿನಲ್ಲಿ ಅವಿತುಕೊಂಡಳು. ಆಕೆ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದ ಹಾಗೆಯೇ ಸೇರೆಗಾರ ರಂಗಪ್ಪಸೆಟ್ಟರು ಕೆಳಕಾನೂರಿನ ಹಾದಿ ಹಿಡಿದು ಅವಸರ ಅವಸರವಾಗಿ ಮುಂದೆ ಓಡಿದರು.

ಐದು ನಿಮಿಷ ಕಳೆದಿರಲಿಲ್ಲ. ಮೇಲೆ, ಮರದಮೇಲೆ ಯಾರೊ ಮೆಲ್ಲಗೆ ಕೆಮ್ಮಿದಂತಾಯಿತು. ಸುಬ್ಬಮ್ಮನಿಗೆ ದೆವ್ವ ಪಿಶಾಚಿಗಳಲ್ಲಿ ನಂಬುಗೆ ನಟ್ಟು ಹೋಗಿತ್ತು. ('ದೆಯ್ಯೆ' ವಾಸಿಸದ ದೊಡ್ಡ ಮರವಿಲ್ಲ ಎಂಬ ಭಾವ ಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿ 'ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಸಿದ್ಧಾಂತ'ವಾಗಿರುತ್ತದೆ.) ಮರದ ಕೊಂಬೆಯೊಂದು ಸ್ವಲ್ಪ ಅಲುಗಾಡಿದಂತಾಯಿತು. ಸುಬ್ಬಮ್ಮ ನಿಶ್ಚರಗಾಗಿ ಮೇಲೆ ನೋಡುತ್ತಾಳೆ : ಮನುಷ್ಯಾಕೃತಿಯೊಂದು ಕೆಳಗಿಳಿಯುತ್ತಿದೆ ; ಹೆಗಲ ಮೇಲೆ ಕಂಬಳಿಯಿದೆ ; ಕೈಯಲ್ಲಿದ್ದ ಕೋವಿಯು ! ನಳಿಗೆ ಆಕಾಶ ಪಟಕ್ಕದುರಾಗಲು ಆಗಾಗ ಮಷೀಚಿತ್ರವಾಗಿ ಗೋಚರಿಸುತ್ತದೆ ! ಕೋವಿಯನ್ನು ಕಂಡೊಡನೆ ಸುಬ್ಬಮ್ಮನಿಗೆ ಧೈರ್ಯವಾಯಿತು. ಯಾರೋ "ಮರಸಿ"ಗೆ

ಕೂತಿದ್ದಾರೆಂದು. ಕಾಡುಹಂದಿಗಳಿಗಾಗಿ ಕೂತಿದ್ದ ಆ ಬೇಟೆಗಾರ ಮರದ ಬುಡದವರೆಗೂ ನಿಧಾನವಾಗಿ ಇಳಿದು ಬಂದು ನೆಲಕ್ಕೆದೊಪ್ಪನೆ ನೆಗೆದು, ನಿಂತು “ಯಾರದು ?” ಎಂದನು.

ಸುಬ್ಬಮ್ಮನಿಗೆ ಪುಟ್ಟಣ್ಣನ ಧ್ವನಿ ಕೇಳಿಸಿ ಜೀವ ಬಂದಂತಾಗಿ ಆಡಗಿದ್ದ ಸ್ಥಳದಿಂದ ಹೊರಗೆ ಬಂದು ನಡುಕದನಿಯಿಂದ ಶೋಕಪೂರ್ಣವಾಗಿ “ನಾನು ಕಣೋ, ಪುಟ್ಟಣ್ಣಾ ! ನನ್ನ ಗತಿ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂತಪ್ಪಾ !” ಎಂದಳು.

ಸಿಡಿಲು ಬಡಿದಿದ್ದರೂ ಪುಟ್ಟಣ್ಣನಿಗೆ ಅಷ್ಟು ಆಶ್ಚರ್ಯವಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ.

“ಯಾರು ? ಸುಬ್ಬಮ್ಮ ಹೆಗ್ಗಡಿತೇರೇನು ?” ಎಂದನು.

ಸುಬ್ಬಮ್ಮ ಸಂಕ್ಷೇಪವಾಗಿ ನಡೆದುದನ್ನೆಲ್ಲ ಹೇಳಿದಳು. ಪುಟ್ಟಣ್ಣ ಮುಂದೆ ನಡೆದನು. ಹಿಂದೆ ಸುಬ್ಬಮ್ಮ ಕಣ್ಣೆರೆಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಬಿಕ್ಕಳಿಸುತ್ತಾ ನಡೆದಳು.

ಕೆಳಕಾನೂರಿನ ಹುಲ್ಲು ಮನೆಯ ಮುಂದುಗಡೆ ಉರಿಯುತ್ತಿದ್ದ ಒಂದು ಲಾಟೀನಿನ ಬಳಿ ಸೇರೆಗಾರರೂ ಹೂವಯ್ಯನೂ ಉದ್ದೇಗದಿಂದ ಮಾತಾಡುತ್ತಿದ್ದರು.

ನಾಯಿಗಳು ಬೇಟೆಗೆ ಹೊರಡುತ್ತಾರೆಯೋ ಏನೋ ಎಂದು ಬಾಲವಲ್ಲಾಡಿಸುತ್ತಿದ್ದುವು, ಸುತ್ತಿ ನಿಂತು.

“ಈ ರಾತ್ರಿ ಎಲ್ಲಿಗೆ ಹೋದರು ?” ಎಂದನು ಹೂವಯ್ಯ.

“ಏನೋ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ ಕಾಣೆ. ಗದ್ದೆ ಬಯಲಿನಲ್ಲಿ ಕಾನಿಸಿಕೊಂಡರು. ಮತ್ತೆ ಕಾಣಿಸಲಿಲ್ಲ. ಅವರ ಮನಸ್ಸು ನೆಲ್ಲಹಳ್ಳಿಗೆ ಹೋವುದಂಬುದಾಗಿ ಕಾಣ್ತದೆ.”

“ನೀವೊಬ್ಬರೇ ಹಿಂದೆ ಬಂದಿರೇನು ? ಉಳಿದವರೆಲ್ಲಿ ?”

“ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಹುಡುಕಿ ಹುಡುಕಿ ಸಾಕಾಗಿ ಹೋದರು.”

ಹೂವಯ್ಯ ಸೇರೆಗಾರರ ಮುಖವನ್ನು ಸಂಶಯಾತ್ಮಕವಾದ ತೀಕ್ಷ್ಣದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡಿದಳು ! ನಾಯಿಗಳು ಬಗುಳಿದುವು. ಪುಟ್ಟಣ್ಣ “ಹಬಾ ! ಇವಕ್ಕೆನು ಕಣ್ಣು ಹೊಟ್ಟೆಹೋಗಿದೆಯೇನು ?” ಎಂದು ಮುಂದೆ ಲಾಟೀನಿನ ಬೆಳಕಿಗೆ ಬಂದನು.

ಹೂವಯ್ಯನ ಅವನಿಗೆ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಹೇಳಲು ತೊಡಗುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಸುಬ್ಬಮ್ಮನೂ ಹಿಂದಿನಿಂದ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡಳು. ಪುಟ್ಟಣ್ಣ ನಡೆದುದನ್ನೆಲ್ಲ ಎರಡು ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದಮೇಲೆ ಎಲ್ಲರೂ ಮನೆಯೊಳಗೆ ಹೋದರು.

ಹೂವಯ್ಯ ಗಾಢನಿದ್ರೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ತಾಯಿಯನ್ನು ಎಚ್ಚರಿಸಿ, ಸಂಗತಿಯನ್ನು ತಿಳಿಸಿದನು. ಸುಬ್ಬಮ್ಮ ನಾಗಮ್ಮನವರ ಕೊಠಡಿಯಲ್ಲಿ ಮಲಗಿದ ಮೇಲೆ ಹೂವಯ್ಯ ಪುಟ್ಟಣ್ಣ ಮತ್ತು ಸೇರೆಗಾರರು ಬಹಳ ಹೊತ್ತು ಆಕೆಗೊದಗಿದ ದುಃಖಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಮಾತಾಡುತ್ತಿದ್ದರು.

ಮರುದಿನ ಮುಂಜಾನೆ ಸುಬ್ಬಮ್ಮ ತವರೂರಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತೇನೆಂದು ಹಟ ಮಾಡಿದಳು. ಸೇರೆಗಾರರು ತಾನೇ ಆಕೆಯನ್ನು ನೆಲ್ಲಹಳ್ಳಿಗೆ ಕರೆದೊಯ್ಯುತ್ತೇನೆಂದು ಮುಂದೆ ಬಂದರು. ಹೂವಯ್ಯ ಪುಟ್ಟಣ್ಣನನ್ನು ಗುಟ್ಟಾಗಿ ಕರೆದು, ಅವನ ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ಏನನ್ನೋ ಹೇಳಿದಮೇಲೆ, ಅವನು ಸೇರೆಗಾರರನ್ನು ಕುರಿತು “ಸೇರೆಗಾರರೇ, ನನಗೂ ಕೆಲಸ ಇದೆ ನೆಲ್ಲಾಳಿಲಿ. ನಾನೂ ಬರ್ತೇನೆ ನಿಮ್ಮ ಜೊತೆಲೆ” ಎಂದನು.

ಸೇರೆಗಾರರು ಹತಾಶರಾದಂತಾಗಿ “ಹಾಂಗಾದ್ರೆ ನೀವೇ ಹೋಗಿ ನಿ ! ಹೋಪವರು ಯಾರೂ ಇಲ್ಲ ಅಂಬುದಾಗಿ ನಾನೇ ಹೋಗುತ್ತೇನೆ ಅಂದೆ ! ಅಷ್ಟೇ ! ಹಾಂಗಾದರೆ ನೀವೇ ಹೋಗಿ ನಿ. ನಾ ಬತ್ತೆ !” ಎಂದು ಹೇಳಿ ಕಾನೂರಿಗೆ ನಡೆದರು.

ಸೇರೆಗಾರರು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಹೂವಯ್ಯನನ್ನೂ ಪುಟ್ಟಣ್ಣನನ್ನೂ ಕಡಿಯುತ್ತಾ ಹೋದರು. ತರುವಾಯವಾದರೂ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರ ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ಅವರಿಬ್ಬರ ಮೇಲೆಯೂ ಅಸಹ್ಯವಾದ ನಿಂದೆ ಬರುವಂತಹ ಅಪವಾದವನ್ನು ಉಸಿರದಿರಲಿಲ್ಲ. ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರು ಸುಬ್ಬಮ್ಮನನ್ನು ಎಷ್ಟು ತ್ಯಜಿಸಿದರೆ ಎಷ್ಟು ದ್ವೇಷಿಸಿದರೆ ಅದರಿಂದ ಅಷ್ಟೂ ಪ್ರಯೋಜನ ತಮಗುಂಟೆಂಬುದು ಅವರ ಮನೋಹರಹಸ್ಯವಾಗಿತ್ತು.

ಯಾವ ಹುತ್ತದಲ್ಲಿ ಯಾವಾಗ ಮೊಟ್ಟೆಯೊಡೆದು ಹಾವಿನಮರಿ ಹೆಡೆಯೆತ್ತುತ್ತದೆಯೋ ಹೇಳುವುದು ಕಷ್ಟ !

ಬಾಳಿನ ಬಾನಿನಲ್ಲಿ ಕರ್ಮುಗಿಲು ದಟ್ಟವಾಗುತ್ತಿದೆ

ಸುಬ್ಬಮ್ಮ ಪುಟ್ಟಣ್ಣನ ಮೈಗಾವಲಿನಲ್ಲಿ ನೆಲ್ಲಹಳ್ಳಿಯ ಕಡೆಗೆ ನಡೆದು ಕಣ್ಮರೆಯಾದ ಮೇಲೆ ಹೂವಯ್ಯ ಮನೆಯ ಹೊರ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಆಲೋಚನಾಮಗ್ನನಾದನು.

ಅನತಿದೂರದಲ್ಲಿದ್ದ ಹಸುರಾದ ಬೆಟ್ಟದ ಸಾಲಿಮೇಲೆ ಸೂರ್ಯನು ಮೂಡಿದನು. ಮರ ಮರಗಳಲ್ಲಿ ಪೊದೆಗಳಲ್ಲಿ ಹಕ್ಕಿ ಹಾಡಿದುವು. ಮೃದುಗಾಳಿ, ಬೆಳೆದು ನಿಂತಿದ್ದ ಗದ್ದೆಯ ಕವಿಯಮೇಲೆ, ಸುಯ್ಯೆಂದು ಬೀಸಿ, ಗದ್ದೆಯ ಕೋಗು ತೆರೆತೆರೆಯಾಗುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತಿತ್ತು. ಆ ದೃಶ್ಯದ ಮಧ್ಯೆ, ಗದ್ದೆಯ ನಡುವೆ ಹಾದುಬರುತ್ತಿದ್ದ ಕಾಲುದಾರಿಯಲ್ಲಿ, ಅಡಕೆ ಸುಲಿಯಲೆಂದು ಗೊತ್ತುಮಾಡಿದ್ದ ಕೂಲಿಯಾಳುಗಳು ಹೆಂಗಸರೂ, ಗಂಡಸರೂ - ಬುಡುಬುಡುಕೆಯಂತೆ ತುಮುಲವಾಗಿ ಹರಟೆ ಹೊಡೆಯುತ್ತ ಬಂದರು.

ಹೂವಯ್ಯ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದರೂ ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದರೂ ಗಮನಿಸಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವುಗಳೆಲ್ಲ ಅವನ ಪ್ರಜ್ಞಾವಲಯದ ಅಂಚಿನಲ್ಲಿ ಮಾಸಲು ಮಾಸಲಾಗಿದ್ದುವು. ಅವನ ಧ್ಯಾನ ಅಷ್ಟು ಅಗಾಧವಾಗಿದ್ದಿತೇನು ?

ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದ ಹಾಗೆ ಹಿಂದಿನಿಂದ ಯಾರೋ ನೂಕಿದಂತಾಗಿ ಬೆಚ್ಚಿಬಿದ್ದ ಹೂವಯ್ಯ ತಿರುಗಿ ನೋಡಿ, “ಬಲೀಂದ್ರ !” ಎಂದು ಗದರಿ, ನಗುವ ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದ ಅದರ ಗಿಡ್ಡಗೋಡುಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು ಜಗ್ಗಿಸುತ್ತಾ ” ನಿನಗೇನು ತಿಂದ ಸೊಕ್ಕೇನು ? ಹೀಗೆ ಸೊಕ್ಕಿದರೆ ಮತ್ತೆ ಬಲಿಯಾಗ್ತೀಯೆ ಭೂತಕ್ಕೆ !” ಎಂದು ಗದರಿಸಿದನು.

ಆದರೆ ಆ ಸುಪುಷ್ಪವಾಗಿದ್ದ ಮಹಾಕಾಯದ ಕರಿಯ ಹೋತವು ಸ್ವಾಮಿಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸುವ ಸಲುವಾಗಿಯೂ, ತನ್ನ ಪ್ರಾಣವನ್ನುಳುಹಿದ ಕೃತಜ್ಞತೆಗಾಗಿಯೂ, ಯೌವನಾಧಿಕ್ಯದ ಆನಂದ ಪ್ರದರ್ಶನಾರ್ಥವಾಗಿಯೂ ಅಥವಾ ಸಾಧುಪ್ರಾಣಿಗೆ ಸಹಜವಾದ ಪ್ರೀತಿಗಾಗಿಯೂ ತನ್ನ ಮೈಯನ್ನು ಹೂವಯ್ಯನ ಮೈಗೆ ಉಜ್ಜುತ್ತ, ಕತ್ತೆತ್ತಿ, ಎರಡಂಗುಲದ ಗಡ್ಡದಿಂದಲೂ, ಜೋಲಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಕುತ್ತಿಗೆಯ ಮೊಲೆಗಳಿಂದಲೂ, ಎವೆಯಿಕ್ಕದೆ ಯಜಮಾನನ ಮುಖವನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದ ಜೀವಪೂರ್ಣವಾದ ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದಲೂ ಮಾನವ ಸಮಾನವಾಗಿ ಆಚರಿಸಿತೊಡಗಿತು. ಹೂವಯ್ಯ ಬಾಗಿ, ಅದರ ಕುತ್ತಿಗೆಯನ್ನು ಕಂಕುಳಲ್ಲಿ ಅವುಚಿಕೊಂಡು, ಅದರೊಡನೆ ವಿನೋದಕ್ಕಾಗಿ ಮಾತಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಹೋತದ ಮೈಯ ಸಿನುಗುವಾಸನೆ ಮೂಗಿನೊಳಗೆ ನುಗ್ಗುತ್ತಿತ್ತು.

ಹೂವಯ್ಯ ಭೂತಕ್ಕೆ ಬಲಿಯಾಗಿದ್ದ ಆ ಹೋತವನ್ನು ಸಂರಕ್ಷಿಸಿದಂದಿನಿಂದ ಅದು ಅವನ ಅವನದಾಗಿಹೋಗಿತ್ತು. ಮತ್ತಾರಿಗೂ ಆ ಪ್ರಾಣಿಯ ಸ್ವಾಮ್ಯವನ್ನು ವಹಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಷ್ಟು ಧೈರ್ಯವಿರಲಿಲ್ಲ. ಭೂತಕ್ಕೆ ಬಲಿಯಾಗಲಿದ್ದ ಪ್ರಾಣಿಯನ್ನು ತಪ್ಪಿಸದ ಜವಾಬ್ದಾರಿ

ತಮ್ಮದಾಗಿ, ಭೂತದ ಕ್ರೋಧಕ್ಕೆಲ್ಲ ತಾವೇ ಬಲಿಯಾಗಬೇಕಾಗುತ್ತದೆಯೋ ಎಂದು ಯಾರೂ ಅದರ ಗೋಜಿಗೆ ಹೋಗಲಿಲ್ಲ. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ. ಕೂಲಿಯಾಳುಗಳೆಲ್ಲರೂ ಆ ಹೋತಕ್ಕಾಗಿ ಎಳ್ಳನಿತು ಕೆಲಸ ಮಾಡಲೂ ಕೂಡ ಹಿಂಜರಿದರು. ಕುರಿ ಕಾಯುವವನು ಅದನ್ನು ಇತರ ಕುರಿಗಳ ಜೊತೆ ಸೇರಿಸಲು ಒಪ್ಪಲಿಲ್ಲ. ಸೊಪ್ಪು ಹಾಕುವವನು ಸೊಪ್ಪು ಹಾಕಲು ಸಮ್ಮತಿಸಲಿಲ್ಲ. ಹೋತ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿ ಬಲಶಾಲಿಯಾಗಿದ್ದುದರಿಂದಲೂ ಅನೇಕ ಸಾರಿ ಹೂವಯ್ಯನೊಡನೆ ನಾಯಿಗಳ ಸಮೂಹದಲ್ಲಿ ನಿರ್ಲಕ್ಷ್ಯವಾಗಿರುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದಲೂ ಅದು ನಾಯಿಗಳಿಗೂ ಹೆದರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ನಾಯಿಗಳೇ ಅದಕ್ಕೆ ಭಯಪಡತೊಡಗಿದ್ದುವು. ಅದನ್ನು ನೋಡಿ ಕೆಲವು ಮೂಢರು ಭೂತರಾಯನೇ ಬಂದು ಅದರೊಳಗೆ ವಾಸಮಾಡುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ನಾಯಿಗಳೂ ಅದಕ್ಕೆ ಹೆದರುತ್ತವೆ ಎಂದು ಸುದ್ದಿ ಹುಟ್ಟಿಸಿದರು. ಹೋತದ ಮೇಲಿದ್ದ ಭೂತ ಮನುಷ್ಯರ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಾಣಿಸದಿದ್ದರೂ ನಾಯಿಗಳಿಗೆ ಕಾಣಿಸುತ್ತದೆ ಎಂಬುದು ಅವರ ನಂಬುಗೆಯಾಗಿತ್ತು. ಹೀಗೆ ಆ ಹೋತ ದೇವರಿಗೆ ಬಿಟ್ಟ ಬಸವನಂತೆ ಸ್ವೇಚ್ಛಾಚಾರಿಯೂ ಬಲಿಷ್ಠವೂ ಸ್ವಲ್ಪಮಟ್ಟಿಗೆ ಧೂರ್ತವೂ ಪುಕ್ಕಲೆದೆಯವರಿಗೆ ಭೀಕರವೂ ಆಗಿ ಸಂಪೂರ್ಣ ಸ್ವರಾಜ್ಯವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿತ್ತು.

ಕಾನೂರಿನಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಕಷ್ಟಸಂಕಟಗಳಿಗೂ ಅನಾಹುತಗಳಿಗೂ ಜಗಳಗಳಿಗೂ ರೋಗರುಜೆಗಳಿಗೂ ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ಆ ಹೋತವೇ ಮುಖ್ಯಕಾರಣವೆಂಬ ಭಾವವೂ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಯಿತು. ಮನೆ ಪಾಲಾದುದು, ವಾಸು ಮೂರ್ಛಿಹೋದುದು, ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರಿಗೆ ಧಾತು ಹಾರಿದುದು, ಅವರು ಸುಬ್ಬಮ್ಮಗೆ ಹೊಡೆಯುತ್ತಿದ್ದುದು, ಬಯ್ಯುತ್ತಿದ್ದುದು-ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ, 'ಅನಿಷ್ಟಕ್ಕೆ ಶನಿ ಗುರಿ' ಎಂಬಂತೆ, ಹೋತವೇ ಗುರಿಯಾಯಿತು.

ಅನೇಕ ಸಾರಿ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರು, ಸೇರೆಗಾರರು, ಗಂಗೆ, ಹಳೇಪೈಕದ ತಿಮ್ಮ, ನಿಂಗ - ಇವರು " ಆ ಹೋತವನ್ನು ಭೂತಕ್ಕೆ ಮತ್ತೆ ಬಲಿಕೊಟ್ಟು ಹೊರತೂ ಊರಿಗೆ ಸುಖವಿಲ್ಲ" ಎಂದು ಸರಭಸವಾಗಿ ವಾದಿಸಿದ್ದರು. ನಾಗಮ್ಮನವರೂ ಕೂಡ ತಮ್ಮ ಮಗನೊಡನೆ ಹಾಗೆಯೇ ವಾದಿಸಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಹೂವಯ್ಯ ಯಾವುದನ್ನೂ ಲಕ್ಷಿಸದೆ ಹೋತದೊಡನೆ ಸರಸ ಸಂಗಾತಿಯಾಗಿರುತ್ತಿದ್ದನು. ಮನೆ ಪಾಲಾಗಿ ಹೋತ ಹೂವಯ್ಯರಿಬ್ಬರೂ ಕೆಳಕಾನೂರಿಗೆ ಹೋದಮೇಲೆಯೂ ಕೂಡ ಹೋತದ ವಿಚಾರವಾಗಿದ್ದ ಮೊದಲಿನ ಭಾವನೆಗಳು ಬಾಡುವ ಬದಲಾಗಿ ಇನ್ನೂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಅರಳಿದುವು.

ಗಟ್ಟದಾಳುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಬೇಲರದಲ್ಲಿಯೂ " ಭೂತ ಹೂವಯ್ಯಗೌಡರ ಕೈವಶವಾಗಿ ಹೋತದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಿದೆ. ಅವರು ಹೇಳಿದ ಹಾಗೆ ಭೂತ ಕೇಳುತ್ತದೆ " ಎಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಪ್ರಬಲವಾಯಿತು. ಆದ್ದರಿಂದ ಹೂವಯ್ಯನಿಗೆ. ಅವನಿಗೆ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ, ಒಂದು ಉಪಕಾರವಾಯಿತು.

ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರು ಬೈರ ಸೇಸಿ ಇವರನ್ನುಳಿದು ಇತರ ಆಳುಗಳಿಗೆಲ್ಲ ಸೇರೆಗಾರರ ಮುಖಾಂತರವೂ ನಿಂಗನ ಮುಖಾಂತರವೂ ಗುಟ್ಟಾಗಿ ಹೂವಯ್ಯನಿಗೆ ಕೆಲಸಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವ ರೀತಿಯಿಂದಲೂ ಸಹಾಯವಾಗಬಾರದೆಂದು ಹೇಳಿಸಿದ್ದರು. ಮೊದಮೊದಲು ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಆ ಪಿತೂರಿಗೆ ಒಳಗಾಗಿ ಹೇಳಿದ ಹಾಗೆ ಮಾಡಿದುದರಿಂದ ಹೂವಯ್ಯನಿಗೆ ಕಾಮಗಾರಿ ಮಾಡಿಸುವುದೇ ಕಷ್ಟವಾಯಿತು. ಆದರೆ ಯಾವಾಗ ಹೂವಯ್ಯನ 'ಅತಿಮಾನುಷತೆ' ಮಂದಿಯಲ್ಲಿ ಹಬ್ಬಿತೋ ಆಗ ಪ್ರಾಣಭಯದಿಂದ ಪ್ರೇರಿತರಾಗಿ ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಅವನು ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಕರೆದಾಗ ಗುಟ್ಟಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರು.

ಹೂವಯ್ಯನ 'ಅತಿಮಾನುಷತೆ'ಯ ವಾರ್ತೆ ಜನಜನಿತವಾಗಿ ಹಬ್ಬಲು ಅನೇಕ ಕಾರಣಗಳಿದ್ದುವು. ಆಗಾಗ ಅವನಿಗಾಗುತ್ತಿದ್ದ ಭಾವಸಮಾಧಿ ; ಅವನು ಇತರರಂತಲ್ಲದೆ ಏಕಾಂತದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಕಾಲ ಕಳೆಯುತ್ತಿದ್ದುದು ; ಅರಣ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಿದ್ದುದು ; ಇತರರಿಗೆ ತಿಳಿಯದ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಓದುತ್ತಿದ್ದುದು ; ಸಾಮಾನ್ಯರ ಮೌಢ್ಯಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಖಂಡಿಸಿ, ಸಂಪ್ರದಾಯದಿಂದ ಬಂದ 'ದೈವ್ಯ ದ್ಯಾವರು'ಗಳ ಆರಾಧನೆಯನ್ನು ಮಾಡದೆಯೂ ಆರೋಗ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಇರುತ್ತಿದ್ದುದು ; ಹೋತದ ವೃತ್ತಾಂತ ಇವೆಲ್ಲವೂ ಸೇರಿ ಅವನ ಸುತ್ತಲೂ ಒಂದು ಅತಿಮಾನುಷತಾ ಪರಿವೇಷವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿದ್ದುವು. ಹೂವಯ್ಯನ ಕಿವಿಗೂ ಆ

ಸಂಗತಿ ಬಿದ್ದಿತ್ತು. ಅದನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಿ ತಿದ್ದಲೆಂದು. ಅವನು ಮಾಡಿದ ಕೆಲವು ಪ್ರಯತ್ನಗಳು ಆ ಪ್ರತೀತಿಯನ್ನು ಮತ್ತಷ್ಟು ಪ್ರಜ್ಞಲಿಸಲು ತೊಡಗಿದುದರಿಂದ ಸುಮ್ಮನಾಗಬೇಕಾಯಿತು.

ಈ ಎಲ್ಲ ವಿನೋದದ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಅವನು ಹೋತದೊಡನೆ ಮಾತಾಡುತ್ತಿದ್ದನು : 'ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಭೂತ ಇದೆಯೇನು?' 'ಎಲ್ಲಿದೆ ?' 'ಕಣ್ಣಿನಲ್ಲಿ ಇದೆಯೋ ಗಡ್ಡದಲ್ಲಿಯೋ ಹೇಳು !'

ಇತ್ಯಾದಿಯಾಗಿ ಅವನೇನೋ ಕುಚೇಷ್ಟೆಗಾಗಿ ಹೋತದೊಡನೆ ಮಾತಾಡುತ್ತಿದ್ದರೂ ಅಡಕೆ ಸುಲಿಯಲೆಂದು ಬಂದಿದ್ದ ಆಳುಗಳು ದೂರದಲ್ಲಿ ಬೆರಗಾಗಿ ನಿಂತು ಹೂವಯ್ಯಗೌಡರು ಭೂತದೊಡನೆ ಸಂಭಾಷಿಸುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಭೀತಿ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ದೃಷ್ಟಿಸುತ್ತಾ ಒಬ್ಬರಕಡೆಗೊಬ್ಬನು ನೋಡಿ ಸನ್ನೆಯಿಂದಲೆ ಮಾತಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು.

ಅಡುಗೆ ಮನೆಯ ಕಿಟಕಿಯಿಂದ ಅದೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನೋಡಿದ ನಾಗಮ್ಮನವರು ಎದೆನೊಂದುಕೊಂಡು ಹೊರಗೆ ಬಂದು ಆಳುಗಳಿಗೆ "ಅಲ್ಲೇನು ನೋಡ್ತೀರೋ ನಿಮ್ಮ ಕೆಲಸ ಬಿಟ್ಟು ? ನಡೀರಿ, ನಡೀರಿ ! ಅಡಕೆ ಸುಲೀರಿ" ಎಂದು ಗದರಿಸಿ, ಮಗನನ್ನು ಕುರಿತು "ಜನಗಳಾದೋದಕ್ಕೂ ನೀ ಮಾಡೋದಕ್ಕೂ ಸರಿಯಾಗ್ತದೆ ! ಅದೆಲ್ಲೋ ಒಂದು 'ಅನಿಷ್ಟ' ಸಿಕ್ಕಿಬಿಟ್ಟಿದೆ ನಿನಗೆ !.... ಥೂ, ಬಿಟ್ಟು ಬರ್ತೀಯೋ ಇಲ್ಲೋ ಇತ್ತಲಾಗಿ !" ಎಂದು ಒಂದು ಸೌದೆ ಕೋಲನ್ನು ನೆಲದಿಂದ ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಹೋತನನ್ನು ಓಡಿಸಿದರು.

ಹೂವಯ್ಯ ತಾಯಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ನಸುನಗುತ್ತ "ನಿಮಗಲ್ಲ ಈ ಭೂತದ ಭ್ರಾಂತಿ ತೊಲಗುತ್ತದೆಯೋ ಆ ದೇವರೇ ಬಲ್ಲ!" ಎಂದನು.

ಬಲೀಂದ್ರ (ಹೋತಕ್ಕೆ ಹೂವಯ್ಯನಿಟ್ಟಿದ್ದ ಹೆಸರು) ಹಿಂತಿರುಗಿ ನೋಡುತ್ತಾ ಮೋಟು ಬಾಲವನ್ನು ಕುಣಿಸಿ, ನೆಗೆದು ಚಿಮ್ಮುತ್ತಾ, ಹರ್ಷಕ್ಕೆ ಅರಚುತ್ತಾ, ಮೇಯಲು ಕಾಡಿನ ಕಡೆಗೆ ನಡೆಯಿತು.

ಬಲೀಂದ್ರ ಕಣ್ಮರೆಯಾದ ಮೇಲೆ ಹೂವಯ್ಯ ತುಂಡುಗಡಿದಿದ್ದ ತನ್ನ ಆಲೋಚನೆಯನ್ನು ಮತ್ತೆ ನೆನಪಿಗೆ ತಂದುಕೊಂಡು, ತಾನು ಮುತ್ತಳ್ಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ಆ ದಿನವೇ ಸಾಯಂಕಾಲದ ಒಳಗಾಗಿ ಬರುವುದಾಗಿ ತಾಯಿಗೆ ಹೇಳಿದನು.

ನಾಗಮ್ಮನವರು "ಬರ್ತಾ ಹಾಂಗೇ ಸೀತೆಮನೆಗೂ ಹೋಗಿ ನಿನ್ನ ಸಿಂಗಪ್ಪಕಕ್ಕಯ್ಯನ್ನೂ ಕಂಡು ಬಾ. ನಾನು ಏನೋ ಹೇಳಿದ್ದೆ ಅವರಿಗೆ. ಅದೇನಾಯ್ತು ಅಂತಾ ಕೇಳಿಕೊಂಡು ಬಾ" ಎಂದು ಅರ್ಥಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಮಗನ ಕಡೆ ನೋಡಿದರು.

"ಏನು ನನಗೆ ಹೇಳಬಾರದೇನು ?"

"ನಿನಗ್ಯಾಕೆ ಅವೆಲ್ಲಾ ? ನೀ ಸುಮ್ಮನೆ ಕೇಳಿಕೊಂಡು ಬಾ. ಆಮೇಲೆ ಹೇಳಿ ನೀ !" ಎಂದು ನಗುನಗುತ್ತಾ ನಾಗಮ್ಮನವರು ಇನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ಹೊತ್ತು ನಿಂತರೆ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳ ಬಲೆಯಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ ಎಂದು ಹೆದರಿ ನುಸುಳುವವರಂತೆ ಅಲ್ಲಿಂದ ಹೋದರು.

ಮುತ್ತಳ್ಳಿಗೆ ಹೋದ ಹೂವಯ್ಯ ಶ್ಯಾಮಯ್ಯಗೌಡರಿಗೂ ಚಿನ್ನಯ್ಯನಿಗೂ ಹಿಂದಿನ ದಿನದ ರಾತ್ರಿ ಕಾನೂರಿನಲ್ಲಿ ನಡೆದ ವಿಷಯಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ತಾನು ಕೇಳಿ ನೋಡಿದ್ದಂತೆ ವಿವರವಾಗಿ ತಿಳಿಸಿ, ಒಡನೆಯೆ ಕಾನೂರಿಗೆ ಬಂದು ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರಿಗೆ ಬುದ್ಧಿ ಹೇಳಿ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಸರಿಪಡಿಸದಿದ್ದರೆ ಮುಂದೆ ಏನಾದರೂ ಅನಾಹುತವಾಗುತ್ತದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಸೂಚಿಸಿದನು.

"ನಾನಾಗಲೇ ಹೇಳಿದ್ದೆ ಅವರಿಗೆ, ನಿಮಗೆ ಈ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಮದುವೆ ಬೇಡ ಎಂದು. ನನ್ನ ಮಾತು ಕೇಳಲಿಲ್ಲ" ಎಂದು ಗೊಣಗುತ್ತಾ ಶ್ಯಾಮಯ್ಯಗೌಡರು ನಂಜನನ್ನು ಕರೆದು ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ ಊಟವಾದೊಡನೆ ಕಾನೂರಿಗೆ ಗಾಡಿ ಕಟ್ಟಬೇಕೆಂದು ಬೆಸಸಿದರು.

ಉಟ ಮುಗಿಸಿ ಕೈತೊಳೆದುಕೊಂಡು ಜಗಲಿಗೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಹೂವಯ್ಯನನ್ನು ಕರೆದು ಗೌರಮ್ಮನವರೂ ಆ ಕಥೆಯನ್ನೆಲ್ಲ ಕೇಳಿ ನಿಡುಸುಯ್ಯು, ಹತ್ತಿರ ನಿಂತಿದ್ದ ಸೀತೆಯ ಕಡೆಗೆ ಕನಿಕರದಿಂದಲೆಂಬಂತೆ ನೋಡಿದರು.

ಹೂವಯ್ಯನಿಗಾಗಲಿ ಆ ನೋಟದಲ್ಲಿ ಅಡಗಿದ್ದ ರಹಸ್ಯವೂ ಖೇದವೂ ಒಂದು ತೆರನಾದ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪದ ಭಾವವೂ ಎಳ್ಳನಿತೂ ಹೊಳೆಯಲಿಲ್ಲ. ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರಿಗೂ ಶ್ಯಾಮಯ್ಯಗೌಡರಿಗೂ ಗೌರಮ್ಮನವರಿಗೂ ಪರಸ್ಪರವಾಗಿ ತಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳ ಲಗ್ನದ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಒಳಗೊಳಗೆ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಮಾತುಕತೆಗಳೂ ಮನಸ್ತಾಪಗಳೂ ಹೋರಾಟಗಳೂ ಸೀತೆ ಹೂವಯ್ಯರಿಗೆ ಗೊತ್ತಾಗುವುದು ತಾನೇ ಹೇಗೆ ?

ಆದರೆ ಹೂವಯ್ಯನಿಗೆ ಅಂದು ಸಾಯಂಕಾಲದೊಳಗೆ ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತದೆ !

ಶ್ಯಾಮಯ್ಯಗೌಡರೂ ಹೂವಯ್ಯನೂ ಗಾಡಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಹೊರಟರು. ಗೌಡರು ನಾಗಮ್ಮನವರ ಯೋಗಕ್ಷೇಮ, ಹೂವಯ್ಯನ ಮನೆಗೆಲಸ, ಗದ್ದೆ ತೋಟಗಳ ಪೈರು, ಅಡಕೆ ಕೊಯಿಲು, ಇತ್ಯಾದಿಗಳ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಮಾತಾಡಿದರು. ಹೂವಯ್ಯ ಹೌದು ಅಲ್ಲ, ಆಇ, ಉಇ, ಎಂಬ ಸಂಕ್ಷೇಪವಾದ ಉತ್ತರಗಳನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾ ಇನ್ನೇನನ್ನೂ ಆಲೋಚಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಕೈಮೀರುವುದರೊಳಗೆ ಶ್ಯಾಮಯ್ಯಗೌಡರಿಗೆ ತಿಳಿಸಬೇಕೆಂದು ಅನೇಕ ತಿಂಗಳುಗಳಿಂದಲೂ ಅವನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಹೊಂಚುಹಾಕುತ್ತಿದ್ದ ಒಂದು ಆಲೋಚನೆ ಇಂದು ಮತ್ತೆ ಕಣ್ಣೆರೆದು ಮೈಮುರಿದು ಎಚ್ಚರವಾಗಿದ್ದಿತು.

ಎರಡು ಮೂರು ಸಾರಿ ಆ ಮಾತನ್ನು ಎತ್ತಬೇಕೆಂದು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದಾಗಲೆಲ್ಲ ಅದು, ಬೆಟ್ಟದಿಂದ ಉರುಳಿ ಬಂದ ಹೊಳೆ ಮರುಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಬತ್ತುವಂತೆ, ಎದೆಯಿಂದ ಬಂದುದು ಗಂಟಲಿನಲ್ಲಿಯೆ ಲಯಹೊಂದುತ್ತಿತ್ತು. ನಂಜನೊಬ್ಬನಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಹೇಳಿಬಿಡುತ್ತಿದ್ದೆ ! ತನಗೆ ಮಗಳನ್ನು ಕೊಡಬೇಕೆಂದು ತಾನೇ ಕೇಳುವುದೇ ಮಹಾಕಷ್ಟದ ಕಾರ್ಯ ! ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಅನ್ಯರಿರುವಾಗ ಅಸಾಧ್ಯ ! ಆದರೂ ಆಗಲಿ ಇನ್ನೊಂದು ಫರ್ಲಾಂಗು ದಾಟಿದ ಮೇಲೆ ಕೇಳುತ್ತೇನೆ, ಎಂದು ಮನಸ್ಸು ಗಟ್ಟಿಮಾಡಿಕೊಂಡನು.

ಅದೇಕೆ ಫರ್ಲಾಂಗು ದಾಟಬೇಕು ? ಎಂದು ಯಾರಾದರೂ ಕೇಳಿದ್ದರೆ ಖಂಡಿತವಾಗಿಯೂ ಸರಿಯಾದ ಕಾರಣ ಸಿಕ್ಕುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ.

ಫರ್ಲಾಂಗೂ ದಾಟಿತು. ಆದರೂ ಹೂವಯ್ಯ ಕೇಳಲಿಲ್ಲ. ಮುಂದಿನ ಮೈಲಿಕಲ್ಲು ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಾಣಿಸಿದ ಕೂಡಲೆ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಆಲೋಚಿಸದೆ ಹಿಂದು ಮುಂದು ನೋಡದೆ ತಡಮಾಡದೆ ಕೇಳಿಬಿಡುತ್ತೇನೆ ಎಂದು ದೃಢವಾಗಿ ನಿರ್ಧರಿಸಿ ಕುಳಿತನು. ಕ್ಷಣಕ್ಷಣಕ್ಕೂ ಗಾಡಿ ಮುಂದುವರಿದಂತೆಲ್ಲ ಅವನ ಎದೆ ದಡದಡನೆ ಹೊಡೆದುಕೊಳ್ಳಲಾರಂಭಿಸಿತು. ಇನ್ನೇನು ಮೈಲಿಕಲ್ಲು ಬಂದುಬಿಡುತ್ತದೆ ! ಬಂದೇ ಬಿಡುತ್ತದೆ !

ಮೊದಲು ಏನೆಂದು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಲಿ ?

“ನಾನು ಬಹಳ ದಿನದಿಂದ ನಿಮ್ಮನ್ನೊಂದು ಪ್ರಶ್ನೆ ಕೇಳಬೇಕೆಂದಿದ್ದೇನೆ !....ಚಿತ್ಯೂ ! ಹಾಗೆ ಪ್ರಾರಂಭಿಸುವುದು ಚೆನ್ನಾಗಿಲ್ಲ.

“ಮಾವ, ಸೀತೆ ಈವಾಗ ಆರೋಗ್ಯವಾಗಿದ್ದಾಳಷ್ಟೆ ?”

ಈಗತಾನೆ ನೋಡಿಕೊಂಡು ಬಂದಿದೇನೆ ! ಹಾಗೆ ಪ್ರಶ್ನೆ ಕೇಳಿದರೆ ‘ನನಗೆ ತಲೆ ನೆಟ್ಟಿಗಿಲ್ಲ’ ಎಂದು ಜನರು ಹೇಳುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ನಾನೇ ಹೇಳಿಕೊಂಡ ಹಾಗಾಗುತ್ತದೆ !

ಈಗ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವ ಅನಾಹುತಕ್ಕೆಲ್ಲ ಆ ಹಾಳು ಅಗ್ರಹಾರದಿಂದ ವೆಂಕಪ್ಪಯ್ಯ ಜೋಯಿಸನೇ ಮೂಲಕಾರಣ. ಅವನೇ ಅಲ್ಲವೆ ಜಾತಕ ನೋಡಿ ಚಿಕ್ಕಯ್ಯನಿಗೆ ಮದುವೆ ಮಾಡಿಸಿದ್ದು ?”

ಉಳ ಹುಳ, ಹಾಗೆ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಬಾರದು. ವೆಂಕಪ್ಪಯ್ಯನಲ್ಲಿ ಇವರಿಗೆಲ್ಲಾ ಬಹಳ ಗೌರವ, ನಂಬಿಕೆ, ಭಕ್ತಿ !.....

ಒಂದು ಸಾರಿ ಗಾಡಿಯ ಚಕ್ರ ಒಂದು ಕಲ್ಲನ್ನು ಹತ್ತಿ ಬಾರಿ ಬಲವಾಗಿ ಕುಕ್ಕಿತು. ಹೂವಯ್ಯ ನಿದ್ರೆಯಿಂದ ಎಚ್ಚತ್ತವನಂತಾಗಿ ಮುಂದೆ ಏನನ್ನೂ ಆಲೋಚಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲದುದರಿಂದ ಮೈಲಿಕಲ್ಲು ಬರುವುದನ್ನೇ ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿ ನೋಡತೊಡಗಿದನು. ಗಾಡಿ ಎಷ್ಟು ಮುಂದುವರೆದರೂ ಮೈಲಿಕಲ್ಲು ಬರಲಿಲ್ಲ. ಹೂವಯ್ಯನಿಗೆ ಆಶ್ಚರ್ಯವಾಯಿತು. ಇದೇನು ಪವಾಡವೋ ? ಯಾವಾಗಲೂ ಇರುತ್ತಿದ್ದ ಮೈಲಿಕಲ್ಲು ನಂಜ ಮೊದಲಾದ ಮಹನೀಯರು ಕಳ್ಳಂಗಡಿಯಲ್ಲಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ 'ಸದ್ದು' ನೆತ್ತಿಗೆಲಿ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಹೋಗುವಾಗ ಅವರಿಂದ ಗುದ್ದಿಸಿಕೊಂಡು ಒದೆಯಿಸಿಕೊಂಡು ಸುಣ್ಣದ ಬಣ್ಣ ಮಾಸಿ ಕಾವಿಬಣ್ಣಕ್ಕೆ ತಿರುಗಿದ್ದ ಆ ಮೈಲಿಕಲ್ಲು - ಇವತ್ತೆಲ್ಲಿ ಹೋಯಿತು ? ಕುಡಿದವರು ಯಾರಾದರೂ ಕಿತ್ತುಹಾಕಿದರೇನೋ ? ಹೂವಯ್ಯ ಬೆಚ್ಚಿಬಿದ್ದು ನೋಡುತ್ತಾನೆ ' ತಾನು ಸೀತೆಮನೆಗೆ ಆಗಲಿ ಹೋಗಬೇಕಾಗಿದ್ದ ಕೂಡುರಸ್ತೆ ಎದುರಿಗಿದೆ ! ಆಗ ಗೊತ್ತಾಯಿತು, ಆಲೋಚಿಸುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಮೈಲಿಕಲ್ಲು ಹಾದುಹೋಗಿರಬೇಕು ಎಂದು.

“ಮಾವ, ನಾನು ಬರ್ತೀನಿ. ಸೀತೆಮನೆಗೆ ಹೋಗಬೇಕು !..... ಏ ನಂಜಾ, ಗಾಡಿ ನಿಲ್ಲಿಸೋ !” ಎಂದು ಹೂವಯ್ಯ ಗಾಡಿ ನಿಲ್ಲುವ ಮೊದಲೆ ಹಿಂದುಗಡೆಯಿಂದ ರಸ್ತೆಗೆ ಹಾರಿ ನಿಂತನು.

“ಏನಾದರೂ ಕೆಲಸ ಇದೆಯೇನು ?” ಎಂದು ಗೌಡರು ಒರಗಿದ್ದ ದಿಂಬನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ಆಪು ಕೊಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುತ್ತ.

“ಅವ್ವ ಏನನ್ನೋ ಹೇಳಿತ್ತಂತೆ ಸಿಂಗಪ್ಪ ಕಕ್ಕಯ್ಯನ ಹತ್ತಿರ. ಅದೇನಾಯಿತು ಕೇಳಿಕೊಂಡು ಬಾ ಅಂತ ಹೇಳಿತ್ತು.”

ಶ್ಯಾಮಯ್ಯಗೌಡರು “ಹಾಂಗಾದ್ರೆ ಹೋಗಿ ಬಾ ಪಾ” ಎಂದರು. ಗಾಡಿ ಹೊರಟಿತು. ಹೂವಯ್ಯ ಹೊರಟನು.

ಹೂವಯ್ಯ ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರಿಂದ ಕೇಳಿ ತಿಳಿಯಬೇಕಾಗಿದ್ದ ಉತ್ತರವನ್ನು ಶ್ಯಾಮಯ್ಯಗೌಡರೇ ಹೇಳಿಬಿಡಬಹುದಾಗಿತ್ತು. ನಾಗಮ್ಮನವರು ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರಿಂದ ತಿಳಿಯಬೇಕಾಗಿದ್ದುದು ಏನು ಎಂಬುದು ಶ್ಯಾಮಯ್ಯಗೌಡರಿಗೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಗೊತ್ತಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಅದು ಹೂವಯ್ಯ ಸೀತೆಯರನ್ನು ಕುರಿತದ್ದಾದ್ದರಿಂದ ಅರಿಯದವರಂತೆ ನಟಿಸಿದ್ದರು.

ಹೂವಯ್ಯ ಸೀತೆಮನೆಗೆ ಬರಲು ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರು ಅತ್ಯಾನಂದದಿಂದ ಅವನನ್ನು ಎದುರುಗೊಂಡು 'ಬೇಡ ಬೇಡ' ಎಂದರೂ ಕೇಳದೆ ಕಾಫಿ ತಿಂಡಿಕೊಟ್ಟು ಉಪಚರಿಸಿದರು. ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರದು ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿ ಹರ್ಷ ಪ್ರಕೃತಿ ; ವಿನೋದಶೀಲ. ಅವರಲ್ಲಿ ವೈರಿಗಳಿಗೆ ಪ್ರತೀಕಾರ ಮಾಡಲು ಎಷ್ಟು ವಕ್ರತೆಯಿದ್ದಿತೋ ತಮಗೆ ಬೇಕಾದವರನ್ನು ಪ್ರೀತಿಸುವ ಸರಳತೆಯೂ ಅಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೇ ಇದ್ದಿತು. ಅವರನ್ನು ನೋಡಿದವರು ಯಾರಾದರೂ ಕೆಲವು ತಿಂಗಳ ಹಿಂದೆ ಮದುವೆಗೆ ಬಂದಿದ್ದ ಅವರ ಮಗ ಹುಲಿಯ ಕೈಗೆ ಸಿಕ್ಕಿ ದುರ್ಮರಣಪಟ್ಟನೆಂದು ಹೇಳಲಿಕ್ಕೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ.

ಸ್ವಲ್ಪ ಮಾತುಕತೆಯಾದಮೇಲೆ ಹೂವಯ್ಯ ತಾಯಿ ಹೇಳಿದುದನ್ನು ತಿಳಿಸಿ, ಉತ್ತರವನ್ನೇ ಹಾರೈಸಿ, ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರ ಮುಖದ ಕಡೆ ನೋಡಿದನು. ಅವರ ಮುಖದಲ್ಲಿ ಕ್ರೋಧ. ಖಿನ್ನತೆ, ಹತಾಶೆ - ಇವು ಮೂರೂ ಒಂದಕ್ಕಿಂತ ಒಂದು ನಾನು ಮೇಲು ತಾನು ಮೇಲು ಎಂಬ ಅಹಮಹಮಿಕೆಯಿಂದ ಮೆರೆಯುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ತೋರಿ ಹೂವಯ್ಯನಿಗೆ ಬೆಕ್ಕಸವಾಯಿತು.

ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರು ಗುಟ್ಟನ್ನೆಲ್ಲ ಬಾಯಿಬಿಟ್ಟು ಹೇಳತೊಡಗಿರು. ಕೆಲವು ದಿನಗಳ ಹಿಂದೆ ನಾಗಮ್ಮನವರು ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರೊಡನೆ ಸೀತೆಯನ್ನು ತಮ್ಮ ಮಗನಿಗೆ ತಂದುಕೊಳ್ಳುವ ಪ್ರಸ್ತಾಪವನ್ನೆತ್ತಿ, ಶ್ಯಾಮಯ್ಯಗೌಡರನ್ನು ವಿಚಾರಿಸುವಂತೆ ಕೇಳಿದ್ದರು. ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರ ಮನಸ್ಸೂ ಹಾಗೆಯೇ ಇದ್ದುದರಿಂದ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಸಾಂಗಗೊಳಿಸಬೇಕೆಂದು ಉತ್ಸಾಹಿಗಳಾಗಿ ಮುತ್ತಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ವಿಚಾರಿಸಿದರು.

ಶ್ಯಾಮಯ್ಯಗೌಡರು “ಹೌದು, ನಿಮ್ಮ ಇಷ್ಟದಂತೆ ಮಾಡಬಹುದಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ನಾನು ಮೊದಲೇ ಚಂದ್ರಯ್ಯ ಬಾವಗೆ ಮಾತುಕೊಟ್ಟು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡಾಗಿದೆ. ಅದೂ ಅಲ್ಲದೆ, ಹೆಣ್ಣು ಕೊಟ್ಟು ಹೆಣ್ಣು ತರುವುದರಿಂದ ನಮಗೂ ಕೆಲಸ ಸಲೀಸಾಗಿ ನಡೆದ ಹಾಂಗಾಗಿದೆ. ಏನು ಮಾಡಾದು ನೀವೇ ಹೇಳಿ ! ನಮಗೆಲ್ಲಾದರೆ ಏನು ? ಹೆಣ್ಣಿಗೊಂದು ಗಂಡು, ಗಂಡಿಗೊಂದು ಹೆಣ್ಣು ಆದರೆ ಸೈ !” ಎಂದರು.

ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರಿಗೂ ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌರಿಗೂ ಮೊದಲೇ ಎಣ್ಣೆ ಸೀಗೆಯಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌರಿಗೆ ಸೀತೆ ದಕ್ಕದಂತೆ ಮಾಡಿಬಿಡಬೇಕೆಂದು ಗಟ್ಟಿ ಮನಸ್ಸು ಮಾಡಿದರು. ಅದೂ ಅಲ್ಲದೆ, ಹಿಂದೆ ತಮ್ಮ ಕುಮಾರನಿಗೆ ಗೊತ್ತಾಗಿದ್ದ ವಧುವಿನ ಮೇಲೆ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರ ಹಕ್ಕಿಗಿಂತಲೂ ತಮ್ಮ ಹಕ್ಕಿ ಹೆಚ್ಚು ಎಂಬುದೂ ಅವರಲ್ಲಿ ಬಲವಾಗಿತ್ತು. ಯಾರ ವಿವಾಹಕ್ಕೆ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರು ಸೀತೆಯನ್ನು ಕೇಳಿದ್ದರೂ ಆ ರಾಮಯ್ಯನ ಮೇಲೆ ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರಿಗೆ ದ್ವೇಷ ಲವಲೇಶವೂ ಇರದಿದ್ದರೂ - (ಅದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ವಿಶ್ವಾಸವಿತ್ತು) ರಾಮಯ್ಯನ ತಂದೆಯನ್ನು ವಿರೋಧಿಸುವ ಸಲುವಾಗಿ ನಖವೆತ್ತಿ ನಿಂತರು.

“ಮಾತಾದಿದ್ದರೇನಾಯಿತು ? ಮಾತು ಕೊಟ್ಟ ಹಾಗಾಯಿತೇನು ? ನೀವೇನು ಕರಾರು ಬರೆದು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದೀರೇನು ? ಜಾತಕ ನೋಡಿಸಬೇಕು ; ದೇವರು ಕೇಳಿಸಬೇಕು.... ಅಲ್ಲದೆ ಸುಮ್ಮನೆ ಹೆಣ್ಣಿಗೊಂದು ಗಂಡು ಎಂದು ಹೇಳಿಬಿಟ್ಟರಾಗಿಹೋಯಿತೇನು ? ಸರಿಯಾದ ಗಂಡನ್ನೇ ಹುಡುಕಿ ಹೆಣ್ಣು ಕೊಡಬೇಕಾದುದೂ ತಂದೆತಾಯಿಗಳ ಕರ್ತವ್ಯ.... ರಾಮಯ್ಯನಿಗೂ ಹೂವಯ್ಯನಿಗೂ ಎಲ್ಲಿಯ ಹೋಲಿಕೆ ? ಹೂವಯ್ಯ ಎಷ್ಟಾದರೂ ಹೆಚ್ಚು ವಿದ್ಯಾವಂತ ; ನೋಡುವುದಕ್ಕೂ ಲಕ್ಷಣವಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಸೀತೆಗಾಗಿಯೇ ಕಟ್ಟಿಟ್ಟ ಗಂಡು” ಎಂದು ಮೊದಲಾಗಿ ಉಪದೇಶ ಮಾಡಿ, ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರ ಸಂಸಾರದ ಒಡಕು ಬಿರುಕು ಹುಳುಕುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ವರ್ಣಿಸಿದರು.

ಶ್ಯಾಮಯ್ಯಗೌಡರು ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಆಲಿಸಿ “ನೀವೇನೂ ಹೇಳುತ್ತೀರಿ. ಆದರೆ ಹೂವಯ್ಯ ಏನೋ ಒಂದು ತರಹ ಸಂನ್ಯಾಸಿಯಾಗಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ ! ಬೈರಾಗಿಗೆ ಮಗಳು ಕೊಟ್ಟಂತಾದ್ರೆ ? ಅಲ್ಲದೆ ಅವನಿಗೆ ಆಗಾಗ ಮೂರ್ಚಾರೋಗ ಬೇರೆ ಬರ್ತದಂತೆ !... ಇರಲಿ. ಯಾವುದಕ್ಕೂ ವೆಂಕಪ್ಪಯ್ಯ ಜೋಯಿಸರನ್ನು ವಿಚಾರಿಸಿ. ಜಾತಕಗೀತಕ ನೋಡಿಸಿ,

ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರು ಸೀತೆಯ ತಾಯಿ ಗೌರಮ್ಮನವರೊಡನೆಯೂ ಮಗಳನ್ನು ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರ ಮಗನಿಗೆ ಕೊಡಲು ಬಿಡಬಾರದೆಂದು ಒಳಸಂಚು ನಡೆಸಿ ಬೋಧಿಸಿದರು. ಗೌರಮ್ಮನವರಿಗೂ ಶ್ಯಾಮಯ್ಯಗೌಡರಿಗೂ ಮಗಳ ಮದುವೆಯ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಬಿಸಿಬಿಸಿ ಮಾತು ನಡೆದು ಗಂಡನ ಹಟವೇ ಗೆಲ್ಲುವಂತಾಯಿತು.

ಅಗ್ರಹಾರದ ವೆಂಕಪ್ಪಯ್ಯ ಜೋಯಿಸರ ಬಳಿಗೂ ಹೋಗಿ ಅವರಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ದಾನದಕ್ಷಿಣೆಗಳನ್ನು ನಿವೇದಿಸಿ, ಸೀತೆ ಮತ್ತು ರಾಮಯ್ಯರಿಗೆ ‘ಜಾತಕ ಬರುವುದಿಲ್ಲ’ ಎಂದು ಹೇಳಬೇಕೆಂದೂ ಸೂಚಿಸಿದ ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರು ಹೂವಯ್ಯನ ಜಾತಕವನ್ನು ಶ್ಯಾಮಯ್ಯಗೌಡರ ಮುಖಾಂತರ ಜೋಯಿಸರ ಬಳಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಿದರು. ಜಾತಕದ ನೆಪದಿಂದಲಾದರೂ ತಮ್ಮ ಹಟವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ ಎಂದು ಅವರು ಆಲೋಚಿಸಿ ನೆಮ್ಮದಿಯಾದರು.

ಆದರೆ ವೆಂಕಪ್ಪಯ್ಯ ಜೋಯಿಸರ ಅಂತರಂಗದಲ್ಲಿ ಹೂವಯ್ಯನ ಮೇಲೆ ಮಹಾರೌರವರೋಷವಾಗಿತ್ತು. ಅವನು ತಮ್ಮ ಪೌರೋಹಿತ್ಯವನ್ನು ನಿಂದಿಸಿ ಜನರಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಲಾಭಕ್ಕೆ ವಿರೋಧವಾಗಿ ಚಳುವಳಿ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ ಅವನನ್ನು ಕಂಡರೆ ಮುಂಗುಸಿಯನ್ನು ಕಂಡ ಸರ್ಪದಂತೆ ಬುಸುಗುಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದ್ದರಿಂದ ಅವರು ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರ ದಾನದಕ್ಷಿಣೆಗಳನ್ನು ಸಂತೋಷದಿಂದ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದರೂ ಅವರ ಇಷ್ಟವನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಲು ಮನಸ್ಸು ಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ಅದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರ ಬಳಿಗೆ ಗುಟ್ಟಾಗಿ ಹೋಗಿ ನಡೆದ ಸಂಗತಿಯನ್ನೆಲ್ಲ ತಿಳಿಸಿದರು. ಗೌಡರು ಜ್ವಾಲಾಮುಖಿ ಅಗ್ನಿಜಲವನ್ನು ಕಾರುವಂತೆ ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರ ಮೇಲೆ ಕ್ರೋಧ ನಿಂದೆಗಳನ್ನು ಕಾರಿ ಜೋಯಿಸರಿಗೆ ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರು ಕೊಟ್ಟುದಕ್ಕೆ ಇಮ್ಮಡಿಯಾಗಿ ದಾನದಕ್ಷಿಣೆಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು, ಅವರ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ತಮ್ಮ ಕಡೆಗೆ ಒಲಿಸಿಕೊಂಡು ಬೀಳ್ಕೊಟ್ಟರು.

ಸಾಲದುದಕ್ಕೆ ಬೇರೆ ಆ ಒಳಸಂಚಿನ ಸಂಗತಿಯನ್ನು - ನಾಗಮ್ಮನವರು, ಹೂವಯ್ಯ, ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರು ಇವರೆಲ್ಲರೂ ಸೇರಿ, ಸೀತೆಯನ್ನು ರಾಮಯ್ಯನಿಗೆ ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊಡಲು ಶ್ಯಾಮಯ್ಯಗೌಡರು ಒಪ್ಪಿದರೂ ಕೂಡ ಅದನ್ನು ಹೇಗಾದರೂ ತಪ್ಪಿಸಿ ಹೂವಯ್ಯನ ಪರವಾಗಿ ಪಿತೂರಿ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ ಎಂದು - ತಮ್ಮ ಮಗನಿಗೂ ತಿಳಿಸಿ "ನೀನೆಲ್ಲಿಯೋ ಶುದ್ಧ ಮಂಕು ! ಹೂವಯ್ಯ, ಹೂವಯ್ಯ ಎಂದು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಕುಣಿಯುತ್ತೀಯಲ್ಲ ! ಈಗ ನೋಡಿದೆಯೇನು ಅವರೆಲ್ಲ ಸೇರಿ ನಿನಗೆ ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಉಪಕಾರ !" ಎಂದು ಕಿವಿಗೆ ವಿಷಹೊಯ್ದರು. ಅದನ್ನು ಅಮೃತವೆಂದು ಪಾನಮಾಡಿದ ರಾಮಯ್ಯನು ಹೂವಯ್ಯನಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ಬರುವುದನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿದ್ದನು. ಅವನನ್ನು ಕಂಡರೆ ಮೊದಲಿನಂತೆ ಆದರಿಸದೆ ಉದಾಸೀನಭಾವದಿಂದ ಎಷ್ಟೋ ಅಷ್ಟು ಎಂಬಂತೆ ಲೆಕ್ಕಾಚಾರವಾಗಿ ಮಾತಾಡುತ್ತಿದ್ದನು.

ಅಂತೂ ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರು ಎಷ್ಟು ಪ್ರಯತ್ನಮಾಡಿದರೂ ಸಫಲವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಜೋಯಿಸರು ಹೂವಯ್ಯ ಸೀತೆಯರಿಗೆ ಜಾತಕ ಎಷ್ಟುಮಾತ್ರವೂ ಬರುವುದಿಲ್ಲವೆಂದೂ ಕಂಟಕಗಳಿಂದ ತುಂಬಿದೆಯೆಂದೂ, ರಾಮಯ್ಯ ಸೀತೆಯರಿಗೆ ಉತ್ತಮವಾಗಿ ಜಾತಕ ಬರುತ್ತದೆ ಎಂದೂ ಶ್ಯಾಮಯ್ಯಗೌಡರಿಗೆ ತಿಳಿಸಿದರು. ಅದನ್ನು ಕೇಳಿ ಮಗಳ ಯೋಗಕ್ಷೇಮವೇ ವಿವಾಹದ ಹೆಗ್ಗುರಿಯೆಂದು ಗೌರಮ್ಮನವರೂ ಗಂಡನ ಮಾತಿಗೆ ಎದುರು ಹೇಳಲಿಲ್ಲ.

ವಿಷಾದ ಪ್ರಕರಣಗಳನ್ನು ಉದ್ವಿಗ್ನನಾಗಿ ಆಲಿಸಿದ ಹೂವಯ್ಯ ನಿರ್ವಿಣ್ಣಭಾವ ಭಾರನಾಗಿ ಕುಗ್ಗಿ, ಕವಿಯುತ್ತಿದ್ದ ಬೈಗುಪ್ಪಿಯಲ್ಲಿ ಕೆಳಕಾನೂರಿಗೆ ನಡೆದನು.

ಪ್ರೇಮಪತ್ರಕ್ಕೆ ಅಗ್ನಿಜ್ವಾಲೆ

ಹೂವಯ್ಯನಿಂದ ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರು ಹೇಳಿದ್ದ ಕಥೆಯನ್ನೆಲ್ಲ ಕೇಳಿ ತಿಳಿದು ನಾಗಮ್ಮನವರು ಆಶಾಭಂಗದಿಂದುಟಾದ ದುಃಖದಿಂದ ಸಿಟ್ಟುಗೊಂಡರು. ಪ್ರತೀಕಾರ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವಿಲ್ಲದ ಆ ಕ್ರೋಧ ತಿರಸ್ಕಾರದ ವೇಷವನ್ನು ತಾಳಿತು.

“ಹೋಗಲಿ ಬಿಡು. ಅವರ ಹೆಣ್ಣು ನಮಗ್ಯಾಕೆ ? ಅವರೇ ಉಬ್ಬೆಗೆ ಹಾಕಿ ಹಣ್ಣು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲಿ !.... ನಿನಗೇನು ಹೆಣ್ಣಿಗೆ ಬರಗಾಲವಲ್ಲ ! ಹುಳು ಅಂದರೆ ಕಾಲಿಗೆ ಬಿದ್ದು ಹೆಣ್ಣು ಕೊಡೋರು ಹಮಾ ಜನ ಇದ್ದಾರೆ.... ನನ್ನ ಹತ್ತಿರ ಆಗಲೆ ಆ ಪಸ್ತಾಪನೂ ಎತ್ತಿದ್ದಾರೆ.... ಆ ಅತ್ತಿಗದ್ದೆ ಹಿರಿಯಣ್ಣ ಗೌಡರ ಮಗಳು ರಂಗಮ್ಮ ಇದ್ದಾಳಲ್ಲಾ ಏನಾಗಿದ್ದಾಳೆ ? ಸ್ವಲ್ಪ ಬಾಯಿ ಉಗ್ಗಾದರೆ ಏನಂತೆ ? ದುಂಡುಮುಖ, ಬಿಳಿ ಮೈ, ಕಣ್ಣು ಮೂಗು ಬಾಯಿ ಕಿವಿ ಎಲ್ಲಾ ನೆಟ್ಟಗಿಲ್ಲೇನು ?.... ಮತ್ತೆ ಆ ನುಗ್ಗಿಮನೆ ತಮ್ಮಣ್ಣಗೌಡರ ಮಗಳು ದಾನಮ್ಮ ಇದ್ದಾಳಲ್ಲಾ, ಏನಾಗಿದ್ದಾಳೆ ?.... ಸ್ವಲ್ಪ ಕಷ್ಟಿರಬೈದು. ಇದ್ರೇನಂತೆ ? ಗಟ್ಟಿಮುಟ್ಟಾಗಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡ್ತಾಳೆ..... ಅಥವಾ ಆ ಸಂಪಗೆಹಳ್ಳಿ ಪುಟ್ಟಯ್ಯಗೌಡರ ಮಗಳು ದುಗ್ಗಮ್ಮ, ಅವಳೇನಾಗಿದ್ದಾಳೆ ?..... ಏನೋ ಕಣ್ಣು ಸ್ವಲ್ಪ ವಾರೆ ಅಂತಾರೆ ! ಆದ್ರೇನಂತೆ ! ಕಿವಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಮಂದವಂತೆ. ಹಾಂಗೆ ನೋಡಿದರೆ ಸೀತೆ ಕಿವೀನೂ ಮಂದವೇ !.... ಸ್ವಲ್ಪ ಹಲ್ಲು ಉಬ್ಬು ಅವಳಿಗೆ. ಆದರೂ ಅಂದ ಏನೂ ಕೆಟ್ಟಿಲ್ಲ.... ಅಯ್ಯೋ ಬಿಡೋ ! ಇವರು ಹೆಣ್ಣು ಕೊಡ್ತಾರೆ ಅಂತಾ ನಾನೇನು ಗಂಡು ಹೆರಲಿಲ್ಲ ! ಇವರ ಹೆಣ್ಣಿನ ಬಣ್ಣ ಚಿನ್ನ ಅಂತಾ ತಿಳುಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆನೋ ! ಅದರ ಅಜ್ಜನಂತಾ ಬಣ್ಣದ ಹೆಣ್ಣುಗಳು ಎಷ್ಟೋ ಬಿದ್ದವೆ !....”

ನಾಗಮ್ಮನವರು ಹೂವಯ್ಯ ಆಲಿಸುತ್ತಿದ್ದಾನೆಯೋ ಇಲ್ಲವೋ ಎಂಬುದನ್ನೂ ಗಮನಿಸದೆ ತಮ್ಮ ಮನೋಭಾವಗಳನ್ನು ತಮಗೆ ತಾವೆ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಾರೆ ಎಂಬಂತೆ ಮಾತಾಡಿದರು. ಹೂವಯ್ಯನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ನೋವು ತುಂಬಿರದಿದ್ದರೆ ತಾಯಿಯ ಸ್ವಗತಭಾಷಣ ಮೃದುಹಾಸ್ಯಪೂರ್ಣವಾಗಿ ತೋರುತ್ತಿತ್ತು. ಆದರೆ ಆಗ ಆತನಿಗೆ ಆ ಒಂದೊಂದು ಮಾತೂ ಶೂಲಪ್ರಾಯವಾಗಿ ಖೇದವನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತಿತ್ತು. ನಾಗಮ್ಮನವರಿಗೆ ಬೇಕಾಗಿದ್ದುದು ತಮ್ಮ ಮಗನಿಗೆ 'ಒಂದು ಹೆಣ್ಣು' ಆ ಹೆಣ್ಣಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಈ ಹೆಣ್ಣು ! ಈ

ಹೆಣ್ಣು ಸಿಕ್ಕದಿದ್ದರೆ ಉ ಹೆಣ್ಣು ! ಉ ಹೆಣ್ಣು ತಪ್ಪಿದರೆ ಓ ಹೆಣ್ಣು ! ಅಂತೂ ಅವರಿಗೆ ಬೇಕಾದುದು ಒಂದು ಹೆಣ್ಣು ಮಾತ್ರ ! ಆದರೆ ಹೂವಯ್ಯನಿಗೆ ಬೇಕಾದುದು ಹೆಣ್ಣು ಮಾತ್ರವಲ್ಲ : ಪ್ರೇಮದ ಹೆಣ್ಣು ! ಅವನಿಗೆ ಆ ಪ್ರೇಮದ ಹೆಣ್ಣು ಸೀತೆಯೊಬ್ಬಳಾಗಿದ್ದಳೇ ವಿನಾ - ಅತ್ತಿಗದ್ದೆ ಹಿರಿಯಣ್ಣಗೌಡರ ಮಗಳು ರಂಗಮ್ಮನಾಗಲಿ. ನುಗ್ಗಿಮನೆ ತಮ್ಮಣ್ಣಗೌಡರ ಮಗಳು ದಾನಮ್ಮನಾಗಲಿ. ಸಂಪಿಗೆಹಳ್ಳಿ ಪುಟ್ಟಯ್ಯಗೌಡರ ಮಗಳು ದುಗ್ಗಮ್ಮನಾಗಲಿ - ಬೇರೆ ಯಾರೂ ಆ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲುವಂತಿರಲಿಲ್ಲ.

ಆ ತಾಯಿಯ ಮನಸ್ಸು ಬೇರೆಯ ಕಡೆಗೆ ತಿರುಗಿಸುವ ಸಲುವಾಗಿಯೂ ಯಾತನೆಯ ಭಾವದಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆ ಹೊಂದಲೋಸುಗವೂ ಹೂವಯ್ಯ "ಅವ್ವಾ ಪುಟ್ಟಣ್ಣ ಎಲ್ಲಿ ? ಇನ್ನೂ ಬಂದೇ ಇಲ್ಲೇನು ?" ಎಂದು ಕೇಳಿದನು.

"ಬರಾಕೇನು ? ಆಗಲೇ ಬಂದಾನೆ ! ಹೊಂಗತ್ತಾ ಹೊಡರ್ತಾ ಹಾದಿ ಮೋಜಿನಿ ಮಾಡ್ತಾ ಬಂದ ! ಬಹಳ ದಿವಸ ಆಗಿತ್ತು ಕುಡೀದೆ... ಸಿಕ್ಕಿತು ಅಂತಾ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕುಡಿದಾ ಅಂತಾ ಕಾಣ್ತದೆ ! ಅಲ್ಲೆಲ್ಲೋ ಆ ಮೂಲೆಲಿ ಕಂಬಳಿ ಸುತ್ತಿಕೊಂಡು ಬಿದ್ದಿದ್ದನವ್ವಾ....."

"ನನ್ನ ಹತ್ತಿರ ಆಣೆ ಹಾಕಿಕೊಂಡಿದ್ದಾ ಕುಡಿಯೋದಿಲ್ಲಾ ಎಂದು ?....."

"ದೇವರಾಣೆ ಹಾಕಿ ಮಾನಪತ್ರಕ್ಕೆ ರುಜು ಹಾಕಿದ್ದೋರೆಲ್ಲಾ ದೊಡ್ಡ ಮನುಷ್ಯರೇ ಕುಡೀತಾರಂತೆ ! ಅವನೇನು ಮಾಡ್ತಾನೆ ಪಾಪ ! ಸಿಕ್ಕಿತು ! ಕುಡಿದಾ ! ಮತ್ತೆ ಸಿಕ್ಕೋತನಕ ಕುಡಿಯೋದಿಲ್ಲಾ !....."

ಹೂವಯ್ಯನಿಗೆ ದುಃಖವಾಯಿತು. ಪುಟ್ಟಣ್ಣ ಮೇಲೆ ಕೋಪಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಕನಿಕರ ಹುಟ್ಟಿತು. ಮನುಷ್ಯನ ಸಂಯಮ ಎಷ್ಟು ದುರ್ಬಲವಾದುದು ಎಂದು ! ಸನ್ನಿವೇಶದಿಂದ ದುರಾತ್ಮನು ಮಹಾತ್ಮನಾಗಬಹುದು. ಮಹಾತ್ಮನು ದುರಾತ್ಮನಾಗಬಹುದು. ದುರ್ವ್ಯಸನಗಳಿಂದ ಉದ್ಧಾರವಾಗಲು ಪುಟ್ಟಣ್ಣನೇನೂ ಹೃತ್ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಆದರೆ ಹೂವಯ್ಯನ ಸಾಮಿಪ್ಯ ತಪ್ಪಿ ಸನ್ನಿವೇಶ ಪ್ರಲೋಭನದ ಜಾಲವನ್ನು ತಂದೊಡ್ಡುವುದೇ ತಡ ಬಿದ್ದುಬಿಡುತ್ತಿದ್ದನು ! ಆ ದಿನವೂ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಸುಬ್ಬಮ್ಮನನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ನೆಲ್ಲಹಳ್ಳಿಗೆ ಹೋಗಿದ್ದವನು ಬೈಗುಹೊತ್ತಿಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕುಡಿದು ಹಣ್ಣುಹಣ್ಣಾಗಿ ತತ್ತರಿಸುತ್ತಾ ಬಂದು ಜಗಲಿಯ ಒಂದು ಮೂಲೆಯಲ್ಲಿ ಉರುಳಿದ್ದನು.

ಹೂವಯ್ಯ ಕೈಯಲ್ಲಿ ದೀಪವೊಂದನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಕತ್ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಹುಡುಕುತ್ತಾ ಹೋಗಿ, ಕಸದ ಮೂಲೆಯಲ್ಲಿ ಕಂಬಳಿ ಸುತ್ತಿಕೊಂಡು ಅಸ್ತವ್ಯಸ್ತವಾಗಿ ಒರಗಿದ್ದ ಪುಟ್ಟಣ್ಣನನ್ನು ಕಂಡು, ಬಳಿ ನಿಂತು ಸುಯ್ಯು ನೋಡತೊಡಗಿದನು.

ಪುಟ್ಟಣ್ಣನ ತಲೆ ಕೆದರಿ ವಿಕಾರವಾಗಿತ್ತು. ಎಣ್ಣೆಗಪ್ಪಿನ ಮೊರಡಾದ ಅವನ ಮುಖದಲ್ಲಿ ಬಳಲಿಕೆಯ ಚಿಹ್ನೆ ಎದ್ದು ಮೂಡಿತ್ತು. ಸುರಿದ ಬೆವರಿನ ವಾಸನೆಯೊಂದಿಗೆ ಅವನ ಸುಯ್ಯಿನ ಹೆಂಡದ ನಾತವೂ ಸೇರಿ ಸುತ್ತಲೂ ಅಸಹನೀಯವಾಗಿ ಹಬ್ಬಿತ್ತು. ಕಟಬಾಯಿಯಿಂದ ನೊರೆಗೂಡಿದ ಜೊಲ್ಲು ಅಸಹ್ಯವಾಗಿ ಸುರಿದಿತ್ತು. ಮೂಗಿನಿಂದ ಇಳಿದುಬಂದಿದ್ದ ಸಿಂಬಳ ಅವನ ಒರಟಾದ ಕರಿಯ ಮೀಸೆಯ ಕೂದಲುಗಳಲ್ಲಿ ಬೆಳ್ಳಗೆ ಸಿಕ್ಕಿಕೊಂಡಿತ್ತು. ದೀಪದ ಕೆಂಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ದಿಂಡುರುಳಿದಂತಿದ್ದ ಪುಟ್ಟಣ್ಣನ ದೇಹದ ನೆರಳು ಅಲುಗಾಡುತ್ತಿದ್ದುದು ದೀಪವನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ನಿಂತಿದ್ದ ಹೂವಯ್ಯನ 'ಅಸ್ಥಿರತೆ'ಯನ್ನು ಮಾತ್ರ ತೋರಿಸುತ್ತಿತ್ತು.

ಮೃದು ಧ್ವನಿಯಿಂದ ಕರುಣಾಪೂರ್ಣವಾಗಿ "ಪುಟ್ಟಣ್ಣ ! ಪುಟ್ಟಣ್ಣ ! ಎಂದು ಕರೆದನು.

ಪುಟ್ಟಣ್ಣ ಅಲುಗಾಡಲಿಲ್ಲ. ಹೆಣದಂತೆ ಬಿದ್ದಿದ್ದನು. ಅವನು ಉಸಿರಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಸದ್ದು ಕೇಳಿಸದಿದ್ದಿದ್ದರೆ ಹೆಣವೆಂದೇ ಹೇಳಬೇಕಾಗುತ್ತಿತ್ತು.

ಹೂವಯ್ಯ ಬಾಗಿ ಮೈಮುಟ್ಟಿ ಅಲ್ಲಾಡಿಸಿ "ಪುಟ್ಟಣ್ಣಾ ! ಪುಟ್ಟಣ್ಣಾ !" ಎಂದನು.

ಪುಟ್ಟಣ್ಣ ಕಣ್ಣೆರೆದು ದೀಪದ ಬೆಳಕನ್ನು ದುರುದುರನೆ ನೋಡಿ ಮತ್ತೆ ಕಣ್ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡನು. ಕಣ್ಣು ಕೆಂಪಾಗಿದ್ದುವು.

ಹೂವಯ್ಯ ಮತ್ತೆ ಮೈ ಮುಟ್ಟಿ ಕರೆದಾಗ ಪುಟ್ಟಣ್ಣ ಕಣ್ಮರೆಯದೆ ತೊದಲು ತೊದಲಾಗಿ “ನೋಡೂ .... ನನ್ನ.... ತಂಟೆ.... ಬರಬೇಡಾ.... ತೂ !” ಎಂದು ಉಗುಳಿಬಿಟ್ಟನು.

ಹೂವಯ್ಯ ತಟಕ್ಕನೆ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಹಾರಿ ನಿಂತು ಮುಖವನ್ನೊರೆಸಿಕೊಂಡನು. ಮತ್ತೆ ಮುಂದುವರಿದು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಲಿಲ್ಲ. ಬಚ್ಚಲು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಮುಖ ತೊಳೆದುಕೊಂಡು ಬಂದು ತನ್ನ ಕೊಠಡಿಗೆ ಹೋಗಿ ಕುರ್ಚಿಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತುಕೊಂಡನು.

ಪ್ರಪಂಚವೆಲ್ಲವೂ ಒಂದು ಕಡೆಗೂ ತಾನೊಬ್ಬನೇ ಒಂದು ಕಡೆಗೂ ಹೋಗುತ್ತಿರುವಂತೆ ಭಾಸವಾಯಿತು. ತಾನೇ ಪ್ರಪಂಚದ ಕಡೆಗೆ ತಿರುಗಬೇಕೋ ಅಥವಾ ಪ್ರಪಂಚವನ್ನೇ ತನ್ನ ಕಡೆಗೆ ತಿರುಗಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೋ ಒಂದು ಬಗೆಹರಿಯಲಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಮೊದಲನೆಯದು ಸುಲಭವೂ ಸರಾಗವೂ ಆಗಿ ತೋರಿತು. ಬಹುಮಂದಿ ನಡೆದ ಹಾದಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆದರೆ ಕಾಲಿಗೆ ಮುಳ್ಳು ಚುಚ್ಚುವುದಿಲ್ಲವಷ್ಟೆ ?

ನದಾ ತನ್ನ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದುಕೊಂಡು, ತನ್ನ ಮಾತುಕತೆ ಆಚಾರ ವ್ಯವಹಾರಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದು, ತನ್ನಿಂದಷ್ಟೋಸಾರಿ ಹಿತವಾದಗಳನ್ನೂ ಕೂಡ ಕೇಳಿ, ತನ್ನ ಜೀವನವನ್ನು ತಿದ್ದುಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆಂದು ಮನಃಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಮಾಡಿದ್ದ ಪುಟ್ಟಣ್ಣನೇ ಸಲಸಲವೂ ಮುಗ್ಗುರಿಸಿ ಬಿದ್ದು ದುಃಸ್ಥಿತಿಗೀಡಾದ ಮೇಲೆ, ತನ್ನಿಂದ ದೂರವಿರುವ, ವಿರೋಧಿಗಳಾಗಿರುವ, ಉದ್ಧಾರಾಕಾಂಕ್ಷೆಯಿಲ್ಲದ ಇತರರನ್ನು ತಿದ್ದುವುದಾದರೂ ಹೇಗೆ ? ಎಂಬ ಹತಾಶ ಭಾವವೂ ಹೂವಯ್ಯನಲ್ಲಿ ಮೂಡಿ ಖಿನ್ನನಾದನು.

ಹಾಗೆಯೇ ಮತ್ತೊಂದಾಲೋಚನೆಯೂ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಇಣುಕಿತು ; ತಾನು ಕಲ್ಪಿಸಿರುವ ಕಿನ್ನರ ಪ್ರಪಂಚಕ್ಕೂ ಈ ವಾಸ್ತವ ನರ ಪ್ರಪಂಚಕ್ಕೂ ಹೊಂದಿಕೆ ಇರುವಂತೆಯಾಗಲಿ ಬರುವಂತೆಯಾಗಲಿ ತೋರುವುದಿಲ್ಲ. ತನ್ನ ವಾಸಗೃಹವನ್ನು ತನ್ನ ಮೈಮೇಲೆಯೇ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿರುವ ಹುಳುವಿನಂತೆ ಈ ಕಿನ್ನರ ಪ್ರಪಂಚವನ್ನು ಮೈಗೆ ಸುತ್ತಿಸಿ ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ನರ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಬಾಳುವುದೆಂದರೆ, ಹೊರಲಾರದ ಭಾರವನ್ನು ಹೊತ್ತು ಈಜಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುವಂತೆ, ವ್ಯಥಾ ಶ್ರಮವಿಲ್ಲದೆ ಶ್ರೇಯಸ್ಸಿಲ್ಲ. ಇತ್ಯಾದಿ ಆಲೋಚನೆಗಳ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಸೀತೆಯನ್ನು ತಾನು ಮದುವೆಯಾಗಬೇಕಾದರೆ ದಾಕ್ಷಿಣ್ಯ ಲಕ್ಷಗಳನ್ನು ಒತ್ತಟ್ಟಿಗಿಟ್ಟು ಕೆಲಸಮಾಡಬೇಕೆಂದು ನಿರ್ಣಯಿಸಿದನು. ವಾದವೇನೂ ಅಷ್ಟೇನೂ ತರ್ಕಬದ್ಧವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ : ಆದರೆ ಇಚ್ಛಾಬದ್ಧವಾಗಿತ್ತು.

ಮನೆಯ ಹೊರಗಡೆ ಬೆಳೆದ ಗದ್ದೆಯಲ್ಲಿ ನಾಯಿಗಳು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಬಗುಳಿದುವು. ರಾತ್ರಿಯ ನೀರವತೆಯಲ್ಲಿ ಸುತ್ತಣ ಗಿರಿಕಾನನಗಳು ದನಿಯನ್ನು ಕನ್ನಡಿಸಿ ಬೊಗುಳಿದುವು. ಹೂವಯ್ಯ ಕಾಡು ಹಂದಿಗಳೇನಾದರೂ ಬಂದಿರಬಹುದೆಂದು ಬಂದೂಕು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೊರಗೆ ಬಂದನು. ಕತ್ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಗುಡ್ಡ ಬೆಟ್ಟ ಕಾಡುಗಳು ಆಕೃತಿ ಮಾತ್ರವಾಗಿದ್ದುವು. ಹೂವಯ್ಯ ಮುಂಬರಿವುದರಿಂದ ನಿಷ್ಪ್ರಯೋಜನವಲ್ಲದೆ ಅಪಾಯವೂ ಉಂಟಾಗಬಹುದೆಂದು ವಿವೇಕಪೂರ್ಣವಾದ ಆಶಂಕೆಯಿಂದ ಹಿಂತಿರುಗಿದನು.

ಕುರ್ಚಿಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತುಕೊಂಡು ಮತ್ತೆ ಆಲೋಚಿಸತೊಡಗಿದನು :

ಸೀತೆಯನ್ನು ನಾನೀಗ ಕೈಬಿಟ್ಟರೆ ಆಕೆಗೆ ಮಹಾ ದ್ರೋಹಮಾಡಿದಂತಾಗುತ್ತದೆ. ಆಕೆಯ ತಂದೆತಾಯಿಗಳು ಏನೇ ಹೇಳಲಿ; ಜಾತಕ ಬರಲಿ, ಬಿಡಲಿ ; ಆ ಧನಪಿಶಾಚಿ ವೆಂಕಪ್ಪಯ್ಯ ಜೋಯಿಸನೂ ಅವನ ದೇವರೂ ಏನುಬೇಕಾದರೂ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲಿ ; ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರೂ ರಾಮಯ್ಯನೂ ತಲೆಕೆಳಗಾಗಿ ನಡೆಯಲಿ ; ನನ್ನ ಮತ್ತು ನನ್ನ ಸೀತೆಯ ಅಭೀಷ್ಟಸಾಧನೆಯಾಗಲೇ ಬೇಕು ! ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಏನನ್ನು ಬೇಕಾದರೂ ಮಾಡಲು ಸಿದ್ಧನಾಗುತ್ತೇನೆ.

ಕಿಟಕಿಯ ಹೊರಗಡೆ ದೂರದ ವನಗಿರಿಶಿರೆಯಲ್ಲಿ ಉಜ್ವಲವಾದೊಂದು ನಕ್ಷತ್ರ ಸ್ವಲ್ಪ ನೀಲವಾದ ಕಾಂತಿಯಿಂದ ಮಿರುಮಿರುಗಿ ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತಾ ಆಗತಾನೆ ಮೂಡಿತ್ತು. ಹೂವಯ್ಯ ಆಲೋಚನೆಯನ್ನು ತುಂಡುಗಡಿದು ಅದನ್ನೇ ನೋಡುತ್ತಾ ಕುಳಿತನು.

ನಾಗಮ್ಮನವರು ಊಟಕ್ಕೆ ಕರೆದರು.

“ಪುಟ್ಟಣ್ಣ ಎದ್ದನೋ ? ಹಾಗೇ ಬಿದ್ದಿದ್ದಾನೋ !”

ಮಗನ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ತಾಯಿ “ಸೈ ಬಿಡು, ನಿನಗೆ ಕಸುಬಿಲ್ಲ ! ಅವನಲ್ಲಿ ಏಳತಾನೆ ಇವತ್ತು ? ನಾಳೆ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಎದ್ದರೆ ಸಾಕು !” ಎಂದು ಹಿಂತಿರುಗಿ ಅಡುಗೆಮನೆಯ ಕಡೆಗೆ ಹೋಗುತ್ತಾ “ನೀ ಬಾ, ಹೊತ್ತಾಯ್ತು” ಎಂದು ಬಾಗಿ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಲಿಗೆ ತಗುಲಿದ ಒಂದೆರಡು ಅಡಕೆ ಕಾಯಿಗಳನ್ನು ಎತ್ತಿ ಕೊನೆ ಕುತ್ತುರೆಗೆ ಎಸೆದು ಒಳಗೆ ಹೋದರು.

ಊಟ ಪೂರೈಸಿ ತನ್ನ ಕೊಠಡಿಗೆ ಬಂದ ಹೂವಯ್ಯ ಕೆಳಗಿಳಿಸಿದ್ದ ಲ್ಯಾಂಪಿನ ಬತ್ತಿಯನ್ನು ಮೇಲಕ್ಕೆರಿಸಿದನು. ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದ ಹಾಗೆ ಬೆಳಕು ಕೊಠಡಿಯಲ್ಲಿ ಉಕ್ಕಿ ತುಂಬಿದಂತಾಯಿತು. ಊಟಕ್ಕೆ ಕುಳಿತಿದ್ದಾಗ ನಿರ್ಣಯಿಸಿದ್ದಂತೆ ಸೀತೆಗೆ ಕಾಗದ ಬರೆಯಲೆಂದು ಲೇಖಣಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡನು.

ಹೂವಯ್ಯ ಊಟಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾಗ ತನ್ನ ಇಷ್ಟಸಾಧನೆಯಾಗುವ ಅನೇಕ ಮಾರ್ಗಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಆಲೋಚಿಸಿದ್ದನು. ಯಾವ ಹಾದಿಯೂ ಒಪ್ಪಿಗೆಯಾಗದೆ ಕಡೆಗೆ ಸೀತೆಗೆ ಗುಟ್ಟಾಗಿ ಬರೆಯುವ ಹಾದಿಯಿಂದಲೇ ಕಾರ್ಯಕಾರಿಯಾಗಿ ತೋರಿತ್ತು.

ಹೂವಯ್ಯ ರಸಾವೇಶದಿಂದ ಕಾಗದ ಬರೆಯತೊಡಗಿದನು. ಆಕೆಯಲ್ಲಿ ತನಗಿದ್ದ ಆಗಾಧವಾದ ಪ್ರೇಮವನ್ನೂ ಪ್ರೇಮದ ಪವಿತ್ರತೆ ಶಾಶ್ವತತೆಗಳನ್ನೂ ಸೂಚಿಸಿ, ಆಕೆಗೆ ಗೋಡೆಯ ಮೇಲೆ ‘ಹೂವಯ್ಯ ಬಾವನನ್ನೇ ಮದುವೆಯಾಗುತ್ತೇನೆ’ ಎಂದು ಬರೆದಿದ್ದುದನ್ನೂ ನೆನಪಿಗೆ ತಂದುಕೊಟ್ಟು, ತಾವಿಬ್ಬರೂ ವಿವಾಹದಿಂದ ಏಕಾತ್ಮಕರಾಗಿ ಆನಂದದಿಂದಿರಬಹುದಾದ ಚಿತ್ರವನ್ನೂ ವರ್ಣಿಸಿ, ಆಕೆ ಇನ್ನಾರನ್ನಾದರೂ ಮದುವೆಯಾಗಬೇಕೆಂದು ತಂದೆತಾಯಿಗಳು ಬಲಾತ್ಕರಿಸಿದರೆ ಪ್ರಾಣವನ್ನಾದರೂ ಬಿಡಬೇಕೆಂದೂ, ತಾನೂ ಆಕೆಯನ್ನಲ್ಲದೆ ಇತರರನ್ನು ಕಣ್ಣೆತ್ತಿ ನೋಡುವುದಿಲ್ಲವೆಂದೂ, ಭಯಂಕರವಾದ ಸಲಹೆಗಳನ್ನಿತ್ತು ಪತ್ರವನ್ನು ಪೂರೈಸಿದನು. ಬರೆಯುವ ಜೋರಿನಲ್ಲಿ ಸೀತೆಗೆ ಅರ್ಥವಾಗಬೇಕೆಂಬ ದೃಷ್ಟಿಯೂ ಮರೆತುಹೋಗಿತ್ತು.

ಕಾಗದವೆಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಸೀತೆಯ ಕೈಗೆ ಸಿಕ್ಕಿದ್ದರೆ ಅನರ್ಥಕಾರಿಯಾಗದೆ ಇರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಹೂವಯ್ಯನ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಆಕೆಗೆ ಅಷ್ಟೊಂದು ಗಾಢ ವಿಶ್ವಾಸವಿತ್ತು.

ಹೂವಯ್ಯ ತನ್ನ ಪ್ರಣಯ ಪತ್ರವನ್ನು ತಾನೇ ಮೂರು ನಾಲ್ಕು ಸಾರಿ ಓದಿದನು. ಒಂದೊಂದು ಸಾರಿ ಓದಿದಂತೆಲ್ಲ ಅದು ಹೆಚ್ಚು ಅವಿವೇಕವಾಗಿ ತೋರತೊಡಗಿತು. ಕಡೆಯ ಸಾರಿ ಓದಿ ಅದನ್ನು ಲ್ಯಾಂಪಿನ ಜ್ವಾಲೆಗೆ ಹಿಡಿದನು. ಬೆಂಕಿ ಹೊತ್ತಿತ್ತು. ಕಾಗದ ಕರಿಕಲಾಗಿ ಮುರುಟಿಕೊಂಡಿತು.

ಎಲ್ಲರೂ ಮಲಗಿದ್ದ ಮನೆ ನಿಶಬ್ದವಾಗಿತ್ತು. ಹೊರಗಡೆಯ ರಾತ್ರಿಯ ಜಗತ್ತೂ ನಿದ್ರಿಸುವಂತಿತ್ತು. ಸೆಕೆಯಾರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲೆಂದು ಹೂವಯ್ಯ ಹೊರಗೆ ನಡೆದನು.

ಗೊಬ್ಬರಗುಂಡಿಯಲ್ಲಿ ಸೋಮ

ಹೂವಯ್ಯ ಗಾಡಿಯಿಂದಿಳಿದು ಸೀತೆಮನೆಗೆ ಹೊರಟಮೇಲೆ ಮುತ್ತಳ್ಳಿ ಶ್ಯಾಮಯ್ಯಗೌಡರು ಗಾಡಿಯೊಳಗಿದ್ದ ದಿಂಬುಮತ್ತೆಯ ಮೇಲೆ ಒರಗಿಕೊಂಡು ಆಲೋಚನೆಗೊಳಗಾದರು. ಅವರಿಗೆ ಸೀತೆಯ ದೆಸೆಯಿಂದ ಉಭಯ ಸಂಕಟದಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿಬಿದ್ದ ಹಾಗಾಗಿತ್ತು. ಒಂದು ಕಡೆ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರ ಅಧಿಕಾರವಾಣಿ ; ಮತ್ತೊಂದು ಕಡೆ ನಾಗಮ್ಮನವರ ಪಾರ್ಥನಾವಾಣಿ ; ಮಧ್ಯೆ ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರ ಸಂದಾನವಾಣಿ. ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರಿಗೆ ಅವರು ಹಿಂದೆ ಒಂದು ರೀತಿಯಾಗಿ ಮಾತುಕೊಡದಿದ್ದರೆ ಮಗಳನ್ನು ಹೂವಯ್ಯನಿಗೇ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದರೆನ್ನುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರ ಕ್ರೂರ ಸ್ವಭಾವವನ್ನು ತಿಳಿದವರಾದ್ದರಿಂದ, ಅವರು ತಮಗೆ ಸಾಲಗಾರರಾಗಿದ್ದರೂ, ತಮಗಿಂತ ಕಡಿಮೆ ಶ್ರೀಮಂತರಾಗಿದ್ದರೂ ಶ್ಯಾಮಯ್ಯಗೌಡರಿಗೆ ಅವರಲ್ಲಿ ಹೆದರಿಕೆಯಿತ್ತು. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ತಮ್ಮ ಹೆಂಡತಿ ಗೌರಮ್ಮನವರ, ಮಗ ಚಿನ್ನಯ್ಯನ ಮತ್ತು ಮದುಮಗಳಾಗುವ ಮಗಳು ಸೀತೆಯ ಮೂವರ ಮನಸ್ಸೂ, ತಮ್ಮ ನಿಜವಾದ ಅಂತಃಕರಣವೂ ಹೂವಯ್ಯನ ಪಕ್ಷವಾಗಿದ್ದರೂ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರ ಮಗನಿಗೆ ಮಗಳನ್ನು ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊಡಲು ಒಪ್ಪಿದ್ದರು. ಜೊತೆಗೆ ಜೋಯಿಸರಾದ ವೆಂಕಪ್ಪನಯ್ಯನವರು ಬೇರೆ ದೇವರು, ಧರ್ಮ, ಶಾಸ್ತ್ರ, ನಿಮಿತ್ತ, ಗ್ರಹಾಚಾರ ಇವುಗಳ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರ ಇಚ್ಛೆಯನ್ನೇ ಪೋಷಿಸಿ ಹೂವಯ್ಯನಿಗೆ ವಿರೋಧವಾಗಿ ವರ್ತಿಸಿದ್ದರು.

ಕಾನೂರಿನ ಹೊರ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ಗಾಡಿ ನಿಲ್ಲುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಶ್ಯಾಮಯ್ಯಗೌಡರು 'ಯಾರಾದರೇನಂತೆ ? ಹೆಣ್ಣಿಗೊಂದು ಗಂಡಾದರೆ ಸೈ. ರಾಮಯ್ಯನೇನು ಕಡಮೆ ಹೂವಯ್ಯನಿಗೆ ? ಆಸ್ತಿ, ಮನೆ, ವಿದ್ಯೆ, ರೂಪು ಎಲ್ಲಾ ಇದೆ. ಹೂವಯ್ಯನ ಹಾಗೆ ಅವನಿಗೆ ಮನೆ ಜಮೀನುಗಳ ಮೇಲೆ ತಾತ್ಕಾರ ಬುದ್ಧಿಯೂ ಇಲ್ಲ. ಹೂವಯ್ಯನ ಹಾಗೆ ಮೂರ್ಚರೋಗವೂ ಇಲ್ಲ. ಅದೂ ಅಲ್ಲದೆ ಹೂವಯ್ಯನಿಗಿಂತಲೂ ದೊಡ್ಡ ಮನೆ ದೊಡ್ಡ ಆಸ್ತಿ ಎಲ್ಲಾ ಇದೆ. ಬಾವನಿಗೂ ಸಿಟ್ಟುಬರದಂತೆ ಕೆಲಸ ಸಾಗುತ್ತದೆ. ಹೆಣ್ಣು ಕೊಟ್ಟು ಹೆಣ್ಣು ತಂದಂತೆಯೂ ಆಗುತ್ತದೆ !' ಎಂಬ ನಿರ್ಧಾರಕ್ಕೆ ಬಂದು, ತಮ್ಮ ಹೃದಯ ಮನಸ್ಸುಗಳನ್ನು ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಒಂದು ಮುಖ್ಯವಾದ ಕಾರಣ ಅವರ ಆಲೋಚನೆಗೆ ಬರದಿದ್ದರೂ ಅಂತಃಕರಣದಲ್ಲಿ ಇತ್ತು : ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರಿಂದ ಶ್ಯಾಮಯ್ಯಗೌಡರಿಗೆ ಸಾವಿರಾರು ರೂಪಾಯಿಗಳ ಸಾಲ ಬರಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಶ್ಯಾಮಯ್ಯಗೌಡರು ಸುಖಜೀವಿ, ಸದ್ಯಕ್ಕಿ : ದೇವರಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯಿತ್ತು : ಕೋರ್ಟುಮನೆ ಹತ್ತುವುದು. ಅಲೆಯುವುದು, ದಣಿಯುವುದು ಇದೆಲ್ಲಾ ಅವರಿಗೆ ಸರಿಬೀಳುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಹೇಗಾದರೂ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರಿಗೆ ಹಿತವಾಗಿದ್ದುಕೊಂಡೇ ತಮ್ಮ ಸಾಲವನ್ನು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಅವರ ಬಯಕೆಯಾಗಿತ್ತು. ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರಿಗೆ ಮನಸ್ತಾಪ ಬರುವ ಯಾವ ಕಾರ್ಯವನ್ನೂ ಕೈಕೊಳ್ಳಲು ಅವರು ಹೆದರಿ ಹಿಂಜರಿಯುತ್ತಿದ್ದರು. 'ಕೊಟ್ಟವನು ಕೋಡಿಂಗ ; ತೆಗೆದುಕೊಂಡವನು ವೀರಭದ್ರ' ಎಂಬ ಗಾದೆಯಂತೆ ಕೋಡಿಂಗನು ಗಾಡಿಯಿಂದಿಳಿದು ಕಾನೂರಿನ ಕತ್ತಲೆಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ ಅಸ್ವಸ್ಥನಾಗಿ ಮಲಗಿದ್ದ ವೀರಭದ್ರನ ಬಳಿಗೆ ಹೋದನು ! ಜನಗಳಿದ್ದರೂ ಮನೆ ಬೆಕೋ ಎನ್ನುವಂತಿತ್ತು.

ರಾಮಯ್ಯ ಮೈಸ್ವಸ್ಥವಿಲ್ಲದೆ ಉಪ್ಪರಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಮಲಗಿದ್ದನು. ಅನುಭವ ಸಾಲದ ಹುಡುಗಿ ಪುಟ್ಟಮ್ಮ ಗಾಡಿ ಹೊಡೆಯುವ ನಿಂಗನ ಸಹಾಯದಿಂದ ಅಡುಗೆಯ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ್ದಳು.

ಶ್ಯಾಮಯ್ಯಗೌಡರು ಸುಬ್ಬಮ್ಮನ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರಿಗೆ ಬುದ್ಧಿಹೇಳಬೇಕೆಂದಷ್ಟೇ ಕಾನೂರಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದುದು ! ಆದರೆ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರ ಮುಂದೆ ಆ ವಿಚಾರವಾಗಿ ತುಟಿಪಿಟಕ್ಕೆನ್ನಲು ಧೈರ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಬೇರೆ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಹೊರೆ ಹೊರೆ ಮಾತಾಡಿದರು. ಹಳಪೈಕದ ತಿಮ್ಮ ತಂದುಕೊಟ್ಟ ನೊರೆ ನೊರೆ ಕಳ್ಳನ್ನು ಬಾವ ನಂಟರಿಬ್ಬರೂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಸೇವಿಸಿದರು.

ಪರಿಣಾಮವಾಗಿಯೋ ಎಂಬಂತೆ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರಿಗೆ ಮೈಮೇಲೆ ಬಂದಿತು. ಅಬ್ಬರಿಸಿ ಕೂಗಿದರು. ಭಯಂಕರವಾಗಿ ಬೆದರಿಸಿದರು. ವರ್ತಮಾನವನ್ನು ಕೇಳಿಗೌಡರ ಮೇಲೆ ಭೂತ ಬಂದಿದೆಯಂತೆ ಎಂದು ಆಳುಕಾಳುಗಳೆಲ್ಲ ನೆರೆದರು. ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರ ರೀತಿ ಹೇಗಿತ್ತೆಂದರೆ ಅಂಥವುಗಳಲ್ಲಿ ನಂಬಿಕೆಯಿರದಿದ್ದ ರಾಮಯ್ಯನಿಗೂ ಸ್ವಲ್ಪ ನಂಬುಗೆ ಹುಟ್ಟುವಂತಾಯಿತು. ಹೂವಯ್ಯನಿಂದ

ದೂರವಾಗಿದ್ದ ರಾಮಯ್ಯನ ಮಾನಸಿಕ ಸ್ಥಿತಿಯೂ, ಆಯಸ್ಕಾಂತ ಶಿಲೆಯಿಂದ ಬಹುಕಾಲ ದೂರವಾಗುವ ಕಬ್ಬಿಣದ ಸೂಜಿಗಲ್ಲಿನಂತೆ, ತನ್ನ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳತೊಡಗಿತ್ತು.

ಶ್ಯಾಮಯ್ಯಗೌಡರು ಕೈಮುಗಿದುಕೊಂಡು ಮೈಮೇಲೆ ಬಂದಿದ್ದ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರ ಎದುರು ನಿಂತು ದೇವರನ್ನು ಸಂಭೋದಿಸುವಂತೆ “ನೀನ್ಯಾರು ? ಯಾತಕ್ಕೆ ಬಂದಿದ್ದೀಯ ? ದಯಮಾಡಿ ಹೇಳಿದರೆ ಏನು ಬೇಕೋ ಮಾಡ್ಲೇವೆ” ಎಂದರು.

ಸೇರೆಗಾರ ರಂಗಪ್ಪಸೆಟ್ಟರೂ ಕೈಮುಗಿದುಕೊಂಡು ಉತ್ತರವನ್ನು ಕಾತರತೆಯಿಂದ ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಗಂಗೆ, ಸೋಮ, ಹಳೇಪೈಕದ ತಿಮ್ಮ, ಬೇಲರ ಸಿದ್ದ, ನಿಂಗ, ಪುಟ್ಟಮ್ಮ, ವಾಸು, ನಿಂಗನ ಮಗ ಪುಟ್ಟ ಸರ್ವರೂ ಭಯಕ್ರಾಂತರಾಗಿ ಕೆಲರು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ಕೆಲರು ಪರೋಕ್ಷವಾಗಿ ನಡುಗುತ್ತಿದ್ದರು.

ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರು ಅಥವಾ ಅವರ ಮೈಮೇಲೆ ಬಂದಿದ್ದ ಭೂತ ಹೇಳಿತು. ಆ ಭೂತದ ಇಚ್ಛೆ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರ ಇಚ್ಛೆಗೆ ಒಂದಿನಿತೂ ವಿರೋಧವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಮನಃಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರಾಗಿದ್ದರೆ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರ ಇಚ್ಛೆಯೇ ಭೂತದ ವೇಷವನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಂಡಿದೆ ಎಂದು ನಿರ್ಣಯಿಸುತ್ತಿದ್ದರು.

ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರ ಬಾಯಲ್ಲಿ ಬಂದ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಬೇಕಾದಷ್ಟು ವ್ಯಂಗ್ಯ, ಅಸ್ಪಷ್ಟತೆ, ಸೂಚನೆ, ವಕ್ರೋಕ್ತಿ ಎಲ್ಲಾ ಇದ್ದುವು. ಅಲ್ಲಿ ನೆರೆದಿದ್ದವರಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರಿಗೂ ಅದು ಅರ್ಥವಾಯಿತು. ಆದರೆ ಒಬ್ಬರ ಅರ್ಥ ಮತ್ತೊಬ್ಬರದಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವರವರಿಗೆ ಬೇಕಾದಂತೆ ಅರ್ಥಮಾಡಿದರು.

“ನಿನ್ನ ಮಗಳನ್ನು ರಾಮಯ್ಯನಿಗೆ ಕೊಡಲಾಗದೆಂದು ಹಲವರು ಪಿತೂರಿ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಆ ಪಿತೂರಿಗೆ ನೀನು ಒಳಗಾದರೆ ಕೇಡಾಗುತ್ತದೆ. ಮನೆಯವರನ್ನೆಲ್ಲ ಮುರಿದುಹಾಕುತ್ತೇನೆ, ಮಗಳನ್ನು ಕಾನೂರಿಗೆ ಕೊಡು. ನಾನು ಒಳ್ಳೆಯದು ಮಾಡುತ್ತೇನೆ” ಎಂಬುದೆ ಆ ಮಾತುಗಳ ಭಾವವೆಂದು ಶ್ಯಾಮಯ್ಯಗೌಡರು ನಿರ್ಧರಿಸಿ “ಆಗಲಿ ನೀನು ಹೇಳಿದ ಹಾಗೇ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ !” ಎಂದು ಮಾತುಕೊಟ್ಟು ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿದರು.

“ನನಗೆ ಮೀಸಲಾಗಿದ್ದ ‘ಆಯಾರ’ವನ್ನು ಅಪಹರಿಸಿದ್ದೀರಿ. ಅದನ್ನು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಬಲಿಕೊಟ್ಟ ಹೊರತೂ ನಾನು ನಿಮಗೆ ಸುಖಾ ಕೊಡುವುದಿಲ್ಲ. ಅದನ್ನು ಶೀಘ್ರದಲ್ಲಿಯೆ ಬಲಿಕೊಡದಿದ್ದರೆ ನಿಮ್ಮನ್ನು ಗಟ್ಟದ ಕೆಳಗೆ ಇಳಿಯದಂತೆ ಮಾಡಿಬಿಡುತ್ತೇನೆ” ಎಂದು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಂಡು ಸೇರೆಗಾರರು ಗಂಗೆ ಮೊದಲಾದವರು ಹೇಗಾದರೂ ಮಾಡಿ ಕೆಳಕಾನೂರಿನಲ್ಲಿದ್ದ ಹೂವಯ್ಯನ ‘ಬಲೀಂದ್ರ’ನನ್ನು ಭೂತಕ್ಕೆ ಬಲಿಕೊಡದಿದ್ದರೆ ನಾವೆಲ್ಲ ಸಾಯಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ ಎಂದು ನಿರ್ಣಯಿಸಿದರು.

ಪುಟ್ಟಮ್ಮ “ಅಪ್ಪಯ್ಯ ಚಿಕ್ಕಮ್ಮನನ್ನು ಮನೆಗೆ ಕರೆಯಿಸಬಾರದೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದಾರೆ” ಎಂದು ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಮಾಡಿಕೊಂಡಳು.

ನಿಂಗನು ಮಗ ಪುಟ್ಟನು ‘ತೋಟದಲ್ಲಿ ಕದ್ದಿಟ್ಟಿರುವ ಬಾಳೆಹಣ್ಣುಗಳನ್ನು ನನಗೆ ಕೊಡು’ ಎಂದು ಭೂತರಾಯ ಹೇಳುತ್ತಿದೆ ಎಂದು ಉಹಿಸಿ, ಹಾಗೆಯೆ ಮಾಡುವುದಾಗಿ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ, ವಾಸುವಿನ ಕಡೆಗೆ ನೋಡಿ, ಗುಟ್ಟಾಗಿ ಕೈಮುಗಿದನು!

ಸುಖ ದುಃಖ ಹೇಳುವುದೆಲ್ಲ ಮುಗಿದ ಮೇಲೆ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರಲ್ಲಿದ್ದ ಭೂತರಾಯ “ಬಾಯಾರಿಕೆ” ಎಂದಿತು. ನಿಂಗ ಓಡಿಹೋಗಿ ಸೆಗಣಿಯಿಂದ ಪರಿಶುದ್ಧವಾಗಿ ಮಾಡಿದ ನೀರನ್ನು ಒಂದು ಚೊಂಬಿನಲ್ಲಿ ತಂದಿಟ್ಟನು. ಭೂತ ರೇಗಿ ಅದನ್ನು ಚೆಲ್ಲಿ ಬಿಸಾಡಿ ಹಳೇಪೈಕದ ತಿಮ್ಮನ ಕಡೆಗೆ ಅರ್ಥಗರ್ಭಿತವಾಗಿ ನೋಡಿತು.

ಭೂತ ಕಳ್ಳು ಕೇಳುತ್ತಿದೆ ಎಂಬುದು ತಿಮ್ಮನಿಗೆ ಅರ್ಥವಾಗಿ ಒಂದು ಮೊಗೆಯಲ್ಲಿ ಕಳ್ಳನ್ನು ತಂದೊಟ್ಟನು. ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರ ಮುಖಾಂತರ ಭೂತ ಕಳ್ಳನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಹೀರಿ ಹಾಸಗೆಯ ಮೇಲೆ ಕಾಲುಚಾಚಿ ಮಲಗಿ ಮೌನವಾಯಿತು. ನೆರೆದಿದ್ದವರೆಲ್ಲರೂ ಮಹಾಘಟನೆ ಮುಗಿಯಿತೆಂದು ಚೆದರಿದರು.

ಸೇರೆಗಾರರು, ಗಂಗ, ತಿಮ್ಮ, ನಿಂಗ ನಾಲ್ವರೂ ಮನೆಯ ಕಿರುಜಗಲಿಯ ಮೂಲೆಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿ, ಹೂವಯ್ಯನ 'ಬಲೀಂದ್ರ' ಹೋತವನ್ನು ಹೇಗೆ ಕದ್ದು ತಂದು ಭೂತಕ್ಕೆ ಬಲಿಕೊಡಬೇಕೆಂದು ವಿಚಾರವಾಗಿ ಸಂಚು ನಡೆಸಿದರು.

“ದುಡ್ಡು ಕೊಟ್ಟು ಕೊಂಡುಕೊಳ್ಳಲು ಸಾಧ್ಯವೂ ಅಲ್ಲ ; ಹೂವಯ್ಯಗೌಡರು ಒಪ್ಪುವುದೂ ಸುಳ್ಳು. ಬೇರೆ ಏನಾದರೂ ಇದ್ದರೆ ಹೇಳಿ ನಿ ” ಎಂದರು ಸೇರೆಗಾರರು.

“ಆ ಪುಂಡ ಪುಟ್ಟೇಗೌಡರು ಇಲ್ಲಿದೆ ನಾನು ಹ್ಯಾಂಗಾದರೂ ಮಾಡಿ ರಾತ್ರಾರಾತ್ರೆ ಸಾಗಿಸಿಬಿಡ್ತಿದ್ದೆ ಹೋಂತನ್ನ ! ಅವರಿಗೆ ಎಲ್ಲಾದ್ರೂ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಒಂದುಚೂರು ಗೊತ್ತಾದ್ರೆ ಗುಂಡಿನಲ್ಲೇ ಹೊಡೆಯಾಕೂ ಹೇಸುವುದಿಲ್ಲ ಆ ಮಾರಾಯ !” ಎಂದನು ಹಳೆಪೈಕದ ತಿಮ್ಮ.

ಗಂಗ “ನಮ್ಮ ಸೋಮಯ್ಯ ಸೆಟ್ಟರು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡರೆ ಒಂದು ಕೈ ಕಂಡು ಬಿಡಲಕ್ಕು !” ಎಂದಳು.

ಸೋಮನ ಹೆಸರನ್ನು ಕೇಳಿ ಎಲ್ಲರೂ ನಕ್ಕರು. ಆದರೂ ನಿಂಗ ಬಿಡಾರಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಬಾಡುಗಳ್ಳು ಡೊಳ್ಳು ಹೊಟ್ಟೆಯ ಸೋಮನನ್ನು ಕರೆತಂದನು.

ಸೋಮ ಕಥೆಯನ್ನೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಕೇಳಿ ‘ನನ್ನಿಂದಾಗದ ಕೆಲಸ ಅಲ್ಲಾ !’ ಎಂದು ತುಟಿಗಳನ್ನು ಚಾಚುತ್ತ, ತಲೆಯಲ್ಲಾಡಿಸಿದನು.

“ನಿಮಗೆಷ್ಟು ಬೇಕೋ ಅಷ್ಟು ಮಾಂವ್ವ ಕೊಡ್ತೀವಿ. ಅರ್ಧ ಹೋಂತ ಆದ್ರೆ ಅರ್ಧ ಹೋಂತ ! ಒಂದು ಮನಸ್ಸುಮಾಡಿ ನೋಡಿ ! ಏನೋ ನಾಲ್ಕು ಜನಕ್ಕೆ ಉಪಕಾರ ಆಗ್ತದೆ !” ಎಂದು ತಿಮ್ಮ ತಿಂಡಿ ಹಾಕಿ ಗಾಣ ಬೀಸಿದನು.

ಮಾಂಸ ಎಷ್ಟು ಬೇಕೋ ಅಷ್ಟು ! ಸೋಮನ ಮನಸ್ಸು ತಡೆಯಲಾರದೆ ಹೋಯಿತು ! ಸಾಧ್ಯ ಅಸಾಧ್ಯ ಎಂಬುದಾವುದೂ ಅವನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬರಲಿಲ್ಲ.

“ಹೋಗೋ ! ಹೋಗೋ ! ನಿನ್ನ ಮಾಂವ್ವ ಯಾರಿಗೆ ಬೇಕು ? ತಗೊಂಡು ಹೋಗಿ ನಾಯಿಗೆ ಹಾಕು ! ನಾನೇನು ಮಾಂವ್ವಕ್ಕೆ ಸಾಯ್ತೀನಿ ಅಂತಾ ಮಾಡೀಯೇನು ?... ಅದು ಹಾಂಗಿರಲಿ ! ಭೂತಕ್ಕೆ ಬಲಿ ಕೊಡದಿದ್ದರೆ ನಮಗೆ ಉರು ಕಾಂಬುದಿಲ್ಲ ! ನಾಲ್ಕು ಜನಕ್ಕೆ ಉಪಕಾರ ! ಒಂದು ಕೈಕಾಂಬುದಪ್ಪಾ ! ನೋಡ್ತೀನಿ !... ಆದರೆ ನೀವೂ ಸಹಾಯ ಮಾಡಬೇಕು” ಎಂದು ಮಾಂಸಲೋಭಿ ಸೋಮ ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳಲು ಉಳಿದವರಿಗೆ ದಿಗ್ವಿಜಯ ಮಾಡಿದಂತೆ ಆನಂದವಾಯಿತು.

ಮರುದಿನ ರಾತ್ರಿ ಕೆಳಕಾನೂರಿಗೆ ಹೋಗಿ ಹೋತವನ್ನು ಕದ್ದು ತರುವುದೆಂದು ಗೊತ್ತಾಯಿತು : ಸೋಮನು ಹೋತವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿಗೆಯಿಂದ ಬಿಚ್ಚಿ ಬಳಿಯ ಕಾಡಿಗೆ ತರುವುದು ; ಮುಂದಿನ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಸೇರೆಗಾರರೂ ಇತರರೂ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು ; ಸೋಮನಿಗೆ ಸಾಕಾಗುವಷ್ಟು ಮಾಂಸವನ್ನು ಪ್ರತಿಫಲವಾಗಿ ಸಲ್ಲಿಸುವುದು.

ರಾತ್ರಿ ಕಳೆಯಿತು. ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಕಳೆಯಿತು. ಹಗಲೂ ಕಳೆಯಿತು. ಮತ್ತೆ ರಾತ್ರಿ ಬಂದಿತು. ಸಾಹಸಕ್ಕೆ ಸಕಲ ಸನ್ನಾಹಗಳೂ ಸಿದ್ಧಾದುವು. ಸುಮಾರು ಹತ್ತು ಗಂಟೆಯ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಸೇರೆಗಾರರು, ನಿಂಗ, ತಿಮ್ಮ, ಸಿದ್ದ, ಸೋಮ ಇಷ್ಟು ಜನರೂ ಕೆಳಕಾನೂರಿಗೆ ಗುಸು ಗುಸು ಮಾತಾಡುತ್ತಾ ಹೊರಟರು. ಕೆಲವರ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಕತ್ತಿ. ಕೆಲವರ ಕೈಯಲ್ಲಿ ದೊಣ್ಣೆ, ಸೋಮನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹತ್ತಾರು ಮಾರು ಉದ್ದವಾಗಿದ್ದ ಕತ್ತದ ನೇಣಿನ ಸುರುಳಿ.

ಸ್ವಲ್ಪ ದೂರ ಹೋಗುವುದರಲ್ಲಿ ಹಿಂದಿನಿಂದ ಗಂಗೆ ಓಡಿಬಂದು ಪಿಸುಮಾತಿನಲ್ಲಿ “ರೊಟ್ಟಿ !” ಎಂದು ಸೋಮನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಗಮಗಮನ ಸುವಾಸನೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಆ ಪದಾರ್ಥವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಹೋದಳು.

ಇತರರು ಕೆಳಕಾನೂರು ಮನೆಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ದೂರದಲ್ಲಿ ಕಾಡು, ಪೊದೆ, ಮುಂಡುಗದ ಹಿಂಡಿಲುಗಳಲ್ಲಿ ಅಡಗಿ ನಿಂತಮೇಲೆ ಸೋಮನೊಬ್ಬನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ನೇಣು ರೊಟ್ಟಿಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಹುಷಾರಾಗಿ ಮುಂದುವರಿದನು.

ನಕ್ಷತ್ರ ಕಾಂತಿ ಸ್ವಲ್ಪವಿದ್ದರೂ ಕತ್ತಲೆ ಕಳ್ಳನ ಮನಸ್ಸಿನಂತಿತ್ತು. ಸೋಮ ಕಂಬಳಿಯನ್ನು ಬಲವಾಗಿ ಸುತ್ತಿ ಹೊದೆದುಕೊಂಡು ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು ವ್ಯೂಹಿಸುತ್ತಾ ಬೆಳೆದು ನಿಂತಿದ್ದ ಗದ್ದೆಯಂಚುಗಳ ಮೇಲೆ ಹಾದು ಮನೆಯ ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಬಂದನು. ನಾಯಿಯೊಂದು ಬೊಗುಳಿತು. ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆ ಸೋಮನ ಸ್ವಸ್ವರೂಪವಾದ ಹೇಡಿತನ ತಲೆಹಾಕಿತು. ಇತರರ ಮುಂದೆ ಇದ್ದಾಗ ತಾನು ಮಾಡಬೇಕಾಗಿದ್ದ ಕಾರ್ಯದ ಕಷ್ಟವನ್ನು ಅವನು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸಿಕೊಂಡಿರಲಿಲ್ಲ. ನಾಯಿ ಬಗುಳಿದೊಡನೆಯೇ ತಾನು ಕೈಕೊಂಡಿದ್ದ ವಿಪರೀತ ಸಾಹಸದ ಅವಿವೇಕ ಅಪಾಯಗಳೆಲ್ಲವೂ ಕಣ್ಣಿನೆದುರು ಕರಾಳಮೂರ್ತಿಗಳಾಗಿ ಹಲ್ಲುಕಿರಿಯತೊಡಗಿದುವು.

‘ನನಗೆ ಯಾಕೆ ಬೇಕಿತ್ತು ಈ ಕೆಲಸ ?’ ಎಂದುಕೊಂಡು ಹಿಂತಿರುಗಿ ನೋಡಿದನು. ಜೊತೆಗಾರರೆಲ್ಲ ದೂರದಲ್ಲಿ ಸುರಕ್ಷಿತವಾಗಿ ಕತ್ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಅಡಗಿದ್ದರು. ಸೋಮ ಮುಂಬರಿಯದೆ ನಿಂತು ಆಲೋಚಿಸತೊಡಗಿದರು.

ನಾಯಿಗಳೆರಡು ಬಗುಳುತ್ತಿದ್ದುವು. ಧ್ವನಿಭೇದದಿಂದ ಒಂದು ರೋಜಿ ಮತ್ತೊಂದು ಕೊತ್ತಾಲ ಎಂಬುದು ಕೂಡ ಸೋಮನಿಗೆ ಗೊತ್ತಾಯಿತು. ಮಾಂಸ ! ಅರ್ಧ ಹೋತದ ಮಾಂಸ ! ತನಗೊಬ್ಬನಿಗೇ ! ಉಪ್ಪುತುಂಡು ! ಹುರಿತುಂಡು ! ಕಡೆಯಪಕ್ಷ ಎರಡು ಮೂರು ದಿನಗಳಾದರೂ ಕೂತುಕೊಂಡು ತಿನ್ನಬಹುದು ! ಮಾಂಸದ ಸ್ವರ್ಗವನ್ನು ನೆನೆದೊಡನೆ ಸೋಮನಿಗೆ ಹೃಚ್ಚಕಿ ಬಂದಂತಾಗಿ ತುಟಿ ಕಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಮುಂದುವರಿದನು. ನಾಯಿಗಳು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಬಗುಳುತ್ತಾ ಓಡಿಬಂದುವು. ಸೋಮ ಅವುಗಳ ಹೆಸರನ್ನು ಹಿಡಿದು ಮೆಲ್ಲಗೆ ಕೂಗಿ ಕರೆದನು. ಆ ನಾಯಿಗಳಿಗೆ ಸೋಮನ ಪರಿಚಯ ಚೆನ್ನಾಗಿತ್ತು. ಮಾಂಸಲೋಭದ ಸ್ವಭಾವಸಾದ್ಯಶ್ಯದಿಂದಲೋ ಏನೋ ಅವಿಗಳೆಲ್ಲವೂ ಅವನಲ್ಲಿ ಸಲಿಗೆಯಿಂದಿದ್ದುವು. ಅವನ ಕೈಯಲ್ಲಿದ್ದ ಉಪ್ಪುಮೀನಿನ ರೊಟ್ಟಿಯ ವಾಸನೆಯೂ, ಅಧಿಕಾರಿಯ ಕೈಗೆ ಲಂಚಬೀಲುವಂತೆ, ನಾಯಿಗಳ ಮೂಗಿಗೆ ಬಿದ್ದಿತು. ಬಾಲವಲ್ಲಾಡಿಸುತ್ತ ಹತ್ತಿರ ಬಂದುವು. ಸೋಮ ರೊಟ್ಟಿಯನ್ನು ಚೂರುಚೂರಾಗಿ ಮುರಿದು ಹಾಕಿದನು. ತಾನೂ ನಾಲ್ಕಾರು ಚೂರುಗಳನ್ನು ತಿನ್ನದೆ ಇರಲಾಗಲಿಲ್ಲ !

ನಾಯಿಗಳನ್ನು ವಶಪಡಿಸಿಕೊಂಡ ಸೋಮ ಹೋತವನ್ನು ಕಟ್ಟುತ್ತಿದ್ದ ಜಾಗಕ್ಕೆ ಜಾಗರೂಕನಾಗಿ ಸಾಗಿದನು. ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿದ ಜಾಗದಲ್ಲಿಯೆ ಹೋತವಿತ್ತು. ನಾಯಿಗಳನ್ನೂ ಮನುಷ್ಯನನ್ನು ಕಂಡು ಅದು ದಿಗಿಲು ಬಿದ್ದು ಕುಣಿದಾಡಿತು. ಸೋಮ ತಾನು ವ್ಯೂಹಿಸಿದಂತೆ ಕೆಲಸ ನಡೆಸಲು ಕೈ ಚುರುಕುಮಾಡಿದನು.

ಅದರ ಕೊರಳ ಕಣ್ಣಿಯನ್ನು ಬಿಚ್ಚುವ ಮೊದಲು ತಾನು ತಂದಿದ್ದ ನೇಣಿನ ತುದಿಯನ್ನು ಉರುಳುಮಾಡಿ ಕುತ್ತಿಗೆಗೆ ಬಿಗಿದನು. ಬಿಚ್ಚಿದ ಮೇಲೆ ತನ್ನ ಕೈ ನೇಣನ್ನೂ ಎಳೆದು ನುಣಿಚಿಕೊಂಡು ಹೋದೀತೆಂಬ ಭಯದಿಂದ ನೇಣಿನ ಮತ್ತೊಂದು ತುದಿಯನ್ನು ತನ್ನ ಸೊಂಟಕ್ಕೆ ಎಂದು ಡೊಳ್ಳು ಹೊಟ್ಟೆಗೆ ಬಲವಾಗಿ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡನು. ಅಮೇಲೆ ಹೋತದ ಕೊರಳು ಕಣ್ಣಿಯ ಕುಣಿಕೆಯನ್ನು ಬಿಚ್ಚಿ ಜಗ್ಗುತ್ತಿದ್ದ ಹೋತವನ್ನು ಹೊರಗೆ ಎಳೆತಂದನು.

ಹೋತಕ್ಕೂ ಸೋಮನಿಗೂ ಎಳೆದಾಟ ಹತ್ತಿತು. ಹೋತ ಮನೆಯ ಕಡೆಗೆ ಎಳೆಯಿತು. ಸೋಮ ಕಾಡಿನ ಕಡೆಗೆ ಎಳೆದನು. ಹೋತದ ಕಾಲಿನ ಕೊಳಗುಗಳ ಸದ್ದೂ ಡೊಳ್ಳು ಸೋಮನ ಉಸಿರಾಡುವ ಸದ್ದೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಲು ಸುತ್ತಲಿದ್ದ ನಾಯಿಗಳು ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿ ಮನುಷ್ಯನ ಪಕ್ಷವನ್ನೇ ವಹಿಸಿ ಹೋತವನ್ನು ಕುರಿತು ಬಗುಳುತ್ತಾ ಮೇಲ್ದಾಯ್ದುವು. ಬಲಿಷ್ಠವಾದ ಕರಿಯ ಹೋತ ಮತ್ತೂ ಉದ್ರೇಕಗೊಂಡು ಮನೆಯ ಕಡೆಗೆ ಜಗ್ಗಿ ಎಲೆಯಿತು. ಸೋಮ ಎಳೆದೂ ಎಳೆದೂ ಸೋತು ಕಾಲು ಜಾರಿ, ಹಿಡಿದಿದ್ದ ಹಗ್ಗವನ್ನು ಕೈಬಿಟ್ಟನು. ಆದರೆ, ಗ್ರಹಚಾರ ! ಹಗ್ಗ ಅವನನ್ನು ಕೈಬಿಡಲಿಲ್ಲ. ಸೋಮ ಅದರ ಒಂದು ತುದಿಯನ್ನು ಹೋತವೆಲ್ಲಿಯಾದರೂ

ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋದೀತೆಂಬ ಶಂಕೆಯಿಂದ ತನ್ನ ಸೊಂಟಕ್ಕೆ ಗಂಟುಹಾಕಿ ಬಿಗಿದುಕೊಂಡಿದ್ದನು ! ಬಿಗಿದುಕೊಳ್ಳುವಾಗ ಹೋತ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಾರದೆಂಬ ಭಾವವೊಂದು ಮಾತ್ರ ಅವನಲ್ಲಿದ್ದಿತೆ ಹೊರತು, ಹೋತ ಎಲ್ಲಿಯಾದರೂ ತನ್ನನ್ನೇ ಎಳೆದರೇನು ಗತಿ ಎಂಬ ಆಲೋಚನೆ ತಲೆಗೆ ಬಂದಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಷ್ಟು ನಿರ್ಧಾರವಿತ್ತು ಅವನಿಗೆ ತನ್ನ ಶಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ! ತನ್ನ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಸ್ವಪಕ್ಷಪಾತವಾಗಿ ವ್ಯೂಹರಚನೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದನೇ ಹೊರತು, ಹೋತದ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ನಿರ್ಲಕ್ಷಿಸಿದ್ದನು.

ಯಾವಾಗ ಸೋಮ ಹಗ್ಗವನ್ನು ಕೈಬಿಟ್ಟನೋ ಇಲ್ಲವೋ ಸುತ್ತಲೂ ಮುತ್ತಿ ಬಗುಳಿ ತನ್ನನ್ನು ಪೀಡಿಸುತ್ತಿದ್ದ ನಾಯಿಗಳಿಂದ ಪಾರಾಗಿ ಓಡಿ ಹೋಗುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದಲೂ ಉದ್ದೇಗದಿಂದಲೂ 'ಬಲೀಂದ್ರ' ತನ್ನ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನೆಲ್ಲ ವೆಚ್ಚಮಾಡಿ ನೆಗೆದು ಹಾರಿ ಇಳಿಜಾರಿನ ಕಡೆ ಜಗ್ಗಿ ಎಳೆಯಿತು. ಡೊಳ್ಳುಹೊಟ್ಟೆಯ ಬಡಕಲು ಸೋಮ ಘುಕ್ಕೆಂದು ಮುಂದಕ್ಕೆ ಮುಗ್ಗುರಿಸಿದಂತಾಗಿ ಉರುಳಿದನು. ಹೊದೆದಿದ್ದ ಕಂಬಳಿ ಬಿದ್ದು ಹೋಗಿ, ಬತ್ತಲೆ ಮೈ ನೆಲಕ್ಕುರುಳಿ, ಕಲ್ಲಿನ ಮೇಲೆ ಕೀಸಿತು. ಮೊಣಕಾಲಿನವರೆಗೆ ಸುತ್ತಿದ್ದ ಸೊಂಟ್ ಪಂಚೆಯೂ ಹರಿಯಿತು. ಭೂಸ್ಪರ್ಶಮಾಡಿದ್ದ ದೇಹಭಾಗಕ್ಕೆ ತುರಿಮಣೆಯಲ್ಲಿ ತೆಂಗಿನಕಾಯಿ ತುರಿದಂತಾಯಿತು. ಹೋತ ಎಳೆಯುತ್ತಿದ್ದ ನೇಣಿನುರುಳು ಡೊಳ್ಳಿನ ಸುತ್ತ ಬಿಗಿದು ಉಸಿರು ಉಬ್ಬಸವಾಯಿತು ! ಇಳಿಜಾರಿನ ಕಲ್ಲುಕಲ್ಲು ನೆಲದಲ್ಲಿ ಹೋತ ಸೋಮನನ್ನು ತನ್ನ ಕೊರಳಿಗೆ ಉದ್ದವಾದ ಹಗ್ಗದಿಂದ ಕಟ್ಟಿದ್ದ ಕುಂಟೆಯೋಪಾದಿಯಲ್ಲಿ ದರದರನೆ ಎಳೆಯಿತು. ಸೋಮ ಎದ್ದು ನಿಲ್ಲಬೇಕೆಂದು ಮಾಡಿದ ಪ್ರಯತ್ನಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶವಾಗಲಿ ಅನುಕೂಲವಾಗಲಿ ಒಂದಿನಿತೂ ದೊರೆಯಲಿಲ್ಲ. ಕೈಗೆ ಸಿಕ್ಕ ಒಂದು ಸಣ್ಣ ಗಿಡವನ್ನು ತಬ್ಬಿ ಹಿಡಿದರೆ ಅದೂ ಕಿತ್ತುಹೋಯಿತು. ಮತ್ತೊಂದು ಗಿಡವನ್ನು ಹಿಡಿದನು. ಅದು ಮುಳ್ಳಿನ ಗಿಡವಾಗಿತ್ತು ! ಫಕ್ಕನೆ ಕೈಬಿಟ್ಟನು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಗೊಬ್ಬರದ ಗುಂಡಿಯ ಮೇಲ್ಭಾಗದಲ್ಲಿದ್ದ ತೊಂಡೆಯ ಚಪ್ಪರಕ್ಕೆ ಹಾಕಿದ್ದ ಬಿದಿರು ಕಂಬವೊಂದು ಕೈಗೆ ಸಿಕ್ಕಿತು. ಅದನ್ನು ಬಲವಾಗಿ ಭದ್ರಮುಷ್ಟಿಯಿಂದ ಹಿಡಿದು ಎದ್ದು ನಿಲ್ಲಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದನು. ಹೋತ ಎಳೆಯುತ್ತಲೇ ಇತ್ತು. ಕತ್ತದ ಕಣ್ಣಿ ಡೊಳ್ಳು ಹೊಟ್ಟೆಯನ್ನು ಕೀಸಿ ಕೀಸಿ ಕೊಯ್ಯುತ್ತಿತ್ತು. ಯಮಯಾತನೆಯನ್ನು ಹಲ್ಲುಕಚ್ಚಿ ಸಹಿಸಿಕೊಂಡು ಮೇಲೆದ್ದು ಕಾಲ ಮೇಲೆ ನಿಲ್ಲಲು ಮಹಾ ಸಾಹಸ ಮಾಡಿದನು. ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದ ಹಾಗೆ ಒರಲೆ ಹಿಡಿದು ಬುಡ ಶಿಥಿಲವಾಗಿದ್ದ ಆ ಬಿದಿರು ಕಂಬವೊ ಲಟಲಟನೆ ಮುರಿಯಿತು. ಚಪ್ಪರದ ಮೇಲಿದ್ದ ಒಂದು ಸತುವಿನ ತಗಡು ಢಣ್ ಢಣ್ ಢಣಾರನೆ ಇಡೀ ಚಪ್ಪರದೊಡನೆ ಉರುಳಿತು. ನಾಯಿಗಳೂ ಕೂಗಿದುವು. ಹೋತವೂ ಅರಚತೊಡಗಿತು. ಕಳ್ಳತನ ದರೋಡೆಗಿಂತಲೂ ಶಬ್ದಮಯವಾಯಿತು !

ಹೋತ ಮತ್ತೊಂದು ಸಾರಿ ಝಗ್ಗಿಸಿ ಎಳೆದ ಹೊಡೆತಕ್ಕೆ ಸೋಮ ಗೊಬ್ಬರದ ಗುಂಡಿಗೆ ಧುಸುಕ್ಕನೆ ಉರುಳಿದನು. 'ಬಲೀಂದ್ರ' ದಡದಮೇಲೆ ಮುಂಬರಿಯಲಾರದೆ ಮುಂಬರಿಯಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಾ ಅರಚುತ್ತಾ ನಿಂತಿತು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಮನೆಯ ಜನರ ಗಲಭೇ ಕೇಳಿಸಿ, ದೀಪದ ಬೆಳಕೂ ತೋರಿತು.

"ಹಿಡೀ ! ಛೂ ! ಬೀಡಬೇಡ !" ಎಂದು ತುಮುಲವಾಗಿ ಕೂಗುತ್ತಾ ಬಂದೂಕವನ್ನು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದು ಪುಟ್ಟಣ್ಣನೂ, ಅವನ ಹಿಂದೆ ಹೂವಯ್ಯ, ಸೀತೆಮನೆ ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರೂ ನುಗ್ಗಿಬಂದರು.

ಅ ದಿನ ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಕಳಕಾನೂರಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದ ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರು ಅಲ್ಲಯೆ ಉಳಿದುಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಹೂವಯ್ಯನೂ ಅವರೂ ಆ ರಾತ್ರಿ ಹತ್ತು ಗಂಟೆಯ ತನಕ ಮಾತಾಡುತ್ತಿದ್ದು ಮಲಗಿದ್ದರು. ದೀಪ ಆರಿಸಿ ಮಲಗಿದ ಮೇಲೆಯೂ ಮಾತಾಡುತ್ತಲೇ ಇದ್ದರು. ಹೂವಯ್ಯನಿಗೆ ಇನ್ನೂ ಸರಿಯಾಗಿ ನಿದ್ರೆ ಹತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ನಾಯಿ ಮೊದಲನೆಯ ಸಾರಿ ಬಗುಳಿದುವು. ನಿತ್ಯವೂ ಹಾಗಾಗುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ ಅದರಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷತೆಯೇನೂ ತೋರಲಿಲ್ಲ. ಯಾವುದೂ ಎತ್ತೊ ದನವೊ ಗದ್ದೆಗೆ ನುಗ್ಗಿರಬಹುದು ; ಅಥವಾ ಹಂದಿ ಗಿಂಡಿ ಬಂದಿರಬಹುದು ; ಅಥವಾ ಕುರ್ಕದ (ನಾಯಿ ಚಿರತೆ) ವಾಸನೆ ಬಿದ್ದಿರಬಹುದು ಎಂದುಕೊಂಡು ಮಗ್ಗುಲಿಗೆ ತಿರುಗಿ ಮಲಗಿದನು. ನಾಯಿಗಳ ಸದ್ದು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಆಲಿಸಿದನು. ಕೊಳಗಿನ ಸದ್ದು ! ಹೋರಾಟದ ಸದ್ದು ! ಹುಲಿಗಿಲಿ ಬಂದು ದನವನ್ನು ಹಿಡಿಯಿತೆ ? ಅಥವಾ ಪೋಲಿ ಗೂಳಿಗಳು ಕೋಡಾಟ ಆಡುತ್ತಿವೆಯೆ ? ಯೋಚಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಹಾಗೆಲ್ಲ ನಾಯಿಗಳೆಲ್ಲ ಅಬ್ಬರಿಸಿ ಹಂದಿಯನ್ನು ತಡೆದಂತೆ ಕೂಗಿದುವು. ಹೋತವೂ ಒಂದು ಸಾರಿ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಅರಚಿದಂತಾಯಿತು.

ಪಕ್ಕದ ಹಾಸಗೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರನ್ನು "ಕಕ್ಕಯ್ಯ ! ಕಕ್ಕಯ್ಯ !" ಎಂದು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಕರೆಯುತ್ತ ಮೈಮುಟ್ಟಿ ನೂಕಿದನು.

ಅವರಂತೂ ದಿಗಿಲುಬಿದ್ದದ್ದು ಉಸಿರು ಮೇಲೆ ಕೆಳಗಾಗಿ "ಆ ! ಆ ! ಏನು ? ಏನು ?" ಎಂದರು.

"ಹುಲಿ ಬಿದ್ದಿದೆ ಅಂತ ಕಾಣದೆ ಕೊಟ್ಟಿಗೆಗೆ !.... ಪುಟ್ಟಣ್ಣಾ ! ಏ ಪುಟ್ಟಣ್ಣಾ ! ಕೋವಿ ತಗೊಳ್ಳೋ ! ಕೋವಿ ತಗೊಳ್ಳೋ !.... ಹುಲಿ ಬಿದ್ದಿದೆ ಕೊಟ್ಟಿಗೆಗೆ !...."

ಪುಟ್ಟಣ್ಣ ಏಳುವವರೊಳಗೆ ಹೂವಯ್ಯ ಲಾಟೀನು ಹೊತ್ತಿಸಿ ಬಾಗಿಲು ತೆರೆದನು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿಯೇ ಎಚ್ಚತ್ತು ಜಗಲಿಗೆ ನುಗ್ಗಿ ಬಂದಿದ್ದ ನಾಗಮ್ಮನವರು "ತಡಿಯೋ ತಡಿಯೋ ! ನೀ ಮುಂದೆ ಹೋಗಬ್ಯಾಡ ! ಪುಟ್ಟಣ್ಣ ಬರಲಿ " ಎಂದು ಪುಟ್ಟಣ್ಣನನ್ನು ಕೂಗಿದರು.

ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ತೊಂಡೆಯ ಚಪ್ಪರ ಮುರಿದು ಬಿದ್ದ ಸದ್ದೂ, ಸತುವಿನ ತಗಡು ಬಿದ್ದ ಸದ್ದೂ, ನಾಯಿಗಳ ಬೊಬ್ಬೆಯೂ, ಹೋತದ ಅರಚುವಿಕೆಯೂ ಕೇಳಿಸಿ, ಹುಲಿಗೂ ಎತ್ತಿಗೂ ಮಾರಾಮಾರಿಯಾಗುತ್ತಿದೆ ಎಂಬುದರಲ್ಲಿ ಯಾರಿಗೂ ಸಂದೇಹವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಕಳ್ಳರೆಂಬ ಭಾವನೆ ಮಾತ್ರ ಕನಸಿನಲ್ಲಿಯೂ ಮಿಂಚಲಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲಿಗೆ ಯಾವ ಕಳ್ಳ ಬರಬೇಕು ?

ಎಲ್ಲಿ ಹುಡುಕಿದರೂ ಎತ್ತಾಗಲಿ ಹುಲಿಯಾಗಲಿ ಕಾಣಿಸಲಿಲ್ಲ. ಯಾರಿಗೂ ವಿಚಾರವೇನೆಂದು ಹೊಳೆಯಲಿಲ್ಲ. ಆಶ್ಚರ್ಯವಾಯಿತು. ಕಡೆಗೆ ಪುಟ್ಟಣ್ಣ ಗೊಬ್ಬರದ ಗುಂಡಿಯ ಏರಿಯ ಮೇಲೆ ನಿಂತಿದ್ದ ಹೋತನನ್ನು ಲಾಟೀನಿನ ಮಬ್ಬು ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ದೂರದಿಂದಲೆ ನೋಡಿ "ಅಲ್ಲಿ ನೋಡಿ ! ಆ ಹೋತ ಬೆದರಿ ಕಣ್ಣಿತ್ತುಕೊಂಡು ಬಂದು ನಿಂತದೆ !" ಎಂದು ಹೇಳಿ, ಅದನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿಗೆಗೆ ಅಟ್ಟಲೆಂದು ಬಳಿಸಾರಿ 'ಷೂ !' ಎಂದನು. ಹೋತ ಮುಂಬರಿಯಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿತೇ ಹೊರತು ಹೆಚ್ಚೆಯಿಡಲಿಲ್ಲ.

"ಇದಕ್ಕೇನಾಗಿದೆಯೋ ದಾಡಿ ?" ಎಂದು ಮತ್ತೆ "ಷೂ ! ಷೂ !" ಎಂದು ಅಟ್ಟಿದನು. ಆದರೂ ಅದು ಚಲಿಸಲಿಲ್ಲ.

ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆ ಬಂದು ಹೋತದ ಕೊರಳಿನಲ್ಲಿದ್ದ ನೇಣಿಗೆ ಕೈಹಾಕಿ, ಅದರ ತುದಿ ಯಾವುದೋ ಗಿಡಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕಿಸಬೇಕೆಂದು ಊಹಿಸಿ ಎಳೆದನು. ಮಳೆಗಾಲದಲ್ಲಿ ನೀರು ನಿಂತು ಸೆಗಣೆಯಿಲ್ಲ ಕಲಸಿದಂತಾಗಿ ಕೆಸರಿನ ಕೊಳದಂತೆ ದುರ್ವಾಸನೆ ತುಂಬಿದ್ದ ಗೊಬ್ಬರಗುಂಡಿಯಲ್ಲಿ ಏನೋ ಭಾರವಾದ ತೊಲೆಯನ್ನು ಎಳೆದಂತೆ ಪಚಪಚನೆ ಸದ್ದಾಯಿತು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಸಮೀಪಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಹೂವಯ್ಯನ ಕೈಲಿದ್ದ ಲಾಟೀನಿನ ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ಗೊಬ್ಬರ ಗುಂಡಿಯಲ್ಲಿ ಮನುಷ್ಯಾಕೃತಿ ಗೋಚರಿಸಿ ಪುಟ್ಟಣ್ಣನ ಎದೆಮೇಲೆ ರಕ್ತ ಹೆಪ್ಪುಗಟ್ಟಿದಂತಾಗಿ ಹೂವಯ್ಯನಿಂದ ಲಾಟೀನು ಇಸುಕೊಂಡು ಕೆಳಗಿಳಿದು ನೋಡುತ್ತಾನೆ : ಸೋಮ ಸೆಗಣೆಗೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಅದ್ದಿ ಬಿದ್ದಿದ್ದಾನೆ ! ದೈವವಶದಿಂದ ಏರಿಯ ಗಟ್ಟಿನೆಲಕ್ಕೆ ಡಿಕ್ಕಿ ಹೊಡೆದು ಸಿಕ್ಕಿ ಕೊಂಡಂತಿದೆ ! ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಉಸಿರು ಕಟ್ಟಿ ನಾಯುತ್ತಿದ್ದನು !

"ಈ ಮುಂಡೇಮಗನಿಂದ ಸುಖವಿಲ್ಲವಪ್ಪಾ !" ಎಂದು ಪುಟ್ಟಣ್ಣ ಸೋಮನ ದೇಹವನ್ನು ಏರಿಯ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಎತ್ತಿ ತಂದು ಡೊಳ್ಳಿಗೆ ಬಿಗಿದಿದ್ದ ನೇಣನ್ನು ಬಿಚ್ಚಿದನು ! ಹೋತ ನೇಣಿನೊಡನೆ ಅರಚುತ್ತಾ ಕೊಟ್ಟಿಗೆಗೋಡಿತು.

ಸೋಮನಿಗೆ ಪ್ರಜ್ಞೆಯಿರಲಿಲ್ಲ. ಮುಖ ನೆಲಕ್ಕೆ ಕೀಸಿಕೀಸಿ ರಕ್ತಮಯವಾಗಿತ್ತು. ಮೈಯೆಲ್ಲ ಅಸಹ್ಯವಾಗಿ ಸೆಗಣೆಗೆಸರು ಮತ್ತಿಕೊಂಡಿದ್ದರಿಂದ ಗಾಯಗಳಾಗಲಿ ರಕ್ತವಾಗಲಿ ಗೋಚರಿಸಲಿಲ್ಲ.

ಸಿಂಗಪ್ಪಗವಡರು ಲಾಟೀನನ್ನೂ ಬಂದೂಕನ್ನೂ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡರು. ಹೂವಯ್ಯ ಪುಟ್ಟಣ್ಣರಿಬ್ಬರೂ ಸೋಮನನ್ನೂ ಸ್ನಾನದ ಮನೆಗೆ ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ, ಗಾಳಿ ಬೀಸಿ, ಶೈತ್ಯೋಪಚಾರ ಮಾಡಿದ ಮೇಲೆ ಕಣ್ಣನ್ನೇನೂ ತೆರೆದನು. ಆದರೆ ದೃಷ್ಟಿ ಶೂನ್ಯವಾಗಿತ್ತು.

ಕೈಲಾದ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಅವನ ಮೈಯನ್ನೆಲ್ಲ ತೊಳೆದು, ಗಾಯಗಳಿಗೆ ತೆಂಗಿನೆಣ್ಣೆ ಬಳಿದು, ಬೇರೆ ಬಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ಉಡಿಸಿ, ಒಳಗೆ ತಂದು ಹಾಸಗೆಯಲ್ಲಿ ಬೆಚ್ಚಗೆ ಮಲಗಿಸಿದರು. ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಉಸಿರಾಡುತ್ತಿದ್ದವನು ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಭಯಂಕರವಾಗಿ ನರಳತೊಡಗಿದನು.

ಆ ರಾತ್ರಿ ಕೆಳಕಾನೂರಿನಲ್ಲಿ ಯಾರೂ ನಿದ್ರೆ ಮಾಡಲಾಗಲಿಲ್ಲ. ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರ ಸೂಚನೆಯಂತೆ ಪುಟ್ಟಣ್ಣ ಸುಮಾರು ಎರಡು ಮೈಲಿ ದೂರದಲ್ಲಿದ್ದ ಕಳ್ಳಂಗಡಿಗೆ ಇರುಳಿನಲ್ಲಿಯೇ ಹೋಗಿ, ಅಲ್ಲಿದ್ದವರಿಗೆಲ್ಲಾ ಗಾಬರಿಯಾಗುವಂತೆ ಅವರನ್ನೆಚ್ಚರಿಸಿ, ಸ್ವಲ್ಪ ಬ್ರಾಂದಿಯನ್ನು ಕೊಂಡು ಸೋಮನಿಗೆ ಕುಡಿಸಿದನು. ಹೂವಯ್ಯ, ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರು, ನಾಗಮ್ಮನವರು ಇವರು ಮೂವರೂ ಕಣ್ಣು ಹಚ್ಚದೆ ಔಷಧೋಪಚಾರಗಳಲ್ಲಿ ನಿರತರಾಗಬೇಕಾಯಿತು.

ದೂರ ಅಡಗಿ ನಿಂತಿದ್ದವರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರೂ ತಲೆಹಾಕಲಿಲ್ಲ. ಹೇಳದೆ ಕೇಳದೆ ಪರಾರಿಯಾದರು. ಮರುದಿನ ಸಿಟ್ಟುಗೊಂಡ ಸೋಮ ಗುಟ್ಟನ್ನೆಲ್ಲ ರಟ್ಟುಮಾಡಿ, ಹಾಸಗೆಯಲ್ಲಿ ಮಲಗಿಕೊಂಡೇ ಕೈಕೈ ಮುಗಿಯುತ್ತಾ ಕಣ್ಣೀರು ಹಾಕುತ್ತಾ “ಅಯ್ಯಾ, ಅವರ ಮಾತು ಕೇಳಿ ನನ್ನ ಬಾಯಿಗೆ ಮಣ್ಣಾಯಿತು ! ಕಲ್ಲಸೂಲೇ ಮಕ್ಕಳು.... ನನ್ನ ಕಳಿಸಿ ಅಡಗಿ ನಿಂತದ್ದಲ್ಲಾ ಹಿಂದೆ ! ಅವರ ತಾಯಿ ರಂಡೆ ಆಪೂಕೆ !” ಎಂದು ಮೊದಲಾಗಿ ಅಂಗಲಾಚಿದನು.

ಸೋಮ ನಡೆದ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಹೇಳುವಾಗ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರನ್ನೂ ರಾಮಯ್ಯನನ್ನೂ ಪಿತೂರಿಗೆ ಸೇರಿಸುವಂತೆ ಛಾಯೆ ಕಾಣಿಸಿ ಮಾತಾಡಿದ್ದನು. ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರ ಮೈಮೇಲೆ ಬಂದಿದ್ದ ಭೂತ ಹೇಳಿತು ಎಂದು ಹೇಳುವುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರೇ ಹೇಳಿದರು ಎಂದೂ, ರಾಮಯ್ಯನೂ ಅಲ್ಲಿದ್ದನೆಂದೂ ಹೇಳಿದ್ದನು.

ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರಿಗೆ ಅಷ್ಟೇ ಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಕಾನೂರು ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರು “ಕುರಿ ಚೋರಿ ” ಮಾಡಿದ ಕಥೆಯನ್ನು ಕಂಡಕಂಡವರಿಗೆಲ್ಲಾ ಹೇಳುತ್ತಾ ಸಾರುತ್ತಾ ಹೊರಟರು. ‘ಮಾಡಿದರು’ ‘ಮಾಡಿಸಿದರು’ ಎನ್ನುವುದಕ್ಕೆ ಇರುವ ವ್ಯತ್ಯಾಸವನ್ನೂ ಅವರು ಗಮನಿಸಲಿಲ್ಲ. ಅವರಿಗೆ ಬೇಕಾಗಿದ್ದದ್ದು ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರ ಅಪಕೀರ್ತಿ ; ಸತ್ಯ ಪ್ರಚಾರವಲ್ಲ!

ಭಾರತ ರಾಮಾಯಣಗಳನ್ನು ಓದುತ್ತಿದ್ದ ಅವರು ಆ ಕಥೆಯನ್ನು ಉಪ್ಪು ಹುಳಿ ಕಾರ ಹಾಕಿ ಹೇಳತೊಡಗಿದರೆ ಅದು ಕಾಡುಕಿಚ್ಚಿನಂತೆ ಹಬ್ಬದಿರುತ್ತದೆಯೇ?

ಸೇರೆಗಾರರ ಸ್ವಾನಬುದ್ಧಿ

ಕುಡಿದು ನೆತ್ತಿಗೆರೆದಿದ್ದ ತನ್ನ ಗಂಡನ ಕೈಯ ಕತ್ತಿಯಿಂದ ಪಾರಾಗಿ ಕೆಳಕಾನೂರಿನಲ್ಲಿ ರಾತ್ರಿಯನ್ನು ಕಳೆದು, ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಪುಟ್ಟಣ್ಣನೊಡನೆ ತವರೂರಾದ ನೆಲ್ಲಹಳ್ಳಿಗೆ ಹೋಗಿದ್ದ ಸುಬ್ಬಮ್ಮನ ದುಃಖ ದಾರುಣವಾಗಿತ್ತು. ಎಷ್ಟು ವೈಭವದಿಂದ ಮದುವೆಯಾಗಿ ಕಾನೂರಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದಳೋ, ಎಷ್ಟು ವೈಭವದಿಂದ ಮೆರೆದಿದ್ದಳೋ ಎಷ್ಟು ಅಹಂಕಾರದಿಂದ ವರ್ತಿಸಿದ್ದಳೋ ಅಷ್ಟೇ ದಾರಿದ್ರ್ಯದಿಂದಲೂ ಅದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಾದ ದೈನ್ಯದಿಂದಲೂ ಸುಬ್ಬಮ್ಮ ತವರೂರಿಗೆ ಹಿಂತಿರುಗಬೇಕಾಯಿತು. ತನ್ನ ಎಲ್ಲ ಒಡವೆ ವಸ್ತುಗಳನ್ನೂ ಕಾನೂರಿನಲ್ಲಿಯೇ ಬಿಟ್ಟು, ಉಟ್ಟ ಸೀರೆ ತೊಟ್ಟ ತೊಡುಗೆಯೊಡನೆ, ಪುಟ್ಟಣ್ಣನ ಹಿಂದೆ ಬಿಕ್ಕಿ ಬಿಕ್ಕಿ ಅತ್ತು ಕಣ್ಣೀರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ, ಮಾರುದ್ದ ದೇಹವನ್ನು ಗೇಣುದ್ದ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ತನ್ನ ತಂದೆಯ ಬಡ ಹುಲ್ಲುಮನೆಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದಳು. ಕತ್ತಲೆ ಕೋಣೆಯಿಂದ ಏಳೆಂಟು ದಿನಗಳು ಹೊರಗೆ ಹೊರಡಲಿಲ್ಲ. ಆಕೆಯ ಹೃದಯ ವಿದೀರ್ಣವಾಗಿತ್ತು. ತಾನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಕಾಮನಬಿಲ್ಲಿನ ಬಣ್ಣ ಬಣ್ಣದ ಚಿನ್ನದ ಕನಸು ಇಷ್ಟು ಬೇಗನೆ ಒಡೆದು ಮುಗಿಲಿನ ನೀಲಿಯಿಂದ ನೆಲದ ಕೊಳಚೆಗೆ ಬೀಳುತ್ತದೆಂದು ಆಕೆ ಭಾವಿಸಿರಲಿಲ್ಲ.

ಎಂತಹ ಗಾಯವೂ ಕಾಲಾಂತರದಲ್ಲಿ ಗುಣ ಹೊಂದುತ್ತದೆ. ಎಂತಹ ದುಃಖವನ್ನೂ ಕಾಲ ಮಾಸಿಬಿಡುತ್ತದೆ. ಸುಬ್ಬಮ್ಮ ದುಃಖವನ್ನೆಲ್ಲ ಅತ್ತು ಅತ್ತು ಹೊರಹಾಕಿದಳು. ತಾಯ್ತಂದೆಗಳೂ ನೆರೆಹೊರೆಯವರೂ ಬಂದು ಬಂದು ಸಮಾಧಾನ ಹೇಳಿ ಹೇಳಿ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಕೆಲವರು ಮುಂದೆ ಎಲ್ಲ ಸರಿಹೋಗುತ್ತದೆ ಎಂಬ ಪ್ರತ್ಯಾಶೆಯನ್ನೂ ಸೂಚಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ತಂದೆ ಪೆದ್ದೇಗೌಡರು ಮಗಳ ಪರವಾಗಿ

ಅಳಿಯನೊಡನೆ ಮಾತಾಡಿ ಬರುತ್ತೇನೆಂದು ಕಾನೂರಿಗೆ ಹೋಗಿ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರಿಂದ ಬಾಯಿಗೆ ಬಂದಹಾಗೆ ಅನ್ನಿಸಿಕೊಂಡು ಅವಮಾನ ಮಾಡಿಸಿಕೊಂಡೂ ಹಿಂತಿರುಗಿದರು. ಅದಾದಮೇಲೆ ಸುಬ್ಬಮ್ಮ ಕಾನೂರಿಗೆ ಹೋಗುವ ಆಶೆಯನ್ನೇ ನೀಗಿಬಿಟ್ಟಳು.

ಬಡತಾಯಿ ಮಗಳಿಗೆ ಉಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಲು ತನ್ನ ಜಡ್ಡು ಸೀರೆಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಒಂದನ್ನು ಕೊಟ್ಟಳು. ಕಾನೂರಿನಿಂದ ತನ್ನ ಸೀರೆಗಳನ್ನಾದರೂ ತರಿಸಬೇಕೆಂದು ಸುಬ್ಬಮ್ಮ ಆಳೊಬ್ಬನ ಸಹಾಯದಿಂದ ಮಾಡಿದ ಪ್ರಯತ್ನ ವ್ಯರ್ಥವಾಯಿತು. ಕೆಲವು ದಿನಗಳ ಮೇಲೆ ಪುಟ್ಟಮ್ಮ ತನ್ನದೇ ಒಂದು ಸೀರೆಯನ್ನು ತಂದೆಗೆ ತಿಳಿಯದಂತೆ ಬೈರನ ಕೈಲಿ ನೆಲ್ಲಹಳ್ಳಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಿದಳು.

ಎಷ್ಟು ದಿನ ತಾನೇ ನೆಂಡತಿಯಾಗಿ ಕುಳಿತು ತಿಂದು ತವರು ಮನೆಯ ಬಡತನಕ್ಕೆ ಭಾರವಾಗಲಾದೀತು ? ಸುಬ್ಬಮ್ಮ ತಾಯಿತಂದೆಗಳ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಮದುವೆಯಾಗುವ ಮೊದಲು ದುಡಿಯುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ದುಡಿಯತೊಡಗಿದಳು. ಗುಡಿಸುವುದು. ಸಾರಿಸುವುದು. ಅಡುಗೆ ಮಾಡುವುದು, ಬಟ್ಟೆಗಿಟ್ಟೆ ಒಗೆಯುವುದು, ದನದ ಕೊಟ್ಟಿಗೆಯ ಸೆಗಣಿಯನ್ನು ಬಳಿದು ಮಣ್ಣುತಟ್ಟೆಗೆ ತುಂಬಿ ತಲೆಯಮೇಲೆ ಹೊತ್ತು ಹೋಗಿ ಗೊಬ್ಬರದ ಗುಂಡಿಗೆ ಹಾಕುವುದು, ಕಟ್ಟಿಗೆ ತರುವುದು, ಸಮಯ ಬಿದ್ದರೆ ದನಕಾಯುವುದು - ಎಲ್ಲ ಕೆಲಸಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಪಾಲು ವಹಿಸಿದ್ದಳು. ದಿನಕಳೆದ ಹಾಗೆಲ್ಲ, ಕಾನೂರಿನಲ್ಲಿ ಹೆಗ್ಗಡಿತಿಯಾಗಿರುವ ಸುಖಕ್ಕಿಂತಲೂ ನೆಲ್ಲಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಆಳಾಗಿ ದುಡಿಯುವ ಕಷ್ಟವೇ ಹೆಚ್ಚು ನೆಮ್ಮದಿಯಾಗಿ ತೋರತೊಡಗಿತು.

ಆದರೆ ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ತಾನು ಬಂಜೆ ಎಂಬ ಒಂದು ನಂಬುಗೆ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬಂದಾಗಲೆಲ್ಲ ಆಕೆಯ ಹೆಂಗರುಳಿಗೆ ಚೇಳು ಕಡಿದಂತಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರ ಬೈಗುಳದಲ್ಲಿ ಆ ಮಾತನ್ನು ಪದೇ ಪದೇ ಕೇಳಿ ಕೇಳಿ ಆಕೆಯಲ್ಲಿ ತಾನು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಹೆರಲಾರದ ಪಾಪಿ ಎಂಬ ಜುಗುಪ್ಸೆ ಬೇರೂರಿತ್ತು.

ನೆಲ್ಲಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಗದ್ದೆಕೊಯಲು ಭರದಿಂದ ಸಾಗಿತ್ತು. ಸುಬ್ಬಮ್ಮನೂ ಬೆಳಗಿನಿಂದ ಬೈಗಿನವರೆಗೆ ತಂದೆತಾಯಿಗಳಿಗೆ ನೆರವಾಗಿ ಬೆವರು ಸುರಿಸಿ ಗೆಯ್ಯುತ್ತಿದ್ದಳು. ರಾತ್ರಿ ಬಡವೂಟ ಉಂಡರೂ ಕುಡಿಯುವುದಕ್ಕೆ ಹುಳಿ ಹೆಂಡವೂ ನಂಚಿಕೊಳ್ಳಲು ಉಪ್ಪಿನಕಾಯಿಯ ರಸವೂ ಯಥೇಚ್ಛವಾಗಿ ದೊರೆಯುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ ಆಕೆಗೆ ಆನಂದವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಅಲ್ಲದೆ ದಿನವೆಲ್ಲ ಬಿಸಲಿನಲ್ಲಿ ಗೆಯ್ತು ರಾತ್ರಿ ಹೆಂಡ ಕುಡಿದು ಮಲಗಿದರೆ ಪ್ರಜ್ಞೆ ತಪ್ಪಿದಂತೆ ನಿಡ್ಡೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ ತನ್ನ ದುಃಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ನೆನೆದು ಕೂರಗಲು ಅತಿ ಅವಕಾಶ ಇಲ್ಲದಂತಾಗಿ ಬಾಳು ಸುಖವಾಗಿತ್ತು.

ಒಂದು ದಿನ ಸಾಯಂಕಾಲ ಸುಬ್ಬಮ್ಮ ಗದ್ದೆಯಿಂದ ಮನೆಗೆ ಬಂದಾಗ ಜಗಲಿಯಲ್ಲಿ ಸೇರೆಗಾರ ರಂಗಪ್ಪಸೆಟ್ಟರು ಮೇಲುಬಾರಿಗೆ ಹೂಕೂರಿಸಿದ ಹುಂಚದ ಕಟ್ಟೆಯ ಗಿರ್ಕಿಮೆಟ್ಟು, ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಕಚ್ಚೆಪಂಚೆ, ಕಪ್ಪು ಗೀಟಿನ ಕೋಟು, ಹೆಗಲಮೇಲೆ ಕೆಂಪು ಎಲೆವಸ್ತ್ರ, ತಲೆಗೆ ನೀಲಿ ಬಣ್ಣದ ಕೋರೆ ರುಮಾಲು, ಹಣೆಯಲ್ಲಿ ಕುಂಕುಮದ ಬಟ್ಟು, ಕಿವಿಗಳಿಗೆ ಹರಳೊಂಟಿ, ಮೇಲ್ಕುಟಿಯನ್ನು ಮೇಲೊತ್ತಿ ಹೊರದೋರುತ್ತಿದ್ದ ಉಬ್ಬುಹಲ್ಲುಗಳಲ್ಲಿ ತಾಂಬೂಲದ ರಂಗು - ಇವುಗಳಿಂದ ಸಾಲಂಕೃತರಾಗಿ ಹಸನ್ಮುಖಿಯಾಗಿ ಕುಳಿತಿದ್ದರು ! ಸುಬ್ಬಮ್ಮನನ್ನು ಕಂಡೊಡನೆ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಹಲ್ಲುಕಿರಿದು ನಗೆಸೂಸಿ "ಏನಮ್ಮಾ ಹ್ಯಾಂಗದ್ದೀರಿ ?" ಎಂದು ಬಹಳ ಆದರಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದರು.

ಸುಬ್ಬಮ್ಮನಿಗೆ ಸೇರೆಗಾರರನ್ನು ಕಂಡೊಡನೆ ಕಾನೂರಿನಲ್ಲಿ ತನಗಾದುದೆಲ್ಲ ನೆನಪಿಗೆ ಬಂದು ಕೋಪದಿಂದಲೂ ದುಃಖದಿಂದಲೂ ತಲೆ ಬಗ್ಗಿಸಿಕೊಂಡು ಕಣ್ಣೆತ್ತಿ ನೋಡದೆ "ಹೀಂಗಿದ್ದೀನಿ. ಇನ್ನೂ ಸಾಯ್ತೀಲ್ಲಾ !" ಎನ್ನುತ್ತ ಒಳಗೆ ಹೋದಳು.

ಆ ದಿನವೇ ಸುಬ್ಬಮ್ಮನನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬರುವಂತೆ ಹೇಳಿ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರು ತಮ್ಮನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿದ್ದಾರೆ ಎಂದು ಸೇರೆಗಾರರು ತಿಳಿಸಲು ಪೆದ್ದೇಗೌಡರ ದಣಿದ ಮುಖ ಗಂಟು ಗಂಟಾಯಿತು. ಹಿಂದೆ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರಿಂದ ತಮಗಾಗಿದ್ದ ಅವಮಾನವನ್ನು ನನದು ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದಲೂ ತಿರಸ್ಕಾರದಿಂದಲೂ ಬಾಯಿಗೆ ಬಂದಹಾಗೆ ಹೇಳಬೇಕೆಂದವರು ನಾಲಗೆಯನ್ನು ಬಿಗಿಹಿಡಿದು ಕೊಂಡರು. ಬಡವನ

ಸಿಟ್ಟು ದವಡೆಗೆ ಮೂಲ ಎಂಬ ಗಾದೆ ಅವರಿಗೆ ನಿತ್ಯದ ಅನುಭವವಾಗಿತ್ತು. ಅಲ್ಲದೆ ತಮ್ಮ ಕೋಪ ತಮ್ಮ ಮಗಳ ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕೆ ಅಡ್ಡ ಬಂದಿತ್ತೆಂಬ ವಿವೇಕದ ಔದಾರ್ಯವೂ ಅವರನ್ನು ಸಂಯಮಿಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿತ್ತು.

“ಗಾಡಿ ಕಳಿಸಬೇಕು ಅಂತಾ ಇದ್ದರು ! ಆದರೆ ಮೊನ್ನೆ ಮೊನ್ನೆ ಹೊಸ ಎತ್ತು ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಇನ್ನೂ ಸರಿಯಾಗಿ ತಿದ್ದಿಲ್ಲ ” ಎಂದರು ಮತ್ತೆ ಸೇರೆಗಾರರು ಸಂಶಯ ನಿವಾರಣೆಗಾಗಿ ಎಂಬಂತೆ.

ಸುಬ್ಬಮ್ಮನನ್ನು ಮದುವೆಯಾದ ಹೊಸತರಲ್ಲಿ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರು ತಮ್ಮ ಹೊಸ ಹೆಂಡತಿಯ ಹೂವಿನ ಅಡಿಗಳು ಸ್ವಲ್ಪ ನಡೆದರೂ ಎಲ್ಲಿ ಸಮಯುತ್ತವೆಯೋ ಎಂದು ಬೆದರಿ ಆಕೆಯನ್ನು ಯಾವಾಗಲೂ ಗಾಡಿಯ ಮೇಲೆಯೇ ಹಿಂದಕ್ಕೂ ಮುಂದಕ್ಕೂ ಸಾಗಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಅದರ ಅತಿರೇಕವು ಜನಜಿಹ್ವೆಯಿಂದಲೂ ಹೊರಬಿದ್ದಿತ್ತು. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಸೇರೆಗಾರರು ಗೌಡರು ಗಾಡಿ ಕಳುಹಿಸಿದಿದ್ದುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ಹೇಳಬೇಕಾಗಿ ಬಂದದ್ದು.

ಬೈಗಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಮಗಳನ್ನು ಮರುದಿನ ಬೆಳಗ್ಗೆ ಕಳುಹಿಸುವುದಾಗಿ ಪೆದ್ದೇಗೌಡರು ಹೇಳಲು ಸೇರೆಗಾರರು ಎಚ್ಚರಿಕೆ ಹೇಳುವವನಂತೆ “ಹಾಂಗೆ ಮಾಡೂಕಾಗ ಕಾಣಿ ! (ಒಂದೊಂದು ಸಾರಿ ಅವರು ಭಾವಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಮಾತಾಡುವಾಗ ಗಟ್ಟದ ಮೇಲಿನ ಕನ್ನಡ ಗಟ್ಟದ ಕೆಳಗಿನ ಸೆಟ್ಟರ ಕನ್ನಡವಾಗಿಬಿಡುತ್ತಿತ್ತು) ಈವತ್ತೇ ಕಳಿಸಬೇಕೆಂಬ್ರೂ ! ಕಳಿಸಿನಿ, ಬಿಡಿನಿ ! ನಾ ಹೋತೆ ! ನಮ್ಮ ಗೌಡರಿಗೆ ತಲೆಕೆಟ್ಟಿತ್ತೆಂಬ್ರೂ ! ಈವತ್ತು ಇದ್ದ ಬುದ್ಧಿ ನಾಳೆ ಇರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ ! ನೀವು ಕಳಿಸಿದರೆ ಕಳಿಸಿನಿ ! ಬಿಟ್ಟರೆ ಬಿಡಿನಿ ! ನಾನು ಹೋಗಿಬತ್ತೆ !” ಎಂದು ಎದ್ದು ನಿಂತು ಗೋಡೆಗೆ ಒರಗಿಸಿಟ್ಟಿದ್ದ ತಮ್ಮ ಬೆಳ್ಳಿಕಟ್ಟಿನ ಬೆತ್ತವನ್ನು ಕೈಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡರು.

“ಹಾಂಗಾರೆ ನೀವು ಹೋಗಿ. ನಾನೇ ನಾಳೆ ಬೆಳಗ್ಗೆ ಕರಕೊಂಡು ಬತ್ತೀನಿ.”

ಸೇರೆಗಾರರು ಸ್ವಲ್ಪ ಪೆಚ್ಚಾದರು. ಮತ್ತೆ ಕೂತುಕೊಂಡರು. ಬಹಳ ಹೊತ್ತು ಆಲೋಚಿಸಿದರು.

ಕೋಳಿಗಳ ಕೂಗಾಟ, ನಾಯಿಗಳ ಬೊಗಟುವಿಕೆ, ಕೊಟ್ಟಿಗೆಗೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ದನಕರುಗಳ ‘ಅಂಬಾ’ ‘ಅಂಬಾ’ ಎಂಬ ಧ್ವನಿ, ದನ ಕಾಯುವ ಹುಡುಗನ ವಿಚಿತ್ರವಾದ ಸ್ವರಸಮೂಹ, ಹೊರಗೆ ಬಯಲಿನಲ್ಲಿ ಹುಡುಗರು ಮಕ್ಕಳುಗಳ ಬೊಬ್ಬೆ, ಕೇಕೆ - ಯಾವುದೂ ಸೇರೆಗಾರರಿಗೆ ಕೇಳಿಸಲಿಲ್ಲ. ಅವರು ತಮ್ಮ ವ್ಯೂಹ ರಚನೆಗೆ ಭಂಗ ಬಂದಿತಲ್ಲಾ ಎಂದು ಮಾತ್ರ ಹಂಬಲಿಸುತ್ತಿದ್ದರು.

ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರು ಸೇರೆಗಾರರಿಗೆ ‘ಸುಬ್ಬಮ್ಮನನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬನ್ನಿ’ ಎಂದು ಹೇಳಿಕಳುಹಿಸಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವರು ‘ಕೋಪಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತೇನೆ’ ಎಂದು ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರಿಂದ ಅಪ್ಪಣೆ ಪಡೆದು ಬಂದಿದ್ದರು. ಬಹು ದಿನಗಳಿಂದಲೂ ಅವರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಅಪವಿತ್ರ ಭಾವನೆಗಳು ಮೂಡಿ ಬೇಯಿಸುತ್ತಿದ್ದುವು. ಆ ದುಷ್ಟ ವಾಸನೆಗಳಿಂದಲೇ ಪ್ರೇರಿತವಾಗಿ ಇಂದು ಅವರು ನೆಲ್ಲುಹಳ್ಳಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದರು. ಅವರ ವ್ಯೂಹ ಈ ರೀತಿ ಇದ್ದಿತು : ಸುಬ್ಬಮ್ಮನನ್ನು ಸಾಯಂಕಾಲ ಅಲ್ಲಿಂದ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೊರಟು, ಕಾಡುದಾರಿಗಳಲ್ಲಿ ಸುತ್ತಿಸಿ, ಕತ್ತಲೆಯಾದ ಮೇಲೆ ತಮ್ಮ ಅಭೀಷ್ಟಸಿದ್ಧಿಗೆ ಪ್ರಯತ್ನಮಾಡುವುದು !

ಸುಬ್ಬಮ್ಮ ತಮ್ಮೊಡನೆ ತೋರುತ್ತಿದ್ದ ಸರಳತೆಯನ್ನು ಸರಸತೆಯೆಂದು ಆ ಕಾಮೋನ್ಮತ್ತನು ಭಾವಿಸಿದ್ದುದರಿಂದ ತನ್ನ ಪ್ರಯತ್ನ ಸಫಲವಾಗುತ್ತದೆ ಎಂದೇ ನಿರ್ಧರಿಸಿದ್ದನು. ಒಂದು ವೇಳೆ ಹಾದಿಯಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯಸಿದ್ಧಿಯಾಗದಿದ್ದರೆ ಎಂತಿದ್ದರೂ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರು ಆಕೆಯನ್ನು ಮನೆಗೆ ಸೇರಗೊಡುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲವಾದ್ದರಿಂದ ಆ ರಾತ್ರಿ ಆಕೆಯನ್ನು ಗಂಗೆಯ ಬಿಡಾರದಲ್ಲಾಗಲಿ ಅಥವಾ ಇನ್ನಾವುದಾದರೂ ಗೋಪ್ಯವಾದ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿಯಾಗಲಿ, ನಿರ್ದೆ ಮಾಡುವ ಮೊದಲು ಆಕೆಗೆ ಅತಿಪ್ರಿಯವಾಗಿದ್ದ ಕಳ್ಳನ್ನು ಅಮಲು ಬರುವಂತೆ ಕೊಟ್ಟು ಮಲಗಿಸಿ, ಇಷ್ಟಸಿದ್ಧಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಹುದೆಂದು ಆ ಪೋಕರಿ ಹವಣಿಸಿದ್ದನು.

ಆದರೆ ಸುಬ್ಬಮ್ಮ ಸುದೈವ ! ಪೆದ್ದೇಗೌಡರ ಮಾತು ಕರಾಳವಾದ ಆ ಹೊಂಗನಸನ್ನು ಚೂರು ಚೂರು ಮಾಡಿದ್ದರಿಂದ ಸೇರೆಗಾರರು ಆಲೋಚಿಸಿ, ಆಲೋಚಿಸಿ, ನಿಟ್ಟುಸಿರು ಬಿಟ್ಟು, “ಅದೂ ಹೌದೇ ! ಇವತ್ತು ಇದ್ದು ನಾಳೆ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ನಾನೇ ಕರಕೊಂಡು ಹೋದರೇನಾಗ್ತದೆ ! ನಿಮಗೆ ಯಾಕೆ ಆ ತೊಂದ್ರೆ ? ಗದ್ದೆಕೊಯಿಲು, ಬಹಳ ಕೆಲಸ ! ಇವತ್ತು ಒಂದು ರಾತ್ರಿ ಇಲ್ಲೇ ಇದ್ದು ಹೋದರಾಯ್ತು ! ಗೌಡರೇನೋ ಬಯ್ಯುತ್ತಾರೆ ಬಾಯಿಗೆ ಬಂದಹಾಗೆ ! ಏನು ಮಾಡುವುದು ; - ಸುಬ್ಬಮ್ಮನವರ ಗೋಳೊಂದು ತಪ್ಪಿದರೆ ಸಾಕು ! - ನಾನಂತೂ ಹರಕೆ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದೇನೆ !” ಎಂದು ಪೆದ್ದೇಗೌಡರ ಮಗಳ ಯೋಗಕ್ಷೇಮಕ್ಕಾಗಿ ಕಾತರತೆ ಕನಿಕರಗಳನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿದರು.

ಕಪಟವನ್ನರಿಯದ ಬೆಪ್ಪು ಪೆದ್ದೇಗೌಡರು ‘ಏನೋ ನೀವೆಲ್ಲ ಪರ್ಯತ್ನಮಾಡಿ ನನ್ನ ಮಗಳ ಮಂಗಳಸೂತ್ರ....’ ಎಂದ ಅವರಿಗೆ ದುಃಖದಿಂದ ಕೊರಳ ಸೆರೆ ಬಿಗಿದು ಮುಂದುವರಿಯಲಾರದೆ ಕಣ್ಣೀರು ಹನಿಯಿತು.

ರಾತ್ರಿ ಪೆದ್ದೇಗೌಡರು ಸುಬ್ಬಮ್ಮಗೆ ಸೇರೆಗಾರರು ಹೇಳಿದ ವಿಚಾರವನ್ನೆಲ್ಲ ತಿಳಿಸಿದರು. ಆದರೆ ಸುಬ್ಬಮ್ಮ ಗಂಡನ ಮನೆಗೆ ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಹಟಹಿಡಿದು ಅಳತೊಡಗಿದಳು. ತಂದೆತಾಯಿಗಳಿಬ್ಬರೂ ಮಗಳಿಗೆ ನಾನಾ ರೀತಿಯಾಗಿ ಬುದ್ಧಿ ಹೇಳಿದರು. ಪೆದ್ದೇಗೌಡರು “ಗದ್ದೆ ಕೊಯಲಿದ್ದರೆ ಇರಲಿ ! ನಿನ್ನ ಜೊತೆ ನಾನೇ ಬಂದು, ನಿನ್ನ ಗಂಡನ ಕಾಲಿಗಾದರೂ ಬಿದ್ದು ಅವರನ್ನು ಒಪ್ಪಿಸಿ ಬರ್ತೀನಿ ! ನಿನ್ನ ದಮ್ಮಯ್ಯ ಅನೀನಿ ಒಪ್ಪಿಕೋ !” ಎಂದು ಮಗಳ ಮುಂದೆಯೂ ಅತ್ತರು. ಸುಬ್ಬಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿಲ್ಲದ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳ ಬೇಕಾಯಿತು.

ಮರುದಿನ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಪೆದ್ದೇಗೌಡರೂ ಜೊತೆ ಬರುತ್ತಾರೆಂದು ಕೇಳಿ ಸೇರೆಗಾರರಿಗೆ ಎದೆ ಹೌವ್ವನೆ ಹಾರಿತು. ಅವರು ಬರದಂತೆ ಮಾಡಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದರೂ ಸಫಲವಾಗಲಿಲ್ಲ.

ಮೂವರೂ ಹೊರಟು ಕಾನೂರಿನ ಕಡೆಗೆ ಗದ್ದೆ ಬಯಲುಗಳನ್ನೂ ಕಾಡುಗಳನ್ನೂ ಹಾದು ನಡೆದರು. ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಸೇರೆಗಾರರು ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರು ಹಬ್ಬಿಸಿದ್ದ ‘ಕುರಿಚೋರಿ’ಯ ಕಥೆ ಸುಳ್ಳು ಎಂಬುದಾಗಿ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ವಿವರಿಸಿ, ಸುಳ್ಳಾಗದಿದ್ದರೂ ಸತ್ಯವಾಗಿ ತೋರುವಂತೆ ಮಾಡಿಬಿಟ್ಟು, ಹೂವಯ್ಯ ಭೂತದ ಬಲಿಯನ್ನು ಅಪಹರಿಸಿ ಹೋತವನ್ನು ಮನೆಯಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿರುವುದರಿಂದಲೇ ಕಾನೂರು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ನೆಮ್ಮದಿಯಿಲ್ಲವೆಂತಲೂ, ಸುಬ್ಬಮ್ಮಗೆ ಕಷ್ಟ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಯಿತೆಂತಲೂ, ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರ ತಲೆ ಕೆಟ್ಟಿತೆಂತಲೂ, ಮೂಢಮತಿಗಳಾಗಿದ್ದ ಶೋಷಣೆಗಳ ನಂಬುಗೆ ನೂರ್ಮಡಿಯಾಗುವಂತೆ ವರ್ಣಿಸಿದರು.

ಕಾನೂರು ಮನೆ ಅರ್ಧ ಮೈಲಿ ದೂರದಲ್ಲಿದೆ ಎನ್ನುವಾಗ ಸೇರೆಗಾರರು “ಪೆದ್ದೇಗೌಡ್ರೇ, ನೀವು ಒಂದು ಕೆಲಸ ಮಾಡಿ. ನಮ್ಮ ಗೌಡರಿಗೆ ನಿನ್ನೆಯ ಬುದ್ಧಿ ಇವತ್ತು ಇರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ ! ನೀವು ಮೊದಲು ಹೋಗಿ, ಅವರ ಮನಸ್ಸು ಹೇಂಗಿತ್ತು ಅಂಬುದನ್ನು ಕಂಡುಕೊಂಡು ಬನ್ನಿ. ಹೆಗ್ಗಡಿತಮ್ಮ ಅದುವರೆಗೂ ಇಲ್ಲೆ ಇರಲಿ ” ಎಂದು, ಸುಬ್ಬಮ್ಮಗೆ “ನಾನು ಇರುತ್ತೇನೆ ಕಾವಲಿಗೆ ! ನಿಮಗೆ ಭಯ ಬೇಡ” ಎಂದರು.

ಮಗಳಿಗೆ ಒಳ್ಳೆಯದಾದರೆ ಸಾಕು ಎಂಬ ಒಂದೇ ಭಾವದಿಂದ ಅತ್ಯಪ್ಪರಾಧಿ ಸುಬ್ಬಮ್ಮನ ತಂದೆ ‘ದೇವರೇ, ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರ ಮನಸ್ಸು ಪ್ರಸನ್ನವಾಗಲಿ’ ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತಾ ಕಾನೂರಿನ ಕಡೆಗೆ ನಡೆದು ಕಣ್ಮರೆಯಾದರು. ಸೇರೆಗಾರರು ಬುಡದಲ್ಲಿ ವಿರಳವಾಗಿ ಪೊದೆ ಬೆಳೆದಿದ್ದ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಬಸರಿ ಮರದ ನೆರಳಿಗೆ ಸುಬ್ಬಮ್ಮನ್ನು ಕರೆದೊಯ್ದು, ಆಕೆ ಕೂತುಕೊಂಡಮೇಲೆ, ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ಎದುರಾಗಿ ತಾವೂ ಕೂತುಕೊಂಡರು.

ಇನ್ನೂ ಮಧ್ಯಾಹ್ನವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಬಿಸಿಲು ಜೋರಾಗಿತ್ತು. ಸುತ್ತಲೂ ಅರಣ್ಯಶ್ರೇಣಿಗಳು ಧೀರವಾಗಿ ತಲೆಯೆತ್ತಿ ಹಬ್ಬಿದ್ದುವು. ಬಯಲುಗಳೂ ಕೂಡ ಕುರುಚಲು ಕಾಡುಗಳಂತೆ ಹಸುರಾಗಿದ್ದುವು. ಅವರು ಕುಳಿತಿದ್ದ ಸ್ಥಾನದಿಂದ ಗದ್ದೆಯ ಕೋಗು ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಾಣಿಸದಿದ್ದರೂ ಕೊಯಿಲುಗೆಲಸದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ್ದ ಜನರ ಸದ್ದು ಗದ್ದಲ ಸ್ವಲ್ಪ ಸ್ವಲ್ಪ ಕೇಳಿಸುತ್ತಿತ್ತು.

ಹಸಿದ ನಾಯಿ ಮೃಷ್ಟಾನ್ನವನ್ನು ನೋಡುವಂತೆ ಸೇರೆಗಾರರು ಸುಬ್ಬಮ್ಮನನ್ನು ಮಾತಾಡಿಸುವ ನೆವದಿಂದ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರದ್ಧೆ ಸಾಮಂಜಸ್ಯಗಳೊಂದೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಸುಬ್ಬಮ್ಮನೂ ಮಾತಿನ ಕಡೆಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಗಮನ ಕೊಡದೆ ತಂದೆ ಹೋಗಿದ್ದ ಕೆಲಸ ಮುಂದೇನಾಗುತ್ತದೆ ಎಂದು ಚಿತ್ತೋದ್ವಿಗ್ನಳಾಗಿ ಕನ್ನೆಗೈಯಾಗಿ ಬಾಗಿ ಕುಳಿತಿದ್ದಳು. ಇನ್ನೇನು ಕೈಗೆ ನಿಲುಕಲಿರುವ ಸ್ವರ್ಗಸುಂದರ ಸ್ವಪ್ನದಂತೆ ಸುಬ್ಬಮ್ಮ ಸೇರೆಗಾರರ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಸುಮನೋಹರವಾಗಿ ನಲಿದೆನೆದಳು.

ಬೇಡವೆಂದರೂ ಕೇಳದೆ ಆಕೆಯ ತಾಯಿ ಆ ದಿನ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ತಲೆಮಾಚಿ, ಹೂ ಮುಡಿಸಿ, ಹಣೆಗೆ ಬೊಟ್ಟಿಟ್ಟು, ಕಿವಿ ಮೂಗುಗಳಿಗೆ ತೊಡಿಸಿ ಹಿಂದೆ ಪುಟ್ಟಮ್ಮ ಕಳುಹಿಸಿದ ನೀಲಿಗಪ್ಪಿನ ಸೀರೆಯನ್ನೂ ಉಡಿಸಿ, ಗಂಡನ ಮನೆಗೆ ಹೋಗುವ ಮಗಳನ್ನು ತವರೂರಿನಿಂದ ಹೇಗೆ ಕಳುಹಿಸಬೇಕೋ ಹಾಗೆ ಸಿಂಗರಿಸಿ ಕಳುಹಿಸಿದ್ದಳು. ಸೇರೆಗಾರರು ಕಲಾವಿಮರ್ಶಕನು ವರ್ಣಚಿತ್ರವನ್ನು ವಿವರವಾಗಿ ಸಮೀಕ್ಷಿಸುವಂತೆ ಸುಬ್ಬಮ್ಮನ ಅಂಗೋಪಾಂಗಗಳನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ನೋಡಿ ಸವಿದರು. ದುಂಡು ಮುಖ, ಮೃದುವಾದ ಕೆನ್ನೆಗಳು, ಮನಸ್ಸನ್ನು ಸೂರೆಗೊಳ್ಳುವ ಕಣ್ಣುಗಳು, ಹುಬ್ಬು, ಹೆಣೆ, ಬಾಚಿದ ಬೈತಲೆ, ಕರಿಗುರುಳು, ಮುತ್ತಿಡುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಮಾಡಿದಂತಿದ್ದ ದುಂಡುಗಲ್ಲದ ನುಣ್ಣು, ರವಕೆ ಬಿಗಿದ ತೋಳುಗಳು, ಹೊಂಬಳೆ, ತೋಳುಸರಿಗೆ, ಎಸಳುಗುಡಿ, ಬೆಂಡೋಲೆ, ಗೆಜ್ಜೆಯಡ್ಡಿಕೆ, ಉಬ್ಬಿದದೆ ! ನೋಡುತ್ತಾ ನೋಡುತ್ತಾ ಸೇರೆಗಾರರ ಮನಸ್ಸು ಹುಚ್ಚಾಯಿತು ! ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೇ ನೂರಾರುಸಾರಿ ಅಂಗಾಂಗಗಳಿಗೆ ಮುತ್ತಿಟ್ಟರು ! ಮನಸ್ಸು ತೃಪ್ತಿಗೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ. ತಡೆಯದಾಯಿತು ! ಏನಾದರೂ ಆಗಲಿ ! ಸುಬ್ಬಮ್ಮ ಒಪ್ಪಿ ಸುಮ್ಮನಾದರೆ ಸಲೀಸಾಯಿತು ! ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಗಟ್ಟಿದ ಕೆಳಗೆ ಹಾರಿದರಾಯಿತು ! ಹೀಗೆ ಆಲೋಚಿಸಿ, ಸುಬ್ಬಮ್ಮನ ಮನಸ್ಸನ್ನರಿಯಲೋಸ್ಕರ ಸ್ವಲ್ಪ ಮುಂದೆ ಸರಿದು ತಮ್ಮ ಕಾಲು ಆಕೆಯ ಕಾಲಿಗೆ ತಗಲುವಂತೆ ಮಾಡಿದರು. ಸುಬ್ಬಮ್ಮ ಬೆಚ್ಚಿ ಹಿಂದೆ ಸರಿದಳು. ಮುಂದೆ ಏನಾಗುತ್ತಿದ್ದಿತೋ ಏನೋ ? ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಡೊಳ್ಳುಹೊಟ್ಟೆಯ ಸೋಮ ಮುರುವಿಗೆ ಹುಲ್ಲಿನ ಹೊರೆಯನ್ನು ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಾ ಸಮೀಪಸ್ಥನಾದುದನ್ನು ಕಂಡು ಸುಬ್ಬಮ್ಮ ಕೆಮ್ಮಿದಳು.

“ಏನು ಹೆಗ್ಗಡಿತಮ್ಮಾ, ಇಲ್ಲಿ ಕೂತುಬಿಟ್ಟಿರಲ್ಲಾ ?” ಎಂದು ಸೋಮ ಹತ್ತಿರ ಬಂದು ನಿಂತನು.

ಫಕ್ಕನೆ ದೂರ ಸರಿದಿದ್ದ ಸೇರೆಗಾರರಿಗೆ ಮಹಾಆಶಾಭಂಗವಾಗಿ ತುಳುಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಏನೇನೋ ಹೇಳತೊಡಗಿದರು. ಸೋಮನೂ ಅದೇ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದನು. ಮಾತೂ ಮುಖಭಂಗಿಯೂ ಬಿಸಿಬಿಸಿಯಾಗಿದ್ದುವು.

ಸುಬ್ಬಮ್ಮ ವಿಷಯವೇನೆಂದು ಕೇಳಲು, ಹುಲ್ಲು ಹೊರೆಯನ್ನು ಕೆಳಗೆಸೆದು ಸೋಮ ಹೇಳತೊಡಗಿದನು.

ಸೇರೆಗಾರರೇ ಮೊದಲಾದವರು ಪಟಾಲಂ ಸೇರಿ ಹೂವಯ್ಯನ ‘ಬಲೀಂದ್ರ’ ಹೋತವನ್ನು ಚೋರಿಮಾಡಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದ್ದ ಕಥೆಯನ್ನೆಲ್ಲ ಹೇಳಿದನು. ಮಾಂಸದಾಶೆ ತೋರಿಸಿ ತನ್ನನ್ನು ಹೇಗೆ ಮರುಳು ಮಾಡಿ ‘ಕುರಿಚೋರಿಗೆ’ ಕಳುಹಿಸಿ, ತಾವೆಲ್ಲರೂ ದೂರದಲ್ಲಿಯೇ ಅಡಗಿ ನಿಂತು, ಕಡೆಗೆ ಗುಟ್ಟು ರಟ್ಟಾಗಲು, ತಮ್ಮೊಬ್ಬರ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯೂ ಇರಲಿಲ್ಲವೆಂದೂ ತಾನೊಬ್ಬನೇ ಕಳ್ಳನೆಂದು ಸಾರಿಬಿಟ್ಟರೆಂಬುದನ್ನೂ ತಿಳಿಸಿದನು.

ಆ ರಾತ್ರಿ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ಸೋಮನಿಗೆ ಬಹಳ ಗಾಯವಾಗಿ ಹೂವಯ್ಯನ ಶುಶ್ರೂಷೆಯಲ್ಲಿ ಕೆಲ ದಿನಗಳು ಅಲ್ಲಿಯೆ ಇದ್ದು ಅನಂತರ ಎಲ್ಲ ವಾಸಿಯಾದ ಮೇಲೆ ತನ್ನ ಬಿಡಾರದಲ್ಲಿದ್ದ ಸಾಮಾನುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಕೆಳಕಾನೂರಿಗೆ ತಂದು, ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ಕಾನೂರಿಗೆ ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲವೆಂದೂ ಸೇರೆಗಾರರ ಆಳಾಗಿ ಇರುವುದಿಲ್ಲವೆಂದೂ ಹಟ ಹಿಡಿದು ನಿಂತನು. ಸೇರೆಗಾರರು ಚತುರೋಪಾಯಗಳನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಿ ಅವನನ್ನು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಕರೆತರಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದರು. ಸೋಮನನ್ನು ಕಟ್ಟಿಹೊತ್ತು ಬಲಾತ್ಕಾರದಿಂದ ಕಾನೂರಿಗೆ ಸಾಗಿಸಲೂ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದರು. ಆದರೆ ಶಕ್ತಿಯಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ವಿವೇಕವಿಲ್ಲದಿದ್ದ ಅವನ ಕೆಲಸದ ಕತ್ತಿಗೆ ಬೆದರಿ ಸೇರೆಗಾರರ ಕಡೆಯೆ ಆಳುಗಳು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕಾಯಿತು. ‘ಹೂವಯ್ಯಗೌಡರಂಥಾ ಒಡೆಯರನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ನಾನು ಎಲ್ಲಿಗೂ ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ’ ಎಂದು ಸೋಮ ಕೆಳಕಾನೂರಿನಲ್ಲಿಯೇ ಆಳಾಗಿ ನಿಂತನು. ಕಟ್ಟಕಡೆಗೆ ಸೇರೆಗಾರರು ಸೋಮನಿಂದ ತಮಗೆ ಬರಬೇಕಾದ ಬಾಕಿಯಿದೆ ಎಂದು

ಹುನಾರು ತೆಗೆದರು. ಸೋಮ 'ಅವರಿಗೆ ಕೊಡಬೇಕಾದ ಬಾಕಿ ಏನೂ ಇಲ್ಲ. ನಾನು ಇಷ್ಟು ದಿವಸ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದ್ದಕ್ಕೆ ಮುಂಗಡ ವಜಾ ಆಗಿದೆ. ಅವರಿಂದಲೇ ನನಗೆ ಬರಬೇಕಾದ ಬಾಕಿ ಇದೆ' ಎಂದು ರಭಸವಾಗಿ ವಾದಿಸಿದನು.

ಆ ವಿಚಾರವಾಗಿಯೇ ಸೇರೆಗಾರರಿಗೂ ಸೋಮಗಾರರಿಗೂ ಸೋಮನಿಗೂ ತುಳು ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ವಾಗ್ಯುಧ್ಧವಾಗುತ್ತಿದ್ದುದು ಎಂದು ಗೊತ್ತಾದ ಮೇಲೆ ಸುಬ್ಬಮ್ಮನಿಗೆ ಸೋಮನ ಉಡುಪಿನಲ್ಲಾಗಿದ್ದ ಮಾರ್ಪಾಡು ಅರ್ಥವಾಯಿತು.

ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಅವನು ಒಂದು ಕೌಪೀನ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು, ಹೊಟ್ಟೆ ಬಿಟ್ಟುಕೊಂಡು, ಹಾಳೆಚೋಪಿ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಇರುತ್ತಿದ್ದನು. ಹೆಚ್ಚು ಎಂದರೆ ಒಂದೂವರೆ ಎರಡು ಗೇಣು ಅಗಲದ ಪಾಣಿಪಂಚೆಯನ್ನು ಸೊಂಟಕ್ಕೆ ಸುತ್ತಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದನು. ಆದರೆ ಈಗ ಒಂದು ಸೊಗಸಾದ ಹಳೆಯ ಕೋಟು ಹಾಕಿದ್ದಾನೆ ; ಮೊಳಕಾಲು ದಾಟಿದ್ದ ಪಂಚೆಯುಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ ; ತಲೆಗೆ ಹಾಳೆಚೋಪಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ ಒಂದು ಹಳೆಯ ಹಾಸನದ ಚೋಪಿ ಹಾಕಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ ! ಹೂವಯ್ಯನ ಸಂಪರ್ಕದಿಂದ ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದ ಹಾಗೆ ಸೋಮನಿಗೂ ನಾಗರಿಕತೆ ಬಂದುಬಿಟ್ಟಿತ್ತು ! ಕೆಲವು ತಿಂಗಳ ಹಿಂದೆ ತಮ್ಮೆದುರು 'ಒಡೆಯಾ ಒಡೆಯಾ' ಎಂದು ಹಲ್ಲು ಕಿರಿಯುತ್ತಿದ್ದವನು ಈಗ ಹೀಗೆ ತಲೆಯೆತ್ತಿ ನಿಂತು ಮಾತಾಡುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ಕಂಡು ಸೇರೆಗಾರರ ಮೈ ಕುದಿಯಹತ್ತಿತ್ತು ! ಆದರೆ ಅವನ ಮೈಮೇಲೆ ಬೀಳುವ ಧೈರ್ಯ ಅವರಿಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಹರಿತವಾಗಿದ್ದ ಕುಡುಗೋಲು ಅವನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಕೊಂಕಿ ಹೊಳೆಯುತ್ತಿತ್ತು !

ಸುಬ್ಬಮ್ಮನಿಂದ 'ಬಾಯಿಗೆ ಈಸಿ'ಕೊಂಡು (ಎಲೆಯಡಕೆ, ಸುಣ್ಣ, ಹೊಗೆಸೊಪ್ಪು ಇತ್ಯಾದಿ ವೀಳೆಯದ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು) ಸೋಮ ಹುಲ್ಲಿನ ಹೊರೆಯನ್ನು ಹೊತ್ತು ಮುಂದೆ ಹೋದರೂ ಸೇರೆಗಾರರ ನಾಯಿತನವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದಿದ್ದ ಅವನು ದೂರದ ಮರವೊದೆಗಳ ಮರೆಯಲ್ಲಿ ಅಡಗಿ ನಿಂತು ನೋಡತೊಡಗಿದನು.

ಸೇರೆಗಾರರ ಎದ್ದುನಿಂತು, ಎಲೆಯಡಿಕೆಯನ್ನು ಉಗುಳುವ ನೆವದಿಂದ ಅತ್ತಯಿತ್ತ ತಿರುಗಾಡಿ, ಸೋಮ ಅಡಗಿ ನಿಂತಿದ್ದನ್ನು ಅರಿತು ಸುಬ್ಬಮ್ಮನನ್ನು ಕುರಿತು "ಯಾಕೆ ಪೆದ್ದೇಗೌಡರು ಇನ್ನೂ ಬರಲೇ ಇಲ್ಲ ? ನಾವು ಗಂಗೆಯ ಬಿಡಾರಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಇರುವೆ. ಅಲ್ಲಿ ಯಾರೂ ನಿಮ್ಮನ್ನು ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲ" ಎಂದು ಗಂಗೆ ಸುಬ್ಬಮ್ಮರ ವೈರವನ್ನು ನೆನೆದು "ಗಂಗೆ ಈಗ ಬಿಡಾರದಲ್ಲ. ಮನೆ (ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರ ಮನೆ) ಯಲ್ಲಿ ಅವಳ ವಾಸ. ಗೌಡರು ಅವಳು ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಇರಬೇಕೆಂದು ಹಟಮಾಡಿಬಿಟ್ಟರಲ್ಲಾ ?" ಎಂದು ಸ್ವಲ್ಪ ನಗುತ್ತ ಸುಬ್ಬಮ್ಮನ 'ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ದೃಷ್ಟಿಸುತ್ತಾ "ನೀವು ಗಂಡನ ಮೇಲೆ ವಿಶ್ವಾಸ ತೋರಿಸುವುದೇ ಹೊರತೂ ಅವರ ವಿಶ್ವಾಸ ಎಲ್ಲಾ ಗಂಗೆಯ ಮೇಲೆ!" ಎಂದರು.

ಸೇರೆಗಾರರ ವ್ಯಂಗ್ಯವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಆಲಿಸಿದರೂ ಸುಬ್ಬಮ್ಮ ಉತ್ತರಕೊಡಲಿಲ್ಲ. ಆಕೆಯ ದೃಷ್ಟಿ ದೂರ ಮರಗಳ ನಡುವೆ ಕಾಲುದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ತಂದೆಯ ಮೇಲೆ ನೆಟ್ಟುಬಿಟ್ಟಿತ್ತು. ಹೋದ ಕೆಲಸವೇನಾಯಿತೋ ಎಂಬ ಉದ್ವೇಗದಿಂದ ಆಕೆಯ ಹೃದಯ ಹೊಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿತ್ತು.

ಪೆದ್ದೇಗೌಡರ ಮುಖದ ಖಿನ್ನತೆಯನ್ನೂ ಕಣ್ಣಿರನ್ನೂ ಕಾಣುತ್ತಲೇ ಸುಬ್ಬಮ್ಮಗೆ ಎಲ್ಲವೂ ಅರ್ಥವಾಯಿತು.

ಅವರು ಸೇರೆಗಾರರೊಡನೆ ಯಾವ ಮಾತನ್ನೂ ಆಡದೆ ದುಃಖದ್ಧನಿಯಿಂದ "ಏಳು, ಮನೆಗೆ ಹೋಗಾನ್" ಎಂದು ನೆಲ್ಲುಹಳ್ಳಿಯ ಕಡೆಗೆ ಹೊರಟರು. ಮಟಮಟ ಮಧ್ಯಾಹ್ನವಾಗಿದ್ದುದನ್ನಾಗಲಿ, ತಿರುಗಿ ತೊಳಲಿದ ಆಯಾಸವನ್ನಾಗಲಿ, ಹಸಿವೆಯನ್ನಾಗಲಿ ಅವರು ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಗಮನಿಸಲಿಲ್ಲ.

ಸೇರೆಗಾರರು ಏನನ್ನೂ ಹೇಳಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದರು. ಆದರೆ ತಂದೆ ಮಗಳು ಇಬ್ಬರೂ ದೂರ ದೂರ ಹೋಗಿ ಕಣ್ಮರೆಯಾಗಿಬಿಟ್ಟರು.

ಸೇರೆಗಾರರು ಹತಾಶರಾಗಿ ಸೋಮ ಅಡಗಿ ನಿಂತಿದ್ದ ದಿಕ್ಕಿನ ಕಡೆಗೆ ತಿರುಗಿ ತಿರುಗಿ ನೋಡುತ್ತ ಕಾನೂರಿಗೆ ನಡೆದರು.

ಸ್ವಲ್ಪ ದೂರ ಹೋದಮೇಲೆ ಸುಬ್ಬಮ್ಮ ತಂದೆಯ ಆಯಾಸ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಕಂಡು “ಕೆಳಕಾನೂರಿಗೆ ಹೋಗಿ ಉಟ ತೀರಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗಾನ” ಎಂದು ಸೂಚನೆ ಕೊಟ್ಟಳು. ಆದರೆ ಪೆದ್ದೇಗೌಡರು ಒಪ್ಪಲಿಲ್ಲ. ಕಾನೂರು ಮನೆ ಪಾಲಾಗುವಾಗಲೂ ಇತರ ಕೆಲವು ಸಮಯಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಅವರು ಅಳಿಯನ ಪಕ್ಷ ವಹಿಸಿ ನಾಗಮ್ಮನವರಿಗೂ ಹೂವಯ್ಯನಿಗೂ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ವರ್ತಿಸಿ ಅನ್ಯಾಯ ಮಾಡಿದ್ದರಿಂದ ಕೆಳಕಾನೂರಿಗೆ ಉಟಕ್ಕಾಗಿ ಹೋಗಲು ಅವರಿಗೆ ಮುಖವಿರಲಿಲ್ಲ ; ಮನಸ್ಸೂ ಬರಲಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲದೆ ತಮಗಾಗಿದ್ದ ದುಃಖ ಮತ್ತು ಅವಮಾನಗಳನ್ನು ಉರಲ್ಲಿ ಹಬ್ಬಿಸಲು ಅವರಿಗೆ ಇಷ್ಟವೂ ಇರಲಿಲ್ಲ.

ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ತಂದೆ ಕಾನೂರು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಮಗಳಿಗೆ ಹೇಳಿಕೊಂಡು ಅತ್ತರು. ಮಗಳೂ ಬಿಕ್ಕಿ ಬಿಕ್ಕಿ ಅತ್ತಳು.

ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರು ‘ನಾನು ಸೇರೆಗಾರರನ್ನು ಕಳಿಸಲೂ ಇಲ್ಲ ; ನಿಮ್ಮ ಮಗಳು ನನ್ನ ಮನೆಗೆ ಕಾಲಿಡುವುದು ಬೇಡ’ ಎಂದು ಕತ್ತರಿಸುವಂತೆ ಮಾತಾಡಿ, ಸುಬ್ಬಮ್ಮನನ್ನು ಬಾಯಿಗೆ ಬಂದಂತೆ ವಾಚಾಮಗೋಚರವಾಗಿ ಬೈದರಂತೆ !

ಪೆದ್ದೇಗೌಡರು ಅಳುತ್ತ ‘ನನ್ನ ಮಗಳನ್ನು ಉದ್ಧಾರಮಾಡಬೇಕು !’ ಎಂದು ಅವರ ಕಾಲಿಗೆ ಬಿದ್ದಾಗ, ಒದ್ದು ಕುತ್ತಿಗೆಗೆ ಕೈಹಾಕಿ ದಬ್ಬಿಬಿಟ್ಟರಂತೆ. ತಂದೆಯನ್ನು ಸಮಾಧಾನಗೊಳಿಸಲು ಬಂದ ರಾಮಯ್ಯನಿಗೂ ಮುಖದಮೇಲೆ ಉಗುಳಿದರಂತೆ !

ಉರಿ ಬಿಸಲಿನಲ್ಲಿ ನಡೆದು ನಡೆದು, ಹಸಿದು, ಬಾಯಾರಿ, ದಣಿದು, ತಂದೆ ಮಗಳಿಬ್ಬರೂ ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಮೂರು ಗಂಟೆಯ ಹೊತ್ತಿಗೆ ನೆಲ್ಲಹಳ್ಳಿಗೆ ಉಸ್ಸೆಂದು ಬಂದುಬಿದ್ದರು.

ಹಾ, ವಿಧಿ!

ಸೀತೆಮನೆ ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರು ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರ ಮಗನಿಗೆ ಶ್ಯಾಮಯ್ಯಗೌಡರ ಮಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ನಡೆಯಲಿದ್ದ ಮದುವೆಯನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಬೇಕೆಂದು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದ್ದರೂ ಬರುವ ಚೈತ್ರಮಾಸದಲ್ಲಿ ಲಗ್ನವಾಗುವುದು ನಿಶ್ಚಯವಾಯಿತೆಂಬ ಸುದ್ದಿ ಹಬ್ಬಿತು. ಅದುವರೆಗೆ ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರು ಕೈಕೊಂಡಿದ್ದ ಉಪಾಯಗಳ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೆಚ್ಚುಕಡಿಮೆ ನಾಗರಿಕವಾಗಿದ್ದವು. ಯಾವಾಗ ಮದುವೆ ನಿಶ್ಚಯವಾಯಿತೆಂದು ಗೊತ್ತಾಯಿತೋ ಆಗ ಅವರ ಕೋಪವೃತ್ತಿ ಅನಾಗರಿಕ ಮಾರ್ಗಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸತೊಡಗಿತು. ಕಿರಾತಕಾರ್ಯಗಳಿಂದಾದರೂ ಮದುವೆಯನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿಯೇ ಬಿಡುತ್ತೇನೆ ಎಂದು ತುಟಿ ಕಚ್ಚಿಕೊಂಡರು : ಜಾತಕ ನೋಡಿ, ದೇವರನ್ನು ಕೇಳಿಸಿ, ಲಗ್ನದ ಮುಹೂರ್ತವನ್ನು ಗೊತ್ತುಮಾಡಿ, ಎಲ್ಲ ವಿಧದಲ್ಲಿಯೂ ತಮಗೆ ವಿರೋಧವಾಗಿ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರ ಪರವಾಗಿ ವರ್ತಿಸಿದ್ದ ಅಗ್ರಹಾರದ ಜೋಯಿಸರು ವೆಂಕಪ್ಪಯ್ಯನವರನ್ನು ಮೆಟ್ಟಿನಿಂದ ಹೊಡೆಯಿಸುತ್ತೇನೆ ; ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರನ್ನು ಗುಂಡಿನಿಂದ ಉಡಾಯಿಸುತ್ತೇನೆ ; ಶ್ಯಾಮಯ್ಯಗೌಡರ ಮೇಲೆ ಮಾಟ ಮಾಡಿಸುತ್ತೇನೆ ; ಮದುವೆಯ ದಿನ ಅದು ನಡೆಯದಂತೆ ದೊಂಬಿ ಎಬ್ಬಿಸುತ್ತೇನೆ ; ಗಂಡಿನ ಮನೆಯ ದಿಬ್ಬಣ ಹೆಣ್ಣಿನ ಮನೆಗೆ ಹೋಗದಂತೆ ದೊಂಬಿ ಎಬ್ಬಿಸುತ್ತೇನೆ ; ಗಂಡಿನ ಮನೆಯ ದಿಬ್ಬಣ ಹೆಣ್ಣಿನ ಮನೆಗೆ ಹೋಗದಂತೆ ತಡೆಯುತ್ತೇನೆ - ಇತ್ಯಾದಿಯಾಗಿ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬಂದಂತೆ ಆಲೋಚಿಸಿದರೂ ಬಾಯಿಗೆ ಬಂದಂತೆ ಹೇಳಲಿಲ್ಲ. ಅನೇಕ ಸಾರಿ “ಅಯ್ಯೋ, ನನ್ನ ಜಾಕಿ ಹೋಗಿಬಿಟ್ಟ! ಅವನಿದ್ದಿದ್ದರೆ!” ಎಂದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು.

ಮಗನು ಅಕಾಲಮರಣಕ್ಕೆ ತುತ್ತಾದ ಮೇಲೆ ಅವರ ಮನಸ್ಸು ಕೆಲವು ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಂತೂ ತುಂಬಾ ಕೆಟ್ಟುಹೋಗಿತ್ತು. ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರ ಕೀಟಲೆ ಅದಕ್ಕೆ ಬಹುಮಟ್ಟಿಗೆ ಕಾರಣವಾಗಿತ್ತು.

ಸಿಂಗಪ್ಪನ ಕಕ್ಕಯ್ಯನ ಪ್ರತಾಪದ ಕಥೆಯನ್ನು ಗುಟ್ಟಾಗಿ ಕೇಳಿ ತಿಳಿದ ಹೂವಯ್ಯ ಒಂದು ದಿನ ಸೀತೆ ಮನೆಗೆ ಬಂದು ಕಕ್ಕಯ್ಯನಿಗೆ ಬುದ್ಧಿವಾದ ಹೇಳಿದನು. ಹೂವಯ್ಯನಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೆ ಗೌರವವಿದ್ದುದರಿಂದ ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರು ಕಷ್ಟದಿಂದ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಸಾವಧಾನವಾಗಿ ಕೇಳಿದರು.

“ಕಕ್ಕಯ್ಯ, ನೀನು ನನಗಾಗಿ ಈ ದುರ್ವರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗುವುದು ಬೇಡ. ಹೆಣ್ಣಿನ ತಂದೆತಾಯಿಗಳೂ ಗಂಡಿನ ತಂದೆಯಾಯಿಗಳೂ ಒಪ್ಪಿ ಮದುವೆ ನಡೆಯಿಸುವಾಗ ಹೊರಗಿನವರಿಗೆ ಅದನ್ನು ತಡೆಯಲು ಹಕ್ಕಿಲ್ಲ. ತಡೆಯುವುದು ನ್ಯಾಯವೂ ಅಲ್ಲ ಅಲ್ಲದೆ ಜನಗಳು ಈಗಾಗಲೇ ನಮ್ಮನ್ನು ಆಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ನೀನೇನಾದರೂ ಕ್ರೂರಕರ್ಮ ಮಾಡಿದರೆ ಅಥವಾ ಮಾಡಿಸಿಬಿಟ್ಟರೆ ಅದಕ್ಕೆ ನಾವೇ ಹೊಣೆಯಾಗಿ ಕಷ್ಟಪರಂಪರೆಗಳನ್ನು ಸಹಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ವಿಧಿ ಬರೆದಿದ್ದುದನ್ನು ತಿದ್ದಲು ಯಾರಿಗೂ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಕೃಷ್ಣಪ್ಪನಿಗೆ ಮದುವೆ ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿರಲಿಲ್ಲವೆ ? ಕಡೆಗೇನಾಯ್ತು ? ನೀನೆ ಯೋಚಿಸಿಕೊ ! ಅವರವರ ಹಣೆಯಲ್ಲಿ ಬರೆದಂತೆ ಆಗುತ್ತದೆ. ಆ ಬಲೆಯಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಪ್ರಯತ್ನಪಡುವುದೂ ಆ ಬಲೆಗೆ ಬೀಳುವ ಮಾರ್ಗಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು. ನಾನೇನೂ ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ : ಸೀತೆಯನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗಬೇಕೆಂದು ನನಗೆ ಇಷ್ಟವಿತ್ತು. ನಾನು ಓದು ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಇಲ್ಲಿಯೇ ನಿಂತುದಕ್ಕೆ ಅದೂ ಒಂದು ಕಾರಣವೆಂದೇ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ..... ಏನೇನೂ ಕಿನ್ನರ ಕನಸುಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡಿದ್ದೆ. ಆ ಕನಸುಗಳಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿ ನನ್ನ ಮೊದಲಿನ ಉನ್ನತಾದರ್ಶಗಳನ್ನೂ ತಿರಸ್ಕರಿಸಿದ್ದೆ..... ಈಗ ಮತ್ತೆ ಆ ಕನಸುಗಳು ಗುಳ್ಳೆಗಳಂತೆ ಒಡೆದುಹೋಗಿ ನನಗೆ ನಿದ್ರೆಯಿಂದ ಎಚ್ಚರವಾದ ಹಾಗಾಗಿದೆ..... ಹಿಂದೆ ನಿನ್ನೊಡನೆ ನಾನೆಷ್ಟೋ ಸಾರಿ ಮಾತಾಡಿದ್ದೆ - ಮದುವೆಗಿದುವೆಯ ಬಲೆಗೆ ಸಿಕ್ಕಿಕೊಳ್ಳದೆ, ಜ್ಞಾನ ಸಂಪಾದನೆಮಾಡಿ, ನಮ್ಮ ನಾಡಿನ ಜನಗಳ ಮೂಢಭಾವಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಪರಿಹರಿಸಿ ಜನರ ಸೇವೆಯಿಂದ ಜೀವನ ಸಾರ್ಥಕಮಾಡಿಕೊಂಡು ಈಶ್ವರ ಸಾಧನೆ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ ಎಂದು.”

ಹೂವಯ್ಯ ಮಾತು ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಆಕಾಶದೃಷ್ಟಿಯಾಗಿ ಸುಮ್ಮನೆ ಕುಳಿತನು. ರಸಾವೇಶದಿಂದ ಅವನ ಮುಖ ಕೆಂಪಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಕಣ್ಣುಗಳಲ್ಲಿ ನೀರು ಹನಿಯಾಡುತ್ತಿತ್ತು. ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರಲ್ಲಿಯೂ ಹೂವಯ್ಯನ ಭಾವವೇ ಸಂಚಾರವಾಗತೊಡಗಿತ್ತು. ಅವರೂ ಮಾತಾಡಲಿಲ್ಲ. ಯಾವುದೂ ಮಂತ್ರಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಹೂವಯ್ಯ ತಮ್ಮನ್ನೂ ಒಂದು ಉನ್ನತ ಗಿರಿಶೃಂಗದ ದಿವ್ಯ ಪರಿಮಳಪೂರ್ಣವಾದ ವಾಯುಮಂಡಲಕ್ಕೆ ಕೊಂಡೊಯ್ಯುವಾಗ ತೋರಿತು. ಆ ಎತ್ತರಕ್ಕೆ ಕಾನೂರು, ಸೀತೆಮನೆ, ಕೆಳಕಾನೂರು - ಎಲ್ಲವೂ ಕ್ಷುದ್ರವಾಗಿ ಸಮತಟ್ಟವಾಗಿ ತೋರತೊಡಗಿದುವು. ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರು ತಮ್ಮ ಮಹಿಮೆಗೆ ತಾವೇ ಆಶ್ಚರ್ಯಪಟ್ಟರು.

ಹೂವಯ್ಯ ಮತ್ತೆ ಹೇಳತೊಡಗಿದನು :

“ಈ ವಿಚಾರಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಕುರಿತು ನಾನು ಅನೇಕ ದಿನ ಹಗಲುರಾತ್ರಿ ಆಲೋಚನೆ ಮಾಡಿದ್ದೇನೆ. ನನಗೇ ತಿಳಿಯದಂತೆ ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲನೆ ನಾನೂ ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನರ ಹವ್ಯಾಸಗಳಲ್ಲಿ ತಲೆಹಾಕತೊಡಗಿದ್ದೆ. ಇಲ್ಲಿಯ ಜಗಳ, ಮನಸ್ತಾಪ, ಮಾತ್ಸರ್ಯ, ಕರುಬು - ಇವುಗಳೆಲ್ಲ ನನ್ನ ಹೃದಯದಲ್ಲಿಯೂ ರೂಪಾಂತರ ವೇಷಾಂತರಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿ ಮನೆಮಾಡಲಾರಂಭಿಸಿದ್ದುವು..... ನಿನ್ನ ಸೂರ್ಯೋದಯದಲ್ಲಿ ನನ್ನದೆಯ ಕತ್ತಲೆ ಬಹುಮಟ್ಟಿಗೆ ಪರಿಹಾರವಾಯಿತು....”

ಹೂವಯ್ಯ ಹಿಂದಿನ ದಿನ ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ತಾನು ‘ಕಾನುಬೈಲಿ’ನ ನೆತ್ತಿಗೆ ಹೋಗಿ ಉದಯಸಮಯದ ರಮಣೀಯ ದೃಶ್ಯಪರಂಪರೆಗಳನ್ನು ಅವಲೋಕಿಸುತ್ತಿದ್ದಾಗ ತನಗಾಗಿದ್ದ ಅನುಭವವನ್ನು ವರ್ಣಿಸಿದನು.

‘.....ಕಕ್ಕಯ್ಯ ನನಗೆ ಮಾತುಕೊಡು. ನನ್ನ ಹೊಸ ಬಾಳಿನಲ್ಲಿ ನೀನು ನನಗೆ ಸಹಾಯವಾಗಬೇಕು. ನೀನು ರಾಮಾಯಣ ಮಹಾಭಾರತಗಳನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಓದಿದ್ದೀಯ ! ಭಗವದ್ಗೀತೆಯನ್ನೂ ಸ್ವಲ್ಪ ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿದ್ದೀಯ ! ನೀನು ಮನಸ್ಸುಮಾಡಿದರೆ ನಿನ್ನ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ನಮ್ಮ ನಾಡಿನಲ್ಲೆಲ್ಲ ಸ್ವರ್ಗಸ್ಥಾಪನೆ ಮಾಡಬಹುದು.’

ಹೂವಯ್ಯನ ವಾಣಿಯಲ್ಲಿ ಉತ್ಸಾಹವಿತ್ತು ; ಅವನ ಕಣ್ಣಿನ ಕಾಂತಿಯಲ್ಲಿ ಶ್ರದ್ಧೆಯಿತ್ತು. ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರು 'ಆಗಲಪ್ಪಾ ! ನನ್ನ ಕೈಲಾದುದನ್ನು ನಾನು ವಂಚನೆಯಿಲ್ಲದೆ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ !' ಎಂದರು. ಅವರಾತ್ಮಕ್ಕೆ ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆಯೇ ಗಂಗಾಸ್ನಾನಕ್ಕೋ ಹೊರಟ ಅನುಭವವಾಗುತ್ತಿತ್ತು.

* * *

ಹೂವಿನ ರಸಕ್ಕಾಗಿ ಬಣ್ಣದ ಚಿಟ್ಟೆ ಹಾರಾಡುತ್ತಿದೆ. ಚೈತ್ರಮಾಸದ ಪ್ರಾತಃಸಮಯದಲ್ಲಿ ಗಿಡವೆಲ್ಲ ವಸಂತ ಸಂಭ್ರಮದಿಂದ ತುಂಬಿಹೋಗಿದೆ. ಹೂವು ರಾಶಿರಾಶಿಯಾಗಿ ಕಿಕ್ಕಿರಿದಿದೆ. ಒಂದೊಂದು ಹೂವಿನ ಹೃದಯದ ಬಟ್ಟಲೂ ಜೇನಿನಿಂದ ತುಂಬಿದೆ. ಒಂದೊಂದು ಹೂವೂ ಚೆಲುವಾದ ಚಿಟ್ಟೆಯನ್ನು ತನ್ನ ಹೃದಯದ ಮಕರಂದ ಪಾನಕ್ಕೆ ಆಹ್ವಾನಿಸುತ್ತಿದೆ. ಚಿಟ್ಟೆಯ ಮನಸ್ಸು ಅತ್ತಯಿತ್ತ ಪಾದರಸದಂತೆ ಚಲಿಸುತ್ತಿದೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಗಿಡಗಳಲ್ಲಿ ಕೊಂಬೆಯಿಂದ ಕೊಂಬೆಗೆ ಹಬ್ಬಿ ಹೆಣೆದಿದ್ದ ಜೇಡನ ಬಲೆಯಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿಬಿದ್ದಿದ್ದ ಇಬ್ಬನಿಗೂ ಬಾಲಸೂರ್ಯ ಕಾಂತಿಯಲ್ಲಿ ಬೆಳ್ಳಿಯ ಹನಿಗಳಂತೆ ಹೊಳೆಯುತ್ತಾ ಪಾದರಸದಂತೆ ವಿಕಂಪಿಸುತ್ತಿವೆ. ಕೆಲವು ಹನಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಮನ ಬಿಲ್ಲಿನ ಬಣ್ಣಗಳೂ ಮಿರುಗುತ್ತಿವೆ. ಅಯ್ಯೋ, ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಹಾಗೆ ಹಾರುತ್ತಿದ್ದ ಚಿಟ್ಟೆ ಜೇಡನ ಬಲೆಗೆ ಸಿಕ್ಕಿತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಒದ್ದಾಡುತ್ತಿದೆ ! ಬಲೆಯಲ್ಲಿ ಹೊಳೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಹನಿಗಳಲ್ಲಿ ಉದುರುತ್ತಿವೆ ! ಅಡಗಿ ಕುಳಿತಿದ್ದ ವಿಕಾರಾಕೃತಿಯ ಕರಾಳ ಜೇಡನೂ ಚಿಟ್ಟೆಯ ಕಡೆಗೆ ಧಾವಿಸುತ್ತಿದೆ. ಅದನ್ನು ಕುಳಿತಿದ್ದ ವಿಕಾರಾಕೃತಿಯ ಕರಾಳ ಜೇಡವೂ ಚಿಟ್ಟೆಯ ಕಡೆಗೆ ಧಾವಿಸುತ್ತಿದೆ. ಅದನ್ನು ಕಂಡು ತಿಳಿದ ಚಿಟ್ಟೆ ತನ್ನ ಶಕ್ತಿಯನ್ನೆಲ್ಲಾ ಉಪಯೋಗಿಸಿ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಒದ್ದಾಡುತ್ತಿದೆ ! ಆ ಚಿಟ್ಟೆಯಂತಿದ್ದಳು ಸೀತೆ !

ಪುಟ್ಟಮ್ಮನನ್ನು ತನ್ನಣ್ಣನಿಗೆ ತಂದುಕೊಂಡು, ತನ್ನನ್ನು ರಾಮಯ್ಯನಿಗೆ ಕೊಡುತ್ತಾರೆ ಎಂಬ ಸುದ್ದಿ ಕಿವಿಗೆ ಕೂಡಲೆ ಬೆಬ್ಬಿಳಿಸಿದಳು ಸೀತೆ. ಅದುವರೆಗೂ ಆಕೆಯ ಪ್ರೀತಿಗೆ ಇತರ ಬಂಧುಗಳಿಂತೆ ಮಾತ್ರ ಭಾಜನನಾಗಿದ್ದ ರಾಮಯ್ಯ ಈಗ ಮಹಾ ವೈರಿಯಾಗಿ ತೋರಿದನು. ಚಿಟ್ಟೆಗೆ ಜೇಡನು ತೋರಿ ಬಂದಂತೆ ! ಎತ್ತ ತಿರುಗಿದರೂ ಆಕೆಗೆ ಸಹಾಯ ತೋರಲಿಲ್ಲ. ಸಹಜವಾಗಿದ್ದ ನಾಚಿಕೆಯನ್ನೂ ಮೂಲೆಗೊತ್ತಿ ತನ್ನ ತಾಯಿಯನ್ನೂ ಅಣ್ಣನನ್ನೂ ಬೇಡಿದಳು. ಇಬ್ಬರೂ ಕಣ್ಣೀರು ಸುರಿಸುತ್ತಾ ಶ್ಯಾಮಯ್ಯಗೌಡರ ಕಡೆಗೆ ಬೆರಳು ತೋರಿದರು. ಸಾಹಸ ಮಾಡಿ ತಂದೆಯನ್ನೂ ಬೇಡಿದಳೂ. ಶ್ಯಾಮಯ್ಯಗೌಡರು ಮಗಳಿಗೆ ಅನೇಕ ಬುದ್ಧಿವಾದಗಳನ್ನು ಉಪನ್ಯಾಸಮಾಡಿ, ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳು ಗಂಡುಬೀರಿಗಳಂತೆ ವರ್ತಿಸಬಾರದೆಂದು ಹೇಳಿದರು.

“ಜಾತಕ ಬಂದಿದೆ. ವೆಂಕಪ್ಪಯ್ಯ ಜೋಯಿಸರಂಥಾ ಜೋಯಿಸರು ಎಲ್ಲಾ ಸರಿಯಾಗಿದೆ ಅಂತಾ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ದೇವರ ಪ್ರಸಾದ ಬಂದಿದೆ. ಗಂಡೂ ಲಕ್ಷಣವಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಆಸ್ತಿ, ಮನೆ, ಐಶ್ವರ್ಯ - ಎಲ್ಲಾ ಇದೆ..... ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರ ಮಾತು ಎಂದರೆ ನಾಡೆಲ್ಲ ನಡುಗುತ್ತದೆ..... ಮಾತು ಕೊಟ್ಟ ಮೇಲೆ ತಪ್ಪಬಾರದು. ಗೋವಿನ ಕಥೆಯಲ್ಲಿ ಆ ಗೋವು ಹುಲಿಗೆ ಮಾತು ಕೊಟ್ಟಮೇಲೆ ಪ್ರಾಣಹೋಗುತ್ತದೆ ಎಂದು ಗೊತ್ತಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಅದರಂತೆ ನಡೆಯಲಿಲ್ಲವೆ ?..... ನಿನ್ನ ಮಾತು ಕೇಳಿದರೆ ನನ್ನ ಮರ್ಯಾದೆ ಹೋಗುತ್ತದೆ ! ಮನೆತನಕ್ಕೆ ನಿನ್ನಿಂದ ಅವಮಾನವಾಗಬಾರದು.... ಗಂಡ ಎಂದ ಮೇಲೆ ದೇವರು ಅಂತಾ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು.....”

ಶ್ಯಾಮಯ್ಯಗೌಡರು ಉಪನ್ಯಾಸವನ್ನು ಇನ್ನೂ ಮುಗಿಸಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಸೀತೆ ತಡೆಯಲಾರದೆ ಬಿಕ್ಕಿಬಿಕ್ಕಿ ಅಳುತ್ತಾ ತನ್ನ ಕೋಣೆಗೆ ಹೋದಳು. ಅತ್ತೂ ಅತ್ತೂ ಕಡೆಗೆ ಹೂವಯ್ಯಬಾವನಿಗೆ ಗುಟ್ಟಾಗಿ ಕಾಗದ ಬರೆದು ಸಹಾಯ ಪಡೆಯುತ್ತೇನೆ ; ಅವರೂ ದುರ್ಲಕ್ಷಿಸಿಬಿಟ್ಟರೆ ಪ್ರಾಣ ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ ಎಂದು ನಿರ್ಧರಿಸಿ, ಒಳಗಣಿಂದ ಬಾಗಿಲು ತಾಳ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಕಾಗದ ಬರೆದಳು :

“ಹೂವಯ್ಯಬಾವನಿಗೆ. ದಮ್ಮಯ್ಯ. ನಿಮ್ಮ. ಕಾಲಿಗೆ. ಬೀಳುತ್ತೇನೆ. ನನ್ನ ಕೈ ಬಿಡಬೇಡಿ. ಇನ್ನೊಂದು ವಾರದಲ್ಲಿ ನನ್ನನ್ನು ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊಡ್ತಾರಂತೆ. ಮೂರು ದಿನ ಕಾಯುತ್ತೇನೆ. ನಾನೇನು ಮಾಡಬೇಕು ? ಕಾಗದ ಬರೆಯಿರಿ. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ನೀವೇ ಬಂದು ಹೇಳಿ. ಎರಡನ್ನೂ ಮಾಡದಿದ್ದರೆ ಕೆರೆ ಹಾರಿ ಸಾಯ್ತೇನೆ. ಸೀತೆ ”

ಅದು ಸೀತೆಯ ಜೀವಮಾನದಲ್ಲಿ ಆಕೆ ಬರೆದ ಮೊದಲನೆ ಕಾಗದವಾಗಿತ್ತು. ತಾರೀಕು, ಊರು, ಹೆಸರು ಇತ್ಯಾದಿಗಳ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಪತ್ರಲೇಖನ ಸಂಪ್ರದಾಯಕ್ಕೆ ಕ್ರಾಂತಿ ಕುರಾರವಾಗಿತ್ತು. ಸೀತದಕಡ್ಡಿ ನಿಂತಲ್ಲೆಲ್ಲ ಪೂರ್ಣ ವಿರಾಮವಾಗಿತ್ತು. ಮತ್ತೆ ಕೆಲವೆಡೆ ಕಣ್ಣೀರು ಬಿದ್ದು ಕಲೆಯಾಗಿತ್ತು. ಅಕ್ಷರದ ತಪ್ಪುಗಳಿಗೂ ಬರಗಾಲವಿರಲಿಲ್ಲ.

ಕಾಳನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಕಾಗದವನ್ನು ಕಳುಹಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದಳು. ಆದರೆ ಅವನಿಗೆ ಪುರಸ್ತರಿರಲಿಲ್ಲ. ಲಗ್ನ ಸಮೀಪಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಎಲ್ಲರೂ ಕೆಲಸದ ಮೇಲಿದ್ದರು. ಕಡೆಗೆ ನಂಜನನ್ನು ಗುಟ್ಟಾಗಿ ಕರೆದು, ಕೆಳಕಾನೂರಿಗೆ ಹೋಗಿ ಹೂವಯ್ಯಬಾವನಿಗೆ ಕೊಡಬೇಕೆಂದು ಹೇಳಿ, ಕಾಗದವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಳು. ಮತ್ತಾರ ಕೈಗೂ ಕೊಡಬಾರದೆಂದೂ ಎಚ್ಚರ ಹೇಳಿದಳು. ಇನಾಮಾಗಿ ಎಂಟಾಣೆಯನ್ನೂ ಕೊಟ್ಟಳು.

ನಂಜ ಕೆಳಕಾನೂರಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಕಳ್ಳಂಗಡಿಯಲ್ಲಿ ಆ ಎಂಟಾಣೆಯ ಬೆಲೆಗೆ ಡೊಳ್ಳೇರಿ ಹಿಗ್ಗಿ ಹಿಗ್ಗಿ ಹರಿಯುವವರೆಗೂ ಕುಡಿದು ಬಿಟ್ಟನು. ಮುಂದೆ ಹೋಗಲು ಅವನಿಗೆ ಇಚ್ಛೆಯಾಗಲಿ ಶಕ್ತಿಯಾಗಲಿ ಇರಲಿಲ್ಲ. “ಇಗೊಳ್ಳೊ ನಮ್ಮ ಅಮ್ಮ ಕೊಟ್ಟಾರೆ! ನಿಮ್ಮ ಸಣ್ಣಯ್ಯಗೆ ಕೊಡು!” ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತ ಕುಡಿದ ಮತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಸೀತೆ ಹೂವಯ್ಯನಿಗಾಗಿ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದ ಕಾಗದವನ್ನು ಕಳ್ಳಂಗಡಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರ ಜೀತದಾಳು ಬೇಲರ ಸಿದ್ದನ ಕೈಗೆ ಕೊಟ್ಟನು.

ಸಿದ್ದ ಅದನ್ನು ಎರಡು ದಿನಗಳಾದ ಮೇಲೆ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರ ಗಾಡಿಯಾಳು ನಿಂಗನ ಮಗ ಪುಟ್ಟನ ಕೈಗೆ ಕೊಟ್ಟನು. ಪುಟ್ಟ ‘ಸಣ್ಣಗೌಡ್ರಿಗೆ ಕೊಡಬೇಕಂತೆ’ ಎಂದು ಹೇಳಿ ತನ್ನ ತಂದೆಗೆ ಕೊಟ್ಟನು. ಅವನು ಅದನ್ನು ರಾಮಯ್ಯಗೆ ತಲುಪಿಸಿದನು. ಹಾ, ವಿಧಿ!

ಮೂರು ದಿನ ಕಳೆಯಿತು. ಆ ಮೂರು ದಿನದ ಕಾಲವೂ ಸೀತೆಯ ಭಾಗಕ್ಕೆ ನಿರೀಕ್ಷಣೆ ಮತ್ತು ನಿರಾಶೆಯ ಒಂದು ದೀರ್ಘಯಾತನೆಗಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿತ್ತು. ಹೂವಯ್ಯನಾಗಲಿ ಆತನ ರಹಸ್ಯಪತ್ರವಾಗಲಿ ಬಂದು ತಾನು ಮಹಾ ಸಂಕಟದಿಂದ ಪಾರಾಗುತ್ತೇನೆ ಎಂದು ಹಾರೈಸಿದ್ದಳು. ಅನೇಕ ಸಾರಿ ಜಗಲಿಗೆ ಬಂದು ಇಣಕಿ ಇಣಕಿ ನೋಡಿ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಳು. ಇತರರಿಗೆ ಹೇಳಿದರೆ ಅನರ್ಥವಾಗುವುದೆಂದು ಹೆದರಿ, ತನ್ನ ಅರಿಯದ ತಂಗಿ ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೆ ಜಗಲಿಗೆ ಯಾರು ಬಂದರೂ ತನಗೆ ತಿಳಿಸಬೇಕೆಂದು ಮುದ್ದಪ್ಪಣೆ ಮಾಡಿದ್ದಳು. ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಸಲ ಸಲವೂ ಅಕ್ಕನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು ಅವರಿವರೆನ್ನದೆ, ಮನೆಯೊಳಗಿದ್ದವರೇ ಹೊರಗೆ ಹೋಗಿ ಜಗಲಿಗೆ ಬಂದರೆನ್ನದೆ, ಆಳುಗಳೆನ್ನದೆ, ನಂಟರೆನ್ನದೆ, ಅನೇಕ ಜನರ ಆಗಮನವನ್ನು ಕುರಿತು ಬಂದು ಬಂದು ವರದಿ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದಳು. ಮೊದಲು ಮೊದಲು ಸೀತೆಗೆ ಅದು ಹಾಸ್ಯಾಸ್ಪದವಾಗಿ ತೋರಿದರೂ ತುದಿಯಲ್ಲಿ ತಂಗಿಯ ಒಂದೊಂದು ವರದಿಯೂ ಮೂದಲಿಕೆಯಂತೆ ಇರಿಯತೊಡಗಿದುದರಿಂದ ಕರ್ತವ್ಯವನ್ನು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಸಾಕು ಮಾಡುವಂತೆ ಹೇಳಿದಳು. ಆದರೂ ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಅಭ್ಯಾಸಬಲದಿಂದಲೋ ಎಂಬಂತೆ ಆಗಾಗ ಬಂದು ಜಗಲಿಗೆ ಬಂದವರ ಬೇಡದ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ತಪ್ಪು ತಪ್ಪಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದಳು.

ಮೂರನೆಯ ದಿನ ಸಾಯಂಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮದುವೆಗೆ ಬೇಕಾಗಿದ್ದ ಚಪ್ಪರ ಮಂಟಪದ ಶೃಂಗಾರಗಳನ್ನು ಮಹೋತ್ಸಾಹದಿಂದ ನೆರವೇರಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಜನಸಂದಣಿಯಲ್ಲಿ ತೊರಿಕೊಂಡು ಬಂದಿದ್ದ ಲಕ್ಷ್ಮಿ ತನ್ನ ಅಕ್ಕಯ್ಯನನ್ನು ಕುರಿತು “ಕಾನೂರಿನಿಂದ ಗಾಡಿ ನಿಂಗಣ್ಣ ಬಂದಾನೆ ಕಣೆ! ರಾಮಯ್ಯಬಾವನಿಂದ ಅಣ್ಣಯ್ಯಗೆ ಕಾಗದ ತಂದಾನಂತೆ!” ಎಂದಳು.

ಸೀತೆಯ ಮುಖದಲ್ಲಿ ದುಃಖ ನಿರಾಸೆಗಳ ಛಾಯೆ ಎಷ್ಟು ಭಯಾನಕವಾಗಿ ತೋರಿತೆಂದರೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಮುಗ್ಧಹೃದಯವೂ ತಲ್ಲಣಗೊಂಡಿತು. ಅಕ್ಕಯ್ಯನ ಕೊರಳನ್ನು ಬಿಗಿಯಪ್ಪಿ, ಏತಕ್ಕೂ ಏನೋ ತನಗೇ ತಿಳಿಯದಂತೆ “ಅಕ್ಕಯ್ಯ ನಿನ್ನ ಮದುವೆ ದಿನ ಸೀರೆ ಉಟ್ಟುಕೊಳ್ತೀನೇ? ಆಯ್ತಾ?” ಎಂದು ಲಲ್ಲೆಗೈಯತೊಡಗಿದಳು. ಅವಳಿಗರಿಯದು ಅಕ್ಕನ ಎದೆ ಜ್ವಾಲಾಮುಖಿಯಾಗಿದೆ ಎಂದು!

ಸೀತೆ ಮಾತಾಡಲಿಲ್ಲ. ತಂಗಿಯನ್ನು ಮುದ್ದಿಸುತ್ತ ಬಿಕ್ಕಿಬಿಕ್ಕಿ ಅಳತೊಡಗಿದಳು. ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೂ ಅಳತೊಡಗಿದಳು. ಅರಿಯದ ಅವಳಿಗೆ ಮದುವೆ ಎಂದರೆ ಏನೋ ಒಂದು ಭಯಂಕರ ವ್ಯಾಪಾರವಾಗಿರಬೇಕು; ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಅಕ್ಕ ಹೀಗೆ ಅಳುತ್ತಿದ್ದಳೇ ಎನ್ನಿಸಿತು.

ಸೀತೆಯ ಮನಸ್ಸು ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಭಯಂಕರ ವ್ಯಾಪಾರಕ್ಕೆ ಹವಣಿಸುತ್ತಿದ್ದುದೂ ನಿಶ್ಚಯ!

ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಸೀತೆಗೆ ತಿಳಿಸಿದಂತೆ ಕಾನೂರು ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರ ಗಾಡಿಯಾಳು ನಿಂಗ ಸಾಯಂಕಾಲ ರಾಮಯ್ಯನಿಂದ ಒಂದು ಗುಟ್ಟಿನ ಕಾಗದವನ್ನು ತಂದು ಚಿನ್ನಯ್ಯನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟನು. ಅದನ್ನೋದಿದ ಚಿನ್ನಯ್ಯನ ದೇಹ ನಡುಗತೊಡಗಿತು ; ಉಸಿರು ಜೋರಾಗಿ ಆಡಲಾರಂಭಿಸಿತು ; ಮಾತಾಡಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದಾಗ ಗಂಟಲು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡಂತಾಗಿ, ನಾಲಗೆಯ ಶಕ್ತಿ ಉಡುಗಿ ದಂತಾಯಿತು. ತನ್ನ ಅಧೀರಸ್ಥಿತಿಯನ್ನೂ ಉದ್ವೇಗವನ್ನೂ ನಿಂಗನಿಗೆ ತೋರಗೊಡಬಾರದೆಂದು ಅಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲದೆ ಉಪ್ಪರಿಗೆಗೆ ಹೊರಟುಹೋದನು.

ಅ ರಾತ್ರಿ ತಮ್ಮ ಒಡೆಯರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕೆಲದಿಗಳಲ್ಲಿ ಜರುಗಲಿದ್ದ ಮದುವೆಗಾಗಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿಕೊಡಲು ಬಂದಿದ್ದ ನೆರೆಯವರಿಗೂ ಒಕ್ಕಲುಗಳಿಗೂ ಅಳುಗಳಿಗೂ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಓಟವಾಗಿ, ಗಡಿಬಿಡಿಯಡಗಿ, ನಿದ್ರಾ ಮೌನ ಮನೆದುಂಬುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಹನ್ನೆರಡು ಗಂಟೆ ಹೊಡೆದಿತ್ತು. ದಣಿದು ನಿಶ್ಚಿಂತರಾಗಿದ್ದ ಸರ್ವರಿಗೂ ಬೇಗನೆ ಗಾಢನಿದ್ರೆ ಹತ್ತಿತು.

ಇಬ್ಬರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ನಿದ್ರೆ ಹತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ; ತಂಗಿ ಸೀತೆಗೆ, ಅಣ್ಣ ಚಿನ್ನಯ್ಯಗೆ.

ಆತ್ಮಹತ್ಯೆ

ಕೆಲವರಿರುತ್ತಾರೆ, ಅವರಿಗೆ ಜಗತ್ತನ್ನು ತಮ್ಮ ಅಭಿಲಾಷೆಯ ಅಗ್ನಿಯಲ್ಲಿ ಕರಗಿಸಿ, ಇಚ್ಛೆಯ ಎರಕದಲ್ಲಿ ಹೊಯ್ದು, ತಮ್ಮ ಇಷ್ಟದ ಜೀವನ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂಬ ಉತ್ಕಟಾಕಾಂಕ್ಷೆ, ಅವರು ಪ್ರಪಂಚವನ್ನು ಅನುಸರಿಸುವುದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಪ್ರಪಂಚವೇ ತಮ್ಮ ಮನೋರಥಗಳಂತೆ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಬಯಸುತ್ತಾರೆ. ಆ ಬಯಕೆ ಕೈಗೊಡದಿದ್ದರೆ ನಿಷ್ಕರ ಪ್ರಪಂಚದಿಂದ ಹೇಗಾದರೂ ಪಾರಾಗಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆ ಪ್ರಯತ್ನ ಅನೇಕ ರೂಪಗಳನ್ನು ತಾಳಬಹುದು. ಕಲೆಯ ಸುರುಚಿರ ಕೃತಿಗಳಿಂದ ಹಿಡಿದು ಹಗಲುಗನಸು, ಅರೆಮರುಳು, ಹುಚ್ಚು, ಮೂರ್ಛೆ, ವೈರಾಗ್ಯ, ಆತ್ಮಹತ್ಯೆ - ಇತ್ಯಾದಿಗಳವರೆಗೂ ಆ ಪ್ರಯತ್ನದ ವ್ಯಾಪನೆಯಿದೆ. ಕಲೆ ಮತ್ತು ವೈರಾಗ್ಯಗಳಿಂದ ಲೋಕಸಂಗ್ರಹವಾಗಬಹುದು. ಅಂತೂ ಈ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಆದರ್ಶಪ್ರಪಂಚವನ್ನು ಹುಡುಕುವವರಿಗೆ ಲೋಕ, ಕಟ್ಟಕಡೆಗೆ ಗೌರವ ತೋರಿದರೂ, ಮೊದಮೊದಲು ಅವರನ್ನು ನಿಷ್ಕರವಾಗಿ ಪೀಡಿಸುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಆದರ್ಶದ ಹೂವಿನ ಹಾಸಗೆಗೆ ಹೋಗಲೆಳಸುವವರು ಮುಳ್ಳಿನ ಬೇಲಿಯನ್ನು ದಾಟಲು ಸಿದ್ಧರಾಗಿರಬೇಕು. ಹಾಗೆ ಸಿದ್ಧರಾದವರಿಗೆಲ್ಲ ಹೂವಿನ ಹಾಸಗೆ ಲಭಿಸಿಯೆ ಲಭಿಸುತ್ತದೆ ಎಂಬುದೂ ನಿಶ್ಚಯವಲ್ಲ. ಎಷ್ಟೋ ಸಾಹಸಿಗಳು ದಾರಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಮಡಿಯಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಅಂತಹ ಕನಸು ಕಟ್ಟುವ ಸಾಹಸಿಗಳ ಗುಂಪಿಗೆ ಸೇರಿದರು, ಸೀತೆ ಮತ್ತು ಹೂವಯ್ಯ.

ಮತ್ತೆ ಕೆಲವರಿರುತ್ತಾರೆ, ಅವರಿಗೂ ಆಶೆಗಳೂ ಇಚ್ಛೆಗಳೂ ಉತ್ಕಟವಾಗಿಯೆ ಇರುತ್ತವೆ. ಆದರೆ ಅವರ ಆಕಾಂಕ್ಷೆ ವಾಸ್ತವ ಜಗತ್ತಿಗೆ ಡಿಕ್ಕಿ ಹೊಡೆದು, ತಲೆಬಾಗಿಸಿಕೊಂಡು ರಕ್ತಪಾತಮಾಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ. ಅದು ಕಠಿಣ ಜಗತ್ತು ಎಲ್ಲಿ ಬಾಗಿದರೆ ಅಲ್ಲಿ ಬಾಗಿ, ಎಲ್ಲಿ ತಲೆಯೆತ್ತಿದರೆ ಅಲ್ಲಿ ತಲೆಯೆತ್ತಿ, ಎಲ್ಲಿ ಇಕ್ಕಟ್ಟಾದರೆ ಅಲ್ಲಿ ಸಣ್ಣದಾಗಿ ನುಸುಳಿ, ತನ್ನ ಆಶೆ ಮತ್ತು ಇಚ್ಛೆಗಳನ್ನು ಪ್ರಪಂಚಕ್ಕೆ ಹೊಂದಿಸಿಕೊಂಡು ಬಾಳುತ್ತದೆ. ಅಂಥವರಿಗೆ ಕನಸುಕಟ್ಟುವ ಸಾಹಸಿಗಳಿಗೆ ಬಂದೊದಗುವ ಅತ್ಯುತ್ಕಟವಾದ ಹೃದಯಯಾತನೆ ಒದಗುವುದಿಲ್ಲ ; ಅವರಿಗೆ ಆದರ್ಶ ಸಿದ್ಧಿಯೆಂದುಂಟಾಗುವಂತೆ ನಿರುಪಮವಾದ ಮಹತ್ತಾದ ದಿವ್ಯಾನಂದವೂ ದೊರೆಯುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಸ್ವಪ್ನಸಾಹಸಿಗಳಿಗಿರುವ ಘನತೆಯಿರದಿದ್ದರೂ ಐಹಿಕ ಜೀವನ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ನೆಮ್ಮದಿಯಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಅಂಥವರ ಗುಂಪಿಗೆ ಸೇರಿದ್ದವರು: ಚಿನ್ನಯ್ಯ ಮತ್ತು ಪುಟ್ಟಮ್ಮ.

ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಎರಡು ಗುಂಪುಗಳಿಂದಲೂ ಹಲಕೆಲವು ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡು ಮಧ್ಯವರ್ತಿಯಾಗಿದ್ದನು ರಾಮಯ್ಯ. ಅಂತವರ ಭಾವ ಅವರಿರುವ ಸನ್ನಿವೇಶದ ಪ್ರಭಾವಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಬದಲಾವಣೆ ಹೊಂದುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಅಂಥವರನ್ನು ಅಂತು ಇಂತೆಂದು ನಂಬಿಬಿಡುವುದು ಕಷ್ಟ. ಅಸಮಭಾರದಿಂದ ತಕ್ಕಡಿಯ ಕೋಲು ತೂಗುವಂತೆ ಅವರ ಆತ್ಮ ಆಕಾಶಕ್ಕೊಮ್ಮೆ ಹಾರಿ, ಭೂಮಿಗೊಮ್ಮೆ

ಬೀಳುತ್ತದೆ. ಅಂಥವರು ದುಷ್ಟರಲ್ಲ ; ಕೃತ್ರಿಮ ಜೀವಿಗಳಲ್ಲ ; ನಮ್ಮ ಕೋಪ ಅವಹೇಳನಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕನಿಕರಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರರಾಗುತ್ತಾರೆ. ಅವರ ಅನಿಶ್ಚಯತೆಯನ್ನು ದುರ್ಬಲತೆ ಎಂದು ಖಂಡಿಸಬಹುದು ; ಆದರೆ ಅವರನ್ನು ಪಾಪಿಗಳೆಂದು ನರಕಕ್ಕೆ ತಳ್ಳುವುದು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ ; ಅವರು ತಮಗೂ ತೊಂದರೆ ತಂದುಕೊಳ್ಳುವುದಲ್ಲದೆ ಇತರರನ್ನೂ ಕೇಡಿಗೆ ಈಡುಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

ಹೂವಯ್ಯನ ಸಹವಾಸ ತಪ್ಪಿದ ಮೇಲೆ ರಾಮಯ್ಯನಿಗೆ ಮೊದಲು ದುಷ್ಟವಾಗಿಯೂ ವಿಲಕ್ಷಣವಾಗಿಯೂ ತೋರುತ್ತಿದ್ದ ತನ್ನ ತಂದೆಯ ನಡತೆ ಸಾಧಾರಣವಾಗಿಯೂ ಸಮರ್ಪಕವಾಗಿಯೂ ತೋರತೊಡಗಿತು. ಸೀತೆಯ ಮೇಲಣ ಮೋಹದಿಂದ ಅಂದನಾದ ಅವನು ಹೂವಯ್ಯನಿಗೆ ವಿರೋಧವಾದ ಚಾಡಿಯ ಮಾತುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ರುಚಿಯಿಂದ ಕೇಳಿ ನಂಬಿದನು. ಸ್ವಾರ್ಥಮೋಹದಿಂದ ಅನುದಾರವಾಗಿದ್ದ ಅವನ ಮನಸ್ಸು ಹೂವಯ್ಯನನ್ನು ಆಷಾಢಭೂತಿ ಎಂದೂ ಭಾವಿಸತೊಡಗಿತು. ಹಿಂದೆ ಎಷ್ಟೋ ಸಾರಿ ತನ್ನ ಅಣ್ಣನ ಘನತೆಯನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸುವಂತೆ ತೋರುತ್ತಿದ್ದ ಘಟನೆಗಳೆಲ್ಲವೂ ಈಗ ಕಪಟಗಳಾಗಿ ತೋರತೊಡಗಿದುವು. ಎಲ್ಲರೂ ಒಪ್ಪಿ ರಾಮಯ್ಯ ತಿಳಿದಿದ್ದುದು ಹಾಗೆ - ತನಗಾಗಿ ಗೊತ್ತಾಗಿದ್ದ ಹೆಣ್ಣನ್ನು ಅಪಹರಿಸಲೆಂದು ಕ್ಷುದ್ರಯುಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಹೂಡುವಷ್ಟು ಹೀನನಾದ ಮನುಷ್ಯನೆಲ್ಲಿ ? ಉದಾತ್ತ ಸ್ವಭಾವವೆಲ್ಲಿ ? ರಾಮಯ್ಯನಿಗೆ ತನ್ನ ತಂದೆ ನಿರ್ದುಷ್ಟರಾಗಿ ತೋರಿದುದರಿಂದ ಅವರ ಉದ್ಯಮಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಭಾಗವಹಿಸಿ ಅವರಿಗೆ ಬೆಂಬಲವಾದನು.

ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಸೀತೆ ಹೂವಯ್ಯನಿಗೆ ಬರೆದಿದ್ದ ಕಾಗದ ತನ್ನ ಕೈಗೆ ಬೀಳಲು ರಾಮಯ್ಯ ಕ್ರೂರನಾದುದು. ಅವನಿಗೆ ಆ ಕಾಗದದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬಂದದ್ದು ಸೀತೆಯ ದೋಷವಲ್ಲ ; ಹೂವಯ್ಯನ ಮತ್ತು ಅವನ ಪಕ್ಷದವರ ಕುಯುಕ್ತಿ. ಹೂವಯ್ಯನ ಅಥವಾ ಅವನ ಕಡೆಯವರ ಪಿತೂರಿಯಿಂದಲೂ ಸೀತೆಯಂಥಾ ಸರಳ ಹೃದಯದ ಹಳ್ಳಿಯ ಹುಡುಗಿ ಎಂದಾದರೂ ಅಂತಹ ಪ್ರಣಯ ಪತ್ರವನ್ನು ಬರೆಯುವ ಸಾಹಸಕ್ಕೆ ಕೈಹಾಕಿಯಾಳ ? ಇವರೆಲ್ಲರೂ ಸೇರಿ ಅರಿಯದ ಹುಡುಗಿಯ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಕೆಡಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದ್ದಾರೆ !

ರಾಮಯ್ಯನಿಗೆ ಸೀತೆ ತನ್ನನ್ನು ಪ್ರೀತಿಸುವಳೆಂಬುದರಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಸಂದೇಹವಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವನು ನೆನೆದ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸನ್ನಿವೇಶವೂ ತನ್ನ ಪರವಾದ ಸೀತೆಯ ಅನುರಾಗವನ್ನೇ ಸಮರ್ಥಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಅವನ ಮೋಹವಂಚಿತ ದೃಷ್ಟಿಗೆ ಸರಳಸ್ನೇಹ ಪ್ರಣಯಪ್ರೇಮದಂತೆ ತೋರಿದುದರಲ್ಲಿ ಆಶ್ಚರ್ಯವೇನಿಲ್ಲ. ಅಂತೂ ಸೀತೆಯನ್ನು ಈ ಮಹಾ ಪಿತೂರಿಯಿಂದ ಹೇಗಾದರೂ ಪಾರುಮಾಡಿ ತನ್ನ ವಧುವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ರಕ್ಷಿಸಬೇಕಾದ್ದು ತನ್ನ ಪರಮ ಕರ್ತವ್ಯವೆಂದು ರಸಾವಿಷ್ಟನಾಗಿ, ಸೀತೆಯನ್ನು ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಂದ ಕಾಯುವಂತೆ ಚಿನ್ನಯ್ಯನಿಗೆ ಗುಟ್ಟಾಗಿ ಕಾಗದ ಬರೆದನು. ಆದರೆ ಸೀತೆಯ ಕಾಗದದ ವಿಚಾರವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಯಾರೊಡನೆಯೂ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಲಿಲ್ಲ. ತಾನೂ ಅದನ್ನು ಆದಷ್ಟು ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ಮರೆತು ಬಿಡುತ್ತೇನೆ ಎಂದು ಹಾರೈಸಿದನು.

ನಿಂಗ ತಂದುಕೊಟ್ಟ ರಾಮಯ್ಯನ ಗುಟ್ಟಿನ ಕಾಗದವನ್ನು ನೋಡಿ ಚಿನ್ನಯ್ಯ ಗಾಬರಿಗೊಂಡನು. ಒಕ್ಕಣೆಯ ಅಸ್ಪೃಟತೆ, ಎಚ್ಚರಿಕೆಯ ಅನಿರ್ದಿಷ್ಟತೆ ಇವುಗಳಿಂದ ಅವನು ಮತ್ತೂ ಕಂಗಾಲಾದನು. ಆದರೆ ತನ್ನ ಉದ್ದೇಗವನ್ನು ಆದಷ್ಟು ನಿಗ್ರಹಿಸಿಕೊಂಡು ಯಾರೊಡನೆಯೂ ಆ ಮಾತನ್ನೆತ್ತಲಿಲ್ಲ. ಗಲಭೆಯೆಬ್ಬಿಸುವುದು ಅವನಿಗೆ ನಾಚಿಕೆಗೇಡಾಗಿ ಕಂಡಿತು. ತಂಗಿಯನ್ನು ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಂದ ಕಾಯುವ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯೆಲ್ಲ ತನ್ನೊಬ್ಬನ ಮೇಲೆಯೇ ಬಿದ್ದುದರಿಂದ ಅವನು ಕಣ್ಣಿನ ಮೇಲೆ ಕಣ್ಣಾಗಿ ಆಕೆಯ ಮಾತು ಕತೆ ಸುಳಿವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಪರೀಕ್ಷಿಸತೊಡಗಿದನು.

ತನ್ನ ತಂಗಿಗೆ ಹೂವಯ್ಯನನ್ನೇ ಮದುವೆಯಾಗಬೇಕೆಂಬ ಗೀಳು ಹಿಡಿದಿರುವುದೂ ರಾಮಯ್ಯನನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂಪೂರ್ಣ ದ್ವೇಷವಿರುವುದೂ ಚಿನ್ನಯ್ಯನಿಗೆ ಗೊತ್ತಿತ್ತು. ಆಕೆಯ ಇಷ್ಟವನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಲು ತನ್ನ ಕೈಲಾದಮಟ್ಟಿಗೂ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದ್ದನು. ಆದರೆ ತನಗಿಂತಲೂ ಪ್ರಬಲವಾದ ಶಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಎದುರಿಸುವ ಸಾಹಸಕ್ಕೆ ಹೋಗದೆ 'ಹಣೆಯ ಬರಹ'ಕ್ಕೆ ತಲೆಬಾಗಿದ್ದನು. ಅದೂ ಅಲ್ಲದೆ, ಈ ವೈವಾಹಿಕ ಸಂಧಾನದಲ್ಲಿ ತನಗೆ ಅನಿಷ್ಟವಾದುದರ ಜೊತೆಗೆ ಅಭೀಷ್ಟವಾದುದೂ ಸೇರಿದ್ದುದರಿಂದ, ಅನಿಷ್ಟವಾದುದನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವ ಉದ್ಯಮದಲ್ಲಿ ಅಭೀಷ್ಟವೆಲ್ಲಿ ಕೈತಪ್ಪುತ್ತದೆಯೋ ಎಂದು ಹಿಂಜರಿದಿದ್ದನು. ಏಕೆಂದರೆ , ಚಿನ್ನಯ್ಯನ ಹೃದಯ ಅತಿ ಕೋಮಲವಾಗಿತ್ತು.

ರಾತ್ರಿ ಎಲ್ಲರೂ ಮಲಗುವವರೆಗೂ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವ ಮತ್ತು ಮಾಡಿಸುವ ನೆವದಿಂದ ಚಿನ್ನಯ್ಯ ಅತ್ತೆಯಿತ್ತ ತಿರುಗಾಡುತ್ತ ತನ್ನ ತಂಗಿಯ ಕಡೆಗೆ ಕಣ್ಣಿಟ್ಟಿದ್ದನು. ಎಲ್ಲರೂ ಮಲಗಿದ ಮೇಲೆ ಸೀತೆ ಮಲಗಿದ್ದ ಕೋಣೆಗೆ ಸಮೀಪವಾಗಿ ಹಾಸಗೆ ಹಾಸಿಕೊಂಡು ಮಲಗಿದನು. ರಾಮಯ್ಯ ಎಚ್ಚರಿಸಿದ್ದನೇ ಹೊರತು ಕಷ್ಟಬರುವ ರೀತಿಯನ್ನಾಗಲಿ ಅಪಾಯದ ಸ್ವಭಾವವನ್ನಾಗಲಿ ತಿಳಿಸಿರಲಿಲ್ಲವಾದುದರಿಂದ, ಚಿನ್ನಯ್ಯ ನಾನಾ ಭಯಂಕರ ಕಲ್ಪನೆಗಳ ದೆಸೆಯಿಂದ ಬೆವರುತ್ತ, ನಿಶಬ್ದ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದೊಂದು ಸದ್ದನ್ನೂ ಕಿವಿಗೊಟ್ಟು ಆಲಿಸುತ್ತ ಮಲಗಿದ್ದನು.

ಸಿಗರೇಟಿನ ಮೇಲೆ ಸಿಗರೇಟು ಹೊತ್ತಿ ಹೊತ್ತಿ ಹೊಗೆಯಾಗಿ ಹಬ್ಬಿ, ಚಿನ್ನಯ್ಯ ಮಲಗಿದ್ದ ಕೊಠಡಿಯ ವಾಯುಮಂಡಲವೆಲ್ಲ ಸಾಂದ್ರವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಹಾಗೆಯೇ ಅವನ ಮನಸ್ಸೂ ಚಿಂತೆಗಳಿಂದ ಸಾಂದ್ರವಾಗಿತ್ತು. ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಗೊತ್ತು, ಗುರಿ, ದಿಕ್ಕು, ದೆಸೆ ಏನೂ ಇದ್ದಂತೆ ತೋರಲಿಲ್ಲ ; ಸುಂಟರಗಾಳಿಗೆ ಸಿಕ್ಕಿದ ತರಗಲೆ ಎತ್ತ ಅಂದರೆ ಅತ್ತ ಗಾಳಿ ದಬ್ಬಿದ ಕಡೆ ನುಗ್ಗುವಂತೆ, ಸೀತೆಗೆ ಏನು ಅಪಾಯ ಬರಬಹುದು ? ಹೂವಯ್ಯ, ಸಿಂಗಪ್ಪಮಾವ ಇವರೆಲ್ಲ ಸೇರಿ ಏನಾದರೂ ಪಿತೂರಿ ಹೂಡಿದ್ದಾರೆಯೆ ?.... ಸೀತೆಯನ್ನು ಇಲ್ಲಿಂದ ಸಾಗಿಸಲು ಆಲೋಚಿಸಿದ್ದಾರೆಯೆ ?.... ಛೇ ! ಎಲ್ಲಿಯ ಮಾತು ! ಭೂತ ದೈವಗಳ ಚೇಷ್ಟೆಯ ವಿಚಾರವಾಗಿ ವೆಂಕಪ್ಪಯ್ಯನವರೇನಾದರೂ ತಿಳಿಸಿದರೆ ?.... ಅಥವಾ ಸೀತೆ ಒಲ್ಲದ ಮದುವೆಯಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಓಡಿಹೋಗುವ ಯತ್ನ ಮಾಡುತ್ತಾಳೆಯೆ ? - ಆ ಆಲೋಚನೆ ಎಷ್ಟು ಹಾಸ್ಯಾಸ್ಪದವಾಗಿ ಹುಸಿಯಾಗಿ ಕಂಡಿತೆಂದರೆ ಚಿನ್ನಯ್ಯ ಕಿಲಕ್ಕನೆ ನಕ್ಕುಬಿಟ್ಟನು - ಆತ್ಮಹತ್ಯೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾಳೆಯೆ ? ನೇಣು ! ಬಾವಿ ! ಕೆರೆ ! ವಿಷ ! ಎಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಉಂಟೆ ? ಸೀತೆಯಿಂದ ಅದೊಂದೂ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ ! ಇಷ್ಟವಿದ್ದರೂ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ ! ನನಗೆ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲವೇ ಸೀತೆ ?

ಆಲೋಚಿಸುತ್ತ ಅವನ ಮನಸ್ಸು ಸಂಚರಿಸಿತು. ಮದುವೆ ಚಪ್ಪರ, ಹಿತ್ತಿಲಬೇಲಿ, ತಾನು ಮದುವೆಗೆ ಹೊಲಿಸಬೇಕಾಗಿದ್ದ ಬಟ್ಟೆ, ಬೆಳಗಿನ ಜಾವ ಬೆಳಕು ಬಿಡಬೇಕಾದರೆ ಕಾಡುಕೋಳಿ ಹೊಡೆಯುವುದಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಆಳುಗಳೆಲ್ಲ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ 'ರೆಡಿ' ಆಗಬೇಕಾದರೆ ಮೊದಲು ಬಂದುಬಿಡಬೇಕು, ಹಾಳು, ಕೋವಿಯ ಬಲದ ನಳಿಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಈಡೇ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ !" ಎಂತದವ್ವಾ ಇದು ಬೆನ್ನು ಕಡಿಯುತ್ತದೆ ? ತಿಗಣೆಯೋ ? ಇರು....ಆಇಯ್ !"

ಚಿನ್ನಯ್ಯ ಸಿಗರೇಟನ್ನು ಬಾಯಲ್ಲಿ ಕಚ್ಚಿಕೊಂಡೇ ಹಾಸಗೆಯ ಮೇಲೆ ಎದ್ದು ಕುಳಿತು, ಎರಡು ಕೈಯಿಂದಲೂ, ಕಗ್ಗತ್ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಏನೂ ಕಾಣಿಸದಿದ್ದರೂ, ಹಾಸಗೆಯ ಮೇಲುಬಟ್ಟೆಯನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಸವರಿ ಮತ್ತೆ ಮಗ್ಗಲಾದನು.

“ಸರಿ ! ಈ ರಾಮಯ್ಯನಿಗೆ ಕಸುಬಿಲ್ಲ ! ಏನೇನೋ ಪುಕ್ಕಲು ? ಮದುವೆಗೆ ಮೊದಲೇ ಹೆಣ್ಣಿನಮೇಲೆ ಇಷ್ಟೊಂದು ಅಕ್ಕರೆ !”

ಮಧ್ಯರಾತ್ರಿಯ ಮೇಲಾಗಿದೆ ! ಚಿನ್ನಯ್ಯ ಆಲಿಸಿದನು : ಜಗಲಿ, ಕಿರುಜಗಲಿ ಮತ್ತು ಅಂಗಳಗಳಲ್ಲಿ ಮಲಗಿದ್ದ ಆಳುಗಳ ಉಸಿರಾಡುವಿಕೆ ರಾತ್ರಿಯ ನೀರವತೆಯಲ್ಲಿ ಛಂದೋಬದ್ಧವಾಗಿ ಕೇಳಿಬರುತ್ತಿತ್ತು. ನಡುವೆ ಗೊರಕೆಗಳ ಸದ್ದೂ ಸೇರಿತ್ತು. ಚಿನ್ನಯ್ಯ ಸಿಗರೇಟು ಸೇದುವುದನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿ, ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡರೂ ಎಚ್ಚರವಾಗಿರಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತ ಸೇದುವುದನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿ, ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡರೂ ಎಚ್ಚರವಾಗಿರಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತ ಮಲಗಿದ್ದನು. ಆದರೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿಯೇ ಅವನ ಪ್ರಜ್ಞೆ ಮಂಜುಮಂಜಾಗತೊಡಗಿ ಇನ್ನೇನು ಜಾಗ್ರದವಸ್ಥೆಯ ಹೊಸ್ತಿಲನ್ನು ದಾಟಬೇಕು ಎನ್ನುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಭೀಷಣವಾದ ಚೀತ್ಕಾರ ಧ್ವನಿಯೊಂದು ಕತ್ತಲೆಯ ನಿಶಬ್ದತೆಯನ್ನು ಪರಪರನೆ ಹರಿದು ಎದೆನೆತ್ತರು ಹೆಪ್ಪುಗಡುವಂತೆ, ಕೇಳಿಸಿತು, ಚಿನ್ನಯ್ಯ ಆ ಧ್ವನಿ ಸೀತೆಯದೆಂದು ತಟಕ್ಕನೆ ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ, ಕಿಡಿಬಿದ್ದ ಸಿಡಿಮದ್ದಿನಂತೆ ಹಾಸಗೆಯಿಂದ ನೆಗೆದದ್ದು “ಸೀತೆ ! ಸೀತೆ !” ಎಂದು ಗಾಬರಿಯಿಂದ ಕೂಗುತ್ತ ಕರೆಯುತ್ತ ಓಡಿದನು, ಸೀತೆ ಮಲಗಿದ್ದ ಕೊಠಡಿಗೆ !

ಮೂರು ದಿಗಳಿಂದಲೂ ತನ್ನ ಕಾಗದಕ್ಕೆ ಹೂವಯ್ಯಬಾವನಿಂದ ಯಾವ ವಿಧವಾದ ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರವೂ ಬಾರದಿದ್ದುದರಿಂದ ಸೀತೆಯ ಕೋಮಲ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ದೊಡ್ಡ ಆಘಾತವಾದಂತಾಯಿತು. ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಹಾಗೆ ಆಕೆಗೆ ಜಗತ್ತು ಶೂನ್ಯವಾಗಿಯೂ ಭಯಾನಕವಾಗಿಯೂ

ತೋರತೊಡಗಿತು. ಯಾರನ್ನು ಶಿಶುಸದೃಶ್ಯವಾದ ಸರಳ ಹೃದಯದಿಂದ ತನ್ನ ಜೀವನದ ದೇವತೆಯೆಂದು ಆಕೆ ಭಾವಿಸಿದ್ದಳೋ ಆತನೇ ತನ್ನನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸಿದ ಮೇಲೆ ಬೇರೆ ಗತಿಯೇನು ? ಸೀತೆಗೆ ತಾಯಿ, ತಂದೆ, ಅಣ್ಣ, ತಂಗಿ, ಬಂಧು ಬಾಂಧವರೆಲ್ಲರೂ ತನ್ನ ಕ್ರೂರ ವೈರಿಗಳಂತೆ ಕಾಣಲಾರಂಭಿಸಿದರು. ಭಯಂಕರ ಸನ್ನಿವೇಶದಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಾದರೂ ಹೇಗೆ ? ತಾನು ಓದಿದ್ದ ಕಥೆಗಳಲ್ಲಿದ್ದ ಹುಡುಗಿಯರ ಸಾಹಸ ಸಾಧ್ಯವಾಗುವಂತೆ ತೋರಲಿಲ್ಲ. ಓಡಿಹೋಗುವುದಾದರೂ ಎಲ್ಲಿಗೆ ? ಹೇಗೆ ? ಒಂದು ವೇಳೆ ಹೂವಯ್ಯ 'ಹುಂ' ಎಂದಿದ್ದರೆ ಅವನೊಡನೆ ಎಲ್ಲಿಗೆಂದರಲ್ಲಗೆ ಹೊರಡಲು ಸಿದ್ಧವಾಗುತ್ತಿದ್ದಳು ! ಏನು ಕಷ್ಟ ಒದಗಿದರೂ ಸಹಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು ! ಮಾನಗೀನ ದಯೆದಾಕ್ಷಿಣ್ಯಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಮೂಲೆಗೂತ್ತಿ ಇನಿಯನನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು ! ಆದರೆ ಹೂವಯ್ಯನೂ ಕೈಬಿಟ್ಟಮೇಲೆ ? ರಾಮಯ್ಯನಿಗೂ ತನಗೂ ಮದುವೆಯಾಗುತ್ತದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ನೆನೆದಾಗಲೆಲ್ಲ ಸೀತೆ ಮೂರ್ಛೆ ಹೋಗುವಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ ಉದ್ವಿಗ್ನೆಯಾಗುತ್ತಿದ್ದಳು ; ಹತಾಶೆಯಿಂದ ಕೈ ಕಾಲು ಬಿದ್ದು ಹೋಗುವಂತಾಗುತ್ತಿತ್ತು ; ಕಣ್ಣು ಮನಸ್ಸೂ ಮಂಜಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಆಕೆಯ ಸುತ್ತಲಿದ್ದ ಯಾರೊಬ್ಬರಿಗಾಗಲಿ ಆಕೆಯ ಪುಟ್ಟ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಆಗುತ್ತಿದ್ದ ವಿಷವ ಅರ್ಥವಾಗುವಂತಿರಲಿಲ್ಲ.

ಹೊರಗೆ ದೇಶಾಂತರ ಓಡಿಹೋಗಲಾರದ ಆಕೆ ತನ್ನೊಳಗೆ ತಾನು ಓಡಿ ಹೋಗುವ ಉಪಾಯವನ್ನು ಹುಡುಕಬೇಕಾಯಿತು. ಆದರೆ ಆ ಉಪಾಯ ಹೊಳೆದುದು ಆಕೆಯ ಎಚ್ಚತ್ತ ಚಿತ್ತಕ್ಕಲ್ಲ, ಗುಪ್ತ ಚಿತ್ತಕ್ಕೆ.

ಆ ದಿನ ಬೈಗಿನಲ್ಲಿ ಕಪ್ಪಾಗುವವರೆಗೂ ಕಾದಿದು, ಹೂವಯ್ಯನಾಗಲಿ, ಆತನ ಇತರ ಯಾವ ವಿಧವಾದ ಪ್ರತಿನಿಧಿಯಾಗಲಿ, ಬಾರದಿರಲು, ತನ್ನ ಪ್ರಣಯ ಪತ್ರದಲ್ಲಿ ಬರೆದಿದ್ದಂತೆ ಆತ್ಮಹತ್ಯೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದಳು. ಸಾವೆಂದರೆ ಹೆದರುತ್ತಿದ್ದ ಆ ಹುಡುಗಿ ಸಾವೊಂದೇ ತನಗೆ ಪಾರಾಗುವ ಮಾರ್ಗವೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಬೇಕಾದರೆ ಬಾಳು ಆಕೆಗೆ ಎಷ್ಟು ಭಯಂಕರವಾಗಿ ಕಂಡಿರಬೇಕು ? ಆತ್ಮಹತ್ಯೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದ ಮೇಲೆ ಸಾವು ಭಯಂಕರವಾಗಿ ಕಾಣಿಸಲಿಲ್ಲ ; ಬಾಳಿನ ಕೋಟಲೆ ಮತ್ತು ಹತಾಶೆಗಲಿಂದ ತನ್ನನ್ನು ಪಾರು ಮಾಡುವ ನೆಚ್ಚಿನ ಸಖಿಯಂತೆ ಭಾಸವಾಯಿತು.

ಎಲ್ಲರೂ ಮಲಗಿದಮೇಲೆ, ಮನೆಗೆ ಹತ್ತಿರವಾಗಿದ್ದ ನಡೆದು, ರಾಮಕ್ಕ ಮಾಡಿದಂತೆ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ ಎಂದು ದೃಢಮಾಡಿಕೊಂಡಳು. ಕೆಲವು ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ, ತಾನು ಇನ್ನೂ ಬಹಳ ಸಣ್ಣ ಹುಡುಗಿಯಾಗಿದ್ದಾಗ, ಕಾಳನ ತಾಯಿ ರಾಮಕ್ಕ, ಆಗ ತಾನರಿಯಲಾರದ ಯಾವುದೋ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ, ಆ ಕೆರೆಯಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು ಪ್ರಾಣ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದುದನ್ನು ಸೀತೆ ಮರೆತಿರಲಿಲ್ಲ.

ಆ ರಾತ್ರಿ ಸೀತೆ ಎಲ್ಲರಿಗಿಂತಲೂ ಮೊದಲೆ ಉಟಮಾಡಿ ತಲೆನೋವು ಎಂಬ ನೆವದಿಂದ ಮಲಗಿದಳು. ಲಕ್ಷ್ಮಿ ತನಗೂ 'ಅಕ್ಕಯ್ಯಗೆ ಆದ್ದಾಂಗೆ ಆಗ್ಯದೆ' ಎಂದು ಸೀತೆ ಮಲಗಿದ್ದ ಹಾಸಗೆಯಲ್ಲಿಯೆ ಪಾಲುವೊಡಳು. ಬೇರೆ ಹಾಸಗೆಯಲ್ಲಿ ಅವಳನ್ನು ಮಲಗಿಸಿಕೊಂಡು ಸೀತೆ ಮಾಡಿದ ಪ್ರಯತ್ನ ವ್ಯರ್ಥವಾಯಿತು.

ಸೀತೆ ನಿದ್ರೆ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ಮದುವೆ ಚಪ್ಪರ ಮೊದಲಾದ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ್ದರೆ ಕೂಗು, ಕರೆ, ನಗು, ಕೇಕೆ - ಇವುಗಳೆಲ್ಲ ನಿಂತು. ಉಟದ ಗಲಿಬಲಿಯೂ ಎಲೆಯಡಕೆ ವಿನಿಯೋಗದ ಗಡಿಬಿಡಿಯೂ ಮುಗಿದು ಎಲ್ಲರೂ ಮಲಗಿ ನಿಶ್ಚಲವಾಗುವುದನ್ನೇ ಎದುರನೋಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ತಾಯಿ ಗೌರಮ್ಮನವರು ಒಳಗಿನ ಕೆಲಸಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿ ತಲೆತುರಿಸಲು ಪುರಸ್ತಿಲ್ಲಿದ್ದರೂ ನಡುವೆ ಒಂದು ಸಾರಿ ಬಂದು ಮಗಳ ಹಣೆಗೆ ಅಮೃತಾಂಜನ ತಿಕ್ಕಿ ಹೋಗಿದ್ದರು. ಅವರು ಮತ್ತೊಂದು ಸಾರಿ, ಮಲಗುವ ಮೊದಲು ಬಂದು ಕರೆದಾಗ ಸೀತೆ ಹೋಗಿದ್ದರು. ಅವರು ಮತ್ತೊಂದು ಸಾರಿ, ಮಲಗುವ ಮೊದಲು ಬಂದು ಕರೆದಾಗ ಸೀತೆ ಎಚ್ಚರವಾಗಿದ್ದರೂ ಗಾಢನಿದ್ರೆಯಲ್ಲಿರುವಂತೆ ನಟಿಸಿದ್ದಳು. ಅವರು ಸುಖವಾಗಿ ನಿದ್ರೆಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾಳೆ ಎಂದು ನೆಮ್ಮದಿಯಾಗಿ ಹೋಗಿ ಮಲಗಿದರೋ ಇಲ್ಲವೋ ನಿದ್ರೆ ಹತ್ತಿತ್ತು.

ಸೀತೆ ಹಾಸಗೆಯ ಮೇಲೆ ಮಲಗಿ ಕಣ್ಣುಬಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಕತ್ತಲೆಯನ್ನೇ ನೋಡುತ್ತ ನೆನೆದೂ ಕಣ್ಣೀರು ಸುರಿಸಿದಳು..... ಆ ಕೆರೆ ! ಆ ಕತ್ತಲೆ ! ಹಾವು !..... ನೀರು ಹಾವು ಎಂದರೂ ಆಕೆಗೆ ಪ್ರಾಣ ಹಾರುತ್ತಿತ್ತು !.... ಸೀತೆಯ ಎದೆ ಎಷ್ಟೋ ಸಾರಿ ಝಗ್ಗಂದಿತು !..... ಸಾವು

ಭಯಂಕರವಾಗಿ ಕಂಡು, 'ನೋಡೋಣ, ಹೂವಯ್ಯ ಬಾವ ನಾಳೆಯಾದರೂ ಬರಬಹುದು' ಎಂದು ಕುರುಡಾಸೆ ಪಡತೊಡಗಿದಳು.... ಮತ್ತೆ ತನಗೂ ರಾಮಯ್ಯನಿಗೂ ಆಗುವ ಬಲಾತ್ಕಾರದ ಮದುವೆಯನ್ನು ನೆನದು, ಸೇದುವ ಬಾವಿಗೆ ಕಾಲು ಜಾರಿದವನು ದಡದ ಗಿಡವನ್ನು ಅಮರಿ ಹಿಡಿಯುವಂತೆ ಬಾಳಿನ ಬಾವಿಗೆ ಕಾಲುಜಾರಿದಳು ಸಾವಿನ ಕಾಲನ್ನು ಭದ್ರವಾಗಿ ಹಿಡಿದಳು !.... ಹಾಸಗೆಯ ಮೇಲೆ ಎದ್ದು ಕೂತಳು. ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಮುಗ್ಧವಾಗಿ ಮಲಗಿದ್ದುದು ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಾಣಿಸದಿದ್ದರೂ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಕಾಣಿಸಿ, ಏತಕ್ಕೋ ಏನೋ, ಸ್ವಲ್ಪ ತಡೆದು ಹೊರಡುತ್ತೇನೆಂದು ಸೀತೆ ಮತ್ತೆ ಮಲಗಿದಳು. ಮಲಗುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ತಲೆಯ ಮೃದುವಾದ ಎಳೆಗೂದಲು ಸೀತೆಯ ಕೆನ್ನೆಗೆ ಸೋಂಕಿತು ! ಸೀತೆ ಎಷ್ಟೋ ಸಾರಿ ಆ ಮುದ್ದು ತಲೆಗೂದಲಿಗೆ ಎಣ್ಣೆ ಹಾಕಿ, ಬಾಚಿ, ಬೈತಲೆ ತೆಗೆದು ಅಲಂಕರಿಸಿದ್ದಳು ! ಆ ಮುದ್ದಾದ ನುಣ್ಣುಳಿನ ಸೋಂಕು ಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರದ ಸಾವಿರ ನೀತಿಬೋಧೆಗಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚು ವಿರೋಧವಾಗಿತ್ತು ಆತ್ಮಹತ್ಯೆಗೆ.

ಸೀತೆ ಈಗ ಹೋಗುತ್ತೇನೆ, ಈಗ ಹೋಗುತ್ತೇನೆ ಎಂದು ಆಲೋಚಿಸುತ್ತಿದ್ದಾಗಲೆ ಜಗಲಿಯ ಗಡಿಯಾರದಲ್ಲಿ ಗಂಟೆ ಹೊಡೆಯತೊಡಗಿತು. ಸೀತೆ ಬಹಳ ಕುತೂಹಲದಿಂದ, ಇಷ್ಟದಿಂದ ಎಣಿಸಿದಳು ! ಒಂದು, ಎರಡು, ಮೂರು, ನಾಲ್ಕು, ಐದು, ಆರು, ಏಳು, ಎಂಟು, ಒಂಬತ್ತು, ಹತ್ತು, ಹನ್ನೊಂದು, ಹನ್ನೆರಡು ! ಆಹ, ಗಡಿಯಾರ ಇನ್ನೂ ಹೀಗೆ ಬೆಳಗಾಗುವ ತನಕವೂ ಗಂಟೆ ಹೊಡೆಯುತ್ತಲೇ ಇದ್ದಿದ್ದರೆ ! ಗಂಟೆ ಹೊಡೆಯುವುದನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಸೀತೆಯ ಅಂತಃಕರಣಕ್ಕೆ ಗಡಿಯಾರವೂ ನಿಷ್ಕರುಣಿಯಾಗಿ ತೋರಿತು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಯಾರೋ ಹೊರಗಡೆ ಕೆಮ್ಮಿದರು ! ಸೀತೆ ನೆವಸಿಕ್ಕಿ ಸಮಾಧಾನದಿಂದ ಇನ್ನೊಂದು ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಾದ ಮೇಲೆ ಎಲ್ಲರೂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ನಿದ್ರೆಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಆಮೇಲೆ ಹೊರಡುತ್ತೇನೆ ಎಂದು ಕತ್ತಲೆಯ ಕಡೆಗೆ ನೋಡುತ್ತ ಮಲಗಿದಳು.

ಅರ್ಧಗಂಟೆ ಕಳೆದಿರಲಿಲ್ಲ. ಸೀತೆಗೆ ಮೆಲ್ಲನೆ ಹಾಸಗೆಯಿಂದ ಎದ್ದಳು. ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೂ ಸಂಪೂರ್ಣ ನಿಶಬ್ದ. ಸೀತೆಗೆ ಆತ್ಮಹತ್ಯೆಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಅವಕಾಶ ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಡುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಎಂಬಂತೆ ಜಗತ್ತು ಎಚ್ಚರತಪ್ಪಿ ಮಲಗಿತ್ತು. ಬಾಗಿಲುಗಳು ಕೂಡ ಶಬ್ದ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ಮಲಗಿದ್ದ ನಾಯಿಗಳೂ ತಲೆಯೆತ್ತಿ ನೋಡಲಿಲ್ಲ. ಸೀತೆ ಬಿರುಬಿರನೆ ಕೆರೆಯ ಕಡೆಗೆ ನಡೆದಳು. ಕಾಲಿಗೆ ಮುಳ್ಳು ಚುಚ್ಚಲಿಲ್ಲ. ಕಲ್ಲು ತಡೆಯಲಿಲ್ಲ.

ಎಷ್ಟು ಬೇಗನೆ ಕೆರೆಯ ದಡಕ್ಕೆ ಬಂದುಬಿಟ್ಟಿದ್ದಾಳೆ !

ಸೀತೆಗೆ ತನ್ನ ಸಾಹಸವನ್ನು ಕಂಡು ತನಗೇ ಆಶ್ಚರ್ಯವಾಯಿತು ! ಅಷ್ಟು ಧೈರ್ಯ, ಸ್ಥೈರ್ಯ, ಸಾಮರ್ಥ್ಯ, ಚಿತ್ತದಾಧ್ಯಗಳು ತನ್ನಲ್ಲಿವೆ ಎಂಬುದು ಅದುವರೆಗೂ ಆಕೆಗೆ ತಿಳಿದಿರಲಿಲ್ಲ. ಸಾಯುವ ಮೊದಲು ಆತ್ಮದ ಶಕ್ತಿಯೆಲ್ಲ ಪ್ರಕಾಶಿತವಾಗಿದ್ದಂತೆ ತೋರಿತು.

ಇನ್ನೇನು ಕೆರೆಗೆ ಹಾರಬೇಕು ! ಸೀತೆ ಹಿಂಜರಿದು ನಿಂತಳು.

ಹೂವಯ್ಯಬಾವ ಹೇಳಿಕೊಟ್ಟ ದೇವರ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ! ಸೀತೆ ಆ ಕತ್ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಸಾವಿರಾರು ನಕ್ಷತ್ರಗಳಿಂದ ಖಚಿತವಾಗಿದ್ದ ಆಕಾಶದ ಕಡೆಗೆ ತಲೆಯೆತ್ತಿ ಕೈ ಮುಗಿದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದಳು ! ಏನನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದಳು ! ಸೋಜಿಗ ! ಈ ಮದುವೆ ಹೇಗಾದರೂ ತಪ್ಪಿಹೋಗಿ ಹೂವಯ್ಯಬಾವವನ್ನೇ ಮದುವೆಯಾಗುವಂತೆ ಕೃಪೆ ಮಾಡು ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದಳು ! ಕೆರೆಗೆ ಹಾರುತ್ತಿದ್ದಾಳೆ ! ಇನ್ನೆಲ್ಲಿಯ ಮದುವೆ ?

ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಮುಗಿದು, ಸೀತೆ ತನ್ನೆಡೆಗೆ ಓಡಿಬರುತ್ತಿದ್ದ ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಕಂಡು ಹೆದರಿ ಸೋದ್ದಿಗ್ಗುಹೃದಯಿಯಾಗಿ ಹಾರಿದಳು ! ನೀರು ಚಪ್ಪಲನೆ ಸೀರಿತು ! ಆದರೆ ಕೆರೆಯೊಳಗಿದ್ದ ಏನೋ ಒಂದು ಪದಾರ್ಥ ಆಕೆಯ ಎದೆಗೆ ಬಲವಾಗಿ ತಗುಲಿದಂತಾಯಿತು ! ಅಥವಾ ಗಿದ್ದೇನು ? ಬಹುಶಃ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ನೆನೆಯಲು ಹಾಕಿದ್ದ ನೇಗಿಲುಗಳಿರಬೇಕು ! ಸೀತೆಗೆ ಮಾಹಾಯಾತನೆಯಾಗಿ ಕಿಟ್ಟನೆ ಚೀರಿದಳು.

ಆ ಕೂಗನ್ನು ಕೇಳಿಯೇ ಚಿನ್ನಯ್ಯ ಆಕೆ ಮಲಗಿದ್ದಲ್ಲಿಗೆ ಓಡಿ ಬಂದದ್ದು! ಬೇಗನೆ ದೀಪಹೊತ್ತಿಸಿ ನೋಡಿದರೆ, ಸೀತೆ ಹಾಸಗೆಯ ಮೇಲೆ ನಿಷ್ಪಂದವಾಗಿ ಪ್ರಜ್ಞೆಯಿಲ್ಲದೆ ಮಲಗಿದ್ದಾಳೆ! ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಕೈ ಆಕೆಯ ಎದೆಯ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದಿದೆ. ಮತ್ತು .... ಲಕ್ಷ್ಮಿ, ತನ್ನ ಕನಸಿನ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ದನದ ಕೊಟ್ಟಿಗೆಯ ಆಚೆ ರತ್ನಗಂಧಿ ಗಿಡದ ಬುಡದಲ್ಲಿ, ಉಚ್ಚಹೊಯ್ಯಬಿಟ್ಟಿದ್ದಾಳೆ!

ಹೊವಯ್ಯ ಮುತ್ತಳ್ಳಿಗೆ

ಮಲಗಿದ್ದವರೆಲ್ಲರೂ ದಡಬಡನೆ ಎದ್ದು ನಾಲ್ಕು ದಿಕ್ಕುಗಳಿಂದಲೂ ಓಡಿ ಬಂದರು. ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಒಂದೊಂದು ಅನಾಹುತದ ಊಹೆಯಿತ್ತು. ಆದರೆ ಯಾವುದೊಂದೂ ವಾಸ್ತವವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ.

ತಲೆಗೂ ಮುಖಕ್ಕೂ ತಣ್ಣೀರು ಹಾಕಿ, ಗಾಳಿ ಬೀಸಿ ಉಪಚರಿಸಿದ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿನಮೇಲೆ ಸೀತೆ ಕಣ್ಣು ತೆರೆದಳು. ಆದರೆ ಪ್ರಪಂಚ ಆಕೆಗೆ ಹಿಂದಿನದಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಮೊದಮೊದಲು ಅಲ್ಲಿ ಸುತ್ತಲಿದ್ದ ತಂದೆ, ತಾಯಿ, ಅಣ್ಣ ಮೊದಲಾದ ಪರಿಚಿತರ ಗುರುತು ಕೂಡ ಆಕೆಗೆ ಸಿಕ್ಕಿದಹಾಗೆ ತೋರಲಿಲ್ಲ. ಕೇಳಿದ ಯಾವ ಪ್ರಶ್ನೆಗೂ ಉತ್ತರಕೊಡಲಿಲ್ಲ. ಸುಮ್ಮನೆ ದುರುದುರುನೆ ನೋಡತೊಡಗಿದಳು. ಬಿಕ್ಕಿಬಿಕ್ಕಿ ಅಳುತ್ತಿದ್ದಳು.

ಗೌರಮ್ಮನವರು ನಿಡುಸುಯ್ಯುತ್ತ ಕಂಬನಿಗರೆಯುತ್ತ ಮಗಳನ್ನು ನಾನಾಪರಿಯಿಂದ ನುಡಿಸುತ್ತ ತಮಗೆ ತಿಳಿದಿದ್ದ ದೈವ್ಯ ದೇವರುಗಳಿಗೆಲ್ಲ ಹೇಳಿಕೊಂಡು ಮುಡಿಪುಕಟ್ಟಿದ್ದರು. ಶ್ಯಾಮಯ್ಯಗೌಡರೂ ಹೆಂಡತಿಯ ಉದ್ಯಮಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಪೂರ್ಣ ಭಾಗಿಗಳಾದರು. ಮರುದಿನವೆ ಅಗ್ರಹಾರದ ವೆಂಕಪ್ಪಯ್ಯ ಜೋಯಿಸರನ್ನು ಕರೆಯಿರಿ, ನಿಮಿತ್ತ ನೋಡಿಸುವುದಾಗಿಯೂ, ಕೂಳೂರಿಗೂ ಸಿದ್ಧರಮಠಕ್ಕೂ ಅಳು ಕಳುಹಿಸಿ ಪ್ರಸಾದ ತರಿಸುವುದಾಗಿಯೂ, ಮನೆಯ ದೈವ್ಯ ದ್ಯಾವರುಗಳಿಗೆ ಹಣ್ಣು ಹಾಕಿಸಿ ರಕ್ತಬಲಿ ಕೊಡುವುದಾಗಿಯೂ, ಧರ್ಮಸ್ಥಳ, ತಿರುಪತಿ, ಸಿಬ್ಬಲುಗುಡ್ಡೆ ಮುಂತಾದ ದೂರದ ಮತ್ತು ಸಮೀಪದ ದೇವಸ್ಥಾನಗಳಿಗೆ ಕಾಣಿಕೆ ಅರ್ಪಿಸುವುದಾಗಿಯೂ, ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ, ನೆರೆದಿದ್ದ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಕೇಳಿಸುವಂತೆ ಹೇಳಿಕೊಂಡರು. ಸೀತೆಯ ಮೈಮೇಲೆ ಬಂದಿದ್ದ ಪಿಶಾಚಿಗೆ ಭಯ ಹುಟ್ಟಿಸಬೇಕೆಂದು ಅವರ ಅಂತರಂಗದ ಮುಖ್ಯೋದ್ದೇಶವಾಗಿತ್ತು.

ಬೆಳಗಿನ ಜಾವದಲ್ಲಿ ಸೀತೆ ಮಾತಾಡತೊಡಗಿದಳು. ಒಂದು ಸಾರಿ 'ಸೀತೆ' ಮಾತಾಡುವಂತೆಯೂ ಮತ್ತೊಂದು ಸಾರಿ 'ಇನ್ನಾರೋ' ಮಾತಾಡುವಂತೆಯೂ ತೋರುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ, ಮೊದಲೆ ಮೂಢಭಾವನೆಗಳಿಂದ ತುಂಬಿ ಹೋಗಿದ್ದ ಮಂದಿಯ ಮನಸ್ಸು ಭಯಕ್ರಾಂತವಾಯಿತು. ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬಂದಹಾಗೆ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟತೊಡಗಿದರು.

ಆ ಊಹೆಯ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಎಲ್ಲರ ಹೃದಯಕ್ಕೂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಹಿಡಿಯಿತು : ಸೀತೆಮನೆ ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರ ಬಾಳದೆಹೋದ ಮಗ ಕೃಷ್ಣಪ್ಪನೇ ದೈವ್ಯವಾಗಿ ಸೀತೆಯ ಮೇಲೆ ಬಂದಿದ್ದಾನೆ ಎಂಬುದು ! ಸೀತೆಯ ಬಾಯಿಂದ ಹೊರಡುತ್ತಿದ್ದ ಕೆಲವು ಮಾತುಗಳೂ ಅವರ ಊಹೆಯನ್ನೇ ಸಮರ್ಥಿಸುವಂತೆ ಅರ್ಥ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದುವು !

ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ದಂಗೆಯಾದರೆ ಅದನ್ನಡಗಿಸಲು ಆ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ರಾಜನ ಸೈನ್ಯ ಹೋಗುವ ರೀತಿಯಿಂದ ವೆಂಕಪ್ಪಯ್ಯ ಜೋಯಿಸರು ಮರುದಿನ ಮುತ್ತಳ್ಳಿಗೆ ಬಂದರು. ನೋಡುತ್ತಿದ್ದ ಜನರ ಮನಸ್ಸು ಬೆರಗಾಗುವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ನಿಮಿತ್ತ ನೋಡಿ, ತಲೆಯಲ್ಲಾಡಿಸಿ ಶ್ಯಾಮಯ್ಯಗೌಡರನ್ನು ಒಂದು ಏಕಾಂತದಡೆಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಕಿವಿಯಿಲ್ಲಸುರಿ, ಮಂತ್ರಿಸಿದ ವಿಭೂತಿ ಕುಂಕುಮ ತೆಂಗಿನಕಾಯಿಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು, ತಮಗೆ ಬರಬೇಕಾಗಿದ್ದ ದಾನ ದಕ್ಷಿಣೆಗಳನ್ನು ಹೊತ್ತು ಅಗ್ರಹಾರಕ್ಕೆ ಹಿಂತಿರುಗಿದರು. ಏನೋ ಒಂದು ಮಹತ್ತಾದ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿದಂತಾಗಿ ಮನೆಯವರೆಲ್ಲರ ಮನಸ್ಸೂ ನೆಮ್ಮದಿಯಾಯಿತು.

ಜೋಯಿಸರು ಉಪದೇಶಿಸಿದಂತೆ ಸೀತೆಗೆ ವಿಭೂತಿ ಕುಂಕುಮಗಳನ್ನು ಹಚ್ಚಿ, ಆಕೆ ಮಲಗುತ್ತಿದ್ದ ಸ್ಥಳದ ಮೇಲುಭಾಗದಲ್ಲಿದ್ದ ಬಿದಿರು ಗಳುವಿಗೆ ಮಂತ್ರಿಸಿದ ತೆಂಗಿನಕಾಯಿಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿದರು.

ಶ್ಯಾಮಯ್ಯಗೌಡರು ಜೋಯಿಸರು ತಮಗೆ ಹೇಳಿದ್ದ ಗುಟ್ಟಿನ ಮಾತುಗಳನ್ನು, ಗುಟ್ಟಾಗಿ, ಗುಟ್ಟಾಗಿಡಬೇಕೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರಿಗೆ ಎಂದು ಅನೇಕ ಜನರಿಗೆ ಹೇಳಿದರು.

ಹಾಗೆ ಹೇಳಲು ಅವರಿಗೆ ಒಂದು ನೆವವೂ ಇತ್ತು. ಜೋಯಿಸರು ನಿಮಿತ್ತ ಹೇಳಿದ್ದ ವಿಷಯವನ್ನು ಇತರರು ಮೊದಲೇ ನಿರ್ಣಯಿಸಿದ್ದರು. ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಗೊತ್ತಿರುವುದನ್ನೂ ಗುಟ್ಟಾಗಿರುವುದರಲ್ಲಿ ಅರ್ಥವಾದರೂ ಏನಿದೆ ? ಆದ್ದರಿಂದ ತಮ್ಮ ಮಗಳ ಮೇಲೆ ಬಂದಿರುವವನು ಸೀತೆಮನೆ ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರ ಮಗ ಕೃಷ್ಣಪ್ಪನೇ ಎಂದು ಜೋಯಿಸರೂ ನಿಮಿತ್ತ ನೋಡಿ ಹೇಳಿದರೆಂದು ತಿಳಿಸತೊಡಗಿದರು. ಇಂತಹ ವಿಷಯಗಳೆಂದರೆ ಹಳ್ಳಿಗರ ಕಿವಿಗಳಿಗೆ ಹಬ್ಬ. ಸುದ್ದಿ ಬಾಯಿಂದ ಬಾಯಿಗೆ ಕಿವಿಯಿಂದ ಕಿವಿಗೆ ಹಬ್ಬಿತು.

ಸ್ವಂತ ಮಗನಿಗೆ ಹೆಂಡತಿಯಾಗಿ ಮನೆಗೆ ಬರಲಿರುವ ತಮ್ಮ ಸೊಸೆಯನ್ನು ತಮ್ಮ ಬದ್ಧವೈರಿಯಾಗಿರುವ ಸೀತೆಮನೆ ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರ ಬಾಳದೆ ಹೋದ ಮಗನ ದೈಯ್ಯ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡಿರುವ ವಿಚಾರವನ್ನು ನಿಂಗನ ಬಾಯಿಂದ ಕೇಳಿದೊಡನೆಯೇ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರು ಬೆಂಕಿಬೆಂಕಿಯಾದರು. ತಮ್ಮನ್ನು ಪೀಡಿಸಲು ಬದುಕಿರುವ ತಂದೆ ಸಾಲದೆ ಸತ್ತ ಮಗನೂ ಬರಬೇಕೆ ? ಕೃಷ್ಣಪ್ಪನ ಪಿಶಾಚಕ್ಕೆ ನರಕಯಾತನೆ ಕೊಟ್ಟುರಚ್ಚು ತೀರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ನಿರ್ಧರಿಸಿದರು. ಮದುವೆಯಾಗಿ ಸೀತೆ ಕಾನೂರಿಗೆ ಬಂದ ಮೇಲೆಯೂ ಕೃಷ್ಣಪ್ಪನ ಪಿಶಾಚ ತಮ್ಮ ಸೊಸೆ ಮೇಲೆ ಬರುವ ಧೈರ್ಯ ಮಾಡಿದರೆ ಆಗ ಮಾಡಿಸುತ್ತೇನೆ ಅದಕ್ಕೆ ! ಕೊಡಬಾರದ ಕಷ್ಟಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ತಂದೆಯ ಮೇಲಣ ಸಿಟ್ಟನ್ನು ಮಗನ ಪ್ರೇತದ ಮೇಲೆ ತೀರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ !

ಆಲೋಚಿಸುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಶಿಕ್ಷಾವಿಧಾನಗಳು ಒಂದೊಂದಾಗಿ ಅವರ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಹೊಳೆದುವು :- ಸೆಗೆಣೆ ತಿನ್ನಿಸುವುದು ; ಬರೆ ಹಾಕುವುದು ; ಉಪವಾಸ ಕೆಡವಿ ಜೀರಿಗೆ ಮೆಣಸಿನಕಾಯಿಯ ಕಾರದ ಮುದ್ದೆಯನ್ನು ತಿನ್ನಿಸುವುದು ; ತಿನ್ನದಿದ್ದರೆ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಾರ ಸಿಡಿಯುವುದು ; ಪಟಿಕಾರ, ಕೂದಲು, ಇಂಗು, ಒಣಮೆಣಸಿನಕಾಯಿ ಮೊದಲಾದ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಉರಿಹಾಕಿ ಮೂಗಿಗೆ ಹೊಗೆ ಹಿಡಿಯುವುದು ; ವೆಂಕಪ್ಪಯ್ಯ ಜೋಯಿಸರಿಂದ ಮಂತ್ರ ಹಾಕಿಸಿ, ದಿಗ್ಬಂದನ ಮಾಡಿಸಿ ಅವರಿಗೆ ತಿಳಿದಿರುವ ಮಂತ್ರದ ಯಾತನೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಪ್ರಯೋಗಿಸುವುದು.... ಇತ್ಯಾದಿ.

ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರೇ ಕೈಗೆ ಸಿಕ್ಕಿ, ತಾವೇ ಅವರನ್ನು ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ರೀತಿ ಪೀಡಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆ ಎಷ್ಟು ಸಂತೋಷವಾಗುತ್ತಿತ್ತೋ ಅಷ್ಟು ಸಂತೋಷವಾಯಿತು ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರಿಗೆ ಸೀತೆಯ ಮೈಮೇಲೆ ಬರುವ ಕೃಷ್ಣಪ್ಪನ ಆತ್ಮಕ್ಕಾಗುವ ಹಿಂಸೆಯನ್ನು ನೆನದು.

ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರ ಪ್ರಯತ್ನವೇ ವ್ಯರ್ಥವಾಗಿದೆ ! ಇನ್ನು ಅವರ ಮಗನ ಪ್ರೇತದ ಪ್ರಯತ್ನಕ್ಕೆ ಸೊಪ್ಪು ಹಾಕುತ್ತಾರೆಯೆ? ಕೃಷ್ಣಪ್ಪನಿರಲಿ ! ಅವನ ಮುತ್ತಜ್ಜನ ದೈಯ್ಯವೇ ಬಂದು ಹಿಡಿದರೂ ಮದುವೆ ಮಾತ್ರ ನಿಲ್ಲದಂತೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ ಎಂದು ಶಪಥಮಾಡಿ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರು ಶ್ಯಾಮಯ್ಯಗೌಡರಿಗೆ “ಏನಾದರಾಗಲಿ ! ಎಷ್ಟು ಮಾತ್ರಕ್ಕೂ ನಿಶ್ಚಯವಾದ ಮದುವೆಯನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ !” ಎಂಬುದಾಗಿ ಮುನ್ನೆಚ್ಚರಿಕೆ ಹೇಳಿ ಕಳುಹಿಸಿದರು.

ಸೀತೆಗೆ ದೆವ್ವ ಹಿಡಿದ ಸಮಾಚಾರ ಹೂವಯ್ಯನ ಕಿವಿಗೂ ಮುಟ್ಟಿ, ಅವನು ಗಾಬರಿಗೊಂಡನು. ಮನಃಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿಯೂ ಅಲ್ಪಸ್ವಲ್ಪ ಪರಿಶ್ರಮವಿಲ್ಲದ ಆತನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಸೀತೆಗೆ ವಿಕಾರದ ಗುಟ್ಟು ಹೊಳೆಯಿತು. ಹಿಂದೆ ಕೃಷ್ಣಪ್ಪನಿಗೆ ಆಕೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಮದುವೆಯಾಗಬೇಕೆಂದು ನಿರ್ಣಯವಾಗಿದ್ದಾಗ ಸೀತೆಗೆ ಬಂದೊದಗಿದ್ದ ಅಸ್ವಸ್ಥತೆ ಜ್ಞಾಪಕಕ್ಕೆ ಬಂದಿತು. ಈ ಸಾರಿ ತನಗೆ ತಾನೆ ತಿಳಿಯದಂತೆ ಸೀತೆಯ ಒಳ ಮನಸ್ಸು ತನ್ನ ಜುಗುಪ್ಸೆ ಮತ್ತು ನೋವುಗಳಿಗೆ ಕೃಷ್ಣಪ್ಪನ ದೈಯ್ಯದ ವೇಷವನ್ನು ಹಾಕಿರಬಹುದೆಂದು ತಟಕ್ಕನೆ ಊಹಿಸಿ, ಮುಂದೆ ಅನಾಹುತ ಅಪಾಯಗಳು ಸಂಭವಿಸದಂತೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಮುತ್ತಳ್ಳಿಗೆ ಮನಸ್ಸಿಲ್ಲದ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಹೋದನು.

ಆದರೆ ಮುತ್ತಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಹೂವಯ್ಯನಿಗೆ ದೊರೆತ ಸ್ವಾಗತ ಪರಮ ಉದಾಸೀನವಾಗಿತ್ತು. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ ; ಮಾತುಕತೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಹೂವಯ್ಯನ ಪರವಾಗಿ ಏನೋ ಒಂದು ಜುಗುಪ್ಸೆಯೂ ತೋರುತ್ತಿತ್ತು. ಜನರ ದೃಷ್ಟಿ ಮತ್ತು ಇಂಗಿತಗಳಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ಏನೋ ಒಂದು ಭೀತಿ, ಒಡೆದು ಕಾಣಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಹೂವಯ್ಯನಿಗೆ ತಾನಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಬಾರದಾಗಿತ್ತು ಎನ್ನಿಸುವಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ ಸನ್ನಿವೇಶವಿತ್ತು.

ಅದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ಚಿನ್ನಯ್ಯನಿಂದ ಆಮೇಲೆ ತಿಳಿಯಿತು. ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರ ಸೂಚನೆಯ ಮೇರೆಗೆ ವೆಂಕಪ್ಪಯ್ಯ ಜೋಯಿಸರು 'ಕೃಷ್ಣಪ್ಪ ಸೀತೆಯ ಮೇಲೆ ಬರುವುದಕ್ಕೆ ಹೂವಯ್ಯನೇ ಕಾರಣವಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಹೂವಯ್ಯನಿಗೆ ಗೊತ್ತಿರುವ ಮಂತ್ರವಿದ್ಯೆಯ ದೆಸೆಯಿಂದಲೇ ಕಾನೂರು ಮನೆಯ ಭೂತ 'ಬಲೀಂದ್ರ' ಹೋತದಲ್ಲಿ ಸೇರಿಕೊಂಡು, ಅವನ ವಶವಾಗಿ ಕೆಲಸಮಾಡುತ್ತಿದೆ' ಎಂಬ ಮಿಥ್ಯಾವಾರ್ತೆಯನ್ನು ಹಬ್ಬಿಸಿದ್ದರಂತೆ !

ಹೂವಯ್ಯ ಜನರ ಉದಾಸೀನ ಭಾವವನ್ನಾಗಲಿ ಜುಗುಪ್ಸೆಯನ್ನಾಗಲಿ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಹಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳದೆ, ಸೀತೆಯನ್ನು ನೋಡಿಯೇ ಹೋಗುತ್ತೇನೆಂದು ನಿರ್ಧರಿಸಿದರು. ಮದುವೆಯ ಸನ್ನಾಹಕಾರ್ಯಗಳ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ್ದ ಶ್ಯಾಮಯ್ಯಗೌಡರು ಹೂವಯ್ಯನ ಕಡೆಗೆ ತಿರುಗಿನೋಡದೆ 'ಅವಳಿಗೆ ಬುದ್ಧಿಭ್ರಮೆಯಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಈಗ ನೀನು ನೋಡುವುದು ಬೇಡ' ಎಂದುಬಿಟ್ಟರು. ಆದರೆ ಹೂವಯ್ಯ ಮರ್ಯಾದೆಯನ್ನು ಗಮನಿಸದೆ ಮೊಂಡತನ ಮಾಡಿ ಶ್ಯಾಮಯ್ಯಗೌಡರನ್ನು ಒಪ್ಪಿಸಿದನು. ಅವರಂತೂ ಹೂವಯ್ಯ ಮಂತ್ರವಿದ್ಯೆಯಿಂದ ಮತ್ತೇನು ಮಾಡಿಬಿಡುತ್ತಾನೆಯೋ ಎಂಬ ಹೆದರಿಕೆಯಿಂದ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೇ ರಾಮಧ್ಯಾನ ಮಾಡುತ್ತ ಅವನನ್ನು ಒಡಗೊಂಡು ಸೀತೆಯಿದ್ದ ಕೊಟಡಿಗೆ ಬಂದರು. ಸೀತೆಯ ಹಾಸಗೆಯ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೊಡನೆ ಕುಳಿತಿದ್ದ ಗೌರಮ್ಮನವರು ಕಣ್ಣೀರೊರಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಸ್ವಲ್ಪ ದೂರ ಸರಿದರು.

ಆ ಕೊಟಡಿಯ ವಾತಾವರಣ ಸರಿಯಾಗಿದ್ದವರಿಗೂ ದೆವ್ವ ಹಿಡಿಸುವಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗಿತ್ತು. ಕಿಟಕಿಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಮುಚ್ಚಿ ಹೊರಗಿನ ದೆವ್ವಗಳು ಒಳಗೆ ಬರದಂತೆ ಮಾಡಿದ್ದರು. ದೆವ್ವಗಳೊಡನೆ ಬೆಳಕು ಗಾಳಿಗಳಿಗೂ ಬಹಿಷ್ಕಾರವಾಗಿತ್ತು. ಒಳಗಿರುವ ದೆವ್ವಗಳನ್ನು ಓಡಿಸುವ ಸಲುವಾಗಿ ಬೆಳ್ಳುಳ್ಳಿ ಮೊದಲೊಂದು ಏನೇನೋ ಕಟುವಾಸನೆಯ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಉರಿಸಿ ಹೊಗೆಹಾಕಿದ್ದರಿಂದ, ಹೊರಗಿನಿಂದ ಬಂದವರಿಗೆ ಒಳಗಿನ ಗಾಳಿ ಉಸಿರು ಕಟ್ಟುವಂತಿತ್ತು. ಕಿಟಕಿಗಳೂ ಬಾಗಿಲುಗಳೂ ಮೆಟ್ಟು, ಪೊರಕೆ, ಮಂತ್ರಿಸಿದ ತೆಂಗಿನಕಾಯಿ ಮುಂತಾದ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ತೋರಣ ಕಟ್ಟಿದ್ದರು. ಅದನ್ನೆಲ್ಲಾ ಕಂಡ ಹೂವಯ್ಯನಿಗೆ ಎದೆ ದಿಗಿಲ್ಲೆಂದಿತು. ದುಃಖ ಉಕ್ಕಿಬಂದಿತು. ಸೀತೆಗೆ ಈಗ ಬಂದೊದಗಿರುವ ಶಿಕ್ಷೆಗಿಂತಲೂ ಅನೇಕ ಪಾಲು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಒದಗಲಿರುವ ಶಿಕ್ಷೆಯನ್ನು ಭಾವಿಸಿ ನಿಟ್ಟುಸಿರು ಬಿಟ್ಟು, ಹನಿಗಣ್ಣಾದನು. ಏನು ಮಾಡಿದರೆ ಸೀತೆಯನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಬಹುದೆಂದೂ, ಸೀತೆಯನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಲು ಏನನ್ನು ಬೇಕಾದರೂ ಮಾಡಬಹುದೆಂದೂ ಕಾತರವಾಗಿ ಆಲೋಚಿಸಿದನು.

ಸೀತೆಗೆ ಹೂವಯ್ಯನ ಗುರುತು ಸಿಕ್ಕುವುದು ಸ್ವಲ್ಪ ತಡವಾದಂತೆ ತೋರಿತು. ನೋಡುತ್ತಾ ನೋಡುತ್ತಾ ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಹಾಗೆ ಗುರುತು ಸಿಕ್ಕಿದಂತಾಗಿ, ಸೀತೆ ಹಾಸಗೆಯ ಮೇಲೆ ತಟಕ್ಕನೆ ಎದ್ದು ಕುಳಿತಳು. ಮುಖದಲ್ಲಿದ್ದ ದುಃಖದ ಕರ್ಮುಗಿಲಿನಲ್ಲಿ ಸುಖದ ಮಿಂಚು ಹೊಳೆದು ಆಕೆ ಹೂವಯ್ಯನ ಕಡೆಗೆ ಸರಿಯತೊಡಗುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಗೌರಮ್ಮನವರು ಮಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು ಬಲಾತ್ಕಾರದಿಂದ ಮಲಗಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದರು. ಹೂವಯ್ಯ ಆಕೆಯನ್ನು ಹಾಸಗೆಯ ಮೇಲೆ ಕೂತುಕೊಳ್ಳಲು ಬಿಡುವಂತೆ ಹೇಳಿದನು.

ಶ್ಯಾಮಯ್ಯಗೌಡರು "ಇಲ್ಲ, ಸುಮ್ಮನೆ ಕೂತುಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ. ಈಗ ನೋಡಲಿಲ್ಲೇನು ? ನಿನ್ನ ಮೇಲೆ ಬೀಳೋಕೆ ಮಾಡಿದ್ದಳು" ಎಂದರು.

ತಂದೆಯ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಸೀತೆ ಕಿಲಕ್ಕನೆ ನಕ್ಕಳು. ಅಷ್ಟು ಹಾಸ್ಯಾಸ್ಪದವಾಗಿ ತೋರಿತ್ತು ಆ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ. ಆದರೆ ಗೌಡರಿಗೂ ಗೌರಮ್ಮನವರಿಗೂ ಮಗಳ ನಗು ಅವಳ ಒಳಗಿದ್ದ ಕೃಷ್ಣಪ್ಪನ ನಗುವಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ವಿಕಾರವಾಗಿತ್ತು.

ತನ್ನನ್ನು ಮಲಗಿಸಬೇಕೆಂದು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಿದ್ದ ತಾಯಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಸೀತೆ "ಇಲ್ಲ, ಅವ್ವಾ ; ನಾ ಸುಮ್ಮನೆ ಕೂತುಕೊಳ್ಳೇನಿ. ಮಲಗಿಸಬೇಡ" ಎಂದಳು.

ಆಗಿನ ಆಕೆಯ ಧ್ವನಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಮುಖಚರ್ಯೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಇದ್ದ ಸರಳತೆ ತಂದೆತಾಯಿಯರಿಬ್ಬರನ್ನೂ ಆಶ್ಚರ್ಯಗೊಳಿಸಿತು. ಅದು ತಮ್ಮ ನಿಜವಾದ ಸೀತೆಯ ಮಾತಿನಂತಿತ್ತು. ಇದೇನು ? ಸೀತೆ ಬಹುಕಾಲದ ಸ್ವಪ್ನದಿಂದ ಎಚ್ಚತ್ತಳೋ ? ಗೌರಮ್ಮನವರು ಹೂವಯ್ಯನ ಆಗಮನದಿಂದಲೇ ಹಾಗಾಯಿತೆಂದು ಊಹಿಸಿ, ಅತ್ಯಂತ ಹರ್ಷದಿಂದ ಮಗಳ ರೋಗದ ವಿಚಾರವನ್ನು

ಮೊದಲಿನಿಂದಲೂ ಸವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಹೇಳತೊಡಗಿದರು. ಅದನ್ನಾಗಲಿ ಅನೇಕರಿಂದ ಕೇಳಿದ್ದ ಹೂವನ್ನು ಅದಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚು ಗಮನ ಕೊಡದೆ ಸೀತೆಯನ್ನೇ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಆಕೆ ಕೃಶವಾಗಿ ಬಿಳಿಪೇರಿ ಹೋಗಿದ್ದಳು.. ಸ್ವಲ್ಪಮಟ್ಟಿಗೆ ರೂಪವಿಕಾರವೂ ಉಂಟಾಗಿತ್ತು. ಹಗಲಾಗಿದ್ದರೂ ಉರಿಯುತ್ತಿದ್ದ ಹರಳೆಣ್ಣೆಯ ದೀಪದ ಕೆಂಪಿನಲ್ಲಿ ಆಕೆ, ಮೂಢಭಾವ ಮತ್ತು ಮೂಢಾಚಾರಗಳ ಮಧ್ಯೆ ಸೆರೆಸಿಕ್ಕಿದ್ದ ಮುಗ್ಧತೆಯಂತೆ ಕರುಣಾಕರವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದಳು. ಆಕೆಯ ಕಣ್ಣುಗಳು “ನನ್ನನ್ನು ಹೇಗಾದರೂ ಸಂರಕ್ಷಿಸು” ಎಂಬ ಆತ್ಮದ ಆರ್ತನಾದವನ್ನು ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿಸುವಂತೆ ಇದ್ದುವು.

ಸೀತೆ ಹೂವಯ್ಯನೊಡನೆ ಮಾತಾಡತೊಡಗಿದಳು. ಎಷ್ಟು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಮಾತಾಡಿದಳೆಂದರೆ, ಶ್ಯಾಮಯ್ಯಗೌಡರಿಗೆ ಹೂವಯ್ಯನ ಮಂತ್ರವಿದ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಇದ್ದ ನಂಬುಗೆ ಮತ್ತು ಹೆಚ್ಚಾಯಿತು ! ನಾಗಮ್ಮನವರ ಯೋಗಕ್ಷೇಮವನ್ನು ವಿಚಾರಿಸಿದಳು. ಪುಟ್ಟಣ್ಣ ಈಚೆಗೆ ಏನು ಷಿಕಾರಿ ಮಾಡಿದನೆಂದು ಕೇಳಿದಳು. ನಾಯಿಗಳ ಹೆಸರನ್ನು ಒಂದೊಂದಾಗಿ ಹೇಳಿ ವಿಚಾರಿಸಿದಳು. ಅತ್ತೆಮ್ಮನವರನ್ನೂ ಏಕೆ ಕರೆತರಲಿಲ್ಲ ಎಂದು ಕೇಳಿ, ‘ನಾ ಕೇಳ್ತೆ ಅಂತಾ ಹೇಳಿ’ ಎಂದಳು. ಕಡೆಗೆ ತಾನೂ ಕೆಳಕಾನೂರಿಗೆ ಬರುತ್ತೇನೆ ; ಕರಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಎಂದೂ ನುಡಿದುಬಿಟ್ಟಳು.

ಹೂವಯ್ಯ ಒಂದೊಂದು ಪ್ರಶ್ನೆಗೂ ಸಮಾಧಾನಕರವಾದ ಉತ್ತರವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾ ಕಡೆಯ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಯಾವ ಉತ್ತರ ಹೇಳಬೇಕೆಂದು ಗೊತ್ತಾಗದೆ ತಡವುತ್ತಿರಲು ಗೌರಮ್ಮನವರ “ಹೋಗಬಹುದಂತೆ ! ಕಾಯಿಲೆ ಗುಣಾಗಲಿ !” ಎಂದರು. ಸೀತೆ ತಾಯಿಯ ಕಡೆ ತಿರುಗಿ “ನನಗೇನು ಕಾಯಿಲೆ ಈಗ ? ಸರಿಯಾಗಿದ್ದೀನಲ್ಲಾ !” ಎಂದಳು.

ಆಗ ತತ್ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಗೌರಮ್ಮನವರಿಗೆ ಮಗಳ ಮಾತು ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ಕಂಡಿತು.

ಸೀತೆಯ ಯಾವ ಒಂದು ಮಾತೂ ಯಾವ ಒಂದು ಆಚರಣೆಯೂ ಆಕೆಗೆ ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿದ್ದ ವಿವಾಹದ ದೂರದ ನೆನಪು ಕೂಡ ಆಕೆಯಲ್ಲಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ತೋರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಆ ವಿಷಯವಲಯ ಆಕೆಯ ಮನೋ ಪ್ರಪಂಚದಿಂದ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಅಳಿಸಿಹೋದಂತಿತ್ತು.

ಮಾತಾಡುತ್ತ ಆಡುತ್ತ ಒಂದು ಸಾರಿ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿದ್ದು ಕತ್ತಲೆ, ಕಟುವಾಸನೆ, ಸೆರೆ ಇವುಗಳನ್ನು ಮೊದಲನೆಯ ಸಲ ಅನುಭವಿಸಿದವಳಂತೆ ತಾಯಿಯನ್ನು ಕುರಿತು “ಯಾಕವ್ವಾ ಕಿಟಕಿಟಕಿಯೆಲ್ಲಾ ಮುಚ್ಚಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದೀರಿ ! ಏನು ದುರ್ವಾಸನೆ ?” ಎಂದು ತಾನೆ ಎದ್ದುಹೋಗಿ ಒಂದು ಕಿಟಕಿಯನ್ನು ಅಗಲವಾಗಿ ತೆರೆದು ಬಂದಳು. ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದ ಹಾಗೆ ಕೊಟಿಯೊಳಗೆ ಗಾಳಿ ಬೆಳಕುಗಳು ನುಗ್ಗಿ ಬಂದು ಹಣತೆಯ ದೀಪ ಆರಿ, ಅದರ ಬತ್ತಿಯ ತುದಿಯಿಂದ ಬೂದಿಬಣ್ಣದ ಹೊಗೆಯ ಗೆರೆ ಡೊಂಕುಡೊಂಕಾಗಿ ಗಾಳಿಯಲ್ಲಿ ಮೇಲೆದ್ದು ತೇಲಿ ಹರಿಯಿತು. ಸುಟ್ಟ ಬತ್ತಿಯ ಕನರುವಾಸನೆ ಕೋಣೆಯನ್ನೆಲ್ಲ ಆವರಿಸಿತು.

ಮಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಪರಿಯ ಪರಿವರ್ತನೆಯನ್ನು ಕಂಡ ತಾಯಿತಂದೆಗಳ ಕರುಳು ಆನಂದದಿಂದ ಹಿಗ್ಗಿತು. ಹೂವಯ್ಯನ ಆಗಮನ ಒಂದು ಅದ್ಭುತದಂತಿತ್ತು. ಅವನ ಮಂತ್ರಶಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ನಂಬುಗೆ ಗೌಡರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಸ್ವಲ್ಪ ಭಯವೂ ಉಂಟಾಯಿತು.

ಬೆಳಕು ಕೊಟಿಯೊಳಗೆ ಬಂದುದನ್ನು ಕಂಡು, ಹೆದರಿ ಹೊರಗೆ ಓಡಿಹೋಗಿದ ಮನೆ ನೋಣಗಳೂ ಒಂದೊಂದಾಗಿ ಒಳಗೆ ಬರತೊಡಗಿದುವು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ನೋಣ ಸೀತೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಕುಡಿದಿದ್ದ ಗೋಧಿ ಗಂಜಿಯ ಲೋಟದ ಮೇಲೆ ಗುಂಯ್ ಗುಂಯ್ ಎಂದು ಹಾರಾಡಿ ಗಂಜಿ ಯೊಳಗೆ ಬಿದ್ದು ಒದ್ದಾಡತೊಡಗಿತು. ಹೂವಯ್ಯ ಅದನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ಅರಿತು ಸೀತೆ ಒದ್ದೆಮುದ್ದೆಯಾಗಿದ್ದ ಆ ನೋಣವನ್ನು ಕೈಬೆರಳಿನಿಂದ ನೆಲಕ್ಕೆ ಹಾಕಿದಳು. ರೆಕ್ಕೆಯೆಲ್ಲ ತೊಯ್ದು ಮೈಗಂಟಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಆ ನೋಣ ನೆಲಕ್ಕೆ ಬಿದ್ದೊಡನೆಯೆ ಮುಂದೆ ಹರಿಯತೊಡಗಿತು. ಅದು ಹರಿದಹಾಗೆ ಅದರ ಹಿಂದೆ ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಒದ್ದೆಗೆರೆಯೊಂದು ಹಿಂಬಾಲಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಒಂದು ನಿಮಿಷದಲ್ಲಿ ಆ ನೋಣ ತನ್ನ ಮುಂಗಾಲುಗಳಿಂದ ಮಂಡೆಯನ್ನು ಸವರಿಕೊಂಡು, ರೆಕ್ಕೆಗಳನ್ನು ಒಂದೆರಡು ಸಾರಿ ಕೊಡವಿಕೊಂಡು ಹಾರಿಹೋಯಿತು.

ಹೇಳಿದರೆ ಸೋಜಿಗವಾಗಬಹುದು : ಶ್ಯಾಮಯ್ಯಗೌಡರಾದಿಯಾಗಿ ಎಲ್ಲರೂ ಆ ದೃಶ್ಯವನ್ನು ಕುತೂಹಲದಿಂದ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದರು ! ಬಹುಶಃ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರೂ ಸೀತೆಯ ಕಾರ್ಯಗಳಿಂದ ಆಕೆಯ ಮನಃಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಭಾವಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ.

ಹೂವಯ್ಯನು ಶ್ಯಾಮಯ್ಯಗೌಡರಿಂದ 'ಸಪರಿವಾರನಾಗಿ' ಕೊಟಡಿಯಿಂದ ಹೊರಗೆ ಹೋದೊಡನೆಯೇ ಸೀತೆ ಕಿಲಕಿಲನೆ ನಕ್ಕಳು. ಇವರ ಕಣ್ಣಿಗೆ ನಾನು ಮಣ್ಣುಹಾಕಲಾರೆನೆ ಎಂಬಂತಿರಬಹುದೆ ? ಏನಾದರಾಗಲಿ ! ಗೌರಮ್ಮನವರಿಗೆ ಅದು ಎಷ್ಟು ವಿಕಟವಿಕಾರವಾಗಿ ತೋರಿತೆಂದರೆ, ಅವರು ಬೇಗಬೇಗನೆ ಎದ್ದು ಹೋಗಿ ಸೀತೆ ತೆರೆದಿದ್ದ ಕಿಟಕಿಯ ಬಾಗಿಲುಗಳನ್ನು ಸಶಬ್ದವಾಗಿ ಮುಚ್ಚಿದರು. ಸೀತೆ ಏನೂ ಮಾತಾಡಲಿಲ್ಲ. ಹೂವಯ್ಯ ಹೋದ ಮೇಲೆ ಆಕೆಯ ಆತ್ಮಕ್ಕೆ ಕತ್ತಲೆಯ ಹೆಚ್ಚು ಆಪ್ತಾಯಮಾನವಾದಂತೆ ತೋರಿತು.

ಮುತ್ತಳಿಯಿಂದ ಹೊರಡುವಾಗ ಹೂವಯ್ಯ ಚಿನ್ನಯ್ಯನನ್ನು ಎಕ್ಕಟಿ ಕರೆದು ಸೀತೆಯನ್ನು ಹೇಗೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂಬುವ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಎರಡು ಮಾತುಗಳನ್ನು ಹೇಳಿದುದೂ ಫಲಕಾರಿಯಾಗಲಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ, ಅವನು ಹೋದಮೇಲೆ ಸೀತೆ ಎಂದಿನಂತೆ ವಿಕಾರವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿದ್ದುದನ್ನು ಕಂಡು ಶ್ಯಾಮಯ್ಯಗೌಡರು "ನೋಡಿದಿರಾ ? ಅವನ ಮಾಯಮಂತ್ರ ಅಲ್ಲದೆ ಮತ್ತೇನೂ ಅಲ್ಲ. ಅವನ ಮುಂದೆ ಹ್ಯಾಂಗೆ ಮಾತಾಡಿದಳು ಅವಳು ! ಅವನು ಹೋದ, ಸುರುವಾಯ್ತು ! ಜೋಯಿಸರು ಹೇಳಿದ್ದೇನು ಸುಳ್ಳೇನು ?" ಎಂದರು.

ಅಲ್ಲಿದ್ದವರಲ್ಲೊಬ್ಬರು ಮಂಟಪಕ್ಕೆ ಬಣ್ಣದ ಬಟ್ಟೆಯನ್ನು ಸುತ್ತುತ್ತಾ "ನಮ್ಮದೋಯಿಸರ ಮಾತು ಎಂದಿಗೂ ಸುಳ್ಳಾಗದಿಲ್ಲ! ಅವರು ಮಣೇ ಮುಂದೆ ಕೂತು ಅಕ್ಕಿಕಾಳು ಹಿಡಿದು ಹೇಳಿದರೆ ಸೈ! ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೂ ತಪ್ಪಿಸಾಕ್ಷಾಗಲ್ಲ!" ಎಂದು ಶ್ಯಾಮಯ್ಯಗೌಡರ ಮಾತನ್ನೆ ಸಮರ್ಥಿಸಿದರು.

ಕೌಲಿ ಕರು ಹಾಕಿದ್ದು

ಮುತ್ತಳಿಯಿಂದ ಹೊರಟ ಹೂವಯ್ಯ ಸೀತೆಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ ಊಟ ತಿರಿಸಿಕೊಂಡು, ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರಿಗೆ ತಾನು ಅಲ್ಲಿ ಕಂಡ ಕಥೆಯನ್ನೆಲ್ಲ ಹೇಳಿ, ಅವರ ಒಕ್ಕಲೊಬ್ಬನ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಒಂದು 'ಪಂಚಾಯಿತಿ'ಯನ್ನು ಕೂಡ ಮಾಡಿ, ಕೆಳಕಾನೂರಿಗೆ ಬರುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಆ ದಿನ ಸಾಯಂಕಾಲವಾಗಿತ್ತು. ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರು ಒಕ್ಕಲೊಬ್ಬನಿಂದ ತಮಗೆ ಬರಬೇಕಾಗಿದ್ದ ಸಾಲಕ್ಕಾಗಿ ಅವನ ಮನೆ ಜಪ್ತಿಮಾಡಿಸಲು ಹವಣಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಆ ಒಕ್ಕಲು ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರ ಹತ್ತಿರ ಸಾಗುವುದು ಹೂವಯ್ಯಗೌಡರ ಮಾತೊಂದೇ ಎಂದು ತಿಳಿದು, ಅವನಲ್ಲಿಗೆ ಕೆಲದಿನಗಳ ಹಿಂದೆ ಬಂದು ಅಹವಾಲು ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದನು. ಅದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಹೂವಯ್ಯ ಸೀತೆಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ 'ಪಂಚಾಯಿತಿ' ಮಾಡಿ. ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರಿಗೆ ಸಮಾಧಾನವನ್ನೂ, ಒಕ್ಕಲಿಗೆ ಬುದ್ಧಿಬಾದವನ್ನೂ ಹೇಳಿ, ಬಡವನಿಗೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡಿದ್ದನು. ಆ ಸತ್ಕಾರ್ಯದ ನೆನಪು ಅವನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಏನೋ ಒಂದು ಧರ್ಮಾನಂದವನ್ನು ತಂದುಕೊಡುತ್ತಿದ್ದಿತು.

ಹೂವಯ್ಯ ತನ್ನ ಕೊಟಡಿಯಲ್ಲಿ ಅಂಗಿ ಬಿಚ್ಚಿಟ್ಟು, ಪದ್ಧತಿಯಂತೆ ಕನ್ನಡಿಯ ಮುಂದೆ ನಿಂತು ಕ್ರಾಪು ಬಾಚಿಕೊಂಡು, ನಡುಮನೆಗೆ ಬಂದು ಮೇಜಿನ ಬಳಿಯಿದ್ದ ಕುರ್ಚಿಯನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ದೂರ ಎಳೆದುಕೊಂಡು ಕೂತನು. ಸುತ್ತಲೂ ಗೋಡೆಯ ಮೇಲಿದ್ದ ಮಹಾಪುರುಷರ ಪಟಗಳನ್ನೂ ಬೀರುವಿನಲ್ಲಿಯೂ ಮೇಜಿನ ಮೇಲೆಯೂ ಇದ್ದ ಗ್ರಂಥಸಮುದಾಯವನ್ನೂ ಕಂಡೊಡನೆ ಅವನ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಶಾಂತಿ ಸಂಚಾರವಾಗಿ, ಮುಖದ ಮೇಲೆ ಮುಗುಳ್ಳಗೆಯ ತೆರೆಯೊಂದು ಸುಳಿದಡಗಿತು. ಕಾಫಿ ತಂದುಕೊಟ್ಟು ಬಳಿ ನಿಂತು ಮಾತಾಡುತ್ತಿದ್ದ ತಾಯಿ ನಾಗಮ್ಮನವರು ಅವನಿಗೆ ಎಂದಿಗಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚು ಪೂಜ್ಯವಾಗಿ ಪ್ರಿಯವಾಗಿ ತೋರಿದರು. ಆ ತಾಯಿಯ ಸಾನಿಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಜೀವನ ದಿವ್ಯವಾಗಿ ಹಗುರವಾಗಿ ಸಾಗುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲವೆಂದು ಅವನ ಮನಸ್ಸು ನೆಮ್ಮದಿಯಾಯಿತು.

"ಯಾಕೆ ನಿಂತುಕೊಂಡೀಯೆ ? ಕೂತುಕೊ, ಅವ್ವಾ, ಕುರ್ಚಿಯ ಮೇಲೆ !"

ಮಗನ ಮಾತಿಗೆ ತಾಯಿ ನಕ್ಕು “ಸೈ, ಬಿಡು ! ನಾನು ಕುರ್ಚಿಮೇಲೆ ಕೂತುಕೊಂಡು ದೌಲತ್ತು ಮಾಡೋದು ಅತ್ತ ಮಕಾ ಹೋದ ಮೇಲೇ ! ನೀ ಕುಡಿ ; ಆರಿಹೋಗ್ತದೆ !” ಎಂದು ಲೋಟಕ್ಕೆ ಹಾಕಿದ್ದ ಕಾಫಿಯಲ್ಲಿ ತೇಲುತ್ತಿದ್ದ ಒಂದು ಸಣ್ಣ ಕಸವನ್ನು ತರ್ಜನಿಯಿಂದ ತೆಗೆದು, ನೋಡಿ, ಬಿಸಾಡಿದರು

ಬೈರ ಹೊರ ಅಂಗಳದಿಂದ ‘ಅಯ್ಯಾ, ಅಯ್ಯಾ !’ ಎಂದು ಎರಡು ಮೂರು ಸೊಲ್ಲು ಕರೆದನು.

ನಾಗಮ್ಮನವರು ಕಾಫಿ ಕುಡಿಯುತ್ತಿದ್ದ ಮಗನನ್ನು ಕೂಗಿ ಕೂಗಿ ಏಕೆ ತೊಂದರೆ ಪಡಿಸುತ್ತಾನೆ ಎಂದುಕೊಂಡು ತಾವೇ ಹೊರಗೆ ಹೋಗಿ ಕೇಳಿದರು. ಬೈರ ಒಂದೇ ಉಸಿರಿನಲ್ಲಿ ಮಾತಾಡಿದನು. ನಾಗಮ್ಮನವರಿಗೆ ಒಂದೂ ಭಾವವಾಗದೆ “ತಡಿಯಪ್ಪಾ ; ಅವನೇ ಬರ್ತಾನೆ” ಎಂದು ಹೇಳಿ ಒಳಗೆ ಹೋದರು.

ಕಾಫಿ ಕುಡಿದಾದ ಮೇಲೆ ಹೂವಯ್ಯ ಹೊರಗೆ ಬಂದನು. ಬೈರ “ನನ್ನಿಂದಾಗಾದಿಲ್ಲಯ್ಯಾ ಆ ತ್ಯಾಟದ ಬೇಲಿ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಾಕೆ ! ಏಟಂತ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಾದು ? ಬೇಲಿ ಕಿತ್ತು ದನ ನುಗ್ಗಿಸ್ತಾರೆ !” ಎಂದನು.

“ಹೋಗೋ ಹೋಗೋ ! ಬೇಲಿ ಕಿತ್ತು ದನ ನುಗ್ಗಿಸ್ತಾರಂತೆ ! ನಿನಗೆ ಬೇಲಿ ಸರಿಯಾಗಿ ಹಾಕೋಕೆ ಬರೋದಿಲ್ಲ ಅಂತಾ ಹೇಳು !....”

“ಹ್ಯಾಂಗಾರೆ ನಾ....ನಾ....ನಾನೇನು ಹೇಳಿ ! ನೀವೆ ಬಂದು ನೋಡಿ..... ಮನ್ನೆ ದೊಡ್ಡ ಗೌಡ್ರೇ (ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರು) ಖುದ್ದು ನಿಂತು ಬೇಲಿ ಕೀಳಿಸಿ, ದನ ನುಗ್ಗಿಸಿದ್ರಂತೆ !....”

“ನಿನಗೆ ಬುದ್ಧಿಗಿದ್ದಿ ನೆಟ್ಟಗಿದೆಯೋ ಇಲ್ಲೋ ? ಹೇಳಿದೋರು ಕೇಳಿದೋರು ಮಾತು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಒಬ್ಬರ ಮೇಲೆ ಸುಳ್ಳು ಚಾಡಿ ಹೇಳಬಾರದು.... ನೀ ನೋಡ್ಲೇನು ಹೇಳು ?....”

“ನಾ....ನೋ....ಡ....ಲಿಲ್ಲ !”

“ಹಾಗಾದರೆ ಸುಮ್ಮನಿರು !”

ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆ ಬೈರ ಮತ್ತೊಂದು ಮಾತು ಎತ್ತಿದನು. ಅವನು ಬಂದದ್ದೂ ಅದಕ್ಕಾಗಿಯೆ ಎಂದು ತೋರುತ್ತದೆ.

“ಅಯ್ಯಾ, ನಾನು ಬಿಡಾರಾನ ಇಲ್ಲಿಗೇ ತಂದುಬಿಡ್ತೀನಿ.”

“ಬೇಡ ಅಂತಾ ನಾ ಹೇಳಲಿಲ್ಲೇನು ನಿನಗೆ ? ನೀನಿಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದ್ರೆ ತೋಟ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳೋರು ಯಾರು ? ನಿನ್ನಜ್ಜ ?”

ಇಬ್ಬರೂ ಮಾತಾಡುತ್ತ ನಿಂತಿದ್ದಂತೆ ಪುಟ್ಟಣ್ಣನೂ ನಾಯಿಗಳೂ ಬಂದುವು. ಅವನ ಎಡದ ಹೆಗಲಮೇಲಿದ್ದ ಕಂಬಳಿಯ ಜೋಳಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಏನೋ ಇದ್ದುದನ್ನು ಕಂಡು ಹೂವಯ್ಯ “ಎಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿದ್ದೆಯೋ ?” ಎಂದನು.

“ಕೋವಿ ತಗೊಂಡು ಹೋಗಿದ್ದೆ.”

“ಅದು ಕಂಡಹಾಗೇ ಇದೆಯಲ್ಲಾ ! ಎತ್ತ ಹೋಗಿದ್ದೆ ಎಂದು ಕೇಳಿದೆ.”

“ಕತ್ತಲೆ ಸರುವಿನ ಕಡೆ.”

“ಏನಾದರೂ ಕಂಡಿತೋ ?”

“ಕಾಣುವುದಕ್ಕೇನೂ ಕಂಡುವು.”

“ಹೊಡೆಯೋಕೆ ಸಿಕ್ಕಲಿಲ್ಲೇನು ?”

“ಉ ಹ್ಲ...”

“ಮತ್ತೆ ನಿನ್ನ ಕಂಬಳಿಲಿ ಇದೋದೇನೋ ?”

“ಕಂಬಳಿಲಿ ಎಂಥದೆ ?”

“ಇಲ್ಲಿ ಬಾ, ನೋಡ್ತೀನಿ.”

ಪುಟ್ಟಣ್ಣ ಸ್ವಲ್ಪ ನಗುತ್ತ ಬೇಗ ಬೇಗನೆ ಮನೆಯೊಳಗೆ ಹೋಗಿ ಬಿಟ್ಟನು.

ಬೈರ ಪಿಚ್ಚನೆ ಹಲ್ಲುಬಿಟ್ಟು ನಗುಮುಖವಾಗಿ “ಹೆಗ್ಗಡಿತಮ್ಮೋರಿಗೇನೂ ತಂದಾರೆ ಅಂತಾ ಕಾಣ್ತದೆ !” ಎಂದನು.

ಹೂವಯ್ಯನಿಗೆ ಆ ಮಾತಿನ ಅರ್ಥವಾದ ಕೂಡಲೆ ಮುಖದ ಮೇಲೆ ಕರಿನೆರಳಾಡಿದಂತಾಗಿ ತನ್ನ ಕೊರಡಿಗೆ ಹೊರಟು ಹೋದನು.

ಕತ್ತಲಾದ ಮೇಲೆ ಪುಟ್ಟಣ್ಣ ಲ್ಯಾಂಪು ಹೊತ್ತಿಸಲು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದನು.

ಹೂವಯ್ಯ “ಪುಟ್ಟಣ್ಣಾ, ನಾ ನಿನಗೆ ಎಷ್ಟು ಸಾರಿ ಹೇಳಬೇಕು ?” ಎಂದು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದನು.

“ನಾನೇನು ಮಾಡಿದ್ದು ?....”

“ನಿನಗೆ ನಾಚಿಕೆಯಾಗೊಂದಿಲ್ಲೇನು ? ಸೋಮನಂಥಾ ಬಾಡುಗಳ್ಳು ಕುಡುಕನೇ ಕುಡಿಯೋದನ್ನ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ ನಿನಗೆ....”

“ನಾನು ಕುಡಿದಿದ್ದರೆ.... ಕುಡಿದ್ದಾಂಗೆ ! ಆಣೆಹಾಕಿ ಬೇಕಾದರೂ ಹೇಳ್ತೀನಿ....”

“ನೀನು ಕಂಬಳಿಯಲ್ಲಿ ತಂದೆಯಲ್ಲಾ ಅದೇನು ?....”

“ನನಗಲ್ಲ ! ನಾಗಮ್ಮೋರು ಹೇಳಿದ್ದರು ಅಂತಾ ಒಂದು ಶೀಸೆ....”

“ಕಳ್ಳೋ ? ಹೆಂಡವೋ ? ಸಾರಾಯಿಯೋ ?”

“ಕಳ್ಳು !”

“ನಿನಗೆ ಕೆಟ್ಟದ್ದಾದರೆ ಅವಗೆ ಹೇಗೆ ಒಳ್ಳೆಯಗಾಗ್ತದೆ ಹೇಳು ?”

“ಅವರು ಸುಮಾರು ಸಾರಿ ಹೇಳಿದ್ದರು....”

ಹೂವಯ್ಯ ಮುಂದೆ ಮಾತಾಡಲಿಲ್ಲ. ಪುಟ್ಟಣ್ಣ ದೀಪ ಹೊತ್ತಿಸಿ ಹೋದ ಮೇಲೆ, ಅವನು ತನ್ನ ತಾಯಿಯ ದೌರ್ಬಲ್ಯವನ್ನು ಕುರಿತು ಯೋಚಿಸತೊಡಗಿದನು. ನಾಗಮ್ಮನವರು ಎಲ್ಲ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಆದರ್ಶ ಮಾತೆಯಾಗಿ ತೋರಿದರು. ಆದರೆ ಎರಡು ವಿಚಾರಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಅವರನ್ನು ತಿದ್ದುವುದು ಅಸಾಧ್ಯವಾಗಿತ್ತು. ಒಂದನೆಯದಾಗಿ ದೆವ್ವ ಮುಂತಾದ ಮೌಢ್ಯಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ;

ಎರಡನೆಯದಾಗಿ ಕಳ್ಳು ಕುಡಿಯುವುದರಲ್ಲಿ ! ಅವರು ಪದೇ ಪದೇ ದಿನವೂ ಕುಡಿಯುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದಷ್ಟು ಪ್ರಯತ್ನದಿಂದ ಮಗನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಮೆಚ್ಚುಗೆಯಾಗುವಂತೆ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿ, ಹದಿನೈದು ದಿನಗಳಿಗೊಮ್ಮೆ ತಿಂಗಳಿಗೊಮ್ಮೆ ಕುಡಿಯುವಷ್ಟು ಸಂಯಮವನ್ನೂ ಸಂಪಾದಿಸಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಬಾಲ್ಯದಿಂದಲೂ ರಕ್ತಗತವಾಗಿ ಬಂದಿದ್ದ ಆ ಚಾಳಿ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಹೋಗಬೇಕಾದರೆ 'ಅತ್ತಕಡೆ ಹೋದ ಮೇಲೆಯೇ' ಎಂದು ಅವರೇ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಹೂವಯ್ಯ ಆಲೋಚಿಸುತ್ತಾ, ತಾನು ನಶ್ಯ ಹಾಕುವುದನ್ನು ಬಿಡಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದ್ದಾಗ ತನಗಾಗಿದ್ದ ಸೋಲುಗಳನ್ನೂ ಸಂಕಟಗಳನ್ನೂ ನೆನೆದು, ತನ್ನ ತಾಯಿಯ ಅಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ ಸೋಲೂ ಮಹಾ ಜಯವೆಂದೇ ಭಾವಿಸಿ, ಸಹಾನುಭೂತಿಯಿಂದ ಹಿಗ್ಗಿದನು. ಆ ದಿನ ಸೀತೆಯನ್ನು ನೋಡಿ ಬಂದಮೇಲೆ ಅವನಿಗೆ ಎಲ್ಲ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಹಿಗ್ಗು ತಲೆದೋರಿತ್ತು. ಮತ್ತೆ ಸೀತೆಯ ನೆನಪು ಬಂದಾಗಲೂ ಹಾಗೆಯೇ ಆಯಿತು. ಸೀತೆಯ ಶೋಚನೀಯ ಸ್ಥಿತಿಗಾಗಿ ವ್ಯಸನಪಡುವುದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಸಂತುಷ್ಟನಾಗಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡು ಹೂವಯ್ಯ ತನ್ನೊಳಗೆ ತಾನೆ ವಿಸ್ಮಿತನಾದನು. ಸೀತೆಯ ಅಂತರ್ಮನಸ್ಸಿನ ವ್ಯೂಹ ಹೂವಯ್ಯನ ಅಂತರ್ಮನಸ್ಸಿಗಲ್ಲದೆ ಬಹಿರ್ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಹೇಗೆ ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತದೆ ? ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಆತನ ಅಂತರ್ಮನಸ್ಸಿನ ಸಂತೋಷ ಬಹಿರ್ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಆಶ್ಚರ್ಯಕರವಾಗಿಯೂ ಅಕಾರಣವಾಗಿಯೂ ಕಂಡುಬಂದಿತು.

ಉಟದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಹೂವಯ್ಯ ಪುಟ್ಟಣ್ಣರಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ದೂರವಾಗಿ ಕುಳಿತಿದ್ದ ಸೋಮ ತನ್ನ ಆ ದಿನದ ಕೆಲಸಕಾರ್ಯಗಳನ್ನೂ ಸಾಹಸಗಳನ್ನೂ ಕುರಿತು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಗಳಪುತ್ತಿದ್ದನು. ನಡುನಡುವೆ ಎಲ್ಲರೂ ನಕ್ಕುನಕ್ಕು ಬೀಳುತ್ತಿದರು. ಸೋಮನ ಮಾತಿನ ವಿಷಯಕ್ಕಿಂತಲೂ ಅದರ ವಿಧಾನವೇ ಹೆಚ್ಚು ಹಾಸ್ಯಕರವಾಗಿತ್ತು. ಅವನ ಸಾಹಸಗಳಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾದದ್ದು ಕೌಲಿ ಎಂಬ ದನ ಗುಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಕರು ಹಾಕಿರಲು ಆ ತಾಯಿಮಕ್ಕಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿಗೆಗೆ ಕರೆತಂದದ್ದು!

ಕೌಲಿಗೆ ಕೋಡುಗಳಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಶೌರ್ಯ ಹೆಚ್ಚು. ಅದು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಪುಷ್ಟವಾಗಿ ಬೆಳೆದಿದ್ದು, ನೋಡುವುದಕ್ಕೆ ಲಕ್ಷಣವಾಗಿತ್ತು. ಬಿಳಿ ಮತ್ತು ಕೆಂಜರು ಬಣ್ಣಗಳಿಂದ ಶೋಭಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಅದರ ಮೈ ಕಂಡವರ ಕಣ್ಣಿಗೊಂದು ಮುತ್ತುಕೊಡುವಂತಿತ್ತು. ಅದರ ಬಾಲ ಹೂಬಾಲ ; ಎಂದರೆ ಬಾಲದ ತುದಿಯ ಚೌಲಿ ಬೆಳ್ಳಗೆ ಸೀಮೆಯ ಸುಣ್ಣದಿಂದ ಸಮೆದ ಚಾಮರದಂತಿತ್ತು. ಸೌಂದರ್ಯಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಕೆಚ್ಚಲು ಇದುದರಿಂದ ಉಪಯೋಗದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಲೂ ಇತರ ಹಸುಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಹಾಲು ಕೊಡುತ್ತಿತ್ತು. ಕಾನೂರಿನಲ್ಲಿದ್ದಾಗಲೂ ಅದು ನಾಗಮ್ಮನವರ ನಚ್ಚಿನ ದನವಾಗಿತ್ತು. ಅದಕ್ಕೆ ಒಂದು ಮುಖ್ಯವಾದ ಮತ್ತೊಂದು ಕಾರಣವೆಂದರೆ, ಅದು ನಾಗಮ್ಮನವರಿಗೆ ಬಳುವಳಿ ಬಂದಿದ್ದ ಗೋವಿನ ಸಂತತಿಗೆ ಸೇರಿತ್ತು. ಆ ಹಸು ಬಹುದಿನಗಳಿಂದ ಗಬ್ಬವಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಹೂವಯ್ಯನಾದಿಯಾಗಿ ಸರ್ವರೂ ಅದು ಕರುಹಾಕುವುದನ್ನು ಕುತೂಹಲದಿಂದ ಕಾಯುತ್ತಿದರು. ಸೋಮನ ಬಾಯಿಂದ ಆ ವಾರ್ತೆಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಅವನಿಗೆ ಆನಂದವಾಯಿತು. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಸೋಮನನ್ನು ಕೆರಳಿಸಿ ಕೆರಳಿಸಿ ಮಾತಾಡಿಸಿ ನಗಲು ತೊಡಗಿದುದು. ಕೌಲಿ ಕರುವನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ಬರಲು ಹೋದಾಗ ಸೋಮನನ್ನು ಅಟ್ಟಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋದದ್ದು, ಸೋಮ ಮರಹತ್ತಿದ್ದು, ಆಮೇಲೆ ಕೌಲಿ ಮತ್ತೆ ಕರುವಿದ್ದೆಡೆಗೆ ಹಂಬಾ ಎಂದು ಓಡಿಹೋದಮೇಲೆ ಸೋಮ ಮರದಿಂದ ಇಳಿಯತೊಡಗಿ, ಮತ್ತೆ ಯಾವುದೋ ಒಂದು ಒಣಗಿದ ಹರೆ ಮುರಿದು ಬಿದ್ದ ಸದ್ದಿಗೆ ಕೌಲಿಯೇ ಬಂದಿತೆಂದು ಬೆದರಿ ಬೇಗ ಬೇಗ ಬೇಗನೆ ಮರವೇರಿದ್ದು, ಇದನ್ನೆಲ್ಲಾ ಕೇಳಿ, ಎಲ್ಲರೂ ಅಳ್ಳೆ ಹಿಡಿಯುವಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ ಗೊಳ್ಳೆಂದು ಬಿದ್ದು ಬಿದ್ದು ನಗುತ್ತಿದ್ದರು.

ಉಟ ಪೂರೈಸಿದ ಮೇಲೆ ಹೂವಯ್ಯ ಕೌಲಿಯನ್ನೂ ಅದರ ಕರುವನ್ನೂ ನೋಡಬೇಕೆಂದು ಸೋಮನಿಗೆ ಹೇಳಲು ಅವನು ಅತ್ಯುತ್ತಾಹದಿಂದ, ಕರು ಹಾಕಿದ್ದವನು ತಾನೆಯೇ ಎನ್ನುವಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿನ ಸಂಭ್ರಮದಿಂದ, ಕೊಟ್ಟಿಗೆಗೆ ಹೋಗಲು ಬೆಳಕು ಬೇಕಾಗಿ, ಲಾಟೀನು ಹೊತ್ತಿಸಿದನು. ಅವನನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿ ಹೂವಯ್ಯನೂ ಪುಟ್ಟಣ್ಣನೂ ಹೊರಟರು.

ಗೊಬ್ಬರದ ಗುಂಡಿಯ ಏರಿಯ ಮೇಲೆ ಹಾದು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಹೂವಯ್ಯನಿಗೆ ಕೆಲವು ತಿಂಗಳ ಹಿಂದೆ ಜರುಗಿದ್ದ ಸೋಮನ ಸಾಹಸ ನೆನಪಿಗೆ ಬಂದು ವಿನೋದಕ್ಕಾಗಿ, "ಇಲ್ಲೇ ಅಲ್ಲವೇನೋ ?" ಎಂದನು.

"ಹೌದೊಡೆಯಾ ! ಕಳ್ಳಸೂಳೇಮಕ್ಕಳು ಕೊಂದುಹಾಕಿದ್ದರಲ್ಲಾ ನನ್ನ !" ಎನ್ನುತ್ತ ಸೋಮ ಮುಂಬರಿದನು.

‘ಬಲೀಂದ್ರ’ ಹೋತ ತನ್ನ ಜಾಬಿನಲ್ಲಿ ಮಲಗಿದ್ದು, ದೀಪವನ್ನೂ ಮನುಷ್ಯರನ್ನೂ ಕಂಡು ಎದ್ದುನಿಂತು. ಮೆಲಕು ಹಾಕುವುದನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಎವೆಯಿಕ್ಕದೆ ನೋಡತೊಡಗಿತು. ಆದರೆ ಜನರು ಹತ್ತಿರ ಬರಲು ಗುರುತು ಸಿಕ್ಕಿತೆಂಬುದನ್ನು ಪುನಃ ಮೆಲಕು ಹಾಕುವುದರಿಂದಲೂ ಸಮಾಧಾನದ ಭಂಗಿಯಿಂದಲೂ ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿತು.

ಪುಟ್ಟಣ್ಣ “ಇವೆಲ್ಲಿ ಬಾಲಗಚ್ಚಿ ! ಎಲ್ಲಿ ಹೋದರೂ ಬರ್ತವೆ ! ಹಚಾ ! ಹೋಗಿಯೋ ಇಲ್ಲೋ ? ನಿನ್ನ....” ಎಂದು ಕಲ್ಲು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ನೆಲಕ್ಕೆ ಕೈಯಿಟ್ಟು ಬಾಗಲು, ನಾಯಿಗಳು ಬಡರಿ ಬಿದ್ದು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಓಡಿದುವು.

ಮುವರೂ ಕೊಟ್ಟಿಗೆಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದರು. ಒಡನೆಯೆ ಸೆಗಣಿ, ಗೋಮೂತ್ರ, ಹುಲ್ಲು, ದನಗಳ ಮೈವಾಸನೆ, ಅವುಗಳ ಉಸಿರಿನ ವಾಸನೆ - ಇವುಗಳಿಂದ ತುಂಬಿದ ನಸುಬಿಸುಪಾದ ಸಿನುಗುಗಾಳಿ ಮೂಗಿಗೆ ಬಿಸಿತು. ಕಾಲಿಗೂ ಸೆಗಣಿ ಗಂಜಲಗಳ ಅನುಭವವಾಯಿತು. ಮಲಗಿದ್ದ ಕೆಲವು ದನಗಳು ಎದ್ದು ನಿಂತು ದೊಡ್ಡದಾದ ಕಣ್ಣುಬಿಟ್ಟು ನೋಡಿದುವು. ಅವು ಗಾಬರಿಯಿಂದಜೋರಾಗಿ ಎಳೆದುಬಿಡುತ್ತಿದ್ದ ಉಸಿರೂ ಕೇಳಿಸಿತು. ಅವು ಚಲಿಸಿದಾಗ ನೆಲಕ್ಕೆ ಹಾಕಿದ್ದ ಕಲ್ಲುಗಳಿಗೆ ತಗುಲಿ ಆಗುತ್ತಿದ್ದ ಗೊರಸಿನ ಸದ್ದೂ, ಕಂಬಗಳಿಗೆ ಕೋಡು ಹೊಡೆದ ಸದ್ದೂ ಕೇಳಿಸಿ ಹೂವಯ್ಯನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ರೈತನ ಜಗತ್ತಿನ ಸುಖದ ಸ್ಮೃತಿ ಮೂಡಿತು. ಆ ದನಗಳ ಕಣ್ಣುಗಳು, ಕಿವಿಗಳು, ಕೋಡುಗಳು, ಗೋಡೆಯ ಮೇಲೆ ಚಲಿಸುತ್ತಿದ್ದ ದೊಡ್ಡ ನೆರಳುಗಳೂ ಹೇಗೆ ಕಾಣುತ್ತಿವೆ ! ಯಾವುದೂ ಒಂದು ದನದ ಕೊರಳಿನಲ್ಲಿ ದೊಂಟೆಯ ಸದ್ದಾಗುತ್ತಿದೆ ! ಮತ್ತೊಂದು ಕರುವಿನ ಕುತ್ತಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಕಿರುಗಂಟೆಯ ಸದ್ದಾಗುತ್ತಿದೆ ! ಮತ್ತೊಂದು ಕರುವಿನ ಕುತ್ತಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಕಿರುಗಂಟೆಯ ಟಿಂಟಿಣಿಯಾಗುತ್ತಿದೆ !.....

“ಸೋಮ, ಇವತ್ತು ಯಾರು ಸೆಗಣಿ ಬಾಚಿದ್ದು ?”

“ಸೇಸಿ ಅಂತಾ ಕಾಣ್ತದೆ....”

“ಚೆನ್ನಾಗಿ ಸೆಗಣಿ ಬಾಚ್ಚಿರೋ ಇಲ್ಲೋ ?.....”

“ನಾನು ಬಾಚಿದಾಗ ನೆಕ್ಕಿದಂತೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬಾಚುತ್ತೇನೆ.....”

“ಪುಟ್ಟಣ್ಣಾ, ನೀ ಸ್ವಲ್ಪ ಕೊಟ್ಟಿಗೆ ಕಡೆ ಸರಿಯಾಗಿ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು” ಎನ್ನುತ್ತಾ ಹೂವಯ್ಯ ಕೌಲಿಯಿದ್ದ ಎಡೆ ನಿಂತು “ಗೋವಿದ್ದರೆ ತಾನೆ ನಾವಿರೋದು !” ಎಂದನು.

ಕೌಲಿ ತನ್ನ ಕರುವನ್ನು ಮೂಸುತ್ತ, ಅದರ ಮೈದು ರೋಮಮಯವಾದ ನವಕೋಮಲ ಚರ್ಮವನ್ನು ನೆಕ್ಕುತ್ತ, ಆಗಂತುಕರ ಕಡೆ ತನ್ನ ಅಗಲವಾದ ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ತೆರೆದು ನೋಡತೊಡಗಿತು. ಸೋಮ ಅದರ ದೃಷ್ಟಿ ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ಬೆದರಿ ಹಿಂಜರಿದು ನಿಂತು “ಹತ್ತರ ಹೋಪುದು ಬೇಡ, ಅಯ್ಯಾ” ಎಂದು ಎಚ್ಚರಿಕೆ ಹೇಳಿದನು.

“ಇಷ್ಟು ಹೆದರಿಕೆ ಇರುವ ಮನುಷ್ಯ ನೀನು ಅಂದು ಕದಿಯೋಕೆ ಹೇಗೆ ಧೈರ್ಯ ಮಾಡಿದೆಯೋ ಏನೋ !” ಎನ್ನುತ್ತ ಹೂವಯ್ಯ ಮುಂಬರಿದನು. ಆದರೆ ಕೌಲಿ ಕೋಡಿಲ್ಲದ ತನ್ನ ತಲೆಯನ್ನು ಅಲ್ಲಾಡಿಸತೊಡಗಿತು.

ಅದನ್ನು ಕಂಡು ಹೂವಯ್ಯ “ಪೂರಾ ಹೆದರಿಸಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದೀರಿ ಅಂತಾ ಕಾಣುತ್ತೆ ! ನಿಮ್ಮ ದೆಸೆಯಿಂದ ಆಗೋದಿಲ್ಲ !” ಎಂದು ಸೋಮನ ಕಡೆ ತಿರುಗಿ ನೋಡಿದನು.

ಸೋಮ “ನಾವೇನು ಮಾಡಲಕ್ಕು ! ಅದರ ಹಣೇಬರಾ ಹಾಂಗಲ್ಲಾ ?” ಎಂದು “ಅಮ್ಮ ಒಬ್ಬರಿಗೆ ಹೊರತೂ ಇನ್ನು....” ಎನ್ನುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಕೌಲಿ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಸೀನಿಬಿಡಲು ಬೆಚ್ಚಿಬಿದ್ದು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಹಾರಿ ನಿಂತನು. ಹೂವಯ್ಯ ಪುಟ್ಟಣ್ಣರಿಗೆ ನಗು ತಡೆಯಲಿಕ್ಕಾಗದೆ ಕೌಲಿ ವಿಸ್ಮಯಪಡುವಂತೆ ನಕ್ಕರು.

ಲಾಟೇನಿನ ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ಕೌಲಿಯಂತೆಯೆ ಸುಂದರವಾಗಿ ಮುದ್ದಾಗಿದ್ದ ಅದರ ಕರುವನ್ನು ದೂರದಿಂದಲೆ ನೋಡಿಕೊಂಡು ಮೂವರೂ ಹಿಂತಿರುಗಿದರು. ದೀಪ ದೂರದೂರವಾಗಿ ಮರೆಯಾಗುವವರೆಗೂ ಅದನ್ನೇ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದ ಕೌಲಿ ಮತ್ತೆ ಕತ್ತಲೆಯಾಗಲು ಸಮಾಧಾನಗೊಂಡು ಅಕ್ಕರೆಯಿಂದ ತನ್ನ ಕರುವನ್ನು ಅಕ್ಕರೆಯಾಗಿ ನೆಕ್ಕತೊಡಗಿತು.

ನಾಗಮ್ಮನವರ ಹತಾಶೆ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರ ಈರ್ಷ್ಯೆ

ದೀರ್ಘಕಾಲ ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಚೈತ್ರಮಾಸ ಬಂದಿತು. ಮುತ್ತಳಿ ಮತ್ತು ಕಾನೂರುಗಳ ವಿವಾಹದ ಶುಭದಿನಗಳೂ ಬಳಿ ಸಾರಿದುವು. ಚಿನ್ನಯ್ಯನ ಮದುವೆ ರಾಮಯ್ಯನ ಮದುವೆಗೆ ಎರಡು ದಿನಗಳು ಮೊದಲು ನಡೆಯುವಂತೆ ಏರ್ಪಾಡಾಗಿತ್ತು.

ಗಂಡಿನ ದಿಬ್ಬಣ ಮುತ್ತಳಿಯಿಂದ ಹೊರಟು ಕಾನೂರಿಗೆ ಬರುವ ದಿನ ಹಗಲು ಸುಮಾರು ನಾಲ್ಕು ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಕೆಳಕಾನೂರಿಗೆ ಸಮೀಪವಾಗಿ ಕಾನೂರಿಗೆ ಹಾದು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದ ಗಾಡಿಸ್ತೆಯಲ್ಲಿ, ದಟ್ಟವಾಗಿ ಎತ್ತರವಾಗಿ ಇಕ್ಕಲಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಬೆಳೆದುನಿಂತಿದ್ದ ಹೊಂಗೆಯಮರಗಳ ಹಸುರಿನ ರಾಶಿಯಿಂದ ಧುಮುಕಿ ಪ್ರವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಕರಿಯ ತಣ್ಣೆಳಲಿನಲ್ಲಿ ಮಾವಿನ ಎಲೆ, ಹಲಸಿನ ಎಲೆ, ಬಾಳೆಯ ಮರಗಳಿಂದ ಅಲಂಕೃತವಾಗಿದ್ದ ಸಣ್ಣ ಚಪ್ಪರವೊಂದು ನಿರ್ಮಿತವಾಗಿತ್ತು. ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಕೆಲವು ವಾಟಿಯ ತಟ್ಟೆಗಳನ್ನೂ ಗೀಕಿನ ಚಾಪೆಗಳನ್ನೂ ಹಾಸಿದ್ದರು. ದೊಡ್ಡ ಹಂದೆಯೊಂದರಲ್ಲಿ ನಿಂಬೆಯ ಹಣ್ಣಿನ ಪಾನಕವನ್ನು ಮಾಡಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಸೋಮನೂ ಪುಟ್ಟಣ್ಣನೂಬಮಾತಾಡುತ್ತಾ ನಿಂತಿದ್ದರು. ಇಬ್ಬರೂ ತಮ್ಮಲ್ಲಿದ್ದ ಸರ್ವಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಉಡುಗೆ ತೊಡುಗೆಗಳನ್ನು ತಮ್ಮತಮ್ಮ ಕಲಾಭಿರುಚಿ ಪರಮಾವಧಿ ಮುಟ್ಟುವಂತೆ ಧರಿಸಿದ್ದರು.

ಅವರಿಗೆ ತುಸು ದೂರದಲ್ಲಿ ನಾಗಮ್ಮನವರೊಡನೆ ಮಾತಾಡುತ್ತ ಹೂವಯ್ಯ ತನ್ನ ಸರಳ ಸಾಧಾರಣ ಪೋಷಾಕಿನಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿದ್ದನು. ನಾಗಮ್ಮನವರು ಮಲೆನಾಡಿನ ಪದ್ಧತಿಯಂತೆ ಹೊಸದಾದ ವಲ್ಲಿಯೊಂದನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಅದು ಹೊರತೂ ಅವರಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಯಾವುದೂ ವಿಶೇಷತೆಯಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವರ ಬಳಿ ಮದುವಣಿಗೆನಿಗೆ ಪದ್ಧತಿಯಂತೆಯೂ ಪ್ರೀತಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿಯೂ ವಿನಿಯೋಗಿಸಲಿದ್ದ ಹಾಲು ತುಪ್ಪದ ಬಟ್ಟಲು ತಳತಳ ಹೊಳೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ಅದರಲ್ಲಿದ್ದ ಹೂವು, ಹಣ್ಣು, ಹಾಲು, ತುಪ್ಪ, ಇವುಗಳ ಪರಿಮಳಕ್ಕೆ ನಾಲ್ಕಾರು ಜೇನುಹುಳುಗಳು ಎರಗಲೆಂದು ಹಾರಾಡತೊಡಗಿದ್ದುವು. ಸುತ್ತ ಮುತ್ತಲೂ ದಟ್ಟಯಿಸಿದ್ದ ಹೊಂಗೆ, ಹಲಸು, ಬಸಿರಿ, ಆಲ, ಅರಳಿ ಮೊದಲಾದ ಮರಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಕೇದಗೆಯ ಓಲೆಯೋಲೆ ಗರಿಗರಿಯಾಗಿದ್ದ ಮೆಳೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಹಕ್ಕಿಗಳು ತುಮುಲಗಾನ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದುವು.

ಎರಡು ಮುರು ಫರ್ಲಾಂಗುಗಳ ಆಚೆಯಿದ್ದ ತಮ್ಮ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ನಾಯಿಗಳು ಬೊಗಳುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ಆಲಿಸಿ ಹೂವಯ್ಯ “ಏ ಸೋಮ, ಎಲ್ಲಾ ನಾಯೀನೂ ಕಟ್ಟೀಯೇನೊ?” ಎಂದು ಕೇಳಿದನು.

“ಎಲ್ಲಾ ಕಟ್ಟಿದ್ದೇನೆ. ಆ ಮೋಟುಬಾಲದ ಹೊಸ ಮರಿ ಮಾತ್ರ ಕೈಗೇ ಸಿಕ್ಕಲಿಲ್ಲ. ಬೆರಸಿ ಬೆರಸಿ ಸಾಕಾಗಿ ಹೋಯ್ತಲ್ಲಾ ನನಗೆ.”

ಹೂವಯ್ಯ ಸೋಮನ ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರಕ್ಕೆ ಒಂದಿನಿತೂ ಗಮನ ಕೊಡದೆ ತಾಯಿಯೊಡನೆ ಮಾತಾಡತೊಡಗಿದನು. ಅವನು ಕೇಳಿದ್ದ ಪ್ರಶ್ನೆ ಕೂಡ ಜಾಗೃಚ್ಛಿತ್ತದ್ದಾಗಿತ್ತೂ ಇಲ್ಲವೊ ಹೇಳಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ತಾಯಿಯೂ ಮಗನೂ ಗಾಢವಾದ ಮಾತುಕತೆಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ್ದರು. ಅವರ ಸಂಭಾಷಣೆಯ ವಿಷಯ ಕಾನೂರು ಮುತ್ತಳಿಗಳನ್ನು ಕುರಿತದ್ದಾಗಿತ್ತು.

ಮದುವೆಗೆ ‘ವಿವಾಹ ಮಹೋತ್ಸವ ಆಹ್ವಾನ ಪತ್ರಿಕೆ’ಗಳನ್ನು ಕಳುಹಿಸುವುದರ ಜೊತೆಗೆ ಸಮೀಪದ ಬಂಧುಗಳನ್ನು ಮನೆಯವರೇ ಸ್ವತಃ ಹೋಗಿ ಕೈ ಜೋಡಿಸಿ ನಿಂತು ಕರೆದು ಬರುವುದು ಪದ್ಧತಿ. ಮುತ್ತಳಿಯಿಂದಲೇನೂ ಆ ಕರೆ ಬಂದಿತ್ತು. ಆದರೆ ಕಾನೂರಿನಿಂದ

ಲಗ್ನಪತ್ರಿಕೆಯೊಂದಲ್ಲದೆ 'ಕರೆ' ಬಂದಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ನಾಗಮ್ಮನವರಿಗೆ ಬಹಳ ಅಸಮಾಧಾನವೂ ದುಃಖವೂ ಆಗಿತ್ತು. ತಮ್ಮ ಸ್ವಂತ ಮಗಳಂತಿದ್ದ ಪುಟ್ಟಮ್ಮನ ಮದುವೆಗೆ 'ಕರೆ' ಬರಲಿಲ್ಲವಲ್ಲ ಎಂದು ಕಣ್ಣೀರು ಹಾಕಿದರು.

ಹೂವಯ್ಯ ತಾಯಿಯನ್ನು ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸಲೆಂದು "ನಿಮಗೆಲ್ಲ ಈ ಹಳೇಕಂದಾಚಾರ ಎಂದರೆ ಪ್ರಾಣ! ಲಗ್ನಪತ್ರಿಕೆ ಕಳುಹಿಸಿದಮೇಲೆ 'ಕರೆ' ಏಕೆ?" ಎಂದನು.

"ಬಿಳೀ ಕಾಗದದಮೇಲೆ ಕರೀ ಗೀಟು ಗೀಚಿ ಕೊಟ್ಟು ಬಿಟ್ಟರೆ 'ಕರೆ' ಬಂದ ಹಾಂಗಾಯ್ತೇನು? ನಿನ್ನಂಥಾ ಬರಾವು ಬಂದವರಿಗೆ ಅದೇ ಸಾಕಾಗಬೈದು. ನನ್ನಂಥಾ ಬರಾವು ಸರಾವು ಇಲ್ಲವಳಿಗೆ?"

"ಕರೆ' ಬಂದಿದ್ದರೂ ನೀನೇನು ಹೋಗುವ ಹಾಗಿತ್ತೇನು?"

"ಹೋಗಿರಲಿಲ್ಲ! ಆದ್ರೂ....."

"ಹೋ ! ದಿಬ್ಬಣ ಬಂತು ಅಂತಾ ಕಾಣ್ತಾದೆ" ಎಂದು ಹೇಳಿದ ಸೋಮ ತನ್ನ ಉದ್ದವನ್ನೆಲ್ಲ ನಿಮಿರಿನಿಂತು ಕಿವಿಗೊಟ್ಟು ಆಲಿಸತೊಡಗಿದನು.

ಪುಟ್ಟಣ್ಣ ದೊಡ್ಡ ಬುಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಲೋಟಗಳನ್ನು ಅನುಗೊಳಿಸಲಾರಂಭಿಸಿದನು.

ದೂರದ ಅರಣ್ಯಗಳ ಮಧ್ಯೆ ವಾಲಗ, ಕೊಂಬು, ತಂಬಟೆ ಮೊದಲಾದ ವಾದ್ಯಗಳ ಸದ್ದು ಗರ್ವಾಲು, ಕದಿನಿ ಮೊದಲಾದ 'ಮದ್ದು ಗುಂಡು'ಗಳ ಸದ್ದು ಕೇಳಿಬಂದಿತು. ನಾಗಮ್ಮ ಹೂವಯ್ಯರೂ ಎದ್ದುನಿಂತು ದಿಬ್ಬಣದ ಸದ್ದು ಕೇಳಿಬರುತ್ತಿದ್ದ ದಿಕ್ಕಿಗೆ ತಿರುಗಿ ನಿಂತು ನೋಡತೊಡಗಿದರು. ಮಲೆನಾಡಿನ ಹಸುರು ಮಲೆಗಳು ಬಿಸಿಲಿನಲ್ಲಿ ಮೆರೆಯುತ್ತಿದ್ದುವು.

'ಕರೆ' ಬಂದಿದ್ದರೂ ನೀನೇನು ಹೋಗುವ ಹಾಗಿತ್ತೇನು" ಎಂದು ಹೂವಯ್ಯ ನಾಗಮ್ಮನವರಿಗೆ ಕೇಳಿದ ಪ್ರಶ್ನೆಯಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಪ್ರಸಂಗಗಳು ಅಡಗಿದ್ದುವು. ಹೂವಯ್ಯ ಕಾನೂರು ಮನೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬಂದಿದ್ದರೂ ಅವನ ಪಾಲಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದ ಗೃಹಭಾಗ ಅವನ ವಶದಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದಿತಷ್ಟೆ! ಆ ಗೃಹಭಾಗವನ್ನು ಮದುವೆಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದೆಂದೂ, ಬೇಕಾದರೆ ಬೀಗದಲ್ಲಿದ್ದ ಕೊಟಡಿಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಡುತ್ತೇನೆಂದೂ ಹೂವಯ್ಯ ಹೇಳಿಕಳುಹಿಸಿದ್ದನು.

ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರು, ಯಾವ ತರ್ಕದ ಸಹಾಯದಿಂದಲೂ, ಹೂವಯ್ಯ ತನಗೆ ಅವಮಾನ ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೆ ಹಾಗೆ ಹೇಳಿಕಳುಹಿಸಿದ್ದಾನೆ ಎಂದು ವಾದಿಸಿ, "ಅವನಿಗೆ ಹೇಳು : ಅವನ ನೆಲದಲ್ಲಿ ಒಂದಂಗುಲಾನೂ ನಮಗೆ ಬ್ಯಾಡ. ನಾನು ಚಪ್ಪರ ಹಾಕಿಸ್ತೀನಿ ! ಏನೋ ದೇವರು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದು ನಾಲ್ಕು ಆಳು ಕಾಳು ಇನ್ನೂ ಇದೆ ! ಎಲ್ಲಾ ಹೋಗಿ ಗರೀಬರಾದಮೇಲೆ ಬೇಕಾದಾಗ ಕೇಳಿವೆನಿ. ಆವಾಗ ಕೊಡಲಿ !" ಎಂದು ಪ್ರತಿ ಹೇಳಿಕಳುಹಿಸಿದ್ದರು.

ಅದುವರೆಗೆ ನಾಗಮ್ಮನವರು ಪುಟ್ಟಮ್ಮನ ಮನಸ್ತೃಗಾಗಿಯಾದರೂ ಅವಳ ಮದುವೆಗೆ ಹೋಗಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ ಎಂದು ಮಗನೊಡನೆ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರು. ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಅವರಿಗೂ ಪುಟ್ಟಮ್ಮನ ಮೇಲೆ ವಾಸುವಿನ ಮೇಲೆ ಇದ್ದಷ್ಟೇ ಮಮತೆಯಿತ್ತು. ಆ ಮಮತೆ ಅವರನ್ನು ಮದುವೆಗೆ ಎಳೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ಆದರೆ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರ ಕಟುವಾದ ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರ ಬಂದಮೇಲೆ, ನಾಗಮ್ಮನವರ ಮನಸ್ಸು ಬದಲಾಯಿಸಿ ಮದುವೆಗೆ ಹೋಗಬಾರದೆಂದೇ ನಿರ್ಣಯಿಸಿದರು. ಆದರೆ ಒಂದು ವಾರದ ಹಿಂದೆ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರೂ ರಾಮಯ್ಯನೂ ಆಳುಗಳಿಗೂ ಮನೆಯವರಿಗೂ ಮದುವೆಗೆ ಬೇಕಾಗಿದ್ದ ಬಟ್ಟೆಬರೆ ಸಾಮಾನು ಸರತುಗಳನ್ನು ತರಲೆಂದು ಹೊಸ ಗಾಡಿ ಎತ್ತುಗಳನ್ನು ಸಿಂಗರಿಸಿ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿಯ ಪೇಟೆಗೆ ಹೋಗಿದ್ದಾಗ, ಆ ದಿನ ಸಾಯಂಕಾಲ ಪುಟ್ಟಮ್ಮ, ವಾಸೂವನ್ನು ಜೊತೆಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು, ಸೇರೆಗಾರರು ಮೊದಲಾದ ಯಾರಿಗೂ ತಿಳಿಯದಂತೆ, ಗುಟ್ಟಾಗಿ ಕೆಳಕಾನೂರಿಗೆ ಬಂದಳು. ಹೂವಯ್ಯ, ಪುಟ್ಟಣ್ಣ, ಸೋಮ ಮೂವರೂ

ಜೇನು ಹುಡುಕಲು ಕಾನಿಗೆ ಹೋಗಿದುದರಿಂದ, ಮನೆಯಲ್ಲಿ ನಾಗಮ್ಮನವರೊಡನೆ ಇದ್ದರು. ಬೈರನ ಹೆಂಡತಿ ಸೇಸಿ ಹೊರಗಡೆ ಹಟ್ಟಿ ಬಾಚುವ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿರುಳು ಪುಟ್ಟಮ್ಮ ವಾಸು ಇಬ್ಬರೇ ಬರುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ಕಂಡು ಮಹದಾಶ್ಚರ್ಯದಿಂದ “ಏನಮ್ಮಾ, ಏನಯ್ಯಾ, ಅಪೂಪ ಬಂದುಬಿಟ್ಟಿ ?” ಎಂದು ಕರಿಯ ಮುಖದಲ್ಲಿ ಬಿಳಿಯ ಹಲ್ಲಿನ ಸಾಲುಗಳನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿದಳು.

ಪುಟ್ಟಮ್ಮ ವಾಸು ಇವರನ್ನು ಕಂಡೊಡನೆ ನಾಗಮ್ಮನವರಿಗೆ ಮಾತು ತೊದಲುವಷ್ಟು ಆನಂದವಾಯಿತು. ನಾಗಮ್ಮನವರು ಬೇಗಬೇಗನೆ ರೊಟ್ಟಿ, ಮೊಟ್ಟೆ ಪಲ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡತೊಡಗಿದರು. ಪುಟ್ಟಮ್ಮ “ಬ್ಯಾಡ, ದೊಡ್ಡಮ್ಮ, ಹೊತ್ತಾಗ್ತದೆ ! ಅಪ್ಪಯ್ಯಗೆ ಗೊತ್ತಾದ್ರೆ ನನ್ನ ಚಟಾ ತಗ್ಗುಬಿಡ್ತಾರೆ !” ಎಂದು ಅಂಗಲಾಚಿಕೊಂಡರೂ ಬಿಡಲಿಲ್ಲ. ಕಡೆಗೆ, ದೊಡ್ಡಮ್ಮ ಬೇಡವೆಂದರೂ ಕೇಳದೆ, ಪುಟ್ಟಮ್ಮನೂ ಅವರಿಗೆ ನೆರವಾಗಿ ರೊಟ್ಟಿ ಸುಡುವ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸಿದಳು. ವಾಸುವೂ ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಹಾಗೆ ಬಲ್ಲವನಂತೆ ಗಂಭೀರವಾಗಿ ಅವರಿಬ್ಬರಿಗೂ ಸಹಾಯವಾದನು.

ಪುಟ್ಟಮ್ಮ ದೊಡ್ಡಮ್ಮನನ್ನು ತನ್ನ ಮದುವೆಗೆ ಬರುವಂತೆ ಕರೆದಳು. ನಾಗಮ್ಮನವರು ಸ್ತ್ರೀಸಹಜವಾದ ಹರಟೆಯೊಲೈಯಿಂದ ತಮಗೂ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರಿಗೂ ನಡೆದಿದ್ದ ವ್ಯವಹಾರಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಹೇಳಿ “ನಾನು ಮನೆಗೆ ಬರಾದಿಲ್ಲವ್ವಾ ! ನಿನ್ನ ದಿಬ್ಬಣ ಗಂಡನ ಮನೆಗೆ ಹೋಗುವಾಗ ದಾರೀಲೇ ನೋಡಿ ಸಂತೋಸ ಪಡ್ತೀನಿ ! ದಿಬ್ಬಣ ಹೋಗಾದು ಬರಾದು ನಮ್ಮ ಗದ್ದೆಮೂಲೆ ಗಾಡಿ ರಸ್ತೆಲಸ್ಟೆ ?” ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತ ಕಣ್ಣುಜ್ಜಿಕೊಂಡರು.

ಇನ್ನೂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕಪ್ಪಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ನಾಗಮ್ಮನವರು ವಾಸುವಿನ ಜೇಬಿಗೆ ತಿಂಡಿಗಳನ್ನು ತುರುಕಿ ತುರುಕಿ, ಅವನನ್ನೂ ಪುಟ್ಟಮ್ಮನನ್ನೂ ಕಳುಹಿಸಲೆಂದು ಹೊರ ಅಂಗಳಕ್ಕೆ ಬಂದು ನಿಂತಿದ್ದರು, ಪುಟ್ಟಮ್ಮ ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದ ಹಾಗೆ ದೊಡ್ಡಮ್ಮನ ಸೆರಗು ಜಗ್ಗಿಸಿ ಎಳೆದು “ದೊಡ್ಡಮ್ಮಾ, ನೋಡಲ್ಲಿ ಸೇರೆಗಾರರು ಬರ್ತಿದಾರೆ !... ಏ ವಾಸೂ, ಒಳಗೆ ಬಾರೊ !” ಎಂದು ಅವನನ್ನೂ ಎಳೆದುಕೊಂಡು ಒಳನುಗ್ಗಿದಳು.

ಸೇರೆಗಾರರ ರಂಗಪ್ಪಸೆಟ್ಟರು ರಾಮಯ್ಯನ ಆಜ್ಞೆಯಂತೆ ಅವನು ಹಿಂದೆ ಹೂವಯ್ಯನ ಹತ್ತಿರ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದ ಪಟಗಳನ್ನೂ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನೂ ಹೋರಿಸಿ ಕೊಂಡು ಹೋಗಲು ಆಳುಗಳೊಡನೆ ಬಂದಿದರು. ಆದರೆ ನಾಗಮ್ಮನವರು ಹೂವಯ್ಯ ಮನೆಯಲ್ಲಿಲ್ಲವೆಂದು ಮರುದಿನ ಬರುವಂತೆ ಹೇಳಿ ಕಳುಹಿಸಿದರು.

ಸೇರೆಗಾರರು ಆಳುಗಳೊಡನೆ ಹೋದ ತರುವಾಯ. ಪುಟ್ಟಮ್ಮ ವಾಸು ಇಬ್ಬರೂ ಸೇಸಿಯೊಡನೆ ಕತ್ತಲೆಯಲ್ಲಿ ನಿಶಬ್ದವಾಗಿ ಕಾನೂರಿಗೆ ಕದ್ದು ನಡೆದರು.

ಈ ಸಂಗತಿಯನ್ನೆಲ್ಲ ನಾಗಮ್ಮನವರು ಮಗನಿಗೆ ಹೇಳಿ, ಕೆಳಕಾನೂರಿನ ಗದ್ದೆ ಮೂಲೆಯ ಗಾಡಿರಸ್ತೆಯಲ್ಲಿ ದಿಬ್ಬಣದ ಸತ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಚಪ್ಪರ ಹಾಕಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಿದರು. ಆ ಚಪ್ಪರದ ಮುಖ್ಯವಾದ ಉದ್ದೇಶ, ಹೊರಗಿನವರಿಗೆ ಹಾಗೆ ಕಂಡರೂ, ದಿಬ್ಬಣದ ಸತ್ಕಾರವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ ; ಕಾನೂರಿನಿಂದ ಗಂಡನೊಡನೆ ದಂಡಿಗೆ ಏರಿ ಮುತ್ತಳ್ಳಿಗೆ ಹೋಗುವಾಗ ಮದುವಣಿಗಿತ್ತಿ ಪುಟ್ಟಮ್ಮನನ್ನು ನಾಗಮ್ಮನವರು ಕಂಡು ಹರಸಿ ಸಂತೋಷಪಡಿಸುವ ಸಲುವಾಗಿತ್ತು.

ನೋಡುತ್ತ ನಿಂತಿದ್ದ ಹಾಗೆಯೆ ದಿಬ್ಬಣದ ಸದ್ದು ಹತ್ತಿರ ಹತ್ತಿರವಾಯಿತು. ದಂಡಿಗೆ ಹೊತ್ತು ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಬೋಯಿಗಳ ಬಾಯಿಸದ್ದೂ ಕೇಳಿಸಿತು. ಕಡೆಗೆ ದಿಬ್ಬಣದ ಮೆರವಣಿಗೆಯೂ ಗೋಚರಿಸಿತು.

ದಿಬ್ಬಣದ ಚಪ್ಪರವಿದ್ದಲ್ಲಿ ವಿಶ್ರಾಂತಿಗಾಗಿ ನಿಂತಿತು. ವಾದ್ಯದ ಶಬ್ದಗಳೂ ನಿಂತು ಮನುಷ್ಯರ ಮಾತಿನ ಸದ್ದು ತುಮುಲವಾಗಿ ಕೇಳಿಬಂದಿತು. ನಮಸ್ಕಾರಗಳೂ, ‘ಬಂದ್ರೆ’ಗಳೂ, ಯೋಗಕ್ಷೇಮ ವಿಚಾರಗಳೂ ಪರಸ್ಪರವಾಗಿ ಸಾಗಿದುವು. ಲಲನೆಯರ ಒಡವೆಗಳ ಉಲಿಯೂ, ಅದಕ್ಕೆ ಸಮಶ್ರುತಿಯಾಗಿದ್ದ ಅವರ ಕೊರಳದನಿಯೂ, ಅವರು ಉಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದ ಜಡ್ಡುಸೀರೆ, ಕಾಗಿನ ಸೀರೆ, ಜರತಾರಿಯ ಸೀರೆ, ತರ ತರದ ವಲ್ಲಿಗಳು, ಕುಪ್ಪಸಗಳು, ರವಕೆಗಳು ಮೊದಲಾದವುಗಳಿಂದ ಉಗುತ್ತಿದ್ದ ಹೊಸ ಬಟ್ಟೆಯ ವಾಸನೆಯೂ,

ಅಚ್ಚಕರಿಯ ಬಣ್ಣದಿಂದ ಹಿಡಿದು ನಸುಗೆಂಪು ಬಣ್ಣದವರೆಗೂ ಇದ್ದ ಅವರ ವಿವಿಧಕೃತಿಯ ಮುಖ ಸಮೂಹವೂ ಸೋಮನ ಕಣ್ಣಿಗೆ ನಾಟಕೀಯವಾಗಿ ತೋರಿದುವು. ಅವನು ಯಾರೊಬ್ಬರನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ ; ಒಟ್ಟಿನ ಸಮೂಹವನ್ನೇ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಆದರೆ ಅವನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಆ ಗುಂಪಿನಲ್ಲಿದ್ದ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರೂ ತನ್ನನ್ನೇ ನೋಡಿ ಮಾತಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಾರೆಂದು ತೋರುತ್ತಿತ್ತು. ಏಕೆಂದರೆ, ಅವನು ಹಿಂದೆದೂ ಧರಿಸದೆ ಇದ್ದ ವಸನಗಳನ್ನು ಎಂದಿಗಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಾದ ನಾಜೋಕಿನಿಂದ ಉಟ್ಟು ಕೊಂಡಿದ್ದನು. ಕೆಲವರು ಅವನನ್ನು 'ಸೆಟ್ಟರೆ' ಎಂದು ಬಹುವಚನದಲ್ಲಿ ಮಾತಾಡಿಸಿದಾಗ ಸೋಮ ಜನ್ಯಸಾರ್ಥಕವಾದಂತೆ ಹಿಗ್ಗಿದನು.

ಎಲ್ಲರೂ ನರಳಿನಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡ ಮೇಲೆ ಪಾನಕಾದಿಗಳ ವಿನಿಯೋಗವಾಯಿತು. ಹೂವಯ್ಯ ಚಿನ್ನಯ್ಯನೊಡನೆಯೂ ಶ್ಯಾಮಯ್ಯಗೌಡ ರೊಡನೆಯೂ ಮಾತಾಡಿದನು. ಆದರೆ ಸೀತೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ಅವರಾಗಲಿ ಅವನಾಗಲಿ ತುಟಿ ಪಿಟಿಕ್ಕನ್ನಲಿಲ್ಲ. ನಾಗಮ್ಮನವರೂ ಗೌರಮ್ಮನವರೊಡನೆ ಗೃಹಕೃತ್ಯದ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಮಾತಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಮೊದಲೇ ಮಾತಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆಯೇ ಎಂಬಂತೆ ಯಾರೂ ಮದುವೆಯ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಲಿಲ್ಲ. ಕೆಳಕಾನೂರಿಗೂ ಕಾನೂರಿಗೂ ಇದ್ದ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆ ಅಲ್ಲಿದ್ದವರೆಲ್ಲರೂ ಅರಿತಿದ್ದುದರಿಂದ, ಯಾರೊಬ್ಬರಾಗಲಿ, ಮರೆತು ಕೂಡ, ಆ ಗಾಯದ ಹುಣ್ಣಿನ ಮೇಲೆ ಕೈಯಿಡಲಿಲ್ಲ. ಚಿನ್ನಯ್ಯನಂತೂ ಹೂವಯ್ಯನೊಡನೆ ಮುಖದ ಕಡೆ ನೋಡಿ ಮಾತಾಡುತ್ತಿದ್ದಾಗ, ಅವನ ಹಣೆಯ ಮೇಲಿದ್ದ ನೀಲಿಯ ನರವನ್ನಲ್ಲದೆ ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಹೂವಯ್ಯನಲ್ಲಿ ಸೀತೆಯ ಯೋಗಕ್ಷೇಮವನ್ನು ಕೇಳಿಬಿಡುತ್ತಾನೆಯೇ ಎಂಬ ಹೆದರಿಕೆ ಅವನದೆಯಲ್ಲಿ ತುಡಿಯುತ್ತಿತ್ತು. ಏಕೆಂದರೆ, ಸೀತೆಯ ಯೋಗಕ್ಷೇಮ ಚಿನ್ನಯ್ಯ ಹೂವಯ್ಯನ ಕಣ್ಣು ನೋಡಿ ಹೇಳುವಷ್ಟು ಉತ್ತಮವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ.

ಶ್ಯಾಮಯ್ಯಗೌಡರು, ಆ ಸ್ಥಳವನ್ನು ಬೇಗನೆ ಬಿಟ್ಟರೆ ಸಾಕು ಎನ್ನುವಂತೆ, ದಿಬ್ಬಣದವರಿಗೆ ಪಾನಕಾದಿಗಳನ್ನು ಬೇಗಬೇಗನೆ ಪೂರೈಸುವಂತೆ 'ತಾಕೀತು' ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು.

ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿನೊಳಗಾಗಿ ಮತ್ತೆ ಕದಿನಿ ಹಾರಿದುವು ; ವಾದ್ಯ ರವಗೈದುವು ; ಬೋವಿಗಳು ಮದುಮಗನಿದ್ದ ದಂಡಿಗೆಯನ್ನು ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ಪಲ್ಲವಿಯ ಘೋಷದೊಡನೆ ಮುಂದೆ ಸಾಗಿದರು ; 'ಗರತಿಗಿರಾಸ್ತ'ರೂ ಎದ್ದು ನಡೆದರು. ದಿಬ್ಬಣ ಕಾನೂರಿಗೆ ಸಂಭ್ರಮದಿಂದ ಸಾಗಿತು. ನಾಗಮ್ಮ, ಪುಟ್ಟಣ್ಣ, ಸೋಮ - ಇವರುಗಳು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ದೃಶ್ಯ ಕಣ್ಮರೆಯಾಗಿ, ಘೋಷ ಮಾತ್ರ ಕೇಳಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಹೂವಯ್ಯ ಅತ್ತಕಡೆ ನೋಡುತ್ತಲೂ ಇರಲಿಲ್ಲ ; ಅವನ ಆ ವಾದ್ಯಘೋಷ ಕೇಳಿಸುತ್ತಲೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಅವನ ಮನಸ್ಸಿನ ಕಣ್ಣಿನ ಹನಿಯಲ್ಲಿ ಸೀತೆಯ ದುಃಖಪೂರ್ಣವಾದ ಚಿತ್ರವೊಂದೇ ವಿಕಂಪಿಸುತ್ತಿತ್ತು.

“ಅತ್ತಿಗೆ ಹಿರಿಯಣ್ಣಗೌಡರ ಮಗಳು ರಂಗಮ್ಮನ್ನ ನೋಡೋನೋ ? ಹುಡುಗಿ ವೈನಾಗಿದ್ದಾಳೆ ! ಸ್ವಲ್ಪ ಬಾಯಿ ಉಗ್ಗಂತೆ. ಉಗ್ಗದ್ರೇನು ? ದುಂಡು ಮುಖ ; ಬಿಳಿ ಮೈ ; ಕಣ್ಣು ಮೂಗು ಬಾಯಿ ಕಿವಿ ಎಲ್ಲಾ ನೆಟ್ಟಗಿಲ್ಲೇನು ?” ಎಂದು ನಾಗಮ್ಮನವರು ಹೂವಯ್ಯನಿಗೆ ಕೇಳಿಸಲಿ ಎಂದೇ ಪುಟ್ಟಣ್ಣನೊಡನೆ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಹೇಳಿದರು.

ಇಂಗಿತವರಿಯುವುದರಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟೇನೂ ಚತುರನಲ್ಲದ ಒರಟು ಪುಟ್ಟಣ್ಣ ಒಂದು ಸಾರಿ ನಾಗಮ್ಮನವರ ಕಡೆಗೂ, ಮತ್ತೊಂದು ಸಾರಿ ಸೋಮನ ಕಡೆಗೂ ತಿರುಗಿ ತಿರುಗಿ ಕೆಲಸಮಾಡುತ್ತಲೇ ಮಾತಾಡತೊಡಗಿದನು. “ಯಾರು ? ಮೂಗು ಸಿಂಡಾಗಿದೆಯಲ್ಲಾ ಅವರೇಯೇನು ? - ಏ ಸೋಮ, ಆ ಗಾಜಿನ ಲೋಟ ಇತ್ತ ಕೊಡೊ, ಅಮ್ಮಾ, ನಾಳೆ ಪಾನಕ ಇನ್ನೂ ಜಾಸ್ತಿ ಮಾಡ್ಬೇಕು ! ಇವತ್ತು ಮಾಡಿದ್ದು ಅಲ್ಲಿಂದಲ್ಲಿಗಾಯ್ತು ! ಆ ಚಾಪೆ ಹಾಂಗಿಲೋ ; ಮೊದಲು ಈ ಜಮಖಾನ ಎತ್ತು, ನೀನೆಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡಾ ಜಿಲ್ಲೆ ಮಡ್ಡು ! ನಿನಗೆ ಹಾಳೆ ತೋಪೀನೇ ಸರಿ ! ಹಾಸನ ತೋಪಿಗೀಪಿ ನಿನಗೆ ಯಾಕೋ .....?”

ಮರುದಿನವೂ ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಎರಡು ಗಂಟೆಯಿಂದಲೂ ನಾಗಮ್ಮ ಮೊದಲಾದವರು ಹಿಂದಿನ ಇನಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಸರಬರಾಯಿ ಒದಗಿಸಿ ಕೊಂಡು ಕಾನೂರಿನಿಂದ ಮುತ್ತಳ್ಳಿಗೆ ಹಿಂತಿರುಗುವ ಮರುದಿಬ್ಬಣವನ್ನೆ ಹಾರೈಸಿ, ಆ ಚಪ್ಪರದಡಿ ಕಾಯುತ್ತಾ ಎದುರು

ನೋಡುತ್ತಿದ್ದರು. ನಾಗಮ್ಮನವರಿಗಂತೂ ಮದುಮಗಳಾಗಿ ಗಂಡನೊಡನೆ ದಂಡಿಗೆಯೇರಿ ಹೋಗುವ ಪುಟ್ಟಮ್ಮನನ್ನು ನೋಡುತ್ತೇನೆಂದು ಆನಂದ, ಉದ್ವೇಗ, ಕಾತರತೆ, ಅವರ ಮಾತುಕತೆಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಅಲ್ಲದೆ ಚಲನೆಯಲ್ಲೂ ಒಂದು ಲಘುತ್ವ ತೋರುತ್ತಿತ್ತು.

ಸುಮಾರು ಮೂರು ಗಂಟೆಯ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಕದನಿ, ವಾಲಗ, ಕೊಂಬು, ತಂಬಟೆಗಳ ಸದ್ದು ಕೇಳಿಸಲು ಮರುದಿಬ್ಬಣ ಮನೆಯಿಂದ ಹೊರಟೆಂದು ನಾಗಮ್ಮನವರು ಎದ್ದು ನಿಂತುಕೊಂಡು ಅತ್ತಕಡೆಗೇ ನೋಡತೊಡಗಿದರು. ಅವರ ಒಳಗಣ್ಣಿಗೆ ಸರ್ವಾಲಂಕಾರಭೂಷಿತೆಯಾಗಿ ಗಂಡನೆದುರು ದಂಡಿಗೆಯಲ್ಲಿ ತಲೆಬಾಗಿ, ಮುಡಿದ ಹೂವಿನ ಬಿಳಿಯ ಗುಚ್ಚವನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸುತ್ತಾ, ನಾಚಿಗೆಯಿಂದ ಕೆಂಪೇರಿ ಕಂಬನಿ ಸೂಸುತ್ತ ಕುಳಿತಿದ್ದ ಪುಟ್ಟಮ್ಮನ ಚಿತ್ರ ರಂಜಿಸುತ್ತಿತ್ತೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ.

ಮೇಲುಗಡೆ ಹೊಂಗೆಯ ಮರದ ತರಗಲೆಯೊಂದು, ಮರ್ಮರ ನಾದದಿಂದ ಬೀಸುತ್ತಿದ್ದ ಗಾಳಿಯಲ್ಲಿ, ಕುಣಿಕುಣಿದು ತೇಲಿ ಕೆಳಗಿಳಿದು ಬಂದು ಅವರ ನೆತ್ತಿಯ ನರೆತ ಕೂದಲುಗಳ ಪೊದೆಯಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿಕೊಂಡಿತು.

ಬಹಳ ಹೊತ್ತು ಕಾದರು. ಉಕ್ಕಿಬಂದಂತೆ ತೋರಿದ ದಿಬ್ಬಣದ ಸದ್ದು ಮತ್ತೆ ಇಳಿದುಹೋಗಿ ರವರಹಿತವಾಯಿತು. ನಾಗಮ್ಮನವರಿಗೆ ಉದ್ವೇಗ ಹೆಚ್ಚಿತು. ಉಳಿದವರಿಗೂ ನಾಲ್ಕಾರು ಫರ್ಲಾಂಗುಗಳ ಆಚೆಯಿಂದ ಹೊರಟ ದಿಬ್ಬಣ ಒಂದು ಗಂಟೆ ಕಳೆದರೂ ಬಾರದಿರಲು ಕಾರಣವೇನೆಂದು ಬೆಕ್ಕನವಾಯಿತು. ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರ ಮನದಲ್ಲಿ ಒಂದೊಂದು ತೆರನಾದ ಭೀತಿ ಮುಡಿತು. ಆದರೆ ಯಾರೂ ತಮ್ಮ ಮನದ ಅಮಂಗಲವನ್ನು ಇತರರಿಗೆ ಹೇಳಲಿಲ್ಲ. ನಾಗಮ್ಮನವರು ಪುಟ್ಟಮ್ಮಗೆ ಏನೋ ಜಕ್ಕಣಿ ಗಿಕ್ಕಣಿ ಮೈಮೇಲೆ ಬಂದು ಕೇಡಾಗಿರಬೇಕೆಂದು ಹೆದರಿದರು. ಹೂವಯ್ಯ 'ಮದ್ದುಗುಂಡು' ಸುಡುವಾಗ ಯಾರಿಗಾದರೂ ಏನಾದರೂ ಅನಾಹುತವಾಯಿತೇ ಎಂದು ಶಂಕಿಸಿದನು. ಸೋಮ ಉಟ ತಡವಾಯಿತೋ ಏನೋ ಎಂಬ ಅಪಾಯವನ್ನು ಉಹಿಸಿ ಒಬ್ಬರಿಗೂ ಹೇಳದೆ ಸುಮ್ಮನಾದನು. ಪುಟ್ಟಮ್ಮನೂ ಉಹಿಸಿ ಉಹಿಸಿ, "ನಾ ನೋಡಿಕೊಂಡೇ ಬಂದುಬಿಡ್ತೇನೆ!" ಎಂದು ಕಾನೂರಿನ ಕಡೆಗೆ ವೇಗವಾಗಿ ಸಾಗಿದನು.

ಅರ್ಧಗಂಟೆಯ ಮೇಲೆ ವ್ಯಸನಭಾರದಿಂದ ಕುಗ್ಗಿ ಕುಸಿದು ನಿಧನವಾಗಿ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬಂದ ಪುಟ್ಟಣ್ಣ "ದಿಬ್ಬಣ ಒಳದಾರೀಲಿ ಹೋಯ್ತಂತೆ!" ಎಂದು ತಿಳಿಸಿದನು. ನಾಗಮ್ಮನವರು ಬಸಬಸನೆ ಅಳತೊಡಗಿದರು.

ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರು ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಹೂವಯ್ಯ ಹಾಕಿಸಿದ್ದ ಚಪ್ಪರದ ಮತ್ತು ಮಾಡಿದ್ದ ಇತರ ಸನ್ನಾಹಗಳ ವಿಷಯಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಕೇಳಿ, ಯಾವುದೋ ಒಂದು ಅನಿರ್ವಚನೀಯವಾದ ಈರ್ಷ್ಯೆಯಿಂದ, ಹೂವಯ್ಯ ನಾಗಮ್ಮನವರಿಗೆ ಆಶಾಭಂಗವುಂಟುಮಾಡುವ ಕ್ರೂರಸಂತೋಷಕ್ಕಾಗಿ, ದಿಬ್ಬಣವನ್ನು ಒಳದಾರಿಯಿಂದ ಸಾಗಿಸಿಕೊಂಡು ಮುತ್ತಳ್ಳಿಗೆ ಹೋಗುವಂತೆ ಬೆಸಸಿದ್ದರು. ಅದನ್ನು ತಿಳಿದೊಡನೆಯೆ ತಬ್ಬಲಿ ಪುಟ್ಟಮ್ಮ ಬಿಕ್ಕಿ ಬಿಕ್ಕಿ ಅತ್ತಳು. ಆದರೆ ಮದುಮಗಳು ತಾಯಿಯ ಮನೆಯಿಂದ ಹೊರಡುವಾಗ ಕಣ್ಣೀರು ಹಾಕುವುದು ನಾಡಿನ ಪದ್ಧತಿಯಾಗಿದ್ದರಿಂದ ಯಾರೂ ಅದನ್ನು ಗಮನಿಸಲಿಲ್ಲ.

ನಾಗಮ್ಮನವರು ಅಳುತ್ತಲೇ ತಮ್ಮ ಹುಲ್ಲು ಮನೆಗೆ ಹಿಂತಿರುಗಿದರು. ಹೂವಯ್ಯ ಹಂಚೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಕೌಳಿಗೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ತುಂಬಿದ್ದ ಪಾನಕವನ್ನೆಲ್ಲಾ ಅಲ್ಲಿಯೇ ಬೀದಿಯ ಮೇಲೆ ಚೆಲ್ಲಿಸಿ, ಸಾಮಾನುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಮನೆಗೆ ಹೊರಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋದನು. ಅನೇಕ ದಿನಗಳವರೆಗೆ ಹಾದಿಯಲ್ಲಿ ಹೋಗುವವರು, ಆ ಚಪ್ಪರದಡಿ ರಾಶಿರಾಶಿಯಾಗಿ, ಹಿಂಡು ಹಿಂಡಾಗಿ ನೆರೆದಿರುತ್ತಿದ್ದ ಗೊದ್ದ, ಕಟ್ಟಿರುವೆ, ಕೆಂಜಿರುವೆ, ಗಾಳಿಯಿರುವೆ, ಚಗಲಿಯಿರುವೆ, ನೊಣ, ಹೊನ್ನೊಣ, ಜೇನ್ನೊಣಗಳನ್ನು ಕಂಡು ಆಶ್ಚರ್ಯದಿಂದ, ಕ್ಷಣಮಾತ್ರವಾದರೂ, ನಿಂತು ನೋಡದೆ ಮುಂದುವರಿಯುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ.

ರಾಮಯ್ಯನಿಗೆ ಮದುವೆಯಾಯ್ತು

ಚಿನ್ನಯ್ಯನ ಮದುವೆ ಮುಗಿದ ಮೇಲೆ ಮೂರನೆಯ ದಿನ ಸಾಯಂಕಾಲ ಕಾನೂರಿನಿಂದ ಗಂಡಿನ ದಿಬ್ಬಣ ಮುತ್ತಳಿಗೆ ಬಂದಿತು. ಜರಿಯ ಪೇಟೆ ಸುತ್ತಿ, ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಹೆಚ್ಚು ಕೃಶವಾಗುತ್ತಿದ್ದ ಮಾಸಿದ ಮುಖದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಹೆಚ್ಚು ದಪ್ಪವಾಗಿ ತೋರತೊಡಗಿದ್ದ ಹೆಮ್ಮಿಸೆಗಳನ್ನು ಹೊತ್ತು, ಕಪ್ಪುಗೀರಿನ ಹೊಸ ಕೋಟು, ಜರಿಯಂಚಿನ ಉತ್ತರಿಯ, ಬಣ್ಣದ ಕಂಬಿಯ ಪಂಚೆ ಮತ್ತು ಹೂ ಕೆತ್ತಿದ್ದ ಹುಂಚದಕಟ್ಟೆಯ ಮೆಟ್ಟಿಲುಗಳಿಂದ ಅಲಂಕೃತವಾಗಿ, ಎತ್ತರವಾಗಿ, ಕೆಚ್ಚು ಧೂರ್ತಭಾವಗಳಿಂದ ಕ್ರೂರವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರು, ಮುಂದೆ ನಸುಕುಳ್ಳಾಗಿ, ಬೊಜ್ಜು ಡೊಳ್ಳುಗಳಿಂದ ಸ್ಥೂಲವಾಗಿ ಬೆಳೆದ ಕಂಬಳ ಕಾಯಿಯಂತೆ ತುಂಬಿಕೊಂಡ ಮುಖದಲ್ಲಿ ಕಿರುಮಿಸೆವುಳ್ಳವರಾಗಿ, ಪಟ್ಟಿನಾಮಗಳಿಂದ ಶೋಭಿತರಾಗಿ, ಮನೆಯ ಯಜಮಾನರಿಗೆ ತಕ್ಕ ಉಡುಗೆ ತೊಡುಗೆಗಳಿಂದ ಅಲಂಕೃತರಾಗಿ, ಮೂರ್ಖತನದೊಡನೆ ಸ್ನೇಹ ಬೆಳೆಯಿಸುವಂತಿದ್ದ ಸರಳತೆ ಮುಗ್ಧತೆಗಳಿಂದ ಸ್ವಲ್ಪ ಪೆಚ್ಚಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಭಗವದ್ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ವಿನಮ್ರರಾದವರಂತೆ ತೋರುತ್ತಿದ್ದ ಶ್ಯಾಮಯ್ಯಗೌಡರು ಕೈಮುಗಿದು ನಿಂತು ಬೀಗರ ಕಡೆಯವರನ್ನು ಆದರೋಪಚಾರಗಳಿಂದ ಸಂತುಷ್ಟಿಪಡಿಸಿ ಮನೆಯೊಳಗೆ ಬರಮಾಡಿಕೊಂಡರು.

ಮದುವೆಗೆ ನೂರಾರು ಜನರು ನೆರೆದಿದ್ದರು. ಗರ್ನಾಲು, ಕದಿನಿ, ಬಾಣಬಿರುಸು, ಕೊಂಬು, ಕಹಳೆ, ವಾಲಗ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಸದ್ದಿಗಿಂತಲೂ ಅತಿಶಯವಾಗಿ ಅವಿಚ್ಛಿನ್ನವಾಗಿ ಮನುಷ್ಯ ಸಮೂಹದ ತುಮುಲವಾದ ಮನೆಯನ್ನೆಲ್ಲ ತುಂಬಿ ತುಳುಕುತ್ತಿದ್ದಿತು. ಮನೆಯ ಅಂಗಣದಲ್ಲಿ ರಚಿಸಿದ್ದ ವಿನ್ತಾರವಾದ ಚಪ್ಪರದಡಿ, ಧರೆಯ ಮಂಟಪದ ಬಳಿ, ಜಗಲಿಯಲ್ಲಿ, ಮನೆಯ ಮೂಲೆ ಮೂಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಲ್ಯಾಂಪು, ತೂಗು ಲ್ಯಾಂಪು, ಲಾಟೀನು, ಲಾಂದ್ರ, ಚಿಮಿನಿ, ಕಕ್ಕಡ, ದೊಂದಿ, ಹಣತೆ ಮೊದಲಾದ ತರ ತರದ ದೀಪಾವಳಿ ರಂಜಿಸುತ್ತಿದ್ದಿತು. ತಳಿರು ತೋರಣಗಳಿಂದಲೂ ಬಣ್ಣ ಬಣ್ಣದ ಬಟ್ಟೆಗಳಿಂದಲೂ ಮೆರೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಚಪ್ಪರದಡಿ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ದಿಬ್ಬಣದ ಜನರೆಲ್ಲರೂ ಅವರವರ ಅಂತಸ್ತಿಗೆ ತಕ್ಕ ತಕ್ಕ ಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಸಲ್ಲಾಪಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಅಂದಿನ ಮದುವೆಯ ಮದುಮಗಳಿಗೆ ದೆಯ್ಯ ಹಿಡಿದಿದ್ದ ವಿಚಾರವೇ ಆ ಮಾತುಕತೆಗಳಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯಪಾತ್ರ ವಹಿಸಿದ್ದಿತೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು.

ಆ ರಾತ್ರಿ ಧಾರೆಯ ಮಹೂರ್ತ ಹತ್ತು ಗಂಟೆಯಮೇಲೆ ಇದ್ದುದರಿಂದ ಧಾರೆಗೆ ಮೊದಲೇ ಉಟ ಮುಗಿದುಬಿಡಲಿ ಎಂದು ಚಂದ್ರಯ್ಯ ಗೌಡರ ಬಿರುಸಾದ ಅಪ್ಪಣೆಯಾಯಿತು. ಶ್ಯಾಮಯ್ಯಗೌಡರು ಮನೆಯ ಯಜಮಾನರಾಗಿದ್ದರೂ ಬಾವನನ್ನು ಕೇಳದೆ ಅವರು ಏನೂ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಕಾನೂನು ಬಾವನೇ ಮುತ್ತಳಿಯ ಯಜಮಾನ್ಯವನ್ನೂ ವಹಿಸಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದರು. ಶ್ಯಾಮಯ್ಯಗೌಡರು, ಗೌರಮ್ಮ ಮತ್ತು ಚಿನ್ನಯ್ಯ ಇವರ ದಾಕ್ಷಿಣ್ಯದ ಅನಿವಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕಿ ಸೀತೆಮನೆ ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರು ಮದುವೆಗೆ ಬಂದಿದ್ದರೂ ಅವರು ಯಾವ ಗೋಜಿಗೂ ಪಾರುಪತ್ಯಕ್ಕೂ ಹೋಗದೆ ಸಾಧಾರಣವಾದ ಇತರ ನಂಟರಂತೆ ಒಂದು ಕಡೆ ಅಜ್ಞಾತರಾಗಿ ಕುಳಿತು, ನಂಟರೊಡನೆ ಮಾತುಕತೆಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ್ದರು. ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರ ಮಾತುಕತೆ ಎಂದರೆ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರ 'ಕುರಿ ಚೋರಿ', ಪತ್ನೀ ಪರಿತ್ಯಾಗ, ಇತ್ಯಾದಿ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಕುರಿತಿದ್ದಿತೆಂದು ಹೊಸದಾಗಿ ಹೇಳಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ.

ಹೆಜ್ಜೇನಿನ ಗೂಡಿಗೆ ಹೊಗೆ ಹಾಕಿದರೆ ಜೇನ್ನೋಣಗಳ ಹಿಂದು ಭೋರೆಂದು ಝೀಂಕರಿಸುತ್ತಾ ಎದ್ದು ಹಾರಾಡುವಂತೆ ಜನಗಳ ಸಮೂಹ, 'ಎಲ್ಲರೂ ಉಟಕ್ಕೇಳಬೇಕು' ಎಂಬ ಕೂಗು ಕಿವಿಗೆ ಬಿದ್ದಕೂಡಲೆ, ಉಕ್ಕಿ ಎದ್ದು, ಸಮೀಪದ ಗದ್ದೆಬಯಲಿಗೆ ದಾಳಿನಡೆಯಿತು.

ಆದರೆ ಕಾನೂರು ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರು, ಬಾಲೂರು ಸಿಂಗೇಗೌಡರು, ಬೈದೂರು ಬಸವೇಗೌಡರು, ಎಂಟೂರು ಶೇಷೇಗೌಡರು, ಅತ್ತಿಗದ್ದೆ ಹಿರಿಯಣ್ಣಗೌಡರು, ನುಗ್ಗಿಮನೆ ತಮ್ಮಣ್ಣಗೌಡರು, ಸಂಪಗೆ ಪುಟ್ಟಯ್ಯಗೌಡರು - ಇತ್ಯಾದಿ ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ಗೌಡರುಗಳಿಗಾಗಿ ಶ್ಯಾಮಯ್ಯಗೌಡರು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾದ ಉಪಚಾರಗಳನ್ನು ಏರ್ಪಡಿಸಿದ್ದರು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಕೊಡಪಾನಗಟ್ಟಲೆ ಬಗನಿಕಳ್ಳು, ಹಂಡೆಗಟ್ಟಲೆ ಅಕ್ಕಿಹೆಂಡ, ಶೀಸೆಗಟ್ಟಲೆ ಸರಾಯಿ ಸಿದ್ಧವಾಗಿತ್ತು. ಬೇಕಾದಷ್ಟು ಕಂಬಳಿಕುರಿ ಸೊಪ್ಪುಕುರಿಗಳು ಹತವಾಗಿದ್ದುವು.

ಗಳಿಗೆ ಬಟ್ಟಲ ಮುಂದೆ ಕುಳಿತು, ಆಗಾಗ ಅಲ್ಲಿ ಶೂದ್ರ ಸಮುದಾಯಕ್ಕೆ ಒಂದಿಷ್ಟು ಅರ್ಥವಾಗಲಾರದ ಸಂಸ್ಕೃತ ಮಂತ್ರಗಳನ್ನು ಅರ್ಥವಾಗಬಾರದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ರಾಗಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಆಘೋಷಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಅಗ್ರಹಾರದ ಜೋಯಿಸರು ವೆಂಕಪ್ಪಯ್ಯನವರು, ಧಾರೆಯ ಮುಹೂರ್ತ ಬಳಿಸಾರಿತೆಂದು ತಿಳಿಸಿದರು. ತಾವೇ ಜಾತಕ ಗೀತಕ ನೋಡಿ ನಿರ್ಣಯಿಸಿ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದ ವಧೂವರರ ಮಂಗಲ ವಿವಾಹ ಮಹೋತ್ಸವವನ್ನು ಸಾಂಗವಾಗಿ ನೆರವೇರಿಸಲು ಅವರೇ ದೊಡ್ಡ ಮನಸ್ಸು ಮಾಡಿ ಮದುವೆ ಮಾಡಿಸುವ ಜೋಯಿಸರಾಗಿಯೂ ಬಿಜಯ ಮಾಡಿದ್ದರು. ಜೋಯಿಸರ ಅಪ್ಪಣೆಯ ಮೇರೆಗೆ ಗಂಡು ಹೆಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಧಾರೆಯ ಮಂಟಪಕ್ಕೆ ಕರೆದುತರುವ ಸಲುವಾಗಿ, ಅದಕ್ಕೆ ಗೊತ್ತಾಗಿದ್ದ ಜನರ ಓಡಾಟ ಸಸಂಭ್ರಮವಾಯಿತು. ಧಾರೆ ಇನ್ನೇನು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುತ್ತದೆ ಎಂದು ಗೊತ್ತಾದಕೂಡಲೆ ನೂರಾರು ಕಣ್ಣುಗಳು ನಿದ್ರೆಯನ್ನು ಕೊಡಹಿ, ಮಂಟಪದ ಕಡೆಗೆ ದೃಷ್ಟಿಯಿಟ್ಟುವು. ಮಲಗಿದ್ದವರನ್ನು, ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಎಚ್ಚತ್ತಿದ್ದವರು, ಎಬ್ಬಿಸಿದರು.

ಆ ಸಂಭ್ರಮದ ಕೋಲಾಹಲ ಕುತೂಹಲಗಳ ಮಧ್ಯೆ ಯಾರ ದೃಷ್ಟಿಯೂ ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ಗುಟ್ಟಾಗಿ ಮಾತಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಸೋಮನ ಕಡೆಗೆ ಬೀಳಲಿಲ್ಲ. ಸೋಮ ಆ ದಿನ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಹೂವಯ್ಯನೊಡನೆ "ಮುತ್ತಳ್ಳಿಗೆ 'ಧಾರೆ ನೋಡಲು' ಹೋಗುತ್ತಾನೆ" ಎಂದು ಹೇಳಿ ಕೆಳಕಾನೂರಿನಿಂದ ನೆಟ್ಟಗೆ ಸೀತೆಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ, ಅಲ್ಲಿಂದ ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರೊಡಗೂಡಿ ಸಾಯಂಕಾಲಕ್ಕೆ ಮುತ್ತಳ್ಳಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದನು. ತನ್ನ ನೆಚ್ಚಿನ ಒಡೆಯನಿಗೆ ಪ್ರತಿಕೂಲವಾಗಿ ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿದ್ದ ಆ ಮದುವೆಯ ಪೂರ್ವಕಥೆಯನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಅರಿತಿದ್ದ ಸೋಮ 'ಧಾರೆ ನೋಡಲು' ಹೋದನೆಂದರೆ ಆಶ್ಚರ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಸಿಂಗಪ್ಪ ಗೌಡರು ಅವನನ್ನು ಒಳಗೆ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ರಚಿಸಿದ್ದ ವ್ಯೂಹ ಗೊತ್ತಾದರೆ, ಎಲ್ಲವೂ ಅರ್ಥಪೂರ್ವಕವಾಗುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ.

ಹಾಗೆ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ; ಹೀಗೆ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ; ಅವರನ್ನು ಮೆಟ್ಟಿನಿಂದ ಹೊಡೆಯಿಸುತ್ತೇನೆ; ಇವರನ್ನು ಗುಂಡಿನಿಂದ ಸುಡಿಸುತ್ತೇನೆ ಎಂದು ಮೊದಲಾಗಿ ಬಾಯಿ ಪಟಾಕಿ ಹೊಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರಲ್ಲಿಗೆ ಹೂವಯ್ಯ ಹೋಗಿ, ಉದಾತ್ತಭಾವಗಳನ್ನು ಉಪದೇಶಿಸಿ, ಅವರನ್ನು ತನ್ನ ಸಹಾಯಕ್ಕೆ ಬರುವಂತೆ ಒಪ್ಪಿಸಿದ್ದ ಸಂಗತಿ ಹಿಂದೆಯೆ ಗೊತ್ತಾಗಿದೆಯಷ್ಟೆ. ಆದರೆ ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರ ಹೊಟ್ಟೆಯುರಿ, ಅವರೆಷ್ಟು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದರೂ, ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ನಂದಿಹೋಗಲಿಲ್ಲ. ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರನ್ನು ಗುಂಡಿನಿಂದ ಸುಡಿಸುವುದೇ ಮೊದಲಾದ ಕ್ರೂರಕರ್ಮಗಳನ್ನೇನೋ ತ್ಯಜಿಸಿದರು ಎಂಬುದು ಸತ್ಯ. ಆದರೆ ಲಗ್ನದ ದಿವಸವಾದರೂ ಅದು ನಡೆಯದಂತೆ ತಡೆಯಲು ಗುಟ್ಟಾಗಿ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಬೇಕೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದರು. ಆ ಪ್ರಯತ್ನಕ್ಕೆ ಅವರು ಮೊಂಡಕೆಚ್ಚಿನ ಸರಳಬುದ್ಧಿಯ ಸೋಮನ ಸಹಾಯವನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಪಡೆದರು. ತನ್ನ ಒಡೆಯನಿಗೂ ಆದರಿಂದ ಉಪಕಾರವಾಗಿ, ಆತನ ಇಚ್ಛೆಯೂ ಕೈಗೂಡುತ್ತದೆ ಎಂದು ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರು ಉಪದೇಶ ಮಾಡಿದುದೇ ತಡ, ಸೋಮ ಸ್ವಾಮಿಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಪ್ರೇರಿತವಾಗಿ ಮನಃಪೂರ್ವಕವಾದ ವೀರಾವೇಶದಿಂದ ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರ ಸಾಹಸಕ್ಕೆ, ಅವರ ಕೈಯ ಕೈದುವಾಗಲು ಸಮ್ಮತಿಸಿದನು. ಅವನು ಪದೇಪದೇ ಸೀತೆಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ನೋಡಿ ಹೂವಯ್ಯ ಪ್ರಶ್ನಿಸಲು "ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರು ಮುಂದಿನ ವರ್ಷ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯಿಂದ ಆಳುಗಳನ್ನು ತರುವ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಮಾತಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ" ಎಂದು ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರೇ ಹೇಳಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದ ಸುಳ್ಳನ್ನು ಸಂಕೋಚವಿಲ್ಲದೆ ಹೂವಯ್ಯನಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿದನು. ಚಿನ್ನಯ್ಯನ ಮದುವೆಯಲ್ಲಿ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರು ಮರುದಿಬ್ಬಣವನ್ನು ಒಳದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಸಾಗಿಸಿದ ಮೇಲಂತೂ ಸೋಮನು ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರ ಸಾಹಸವನ್ನು ಕೈಕೊಳ್ಳುವುದರಲ್ಲಿ ಅವರಿಗಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚು ಆಸಕ್ತಿಯುಳ್ಳವನಾಗಿದ್ದನು. ಅದನ್ನು ಕುರಿತೇ ಅವನು ಮದುವೆಯ ಚಪ್ಪರಡಿ ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರೊಡನೆ ಮಂತ್ರಾಲೋಚನೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದುದು.

ಧಾರೆಯ ಸನ್ನಾಹ ಭರದಿಂದ ಸಾಗುತ್ತಿದ್ದಾಗಲೆ ಸೋಮ ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರೊಡನೆ ಮಾತು ಪೂರೈಸಿ, ಯಾರೂ ಸಮೀಕ್ಷಿಸದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ, ಮನೆಯ ಹೊರಗೆ ಹೊರಟುಹೋದನು. ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರು ಏನೂ ತಿಳಿಯದವನಂತೆ ಜನರ ಗುಂಪನ್ನು ಸೇರಿದರು.

ಗಂಡನ್ನು ಕರೆತಂದು ಮಂಟಪದೊಳಗೆ ನಿಲ್ಲಿಸಿದರು. ರಾಮಯ್ಯ ಬಾಸಿಂಗ, ಗುಂಡಿನ ಸರ ಇತ್ಯಾದಿಯಾದ ಭೂಷಣಗಳಿಂದ ಅಲಂಕೃತನಾಗಿ, ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಮದುಮಗನಾಗಿದ್ದನು. ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಹೂವಯ್ಯನೆಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಅವನನ್ನು ನೋಡಿದ್ದರೆ ಗುರುತು ಹಿಡಿಯುವುದೂ ಕಷ್ಟವಾಗುತ್ತಿದ್ದಿತೋ ಏನೋ?

ರಾಮಯ್ಯ ಬಹಳ ತೆಳ್ಳಗಾಗಿಹೋಗಿದ್ದನು. ಮುಖದಲ್ಲಿ ನಿರೀರ್ಯತೆ, ಖಿನ್ನತೆ, ಬಳಲಿಕೆಗಳು ಬರೆದಂತಿದ್ದುವು. ಕೆನ್ನೆಗಳೆರಡೂ ಬತ್ತಿಹೋಗಿದ್ದುದರಿಂದ, ಕಣ್ಣಿನ ಕೆಳಗೆ ಎಲುಬು ಹೊರಗೆ ಚಾಚಿಕೊಂಡಿತ್ತು. ಎಲ್ಲಕ್ಕಿಂತಲೂ ಆಶ್ಚರ್ಯಕರವಾದುದೆಂದರೆ ಅವನ ಉಡುಪು! ಅದರಲ್ಲಿ ನವೀನತೆ ಎನ್ನುವುದು ಲವಲೇಶವೂ ಕಾಣುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡ ತಂದೆಯ ಅಭಿರುಚಿಗೆ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಶರಣಾಗಿದ್ದಂತೆ ತೋರುತ್ತಿತ್ತು. ಅವನು ತೊಟ್ಟಿದ್ದ ಜರಿಯ ಪೇಟದ ಒಳಗಡೆ ಕ್ರಾಪಿನ ಹೊಸ ರೋಗಕ್ಕೆ ಜುಟ್ಟಿನ ಹಳೆಯ ರೋಗ ಹಿಡಿದಿತ್ತು! ಖಾದಿಬಟ್ಟೆ, ಗಾಂಧಿ ಟೋಪಿ, ಸ್ವದೇಶಿಗಳೆಲ್ಲ ಎಲ್ಲಿಯೋ ಗಾಳಿಯಲ್ಲಿ ಹಾರಿ ಹೋಗಿದ್ದುವು. ಅವುಗಳ ಕುರುಹು ಕೂಡ ಗೋಚರಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅದನ್ನು ನೋಡಿ, ಹೂವಯ್ಯನ ಸಹವಾಸದಿಂದ ಹೊಸದಾಗಿ ಸ್ವದೇಶೀ ವ್ರತವನ್ನು ಕೈಕೊಂಡು, ಖಾದಿಬಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ಧರಿಸಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದ್ದ ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರಿಗೂ 'ಇಸ್ಸಿ' ಎನ್ನಿಸಿಬಿಟ್ಟಿತು! ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಕನಿಕರಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯವಾಗಿದ್ದನು ರಾಮಯ್ಯ.

ಮದುಮಗಳನ್ನು ಮಂಟಪಕ್ಕೆ ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ಬಂದರು - ಹೊತ್ತು ತಂದರು. ಪದ್ಧತಿಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಅದು ಅವಶ್ಯಕವಾಗಿಯೂ ಇತ್ತು. ಸೀತೆಯನ್ನು ಮದುಮಗಳಾಗಿ ಮಾಡಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಸೀತೆ ಮದುಮಗಳಾಗಿಯೂ ಇರಲಿಲ್ಲ ; ಮದುಮಗಳು ಸೀತೆಯಾಗಿಯೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಆಕೆಗೆ ಬಾಹ್ಯಪ್ರಜ್ಞೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲಿದ್ದವರು ಆಕೆಗೆ ಆಗತಾನೆ ಮೈಮೇಲೆ ಬಂದಿದೆ ಎನ್ನುತ್ತಿದ್ದರು. ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರ ಅಕ್ಕಪಕ್ಕದಲ್ಲಿದ್ದವರು ಅವರ ಕಡೆಗೆ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಏಕೆಂದರೆ, ಅವರ ಬಾಳದಹೋದ ಮಗನ ದಯ್ಯವಷ್ಟೇ ಸೀತೆಗೆ ಹಿಡಿದಿದ್ದುದು!

ಸಾಲಂಕೃತ ಶವವನ್ನು ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ಬಂದು ಆಪುಕೊಟ್ಟು ನಿಲ್ಲಿಸುವಂತೆ ಸೀತೆಯನ್ನು ಹೊತ್ತುತಂದು ರಾಮಯ್ಯನ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ, ನಿಲ್ಲಿಸಲಿಲ್ಲ, ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ನಿಂತರು. ಸೀತೆಯ ಆ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ನೋಡಿದೊಡನೆ ರಾಮಯ್ಯನ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಹಠಾತ್ತಾಗಿ ಭೀತಿ ಸಂಚರಿಸಿತು. ಆದರೆ ಆ ಭೀತಿ ಆಗ ಆತನಿಗೆ ಹಠಾತ್ತಾಗಿ ತೋರಿದರೂ, ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಹಠಾತ್ತಾದುದಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಬಹುದಿನಗಳಿಂದಲೂ, ಆ ಭೀತಿ ತಲೆಯೆತ್ತಿದಂತೆಲ್ಲ ಅದನ್ನು ಅದುಮಿ ಅದುಮಿ ಒಳಗೆ ತಳ್ಳಿದನು. ಅವಕಾಶ ಸಿಕ್ಕಿದೊಡನೆ ಅದು ಹುತ್ತವೊಡೆದು ಮತ್ತೆ ಹೆಡೆಯೆತ್ತಿತ್ತು. ಅವನ ಮೈ ನಡುಗಿ, ಬೆವರಿತು. ಕಣ್ಣು ಮಂಜುಮಂಜಾಯಿತು. ಮಿದುಳು ಕದಡಿದಂತಾಯಿತು. ನಿಂತಂತೆಯೆ ಕಡಿದುಕೊಂಡು ಬೀಳುತ್ತೇನೆಯೋ ಎಂದು ಬೆದರಿದನು. ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದ ಹಾಗೆ ಬಾಯಾರಿಕೆ ಹೆಚ್ಚಾಯಿತು. ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿದ್ದವರೊಡನೆ ನೀರು ಕೇಳಿದನು. ಅವರು ಪಾನಕ ತಂದುಕೊಟ್ಟರು. ಆದರೆ ಮಾವನ ಮನೆಯ ಪಾನಕವಾದರೂ ಕೂಡ ದೇಹದ ಬಾಯಾರಿಕೆಯನ್ನು ಆರಿಸಬಲ್ಲುದೇ ಹೊರತು, ಆತ್ಮದ ತೃಷೆಯನ್ನು ನಿವಾರಿಸಬಲ್ಲುದೇ ? ತನ್ನ ಕೈಗೆ ಬಿದ್ದಿದ್ದ, ಸೀತೆ ಹೂವಯ್ಯಗೆ ಬರೆದಿದ್ದ ಕಾಗದದ ನೆನಪಾಯಿತು. ಹೂವಯ್ಯನ ಧ್ಯಾನಪೂರ್ಣವಾದ ಸೌಮ್ಯ ಚಿತ್ರವೂ ಅವನ ಸ್ನೇಹಮಹಿಮೆಗಳೂ ಚಿತ್ತದಲ್ಲಿ ಸುತ್ತಿದುವು. ಮಡಿದಿದ್ದ ಕೃಷ್ಣವನ ನೆನಪೂ ಆಗಿ ಹೆದರಿಕೆಯಾಯಿತು. ಮದುವೆ ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆ ಅಸಹ್ಯವಾಗಿ ತೋರಿತು. ತಾನಾವುದೋ ಕ್ರೂರಕರ್ಮದಲ್ಲಿ ಭಾಗಿಯಾಗಿರುವಂತೆ ಭಾಸವಾಯಿತು. ಮಂತ್ರ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದ ಜೋಯಿಸರು ಮೊದಲುಗೊಂಡು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಮಾತಾಡುತ್ತೇನೆ ಎಂದು ಬಾಯಿ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ತನ್ನ ತಂದೆ, ಧಾರೆಯೆರೆದುಕೊಡಲು ಸಿದ್ಧರಾಗಿ ನಿಂತಿದ್ದ ಅತ್ತೆಮಾವಂದಿರು, ಸುತ್ತಲೂ ಗಾಳಿಯಾಡದಂತೆ ಮುತ್ತಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಸ್ತ್ರೀ ಪುರುಷರ ಸಮುದಾಯ, ಆ ಮಂಟಪ, ಆ ಚಪ್ಪರ, ಆ ದೀಪಗಳು, ಆ ಗದ್ದಲ - ಎಲ್ಲರೂ ಎಲ್ಲವೂ ಹೇಯವಾಗಿ ಕಂಡುಬಂದು, ರಾಮಯ್ಯನಲ್ಲಿ ಮಹಾದ್ವೇಷಭಾವವುದಿಸಿತು. ತಾನು ಕಷ್ಟಸಂಕಟಗಳ ಇಕ್ಕಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿ, ನುಗ್ಗುನುರಿಯಾಗುತ್ತಿದ್ದಂತೆ, ಉಸಿರು ಕಟ್ಟಿ ಸಾಯುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಭಾಸವಾಯಿತು. ಮುಳುಗಿ ಉಸಿರು ಕಟ್ಟಿಹೋಗುತ್ತಿದ್ದ ರಾಮಯ್ಯನಿಗೆ ಹೂವಯ್ಯನ ನೆನಪು ಗಾಳಿಯಂತೆ ಬೀಸಿತು. ಅದುವರೆಗೂ ಹಾಗೆ ಆಲೋಚಿಸದಿದ್ದವನು ಆಗ ಹೂವಯ್ಯ ಬಂದಿರಬಹುದೆಂದು ಸುತ್ತಲೂ ನೋಡಿದನು. ಜನಗಳ ಸಮೂಹ ! ಜನಗಳ ಸಮೂಹ ! ಮತ್ತೂ ಜನಗಳ ಸಮೂಹ ! ಹೂವಯ್ಯನಲ್ಲಿರಬೇಕು ಅಲ್ಲಿ ? ಹೂವಯ್ಯನಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ ಮನೆಯ ಹೊರಗಡೆ, ಹತ್ತಾರು ಆಳೆತ್ತರದ ಮೇಲೆದ್ದ ಬೆಂಕಿಯ ಮಹಾಜ್ವಾಲೆ ಕಾಣಿಸಿತು !

ಬೆಂಕಿ ! ಬೆಂಕಿ ! ಬೆಂಕಿ ! ಎಂದು ಕೂಗಿಕೊಂಡು ಜನಗಳೆಲ್ಲ ಗಾಬರಿಯಿಂದ ನುಗ್ಗಿದರು.

ಮಗಳನ್ನು ಧಾರೆಯೆರೆದುಕೊಡಲು ಸಿದ್ಧರಾಗಿ ನಿಂತಿದ್ದ ಶ್ಯಾಮಯ್ಯಗೌಡರು (ಮನೆಯನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಅದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಾದ ಪ್ರಥಮ ಕರ್ತವ್ಯವಲ್ಲವೆ ?) ಬೆಂಕಿ ಬಿದ್ದಿದ್ದ ಕಡೆಗೆ ಓಡಲೆಳಸಿದರು. ಗಡಿಬಿಡಿಯಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಧೋತ್ರದ ಸೆರಗನ್ನು ತಮ್ಮ ಹೆಂಡತಿ ಗೌರಮ್ಮನವರ ಸೆರಗಿಗೆ ಗಂಟುಹಾಕಿ ಕಟ್ಟಿದ್ದ ವಿಷಯ ಹೇಗೆತಾನೆ ಜ್ಞಾಪಕಕ್ಕೆ ಬರಬೇಕು ? ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಜನರಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಗೌರಮ್ಮನವರು ನೆಲಕ್ಕುರುಳಿ ಅಪಾಯವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಯಾರೋ ಸೆರಗು ಬಿಚ್ಚಿದರು. ಶ್ಯಾಮಯ್ಯಗೌಡರು ಆಳುಗಳನ್ನೂ ಜನರನ್ನೂ ಕರೆಯುತ್ತ ಡೊಳ್ಳು ಬೊಜ್ಜುಗಳಿಗೆ ಲಘುತ್ವ ಬಂದಿದ್ದಂತೆ ಧಾವಿಸಿದರು. ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರು ಜೋಯಿಸರಿಗೆ ಧಾರೆಯೆರೆಯುವಂತೆ ಬೆಸಸಿ, ಕ್ಷಣಕ್ಷಣಕ್ಕೂ ಭಯಂಕರವಾಗುತ್ತಿದ್ದ ಬೆಂಕಿಯ ಕಡೆಗೆ, ಅಭ್ಯಾಸ ಬಲದಿಂದ ಸೇರೆಗಾರರ ರಂಗಪ್ಪಸೆಟ್ಟರನ್ನು ಕರೆಯುತ್ತ, ನುಗ್ಗಿದರು, ರಂಗಪ್ಪ ಸೆಟ್ಟರು ಅದಕ್ಕೆ ಮೊದಲೇ ಆ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಓಡಿದ್ದರು.

ಮನೆಗೆ ಮುಟ್ಟಿಕೊಂಡಂತೆ ಸಮೀಪವಾಗಿದ್ದ ಕಣದಲ್ಲಿ ಬಿಸಲಿನಲ್ಲಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಒಣಗಿ ನಿಂತಿದ್ದ ನೆಲ್ಲುಹುಲ್ಲಿನ ಬಣಬೆಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಹೊತ್ತಿಕೊಂಡು ಉರಿಯತೊಡಗಿದ್ದಿತು. ಬೆಂಕಿ ರಾಕ್ಷಸವಾಗಿ ಭಯಂಕರವಾಗಿ ಭೀಮಾಕಾರವಾಗಿ ಗರ್ಜಿಸುತ್ತ ಕ್ಷಣ ಕ್ಷಣಕ್ಕೂ ಪ್ರಬಲವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಕತ್ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಅದರ ದೇದೀಪ್ಯ ಮಾನವಾದ ಕೆಂಪು ಜ್ವಾಲೆಗಳು ಆಕಾಶವನ್ನೇ ನೆಕ್ಕಿ ನೊಣೆಯಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುವಂತೆ ತೋರುತ್ತಿದ್ದುವು. ಕಾಂತಿ ಬಹುದೂರದ ಮರಗಿಡಗಳನ್ನೂ ಬೆಳಗಿ ನೆರಳಾಡುವಂತೆ ಮಾಡಿದ್ದಿತು. ಬೆಂಕಿ ಹೊತ್ತಿದ ಹುಲ್ಲಿನ ಸಣ್ಣ ಸಣ್ಣ ಸಿಂಬೆಗಳು ಚೂರುಗಳೂ ಬೀಸತೊಡಗಿದ್ದ ಗಾಳಿಯಲ್ಲಿ ಹಾರಾಡುತ್ತಿದ್ದುವು. ಜನರ ಕೂಗಾಟ, ಕರೆದಾಟ, ಓಡಾಟ, ಬೊಬ್ಬೆ, ರೋದನ, ಅವಸರ, ಗಡಿಬಿಡಿಗಳಲ್ಲಿ ಆ ದೃಶ್ಯ ದಿಗ್ಭ್ರಾಂತಿಕರವಾಗಿತ್ತು.

ಸಾಹಸಿಗಳು ಮದುವೆಗೆಂದು ಕೊಪ್ಪರಿಗೆಗಳಲ್ಲಿ, ಕಡಾಯಿಗಳಲ್ಲಿ, ಹಂಡೆಗಳಲ್ಲಿ, ದೊಡ್ಡಕೌಳಿಗೆಗಳಲ್ಲಿ, ಕೊಡಪಾನಗಳಲ್ಲಿ ತುಂಬಿಟ್ಟಿದ್ದ ನೀರನ್ನು ಬಿಂದಿಗೆಗಳಲ್ಲಿ ತುಂಬಿ ತುಂಬಿ ಕೊಂಡೊಯ್ದು ಬೆಂಕಿಯನ್ನಾರಿಸಲು ತೊಡಗಿದರು. ಮತ್ತೆ ಕೆಲವರು ಬಾವಿಯಿಂದ ನೀರೆತ್ತಿ ಎತ್ತಿ ಪಾತ್ರೆಗಳಿಗೆ ತುಂಬತೊಡಗಿದರು. ಇನ್ನೂ ಕೆಲವರು ಹಸುರೆಲೆ ತುಂಬಿದ ಕೊಂಬೆಗಳ ಸಹಾಯದಿಂದ ಬೆಂಕಿ ಇತರ ಬಣಬೆಗಳಿಗೆ ಹಬ್ಬದಂತೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಿದ್ಧರಾಗಿ ನಿಂತರು. ಕೆಲವರು ಬಾಳೆಯ ಮರಗಳನ್ನು ಕಡಿದುತಂದು ಬೆಂಕಿಯಮೇಲೆ ಎಸೆದರು. ಆದರೂ ಅಗ್ನಿಭೈರವನ ಪ್ರಳಯ ತಾಂಡವ ಒಂದಿನಿತೂ ಹಿಮ್ಮೆಟ್ಟುವಂತೆ ತೋರಲಿಲ್ಲ. ಉರಿಯುತ್ತಿದ್ದ ಬಣಬೆಯಿಂದ ಬೆಂಕಿ ನೀಳವಾದ ತನ್ನ ಕೇಸುರಿ ನಾಲಗೆಯೊಂದನ್ನು ಚಾಚಿ ಪಕ್ಕದ ಬಣಬೆಯನ್ನೂ ನೆಕ್ಕಿಬಿಟ್ಟಿತು ! ಒಡನೆಯೆ ಅದೂ ರುದ್ರವಾಗಿ ಹೊತ್ತಿಕೊಂಡಿತು. ಜನರು ಹತಾಶರಾದರು. ನೋಡುತ್ತಿದ್ದ ಹಾಗೆಯೆ ಮತ್ತೊಂದು ಬಣಬೆಯೂ ಹೊತ್ತಿಕೊಂಡಿತು !

ಶ್ಯಾಮಯ್ಯಗೌಡರು ಕೈ ಕೈ ಮುಗಿಯುತ್ತಾ ಎದೆ ಬಡಿದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ “ಅಯ್ಯೋ, ನನ್ನ ಮನೇ ಉಳಿಸಿಕೊಡ್ರಪ್ಪಾ ! ಹೋಯ್ತಲ್ಲೋ ! ದೇವರೇ !” ಎಂದು ಮೊದಲಾಗಿ ಗೋಳಿಡುತ್ತಾ, ಒಂದುಸಾರಿ ನೆರೆದಿದ್ದ ಮನುಷ್ಯರನ್ನೂ ಮತ್ತೊಂದುಸಾರಿ ಅಗ್ನಿದೇವನನ್ನೂ, ಇನ್ನೊಮ್ಮೆ ಭೂತಪಂಜ್ರೊಳ್ಳಿಗಳನ್ನೂ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸತೊಡಗಿದರು. ಅವರನ್ನು ನೋಡಿ ಕನಿಕರದಿಂದ ಜನರು ಮತ್ತೆ ಉತ್ಸಾಹಗೊಂಡು, ಬೆಂಕಿ ಬೇರೆಯೆಡೆಗಳಿಗೆ ಹಬ್ಬದಂತೆ ತಡೆಯಲು ಉರಿಸೆಕೆಯಲ್ಲಿ ಬೆವರಿಬೆವರಿ ಬೇಗುದಿಗೊಂಡು ಭಗೀರಥ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡತೊಡಗಿದರು.

ಈ ಮಧ್ಯೆ ಕೆಲವರು ದನದ ಕೊಟ್ಟಿಗೆಗೆ ಬೆಂಕಿ ಬಿದ್ದರೆ ಜಾನುವಾರುಗಳಿಗೆ ಅಪಾಯವಾದೀತೆಂದು ಭಾವಿಸಿ, ಅವುಗಳ ಕೊರಳ ಕಣ್ಣಿಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಬೇಗ ಬೇಗನೆ ಕತ್ತಿಯಿಂದ ಕತ್ತರಿಸಿಹಾಕಿದರು. ಜನಗಳ ಮಧ್ಯೆ ದನಕರುಗಳೂ ನುಗ್ಗಿ ಗಲಿಬಿಲಿ ‘ರಾಣಾರಂಪ’ವಾಗಿ ಬಿಟ್ಟಿತು.

ಇತ್ತ ಒಳ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ವೆಂಕಪ್ಪಯ್ಯ ಜೋಯಿಸರು ಧಾರೆಯ ಸುಮುಹೂರ್ತಕ್ಕೆ ಚ್ಯುತಿಬಾರದಂತೆ ದಕ್ಷತೆಯಿಂದ ವರ್ತಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದಷ್ಟು ಬೇಗನೆ ಆಪದ್ಧರ್ಮಕ್ಕನುಸಾರವಾಗಿ ಮಂತ್ರಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಚುಟುಕಿ ಚುಟುಕಿ ಮಾಡಿ ಹೇಳಿ ಪೂರೈಸಿ ರಾಮಯ್ಯನ ಕೈಗೆ ಮಾಂಗಲ್ಯಸೂತ್ರವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಸೀತೆಯ ಕಂಠಕ್ಕೆ ‘ತಾಳಿ ಕಟ್ಟುವಂತೆ ಹೇಳಿದರು.

ಆ ಭಯಾನಕ ಸನ್ನಿವೇಶದಲ್ಲಿ ಬಗೆಗೆಟ್ಟಂತಿದ್ದ ರಾಮಯ್ಯನಿಗೆ ಯಾವುದೂ ಬೇಡವಾಗಿತ್ತು. ಮದುವೆಯ ಮಂಟಪ ಸುಡುಗಾಡಿನ ಚಿತೆಯಮೇಲೆ ಸ್ಥಾಪಿತವಾಗಿದ್ದಂತೆ ತೋರಿತು. ಮದುವೆಯ ಮಂಟಪ ಸುಡುಗಾಡಿನ ಚಿತೆಯ ಮೇಲೆ ಸ್ಥಾಪಿತವಾಗಿದ್ದಂತೆ ತೋರಿತು. ಜೋಯಿಸರು ಪಿಶಾಚಿಗಳ ಮುಖ್ಯಸ್ಥನಂತೆ ತೋರಿದರು. ಸುತ್ತ ಗಂಡಸರಾರೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲರೂ ಬೆಂಕಿ ಬಿದ್ದಲ್ಲಿಗೆ ಓಡಿದ್ದರು. ಹೆಂಗಸರಲ್ಲಿ ಕೆಲರು ನಿರ್ವಾಹವಿಲ್ಲದೆ ಅಲ್ಲಿ ನಿಂತಿದ್ದರು. ಸೀತೆಯ ಅಲಂಕೃತ ಶರೀರವೂ ಅದನ್ನು ನೆಟ್ಟಗೆ ಹಿಡಿದು ನಿಲ್ಲಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಕೈಗಳ ಮಧ್ಯೆ ನಿಂತಿತ್ತು.

ಜೋಯಿಸರು “ಹೂಂ, ಬೇಗ ಕಟ್ಟು !” ಎಂದು ಕೂಗಿದರು, ಆ ಗಲಾಟೆಯಲ್ಲಿ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಕೂಗಿದಲ್ಲದೆ ಕೇಳಿಸುವಂತಿರಲಿಲ್ಲ.

ರಾಮಯ್ಯ ಮಂಕುಹಿಡಿದವನಂತೆ, ಬೇರೆ ಏನನ್ನೂ ಆಲೋಚಿಸಲಾರದೆ ಮಂತ್ರವಾದಿ ಹೇಳಿದಂತೆ ಆಚರಿಸುವ ಮಂತ್ರಮುಗ್ಧನಂತೆ, ಜೋಯಿಸರ ಅಪ್ಪಣೆಯ ಮೇರೆಗೆ ಸೀತೆಯ ಕೊರಳಿಗೆ ತಾಳಿ ಕಟ್ಟಲು ಕೈಯೆತ್ತುತ್ತಿದ್ದನು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಹೊರಗಡೆ ಏನೋ ಸಿಡಿದಂತೆ ಭಯಂಕರವಾದ ಆಸ್ಪೋಟನದ ಸದ್ದಾಗಿ, ಮನೆ ಯುಗ್ಗಂದು ನಡುಗಿತು. ಜನಗಳ ಕೂಗು, ಬೊಬ್ಬೆ, ಹಾಹಾಕಾರಗಳು ಮೈನೆತ್ತರು ಹೆಪ್ಪುಗಡುವಂತೆ ಕೇಳಿಬಂದಿತು. ಮಾಂಗಲ್ಯಸೂತ್ರ ರಾಮಯ್ಯನ ಕೈಯಿಂದ ಕಂಪಿಸಿ ಕಂಪಿಸಿ ಜಗುಳಿ ನೆಲಕ್ಕೆ ಬಿದ್ದಿತು. ರಾಮಯ್ಯ ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಹಾಗೆ ಅಥೀರನಾಗಿ ಹಸುಳೆಯಂತೆ ಅಳಲಾರಂಭಿಸಿದನು ! ಜೋಯಿಸರು ಮಂತ್ರ ಹೇಳುತ್ತ ಕೋಪದಿಂದ ಕೆಳಗೆ ಬಿದ್ದಿದ್ದ ಮಾಂಗಲ್ಯ ಸೂತ್ರವನ್ನು ತುಡುಕಿ ಎತ್ತಿ ರಾಮಯ್ಯನ ಕೈಗೆ ಮುಟ್ಟಿಸಿ, ಸೀತೆಯ ಕುತ್ತಿಗೆಗೆ ತಾವೇ ಕಟ್ಟಿದರು !

ವೆಂಕಪ್ಪಯ್ಯನವರು ಸೀತೆರಾಮಯ್ಯರ ವಿವಾಹ ಮಹೋತ್ಸವವನ್ನು ಸಾಂಗಗೊಳಿಸಿದ್ದರೋ ಇಲ್ಲವೋ ಅಷ್ಟುಹೊತ್ತಿಗೆ ಕೆಲಮಂದಿ ಮೈಸುಟ್ಟುಹೋಗಿದ್ದ ಶ್ಯಾಮಯ್ಯಗೌಡರನ್ನು ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ಹೆಬ್ಬಾಗಿಲಿನಿಂದ ಒಳಗೆ ಬಂದರು.

ಪರ್ವತ ಶೃಂಗದಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯೋದಯದ ಸೌಂದರ್ಯಾನುಭೂತಿ

ಮುತ್ತಳಿಯಲ್ಲಿ ಮದುವೆಯ ಮತ್ತು ಬೆಂಕಿಯ ಅಪಾಯಗಳು ನಡೆದ ರಾತ್ರಿ ಕೆಳಕಾನೂರಿನಲ್ಲಿ ಹೂವಯ್ಯನ ಮನಸ್ಸು ಕುದಿಯುತ್ತಿದ್ದಿತು. ಶಾಂತಿಯನ್ನು ತಂದುಕೊಳ್ಳಲು ಮಾಡಿದ ಪ್ರಯತ್ನಗಳೆಂದೂ ಸಾಗಲಿಲ್ಲ. ಆ ರಾತ್ರಿ ಸೀತೆಯ ವಿವಾಹ ಆಕೆಯ ಜೀವನ ಪ್ರಲಯ - ಮುತ್ತಳಿಯಲ್ಲಿ ಜರುಗುತ್ತಿದೆ ಎಂಬ ಆಲೋಚನೆ ಅವನನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣ ಅಸ್ಥಿರವಾಗಿ ಮಾಡಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದಿತು. ನಿಧ್ರೆ ಮಾಡಲು ಯತ್ನಿಸಿದನು. ಅದೂ ಆಗಲಿಲ್ಲ; ಹಾಸಗೆಯಲ್ಲಿ ಹೊರಳಿ ಹೊರಳಿ ಬೇಸತ್ತನು. ಹಠಾತ್ತಾಗಿ ಆ ರಾತ್ರಿಯೇ ಮುತ್ತಳಿಗೆ ಹೋಗಬೇಕೆಂದು ಪ್ರೇರಣೆಯಾಯಿತು, ಏಕೆ? ಏನು ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ? ಹೋಗಿ, ಹೇಗೆ, ಯಾರಿಗೆ ಮುಖ ತೋರಿಸುವುದು? ನಾಚಿಕೆಗೇಡಲ್ಲವೆ? ಅದೆಲ್ಲವೂ ಹೌದು! ಆದರೂ ಹೋಗಲೇಬೇಕೆಂದು ಮನಸ್ಸಾಯಿತು.

ಹೂವಯ್ಯ ಹೊರಡುತ್ತೇನೆ ಎಂದು ಮನಸ್ಸು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾಗಲೆ ಗಾಢನಿದ್ರೆ ತನ್ನನ್ನಾಕ್ರಮಿಸುವಂತೆ ತೋರಿ, ಅವನಿಗೆ ಆಶ್ಚರ್ಯವಾಯಿತು. ಯಾವುದೋ ಶಕ್ತಿ ನಿದ್ರೆಯ ನೆಪದಿಂದ ತನ್ನನ್ನು ಬಲಾತ್ಕಾರದಿಂದ ತಡೆಯುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಭಾಸವಾಯಿತು. ಏನನ್ನು ಮಾಡಲೂ ಕೈಲಾಗದವನಾಗಿ ಹಾಸಗೆಯ ಮೇಲೆ ಮಲಗಿ ನಿಧ್ರೆ ಮಾಡಿದನು.

ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದ ಹಾಗೆ ಎಲ್ಲಿಯೂ ಬೊಬ್ಬೆ ಕೇಳಿಸಿದಂತಾಗಿ ಹೂವಯ್ಯ ಬೆಚ್ಚಿಬಿದ್ದದ್ದು ಹಾಸಗೆಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತನು. ನಿದ್ರಾವಸ್ಥೆ ತೊಲಗಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಎಚ್ಚರವಾಗಿತ್ತು. ಅವನ ದೃಷ್ಟಿಗೆ ಕತ್ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಧಗಧಗಿಸಿ ಉರಿಯುತ್ತಿದ್ದ ಹುಲ್ಲು ಬಣಬೆಗಳ ದೃಶ್ಯವೂ ಅದರ ಸುತ್ತಲೂ ತುಮುಲವಾಗಿ ನೆರೆದು ಬೊಬ್ಬೆಯಿಡುತ್ತಿದ್ದ ಮಾನವ ಸಮೂಹವೂ ಗೋಚರಿಸಿತು. ಕಂಡೊಡನೆ ಹೂವಯ್ಯ “ಮುತ್ತಳಿ!” ಎಂದು ತನ್ನ ವಿಸ್ಮಯವನ್ನು ತನಗೇ ಕೂಗಿಕೊಂಡನು. ದೃಶ್ಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಯೊಂದೂ ಪ್ರಸ್ಫುಟವಾಗಿತ್ತು; ಯಾವುದೂ ಅಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ.

ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿಯೂ ಅದು ಕನಸಾಗಿರಲಿಲ್ಲ! ಒಂದೆರಡು ನಿಮಿಷಗಳ ಮಟ್ಟಿಗೆ, ಕೆಳಕಾನೂರಿನಿಂದ ಮುತ್ತಳಿಗೆ, ಕಾಲದೇಶಗಳನ್ನು ಕೊರೆದುಮಾಡಿವ ಒಂದು ಮಾಯಾ ಸುರಂಗಮಾರ್ಗದ ಗವಾಕ್ಷ ನೇರ್ಪಟ್ಟ ಹಾಗಿದ್ದಿತು,

ಹೂವಯ್ಯ ಹಾಸಗೆಯ ಮೇಲೆ ಎದ್ದವಷ್ಟರೊಳಗಾಗಿ ಆ ದೃಶ್ಯ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಮರೆಯಾಗಿ ಕೋಣೆ ಮಾತ್ರ ಕತ್ತಲೆಗವಿಯಾಗಿತ್ತು. ಅವನು ಅದ್ಭುತದಿಂದ ಸ್ತಂಭಿತನಾಗಿ ಮತ್ತೆ ಹಾಸಗೆಯಮೇಲೆ ಕುಳಿತು, ತಾನು ಕಂಡದ್ದನ್ನು ಕುರಿತು ವಿಚಾರಮಾಡತೊಡಗಿದನು. ಅದು ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ತೋರಲಿಲ್ಲ; ಕನಸಂತೂ ಖಂಡಿತವಾಗಿಯೂ ಆಗಿರಲಿಲ್ಲ! ಬೇರೆ ಯಾವ ಹೆಸರನ್ನು ಕೊಡಲೂ ಅವನಿಗೆ ತೋಚಲಿಲ್ಲ. ಹಿಂದೆ ಅವನಿಗೆ ಆ ತರಹದ ಅನುಭವ ಎಂದೂ ಆಗಿರಲಿಲ್ಲ, ಕಳೆದ ವರ್ಷ ಮೈಸೂರಿನಿಂದ ಊರಿಗೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದಾಗ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಗಾಡಿ ಕೆರೆಗುರುಳಿಬಿದ್ದು ತನಗೆ ಅಪಾಯವಾಗಿ ಮುತ್ತಳಿಯಲ್ಲಿ ಮಲಗಿದ್ದಾಗ, ರಾತ್ರಿ ಕನಸಿನಲ್ಲಿ ತಾನು ಕುಕ್ಕನಹಳ್ಳಿ ಕೆರೆಯ ಮೇಲೆ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದಾಗ ತನ್ನ ತಾಯಿಯನ್ನು ಸಂಧಿಸಿದಂತೆಯೂ ಆಕೆಯ ಹಣೆಗೆ ಗಾಯವಾಗಿ ಬಟ್ಟೆ ಕಟ್ಟಿದಂತೆಯೂ ತೋರಿ, ಮರುದಿನ ನಾಗಮ್ಮನವರು ಮುತ್ತಳಿಗೆ ಬಂದಾಗ ಅವರ ಹಣೆ ವಾಸ್ತವವಾಗಿಯೂ ಗಾಯವಾಗಿದ್ದುದನ್ನೂ ಕಂಡು ಆಶ್ಚರ್ಯಪಟ್ಟಿದ್ದನು. ಅಂತಹ ಕನಸುಗಳೂ, ತರುವಾಯ ಅವುಗಳ ವಾಸ್ತವವಾದ ಅನುಭವಗಳೂ, ಅವನ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಹಲಕೆಲವು ನಡೆದಿದ್ದುವು. ಆದರೆ ಅವುಗಳನ್ನು ಆಕಸ್ಮಿಕ ಅತ್ಯಂತ ವಿಸ್ಮಯಕಾರಿಯಾಗಿತ್ತು.

ಹೂವಯ್ಯನಾತ್ಮದ ಮಹಾಮಂದಿರ ಮೆಲ್ಲ ಮೆಲ್ಲನೆ ಹೊಸ ಹೊಸ ಕಿಟಕಿಗಳನ್ನೂ ಬಾಗಿಲುಗಳನ್ನೂ ತೆರೆಯಲಾರಂಭಿಸಿತ್ತು. ಅದು ಅವನ ಎಚ್ಚತ್ತಚಿತ್ತಕ್ಕೆ ಇನ್ನೂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ವೇದ್ಯವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ.. ಮುಂದೆ ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತದೆ ! ಒಂದೊಂದು ಹೊಸ ಕಿಟಕಿಯೂ ಹೊಸ ಬಾಗಿಲೂ ತೆರೆದಂತೆಲ್ಲಾ ಸಲಸಲವೂ ವಿಸ್ಮಯಪಡಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.

ಹೂವಯ್ಯ ಬೆಳಗಿನ ಜಾವದವರೆಗೂ ಹಾಸಗೆಯಮೇಲೆ ಬಿದ್ದು ಕೊಂಡಿದ್ದನು. ಮಧ್ಯೆ ಮಧ್ಯೆ ನಿದ್ರೆ ಬಂದು ಬಂದು ಹೋಗುತ್ತಿತ್ತು. ಎಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿಗೆ ಬೆಳಕಾದೀತು ಎಂದು ಕಾತರದಿಂದ ಇದಿರುನೋಡುತ್ತಿದ್ದ ಅವನು ಅಲಾರಂ ಗಡಿಯಾರದಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ಐದು ಗಂಟೆ ಹೊಡೆಯುವ ಮೊದಲೆ ಎದ್ದು, ಹೊತ್ತಾರೆ ಆಳುಗಳು ಬಂದೊಡನೆ ಮಾಡಿಸಬೇಕಾಗಿದ್ದ ಕೆಲಸಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಪುಟ್ಟಣ್ಣನಿಗೆ ಪಟ್ಟಿ ಹೇಳಿ, ಬೇಟೆಗಾಗಿ ಅಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಅರಣ್ಯ ಪರ್ವತಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುವಾಗ ಕೈಯಲ್ಲಿದ್ದರೆ ಲೇಸು ಎಂದು ತೋಟಾ ಬಂದೂಕನ್ನು ಹೆಗಲಮೇಲೆ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಪ್ರಾತಃಕಾಲದ ಗಿರಿವನಯಾತ್ರೆಗೆ ಹೊರಟನು. ನಾಯಿಗಳೂ ಅವನ ಹಿಂದೆ ಹೊರಟುವು. ತಂಪುಗಾಳಿ ಬೀಸುತ್ತಿತ್ತು. ಹತ್ತಿರದ ಪೊದೆಯೊಂದರಲ್ಲಿ ಹಂಡ ಹಕ್ಕಿಯೊಂದು ಸಿಕ್ಕುಹಾಕಲು ತೊಡಗಿದ್ದಿತು. ಪೂರ್ವದಿಕ್ಕಿನ ಬೆಟ್ಟಗಾಡುಗಳ ನೆತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ದಿಗಂತರೇಖೆ ಇನ್ನೂ ಆಕಾಶಪಟದಲ್ಲಿ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಖಚಿತವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಉಷಃಕಾಲದ ಶೀತಲ ವಾಯುಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ರುಚಿಯಿಂದ ಉಸಿರೆಳೆದು ಬಿಡುತ್ತ ಹೂವಯ್ಯನೂ ನಾಯಿಗಳೂ ಅರಣ್ಯಗಳನ್ನೇರಿದರು.

ಹೂವಯ್ಯನ ಆತ್ಮದಲ್ಲಿ ಆಗುತ್ತಿದ್ದ ಬದಲಾವಣೆ ಏನು ? ಆ ಬದಲಾವಣೆಗೆ ಕಾರಣಗಳೇನು ? ಆ ಬದಲಾವಣೆಗಳು ಹಠಾತ್ತಾಗಿ ಸಂಭವಿಸುತ್ತಿದ್ದುವೋ ? ಕ್ರಮವಾಗಿ ವಿಕಾಸಹೊಂದಿ ಹೊರಹೊಮ್ಮುತ್ತಿದ್ದುವೋ ?

ಮನುಷ್ಯನ ಅಂತಃಶಿತ್ತ ಸಮುದ್ರದಂತೆ ಗಂಭೀರವಾಗಿದೆ. ಅಪಾರವಾಗಿದೆ. ಅಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ವ್ಯಾಪಾರಗಳು ನಮಗೆ ಅಗೋಚರವೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಸಮುದ್ರದ ಒಳಗೆ ಜರುಗುವ ಘಟನೆಗಳ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆ ದ್ವೀಪಗಳೇಳುತ್ತವೆ, ದ್ವೀಪಗಳು ಮುಳುಗುತ್ತವೆ ; ನೀರು ಭೂಮಿಯನ್ನಾಕ್ರಮಿಸುತ್ತದೆ ಅಥವಾ ಭೂಮಿಯ ಕಡಲನ್ನು ತಳ್ಳಿದಂತಾಗಿ ನೀರು ಹಿಂಜರಿಯುತ್ತದೆ ; ತೀರವು ಕುಸಿದುಬಿದ್ದು, ನೆಲವು ಕೊಚ್ಚಿಹೋಗುತ್ತದೆ ; ಅಥವಾ ಸಮುದ್ರತಲದ ಅನರ್ಘ್ಯರತ್ನಗಳೊಡನೆ ಅಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವ ವಿಚಿತ್ರವೂ ವಿಕಾರವೂ ಭಯಂಕರವೂ ಆದ ಪ್ರಾಣಿಗಳೂ ದಡಕ್ಕೆ ಚಿಮ್ಮಿ ಬೀಳುತ್ತವೆ. ಮೇಲೆ ನಿಂತು ನೋಡುವವರಿಗೆ ಈ ವ್ಯಾಪಾರಗಳು ಆಕಸ್ಮಿಕಗಳಂತೆ, ವಿಘ್ನಗಳಂತೆ, ಅದ್ಭೂತಗಳಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಭೂಗರ್ಭ ಸಮುದ್ರಗರ್ಭಗಳ ವಿಚಾರವಾದ ವಿಜ್ಞಾನವನ್ನು ತಿಳಿದ ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರಿಗೆ ಆ ವ್ಯಾಪಾರಗಳು ಅದ್ಭೂತಗಳೂ ಅಲ್ಲ, ಆಕಸ್ಮಿಕಗಳು ಅಲ್ಲ, ವಿಘ್ನಗಳೂ ಅಲ್ಲ ; ಅಕಾರಣವಾಗಿ ಕಾಲ ದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ವಿಕಾಸಹೊಂದಿದ ಪ್ರಕೃತಿ ಘಟನೆಯ ಶಿಖರಗಳಾಗುತ್ತವೆ ! ಹಾಗೆಯೆ ಹೂವಯ್ಯನ ಅಂತರಾತ್ಮದ ನಿಗೂಢ ಗಹ್ವರದಲ್ಲಿ

ಬಾಹ್ಯದೃಷ್ಟಿಗೆ ತಿಳಿಯದಂತೆ ಅನೇಕ ವ್ಯಾಪಾರಗಳು ಜರುಗುತ್ತಿದ್ದವು. ಅವುಗಳು ಹೊರಗೆ ಪ್ರಕಾಶಿತವಾದಾಗ ಅವನಿಗೇ ವಿಸ್ಮಯವಾಗುತ್ತಿತ್ತು.

ಸೀತೆಯ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ಅವನಿಗುಂಟಾಗಿದ್ದ ನಿರಾಶೆ ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಅತಿದುಃಖ ಕರವಾಗಿತ್ತು. ಜಗತ್ತಿನ ಮಹಾಪುರುಷರ ಆಲೋಚನಾಪ್ರಪಂಚದ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯ, ವಿದ್ಯೆಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ಮನಸ್ಸಿನ ಸಂಯಮ, ಉದ್ಧಾರಕ್ಕೆ ಒಂದು ಎಲ್ಲೆಯನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸದೆ ನಿರಂತರವೂ ಮೇಲೇರಿ ಮುಂದುವರಿಯಬೇಕೆಂಬುವ ಉತ್ಕಟಾಕಾಂಕ್ಷೆ, ತೀವ್ರ ವ್ಯಾಕುಲತೆ, ಉದ್ಧಾಮ ರಸಕಾವ್ಯಗಳ ಪರಿಚಯ, ಪ್ರಾರ್ಥನೆ, ಧ್ಯಾನ ಇವುಗಳ ಆಧಾರವೂ ಅಮೃತವೂ ಸಹಾಯಕ್ಕೆ ಬಾರದಿದ್ದಿದ್ದರೆ ಹೂವಯ್ಯನ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ, ಪೆಟ್ಟು ತಗುಲಿದ ವಿಗ್ರಹದಂತೆ ಒಡೆದು ಚೂರುಚೂರಾಗಿ ವಿಕಾರವಾಗಿ, ನಶಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಆತ್ಮ ಹೆಚ್ಚು ಹೆಚ್ಚು ಸಮಂಜಸವಾಗಿ ಒಟ್ಟಾಗಿ, ಸಮನ್ವಿತವಾಗಿ, ಅರ್ಥಪೂರ್ಣವೂ ಆನಂದ ಮಯವೂ ಆಗುವುದಕ್ಕೆ ಬದಲು ಸೀಳು ಸೀಳಾಗಿ ಹೋಗಿ, ವಿರೋಧಾಭಾಸವಾಗಿ, ಅನನ್ವಿತವಾಗಿ, ನಿರರ್ಥಕವೂ ದುಃಖಮಯವೂ ಆಗುತ್ತಿದ್ದುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿರಲಿಲ್ಲ. ಹೂವಯ್ಯನಿಗಿದ್ದ ಸಹಾಯ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳಿಲ್ಲದೆ, ನಿರಾಶೆಯ ಕೋರೆದಾಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿಬಿದ್ದಿರುವ ಸೀತೆಯ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ದಿನ ದಿನಕ್ಕೂ ಬಿರುಕುಬಿಟ್ಟು, ಸೀಳಿ ಸೀಳಿ ವಿಕಾರವಾಗುತ್ತಿರುವುದನ್ನೂ ನೋಡಿದರೆ, ಹೂವಯ್ಯನ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಹೇಳಿದ ಮಾತುಗಳ ಅರ್ಥಭಾವಗಳು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಮಂದಟ್ಟಾಗುತ್ತವೆ. ರಾಮಯ್ಯನ ಆತ್ಮವೂ ವಿಕಾರವಾಗಿ ಅನನ್ವಯವಾಗುತ್ತಿದೆ ; ಆದರೆ ಅದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ನಿರಾಶೆ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ದುರಾಶೆ ಮತ್ತು ಚಂಚಲತೆ - ಮತ್ತು ಮನೋಮಾಂದ್ಯ.

ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಹೂವಯ್ಯ ಆತ್ಮದ ಸಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಹೆಚ್ಚು ನಿರತನಾಗಿದ್ದನು. ಸಂಸಾರದ ಕೆಲಸಗಳನ್ನೂ ನಿಷ್ಕೆಯಿಂದ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವುದರ ಜೊತೆಗೆ ತನ್ನ ವಿದ್ಯಾಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನೂ (ಮೊನ್ನೆ ತಾನೆ ಶಿವಮೊಗ್ಗಿಗೆ ಅಡಕೆ ತುಂಬಿಕೊಂಡು ಹೋಗಿದ ಗಾಡಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಪೆಟ್ಟಿಗೆಯ ತುಂಬಾ ಹೊಸ ಪುಸ್ತಕಗಳ ಬಾಂಗಿ ಬಂದಿತ್ತು.) ರಸರುಚಿಯನ್ನೂ ಆತ್ಮಸಾಧನೆಯನ್ನೂ ವೀರಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದನು. ಒಂದು ತಿಂಗಳಿನಿಂದ ಪ್ರತಿ ರಾತ್ರಿಯೂ ನಾಗಮ್ಮ, ಪುಟ್ಟಣ್ಣ, ಸೋಮ ಇವರಿಗೆ ಭಾರತ ರಾಮಾಯಣ ಮುಂತಾದ ಕಾವ್ಯಗಳನ್ನು ಸುಲಭ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಸಹಿತವಾಗಿ ಓದಿಹೇಳತೊಡಗಿದ್ದನು. ಅದನ್ನು ಕೆಳಲು ಕಾನೂರಿನಿಂದಲೂ ಹತ್ತಿರದ ಹಳ್ಳಿಗಳಿಂದಲೂ ಜನರು ಬರತೊಡಗಿದ್ದರು. ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರೂ ಅವರ ಮನೆಯವರೂ ಒಂದೆರಡು ಸಾರಿ ಕಥಾಶ್ರವಣಕ್ಕಾಗಿಯೆ ಬಂದಿದ್ದರು. ಇನ್ನೂ ಅನೇಕರಿಗೆ ಬರಬೇಕೆಂದು ಇಷ್ಟವಿದ್ದರೂ ಅಜ್ಞಾನಜನ್ಯವಾಗಿ ಹೂವಯ್ಯನ ಪ್ರತಿಪರವಾಗಿದ್ದ ಏನೂ ಒಂದು ಧರ್ಮಾಶಂಕೆಯಿಂದ ಬರಲಂಜುತ್ತಿದ್ದರು. ಹೂವಯ್ಯನ ಹೊಸ ಉದ್ಯಮವನ್ನು ಕೇಳಿದ ಅಗ್ರಹಾರದ ಜೋಯಿಸರು ವೆಂಕಪ್ಪನವರು "ಗೋಹತ್ಯೆ ಮಾಡಿದವನು ಪುರಾಣ ಹೇಳಿದರೆ ಕೇಳಿದವರೆಲ್ಲರೂ ನರಕಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ" ಎಂದು ಬೇರೆ ಹೇಳಿದರಂತೆ ! ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರು ತಮ್ಮವರಿಗೆಲ್ಲ ಕೆಳಕಾನೂರಿಗೆ ಹೋಗಕೂಡದೆಂದು ಸುಗ್ರೀವಾಜ್ಞೆ ಮಾಡಿದ್ದರೂ ಸೇರೆಗಾರರ ಕಡೆಯ ಕನ್ನಡಜಿಲ್ಲೆಯಾಳುಗಳೂ ಬೇಲರಲ್ಲಿ ಕೆಲವರೂ ಆಗಾಗ್ಗೆ ಒಡೆಯರಿಗೆ ತಿಳಿಯದಂತೆ 'ಕದ್ದು ಬಂದು' ಹೂವಯ್ಯ ಗೌಡರ 'ಪರ್ಸಂಗ' ಕೇಳಿ, ಹಿರಿಹಿರಿ ಹಿಗ್ಗಿ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಹೂವಯ್ಯ ಕಥೆ ಹೇಳುವ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಸಮಾಜದ ಏಳಿಗೆಗೆ ಅವಶ್ಯಕವಾದ ವಿಚಾರಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಕುರಿತು ಸ್ವಾರಸ್ಯವಾಗಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಉಚಿತವಾದ ಹಾಸ್ಯದ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸಿ, ಎಲ್ಲರಿಗೂ ತಿಳಿಯುವಂತೆ ವಿವರಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಹೀಗೆ ಪ್ರಣಯದಲ್ಲಿ ನಿರಾಶೆಹೊಂದಿದ್ದ ಹೂವಯ್ಯನ ಆತ್ಮ ವಿವಿಧ ಕಾರ್ಯಮಾರ್ಗಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಹಸಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಯಾತ್ರೆ ಹೊರಟಿದ್ದಿತು. ಆದರೆ ನಿರಾಶೆ ನಿರಾಶೆಯಾಗಿಯೇ ಇದ್ದುಬಿಡಲಿಲ್ಲ. ಕ್ರಮಕ್ರಮೇಣ ಅದು ಆತನಾತ್ಮದ ಮಹಾ ಮಂಗಳಾರತಿಯ ಪರಿಮಳಿತ ಪಾವನಜ್ಯೋತಿಯನ್ನು ಪೋಷಿಸುವ ಕರ್ಪೂರವಾಗುತ್ತಿತ್ತು.

ಚೈತ್ರಮಾಸದ ವಿಪಿನರಾಜಿ ; ಪರ್ವತಶ್ರೇಣಿ ; ಪ್ರಾತಃಸಮಯ ; ಸುಖ ಶೀತಲ ವಾಯುಮಂಡಲ ; ಇನ್ನೇನು ಗಾನದ ತಾರಾಮಂಡಲದಂತೆ ಬಿರಿದು ಸಾವಿರಾರು ಪಕ್ಷಿಗಳ ತುಮುಲ ಕಲಗಾನವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಲಿರುವ ನಾದಗರ್ಭಿತವಾದ ವನ್ಯಮೌನ..... ಇವುಗಳ ಮಧ್ಯೆ ಹೂವಯ್ಯ ಒಮ್ಮೆ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ತನಗಾದ ಅನುಭವವನ್ನು ಕುರಿತು ಯೋಚಿಸಿ ಅಂತರ್ಮುಖಿಯಾಗುತ್ತ, ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಅಂತರ್ಮುಖತೆಯಿಂದ ತಟಕ್ಕನೆ ಎಚ್ಚತ್ತು ಹೊರಗಣ ಪ್ರಕೃತಿರಮಣೀಯತೆಯನ್ನು - (ಕಾಡು ಕತ್ತಲೆಯಿಂದ ನಿಧಾನವಾಗಿ ಹೊರಹೊಮ್ಮುತ್ತಿತ್ತು ; ಬಾನು ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲನೆ ಬೆಳಗಾಗಿ ಸಾಧಾರಣ ಪ್ರಕಾಶದ ತಾರೆಗಳೆಲ್ಲ ಅಡಗಿ,

ಸಪ್ತರ್ಷಿಮಂಡಲದ ನಕ್ಷತ್ರಗಳು, ಚಿತ್ರಾ ಮತ್ತು ಸ್ವಾತಿ ನಕ್ಷತ್ರಗಳ ಮೊದಲಾದ ಪ್ರಥಮ ಮತ್ತು ದ್ವಿತೀಯ ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಸೇರಿರುವ ಹಲಕೆಲವು ತಾರೆಗಳು ಮಾತ್ರ ರಾರಾಜಿಸುತ್ತಿದ್ದುವು) - ಆಸ್ವಾದಿಸುತ್ತ, ಶ್ವಾಸಕೋಶಗಳು ತುಂಬಿ ತುಳುಕುವಂತೆ ಉಸಿರಳೆದು ಬಿಡುತ್ತ ಬಿರುಬಿರನೆ ಮೇಲೇರಿ ಸಾಗಿದನು.

ವನದೇವಿಯ ಹೃದಯವೀಣೆಯ ತಂತಿಗಳನ್ನು ಮಿಡಿಯುವಂತೆ ಕಾಜಾಣಗಳು ಆಲಾಪನೆ ಮಾಡತೊಡಗಿದುವು. ಮರಗಳಲ್ಲಿ ಹೂಕುಡಿಯುತ್ತಿದ್ದ ಸಾವಿರಾರು, ಲಕ್ಷಲಕ್ಷ, ಕೋಟಿ ಕೋಟಿ ಜೇನೋಣಗಳ ಯೀಂಕಾರ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು. ಕಣಿವೆಗಳಲ್ಲಿದ್ದ ಉರುಕೋಳಿಗಳ ಸಾಧಾರಣವಾದ ಕೂಗಿನ ಜೊತೆಗೆ ಕಾಡುಕೋಳಿಗಳ ಮಧುರಮನೋಹರವಾದ ಕೇಕೆಗಳೂ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಕೇಳಿ ಬಂದುವು. ಹೂವಯ್ಯನ ಹೃದಯ ಆನಂದಸ್ವಂದಿತವಾಯ್ತು. ಹೊಸ ಚೇತನ ಎದೆಯಲ್ಲಿ ಮಿಂಚಿನಂತೆ ಸಂಚರಿಸಿತು. ಚೈತ್ರಪ್ರಕೃತಿಯ ಹುಚ್ಚಿನ ಕಿಚ್ಚು ಅವನೆದೆಗೆ ತಗುಲಿದಂತಾಯ್ತು. ಉಷಃಕಾಲ, ಅರುಣೋದಯ, ಸೂರ್ಯೋದಯಗಳ ಸಂಪತ್ತನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುವ ದಾರಿದ್ರ್ಯಕ್ಕೆ ಬೆದರಿ, ಬೇಗಬೇಗನೆ ಬೆಟ್ಟದ ಹಾಸುಬಂಡೆಯ ಉತ್ತುಂಗವೇದಿಕೆಗೆ ಏರಿ, ಏದುತ್ತ, ಆನಂದಪರವಶನಾಗಿ ದಿಟ್ಟಿಸುತ್ತ ನಿಂತನು.

ಮೈಲಿ ಮೈಲಿಗಳಾಚೆ, ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ, ಅನಂತವಾಗಿ, ದೃಶ್ಯತರಂಗ ವಿನ್ಯಾಸದಿಂದ ತುಂಗವಾಗಿ, ಉತ್ತುಂಗವಾಗಿ, ಮಹೋತ್ತುಂಗವಾಗಿ ಹಬ್ಬಿ ಹರಿದಿದ್ದ ಪರ್ವತಾರಣ್ಯಗಳು ಕೊನೆಮುಟ್ಟುವಂತೆ ತೋರುತ್ತಿದ್ದ ಪೂರ್ವದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ, ಅರಿಸಿನದ ಧೂಳಿಯನ್ನೆರಚಿದಂತೆ ಹಳದಿಯ ಕಾಂತಿ ನಲಿಯುತ್ತಿದ್ದ ಗಗನ ಪಟಕ್ಕೆದುರಾಗಿ, ದಿಗಂತರೇಖೆ ಕಚ್ಚುಕಚ್ಚಾಗಿ ಗೋಚರಿಸತೊಡಗಿತ್ತು. ಆ ಮೈಮರೆಯಿಸುವ ದೃಶ್ಯದರ್ಶನದ ಅನಂತ ಆಹ್ಲಾನವನ್ನು ಕೃತಜ್ಞತೆಯಿಂದ ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಹೂವಯ್ಯನ ಆತ್ಮ ರೆಕ್ಕೆಬಿಚ್ಚಿ ಗರಿಗೆದರಿ ಹಾರಲು ಅನುವಾಯಿತು. ಅವನಿಗೆ ತನ್ನ ಮುಖವೂ ಪೂರ್ವದಿಕ್ಕಾಗುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಬಾಸವಾಯಿತು. ಕೋವಿಯನ್ನು ದೂರವಿಟ್ಟು, ತಣ್ಣಗಿದ್ದ ಹಾಸುಬಂಡೆಯ ಮೇಲೆ ಪದ್ಮಾಸನಹಾಕಿ ಕುಳಿತು ಎವೆಯಿಕ್ಕದಾದನು.

ವರ್ಣನೆಗೆ ಅಸಾಧ್ಯವಾಗಿ ಬಣ್ಣಗಳ ಮೆರವಣಿಗೆ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು. ಹೂವಯ್ಯನ ದೃಷ್ಟಿಗೆ ಭಾವಮಾತ್ರವಾಗಿದ್ದ ಭಗವಂತನ ಸೌಂದರ್ಯ ರೂಪುಗೊಂಡು ತನ್ನೆದುರು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಅನುಭವವಾಗಿ ಮೈ ಪುಲಕಿತವಾಗಿ, ಹೃದಯ ರಸಾರ್ಥವಾಗಿ, ಕಣ್ಣುಹನಿ ತುಂಬಿತು. ನೋಡುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಹಳದಿಯ ಬೆಳಕು ಕುಂಕುಮದ ಬಣ್ಣಕ್ಕೆ ತಿರುಗಿ, ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಕಿರುಮುಗಿಲುಗಳು ಉರಿಯುವ ಚಿನ್ನದ ಬಣ್ಣವನ್ನು ತಾಳಿ ಉಜ್ವಲವಾದುವು, ಕತ್ತಲೆ ಎತ್ತಲೂ ಅಡಗಿ, ಬೆಳಕು ಬಾನಿನಿಂದ ನೆಲಕ್ಕೆ ತುಳುಕಿ ಹರಿದಂತಾಯಿತು. ದೂರದಲ್ಲಿ ಅದುವರೆಗೆ ಅಜ್ಞಾತವಾಗಿದ್ದ ಒಂದು ಕೆರೆಯ ನೀರು ಕರಗಿದ ಬೆಳ್ಳಿಯಾಗಿ ತಳತಳಿಸಿತು. ಬಹಳ ತೆಳ್ಳಗೆ ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೂ ಹಬ್ಬಿ ಮುಸುಗಿದ್ದ ಹೊಗೆಮಂಜಿನಲ್ಲಿ ಹತ್ತಿರದ ಬೆಟ್ಟಗಾಡುಗಳೂ ಮೃದುವಾಗಿ ಕೋಮಲ ನೀಲವಾಗಿ ಕಾಣಿಸಿದುವು.

ನೋಡುತ್ತಿದ್ದ ಹಾಗೆ, ಹೂವಯ್ಯನ ಎದೆಯ ಗೂಡಿನಲ್ಲಿ ಹೃದಯವನ್ನು ಚಿಮ್ಮಿಸುತ್ತ, ಸೂರ್ಯನ ರಕ್ತಬಿಂಬ ದಿಗಂತರೇಖೆಯಮೇಲೆ ಇಣಕಿತು. ಇಣಕಿ ಮೇಲೆಮೇಲೆ ಮೇಲಕ್ಕೆರಿ, ಸಂಪೂರ್ಣಬಿಂಬ ವಿರಾಜಮಾನವಾಯಿತು. ಹೂವಯ್ಯನ ಹತ್ತಿರದಲ್ಲಿದ್ದ ಮರಗಳಿಗೆ ದೀರ್ಘಭಾಯಿಗಳೂ ಮೂಡಿದುವು. ಆ ಭಾಯಿಗಳು ನೆಲದಮೇಲೆ ಕಾಣಿಸಿದುದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೊಗೆ ಮಂಜಿನಲ್ಲಿ ಬಿಸಿಲ್ಲೋಲುಗಳನ್ನು ಸೃಜಿಸಿ, ಚೆನ್ನಾಗಿ ಗೋಚರವಾದುವು. ಹಕ್ಕಿಗಳು ಹುಚ್ಚೆದ್ದು ಹಾಡಿದುವು, ಆನಂದಸ್ವರೂಪಿಯಾದ ಭಗವಂತ ಸೌಂದರ್ಯರೂಪಿಯಾಗಿ ಮೈದೋರಿ ಹೂವಯ್ಯನ ಆತ್ಮದಲ್ಲಿ ರಸವಾಗಿ ಪ್ರವಹಿಸಿದನು.

ಹೂವಯ್ಯನ ಕಣ್ಣುಗಳು ಮೆಲ್ಲ ಮೆಲ್ಲಗೆ ತಾವಾಗಿಯೆ ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಅವನು ಧ್ಯಾನಮಗ್ನನಾದನು. ಆ ಧ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ಆಲೋಚನೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಅದು ಅನಿರ್ವಚನೀಯವಾದ ಅಖಂಡ ಭಾವಾನುಭವ ಮಾತ್ರವಾಗಿತ್ತು. ತಾನೆ ಎಲ್ಲವೂ ಆಗುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಮೊದಮೊದಲು ತೋರಿದ್ದರೂ ಕಡೆಕಡೆಗೆ 'ತಾನು' ಎಂಬ ಭಾವವೂ ಪ್ರಜ್ಞೆಯಿಂದ ಉರುಳಿ ಮಾಯವಾಯಿತು. ಆನಂದವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿದ್ದನೋ ? ಆನಂದವೆ ಆಗಿದ್ದನೋ ? ಏನೋ ? ಎಂತೋ ? ಯಾರಿಗೆ ಗೊತ್ತು?

ಅಂತೂ ಆ ಭಾವಸಮಾಧಿಯ ರಸಾಗ್ನಿಗಂಗೆಯಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿ ಮಿಂದು ಜ್ವಾಲಾಮಯಾತ್ಮನಾದ ಹೂವಯ್ಯ ಕಣ್ಣೆರೆದಾಗ ಹೊತ್ತು ಆಗಲೆ ದಿಗಂತದಿಂದ ಎರಡು ಮೂರಾಳತ್ತರದಷ್ಟು ಮೇಲಕ್ಕೇರಿಬಿಟ್ಟಿತ್ತು. ಜಗತ್ತೆಲ್ಲವೂ ಶಾಂತಿ ಸೌಂದರ್ಯ ಆನಂದ ಮೈತ್ರಿ ಪ್ರೇಮಗಳಿಂದ ಪೂರ್ಣವಾಗಿದ್ದಂತೆ ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಆತನ ಮುಖ ಮಿಂಚಿನ ಮುಗುಳುನಗೆಯಾಯಿತು. ಕಾಲು ಮರಗಟ್ಟಿದ್ದುವು. ಎದ್ದು ನಿಂತು, ಕೈಕಾಲುಗಳನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ನೀಡಿ, ಸರಿಮಾಡಿಕೊಂಡು, ಭವ್ಯ ಸನ್ನಿವೇಶದ ಪ್ರಭಾವದಿಂದಲೂ ಎಂಬಂತೆ ಬಹಳ ಹೊತ್ತಿನಿಂದಲೂ ಸುಮ್ಮನೆ ಕುಳಿತಿದ್ದ ನಾಯಿಗಳನ್ನು ಕಂಡು, ಕೃತಜ್ಞತೆಯಿಂದ ಎಂಬಂತೆ ತಲೆ ತಟ್ಟಿ ಮುದ್ದಿಸಿ, ಕೋವಿಯನ್ನು ಹೆಗಲಮೇಲೆ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಮನೆಯ ಕಡೆಗೆ ಇಳಿಯತೊಡಗಿದನು. ಕಾಜಾಣಗಳ ಹಾಡು ನಿಂತಿತ್ತು. ಕುಟುರ, ಪಿಕ್ಕಾರ, ಉರುಳಿ, ಕಾಮಳ್ಳಿ, ಗಿಣಿ - ಮೊದಲಾದ ಹಕ್ಕಿಗಳು ಕಾಡಿನ ತುಂಬಾ ಹಾಡಿನ ದೊಂಬಿಯೆಬ್ಬಿಸಿದ್ದುವು. ಬನದ ಮಧ್ಯೆ ಎರಡು ಕೋಗಿಲೆಗಳು ಒಂದನ್ನೊಂದು ಕೂಗಿ ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದುವು. ಹೂವಯ್ಯ ಕಾಡುಕಿಚ್ಚು ಬಿದ್ದು, ನೆಲವೆಲ್ಲ ಸುಟ್ಟು ಮಸಿಹೊಯ್ದಂತೆ ಕರವಾಗಿ ಸ್ಥಳವೊಂದನ್ನು ಕಂಡೊಡನೆ ತಾನು ರಾತ್ರಿ ಕನಸಿನಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲ, ಕಣಸಿನಲ್ಲಿ, ಕಂಡಿದ್ದ ಬೆಂಕಿಯ ದೃಶ್ಯವನ್ನು ನೆನೆದನು. ಮೈ ಜುಮ್ಮೆಂದಿತು.

ಮುತ್ತಳಿಯಿಂದ ಮದುವೆಯ ಕದನಿಗಳೇಕೆ ಕೇಳಿಸುತ್ತಿಲ್ಲ ? ಎಂದು ಸೋಜಿಗಪಟ್ಟನು. ಸೀತೆ ರಾಮಯ್ಯನ ಪತ್ನಿಯಾಗಿ ಪರವಧುವಾಗಿದ್ದುದನ್ನು ನೆನೆದಾಗ, ಅವನಿಗೆ ಹಿಂದಿನ ದಿನ ಆಗಿದ್ದಂತೆ ಹೆಚ್ಚೇನೂ ಸಂಕಟವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಹಣೆಯ ಬರಹವನ್ನು ಅಳಿಸುವುದು ಯಾರಿಂದ ತಾನೆ ಸಾಧ್ಯ ? ಎಂದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಾಗ, ಗಿಡದಿಂದ ಗಿಡಕ್ಕೆ ಅಡ್ಡವಾಗಿ ಹಬ್ಬಿದ್ದ ಜೇಡರ ಬಲೆಯೊಂದಕ್ಕೆ ಅವನ ಮೋರೆ ನುಗ್ಗಿಬಿಟ್ಟಿತು. ಆ ಬಲೆಯ ಸಣ್ಣ ಸಣ್ಣ ಉರ್ಣ ತಂತುಗಳು ಮುಖಕ್ಕೆ ಮುಟ್ಟಿದ ಜಾಗದಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ತಣ್ಣಗಾಗಿ ಹೂವಯ್ಯ ಪದ್ಧತಿಯ ಮೇರೆಗೆ ಬಂದಿದ್ದ ಅಭ್ಯಾಸಬಲದಿಂದ 'ಒಳ್ಳು !' ಎಂದುಕೊಂಡು ಮುಖವನ್ನು ಒರೆಸಿಕೊಂಡನು. ಮತ್ತೆ ತನ್ನ 'ಒಳ್ಳು !'ವಿಗೆ ತಾನೆ ನಕ್ಕನು.

ಹೂವಯ್ಯ ಮನೆಯ ಅಂಗಳಕ್ಕೆ ಹೋಗಿದ್ದನೊ ಇಲ್ಲವೋ, ಸೋಮ ಒಳಗಿನಿಂದ ಅವಸರವಾಗಿ ಓಡಿಬಂದು ಮುತ್ತಳಿಯಲ್ಲಿ ಕಳೆದ ರಾತ್ರಿ ನಡೆದಿದ್ದ ಬೆಂಕಿಯ ಅನಾಹುತವನ್ನೂ, ಶ್ಯಾಮಯ್ಯಗೌಡರಿಗಾದ ಅಪಾಯವನ್ನೂ, ಕದಿನಿ ಮಸಿಯಿದ್ದ ಚೀಲಕ್ಕೆ ಕಿಡಿದಿದ್ದು ಸಿಡಿದು ಇಬ್ಬರು ಮಡಿದುದನ್ನೂ ವರ್ಣಿಸಿ ಹೇಳತೊಡಗಿದನು. ಹೂವಯ್ಯ ವಿಸ್ಮಯಸ್ತಬ್ಧನಾಗಿ ಆಲಿಸಿದನು. ನಾಗಮ್ಮನವರು, ಪುಟ್ಟಣ್ಣ, ಕೆಲಸದ ಆಳುಗಳು ಎಲ್ಲರೂ ಸುತ್ತಲೂ ಗುಂಪುಸೇರಿ ಆ ಕಥೆಯನ್ನು ಎರಡನೆಯ ಸಾರಿಯೂ ಭೀತರಾಗಿ ಕೇಳಿದರು.

ಹೂವಯ್ಯ ಮಾತಾಡದೆ ತನ್ನ ಕೊಟಡಿಗೆ ಹೋಗಿ, ಮುತ್ತಳಿಗೆ ಹೊರಡಬೇಕೊ ಬೇಡವೋ ಎಂದು ಯೋಚಿಸತೊಡಗಿದನು. ಮನಸ್ಸು ಇಬ್ಬಾಗವಾಗಿ ಎರಡು ಪಕ್ಷಗಳೂ ಸಮವಾಗಿದ್ದುವು. ಕಷ್ಟಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಂಟರನ್ನು ನೋಡಿ ವಿಚಾರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದುದೇನೊ ಹೌದು, ಆದರೆ.....

ಹೂವಯ್ಯ ಹೊರಗೆ ಬಂದು ಸೋಮನನ್ನು ಕುರಿತು "ಹಾಗಾದರೆ ಧಾರೆ ಆಗಲಿಲ್ಲವೇನೋ ?" ಎಂದು ಕೇಳಿದನು.

"ಕೆಲವರು ಆಯ್ತು ಅಂಬ್ರಪ್ಪಾ ! ಆಗಲಿಲ್ಲ ಅಂಬರು ಕೆಲವರು ! ಪರಮಾರ್ಥ" ಸೋಮ ಆಕಾಶದ ಕಡೆಗೆ ನೋಡಿ ಕೈತೋರಿ "ಆ ಸ್ವಾಮಿಗೇ ಗೊತ್ತು !" ಎಂದು ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರ ಶಿಕ್ಷಣದ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ಅವರಿಗೆ ಕೀರ್ತಿ ತರುವಂತೆ ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿದನು.

ಹೂವಯ್ಯ ಒಳಗೆ ಹೋಗಿ ಒಂದು ಕಾಗದದ ಚೂರನ್ನು ಹರಿದುಕೊಂಡು ಒಂದು ಮಗ್ಗುಲಲ್ಲಿ 'ಬೇಕು' ಎಂದೂ ಮತ್ತೊಂದರಲ್ಲಿ 'ಬೇಡ' ಎಂದೂ ಬರೆದು ಮೇಲಕ್ಕೆಸೆದು 'ಚೀಟಿ' ಹಾಕಿದನು.

ಉದ್ದಿಗ್ನಚಿತ್ತತೆಯಿಂದ, ಕಾಗದದ ಚೂರು ಗಾಳಿಯಲ್ಲಿ ಕುಣಿಕುಣಿದಿಳಿದು ನೆಲ ಮುಟ್ಟುವುದನ್ನೆ ಕಾಯುತ್ತಿರಲು, ಚೀಟಿ "ಬೇಡ !" ಎಂದು ಬಿದ್ದಿತು. ಅವನು ಮುತ್ತಳಿಗೆ ಹೊರಡಲಿಲ್ಲ.

ಮನಸ್ಸಿನ ಮಾಯಾಶಕ್ತಿ

ಮುತ್ತಳಿಯಲ್ಲಿ ನೋವಿನ, ಸಾವಿನ, ಗೋಳಾಟದ ಮತ್ತು ಅನ್ಯಾಯ ಅಧರ್ಮಗಳ ಆ ದಾರುಣರಾತ್ರಿ ಬೆಳಗಾದ ಮಾರನೆಯ ದಿನದ ಸನ್ನವೇಶ ಭಯ ವಿಹ್ವಲವಾಗಿ ಶೋಕಪೂರ್ಣವಾಗಿತ್ತು. ಜನರು ಬಹಳ ಶ್ರಮದಿಂದ ಮನೆ ಸುಟ್ಟುಹೋಗದಂತೆ ನೋಡಿಕೊಂಡಿದ್ದರೂ ಕಣದಲ್ಲಿದ್ದ ಬಣಬೆಗಳೂ ಗಾಡಿಕೊಟ್ಟಿಗೆ ಸೌದೆಕೊಟ್ಟಿಗೆಗಳೂ ಉರಿಕರಿಯಾಗಿದ್ದ ದೃಶ್ಯ ಬಹುಜನರು ಮಡಿದುಬಿದ್ದ ಯುದ್ಧರಂಗದಂತೆ ಹತಾಶವಾಗಿತ್ತು. ಮದ್ದು ಸಿಡಿದು ಚರ್ಮ ಸುಟ್ಟು ಸುಲಿದು ಹೋಗಿ ಸತ್ತುಬಿದ್ದಿದ್ದ ಇಬ್ಬರು ಶ್ಯಾಮಯ್ಯಗೌಡರ ಜೀತದಾಳುಗಳ ಶವಗಳಂತೂ, ಕಾಗೆಹಿಂಡಿಗೆ ಕಲ್ಲೆಸೆದಂತೆ, ಮದುವೆಗೆ ನೆರೆದಿದ್ದ ಜನರನ್ನು ಚದರಿಸಿ ಓಡಿಸಿಬಿಟ್ಟುವು. ಮಾಜರು ಮಾಡಲು ಪೋಲೀಸಿನವರು ಬರುತ್ತರೆಂಬ ಸುದ್ದಿ ಕಾಗೆ ಹಿಂಡಿಗೆಸೆದ ಆ ಕಲ್ಗಾಗಿತ್ತು. ಸಾಕ್ಷಿಗಾಗಿಯೂ ಧೈರ್ಯಕ್ಕಾಗಿಯೂ ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ಮುಂಡಾಸದ ಗೌಡರನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದೂ ಕೂಡ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರಿಗೆ ಪ್ರಯಾಸವಾಯಿತು. ಮೈಸುಟ್ಟು ಗಾಯದ ನೋವಿಗಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ, ಪೋಲೀಸಿನವರ ಆಗಮನದಿಂದಾಗುವ ಕಷ್ಟ ಸಂಕಟ ಹಿಂಸೆಗಳನ್ನು ನೆನೆದು ಹೆದರಿ, ಅಳುತ್ತಿದ್ದ ಶ್ಯಾಮಯ್ಯಗೌಡರಿಗೆ ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರು “ನಾವೆಲ್ಲಾ ಇದ್ದೇವೆ, ಹೆದರಬೇಡಿ” ಎಂದು ಎಷ್ಟು ಧೈರ್ಯ ಹೇಳಿದರೂ ಸಾಕಾಗಲಿಲ್ಲ. ಅಂತಹ ಘಟನೆಗಳೆಂದರೆ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರ ಸಾಹಸದ ನಾಲಗೆ ಉಪ್ಪಿನಕಾಯಿ ನೆಕ್ಕಿದಂತೆ ರುಚಿಗೊಂಡು ನೀರಾಡಿ ಲೊಚಗುಟ್ಟುತ್ತಿತ್ತು. ಅವರು ತಮ್ಮ ಹೆಮ್ಮಿಸೆಗಳನ್ನು ಆಗಾಗ ತಿಕ್ಕುತ್ತಾ “ಬಿಡಿ, ಬಾವಾ, ನೀವ್ಯಾಕೆ ಹೆದರೀರಿ ? ಯಾರೇನು ಖೂನಿ ಮಾಡಿದ್ದಲ್ಲ. ಖೂನಿ ಮಾಡಿದ್ದನ್ನೇ ನಿಬಾಯಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದಂತೆ ? ಈ ಚೆಲ್ಲರೆ ಕೇಸಿಗೆಲ್ಲ ಯಾರು ಹೆದರ್ತಾರೆ ?” (ಹುಲ್ಲುಬಣಬೆ, ಸೌದೆಕೊಟ್ಟಿಗೆ, ಗಾಡಿಕೊಟ್ಟಿಗೆಗಳು ಸುಟ್ಟುಹೋಗಿ, ಇಬ್ಬರು ಸತ್ತು, ಮತ್ತೊಬ್ಬರಿಗೆ - ಅವರು ಮನೆಯ ಯಜಮಾನರು, ಸಾಯುವಷ್ಟು ಮೈಸುಟ್ಟುಹೋಗಿದ್ದುದು ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರಿಗೆ ಚೆಲ್ಲರೆ ಕೇಸು.) ಎಂದು ನಶ್ಯ ಹಾಕಿಕೊಂಡು “ಈ ಇನಿಸ್ಪೆಕ್ಟರು, ಈ ಪೋಲೀಸು ಇವರೇನು ನಾ ಕಾಣದವರೇ ? ಬ್ಯಾಳೆಕಾಳೆಲ್ಲ ನಂಗೊತ್ತಿದೆ. ಕೈ ಬಿಸಿಯಾಗಿ, ಮನಸ್ಸು ಖುಷಿಯಾದ್ರೆ ಸೈ !” ಎಂದು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಮನೆಗಳಿಗೆ ಪರಾರಿಯಾಗಲು ಇಷ್ಟವಿದ್ದರೂ ದಾಕ್ಷಿಣ್ಯಕ್ಕೊಳಗಾಗಿ ಉಳಿದುಕೊಂಡಿದ್ದ ಗೌಡರುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ನೋಡಿ, ತಮ್ಮ ಪ್ರತಾಪದ ಪ್ರದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶ ಸಿಕ್ಕಿದ್ದಕ್ಕಾಗಿ ಹಿಗ್ಗುತ್ತಿದ್ದರು.

ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿಯಿಂದ ಡಾಕ್ಟರೂ ಪೋಲೀಸಿನವರೂ ಬಂದರು. ಕಾಕಿ ಬಟ್ಟೆ, ಚರ್ಮದ ಬೆಟ್ಟು, ತಳಿಸುವ ಗುಂಡಿಗಳು, ಆ ನಂಬರು ಬಿಲ್ಲೆಯ ಪೋಲೀಸು ರುಮಾಲು, ಪಶುಖರಗಳನ್ನು ಜ್ಞಾಪಕಕ್ಕೆ ತರುವಂತೆ ಸದ್ದು ಮಾಡುವ ಬೂಟ್ಟು, ಬೆಲ್ಕಿಗೆ ಸಿಕ್ಕಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ದೊಣ್ಣೆ - ಇವುಗಳಿಂದಲೂ ಮತ್ತು ಅವರವರ ಅನಾಗರಿಕ ಕ್ರೂರಮುಖ ಭಾವಗಳಿಂದಲೂ ಹಳ್ಳಿಗರಿಗೆ ಭೀಷಣವಾಗಿ ತೋರುತ್ತಿದ್ದ ಪೋಲೀಸಿನವರ ನಡುವೆ ಆ ಸೌಮ್ಯವೇಷದ ಡಾಕ್ಟರು, ಅಷ್ಟೇನೂ ಮನಮೋಹಿಸುವ ವ್ಯಕ್ತಿಯಲ್ಲದಿದ್ದರೂ, ರಾಕ್ಷಸರ ಮಧ್ಯೆ ದೇವತೆಯಂತೆಯೂ ಅಥವಾ - ಜೈಮಿನಿಭಾರತದ ಪರಿಚಯವಿದ್ದ ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರಿಗೆ ‘ಕಾಕಸಂಘಾತದೊಳಗಿರ್ದ ಕೋಗಿಲೆ’ಯಂತೆಯೂ ಕಂಡುಬಂದರು.

ಹೆಣಗಳಿಗೂ ಕೂಡ ಬೇಜಾರಾಗುವಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ದೀರ್ಘವಾಗಿತ್ತು ಆ ಮಾಜರು ! ವಿಚಾರಣೆಗೆ ಒಳಪಟ್ಟವರಲ್ಲಿ ಕೆಲವರಿಗಂತೂ ತಾವು ಹೆಣಗಳಾಗಿದ್ದರೇ ಲೇಸಾಗಿತ್ತು ಎಂದು ಕರುಬುವಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗಾಯಿತು. ಅಂತೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆ ಪೋಲೀಸಿನವರಂತೆಯೇ ಅಂತಃಕರಣವಿದ್ದುದರಿಂದ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರು ಇನಿಸ್ಪೆಕ್ಟರ ಅಂತರಂಗವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದು, ಅಂತರಂಗವಾಗಿ ಅವರನ್ನು ಸಂತೃಪ್ತಿಗೊಳಿಸಿ ‘ಕೇಸು ಮೈಮೇಲೆ ಬರದಂತೆ ನಿಬಾಯಿಸಿದರು.’

ಆ ದಿನ ಮುತ್ತಳಿಯಲ್ಲಿ ಪೋಲೀಸಿನವರು ‘ಬಕ್ರೀದ್’ ಮಾಡಿಬಿಟ್ಟರು ! ಅವರು ಕೇಳಿದಷ್ಟು ಕೋಳಿಗಳು ; ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಮೊಟ್ಟೆಯಿಡುವ ಹೇಂಟೆಗಳಂತೆ ! ಗೋಧಿ, ತುಪ್ಪ, ಹಾಲು, ಸಕ್ಕರೆ - ಇತ್ಯಾದಿ ಅಡುಗೆಯ ‘ಸಾಹಿತ್ಯ’ ಕಾಮಧೇನು ಕಲ್ಪವೃಕ್ಷಗಳೂ ನಾಚುವಂತೆ ಸರಬರಾಯಿ ಆಯಿತು. ಸತ್ತವರು ಶ್ಯಾಮಯ್ಯಗೌಡರ ಸ್ವಂತ ಜೀತದಾಳುಗಳಾಗಿದ್ದುದರಿಂದಲೂ, ಶ್ಯಾಮಯ್ಯಗೌಡರು ನಾಲ್ಕು ಜನಕ್ಕೆ ಜೀತ, ದಾಳುಗಳಾಗಿದ್ದುದರಿಂದಲೂ ಶ್ಯಾಮಯ್ಯಗೌಡರು ನಾಲ್ಕು ಜನಕ್ಕೆ ಬೇಕಾಗಿದ್ದವರಾಗಿದ್ದುದರಿಂದಲೂ, ಕೋಟಲೆ ಮಾಡುವ

ತಂಟೆಯ ಅಸಾಮಿಗಳನ್ನೂ ಮಾಜರಿಗೆ ಉಪಾಯವಾಗಿ ಸೇರಿಸಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದುದರಿಂದಲೂ ಯಾರೂ ತಳ್ಳಿ ಅರ್ಜಿ ಗಿಳ್ಳಿ ಅರ್ಜಿಗಳನ್ನು ಹಾಕಿ ಕೆಸರೆಬ್ಬಿಸುವ ಉದ್ಯಮಕ್ಕೆ ಹೋಗಲಿಲ್ಲ.

ವಿಶೇಷ ಕಾರಣಗಳೊಂದಿಗಿದ್ದರಿಂದ ಮರುದಿಬ್ಬಣವೆ - ಮದುಮಕ್ಕಳು ಹಿಂದೆ ಮುಂದೆ ಬಂದು ಬಂದುಹೋಗುವುದು - ಮೊದಲಾದ ಪದ್ಧತಿಗಳೊಂದೂ ನಡೆಯಲಿಲ್ಲ. ಮದುಮಗನಾಗಿದ್ದ ರಾಮಯ್ಯನಿಗೆ ವಿವಾಹೋತ್ಸವದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಅನಾಹುತಗಳಿಗೂ ಅವಮಾನ ಕಷ್ಟ ಸಂಕಟಗಳಿಗೂ ತಾನೇ ಕೇಂದ್ರವೂ ಮುಖ್ಯ ಕಾರಣವೂ ಆಗಿದ್ದಂತೆ ತೋರಿ ಮಹಾ ಖಿನ್ನನಾದನು. ಇಬ್ಬರು ಜೀತದಾಳುಗಳ ಕೊಲೆಗೆ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ, ಪೋಲೀಸು ಗಿಲೀಸಿನವರಿಗೆ ಅವೇದ್ಯವಾದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತೊಂದು ಬಾಳೊಲೆಗೂ ತಾನು ಕಾರಣವಾಗುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಅನುಭವವಾಯಿತು. ಮರುದಿನವೇ ಕಾನೂರಿಗೆ ಹಿಂತಿರುಗಿದವನು ಮುಂದೇನು ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಆಲೋಚಿಸಿತೊಡಗಿದನು.

ರಾಮಯ್ಯನ ಕಳ್ಳಮನಸ್ಸು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಪ್ರಯತ್ನ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಾಗಿದ್ದಿತೇ ಹೊರತು ತಿದ್ದಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಧಾರೆಯ ಮಂಟಪದಲ್ಲಿ ಉದ್ದೇಗವಾದ ಜ್ವಾಲೆಗೆ ಸಿಕ್ಕಿದ್ದಾಗ, ಆಲೋಚನೆಗೆ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲದಿದ್ದಾಗ, ಅವನ ಹೃದಯ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿಯೇ ಬಹುಕಾಲದಿಂದಲೂ ಬೆಸೆದಿದ್ದ ನಿಗೂಢ ಬಾಂಧವ್ಯದ ಮಹಿಮೆಯಿಂದ ಹೂವಯ್ಯನನ್ನು ನೆನೆದಿದ್ದಿತು ; ಹೂವಯ್ಯನೊಡನೆ ತನ್ನ ಅಪರಾಧ ಮತ್ತು ದುರಾಲೋಚನೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಹೇಳಿ ತಪ್ಪನೊಪ್ಪಿಕೊಂಡು, ಸೀತೆಯ ಕಾಗದವನ್ನೂ ಹೂವಯ್ಯನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು, ತಾನು ಆಕೆಗೆ ಮಾಂಗಲ್ಯಸೂತ್ರವನ್ನು ಕಟ್ಟದಿದ್ದ ವಿಷಯವನ್ನೂ ನಿರ್ವಂಚನೆಯಿಂದ ಧೈರ್ಯವಾಗಿ ಸಾರಿಹೇಳಿ, ತಂದೆಯ ಇಚ್ಛೆಗೆ ವಿರುದ್ಧವಾದರೂ ಚಿಂತೆಯಿಲ್ಲ, ಸೀತೆಯನ್ನು ಅಂಧಕಾರದಿಂದ ಪಾರುಗಾಣಿಸಿ, ತನ್ನ ಆತ್ಮವನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಸನ್ಮಾನಿಸ್ಸು ಮಾಡಿದ್ದನು. ಆದರೆ ಮದುವೆ ಮುಗಿದು ಮನೆಗೆ ಬಂದು ಆಲೋಚನೆಗೆ ಪ್ರಾರಂಭ ಮಾಡಿದ ಮೇಲೆ ರಾಮಯ್ಯನ ಬುದ್ಧಿ ಅಡ್ಡದಾರಿ ಹಿಡಿಯಿತು. ಬೆಂಕಿಯ ಹೊಳೆಯನ್ನು ದಾಟಿನಿಂದ ಅವನ ಮನಸ್ಸು ಇನಿತು ನೆಮ್ಮದಿಯಾಗಿ "ಕಪ್ಪೆಯನ್ನೂ ಹೇಗೋ ನುಂಗಿಬಿಟ್ಟದ್ದಂತೂ ಆಯಿತು. ನುಂಗುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಕಪ್ಪೆ ಗಂಟಲಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿ 'ಅಹಿಂಸೆಯೇ ಪರಮಧರ್ಮ' ಎಂದು ಅನ್ನಿಸಿತು. ಇನ್ನು ಕಕ್ಕುವುದೂ ಕಷ್ಟದ ವಿಷಯವೇ ಆದ್ದರಿಂದ ಅರಗಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುವುದೇ ಲೇಸು " ಎಂದು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವ ಹಾವಿನಂತಾಯಿತು. ಸೀತೆಯ ಪ್ರೇಮಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಸೀತೆಯೆಬೇಕಾಗಿದ್ದ ಅವನು ಪ್ರಾಣ ಸಹಿತವಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಪ್ರಾಣರಹಿತವಾಗಿಯಾದರೂ ನವಿಲು ಸಿಕ್ಕಲಿ ಎನ್ನುವ ಬೇಡನಂತಾದನು. ಮೊದಲನೆಯದರಿಂದ ಲಾಭವಾದರೂ ಎರಡನೆಯದರಿಂದ ನಷ್ಟವಿಲ್ಲವಷ್ಟೆ ? ಸೌಂದರ್ಯದ ವಸ್ತುವಾಗಿದ್ದರೆ ಆಹಾರಕ್ಕಾದರೂ ಒದಗುತ್ತದೆಯಲ್ಲವೆ ? ಸೀತೆಯ ಪರವಾಗಿ ರಾಮಯ್ಯನಲ್ಲಿದ್ದ ಭಾವಕ್ಕೆ 'ಎದೆಯ ಒಲುಮೆ' ಎನ್ನುವುದಕ್ಕಿಂತಲೂ 'ಮೆಯ್ಯ ಹಸಿವೆ' ಎಂದು ಹೆಸರಿಡಬಹುದಾಗಿತ್ತು. ಸೀತೆ ಮನದನ್ನಳಗಿರದಿದ್ದರೂ ಚಿಂತೆಯಿಲ್ಲ. ಇಂದ್ರಿಯ ಕ್ಷುಧೆಗೆ ಮೃಷ್ಟಾನ್ನವಾಗುತ್ತಾಳಷ್ಟೆ ? ಹೊಳೆಯಲ್ಲಿ ಕೊಚ್ಚಿಕೊಂಡುಹೋಗುವವನು ತನ್ನ ಜೀವಸಂರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ, ಬದುಕಿಸುವ ಬೆಂಡುಮರವೆಂದು ಭಾವಿಸಿ, ತನ್ನನ್ನು ತಿನ್ನಲು ನುಗ್ಗಿಬರುವ ಮೊಸಳೆಯನ್ನೂ ಬಲವಾಗಿ ಅಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ರಾಮಯ್ಯ ತನ್ನ ಆಲೋಚನೆಗಳನ್ನು ಬಿಗಿಯಾಗಿ ತಬ್ಬಿಕೊಂಡನು. ತನ್ನ ಅಂತಸ್ಸಾಕ್ಷಿ ಎಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಹೆಡೆಯೆತ್ತಿ ಎದೆಯಲ್ಲಿ ವಿಷವನ್ನು ಕಾರಿಬಿಟ್ಟೀತು ಎಂದುಕೊಂಡು ಅದನ್ನೂ ಮರ್ದಿಸಿ ಮಲಗಿಸಲು, ಆತ್ಮವಂಚನೆಯ ಉಪಾಯಗಳನ್ನೂ ಕೈಗೊಂಡನು. ಹಿಂದೆ ತಾನು ಸ್ವಲ್ಪವೂ ನಂಬದಿದ್ದ ವ್ರತ, ಪೂಜೆ, ಬಲಿ, ಹರಕೆ, ದೇವರು ಕೇಳಿಸುವುದು, ಹಣ್ಣುಕಾಯಿ ಹಾಕಿಸುವುದು. ಮಂತ್ರ ರಕ್ಷೆ ಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳುವುದು, ದಾನ ಮಾಡುವುದು, ದಕ್ಷಿಣೆ ಕೊಡುವುದು ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಮಹಾ ಘಂಟಾನಾದದಿಂದ ಆತ್ಮದ ಅಂತರ್ವಾಣಿಯಿಂದ ಕಿರುದನಿಯನ್ನು ಮುಚ್ಚಿ ಮುಳುಗಿಸಿ ಇಲ್ಲಗೈಯಲು ಹವಣಿಕೆ ಹೂಡಿದನು. ಮೊತ್ತಮೊದಲು, ಪೀಠಿಕೆಯ ರೂಪವಾಗಿ, ಆ ದಿನವೇ, ವೆಂಕಪ್ಪಯ್ಯನವರು ಮಂತ್ರಿಸಿ ಕೊಟ್ಟ ತಾಮ್ರದ ತಾಯಿತಿಯೊಂದನ್ನು ತೋಳಿಗೆ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡನು. ಮತಾಂತರ ಹೊಂದಿದವರ ಮತಭ್ರಾಂತಿ ಅತ್ಯುಗ್ರವಾಗುತ್ತದೆಯಲ್ಲವೆ ? ಸ್ವಪ್ರಯೋಜನವೂ ಅದಕ್ಕೆ ನೆರವಾದರೆ ಮಿತಿಯೇ ಇರುವುದಿಲ್ಲ !

ರಾಮಯ್ಯನ ಮನಸ್ಸು ತನ್ನ ಅಂತಸ್ಸಾಕ್ಷಿಗೆ ಕಳವಳವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ಜಟಿಲ ಸನ್ನಿವೇಶದಿಂದ ಪಾರಾಗಲು ಹೇಗೆ ಒಂದು, ಹುಸಿಯಾದರೂ ಚಿಂತೆಯಿಲ್ಲ, ಹೊಸ ಹಾದಿಯನ್ನು ಕಂಡುಹಿಡಿದಿತ್ತೋ ಹಾಗೆಯೇ ಸೀತೆಯ ಮನಸ್ಸೂ ತನಗೆ ಅನಿಷ್ಟಕರವಾದ ಮದುವೆಯ ಪ್ರಕರಣದಿಂದ ಪಾರಾಗಲೋಸ್ಕರ ಅದೆ ಮೇಲೆ ವಿಸ್ಮೃತಿಯ ಪರದೆಯನ್ನು ಎಳೆದುಬಿಟ್ಟಿತ್ತು, ಆ ಪರದೆ ಸಮಯ ಸಂದರ್ಭಗಳಿಗನುಸಾರವಾಗಿ ವಿವಿಧ ವೇಷಗಳನ್ನು ಧರಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಒಂದು ಸಾರಿ ಕೃಷ್ಣಪ್ಪನ ದೆಯ್ಯ ಮೈಮೇಲೆ ಬಂದಂತೆ ;

ಮತ್ತೊಂದು ಸಾರಿ ಪ್ರಜ್ಞೆ ತಪ್ಪಿದಂತೆ ; ಇನ್ನೊಂದು ಸಾರಿ ಮೂರ್ಚರೋಗದಂತೆ ; ಇತ್ಯಾದಿ. ಆದ್ದರಿಂದ ಆಕೆಯ ಜಾಗೃಚ್ಛಿತ್ತದಲ್ಲಿ ಮದುವೆಯ ಅರಿವು ಒಂದಿನಿತೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಆಕೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಮೈತಿಳಿದ ಸಮಯಗಳಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಮೈಮೇಲೆಯೂ ಸುತ್ತಣ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಆದ ಮತ್ತು ಆಗುತ್ತಲಿದ್ದ ಘಟನೆಗಳನ್ನು ತನ್ನ ಜಾಗೃಚ್ಛಿತ್ತಕ್ಕೆ ವಿರೋಧವಾಗದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು. ಯಾರಾದರೂ ತಿದ್ದಲೆಳಸಿದರೆ ರೇಗುತ್ತಿದ್ದಳು ; ಬಾಯಿಗೆ ಬಂದಂತೆ ಬಯ್ಯುತ್ತಿದ್ದಳು ; ಕೆಲವು ಸಾರಿ ಮೈಮೇಲೆ ಬೀಳಲೂ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಳು. ಜನರಿಗೆ ಆಗ ಬಯ್ಯುತ್ತಿದ್ದಳು ; ಕೆಲವು ಸಾರಿ ಮೈಮೇಲೆ ಬೀಳಲೂ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಳು. ಜನರಿಗೆ ಆಗ ಅವಳ ಹುಚ್ಚು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕೆರಳಿದಂತೆ ತೋರುತ್ತಿತ್ತು.

ಮದುವೆ ನಡೆದ ಮಾರನೆಯ ದಿನ ಮುತ್ತಳಿಯಲ್ಲಿ ಪೋಲಿಸಿನವರೂ ಡಾಕ್ಟರೂ ಬಂದು ಮಾಜರು ಮೊದಲಾದ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ್ದಾಗ, ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರು ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರಾದಿಯಾಗಿ ರಾಮಯ್ಯ, ಚೆನ್ನಯ್ಯ, ಸೇರೆಗಾರರು, ವಾಸು, ಎಲ್ಲರೂ ಅವರುಗಳ ಸೇವೆ ಶುಶ್ರೂಷೆಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ್ದಾಗ, ಗೌರಮ್ಮನವರೂ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಉಳಿದಿದ್ದ ಇತರ ಸ್ತ್ರೀಯರೂ ಕಿಟಕಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಬಾಗಿಲು ಸಂದಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಕಿಕ್ಕಿರಿದು ನೆರೆದು ಭಯೋದ್ವಿಗ್ನರಾಗಿ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದಾಗ, ಸೀತೆಯೊಬ್ಬಳೇ ಕೊಟಡಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೊಡನೆ ಮಾತಾಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಆ ಮಾತಿನ ವಿಷಯವಿದು : ಸೀತೆ ಪ್ರಜ್ಞೆ ತಿಳಿದು ನೋಡುತ್ತಾಳೆ, ತಾನು ಮದುವೆಗಳಂತೆ ಅಲಂಕೃತಳಾಗಿದ್ದಾಳೆ ! ಅದನ್ನು ಹೇಗಾದರೂ ವಿವರಿಸಿದ ಹೊರತೂ ಆಕೆಯ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ನೆಮ್ಮದಿಯಲ್ಲಿ ? ತಾನು ಮೇಳಿಗೆ ತೇರು ನೋಡಲು ಹೋಗಿದ್ದಂತೆಯೂ, ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಶೃಂಗಾರ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದಂತೆಯೂ ತಂಗಿಗೆ ಉಪಪತ್ತಿ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದಳು.

ಅಕ್ಕಯ್ಯನ ಮಾತು ಕೇಳಿ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಮೊದಲು ಸ್ವಲ್ಪ ಗಡಿಬಿಡಿಯಾಗಿ “ಹೌದು ಕಣೇ ! ನಿನ್ನ ರಾತ್ರಿ ನಿಮಗೆ ಮದುವೆ ಆತು !” ಎಂದು ಒಂದೇ ಉಸಿರಿನಲ್ಲಿ ಅಕ್ಕನ ಮಾತನ್ನೂ ಸಮರ್ಥಿಸಿ, ತನ್ನ ತಿದ್ದುಪಡಿಯನ್ನೂ ಸೂಚಿಸಿದಳು.

ಸೀತೆ ನಕ್ಕು “ಮದುವೆ ಅಲ್ಲ ಕಣೇ, ತೆರಿಗೆ ಹೋಗಿದ್ದೆ ! ಥೂ, ನಿನ್ನ ! ನಾ ಹೇಳಿದ್ದು ನಿಮಗೆ ಗೊತ್ತಾಗುವುದೇ ಇಲ್ಲ !” ಎಂದು ತಂಗಿಯ ಕಡೆಗೆ ಮುದ್ದಾಗಿ ನೋಡಿದಳು.

ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಹಿಂದುಮುಂದು ನೋಡದೆ “ಹೂ ! ನೀ ಹೇಳಿದ್ದೇ ನಾ ಹೇಳಿದ್ದೂ !” ಎಂದಳು.

ಬುದ್ಧಿವಂತರು ಅರಿಯಲಾರದ ಯಾವುದೋ ತರ್ಕದ ಸಹಾಯದಿಂದ ಆ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಇಬ್ಬರೂ ತೃಪ್ತರಾದರು.

ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಮತ್ತೆ “ಅಪ್ಪಯ್ಯನ ಮೈಯೆಲ್ಲ ಬೆಂಕಿಬಿದ್ದು ಸುಟ್ಟುಹೋಗ್ಯಾದೆ ” ಎಂದು ಮುಖದಲ್ಲಿ ವ್ಯಸನದ ಡುಬ್ಬವನ್ನೇ ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿ ಹೇಳಿದಳು.

ಸೀತೆ “ಹೌದು ! ನಾವೆಲ್ಲ ತೆರಿಗೆ ಹೋಗಿದ್ದಾಗ ಅವರೆಲ್ಲ ಸೇರಿಕೊಂಡು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಹೊಡೆದುಬಿಟ್ಟರು. ಅಪ್ಪಯ್ಯ ಸತ್ತುಹೋಗಿದ್ದು, ಹೂವಯ್ಯಬಾವ ಬಂದು ಬಿಡಿಸದಿದ್ದರೆ !” ಎಂದಳು.

‘ಅವರೆಲ್ಲ ಸೇರಿಕೊಂಡು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಹೊಡೆದುಬಿಟ್ಟರು!’ ಎನ್ನುವಾಗ ಸೀತೆಯ ಮನಸ್ಸು ತನಗಾಗದವರನ್ನೆಲ್ಲ ವೈರಿಗಳನ್ನಾಗಿ ಗುಂಪುಕಟ್ಟಿತ್ತು.

ಜಾಗೃಚ್ಛಿತ್ತದ ತರ್ಕವೊಂದೇ ತರ್ಕವಲ್ಲವಷ್ಟೆ ? ತರ್ಕವೂ ಬಹುರೂಪಿ, ಅಸಂಖ್ಯ ವೇಷಿ !

ಸೀತೆ ತನಗೆ ಸ್ವಸ್ಥವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ತಂದೆಯ ಶುಶ್ರೂಷೆ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಹಟಹಿಡಿದು, ಅದನ್ನು ಕೈಕೊಂಡೇಬಿಟ್ಟಳು. ರಗಳೇ ಕಡಿಮೆಯಾದರೆ ಸಾಕೆಂದು ಎಲ್ಲರೂ ಸುಮ್ಮನಾದರು. ತನಗಾಗಿದ್ದ ಅಪಾಯದ ಆಗಾಧತೆ ಆಕೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ಫುರಿಸಿತ್ತು. ಆದರೆ ಅದರ ಉಪಪತ್ತಿ ಮಾತ್ರ ಆಕೆಯ ಇಚ್ಛೆಗನುಸಾರವಾಗಿ ಬೇರೆಯಾಗಿತ್ತು. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ ; ಶ್ಯಾಮಯ್ಯಗೌಡರಿದ್ದ ಕೊಠಡಿಯಲ್ಲಿ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರಾಗಲಿ, ಸೀತೆಗೊಲ್ಲದ ಇತರರು ಯಾರೇ ಆಗಲಿ ಕುಳಿತಿದ್ದರೆ ಅವಳು ಅವರನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಗಮನಿಸುವಂತೆ

ತೋರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ನವವಧುವಿಗಿರಬೇಕಾಗಿದ್ದ ಲಜ್ಜೆಯ ಸುಳಿವೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಅದನ್ನೆಲ್ಲ ಕಂಡು ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊಟ್ಟೆಯುರಿಯಾಯಿತು. ಆದರೆ ಸನ್ನಿವೇಶ ಹುಕುಂ ಚಲಾಯಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿರಲಿಲ್ಲವಾಗಿ ಸುಮ್ಮನಾದರು.

ಕೆಲ ದಿನಗಳ ಮೇಲೆ ಒಂದು ಸಾರಿ ಸೊಸೆ ತಮ್ಮನ್ನು ಕಡೆಗಣ್ಣಿನಿಂದಲೂ ಲೆಕ್ಕಿಸದೆ ತನ್ನ ತಂದೆಗೆ ಅನ್ನಪಾನಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ದಿಟ್ಟತನದಿಂದ ಹೋಗುತ್ತಿರಲು, ಮುತ್ತಳಿ ಬಾವನನ್ನು ಮಾತಾಡಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗಲು ಬಂದಿದ್ದ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರು ಬೇಕಾಗಿ, 'ಸೀತೆ, ನಂಗೊಂದು ಲೋಟಾ ತಣ್ಣೀರು ತಗೊಂಡು ಬಾ, ಕುಡಿಯಕ್ಕೆ !' ಎಂದರು. ಆ ಧ್ವನಿಯನ್ನು ಕೇಳಿದ ಕೂಡಲೆ, ಬಾಲವನ್ನು ಮೆಟ್ಟಿದ ಸರ್ಪಿಣಿ ಹೆಡೆಯೆತ್ತಿ ತಿರುಗಿ ನಿಲ್ಲುವಂತೆ, ಸೀತೆ ತಲೆಯನ್ನು ಮಾತ್ರ ತಿರುಗಿಸಿ, ದುರುದುರನೆ ನೋಡಿ, ತಿರಸ್ಕಾರಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಅಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಟುಹೋದಳು. ನೀರನ್ನೂ ತರಲಿಲ್ಲ. ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರು ನಾಲಗೆ ಕಚ್ಚಿಕೊಂಡು 'ಮನೆಗೆ ಬಾ ನೀನು. ದೆಯ್ಯೆ ಬಿಡಿಸ್ತೀನಿ' ಎಂದು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೆ ಬುಸುಗುಟ್ಟಿದರು.

ಮದುವೆ ಪೂರೈಸಿದ ಒಂದು ವಾರದೊಳಗೆ ಮತ್ತೊಂದು ಗಾಳಿಯ ಸುದ್ದಿಯೂ ಹಬ್ಬತೊಡಗಿತು : ಹುಲ್ಲುಬಣಬೆಗಳಿಗೆ ಬೆಂಕಿ ಬಿದ್ದುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ಬಿರುಸು ಬಾಣಗಳಲ್ಲ, ಹೂವಯ್ಯ ಮತ್ತು ಅವನ ಪಕ್ಷದವರು ಎಂದು. ಅದಕ್ಕೆ ಮೂಲವೂ ಆಧಾರವೂ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರಿಗೆ ಮೊದಲು ದೊರಕಿದುದು ಸೇರೆಗಾರರಿಂದ. ಧಾರೆ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಮೊದಲು ಸೋಮನು ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರ ಹತ್ತಿರ ಪಿಸುಮಾತಾಡಿಕೊಂಡು ಹೋಗಿದ್ದನ್ನು ಸೇರೆಗಾರರ ರಂಗಪ್ಪಸೆಟ್ಟರು ಅವಲೋಕಿಸಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಆಗ ಅವರು ಅದಕ್ಕಷ್ಟು ಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆ ಕೊಟ್ಟಿರಲಿಲ್ಲ. ಹೋತದ ಕಳುವಿನ ಪ್ರಯತ್ನ ನಡೆದಂದಿನಿಂದ ಸೇರೆಗಾರರಿಗೆ ಸೋಮನಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಕಾರಣಗಳಿಂದ ದ್ವೇಷ ಹೆಚ್ಚುತ್ತಿತ್ತು. ಮದುವೆಯ ದಿನವಂತೂ ಸೋಮ 'ಸೋಮಯ್ಯ' ಎಂದು ಕರೆಯಿಸಿಕೊಂಡು ರಂಗಪ್ಪಸೆಟ್ಟಿಗೆ ಸರಿಸಮಾನವಾದ ಉಡುಪು ವೈಭವಗಳಿಂದ ಮೆರೆಯುತ್ತಿದ್ದುದು ಅವರ ಹೊಟ್ಟೆಕಿಚ್ಚಿಗೆ ಕಾರಣವಾಗಿತ್ತು. ಒಂದೆರಡು ಸಾರಿ, ಸೋಮನನ್ನು 'ಸೋಮಯ್ಯ' ಎಂದು ಕರೆದವರಿಗೆ 'ಪೊಳ್ಳುಮುಂಡೇಡು ! ಅದನ್ನೇಕೆ 'ಸೋಮಯ್ಯ' ಅಂತಾ ಕರೆಯುತ್ತೀರಿ ? 'ಸೋಮ' ಅಂತಾ ಕೂಗಿದರೆ ಸಾಕು ! ಈ ಕನ್ನಡಜಿಲ್ಲೆ ಸೆಟ್ಟರು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಗಟ್ಟದ ಮೇಲೆ ಬಂದ ಕೂಡಲೆ ತಲೆಗೆ ಕೋಡು ಮೂಡುತ್ತದೆ !" ಎಂದು, ತಮಗೂ ಅನ್ವಯಿಸುತ್ತದೆ ಎಂಬುದನ್ನೂ ಮರೆತು, ಬುದ್ಧಿವಾದ ಹೇಳಿದ್ದರು. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಸೋಮ ಎಲ್ಲಿ ಸುಳಿದರೂ ಸೇರೆಗಾರರ ಕಣ್ಣು ಕೆಂಚಾಗಿ ಅವನನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದುದು. ಹಾಗೆಯೆ ಅವನು ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರೊಡನೆ ಗುಟ್ಟು ಮಾತಾಡಿಕೊಂಡು ಹೋದುದನ್ನೂ ನೋಡಿದ್ದರು. ಒಂದೆರಡು ದಿನಗಳ ತರುವಾಯ ಆ ದೃಶ್ಯ ಪ್ರಯೋಜನಕಾರಿಯಾಗಿಯೂ ಅರ್ಥಗರ್ಭವಾಗಿಯೂ ತೋರಿ, ರಂಗಪ್ಪಸೆಟ್ಟರು ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರ ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ಉದಿದರು. ಅವರು ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರು ತಮ್ಮ ಮೇಲೆ 'ಕುರಿಚೋರಿ'ಯ ಆಪಾದನೆಯನ್ನು ಹಬ್ಬಿಸಿದುದಕ್ಕೆ ಇಮ್ಮಡಿಯಾಗಿ ಅವರ ಮೇಲೆ ಬೆಂಕಿ ಹಾಕಿದ ಆಪಾದನೆಯನ್ನು ಹಬ್ಬಿಸಿದರು. ಅನ್ಯಾಯಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ಕಾರ್ಯತಃ ಅನ್ಯಾಯ ಮಾಡುತ್ತೇವೆ ಎಂದೂ ಅವರಿವರ ಹತ್ತಿರ ಮಿಸೆ ತಿರುಗಿಸಿ ಮಾತಾಡತೊಡಗಿದರು.

ಮುತ್ತಳಿಯವರೊಬ್ಬರೂ - ಶ್ಯಾಮಯ್ಯಗೌಡರಾಗಲಿ ಚಿನ್ನಯ್ಯರಾಗಲಿ ಗೌರಮ್ಮನವರಾಗಲಿ - ಸೇರೆಗಾರರ ಮಾತನ್ನು ಚಾಡಿಯೆಂದು ತಿಳಿದು, ನಂಬಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರು ವಿಷಯವನ್ನು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಿಡದೆ ಆಪಾದಿತರೆಲ್ಲರೂ ದೇವರೆದುರು ನಿಂತು, ಹೊತ್ತಿಸಿಟ್ಟ ತುಪ್ಪದ ದೀಪಗಳನ್ನು ಆರಿಸಿ, ತಾವು ತಪ್ಪಿತಸ್ಥರೆಲ್ಲವೆಂದು ಪ್ರಮಾಣಮಾಡಲಿ ಎಂದು ತೋಳು ತಟ್ಟಿ ಮೂದಲಿಸಿದರು.

ಅದಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರು "ಕಾನೂರು ಗೌಡರು ತಮ್ಮ ಸೊಸೆಗೆ ತಮ್ಮ ಮಗನೇ ತಾಳಿ ಕಟ್ಟಿದ್ದಾನೆಂದು ಪ್ರಮಾಣ ಮಾಡಲಿ !" ಎಂದು ಮೂದಲಿಸಿದರು. ಆ ರಹಸ್ಯ ಕೂಡ ಬಯಲಿಗೆ ಬಿದ್ದಿತು ! ಸೇರೆಗಾರರು ಸೋಮನು ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರೊಡನೆ ಪಿಸುಮಾತಾಡಿ ಹೋದುದನ್ನು ಕಂಡಿದ್ದಂತೆ ಜೋಯಿಸರೇ ತಾಳಿ ಕಟ್ಟಿದ್ದುದನ್ನೂ ಕಂಡುಕೊಂಡಿದ್ದರು.

ಅದು ಮೊದಮೊದಲು ಹೆಂಗಸರೊಳಗೇ ಗುಸುಗುಸು ಹಬ್ಬಿತು. ತಮ್ಮ ಪತ್ನಿಯಿಂದ ಆ ವಿಷಯವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡ ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರಿಗೆ ವಜ್ರದ ಕುಲಾವಿಯನ್ನು ಧರಿಸಿದಂತಾಯ್ತು. ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರೊಡನೆ ಹಣಾಹಣೆಗೆ ಸಿದ್ಧವಾಗಿ ಗುಟುರು ಹಾಕಿದರು. ಗೂಳಿ ಗುಟುರು ಹಾಕಿದರೆ ಗುಟ್ಟೆಲ್ಲಿ ?

ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರೇನೋ ಪ್ರಮಾಣ ಮಾಡಲು ಸಿದ್ಧರಾಗಿ ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರನ್ನೂ ಪ್ರಮಾಣಕ್ಕೆ ಕರೆದರು. ಆದರೆ ಒಂದು ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ರಾಮಯ್ಯನೂ ಮತ್ತೊಂದು ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಸೋಮನೂ ಹೆದರಿ ಕಣ್ಣೀರು ಹಾಕತೊಡಗಿದರು.

ವೆಂಕಪ್ಪಯ್ಯ ಜೋಯಿಸರನ್ನು ಕೇಳಿದಾಗ ಅವರು “ಚಂದ್ರಯ್ಯ, ನಾನೆಲ್ಲ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ ; ನೀನು ಪ್ರಮಾಣಗಿಮಾಣಕ್ಕೆ ಒಂದಕ್ಕೂ ಹೋಗಬೇಡ” ಎಂದರು.

ಎರಡು ಪಕ್ಷದವರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರಿಗೂ ತಾವಿರುವುದು ಗಾಜಿನಮನೆಯಲ್ಲಿ ಎಂದು ಗೊತ್ತಾಗಿ ಕಲ್ಲೆಸೆಯುವುದನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿದರು. ಆದರೆ ಆಗಲೆ ಎಸೆದಿದ್ದ ಕಲ್ಲುಗಳಿಂದ ಆಗಬೇಕಾಗಿದ್ದ ಅನಾಹುತವೆಲ್ಲ ತುಸುಮಟ್ಟಿಗೆ ಆಗಿಯೆ ಹೋಗಿತ್ತು.

ಅಗ್ರಹಾರದ ದೇವಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ

ಚೈತ್ರಮಾಸ ಕಳೆದು ವೈಶಾಖಮಾಸ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿ ಮೊದಲನೆಯ ವಾರವೂ ಮುಗಿದಿತ್ತು. ಒಂದೆರಡು ಮಳೆ ಹನಿಹಾಕಿದ್ದರೂ ಬೇಸಗೆಯ ಬಿಸಿಲಿನ ಬೇಗೆ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲೆಲ್ಲ “ಈ ವರ್ಸ ಕ್ನಾಮ ಖಂಡಿತ!” ಎಂದು ಭವಿಷ್ಯತ್ತು ಹೇಳಲೂ ಪಾರಂಭಿಸಿದ್ದರು. ಪ್ರತಿವರ್ಷವೂ ಅದೇ ರೀತಿ ಭವಿಷ್ಯತ್ತು ಹೇಳುವುದು ಅವರಿಗೆ ವಾಡಿಕೆಯಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಅವರಲ್ಲಿಯೆ ಯಾರೂ ಅದನ್ನು ನಿಜವೆಂದು ನಂಬಿ ಭೀತಿಗೊಳ್ಳುವ ಅವಿವೇಕಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಆ ಭವಿಷ್ಯತ್ತು ಮಳೆಯ ದೇವತೆಗೆ ಎಚ್ಚರಿಕೆ ಕೊಡುವುದಕ್ಕಾಗಿದ್ದಿತೇ ಹೊರತು ವಾಯುಗುಣದ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ವೈಜ್ಞಾನಿಕವಾಗಿ ವರ್ಣಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿರಲಿಲ್ಲ.

ಒಂದೆರಡು ಹುಸಿಮಳೆ ಬಂದು ಹೋಗಿ, ಭೂಮಿಯ ತೃಷೆ ಇರ್ಮಡಿಸಿದಂತೆ ‘ಉರಿ’ ಹೆಚ್ಚಿತ್ತು. ಕಾಡುಬೆಟ್ಟಗಳೆಲ್ಲ ದಟ್ಟವಾದ ಅರಣ್ಯಗಳಿಂದ ಯಾವಾಗಲೂ ಹಸುರಾಗಿದ್ದರೂ ನೆಲದಲ್ಲಿ ಹುಲ್ಲುಮೇವು ಇಲ್ಲದೆ, ಕರೆಯದಿದ್ದ ಕಾಲ್ನಡೆಗಳ ಮೈಯಲ್ಲಿ ಪಕ್ಕೆಲುಬುಗಳ ಜೋಡನೆಯ ಆಕಾರ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗತೊಡಗಿತ್ತು. ತೊರೆಗಳಲ್ಲಿ ನೀರು ಹರಿಯುವುದು ನಿಂತು, ತೊರೆಯ ಜೀವನವೆ ತುಂಡುಗಡಿದಂತಾಗಿ, ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಗುಂಡಿಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ನೀರು ಆಶ್ರಯಗೊಂಡಿತ್ತು. ಜನರು ಸಣ್ಣ ಸಣ್ಣ ಗುಂಡಿಗಳಲ್ಲಿ ‘ಹೊಂಡ ತೊಳಕಿಯೂ, ದೊಡ್ಡ ಗುಂಡಿಗಳಿಗೆ ‘ಕಡುಹಾಕಿಯೂ (ಕೆಲವು ಮರಗಳ ಕಾಯಿ, ತೊಗಟೆ ಸೊಪ್ಪುಗಳನ್ನು ಜಜ್ಜಿ ನೀರಿಗೆ ಹಾಕಿ ಕದಡುತ್ತಾರೆ. ಆ ವಿಷದಿಂದ ಮೀನು ಸತ್ತು ತೇಲುತ್ತವೆ. ಅಂತಹ ಗುಂಡಿಗಳಲ್ಲಿ ನೀರೆಲ್ಲ ಕರಗಾಗಿರುತ್ತದೆ.) ಮೀನು ಹಿಡಿಯುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ ದನಕರುಗಳಿಗೆ ನೀರೂ ಸುಲಭವಾಗಿ ಸಿಕ್ಕುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವು ನೀರಿಗಾಗಿ ಗುಡ್ಡದ ನೆತ್ತಿಯ ಕೆರೆಗಳಿಗೆ ಹೋಗಬೇಕಾಗಿತ್ತು.

ಆದರೆ ಅಗ್ರಹಾರದ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿಯೆ ತುಂಗಾನದಿ ಹರಿಯುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ ಅಲ್ಲಿಯ ಜನರಿಗಾಗಲಿ ಜಾನುವಾರುಗಳಿಗಾಗಲಿ ನೀರಿನ ತೊಂದರೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ನದಿಯ ದಡದಲ್ಲಿದ್ದ ದೇವಸ್ಥಾನದ ಮುಂದೆ, ನೀರು ಮುಟ್ಟುವವರೆಗೂ ಇಳಿದು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದ ಸೋಪಾನ ಪಂಕ್ತಿಗಳ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿಯೆ, ದನಕರುಗಳ ನೀರಿಗೆ ಇಳಿದೂ ಇಳಿದೂ, ಹೆದ್ದಾರಿಯಾಗಿ ಬಿಟ್ಟಿತ್ತು. ವೆಂಕಪ್ಪಯ್ಯಜೋಯಿಸರೂ ಬೇಲಿ ಗೀಲಿ ಬಹಳ ಪ್ರಯತ್ನಪಟ್ಟಿದ್ದರೂ ಜಾನುವಾರಗಳ ತಮ್ಮ ‘ಮಾಮೂಲ’ನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟಿರಲಿಲ್ಲ. ಕಟ್ಟಕಡೆಗೆ ಸೋತ ಜೋಯಿಸರು ಗೋದೇವತೆಗೆ ನೀರು ಕುಡಿಯದಂತೆ ತಡೆಗಟ್ಟಿ ಪಾಪ ಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳುವುದೇತಕ್ಕೆ ಎಂದು ಸುಮ್ಮನಾಗಿ ಪುಣ್ಯ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡಿದ್ದರು.

ಆ ದಿನ ಶನಿವಾರ. ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಸುಮಾರು ಹತ್ತುಗಂಟೆಯ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಹಸು ಮತ್ತು ಕರು ಕೋಣ ಎಮ್ಮೆಗಳ ಹಿಂಡೊಂದು ಹೊಳೆಗಿಳಿಯಲೆಂದು ದೇವಸ್ಥಾನದ ಮುಂದೆ ಬಂದಿತು. ‘ಬಂದಿತು’ ಎಂದರೂ ಸರಿಹೋಗುತ್ತದೆ; ‘ಹೋಗುತ್ತಿತ್ತು’ ಎಂದರೆ ಮತ್ತೂ ಸರಿಹೋಗುತ್ತದೆ. ಏಕೆಂದರೆ, ಆ ತುರು ಮಂದೆ ಚಲಿಸದಂತೆಯೆ ಚಲಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಎಮ್ಮೆಗಳ ಪಾಡಂತಿರಲಿ ದನಗಳು ಕೂಡ ಅಭ್ಯಾಸಬಲದಿಂದ ಮಾತ್ರ ಎಂಬಂತೆ ನಿಧಾನವಾಗಿ ಮೆಲುಕುಹಾಕುತ್ತ ಸೋಮಾರಿತನದ ಚಿತ್ರಗಳಂತೆ ನಿಧಾನವಾಗಿ ಸಾಗುತ್ತಿದ್ದವು.

ನೂರಾರು ಗೊರಸುಗಳ ಗುಂಪುಸದ್ದಲ್ಲದೆ, ದನಗಳ 'ಅಂಬಾ', ಕರುಗಳ 'ಅಂಬೆ', ಗೂಳಿಗಳ ಗುಟುರು, ಎಮ್ಮೆ ಕೋಣಗಳ 'ವ್ಹಾಯ್' ಮೊದಲಾದ ಬೇರೆ ಬೇರೆಯ ಯಾವ ಸದ್ದೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಆ ತುರುಮಂದೆಯ ವಾಸನೆಯೊಡನೆ ಮಾಸಿದ ಕೆಂಬಣ್ಣದ ದೂಳೂ ಮುಗಿಲು ಮುಗಿಲಾಗಿ ಎದ್ದು, ನಿಶ್ಚಲ ವಾಯುಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಭಾರವಾಗಿ ನಿಧಾನವಾಗಿ ಚಲಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಕೆಲವೆಡೆ, ಆ ಮುಗಿಲು ಎಷ್ಟು ದಟ್ಟವಾಗಿತ್ತೆಂದರೆ ಅದರ ಛಾಯೆ ಕೂಡ ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಬೀಳುತ್ತಿತ್ತು. ದೂಳಿಗಿಲು ದಟ್ಟವಾಗಿ ಮೇಲೆದ್ದಾಗ ಅದರ ನೆರಳಿನ ದೆಸೆಯಿಂದ ಕಾಲ್ನಡೆಗಳ ಛಾಯೆಗಳೂ ಮಾಸಲು ಮಾಸಲಾಗುತ್ತಿದ್ದುವು.

ಪೂಜೆಗೆ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಅಣಿಮಾಡಿಕೊಂಡು, ದೇವಸ್ಥಾನದ ಮುಂಭಾಗದ ಒಂದು ಮುಂಡಿಗೆಗೆ ಒರಗಿ ನಿಂತು, ಕಾನೂರು ಮತ್ತು ಮುತ್ತಳಿಗಳಿಂದ ಬರಬೇಕಾಗಿದ್ದ ಗಾಡಿಗಳನ್ನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಿದ್ದ ವೆಂಕಪ್ಪಯ್ಯನವರು, ದನದ ಹಿಂಡು ಮುಂಬರಿದು ಹೊಳೆಗಿಳಿದ ಮೇಲೆ ನಿಡುಸುಯ್ಯು, ಉತ್ತರದಿಕ್ಕಿನ ಗದ್ದೆ ಬಯಲುಗಳಾಚೆ ಇದ್ದ ಕಾಡಿನ ಕಡೆಗೆ ನೋಡಿದರು. ಕಾಡಿನಿಂದ ಮೇಲೆ ಬಿಳಿಮುಗಿಲು ವಿರಳವಾಗಿದ್ದ ನೀಲಾಕಾಶಕ್ಕೆ ಎದುರಾಗಿ ಕರಿಯ ಚುಕ್ಕಿಗಳು ಚಲಿಸುತ್ತಿದ್ದುದು ಅವರ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬಿತ್ತು. ಕಾನೂರಿನಿಂದ ತಮಗೆ ದಾನವಾಗಿ ಬಂದಿದ್ದ ದನದ ಹೆಣಕ್ಕಾಗಿ ರಣಹದ್ದುಗಳು ಹಾರಾಡುತ್ತಿದ್ದುದು ಗೋಚರಿಸಿದೊಡನೆ ವೆಂಕಪ್ಪಯ್ಯನವರು ನಡುಗಿ "ಅಯ್ಯೋ, ಗೋಹತ್ಯವೂ ಆಗಿಹೋಯಿತೇ?" ಎಂದು ನರಳಿ ದೇವಸ್ಥಾನದ ಒಳಗೆ ನೋಡಿ "ನಮ್ಮಪ್ಪಾ, ನೀನೆ ಕಾಪಾಡಬೇಕು" ಎಂದು ಕೈಮುಗಿದರು.

ಜೋಯಿಸರು ಒಂದು ವಾರದ ಹಿಂದೆ ಕಾನೂರಿಗೆ ಹೋಗಿ, ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರು ತಮ್ಮ, ತಮ್ಮ ಮಗನ ಮತ್ತು ಸೊಸೆಯ ಅನಿಷ್ಟ ಪರಿಹಾರಕ್ಕಾಗಿ (ವೆಂಕಪ್ಪಯ್ಯನವರ ಅದನ್ನೂ ಸೂಚಿಸಿದ್ದರು) ಕೊಟ್ಟ ಹಸುವೊಂದನ್ನು ಅದೆ ಕರುವಿನೊಡನೆ ದಾನವಾಗಿ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ್ದರು. ಮರುದಿನ ತಾಯಿದನವನ್ನೂ ಕರುವನ್ನೂ ಅಗ್ರಹಾರಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸಿಕೊಡುವಂತೆ ಹೇಳಿ, ಜೋಯಿಸರು ಹಿಂತಿರುಗಿದ್ದರು. ಮರುದಿನ ದಾನದ ಹಸು ಬರಲಿಲ್ಲ. ನಾಳೆ ಬರಬಹುದೆಂದು ಜೋಯಿಸರು ಸುಮ್ಮನಾದರು. ಆದರೆ ಆ ದಿನವೂ ಮಧ್ಯಾಹ್ನದವರೆಗೂ ಅದು ಬಾರದಿದ್ದುದನ್ನು ನೋಡಿ, ಜೋಯಿಸರು ತಾವೇ ಕಾನೂರಿಗೆ ಹೋಗಿ ವಿಚಾರಿಸಿದರು. ಆ ಹಸು ಆಳುಗಳಷ್ಟು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದರೂ, ಕಾನೂರಿನ ಎಲ್ಲೆಯನ್ನು ದಾಟಲೊಲ್ಲದೆ ಹೋಯಿತೆಂದೂ, ಬಿದ್ದುಕೊಂಡಿತೆಂದೂ, ಹೊಡೆದರೂ ಬಡಿದರೂ ದರದರನೆ ಎಳೆದರೂ ಮೇಲಕ್ಕೇಳದೆ ಹೋಯಿತೆಂದೂ ಗೊತ್ತಾಯಿತು.

ಸೇರೆಗಾರರ ತಾವು ಮಾಡಿದ ಮಹನತ್ತೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಜೋಯಿಸರ ಎದೆ ಹೆದರುವಂತೆ ವರ್ಣಿಸಿದರು.

ಹಳೆ ಪೈಕದ ತಿಮ್ಮ, "ಸ್ವಾಮಿ, ನನಗಂತೂ ಬಾಲ ಮುರ್ದು ಮುರ್ದು ಸಾಕಾಯ್ತು ! ಬಾಲೆಲ್ಲಾ ತುಂಡು ತುಂಡಾದ್ರೂ ಏಳಬೇಕಲ್ಲಾ ಅದು ? ನನ್ನ ಹೇಳಿಕೆ : ಏನೋ ದೆಯ್ಯದ ಕಾಟಾನೆ ಇರ್ಬೇಕು !" ಎಂದನು.

ಜೋಯಿಸರೊಡನೆ ದನವನ್ನು ಸಾಗಿಸಲು ಮತ್ತೆ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದರು. ಆಗಲಿಲ್ಲ. ಹಸುವನ್ನು ಎಳೆಯುವುದು, ಹೊಡೆಯುವುದು, ಬಾಲ ಮುರಿಯುವುದು, ಕಣ್ಣಿಗೆ ಜೀರಿಗೆ ಮೆಣಸಿನಕಾಯಿ ತಿಕ್ಕುವುದು, ಇದನ್ನೆಲ್ಲಾ ನೋಡಿ ವೆಂಕಪ್ಪಯ್ಯನವರು, "ಅದು ಬರದೇ ಇದ್ದರೂ ಚಿಂತೆಯಿಲ್ಲ. ಹೊಡೆದು ಕೊಲ್ಲಬೇಡಿ " ಎಂದು ಹೇಳಿ ಹಿಂತಿರುಗುತ್ತಿರಲು, ಗೌಡರು "ನಾನು ನಾಳೆ ಗಾಡಿಮೇಲೆ ಹೇರಿ ಕಳಿಸ್ತೀನಿ. ಇವತ್ತಿಗೆ ನೀವು ಹೋಗಿ" ಎಂದರು.

ಮರುದಿನ ಅಗ್ರಹಾರದಲ್ಲಿ ಜೋಯಿಸರ ಮನೆಯಮುಂದೆ ಕಮಾನಿಲ್ಲದ ಗಾಡಿ ಬಂದು ನಿಂತಿತು. ಗಾಡಿಯಲ್ಲಿ ದನವನ್ನು ಕಾಲು ಮೇಲೆ ಮಾಡಿ ಕಟ್ಟಿ ತಂದಿದ್ದರು. ಮುದ್ದಾದ ಅದರ ಎಳೆಗರು ಗಾಡಿಯ ಒಂದು ಮೂಲೆಯಲ್ಲಿ ಕರುಗಳು ಮಲಗುವಂತೆ ಮಲಗಿ, ಹಸಿವೆಯಿಂದ ತಾಯಿಯ ಮೊಲೆಗಾಗಿ ಕೂಗಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿತ್ತು. ಗಾಡಿಯ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಸೇರೆಗಾರರು, ಹಳೆಪೈಕದ ತಿಮ್ಮ, ಬೇಲರ ಸಿದ್ದ, ಇನ್ನಿಬ್ಬರು ಗಟ್ಟದಾಳುಗಳಿದ್ದರು.

ನಿಂಗ ಗಾಡಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿ, ಕೊರಳು ಬಿಚ್ಚಿದನು. ಹತ್ತಾರು ಮನೆಗಳಿದ್ದ ಆ ಸಣ್ಣ ಅಗ್ರಹಾರದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಮಹಿಳೆಯರೂ ಮಕ್ಕಳೂ ಜೋಯಿಸರ ಮನೆಗೆ ಹೊಸದಾಗಿ ಬಂದಿದ್ದ ದಾನದ ದನವನ್ನೂ ಅದರ ಹೆಂಗರುವನ್ನೂ ನೋಡಲು, ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರಿಗಾಗಿ ಬಂದು ನೆರೆದರು.

ಗಟ್ಟದಾಳೊಬ್ಬನು ಕರುವನ್ನು ಕೆಳಗಿಳಿಸಿದನು. ಸೇರೆಗಾರರು ಗೋವನ್ನು ಕೆಳಗಿಳಿಸಲೆಂದು, ಕಟ್ಟಿದ್ದ ಅದರ ನಾಲ್ಕು ಕಾಲುಗಳನ್ನೂ ಬಿಚ್ಚಿದರು. ಆದರೆ ಕಾಲುಗಳು ವಿಸ್ತರಿಸಲಿಲ್ಲ ! ಸೆಟ್ಟರಿಗೆ ಗಾಬರಿಯಾಗಿ ನೋಡುತ್ತಾರೆ : ಹೊಟ್ಟೆ ಉಬ್ಬರಿಸಿದೆ. ಕಣ್ಣು ಮೆಳ್ಳೆಯಾಗಿದೆ. ಉಸಿರೂ ಆಡುವುದಿಲ್ಲ. ಎಳೆಗರುವಿನ ತಾಯಿ ಸತ್ತುಹೋಗಿತ್ತು !

ದೂರದಿಂದಲೇ, ಆಕಳು ಗಾಡಿನಲ್ಲಿ ಕಾಲು ಮೇಲಾಗಿದ್ದ ರೀತಿಯನ್ನು ನೋಡಿ "ಅಯ್ಯಯ್ಯೋ" ಎಂದುಕೊಂಡು ವಿಷಾದದಿಂದ ಓಡಿಬಂದಿದ್ದ ವೃದ್ಧ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಮಂಜಭಟ್ಟರು " ಮುಟ್ಟಾಳು ಮುಂಡೇಮಕ್ಕಳಿರಾ, ಯಾರಾದರೂ ಗೋವನ್ನು ಹೀಗೆ ಗಾಡಿಮೇಲೆ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ತರುತ್ತಾರೆಯೇನೋ ? - ಅಯ್ಯಯ್ಯೋ, ಗೋಹತ್ಯವಾಯ್ತಲ್ಲೋ ! ನಮ್ಮ ಅಗ್ರಹಾರದಲ್ಲಿ ...." ಎನ್ನುತ್ತಿರಲು "ಇಲ್ಲಯ್ಯಾ, ಅದು ಅಲ್ಲೇ ದಾರೀಮೇಲೆ ಪರಾಣಬಿಟ್ಟಿರಬೇಕು" ಎಂದು ಸಿದ್ಧ ಮಂಜಭಟ್ಟರ ಭಯವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಲೆಂಬಂತೆ ಮಾತಾಡಿದನು.

ಮಂಜಭಟ್ಟರು ದುಃಖಕೋಪಗಳಿಂದ "ಢೂ ನೀಚ, ಮಾತಾಡಬೇಡ" ಎಂದರು.

"ನಾ ಹೇಳ್ತೆ. ಹಿಂಗೆ ಕಾಲು ಮೇಲಾಗಿ ಹಾಕಾದು ಬ್ಯಾಡ ಅಂತಾ. ನನ್ನ ಮಾತು ಎಲ್ಲಿ ಕೇಳಾರೆ ಈ ಸೇರೆಗಾರು ?" ಎಂದು ತಿಮ್ಮ ಸೆಟ್ಟರ ಕಡೆಗೆ ನೋಡಿದನು.

ಒಬ್ಬರಮೇಲೊಬ್ಬರು ತಪ್ಪು ಹೊರಿಸಿ, ಎಳೆಗರುವನ್ನು ಜೋಯಿಸರಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು, ದನದ ಹೆಣವನ್ನು ಗದ್ದೆಯಾಚೆಗೆ ಹಾಕಿಸಿ, ಸೇರೆಗಾರರು ದಾರಿಯುದ್ದಕ್ಕೂ ವಾರ್ತೆಯನ್ನು ಹಬ್ಬಿಸುತ್ತ ಕಾನೂರಿಗೆ ಗಾಡಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದರು.

ಅಗ್ರಹಾರದಲ್ಲಿ ಆ ತಬ್ಬಲಿ ಕರುವನ್ನು ನೋಡಿ ನೋಡಿ ಕಣ್ಣೀರು ಹಾಕದಿದ್ದವರೇ ಇರಲಿಲ್ಲ.

ಇದನ್ನೆಲ್ಲ ನೆನೆದೇ ಜೋಯಿಸರು ದೇವಾಲಯದ ಮೂರ್ತಿಯ ಕಡೆಗೆ ನೋಡಿ, "ನಮ್ಮಪ್ಪಾ, ನೀನೇ ಕಾಪಾಡಬೇಕು" ಎಂದು ಕೈಮುಗಿದುದು.

ಜೋಯಿಸರು ಗುಡಿಯೊಳಗೆ ಹೋಗಿ, ದೀಪದ ಬತ್ತಿಯನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ಮುಂದು ಮಾಡಿ ಮತ್ತೆ ಹೊರಗೆ ಬಂದು, ದಾರಿಯ ಕಡೆ ನೋಡಿದರು. ಸುಡುಬಿಸಿಲಿನಲ್ಲಿ, ದದ್ದುಹಿಡಿದು ನೋಟಕ್ಕೆ ಅಸಹ್ಯವಾಗಿದ್ದ ನಾಯಿಯೊಂದು ನಾಲಗೆ ಚಾಚಿಕೊಂಡು ತನ್ನ ನೆರಳಿನಮೇಲೆ ಕುಂಟಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಿದ್ದು, ಬೀದಿಯ ನಡುವೆ ನಿಂತು ಸುತ್ತಲೂ ನೋಡಿತು. ಮತ್ತೆ ತನ್ನ ಹಿಂಭಾಗದ ಎಡೆಗಾಲಿನಿಂದ ಕುತ್ತಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಎಡಗಿವಿಯ ಹಿಂಭಾಗವನ್ನು ಪರಪರನೆ ಹಲ್ಲುಚಿಲಿಯುವಂತೆ ಕರೆದುಕೊಳ್ಳತೊಡಗಿತು. ಅದಕ್ಕೆ ಕೊನೆಯಿರುತ್ತೋ ಇಲ್ಲವೋ ! ಆದರೆ ಪಕ್ಕದ ಮನೆಯೊಂದರಲ್ಲಿ ಯಾರೊ ಎಂಜಲೆಲೆ ಬಿಸಾಡಿದರು ! ಜಡವಾಗಿ, ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಬಾರದಂತೆ ತೋರುವ, ಕರಿಮುದ್ದೆಯ ಕೋವಿಮನೆಗೆ ಕಿಡಿ ಮುಟ್ಟಿದರೆ ಸರಕ್ಕನೆ ಮಹಾಚಟುವಟಿಕೆಯಿಂದ ಸಿಡಿಯುವಂತೆ, ಎಂಜಲೆಲೆಯನ್ನು ಕಂಡ ನಾಯಿಯು ಸೋಮಾರಿತನವೇ ವಿವರ್ತಗೊಂಡು ತೇಜಸ್ವಿಯಾಯಿತು ! ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಿ ಬಿಡುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಅದು ಅಲ್ಲಿರಲಿಲ್ಲ. ಎಂಜಲೆಲೆಯ ರಣಾಂಗಣದಲ್ಲಿ ಕಚ್ಚಾಟದ ಸದ್ದು ಮಾತ್ರ ಕೇಳಿಸುತ್ತಿತ್ತು.

ಕಾದು ಕಾದು ಬೇಸರವಾಗಿ ಜೋಯಿಸರು ಒಳಗೆ ಹೋದಮೇಲೆ ಎರಡು ಗಾಡಿಗಳು ಬಂದು ಗುಡಿಯ ಮುಂದೆ ನಿಂತುವು. ಜೋಯಿಸರು ತಮ್ಮ ಕಾತರತೆಯನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸಬಾರದೆಂದು ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರ ಪರಿಚಿತಧ್ವನಿ ಕರೆಯುವವರೆಗೂ ಹೊರಗೆ ಹೋಗಲಿಲ್ಲ.

ಆಮೇಲೆ ಬಂದು “ಇದೇನು ಇಷ್ಟು ತಡವಾಯಿತು ?” ಎಂದರು.

ಗಂಡಸರೆಲ್ಲರೂ ಜೋಯಿಸರಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿದರು. ಹೆಂಗಸರೆಲ್ಲ ತಾವು ಉಟ್ಟುಕೊಂಡು ಬಂದಿದ್ದ ಬೆಲೆಯುಳ್ಳ ಸೀರೆಗಳು ಗಾಡಿಯಲ್ಲಿ ಕೂತಿದ್ದಾಗ ಮುದುರಿಹೋಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಅವುಗಳ ನಿರಿಯನ್ನು ನೀವಿ ಸರಿಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದರಲ್ಲಿದ್ದರು.

‘ಏನು ಮಾಡಾದು ಹೇಳಿ. ಹೊರಡಾದೇ ಹೊತ್ತಾಯ್ತು ! ಬಹಳ ತೊಂದರೆ ಕೊಟ್ಟುಬಿಟ್ಟಳು ನಾ ಬರೋದಿಲ್ಲ, ನಾ ಒಲ್ಲೆ !’ ಅಂತಾ” ಎಂದು ಹೆಂಗಸರ ಗುಂಪಿನ ಕಡೆಗೆ ಸೀತೆಯನ್ನು ನಿರ್ದೇಶಿಸಿ ನೋಡಿದರು.

ಶ್ಯಾಮಯ್ಯಗೌಡರ ಮುಖದ ಮೇಲೆ ಪಟ್ಟಿಪಟ್ಟಿಯಾಗಿದ್ದ ಸುಟ್ಟ ಗಾಯದ ಕಲೆಗಳನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದ ವೆಂಕಪ್ಪಯ್ಯನವರು ಹೆಂಗಸರಿದ್ದ ಕಡೆಗೆ ತಿರುಗಿ ಸೀತೆಯನ್ನೇ ನಿರ್ದೇಶಿಸಿ ನೋಡಿ, “ ಚಂದ್ರಮೌಳೇಶ್ವರನ ಕೃಪೆಯಿಂದ ಎಲ್ಲವೂ ಸರಿಯಾಗ್ತದೆ. ಅವರನ್ನೆಲ್ಲ ಬರಹೇಳು ಒಳಗೆ ” ಎಂದು ಗುಡಿಯೊಳಗೆ ಹೋದರು.

ದೇವಸ್ಥಾನ ನಿಃಶಬ್ದವಾಗಿತ್ತು ; ಸ್ವಲ್ಪ ಕತ್ತಲೆಯೂ ಆಗಿತ್ತು. ತಳ ತಳನೆ ಹೊಳೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಹಿತ್ತಾಳೆಯ ದೀಪದ ಕಂಭದ ನೆತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಉರಿಯುತ್ತಿದ್ದ ಸೊಡರುಗಳ ಬೆಳಕು ತಂಪಾಗಿ ಹೊರಗಡೆಯ ಉರಿಬಿಸಲಿನ ಮರುಭೂಮಿಗೆ ನಂದನವನದಂತಾಗಿ ಆಪ್ಯಾಯಮಾನವಾಗಿತ್ತು. ಹೂವು, ಗಂಧ, ಕರ್ಪೂರ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಪರಿಮಳ ದೇವರ ಕೃಪೆಯಂತೆ ಸರ್ವವ್ಯಾಪಿಯಾಗಿತ್ತು.

ಶ್ಯಾಮಯ್ಯಗೌಡರು ಪೇಟ ಕೋಟುಗಳನ್ನು ಕಳಚಿ, ದೂರವಿಟ್ಟು, ತಮ್ಮ ಸ್ಥೂಲ ಶರೀರವನ್ನು ನಿಧಾನವಾಗಿ ನೆಲಕ್ಕೆಚಾಚಿ, ದೇವರಿಗೆ ಸಾಷ್ಟಾಂಗ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿದರು. ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರೂ, ಅವರಾದಮೇಲೆ ಚೆನ್ನಯ್ಯ ರಾಮಯ್ಯರೂ ಶ್ಯಾಮಯ್ಯಗೌಡರನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿದರು. ಗಂಡಸರಿಗೆ ತುಸು ದೂರದಲ್ಲಿದ್ದ - ಗೌರಮ್ಮನವರು, ಸೀತೆ, ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಪುಟ್ಟಮ್ಮ ಮತ್ತು ಇನ್ನಿಬ್ಬರು ನೆಂಡತಿಯರು - ಹೆಂಗಸರ ಗುಂಪು ಅಡ್ಡಬಿದ್ದು ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ನಿಂತಿದ್ದ ಹಾಗೆಯೇ ಕೈಮುಗಿದರು. ದೇವರ ವಿಗ್ರಹವನ್ನೂ ಅಲಂಕಾರಗಳನ್ನೂ ಎವೆಯಿಕ್ಕದೆ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದ ವಾಸು, ಇತರರು ಅಡ್ಡಬೀಳುವುದನ್ನು ಲೆಕ್ಕಿಸಲಿಲ್ಲ.

“ಅಡ್ಡಬಿದ್ದೇನೊ ?” ಎಂದು ಕೇಳಿದರು ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರು.

ವಾಸು ಎಚ್ಚತ್ತವನಂತೆ ತಿರುಗಿ “ಆ” ಎಂದನು.

“ಅಡ್ಡಬಿದ್ದೇನೊ ಅಂತೀನಿ !” ಎಂದು ಪಿಸುದನಿಗೈದು, ಗದರಿಸಿ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರು ದುರುದುರನೆ ನೋಡಿದರು.

ಗುಡಿಯೊಳಗೆ ಯಾರೂ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಮಾತಾಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ.

ವಾಸು ಒಂದು ಸಾರಿ ರಾಮಯ್ಯನ ಕಡೆಗೆ ನೋಡಿ, ದೇವರಿಗೆ ಅಡ್ಡಬಿದ್ದನು.

ಜೋಯಿಸರು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಬೆಸಸಿ, ಪೂಜೆಗೆ ಅಣಿಮಾಡತೊಡಗಿದರು. ಯಾರೊಬ್ಬರೂ ಮಾತಾಡದೆ ಗುಡಿ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಮೌನವಾಗಿತ್ತು. ಪೂಜಾರಿಯ ಮಂತ್ರಘೋಷ ಅದನ್ನು ಮತ್ತೂ ಹೆಚ್ಚಿಸಿತ್ತು. ವಾಸು ಲಕ್ಷ್ಮಿಯರನ್ನುಳಿದು ಉಳಿದವರೆಲ್ಲರೂ ತಮತಮಗೆ ಸಹಜವಾದ ಚಿಂತೆಗಳಲ್ಲಿ ಮಗ್ನರಾಗಿದ್ದರು. ಆ ಮೌನದಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಗಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಭೀತಿಯೂ, ಕಷ್ಟದಿಂದ ಪಾರಾಗಬೇಕೆಂಬ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯೂ, ಆರ್ತಬುದ್ಧಿಯೂ ತುಂಬಿದ್ದವು.

ಆದಕಾರಣವೆ ಹಲ್ಲಿಯೊಂದು ಲೊಚಗುಟ್ಟಿದಾಗ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರು ಬೆಚ್ಚಿಬಿದ್ದು ತಲೆಯೆತ್ತಿ ನೋಡಿದರು.

ಸ್ತ್ರೀಯರ ಗುಂಪಿನಲ್ಲಿ ಕುಳಿತೂ ಕುಳಿತೂ ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೆ ಬೇಜಾರಾಗಿ ಮೆಲ್ಲಗೆ ತೆವಳಿಕೊಂಡು ವಾಸುವಿದ್ದಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಳು. ವಾಸು ಕಣ್ಣುಸನ್ನೆಯಿಂದ ಗಲಾಟೆಮಾಡದೆ ಸುಮ್ಮನಿರಬೇಕೆಂದು ಸೂಚಿಸಿದನು. ಆದರೂ ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಮೆಲ್ಲಗೆ ಏನನ್ನೋ ಕೇಳಿದಳು. ವಾಸು ಎಡಗಡೆಗೆ ಬಾಗಿ ಅವಳ ಬಾಯಿ ಕಿವಿಯಿಟ್ಟು ಆಲಿಸಿದನು. ಮಾತಿನಿಂದಲೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಬೆಚ್ಚನೆಯ ಉಸಿರೆ ಕಿವಿಗೆ ತಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಏನೂ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಾಗಲಿಲ್ಲ.

ವಾಸು “ಸುಮ್ಮನಿರೇ ! ಅಪ್ಪಯ್ಯ ಬಯ್ಯಾರೆ !” ಎಂದನು.

ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಮತ್ತೆ ಮಂಡಿಯೂರಿ ಕುಳಿತು, ಎತ್ತರವಾಗಿ, ವಾಸುವಿನ ಕಿವಿಯ ಬಳಿ “ಬಾಳೇಹಣ್ಣು ನಮಗೇ ಕೊಡ್ತಾರೆನು ?” ಎಂದು ಕೇಳಿದಳು.

ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ‘ವಾಸಬಾವ’ ಅನಾವಶ್ಯಕವಾಗಿ ಬಹಳ ಎತ್ತರವಾಗಿ ಬೆಳೆದಿದ್ದಂತೆ ತೋರಿತು. ತಾನು ಮಂಡಿಯೂರಿ ನಿಂತಿದ್ದರೂ ಕುಳಿತಿದ್ದ ವಾಸುವಿನ ಕಿವಿ ಬಾಯಿಗೆ ನಿಟುಕುವುದಿಲ್ಲ !

ಆದರೆ ಈ ಸಾರಿ ವಾಸುವಿನ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಪ್ರಶ್ನೆ ಕೇಳಿಸಿತ್ತು.

“ಕೌದು ಕಣೇ !” ಎಂದು ಪಕ್ಕಕ್ಕೆ ತಿರುಗಿ ತಂದೆಯ ಕಡೆಗೆ ಹೆದರಿ ನೋಡಿ, ಮತ್ತೆ ದೇವರ ಕಡೆ ನೋಡುತ್ತ ಕುಳಿತನು.

ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಮತ್ತೆ ಅವನ ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ “ದೇವರು ಹೆಂಗಸೇನು ?” ಎಂದು ಕೇಳಿದಳು.

“ಅಲ್ಲ ಕಣೇ ಗಂಡಸು !” ಎಂದನು ವಾಸು.

“ಅಲ್ಲ ; ಹೆಂಗಸು !” ಎಂದಳು ಲಕ್ಷ್ಮಿ ತುಸು ಮುನಿದು.

“ದೇವರು ಎಲ್ಲಾದರೂ ಹೆಂಗಸಾಗ್ತಾನೇ ?” ಎಂದು ವಾಸುವೂ ಪಿಸುದನಿಯಲ್ಲಿಯೆ ಸಿಡುಕಿ ನುಡಿದನು.

ಪೂಜೆಯ ಘಂಟಾಧ್ವನಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾದಂತೆ ಎಲ್ಲರೂ ಉಟ್ಟ ಬಟ್ಟೆ ಬರಬರನೆ ಸದ್ದಾಗುವಂತೆ ತಟಕ್ಕನೆ ಎದ್ದುನಿಂತರು. ಘಂಟಾನಾದದ ಮಧ್ಯೆ ಒಡವೆ ಬಳೆಗಳ ಸದ್ದೂ ಕೇಳಿಸಿತು. ವಾಸುವೂ, ಅವನನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೂ ಎದ್ದು ನಿಂತರು.

ಪೂಜೆ ಪೂರೈಸಿ ಪ್ರಸಾದ ವಿನಿಯೋಗವಾಗುತ್ತಿದ್ದಾಗ ನವರು ಮಂತ್ರಘೋಷವನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿ, ಮಾತಾಡತೊಡಗಿದರು : ಶಾಸ್ತ್ರ ದೇವರು, ಧರ್ಮ, ಮಂತ್ರವಿಧಿ, ಪತಿವ್ರತಾಧರ್ಮ, ಪತ್ನಿಗೆ ಪತಿಯೇ ದೈವ ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನು ಕುರಿತು.

ರಾಮಯ್ಯನಿಗೆ ಒಂದು ವರ್ಷದ ಹಿಂದೆ ಮೂಡರೂ ಆಚಾರ ಭ್ರಾಂತರು ಆಗಿ ಕಂಡುಬಂದಿದ್ದ ವೆಂಕಪ್ಪಯ್ಯಜೋಯಿಸರು ಈಗ ಮೇಧಾವಿಗಳೂ ಪಂಡಿತರೂ ಧರ್ಮವೀರರೂ ಆಗಿ ತೋರಿಬಂದರು. ಏಕೆಂದರೆ ಜೋಯಿಸರು ಇತರರ ಕಡೆಗೆ ನೋಡುತ್ತ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರೂ ಸೀತೆಯನ್ನೆ ನಿರ್ದೇಶಿಸಿ ಉಪದೇಶಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ ಎಂಬುದು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಗೊತ್ತಾಗಿತ್ತು. ಅಲ್ಲದೆ ಆ ಉಪದೇಶ ರಾಮಯ್ಯನಿಗೂ ಅನುಕೂಲವಾಗಿತ್ತು ! ಅದು ಅವನ ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳದ ಹಕ್ಕುಬಾಧ್ಯತೆಗಳನ್ನೇ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿ, ವಾದಿಸುವಂತಿತ್ತು !

ಈ ಮಧ್ಯೆ ವಿನೋಕರವಾದರೂ ವಿಷಾದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾದ ಒಂದು ಸಂಗತಿ ಜರುಗಿತು. ಜೋಯಿಸರು ಹೂವು, ಗಂಧ, ತೀರ್ಥಗಳನ್ನು ಹಂಚಿದಮೇಲೆ ಪಂಚಾಮೃತವನ್ನು ಹಂಚಿದರು. ಆದರೆ ಅದನ್ನೂ ಇತರ ಪ್ರಸಾದಗಳಂತೆ ಕೊಂಚ ಕೊಂಚವೇ ಕೊಟ್ಟರು ! ವಾಸುವಿನ

ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿದ್ದ ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಅವನು ಮಾಡಿದಂತೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಹೂವನ್ನು ತಲೆಗೆ ಸಿಕ್ಕಿಸಿಕೊಂಡಳು (ವಾಸುವಿಗೆ ರಾಮಣ್ಣಯ್ಯ ಹೊಸದಾಗಿ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದ ಜುಟ್ಟಿನ ಪುಯೋಗದ ಗುಟ್ಟು ಆಗತಾನೆ ಗೊತ್ತಾಯಿತು) ; ಗಂಧವನ್ನು ಹಣೆಗೆ ಬಳಿದುಕೊಂಡಳು. ತೀರ್ಥವನ್ನು ಸಶಬ್ದವಾಗಿ ಕುಡಿದಳು - ಹಾಗೆಯೇ ಪಂಚಾಮೃತವನ್ನು ಬಾಯಿಗೆ ಹಾಕಿಕೊಂಡಳು. ಹಾಕಿಕೊಂಡದ್ದೇ ತಡ ಸಂತೋಷದಿಂದ ಕಣ್ಣರಳಿತು ! ಎಷ್ಟು ಸಿಹಿ ! ದೇವರ ಪ್ರಸಾದವನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ಇನ್ನಿಲ್ಲ ! ಕಾಲ ಮಿಂಚಿದ ಮೇಲೆ ವ್ಯರ್ಥವಲ್ಲವೆ ?

ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಮತ್ತೆ ಬೇಗಬೇಗನೆ ಕೈನೀಡಿ, ಬಹಳ ಎತ್ತರದ ಮೇಲಿದ್ದ ಭಟ್ಟರ ಕಿವಿಗೆ ಕೇಳಿಸುತ್ತದೆಯೋ ಇಲ್ಲವೋ ಎಂದಳುಕಿ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ “ಇನ್ನೊಂದು ಸೊಪ್ಪಾ !” ಎಂದು ಕೇಳಿದಳು. ‘ಸೊಪ್ಪ’ ಎಂದರೆ ‘ಸ್ವಲ್ಪ’ ಎನ್ನುವುದರ ತದ್ಭವ !

“ಯಾರದು ?” ಎಂದು ಗದರಿದರು ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರು.

“ಈ ಹುಡುಗಿಗೇ !” ಎಂದು ದುರುಗುಟ್ಟಿದರು ಗೌರಮ್ಮನವರು.

“ಸುಮ್ಮನವರೇ” ಎಂದನು ಚಿನ್ನಯ್ಯ.

ಹೀಗೆ ಎಲ್ಲರೂ ದುರುಗುಟ್ಟಿ ಚೀಮಾರಿ ಮಾಡಿದುದರಿಂದ ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೆ ಅವಮಾನವೂ ಖೇದವೂ ಉಂಟಾಗಿ, ಸರಕ್ಕನೆ ಸೀತೆಯ ಹಿಂದೆ ಹೋಗಿ, ಆಕೆಯ ಸೀರೆಯನ್ನು ತಬ್ಬಿಹಿಡಿದು ಅವಿತುಕೊಂಡಳು. ಅದುವರೆಗೂ ಮೌನವಾಗಿದ್ದ ಸೀತೆ ಕಿಲಕ್ಕನೆ ನಕ್ಕಳು ! ಸೀತೆ ಸೂಚನೆ ಕೊಟ್ಟಳೋ ಎಂಬಂತೆ ವಾಸುವೂ, ತಡೆದಿದ್ದ ನಗುವನ್ನು ಹೊಸಬಟ್ಟೆ ಹರಿದಂತೆ ಸದ್ದುಮಾಡಿ ಹೊರಗೆಹಾಕಿ, ನಗತೊಡಗಿದನು. ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಹಾಸ್ಯಪೂರ್ಣವಾಗಿತ್ತು ಆ ಸನ್ನಿವೇಶ ! ಆದರೆ ದೊಡ್ಡವರಾರೂ ನಗಲಿಲ್ಲ. ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರು ವಾಸುವಿನ ತಲೆಗೆ ಪಟ್ಟನೆ ತಟ್ಟಿ ಹಲ್ಲುಕಚ್ಚಿ ಹೆದರಿಸಿದರು. ವಾಸು ತಲೆಯುಜ್ಜಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಸುಮ್ಮನಾದನು.

ಸೀತೆಯಂತಹ ಮದುಮಗಳು ಇಷ್ಟೊಂದು ಜನರೆದುರು, ಗಂಡಸರೆದುರು, ಗಂಡನೆದುರು, ದೇವರೆದುರು, ತಮ್ಮೆದುರು ನಾಚದೆ ನಗಬೇಕಾದರೆ ಕೃಷ್ಣಪ್ಪನ ದೈವವೇ ಕಾರಣವಾಗಿರಬೇಕೆಂದು ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರು ಊಹಿಸಿದರು. ಹಾಗೆಯೇ ಊಹಿಸಿದ್ದ ಜೋಯಿಸರೂ ಕೃಷ್ಣಪ್ಪನ ದೈವವನ್ನು ಕುರಿತು “ಪರನಾರಿಯನ್ನು ಮುಟ್ಟಬಾರದು.... ಚಂದ್ರಮೌಳೇಶ್ವರನ ಮುಂದೆ ನೀನು ಬಂದು ಹೀಗೆಲ್ಲಾ ಮಾಡಿ ನರಕಕ್ಕೆ ಬೀಳುತ್ತೀಯಾ ! ನಿನಗೆ ಏನು ಬೇಕೋ ಹೇಳು ; ಎಲ್ಲಾ ಕೊಡಿಸುತ್ತೇನೆ ! ಪಾಪ, ಆ ಹುಡುಗಿಯನ್ನೇಕೆ ಪೀಡಿಸುತ್ತೀಯಾ ? ಒಳ್ಳೆಯ ಮಾತಿಗೆ ನೀನು ಹೋಗದಿದ್ದರೆ ಆಮೇಲೆ ಕಠಿನ ರೀತಿಯಿಂದ ಓಡಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ..... ” ಎಂದು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಅಧಿಕಾರವಾಣಿಯಿಂದ ಉಪನ್ಯಾಸ ಮಾಡಿ, ತಿರುಗಿ “ಹೌದೋ ಅಲ್ಲವೋ ? ನೀನೇ ಹೇಳು ಚಂದ್ರಯ್ಯ !” ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದರು.

“ಇನ್ನುಮೇಲೆ ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಹಿಂಗೇ ಬಂದು ತೊಂದ್ರೆ ಕೊಟ್ಟೆ ಕಠಿಣಶಿಕ್ಷೆನೇ ವಿಧಿಸಬೇಕಾಗ್ತದೆ !” ಎಂದು ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರೂ ಜೋಯಿಸರ ಮಾತನ್ನು ಸಮರ್ಥಿಸಿ, ಸೀತೆಯ ಕಡೆಗೆ ದೊಡ್ಡ ಕಣ್ಣು ಮಾಡಿ ನೋಡಿದರು.

ಅವರು ಹೇಳಿ ಮುಗಿಸಿ, ಸೀತೆಯ ಕಡೆಗೆ ನೋಡಿದ್ದರೂ ಇಲ್ಲವೋ, ವಾಸು, ಬಾಯಿಮುಚ್ಚಿ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಎಷ್ಟು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದರೂ ಸಾಗದೆ, ಕಿಸಕಿಸಕಿಸನೆ ನಗಲಾರಂಭಿಸಿದನು. ಅವನ ನಗುವಿಗೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯು “ಇನ್ನೊಂದು ಸೊಪ್ಪ !”ವು ಇನ್ನೂ ಕಚಗುಳಿಯಿಡುತ್ತಲೆ ಇತ್ತು !

ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರಿಗೆ ರೇಗಿ ಅವನ ಕಿವಿಯನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಹಿಂಡಿ, ಬೆನ್ನಿನಮೇಲೆ ಗುದ್ದಿ, “ನಿನ್ನ ಉಪಟಳ ಹೆಚ್ಚಾಯ್ತು ! ತಡೀ ನಿನ್ನ ಈ ವರ್ಷ ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿಗೆ ಓದಕ್ಕೆ ದಬ್ಬೀನಿ !” ಎನ್ನುತ್ತಾ ಗುಡಿಯ ಹೊರಗೆ ದಬ್ಬಿದರು. ವಾಸು ಅಳುತ್ತ ಹೊರಗೆ ಹೋದನು.

ಜೋಯಿಸರು ಬಾಯಲ್ಲಿ “ಬೇಡ ! ಬೇಡ !” ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರೂ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ “ಹಾಗೆ ಮಾಡದಿದ್ದರೆ ಹುಡುಗರು ಕೆಟ್ಟುಹೋಗ್ತಾರೆ” ಎಂದುಕೊಂಡರು.

ಪೂಜೆ ಮುಗಿದ ಮೇಲೆ ಮೊದಲೇ ನಿರ್ಣಯವಾಗಿದ್ದಂತೆ ಎಲ್ಲರೂ ಜೋಯಿಸರ ಮನೆಗೆ ಭೋಜನಕ್ಕೆ ಹೋದರು.

ಶೂದ್ರ ಅತಿಥಿಗಳಿಗೆ ಸಂಪ್ರದಾಯದಂತೆ ಕಿರುಜಗಲಿಯಲ್ಲಿ ಎಲೆ ಹಾಕಿ ಬಡಿಸಿದರು. ಊಟವೇನೂ ಬಹಳ ರುಚಿಕರವಾಗಿತ್ತು. ಹುಗ್ಗಿ, ಪಾಯಸ, ಹೋಳಿಗೆ ಇತ್ಯಾದಿಯಾದ ವಿಶೇಷಗಳೂ ಉಂಡು ತಣಿಯುವಷ್ಟು ಇದ್ದುವು. ವಾಸುವಿನ ಕಣ್ಣುಗಳಲ್ಲಿ ನೀರು ಸುರಿಯುತ್ತಿದ್ದರೂ ಅವನ ನಾಲಗೆಯೂ ನೀರು ಕರೆಯುವುದರಲ್ಲಿ ಹಿಂಬೀಳಲಿಲ್ಲ. ಅಳುತ್ತಳುತ್ತಲೆ ರಭಸದಿಂದಲೂ ಊಟ ಮಾಡಿದನು. ಸ್ವಲ್ಪ ಹೆಚ್ಚುಕಡಮೆ ಗಂಡಸರೆಲ್ಲ ಪಟ್ಟಾಗಿಯೆ ಹೊಡೆದರು. ಆದರೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಗಂಡಸರೊಡನೆ ಊಟಕ್ಕೆ ಕುಳಿತಿದ್ದ ಶೂದ್ರ ಮಹಿಳೆಯರು ನಾಚಿಕೆ ದಾಕ್ಷಿಣ್ಯಗಳಿಂದ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಊಟಮಾಡಲಾಗಲಿಲ್ಲ. ಊಟವೂ ಅವರಿಗೊಂದು ಕವಾತಿನಂತೆ ಕಂಡುಬಂದಿತು. ವೆಂಕಪ್ಪಯ್ಯ ಜೋಯಿಸರ ಹೆಂಡತಿ ಅತ್ಯಾದರದಿಂದ ಉಪಚಾರದ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರೂ. ಏನೂ ಒಂದು ಅನ್ಯತೆಯ ಭಾವ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ತೋರಿ, ಮೂರು ಮಕ್ಕಳ ತಾಯಾಗಿದ್ದ ಗೌರಮ್ಮನವರೂ ಕೂಡ ಸರಿಯಾಗಿ ತಲೆಯೆತ್ತಿ ನೋಡದೆ ಊಟಮಾಡಿದರು.

ಮಾತಾಡುತ್ತಾ ಆಡುತ್ತ ಶ್ಯಾಮಯ್ಯಗೌಡರು ಜೋಯಿಸರೊಡನೆ ಅಗ್ರಹಾರದಲ್ಲಿದ್ದ ಇತರ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೊಬ್ಬರೂ ಪೂಜೆಗೆ ಬರೆದಿದ್ದುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ಕೇಳಿದರು.

ಜೋಯಿಸರು “ಮಂಜುಭಟ್ಟರಿಗೆ ಕಾಲು ಗಾಯವಾಗಿ ಬಾತು ಕೊಂದಿದೆಯಂತೆ.... ಸಿಂಗಾ ಜೋಯಿಸರಿಗೆ ನಿನ್ನ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ‘ಹೊರಗಡೆ’ಯಾಗಿ ಬಹಳ ನಿಃಶಕ್ತಿಯಂತೆ....” ಎಂದು ಮೊದಲಾಗಿ ನೆವಗಳನ್ನು ಹೇಳಿದರು. ಆದರೆ ನಿಜವಾದ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಮಾತ್ರ ಬಹಿರಂಗಪಡಿಸಲಿಲ್ಲ : ವೆಂಕಪ್ಪಯ್ಯ ಜೋಯಿಸರು ಮುತ್ತಳಿಯ ಮದುವೆಯಲ್ಲಿ ಶೂದ್ರಕನ್ಯೆಯ ಕುತ್ತಿಗೆಗೆ ತಾಳಿಕಟ್ಟಿದರು ಎಂಬ ವಾರ್ತೆ ಹಬ್ಬಿದಮೇಲೆ ಅಗ್ರಹಾರದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಅವರಿಂದ ದೂರವಾಗತೊಡಗಿದ್ದರು. ಪೌರೋಹಿತ್ಯ, ನಿಮಿತ್ತ ನೋಡುವುದು, ತಂತ್ರ ಮಂತ್ರ ಕಟ್ಟುವುದು ಇತ್ಯಾದಿಯಾದ ಧಾರ್ಮಿಕ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ತಮಗೆ ಅವಕಾಶವೀಯದಂತೆ ವೆಂಕಪ್ಪಯ್ಯನವರೊಬ್ಬರೆ ಸಂಪಾದಿಸುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ಕಂಡು ಕೆಲವರಿಗೆ ಬಹಳ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ಅವರಮೇಲೆ ಹೊಟ್ಟೆಕಿಚ್ಚು ಹುಟ್ಟಿತ್ತು. ಈಗ ಸಂದರ್ಭವೊದಗಿ, ಶೂದ್ರ ಕನ್ಯೆಯ ಕುತ್ತಿಗೆಗೆ ತಾಳಿ ಕಟ್ಟಿದರೆಂದೂ ಅವರನ್ನು ದೂರಮಾಡಿದ್ದರು. ವೆಂಕಪ್ಪಯ್ಯನವರು ತಾವು ತಾಳಿ ಕಟ್ಟಲಿಲ್ಲವೆಂದೂ, ಕೆಳಗೆ ಬಿದ್ದಿದ್ದುದನ್ನು ಎತ್ತಿ ವರನ ಕೈಯಿಂದಲೇ ಕಟ್ಟಿಸಿದೆನೆಂದೂ ಹೇಳಿದರೂ ಹೆಚ್ಚು ಸಾರ್ಥಕವಾಗಲಿಲ್ಲ.

ಆ ವಿರೋಧಕ್ಕೆ ರಾಮಭಟ್ಟರೆಂಬವರೆ ಮುಖ್ಯ ನೇತೃತ್ವವಾಗಿದ್ದರು. ಅವನು ಇದೇ ಸುಸಮಯವೆಂದು ಸೀತೆಮನೆ ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರೊಡನೆ ಹೆಚ್ಚು ಬಳಕೆಯನ್ನು ಬೆಳೆಸಿ, ತಾವೇ ಒಂದು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಶೂದ್ರಪಕ್ಷವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿ ಅದಕ್ಕೆ ಪುರೋಹಿತರಾಗಲು ಹವಣಿಸಿ ಸಾಹಸಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು.

ಅನೇಕ ಜನರಿದ್ದುದರಿಂದ ವೆಂಕಪ್ಪಯ್ಯನವರು ಇದನ್ನೆಲ್ಲಾ ಹೇಳಲು ಹಿಂಜರಿದರು. ಅವರು ಹೇಳದಿದ್ದುದಕ್ಕೆ ಮತ್ತೊಂದು ಕಾರಣವೇನೆಂದರೆ, ಸೀತೆಯ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯ ! ಆಕೆಯ ಎಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಸತ್ಯವನ್ನು ಹೇಳಿಬಿಟ್ಟರೆ ! ಅವಳ ಹುಚ್ಚು ಜೋಯಿಸರಿಗೆ ಅರ್ಥಗರ್ಭಿತವಾಗಿತ್ತು !

ಜೋಯಿಸರು ವಿಷಯವನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸಿ, ಯಾತ್ರೆಯ ಹೊರಡುವುದನ್ನು ಕುರಿತು ಮಾತಾಡತೊಡಗಿದರು. ಮುತ್ತಳಿ ಮತ್ತು ಕಾನೂರು ಮನೆತನಗಳಿಗೆ ಹಿಡಿದಿದ್ದ ಶನಿಯನ್ನು ಬಿಡಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಜೋಯಿಸರು ಧರ್ಮಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಯಾತ್ರೆಯ ಹೋಗುವ ಉಪಾಯವನ್ನು ಈ ಮೊದಲೆ ಸೂಚಿಸಿದ್ದರು. ಶ್ಯಾಮಯ್ಯಗೌಡರೂ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರೂ ಅದಕ್ಕೆ ಸಮ್ಮತಿಸಿದರು.

ಯವಾಗ ಹೊರಡಬೇಕು ? ಯಾರು ಯಾರು ಹೋಗಬೇಕು ? ಯಾವ ಯಾವ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಏನೇನು ಮಾಡಬೇಕು? ಇವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಕುರಿತು ಭೋಜನ ಮುಗಿಸಿ, ತಾಂಬೂಲ ಹಾಕಿಕೊಂಡು, ಬೀಳ್ಕೊಳ್ಳುವವರೆಗೂ ಮಾತಾಡಿದರು.

ಮಳೆ ಹಿಡಿಯುವುದರೊಳಗೆ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಬರಬೇಕಾಗಿದ್ದರಿಂದ ಒಂದು ವಾರದಲ್ಲಿಯೆ ಹೊರಡಬೇಕೆಂದೂ, ಮುತ್ತಳಿಯಿಂದ ಶ್ಯಾಮಯ್ಯಗೌಡರು ಗೌರಮ್ಮನವರು ಇಬ್ಬರು ಮಾತ್ರ ಹೊರಟರೆ ಸಾಕೆಂದೂ, ಕಾನೂರಿನಿಂದ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರು ರಾಮಯ್ಯ ಸೀತೆ (ಈಗವಳು ಕಾನೂರಿನವಳಷ್ಟೆ !) ಮೂವರೂ ಹೋಗಲೇಬೇಕೆಂದೂ ಸದ್ಯಕ್ಕೆ ನಿರ್ಣಯವಾಯಿತು.

ಜೋಯಿಸರಿಗೆ ಕೊಡಬೇಕಾಗಿದ್ದ ದಕ್ಷಿಣೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟು, ಗಾಡಿ ಹತ್ತುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರು “ವಾಸೂ ! ವಾಸೂ!” ಎಂದು ಕರೆದರು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಶೂದ್ರರೆಂಬ ಕೃತಕ ತಾರತಮ್ಯವನ್ನು ಮರೆತು, ಬಾಲಸಹಜವಾದ ಕ್ರೀಡಾಭಾವದಿಂದ, ಜೋಯಿಸರ ಮಕ್ಕಳೊಡನೆ ಕಲಿತು ಸ್ವಲ್ಪ ದೂರದಲ್ಲಿದ್ದ ಹಲಸಿನ ಮರದ ನೆಳಲಿನಲ್ಲಿ ಆಟವಾಡುತ್ತಿದ್ದ ವಾಸು ‘ಓ’ಕೊಂಡು ಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು ಎತ್ತಿ ಸೊಂಟದಮೇಲೆ ಕೂರಿಸಿಕೊಂಡು ವೇಗವಾಗಿ ಬಂದನು. ಜೋಯಿಸರ ಮಕ್ಕಳೂ ಅವನೊಡನೆಯೆ ಬಂದು ಗಾಡಿಯ ಬಳಿ ನೋಡುತ್ತ ನಿಂತರು.

ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಲಂಗದ ತುಂಬ ದೂಳಾಗಿದ್ದುದನ್ನು ಕಂಡು, ಸೀತೆ “ಏನೇ ಇದು ಮೈತುಂಬಾ ಮಣ್ಣು ” ಎನ್ನುತ್ತಾ ಕೊಡವಿದಳು.

ಗಾಡಿಯಮೇಲೆ ಬತ್ತಿ ಕೂತಿದ್ದ ವಾಸು, ಫಕ್ಕನೆ ಏನನ್ನೋ ಜ್ಞಾಪಿಸಿಕೊಂಡು, ಮುತ್ತಳಿಯ ನಂಜನಾಗಲೇ ಎತ್ತುಕಟ್ಟಿ ಗಾಡಿಕತ್ತರಿಯ ಮೇಲೆ ನೆಗೆಯಲು ಸಿದ್ಧನಾಗಿ ನಿಂತಿದ್ದರಿಂದ, ತನ್ನಷ್ಟೇ ವಯಸ್ಸಾಗಿದ್ದ ಜೋಯಿಸರ ಮಗನನ್ನು ಕುರಿತು “ಸಣ್ಣ ಜೋಯಿಸರೆ, ಇಲ್ಲಿ ಬನ್ನಿ ! ಇಲ್ಲಿ ಬನ್ನಿ !” ಎಂದು ಕರೆದು, ಗಂಡಸರೆಲ್ಲ ಕೂತಿದ್ದ ಕಾನೂರಿನ ಗಾಡಿಗೇ ಕೇಳಿಸಬಾರದೆಂದು, ಮೆಲ್ಲಗೆ ಉಸುರಿದನು.

ಸಣ್ಣ ಭಟ್ಟರು ಹಲಸಿನಮರದ ಬುಡಕ್ಕೆ ಓಡಿಹೋಗಿ, ಓಡಿ ಬಂದು, ವಾಸುವಿನ ಕೈಗೆ ಸಣ್ಣಗೆ ದುಂಡಾದ ಒಂದು ಕರಿಯ ಕಲ್ಲುಹರಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟರು ! ಅದು ಜೋಯಿಸರ ಮಗ ಹೊಳೆಯ ಮರಳುದಿಣ್ಣೆಯಲ್ಲಿ ಬಹು ದಿನಗಳ ಹಿಂದೆ ಸಂಪಾದಿಸಿ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದು, ಆ ದಿನ ವಾಸುವಿಗೆ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದ ಸ್ನೇಹಗಾಣಿಕೆಯಾಗಿತ್ತು.

ಕೋಳಿಯಂಕದ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ

ಕಾನೂರು ಮತ್ತು ಮುತ್ತಳಿಯ ಗಾಡಿಗಳೆರಡು ಧರ್ಮಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಯಾತ್ರೆ ಹೋಗಿ ಎರಡು ವಾರ ಕಳೆದಿತ್ತು. ಎರಡು ಮೂರು ಹದ ಮಳೆ ಬಿದ್ದು ಹವಾ ತಂಪಾಗಿತ್ತು. ತೊರೆಗಳಲ್ಲಿ ನಿಂತ ನೀರು ಹರಿಯತೊಡಗಿತ್ತು. ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಗರುಕೆಹುಲ್ಲು ಚಿಗುರುತ್ತಿತ್ತು. ಅನೇಕರು ಅಗೆ ಹಾಕುವ ಗದ್ದೆಗಳನ್ನು ಉತ್ತು, ಹುಡಿಬೀಜ ಬಿತ್ತಿ, ಬೇಲಿಗಳನ್ನೂ ಕಟ್ಟಿದ್ದರು. ಕಾನೂರು ಸೇರೆಗಾರ ರಂಗಪ್ಪಸೆಟ್ಟರೂ - ಯಾತ್ರೆ ಹೊರಡುವಾಗ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರು ಮಾಡಿದ್ದ ಅಪ್ಪಣೆಯಂತೆ ಗದ್ದೆ ತೋಟಗಳ ಕಾಮಗಾರಿಯನ್ನೆಲ್ಲ ಅಚ್ಚುಕಟ್ಟಾಗಿ ಮೆಹನತ್ತಿನಿಂದ ಮಾಡಿಸಿದ್ದರು. ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರು, ರಾಮಯ್ಯ, ಕಡೆಗೆ ವಾಸುವೂ ಕೂಡ, ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲದಿದ್ದುದರಿಂದ ಸೇರೆಗಾರರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ತಾವೇ ಕಾನೂರಿನ ಯಜಮಾನರೆಂಬ ಹೆಚ್ಚುಗಾರಿಕೆ ಮೂಡಿ, ಕೆಲಸಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಸಾಂಗವಾಗಿ ಬಹಳ ಮುತುವರ್ಜಿಯಿಂದ ನೆರವೇರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು.

ಅಂದ ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ, ಅವರು ಮಜಾ ಮಾಡುವುದನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿದ್ದರೆಂದು ಭಾವಿಸಬಾರದು. ಗೌಡರು ಯಾತ್ರೆ ಹೊರಟಂದಿನಿಂದ ಗಂಗೆಯೂ ಸೇರೆಗಾರರೂ ಸೇರಿ ಕಾನೂರು ಮನೆಯನ್ನು ಇಂದ್ರಿಯ ಸುಖಗಳಿಗಾಗಿ ನಂದನವನವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದರು! ಪ್ರತಿದಿನವೂ ಔತಣ ತಪ್ಪುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ದಿನಕ್ಕೊಂದು ಕೋಳಿ ಖರ್ಚಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯವರ ರೂಢಿಯಂತೆ ಒಂದು ಕೋಳಿಪಲ್ಯಕ್ಕೆ ಐದಾರು, ಕೆಲವು

ಸಾರಿ ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚು ತೆಂಗಿನಕಾಯಿಗಳನ್ನು ಹಾಕುತ್ತಿದ್ದರು. ಈ ಔತಣಗಳಿಗೆ ಹಳವೈಕದ ತಿಮ್ಮ ಮತ್ತು ಸೇರೆಗಾರರ ಆಳುಗಳಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯರಾದವರೂ ಸೇರುತ್ತಿದ್ದರು. ತಿಮ್ಮ ಕೈಯಲ್ಲಾದಷ್ಟು ಕಳ್ಳನ್ನು ತಂದೊದಗಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಸಾಲದಿದ್ದದಕ್ಕೆ ಬೇರೆ ಕಳ್ಳಂಗಡಿಯಿಂದ ಕಳ್ಳುಸರಬರಾಜು ಸರಬರಾಯಿಯಾಗುತ್ತಿದ್ದವು. ಸೇರೆಗಾರರ ಬತ್ತವನ್ನೂ ಅಡಕೆಯನ್ನೂ ಮಾಪಿಳ್ಳೆಯ ಕಳ್ಳವ್ಯಾಪಾರಗಾರರಿಗೆ ಮಾರಿ ಭೋಗಗಳಿಗೆ ಹಣ ಒದಗಿಸಿಕೊಂಡುದಲ್ಲದೆ, ಧನ ಸಂಗ್ರಹವನ್ನೂ ಕೂಡ ಮಾಡಿಬಿಟ್ಟರು. ಅನೇಕ ರಾತ್ರಿ ಕಾನೂರು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ತಿಂದು ಕುಡಿದು ನೆತ್ತಿಗೆರಿದ ಆ ಜನರು ತಾಳ ಮದ್ದಳೆ ಬಡಿಯುವುದು, ಪ್ರಸಂಗ ಹೇಳುವುದು, ಭಾಗವತರಾಟ ಕುಣಿಯುವುದು, ಇನ್ನೀಟು ಆಡುವುದು - ಇತ್ಯಾದಿ ಪ್ರಮೋದಗಳಲ್ಲಿ ತತ್ಪರವಾಗಿ ದಾಂಧಲೆ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದರು.

ಈ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಸೋಮನಿಂದ ತಿಳಿದುಕೊಂಡ ಹೂವಯ್ಯ ಮುತ್ತಳಿಗೆ ಹೇಳಿ ಕಳುಹಿಸಿದನು. ಚಿನ್ನಯ್ಯ (ಚಿನ್ನಯ್ಯ ಪುಟ್ಟಮ್ಮರು ಯಾತ್ರೆಯ ಹೋಗಿರಲಿಲ್ಲ.) ಮಾವನ ಮನೆಗೆ ಬಂದು ಸೇರೆಗಾರರನ್ನು ವಿಚಾರಿಸಲು, ಅವರು ಅದನ್ನೆಲ್ಲ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಅಲ್ಲಗಳೆದು ಸುಳ್ಳಾದಿದರು. ಆದರೆ ಆ ಸಾಯಂಕಾಲ ಚಿನ್ನಯ್ಯ ಮನೆಗೆ ಹೋಗುತ್ತೇನೆಂದು ಹುಸಿ ಹೇಳಿ, ಕೆಳಕಾನೂರಿಗೆ ಹೋಗಿ ಉಳಿದುಕೊಂಡು, ರಾತ್ರಿಯಾದಮೇಲೆ ಹೂವಯ್ಯ, ಪುಟ್ಟಣ್ಣ, ಸೋಮ ಇವರೊಡಗೂಡಿ ಕಾನೂರಿಗೆ ಬಂದು ನೋಡಿದಾಗ ದೃಶ್ಯ ಬೀಭತ್ಸಕರವಾಗಿತ್ತು. ಗಂಡಸರ ಮಾತಂತಿರಲಿ, ಗಂಗೆಯೂ ಕೂಡ ನೋಡಬಾರದ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿದ್ದಳು. ಒಬ್ಬರಿಗಾದರೂ ತಲೆ ನೆಟ್ಟಿರಲಿಲ್ಲ. ಕೆಲವರಿಗಂತೂ ಬಂದವರ ಗುರುತೇ ಸಿಕ್ಕಲಿಲ್ಲ. ಒಬ್ಬಿಬ್ಬರು ಅವರಿಗೇನಾಯಿತೋ ಏನೋ, ಚಿನ್ನಯ್ಯ ಹೂವಯ್ಯರನ್ನು ನೋಡಿ ಕಿಲಕಿಲನೆ ನಗತೊಡಗಿದರು. ಒಬ್ಬ ತೂರಾಡುತ್ತ ಬಂದು ಹೂವಯ್ಯನನ್ನು ಅಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಿರಲು, ಸೋಮ ದಬ್ಬಿದುದರಿಂದ ಕೆಳಗುರುಳಿಬಿದ್ದು, ವಿಕಾರವಾಗಿ ಕೂಗಿಕೊಂಡನು. ಸೇರೆಗಾರರಂತೂ ಅರ್ಧ ನಗ್ಗಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಚಿನ್ನಯ್ಯನನ್ನಾಗಲಿ ಯಾರನ್ನಾಗಲಿ ಲಕ್ಷಿಸದೆ, ಕಣ್ಣು ಕೆಂಪಗೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು, ಮೈಮೇಲೆ ಬೀಳುವಷ್ಟರಮಟ್ಟಿದ್ದರು. ಹೂವಯ್ಯ ಕೆರಳಿದ ಚಿನ್ನಯ್ಯನನ್ನು ಸಮಾಧಾನ ಪಡಿಸಿ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಕರೆದೊಯ್ದನು. ಮರುದಿನ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಪುನಃ ಬಂದಾಗ ಸೇರೆಗಾರರು ಚಿನ್ನಯ್ಯನ ಕಾಲು ಮುಟ್ಟಿ ಮುಟ್ಟಿ ಕ್ಷಮಾಪಣೆ ಕೇಳಿಕೊಂಡಮೇಲೆ, ಚಿನ್ನಯ್ಯ ಹಾಗೆಲ್ಲ ಮಾಡಬಾರದೆಂದು ಎಚ್ಚರಿಕೆ ಹೇಳಿ ಮುತ್ತಳಿಗೆ ಹೊರಟುಹೋದನು.

ಆದರೆ ಸೇರೆಗಾರರು ತಮ್ಮ ಆಮೋದ ಪ್ರಮೋದಗಳನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವರಿಗೇನೋ ಅದನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪಮಟ್ಟಿಗಾದರೂ ಕಡಿಮೆ ಮಾಡ ಬೇಕೆಂದು ಮನಸ್ಸಿದ್ದರೂ ಗಂಗೆ ಅದಕ್ಕೆ ಆಸ್ಪದ ಕೊಡಲಿಲ್ಲ. ಪತಿತಮಾತ್ರಳಾಗಿದ್ದ ಅವಳು ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ವಿಷಯಾಗಿ ಕುಂಡವನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಕಾಮ ರಾಕ್ಷಸಿಯಾಗಿ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದಳು....

ಗೌಡರು ಯಾತ್ರೆಯ ಹೊರಟುಹೋಗಿ ಎರಡು ವಾರ ಕಳೆದಮೇಲೆ ಒಂದು ಶನಿವಾರ ಸಾಯಂಕಾಲವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಕಳ್ಳಂಗಡಿ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ಕಾಡಿನ ನಡುವೆ ಇದ್ದ ಒಂದು ಕಿರುಬಯಲು ಹೊಸಮಳೆಯಲ್ಲಿ ಮಿಂದು ಹಸುರುನಗೆ ಬೀರುತ್ತಿತ್ತು, ಇನ್ನೂ ನಾಲ್ಕು ಗಂಟೆಯಾಗಿರದಿದ್ದರೂ ಕಾಡಿನ ನೆಳಲು ಬಯಲನ್ನೆಲ್ಲ ಆವರಿಸಿತ್ತು. ಮರಗಳ ಸಂದಿಯಲ್ಲಿ ಕೋಲುಕೋಲಾಗಿ ಇಣುಕುತ್ತಿದ್ದ ಬಿಸಿಲು ಬಯಲಿನ ಹೊಸ ಹಸುರನ್ನು ಮನೋಹರವಾಗಿ ಮಾಡಿತ್ತು, ಒಂದೆರಡು ಪಿಕ್ಕಾರ ಪಕ್ಷಿಗಳ ಧ್ವನಿ ಹೊರತೂ ಎಲ್ಲ ನೀರವವಾಗಿತ್ತು.

ಆ ಬಯಲಿನ ಹೆಸರು 'ಕೋಳಿ ಅಂಕದ ಪಟ್ಟೆ'. ಆ ಹೆಸರು ಮೊದಲು ಅನ್ವರ್ಥವಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿ, ಕಡೆಗೆ ಅಂಕಿತವಾಗಿಬಿಟ್ಟಿತ್ತು. ಬಹುಕಾಲದಿಂದಲೂ ಆ ಬಯಲು ಕೋಳಿಗಳ ಕಾಳಗಕ್ಕೂ ರಂಗವಾಗಿತ್ತು. ದೊಡ್ಡ ನಗರಗಳಲ್ಲಿ ರಾಜರುಗಳೂ ಶ್ರೀಮಂತರೂ ಸೇರಿ 'ಕುದುರೆ ಜೂಜು' ನಡೆಸುವಂತೆ ಗಟ್ಟದಮೇಲಕ್ಕೆ ಕೆಲಸದಾಳುಗಳನ್ನು ಕರೆತರುವ ಸೇರೆಗಾರರು 'ಕೋಳಿ ಅಂಕ'ಗಳನ್ನು ಹೂಡುವುದು ವಾಡಿಕೆಯಾಗಿತ್ತು. ಆ ಬಯಲು ಕಳ್ಳಂಗಡಿಗೆ ಸಮೀಪವಾಗಿದ್ದುದರಿಂದಲೂ, ಕಾಡಿನ ನಡುವೆ ಗೋಪ್ಯವಾಗಿದ್ದುದರಿಂದಲೂ, ಜೂಜು ಜುಗಾರಿಯಾಡುವಾಗ ಎಲ್ಲಿಯಾದೂ ಒಂದುವೇಳೆ ಕರಿಯ ಪೇಟದವರು (ಪೋಲೀಸಿನವರು) ಬಂದರೂ ಅರಣ್ಯದಲ್ಲಿ ಅವರ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಮಣ್ಣೆರಚಿ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಬೇಕಾದಷ್ಟು ಅನುಕೂಲಗಳಿದ್ದುದರಿಂದಲೂ, ಅದು 'ಕೋಳಿ ಅಂಕದ ಪಟ್ಟೆ'ಯಾಗಲು ಅತ್ಯಂತಾರ್ಹವಾಗಿತ್ತು.

ನಾಲ್ಕು ಗಂಟೆಯ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಜನರು ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರಾಗಿ ಇಬ್ಬಿಬ್ಬರಾಗಿ ಗೊಣಗೊಣನೆ ಮಾತಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ 'ಕೋಳಿ ಅಂಕದ ಪಟ್ಟೆ'ಯಲ್ಲಿ ನೆರೆಯಲಾರಂಭಿಸಿದರು. ಕಳ್ಳಂಗಡಿಯವನು ಒಂದು ಮರದಡಿಯಲ್ಲಿ ಎತ್ತರವಾಗಿದ್ದ ಇಬ್ಬದಮೇಲೆ, ಎಂದಿನಂತೆ ತನ್ನ ಅಂಗಡಿಯನ್ನು ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಿ ಬಿಡುವಷ್ಟರಲ್ಲಿಯೆ ಬಿಚ್ಚಿಬಿಟ್ಟನು : ಬಗನಿಯ ಕಳ್ಳು, ಸಾರಾಯಿ, ಅಕ್ಕಿಭೋಜ, ಹುರಿಗಡಲೆ, ಪುರಿ, ಓಲೆಬೆಲ್ಲ, ಹೊಗೆಸೊಪ್ಪು, ವೀಳೆಯದೆಲೆ, ಬೀಡಿ, ಬೆಂಕಿಪೆಟ್ಟಿಗೆ, ಬಾಳೆಯಹಣ್ಣು, ಬೇಯಿಸಿದ ಕೋಳಿಮೊಟ್ಟೆ, ಸ್ವಾರ್ಥಮೀನು, ಚಾಕಣ, ಇಸ್ಪೀಟು ಪ್ಯಾಕುಗಳು - ಇತ್ಯಾದಿಯಾಗಿ ಅಂಕಕ್ಕೆ ಬರುವ ಆಟಗಾರರಿಗೂ ನೋಟಗಾರರಿಗೂ ಬೇಕಾಗುವ ಸಕಲ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳನ್ನೂ ಅಣಿಮಾಡಿಕೊಂಡು, ಯಾರು ಬಂದರೆ ಅವರೊಡನೆ ಹಸನ್ಮುಖಿಯಾಗಿ ಮಾತಾಡಿ ಮೋಹಿಸುತ್ತ, ಅವರ, ಅವರ ನಂಟರಿಷ್ಟರ, ಅವರ ತೋಟ ಗದ್ದೆಗಳ, ಅವರ ನಾಯಿ ಕೋಳಿಗಳ ಯೋಗಕ್ಷೇಮಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ವಿಚಾರಿಸುತ್ತ, ಬಲೆ ಬೀಸಿಕೊಂಡು ಕಾಯುವ ಬೆಸ್ತನಂತೆ ಕುಳಿತನು.

ಅರ್ಧ ಗಂಟೆಯೊಳಗಾಗಿ ಅರಣ್ಯ ಮಧ್ಯೆ ಮೌನವಾಗಿದ್ದ ಬಯಲು ಮನುಷ್ಯವಾಣಿಗಳಿಂದ ಸಶಬ್ದವಾಯಿತು. ತಲೆಗೆ ಹಾಳೆಚೋಪಿ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಶೈಶವದಲ್ಲಿ ಆರಿಸಿದ ಕೊಂಬುಗಳಿಂದ ಸುಟ್ಟಿದ್ದು ಈಗ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿದ್ದ ಕಲೆಗಳುಳ್ಳ ಹೊಟ್ಟೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಂಡು, ಎದುರಿಗೆ ತ್ರಿಕೋಣಾಕಾರವಾಗಿ ಕಾಣುವಂತೆ ಸೊಂಟದ ಪಂಚೆ ಸುತ್ತಿಕೊಂಡು, ಕಾಲು ಗಳಿಗೆ ಬೆಳ್ಳಿಯ ಸರಿಗೆಯನ್ನೂ ಕಂಬಳಿಯ ಕರೆಯನ್ನೂ 'ಮುಷ್ಟ' ಮಾಡಿ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಮುತ್ತಳ್ಳಿ ಸೇರೆಗಾರರ ಕಡೆಯ 'ಬಗಲಿ'ಯು, ಕೋಳಿಯಂಕದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯವನ್ನು ತಾನೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಅರಿತವನ ರೀವಿಯಿಂದ, ಇಬ್ಬರು ಮೂವರೊಡನೆ ಅವರ ಕೈಲಿ ಅಂಕದ ಕೋಳಿಹುಂಜಗಳನ್ನು ಹೊರಿಸಿಕೊಂಡು, ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಮಾತಾಡುತ್ತ ಬಂದನು. ಅವನ ಮೊಳಕಾಲಿನ ರೋಮಮಯವಾದ ಮಾಂಸಖಂಡಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕುಂಟನ ಹುಣ್ಣು ಇದ್ದು, ಅದಕ್ಕೆ ಇದ್ದಲನ್ನು ತೇದು ತಯಾರುಮಾಡಿದ ಕರಿಯ ಮದ್ದು ಬಳಿದಿತ್ತು. ಬಂದವನೆ ಅಂಕಕ್ಕಾಗಿ ನೆರೆದಿದ್ದ ಕೋಳಿಯ ಹುಂಜಗಳನ್ನು, ಅವುಗಳ ಕಾಲಿಗೆ ಹಗ್ಗಹಾಕಿ ಕಟ್ಟಿದ್ದ ಪೊದೆಗಳೆಡೆಗೆ ಹೋಗಿ, ಒಂದೊಂದರ ಬಳಿಯೂ ನಿಂತು ನಿಂತು ಪರೀಕ್ಷಿಸಿದನು. ಆ 'ಬಗಲಿ' ಅಂಕಕ್ಕೆ ಬಂದ ಕೋಳಿಗಳಿಗೆ ಜೊತೆ ಹಾಕುವುದರಲ್ಲಿ ಶಿಫಾರಸು ಸಂಪಾದಿಸಿದನು. ಆದ್ದರಿಂದ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಅಂಕದಲ್ಲಿಯೂ 'ಜೊತೆಹಾಕುವುದರಲ್ಲಿ ಅವನ ಅಭಿಪ್ರಾಯಕ್ಕೆ ಬಹಳ ಗೌರವವಿರುತ್ತಿತ್ತು. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಅಂಕಕ್ಕೆ ಕೋಳಿಗಳನ್ನು ತಂದಿದ್ದವರೆಲ್ಲರೂ, ಅವರಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು 'ಬಗಲಿ'ಗಿಂತಲೂ ವೇಷಭೂಷಣದಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟೋ ಮಿಗಿಲಾಗಿದ್ದರೂ, 'ಬಗಲಿ'ಯ ಹಿಂದೆ, ಆತನನ್ನು 'ಸೀಸೀ' ಮಾಡಲೆಂದೊ ಏನೊ, ಪರಿವಾರ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ತಿರುಗತೊಡಗಿದ್ದರು. ಹಂದಿಗಳ ಮುಂದೆ ಮತ್ತು ಚೆಲ್ಲುವವನ ಧೋರಣೆಯಿಂದ ಆ 'ಬಗಲಿ' ತನ್ನ ಅಮೂಲ್ಯವಾದ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ಎರಚುತ್ತ, ಹಿಂದೆ ಅನೇಕ ಅಂಕಗಳಲ್ಲಿ ಗೆದ್ದು ಹೆಸರುವಾಸಿಯಾಗಿ "ಅಭಿಮನ್ಯು" "ಕರ್ಣ" "ಅರ್ಜುನ" ಮೊದಲಾದ ಪೌರಾಣಿಕ ಬಿರುದಾವಳಿಗಳನ್ನೂ ಪಡೆದು, ನೋಡುವುದಕ್ಕೆ ಲಕ್ಷಣವಾಗಿಯೂ ಧೀರವಾಗಿಯೂ ಇದ್ದು, ತಮ್ಮನ್ನು ಸಂದರ್ಶಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಬಂದ ನರಾಕೃತಿಗಳನ್ನು ಅದೇನೊ ಒಂದು ಅಹಂಭಾವದಿಂದ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದ ಕೋಳಿಹುಂಜಗಳನ್ನು ಮೈನೀವಿ ಶ್ಲಾಘಿಸಿ ಹುರಿದುಂಬಿಸುತ್ತ, ಮುಂದೆ ಮುಂದೆ ಸರಿದನು.

ಇನ್ನೊಂದು ಅರ್ಧ ಗಂಟೆಯೊಳಗಾಗಿ ನೂರೈವತ್ತು ಇನ್ನೂರು ಜನಗಳ ಮೇಲೆ ನೆರೆಯಿತು. ಅಂಕದ ಕೋಳಿಗಳು ಇಪ್ಪತ್ತು ಮೂವತ್ತು ಜೊತೆಗಳಷ್ಟು ಬಂದಿದ್ದವು. ಉಳಿದ ಜನಗಳಲ್ಲಿ ಅರೆಪಾಲು ಜುಗಾರಿಯಾಗಿ ಎಂದರೆ ಇಸ್ಪೀಟಿನ ಜೂಜಾಟಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಬಂದಿದ್ದರು. ಅನೇಕರು ಅಂಕಕ್ಕಾಗಿ ತಾವೇ ಕೋಳಿಗಳನ್ನು ತರದಿದ್ದರೂ ಅಂಕಕ್ಕೆ ನಿಂತ ಹುಂಜಗಳ ಪಕ್ಷ ಪ್ರತಿಪಕ್ಷಗಳನ್ನು ವಹಿಸಿ. ಕುದುರೆಯ ಜೂಜಿನಲ್ಲಿ -- ನೋಡಿದರು. 'ಆ ಕುದುರೆ ಗೆಲ್ಲುತ್ತದೆ' 'ವೆಈ ಕುದುರೆ ಗೆಲ್ಲುತ್ತದೆ' ಎಂದು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮಲ್ಲಿಯೆ ಜೂಜು ಕಟ್ಟುವಂತೆ, 'ಮೇಲುಜೂಜು' ಕಟ್ಟಲು ಬಂದಿದ್ದರು.

ಅಷ್ಟೊಂದು ಜನರು ನೆರೆದಿದ್ದರೂ, ಹೊತ್ತು ಐದು ಗಂಟೆಯ ಮೇಲೆ ಆಗಿದ್ದರೂ, ಇನ್ನೂ 'ಕೋಳಿಯಂಕ' ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲರೂ ಯಾರನ್ನೊ ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತ ಹಾದಿ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಮುತ್ತಳ್ಳಿಯ ಸೇರೆಗಾರರೂ ಸೀತಮನೆಯ ಸೇರೆಗಾರರು ಬಂದಿದ್ದರೂ. ಕಾನೂರಿನ ಸೇರೆಗಾರ ರಂಗಪ್ಪ ಸೆಟ್ಟರು ಬರದೆ ಅಂಕ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವಂತಿರಲಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಅವರಿಗೆ ಆಳುಗಳ ಸೇರೆಗಾರಿಕೆ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಸೇರೆಗಾರರ ಸೇರೆಗಾರಿಕೆಯೂ ದೊರೆಕೊಂಡಿತ್ತು.

ಮುತ್ತಳಿಯ 'ಬಗಲಿ' ತನ್ನ ಸೇರೆಗಾರರೊಡನೆ 'ಹೌದಾ, ಕಾಂಬುದೇನು ? ಕೇಂಬುದೇನು ? ಸೇರೆಗಾರೆ ! ಅಂಕಕ್ಕೆ ಕೈಹಾಕುವಾ !"
ಎಂದನು.

ಆದರೆ ಮುತ್ತಳಿಯ ಸೇರೆಗಾರರಿಗೆ ಕಾನೂರು ಸೇರೆಗಾರರನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಅಂಕವನ್ನು ನಡೆಸುವ ಎದೆಯಿರಲಿಲ್ಲ.

ಕಳ್ಳಂಗಡಿಯವನಿಗಂತೂ ವ್ಯಾಪಾರ ಸನ್ನಿಪಾತಜ್ಞರದಂತೆ ಧರತೊಡಗಿತ್ತು.

ಬಯಲಿನ ತುಂಬ ಜನಗಳೂ, ಅವರ ಧ್ವನಿಯೂ, ಅವರ ವಾಸನೆಯೂ ತುಂಬಿತ್ತು. ಎಲೆಯಡಕೆಯ ವಾಸನೆ, ಬೀಡಿಯ ಹೊಗೆ ಮತ್ತು
ಅದರ ವಾಸನೆ, ಸುಟ್ಟ ಒಣಮೀನ ವಾಸನೆ, ಕಳ್ಳು ಮೊದಲಾದವುಗಳ ವಾಸನೆ ! ಹುಂಜಗಳ ಕೂಗು, ರೆಕ್ಕೆಗಳ ಬಡಿದಾಟ ! ಕೆಟ್ಟ
ಮಾತಿನ ಬೈದಾಟ !

"ಹೋ ಬಂದರು ! ಬಂದರು !"

"ಏನು ಮಹಾರಾಜರು ಬಂದಾಂಗಿ ಬರ್ತಿದ್ದಾರೆ !"

"ಮತ್ತಿನ್ನೇನು ? ಚಂದ್ರೇಗೌಡ್ರ ಪಟ್ಟಾನೆ ಸಿಕ್ಕಿಬಿಟ್ಟಿದೆ !"

"ಹಣೇಲಿ ಬರ್ದಿದ್ದು !"

ಇತ್ಯಾದಿ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಗಳೊಡನೆ ನೆರೆದಿದ್ದವರ ದೃಷ್ಟಿಗಳೆಲ್ಲ ಏಕಮುಖವಾಗುತ್ತಿರಲು, ಕಾನೂರು ಸೇರೆಗಾರರ ರಂಗಪ್ಪ ಸೆಟ್ಟರು,
ತಡಮಾಡಿ ಬಂದುದಕ್ಕೆ ಕ್ಷಮಾಪಣೆ ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳುವ ಬದಲಾಗಿಯೋ ಎಂಬಂತೆ, ಸ್ವಲ್ಪ ಅವಸರ ಅವಸರವಾಗಿಯೆ ನಡೆದುಬಂದರು.

ಆದರೆ ಅವರ ಮುಖದಲ್ಲಿ ಅವಸರದ ಭಾವವಿರಲಿಲ್ಲ. ಅದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ತೃಪ್ತಿ, ಹೆಮ್ಮೆ, ಅಟ್ಟಹಾಸ, ತಾವು ಮುಖ್ಯವ್ಯಕ್ತಿ ಎಂಬೊಂದು
ಅಭಿಮಾನ, ತಮ್ಮ ಆಗಮನಕ್ಕಾಗಿ ಅಷ್ಟೊಂದು ಜನರು ಅಷ್ಟುಹೊತ್ತು ಕಾದಿದ್ದಾರಲ್ಲ, ಪರ್ವಾ ಇಲ್ಲ, ಎಂಬೊಂದು ದಂಭ - ಇವುಗಳೆಲ್ಲ
ನಗುತ್ತಿದ್ದ ಅವರ ಹಲ್ಲುಬ್ಬು ಮುಖದಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಿತವಾಗಿದ್ದುವು. ಅವರು ತಲೆಗೆ ಸುತ್ತಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಕೆಂಪು ವಸ್ತ್ರ, ಅವರ ಕಿವಿಗಳಲ್ಲಿ
ಹೊಳೆಯುತ್ತಿದ್ದ ದೊಡ್ಡ ಹರಳೊಂಟಿಗಳು, ಮುಡಿದಿದ್ದ ಹೂವು, ಆಗಾಗ ನೀವುತ್ತಿದ್ದರೂ ಅತಿ ಸಾಧಾರಣವಾಗಿದ್ದ ಮೀಸೆಗಳು, ಕ್ಷೌರ
ಮಾಡಿಸಿದ್ದ ಕುಳಿಗೆನ್ನೆ, ಮತ್ತು ದೃಢತೆಯನ್ನಾಗಲಿ ಕ್ರಿಯಾಶಕ್ತಿಯನ್ನಾಗಲಿ ಸೂಚಿಸಿದ ಮೋಸದ ಗಲ್ಲ, ಹಾಕಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಕರಿಯ
ಕೋಟು, ಮೊಳಕಾಲಿನಿಂದ ಸ್ವಲ್ಪ ಕೆಳಗೆ ಇಳಿದಿದ್ದ ಕಚ್ಚೆ, ಒಂದು ಕಾಲಿನಲ್ಲಿದ್ದ ಬೆಳ್ಳಿಯ ಸರಿಗೆ, ಗಿರಕು ಬರಕು ಸದ್ದು ಮಾಡುತ್ತ ತಮ್ಮ
ಇರುವಿಕೆಯನ್ನು ಕೂಗಿ ಹೇಳುವಂತಿದ್ದ ತಳುಕಿನ ಮೆಟ್ಟುಗಳು, ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದಿದ್ದ ಬೆಳ್ಳಿಕಟ್ಟಿನ ಬೆತ್ತ - ಈ ಒಂದೊಂದೂ
ನಾಗರಿಕತೆಯನ್ನು ಅನುಸರಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಅನಾಗರಿಕ ಅಸಂಸ್ಕೃತನನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಪ್ರದರ್ಶಿಸುತ್ತಿದ್ದರೂ, ಅಲ್ಲಿ ನೆರೆದಿದ್ದವರಿಗೆ
ಸೇರೆಗಾರರು ಆದರ್ಶಮೂರ್ತಿಯಾಗಿ ರಾರಾಜಿಸಿದರು.

ರಂಗಪ್ಪ ಸೆಟ್ಟರ ಹಿಂದೆಯೂ ಅಕ್ಕಪಕ್ಕಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಅವರ 'ಬಗಲಿ' ಮತ್ತು ಆಳುಗಳು, ಹಳೆಪೈಕದ ತಿಮ್ಮನೇ ಮೊದಲಾದ ಕಾನೂರಿನ
ಸ್ವತಂತ್ರಿಗಳೂ ಬರುತ್ತಿದ್ದರು. ತಿಮ್ಮ ಕಂಕುಲದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸಣ್ಣ ಜಾತಿ ಅಂಕದ ಹುಂಜವನ್ನು ಅವುಚಿಕೊಂಡಿದ್ದನು. ಆಳುಗಳೂ
ಇನ್ನೆರಡು ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ಹುಂಜಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಮರಗಳ ನಡುವೆ ಗುಂಪು ನಡೆದು ಬರುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಒಂದೆರಡು
ಎಡೆಗಳಲ್ಲಿ ತೂರಿಬರುತ್ತಿದ್ದ ಸಂಜೆಯ ಬಿಸಿಲಿನಲ್ಲಿ, ಹುಂಜಗಳ ರಕ್ತಗರ್ಭಿತವಾದ ಕೆಂಗೆಂಪು ಚೊಟ್ಟಿಗಳು ಸೇರೆಗಾರರ ತಲೆ
ವಸ್ತ್ರಕ್ಕಿಂತಲೂ ಕೆಂಪಾಗಿ ರಂಜಿಸಿದುವು

ಅಂಕದ ಸಮಯಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ರಂಗಪ್ಪ ಸೆಟ್ಟರು ಸ್ವಲ್ಪ ಹೆಚ್ಚಾಗಿಯೇ ಹರ್ಷದಿಂದಿರುತ್ತಿದ್ದರೂ ಆ ದಿನ ಅವರು ಎಂದಿಗಿಂತಲೂ ಅತಿಶಯವಾಗಿ ಸಂತೋಷವಾಗಿದ್ದಂತೆ ಕಾಣುತ್ತಿತ್ತು. ಹೆಂಗಸರ ಹಾಗೆ ತಲೆಯ ತುಂಬಾ ಕೂದಲಿದ್ದು, ಹೊಸದಾಗಿ ಕ್ಷೌರಮಾಡಿಸಿದ್ದ ಅವರ ಚಪ್ಪಟೆ ಮುಖದಮೇಲೆ, ತನ್ನ ಸಲುವಾಗಿ ಪಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಪಲಾವು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬರುವ ಯಜಮಾನನನ್ನು ಕಂಡು ಬಾಲವಲ್ಲಾಡಿಸುತ್ತ ಮುಖವನ್ನೇ ಅಭೀಷ್ಟಕವಾಗಿ ವೀಕ್ಷಿಸುವ ನಾಯಿಯ ಮೋರೆಯ ಮೇಲೆ ಕಣ್ಣುಗಳಲ್ಲಿ ತೋರುವ, ವಿಷಯಲಾಲಸೆಯ ಕಳೆಯೊಂದು ಮಿರುಗುತ್ತಿತ್ತು. ಆ ಮಿರುಗು ಅವರ ತಲೆಯೊಳಗೆ ಮಿದುಳಿನಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದ ವ್ಯಭಿಚಾರೀ ಭಾವದ ಪ್ರತಿಬಿಂಬವಾಗಿತ್ತು.

ಕೋಳಿಯಂಕವೆಂದರೆ ರಂಗಪ್ಪ ಸೆಟ್ಟರಿಗೆ ಪ್ರಾಣ. ಆದರೂ ಆ ದಿನ ಅವರು ಮನಸ್ಸಿಲ್ಲದ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಅಂಕಕ್ಕೆ ಬಂದಿದ್ದರು ! ಕಾರಣವೇನೆಂದರೆ, ಅವರು ಹಾಕಿದ್ದ ಗಾಳಕ್ಕೆ ಅವರಿಗೆ ಬೇಕಾಗಿದ್ದ ಪ್ರೀತಿಯ ಮೀನು ಮುಲುಮುಲುಮುಲು ಕಚ್ಚಲಾರಂಭಿಸಿತ್ತು. ಗಾಳದ ನೇಣಿಗೆ ಕಟ್ಟಿದ್ದ ಬೆಂಡು ನೀರಿನಮೇಲೆ ಕುಣಿಯತೊಡಗಿತ್ತು ! ಇನ್ನೇನು ಗಾಳದ ಚಳೆಯನ್ನು ಎಳೆದರೆ ಸೈ ಮೀನು ದಡಕ್ಕೆ ಬಿದ್ದು ಕೈಸೇರುತ್ತದೆ ! ಅದನ್ನು ಹಾಗೆಯೆ ನಿಲ್ಲಿಸಿಬಿಟ್ಟು ಕೋಳಿ ಅಂಕಕ್ಕೆ ಬಂದಿದ್ದ ಸೇರೆಗಾರರಿಗೆ ಮನಸ್ಸು ಹಿಂದು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ನೀಕ್ಕುಳಿಗಿಟ್ಟಿತ್ತು. ಅಷ್ಟಾದರೂ 'ಕೋಳಿಯಂಕದ ಪಟ್ಟಿ'ಗೆ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದ ತರುವಾಯ ಆ ನೆರೆದ ಜನರ ಉತ್ಸಾಹ ಉದ್ರೇಕ ಪ್ರಶಂಸೆ ಖಂಡನೆ ಮಾತು ನಗೆಗಳನ್ನೂ, ಅಂಕದ ಹುಮಜಗಳ ಸಮೂಹವನ್ನೂ, ಮುತ್ತಳಿ ಸೇರೆಗಾರರು ಸೀತೆಮನೆ ಸೇರೆಗಾರರು ಮೊದಲಾದವರು ತಮಗೆ ತೋರುತ್ತಿದ್ದ ಭಯ ಭಕ್ತಿ ಗೌರವಗಳನ್ನೂ, ಮುಂದೆ ತಮಗೊದಗಲಿರುವ ಜಯ ಮತ್ತು ಲಾಭಗಳನ್ನೂ, ಕಲ್ಲು ಸಾರಾಯಿಗಳ ಕಂಪನ್ನೂ ಕಂಡ ಸೇರೆಗಾರರ ಮನಸ್ಸು ಆ ದಿನ ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ತನ್ನ ತಾಯಿಯ ಜೊತೆ ಕಾನೂರಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದ ನೆಲ್ಲುಹಳ್ಳಿಯ ಸುಬ್ಬಮ್ಮನನ್ನು ಸದ್ಯಕ್ಕೆ ಮರೆತುಬಿಟ್ಟಿತು.

“ಹೌದಾ, ಸೇರಿಗಾರೆ, ತಡಮಾಡೂದ್ಯಾಕೆ ?” ಎಂದು ಕೇಳಿದ ಮುತ್ತಳಿಯ 'ಬಗಲಿ'ಗೆ ರಂಗಪ್ಪಸೆಟ್ಟರು “ಹೌದು, ಮಗಾ, ಕೈಹಚ್ಚಿನಿ ! ತಡಮಾಡೂದ್ಯಾಕೆ ?” ಎಂದು ಅಂಕ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವಂತೆ ಮೀಸೆಯಮೇಲೆ ಕೈಯಾಡಿಸುತ್ತ ಬೆಸನಿತ್ತರು.

ಮುತ್ತಳಿಯ 'ಬಗಲಿ'ಯೇ ಮೊದಲಾದ ಪ್ರವೀಣರು ಅಂಕದ ಹುಂಜಗಳಿಗೆ ಜೊತೆಹಾಕಲು ತೊಡಗಿದರು. ತುಳುಮಾತುಗಳ ಸುರಿಮಳೆ ಸರಿಯಲಾರಂಭಿಸಿತು. 'ಆ ಕೆಂಪು ಹುಂಜಕ್ಕೆ ಈ ಬಿಳಿಯ ಹುಂಜ ಸಮಗೈಯಲ್ಲ ; ಏಕೆಂದರೆ ಅದರ ಕಾಲು ಉದ್ದ.' 'ಆ ಬಣ್ಣದ ಹುಂಜಕ್ಕೂ ಈ ಬಣ್ಣದ ಹುಂಜಕ್ಕೂ ಇವತ್ತು ಪಂಚಾಂಗ ಬರುವುದಿಲ್ಲ.' (ಕೋಳಿಗಳನ್ನು ಕಾಳಗಕ್ಕೆ ಬಿಡುವಾಗ ಪಂಚಾಂಗ ನೋಡಿ ಘಳಿಗೆ, ತಿಥಿ, ರಾಹುಕಾಲ, ಗುಳಿಕಕಾಲ ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನೂ, ಯಾವ ಬಣ್ಣದ ಕೋಳಿ ಯಾವ ಬಣ್ಣದ ಕೋಳಿಯನ್ನು ಯಾವಾಗ ಸೋಲಿಸುತ್ತದೆ ಮೊದಲಾದ ವಿಚಾರಗಳನ್ನೂ ನಿರ್ಣಯಿಸಿಕೊಡುವ ಶೂದ್ರ ಜೋಯಿಸರುಗಳೂ ಅಂಕಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಾರೆ.) 'ಇದು ನಾಲ್ಕು ಅಂಕಗಳನ್ನು ಗೆದ್ದ ಕೋಳಿ, ಅದು ಇವತ್ತು ತಾನೇ ಒಡ್ಡಿಯಿಂದ ಹಿಡಿದು ಕೊಂಡುಬಂದಿದ್ದು. ಹೀಗೆ ತರತರವಾಗಿ ವಾದವಿವಾದಗಳಿಗೂ ಭಿನ್ನಾಭಿಪ್ರಾಯಗಳಿಗೂ ಮೊದಲಾಯಿತು. ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬನೂ ತನ್ನ ಹುಂಜ ಸೋಲದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಜೊತೆ ಹಾಕಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಏಕೆಂದರೆ, ಯಾರ ಹುಂಜ ಅಂಕದಲ್ಲಿ ಸೋಲುವುದೋ, ಓಡುವುದೋ ಅಥವಾ ಸಾಯುವುದೋ ಅದು ಗೆದ್ದ ಹುಂಜದವನಿಗೆ ಸೇರಬೇಕೆಂದು ಅಂಕದ ಕಾನೂನು. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬ ಜೂಜುಗಾರನೂ ತನ್ನ ಕೋಳಿಯ ಸೋಲಿನಿಂದಂಟಾಗುವ ನಷ್ಟದಿಂದಲೂ ಅವಮಾನದಿಂದಲೂ ಪಾರಾಗಿ, ಅದರ ಗೆಲುವಿನಿಂದಂಟಾಗುವ ಲಾಭವನ್ನೂ ಕೀತಿಯನ್ನೂ ಸಂಪಾದಿಸಲು ಕಾತರನಾಗಿದ್ದನು. ಅಲ್ಲದೆ ಎರಡು ಮೂರು ಅಂಕಗಳಲ್ಲಿ ಗೆದ್ದ ಕೋಳಿಗಳಿಗೆ ಬಹಳ ಬೆಲೆ ಬರುತ್ತದೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಕಸಬುದಾರರು ಹುಂಜಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿ, ಸಾಕಿ, ತರಬಿಯಿತ್ತು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಅಂತಹ ಒಂದೊಂದು ವೀರ ಹುಂಜಗಳಿಂದ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬನಿಗೆ ಮೂವತ್ತು ನಾಲ್ಕತ್ತು ಐವತ್ತು ಹುಂಜಗಳೂ ದಕ್ಕುವುದುಂಟು ! ಆಮೇಲೆ ಅವುಗಳಿಗೆ 'ಅರ್ಜುನ' 'ಕರ್ಣ' 'ಅಭಿಮನ್ಯು' ಮೊದಲಾದ ಬಿರುದುಗಳೂ ಬರುತ್ತವೆ ! ಅಂತಹ ಬಿರುದುಗಳನ್ನು ಪಡೆದ ಹುಂಜಗಳ ಒಡೆಯರಿಗೆ ಎಷ್ಟು ಗೌರವ ! ಅಂತಹ ಹುಂಜಗಳ ಕಾಳೆಗದಲ್ಲಿ ಪ್ರೇಕ್ಷಕರು ನೂರಾರು ರೂಪಾಯಿಗಳ 'ಮೇಲು ಜೂಜು' ಕಟ್ಟುತ್ತಾರೆ ಅಂದರೆ !

ಅಂತೂ ಆದಷ್ಟು ಜಾಗ್ರತೆಯಾಗಿ ಅಂಕದ ಹುಂಜಗಳಿಗೆ ಜೊತೆ ಹಾಕಿದರು. ಜೂಜುಗಾರರು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಹುಂಜಗಳ ಕಾಲಿಗೆ ವಾಡಿಕೆಯಂತೆ ಎರಡಂಗುಲದಷ್ಟು ಉದ್ದವಾಗಿ, ಕಾಲಂಗುಲದಷ್ಟು ಅಗಲವಾಗಿ, ಕ್ಷೌರದ ಕತ್ತಿಗಿಂತಲೂ ನಿಶಿತವಾಗಿ, ಬೆಳ್ಳಗೆ ತಳತಳಿಸುವ ಕತ್ತಿಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು.

ಬಯಲಿನ ಏಳೆಂಟೆಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಅಂಕ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು. ಒಂದೊಂದು ಜೊತೆಯ ಸುತ್ತಲೂ ಆಟಗಾರರೂ ನೋಟಗಾರರೂ ಚಕ್ರಾಕಾರವಾಗಿ ಕಿಕ್ಕಿರಿದರು. ಪ್ರೇಕ್ಷಕರಲ್ಲಿ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿ ಪಕ್ಷಪ್ರತಿಪಕ್ಷಗಳಾಗಿ 'ಮೇಲು ಜೂಜು' ಕಟ್ಟತೊಡಗಿದರು.

ಕಾನುರು ಸೇರೆಗಾರರ ಸ್ವತಃ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿದ್ದ ಅಂಕಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಜನ ನೋಟಕರು ಸೇರಿದರು. ಏಕೆಂದರೆ, ಅವರು ಯಾವಾಗಲೂ ರೂಪಾಯಿಗಟ್ಟಲೆ ಮೇಲುಜೂಜು ಕಟ್ಟಿ, ಸಹಜವಾಗಿಯೇ ಕುತೂಹಲ ಪೂರ್ಣವಾಗಿರುತ್ತಿದ್ದ ಅಂಕಕ್ಕೆ ಮತ್ತೂ ಒಂದು ಹೊಸ ಹುರುಪು ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಅಲ್ಲದೆ ಅವರ ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆಯಲ್ಲಿ ಅತ್ಯುತ್ತಮವಾದ ಅಂಕದ ಕೋಳಿಗಳನ್ನೇ ಚುನಾಯಿಸಿ ಕಾಳೆಗಳಿಗೆ ಬಿಡುತ್ತಿದ್ದರು.

ಇಬ್ಬರು ಜೂಜುಗಾರರು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಕೋಳಿಗಳಿಗೆ ಕತ್ತಿ ಕಟ್ಟಿ, ಅವುಗಳನ್ನು ಎರಡು ಕೈಗಳಿಂದಲೂ ಭದ್ರವಾಗಿ ಹಿಡಿದು ಎದೆಗವುಚಿಕೊಂಡು ರಣರಂಗಕ್ಕೆ ಇಳಿದರು. ಇಬ್ಬರೂ ಒಬ್ಬರ ಮುಖವನ್ನೊಬ್ಬರು ಸ್ಪರ್ಧೆಯಿಂದ ಮರೆತು ನೋಡಿದರು. ಒಬ್ಬನದು ಬಡಕಲು ಮುಖ, ಮೆಳ್ಳೆಗಣ್ಣು, ಧೂಳಿ ಹಿಡಿದಂತೆ ನಸುಕೆಂಪಾಗಿ ಗಲ್ಲದವರೆಗೂ ಎಂಬಂತೆ ನೀಳವಾಗಿ ಜೋಲುತ್ತಿದ್ದ ಮೀಸೆ, ಮತ್ತೊಬ್ಬನದು ಮೈಲಿಯೆದ್ದು ಕುಳಿಕುಳಿಯಾಗಿದ್ದ ಕರಿಯ ಮುಖ, ಅತಿ ವಿರಳವಾಗಿ ಕಿರಿಮೀಸೆ, ಸದಾ ಮದ್ಯಪಾನ ಮಾಡಿದುದರಿಂದ ಉಂಟಾದ ಹೊಲಹಿನ ತೇಲುಗಣ್ಣು. ವಿಕಾರದಲ್ಲಿ, ಕೊಳಕಿನಲ್ಲಿ, ರೋಷ ಕೋಪ ಹಟ ಧೂರ್ತನಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಇಬ್ಬರೂ ಸಮಗೈಯಾಗುವ ಸ್ಪರ್ಧಿಗಳಂತೆ ತೋರುತ್ತಿದ್ದರು. ನಗ್ನವಾದ ಇಬ್ಬರ ತೋಳುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಜಯಲಕ್ಷ್ಮಿಯಾಗುವ ಸ್ಪರ್ಧಿಗಳಂತೆ ತೋರುತ್ತಿದ್ದರು. ನಗ್ನವಾದ ಇಬ್ಬರ ತೋಳುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಜಯಲಕ್ಷ್ಮಿ ವಶೀಕರಣ ಮಂತ್ರದ ತಾಯಿತಿಗಳು ಕೊಳೆ ಹಿಡಿದು ಅಸಹ್ಯವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದುವು.

ನೋಡುತ್ತ ನೋಡುತ್ತ ಒಬ್ಬರನೊಬ್ಬರು ಮೈ ಮೈ ಮುಟ್ಟುವಂತೆ ಸಮೀಪಿಸಿದರು. ಮೆಳ್ಳೆಗಣ್ಣಿನವನು ಹಿಡಿದಿದ್ದ ಕರಿಗೆರೆಯ ಕೆಂಪುಹುಂಜದ ಮುಖವೂ, ಮೈಲಿಕಜ್ಜಿ ಮುಖದವನು ಹಿಡಿದಿದ್ದ ಅಚ್ಚ ಬಿಳಿಯ ಹುಂಜದ ಮುಖವೂ ಎದುರುಬದುರಾದುವು. ಕೆಂಪುಹುಂಜದ ಚೊಟ್ಟಿಗಿಂತಲೂ ಬಿಳಿಯ ಹುಂಜದ ಚೊಟ್ಟಿ ವರ್ಣತಾರತಮ್ಯದಿಂದ ಬಹಳ ಚೆನ್ನಾಗಿ ರಂಜಿಸುತ್ತಿತ್ತು ಮೆಳ್ಳೆಗಣ್ಣಿನವನ ಕೆಂಪುಹುಂಜ ಮೈಲಿಕಜ್ಜಿಯವನ ಬಿಳಿಯ ಹುಂಜದ ತಲೆಯನ್ನು ಒಂದುಸಾರಿ ಕೊಕ್ಕಿನಿಂದ ಕುಕ್ಕಿತು. ಪ್ರೇಕ್ಷಕರಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ಜಯಘೋಷಮಾಡಿ, ಭವಿಷ್ಯತ್ತು ಹೇಳತೊಡಗಿದರು. ಬಿಳಿಯ ಹುಂಜವೂ ಕುಕ್ಕಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿತು. ಆದರೆ ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿಯೇ ಜೂಜುಗಾರರು ಹಿಂದೆ ಹಿಂದೆ ಸರಿದು, ಸಮ್ಮುಖವಾಗಿ ನಿಂತರು. ಅಂಕಕ್ಕೆ ಬಿಡುವ ಮೊದಲು, ಅಂಕವಾಡುವ ಹುಂಜಗಳನ್ನು ಹಾಗೆ ಕೆರಳಿಸುವುದು ಒಂದು ರೂಢಿ.

ಜೂಜುಗಾರರು ರಂಗದ ಮಧ್ಯೆ ತುಸು ದೂರ ದೂರವಾಗಿ ನಿಂತು ಹುಂಜಗಳನ್ನು ಹಿಂದಕ್ಕೂ ಮುಂದಕ್ಕೂ ಸರಿಸಿ, ಪುಕ್ಕಗಳನ್ನು ನೀವಿ, ಕೋಳಿಗಳನ್ನುದ್ದೇಶಿಸಿ ಸಮಯೋಚಿತವಾದ ಉತ್ತೇಜನದ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತ ಅಂಕಕ್ಕೆ ಅನುವಾಗುತ್ತಿರಲು, ಪ್ರೇಕ್ಷಕರಲ್ಲೊಬ್ಬ ಸ್ವಲ್ಪ ಮುಂದೆ ಬಾಗಿ ಎಲ್ಲರೂ ಕಾಣುವಂತೆ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಬೆಳ್ಳಿಯ ಎರಡಾಣೆಯೊಂದನ್ನು ಹಿಡಿದು ನೋಡಿ "ಕೆಂಪಿನ ಮೇಲೆ ಎರಡಾಣೆ ಮೇಲು ಜೂಜು ! ಯಾರು ಕಟ್ಟೀರಿ ?" ಎಂದು ಕೂಗಿದನು.

ಮತ್ತೊಬ್ಬ "ಬಿಳಿಯದರ ಮೇಲೆ ನಾಲ್ಕಾಣೆ !" ಎಂದು ಬೆಳ್ಳಿಯ ನಾಣ್ಯವನ್ನು ಮೇಲಕ್ಕೆ ಏಣ್ಣನೆ ಹಾರಿಸಿ ಹಿಡಿದನು.

ನಾಲ್ಕೈದು ಜನರು ಮಾತ್ರವೇ ಸ್ಪರ್ಧೆಯಿಂದ ಮೇಲುಜೂಜು ಹೂಡಿದರು. ಉಳಿದವರು ಬಿರುದಿನ ಕೋಳಿಗಳ ಮೇಲೆ ಜೂಜು ಕಟ್ಟಲೆಂದು, ಯಃಕಶ್ಚಿತ್ತಗಳ ಗೋಬೆಗೆ ಹೋಗದೆ, ಸುಮ್ಮನೆ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದರು.

ಅಂಕ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು. ಹಿಂದಕ್ಕೂ ಮುಂದಕ್ಕೂ ತೂಗಿ, ಪುಕ್ಕಗಳನ್ನು ನೀವಿ, ನೆಲಕ್ಕೆ ಬಿಟ್ಟೊಡನೆಯೇ ಹುಂಜಗಳೆರಡೂ ಒಂದನ್ನೊಂದು ಮಲೆತು ನೋಡುತ್ತ, ನಟನೆಗಾಗಿ ನೆಲವನ್ನು ಕುಕ್ಕುತ್ತ, ಕುಸ್ತಿಯಾದುವ ಜಟ್ಟಿಗಳು ಪಟ್ಟು ನೋಡಿ ಒಬ್ಬರನ್ನೊಬ್ಬರು ಸೆಣಸುವಂತೆ ಹೊಂಚಿ ಸೆಣಸುತ್ತ, ಕ್ಷಣಕ್ಷಣಕ್ಕೂ ಹತ್ತಿರಹತ್ತಿರವಾಗಿ, ಕುತ್ತಿಗೆಯ ಕೇಸರಗಳನ್ನು ಕೆದರಿ ನಿಮಿರಿಸಿಕೊಂಡು, ಒಂದರ ಮುಖದ ಬಳಿ ಮತ್ತೊಂದು ಮುಖವಿಟ್ಟು, ಮುಖವೆತ್ತಿ, ದೃಷ್ಟಿಯುದ್ದ ಮಾಡುತ್ತ, ಹಠಾತ್ತಾಗಿ, ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಿ ಬಿಡುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ನೆರೆದಿದ್ದವರೆಲ್ಲರೂ ಬೆಚ್ಚಿ ಬೆರಗಾಗುವಂತೆ. ಒಂದರ ಎದೆಗೆ ಮತ್ತೊಂದು ರಪ್ಪರಪ್ಪನೆ ಒದೆದುಕೊಳ್ಳಲಾರಂಭಿಸಿದುವು. ಮೂರು ಸಾರಿ ಒದೆದುಕೊಂಡು ನಾಲ್ಕನೆಯ ಸಾರಿ ಎರಗುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ, ಮೈಲಿಕಜ್ಜಿ ಮುಖದವನು ತನ್ನ ಬಿಳಿಯ ಹುಂಜವನ್ನು ಪುಕ್ಕಹಿಡಿದು ಎಳೆದು ಎತ್ತಿಕೊಂಡನು. ಮೆಳ್ಳೆಗಣ್ಣಿನ ತನ್ನ ಹುಂಜವನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಳ್ಳುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ, ಅದು ರೋಷದಿಂದ ಅಟ್ಟಿಬಂದು ಮೈಲಿಕಜ್ಜಿಯವನ ಕೈಲಿದ್ದ ಬಿಳಿಯ ಹುಂಜಕ್ಕೆ ಒದೆಯುತ್ತೇನೆಂದು ಹಾರಿ ಒದೆಯಿತು. ಮೈಲಿಕಜ್ಜಿಯವನು ತನ್ನ ಹುಂಜವನ್ನು ಬೇಗನೆ ಮೇಲಕ್ಕೆತ್ತಿ ಪೆಟ್ಟು ಬೀಳದಂತೆ ತಪ್ಪಿಸಿದನು. ಆದರೆ ಕೆಂಪು ಹುಂಜದ ಕಾಲ್ಗತ್ತಿಯ ಮೊನೆ ಕೋಳಿಗೆ ತಪ್ಪಿದುದು ಅವನ ಕೈಗೇ ಗೀರಿ ನೆತ್ತರು ಸುರಿಯಲಾರಂಭಿಸಿತು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಮೆಳ್ಳೆಗಣ್ಣಿನವನೂ ತನ್ನ ಹುಂಜವನ್ನು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಸೆಳೆದುಕೊಂಡನು. ಮೈಲಿಕಜ್ಜಿಯವನಿಗೆ ರೇಗಿತು. ಸೇರೆಗಾರ ರಂಗಪ್ಪನೆಟ್ಟರು ಜಗಳಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶಕೊಡದೆ ಮತ್ತೆ ಕೋಳಿಗಳನ್ನು ಅಂಕಕ್ಕೆ ಬಿಡುವಂತೆ ಅಪ್ಪಣೆಮಾಡಿದರು.

ಮೊದಲಿನಂತೆ ಎರಡನೆಯ ಸಾರಿಯೂ ಹುಂಜಗಳು ಒಂದನ್ನೊಂದು ಸಂಧಿಸಿ ಅಂಕವಾಡಿದುವು. ಒಂದು ನಿಮಿಷದೊಳಗಾಗಿ ಬಿಳಿಯ ಹುಂಜದ ಎದೆಯ ತಿಪ್ಪುಳು ಕೆಂಪಾಯಿತು. “ಹೋ ಹೋ ಹಿಡಿ ಹಿಡಿ” ಎನ್ನುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಮೈಲಿಕಜ್ಜಿಯವನು ತನ್ನ ಹುಂಜವನ್ನು ಹಿಡಿದೆತ್ತಿಕೊಂಡು ಪರೀಕ್ಷಿಸಿದನು. ಬಹಳ ಕಷ್ಟಪಟ್ಟು ಹುಡುಕಿದ ಮೇಲೆ ಅದರ ಎದೆಗೆ ಕತ್ತಿಯ ಅಲಗು ಒಂದಂಗುಲದಷ್ಟು ಒಳಹೊಕ್ಕಿದ್ದುದು ಗೊತ್ತಾಯಿತು. ಕೋಳಿಯ ಬಾಯಲ್ಲಿ ರಕ್ತ ಬರತೊಡಗಿತ್ತು. ಅದರ ಯಜಮಾನನಿಗೆ ತನ್ನ ಕೋಳಿ ಸಾಯುತ್ತದೆಂದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ತಿಳಿದುಹೋಯಿತು. ಏನಾದರಾಗಲಿ ಎಂಬ ಸ್ವಲ್ಪ ನೀರು ಕೂಡಿಸಿ, ಮೈಗೂ ಪುಕ್ಕದ ಗಡ್ಡೆಗೂ ನೀರು ಚೆಮುಕಿಸಿ ಶಿಶಿರೋಪಾಚಾರಮಾಡಿ, ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಿಬಿಡುವುದರೊಳಗೆ ಮತ್ತೆ ಕಾಳಗಕ್ಕೆ ಬಿಟ್ಟನು. ಆ ಹುಂಜವಾದರೂ ಸ್ವಲ್ಪವು ಹಿಂದೆಗೆಯದೆ, ತನಗಾಗಿದ್ದ ಎದೆಗಾಯದ ಅರಿವು ಇಲ್ಲದೆ, ಮತ್ತೆ ಅಂಕವಾಡಿತು. ಒಂದೆರಡು ನಿಮಿಷಗಳಲ್ಲಿ ನೆತ್ತರು ಕಾರಿಕೊಂಡು ಕೆಳಗುರುಳಿತು. ಅದನ್ನೆತ್ತಿಕೊಂಡು ಪರೀಕ್ಷಿಸಿದರು. ಎದೆಗೆ ಮೂರು ಗಾಯಗಳಾಗಿದ್ದುವು. ಕತ್ತಿಯ ಒಂದೊಂದು ಗಾಯವೂ ಸುಮಾರು ಒಂದಂಗುಲಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಮೈಯೊಳಗೆ ಚೆಚ್ಚಿತ್ತು. ಆದರೂ ಆ ಹುಂಜ ಸಾಯುವವರೆಗೂ ಹೋರಾಡಿ ಮಡಿಯಿತು. ಓಡಿಹೋಗಲಿಲ್ಲ. ಅದಕ್ಕೇ ‘ಕೋಳಿಯ ಶೌರ್ಯ’ವೆಂದು ಗಾದೆಯಿರುವುದಲ್ಲವೆ ?

ಮೆಳ್ಳೆಗಣ್ಣಿನ ತನ್ನ ಹುಂಜ ಗೆದ್ದಿದ್ದ ಬಿಳಿಯ ಹುಂಜದ ಶವವನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಅದರ ಮುಂದೆ ವಿಜಯೋನ್ಮತ್ತವಾಗಿ ಎಸೆದನು. ಆದರೆ ಕೆಂಪು ಹುಂಜಕ್ಕೂ ಪೆಟ್ಟಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಅದೂ ಬೀಳುವಂತೆ ತಲೆದೂಗಲಾರಂಭಿಸಿತು. ಬೇಗಬೇಗನೆ ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ಪರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಹಾಗೆ ಕೈಮೇಲೆ ಪ್ರಾಣ ಬಿಟ್ಟಿತು. ಬಿಳಿಯ ಹುಂಜದ ಸಾವಿಗೆ ಹಿಗ್ಗಿದ ಮೆಳ್ಳೆಗಣ್ಣು, ಎತ್ತಿದ ಕೈ ಮೇಲೆಯೆ ಸತ್ತೊರಗಿದ ತನ್ನ ಕೆಂಪು ಹುಂಜವನ್ನು ದುಃಖದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ವೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಿರಲು, ಹಿಂದಿನಿಂದ ಯಾರೊ ತುಳುಮಾತಿನಲ್ಲಿ “ಹೌದಾ. ಕುದುಕಾ, ಪೆಟ್ಟಾಗಿತ್ತಾ ?” ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದರು.

ಬಿಲ್ಲವರ ಜಾತಿಗೆ ಸೇರಿದ್ದ ಕುದುಕ ತನ್ನ ಮೆಳ್ಳೆಗಣ್ಣನ್ನು ಮೇಲೆತ್ತಿ ತಿರುಗಿ ನೋಡಿದನು : ಗಟ್ಟಿದಮೇಲಿನವರಂತೆ ಉಡುಪು ಹಾಕಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಸೋಮ ಕೈಲಿದ್ದ ಕೆಂಪು ಹುಂಜದ ಯೋಗಕ್ಷೇಮವನ್ನು ವಿಚಾರಿಸುತ್ತಿದ್ದರೂ ಕೆಳಗೆ ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಸತ್ತು ಬಿದ್ದಿದ್ದ ಬಿಳಿಯ ಹುಂಜವನ್ನು ಆಶಾದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡುತ್ತ ಹತ್ತಿರ ಬಂದು ನಿಂತನು.

ಸೋಮನ ಮೇಲೆ ಪ್ರಲೋಭನ ವಿಶಾಚಿ

ಹೂವಯ್ಯ ಬರೆದಿದ್ದ ಕಾಗದದ ಪ್ರಕಾರ ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದ ಐವತ್ತು ರೂಪಾಯಿಗಳನ್ನೂ ಕೈಕಾಗದವನ್ನೂ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಸೀತೆಮನೆಯಿಂದ ಕೆಳಕಾನೂರಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದ ಸೋಮನಿಗೆ ನಡುದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಪ್ರಲೋಭನ ಭೂತವೆದುರಾಯಿತು. ಶನಿವಾರ ಸಂಧ್ಯಾಕಾಲ ಕೋಳಿ ಅಂಕ ನಡೆಯುವುದೆಂದು ಆತನಿಗೆ ಗೊತ್ತಿತ್ತು. ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯವನಾಗಿದ್ದ ಅವನಿಗೆ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿಯೇ ಕೋಳಿಯಂಕದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಆಸಕ್ತಿ. ಆದರೆ ಹೂವಯ್ಯನಿಗೆ ಅಂತಹ ವಿಚಾರಗಳಲ್ಲಿ ದ್ವೇಷವಿದ್ದುದರಿಂದ ಸೋಮನ ಅತ್ತಕಡೆಗಳೆಯುತ್ತಿದ್ದ ತನ್ನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಬಹು ಪ್ರಯತ್ನದಿಂದ ಬಿಗಿಹಿಡಿದಿದ್ದನು. ಆದರೂ ಅವಕಾಶ ಸಿಕ್ಕಿದರೆ ಅಂಕದ ಮೋಹಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗದಿರುವಷ್ಟು ದೃಢವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ ಆ ಮನಸ್ಸು.

ಹೂವಯ್ಯ ತನ್ನ ಜಮೀನಿನ ಕಾಮಗಾರಿಗೆ ಬೇಕಾಗಿದ್ದ ಹಣವನ್ನು ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರಿಂದ ತರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಬರೆದಿದ್ದ ಕಾಗದವನ್ನು ಪುಟ್ಟಣ್ಣನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟು ಕಳುಹಿಸಬೇಕೆಂದಿದ್ದನು. ಆದರೆ ಸೋಮನ ತಾನೇ ಹೋಗಿಬರುವುದಾಗಿ ಹೇಳಿ ಸೀತೆಮನೆಗೆ ಹೋಗಿದ್ದನು. ಹೋಗುವಾಗ ಅವನಿಗೆ ಕೋಳಿಯಂಕಕ್ಕೆ ಹೋಗುವ ಬುದ್ಧಿ ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಅಥವಾ ಗೊತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಸೀತೆಮನೆಯಿಂದ ಹಿಂತಿರುಗುತ್ತಿದ್ದಾಗ, ಅಂತರಂಗದಲ್ಲಿ ಅವಿತುಕೊಂಡಿದ್ದ ಆ 'ಹುನಾರು' ಮೆಲ್ಲಗೆ ಹೊರಗೆ ತಲೆಹಾಕಿತು.

“ಏನು, ಹೋಗಿ ನೋಡಿಕೊಂಡು ಬಂದರಾಯಿತು! ಒಂದು ಎಲೆಯಡಕೆ ಹಾಕುವಷ್ಟು ದೂರವೂ ಇಲ್ಲ. ನಾನು ಹೋಗಿ ಬಂದಿದ್ದು ಯಾರಿಗೆ ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತದೆ? ನಾನೇನು ಅಂಕಕ್ಕೆ ಕೋಳಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ; ಮೇಲುಜೂಜಿನ ಗೋಜಿಗೂ ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ! ಮೇಲುಜೂಜಿಗೆ ಹೋಗುವುದಕ್ಕೆ ನನ್ನ ಹತ್ತಿರ ದುಡ್ಡಾದರೂ ಎಲ್ಲಿದೆ?” ಎಂದು ಆಲೋಚಿಸುತ್ತಿದ್ದಾಗ, ತನ್ನ ಜೇಬಿನಲ್ಲಿದ್ದ ಐವತ್ತು ರೂಪಾಯಿಗಳ ನೆನಪಾಯಿತು. ಆದರೆ ಅದು ತನ್ನ ಒಡೆಯನಿಗೆ ಸೇರಿದುದು; ಆ ದುಡ್ಡು ತನ್ನಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಒಂದೇ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಒಂದೇ ಎಂದು ಯೋಚಿಸಿ, ಸೋಮನ ಕೋಳಿಯಂಕದ ಪಟ್ಟಿಯ ಕಡೆಗೆ ಚುರುಕಾಗಿ ನಡೆದನು. ಮುಂದುವರಿದಂತೆಲ್ಲ ಅಂಕವನ್ನು ನೋಡುವ ಆಸಕ್ತಿಯೂ ಉದ್ದೇಗವೂ ಹೆಚ್ಚು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ, ಬೇಗಬೇಗನೆ ಕುಕ್ಕೋಟ ಓಡತೊಡಗಿದನು. ಅಂಕದ ಪಟ್ಟಿ ಸಮೀಪವಾದಾಗ ಮಾತ್ರ ಒಂದು ಸಾರಿ ನಿಂತು, ತನ್ನ ಉಡುಪನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ನೀವಿ ಸರಿಮಾಡಿಕೊಂಡು, ಪ್ರಶಂಸಾದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಅವಲೋಕಿಸಿ ಮುಂದುವರಿದನು.

ಅವನು ಬರುವಷ್ಟರಲ್ಲಿಯೇ ನಾಲ್ಕಾರು ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಅಂಕಗಳು ಶುರುವಾಗಿದ್ದುವು. ಅಂಕವಾಡುವ ಕೋಳಿಗಳನ್ನೇ ನೆಟ್ಟನೋಟದಿಂದ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದ ಮಂದಿ, ಸೋಮನನ್ನಾಗಲಿ ಅವನ ಉಡುಪನ್ನಾಗಲಿ ಹೆಚ್ಚೇನೂ ಲೆಕ್ಕಿಸಲಿಲ್ಲ. ಒಳ್ಳೆಯದೆ ಆಯಿತೆಂದುಕೊಂಡು ಸೋಮನ ಒಂದುಕಡೆ ನಿಂತು ನೋಡದೆ, ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ನೆರೆದಿದ್ದ ಗುಂಪುನಿಂದ ಗುಂಪಿಗೆ ಚರಿಸತೊಡಗಿದನು. ಅವನಿಗಾಗಲೆ ಬರಿಯ ಪ್ರೇಕ್ಷಕನಾಗಿ ಇರುವುದರಲ್ಲಿ ರುಚಿಯೂ ಆಸಕ್ತಿಯೂ ಅಳಿದುಹೋಗಿ ಮನಸ್ಸು ಅಸ್ಥಿರವಾಗುತ್ತಿತ್ತು.

ಅಂಕಗಳೇನೂ ಒಂದೊಂದು ಒಂದೊಂದು ವಿಶೇಷ ರೀತಿಯಿಂದ ಮನೋಹರವಾಗಿದ್ದುವು. ಒಂದೆಡೆ ಕಾಳಗಕ್ಕೆ ಪ್ರಾರಂಭವಾದ ಒಂದೆರಡು ಕ್ಷಣಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಹುಂಜ ಹೆದರಿ ಕಾಲಿಗೆ ಬುದ್ಧಿ ಹೇಳಿ ಪೋದೆಗಳಲ್ಲಿ ತಲೆ ಮರೆಸಿಕೊಂಡು, ಮೇಲುಜೂಜಿನಲ್ಲಿ ಗೆದ್ದವರ ನಗೆ ಮತ್ತು ಕೈಚಪ್ಪಾಳೆಗಳಿಗೂ, ಸೋತವರ ವಿಷಾದ ಮತ್ತು ಬೈಗುಳಗಳಿಗೂ, ತನ್ನ ಒಡೆಯನ ಅವಮಾನ ಮತ್ತು ಕ್ರೋಧಗಳಿಗೂ ಕಾರಣವಾಯಿತು. ಮತ್ತೊಂದೆಡೆ ಎರಡು ಹುಂಜಗಳಿಗೂ ಖಾಡಾಖಾಡಿ ಯುದ್ಧವಾಗಿ, ಒಂದರ ಹೊಟ್ಟೆ ಸೀಳಿತು. ಒಡನೆಯೆ ಅದರ ಯಜಮಾನನೂ ಮತ್ತು ಅದರ ಪರವಾಗಿ ಮೇಲುಜೂಜು ಕಟ್ಟಿದ್ದವರೂ ಸೇರಿ, ಗಾಯವನ್ನು ಹೋಲಿದು, ಔಷಧಿ ಹಾಕಿ, ನೀರು ಕುಡಿಸಿ, ಮತ್ತೆ ಅಂಕಕ್ಕೆ ಬಿಡಲು, ಒಂದೆರಡು ನಿಮಿಷಗಳಲ್ಲಿಯೆ ಎದುರಾಳಿಯನ್ನೂ ಕೊಂದು ತಾನೂ ಬದುಕಿಕೊಂಡಿತು. ಇನ್ನೊಂದೆಡೆ ಮೇಲುಜೂಜು ಕಟ್ಟಿದ್ದವರಲ್ಲಿಯೆ ಪರಸ್ಪರ ಮಾತುಕತೆಗಳಾಗಿ, ಜಗಳವಾಗುವುದರಲ್ಲಿತ್ತು. ಮಗುದೊಂದೆಡೆ ಕೋಳಿಗೆ ನೀರು ಕುಡಿಯಿಸುವುದರ ಬದಲು ಹೆಂಡವನ್ನು ಕುಡಿಸಿದುದರ ಫಲವಾಗಿ ಅದು-ನೆರೆದವರೆಲ್ಲರೂ ಹುಂಜಗಳಾಗಿ ಕಂಡರೇನೂ ಅದರ ಕಣ್ಣಿಗೆ-ಎದುರು ಹುಂಜವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಜನರಮೇಲೆಯೆ ನುಗ್ಗಿ, ಅದರ ಕಾಲಿನ ಕತ್ತಿಯಿಂದ ಒಬ್ಬಿಬ್ಬರಿಗೆ ಗಾಯಗಳೂ ಆದುವು!

ಹೀಗೆ ಎಲ್ಲ ಅಂಕಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸಾಕಾದಷ್ಟು ಉದ್ದೇಗೋಲ್ಲಾಸಗಳಿದ್ದರೂ ಸೋಮನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ನೆಮ್ಮದಿಯುಂಟಾಗಲಿಲ್ಲ. ತನ್ನನ್ನು ಎಲ್ಲರೂ ನೋಡುತ್ತಾರೆ ಎಂದು ಭಾವಿಸಿದ್ದು ವ್ಯರ್ಥವಾಗಿತ್ತು. ತಾನೊಬ್ಬ ಯೇಕಶ್ಚಿತನಾಗಿಬಿಟ್ಟನೆಂದು ಮನಸ್ಸಿಗೆ ನೋವಾಯಿತು. ತನ್ನ ಜೀವಿನಲ್ಲಿ ಐವತ್ತು ರೂಪಾಯಿಗಳು-ಒಂದಲ್ಲ, ಎರಡಲ್ಲ, ಐವತ್ತು ರೂಪಾಯಿಗಳು ಇವೆ ಎಂದು ಗೊತ್ತಾಗಿದ್ದರೆ, ಈ ಜನರು ತನ್ನನ್ನು ಈ ರೀತಿ ನಿರ್ಲಕ್ಷಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆ? ನಾನೀಗ ಒಂದೆರಡು ರೂಪಾಯಿಗಳಷ್ಟು ಮೇಲುಜೂಜು ಕಟ್ಟಿದರಾಗಲಿ ಅಥವಾ ಒಂದು ಅಂಕದ ಹುಂಜವನ್ನು ಕೊಂಡುಕೊಂಡು ರಂಗಕ್ಕಿಳಿದರಾಗಲಿ, ಇವರೆಲ್ಲರೂ ಸೇರಿ ಸಂಚು ಹೂಡಿದರೂ ನನ್ನನ್ನು ಕಃಪದಾರ್ಥವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಲು ಸಾಧ್ಯವಾದೀತೆ? ಹೋಗಲಿ, ಇದು ಸಮಯವಲ್ಲ; ಇನ್ನೊಂದು ಸಾರಿ ಅಂಕವಾದಾಗ ನೋಡುತ್ತೇನೆ- ಎಂದು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೇ ಮಂಡಿಗೆ ತಿನ್ನುತ್ತ ಸೋಮ ಕಾನೂರು ರಂಗವ್ವ ಸೆಟ್ಟರು ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿದ್ದ ಅಂಕಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಬಂದನು. ಅವರನ್ನು ಕಂಡಕೂಡಲೆ ಅವನ ಮನಸ್ಸು ಅನಿರೀಕ್ಷಿತವಾಗಿಯೇ ಮಲೆತು ನಿಂತು ಗುಟುರುಹಾಕಿತು. ಮುಂದುವರಿಯದೆ ಹಿಂದುಗಡೆ ನಿಂತುಕೊಂಡು ಸೇರೆಗಾರರ “ಜಬರದಸ್ತ”ನ್ನು ಮಾತ್ಸರ್ಯ ತಿರಸ್ಕಾರಗಳಿಂದ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಅವನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಸೇರೆಗಾರರಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಮೇಲುಜೂಜು ಕಟ್ಟಿದರೆ, ಏನಾದರಾಗಲಿ, ಅವರಿಗೆ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ತಾನೂ ಮೇಲುಜೂಜು ಕಟ್ಟದೆ ಬಿಡುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದು ಆಲೋಚಿಸಿ, ಹಲ್ಲುಮಟ್ಟೆ ಕಚ್ಚಿದನು. ಅದೃಷ್ಟಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಸೇರೆಗಾರರು ಆ ಜೊತೆಗೆ ಮೇಲುಜೂಜು ಕಟ್ಟಲಿಲ್ಲ.

ಆದರೂ ಸೋಮನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೇ ಸೇರೆಗಾರರದು ಬಿಳಿಯ ಕೋಳಿಯೆಂದೂ ತನ್ನದು ಕೆಂಪುಕೋಳಿಯೆಂದೂ ಭಾವಿಸಿಕೊಂಡು, ಅಂಕದ ಪರ್ಯವಸಾನವನ್ನೇ ಉತ್ಸುಕತೆಯಿಂದ ಕಾಯುತ್ತಿದ್ದನು. ಬಿಳಿಯ ಕೋಳಿ ಸತ್ತುಬೀಳಲು, ಸೋಮನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಸೇರೆಗಾರರನ್ನು ತಾನೇ ಕೊಂದುಹಾಕಿದಷ್ಟು ಹರ್ಷವಾಯಿತು! ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಅವನು ಗೆದ್ದವನ (ಅವನ ಹೆಸರು 'ಕುದುಕ') ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ “ಹೌದಾ, ಕುದುಕಾ ಪೆಟ್ಟಾಗಿತ್ತಾ” ಎಂದು ಕುಶಲಪ್ರಶ್ನೆಗೈದು ಸಹಾನುಭೂತಿ ತೋರಿಸಿದನು. ಮಡಿದು ಬಿದ್ದಿದ್ದ, ಸುಪುಷ್ಟವಾದ ಬಿಳಿಯ ಹುಂಜವನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದ ಸೋಮನಲ್ಲಿ ಜಯಮದದ ಜೊತೆಗೆ ಕೆಲವು ಕಾಲದ ಹಿಂದೆ ವಿಶೇಷವಾಗಿದ್ದು ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿದ್ದ ಮಾಂಸಲೋಭವೂ ಮೂಡಿತು. ತತ್ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅವನಿಗೆ ತನ್ನ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯೆಲ್ಲ ಮರೆತು ಹೋಯಿತು.

ತಾನೂ ಒಂದು ಅಂಕದ ಕೋಳಿಯನ್ನು ಕೊಂಡುಕೊಂಡು, ರಂಗಕ್ಕಿಳಿದು, ಕಡೆಯಪಕ್ಷ ಒಂದು ಕೋಳಿಯನ್ನಾದರೂ ಗೆಲ್ಲಬೇಕೆಂದು ಮನಸ್ಸು ಪೀಡಿಸತೊಡಗಿತು. ಜೀವಿನೊಳಗಿದ್ದ ಐವತ್ತು ರೂಪಾಯಿಗಳ ನೋಟಿನ ಕಟ್ಟನ್ನು ಮುಟ್ಟಿ ನೋಡಿಕೊಂಡನು. ಅವನ ಒಳಗಣ್ಣಿಗೆ ಹೂವಯ್ಯನ ಚಿತ್ರ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡಿತು. ಸ್ವಾಮಿಗೆ, ತನ್ನನ್ನು ಕಾಡುತನದಿಂದ ಈ ನಾಗರಿಕಸ್ಥಿತಿಗೆ ತಂದು ಪೊರೆದ ಸ್ವಾಮಿಗೆ, ಯಾರಿಗೂ ಕೇಡೆಣಿಸದೆ ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಉದ್ಧಾರಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಯತ್ನಿಸುತ್ತಿರುವ ಸ್ವಾಮಿಗೆ, ಕೀಳುಜಾತಿಯ ಬಡಬಗ್ಗರ ಮುರುಕಲು ಹರಕಲು ಗುಡಿಸಲುಗಳಿಗೆ ಔಷಧಿ ಪದ್ಧಗಳನ್ನು ಕೊಂಡೊಯ್ದು ನೀಡಿ, ಕಾಪಾಡಿ, ದೇವರಂತಿರುವ ಸ್ವಾಮಿಗೆ ದ್ರೋಹವೆಸಗಿದಂತಾಗುತ್ತದಲ್ಲವೆ? ಎಂಬ ಆಲೋಚನೆ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಸುಳಿಯಿತು. ಆದರೆ ಅದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಸಮಾಧಾನವೂ ಒಡನೆಯೇ ಸುಳಿಯತೊಡಗಿ, ಜಯಶೀಲವಾಯಿತು.

“ಏನು ಒಂದೆರಡು ರೂಪಾಯಿ ಖರ್ಚಾಗುತ್ತದೆ ಒಂದು ಅಂಕದ ಹುಂಜಕ್ಕೆ! ಅದರ ಜೊತೆಗೆ ಮತ್ತೊಂದು ಹುಂಜವನ್ನೂ ಗೆದ್ದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಕೊಟ್ಟರೆ, ಎರಡು ರೂಪಾಯಿಗೆ ನಾಲ್ಕು ರೂಪಾಯಿ ಕೊಟ್ಟಹಾಗಾಗುತ್ತದೆ..... ಸ್ವಲ್ಪ ಗದ್ದಲಮಾಡಿ ಬೈಯ್ತಾರೆ! ಬೈದರೆ ಬೈದರು; ಒಡೆಯರಷ್ಟೆ!.... ನಾನೇನು ಮೇಲುಜೂಜು ಕಟ್ಟುವುದಕ್ಕಾಗಲಿ, ಕಳ್ಳು ಕುಡಿಯುವುದಕ್ಕಾಗಲಿ, ಇಸ್ವೀಟು ಜುಗಾರಿಗಾಗಲಿ ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ! ಒಂದು ವೇಳೆ ಎರಡು ರೂಪಾಯಿ ಕೊಟ್ಟೇಬಿಡಬೇಕು ಎಂದರೆ, ನನ್ನ ಸಂಬಳದಲ್ಲಿ ಮುರಿಹಾಕಿಕೊಳ್ಳಿ ಎಂದು ಹೇಳಿದರಾಯಿತು.

ಈ ಆಲೋಚನೆಗಳೂ ಭಯಗಳೂ ಸಮಾಧಾನಗಳೂ ಕ್ಷಣ ಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಸೋಮನ ಮೆದುಳಿನಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸಿದ್ದುವು.

ಸೋಮ ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದಿದ್ದ ಬಿಳಿಯಹುಂಜದ ಮೇಲಿದ್ದ ತನ್ನ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಮೇಲಕ್ಕೆ ತಿರುಗಿಸಿ ಕುದುಕನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಣಬಿಟ್ಟಿದ್ದ ಹುಂಜವನ್ನು ನೋಡುತ್ತ, “ಪೆಟ್ಟು ಎಲ್ಲಿಗೆ ಬಿದ್ದಿತ್ತೋ?” ಎಂದು ಮತ್ತೂ ಸಮೀಪಿಸಿದನು.

ಮೆಳ್ಳೆಗಣ್ಣನು ಸೋಮನನ್ನು ನೋಡದೆ, ತನ್ನ ಕೆಂಪುಹುಂಜವನ್ನು ಬಿಳಿಯ ಹುಂಜದ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಬೀಸಾಡಿ, ಕರಿಯ ಕಂಬಳಿಯಮೇಲೆ ಕುಳಿತು ಎಲೆಯಡಕೆ ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳತೊಡಗಿದನು.

ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪದೂರದಲ್ಲಿದ್ದ ಒಂದು ಅಂಕಸ್ಥಾನದಿಂದ ಅನೇಕ ಜನರ ಕೂಗಾಟದ ಸದ್ದು ಹೊಡಿದಾಟದ ಸದ್ದು ಅಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿದ್ದ ಸದ್ದು ಗದ್ದಲದ ಪ್ರಸ್ಥಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಉತ್ತುಂಗ ಶಿಖರವಾಗಿದ್ದಿತು. ಸೋಮ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದ ಹಾಗೆ ಇತರ ಅಂಕಸ್ಥಾನಗಳಿಂದಲೂ ಜನರು ಆ ಎಡೆಗೆ ಓಡುತ್ತಿರಲು, ತಾನೂ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಓಡಿದನು.

ಪ್ರೇಕ್ಷಕರಲ್ಲಿ ಮೇಲುಜೂಜು ಕಟ್ಟಿದ್ದ ಇಬ್ಬರಿಗೆ ಬಿಸಿಬಿಸಿ ಮಾತಾಗಿ ಕೈಕೈಯಾಗಲಾರಂಭವಾಗಿತ್ತು. ಕಾರಣವೇನೆಂದರೆ, ಜೂಜಿನಲ್ಲಿ ಸೋತವನ ಬಳಿ ಗೆದ್ದವನಿಗೆ ಕೊಡಲು ದುಡ್ಡಿರಲಿಲ್ಲವಂತೆ. ಗೆದ್ದವನು ಹಣವನ್ನೋಡನೆ ಕೊಡಬೇಕೆಂದೂ, ಸೋತವನು ಮತ್ತೊಂದು ಜೊತೆ ಅಂಕವಾಡುವಾಗ ಜೂಜುಕಟ್ಟಿ, ಗೆದ್ದು, ಸಾಲ ತೀರಿಸುತ್ತೇನೆಂದೂ, ಜಗಳವಾಡಿದರು. ಇಬ್ಬರೂ ಕುಡಿದಿದ್ದರು. ಸೋತವನಿಗೆ ರೇಗಿ (ಗೆದ್ದವನು ಮಲೆತು ಬಳಿ ಬರಲು ಎಂದು ಅವನ ಹೇಳಿಕೆ) ಎದೆಗೆ ಕೈಹಾಕಿ ದಬ್ಬಿದನಂತೆ. ಗೆದ್ದವನಿಗೆ ಸಿಟ್ಟೇರಿ ಸೋತವನ ಮೂಗಿಗೆ ಗುದ್ದಲು, ನೆತ್ತರು ಸುರಿಯತೊಡಗಿತು! ಸುರಿಯುತ್ತಿದ್ದ ನೆತ್ತರನ್ನು ಕೊಳಕು ಬಟ್ಟೆಯೂ ಕೆಂಪೇರುವಂತೆ ಒರಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಸೋತವನು ಜೇಬಿನಿಂದ ಚೂರಿಯೊಂದನ್ನು ಹೊರಗೆಳೆಯಲು, ಹಾಹಾಕರವೆದ್ದು ಜನರು ಸುತ್ತಲೂ ಮುತ್ತಿ, ಅವನ ಕೈಯಿಂದ ಚೂರಿಯನ್ನು ಕಸಿದುಕೊಂಡು, ಜಗಳಗಂಟಿಗಳಿಬ್ಬರನ್ನೂ ಬೇರೆಬೇರೆ ಮಾಡಿದರು.

ಜನರು ಜಗಳದ ವಿಚಾರವಾಗಿ, ಪರವಾಗಿ, ಪ್ರತಿಯಾಗಿ, ನಾನಾಪರಿಯಾಗಿ ಮಾತಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಅಂಕಸ್ಥಾನಗಳಿಗೆ ಚೆದರುತ್ತಿದ್ದಾಗಲೆ ಸೋಮನೂ ಬೆಲೆಗೆ ದೊರಕುವ ಅಂಕದ ಹುಂಜವನ್ನು ಹುಡುಕತೊಡಗಿದನು. ಎಲ್ಲಿ ಹುಡುಕಿದರೂ ಯಾರನ್ನು ಕೇಳಿದರೂ ಪ್ರಯೋಜನವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಕಡೆಗೆ ಕಳ್ಳಂಗಡಿಯವನಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ಕೇಳಿದನು.

ಅವನ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ತಕ್ಕ ಉತ್ತರ ಕೊಡುವ ಬದಲು “ಏನು ಸೋಮಯ್ಯ ಸೆಟ್ಟರೆ, ಈಗೀಗ ನಮ್ಮನ್ನು ಮರೆತೇಬಿಟ್ಟಿರಿ!” ಎಂದು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದನು.

“ಮಾರಾಯಾ, ಒಂದು ಅಂಕದ ಹುಂಜ ಹುಡುಕಿ ಹುಡುಕಿ ಸಾಕಾಯ್ತು..... ನಿನ್ನ ಹತ್ತಿರ ಇಲ್ಲೇನು? ದುಡ್ಡು ಕೊಡುತ್ತೀನಿ! ನಗದು!” ಎಂದು ಸೋಮನ ಮಾತಿಗೆ ಕಳ್ಳಂಗಡಿಯವನು ಒಂದು ಕರಟದಲ್ಲಿ ಒಳ್ಳೆಯ ನೊರೆಗಳನ್ನು ತುಂಬಿ ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರವಾಗಿ ನೀಡಿದನು.

ಸೋಮ ಬೇಡವೆಂದು ತಲೆಯಾಡಿಸಿ, ತಾನು ಕಳ್ಳುಕುಡಿಯುವುದನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿದ್ದೇನೆಂದು ತಿಳಿಸಿದನು.

ಅಂಗಡಿಯವನು “ಪರ್ವಾ ಇಲ್ಲ. ಇದೊಂದು ಸಾರಿ ಕುಡಿದರೇನಂತೆ? ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಇದೇನು ನಿಶಾ ಬರುವ ಕಳ್ಳಲ್ಲ. ಈಗತಾನೇ ಇಳಿಸಿದ್ದು. ಸೀಯಾಗದೆ!” ಎಂದು ಮೊದಲಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತ, ಕಳ್ಳು ತುಂಬಿದ್ದ ಕರಟವನ್ನು ಹಿಡಿದಿದ್ದ ತನ್ನ ಕೈಯನ್ನು ಇನ್ನೂ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಸೋಮನ ಮುಖಕ್ಕೆ ಸಮೀಪವಾಗಿ ಚಾಚಿದನು. ಮೂಗಿಗೆ ಕಳ್ಳಿನ ಕೆಂಪು ನುಗ್ಗಿತು. ಸೋಮ ಕಳ್ಳಂಗಡಿಯವನ ಸತ್ತಾರದ ಬಲಾತ್ಕಾರಕ್ಕೂ ಕಳ್ಳಿನ ವಾಸನೆಯ ಸಮೋಹಕ್ಕೂ ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಇನ್ನಿಬ್ಬರು ಮೂವರ ಪ್ರೇರಣೆ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಗಳಿಗೂ ಒಳಗಾಗಿ ಹೂವಯ್ಯನ ಸಂಗ ಸಹವಾಸದ ಮಹಿಮೆಯಿಂದ ಬಹುದಿನಗಳಿಂದಲೂ ತ್ಯಜಿಸಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದ ಮಾದಕ ಪದಾರ್ಥವನ್ನು ಮತ್ತೆ ಸೇವಿಸಿದನು. ಕಳ್ಳು ಬಹಳ ರುಚಿಯಾಗಿತ್ತು.

ಕಳ್ಳಂಗಡಿಯವನು ಒಬ್ಬ ಆಳನ್ನು ತನ್ನ ಮನೆಗೆ ಕಳುಹಿಸಿ, ಅಂಕದ ಕೋಳಿಯೆಂದು ಒಂದು ಹುಂಜವನ್ನು ತರಿಸಿದನು. ಅದನ್ನು ಕಾಲಿಗೆ ಹಗ್ಗ ಹಾಕಿ ಕಟ್ಟಿ ಸಾಕಿದ್ದದರೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದಷ್ಟು ಗುರುತುಸಾಕ್ಷಿಯಿತ್ತು. ಅದರ ಕೆಂಪು ಚೊಟ್ಟಿಯನ್ನು ಬುಡಕ್ಕೆ ಸಮವಾಗಿ ಕೊಯ್ದುಹಾಕಿದ್ದರು. ಏಕೆ ಎಂದು ಕೇಳಲು, ‘ಅದರಮೇಲೆ ಒಂದು ದೆಯ್ಯ ಬರುತ್ತಿತ್ತು. ಅದನ್ನು ಓಡಿಸಲು ಹಾಗೆ ಮಾಡಿದೆ’ ಎಂದು

ಅಂಗಡಿಯವನು ವಿವರಿಸಿದನು. ಹುಂಜದ ಪುಕ್ಕಗಳೆಲ್ಲ ಉದುರಿ ಹೋಗಿದ್ದವು. ಹುಂಜವೇನೋ ನೋಡುವುದಕ್ಕೆ ದಪ್ಪವಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಅದು ಬೊಜ್ಜಲ್ಲದೆ ನಿಜವಾದ ಪುಷ್ಪಿಯಾಗಿರಲಿಲ್ಲ.

ಸೋಮನಿಗೆ ಹುಂಜದ ಗುರುತು ಸಿಕ್ಕಲಿಲ್ಲ. ಸಿಕ್ಕಿದ್ದರೆ ತಾನು ಕೆಲವು ತಿಂಗಳುಗಳ ಹಿಂದೆ ಹಳೆಪೈಕದ ತಿಮ್ಮನ ಒಡ್ಡಿಯಿಂದ ಕದ್ದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದ ಹುಂಜವೇ ಅದು ಎಂಬುದು ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತಿತ್ತು! ಕತ್ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಕದ್ದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಮುಚ್ಚುಮರೆ ಮಾಡಿ ಗಾಬರಿಯಿಂದ ಕೊಟ್ಟು ಬಂದಿದ್ದುದರಿಂದ ಆಗ ಅವನು ಆ ಹುಂಜವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ನೋಡಿಯೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ನೋಡಿದ್ದರೂ ಚೊಟ್ಟಿ ಪುಕ್ಕಗಳನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿ, ಯಾರೂ ಕಾಣದಂತೆ ಕತ್ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿ ಸಾಕಿದ್ದರಿಂದ ಅಸಹ್ಯವಾಗಿ ಬೊಜ್ಜು ಬೆಳೆದಿದ್ದ ಅದನ್ನು ಈಗ ಗುರುತಿಸುವುದೂ ಸೋಮನಿಂದ ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ.

ಅಂತೂ ಕೊಯ್ತುತಿದ್ದುದಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ಲಾಯಖ್ಯಾಗಿದ್ದ 'ಬೊಜ್ಜಣ್ಣ'ನನ್ನು 'ಕಟ್ಟಿ ಸಾಕಿದ ಅಂಕದ ಹುಂಜ'ವೆಂದು ಸುಳ್ಳುಹೇಳಿ ಅಂಗಡಿಯವನು ಸೋಮನಿಗೆ ಮೂರು ರೂಪಾಯಿಗೆ ಮಾರಿದನು. ಅವನು ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದ ಕಳ್ಳೂ ಸೋಮನ ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಅಂಗಡಿಯವನ ಪರವಾಗಿ ಕೆಲಸಮಾಡದೆ ಇರಲಿಲ್ಲ.

ಸೋಮ ಒಂದು ಪೊದೆಯ ಹಿಂದೆ ಹೋಗಿ, ಒಂದಕ್ಕೆ ಕೂರುವವನಂತೆ ನಟಿಸಿ, ನೋಟಿನ ಕಟ್ಟನ್ನು ಬಿಚ್ಚಿ, ಐದು ರೂಪಾಯಿನ ಒಂದು ನೋಟನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡುಬಂದು ಕಳ್ಳಂಗಡಿಯವನ ಬಳಿ "ಚಿಲೈ ಇದೆಯೇನು ಲೋಟಿಗೆ!" ಎಂದು ಕೇಳಿದನು.

ಕಳ್ಳಂಗಡಿಯವನು ಅರ್ಥಪೂರ್ಣವಾದ ಆಶ್ಚರ್ಯದಿಂದ ಸೋಮನ ಮುಖವನ್ನೇ ನೋಡುತ್ತ 'ಲೋಟಿಗೆ' ಚಿಲ್ಲರೆ ಕೊಟ್ಟು, ಮೂರು ರೂಪಾಯಿಗಳನ್ನು ಬಕ್ಕಣಕ್ಕೆ ಇಳಿಬಿಟ್ಟನು.

ಸೋಮ ಕಳ್ಳಂಗಡಿಯವನು ಕೊಟ್ಟ ಮತ್ತಷ್ಟು ಕಳ್ಳನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟೆಯೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ಕುಡಿದು, ತನ್ನ ಬೊಜ್ಜಿನ ಹುಂಜವನ್ನು ಬಗಲಲ್ಲಿ ಇರುಕಿಕೊಂಡು ಹೆಮ್ಮೆಯ ಧೋರಣೆಯಿಂದ ರಂಗಕ್ಕಿಳಿದನು. ಕೋಳಿಯಂಕದ ಪಟ್ಟಿ ಮೊದಲಿಗಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಉತ್ಸಾಹದಿಂದಲೂ ವೀರರಸದಿಂದಲೂ ಕಳಕಳಧ್ವನಿಯಿಂದಲೂ ಕೂಡಿ, ಮೊದಲಿಗಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚು ಜೀವಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಮನೋಹರವಾಗಿ ಕಂಡು ಬಂದಿತು. ಸೋಮ ಆಗಲಿಬಿಲಿಯಲ್ಲಿ ತನ್ನಷ್ಟಕ್ಕೆ ತಾನೇ "ಮನೇ ಸುತ್ತ ಪಾಗಾರುಂಡು! ಅಂಕಕ್ಕೆ ಕೋಳಿ ಉಂಡು! ಬೆಳ್ಳಿಕಟ್ಟಿನ ಬೆತ್ತ ಉಂಡು!" ಎಂದು ಮೊದಲಾಗಿ ಹಾಡುತ್ತಲೂ, ನಡುನಡುವೆ ಸಿಳ್ಳು ಹಾಕುತ್ತಲೂ, ಸಂದಣಿಯಲ್ಲಿ ಮುಂದೆ ನುಗ್ಗಿದನು.

ಕೋಳಿ ಅಂಕದ ಅನುಭವಶಾಲಿಗಳು ಸೋಮನ ಹುಂಜವನ್ನು ನೋಡಿ ನಗತೊಡಗಿದರು. ಕೆಲವರು "ಇದೆಲ್ಲಿಂದ ತಂದೆಯೋ ಈ ಒಡ್ಡಿ ಹುಂಜನ್ನ?" ಎಂದು ಗೇಲಿಮಾಡಿದರು. ಕೆಲವರು ಆ ಹುಂಜಕ್ಕೆ 'ಕುಂಭಕರ್ಣ' ಎಂದು ಬಿರುದುಕೊಟ್ಟರು. ಸೋಮ ಮಾತ್ರ ಯಾರ ಹಾಸ್ಯಕ್ಕೂ ಗೇಲಿಗೂ ಜಗ್ಗದೆ, ತನ್ನ ಹುಂಜಕ್ಕೆ ಜೊತೆ ಕಟ್ಟಬೇಕೆಂದು ಮುತ್ತಳ್ಳಿ ಸೇರೆಗಾರರ 'ಬಗಲಿ'ಯನ್ನು ಕೇಳಿದನು. ಆ 'ಬಗಲಿ' ಬೊಜ್ಜು ಬಂದಿದ್ದ ಸೋಮನ ಅಂಕದ ಹುಂಜವನ್ನು ನೋಡಿ, ಒಳಗೆ ಉಕ್ಕಿಬರುತ್ತಿದ್ದ ನಗುವನ್ನು ಬೇರೆಯ ನೆವಗಳಿಂದ ಹೊರಹೊಮ್ಮಿಸುತ್ತಾ, ಹಳೆಪೈಕದ ತಿಮ್ಮನನ್ನು ಕರೆದು ಅವನ ಕೋಳಿಗೆ ಜೊತೆ ಕಟ್ಟಿದನು. ಹಳೆಪೈಕದ ತಿಮ್ಮನ ಕೋಳಿ ನೋಡುವುದಕ್ಕೆ ಬಹಳ ಸಣ್ಣದಾಗಿತ್ತು. ಸೋಮನ ಕೋಳಿಯ ತೂಕದ ಅರ್ಧಪಾಲೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಅದನ್ನು ಕಂಡು ಸೋಮನಿಗೆ ಆನಂದವಾಯಿತು. ತನ್ನ ಮಹಾಕಾಯದ ಕುಕ್ಕುಟವೀರ ತಿಮ್ಮನ ಬಡಕಲು ಹುಂಜವನ್ನು ನಿಮಿಷಾರ್ಧದಲ್ಲಿ ನೆಲಕ್ಕುರುಳಿಸಿಬಿಡುತ್ತದೆ ಎಂದು; ತಿಮ್ಮನ ಹುಂಜ ತನಗೆ ದಕ್ಕುತ್ತದೆ ಎಂದು; ರಾತ್ರಿ ಕೋಳಿಯ ಪಲ್ಯ ಮಜವಾಗಿರುತ್ತದೆ ಎಂದು!

ಸರಿ! ಸೋಮ ಒಂದು ಕೋಳಿಕತ್ತಿಯನ್ನು ಕೊಂಡುತಂದು ತನ್ನ ಹುಂಜದ ಕಾಲಿಗೆ ಸಂಭ್ರಮದಿಂದ ಕಟ್ಟಿದನು. ಬಿಗಿದು ಕಟ್ಟಿದ ಮೇಲೆ ಹೆಚ್ಚು ಹೊತ್ತಾದರೆ ಕಾಲು ಮರವಟ್ಟುತ್ತದೆ ಎಂದು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಬಾಯಿಮಾಡುತ್ತ, ತಿಮ್ಮನಿಗೆ ಚುರುಕು ಮಾಡುವಂತೆ ಬೆಸೆದನು. ತಿಮ್ಮನ ಹುಂಜ ಸಿದ್ಧವಾಯಿತು.

ಸೋಮ ಕಾಳಗಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ತನ್ನ ಕೋಳಿಯನ್ನು ಪರೀಕ್ಷೆಗಾಗಿ ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಬಿಟ್ಟೊಡನೆ ನೆರೆದಿದ್ದವರೆಲ್ಲರೂ ಗೊಳ್ಳೆಂದು ನಕ್ಕರು. ಹುಂಜ ಚೊಟ್ಟಿಯಿಲ್ಲದೆ ಪುಕ್ಕವಿಲ್ಲದೆ ಬೊಜ್ಜು ಬೆಳೆದು ನೋಟಕ್ಕೆ ವಿಕಾರವಾಗಿದ್ದುದಲ್ಲದೆ, ಕಾಲಿಗೆ ಎಂದೆಂದೂ ಕತ್ತಿಕಟ್ಟಿಸಿಕೊಂಡು ಅಭ್ಯಾಸವಿಲ್ಲದಿದ್ದ ಆ ಸ್ಥೂಲಪ್ರಾಣಿಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಅಡಿಯಿಡಲಸಾಧ್ಯವಾಗಿ, ಕುಂಟುತ್ತ, ಅತ್ತಿತ್ತ ಒಲೆಯತೊಡಗಿತು.

ಎರಡು ಹುಂಜಗಳನ್ನೂ ಅಂಕಕ್ಕೆ ಬಿಟ್ಟರು! ಹುಟ್ಟಿದಂದಿನಿಂದ ಅಂಕವೇನೆಂಬುದನ್ನು ಕನಸಿನಲ್ಲಿಯೂ ಅರಿಯದಿದ್ದ ಸೋಮನ ಹುಂಜ (ಅದಕ್ಕೆ "ಕುಂಭಕರ್ಣ" ಎಂಬ ಹೆಸರು ಬಂದಾಗಿತ್ತು!) ಮೇವು ಹೆರಕಲು ತೊಡಗಿತು! ನೆರೆದವರು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ನಿಂದನೆಯ ನುಡಿಗಳನ್ನು ಆಡುತ್ತಾ ನಗುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ಕಂಡು ಸೋಮನಿಗೆ ಬಲುರೇಗಿತು! ತನ್ನ ಹುಂಜದ ಪರವಾಗಿ ಯಾರೂ ಮೇಲುಜೂಜು ಕಟ್ಟದಿದ್ದುದನ್ನು ನೋಡಿ, ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದ ತಾನೇ ತನ್ನ ಹುಂಜದ ಪರವಾಗಿ "ಎಂಟಾಣೆ! ಮೇಲುಜೂಜು!" ಎಂದು ಕೂಗಿದನು.

ಸೇರೆಗಾರ ರಂಗಪ್ಪಸೆಟ್ಟರು ತಿಮ್ಮನ ಹುಂಜದ ಪರವಾಗಿ "ಹನ್ನೆರಡಾಣೆ" ಎಂದು ಪ್ರತಿಕೂಗು ಕೂಗಿದರು.

ಸೋಮ "ಒಂದು ರೂಪಾಯಿ!" ಎಂದು ಕೂಗಿದನು.

ಸೇರೆಗಾರೂ "ಸೈ" ಎಂದರು.

ಸೋಮ ಮತ್ತೆ ತನ್ನ ಹುಂಜವನ್ನು ಹುರಿದುಂಬಿಸಿ ಅಂಕಕ್ಕೆ ಬಿಟ್ಟನು. ಆ ಹುಂಜಕ್ಕೆ ಬಹುಕಾಲದಿಂದ ಬಲಾತ್ಕಾರದ ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯವಾಗಿದ್ದುದರಿಂದಲೂ ಏನೂ, ಎದುರು ಹುಂಜವನ್ನು ಹೇಂಟೆಯೆಂದು ತಿಳಿದು ಕೊಕ್ ಕೊಕ್ ಕೊಕ್ ಎಂದು ಲೊಟಗುಟ್ಟಿ, ತನ್ನೊಂದು ರೆಕ್ಕೆಯನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ಎತ್ತಿ, ಪ್ರಣಯಚೇಷ್ಟೆಗೈಯುತ್ತ ಮುಂಬರಿಯಿತು. ನೆರೆದವರು ಪರ್ವತಾರಣ್ಯಗಳೆಲ್ಲ ಪ್ರತಿಧ್ವನಿಗೈಯುವಂತೆ ಕೇಕೆಹಾಕಿ ಚಪ್ಪಾಳೆ ತಟ್ಟಿ, ಕುಣಿಕುಣಿದು ನಗತೊಡಗಿದರು. ಕೆಲವರು 'ಅನಿಷ್ಟಾ! ಅನಿಷ್ಟಾ!' ಎಂದು ಬೈದರು. ಆ ಅಟ್ಟಹಾಸವನ್ನು ಕೇಳಿ ಇತರ ಅಂಕಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿದ್ದ ಜನರೂ ತಂಡ ತಂಡ ತಂಡವಾಗಿ ಓಡಿ ಬಂದು ಕಿಕ್ಕಿರಿದು ನೆರೆದರು!

ಕುಂಭಕರ್ಣ ಪ್ರಣಯಚೇಷ್ಟೆ ಮಾಡುತ್ತ ಮುಂಬರಿಯಿತು. ಸೋಮ ಅದನ್ನೂ ಒಂದು ಸಮರವಿಧಾನವೆಂದು ಭಾವಿಸುತ್ತ ನಾಚದೆ ನಿಂತನು. ತಿಮ್ಮನ ಹುಂಜ ಕುಂಭಕರ್ಣನ ಪ್ರಣಯಭಿಕ್ಷಾಪಾತ್ರೆಯೆಗೆ ಬಿಡಿಕಾಸನ್ನೂ ಹಾಕದೆ ಒಂದು ಸಾರಿ ಝಾಡಿಸಿ ಒದೆಯಿತು. ಕುಂಭಕರ್ಣ ಜನರ ನಗೆಯ ಕೋಲಾಹಲದ ಮಧ್ಯೆ ಎರಡು ಉರಳು ಉರುಳಿಬಿದ್ದಿತು. ರೆಕ್ಕೆಯ ಬಳಿ ಅರ್ಧ ಅಂಗುಲ ಗಾಯವಾಗಿ ನೆತ್ತರು ಸೋರಹತ್ತಿತು.

ಸೋಮ ಗಾಯಕ್ಕೆ ಮದ್ದು ಹಚ್ಚಿ ಮತ್ತೆ ಅಂಕಕ್ಕೆ ಬಿಟ್ಟನು. ಈ ಸಾರಿ ಕುಂಭಕರ್ಣ ಕಾಳೆಗಕೊಟ್ಟಿತು. ಆದರೆ ಮೂರನೆಯ ಸಾರಿ ಸಂಧಿಸುವುದರೊಳಗೆ ತಿಮ್ಮನ ಹುಂಜದ ಕತ್ತಿ ಎದೆಗೆ ಹೊಕ್ಕು ಬಾಯಲ್ಲಿ ಕೆನ್ನೊರೆ ಕಾರುತ್ತ ಪಕ್ಕಕ್ಕೊರಗಿತು!

ಸೋಮನಿಗೆ ಹತಾಶೆಯಿಂದ ರೋಷವೇರಿತು. ನೆಲಕ್ಕುರುಳಿ ಒದ್ದಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ ಹುಂಜವನ್ನು ಎತ್ತಿ ನೀರುಕುಡಿಸಿ, ಗಾಯಗಳಿಗೆ ಮದ್ದು ಹಚ್ಚಿ, ಹುಮ್ಮಸ್ಸು ಬರಬೇಕೆಂದು ಸ್ವಲ್ಪ ಸಾರಾಯಿಯನ್ನೂ ಕುಡಿಸಿದನು. ಆದರೆ ಅಂಕಕ್ಕೆಂದು ಪುನಃ ನೆಲಕ್ಕೆ ಬಿಡುತ್ತಿದ್ದ ಹಾಗೆಯೇ ಹುಂಜದ ಗೋಣು ಮುರಿದು ಜೋಲಿತು. ಅಂಕದ ಕಾನೂನಿನಂತೆ ಹಳೆವೈಕದ ತಿಮ್ಮ ಆ ಹುಂಜವನ್ನು ವಶಪಡಿಸಿಕೊಂಡನು. ಸೇರೆಗಾರರೂ ಮೇಲುಜೂಜಿನ ಒಂದು ರೂಪಾಯಿಯನ್ನು ಇಸುಕೊಂಡರು. ಸೋಮ ಸಪ್ತಮೋರೆ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಕೆಳಕಾನೂರಿನ ಕಡೆಗೆ ತಿರುಗಲೆಂದು ಹವಣಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಗುರುತಿನವರಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು, "ಇನ್ನೇನು ಕರ್ಣಾರ್ಜುನರ ಕಾಳಗವೂ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುತ್ತದೆ. ನೋಡಿಕೊಂಡು ಹೋದರಾಯಿತು" ಎಂದರು. ಅಂತಹ ಅದ್ಭುತ ದೃಶ್ಯವನ್ನು ನೋಡದಿರಬಾರದು ಎಂದು ಸೋಮ ಅವರೊಡನೆ ಕರ್ಣಾರ್ಜುನರ ಅಂಕಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ನಡೆದನು.

ಅನೇಕ ಅಂಕಗಳಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಹುಂಜಗಳನ್ನು ಗೆದ್ದು 'ಕರ್ಣ' ಮತ್ತು 'ಅರ್ಜುನ' ಎಂಬ ಬಿರುದಾಂಕಿತಗಳನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದ ಆ ಹುಂಜಗಳ ಆ ಅಂಕ ಅತ್ಯದ್ಭುತವಾಗಿ ರುದ್ರ ರಮಣೀಯವಾಗಿತ್ತು! ಮೇಲುಜುಜೆ ಹತ್ತಿಪ್ಪತ್ತು ರೂಪಾಯಿಗಳವರೆಗೂ ಏರಿತ್ತು. ನೆರೆದ ಜನರೆಲ್ಲರೂ ರೋಮಾಂಚಿತರಾಗಿ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಒಮ್ಮೆ ಅರ್ಜುನನ ಹೊಟ್ಟೆ ಸೀಳಿ, ಕರುಳು ಕಾಣುವಂತಾಗಲು, ಅದನ್ನು ಹೊಲಿದು, ಮದ್ದು ಹಾಕಿ, ನೀರು ಕುಡಿಸಿ ಹುಷಾರುಮಾಡಿ ಮತ್ತೆ ಅಂಕಕ್ಕೆ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದರು.

ಸೋಮ ತನಗೆ ಒದಗಿದ್ದ ಮತ್ತು ಒದಗಲಿರುವ ಕಷ್ಟಗಳನ್ನೂ ಅವಮಾನಗಳನ್ನೂ ಮರೆತು, ತತ್ಪರನಾಗಿ ನೋಡುತ್ತಾ ಜನಸಂದಣಿಯಲ್ಲಿ ನಿಂತಿದ್ದನು. ಯಾರೋ ತನ್ನ ಹೆಗಲಮೇಲೆ ಕೈಕಾಕಿದಂತಾಯಿತು. ತಿರುಗಿ ನೋಡಿದನು. ಯಾರೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಮತ್ತೊಂದುಸಾರಿ ಅಂಗಿಯನ್ನು ಎಳೆದಂತಾಯಿತು. ಆಗಲೂ ತಿರುಗಿನೋಡಿದಾಗ ಯಾರೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿದ್ದ ಕಳ್ಳಂಗಡಿಯವನ ಭಾವಮೈದುನನು ಅಂಕವಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಹುಂಜಗಳನ್ನೇ ದೃಷ್ಟಿಸಿ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಸೋಮನೂ ನೋಡತೊಡಗಿದನು.

ಕಾಳೆಗೆ ಶಿಖರಕ್ಕೆೇರಿತ್ತು. ಹಿಂದಿನಿಂದ ಬಂದು ಹಳಿಪೈಕದ ತಿಮ್ಮ ಸೋಮನನ್ನು ಕರೆದನು. ತನ್ನ ಕೋಳಿಯನ್ನು ಅಪಹರಿಸಿದುದಲ್ಲದೆ ಹಂಗಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಬಂದಿದ್ದಾನೆ ಎಂದು ಉಹಿಸಿ, ಸೋಮ ಕೋಪದಿಂದ, ತಾನು ಬರುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ತಲೆಯಲ್ಲಾಡಿಸಿದನು. ಆಗಲೆ ಕತ್ತಲಾಗತೊಡಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಅವನಿಗೆ ಆ ಮಬ್ಬು ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ದೂರದಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದ ತಿಮ್ಮನ ಮುಖದಲ್ಲಿದ್ದ ರೋಷದ ಛಾಯೆ ಕಾಣಿಸಲಿಲ್ಲ.

ತಿಮ್ಮ ಸರಸರನೆ ಹತ್ತಿರ ಬಂದು ಸೋಮನನ್ನು ಬಲಾತ್ಕಾರದಿಂದ ದರದರನೆ ಎಳೆದುಕೊಂಡು ಹೋದನು. ಸೋಮ ಪ್ರತಿಭಟಿಸುತ್ತಾ ಬೈಯುತ್ತಾ ಅವನೊಡನೆ ಹೋಗಬೇಕಾಯಿತು. ಇಬ್ಬರೂ ಮರದ ಕೆಳಗಿದ್ದ ಕಳ್ಳಂಗಡಿಗೆ ಹೋದರು. ಅಲ್ಲಿ ಕೆಂಪಗೆ ಉರಿಯತೊಡಗಿದ್ದ ಚಿಮಿನಿ ದೀಪಗಳ ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದಿದ್ದ 'ಕುಂಭಕರ್ಣ'ನ ಶವವನ್ನು ತೋರುತ್ತಾ ತಿಮ್ಮ "ಇದು ಯಾರದ್ದು ಈ ಕೋಳಿ?" ಎಂದು ಭೀಷಣವಾಗಿ ಕೇಳಿದನು.

ಸೋಮ ತಾನು ಕಳ್ಳಂಗಡಿಯವನಿಂದ ಕ್ರಯಕ್ಕೆ ಕೊಂಡುಕೊಂಡಿದ್ದು ಎಂದು ಹೇಳಿದನು.

"ಅವರಿಗೆ ಯಾರು ತಂದುಕೊಟ್ಟಿದ್ದು?" ಎಂದು ತಿಮ್ಮ ಗರ್ಜಿಸಿದನು.

"ನನ್ನ ಹತ್ತಿರ ಏನು ಕೇಳುತ್ತೀಯಾ? ಬೇಕಾದರೆ ಅವನನ್ನೇ ಕೇಳು!" ಎಂದು ಸೋಮ ಕಳ್ಳಂಗಡಿಯವನ ಕಡೆಗೆ ನೋಡಿದನು.

ಕಳ್ಳಂಗಡಿಯವನು "ನನ್ನ ಸಾಲಕ್ಕೆ ನೀವೇ ತಂದುಕೊಟ್ಟಿದ್ದಿರಿ!" ಎಂದು ಬಿಟ್ಟನು.

ಕ್ಷಣಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ ನಡೆದಿದ್ದ ಅಚಾತುರ್ಯವೆಲ್ಲ ಸೋಮನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಹೊಳೆಯಿತು; ತಾನು ಕೆಲತಿಂಗಳ ಹಿಂದೆ ಹಳೆಪೈಕದ ತಿಮ್ಮನ ಒಡ್ಡಿಯಿಂದ ಕದ್ದು ತಂದುಕೊಟ್ಟಿದ್ದ ಹುಂಜವನ್ನೇ, ಚೊಟ್ಟಿ ಪುಕ್ಕಗಳನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿ, ಕಟ್ಟಿಹಾಕಿ ಸಾಕಿ, ಈಗ ತನಗೇ ಮಾರಿಬಿಟ್ಟು, ವಿಷಯವನ್ನು ತಿಮ್ಮನಿಗೆ ಹೇಳಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ ಈ ಕಪಟಿ ಕಳ್ಳಂಗಡಿಯವನು! ಅಯ್ಯೋ, ಮೋಸಹೋದೆ! ಇನ್ನು ಮಾಡುವುದೇನು? ಸುಳ್ಳು ಎಂದು ಸಾಧಿಸುವುದೋಂದೇ ಹಾದಿ!

ಸೋಮ ಕಳ್ಳಂಗಡಿಯವನು ಹೇಳುವುದೆಲ್ಲ ಸುಳ್ಳು ಎಂದು ಸಾಧಿಸತೊಡಗಿದನು.

ಕಳ್ಳಂಗಡಿಯವನೊಂದು ಕಡೆ, ತಿಮ್ಮನೊಂದು ಕಡೆ ಇಬ್ಬರೂ ಜೋರು ಜೋರಾಗಿ ಮಾತಾಡುತ್ತಾ ಮಾತಾಡುತ್ತಾ, ಹತ್ತಿರ ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆ ಬಂದು ಸೋಮನ ಮೈಮೇಲೆ ಬಿದ್ದು ಹೊಡೆಯತೊಡಗಿದರು. ಸೋಮ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಒರಲಿದನು.

ಸೀತೆಮನೆ ಸೇರೆಗಾರರು ತಮ್ಮ ಕಡೆಯವರ ಸಹಾಯದಿಂದ ಸೋಮನನ್ನು ಬಿಡಿಸಿದರು. ಅವನ ಅಂಗಿ ಪಂಚೆಗಳೆಲ್ಲ ಹರಿದುಹೋಗಿದ್ದವು. ತಲೆಯುಡುಗೆ ಎಲ್ಲಿಯೋ ಹಾರಿಹೋಗಿತ್ತು! ಸೋಮ ಬಿಕ್ಕಿ ಬಿಕ್ಕಿ ಅಳುತ್ತ ಬಟ್ಟೆಬರೆಗಳನ್ನು ಸರಿಮಾಡಿಕೊಂಡು, ಕತ್ತಲೆಯಲ್ಲಿ, ಒಂಟಿಯಾಗಿ, ಮನೆಯ ಕಡೆಗೆ ಹೊರಟನು.

ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಹೂವಯ್ಯನ ಪಾದಗಳ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದು ಕ್ಷಮಾಪಣೆ ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದೂ, ಐವತ್ತು ರೂಪಾಯಿಗಳಲ್ಲಿ ತಾನು ಖರ್ಚುಮಾಡಿದ್ದ ನಾಲ್ಕು ರೂಪಾಯಿಗಳನ್ನು (ಕೋಳಿಗೆ ಮೂರು, ಮೇಲುಜೂಜಿಗೆ ಒಂದು!) ತನ್ನ ಲೆಕ್ಕಕ್ಕೆ ಖರ್ಚು ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಬೇಕೆಂದೂ, ಹೇಗಾದರೂ ಮಾಡಿ ಹಳವೈಕದ ತಿಮ್ಮನಿಗೂ ಕಳ್ಳಂಗಡಿಯವನಿಗೂ ಪ್ರತೀಕಾರ ಮಾಡಬೇಕೆಂದೂ ನಾನಾ ಮಾರ್ಗಗಳನ್ನು ಯೋಚಿಸುತ್ತಾ, ನಡುನಡುವೆ ಬಿಕ್ಕಿ ಬಿಕ್ಕಿ ಅಳುತ್ತ, ಕಾಲುಹಾಕಿದನು.

ಬರಬರುತ್ತ ಕತ್ತಲೆ ದಟ್ಟವಾಯಿತು. ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಅಸಂಖ್ಯ ನಕ್ಷತ್ರಗಳೆಲ್ಲ ವಜ್ರಸೂಜಿಯ ಮೊನೆಗಳಂತೆ ಮಿಣುಮಿಣುಕಿ ಕಣ್ಣು ತಿವಿಯುತ್ತಿದ್ದವು. ಒಂದೆಡೆ ತನ್ನ ಜೇಬಿಗೆ ಕೈಹಾಕಿ ನೋಡಿಕೊಂಡ ಸೋಮ ತಟಕ್ಕನೆ ಭೂತಬಡಿದವನ ಹಾಗೆ ನಿಂತುಬಿಟ್ಟನು! ಜೇಬಿನಲ್ಲಿದ್ದ ನೋಟುಗಳ ಕಟ್ಟಿಗೆ ಕಟ್ಟೇ ಮಾಯವಾಗಿತ್ತು!

ಸುಬ್ಬಮ್ಮ ಮತ್ತು ಗಂಗೆಯರಿಗೆ ನಡೆದ ಕುಸ್ತಿ

ತನ್ನ ಗಂಡ ಯಾತ್ರೆಯ ಹೋದ ವಿಚಾರವನ್ನು ಕೇಳಿದಂದಿನಿಂದಲೂ ಸುಬ್ಬಮ್ಮಗೆ ಕಾನೂರಿನಲ್ಲಿರುವ ತನ್ನ ಒಡವೆ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಹೇಗಾದರೂ ಮಾಡಿ ನೆಲ್ಲುಹಳ್ಳಿಗೆ ಸಾಗಿಸಬೇಕೆಂದು ಮನಸ್ಸಾಗಿತ್ತು. ಆ ವಿಚಾರವನ್ನು ತನ್ನ ತಂದೆ ತಾಯಿಗಳಿಗೂ ಹೇಳಿದ್ದಳು. ಪೆದ್ದೇಗೌಡರು ಜುಗುಪ್ಸೆಯಿಂದ ಮಗಳ ಮಾತನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸಿ, “ಅವರ ವಡವೆವಸ್ತು ಅವರ ಹೆಣಕ್ಕೆ ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳಲಿ! ನಿನಗ್ಯಾಕೆ? ನನ್ನ ಮನೇಲಿ ನಿನಗೆ ಹೊಟ್ಟಿಗೆ ಬಟ್ಟೆಗೆ ಕಡಮೆಯಾಗಿದ್ದೇನು?” ಎಂದುಬಿಟ್ಟಿದ್ದರು. ತಾಯಿ ಮಾತ್ರ ಮಗಳ ಮಾತಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಸಮಯ ಕಾಯುತ್ತಿದ್ದಳು.

ಕರೆಯದೆಯೇ ತಾವೇ ಕಾನೂರಿಗೆ ಹೋದರೆ ಸಂಶಯಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗಿ ಕೆಲಸ ಕೆಟ್ಟುಹೋಗುತ್ತದೆ ಎಂದು ಆಲೋಚಿಸುತ್ತಿದ್ದಾಗಲೆ, ಸೇರೆಗಾರ ರಂಗಪ್ಪಸೆಟ್ಟರು ಯಾತ್ರೆಯ ಹೊರಡುವಾಗ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರು ತಮಗೆ ಅಪ್ಪಣೆಮಾಡಿದ್ದದ್ದರಿಂದ ಹೇಳಿ, ಕಾನೂರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ ಸುಬ್ಬಮ್ಮಗೆ ಹೇಳಿಕಳುಹಿಸಿದರು. ಸುಬ್ಬಮ್ಮಗೆ ಸೇರೆಗಾರರು ಕರೆಕಳುಹಿಸಿದ್ದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾದ ಮನೋಭಾವ ಅರ್ಥವಾಗದಿರಲಿಲ್ಲ. ತನ್ನ ಗಂಡ ಹಾಗೆ ಹೇಳಿದ್ದೂ ಸುಳ್ಳು ಎಂಬುದನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಅರಿತಿದ್ದಳು. ಆದರೂ ತನ್ನ ಕಾರ್ಯಸಾಧನೆಗೆ ಒದಗಿದ್ದ ಸಮಯವನ್ನು ಬಿಡಬಾರದೆಂದು ತಾಯಿಯೊಡಗೂಡಿ ಕಾನೂರಿಗೆ ಬಂದಳು. ಆಕೆಯ ಅದೃಷ್ಟಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಆ ದಿನವೇ ಕೋಳಿಯಂಕದ ದಿನವಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಸೇರೆಗಾರರೂ, ಅವರ ಆಳುಗಳೂ, ಹಳವೈಕದ ತಿಮ್ಮನೇ ಮೊದಲಾದ ಇತರ ಗಂಡಸರೂ, ಅಪರಾಹ್ನದಲ್ಲಿ ಕಾನೂರಿನಿಂದ ಹೊರಟುಹೋದರು. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯ ವ್ಯಕ್ತಿಯಾಗಿ ಗಂಗೆಯೊಬ್ಬಳಿದ್ದಳು.

ಗಂಗೆಯನ್ನು ನೋಡಿದೊಡನೆಯೇ ಸುಬ್ಬಮ್ಮನ ಎದೆಯಲ್ಲಿ ಮಾತ್ಸರ್ಯ ದ್ವೇಷಗಳ ಉರಿ ಹೊತ್ತಿತ್ತು. ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಆ ಹೆಂಗಸು ಗಟ್ಟದ ಮೇಲಿನವಳಂತೆ ಉಡುಗೆತೊಡುಗೆಗಳನ್ನು ಉಟ್ಟು ತೊಟ್ಟು, ಮನೆಗೆ ತಾನೆ ಹೆಗ್ಗಡ್ಡೆತಿ ಎಂಬಂತೆ ಆಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ಕಂಡಾಗ, ತನ್ನ ಕಷ್ಟ ಸಂಕಟಗಳಿಗೆ ಈ ಹಾದರಗಿತ್ತಿಯೇ ಮೂಲ ಕಾರಣವೆಂದು ನಿರ್ಣಯಿಸಿದಳು. ಅವಳನ್ನು ಅಲ್ಲಿಯೇ ಹಿಡಿದು ಕೆಡಹಿ ಕಚ್ಚಿ ಅಲುಬಬೇಕೆಂದು ಮನಸ್ಸಾಯಿತು. ಆದರೆ ಈಗಿನ ಸುಬ್ಬಮ್ಮನಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಕಷ್ಟದ ಗರಡಿಯಲ್ಲಿ ಪಳಗಿದ್ದ ಆಕೆ ತನ್ನ ದುಡುಕನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಇಷ್ಟಸಾಧನೆಗೆ ಅವಶ್ಯಕವಾದ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಸಾವಧಾನವಾಗಿ ಕೈಕೊಳ್ಳಲು ಕಲಿತಿದ್ದಳು.

ಎಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ ಕಲಿತಿದ್ದೆಗಳೆಂದರೆ, ಗಂಗೆ ತನ್ನ ವಜ್ರದ ಬೆಂಡೋಲೆ ಹಾಕಿಕೊಂಡಿದ್ದನ್ನು ಕಂಡು, “ಅದು ಯಾರದು? ಹೇಗೆ ಬಂತು? ಎಂಬುದೊಂದನ್ನೂ ವಿಚಾರಿಸದೆ, “ನನ್ನ ಬೆಂಡೋಲೆ ನಿನ್ನ ಕಿವಿಗೆ ಎಷ್ಟು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಒಪ್ಪದೆ!” ಎಂದು ನಗೆಮೊಗದಿಂದ ಪ್ರಶಂಸಿಸಿದಳು. ಅವಳು ಉಟ್ಟಿದ್ದ ತನ್ನ ಮದುವೆಸೀರೆ ನೋಡಿ, “ನೀರಿಗೆ ಹಾಕಿದಾಗ ಬಣ್ಣ ಬಿಡಲಿಲ್ಲೇನು? ಎಂದು ಕೇಳಿದಳು. ಇದನ್ನೆಲ್ಲಾ ನೋಡಿ ಗಂಗೆ ಸುಬ್ಬಮ್ಮ ಮೊದಲಿನಂತೆ ಪೆಚ್ಚು ಎಂದು ಭಾವಿಸಿ ನಿಃಶಂಕೆಯಿಂದ ವರ್ತಿಸತೊಡಗಿದಳು.

ಸೇರೆಗಾರರಿಗಂತೂ ಸುಬ್ಬಮ್ಮನ ಆಗಮನದಿಂದ ಕಳ್ಳು ನೆತ್ತಿಗೆರೆದಂತಾಯಿತು. ತನ್ನನ್ನು ಪ್ರೀತಿಸಿಯೆ ಗಂಡನಿಲ್ಲದ ವೇಳೆ ಬಂದಿದ್ದಾಳೆಂದು ಅವರ ಅಂತರಂಗದಲ್ಲಿ ಆಸೆಯ ಜಿರಾಫೆ ಇಂದ್ರಲೋಕದ ನಂದನವನದ ಕಲ್ಪವೃಕ್ಷದ ಹಸುರೆಲೆಗಳನ್ನು ಮೇಯಲೋಸುಗ ಆಕಾಶಕ್ಕೆ ಕತ್ತೆತ್ತಿತು. ತಾಯಿಯೂ ಮಗಳೂ ಮನೆಗೆ ಬಂದೊಡನೆ ಕೂತುಕೊಳ್ಳಲು ತಾವೇ ಜಮಖಾನ ಹಾಸಿಕೊಟ್ಟರು. ಕಾಲು ತೊಳೆದುಕೊಳ್ಳಲು ನೀರು ತಂದು, ವೀಳೆಯಕೊಟ್ಟರು. ಹೀಗೆ ನಾನಾ ರೀತಿಗಳಿಂದ ಉಪಚಾರ ಮಾಡಿದ್ದಲ್ಲದೆ, ಅನೇಕ ಸಮಾಧಾನದ ಮಾತುಗಳನ್ನೂ ಹೇಳಿ ಸಹಾನುಭೂತಿ ತೋರಿದರು. ಅವರ ಮನದಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗುತ್ತದೆಂಬ ಆನಂದವೂ, ಏನೋ ಎಂತೋ ಎಂಬ ಆಶಂಕೆಯೂ ಎಣೆಯಾಡುತ್ತಿದ್ದುವು.

ಅಂಕಕ್ಕೆ ಹೋಗುವುದೇ ಬೇಡವೆ ಇಂದು ಸೇರೆಗಾರರು ಹಿಂದು ಮುಂದು ನೋಡುತ್ತಿರಲು, ಸುಬ್ಬಮ್ಮನೆ ಮುಂದೆಬಂದು ಅವರನ್ನು ಹೋಗುವಂತೆ ಹುರಿದುಂಬಿಸಿ “ಹೋಗಿ, ಎರಡು ಕೋಳಿಹುಂಜ ಗೆದ್ದುಕೊಂಡು ಬನ್ನಿ, ನೋಡಾನೆ! ರಾತ್ರಿಗೆ ಘನಾಗಿ ತುಂಡುಕಡುಬು ಅಂವುತ್ಲ (ಔತಣ) ಮಾಡಾನೆ” ಎಂದು ಮರುಳ್ಳಾಡಿದಳು. ‘ರಾತ್ರಿಗೆ’ ‘ಘನಾಗಿ’ ಮೊದಲಾದ ಮಾತುಗಳಿಗೆ ಏನೇನೋ ಅರ್ಥಗಳನ್ನೂ ಕಲ್ಪನೆಗಳನ್ನೂ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ರೋಮಾಂಚನವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತ, ಸೇರೆಗಾರರು ಅಂಕಕ್ಕೆ ನಡೆದರು.

ನಿಂಗನ ಮಗ ಪುಟ್ಟನನ್ನು ಗುಟ್ಟಾಗಿ ಕರೆದು, ತಿಂಡಿಕೊಟ್ಟು ಪುಸಲಾಯಿಸಿ, ತಾನು ಕೊಡುವ ಸಾಮಾನುಗಳನ್ನು ಕಿಟಕಿಯಾಚೆ ಅವಿತು ನಿಂತು, ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ದೂರದ ಒಂದು ಪೊದೆಯಲ್ಲಿ ಯಾರಿಗೂ ಕಾಣದಂತೆ ಬಚ್ಚಿಡಬೇಕೆಂದು ಸಂಚುಮಾಡಿ, ಸುಬ್ಬಮ್ಮ ಅಡುಗೆಮನೆಗೆ ಹೋದಳು. ಅಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರೂ ಸೇರಿ ಸ್ವಾರ್ಥಮೀನು ನಂಚಿಕೊಂಡು ಹೆಂಡ ಕುಡಿದರು. ತಾನು ಮಾತ್ರ ಸ್ವಲ್ಪ ಕಡಮೆ ಕುಡಿದು, ಗಂಗೆಗೆ ಉಪಚಾರಮಾಡಿ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕುಡಿಸಿದಳು. ತನ್ನ ತಾಯಿಗೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕುಡಿಯದಂತೆ ಸನ್ನೆಯಿಂದ ಎಚ್ಚರಿಸಿದಳು. ತರುವಾಯ ಸಾಯಂಕಾಲ ಸೇರೆಗಾರರು ಅಂಕದಲ್ಲಿ ಗೆದ್ದು ತರುವ ಕೋಳಿಗಳ ಪಲ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಕಾರ ಕಡೆದಿಡಬೇಕೆಂದೂ, ಕಡುಬು ಮಾಡಬೇಕೆಂದೂ ಸುಬ್ಬಮ್ಮ ‘ಹುನಾರು’ ಮಾಡಿ, ಗಂಗೆಗೆ ಕಾರ ಕಡೆಯುವ ಕೆಲಸವನ್ನು ವಹಿಸಿ, ತಾನು ಕಡುಬುಮಾಡುವುದನ್ನು ವಹಿಸಿಕೊಂಡಳು.

ಗಂಗೆ ಹಿತ್ತಲಕಡೆಯ ಒರಳಿನಲ್ಲಿ ಕಾರ ಕಡೆಯತೊಡಗಿದಳು. ಸುಬ್ಬಮ್ಮ ಅಡುಗೆಮನೆಯಲ್ಲಿ ಒಲೆಯ ಹತ್ತಿರ ಕುಳಿತು ಕಡುಬು ಮಾಡತೊಡಗಿದಳು.

ಈ ಮಧ್ಯೆ, ತನ್ನ ತಾಯಿಗೆ ಹಿಟ್ಟು ನುರಿಯುವಂತೆ ಹೇಳಿ, ಗಂಗೆ ಎಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಒಂದುವೇಳೆ ಒಳಗೆ ಬಂದು ಕೇಳಿದರೆ, ತಾನು ‘ಹೊರಕಡೆ’ಗೆ ಹೋಗಿರುವುದಾಗಿ ಹೇಳುವಂತೆ ತಿಳಿಸಿ, ಸುಬ್ಬಮ್ಮ ತನ್ನ ಮಲಗುವ ಕೋಣೆಗೆ ಹೋಗಿ ಕೆಲಸಕ್ಕಾರಂಭಿಸಿದಳು. ಕಿಟಕಿಯಾಚೆ ಕದ್ದು ನಿಂತಿದ್ದ ಪುಟ್ಟ, ತನ್ನ ಕೈಗೆ ಬರತೊಡಗದ ಚಿನ್ನದ ಬೆಳ್ಳಿಯ ಒಡವೆಗಳನ್ನೂ, ಬೆಲೆಯುಳ್ಳ ಬಟ್ಟೆಗಳನ್ನೂ ಬಾಯಗಲಿಸಿ ಕಣ್ಣರಳಿಸಿ ನೋಡುತ್ತ, ಎದೆಗಪ್ಪಿಕೊಂಡು ಹಿಗ್ಗತೊಡಗಿದನು!

ಸುಬ್ಬಮ್ಮ ಆದಷ್ಟು ಅವಸರವಾಗಿಯೆ ತನ್ನ ಒಡವೆ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಹುಡುಕಿ ಹುಡುಕಿ ಕಿಟಕಿಯಾಚೆಗೆ ನೀಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಆದರೆ ಕೆಲವು ಪೆಟ್ಟಿಗೆಗಳಿಗೆ ಬೀಗಗಳನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸಿದ್ದರಿಂದ, ಮುಚ್ಚಳ ತೆಗೆಯಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗದೆ ಬೀಗ ಮುರಿಯಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದಳು. ಯಾರೂ ಒಳಗೆ ಬಾರದಂತೆ ಕೋಣೆಯ ಬಾಗಿಲನ್ನು ಭದ್ರವಾಗಿ ಹಾಕಿಕೊಂಡಿದ್ದಳು. ಆದರೂ ಬೀಗ ಮುರಿಯುವ ಸದ್ದು ಹಿತ್ತಲು ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಕಾರ ಕಡಿಯುತ್ತಿದ್ದವಳ ಕಿವಿಗೂ ಬಿದ್ದಿತು. ಗಂಗೆ ಒಂದು ಸಾರಿ ಏನೋ ಪದಾರ್ಥವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವ

ನೆವದಿಂದ ಒಳಗೆ ಬಂದು 'ಸುಬ್ಬಮ್ಮ ಎಲ್ಲಿ?' ಎಂದು ಕೇಳಿದಳು. ಸುಬ್ಬಮ್ಮನ ತಾಕಯಿ "ಹೊರಕಡೆ ಹೋಗಿ ನೀ ಅಂಥಾ ಹೋತಪ್ಪಾ!" ಎಂದಳು. ಗಂಗೆ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಒಳಗೆ ಬಂದು ನೋಡಿದಾಗಲೂ ಸುಬ್ಬಮ್ಮ ಇರಲಿಲ್ಲ. ನೇರವಾಗಿ ನಡೆದು ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರ ಕೋಣೆಯ ಬಾಗಿಲನ್ನು ತಳ್ಳಿದಳು. ಎಷ್ಟಾದರೂ ಬಹುಕಾಲದಿಂದಲೂ ರಹಸ್ಯವೃತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಪಳಗಿದ ಪ್ರವೀಣೆ!

ಮೊದಮೊದಲು ಸುಬ್ಬಮ್ಮನಿಗೆ ಬೀಗ ಮುರಿಯುವ ಗಲಾಟೆಯಲ್ಲಿ ಬಾಗಿಲು ತಟ್ಟಿದ ಸದ್ದು ಕೇಳಿಸಲಿಲ್ಲ. ಕಡೆಗೆ ಕೇಳಿಸಲು ಸದ್ದು ಮಾಡುವುದನ್ನೆಲ್ಲ ನಿಲ್ಲಿಸಿಬಿಟ್ಟಳು. ಆದರೆ ಬಾಗಿಲು ತೆರೆಯಲಿಲ್ಲ.

ಗಂಗೆ ಮಾತಾಡದೆ ಬಾಗಿಲನ್ನು ತಳ್ಳಿದಳು, ನೂಕಿದಳು, ಗುದ್ದಿದಳು, ಕಡೆಗೆ ಒದೆಯತೊಡಗಿದಳು. ಆದರೂ ಸುಬ್ಬಮ್ಮ ಬಾಗಿಲು ತೆರೆಯಲಿಲ್ಲ. ಕಿಟಕಿಯಾಚೆಯಿದ್ದ ಪುಟ್ಟನಿಗೆ ಬೇಗನೆ ಕಣ್ಮರೆಯಾಗುವಂತೆ ಪಿಸುಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದಳು. ಅವನು ಮೆಲ್ಲನೆ ನುಸುಳಿ ಓಡಿ ಕಣ್ಮರೆಯಾದ ಮೇಲೆ, ಕತ್ತಲೆಯ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ ತಾನು ಹೊತ್ತಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಚಿಮಿನಿ ದೀಪವನ್ನು ಆರಿಸಿ, ತಾಳವನ್ನು ಎಳೆದಳು. ಬಾಗಿಲು ದಫಾರನೆ ತೆರೆಯಿತು.

ಗಂಗೆಯ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಆ ಕತ್ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಯಾರೂ ಕಾಣಿಸದಿದ್ದರೂ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ ತುಂಬಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಚಿಮಿನಿದೀಪದ ಹೊಗಿಯವಾಸನೆಯಿಂದ ಸುಬ್ಬಮ್ಮ ಆಗತಾನೆ ದೀಪ ಆರಿಸಿದ್ದಾಳೆಂದು ಗೊತ್ತಾಗಿ, "ಯಾರದು? ಬಾಗಿಲು ಹಾಕಿಕೊಂಡಿದ್ದೋರು" ಎಂದಳು.

ಕತ್ತಲೆಯ ಮೂಲೆಯಿಂದ ಸುಬ್ಬಮ್ಮ "ನಾನು ಕಣ್ಣೇ ನನ್ನ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ ನಾನಿದ್ದೆ, ನಿಂಗೇನು?" ಎಂದು ಮಲೆತು ಮಾತಾಡಿದಳು.

"ಇದಕ್ಕೇ ಏನು ನೀವು ಬಂದಿದ್ದು ಗೌಡರಿಲ್ಲದ ವೇಳೆ?" ಎಂದವಳೆ ಬೆಂಕಿಕಡ್ಡಿ ಕೆರೆದು ದೀಪ ಹೊತ್ತಿಸಿ ನೋಡಿದಳು. ಕೋಣೆ ಸೂರೆಹೋಗಿದ್ದುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿತ್ತು.

ಕೋಣೆಯಿಂದಾಚೆಗೆ ಹೋಗಲೆಂದು ಹೊಸ್ತಿಲಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದ ಸುಬ್ಬಮ್ಮನ ಮೇಲೆ ರೇಗಿದ ಬೆಕ್ಕಿನಂತೆ ಹಾರಿ, ಗಂಗೆ ಅವಳ ಕೈಯನ್ನು ಬಲವಾಗಿಹಿಡಿದಳೆಳೆದಳು. ಸುಬ್ಬಮ್ಮ ಗಂಗೆಯ ಕೂದಲನ್ನು ಹಿಡಿದು ಜಗ್ಗಿದಳು, ಬೈದಾಟ, ಕೂಗಾಟ, ಹೊಡೆದಾಟಗಳು ಪ್ರಾರಂಭವಾದುವು. ಸುಬ್ಬಮ್ಮನ ತಾಯಿ ಜಗಳವನ್ನು ಬಿಡಿಸಲೆಂದು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿ ಸೋತುಹೋಗಿ, ಗಂಗೆಯನ್ನು ಶಪಿಸುತ್ತ ದೂರ ನಿಂತಳು.

ಎಷ್ಟಾದರೂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಮೈಬಗ್ಗಿಸಿ ದುಡಿದು, ಗರತಿಯ ಬಾಳನ್ನು ಬಾಳಿದ, ಯೌವನೆ ಸುಬ್ಬಮ್ಮನ ಮುಂದೆ, ಜೀವಶಕ್ತಿಯನ್ನೆಲ್ಲ ಅತಿಕಾಮಲಾಲಸೆಯಿಂದ ನೀಗಿಕೊಡಿದ್ದ ಗಂಗೆ ಹೊಡೆದಾಟದಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲಲು ಸಾಧ್ಯವೆ? ಕೆಲ ನಿಮಿಷಗಳಲ್ಲಿ ಹೊಡೆದು, ಗುದ್ದಿ, ಸೆಳೆದು, ಕೂದಲನ್ನು ಹಿಡಿದೆಳೆದು ಗಂಗೆಯನ್ನು ನೆಲಕ್ಕೆಪ್ಪಳಿಸಿ, ಸುಬ್ಬಮ್ಮ ಕಾನೂರಿನಿಂದ ಹೊರಟೇಬಿಟ್ಟಳು. ಗಂಗೆ ನೋವಿನಿಂದ ನರಳುತ್ತ, ಬಾಯಿಗೆ ಬಂದಂತೆ ಬೈಯುತ್ತ, ಸೇರೆಗಾರರನ್ನೂ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರನ್ನೂ ಕೂಗಿ ಕರೆಯುತ್ತ ಬಿದ್ದಿದ್ದಳು. ಗಲಭೆಯನ್ನು ಕೇಳಿ ನಾಯಿಗಳೂ ಬಳೆಕ್ಕುತ್ತಿದ್ದುವು.

ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರು ಬಹುಶಃ ಧರ್ಮಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ತುಲಾಭಾರ ತೂಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರೋ ಏನೋ?

ಸುಬ್ಬಮ್ಮ ನೆಟ್ಟಗೆ ನೆಲ್ಲ ಹಳ್ಳಿಗೆ ಹೋಗಬೇಕೆಂದು ಮನಸ್ಸು ಮಾಡಿದ್ದಳು. ಆದರೆ ಬೈಗಾಗಿದ್ದುದರಿಂದಲೂ, ಸೇರೆಗಾರರಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಬಂದುಬಿಟ್ಟರೆ ತನಗೆ ರಕ್ಷಣೆ ಸಿಕ್ಕದೆ ಹೋಗಿಬಿಡಬಹುದೆಂಬ ಭೀತಿಯಿಂದಲೂ, ನಾಗಮ್ಮನವರನ್ನು ನೋಡದೆ ಬಹಳ ದಿನಗಳಾಗಿದ್ದುದರಿಂದಲೂ, ಹಾಗೆಯೆ ಹೂವಯ್ಯನನ್ನೂ ನೋಡಿದಂತಾಗುತ್ತದೆ ಎಂಬಾಸೆಯಿಂದಲೂ, ಪೊದೆಗಳ ನಡುವೆ ಅವಿತ್ತಿದ್ದ ಪುಟ್ಟನಿಂದ "ವಡವೆವಸ್ತು"ಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಕೆಳಕಾನೂರಿಗೆ ಹೋದಳು.

ನಾಗಮ್ಮನವರು ಎಲೆಯಡಕೆ ಬುಟ್ಟಿಯನ್ನು ಎದುರಿಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ವೀಳ್ಯೆ ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಹೊನಗೊನೆಸೊಪ್ಪನ್ನು ಸೋಸುತ್ತಿದ್ದ ಬೇಲರ ಸೇಸಿಯೊಡನೆ ಮಾತಾಡುತ್ತ ಕುಳಿತಿದ್ದರು. ನಂಟರಾಗಿ ಬಂದ ತಾಯಿ ಮಗಳಿಬ್ಬರನ್ನೂ ಆದರದಿಂದ ಬರಮಾಡಿಕೊಂಡು, ಕಾಲು ತೊಳೆಯಲು ನೀರು ಕೊಟ್ಟು, ಚಾಪೆ ಹಾಕಿ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಲು ಹೇಳಿ, ಹರವಾಣದಲ್ಲಿ ಎಲೆಯಡಕೆಯನ್ನು ತಂದು ಮುಂದಿಟ್ಟರು.

ಅದು ಇದು ಮಾತಾಡುತ್ತ ಸುಬ್ಬಮ್ಮ ಆ ದಿನ ನಡೆದ ಕಥೆಯೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಹೇಳತೊಡಗಿದಳು. ನಡುನಡುವೆ ಕಣ್ಣೀರು ಮಿಡಿಯುತ್ತ ಗೋಳಾಡಿಕೊಂಡಳು.

ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕತ್ತಲೆಯಾದಮೇಲೆ ಹೂವಯ್ಯ ಪುಟ್ಟಣ್ಣರು, ಮೈಯೆಲ್ಲ ಮಣ್ಣಾಗಿ, ಗದ್ದೆಯಿಂದ ಮನೆಗೆ ಬಂದರು. ಬಿಸಿನೀರಿನಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಿ, ಬಟ್ಟೆಬದಲಾಯಿಸಿಕೊಂಡು, ಜಗಲಿಗೆ ಬಂದಮೇಲೆ ನಾಗಮ್ಮನವರು ಮಗನಿಗೆ ಸುಬ್ಬಮ್ಮ ಮತ್ತು ಅವಳ ತಾಯಿ ಬಂದಿರುವುದನ್ನೂ, ಸುಬ್ಬಮ್ಮನಿಂದ ತಾವು ಕೇಳಿದ್ದ ವಿಷಯಗಳನ್ನೂ ಸಂಕ್ಷೇಪವಾಗಿ ಹೇಳಿದರು. ಹೂವಯ್ಯ ಉತ್ಸಾಹವನ್ನಾಗಲಿ ಉದಾಸೀನವನ್ನಾಗಲಿ ತೋರಿಸದೆ ಸುಮ್ಮನೆ ಆಲಿಸಿದನು. ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಅವನು ಹೆಚ್ಚುಹೆಚ್ಚು ಮೌನಿಯಾಗತೊಡಗಿದ್ದನು.

“ಸೀತೆ ಮನೆಯಿಂದ ಸೋಮ ಬಂದನೇನು?” ಎಂದು ಕನ್ನಡಿಯ ಕಡೆಗೆ ನೋಡುತ್ತ ಕ್ರಾಪು ಬಾಚಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಕೇಳಿದನು.

“ಇಲ್ಲ. ಇನ್ನೂ ಬರಲಿಲ್ಲ. ಆಗಲೇ ಹೋದವನು ಇಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿಗೆ ಬರಬೇಕಾಗಿತ್ತು.”

“ಆಂ! ಏನಂದೆ?”

ತಾಯಿಯ ಉತ್ತರ ಹೂವಯ್ಯನಿಗೆ ಕೇಳಿಸಲಿಲ್ಲ. ‘ಸೀತೆಮನೆಯಿಂದ ಸೋಮ ಬಂದನೇನು?’ ಎಂದು ಕೇಳಿದೊಡನೆಯೇ ಅವನ ಮನಸ್ಸು ಮಿಂಚಿನ ವೇಗದಿಂದ ಸೀತೆಯ ವಿಷಯಕವಾದ ಅನೇಕ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನೂ ಭಾವಗಳನ್ನೂ ನೆನೆಯತೊಡಗಿದ್ದಿತು.

ತಾಯಿ ಅದನ್ನೆ ಮತ್ತೆ ಹೇಳಿದಳು.

“ಇಷ್ಟು ಹೊತ್ತು ಏನು ಮಾಡ್ತಾನೆ ಅಲ್ಲಿ?” ಎಂದು ಹೂವಯ್ಯ ತನ್ನ ಕೊಟಡಿಗೆ ಹೋಗಿ ಬಾಗಿಲು ಹಾಕಿಕೊಂಡನು.

ನಾಗಮ್ಮನವರು ಪುಟ್ಟಣ್ಣನನ್ನು ಕುರಿತು “ನೀನಾದರೂ ಹೋಗಬಾರದಿತ್ತೇನೋ?” ಎಂದರು.

“ಅವನೇ ನಾನು ಮುಂದೆ ತಾನು ಮುಂದೆ ಅಂತಾ ದುಂಬಾಲು ಬಿದ್ದು ಕಾಗದ ಈಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗ್ಯಾನೆ?”

ನಾಗಮ್ಮನವರು ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಹಾಗೆ ವಿಷಯವನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಬದಲಾಯಿಸಿ “ಏನು ಪುಟ್ಟಣ್ಣಾ, ನಿನ್ನ ಗೌಡರು ಮದುವೆಯಾಗೋದಿಲ್ಲಂತೇನು?” ಎಂದು ಕೇಳಿದರು.

ಪುಟ್ಟಣ್ಣ ಮುಗುಳುನಗುತ್ತ “ನನ್ನ ಹತ್ತಿರ ಕೇಳಿದರೆ! ಅವರನ್ನೇ ಕೇಳಿ!” ಎಂದನು.

ನಾಗಮ್ಮನವರು ಮರುಮಾತಾಡದೆ ನಿಡುಸುಯ್ಯುತ್ತ ಅಡುಗೆಮನೆಯ ಕಡೆಗೆ ಹೋದರು. ಅವರ ಹೃದಯ “ಮಗ ಮದುವೆಮಾಡಿಕೊಳ್ಳದೆ ಹೀಗಾಗುತ್ತಿದ್ದಾನಲ್ಲ” ಎಂದು ಕಾತರವಾಗಿತ್ತು.

ಹೂವಯ್ಯ ಮೇಲೆಮೇಲೆ ಶಾಂತನೂ ಮೌನಿಯೂ ಆಗುತ್ತ ಬಂದಹಾಗೆಲ್ಲ, ಒಳಗೊಳಗೆ ಕುದಿಯೂ ಉರಿಯೂ ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಮೊದಮೊದಲು ಸೀತೆ ಕೈಬಿಟ್ಟುಹೋದ ಹತಾಶೆಯನ್ನು ಲಘುವಾಗಿ, ತಾತ್ಪರಿಕವಾಗಿ, ಸಂಯಮಿ ತಾನೆಂಬ ಹೆಮ್ಮೆಯಿಂದ ಉದಾಸೀನಗೈಯಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದ್ದರೂ ಬರುಬರುತ್ತಾ ಅದು ಎದೆಯನ್ನು ಕೊರೆಯಲಾರಂಭಿಸಿದ್ದಿತು. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಅವನು

ಯಾರೊಡನೆಯೂ ಹೆಚ್ಚು ಮಾತಾಡದೆ ಸಮಯ ಸಿಕ್ಕಿದಾಗಲೆಲ್ಲ ಏಕಾಂಗಿಯಾಗಿ ಎಲ್ಲಿಯಾದರಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ತನ್ನನ್ನು ಹೇಗಾದರೂ ಈ ಬೇಗೆಯಿಂದ ಪಾರುಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಈಶ್ವರನಿಗೆ ಮೊರೆಯಿಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಕೆಲವು ಸಾರಿ ಬನಬೆಟ್ಟಗಳ ರಮಣೀಯ ಪ್ರಕೃತಿ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯದಲ್ಲಿ, ಬಣ್ಣ ಬಣ್ಣದ ಹೂವು ಹಕ್ಕಿಗಳ ಸೊಂಪಿನಿಂಪಿನ ಸನ್ನಿವೇಶದಲ್ಲಿ, ರಾತ್ರಿಯ ಗಂಭೀರಧ್ಯಾನಮಯ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಅವನ ಮನಸ್ಸು ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆ ಪ್ರಶಾಂತವಾಗಿ, ಅವನಿಗೆ ಯಾವುದೋ ಒಂದು ಅನಿರ್ವಚನೀಯವಾದ ಮಧುರ ಸುಖಾನುಭವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಆದರೆ ಆ ಸುಖ ಶಾಶ್ವತವಾಗಿರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಹಾರುವ ಹಕ್ಕಿ ಮೇವು ತನ್ನಲು ನೆಲಕ್ಕಿಳಿದೊಡನೆಯೇ ಇರುವೆಗಳು ಮುತ್ತಿ ಕೋಟಲೆಗೆಯುತ್ತಿದ್ದುವು. ಆ ಕೋಟಲೆಯಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಲೆಂದು ಅವನು ಬೇಸಾಯದ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚುಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಆಸಕ್ತಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದನು. ಗದ್ದೆ ತೋಟಗಳಲ್ಲಿ ಮೈ ಬಗ್ಗಿ ದಣಿದು ದುಡಿಯುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಮನಸ್ಸು ಚಿಂತೆಯ ಪೀಡೆಯಿಂದ ಪಾರಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಅಲ್ಲದೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿ ಆಯಾಸಗೊಂಡು ಮನೆಗೆ ಬಂದರೆ ಸ್ವಲ್ಪ ನೆಮ್ಮದಿಯಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಹಾಗೆಯೇ ಕಾವ್ಯಗಳನ್ನೂ ತತ್ವಗ್ರಂಥಗಳನ್ನೂ ಜೀನವ ಚರಿತ್ರೆಗಳನ್ನೂ ಓದುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಮನಸ್ಸು ಉನ್ನತಾವಸ್ಥೆಗೆರುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದಲೂ, ಮಹಾ ಪುರುಷರ ಸಂಗಸಂಪರ್ಕದಿಂದ ಆತ್ಮ ಆಕಾಶಗಾಮಿಯಾಗುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದಲೂ, ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಬಹಳ ಕಾಲ ಕಳೆಯುತ್ತಿದ್ದನು. ಒಂದೊಂದು ಸಾರಿ ರಾತ್ರಿ ಎರಡು ಅಥವಾ ಮೂರು ಗಂಟೆಯವರೆಗೂ ಅವನ ಕೊಠಡಿಯಲ್ಲಿ ದೀಪವುರಿಯುತ್ತಿತ್ತು.

ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕತ್ತಲೆಯಾಗಿ ಒಂದು ಗಂಟೆಯ ಮೇಲಾಗಿತ್ತು. ಸೋಮನ ಧ್ವನಿಯನ್ನು ಆಲಿಸಿದ ಹೂವಯ್ಯ, ಓದುತ್ತಿದ್ದ ಹೊತ್ತಿಗೆಯನ್ನು ಗುರುತು ಕಾಗದ ಹಾಕಿ ಮುಚ್ಚಿಟ್ಟು ಹೊರಗೆ ಜಗಲಿಗೆ ಬಂದನು.

ಕೂದಲು ಕೆದರಿ, ಬಟ್ಟೆ ಹರಿದು, ನೆತ್ತರುಕಲೆಯಾಗಿ, ನಡುಗುತ್ತ ನಿಂತಿದ್ದ ದುಃಸ್ಥಿತಿಯ ಸೋಮನನ್ನು ಕಂಡು ಬೆರಗಾಗಿ “ಏನೋ ಇದು? ಏನಾಯ್ತು?” ಎಂದು ಹತ್ತಿರಕ್ಕೋಡಿದನು.

ಸೋಮ ಮಾತಾಡಲಾರದೆ ಅಡ್ಡಬಿದ್ದು ಹೂವಯ್ಯನ ಕಾಲು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಬಸ ಬಸ ಬಸನೆ ಅಳತೊಡಗಿದನು. ಅವನನ್ನು ಮಾತನಾಡಿಸಬೇಕಾದರೆ ಬಹಳ ಶ್ರಮವಾಯ್ತು.

ಸೋಮ ಏನನ್ನೂ ಮುಚ್ಚುಮರೆಮಾಡದೆ, ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಅಳುತ್ತಳುತ್ತಲೆ ಹೇಳಿದನು. ತಾನು ಹಿಂತಿರುಗಿ ಮನೆಗೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದಾಗ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಜೇಬಿಗೆ ಕೈಹಾಕಿ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಲು ‘ಲೋಟಿನ ಕಟ್ಟು’ ಮಾಯವಾಗಿದ್ದುದು ಗೊತ್ತಾಗಿ, ಮತ್ತೆ “ಕೋಳಿಯಂಕದ ಪಟ್ಟೆ”ಗೆ ಹೋಗಿ ಕಳ್ಳಂಗಡಿಯವನನ್ನೂ ತಿಮ್ಮನನ್ನೂ ‘ಲೋಟಿನ ಕಟ್ಟು’ ಕೊಡುವಂತೆ ಜೋರುಮಾಡಿ ಕೇಳಿದನಂತೆ! ಅವರು ಲೋಟಿನ ಕಟ್ಟಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ ಮೈಮುರಿಯುವಂತೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕಟ್ಟಿಗೆಯಿಂದ ಪೆಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು ಕಳುಹಿಸಿದ್ದರಂತೆ!

ಸೋಮ ಆ ಹಣವನ್ನು ತಾನು ದುಡಿದು ತೀರಿಸುವುದಾಗಿ ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಹೂವಯ್ಯನ ಕಾಲುಮುಟ್ಟಿ ಕೇಳಿಕೊಂಡನು.

ಹೂವಯ್ಯ ಏನನ್ನೂ ನುಡಿಯಲಾರದೆ, ಸೋಮನ ಗಾಯಗಳಿಗೆ ಔಷಧಿ ಹಚ್ಚಿ ಯೋಗಕ್ಷೇಮವನ್ನು ನೋಡಿಕೋ ಎಂಬಂತೆ ಪುಟ್ಟಣ್ಣನ ಕಡೆಗೆ ನೋಡಿ ತನ್ನ ಕೊಟಡಿಗೆ ಹೋದನು.

ಕುಡಿದಿದ್ದ ಸೇರೇಗಾರರಿಂದ ಪುಟ್ಟನ ಖೂನಿ?

ಇರುಳು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಹೊಯ್ದಿದ್ದ ಮಳೆಯಲ್ಲಿ ತೊಯ್ದು ಒದ್ದೆಯಾಗಿದ್ದ ಹಸುರಾದ ಮಲೆಗಾಡುಗಳ ಮೇಲೆಯೂ ಹಚ್ಚನೆಯ ಗದ್ದೆಬಯಲುಗಳ ಮೇಲೆಯೂ ಬೆಳಗಾಯಿತು. ಹಾಸುಗೆಯಮೇಲೆ ಕುಳಿತು ಕೊಟಡಿಯ ಕಿಟಕಿಯಿಂದ ಹೊರಗೆ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದ ಹೂವಯ್ಯನ ಹೃದಯಕ್ಕೆ ಗಿರಿನೆತ್ತಿಯ ದಿಗಂತದಡೆ ಹೊಗರೇರುತ್ತಿದ್ದ ಶೀತಲವಾದ ಅರುಣಕಾಂತಿ ಅನಂತಾಕಾಶದ ಪ್ರೇಮದಾಹ್ವಾನದಂತೆ ಮಧುರವಾಗಿ ಶೋಭಿಸಿತು. ಹತ್ತಿರದ ಕಾಡಿನಿಂದ ಕಾಜಾಣದ ವೀಣಾಗಾನ ಮಡಿವಾಳ ಹಕ್ಕಿಯ ಸಿಳ್ಳಿನಾಲಾಪನೆಯೊಡನೆ ಕೇಳಿ ಬರುತ್ತಿತ್ತು. ಮನೆಯ ಸುತ್ತಲೂ ಪೊದೆ ಗಿಡಮರಗಳಲ್ಲಿ ಪಿಕಳಾರ ಹಕ್ಕಿಗಳು ಸ್ವರಮೇಳ ಕೈಕೊಂಡಿದ್ದುವು. ಪ್ರಾತಃಕಾಲದ ಪ್ರಶಾಂತತೆಯಲ್ಲಿ ನಾಯಿಯೊಂದು ತೀಕ್ಷ್ಣವಾಗಿ ಬೊಗಳುತ್ತಿತ್ತು.

ಯಾರೋ ಬಾಗಿಲು ತಟ್ಟಿದರು. ಹೂವಯ್ಯನೆದ್ದು ಬಾಗಿಲು ತೆರೆದನು. ಸುಬ್ಬಮ್ಮ ತವರೂರಿಗೆ ಹೊರಡಲು ಸಿದ್ಧಳಾಗಿ ನಿಂತಿದ್ದವಳು ಒಳಗೆ ಬಂದು ತನ್ನ ಕೈಯಲ್ಲಿದ್ದ ಗಂಟೊಂದನ್ನು ಕೊಟ್ಟು, ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿರುವಂತೆ ಹೇಳಿದಳು.

ಹೂವಯ್ಯ "ಏನದು?" ಎಂದನು.

ಸುಬ್ಬಮ್ಮ ತಾನು ಕಾನೂರಿನಿಂದ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬಂದ ತನ್ನೊಡವೆಗಳೆಂದು ಹೇಳಿದಳು.

"ನನ್ನ ಹತ್ತಿರ ಯಾಕೆ?"

ಸುಬ್ಬಮ್ಮ ತನ್ನ ತವರುಮನೆ ಒಡವೆಗಳಿಗೆ ಸುರಕ್ಷಿತವಾದ ಸ್ಥಳವಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳುವ ಬದಲು "ಯಾಕೂ ಇಲ್ಲ. ಇಲ್ಲೇ ಇರಲಿ!" ಎಂದು, ಮುಂದೆ ಹೂವಯ್ಯನಿಗೆ ಮಾತಾಡಲು ಅವಕಾಶಕೊಡದೆ "ನಾ ಹೋಗಿ ಬತ್ತೀನಿ!" ಎಂದಳು. ಅವಳ ಕಣ್ಣಿನಲ್ಲಿ ನೀರಾಡುತ್ತಿತ್ತು. ಕಂಠ ಗದ್ಗದವಾಗುವುದರಲ್ಲಿತ್ತು.

ಹೂವಯ್ಯನ ಹೃದಯದಲ್ಲಿಯೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಉದ್ವೇಗ ಸಂಚಾರವಾದಂತಾಗಿ "ಹ್ಲೂ ಆಗಲಿ; ಹೋಗಿ ಬನ್ನಿ." ಎಂದು ಆಭರಣದ ಗಂಟನ್ನು ಪೆಟ್ಟಿಗೆಯಲ್ಲಿಡಲೆಂದು ಸರಿದನು.

ಸುಬ್ಬಮ್ಮ ಬಿರುಬಿರನೆ ಹೊರಗೆ ನಡೆದು ತನ್ನ ತಾಯಿಯೊಡಗೂಡಿ ನೆಲ್ಲಹಳ್ಳಿಯ ಕಡೆಗೆ ಹೊರಟಳು. ಆಕೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಧೈರ್ಯ ಸಾಹಸಗಳು ಹೊಸದಾಗಿ ಹೊಮ್ಮುತ್ತಿರುವಂತೆ ತೋರಿತು ಹೂವಯ್ಯನಿಗೆ.

ಅವನಿಗೆ ಆಕೆಯಲ್ಲಿ ತೋರಿದ ಮತ್ತೊಂದು ವಿಶೇಷವೆಂದರೆ-ಆಕೆಯ ಸೌಂದರ್ಯ! ಆಕೆಯ ಮೈಕಟ್ಟು ಮೊದಲಿದ್ದಂತೆಯೇ ಬಲಶಾಲಿಯಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಮುಖದಲ್ಲಿ ಮೊದಲು ಇರದಿದ್ದ ಒಂದು ಚೆಲುವು ವಿಕಸಿತವಾಗಿದ್ದಂತೆ ತೋರಿತು. ಹಾಸುಗೆಯಮೇಲೆ ಕುಳಿತು ಯೋಚಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಹೂವಯ್ಯ ತನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಸುಳಿದ ಒಂದು ಅಶ್ಲೀಲ ಭಾವನೆಗಾಗಿ ಬಹಳ ನಾಚಿಗೆಪಟ್ಟುಕೊಂಡು "ಇಸ್ಸಿ! ಏನು ಮನಸ್ಸು!" ಎಂದು ಬಾಯಲ್ಲಿ ಹೇಳುತ್ತ ಸರಕ್ಕನೆ ಮೇಲೆದ್ದು ಹಾಸುಗೆಯನ್ನು ಸುತ್ತಿಟ್ಟು ಬಚ್ಚಲಿಗೆ ಹೋದನು.

ಅಂತಹ ಅಶ್ಲೀಲವಾದ ಆಲೋಚನೆ ಅದೇ ಮೊದಲನೆಯದಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಅನೇಕ ಸಾರಿ ಆಗಾಗ್ಗೆ ಉದಾತ್ತ ಆಲೋಚನೆಗಳ ಮಧ್ಯೆ ದುರ್ಭಾವನೆಗಳೂ ನುಸುಳಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದುವು. ಹೂವಯ್ಯ ಧ್ಯಾನದ ನಡುವೆ ತಟಕ್ಕನೆ ಎಚ್ಚತ್ತುಕೊಂಡು, ಅವುಗಳನ್ನು ಕಳ್ಳರನ್ನು ಹಿಡಿಯುವಂತೆ ಹಿಡಿದು ಹೊರಗೆ ದಬ್ಬುತ್ತಿದ್ದನು. ಆದರೆ ಈ ಸಾರಿಯ ಅಶ್ಲೀಲ ಭಾವನೆ ಹೊರಗೆ ದಬ್ಬಿದಂತೆಲ್ಲ ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಒಳಗೆ ನುಗ್ಗುತ್ತಿದ್ದಿತು. ಹೊರನೂಕಲು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಪ್ರಯತ್ನಪಟ್ಟಷ್ಟೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಒಳಗೆ ನುಗ್ಗಿ ಹೂವಯ್ಯನನ್ನು ಅಣಕಿಸತೊಡಸಿತು. 'ನುಗ್ಗಿದರೆ ನುಗ್ಗು' ಎಂದು ಉದಾಸೀನನಾದ ಮೇಲೆಯೆ ಅದರಿಂದ ಪಾರಾಗಲು ಸಾಧ್ಯವಾಯಿತು.

ಕಾಫಿ ತಿಂಡಿ ಪೂರೈಸಿಕೊಂಡು, ಮೂಲೆಯಲ್ಲಿ ಕಂಬಳಿ ಹೊದೆದು ಮಲಗಿದ್ದ ಸೋಮನ ಯೋಗಕ್ಷೇಮವನ್ನು ವಿಚಾರಿಸಿ, ಹೂವಯ್ಯ ಪುಟ್ಟಣ್ಣನನ್ನು ಕರೆದು ಗದ್ದೆಗೆ ಹೋಗಲು ಹವಣಿಸುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಕಾನೂರಿನ ಬೇಲರ ಕೇರಿಯಿಂದ ಬೈರ ಏದುತ್ತಾ ಓಡಿಬಂದು “ರಾತ್ರಿ ಸೇರೆಗಾರರು ಗಾಡಿನಿಂಗಯ್ಯನ ಮಗ ಪುಟ್ಟಯ್ಯನನ್ನು ಹೊಡಿದು ಕೊಂದುಹಾಕಿದ್ದಾರೆ!” ಎಂಬ ವರ್ತಮಾನವನ್ನು ಗಡಿಬಿಡಿಯಿಂದ ಹೆದರಿ ಬೆದರಿ ತೊದಲು ತೊದಲಾಗಿ, ಹದಿನೈದು ನಿಮಿಷ ಹೇಳಿದನು. ಕೇಳಿದವರಿಗೆ ಎದೆಗೆ ಸಿಡಿಲು ಬಡಿದಂತಾಯಿತು!

ಸೀತೆಮನೆಗೂ ಮುತ್ತಳಿಗೂ ಹೋಗಿ ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರಿಗೂ ಚಿನ್ನಯ್ಯನಿಗೂ ವರ್ತಮಾನ ತಿಳಿಸಿ, ಅವರಿಬ್ಬರನ್ನೂ ಜಾಗ್ರತೆಯಾಗಿ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಕಾನೂರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ ಹೇಳಿ ಬೈರನನ್ನು ಕಳಿಸಿ, ಹೂವಯ್ಯ ಪುಟ್ಟಣ್ಣನೊಡನೆ ಒಡನೆಯೆ ಬಂದೂಕು ಸಮೇತನಾಗಿ ಕಾನೂರಿಗೆ ನಡೆದನು.

ಕಾನೂರಿಗೆ ಹೋಗಿ ವಿಚಾರಿಸಿದಾಗ ಗಂಗೆಯಾಗಲಿ ಸೇರೆಗಾರರಾಗಲಿ ಮೊದಲು ತಲೆತೋರಿಸಲಿಲ್ಲ. ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಕರೆಯುತ್ತ ಹುಡುಕತೊಡಗಲು ಏನೂ ಅರಿಯದವರಂತೆ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರು ಒಂದೊಂದು ಕಡೆಯಿಂದ ಬಂದರು. ಪುಟ್ಟಣ್ಣನಲ್ಲಿ ಎಂದು ಕೇಳಿದಾಗ, ಬೆಳಗ್ಗೆ ಗಂಜಿಯುಂಡುಕೊಂಡು ಏಡಿ ಹಿಡಿಯಲು ಹಳ್ಳಕ್ಕೆ ಹೋದನೆಂದು ಹೇಳಿದರು. ಆಳುಗಳನ್ನು ಅಟ್ಟಿ ಎಷ್ಟು ಹುಡುಕಿಸಿದರೂ ಸಿಕ್ಕಲಿಲ್ಲ. ಎಷ್ಟು ಕರೆದರೂ ಓಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ. ಕಡೆಗೆ ಪುಟ್ಟಣ್ಣನೂ ಹೂವಯ್ಯನೂ ಸೇರಿ ಮನೆಯನ್ನೆಲ್ಲ ಹುಡುಕಿದರು ಪ್ರಯೋಜನವಾಗಲಿಲ್ಲ.

ಹೂವಯ್ಯ ಬೆಂಕಿಬೆಂಕಿಯಾಗಿ ಸೇರೆಗಾರರನ್ನು ಕುರಿತು “ಒಳ್ಳೆಯ ಮಾತಿಗೆ ಹೇಳುತ್ತೀರೋ? ಅಥವಾ ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿಯಿಂದ ಪೋಲೀಸು ಕರೆಸಬೇಕೋ?” ಎಂದು ಗದರಿಸಿದನು.

ಸೇರೆಗಾರರು ಕೊರಮಬುದ್ಧಿಯಿಂದ “ಬೇಕಾದರೆ ಕರೆಸಬೇಕಪ್ಪಾ! ನನಗೆ ಗೊತ್ತಾಗುವುದಾದರೂ ಹ್ಯಾಂಗೆ?” ಎಂದು ಮಲೆತು ಮಾತಾಡಿದರು.

ಗಂಗೆಯನ್ನೂ ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆ ಕರೆದು ಕೇಳಿದನು. ಅವಳು ನಡುಕು ತುಟಿಯಿಂದ ಅಸಂಬದ್ಧವಾಗಿ ಮಾತಾಡಿದಳು.

ಸ್ವಲ್ಪ ಜೋರು ಮಾಡಿದರೆ ಸತ್ಯ ಹೊರಬೀಳುತ್ತದೆಂದು ತಿಳಿದು ಒಂದು ಬೆತ್ತವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು “ಹೇಳುತ್ತೀಯೋ ಇಲ್ಲವೋ?” ಎಂದು ಒಂದು ಬಿಗಿತ ಬಿಗಿದನು.

ಸೇರೆಗಾರರು “ಏನೀ ನೀವು ಕಂಡವರ ಹೆಂಡರನ್ನು ಹೊಡಿಯುವುದು?” ಎನ್ನುತ್ತಾ ಮೇಲ್ವಾಯುತ್ತಿರಲು, ಅವರ ಹಲ್ಲುಬ್ಬು ಮೋರೆಗೆ ಒಂದು ಬಲವಾದ ಪೆಟ್ಟುಕೊಟ್ಟನು.

ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿಯೆ ಪುಟ್ಟಣ್ಣ ಅವರನ್ನು ಹಿಡಿದು ದೂರಕ್ಕೆ ದಬ್ಬಿದನು. ಗಂಗೆ ಮತ್ತೊಂದು ಬಿಗಿತ ಬೀಳಬೇಕಾದರೆ ಮೊದಲು ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಒದರಿಬಿಟ್ಟಳು.

“ಸೇರೆಗಾರರು ಪುಟ್ಟನನ್ನು ಹೊಡಿದು ಆ ಕೋಣೆಗೆ ಹಾಕಿ ಬೀಗಹಾಕಿದ್ದಾರೆ!”

ಸೇರೆಗಾರರಿಂದ ಬಲಾತ್ಕಾರವಾಗಿ ಕೋಣೆಯ ಬೀಗವನ್ನು ಕಸಿದುಕೊಂಡು ಬೀಗ ತೆಗೆದು, ಕಂಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಸುತ್ತಿದ್ದ ಪುಟ್ಟನ ಕಳೇಬರವನ್ನು ಬಯಲಿಗೆ ತಂದರು.

ಆದರೆ ಪುಟ್ಟನಿಗೆ ಪ್ರಾಣಹೋಗಿರಲಿಲ್ಲ!

ಪೆಟ್ಟು ಬಿದ್ದು ಮೂರ್ಛೋಗಿದ್ದ ಅವನನ್ನು ಸೇರೆಗಾರರು ಆ ಇರುಳಿನಲ್ಲಿ ಗಡಿಬಿಡಿಯಲ್ಲಿ ಕುಡಿದು ತಲೆಗೆರಿದಿದ್ದ ಮತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಸತ್ತನೆಂದೇ ಭಾವಿಸಿ, ತರುವಾಯ ಗೋಪ್ಯವಾಗಿ ಹೂಳಲೆಂದು ಕಂಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಸುತ್ತಿ ಕೋಣೆಗೆ ಹಾಕಿದರು. ರಾತ್ರಿ ಕಾನೂರಿನ ಒಡ್ಡಿಯಿಂದ ಕೋಳಿಗಳನ್ನು ಕದಿಯಲು ಬಂದಿದ್ದ ಬೇಲರ ಬೈರ ಹೊರಗೆ ನಿಂತು ಕಿಟಕಿಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ನೋಡಿ ಪುಟ್ಟ ಸತ್ತನೆಂದೇ ಭಾವಿಸಿ, ವರದಿ ಹೇಳಿದ್ದನು.

ಗೊತ್ತಿದ್ದ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ಮಾಡಿದಮೇಲೆ ಪುಟ್ಟ ಸ್ವಲ್ಪಚೇತರಿಸಿಕೊಂಡನು. ಆದರೂ ಡೊಳ್ಳುಹೊಟ್ಟೆಯ ಬಡಕಲು ದೇಹದ ಆ ಹುಡುಗ ಮಾತಾಡಲಾರದೆ ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಮಿಳ್ಳಿಳನೆ ಬಿಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದ ನೀರು ಧಾರೆಧಾರೆಯಾಗಿ ಸುರಿಯುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ ಮಾತ್ರ ಅವನ ಒಡಲಬೇನೆ ಪ್ರಕಾಶವಾಗುತ್ತಿತ್ತು.

ಸುಮಾರು ಒಂದೂವರೆ ಎರಡು ಗಂಟೆಯ ತರುವಾಯ ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರೂ ಚಿನ್ನಯ್ಯನೂ ಗಾಬರಿಯಿಂದ ಏದುತ್ತ ಬೈರನೊಡನೆ ಬಂದರು. ಪುಟ್ಟನಿಗೆ ಪ್ರಾಣಹೋಗದಿದ್ದುದನ್ನು ಕಂಡಮೇಲೆಯೆ ಅವರ ದಿಗಿಲು ಒಂದಿನಿತು ಕಡಮೆಯಾದುದು.

ಚಿನ್ನಯ್ಯ “ಪುಟ್ಟನ ಪ್ರಾಣವೆಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಹೋಗಿಬಿಟ್ಟರೆ ಖುನಿಮಾಡಿದ ಅಪರಾಧಕ್ಕೆ ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಹೊಣೆಯಾಗಿ ದಣಿಯಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಮೊದಲೆ ಪೋಲೀಸಿಗೆ ತಿಳಿಸಿ ಹೇಳಿಕೆ ತೆಗೆದುಕೊಡುಬಿಟ್ಟರೆ ಲೇಸು” ಎಂದು ಸೂಚಿಸಿದನು.

ಗಂಗೆ ಸೇರೆಗಾರರಿಬ್ಬರೂ ‘ಪೋಲೀಸು’, ‘ಹೇಳಿಕೆ’ ಮೊದಲಾದ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿದೊಡನೆಯೆ ಕಣ್ಣೀರು ಕರೆಯುತ್ತ ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರ, ಚಿನ್ನಯ್ಯನ ಮತ್ತು ಹೂವಯ್ಯನ ಕಾಲುಗಳ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದುಬಿದ್ದು “ತಮ್ಮಿಂದ ಅಪರಾಧವಾಯಿತು. ಕುಡಿದಾಗ ತಲೆ ನೆಟ್ಟಿರಲಿಲ್ಲ” ಎಂದು ಮೊದಲಾಗಿ ಸಬೂಬು ತಂದೊಡ್ಡಿ, ‘ಪೋಲೀಸರ ಕೈಗೆ ಕೊಡಿವುದು ಬೇಡ’ ಎಂದು ಕೈ ಕೈ ಮುಗಿಯತೊಡಗಿದರು.

ಮೊದಮೊದಲು ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರು ಸೇರೆಗಾರರ ಮೇಲೆ ತಮಗಿದ್ದ ಜಿಡ್ಡಿ ನಿಂದ ಮನಕರಗದಿದ್ದರೂ ಕಡೆಗೆ ಹೂವಯ್ಯ ಚಿನ್ನಯ್ಯರನ್ನು ಸಮಾಧಾನಗೊಳಿಸಿ, ಪೋಲೀಸಿಗೆ ವರದಿ ಕಳುಹಿಸಲಿಲ್ಲ ಗಂಗೆ ಸೇರೆಗಾರರಿಬ್ಬರೂ ಕಾನೂರು ಮನೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಅವರು ಮೊದಲು ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಗಟ್ಟದವರ ಬಿಡಾರಗಳಲ್ಲಿಯೆ ವಾಸಿಸಬೇಕೆಂದು ನಿರ್ಧರವಾಯಿತು. ಧರ್ಮಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಯಾತ್ರೆ ಹೋದವರು ಹಿಂದಿರುಗುವತನಕ ಪುಟ್ಟಣ್ಣ ಕಾನೂರಿನಲ್ಲಿ ಇರಲಿ ಎಂದು ಚಿನ್ನಯ್ಯ ಸೂಚಿಸಿದನು. ಆದರೆ ಅದಕ್ಕೆ ಪುಟ್ಟಣ್ಣನೂ ಇಷ್ಟಪಡಲಿಲ್ಲ; ಹೂವಯ್ಯನೂ ಸಮ್ಮತಿಸಲಿಲ್ಲ. ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರು ಅನ್ಯರೀತಿ ಭಾವಿಸಿಬಿಟ್ಟರೆ! ಸದ್ಯಕ್ಕೆ ಚಿನ್ನಯ್ಯನೇ ಅಲ್ಲಿರುವುದೆಂದು ಗೊತ್ತಾಯಿತು.

ಇಷ್ಟೆಲ್ಲ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದಾಗಲೆ ಕೆಳಕಾನೂರಿನಿಂದ ಸೋಮನೂ ಕುಂಟುತ್ತ ನರಳುತ್ತ ಕಂಬಳಿ ಹೊದೆದುಕೊಂಡು ನಡೆದುಬಂದು, ಹಿಂದಿನ ಸಾಯಂಕಾಲ ತನ್ನ ‘ಲೋಟಿನ ಕಟ್ಟು’ ಕಳುವಾದುದನ್ನೂ ತನ್ನನ್ನು ಹೊಡೆದು ಗುದ್ದಿ ನೆಲಕ್ಕೆ ಹಾಕಿ ತೀಡಿದುದನ್ನೂ ಹೇಳಿ, ಸೇರೆಗಾರರು, ಹಳಪೈಕದ ತಿಮ್ಮ, ಕಳ್ಳಂಗಡಿಯವನು, ಅವರಿಗೆ ನೆರವಾದ ಇನ್ನಿಬ್ಬರು ಗಟ್ಟದಾಳುಗಳು- ಇಷ್ಟು ಜನಗಳನ್ನೂ ‘ಇಚಾರಣೆ’ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಅಳತೊಡಗಿದನು.

ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರು ಜನ ಕಳುಹಿಸಿ ಕಳ್ಳಂಗಡಿಯವನನ್ನೂ ತಿಮ್ಮನನ್ನೂ ಕರೆಸಿ, ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ‘ಇಚಾರಿಸಿದರು’. ಆದರೆ ಇತರ ಅಪರಾಧಗಳನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡು ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಸೋಮನಿಗೆ ದಂಡಕೊಡಲು ಸಮ್ಮತಿಸಿದರೂ ಯಾರೊಬ್ಬರು ‘ಲೋಟಿನ ಕಟ್ಟು’ ಕಳುವಾದುದಕ್ಕೆ ಜವಾಬುದಾರರಾಗಲೊಲ್ಲದೆ ಹೋದರು.

ಸೋಮ ‘ಹಾಂಗಾದೈ ಪರ್ಮಾಣ ಮಾಡಬೇಕು!’ ಎಂದು ಹಟ ಹಿಡಿದನು.

ಅವರಲ್ಲಿ ಯಾರೂ ಪ್ರಮಾಣ ಮಾಡಲು ಒಪ್ಪಲಿಲ್ಲ. ಚಿನ್ನಯ್ಯ “ನೀವು ಕದಿಯದಿದ್ದರೆ ನಿಮಗೇನು ಹೆದರಿಕೆ? ಪ್ರಮಾಣ ಮಾಡೋಕೆ ಹೆದರಿದಮೇಲೆ ನೀವೇ ಕದ್ದಿರಬೇಕು” ಎಂದು ಗದರಿಸಿದ ಮೇಲೆ ಪ್ರಮಾಣ ಮಾಡಲು ಒಪ್ಪಿದರು.

ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬೆಳಗಿದ ನೀಲಾಂಜನಗಳಿಗೆ ತುಪ್ಪದಲ್ಲಿ ಅದ್ದಿದ ಹತ್ತಿಯ ಬತ್ತಿಗಳನ್ನು ಹಾಕಿ, ಸೊಡರು ಹೊತ್ತಿಸಿ, ತುಳಸಿಕಟ್ಟೆಯಮೇಲೆ ಸಾಲಾಗಿಟ್ಟರು. ದೇವರಿಗೆ ಹೂಮುಡಿಸಿ ಗಂಧ ಹಚ್ಚಿ, ಮಂಗಳಾರತಿ ಮಾಡಿದರು. ಸೇರೆಗಾರರು, ಹಳಪೈಕದ ತಿಮ್ಮ ಕಳ್ಳಂಗಡಿಯವನು ಮೂವರೂ ತುಳಸಿಕಟ್ಟೆಗೆ ಬಲವೆಂದು ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆಮಾಡಿ "ದೇವರಾಣೆಯಾಗಿಯೂ ಸೋಮನ ದುಡ್ಡನ್ನು ನಾ ಕದಿಯಲಿಲ್ಲ" ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರೂ ಒಂದೊಂದು ನೀಲಾಂಜನದ ದೀಪವನ್ನು ಆರಿಸಿದರು.

ಪ್ರೇಕ್ಷಕರೆಲ್ಲರೂ ಸ್ತಬ್ಧರಾಗಿ, ನಿಃಶಬ್ದರಾಗಿ, ಆ ಮಹಾಸಾಕ್ಷ್ಯವನ್ನು ಪೂಜ್ಯಬುದ್ಧಿಯಿಂದಲೂ ಭಯಗೌರವಗಳಿಂದಲೂ ನೋಡುತ್ತ ಕುಳಿತಿದ್ದರು. ಅಲ್ಲಿದ್ದ ನಾಯಿಗಳಿಗೂ ಕೂಡ ಆ ಅನುಭವ ಮುಟ್ಟಿದಂತೆ ತೋರುತ್ತಿತ್ತು. ತತ್ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಿ ನೆರೆದಿದ್ದವರೆಲ್ಲರೂ ಬೇರೊಂದು ಪ್ರಪಂಚದ ಬೇರೊಂದು ಶುದ್ಧ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಇದ್ದಂತಿದ್ದರು!

ಓಬಯ್ಯನ ಕಥೆ

ಧರ್ಮಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಯಾತ್ರೆಯೋಗಿದ್ದವರು ನಿನ್ನೆ ಮುತ್ತಳಿಗೆ ಬಂದರಂತೆ ಎಂಬ ವಾರ್ತೆಯನ್ನು ಕೇಳಿದ ಪುಟ್ಟ ತನ್ನ ತಂದೆಯನ್ನು ನೋಡುತ್ತೇನೆಂದು ಹಿಗ್ಗಿ ಹೆಬ್ಬಾಗಿಲಾದನು. ತಾಯಿತೀರಿಹೋಗಿದ್ದ ಆ ಹುಡುಗನಿಗೆ ತಂದೆಯೇ ತಾಯಿಯೂ ಆದಂತಿದ್ದನು. ಅಲ್ಲದೆ ಸೇರೆಗಾರರು ರಾತ್ರಿ ಮಲಗಿ ನಿದ್ರೆಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ತನ್ನನ್ನು ದೊಣ್ಣೆಯಿಂದ ದನ ಹೊಡೆದಂತೆ ಹೊಡೆದಂದಿನಿಂದಲೂ ಅವನಿಗೆ ತನ್ನ ತಂದೆಯನ್ನು ಎಂದಿಗೆ ನೋಡೇನು? ಎಂದಿಗೆ ಮುಟ್ಟಿಯೇನು? ಎಂದಿದಗೆ ಮಾತಾಡಿಸಿಯೇನು? ಎಂದು ಮೊದಲಾಗಿ ಗಿರ ಹಿಡಿದಿತ್ತು. ಹೂವಯ್ಯ ಚಿನ್ನಯ್ಯ ಮೊದಲಾದವರು ಅವನ ಗಾಯಗಳಿಗೆ ಔಷಧಿಹಾಕಿ ಶುಶ್ರೂಷೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರೂ, ಆ ಶುಶ್ರೂಷೆಯಿಂದ ದಿನೇದಿನೇ ಅವನು ಗುಣಮುಖನಾಗುತ್ತಿದ್ದರೂ ಅವನಿಗೆ ತನ್ನ ತಂದೆಯನ್ನು ನೋಡಿ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಹೇಳಿ, ಕಣ್ಣೀರು ಕರೆಯಬೇಕೆಂಬ ಹಾರೈಕೆ ಮಿಗಿಲಾಗಿತ್ತು. ಎಷ್ಟೋಸಾರಿ ತನ್ನ ತಂದೆಯನ್ನು ನೆನೆದೂ ನೆನೆದೂ ಯಾರಿಗೂ ಗೊತ್ತಾಗದಂತೆ ಮೂಲೆ ಸೇರಿ ಅಳುತ್ತಿದ್ದನು. ಆದ್ದರಂದ ಯಾತ್ರೆಯೋಗಿದ್ದವರು ಮುತ್ತಳಿಗೆ ಬಂದರೆಂದು ವಾರ್ತೆ ಕೇಳಿ, ನಾಳೆ ಅಪ್ಪಯ್ಯ ಬರುತ್ತಾನೆ ಎಂದು ಅವನು ಹಿಗ್ಗಿ ಹಿಗ್ಗಿ ಹೆಬ್ಬಾಗಿಲಾದನು.

ಆ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಪುಟ್ಟನಿಗೆ ಏನೇನೂ ಕನಸುಗಳು. ಸರಿಯಾಗಿ ನಿದ್ರೆಯೆ ಬರಲಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲ ಕನಸುಗಳಿಗೂ ಅವನ ಅಪ್ಪಯ್ಯನೇ ಕೇಂದ್ರವಾದಂತಿದ್ದನು. ಒಮ್ಮೆ ಅಪ್ಪಯ್ಯ ಬಂದಂತೆಯೂ, ತಾನು ಅವನ ಬೆಚ್ಚನೆಯ ಮೈಯನ್ನು ಅಪ್ಪಿದಂತೆಯೂ, ತನಗಾದ ಮೈಗಾಯಗಳ ಕಥೆಯನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದಂತೆಯೂ, ಅಪ್ಪಯ್ಯ ಕಣ್ಣೀರು ಕರೆಯುತ್ತ, ಸಮಾಧಾನ ಹೇಳುತ್ತ, ತನ್ನ ಕಣ್ಣೀರುನ್ನು ಒರಸುತ್ತಿದ್ದ ಹಾಗೆಯೂ ಕನಸು! ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಅಪ್ಪಯ್ಯ ಎಲ್ಲಿಗೂ ಹೋಗಿಬಿಟ್ಟಂತೆಯೂ, ತನ್ನೊಡನೆ ಸಿಟ್ಟುಮಾಡಿಕೊಂಡು ತನ್ನನ್ನು ಹೊಡೆದು ತಳ್ಳಿದಂತೆಯೂ, ಯಾವುದೋ ಹೊಳೆಯಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು ತೇಲಿಹೋದಂತೆಯೂ, ಏನೇನೂ ಭಯಂಕರ ದುಸ್ವಪ್ನಗಳು! ಅಂತೂ ಬೆಳಕು ಬಿಡುವ ಮೊದಲೆ ಮೇಲೆದ್ದ ಪುಟ್ಟ ಕಾನೂರಿಗೆ ಗಾಡಿ ಬರುವುದನ್ನೇ ಕಾಯತೊಡಗಿದನು.

ಅನೇಕಸಾರಿ ಗಾಡಿ ಬಂದಂತೆ ಸದ್ದು ಕೇಳಿ, ಉತ್ಕಂಠೆಯಿಂದ ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿ ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿ ಸೋತು ಹತಾಶನಾಗುತ್ತಿದ್ದರೂ ಕತ್ತಲಾಗುವವರೆಗೂ ಕಾಯುವುದನ್ನು ಬಿಡಲಿಲ್ಲ. ಕತ್ತಲೆಯಾದಮೇಲೆ ಹೊರಗಿರಲು ಹೆದರಿ ಮನೆಯೊಳಗೆ ಹೋಗಿದ್ದನು. ಮೂಲೆಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಬಿಕ್ಕಿಬಿಕ್ಕಿ ಅಳುತ್ತಿದ್ದಾಗಲೆ ಗಾಡಿಯ ಸದ್ದು ಕೇಳಿಸಿತು. ಎದೆಯುಬ್ಬಿ ಬೀಳುವಂತೆ ಉಸಿರೆಳೆಯುತ್ತ, ಇತರರು ಲಾಟೀನು ತರುವ ಮೊದಲೆ, ಗಾಡಿ ನಿಲ್ಲುವ ಹೊರ ಅಂಗಳಕ್ಕೆ ಓಡಿದನು.

ಗಾಡಿ ನಿಂತಿತು. ಗಾಡಿ ಹೊಡೆಯುವವನು ಎತ್ತುಗಳನ್ನು ನೊಗದಿಂದ ಕಳಚಿದನು. ಹೊಗೆ ಹಿಡಿದ ಲಾಟೀನಿನ ಮಬ್ಬಿನಲ್ಲಿ ಏನೊಂದೂ ಯಾರೊಬ್ಬರೂ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಕಾಣಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಗಾಡಿಯಿಂದ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರಾಗಿ ಜನರು ಇಳಿದರು. ಅವರ ಮಾತಿನ ಧ್ವನಿಯಿಂದ

ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರು, ರಾಮಯ್ಯ, ವಾಸು, ಪುಟ್ಟಮ್ಮ (ಅವಳನ್ನು ಮುತ್ತಳಿಯಿಂದ ತವರುಮನೆಗೆ ಕರೆತಂದಿದ್ದರು) ಇವರೆಂದು ಗೊತ್ತಾಯಿತು. ಆದರೆ ಪುಟ್ಟನಿಗೆ ಚಿರಪರಿಚಿತವಾಗಿದ್ದ ನಿಂಗನ ಧ್ವನಿಯೇ ಕೇಳಿಸಲಿಲ್ಲ. ಅದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಗಾಡಿಹೊಡೆಯುವವನ ಧ್ವನಿ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಅಪರಿಚಿತವಾಗಿದೆ! ಇದೇನಿದು? ನನ್ನ ಅಪ್ಪಯ್ಯನಲ್ಲಿ? ಛೇ! ಗಾಡಿ ಹೊಡೆಯುವವನೇ ಅಪ್ಪಯ್ಯನಿರಬೇಕು! ಇದೇನಿದು? ಹೊಸ ನೀರು ಕುದಿದು ಗಂಟಲು ಒಡೆದುಹೋಗಿರಬಹುದು! ಅಪ್ಪಯ್ಯನಲ್ಲದೆ ಮತ್ತೆ ಯಾರು ಬರಬೇಕು ಕಾನೂರು ಗಾಡಿ ಹೊಡೆಯುವುದಕ್ಕೆ!

ಸ್ವಲ್ಪ ದೂರವಾಗಿಯೆ ನಿಂತು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದ ಪುಟ್ಟ ಎಲ್ಲರೂ ಮನೆಯೊಳಗೆ ಹೋದಮೇಲೆ (ಸೇರೆಗಾರ ರಂಗಪ್ಪಸೆಟ್ಟರಂತೆಯೇ ಅವರ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಗೌಡರನ್ನು ಎದುರುಗೊಂಡು ಸೀಸೀಮಾಡಲು ಬಂದಿದ್ದ ಕೆಲವರು ಗಟ್ಟಿದಾಳುಗಳು ಇನ್ನೂ ಅಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದರು.) ಅಪ್ಪಯ್ಯ ಅಪ್ಪಯ್ಯ, ಎಂದು ಮೋಹದಿಂದ ಕರೆಯುತ್ತ ಮುಂದೆ ಹೋಗಿ, ಮಬ್ಬು ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ಗಾಡಿಯಿಂದ ಸಾಮಾನು ಸರಕುಗಳನ್ನು ಇಳಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಗಾಡಿಯವನ ಅಂಗಿಯ ತುದಿಯನ್ನು ಹಿಡಿದೆಳೆದನು. ಗಾಡಿಯವನು ತಾನು ಗಾಡಿಯಿಂದ ಹೊರಗೆ ಅರ್ಧ ಎಳೆದಿದ್ದ ಸಾಮಾನನ್ನು ಹಾಗೆಯೆ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು, ಕತ್ತು ತಿರುಗಿಸಿ, ಹುಬ್ಬನ್ನು ಸುಕ್ಕುಗೈದು ನೋಡಿದನು. ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬೆಳಕಿದ್ದರೆ ಆ ಮುಖವನ್ನು ಕಂಡು ಪುಟ್ಟ ಕಿಟ್ಟನೆ ಕಿರಿಚಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದನು. ಕತ್ತಲೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡ ಹೆದರಿ ಎರಡು ಹೆಜ್ಜೆ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಸರಿದು ನಿಂತನು. ಲಾಟೀನಿನ ಮಬ್ಬು ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡ ಮೈಲಿ ಕಜ್ಜಿಯಿಂದ ವಿಕಾರವಾಗಿದ್ದ ಆ ಮುಖದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕಣ್ಣು ಹೊಕ್ಕೂತು ಕುರುಡಾಗಿದ್ದುದು ಗೊತ್ತಾಗುವಂತಿತ್ತು.

“ಯಾರು? ಪುಟ್ಟನೇನೋ? ನಿನ್ನಪ್ಪಯ್ಯ ಹಿಂದಿನಿಂದ ಬರ್ತಾನೋ. ಇವತ್ತು ಬರಲಿಲ್ಲ” ಎಂದಿತು ಗಾಡಿಯವನ ಕರ್ಕಶ ಧ್ವನಿ ಪುಟ್ಟನ ಕಿವಿಗೆ ಆ ಧ್ವನಿಯಂತೆ ಆ ಸುದ್ದಿಯೂ ಕಲ್ಲಿಗೆ ಕಲ್ಲು ತೀಡಿದಂತಿತ್ತು.

“ಇವನು ಯಾರಿವನು? ನನ್ನ ಹೆಸರು ಹಿಡಿದು ಕೂಗಿದಾನೆ?” ಎಂದು ಕ್ಷಣಕಾಲ ಆಶ್ಚರ್ಯಪಟ್ಟ ಪುಟ್ಟ ಕಣ್ಣೀರು ಕರೆಯುತ್ತ ಜಗಲಿಗೆ ಹೋದನು.

ಜಗಲಿಯಲ್ಲಿ, ಕೆಸರುಹಲಗೆಯಮೇಲೆ ಹಾಸಿದ್ದ ಚಾಪೆಯ ಮೇಲೆ ಲ್ಯಾಂಪಿನ ಕೆಂಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ಮುಂಡಿಗೆಗೆ ಒರಗಿಕೊಂಡು, ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರು ವಿಶ್ರಮಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ, ಪ್ರಯಾಣದ ಪೆಟ್ಟಿಗೆಯಿಂದ ಬಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ಇತರ ಸಾಮಾನುಗಳನ್ನೂ ತೆಗೆಯುತ್ತಿದ್ದ ರಾಮಯ್ಯ ಮತ್ತು ವಾಸು ಇವರೊಡನೆ ಮಾತಾಡುತ್ತಿದ್ದವರು, ದೂರ ನಸುಗತ್ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಮುಂಡಿಗೆಯ ಹಿಂದೆ ನಿಂತು ಬಿಕ್ಕಿ ಬಿಕ್ಕಿ ಅಳುತ್ತಿದ್ದ ಪುಟ್ಟನನ್ನು ಅತ್ಯಂತವಿಶ್ವಾಸಪೂರ್ವಕವಾದ ಧ್ವನಿಯಿಂದ ಬಳಿಗೆ ಕರೆದರು. ಗೌಡರ ಧ್ವನಿ ಸಕರುಣವಾಗಿದ್ದರೂ ಹಿಂದಿನ ಅವರ ಕಠಿನ ಪ್ರಕೃತಿಯ ಪರಿಚಯವಿದ್ದ ಪುಟ್ಟ ಬಳಿಸಾರಲು ಅಂಜಿ, ಅಲ್ಲಿಯೆ ಮತ್ತೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಅಳುತ್ತ ನಿಂತನು. ಗೌಡರು ತಮ್ಮ ಕಿರಿಮಗನಿಗೆ ‘ಹೋಗೋ, ಅವನ್ನ ಇಲ್ಲಿ ಕರೆಕೊಂಡು ಬಾರೋ’ ಎಂದು ಹೇಳಲು, ವಾಸುವೂ ಅತ್ಯಂತ ಸಹಾನುಭೂತಿಯಿಂದ ಪುಟ್ಟನ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ, ಮೃದುವಾದ ಮಾತುಗಳಿಂದ ಅವನನ್ನು ಸಂತೈಸುತ್ತ, ಕೈಹಿಡಿದು ತಂದೆಯ ಬಳಿಗೆ ಕರೆತಂದನು. ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರು, ನೋಡುತ್ತಿದ್ದ ಸೇರೆಗಾರರು ಗಂಗೆ ಮೊದಲಾದವರಿಗೆ ಆಶ್ಚರ್ಯವಾಗುವಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ, ಪುಟ್ಟನ ಕೈಹಿಡಿದು ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಕೂರಿಸಿಕೊಂಡು, ಕೂರ್ಮೆಯ ಮುದ್ದು ಮಾತುಗಳನ್ನಾಡಿ ಸಂತೈಸುತ್ತ, ಅವನ ಮೈಗಾಯಗಳನ್ನು ಮುಟ್ಟಿನೋಡಿ ಉಪಚಾರಮಾಡಿದರು. ನೋಡುತ್ತಿದ್ದವರಿಗೆ ಕಲ್ಲಾಗಿ ಹೋಗಿದ್ದ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರು ಬೆಣ್ಣೆಯಾಗಿ ಹಿಂತಿರುಗಿದ್ದಂತೆ ತೋರಿತು. ಸೇರೆಗಾರರನ್ನು ಕುರಿತು, ತಾವಿಲ್ಲದಿದ್ದಾಗ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಅವರು ನಡೆಸಿದ ದುರ್ವ್ಯಾಪಾರಗಳಿಗಾಗಿ ಕೆಲವು ಕಠಿನ ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನಾಡಿದರೂ ಅದರಲ್ಲಿ ಹಿಂದಿರುಗುತ್ತಿದ್ದ ರೌದ್ರವಿರಲಿಲ್ಲ. ನೋಟಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚು ಕೃಶರಾಗಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತಿದ್ದ ಅವರು ಸ್ವಭಾವದಲ್ಲಿಯೂ ಕರ್ಕಶತೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿರುವಂತೆ ಕಂಡುಬಂದಿತು. ಸುಬ್ಬಮ್ಮನ ಮೇಲೆ ಚಾಡಿ ಹೇಳಿ ತಮ್ಮ ಪೂರ್ವದ ಪ್ರಶಸ್ತಿಯನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಬೇಕೆಂದಿದ್ದ ರಂಗಪ್ಪಸೆಟ್ಟರಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಆಶಾಭಂಗವಾಯಿತು. ಯಾತ್ರೆಯ ಹೋದ ಮಾತ್ರದಿಂದ ಗೌಡರು ಇಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ ಸಾತ್ವಿಕರಾಗುತ್ತಾರೆಂದು ಗಂಗೆ ಕನಸಿನಲ್ಲಿಯೂ ಭಾವಿಸಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೇನು? ತನ್ನ ಸ್ತ್ರೀತ್ವದ ಮುಂದೆ ಧರ್ಮಸ್ಥಳದ ಯಾತ್ರೆಯಿಂದೇನಾಗುತ್ತದೆ? ನೋಡುತ್ತೇನೆ ಎಂದುಕೊಂಡಳು.

ಗೌಡರು ಪುಟ್ಟನೊಡನೆ ಆತನ ತಂದೆಯ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಏನೊಂದು ಮಾತುನ್ನೂ ಹೇಳಲಿಲ್ಲ. ಆ ಪ್ರಸ್ತಾವದ ಕಡೆಗೆ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಸುಳಿಯಿಲ್ಲ. ಅದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಬೇರೆ ಏನೇನೋ ಮಾತುಗಳನ್ನಾಡಿ ಅವನಿಗೆ ವಾಸುವಿನಿಂದ ಒಂದು ಹೊಸ ಅಂಗಿ ಮತ್ತು ಪಂಚೆಯನ್ನು ಇನಾಮಾಗಿ ಕೊಡಿಸಿದರು. ಆ ಸಂತೋಷದಲ್ಲಿ ಪುಟ್ಟ ತನ್ನ ದುಃಖವನ್ನು ತಕ್ಕಮಟ್ಟಿಗೆ ಮರೆತನು.

ಆದರೆ ಮಧ್ಯರಾತ್ರಿ, ಎಲ್ಲರೂ ಮಲಗಿದ್ದಾಗ, ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೂ ಪಸರಿಸಿದ್ದ ಕತ್ತಲೆಯ ನಿಶಬ್ದದಂತೆ ಸುರಿಯುತ್ತಿದ್ದ ಜಡಿಮಳೆಯಿಂದ ಮಾತ್ರ ಭಂಗ ಬರುತ್ತಿದ್ದಾಗ, ಕೆಟ್ಟ ಕನಸೊಂದರಿಂದ ಎಚ್ಚೆತ್ತು ಹಾಸಗೆಯಮೇಲೆ ಎದ್ದು ಕುಳಿತ ಪುಟ್ಟ ರೋದಿಸತೊಡಗಿದನು. ಆ ಮಳೆಯ ಸದ್ದಿನಲ್ಲಿ ಅದು ಯಾರೊಬ್ಬರಿಗೂ ಕೇಳಿಸುವಂತಿರಲಿಲ್ಲ.

ಮರುದಿನ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಪುಟ್ಟ ತನ್ನ ತಂದೆಯ ವಿಚಾರವೇನೆಂದು ತಿಳಿಯುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಹಿಂದಿನ ರಾತ್ರಿ ತಾನು ನೋಡಿದ್ದ, ಮೈಲಿಕಜ್ಜಿ ಮುಖದ ಒಕ್ಕಣ್ಣು ಕುರುಡಿನ ವಿಚಾರರೂಪದ ಗಾಡಿಯವನ ಬಳಿಗೆ ಹೋದನು. ಪುಟ್ಟ ಅವನನ್ನು ಮಾತನಾಡಿದುವ ಮೊದಲೆ ಆ ಗಾಡಿಯವನು “ಏನೋ ಪುಟ್ಟಾ ನನ್ನ ಗುರುತು ಹತ್ತಲಿಲ್ಲವೇನೋ ನಿನಗೆ?” ಎಂದನು.

ಪುಟ್ಟ ಮಿಕಿಮಿಕಿ ಮುಖದ ಕಡೆ ನೋಡುತ್ತಾ ನಿಂತನು.

“ಕೆಳಕಾಕನೂರು ಅಣ್ಣಯ್ಯಗೌಡರ ಮಗ ಓಬಯ್ಯಗೌಡರು ಗೊತ್ತಿತ್ತೇನು ನಿನಗೆ?”

“ಗೊತ್ತು” ಎನ್ನುತ್ತಾ ಪುಟ್ಟ ಬೆಪ್ಪುಬೆರಗಾಗಿ “ಅವನ ಮುಖವನ್ನೇ ದುರುದುರನೆ ನೋಡತೊಡಗಿದನು. ಏನೋ ಒಂದು ಬಹುದೂರದ ಪರಿಚಯರೇಖೆ ಅವನ ಸ್ಮೃತಿಯಲ್ಲಿ ಮೂಡುತ್ತಿದ್ದ ಹಾಗಿತ್ತು.

“ನಾನೇ ಓಬಯ್ಯಗೌಡ್ರೂ ಕಣೋ” ಎಂದು ಚಿಂದಿಗಳನ್ನೆ ಸೇರಿಸಿ ಹೊಲಿದು ಮಾಡಿದ್ದ ಅಂಗಿಯ ಆ ಗಾಡಿಯವನು ಬೆಳ್ಳನೆ ನಕ್ಕನು.

ಮುಖವನ್ನೆ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದ ಪುಟ್ಟ “ಸುಳ್ಳು ಹೇಳ್ತೀರಿ!” ಎಂದು ತಾನೂ ನಸುನಕ್ಕನು.

“ಹೌದು ಕಣೋ, ಬೇಕಾದರೆ ನಿನ್ನ ವಾಸಯ್ಯನ್ನೇ ಕೇಳು” ಎಂದು ಆ ಗಾಡಿಯವನು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ವಾಸುವಿನ ಕಡೆಗೆ ನೋಡಿ, “ಪುಟ್ಟಗೆ ನನ್ನ ಗುರುತು ಸಿಕ್ಕಲೇ ಇಲ್ಲ. ಹೇಳಿದರೂ ನಂಬಾದಿಲ್ಲ!” ಎಂದನು.

ವಾಸುವೂ ಓಬಯ್ಯನೂ ಒಬ್ಬರ ಮುಖವನ್ನೊಬ್ಬರು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಇಬ್ಬರೂ ಸೇರಿ ಹೇಳಿದ ಕಥೆಯಿಂದ ಪುಟ್ಟನಿಗೆ ‘ನಿಂಗನಿಗೆ ಕಾಯಿಲೆಯಾದ್ದರಿಂದ ಅವನು ಆಗುಂಬೆಯ ಆಸ್ಪತ್ರೆಯಲ್ಲಿದ್ದಾನೆ’ ಎಂಬುದು ಮಾತ್ರಗೊತ್ತಾಯಿತು. ಜೊತೆಗೆ ಓಬಯ್ಯನ ದಾರುಣ ದುಃಖದ ವೃತ್ತಾಂತವೂ ಕಣ್ಣೀರು ತಂದಿತು. ತನ್ನ ಕಥೆಯನ್ನು ಹೇಳುತ್ತ ಹೇಳುತ್ತ ಓಬಯ್ಯನೂ ಕಂಬನಿಗರೆಯತೊಡಗಿದನು. ಕಠಿನ ದೇಹದ ಆ ಕ್ರೂರ ಮುಖದಿಂದ ಕರುಣಧಾರೆ ಇಳಿಯುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ಕಂಡು ಕೋಮಲ ಹೃದಯದ ಮಕ್ಕಳಿಬ್ಬರೂ ಕಣ್ಣೀರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಲೇ ಕಥೆ ಕೇಳಿದರು.

ಕೆಳಕಾನೂರು ಅಣ್ಣಯ್ಯಗೌಡರೂ ಓಬಯ್ಯನೂ ಸೇರಿ ಸೀತೆಮನೆ ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರೊಡನೆ ಒಳಸಂಚು ನಡೆಯಿಸಿ, ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರ ಗಾಡಿಯ ಮೇಲೆಯೆ ತಮ್ಮ ಸಾಮಾನು ಸರಕುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರಿಗೆ ತಿಳಿಯದಂತೆ ರಾತ್ರಾ ರಾತ್ರಿ ಸಾಗಿಸಿ, ಸಾಲಕ್ಕೆ ಮೋಸಮಾಡಿ ಒಕ್ಕಲು ಹೋಗಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದುದೂ, ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರು ಕಳ್ಳನಾಟ ಕದ್ದಿಟ್ಟಿದ್ದ ಜಾಗವನ್ನು ಪತ್ತೆಮಾಡಿ ರೇಂಜರಿಗೆ ಅವರನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಡಲೆಂದು ಅದೇ ರಾತ್ರಿ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರು ಸಪರಿವಾರವಾಗಿ ಹೊರಟು, ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಮೋಸಮಾಡಿ ಒಕ್ಕಲು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದವರನ್ನು ಹಿಡಿದು, ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಕರೆತಂದು, ಅವರ ಸಾಮಾನು ಸರಕು ಜಾನುವಾರುಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ಸಾಲಕ್ಕೆ ಮುರಿಹಾಕಿಕೊಂಡು, ಮುದಿ ತಂದೆಯನ್ನೂ, ಮಗನನ್ನೂ ಅರಿಯದ ಬಡಕಲು ಹುಡುಗಿ ಓಬಯ್ಯನ ಮಲತಂಗಿಯನ್ನೂ ಉರುಬಿಡಿಸಿ ಅಟ್ಟಿದ ವಿಷಯ ನಮಗೆ ಹಿಂದೆಯೆ ಗೊತ್ತಾಗಿದೆ. ಆಮೇಲೆಯೂ ಅಣ್ಣಯ್ಯಗೌಡರು ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರ ಒಕ್ಕಲಾಗಿ, ಅವರ

ಆಶ್ರಯದಲ್ಲಿರಬೇಕೆಂದು ಮನಸ್ಸನ್ನೇನೂ ಮಾಡಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಅವರ ದುರದೃಷ್ಟದಿಂದ ಮರುದಿನವೆ ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರಿಗೆ ಮಹಾದುಃಖ ಬಂದೊದಗಿತು. ಮದುವೆ ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿದ್ದ ಅವರ ಮಗ ಕೃಷ್ಣಪ್ಪ ಕೋವಿಕ್ಕಟ್ಟಿ ಗಾಯವಾಗಿದ್ದ ಹುಲಿಯನ್ನು ಹುಡುಕಲು ಜಾಕಿಯೊಡನೆ ಹೋಗಿ, ಅದರ ಬಾಯ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿ ಸತ್ತು ಹೋದನು. ಆ ದಾರುಣಯಾತನೆಯಿಂದ ಹುಚ್ಚುಹುಚ್ಚಾಗಿದ್ದ ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರನ್ನು ಮಾತಾಡಿಸುವುದಕ್ಕೂ ಧೈರ್ಯವಾಗದೆ ಅಣ್ಣಯ್ಯಗೌಡರು ಓಬಯ್ಯನನ್ನೂ ಕ್ಷಯಹಿಡಿದಂತೆ ಕೃಶವಾಗಿದ್ದ ತಮ್ಮ ಕಿರಿಮಗಳನ್ನೂ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಆಶ್ರಯ ಹುಡುಕುತ್ತ ಮುಂಬರಿದರು. ಆಶ್ರಯ ದೊರೆಯುವುದಂತಿರಲಿ, ಹೊಟ್ಟೆಗೆ ಸಿಕ್ಕುವುದೂ ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಬಹು ಪ್ರಯಾಸವಾಯಿತು. ಅಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿ ಅಲೆದು ಒಂದು ತಿಂಗಳ ಮೇಲೆ ಮೇಗರವಳ್ಳಿಗೆ ಹೋಗಿ, ಅಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಹೆಗ್ಗಡೆಯವರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಸಂಬಳಕ್ಕೆ ನಿಂತರು. ಜಿಪುಣರೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾಗಿದ್ದರೂ ಅವರು ಓಬಯ್ಯನನ್ನು ತಿಂಗಳಿಗೆ ಒಂದು ರೂಪಾಯಿನ ಸಂಬಳದಂತೆ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ನೀಮಿಸಿಕೊಂಡರು. ಅಣ್ಣಯ್ಯಗೌಡರಿಗೆ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಬಂದ ದಿನ ಪಡಿ ಕೊಡಲು ಮಾತ್ರ ಒಪ್ಪಿದರು. ಅಂತೂ ಅಲ್ಲಿ ಮಳೆಗಾಲ ಕಳೆಯುವುದೇ ಕಷ್ಟವಾಯಿತು. ಆ ಹೆಗ್ಗಡೆಯವರು ಸಂಬಳ ಕೊಡುವ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಜಿಪುಣರಾಗಿದ್ದರೂ ಕೆಲಸ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದರಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಉದಾರಿಯಾಗಿದ್ದರು. ಹುಡುಗರು ಮುದುಕರು ಎಂಬ ಪಕ್ಷಪಾತವಿಲ್ಲದೆ ಎಲ್ಲರಂದಲೂ ಬೆನ್ನುಮುರಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಅಷ್ಟು ಮಾಡಿದರೂ ಪ್ರತಿ ಸಾಯಂಕಾಲವೂ ಬೈಗುಳ ತಪ್ಪುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಕುಡಿಯುವುದರಲ್ಲಿ ಹೆಗ್ಗಡೆಯವರ ಮುಂದೆ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರು ಯೆಕಶ್ಚಿತರಾಗಿದ್ದರು!

ಒಂದು ತಿಂಗಳು ಕಳೆದಿತ್ತೋ ಇಲ್ಲವೋ ಓಬಯ್ಯನ ಮಲತಂಗಿಗೆ ಜರ ಪುರುವಾಯಿತು. 'ಔಸ್ತಿ, ಚೀಟಿಬುತ್ತಿ' ಏನೇನು ಮಾಡಿದರೂ ಗುಣವಾಗಲಿಲ್ಲ. ದನದ ಕೊಟ್ಟಿಗೆಗೆ ಸೇರಿದ್ದ ಗಾಡಿಕೊಟ್ಟಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೆ ಬಿಡಾರ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದರಿಂದ ಯಾವಾಗಲೂ ತೇವ ತಪ್ಪುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ದಿನವೂ ಅಡುಗೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಒಲೆಯ ಮೇಲೆ ಕೂಡ ಹಳು ಬೆಳೆಯುತ್ತಿತ್ತು! ಗಂಜಲ, ಸೆಗಣೆ, ಕೆಸರು, ಮುರು ಇವುಗಳ ದುರ್ವಾಸನೆ ಗುಮ್ಮೆಂದು ಮುತ್ತಿರುತ್ತಿತ್ತು. ಸೊಳ್ಳೆಗಳಂತೂ ಹೇಳತೀರದು!.... "ಮೊದಲು 'ಜರ, ಜರ' ಎಂದು 'ಹೇಳಿದ್ರೆಪ್ಪಾ'. ಕಡೆಗೆ 'ರೇಷ್ಮೆ ಕಾಯಿಲೆ' ಅಂದರು.... ಅಂತೂ ಕಡೆಗೆ ಏನು ಮಾಡಿದರೂ ಬದುಕಲೇ ಇಲ್ಲ. ಸತ್ತೇಹೋತು."

ಮಲತಂಗಿ ಸತ್ತ ಕೆಲದಿನಗಳಲ್ಲಿಯೆ ಓಬಯ್ಯ ಹೆಗ್ಗಡೆಯವರ ಕಾಟವನ್ನು ಸಹಿಸಲಾರದೆ ಮುದಿತಂದೆಯನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಆಗುಂಬೆಗೆ ಹೋದನು. ಅಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಸಾಹುಕಾರರಲ್ಲಿ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಸೇರಿಕೊಂಡನು. ಜೀವನ ನೆಮ್ಮದಿಯಾಗಿ ಸಾಗುತ್ತಿತ್ತು.

"ಆದರೆ, ನಮ್ಮಗಿರಾಚಾರ!" ಆ ಊರಿಗೆ ಮಾರಿ ಬಂದುಬಿಟ್ಟಳು. ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೂ ಮೈಲಿ ಹಬ್ಬಿತು. "ಅಯ್ಯೋ ದೇವ್ರೆ, ಆ ಗೋಳು ನೋಡೋ ಹಾಂಗಿರಲಿಲ್ಲ!" ಅಣ್ಣಯ್ಯಗೌಡರಿಗೂ ಮೈಲಿವದ್ದಿತು. ಮೈಮೇಲೆ ಸೂಜಿಮೊನೆ ಊರಲೂ ಜಾಗವಿಲ್ಲದಂತೆ ಬೊಕ್ಕೆಗಳದ್ದು ಚರ್ಮವೇ ಕರಗಿಹೋಯಿತು... ಅವರನ್ನು ಸುಡುಗಾಡಿನಲ್ಲಿ ಹೂಳಿ ಬರುವಷ್ಟರಲ್ಲಿಯೆ ಓಬಯ್ಯನಿಗೂ ಜ್ವರ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡಿತು. ಅವನಿಗೂ ಮೈಲಿಯಾಯಿತು. ಪ್ರಜ್ಞೆ ತಪ್ಪಿತು. ಯಾರು ಶುಶ್ರೂಷೆ ಮಾಡಿದರೂ ಏನೂ ಒಂದೂ ಅವನಿಗೆ ಗೊತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. "ಅಂತೂ ನಂಗೆ ಪರ್ಜೆ ಬಂದಾಗ ಒಂದು ತರಾ ಹುಚ್ಚು ಹಿಡ್ಡುತ್ತಂತೆ." ಮೈಲಿಯ ದೆಸೆಯಿಂದಲೆ ಓಬಯ್ಯನಿಗೆ ಒಕ್ಕಣ್ಣಾಯಿತು; ಮುಖ ಮೋರೆ ವಿಕಾರವಾಯಿತು!... ಧರ್ಮಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಯಾತ್ರೆ ಹೋಗಿ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬರುತ್ತ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರ ಗಾಡಿಯವನಿಗೆ ಕಾಹಿಲೆ ಜೋರಾಗಲು, ಅವನನ್ನು ಆಗುಂಬೆಯಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟು, ಸಂತೋಷದಿಂದ ಬರುತ್ತೇನೆಂದು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡ ಓಬಯ್ಯನನ್ನು ಗಾಡಿಯವನನ್ನಾಗಿ ಮತ್ತೆ ಕಾನೂರಿಗೆ ಕರೆತಂದರು.

ಓಬಯ್ಯ ಕಣ್ಣೀರು ಕರೆಯುತ್ತ ಕಥೆ ಹೇಳಿದನು. ಮಕ್ಕಳಿಬ್ಬರೂ ಕಣ್ಣೀರು ಸುರಿಸುತ್ತ ಕಥೆ ಕೇಳಿದರು.

ರಾಮಯ್ಯ ಸೀತೆಯನ್ನು ಕಾನೂರಿಗೆ ಕರೆತಂದಿದ್ದು

ಧರ್ಮಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಯಾತ್ರೆ ಹೋಗಿದ್ದವರು ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬಂದು ಸುಮಾರು ಒಂದು ತಿಂಗಳು ಮುಗಿದಿತ್ತು. ಮಳೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಹಿಡಿದು ಹೊಡಿಯುತ್ತಿತ್ತು. ನಾಡೆಲ್ಲ ನಿರ್ಮಲವಾಗಿ ನೆಲ ಹಸುರುಗಟ್ಟಿಹೋಗಿತ್ತು. ಬೇಸಾಯವೂ ಬಹು ವೇಗವಾಗಿ ಮುಂದುವರಿದಿತ್ತು. ಆಳುಕಾಳಿದ್ದವರು ಕೆಲವರು ಆಗಲೇ ಸಸಿನಟ್ಟಿ ಪೂರೈಸಿದ್ದರು. ಸೂರ್ಯನ ದರ್ಶನವೂ ಬಹಳ ಅಪೂರ್ವವಾಗಿತ್ತು.

ಈ ನಡುವೆ ವಾಸು ಕಣ್ಣೀರು ಒರಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿಗೆ ಓದುವುದಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಸ್ಕೂಲಿಗೆ ಸೇರಿದ್ದನು.

ಅಪ್ಪ ಬರುತ್ತಾನೆಂದು ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿ ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿ ಮರುಗುತ್ತಿದ್ದ ಪುಟ್ಟ ಯಾರಿಗೂ ತಿಳಿಯದಂತೆ ಮುತ್ತಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ಸೀತಮ್ಮನನ್ನು ವಿಚಾರಿಸಿದನು. ನಿಂಗನಿಗೆ ಕಾಯಿಲೆಯಾಗಿ ಆಗುಂಬೆಯ ಆಸ್ಪತ್ರೆಗೆ ಸೇರಿಸಿದ್ದುದು ಸುಳ್ಳೆಂದೂ, ಆಗುಂಬೆಗೆ ಬರಬೇಕಾದ್ರೆ ಮೊದಲೇ ಸೋಮೇಶ್ವರದಲ್ಲಿಯೇ ವಾಂತಿಭೇದಿಯಾಗಿ ತೀರಿಕೊಂಡನೆಂದೂ, ಎಲ್ಲರೂ ಗುಟ್ಟಾಗಿಟ್ಟಿದ್ದ ಆ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ತಾನು ಹೇಳಿದನೆಂದು ಯಾರೊಡನೆಯೂ ಹೇಳಬಾರದೆಂದೂ ಹೇಳಿ, ಸೀತೆ ಬಿಕ್ಕಿ ಬಿಕ್ಕಿ ಅಳುತ್ತಿದ್ದ ಅನಾಥ ಬಾಲಕನನ್ನು ಅಕ್ಕನಂತೆ ಉಪಚರಿಸಿ ತಿಂಡಿಕೊಟ್ಟು ಸಮಾಧಾನಮಾಡಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದಳು. ಆದರೆ ಪುಟ್ಟ ಅಳುತ್ತಲೆ ಮಳೆಗಾಲದ ಸಂಜೆಯ ಮಬ್ಬುಗತ್ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಕಾನೂರಿಗೆ ಹಿಂತಿರುಗಿದ್ದನು.

ವಿಕಾರಮುಖದ ಒಕ್ಕಣ್ಣಿನ ಓಬಯ್ಯ ನಿಂಗನ ಬದಲು ಸಂಬಳದವನಾಗಿ ಕಾನೂರಿನಲ್ಲಿಯೇ ನಿಂತಿದ್ದನು.

ಗಂಗೆ ಸೇರೆಗಾರರಿಬ್ಬರೂ ಮತ್ತೆ ತಮ್ಮ ಬಿಡಾರಗಳನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ, ಕಾನೂರು ಮನೆಯನ್ನೇ ಸೇರಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದರು.

ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರು ಬರಬರುತ್ತಾ ಹೆಚ್ಚು ಹೆಚ್ಚುಕೃಶರಾಗಿಯೂ ಸಾಧುವಾಗಿಯೂ ಪರಿಣಮಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಎರಡನೆಯದಕ್ಕೆ ಮೊದಲನೆಯದೇ ಮುಖ್ಯ ಕಾರಣವಾಗಿತ್ತು. ಗಂಗೆಯ ಪ್ರಸಾದದಿಂದ ಅವರಿಗೆ ಯಾವುದೋ ಒಂದು ರಹಸ್ಯ ರೋಗ ಹಿಡಿದಿತ್ತು. ಅದು ಅವರ ಮೊದಲಿನ ಶಕ್ತಿಯನ್ನೆಲ್ಲ ಶೋಷಿಸಿ, ಉದ್ಧಟತನವನ್ನು ಕೊರೆದು ಮುರಿಯುತ್ತಿತ್ತು. ಅದನ್ನು ನೋಡಿದವರೆಲ್ಲರೂ ಧರ್ಮಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಯಾತ್ರೆ ಹೋಗಿ ಬಂದಮೇಲೆ ಗೌಡರು ಬಹಳ 'ಯತ್ವಾಸ' ಆಗಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಧರ್ಮಿಷ್ಠರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಬಹಳ ಒಳ್ಳೆ ಬುದ್ಧಿ ಬಂದಿದೆ, ರುಸಿಗಳಾಗುತ್ತಿದ್ದಾರೆ ಎಂದು ಮೊದಲಾಗಿ ಮಾತಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು.

ರಾಮಯ್ಯನೂ ಯಾತ್ರೆಗೆ ಹೋಗಿಬಂದಮೇಲೆ ಹಸನ್ಮುಖಿಯಾಗಿಯೂ ಆರೋಗ್ಯಶಾಲಿಯಾಗಿಯೂ ಕರ್ತೃತ್ವಶಾಲಿಯಾಗಿಯೂ ಆಗಿದ್ದನು. ಅದಕ್ಕೆ ಪ್ರಯಾಣದ ಕಾರಣವೊಂದಲ್ಲದೆ ಇನ್ನೆರಡು ಮುಖ್ಯ ಕಾರಣಗಳಿದ್ದುವು. ಒಂದನೆಯದು, ಸೀತೆ ಯಾತ್ರೆಗೆ ಹೊರಟಂದಿನಿಂದ ಬಹಳ ಮಾರ್ಪಾಡಾಗಿದ್ದಳು; ಹರ್ಷಚಿತ್ತೆಯಾಗಿದ್ದಳು; ಎಲ್ಲರೊಡನೆಯೂ ಮದುವೆಯಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ತರಳಿಯಾಗಿದ್ದಾಗ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ ವರ್ತಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು. ಅಷ್ಟು ಬೇಗನೆ ಆಕೆಯಲ್ಲಿ ಅಂತಹ ಮಾರ್ಪಾಡಾದುದನ್ನು ಕಂಡು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಯಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಧರ್ಮಸ್ಥಳದ ದೇವರಲ್ಲಿಯೂ ನಂಬುಗೆ ಹೆಚ್ಚಿತ್ತು. ರಾಮಯ್ಯನಂತೂ ಹೊವಯ್ಯನ ಸಹವಾಸದಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ಯಾತ್ರೆಗಳು ಕ್ಷೇತ್ರಗಳು ಮತ್ತು ದೇವರುಗಳನ್ನು ತಾನು ಹಳಿಯುತ್ತಿದ್ದುದು ಅಥವಾ ಉದಾಸೀನಭಾವದಿಂದ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದುದು ಶುದ್ಧ ಮೂರ್ಖತನವೆಂದೂ ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ಎಂದೆಂದಿಗೂ ಹಾಗೆ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲವೆಂದೂ ಗಟ್ಟಿಮನಸ್ಸು ಮಾಡಿಕೊಂಡನು. ಧರ್ಮಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಒಂದೊಂದು ತಲೆಗೂ ನೂರು ನೂರೈವತ್ತು ರೂಪಾಯಿಗಳವರೆಗೂ ಕಾಣಿಕೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಯಾರೊಬ್ಬರಿಗೂ ದುಃಖವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಅಥವಾ ಆದವರು ಬಾಯಿಬಿಟ್ಟು ಹೇಳಿದರೆ ದೇವರಿಗೆ ಮುನಿಸಾಗುತ್ತದೆಂದು ಹೇಳಲಿಲ್ಲ!

ಒಲ್ಲದ ಹೆಂಡಿರನ್ನು ಒಲಿಸಿಕೊಡುವುದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಶ್ರೇಷ್ಠತರವಾದ ಕಾರ್ಯ ಇನ್ನಾವುದಿದೆ ಆ ದೇವರಿಗೆ? ಅವನು ಹಾಗೆ ಮಾಡುತ್ತ ಬರಲಿ; ನಾಸ್ತಿಕರೆಲ್ಲ ಆಸ್ತಿಕರಾಗುತ್ತಾರೆ!

ರಾಮಯ್ಯನ ಮಾರ್ಪಾಟಿಗೆ ಎರಡನೆಯ ಕಾರಣವೆಂದರೆ, ತಂದೆ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರ ದುರ್ಬಲಸ್ಥಿತಿ. ಶಕ್ತಿಗುಂದುತ್ತ ಬಂದಹಾಗೆಲ್ಲ, ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರಲ್ಲಿ ಮೊದಲಿದ್ದ ದರ್ಪವೂ ಕ್ರೌರ್ಯವು ಕಠಿನತೆಯೂ ಕಡಮೆಯಾಗುತ್ತ ಬಂದುದರಿಂದ ರಾಮಯ್ಯನೇ ಮುಖ್ಯವ್ಯಕ್ತಿಯಾಗಬೇಕಾಯಿತು. ಕಡೆಕಡೆಗೆ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರು ಏನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರೂ ಮಗನನ್ನು ಕೇಳಿ, ಅವನು ಹೇಳಿದಂತೆ ಮಾಡತೊಡಗಿದರು. ಈ ಸ್ಥಾನವ್ಯತ್ಯಾಸದಿಂದ, ಹಿಂದೆ ಕುಬ್ಜವಾಗಿದ್ದ, ರಾಮಯ್ಯನ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ವಿಕಾಸಹೊಂದಿ ತಲೆಯೆತ್ತಿತು.

ರಾಮಯ್ಯ ತನ್ನ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಎಂದಿಗೆ ಮನೆಗೆ ಕರೆದು ತಂದೇನೆಂದು ಕಾತರನಾಗಿದ್ದನು. ಅಲ್ಲದೆ ತನ್ನ ತಂದೆಗೆ ಅನ್ಯರೀತಿಯಿಂದ ಅದನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತಲೂ ಇದ್ದನು.

ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಧರ್ಮಸ್ಥಳದಿಂದ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬಂದು ಒಂದು ತಿಂಗಳಾದಮೇಲೆ ಒಂದು ದಿನ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ, ಶೃಂಗಾರ ಮಾಡಿಕೊಂಡು, ಕಮಾನುಗಾಡಿ ಕಟ್ಟಿಸಿಕೊಂಡು, ಅದರಲ್ಲಿ ದಿಂಬೊರಗಿ ಕುಳಿತು, ಎತ್ತುಗಳ ಕೊರಳ ಗಂಟೆಯ ಸರಗಳುಳಿ ಗೈಲುಗೈಲೆಂದು ಘೋಷಿಸುತ್ತಿರಲು, ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಮನೆಗೆ ಕರೆತರಲೋಸುಗ ರಾಮಯ್ಯ ಮುತ್ತಳ್ಳಿಗೆ ಹೋದನು.

ಆದಿನ ಮುತ್ತಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ರಾಮಯ್ಯನ ಎದೆ ಔದಾರ್ಯದ ಪರಮಾವಧಿ ಮುಟ್ಟಿದಂತಿತ್ತು. ಬಂಧುಗಳೊಡನೆ ಇರಲಿ, ಆಳುಗಳೊಡನೆಯೂ ಕೂಡ ಅತ್ಯಂತಹರ್ಷದಿಂದ, ಸರಸದಿಂದ, ಕೃಪಾದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಮಾತಾಡಿ, ಅವರನ್ನೆಲ್ಲ ಮರುಳುಗೊಳಿಸಿದನು. ಇಂತಹ ಅಳಿಯಂದಿರು ತಪಸ್ಸುಮಾಡಿದರೂ ಸಿಕ್ಕುತ್ತಾರೆಯೆ ಎಂದುಕೊಂಡರು, ನಂಜ ಕಾಳ ಮೊದಲಾದವರು.

ಆದರೆ ಸೀತೆಗೆ ಅದೊಂದು ಮಹಾ ದುರ್ದಿನವಾಗಿತ್ತು. ಆಕೆಯಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿಸಲಾರದಷ್ಟು ಯಾತನೆ ಕುದಿಯುತ್ತಿತ್ತು. ಮೆದುಳಿನಲ್ಲಿ ಭಯಂಕರವಾದ ಆಲೋಚನೆಗಳ ವೈಹಾವಳಿಯಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಆದರೂ ಆಕೆಯ ಹೊರಗಣ ವರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ಯಾರೊಬ್ಬರಿಗೂ ಅದರ ಸುಳಿವು ತಿಳಿಯುವಂತಿರಲಿಲ್ಲ. ಮಿಂಚು ಗುಡುಗು ಸಿಡಿಲುಗಳನ್ನು ಒಡಲೊಳಗೆ ಅಡಗಿಸಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಮೌನವಾಗಿ ಆದರೂ ಬದ್ಧಭುಕ್ತುಟಿ ದಾರ್ಡ್ಯದಿಂದ ಸಂಚರಿಸುವ ಮಳೆಮುಗಿಲಿನಂತೆ ಸೀತೆ, ಯಾಂತ್ರಿಕವಾಗಿ, ಮಾಡಬೇಕಾದ ಕೆಲಸಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಒಳ್ಳೆಯ ಹುಡುಗಿಯಂತೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಳು.

ಸಂಜೆ ಐದು ಗಂಟೆಗೆ ಕಾನೂರಿಗೆ ಹಿಂತಿರುಗಿತು, ಆದಿನ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಹೋಗಿದ್ದ ಕಮಾನುಗಾಡಿ, ಅದರಲ್ಲಿ ರಾಮಯ್ಯ, ಚೆನ್ನಯ್ಯ, ಸೀತೆ ಗೌರಮ್ಮನವರು, ಲಕ್ಷ್ಮಿ-ಇಷ್ಟು ಜನರೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಇಕ್ಕಟ್ಟಾಗಿಯೆ ಕುಳಿತಿದ್ದರು. ಸೀತೆ ಗಂಡನ ಮನೆಗೆ ಹೋಗುವುದು ಅದೇ ಮೊದಲನೆಯ ಸಲವಾಗಿದ್ದರಿಂದ ತಾಯಿ ಅಣ್ಣ ತಂಗಿ ಮೂವರು ಅವಳ ಜೊತೆ ಹೊರಟಿದ್ದರು.

ಕಪ್ಪಾಗಿದ್ದರೂ ಇನ್ನೂ ಕಗ್ಗತಯ್ಯಲೆಯಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಆ ದಿನಬೆಳಿಗ್ಗೆಯಿಂದಲೂ ಹಿಡಿದು ಹೊಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಜಡಿ ಒಮ್ಮೆ ಸೋನೆಯಾಗಿ ಒಮ್ಮೆ ಮಳೆಯಾಗಿ ಸುರಿಯುತ್ತಲೇ ಇತ್ತು. ಗಾಡಿ ಮನೆಯ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲಲು, ಗಂಡನ ಮನೆಯನ್ನು ಮೊತ್ತಮೊದಲು ಪ್ರವೇಶಿಸುವ ಹೆಣ್ಣಿಗೆ ಮಾಡಬೇಕಾದ ವಿಧಿಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಸೀತೆಗೆ ಮಾಡಿ, ಒಳಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡರು. ಕಲ್ಲಿನ ಗೊಂಬೆಯ ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದ ನೀರು ಸುರಿಯುವಂತೆ ಆಕೆಯ ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದ ನೀರು ಸುರಿಯುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ಯಾರು ಹೆಚ್ಚು ಗಮನಿಸಲಿಲ್ಲ. ತವರೊರನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಗಂಡನ ಮನೆಗೆ ಸೇರುವ ಹೆಣ್ಣಿಗೆ ಕಣ್ಣೀರು ಹಾಕುವುದೊಂದು ಅಲಂಕಾರದ ಅವಶ್ಯಕವಾದ ಪದ್ಧತಿಯಲ್ಲವೆ? ಮದುವಣಗಿತ್ತಿಯನ್ನು ನೋಡಲೂ ಸ್ವಾಗತಿಸಲೂ ನೆರೆದಿದ್ದವರೆಲ್ಲರಿಗೂ ಸೀತಮ್ಮನವರನ್ನು ನೋಡಿ ಮಹದಾನಂದವಾಯಿತು.

ಹಿಂದೆ, ಹೂವಯ್ಯ ಆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಇದ್ದೆಂದು ಕಾನೂರಿಗೆ ಬರುವುದೆಂದರೆ ಸೀತೆಗೊಂದು ಹಬ್ಬವಾಗುತ್ತಿದ್ದಿತು. ಇಂದು ಆ ಮನೆ ಅಪಶಕುನ ಗರ್ಭಿತವಾದ ಗೋರಿಯಂತೆ ತೋರುತ್ತಿತ್ತು. ಆ ಕಂಬಗಳೂ ತೊಲೆಗಳೂ ಮುಂಡಿಗೆಗಳೂ, ಗೋಡೆಯಿಂದೆದ್ದು ನಾಮದ ಪಟ್ಟಿಗಳಿಂದ ಅಲಂಕೃತವಾಗಿ ದೀಪದ ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ 'ನಾನಿದ್ದೇನೆ' ಎಂದು ಸಾರಿ ಹೇಳುವಂತಿದ್ದ ಆ ಹುತ್ತವೂ, ಗೋಡೆಗಳ ಮೇಲೆ ಚಲಿಸಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಕಂಬಗಳ ಮತ್ತು ಮನುಷ್ಯರ ಹಿರಿ ನೆಳಲುಗಳೂ ಸೀತೆಯ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ತನಗೆ ಬಂದೊದಗಲಿರುವ ಕ್ಲೇಶಗಳ ಪ್ರತೀಕಗಳಂತೆಯೂ ದುರಂತತೆಯ ಛಾಯೆಗಳಂತೆಯೂ ತೋರಿ ಭೀಷಣವಾದುವು. ಯಾವುದೂ ಒಂದು ಅನಿರೀಕ್ಷವಾದ

ಭೀಮಾಕೃತಿಯ ಭೀತಿ ಅವಳೆದೆಯನ್ನು ತುಡುಕಿತು. ಬೆವರಿ ಕಿಟ್ಟನೆ ಕಿರಿಚಿಕೊಂಡು ತಾಯಿಯ ತೋಳುಗಳಲ್ಲಿಯೆ ಮೂರ್ಛಹೋದಳು. ಬಾಯಲ್ಲಿ ನೊರೆಯೂ ತೋರಿತು. ಗಾಳಿ ಬೀಸಿದರು. ಭೂತರಾಯನಿಗೆ ಹೇಳಿಕೊಂಡರು. ಪಟಿಕಾರ ಸುಟ್ಟು ಮೂಗಿಗೆ ಹಿಡಿದರು. ಏನೇನೂ ಮಾಡಿದರು.

ಕೆಲ ಹೊತ್ತಿನಮೇಲೆ ಆಕೆಗೆ ಎಚ್ಚರವಾದರೂ ಹಿಡಿದಿದ್ದ ಗೌರಮ್ಮನವರ ಸೆರಗನ್ನು ಆಕೆ ಬಿಡಲಿಲ್ಲ. ಆ ರಾತ್ರಿಯೆಲ್ಲ ತಾಯಿಯ ಸೆರಗನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡೇ ಮಲಗಿದ್ದಳು. ಮರುದಿನವೂ ತಾಯಿಯ ಸೆರಗು ಹಿಡಿದುದನ್ನು ಬಿಡಲಿಲ್ಲ. ಏನೇನು ಹೇಳಿದರೂ, ಎಷ್ಟೆಷ್ಟು ಸಮಾಧಾನ ಮಾಡಿದರೂ, ಗದರಿಸಿದರೂ ಬಿಡಲೊಲ್ಲದೆ ಹೋದಳು. ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರಿಗೆ ಅದನ್ನೆಲ್ಲಾ ಕಂಡು ಬಹಳ ರೇಗಿತು. ಎಲ್ಲವೂ ತಮ್ಮ ವೈರಿಯಾದ ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರ ಮಗ ಕೃಷ್ಣಪ್ಪನ ಪ್ರೇತದ ಕುಚೇಷ್ಟೆ ಎಂದುಕೊಂಡು ಹಲ್ಲುಹಲ್ಲು ಕಡಿದರು. ತಾಯಿ ಅಣ್ಣ ಇವರು ಯಾರೂ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಸೀತೆಯ ಗತಿ ಏನಾಗುತ್ತಿತ್ತೋ?

ಮದುವೆಗೆ ಮೊದಲು ಸೀತೆ ಹೂವಯ್ಯನಿಗೆ ಬರೆದಿದ್ದ ಕಾಗದವನ್ನು ನೆನೆದ ರಾಮಯ್ಯನಿಗೂ ಸಿಟ್ಟು ಕೆರಳಿ, ಕ್ರೂರವಾದ ಆಲೋಚನೆಗಳು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಮೂಡಿದುವು. ಸೇರೆಗಾರರನ್ನು ಕರೆದು, ಅವರಿಗೆ ಏನೂ ಕಿವಿಮಾತು ಹೇಳಿ, ಕೈಗೆ ಒಂದು ಕೋವಿ ಕೊಟ್ಟು ಕೆಳಕಾನೂರಿನ ಕಡೆಗೆ ಕಳುಹಿಸಿದನು.

ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಅಗ್ರಹಾರದ ವೆಂಕಪ್ಪಯ್ಯಜೋಯಿಸರು ಬಂದು ತಮ್ಮ ಕೈಯಲ್ಲಾದ ಮಂತ್ರ ತಂತ್ರಗಳ ವೈದ್ಯವನ್ನೆಲ್ಲಾ ಮಾಡಿದರೂ ಏನೂ ಉಪಯೋಗವಾದಂತೆ ತೋರಲಿಲ್ಲ. ಸಾಯಂಕಾಲ ಅಗ್ರಹಾರಕ್ಕೆ ಹಿಂತಿರುಗುವಾಗ ಅವರು ಗೌಡರನ್ನು ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆ ಕರೆದು “ನೋಡು, ಚಂದ್ರಯ್ಯ, ನನಗೆ ಯಾಕೋ ಸಂಶಯವಾಗಿದೆ. ಇದು ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಗ್ರಹದ ಕಾಟ ಅಥವಾ ದೈವದ ಕಾಟವಾಗಿದ್ದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ, ನಾನು ಹಾಕಿದ ಮಂತ್ರಗಳ ಮುಂದೆ ನಿಲ್ಲುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಹುಡುಗಿಗೆ ಯಾರೋ ಹೇಳಿಕೊಟ್ಟಿರಬೇಕು; ಅಥವಾ ಅವಳೇ ಹೀಗೆಲ್ಲ ನಟನೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾಳೋ ಏನೋ? ಆದ್ದರಿಂದ ಒಂದು ಹೇಳಿಬಿಡಿ. ಮಾಡಿನೋಡು. (ಕೆಮ್ಮಿ) ನಮ್ಮ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಲ್ಲಿ ಇಂದಧದಷ್ಟೋ ಆಗಿದೆ. ನನಗೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಅನುಭವ ಇದೆ. (ಕೆಮ್ಮಿ) ಸ್ವಲ್ಪ ಕ್ರೂರವಾಗಿ ಕಾಣಬಹುದು. ಆದರೂ ರೋಗ ಪರಿಕ್ಷೆಯಾಗಬೇಕಾದರೆ ಮಾಡಲೇಬೇಕು. ಒಂದು ಕೆಲಸ ಮಾಡು. ಅವರ ಮನೆಯವರನ್ನೆಲ್ಲಾ ಹೇಗಾದರೂ ಮಾಡಿ ಒಪ್ಪಿಸಿ, ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಕಳಿಸಿಬಿಡು. ಆಮೇಲೆ ದೈವ ಬಿಟ್ಟುಹೋಗುವವರೆಗೂ ಒಂದೊಂದು ಬರೆ ಹಾಕಬೇಕು ಅಂತಾ ಜೋಯಿಸರು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ ಅಂತಾ ಹೇಳಿ, ದಿನಕ್ಕೆ ಒಂದೊಂದು ಬರೆ ಎಳೆದೇಬಿಡು! ಒಂದೆರಡೇ ದಿನದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಸರಿಹೋಗುತ್ತದೆ!” ಎಂದು ಗುಟ್ಟಾಗಿ ಹೇಳಿದರು.

ಸೇರೆಗಾರರೂ ದಿನವೆಲ್ಲಾ ಹಕ್ಕಿ ಹೊಡಿಯುವ ನೆವದಿಂದ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ತಿರುಗಾಡುತ್ತ ಎಷ್ಟು ಹೊಂಚಿದರೂ ಪ್ರಯೋಜನವಾಗದೆ, ಸಾಯಂಕಾಲ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬಂದು ರಾಮಯ್ಯನಿಗೆ ನಡೆದದ್ದನ್ನು ವರದಿ ಹೇಳಿದರು. ರಾಮಯ್ಯ, “ಇವತ್ತೆಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ನಾಳೆ! ಅದನ್ನು ಮಾಡಿದ ಹೊರತೂ...!” “ಎಂದು ಹುಬ್ಬುಗಂಟುಹಾಕಿದನು.

ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರು ಚಿನ್ನಯ್ಯನನ್ನು ಕುರಿತು “ನೀವೆಲ್ಲ ಇದ್ದರೆ ಅವಳು ಸರಿಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ” ಎಂದು ಮೊದಲಾಗಿ ಅನೇಕವಾಗಿ ವಾದಿಸಿ, ಆ ರಾತ್ರಿಯೆ ಅವರೆಲ್ಲ ಗುಟ್ಟಾಗಿ ಮುತ್ತಳಿಗೆ ಹಿಂತಿರುಗುವಂತೆ ಪ್ರೇರಿಸಿದರು. ಚಿನ್ನಯ್ಯನೂ ಯಾವ ಪ್ರಮಾದವನ್ನೂ ಮುಂಗಾಣದೆ ಮಾವನ ಮಾತಿಗೆ ಒಪ್ಪಿದನು.

ರಾತ್ರಿ ಹನ್ನೆರಡರ ಮೇಲೆ ಒಂದು ಗಂಟೆಯಾಗಿತ್ತು. ಮಳೆ ಸುರಿಯುತ್ತಿತ್ತು. ಕಾನೂರಿನ ಕಮಾನುಗಾಡಿ ಮುತ್ತಳಿಗೆ ಹೊರಟು ಸಿದ್ಧವಾಗಿತ್ತು. ಗಾಢನಿದ್ರೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು ಚಿನ್ನಯ್ಯ ಎತ್ತಿತಂದು ಗಾಡಿಯಲ್ಲಿ ಮಲಗಿಸಿದನು. ಗೌರಮ್ಮನವರು ಗುಟ್ಟಾಗಿ ಎದ್ದುಬರಲು ಎರಡು ಸಲ ಯೆತ್ತಿಸಿದಾಗಲೂ ನಿದ್ರೆಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಸೀತೆ ಅವರ ಸೆರಗನ್ನು ಭದ್ರವಾಗಿ ಹಿಡಿದಿದ್ದಳು. ಕಡೆಗೆ ಗೌಡರ ಸಲಹೆಯಂತೆ ಸೆರಗನ್ನು ಕತ್ತರಿಯಿಂದ ನಿಶಬ್ದವಾಗಿ ಕತ್ತರಿಸಿದರು. ತಾಯಿಯ ಸೀರೆಯ ಸೆರಗಿನ ಚೂರನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಸೀತೆ ನಿರ್ಭರತೆಯಿಂದ ನಿದ್ರಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು.

ಎತ್ತಿನ ಕೊರಳ ಗಂಟೆಯ ಸರಗಳನ್ನು ಬಿಚ್ಚಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದರಿಂದ ಗಾಡಿ ನೀರವವಾಗಿ ಮುತ್ತಳಿಗೆ ನಡೆಯಿತು. ಮುಂಡಿಗೆಯ ಮರೆಯಲ್ಲಿ ಒರಗಿ ನಿಂತುಕೊಂಡು ಯಾರ ಗಮನಕ್ಕೂ ಬೀಳದೆ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದ ಪುಟ್ಟ ಮತ್ತೆ ತನ್ನ ತಾವಿಗೆ ಹೋಗಿ ಮಲಗಿಕೊಂಡನು. ಆದರವನಿಗೆ ನಿದ್ರೆ ಹತ್ತಲಿಲ್ಲ. ಸೀತಮ್ಮನನ್ನು ಏತಕ್ಕೆ ಹೀಗೆ ಗೋಳಾಡಿಸುತ್ತಾರೆ ಎಂಬುದು ಅವನಿಗೆ ಅರ್ಥವಾಗಲಿಲ್ಲ.

ಗಾಡಿ ಹೋಗಿ ಅರ್ಧಗಂಟೆಯಾಗಿರಬಹುದು. ಅಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿಗೆ ಬಾಗಿಲು ಹಾಕಿ ಚಿಲಕ ಹಾಕಿದ್ದ ಕೊಟಡಿಯೊಳಗೆ ಸೀತೆ 'ಅವ್ವಾ ಅವ್ವಾ' ಎಂದು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದುದು ಪುಟ್ಟನ ಕಿವಿಗೆ ಬಿತ್ತು! ಪುಟ್ಟನಿಗೆ ಎದ್ದು ಹೋಗಿ ತಾನು ಕಂಡಿದ್ದನ್ನೆಲ್ಲ ಸೀತಮ್ಮಗೆ ಹೇಳಬೇಕೆಂದು ಇಚ್ಛೆಯಾಯಿತು. ಆದರೆ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರ ಹೆದರಿಕೆಯಿಂದ ಸುಮ್ಮನೆ ಮಲಗಿದನು. ಸೀತೆ ಕೊಟಡಿಯಲ್ಲಿ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಕೂಗುತ್ತಾ ಆಳುತ್ತಾ ಕರೆಯುತ್ತಾ ಹೊರಗೆ ಬರಲೆಂದು ಬಾಗಿಲು ಹುಡುಕುತ್ತಾ ಕತ್ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಕಣ್ಣುಕಾಣದೆ ಗೋಡೆಗೆ ಢಕ್ಕೆ ಹೊಡಿದು ಬಾಯಿ ಬಡಿದುಕೊಂಡು ರೋದಿಸುತ್ತಾ ಇದ್ದುದನ್ನು ಕೇಳುತ್ತ ಕೇಳುತ್ತ ಪುಟ್ಟನಿಗೆ ಕಣ್ಣೀರು ಬಂತು. ಅವನ ಎದೆ ಡವಡವ ಹೊಡೆದುಕೊಳ್ಳಲಾರಂಭಿಸಿತು. ಏನಾದರಾಗಲಿ ಎಂದು, ಬೊಗಳುತ್ತಿದ್ದ ನಾಯಿಗಳ ಸದ್ದಿನ ಧೈರ್ಯದಿಂದ ಮೇಲೆದ್ದು ಜಗಲಿಯ ಮೇಲೆ ಮಲಗಿದ್ದ ರಾಮಯ್ಯನ ಬಳಿಗೆ ತಡವುತ್ತ ನಡೆದು, "ಅಯ್ಯಾ! ಅಯ್ಯಾ! ಅಯ್ಯಾ!" ಎಂದು ಗಾಬರಿಯಿಂದ ಕೂಗಿದನು.

ಎಚ್ಚರವಾಗಿಯೆ ಇದ್ದ ರಾಮಯ್ಯ "ಏನಾಗಿದೆಯೋ ನಿನಗೆ!" ಎಂದು ಗದರಿಸಿದನು.

"ಸೀತಮ್ಮ ಅತ್ತಾರೆ!"

"ಅತ್ತರೆ ಅಳಲಿ! ನೀ ತೆಪ್ಪಗೆ ಹೋಗಿ ಮಲಗಿಕೊ!"

ಪುಟ್ಟನಿಗೆ ಅದೂ ಅರ್ಥವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಯಾರಾದರೂ ಆಗಲಿ, ಅತ್ತರೆ ಕೂಗಿಕೊಂಡರೆ, ಸಂತೈಸದೆ ಸುಮ್ಮನಿರುವುದೆ? ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಮುತ್ತಳಿ ಸೀತಮ್ಮ! ಹೊಸದಾಗಿ ಮನೆಗೆ ಬಂದ ನಂಟರು!- ಇಲ್ಲ; ಪುಟ್ಟನಿಗೆ ಅರ್ಥವಾಗಲಿಲ್ಲ! ಆಶ್ಚರ್ಯಪಡುತ್ತ ಹೋಗಿ ಮತ್ತೆ ಮಲಗಿಕೊಂಡನು.

ಸೀತೆ ಕೂಗಿ ರೋದಿಸುತ್ತಲೇ ಇದ್ದಳು.

ಸೀತೆಗೆ ನರಕ ಶಿಕ್ಷೆ

ಮರುದಿನ ಬೆಳಗಾಯಿತು. ಇರುಳು ನಡೆದಿದ್ದ ಸಂಗತಿಯ ಅರಿವೂ ಸೀತೆಗೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಆಯಿತು. ತಾಯಿಯೂ ಅಣ್ಣನೂ ಈ ರೀತಿ ತನ್ನನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ಹೋಗುತ್ತಾರೆಂದು ಆಕೆ ತಿಳಿದಿರಲಿಲ್ಲ. ಕತ್ತರಿಯಿಂದ ಕತ್ತರಿಸಲ್ಪಟ್ಟು ತನ್ನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಉಳಿದುಕೊಂಡಿದ್ದ ತಾಯಿಯ ಸೀರೆಯ ಸರಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ನೋಡಿ, ಮುಖಕ್ಕೂ ಎದೆಗೂ ಒತ್ತಿಯೊತ್ತಿಕೊಂಡು ಬಿಕ್ಕಿ ಬಿಕ್ಕಿ ಎದೆ ಬಿರಿಯುವಂತೆ ಅಳುತ್ತಾ ಮೂಲೆಯಲ್ಲಿ ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದುಕೊಂಡಳು.

ಹೊರಗಡೆಯಿಂದ ಹಾಕಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಚಿಲಕವನ್ನು ಕಣಕಣಿ ಸದ್ದುಮಾಡಿ ಕಳಚಿ ತೆಗೆದು, ಬಾಗಿಲು ತೆರೆದು, ಗಂಗೆ ಕೊಟಡಿಯೊಳಗೆ ಬಂದು ಮುಖ ತೊಳೆದುಕೊಳ್ಳುವಂತೆಯೂ ಕಾಫಿ ಕುಡಿಯುವಂತೆಯೂ ಉಪಚಾರಮಾಡಿ ಹೇಳಿದಳು. ಸೀತೆ ಅವಳ ಕಡೆ ಕಣ್ಣು ಕೂಡ ಇಡದೆ ತನ್ನಷ್ಟಕ್ಕೆ ತಾನೆ ಅಳುತ್ತಲೇ ಇದ್ದಳು. ಗಂಗೆ ಹೊರಟುಹೋಗಿ ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಬಂದು ಅನೇಕ ಸಮಾಧಾನದ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಹೇಳಿ ಹೇಳಿ ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದಳು. ಹೊರಗಡೆ ಇದ್ದವರ ಸಲಹೆಯಂತೆ ಆಕೆ ವರ್ತಿಸುತ್ತಿದ್ದಳೆಂಬುದು ಸೀತೆಗೆ ಬಹುಬೇಗನೆ ಗೊತ್ತಾಯಿತು.

ಬೆಳಿಗ್ಗೆಯ ಕಾಫಿಗಂತಿರಲಿ, ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಉಟಕ್ಕೂ ಸೀತೆ ಕೂತಲ್ಲಿಂದ ಕದಲಲಿಲ್ಲ.

ಹಗಲು ಎಲ್ಲರ ಉಟವೂ ಪೂರೈಸಿದ ಮೇಲೆ ಗಂಗೆ ಮತ್ತೆ ಕೊಟಡಿಗೆ ಬಂದು 'ನೀವು ಉಟಮಾಡಿ ತಲೆ ಬಾಚಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಂತೆ; ಮುತ್ತಳ್ಳಿಗೆ ವಾಪಸು ಕಳಿಸುತ್ತಾರಂತೆ' ಎಂದಳು.

ಸೀತೆಗೆ ಕಾನೂರಿನಿಂದ ಹೇಗಾದರೂ ಒಮ್ಮೆ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡರೆ ಸಾಕಾಗಿತ್ತು. ಗಂಗೆಯ ಮಾತನ್ನು ನಂಬಿ ಬಚ್ಚಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ಕೈಕಾಲು ತೊಳೆದುಕೊಂಡು ಬಂದು, ಉಟಮಾಡಿ, ತಲೆ ಬಾಚಿಕೊಂಡು ತವರುಮನೆಗೆ ಹೊರಡಲು ಸಿದ್ಧಳಾದಳು.

“ನಿನ್ನೆ ರಾತ್ರಿ ನಿಮ್ಮ ಅವ್ವ ಅಣ್ಣಯ್ಯರನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡುಹೋದ ಗಾಡಿ ಇನ್ನೂ ಬರಲೇ ಇಲ್ಲಂತೆ. ಗಾಡಿ ಬಂದ ಕೂಡಲೆ ನಿಮ್ಮನ್ನು ರವಾನೆ ಹಾಕ್ತಾರಂತೆ!” ಎಂದಳು. ಗಂಗೆ ಸೀತೆಯ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ.

ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ಗಾಡಿಯೇನೂ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬೆಳಿಗ್ಗೆಯ ಬಂದಿತ್ತು. “ಪುಟ್ಟನ್ನ ಕಳಿಸಿದರೆ ಸಾಕು ಜೊತೆಗೆ, ನಾನು ನಡಕೊಂಡೇ ಹೋಗ್ತೀನಿ” ಎಂದಳು ಸೀತೆ.

“ಛೇ, ಛೇ, ಆಮೇಲೆ ನಿಮ್ಮಪ್ಪಯ್ಯ ಏನೆಂದಾರು?”

“ದಮ್ಮಯ್ಯ ಗಂಗೆ, ನಿನ್ನ ಕಾಲಿಗೆ ಬೀಳ್ತೀನಿ. ಹೆಂಗಾದರೂಮಾಡಿ ಅವ್ವನ ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆ ಕಳಿಸು ನನ್ನ, ಬೇಕಾದರೆ ನಿನಗೆ ನನ್ನ ಗುಂಡಿನಸರ ಕೊಡ್ತೇನೆ!” ಎಂದು ಸೀತೆ ಕಣ್ಣೀರು ಸುರಿಸುತ್ತ ಗಂಗೆಯ ಕಾಲುಮುಟ್ಟಿ, ತನ್ನ ಕೊರಳಲ್ಲಿದ್ದ ಚಿನ್ನದ ಗುಂಡಿನ ಸರವನ್ನು ಹಿಡಿದು ತೋರಿದಳು.

ಗುಂಡಿನ ಸರದ ತಳತಳನೆ ಹೊಳೆಯುವ ಹಳದಿಯ ಬಣ್ಣ ಎಂಥವರನ್ನೂ ಮರುಳುಗೊಳಿಸುವಂತಿತ್ತು. ಗಂಗೆಯ ಎದೆಗರಗಲು ಗುಂಡಿನಸರ ಮಾತ್ರವೇ ಅಲ್ಲದೆ ಸೀತೆ ಕಾಲುಮುಟ್ಟಿದ್ದೂ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಕಾರಣವಾಗಿತ್ತು. ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಹಾಗೆ ಸೀತೆಯನ್ನು ನೋಡಿ ಆಕೆಗೆ ಮರುಕ ಹುಟ್ಟಿತು. ಸೀತೆಯ ಸ್ಥಿತಿ ಚತುರಳಾಗಿದ್ದ ಗಂಗೆಗೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಅರ್ಥವಾಯಿತು. ಸ್ವರದ್ರೂಪದ ಭದ್ರಭಾವದ ಹೂವಯ್ಯನನ್ನು ನೆನೆದಳು. ದೆವ್ವವೂ ಅಲ್ಲ, ಪಿಶಾಚವೂ ಅಲ್ಲ, ಕೃಷ್ಣಪ್ಪನ ಪ್ರೇತವೂ ಅಲ್ಲ, ಹೂವಯ್ಯ ಸಾಕಿದ ಬಲೀಂದ್ರ ಹೋತದ ಮೇಲಿರುವ ಭೂತದ ಚೇಷ್ಟೆಯೂ ಅಲ್ಲ; ಪ್ರಣಯಭಂಗವೇ ಸೀತೆಯ ಈ ಸ್ಥಿತಿಗೆ ಮುಖ್ಯ ಕಾರಣವೆಂಬುದು ಆದೇಗೆ ಮೊದಲಿನಿಂದಲೇ ಗೊತ್ತಿತ್ತು. ಹೆಂಗಸಿಗೆ ಹೆಂಗಸಿನೆದೆ ಅರ್ಥವಾಗದೆ? ಅದರಲ್ಲೂ ಗಂಗೆಯಂತಹ ಪ್ರಣಯ ಪ್ರವೀಣೆಗೆ?

ಸೀತೆಗೆ ಸಹಾಯಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಗಂಗೆಗೆ ಮನಸ್ಸಾದರೂ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರ ಭಯ ಗುಂಡಿನಸರದ ಮೋಹವನ್ನು ಮೀರಿತ್ತು. ಮತ್ತೇನು ನೆನೆದಳೊ ಏನೂ ಮಾತನಾಡದೆದ ಜಗಲಿಗೆ ಹೋದಳು.

ಅಲ್ಲಿ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರೂ ರಾಮಯ್ಯನೂ ಕೋವಿ ಹಿಡಿದಿದ್ದ ಸೇರೆಗಾರರು ಪಿಸುಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದ ತಮ್ಮ ಸಾಹಸದ ಕಥೆಯನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಹಿಂದಿನ ದಿನ ರಾಮಯ್ಯ ಬಲೀಂದ್ರ ಹೋತವನ್ನು ಗುಂಡಿನಿಂದ ಹೊಡಿದು ಕೊಂದುಹಾಕಲು ಅವರಿಗೆ ಕಟ್ಟಾಜ್ಞೆ ಮಾಡಿದ್ದನು. ಸೇರೆಗಾರರು ಎಷ್ಟು ಹೊಂಚಿದರೂ ಆ ದಿನ ಹೋತವನ್ನು ಕೊಲ್ಲಲಾಗಲಿಲ್ಲ. ಮರುದಿನ ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಿಂದಲೂ ಸಾಹಸಮಾಡಿ, ಹೊಂಚಿ ಹೊಂಚಿ, ಕೆಳಕಾನೂರಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ದೂರದಲ್ಲಿ, ಕಾಡಿನಂಚಿನಲ್ಲಿ ಸೊಪ್ಪು ಮೇಯುತ್ತಿದ್ದ ಅದನ್ನು ಗುಂಡಿನಿಂದ ಹೊಡೆದು ಕೊಂದು, ಯಾರೂ ಕಾಣದಂತೆ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದಿದ್ದರು! ಅದನ್ನು ಕೇಳಿ, ರಾಮಯ್ಯನಿಗೆ ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ತನ್ನ ಹೆಂಡತಿ ತನ್ನನ್ನೊಲಿಯುತ್ತಾಳೆ ಎಂದು ಮಹದಾನಂದವಾಯಿತು. ಹೋತದ ರಕ್ತ ತಂದಿದ್ದರೆ ಸೀತೆಯ ಹಣೆಗೆ ಹಚ್ಚಿ ಶನಿ ಬಿಡಿಸಬಹುದಾಗಿತ್ತಲ್ಲ ಎಂದುಕೊಂಡನು! ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರು ರಾಮಯ್ಯ ಇವರೊಡನೆ ಮಾತನಾಡಿಕೊಂಡು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಬಂದ ಗಂಗೆ “ಇವತ್ತು ಗಾಡಿ ಒಂದು ವೇಳೆ ಹೊತ್ತಾಗೆ ಬಂದ್ರೆ ನಾಳೆ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಮುಂಚೆ ಕಳಿಸ್ತಾರಂತೆ” ಎಂದು ಭರವಸೆ ಕೊಟ್ಟಳು.

ಧಾರಾಕಾರವಾಗಿ ಅಳುತ್ತಾ ಸೀತೆ ಮತ್ತೆ ಗಂಗೆಯ ಕಾಲು ಹಿಡಿದಳು.

ರಾತ್ರಿಯಾಯಿತು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಊಟವಾಯಿತು. ಸೀತೆಯೂ ಮರುದಿನ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ತಾನು ಮುತ್ತಳ್ಳಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತೇನೆ ಎಂಬ ಗಂಗೆಯ ಭರವಸೆಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತು ತಾನೂ ಊಟಮಾಡಿದಂತೆ ಅಭಿನಯಿಸಿದಳು.

ಮನೆಯ ಸುತ್ತಲೂ ಇದ್ದ ಹೆಗ್ಗಾಡುಗಳ ಮೇಲೆ ಮಳೆ ಜಿರ್ರೆಂದು ಸುರಿಯುತ್ತಿತ್ತು.

ತಾನೂ ಅಲ್ಲಿಯೆ ಜೊತೆ ಮಲಗಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ ಎಂದು ಗಂಗೆ ಸೀತೆಯನ್ನು ಪುಸಲಾಯಿಸಿ ಒಂದು ಕೋಣೆಗೆ ಕರೆದೊಯ್ಯಳು. ಅದನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದೊಡನೆ ಸೀತೆ ಕಿಟ್ಟನೆ ಕೂಗಿಕೊಂಡು ಹಿಂದಕ್ಕೋಡತೊಡಗಿದಳು. (ಅದು ರಾಮಯ್ಯನ ಸಜ್ಜೆವೆನ ಎಂಬುದು ಆಕೆಗೆ ತಟಕ್ಕನೆ ಹೊಳೆದಿತ್ತು!) ಆದರೆ ಗಂಗೆ ಅವಳನ್ನು ಬಲವಾಗಿ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡಳು. ಕಿರುಹುಡುಗಿಗೆ ಅಸಾಧ್ಯವಾದ ಒಂದು ಅಮಾನುಷ ಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಸೀತೆ ತನಗಿಂತಲೂ ಬಲವಾಗಿದ್ದ ಗಂಗೆಯನ್ನು ಕೆದರಿ ತಳ್ಳಿ, ಕೋಣೆಯಿಂದ ಹೊರಗೆ ಓಡಿದಳು. ಗೋಡೆಗೆ ತಗುಲಿದ ಪೆಟ್ಟಿನ ನೋವಿಗೆ ಗಂಗೆ ಅಯ್ಯೋ ಎಂದು ಕೂಗಿಕೊಂಡಳು. ರಾಮಯ್ಯ, ಸೇರೆಗಾರರು, ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರು, ಪುಟ್ಟ, ಓಬಯ್ಯ ಎಲ್ಲರೂ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಓಡಿಬಂದರು.

ವಿಷಯ ತಿಳಿದೊಡನೆ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರು ಕಿಡಿಕಿಡಿಯಾದರು. ರಾಮಯ್ಯನ ಹೃದಯಲ್ಲಿಯೂ ಭಗ್ನವಾದ ವಿಷಯಲೋಲುಪತೆಯ ಪ್ರತೀಕಾರದ ಕರಾಳ ಪಿಶಾಚ ಹಲ್ಲುಮಸೆದು ನಖವೆತ್ತಿ ನಿಂತಿತು.

ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರು ತುಟ್ಟಿ ಕಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ನುಗ್ಗಿಹೋಗಿ ಸೀತೆಯ ಕೈಯನ್ನು ತುಡುಕಿ ಹಿಡಿದರು. 'ಕಾನೂರುಮಾವ' ಎಂದರೆ ಹೆದರಿ ನಡುಗುತ್ತಿದ್ದ ಅವಳು ತನ್ನ ಕೈಯನ್ನು ಹಿಡಿದಿದ್ದ ಗೌಡರ ಕೈಯನ್ನು ಬಲವಾಗಿ ಕೊಡಹಿದಳು. ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರು ಒಂದು ಮಾರು ಆಚೆಗೆ ನೆಗೆದು ನಿಲ್ಲಬೇಕಾಯಿತು! ಮತ್ತೆ ಬಂದು ಎರಡು ಕೈಗಳಿಂದಲೂ ಒತ್ತಿ ಬಲವಾಗಿ ಹಿಡಿದರು. ಸೀತೆ ಹಲ್ಲುಮಟ್ಟಿ ಕಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಅವರನ್ನು ಕೊಡಹಿ ದಬ್ಬಿಬಿಟ್ಟಳು. ಹುಡುಗಿಗೆ ಎಲ್ಲಿಂದ ಬರಬೇಕು ಆ ಶಕ್ತಿ? ತನ್ನ ವೈರಿಯ ಮಗನಾದ ಕೃಷ್ಣಪ್ಪನ ಪ್ರೇತವೆ ಆಕೆಯಮೇಲೆ ಬಂದು ಇಷ್ಟೆಲ್ಲ ಆಟ ಮಾಡುತ್ತಿದೆ ಎಂದು ದೃಢನಿಶ್ಚಯ ಮಾಡಿಕೊಂಡ ಗೌಡರು, "ಏನು ನೋಳಡ್ತೀರೊ ಹಿಡಿದು ಕಟ್ಟಿ..." ಎಂದು ಕೂಗಿದರು.

ಹಿಡಿದು ಕಟ್ಟುವ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಬರಲಿಲ್ಲ. ತನ್ನ ಸಮಸ್ತ ಸತ್ಯವೂ ವ್ಯಯವಾಗಿ ಹೋದಹಾಗಾಗಿ ಸೀತೆ 'ಅಯ್ಯೋ ಅವ್ವಾ' ಎಂದು ಕೋಮಲ ಕಂಠದಿಂದ ಹೃದಯ ವಿದ್ರಾವಕವಾಗುವಂತೆ ಕೂಗಿಕೊಂಡು, ಬಾಡಿದ ಹೂವಿನಂತೆ ನೆಲಕ್ಕುರುಳಿಬಿಟ್ಟಳು. ಆ ಕೂಗು ರಾಮಯ್ಯ ಆರೋಪಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಕಾರಿಣ್ಯದ ಚಿಪ್ಪನ್ನು ಕೊರಿದುಕೊಂಡು ಒಳನುಗ್ಗಿ ಅವನನ್ನು ಒಂದಿನಿತು ಅಳುಕಿಸಿ ಬಿಟ್ಟಿತು. ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರಂತೆ ಅವನು ಕಳ್ಳು ಕುಡಿದೂ ಇರಲಿಲ್ಲ.

ರಾಮಯ್ಯ 'ಬೇಡ, ಅಪ್ಪಯ್ಯಾ, ಬೇಡ' ಎಂದು ಬೇಡಿದರೂ ಕೇಳದೆ, ವೆಂಕಪ್ಪಯ್ಯಜೋಯಿಸರ ಸೂಚನೆಯಂತೆ, ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರು ಒಂದು ಕಬ್ಬಿಣದ ಬರೆಗುಳವನ್ನು ಕೆಂಪಗೆ ಕಾಯಿಸಿ ತರುವಂತೆ ಸೇರೆಗಾರರಿಗೆ ಅಪ್ಪಣೆ ಮಾಡಿದರು.

ಇದನ್ನೆಲ್ಲ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದ ಪುಟ್ಟ ಮುತ್ತಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ತನ್ನನ್ನು ಕರುಣೆಯಿಂದ ಕಂಡು ಅಕ್ಕನಂತೆ ಉಪಚರಿಸಿದ್ದ ತನ್ನ ಸೀತಮ್ಮರಿಗೆ ಯಾವ ರೀತಿಯಿಂದ ನೆರವಾಗಬೇಕೆಂಬುದನ್ನು ಅರಿಯದೆ ಬರಿದೆ ಅಳತೊಡಗಿದ್ದನು. ಸೇರೆಗಾರರು ಬರೆಗುಳವನ್ನು ಕಾಯಿಸುತ್ತಿದ್ದಾಗಲಿ ಅವನಿಗೊಂದು ಆಲೋಚನೆ ಮಿಂಚಿನಂತೆ ಹೊಳೆಯಿತು. ಕೆಳಕಾನೂರಿಗೆ ಓಡಿಹೋಗಿ ಹೂವಯ್ಯಗೌಡರಿಗೆ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಹೇಳಿದರೆ!

ಕಿರುಹರೆಯದ ಆ ಹುಡುಗ ಹೆಬ್ಬಾಗಿಲು ದಾಟಿ ಹೊರಗೆ ಬಂದನು. ಕಗ್ಗತ್ತಲೆ, ಜಡಿಮಳೆ, ನಿರ್ಜನತೆ, ಭೂತ ಪಿಶಾಚಿದಗಳ ಭೀತಿ ಇವುಗಳಿಂದ ಬಾಲಕನ ಎದೆ ಹಿಂಜರಿಯಿತು. ಹೊರಗೆ ನಿಲ್ಲಲಾರದೆ ಒಳಗೆ ಓಡಿಬಂದನು. 'ಅಯ್ಯೋ ನಾನು ಓಬಯ್ಯುಗೌಡರಂತೆ ದೊಡ್ಡವನಾಗಿದ್ದಿದ್ದರೆ!' ಎಂದುಕೊಂಡನು.

ಪ್ರಜ್ಞೆತಪ್ಪಿ ಬಿದ್ದಿದ್ದ ಸೀತೆಯ ರವಿಕೆಯನ್ನು ಮೇಲಕ್ಕೆಳೆದು, ಸಂಪಗೆ ಹೂವಿನ ಬಣ್ಣದಂತೆ ನಳನಳಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಆಕೆಯ ನಳಿತೋಳಿನ ಮೇಲೆ, ಕೆಂಪಗೆ ಕಾಯಿಸಿದ್ದ ಬರೆಗುಳದಿಂದ ಚಂದ್ರಯ್ಯುಗೌಡರು, ಕೃಷ್ಣವನ್ನ ಪ್ರೇತದ ಮೇಲೆ ಮುಯ್ಯಿತ್ತೀರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲೆಂಬಂತೆ, ಒಂದು ಬರೆ ಹಾಕಿದರು.

ಸೀತೆ ನೆತ್ತರು ಹೆಪ್ಪುಗಡುವಂತೆ ಚಿಟಾರನೆ ಚೀರಿಕೊಂಡು, "ಅಯ್ಯೋ ದಮ್ಮಯ್ಯ, ಮಾವ ದಮ್ಮಯ್ಯ! ನೀವು ಹೇಳಿದಹಾಗೆ ಕೇಳಿಲೇನಿ! ಅಯ್ಯೋ; ಅಯ್ಯೋ; ಅಯ್ಯೋ" ಎಂದು ಬೊಬ್ಬೆ ಹಾಕುತ್ತಿರಲು, ಗೌಡರು ಸ್ವಲ್ಪ ಅಣಕದ ಧ್ವನಿಯಿಂದಲೂ ರೋಷದಿಂದಲೂ "ಕೇಳಿಲೇನು? ಕೇಳಿಲೇನು?" ಎನ್ನುತ್ತಾ ಮತ್ತೊಂದು ಬರೆ ಎಳೆದರು. ಸೀತೆ ಮೊದಲಿಗಿಂತಲೂ ಸಾವಿರ ಪಾಲು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ, ಆಲಿಸುತ್ತಿದ್ದವರ ಎದೆ ಬಿರಿಯುವಂತೆ ಕೂಗಿಕೊಂಡಳು, ಹಾರಿ ಹಾರಿ ಬಿದ್ದಳು. ಚಂದ್ರಯ್ಯುಗೌಡರು ದಿಕ್ಕನಕ್ಕೊಂದರಂತೆ ವಾರಕ್ಕೆ ಏಳು ಬರೆ ಹಾಕುವುದನ್ನು ಮರೆತು ಒಮ್ಮೆಯೇ ಏಳೂ ಬರೆಗಳನ್ನೂ ಹಾಕಿ ಪೂರೈಸಿಕಬಿಡುತ್ತಾರೆಯೋ ಎಂಬಂತೆ ಮತ್ತೊಂದು ಬರೆ ಹಾಕಲು ಹವಣಿಸುತ್ತಿದ್ದರು.

ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ತಾಳಿಕೊಂಡಿದ್ದ ರಾಮಯ್ಯನ ಸಹನೆ ಸಹಿಸದಾಯಿತು. "ಅಯ್ಯೋ ಅಪ್ಪಯ್ಯಾ, ಕೊಲ್ತೀಯೇನೋ!" ಎಂದವನೆ ಬರೆಗುಳ ಹಿಡಿದಿದ್ದ ಗೌಡರ ಕೈಯನ್ನು ತನ್ನೆರಡು ಕೈಗಳಿಂದಲೂ ಮಂಗಮುಷ್ಟಿಯಿಂದ ಹಿಡಿದು ಮೇಲೆತ್ತಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿಬಿಟ್ಟನು. ನಿರ್ವೀರ್ಯರಾಗಿದ್ದ ಗೌಡರಿಗೆ ಕೈಯನ್ನು ಒಂದಿನಿತೂ ಅಲುಗಾಡಿಸಲಾಗಲಿಲ್ಲ. ಚಂದ್ರಯ್ಯುಗೌಡರು ಸಿಟ್ಟುಗೊಂಡು ಕೈಲಿದ್ದ ಬರೆಗುಳವನ್ನು ಕೆಳಗೆಸೆದು ತಮ್ಮ ಕೊಣೆಗೆ ಹೋಗಿ ಬಾಗಿಲು ಹಾಕಿಕೊಂಡರು. ರಾಮಯ್ಯನೂ ಅಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲಲಿಲ್ಲ. ಗಂಗೆಗೆ ಏನನ್ನೂ ಅಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಹೇಳಿ ಉಪ್ಪರಿಗೆ ಏರಿದನು. ಸೇರೆಗಾರರು, ನಾಯಿಯ ಹಿಂದೆ ಅದರ ಬಾಲವೂ ಹೋಗುವಂತೆ, ಗೌಡರು ಕಣ್ಮರೆಯಾದೊಡನೆ ಕಣ್ಮರೆಯಾದರು. ಗಂಗೆ ಸೀತೆಯನ್ನು ಅವಳು ಹಿಂದಿನ ರಾತ್ರಿ ತನ್ನ ತಾಯಿಯೊಡನೆ ಮಲಗಿದ್ದ ಕೊಟಡಿಗೇ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ರಾಮಯ್ಯ ಹೇಳಿದಂತೆ ಬರೆಯ ಗಾಯಗಳಿಗೆ ಎಣ್ಣೆಹಚ್ಚಿ ಶುಶ್ರೂಷೆ ಮಾಡಲೆಂದು ರೋದಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಸೀತೆಯನ್ನು ಎಬ್ಬಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಲು ಸೀತೆ ಅವಳ ಮುಖಕ್ಕೆ ಉಗುಳಿ, ಒದೆದು ನೂಕಿಬಿಟ್ಟಳು! "ಏನಾದರೂ ಹಾಳಗಿ ಹೋಗಿ" ಎನ್ನುತ್ತಾ ಅವಳು ಮುನಿದುಕೊಂಡು ಗೌಡರು ಹೋದತ್ತ ಕಡೆ ಸಾಗಿದಳು.

ಒಕ್ಕಣ್ಣಿನ ಮೈಲಿಕಜ್ಜೆಯ ವಿಕಾರಮುಖದ ಓಬಯ್ಯನೂ, ಅರಿಯದ ಹುಡುಗ ಪುಟ್ಟನೂ ಅಲ್ಲಿಯೆ ನಿಂತಿದ್ದರು. ಓಬಯ್ಯ ಕಲ್ಲುನಿಂತಹಾಗೆ ಕಲ್ಲಾಗಿ ನಿಂತಿದ್ದನು. ಪುಟ್ಟ ಬಿಕ್ಕಿಬಿಕ್ಕಿ ಬಸಬಸನೆ ಅಳುತ್ತ ನಿಂತಿದ್ದನು. ದೀಪದ ಕುಡಿ ಅತ್ತಯಿತ್ತ ಬಳುಕುತ್ತ ಉರಿಯುತ್ತಿತ್ತು. ಸುತ್ತಲೂ ಕತ್ತಲೆ ಕವಿದಿತ್ತು. ಮಳೆ ಸುರಿದಿತ್ತು.

ಓಬಯ್ಯ ಪುಟ್ಟನ ಕಡೆ ತಿರುಗಿ, "ತೆಂಗಿನೆಣ್ಣೆ ಎಲ್ಲಿದ್ದಾರೆ ಗೊತ್ತೇನೋ?" ಎಂದು ಕೇಳಿದನು.

ಪುಟ್ಟ ತಲೆಯಲ್ಲಾಡಿಸಿ, ಗೊತ್ತಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಸೂಚಿಸಲು, "ಹೋಗಿ ತಗೊಂಡು ಬಾ" ಎಂದನು.

ಅಡುಗೆ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿಬಂದು, "ನನ್ನ ಕೈಗೆ ಸಿಕ್ಕಾದಿಲ್ಲ" ಎಂದೊರೆದ ಪುಟ್ಟನೊಡಗೂಡಿ ಹೋಗಿ ಓಬಯ್ಯ ಎಣ್ಣೆಯ ಕುಡಿಕೆಯನ್ನೂ ಒಂದು ಕೋಳಿ ಪುಕ್ಕವನ್ನೂ ತಂದನು.

ಪುಟ್ಟನೇ ಪುಕ್ಕವನ್ನು ಎಣ್ಣೆಗೆ ಅದ್ದಿ ಸೀತಮ್ಮನ ಎಡತೋಳಿನ ಮೇಲೆ ಕರ್ರಗೆ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದ ಬರೆಗಾಯಗಳಿಗೆ ಮೆಲ್ಲನೆ ಸವರಿದನು. ಉರಿಯನ್ನು ತಾಳಲಾರದೆ ಸೀತೆ ಮುಖ ಸಿಂಡರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರಲು, ಗಾಯಕ್ಕೆ ತಣ್ಣಗಾಗುವಂತೆ ಉಃಫೆಂದು ಗಾಳಿಯೂದಿದನು...

ಸೀತೆ ಪುಟ್ಟನೊಡಗೂಡಿ ತಾನು ಹಿಂದಿನ ರಾತ್ರಿ ಮಲಗಿದ್ದ ಕೊಠಡಿಗೆ ಹೋಗಲು ಓಬಯ್ಯ ತನ್ನ ಜಾಗಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಮಲಗಿಕೊಂಡನು.

ಕೊಠಡಿಯಲ್ಲಿ ದೀಪವನ್ನಾರಿಸಲಿಲ್ಲ. ಸೀತೆಯೊಂದು ಕಡೆ ಮಲಗಿ ನೋವಿನಿಂದಲೂ ದುಃಖದಿಂದಲೂ ನರಳುತ್ತಿದ್ದಳು. ಪುಟ್ಟನೂ ದೂರದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಚಾಪೆಯಮೇಲೆ ಸುತ್ತಿಕೊಂಡು ಮಲಗಿದ್ದನು.

ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿನಮೇಲೆ ಸೀತೆ ಪುಟ್ಟನನ್ನು ಮುಟ್ಟಿ ಎಬ್ಬಿಸಿದಳು. ಪುಟ್ಟ ಕಣ್ಣುಜ್ಜಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಎದ್ದು ಕುಳಿತು, “ಏನಮ್ಮಾ” ಎಂದನು.

“ಕೆಳಕಾನೂರೆಗೆ ದಾರಿ ಗೊತ್ತೇನೋ ನಿನಗೆ?”

“ಗೊತ್ತಮ್ಮ.”

“ಹೂವಯ್ಯಬಾವ ನಾಗತ್ತಮ್ಮ ಇದ್ದಾರೇನಲ್ಲಿ?”

“ಇದ್ದಾರೆ”.

“ನನ್ನ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಕರೆಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಬಿಡ್ತೀಯಾ?”

ಪುಟ್ಟ ಬೆಪ್ಪುಬೆರಗಾಗಿ ಸೀತೆಯ ಕಡೆ ನೋಡತೊಡಗಿದನು.

“ನೀ ಹೆದರಬೇಡ ಹೂವಯ್ಯ ಬಾವನ ಜೊತೆ ಇದ್ದಮೇಲೆ ನಿನಗೇನೂ ಆಗೋದಿಲ್ಲ.”

ಪುಟ್ಟನ ತುಟಿ ನಡುಗಿದುವು. ಮಾತಾಡಲಿಲ್ಲ. ಒಂದು ಕಡೆ ಸೀತಮ್ಮನಿಗೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಅವನ ಎದೆ ಹಾತೊರೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ಆದರೆ ಮತ್ತೊಂದು ಕಡೆ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರ ಭೀತಿ ಕಣ್ಣು ಕೆರಳಿಸಿ ಹೆದರಿಸುತ್ತಿತ್ತು.

“ಹೋಗಲಿ, ನನ್ನ ಅಲ್ಲಿವರೆಗೆ ಕಳಿಸಿ, ನೀನು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಬಂದು, ಒಬ್ಬರಿಗೂ ಗೊತ್ತಾಗದಹಾಗೆ ಮಲಗಿಬಿಡು. ರಾತ್ರಿ ನಾನೊಬ್ಬಳೇ ಎದ್ದು ಹೋದೆ ಅಂತಾ ತಿಳುಕೊಳ್ಳಾರೆ-ಹೆದರಿಕೆ ಆಗ್ತದೇನು ಒಬ್ಬನೆ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಬರಾಕ?”

ಪುಟ್ಟನಿಗೆ ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಹೆದರಿಕೆಯಿತ್ತು. ಆದರೂ “ಇಲ್ಲ” ಎಂದನು. ಮಹತ್ಕಾರ್ಯ ಮಾಡುವ ಸಾಹಸದಿಂದ ಅವನಲ್ಲೊಂದು ಕೆಚ್ಚು ಮೂಡುತ್ತಿತ್ತು.

ಇಬ್ಬರೂ ಹಾಸಗೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಒಂದೊಂದು ಕಂಬಳಿಯನ್ನು ಕೊಪ್ಪ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಹಿತ್ತಲ ಕಡೆಯ ಬಾಗಿಲಿನಿಂದ ಹೊರಬಿದ್ದರು. ಮಳೆಯಲ್ಲಿ ಕತ್ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಕೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಗಾಳಿಯಲ್ಲಿ ಕೆಳಕಾಕನೂರಿನ ಕಡೆಗೆ ತಡವುತ್ತ ಎಡವುತ್ತ ನಡೆದರು. ಸೀತೆಯ ತೋಳಗಾಯಗಳು ಸಹಿಸಲಸಾಧ್ಯವಾಗಿ ಉರಿಯತೊಡಗಿದವು.

ಕಪ್ಪೆ ಕ್ರಿಮಿ ಕೀಟಗಳ ಕರ್ಕಶಧ್ವನಿಸೂತ್ರಗಳಂತೂ ಕಿವಿ ಮುಚ್ಚಿಹೋಗುವಂತೆ ಹಾಸುಹೊಕ್ಕಾಗಿತ್ತು. ಪುಟ್ಟ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಪರಿಚಿತವಸ್ತುಗಳನ್ನೂ, ಮರಗಳನ್ನೂ ಗುರುತಿಸುತ್ತಾ ದಾರಿ ತಪ್ಪದಂತೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಮುಂದುವರಿದರು.

ದೂರ ಕತ್ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಕೊಠಡಿಯೊಂದರಲ್ಲಿ ಉರಿಯುತ್ತಿದ್ದ ದೀಪದಿಂದ ಕೆಳಕಾನೂರುಮನೆ ಇರುವ ಸ್ಥಳ ಕಾಣಿಸಿತು. ಕೋಣೆಯ ಎರಡು ಕಿಟಕಿಗಳೂ ಎರಡು ಕಣ್ಣುಗಳಂತೆ ದುರುದುರನೆ ಎವೆಯಿಕ್ಕದೆ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದವು.

ಪುಟ್ಟ ಸೀತಮ್ಮಗೆ ದಾರಿ ತೋರಿಸಿ ಹಿಂತರುಗುತ್ತಿದ್ದಾಗ “ನಾಯಿ ಬಗುಳಿದರೆ ಹಚ್ಚಿ ಅಂತಾ ಹೆದರಿಸಿಬಿಡಿ” ಎಂದು ಎಚ್ಚರಿಕೆ ಹೇಳಿದನು.

ರಾತ್ರಿ ಅಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಹೂವಯ್ಯನ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ ದೀಪ ಉರಿಯುತ್ತಿದ್ದುದೇಕೆ?

ರುದ್ರವಾದರೂ ಮಧುರ ರಾತ್ರಿ

ಒಂದು ದಿನ ಬೆಳಗ್ಗೆ ಹಾಸುಗೆಯಮೇಲೆ ಎದ್ದು ಕುಳಿತು ದೇವರಿಗೆ ಕೈಮುಗಿಯುತ್ತಿದ್ದಾಗ, ನಾಗಮ್ಮನವರು ತಮ್ಮ ಎಡ ತೋಳಿನಮೇಲೆ ಒಂದು ಬಿಲ್ಲೆಯಗಲದ ಹಸುರುಮಚ್ಚೆ ಮೂಡಿದ್ದುದನ್ನು ಕಂಡು ನಿಟ್ಟುಸಿರುಬಿಟ್ಟರು. ಮಗನಿಗೆ ಅದನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತ, “ದೆಯ್ಯೆ ಆಯುಸ್ಸೆಷ್ಟಿದೆ ಅಂತಾ ಮೂಸಿನೋಡಿಕೊಂಡು ಹೋಗ್ಯದೆ. ಇನ್ನೇನು ನನ್ನ ಕಾಲ ಹತ್ತಿರ ಬಂತು” ಎಂದು ಮರುಕದಿಂದ ಆಡಿದರು.

ಹೂವಯ್ಯ ನಗೆಯನ್ನು ತಡಿಯಲಾರದೆ ಮುಗುಳು ನಗುತ್ತ, “ನಿನಗೇನು ಹುಚ್ಚೇನವ್ವಾ? ದೆಯ್ಯೆ ಮೂಸುತ್ತದಂತೆ! ಆಯುಸ್ಸು ನೋಡಿಕೊಂಡು ಹೋಗ್ತದಂತೆ! ಇದೆಲ್ಲಾ ಯಾರು ಹೇಳ್ತೀರು ನಿನಗೆ? ದೇಹದೊಳಗೆ ಏನೋ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಾಗುವುದರಂದ ಕಜ್ಜಿ, ಕುರು, ಇಸುಬು, ಹುಳುಕಡ್ಡಿ-ಎಲ್ಲಾ ಏಳುವ ಹಾಗೆ ಈ ಹಸುರುಮಚ್ಚೆಯೂ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಅದಕ್ಕೆ ನೀನಿಷ್ಟೋಂದು ಹೆದರಿಬಿಟ್ಟೆ?” ಎಂದನು.

ನಾಗಮ್ಮನವರು ಮಗನ ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನೆ ನೋಡುತ್ತಾ “ಹೆದರಿಕೆ ಯಾಕವ್ವಾ ಸಾಯೋಕೆ? ಇದ್ದೇನು ಸೌಭಾಗ್ಯವಾಗಬೇಕಾಗಿದೆ. ದೆಯ್ಯೆ ಮೂಸಿನೋಡಿಕೊಂಡು ಹೋಗಿದ್ದು ಒಳ್ಳೇದೆ ಆಯ್ತು!” ಎಂದು ಕಣ್ಣೀರು ಹಾಕಿದರು.

ಹೂವಯ್ಯನಿಗೆ ಮಾತೆಯ ಮಾತಿನ ಒಳ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಅರ್ಥವಾಯ್ತು. ದೆವ್ವ ಮೈಮೂಸಿ ಆಯುಸ್ಸು ಅಜಮಾಯಿಸಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಹೋದುದಕ್ಕೆ ತೋಳಿನ ಮೇಲಿದ್ದ ಹಸುರು ಮಚ್ಚೆ ಒಂದು ಸೂಚನೆ ಎಂಬುದರಲ್ಲಿ ಅವನಿಗೆ ಒಂದಿನಿತೂ ವಿಶ್ವಾಸವಿರದಿದ್ದರೂ, ತಾಯಿಯ ಮಾತೂ ಕಣ್ಣೀರೂ ಆಕೆಯ ಹೃದಯ ವೇದೆಯ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಸೂಚಿಸುತ್ತಿದ್ದುವು. ಮಗನು ಮದುವೆಗೊಪ್ಪದೆ ಹೆಚ್ಚು ಹೆಚ್ಚು ನಿಸ್ಸಂಗಿಯಾಗುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ಕಂಡು ನಾಗಮ್ಮನವರು ಒಳಗೊಳಗೆ ಮರುಗಿ ಮರುಗಿ ಇಳಿದು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರು.

ಹುಟ್ಟುವುದು, ತಂದೆತಾಯಂದಿದರ ಅಕ್ಕರೆಯ ಸಕ್ಕರೆಯನ್ನು ಸವಿದು ಬೇಳೆಯುವುದು. ಅವರು ಒಲಿದಿತ್ತ ಚೆಲುವೆಯಾದ ನಲ್ಲೆಯನ್ನು ಕೈ ಹಿಡಿಯುವುದು, ಚೆನ್ನಾಗಿ ದುಡಿದು ಸಂಪಾದಿಸಿ ನೆಮ್ಮದಿಯಿಂದ ಬಾಳುವುದು, ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಹೆತ್ತು ಸಾಕಿ ಸಲಹಿ ದೊಡ್ಡವರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವುದು ಮತ್ತೆ ಅವರಿಗೆ ಮದುವೆ ಮಾಡುವುದು- ಇದೇ ತಾನೆ ಬಾಳಿನ ಹೆದ್ದಾರಿ ಮತ್ತು ಗುರಿ. ಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೆ ಆ ಗುರಿ ತಪ್ಪಿದಮೇಲೆ ಜೀವನ ಉದ್ದೇಶವಿಲ್ಲದೆ ಅರ್ಥಹೀನವಾಗುತ್ತದೆ. ಶೂನ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಜನ ತುಂಬಿ ತುಳುಕುತ್ತಿದ್ದ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಹೆಗ್ಗಡಿತಿಯಾಗಿದ್ದು, ನಾಲ್ಕಾರು ಸಮಾನ ಸ್ತ್ರೀಯರಮೇಲೆ ಅಧಿಕಾರ ನಡೆಸಿ ತನ್ನ ಮತ್ತು ಇತರರ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಸಾಕಿ ಸಲಹಿ, ಮುಂದೆ ಸೊಸೆಯನ್ನಾಳಬೇಕೆಂದು ಹಾರೈಸಿದ್ದ ನಾಗಮ್ಮನವರಿಗೆ ಮಗನ ಸಂನ್ಯಾಸಚಿಂತೆ ತಮ್ಮ ಶ್ಮಶಾನ ಚಿತೆಯಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿದಂತಿತ್ತು. ಅವರು ಮೊದಲಿನಂತೆಯೇ ಮನೆಗೆಲಸ ಮತ್ತು ಆಳುಕಾಳುಗಳ ಹೊರಗಿನ ಕೆಲಸಗಳಲ್ಲಿ ಮುತುವರ್ಜಿ ವಹಿಸಿ ಆಸಕ್ತಿಯಿಂದ ಕೆಲಸಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ತೋರಿದರೂ ಆ ಕ್ರಿಯೆಯ ಹಿಂದುದಗಡೆ ಉತ್ಸಾಹವಿರಲಿಲ್ಲ. ಉಗಿಯಂತ್ರ ನಿಂತು ಹೋದಮೇಲೆಯೂ ಚಕ್ರಗಳು ಸ್ವಲ್ಪ ದೂರ ಉರುಳಿ ಚಲಿಸುವಂತೆ ಅವರ ಜೀವನ ಸಾಗುತ್ತಿತ್ತು.

ನಾಗಮ್ಮನವರಿಗೆ ಪ್ರಪಂಚದ ಕಲ್ಯಾಣವೆಲ್ಲ ತಮ್ಮ ಮಗನ ಮದುವೆಯ ಮೇಲೆ ನಿಂತಹಾಗಿತ್ತು. ಎಲ್ಲಿ ಯಾರಿಗೆ ಏನು ಅನಾಹುತವಾದುದನ್ನು ಕೇಳಿದರೂ ಸರಿ, ‘ಪ್ರಾಯಕ್ಕೆ ಬಂದವರು ಮದುವೆಯಾಗದಿದ್ದರೆ ಮತ್ತೇನಾಗ್ತದೆ!’ ಎನ್ನುತ್ತಿದ್ದರು. ಒಮ್ಮೆ

ಹೂವಯ್ಯ ಜಾರಿಬಿದ್ದು ಪೆಟ್ಟಾದಾಗಲೂ 'ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದೆ ಹೀಗೆಲ್ಲಾ ಆಗ್ತೀನು?' ಎಂದರಂತೆ. ಇನ್ನೊಮ್ಮೆ 'ನಂದಿ' ಮತ್ತು ಅಗಳಿಗೆ ಬಿದ್ದು ಕಾಲು ಮುರಿದುಕೊಂಡಾಗ "ನೀನು ಲಗ್ನಾಗಿದ್ದರೆ ಹೀಗೆಲ್ಲಾ ಆಗ್ಬೇಕಿತ್ತೇನೋ? ಈಗಲಾದರೂ ಮಾಡಿಕೊಂಡೆ, ಪಾಪ, ಆ ಗೋವಿನ ಕಾಲಾದ್ರೂ ಸರಿಯಾಗ್ತದೆ" ಎಂದು ಬುದ್ಧಿ ಹೇಳಿದರಂತೆ. ಮಳೆಯಾಗದಿದ್ದರೆ, ಮಳೆ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಬಂದು ಗದ್ದೆಯ ಅಂಚು ಕೋಡಿಬಿದ್ದರೆ, ಅಡಕೆಯ ತೋಟಕ್ಕೆ ಕೊಳೆ ರೋಗ ಬಂದರೆ, ರಾತ್ರಿ ಗೂಬೆ ಕೂಗಿದರೆ, ನಾಯಿ ವಿಕಟವಾಗಿ ಬಳೆಕ್ಕಿದರೆ, ಸಂತೆಯಲ್ಲಿ ಪದಾರ್ಥಗಳಿಗೆ ಬೆಲೆ ಹೆಚ್ಚಿದರೆ-ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ಹೂವಯ್ಯ ಮದುವೆಯಾಗದಿರುವುದೇ ಮುಖ್ಯ ಕಾರಣವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರಿಗೆ ಇನ್ನು ಎರಡು ಮೂರು ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಯೂರೋಪು ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಘೋರಯುದ್ಧ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುತ್ತದೆ ಎಂದು ಗೊತ್ತಿದ್ದಿದ್ದರೆ, ಅದಕ್ಕೂ ತನ್ನ ಮಗ ಮದುವೆಯಾಗದಿರುವುದನ್ನೇ ಏಕಮಾತ್ರ ಕಾರಣವನ್ನಾಗಿ ಒಡ್ಡುತ್ತಿದ್ದರೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ!

ಸುಮಾರು ಒಂದುತಿಂಗಳ ಹಿಂದೆ ಇದ್ದಿರಬಹುದು, ಸಸಿನಟ್ಟಿಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ, ಹೂವಯ್ಯನಾದಿಯಾಗಿ ಸರ್ವರೂ ಎಷ್ಟು ಬೇಡವೆಂದರೂ ಕೇಳದೆ ಬೆಳಗಿನಿಂದ ಕಪ್ಪಾಗುವವರೆಗೆ ಗದ್ದೆಯಲ್ಲಿ, ಮೊಳಕಾಲೆತ್ತರ ನೀರಿನಲ್ಲಿ, ಜಿರೆಂದು ಹೊಯ್ಯುತ್ತಿದ್ದ ಮಳೆಯಲ್ಲಿ, ಬಗ್ಗಿ ಎದ್ದು, ಎದ್ದು ಬಗ್ಗಿ ನಾಗಮ್ಮ ನಾಟಕೆಲಸ ಮಾಡಿದರು. ಅಂದಿನಿಂದ ಮೈನೋವು ಎಂದು ಹಾಸಗೆ ಹಿಡಿದರು. ಕಡೆಗೆ ಜ್ವರವೂ ಬಿಟ್ಟು ಬಿಟ್ಟು ಬರತೊಡಗಿತು. ಔಷಧಿಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟರೆ ಕುಡಿಯಲೊಲ್ಲದೆ ಹೋದರು. ತಮಗೆ ತಿಳಿದಿದ್ದ ದೆವ್ವಭೂತಗಳಿಗೆಲ್ಲ ಹರಕೆ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವುದು; ಆ ಭಟ್ಟರಿಂದ, ಈ ಜೋಯಿಸರಿಂದ ಕೂಳೂರಿಂದ, ಸಿದ್ಧರಮಠದಿಂದ ಚೇಟಿ ವಿಭೂತಿ ಅಂತ್ರ ತಂತ್ರ ಮಂತ್ರ ತರಿಸುವುದು-ಹೀಗೆಲ್ಲ ಮಾಡುತ್ತ ಬಂದರು. ಪುಟ್ಟಣ್ಣನಿಗಂತೂ ಹಿಂದಕ್ಕೂ ಮುಂದಕ್ಕೂ ತಿರುಗಿ ತಿರುಗಿ ಸಾಕಾಯಿತು. ಮಗ ಹೇಳಿದ ಮಾತನ್ನಂತೂ ಕೇಳುತ್ತಲೇ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಅವನ ಮೇಲಿನ ಒಂದು ವಿಧವಾದ ಹಟಕ್ಕಾಗಿಯೆ ಹಾಗೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆಯೋ ಎಂಬಂತೆಯೂ ತೋರುತ್ತಿತ್ತು. ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಅವರಿವರ ಹತ್ತಿರ ಹೂವಯ್ಯ ಸಾಕಿದ್ದ ಬಲೀಂದ್ರ ಹೋತದಭೂತದ ಚೇಷ್ಟೆಯೇ ತಮ್ಮ ಕಾಯಿಲೆಗೆ ಕಾರಣವೆಂದೂ, ಅದನ್ನು ಬಲಿಕೊಟ್ಟರೆ ಎಲ್ಲ ಸರಿಹೋಗುತ್ತದೆಂದೂ ಗೊಣಗುತ್ತಿದ್ದರು ಅಂತೂ ಇಂತೂ ಅವರ ದೇಹಸ್ಥಿತಿ ಮೆಲ್ಲಗೆ ವಿಷಮವಾಗುತ್ತಿತ್ತು.

ನಾಗಮ್ಮನವರಿಗೆ ತಮ್ಮ ಮಗನಮೇಲೆ ಅಗಾಧವಾದ ಪ್ರೀತಿಯಿದ್ದಿತ್ತೇ ಹೊರತು, ಆತನ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಗ್ರಹಿಸುವ ಬುದ್ಧಿಶಕ್ತಿಯಿರಲಿಲ್ಲ. ಹೂವಯ್ಯನ ಹೃದಯದ ತುಮುಲಗಳೂ ಮನಸ್ಸಿನ ಜಟಿಲಗಳೂ ಅವರ ಸರಳ ದೃಷ್ಟಿಗೆ ಎಟುಕುವಂತೆಯೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಅವನ ಜೀವನಪಕ್ಷಿ ಕನಸುಮೊಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ಒಡೆದುಕೊಂಡು ಇನ್ನೂ ಹೊರಗೆ ಹಾರಿರಲಿಲ್ಲ. ಮೊದಲು ಅವನ ಹೃದಯದಲ್ಲಿದ್ದುದು ತಾನು ವಿದ್ಯಾವಂತನಾಗಬೇಕು, ಪ್ರತಿಭಾಶಾಲಿಯಾಗಬೇಕು, ಕೀರ್ತಿ ಸಂಪಾದಿಸಬೇಕು, ಲೋಕದ ಮಹಾಪುರುಷರಂತಾಗಬೇಕು, ಸ್ವಾರ್ಥತ್ಯಾಗದಿಂದ ಜೀವನವನ್ನು ಪರಮಸಾರ್ಥಕತೆಗೆ ಬಲಿದಾನಕೊಡಬೇಕು-ಎಂಬ ಹೆಗ್ಗನಸು. ಅದು ಬಿರಿದು ಇನ್ನೊಂದು ಸಿಂಗಾರದ ಹೊಂಗನಸಿಗೆ ಎಡೆಗೊಟ್ಟಿತು-ಸೀತೆಯ ಒಲುಮೆ! ಆ ಹೊಂಗನಸೂ ನೋಡೆ ನೋಡೆ ಕಣ್ಣು ಮುಂದೆಯೆ ಸಿಡಿದೊಡೆಯಿತು. ಹೂವಯ್ಯ ಮತ್ತೊಂದು ಕನಸನ್ನು ಕಟ್ಟಿ, ಅದನ್ನು ಸುತ್ತಿಕೊಂಡು, ತನಗೊದಗಿದ ನಿಷ್ಕರ ನಿರಾಶೆಯನ್ನು ಮರೆಯಲೆಳಸಿದನು. ಪ್ರಕೃತಿ ಪ್ರಪಂಚದ ಸೌಂದರ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ಭಾವ ಸಮಾಧಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಅಧ್ಯಯನ ಆಲೋಚನೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಕೃಷಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಹಳ್ಳಿಗರ ಜೀವನ ಸುಧಾರಣೆಯ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿಯೂ ಕಲ್ಪನಾ ಸ್ವರ್ಗವೊಂದನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿಕೊಂಡು ಅಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸಲೆಳಸಿದನು. ತಾನೆ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನೂ ತ್ರಿಶಂಕುವೂ ಇಬ್ಬರೂ ಆಗಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದನು. ಹತಾಶೆಗೇ ಹೂಮಾಲೆಯನ್ನು ಹಾಕಿ ಮಣಿಕಿರೀಟವನ್ನು ತೊಡಿಸಿ ಸಿಂಗಾರಗೆಯ್ದು, ಅದನ್ನೇ ತನ್ನ ಇಷ್ಟದೇವತೆಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ ಪೂಜಿಸುತ್ತೇನೆಂದು ಸಾಧನೆಮಾಡಿದನು. ಆದರೆ ಆ ಹೂಮಾಲೆ ಬಾಡಿ, ಆ ಮಣಿಕಿರೀಟದ ಕಾಂತಿ ಮಸುಳಿ, ಆ ಸಿಂಗಾರವುಡಿದು, ಇಷ್ಟದೇವತೆಗೆ ಬದಲಾಗಿ ಹತಾಶೆಯ ಹಲ್ಲುಕಿರಿಯವ ವಿಕಟಾಕೃತಿ ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಸುಳಿದಾಡತೊಡಗಿತು. ಕೆಲದಿನಗಳು ಹಳ್ಳಿಗರನ್ನೆಲ್ಲ ಒಟ್ಟುಗೂಡಿ ಹರಿಕಥೆ ಹೇಳುತ್ತೇನೆಂದು ಅವರ ಮೂಢಾಚಾರಗಳನ್ನು ಖಂಡಿಸಿದನು. ಅದೂ ಬೇಜಾರಾಯಿತು. ಮತ್ತೆ ಹಗಲೂ ಬೈಗೂ ಕೋವಿ ಹಿಡಿದು ಕಾಡು ಬೆಟ್ಟಗಳನ್ನು ಅಲೆದಲೆದು ನೋಡಿದನು. ಆದರಿಂದಲೂ ತೃಪ್ತಿಯಾಗಲಿಲ್ಲ. ಉದ್ದಾಮ ಕಾವ್ಯಗಳನ್ನೂ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನೂ ಅಧ್ಯಯನಮಾಡಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದನು. ಆದರೆ ಮನಸ್ಸು ಸಂಚಲವಾಗತೊಡಗಿತು. ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಧ್ಯಾನಗಳೂ ಕೂಡ ಸಕಾಮವಾಗತೊಡಗಿದುವು. ಸೀತೆಯ ಪ್ರೇಮರಾಹು ಅವನನ್ನು ಎಲ್ಲಿ ಹೋದರೂ ಏನೂ ಮಾಡಿದರೂ ಬಿಡದೆ ಹಿಂಬಾಲಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಮಧ್ಯೆ ಮಧ್ಯೆ ಇತರ ಅನಿಷ್ಟ ಪಿಶಾಚಿಗಳೂ ಆತ್ಮಭಿತ್ತಿಯ ಬಿರುಕುಗಳಲ್ಲಿ

ಇಣಕಿನೋಡಿ ಕಣ್ಣುಸನ್ನೆ ಮಾಡಲಾರಂಭಿಸಿದುವು. ಸುಬ್ಬಮ್ಮ ಕಾನೂರಿನಿಂದ ಚಿನ್ನದ ಒಡವೆಗಳನ್ನು ತಂದು ತನ್ನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಇಡಲು ಕೊಟ್ಟಂದಿನಿಂದ ಹೂವಯ್ಯನ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಅಸಹ್ಯವಾದ ದುರಾಶಾಪಿಶಾಚಿ ತಲೆಹಾಕತೊಡಗಿತ್ತು. ಸಲಸಲವೂ ದೃಢಚಿತ್ತದಿಂದ, ಮುಖಕ್ಕೆ ಉಗುಳಿ ಅದನ್ನು ಓಡಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಧರ್ಮಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಯಾತ್ರೆಯೋಗಿ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬಂದಮೇಲೆ ಸೀತೆ ಸರಿಯಾಗಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದಾಳೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಕೇಳಿದೊಡನೆ ಹೂವಯ್ಯನಿಗೆ ಮಹಾ ಯಾತನೆಯಾಯಿತು. ಹಾಗಾದರೆ ಸೀತೆ ಮನಃಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ರಾಮಯ್ಯನನ್ನು ಒಲಿದೇಬಿಟ್ಟಳಷ್ಟೆ! ಅಯ್ಯೋ ಅವಳು ಮೊದಲಿನ ಹಾಗೆ ಹುಚ್ಚಿಯಾಗಬಾರದೇಕೆ ಎಂದೂ ಹಂಬಲಿಸಿದನು. ಈ ಎಲ್ಲ ಭಯಂಕರ ಜ್ವಾಲಾಮುಖಿಗಳನ್ನು ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ಹೂವಯ್ಯ ಅಗ್ನಿವರ್ತದಂತೆ ಮೇಲೆ ಮೇಲೆ ಶಾಂತಮೂರ್ತಿಯಾಗಿ, ದಿನಚರಿಯ ಕರ್ತವ್ಯ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದನು.

ಆ ದಿನ ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರ ಗಂಡುಕೂಸನ್ನು ತೊಟ್ಟಿಲಿಗೆ ಹಾಕುವ ದಿನವಾಗಿದ್ದರಿಂದ, ಅವರ ಆಹ್ವಾನವನ್ನು ಮನ್ನಿಸಿ, ತಾಯಿಗೆ ಕಾಹಿಲೆಯಾದ್ದರಿಂದ ರಾತ್ರಿಯ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬರಲೋಸ್ಕರವಾಗಿ ಸೋಮನನ್ನು ಜೊತೆಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು, ಸೀತೆಮನೆಗೆ ಹೋಗಿದ್ದನು. ಅಲ್ಲಿ ಉಟವಾಗುವುದೆ ಹೊತ್ತಾಯಿತು. ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರೂ “ಇಷ್ಟು ರಾತ್ರಿಮೇಲೆ ಏನು ಹೋಗುವುದೋ? ಉಳಿದುಕೊಂಡು ನಾಳೆ ಬೆಳಗ್ಗೆ ಕತ್ತಲೆ ಕತ್ತಲೆ ಇದ್ದುಹಾಂಗೆ ಹೋದರಾಯ್ತು” ಎಂದು ಉಪಚಾರ ಮಾಡಿದರು. ಆದರೆ ಹೂವಯ್ಯ “ಅವ್ವಗೆ ಕಾಹಿಲೆ ಕಣೋ” ಎಂದು ಅಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲದೆ ಸೋಮನೊಡಗೂಡಿ ಕೆಳಕಾನೂರಿಗೆ ಇರುಳು ಬಹಳ ಹೊತ್ತಾಗಿ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬಂದಿದ್ದನು. ನಾಗಮ್ಮನವರು ಮಲಗಿ ನಿದ್ರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಪುಟ್ಟಣ್ಣನನ್ನು ವಿಚಾರಿಸಲು ಅವರು ಔಷಧ ಕುಡಿಯಲಿಲ್ಲವೆಂದೂ ಬೇಡವೆಂದೂ ಕೇಳದೆ ಬಾಯಾರಿಕೆಯಾಗುತ್ತದೆಂದು ತಣ್ಣೀರು ಕುಡಿದರೆಂದೂ ಹೇಳಿದನು. ಅದನ್ನು ಕೇಳಿ ಹೂವಯ್ಯ ಅಳುಮೊಗವಾಗಿ ನಿಟ್ಟುಸಿರು ಬಿಟ್ಟನು. ಪುಟ್ಟಣ್ಣ ಬಲೀಂದ್ರನ ವಿಚಾರವನ್ನು ಹೇಳಲಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ, ಅವನಿಗೆ ಅದು ಗೊತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ.

ಇತರರೆಲ್ಲರೂ ಮಲಗಿದ್ದರು. ಹೂವಯ್ಯ ತನ್ನ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ ಹಾಸಗೆ ಹಾಸಿಕೊಂಡು, ದೀಪದ ಮುಂದೆ ಕುರ್ಚಿಯಮೇಲೆ ಕುಳಿತು. ತಾನು ಸೀತೆಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕೇಳಿದ ಒಂದು ವಿಚಾರವನ್ನು ಕುರಿತು ದೀರ್ಘಲೋಚನೆ ಮಾಡತೊಡಗಿದ್ದನು. ಅದೇ ಸಮಯದಲ್ಲಿ, ಅವನು ಯಾವ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಆಲೋಚಿಸುತ್ತಿದ್ದನೋ ಆ ವ್ಯಕ್ತಿ ಕಾನೂರಿನಿಂದ ಪುಟ್ಟನೊಡಗೂಡಿ ಹೊರಬಿದ್ದು ಬರುತ್ತಾ, ಕೋಣೆಯ ಕಣ್ಣುಗಳಂತಿದ್ದ ಕಿಟಕಿಗಳಲ್ಲಿ ದೀಪದ ಬೆಳಕನ್ನು ಕಂಡು, ತೋಳಿನ ಮೇಲೆ ಹಾಕಿದ್ದ ಬರೆಗಳ ಯಾತನೆಯಿದ್ದರೂ ಹರ್ಷೋನ್ಮಾದದಿಂದ ಮುಂದುವರಿಯುತ್ತಿತ್ತು!

ಮಳೆಯಿರುಳಿನಲ್ಲಿ ಬೆಚ್ಚಗೆ ಮುದುದರಿಕೊಂಡು ಮಲಗಿರುವ ನಾಯಿಗಳು ಇತರ ಸಮಯಗಳಲ್ಲಿ ಬೊಗಳುಂಟೆ ಸುಮ್ಮಸುಮ್ಮನೆ ಅಲ್ಲ ಕಾರಣಗಳಿಗೆಲ್ಲ ಕೂಗಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ಎಷ್ಟು ಸುಖವಾಗಿರುತ್ತದೆ ಬೆಚ್ಚನೆಯ ಬೂದಿ ಗುಡ್ಡೆ! ನಾಯಿಗಳ ಪ್ರಚಂಡವಾದ ಕೂಗಾಟವನ್ನೂ, ಯಾರೋ ಅವುಗಳನ್ನು ಹೆದರಿಸುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನೂ ಕೇಳಿ ವಿಸ್ಮಯಚಕಿತವಾಗಿ, ತಟಕ್ಕನೆ ಚಿಮ್ಮಿ ಎದ್ದು, ಬಾಗಿಲು ತೆರೆದು ಹೊಸ್ತಿಲು ದಾಟಿದ ಹೂವಯ್ಯನಿಗೆ, ಬಾಗಿಲಿನಿಂದ ಹರಿದುಬಂದ ದೀಪದ ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ಕಂಬಳಿಕೊಪ್ಪಹಾಕಿಕೊಂಡು ನಿಂತಿದ್ದ ನರಾಕೃತಿಯೊಂದು ತನ್ನ ಕಡೆಗೆ ನುಗ್ಗಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ಕಂಡು, ಮೈನೆತ್ತರು ತಣ್ಣಗಾದಂತಾಗಿ ಕೂದಲು ನಿಂತಿತು. ಆಕೃತಿ ಕ್ಷಣಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ ‘ಹೂವಯ್ಯ ಬಾವಾ’ ಎಂದು ತೊದಲುತ್ತ ಓಡಿಬಂದು, ಅವನನ್ನು ಬಿಗಿದಪ್ಪಿತು! ಹೂವಯ್ಯನಿಗೆ ಮೈಬೆವರು ಕಿತ್ತುಕೊಂಡಿತು. ನಡ ನಡ ನಡ ನಡುಗಿದನು. ಸುತ್ತ ನಾಯಿಗಳಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ‘ಹೂವಯ್ಯ ಬಾವಾ’ ಎಂಬ ತೊದಲುಕೂಗಿನಲ್ಲಿ ಪರಿಚಿತಧ್ವನಿ ಕೇಳಿಸದಿದ್ದಿದ್ದರೆ, ಅವನು ಮೂರ್ಛೋಗುತ್ತಿದ್ದನೋ ಏನೋ!

ಕಂಬಳಿಕೊಪ್ಪ ನೆಲಕ್ಕೆ ಜಗುಳಿಬಿತ್ತು. ಸೀತೆಯನ್ನು ಗುರುತಿಸಿ ಹೂವಯ್ಯ ಬೆರಗುಹೊಡೆದುಹೋದನು. ಮಾತಾಡಲು ಹವಣಿಸಿದನು. ನಾಲಗೆ ಬರಲಿಲ್ಲ ಅತಲಜಲದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿಹೋದ ಸ್ವರ್ಗ ಮತ್ತೆ ಕೈಗೆ ಸಿಕ್ಕಿದಾಗ ಅದನ್ನು ಎಂದಿಗೂ ಎಂದೆಂದಿಗೂ ಬಿಡೆನೆಂಬ ವಜ್ರಮುಷ್ಟಿಯ ಅಚಲನಿಶ್ಚಯತೆಯಿಂದ ಸೀತೆ ಹೂವಯ್ಯನನ್ನು ಬಿಗಿದಪ್ಪಿದಳು! ಆದರೂ ಅವಳಿಗೆ ಬಾಹ್ಯಪ್ರಜ್ಞೆಯಿರಲಿಲ್ಲ. ಹೂವಯ್ಯನಿಗಂತೂ ಮೆದುಳು ಕದಡಿಹೋದಂತಿತ್ತು. ಆನಂದ, ಆಶ್ಚರ್ಯ, ದುಃಖ, ಅಳು, ನಗು-ಇವುಗಳ ತಾಂಡವದಿಂದ ಅವನ ತಲೆ ತಿರುಗುತ್ತಿತ್ತು. ಏನೊಂದೂ ಅರ್ಥವಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಎಷ್ಟು ಮಧುರವಾಗಿತ್ತೋ ಅಷ್ಟೇ ಅರ್ಥವಿಲ್ಲವಾಗಿತ್ತು! ಕನಸಿನಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡ

ಇಂತಹ ಅಸಮಂಜಸಗಳ ಸಂಯೋಗ ಒದಗುವುದು ಅಸಾಧ್ಯ! ಅವರಿಬ್ಬರಗೂ ಅದೊಂದು ಭಾಷಾತೀತವಾದ ಭಾವಮಯವಾದ ಮಹದಾನಂದದ ದಿವ್ಯಮುಹೂರ್ತವಾಗಿತ್ತು!

ಹೂವಯ್ಯ ಸೀತೆಯನ್ನು ಮೆಲ್ಲನೆ ಎತ್ತಿಕೊಂಡುಹೋಗಿ ತನ್ನ ಹಾಸಗೆಯ ಮೇಲೆಯೇ ಮಲಗಿಸಿ, ಬಹು ಪ್ರಯತ್ನದಿಂದ ತನ್ನನ್ನಷ್ಟಿದ ಕೈಗಳನ್ನು ಬಿಡಿಸಿದನು. ಹತ್ತಿರ ಕುಳಿತು ನೋಡಿದನು.

ಸೀತೆಯ ಉಸಿರಿನಲ್ಲಿ ಉದ್ವಿಗ್ನತೆಯಿತ್ತು. ಕಣ್ಣುಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡು ನಿದ್ರಿಸುವಂತಿದ್ದಳು. ನೋಡುತ್ತಾ ನೋಡುತ್ತಾ ಹೂವಯ್ಯ ನೀರವವಾಗಿ ರೋದಿಸತೊಡಗಿದನು. ಕಣ್ಣೀರು ಹೊಳೆಯಾಗಿ ಹರಿಯಿತು. ದೀಪದ ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ಸೀತೆ ಅಪಾರ್ಥಿವ ದೇವವಿಗ್ರಹವಾಗಿದ್ದಳು. ಸೀರೆ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ತೊಯ್ದುಹೋಗಿತ್ತು. ಕೆಸರು ಹಾರಿ ಮಣ್ಣು ಹಿಡಿದಿತ್ತು. ಕಾಲೆಲ್ಲ ಕೆಸರಾಗಿತ್ತು. ಬಾಚಿ ಜಡಹೆಣೆದಿದ್ದರೂ ಕೂದಲು ಕಿತ್ತಲ ಪತ್ತಲವಾಗಿತ್ತು. ತೋಳಿನ ಮೇಲೆ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದ ಕರಿಯ ಬರೆಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ಹೂವಯ್ಯನಿಗೆ ಬೆರಗಾಯಿತು. ಎದೆ ಹಿಂಡಿದಂತಾಯಿತು. ಕರುಳು ಕಿತ್ತಂತಾಯಿತು! ಆಕೆ ತೊಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದ ಚಿನ್ನದೋಡವೆಗಳ ಹೊಳಪು ಅಸಮಂಜಸವಾಗಿ ಅನರ್ಥಕರವಾಗಿತ್ತು!

ಕಾಲಿನ ಕೆಸರನ್ನು ಕಣ್ಣೀರಿನಲ್ಲಿ ತೊಳೆಯಬೇಕೆನ್ನಿಸಿತು. ತೋಳಿನ ಗಾಯಗಳನ್ನು ತುಟಿಯಿಂದೊತ್ತಿ ಅಳಿಸಬೇಕೆನ್ನಿಸಿತು. ಎಷ್ಟು ಸೇವೆ ಮಾಡಿದರೂ ಸಾಲದು ಎನ್ನಿಸಿತು. ಆದರೆ ಸೀತೆ ಸೇವೆ ಮಾಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಹೂವಯ್ಯ ಬಹಳ ಹೊತ್ತು ಕಾದರೂ ಆಕೆ ಕಣ್ಣೆರೆಯಲಿಲ್ಲ. ಗಾಢ ನಿದ್ರೆಯಲ್ಲಿದ್ದಳೇನೋ!

ಹೂವಯ್ಯ ಸೀತೆಗೆ ಎಚ್ಚರವಾದೊಡನೆ ಕುಡಿಯಲು ಕೊಡಲೆಂದು ಮೆಲ್ಲಗೆ ಅಡುಗೆಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಹಾಲನ್ನು ತಂದನು. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಯಾರೊಬ್ಬರಿಗೂ ಇತ್ತಣ ಪ್ರಜ್ಞೆಯಿರಲಿಲ್ಲ. ಎಷ್ಟೆಂದರೂ ಮಳೆಗಾಲದ ನಿಧೆ!

ಹಾಸಗೆಯ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿಕುಳಿತು ಎಷ್ಟು ಕಾದರೂ ಸೀತೆಗೆ ಎಚ್ಚರವಾಗದಿದ್ದುದನ್ನು ನೋಡಿ ಹೂವಯ್ಯ ಕರೆದು ಎಚ್ಚರ ಮಾಡುತ್ತೇನೆಂದು ಬಗೆದನು. ಮೆಲ್ಲಗೆ ಕರೆದನು “ಸೀತೆ, ಸೀತೆ, ಸೀತೆ” ಎಂದು ಎಷ್ಟು ಸಾರಿ ಕರೆದರೂ ಅವನಿಗೆ ತಣಿವಾಗಲಿಲ್ಲ; ಆಕೆಗೆ ಎಚ್ಚರವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಆ ಹೆಸರು ಅಷ್ಟೊಂದು ಸವಿಯಾಗಿತ್ತು. ಆ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿ, ತನ್ನ ಶಾಲನ್ನು ಬೆಚ್ಚಗೆ ಆಕೆಗೆ ಹೊದಿಸಿ, ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ನೋಡುತ್ತಾ ಕಾದನು. ಅವನಿಗೆ ನಿಧೆ ಬರಲೂ ಇಲ್ಲ; ನಿಧೆ ಮಾಡಲೂ ಇಲ್ಲ. ಯಾವ ಆಲೋಚನೆ ಮಾಡುತ್ತಲೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಸೀತೆಯ ಮುಖವನ್ನೇ ನಿರಂತರವಾಗಿ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದನು.

ಬೆಳಗಾಗುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ನೋಡಿದಾಗ ಅವನಿಗೆ ಆಶ್ಚರ್ಯವಾಯಿತು. ಇವತ್ತು ಎಷ್ಟು ಬೇಗನೆ ಇರುಳು ಕಳೆಯಿತೆಂದು! ಅನಂತವಾಗಿಯೆ ಇದ್ದಿದ್ದರೆ ಆ ಮಧುರ ರಾತ್ರಿ?

ತಾಯಿಯ ಮರಣಶಯ್ಯೆಯ ಬಳಿ ಮಗನು ಮಾತು ಕೊಟ್ಟದ್ದು

ಬೆಳಗ್ಗೆ ಮುಂಚೆ ಬೈರ ತಂದುಕೊಟ್ಟ ಹೂವಯ್ಯನ ಕಾಗದವನ್ನು ಓದಿದೊಡನೆ, ಚಿನ್ನಯ್ಯನಿಗೆ ಅಳಲೂ ಮುನಿಸೂ ಒಂದರಮೇಲೊಂದು ಉಕ್ಕಿಬಂದುವು. ಸೀತೆಯಿಂದ ನಡೆದುದೆನ್ನೆಲ್ಲ ತಿಳಿದು ಹೂವಯ್ಯ, ತನ್ನೆದೆಯ ಬಣ್ಣವನ್ನೂ ಒಂದಿನಿತು ಸೇರಿಸಿ, ಕಥೆಯನ್ನು ವಿವರವಾಗಿ ಬರೆದಿದ್ದನು. ಓದುತ್ತ ಓದುತ್ತ, ತಂಗಿಯ ಗೋಳಿನ ಗರಗಸದಮೇಲೆ ಅಣ್ಣನ ಎದೆ ಎಳೆದಂತಾಯಿತು. ಮನೆಯವರೆಲ್ಲರಿಗೂ ತಿಳಿಸಿದನು. ಇಡೀ ಮುತ್ತಳ್ಳಿಗೇ ಸುದ್ದಿಯ ಸಿಡಿಲು ಬಡಿದಂತಾಯಿತು.

ಗಾಡಿ ಕಟ್ಟಿಸಿಕೊಂಡು ಶ್ಯಾಮಯ್ಯಗೌಡರೂ ಗೌರಮ್ಮನವರೂ ಚಿನ್ನಯ್ಯನೂ ಕೆಳಕಾನೂರಿಗೆ ಏದುತ್ತಾ ಬಂದರು.

ಸೀತೆಗೆ ಹಿಂದಿನ ದಿನ ಒದಗಿದ ಘಟನೆಗಳ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ನೂರು ಮೂರು ನೂರುಲಾಲ್ಕು ಡಿಗ್ರಿಗಳಷ್ಟು ಜ್ವರವೇರಿತ್ತು. ಜ್ವರದಿಂದಲೂ ದಣಿವಿನಿಂದಲೂ ಹೆಚ್ಚು ಮಾತನಾಡಲೂ ಆಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಹೂವಯ್ಯ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ವೈದ್ಯ ಶುಶ್ರೂಷೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. ತಂದೆ ತಾಯಿ ಅಣ್ಣಂದಿರು ಬಂದಾಗ ಅವಳು ಧಾರಾಕಾರವಾಗಿ ಕಣ್ಣೀರು ಸುರಿಸಿದಳೇ ಹೊರತು ಯಾವ ಮಾತನ್ನೂ ಆಡಲಿಲ್ಲ. ಆ ಮೌನದಲ್ಲಿ ಬೇಕಾದಷ್ಟು ವಾಗ್ಮಿತೆಯಿತ್ತು; ಭತ್ಸನೆಯಿತ್ತು.

ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿನಮೇಲೆ ಓಬಯ್ಯ ಬಂದು “ಸೀತಮ್ಮ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ. ನಿನ್ನೆ ರಾತ್ರಿ ಮಲಗಿಕೊಂಡವರು ಬೆಳಗ್ಗೆ ನೋಡಿದರೆ ಮಾಯವಾಗಿಬಿಟ್ಟಾರೆ. ಭೂತರಾಯನ ಚೇಷ್ಟೆಯೋ ಏನೋ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ! ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿ ಹುಡುಕಿದರೂ ಸಿಕ್ಕಲಿಲ್ಲ ಇಲ್ಲಿಗೇನಾದರೂ ಬಂದಾರೇನು ಕೇಳಿಕೊಂಡು ಬಾ ಎಂದು ಗೌಡರು ಹೇಳಿಕಳಿದರು” ಎಂದು ಕಲ್ಲು ಕಣ್ಣೀರು ಕರೆಯುವಂತೆ ಅತ್ತನು. ತಾನು ಹಿಂದಿದ್ದ ಮನೆಯನ್ನು ನೋಡಿದೊಡನೆ ಅವನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ದುಃಖೋದ್ರೇಕವಾದ ಸ್ಮೃತಿ ಮೂಡಿದ್ದಿತು.

ಸೋಮನಿಂದ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ತಿಳಿದುಕೊಂಡ ಓಬಯ್ಯ ಕಾನೂರಿಗೆ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬಂದು, ಕಣ್ಣೀರು ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದ ರಾಮಯ್ಯನಿಗೂ ಖಿನ್ನರಾಗಿದ್ದ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರಿಗೂ ನಡಿದುದನ್ನೆಲ್ಲ ವಿಶದವಾಗಿ ತಿಳಿಸಿ, ಮುತ್ತಳಿಯಿಂದ ಶ್ಯಾಮಯ್ಯಗೌಡರ ಮೊದಲಾದವರು ಬಂದಿದರುವುದನ್ನು ಹೇಳಿದನು. ಸೀತೆ ಬದುಕಿದ್ದಾಳೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಕೇಳಿ ತಂದೆ ಮಕ್ಕಳಿಬ್ಬರಿಗೂ ಒಂದು ಎದೆ ಭಾರ ತೊಲಗಿದಂತಾಯಿತು.

ಜೊತೆಗೆ, ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಸೊಸೆ ಅನ್ಯರ, ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ತನಗಾಗದವರ, ಮನೆಗೆ ರಾತ್ರಿ ಓಡಿಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿರುವುದೆಂದರೇನು? ಎಂಥ ನಾಚಿಕೆಗೇಡು? ಅವಳನ್ನು ಕೂಡಲೇ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಕರೆತರಬೇಕು. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ತವರು ಮನೆಗೆ ಕಳಿಸಬೇಕು-ಎಂಬಾಲೋಚನೆಯ ಕರುಬೂ ತಲೆಯೆತ್ತಿತು.

ಮತ್ತೆ ಓಬಯ್ಯನೊಡನೆ ತಮ್ಮ ಇಷ್ಟವನ್ನು ಅಪ್ಪಣೆಯ ರೀತಿಯಿಂದ ಹೇಳಿ ಕಳಿಸಿದರು. ಅವನು ಹೋಗಿ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬಂದು, “ನಮ್ಮ ಹುಡುಗಿಯನ್ನು ನಾವು ಏನಾದರೂ ಮಾಡುತ್ತೇವೆ; ಎಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಇಡುತ್ತೇವೆ. ಬಾಯಿಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡು ತೆಪ್ಪಗೆ ಕೂತುಕೊಳ್ಳಬೇಕಂತೆ ಅಂತಾ ಹೇಳು ನಿಮ್ಮ ಗೌಡರಿಗೆ” ಎಂದು ಹೇಳಿದರೆಂದೂ, ನಿಮ್ಮ ಮೇಲೆ ಕ್ರಮಿನಲ್ ಕೇಸು ಮಾಡುತ್ತಾರಂತೆ ಎಂದೂ, ನೀವು ಅವರಿಗೆ ಕೊಡಬೇಕಾದ ಸಾಲಕ್ಕೆ ದಾವಾ ಹಾಕುತ್ತಾರಂತೆ ಎಂದೂ ವರದಿ ಹೇಳಿದನು.

ಒಂದೆರಡು ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ಆಗಿದ್ದರೆ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರು ಎಷ್ಟು ಪ್ರತಾಪ ತೋರಿಸುತ್ತಿದ್ದರೋ, ಮೀನೆ ತಿರುವುತ್ತಿದ್ದರೋ, ದೊಂಬೆ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದರೋ? ಆದರೆ ಈಗ ಹಾಗೇನೂ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ. “ಹೆಣ್ಣುಗಳಿಗೇನಂತೆ ಬರಗಾಲ? ಅವರ ಹುಡುಗೀನ ಅವರು ಉಪ್ಪಿನಕಾಯಿ ಹಾಕಿ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಲಿ. ನನ್ನ ಮಗನಿಗೆ ಬೇರೆಕಡೆ ಹೆಣ್ಣು ಸಿಕ್ಕೊದಿಲ್ಲೇನು ನೋಡುತ್ತೇನೆ!” ಎಂದು ಸೇರೆಗಾರರ ಕಡೆ ತಿರುಗಿ, “ಇವತ್ತು ಆ ಹಳ್ಳ ಸರಿಮಾಡಬೇಕಿತ್ತು. ಆಳುಗಳು ಬಂದ್ರೇನೀ?” ಎಂದರು.

“ಹೌದಲ್ಲಾ, ಆಗ್ಗೆ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಹೋಗಿದ್ದಾರಂಬು” ಎಂದು ಸೇರೆಗಾರರು ಅಂಗಳಕ್ಕೆ ಪಿಚಕ್ಕನೆ ಎಲೆಯಡಿಕೆ ಉಗುಳಿ ಹೊರಗೆ ಹೋದರು.

ಅಲ್ಲಿಯೆ ಕೆಸರುಹಲಗೆಯಮೇಲೆ ತಲೆಬಾಗಿ ಕುಳಿತಿದ್ದ ರಾಮಯ್ಯ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಆಲಿಸಿದ್ದನು. ಆದರೆ ಒಂದು ಮಾತನ್ನೂ ಆಡಿರಲಿಲ್ಲ. ತಂದೆಯ ಮೇಲೆ ಜುಗುಪ್ಸೆ, ಕೋಪ, ತಿರಸ್ಕಾರ ಎಲ್ಲವೂ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಉಕ್ಕುತ್ತಿದ್ದುವು ಅವನ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ.

ಸೇರೆಗಾರರು ಕಣ್ಮರೆಯಾದೊಡನೆ ತಂದೆಯ ಕಡೆ ತಿರುಗಿ, “ಅಂತೂ ನಿಮ್ಮಿಂದ ಮನೆಹಾಳಾಯ್ತು!” ಎಂದನು.

“ನಿನ್ನಜ್ಜನ ಮನೆ ಗಂಟಲೋ; ನಾ ಮಾಡಿದ್ದು ನಾ ಹಾಳುಮಾಡ್ಡೆ. ನೀನ್ಯಾರೋ ಕೇಳೋಕೆ?” ಎಂದರು ಗೌಡರು.

“ನೀವೋಬ್ಬರೇ ಹಾಳಾಗಿಹೋಗಿದ್ದೆ ನನ್ನ..... ಹೋಯ್ತು ಅಂತಿದ್ದೆ. ನನ್ನನ್ನೂ ಹಾಳುಮಾಡಿದಿರಿ. ಕೈಹಿಡಿದವರನ್ನೂ ಹಾಳುಮಾಡಿದಿರಿ. ಮನೆಯನ್ನೆಲ್ಲ ಒಡೆದು ಪಾಲುಮಾಡಿದಿರಿ. ನಿಮ್ಮ ದೆಸೆಯಿಂದ ಎಷ್ಟು ಜನ ಹಾಳಾಗಿ ಹೋದರು? ಇನ್ನೆಷ್ಟು ಹಾಳಾಗಿಹೋಗಬೇಕೋ ಆ ದೇವರಿಗೇ ಗೊತ್ತು? ನೀವು ನರಳೇ ನರಳೇ ಕೊಳತೇ ಸಾಯ್ತೀರಿ ಅಂತ ಕಾಣ್ತದೆ!” ಎಂದು ರಾಮಯ್ಯ ಮುಖಕ್ಕೆ ಕಲ್ಲೆಸೆಯುವಂತೆ ಕ್ರೂರವಾಗಿ ಮಾತುಗಳನ್ನೆಸೆದನು.

ಆ ಒಂದೊಂದು ಮಾತೂ ಸತ್ಯವಾಗಿ ತೋರಿದ್ದರಿಂದಲೇ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರಿಗೆ ಸಿಟ್ಟು ಮತ್ತೂ ಉಕ್ಕಿತು. ಬಾಯಿಗೆ ಬಂದಹಾಗೆ ಬಯ್ಯತೊಡಗಿದರು; ಶಾಪ ಹಾಕಿದರು. ದೇಹ ತುಂಬಾ ನಿರ್ಬಲವಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಇನ್ನೇನನ್ನು ಮಾಡಲೂ ಅವರಿಂದ ಸಾಧ್ಯವಾಗುವಂತಿರಲಿಲ್ಲ.

ರಾಮಯ್ಯ ಪರಸ್ಪರ ವಿರುದ್ಧವಾದ ಭಾವಾವೇಗಗಳಿಂದ ಹರಿದ ಹೃದಯನಾಗಿ ಉರಿಯುತ್ತಾ ಅಳುತ್ತಾ ದಡೆದಡನೆ ಏಣಿಮೆಟ್ಟಲು ಏರಿ, ಉಪ್ಪರಿಗೆಗೆ ಹೋದನು. ಅವನಿಗೆ ಯಾರಾದರೊಬ್ಬರನ್ನು ಗುಂಡಿನಿಂದ ಹೊಡೆಯಬೇಕೆನ್ನಿಸಿತ್ತು. ತನ್ನನ್ನೋ? ತಂದೆಯನ್ನೋ? ಹೂವಯ್ಯನನ್ನೋ? ಸೀತೆಯನ್ನೋ? ಯಾರನ್ನೋ?

ಹಿಂದಿನ ರಾತ್ರಿಯ ತನ್ನ ಆಲೋಚನೆಗಳು ಮತ್ತೆ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬಂದುವು. ಮೊಳಗೆ ತಗುಲಿಹಾಕಿದ್ದ ತನ್ನ ಅಂಗಿಯ ಜೇಬಿಗೆ ಕೈಹಾಕಿ ಒಂದು ಕಾಗದವನ್ನು ಹೊರಗೆ ತೆಗೆದನು. ಓದಿದನು. ಆ ಕಾಗದ ಸೀತೆ ತನ್ನ ಮದುವೆಗೆ ಮೊದಲು, ಅದರಿಂದ ತನ್ನನ್ನು ಪಾರುಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಬೇಡಿ, ಹೂವಯ್ಯನಿಗೆ ಬರೆದಿದ್ದು, ಬಿದಿಯ ಮೋಸದಿಂದ ತನ್ನ ಕೈಗೆ ಬಿದ್ದುದಾಗಿತ್ತು.

“ಇದನ್ನು ಹೂವಯ್ಯನಿಗೆ ಕೊಡುತ್ತೇನೆ. ಸೀತೆ ತನ್ನನ್ನು ಎಂದೂ ಒಲಿದುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ತಾನು ಅವಳನ್ನು ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಮದುವೆಯಾಗಿಲ್ಲವೆಂದೂ, ತಾನು ತಾಳಿ ಕಟ್ಟಿಲ್ಲವೆಂದೂ, ಎಲ್ಲವೂ ವೆಂಕಪ್ಪಯ್ಯ ಜೋಯಿಸರ ಮತ್ತು ತನ್ನ ತಂದೆಯ ಒಳಸಂಚಿನ ಪ್ರಸಾದವೆಂದೂ ತಿಳಿಸುತ್ತೇನೆ. ಮದುವೆಯ ಧಾರಾಮಂಟಪದಲ್ಲಿ ತನಗಾದ ಅನುಭವವನ್ನೂ ಹೇಳಿ ತಪ್ಪನ್ನೊಪ್ಪಿಕೊಂಡು, ಅಣ್ಣಯ್ಯನ ಕ್ಷಮೆಬೇಡಿ, ಈ ದುಃಸ್ವಪ್ನದಿಂದ ಪಾರಾಗುತ್ತೇನೆ” ಎಂದು ಮೊದಲಾದ ಚಿಂತನೆಗಳನ್ನು ಹೊತ್ತುಕೊಂಡೇ ಉಪ್ಪರಿಗೆಯಿಂದ ದಡೆಬಡನೆ ಕೆಳಗಿಳಿದನು.

ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರು ಮೊದಲಿದ್ದಲ್ಲಿಯೇ ಬೈಯುತ್ತಾ ಕೂತಿದ್ದುದನ್ನು ಕಂಡು, ಹಟಕ್ಕಾಗಿಯೆ ಅವರ ಮುಂದೆ ಹೋಗಿ ನಿಂತು, ತಾನು ಕೆಳಕಾನೂರಿಗೆ ಹೊರಟಿದ್ದ ಉದ್ದೇಶವನ್ನೆಲ್ಲಾ ಒದರಿಬಿಟ್ಟು, ಅಲ್ಲಿಂದ ತಟಕ್ಕನೆ ಹೆಬ್ಬಾಗಿಲಿನ ಕಡೆಗೆ ತಿರುಗಿ ನಡೆದನು.

ಗೌಡರು ಸಿಡಿಲೆರಗಿದವರಂತೆ ಅಪ್ರತಿಭರಾದರು. ಯಾರಾದರೂ ಫಕ್ಕನೆ ಅವರ ಹೃದಯ ಶ್ವಾಸಕೋಶಗಳನ್ನು ಕತ್ತುಹಾಕಿದ್ದರೂ ಅವರಿಗೆ ಹಾಗಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ವಿಕಾರಧ್ವನಿಯಿಂದ “ದಮ್ಮಯ್ಯ, ಮಾರಾಯ, ಅಷ್ಟುಪಕಾರ ಮಾಡೋ! ನಿನ್ನ ಕಾಲಿಗೆ ಬೀಳ್ತೀನಿ! ಖಂಡಿತಾ ಬೇಡ!ಬೇಡಾ!” ಎಂದು ಕೂಗುತ್ತಾ ಓಡಿಹೋಗಿ ರಾಮಯ್ಯನ ಕೈಗಳನ್ನು ಭದ್ರವಾಗಿ ಹಿಡಿದು ಅಳುದನಿಯಿಂದ “ಅಯ್ಯೋ, ಮಗನೆ, ನಿನಗಾಗಿ ಅಲ್ಲೇನೋ ನಾ ಇಷ್ಟೆಲ್ಲ ಮಾಡಿದ್ದು. ನನ್ನ ಕುತ್ತಿಗೆ ಕುಯ್ಯಬೇಡೋ, ಹತ್ತ ಹೊಟ್ಟೆಗೆ ಕಿಚ್ಚಿಡ ಬೇಡೋ ನಿನ್ನ ದಮ್ಮಯ್ಯ, ತಣ್ಣಗೆ ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಿಕೊಳ್ತೀನಿ! ಆಮೇಲೆ ಏನಾದ್ರೂ ಮಾಡಿಕೊ ನಿನ್ನ ಮನೆ, ನಿನ್ನ ಆಸ್ತಿ ಎಲ್ಲಾ ನಿನ್ನೇ; ನನ್ನೇನಿದೆಯೋ, ಅಯ್ಯೋ” ಎಂದು ಸುಸ್ತಾಗಿ ಕುಳಿತುಬಿಟ್ಟರು.

ರಾಮಯ್ಯ ಹೆಬ್ಬಾಗಿಲು ದಾಟಲಿಲ್ಲ. ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದ ಹಾಗೆ ದಿನದಿನವೂ, ಉರಿಯುವ ಮೇಣದ ಬತ್ತಿ ಕರಗುವಂತೆ, ಹೆಚ್ಚು ಕೃಶವಾಗುತ್ತಿದ್ದ ತಂದೆಯ ಮೇಲಣ ಕನಿಕರದಿಂದ ಅಕ್ಕರೆಯುಕ್ಕಿದಂತಾಯಿತು. ಕುಸಿದು ಕುಳಿತಿದ್ದ ಅವರನ್ನು ಕೈಹಿಡಿದು ಜಗುಲಿಗೆ ನಡೆಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಮಲಗಿಸಿದನು.

ರಾಮಯ್ಯ ಒಂದುವೇಳೆ ಕೆಳಕಾನೂರಿಗೆ ಹೋಗಿದ್ದರೂ ಅವನು ಹಾರೈಸಿದ್ದಂತೆ ಮಾಡಲಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಹೂವಯ್ಯನಿಗೆ ಸೀತೆಯ ಕಾಗದವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಮದುವೆಯ ಮೋಸವನ್ನೆಲ್ಲ ವಿತ್ತರಿಸಿ ಹೇಳಿ, ತಪ್ಪನ್ನೊಪ್ಪಿಕೊಂಡು, ಅವನ ಕ್ಷಮೆ ಬೇಡುತ್ತೇನೆ ಎಂದು ಮೊದಲಾಗಿ ತಾನು ಕಲ್ಪಿಸಿದ್ದಂತೆ ನಾಟಕೀಯವಾಗಿ ವರ್ತಿಸಲು ತಕ್ಕ ರಂಗವಾಗಲಿ, ಸನ್ನಿವೇಶವಾಗಲಿ ಅಲ್ಲಿರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ನಾಗಮ್ಮನವರ ಮರಣಶಯ್ಯೆಯ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ದುಃಖಭಾರದಿಂದ ಕುಸಿದು ಕುಗ್ಗಿ ಕುಳಿರುತ್ತಿದ್ದ ಹೂವಯ್ಯನನ್ನು ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದನು!

ಹಿಂದಿನ ದಿನ ಹೂವಯ್ಯ ಸೀತೆಮನೆಗೆ ಹೋಗಿದ್ದಾಗ ತಾವು ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಅಪಧ್ಯಗಳ ದೆಸೆಯಿಂದ ನಾಗಮ್ಮನವರಿಗೆ ಕಾಯಿಲೆ ಮರುದಿನ ಜೋರಾಯಿತು. ಅವನು ಸೀತೆಗೆ ಶುಶ್ರೂಷೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾಗಲೆ ಪುಟ್ಟಣ್ಣ ಬಂದು ಹೂವಯ್ಯನ ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ಪಿಸುಮಾತನಾಡಿದನು. ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿನೊಳಗಾಗಿ ಶ್ಯಾಮಯ್ಯಗೌಡರು, ಗೌರಮ್ಮನವರು, ಚಿನ್ನಯ್ಯ ಇವರನ್ನು ತನ್ನ ಕೊಟಡಿಯಲ್ಲಿ ಸೀತೆಯ ಬಳಿ ಬಿಟ್ಟು, ತಾನು ತಾಯಿಯ ಬಳಿಗೆ ಹೋದನು.

ನಾಗಮ್ಮನವರಿಗೆ ವಾಂತಿ, ಓಕರಿಕೆ, ಕೆಮ್ಮು, ಬದಿಶೂಲೆ ಎಲ್ಲವೂ ಆಗುವಿಸಿ, ಜ್ವರ ವಿಷಮಾವಸ್ಥೆಗೆ ಏರುತ್ತಿತ್ತು. ಹೂವಯ್ಯ ತನಗೆ ತಿಳಿದಿದ್ದ ಔಷಧಿಗಳಲ್ಲಿ ನಾಗಮ್ಮನವರು ಸಮ್ಮತಿಸಿದವುಗಳನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಮಾಡತೊಡಗಿದನು. ಆದರೂ ಸನ್ನಿಯ ಛಾಯೆಗೆ ತಿರುಗಿ, ನಾಗಮ್ಮನವರು ಅಸಂಬಂಧವಾಗಿ ಹಲವರಿಯತೊಡಗಿದರು.

“ಎಲ್ಲ ಭೂತರಾಯನ ಚೇಷ್ಟೆ ಕಣೋ! ಅದಕ್ಕೆ ಕೊಡೋ ಆಯಾರಾನ ಕೊಡದೆ ಮೋಸಮಾಡಿ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿಯಲ್ಲೋ! ಅದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ನನ್ನ ತಗೊಂಡುಹೋಗ್ಗೆ ಇರ್ದದೇನೋ? ಸಾಕು ಬಿಡೋ ನಿನ್ನ ಔಸ್ತೀ! ಔಸ್ತಿಯಿಂದ ಏನಾಗ್ತೆದೋ?... ನಾನು ಹೋದ್ರೂ ಚಿಂತೆಯಿಲ್ಲ ಕಣೋ! ನೀನು, ನಿನ್ನ ಹೋತ, ಸುಖವಾಗಿರೋ” ಎಂದು ಮೊದಲಾಗಿ ದೀರ್ಘವಾಗಿ ನರಳಲಾರಂಭಿಸಿದರು.

ಅದುವರೆಗೆ ಗಟ್ಟಿಮನಸ್ಸು ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಹೂವಯ್ಯನ ಎದೆ ಅಂದು ಕರಗಿಹೋಯಿತು. ಅವನಿಗೆ ತನ್ನ ತಾಯಿಯ ಜೀವ ನೂರು ಬಲೀಂದ್ರ ಹೋತಗಳ ಜೀವಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಿಯಕರವಾಗಿತ್ತು. ಹಿಂದೆ ತಾಯಿ ಎಷ್ಟು ಹೇಳಿದ್ದರೂ ಅದನ್ನು ಭೂತಕ್ಕೆ ಬಲಿಕೊಡದೆ ಇದ್ದುದು ಒಂದು ತತ್ವಕ್ಕಾಗಿದ್ದಿತೇ ಹೊರತು ಮತ್ತೇನೂ ಅಲ್ಲ. ಮನಃಶಾಸ್ತ್ರದ ಪರಿಚಯವಿದ್ದ ಆತನಿಗೆ ಈಗಲಾದರೂ ಬಲೀಂದ್ರ ಹೋತವನ್ನು ಬಲಿಕೊಟ್ಟರೆ ತಾಯಿಯ ನಂಬುಗೆಯ ಬಲದಿಂದ ರೋಗ ಗುಣವಾದರೂ ಆಗಬಹುದು ಎಂದು ಆಲೋಚಿಸಿ, ಬಲೀಂದ್ರ ಹೋತವನ್ನು ಭೂತಕ್ಕೆ ಒಡನೆಯೆ ಬಲಿಕೊಡುವುದಾಗಿ ತಾಯಿಗೆ ಮಾತು ಕೊಟ್ಟು, ಆ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಸೋಮನನ್ನೂ ಬೈರನನ್ನೂ ನೇಮಿಸಿದನು!

ಅದನ್ನು ಕೇಳಿದೊಡನೆ ನಾಗಮ್ಮನವರಲ್ಲಿ ಬದಲಾವಣೆ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡಿತು. ಬಹುಕಾಲದಿಂಲೂ ತಮ್ಮಿಂದ ಸಾಧ್ಯವಾಗದಿದ್ದ ಒಂದು ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಕಡೆಗೆ ಜಯಹೊಂದಿದ ಅನುಭವವಾಗಿ, ಅವರಿಗೆ ಹರ್ಷವಾಯಿತು.

ಆದರೆ ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿ ಹುಡುಕಿದರೂ ಎಷ್ಟು ಕರೆದರೂ ಬಲೀಂದ್ರ ಹೋತದ ಸುಳಿವೇ ಸಿಕ್ಕಲಿಲ್ಲ. ಆ ಉದ್ದೇಗದಲ್ಲಿ, ಆ ಗಡಿಬಿಡಿಯಲ್ಲಿ, ಕೆಳಕಾನೂರಿಗೆ ಅನತಿದೂರದಲ್ಲಿ, ಕಾಡಿನಂಚಿನಲ್ಲಿ ಹೊದರು ಗಿಡಗಳ ಮಧ್ಯೆ ಸೇರೆಗಾರರ ಗುಂಡಿನೇಟಿನಿಂದ ಮಡಿದು ಬಿದ್ದಿದ್ದ ಬಲೀಂದ್ರನನ್ನು ಪತ್ತೆ ಮಾಡುವ ತಾಳ್ಮೆಯಾಗಲಿ, ತೆರಪಾಗಲಿ ಯಾರಗೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಆ ವಿಚಾರವನ್ನು ತಿಳಿದಿದ್ದ ನಾಯಿಗಳಿಗೆ (ಅವುಗಳಾಗಲೆ ಹೋತದ ಭಾಗವನ್ನು ಪಳಾರಮಾಡಿದ್ದುವು.) ಹೇಳಲು ಬಾಯಿರಲಿಲ್ಲ.

ಸಾಯಂಕಾಲದ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಬಲೀಂದ್ರ ಕಣ್ಮರೆಯಾದ ಸಂಗತಿ ನಾಗಮ್ಮನವರಿಗೂ ತಿಳಿಯಿತು. ಈ ಮಧ್ಯೆ ರೋಗದ ತೀವ್ರತೆಯ ಚಿಹ್ನೆ ಯಾವ ವಿಧದಲ್ಲಿಯೂ ಕಡಮೆಯಾಗಿರದಿದ್ದರೂ ಹಲವರಿಯುವುದು ಕಡಮೆಯಾಗಿತ್ತು. ವಿಷಯ ತಿಳಿದಮೇಲೆ ಅದೂ ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತಾ ಬಂದಿತು.

ರಾತ್ರಿ ಕಾಹಿಲೆಯ ಸ್ಥಿತಿ ಇನ್ನೂ ಜೋರಾಯಿತು. ಸರದಿಯ ಮೇಲೆ ಜನರು ಕಾಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಸುಮಾರು ಎರಡು ಗಂಟೆಯ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಹೂವಯ್ಯ ಎಚ್ಚತ್ತು, ಕಾವಲು ಕೂತು ಶುಶ್ರೂಷೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾಗ, ನಾಗಮ್ಮನವರು ಮಗನ ಕೈಹಿಡಿದುಕೊಂಡು “ಅಪ್ಪಾ ನಾನೇನೂ ಹೋಗಿಲ್ಲ. ನಿನ್ನ ಗತಿ ಏನು?” ಎಂದರು. ಅವರ ಕಣ್ಣಿನಲ್ಲಿ ನೀರು ಸುರಿದಿತ್ತು.

ಹೂವಯ್ಯ ಮಾರ್ನುಡಿಯದೆ ಅಳುತ್ತಿದ್ದನು.

ನಾಗಮ್ಮನವರು ತುಸು ಹೊತ್ತು ಸುಮ್ಮನಿದ್ದು “ನೀನು ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳೋಣ ಅಂತಾ ಮಾತುಕೊಟ್ಟಿದ್ದೆ ಯತೆಯಿಲ್ಲದೆ ಸಾಯಿದ್ದೆ” ಎಂದು ಮಗನನ್ನು ಅನಂತ ಆಕಾಂಕ್ಷೆಯಿಂದ ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿ “ಅವರಿದ್ದಿದ್ದೆ (ಹೂವಯ್ಯನ ತಂದೆ) ನಿನಗೆ ಮದುವೆಯಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ನಾನೂ ಮೊಮ್ಮಕ್ಕಳನ್ನು ನೋಡಿಕೊಂಡೇ ಸಂತೋಷದಿಂದ ಸಾಯಿದ್ದೆ” ಎಂದು ಬಿಕ್ಕಿ ಬಿಕ್ಕಿ ಅಳತೊಡಗಿದರು.

ಆ ಜ್ವರದ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೆ ಅಳುವುದು ತುಂಬಾ ಆಯಾಸಕರವಾಗಿತ್ತು. ಹೂವಯ್ಯನಿಗೆ ಸಹಿಸಲಾಗಲಿಲ್ಲ.

“ಆಗಲವ್ವಾ ನೀ ಹೇಳಿದಹಾಗೇ ಮಾಡೋಣ!... ಅಳಬೇಡ...ಕಾಯಿಲೆ ಜೋರಾಗಿದೆ” ಎಂದು ಸಾಯುತ್ತಿದ್ದ ತಾಯಿಗೆ ಗಡಿಬಡಿಯಲ್ಲಿ ತಾನು ಕೊಡುವ ಮಾತಿನ ವ್ಯಾಪನೆಯನ್ನಾಗಲಿ ಜಟಿಲತೆಯನ್ನಾಗಲಿ ಅರಿಯಲವಕಾಶವಿಲ್ಲದೆ, ಕುದಿಬಗೆಯಲ್ಲಿ ಮಾತುಕೊಟ್ಟುಬಿಟ್ಟನು. ಆದರೆ ಹಾಗೆ ಮಾಡಿದ್ದು ಮಂತ್ರದಂತೆ ಕೆಲಸಮಾಡಿತು. ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆ ಯಾವುದೂ ಒಂದು ಸಂತ್ಯಾಪ್ತಿಯ ಶಾಂತಿ ಮಾತೆಯ ಮುಖದ ಸುತ್ತಲೂ ಸುಳಿದಾಡಿತು.

ಮರುದಿನ ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ನಾಗಮ್ಮನವರು ತೀರಿಕೊಂಡರು. ಸಾಯುವ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಮಗನನ್ನು ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ನೋಡುತ್ತಾ ಸಂತೋಷವಾಗಿ ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡರಂತೆ.

ತವರು ಮನೆಯ ಮುಳ್ಳಿನ ಹಾಸಗೆ

ಗದ್ದೆಯ ಕೊಯ್ಲಿನ ಕಾಲದ ಬಾನು ತಿಳಿದಿದತ್ತು; ನೀಲಿ ಬೆಳೆದಿತ್ತು. ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ, ಹೊಂದನೆಯ ಹಳದಿಯ ಹಪ್ಪೆರನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿದ್ದುದರಿಂದ, ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಕ್ಷೌರದ ಪಟ್ಟಿ ಎಳೆದಿದ್ದಂತೆ ಬೋಳಾಗಿ ಕಾಣಿಸುತ್ತಿದ್ದರೂ, ಸುತ್ತಲೂ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಅನಂತವಾಗಿ ಬೆಳೆದಿದ್ದ ಅರಣ್ಯಗಳಿಂದಲೂ ಕಣಿವೆಯ ಹುಲ್ಲುಗಾವಲುಗಳಿಂದಲೂ ನೆಲವೆಲ್ಲ ಹಸುರಾಗಿತ್ತು. ಇನ್ನೂ ನಡುಹಗಲಾಗಿರದಿದ್ದರೂ ಬಿಸಿಲು ಪ್ರಖರವಾಗಿಯೇ ಇತ್ತು. ಗದ್ದೆಯ ಕೋಗಿನಿಂದ ಮನೆಯ ಕಡೆಗೆ ಮರಗಳ ನಡುನಡುವೆ ತೂರಿಹೋಗುವ ಕಾಲ್ಕಾರಿಯಲ್ಲಿ ತುಂಬು ಯೌವನದ ಗ್ರಾಮ್ಯ ತರುಣಿಯೊಬ್ಬಳು ನೆಲ್ಲುಹುಲ್ಲಿನ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಹೊರೆಯನ್ನು ಹೊತ್ತು ಸ್ವಲ್ಪ ನಿಧಾನವಾಗಿಯೇ ಎಂಬಂತೆ ಸಾಗುತ್ತಿದ್ದಳು. ಆಕೆ ಮೆಲ್ಲಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದುದು ಹೊರೆಯ ಭಾರದಿಂದಾಗಿರಲಿಲ್ಲ; ಆಯಾಸದಿಂದಾಗಿರಲಿಲ್ಲ; ಚಿಂತೆಯಿಂದಾಗಿತ್ತು.

ಹೊತ್ತ ಹುಲ್ಲಿನ ಹೊರೆಯ ದೆಸೆಯಿಂದ ಕರಿಯ ಸೀರೆಯ ತುಂಡಿನಿಂದ ಬಿಗಿದು ತಳಾಲೆ (ಹೆಂಗಸರು ಕೆಲಸ ಮಾಡುವಾಗ ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳುವ ಹಾಳೆಯ ತಲೆಯುಡೆ; ಒಂದು ತೆರನಾದ ಶಿರತ್ರ) ಹಾಕಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಆಕೆಯ ಮಂಡೆಯಾಗಲಿ ಮುಖವಾಗಲಿ ಹೊರಗೆ ಕಾಣುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಆಕೆಗೂ ಕಾಣಿಸುತ್ತಿದ್ದುದು ತನ್ನ ಮುಂದಿರುತ್ತಿದ್ದ ಒಂದೆರಡು ಮಾರು ದೂರದ ದಾರಿ ಮಾತ್ರ. ಹುಲ್ಲಿನ ಹೊರೆ ನಾಲ್ಕು ಕಡೆ ಬಾಗಿ ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡಿತ್ತು. ಹೆಜ್ಜೆಯಿಟ್ಟಂತೆಲ್ಲ ಅದರ ತನೆಯು ತುದಿಗಳು ಕುಣಿದಾಡಿ ಸದ್ದುಗೈಯುತ್ತಿದ್ದುವು.

ಕಂಠದ ಕೆಳಗೆ ಕಾಣಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಆಕೆಯ ಆಕೃತಿ ತುಂಬಾ ವಾಗ್ಮಿಯಾಗಿತ್ತು. ಆಕೆಯ ಮೈಕಟ್ಟು ಸುಪುಷ್ಟವಾಗಿ ರಸ ತುಂಬಿ ತುಳುಕಲಿರುವ ಹಣ್ಣಿನ ನೆನಪು ತರುವಂತಿತ್ತು. ಹಾಕಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಮಾಸಲುರವಕೆ ತೋಳುಗಳನ್ನು ಬಿಗಿದು ಕಚ್ಚಿ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡಂತಿತ್ತು. ಮತ್ತೂ,

ಬಿರಿಯುವಂತೆ ಉಬ್ಬಿದ ಎದೆಗಳನ್ನು ಇನ್ನೇನು ಸೋತುಬಿಡುತ್ತೇನೆ, ಹರಿದುಹೋಗುತ್ತೇನೆ ಎಂಬಂತೆ ತಬ್ಬಿ ಹಿಡಿದಿತ್ತು. ಎದೆಯ ಮಧ್ಯೆ ಕರಮಣಿ ತಾಳಿಯೊಂದು ನೇತಾಡುತ್ತಿತ್ತು. ಆಕೆಯುಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದ ಮಲೆನಾಡಿನುಡುಗೆಯ ಸೀರೆಯನ್ನು ನಸುಮೇಲೆಳೆದು ಸೊಂಟಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕಿಸಿ ಬಿಗಿದಿದ್ದುದರಿಂದ, ನೆಲದಿಂದ ಮೇಲೆ ಸುಮಾರು ಒಂದು ಅಡಿಯವರೆಗೂ ಮಾಂಸಖಂಡಗಳಿಂದ ಸುತ್ತುವರಿದಿದ್ದ ಬಲವಾದ ಎಲುಬಿನ ಕಾಲುಗಳು ದಿಟ್ಟವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದುವು. ನೆತ್ತಿಯಮೇಲಿದ್ದ ಹುಲ್ಲುಹೊರೆಯನ್ನು ತಬ್ಬಿಬಿಗಿದು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡಿದ್ದ ಎರಡು ಕೈಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಕಡಗಗಳು ಬಳೆಗಳೂ ಸದ್ದು ಮಾಡಲಾರದೆ ಬಾಯಿಮುಚ್ಚಿ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡಂತಿದ್ದುವು. ರವಕೆಯಾಚೆಗೆ ಬರಿದಾಗಿದ್ದ ತೋಳುಗಳಲ್ಲಿ ಹಚ್ಚೆ ಕುಚ್ಚಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಕರಿನೀಲ ಚಿತ್ರಗಳೂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದುವು.

ದೀರ್ಘವಾಗಿ ಆಲೋಚನೆ ಮಾಡುತ್ತ ಮಾಡುತ್ತ ತರುಣಿಯ ಚಲನೆ ಅತಿ ಮಂದವಾಗುತ್ತ ಬಂದಿತು. ಆಕೆ ತಾನಿದ್ದ ಸನ್ನಿವೇಶವನ್ನೆ ಮರೆತು ಬೇರೊಂದು ಜಗತ್ತಿನ ನಿವಾಸಿಯಾಗಿದ್ದಳು.

ಹಿಂದಿನಿಂದ “ಓಹೋ ಏನಿದು, ಸುಬ್ಬಕ್ಕ? ಕುಗುರ್ತಾ ಹೋಗಿದ್ದೀಯಾ! ಬಿರುಬಿರನೆ ಹೋಗಬಾರದೆ? ಗಂಡಸರು ಹೇಳಾಕೂ ನೀವು ಮಾಡಾಕೂ ಸರಿಯಾಗದೆ” ಎಂಬ ಗಟ್ಟಿ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಅತ್ತಿಗೆಯ ದನಿಯನ್ನು ಗುರುತಿಸಿಯೂ ತರುಣಿ ಮಾತಾಡದೆ, ಹಿಂತಿರುಗಿ ನೋಡದೆ, ಕನಸಿನಿಂದ ತಟಕ್ಕನೆ ಎಚ್ಚತ್ತವಳಂತಾಗಿ ಬೇಗಬೇಗನೆ ಕಾಲುಹಾಕತೊಡಗಿದಳು. ಹಿಂದಿನಿಂದ ಹುಲ್ಲುಹೊರೆಯನ್ನು ಹೊತ್ತು ಬರುತ್ತಿದ್ದವಳೂ ಬೇಗ ಬೇಗನೆ ಬಳಿಸಾರಿದಳು. ಅವಳು ನೆಲ್ಲುಹಳ್ಳಿಯ ನೆರೆಮನೆ ಹೊರಮನೆ ವಿಚಾರಗಳನ್ನೆತ್ತಿ ಮಾತಾಡತೊಡಗಿದಳು. ಆದರೆ ತರುಣಿ ಪಡಿನುಡಿಯದೆ ಸರಸರನೆ ಮುಂಬರಿದಳು. ಬತ್ತದ ತನೆಯ ಭಾರದ ನೆಲ್ಲುಹಳ್ಳಿನ ಹೊರೆಗಳೆರಡೂ ಹೆಚ್ಚೆಚ್ಚೆಗೂ ತನೆಯುಜ್ಜಿ, ಒಣ ಹುಲ್ಲುಜ್ಜಿ, ಗಾಳಿಗೆ ಸುಯ್ ಸುಯ್ ಸದ್ದುಮಾಡುತ್ತಿದ್ದುವು.

ಆ ದಿನ ನೆಲ್ಲುಹಳ್ಳಿಯ ಪೆದ್ದೇಗೌಡರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕಂಬಳವಾಗಿತ್ತು. ವಾಡಿಕೆಯಂತೆ ನೆರೆಹೊರೆಯ ಮನೆಯವರೂ ಅವರ ಮನೆಗೆ ಪಡಿಗಲಸ ಮಾಡಿಕೊಡಲು ಬಂದಿದ್ದರು. ಎಲ್ಲರೂ ಸೇರಿ, ಮೂವತ್ತು ಜನರಮೇಲೆ ಪೈರು ಕುಯಿದು ಗದ್ದೆಯಿಂದ ಮನೆಯಬಳಿಯ ಕಣಕ್ಕೆ ಸಾಗಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಗಂಡನ ಕ್ರೌರ್ಯಕ್ಕಂಜಿ ತವರು ಸೇರಿದ್ದ ಸುಬ್ಬಮ್ಮನೂ ಎಲ್ಲರಂತೆಯೇ ಗದ್ದೆಯಿಂದ ಹುಲ್ಲುಹೊರೆ ಹೊತ್ತುತಂದು ಕಣದಲ್ಲಿ ಬಣಬೆ ಹಾಕುತ್ತಿದ್ದವರಿಗೆ ಅವುಗಳನ್ನು ಕೊಡುವ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ಬೆಳಗಿನಿಂದಲೂ ತೊಡಗಿದ್ದಳು.

ನೆಲ್ಲುಹಳ್ಳಿ ಕಾನೂರಿನಂತೆ ಒಂದೇ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಹೆಂಚಿನ ಮನೆಯ ಹಳ್ಳಿಯಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಸ್ವಲ್ಪ ದೂರ ದೂರವಾಗಿದ್ದರೂ ನಾಲ್ಕಾರು ಬಡ ಹುಲ್ಲು ಮನೆಗಳಿರುವ ಹಳ್ಳಿಯಾಗಿತ್ತು. ಆದ್ದರಿಂದ ಅಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಮನೆಯವರಲ್ಲದವರ ವಿಚಾರವಾಗಿಯೂ ನಿಂದೆ ಕುತ್ತಿತಗಳನ್ನೆಸಗಲು ಹೆಚ್ಚು ಅವಕಾಶವಿರುತ್ತಿತ್ತು; ಹಾಗೆಯೇ ಸ್ನೇಹಕ್ಕೂ ಅವಕಾಶವಿರುತ್ತಿತ್ತು.

ಬಣಬೆಯ ಮೇಲೆ ನಿಂತು ಕುತ್ತರೆ ಹಾಕುತ್ತಿದ್ದ ದೂರದ ನೆರೆಯ ಯುವಕನೊಬ್ಬ ಹೊರೆ ಹೊತ್ತು ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಸುಬ್ಬಮ್ಮನನ್ನು ದೂರದಿಂದಲೆ ಗುರುತಿಸಿ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ, “ಓಹೋ ಹೋ ನೋಡ್ರಪ್ಪಾ, ನಮ್ಮ ಕಾನೂರು ಹೆಗ್ಗಡಿತಮ್ಮನೋರು ಹೊರಲಾರದೆ ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ಬತ್ತಾರೆ! ಏನಿದು ಹೆಗ್ಗಡಿತಮ್ಮೋರೆ? ಗಂಟೆಗೊಂದು ಹುಲ್ಲುಹೊರೆ ತತ್ತೀರಿ! ದೊಡ್ಡೋರ ಕೈಹಿಡಿದ ಕೂಡ್ಲೆ ಬಡೋರಿಗೆ ಬೊಜ್ಜು ಬಂದುಬಿದ್ದದೆ! ಆಮೇಲೆ ಒಂದು ಹೆಜ್ಜೆ ಹೋಗ್ಬೇಕಾದ್ರೆ ದಂಡಿಗೇನೆ ಬರಬೇಕು” ಎಂದು ಮೊದಲಾಗಿ ಲೇವಡಿ ಮಾಡಿದನು.

ತನ್ನ ಒಂದೊಂದು ಮಾತಿನೀಟಿಯ ತಿವಿತಕ್ಕೂ ಸುಬ್ಬಮ್ಮನ ಹೃದಯ ಜಜ್ಜರಿತವಾಗಿ ನೆತ್ತರು ಬಸಿಯುತ್ತದೆ ಎಂಬುದು ಅವನ ಒರಟು ಬುದ್ಧಿಗೆ ಹೇಗೆ ತಿಳಿಯಬೇಕು? ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಸಾಹುಕಾರರಾದ ಕಾನೂರು ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರು ಕೇಳುವುದಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ಸುಬ್ಬಮ್ಮನನ್ನು ತನಗೇ ಮದುವೆಮಾಡಿಕೊಡುತ್ತಾರೆಂದು ಗಾಳಿವದಂತಿ ಬೇರೆ ಇದ್ದಿತಂತೆ ಆ ಗ್ರಾಮ್ಯ ಯುವಕನಿಗೆ! ಅದು ಬೇರೆ ಅವನ ಸರಸದ ಮಂಗನಿಗೆ ಏಣಿ ಹಾಕಿಕೊಟ್ಟಂತಿತ್ತು.

ಸುಬ್ಬಮ್ಮ ಹುಲ್ಲು ಹೊರೆಯನ್ನು ಹೊತ್ತುತಂದು, ನಿಮಿಷ ನಿಮಿಷಕ್ಕೂ ಬೆಳೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಬಣಬೆಗೆ ಚಾಚಿದ್ದ ಬಿದಿರೇಣಿಯನ್ನು ಮೆಲ್ಲನೆ ಏರಿ, ಹೊರೆಯನ್ನು ಕುತ್ತರೆ ಹಾಕುತ್ತಿದ್ದವರ ಬಳಿ ಹೊತ್ತುಹಾಕಿ, ಮುಖದಮೇಲೆ ಇಳಿಯುತ್ತಿದ್ದ ಬೆವರನ್ನು ಒರೆಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಮರಳಿ

ಏಣಿಯನ್ನಿಳಿಯುತ್ತಿದ್ದಳು. ಎರಡು ಮೆಟ್ಟಿಲಿಳಿಯುವುದರೊಳಗಾಗಿ ನಡುಹರೆಯದವನೊಬ್ಬ ಹುಲ್ಲುಹೊರೆ ಹೊತ್ತು ತಂದು ಏಣಿಯನ್ನೇರತೊಡಗಿದ್ದನು. ಕುತ್ತರೆ ಹಾಕುತ್ತಿದ್ದವರೂ ಕೆಳಗಿದ್ದವರೂ ಹೆಂಗಸರೂ ಗಂಡಸರೂ ಎಲ್ಲರೂ ಸೇರಿ ಸುಬ್ಬಮ್ಮನದೇ ಉದ್ಗಟತನವೆಂದು ನಿರ್ಧರಿಸಿ, ಮೇಲೇರುತ್ತಿದ್ದವರಿಗೆ ಜಾಗ ಬಿಟ್ಟುಕೊಡುವಂತೆ ಗದರಿಸಿ ಕೂಗಿಕೊಂಡರು.

“ಏನು ದೌಲತ್ತು ಅವಳಿಗೆ ಹಾಂಗಾದರೆ? ಒಬ್ಬ ಹೊರೆ ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ಹತ್ತುತ್ತಿರುವಾಗಲೇ ಬೇಕೆಂತ ಇಳೀತಿದ್ದಾಳಲ್ಲಾ!”

“ದೊಡ್ಡವರ ಕೈಹಿಡಿದ ಪಿತ್ತ ಇನ್ನೂ ಇಳೀಲಿಲ್ಲ ಅಂತ ಕಾಣ್ತದೆ.”

“ಬರ್ರಾ ಬರ್ತಾ ಗಂಡುಬೀರಿ ಆಗ್ತಿದ್ದಾಳೆ?”

“ಯಾವನಾದರೂ ಒಬ್ಬ ಕೈಕೊಟ್ಟೆ, ಸೊಕ್ಕೆಲ್ಲ ಇಳಿದು ಹೋಗ್ತದೆ.”

ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದೊಂದೂ ಸುಬ್ಬಮ್ಮನ ಕಿವಿಗೆ ಬೀಳದಿರಲಿಲ್ಲ. ಮಾತಾಡುತ್ತಿದ್ದವರ ಇಷ್ಟವೂ ಅವಳ ಕಿವಿಗೆ ಬೀಳಬೇಕೆಂಬುದೇ ಆಗಿತ್ತು.

ಸುಬ್ಬಮ್ಮ ಮತ್ತೆ ಏಣಿಯನ್ನೇರಿ ಹುಲ್ಲು ಬಣಬೆಯಮೇಲೆ ಅರುಗಾಗಿ ನಿಂತಳು. ಹೊರೆ ತಂದಿದ್ದವನು ಮೇಲೇರಿದ ತರುವಾಯ ಮತ್ತೆ ಕೆಳಗಿಳಿದು, ಸೀರೆಯಮೇಲೆಯೂ ಮೈಮೇಲೆಯೂ ಹಿಡಿದಿದ್ದ ಹುಲ್ಲಿನ ದೂಳನ್ನೂ ಚೂರುಗಳನ್ನೂ ಕೊಡಹಿಕ್ಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ, ಅಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ನಿಲ್ಲದೆ, ಬಂದ ಹಾದಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಗದ್ದೆಯಕಡೆಗೆ ಹಿಂತಿರುಗಿದಳು. ಇತರರಂತೆ ಬಸಿಮರದ ನೆರಳಿನಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಸ್ವಲ್ಪ ದಣಿವಾರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲೂ ಆಕೆಗೆ ಮನಸ್ಸಾಗಲಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ, ಅಲ್ಲಿದ್ದವರೆಲ್ಲರೂ ತನ್ನ ವಿಷಯವಾಗಿಯೇ ನಿಷ್ಕರವಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಾರೆಂಬುದು ಆಕೆಗೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಗೊತ್ತಾಗಿತ್ತು.

ಸ್ವಲ್ಪ ದೂರ ಸಾಗುವುದರೊಳಗಾಗಿ ಅದುವರೆಗೆ ಕಟ್ಟೆಹಾಕಿ ತಡೆದಿದ್ದ ನೋವು ಎದೆಯನ್ನು ಬಿರಿದಂತಾಗಿ ದುಃಖ ಉಕ್ಕಿಬಂದು, ಬಿಕ್ಕಿ ಬಿಕ್ಕಿ ಅಳುತ್ತಾ, ಸುತ್ತಲೂ ನೋಡಿ, ಯಾರೂ ಕಾಣಿಸದಿದ್ದುದನ್ನು ಕಂಡು, ದಾರಿಯಿಂದ ಅಡ್ಡವಾಗಿ ಹೋಗಿ, ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಹಲಸಿನಮರದಡಿ ಅದರ ಹೆಬ್ಬೇರಿನ ಮೇಲೆ ಹೊದೆಗಳ ಮರೆಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು, ಯಾತನೆಯ ಮೊಳಿಯ ಹಾಸಗೆಯಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು ಬಿದ್ದು ಹೊರಳಾಡಿ ಕಣ್ಣು ಕೀಸುವವರೆಗೂ ಮುಖವನ್ನು ತೀಡಿಬಿಟ್ಟಳು.

ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರ ಕ್ರೌರ್ಯದ ಕತ್ತಿಯಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು, ಇರುಳಿನಲ್ಲಿ ಸುಬ್ಬಮ್ಮ ಕೆಳಕಾನೂರಿಗೆ ಬಂದು, ಅಲ್ಲಿಂದ ನೆಲ್ಲಹಳ್ಳಿಗೆ ಬಂದಂದು ನೆರೆಹೊರೆಯವರೆಲ್ಲರೂ ಮನೆಯವರಿಗಿಂತಲೂ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಆಕೆಯ ಮೇಲೆ ಕನಿಕರ ತೋರಿದ್ದರು. ಆದರೆ ದುರದೃಷ್ಟಿ: ಪರಿಚಯದಿಂದ ಭಾವಗಳು ಬಹಳ ಉಪಯೋಗಿಸಿವ ಹಾರೆಯಂತೆ ಮೊನೆ ಮಾಸಿಹೋಗುತ್ತವೆ. ಅಷ್ಟೆ ಅಲ್ಲ; ಹಾರೆಯ ಮೊನೆಗೆ ಜಡೆಮಡಿಯಂತೆ, ಎದುರು ಭಾವಗಳೂ ಮೂಡುತ್ತವೆ. ನೆಲ್ಲಹಳ್ಳಿಯವರು ಮೊದಮೊದಲು ತೋರಿದ್ದ ಸಹಾನುಭೂತಿ ಬರುಬರುತ್ತಾ, ಶ್ರೀಮಂತರಾದ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರು ಆಕೆಯನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ತ್ಯಜಿಸಿದರೆಂದು ತಿಳಿದಮೇಲೆ, ಉದಾಸೀನವಾಗಿಯೂ ತಿರಸ್ಕಾರವಾಗಿಯೂ, ದ್ವೇಷವಾಗಿಯೂ ಪರಿಣಮಿಸಿಬಿಟ್ಟಿತು. ನೆಲ್ಲಹಳ್ಳಿಯ ಸುಬ್ಬಿ ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದ ಹಾಗೆ ಕಾನೂರು ಹೆಗ್ಗಡಿತಿಯಾಗಿ, ತರುವಾಯ ಅದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹಠಾತ್ತಾಗಿ ಮನೆಯಿಲ್ಲದ ಸುಬ್ಬಕ್ಕನಾಗಿಬಿಟ್ಟಳು.

ಗಂಡನನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬರುವ ತರುಣಿ ಬಹುಬೇಗ ನಿಂದೆಗೀಡಾಗುತ್ತಾಳೆ. ಸುಬ್ಬಮ್ಮನ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಅಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿ, ಅವರು ಇವರು, ಗುಸು ಗುಸು ಕೆಟ್ಟ ಮಾತಾಡಿಕೊಳ್ಳತೊಡಗಿದರು. ಕೆಲವರಂತೂ ಸುಬ್ಬಮ್ಮ ಕಾನೂರಿನಲ್ಲಿ ಕೆಟ್ಟ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದುದರಿಂದಲೇ ಗೌಡರು ಅವಳನ್ನು ಓಡಿಸಿಬಿಟ್ಟರೆಂದೂ, ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಅಂತಹ ದೊಡ್ಡಮನುಷ್ಯರು ಕೈಹಿಡಿದ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಕೈಬಿಟ್ಟು, ಅವಮಾನಕ್ಕೆ ಗುರಿಯಾಗುತ್ತಿದ್ದರೇ ಎಂದೂ, ಇಲ್ಲದ ಸಲ್ಲದ ದುರೂಹಗಳನ್ನು ಸಿಕ್ಕಿದ ಕಡೆ ಬಿತ್ತಿಬಿಟ್ಟರು. ಸಾಲದಿದ್ದುದಕ್ಕೆ ಬೇರೆ ಕಟ್ಟನಾಲಗೆಗಳ

ಜೊತೆಗೆ ಕೆಲವರ ಕೆಟ್ಟ ಕಣ್ಣು ಸುಬ್ಬಮ್ಮನಮೇಲೆ ಬೀಳತೊಡತಗಿತ್ತು. ಆಕೆಯ ಮನಸ್ಸೂ ಒಂದೆರಡು ಸಾರಿ ಅತ್ತಯಿತ್ತ ಅಲೆದಾಡಿ, ಅಳುಕಿ ಬಳುಕಿ, ಸೋಲಿನಂಚಿನವರೆಗೂ ಜಾರಿ ಬಹು ಕಷ್ಟದಿಂದ ಕೆಳಗೆ ಬೀಳದೆ ಆತುಕೊಂಡಿತ್ತು.

ಹೊರಗಿನವರ ಮಾತಿರಲಿ, ತವರುಮನೆಯವರು ಕೂಡ ಆಕೆಯ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಮುರಿದ ಮನಸ್ಸಾಗಿದ್ದರು. ಆಕೆಯ ಅತ್ತಿಗೆಯೊಬ್ಬಳಂತೂ ಪಕ್ಕೆಯಲ್ಲಿ ಚುಚ್ಚಿಕೊಂಡ ಬಾಣದಂತೆ ಕೊರೆದು ಕೊರೆದು ಕಿರುಕುಳ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರು ಯಾತ್ರೆಯ ಹೋಗಿದ್ದಾಗ, ಸುಬ್ಬಮ್ಮ ಕಾನೂರಿಗೆ ಹೋಗಿ ತನ್ನ ಒಡವೆಗಳನ್ನು ತಂದು ಹೂವಯ್ಯನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಜೋಪಾನವಾಗಿಡಲು ಕೊಟ್ಟು ಬಂದಂದಿನಿಂದಲಂತೂ ಆಕೆಗೆ ಕಿರುಕುಳ ಅಸಹನೀಯವಾಗಿತ್ತು. ತಾಯಿಯಾದಿಯಾಗಿ ಎಲ್ಲರೂ ಸಿಡುಗುಟ್ಟುತ್ತಿದ್ದರು. ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಸುಬ್ಬಮ್ಮ ತನ್ನ ಬೆಳೆಬಾಳುವ ಒಡವೆ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಮನೆಗೆ ತರಲಿಲ್ಲವಲ್ಲಾ ಎಂದು ಹೊಟ್ಟೆಯುರಿಯತೊಡಗಿತ್ತು. ತವರುಮನೆಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋದರೆ ಒಡವೆಗಳೆಲ್ಲ ತನ್ನ ಕೈತಪ್ಪಿ ಹೋಗುತ್ತವೆಂದೇ ಸುಬ್ಬಮ್ಮ ಅವುಗಳನ್ನು ಜಾಣ್ಮೆಯಿಂದ ಹೂವಯ್ಯನ ವಶದಲ್ಲಿಟ್ಟು ಹೋಗಿದ್ದಳು.

ಮನೆಯವರಿಗೆ ಎಂದು ಆಶಾಭಂಗವಾಯಿತೋ ಅಂದಿನಿಂದ ಅವರೂ ಇತರರೊಡನೆ ಸೇರಿ ಸುಬ್ಬಮ್ಮನನ್ನು ಪೀಡಿಸತೊಡಗಿದರು. ಅವಳ ಕೈಲಿ ಕೂಲಿಯಂತೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿಸತೊಡಗಿದರು. ಸ್ವಲ್ಪ ಅವಕಾಶ ಸಿಕ್ಕಿದರೂ ಸಾಕು “ಅವ್ವಾ, ಇದೇನು ನಿನ್ನ ಗಂಡನ ಮನೆ ಅಲ್ಲಾ! ನಾವು ಬಡೋರು! ಅಚ್ಚುಕಟ್ಟಾಗಿ ಕೂತುಕೊಂಡು ತಿನ್ನಬೇಕಾದರೆ ನಿನ್ನ ಗಂಡನ ಮನೀಗೇ ಹೋಗು! ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಒಡವೆಯೆಲ್ಲಾ ಕೊಟ್ಟುಬಂದಿಯಲ್ಲಾ ಅವರ ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆ ಹೋಗು!” ಎಂದು ಮೊದಲಾಗಿ ಮೂದಲಿಸಿ ಮಾತಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಸುಬ್ಬಮ್ಮನಿಗೂ ಇದನ್ನೆಲ್ಲಾ ಕೇಳಿ ಕೇಳಿ ಮನಸ್ಸು ರೇಗಿ ತವರುಮನೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಕೆಳಕಾನೂರಿಗೆ ಹೋಗಿ ಹೂವಯ್ಯನ ಆಶ್ರಯದಲ್ಲಿ ನಾಗಮ್ಮನವರೊಡನೆ ಅವರ ಜೀತದಾಳಾಗಿಯಾದರೂ ಇದ್ದುಬಿಡುತ್ತೇನೆಂದು ಯೋಚಿಸಿದ್ದಳು. ಆದರೆ ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿಯೇ ನಾಗಮ್ಮನವರೂ ತೀರಿಕೊಂಡ ವಾರ್ತೆ ಬಂದುದರಿಂದ ಮುಂದೇನೂ ತೋಚದೆ ಸುಮ್ಮನಾಗಿದ್ದಳು. ಮದುವೆಯಾಗದಿದ್ದ ಗಂಡಸರ ಮಧ್ಯೆ ಗಂಡನನ್ನು ಬಿಟ್ಟ ಯುವತಿ ತಾನೊಬ್ಬಳೇ ಇದ್ದರೆ, ನಿಂದೆಗೆ ಸವಾರಿಮಾಡಲು ಜೂಜಿನ ಕುದುರೆಯನ್ನೇ ಕೊಂಡುಕೊಟ್ಟಂತಾಗುತ್ತದಲ್ಲವೆ?

ಹಲಸಿನ ಮರದಡಿ ಕುಳಿತು ಯೋಚಿಸಿ ಯೋಚಿಸಿ ಅಳುತ್ತಿದ್ದ ಸುಬ್ಬಮ್ಮನಿಗೆ ಏನೆ ಆಗಲಿ ತನ್ನ ಗಂಡನ ಮನೆಯೇ ಸ್ವರ್ಗವೆಂಬುದಾಗಿ ತೋರಿತು. ಈ ನಿಂದೆಯ ಒಳ ಇರಿತದ ಮುಂದೆ ಆ ಗಂಡನ ಹೊರಗುದ್ದು ಮೃದುವಾಗಿ ತೋರಿತು. ಈ ಅವಮಾನದ ಎದುರು ಆ ಕಷ್ಟ ಸಂಕಟಗಳೆಲ್ಲ ಬೇಜಾರು ಪರಿಹಾರವಾಗುವ ಸಾಹಸಗಳಾಗಿ ತೋರಿದುವು. ಗಂಡನ ಗುದ್ದೊಂದನ್ನು ಸಹಿಸಿಕೊಂಡರಾಯಿತು, ತಾನೆ ಕಾನೂರಿನ ಆಡಳಿತಕ್ಕೆಲ್ಲ ಹೆಗ್ಗಡಿತಿಯಾಗಿರಬಹುದಲ್ಲವೆ? ಅದೂ ಅಲ್ಲದೆ, ಈಗ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರು ಮೊದಲಿದ್ದಂತೆ ಕ್ರೂರವಾಗಿಲ್ಲವಂತೆ; ಧರ್ಮಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಯಾತ್ರೆ ಹೋಗಿ ಬಂದಮೇಲೆ ಅವರ ಬುದ್ಧಿ ಬೇರೆಯಾಗಿದೆಯಂತೆ. ಬಹಳ ಸಾತ್ವಿಕರಾಗಿದ್ದಾರಂತೆ. ಆ ಸುದ್ದಿ ನಿಜವಾಗಿಯೇ ಇರಬೇಕು. ಹಾಗಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ, ಮೊದಲಿನ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರೇ ಆಗಿದ್ದರೆ, ನಾನು ತಂದಿದ್ದ ಒಡವೆ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಪಡೆಯುವ ಸಾಹಸ ಮಾಡದೆ ಇರುತ್ತಿದ್ದರೆ? ಪ್ರತೀಕಾರಮಾಡದೆ ಸುಮ್ಮನಿರುತ್ತಿದ್ದರೆ? ಒಡವೆಗಳನ್ನು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಕೊಡಬೇಕೆಂದು ಹೇಳಿ ಒಬ್ಬ ಆಳನ್ನೂ ಕೂಡ ಕಳುಹಿಸಲಿಲ್ಲ!

ಆಲೋಚಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಹಾಗೆ. ಸುಬ್ಬಮ್ಮನ ಕಂಬನಿಯಲ್ಲಿ ಹೊಸದಾಗಿ ಸೌಜನ್ಯಮೂರ್ತಿಯಾಗಿ ಸಾತ್ವಿಕರಾಗಿದ್ದ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರ ಮಧುರಾಕೃತಿ ಕಂಗೊಳಿಸಿ ಮನಂಗೊಳಿಸಿತು. ಅವರಿಂದ ಹಿಂದೆ ತನಗಾಗಿದ್ದ ಅನ್ಯಾಯಗಳನ್ನೂ ಯಾತನೆಗಳನ್ನೂ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಕ್ಷಮಿಸಿಬಿಟ್ಟಳು. ಅವರ ಪರವಾಗಿ ಆಕೆಯ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಅಲಂಪೊಂದು ಹೂ ಮೂಡುವಂತೆ ಮೂಡಿತು. ಪುನಃ ತಾನು ಕಾನೂರಿನ ಹೆಗ್ಗಡಿತಿಯಾಗಿ ಎಲ್ಲರ ಗೌರವ ಭಯಗಳಿಗೆ ಪಾತ್ರಳಾಗಿರುವಂತೆ ಭಾಸವಾಯಿತು. “ಹಾಗಾದರೆ, ದೇವರ ದಯೆಯಿಂದ ಹಾಗಾದರೆ, ಇವತ್ತು ನನ್ನನ್ನು ಹಾಸ್ಯಮಾಡಿ ನಿಂದಿಸಿದ ಈ ನೆಲ್ಲಹಳ್ಳಿಯ ಕುರಿಗಳೆಲ್ಲ, ನಾನು ಮಾತಾಡಿಸಿದರೆ ಸಾಕು ತಾವು ಧನ್ಯರಾದೆವೆಂದುಕೊಂಡು ನಾಯಿಮರಿಗಳಂತೆ, ನನ್ನ ಕಾಲಬಳಿ ಮೂಲಗಿಸುವುದನ್ನು ನೋಡುತ್ತೇನೆ!” ಎಂದುಕೊಂಡಳು.

ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿನಿಂದ ನಿರ್ದಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಸುಬ್ಬಮ್ಮ ತನ್ನ ಅತ್ತಿಗೆಯ ಕಠಿಣವಾದ ಕೂಗಿನಿಂದ ಎಚ್ಚತ್ತಳು. ಅವಳ ಬೈಗುಳಕ್ಕೆ ಒಂದಿನಿತೂ ಕಿವಿಗೊಡದೆ ಹುಲ್ಲುಹೊರೆಯನ್ನು ಹೊತ್ತು ತರಲು ಗದ್ದೆಗೆ ಹೊರಟಳು. ಆಕೆಯ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಒಂದು ಆಶಾಢ್ಯೆಯದ ಕವಚ ದೊರೆಕೊಂಡಿತ್ತು.

ಆದರೂ ಸುಬ್ಬಮ್ಮ ಕಾನೂರಿಗೆ ಹೊರಡಲಿಲ್ಲ. ಹಲಸಿನ ಮರದಡಿ ತಾಲನು ಕಟ್ಟಿದ್ದ ತನ್ನ ಗಂಡನ ಚಿತ್ರದಲ್ಲಿ ತರುವಾಲಯ ಆಕೆಗೆ ಸಂಪೂರ್ಣ ನಂಬುಗೆ ಹುಟ್ಟಲಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲದೆ ಅಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿದ್ದ ಕಾನೂರಿನ ಚಿತ್ರದಲ್ಲಿ ಹಲ್ಲುಬ್ಬಿನ ಸೇರೆಗಾರರನ್ನು ಹೊರಬಿಟ್ಟಿದ್ದಳು. ಅವರನ್ನು ನೆನೆದೊಡನೆಯೆ ಆದೇಗೆ ಜುಗುಪ್ಸೆಯಾಯಿತು. ಎಲ್ಲಕ್ಕಿಂತಲೂ ಮುಖ್ಯ ಕಾರಣವಾಗಿ ಆಕೆಯಭಿಮಾನವಿತ್ತು. ಗಂಡನ ಮನೆಯಿಂದ ಒಂದು ಗಾಡಿ ಬರುವುದಂತೂ ಇರಲಿ, ಕರೆಯಲು ಜನ ಬರುವುದೂ ಬೇಡ, ಕಡೆಗೆ ಒಂದು ಗಾಳಿಸುದ್ದಿಯಾದರೂ ಬೇಡವೆ ತನ್ನನ್ನು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಕೊಂಡೊಯ್ಯುವುದಕ್ಕೆ?

ಅಂತಹ ನಿಮಿತ್ತ ಮಾತ್ರದ ಕರೆಗಾಗಿ ಕಾಯುತ್ತಾ ಅನಂತ ನಿರೀಕ್ಷೆಯಿಂದಿದ್ದಳು ಸುಬ್ಬಮ್ಮ.

ಕೆಲವು ತಿಂಗಳಮೇಲೆ ವೈಶಾಖಮಾಸದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸಂಜೆ ಕಮಾನುಗಾಡಿಯೊಂದು ನೆಲ್ಲುಹಳ್ಳಿಗೆ ಬಂದಿತು. ಅವನ ಒಕ್ಕಣ್ಣಿನ ವಿಕಾರ ಮುಖದವೆಸೆಯಿಂದ ಯಾರಿಗೂ ಮೊದಮೊದಲು ಗುರುತು ಸಿಕ್ಕದಿದ್ದರೂ ಗಾಡಿ ಹೊಡೆಯುತ್ತಿದ್ದವನು ಓಬಯ್ಯನಾಗಿದ್ದನು. ಗಾಡಿ ಪೆದ್ದೇಗೌಡರ ಮನೆಯ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ನಿಂತಿತು. ಗಾಡಿಯವನು ಎತ್ತುಗಳ ಕೊರಳು ಬಿಚ್ಚಿದನು. ಕಾನೂರು ಸೇರೆಗಾರ ರಂಗಪ್ಪಸೆಟ್ಟರು ಮೆಲ್ಲಗೆ ಹೊರಗೆ ತಲೆಹಾಕಿ, ಎರಡು ಮೆಟ್ಟುಗಳನ್ನೂ ನೆಲಕ್ಕೆ ರಪ್ಪನೆಸೆದು, ಗಾಡಿಯ ಕತ್ತರಿಯ ಮೇಲೆ ನಡೆದು ಬಂದು, ಮೂಕಿಯ ತುದಿಯಲ್ಲಿ ಕೆಳಗಿಳಿದರು.

ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರು ಬಹುದಿನಗಳಿಂದಲೂ ರೋಗಗ್ರಸ್ತರಾಗಿ ಹಾಸಗೆ ಹಿಡಿದಿದ್ದುದರಿಂದ ಅವರ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಂತೆ ಅವರ ಶುಶ್ರೂಷೆಗಾಗಿ ಅವರ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಕರೆತರಲು ಅವರ ಮಗ ರಾಮಯ್ಯ ಗಾಡಿ ಕಳುಹಿಸಿದ್ದನು. ಸೇರೆಗಾರರನ್ನು ಕಂಡು ಗಾಬರಿಯಾದರೂ ಓಬಯ್ಯನನ್ನು ಗುರುತಿಸಿದ ಮೇಲೆ ಸುಬ್ಬಮ್ಮನಿಗೆ ಧೈರ್ಯವಾಯಿತು ಮರುದಿನ ಬೆಳಗ್ಗೆ ಕಮಾನುಗಾಡಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಕಾನೂರಿಗೆ ಹೊರಟಳು. ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಓಬಯ್ಯನಿಂದ ಮನೆಯ ವಿಷಯಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಅನೇಕವಾಗಿ ಅರಿತುಕೊಂಡಳು. ನಡು ನಡುವೆ, ಗಾಡಿಯ ಹಿಂಭಾಗದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿದ್ದ ಸೇರೆಗಾರರೂ ಬಾಯಿಹಾಕಿ ಮಾತಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಅವರ ನಡತೆ ದೂರವಾಗಿ ಗಂಭೀರವಾಗಿ ವಿನಯಪೂರ್ವಕವಾಗಿತ್ತು. ಬಹುಶಃ ಸುಬ್ಬಮ್ಮನ ಮುಖದಲ್ಲಿ ನೋವಿನ ತಪಸ್ಸಿನಿಂದ ಬರುವ ಒಂದು ಅಧಿಕಾರದ ಗಾಂಭೀರ್ಯವಿದ್ದಿತೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರ ದರ್ಪ ಕುಂದಿದ ಹಾಗೆಲ್ಲಾ ಸೇರೆಗಾರರ ಬಲವೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಸ್ವಲ್ಪವಾಗಿ ಮುದುರಿಕೊಳ್ಳತೊಡಗಿತ್ತು.

ಬೇಸಗೆಯ ನಡುಗಾಡಿನ ಸರಲಿನಲ್ಲಿ ಬೈರ ಸಿದ್ಧರ ಏಡಿ ಷಿಕಾರಿ

“ಇಸ್ಸಿ! ಇದರ ಹೊಟ್ಟೆ ಹಾಳಾಗಲೋ!”

ಎಂದು ತಾನು ಎತ್ತಿ ಉರುಳಿಸಿದ್ದ ಕಲ್ಲೊಂದನ್ನು ಶಪಿಸುತ್ತಾ ನೆಟ್ಟಗೆ ನಿಂತು, ಮುಖಕ್ಕೂ ಕಣ್ಣಿಗೂ ಹಾರಿದ್ದ ಕೆಸರನ್ನು ಉಜ್ಜಿ ಒರಸಿಕೊಂಡ ಬೈರ ಮತ್ತೆ ಬಾಗಿ, ಕಲ್ಲೆತ್ತಿದ್ದ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ತುಂಬಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಬಗ್ಗಡವಾದ ನೀರಿನೊಳಗೆ ಕೈಯಾಡಿಸುತ್ತಾ, ಕಲ್ಲುಸಂದಿಗಳಲ್ಲಿ ಏಡಿಗಳನ್ನು ಹುಡುಕತೊಡಗಿದನು. ಅವನಿಗೆ ತುಸು ದೂರದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧನೂ ಅದೇ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿ, ಸರಲಿನಲ್ಲಿ ಕಲ್ಲುಗಳನ್ನು ಬಡಗುಡಿಸುತ್ತಿದ್ದನು.

ಬೆಟ್ಟಬೇಸೆಗೆಯಾಗಿತ್ತು. ತೊಳಕಬೇಕಾದ ಹೊಂಡಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ತೊಳಕಿ ಮುಗಿಸಿ, ಒಂದು ಸಣ್ಣ ಚಟ್ಟಂಗಿಯನ್ನೂ ಕೂಡ ಬಿಡದೆ ಪೂರೈಸಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದರಿಂದ ಬೈರನೂ ಸಿದ್ದನೂ ಇಬ್ಬರೂ ಸೇರಿ, ಆ ದಿನ ಹಗಲಿನಲ್ಲಿ ಮಲೆಯ ಸರಲುಗಳಲ್ಲಿ ಕಲ್ಲು ಮಗುಚಿ ಎಡಿ ಹಿಡಿಯಲು ಹೊರಟು ಬಹುದೂರ ಏರಿ ಸಾಗಿಸಿದ್ದರು. ಅಭ್ಯಾಸದಿಂದ ಅವರ ಕೈಕಾಲುಗಳು ಯಾಂತ್ರಿಕವಾಗಿ ಕೆಲಸಮಾಡುತ್ತಿದ್ದುವು. ಸದ್ದಿಲ್ಲದಿದ್ದ ಆ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಅವರು ಎತ್ತಿ ಎತ್ತಿ ಮಗುಚುತ್ತಿದ್ದ ಕಲ್ಲುಗಳ ಸದ್ದಿನೊಡನೆ ಅವರ ಹರಟೆಯೂ ಬಿಡುವಿಲ್ಲದೆ ಸರ್ವತೋಮುಖವಾಗಿ ಸಾಗಿತ್ತು.

ಅವರ ಹರಟೆ ಅತ್ತಯಿತ್ತ ಅಲೆದು ಕಡೆಗೆ ಕಾನೂರು ಕೆಳಕಾನೂರು ಮುತ್ತಳಿಗಳ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿಕೊಂಡಿತ್ತು. ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರ ಜೀತದಾಳಾಗಿದ್ದ ಸಿದ್ದ ತನ್ನ ಒಡೆಯರ ವಿಚಾರವಾಗಿಯೂ ಪಕ್ಷವಾಗಿಯೂ, ಹೂವಯ್ಯನ ಆಳಾಗಿದ್ದ ಬೈರ ತನ್ನ ಒಡೆಯರನ್ನು ಕುರಿತೂ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಭಿನ್ನಾಭಿಪ್ರಾಯಗಳು ಬಂದಾಗ ಅವನ್ನು ವಾದಿಸಿ ಇತ್ಯರ್ಥಮಾಡುವ ಗೋಚಿಗೆ ಹೋಗದೆ, ಕೆಮ್ಮಿಯೋ ಎಲೆಯಡಿಕೆ ಹಾಕಿಕೊಂಡೋ ಅಥವಾ ಹಿಡಿಯುತ್ತಿದ್ದ ಎಡಿಗಳ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಮಾತಾಡಿಯೋ ಕೊನೆಗಾಣಿಸಿಬಿಟ್ಟು ಮುಂದುವರಿಯುತ್ತಿದ್ದರು.

ಸಿದ್ದನು, ರಾಮಯ್ಯನಿಗೂ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರಿಗೂ ಜಗಳವಾಗಿದ್ದುದು, ಸೇರೆಗಾರರ ಒಳಸಂಚು, ಗಂಗೆಯ ಕಿಲಾಡಿತನ, ಸುಬ್ಬಮ್ಮನನ್ನು ಕಾನೂರಿಗೆ ಕರೆಯಿಸಿದುದು. ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರು ಹಾಸಗೆ ಹಿಡಿದು ದಿನ ದಿನಕ್ಕೂ “ಕಾಡು ಹತ್ತಿರ ಉರು ದೂರವಾಗುತ್ತಿರುವುದು” ಮೊದಲಾದುದನ್ನೆಲ್ಲ ಉಪ್ಪುಕಾರ ಹಚ್ಚಿ ಹೇಳಿ “ನಂಗೆಬ್ಯಾರೆ ಅರ್ತಾಗದಿಲ್ಲವ್ವಾ ಈ ದೊಡ್ಡೋರ ಮನೆ ಗಿಜರು!” ಎಂದನು.

“ಅಲ್ಲಾ! ನಿಮ್ಮ ರಾಮೇಗೌಡ್ರೀಗೆ ಮತ್ತೊಂದು ಮದ್ದೇ ಮಾಡ್ತಾರಂತೆ ಹೌದೇನೋ? ಹಾಂಗಾಂತ ಉರೆಲ್ಲ ಸುದ್ದಿಯವ್ವಾ!” ಎಂದು ಬೈರ ತಾನು ಹಿಡಿದಿದ್ದ ಎಡಿಯೊಂದರ ಕಾಲುಗಳನ್ನು, ಅದರ ಕಡೆ ಒಂದಿನಿತೂ ಲಕ್ಷ್ಯಕೊಡದೆ, ಒಂದೊಂದನ್ನಾಗಿ ಕಡ್ಡಿ ಮುರಿಯುವಂತೆ ಮುರಿದು ಮುರಿದು ಬಿಸಾಡತೊಡಗಿದನು. ಕಾಯಿಪಲ್ಯಗಳನ್ನು ಕತ್ತರಿಸುವವರಾದರೂ ಕೂಡ ಅಷ್ಟೊಂದು ನಿರ್ದಾಕ್ಷಿಣ್ಯವಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ತೋರತ್ತದೆ.

“ಅದೇ ಈಗೊಂದು ದೊಡ್ಡ ಕಿಸಾಕೊಳ್ಳಿ ಆಗ್ಕೊಂಡು ಕೂತದಂತೆ. ಮುತ್ತಳಿ ಗೌಡ್ರು ಸೀತಮ್ಮನ ಕಳಿಸಾದಿಲ್ಲ ಅಂತಾರಂತೆ. ಅದಕ್ಕಿವರು ಹಾಂಗಾದ್ರೆ ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಸೊಸೆ ತಂದೇಬಿಡ್ತೀನೆ ಅಂತಾರಂತೆ. ರಾಮಯ್ಯೋರೆ ಒಪ್ಪೋದಿಲ್ಲಂತೆ, ಅವರೊಪ್ಪಿದ್ರೆ ಈ ಹೊತ್ತಿಗಾಗ್ಗೆ ಮದೇಮನೆ ತುಂಡು ಕಡ್ಡು ಹೊಡೀಬೈದಿತ್ತಲ್ಲಾ!.... ಈ ದೊಡ್ಡೋರ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಏನಾಗ್ತೋ ಏನವ್ವಾ ಮದೇ ಮಾಡಿಕೊಂಡ್ರೆ? ನಾನಾಗಿದ್ರಾ? ಒಂದಲ್ಲ ಎಳ್ಳಲ್ಲ, ಹತ್ತು ಮದೇ ಬೇಕಾದ್ರೂ “ಹೂಂ ಸೈ” ಅಂತಿದ್ದೆ ಮೀಸೆ ಮ್ಯಾಲೆ ಕೈಹಾಕಿ! ಈಗ ನೋಡು ಬೈರಣ್ಣಾ, ನಾ ಮದೆ ಆಗ್ಗೇಕು ಅಂತಾ ಏಟು ದಿನದಿಂದ ಹುನಾರು ಮಾಡ್ತಿದ್ದೀನಿ. ಗೌಡರು “ನಿಂಗೀಗಾಗ್ಗೆ ಮೂರುಮದುವೆಗೆ ಸಾಲ...ಕೊಟ್ಟಾಗದೆ. ಇನ್ನು ಕೊಡೋದಿಲ್ಲ ಅಂತಾರೆ. ನಾ ಏನು ಮಾಡ್ಲಿ ನೀನೆ ಹೇಳಣ್ಣಾ. ಆ ರೆಂಡೇರು ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರಾಗಿ ಸತ್ತುಹೋದ್ರಲ್ಲಾ, ಅದಕ್ಕೆ ನಾನೇನು ಮಾಡ್ಲಿ? ಅವರು ಸರಿಯಾಗಿ ಭೂತದ ಹರಕೆ ಮಾಡದೆ ಇದ್ರೆ ನನ್ನೇನ್ ತಪ್ಪು...?” ಎಂದು ಮೊದಲಾಗಿ ತನ್ನ ಕಷ್ಟಸಂಕಟಗಳನ್ನೇ ಬಹಳ ಹೊತ್ತು ಹೇಳಿಕೊಂಡನು.

“ನೀ ಹೇಳಿದ್ದೂ ಹೌದೇ! ನೋಡು, ನಮ್ಮ ಹೂವೇಗೌಡ್ರು ಇದ್ದಾರೆಲ್ಲಾ ಅವರಿಗೆ ದೇವರಂತಾ ಬುದ್ಧಿ. ಆದ್ರೂ ಮದೇ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳದೇ ಅವರವನ್ನೇ ಕೊಂದುಬಿಟ್ಟು ಪಾಪ! ಅವರದ್ದೆಲ್ಲಾ ಸರಿ; ಆದರೆ ಮದೇ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬಿಟ್ಟಿದ್ರೆ!.. ನೋಡು, ಮನ್ನೆ ಅದು (ಎಂದರೆ, ಅವನ ಹೆಂಡತಿ) ಹಡೆದಾಗ ಹೂವಯ್ಯಗೌಡರು ಎಷ್ಟು ಉಪಚಾರ (ಉಪಕಾರ ಎನ್ನುವುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ) ಮಾಡಿದ್ರೂ ಅಂದ್ರೆ! ಅಕ್ಕಿ, ಬೆಲ್ಲ, ತುಪ್ಪ, ಕಾಫಿ, ಹಾಲು, ಔಸಿ, ಏನು ನಮ್ಮ ಬಿಡಾರ ಮನೆಯಾಗಿ ಹೋಗಿತ್ತು. ನಂಗಂತು ನನ್ನೆದ್ದಿ ದಿನಾ ಹಡೀತಾನೆ ಇದ್ದಿದ್ರೆ ಅನ್ನಿಸಿಬಿಟ್ಟು... ನಗಬೇಡ ಅಂತೀನಿ.. ನಿಂಗೊತ್ತಿಲ್ಲ ಅವರ ಮೈಮೆ!”

“ಅಲ್ಲೋ! ನಮ್ಮ ಸುಬ್ಬಮ್ಮ ಹೆಗ್ಗಡಿತಮ್ಮೋರು ಯಾಕೋ ದಿನಾ ಕೆಳಕಾನೂರಿಗೆ ಹೋಗ್ತಾರಂತಲ್ಲಾ!” ಎಂದು ಸಿದ್ದ ವ್ಯಂಗ್ಯಪೂರ್ಣ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಬೈರನ ಕಡೆಗೆ ನೋಡಿದನು.

“ಹೂವಯ್ಯಗೌಡರ ಕೈಲಿ ನಗಾ ಇಡಾಕೆ ಕೊಟ್ಟಾರಂತೆ ಕಣೋ! ಅದನ್ನು ಈಸಿಕೊಂಡು ಬರಾಕಂತಾ ಕಾಣ್ತದೆ ಜನಗೋಳಿಗೇನು ಆಡಿಕೊಳ್ಳಾಕೆ!”

“ಹಾಂಗಾರೆ, ಮುತ್ತಳ್ಳಿಗೌಡ್ರು ಸೀತಮ್ಮೊರನ್ನ ಗಂಡನ ಮನೆಗೆ ಕಳಿಸೋದೆ ಇಲ್ಲಂತೇನು?”

“ಸೀತಮ್ಮೊರ ಗಂಡನ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಾಕ ಒಲ್ಲೆ ಅಂತಾರಂತೆ.”

“ಮತ್ತೇನಾಡ್ತಾರಂತೆ?” ಸಿದ್ದ ಬೆರಗಾಗಿ ಕೇಳಿದನು.

“ತವರುಮನೇಲಿ ಇರ್ತಾರೆ!”

“ಇರ್ತಾರೆ? ನಂಗೆ ಬೇರೆ ಅರ್ತಾಗಾದಿಲ್ಲಪ್ಪಾ ಈ ದೊಡ್ಡೋರ ಮರ್ಜಿ”

“ನಿಂಗೆ ಅರ್ತ ಆಗೋದಾಗಿದ್ರೆ ಬೇಲರ ಕೇರೀಲಿ ನಮ್ಮ ಜೊತೆ ಯಾಕಿರ್ತಿದ್ಡೆ?” ಎಂದು ಬೈರ ನಕ್ಕನು.

“ಕೆಳಕಾನೂರಿನಾಗೆ ಒಂದು ತಿಂಗಳು ಇದ್ರಲ್ಲಾ ಸೀತಮ್ಮ ಕಾಯಿಲೆಯಾಗಿ....”

“ಅದೇ ನಿಮ್ಮ ಗೌಡ್ರು ಬರೇ ಹಾಕ್ತಾಗೆ!”

“ಆವಾಗಲೆ ಹೂವಯ್ಯಗೌಡರು ಸೀತಮ್ಮಗೆ ಏನೇನೋ ಹೇಳಿಕೊಟ್ಟುಬಿಟ್ಟಾರಂತೆ. ಮಾಯಾಮಂತ್ರಾನೂ ಹಾಕ್ಯಾರೆ ಅಂತಾನೂ ಹೇಳ್ತಾರೆ! ಇಲ್ಲಿದ್ರೆ ಸೀತಮ್ಮಗೆ ಹ್ಯಾಂಗೆ ತಿಳಿಬೇಕೋ ರಾಮಯ್ಯಗೌಡ್ರು ತಾಳೀ ಕಟ್ಟಿಲ್ಲಾ, ಅಗ್ರಹಾರದ ದೋಯಿಸರೇ ಕಟ್ಟಿದ್ರೂ ಅಂತಾ? ಧಾರೆ ಮಂಟಪದಾಗೆ ಅವರಿಗೆ ಮೈಮೇಲೆ ಬಂದಿತ್ತಂತೆ, ಪರ್ಜೆ ಇರಲಿಲ್ಲಂತೆ!”

“ನೀನು ಸುಮ್ಮನುಮ್ಮನೆ ಹೂವಯ್ಯಗೌಡರಮೇಲೆ ಇಲ್ಲಿದ್ದನ್ನೆಲ್ಲಾ ಹೇಳ್ಬೇಡ! ತಾಯಿ ಸತ್ತ ದುಃಖದಲ್ಲಿದ್ದ್ರೂ ಕೂಡ ಹಗಲೂ ರಾತ್ರಿ ಸೀತಮ್ಮೊರ ಪಕ್ಕದಲ್ಲೇ ಕೂತು ಅನುಪಾನಮಾಡಿ ಅವರನ್ನು ಬದುಕಿಸಿದರಲ್ಲ! ಇನ್ಯಾರು ಹಾಂಗೆ ಮಾಡ್ತಿದ್ರೂ ಹೇಳು? ನ್ಯಾಯವಾಗಿ ಸೀತಮ್ಮೊರನ್ನ ಹೂವಯ್ಯಗೌಡ್ರಿಗೆ ಕೊಡಬೇಕಾಗಿತ್ತಂತೆ. ನಿಮ್ಮ ಗೌಡ್ರು ಪಿತೂರಿ ನಡೆಸಿ ತಮ್ಮ ಮಗಗೆ ತಂದುಕೊಂಡ್ರಂತೆ! ದೋಯಿಸರೂ ಅವರ ಕಡೇನೇ ಸೇರಿಕೊಂಡಿದ್ದಂತೆ! ಗುಟ್ಟೆಲ್ಲ ಈಗೀಗ ರಟ್ಟಾಗದೆ!”

“ನಿನ್ನ ಗೌಡ್ರಿಗೂ ಸೀತಮ್ಮಗೂ ಜಾತಕ ಬರಲಿಲ್ಲಂತೋ!”

“ಜಾತಕ ಬರಾದಂದ್ರೆ ಎಂತದೋ? ದೋಯಿಸರು ಹೇಳಿದ್ರೆ ಆಯ್ತು! ದೋಯಿಸ್ರೂ ನಿಮ್ಮ ಗೌಡರ ಕಡೇಗೇ ಸೇರಿಕೊಂಡಿದ್ದಂತೆ ಅಂತೀನಿ!”

“ಛೂ! ನಂಗೆ ಬೇರೆ ಅರ್ತಾಗಾದಿಲ್ಲಪ್ಪಾ, ಈ ದೊಡ್ಡೋರು ಪಂಚಾಯ್ತಿ! ನಮ್ಮ ಜಾತೀಲಾದ್ರೆ ಎಲ್ಲ ಸಲೀಸು!” ಎಂದು ಸಿದ್ದ ತನ್ನ ಕೆಲವು ಅನುಭವಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಕಥೆ ಹೇಳತೊಡಗಿದನು

ಏಡಿ ಹಿಡಿಯುತ್ತಾ ಹಿಡಿಯುತ್ತಾ, ಸರಲಿನಲ್ಲಿ ಬಹುದೂರ ಮುಂದುವರಿದು, ಬನಗತ್ತಲೆ ಕವಿದಿದ್ದ ನಡುಮಲೆಯ ದಟ್ಟಗಾಡಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದರು. ಹೊರಗಡೆ ಬಿರುಬೇಸಗೆ ಸುಡುತ್ತಿದ್ದರೂ ಅಲ್ಲಿ ಬಿಸಿಲಿನ ಸುಳಿವಿರಲಿಲ್ಲ. ಕರಿನೆಳಲು ತಣ್ಣಗೆ ಹಗಲುನಿಡ್ಡೆ ಮಾಡುತ್ತಿತ್ತು.

ಸರಲಿನಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲೊಂದೆಡೆ ಕಾಡುಹಂದಿದಗಳು ಬಿಸಿಲಿನ ಝಳಕ್ಕೆ ಬಸವಳಿದು ದಿನವೂ ಬಂದು ಬಂದು ಮಗ್ಗಲಿಕ್ಕೆ ಇಕ್ಕೆ ಕಿರಿದಾದೊಂದು ಕೆಸರಿನ ಕೊಳವಾಗಿ ಬಿಟ್ಟಿತ್ತು. ಆ ಕೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕಲ್ಲು ಕೆಸರೂಡಿಕೊಂಡು ಬಿದ್ದಿದ್ದುದನ್ನು ಕಂಡು ಸಿದ್ದ 'ಬೈರಣ್ಣಾ ಇಲ್ಲಿ ಬಾ, ಇಲ್ಲೊಂದು ಹೆಗ್ಗಲ್ಲದ ಈ ಕೆಸರಿನಾಗೆ, ಏಡಿ ಗೀಡಿ ಇರಬೈದು. ಎತ್ತಿ ನೋಡಾನ' ಎಂದು ಕರೆದನು.

ಬೈರ ದೂರದಿಂದಲೆ 'ತಡೀ, ಬತ್ತೀನೆ ತಡೀ. ಇಲ್ಲೆಲ್ಲೋ ಒಂದೇಡಿ ಇತ್ತಪ್ಪಾ, ಹಿಡದೆ, ಚಕ್ಕಬೆಳ್ಳು ಮುರುಕುಂಡು ಹೋತಪ್ಪ' ಎನ್ನುತ್ತಾ ಕಲ್ಲು ಸಂದಿಯಲ್ಲಿ ಕೈಹಾಕಿ ತಡವಾಡತೊಡಗಿದ್ದನು.

ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಸಿದ್ದ ಕೆಸರಿನ ಮಧ್ಯೆ ಬಿದ್ದಿದ್ದ ಕಲ್ಲುಗಂಡನ್ನು ಎತ್ತಲೆಂದು ಅದರ ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ನಿಂತು, ಅದನ್ನು ಮುಟ್ಟಿದ್ದನೋ ಇಲ್ಲೋ, ಆ ಕಲ್ಲು ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದ ಹಾಗೆ ಕಾಡುಹಂದಿಯಾಗಿ ಹುಹುಕ್ಕೆಂದು ಹೋಂಕರಿಸಿ ಮೈಕೊಡವಿ ಎದ್ದು, ಬೇರೆ ಯಾವ ಕಡೆಯೂ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗಲು ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲದಂತೆ ದರ ಇದ್ದುದರಿಂದ, ಸಿದ್ದನ ಕಡೆಗೇ ನುಗ್ಗಿ, ಅವನನ್ನು ತುಸು ದೂರ ಹೊತ್ತುಕೊಂಡುಹೋಗಿ, ಕುಸಿದುಹಾಕಿ, ಪರಾರಿಯಾಯಿತು.

ಸಿದ್ದ 'ಅಯ್ಯೋ, ಬೈರಣ್ಣಾ, ಸತ್ತೆನಲ್ಲೋ!' ಎಂದು ಕೂಗಿಕೊಂಡನು.

ಪುಣ್ಯವಶದಿಂದ ಅವನಿಗೆ ಪ್ರಾಣಾಪಾಯ ಸಂಭವಿಸುವ ಗಾಯವಾಗಲಿ ಪೆಟ್ಟಾಗಲಿ ಆಗಿರಲಿಲ್ಲ. ತೊಡಿ ಮಾತ್ರ ಹಂದಿಯ ಕೋರೆದಾಡೆಗಳಿಂದ ಸುಮಾರು ಅರೆ ಅಡಿಯಷ್ಟು ಮಟ್ಟಿಗೆ ಸಿಗಿದುಹೋಗಿ, ನೆತ್ತರು ಕೋಡಿ ಹರಯುತ್ತಿತ್ತು.

“ಅದೆಲ್ಲಿ ಶನಿಮುಂಡೆಗಂಡಂದು ಬಂದು ಮಲಗಿತ್ತು ಮಾರಾಯ ಅಲ್ಲಿ! ನಿಂಗಷ್ಟೂ ಕಣ್ಣು ಕಾಣದೇಹೋಯ್ತೆ? ಹಾಳ್ ಗಿರಾಚಾರಾನಾ ಬಿಸಾಕ! ಹೋದಲ್ಲಿ ತಂಕಾನೂ ಇದೆ!” ಎಂದು ದೀರ್ಘಸ್ವರದಿಂದ ಶನಿಯನ್ನೂ ಹಂದಿಯನ್ನೂ ದಾರಿಯುದ್ದಕ್ಕೂ ಶಪಿಸುತ್ತಾ ಬೈರ ಸಿದ್ದನನ್ನು, ಅವನ ಗಾಯಕ್ಕೆ ಎಲೆಮದ್ದು ಹಾಕಿ ಕಟ್ಟಿ, ಮೆಲ್ಲಗೆ, ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಕುಳಿತೂ ಕುಳಿತೂ, ಬಿಡಾರಕ್ಕೆ ಹಿಡಿದು ನಡೆಸಿಕೊಂಡು ಬಂದನು.

ಕಣ್ಣೀರಿನ ಗಂಗಾತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಕಡೆಯ ಸ್ನಾನ

ಗಂಡನ ಕೋಟಲೆಗೆ ಸಹಿಸಲಾರದೆ ತವರು ಸೇರಿದ್ದ ಸುಬ್ಬಮ್ಮಗೆ ತವರು ಮನೆಯೂ ಸಾಕೋಸಾಕಾಗಿ, ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೆ ಮುಂದಿನ ಸುಖದ ಹೊಂಗನಸುಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟುತ್ತಾ, ಮರಳಿ ಗಂಡನ ಮನೆಗೆ ಬಂದಿದ್ದಳು. ಕಾನೂರುಮನೆ ತಾನು ಬಿಟ್ಟುಹೋದಾಗ ಇದ್ದುದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಈಗ ಹೆಚ್ಚು ಪಾಳಾಗಿ, ಗಾಳಾಗಿ ತೋರಿತು. ಮನೆಯ ಬಾಳಿನ ಬಾನಿನಲ್ಲಿ ದುಃಖದ ಮೋಡವೊಂದು ದಟ್ಟವಾಗಿ ಕವಿದುಕೊಂಡಂತಿತ್ತು. ನಾಯಿಗಳು ಕೂಡ ಬೊಗಳಲೂ ಇಲ್ಲ ಬಾಲವಲ್ಲಾಡಿಸಲೂ ಇಲ್ಲ. ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರ ಮುಖಭಾವವೂ ಚಿಂತೆಯ ಭಾವದಿಂದ ಕುಸಿದು ಕುಗ್ಗಿದಂತಿತ್ತು.

ನಡುಹಗಲಿನಲ್ಲಿಯೂ ನಸುಗತ್ತಲಾಗಿರುತ್ತಿದ್ದ ಒಂದೇ ಕಿಟಕಿಯ ತಮ್ಮ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ ಮಲಗಿದ್ದ ತನ್ನ ಗಂಡನಿಗೆ ಶುಶ್ರೂಷೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಗಂಗೆಯನ್ನು ಕಂಡೊಡನೆ ಸುಬ್ಬಮ್ಮನ ಮನಸ್ಸು ಹಲ್ಲು ಹಲ್ಲು ಕಡಿದು ಕೊಂಡಿತು. ಆದರೆ ಅದೊಂದನ್ನೂ ಹೊರತೋರದೆ ರೋಗಿಯು

ಹಾಸಗೆಯ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ, ಸ್ವಲ್ಪ ದೂರವಾಗಿ, ಸಂಕೋಚದಿಂದ, ಗೋಡೆಗೆ ಒರಗಿಕೊಂಡು ನಿಂತಳು. ಆ ಕಪ್ಪಿನಲ್ಲಿ ರೋಗಿಯ ಮುಖ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ.

ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರು ಬಡದನಿಯಿಂದ “ಯಾರದು?” ಎಂದರು. ಆ ದನಿಯನ್ನು ಕೇಳಿದೊಡನೆ ಸುಬ್ಬಮ್ಮಗೆ ಆಶ್ಚರ್ಯವಾಯಿತು; ಧೈರ್ಯವಾಯಿತು. ಒಂದು ತೆರನಾದ ಕನಿಕರವೂ ಉಂಟಾಯಿತು. ಅಷ್ಟು ದೀನತೆ, ಅಷ್ಟು ನೋವು, ಅಷ್ಟು ಪ್ರಾರ್ಥನೆ, ಅಷ್ಟೊಂದು ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪವಿತ್ತು ಆ ದನಿಯಲ್ಲಿ; ಸುಪರಿಚಿತವಾಗಿದ್ದ ದರ್ಪವಾಗಲಿ ಕ್ರೌರ್ಯವಾಗಲಿ ಒಂದಿನಿತೂ ಇರಲಿಲ್ಲ.

ಸುಬ್ಬಮ್ಮ “ನಾನು” ಎಂದವಳೆ ಬಿಕ್ಕಿಬಿಕ್ಕಿ ಅಳತೊಡಗಿದಳು.

“ಬಂದೆಯಾ? ಒಳ್ಳೇದು!” ಎಂದು ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರು ಸುಮ್ಮನಾದರು. ಆ ಕೋಣೆಯ ಕತ್ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಗಂಡನ ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದ ಸುರಿಯುತ್ತಿದ್ದ ನೀರು ಸುಬ್ಬಮ್ಮಗೆ ಕಾಣಿಸಲಿಲ್ಲ.

ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಾದಮೇಲೆ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರು ಬಿಸಿನೀರು ಸಿದ್ಧಮಾಡುವಂತೆ ಹೇಳಿ ಗಂಗೆಯನ್ನು ಹೊರಗೆ ಕಳುಹಿಸಿದರು.

ಗೌಡರು ದೀರ್ಘವಾಗಿ ನಿಟ್ಟುಸಿರುಬಿಟ್ಟು, “ಬಂದೆಯಾ? ಒಳ್ಳೇದು” ಎಂದು ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ನುಡಿದು “ಸ್ವಲ್ಪ ಹಿಡಿದುಕೊಳ್ಳೀಯಾ ಎದ್ದು ಕೂತುಕೊಳ್ಳೀನಿ” ಎಂದರು

ಅಷ್ಟು ಹೇಳಿದ್ದೆ ಸಾಕು ಎಂದು ನಿಂತಿದ್ದ ಸುಬ್ಬಮ್ಮ ಬೇಗ ಬೇಗನೆ ಶಯ್ಯೆಯ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು ಗಂಡನನ್ನು ಹಿಡಿದು ಎಬ್ಬಿಸಿ, ದಿಂಬಿಗೆ ಒರಗಿ ಕೂತುಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಮಾಡಿದಳು. ಗಂಡನ ದೇಹ ಎಷ್ಟು ಶೀಘ್ರವಾಗಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಸ್ಪರ್ಶಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ಅರಿತು ಬಹಳ ಗಾಬರಿಗೊಂಡು ನೊಂದು “ಈಗ ಹ್ಯಾಂಗದೆ?” ಎಂದಳು.

“ಹ್ಯಾಂಗಿರೋದು? ಇದ್ದಾಂಗೆ ಇದೆ!” ಎಂದು ಗೌಡರು ದುಃಖ ಧ್ವನಿಯಿಂದ ಹೇಳಿ, ಕಣ್ಣೀರು ಸುರಿಸುತ್ತ “ನಾನು ಮಾಡಿದ ಪಾಪಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಿದ್ದೀನಿ” ಎಂದರು.

ಮುಖದ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದಿದ್ದ ನಸುಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ಕಂಬನಿಗಳು ಮಿರುಗುತ್ತಿದ್ದುದು ಸುಬ್ಬಮ್ಮಗೆ ಕಾಣಿಸಿತು. ಆಕೆಯೂ ಅತ್ತಳು.

ಮುಖದಮೇಲೆ ಗಡ್ಡ ಮೀಸೆಗಳು ಹೊದೆಯಾಗಿ ಬೆಳೆದು, ತಲೆ ಕೂದಲೆಲ್ಲ ಕೆದರಿಕೊಂಡು, ಬಡಕಲಾಗಿ, ವಿಚಾರವಾಗಿ ಕಾಣಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಗಂಡನನ್ನು ನೋಡಿ ನೋಡಿ ಮತ್ತೂ ಅತ್ತಳು. ತಾನು ಕಟ್ಟಿದ್ದ ಕನಸಿನ ಚಿತ್ರಕ್ಕೂ ವಾಸ್ತವಕ್ಕೂ ಸ್ವರ್ಗ ನರಕಗಳ ತಾರತಮ್ಯವಿತ್ತು.

ಅದುವರೆಗೆ ಆಕೆಯ ಪ್ರೀತಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಪ್ರಣಯದ ಭಾವ ಗಾಳಿಯಿಲ್ಲದ ದೀಪದಂತೆ ಉಸಿರುಕಟ್ಟಿ ನಂದಿಹೋಯಿತು. ತಾಯಿ ಕಷ್ಟದಲ್ಲಿರುವ ಮಗವನ್ನು ಕಂಡು ಮನಕರಗುಂತೆ, ಸರಿಯಾಗಿರುವವರು ರೋಗದಿಂದ ನರಳುತ್ತಿರುವ ಯಾರನ್ನಾದರೂ ಕಂಡು ಅನುಕಂಪಿಸುವಂತೆ, ಸುಬ್ಬಮ್ಮಗೆ ಗೌಡರ ಮೇಲೆ ಕನಿಕರವುಕ್ಕಿತು.

ಅಂದಿನಿಂದ ಸುಬ್ಬಮ್ಮ ಹಗಲಿರುಳೂ ಗಂಡನ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಶುಶ್ರೂಷೆಮಾಡತೊಡಗಿದಳು. ರೋಗ ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತಿದ್ದರೂ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರೇನೂ ಹೆಚ್ಚು ಹೆಚ್ಚು ಹರ್ಷಚಿತ್ತರಾಗಲಾರಂಭಿಸಿದರು.

ಗಂಗೆಯ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಸುಬ್ಬಮ್ಮ ತಟಸ್ಥಭಾವದಿಂದಿದ್ದಳು. ಗಂಡನೊಡನೆ ಆಗಲಿ, ಇತರರೊಡನೆ ಆಗಲಿ, ಆ ಪ್ರಸ್ತಾಪವನ್ನಾಗಲಿ ಹಿಂದೆ ನಡೆದಿದ್ದ ಇನ್ನಾವ ಪ್ರಸ್ತಾಪವನ್ನಾಗಲಿ ಎತ್ತಲಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಗೌಡರಲ್ಲಿ ಒಂದು ವಿಚಿತ್ರ ಪರಿವರ್ತನೆ ತಲೆದೋರಿ ಪ್ರಬಲವಾಯಿತು. ಅವರುಮೊದಲು ಮೊದಲು ಗಂಗೆಯ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಉಚಾಸೀನರಾಗುತ್ತಾ ಬಂದು ಕಡೆಕಡೆಗೆ ಅವಳನ್ನು

ತಿರಸ್ಕರಿಸತೊಡಗಿದರು. ನೆವಗಳನ್ನು ತಂದೊಡ್ಡಿ ಆಕೆ ತಾವು ಮಲಗಿದ್ದ ಕೋಣೆಗೆ ಕಾಲಿಡಬಾರದೆಂದು ಕಟ್ಟಪ್ಪಣೆ ಮಾಡಿಬಿಟ್ಟರು. ಜೊತೆಗೆ ಸುಬ್ಬಮ್ಮನನ್ನು ದೇವತೆಯಂತೆ ಭಾವಿಸತೊಡಗಿದರು. ಆಕೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಶುಶ್ರೂಷೆಗೆ ಮನಸೋತು, ದಿನ ದಿನವೂ ಆಕೆಯನ್ನು ಒಲವಿನಿಂದ ನಿಡಿದಾಗಿ ನೋಡಿ, ಆನಂದದಿಂದ ಕಣ್ಣೀರಿದದೆ ಇರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಕೆಲವು ಸಾರಿ ಸುಬ್ಬಮ್ಮನೊಡನೆ ಚಿಕ್ಕ ಮಕ್ಕಳ ಹಾಗೆ ಏನೇನೂ ಆಲಾಪಿಸುತ್ತಿದ್ದರು.

“ನನ್ನ ಕಾಯಿಲೆ ಗುಣಾದ ಕೂಡೆ ನಾವು ಬ್ಯಾರ ಹೋಗಾನ. ಇವರ ಸಾವಾಸನೆ ನಮಗೆ ಬ್ಯಾಡ. ಇಬ್ಬರೇ ಇದ್ದುಬಿಡಾನ ನಾನು ನೀನು!... ಒಂದು ಸಣ್ಣ ಹಂಚಿನಮನೆ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡ್ರೆ ಸಾಲ್ತೇನು?... ಆ ತ್ಯಾಟದಾಚೆ ದಿಬ್ಬ ನೋಡೀಯಲ್ಲಾ ನೀನು? ಆ ಜಾಗ ಲಾಯ್ಕಾಗ್ತದೆ.... ಎಂಕಪ್ಪಯ್ಯ ಜೋಯಿಸರಕೈಲಿ ಜಾಗ ನೋಡಿಸಬೇಕು... ಈ ಮನೇಲಿ ರೇಜಿಗೆ ತಪ್ಪದು!... ಯಾರೋ ನಮ್ಮ ಮೇಲೆ ಮಾಟ ಮಾಡಿರಬೇಕು. ಇಲ್ಲದಿದ್ರೆ ನಾ ನಿನ್ನ ಮನೆ ಬಿಟ್ಟು ಓಡಿತ್ತಿದ್ದೆನೆ?”

ಹೀಗೆಲ್ಲಾ ಮಾತಾಡಿ ಸುಬ್ಬಮ್ಮನ ಕೈಯನ್ನು ತೆಗೆದು ಹಿಡಿದು ತಮ್ಮ ಗಡ್ಡ ಮೀಸೆಗಳ ನಡುವೆ ಮುಖದ ಮೇಲೆ ಆಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಅಂತಹ ಸಮಯಗಳಲ್ಲಿ ಸುಬ್ಬಮ್ಮಗೆ ಅವರು ಗಡ್ಡ ಮೀಸೆ ಬಂದ ಕೈಕೂಸಿನಂತೆ ತೋರುತ್ತಿದ್ದರು!

ಗಂಗೆಯಾದರೂ ಅನ್ಯರೀತಿಯಾಗಿ ಭಾವಿಸಿದಳು, ಸುಬ್ಬಮ್ಮನ ಪಿತೂರಿಯ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರುತನ್ನನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸಲು ಮುಖ್ಯ ಕಾರಣವೆಂದು! ಅಂತೂ ಸುಬ್ಬಮ್ಮ ಬಂದು ಮೂರು ನಾಲ್ಕು ತಿಂಗಳೊಳಗಾಗಿ ಅವಳು ಕಾನೂರು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವುದನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟು ಮೊದಲಿನಂತೆ ತನ್ನ ಬಿಡಾರದಲ್ಲಿ ಇರತೊಡಗಿದಳು. ಜೇನು ಸೋರಿಹೋದ ಹಲ್ಲೆಯಂತೆ ನೀರಸರಾಗಿದ್ದ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರಲ್ಲಿ ಆಕೆಗೆ ತಕ್ಕಷ್ಟು ಬೇಸರವೂ ಹುಟ್ಟಿದ್ದಿತೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ.

ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರು ಗಂಗೆಯ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರವೆ ಅಲ್ಲದೆ ಸೇರೆಗಾರರನ್ನು ಬಹಳ ಬಿಗಿಯಿಂದ ನೋಡತೊಡಗಿದರು. ಅವರನ್ನೂ ಮುಖನೋಡದಂತೆ ಓಡಿಸಿಬಿಡುತ್ತಿದ್ದರೋ ಏನೋ! ಆದರೆ ದಿನವೂ ಸಾಯಂಕಾಲ ಅವರು ಹಳಿಪೈಕದ ತಿಮ್ಮನಿಂದ ಕಳ್ಳು ತಂದುಕೊಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಕೀಳು ಜಾತಿಯ ತಿಮ್ಮ ಮನೆಯೊಳಕ್ಕೆ ಬರುವಂತಿರಲಿಲ್ಲ. ಗೌಡರ ಕಾಯಿಲೆಯ ದೆಸೆಯಿಂದ ಹೊರಕ್ಕೆ ಹೋಗುವಂತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲದೆ ರೋಗದ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ರಾಮಯ್ಯ ಆಸ್ಪತ್ರೆಯಿಂದ ಔಷಧಿಗಳನ್ನು ತರಿಸಿಕೊಟ್ಟು, ಪಠ್ಯ ಹೇಳಿದಾಗ, ಡಾಕ್ಟರು ಕಳ್ಳುಕುಡಿಯಬಾರದೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ ಎಂದಿದ್ದರೂ, ಗೌಡರು ಸೇರೆಗಾರರ ಸಹಾಯದಿಂದ ತಮಗೆ ಬೇಕಾದಷ್ಟನ್ನು ತರಿಸಿಕೊಂಡು ಗುಟ್ಟಾಗಿ ಕುಡಿಯುತ್ತಿದ್ದರು. ನಾಲಗೆಗೆ ರುಚಿಸದಿದ್ದ ಔಷಧಿಗಳನ್ನು ಗುಟ್ಟಾಗಿ ಹೊರಗೆಸೆಯಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಅದು ರಾಮಯ್ಯನಿಗೆ ಹೇಗೋ ಗೊತ್ತಾಗಿ ತಂದೆಯನ್ನು ಬಾಯಿಗೆ ಬಂದಂತೆ ಅಂದನು. ತಂದೆಗೂ ಮಗನಿಗೂ ಮೊದಲೇ ಹೊಗೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಮನಸ್ತಾಪ ಮತ್ತೂ ಹೆಚ್ಚಾಯಿತು.

ಸೀತೆಯನ್ನು ಕಳುಹಿಸುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಮುತ್ತಳ್ಳಿಯವರು ಹೇಳಿದಮೇಲೆ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರು ಮತ್ತೊಂದು ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ರಾಮಯ್ಯನಿಗೆ ದಿನವೂ ಕಾಟ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಆ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ತಂದೆಗೂ ಮಗನಿಗೂ ಅನೇಕ ವೇಳೆ ಬಿಸಿಮಾತುಗಳಾಗಿದ್ದುವು. ಗೌಡರಿಗೆ ರೋಗ ಹಿಡಿಯದಿದ್ದರೆ, ಹೆಣ್ಣುಕೇಳಿ ಮಗನ ಮದುವೆಗೆ ಹಲವು ಪ್ರಯತ್ನಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಯೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದರೆ ರಾಮಯ್ಯನ ಪುಣ್ಯಕ್ಕೂ ಎಂಬಂತೆ ಅವರು ಹಾಸಗೆ ಹಿಡಿದುಬಿಟ್ಟರು. ಆದರೂ ಸಮಯ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳೊಂದನ್ನೂ ಗಣನೆಗೆ ತಾರದೆ, ಯಾರಿದ್ದಾರೆ ಯಾರಿಲ್ಲ ಎಂಬುದೊಂದನ್ನೂ ನೋಡದೆ, ಮಗನ ಮದುವೆಯ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಮಾತಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಕಾಯಿಲೆ ನೋಡಲು ಬಂದವರೊಡನೆಯೆಲ್ಲಾ ಮಗನನ್ನು ಹೇಗಾದರೂ ಮಾಡಿ ಮದುವೆಗೊಪ್ಪಿಸಿ ಎಂದು ಬೇಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವಕಾಶ ಸಿಕ್ಕಿದಾಗೆಲ್ಲಾ ರಾಮಯ್ಯನನ್ನು ಅವನ ಮುಂದೆಯೇ ಬಾಯಿಗೆ ಬಂದಂತಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಕೆಲವು ಮಾತುಗಳಂತೂ ರಾಮಯ್ಯನ ಹೃದಯದ ನರಗಳನ್ನು ಚುಚ್ಚಿ ನೋಯಿಸುತ್ತಿದ್ದುವು. ರಾಮಯ್ಯನ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಅವನ ಕಣ್ಣು ಮುಂದೆಯೇ ಮತ್ತೊಬ್ಬನಿಗೆ ಕೂಡಿಕೆ ಮಾಡಿಕೊಡುತ್ತಾರೆಂದೂ, ಬೆನ್ನ ಹಿಂದೆ ಹುಟ್ಟಿದ ತಂಗಿಯನ್ನು ಅವಳ ಗಂಡನ ಮನೆಯವರು ಸೆರೆಯಲ್ಲಿಟ್ಟಿದ್ದರೂ ಮಲತಾಯಿಯ ಮಗಳೆಂಬ ಹೊಟ್ಟೆಕಿಚ್ಚಿನಿಂದ ತುಟಿಪಿಟಕ್ಕನ್ನದೆ ಸುಮ್ಮನಿರುವ ರಾಮಯ್ಯನನ್ನು ಹೇಡಿಯೆಂದೂ (ಸೀತೆಯ ವಿಷಾದ ಪ್ರಸಂಗ ನಡೆದ ತರುವಾಯ ಚಿನ್ನಯ್ಯ

ಪುಟ್ಟಮ್ಮನನ್ನು ತವರುಮನೆಗೆ ಹೋಗಕೂಡದೆಂದೂ ತಡೆದಿದ್ದನು.) ಅವರ ಮೇಲಿನ ಹಟಕ್ಕಾದರೂ ಮತ್ತೊಂದು ಹೆಣ್ಣನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗಿ ಆಳದಿರುವವನು ಶಿಖಂಡಿ ಎಂದು ಹೇಳಿ ಹೇಳಿ ಮಗನ ಜೀವವನ್ನು ಹಿಂಡಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದರು.

ಕ್ರಮೇಣ ರಾಮಯ್ಯ ತಂದೆ ಮಲಗಿದ್ದ ಕೋಣೆಗೆ ಹೋಗುವುದನ್ನು ಕಡಿಮೆಮಾಡಿಬಿಟ್ಟನು. ಆಮೇಲೆ ದಿನಕ್ಕೊಂದು ಸಾರಿ ಮಾತ್ರ ಅಲ್ಲಿ ಹೊರಗಿನವರು ಯಾರು ಇಲ್ಲದಿದ್ದಾಗ ಹೋಗಿ ನೋಡಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಿದ್ದನು. ಸುಬ್ಬಮ್ಮ ಮನೆಗೆಬಂದು ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರಿಗೆ ಆಕೆಯ ಗೀಳು ಹಿಡಿದಮೇಲೆ ಆ ಕೋಣೆಗೆ ಹೋಗುವುದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಹೊರಗಿನಿಂದಲೇ ವಿಚಾರಿಸಿಕೊಳ್ಳತೊಡಗಿದನು.

ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಅದಕ್ಕೆ ಮುಖ್ಯಕಾರಣ ರಾಮಯ್ಯನ ತಾತ್ಸಾರವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ; ಗೌಡರಿಗೆ ಹೆಂಡತಿಯ ಸಂಗ ಹೊರತೂ ಉಳಿದ ಯಾರ ಗೊಡವೆಯೂ ಬೇಡವಾಗುತ್ತ ಬಂದುದರಿಂದ, ಅವರನ್ನು ನೋಡಲು ಹೋದವರ ಮೇಲೆಲ್ಲಾ ನಿರ್ಮಿತ್ತವಾಗಿ ಸಿಡಿದುಬೀಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರಿಗೆ ಸುಬ್ಬಮ್ಮನೊಬ್ಬಳೆ ಸರ್ವ ಪ್ರಪಂಚವೂ ಆಗಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದಳು. ಕಡೆ ಕಡೆಗೆ, ವಿಶಾಚಿ ಹಿಡಿದಂತೆ ಅವರನ್ನು ಹಿಡಿದಿದ್ದ, ಮಗನ ಮದುವೆಯ ವಿಚಾರವನ್ನೂ ಕೂಡ ಕೈಬಿಟ್ಟರು. ಮುತ್ತಳಿಯವರನ್ನೂ ಹೂವಯ್ಯನನ್ನೂ ಹಿಂದಿನಂತೆ ಬಾಯಿಗೆ ಬಂದಂತೆ ನಿಂದಿಸುವ ಹಾವ್ಯಾಸವನ್ನು ಬಿಟ್ಟರು. ಆದರೆ ಒಂದು ವಿಚಾರ ಮಾತ್ರ ಅವರದೇಗೆ ಬಲವಾಗಿ ನಾಟಿದಂತಿತ್ತು; ಪುಟ್ಟಮ್ಮನನ್ನು ಹೆತ್ತ ತಂದೆಯ ಕಾಯಿಲೆ ನೋಡುವುದಕ್ಕಾಗಿಯಾದರೂ ತವರುಮನೆಗೆ ಕಳುಹಿಸದಿದ್ದುದು.

ಬೇಸಗೆಯ ರಜಾಕ್ಕೆ ಮನೆಗೆ ಬಂದಿದ್ದ ವಾಸುವಿನೊಡನೆ “ನಿನ್ನ ಅಕ್ಕಯ್ಯನ ಕರಕೊಂಡುಬಂದು ತೋರಿಸ್ತೀಯಾ ಒಂದು ಸಾರಿ? ನೋಡಬೇಕೂ ಅಂತ ನಂಗೆ ಬಾಳ ಆಸೆಯಾಗ್ತದೆ” ಎಂದು ಹೇಳಿ ಅಳುತ್ತಿದ್ದಂತೆ. ಸದಾ ಗಂಟು ಮೋರೆ ಹಾಕಿಕೊಂಡಿರುತ್ತಿದ್ದ ರಾಮಯ್ಯನನ್ನು ಮಾತಾಡಿಸಿ ರೇಗಿಸುವ ಗೋಜಿಗೆ ಹೋಗದೆ ವಾಸು ಕೆಳಕಾನೂರಿಗೆ ಹೋಗಿ ಹೂವಯ್ಯನೊಡನೆ ಅದನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದನು. ಅವನು ಚಿನ್ನಯ್ಯನಿಗೆ ರೋಗದಿಂದ ನರಳುತ್ತಿದ್ದ, ಮಗಳನ್ನು ನೋಡಲಾಶಿಸುವ ತಂದೆಯನ್ನು ಕಾಣಲು ಕಾತರೆಯಾಗಿರುವ ಮಗಳನ್ನು ತಡೆಯುವುದು ಮಹಾ ಪಾಪವೆಂದು ಎಷ್ಟು ಹೇಳಿದರೂ ಕೇಳದೆ, ಅವನು ತನ್ನ ಹಿಡಿದ ಹಟವನ್ನೇ ಸಾಧಿಸಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದನು....

ವಾಸು ಬೇಸಗೆ ರಜಾ ಮುಗಿಸಿಕೊಂಡು ಮತ್ತೆ ತಿರ್ಥಹಳ್ಳಿಗೆ ಓದಲು ಹೋದನು. ಹಿಂದೆ ಮನೆ ಬಿಟ್ಟುಗೋಗುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಕಣ್ಣೀರು ಸುರಿಸುತ್ತಿದ್ದವನು ಈ ಸಾರಿ ಸಂತೋಷದಿಂದಲೇ ಹೋದನು. ಅವನಿಗೆ ಕಾನೂರು ಮನೆ ರೇಜಿಗೆಯ ಗೂಡಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಿತ್ತು. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಅವನು ಬೇಸಗೆಯ ರಜದೆಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ಸಮಯ ಸಿಕ್ಕಿದರೆ ಸಾಕೆಂದು ಕೆಳಕಾನೂರಿಗೆ ಹೋಗಿ ಹೂವಯ್ಯನೊಡನೆ ಕಾಲ ಕಳೆಯುತ್ತಿದ್ದುದು.

ಚಿಂತೆ ಹಿಡಿದ ರಾಮಯ್ಯ ಯಾಂತ್ರಿಕವಾಗಿ ಮನೆಗೆಲಸಗಳ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆಯನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರೂ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಉದಾಸೀನನಾಗುತ್ತಿದ್ದನು. ಕೆಲವು ಸಾರೆ ಚಿಂತೆಮಾಡುವುದನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟು ಶೂನ್ಯಚಿತ್ತನಾಗಿ ಮಂಕುಹಿಡಿದವನಂತೆ ಉಪ್ಪರಿಗೆಯ ಮೂಲೆಯಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಹೊತ್ತಿನವರೆಗೂ ಕುಳಿತುಬಿಡುತ್ತಿದ್ದನು.

ವೆಂಕಪ್ಪಯ್ಯ ಜೋಯಿಸರೂ ಮತ್ತು ಇತರ ಕೆಲವು ಹಳ್ಳಿಯ ಅಳಲೆಕಾಯಿ ಪಂಡಿತರೂ ತಮಗೆ ಇಷ್ಟವಾದಾಗ ಬಂದೂ ಬಂದೂ ಗೌಡರ ರೋಗನಿವಾರಣೆಗಾಗಿ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿ ಸಂತೃಪ್ತರಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರು. ರಾಮಯ್ಯ ಅದಾವುದನ್ನೂ ಗಮನಕ್ಕೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ.

ತಿಂಗಳಮೇಲೆ ತಿಂಗಳು ಕಳೆದುಹೋಗುತ್ತಿತ್ತು. ಗೌಡರ ರೋಗ ಪ್ರಬಲವಾಗುತ್ತಲೇ ಇತ್ತು. ರೋಗ ಪ್ರಬಲವಾದಂತೆ ಅವರು ಭಯಗೊಂಡ ಮಗು ತಾಯಿಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಬಿಗಿಹಿಡಿಯುವಂತೆ ಸುಬ್ಬಮ್ಮನನ್ನು ಬಿಗಿಹಿಡಿದರು. ಮೂರುಹೊತ್ತೂ ಸುಬ್ಬಮ್ಮ ಅವರ ಬಳಿ ಇರಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಆಕೆ ಹೊರಗೆ ಹೋಗಿ ಬರುವುದು ಒಂದಿನಿತು ತಡವಾದರೆ ಕೂಗಲಾರದ ಗಂಟಲಿನಿಂದ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಕೂಗಿಕೊಂಡು ಮಕ್ಕಳಂತೆ ಚೇತ್ಕಾರಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಬರಬರುತ್ತಾ ಅವರ ಆಕೃತಿಯೂ ಸಂಕುಚಿತವಾಗುತ್ತಿತ್ತು.

ನಡೂ ಮಳೆಗಾಲದಲ್ಲಿ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರ ಮೈಗೆ ಬಾಕು ಬಂದಿತು. ಸುಬ್ಬಮ್ಮ ಗಂಡನನ್ನು ಕುರಿತು, ತಾಯಿ ಕಂದಗೆ ಹೇಳುವಂತೆ, ಕಳ್ಳು ಕುಡಿಯುವುದು ಬೇಡವೆಂದು ಎಷ್ಟು ಹೇಳಿದರೂ ಅವರು ಕೇಳಲಿಲ್ಲ. ಕಡೆಗೆ ಸುಬ್ಬಮ್ಮ ಹಳೆಪೈಕಡ ತಿಮ್ಮನಿಗೂ ಸೇರೆಗಾರರಿಗೂ ಕಳ್ಳು ತರಬಾರದೆಂದು ಹೇಳಿಬಿಟ್ಟಳು. ಗೌಡರು ರೇಗಿಕೊಂಡುಲ ಆಹಾರವನ್ನೂ ಹೆಂಡತಿಯೊಡನೆ ಮಾತನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟರು. ಸುಬ್ಬಮ್ಮ ಕಣ್ಣೀರು ಕರೆಯುತ್ತಾ ಎಷ್ಟು ದಮ್ಮಯ್ಯ ಹೇಳಿದರೂ ಸಫಲವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಕಡೆಗೆ, ಏನಾದರಾಗಲಿ ದೇವರೇ ಗತಿಯೆಂದು, ಎಂದಿನಂತೆ ಕಳ್ಳು ತರಿಸಿಕೊಡಲಾರಂಭಿಸಿದಳು. ಗೌಡರು ಕಳ್ಳನ್ನೂ ಕುಡಿಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಆಹಾರವನ್ನೂ ಕೊಂಚಮಟ್ಟಿಗೆ ಸ್ವೀಕರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಹೆಂಡತಿಯೊಡನೆಯಾಗಲಿ ಇನ್ನಾರೊಡನೆಯಾಗಲಿ ಮಾತಾಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ.

ಒಂದೆರಡು ದಿನಗಳು ಹೀಗೆ ಕಳೆದ ತರುವಾಯ, ಸುಬ್ಬಮ್ಮ ಗಂಡನ ಕಾಲು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ತನ್ನ ಮೇಲೆ ಸಿಟ್ಟುಮಾಡಬಾರದೆಂದೂ ಮಾತಾಡಬೇಕೆಂದೂ ಬೇಡಿಕೊಂಡಳು. ಗೌಡರು ಮಾತಾಡಲು ಯತ್ನಿಸಿದರೂ ಆಗಲಿಲ್ಲ. ಆಗ ಸುಬ್ಬಮ್ಮನೆಗೆ ಗೊತ್ತಾಯಿತು, ಗಂಡನಿಗೆ ನಾಲಿಗೆ ಬಿದ್ದುಹೋಗಿದೆ ಎಂದು! ಅಯ್ಯೋ, ಇಷ್ಟೆಲ್ಲ ಮಾಡಿದರೂ ಗಂಡನ ಕೊನೆಯ ಮಾತು ಜಗಳದಲ್ಲಿ ಪರ್ಯವಸಾನವಾಯಿತೆ ಎಂದು ಸುಯ್ಯು ಶೋಕಿಸಿದಳು.

ಕಾನೂರು ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರಿಗೆ ಕಾಯಿಲೆ ಜೋರಾಗಿದೆ ಎಂದು ಸುದ್ದಿ ಹಬ್ಬಿತು. ಅನೇಕರು ಬಂದು ಬಂದು ಕಡೆಯ ಸಾರಿ ನೋಡಿಕೊಂಡು ಹೋಗತೊಡಗಿದರು. ಆದರೆ ಮುತ್ತಳಿಯಿಂದ ಯಾರೂ ಬರಲಿಲ್ಲ. ಮನೆಯ ಹೆಣ್ಣು ಮಗಳು ಪುಟ್ಟಮ್ಮನನ್ನೂ ಕೂಡ ಕಳುಹಿಸಲಿಲ್ಲ. ಪುಟ್ಟಮ್ಮ ಅತ್ತು ಬೇಡಿದಾಗ ಚಿನ್ನಯ್ಯ 'ನೀನು ಹೋದರೆ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಬರೋದೆ ಬೇಡ! ಎಂದು ಗದರಿಸುತ್ತಿದ್ದನಂತೆ!

ಆದರೂ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರು ಸಾಯಲಿಲ್ಲ. ಇಂದು ನಾಳೆ ನಾಡಿದ್ದು ಆಚೆ ನಾಡಿದ್ದು ಅದರಾಚೆನಾಡಿದ್ದು ಎಂದು ಕಾಲವನ್ನೂ ಮುಂದು ಮುಂದಕ್ಕೆ ತಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು.

ಗಡ್ಡೆ ಕೊಯಿಲು ಪೂರೈಸಿ ಸುಮಾರು ಒಂದು ತಿಂಗಳು ಕಳೆದಿದ್ದಿರಬಹುದು. ಒಂದು ಸಂಜೆ; ಕಾನೂರುಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕೋಣೆಯೊಳಗೆ ಹಾಸಗೆಯ ಮೇಲೆ ಶವಸದ್ಯಶವಾಗಿ ಮೂಕವಾಗಿ ಮಲಗಿದ್ದ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ, ತಲೆಯ ಬಳಿ, ಗೋಡೆಗೊರಗಿ ನಸು ತಲೆಬಾಗಿ ದೀರ್ಘಚಿಂತಾ ಮಗ್ನಳಾಗಿ ಕುಳಿತಿದ್ದ ಸುಬ್ಬಮ್ಮನ ಹೊರತೂ ಬೇರೆ ಯಾರೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಅಷ್ಟು ದೊಡ್ಡಮನೆ ನಿರ್ಜನವಾಗಿ ನಿಶಬ್ದವಾಗಿ ಪಾಳಾಗಿ ಗಾಳಾಗಿತ್ತು.

ಹೊರಗೆ ಎಲ್ಲಿಯೋ ಹೋಗಿದ್ದ ನಿಂಗನ ಮಗ ಪುಟ್ಟ ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದ ಹಾಗೆ ಕೋಣೆಯೊಳಕ್ಕೆ ಓಡಿಬಂದು "ಅಮ್ಮ ಯಾರೋ ಬರಿದ್ದಾರೆ. ಗಡ್ಡೆ ಬಿಟ್ಟೊಂಡಾರೆ" ಎಂದು ಸಡಗರದಿಂದ ಹೇಳಿದನು. ಹುಡುಗನ ಕಣ್ಣಿನಲ್ಲಿಯೂ ದನಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಅಷ್ಟೊಂದು ಉದ್ವೇಗವಿದ್ದುದನ್ನು ಕಂಡು ಸುಬ್ಬಮ್ಮನೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಕುತೂಹಲಿತೆಯಾಗಿ ಮೇಲೆದ್ದು ಕೋಣೆಯ ಬೆಳಕಂಡಿಯಿಂದ ಹೊರಗೆ ನೋಡಿದಳು.

ಬರುತ್ತಿದ್ದ ವ್ಯಕ್ತಿ ಹೂವಯ್ಯನೆಂದು ಒಡನೆಯೆ ಗೊತ್ತಾಗಿ, ಪುಟ್ಟನಿಗೆ, "ಒಳಗೆ ಕರಕೊಂಡು ಬಾರೋ" ಎಂದು ಹೇಳಿ, ಒಂದು ಚಾಪೆ ಹಾಸಿದಳು.

ತಾಯಿ ಸತ್ತು ಹೋದಮೇಲೆ ಹೂವಯ್ಯ ಮೊದಲಿಗಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚು ಗಂಭೀರನೂ ಮೌನಿಯೂ ಆಗತೊಡಗಿದನು. ಸೀತೆ ಕೆಳಕಾನೂರಿನಲ್ಲಿರುವ ತನಕ ಹಗಲಿರುಳೂ ಆಕೆಯ ಶುಶ್ರೂಷೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಅವಳ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯ ಸೇವೆಗಳಿಂದ ಅವನಿಗೆ ತಾಯಿಯನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡ ದುಃಖಭಾರ ಬೆನ್ನು ಮುರಿಯುವಷ್ಟು ಅಸಹನೀಯವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಸೀತೆ ಮುತ್ತಳಿಗೆ ಹೋದಮೇಲೆ ಆತನ ರೀತಿ ಬೇರೆಯಾಯಿತು. ತನ್ನ ದುಃಖವನ್ನಾಗಲಿ ಚಿಂತೆಯನ್ನಾಗಲಿ ಯಾರೊಬ್ಬರಿಗೂ ಪ್ರದರ್ಶಿಸದೆ ಗುಟ್ಟಾಗಿ ಮೆಲಕುಹಾಕುತ್ತಿದ್ದನು. ಮನೆಗೆಲಸಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಇತರ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಯತ್ನಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಎಂದಿನಂತಿರುವಂತೆ ನಟಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಆದರೂ ದಿನದಿನಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ಹೆಚ್ಚು ಕೃಶವಾಗುತ್ತಿದ್ದ ದೇಹವೂ ಕ್ಷೌರವಿಲ್ಲದೆ ನೀಳ ನೀಳವಾಗಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಗಡ್ಡೆಮೀಸೆ ಕೂದಲುಗಳೂ ಆತನ ಮನಃಸ್ಥಿತಿಯನ್ನೂ ಆತ್ಮಾನುಭವಗಳನ್ನೂ ಘೋಷಿಸಿ ಚಿತ್ರಿಸುತ್ತಿದ್ದುವು.

ಹೂವಯ್ಯ ಕೋಣೆಯೊಳಕ್ಕೆ ಬಂದು ಸುಬ್ಬಮ್ಮ ಇಷ್ಟದಂತೆ ಆಕೆ ಹಾಸಿದ್ದ ಗೀಕಿನ ಚಾಪೆಯ ಮೇಲೆ ಕೂತುಕೊಂಡನು. ಹರಳೆಣ್ಣೆಯ ದೀಪದ ಕೆಂಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರನ್ನು ನೋಡಿ ಅವನಿಗೆ ಬೆರಗೂ ನೋವೂ ಕನಿಕರ ಮರುಕಗಳೂ ಒಮ್ಮೆಯ ಉಂಟಾದುವು.

'ಆ ಅಂದಿನ ದರ್ಪದ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರಲ್ಲಿ? ಹಾಸಗೆಯ ಮೇಲೆ ಸುರುಟಿಕೊಂಡು ಗೇಣುದ್ದವಾಗಿರುವ ಈ ಕನಿಕರದ ಪದಾರ್ಥವೆಲ್ಲಿ?' ಎನ್ನಿಸಿತವನಿಗೆ.

"ಚಿಕ್ಕಯ್ಯಾ, ಈಗ ಹೇಗಿದ್ದೀರಿ" ಎಂದು, ಸ್ವಲ್ಪ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿಯೆ, ರೋಗಿಯ ಗಮನವನ್ನು ಸೆಳೆಯಲೆಂದು ಕೇಳಿದನು. ಆದರೆ ಮರುಕ್ಷಣದಲ್ಲಿಯೆ ತಾನು ಹಾಕಿದ್ದ ಪದ್ಧತಿಯ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ತಾನೆ ನಾಚಿಕೊಂಡನು. ಅಷ್ಟು ಹಾಸ್ಯಾಸ್ಪದವಾಗಿ ಕಂಡಿತು ತಾನು ಹಾಕಿದ್ದ ಪ್ರಶ್ನೆ ಆ ವಾಸ್ತವತೆಯ ಸಮ್ಮುಖದಲ್ಲಿ.

ರೋಗಿ ಮೆಲ್ಲಗೆ ತಲೆ ತಿರುಗಿಸಿ ನೋಡಿದನು. ಆ ದೃಷ್ಟಿ ಅತ್ಯಂತ ನಿರ್ಭಾವವಾಗಿತ್ತು.

"ನನ್ನ ಗುರುತು ಸಿಕ್ಕಲಿಲ್ಲೇನು, ಚಿಕ್ಕಯ್ಯ? ನಾನು ಹೂವಯ್ಯ" ಎಂದು ಹೂವಯ್ಯ ಇನ್ನೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಸರಿದನು.

ನಿರ್ಭಾವವಾಗಿದ್ದ ರೋಗಿಯ ಕಣ್ಣುಗಳಲ್ಲಿ ತಟಕ್ಕನೆ ಭಾವಸಂಚಾರವಾಯಿತು. ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರು ಹೂವಯ್ಯನನ್ನು ಎವೆಯಿಕ್ಕದೆ ನೋಡತೊಡಗಿದರು. ಅವರೆದೆ ಮೇಲಕ್ಕೂ ಕೆಳಕ್ಕೂ ಏರಿಳಿಯುತ್ತಿತ್ತು. ಮೊದಲು ನಿಶಬ್ದವಾಗಿದ್ದ ಉಸಿರಾಟ ಈಗ ಕೇಳಿಸತೊಡಗಿತ್ತು. ಹೂವಯ್ಯ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದ ಹಾಗೆಯೇ, ಸ್ವಲ್ಪ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ಸತ್ತಹಾಗಿದ್ದ ಆ ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದ ಜೀವಪೂರ್ಣವಾದ ಬೆಚ್ಚನೆಯ ಕಣ್ಣೀರು ಬಳ ಬಳನೆ ಸೋರತೊಡಗಿ, ಹೊದೆಯಾಗಿ ಬೆಳೆದಿದ್ದ ಗಡ್ಡಮೀಸೆಗಳಲ್ಲಿ ಹೀರಿಹೋಗ ತೊಡಗಿತು. ಏನನ್ನೂ ಮಾತಾಡಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದರು; ಆಗಲಿಲ್ಲ. ಕಡೆಗೆ ಎಲುಬು ಚರ್ಮ ಮಾತ್ರವಾಗಿದ್ದ ತಮ್ಮ ಬಲಗೈಯನ್ನು ಹೂವಯ್ಯನಕಡೆಗೆ, ಪ್ರೀತಿಯ ದುಃಖದ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪದ ಕ್ಷಮಾಪಣೆಯ ಗೌರವದ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯ ಕಾಲುವೆಯ ಹರದುದೋ ಎಂಬಂತೆ ಸಪ್ರಯತ್ನವಾಗಿ ನೀಡಿದರು! ಹೂವಯ್ಯನೂ ರಕ್ತಮಾಂಸಗಳಿಂದ ಕೂಡಿ ಸುಪುಷ್ಪವಾಗಿದ್ದ ತನ್ನ ಸಶಕ್ತ ಸಜೀವ ಹಸ್ತದಿಂದ ಆ ಪ್ರೇತಹಸ್ತವನ್ನು ಅನಂತ ಕ್ಷಮೆಯಿಂಲೂ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದಲೂ ಎದೆಗರಗಿ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಉಕ್ಕಿಬರುತ್ತಿದ್ದ ಅಸಂಖ್ಯ ಭಾವಗಳ ಆವೇಗವನ್ನು ತಡಿಯಲಾರದೆ ಸುಮ್ಮನೆ ಕಣ್ಣೀರಿಡತೊಡಗಿದನು. ಬಾಗಿ ಕುಳಿತಿದ್ದ ಅವನ ಕಣ್ಣಿನ ಹನಿಗಳು ಆ ಪ್ರೇತಹಸ್ತದಮೇಲೆ ಬೆಚ್ಚಗೆ ಬಿದ್ದುವು.

ಅದನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದ ಸುಬ್ಬಮ್ಮನೂ ಕಂಬನಿಗರೆಯತೊಡಗಿದಳು. ಆಕೆಯ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಮಹಾಯಾತನೆಯ ಬಾಣದ ಮೊನೆಗೆ ಮಹಾನಂದದ ಮಾಧುರ್ಯದ ಹದವಾಗುತ್ತಿದ್ದ ಹಾಗಿತ್ತು.

ಕೆಲ ಹೊತ್ತಿನಮೇಲೆ ಹೂವಯ್ಯ 'ಹೋಗಿಬರುತ್ತೇನೆ' ಎಂದು ಮೇಲೆದ್ದಾಗ, ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರು ತಮ್ಮೆರಡು ಕೈಗಳನ್ನು ಹಣೆಗಿಟ್ಟು ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿಬಿಟ್ಟರು! ಹೂವಯ್ಯನಿಗೆ ಅದನ್ನು ನೋಡಿ ಬೆಪ್ಪು ಹೊಡೆದಂತಾಗಿ, ತಾನೂ ಪ್ರತಿ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿ, ಅವರನ್ನು ಬೀಳ್ಕೊಟ್ಟನು.

ಹೊರಗೆ ಬಂದು ಸುಬ್ಬಮ್ಮಗೆ ಧೈರ್ಯ ಹೇಳಿ ಕೆಳಕಾನೂರಿನ ಕಡೆಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಾಗ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ನಿರಾಶೆಯಿಂದ ನಿಟ್ಟುಸಿರು ಬಿಟ್ಟನು! "ರಾಮಯ್ಯ ತಂದೆಯ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟೊಂದು ಉದಾಸೀನನಾಗಿದ್ದಾನಲ್ಲಾ! ಏಕೆ ಹೀಗಾಗಿ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ?" ಎಂದುಕೊಂಡನು.

ಎಂಟು ದಿನಗಳ ಮೇಲೆ, ಒಂದು ದಿನ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಹತ್ತು ಹತ್ತೂವರೆ ಗಂಟೆಯ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ, ಪುಟ್ಟಣ್ಣ ಸೋಮ ಬೈರ ಇವರೊಡನೆ ಹೂವಯ್ಯ ತೋಟದಲ್ಲಿ ಕೆಲಸಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಕಾನೂರು ಮನೆಯಿಂದ ಗುಡುಂ ಗುಡುಂ ಗುಡುಂ ಎಂದು ಕದನಿಗಳ ಸದ್ದು, ಕಣಿವೆ ನಡುಗಿ, ಬೆಟ್ಟಗಳು ಮರುದನಿ ಬೀರುವಂತೆ ಕೇಳಿಸಿತು.

"ಹೌದಾ ಕಾಣಿ! ಕಾನೂರು ಗೌಡರು ಹೋದ್ರೆಂಬುದಾಗಿ ಕಾಣ್ತದೆ!" ಎಂದು ಸೋಮ ಹೆಗ್ಗಣ್ಣುಮಾಡಿ ಖಿನ್ನಮುಖಿಯಾದನು.

ಮತ್ತೆ, ಸುಬ್ಬಮ್ಮ ಕಾನೂರಿಗೆ ಹೆಗ್ಗಡಿತಿ!

ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರ ದಹನ ಸಂಸ್ಕಾರಕ್ಕೆ ನಂಟರಿಷ್ಟರೆಲ್ಲರೂ ಕಿಕ್ಕಿರಿದು ಬಂದಿದ್ದರು. ಮುತ್ತಳಿಯವರೂ ಸೀತೆಮನೆಯವರೂ ಕೆಳಕಾನೂರಿನವರೂ ನೆಲ್ಲಹಳಿಯವರೂ ಹಿಂದಿನ ತೊಂಡು ತೊಳಸುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಮರೆತು ನೆರೆದಿದ್ದರು. ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರೂ ಕೂಡ ಬಂದಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಹೂವಯ್ಯ ಬಂದಿರಲಿಲ್ಲ. ತನಗೆ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳಾಗಿ ಸೋಮ ಮತ್ತು ಪುಟ್ಟಣ್ಣರನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿದ್ದನು. ಮುತ್ತಳಿಯಿಂದ ಪುಟ್ಟಮ್ಮ, ಚಿನ್ನಯ್ಯ, ಶ್ಯಾಮಯ್ಯಗೌಡರು ಇವರೆಲ್ಲರೂ ಬಂದಿದ್ದರೂ ಸೊಸೆಯಾಗಿದ್ದ ಸೀತೆ ಬಂದಿರಲಿಲ್ಲ.

ಸಂಸ್ಕಾರಗಳೆಲ್ಲವೂ ಮುಗಿದಮೇಲೆ ಸುಬ್ಬಮ್ಮ ತಿಂಗಳುಗಟ್ಟಲೆ ತಮ್ಮ ಕತ್ತಲೆಯ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ ಕೂತು ಅತ್ತು ಅತ್ತು ದುಃಖಿಸತೊಡಗಿದಳು. ಅವರೂ ಇವರೂ ನಂಟರೂ ಇಷ್ಟರೂ ಮನೆಗೆ ಬಂದುಬಂದವರೆಲ್ಲರೂ ಬಂದು 'ಮಾತಾಡಿಸಿ' ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರು. ನಾನಾ ವಿಧವಾಗಿ ಚಿತ್ರವಿಚಿತ್ರವಾಗಿ ಸಮಾಧಾನ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರು; ಸಹಾನುಭೂತಿ ತೋರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಆಕೆ ತಂದೆ ತಾಯಿಗಳು ತವರುಮನೆಗೆ ಕರೆದರೂ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಲೊಪ್ಪಲಿಲ್ಲ. ನೆಲ್ಲಹಳಿಗೆ ಪುನಃ ಕಾಲಿಡಿವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಆಕೆ ಅಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಟಾಗಲೆ ಮನಸ್ಸುಮಾಡಿದ್ದಳು.

ಸುಬ್ಬಮ್ಮ ಮೊದಮೊದಲು ಪತಿಯ ನಿಧನಕ್ಕಾಗಿ ದುಃಖಿಸಿದರೂ ಕಡೆಕಡೆಗೆ ತನಗೊದಗಿದ ವೈದ್ಯದ ದುಃಸ್ಥಿತಿಗಾಗಿಯೆ, ತನಗೆ ಮುಂದೇನು ಗತಿ ಎಂದು ಆತ್ಮಕನಿಕರದಿಂದ ಕಣ್ಣೀರಿನಲ್ಲಿ ಮೀಯುತ್ತಿದ್ದಳು. ದಿನವೂ ಸಾಯುವವರಿಗೆ ಅಳುವರಾರು ಎಂಬ ಗಾದೆಯಂತೆ ದಿನವೂ ಅಳುವವರಿಗೆ ಸಮಾಧಾನ ಹೇಳುವವರಾರು? ಬಂದು ಬಂದು ಸಮಾಧಾನ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದ ಬಂಧುಗಳಿಗೆ ಬೇಜಾರಾಯಿತು. ಅಲ್ಲದೆ ಸತ್ತವರಿಗೆ ಅಳುತ್ತಾ ಕುಳಿತರೆ ಬದುಕಿರುವವರಿಗೆ ದುಡಿಯುವವರಾರು? ಅವರವರಿಗೆ ಅವರವರ ಕೆಲಸ ಕಾರ್ಯಗಳಿರುತ್ತವೆಯಷ್ಟೆ? ನಂಟರಿಷ್ಟರಿಗೆ ಬೇಜಾರಾದ ಕೆಲದಿನಗಳಲ್ಲಿಯೆ ಸುಬ್ಬಮ್ಮನಿಗೂ ಬೇಜಾರಾಗುತ್ತಾ ಬಂದಿತು. ದುಃಖವೂ ಕೂಡ ಅತಿಪರಿಚಯದಿಂದ ಮಂದನೀರಸವಾಗುತ್ತದೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ!

ಕಡೆಕಡೆಗೆ ಸುಬ್ಬಮ್ಮನನ್ನು ಸಮಾಧಾನ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಯಾರೂ ಹೋಗದಿದ್ದುದನ್ನು ಕಂಡು ಸೇರೆಗಾರರು ಒಂದು ಸಾರಿ ಆಕೆಯಿದ್ದ ಕೋಣೆಗೆ ಹೋಗಿ ದೂರದಲ್ಲಿ, ಚಾಪೆಯ ಮೇಲೆ ಗೋಡೆಗೊರಗಿಕೊಂಡು ಕೂತರು ಅಳುವನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿದ್ದ ಸುಬ್ಬಮ್ಮ ಅವರನ್ನು ಕಂಡಕೂಡಲೆ ಮತ್ತೆ ಅಳತೊಡಗಿದಳು. ಬಹಳ ಕಾಲದ ಅಭ್ಯಾಸದಿಂದ ಆಕೆಗೆ ಬೇಕೆಂದಾಗ ಅಳುಬರುತ್ತಿತ್ತು.

ಸೇರೆಗಾರರು ಅತ್ಯಂತ ಸಕರುಣವಾಣಿಯಿಂದ, ಹೃತ್ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ, ತಾವು ದಶಾವತಾರದ ಆಟಗಳಲ್ಲಿ ಕೇಳಿ ತಿಳಿದಿದ್ದ ನೀತಿಧರ್ಮತತ್ವಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಅಡಕಮಾಡಿ, ಉಪದೇಶ ಮಾಡತೊಡಗಿದರು.

“ಸುಮ್ಮನೆ ಅತ್ತರೆ ಏನು ಪ್ರಯೋಜನ, ಅಮ್ಮಾ? ಭಗವಂತ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದು ಭಗವಂತ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗ್ತಾನೆ, ನಾವ್ಯಾರು ಕೇಳೋಕೆ? ಎಲ್ಲ ಅವನ ಲೀಲೆ, ಅವನು ಕೊಟ್ಟದ್ದನ್ನು ನಾವು ಅನುಭವಿಸಬೇಕು...ಸಾವು ಯಾರಿಗೂ ತಪ್ಪಿದ್ದಲ್ಲ. ಅವರು ಮೊನ್ನೆ ಹೋದರೆ, ಇನ್ನೊಬ್ಬರು ನಾಳೆ ಹೋಗ್ತಾರೆ. ಏನೋ ಅವರ ಕಾಲ ಅವರು ಪೂರೈಸಿಕೊಂಡು ಪುಣ್ಯಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಹೋದರು. ಇನ್ನು ಅತ್ತರೆ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಬರ್ತಾರೇ? ದೇವರಮೇಲೆ ಭಾರಹಾಕಿ, ನಮ್ಮ ಮುಂದಿನ ಜೀವನ ಸುಖವಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡರಾಯ್ತು! ಯಜಮಾನರ ಕೈಹಿಡಿದ ನೀವೇ ಹೇಂಗಾದರೂ ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ಮನೆ ಆಡಳಿತ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ, ರಾಮಯ್ಯಗೌಡರಿಗೆ ಚಿಂತೆ ಹಿಡಿದು, ಅವರಿಗೆ ಮನೆಮೇಲೆ ಮನಸ್ಸೇ ಇಲ್ಲ. ತೀರಿಹೋದವರ ಕೀರ್ತಿ ಉಳಿಸಬೇಕಾದರೆ, ನೀವೇ ಸೈ ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ನೀವೇ ಕಾನೂರಿಗೆ ಹೆಗ್ಗಡಿತಮ್ಮ. ನೀವೇ ಹೀಂಗೆ ದುಃಖ ಮಾಡ್ತಾ ಕೋಣೆ ಸೇರಿಬಿಟ್ಟರೆ, ಮನೆಗತಿ ಏನಾಗಬೇಕಮ್ಮ? ಏನೋ ಸವತಿ ಮಗನಾದರೂ ನಿಮ್ಮ ಮಗನ ಹಾಗೆ ವಾಸು ಇದ್ದಾನೆ. ನೀವು ಮನಸ್ಸು ಮಾಡಿದರೆ ಈ ಮನೆ ಮುಳುಗಿ ಹೋಗದ ಹಾಗೆ ಉಳಿಸಬಹುದು. ನಾನೇನೋ ನಿಮ್ಮ ಮನೆ ಉಪ್ಪು ಅನ್ನ ತಿಂದದ್ದಕ್ಕೆ ಋಣ ತೀರಿಸಲೇಬೇಕೆಂದು ಮನಸ್ಸು ಮಾಡಿದ್ದೇನೆ...”

ಸೇರೆಗಾರರು ಗಟ್ಟದಮೇಲಿನವರು ಮಾತಾಡುವಂತೆ ಮಾತಾಡಿ, ಸಹಾನುಭೂತಿ ತೋರಿಸಿ, ಮುಂದಿನ ಬಾಳಿನ ಹೊಲಬನ್ನು ಸೂಚಿಸಲು, ಸುಬ್ಬಮ್ಮಗೆ ಹೊಸ ಸಾಹಸದ ಹುರುಪುಂಟಾಯಿತು. ತಾನು ಕಾನೂರು ಮನೆಗೆ ಸರ್ವಾಧಿಕಾರಿಣಿಯಾದ ಹೆಗ್ಗಡಿತಿ ಎಂಬುದನ್ನು ಕೇಳಿ, ಹೊಸಪಟ್ಟ ಸಿಕ್ಕಿದಂತೆ ಉತ್ಸಾಹಗೊಂಡಳು. ಸೇರೆಗಾರರ ಸಹಾಯದಿಂದ ಕಾನೂರು ಹೆಗ್ಗಡಿತಿಯಾಗಿ, ಎಲ್ಲರ ಗೌರವ ಪ್ರಶಂಸೆಗಳಿಗೆ ಪಾತ್ರಳಾಗುತ್ತೇನೆಂದು ನಿರ್ದರಿಸಿದಳು.

ಕೆಲದಿನಗಳಲ್ಲಿಯೆ ಸುಬ್ಬಮ್ಮ ಅಳುವುದನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿ, ಕೋಣೆಯಿಂದ ಹೊರಗೆ ಬಂದು, ಮನೆವಾಳೆಯಲ್ಲಿ ಹೊಸ ಉತ್ಸಾಹದಿಂದಲೂ ದಕ್ಷತೆಯಿಂದಲೂ ಪಾಲುಗೊಂಡಳು. ಆಶ್ಚರ್ಯವೇನೆಂದರೆ, ಸೇರೆಗಾರರು ಹೇಳಿದಂತೆಲ್ಲದೆ ರಾಮಯ್ಯನೂ ಹೊಸ ಉತ್ಸಾಹದಿಂದಲೂ ದಕ್ಷತೆಯಿಂದಲೂ ಮನೆಯ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆಯನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ, ಕೆಲಸಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತನಾದನು.

ರಾಮಯ್ಯನ ನೂತನಾಸಕ್ತಿಗೆ ಪ್ರತ್ಯಾಶೆಯೇ ಮುಖ್ಯ ಕಾರಣವಾಗಿತ್ತು. ತಂದೆ ತೀರಿಕೊಂಡಮೇಲೆ ಮನೆಗೆ ತಾನೇ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಯಜಮಾನನೆಂಬ ಹೆಮ್ಮೆ ಅವನ ಬೆನ್ನುಮೂಳೆಯನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ನೆಟ್ಟಗೆ ಮಾಡಿತ್ತು. ಅಲ್ಲದೆ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರ ದೆಸೆಯಿಂದ ಮನೆಗೆ ವೈರಿಗಳಾಗಿದ್ದವರೆಲ್ಲರೂ ಈಗ ಮಿತ್ರರಾಗಿ ಹತ್ತಿರ ಹತ್ತಿರ ಬರತೊಡಗಿದರು. ಮುತ್ತಳಿಯವರಿರಲಿ, ಸೀತಮ್ಮನೂ ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರೂ ಕೂಡ ರಾಮಯ್ಯನಿಗೆ ಕೇವಲ ಆಪ್ತರಾಗಿ ಬುದ್ಧಿ ಹೇಳತೊಡಗಿದರು. ಎಲ್ಲರೂ ಅವನಿಗೆ ಕಷ್ಟ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ನೆರವಾಗಲು ಸಂತೋಷಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಹೀಗೆ ಸನ್ನಿವೇಶದ ಬದಲಾವಣೆಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ರಾಮಯ್ಯನ ಆವೇಶವೂ ಬದಲಾವಣೆ ಹೊಂದಿತ್ತು. ಎಲ್ಲಕ್ಕಿಂತಲೂ ಅತಿ ರಹಸ್ಯವಾಗಿ, ಅತಿ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ, ಸೀತೆಯ ಪ್ರತ್ಯಾಗಮನದ ಆಶೆ ಅವನಿಗೆ ಇಮ್ಮಡಿ ಉತ್ಸಾಹಕರವಾಗಿತ್ತು.

ಅವನ ಆಶೆಗೆ ಆಧಾರವಿರದಿರಲಿಲ್ಲ. ಶ್ಯಾಮಯ್ಯಗೌಡರು ತಮ್ಮ ಮಗಳಿಗೆ “ನಿನ್ನ ಮಾವ ತೀರಿಹೋಗಿದ್ದಾರೆ, ಇನ್ನೇನು ನಿನಗೆ ಹೆದರಿಕೆ ಬೇಡ. ಗಂಡನ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ, ಮುತ್ತೈದೆಯಾಗಿ ಬಾಳು. ಮದುವೆಯಾದ ಗಂಡನ್ನ ಬಿಟ್ಟು ಹೀಂಗಿರೋದು ಚೆನ್ನಾಗಿಲ್ಲ. ಜನರ ಬಾಯಿಗೆ ಬರಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ” ಎಂದು ಮೊದಲಾಗಿ ಸೀತೆಯನ್ನು ಒತ್ತಾಯಪಡಿಸತೊಡಗಿದ್ದರು. ಗೌರಮ್ಮನವರೂ ಅದೇ ಅರ್ಥ ಬರುವಂತೆ ಮಗಳಿಗೆ ಸಮಯ ಸಿಕ್ಕಾಗಿಲ್ಲ ಹೇಳತೊಡಗಿದ್ದರು. ಚಿನ್ನಯ್ಯನೂ ಸೀತೆಯ ಮುಂದೆ ರಾಮಯ್ಯನಲ್ಲಿ ಅವರ ತಂದೆ ತೀರಿಕೊಂಡಮೇಲೆ ಆಗಿರುವ ವ್ಯತ್ಯಾಸವನ್ನು ಕುರಿತು ಶ್ಲಾಘಿಸುತ್ತ, ಆಕೆಯ ಮನಸ್ಸನ್ನು ತಿರುಗಿಸಲೆಳಸಿದನು. ಅಲ್ಲದೆ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರು ತೀರಿಕೊಂಡ ಎರಡು ತಿಂಗಳೊಳಗಾಗೆ ರಾಮಯ್ಯನನ್ನು ಮುತ್ತಳಿಗೆ ಕರೆಸಿಕೊಂಡು ಬೀಗರುಪಚಾರ ಮಾಡಿದರು. ಇದೆಲ್ಲದರ ಜೊತೆಗೆ ಶ್ಯಾಮಯ್ಯಗೌಡರು ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರೊಡನೆ “ಹೂವಯ್ಯ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬರುತ್ತಾ ಇದ್ದರೆ ಸರಿಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ. ಸೀತೆ ಗಂಡನ ಮನೆಗೆ ಹೋಗುವವರೆಗೆ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬರುವುದು ಬೇಡ ಅಂತಾ ಅವನಿಗೆ ಹೇಳಿ” ಎಂದು ಹೇಳಿಕಳುಹಿಸಿದ್ದರು.

ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರು ಆ ವಿಷಯನ್ನು ಹೂವಯ್ಯನಿಗೆ ತಿಳಿಸಿ “ಹೌದಪ್ಪ, ನೀನ್ಯಾಕೆ ಅವರಿಷ್ಟಕ್ಕೆ ಅಡ್ಡಹೋಗ್ತಿಯಾ? ಅವರ ಮಗಳನ್ನು ಅವರು ಏನಾದ್ರೂ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲಿ. ಆಮೇಲೆ ಸುಮ್ಮನೆ ನಿನ್ನ ಮೇಲೆ ದೂರು ಯಾಕೆ?” ಎಂದು ರಾಮಯ್ಯನ ಪರವಾಗಿ ಮಾತಾಡಿದರು.

ಗಡ್ಡಮೀಸೆಗಳ ಸಂದಿಯಲ್ಲಿ ಹೂವಯ್ಯನ ಮುಖ ಕೆಂಪೇರಿದುದನ್ನು ಕಂಡು ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರು ಚಕಿತರಾದರು. ಒಡನೆಯೆ ಅವನ ಕಠಿಣವಾಣಿ ಹೊರಹೊರಟಿತು. ಕಲ್ಲಿನಂತೆ ನಿಶ್ಚಲನಾಗಿ ಮಾತಾಡಿದನು:

“ಏನೆಂದೆ? 'ಅವ್ಯಗಳನ್ನು ಅವರು ಏನಾದರು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲಿ! ನಿನಗೇಕೆ ದೂರ?' ಎಂದೆಯಲ್ಲವೆ? ಬಹಳ ಚೆನ್ನಾಗಿದೆ. ಈ ಬುದ್ಧಿ ನಿನಗೆ ಮೊದಲೆಲ್ಲ ಹೋಗಿತ್ತು! ಚಿಕ್ಕಯ್ಯ ಸತ್ತಕೂಡಲೆ ನೀವೆಲ್ಲರೂ ಬಣ್ಣ ಬದಲಾಯಿಸಿದ ಹಾಗೆ ಕಾಣ್ತದೆ. ನೀನೇ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದೆ; ಸೀತೆಯ ಇಷ್ಟಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ಮದುವೆ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ ಎಂದು. ಜೋಯಿಸರು ಕೈ ಬೆಚ್ಚಗೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಜಾತಕ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ ಎಂದು! ನೀನೇ ಹೇಳಿದ್ದೆ ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಗಂಡು ಹೆಣ್ಣಿಗೆ ತಾಳಿ ಕಟ್ಟಲಿಲ್ಲ ಎಂದು ನೀನೇ ಹೇಳಿದ್ದೆ; ಸೀತೆಯನ್ನು ಖಂಡಿತ ಕಾನೂರಿಗೆ ಕಳಿಸಬೇಡ ಎಂದು! ಈಗ ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದ ಹಾಗೆ ಗೋಸುಂಬೆಯ ಹಾಗೆ ಬಣ್ಣ ಬದಲಾಯಿಸಿ ಅವಿವೇಕ ಆದ್ದಿದೀಯಲ್ಲ? ಹೂವಿನ ಮೇಲೆ ಕೂತುಕೊಳ್ಳುವ

ಚಿಟ್ಟೆಯನ್ನು ಹಿಡುಕೊಂಡುಹೋಗಿ ಬೆಂಕಿಗೆ ಹಾಕಲು ಹುನಾರು ಮಾಡ್ತಿದ್ದೀರಲ್ಲವೆ ನೀವೆಲ್ಲ ಸೇರಿ!... ಸೀತೆಗೆ ಒಪ್ಪಿಗೆ ಇದೆಯೇನು ಕಾನೂರಿಗೆ ಹೋಗೋಕೆ?”

“ಹಾಗಂದ್ರೇನೋ ನೀ ಹೇಳೋದು? ಸೀತೆ ಒಪ್ಪಿಗೆಯಂತೆ, ಸೀತೆ ಒಪ್ಪಿಗೆ?” ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರೂ ನಸುಕೆರಳಿಯೆ ಮಾತಾಡತೊಡಗಿದ್ದರು. “ಕೈಹಿಡಿದ ಗಂಡನ ಮನೆಗೆ ಹೋಗೋಕೆ ಅವಳ ಒಪ್ಪಿಗೆ ಯಾಕೆ? ನೀನೇನೋ ಹೊಸ ಕಾನೂನು ಹೇಳೋಹಾಗಿದೆ!”

“ಕಾನೂನು ಕಲ್ಲೇ ನೀವೆಲ್ಲ ಬೂದಿಹೊಯ್ಯೊಂಡಿದ್ದು! ಕೈಹಿಡಿದ ಗಂಡನಂತೆ? ಯಾರು ಕೈಹಿಡಿದೋರು?”

“ಯಾರು ಕೈಹಿಡಿದೋರು? ರಾಮಯ್ಯ!”

“ಸೀತೆ?”

“ಹೊಳೆನೀರಿಗೆ ದೊಣೆನಾಯ್ತುನ ಅಪ್ಪಣೆ? ನೀನೊಬ್ಬ!”

“ಇಲ್ಲಿ ಕೇಳು, ಸಿಂಗಪ್ಪ ಕಕ್ಕಯ್ಯ! ನಿನಗೆ ಒಂದು ತತ್ವವಿಲ್ಲ; ಒಂದು ಮಾರ್ಗವಿಲ್ಲ. ಗಾಳಿ ಎತ್ತಕಡೆ ಬೀಸಿದರೆ ಅತ್ತೆಕಡೆ ಹೋಗ್ತೀಯೆ! ನೀನೇನೇ ಹೇಳು; ಸೀತೆ ನನಗೆಲ್ಲ ಹೇಳಿದ್ದಾಳೆ; ಅವಳು ರಾಮಯ್ಯನನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗಲೂ ಇಲ್ಲವಂತೆ; ಕೈಹಿಡಿದೂ ಇಲ್ಲವಂತೆ; ಬಲಾತ್ಕಾರ ಮಾಡಿದರೆ ಅನಾಹುತ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲೂ ಸಿದ್ಧಳಾಗಿದ್ದಾಳಂತೆ!”

“ಮತ್ತೇನು? ನಿನ್ನ ಕೂಡಿಕೆಯಾಗ್ತಾಳಂತೇನು?” ಎಂದು ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರು ಶುದ್ಧ ಅನಾಗರಿಕನಂತೆ ಮಾತಾಡಿಬಿಟ್ಟರು.

ಹೂವಯ್ಯನ ಎದೆಗೆ ಈಟಿ ಇರಿದಂತಾಯಿತು. ಅವನ ಕೋಪ ಹೆಡೆಮುಚ್ಚಿ ದೀನವಾಯಿತು. ಶೋಕಭಾರದಿಂದ ತಲೆಬಾಗಿತ್ತು. ಒಂದೆರಡು ನಿಮಿಷಗಳು ಬಳಬಳನೆ ಕಣ್ಣೀರು ಸುರಿಸಿ ಮೌನವಾಗಿದ್ದನು.

ಮತ್ತೆ ತಲೆಯೆತ್ತಿ ಹೇಳಿದನು: “ಕಕ್ಕಯ್ಯ, ಯಾತಕ್ಕೆ ಹಿಂಗೆಲ್ಲಾ ಮಾತಾಡ್ತೀಯಾ? ಸ್ವಾರ್ಥತೆಯಿಂದಲ್ಲ ನಾನು ಹಾಗೆ ಮಾತಾಡಿದ್ದು. ಅವಳಾತ್ಮ ಬಲಿಯಾಗದಂತೆ ಮಾಡೋಣ ಎಂದು ಹೇಳಿದೆನಷ್ಟೆ! ನಾನು ಸೀತೆಯನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗುವ ಹೊಂಗನನು ಎಂದೋ ಬಿರಿದುಹೋಯಿತು. ಕಕ್ಕಯ್ಯ! ಹೊಂಗನನನ್ನು ಕಟ್ಟಲು ನೀನೂ ಬಹಳ ಸಹಾಯಮಾಡಿದ್ದೆ. ಆಗಲೂ ನೀನು ಈಗ ಮಾಡುತ್ತಿರುವಂತೆಯೆ, ಒಂದು ತತ್ವಕ್ಕಾಗಿ ಕಾರ್ಯಸಾಧನೆ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ; ಚಿಕ್ಕಯ್ಯನ ಮೇಲಣ ವೈರಕ್ಕಾಗಿ, ಹಠಕ್ಕಾಗಿ ಮಾಡಿದೆಯಷ್ಟೆ! ನಾ ಬಲ್ಲೆ! ಈಗಲೂ ನೀನು ರಾಮಯ್ಯನ ಪರವಾಗಿ ಮಾತಾಡುತ್ತಿರುವುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ನನಗೆ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ ಎಂದು ತಿಳಿಯಬೇಡ. ಅವನಿಂದ ನೀನೊಂದು ಜಮೀನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು ಎಂದು ಹವಣಿಸುತ್ತಿದ್ದೀಯಂತೆ! ಆ ಆಶಾಪಿಶಾಚದ ತೃಪ್ತಿಗಾಗಿ ಸೀತೆಯನ್ನು ಬಲಿಕೊಡಲು ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡ್ತಿದ್ದೀಯೆ! ಕಕ್ಕಯ್ಯ, ನನ್ನನ್ನೇನು ಕೈಲಾಗದ ಬೆಪ್ಪು ಎಂದು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವುದು ಬೇಡ, ಇಲ್ಲಿ ಕೇಳು, ನನ್ನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಹೇಳಿ ಬಿಡ್ತೇನೆ ನಿನಗೆ! ತಾಯಿ ಸಾಯುವಾಗ ಆಕೆಗೇನೋ ಮಾತುಕೊಟ್ಟುಬಿಟ್ಟೆ. ನಾನು ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳೋನಿ ಅಂತಾ ಆದರೂ ನಾನು ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳೋದಿಲ್ಲ! ಅಂದರೆ ಸಾಮಾನ್ಯರೀತಿಯಿಂದ ನಾನು ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ. ನನಗೂ ಸೀತೆಗೂ ಆತ್ಮಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಹಿಂದೆಯೇ ಮದುವೆಯಾಗಿದೆ! ಆ ಪ್ರೇಮಬಂಧನ ಚಿರವಾದುದು, ಈಗ ಆತ್ಮವಾಗಿರುವ ನನ್ನ ತಾಯಿಗೆ ಆ ಆತ್ಮವಿವಾಹಬಂಧನ ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತದೆ; ಆದ್ದರಿಂದ ತಾಯಿಗೆ ನಾನು ಕೊಟ್ಟ ಮಾತೂ ಹುಸಿಯಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲದೆ, ಅಂದಿನಿಂದ, ನಿನ್ನಿಂದ ತಿಳಿದಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಾಧ್ಯವಲ್ಲದ ಒಂದು ವ್ರತವನ್ನು ಕೈಕೊಂಡು ಈ ಗಡ್ಡ ಬೆಳೆಸಿದ್ದೇನೆ ಗೊತ್ತಾಯ್ತು? ಸೀತೆಯನ್ನು ಭಕ್ಷಿಸಲಲ್ಲ, ರಕ್ಷಿಸಲೋಸ್ಕರ, ಪ್ರಾಣವಿರುವವರೆಗೂ ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತೇನೆ. ಆ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಮನುಷ್ಯಶಕ್ತಿಗೆ ಮೀರಿದ ಶಕ್ತಿ ನನಗೆ ಸಹಾಯಮಾಡುತ್ತಿದೆ! ಗೊತ್ತಾಯ್ತು?”

ಆ ವಾಣಿಯಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟೊಂದು ದೃಢತೆಯಿತ್ತು; ಶ್ರದ್ಧೆಯಿತ್ತು, ಶಕ್ತಿಯಿತ್ತು. ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರಿಗೆ ಸರ್ವವೂ ಸತ್ಯವಾಗಿ ತೋರಿತು. “ಮಾರಾಯಾ, ನನ್ನಿಂದ ತಪ್ಪಾಯ್ತು. ಇನ್ನು ನಾನೀ ಸುದ್ದಿಗೇ ಬರೋದಿಲ್ಲ” ಎಂದು ತಮ್ಮನ್ನು ತಾವು ಸಮರ್ಥಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಮತ್ತೆ ಹೇಳಿದರು: “ಅವನ ಜಮೀನನ್ನು ನಾನು ಕೇಳಿದವನೇ ಅಲ್ಲ. ಅವನೇ ಹೇಳ್ತೆ. ಸಾಲ ತೀರಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೂ ಮನೆ ಖರ್ಚಿಗಾಗಿಯೂ ಹಣ ಬೇಕಿತ್ತಂತೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಆ ಜಮೀನು ಕೊಡ್ತೀನಿ ಅಂದ. ನಾನು 'ಆಗ್ಲಪ್ಪಾ, ನೋಡಾನ ಅಂದಿದ್ದೇ.' ಅಷ್ಟೇ ಹೊರತೂ ಅವನ ಜಮೀನು ನನಗ್ಯಾಕೆ? ಇದ್ದಿದ್ದನ್ನು ನೋಡಿಕೊಂಡ್ರೆ ನಂಗೆ ಸಾಕಾಗಿದೆ....

ಅಂತೂ ಐದಾರು ತಿಂಗಳು ಕಳೆದರೂ ರಾಮಯ್ಯನ ಆಶೆ ಕೈಗೂಡಲೂ ಇಲ್ಲ. ಕೈಗೂಡುವ ಸೂಚನೆಯೂ ತೋರಲಿಲ್ಲ. ಸೀತೆ ಯಾರೊಬ್ಬರ ಮಾತಿಗೂ ಸೊಪ್ಪು ಹಾಕದೆ, ಹೊಳೆಯ ನಡುವಣ ಕಲ್ಲುಬಂಡೆಯಾಗಿ ನಿಂತುಬಿಟ್ಟಳು.

ರಾಮಯ್ಯ ಕ್ರಮಕ್ರಮೇಣ ಪುನಃ ತನ್ನ ಪೂರ್ವದ ಸ್ಥಿತಿಗೇ ಇಳಿಯತೊಡಗಿದನು. ಬರಬರುತ್ತಾ ಮೊದಲಿಗಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚುಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಮೂಲೆ ಹಿಡಿಯತೊಡಗಿದನು. ಎಲ್ಲರ ಮೇಲೆಯೂ ಕೋಪದ್ವೇಷಗಳೇರಿ, ಅವನ ಮನಸ್ಸಿನ ಅಂತರಾಳದಲ್ಲಿ ಕರಾಳವ್ಯೂಹಗಳು ಇಣುಕಲಾರಂಭಿಸಿದ್ದುವು.

ಆದರೆ ಕಾನೂರು ಮನೆಯ ಕೆಲಸಕಾರ್ಯಗಳೆಲ್ಲ ಬಹಳ ವಿಚಕ್ಷಣತೆಯಿಂದ ಸಾಗುತ್ತಿದ್ದುವು. ಸುಬ್ಬಮ್ಮನ ಹೆಗ್ಗಡಿತನದಲ್ಲಿ ಸೇರೆಗಾರರೂ ಗಟ್ಟಿದಾಳುಗಳೂ ಬೇಲರೂ ತೆರಿಪಿಲ್ಲದೆ ದುಡಿಯಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಆಕೆ ಅಡುಗೆ ಮನೆಯಿಂದ ಹಿಡಿದು ಗದ್ದೆ, ತೋಟ, ಹಿತ್ತಲು, ಕೊಟ್ಟಿಗೆ ಗೊಬ್ಬರಗುಂಡಿ, ತರಗಿನ ಹಾಡ್ಯ, ಕಬ್ಬಿನ ಗದ್ದೆ ಎಲ್ಲೆಡೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಇದ್ದು, ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಳು. ಆಕೆಗೆ ಸಾವಿರ ಕಣ್ಣಾಗಿತ್ತು. ಅದನ್ನು ಕಂಡು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಆಶ್ಚರ್ಯವಾಗುತ್ತಿತ್ತು.

ಸುಬ್ಬಮ್ಮನ ದುಃಸ್ವಪ್ನ

ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರು ತೀರಿಹೋಗಿ ಒಂದು ವರ್ಷದ ಮೇಲಾಗಿತ್ತು. ಸುಬ್ಬಮ್ಮ ಹೆಗ್ಗಡಿತಿಯ ಸಾಮರ್ಥ್ಯದ ಖ್ಯಾತಿ ನಾಡನುಡಿಯಾಗಿತ್ತು. ಗಂಡಸರು ಕೂಡ ಒಬ್ಬರನ್ನೊಬ್ಬರು ಮೂದಲಿಸುವಾಗ “ಅಯ್ಯೋ ಕೈಲಾಗದಿದ್ದವನೆ, ಕಾನೂರಿಗೆ ಹೋಗಿ, ಸುಬ್ಬಮ್ಮ ಹೆಗ್ಗಡಿತಿಯ ಕಾರುಬಾರನ್ನಾದರೂ ನೋಡಿ ಕಲಿತುಕೊಂಡು ಬಾ, ನಡಿ” ಎಂದುಕೊಳ್ಳತೊಡಗಿದ್ದರು.

“ಬೇಲರೂ ಗಟ್ಟಿದವರೂ ಥರಥರ ನಡುಗುತ್ತಾರಂತೆ. ಸುಬ್ಬಮ್ಮನ ಬಾಯಿಕೇಳಿದರೆ..... ಆ ಸೇರೆಗಾರ ರಂಗಪ್ಪಸೆಟ್ಟರಂತೂ ಕಾಲುಸಂದಿಯಲ್ಲಿ ಬಾಲಮುದುರಿಕೊಂಡು ನಾಯಿಮರಿ ಆಗಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದಾರಂತೆ!..... ರಾಮಯ್ಯಗೌಡರು ಮನೆ ವೈವಿಧ್ಯದ ಗೋಜಿಗೆ ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲವಂತೆ: ಎಲ್ಲ ತಮ್ಮ ಚಿಕ್ಕಮ್ಮನ ಕೈಲಿ ಬಿಟ್ಟುಬಿಟ್ಟಿದ್ದಾರಂತೆ!..... ಏನು ಧೈರ್ಯ ಅಂದರೆ ಅವರಿಗೆ! ಹೆಂಗಸಾದರೂ ಒಬ್ಬ ದಿಂದೇ ದಾಂಡಿಗ ಬೇಲರಾಳಿಗೆ ಹುಣಿಸೆಬರಲು ತಗೊಂಡು ಮೈಯೆಲ್ಲ ಬರೆ ಬೀಳುವಂತೆ ಹೊಡೆದುಬಿಟ್ಟರಂತೆ!..... ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರ ಹೆಂಡತಿ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರೇ ಆಗಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದಾರಂತೆ!..... ” ಎಂದು ಮೊದಲಾಗಿ ಜನರ ಪಡೆ ಮಾತು ಹಬ್ಬಿದ್ದಿತು.

ಜನರ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಅತಿಶಯೋಕ್ತಿ ಇದ್ದಿದ್ದರೂ ಸುಳ್ಳಿರಲಿಲ್ಲ. ಸುಬ್ಬಮ್ಮನ ಪ್ರಭಾವ ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲನೆ ಬೆಳೆದು ಅಪ್ರತಿಹತವಾಗಿತ್ತು. ಆಕೆಯ ಅಪ್ಪಣೆಯ ಹೊರತು ಯಾರೂ ಹೆಜ್ಜೆಯಿಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಗಂಡನ ಗದ್ದುಗೆಗೆ ತಾನು ಏರಿದ್ದೇನೆ ಎಂಬ ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಆಕೆಯಲ್ಲಿ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರ ದರ್ಪವೂ ಅದರೊಡನೆ ಕಾರಿನ್ಯವೂ ಮತ್ತೆ ಒಂದಿನಿತು ಕ್ರೂರ ಸಂಮಿಶ್ರವಾದ ಧೂರ್ತೆಯೂ ಮೊಳೆತು ಬೆಳೆಯುತ್ತಿದ್ದುವು. ಅಧಿಕಾರಮದದೊಡನೆ ಯೌವನಮದವೂ ಕೂಡಿತ್ತು. ತಾರುಣ್ಯದ ಗಿರಿಶಿಖರವೇರಿರುವ ಹೆಣ್ಣು ಅಧಿಕಾರಿಯಾದರೆ, ಅನೇಕರು ಅನೇಕ ಕಾರಣಗಳಿಂದ ಅವಳಿಗೆ ಆಳಾಗಿ, ಅವಳ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ತಲೆಬಾಗುತ್ತಾರೆ. ಕಿವಿಗಳಲ್ಲಿ ಮೂಗಿನಲ್ಲಿ ಕೊಲರಳಿನಲ್ಲಿ

ಮುಡಿಯಲ್ಲಿ ಒಡವೆಗಳಿಲ್ಲದಿದ್ದರೇನಂತೆ? ವಿಧವೆಯಾದ ಸುಂದರ ತರುಣಿ ದಟ್ಟವಾಗಿ ಬೆಳೆದ ತಲೆಕೂದಲನ್ನು ಬಾಚಿ ಬೈತಲೆ ತೆಗೆದು ತುರುಬುಕಟ್ಟಿ, ಕಾಗಿನ ಸೀರೆಯನ್ನು ಬಿಗಿದು ಮಲೆನಾಡಿನ ಉಡುಗೆಯುಟ್ಟು, ಕೈಕಡಗದಿಂದಲೂ, ಸುಪುಷ್ಪ ಕಾಯದಿಂದಲೂ ತುಂಬಿದದೇಗಳಿಂದಲೂ, ದುಂಡುಮೊಗದಿಂದಲೂ ಹುಕುಂ ಚಲಾಯಿಸುತ್ತ ಎದುರು ನಿಂತರೆ, ಸೇರೆಗಾರ ರಂಗಪ್ಪಸೆಟ್ಟರಂತಹ ಯಾವ ಗಂಡಸು ತಾನೆ ಆಕೆಯಾಚ್ಚೆಯನ್ನು ಶಿರನಾವಹಿಸದೆ ಇರುತ್ತಾನೆ? ಆಕೆ ಬೈದರೆ ಮಹಾ ಆಶೀರ್ವಾದವೆಂದೂ, ಹೊಡೆದರೆ ಧನ್ಯನಾದೆನೆಂದೂ ಭಾವಿಸದೆ ಇರುತ್ತಾನೆ? ಸುಬ್ಬಮ್ಮನ ಪ್ರಭಾವಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ಅರೆಪಾಲು ಆಕೆಯ ತರುಣವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಆಕೆಗೆ ಮಾತ್ರ ಆ ಗುಟ್ಟು ತಿಳಿದಿರಲಿಲ್ಲ.

ಗೃಹಕೃತ್ಯವನ್ನು ಬಿಗಿಯಾಗಿ ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿ ನಡೆಸುತ್ತೇನೆ ಎಂಬ ಹೆಮ್ಮೆಯ ಸಲುವಾಗಿ ಆಕೆ ತನ್ನ ಹಿಂದಿನ ಬಡಸ್ಥಿತಿಯನ್ನೂ ತನಗೊದಗಿದ್ದ ಕಷ್ಟಸಂಕಟ ಅನ್ಯಾಯ ನಿಂದೆಗಳ ಪರಂಪರೆಗಳನ್ನೂ ಮರೆತು, ಬರಬರುತ್ತಾ ಹೆಚ್ಚುಹೆಚ್ಚು ಕ್ರೂರವಾಗಿ ವರ್ತಿಸತೊಡಗಿದ್ದಳು. ರಾಮಯ್ಯ ತನ್ನ ಮನೋವ್ಯಥೆಯ ಮೊಟ್ಟೆಯಮೇಲೆ ಕಾವುಕೂತು ಮನೆವಾರ್ತೆಯ ಯಾವ ಗೋಚಿಗೂ ಹೋಗದೆ ತಟಸ್ಥನಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಸುಬ್ಬಮ್ಮನ ಮೈಗೆ ಬಣ್ಣವೂ, ಕೈಗೆ ನಖಗಳೂ, ತಲೆಗೆ ಕೋಡೂ ಮೂಡಿದಹಾಗಿತ್ತು. ತನ್ನ ಹೆಗ್ಗಡಿತಿತನದಲ್ಲಿ ಪಾಳುಬಿದ್ದಿದ್ದ ಹಳೆಯ ದೈಯ್ಯ, ಜಕ್ಕಣಿ, ಪಂಜೊಳ್ಳಿ ಮೊದಲಾದ ಅಂತರ ಬೆಂತರಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ವೆಂಕಪ್ಪಯ್ಯವನರ ಕೈಯಿಂದಲೆ ಮರಳಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಿ ಜೀರ್ಣೋದ್ಧಾರ ಮಾಡಿದ್ದಳು. ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರ ಕಡೆಗಾಲದಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ಬದುಕಿದ್ದ ಭೂತ ರಣಾದಿಗಳಿಗೆ ಹರಕೆಯ ಕಂದಾಯವನ್ನು ಹೆಚ್ಚುಮಾಡಿ, ಒಂದು ಕುರಿ 'ಆಯಾರ' ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದಲ್ಲಿ ಎರಡು ಕುರಿಗಳನ್ನೂ, ಒಂದು ಕೋಳಿ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದಲ್ಲಿ ಎರಡು ಕೋಳಿಗಳನ್ನೂ ಕೊಡತೊಡಗಿದ್ದಳು. ಕಾನೂರಿಗೆ ಬಂದೊದಗಿದ್ದ ಕಷ್ಟಗಳಿಗೆಲ್ಲಾ ಭೂತಾದಿಗಳಿಗೆ ಸರಿಯಾದ 'ಆಯಾರ' ಕೊಡದಿದ್ದರೆ ಮುಖ್ಯ ಕಾರಣವೆಂದು ತಿಳಿದಿದ್ದ ಆಕೆಯ ಮೌಢ್ಯಕ್ಕೆ ವೆಂಕಪ್ಪಯ್ಯ ಜೋಯಿಸರು ತಮ್ಮ ಮಹಾಜ್ಞಾನದ ಆಧಾರವನ್ನೂ ದಯಪಾಲಿಸಿದ್ದರು. ಇದನ್ನೆಲ್ಲ ಕಂಡುಂಟು ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನರಿಗೆ ಬಹಳ ಸಂತೋಷವಾಗಿತ್ತು. ಅವರಿಗೆ ತುಂಡು ಕಡುಬು ಹೆಂಡ ಕಳ್ಳು ಯಥೇಚ್ಛವಾಗಿ ದೊರೆಯಬಹುದಾದ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಕ್ರಿಯೆಯೂ ಎಂದೆಂದಿಗೂ ನಿಲ್ಲಿಸಬಾರದ ಅತ್ಯಂತ ಪವಿತ್ರವಾದ 'ಸನಾತನ ಧರ್ಮ'ವಾಗಿತ್ತು. ಆ ಕಾರಣದಿಂದಲೂ ಅನೇಕರು ಸುಬ್ಬಮ್ಮ ಹೊಡೆದರೂ ಬೈದರೂ ಕೇಳಿಕೊಂಡು ತುಟಿಪಿಟಕ್ಕೆನ್ನದೆ ಇದ್ದದ್ದು!

ಒಂದು ದಿನ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಹೊಂಬಿಸಿಲು ಮರಗಳ ಹಸುರಿನ ಮೇಲಿದ್ದ ಹನಿಗಳಲ್ಲಿ ರಮಣೀಯವಾಗಿ ಮಿರುಗುತ್ತಿರಲು, ಹೊದೆಹೊದೆಗಳಲ್ಲಿ ಹಕ್ಕಿಗಳು ಮನೋಹರವಾಗಿ ಹಾಡುತ್ತಿರಲು, ಸುಬ್ಬಮ್ಮ ಅಡಿಗೆಯವನಿಗೆ ಅವನು ಮಾಡಬೇಕಾದ ಕೆಲಸಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಹೇಳಿ, ತೋಟದಾಚೆ ಹೊಸದಾಗಿ ಅಗೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಅಗಲಿನ ಕೆಲಸವನ್ನು ನೋಡಲೋಸ್ಕರ ವಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಹೊರಡುತ್ತಿದ್ದಳು.

ಅಡಿಗೆಯವನು" ಎಂಥ ಮೇಲೋಗರ ಮಾಡಾದಮ್ಮ? ತರಕಾರಿ ಏನು ಇಲ್ಲ" ಎಂದನು.

"ಪುಟ್ಟಿಗೆ ಹೇಳಿದ್ದೆನಲ್ಲಾ, ತರಲಿಲ್ಲೇನು?" ಎಂದು ಸುಬ್ಬಮ್ಮ ಸಿಡುಕಿದಳು.

"ಆಂವ ಎತ್ತಮಕ ಹೋದ್ದಪ್ಪಾ? ಆವಾಗ್ಗೆ ಹೋದಾಪ್ಪ ಇನ್ನೂ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಾಣಾಕೇ ಇಲ್ಲ. ಏನು ಪ್ಯಾರುಮರಾ ಹತ್ತಿದನೋ? ಪನ್ನೇರು ಮರಾ ಹತ್ತಿದನೋ? " ಎನ್ನುತ್ತಿದ್ದ ಅಡಿಗೆಯವನ ಕೈಯಲ್ಲಿದ್ದ ಒಳ್ಳೆಣ್ಣೆಯ ಕುಡಿಕೆ ಅಕಸ್ಮಾತ್ತಾಗಿ ಕೆಳಗೆ ಬಿದ್ದು ಒಡೆದು ಚೂರಾಯಿತು. ಅವನಂತೂ ಭೀತಿ ಹೊಡೆದಂತೆ ಕಲ್ಲಾಗಿ ನಿಂತುಬಿಟ್ಟನು. ಸುಬ್ಬಮ್ಮ 'ನಿನ್ನ ತಲೆಗೆ ಬೆಂಕಿ ಹಾಕ' ಎಂದು ಬೈಯುತ್ತಾ ನುಗ್ಗಿಬಂದು, ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಹರಿದು ಇಂಗುತ್ತಿದ್ದ ಎಣ್ಣೆಯನ್ನು ಬೊಗಸೆಗೈಯಲ್ಲಿ ಬಳಿದು, ತೆರೆದ ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚದೆ ಹೆದರಿ ನಿಂತಿದ್ದ ಅಡಿಗೆಯವನ ಮುಖಕ್ಕೆ ಪಚಕ್ಕನೆ ಹೊಡೆದು, ಚೂರಾಗಿದ್ದ ಕುಡಿಕೆಯ ಓಡುಗಳನ್ನು ಎತ್ತಿ 'ನಿನ್ನ ಹೆಣಕ್ಕೆ ಹಾಕಿಕೋ' ಎಂದು ಶಪಿಸಿ ಬೀಸಿ ಬಡಿದು, ಕೈಗೆ ಹಿಡಿದಿದ್ದ ಎಣ್ಣೆಯನ್ನು ತನ್ನ ತಲೆಕೂದಲಿಗೆ ಉಜ್ಜಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಹೊರಗೆ ಹೋದಳು.

ತೋಟಕ್ಕೆ ಇಳಿಯುತ್ತಿದ್ದಾಗಲೆ ಪುಟ್ಟ ಸುಬ್ಬಮ್ಮನ ಅಪ್ಪಣೆಯಂತೆ ಬಾಳೆಯ ದಿಂಡನ್ನು ಪಚ್ಚಡಿಗಾಗಿ ಹೊತ್ತು, ತನ್ನ ಸುತ್ತಲೂ ಹಿಂಬಾಲಿಸಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ನಾಯಿಗಳೊಡನೆ ಆಟವಾಡುತ್ತಾ ಬರುತ್ತಿದ್ದನು. ಸುಬ್ಬಮ್ಮ ಉರಿಮೋರೆಯಿಂದ "ಇಷ್ಟೊತ್ತು ಏನು

ಮಾಡ್ತಿದ್ದೋ?” ಎಂದವಳೆ ಮರುಮಾತಿಗವಕಾಶ ಕೊಡದೆ, ಅವನ ಕಿವಿಯನ್ನು ಅಯ್ಯೋ ಎಂದು ಚೀರಿದುವಂತೆ ಹಿಂಡಿ ಮುಂಬರಿದಳು.

ಪುಟ್ಟ ಕಣ್ಣೀರಿಡುತ್ತಾ ತುಟಿ ನಡುಗಿಸುತ್ತಾ ಸುಬ್ಬಮ್ಮ ಮರೆಯಾಗುವುದನ್ನೇ ತಿರುಗಿ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದವನು “ಹಡ್ಡೆಹಾದರಗಿತ್ತಿ!” ಎಂದು ಮೊದಲಾಗಿ ಗುಟ್ಟಾಗಿ ಬೈಯುತ್ತಾ ಮೆಟ್ಟಲೇರಿದನು. ಆಳುಗಳೆಲ್ಲಾ ಅಷ್ಟು ಮುಂಬೊತ್ತಿಗಾಗಲೆ ಬಂದು ಅಗಳು ತೋಡುವ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ್ದರು. ಸೇರೆಗಾರರು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಅಪ್ಪಣೆಗಳನ್ನು ಅತ್ತ ಇತ್ತ ಬೀಸುತ್ತಾ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಸುಬ್ಬಮ್ಮ ಬರುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ದೂರದಿಂದಲೆ ಕಂಡ ಅವರು ದನಿ ತಗ್ಗಿಸಿ ತಮ್ಮ ಆಳುಗಳಿಗೆ ‘ಹೊಯ್, ಹೆಗ್ಗಡಿತಮ್ಮ ಬಂದರು ಗಡೆ!, ಎಂದು ಬೇಹುಗೊಟ್ಟರು. ಆಳುಗಳೆಲ್ಲ ಮೊದಲಿಗಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಾದ ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದರು.

ಸುಬ್ಬಮ್ಮ ಬೇಲರಾಳೊಬ್ಬನು ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಬರದಿದ್ದುದನ್ನು ಕಂಡು, ದೂರದಲ್ಲಿ ಮಾತಿಲ್ಲದೆ ದರೆ ಅಗೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಓಬಯ್ಯನನ್ನು ಕುರಿತು, ಹಿಂದಿನ ವಾಡಿಕೆಯಂತೆ ‘ಓಬಣ್ಣಯ್ಯ!’ ಎಂದು ಸಂಬೋಧಿಸಿ “ಆಬಚ್ಚ ಯಾಕೆ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಬರಲಿಲ್ಲಾ?” ಎಂದು ಕೇಳಿದಳು.

ಓಬಯ್ಯ ಅಗೆಯುವುದನ್ನು ತುಸು ನಿಲ್ಲಿಸಿ “ಅವನಿಗೆ ಮೈಕ್ಕೆ ನೋವಂತೆ” ಎಂದುಸುರಿ, ಮತ್ತೆ ದರೆ ಅಗೆಯತೊಡಗಿದನು.

ಸುಬ್ಬಮ್ಮ ಸಿದ್ಧನನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿ, ಬಚ್ಚನನ್ನು ಬಲಾತ್ಕಾರದಿಂದ ಕರೆತರಿಸಿ ಅವನನ್ನು ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಹಚ್ಚಿಸದೆ ಬಿಡಲಿಲ್ಲ.

ಆಳುಗಳೆಲ್ಲ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವುದನ್ನು ನೋಡುತ್ತಾ ಒಂದು ದಿಣ್ಣೆಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತಿದ್ದ ಸುಬ್ಬಮ್ಮ ತನ್ನ ಮಡಿಲಿನಿಂದ ಬಾಯಿಗೆ ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳುವ ಸಾಮಾನುಗಳನ್ನು ಒಂದೊಂದನ್ನಾಗಿ ತೆಗೆದು ಎಲೆಯಡಕೆ ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳತೊಡಗಿದಳು. ಸೇರೆಗಾರರೂ ಬಹಳ ಚಟುವಟಿಕೆಯಿಂದ ಅಲ್ಲಿಂದಿಲ್ಲಿಗೆ ಇಲ್ಲಿಂದಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ಹದಕೆ ಹೇಳುತ್ತಾ ಇದ್ದು, ತುಸುಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿಯೆ ಸುಬ್ಬಮ್ಮ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು ಸ್ವಲ್ಪ ದೂರದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು, ಬಹಳ ವಿನಯದಿಂದಲೂ ನಮ್ರತೆಯಿಂದಲೂ “ನನಗೊಂದು ಚೂರು ಬಾಯಿಗೆ ಕೊಡ್ತೀರಾ!” ಎಂದು ಉಬ್ಬು ಹಲ್ಲುಗಳನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿ ಮುಗುಳು ನಗುತ್ತಾ ಬೇಡಿದರು. ಸುಬ್ಬಮ್ಮ ತನ್ನ ಮಡಿಲಿನಿಂದ ಎಲೆ ಅಡಕೆ ಸುಣ್ಣು ಹೊಗೆಸೊಪ್ಪುಗಳನ್ನು ಒಂದೊಂದನ್ನಾಗಿ ತೆಗೆದಿತ್ತಳು. ಸೇರೆಗಾರರು ಆನಂದದಿಂದ ಬಾಯಿಗೆ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ತುಟಿ ನಾಲಗೆ ಹಲ್ಲುಗಳೆಲ್ಲ ಕೆಂಪಾಗುವಂತೆ ಅಗೆಯುತ್ತಾ, ಆಗಾಗ ಪಿಚಕ್ಕನೆ ಕೆಂಪು ಎಂಜಲನ್ನು ಉಗುಳುತ್ತಾ ಮಾತಾಡುತ್ತಾ ಕುಳಿತರು.

ಮೊದಮೊದಲನೆಯ ಮಾತು ಆಳುಗಳು ಅಗೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಅಗಳಿನ ವಿಚಾರವಾಗಿತ್ತು. ಅಲ್ಲಿಂದ ತೋಟದ ಬೇಲಿಯ ಕಡೆಗೆ ತಿರುಗಿತು. ಆಮೇಲೆ ತೋಟದ ಬೇಸಾಯದ ವಿಚಾರವಾಗಿ ತುಸುದೂರ ಸಾಗಿತ್ತು. ಅಲ್ಲಿಂದ ಆ ವರ್ಷದ ಅಡಕೆಯ ಫಸಲಿನ ಕಡೆಗೆ ಹರಿಯಿತು. ಆಮೇಲೆ ಅಡಕೆ ಧಾರಣೆ. ಅಲ್ಲಿಂದ ಮುತ್ತಳಿಯವರಿಗೆ ಕೊಡಬೇಕಾಗಿದ್ದ ಸಾಲದ ಮಾತು ಬಂದಿತು. ಅಲ್ಲಿಂದ ಸೀತೆ, ರಾಮಯ್ಯ, ಚಿನ್ನಯ್ಯ ಇತ್ಯಾದಿಗಳ ಕಡೆಗೆ ಒಲೆಯಿತು.

“ಹೌದಾ, ರಾಮೇಗೌಡರು ಬೇರೆ ಮದೇಮಾಡಿಕೊಂಡರೆ ಏನಾಗ್ತದೆ? ನಿಮ್ಮ ಯಜಮಾನರಿಗೂ ಅದೇ ಇದ್ದಿತಲ್ಲಾ? ಆ ಹೆಣ್ಣಿಗೆ (ಸೀತೆ ಎಂದು ಅವರ ಭಾವ) ಹುಚ್ಚು ಹಿಡಿದಿತ್ತು! ಅದನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಇವರು ಗುಂಡಿಗೆ ಬೀಳುವುದಾ?” ಎಂದರು ಸೇರೆಗಾರರು.

ಸುಬ್ಬಮ್ಮ ಅವರ ಕಡೆಗೆ ನೋಡದೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಆಳುಗಳ ಕಡೆಗೇ ನೋಡುತ್ತಾ “ಆ ಹೆಣ್ಣಿನ ದೆಸೆಯಿಂದಲೇ ನಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಶನಿ ಹಿಡಿದುಹೋಯ್ತು. ಮನೆ ಪಾಲಾಗಿ ಹಾಳಾಯ್ತು! ಅವರೂ ಬಾಳದೆ ಹೋದರು! ಮದುವೆ ಆದವರಿಗೂ ಶನಿ ತಪ್ಪಲಿಲ್ಲ...” ಎಂದು ಹನಿ ತುಂಬುತ್ತಿದ್ದ ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ವಲ್ಲಿಯ ಸೆರೆಗಿನಿಂದ ಒರಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ “ಇನ್ನೂ ಏನೇನು ಆಗಬೇಕು ಅಂತಾ ಇದೆಯೋ ದೇವರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ!” ಎಂದು ಸುಮ್ಮನಾದಳು.

ಸೇರೆಗಾರರೂ ಆಮೇಲೆ ಮಾತಾಡಲಿಲ್ಲ. ಆಳುಗಳು ಅಗೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಹಾರೆಗುದ್ದಲಿಗಳ ಸದ್ದಿನೊಡನೆ ಸುತ್ತಲೂ ಮರಗಿಡಗಳಲ್ಲಿ ಹಾರಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಹಕ್ಕಿಗಳ ಉಲಿಯೂ ಸೇರಿ ಕೇಳಿಬರುತ್ತಿತ್ತು.

ಸುಬ್ಬಮ್ಮ ಹತ್ತು ನಿಮಿಷಗಳವರೆಗೆ ಸುಮ್ಮನೆ ಕುಳಿತಿದ್ದು, ಹೊರಡಲು ಮೇಲೆದ್ದು ನಿಂತಳು. ಸೇರೆಗಾರರೂ ಎದ್ದು ಅವಳನ್ನು ಕಿಂಕರಂತೆ ಹಿಂಬಾಲಿಸಿದರು. ಹತ್ತುಮಾರು ಹೋದಮೇಲೆ ಸೇರೆಗಾರರು 'ಹೆಗ್ಗಡಿತಮ್ಮಾ, ಆ ತೋಟದ ಮೇಲಿನ ಕೆರೇ ಕೋಡಿ ಸರಿಮಾಡಲಕ್ಕು, ನೀವು ಸ್ವಲ್ಪ ನೋಡಿ ಹೇಳಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದೆ...' ಎಂದು ನಿಲ್ಲಿಸಿದರು.

ಸುಬ್ಬಮ್ಮ ಮೌನವಾಗಿ ಸಮ್ಮತಿಸಿ, ಸೇರೆಗಾರರನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿದಳು. ಇಬ್ಬರೂ ಕೆರೆಯ ಕೋಡಿಯನ್ನು ಸೇರಿ, ನೋಡಿದರು. ಸೇರೆಗಾರರೇ 'ಅದನ್ನು ಹಾಗೆ ರಿಪೇರಿಮಾಡಬೇಕು, ಹೀಗೆ ರಿಪೇರಿ ಮಾಡಬೇಕು' ಎಂದು ಸಲಹೆಕೊಟ್ಟರು. ಸುಬ್ಬಮ್ಮ 'ಆಮೇಲೆ ಯೋಚನೆ ಮಾಡಾನ; ಸದ್ಯಕ್ಕೆ ಅಗಳಿನ ಕೆಲಸ ಮುಗಿಯಲಿ' ಎಂದು, ಬಂದ ದಾರಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಹಿಂತಿರುಗಲಿದ್ದುದನ್ನು ಕಂಡು, ಸೇರೆಗಾರರು ಬೇರೊಂದು ಹತ್ತಿರದ ಒಳದಾರಿಯನ್ನು ಸೂಚಿಸಿ, ಅದರಲ್ಲಿ ಹೊರಟರು.

ಆ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ದೂರ ಹೊಗುವುದರೊಳಗೆ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಅಗಳೂ ಅದಕ್ಕೆ ಹಾಕಿದ್ದ ಬೇಲಿಯ ಒಡ್ಡು ಅಡ್ಡಬಂದುವು. ಸೇರೆಗಾರರು 'ಅಲ್ಲೊಂದು ಸಾರ ಹಾಕಿದೆ. ಅದರಮೇಲೆ ದಾಟಬಹುದು' ಎಂದು ಹೇಳಿ ಸುಬ್ಬಮ್ಮನನ್ನು ಅಗಳಿನ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿಯೇ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋದರು.

ಕಡೆಗೆ ಎರಡು ಅಡಕೆಮರಗಳನ್ನು ಜೋಡಿಸಿ ಅಗಳಿಗೆ ಅಡ್ಡವಾಗಿ ಸೇತುವೆಯಂತೆ ಹಾಕಿದ್ದ ಸಾರವೂ ಗೋಚರಿಸಿತು. ಸೇರೆಗಾರರು ಅದರ ಮೇಲೆ ನಡೆದು ಆಚೆಗೆ ದಾಟಿದರು. ಆದರೆ ಸುಬ್ಬಮ್ಮ ಅದರಮೇಲೆ ಹೋಗಲು ಹೆದರಿ ಈಚೆಯ ದಡದಲ್ಲಿಯೇ ನಿಂತುಬಿಟ್ಟಳು. ಅಗಳೂ ಆಳವಾಗಿತ್ತು. ಸಾರವೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಬಳುಕುತ್ತಿತ್ತು. ಅಭ್ಯಾಸವಿಲ್ಲದವರಿಗೆ ಕಣ್ಣಹೆದರಿಕೆ ಆಗಿಯೆ ತಲೆ ಸುತ್ತುವಂತಿತ್ತು. ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಹೆಣ್ಣು ಹೆಂಗಸಿಗೆ ಅದರಮೇಲೆ ನಡಿಯುವ ಸಾಹಸ ಅಸಾಧ್ಯವಾಗಿತ್ತು. ಸೇರೆಗಾರರು ಆಚೆಯ ದಡದಿಂದ 'ಹೆದರಬೇಡಿ ಬನ್ನಿ. ಬಲವಾಗಿದೆ ಸಾರ' ಎಂದು ಧೈರ್ಯ ಹೇಳಿದರೂ ಸುಬ್ಬಮ್ಮ ಒಂದೆರಡು ಸಾರಿ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿಯೂ ಎದೆಯಾಗದೆ 'ಅಯ್ಯವ್ವ!' ಎನ್ನುತ್ತ ಹಿಂದೆ ಸರಿದಳು.

ಸೇರೆಗಾರರು ಏನೋ ಸಾಧಾರಣ ಎಂಬಂತೆ ದನಿಯಲ್ಲಿ ಮುಗ್ಧತೆಯನ್ನು ನಟಿಸುತ್ತಾ "ನನ್ನ ಕೈಹಿಡಿಕೊಂಡು ಮೆಲ್ಲಗೆ ದಾಟಿಬನ್ನಿ!" ಎನ್ನುತ್ತಾ ಮತ್ತೆ ಸಾರವನ್ನು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ದಾಟಿ ಸುಬ್ಬಮ್ಮನಿದ್ದೆಡೆಗೆ ಹೋದರು. ಆ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿದ ತರುಣ ವಿಧವೆಯ ಎದೆನೆತ್ತರು ಮುಖಕ್ಕೆ ಉಕ್ಕಿದಂತಾಗಿತ್ತು.

ಸರಕ್ಕನೆ ದೂರ ಸರಿದು ನಿಂತು "ಬ್ಯಾಡ, ಬಂದ ಹಾದೀಲೆ ಹೋಗಾನ ಬನ್ನಿ. ಸಾರದ ಮೇಲೆ ಹೋಗಾಕೆ ನನ್ನಿಂದಾಗಾದಿಲ್ಲ" ಎಂದಳು.

ಸೇರೆಗಾರರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಕಾಲದಿಂದ ಅದುಮಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಏನೇನೋ ಕಾಮಭಾವಗಳು ಮತ್ತೆ ತಲೆಯೆತ್ತಿದ್ದುವು. ಸುತ್ತಲೂ ಹೆಗ್ಗಾಡೂ ಅಡಕೆ ತೋಟಗಳೂ ಬೆಳೆದು ಸ್ಥಳ ಏಕಾಂತವಾಗಿತ್ತು; ನಿರ್ಜನವಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಸುಬ್ಬಮ್ಮ ಕೂಗಿಕೊಡರೆ ತುಸುದೂರದಲ್ಲಿ ಕೆಲಸಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಆಳುಗಳು ಬರದೆ ಇರಲಾರರೆಂಬ ಅಳುಕಿನಿಂದ ತಮ್ಮ ಅಳಿಯಾಸೆಯನ್ನು ಪ್ರಯತ್ನಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ದಮನಮಾಡಿಕೊಂಡು "ಹೆದರಬೇಡಿ. ಹೆಗ್ಗಡಿತಮ್ಮಾ, ನಾನೊಂದು ಕೋಲು ಹಿಡುಕೊಳ್ಳೀನಿ. ನೀವು ಆ ಕೋಲಿನ ತುದಿ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಬನ್ನಿ" ಎಂದು ಒಂದು ಗಿಡವನ್ನು ಮುರಿದು ದೊಣ್ಣೆಮಾಡಿ ನೀಡಿದರು.

ಸುಬ್ಬಮ್ಮಗೆ ಆ ಸಲಹೆ ಮುಗ್ಧವಾಗಿ ತೋರಿತು. 'ಹ್ಲೂ' ಎಂದು ಸೇರೆಗಾರರು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡಿದ್ದ ದೊಣ್ಣೆಯ ತುದಿಯನ್ನು ಬಲಗೈ ಮುಷ್ಟಿಯಿಂದ ಬಲವಾಗಿ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡಳು. ಸೇರೆಗಾರರು ಮೆಲ್ಲಗೆ ಸಾರದಮೇಲೆ ನಡೆಯತೊಡಗಿದರು. ಸುಬ್ಬಮ್ಮನಂತೂ ಬಲಗೈ ಮುಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ದೊಣ್ಣೆಯ ತುದಿಯನ್ನೂ ಎಡಗೈ ಮುಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಜೀವವನ್ನೂ ಭದ್ರವಾಗಿ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಒಂದೂವರೆ ಮಾರು

ಹಿಂಬಾಲಿಸಿದ್ದಳು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಅಡಕೆಮರಗಳ ಬಳುಕಾಟವೂ ಹೆಚ್ಚಾಯಿತು. ಅವು ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿಯೇ ಬಳುಕುತ್ತಿದ್ದುದೇನೋ ನಿಜ. ಆದರೆ ಸೇರೆಗಾರರೂ ಬೇಕೆಂದೇ ತಮ್ಮ ಪದತಾಡನದಿಂದ ಸಾರದ ಬಳುಕಾಟವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆಂಬುದು ಸುಬ್ಬಮ್ಮಗೆ ಗೊತ್ತಾಗಲಿಲ್ಲ.

ಸುಬ್ಬಮ್ಮ ಮುಂಬರಿಯದೆ ನಿಂತು “ಅಯ್ಯಯ್ಯೋ, ಸೇರೆಗಾರರೆ, ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಬನ್ನಿ; ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಬನ್ನಿ” ಎಂದು ಕೂಗಿದಳು.

ಸೇರೆಗಾರರು “ಹೆದರಬೇಡಿ, ಬನ್ನಿ; ಇನ್ನೇನು ಸಾರ ಪೂರೈಸಿಹೋಯ್ತು” ಎಂದು ದೊಣ್ಣೆಯನ್ನು ಮುಂದೆ ಮುಂದೆ ಎಳೆದರು.

ಅಗಳಿನ ಆಳವನ್ನು ನೋಡಿ ಸುಬ್ಬಮ್ಮಗೆ ತಲೆತಿರುಗಿದಂತಾಯಿತು. ಹಿಂದಕ್ಕೂ ಮುಂದಕ್ಕೂ ತೂರಾಡತೊಡಗಿದಳು. ತನ್ನ ಗತಿ ಪೂರೈಸಿತೆಂದು ತಿಳಿದು ಕೂಗಲೇಳಿಸಿದರೂ ದನಿ ಹೊರಡಲೇ ಇಲ್ಲ. ಆಕೆಗೆ ಅಷ್ಟೊಂದು ಭೀತಿಯಾಗಿತ್ತು. ಎಂತಿದ್ದರೂ ಕೆಳಗೆ ಬಿದ್ದು ತಲೆಯೊಡೆದು ಸಾಯುತ್ತೇನೆ ಎಂದುಕೊಂಡ ಅವಳು ದೊಣ್ಣೆಯ ತುದಿಯನ್ನು ಫಕ್ಕನೆ ಕೈಬಿಟ್ಟು, ಎರಡು ಹೆಜ್ಜೆ ಮುಂದೆ ಸರಿದು ಓಡಿ, ಸೇರೆಗಾರರನ್ನೇ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡಳು. ಸೇರೆಗಾರರೂ ಅಯ್ಯಯ್ಯೋ ಎಂದು ತತ್ತರಿಸಿದರು. ಅವರು ಅಸ್ಥಿರರಾಗಿದ್ದರೆ, ಇಬ್ಬರೂ, ತಾನೂ ಅಪಾಯದಿಂದ ಪಾರಾದುದನ್ನು ನೆನೆದು ನಕ್ಕರೂ, ಒಡನೆಯೆ ಸನ್ನಿವೇಶ ನಗೆಗೆ ಯೋಗ್ಯವಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿದು ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದ ಹುಬ್ಬುಗಂಟುಹಾಕಿಕೊಂಡು ಮನೆಯ ಕಡೆಗೆ ನಡೆದಳು.

ಸೇರೆಗಾರರು ಹೆಣ್ಣಿನ ಮೈಸೋಂಕಿನಿಂದ ತಮಗೋದಗಿದ ಸುಖವನ್ನು ಮನದಲ್ಲಿಯೆ ನೆನೆದು ಸವಿಯುತ್ತಾ ನಡುನಡುವೆ ಕಿಲಕ್ಕನೆ ನಗುತ್ತಾ ಆಳುಗಳಿದ್ದಲ್ಲಿಗೆ ಹೋದರು.

ಸುಬ್ಬಮ್ಮ ಉದ್ದಿಗ್ಗೆ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಮನೆ ಸೇರಿದಾಗ ಉಪ್ಪರಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಇಬ್ಬರು ಮೂವರು ಮಾತಾಡುತ್ತಿದ್ದುದು ಕೇಳಿಬಂದಿತು. ಪುಟ್ಟನನ್ನು ಕೇಳಿದಾಗ ಮುತ್ತಳ್ಳಿ ಚಿನ್ನಯ್ಯಗೌಡರೂ

ಸೀತೆಮನೆ ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರೂ ಅತ್ತಿಗದ್ದೆ ಹಿರಿಯಣ್ಣಗೌಡರೂ ಬಂದಿದ್ದಾರೆ ಎಂದು ಹೇಳಿದನು. ಅವರು ಬಂದುದು ಏಕೆ ಎಂಬುದು ಸುಬ್ಬಮ್ಮಗೆ ತಕ್ಷಣ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಹೊಳೆಯಿತು.

ಸೀತೆ ತನ್ನ ಮಾಂಗಲ್ಯಸೂತ್ರವನ್ನು ಕಿತ್ತೆಸೆದು ಕಾನೂರಿಗೆ ಕಾಲಿಡಿವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಹಟಹಿಡಿದಮೇಲೆ ರಾಮಯ್ಯನಿಗೆ ಮತ್ತೊಂದು ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಹೇಳಿ, ಹಿತಚಿಂತಕರೆಲ್ಲರೂ ಒತ್ತಾಸೆಮಾಡತೊಡಗಿದ್ದರು. ಅತ್ತಿಗದ್ದೆ ಹಿರಿಯಣ್ಣಗೌಡರೂ ತಮ್ಮ ಮಗಳು ರಂಗಮ್ಮನನ್ನು ರಾಮಯ್ಯನಿಗೆ ಕೊಡಲೊಪ್ಪಿ ಕಾತರರಾಗಿ ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಆ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಶ್ಯಾಮಯ್ಯಗೌಡರು, ಚಿನ್ನಯ್ಯ, ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರು, ಎಲ್ಲರೂ ಯತ್ನಶೀಲರಾಗಿದ್ದರು. ಹೂವಯ್ಯ ಕೂಡ ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರೊಡನೆ ಇಷ್ಟಪಡದ ಹುಡುಗಿಯನ್ನು ಬಲಾತ್ಕರಿಸುವುದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಮತ್ತೊಂದು ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದೇ ಲೇಸೆಂದು ಸೂಚಿಸಿದ್ದನು. ಆ ಪ್ರಸ್ತಾವವನ್ನೇ ಮಾತಾಡಿ, ರಾಮಯ್ಯನನ್ನು ಮದುವೆಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಲು ಇಂದು ಅವರು ಮೂವರೂ ಕಾನೂರಿಗೆ ಬಂದು ರಾಮಯ್ಯನೊಡನೆ ವಾದಿಸುತ್ತಿದ್ದರು.

ಸುಬ್ಬಮ್ಮ ನಿಂತು ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಆಲಿಸಿ, ರಾಮಯ್ಯನನ್ನು ಹೇಗಾದರೂ ಮದುವೆಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿದ್ದರೆ ಸಾಕಿತ್ತಲ್ಲ ಎಂದು ಹಾರೈಸುತ್ತಾ, ಬಂದ ನೆಂಟರಿಗೆ ಏನಾದರೂ ವಿಶೇಷ ಮಾಡಲೋಸ್ಕರ ಅಡುಗೆಮನೆಗೆ ಹೋದಳು.

ಆ ಹಗಲೆಲ್ಲ ನೆಂಟರುಪಚಾರದಲ್ಲಿಯೂ ಮಾತುಕತೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ತುಂಬಿ ಕಳೆಯಿತು. ಅಂತೂ ರಾಮಯ್ಯ ಮತ್ತೊಂದು ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಸಮ್ಮತಿಸಲಿಲ್ಲ. ಹುಚ್ಚು ಹುಚ್ಚಾಗಿ ಅಸಂಬದ್ಧವಾಗಿ ಮಾತಾಡಿ, ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಇನ್ನಿ ಅನ್ನಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಿಬಿಟ್ಟನಂತೆ. ಅದನ್ನು ಕೇಳಿ ಸುಬ್ಬಮ್ಮ ಹೆಣ್ಣು ಹೆಂಗುಸಾಗಿ ತಾನೊಬ್ಬಳೆ ಈ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಲಹಾಕಬೇಕಲ್ಲ ಎಂದು ನಿಡುಸುಯ್ಯಳು.

ಸಂಜೆ ನಂಟರಲ್ಲ ನಿರಾಶರಾಗಿ ಬೀಳೊಂಡರು.

ಅದುವರೆಗೆ ಆ ದಿನ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ತೋಟದಂಚಿನಲ್ಲಿ ನಡೆದಿದ್ದ ಪ್ರಸಂಗ ಆಕೆಯ ಮನಸ್ಸಿನೊಳಗೆ ಮುಳುಗಿಕೊಂಡಿದ್ದು, ಆಗ ನೀರೊಳಕ್ಕೆ ತಳ್ಳಿ ಕೈಬಿಟ್ಟ ಬೆಂಡು ಮೇಲಕ್ಕೇಳುವಂತೆ ಮೇಲೆದ್ದಿತು. ಆದರೆ ಅದನ್ನು ಪ್ರಯತ್ನಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದಾಚೆಗೆ ತಳ್ಳಿ. ಬಿಡಾರಕ್ಕೆ ಹೋಗುವ ಆಳುಗಳಿಗೆ ಅಕ್ಕಿಪಡಿ, ಉಪ್ಪು ಮೆಣಸಿನಕಾಯಿ, ಅಡಕೆ, ಹೊಗೆಸೊಪ್ಪು ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನು ಕೊಡುವ ಮತ್ತು ಕೊಡಿಸುವ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದಳು.

ಆದರೆ ನನಸಿನಲ್ಲಿ ಹೊರತಳ್ಳಿದುದು ಕನಸಿನಲ್ಲಿ ಮರಳಿ ಒಳನುಗ್ಗಿತು. ಆ

ರಾತ್ರಿ ಸುಬ್ಬಮ್ಮಗೆ ಒಂದು ಸ್ವಪ್ನವಾಯಿತು:

ತಾನು ಒಂದು ಅಳವಾದ ಕಂದಕದ ಅಂಚಿನಲ್ಲಿ ನಿಂತಿದ್ದಾಳೆ. ಅದನ್ನು ದಾಟಬೇಕೆಂದು ಆಕೆಯ ಪ್ರಯತ್ನ. ಆದರೆ ಆ ಕಂದಕವೂ ಎರಡು ಮೂರು ಅಡಕೆ ಮರಗಳ ಎತ್ತರದ ಪ್ರಮಾಣವಿದೆ. ಅದರ ಪಾತಾಳದಲ್ಲಿ ಹೊಳೆಯೊಂದು ನೊರೆಗೆರೆದು ಭೋರೆಂದು ಕೊಚ್ಚಿ ಹರಿಯುತ್ತಿದೆ. ಸುಬ್ಬಮ್ಮನ ಎದೆ ಹೆದರಿ ಹೋಗಿದೆ. ಆಚೆಯ ದಡದಲ್ಲಿ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರು ನಿಂತು ಸಾರದ ಮೇಲೆ ದಾಟಬರುವಂತೆ ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಸುಬ್ಬಮ್ಮ ಅವರನ್ನು ತನ್ನೆಡೆಗೆ ಬಂದು ಕೈಹಿಡಿದು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವಂತೆ ಬೇಡುತ್ತಿದ್ದಾಳೆ. ಕಡೆಗೆ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರು ಬಂದು ಸುಬ್ಬಮ್ಮನನ್ನು ಕೈಹಿಡಿದು ಸಾರದಮೇಲೆ ನಡೆಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಇಬ್ಬರೂ ಸಾರದ ಮಧ್ಯಕ್ಕೆ ಬಂದಿದ್ದಾರೆ ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದ ಹಾಗೆ ಸುಬ್ಬಮ್ಮ ನೋಡುತ್ತಾಳೆ ತನ್ನನ್ನು ಕೈಹಿಡಿದಿದ್ದವರು ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರಲ್ಲ ಸೇರೆಗಾರರು! ಸುಬ್ಬಮ್ಮ ಬಿಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಯತ್ನಿಸುತ್ತಿದ್ದಾಳೆ. ಸೇರೆಗಾರರು ಬಿಗಿಯಾಗಿ ಅಪ್ಪಿ ಹಿಡಿಯುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಸಾರ ಮೇಲಕ್ಕೂ ಕೆಳಕ್ಕೂ ಬಳುಕಲು ತೊಡಗುತ್ತದೆ. ಸುಬ್ಬಮ್ಮ ಕೆಳಕ್ಕೆ ನೋಡಿ ತಲೆ ತಿರುಗಿ, ಹೇಗಾದರು ತನ್ನನ್ನು ದಡಗಾಣಿಸಿ ಎಂದು ಸೇರೆಗಾರರನ್ನೇ ಬಿಗಿದಪ್ಪಿ ಹಿಡಿಯುತ್ತಾಳೆ. ಆ ಗಲಿಬಿಲಿಯಲ್ಲಿ ಇಬ್ಬರೂ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರನ್ನೊಬ್ಬರು ಅಪ್ಪಿಕೊಂಡು ಆ ಕಂದಕದ ಪಾತಾಳದ ನದಿಗೆ ದುಡುಮ್ಮನೆ ಬೀಳುತ್ತಿದ್ದಾರೆ! ಆ ಪಾತಾಳನದಿಯಲ್ಲಿ ಕೊಚ್ಚಿಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಸುಬ್ಬಮ್ಮ ಹೆದರಿ ಸೇರೆಗಾರರನ್ನು ಮತ್ತೂ ಬಿಗಿಯಾಗಿ ಅಪ್ಪಿ ಹಿಡಿಯುತ್ತಾಳೆ. ಆದರೆ ಸೇರೆಗಾರರು ಸುಬ್ಬಮ್ಮನನ್ನು ರಭಸದಿಂದ ತಳ್ಳಿ, ತೆಕ್ಕೆಯಿಂದ ಬಿಡಿಸಿಕೊಂಡು ಈಜಿ ದಡ ಸೇರುತ್ತಾರೆ. ಸುಬ್ಬಮ್ಮ ಪ್ರವಾಹದಲ್ಲಿ ಬಂಡೆಬಂಡೆಗೆ ಬಡಿದು ಕೊಚ್ಚಿಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಾಳೆ. ಮೈಮುರಿದು ಮೂಗು ಬಾಯಿಗಳಲ್ಲಿ ನೀರು ನುಗ್ಗಿ ಉಸಿರುಕಟ್ಟುತ್ತಿದೆ! ಅಯ್ಯೋ ಉಸಿರು ಕಟ್ಟುತ್ತಿದೆ!

ಸುಬ್ಬಮ್ಮ ಹಾಸಗೆಯಮೇಲೆ ಕುಮುಟಿಬಿದ್ದಳು. ಎಚ್ಚರವಾಯಿತು. ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಅಳುತ್ತಿದ್ದಾಳೆ! ಎದೆ ಡವಡವ ಹೊಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದೆ! ಕಣ್ಣಿಗೇನೂ ಕಾಣಿಸುವುದಿಲ್ಲ; ಕೋಣೆ ಕಗ್ಗತ್ತಲ ಕಗ್ಗವಿಯಾಗಿದೆ. ನಿಃಶಬ್ದತೆ ಸರ್ವತ್ರ ಸಮ್ರಾಜ್ಯವಾಳುತ್ತಿದೆ.

ಮನೆಯಲ್ಲಿ 'ಮುಟ್ಟುಚಿಟ್ಟು'!

ಎರಡು ತಿಂಗಳಾದಮೇಲೆ ಒಂದಿರುಳು ಪುಟ್ಟಣ್ಣನೂ ಸೋಮನೂ ನಾಯಿ ಕರೆದುಕೊಂಡು, ಕೋವಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು, ರಾತ್ರಿ ಷಿಕಾರಿಗೆ ಹೋಗಿದ್ದರು. ಕಾನೂರಿನಿಂದ ಓಬಯ್ಯನೂ ಪುಟ್ಟನೂ ತಮ್ಮ ನಾಯಿಗಳೊಡನೆ ಬಂದು ಅವರನ್ನು ಗುಟ್ಟಾಗಿ ಸೇರಿದ್ದರು ಬೇಟೆಯೋನೂ ಆಗಲಿಲ್ಲ. ತಿರುಗಿ ತಿರುಗಿ ದಣಿದು, ಸುಮಾರು ರಾತ್ರಿ ಒಂದು ಗಂಟೆಯ ಹೊತ್ತಿಗೆ ತಿಂಗಳು ಮುಳುಗುತ್ತಿರಲು, ಬೇಟೆಗಾರರು ಅವರವರ ಮನೆಗಳ ಕಡೆಗೆ ತಿರುಗಿದರು.

ಓಬಯ್ಯನೂ ಪುಟ್ಟನೂ ಮನೆಯ ಹತ್ತಿರ ಬಂದಿದ್ದರು. ಪುಟ್ಟ ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದ ಹಾಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೆದರಿಕೆಯ ಪಿಸುಮಾತಿನಲ್ಲಿ "ಓಬೇ ಗೌಡ್ರೆ! ಓಬೇ ಗೌಡ್ರೆ! ಅಲ್ಲಿ ಯಾರೋ ಹೋದಹಾಂಗಾಯ್ತು!" ಎಂದು ನಿಂತು ಕೈ ತೋರಿಸಿದನು.

ಓಬಯ್ಯನೂ ನಿಂತು ನೋಡಿದನು. ಯಾರೂ ಕಾಣಿಸಲಿಲ್ಲ. ಮುಳುಗುತ್ತಿದ್ದ ತಿಂಗಳ ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ಮರಗಿಡಗಳೂ ನೆರಳುಗಳೂ ಮಾಯೆ ಮಾಯೆಯಾಗಿ ನಿಂತಿದ್ದವು. ನಾಯಿಗಳೂ ದಣಿದು ಅತ್ತಯಿತ್ತ ಹೋಗದೆ, ದಾರಿಯಲ್ಲಿಯೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದವು. ಮನುಷ್ಯರು ನಿಂತು ನೋಡಲು ಅವುಗಳೂ ಚುರುಕಾಗಿ ಕಿವಿ ನಿಮಿರಿ ನಿಂತು ನೋಡತೊಡಗಿದುವು.

"ಯಾರೂ ಇಲ್ಲ ಕಣೋ. ತಿಂಗಳಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ಮರದ ನೆರಳು ಒಂದೊಂದು ಸಾರಿ ಹಾಂಗೆ ಕಾಣ್ತದೆ" ಎಂದು ಓಬಯ್ಯ ಮುಂದುವರಿದವನು.

ಪುಟ್ಟ ಮಾತ್ರ ಅತ್ತಕಡೆಯೇ ನೋಡುತ್ತಾ ಹಿಂಬಾಲಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಅವನ ಕಣ್ಣಿಗೆ, ಮತ್ತೆ ಯಾರೂ ಹಲಸಿನಮರವೊಂದರ ಬುಡದಲ್ಲಿ ನಿಂತಿದ್ದಂತೆ ಭಾಸವಾಗಿ "ಓಬೇಗೌಡ್ರೆ, ಅದು ಯಾರೋ ನಿಂತಹಾಗೆ ಕಾಣ್ತದೆ ನೋಡಿ; ಓ ಅಲ್ಲಿ "ಎಂದು ಕೈ ತೋರಿಸಿದನು.

ಅವನು ಕೈ ತೋರಿಸಿದ ಕಡೆ ನಾಯಿಗಳು ಅವುಗಳು ಸ್ವಭಾವಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಹಾಗೆ ನುಗ್ಗಿ ಓಡಿದವು. ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಿ ಬಿಡುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಯಾರನ್ನೂ ಕಂಡಂತೆ ಬಗುಳಿದುವು.

ಅಲ್ಲದೆ ಆ ನಾಯಿಗಳ ಕೂಗಾಟವನ್ನು ಮೀರಿ ಯಾರೂ "ಹಚಾ! ಹಚಾ! ಕಣ್ಣು ಹೊಟ್ಟಿ ಹೋಗಿತ್ತಲ್ಲಾ ಇವಕ್ಕೆ!" ಎಂಬುದೂ ಕೇಳಿಸಿತು.

"ಯಾರದು?" ಎಂದು ಕೂಗಿ ಕೇಳಿದನು ಓಬಯ್ಯ.

"ನಾನಲ್ಲಾ?" ಎಂದು ಉತ್ತರವೂ ಬಂದಿತು. ಉತ್ತರದೊಡನೆ ಕೋವಿಯನ್ನು ಹೆಗಲಮೇಲೆ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಮನುಷ್ಯಕಾರವೂ ಮರದ ನೆರಳಿನಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಕಡೆಗೇ ಚಲಿಸುತ್ತಿದ್ದುದು ಕಾಣಿಸಿತು. ನಾಯಿಗಳ ಕೂಗುವುದನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಬಾಲವನ್ನಲ್ಲಾಡಿಸುತ್ತಾ ಆ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಸುತ್ತ ಬರುತ್ತಿದ್ದವು.

"ಯಾರು? ಸೇರೆಗಾರೇನು?" ಎಂದನು ಓಬಯ್ಯ.

"ಹೌದು ಮಾರಾಯಾ, ಈ ಕುನ್ನಿಗಳೆಲ್ಲ ಸೇರಿ ತೆಗೆದಿದ್ದವಲ್ಲಾ ನನ್ನ!" ಎಂದು ಸೇರೆಗಾರರು ಟೊಳ್ಳಾಗಿ ನಗುತ್ತಾ ಸಮೀಪಿಸಿದರು.

"ಇತ್ತ ಎಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿದ್ದಿ?"

"ಇಲ್ಲೇ ಕೋವಿ ತಗೊಂಡು ಮೊಲದ ಮರಸಿಗೆ ಹೋಗಿದ್ದೆ....ನೀವೆತ್ತ ಹೋಗಿದ್ದಿರಿ?"

“ಗದ್ದೆ ಕಡೆ ಹೋಗಿದ್ದು. ಏನೂ ಕಾಣಲಿಲ್ಲ.”

“ಒಂದು ಎಲೆಚೂರು ಇದ್ದೆ ಕೊಡಿಯೇನು, ಮಾರಾಯ್ಯಾ. ಮೊಲದ ಮನೆ ಹಾಳಾಗಿಹೋಯ್ತು! ಕಣ್ಣು ಕುಗುರಿ ಕುಗುರಿ ಸಾಕಾಯ್ತು”

ಸೇರೆಗಾರರು ಓಬಯ್ಯನಿಂದ ಎಲೆಯಡಕೆ ಹೊಗೆಸೊಪ್ಪು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ವೀಳ್ಯೆ ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ತಮ್ಮ(ಮತ್ತು ಗಂಗೆಯ) ಬಿಡಾರದ ಕಡೆಗೆ ಹೋದರು. ಹುಡುಗನಾದ ಪುಟ್ಟನಿಗೆ ಸೇರೆಗಾರರ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಸಂಶಯ ತೋರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಓಬಯ್ಯನಿಗೆ ಅನುಮಾನವಾಗಿ, ಅದನ್ನೆ ಆಲೋಚಿಸುತ್ತಾ ಹೋಗಿ ಮಲಗಿಕೊಂಡನು.

ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಸೇರೆಗಾರರಿಗೂ ಸುಬ್ಬಮ್ಮನಿಗೂ ಬೆಳೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಸಂಬಧವನ್ನು ನೋಡಿ ಓಬಯ್ಯನಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಅನುಮಾನಕ್ಕಾಸ್ಪದವಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಕಂಡರೂ ಕಾಣದವನಂತೆ ಸುಮ್ಮನಿರುತ್ತಿದ್ದನು. ದೊಡ್ಡವರ ಕೆಸರಿಗೆ ಕಾಲಿಟ್ಟರೆ ಕಡಿಜಲು ಕೊಟ್ಟಿಗೆ ಕೈಹಾಕಿದಂತಾಗುತ್ತದೆಂದು, ಯಾರೊಡನೆಯೂ ಆ ವಿಚಾರವನ್ನೆತ್ತದೆ, ಕಲ್ಲಿನಂತೆ ಸುಮ್ಮನಿದ್ದನು.

ಅವನು ಕಣ್ಣು ಬಿಟ್ಟುಕೊಂಡೇ ಆಲೋಚಿಸುತ್ತಾ ಮಲಗಿರಲು ಉಪ್ಪರಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಮಲಗಿದ್ದ ರಾಮಯ್ಯ ಅತ್ಯಂತ ಭೀತವಾಣಿಯಿಂದ “ಅಯ್ಯೋ! ಓಬಯ್ಯ! ಓಬಯ್ಯ! ಓಡಿಬಾರೋ! ಸತ್ತೆನಲ್ಲೋ!” ಎಂದು ಕೂಗಿ ಕೊಂಡದ್ದು ಆ ರಾತ್ರಿಯ ನಿರ್ಜನತೆ ನೀರವತೆಗಳಲ್ಲಿ, ರಕ್ತನಾಳಗಳಲ್ಲಿ ಚಳಿ ಹರಿಯುವಂತೆ ಕೇಳಿಸಿತು.

ಓಬಯ್ಯ ಗಾಬರಿಯಿಂದ ಎದ್ದು ಏಣಿ ಮೆಟ್ಟಿಲುಗಳನ್ನು ಎರಿ, ಉಪ್ಪರಿಗೆಗೆ ಓಡಿದನು. ಅಲ್ಲಿ ಯಾರೂ ಕಾಣಿಸಲಿಲ್ಲ. ‘ರಾಮೇಗೌಡ್ರೇ! ರಾಮೇಗೌಡ್ರೇ!’ ಎಂದು ಕರೆದನು. ಉತ್ತರ ಬರಲಿಲ್ಲ. ಓಬಯ್ಯನಿಗೆ ಬಹಳ ಹೆದರಿಕೆಯಾಯಿತು. ಹಾಗೆಯೆ ಕೆಳಗಿಳಿದು ಬಂದು ಲಾಟೀನು ಹೊತ್ತಿಸಿ ಕೊಂಡು ಮತ್ತೆ ಉಪ್ಪರಿಗೆಗೆ ಹೋದನು.

ರಾಮಯ್ಯ ಒಂದು ಮೂಲೆಯಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಹಾಸಗೆಯಮೇಲೆ ರಗ್ಗು ಹೊದೆದು ಮಲಗಿದ್ದನು. ಲಾಟೀನಿನ ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ಅವನು ಕಣ್ಣು ಬಿಟ್ಟು ಕೊಂಡಿರುವುದೇನೋ ಕಾಣಿಸಿತು. ಆದರೆ ಓಬಯ್ಯ ‘ಯಾಕೆ ಕೂಗಿದ್ದು?’ ಎಂದಾಗ ಅವನು ಮಾತನಾಡಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದರೂ ಆಗಲಿಲ್ಲ. ಮೈಯೆಲ್ಲಾ ಗಡ ಗಡ ಗಡನೆ ನಡುಗುತ್ತಿತ್ತು. ಮುಖದಲ್ಲಿ ಬೆವರಿಳಿಯುತ್ತಿತ್ತು. ಕಣ್ಣೀರು ಸುರಿಯುತ್ತಿತ್ತು.

ರಾಮಯ್ಯ ಮಾತನಾಡುವ ಸ್ಥಿತಿಗೆ ಬರುವುದಕ್ಕೆ ಅರ್ಧ ಗಂಟೆಯಾಯಿತು. ತಾನು ನಿದ್ರಿಸುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಯಾರೂ ತನ್ನನ್ನು ಹೆಸರು ಹಿಡಿದು ಕೂಗಿದಂತಾಯಿತೆಂದೂ, ಕಣ್ಣು ತೆರೆದಾಗ ಆಕೃತಿಯೊಂದು ಮುಂಡಿಗೆಯ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ನಿಂತಿತ್ತೆಂದೂ, ‘ಯಾರದು’ ಎಂದು ಕೇಳಿದಾಗ, ಅದು ಮಾತಾಡದೆ ತನ್ನ ಕಡೆಗೆ ಮುಂಬರಿಯತೊಡಗಿತೆಂದೂ, ನೋಡಿದಾಗ ತನ್ನ ತಂದೆಯಂತೆ ತೋರಿತೆಂದೂ, ಇನ್ನೂ ಹತ್ತಿರ ಬಂದಾಗ ಅತ್ಯಂತ ವಿಚಾರವಾಗಿ, ತಲೆ ಕೆದರಿಕೊಂಡು ಹಲ್ಲು ಚಿಲಿದುಕೊಂಡಿದ್ದ ಸ್ತ್ರೀಯಾಕೃತಿಯಂತೆ ತೋರಿತೆಂದೂ, ನೋಡುತ್ತಿದ್ದ ಹಾಗೆ ರೋಷದಿಂದ ನಕ್ಷತ್ರಗಳಂತೆ ಉರಿಯುತ್ತಿದ್ದ ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಕೆರಳಿಸಿ, ಹಲ್ಲು ಕಡಿಯುತ್ತಾ ತನ್ನ ಮೈಮೇಲೆ ಬೀಳುವಂತೆ ತೋರಿತೆಂದೂ, ಆಗ ಕೂಗಿಕೊಂಡೆ ಪ್ರಜ್ಞೆ ತಪ್ಪಿದೆನೆಂದೂ ಭಯಂಕರವಾಗಿ ಕಥೆ ಹೇಳಿದನು. ಅವನು ಭೀತಿ ಓಬಯ್ಯನಿಗೂ ತಟ್ಟದಿರಲಿಲ್ಲ.

ಅಂತೂ ಬೆಳಗಾಗುವವರೆಗೆ ಓಬಯ್ಯ ರಾಮಯ್ಯನ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿಯೆ ದೀಪ ಹೊತ್ತಿಸಿಕೊಂಡೆ ಕೂತಿರಬೇಕಾಯಿತು. ಅವರಿಬ್ಬರಲ್ಲಿ ಯಾರೂ ಕಣ್ಣು ಹಚ್ಚಲಿಲ್ಲ.

ಮರುದಿನ ಅಗ್ರಹಾರದ ವೆಂಕಪ್ಪಯ್ಯ ಜೋಯಿಸರನ್ನು ಕರೆಸಿ ನಿಮಿತ್ತ ನೋಡಿಸಿದರು. ಅವರು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಏನೋ ಅನಾಚಾರ ನಡೆದುಮುಟ್ಟಿಚಿಟ್ಟು (ಮೈಲಿಗೆ) ಆಗಿಬಿಟ್ಟಿದೆ. ಮನೆಯನ್ನೆಲ್ಲಾ ಶೌಚಹಾಕಿಸಿ ಭೂತಾದಿಗಳಿಗೆ ಹಣ್ಣುಕಾಯಿ ಹಾಕಿಸಿ, ಚಂದ್ರಮೌಳೇಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ವ್ರತ ಮಾಡಿಸಿ...’ ಎಂದು ಮೊದಲಾಗಿ ವಿಧಿಸಿದರು. ಬಹಳ ಮುತುವರ್ಜಿ ವಹಿಸಿ ಆ ಕೆಲಸಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಮಾಡಲು

ತಾವೇ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡರು. ಅದರಂತೆ ಎಲ್ಲ ಕಾರ್ಯಗಳೂ ನಡೆದು, ಮನೆಯ ಬಾಗಿಲುಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಯೊಂದಕ್ಕೂ ಒಂದೊಂದು ಮಂತ್ರಿಸಿದ ತೆಂಗಿನಕಾಯನ್ನು ವಿಭೂತಿ ಪ್ರಸಾದಗಳೊಡನೆ ಕಟ್ಟಿ ನೇತುಹಾಕಿದರು.

ಆದರೆ ಜೋಯಿಸರು ಕನಸಿನಲ್ಲಿಯೂ ಉಹಿಸದಿದ್ದ ನಿಜವಾದ 'ಮುಟ್ಟುಚೆಟ್ಟು' ಮಾತ್ರ ನಿರಾತಂಕವಾಗಿ ನಡೆಯುತ್ತಿತ್ತು.

ತೋಟದಾಚೆ ಸಾರ ದಾಟುವಾಗ, ಸೇರೆಗಾರರು ಸುಬ್ಬಮ್ಮನ ಕೈ ಹಿಡಿದು ಮೈಯಪ್ಪಿದ ದಿನದಿಂದ ಅವರಿಬ್ಬರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಹೊಸ ಹೊಸ ಭಾವಗಳೂ ರಾಗಗಳೂ ಹಾರೈಕೆಗಳೂ ಮೂಡತೊಡಗಿದ್ದವು! ತಾವು ಕೈ ಹಿಡಿದು ಅಪ್ಪಿದಾಗಲೂ, ಸಾರವನ್ನು ದಾಟಿದಮೇಲೆಯೂ, ತುಸು ಹೊತ್ತು ಹಾಗೆಯೇ ಹಿಡಿದಿದ್ದಾಗಲೂ, ಸುಬ್ಬಮ್ಮ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಕೂಗಿಕೊಂಡು ಗಲಾಟೆಯೆಬ್ಬಿಸದೆ ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ಮಾತ್ರ ಮುನಿದು ಬೈದು. ತರುವಾಯವಾದರೂ ಆ ವಿಚಾರವನ್ನು ಯಾರೊಡನೆಯೂ ಹೇಳದೆ ಸುಮ್ಮನಿದ್ದನ್ನು ನೋಡಿ ಅಭಿಸಾರ ಕಲೆಯಲ್ಲಿ ನಿಷ್ಣಾತರಾಗಿದ್ದ ಸೇರೆಗಾರರಿಗೆ ಹೊಸ ಹುರುಪು ಹೊಸ ಹಾರೈಕೆಯೂ ಮೂಡಿದಂತಾಗಿ. ತಮ್ಮ ಸಾಹಸ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ಮುಂದು ವರಿಸತೊಡಗಿದರು.

ಸುಬ್ಬಮ್ಮನ ಮನಃಸ್ಥಿತಿಯ ಮಾವಿನಕಾಯಿಯೂ ಸೇರೆಗಾರರ ಒಲುಮೆ ಗಿಳಿಯ ಕೊಕ್ಕಿನ ಕುಟುಕಿಗೆ ಯೋಗ್ಯವಾಗುವಂತೆ ಹಣ್ಣಾಗುತ್ತಿತ್ತು; ಮೃದುವಾಗುತ್ತಿತ್ತು; ಒಗರನ್ನೂ ಹುಳಿಯನ್ನೂ ಗಟ್ಟಿಯನ್ನೂ ಮೆಲ್ಲ ಮೆಲ್ಲನ ಬಿಡುತ್ತಾ ಸಿಹಿಯಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಕಾಯಾಗಿದ್ದಾಗ ಮರವನ್ನಾಗಲಿ ಕೊಂಬೆಯನ್ನಾಗಲಿ ಅಲುಗಾಡಿಸಿದರೆ ಕೆಳಗೆ ಬೀಳದಿದ್ದು, ಚೆನ್ನಾಗಿ ಹಣ್ಣಾದ ಮೇಲೆ ಬೀಳದಿರುತ್ತದೆಯೆ? ಕೈವಶವಾಗದಿರುತ್ತದೆಯೆ?

ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರ ಮೂರನೆಯ ಹೆಂಡತಿಯಾಗಿದ್ದ ಸುಬ್ಬಮ್ಮ ಅವರನ್ನು, ಇನಿಯಳು ಇನಿಯನನ್ನು ಒಲಿಯುವಂತೆ ರಾಗಭಾವ ಪೂರ್ವಕವಾದ ಕಾಮಪುರ್ಣತೆಯಿಂದ ಎಂದಿಗೂ ಒಲಿದಿರಲಿಲ್ಲ. ಗೌಡರ ಎರಡನೆಯ ಹೆಂಡತಿ (ಪುಟ್ಟಮ್ಮ-ವಾಸುವಿನ ತಾಯಿ) ತೀರಿಹೋಗಿ ಸುಬ್ಬಮ್ಮ ಘಟನಾಕ್ರಮದಂತೆ ಅವರನ್ನು ಹಠಾತ್ತಾಗಿ ಮದುವೆಯಾಗುವ ಮೊದಲು, ಆಕೆಯ ಮನಸ್ಸು ಬೇರೆಯ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಸುಳಿದಾಡುತ್ತಿತ್ತು. ಕಾನೂರಿಗೆ ತನ್ನನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾರೆಂದು ತಿಳಿದಾಗಲೂ ಕೂಡ ವಯಸ್ಕರಾಗಿದ್ದ ಮೂರು ಮಕ್ಕಳ ತಂದೆಯಾಗಿದ್ದ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರಿಗೆಂದು ಆಕೆ ಭಾವಿಸಲಿಲ್ಲ. ಹೂವಯ್ಯನಿಗಿರಬಹುದೆಂದು ಮನದಲ್ಲಿ ಮಂಡಿಗೆ ತಿಂದಿದ್ದಳು. ತನ್ನನ್ನು ಕೊಡುವುದು ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರಿಗೆಂದು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಗೊತ್ತಾದಾಗ ಸ್ವಲ್ಪ ಆಶಾಭಂಗವನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿದರೂ, ದೊಡ್ಡ ಮನೆಯ ಯಜಮಾನರೂ ನಾಡಿನ ಶ್ರೀಮಂತ ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧರೂ ಆದವರ ಕೈಹಿಡಿದು ಎಲ್ಲರ ಗೌರವ ಭಯಗಳಿಗೂ ಪಾತ್ರಳಾಗಿ, ಕಾನೂರು ಮನೆಯ ಹೆಗ್ಗಡಿತಿಯಾಗಿ ಮೆರೆಯುತ್ತೇನೆ ಎಂಬ ಬಣ್ಣದ ಕನಸನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಸುಬ್ಬಮ್ಮ ಹಿಗ್ಗಿದಳು. ಆದರೆ ಆ ಕನಸು ನನಸಾಗುವಂತೆ ಅವಳ ಹಣೆಯಲ್ಲಿ ಬರೆದಿರಲಿಲ್ಲ. ಆಕೆ ಕಾನೂರಿಗೆ ಕಾಲಿಡುವ ಮೊದಲೆ ಗಂಗೆಯ ಮೋಹಕೀಟ ಗೌಡರ ಹೃದಯ ಕುಸುಮವನ್ನು ಆಕ್ರಮಿಸಿ, ಕೊರೆಯಲು ತೊಡಗಿದ್ದಿತು. ಮೊದಮೊದಲು ಗೌಡರು ರಸ ತುಂಬಿದ ಹೊಸ ಹಣ್ಣನ್ನು ಮುದ್ದಿಸಿದರೂ, ಕೆಲಕಾಲದಲ್ಲೆಯೇ ಸುಬ್ಬಮ್ಮಗೆ ನರಕಯಾತನೆ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು. ಅದಕ್ಕೆ ಅವಳೂ ತುಸುಮಟ್ಟಿಗೆ ಕಾರಣವಾಗಿದ್ದಳು. ತಾನು ಮನೆಯ ಯಜಮಾನರನ್ನು ಮದುವೆಯಾದ ಮಾತ್ರದಿಂದ ಮನೆಗೆ ಹೆಗ್ಗಡಿತಿಯಾದೆನೆಂಬ ಅಹಂಕಾರದಿಂದ, ತನಗಿಂತಲೂ ಎಷ್ಟೋ ಹಿರಿಯರಾದ ಹೂವಯ್ಯನ ತಾಯಿ ನಾಗಮ್ಮನವರ ಮೇಲೆಯೂ ಸವಾರಿ ಮಾಡತೊಡಗಿದಳು. ಆಳುಕಾಳುಗಳೊಡನೆಯೂ ಅದೇ ರೀತಿಯಾಗಿ ಚೇಳಿಗೆ ಪಾರುಪತ್ಯ ಕೊಟ್ಟಂತೆ ವರ್ತಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು. ಆದರೆ ಆ ಆಟೋಪವೆಲ್ಲ ಮುಗಿದು ಸ್ವಲ್ಪ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಇರುಳಿನಲ್ಲಿಯೇ ಕಾನೂರನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ತನ್ನನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿಹಾಕುವುದರಲ್ಲಿದ್ದ ಗೌಡರ ಕತ್ತಿಯಿಂದ ಪಾರಾಗಿ, ತವರೂರಿಗೆ ಓಡಿ ಹೋಗಬೇಕಾಯಿತು. ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರೊಡನೆ ಪ್ರೇಮ ಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲದೆ ವಿವಾಹ ಬಂಧನ ಮಾತ್ರವಿದ್ದ ಆಕೆಗೆ ಅವರು ಕಠೋರವಾದ ಪಿಶಾಚದಂತೆ ತೋರಿದರು. ಅವರನ್ನು ಶಪಿಸಿದಳು. ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರು ಹಾಸಗೆ ಹಿಡಿದ ತರುವಾಯ ಮತ್ತೆ ಕಾನೂರಿಗೆ ಬಂದಾಗಲೂ ಸುಬ್ಬಮ್ಮಗೆ ಗೌಡರ ಮೇಲಿದ್ದು ಒಂದು ಹರಹದ ಕನಿಕರವಾಗಿದ್ದಿತೆ ಹೊರತು ಪ್ರಣಯಭಾವವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ! ಅಲ್ಲದೆ ತವರು ಮನೆಯ ಪೀಡನೆಯಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಸಹಾಯಮಾಡಿದ್ದ ಆ ಘಟನೆಯಲ್ಲಿ ಆಕೆಗೆ ಕೃತಜ್ಞತೆಯಿತ್ತು. ಹೆಂಡತಿಯಾದವಳು ಗಂಡನನ್ನು ಶುಶ್ರೂಷೆ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ವಾಡಿಕೆಗನುಸಾರವಾಗಿ ಸುಬ್ಬಮ್ಮನೂ ಇತರರಂತೆ ವರ್ತಿಸಿದ್ದಳು. ಗೌಡರು ತೀರಿಹೋದಮೇಲೆ,

ಸುಬ್ಬಮ್ಮ ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಎದೆಹಿಂದಿ ದುಃಖಪಟ್ಟಿದ್ದಳು. ತವರುಮನೆಯವರು ಕರೆದರೂ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಕಾಲಿಡದೆ ಕಾನೂರಿನ ಹೆಗ್ಗಡಿತಿತನವನ್ನು ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಇಮ್ಮಡಿ ಉತ್ಸಾಹದಿಂದ ಕೈಕೊಂಡಿದ್ದಳು.

ಕಾನೂರು ಮನೆಗೆಲ್ಲ ಸುಬ್ಬಮ್ಮ ಒಬ್ಬಳೇ ಹೆಂಗಸಾಗಿದ್ದಳು. ಆನೇಕಸಾರಿ ಬೇಸರದಿಂದ ಅವಳ ಮನಸ್ಸು ಸುಯ್ಯು ಸುಯ್ಯು ಯಾವುದನ್ನೋ ಹಾರೈಸಿ, ಕಣ್ಣೀರು ಕರೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ಮನೆಗೆಲಸಗಳನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಎಷ್ಟು ಉಪಯೋಗಿಸಿದರೂ ಮಧ್ಯೆ ಮಧ್ಯೆ ಬೇಸರವೂ ರೇಜಿಗೆಯೂ ಶೂನ್ಯತೆಯೂ ಆಕೆಯನ್ನು ಆಕ್ರಮಿಸುತ್ತಿದ್ದುವು. ರಾಮಯ್ಯ ಮತ್ತೊಂದು ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡರೆ ಸೊಸೆ ಮನೆಗೆ ಬರುತ್ತಾಳೆ ಎಂದಿದ್ದ ಹಾರೈಕೆಯೂ ಬರಿದಾಯ್ತು. ಇವೆಲ್ಲದರ ಜೊತೆಗೆ, ಆಕೆಗೆ ಯಾವನವೂ ಕುದಿದುಕೊಡಲಿಲ್ಲ. ಬಡತನದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿ ದುಡಿದಿದ್ದ ಆಕೆಗೆ ಈಗ ವಿರಾಮದಲ್ಲಿ ಮೈಕೊಬ್ಬಿತ್ತು. ಸಂಸ್ಕೃತಿಯಿಲ್ಲದ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿಗಾಗಿಯಿಲ್ಲದ ವಿರಾಮ ನರಕಕ್ಕೆ ದಾರಿ. ಹೆಗ್ಗಡಿಯೆಂಬ ಅಹಂಕಾರವೂ ನೆತ್ತಿಗೆರೆತ್ತು. ಗ್ರಹಚಾರಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಹಾಗೆ ಸೇರೆಗಾರರೂ ಹೊಂಚುತ್ತಿದ್ದರು.

ಮೊದಲಿನಿಂದಲೂ ಸೇರೆಗಾರರ ಕಣ್ಣು ತನ್ನ ಮೇಲಿದೆ ಎಂಬುದು ಸುಬ್ಬಮ್ಮಗೆ ಗೊತ್ತಿತ್ತು. ಹಿಂದೆ ಅವರ ಪ್ರಯತ್ನಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ತೃಪ್ತಿಕರವಾಗಿ ನಿವಾರಿಸಿದ್ದಳು. ಆದರೆ ಈಗ ಯಾರೂ ತನ್ನನ್ನು ಲೆಕ್ಕಿಸದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸೇರೆಗಾರರ ಲಕ್ಷ್ಯ, ಒಂದು ರೀತಿಯಿಂದ, ಇದ್ದರೂ ಇರಲಿ ಎನ್ನಿಸಿತು. ತೋಟದಾಚೆಯ ಸಾರದ ಘಟನೆ ನಡೆದಮೇಲಂತೂ ಸೇರೆಗಾರರು ಅವಕಾಶ ಸಿಕ್ಕಿದಾಗಲೆಲ್ಲ ತಮ್ಮ ವಿಶ್ವಾಸಾನುರಾಗಗಳನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸತೊಡಗಿದ್ದರು; ಎಷ್ಟೋ ಸಾರಿ ಅವಕಾಶ ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು!.... 'ಛಾ! ನೀವು ಹಾಂಗೆ ಮಾಡಬೇಡಿ!' 'ನೀವೂ ಹಾಳಾಗಿ ಹೋಗಿ!' ಎಂದು ಸುಬ್ಬಮ್ಮ ಮುನಿದು ಬೈಯುತ್ತಿದ್ದರೂ, ಕಣ್ಣುಗಳಲ್ಲಿ ಅನ್ಯಭಾವವಿರುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ಕಂಡು, ಸೇರೆಗಾರರು ಆ ಬೈಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಚಾತಕಪಕ್ಷಿ ಮೋಡದ ಮಳೆಯನ್ನು ಕುದಿದು ನಲಿಯುವಂತೆ ನಲಿಯುತ್ತಿದ್ದರು.

ಒಂದು ಸಾರಿ, ಸೇರೆಗಾರರು ಸುಬ್ಬಮ್ಮ ಬೇಡವೆಂದರೂ ಕೇಳದೆ ಆಕೆಯ ಸ್ನಾನಕ್ಕೆ ನೀರು ಹಾಕಿಕೊಟ್ಟರು. ಹಳಪೈಕದ ತಿಮ್ಮನಿಂದ ಕಳ್ಳು ತಂದು ದಿನವೂ ನಿವೇದಿಸತೊಡಗಿದರು! ಗಂಗೆಯ ವಶವಾಗಿದ್ದ ಸುಬ್ಬಮ್ಮನ ಒಂದು ಒಳ್ಳೆಯ ಸೀರೆಯನ್ನು ವಾಪಸು ತಂದುಕೊಟ್ಟರು. ಈ ಮೊದಲಾದ ಉಪಕೃತಿಗಳಿಗೆಲ್ಲ ಕೃತಜ್ಞತೆಯನ್ನು ಸೂಚಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಸುಬ್ಬಮ್ಮ ಸೇರೆಗಾರರಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕಾಫಿ ತಿಂಡಿ ಕೊಟ್ಟಳು. ಅವರು ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಕಾನೂರು ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಊಟಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರಾದ್ದರಿಂದ ತುಪ್ಪ, ಮೊಸರು, ಮಾಂಸದ ಪಲ್ಯ ಮೊದಲಾದ ವಿಶೇಷಗಳನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಬಡಿಸತೊಡಗಿದಳು. ರಾತ್ರಿ ಅವರು ಗಂಗೆಯ ಬಿಡಾರದಲ್ಲಿ ಊಟಮಾಡಿ ಅಲ್ಲಿಯೇ ಮಲಗುತ್ತಿದ್ದರಾದ್ದರಿಂದ, ಅವರಂತೆ ರಾತ್ರಿಯೂಟಕ್ಕೆ ತಾನು ಮಾಡಿದ್ದ ಭಕ್ಷ್ಯ ಭೋಜ್ಯಗಳನ್ನು, ಮೊದಲು ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ, ಆಮೇಲೆ ಆಗಾಗ, ಕಳುಹಿಸತೊಡಗಿದಳು. ಹೀಗೆ ಅವರಿಬ್ಬರ ಪರಸ್ಪರ ಉಪಕಾರದ ಕೃತಜ್ಞತೆ ಸ್ನೇಹಕ್ಕೆ ತಿರುಗಿತು. ಎಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗಿಂದರೆ; ಒಂದುಸಾರಿ ಸೇರೆಗಾರರು ಅವಕಾಶ ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ತಾವೊಬ್ಬರೇ ಊಟಕ್ಕೆ ಕೂತಿದ್ದಾಗ, ಏನೋ ಮಾತು ಮಾತಿಗೆ ಕುಶಾಲಿಗಾಗಿ, ತಮ್ಮ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿಯೇ ಚೊಂಬಿನಿಂದ ನೀರನ್ನು ಬೊಗಸೆ ತೆಗೆದು ಸುಬ್ಬಮ್ಮನ ಮುಖಕ್ಕೆ ಎರಚಿದರು. ಸುಬ್ಬಮ್ಮ ನಗುತ್ತಾ ಬೈಯುತ್ತಾ ತನ್ನ ಕೈಯಲ್ಲಿದ್ದ ಪಾತ್ರೆಯಿಂದ ಮೊಸರನ್ನು ತೆಗೆದು ಅವರ ಮುಖಕ್ಕೆ ಎರಚಿ, ಅವರ ಕೆನ್ನೆ ಮೀಸೆಗಳ ಮೇಲೆಲ್ಲ ಮೊಸರು ಬಿದ್ದುದನ್ನು ಕಂಡು ನಗತೊಡಗಿದಳು. ಸೇರೆಗಾರರು ಮುಖ ಉಜ್ಜಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ನಗತೊಡಗಿದರು. ಅದನ್ನು ಕೇಳಿ ಒಳಗೆ ಬಂದ ಓಬಯ್ಯನಿಗೆ ಇಬ್ಬರೂ ಸೇರಿ 'ಬೆಕ್ಕಿನ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಉಪ್ಪಿನಕಾಯಿಯ ರಸವನ್ನು ಸಿಡಿಯಲು ಅದು ಕಣ್ಣುಕಾಣದೆ ಕಡಿಗೋಲು ಕಂಭಕ್ಕೆ ಥಿಕ್ಕಿ ಹೊಡೆದು ಮುಗುಚಿಬಿದ್ದು, ಅವಾಂತರ ಮಾಡಿತು' ಎಂಬ ಕಥೆ ಹೇಳಿದರು. ಅವನೂ ಅವರ ಕಥೆಯನ್ನು ನಂಬಿದವನಂತೆ ನಟಿಸಿ ಮರಳಿದನು.

ಈ ಎಲ್ಲದರ ಫಲರೂಪವಾಗಿ ಸೇರೆಗಾರರು ರಾತ್ರಿ ಗಂಗೆಯ ಬಿಡಾರದಲ್ಲಿ ಊಟಮಾಡಿಕೊಂಡು ಅಲ್ಲಿ ಮಲಗದೆ, ದಿನವೂ ಕೋವಿ ತೆಗೆದು ಕೊಂಡು ಮೊಲದ ಮರಸಿಗೆ ಹೋಗತೊಡಗಿದರು. ಗಂಗೆಗೆ ಸಂಶಯವಾಗಿ ಒಂದು ಸಾರಿ 'ತಿಂಗಳುಬೆಳಕಿಲ್ಲ, ಏನಿಲ್ಲ. ಈ ಕತ್ತಲಲ್ಲಿ ನಿಮಗೆ ಮೊಲ ಕಾಣಿಸುವುದಾದರೂ ಹೇಗೆ? ಎಂದು ಕೇಳಿದಳು. ಸೇರೆಗಾರರು ಮೊಲ ಬೆಳಗಿರುವುದದರಿಂದ ನಕ್ಷತ್ರದ ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ಅದರ ಆಕಾರ ಕಾಣಿಸುತ್ತದೆಂದೂ ಅಭ್ಯಾಸವಿರುವುದರಿಂದ ಅಂದಾಜಿನಮೇಲೆ ಗುರಿಯಿಟ್ಟು ಹೊಡೆಯಬಹುದೆಂದೂ ಹೇಳಿದರು. ಅದಕ್ಕವಳು ಮುಗುಳು ನಗುತ್ತಾ ನಂಗೆಲ್ಲ ಗೊತ್ತದೆ!" ಎಂದು ಅವರ ಮೀಸೆಯನ್ನು ಹಿಡಿದಳೆದಳು.

ಸೇರೆಗಾರರು ನೋವಿನಿಂದ “ಅಯ್ಯೋ ಪುಣ್ಯಾತಗಿತ್ತಿ” ಎಂದು ಮೆಲ್ಲನೆ ಕೂಗಿ, ಗಂಗೆಯಿಂದಲೆ ತಲೆಬಾಚಿಸಿ ಹೂ ಮುಡಿದುಕೊಂಡು, ಮೀಸೆಗೆ ಪರಿಮಳ ಹಚ್ಚಿಸಿಕೊಂಡು, ಹೂವಿನ ಕುಚ್ಚೊಂದನ್ನು ಬಕ್ಕಣಕ್ಕೆ ಹಾಕಿಕೊಂಡು, ಕೋವಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ‘ಮೊಲದ ಮರಸಿಗೆ’ ನಿತ್ಯವೂ ಹೋಗುವಂತೆ ಹೋದರು.

ಬುದ್ಧದೇವನ ಕೃಪಾಮಹಿಮೆ

ಕಾನುಬೈಲಿನ ಎತ್ತರದ ಮೇಲೆ ಪಡುವಣ ಮಲೆಗಳ ನೆತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಕೆಂಪಗೆ ಮುಳುಗುತ್ತಿದ್ದ ಸಂಧ್ಯಾಸೂರ್ಯನ ಕುಂಕುಮಕಾಂತಿ ಮನಮೋಹಕವಾಗಿ ಓಕುಳಿಯಿರಬುತ್ತಿತ್ತು. ಬೆಟ್ಟಗಳ ನೆರಳು ಕಣಿವೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಆವರಿಸಿತ್ತು. ಓಬಯ್ಯ ಹಳೆಪೈಕದ ತಿಮ್ಮನಿತ್ತ ಕಳ್ಳಕುಡಿದು, ಕಾನೂರು ಮನೆಯ ಕಡೆಗೆ ಇಳಿಯುವುದರಲ್ಲಿದ್ದನು. ತಿಮ್ಮ ಉಳಿದಿದ್ದ ಕಳ್ಳನ್ನು ಸೇರೆಗಾರರಿಗೆಂದು ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ಬೇಗಬೇಗನೆ ಹೋಗಿದ್ದನು. ‘ಈಗೀಗ ಸೇರೆಗಾರರು ಮೊದಲಿಗಿಂತ ಎರಡರಷ್ಟು ಕುಡೀತಾರೆ ಕಷ್ಟೋ?’ ಎಂದು ಅವನು ಮುಗುಳುನಗೆ ನಗುತ್ತಾ ತನ್ನ ಕಡೆ ನೋಡಿದ್ದನ್ನೇ ಕುರಿತು ಆಲೋಚಿಸುತ್ತಾ ಮೆಲ್ಲನೆ ನಡೆಯುತ್ತಿರಲು, ಯಾರೋ ಮಾತಾಡುತ್ತಾ ಕಾಡಿನ ಕಡೆಯಿಂದ ಬರುತ್ತಿರುವುದು ಗೊತ್ತಾಗಿ, ಓಬಯ್ಯ ನಿಂತು ಅತ್ತಕಡೆ ನೋಡಲಾರಂಭಿಸಿದನು.

ನೋಡುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಇಬ್ಬರು ವ್ಯಕ್ತಿಗಳೂ ಅಮೃತ್ತಮುತ್ತ ನಾಯಿಗಳೂ ಹೊದೆಗಳ ನಡುವೆ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡರು. ಅವರು ಬೇಟೆಯ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಮಾತಾಡುತ್ತಾ ಬರುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ಆಲಿಸಿದ ಓಬಯ್ಯನಿಗೆ ಪುಟ್ಟಣ್ಣನ ಧ್ವನಿಯ ಪರಿಚಯವಾಗಿ “ಏನು ಪುಟ್ಟಣ್ಣ, ಷಿಕಾರಿ ಆಯ್ತೇನು?” ಎಂದು ಗಮನ ಸೆಳೆಯುವಂತೆ ಕೂಗಿದನು.

ಹೆಗಲಮೇಲೆ ಕೋವಿ ಹೊತ್ತಿದ್ದ ಪುಟ್ಟಣ್ಣನೂ, ಬೆನ್ನಿನ ಮೇಲೆ ಕಂಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಯಾವುದೋ ಭಾರವಾದ ವಸ್ತುವನ್ನು ಹೊತ್ತಿದ್ದರಿಂದ ಸ್ವಲ್ಪ ಬಾಗಿ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಸೋಮನೂ ಬಳಿ ಸಾರಿದರು. ಬೊಗಳುತ್ತಾ ಹತ್ತಿರ ಬಂದ ನಾಯಿಗಳು ಓಬಯ್ಯನನ್ನು ಗುರುತಿಸಿ, ಮೂಸಿ, ಬಾಲವಲ್ಲಾಡಿಸಿದುವು.

“ಏನು? ಷಿಕಾರಿ ಆಯ್ತೇನು?” ಎಂದು ಓಬಯ್ಯ ಮತ್ತೆ ಕೇಳಿದನು.

ಹಿಂದುಗಡೆಯಿಂದ ಸೋಮ “ಆಯಿತು ಎಂದರೆ ಆಯಿತು. ಇಲ್ಲ ಎಂದರೆ ಇಲ್ಲ” ಎಂದು, ಕಷ್ಟಪಟ್ಟು ಪುಟ್ಟಣ್ಣನಿಗಿಂತಲೂ ಮೊದಲೇ ಮಾತಾಡಿದನು. ಅವನ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಅವನು ಹೊತ್ತಿದ್ದ ಭಾರದ ಮಹಿಮೆ ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತಿತ್ತು.

“ಅದು ಎಂಥದು, ಮಾರಾಯ, ನೀನು ಹೊತ್ತಿದ್ದು? ಅಷ್ಟೊಂದು ಉಸಿರು ಕಟ್ಟಿ ಮಾತಾಡುತ್ತಿದ್ದೀಯಲ್ಲಾ?” ಎಂದನು ಓಬಯ್ಯ.

“ಎಂಥದು ಇಲ್ಲೋ, ನಾಯಿ ಹಿಡಿದಿದ್ದು ಒಂದು ಬರ್ಕನ ಮರಿ” ಎಂದನು ಪುಟ್ಟಣ್ಣ.

“ಮರಿಯ ಸೈ! ಹೊರಲಾರದೆ ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ಬರ್ರಾನೆ ಸೋಮ!” ಎಂದನು ಓಬಯ್ಯ.

ಸೋಮ “ಕೌದು ಕಾಣಿ, ಸಿಕ್ಕಿದಾಗ ಮರಿಯಾಗಿತ್ತು; ಈಗ ಕರಿಯಾಗಿತ್ತಲ್ಲಾ!” ಎಂದು ತನ್ನ ಹಾಸ್ಯಕ್ಕೆ ತಾನೆ ನಗತುತ್ತಾ, ಹೊತ್ತ ಹೊರೆಯನ್ನು ದೊಪ್ಪನೆ ಕೆಳಗೆ ಹಾಕಿದನು. ಭಾಗವತರಾಟದಲ್ಲಿ ಕೇಳಿ ತಾನು ಕಲಿತಿದ್ದ ಕರಿ ಎಂಬ ಪದವನ್ನು ಮರಿಗೆ ಪ್ರಾಸವಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಹಾಸ್ಯದ ಜೊತೆಗೆ ವಿದ್ವತ್ತಿನ ಹೆಮ್ಮೆಯೂ ಅದರಲ್ಲಿತ್ತು. ಪುಟ್ಟಣ್ಣಗಾಗಲಿ ಓಬಯ್ಯಗಾಗಲಿ ತನ್ನ ಮಾತಿನ

ಹಾಸ್ಯವಾಗಲಿ ವಿದ್ವತ್ತಾಗಲಿ ವೇದ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ ಎಂಬುದನ್ನು ಅವರು ನಗದಿದ್ದುದರಿಂದ ಅರಿತು ಸೋಮ “ಕರೆ ಅಂದರೆ ಏನು ಗೋತ್ತೇನು, ಓಬೇಗೌಡೇ?” ಎಂದು ಕೇಳಿದನು.

“ಕರಿ ಅಂದರೆ ಮಸೀ ಕರಿ; ಸುಟ್ಟ ಕರಿ.”

“ಆ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ನಾ...”

ಸೋಮ ಓಬಯ್ಯನನ್ನು ತಿಡಿ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶ ಸಿಕ್ಕಲಿಲ್ಲ. ಬರ್ಕ ನೆಲದಮೇಲೆ ಕಂಬಳಿಯ ಸಹಿತವಾಗಿ ಬಿದ್ದುದನ್ನು ಕಂಡು ನಾಯಿಗಳು ಮುತ್ತಿದುವು. ಪುಟ್ಟಣ್ಣ ಅವುಗಳನ್ನು ಓಡಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಆದರೆ ನಾಯಿಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕಂಬಳಿಯನ್ನೇ ಕಚ್ಚಿ ಎಳೆಯುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ನೋಡಿ, ಸೋಮ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವನ್ನು ಅರ್ಥಕ್ಕೆ ಮುಕ್ತಾಯಮಾಡಿ “ಅಯ್ಯೋ ಅಯ್ಯೋ, ಅಯ್ಯೋ ಅಯ್ಯೋ, ಹೋಯ್ತುಲ್ಲಾ ನನ್ನ ಕಂಬಳಿ! ಈ ಹಾಳು ಕುನ್ನಿಗಳಿಗೆ! ಬಾಡು ಅದರೆ ಬೇಗುತ್ತವೆ! ಹಫಾ! ಹಫಾ! ಹಫಾ!” ಎಂದು ಕೂಗುತ್ತಾ ಕಂಬಳಿಯನ್ನೂ ಬರ್ಕವನ್ನೂ ಬೇಗಬೇಗನೆ ಎತ್ತಿಕೊಂಡನು. ಎತ್ತಿ ಕೊಂಡವನು ಅಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲದೆ, ಕೆಳಕಾನೂರಿನ ಕಡೆಗೆ ನೆಟ್ಟಗೆ ನಡೆದನು. ನಾಯಿಗಳೂ ಅವನನ್ನೆ ಹಿಂಬಾಲಿಸಿದುವು.

ಓಬಯ್ಯ “ಏನು ಮಾರಾಯ, ನಾನು ಪಾಲು ಕೇಳಿ ನೀ ಅಂತಾ ತಗೊಂಡು ಓಡಿದ್ದೀಯೇನು?” ಎಂದು ಹಿಂದಿನಿಂದ ಕೂಗಿದನು.

ಸೋಮ ಹಿಂತಿರುಗದೆ ಯಕ್ಷಗಾನದ ಹಾಡುಗಳನ್ನು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಹಾಡುತ್ತಾ ನಡೆದನು.

“ಸೋಮ ಏನು ಬದಲಾಯಿಸಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ!” ಎಂದನು ಓಬಯ್ಯ.

ಪುಟ್ಟಣ್ಣ ಉಸ್ಸೆಂದು ಕೋವಿಯನ್ನು ಕೆಳಗಿಟ್ಟು, ನಿಂತಿದ್ದ ಬಂಡೆಗಲ್ಲಿನ ಮೇಲೆ ಕಂಬಳಿ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಅದರ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ “ಮುಂದಿನ ವರ್ಷ ಆಳು ಕರಕೊಂಡು ಬರ್ತಾನಂತೆ. ಸೇರೆಗಾರಿಕೆ ಮಾಡತಾನಂತೆ. ಈ ಆಜುಬಾಜಿನ ಕೆಲಸಾನೆಲ್ಲ ತಾನೆ ಹಿಡಿದು, ಕಾನೂರು ಸೇರೆಗಾರರಿಗೆ ಮಣ್ಣು ಮುಕ್ಕಿಸಬೇಕು ಅಂತಾ ಅವನ ಮನಸ್ಸು.... ಹೂವಯ್ಯಗೌಡರ ಹತ್ತಿರ ಮುಂಗಡ ಕೇಳಿದ್ದಾನೆ. ಅವರೂ ನೋಡಾನ ನೋಡಾನ ಅಂತಿದ್ದಾರೆ.” ಎಂದು ಕೆಮ್ಮಿ, ಕ್ಯಾಕರಿಸಿ, ದೂರಕ್ಕೆ ತುಪ್ಪಿದನು. ಕುರುಡುಗಪ್ಪಟೆ ಹಕ್ಕಿಯೊಂದು ಕೂಗುತ್ತಾ ಹಾರಿಹೋಯಿತು. ನೇಸರು ಮುಳುಗಿದಮೇಲೆ ಬೈಗುಗಪ್ಪಿನ ಪ್ರಥಮಭಾಯಿ ಕವಿಯುತ್ತಿತ್ತು. ಸಂಜೆಯ ಬಾನಿನಲ್ಲಿ ಬಣ್ಣದ ಮೆರವಣಿಗೆ ಹೊರಟಿತ್ತು. ಒಂದೆರಡು ಉಜ್ಜಲ ನಕ್ಷತ್ರಗಳೂ ಹೊಳೆಯತೊಡಗಿದ್ದುವು.

“ಕಾನೂರು ಸೇರೆಗಾರನ್ನ ಉರು ಬಿಟ್ಟು ಓಡಿಸೋದೆ ಒಳ್ಳೇದೆಂದು ಕಾಣದೆ” ಎಂದು ಓಬಯ್ಯ ತಾನು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಉರುಳಿಸಿ ಆಟವಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಸಣ್ಣ ಕಲ್ಲೊಂದನ್ನು ಎತ್ತಿ ಒಂದೆರಡು ಮಾರು ದೂರದಲ್ಲಿದ್ದ ಬಂಡೆಗೆ ಹೊಡೆದನು.

“ಯಾಕೋ? ನಿಮ್ಮ ಹೆಗ್ಗಡಿತಮ್ಮನ ಕಾರುಬಾರಿಗೆ ಅವರು ಮಂತ್ರಿ ಆಗಿದ್ದಾರಂತೆ!”

ಓಬಯ್ಯ ನಿಟ್ಟುಸಿರುಬಿಟ್ಟು ಸುಮ್ಮನಿದ್ದನು.

ಪುಟ್ಟಣ್ಣ ಓಬಯ್ಯನ ಮೌನದ ಅರ್ಥವನ್ನು ಅರಿತವನಂತೆ ಆ ವಿಚಾರವನ್ನು ಮುಂಬರೆಸದೆ “ನಿಮ್ಮ ಗೌಡ್ರ ಹ್ಯಾಂಗಿದ್ದಾರೆ ಈಗ?” ಎಂದು ಕೇಳಿದನು.

ಓಬಯ್ಯನ ಬಾಯಿಂದ ಕಳ್ಳಿನ ಕಂಪು ಹರಡುತ್ತಿತ್ತು.

“ಹ್ಯಾಂಗಿದ್ದಾರೆ? ಇದ್ದಾರೆ! ಉಟ ಮಾಡ್ತಾರೆ, ತಿಂಡಿ ತಿನ್ನಾರೆ. ಈಚೀಚೆಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ನಿಧ್ಡೆ ಬರೋದಿಲ್ಲ ಅಂತಾ, ಅದೆಂತದೋ ಅಫೀಮು ಹಾಕಿದ್ದಂತಪ್ಪಾ, ಅದನ್ನೂ ತಿನ್ನೋಕೆ ಸುರುಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ನಾನೂ ಉಪ್ಪರಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಅವರ ಹತ್ರಾನೇ ಮಲಗ್ತೀನಿ. ಅವರಿಗೆ ಒಬ್ಬರಿಗೆ ಮಲಗಾಕೆ ಹೆದರಿಕೆ ಆಗ್ತದಂತೆ... ಒಂದೊಂದು ಸಾರಿ ಅಫೀಮಿನ ಚಟ ಅಂತಾ.... ಕಾಣ್ತದೆ... ರಾತ್ರಿ ಏನೇನೋ ಬಾಯಿಗೆ ಬಂದಹಾಗೆ ಮಾತಾಡ್ತಾರೆ. ಮೊನ್ನೆ ರಾತ್ರಿ ಅಮಲಿನಲ್ಲಿ ಇದ್ದಾಗಲೇ ಗೊಳೋ ಅಂತಾ ಅಳುತ್ತಾ 'ಅಯ್ಯೋ ಓಬಯ್ಯೋ, ನನ್ನನ್ನು ಎಲ್ಲಾ ಕೈಬಿಟ್ಟಿರಲೋ! ನಾನು ಯಾತಕ್ಕೆ ಬದುಕಬೇಕೋ? ಹೊಳೆ ಹಾರಿ ಪ್ರಾಣ ಬಿಡ್ತೀನೋ!' ಅಂತಾ ಏನೇನೋ ಹೇಳಿಬಿಟ್ಟರು! ಆವತ್ತೊಂದು ದಿವಸ ನಡೂರಾತ್ರಿಲಿ 'ಓಬಯ್ಯೋ, ಕೋವಿ ತಗೊಂಡು ಬಾ' ಅಂದರು. 'ಯಾಕೆ?' ಅಂದೆ 'ಅವನ್ನ ಗುಂಡಿನಲ್ಲಿ ಹೊಡೆದು, ನಾನೂ ಹೊಡೆಕೊಂಡು ಸಾಯ್ತೇನೆ' ಅಂದರು. ಯಾರನ್ನ ಅಂತಾ ಕೇಳಿದ್ರೆ ಹೇಳಲಿಲ್ಲ. ಏನೇನೋ ಸಮಾಧಾನ ಹೇಳಿ ಮಲಗಿಸಿದೆ. ನನಗಂತೂ ಸರಿಯಾಗಿ ನಿಧ್ಡೆಯಿಲ್ಲ.... ಎಂಟು ದಿನದ ಹಿಂದೆ ವಾಸು ನೋಡಿಕೊಂಡು ಬರ್ತೀನಿ ಅಂತಾ ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿಗೆ ಗಾಡಿ ಕಟ್ಟಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋದೋರು ಏನೇನೋ ಬಾಟ್ಲಿ, ಸುಮಾರು ಇಪ್ಪತ್ತು ಮೂವತ್ತು ತಂದಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ.... ಎಂಥದದು? ಹಾಂಗೆ ನೋಡ್ತೀಯಲ್ಲಾ!' ಎಂದು ತನ್ನ ಕಥೆಯನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿ, ಓಬಯ್ಯನೂ ಪುಟ್ಟಣ್ಣ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದ ಪಶ್ಚಿಮ ದಿಕ್ಕಿನ ಕಡೆಗೆ ನೋಡಿದನು.

ಅವರು ಕೂತಿದ್ದ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಸುಮಾರು ಅರ್ಧ ಫರ್ಲಾಂಗು ದೂರದಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡ ಬಂಡೆಯೊಂದು ಕರ್ರಗೆ, ಎತ್ತರವಾಗಿ, ಕೆಂಬಣ್ಣದ ಬೈಗಿನ ಬಾನಿನ ಪಟಕ್ಕೆ ಎದುರಾಗಿ, ದುಂಡಾದ ಗೋಪುರದಂತೆ ಮೇಲೆದ್ದಿತ್ತು. ಕವಿಯುತ್ತಿದ್ದ ಮುಂಗತ್ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಅದರ ಆಕೃತಿ ಏನೋ ಒಂದು ಅರ್ಥದಿಂದ, ಯಾವುದೋ ಒಂದು ರಹಸ್ಯದಿಂದ ತುಂಬಿದ್ದಂತೆ ತೋರುತ್ತಿತ್ತು. ಹಗಲು ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ಆ ಬಂಡೆ ಅಷ್ಟೇನೂ ಪ್ರಮುಖವಾಗಿ ಕಾಣುವಂತಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಅವರು ಕುಳಿತಿದ್ದ ಜಾಗಕ್ಕೆ ಅದು ಮುಚ್ಚಂಜೆಯ ಆಕಾಶಭಿತ್ತಿಗೆ ಕೆತ್ತಿ ಮೆತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಎದ್ದು ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ, ಕತ್ತಲೆಯ ಮಬ್ಬುಮುಸುಗಿನಲ್ಲಿ ಅಜ್ಞಾತವಾಗಿ ಅಲಕ್ಷಿತವಾಗುತ್ತಿದ್ದ ಇತರ ಎಲ್ಲ ವಸ್ತುಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಅದು ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಧಾನವಾಗಿತ್ತು. ಪುಟ್ಟಣ್ಣ ಓಬಯ್ಯನ ಮಾತು ಕೇಳುತ್ತ, ಆ ಬಂಡೆಯ ಕಡೆಗೆ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದ ಹಾಗೆಯೆ ಮನುಷ್ಯಾಕೃತಿಯೊಂದು ಸಂಧ್ಯಾಕಾಶಕ್ಕೆದುರಾಗಿ, ಆ ಬಂಡೆಯಂತೆಯೆ ಕರ್ರಗೆ ಅದರ ಮೇಲೇರಿತು. ಮಷೀಪೂರ್ಣವಾದ ರೇಖಾಚಿತ್ರದಂತೆ ಕಾಣಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಆ ನರಾಕೃತಿ, ರೂಪದ ವಿವರಗಳಿಲ್ಲದ ಆಕಾರ ಮಾತ್ರವಾಗಿತ್ತು. ಆ ಮಷೀ ಚಿತ್ರದ ವ್ಯಕ್ತಿ ಬಂಡೆಯ ನೆತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಧೀರವಾಗಿ ನೇರವಾಗಿ ನಿಂತು ಸಂಧ್ಯಾಕಾಶವನ್ನು ನೋಡತೊಡಗಿತು. ತಲೆಯುಡೆಯಿಲ್ಲದೆ ಕೂದಲಿಲ್ಲದ ಶಿರಸ್ಸಿನ ಹೊರಗೆರೆಯ, ಎರಡು ಕಿವಿಗಳ ರೇಖಾಕೃತಿಯ, ಹಾಕಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಷರ್ಟು ಮತ್ತು ಉಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದ ಅಡ್ಡಪಂಚೆಯ ಆ ವ್ಯಕ್ತಿ ಬಂಡೆಯ ಮೇಲೆ ನೆಟ್ಟ ಶಿಲಾಮೂರ್ತಿಯಂತೆ ತುಸುಹೊತ್ತು ನಿಂತಿದ್ದು, ಮತ್ತೆ ಉತ್ತರಕ್ಕೆ ತಿರುಗಿ ನಿಂತಾಗ, ನೀಳವಾದ ಮೂಗೂ ತುಟಿ ಬಾಯಿಗಲ್ಲಗಳ ಗೆರೆಯೂ ಕಡೆದಿಟ್ಟಂತೆ ಗೋಚರಿಸಿ ಪುಟ್ಟಣ್ಣಗೆ ಪರಿಚಯವಾಯಿತು.

“ಯಾರೋ ಅದು?” ಎಂದು ಕೇಳಿದ ಓಬಯ್ಯನ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಪುಟ್ಟಣ್ಣ ಗೌರವಸೂಚಕವಾದ ಪಿಸುದನಿಯಲ್ಲಿ “ಹೂವಯ್ಯೋಗೌಡರು!” ಎಂದು ದೇವಾಲಯದ ಗರ್ಭಗುಡಿಯಲ್ಲಿ ದೇವರ ವಿಗ್ರಹದ ಮುಂದೆ ಭಯ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಮಾತಾಡುವಂತೆ ಹೇಳಿದನು.

“ಗಡ್ಡಾ ಕೂದಲೂ ಒಂದೂ ಇಲ್ಲ! ಸನ್ನೇಸಿ ಬೋಳುತಲೆ ಇದ್ದಾಂಗಿದೆ!” ಎಂದು ಓಬಯ್ಯ ಪಿಸುಮಾತಿಗೆ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದನು.

“ಮೊನ್ನೆ ಮೊನ್ನೆ ಗಡ್ಡ ಕೂದಲು ಮೀಸೆ ಎಲ್ಲಾ ನುಣ್ಣಗೆ ತೆಗೆಸಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ!”

“ಅದೇನು?”

ಇವರಿಬ್ಬರೂ ಮಾತಾಡುತ್ತಿದ್ದಹಾಗೆಯೆ, ಹೂವಯ್ಯನ ಆಕೃತಿ ಬಂಡೆಯ ಮೇಲೆ ಪದ್ಮಾಸನ ಹಾಕಿ ಕೂತುಕೊಂಡಿತು.

“ಅವರು ನಿತ್ಯ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ಧ್ಯಾನಮಾಡ್ತಾರೆ.... ಈಗೀಗ ನನಗೆ ಅವರ ಹತ್ರ ಹೋಗೋಕೆ ಹೆದರಿಕೆಯಾಗ್ತದೆ. ಹೆದರಿಕೆ ಅಂದರೆ, ಹೆದರಿಕೆ ಅಲ್ಲ... ಅವರ ಹತ್ರ ಹೋದರೆ ಏನೋ ಒಂದು ತರಾ ಆಗ್ತದೆ..... ಮೊದಲಿಗೆ ಬೇಟೆ ಅಂದರೆ ಪ್ರಾಣ ಬಿಡ್ತಿದ್ದರಲ್ಲಾ? ಈಗ ಅದರ ತಂಟೆಗೇ ಹೋಗೋದಿಲ್ಲ. ಮಾಂಸ ತಿನ್ನೋದು ಕೂಡ ವಜಾ ಮಾಡಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ.... ಹಗಲು ಒಂದೇ ಹೊತ್ತು ಉಟ... ಬೆಂಗಳೂರಿನಿಂದ

ಅವರ ಸ್ನೇಹಿತರಿಗೆ ಕಾಗದ ಬರೆದು ಒಂದು (ಕೈಯಿಂದ ಎತ್ತರವನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತಾ) ಇಷ್ಟೆತ್ತರ ಬುದ್ಧ ದೇವರ ಮೂರ್ತಿ ತರಿಸಿದ್ದಾರೆ! ಇಂದಿಗೆ ಸುಮಾರು ಹತ್ತು ಹದಿನೈದು ದಿನ ಆಯ್ತು ಅಂತ ಕಾಣ್ತದೆ... ಪುಟ್ಟಮ್ಮ ಹಡೆಯುವುದಕ್ಕೆ ಹಿಂದಿನ ದಿನ ಅಲ್ಲ, ಅದರ ಹಿಂದಿನ ದಿನ ಅಂತ ಕಾಣ್ತದೆ... ಆಮೇಲೆ ಅವರು ತಲೆಕೂದಲು ಗಡ್ಡ ಎಲ್ಲ ಬೋಳಿಸಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದು...!"

ಪುಟ್ಟಣ್ಣ ತನ್ನ ಇಷ್ಟವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ನಾನಾಪರಿಯಾಗಿ ಪ್ರಶಂಸಿಸಿ ಮಾತಾಡಿದನು. ಸುಮಾರು ಅರ್ಧ ಗಂಟೆಯಾದರೂ, ಕ್ಷಣ ಕ್ಷಣಕ್ಕೂ ಮಸುಳುತ್ತಿದ್ದ ಕಾಂತಿಯ ಬಾನಿಗಿದುರಾಗಿ ಬಂಡೆಯ ಮೇಲೆ ಪದ್ಮಾಸನ ಹಾಕಿ ಕುಳಿತಿದ್ದ ಆ ನಿಶ್ಚಲ ಮಷೀಚಿತ್ರ ಅಲುಗಾಡಲಿಲ್ಲ.

ಓಬಯ್ಯ "ನಾನು ಹೋಗ್ತೀನಪ್ಪಾ. ನಮ್ಮ ಗೌಡ್ರೇನು ಕಪ್ಪಾದ ಕೂಡ್ಲೆ ನನ್ನ ಕೂಗ್ತಾರೆ ಕತ್ತಲಾದ ಮೇಲಂತೂ ಒಂದುಚಣ ಅವರಿಂದ ಒಬ್ಬರೇ ಇರೋದಕ್ಕೆ ಆಗೋದಿಲ್ಲವಂತೆ! ಏನೇನೋ ಕುಡಿದುಬಿಟ್ಟಾರೆ... ಸುಮ್ಮನೆ ಮಲಗಿಕೊಂಡರೇನೇ, ಸೈ! ಆದರೆ ಒಂದೊಂದು ಸಾರಿ ಬುದ್ಧಿ ಕೆರಳಿಬಿಟ್ಟರೆ ದೇವರೇ ಗತಿ! 'ಅವರು ಬಂದರು! ಇವರು ಬಂದರು! ಹೋಡೀತಾರೆ! ಕೊಲ್ತಾರೆ!' ಅಂತಾ ಕೂಗ್ತಾರೆ. ಏನೇನೋ ಗಾಬರಿ ಅವರಿಗೆ!" ಎಂದು ಓಬಯ್ಯ ಎರಡು ಮೂರು ಹೆಜ್ಜೆ ಮುಂದೆ ಹೋದವನು ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬಂದು "ನನಗೆ ಒಂದೆರಡು ಈಡಿಗೆ ಮಸಿ ಕೊಡ್ತೀಯೇನೋ? ಕೊಪ್ಪದ ಸಂತೆಗೆ ಹೋದವನು ತಂದು ಕೊಡ್ತೀನಿ" ಎಂದನು.

"ಯಾಕೋ? ನಿಮ್ಮ ಗೌಡರನ್ನು ಕೇಳಿದ್ರೆ ಕೊಡೋದಿಲ್ಲೇನು?"

"ಅಯ್ಯೋ! ನಿನಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಅರ್ಥವಾಗ್ತಿಲ್ಲಾ ಅಂತ ಕಾಣ್ತದೆ ನಾ ಹೇಳಿದ್ದು! ಬಂದು ನೋಡು ಒಂದು ದಿವಸ, ಅವರ ಸ್ಥಿತಿ ಗೊತ್ತಾಗ್ತದೆ."

ಮರುದಿನ ಬೈರನ ಕೈಲಿ ಕೋವಿಮಸಿಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಕಳುಹಿಸುವುದಾಗಿ ಪುಟ್ಟಣ್ಣ ಹೇಳಿದಮೇಲೆ ಓಬಯ್ಯ ಬೆಟ್ಟವಿಳಿದು ಕಾನೂರಿನ ಕಡೆಗೆ ಹೋದನು.

ಆಕಾಶ ನಕ್ಷತ್ರಗಳಿಂದ ಕಿಕ್ಕಿರಿದಿತ್ತು. ಬೆಟ್ಟಗಾಡುಗಳು ಬರಿಯ ರೂಪು ರೇಖೆಗಳಾಗುವಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ ಕತ್ತಲು ದಟ್ಟಯಿಸಿತ್ತು. ಮನೆಯ ಕಡೆ ಹೊರಟ ಹೂವಯ್ಯನನ್ನು ಪುಟ್ಟಣ್ಣ ಹಿಂಬಾಲಿಸಿ ಸೇರಿದನು.

ಹೂವಯ್ಯ ಬೇಟೆಯ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಒಂದೆರಡು ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ಹಾಕಿ, ತರುವಾಯ ಅಷ್ಟು ಹೊತ್ತಾದುದೇಕೆಂದು ಕೇಳಿದನು. ಪುಟ್ಟಣ್ಣ, ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಓಬಯ್ಯ ಸಿಕ್ಕಿ ಮಾತಾಡುತ್ತಾ ನಿಲ್ಲಿಸಿಕೊಂಡುಬಿಟ್ಟನೆಂದು ಪ್ರಾರಂಭಮಾಡಿ, ರಾಮಯ್ಯನ ವಿಷಯವಾಗಿ ತಾನು ಕೇಳಿದುದೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಹೇಳುತ್ತಾ ನಡೆದನು. ಹೂವಯ್ಯ ಲಘು ಗುರುಗಳಿಂದ ಮಾತ್ರ ಆಗಾಗ ಉತ್ತರವೀಯುತ್ತಾ ಚಿಂತಾಮಗ್ನನಾಗಿ ಮನೆ ಸೇರಿದನು.

ರಾಮಯ್ಯನ ಆಧೋಗತಿಯನ್ನೂ ದುಃಸ್ಥಿತಿಯನ್ನೂ ಕೇಳಿದ್ದ ಹೂವಯ್ಯನ ಮನಸ್ಸು ದುಃಖ ಶೋಕ ಕನಿಕರಗಳಿಂದ ಕ್ಷುಬ್ಧವಾಗಿತ್ತು. ಅದಕ್ಕೆಲ್ಲ ತಾನೇ ಕಾರಣನಾಗಿದ್ದೇನೆ ಎಂಬ ಸೂಕ್ಷ್ಮಭಾವವೂ ಎದೆ ಚುಚ್ಚಿತ್ತು. ತನ್ನ ಸ್ವಾರ್ಥತೆ, ಅದೃಢತೆ, ಅನಿಶ್ಚಯಬುದ್ಧಿ, ತೂಗುಯ್ಯಲೆಯ ಮನಸ್ಸು- ಇವುಗಳೇ ಕಾರಣವಲ್ಲವೇನು-ಎರಡು ಮೂರು ಮನೆತನಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆದಿದ್ದ ಮತ್ತು ನಡೆಯುತ್ತಿರುವ ಅನರ್ಥಗಳಿಗೆ - ಎನ್ನಿಸಿತು. ಹೂವಯ್ಯ ತನ್ನನ್ನು ತಾನೇ ಅನಾವಶ್ಯಕವಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಅತಿ ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದಾದ ಕಠಿಣತೆಯಿಂದ ಆತ್ಮ ಪರೀಕ್ಷೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ, ತನ್ನೆದುರು ಮೇಜಿನಮೇಲಿದ್ದ ಬುದ್ಧದೇವನ ಧ್ಯಾನಸ್ಥಿಮಿತ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಎವೆಯಿಕ್ಕದೆ ನೋಡತೊಡಗಿದನು.

ಆ ಮಹಾಪುರುಷನ ಸ್ವಾರ್ಥತ್ಯಾಗ, ವೈರಾಗ್ಯ, ಔದಾರ್ಯ, ಕನಿಕರ, ಅಹಿಂಸೆ, ತೀಕ್ಷ್ಣಮತಿ, ಪರದುಃಖಕಾತರತೆ- ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದೊಂದೂ ಅವನ ಜೀವನ ಚರಿತ್ರೆಯ ಘಟನಾಚಿತ್ರಗಳೊಡನೆ ಮೂರ್ತೀಭವಿಸಿ, ಮನೋಭಿತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಚರಿಸಿದುವು. ಆ ಭವ್ಯಭೈರವ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ಮುಂದೆ ತನ್ನ ಅಲ್ಪತೆ ಕನಿಕರಣೀಯವಾಗಿ, ನೀಚವಾಗಿ ತೋರಿ, ಹೂವಯ್ಯನ ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದ ಹನಿಗಳು ಒಂದಾದ ಮೇಲೊಂದು ಉದುರಿದುವು. ಹೂವಯ್ಯ ಆ ಮೂರ್ತಿಯ ಪಾದಪದ್ಮಗಳ ಮೇಲೆ ತನ್ನ ಹಣೆಯಿಟ್ಟು “ಗುರುದೇವ, ನನ್ನನ್ನು ಕೈಹಿಡಿದೆತ್ತಿಕೊ. ಉದ್ಧಾರಮಾಡು. ನಿನ್ನ ಮಹಾಗುಣಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಿನಿತನ್ನಾದರೂ ದಯಪಾಲಿಸು. ನನ್ನ ಜೀವನವನ್ನು ಸಾರ್ಥಕಮಾಡು” ಎಂದು ಬೇಡಿದನು.

ಬರಬರುತ್ತ ಹೂವಯ್ಯನ ಮನಸ್ಸು ಬುದ್ಧದೇವನ ಕಡೆಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಒಲಿದಿತ್ತು. ಆತನ ತಪಸ್ಸು, ಕಷ್ಟಗಳ ಸಮ್ಮುಖದಲ್ಲಿ ಆತನಿಗಿದ್ದ ವಜ್ರ ಮನಸ್ಸು, ಲೋಕಕ್ಕಾಗಿ ತನ್ನನ್ನು ತಾನೇ ಇಲ್ಲಗೈದುಕೊಳ್ಳುವ ಗಗನೋಪಮ ಮಹಾದಾರ್ಯವೂ ಹೂವಯ್ಯನ ಪ್ರಕೃತಸ್ಥಿತಿಗೆ ತಾರಕಮಂತ್ರವಾಗಿದ್ದುವು. ಕೈಲಾದಮಟ್ಟಿಗೆ ಆ ಗುರುವನ್ನು ಆದರ್ಶವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು, ಆತನನ್ನು ಅನುಸರಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಆದರೆ ಎಷ್ಟೋಸಾರಿ ಹಳೆಯ ರಾಗದ್ವೇಷಗಳಿಂದ ಆ ಪ್ರಯತ್ನ ವಿಫಲವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಆದರೂ ಹೂವಯ್ಯ ಎದೆಗುಂದೆ ಸಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ್ದನು.

ಆ ರಾತ್ರಿ ಬುದ್ಧದೇವನ ಕೃಪಾಬಲವನ್ನು ಬೇಡಿ, ಮನಸ್ಸನ್ನು ಗಟ್ಟಿಮಾಡಿಕೊಂಡು, ಮುಂದಿನ ಹಾದಿಯನ್ನು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದನು: ನಾಳೆ ಕಾನೂರಿಗೆ ಹೋಗಿ, ರಾಮಯ್ಯನನ್ನು ಕಂಡು, ತ್ಯಾಗಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಅವನ ಉದ್ಧಾರಕ್ಕೂ ಸುಖಕ್ಕೂ ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತೇನೆ; ಮತ್ತು ನಾಡಿದ್ದು ಮುತ್ತಳ್ಳಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತೇನೆಷ್ಟೆ? (ತನ್ನ ಗಂಡುಕೂಸನ್ನು ತೊಟ್ಟಿಲಿಗೆ ಹಾಕುವ ಉತ್ಸವದಲ್ಲಿ ಖಂಡಿತ ಬಂದು ಭಾಗಿಯಾಗಬೇಕೆಂದು ಚಿನ್ನಯ್ಯ ಕಾಗದ ಬರೆದಿದ್ದನು) ಅಲ್ಲಿ ಸೀತೆಯನ್ನು ಕಂಡು, ಕಾನೂರಿಗೆ ಹೋಗಿ ರಾಮಯ್ಯನ ಹೆಂಡತಿಯಾಗಿರುವಂತೆ ಆಕೆಯನ್ನು ಒಪ್ಪಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತೇನೆ!

ಎರಡನೆಯ ಸಂಕಲ್ಪವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಹೂವಯ್ಯನಿಗೆ ತನ್ನ ಪ್ರಾಣವೇ ಶೂನ್ಯವಾಗುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ತೋರಿತು. ಎದೆ ಹಿಂಡಿ ಹೀರಿದಂತಾಯಿತು. ಗರಗಸದಿಂದ ತನ್ನ ಕರುಳನ್ನು ತಾನೆ ಕೊಯ್ದುಕೊಳ್ಳುವಂತಾಯಿತು. ಮೈ ಬೆರಿತು. ಕಣ್ಣೀರು ಸುರಿಯಿತು. ಮನಸ್ಸು ಬಿಕ್ಕಿ ಬಿಕ್ಕಿ ಅಳುವಂತಾಯಿತು. ಆದರೂ ತನ್ನ ಪ್ರಯತ್ನಕ್ಕೆ ಬುದ್ಧದೇವನ ಕೃಪಾಹಸ್ತ ನೆರವಾಗಿದೆಯೆಂಬ ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಆತನು ಉತ್ತೀರ್ಣನಾದನು.

ಉತ್ತೀರ್ಣನಾಗಿ, ಕೊಟಡಿಯಿಂದ ಹೊರಗೆ ಬಂದು, ಗಗನದ ಕಡೆಗೆ ನೋಡಿದಾಗ, ಅತನ ಮನಸ್ಸು ಶಾಂತಿಸಾಗರವಾಗಿತ್ತು. ಅಸಂಖ್ಯ ನಕ್ಷತ್ರಮಯವಾಗಿದ್ದ ಆ ಮಧ್ಯರಾತ್ರಿ ಗುರುವಿನ ಆಶೀರ್ವಾದದಂತೆ ತೋರಿತು. ಆತನಾತ್ಮದಲ್ಲಿ ಹೊಗೆ ತುಂಬಿದ ಕೊಟಡಿಯಲ್ಲಿ ಉಸಿರುಕಟ್ಟಿ ಕಣ್ಣೀರು ಕಾರಿ ಒದ್ದಾಡುತ್ತಿದ್ದವನು ಹೊರಗೆ ನಿರ್ಮಲವಾದ ಗಾಳಿಗೆ ಬಂದಹಾಗಾಗಿತ್ತು; ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿ ಗಾಳಿಗಾಗಿ ಹಾತೊರಿಯುತ್ತಿದ್ದವನನ್ನು ದಡಕ್ಕೆ ಎಳೆದಹಾಗಾಗಿತ್ತು; ವಿಶ್ಯಂಖಲವಾಗಿತ್ತು; ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿತ್ತು; ಗರಿಯಂತೆ ಹಗುರವಾಗಿತ್ತು; ಶಾಂತವಾಗಿ ಆನಂದಪೂರ್ಣವಾಗಿತ್ತು. ಕಲ್ಲಿನಿಂದ ಹೂವು ಮೂಡುತ್ತದೆಂದು ಅವನು ಭಾವಿಸಿರಲಿಲ್ಲ! ಅಂತಹ ದುಃಖದಿಂದ ಇಂತಹ ಆನಂದ, ಅಂತಹ ಕಠೋರತ್ಯಾಗದಿಂದ ಇಂತಹ ಪರಮ ಶಾಂತಿ ದೊರಕೊಳ್ಳುವುದೆಂದು, ಅನುಭವಿಸುವ ಮೊದಲು ಯಾರಿಗೆ ತಾನೆ ಹೇಗೆ ಗೊತ್ತಾಗಬೇಕು?

ಮರುದಿನ ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹೂವಯ್ಯನಿಗೆ ಪುನರ್ಜನ್ಮ ಬಂದಹಾಗಿತ್ತು. ಎದೆಯಲ್ಲಿ ಉಕ್ಕುತ್ತಿದ್ದ ಶಾಂತಿಯಾನಂದಗಳ ಉತ್ಕರ್ಷದಿಂದ ಕೆಳಕಾನೂರಿನ ಮನೆ ತುಂಬಿ ತುಳುಕಾಡುವಂತೆ ತನ್ನಷ್ಟಕ್ಕೆ ತಾನೆ ಹಾಡತೊಡಗಿದ್ದನು. ಅದನ್ನು ಕೇಳಿದ ಸೋಮನೂ ಪುಟ್ಟಣ್ಣನೂ ಅಡಿಗೆಯವನೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಕಾಲ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿ, ನಿಷ್ಪಂದರಾಗಿ ಆಲಿಸಿ, ಆನಂದಪಟ್ಟು, ಆಶ್ಚರ್ಯಪಟ್ಟರು.

ಅನಂತ ಔದಾರ್ಯದಿಂದಲೂ ಅಪಾರ ತ್ಯಾಗದಿಂದಲೂ ಎದೆ ತುಂಬಿ ತುಳುಕುತ್ತಾ ಹೂವಯ್ಯ ತಾನೊಬ್ಬನೆ ಕಾನೂರಿಗೆ ಹೊರಟನು. ಎತ್ತ ನೋಡಿದರತ್ತ ಸೃಷ್ಟಿ ಸ್ವರ್ಗೀಯವಾಗಿತ್ತು. ಹಸುರು ಹುಲ್ಲಿಗೆ ನೋವಾಗಬಾರದೆಂದು ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಹುಲ್ಲು ಹುಟ್ಟದ ಕಡೆಯೇ ಹೆಜ್ಜೆಯಿಡುತ್ತಾ ನಡೆದಿದ್ದನು!

ಆದರೆ ಕಾನೂರು ಮನೆ ಬೇರೆಯ ತೆರನಾಗಿತ್ತು. ಅಲ್ಲಿದ್ದವರ ಹೃದಯಗಳೂ ಹೂವಯ್ಯನ ಪ್ರಕೃತಸ್ಥಿತಿಗೆ ಬಹು ದೂರವಾಗಿದ್ದುವು. ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಸೇರೆಗಾರರು, ಓಬಯ್ಯ, ಆಳುಗಳು-ಇವರಿಗೆಲ್ಲ ಹೂವಯ್ಯನನ್ನು ಕಂಡು ವಿಸ್ಮಯವಾಯಿತು. ಉಪ್ಪರಿಗೆಯಮೇಲೆ, ಹೂವಯ್ಯ ಬರುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ಕಂಡೋ ಏನೋ, ಬಾಗಿಲುಹಾಕಿಕೊಂಡಿದ್ದ ರಾಮಯ್ಯ ಅವನನ್ನು ನೋಡಲೊಪ್ಪಲಿಲ್ಲ. ಕಠಿಣವಾಕ್ಯಗಳನ್ನಾಡಿ ತಿರಸ್ಕರಿಸಿದನು. ಓಬಯ್ಯನನ್ನು ಸಲಸಲವೂ ಕಳುಹಿಸಲು ರೇಗಿ, ಕೆಟ್ಟ ಮಾತುಗಳಿಂದ ಬಯ್ಯುದಲ್ಲದೆ, ಮತ್ತೊಂದುಸಾರ ಬಂದು ಕರೆದರೆ “ಚೂರಿ ಹಾಕಿಕೊಳ್ತೇನೆ” ಎಂದೂ ಗದರಿಸಿಬಿಟ್ಟನು! ಹತಾಶನಾದ ಹೂವಯ್ಯ ಸುಬ್ಬಮ್ಮನನ್ನು ನೋಡಲಿಷ್ಟಪಟ್ಟನು. ಸೇರೆಗಾರರು ‘ಅವರಲ್ಲೊ ಕೆಲಸದ ಮೇಲೆ ಹೋಗಿದ್ದಾರೆ’ ಎಂದು ಹೇಳಿ ನಿವಾರಿಸಿಬಿಟ್ಟರು.

ಹೂವಯ್ಯ ದೃಷ್ಟಿಪ್ರಸಾರಮಾಡಿ ಮನೆಯನ್ನೆಲ್ಲಾ ಒಂದು ಸಾರಿ ನೋಡಿಕೊಂಡು, ನಿಡುಸುಯ್ಯುತ್ತಾ ಹೆಬ್ಬಾಗಿಲನ್ನು ದಾಟಿದನು. ಆತನ ಪರಿಚಯವಿದ್ದ ಕಾನೂರು ಮನೆಯ ನಾಯಿಗಳು ಬಾಲವಲ್ಲಾಡಿಸುತ್ತ, ಮೈಮೇಲೆ ನೆಗೆಯುತ್ತ ಮೂಲಗಿಸುತ್ತ, ಬಂದಾಗ ಸ್ವಾಗತಿಸಿದ್ದಂತೆಯೇ ಹೋಗುವಾಗಲೂ ಬೀಳ್ಕೊಳ್ಳಲು ತೊಡಗಿದುವು.

ಓಬಯ್ಯ ‘ಹಚೇ ಹಚೇ’ ಎಂದು ಅವುಗಳನ್ನು ದೂರಹೋಗುವಂತೆ ಗದರಿಸಿದನು.

ಹೂವಯ್ಯನಿಗೆ ಆ ಮನೆಯ ಮರುಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ನಾಯಿಗಳ ಪ್ರೀತಿಯೊಂದೇ ಮರುವನದಂತೆ ತೋರಿದುದರಿಂದ, ಅವುಗಳ ತಲೆಯಮೇಲೆ ಕೈಸವರಿ ಮುದ್ದುಮಾಡುತ್ತಾ “ಅವನ್ನೇಕೆ ಹೆದರಿಸ್ತೀಯೋ? ಮೂಗು ಪ್ರಾಣಿಗಳಾದರೂ ಮನುಷ್ಯರಿಗಿಂತ ಮೇಲಾಗಿ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿಲ್ಲವೇ?” ಎಂದು ನಾಯಿಗಳಿಂದ ಓಬಯ್ಯನ ಕಡೆಗೆ ನೋಡಿ ಮುಗುಳುನಕ್ಕನು.

ಓಬಯ್ಯನಿಗೆ ಆ ಮಾತಿನ ಭಾವ ಗೊತ್ತಾಗಲಿಲ್ಲ.

“ಅದಕ್ಕಲ್ಲ, ನೀವು ಉಟ್ಟುಕೊಂಡ ಮಡಿಬಟ್ಟೆ ಹಾಳಾಗತದೆ ಅಂತಾ ಹೆದರಿಸಿದೆ” ಎಂದನು.

“ಪರ್ವ ಇಲ್ಲ!”

ಹೂವಯ್ಯ ಕೆಳಕಾನೂರಿನ ಕಡೆಗೆ ಮುಂದುವರಿಯುತ್ತಾ ಅಡಕೆಯ ತೋಟದ ಕಡೆಗೆ “ಓಹೋ! ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಸಂಪಿಗೆ ಮರ ಏನಾಯ್ತೋ?” ಎಂದು ಕೈನೀಡಿ ನಿರ್ದೇಶಿಸಿದನು.

“ರಾಮಯ್ಯಗೌಡರು ಕಡಿಸಿಹಾಕಿದರು.”

“ಯಾಕೆ? ತುಂಬಾ ಹೂ ಬಿಡುತ್ತಿಲ್ಲಾ!”

“ಉಪ್ಪರಿಗೆಯಲ್ಲಾ ಅದರ ಹೂವಿನ ವಾಸನೆ ತುಂಬಿಕೊಂಡು ಅವರಿಗೆ ತಡಿಯೋಕೆ ಆಗಿರಲಿಲ್ಲಂತೆ!”

ಹೂವಯ್ಯ ಮೆಲ್ಲಗೆ ಕಿಲಕ್ಕನೆ ನಕ್ಕು “ಓಹೋ ಅದಕ್ಕೋ!” ಎಂದನು.

ಚಿನ್ನಯ್ಯ, ಪುಟ್ಟಮ್ಮ ಮತ್ತು ಅವರ ರಮೇಶ!

ಔದಾರ್ಯದ ಉದ್ದೇಶ ಸಾರ್ಥಕವಾಗದೆ ನಿರಾಶೆಯಿಂದ ಹಿಂತಿರುಗಿದ್ದರೂ ಹೂವಯ್ಯನ ಹೃದಯ ಮಾನಸಸರೋವರದಿಂದ ಹೊಸದಾಗಿ ಹೊರಹೊಮ್ಮಿದ್ದ ಆನಂದಗಂಗೆಯ ಅಪ್ರತಿಹತಪ್ರವಾಹ ನಿಲ್ಲಲೂ ಇಲ್ಲ; ಕಡಮೆಯಾಗಲೂ ಇಲ್ಲ. ಹಿಂದೆ ಕ್ಷಣಿಕವಾಗಿ ಬಂದು ಬಂದು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದ ದಿವ್ಯಾನುಭವ ಈಗ ನಿರಂತರ ಶಾಶ್ವತವಾಗಿದ್ದಂತೆ ತೋರಿತು. ಕಾಮಳ್ಳಿಯ ಇಂಪಾದ ಹಾಡು ಎದುರಿಗಿದ್ದ ಮರದ ನೆತ್ತೆಯಿಂದ ಬರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ; ಅನಂತತೆಯ ಬಸಿರಿನಿಂದ ಅರ್ಥಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಬರುತ್ತಿತ್ತು. ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಶೋಭಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಕಾಡುಹೂವುಗಳು ಬರಿಯ ಹೂವುಗಳಾಗಿರಲಿಲ್ಲ; ಆತ್ಮದ ಮನೋಹರ ಭಾವ ಸಂದೇಶವನ್ನು ಹೊತ್ತುತಂದ ದೇವದೂತರುಗಳಾಗಿದ್ದವು. ಜಗತ್ತಿನ ಜಡತೆಯೂ ಸ್ಥೂಲತೆಯೂ ವಾಸ್ತವತೆಯೂ ಕನಸಿನಂತೆ ಮಿಥ್ಯವಾಗಿ ತೋರಿದವು; ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಗೆ ಗೋಚರವಾಗುವುದಕ್ಕಾಗಿ ವೇಷಹಾಕಿಕೊಂಡ ರಸಸಮುದ್ರದ ತರಂಗಗಳಾಗಿ ಕಂಡವು. ಹೂವಯ್ಯನ ದೇಹವೂ ಆ ಆತ್ಮದ ಒಂದು ಭಾವಮಾತ್ರವಾಗಿರುವಂತೆ ಭಾಸವಾಗಿ, ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದರೂ ತೇಲುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಅನುಭವವಾಯಿತು. ಅವನಿಗೆ ತನ್ನ ಅನುಭವ ಮಹಾದ್ಭುತವಾಗಿ ತೋರಿತು.

“ಇಷ್ಟು ಸ್ವಲ್ಪ ತ್ಯಾಗದಿಂದ ಇಂತಹ ಮಹಾಭೋಗ ಲಭಿಸುತ್ತದೆಯೆ? ಏಕಾಗಬಾರದು? ಐಶ್ವರ್ಯ ತುಂಬಿರುವ ದೊಡ್ಡ ಪೆಟ್ಟಿಗೆಯ ಬೀಗದ ಕೈ ಆ ಪೆಟ್ಟಿಗೆಯಷ್ಟು ದೊಡ್ಡದಾಗಿರಬೇಕೆ?” ಎಂದುಕೊಂಡನು.

ಹೂವಯ್ಯ ಆ ದಿನವೆಲ್ಲ ಆ ಆನಂದದ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿದ್ದನು. ಅವನನ್ನು ಸಮೀಪಿಸಿದವರ ಮೇಲೆಲ್ಲ ಆ ಅನುಭವದ ಛಾಯೆ ಬೀಳದಿದರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಪುಟ್ಟಣ್ಣ ಬಂದೂಕಿಗೆ ತೋಟಾಗಳನ್ನು ಕೇಳಿದಾಗ ಹಿಂದೆ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಮೂರು ನಾಲ್ಕುನ್ನು ಮಾತ್ರ ಕೊಡದೆ, ಹದಿನೈದಿಪ್ಪತ್ತನ್ನು ಕೊಟ್ಟನು. ಸೋಮ ಮುಂದಿನ ವರ್ಷ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯಿಂದ ಆಳುಗಳನ್ನು ತಂದು ಸೇರೆಗಾರಿಕೆ ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಮುಂಗಡ ಕೇಳಿದಾಗ ದಿನವೂ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದಂತೆ “ನೋಡೋಣ” ಎನ್ನುವುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ, ಸೋಮ ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿದ್ದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚು ಹಣವನ್ನು ಮುಂಗಡವಾಗಿ ಕೊಡಲೊಪ್ಪಿದುದಲ್ಲದೆ, ಆಳುಗಳನ್ನು ಆರಿಸುವಾಗ ಎಂಥವರನ್ನು ಆರಿಸಬೇಕೆಂಬ ವಿಚಾರವಾಗಿ ದೀರ್ಘವಾಗಿ ಮಾತಾಡಿ ಸಲಹೆ ಕೊಟ್ಟು, ಹುರಿದುಂಬಿಸಿ “ಆಗಲಿ, ಸೋಮ; ಮುಂದಿನ ವರ್ಷ ನಿನಗೆ ‘ಸೇರೆಗಾರ ಸೋಮಯ್ಯ ಸೆಟ್ಟರು’ ಎಂದು ಪಟ್ಟಕಟ್ಟುತ್ತೇವೆ” ಎಂದು ವಿನೋದವಾಡಿದನು.

ಸಂಜೆಯ ಹೊತ್ತಿಗೆ ನಂಜ ಚಿನ್ನಯ್ಯನಿಂದ ಕಾಗದ ತಂದುಕೊಟ್ಟು “ಖಂಡಿತ ಈಗ ಬರಬೇಕಂತೆ” ಎಂದನು.

“ನಾಳೆ ಅಲ್ಲವೇನೋ ಬಾಲೆ ತೊಟ್ಟಲಿಗೆ ಹಾಕುವ ಮನೆ?” ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾ ಹೂವಯ್ಯ ಕಾಗದವನ್ನು ಬಿಚ್ಚಿ ಓದತೊಡಗಿದನು.

“ಬಾಲೆ ತೊಟ್ಟಲಿಗೆ ಹಾಕುವ ಮನೆ ನಾಳೆ ಆದ್ರೆ, ನೀವು ಇವತ್ತು ಬರಬಾರದೇನು?” ಎಂದು ನಂಜ ತನ್ನ ಒಡೆಯರ ಪರವಾಗಿ ತಾನೆ ವಾದಿಸತೊಡಗಿದನು.

ಚಿನ್ನಯ್ಯ ಆಗ್ರಹಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಆಹ್ವಾನಿಸಿ ಬರೆದಿದ್ದುದರಿಂದ ಹೂವಯ್ಯ ಉತ್ತರೀಯವೊಂದನ್ನು ಹೆಗಲಮೇಲೆ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಉಟ್ಟಬಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿಯೆ ಮುತ್ತಳಿಗೆ ಹೊರಟನು.

ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ನಂಜ ಕಳ್ಳಂಗಡಿ ಹತ್ತಿರವಾಗಲು” ಅಯ್ಯಾ, ಬಹಳ ಆಕರ ಆಗ್ತದೆ. ಒಂದೀಟು ನೀರು ಕುಡಕೊಡು ಬತ್ತೀನಿ” ಎಂದನು

ಹೂವಯ್ಯನಿಗೆ ಬಾಯಾರಿಕೆಯ ಒಳಗುಟ್ಟು ಗೊತ್ತಾಗಿ, ಸಮ್ಮತಿಸಿ, ‘ಹೊತ್ತು ಮಾಡಬೇಡ, ಬೇಗ ಬಾ’ ಎಂದು ಮೆಲ್ಲಗೆ ಹೆಜ್ಜೆ ಹಾಕಿದನು. ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿಯೆ ನಂಜನೂ ನೀರಡಿಕೆಗೆ ಮದ್ದು ಹೊಯ್ದುಕೊಂಡು ತೃಪ್ತನಾಗಿ ಹಿಂದುಗಡೆಯಿಂದ ಬಂದು ಸೇರಿದನು.

ಹೂವಯ್ಯ ಹೆಂಡದ ವಾಸನೆಯ ದೆಸೆಯಿಂದ ಆದಷ್ಟು ಮಟ್ಟಿಗೆ ನಂಜನಿಂದ ದೂರವಾಗಿಯೆ ಅವನನ್ನು ಮಾತಾಡಿಸದೆ ನಡೆಯತೊಡಗಿದನು. ನಸುಗತ್ತಲೆ ಕವಿಯತೊಡಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಹಾದಿ ಚೆನ್ನಾಗಿಯೆ ಕಾಣಿಸುತ್ತಿತ್ತು.

ಸ್ವಲ್ಪದೂರ ಹೋಗುವುದರಲ್ಲಿಯೆ ಹಿಂದುಗಡೆ ದೊಪ್ಪನೆ ಸದ್ದಾಗಿ ಹೂವಯ್ಯ ತಿರುಗಿ ನೋಡಿದಾಗ, ನಂಜ ನೆಲದಿಂದ ಮೇಲೇಳುತ್ತಾ ಬೀದಿಯ ದೂಳನ್ನು ಕೊಡವಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದನು. ಅವನ ನಿಲುವೂ ಅಸ್ಥಿರವಾಗಿತ್ತು.

ಹೂವಯ್ಯ ಸ್ವಲ್ಪ ಹಾಸ್ಯವಾಗಿ “ಏನೋ?” ಎಂದನು.

“ಛಾಯೆ ಇದರ ಹೊಟ್ಟೆ ಹಾಳಾಗಿಹೋಯಿತಲ್ಲೋ! ಅಲ್ಲಾ... ದಾರಿ ಸುಮ್ಮನುಮ್ಮನೆ ನನ್ನ ಕಾಲು ಹಿಡಿದು ಎತ್ತಿಬಿಡೋದೆ!” ಎನ್ನುತ್ತಾ ತೂರಾಡುತ್ತಾ ನಂಜ ಮುಂದುವರಿದನು.

ಕುಡಿದಿದ್ದ ಕಳ್ಳು ನಂಜನ ತಲೆಗೆರುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಅರಿತು, ಹೂವಯ್ಯ ತನ್ನಷ್ಟಕ್ಕೆ ತಾನೆ ನಗುತ್ತಾ ಹಿಂತಿರುಗಿ ನೋಡದೆ ನಡೆಯತೊಡಗಿದನು. ಆದರೆ ಸ್ವಲ್ಪ ದೂರ ಹೋಗುವುದರಲ್ಲಿ ನಂಜ ಮತ್ತೆ ಬಿದ್ದನು. ಬಿದ್ದವನು ಎದ್ದು ನಿಲ್ಲುವುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಹಾಗೆಯೆ ಬಿದ್ದುಕೊಂಡು “ಛಾಯೆ! ಇದರ ಹೊಟ್ಟೆ ಹಾಳಾಗಿ ಹೋಯಿತಲ್ಲೋ! ಅದು ಯಾಕೋ ಹಿಂಗೆ ಮಾಡ್ತದೆ ಈ ರಸ್ತೆ? ಹೆಜ್ಜೆ ಹಾಕೋಕೇ ಬಿಡೋದಿಲ್ಲ! ಛಾಯೆ” ಎಂದು ಉಗುಳಿದನು.

“ಇದೇ ಏನೋ, ನೀನು ಆಕರ ಆಗ್ತದೆ, ನೀರು ಕುಡುಕೊಂಡು ಬರ್ತೀನಿ ಅಂತಾ ಹೇಳಿದ್ದು? ಏಳು ಏಳು!” ಎಂದನು ಹೂವಯ್ಯ. “ಎಂಥಾ ಏಳೋದ್ರಪ್ಪಾ! ಛಾಯೆ! ಇದರ ಮನೆ ಹಾಯ್ತಲ್ಲೋ! ಮೇಲೆ ಏಳೋಕೆ ಬಿಡೋದಿಲ್ಲ.... ಹಾಕಿ ಅಮುಕ್ತದೆ” ಎಂದು ಎದ್ದು ನಡೆಯುವುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಮಕ್ಕಳಂತೆ ಕೈಯೂರಿಕೊಂಡು ಅಂಬೆಗಾಲಿಡುತ್ತಾ ಮುಂದುವರಿಯತೊಡಗಿದನು. ಹೂವಯ್ಯನಿಗೆ ನಗು ತಡೆಯಲಾಗಲಿಲ್ಲ.

ನಂಜನೂ ಯದ್ಯಾ ತದ್ಯಾ ನಗುತ್ತಾ ಅಂಬೆಗಾಲಿಟ್ಟು ಮುಂದೆ ಮುಂದೆ ಸಾಗುತ್ತಾ ತೊದಲು ತೊದಲಾಗಿ “ಅಯ್ಯಾ, ಸ್ವಲ್ಪ ಹಿಡಕೊಳ್ತೀರಾ ನನ್ನ ಕೈನಾ? ಈ ರಸ್ತೆ ದೆಸೆಯಿಂದ ಆಗೋದಿಲ್ಲ! ಬಹಳ ತಂಟೆ ಮಾಡ್ತದೆ!” ಎಂದನು.

ಅಂತೂ ಹೂವಯ್ಯ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡಲ್ಲದೆ ನಂಜನಿಂದ ನಡೆಯಲಾಗಲಿಲ್ಲ. ಅವನನ್ನು ಕಷ್ಟದಿಂದ ನಡೆಯಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗಿ, ಅವನ ಬಿಡಾರದ ಬಾಗಿಲಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟು, ಮುತ್ತಳ್ಳಿಯ ಮನೆಗೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕತ್ತಲಾದಮೇಲೆಯೆ ಹೋದನು. ಹೂವಯ್ಯನಿಗಾಗಿ ಎದುರುನೋಡುತ್ತಿದ್ದ ಚೆನ್ನಯ್ಯ ಅಷ್ಟು ಹೊತ್ತಾದುದೇಕೆಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸಲು, ಹೂವಯ್ಯ ಸೀತೆ ತಂದುಕೊಟ್ಟ ಬಿಸಿನೀರಿನಿಂದ ಕಾಲು ತೊಳೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ನಡೆದ ಕಥೆಯನ್ನೆಲ್ಲಾ ಹೇಳಿದನು. ಅದನ್ನು ಕೇಳಿ ಎಲ್ಲರೂ ನಕ್ಕು ನಕ್ಕು ಸಾಕಾದರು.

ಶ್ಯಾಮಯ್ಯಗೌಡರು ನಿಧಾನವಾಗಿ ಗಂಭೀರವಾಗಿ “ಆ ಮುಂಡೇ ಗಂಡನಿಂದ ಸುಖಾ ಇಲ್ಲ. ಹೋದಲ್ಲಿ ತನಕ ಕೊಂಬು ಹುಯ್ಲೇ? ಅವನಿಗೆ ಏನುಮಾಡಿದರಾಯ್ತೋ ನನಗೆ ಬೇರೆ ಗೊತ್ತಾಗಾದಿಲ್ಲ!” ಎಂದರು.

ಹೂವಯ್ಯನಿಗೆ ಮುತ್ತಳ್ಳಿಯ ಸಂತೋಷದ ವಾತಾವರಣವನ್ನು ನೋಡಿ ಆಶ್ಚರ್ಯವಾಯಿತು, ಅವನ ಗಡ್ಡ ಮೀಸೆಗಳೆಲ್ಲ ಕಟಾವಾದ ಬೋಳುಮಂಡೆಯನ್ನು ನೋಡಿ ಉಳಿದವರಿಗೆ ಆಶ್ಚರ್ಯವಾದುದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ! ಕಾನೂರಿನ ವಿಷಣ್ಣ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗೆ ಸಂಪೂರ್ಣ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಾಗಿತ್ತು ಮುತ್ತಳ್ಳಿಯ ಪ್ರಸನ್ನಪರಿಸ್ಥಿತಿ!

ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರೂ ಹರ್ಷಚಿತ್ತರಾಗಿದ್ದರು. ಶ್ಯಾಮಯ್ಯಗೌಡರಿಗೂ ಗೌರಮ್ಮನವರಿಗೂ ತಮ್ಮ ಮಗಳು ಸೀತೆಯ ವಿಚಾರವಾಗಿ ನೆನಪು ಬಂದಾಗ ಒಂದಿನಿತು ನೋವಿನ ಮೋಡ ಮುಖದಮೇಲೆ ಕವಿಯುತ್ತಿದ್ದಿರಬಹುದು. ಆದರೆ ಆ ಮೋಡದ ಛಾಯೆಯನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಇಲ್ಲಗೈಯುವ ಸೂರ್ಯನ ತೇಜಸ್ಸು ಇರುತ್ತಿತ್ತು. ಹೆಚ್ಚಾಗಿಯೇ ಇರುತ್ತಿತ್ತು. ಇತರ ಯಾವ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿಯೂ

ಅವರಿಗೆ ಕೊರತೆಯಿರಲಿಲ್ಲ. ಮಗನ ಮತ್ತು ಸೊಸೆಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಂತೂ ಅವರಿಗೆ ಸಂಪೂರ್ಣ ತೃಪ್ತಿಯಿತ್ತು. ಈಗ ಮೊಮ್ಮಗನೂ ಬಂದುದರಿಂದ ಆ ತೃಪ್ತಿಗೆ ಸಂಭ್ರಮವೂ ಸೇರಿತ್ತು.

ಸೀತೆ ಎಂದಿಗಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚು ಆರೋಗ್ಯವಾಗಿ ಸಂತೋಷಚಿತ್ತಳಾಗಿ ಲವಲವಿಕೆಯಿಂದಿದ್ದಳು. ಅವಳಿಗೆ ಬಿದ್ದ ಬಾವಿಯಿಂದ ಮೇಲೆದ್ದು ಬಂದಹಾಗಿತ್ತು. ಹಿಂದಿನಂತೆ ಮೈಮೇಲೆ ಬರುವುದು ಮೊದಲಾದ ಯಾವ ದೆವ್ವ ಗಿವ್ವದ ಕೋಟಲೆಯೂ ಅವಲಿಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಮುಂದೆ ತನ್ನ ಗತಿಯೇನು ಎಂದು ಯೋಚಿಸುವ ಗೋಚಿಗೂ ಆಕೆ ಹೆಚ್ಚು ಹೋಗಿರಲಿಲ್ಲವೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಕಾನೂರಿಗೆ ಹೆಗ್ಗಡಿತಿಯಾಗಿ ಹೋಗುವ ವಿಚಾರವನ್ನು ಯಾರಾದರೂ ಎತ್ತಿದರೆಂದರೆ ಮಾತ್ರ ಆಕೆ ಹುಚ್ಚಿಯಂತೆ ವಿಚಿತ್ರ ರೀತಿಯಿಂದ ವರ್ತಿಸುತ್ತಿದ್ದಳಂತೆ. ಆದಕಾರಣ ಯಾರೂ ಈಗೀಗ ಆ ಪ್ರಸ್ತಾವವನ್ನು ಎತ್ತುವ ತಂಟೆಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಪುಟ್ಟಮ್ಮ, ಲಕ್ಷ್ಮಿ, ಕೆಲವು ಸಾರಿ ಗೌರಮ್ಮ ಇವರುಗಳಿಗೆ ಕಥೆಗಳನ್ನು ಓದುವುದು, ಹೇಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ ಮೂರು ಹೊತ್ತು ಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು ಮುದ್ದಿಸಿ ಶುಶ್ರೂಷೆ ಮಾಡುವುದು - ಇದು ಆಕೆಯ ದಿನಚರಿಯಾಗಿತ್ತು. ತನ್ನ ಕೊಟಡಿಯಲ್ಲಿ ದೇವರ ಪಟಗಳನ್ನೂ ಹೂವಯ್ಯನಿತ್ತ ಕೆಲವು ಮಹಾಪುರುಷರ ಪಟಗಳನ್ನೂ ಇಟ್ಟು, ನಿತ್ಯವೂ ಪೂಜಿಸಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತಿದ್ದಳಂತೆ. ಕೆಲವು ಸಾರಿ ಗಂಟೆ ಗಂಟೆಗಳ ಕಾಲ ಬಾಗಿಲು ತಾಳ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ತಾನೊಬ್ಬಳೆ ಕೊಟಡಿಯಲ್ಲಿರುತ್ತಿದ್ದಳಂತೆ. ಅಂತೂ, ಆ ದಿನ ಹೂವಯ್ಯನೊಡನೆ ನಿಸ್ಸಂಕೋಚವಾಗಿ ಸಹೋದರಿಯಂತೆ ವರ್ತಿಸುತ್ತಾ ಸರಳವಾಗಿ ಮಾತುಕಥೆಯಾಡಿದಳು.

ಆದರೆ ಚಿನ್ನಯ್ಯ ಮತ್ತು ಪುಟ್ಟಮ್ಮ ಇವರಿಗಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚು ಸಂತುಷ್ಟರೂ ಹರ್ಷಿತರೂ ಸುಖಿಗಳೂ ಮುತ್ತಳಿಯಲ್ಲಾಗಲಿ ಸುತ್ತಣ ಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿಯಾಗಲಿ ಬೇರೆ ಯಾರೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಮುದುವೆಯಾದಂದಿನಿಂದಲೂ ಮುತ್ತಳಿ ಮತ್ತು ಕಾನೂರುಗಳ ಕ್ಷುಬ್ಧಜೀವನಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಅವರ ಬದುಕು ಬೃಂದಾವನ ಸದೃಶವಾದ ದ್ವೀಪವಾಗಿಯೇ ನಡೆದುಕೊಂಡು ಬಂದಿತ್ತು. ಇತರರಿಗೆ ಬಂದೊದಗಿದ ಕಷ್ಟಗಳೂ ಯಾತನೆಗಳೂ ಉದ್ವೇಗಗಳೂ ಅವರ ಬಾಳಿನ ಸರೋವರವನ್ನು ಬಗ್ಗಡೆಗೊಳಿಸಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಷ್ಟು ಸುಖಿಗಳಾಗಿದ್ದರು ಅವರಿಬ್ಬರು. ಎಂದರೆ ಅವರಿಬ್ಬರಿಗೂ ಹೃದಯವಿರಲಿಲ್ಲ ಎಂದಾಗಲಿ, ಅವರು ಕಣ್ಣೀರು ಸುರಿಸಲಿಲ್ಲ ಎಂದಾಗಲಿ ಅರ್ಥವಲ್ಲ. ಅವರಿಬ್ಬರೂ ಪರಸ್ಪರ ಸಹಾಯದಿಂದ ದುಃಖ ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ನಿರಾತಂಕವಾಗಿ ತೇಲುವ ಸುಖದ ನಾವೆಯನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರೆಂದರ್ಥ. ಈಗಲಂತೂ ಪುತ್ರರತ್ನದ ಜನನದಿಂದ ಅವರಿಬ್ಬರೂ ಆನಂದಾತಿಶಯದಿಂದ ಪರವಶವಾದಂತಿದ್ದರು. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಕೂಸನ್ನು ತೊಟ್ಟಿಲಿಗೆ ಹಾಕುವ ದಿನ, ಆಹ್ವಾನಿಸಿದ್ದರೂ ಕೂಡ, ಕಾನೂರಿನಿಂದ ಯಾರೊಬ್ಬರೂ ಬರದಿದ್ದರೂ, ಪುಟ್ಟಮ್ಮ ನಿಜವಾಗಿ ವ್ಯಸನಪಡಲಿಲ್ಲ. ತಾನು ಮಲತಾಯಿಯ ಮಗಳಾದುದರಿಂದ ತನ್ನ ಮೇಲೆ ರಾಮಣ್ಣಯ್ಯನಿಗೆ ಅಕ್ಕರೆಯಿಲ್ಲ ಎಂದು ಮರುಗಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದಳು. ಆದರೆ ಆ ಪ್ರಯತ್ನ ಕೂಡ ಕರ್ತವ್ಯ ಮಾತ್ರದಂತಿತ್ತು!

ಅಗ್ರಹಾರದ ವೆಂಪ್ಪಯ್ಯಜೋಯಿಸರು ಕೂಸಿಗೆ "ಕರಿಯಣ್ಣ" ಎಂದು ಹುಟ್ಟು ಹೆಸರು ಇಟ್ಟುಕೊಟ್ಟಿದ್ದರಂತೆ.

ಚಿನ್ನಯ್ಯ "ಈ ಹಾರುವರ ದೆಸೆಯಿಂದ ನಮಗೆ ಉಳಿಗಾಲವಿಲ್ಲ! ನಮಗೆ ವಿದ್ಯೆ ಬುದ್ಧಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕೊಡಲಿಲ್ಲವಲ್ಲಾ, ಹೋಗಲಿ! ಒಳ್ಳೊಳ್ಳೆ ಹೆಸರುಗಳನ್ನಾರರೂ ಇಟ್ಟುಕೊಡಬಾರದೆ! ಅದಕ್ಕೂ ಹೊಟ್ಟಕಿಚ್ಚು ಅಂತಾ ಕಾಣ್ತದೆ. ಕರಿಯ, ಸಿಂಡ, ತಿಮ್ಮ, ಕಾಳ, ಬೋಳ ಇವೆ ತಮ್ಮ ಪಾಲಿಗೆ!" ಎಂದು ಹೂವಯ್ಯನಿಗೆ ಒಂದು ಒಳ್ಳೆಯ ಕರೆಯುವ ಹೆಸರು ಇಡುವಂತೆ ಹೇಳಿದನು.

ಸೀತೆ, ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರು, ಹೂವಯ್ಯ, ಚಿನ್ನಯ್ಯ, ಲಕ್ಷ್ಮಿ, ಕಾಳ, ನಂಜ, ಇನ್ನಿತರ ನಾಲ್ಕು ಐದು ನಂಟರು ಎಲ್ಲರೂ ಸೇರಿ ನಾಮಕರಣಕ್ಕಾಗಿ ಬಹಳ ಕಾಲ ಚರ್ಚೆ ಮಾಡಿದರು. ಆ ಕೂಗಾಟ, ಆ ಗಲಾಟೆ, ಆ ನಗು ಇವನ್ನೆಲ್ಲಾ ಕೇಳಿ ಶ್ಯಾಮಯ್ಯಗೌಡರೂ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ಸೇರಿದರು. ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿಯೇ ಅವರೂ ಹುಡುಗರಂತೆ ಚರ್ಚೆಯಲ್ಲಿ ರಭಸದಿಂದ ಭಾಗಿಗಳಾಗಿದ್ದುದನ್ನು ಕಂಡು ಹೂವಯ್ಯನಿಗೆ ಆಶ್ಚರ್ಯವಾಯಿತು.

ಕಟ್ಟಕಡೆಗೆ ಸೀತೆ ತನ್ನ ಕೊಟಡಿಗೇ ಹೋಗಿ ವೆಂಕಟಾಚಾರ್ಯರ ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಹುಡುಕಿ ನೋಡಿಕೊಂಡು ಬಂದು "ರಮೇಶ" ಎಂಬ ಹೆಸರು ಬಹಳ ಚೆನ್ನಾಗಿದೆ ಎಂದು ಹೇಳಿದಳು.

ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಏತಕ್ಕೋ ಏನೋ ಸುಮ್ಮನೆ ಹಿಂದುಮುಂದು ನೋಡದೆ ಅಕ್ಕಯ್ಯನ ಮಾತನ್ನು ಸಮರ್ಥಿಸಿದಳು. ಆ ಹೆಸರು ಅಷ್ಟು ಚೆನ್ನಾಗಿಲ್ಲ ಎಂದು ಭಿನ್ನಾಭಿಪ್ರಾಯ ಬರಲು ಅಳತೊಡಗಿದಳು. ಅವಳ ಸತ್ಯಾಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಬೆದರಿ ಒಡನೆಯೆ ಎಲ್ಲರೂ ಒಪ್ಪಿಗೆಯಿತ್ತರು. ಜಯಶೀಲಳಾದ ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಕೂಸಿನ ಹತ್ತಿರ ಹೋಗಿ 'ರಮೇಶಾ! ರಮೇಶಾ!' ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾ ಅದರ ಎರಡು ತುಂಬು ಕೆನ್ನೆಗಳನ್ನೂ ತನ್ನೆರಡು ಮುದ್ದು ಕೈಗಳಿಂದ ಮುಟ್ಟಿ ಒತ್ತಿದಳು. ಜೊಲ್ಲು ಸುರಿಸುತ್ತಾ ತನ್ನ ಹೆಬ್ಬರಳನ್ನು ಚೀಪುತ್ತಿದ್ದ ಶಿಶು, ಆ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ತತ್ಕಾಲಕ್ಕೆ ನಿಲ್ಲಿಸಿ, ತಿಳಿನೋಟದಿಂದ ನೋಡುತ್ತಾ ನಗೆಬೀರಿತು.

ಮರುದಿನ ಹೂವಯ್ಯ ಕೆಳಕಾನೂರಿಗೆ ಹಿಂತಿರುಗುವಾಗ ಕೆಲವು ದಿನಗಳ ಮೇಲೆ ಬಾಲೆ ಬಾಣಂತಿಯರನ್ನೂ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನೂ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಕೆಳಕಾನೂರಿಗೆ ಬರಬೇಕೆಂದು ಸೀತೆಗೆ ಆಹ್ವಾನವಿತ್ತನು. ಸೀತೆ ಚಿನ್ನಯ್ಯನಕಡೆ ನೋಡಿದಳು. ಅವನು ಸುಖರಸದಿಂದ ತುಂಬಿ ತುಳುಕುತ್ತಾ "ಓಹೊ, ಅದಕ್ಕೇನಂತೆ!" ಎಂದು ಸಮ್ಮತಿಯಿತ್ತನು.

ಹೂವಯ್ಯ ಕಾನೂರಿಗೆ ಹೋಗುವ ಪ್ರಸ್ತಾವವನ್ನೇ ಸೀತೆಯೊಡನೆ ಎತ್ತಲಿಲ್ಲ. ರಾಮಯ್ಯ ತನ್ನನ್ನು ನೋಡದೆ ತಿರಸ್ಕರಿಸಿದಮೇಲೆ ಆತನ ಸ್ಥಿತಿಗತಿಯನ್ನು ಅರಿಯದೆ, ಸೀತೆಯನ್ನು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹಿಂತಿರುಗುವಂತೆ ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಅಪಾಯವೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ಸುಮ್ಮನಾದನು. ಆಳ ನೋಡದೆ ಬಾವಿಗೆ ತಳ್ಳಿದಂತಾದರೆ!

ಸೇರೆಗಾರರು ಪರಾರಿ!

ಜೀವನ ಸುಮಾರು ಒಂದು ಸಂವತ್ಸರದ ದೂರ ಹರಿದಿತ್ತು. ಸೋಮ ಗಟ್ಟದ ಕೆಳಗೆ ಹೋಗಿ ಆಳುಗಳನ್ನು ಕರೆತಂದು, ಹೊಸ ಸ್ಥಾನಕ್ಕೂ ಮಾನಕ್ಕೂ ತಕ್ಕ ವೇಷದಿಂದ ಶೋಭಿಸುತ್ತಾ, ದಕ್ಷಸತೆಯಿಂದ ಕಜೆಲಸ ನಡೆಸುತ್ತಾ 'ಕೆಳಕಾನೂರು ಸೇರೆಗಾರ ಸೋಮಯ್ಯಸೆಟ್ಟರು' ಎಂಬ ಅಭಿಧಾನದಿಂದ ಸರ್ವತ್ರ ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾಗಿ ಗೌರವಭಾಜನನಾಗುತ್ತಿದ್ದನು. ಆತನ ನಕ್ಷತ್ರ ಮೂಡಿ ಮೇಲೇರಿದಂತೆಲ್ಲಾ ಕಾನೂರು ಸೇರೆಗಾರ ರಂಗಪ್ಪಸೆಟ್ಟರ ನಕ್ಷತ್ರ ಪಡುವಣೆಡೆಗೆ ಇಳಿಯುತ್ತಿತ್ತು. ಅವರ ಆಳುಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವರಾಗಲೆ ಹೇಳದೆ ಕೇಳದೆ ಗಟ್ಟದ ಕೆಳಕ್ಕೆ ಹಾರಿದ್ದರು.

ಒಂದು ದಿನ ಪ್ರಾತಃಕಾಲದ ಹೊಂಬಿಸಿಲು ಹೂವಯ್ಯನ ಕೊಟಡಿಯ ಕಿಟಕಿಗಳಲ್ಲಿ ಕೋಲುಕೋಲಾಗಿ ತೂರಿಬಂದು ಮೇಜಿನಮೇಲೆದ್ದ ಕೆಲವು ಚಿನ್ನದೊಡವೆಗಳ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದು ಪೋಚಲವಾಗಿತ್ತು. ಹೂವಯ್ಯ ಪುಟ್ಟಣ್ಣನನ್ನು ಕೂಗಿ ಕರೆದು, ಆ ಎಲ್ಲ ಒಡವೆಗಳನ್ನೂ ವಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಗಂಟುಕಟ್ಟಿ ಅವನ ಕೈಲಿಟ್ಟು "ಇದನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡುಹೋಗಿ, ನಾಲನು ಕಳಿಸಿಕೊಟ್ಟೆ ಎಂದು ಹೇಲೀ, ಕಾನೂರು ಹೆಗ್ಗಿತಮ್ಮಗೆ ಕೊಟ್ಟುಬಾ" ಎಂದನು.

"ಕೊಟ್ಟವನು ಹಾಂಗೆ ಕಾಡಿನ ಕಡೆಗೆ ಹೋಗಿಬರ್ತೀನಿ. ಹಂದಿ ಹಿಂಡು ಬಂದಾವಂತೆ. ನಿನ್ನ ನಮ್ಮ ಸೇರೆಗಾರರ ಕಡೆ ಆಳು ಹೆಡೆಗೆ ಹೆಣೆಯೋಕೆ ಬೆತ್ತದ ಬಳ್ಳಿ ತರಾಕೆ ಹೋಗಿದ್ದಾಗ ಉತ್ತಾ ಇದ್ದವಂತೆ" ಎಂದು ಪುಟ್ಟಣ್ಣ ಕೆಂಪಾದ ಹಲ್ಲು ತೋರುವಂತೆ ಬಿರಿಮುಗುಳು ನಗೆ ನಗುತ್ತಾ ಕಿಟಕಿಯಾಚೆ ದೂರದಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದ ಅರಣ್ಯಸಾಂದ್ರ ಪರ್ವತಶ್ರೇಣಿಯನ್ನು ಅಭೀಷ್ಟಕವಾಗಿ ನಿಟ್ಟಿಸಿದನು.

"ಏನಾದರೂ ಮಾಡು! ನಿನಗೆ ಮೂರು ಹೊತ್ತೂ ಷಿಕಾರಿ!" ಎಂದು ಹೂವಯ್ಯ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ತನ್ನ ಅಸಮ್ಮತಿಯನ್ನು ಸೂಚಿಸಿದರೂ ಪುಟ್ಟಣ್ಣ ಅದನ್ನು ಸಮ್ಮತಿಯೆಂದು ಧಾರಾಳವಾಗಿ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಮಾಡಿ ಮೆಲ್ಲಗೆ "ತೋಟಾ ಇಲ್ಲ" ಎಂದನು.

“ಹತ್ತು ತೋಟಾ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದೆನಲ್ಲೋ ಮೊನ್ನೆ ಮೊನ್ನೆ”

“ಅಂದು ಹಬ್ಬದ ಬೇಟೇಲಿ ಹುಲಿಗೆ ಹೊಡೆದು ಖರ್ಚಾಗಲಿಲ್ಲೇನು? ಒಂದೇ ಒಂದು ಚರೆ ತೋಟಾ ಇದೆ.”

“ನಿನ್ನ ದೆಸೆಯಿಂದ ಮದ್ದು ಗುಂಡಿಗೆ ಉಳಿಗಾಲವಿಲ್ಲ.” ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತ ಹೂವಯ್ಯ ಬೀರುವಿನ ಅರೆಯಿಂದ ಹಿತ್ತಾಳೆಯ ಕಟ್ಟಿನ ಕೆಂಬಣ್ಣದ ಮನೋಹರವಾದ ಲೈದು ತೋಟಾಗಳನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾ “ಹಿಡಿ!... ಇನ್ನು ಮಾತ್ರ ಪದೇ ಪದೇ ಕೇಳೀಯಾ!” ಎಂದನು.

ಪುಟ್ಟಣ್ಣ ಆನಂದದಿಂದ ತೋಟಾಕೋವಿಯನ್ನು ಹೆಗಲಮೇಲಿಟ್ಟು, ಕೈಲಿ ನಗದ ಗಂಟು ಹಿಡಿದು, ನಾಯಿಗಳನ್ನು ಕರೆಯುತ್ತಾ ಕಾನೂರಿನ ಕಡೆಗೆ ಹೋದನು.

ಸುಬ್ಬಮ್ಮ ಪದೇ ಪದೇ ಕಾನೂರು ಸೇರೆಗಾರರ ಕೈಯಲ್ಲಿ . ಓಬಯ್ಯನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಪುಟ್ಟನ ಕೈಯಲ್ಲಿ. ಬೇಲರ ಸಿದ್ಧನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಕಡೆಕಡೆಗೆ ಸಿಕ್ಕಿ ಸಿಕ್ಕಿದವರ ಕೈಯಲ್ಲಿ ತನ್ನ ನಗಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟುಕಳುಹಿಸಬೇಕೆಂದು ಹೇಳಿಕಳುಹಿಸಿದ್ದಳು. ಸೇರೆಗಾರರಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭವಾದುದರಿಂದ, ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಸುಬ್ಬಮ್ಮ ಹೇಳಿ ಕಳುಹಿಸಿದುದು ಹೌದೋ ಅಲ್ಲವೋ ಎಂಬ ಅಪನಂಬಿಕೆಯಿಂದ ಹೂವಯ್ಯ ಅವರಿವರ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಬೆಲೆಯುಳ್ಳ ಆಭರಣಗಳನ್ನು ಕೊಡಲೊಪ್ಪದೆ, ಕಾನೂರು ಹೆಗ್ಗಡಿತಮ್ಮನೆ ಬಂದು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಲಿ ಎಂದು ಹೇಳಿಕಳುಹಿಸಿದ್ದನು. ಆದರೆ ಹೆಗ್ಗಡಿತಿಯ ಬರುವ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಇರಲಿಲ್ಲವಾದ್ದರಿಂದ ಆಕೆ ಬರಲಿಲ್ಲ. ಅದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ನಂಬಿ ಕೊಟ್ಟ ತನ್ನ ನಗಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಲಹೂವಯ್ಯ ಅಪಹರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಹವಣಿಸುತ್ತಿದ್ದಾನೆ ಎಂಬರ್ಥದ ದೂರನ್ನು ಹಬ್ಬಿಸಿದ್ದಳು. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಹೂವಯ್ಯನಿಗೆ ಜುಗುಪ್ಸೆಯಾಗಿ ಆ ದಿನ ಬೆಳಗ್ಗೆ ಪುಟ್ಟಣ್ಣನೊಡನೆ ನಗದ ಗಂಟನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಕಳುಹಿಸಿದ್ದು.

ಸುಬ್ಬಮ್ಮಗೆ ಆಭರಣಗಳು ಬೇಕಾಗಿದ್ದುದು ಅಲಂಕಾರ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಾಗಿರಲಿಲ್ಲ; ಅವಮಾನದಿಂದ ಪಾರಾಗುವುದಕ್ಕೆ. ಸೇರೆಗಾರರ ಸಹವಾಸದಿಂದ ಆಕೆಗೆ ಹೊಟ್ಟೆ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಬಂದಿತ್ತು!

ಸುಬ್ಬಮ್ಮ ತಾನು ಉಹಿಸಿದ್ದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಆಳವಾದ ಬಾವಿಗೆ ಹಾರಿದ್ದಳು. ಮುಂಡೆಯಾದ ತಾನು ಬಸುರಿಯಾದರೆ ಸಹಿಸಲಸಾಧ್ಯವಾಗಿ ಅವಮಾನವಾಗುತ್ತದೆ; ಜಾತಿಯಿಂದ ಹೊರಗೆ ಹಾಕುತ್ತಾರೆ, ಶಿಶುಹತ್ಯೆ ಮಾಡಿದರೆ ಕಠಿಣ ಸಜಾ ಹಾಕುತ್ತಾರೆ; ಮನೆತನದ ಹೆಸರಿಗೆ ಎಳ್ಳು ನೀರಾಗುತ್ತದೆ; ತನ್ನ ತಾಯಿತಂದೆಗಳೂ ಹತ್ತಿರದ ಬಂಧುಗಳೂ ತಲೆಯೆತ್ತಿ ನಡೆಯದಂತಾಗುತ್ತದೆ; ಸಮಾಜದಿಂದಲೇ ತಿರಸ್ಕೃತಳಾಗಿ ನಾಯಿಯಂತೆ ಬಾಳಿ ಸಾಯಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಆಲೋಚನೆಗಳೆಲ್ಲವೂ ಅಕೆಗೆ ಬಂದಿದ್ದುವು. ಆದರೆ ವಿವೇಕವನ್ನು ಕೊಚ್ಚಿ ನುಗ್ಗಿದ ಕಾಮಲಾಲಸೆಯೂ, ತಾನು ಹುಟ್ಟುಬಂಜೆಯಾಗಿರುವುದರಂದ ಗರ್ಭಿಣಿಯಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಎಂಬ ನಂಬುಗೆಯೂ ಅಕೆಗೆ ಧೈರ್ಯ ತಂದುಕೊಟ್ಟಿದ್ದುವು. ತನ್ನ ತೀರಿಹೋದು ಗಂಡ “ಬಂಜೆ ಬಂಜೆ!” ಎಂದು ಹಾಕುತ್ತಿದ್ದ ಶಾಪವೇ ಸುಬ್ಬಮ್ಮಗೆ ವರದಂತೆ ತೋರಿ ಸಂತೋಷವಾಗಿತ್ತು. ಜೊತೆಗೆ ನೀಚ ಜಾರನು ಬೀಸುತ್ತಿದ್ದ ಬಣ್ಣ ಬಣ್ಣದ ಬಲೆಯ ಆಕರ್ಷಣೆಯೂ ಆಕೆಯನ್ನು, ನಾಗರಹಾವಿನ ಹೆಡೆ ಹಕ್ಕಿಯನ್ನು ಮೋಹ ಮುಗ್ಧವಾಗಿ ಮಾಡಿ ಸೆಳೆಯುವಂತೆ, ಸೇದಿ ಸೆಳೆಯಿತು.

ಮೊದಲನೆಯಸಾರಿ ಎದೆ ನಡುಗುತ್ತಾ, ಹೆದರಿಹೆದರಿ ಕಣ್ಣೀರಿಡುತ್ತಾ, ಆದರೂ ಪಾಪದಿಂದ ದೂರವಾಗಲು ಮನಸ್ಸಿಲ್ಲದೆ, ಮುಂದುವರಿದು, ಸುಖದ ಭೀಕರವಾದ ಸುಳಿಗೆ ಸಂತೋಷದಿಂದ ಸಿಕ್ಕಿಬಿದ್ದಿದ್ದಳು. ಒಮ್ಮೆ ಪಾಪಕಾರ್ಯ ನಡೆದುಹೋದಮೇಲೆ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯಪದಿಂದಲೂ ಭೀತಿಯಿಂದಲೂ ‘ಅಯ್ಯೋ ಆದುದನ್ನು ಅಳಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಿದ್ದರೆ ಇನ್ನುಮುಂದೆ ಎಂದಿಗೂ ಅಂತಹ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ’ ಎಂದು ಎದೆ ಹಿಂಡಿಕೊಂಡಳು. ಸೇರೆಗಾರರನ್ನು ದ್ವೇಷಭಾವದಿಂದ ನೋಡಿ ತನ್ನ ದೃಢನಿಶ್ಚಯವನ್ನು ತಿಳಿಸಿದಳು.

ಆದರೆ ಆ ಹುಟ್ಟುಪಾಣ್ಣ ಮರುದಿನ ಮಧ್ಯರಾತ್ರಿಯೂ ಬಂದು ಹಿತ್ತಿಲ ಕಡೆಯ ಬಾಗಿಲನ್ನು ತಟ್ಟತೊಡಗಿದನು. ಸುಬ್ಬಮ್ಮಗೆ ಬಲು ರೇಗಿತು. ‘ಕಳ್ಳರೂ! ಕಳ್ಳರೂ!’ ಎಂದು ಕೂಗಿಕೊಳ್ಳಲೇ ಎಂದು ಯೋಚಿಸಿದಳು. ಆದರೆ ಆ ಹಾಳು ಸೊಣಗನೆಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಹಿಂದಿನ

ರಾತ್ರಿ ನಡೆದುದನ್ನು ಬಹಿರಂಗಪಡಿಸಿದರೆ! ಎಂದು ಹೆದರಿ, ಕೂಗಿಕೊಳ್ಳದೆ, ಹಿತ್ತಿಲು ಕಡೆಯ ಬಾಗಿಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಹೋಗುವಂತೆ ಹೇಳಿದಳು. ಆದರೆ ಸೇರೆಗಾರರು ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚು ಹೆಚ್ಚು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಬಾಗಿಲು ದಬ್ಬತೊಡಗಿದರು. ಗಲಾಟೆ ಎಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಇತರರಿಗೆ ಕೇಳಿಸಿತು ಎಂದಳುಕಿ ಬಾಗಿಲು ತೆರೆದಳು.

ಆಮೇಲೆ ಪ್ರತಿರಾತ್ರಿಯೂ ಒಲ್ಲೆ ಒಲ್ಲೆ ಎನ್ನುತ್ತಲೇ ಹೋಗಿ ಬಾಗಿಲು ತೆರೆಯುತ್ತಿದ್ದಳು. ಬರಬರುತ್ತಾ ಪಾಪಕರ್ಮವೇ ನಿತ್ಯದ ಸಾಧಾರಣಾಭ್ಯಾಸವಾಗಿ, ಮೊದಲಿದ್ದ ಸಂಕೋಚ ಭೀತಿ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪಗಳೆಲ್ಲ ಮಾಯವಾದುವು. ನವಾನುರಾಗದಲ್ಲಿ ನವರುಚಿ ಹೆಚ್ಚಿತು.

ಸ್ವಲ್ಪ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೆ ತಾಲನು ಗರ್ಭಧಾರಣೆ ಮಾಡಿರುವುದಾಗಿ ಸುಬ್ಬಮ್ಮಗೆ ತಿಳಿದಾಗ, ಆಕೆ ಗುಟ್ಟಾಗಿ ಬಿಕ್ಕಿ ಬಿಕ್ಕಿ ಅತ್ತಳು. ದೆವ್ವ ದೇವರಿಗೆಲ್ಲ ಹರಕೆ ಹೊತ್ತುಕೊಂಡಳು. ಆತ್ಮಹತ್ಯೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆಂದು ಸೇರೆಗಾರರಿಗೂ ಹೇಳಿದಳು. ಅವರು 'ಹೆದರಬೇಡಿ, ಗಂಗೆಗೆ ಮದ್ದು ಗೊತ್ತಿದೆ. ಯಾರಿಗೂ ತಿಳಿಯದಂತೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದರೆ ಸರಿ' ಎಂದು ಧೈರ್ಯ ಹೇಳಿದರು. ಆದರೆ ಗಂಗೆಗೂ ಸುಬ್ಬಮ್ಮಗೂ ವೈರವಿದ್ದುದರಿಂದಲೋ ಏನೋ ಸೇರೆಗಾರರು ಬಾಯಲ್ಲಿ ಆಡುತ್ತಿದ್ದರೇ ಹೊರತು ಮದ್ದನ್ನು ತಂದು ಕೊಡಲಿಲ್ಲ. ಸುಬ್ಬಮ್ಮ ಬೇಗ ಬೇಗನೆ ಮದ್ದು ತಂದುಕೊಟ್ಟು ತನ್ನನ್ನು ಉದ್ಧಾರಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಸೇರೆಗಾರರನ್ನು ಅಂಗಲಾಚಿ ಪೀಡಿಸತೊಡಗಿದಳು. ಒಂದೊಂದು ದಿನವೂ ಕಳೆದಹಾಗೆ ಉದ್ದೇಗದ ಶೂಲ ಆಕೆಯ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚುಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಮುಂದುವರಿಯುತ್ತಿತ್ತು.

ಕಡೆಗೆ ಸೇರೆಗಾರರು ಗುಟ್ಟನ್ನು ಹೊರಗೆಡಹಿದರು: ಗಂಗೆಗೆ ಏನಾದರೂ ದಕ್ಷಿಣೆ ಕೊಟ್ಟು ಹೊರತು ಮದ್ದು ಕೊಡುವುದಿಲ್ಲವಂತೆ ಎಂದು! ಸುಬ್ಬಮ್ಮ ಮರುಮಾತಾಡದೆ ತನ್ನದೊಂದು ಚಿನ್ನದ ಬಳೆಯನ್ನು ಸೇರೆಗಾರರ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟಳು. ಆದರೂ ಮದ್ದು ಬರಲಿಲ್ಲ!

ಕೆಲವು ತಿಂಗಳು ಕಳೆದು, ಹೊಟ್ಟೆ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಉಬ್ಬಿ ಬರುತ್ತಿರಲು ಇತರರ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಅಸಾಧ್ಯವೆಂದು ತೋರಿ, ಸುಬ್ಬಮ್ಮ ತನಗೆ ಮೈಸರಿಯಿಲ್ಲ ಎಂದು ಹೇಳಿ, ತನ್ನ ಕತ್ತಲೆ ಕೋಣೆಯೊಳಗೆ ಹಾಸಿಗೆ ಹಿಡಿದುಬಿಟ್ಟಳು. ಹಗಲು ಹೊರಗೆ ಬರುತ್ತಲೇ ಇರಲಿಲ್ಲ; ಬಂದರೂ ಯಾರೂ ಇಲ್ಲದಿದ್ದಾಗ ಅತಿಗೋಪ್ಯವಾಗಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದಳು. ಆಕೆಯ ಕಷ್ಟ, ಯಾತನೆ, ಮನೋನರಕಗಳು ಶಿವನಿಗೇ ಸಂವೇದ್ಯ!

ತನ್ನ ಹತ್ತರದವಿದ್ದ ಆಭರಣಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಒಂದಾದಮೇಲೆ ಒಂದನ್ನಾಗಿ ಸೇರೆಗಾರರಿಗೆ ಕೊಟ್ಟಳು. ಆದರೂ ಮದ್ದು ಬರಲಿಲ್ಲ. ಗಂಗೆಗಿನ್ನೂ ತೃಪ್ತಿಯಾಗಲಿಲ್ಲವೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ ಎಂದು ಭಾವಿಸಿ, ಜನದಮೇಲೆ ಜನ ಕಳುಹಿಸಿ, ಹೂವಯ್ಯನಲ್ಲಿ ತಾನಿಟ್ಟಿದ್ದ ನಗಗಳನ್ನೂ ತರಿಸಿ, ಗಂಗೆಗೆ ಸೇರೆಗಾರರ ಕೈಯಿಂದ ಕೊಟ್ಟಳು. ಸೇರೆಗಾರರ ತನ್ನ ಆಭರಣಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಲಬಟಾಯಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಗಂಗೆಯೊಡನೆ ಮಸಲತ್ತು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ ಎಂಬುದು ಆಕೆಯ ಅದೂರದೃಷ್ಟಿಗೆ ಹೊಳೆಯಲಿಲ್ಲ!

ಒಡವೆಗಳೆಲ್ಲ ಮುಗಿದುದು ಸೇರೆಗಾರರಿಗೆ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಗೊತ್ತಾದಮೇಲೆ ಒಂದು ರಾತ್ರಿ ಹಿತ್ತಿಲು ಕಡೆಯ ಬಾಗಿಲಿನಿಂದ ಅವರೂ ಗಂಗೆಯೂ ಸುಬ್ಬಮ್ಮನ ಕೋಣೆಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದರು...

ಮರುದಿನ ರಂಗಪ್ಪಸೆಟ್ಟರು ರಾಮಯ್ಯನ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ, ಕಿವಿಗಿಂಪಾಗಿ ಮಾತಾಡಿ, ತಮ್ಮ ಆಳುಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ಬಿಟ್ಟುಹೋದುದರಿಂದ ಹೊಸ ಆಳುಗಳನ್ನು ತರಬೇಕೆಂದೂ, ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಮುನ್ನೂರು ರೂಪಾಯಿ ಮುಂಗಡ ಬೇಕೆಂದೂ, ಹೂವಯ್ಯನು ರಾಮಯ್ಯನ ಮೇಲಿನ ಜಿಡ್ಡಿನಿಂದಲೇ ಸೋಮನಿಗೆ ಮುಂಗಡಕೊಟ್ಟು, ಆಳುಗಳನ್ನು ತರಿಸಿ, ಅವನನ್ನು ಸೇರೆಗಾರನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದ್ದಾನೆಂದೂ, ಆ ಮುಂಡೆಮಗನ ಪಿತೂರಿಯಿಂದಲೇ ತಮ್ಮ ಆಳುಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ಓಡಿಹೋದರೆಂದೂ, ಹತ್ತು ಹದಿನೈದು ದಿನಗಳೊಳಗೆ ಆಳು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬರುತ್ತೇನೆಂದೂ ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ತಮ್ಮ ಬಗಲಿಯೇ ಕಾನೂರಿನಲ್ಲರುವ ಆಳುಗಳ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆ ವಗೈರೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆಂದೂ ಹೇಳಿ ರೂಪಾಯಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋದರು.

ಆ ದಿನವೇ ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಕಾನೂರು ಸೇರೆಗಾರ ರಂಗಪ್ಪಸೆಟ್ಟರು ರಾಮಯ್ಯನಿಂದ ತೆಗೆದುಕೊಂಡ ರೂಪಾಯಿಗಳನ್ನೂ ಸುಬ್ಬಮ್ಮನಿಂದ ಸುಲಿದುಕೊಂಡ ಒಡವೆ ವಸ್ತುಗಳನ್ನೂ ಗಂಟುಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಗಂಗೆಯೊಡನೆ ಗಟ್ಟದ ಕೆಳಕ್ಕೆ ಕಟ್ಟಕಡೆಯ ಪ್ರಯಾಣ ಬೆಳೆಸಿದರು. ಸುಬ್ಬಮ್ಮಗೆ ಮಾತ್ರ ಸೇರೆಗಾರರ ಪ್ರಯಾಣದ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಸಂಪೂರ್ಣ ಅಜ್ಞಾನವಿತ್ತು!

ಅದೇ ದಿನದ ಇರುಳಿನಲ್ಲಿ ಸೇರೆಗಾರರ ಗುಟ್ಟಾದ ಕಟ್ಟಪ್ಪಣೆಯ ಮೇರೆಗೆ ಅವರ ಆಳುಗಳೆಲ್ಲರೂ ಗಂಟುಮೂಟೆಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಪರಾರಿಯಾದರು. ಮರುದಿನ ಸೇರೆಗಾರರೂ ಅವರಾಳುಗಳೂ ರಾಮಯ್ಯನಿಗೆ ಮೋಸಮಾಡಿ ಹೋದ ವರ್ತಮಾನ ಪಡೆಮಾತಾಗಿ ಹಬ್ಬಿತು. ರಾಮಯ್ಯ ಹುಚ್ಚು ಹುಚ್ಚಾಗಿ ಕೋವಿಯನ್ನು ಹೆಗಲಮೇಲೆ ಹಾಕಿಕೊಂಡು, ಪರಾರಿಯಾಗಿದ್ದವರನ್ನು ಹಿಡಿದು ತರುತ್ತೇನೆಂದು ಕೆಲವು ಬೇಲರಾಳುಗಳೊಡನೆ ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿ ಕೊಪ್ಪಗಳಿಗೆ ಹೋಗುವ ರಸ್ತೆಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯರ್ಥವಾಗಿ ತೊಳಲಿ ತೊಳಲಿ ಬಂದನು. ಯಾವಾಗಲೂ ತೆಪ್ಪಿರುತ್ತಿದ್ದ ಅವನ ಆ ದಿನದ ವರ್ತನೆಯನ್ನು ನೋಡಿ ಕೆಲವರು ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರು ಮಗನಮೇಲೆ ಬಂದಿದ್ದಾರೆ ಎಂದು ಕೂಡ ಮಾತಾಡಿಕೊಂಡರು! ಸೇರೆಗಾರರೂ ಗಂಗೆಯೂ ಆಳುಗಳೂ ಓಡಿಹೋದರೆಂಬ ಸಮಾಚಾರ ಗೊತ್ತಾದೊಡನೆ ಸುಬ್ಬಮ್ಮ ಸಿಟ್ಟಿನಾವೇಶದಿಂದ ಕಟ ಕಟನೆ ಹಲ್ಲು ಕಡಿದುಕೊಂಡಳು. ಸೇರೆಗಾರರ ಪೈಶಾಚಿಕತೆ ಆಕೆಯೆದುರಿಗೆ ಕರಾಳವಾಗಿ ದಿಗಂಬರವಾಗಿ ನಿಂತಿತು.

ಗಂಗೆ ಸುಬ್ಬಮ್ಮನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಮದ್ದು ಕೊಟ್ಟು, ಅದನ್ನು ಹುಣ್ಣಿಮೆ ಕಳೆದ ಮೇಲೆ ಉಪಯೋಗಿಸಬೇಕೆಂದೂ ತಾನೆ ಪ್ರಯೋಗಿಸುತ್ತೇನೆಂದೂ ಹೇಳಿದ್ದಳು!

ಅಂತರಾಳದಲ್ಲಿ ಕೈಬಿಟ್ಟಂತಾಗಿ ಸುಬ್ಬಮ್ಮನ ಆಲೋಚನೆಗಳು ಭಯಂಕರವಾದುವು. ಕೆರೆ, ಮರ, ನೇಣುಗಳೆಲ್ಲ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬಂದುವು. ಆದರೆ ಆಕೆಗೆ ಅವಮಾನದಿಂದ ಪಾರಾಗುವ ಆಸೆಯಲ್ಲದೆ ಸಾಯಲು ಇಚ್ಛೆಯಾಗಲಿಲ್ಲ. ಸತ್ತರಾದರೂ ಸುಖವುಂಟೆ? ಅಲ್ಲಿ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರಿದ್ದಾರೆ! ಯಮದೂತರು ಕಾಯಿಸಿದ ಕಬ್ಬಿಣದ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ತಬ್ಬುವ ಶಿಕ್ಷೆ ಕೊಡುತ್ತಾರೆ! ನರಕದ ವರ್ಣನೆಯನ್ನು ಕೇಳಿ ನಂಬಿದ ಎಂಥ ಋಷಿಯೂ ಸಾಯಲು ಹೆದರದಿರುವುದಿಲ್ಲ ಅಂದಮೇಲೆ ಬಡಪಾಯಿಮ ಸುಬ್ಬಮ್ಮನ ಮಾತೇನು?

ಸುಬ್ಬಮ್ಮ ಗಂಗೆ ಕೊಟ್ಟ ಮದ್ದನ್ನು ತಾನೇ ಪ್ರಯೋಗಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ದೃಢ ಮನಸ್ಸು ಮಾಡಿದಳು. ಆದರೆ ಅವಳಿಗೆ ಉಪಯೋಗಿಸುವ ವಿಧಾನವಾಗಲಿ ಪ್ರಮಾಣವಾಗಲಿ ತಿಳಿದಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಮಿತಿಮೀರಿ ಹೋಯಿತು.

ರಾತ್ರಿ ಸುಮಾರು ಹನ್ನೆರಡು ಗಂಟೆಯ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಉಪ್ಪರಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ರಾಮಯ್ಯನಿಗೆ ತುಸು ದೂರದಲ್ಲಿ ಮಲಗಿದ್ದ ಓಬಯ್ಯನಿಗೆ ಕನಸಿನಲ್ಲಿ ಯಾರೋ ನರಳುವಂತಾಗಿ ಎಚ್ಚರವಾಯಿತು. ಇರುಳು ಮೌನದಲ್ಲಿ ನರಳುವ ದನಿ ವಾಸ್ತವವಾಗಿಯೂ ಕಿವಿಗೆ ಬಿದ್ದು, ಬೆಚ್ಚಿ ಭೀತನಾಗಿ ಹಾಸಗೆಯಮೇಲೆ ಎದ್ದು ಕುಳಿತು ಕಿವಿಗೊಟ್ಟನು. ನರಳುವನಿ ಯಾತನಾಕ್ಲಿಷ್ಟವಾಗಿ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಕೇಳಿಸಿತು. ಪ್ರೇತ ಪಿಶಾಚಿಗಳಿರಬಹುದೆ? ಅವುಗಳೂ ಹಾಗೆ ಮಾಡುತ್ತವೆಂದು ಕೇಳಿದ್ದನು. ಇರಲಾರದು. ಕೆಳಗೆ ಮನೆಯೊಳಗಣಿಂದ ಕೇಳಿಬರುತ್ತಿದೆ. ಏಕಾಗಬಾರದು? ದೆವ್ವ ಮನೆಯೊಳಗೆ ಬಂದು ನರಳಲಾರದೇನು? ಆಲೋಚಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಹಾಗೆ ನರಳುವಿಕೆಯ ಮಧ್ಯೆ ಕರುಳನಿರಿಯುವ ಚೀತ್ಕಾರವೂ ಕೇಳಿಸಿತು. ಇರುಳಿಗೇ ಮೈನವಿರು ನಿಮಿರಿದಂತಾಯಿತು ಓಬಯ್ಯನಿಗೆ ತಾನೊಬ್ಬನೆ ಕೆಳಗಿಳಿದು ಹೋಗುವುದಕ್ಕೆ ಹೆದರಿಕೆಯಾಗಿ, ಲಾಟೀನು ಹೊತ್ತಿಸಿ, ರಾಮಯ್ಯನನ್ನೂ ಎಬ್ಬಿಸಿದನು.

ಕಿವಿಗೊಟ್ಟು ಆಲಿಸಿದ ರಾಮಯ್ಯನ ಭೀತಿಯಾಶಂಕೆಗಳು ಅವನ ಮುಖದ ಮೇಲೆ ಮುದ್ರಿತವಾದುವು. ಇಬ್ಬರೂ ಏಣಿ ಮೆಟ್ಟಿಲುಗಳನ್ನು ನಿಧಾನವಾಗಿ ಇಳಿದರು. ನರಳುವಿಕೆಯೂ ಚೀತ್ಕಾರಗಳೂ ನಡುನಡುವೆ 'ಅಯ್ಯೋ! ಸತ್ತೆನಲ್ಲವ್ವಾ! ಮುಂಡೇಗಂಡ ಹಾಳಾದನಲ್ಲವ್ವಾ! ಹಾಳು ಮುಂಡೇ' ಇತ್ಯಾದಿ

ಕೂಗುಗಳೂ, ಕರೋರವಾಗಿ, ಸುಬ್ಬಮ್ಮನ ಕೊಟಡಿಯಿಮದ ಕೇಳಿಬಂದುವು. ಪುಟ್ಟನೂ ಅಡಿಗೆಯವನೂ ಜಗಲಿಯಲ್ಲಿ ಹೆದರಿ ಬೆವರುತ್ತ ಮಲಗಿದ್ದವರು ದಡಬಡನೆ ಎದ್ದುಬಂದರು!

ಸುಬ್ಬಮ್ಮನ ಕೊಡಿಯ ಬಾಗಿಲು ಹಾಕಿತ್ತರು. ಎಷ್ಟು ಕೂಗಿದರೂ ತಳ್ಳಿದರೂ ತೆರೆಯಲಿಲ್ಲ. ಬೇರೆ ಕಡೆಯಿಂದ ಹೋಗಿ ನೋಡಿದಾಗ, ಅದಕ್ಕಿದ್ದ ಒಂದೇ ಒಂದು ಚಿಕ್ಕ ಕಿಟಕಿಯೂ ಕೂಡ ಮುಚ್ಚಿತ್ತು. ನರಳಾಟವೂ ಚೀತ್ಕಾರಗಳೂ ಶಾಪಗಳೂ ಭಯಾನಕವಾಗಿ ಒಳಗಣಿಂದ ಕೇಳಿಬರುತ್ತಿದ್ದವು. ಅನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾದ ಅಪಾಯಭಾವನೆ ಇಮ್ಮಡಿ ಭಯಂಕರವಾಗುತ್ತದೆ. ಹೊರಗಿದ್ದವರು ಕತ್ತಿಮೊನೆಗಳಮೇಲೆ ನಿಂತಂತಿದ್ದರು.

ಓಬಯ್ಯ ಓಡಿಹೋಗಿ ಒಂದು ಕೊಡಲಿಯನ್ನು ತಂದು ದಢಾರ್ ದಢಾರ್ ದಢಾರನೆ ಬಾಗಿಲನ್ನು ಒಡೆಯತೊಡಗಿದನು. ಐದೇ ನಿಮಿಷಗಳಲ್ಲಿ ಆ ದಪ್ಪನೆಯ ಬಾಗಿಲು ಬಿರುಕು ಬಿಡತೊಡಗಿ, ಕೋಣೆಯೊಳಗಿದ್ದ ದೀಪದ ಬೆಳಕು ಕೆಂಪಗೆ ಕಾದ ಲೋಹದ ರೇಖೆಯಂತೆ ಗೋಚರಿಸಿತು. ಒಂದೇಝ! ಇನ್ನೊಂದು! ಮತ್ತೊಂದು! ಮಗುದೊಂದು! ಬಾಗಿಲು ಬಿರಿಯಿತು. ಕೋಣೆಯ ಬೆಳಕು ಪ್ರವಾಹದಂತೆ ಹೊರನುಗ್ಗಿತು, ಹೊರಗಿದ್ದವರು ಒಳನುಗ್ಗಿದರು.

ನುಗ್ಗಿ ನೋಡಿದೊಡನೆಯೇ ರಾಮಯ್ಯ 'ಅಯ್ಯೋ ಓಬಯ್ಯ!' ಎಂದು ಚೀತ್ಕರಿಸಿ ಹಿಂಜರಿದು ಗರಬಡಿದಂತೆ ನಿಂತನು. ಅಷ್ಟು ಬೀಭತ್ಸಕರವಾಗಿತ್ತು ಆ ದೃಶ್ಯ!

ದುರ್ಬಲ ದೇಹಿಯೂ ಮನಸ್ಸಿನೂ ಆಗಿದ್ದ ರಾಮಯ್ಯನಿಗೆ ಮೆದುಳು ಕದಡಿದಂತಾಯಿತು. ರಕ್ತಸ್ರಾವ, ಕೆಂಬಣ್ಣವಾಗಿದ್ದ ಮೃತಶಿಶುವಿನ ಕಳೇಬರ, ವಾಕರೆಕೆ ಬರುವಂತಹ ದುರ್ವಾಸನೆ, ಹೆಂಗಸಿನ ಅಸ್ತವ್ಯಸ್ತ ಸ್ಥಿತಿ, ರೋದನ, ಚೀತ್ಕಾರ, ನರಳುವಿಕೆ, ಶಪಿಸುವಿಕೆ- ಒಂದೊಂದು ಎಲ್ಲವೂ ತಲೆಯಲ್ಲಿ ತಾಂಡವವಾಡತೊಡಗಿ, ಅವನಿಗೆ ದಿಗ್ಭ್ರಾಂತಿ ಹಿಡಿದಂತಾಗಿ, ಅಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲಲಾರದೆ ಜಗಲಿಗೆ ತತ್ತರಿಸುತ್ತ ಹೋದನು. ಕತ್ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲೊಂದು ಮುಂಡಿಗೆಗೆ ಒರಗಿ ನಿಂತನು. ಸುಬ್ಬಮ್ಮನ ಕೂಗಾಟದ ಮಧ್ಯೆ ಮಧ್ಯೆ ಓಬಯ್ಯನ ಮಾತುಗಳು, ರಾಮಯ್ಯನ ಮನಸ್ಸಿನ ದೂರದ ದಿಗಂತದಲ್ಲಿ ಎಂಬಂತೆ, ಮಂಜಾಗಿ ಕೇಳಿಬರುತ್ತಿದ್ದವು.

ಸುಬ್ಬಮ್ಮನ ಶಾಪಗಳನ್ನೂ ಓಬಯ್ಯನ ಮಾತುಗಳನ್ನೂ ಆಲಿಸುತ್ತ ನಿಂತಿದ್ದ ರಾಮಯ್ಯನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ, ಸೇರೆಗಾರರು ಆಳುಗಳೊಡನೆ ಓಡಿಹೋದುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ಗೊತ್ತಾಗಿ, ಎದೆಗೆ ಶೂಲವಿರಿದಂತಾಯಿತು. ಮನೆತನದ ಕೀರ್ತಿಮಣ್ಣಾಯಿತೆಂದು ಕೊಂಡನು. ಬಂದೊದಗುವ ಅವಮಾನದ ಮುಂದೆ ಬದುಕಿದ್ದರೂ ಸತ್ತಂತೆ ಎಂದು ತೋರಿತು. ಬಹುಕಾಲದಿಂದಲೂ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಇಣಕಿ ಇಣಕಿ ಹೊಂಚಿಹೋಗುತ್ತಿದ್ದ ಆತ್ಮಹತ್ಯೆಯ ಪಿಶಾಚ ಸಾಕಾರವಾಗಿ ಅವನೆದುರು ನಿಂತು ಆಹ್ವಾನಿಸಿತು. ಬಾಳಿನ ಹೊರೆ ತನ್ನ ಬೆನ್ನುಮೂಳೆಯ ಬಲಕ್ಕೆ ಮೀರಿದಂತೆ ತೋರಿತು. ಜೀವನದ ಜಟಿಲ ಸಮಸ್ಯೆ ತನ್ನಿಂದ ಬಿಡಿಸಲಸಾಧ್ಯವಾಗಿ ತೋರಿತು. ಸಾವು ಬಿಡುಗಡೆಯ ಬೀಡಾಗಿ ತೋರಿತು. ಕತ್ತಲೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಉಪ್ಪರಿಗೆಗೆ ಹೋಗಿ, ಒಂದು ಶೀಶೆಯನ್ನು ಹುಡುಕಿ ತೆಗೆದು, ಹಿಂದೆ ಅನೇಕಸಾರಿ ಕುಡಿಯಲು ಯತ್ನಿಸಿ ಕುಡಿಯಲಾರದೆ ಹಿಂಜರಿದುಬಿಟ್ಟಿದ್ದುದನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಗಂಟಲಿಗೆ ಹೊಯ್ದುಕೊಂಡು, ಬಾಗಿಲಿಗೆ ಅಗಣಿ ಹಾಕಿ, ಕಂಬಳಿ ಸುತ್ತಿಕೊಂಡು ನೆಲದಮೇಲೆ ಮೂಲೆಯಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದುಕೊಂಡನು.

ಮೃತ್ಯುಮೂರ್ತಿಯ ಮುಂದೆ

ರಾತ್ರಿ ಸುಮಾರು ನಾಲ್ಕಾವರೆ ಗಂಟೆಯಲ್ಲಿ ಬೇಲರ ಸಿದ್ಧನೊಡನೆ ಕೆಳಕಾನೂರಿಗೆ ಬಂದ ಪುಟ್ಟ ಹೂವಯ್ಯನ ಕೊಡಿಯ ಕಿಟಕಿಯಲ್ಲಿ 'ಅಯ್ಯಾ, ಅಯ್ಯಾ, ಅಯ್ಯಾ' ಎಂದು ಒಂದೇ ಉಸಿರಿನಲ್ಲಿ ಕೂಗಿ ಕರೆದನು. ಹೂವಯ್ಯ ಗಾಬರಿಯಿಂದಿದ್ದು ಹೊರಗೆ ಬಂದು ಕೇಳಲು ಏದುತ್ತ, ತೊದಲುತ್ತು. ಭಯದಿಂದ ಕಂಪಿಸುತ್ತ, ಅಳುತ್ತ "ನೀವು ಕೂಡ ಬರಬೇಕಂತೆ" ಎಂದನು.

“ಯಾರು ಹೇಳಿದರೋ?”

“ಓಬೇಗೌಡು”

“ಯಾಕೆ?”

ಪುಟ್ಟ ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ, ಬಿಕ್ಕಿ ಬಿಕ್ಕಿ ಅಳುತ್ತಾ “ದಮ್ಮಯ್ಯ, ಬನ್ನಿ! ಅಷ್ಟು ಉಪಕಾರ ಮಾಡಿ!” ಎಂದನು.

“ಏನೋ ಅದು ಸಿದ್ಧಾ?” ಎಂದು ಕೇಳಿದನು ಹೂವಯ್ಯ.

ಲಾಟೇನು ಹಿಡಿದು, ಚಳಿಗೆ ಕಂಬಳಿ ಹೊದೆದು ನಿಂತಿದ್ದ ಸಿದ್ದ “ಏನೋ ಅಯ್ಯಾ? ನಂಗೊತ್ತಿಲ್ಲ. ನಾ ಮನ್ನಿದ್ದೆ. ಬಂದು ಕರೆದು, ‘ಕೆಳಕಾನೂರಿಗೆ ಬಾ’ ಅಂದು ಬಂದೆ” ಎಂದನು.

ಹೂವಯ್ಯ ಏನೋ ಪ್ರಮಾದ ನಡೆದಿರಬೇಕೆಂದು ಊಹಿಸಿ, ಪುಟ್ಟಣ್ಣನನ್ನೂ ಸೇರೆಗಾರ ಸೋಮಯ್ಯಸೆಟ್ಟರನ್ನೂ ಕೂಡಿಕೊಂಡು ನೆಟ್ಟಗೆ ಕಾನೂರಿಗೆ ನಡೆದನು.

ಕಂಡೊಡನೆಯೇ ಹೂವಯ್ಯನೊಬ್ಬನನ್ನೆ ಎಕ್ಕಟೆ ಕರೆದು ಓಬಯ್ಯ ನಡೆದುಬಂದವನ್ನೂ ಸಂಕ್ಷೇಪವಾಗಿ ಹೇಳಿದನು. ಕೋಣೆಗೆ ಹೋಗಿ ನೋಡೆದಾಗ ಸುಬ್ಬಮ್ಮನ ಶವಮಾತ್ರ ನೀರವಾಗಿ ಬಿದ್ದಿತ್ತು. ಮನೆತನದ ಹೆಸರು ಕೆಡಸಬಾರದೆಂದು ಓಬಯ್ಯ ಕೂಸಿನ ಕಳೆಬರವನ್ನೂ ಬಲಾತ್ಕಾರದ ಪ್ರಸವದ ಉಳಿದ ಚಿಹ್ನೆಗಳನ್ನೂ ಇಲ್ಲದಂತೆ ಮಾಡಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದನು.

“ರಾಮಯ್ಯ ಎಲ್ಲಿ?” ಎಂದನು ಹೂವಯ್ಯ.

“ಉಪ್ಪರಿಗೆಮೇಲೆ ಕೋಣೆ ಬಾಗಿಲು ಬಲವಾಗಿ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಮಲಗಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಎಷ್ಟು ಕರೆದರೂ ಮಾತೇ ಇಲ್ಲ.”

ಓಬಯ್ಯನ ಮಾತುಕೇಳಿ, ನಿಟ್ಟುಸಿರೆಳೆದು, ಕಣ್ಣರಳಿಸಿ, ಹೂವಯ್ಯ ಉಪ್ಪರಿಗೆಗೆ ಓಡಿದನು. ಇತರರು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿದರು. ಆತನಿಗೆ ಇರುಳು ಕನಸಿನಲ್ಲಿ ಕಂಡದ್ದು ನಿಜವಾಗುವಂತೆ ಭಾಸವಾಗಿತ್ತು.

ಕೂಗಿದರೂ ಕರೆದರೂ ದಬ್ಬಿದರೂ ಬಾಗಿಲು ತೆರೆಯಲಿಲ್ಲ. ಕಿಟಕಿಯಲ್ಲಿ ದೀಪವನ್ನು ಹಿಡಿದು ನೋಡಲು ರಾಮಯ್ಯ ಕಂಬಳಿ ಹೊದೆದು ಮಲಗಿದ್ದುದು ಕಾಣಬರುತ್ತಿತ್ತು.... ನೆಲ್ಲಹಳ್ಳಿ, ಮುತ್ತಳ್ಳಿ, ಸೀತೆಮನೆ, ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿಗಳಿಗೆ ಆಳುಗಳನ್ನಟ್ಟಿದರು.

ನಕ್ಷತ್ರಗಳು ಬಾಡಿ, ತಂಗಾಳಿ ಬೀಸಿ, ಕಾಜಾಣದ ಇನಿಗಾನದೊಂದಿಗೆ ಬೆಳಕು ಹರಿಯಿತು. ಸ್ವಲ್ಪಸ್ವಲ್ಪವಾಗಿ ವಸ್ತುಗಳ ರೂಪ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗತೊಡಗಿ, ಲಾಟೇನಿನ ಬೆಳಕು ಸಪ್ಪೆಯಾಯಿತು. ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬೆಳಕು ಬಿಟ್ಟಮೇಲೆ ಕಿಟಕಿಯಿಂದ ಉದ್ದವಾದ ಗಳುವನ್ನು ಹಾಕಿ ಸಾಹಸದಿಂದ ಅಗಣಿಯನ್ನು ತೆಗೆದು ನೋಡಲಾಗಿ ರಾಮಯ್ಯ ಕಂಬಳಿ ಸುತ್ತಿದ್ದ ಹೆಣವಾಗಿದ್ದನು.

“ಅಯ್ಯೋ, ತಮ್ಮಾ, ಏನು ಮಾಡಿಬಿಟ್ಟೆ! ಏಕೆ ದುಡುಕಿಬಿಟ್ಟೆ!” ಎಂದು ರೋದಿಸುತ್ತ ಹೂವಯ್ಯ ಶವವನ್ನಪ್ಪಿಕೊಂಡು ಹುಚ್ಚು ಹಿಡಿದವನಂತೆ ವರ್ತಿಸತೊಡಗಿದನು. ಸುಬ್ಬಮ್ಮನ ಹೆಣವನ್ನು ಕಂಡಾಗ ಅವನಿಗೆ ಉಂಟಾದ ಶೋಕ ಸಂಯಮಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗುವಂತಿತ್ತು. ಆದರೆ ಇಲ್ಲಿ ಸಹೋದರನ ಶವವನ್ನು ಕಂಡಾಗ ಅವನದೆಯನ್ನು ಗಾಣಕ್ಕೆ ಕೊಟ್ಟಂತಾಗಿತ್ತು.

* * *

ಒಂಬತ್ತು ಗಂಟೆ ಹೊಡೆಯುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಬಂಧು ಬಾಂಧವರೆಲ್ಲರೂ ನೆರೆದರು. ಪೋಲೀಸು, ಬಹಿರಂಗ ವಿಚಾರಣೆ, ಡಾಕ್ಟರ ಶವಪರೀಕ್ಷೆ ಮುಂತಾದ ಕ್ಲೇಶಾವಮಾನಗಳಿಂದ ಪಾರಾಗಲು ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರು, ಪೆದ್ದೇಗೌಡರು ಚಿನ್ನಯ್ಯ, ಆ ಗ್ರಾಮದ ಪಟೇಲರು ಮೊದಲಾದ

ಎಲ್ಲರೂ ಸೇರಿ, ಸರಕಾರದ ಕಾನೂನಿನ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಒಪ್ಪುವ ಹಾಗೆ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ವಿರಚಿಸಿ, ಮುಂದಿನ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಸಾಂಗವಾಗಿ ನೆರವೇರಿಸಿದರು.

ಹೂವಯ್ಯ ಅಂದಿನಿಂದ ಯಾರೊಡನೆಯೂ ಮಾತನಾಡದೆ, ನಿದ್ರಾಹಾರಗಳಿಗೂ ಮನೆಗೆ ಬಾರದೆ, ಬೆಟ್ಟಗುಡ್ಡಗಳಲ್ಲಿ ಮರುಳು ಹಿಡಿವನ ಹಾಗೆ ಅಲೆಯ ತೊಡಗಿದನು. ಯಾರಾದರೂ ಸಮಾಧಾನ ಹೇಳುವುದಕ್ಕೆ ಬಂದರೆ, ಕುಳಿತಲ್ಲಿಂದ ಎದ್ದು ಬೇರೆಯ ಕಡೆಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದನು. ಓಬಯ್ಯ, ಪುಟ್ಟಣ್ಣ, ಸೇರೆಗಾರ ಸೋಮಯ್ಯಸೆಟ್ಟರು ಇವರು ಮೂವರೂ ಅವನಿಂದ ತುಸು ದೂರದಲ್ಲಿದ್ದುಕೊಂಡು ಕಾಯುತ್ತಾ, ಅಪಾಯ ಬರದಹಾಗೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಮೂರನೆಯ ದಿನ ಸೇರೆಗಾರ ಸೋಮಯ್ಯಸೆಟ್ಟರು ತಮ್ಮ ಒಡೆಯ ಉಟ ನಿರ್ದೇಶನದಲ್ಲಿ ಬಯಲಿನಲ್ಲಿ ಮಲಗಿ ಎದ್ದು ಕ್ಷಯಿಸುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿ ಸಹಿಸಲಾರದೆ ಅಳುತ್ತ ಹೂವಯ್ಯನ ಕಾಲುಗಳನ್ನು ಭದ್ರವಾಗಿ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು, ಮನೆಗೆ ಬರಬೇಕೆಂದು ಹಟಮಾಡಿದರು. ಹೂವಯ್ಯ ಮಾತಾಡಲಿಲ್ಲ; ಬಾಹ್ಯಪ್ರಜ್ಞೆಯಿದ್ದವನಂತೆ ವರ್ತಿಸಲೂ ಇಲ್ಲ. ಸೇರೆಗಾರರು ಒಡೆಯನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಕರಗಿಸಿ ತಿರುಗಿಸಲೋಸ್ಕರ ತಾವೂ ಅವನ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿರುತ್ತ ಉಪವಾಸಮಾಡಲು ಸಂಕಲ್ಪಿಸಿದರು. ಆದರೆ ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರು ಅವರನ್ನು ಗದರಿಸಿ ಹಾಗೆ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ.

ಐದನೆಯ ದಿನ ಸೀತೆ, ವಾಸು ಪುಟ್ಟಮ್ಮರೊಡಗೂಡಿ ಹೋಗಿ, ಹೂವಯ್ಯನನ್ನು ಕಾನುಬೈಲಿನ ನೆತ್ತಿಯ ಬಂಡೆಯಮೇಲೆ ಕಂಡಳು. ಸೀತೆ ಅದುವರೆಗೂ ಕಾನೂರಿಗೆ ಬಂದಿರಲಿಲ್ಲ. ಕಾನೂರಿನಲ್ಲಾದ ಮರಣಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಆಕೆ ಒಂದು ರೀತಿಯ ಅವಜ್ಞೆಯಿಂದಿದ್ದಳು. ಆದರೆ ಹೂವಯ್ಯಬಾವನ ದುಃಖವನ್ನೂ ಉಪವಾಸವನ್ನೂ ಅಪಾಯಸ್ಥಿತಿಯನ್ನೂ ಕೇಳಿ ಕಾತರಳಾಗಿ ಕಾನೂರಿಗೆ ಓಡಿಬಂದಿದ್ದಳು.

ಅದುವರೆಗೆ ಯಾರೊಡನೆಯೂ ಮಾತಾಡದಿದ್ದ ಹೂವಯ್ಯ “ನಾಳೆ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಬರುತ್ತೇನೆ” ಎಂದು ಅವರೊಡನೆ ಹೇಳಿಕಳುಹಿಸಿದನಂತೆ!

ಹೂವಯ್ಯ ಮನೆಗೇನೂ ಬಂದನು. ಆದರೆ ಮೊದಲಿನ ಹೂವಯ್ಯನಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಸುಬ್ಬಮ್ಮನ ಮರಣವೂ, ಬಹುಕಾಲದ ಪ್ರೀತಿಯ ಸಹೋದರನ ಆತ್ಮಹತ್ಯೆಯೂ, ಐದು ದಿನಗಳ ನಿರಂತರ ತಪಸ್ಸೂ, ಗಂಭೀರ ಧ್ಯಾನವೂ ಆತನನ್ನು ಆತ್ಮಸಾಧನೆಯ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಮತ್ತಷ್ಟು ದೂರ ಕೊಂಡೊಯ್ದಿದ್ದವು. ಆತನು ನಡೆದರೆ ಪರ್ವತವೆ ಚಲಿಸಿದಂತಾಗುತ್ತಿತ್ತು; ನುಡಿದರೆ ಸಮುದ್ರವೆ ನುಡಿದಂತಾಗುತ್ತಿತ್ತು; ನೋಡಿದರೆ ನೀಲಾಕಶವೆ ನೋಡಿದಂತಾಗುತ್ತಿತ್ತು!

ಕರ್ಮಕ್ರಿಯೆಗಳೆಲ್ಲ ಪೂರೈಸಿದ ಒಂದು ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ, ಒಡೆದು ಪಾಲಗಿದ್ದ ಕಾನೂರಿನ ಆಸ್ತಿ ಮತ್ತೆ ಒಂದಾಯಿತು. ಹೂವಯ್ಯ ಕೆಳಕಾನೂರಿನಿಂದ ಕಾನೂರಿಗೆ ಮತ್ತೆ ತನ್ನ ನಿವಾಸವನ್ನು ಸಾಗಿಸಬೇಕಾಗಿ ಬಂದಿತು.

ಸೀತೆಯೂ ಅನೇಕರಿಗೆ ಆಶ್ಚರ್ಯವಾಗುವಂತೆ ತನ್ನ ಎರಡನೆ ಜೀವವಾಗಿದ್ದ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೊಡಗೂಡಿ ಕಾನೂರಿನಲ್ಲಿಯೆ ನೆಲಸಿದಳು. ಆಕೆಯ ಮತ್ತು ಹೂವಯ್ಯನ ಬಾಳು, ಒಡಲ ಸೋಂಕಿನ ಗೊಡವೆಯಿಲ್ಲದ ಪರಸ್ಪರ ಪ್ರೇಮದ ಎರಡು ಆತ್ಮಗಳ ಪ್ರೋಜ್ಜಲ ಜೀವನವಾಗಿತ್ತು. ಅವರ ಪ್ರೀತಿಗೆ ರೂಢಿಯ ಕಟ್ಟುನಿಟ್ಟಿನ ಶಾಸ್ತ್ರಕ್ರಮದ ಅವಲಂಬನೆ ಅನಾವಶ್ಯಕವಾಗಿತ್ತು; ಅದಕ್ಕೆ ಸಂಪರ್ಕದ ಸುಖಕ್ಕಿಂತಲೂ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯದ ಪವಿತ್ರ ಮಧುರತರವಾದ ಆನಂದವೆ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಿಯವಾಗಿತ್ತು; ಅದು ಶುದ್ಧವಾಗಿ ಆತ್ಮಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಅತೀಂದ್ರಿಯವಾಗಿತ್ತು. ಆ ಹೊನ್ನಿನ ಗಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಒಂದು ವೇಳೆ ಕಾಳಿಕೆಯ ರೇಖೆ ಸುಳಿದುದಾದರೆ, ಒಡನೆಯೆ ಇಬ್ಬರೂ ಪ್ರಯತ್ನದಿಂದ ಅದನ್ನು ನಿವಾರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು; ಉರಿಯುವ ಬತ್ತಿಯ ತುದಿಯಲ್ಲಿ ಕರಿಕಟ್ಟಿಕೊಂಡರೆ ಅದನ್ನು ತೊಡೆದು ಹಾಕಿ ದೀಪದ ಕುಡಿ ಮತ್ತಷ್ಟು ಉಜ್ವಲವಾಗಿ ತೊಳಗಿ ಬೆಳಗಲೆಸಗುವಂತೆ.

ಹತ್ತು ವರ್ಷಗಳಾದ ಮೇಲೆ

ಮಲೆನಾಡಿಗೆ ನವಜೀವನ ಕಾಲಿಟ್ಟಿತು. ಅದಕ್ಕೆ ಮುಖ್ಯಕಾರಣ ಕಾಲಮಹಿಮೆಯಾಗಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಕಾನೂರು, ಮುತ್ತಳ್ಳಿ, ಸೀತೆಮನೆ ಮತ್ತು ಸುತ್ತಣ ಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಹೂವಯ್ಯನ ಪ್ರಭಾವವೂ ಗಣ್ಯವಾಗಿತ್ತು. ಮಹಿಳೆಯರಲ್ಲಿ ತಪಸ್ವಿನಿಯ ಸ್ಥಾನಮಾನ ಗೌರವಗಳಿಗೆ ಪಾತ್ರವಾಗಿದ್ದ ಸೀತೆಯ ಪ್ರಭಾವವೂ ಸದ್ದುಗದ್ದಲವಿಲ್ಲದೆ ಕೆಲಸಮಾಡಿತ್ತು!

ಕಾನೂರು ಮುತ್ತಳ್ಳಿಗಳಿಗೆ ಮಧ್ಯೆ, ರಸ್ತೆಗೆ ಸಮೀಪವಾಗಿ, ಕಾಡಿನ ನಡುವೆ ಇದ್ದ ಕಳ್ಳಂಗಡಿ ಕುಸಿದುಬಿದ್ದು, ಒರಲೆ ಹಿಡಿದು ಪಾಳಾಗಿತ್ತು. ನಾಲ್ಕಾರು ಗ್ರಾಮಗಳಿಗೆ ಅನುಕೂಲವಾಗುವಂತೆ ಒಂದು ಆಸ್ಪತ್ರೆ, ಸ್ಕೂಲು, ಪೋಸ್ಟಾಫೀಸು, ಅಂಗಡಿಗಳು ಮೂಡಿ ವರ್ಧಿಸುತ್ತಿದ್ದುವು. ಹಿಂದೆ ಬೈಸಿಕಲ್ಲಿನ ಪರಿಚಯಕ್ಕೂ ಪರದೇಶಿಯಾಗಿದ್ದ ಆ ರಸ್ತೆ ಮೋಟಾರುಕಾರು, ಬಸ್ಸುಗಳ ಕೋಟಲೆಯಿಂದ ಬೇಸರಗೊಂಡಿತ್ತು; ಸ್ವದೇಶಿ ಖಾದಿಗಳ ಪ್ರಚಾರವೂ ತಕ್ಕಮಟ್ಟಿಗೆ ನಡೆದಿತ್ತು. ಗಾಂಧಿ ಟೋಪಿಗಳೂ ಆಗಾಗ ಬಂದು ಉಪನ್ಯಾಸ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದುವು. ಅಕ್ಷರ ಬಲ್ಲವರು ಪತ್ರಿಕೆಗಳನ್ನು ಓದುವ ಅಭ್ಯಾಸಮಾಡಿ, ವಿಶಾಲ ಪ್ರಪಂಚದ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಮಾತಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಮಾರಿಯ ಹರಕೆ, ದೆವ್ವದ ಪೂಜೆ ಮೊದಲಾದ ಮೂಢಾಚಾರಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ ಉತ್ಕೃಷ್ಟವಾದ ಮತವಿಧಾನಗಳು ಆಚರಣೆಗೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದುವು. ಕಾಡಿಗೆ ನಾಗರಿಕತೆ ಕಾಲಿಟ್ಟಿತ್ತು.

ಕಾನೂರಿನಲ್ಲಿ ಹೂವಯ್ಯನ ಪ್ರಯತ್ನದಿಂದ ಬೇಲರೂ ಸೇರೆಗಾರ ಸೋಮಯ್ಯಸೆಟ್ಟರೂ (ಅವರು ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಗೆ ಹೋಗಿ ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬಂದು ಮೂರು ವರ್ಷಗಳಾಗಿತ್ತು) ಗಟ್ಟದವರೂ ಕುರಿಮಂದೆಯಂತೆ ಬಿಡಾರಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಹಂದಿಗಳಂತೆ ವಾಸಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಸುವ್ಯವಸ್ಥಿತವಾದ ಸಣ್ಣ ಸಣ್ಣ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ಆದಷ್ಟು ಚೊಕ್ಕಟವಾಗಿ ಬದುಕುತ್ತಿದ್ದರು. ಕಾಯಿಲೆ ಬಂದರೆ ಜೋಯಿಸರಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗುವುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಆಸ್ಪತ್ರೆಗೆ ಹೋಗುವುದನ್ನು ಕಲಿತಿದ್ದರು. ನಿಂಗನ ಮಗ ಪುಟ್ಟ ಸೀತೆಯ ಪ್ರಯತ್ನದಿಂದ ಅಕ್ಷರಸ್ಥನಾಗಿ, ಮದುವೆಯಾಗಿ ಕೆಳಕಾನೂರಿನಲ್ಲಿ ಒಕ್ಕಲಾಗಿದ್ದನು. ಈಗ ಅವನನ್ನು ಬೇಟೆಗಾರ ಪುಟ್ಟಣ್ಣನಿಂದ ಬೇರ್ಪಡಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ 'ಸಣ್ಣ ಪುಟ್ಟಣ್ಣ' ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಕಾನೂರು ಮನೆಯೂ ಕೂಡ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಕಿತ್ತು ಹೊಸದಾಗಿ ಕಟ್ಟಲ್ಪಟ್ಟು ನವೀನತೆಗೆ ಯೋಗ್ಯವಾದ ಆಕಾರದಿಂದ ಮೆರೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ಆದರೆ ಈಗ ಹೂವಯ್ಯ ಅಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ.

ಹಿಂದೆ ಹಳಪೈಕದ ತಿಮ್ಮ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರಿಗೂ ಸೇರೆಗಾರ ರಂಗಪ್ಪಸೆಟ್ಟರಿಗೂ ಕಳ್ಳು ಕಾಯಿಸಿಕೊಡುತ್ತಿದ್ದ ಎತ್ತರವಾದ ಕಾನುಬೈಲಿನಲ್ಲಿ ಒಂಟನು ಸುಂದರ ಮಂದಿರವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿ, ಅಲ್ಲಿ ಕರ್ಮಯೋಗಿಯಾಗಿ ತಪಸ್ವಿಯಾಗಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಓಬಯ್ಯ ಸಂಸಾರದ ಗೊಡವೆಗೆ ಹೋಗದೆ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಹೂವಯ್ಯನ ಕಿಂಕರನಾಗಿ ಸೇವೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದನು. ಕೆಲವರು ಅವನಿಗೆ ದೊರೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಗೌರವವನ್ನು ಕಂಡು ಕರುಬಿ 'ಮುಖವೆಲ್ಲ ಮೈಲಿಕಜ್ಜಿ! ಒಕ್ಕಣ್ಣ! ಆ ವಿಕಾರಕ್ಕೆ ಯಾರುತಾನೆ ಹೆಣ್ಣು ಕೊಡ್ತಾರೆ? ಹೆಣ್ಣುಸಿಕ್ಕದಿದ್ದುದಕ್ಕೆ ವೇಷ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಬೆಕ್ಕಿನ ಸನ್ಯಾಸ ತೊಗೆದುಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ!' ಎಂದು ಅಂದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಪುಟ್ಟಣ್ಣ ಮೊದಲಿನಂತೆಯೇ ಬೇಟೆಗಾರನಾಗಿ, ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸವನ್ನು ಪೂರೈಸಿ ಬಂದು ಸೀತೆಯ ತಂಗಿ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗಿ ಮೆರೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಕಾನೂರು ವಾಸಪ್ಪಗೌಡಸರಿಗೆ ಬೇಟೆಯಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾಗಿಯೂ ಬೇರೆಕೆಲಸಗಳಲ್ಲಿ ಗೌಣವಾಗಿಯೂ ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿಯಾಗಿದ್ದನು! ಅವನೂ ಹೂವಯ್ಯನ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಓಬಯ್ಯನಂತೆ ಇರಬೇಕೆಂದು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದ್ದನು. ಆದರೆ ಬೇಟೆಯ ಹುಚ್ಚಿನಿಂದ ಪಾರಾಗಲಾರದೆ ಗಿರಿನತ್ತಿಯ ಮಂದಿರದಿಂದ ಗಿರಿಪಾದದ ಮನೆಗೆ ಮೆಲ್ಲಗೆ ಜಾರಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದನು! ಶಿಖ್ರದ ಮಂದಿರತಮ ಚಳಿಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಕಣಿವೆಯ ಮನೆಯ ಬೆಚ್ಚನೆಯ ಮಡಿಲೆ ಅವನಿಗೆ ಸುಖದಾಯಕವಾಗಿತ್ತು. ಅವನ ಆ ವರ್ಗಾವರ್ಗಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಎಲ್ಲರೂ ಹಾಸ್ಯಮಾಡಿ ನಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಸೀತೆ ಕೆಮ್ಮಿನ ನೆವದಿಂದ ಕೆಳಗಿಳಿದವನು ಮೇಲಕ್ಕೆ ಹೋಗದೆ ಇತರರಿಂದ ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಬಟ್ಟೆಬರೆಗಳನ್ನು ತರಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದನಂತೆ ಕಾನೂರಿನ ಹೊಸ ಸೊಸೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿದೇವಿಯಂತೂ ಸಮಯ ದೊರೆತಾಗಲೆಲ್ಲ ಪುಟ್ಟಣ್ಣನನ್ನು ಹಾಸ್ಯಮಾಡಿ ಜೀವ ಹಿಂಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಅದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಅವನು ರಾಗವಾಗಿ "ಸಾಕು ಸುಮ್ಮನಿರಿ ಅಮ್ಮಾ; ನಾನೆಲ್ಲ ಬಲ್ಲೆ. 'ನಾನೂ ಅಕ್ಕಯ್ಯನ ಹಾಂಗೆ ಇರ್ತೀನಿ, ಇರ್ತೀನಿ' ಅಂತ ಹೇಳಿದ್ದು, ಕಡೆಗೆ ಹೇಳದೆ ಕೇಳದೆ ವಾಸಪ್ಪಗೌಡರ ಸಂಗಡ ಹಸೇಮೇಲೆ ಕೂತದ್ದು

ಯಾರು? ನೀವೋ? ನಾನೋ?" ಎಂದು ಮೊದಲಾಗಿ ಅಣಕಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೆ ಅಂತಹ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳುವುದಕ್ಕೆ ಪ್ರಿಯವಾಗಿಯೇ ಅವನನ್ನು ಹಾಗೆ ಕೆಣಕುತ್ತಿದ್ದಳು!

* * *

ವೈಶಾಖಮಾಸದ ಒಂದು ಪೂರ್ಣಿಮಾ ರಾತ್ರಿಕೊನೆಗೊಂಡು ರಮಣೀಯವಾಗಿ ಪ್ರಾತಃಕಾಲವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಕಾನೂರು ಮನೆಯಿಂದ ಕಾನುಬೈಲಿನ ಶಿಖರಕ್ಕೇರಿ ಸುತ್ತಿ ಸುತ್ತಿ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದ ಹೊಸದಾಗಿ ಮಾಡಿದ್ದ ರಸ್ತೆಯಲ್ಲಿ ಕೆಂಚಗೆ, ಎತ್ತರವಾಗಿ, ಬಲಿಷ್ಠನಾಗಿ, ಭದ್ರರೂಪಿಯಾಗಿದ್ದ ತುಪ್ಪುಳುಮೀಸೆಯ ತರುಣನೊಬ್ಬನು ಖಾದಿ ಬಿಳಿಯ ಪಾಯಿಜಾಮೆಯನ್ನೂ ಖಾದಿಯ ಪಂಜಾಬಿಯನ್ನೂ ಧರಿಸಿ, ಬಯಲುಸೀಮೆಯ ತೆಳ್ಳನೆಯ ಮೆಟ್ಟುಗಳನ್ನು ಮೆಟ್ಟಿ ನುಣ್ಣಗೆ ಹೊಳೆಯುವಂತೆ ಬಾಚಿ ಬೈತಲೆ ತೆಗೆದಿದ್ದ ಕ್ರಾಪಿನಿಂದ ಶೋಭಿಸುತ್ತ ನಿರಾಯಾಸವಾಗಿ ಹಾರಿಹಾರಿ ನಡೆಯುತ್ತ, ಶಿಖರದಲ್ಲಿದ್ದ ಮಂದಿದರದ ಕಡೆಗೆ ಸಾಗುತ್ತಿದ್ದನು. ಅವನ ಎರಡು ಪಕ್ಕಗಳಲ್ಲಿ ಇಬ್ಬರು ಸಣ್ಣ ಹುಡುಗರು ಅವನಂತೆಯೇ ಉಡುಪನ್ನೂ ಕ್ರಾಪನ್ನೂ ಧರಿಸಿ, ಕೇಕೆ ಹಾಕುತ್ತಾ ಸ್ಪರ್ಧೆಯಿಂದಲೋ ಎಂಬಂತೆ ಹಿಂಬಾಲಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಒಬ್ಬ ಹುಡುಗ ಮುತ್ತಳ್ಳಿ ಚಿನ್ನಯ್ಯಗೌಡರ ಮಗ ಹನ್ನೊಂದು ವರ್ಷದ ರಮೇಶನಾಗಿದ್ದನು. ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಅವನಿಗಿಂತಲೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಹಿರಿಯವನಾಗಿದ್ದ ಸೀತಮನೆ ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರ ಮಗ ಶಂಕರಯ್ಯನಾಗಿದ್ದನು.

ರಮೇಶ ಮುಂದೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದ ತರುಣನ ಕೈಯನ್ನು ಓಡಿಹೋಗಿ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು "ಸಣ್ಣ ಮಾವ, ನಾನೇ ಗೆದ್ದೆ! ಶಂಕರ ಹಿಂದೆ ಬಿದ್ದ!" ಎಂದು ಬಿಳಿಯ ಹಲ್ಲುಗಳೆಲ್ಲ ಮುದ್ದಾಗಿ ಶೋಭಿಸುವಂತೆ ಕೋಮಲವಾದ ಕೆಂದುಟಿಗಳನ್ನು ತೆರೆದು ನಕ್ಕನು.

ಶಂಕರನೂ ಹಿಂದಿನಿಂದ "ನನ್ನ ಕಾಲಿಗೆ ಮುಳ್ಳು ಹೊಕ್ಕಿತು. ನಾನೇನು ಮಾಡಲಿ!" ಎಂದನು.

ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಹಿಂದಿನಿಂದ ಚಿನ್ನಯ್ಯನ ಜೊತೆಯಾಗಿ ಮೆಲ್ಲಗೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಕೂದಲು ಹಣ್ಣಾಗತೊಡಗಿದ್ದ ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರು "ಓ ವಾಸಪ್ಪಾ" ಎಂದು ಓರೆಗಣ್ಣಿನಿಂದ ನೋಡುತ್ತಾ ಕಂಚಿನ ಧ್ವನಿಯಿಂದ ಕರೆದರು.

ಮುಂದೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದ ತರುಣನೂ ಹುಡುಗರೂ ತಿರುಗಿ ನಿಂತು ಬೆಟ್ಟದ ಇಳಿಜಾರಿನ ಕಡೆಗೆ ನೋಡಿದರು.

ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರು ಮತ್ತೆ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಕಂಚಿನ ಧ್ವನಿಯಿಂದಲೇ "ನಿಲ್ಲ ಮಾರಾಯಾ; ನಾವೂ ಬರ್ತೀವಿ, ಏನು ಹೊಸ ಹೆಣ್ಣು ಮದುವೆಯಾದ ಹುಮ್ಮಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ನಿನಗೆ ಗುಡ್ಡ ಹತ್ತುವುದೆಂದರೆ ಕುಶಾಲಾಗಿದೆ!" ಎಂದು ಮುಂದುವರಿಯತೊಡಗಿದರು.

ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರ ಕರೆಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಹಿಂತಿರುಗಿ ನಿಂತ ವಾಸಪ್ಪ ಅವರು ತಾನಿದ್ದೆಡೆಗೆ ಮೆಲ್ಲಗೆ ಏರಿಬರುವವರೆಗೂ ಅವರನ್ನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ನಟಿಸುತ್ತಿದ್ದನೇ ಹೊರತು, ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಅವನ ದೃಷ್ಟಿ ಮತ್ತೊಂದು ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ನೆಟ್ಟಿತ್ತು; ಹಿಂತಿರುಗಿ ನಿಂತ ಕೂಡಲೆ ಅವನ ಕಣ್ಣು ಪುಟ್ಟಮ್ಮನ ಆರು ವರ್ಷದ ಹೆಣ್ಣು ಹುಡುಗಿ ಲಲಿತೆಯನ್ನು ಕೈಹಿಡಿದು ನಡೆಸಿಕೊಂಡು ಖಾದಿ ಸೀರೆಯನ್ನುಟ್ಟು ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಸೀತೆ, ಒಂದು ವರ್ಷದ ಗಂಡು ಕೂಸನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಪುಟ್ಟಮ್ಮ, ಮತ್ತು ಅವರೊಡನೆ ಸಿಂಗಾರಗೆಯ್ದ ವಸಂತಶ್ರೀಯಂತೆ ನೀಲಿಯ ರೇಷ್ಮೆಯ ಸೀರೆಯುಟ್ಟು ಬರುತ್ತಿದ್ದ ತನ್ನ ನೂತನ ರತಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿ ಇವರ ಮೇಲೆ ಎರಗಿತ್ತು. ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರ ನುರಿತ ಅನುಭವಕ್ಕೆ ಅದು ಗೊತ್ತಾಗದೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ವಾಸಪ್ಪನಿಗೆ ಒಂದುಮಾರು ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಬಂದೊಡನೆಯೇ "ಸಾಕು ಕಣೋ! ಎಷ್ಟು ನೋಡೋದು? ದೃಷ್ಟಿಯಾಗಿಬಿಟ್ಟರೆ! ತಿರುಗು, ಹೋಗೋಣ" ಎಂದು ಹಾಸ್ಯ ಮಾಡಿದರು.

ವಾಸಪ್ಪ ನಾಚಿ ತಿರುಗಿ ಮುಂದುವರಿಯುತ್ತ "ಕಕ್ಕಯ್ಯ, ನೀವು ಸುಮ್ಮನಿರಿ, ನನಗೆಲ್ಲ ಗೊತ್ತದೆ. ನೀವು ಹುಡುಗರಾಗಿದ್ದಾಗ ಎಷ್ಟು ಸಂಯಮಿಗಳಾಗಿದ್ದಿರಿ ಎಂದು! ನಿಮಗೆ ಮರೆತುಹೋಗಿದ್ದರೆ ಹೂವಣ್ಣಯ್ಯನನ್ನು ಕೇಳಿ, ಹೇಳ್ತಾರೆ!" ಎಂದು ಹೊಂಬಿಸಿಲಿನಲ್ಲಿ ಹಾರಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಬಣ್ಣದ ಚಿಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ಹಿಡಿಯಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಹುಡುಗರನ್ನು ಕುರಿತು "ಬನ್ನಿ, ಬನ್ನಿ, ಹೊತ್ತಾಯ್ತು" ಎಂದು ಕರೆದನು.

'ಹೊತ್ತಾಯ್ತು' ಎಂಬುದನ್ನು ಕೇಳಿ, ಹಿಂದೆ ಸ್ವಲ್ಪ ದೂರದಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಪುಟ್ಟಮ್ಮ, 'ಲಕ್ಷ್ಮೀ, ಮಾಧೂನ ಸ್ವಲ್ಪ ಕರಕೊಳ್ಳಿಯಾ? ನನಗೆ ದಣಿವು!' ಎಂದಳು.

"ನನಗೂ ಸಾಕಾಗಿದೆ" ಎಂದುಸುರಿ, ಮುಂದೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದ ಲಕ್ಷ್ಮಿದೇವಮ್ಮನವರ ಸವಾರಿ ಹಿಂತಿರುಗಿಯೂ ನೋಡಲಿಲ್ಲ. ಆರೋಗ್ಯವಾಗಿ ರತಸವತ್ತಾಗಿದ್ದ ಅವಳಿಗೆ ದಣಿವಾಗಿಯೂ ಇರಲಿಲ್ಲ; ಕೂಸನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ಹತ್ತಿದರೆ ದಣಿವಾಗುತ್ತಲೂ ಇರಲಿಲ್ಲ; ಆದರೆ ಕೂಸನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಳ್ಳುವುದರಿಂದ ತನ್ನ ಶೃಂಗಾರವೆಲ್ಲ ಹಾಳಾಗಿಬಿಡುತ್ತದೆಯೋ, ಎಲ್ಲಿ ಬಟ್ಟೆ ಹಾಳಾಗಿಬಿಡುತ್ತದೆಯೋ ಎಂಬುದು ಅವಳ ಒಳಗುಟ್ಟಾಗಿತ್ತು.

ಸೀತೆಗೆ ತಂಗಿಯ ಒಭಾವ ಗೊತ್ತಾಗಿ, ನಗುತ್ತ "ಸಾಕು ಸಾಕು, ಎತ್ತಿಕೊಳ್ಳು! ಈಗಲೇ ಹೀಗೆಂದರೆ ಮುಂದೆ ಹೇಗೆ?" ಎಂದು ಅಕ್ಕರೆಯಿಂದ ಗದರಿಸಿದಳು.

ಪುಟ್ಟಮ್ಮ "ಮುಂದೆ ಹ್ಯಾಗೇ? ಅವಳ ಬಾಲೆ ಎತ್ತಿಕೊಳ್ಳಾಕೆ ಒಬ್ಬಳು ಜವಾನಗಿತ್ತಿ ಬೇಕು ಅಂತ ಕಾಣ್ತದೆ! ವಾಸೂಗೆ ಈಗಲೆ ಹೇಳಿದ್ದರೆ ವಾಸಿ" ಎಂದು ಮುಂದೆ ದೂರದಲ್ಲಿ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಮಾತಾಡಿಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದ ಗಂಡಸರ ಗುಂಪನ್ನು ನೋಡಿ "ವಾಸೂ! ಏ, ವಾಸು!" ಎಂದು ಕರೆದಳು.

ಆ ಕೂಗು ಅವರು ಯಾರಿಗೂ ಕೇಳಿಸಲಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಲಕ್ಷ್ಮಿ ತಟಕ್ಕನೆ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಓಡಿಬಂದು, ಅತ್ತಿಗೆಯ ಬಾಯಿಮುಚ್ಚಿ "ದಮ್ಮಯ್ಯಾ, ಸುಮ್ಮನಿರಿ. ನಿಮ್ಮ ಪುಣ್ಯ!" ಎಂದು ತನ್ನೆರಡೂ ಅಲಂಕೃತವಾಗಿದ್ದ ತೋಳ್ಗಳನ್ನೂ ಕೂಸಿನ ಮುಂದೆ ಚಾಚಿ "ಮಾಧೂ, ಬಾ ಅಪ್ಪಾ" ಎಂದು ಮಾಧುವನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ಬಿರುಬಿರನೆ ಮೇಲೇರಿದಳು.

ಸೇರೆಗಾರ ಸೋಮಯ್ಯಸೆಟ್ಟರ ಆಳುಗಳೂ, ಬೇಲರೂ, ಸುತ್ತಮುತ್ತಣ ಹಳ್ಳಿಗಳ ಅನುಕೂಲಸ್ಥರೂ, ವಾಸುವಿನ ಸಹಪಾಠಿಗಳಾಗಿದ್ದ ಅಗ್ರಹಾರದ ವೆಂಕಪ್ಪಯ್ಯನವರ ಇಬ್ಬರು ಮಕ್ಕಳೂ, ಇನ್ನೂ ಅನೇಕರು ಬುದ್ಧ ಜಯಂತಿಯ ಉತ್ಸವಕ್ಕಾಗಿ, ಹಸುರು ಹೂ ತಳಿರು ತೋರಣಗಳಿಂದಲೂ ವಿವಿಧ ಪರಿಮಳಗಳಿಂದಲೂ ತಪೋವನದಂತೆ ಶೋಭಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಮಂದಿರದಲ್ಲಿ ಕಿಕ್ಕಿರಿದಿದ್ದರು. ವಾಸು ತನ್ನ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಸ್ನೇಹಿತರೊಡನೆ ತರಳಸುಲಭವಾದ ಅಟ್ಟಹಾಸದಿಂದ ಮಾತಾಡತೊಡಗಿದನು. ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರು ಪರಿಚಯದವರನ್ನೆಲ್ಲ ಮಳೆ ಬೆಳೆಗಳ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಆರೋಗ್ಯದ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಮಾತಾಡಿಸತೊಡಗಿದರು. ಸೀತೆ, ಪುಟ್ಟಮ್ಮ, ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಮೂವರೂ ಮಹಿಳೆಯರ ಗುಂಪಿಗೆ ಹೋಗುವ ಮೊದಲು ಹೂವಯ್ಯನ ಕೊಟಡಿಗೆ ಹೋದರು. ಸೀತೆ ತನ್ನ ವಾಡಿಕೆಯಂತೆ ಹೂವಯ್ಯನನ್ನು ಕಾಲು ಮುಟ್ಟಿ ನಮಸ್ಕರಿಸಿದಳು. ಅವನು ತನ್ನೆದುರಿಗೆ ಇದ್ದ ಬುದ್ಧದೇವನ ಪಟಕ್ಕೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ, ಅದನ್ನು ಗುರುದೇವನಿಗೆ, ಸಮರ್ಪಿಸಿದನು. ಮತ್ತು ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಕಂಕುಳಿಂದ ಮಾಧುವನ್ನು ಕರೆದತ್ತಿ, ತೊಡೆಯಮೇಲೆ ಕೂರಿಸಿಕೊಂಡು, ಮುದ್ದಿಸುತ್ತಾ ಸಂಭಾಷಿಸಿದನು.

ಸ್ವಲ್ಪಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಉತ್ಸವ ಆರಂಭವಾಯಿತು. ವಾಸು, ಆತನ ಇಬ್ಬರು ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಮಿತ್ರರು, ಶಂಕರಯ್ಯ, ರಮೇಶ ಇಷ್ಟು ಜನರು ವೇದಿಕೆಯ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ನಿಂತು ನವಜೀವನ ಮಂತ್ರಗಾನವನ್ನು ಹಾಡತೊಡಗಿದರು. ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಹಿಂದುಗಡೆಯಿಂದ ಹಾರ್ಮೋನಿಯಂ ಬಾರಿಸುತ್ತಾ ಹಿಮ್ಮೆಳವಾಗಿದ್ದಳು. ಸೀತೆ ತಾನು ಕೂತೆಡೆಯಿಂದಲೇ ಮಾನಸಿಕವಾಗಿ ಅದರಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸಿದ್ದಳು. ಆ ರಮಣೀಯವನಂತ ಪ್ರಭಾತದಲ್ಲಿ, ಶಿಖರ ಕಂದರಮಯವಾದ ಸಹ್ಯಾದ್ರಿಯ ವನಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ, ಹೊಸದಾಗಿ ಮೂಡಿಬಂದ ದಿನಮಣಿಯ ಕಾಂಚನಕಾಂತಿಯಲ್ಲಿ, ಗಿಳಿಕಾಮಳ್ಳಿ ಕಾಜಾಣ ಕೋಗಿಲೆ ಪಿಕ್ಕಾರ ಮೊದಲಾದ ಹಕ್ಕಿಗಳಿಂಚರದೊಡಗೂಡಿ ಆ ಗಾನ ಆಲಿಸಿದವರನ್ನೆಲ್ಲ ಬೇರೊಂದು ನವೀನ ಆಶಾಜಗತ್ತಿಗೆ ತೆಲಿಸಿತು.

ಉದಯಿಸುತಿಹನದೊ ಅಭಿನವ ದಿನಮಣಿ

ಸಹ್ಯಾದ್ರಿಯ ಶೃಂಗಾಳಿಯ ಮೇಲೆ.

ಹರಿದೋಡಿದೆ ನಿಶೆ, ನಗೆ ಬೀರಿದೆ ಉಷೆ,

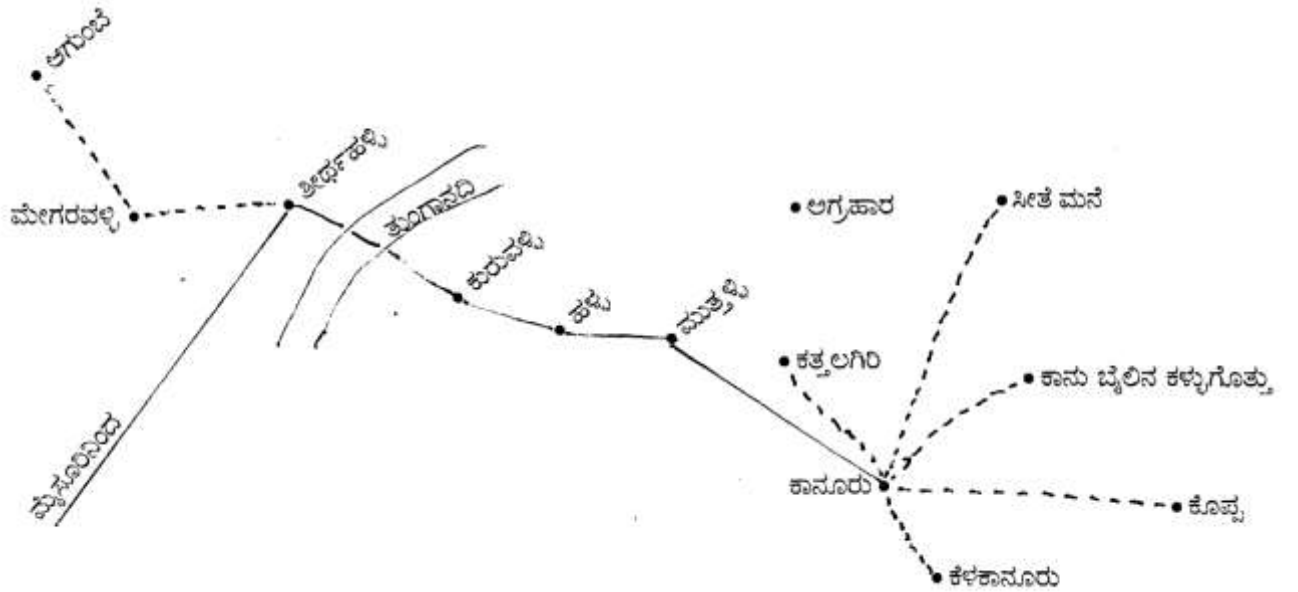
ತೀಡುತಲಿದೆ ತಂಗಾಳಿಯ ಲೀಲೆ.
 ಮಲೆನಾಡನು ಮನಮೋಹಿಸುತಿದೆ ಓ
 ದಿನಮುಖದಿನ ಕಾಂಚನಕಾಂತಿ;
 ಏಳೇಳಿರಿ! ಕರೆಯುತ್ತಿದೆ ಕೇಳಿರಿ,
 ಓ ನವಜೀವನ ಸಂಕ್ರಾಂತಿ!

ಉದಯಿಸುತಿದೆ ನೂತನಯುಗದೇವತೆ!
 ಮಿಥ್ಯೆಯ ಮೌಢ್ಯತೆಯನು ಸೀಳಿ;
 ಜ್ಞಾನದ ವಿಜ್ಞಾನದ ಮತಿಖಡ್ಗದಿ
 ಮೈದೋರುವಳೈ ನವಕಾಳಿ!
 ಕೆಚ್ಚಿನ ನೆಚ್ಚಿನ ತನುಮನ ಪಟುತೆಯ
 ಸಂಪಾದಿಸಿ ಓ ಮೇಲೇಳಿ;

ಕಣ್ಣೆರೆಯಿರಿ ನವಕಾಂತಿಗೆ, ಶಾಂತಿಗೆ,
 ಓ ಕ್ರಾಂತಿಯ ಪುತ್ರರೆ, ಬಾಳಿ!

ಅನುಬಂಧಗಳು*:

ಅನುಬಂಧ ೧ - ಕಾನೂರು ಹೆಗ್ಗಡಿತ ಕಾದಂಬರಿಯ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ನಕ್ಷೆ

ಪುಟ್ಟಣ್ಣ (ಕಾನೂರು ಮನೆಯಲ್ಲಿರು ಆಗಂತುಕ. ಒಳ್ಳೇ ಬೇಟೆಗಾರ)

ರಂಗಪ್ಪಸೆಟ್ಟಿ (ಸೇರೆಗಾರ)

ಗಂಗೆ (ರಂಗಪ್ಪಸೆಟ್ಟಿಯ ಪ್ರೇಯಸಿ)

ಹಳವೈಕದ ತಿಮ್ಮ (ಕಳ್ಳು ಕಾಯಿಸುವವ)

ಡೊಳ್ಳು ಹೊಟ್ಟೆ ಸೋಮ (ಗಟ್ಟಿದ ಕೆಳಗಿನ ಆಳು)

-

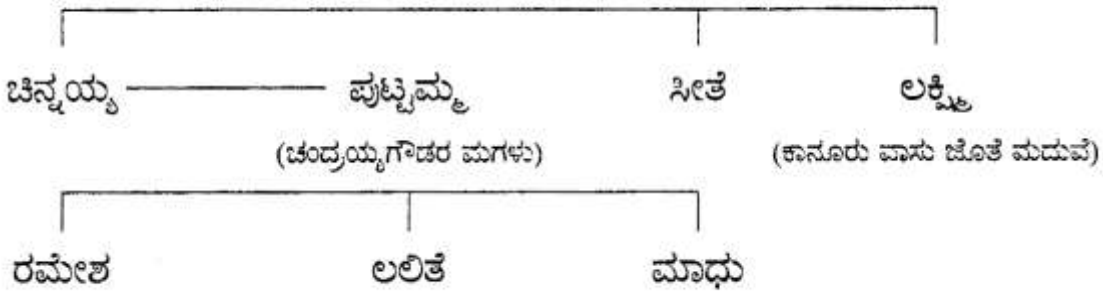
ಜೀತದಾಳುಗಳು

ಸಿದ್ದ, ಬೇಲರ ಬೈರ, ಕಾಳ, ಮಂಜ, ಕೆಂಚ, ಗುತ್ತಿ (ನಣ್ಣ ಕುಳ್ಳ-ಜೀತದಾಳುಗಳು)

ದೊಡ್ಡರುದ್ರ, ಸಣ್ಣರುದ್ರ, ಸುಕ್ರಾ, ಸೇಸಿ, ಗಂಗ, ನಿಂಗ, ಪುಟ್ಟ

೧. ಮುತ್ತಳ್ಳಿ

ಶ್ಯಾಮಯ್ಯಗೌಡ - ಗೌರಮ್ಮ

- ಕುಂಬಾರ ನಂಜ (ಆಳು)

- ಕುಂಬಾರ ನಂಜನ ಹೆಂಡತಿ)

- ರಂಗಿ (ಕುಂಬಾರ ನಂಜನ ಮಗಳು)

೩. ಕೆಳಕಾನೂರು

ಅಣ್ಣಯ್ಯಗೌಡ (ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡನ ಒಕ್ಕಲು) - ನಾಲ್ಕು ಜನ ಹೆಂಡತಿಯರು

೪. ನೀತೆಮನೆ

ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡ - ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರ ಹೆಂಡತಿ (ನಾಗಮ್ಮನವರ ಸೋದರಿ)

೫. ಅಗ್ರಹಾರ

ವೆಂಕಪ್ಪ ಜೋಯಿಸ - ವೆಂಕಪ್ಪ ಜೋಯಿಸರ ಹೆಂಡತಿ

|

ವೆಂಕಪ್ಪ ಜೋಯಿಸರ ಎರಡು ಮಕ್ಕಳು

೬. ಇತರೆ ಪಾತ್ರಗಳು

- ಕಿಲಿಸ್ತರ ಮಾರ್ಕ
- ಕಳ್ಳಂಗಡಿಯವನು
- ಕೃಷ್ಣಯ್ಯ ಸೆಟ್ಟಿ
- ತಿಮ್ಮಯ್ಯ ಸೆಟ್ಟಿ (ಗಂಗೆಯ ಗಂಡ)
- ಮುದ್ದೂರು ಭರ್ಮೇಗೌಡ
- ಮೇಗರವಳ್ಳಿ ನಾಗಪ್ಪಗೌಡ
- ಅತ್ತಿಗದ್ದೆ ಹಿರಿಯಣ್ಣಗೌಡ
- ಎಂಟೂರು ಶೇಷಗೌಡ
- ಬೈದೂರು ಬಸವೇಗೌಡ
- ನೆಲ್ಲುಹಳ್ಳಿ ಪೆದ್ದೆಗೌಡ (ಸುಬ್ಬಮ್ಮನ ತಂದೆ)

ಅನುಬಂಧ ೨

ಕಾದಂಬರಿಯ ಪಾತ್ರಗಳ ಪರಿಚಯ

ಅಣ್ಣಯ್ಯಗೌಡ : ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರ ಗದ್ದೆ ತೋಟಗಳನ್ನು ಗಡಿ, ಗುತ್ತಿಗೆಗೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಕೆಳಕಾನೂರಿನಲ್ಲಿ ಒಕ್ಕಲಾಗಿದ್ದವರು. ಅವರ ಮೂವರು ಹೆಂಡತಿಯರು ಸತ್ತಿದ್ದು ನಾಲ್ಕನೆಯ ಹೆಂಡತಿ ರೋಗಿಷೆಯಾಗಿದ್ದಳು. ದ್ವಿತೀಯ ಪತ್ನಿಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದವನೇ ಓಬಯ್ಯ. ಮೂರನೆಯ ಹೆಂಡತಿಗೂ ಹುಟ್ಟಿದ ಒಬ್ಬಳು ಏಳೆಂಟು ವಯಸ್ಸಿನ ಮಗಳಿದ್ದಳು. ಹೆಣ್ಣುಗಳಿಗೆ ತೆರವನ್ನು ತೆರಲು ಸಾಲ ಮಾಡಿ ಸುಸ್ತಾಗಿದ್ದರು.

ಮಗನಿಗೆ ಲಗ್ನ ಮಾಡಲು ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರು ಸಾಲ ಕೊಡಲು ನಿರಾಕರಿಸಿದಾಗ ತನ್ನ ಮಗನ ನಿಂದನೆಗೆ ಗುರಿಯಾಗುತ್ತಾರೆ. ಮಗನ ಮಾತನ್ನನುಸರಿಸಿ. ಕೆಳಕಾನೂರಿನಿಂದ ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರಲ್ಲಿ ಒಕ್ಕಲಾಗಿ ಹೋಗಲು ಕೆಳಕಾನೂರಿನಿಂದ ಹೊರಡುವಾಗ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರಿಗೆ ಸಿಕ್ಕಿಹಾಕಿಕೊಳ್ಳುವ ಅಣ್ಣಯ್ಯಗೌಡರು ಕೊನೆಗೆ ದೇಶಾಂತರ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ಪತ್ನಿ, ಮಗಳನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡು ಕೊನೆಗೆ ಅಪರಿಚಿತ ನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಅಸುನೀಗುತ್ತಾರೆ. ಮಲೆನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಮದುವೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಒಂದು ಶಿಷ್ಟ ಬದ್ಧ ಜೀವನ ನಡೆಸದೆ, ತೆರಕ್ಕಾಗಿ ಸಾಲ ಮಾಡಿ ಸಂಸಾರದ ಶೂಲದಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿ ಒದ್ದಾಡುವವರ ಮಾದರಿಯಂತೆ ಅಣ್ಣಯ್ಯಗೌಡರ ಕುಟುಂಬ ಬಿಂಬಿತವಾಗಿದೆ.

ಓಬಯ್ಯಗೌಡ : ಕೆಳಕಾನೂರು ಅಣ್ಣಯ್ಯಗೌಡರ ಮಗ ಸಾಕಷ್ಟು ಸ್ಥಿತಿವಂತರಾಗಿದ್ದ ಅಣ್ಣಯ್ಯಗೌಡ ಅಧಿಕ ತೆರಕೊಟ್ಟು ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ಕಂಡು ಕೋಪಗೊಂಡ ಈ ಯುವಕ ಕ್ರಮೇಣ ಎಲ್ಲ ದುಶ್ಚಟಗಳಿಗೆ ಬಲಿಯಾಗುತ್ತಾನೆ. ಗಂಗೆ ಯ ಸಹವಾಸದಿಂದ ವ್ಯಭಿಚಾರಿಯಾದ ಓಬಯ್ಯ ದುಡ್ಡಿಗಾಗಿ ಕಳ್ಳತನ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಚಂದ್ರಮೌಳಶ್ವರ ಸ್ವಾಮಿಯ ಗುಡಿಯ ಬಳಿಯ ಹೊಳೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ದೇವರಮೀನನ್ನು ಕದ್ದು ಮಾರಿ ಕಳ್ಳು ಕುಡಿಯುತ್ತಾನೆ. ತಂಗಿಯ ಕೈಯಲ್ಲಿದ್ದ ಕಡಗವನ್ನು ಸಂಚಿನಿಂದ ಅಪಹರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಯಾವುದೋ ದೂರದ ಸಂಬಂಧ ಸುಬ್ಬಮ್ಮನ ಮನಗದ್ದು ನೂರು ರೂಪಾಯಿ ನೋಟು ಸಾಲ ಪಡೆದ ಓಬಯ್ಯ ಮುಂದೆ ಅನೇಕ ಅವಾಂತರಗಳಿಗೆ ಕಾರಣನಾಗುತ್ತಾನೆ. ತಾವು ಕಡಿಸಿದ್ದ ಕಳ್ಳನಾಟಾವನ್ನು ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರು ಸಾಗಿಸುವ ಸಂಚನ್ನು ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರಿಗೆ ತಿಳಿಸುತ್ತಾನೆ. ಸುಬ್ಬಮ್ಮನಿಂದ ಪಡೆದ ನೋಟು ಹಗರಣವಾಗಿ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರಿಂದ ಹೊಡೆತ ತಿಂದು ಕೆಳನೂರು ಬಿಟ್ಟು ಸೀತೆಮನೆಗೆ ಸ್ಥಳಾಂತರವಾಗುವ ನಿರ್ಧಾರ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರಿಗೆ ಸಿಕ್ಕಿಕೊಂಡು ಸರ್ವಸ್ವವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡು ಉರು ಬಿಡುತ್ತಾನೆ. ಸೀತೆಮನೆಗೆ ಹೋಗದೆ ಮುದಿ ತಂದೆ ಹಾಗೂ ಮಲತಂಗಿಯ ಜೊತೆ ಸ್ವಲ್ಪಕಾಲ ಮೇಗರಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ಮಲತಂಗಿ ಸಾಯುತ್ತಾಳೆ. ಅನಂತರ ತಂದೆ-ಮಗ ಆಗುಂಬೆಯಲ್ಲಿ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಸೇರಿಕೊಂಡಾಗ ಮೈಲಿ ಬೇನೆಯಿಂದ ತಂದೆ ಸಾಯುತ್ತಾನೆ. ಮೈಲಿ ಬೇನೆಯಿಂದ ವಿಕಾರವಾದ ಓಬಯ್ಯ ಧರ್ಮಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಹೋಗಿದ್ದ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರಿಗೆ ಸಿಕ್ಕು ಕಾನೂರಿಗೆ ಹಿಂತಿರುಗಿ ನಂತರ ಹೂವಯ್ಯನ ಬಳಿ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ನಿಂತು ಸಮಯದ ಬದುಕು ಸಾಗಿಸುತ್ತಾನೆ. ಭೋರ್ಗರೆವ ನದಿಯೊಂದು ದಿಕ್ಕುದೆಸೆಯಿಲ್ಲದೆ ಹರಿದು ಕೊನೆಗೆ ಸಾಗರದೊಡನೆ ಸಂಗಮಿಸುವಂತೆ ಓಬಣ್ಣ ತನ್ನ ಕಟ್ಟು ಹರಿದ ಪಂಜಿನಂಥ ಬದುಕಿಗೆ ಸಾರ್ಥಕವನ್ನು ಹೂವಯ್ಯನ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ.

ಕಾಳ : ಶ್ಯಾಮಯ್ಯಗೌಡರ ಮನೆಯ ಆಳು. ಸೀತೆಯನ್ನು ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರ ಮಗ ಕೃಷ್ಣಪ್ಪನಿಗೆ ತಂದುಕೊಳ್ಳುವ ಬಗ್ಗೆ ಆಗುತ್ತಿದ್ದ ಮಾತುಕತೆಯನ್ನು ಮೊದಲು ಸೀತೆಗೆ ಹೇಳಿದವನು.

ಕುಂಬಾರ ನಂಜ : ಚಿನ್ನಯ್ಯನ ಮೀನು ಶಿಕಾರಿಯ ಜೊತೆಗಾರ. ಆಳು. ಕಳ್ಳುಕುಡಿಯಲು ತನ್ನ ಹೆಂಡತಿಯ ಕಿವಿಯ ಆಭರಣವನ್ನು ಕಿತ್ತು ಕಳ್ಳಂಗಡಿಗೆ ಕೊಡುವ ಮದ್ಯವ್ಯಸನಿ.

ಕೃಷ್ಣಪ್ಪ : ಸೀತೆಮನೆ ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡ ಮಗ. ಮುತ್ತಳಿಯ ಸೀತೆಯ ಜೊತೆ ಲಗ್ನ ನಿಷ್ಕರ್ಷೆಯಾದಾಗ ಉಲ್ಲಸಿತನಾಗುವ ಕೃಷ್ಣಪ್ಪ ಕೆಳಕಾನೂರು ಅಣ್ಣಯ್ಯಗೌಡರ ಸಂಸಾರವನ್ನು ಸೀತೆಮನೆಗೆ ಸ್ಥಳಾಂತರಿಸಲು ವಿಫಲನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಅಪ್ಪನ ಭರ್ತ್ಸನೆಯಿಂದ ನೊಂದು,

ಕಟ್ಟಿದ್ದ ಕೋವಿಗೆ ಬದ್ಧ ಹುಲಿಯನ್ನು ನೋಡಲು ಹೋಗುತ್ತಾನೆ. ಮರಿ ಹುಲಿಯ ಸಹವಾಸ ಬೇಡವೆಂದು ಜಾಕಿ ಹೇಳಿದರೂ, ತಂದೆಗೆ ತನ್ನ ಪೌರುಷವನ್ನು ತೋರಲು ಗಾಯಗೊಂಡ ಹುಲಿಯನ್ನು ಶಿಕಾರಿ ಮಾಡಲು ಹೋಗಿ ಕೊನೆಗೆ ಹುಲಿಗೆ ಬಲಿಯಾಗಿ ದಾರುಣವಾಗಿ ಸಾಯುತ್ತಾನೆ.

ಗಂಗ: ಬೈರನ ಮಗ. ಬೈರನ ಹೊಂಡ ತೊಣಕುವ ಕಾಯಕದಲ್ಲಿ ಮಗ ಜೊತೆಗಾರ. ಜೊತೆಗೆ ತನ್ನ ತಂದೆಯ ಕಣ್ಣಪ್ಪಿಸಿ ಕಳ್ಳಂಗಡಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ಸಾಲ ಮಾಡುವಷ್ಟು ಚಾಣಾಕ್ಷ. ಕಾನೂರು ಮನೆತನ ಪಾಲಾಗುವ ಮುನ್ನ ನಿಂಗನು ಹೂತಿದ್ದ ಹತಾರುಗಳನ್ನು ಕಳ್ಳಂಗಡಿಯ ಚಿಕ್ಕಣ್ಣನಿಗೆ ತೋರಿಸಿಕೊಟ್ಟು ಮಂತ್ರಿಸಿದ ತೆಂಗಿನಕಾಯಿ ಮತ್ತು ದೆಯ್ಯದ ಭಯದಿಂದ ಗಂಗ ಹುಡುಗ ಸಾವನ್ನಪ್ಪುತ್ತಾನೆ.

ಗಂಗ: ಸೇರೆಗಾರ ರಂಗಪ್ಪನೆಟ್ಟಿ ಘಟ್ಟದ ಕೆಳಗಿಂದ ತಂದ ಹೆಣ್ಣಾಳು. ಆಕೆ ರಂಗಪ್ಪ ಸೆಟ್ಟರ ಪ್ರೇಯಸಿ ಓಬಯ್ಯಗೌಡನನ್ನೂ ಹಾದಿ ತಪ್ಪಿಸಿದವಳು. ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡನನ್ನೂ ವಶಮಾಡಿಕೊಡವಳು. ಸುಬ್ಬಮ್ಮನನ್ನು ಮದುವೆಯಾದ ನಂತರ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರು ತನ್ನನ್ನು ಕಡೆಗಣಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ಸುಬ್ಬಮ್ಮನ ಮೇಲೆ ಅಸೂಯೆ ತಾಳುತ್ತಾಳೆ. ತನ್ನ ಪ್ರಿಯಕರನನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗಲು ಆಗದೆ, ಮುದುಕನ ಕೈಹಿಡಿದ ಗಂಗ ನಂತರ ಗಂಡನಿಂದ ಪ್ರಿಯಕರ ಹತನಾದ ಮೇಲೆ ರಂಗಪ್ಪನೆಟ್ಟರೊಡಗೂಡಿ ಕಾನೂರಿಗೆ ಬರುತ್ತಾಳೆ. ಮುಗ್ಧ ಸುಬ್ಬಮ್ಮನನ್ನು ಕೆಟ್ಟದಾರಿಗಳೆಯುತ್ತಾಳೆ. ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರು ಸುಬ್ಬಮ್ಮನನ್ನು ಹೊರಕ್ಕೆ ಅಟ್ಟಿದಾಗ, ಗಂಗ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರ ಮನೆಯಲ್ಲೇ ನೆಲೆಸುತ್ತಾಳೆ. ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರ ಸಾವಿನ ನಂತರ ಸಂಚು ಹೂಡಿ ಸುಬ್ಬಮ್ಮನ ಒಡವೆಗಳೊಡನೆ ಸೇರೆಗಾರರ ಜೊತೆ ಪರಾರಿಯಾಗುತ್ತಾಳೆ.

ಗೌರಮ್ಮ: ಮುತ್ತಳ್ಳಿ ಶ್ಯಾಮಯ್ಯಗೌಡರ ಧರ್ಮಪತ್ನಿ. ಚಿನ್ನಯ್ಯ, ಸೀತೆ ಮತ್ತು ಲಕ್ಷ್ಮಿಯರ ತಾಯಿ. ಸಂಸ್ಕೃತಳಾದ ಗೌರಮ್ಮನವರ, ಆಕೆಯ ಗರತಿಯ ಗಾಂಭೀರ್ಯ, ತಾಯಿಯ ಪವಿತ್ರತೆ, ನಿರ್ನಾಥತೆ, ಸಹಿಷ್ಣುತೆ ಚಿನ್ನಯ್ಯನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಹಿಡಿಸುತ್ತಿದ್ದವು. ತನ್ನ ಮಗಳು ಸೀತೆಯ ಮದುವೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಯಾವುದೇ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಹೇಳಲಾರದಂತೆ ಆಕೆಯ ಸುಸಂಸ್ಕೃತ ಗುಣ ತಡೆದಿತ್ತು.

ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡ: ಕಾನೂರು ಮನೆತನದ ಯಜಮಾನ. ಅಣ್ಣ ಸುಬ್ಬಯ್ಯಗೌಡರು ಗತಿಸಿದ ಮೇಲೆ ಈತನೇ ಮನೆಯ ಯಜಮಾನ. ಅಣ್ಣ ಸುಬ್ಬಯ್ಯಗೌಡರು ಗತಿಸಿದ ಮೇಲೆ ಈತನೇ ಮನೆಯ ಯಜಮಾನ. ಅಣ್ಣ ಸುಬ್ಬಯ್ಯಗೌಡರು ಸಾಯುವಾಗ ಅವರಿಗೂ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರಿಗೂ ಮನಸ್ತಾಪವಿತ್ತು. ಹಾಗಾಗಿ ಅಣ್ಣನ ಮಗ ಹೂವಯ್ಯ ಮತ್ತು ಅತ್ತಿಗೆ ನಾಗಮ್ಮನವರ ಬಗ್ಗೆ ಅನಾದರ. ಮೊದಲ ಇಬ್ಬರು ಹೆಂಡತಿಯರು ಗತಿಸಿದ ಮೇಲೆ ನೆಲ್ಲಹಳ್ಳಿಯ ಸುಬ್ಬಮ್ಮನನ್ನು ಮೂರನೆಯ ಹೆಂಡತಿಯಾಗಿ ತಂದರು. 'ಮಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಮದುಮಗಳು' ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರು ಎರಡನೇ ಮದುವೆಯಾಗಿ ಹೆಣ್ಣು ನೋಡಲು ಮಂಡಗದ್ದೆಗೆ ಹೋಗಿದ್ದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ತುಂಗಾನದಿಯನ್ನು ದಾಟುವಾಗ ಗುತ್ತಿ(ಕುಳವಾಡಿ ಸಣ್ಣ)ಯನ್ನು ತನ್ನ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಕಾನೂರಿಗೆ ಕರೆತರುವ ಪ್ರಸ್ತಾವವೂ ಇದೆ. ಅಸೂಯೆ, ದಾಷ್ಟ್ಯ ಮತ್ತು ಮುಂಗೋಪದಿಂದ ಇಡೀ ಮನೆತನವನ್ನೇ ಒಡೆದು ಭಿದ್ರಮಾಡಿ ಬಿಡುವ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರು ಇಡೀ ಕಾನೂರು ಮನೆತನದ ಅಲ್ಲೋಲ ಕಲ್ಲೋಲಗಳಿಗೆ ಅವರೇ ನೇರವಾಗಿ ಕಾರಣರಾಗುತ್ತಾರೆ. ಮದ್ಯವ್ಯಸನಿಯೂ, ಕ್ರೂರಿಯೂ, ವಿಷಯ ಲಂಪಟನೂ ಆದ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡ ಸಾಯುವ ಮುನ್ನ ಹೂವಯ್ಯನ ಪ್ರಭಾವಕ್ಕೆ ಸಿಲುಕಿ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪ ಪಡುತ್ತಾನೆ.

ಚಿನ್ನಯ್ಯ: ಮುತ್ತಳ್ಳಿ ಶ್ಯಾಮಯ್ಯಗೌಡರ ಮಗ ಚಿನ್ನಯ್ಯ ಸ್ವಲ್ಪಮಟ್ಟಿಗೆ ಓದಿದವನು. ಸರಳ ಸ್ವಭಾವದವನಾದ ಆತನಿಗೆ ಹೂವಯ್ಯ-ರಾಮಯ್ಯರಲ್ಲಿ ಗಡ ಸ್ನೇಹ. ಹೂವಯ್ಯ-ರಾಮಯ್ಯನವರು ಮೈಸೂರಿನಿಂದ ಬರುತ್ತಾರೆಂದು ತಿಳಿದು ಬೈಲುಕರೆಯಲ್ಲಿ ಮೀನು ಶಿಕಾರಿಗೆ ಹೊರಡುತ್ತಾನೆ. ಸ್ವಲ್ಪ ಪಟ್ಟಣದ ನಾಗರಿಕತೆಯನ್ನು ಮೈಗೂಡಿಸಿಕೊಂಡ ಚಿನ್ನಯ್ಯ ಕಾನೂರು ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರ ಎರಡನೆಯ ಹೆಂಡತಿಯ ಮಗಳು ಪುಟ್ಟಮ್ಮನನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗುತ್ತಾನೆ.

ಜಾಕಿ : ಸೀತೆಮನೆ ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರ ಮನೆಯ ನಂಬಿಕಸ್ತ ಆಳು. ವಿವೇಚನೆ ಕಡಿಮೆ. ಬಲಿಷ್ಠನೂ, ಧೂರ್ತನೂ, ಪುಂಡನೂ ಆಗಿದ್ದ ಜಾಕಿಗೆ ಜಗಳ ಕಾಯುವುದು ತುಂಬಾ ಪ್ರಿಯವಾದ ಕೆಲಸ. ಮಹಾ ಕುಡುಕ, ಕಟುಕ. ಅವನ ಕೆಚ್ಚೆದಗೆ ಅಜ್ಜಾನ ಅಸಂಸ್ಕೃತಿಗಳೇ ಮೂಲಾಧಾರ. ಕ್ರಿಶ್ಚಿಯನ್ ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಮತಾಂತರಗೊಡಿದ್ದರೂ ಈತನ ರಾಕ್ಷಸೀಭಾವ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಇದೇ ದುಡುಕು ಸ್ವಭಾವ ಪುಟ್ಟಣ್ಣನ ನಾಯಿ ಟೈಗರ್‌ನ ಸಾವಿಗೆ ಕಾರಣಭವಾಗುತ್ತದೆ. ಹುಲಿಯ ಶಿಕಾರಿಗೆ ಹೋದ ಕೃಷ್ಣಪ್ಪನ ಜೊತೆ ಅವನು ಹುಲಿಯ ಹೊಡೆತಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕು ಚಿಕಿತ್ಸೆಗೂ ಬದುಕಲಾಗದೆ ಸಾಯುತ್ತಾನೆ.

ನಾಗಮ್ಮ : ಕಾನೂರು ಸುಬ್ಬಯ್ಯಗೌಡರ ಹೆಂಡತಿ. ಹೂವಯ್ಯನ ತಾಯಿ. ಮಗನಿಗಾಗಿ ಜೀವ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಬದುಕಿದ ನಾಗಮ್ಮನಿಗೆ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರ ಮಕ್ಕಳಾದ ರಾಮಯ್ಯ, ವಾಸು, ಪುಟ್ಟಮ್ಮನವರ ಬಗ್ಗೆ ವಿಶೇಷ ಮಮತೆ. ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರ ಕುಟಿಲೋಪಾಯಗಳನ್ನು ಬಲ್ಲ ಆಕೆಗೆ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರನ್ನು ಧರ್ಮಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಕರೆದೊಯ್ಯುವ ನಿಂಗ ವಾಪಸ್ಸು ಬರುವಾಗ ಕಾಯಿಲೆಯಿಂದ ಸಾಯುತ್ತಾನೆ. ನಿಂಗನ ಮಗ ಪುಟ್ಟನನ್ನು ಓಬಯ್ಯ ಆದರಿಸುತ್ತಾನೆ.

ನಿಂಗ : ಕಾನೂರು ಮನೆತನದ ಆಳು. ಗಾಡಿಯನ್ನು ಹೊಡೆಯುವವನು. 'ಗಾಡಿಯಾಳು ನಿಂಗ' ಎಂದೇ ಪರಿಚಿತ. ರಾಮಯ್ಯ ಮತ್ತು ಹೂವಯ್ಯನನ್ನು ಕಾನೂರಿಗೆ ಕರೆತರುವ ಹಾದಿಯಲ್ಲಿ ಎತ್ತುಗಳು ಕೆರೆಗೆ ಎಳೆದಾಗ ಆತ ಗಾಡಿ ನಿಲ್ಲಿಸಲು ವಿಫಲನಾಗಿ ಗಾಡಿ ಉರುಳುತ್ತದೆ. ಈ ಘಟನೆ ಕಾದಂಬರಿಯ ಮುಂದಿನ ಎಲ್ಲಾ ಅಲ್ಲೋಲ-ಕಲ್ಲೋಲಗಳಿಗೆ ಮುನ್ನುಡಿಯಂತಿದೆ. ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರನ್ನು ಧರ್ಮಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಕರೆದೊಯ್ಯುವ ನಿಂಗ ವಾಪಸ್ಸು ಬರುವಾಗ ಕಾಯಿಲೆಯಿಂದ ಸಾಯುತ್ತಾನೆ. ನಿಂಗನ ಮಗ ಪುಟ್ಟನನ್ನು ಓಬಯ್ಯ ಆದರಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಪುಟ್ಟ : ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರ ಗಾಡಿಯಾಳು, ನಿಂಗನ ಮಗ. ಕಾನೂರಿನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ವಾಸುವಿನ ಜೊತೆಗಾರ. ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರ ಜೊತೆ ಧರ್ಮಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಬರುವಾಗ ಈತನ ತಂದೆ ನಿಂಗ ಕಾಯಿಲೆಯಿಂದ ಅಸು ನೀಗುತ್ತಾನೆ. ಆಮೇಲೆ ಪುಟ್ಟ ಓಬಯ್ಯನ ಪ್ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತಾನೆ. ಸೀತೆಗೆ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರು ದೆವ್ವ ಬಿಡಿಸಲು ಶಿಕ್ಷೆ ವಿಧಿಸಿದಾಗ ಪುಟ್ಟ ಅವಳು ಕೆಳಕಾನೂರಿನ ಹೂವಯ್ಯನ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಲು ನೆರವು ನೀಡುತ್ತಾನೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಸುಬ್ಬಮ್ಮನಿಗೆ ಗಂಗೆಯ ಕಣ್ಣಪ್ಪಿ ತನ್ನ ಒಡವೆಗಳನ್ನು ಸಾಗಿಸಲು ಪುಟ್ಟನೇ ನೆರವು ನೀಡುತ್ತಾನೆ. ಪುಟ್ಟನ ಕೃತ್ಯಕ್ಕೆ ಸೇರೆಗಾರರು ಅವನನ್ನು ಮೂರ್ಛೆ ಬರುವಂತೆ ಹೊಡೆದು ಸತ್ತನೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ಹೂಳಲು ಸಂಚುಮಾಡಿದಾಗ ಹೂವಯ್ಯನಿಂದ ಬದುಕುಳಿಯುತ್ತಾನೆ. ಸೀತೆಯ ಪ್ರಯತ್ನದಿಂದ ಮುಂದೆ ಅಕ್ಷರಸ್ಥನಾಗಿ ಕೆಳಕಾನೂರಿನ ಒಕ್ಕಲಾಗಿ'ಸಣ್ಣ ಪುಟ್ಟಣ್ಣ'ನಾಗಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತಾನೆ.

ಪುಟ್ಟಣ್ಣ : ಕಾನೂರು ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರ ಮನೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಪುಟ್ಟಣ್ಣ ಅವರಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಯಲ್ಲ. ಕಾದಂಬರಿಯ ಬಹುಮುಖ್ಯ ಪಾತ್ರಗಳಲ್ಲೊಬ್ಬ. ಮದುವೆಯಾಗದೆ, ಮನೆ ಮಠ ಯಾವುದರ ಹಂಗಿಲ್ಲದೆ ತನ್ನ ನಾಯಿ-ಟೈಗರ್‌ಜೊತೆ ಕಾಡು ಮೇಡು ಅಲೆಯುತ್ತಾ ಬೇಟೆಯಲ್ಲಿ ಪಳಗಿದ್ದವನು. ಕೋವಿ ಕೆಲಸ, ಕಬ್ಬಿಣದ ಕೆಲಸ, ಬಡಗಿ ಕೆಲಸ, ಬೆತ್ತದ ಕೆಲಸ-ಹೀಗೆ ಹತ್ತಾರು ಕಸುಬು ತಿಳಿದಿದ್ದರೂ ಎಂದಿಗೂ ಅವುಗಳನ್ನು ಸಂಪಾದನೆಗೆ ಬಳಸಿಕೊಂಡವನಲ್ಲ. ಹೂವಯ್ಯ ನಿಂದ 'ಕಾಡು ಫಕೀರ' ಎಂದು ಕರೆಸಿಕೊಂಡವನು. ಎಲ್ಲಾ ಘಟನೆಗಳನ್ನು ನಿರ್ಲಿಪ್ತವಾಗಿ ಕಾಣುವ ಪುಟ್ಟಣ್ಣ ತನ್ನ ನಾಯಿ ಸತ್ತಾಗ ದುಃಖಿಸುತ್ತಾನೆ. ಕಾನೂರು ಮನೆ ಪಾಲಾದಾಗ ಹೂವಯ್ಯನ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿಯೇ ನೆಲೆ ನಿಲ್ಲುತ್ತಾನೆ. ಅಂತಿಮವಾಗಿ ಹೂವಯ್ಯನ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಬೇಟೆಯನ್ನು ಬಿಡಲು ಯತ್ನಿಸಿದರೂ ಸಫಲನಾಗದೆ ಕೊನೆಗೆ ಕಾನೂರು ವಾಸಪ್ಪಗೌಡ(ವಾಸು)ರಲ್ಲಿ ನೆಲೆಯಾಗುತ್ತಾನೆ.

ಪುಟ್ಟಮ್ಮ : ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರ ಎರಡನೇ ಹೆಂಡತಿಯ ಮಗಳು. ವಾಸುವಿನ ಅಕ್ಕ. ಮುತ್ತಳ್ಳಿ ಶ್ಯಾಮಯ್ಯಗೌಡರ ಮಗ ಚಿನ್ನಯ್ಯನು ಈಕೆಯನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗುತ್ತಾನೆ. ಅವಳಿಗೆ ರಮೇಶ, ಲಲಿತ ಮತ್ತು ಮಾಧು ಎಂಬ ಮೂವರು ಮಕ್ಕಳು.

ಬಾಳೂರು : ಮಲೆನಾಡ ಒಕ್ಕಲಿಗ ಮುಖಂಡರಲ್ಲೊಬ್ಬರು. ಇವರು ಒಕ್ಕಲಿಗರಲ್ಲಿರೂಢಿಯಾಗಿದ್ದ ಮದ್ಯಪಾನವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಲು ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಾಗಿದ್ದ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಉಪನ್ಯಾಸ ಮಾಡಿದವರು. ಆದರೆ ಅದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ 'ಮಾನ ಸಿಂಗೇಗೌಡರು:ಪತ್ರಕ್ಕೆ' ರುಜು ಹಾಕಲು ನಿರಾಕರಿಸಿದವರು. ತಮಗೆ ಹೆಂಡ ಕಳ್ಳು ಬಿಡುವ ಬಗ್ಗೆ ನಂಬಿಕೆಯೂ ಇಲ್ಲ. ಇಷ್ಟವೂ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಹಳೆಯ ರೂಢಿಗೆ ಅಂಟಿಕೊಂಡವರು.

ಬೈರ : ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರ ಜೀತದಾಳು. ಬೇಲರವನು. ತನ್ನ ವಂಶದ ಕುಲಕಸಬು ಅಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಕದ್ದು ಬಗನಿಯನ್ನು ಕಟ್ಟುವುದರಲ್ಲಿ; ಹೊಂಡ ತೊಣಕಿ ಮೀನು, ಏಡಿಗಳನ್ನು ಹಿಡಿಯುವುದರಲ್ಲಿ ನಿಷ್ಣಾತ. ಬಗನಿ ಮರಕ್ಕೆ ಮಾರ್ಕ್ ಹಾಕಲು ಬಂದವರಿಗೆ ಸಿಕ್ಕಿ ಬೀಳುವ ಬೈರ ಆತನಿಗೆ ಪಂಗನಾಮ ಹಾಕುತ್ತಾನೆ.

ಮಾಧು : ಚಿನ್ನಯ್ಯ ಪುಟ್ಟಮ್ಮನ ಎರಡನೇ ಮಗ.

ರಮೇಶ : ಮುತ್ತಳ್ಳಿ ಚಿನ್ನಯ್ಯ ಮತ್ತು ಪುಟ್ಟಮ್ಮನ ಮಗ. ವೆಂಕಪ್ಪ ಜೋಯಿಸರು 'ಕರಿಯಣ್ಣ' ಎಂದು ಇಟ್ಟಿದ್ದ ಹೆಸರನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸಿ, ಸೀತೆ ವೆಂಕಟಾಚಾರ್ಯರ ಕಾದಂಬರಿಯ ಪಾತ್ರದ 'ರಮೇಶ' ಎಂಬ ಹೆಸರನ್ನಿಡುತ್ತಾಳೆ.

ರಾಮಯ್ಯ : ಕಾನೂರು ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರ ಮೊದಲನೇ ಹೆಂಡತಿಯ ಮಗ. ಹೂವಯ್ಯನೊಡನೆ ಮೈಸೂರಿನಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದವನು ಅವನ ಜೊತೆಗೇ ಕಾನೂರಿಗೆ ಬರುತ್ತಾನೆ. ರಾಮಯ್ಯನೂ ತಂದೆಯ ಇಚ್ಛೆಯಂತೆ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ ಬೀಡಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ತಂದೆಯ ತಂತ್ರದಿಂದ ಹೂವಯ್ಯನನ್ನು ದ್ವೇಷಿಸುವ ರಾಮಯ್ಯ ಸೀತೆಯನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗುತ್ತಾನೆ. ಆದರೆ ಮದುವೆ ತಂದೊದಗಿಸುವ ಕಾರ್ಪಣ್ಯಗಳಿಂದ ಜರ್ಝರಿತನಾಗುತ್ತಾನೆ. ತನ್ನ ಕಣ್ಣು ಮುಂದೆಯೇ ಕಾನೂರು ಮನೆತನ ಪತನವಾಗುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡ ದುರ್ಬಲ ಮನಸ್ಸಿನ ರಾಮಯ್ಯ ಕೊನೆಗೆ ಆತ್ಮಹತ್ಯೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ.

ಲಕ್ಷ್ಮಿ : ಸೀತೆಯ ತಂಗಿ. ಕಾನೂರು ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರ ಮಗ ವಾಸುವನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗಿ ಕಾನೂರಿನಲ್ಲೇ ನೆಲೆಸುತ್ತಾಳೆ.ಬಾಲಕಿಯರಲ್ಲಿ ಕಾಣುವ ಸಹಜ ತುಂಟತನ, ಮುಗ್ಧತೆಯಿಂದ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಪಾತ್ರ ಬಿಂಬಿತವಾಗಿದೆ.

ಲಲಿತ : ಚಿನ್ನಯ್ಯ ಪುಟ್ಟಮ್ಮನ ಮಗಳು.

ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡ : ಸೀತೆ ಮನೆಯ ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರು ಹೂವಯ್ಯನ ಸಂಬಂಧಿ. ಹೂವಯ್ಯನ ತಾಯಿಯ ತಂಗಿಯನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗಿರು ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರು ಹೂವಯ್ಯನಿಗೆ ಕಕ್ಕಯ್ಯ.ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡ ಮತ್ತು ಸಿಂಗಪ್ಪ ಗೌಡರಿಗೆ ಒಂದು ಕಾಲಕ್ಕೆ ನೆಂಟಸ್ತಿಕೆ, ಗೆಳೆತನವಿದ್ದರೂ, ಕಾದಂಬರಿಯ ಆರಂಭದ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಇಬ್ಬರಿಗೂ ಕೂಲಿಯಾಳಿನ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಮನಸ್ತಾಪ ವೇರ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಅವರಿಬ್ಬರೂ ಆಗಾಗ್ಗೆ ಘರ್ಷಣೆಗೆ ಇಳಿಯುತ್ತಾರೆ. ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರ ಇಚ್ಛೆಗೆ ವಿರುದ್ಧ ತಮ್ಮ ಮಗ ಕೃಷ್ಣಪ್ಪನಿಗೆ ಮುತ್ತಳ್ಳಿಯ ಸೀತೆಯನ್ನು ತಂದುಕೊಳ್ಳಲು ತಂತ್ರ ಹೆಣೆಯುತ್ತಾರೆ. ಮಗನ ಸಾವಿನ ನಂತರ ಹೂವಯ್ಯನ ಪರವಾಗಿ ನಿಲ್ಲುತ್ತಾರೆ. ಭಾರತ, ರಾಮಾಯಣವನ್ನು ಓದುವ ಸರಸ ಪ್ರಕೃತಿಯವರಾದ ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರಿಗೆ ಹೂವಯ್ಯ, ರಾಮಯ್ಯನನ್ನು ಕಂಡರೆ ವಿಶೇಷವಾದ ಅಕ್ಕರೆಯಿದ್ದರೂ, ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರ ವಿರುದ್ಧ ಸಮಯಾವಕಾಶ ಸಿಕ್ಕಾಗೆಲ್ಲ ಇಕ್ಕಟ್ಟಿಗೆ ಸಿಕ್ಕಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಸಿದ್ದ : ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರ ಮನೆಯ ಆಳು. ಬೇಲರವನು. ರಾಮಯ್ಯ-ಹೂವಯ್ಯರು ನೇಗಿಲು ಹಿಡಿದು ಹೊಲ ಉಳಲು ಬೈರ ಸಿದ್ದರ ನೇಗಿಲು-ಎತ್ತುಗಳನ್ನೆ ಹಿಡಿದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಹೂವಯ್ಯನ ಎತ್ತಿಗೆ ಗಾಯವಾಗಿ, ರಾಮಯ್ಯ ಹಿಡಿದ ನೇಗಿಲು ಮುರಿದಾಗ ಸಿದ್ದ ಗಾಬರಿಯಾಗುತ್ತಾನೆ. ಕಾನೂರು ದುರಂತಕ್ಕೆ ಈ ಘಟನೆ ಮುನ್ನುಡಿಯಂತಿರುತ್ತದೆ. ಕಿಲಿಸ್ತರ ಮಾರ್ಕನಿಗೆ ಪಂಗನಾಮ ಹಾಕಲು ಬೈರನ ತಲೇ ಗಡ್ಡ ಮೀಸೆಯನ್ನು ನುಣ್ಣಿಗೆ ಬೋಳಿಸುವವನೇ ಸಿದ್ದ.

ಸೀತೆ : ಮುತ್ತಳಿ ಶ್ಯಾಮಯ್ಯಗೌಡ ಮತ್ತು ಗೌರಮ್ಮನವರ ಮಗಳು. ಹೂವಯ್ಯನಿಗಿಂತಲೂ ಐದಾರು ವರ್ಷ ಚಿಕ್ಕವಳಾದ ಸೀತೆಗೆ ಹೂವಯ್ಯ ಆರಾಧ್ಯಮೂರ್ತಿ. ಹೂವಯ್ಯ ಭಾವನನ್ನೇ ಮದುವೆಯಾಗುತ್ತೇನೆ ಎಂದು ಗೋಡೆಯ ಮೇಲೆ ಬರೆದಿದ್ದ ಸೀತೆಯನ್ನು ಹೂವಯ್ಯ ಸಹ ಮೆಚ್ಚಿಕೊಂಡಿದ್ದನು ಗಾಡಿಯಿಂದ ಉರುಳಿ ಪೆಟ್ಟಾದಾಗ ಸೀತೆಯ ಸನಿಹದಲ್ಲೇ ಕಾಲಕಳೆದ ಹೂವಯ್ಯ ಆಕೆಯನ್ನು ತೀವ್ರವಾಗಿ ಪ್ರೀತಿಸತೊಡಗಿದ. ಸನ್ನಿವೇಶದ ಒತ್ತಡ ಆಕೆಗೆ ಸೀತೆಮನೆ ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರ ಮಗ ಕೃಷ್ಣಪ್ಪನ ಜೊತೆ ಮದುವೆ ನಿಶ್ಚಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಹುಲಿಗೆ ಸಿಕ್ಕು ಕೃಷ್ಣಪ್ಪ ಮೃತನಾದನಂತರ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರ ಸಂಚಿನಿಂದ ಅವರ ಮಗ ರಾಮಯ್ಯನ ಜೊತೆ ವಿವಾಹವಾಗುತ್ತದೆ. ತಾನು ಮನಸಾರೆ ಪ್ರೀತಿಸಿದ ಹೂವಯ್ಯನನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗಲಾರದೆ ಮಾನಸಿಕ ವೇದನೆಯಿಂದ ತೊಳಲುವ ಸೀತೆ ಅನೇಕ ಕಷ್ಟ ಕಾರ್ಪಣ್ಯಗಳನ್ನು ಎದುರಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ರಾಮಯ್ಯನ ಸಾವಿನ ನಂತರ ಸೀತೆ ತನ್ನ ತಂಗಿ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಕಾನೂರಿನಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿ ಹೂವಯ್ಯನ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಸಂಗಾತಿಯಾಗುತ್ತಾಳೆ.

ಸುಬ್ಬಮ್ಮ : ನೆಲ್ಲಹಳ್ಳಿ ಪೆದ್ದೇಗೌಡರ ಮಗಳು 'ಸುಬ್ಬಿ' ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರ ಕೈಹಿಡಿದು ಕಾನೂರು ಸುಬ್ಬಮ್ಮ ಹೆಗ್ಗಡತಿಯಾದವಳು. ಬಡ ಕುಟುಂಬದಿಂದ ಮೂರನೆಯ ಹೆಂಡತಿಯಾಗಿ ಬಂದ ಕಿರಿಯ ವಯಸ್ಸಿನ ಸುಬ್ಬಮ್ಮ ಹೊಸ ಬಗೆಯ ಬದುಕಿಗೆ ಹೊಂದಿಕೊಳ್ಳಲಾಗದೆ ಕಾದಂಬರಿಯುದ್ದಕ್ಕೂ ಚಡಪಡಿಸುತ್ತಾಳೆ. ಒಂದು ಬಗೆಯ ಕೀಳರಿಮೆ; ತನ್ನ ತವರು ಮನೆಗಿಂತಲೂ ಉತ್ತಮ ಸ್ಥಿತಿಯ ಮನೆಗೆ ಬಂದರೂ ಹೊಂದಿಕೊಳ್ಳಲಾಗದೆ ತಳಮಳ; ಈಡೇರಲಾರದ ಆಸೆಗಳು; ವಯಸ್ಸಾದ ಗಂಡನ ಸಂಶಯದಿಂದ ತೊಳಲಾಡುವ ಸುಬ್ಬಮ್ಮ ಕೊನೆಗೆ ಸೇರೆಗಾರ ರಂಗಪ್ಪಸೆಟ್ಟಿಯ ಲೈಂಗಿಕ ವಾಂಛೆಗೆ ಬಲಿಯಾಗುತ್ತಾಳೆ. ತನ್ನ ತಪ್ಪಿನ ಅರಿವಾಗಿ, ಸರಿಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗದೆ ಹಂತ ಮುಟ್ಟಿದ ಸುಬ್ಬಮ್ಮ ಅಂತಿಮವಾಗಿ ದಾರುಣವಾಗಿ ಅಸುನೀಗುತ್ತಾಳೆ.

ಸೇರೆಗಾರ ರಂಗಪ್ಪಸೆಟ್ಟಿ : ಗಟ್ಟದ ಕೆಳಗಿನ ರಂಗಪ್ಪಸೆಟ್ಟಿ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರ ಸೇರೆಗಾರ. ಕೂಲಿಯಾಳುಗಳನ್ನು ಗಟ್ಟದ ಮೇಲಕ್ಕೆ ತಂದು ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರಲ್ಲಿ ಸೇರೆಗಾರನಾಗಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿಸುವವನು. ತಾನು ತಂದ ಹೆಣ್ಣುಳು ಗಂಗೆಯೊಡನೆ ಸಂಬಂಧವಿಟ್ಟುಕೊಂಡವನು. ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರು ಗಂಗೆಯೊಡನೆ ಕೂಡುವಂತೆ ಜಾಲ ಹೆಣೆದವರು. ಸುಬ್ಬಮ್ಮನ ಮೇಲೆ ಮೋಹಗಳ್ಳುವ ರಂಗಪ್ಪಸೆಟ್ಟಿ ನಾನಾ ವಿಧಗಳಿಂದ ಕೊನೆಗೂ ಆಕೆಯನ್ನು ಒಲಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಹೂವಯ್ಯನ ವಿರುದ್ಧ ಚಾಡಿ ಹೇಳಿ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರ ಮನಸ್ಸು ದ್ವೇಷಕ್ಕೆ ತಿರುಗುವಂತೆ ಮಾಡುವಲ್ಲಿ ಸಫಲನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಸುಬ್ಬಮ್ಮನ ಕಳ್ಳ ಬಸುರಿಗೆ ಕಾರಣವಾಗಿ ಆಕೆಯ ಒಡವೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ದೋಚಿ ಗಂಗೆಯೊಡನೆ ಗಟ್ಟದ ಕೆಳಕ್ಕೆ ರಾತ್ರೋರಾತ್ರಿ ಪರಾರಿಯಾಗುತ್ತಾನೆ. ಸುಬ್ಬಮ್ಮ ಹಾಗೂ ಕಾನೂರು ಮನೆತನದ ದುರಂತಕ್ಕೆ ಸೇರೆಗಾರ ರಂಗಪ್ಪಸೆಟ್ಟಿಯ ಪಾಲು ಹೆಚ್ಚಿನದು.

ಸೇಸಿ : ಬೈರನ ಹೆಂಡತಿ. ಗಂಗನ ತಾಯಿ.

ಸೋಮ : ಡೊಳ್ಳು ಹೊಟ್ಟೆಯ ಸೋಮ ಗಟ್ಟದ ಕೆಳಗಿನ ಆಳು. ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಸೋಮನಿಗೆ ಮಾಂಸ(ಬಾಡು) ಎಂದರೆ ಪ್ರಾಣ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಎನ್ನೂ ಮಾಡಬಲ್ಲ ಸಾಹಸಿ. ಮಾಂಸದಲ್ಲಿದ್ದ (ಸೋಮಯ್ಯಸೆಟ್ಟಿ) ಅತೀಯಾಸೆಯನ್ನು ಅಡಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಷ್ಟು ಸಂಯಮವಿರದಿದ್ದರಿಂದ ಅನೇಕ ಹಾಸ್ಯ ಪ್ರಸಂಗಗಳಿಗೆ ತುತ್ತಾಗುತ್ತಾನೆ. ಕಳ್ಳಂಗಡಿಯವನ ಸಾಲ ತಿರಿಸಲು ಹಳಪೈಕದ ತಿಮ್ಮನ ಹುಂಜವನ್ನು ಕದ್ದು ಸಿಕ್ಕಿಹಾಕಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಕಾನೂರು ಮನೆತನದ ಪಾಲಾದಾಗ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರಲ್ಲಿ ಆಳಾಗಿ ಉಳಿಯುವ ಆತ ಹೂವಯ್ಯ ಸಾಕಿದ್ದ ಹೋತ 'ಬಲೀಂದ್ರ'ನನ್ನು ಕದಿಯಲು ಹೋಗಿ ಗೊಬ್ಬರದ ಗುಡಿಯಲ್ಲಿ ಬೀಳುತ್ತಾನೆ. ಕೊನೆಗೆ ಹೂವಯ್ಯನಲ್ಲಿ ಆಳಾಗಿ ಬಂದು ನಿಂತು ಸೋಮಯ್ಯ ಸೆಟ್ಟಿಯಾಗಿ ನಾಗರಿಕತೆಯೆಡೆಗೆ ಮುಂದುವರಿಯುತ್ತಾನೆ.

ವಾಸು : ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರ ಎರಡನೆಯ ಹೆಂಡತಿಯ ಮಗ. ಸುಬ್ಬಮ್ಮನ ವಿರುದ್ಧ ಕೋಪದಿಂದ ಕುದಿಯುವ ವಾಸು ಒಂದು ಬಗೆಯ ನಿಸರ್ಗ ಆರಾಧಕ. ಗಾಡಿಯಾಳು ನಿಂಗನ ಮಗ ಪುಟ್ಟ, ಬೇಲರ ಬೈರನ ಮಗ ಗಂಗನೊಡನೆ ಕಾಡು ತಿರುಗುವ ಹವ್ಯಾಸ. ಹೂವಯ್ಯನ ಬಗ್ಗೆ ಪ್ರೀತಿ. ಮನೆ ಪಾಲಾಗುವಾಗ ವಾಸು ವಿಚಿತ್ರವಾಗಿ ಮೂರ್ಛೆ ಹೋಗುತ್ತಾನೆ. ಮುಂದೆ ಮುತ್ತಳಿ ಶ್ಯಾಮಯ್ಯಗೌಡರ ಎರಡನೆಯ ಮಗಳು ಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗಿ ವಾಸಪ್ಪಗೌಡನೆನಿಸುತ್ತಾನೆ.

ವೆಂಕಪ್ಪ ಜೋಯಿಸ್ : ತುಂಗಾತೀರದ ಅಗ್ರಹಾರದ ಜೋಯಿಸರು. ಮಲೆನಾಡಿನ ಜನರ ಮೌಢ್ಯವೇ ಇವರ ಬದುಕಿಗೆ ಬಂಡವಾಳ ಅವರ ಮುಖ್ಯ ಕಸುಬು ದೇವಸ್ಥಾನದ ಪೂಜೆಯಾದರು ಹಲವಾರು ಕಸುಬುಗಳನ್ನು ಬಲ್ಲವರು. ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಮೌಢ್ಯವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವಂಥ ನಿಮಿತ್ತ ನೋಡುವುದು, ಭವಿಷ್ಯ ಹೇಳುವುದು, ಜಾತಕ ಬರೆಯುವುದು, ಭೂತಗಳಿಗೆ ಹಣ್ಣುಕಾಯಿ ಕೊಡುವುದು, ಮಂತ್ರದಿಂದ ದೆವ್ವ ಭೂತ ಬಿಡಿಸುವುದು, ಹಿಡಿಸುವುದು ಇತ್ಯಾದಿ. ತನ್ನ ತಂದೆ ಸುಬ್ಬಯ್ಯಗೌಡರು ಶ್ಲೇಷ್ಮ ಜ್ವರದಿಂದ ನರಳುತ್ತಿದ್ದಾಗ ತಣ್ಣೀರು ಮುಟ್ಟಿಸಿ ಪೂಜೆ ಮಾಡಿಸಿ ವಿಷಮಗೊಂಡಿದ್ದರಿಂದಲೇ ಅವರು ಸತ್ತರೆಂದು ಹೂವಯ್ಯನಿಗೆ ಜೋಯಿಸರ ಬಗ್ಗೆ ತಿರಸ್ಕಾರ. ಓದಿ ಬಂದ ಹೂವಯ್ಯ ತನ್ನ ವ್ಯವಹಾರಗಳಿಗೆ ಅಡ್ಡಗಾಲು ಹಾಕುವುದನ್ನು ಇಷ್ಟಪಡದ ಜೋಯಿಸರು ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡನನ್ನು ಅವನ ವಿರುದ್ಧ ಎತ್ತಿಕಟ್ಟುತ್ತಾರೆ. ಸೀತೆಯನ್ನು ಹೂವಯ್ಯನಿಗೆ ಕೊಡುವುದನ್ನು ತಪ್ಪಿಸುವಲ್ಲಿ ಸಹಕಾರ ನೀಡುವ ಅವರು ರಾಮಯ್ಯನ ಜೊತೆ ಮದುವೆ ಮಾಡುವಾಗ ವಿಹ್ವಲನಾದ ಆತನು ತಾಳಿ ಕಟ್ಟಲು ಹಿಂದೆ ಮುಂದೆ ನೋಡಿದಾಗ ತಾವೇ ಕಟ್ಟಿ ಮದುವೆ ಶಾಸ್ತ್ರ ಮುಗಿಸುತ್ತಾರೆ. ಸೀತೆಗೆ ದೆವ್ವ ಬಿಡಿಸಲು ನಾನಾ ವಿಧವಾದ ಕ್ರೂರ ತಂತ್ರಗಳನ್ನೂ ಇವರು ಬಳಸುತ್ತಾರೆ. ಜನರ ಮೌಢ್ಯವನ್ನು ವೃದ್ಧಿಸಿ ಅದನ್ನು ತಮ್ಮ ಉಪಯೋಗಕ್ಕೆ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳುವ ನಿಷ್ಣಾತಿ ವೆಂಕಪ್ಪ ಜೋಯಿಸರಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು.

ಶಂಕರಯ್ಯ : ಸೀತೆಮನೆ ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರ ಮಗ.

ಶ್ಯಾಮಯ್ಯಗೌಡರು : ಮತ್ತೆಳ್ಳಿ ಮನೆತನದ ಯಜಮಾನರು ಚಿನ್ನಯ್ಯ, ಸೀತೆ, ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ತಂದೆ. ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರ ತಂತ್ರದಂತೆ ಸೀತೆಯನ್ನು ಮೊದಲು ಕೃಷ್ಣಪ್ಪನಿಗೆ ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಒಪ್ಪಿ ನಂತರ ಆತ ಹುಲಿಗೆ ಬಲಿಯಾದಾಗ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರ ಮಗ ರಾಮಯ್ಯನಿಗೆ ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊಡಲು ಒಪ್ಪುತ್ತಾರೆ. ಮಗಳ ಭವಿಷ್ಯಕ್ಕಿಂತ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರಲ್ಲಿರುವ ಸಾಲ ಪಡೆಯುವ ಬಯಕೆಯೇ ಈ ನಿರ್ಧಾರಕ್ಕೆ ಕಾರಣ. ಚಂಚಲ ಸ್ವಭಾವ. ಗಟ್ಟಿ ನಿರ್ಧಾರವಿಲ್ಲದ ವ್ಯಕ್ತಿ. ಪಾನನಿಷೇಧಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಮಾನಪತ್ರಕ್ಕೆ ರುಜು ಹಾಕಿಯೂ ಚಟವನ್ನು ಬಿಡಲಾರದೆ ತಿರುಪತಿಗೆ ತಪ್ಪು ಕಾಣಿಕೆ ಕಟ್ಟಿ ಕುಡಿಯುವುದನ್ನು ಮುಂದುವರೆಸುತ್ತಾರೆ.

ಹಳೆ ಪೈಕದ ತಿಮ್ಮ : ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರ ಒಕ್ಕಲಾದ ಹಳೆಪೈಕದ ತಿಮ್ಮ ಬಗನಿಕಟ್ಟಿ ಕಳ್ಳು ಇಳಿಸುವ ಕುಲಕಸುಬಿನಲ್ಲಿ ನಿಷ್ಣಾತ. ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರಿಗೆ ಬಗನಿ ಸರಬರಾಜು ಮಾಡುತ್ತಾ ಅವರ ವಿಶ್ವಾಸ ಸಂಪಾದಿಸಿದ್ದ ಕಾನೂರಿನ ಕಾನುಬೈಲಿನ ಕಳ್ಳುಗೊತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಕಳ್ಳುಕಾಯಿಸುವುದು ಅವನ ಕಾಯಕ. ಮುಂದೆ ಹೂವಯ್ಯನ ಪ್ರಭಾವದಿಂದಾಗಿ, ಕಳ್ಳುಕಾಯಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಎತ್ತರವಾದ ಕಾನುಬೈಲಿನಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸುಂದರ ಮಂದಿರವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿ ಕರ್ಮಯೋಗಿಯಾಗಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಹೂವಯ್ಯ : ಕಾನೂರು ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರ ಅಣ್ಣ ದಿವಂಗತ ಸುಬ್ಬಯ್ಯಗೌಡರು ಮತ್ತು ನಾಗಮ್ಮನವರ ಏಕೈಕ ಪುತ್ರ. ಮೈಸೂರಿನಲ್ಲಿ ಓದುತ್ತಿದ್ದ ಹೂವಯ್ಯ ಬೇಸಿಗೆ ರಜೆಗೆ ಕಾನೂರಿಗೆ ಬಂದ ನಂತರ ಬದಲಾದ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಓದನ್ನು ಅರ್ಧಕ್ಕೇ ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಕಾನೂರಿನಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಚಿಕ್ಕಪ್ಪ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡನ ಈರ್ಷ್ಯೆ ತಾಳಲಾರದೆ ಪಾಲು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಕಳಕಾನೂರಿನಲ್ಲಿ ನೆಲೆಯೂರುತ್ತಾನೆ. ತನ್ನ ಮನೋವೃತ್ತಿಯಿಂದಾಗಿ ಆತ ಕಾದಂಬರಿಯ ಉಳಿದೆಲ್ಲ ಪಾತ್ರಗಳಿಗಿಂತ ಭಿನ್ನವಾಗಿ ನಿಲ್ಲುತ್ತಾನೆ. ಹೂವಯ್ಯ ತನ್ನ ಸುಶಿಕ್ಷಿತತೆ, ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕತೆ ಮತ್ತು ಕ್ರಿಯಾಶೀಲತೆಯಿಂದ ಸುತ್ತಲಿನವರ ಬದುಕನ್ನು ಉತ್ತಮಗೊಳಿಸಲು ಪ್ರಭಾವ ಬೀರುತ್ತಾನೆ. ತಾನು ಪ್ರೀತಿಸಿದ ಮತ್ತೆಳ್ಳಿ ಶ್ಯಾಮಯ್ಯಗೌಡರ ಮಗಳು ಸೀತೆಯನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗಲಾರದೆ ನಿರಾಶೆಗೊಂಡರು ಕೊನೆಗೆ ಜೀವನ ಪ್ರೀತಿ ಆತನನ್ನು ಎತ್ತರಕ್ಕೆ ಕೊಂಡೊಯ್ಯುತ್ತದೆ. ಹೂವಯ್ಯನ ಪ್ರಯತ್ನದಿಂದ ಮಲೆನಾಡಿನ ಅನೇಕ ಹಳ್ಳಿಗಳು ನಾಗರಿಕತೆಯಡೆಗೆ ಹೆಜ್ಜೆ ಹಾಕುತ್ತವೆ. ಆಳುಗಳು ತಮ್ಮ ಅನಾಗರಿಕ ಬದುಕಿನಿಂದ ನಾಗರಿಕ ಬದುಕಿನೆಡೆಗೆ ಮುನ್ನಡೆಯುತ್ತಾರೆ. 'ಕಾನೂರು ಹೆಗ್ಗಡತಿ' ಕಾದಂಬರಿಯ ನಾಯಕ ನಿಸ್ಸಂದೇಹವಾಗಿ ಹೂವಯ್ಯನೇ ಆಗಿದ್ದಾನೆ.

ಅನುಬಂಧ ೪

ಕಾದಂಬರಿಯ ಊರುಗಳ ಪರಿಚಯ

ಅಗ್ರಹಾರ : ವೆಂಕಪ್ಪ ಜೋಯಿಸರ ಊರು. ತುಂಗಾ ತೀರದಲ್ಲಿರುವ ಅಗ್ರಹಾರ ರಮಣೀಯ ಸ್ಥಳವಾಗಿತ್ತು. ಹೊಳೆಯ ದಡದಲ್ಲಿ ಚಂದ್ರಮೌಳೇಶ್ವರನ ಗುಡಿಯೂ ಅದಕ್ಕೆ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿಯೇ ಕೈಹೆಂಚು ಹೊದಿಸಿದ್ದ ವೆಂಕಪ್ಪ ಜೋಯಿಸರ ನಾಡಹೆಂಚಿನ ಮನೆಯೂ ಇವೆ.

ಅತ್ತಿಗದ್ದೆ : ಕಾನೂರು ಅಸುಪಾಸಿನ ಹಳ್ಳಿ. ಒಮ್ಮೆ ಮಾತ್ರ ಉಲ್ಲೇಖಗೊಂಡಿದೆ. ಹೂವಯ್ಯನ ತಾಯಿ ನಾಗಮ್ಮನವರು ತಮ್ಮ ಮಗನಿಗೆ ಮದುವೆಮಾಡಿ ಕೊಳ್ಳಲು ಅತ್ತಿಗದ್ದೆ ಹಿರಿಯಣ್ಣಗೌಡರ ಮಗಳು ರಂಗಮ್ಮನನ್ನು ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅತ್ತಿಗದ್ದೆ ಹಿರಿಯಣ್ಣಗೌಡರು ತಮ್ಮ ಮಗಳನ್ನು ರಾಮಯ್ಯನಿಗೆ ಎರಡನೇ ಸಂಬಂಧಕ್ಕೆ ಕೊಡಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಆಗುಂಬೆ : ಕಾನೂರಿನಿಂದ ಧರ್ಮಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಆಗುಂಬೆಯ ಮಾರ್ಗವಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದದ್ದು ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರು ಧರ್ಮಸ್ಥಳದಿಂದ ಹಿಂದಿರುಗಿ ಬಂದಾಗ ಅವರ ಜೊತೆಗಿದ್ದ ಗಾಡಿ ಹೊಡೆಯುವ ಆಳು ನಿಂಗ ಕಾಯಿಲೆಯಿಂದ ಆಗುಂಬೆಯ ಆಸ್ಪತ್ರೆಯಲ್ಲಿದ್ದಾನೆಂದು ಅವನ ಮಗ ಪುಟ್ಟನಿಗೆ ಓಬಯ್ಯ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಕೆಳಕಾನೂರು ಬಿಟ್ಟ ಓಬಯ್ಯ ತಂದೆ ಅಣ್ಣಯ್ಯಗೌಡನ ಜೊತೆ ಮೊದಲು ಮೇಗರವಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಕೆಲಸಕ್ಕಿದ್ದು ನಂತರ ಆಗುಂಬೆಯ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಸಾಹುಕಾರರಲ್ಲಿ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ನಿಲ್ಲುತ್ತಾನೆ.

ಎಂಟೂರು : ಕಾನೂರಿನ ಮತ್ತೊಂದು ನೆರೆಯ ಹಳ್ಳಿ. ಎಂಟೂರಿನ ಶೇಷೇಗೌಡರು ಕಾನೂರು ಮನೆಯ ಹಿನ್ನೆಯಲ್ಲಿ ಹಿರಿಯರಾಗಿ ಭಾಗವಹಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಕಳ್ಳಂಗಡಿ : ಮುತ್ತಳ್ಳಿಗೂ-ಕಾನೂರಿಗೂ ನಡುವೆ ಕಳ್ಳಂಗಡಿಯಿತ್ತು. ಸಾಯಂಕಾಲದಿಂದ ಆರಂಭವಾಗಿ ರಾತ್ರಿ ಒಂಬತ್ತು ಗಂಟೆಯವರೆಗೂ ವಹಿವಾಟು ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದ ಕಳ್ಳಂಗಡಿಯ ಖಾಯಂ ಗಿರಾಕಿಗಳೆಂದರೆ ಕಾನೂರು, ಮುತ್ತಳ್ಳಿ, ಸೀತೆಮನೆಯ ಒಕ್ಕಲುಗಳು, ಅವರ ಆಳುಗಳು. ಮದ್ಯವ್ಯಸನ ಹಚ್ಚಿಕೊಂಡ ಆಳುಗಳ ದೌರ್ಬಲ್ಯದಿಂದ ಈ ಕಳ್ಳಂಗಡಿ ಕೊಬ್ಬಿತ್ತು. ಹೂವಯ್ಯನ ಪ್ರಭಾವ ವೃದ್ಧಿಸಿದ ನಂತರವೇ ಕಾಡಿನ ನಡುವೆ ಇದ್ದ ಕಳ್ಳಂಗಡಿ ಕುಸಿದುಬಿದ್ದು ಅಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕಾರು ಗ್ರಾಮಗಳಿಗೆ ಅನುಕೂಲವಾಗುವ ಆಸ್ಪತ್ರೆ, ಸ್ಕೂಲು, ಪೋಸ್ಟಾಫೀಸು ತಲೆ ಎತ್ತುತ್ತವೆ. ಕಳ್ಳಂಗಡಿ ಕಾದಂಬರಿಯ ಕಾಲಘಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಸುಧಾರಣೆಯನ್ನು ಮೈಗೂಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಸ್ಥಳವೆನಿಸುತ್ತದೆ.

ಕಾನುಬೈಲು : ಕಾನೂರು ಮನೆಯ ಉತ್ತರ ದಿಕ್ಕಿಗೆ ಇದ್ದ ಉನ್ನತ ಗುಡ್ಡ ಗಾಡುನ ನೆತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಹೆಬ್ಬಂಡೆ, ಹಾಸುಬಂಡೆಗಳಿಂದ ಬಯಲಾಗಿದ್ದ ಪ್ರದೇಶವೇ ಕಾನುಬೈಲು. ಅಲ್ಲಿಂದ ನಿಂತು ನೋಡಿದರೆ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಕೆಳಕಾನೂರು, ಮುತ್ತಳ್ಳಿ, ಸೀತೆಮನೆಯನ್ನಲ್ಲದೆ ಆಗುಂಬೆ ಘಾಟಿ, ಕುಂದದ ಗುಡ್ಡ, ಕುದುರೆಮುಖ, ಮೇರುತಿ ಪರ್ವತಗಳನ್ನು ನೋಡಬಹುದಿತ್ತು. ಅಲ್ಲಿನ ಸೂರ್ಯಸ್ತ, ಚಂದ್ರೋದಯ ದ್ವಿಗುಣಿತ ರಮಣೀಯವಾಗಿ ಶೋಭಿಸುತ್ತಿದ್ದರಿಂದ ರಜಾಕಾಲದಲ್ಲಿ ಊರಿಗೆ ಬಂದಾಗ ಹೂವಯ್ಯ-ರಾಮಯ್ಯರಿಗೆ ಅದೊಂದು ನಿತ್ಯ ಸಂದರ್ಶನದ ಸೌಂದರ್ಯ ಸ್ಥಾನವಾಗಿತ್ತು. ಇಂಥ ರಮಣೀಯ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿಯೇ ಹಳೇಪೈಕದ ತಿಮ್ಮನು ಕಳ್ಳುಗೊತ್ತು ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದು ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರಂಥ ಶ್ರೀಮಂತ ವರ್ಗದವರಿಗೆ ಕಳ್ಳು ಕಾಯಿಸಿಕೊಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಕಳ್ಳಂಗಡಿ ಕೆಳವರ್ಗದವರ ಕಳ್ಳು ಪಾನೀಯ ಕೇಂದ್ರವಾದರೆ. ಕಾಲುಬೈಲು ಮೇಲುವರ್ಗದವರ ಪಾನಕೇಂದ್ರವಾಗಿತ್ತು. ಪುಟ್ಟಣ್ಣ ತನ್ನ ಪ್ರೀತಿಯ ನಾಯಿ ಟೈಗರ್‌ಹತ್ಯೆಗೀಡಾದಾಗ ಅದನ್ನು ಹೂಳಲು ಕಾನುಬೈಲನ್ನೆಆರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಹೂವಯ್ಯನ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಕಳ್ಳು ಕಾಯಿಸುವ ಕಾರ್ಯ ತ್ಯಜಿಸಿದ ಹಳೇಪೈಕದ ತಿಮ್ಮ ಇಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸುಂದರ ಮಂದಿರವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿ ಕರ್ಮಯೋಗಿಯಾಗಿ ತಪಸ್ವಿಯಂತೆ ಬಾಳುತ್ತಾನೆ.

ಕಾನೂರು : ಕಾನೂರು ಹೆಗ್ಗಡತಿ ಕೃತಿಯ ಪ್ರಮುಖ ಘಟನೆಗಳೆಲ್ಲ ಜರುಗುವುದು ಕಾನೂರಿನಲ್ಲಿ. ಕಾನೂರಿನ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರ ಮಂಗಳೂರು ಹೆಂಚಿನಮನೆ ಕಾದಂಬರಿಯ ಎಲ್ಲ ಘಟನೆಗಳಿಗೂ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಆ ದೊಡ್ಡ ಮನೆಯ ಪೂರ್ವ-ಉತ್ತರ ಪ್ರದೇಶಗಳಿಗೆ ಕಾಡು- ಬೆಟ್ಟಗಳು ಕಡಿದಾಗಿ ಅಬೇಧ್ಯ ಕೋಟೆ ರಚಿಸಿದ್ದರೆ ದಕ್ಷಿಣ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಕಾನೂರು ಮನೆತನದ ತೋಟ ಗಡ್ಡೆಗಳು, ಒಕ್ಕಲು ಮತ್ತು ಆಳುಗಳ ಹುಲ್ಲುಮನೆ, ಬಿಡಾರ, ಕಣ, ಕೊಟ್ಟಿಗೆ, ಹಟ್ಟಿಗಳಿದ್ದವು. ಕಾನೂರಿನ ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರ ಮನೆ ಆಧುನಿಕತೆ ಮತ್ತು ಪ್ರಾಚೀನತೆಯೆರಡರ ಮಿಶ್ರಣ. ಮನೆಗೆ ಹಳೆಯ ಮರಗಳನ್ನು ಬಳಸಿದ್ದರೆ, ಛಾವಣಿಗೆ ಹೊಸ ಮಂಗಳೂರು ಹೆಂಚುಗಳನ್ನು ಹೊದಿಸಲಾಗಿತ್ತು. ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ತುಲಸಿ ಪೀಠ, ಜಗಲಿಯ ಮೇಲೆ ಹೆಗ್ಗಡಿಯಾರದ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯತೆಯ ಪ್ರಭಾವ ಮಲೆನಾಡಿನ ಮೂಲೆಯನ್ನು ಸ್ಪರ್ಶಿಸಿದ್ದರೆ ಕುರುಹಾಗಿ ರವಿವರ್ಮನ ದೇವತೆಗಳ ಚಿತ್ರ, ತಿರುಪತಿಯ ಬಣ್ಣದ ಚಿತ್ರಗಳ ಜೊತೆಗೇ, ಒಬ್ಬಿಬ್ಬರು ದೇಶಭಕ್ತರ ಪಟಗಳು ಮತ್ತು ಭಾರತಾಂಬೆಯ ಚಿತ್ರಪಟವೂ ಇತ್ತು. ಕಾನೂರು ಮನೆ ಪ್ರಾಚೀನ ಮೂಢನಂಬಿಕೆ ಮತ್ತು ಆಧುನಿಕತೆಯ ಸುಧಾರಣೆಯ ನಡುವಣ ಸಂಘರ್ಷದ ಕೇಂದ್ರವಾಗುತ್ತದೆ. ಸಂಪ್ರದಾಯ ಮೌಢ್ಯ ಮತ್ತು ಆಧುನಿಕ ಶಿಕ್ಷಣದ ಮುಖಾಮುಖಿಗೆ ಅದು ತೆರೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರ ಸಂಕುಚಿತ ಬುದ್ಧಿ, ವೆಂಕಪ್ಪ ಜೋಯಿಸರ ಕುಟಿಲ ತಂತ್ರಗಾರಿಕೆ ಮತ್ತು ಆಧುನಿಕತೆ ಪರ ನಿಲ್ಲುವ ಹೂವಯ್ಯ ಇವುಗಳ ನಡುವಿ ಘರ್ಷಣೆಯಲ್ಲಿ ಮನೆ ಒಡೆಯುತ್ತದೆ. ಈ ಮನೆಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗಿಂತ ಭಿನ್ನವಾದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಿಂದ ಬರುವ ಸುಬ್ಬಮ್ಮನ ತೊಳಲಾಟಗಳೂ ಕಾನೂರು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಅನುರಣಿಸುತ್ತದೆ.

ಕುರುವಳ್ಳಿ : ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿಯ ಬಳಿ ತುಂಗಾನದಿಯನ್ನು ಕಲ್ಲುಸಾಗರದ ಮೂಲಕ ದಾಟಿ ಬಂದಾಗ ಮೊದಲು ಸಿಗುವುದು ಕುರುವಳ್ಳಿ. ತುಂಗಾನದಿಯನ್ನು ಗಾಡಿಯ ಮೂಲಕ ದಾಟಲಾಗದ ಕಾರಣ ಈ ಹಳ್ಳಿಯ ಅರಳಿ ಕಟ್ಟೆಯ ಬುಡದಲ್ಲಿ ಗಾಡಿಯನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸುತ್ತಾರೆ. ಕುರುವಳ್ಳಿ ಕಿರುಪೇಟೆಯ ಹಾದಿಯ ಮೂಲಕವೇ ಕಾನೂರಿಗೆ ಹೋಗುವ ಹಾದಿಯಿದೆ.

ಕೂಳುರು : ಈ ಸ್ಥಳದ ವಿವರಗಳು ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ದೊರೆಯುವುದಿಲ್ಲ. ಸೀತೆ ವಿಸ್ಮೃತಿ ಹೊಂದಿದಾಗ ಆಕೆಯ ತಾಯಿ ಗೌರಮ್ಮ ಮಗಳ ಆರೋಗ್ಯಕ್ಕೆ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ ಕೂಳುರಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಿ ಪ್ರಸಾದ ತರಿಸುವುದಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತಾಳೆ. ಕೂಳುರು ದೇವಾಲಯದ ಪ್ರಸಾದ ಕೆಡುಕನ್ನು ಒಡಿಸಿ ಒಳಿತನ್ನು ಮಾಡಬಹುದೆಂಬ ನಂಬಿಕೆ ಪ್ರಚಲಿತವಾಗಿತ್ತು.

ಕೆಳಕಾನೂರು : ಕಾನೂರಿಗೆ ಸುಮಾರು ಒಂದು ಮೈಲಿ ದೂರವಿದ್ದ ಕೆಳಕಾನೂರು ಮನೆ ಕಾನೂರು ಮನೆ ಕಾನೂರು ಮನೆತನಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಅಸ್ತಿ. ಅಣ್ಣಯ್ಯಗೌಡರು ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರ ಗಡ್ಡೆ ತೋಟವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಗಡಿ ಹುತ್ತಿಗೆಗೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಒಕ್ಕಲಾಗಿದ್ದರು. ಅವರ ಮೂವರು ಹೆಂಡತಿಯರು ಸತ್ತ ನಂತರ ನಾಲ್ಕನೆಯವಳನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗಿದ್ದರು. ದ್ವಿತೀಯ ಪತ್ನಿಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದವ ಓಬಯ್ಯ. ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಸಾಲ ತೀರಿಸಲಾಗದ್ದರ ಜೊತೆಗೆ ಓಬಯ್ಯನ ಅವಿವೇಕವೂ ಸೇರಿ ಅಣ್ಣಯ್ಯಗೌಡರು ಕೆಳಕಾನೂರನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಕಾನೂರು ಮನೆ ಪಾಲಾದ ನಂತರ ಹೂವಯ್ಯನು ತಾಯಿಯೊಡನೆ ಬಂದು ಕೆಳಕಾನೂರಿನಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸುತ್ತಾನೆ.

ಕೊಪ್ಪ : 'ಕಾನೂರು ಹೆಗ್ಗಡತಿ' ಕೃತಿಯಲ್ಲಿಯ ಬಹುತೇಕ ಪ್ರದೇಶವೆಲ್ಲ ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿ ಕೊಪ್ಪದ ನಡುವೆ ಬರುವ ಪ್ರದೇಶವಾಗಿದೆ. ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರು ಮಾಡುವ ಧರ್ಮಸ್ಥಳ ಯಾತ್ರೆ ಈ ಭೌಗೋಳಿಕ ಪರಿಮಿತಿಯನ್ನು ದಾಟುತ್ತದೆ. ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿಯಂತೆಯೇ ಕೊಪ್ಪ ಸಹ ಆಧುನಿಕತೆ ಮೈಗೂಡಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಕ್ಕೆ, ಕೊಪ್ಪದ ಕಡೆಯಿಂದ ಬೈಸಿಕಲ್ಲೊಂದು ಪ್ರವೇಶಿಸುವ ದೃಶ್ಯದಲ್ಲಿ ಸೂಚನೆ ಸಿಗುತ್ತದೆ.

ಚಿಕ್ಕೂರು : ಚಿಕ್ಕೂರು ತೋಟವನ್ನು ತಾವೇ ಸ್ವಯಂಶ್ರಮದಿಂದ ಸಂಪಾದಿಸಿದ್ದೆಂದು ಘೋಷಿಸುವುದರಿಂದ, ಅದು ಕಾನೂರಿಗೆ ಹತ್ತಿರದ ಪ್ರವೇಶವೆಂದು ತರ್ಕಿಸಬಹುದು. ಅಥವಾ ಇದೊಂದು ತೋಟದ ಹೆಸರಾಗಿರಲೂಬಹುದು.

ತಿರುಪತಿ : ತಿರುಪತಿಯ ವೆಂಕಟರಮಣಸ್ವಾಮಿ ಮಲೆನಾಡಿನ ಅನೇಕ ಜನರಿಗೆ ಆರಾಧ್ಯದೈವ. ಇದು ಕಾನೂರು ಪರಿಸರಕ್ಕೆ ಅತಿ ದೂರದ ಯಾತ್ರಾಸ್ಥಳ. ಗೌರಮ್ಮ ನಂಥವರು ಮಗಳಿಗೆ ಒಳಿತಾಗಲು ಇಂಥ ದೂರದ ದೇವರುಗಳಿಗೂ ಹರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ.

ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿ : 'ಕಾನೂರು ಹೆಗ್ಗಡತಿ' ಕೃತಿಯ ಆರಂಭದಲ್ಲೇ ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿಯ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ. ಇದು ಮಲೆನಾಡಿನ ಪ್ರಮುಖ ನಗರ ಕೇಂದ್ರ. ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿಗೆ ಹೊಂದಿಕೊಂಡಂತೆ ಹರಿವ ತುಂಗಾನದಿಗೆ ಅಡ್ಡಲಾಗಿರುವ ಕಲ್ಲುನಾರದ ಮಾರ್ಗವಾಗಿಯೇ ಮೈಸೂರಿನಲ್ಲಿ ಓದುತ್ತಿದ್ದ ಹೂವಯ್ಯ ರಾಮಯ್ಯನವರು ಮಲೆನಾಡಿನ ಜಗತ್ತಿಗೆ ಮರುಪ್ರವೇಶ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಕಾನೂರಿನಂಥ ತುಂಗಾನದಿಯ 'ಆಚೆಗಿನ' ಮಲೆನಾಡ ಜಗತ್ತಿಗೂ 'ಈಚೆಗಿನ' ಹೊರಜಗತ್ತಿಗೂ ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿ ಸಂಪರ್ಕ ಕಲ್ಪಿಸುವ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿತ್ತು. ಪುಟ್ಟಣ್ಣ ಗಾಡಿಯ ಬಳಿ ಬರುವುದು ತಡವಾಗುವುದಕ್ಕೆ ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಹೋಟಲಿಗೆ ಹೋಗಿರುವ ಕಾರಣವನ್ನು ರಾಮಯ್ಯ ತರ್ಕಿಸುತ್ತಾನೆ. ಕಾದಂಬರಿಯ ಕಾಲದ ವೇಳೆಗೆ ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿಗೆ ಆಧುನಿಕತೆ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದ್ದರ ಸೂಚನೆ ಇಲ್ಲಿ ಸಿಗುತ್ತದೆ. ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಮುತ್ತಳ್ಳಿ ಶ್ಯಾಮಯ್ಯಗೌಡರ ಮಗ ಕಲಿತ ಅನೇಕ ವಿದ್ಯೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಿಗರೇಟು ಸೇರುವುದು ಸೇರಿದೆ. ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರು ತಂಟೆಕೋರ ಮಗ ವಾಸುವನ್ನು ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿಯ ಶಾಲೆಗೆ ಹಾಕುವುದಾಗಿ ಹೇಳುವುದರಿಂದ ಮಲೆನಾಡಿನ ಜನರಿಗೆ ಅದೊಂದು ವಿದ್ಯಾಕೇಂದ್ರವೂ ಆಗಿತ್ತೆಂಬ ಸೂಚನೆ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ.

ಧರ್ಮಸ್ಥಳ : ಮಲೆನಾಡಿನ ಜನರಿಗೆ ಗಟ್ಟಿದ ಕೆಳಗಿನ ಧರ್ಮಸ್ಥಳ ಒಂದು ಪ್ರಮುಖ ಧಾರ್ಮಿಕಕೇಂದ್ರ. ಅದು ಮೌಢ್ಯ ಬಿತ್ತುವ ಕೇಂದ್ರವೆಂದು ನಂಬುವ ಕೃತಿಕಾರರು ಅದಕ್ಕೆ ಅನೇಕ ಸಮರ್ಥನೆಗಳನ್ನು ನೀಡುತ್ತಾರೆ. ಸಂಕಟ ಬಂದಾಗ, ಪ್ರಮುಖವಾಗಿ ದೈಹಿಕವಾಗಿ ರೋಗಬಂದಾಗ ಅನೇಕ ಪಾತ್ರಗಳು ಧರ್ಮಸ್ಥಳದ ಮಂಜುನಾಥ, ಭೂತಗಳಿಗೆ ಹರಿಸಿಕೊಂಡು ಕಾಣಿಕೆ ಅರ್ಪಿಸಲು ಸಂಕಲ್ಪಿಸುತ್ತವೆ. ಮೈಮೇಲೆ ಬರುವ ದೆವ್ವಗಳಿಗೆ ಭಯ ಹುಟ್ಟಿಸಲು ಈ ದೇವಸ್ಥಾನದ ದೇವರ ಹಸರನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರು ತಮ್ಮ ಅನಾರೋಗ್ಯ ಸುಧಾರಣೆಗೆ ಅಂತಿಮವಾಗಿ ಧರ್ಮಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಯಾತ್ರೆ ಹೊರಡುತ್ತಾರೆ.

ನೆಲ್ಲಹಳ್ಳಿ : ನೆಲ್ಲಹಳ್ಳಿಯು ಪೆದ್ದೆಗೌಡರ ಊರು. ಈ ಕುಟುಂಬದವರು ಕಾನೂರು ಮನೆತನಕ್ಕೆ ಹೋಲಿಸಿದರೆ ಅಸಂಸ್ಕೃತರೂ, ಬಡವರೂ ಆಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರ ಮೂರನೆಯ ಹೆಂಡತಿಯಾಗಿ ಸುಬ್ಬಮ್ಮನನ್ನು ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊಡಲು ಒಪ್ಪುತ್ತಾರೆ.

ಬಾವಿಮಕ್ಕಿ : ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರು ಸ್ವಯಾರ್ಜಿತವಾಗಿ ಗಳಿಸಿದ್ದ ಈ ಜಮೀನಿ - ಗದ್ದೆ ತನಗೇ ಸೇರಬೇಕೆಂದು ಹೇಳುವುದರಿಂದ ಕಾನೂರಿಗೆ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿದೆಯೆಂದು ತಿಳಿಯಬಹುದು.

ಬಾಳೂರು : ಕಾನೂರಿನ ಆಸುಪಾಸಿನ ಹಳ್ಳಿ. ಅದು ಕಾನೂರಿನಿಂದ ಇರುವ ದುರ, ದಿಕ್ಕು ಇತ್ಯಾದಿ ವಿವಿರಗಳು ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುವುದಿಲ್ಲ. ಬಾಳೂರಿನ ಸಿಂಗೇಗೌಡರ ಮನೆತನ ಮಲೆನಾಡಿನ ಒಕ್ಕಲಿಗರಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿತ್ತೆಂದು ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ. ಮಲೆನಾಡ ಒಕ್ಕಲಿಗರಲ್ಲಿ ಮದ್ಯಪಾನ ತ್ಯಜಿಸಲು ನಡೆದ ಆಂದೋಲನದಲ್ಲಿ ಸಿಂಗೇಗೌಡರು ಭಾಗಿಯಾದರೂ ಮದ್ಯಪಾನ ವರ್ಜಿಸುವ ಮಾನಪತ್ರಕ್ಕೆ ಸಹಿ ಹಾಕಲಿಲ್ಲ. ಹೆಂಡ, ಕಳ್ಳು ಬಿಡಲು ಅವರಿಗೆ ಇಷ್ಟವೂ ಇರಲಿಲ್ಲ.

ಬೈದೂರು : ಕಾನೂರು ಆಸುಪಾಸಿನಲ್ಲಿರುವ ಮತ್ತೊಂದು ಹಳ್ಳಿ. ಅಲ್ಲಿನ ಬಸವೇಗೌಡರು ಸುತ್ತಲಿಗೆ ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾಗಿದ್ದವರು. ಆ ಹಿರಿಯರು ಕಾನೂರು ಮನೆ ಹಿನ್ನೆಯ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಭಾಗಿಯಾಗಿದ್ದರು.

ಬೈಲುಕೆರೆ : ಮುತ್ತಳ್ಳಿಗೆ ಸಮೀಪದ ಬೈಲುಕೆರೆ ಕಾದಂಬರಿಯ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತದೆ. ಚಿನ್ನಯ್ಯನು ಮೀನು ಸಿಕಾರಿ ಮಾಡುವ ಸ್ಥಳ.

ಮುತ್ತಳ್ಳಿ : ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿ ಕೊಪ್ಪ ಸರ್ಕಾರಿ ರಸ್ತೆಯಲ್ಲಿ, ಮುತ್ತಳ್ಳಿಯು ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿಗೆ ಸುಮಾರು ಮೂರು-ಮೂರುವರೆ ಮೈಲಿಯ ದೂರದಲ್ಲಿದೆ. ಮುತ್ತಳ್ಳಿಯ ಶ್ಯಾಮಯ್ಯಗೌಡರ ಹೆಂಚಿನಮನೆ ಮರಗಳ ಮರೆಯಲ್ಲಿದ್ದರೂ ರಸ್ತೆಗೆ ಕಾಣುವಂತಿತ್ತು. ಉಳಿದವು ಶ್ಯಾಮಯ್ಯಗೌಡರ ಒಕ್ಕಲುಗಳ ಹುಲ್ಲಿನ ಮನೆಗಳು ಮತ್ತು ಕೂಲಿಯಾಳುಗಳ ಗುಡಿಸಲುಗಳು.

ಮೇಗ್ರಳ್ಳಿ : ಬಹುಶಃ ಇದು ಮೇಗರವಳ್ಳಿಯ ಗ್ರಾಮರೂಪವಿರಬೇಕು. ಮೇಗರವಳ್ಳಿ ಈಗಲೂ ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿ ಕೊಪ್ಪ ರಸ್ತೆರಲ್ಲಿರುವ ಊರು. ಕಾದಂಬರಿ ನಡೆದ ಕಾಲಕ್ಕೂ ಅದು ದೊಡ್ಡ ಊರೇ ಆಗಿದ್ದಿತ್ತು. ಮೇಗ್ರಳ್ಳಿಯ ನಾಗಪ್ಪ ಹೆಗ್ಗಡೆಯ ಸಹ ಕಾನೂರು ಮನೆ ಹಿನ್ನೆ

ಘಟನೆಯಲ್ಲಿ ಭಾಗಿಯಾಗುತ್ತಾರೆ. ಓಬಯ್ಯ ಮತ್ತು ಅವನ ತಂದೆ ಕೆಳಕಾನೂರು ಬಿಟ್ಟ ನಂತರ, ಹಿಂದಿನ ಯೋಜನೆಯಂತೆ ಸೀತೆಮನೆಗೆ ಹೋಗದೆ ಮೇಗರವಳಿಯ ದೊಡ್ಡ ಹೆಗ್ಗಡೆಯವರೊಬ್ಬರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಸಂಬಳಕ್ಕೆ ನಿಲ್ಲುತ್ತಾರೆ.

ಮೈಸೂರು : ಮೈಸೂರು ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ಘಟನೆಯ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಉನ್ನತ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸದ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿತ್ತು. ಕಾದಂಬರಿಯು ಇಪ್ಪತ್ತನೇ ಶತಮಾನದ ಆರಂಭದ ದಶಕದಲ್ಲಿನ ಬದುಕನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸುವುದರಿಂದ ಮೈಸೂರಿನಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸದ ಸುಧಾರಣೆಯ ಗಾಳಿ ಬೀಸಿರುವುದನ್ನು ಉಹಿಸಬಹುದು. ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಮೈಸೂರಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಸ್ತಾಪ ನೇರವಾಗಿ ಬಾರದಿದ್ದರೂ, ಹೂವಯ್ಯನ ನೆನಕೆಯಲ್ಲಿ ಮರುಕಳಿಸುತ್ತದೆ. ಅದರ ಜೊತೆಗೆ ಚಾಮುಂಡಿಬೆಟ್ಟ, ಅರಮನೆ, ಕುಕ್ಕನಹಳ್ಳಿ ಕೆರೆ, ಅಠಾರ ಕಚೇರಿ, ಹೈಸ್ಕೂಲು, ಕಾಲೇಜು, ಜನಸಂದಣಿಯ ಚಿತ್ರಗಳೂ ಬರುತ್ತವೆ. ಪ್ರಮುಖವಾಗಿ ಮೈಸೂರು ಶಿಕ್ಷಣಕೇಂದ್ರವಾಗಿರುವುದು ಚಿತ್ರಿತಗೊಂಡಿದೆ.

ಸಿದ್ದರ ಮಠ : ಸಿದ್ದರ ಮಠವು ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಒಮ್ಮೆ ಮಾತ್ರ ಉಲ್ಲೇಖಗೊಂಡಿದೆ. ಸಿದ್ದರ ಮಠದ ಪ್ರಸಾದ ಸಂಕಟದಲ್ಲಿರುವವರಿಗೆ ಒಳಿತು ಮಾಡಬಹುದೆಂಬ ನಂಬಿಕೆ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿನ ಪಾತ್ರಗಳಲ್ಲಿದೆ.

ಸಿಬ್ಬಲುಗುಡ್ಡೆ : ಕುವೆಂಪು ಅವರ ಅನೇಕ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಸಿಬ್ಬಲುಗುಡ್ಡೆ ಪ್ರದೇಶ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಸಹ್ಯಾದ್ರಿಯ ಬುಡದಲ್ಲಿರುವ ರಮಣೀಯ ದೃಶ್ಯ. 'ದೇವರು ರುಜು ಮಾಡಿದನು' ಕವನದಲ್ಲಿಯೂ ಅದರ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ. 'ಕಾನೂರು ಹೆಗ್ಗಡತಿ' ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಶ್ಯಾಮಯ್ಯಗೌಡರ ಮಗಳು ಸೀತೆ, ರಾಮಯ್ಯನೊಡನೆ ಮದುವೆ ನಿಶ್ಚಯವಾದಾಗ ಹೆದರಿ ವಿಸ್ಮೃತಿಗೊಳಗಾದಾಗ, ತಾಯಿ ಗೌರಮ್ಮನವರು ಮಗಳ ಆರೋಗ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಹರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ದೇವತಾಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಸಿಬ್ಬಲುಗುಡ್ಡೆಯೂ ಒಂದು. ಸಿಬ್ಬಲುಗುಡ್ಡೆ ಕಾನೂರು ಹೆಗ್ಗಡತಿ ನಡೆಯುವ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿಯೇ ಬರುತ್ತದೆ.

ಸೀತೆಮನೆ : ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿ ಕೊಪ್ಪದ ದಾರಿಯಲ್ಲಿರುವ ಕಾನೂರಿಗೆ ಸಮೀಪದಲ್ಲೇ ಸೀತೆಮನೆಗೆ ದಾರಿ ಅಗಚುತ್ತದೆ. ಕಾನೂರಿಗೆ ಸಮೀಪದ ಸೀತೆಮನೆಯ ಯಜಮಾನರು ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರು.

ಸೋಮೇಶ್ವರ : ಕಾನೂರಿನಿಂದ ಆಗುಂಬೆಯನ್ನು ದಾಟಿ ಧರ್ಮಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಹೋಗುವ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಸಿಗುವ ಊರು. ಪುಟ್ಟನ ತಂದೆ ಗಾಡಿಯಾಳು ನಿಂಗ, ಚಂದ್ರಯ್ಯಗೌಡರನ್ನು ಧರ್ಮಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಕರೆದೊಯ್ದು ವಾಪಸ್ಸು ಬರುವಾಗ ವಾಂತಿಬೇಧಿಯಿಂದ ಸೋಮೇಶ್ವರದಲ್ಲಿ ಅಸು ನೀಗುತ್ತಾನೆ.

ಅನುಬಂಧ ೫

ಸಸ್ಯ ಸಂಕುಲಗಳ ವಿವರಣಾತ್ಮಕ ಕೋಶ

ಅಡಿಕೆ : ಮಲೆನಾಡಿನ ಪ್ರಮುಖ ವಾಣಿಜ್ಯ ಬೆಳೆ. ಮಲೆನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಬತ್ತದ ಗದ್ದೆ, ಅಡಿಕೆ ತೋಟಗಳು ಭೂ ದೃಶ್ಯಕ್ಕೆ ಅಪೂರ್ವವಾದ ಶೋಭೆ ತರುತ್ತವೆ. ಒಂದು ಅಡಿ ವ್ಯಾಸದ, ಆಕಾಶಕ್ಕೆ ನೇರವಾಗಿ ಸುಮಾರು ನೂರು ಅಡಿಯವರೆಗೂ ಬೆಳೆಯುತ್ತದೆ. ತುದಿಯಲ್ಲಿ ಅಡಿಕೆಯ ಗರಿಗಳು ಮತ್ತು ಹಣ್ಣಿನ ಗೊನೆ ಬಿಡುತ್ತದೆ. ಅಡಿಕೆ ಕಾಯಿಗಳು ಹಣ್ಣಾದಾಗ ಕೊಯ್ದು ಮಾಡಿ ಅವುಗಳನ್ನು ಸಂಸ್ಕರಿಸುವ ಕಾರ್ಯ ಮಲೆನಾಡ ರೈತರ ಪ್ರಮುಖ ವೃತ್ತಿ. ತಾಂಬೂಲ ಮತ್ತು ಶುಭಕಾರ್ಯಗಳಿಗೆ ಅಡಿಕೆ ಬಳಕೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಸಸ್ಯಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಹೆಸರು: ಅರೇಕಾ ಕ್ಯಾಟಚು.

ಆಲದಮರ : ಇದೊಂದು ವಿಶಾಲವಾಗಿ ಬೆಳೆಯುವ ಮರ. ರಸ್ತೆಯ ಬದಿಯಲ್ಲಿ ಹೇರಳವಾಗಿ ಬೆಳೆಯುವ ಇದು ಮಲೆನಾಡಿನ ಕಾಡುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಕಾಣಸಿಗುತ್ತದೆ. ಇದರ ತೋರವಾದ ರೆಂಬೆಗಳಿಗೆ ಬೆಂಬಲ ನೀಡಲು ಬೆಳೆಯುವ ಬಿಳಲುಗಳಿಂದ ಮರಕ್ಕೆ ಅಪೂರ್ವವಾದ ಶೋಭೆ ಬರುತ್ತದೆ. ಗೋಲಿಗಾತ್ರದ ಸಂಯುಕ್ತ ಫಲದ ಕೆಂಪು ಹಣ್ಣು ಬಿಡುವ ಇದು ಹಕ್ಕಿಗಳನ್ನು ಆಕರ್ಷಿಸುತ್ತದೆ. ಸಸ್ಯಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಹೆಸರು: ಫೈಕಸ್ ಬೆಂಗಾಲೆನ್ಸಿಸ್.

ಕದಳ : ಬಾಳೆಗಿಡ. ಬಹುಜನಪ್ರಿಯ ಹಣ್ಣನ್ನು ಬಿಡುವ ಗಿಡ. ಹಿತ್ತಲಿನಲ್ಲಿಯೂ, ತೋಟದಲ್ಲಿಯೂ ಬೆಳೆಸುತ್ತಾರೆ. ಗಿಟಗಳನ್ನು ಬೀಜದಿಂದ ಬೆಳೆಸುವುದಿಲ್ಲ. ಬಾಳೆಯ ತಾಯಿಗಿಡ ಹೊರಹಾಕುವ ಕಂದುಗಳು ಗಿಡಗಳಾಗಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತವೆ. ಇದರ ಲಂಬವಾಗಿ ನಿಲ್ಲುವ ಕಾಂಡವು ಎಲೆಗಳ ತೊಟ್ಟಿನ ಸುರುಳಿಯಿಂದಾಗುತ್ತದೆ. ಅದುಮಿದ ಕಾಂಡದ ಭಾಗ ಭೂಮಿಯಲ್ಲೇ ಇರುತ್ತದೆ. ಅನೇಕ ತಳಿಗಳಿವೆ. ಸಸ್ಯಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಹೆಸರು: ಮ್ಯೂಸಪ್ಯಾರಡಿಸಿಯಾಕ.

ಕಲ್ಲುಸಂಪಿಗೆ : ಹುಳಿಮಿಶ್ರಿತ ಸಿಹಿ ಹಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಬಿಡುತ್ತದೆ. ಈ ಮರ ಮುಳ್ಳಿನಿಂದ ಕೂಡಿರುತ್ತದೆ. ಪ್ರಾಣಿ ಪಕ್ಷಿಗಳಿಗೆ ಇದರ ಹಣ್ಣು ಆಹಾರವಾಗುತ್ತದೆ. ಮರಸು ಬೇಟೆಗೆ ಇಂತಹ ಹಣ್ಣಿನ ಮರಗಳನ್ನು ಆಯ್ಕೆಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ.

ಕಿತ್ತಳೆ : ನಿಂಬೆಗಿಂತಲೂ ದೊಡ್ಡದಾದ ಸಡಿಲ ಸಿಪ್ಪೆಯ ಆಕರ್ಷಕ ವರ್ಣದ ಹಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಬಿಡುವ ಮರ. ನಿಂಬೆ ಜಾತಿಗೆ ಸೇರಿದ ಈ ಮರ ಕೊಡಗು, ಮಲೆನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತದೆ. ಕೆಂಪು ವರ್ಣಕ್ಕೆ ಸಮೀಪದ ಇದರ ಉಜ್ಜಲ ವರ್ಣಕ್ಕೆ ಕಿತ್ತಳೆ ಬಣ್ಣ ಎಂದೆ ಹೆಸರು. ಸಿಹಿಯಾದ ಹಣ್ಣುಗಳನ್ನು ನೀಡುತ್ತದೆ. ಸಸ್ಯಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಹೆಸರು: ಸಿಟ್ರಸ್ ರೆಟಿಕ್ಯುಲೇಟ.

ಕುಂಬಳಕಾಯಿ (ಗಿಡ)ಬಳ್ಳಿ : ಇದೊಂದು ದೊಡ್ಡ ಬಳ್ಳಿ. ಕೂದಲಿರುವ ಅಗಲವಾದ ಎಲೆಯುಳ್ಳ, ಹಳದಿ ಹೂವು ಬಿಡುವ ಸೊಂಪಾಗಿ ಹಬ್ಬುವ ಬಳ್ಳಿ. ಹೆಣ್ಣು ಮತ್ತು ಗಂಡು ಹೂವುಗಳು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಮೃದು ತಿರುಳಿನ, ಗುಂಡಾಕೃತಿಯ ದೊಡ್ಡಹಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಬಿಡುತ್ತದೆ. ತರಕರಿಯಾಗಿ ಜನಪ್ರಿಯ. ಸಸ್ಯಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಹೆಸರು: ಕುಕರ್ ಬಿಟ ಮೊಸ್ಕಾಟ.

ಕೆಸು(ಕಸ) : ಇದೊಂದು ಗೆಡ್ಡೆ, ಕಾಂಡವಿಲ್ಲ. ಗೆಡ್ಡೆ ಆರು ಇಂಚು ವ್ಯಾಸದವರೆಗೂ ಬೆಳೆಯುತ್ತದೆ. ಕೆಸುವಿನ ಸೊಪ್ಪು ಒಂದು ಬಗೆಯ ಸಾರಿನ ಸೊಪ್ಪು. ಎಲೆಗಳು ಆನೆಯ ಕಿವಿಯಂತೆ ಇರುತ್ತವೆ. ಬೇಯಿಸದೆ ತಿಂದರೆ ನಾಲಿಗೆ, ತುಟಿ ಕೆರೆತ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಇದರಿಂದ ಪತ್ರೊಡೆ ಎಂಬ ತಿಂಡಿ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಸಸ್ಯಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಹೆಸರು: ಕೊಲೊಕೇಸಿಯಾ ಆಂಟಿಕೋರಂ.

ಕೆಂಪುದಾಸವಾಳ : ಅಲಂಕಾರಿಕ ಗಿಡ. ಉಜ್ಜಲವರ್ಣದ ಕೆಂಪು ಹೂಗಳನ್ನು ಬಿಡುತ್ತದೆ. ಮನೆಯ ಹಿತ್ತಲು, ಮುಂಭಾಗದ ಅಂಗಳ, ಕೈತೋಟದ ಬೇಲಿಗಳಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಸುತ್ತಾರೆ. ಕೆಂಪು ಹೂವಲ್ಲದೆ ಬಿಳಿ ಬಣ್ಣದ ಹೂ ಬಿಡುವ ತಳಿಯೂ ಉಂಟು. ಸಸ್ಯಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಹೆಸರು: ಹೈಬಿಸ್ಕಾಸ್ ರೋಸಾಸೈನೆನ್ಸಿಸ್.

ಕೇದಗೆ : ಕೆಳಕಾಂಡದಿಂದ ಬೇರುಬಿಟ್ಟು ಬಿಳಿಲು ಬೇರುಬಿಟ್ಟು ಮರಗಾಲಿನಂತೆ ಊರಿನಿಲ್ಲುವ ಕೇದಗೆ ಮರಗಳು ಹೊಳೆ, ಹಳ್ಳದ ಗುಂಡ ಬೆಳೆಯುತ್ತವೆ. ಎಲೆಗಳಿಗೆ ತೊಟ್ಟಿಲ್ಲ. ಗರಿಯ ಅಗ್ರ, ಅಂಚು ಮತ್ತು ನಡುಭಾಗದಲ್ಲಿ ಮುಳ್ಳಿರುತ್ತವೆ. ಕೇದಗೆಯ ಗಂಡುಹೂವಿನ ಬಣ್ಣ ಬಿಳಿ ಮತ್ತು ಅತಿ ಪರಿಮಳ ಯುಕ್ತವಾದದ್ದುಹಾಗಾಗಿ ನಾಗರ ಹಾವುಗಳು ವಾಸಿಸುತ್ತವೆಂಬ ಪ್ರತೀತಿ. ಕೇದಗೆ ಹೂವು ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಅಚ್ಚು ಮೆಚ್ಚು. ಹೂವಿನಿಂದ ಪರಿಮಳದ ಎಣ್ಣೆ ತೆಗೆಯುತ್ತಾರೆ. ಸಸ್ಯಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಹೆಸರು: ಪೆಂಡಾನಸ್ ಟೆಕ್ಟೂರಿಸ್.

ಕೊತ್ತಂಬರಿ ಸೊಪ್ಪು : ಕೈತೋಟ ಮತ್ತು ಹಿತ್ತಲಿನಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಸುತ್ತಾರೆ. ವಾರ್ಷಿಕ ಸಸ್ಯ. ಅದರ ಎಲೆ ಮತ್ತು ಬೀಜಗಳು ಸುವಾಸನೆಯುಕ್ತವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಸಾಂಬಾರು ಪದಾರ್ಥವಾಗಿ ಬಳಕೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ತುದಿಯಲ್ಲಿ ಛಿದ್ರಗೊಂಡ ಎಲೆಗಳು ಹಾಗೂ ಛತ್ರಿಯಾಕಾರದ ಪುಷ್ಪಮಂಜರಿಯಿಂದ ಸುಲಭವಾಗಿ ಗುರುತಿಸಬಹುದು. ಸಸ್ಯಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಹೆಸರು: ಕೊರಿಯಾಂಡ್ರಮ್ ಸಟೈವಮ್.

ಖರ್ಜೂರದಮರ (ಉತ್ತತ್ತಿಮರ) : ಅರಬಿಸ್ತಾನದಿಂದ ಬಂದ ಮರ. ನಮ್ಮ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಸಿದ್ದಾರೆ. ಇದು ಸಹ ತಾಳೆವರ್ಗ ಸೇರಿದ್ದು. ಶುಷ್ಕ ವಾತಾವರಣದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತದೆ. ಸುಮಾರು ನೂರು ಅಡಿ ಎತ್ತರಕ್ಕೆ ಬೆಳೆಯಬಲ್ಲದು. ಮರದ ತುದಿಯಲ್ಲಿ ಗರಿಗಳು ಮತ್ತು ಗೊನೆಗಳನ್ನು ಬಿಡುತ್ತವೆ. ಹಣ್ಣು ಖರ್ಜೂರ. ಒಣಗಿಸಿದ ಹಣ್ಣು ಉತ್ತುತ್ತೆ. ಒಣ ಹಣ್ಣಾಗಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧ. ಸಸ್ಯಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಹೆಸರು: ಫೀನಿಕ್ಸ್ ಡಾಕ್ಟೈಲಿಫೆರ.

ಗುಲಾಬಿ : ಸುಂದರವಾದ ಹೂವನ್ನು ಬಿಡುವ ಗುಲಾಬಿ ಸಣ್ಣ ಪೊದೆಯಾಗಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತದೆ. ಗಿಡದಲ್ಲಿ ಮುಳ್ಳುಗಳಿರುತ್ತವೆ. ವಿವಿಧ ವರ್ಣದ, ಗಾತ್ರದ ಹೂಗಳನ್ನು ಬಿಡುತ್ತದೆ. ಮನೆಯ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ, ತೋಟದಲ್ಲಿ ಅಲಂಕಾರದ ಹೂವಿನ ಸಲುವಾಗಿ ಮತ್ತು ಅತ್ತರಿಗಾಗಿ ಹಾಗೂ ಗುಲ್ಮನ್ ತಯಾರಿಕೆಗಾಗಿ ಬೆಳೆಸುತ್ತಾರೆ. ಸಸ್ಯಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಹೆಸರು: ರೋಸಾ ಸಂಕುಲಗಳು.

ತಿಂಗಳವರೆ ಕಾಯಿಗಿಡ : ಮನೆಯ ಹಿತ್ತಲಿನಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಸುವ ತರಕಾರಿಗಿಡ. ಹಲಸಂದೆ, ಅವರೆ ಜಾತಿಗೆ ಸೇರಿದ್ದು.

ತುಳಸಿಗಿಡ : ಇದನ್ನು ಪವಿತ್ರಗಿಡವೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ, ಕುಂಡವಿಟ್ಟು ಇಲ್ಲವೆ ತುಳಸಿಪೀಠ ಕಟ್ಟಿ ಬೆಳೆಸುತ್ತಾರೆ. ಒಂದರಿಂದ ಎರಡು ಅಡಿ ಎತ್ತರಕ್ಕೆ ಬೆಳೆಯುತ್ತದೆ. ಎಲೆಗಳು, ಕಾಯಿ, ಬೀಜಗಳು ಸುವಾಸನೆ ಬೀರುತ್ತವೆ. ಎಲೆಗಳನ್ನು ಎಣ್ಣೆ ತೆಗೆಯಲು ಹಾಗೂ ಔಷಧಿಗಾಗಿ ಬೆಳೆಸುತ್ತಾರೆ. ಸಸ್ಯಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಹೆಸರು: ಆಸುಮಮ್ ಸ್ಯಾಂಕ್ರಮ್.

ತೆಂಗು : ಮನೆಯ ಮುಂದೆ, ಹಿತ್ತಲು ಮತ್ತು ತೋಟದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಸುವ ಮರ. ನಲವತ್ತರಿಂದ ಎಂಬತ್ತು ಅಡಿ ಎತ್ತರಕ್ಕೆ ಬೆಳೆಯುತ್ತದೆ. ತುದಿಯಲ್ಲಿ ಛತ್ರಿಯಂತೆ ಗರಿಗಳು ಬಿಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ. ತೆಂಗಿನಕಾಯಿ ಶುಭ ಸಮಾರಂಭ, ಎಣ್ಣೆ ತಯಾರಿಕೆ ಮತ್ತು ಅಡುಗೆಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಕವಾಗಿ ಬಳಕೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಮಲೆನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಅಡಿಕೆ ತೋಟಗಳಂತೆ ತೆಂಗಿನ ತೋಟಗಳು ಇರುತ್ತವೆ. ಇದರ ಮರಮುಟ್ಟು, ಗರಿ, ಕಾಯಿಯ ನಾರು, ಚಿಪ್ಪು ಮತ್ತು ಇತರೆ ಭಾಗಗಳೆಲ್ಲವೂ ಬಳಕೆಗೆ ಬರುವುದರಿಂದ ಕಲ್ಪವೃಕ್ಷವೆನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಪುಷ್ಪಮಂಜರಿಯ ರಸದಿಂದ ಸೇಂದಿ ಇಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಸಸ್ಯಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಹೆಸರು: ಕೋಕೋಸ್ ನ್ಯೂಸಿಫೆರಾ.

ಧೂಪದಮರ : ಮಲೆನಾಡಿನ ಕಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು ೧೫೦ ಅಡಿಗೂ ಎತ್ತ ಬೆಳೆಯುವ ದೊಡ್ಡ ಮರ. ಎಲೆಯೂದುರಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಯಾವಾಗಲೂ ಹಸುರಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಅದರ ಎಳೆಯ ರೆಂಬೆಗಳು ಕಂದುಬಣ್ಣದಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದು ಕೂದಲುಗಳಿರುತ್ತದೆ. ರೆಕ್ಕೆ ಇರುವ ಬೀಜಗಳನ್ನು ಇಡುತ್ತಾರೆ. ಮರದಿಂದ ರಾಳ ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ. ಕಾಂಡದಿಂದ ದೋಣಿ ತಯಾರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಸಸ್ಯಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಹೆಸರು: ಡಿಪ್ಟಿರೋಕಾರ್ಪಸ್ ಬೌರ್ಡಿಫೋನಿ.

ನಂದಿಮರ : ಎಲೆಯೂದುರಿಸುವ ಕಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಬೃಹತ್ತಾಗಿ ಬೆಳೆಯುವ, ದೊಡ್ಡ ಕಾಂಡದ, ಅಮೂಲ್ಯವಾದ ಚೌಬೀನೆ ನೀಡುವ ಮರ. ಐವತ್ತರಿಂದ ನೂರು ಅಡಿ ಎತ್ತರಕ್ಕೆ ಬೆಳೆಯುತ್ತದೆ. ಬೀಜಗಳಿಗೆ ರೆಕ್ಕೆಯಿರುತ್ತವೆ. ಸಸ್ಯಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಹೆಸರು: ಲೆಜರ್‌ಸ್ಟ್ರೀಮಿಯ ಲ್ಯಾನ್ಸಿಯೋಲೇಟ.

ನಿಂಬೆ : ಸಿಟ್ರಸ್ ಜಾತಿಗೆ ಸೇರಿದ ನಿಂಬೆ ಗಿಡ ಹಳದಿ ಬಣ್ಣದ ಸುವಾಸನಾಯುಕ್ತ. ಹುಳಿ ರಸದ ಹಣ್ಣುಗಳನ್ನು ನೀಡುತ್ತದೆ. ಈ ಜಾತಿಯ ಸಸ್ಯಗಳ ಎಲೆಗಳ ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ರೆಕ್ಕೆಯಿರುತ್ತದೆ. ಪುದೆಯಾದ ಗಿಡದಲ್ಲಿ ಮುಳ್ಳುಗಳಿರುತ್ತವೆ. ತೋಟದಲ್ಲಿ, ಹಿತ್ತಲಿನಲ್ಲಿ ಹಣ್ಣಿಗಾಗಿ ಬೆಳೆಸುತ್ತಾರೆ. ಹಣ್ಣು ಅಡುಗೆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಬಹುಪಯೋಗಿ. ಸಸ್ಯಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಹೆಸರು: ಸಿಟ್ರಸ್ ಆರಂಟಿಪೋಲಿಯಾ.

ನೂಲೆಗೆಣಸು : ಇದೊಂದು ಬಳ್ಳಿ. ಮಲೆನಾಡಿನ ಕಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ನೂಲೆಗೆಣಸಿನ ಮುಳ್ಳು ಮುಳ್ಳು ಬಳ್ಳಿಗಳು ಇತರೆ ಗಿಡ, ಮರ. ಪೊದೆಗಳಿಗೆ ಹಬ್ಬಿದ್ದು ಬೇರು ಗೆಣಸಾಗಿ ಪರಿವರ್ತಿತವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಗೆಣಸು ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಅರ್ಧ ಅಡಿಯಷ್ಟು ದಪ್ಪವಾಗಿ ನಾಲ್ಕೈದು ಅಡಿ ಉದ್ದವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಅದನ್ನು ಬೇಯಿಸಿ ಸಿಪ್ಪೆ ಸುಲಿದರೆ. ಬೆಣ್ಣೆಯಂತೆ ಬೆಳ್ಳಗೆ ಮೃದುವಾಗಿರುತ್ತದೆ.

ನೇರಲೆಮರ : ಎಲೆಯುದುರಿದ ದೊಡ್ಡ ಮರ. ಜೌಗು ಪ್ರದೇಶ ಅಥವಾ ತಂಪಾದ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಸೊಂಪಾಗಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತದೆ. ಹಣ್ಣುಗಳ ಹೊರ ಹೊದಿಕೆ ಕಡುನೀಲಿ ಅಥವಾ ಕಪ್ಪಾಗಿದ್ದು ತಿರುಳು ಮಾಂಸಲವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ದೊಡ್ಡ ಬೀಜ. ಚೌಬೀನೆಯಾಗಿಯೂ ಮರ ಉಪಯೋಗ. ಸಸ್ಯಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಹೆಸರು: ಸಿಜಿಗಿಯಂ ಕ್ಯುಮಿನಿ.

ಪನ್ನೇರಲು ಮರ : ನೇರಳೆ ಜಾತಿಗೆ ಸೇರಿದ ಪನ್ನೇರಲು ನೇರಳೆಯಷ್ಟು ದೊಡ್ಡ ಮರವಲ್ಲ. ನಿಬಿಡವಲ್ಲದ ಸಣ್ಣ ರೆಂಬೆ ಕೊಂಬೆಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಪೊದೆ. ಇದನ್ನು ಮನೆಯಂಗಳದಲ್ಲಿ ಹಣ್ಣಿನ ಸಲುವಾಗಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತಾರೆ. ಪನ್ನಿರಿನಂತೆ ಸುವಾಸನೆಯುಳ್ಳ ಹಸಿರು ಬಣ್ಣದ ಬಹುರುಚಿ. ಸಸ್ಯಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಹೆಸರು: ಸಿಜಿಗಿಯಂ ಜಾಂಬೋಸ್.

ಪೇರಲುಮರ : ಇದನ್ನು ಸೀಬೆ, ಚೇಪೆ, ಆಮರೂದ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದಲೂ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಇದನ್ನು ಉತ್ತಮ ರುಚಿಯ ಸೀಬೆ ಹಣ್ಣಿಗಾಗಿ ಮನೆಯಲ್ಲೂ, ತೋಟದಲ್ಲೂ ಬೆಳೆಸುತ್ತಾರೆ. ಗಡುಸಾದ ಎಲೆ ನುಣುಪಾದ ಕಾಂಡ, ರೆಂಬೆ, ಕೊಂಬೆಗಳು ಅಷ್ಟೇನೂ ಎತ್ತರಕ್ಕೆ ಬೆಳೆಯದ ಮರ. ಅನೇಕ ತಳಿಗಳಿವೆ. ಸಸ್ಯಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಹೆಸರು: ಸಿಡಿಯಂ ಗ್ಯಾಜವ.

ಬಗನಿಮರ : ಮಲೆನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಸೇಂದಿ ಅಥವಾ ಕಳ್ಳು ನೀಡುವ ಪ್ರಮುಖ ಮರ. ಇದು ತಾಳೆಯ ಜಾತಿಗೆ ಸೇರಿದೆ. ಘಟ್ಟ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಯಥೇಚ್ಛವಾಗಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತದೆ. ನಲವತ್ತರಿಂದ ಐವತ್ತು ಅಡಿ ಎತ್ತರಕ್ಕೆ ನೆಟ್ಟಗೆ ಬೆಳೆಯುತ್ತದೆ. ತುದಿಯಲ್ಲಿ ಗರಿ ಹಾಗೂ ಪುಷ್ಪಮಂಜರಿಯಿರುತ್ತದೆ. ಗೊನೆಯಿಂದ ಸರದಂತೆ ಹೂ - ಕಾಯಿಗಳನ್ನು ಕಚ್ಚುತ್ತದೆ. ಗಿಡದ ಪುಷ್ಪ ಮಂಜರಿಯನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿ ಮಡಕಿ ಕಟ್ಟಿ ಕಳ್ಳು ಇಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇದು ಹಳೆಪೈಕದವರ ವೃತ್ತಿ. ಗಿಡದ ರಸದಿಂದ ಬೆಲ್ಲವನ್ನೂ ತಯಾರಿಸ ಬಹುದು. ಮಲೆನಾಡಿನ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ಬಗನಿಮರಕ್ಕೆ ಮಹತ್ವದ ಸ್ಥಾನವಿದೆ. ನೆಂಟರನ್ನು ಉಪಚರಿಸಲು ಕಳ್ಳು ನೀಡಕೆ ಸಾಮಾನ್ಯ ಸಂಪ್ರದಾಯ. ಗಂಡಸರು, ಹೆಂಗಸರು ಸೇವನೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಸಸ್ಯಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಹೆಸರು: ಕ್ಯಾರಿಯೋಟ ಉರೆನ್ಸ್.

ಬಸರಿಮರ : ಆಲದ ಜಾತಿಗೆ ಸೇರಿದ ಬಸರಿ ರಸ್ತೆಯ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ, ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡಮರವಾಗಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತದೆ. ಕೆಂಪುಹಣ್ಣು ಬಿಡುತ್ತದೆ. ಕಾಂಡ ನಯವಾಗಿದ್ದು ಎರುವವರಿಗೆ ತೊಡಕಾಗುತ್ತದೆ. ಆಲದಂತೆ ಬಿಳಲುಗಳೂ ಇರುತ್ತವೆ. ಇದರ ಎಲೆಯನ್ನು ಜಾನುವಾರು ತಿನ್ನುತ್ತವೆ. ಮಲೆನಾಡಿನ ಕಾಡುಗಳಲ್ಲಿ, ರಸ್ತೆಯ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಸಸ್ಯಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಹೆಸರು: ಫೈಕಸ್ ಇನ್ ಫೆಕ್ಟೋಸಿಯ.

ಬಿದಿರು : ಶುಷ್ಕ ಹಾಗೂ ತೇವಾಂಶಭರಿತ ಕಾಡುಗಳು, ಹಳ್ಳಿ ಯುರಿಗಳ ಪಕ್ಕ ಸೊಂಪಾಗಿ ಬೆಳೆಯುವ ಬಿದಿರು ಕಾಡಿನ ಸಸ್ಯಾಹಾರಿಗಳಿಗೆ ಉಪಯುಕ್ತ ಆಹಾರ ಒದಗಿಸುತ್ತದೆ. ಹುಲ್ಲಿನಕುಟುಂಬಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಬಿದಿರು, ಕಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಕವಾಗಿ ಬೆಳೆದು ಅಬೇಧ್ಯ ಕೋಟೆ ನಿರ್ಮಿಸುತ್ತದೆ. ಹಿಂದೆ ಇದನ್ನು 'ಕಳೆ' ಎಂದೇ ತಿಳಿಯುತ್ತಿದ್ದರು. ನಲವತ್ತು ವರ್ಷಕ್ಕೊಮ್ಮೆ ಬೀಜಬಿಟ್ಟು ಸಾಯುತ್ತದೆ. ಬಿದಿರು ಬೀಜ ಬಿಡುವುದಕ್ಕೂ ಕ್ಷಾಮಕ್ಕೂ ಸಂಬಂಧ ಕಲ್ಪಿಸುತ್ತಾರೆ. ರೈತರಿಗೆ ಬಿದಿರು ಮರಮುಟ್ಟಾಗಿ, ಕೃಷಿ ಉಪಕರಣಗಳಿಗೆ ಕಚ್ಚಾಮಾಲಾಗಿ ಅನೇಕ ಬಗೆಯ ಉಪಯೋಗಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತದೆ. ಕಾಗದ, ರೇಯಾನ್ ತಯಾರಿಕೆಯಲ್ಲೂಬಿದಿರು ಬಳಕೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಬಿದಿರಿನಲ್ಲಿ ಹೆಬ್ಬಿದಿರು, ಕಿಬ್ಬಿದಿರು, ಮುಳ್ಳುಬಿದಿರು, ಅಂಡಬಿದಿರು ಎಂಬ ಮುಂತಾದ ಸ್ಥಳೀಯ ಸಂಕುಲಗಳಿವೆ. ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಸಂಕುಲಗಳು ಬ್ಯಾಂಬಾಸ ಅರುಂಡಿನೇಸಿಯ (ಹೆಬ್ಬಿದಿರು): ಡೆಂಡ್ರೋಕೆಲಮಸ್ ಸ್ಪೈಕ್ಸ್ (ಕಿಬ್ಬಿದಿರು)

ಬೆತ್ತ : ಬಹುಪಯೋಗಿ ಬೆತ್ತ ಪಶ್ಚಿಮ ಘಟ್ಟಗಳ ನಿತ್ಯಹರಿದ್ವರ್ಣ ಮತ್ತು ಅರೆ ನಿತ್ಯಹರಿದ್ವರ್ಣ ಕಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಇದು ತೆಂಗಿನ ಜಾತಿಗೆ ಸೇರಿದ್ದರೂ ಕಾಂಡವು ಸಣ್ಣದಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಹಬ್ಬುವ ಲಕ್ಷಣ ಪಡೆದಿದೆ. ಮರ ಪೊದೆಗಳ ಸಂದಿನಿಂದ ತಲೆಯೆತ್ತಿ ನಿಲ್ಲುತ್ತದೆ. ಮೈತುಂಬಾ ಮುಳ್ಳುಗಳಿರುವುದರಿಂದ ಜಾನುವಾರುಗಳ ಬಾಯಿಗೆ ಆಹಾರವಾಗದು. ಬೆತ್ತದಲ್ಲಿ ಹಲವಾರು ಸಂಕುಲಗಳಿವೆ. ಪಶ್ಚಿಮಘಟ್ಟಗಳಲ್ಲಿ ನಾಗಬೆತ್ತ, ನೀರುಬೆತ್ತ, ಹಾಲುಬೆತ್ತ, ಹಂದಿಬೆತ್ತ, ನಾಯಿರಿಬೆತ್ತ ಮುಂತಾದ ಹದಿಮೂರಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು

ಸಂಕುಲಗಳಿವೆ. ಇವೆಲ್ಲವೂ ಕೆಲಾಮಸ್ ಎಂಬ ಜಾತಿಗೆ ಸೇರಿವೆ. ಬೆತ್ತದಿಂದ ಪೀರೋಪಕರಣ ತಯಾರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಹೆದರಿಸಲು ಆಳುಗಳಿಗೆ ಹೊಡೆಯಲು ಬೆತ್ತದ ದೊಣ್ಣೆಯನ್ನು ಬಳಸುವುದುಂಟು.

ಬೆಮ್ಮಾರಲ : ಒಂದು ಜಾತಿಯ ಮುಳ್ಳಿನ ಗಿಡ. ಬಿಳಿಯ ಹಣ್ಣು ಬಿಡುತ್ತದೆ. ಹಣ್ಣುಗಳು ಬಹಳ ರುಚಿಯಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಮನುಷ್ಯರೂ ಮೊದಲೂಗೊಂಡಂತೆ ಪ್ರಾಣಿಪಕ್ಷಿಗಳು ಈ ಹಣ್ಣುಗಳನ್ನು ತಿನ್ನುತ್ತವೆ.

ಭತ್ತ : ಹುಲ್ಲಿನ ಜಾತಿಗೆ ಸೇರಿದ ಭತ್ತ ಪ್ರಮುಖ ಆಹಾರ ಬೆಳೆ. ಗದ್ದೆಗಳಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತದೆ. ಅಧಿಕ ನೀರನ್ನು ಬೇಡುತ್ತದೆ. ಒಂದೂವರೆಯಿಂದ ಮೂರು ಅಡಿಯವರೆಗೆ ಬೆಳೆಯುವ ವಿವಿಧ ತಳಿಗಳಿವೆ. ಮೂರರಿಂದ ನಾಲ್ಕು ತಿಂಗಳೊಳಗೆ ಕಟಾವಿಗೆ ಬರುತ್ತದೆ. ಹಸುರು ಕಾಯಿಗಳು ಕ್ರಮೇಣ ಕಂದು, ಬಂಗಾರ ವರ್ಣದ ತೆನೆಗಳಾಗಿ ರೂಪುಗೊಳ್ಳುತ್ತವೆ. ಭತ್ತದ ಹುಲ್ಲನ್ನು ಬಣವೆಯಾಗಿ ಮನೆಯ ಗಿತ್ತಲಿನಲ್ಲಿ ಶೇಖರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಬೆಂಕಿಬಿದ್ದರೆ ಆರಿಸುವುದು ಕಷ್ಟ. ಸಸ್ಯಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಹೆಸರು: ಒರೈಜಾ ಸಟೈವ.

ಮಂಗನಬಳ್ಳಿ : ವೈಟೀಸಿ ಕುಟುಂಬಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಸಸ್ಯಗಳೆಲ್ಲವೂ ಬಳ್ಳಿಗಳು. ಮಂಗನಬಳ್ಳಿ ಅಡರುವ ಬಳ್ಳಿ. ಕುಡಿ ಎಲೆಯು ದೊಡ್ಡ ಗಿಡಗಳ ಕಾಂಡ, ಎಲೆತೊಟ್ಟಿಗೆ ಸುತ್ತಿಕೊಂಡು ಬಳ್ಳಿ ಅಡರಿ ಏರುತ್ತದೆ. ಇದರ ಕಾಂಡ ಮಾಂಸಲ ಮತ್ತು ಗಂಟು ಗಂಟು. ಸಸ್ಯಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಹೆಸರು: ವೈಟಿಸ್ ಕ್ವಾಡ್ರಾಂಗ್ಯುಲಾರಿಸ್. ಬಳ್ಳಿ ನಾಲ್ಕುಮೂಲೆಯಲ್ಲೂ ಚೌಕಾಕೃತಿ ಪಡೆದಿರುವುದರಿಂದ ಆ ಹೆಸರು.

ಮಾವಿನಮರ : ಹಣ್ಣುಗಳ ರಾಜನೆನಿಸಿದ ಮಾವು ಭಾರತದ ಮೂಲದ್ದು. ಅನೇಕ ತಳಿಗಳಿವೆ. ಸುಮಾರು ಒಂದು ಸಾವಿರ ಒಳಪ್ರಭೇದಗಳಿವೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಭಾರತದ ಎಲ್ಲಾ ಭೌಗೋಳಿಕ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಒಂದಲ್ಲ ಒಂದು ಪ್ರಭೇದ ಕಾಣಿಸಿಗುತ್ತದೆ. ತೋರಣಕ್ಕೆ ಮಾವಿನ ಎಲೆ; ಪದರ ಹಲಗೆ, ಪ್ಯಾಕಿಂಗ್ ಹಲಗೆಗೆ ಮಾವಿನ ಚೌಬೀನೆ; ಕಾಯಿಗಳು ಉಪ್ಪಿನ ಕಾಯಿಗೆ ಹಾಗೂ ರಸ, ಸ್ಕ್ವಾಷ್ ತಯಾರಿಕೆಗೆ ಹಣ್ಣು ಬಳಕೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಸಸ್ಯಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಹೆಸರು: ಮ್ಯಾನ್ಸಿಫೆರ ಇಂಡಿಕಾ.

ಮುತ್ತುಗದ ಮರ : ಅಗಲ ಎಲೆಯ ಅಂಕುಡೊಂಕಿನ ಕಾಂಡದ ಸಾಧಾರಣ ಎತ್ತರದ ಮರ. ಇದರ ಎಲೆಗಳನ್ನು ಪತ್ರಾವಳಿ ಮಾಡಲು ಬಳಸುತ್ತಾರೆ. ಮುತ್ತುಗ ತನ್ನ ಉಜ್ಜಲ ವರ್ಣದ ಹೂಗಳಿಗೆ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿ. ಬೇಸಿಗೆಯ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಎಲೆಯುದುರಿಸಿ ನಿಲ್ಲುವ ಮೈತುಂಬ ಎದ್ದು ಕಾಣುವ ಕೆಂಪು ಹೂಗಳನ್ನು ಮುಡಿದು ನಿಲ್ಲುತ್ತದೆ. ಬೇಸಿಗೆಯ ರುಳದಲ್ಲಿ ಎಲೆಯುದುರಿಸಿ ಬೋಳಾದ ಕಡಿನಲ್ಲಿ ಉರಿಯುವ ಜ್ಯೋತಿಯಂತೆ ದೂರಕ್ಕೆ ಎದ್ದು ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಇದಕ್ಕೆ 'ಫ್ಲೇಮ್ ಆಫ್ ದಿ ಫಾರೆಸ್ಟ್'(ಅರಣ್ಯದ ಜ್ವಾಲೆ) ಎಂಬ ಹೆಸರಿದೆ. ಸಸ್ಯಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಹೆಸರು: ಬ್ಯುಟಿಯಾ ಫ್ರಾಂಡೋಸ.

ಮುಳುಗಾಯಿ : ಜನಪ್ರಿಯ ತರಕಾರಿ. ಇದನ್ನು ಬಿಡುವ ಸಸ್ಯ ಒಂದು ವಾರ್ಷಿಕ ಗಿಡ. ಇದರಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ತಳಿಗಳಿವೆ. ಮುಳುಗಾಯಿಯಿಂದ ಅನೇಕ ಬಗೆಯ ಖಾದ್ಯಗಳನ್ನು ತಯಾರುಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಕೃತಿಯ ಕಾಲಕ್ಕೂ ಇದು ಜನಪ್ರಿಯ (ಬದನೆಕಾಯಿ) ತರಕಾರಿಯಾಗಿರುವುದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಸಸ್ಯಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಹೆಸರು: ಸೊಲಾನಮ್ ಮೆಲಾಂಜಿನ.

ಮೇಣಸಿನಗಿಡ : ಸುಮಾರು ಎರಡು ಅಡಿಗಿಂತಲು ಹೆಚ್ಚು ಎತ್ತರಕ್ಕೆ ಬೆಳೆದ ಜನಪ್ರಿಯ ಸಾಂಬಾರ ಜಿನಿಸನ್ನು ನೀಡುವ ಗಿಡ. ಮಲ್ಲಿಗೆಯಂತೆ ಬಿಳಿಹೂ ಮುಡಿಯುತ್ತದೆ. ಹಸಿರುಕಾಯಿಗಳು ಹಣ್ಣಾದಾಗ ಕೆಂಪುವರ್ಣಕ್ಕೆ ತಿರುಗುತ್ತದೆ. ಇವು ಖಾರದ ಕಚ್ಚಾಪದಾರ್ಥಗಳು. ಹಿತ್ತಲಿನಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ತೋಟದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತಾರೆ. ಅನೇಕ ತಳಿಗಳಿವೆ. ಸಸ್ಯಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಹೆಸರು: ಕ್ಯಾಪ್ಸಿಕಮ್ ಆನಮ್.

ಲಾಂಟಾನ : ಇದು ಹೊರದೇಶದಿಂದ ಬಂದು ಕಳೆಯಾಗಿ ಹಬ್ಬುತ್ತಿರುವ ಸಸ್ಯ. ರೋಜವಾರ ಅಂಟ್ರೋಣಿ, ಹೇಸಿಗೆ ಕಂಟಿ ಇತ್ಯಾದಿ ಹೆಸರುಗಳಿವೆ. ಕೆಂಪು ಇಲ್ಲವೆ ಬಿಳಿ ಹೂಗಳನ್ನು ಬಿಡುತ್ತದೆ. ಎಳೆಗಳಿಗೆ ವಾಸನೆಯಿದೆ. ಕಪ್ಪುಬಣ್ಣದ ಉಣ್ಣೆಯಂಥ ಮಾಂಸಲ ಹಣ್ಣು

ಬಿಡುತ್ತದೆ. ಸೊಂಪಾಗಿ ಪೊದೆಯಾಗುವ ಇದು ವ್ಯಾಪಕವಾಗಿ ವಂಶಾಭಿವೃದ್ಧಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಸಸ್ಯಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಹೆಸರು: ಲಂಟಾನ ಕ್ಯಾಮರ.

ವಾಟೆ : ಹುಲ್ಲು ಕುಟುಂಬಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ವಾಟೆ ಗುಂಪುಗುಂಪಾಗಿ ಹತ್ತರಿಂದ ಇಪ್ಪತ್ತು ಅಡಿ ಎತ್ತರಕ್ಕೆ ಬೆಳೆಯುತ್ತದೆ. ಇದೊಂದು ಜೊಂಡು. ಪ್ರತಿವರ್ಷ ಹೂ ಬಿಡುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಸಾಯುವುದಿಲ್ಲ. ಬುಟ್ಟಿ ಮತ್ತು ಚಾಪೆ ಮಾಡಲು ಇದರ ಕಾಂಡವನ್ನು ಬಳಸುತ್ತಾರೆ. ಸಸ್ಯಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಹೆಸರು: ಓಕ್ಲಾಂಡ ರೀಡೈ.

ವೀಳ್ಯದೆಲೆ : ಬಹುವಾರ್ಷಿಕ ಬಳ್ಳಿ. ಅಡಕೆ ಮರಕ್ಕೆ ಹಬ್ಬಿಸುತ್ತಾರೆ. ಗಿಣ್ಣುಗಳಿರುವ ಬೇರುಗಳಿಂದಲೇ ಅದು ಅಡರಿ ಏರುತ್ತದೆ. ಅನೇಕ ತಳಿಗಳಿವೆ. ಹೃದಯಾಕಾರದ ಇದರ ಮೃದು ಎಲೆಗಳನ್ನು ಅಡಕೆ, ಸುಣ್ಣ ಮತ್ತು ಪರಿಮಳದ ವಸ್ತುಗಳೊಂದಿಗೆ ಮೆಲ್ಲುತ್ತಾರೆ. ಮಲೆನಾಡಿನಲ್ಲಿ 'ಬಾಯಿಗೆ ಕೊಡುವ' ವಸ್ತುವಿನಲ್ಲಿ ಇದು ಅತ್ಯಗತ್ಯ. ಶುಭಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಬಳಕೆ ಯಾಗುತ್ತದೆ. ಸಸ್ಯಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಹೆಸರು: ಪೈಪರ್‌ಬೀಟಲ್.

ಸೌತೆ : ಹಬ್ಬುವ ಬಳ್ಳಿ. ಅಗಲವಾದ ಎಲೆಗಳು, ಹಳದಿ ಹೂಗಳನ್ನು ಬಿಡುತ್ತದೆ. ಹಿತ್ತಲಿನಲ್ಲಿ, ಕೈತೋಟದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಸಿ ಬೇಲಿಗೆ ಹಬ್ಬಿಸುತ್ತಾರೆ. ಸೋರೆಕಾಯಿಗಿಂತ ಚಿಕ್ಕದಾದ ಕಾಯಿಗಳನ್ನು ಬಿಡುತ್ತದೆ. ಹಸಿ ತರಕಾರಿಯಾಗಿ ಜನಪ್ರಿಯ. ಸಸ್ಯಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಹೆಸರು: ಕುಕುಮಿಸ್ ಮೆಲೊ.

ಹರುವೆಸೊಪ್ಪು : ಇದನ್ನು ಚಿಕ್ಕರಿವೆ ಎಂದೂ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಸೊಪ್ಪಿನ ಮಡಿಗಳಲ್ಲಿ ತರಕಾರಿಗಾಗಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತಾರೆ. ಎರಡು ಅಂಗುದಿಂದ ಎರಡು ಅಡಿಯವರೆಗೂ ಬೆಳೆಯಬಹುದು. ವರ್ಷಕ್ಕೆ ಒಂದೇ ಬೆಳೆ. ಸಸ್ಯಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಹೆಸರು: ಅಮರಾಂತಸ್ ಗ್ಯಾಂಜೆಟಿಕಸ್.

ಹಲಸಿನಮರ : ಛತ್ರಿಯಾಕಾರದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯುವ ದಪ್ಪ ಕೊಂಬೆಗಳುಳ್ಳ ದೊಡ್ಡ ಮರ. ದುಂಡಾಕಾರದ ಎಲೆಗಳು. ಎಲೆಗಳನ್ನು ಕಿತ್ತಾಗ, ತೊಗಟೆಯನ್ನು ಎಡೆದಾಗ ಕೆನೆ ಬಣ್ಣದ ಹಾಲು ಸೋರುತ್ತದೆ. ಮೈಮೇಲೆ ಮುಳ್ಳಿರುವ ಆಯತಾಕಾರ ಅಥವಾ ದುಂಡನೆಯ ಸಂಯುಕ್ತ ಫಲ ಬಿಡುತ್ತದೆ. ಒಳಗಡೆ ಹಣ್ಣಾದಾಗ ಹಳದಿ ಬಣ್ಣದ ತೊಳೆಗಳಿರುತ್ತವೆ. ಒಂದೇ ಮರದಲ್ಲಿ ಗಂಡು - ಹೆಣ್ಣು ಹೂಗಳಿರುತ್ತವೆ. ಹಳದಿ ಬಣ್ಣದ ಉತ್ತಮ ಛೌಬೀನೆ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. ಕಾಡಿನಲ್ಲಿಯೂ ಬೆಳೆಯುತ್ತದೆ. ರೈತರು ತಮ್ಮ ಹೊಲಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಬೆಳೆಸುತ್ತಾರೆ. ಸಸ್ಯಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಹೆಸರು: ಅರ್ಟೋಕಾರ್ಪಸ್ ಇಂಟಿಗ್ರಿ ಪೋಲಿಯಾ.

ಹಾಲವಾಣದಮರ : ಸುಮಾರು ೬೦ ಅಡಿ ಎತ್ತರಕ್ಕೆ ಬಡಳೆಯಬಲ್ಲ ಮಿದು ಕಟ್ಟಿಗೆಯ ಮರ. ಮೈತುಂಬ ಮುಳ್ಳುಗಳು. ಬೇಸಗೆಯಲ್ಲಿ ಉಜ್ಜಲ ಕಡುಗೆಂಪು ವರ್ಣದ ಹೂಗಳನ್ನು ಮುಡಿದು ನಿಲ್ಲುತ್ತದೆ. ಮಕರಂದಕ್ಕಾಗಿ ಹಕ್ಕಿಗಳು ಹೂಗಳಿಗೆ ಭೇಟಿ ನೀಡುತ್ತವೆ. ಕಟ್ಟಿಗೆಯನ್ನು ಆಟದ ಸಾಮಾನು ಮತ್ತು ಕಾಗದಕ್ಕೆ ಬಳಸುತ್ತಾರೆ. ಬಹು ವೇಗವಾಗಿ ಸಹ ಬೆಳೆಯುತ್ತದೆ. ಸಸ್ಯಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಹೆಸರು: ಎರಿತ್ರೀನಾ ಇಂಡಿಕಾ.

ಹುಣಸೆಮರ : ಛತ್ರಿಯಾಕಾರದಲ್ಲಿ ಬೃಹತ್ತಾಗಿ ಬೆಳೆವ ಹುಣಸೆಮರ ಹುಳಿಮಿಶ್ರಿತ ಮಧುರ ಹಣ್ಣನ್ನು ನೀಡುತ್ತದೆ. ಬಹುವಾರ್ಷಿಕ ಮರ. ಹುಣಸೆಹಣ್ಣು ಭಾರತದ ಅಡುಗೆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಜನಪ್ರಿಯ. ಉತ್ತಮ ಉರುವಲು ಕೊಡುತ್ತದೆ. ಸಸ್ಯಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಹೆಸರು: ಟ್ಯಾಮರಿಂಡಸ್ ಇಂಡಿಕ.

ಪ್ರಾಣಿಸಂಕುಲಗಳ ವಿವರಣಾತ್ಮಕ ಕೋಶ

ಇಂಬಳ(ಜಿಣೆ) : ರಕ್ತ ಹೀರುವ ಪರಾವಲಂಬಿ ಜಂತು. ಎರಡು ಮೂರು ಇಂಚು ಉದ್ದವಿರುತ್ತದೆ. ಯಾವುದೇ ಜೀವಿಯ ಚರ್ಮಕ್ಕೆ ಅಂಟಿಕೊಂಡು, ತನ್ನ ಹರಿತವಾದ ಹಲ್ಲುಗಳಿಂದ ಯಾವ ನೋವನ್ನೂ ಉಂಟುಮಾಡದೆ, ಚರ್ಮವನ್ನು ಕೊರೆದು ರಕ್ತ ಕುಡಿಯಬಲ್ಲದು. ಮಳೆಗಾಲದ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಇವು ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುವ ಜನರಿಗೆ ಎಲ್ಲಿಲ್ಲದ ಹಿಂಸೆ ಕೊಡುತ್ತವೆ. ಮಲೆನಾಡಿನ ಜನ ಇವುಗಳ ಕಾಟವನ್ನು ಹೊಗೆಸೊಪ್ಪಿನಿಂದಲೋ, ಸುಣ್ಣದಿಂದಲೋ ನಿವಾರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ.

ಇರುವೆ : ನಮ್ಮ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ, ಹೊಲಗಳಲ್ಲಿ, ರಸ್ತೆಗಳಲ್ಲಿ, ತೋಟಗಳಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲೆಂದರಲ್ಲಿ ಕಾಣುವ ಪರಿಚಿತ ಜೀವಸಂಕುಲಗಳು. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ೧೫,೦೦೦ಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಜಾತಿಗಳಿವೆ. ಗಾತ್ರದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಎಂಟನೆ ಒಂದು ಅಂಗುಲದಷ್ಟು ಕಿರಿಯ ಇರುವೆಯಿಂದ ಹಿಡಿದು ಒಂದು ಅಂಗುಲದಷ್ಟು ಉದ್ದದ ಇರುವೆಯೂ ಇದೆ. ಇವುಗಳ ಬಣ್ಣ ಕಪ್ಪು ಅಥವಾ ಕೆಂಪು ಅಥವಾ ಕಂದು. ಕೆಲವು ಜಾತಿಯ ಇರುವೆಗಳಿಗೆ ಹಾರಾಡಲು ರೆಕ್ಕೆಗಳಿರುತ್ತವೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವಕ್ಕೆ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಋತುಮಾನದಲ್ಲಿ ರೆಕ್ಕೆಗಳು ಮೂಡಿ, ಕಾಲಾಂತರದಲ್ಲಿ ರೆಕ್ಕೆಗಳನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡು ರೆಕ್ಕೆರಹಿತ ಇರುವೆಗಳಾಗುತ್ತವೆ. ಇರುವೆಗಳು ಸಂಗಜೀವಿಗಳು. ಶ್ರಮ ವಿಭಜನೆಯ ಸಾಮಾಜಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಹೊಂದಿರುವ ಸಮುದಾಯವಾಸಿಗಳು. ಸಾವಿರಾರು ಅಥವಾ ಲಕ್ಷಗಟ್ಟಲೆ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡುವ ಇರುವೆಗಳದೇ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಪ್ರಪಂಚ. ಹುತ್ತಗಳಲ್ಲಿ, ಗೋಡೆಯ ಬೀರುಕುಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಮರಗಳಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತವೆ.

ಏಡಿ(ಹುಲ್ಲೇಡಿ) : ಏಡಿಗಳಲ್ಲಿನ ಒಂದು ಬಗೆ ಇದು. ಹುಲ್ಲು ಹಾಗೂ ಜೊಂಡು ಇರುವ ಕಡೆ ವಾಸಿಸುವ ಸಣ್ಣ ಏಡಿ. ಗಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಚಿಕ್ಕದಾಗಿದ್ದು, ತಿನ್ನಲು ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತಾರೆ. ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಮಳೆಗಾಲದ ವೇಳೆ ಗದ್ದೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.

ಒಂಟಿಗ : ಗಂಡು ಹಂದಿ. ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಒಂಟಿಯಾಗಿ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಅಲೆಯುತ್ತದೆ. ಇದು ಹುಲಿಯನ್ನೂ ಹೆದರಿಸುತ್ತದೆ.

ಕಡವೆ : ಜಿಂಕೆಯ ಒಂದು ಪ್ರಭೇದ. ಇದನ್ನು ಸಾಂಬರ್‌ಎಂದು ಕೂಡ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಸುಮಾರು ನಾಲ್ಕು ನಾಲ್ಕುವರೆ ಅಡಿ ಎತ್ತರವಿರುತ್ತದೆ. ಹಣೆಯ ಮೇಲಿನ ಕೊಂಬಿನಲ್ಲಿ ಇದಕ್ಕೆ ಆರೇಳು ಕವಲುಗಳಿರುತ್ತವೆ. ಇವುಗಳ ಮೈರೋಮ ಒರಟು. ಬಣ್ಣ ಕಂದು ಇಲ್ಲವೆ ಕಡು ಬೂದು. ಇವು ಸಸ್ಯಾಹಾರಿಗಳು. ನಮ್ಮ ದೇಶದ ಸಮುದ್ರ ಮಟ್ಟದ ಕಾಡುಗಳಿಂದ ತೊಡಗಿ, ಸಾವಿರಾರು ಅಡಿಗಳಷ್ಟು ಉನ್ನತವಾಗಿರುವ ಪರ್ವತ ಶ್ರೇಣಿಗಳಲ್ಲೂ, ಜೌಗು ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲೂ ವಾಸಿಸುತ್ತವೆ. ಕಡವೆಗಳನ್ನು ಮಾಂಸಕ್ಕಾಗಿ ಬೇಟೆಯಾಡುತ್ತಾರೆ.

ಕಪ್ಪೆ : ಮಳೆಗಾಲ ಬರುತ್ತಲೇ ತನ್ನ ಇರುವಿಕೆಯನ್ನು ಜಗತ್ತಿಗೆ ಸಾರಿ ಹೇಳುವ ಕಪ್ಪೆ ನೆಲ ಜಲಗಳೆರಡರಲ್ಲೂ ಜೀವಿಸಬಲ್ಲ ಉಭಯವಾಸಿ. ಇದರದೊಂದು ಜಾತಿ ಮರಗಳಲ್ಲಿಯೂ ವಾಸಿಸುತ್ತದೆ.

ಕಂದು, ಹಸಿರು, ಕೆಂಪು, ಬೂದು, ಹಳದಿ ಮುಂತಾದ ಆಕರ್ಷಕವಲ್ಲದ ಬಣ್ಣದ ಕಪ್ಪೆಗಳಿವೆ. ತೇವಾಂಶಭರಿತ ಕೆರೆ, ಗದ್ದೆ ಕೋಗು, ಹಳ್ಳ, ಜೌಗು ಪ್ರದೇಶಗಳು ಇದರ ವಾಸಕ್ಕೆ ಅನುಕೂಲಕರ. ಕುಪ್ಪಳಿಸುವ ಜಿಗಿಯುವ ಕಪ್ಪೆ ತನ್ನ ಅಂಟು ಸ್ರವಿಸುವ ನಾಲಿಗೆಯನ್ನು ಮುಂದಕ್ಕೆ ಚಾಚಿ ಕ್ರಿಮಿಕೀಟಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು ತಿನ್ನುತ್ತದೆ. ಕೆಲವು ಜಾತಿಯ ಕಪ್ಪೆಗಳು ತೀಕ್ಷ್ಣ ವಿಷಕಾರಿಗಳಾದರು ಅನೇಕ ಯೂರೋಪಿಯನ್ನರು ಕಪ್ಪೆಮಾಂಸ ಪ್ರಿಯರು. ಪ್ರಾಣಿಶಾಸ್ತ್ರದ ಪ್ರಯೋಗಾಲಯಗಳಿಗೆ ಸುಲಭ ಬಲಿಪಶು ಆಗಿರುವುದರಿಂದ, ಆಹಾರದ ವಸ್ತುವಾಗಿ ವಿದೇಶಿಯರಿಗೆ ರಫ್ತಾಗುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ, ಕಪ್ಪೆ ಇಂದು ಅಪಾಯದ ಅಂಚಿನಲ್ಲಿರುವ ಜೀವಸಂಕುಲವಾಗಿದೆ.

ಕಣೆಹಂದಿ (ಮುಳ್ಳುಹಂದಿ) : ಮೈತುಂಬ ಮುಳ್ಳಿನ ಕಡ್ಡಿಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಒಂದು ಜಾತಿಯ ಹಂದಿ. ಶತ್ರುಗಳಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಅಪಾಯ ಬಂದಾಗ ಪ್ರಾಣರಕ್ಷಣೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ತನ್ನ ಮೈಯನ್ನು ಶತ್ರುವಿನ ಕಡೆಗೆ ಕೊಡುವುದು. ಹೀಗೆ ಮಾಡಿದಾಗ ಬಾಣದಂತೆ

ಮುಳ್ಳುಗಳು ದಿಕ್ಕು ದಿಕ್ಕಿಗೆ ಪಸರಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ಮುಳ್ಳುಗಳು ಚುಚ್ಚಿಕೊಂಡ ಪ್ರಾಣಿ ಅಥವಾ ಮನುಷ್ಯ ನಂಜಿನಿಂದ ಉದಿಕ್ಕೊಂದು ಬಳಲುತ್ತಾನೆ.

ಕರಡಿ : ಮೈತುಂಬ ಉದ್ದವಾದ ಕಪ್ಪು ಅಥವಾ ಕಂದು ಬಣ್ಣದ ರೋಮವುಳ್ಳ ಕಾಡು ಪ್ರಾಣಿ(ಉತ್ತರ ಧ್ರುವ ಪ್ರದೇಶದ ಕರಡಿಯ ಜಾತಿ ಮಾತ್ರ ಬಿಳಿಯ ರೋಮದ್ದು). ಕರಡಿಯೂ ಮಾಂಸಹಾರಿಯೂ ಹೌದು, ಸಸ್ಯಹಾರಿಯೂ ಹೌದು. ಇದರ ನಡಿಗೆ ನಿಧಾನ. ಆನೆಯಂತೆ ಭಾರವಾಗಿದ್ದು. ನಾಲ್ಕೂ ಪಾದಗಳನ್ನು ನೆಲಕ್ಕೂರಿ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಎರಡು ಕಾಲುಗಳಲ್ಲಿ ಎದ್ದು ನಿಲ್ಲಬಲ್ಲದು.

ಸಣ್ಣ ಕಿವಿ, ಸಣ್ಣ ಕಣ್ಣುಗಳಿದ್ದು, ಮುಖಭಾವ ಶಾಂತವಾಗಿರುವ ಕರಡಿಗಳು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ನಿಶಾಚರಿಗಳು. ಸದಾ ಒಂಟಿಯಾಗಿ ಅಲೆದಾಡುತ್ತ ಆಹಾರ ಸಂಪಾದಿಸುತ್ತವೆ. ಪಶ್ಚಿಮ ಹಿಮಾಲಯ, ಅಪ್ಪಾನಿಸ್ಥಾನ, ಬಲೂಚಿಸ್ಥಾನ, ಚೀನಾ, ಸೈಬೀರಿಯಾ ಮತ್ತು ಸಿಲೋನ್ ದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಇವು ಕಾಣಿಸುತ್ತವೆ.

ಕಾಡುಕೋಣ ಕಾಟಿ : ದೊಡ್ಡ (ಹೆಣ್ಣು). ಪಶ್ಚಿಮ ಘಟ್ಟದ ಕಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಆನೆಗಳ ನಂತರದ ಗಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಅತೀ ದೊಡ್ಡ ಪ್ರಾಣಿಗಳು ಗೊರಸುವಾದಿಗಳ ಗುಂಪಿಗೆ ಸೇರಿವೆ. ಬೇಟೆಗಾರರು ಮಾಂಸಕ್ಕಾಗಿ ಕೊಲ್ಲುವುದಿಲ್ಲ. ಬೇಟೆಯ ಮೋಜಿಗಾಗಿ ಕೊಲ್ಲುತ್ತಾರೆ. ಕಾಟಿಯ ಕೊಂಬನ್ನು ಬೀಟೆಯ ಹಲಗೆಗೆ ಜೋಡಿಸಿ ಪ್ರದರ್ಶನ ಕಲಾವಸ್ತುವಾಗಿ ರೂಪಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇದು ಅಂತಸ್ತಿನ ಪ್ರದರ್ಶನವೂ ಆಗಿದೆ.

ಕಾಡುಕೋಳಿ : ಕಡಿನಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವ ಕೋಳಿ. ಉರುಕೋಳಿಯನ್ನು ಹೋಲುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ತುಂಬಾ ಚುರುಕು ಬುದ್ಧಿ. ಈ (ಪಕ್ಷಿ) ಕೋಳಿಯನ್ನು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಬೇಟೆಗಾರರು ಸೂರ್ಯೋದಯದ ಮುನ್ನ ಬೇಟೆಯಾಡುತ್ತಾರೆ.

ಕಾರೇಡಿ : ಕಪ್ಪನೆಯ ಮೇಲು ಪದರನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಏಡಿ. ಬಹಳ ದೊಡ್ಡದಾಗಿದ್ದು, ತನ್ನ ಎರಡು ಕೊಂಬುಗಳಿಂದ ಪ್ರಾಣ ರಕ್ಷಣೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ತನ್ನ ಎರಡು ಕೊಂಬುಗಳಿಂದ ಆಹಾರಗಳನ್ನು ಬಾಯಿಗೆ ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ಬೀಲವನ್ನು ಕೊರೆದು ವಾಸಿಸುತ್ತದೆ.

ಕುರ್ಕ(ಚಿರತೆ) : ಬೆಕ್ಕಿನ ಜಾತಿಗೆ ಸೇರಿದ ಒಂದು ಮಾಂಸಹಾರಿ ಪ್ರಾಣಿ. ಇದು ನಾಯಿಗಳನ್ನು ಬೇಟೆಯಾಡುತ್ತದೆ. ಯಾರಿಗೂ ತಿಳಿಯದ ಹಾಗೇ ಮನೆಗೆ ಬಂದು ನಾಯಿ, ಕುರಿ, ಕರು, ಮೇಕೆಗಳನ್ನು ಸದ್ದಿಲ್ಲದೆ ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತವೆ. ಸಾಂದರ್ಭಿಕವಾಗಿ ನರಭಕ್ಷಕನಾಗುವುದುಂಟು.

ಕುರಿ : ಜಿಂಕೆಗಳ ಕುಲಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ವನ್ಯ ಜೀವಿ. ಇದೀಗ ಸಾಕುಪ್ರಾಣಿಯಾಗಿ ಮಾತ್ರ ಉಳಿದಿದೆ. ಮಂದೆಗಳಲ್ಲಿ ಅಲೆಯುವ, ಮಂದೆಗಳಲ್ಲೇ ಮೇಯುವ ಈ ಕುರಿಗಳನ್ನು ಸಾಕುವ ಪರಿಪಾಠ ಸಾವಿರಾರು ವರ್ಷಗಳಷ್ಟು ಹಿಂದಿನದು. ಮಾಂಸಕ್ಕಾಗಿ ಮತ್ತು ಉಣ್ಣೆಗಾಗಿ ಇವುಗಳನ್ನು ಸಾಕಲಾಗುತ್ತದೆ.

ಕೆಂಜಿಗ : ಕೆಂಪುಬಣ್ಣದ ದೊಡ್ಡ ಇರುವೆ. ಚಟ್ಟಿಗಾಗಿ ಈ ಇರುವೆಯನ್ನು ಬೇಟೆಯಾಡಿ ಬಳಸುತ್ತಾರೆ.

ಕೊಚ್ಚಲಿ : ಇದು ಒಂದು ಬಗೆಯ ಮೀನು.

ಕೋಳಿ : ಹಕ್ಕಿಗಳಲ್ಲಿ ಕೋಳಿಗಳದೇ ಒಂದು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ವರ್ಗ. ಹೆಣ್ಣು ಕೋಳಿಯನ್ನು ಹೇಂಟೆ ಎಂದೂ, ಗಂಡು ಕೋಳಿಗಳನ್ನು ಹುಂಜ ಎಂದೂ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಇವು ನೋಡಲು ಹಕ್ಕಿಗಳಂತೆಯೇ ಇದ್ದರೂ ಗಾತ್ರದಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡ (ಹೇಂಟೆ, ಹುಂಜ)ದಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಮೊಟ್ಟೆ ಇಟ್ಟು ಮರಿ ಮಾಡುತ್ತವೆ. ಆದರೆ ಹಕ್ಕಿಗಳಂತೆ ಗೂಡು ಕಟ್ಟುವುದಿಲ್ಲ. ಸಾಕು ಪ್ರಾಣಿಯಾಗಿ ಇವುಗಳನ್ನು ಮೊಟ್ಟೆ ಮತ್ತು ಮಾಂಸಕ್ಕಾಗಿ ಸಾಕುತ್ತಾರೆ. ಕೋಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಹಲವು ಉಪಜಾತಿಗಳಿವೆ. ಇವು ಕಾಳುಗಳನ್ನು, ಹುಳುಹುಪ್ಪಟೆಗಳನ್ನು . ಸಣ್ಣ ಸಣ್ಣ ಮೀನುಗಳನ್ನು ತಿನ್ನುತ್ತವೆ.

ಗಿರಲು : ಹಳ್ಳಗುಂಡಿ ಹಾಗೂ ಕರೆಯಂಥ ಸಿಹಿ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಬದುಕುವ ಒಂದು ಬಗೆಯ ಮೀನು. ಸುಮಾರು ಒಂದು ಅಡಿಯಷ್ಟು ಉದ್ದದ ನುಣ್ಣನೆಯ, ಬಿಳಿಬಣ್ಣದ ಮೀನು. ಬಾಯಿ ಆಯತಾಕಾರವಾಗಿದ್ದು, ಕಿವಿರಿನ ಹಿಂಭಾಗದ ರೆಕ್ಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಬಲವಾದ ಮುಳ್ಳುಗಳಿರುತ್ತವೆ.

ಅವಲುಮೀನು : ಸಿಹಿನೀರಿನಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಹೊಳೆ, ಹಳ್ಳ ಮತ್ತು ಕೆರೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಿಗುವ ದೊಡ್ಡ ಗಾತ್ರದ ಮೀನು. ಸುಮಾರು ಒಂದೂವರೆ ಮೊಳದುದ್ದ ಬೆಳೆಯಬಲ್ಲದು. ಗುಲಗಂಜಿಯಂಥಹ ಕೆಂಪನೆಯ ಕಣ್ಣುಗಳು. ಮಲೆನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಇದು ಜನಪ್ರಿಯ ಮೀನು.

ಚಿಟ್ಟೆ : ಕೀಟ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ವರ್ಣಮಯವಾದ ವರ್ಗವೆಂದರೆ ಚಿಟ್ಟೆ ಅಥವಾ ಪಾತರಗಿತ್ತೆಗಳು. ಕೀಟಗಳ ವೈಕಿ ಚಿಟ್ಟೆಗಳು ಮನುಷ್ಯನ ಗಮನವನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ಸೆಳೆದಿವೆ. ಇತರ ಕೀಟಗಳಿಗಿಂತ ತುಸು ಎದ್ದು ಕಾಣುವ ದೇಹ ಮತ್ತು ಅನೇಕ ವರ್ಣ ಸಂಯೋಜನೆಯ ವಿಶಾಲವಾದ ರೆಕ್ಕೆ, ಚಂಚಲದ ಹಾರಾಟ, ಹೂವಿನ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತು ಮಕರಂದ ಹೀರುವ ದೃಶ್ಯ ಮನುಷ್ಯನನ್ನು ಸಹಜವಾಗಿಯೇ ಆಕರ್ಷಿಸಿವೆ. ಉಷ್ಣವಲಯದ ಕಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಹೂಬಿಡುವ ವಿವಿಧ ಬಗೆಯ ಮರಗಳು ಮತ್ತು ಹೆಚ್ಚಿನ ಸೂರ್ಯನ ಬೆಳಕು ಇರುವುದರಿಂದ ಚಿಟ್ಟೆಗಳ ಸಂತತಿ ಹೆಚ್ಚಿರುತ್ತದೆ. ಸಹಜವಾಗಿಯೇ ಹಸಿರು ಹಾಗೂ ವಿವಿಧ ವರ್ಣಗಳ ಹೂಗಳ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಹಾರಾಡುವ ವೈವಿಧ್ಯಮಯ ಬಣ್ಣ. ಆಕಾರದ ಚಿಟ್ಟೆಗಳು ಸೊಬಗಿಗೇ ನೆರೆಯನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡುತ್ತದೆ.

ಚಿರತೆ : ಬೆಕ್ಕಿನ ಜಾತಿಯದು. ಹಳದಿ ಬಣ್ಣದ ಚರ್ಮದ ಮೇಲೆ ಕಪ್ಪು ಕಪ್ಪು ಬೊಟ್ಟುಗಳಿರುವುದರಿಂದ ಇದನ್ನು 'ಚಿಟ್ಟೆ ಹುಲಿ' ಎಂತಲೂ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಆಕಸ್ಮಿಕವಾಗಿ ಪೂರ ಕಪ್ಪು ಬಣ್ಣದ ಚಿರತೆಗಳು ಕೂಡ ಹುಟ್ಟುತ್ತವೆ. ಇವು ಮಾಂಸಹಾರಿಗಳು. ದಟ್ಟವಾದ ಕಾಡುಗಳಲ್ಲಿ, ಕುರುಚಲು ಕಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಮರುಭೂಮಿಗಳಲ್ಲಿ ರಾತ್ರಿ ಹೊತ್ತು ಅಳುಕಿಲ್ಲದೆ. ಅಲೆದಾಡುತ್ತವೆ. ಒಂದು ಬಲಿತ ಚಿರತೆ ಒಂಬತ್ತು ಅಡಿ ಉದ್ದವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಇದು ಮರ ಹತ್ತಬಲ್ಲದು. ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಈಜಬಲ್ಲದು. ಹುಲಿಯ ಚರ್ಮದಂತೆಯೇ ಚಿರತೆಯ ಚರ್ಮಕ್ಕೂ ಅಪಾರ ಬೇಡಿಕೆಯಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಅಪಾಯದ ಅಂಚಿನಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರಾಣಿಗಳಲ್ಲಿ ಇದು ಒಂದು.

ಜಿಂಕೆ : ಕವಡೆಯಂತೆಯೇ ಜಿಂಕೆಯೂ ಹರಿಣಗಳ ಜಾತಿಗೆ ಸೇರಿದ ಪ್ರಾಣಿ. ಕೆಂಚು ರೋಮಗಳ ನಡುವೆ ಬಿಳಿಯ ಬಿಟ್ಟುಗಳ ಸಾಲು ಇರುವುದರಿಂದ ಇದನ್ನು 'ಚಿತ್ರಾಂಗ' ಎಂದೂ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಗಂಡು ಜಿಂಕೆಗಳ ನೆತ್ತಿಯ ಮೇಲೆ ಕವಲುಗೊಂಬುಗಳಿದ್ದರೆ, ಹೆಣ್ಣು ಜಿಂಕೆಗಳಿಗೆ ಕೊಂಬುಗಳಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಕರ್ನಾಟಕದ ನಾಗರಹೊಳೆ ಮತ್ತು ಬಂಡಿಪುರದ ರಕ್ಷಿತ ಕಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಜಿಂಕೆಗಳು ಹಿಂಡು ಹಿಂಡಾಗಿ ವಾಸಿಸುತ್ತವೆ. ಇವು ಸಸ್ಯಾಹಾರಿಗಳು.

ಜೇಡ (ಸಾಲ್ಗ) : ಸಂಧಿಪದಿ ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಜೇಡ ನಾಲ್ಕು ಜೊತೆ ಕಾಲುಗಳುಳ್ಳ ಜೀವಿ. ಜೇಡಗಳ ಬದುಕು ಅವು ಉತ್ಪತ್ತಿಮಾಡುವ ರೇಷ್ಮೆಯೊಂದಿಗೆ ಮಿಳಿತಗೊಂಡಿದೆ. ಅವು ರೇಷ್ಮೆ ದಾರವನ್ನು ಸದಾ ಉತ್ಪತ್ತಿ ಮಾಡುತ್ತವೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಅವು ರೇಷ್ಮೆಗ್ರಂಥಿ ಮತ್ತು ಅದನ್ನು ನೂಲುವ ಅಂಗಗಳೊಂದಿಗೆ ಜನಿಸುತ್ತವೆ. ಅವು ಸಾಯುವವರೆಗೆ ಅಗತ್ಯವಾದಷ್ಟು ರೇಷ್ಮೆಯನ್ನು ಉತ್ಪಾದಿಸುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಆ ಗ್ರಂಥಿಗಳಿಗಿದೆ. ತನ್ನ ಆಹಾರಕ್ಕಾಗಿ ಇತರ ಕೀಟಗಳನ್ನು ಹಿಡಿಯಲು ಜೇಡ ರಚಿಸುವ ಬಲೆ ಕಲಾತ್ಮಕವಾಗಿರುತ್ತದೆ.

ತೋಳ (wolf) : ನಾಯಿಗಳ ಜಾತಿಗೆ ಸೇರಿದ ಒಂದು ಕಾಡು ಪ್ರಾಣಿ. ತುಂಬಿದ ಎದೆ, ಮೊನಚಾದ ಕಿವಿಗಳು, ಓಡಾಟಕ್ಕೆ ಅನಿವಾರ್ಯವಾದ ಬಲವಾದ ಕಾಲುಗಳು ಇದ್ದು, ಮೈಯು ಕಂದು ಬಣ್ಣದ ದಟ್ಟ ರೋಮಗಳಿಂದ ಕೂಡಿರುತ್ತದೆ. ಇವು ಮಾಂಸಾಹಾರಿಗಳು. ತಮಗಿಂತಲೂ ದೊಡ್ಡದಾದ ಜಿಂಕೆ, ಸಾರಂಗಗಳ ಹಿಂಡನ್ನು ಸುತ್ತುವರಿದು, ಹಿಂಡಿನ ಒಂದೆರಡು ಪಶುಗಳನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕಿಸಿ ಬೇಟೆಯಾಡಿ ತಿನ್ನುತ್ತವೆ.

ದಡ್ಡೆ : ಹೆಣ್ಣು ಹಂದಿ. ಮರಿಹಾಕಿದ ಹಂದಿ. ಇಂಥ ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು ಬೇಟೆಯಾಡುವಾಗ ತುಂಬಾ ಎಚ್ಚರವಹಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅರೆ ಪೆಟ್ಟಾದರೆ ಬೇಟೆಗಾರನ ಜೀವಕ್ಕೆ ಆಪತ್ತು. ಸೋವುಗಾರರು ದಡ್ಡೆ ಹಂದಿಯಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಮರ ಹತ್ತುತ್ತಾರೆ.

ನಾಯಿ(ಶುನಕ) : ನಾಯಿಗಳು ಗ್ರಾಮೀಣ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ಜಾನುವಾರು, ಕುಕ್ಕುಟ. ಕಾಗೆ, ಹಲ್ಲಿ, ಜಿರಲೆಯಷ್ಟೇ ಸುಲಭವಾಗಿ ಕಾಣಿಸುತ್ತವೆ. ಇವು ಜನರ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ಹಾಸುಹೊಕ್ಕಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಮಲೆನಾಡುನಲ್ಲಿ ಬೇಟೆಗಾರಿಯೇ ನಾಯಿಗಳನ್ನು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಸಾಕುತ್ತಾರೆ. ಅವುಗಳ ಜೊತೆ ಆತ್ಮೀಯತೆ. ಮಮತೆ ಬೆಳೆಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಅದರಲ್ಲೂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಷಿಕಾರಿ ಮಾಡುವ ನಾಯಿಗಳನ್ನು ಬಂಧುವಿನಂತೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಬೇಟೆಗಾರನಿಗೆ. ತನ್ನ ನಾಯಿಯ ಸಾವು ಸಹಿಸಲಾಗದ ನೋವು ತರುತ್ತದೆ. ಹಾಗಾಗಿ ನಾಯಿ ಒಂದು ಪ್ರಾಣಿಯಾಗಿರದೆ ಸಾಮಾಜಿಕ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ಪಡೆಯುತ್ತದೆ. ಮಲೆನಾಡಿನ ಮನೆಗಳು ನಾಯಿಯಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಅಪೂರ್ಣವೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ.

ಬರ್ಕ : ಕುರಿಯನ್ನು ಹೋಲುವ ಆಕಾರದಲ್ಲಿ ಚಿಕ್ಕದಾದ ಜಿಂಕೆ ಜಾತಿಗೆ ಸೇರಿದ ಪ್ರಾಣಿ.

ಬಸವನ ಹುಳು : ಬರನ್ನುನ ಮೇಲೆ ಸುರುಳಿ ಸುತ್ತಿದ ಚಿಪ್ಪನ್ನು ಹೊತ್ತು ಅಲೆಯುವ ಹುಳು. ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿಯೂ, ಸಿಹಿ ನೀರಿನ ನದಿಯಲ್ಲಿಯೂ, ನೆಲದ ಮೇಲೆಯೂ ವಾಸಿಸುತ್ತದೆ. ನೀರಿನಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವ ಹುಳುಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ತಮ್ಮ ಕಿವಿರುಗಳಿಂದ ಉಸಿರಾಡಿಸಿದರೆ, ಕೆಲವು ನೇರವಾಗಿ ಉಸಿರಾಡುತ್ತವೆ. ಇವುಗಳ ಬೆನ್ನಿನ ಮೇಲಿರುವ ಚಿಪ್ಪಿನಲ್ಲಿ ಶ್ವಾಸಕೋಶವಿದೆ. ರಕ್ತಶುದ್ಧೀಕರಣ ಮಾಡುವ ರಕ್ತ ನಾಳವೂ ಇವೆ. ಆ ರಕ್ತವನ್ನು ಶರೀರಕ್ಕೆ ತಳ್ಳಿಕೊಳ್ಳುವ ಹೃದಯವೂ ಇದೆ. ಈ ಹುಳುಗಳಲ್ಲಿ ಗಂಡು ಮತ್ತು ಹೆಣ್ಣುಗಳಿವೆ. ಇವು ಸಸ್ಯಾಹಾರಿಗಳು. ಗಿಡಗಳ ಸೊಪ್ಪು, ತೊಗಟೆಗಳನ್ನು ಅರೆದು ತಿನ್ನುತ್ತವೆ. ಈ ಹುಳುಗಳಲ್ಲಿ ಎರೆಹುಳುಗಳನ್ನೋ, ತಮ್ಮಂತಿರುವ ಇತರ ಬಸವನ ಹುಳುಗಳನ್ನೋ ತಿನ್ನುವ ಜಾತಿಗಳೂ ಇವೆ.

ಬೆಕ್ಕು : ಕಾಡು ಬೆಕ್ಕು ಮತ್ತು ಊರು ಬೆಕ್ಕು ಎಂದು ಇದರಲ್ಲಿ ಎರಡು ವಿಧ. ಕಾಡು ಬೆಕ್ಕುಗಳೇ ಊರಿನ ಬೆಕ್ಕುಗಳಿಗೆ ಮೂಲ. ಮನುಷ್ಯ ಪಳಗಿಸಿದ ನಂತರ ನಾಡಿನ ಪರಿಸರದಲ್ಲೇ ಬದುಕುವ ಇವುಗಳ ಶರೀರ ಮೂತಿಯಿಂದ ಬಾಲದವರೆಗೆ ಎರಡುವರೆ ಅಡಿ ಉದ್ದವಿದ್ದರೆ, ಬರಿಯ ಬಾಲವೇ ಒಂಬತ್ತು ಇಂಚು ಇರುತ್ತದೆ. ಇದರ ಮೈಕಟ್ಟು ಗಟ್ಟಿಮುಟ್ಟಾಗಿದ್ದು, ಶರೀರವನ್ನು ಬೇಕಾದಂತೆ ತಿರುವಬಲ್ಲದು. ಅದು ತನ್ನ ಮೈಯ ರೋಮವನ್ನು ನೆಕ್ಕೆ ನೆಕ್ಕೆ ಚೂಕುಟವಾಗಿಟ್ಟು ಕೊಳ್ಳುವಂತೆ, ತನ್ನ ಕಾಲಿನ ಉಗುರುಗಳನ್ನು ಒರಟಾದ ನೆಲಕ್ಕೆ ತಿಕ್ಕಿ ತೀಡಿ ಹರಿತವಾಗಿಡಬಲ್ಲದು. ಮರಗಳನ್ನೇರುವ, ಗೋಡೆಯಿಂದ ಗೋಡೆಗೆ ಹಾರುವ ಇದು ಚಿರತೆ ಮತ್ತು ಹುಲಿಯ ಕುಲಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ್ದಾಗಿದೆ. ಅನ್ನ, ಹಾಲೂ, ಮೊಸರು ಮತ್ತು ಮಾಂಸಗಳನ್ನು ತಿನ್ನುತ್ತದೆ. ಇಲಿಗಳನ್ನು ಹಿಡಿಯಲೆಂದೇ ಅನೇಕರು ಬೆಕ್ಕನ್ನು ಸಾಕುತ್ತಾರೆ. ಇನ್ನು ಕರಲವರು ಮುದ್ದಿಗಾಗಿ ಸಾಕುತ್ತಾರೆ. ಬೆಕ್ಕಿನ ಮಾಂಸವನ್ನು ತಿನ್ನುವ ಜನರು ಇದ್ದಾರೆ.

ಮಿಕ್ಕ : ಒಂದು ಜಾತಿಯ ಕಾಡು ಹಂದಿ. ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ರೈತನ ಬೆಳೆಗೆ ನುಗ್ಗುತ್ತದೆ.

ಮೀನು : ಬೆನ್ನೆಲುಬಿನ ಪ್ರಮೂಖ ಜಲಚರ. ಮನುಷ್ಯನ ಮೆಚ್ಚಿನ ಮಾಂಸಹಾರ. ಸಮುದ್ರಗಳಲ್ಲಿ, ಸಿಹಿ ನೀರಿನ ನದಿಗಳಲ್ಲಿ, ಹಳ್ಳಕೊಳ್ಳುಗಳಲ್ಲಿ, ನೀರಿರುವ ಎಲ್ಲೆಡೆಗಳಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತದೆ. ಬಾಯಿಯ ಮುಗ್ಗಲಿನಲ್ಲಿರುವ ಕಿವಿರುಗಳಿಂದ ಉಸಿರಾಡುತ್ತದೆ. ಇದರ ದೇಹವು ದೋಣಿಯ ಆಕಾರದಲ್ಲಿದ್ದು, ಶರೀರದ ಮಗ್ಗಲು, ಬೆನ್ನು, ಹೊಟ್ಟೆ ಮತ್ತು ಬಾಲಗಳಲ್ಲಿರುವ ತೆಳ್ಳನೆಯ ರೆಕ್ಕೆಗಳಿಂದ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಸುಲಭವಾಗಿ ಈಜಬಲ್ಲದು. ಸುಮಾರು ಮೂವತ್ತು ಸಾವಿರಕ್ಕಿಂತಲು ಅಧಿಕ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಜಾತಿಗಳನ್ನು ಮೀನಿನಲ್ಲಿ ಗುರುತಿಸಲಾಗಿದೆ. ಮೀನು ಮನುಷ್ಯನ ಆಹಾರ ಪೂರೈಕೆಯ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳಲ್ಲೊಂದು. ಮೀನು ಹಿಡಿಯುವ, ಬೇಟೆಯಾಡುವ ಅನೇಕ ವಿಧಾನಗಳಿವೆ. ಈ ಮೀನುಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನವು ಮಾಂಸಾಹಾರಿಗಳು. ಕೆಲವು ಸಸ್ಯಾಹಾರಿಗಳು. ಇನ್ನು ಕೆಲವು ಮಿಶ್ರಹಾರಿಗಳು. ನೀರಿನಿಂದ ಹೊರಗೆ ಮೀನು ಹೆಚ್ಚುಕಾಲ ಬದುಕಲಾರದು.

ಮುಸಿಯ : ಕಪ್ಪು ಮುಖಜ ಕೋತಿ. ಸಿಂಗಳೀಕವೆಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ದೊಡ್ಡ ಕಪಿಯಾದ ಇದರ ಹಸಿ ರಕ್ತವನ್ನು ಕುದಿದರೆ ಆರೋಗ್ಯಕ್ಕೆ ಒಳ್ಳೆಯದೆಂದು ಬೇಟೆಗಾರರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಮೇಕೆ : ಮಾಂಸಕ್ಕಾಗಿ ಸಾಕುವ ಪ್ರಾಣಿ. ಎಲ್ಲ ರೀತಿಯ ಸೊಪ್ಪುಸೆದೆ ತಿಂದು ಬದುಕಬಲ್ಲದು. ಕುರಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಎತ್ತರವಾಗಿ, ಬಲಿಷ್ಠವಾಗಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತದೆ. ದೇವರಿಗೆ, ಭೂತಕ್ಕೆ ಬಲಿಕೊಡುವ ಪ್ರಾಣಿಗಳಲ್ಲಿ ಮೇಕೆಯೂ ಒಂದು. ತನಗಿರುವ ತಿನ್ನುವ ಅಗಾಧ ಸಾಮರ್ಥ್ಯದಿಂದಾಗಿ ಮೇಕೆ ಅರಣ್ಯನಾಶದಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯ ಪಾತ್ರವಹಿಸುತ್ತಿದೆ.

ಮೊಸಳೆ : ಹಲ್ಲಿಯ ಆಕಾರದ ಬೃಹತ್ ಸರೀಸೃಪಗಳಲ್ಲೊಂದು, ನದಿ, ನದಿ ಮುಖದ ಚೌಗು ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲೂ, ಕೆರೆ, ಸರೋವರಗಳಲ್ಲೂ ವಾಸಿಸುತ್ತದೆ. ಹತ್ತರಿಂದ ಇಪ್ಪತ್ತು, ಮೂವತ್ತು ಅಡಿಗಳಷ್ಟು ಉದ್ದವಿರುತ್ತದೆ. ಮೈತುಂಬ ಜಿಗುಟಾದ ಮುಳ್ಳುಮುಳ್ಳಿನ ಚರ್ಮ, ಬೂದು, ಬೂದು ಹಸಿರು ಅಥವಾ ಬೂದುಹಂದು ಬಣ್ಣದ್ದು. ಹಾವುಗಳಂತೆ ಶೀತ ರಕ್ತದ ಪ್ರಾಣಿ. ಇದು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ವಾಸ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಮೀನು, ಕಪ್ಪೆ, ನೀರುನಾಯಿ, ಜಲಪಕ್ಷಿಗಳು ಇದರ ಆಹಾರ. ಮೊಸಳೆಯ ಕುಲ ಭೂಮಿಯ ಮೇಲೆ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡು ನೂರು ಮಿಲಿಯನ್ ವರ್ಷಗಳಾದುವು ಎಂದು ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆ.

ಸಗಣೆಹುಳು : ಗಟ್ಟಿ ಕವಚದ ಕಪ್ಪು ಬಣ್ಣದ ಜೀರುಂಡೆ ಜಾತಿಯ ಹುಳು. ವಿವಿಧ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಹಿಕ್ಕೆಗಳ ಮೇಲೆ ಬದುಕು ಸಾಗಿಸುತ್ತದೆ. ಜಾನುವಾರುಗಳ ಸಗಣೆಯನ್ನು ಉಂಡೆಕಟ್ಟಿ ಸಾಗಿಸುತ್ತದೆ. ತಮ್ಮ ಗಡಸು ದೇಹದಿಂದಾಗಿ ಇತರೆ ಪಕ್ಷಿ ಅಥವಾ ಬೇಟೆಗಾರನ ಭಯ ಅವಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಹಾಗಾಗಿ ಅವು ಹಗಲುಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿಯೇ ಸಗಣೆಯನ್ನು ಉಂಡೆಮಾಡಿ ಒಯ್ಯುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು.

ಸಲಗ : ಗಂಡು ಹಂದಿ, ಗಂಡು ಪ್ರಾಣಿ.

ಸೊಳ್ಳೆ : ರಕ್ತ ಹೀರಿ ಅನೇಕ ಕಾಯಿಲೆಗಳನ್ನು ತರುವ ಕೀಟ. ಚರಂಡಿಗಳಲ್ಲಿ, ನಿಂತ ನೀರುಗಳಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತವೆ. ಅಲ್ಲಿಯೇ ಮೊಟ್ಟೆಯಿಟ್ಟು ಮರಿ ಮಾಡುತ್ತವೆ. ಸೊಳ್ಳೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಾವಿರಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚು ಜಾತಿಗಳಿವೆ. ಕೆಲವು ಜಾತಿಯ ಸೊಳ್ಳೆಗಳ ಕಡಿತದಿಂದ ಮಲೆರಿಯಾ ರೋಗವು ಹಬ್ಬುತ್ತದೆ.

ಹಲ್ಲಿ : ಮೊಸಳೆಯಂತೆ 'ಉರಗ' ಜಾತಿಗೆ ಸೇರಿದ್ದು. ನಯವಾದ ಗೋಡೆಯ ಮೇಲೆ ಜಾರದಂತೆ ಓಡಾಡುವ ಕೌಶಲ್ಯ ಇದಕ್ಕಿದೆ. ಇಲಿ, ಜಿರಲರಯಂತೆ ಇದು ಗ್ರಹವಾಸಿ. ಗೋಡೆಗಳ ಮೇಲೆ ಓಡಾಡುತ್ತಿರುತ್ತದೆ. ಹಲ್ಲಿಯ ಕೂಗಿಗೂ ಶಕುನಕ್ಕೂ ನಂಟಿದೆ. ಸೊಳ್ಳೆ, ಜಿರಲೆ, ದೀಪದ ಹುಳುಗಳನ್ನು ತಿನ್ನುವ ಇದರ ಚರ್ಮ ಪಾರಿದರ್ಶಕವಾಗಿರುತ್ತದೆ.

ಹಾವುಗಳು : (ದಾಸರ, ಕಾಳಿಂಗ, ನಾಗರ, ಕೇರೆ) ಉಷ್ಣವಲಯದ ಕಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಹಾವುಗಳು ಸಹ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಕಾಣಿಸಿಗುತ್ತವೆ. ವಿಷಯುಕ್ತ ಹಾವುಗಳಾದ ಕಾಳಿಂಗ, ನಾಗರ ಹಾವುಗಳು ಕಚ್ಚಿದರೆ ಬಹುಬೇಗನೆ ಸಾಯುತ್ತಾರೆ. ಕಾಡುಗಳಲ್ಲಲ್ಲದೆ. ಹೊಲ, ತೋಟ, ಗದ್ದೆಗಳಲ್ಲೂ ಹಲವಾರು ಜಾತಿಯ ಹಾವುಗಳು ಜೀವಿಸುತ್ತವೆ. ಇಲಿಗಳನ್ನು ತಿಂದು ಬದುಕುವ ವಿಷವಿಲ್ಲದ ಕೇರೆ ಹಾವು ರೈತನ ಮಿತ್ರನೆಂದೇ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ದಾಸರ (ಹೆಬ್ಬಾವು) ವಿಷವಿರದ ಹಾವಾದರೂ ತನ್ನ ಬೃಹತ್ ಗಾತ್ರದಿಂದ ಹೆದರಿಕೆ ತರುತ್ತವೆ. ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಮಲೆನಾಡ ಜನರ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ಹಾವುಗಳು ಹಾಸುಹೊಕ್ಕಾಗಿವೆ.

ಹುಲಿ : ಬೆಕ್ಕಿನ ಕುಟುಂಬದಲ್ಲೇ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಪ್ರಾಣಿ. ಮನುಷ್ಯರಲ್ಲಿ ಭಯಹುಟ್ಟಿಸುವ ಅಷ್ಟೇ ಬಲಶಾಲಿಯಾದ ಆದರೆ ಸುಂದರವಾದ ಪ್ರಾಣಿ. ಭಾರತದ ಕಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಕಳೆದ ಶತಮಾನದ ಪೂರ್ವಾರ್ಧದಲ್ಲಿ ಹೇರಳ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿದ್ದವು. ಅತ್ಯಂತ ಬಲಶಾಲಿಯಾದ ಸಂಕೋಚ ಸ್ವಭಾವದ ಹುಲಿ ಅಜ್ಞಾತವಾಗಿ ಬದುಕಲು ಬಯಸುತ್ತದೆ. ಗಂಡು ಹೆಣ್ಣು ವಂಶಾಭಿವೃದ್ಧಿ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತವೆ. ರಾತ್ರಿಯ ವೇಳೆ ಸಸ್ಯಾಹಾರಿ ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಜಿಂಕೆ ಕಡವೆಗಳನ್ನು ಬೇಟೆಯಾಡುವ ಹುಲಿ ನರಭಕ್ಷಕನಾದರೆ ಉಪಟಳಕಾರಿಯಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸುತ್ತದೆ. ಹಿಂದಿನ ರಾಜರಿಗೆ, ಬ್ರಿಟಿಷ್ ದೊರೆ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ ಹುಲಿ ಬೇಟೆ ಅತ್ಯಂತ ಮೋಜಿನ ಕ್ರೀಡೆಯಾಗಿತ್ತು. ಸಾಹಸದ ಪ್ರತೀಕವಾಗಿತ್ತು. ಕಳೆದ ಶತಮಾನದ ಪೂರ್ವಾರ್ಧದಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು ೪೦,೦೦೦ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಹುಲಿಗಳು ನಿರಂತರ ಬೇಟೆ, ಹ್ರಸ್ವಗೊಂಡ ಅರಣ್ಯಪ್ರದೇಶದಿಂದ ೧೯೭೦ ರ ವೇಳೆಗೆ ೨ ಸಾವಿರಕ್ಕೂ ಕಡಿಮೆಯಾದವು. ಈಗ ವಿನಾಶದಂಚಿನಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರಾಣಿಯ ಪಟ್ಟಿಗೆ ಸೇರಿದೆ.

ಅನುಬಂಧ ೭

ಪಕ್ಷಿಸಂಕುಲಗಳ ವಿವರನಾತ್ಮಕ ಕೋಶ

ಕಾಗೆ(ಕೋಲೆ) : ಉರ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ನಾಯಿ, ಜಾನುವಾರಿನಷ್ಟೇ ಪರಿಚಿತವಾದ ಪಕ್ಷಿ.

ಕಾಗೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಡುಕಾಗೆ ಮತ್ತು ಉರುಕಾಗೆ ಎಂದು ಎರಡು ವಿಧ. ಕಾಡುಕಾಗೆಯ ಮೈಯಲ್ಲ ಹೊಳೆಯುವ ಕಪ್ಪು ಬಣ್ಣ. ಉರುಕಾಗೆ ಬೂದಿಬಣ್ಣ ಪ್ರಧಾನವಾದ ಹಕ್ಕಿ. ಸಂಪೂರ್ಣ ಕಪ್ಪಿರುವ ಕಾಡುಕಾಗೆಗಿಂತ ಗಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಕೊಂಚ ಚಿಕ್ಕದು ಇವು ಸರ್ವಭಕ್ಷಕಗಳು. ಹಣ್ಣು, ಕೀಟಗಳು, ಚಿಕ್ಕ ಚಿಕ್ಕ ಪ್ರಾಣಿಗಳು, ಸತ್ತಪ್ರಾಣಿಗಳ ಮಾಂಸ, ಇತರೆ ಹಕ್ಕಿಗಳ ಮೊಟ್ಟೆ ಮರಿಗಳು, ಆಹಾರ ಧಾನ್ಯ, ಮನುಷ್ಯರ ತ್ಯಾಜ್ಯ ಪದಾರ್ಥಗಳು- ಹೀಗೆ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ತಿನ್ನುತ್ತವೆ. ಬಣ್ಣದ ವ್ಯತ್ಯಾಸವನ್ನು ಆಧರಿಸಿ ಇವುಗಳನ್ನು ನಾಲ್ಕುನಾಲ್ಕು ಉಪಜಾತಿಗಳನ್ನಾಗಿ ವರ್ಗೀಕರಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಕಾಜಾಣ (ರಾಕೆಟ್ ಟೇಲ್ ಡ್ರೋಂಗೋ) : ನೀಲಿಗಪ್ಪಿನ ಹಕ್ಕಿ. ಬಾಲದಲ್ಲಿ ಎರಡೂ ತುದಿಯಲ್ಲಿ ಗೊಂಡೆ ಇರುವ ತಂತಿಯಂಥ ಪುಕ್ಕಗಳಿವೆ. ಹಕ್ಕಿ ಹಾರುವಾಗ ಇವು ಎರಡು ದುಂಬಿಗಳು ಹಕ್ಕಿಯನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸುತ್ತಿರುವಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಕಪ್ಪು ಚೊಟ್ಟಿ ಇದೆ. ನಿತ್ಯ ಹರಿದ್ವರ್ಣದ ಕಾಡುಗಳಲ್ಲೂ ಮತ್ತು ಆ ವಲಯದ ತೋಟಗಳಲ್ಲೂ ಇರುತ್ತವೆ. ಕೀಟಗಳು, ಚಿಕ್ಕಪುಟ್ಟ ಹಣ್ಣುಗಳು ಮತ್ತು ಹೂವಿನ ಮಕರಂದ ಇದರ ಆಹಾರ. ಗಂಡು ಹೆಣ್ಣುಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಿಲ್ಲ. ಯಾವಾಗಲೂ ಜೋಡಿಯಲ್ಲಿ ಇರುತ್ತವೆ. ಗಟ್ಟಿಗಂಟಿನ ಹಕ್ಕಿ. ಇತರ ಹಕ್ಕಿಹಳ ಕೂಗನ್ನು ಅನುಕರಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ನಿಪುಣ. ಮುಂಜಾನೆಯಲ್ಲೂ ಸಂಜೆಯಲ್ಲೂ ಹಾಡುವ ಕಾಜಾಣದ ಸಿಳ್ಳಿನ ರಾಗಲಾಪನೆ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ.

ಕಾಜಾಣ ಧೈರ್ಯಶಾಲಿ ಹಕ್ಕಿ. ವೈರಿ ಪಕ್ಷಿಗಳು ಎಷ್ಟೇ ದೊಡ್ಡದಿರಲಿ ಅದರ ಮೇಲೆ ಎರಗುತ್ತದೆ. ಮಾರ್ಚ್‌ನಿಂದ ಜೂನ್‌ವರೆಗೆ ಎತ್ತರದ ಮರಗಳ ಕವಲುಗಳಲ್ಲಿ ಬೇರು, ನಾರು, ಹುಲ್ಲಿನಿಂದ ಬಟ್ಟಲು ಆಕಾರದ ಗೂಡು ಕಟ್ಟುತ್ತದೆ.

ಕಾಮಳ್ಳಿ (ಹಿಲ್ ಮೈನಾ) : ಮೈನಾಗಿಂತಕೊಂಚ ದೊಡ್ಡದಾದ ಗಾಢ ನೀಲಿಗಪ್ಪಿನ ಹಕ್ಕಿ. ರೆಕ್ಕೆಯ ಮೇಲೆ ಬಿಳಿ ಪಟ್ಟಿ ಎದ್ದು ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದು, ಹಾರುವಾಗ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಕುತ್ತಿಗೆ ಹತ್ತಿರ ಹೊಳೆಯುವ ಕಿತ್ತಲೆ ಬಣ್ಣದ ಚರ್ಮ ಆಭರಣದಂತಿರುತ್ತದೆ. ಕೊಕ್ಕು ಮತ್ತು ಕಾಲುಗಳು ಹಳದಿ ಬಣ್ಣ. ಹೆಣ್ಣು ಗಂಡುಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಿರುವುದಿಲ್ಲ. ತುಂಬ ಗಲಾಟೆಗಾರ ಹಕ್ಕಿ. ಕಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಮಂಗಳೆ ಹಕ್ಕಿ, ಮನಿಯಾಡಲು ಹಕ್ಕಿಗಳ ಜೊತೆ ಹಣ್ಣಿನ ಮರಗಳಲ್ಲಿ ಗಲಾಟೆ ಮಾಡುತ್ತಾ ಹಣ್ಣು ತಿನ್ನುತ್ತಿರುತ್ತದೆ. ಕಾಮಳ್ಳಿ ಹಕ್ಕಿಗಳು ಸೂರ್ಯೋದಯ ಸೂರ್ಯಸ್ತದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಮರಗಳ ಬೋಳು ಕೊಂಬೆಗಳಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಹಕ್ಕಿಗಳು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ನೀಳ ಸಿಳ್ಳಿನ ರಾಗಲಾಪನೆ ಮಾಡುತ್ತಿರುತ್ತವೆ. ಮಾರ್ಚ್‌ನಿಂದ ಅಕ್ಟೋಬರ್‌ವರೆಗೆ ಮರಗಳ ಪೊಟ್ಟರೆಗಳಲ್ಲಿ ಹುಲ್ಲು ಹತ್ತಿ ಇತ್ಯಾದಿಗಳಿಂದ ಗೂಡು ಮಾಡುತ್ತವೆ.

ಕುಟುರ (ಬ್ಯಾಬ್‌ಬೆಟ್) : ಕನ್ನಡ ನಾಡಿನಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಜಾತಿಯ ಕುಟುರಗಳಿವೆ. ಮೈನಾ ಹಕ್ಕಿಗಿಂತ ಕೊಂಚ ಚಿಕ್ಕದಾದ ಎರಡು ಕುಟುರ. ಸಂಕುಲಗಳನ್ನು ಒಂದೇ ಹೆಸರಿನಿಂದ 'ಸೊಪ್ಪು ಕುಟುರ' (Large Green Barbet Small green Barbet)ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಇವೆರಡಕ್ಕೂ ಅಂಥ ಪ್ರಧಾನ ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳಿಲ್ಲ. ಕೊಂಚ ದೊಡ್ಡ ಗಾತ್ರದ ಕುಟುರಕ್ಕೆ ರೆಕ್ಕೆ, ಬಾಲದಪುಕ್ಕ ಎಲ್ಲ ಹಸಿರು ಬಣ್ಣ. ಹಳದಿ ಬಣ್ಣದ ಕೊಕ್ಕು ಮತ್ತು ಕಣ್ಣಿನ ಸುತ್ತ ಹಳದಿ ಬಣ್ಣದ ಉಂಗುರ ಇರುತ್ತದೆ. ಇನ್ನೊಂದು ಸ್ವಲ್ಪ ಚಿಕ್ಕದಾದ ಸೊಪ್ಪು ಕುಟುರ. ಇದು ಕೂಡ ಪ್ರಧಾನವಾಗಿ ಹಸಿರು ಬಣ್ಣದ ಹಕ್ಕಿ. ಆದರೆ ಇದರ ತಲೆ ನೆತ್ತಿ ಮಾಸಲು ಕಪ್ಪು ಬಣ್ಣ. ಇದರ ಕಪಾಲದಲ್ಲಿ ಬಿಳಿಯ ಮೆಚ್ಚೆ ಇರುತ್ತದೆ.

ಉಳಿದೆರಡು ಕುಟುರಗಳು ಗುಬ್ಬಚ್ಚಿ ಗಾತ್ರದ ಹಕ್ಕಿಗಳು. ಚಿಕ್ಕ ಗಾತ್ರದ ಈ ಹಕ್ಕಿಗಳನ್ನು 'ಚಿಟ್ಟುಕುಟುರ' ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಪರಸ್ಪರ ವ್ಯತ್ಯಾಸ ತುಂಬ ಕಡಿಮೆ. ಒಂದರ ಕೊರಳು ಕೆಂಪು ಬಣ್ಣ ಇನ್ನೊಂದರ ಕೊರಳು ನೀಲಿ ಬಣ್ಣ. ಸೊಪ್ಪು

ಕುಟುಂಬಗಳು ಮಲೆನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಕುಟೋ ಕುಟೋ ಎಂದು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಕೂಗುತ್ತಿರುತ್ತವೆ. ಚಿಟ್ಟುಕುಟುಂಬಗಳು ಕೂಗುವುದು ಟೊಂಕ್ ಟೊಂಕ್ ಎಂದು ಕಮ್ಮಾರನು ಕಬ್ಬಿನ ಕುಟ್ಟಿದಾಗ ಸದ್ದು ಬರುವಂತೆ. ಕುಟುಂಬಗಳು ಪೊಟರೆಗಳಲ್ಲಿ ಗೂಡು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ. ಇವು ಸಂಘಜೀವಿಗಳಲ್ಲ. ಹಣ್ಣು ತಿನ್ನುವ ಹಕ್ಕಿಗಳು. ಆಗಾಗ್ಗೆ ಹುಳು ಹುಪ್ಪಟೆಗಳನ್ನೂ ತಿನ್ನುತ್ತವೆ.

ಕುರುಡುಗಪ್ಪಟೆ : (ಕಾಮನ್ ಇಂಡಿಯನ್ ನೈಟ್ ಝೂರ್) ನುಣುಪಾದ ಪುಕ್ಕಗಳ ಕಂದು ಬಣ್ಣದ ಮೈನಾ ಗಾತ್ರದ ಹಕ್ಕಿ. ಬೆನ್ನ ಮೇಲೆ ಕಪ್ಪು ಪಟ್ಟಿಗಳಿದ್ದು, ಹಾರುವಾಗ ರೆಕ್ಕೆ ಮೇಲಿರುವ ಬಿಳಿ ಪಟ್ಟಿ ಎದ್ದು ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕಲ್ಲುಗಳಿಂದ ಕೂಡಿರುವ ಕುರುಚಲು ಕಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಕೃಷಿ ಭೂಮಿಯ ಬಳಿ ಇದ್ದು, ಈ ಹಕ್ಕಿಗಳು ನಸುಕಿನ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಹಾರಾಡುತ್ತಾ ಕೀಟಗಳನ್ನು ಹಿಡಿಯುತ್ತವೆ. ಗಾಬರಿಯಾದಾಗ ಹಾರಿ ಕೊಂಚ ದೂರದಲ್ಲೆತ್ತ ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ. ಫೆಬ್ರವರಿಯಿಂದ ಸೆಪ್ಟೆಂಬರ್‌ವರೆಗೆ ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಸಣ್ಣ ಗುಳಿ ಮಾಡಿ ಮೊಟ್ಟೆಗಳನ್ನಿಡುತ್ತವೆ.

ಕೋಗಿಲೆ : (ಕೋಯಲ್, ಕಕ್ಕೂ) ಕಾಗೆಯ ಗಾತ್ರದ, ಆದರೆ ಕೊಂಚ ತೆಳ್ಳಗಿರುವ ಉದ್ದಬಾಲದ ಹಕ್ಕಿ. ಕಣ್ಣು ದಾಳಿಂಬೆ ಬಣ್ಣ. ಗಂಡುಹಕ್ಕಿ ಕಾಗೆಯಂತೆಯೇ ಕಪ್ಪಿರುತ್ತದೆ. ಹೆಣ್ಣು ಹಕ್ಕಿ ಕಂದು ಬಣ್ಣಕ್ಕಿದ್ದು ಮೈಮೇಲೂ ರೆಕ್ಕೆಗಳ ಮೇಲೂ ಬಿಳಿಯ ಚುಕ್ಕಿಗಳಿರುತ್ತವೆ. ದಟ್ಟವಾದ ಮರಗಳಿದ್ದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವ ಕೋಗಿಲೆಯ ಕೂಗು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಪರಿಚಿತ.

ಕೋಗಿಲೆ ಗೂಡು ಮಾಡದೆ ಬೇರೆ ಹಕ್ಕಿಗಳ ಗೂಡುಗಳಲ್ಲಿ ಮೊಟ್ಟೆಯಿಡುವ ಪರತಂತ್ರ ಜೀವಿ. ಮರಿಮಾಡುವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಕೂಗುವುದು. ಮಿಕ್ಕ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಮೌನಿ. ಕಾಡುಗಳಲ್ಲಿ, ತೋಟಗಳಲ್ಲಿ, ಉದ್ಯಾನ ವನಗಳಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಕಡೆ ಇರುತ್ತದೆ. ಕೀಟಗಳು, ಚಿಕ್ಕ ಪುಟ್ಟ ಹಲ್ಲಿ, ಹಾವುದಾಣಿಗಳು. ಹಕ್ಕಿ ಮೊಟ್ಟೆ ಮರಿಗಳು, ಹಣ್ಣುಗಳು ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ತಿನ್ನುತ್ತದೆ. ಎಪ್ರಿಲ್‌ನಿಂದ ಅಗಸ್ಟ್‌ವರೆಗೆ ಸೂಕ್ತ ಹಕ್ಕಿಗಳ ಗೂಡುಗಳನ್ನು ಪತ್ತೆಮಾಡಿ ಮೊಟ್ಟೆ ಇಡುತ್ತದೆ.

ಗಿಳಿ : (ಲಾರ್ಜ್ ಇಂಡಿಯನ್ ಪ್ಯಾರಕೀಟ್)ಕೊಕ್ಕಿನ ತುದಿ ಚೂಪಾಗಿರುವ ನೀಳಬಾಲದ ಹಕ್ಕಿ. ಪ್ರಧಾನವಾಗಿ ಎಲೆ ಹಸಿರುಬಣ್ಣದ ಈ ಹಕ್ಕಿಗೆ ಕುಂಕುಮಗಂಪಿನ ಹರಿತವಾಗಿರುವ ಬಲವಾದ ಕೊಕ್ಕುಗಳಿವೆ. ಕುಳಿತಾಗ, ಹಣ್ಣುತಿನ್ನುವಾಗ, ಹಾರುವಾಗ ಕೂಗುತ್ತಾ ಗಲಾಟೆಮಾಡುತ್ತವೆ. ಇವು ಸಮುದಾಯವಾಸಿಗಳು. ಕೆಲವು ಬಾರಿ ದೊಡ್ಡ ಗುಂಪುಗಳಲ್ಲಿ ಹಣ್ಣಿನ ತೋಟಗಳಿಗೆ ನುಗ್ಗಿ ಬೆಳೆಗೆ ಹಾನಿಮಾಡುತ್ತದೆ. ಸಾಕು ಪಕ್ಷಿಯಾಗಿ ಶತಮಾನಗಳಿಂದ ಈ ಹಕ್ಕಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ. ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಕಾಣಿಸುತ್ತದೆ. ಮಾತು ಕಲಿತು ಸಂದರ್ಭಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಪುನರಾವರ್ತನೆ ಮಾಡುತ್ತವೆ. ಫೆಬ್ರವರಿಯಿಂದ ಏಪ್ರಿಲ್‌ವರೆಗೆ ಮರಗಳ ಪೊಟ್ಟರೆಗಳಲ್ಲಿ ಗೂಡು ಮಾಡುತ್ತದೆ.

ಗೂಬೆ (ಔಲ್) : ಗುಬೆಗಳಲ್ಲಿ ವಿವಿಧ ಗಾತ್ರ ಮತ್ತು ರೂಪಗಳುಳ್ಳ ಪಕ್ಷಿಗಳಿವೆ. ಮುಖ ಚಪ್ಪಟೆಯಾಗಿದ್ದು, ಕಣ್ಣಿನ ಸುತ್ತಲು ವೃತ್ತಾಕಾರದ ಅಂಚಿರುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲಿಂದ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಅದರ ಕಿವಿಯಂತೆ ಕಾಣಿಸುವ ಕೂದಲಿನ ಗೊಂಚಲಿರುತ್ತದೆ. ರೆಕ್ಕೆ ಬೂದು ಬಣ್ಣ ಇಲ್ಲವೆ ಬೂದುಗಂದು ಬಣ್ಣ. ಈ ಗೂಬೆಗಳು ರಾತ್ರಿ ವೇಳೆ ಬೇಟೆಗೆ ಬರುತ್ತವೆ. ಕತ್ತಲಲ್ಲಿ ಹಾರಾಡುತ್ತ ಇದ್ದು, ಗಾಳಿಯಲ್ಲಿ ಅಲೆದಾಡುವ ಕ್ರಿಮಿಕಿಟಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು ತಿನ್ನುತ್ತವೆ. ಇಲಿ, ಮೋಲಗಳ ಜಾತಿಯ ಕಿರಿಯ ಪ್ರಾಣಿಗಳು ಇವುಗಳ ಮೆಚ್ಚಿನ ಆಹಾರ.

ನಮ್ಮ ಕಣ್ಣಿಗಿಂತಲೂ ಇವುಗಳ ಕಣ್ಣು ಐವತ್ತು ಆಧವಾ ನೂರು ಪಟ್ಟು ಸೂಕ್ಷ್ಮ. ಇವುಗಳ ಕಣ್ಣುಗಳು ದೊಡ್ಡವು. ಇವುಗಳ ಪಾವೆಗಲೂ ದೊಡ್ಡವು. ಈ ಗೂಬೆಯ ಶ್ರವಣ ಶಕ್ತಿ ಕೂಡ ಅಧಿಕ.

ಇವು ಮರಗಳ ಪೊಟರೆಗಳಲ್ಲೋ, ಬಿಲಗಳಲ್ಲೋ ವಾಸಿಸುತ್ತವೆ. ಅಲ್ಲೇ ತಮ್ಮ ಮೊಟ್ಟೆಯಿರಿಸಿ, ಮರಿಗಲನ್ನು ಪಾಲಿಸುವುದೂ ರೂಢಿ. ಸಂಜೆ ಹೊತ್ತು ತಮ್ಮ ಗೂಡಿನಿಂದ ಹೊರಬಿದ್ದು, ಮರಗಳಲ್ಲೋ ತಂತಿ ಸರಿಗೆಗಳ ಮೇಲೆಯೋ ಕುಳಿತುಕೊಂಡು, ಕರ್ಕಶ ಧ್ವನಿ ಹೊರಡಿಸುತ್ತಿರುತ್ತವೆ. ಇವುಗಳ ಒಂದು ಜಾತಿಯನ್ನು ಭಾರತೀಯರು 'ಶಕುನದ ಹಕ್ಕಿ' (ಔಲ್) ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ.

ತೇನೆ ಹಕ್ಕಿ (ಟಿಟಿಬಿ) : (ರೆಡ್ ವ್ಯಾಟಲ್ಡ್ ಲಾಪ್‌ವಿಂಗ್) ಪಾರಿವಾಳದಷ್ಟು ದೊಡ್ಡದಾದ ಪಕ್ಷಿ. ದೇಹಕ್ಕಿಂತ ಉದ್ದವಾದ ಕಾಲುಗಳಿರುತ್ತವೆ. ಬೆನ್ನು ರೆಕ್ಕೆಗಳೆಲ್ಲ ಕೆಂಪು ಮಿಶ್ರಿತ ಹೊಂಬಣ್ಣ. ಹೊಟ್ಟೆ ಬಿಳಿ ಬಣ್ಣ. ಬಿಳಿ ಪಟ್ಟಿಯೊಂದು ಕಣ್ಣಿನ ಹಿಂಭಾಗದಿಂದ ಹೊರಟು ಕುತ್ತಿಗೆ ಮತ್ತು ಭುಜಗಳ ಮೇಲೆ ಬಂದು ಹೊಟ್ಟೆಯ ಬಿಳುಪಿಗೆ ತಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಹೆಣ್ಣು ಗಂಡುಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಚದುರಿದ ಚಿಕ್ಕ ಗುಂಪುಗಳಲ್ಲಿ ಹೊಳೆಯ ಪಕ್ಕದ ಬಯಲಿನಲ್ಲಿ, ಕಾಡಿನ ನಡುವಿರುವ ಬಯಲುಗಳಲ್ಲಿ, ಉತ್ತ ಹೊಲಗಳಲ್ಲಿ ಮೇವು ಹೆರಕುತ್ತವೆ. ಅವು ವಾಸಿಸುವ ಪರಿಸರಕ್ಕೆ ಅಪರಿಚಿತರು ಪ್ರವೇಶ ಮಾಡಿದ ತಕ್ಷಣವೇ ಅಪಾಯದ ಕೂಗು ಹಾಕುತ್ತವೆ. ಇವು ಕಿಟಾಹಾರಿಗಳು. ಗೊಬ್ಬರದಹುಳು, ಬಸವನ ಹುಳು, ಹಲ್ಲಿ, ಹಾವಿನ ಮರಿಗಳು ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ತಿನ್ನುತ್ತವೆ. ಏಪ್ರಿಲ್‌ನಿಂದ ಮೇವರೆಗೆ ಮರಿ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಮೊಟ್ಟೆಯಿಂದ ಹೊರಬಂದ ಕೆಲವೇ ನಿಮಿಷಗಳಲ್ಲಿ ಮರಿಗಳು ಓಡುತ್ತವೆ. ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಕುಳಿಮಾಡಿ ಸುತ್ತಲಿನ ಬಣ್ಣಕ್ಕೆ ಹೊಂದಿಕೊಳ್ಳುವ ಮೊಟ್ಟೆಗಳನ್ನಿಡುತ್ತವೆ. ಗಾಬರಿಯಾದಾಗ ಓಡಿ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಯತ್ನಿಸಿ ಅನಂತರ ವಿಟ್ಟಿಟಿಟಿವ್ ಎಂದು ಕೂಗುತ್ತಾ ಹಾರುತ್ತವೆ.

ನವಿಲು : (ಕಾಮನ್ ಪೀ ಫೌಲ್) ಭಾರತದ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಪಕ್ಷಿ. ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ, ಚಿತ್ರಕಲೆ, ಶಿಲ್ಪಕಲೆ ಇತ್ಯಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಸುಹೊಕ್ಕಾಗಿದೆ. ಇದರ ಪ್ರಧಾನ ಲಕ್ಷಣವೆಂದರೆ ಗಂಡು ಪಕ್ಷಿಗಳ ಉದ್ದದ ಬಾಲದ ಪುಕ್ಕಗಳು. ಕಡು ನೀಲಿ ಬಣ್ಣದ ನಡುವೆ ಹಳದಿ ಕೆಂಪು ಕಣ್ಣುಗಳಿರುವ ಇವು ಆಭರಣದಂತೆ ಕಾಣುತ್ತವೆ. ಅದ್ಭುತ ವರ್ಣವಿನ್ಯಾಸದ ಈ ನೀಳ ಪುಕ್ಕಗಳನ್ನು ಬೀಸಣಿಗೆಯ ರೀತಿ ಬಿಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಗಂಡು ನವಿಲುಗಳು ಹೆಣ್ಣನ್ನಾಕರ್ಷಿಸಲು ನರ್ತಿಸುತ್ತವೆ. ಇವು ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿ ದಟ್ಟ ಕಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ನದಿ ಸರೋವರಗಳ ಪಕ್ಕ ಗುಂಪಿನಲ್ಲಿ ಇರುತ್ತವೆ. ಹಾರಾಡುವುದು ಕಡಿಮೆ. ಹಾರಿದರೆ ಸಾಕಷ್ಟು ದೂರ ಹಾರಬಲ್ಲವು. ಕಾಳುಗಳು, ಎಲೆಗಳ ಚಿಗುರು, ಹಾವು, ಓತಿಕಾತ, ಕೀಟಗಳು ಇದರ ಆಹಾರ. ಜನವರಿಯಿಂದ ಅಕ್ಟೋಬರ್‌ವರೆಗೆ ಮೊಟ್ಟೆ ಇಡುವ ಕಾಲ. ದಟ್ಟ ಪೊದೆಗಳಲ್ಲಿ ನೆಲಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಹಲ್ಲು, ಕಡ್ಡಿಗಳಿಂದ ಗೂಡು ರಚಿಸುತ್ತದೆ.

ಪಿಕ್ಕಾರ : (ಬುಲ್ ಬುಲ್) ಪಿಕ್ಕಾರ ಮಲೆನಾಡಿನ ಅತ್ಯಂತ ಜನಪ್ರಿಯ ಹಕ್ಕಿ. ಗಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಗುಬ್ಬಿಚ್ಚಿಗಿಂತ ಕೊಂಚ ದೊಡ್ಡದಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಬಾಲದ ಪುಕ್ಕಗಳು ನೇರವಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಕೊಕ್ಕು ತುದಿಯಲ್ಲಿ ಕೊಕ್ಕೆಯಂತೆ ಬಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಕೊಕ್ಕಿನ ಬುಡದಲ್ಲಿ ಮೀಸೆಯಂಥ ಕೂದಲುಗಳಿರುತ್ತವೆ. ಈ ಜಾತಿಯ ಹಲವು ಹಕ್ಕಿಗಳಿಗೆ ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಕೋಳಿ ಚೊಟ್ಟಿಯಂತೆ ಜುಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ಹೆಣ್ಣು ಗಂಡುಗಳೆರಡಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ವ್ಯತ್ಯಾಸವೇನೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ದಟ್ಟವಾಗಿರುವ ಪೊದೆಗಳಲ್ಲಿ ಗೂಡು ಕಟ್ಟುತ್ತವೆ. ಈ ಹಕ್ಕಿಗಳು ಕೇವಲ ಮೊಟ್ಟೆ ಇಟ್ಟು ಮರಿ ಮಾಡಲುಷ್ಟೆ ಗೂಡುಗಳನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸುವುದು. ರಾತ್ರಿ ಮಲಗುವುದೆಲ್ಲ ಮರಗಳ ಕೊಂಬೆಯ ಮೇಲೆ.

ಗಲಾಟೆಕೋರ ಹಕ್ಕಿಗಳಿವು. ಅಪಾಯಕಾರಿ ಪ್ರಾಣಿಗಳಾಗಲೀ ಕಂಡಕೂಡಲೆ ಮೊದಲು ಕಿರುಚಿ ಗಲಾಟೆ ಮಾಡುವುವು. ರಕ್ಷಣೆ ದೊರೆತಲ್ಲಿ ಮನೆ ಹತ್ತಿರವೇ ಹಾರಾಡುತ್ತವೆ. ಕೀಟಗಳನ್ನು ಸಣ್ಣ ಹಣ್ಣುಗಳನ್ನು ತಿನ್ನುತ್ತವೆ.

ಪುರುಳಿ ಹಕ್ಕಿ : ಮೈನಾ ಅಥವಾ ಗೊರವಂಕ. ಉರುಳಿ, ಉಳ್ಳಿ ಇತ್ಯಾದಿ ಹೆಸರುಗಳಿಂದಲೂ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಪಿಕ್ಕಾರ ಮತ್ತು ಪಾರಿವಾಳ ನಡುವಿನ ಗಾತ್ರದ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಚಿರಪರಿಚಿತವಾದ ಹಕ್ಕಿ. ಮೊದಲ ಉಳುಮೆಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಭೂಮಿಯಿಂದ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಬರುವ ಕೀಟ, ಮರಿಗಳನ್ನು ಹೆಕ್ಕಲು ಉಳುವ ಹಸುಗಳನ್ನು, ನೇಗಿಲ ಗೆರೆಗಳನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸುತ್ತವೆ. ಕಪ್ಪು ಮಿಶ್ರಿತ ಕಂದುಬಣ್ಣದ, ಹಳದಿ ಕೊಕ್ಕು, ಕಾಲಿನ, ಕಣ್ಣಿನ ಸುತ್ತಲೂ ನಗ್ನ ಚರ್ಮವಿರುವ ಹಕ್ಕಿ. ಜೋಡಿಯಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಹಿಂದಿನಲ್ಲಿ ಆಹಾರ ಹೆಕ್ಕುತ್ತವೆ. ಹಣ್ಣು, ಹುಳು, ಕಾಳು, ಕೀಟ, ಅಡುಗೆ ಮನೆಯ ವೃಥಪದಾರ್ಥ ಹೀಗೆ ಸರ್ವಭಕ್ಷಕ ಹಕ್ಕಿ. ಇದು ಹಾರುವಾಗ ರೆಕ್ಕೆಯ ಇಕ್ಕೆಲಗಳಲ್ಲಿ ಇರುವ ಬಿಳಿಯ ಪಟ್ಟಿ ಎದ್ದು ಕಾಣುತ್ತದೆ.

ಮಡಿವಾಳ : (ಮ್ಯಾಗ್‌ಪೈ ರಾಬಿನ್) ಮನುಷ್ಯ ವಾಸಕ್ಕೆ ತೀರಾ ಸಮೀಪವಾಗಿ ಹೊಂದಿಕೊಂಡಿರುವ ಕಾಡಿನ ಹಕ್ಕಿ ಬಾಲ ಎತ್ತಿಕೊಂಡಿರುತ್ತದೆ. ಗಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಪಿಕ್ಕಾರಕ್ಕಿಂತ ಕೊಂಚ ದೊಡ್ಡದು. ಕಪ್ಪು ಬಣ್ಣದ ಚುಕ್ಕೆಗಳಿರುವ ಬೂದು ಬಣ್ಣ ಇರುತ್ತದೆ. ಕುರುಚಲು ಕಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಹಳ್ಳಗಳ ಬದಿ ಇದ್ದು, ಮುಂಜಾವಿನಲ್ಲಿ ಮಧುರವಾದ ಸಿಳ್ಳಿನ ರಾಗಾಲಾಪನೆ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಕೀಟ್‌ಆಹಾರಿಯಾದ ಇದು

ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಹರಿದಾಡುವ ಕೀಟಗಳನ್ನು ಹೆರಕುವುದೇ ಹೆಚ್ಚು, ಏಪ್ರಿಲ್‌ನಿಂದ ಜೂನ್‌ವರೆಗೆ ಕಲ್ಲುಬಂಡೆಗಳ ಬಿರುಕುಗಳಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಮನೆಗಳ ಸೂರಿನ ಸಂದುಗೊಂದುಗಳಲ್ಲಿ ಹುಲ್ಲು, ನಾರು ಇತ್ಯಾದಿಗಳಿಂದ ಬಟ್ಟಲಾಕಾರದ ಗೂಡು ಮಾಡುತ್ತದೆ.

ಮರುಕುಟಿಗ : (ವುಡ್‌ಪೆಕರ್) ಸುಮಾರು ಏಳಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ಜಾತಿಯ ಮರುಕುಟಿಗ ಹಕ್ಕಿಗಳಿವೆ.

ಗಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಬಣ್ಣದಲ್ಲಿ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಿದ್ದು, ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಎಲ್ಲ ಹಕ್ಕಿಗಳ ಕೊಕ್ಕೂ ಉದ್ದಕ್ಕೆ ಚುಪಾಗಿ ಕಲ್ಲಿನಷ್ಟು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿದ್ದು, ಅದರಿಂದ ಹಳೆಯ ಒಣಗಿದ ಮರಗಳನ್ನು ಕೊಂಬೆಗಳನ್ನು ಕುಕ್ಕಿ ಗೆದ್ದಲು ಮತ್ತು ಕಾಂಡ ಕೊರೆಯುವ ಹುಳುಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ನೀಳ ನಾಲಿಗೆಯಿಂದ ಹಿಡಿದು ತಿನ್ನುತ್ತವೆ. ಮರವನ್ನು ತಮ್ಮ ಬಾಲದ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಕುಪ್ಪಳಿಸಿ ಕುಪ್ಪಳಿಸಿ ಹತ್ತುತ್ತದೆ. ಕಟಕಟ ಶಬ್ದ ಮಾಡುತ್ತಾ ಇವು ಅಸಾಧ್ಯ ವೇಗದಲ್ಲಿ ಕೊಕ್ಕಿನಿಂದ ಕುಟುಕಿ ಮರ ಕೊರೆದು ಗೂಡು ಮಾಡುತ್ತವೆ. ಕೆಲವು ವೇಳೆ ಹೂವಿನ ಮಕರಂದಕ್ಕೂ ಬರುತ್ತವೆ. ಹಣ್ಣನ್ನೂ ಅಪರೂಪಕ್ಕೆ ತಿನ್ನುತ್ತವೆ. ಹಾರುತ್ತಾ ಟ್ರೀಟಿಟಿ ಎಂದು ಗಡಗಹಿಸಿ ನಕ್ಕಂತೆ ಕೂಗುತ್ತವೆ. ಮರುಕುಟುಕಗಳಿಗೆ ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಕೆಂಪು ಚೊಟ್ಟಿ ಇರುತ್ತದೆ. ಕೆಲವಕ್ಕೆ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಈ ಹಕ್ಕಿಯ ಕೆಲವು ಜಾತಿಗಳು ಅಪಾಯದ ಅಂಚಿನಲ್ಲಿವೆ.

ಮುಂಗಟ್ಟೆಹಕ್ಕಿ : ಹದ್ದನ್ನು ಹೊಲುವ ಒಂದು ಪಕ್ಷಿ. ಅದರ ಕೊಕ್ಕಿನ ಮೇಲೆ ಚಾವಣಿಯಾಕಾರದ ಕೊಂಬಿದೆ. ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಹಣ್ಣಿನ ಮರಗಳಲ್ಲಿ ಗುಂಪುಗುಂಪಾಗಿ ಕಾಣಿಸಿಗುತ್ತವೆ. ಇವುಗಳ ದೊಡ್ಡ ಸ್ವರದ ಕೇಕೆಯಿಂದ ಬೇಟೆಗಾರರು ಗುರುತಿಸಿ ಬಿಲ್ಲು ಬಂದೂಕುಗಳಿಂದ ಬೇಟೆಯಾಡುತ್ತಾರೆ. ವಂಶಾಭಿವೃದ್ಧಿ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹೆಣ್ಣು ಮರದ ಪೊಟರೆಯಲ್ಲಿ ಮೊಟ್ಟೆಯಿಟ್ಟು ಕಾವಿಗೊಡುತ್ತದೆ. ಗಂಡು ಗೂಡಿನ ಬಾಯನ್ನು ಬಲವಾದ ತೆರೆ ನೇಯ್ದು ಆಹಾರ ನೀಡಲು ತನ್ನ ಕೊಕ್ಕು ಹೋಗುವಷ್ಟು ರಂಧ್ರವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಗಂಡು ಆ ಕಿಟಕಿಯ ಮೂಲಕ ಆಹಾರ ನೀಡುತ್ತದೆ. ಗಂಡು ಬೇಟೆಗಾರನಿಗೆ ಬಲಿಯಾದರೆ ಹೆಣ್ಣು ಮರಿಗಳೊಡನೆ ಪೊಟರೆಯಲ್ಲೇ ಅಸುನೀಗಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.

ಮಿಂಚುಳ್ಳಿ : (ಕಿಂಗ್ ಫಿಷರ್) ಮಿಂಚುಳ್ಳಿ ಹಕ್ಕಿಗಳಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕೈದು ಜಾತಿಗಳಿವೆ. ಬಿಳಿ ಮಿಂಚುಳ್ಳಿ, ಹೆಮ್ಮಿಂಚುಳ್ಳಿ, ಕಿರುಮಿಂಚುಳ್ಳಿ, ಗದ್ದೆ ಮಿಂಚುಳ್ಳಿ ಎಂದು ಮುಂತಾಗಿ. ಗಾತ್ರ ಮತ್ತು ಬಣ್ಣದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಬೇರೆಬೇರೆಯಾಗಿದ್ದು, ಒಂಟಿಯಾಗಿ ಹಳ್ಳ ಕೆರೆಗಳ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿರುತ್ತವೆ. ಗಂಡು ಹೆಣ್ಣುಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಚುರುಕಾಗಿ ಹಾರಾಡುವ ಇವು ಹಾರುವಾಗ ಚೀ ಚೀ ಎಂದು ಕೂಗುತ್ತಾ ಹಾರುತ್ತವೆ.

ಮಿಂಚುಳ್ಳಿ ನೀರಿನ ಹಕ್ಕಿ. ಎತ್ತರದ ಜಾಗದಲ್ಲಿ ನೀರು ನೋಡುತ್ತಾ ಕುಳಿತಿದ್ದು ಮೀನು ಮೇಲೆ ಬರುತ್ತಲೂ ಒಮ್ಮೆಲೇ ಅದರ ಮೇಲೆ ಎರಗಿ ಹಿಡಿಯುತ್ತದೆ. ಮೀನು, ಏಡಿ, ಕಪ್ಪೆ ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು ತಿನ್ನುತ್ತದೆ.

ರಣಹದ್ದು : ಒಂದು ಮಾಂಸಾಹಾರಿ ಪಕ್ಷಿ. ಸತ್ತುಬಿದ್ದ ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು ದೂರದಿಂದಲೇ ಗುರುತಿಸಿ ಬಕ್ಷಿಸುತ್ತದೆ. ನಿಸರ್ಗದ ಜಾಡಮಾಲಿ.

ಹೊರಸಲಕ್ಕಿ : (ಚೋರೆ) (ಸ್ಟಾಟೆಡ್ ಡವ್) ಆಕಾರದಲ್ಲಿ ಪಾರಿವಾಳವನ್ನು ಹೋಲುವ ಹಕ್ಕಿ. ಕೆಂಪು ಮಿಶ್ರಿತ ಕಂದು ಬಣ್ಣದ ರೆಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ಬೆನ್ನಿನ ಮೇಲೆ ಕಪ್ಪು ಚುಕ್ಕಿಗಳಿರುತ್ತವೆ. ರೆಕ್ಕೆಗಳ ತುದಿಯಲ್ಲಿ ಬೂದಿ ಬಣ್ಣದ ಪಟ್ಟಿ ಇರುತ್ತದೆ. ಗಮಡು ಹೆಣ್ಣುಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಕಾಡಿನ ನಡುವಿರುವ ಮೈದಾನಗಳಲ್ಲೂ, ಗಾಡಿ ದಾರಿ ಮತ್ತು ಕುಯ್ಯ ಗದ್ದೆಗಳಲ್ಲೂ, ಜೋಡಿಗಳಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲವೆ ಚಿಕ್ಕ ಗುಂಪುಗಳಲ್ಲಿ ಮೇಯುತ್ತಿರುತ್ತವೆ. ಬೇಗನೆ ಬೆದರುತ್ತವೆ. ಕಾಳುಗಳನ್ನು ಧಾನ್ಯಗಳನ್ನು ತಿನ್ನುವ ಹಕ್ಕಿಗಳು. ರಕ್ಷಣೆ ಕೊಟ್ಟರೆ ಸಾಕಿದ ಹಕ್ಕಿಗಳಂತೆಯೇ ಉದ್ಯಾನಗಳಿಗೂ ಮನೆಗಳ ಬಳಿಗೂ ಬಂದು ಮೇಯುತ್ತವೆ. ಬಹಳ ವೇಗವಾಗಿ ಹಾರುವ ಈ ಹಕ್ಕಿಗಳು ನೆಲ ಬಿಡುಬೇಕಾದರೆ ಪಟಪಟ ರೆಕ್ಕೆ ಸದ್ದಾಗುವಂತೆ ಬಡಿಯುತ್ತವೆ. ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಕೊಂಬೆಗಳ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತು ಕುರೂರೂ ಎಂದು ಕೂಗುತ್ತವೆ. ಮರಿಗಳ ಕವಲಿನಲ್ಲಿ ಕಡ್ಡಿಯಿಂದ ಅಸ್ತವ್ಯಸ್ತವಾಗಿ ಗೂಡು ಕಟ್ಟುತ್ತವೆ.

ಹ್ಯಾಟಿ : (ಹೇಂಟೆ) ಹೆಣ್ಣು ಕೋಳಿ. ಮೊಟ್ಟೆ ಇಡುವ ವಯಸ್ಸಿನ ಕೋಳಿ.

ಅನುಬಂಧ ೮

ಪುರಾಣ, ವೇದೋಪನಿಷತ್ತುಗಳು, ಪುರಾಣ ಪುರುಷರು, ಸಾಹಿತಿಗಳು

ಬುದ್ಧ : ಶುದ್ಧೋದನ ರಾಜನ ಮಗ. ಕ್ರಿ. ಪೂ. ೬ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಜೀವಿಸಿದ್ದ. ಇವನ ಮತ್ತೊಂದು ಹೆಸರು ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ. ಬುದ್ಧ ಎಂದರೆ ತಿಳಿದವನು. ಜ್ಞಾನಿ ಎಂದರ್ಥವಿದೆ. ವೈಭವದ ಸುಪ್ಪತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದು, ರಾಜ್ಯ - ಹೆಂಡತಿ - ಮಗು - ಬಂಧು - ಬಾಂಧವರೆಲ್ಲರನ್ನೂ ತೊರೆದು ಹೊರಟ ಬುದ್ಧ ದೇವರ ಬಗ್ಗೆ ಮಾತನಾಡಲಿಲ್ಲ. ನಿಶ್ಚಿತ ಧರ್ಮದ ಬಗ್ಗೆ ಮಾತನಾಡಿದವನಲ್ಲ. ಮನುಷ್ಯನನ್ನು ಬಾಧಿಸುವ ಮುಪ್ಪು, ರೋಗ ಸಾವುಗಳ ಚಿಂತಿಸಿದ. ಅವು ಮಾನವ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ಅನಿವಾರ್ಯ ಎಂದು ಕಂಡುಕೊಂಡ. ಮನುಷ್ಯನ ಬದುಕು ದುಃಖಮಯ; ಆಸೆಯೇ ದುಃಖಕ್ಕೆ ಮೂಲ ಎಂದು ಹೇಳಿದ. ಈತನ ತತ್ವಗಳಿಗೆ ಬದ್ಧವಾಗಿ ಮುಂದೆ ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡದ್ದೇ ಬೌದ್ಧಧರ್ಮ.

ಮ್ಯಾಥ್ಯೂ ಆರ್ನಾಲ್ಡ್ (೧೮೨೨-೧೮೮೮) : ಈತ ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನ ರಗ್ಬಿ ಎಂಬಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ್ದ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಕವಿ. ತನ್ನ ಹದಿನೆಂಟನೆಯ ವಯಸ್ಸಿಗೆ ಪ್ರಕಟಿಸಿದ 'ಅಲರಿಕ್ ಅಟ್ ಹೋಮ್' ಕವನ ಸಂಕಲನಕ್ಕೆ ರಗ್ಬಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಶಸ್ತಿ ಪಡೆದ. ಈತನ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ ಆಕ್ಸ್‌ಫರ್ಡ್ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ; ಆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ 'ದಿ ಸ್ಕಾಲರ್‌ಶಿಪ್' ಮತ್ತು 'ಥೈರಿಸಿಸ್' ಎಂಬ ಎರಡು ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಕವನಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿದ. ಕ್ರಾಮ್‌ವೆಲೆನನ್ನು ಕುರಿತು ಬರೆದ ಕವಿತೆಗೆ ನ್ಯೂಡಿಗೇಟ್ ಪ್ರಶಸ್ತಿ ಗಳಿಸಿದ.

ಅಧ್ಯಾಪಕನಾಗಿ, ಶಿಕ್ಷಣ ಸಚಿವನ ಆಪ್ತ ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿಯಾಗಿ, ಶಾಲಾ ಇನ್‌ಸ್‌ಪೆಕ್ಟರ್‌ಆಗಿ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸಿದ ಆರ್ನಾಲ್ಡ್ ಸಾಹಿತ್ಯ ರಚನೆಯನ್ನು ಗಂಭೀರವಾಗಿ ಪರಿಗಣಿಸಿದವನು. ಬಾಲ್ಫೋರ್ಡ್, ಸೊಕ್ರಾಟ್ ಅಂಡ್ ರುಸ್ತುಂ, ಮೆರೋಪ್, ರೆಗ್ಬಿ ಚಾಪೆಲ್, ಎ ಸದರನ್ ನೈಟ್- ಆತನ ಕೆಲವು ಮುಖ್ಯ ಕವನಗಳು. 'Esseys in criticism' ಎಂಬುದು ವಿಮರ್ಶಾ ಲೇಖನಗಳ ಸಂಗ್ರಹ. ವರ್ಡ್ಸ್‌ವರ್ತ್ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ನೈಜತೆಯನ್ನು ಕಾಣುವ ಮ್ಯಾಥ್ಯೂ ಆರ್ನಾಲ್ಡ್, ಆತನ ಕಾವ್ಯತತ್ವವನ್ನು ಕೇವಲ ಭ್ರಮೆಯೆಂದು ಘೋಷಿಸಿದ. 'ಕಲ್ಚರ್‌ಅಂಡ್ ಅನಾರ್ಕಿ' ಎಂಬುದು ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನ ಸಾಮಾಜಿಕ ಮತ್ತು ರಾಜಕೀಯ ಜೀವನವನ್ನು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸುವ ಕೃತಿ.

ಕಾವ್ಯವು ಜೀವನದ ವಿಮರ್ಶೆಯಾಗಿದ್ದ ಆರ್ನಾಲ್ಡ್‌ಗೆ ಪ್ರಪಂಚಿಕತೆಯ ವಿರುದ್ಧ ಹೋರಾಟವೇ ಕಾವ್ಯವೆಂಬ ಕಲ್ಪನೆ ಇದ್ದಿತು. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಅವನ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಬಗೆಯ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕತೆ ಇದೆ.

ವರ್ಡ್ಸ್‌ವರ್ತ್ (೧೭೯೦-೧೮೫೦) : ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ರೊಮ್ಯಾಂಟಿಕ್ ಕಾವ್ಯ ಸಂಪ್ರದಾಯವನ್ನು ಹುಟ್ಟುಹಾಕಿದ ನಿಸರ್ಗ ಕವಿ. ೧೭೯೦ರಲ್ಲಿ ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನ ಕಾಕರ್‌ಮೌತ್‌ನಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದ. ಕೇಂಬ್ರಿಡ್ಜ್ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಣ ಪಡೆದು. ಫ್ರಾನ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಕಾಲ ನೆಲೆಸಿದ್ದ ವರ್ಡ್ಸ್‌ವರ್ತ್‌ಗೆ ಅಲ್ಲಿ ತಾನು ಪ್ರೀತಿಸಿದ ಹೆಣ್ಣನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗುವುದು ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ. ನಂತರ ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿಗೆ ಮರಳಿ ರೇಸ್ ಡೌನ್ ಎಂಬ ಊರಿನಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿದ. ಅದೇ ವರ್ಷ ಕೋಲ್‌ರಿಚ್‌ನ ಪರಿಚಯವಾಯಿತು. ೧೭೯೮ರಲ್ಲಿ ಇವರಿಬ್ಬರೂ ಸೇರಿ "ಲಿರಿಕಲ್ ಬ್ಯಾಲೆಡ್ಸ್" ಎಂಬ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಸಂಕಲನವನ್ನು ಹೊರತಂದರು. ಈ ಪುಸ್ತಕದ ದ್ವಿತೀಯ ಮುದ್ರಣಕ್ಕೆ ವರ್ಡ್ಸ್‌ವರ್ತ್‌ಬರೆದ ದಿಫ್ ಮುನ್ನುಡಿ ಮುಂದೆ ರೊಮ್ಯಾಂಟಿಕ್ ಕಾವ್ಯತತ್ವಕ್ಕೆ ಪೀಠಿಕೆಯಾಯಿತು. ಜನಸಾಮಾನ್ಯರ ಭಾಷೆಯಿಂದ ಮತ್ತು ಪ್ರಕೃತಿಯಿಂದ ಕವಿಯು ತನ್ನ ಕಾವ್ಯಕ್ಕೆ ಸರಕನ್ನು ನೇರವಾಗಿ ಆಯ್ದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು; ಗದ್ಯ-ಪದ್ಯಗಳ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಅಂಥ ವ್ಯತ್ಯಾಸವೇನೂ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಆತ ಅಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿದ್ದ. ದಿಪ್ರಿಲ್ಯೂಡ್, ಟಿಂಟರ್‌ಅಬ್ಬೆ, ಗ್ರೀನ್ ಲಿನ್ನೆಟ್, ಮೈಕೇಲ್, ಹಾರ್ಟ್ ಲೀಪ್‌ವೆಲ್, ದಿ ರೈನ್ ಬೋ, ಓಡ್ ಆನ್ ದಿ ಇಂಟಿಮೇಟನ್ಸ್ ಆಫ್‌ಇಮ್ಯಾರ್ಟಾಲಿಟಿ, ಟು ಡ್ಯಾಪೋಡಿಲ್ಸ್ - ಇವು ಅವನ ಕೆಲವು ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಕವಿತೆಗಳು. ಪ್ರಕೃತಿಯ ನಿಗೂಢತೆಯನ್ನು ಶೋಧಿಸಲು ಹೊರಡುವ ವರ್ಡ್ಸ್‌ವರ್ತ್ ಪ್ರಭಾವ ಕುವೆಂಪು ಅವರ ಮೇಲೆ ದಟ್ಟವಾಗಿ ಆಗಿದೆ.

ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ 'ವರ್ಡ್ಸ್‌ವರ್ತ್- ಮ್ಯಾಥ್ಯೂ ಆರ್ನಾಲ್ಡ್' ಎಂಬ ಅಧ್ಯಾಯ ಬರುತ್ತೆ. ಅಲ್ಲಿ ಇವರಿಬ್ಬರ ಕಾವ್ಯವನ್ನು ಹಿನ್ನೆಲೆಯಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಜಗತ್ತು-ಮನುಷ್ಯ-ಆದರ್ಶ- ವೈಫಲ್ಯ-ವಾಸ್ತವ-ಆಧ್ಯಾತ್ಮಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಹೂವಯ್ಯ ಮತ್ತು ರಾಮಯ್ಯ ಚರ್ಚಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಭಗವದ್ಗೀತೆ : ಮಹಾಭಾರತದ ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರಯುದ್ಧದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣ- ಅರ್ಜುನರ ನಡುವೆ ನಡೆಯಿತೆನ್ನುವ ಸಂವಾದ. ಭೀಷ್ಮ ಪರ್ವದಲ್ಲಿ ಇಪ್ಪತ್ತೈದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದಿಂದ ನಲವತ್ತೆರಡನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದವರೆಗೆ ಹದಿನೆಂಟು ಅಧ್ಯಾಯಗಳಲ್ಲಿ ಇದು ಹರಡಿಕೊಂಡಿದೆ. ಮಹಾಭಾರತದ ಒಂದು ಭಾಗದವರೂ ಸ್ವತಂತ್ರ ಕೃತಿಯೆನಿಸಿಕೊಂಡಿದೆ. ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರ ಯುದ್ಧಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಅರ್ಜುನರ ನಡುವಿನ ಸಮವಾದವನ್ನು ವಸ್ತುವಾಗುಳ್ಳ ಕೃತಿಯಿದು. ಆ ಪದವೇ ಸೂಚಿಸುವಂತೆ. ಇದು ಭಗವಂತನ ಗೀತೆ. ವೇದೋಪನಿಷತ್ತುಗಳ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲುವಂತದ್ದು.

ಸ್ವಾತಂತ್ರ ಹೋರಾಟದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಭಾರತೀಯ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ 'ಗೀತೆ'ಯನ್ನು ಕುರಿತು ಅಸಂಖ್ಯ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಗಳು, ಟೀಕುಗಳು ಪ್ರಕಟವಾಗಿವೆ. ಅಂತೆಯೇ ಗೀತೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ಬಂದಿರುವ ಸಾಹಿತ್ಯ. ಒಂದು ಗ್ರಂಥಭಂಡಾರವೇ ಆಗುತ್ತದೆ.

'ಕಾನೂರಿನಲ್ಲಿ ದೆಯ್ಯದ ಹರಕೆ' ಎಂಬ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ, ಹೂವಯ್ಯನು ಉಪ್ಪರಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಭಗವದ್ಗೀತೆ ಓದುತ್ತಿರುತ್ತಾನೆ. ಇತ್ತ ಅವನು ಗೀತೆಯ ಒಂದೊಂದೇ ಶ್ಲೋಕ ಓದುತ್ತ ದೇವರು- ಅಹಿಂಸೆ-ಭಕ್ತಿ-ಆಧ್ಯಾತ್ಮದ ಬಗ್ಗೆ ಚಿಂತಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆ, ಅತ್ತ ಹೊರಗೆ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ಭೂತಬಲಿಗಾಗಿ ನೇರೆದ ಜನಸಂದಣಿಯ ಗದ್ದಲ ಮುಗಿಲು ಮುಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ.

ಪುರಾಣಕಥೆಗಳು : ವಾಯುಪುರಾಣ, ಭಾಗವತಪುರಾಣ, ಪದ್ಮ ಪುರಾಣ ಮತ್ಯು ಪುರಾಣ ಮುಂತಾದ ಹದಿನೆಂಟು ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಪುರಾಣಗಳಿವೆ. ಇವುಗಳ ನಡುವೆಯೇ ಸೀತಾ- ರಾಮ, ನಳ-ದಮಯಂತಿ, ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರ-ಚಂದ್ರಮತಿ, ಸಾವಿತ್ರಿ-ಸತ್ಯವಂತರ ಕಥೆಗಳೂ ಕೂಡ ಪುರಾಣ ಎನ್ನಿಸಿಕೊಂಡಿದೆ.

ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳು : ಬ್ರಹ್ಮ, ಆತ್ಮ, ಮೋಕ್ಷ, ಸಮರಸ, ಕರ್ಮ, ಪುನರ್ಜನ್ಮ, ಉಪಾಸನಾ, ಜ್ಞಾನ, ಬ್ರಹ್ಮ- ಜೀವ-ಜಗತ್ತುಗಳ ನಡುವಿನ ಸಂಬಂಧಗಳನ್ನು ಕುರಿತ ಜ್ಞಾನವಾಹಿನಿಗಳು; ವೇದಗಳಿಗೆ ಪೂರಕವಾಗಿ ಬರುತ್ತವೆ. ಇಸಾ, ಕೇನಾ, ಕಥಾ, ಪ್ರಶ್ನ, ಮುಂಡಕ, ಮುಂಡೂಕ್ಯ, ಐತ್ತರೇಯ, ತೈತ್ತರೀಯ, ಚಾಂದೋಗ್ಯ ಮತ್ತು ಬ್ರಹ್ಮದಾರಣ್ಯಕ ಎಂಬುವು ಕೆಲವು ಪ್ರಮುಖ ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳು; ದಶೋಪನಿಷತ್ತುಗಳೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿವೆ.

ವೇದಗಳು : ಋಗ್ವೇದ, ಯಜುರ್ವೇದ, ಸಾಮವೇದ ಮತ್ತು ಅಥರ್ವವೇದ; ಚತುರ್ವೇದಗಳೆಂದು ಹೆಸರಾಗಿವೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಋಗ್ವೇದ ಅತ್ಯಂತ ಹಳೆಯದು ಮತ್ತು ಮಹತ್ವದ್ದು. ವಿಶ್ವದ ಸೃಷ್ಟಿ, ಜೀವ, ಹುಟ್ಟು-ಸಾವು, ಸ್ವರ್ಗ,ನರಕ ಮುಂತಾದ ಗಂಭೀರ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಕುರಿತದ್ದಾಗಿದೆ. ಯಜುರ್ವೇದವು ಒಂದು ಗದ್ಯ ಕೃತಿ. ಯಜ್ಞಯಾಗಾದಿಗಳ ವಿವರಗಳನ್ನು ಕೊಡುತ್ತದೆ. ಸಾಮವೇದ ೧೫೪೯ ನಾದವಾಯು ಪ್ರಾರ್ಥನೆಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದು, ಅದನ್ನು ಸಂಗೀತ ವೇದವೆಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಕೊನೆಯದಾದ ಅಥರ್ವವೇದ ಪದ್ಯ-ಗದ್ಯ ಮಿಶ್ರಿತಕೃತಿ. ವಿವಾಹ, ಅಂತ್ಯಸಂಸ್ಕಾರ, ವಾಸ್ತುಶಿಲ್ಪ, ರಾಜನ ಆಯ್ಕೆಯ ವಿಧಾನ, ಯುದ್ಧ ಕಲೆಗಳು, ಚಾದೂಗಾರಿಕೆ, ಮಾನವ ರೋಗಗಳು, ಔಷಧಿಗಳು, ಬ್ರಹ್ಮನ್, ಮೋಕ್ಷ, ಕರ್ಮ, ಪುನರ್ಜನ್ಮ, ಸೃಷ್ಟಿ- ರೂಢಿಗತ ನಂಬಿಕೆಗಳು ಮತ್ತು ಅತಿಮಾನುಷ ಶಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳುತ್ತದೆ.

ಕ್ರಿ.ಪೂ. ೨೫೦೦ರಿಂದ ಕ್ರಿ.ಪೂ. ೧೦೦೦ ವರ್ಷಗಳ ನಡುವೆ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಕಾಲಮಾನದಲ್ಲಿ ವೇದಗಳು ರಚಿತವಾಗಿ ವ್ಯವಸ್ಥಿತ ರೂಪು ಪಡೆದವು. ಭಾರತದ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಾಚೀನ ಕೃತಿಗಳಿವು

ವಿಷವೃಕ್ಷ : ವೆಂಕಟಾಚಾರ್ಯರು ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ಅನುವಾದಿಸಿರುವ ಬಂಕಿಮಚಂದ್ರರ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಬಂಗಾಳಿ ಕಾದಂಬರಿ. ಬಂಗಾಳಿಯಲ್ಲಿ ಎಂತೋ ಅಂತೆಯೇ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿಯೂ ಹೆಚ್ಚು ಜನಪ್ರಿಯತೆ ಪಡೆಯಿತು. ಇದು ಬಂಕಿಮಚಂದ್ರರ ಮೊದಲ ಸಾಮಾಜಿಕ ಕಾದಂಬರಿ.

ಗೋಲ್ಡನ್ ಟ್ರೆಜರಿ : ಫ್ರಾನ್ಸಿಸ್ ಟರ್ನರ್‌ಪಾಲ್‌ಗ್ರೇವ್ ಸಂಕಲಿಸಿದ ಕಾವ್ಯಸಂಪುಟ. ೧೬ನೇ ಶತಮಾನದಿಂದ ೧೯ನೇ ಶತಮಾನದವರೆಗಿನ ಅನೇಕ ಉತ್ತಮ ಕವಿತೆಗಳನ್ನು ಇದು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ. ಒಟ್ಟು ೨೮೦ ಕವನಗಳಿವೆ. ಆಕ್ಸ್‌ಫರ್ಡ್ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ೧೮೮೫ ರಿಂದ ೧೮೯೫ ರವರೆಗೆ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕನಾಗಿದ್ದ ಪಾಲ್‌ಗ್ರೇವ್ ತನ್ನ ಆಯ್ಕೆಯಲ್ಲಿ ಭಾವಗೀತೆಗಳಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಒತ್ತು ನೀಡಿದ್ದಾನೆ. ಇದು ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಕಾವ್ಯವನ್ನು ಪ್ರಚುರಪಡಿಸುವಲ್ಲಿ ಮಹತ್ವದ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿತು. ಶತಮಾನಗಳಿಗೂ ಮಿಕ್ಕು ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಕಾವ್ಯದ ಮುಖ್ಯ ಆಕರ ಗ್ರಂಥವೆನಿಸಿತು. ಪಟ್ಟಪುಸ್ತಕವಾಗಿತ್ತು.

'ಕಾನೂರು ಹೆಗ್ಗಡತಿ' ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ವರ್ಡ್ಸ್‌ವರ್ತ್ ಮತ್ತು ಆರ್ನಾಲ್ಡ್‌ರ ಕಾವ್ಯವನ್ನು ಹೂವಯ್ಯ ಮತ್ತು ರಾಮಯ್ಯ 'ಗೋಲ್ಡನ್ ಟ್ರೆಜರಿ'ಯನ್ನು ಮುಂದಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಚರ್ಚಿಸುತ್ತಾರೆ.

ರಾಮಾಯಣ-ಮಹಾಭಾರತ : ವಾಲ್ಮೀಕಿ-ವ್ಯಾಸರಿಂದ ರಚಿತವಾದ ಮಹಾಕಾವ್ಯಗಳು. ಭಾರತದ ಉದ್ದಗಲಕ್ಕೂ ಇವುಗಳ ಹಲವು ಪಾಠಗಳು ಪ್ರಚಲಿತದಲ್ಲಿದ್ದು, ಈ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಆಧರಿಸಿ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕೃತಿಗಳು ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡಿವೆ. ರಾಮಾಯಣವು ತ್ರೇತಾಯುಗದ ಹರಹನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡಿದ್ದರೆ ಮಹಾಭಾರತವು ದ್ವಾಪರಯುಗದ ಹರಹನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡಿದೆ. ಆ ಎರಡೂ ಯುಗಗಳ ಕಥೆಯನ್ನು ಹೇಳುವ ರಾಮಾಯಣ-ಮಹಾಭಾರತಗಳು 'ಕಲಿಯುಗ'ವೆನ್ನುವ ನಮ್ಮ ವರ್ತಮಾನದಲ್ಲೂ ಸೃಜನಶೀಲಗೊಳ್ಳುತ್ತಿವೆ. ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರು ರಾಮಾಯಣ-ಮಹಾಭಾರತಗಳನ್ನು ಓದಿ ಹೇಳುವುದರ ಮೂಲಕವೇ ಹೂವಯ್ಯ-ರಾಮಯ್ಯರಿಗೆ ಪ್ರಿಯವಾದದ್ದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ನಾಲಗೆಯಿಂದ ನಾಲಗೆಗೆ ಹರಿದು ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಈ ಮಹಾಕಾವ್ಯಗಳು ಬರಹರೂಪಕ್ಕೆ ಇಳಿದದ್ದು ತೀರಾ ಇತ್ತೀಚೆಗೆ.

ಜೈಮಿನಿ ಭಾರತ : ೧೬ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀಶನಿಂದ ರಚಿತವಾದದ್ದು. ರಾಮಾಯಣ-ಮಹಾಭಾರತಗಳಂತೆಯೇ ಹೆಚ್ಚು ಶ್ಲೋಕಗಳನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದ ಕೃತಿ. ೩೪ ಸಂಧಿಗಳಲ್ಲಿ ಅಡಕವಾಗಿದೆ. ಜನಪ್ರಿಯ ಕಾವ್ಯ. 'ಹೆಗ್ಗಡತಿ'ಯಲ್ಲಿ ಸಿಂಗಪ್ಪಗೌಡರು ಓದಿ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದ ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀಶನ 'ಜೈಮಿನಿ ಭಾರತ'ವೂ ಒಂದು.

ಅನುಬಂಧ ೯

ಸಮುದಾಯಗಳ ವಿವರಣೆ

ಒಕ್ಕಲಿಗರು (ವಕ್ಕಲಿಗ, ಗೌಡ, ಹೆಗಡೆ) : ಒಕ್ಕಲು(ವ್ಯವಸಾಯ) ಮಾಡುವವರು. ವರ್ಣಾಶ್ರಮ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಶೂದ್ರ ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಸೇರುತ್ತಾರೆ.

ಕುಂಬಾರ : ಮಡಿಕೆ- ಕುಡಿಕೆಗಳನ್ನು ತಯಾರಿಸುವವರು

ಕಿಲಿಸ್ತರು : ಕಿಲಿಸ್ತರು ಎಂದರೆ ಕ್ರೈಸ್ತ ಧರ್ಮದವರು. ಈ ಧರ್ಮ ಯುರೋಪಿನಿಂದ ಭಾರತಕ್ಕೆ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಶಾಹಿಯ ಭಾಗವಾಗಿ ಬಂದಿತು. ಇದರಲ್ಲಿ ಕ್ಯಾಥೋಲಿಕ್‌ಗಳು ಮತ್ತು ಪ್ರಾಟೆಸ್ಟೆಂಟ್‌ಗಳು ಎಂದು ಎರಡು ಪಂಗಡಗಳಿವೆ. ಇವೆರಡೂ ಪಂಗಡಗಳ ಕ್ರೈಸ್ತರ

ಆಗಮನದಿಂದ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಮತಾಂತರ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ ಕ್ಷಿಪ್ರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಸಾಗಿತು. ಇದು ಮೊದಲಿಗೆ ಆದದ್ದು ಕರಾವಳಿ ತೀರ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಪಶ್ಚಿಮ ಘಟ್ಟಗಳ ಮಲೆನಾಡಿನಲ್ಲಿ.

ಯುರೋಪಿಯನ್ ಕ್ರಿಶ್ಚಿಯನ್‌ರನ್ನೂ 'ಕಿಲಿಸ್ತರು' ಎಂದು ಆಡುಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಸಂಬೋಧಿಸಲಾಯಿತು. ಈ ಧರ್ಮೀಯರು ಯೇಸುಕ್ರಿಸ್ತನನ್ನು ಏಕೈಕ ದೇವನೆಂದು ನಂಬುತ್ತಾರೆ. ಚರ್ಚುಗಳು ಇವರ ದೇವಾಲಯಗಳು. ಬೈಬಲ್ ಇವರ ಧರ್ಮಗ್ರಂಥ.

ಬೇಲರು : ತುಳುವರು. ತುಳು ಭಾಷೆ ಮಾತನಾಡುವ ಬಿಲ್ವರು.

ಬಿಲ್ವವರು : ಬೇಡರು, ಬೇಟೆಗಾರರು, ಶಬರರು.

ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು : ವೈದಿಕರು. ಪುರೋಹಿತರು. ಚತುರ್ವರ್ಣಗಳಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯ ವರ್ಣಕ್ಕೆ ಸೇರಿದವರು

ದಲಿತರು : ಆರ್ಥಿಕವಾಗಿ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕವಾಗಿ ಶೋಷಣೆಗೆ ಒಳಗಾದವರು. ವರ್ಣವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಇವರನ್ನು ಅತ್ಯಂತ ಕೆಳಸ್ತರದಲ್ಲಿ ಇಡಲಾಗಿತ್ತು. ಪಂಚಮರು, ಅಸ್ವಶ್ಯರು ಎಂದು ಕರೆಯಲ್ಪಡುತ್ತಾರೆ.

ಮರಾಠಿಗರು : ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಮೂಲದವರು. ಗುಡ್ಡಗಾಡಿನ ಈ ಮರಾಠಿಗರನ್ನು ಒಗ್ಗೂಡಿಸಿಯೇ ಶಿವಾಜಿ ಮರಾಠಾ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದರು. ಕರ್ನಾಟಕ ಮುಂತಾದ ಹೊರ ರಾಜ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಾರವನ್ನು ಅರಸುತ್ತ ಚದುರಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ.

ಕ್ಷೌರಿಕರು (ಬಜಂತ್ರಿ) : ಕ್ಷೌರಿಕರು ಎಂದರೆ ಕ್ಷೌರಮಾಡುವವರು; ಬಜಂತ್ರಿಗಳು ಎಂದರೆ ಮಂಗಳ ವಾದ್ಯಗಳನ್ನು ನುಡಿಸುವವರು. ಇವೆರಡೂ ವೃತ್ತಿಗಳನ್ನು ಮಾಡುವವರು ಒಂದೇ ಕುಲಕ್ಕೆ ಸೇರುತ್ತಾರೆ.

ಸೆಟ್ಟರು : ವ್ಯಾಪಾರಿಗಳು, ಶ್ರೇಷ್ಠಿಗಳು, ವೈಶ್ಯರು.

ಹಳವೈಕದವರು (ದೀವರು) : ಕಳ್ಳು ಹೆಂಡಗಳನ್ನು ಇಳಿಸುವ ಕುಲವೃತ್ತಿಗೆ ಸೇರಿದವರು.

ಅನುಬಂಧ ೧೦

ಕೆಲವು ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪದಗಳ ವಿವರಣೆ

ಅಂಕದ ಪಟ್ಟಿ : ಕೋಳಿಗಳ ಕಾದಾಟದ ಸ್ಪರ್ಧೆಗಾಗಿ ಸಿಗದಿತವಾಗಿರುತ್ತಿದ್ದ ಬಯಲು ಜಾಗ. 'ಅಂಕದ ಬಯಲು' ಎಂದೂ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ.

ಆರುಕಟ್ಟು : ಉಳುಮೆಯನ್ನು ಮಾಡಲು ನೇಗಿಲು ಹುಡುವುದು.

ಈಟಿ : ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು ಇರಿದು ಕೊಲ್ಲುವ ಸಾಧನ. ಇದನ್ನು ಬರ್ಚಿ ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಇದರ ಮುಂದೆ ಕಬ್ಬಿಣದ ಚೂಪಾದ ತುದಿ ಇದ್ದು, ಹಿಂದಿನ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಮರದ ಕೋಲಿರುತ್ತದೆ. ಹಂದಿ ಮುಂತಾದ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಮೇಲೆ ಈ ಸಾಧನವನ್ನು ದೂರದಿಂದಲೇ ಎಸೆದು ಕೊಲ್ಲುತ್ತಾರೆ.

ಈಡು : ಕೋವಿಗೆ ತುಂಬುವ ಮದ್ದುಗುಂಡು. ಶಿಕಾರಿ ಮಾಡುವಾಗ ಸಿಡಿಸುವ ಒಂದು ಗುಂಡಿನ ಪ್ರಮಾಣ.

ಈಡುಗಾರ : ಬೇಟೆಯ ನಿಪುಣ ಬಿಲ್ಲುಗಾರ. ಶಿಕಾರಿಗಾರ. ಬಂದೂಕಿನಿಂದ ಗಿಂಡು ಹಾರಿಸುವವ. ನುರಿತ ಬಿಲ್ಲುಹಾರ. ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಓಡುವ ಪ್ರಾಣಿಯನ್ನು ಕೋವಿಯಿಂದ ಸುಟ್ಟು ಕೆಳಗುರುಳಿಸುವ ಬೇಟೆಗಾರನಿಗೆ ಕೊಡುವ ಹೆಸರು.

ಉಮ್ಮಿಗುಡ್ಡೆ : ಭತ್ತದ ಹೊಟ್ಟು. ಧಾನ್ಯಗಳ ಮೇಲಿನ ಸಿಪ್ಪೆಯ ರಾಶಿ.

ಉಳಿಡು : ನಾಯಿಗಳು ಆಕಾಶಕ್ಕೆ ಮುಖಮಾಡಿ ರಾಗವಾಗಿ ಕೂಗುವಿಕೆ. ನಾಯಿಗಳ ಬೊಳ್ಳು. ಇದನ್ನು ಅಪಶಕುನವೆಂದು ಜನ ನಂಬುತ್ತಾರೆ. ಬೇಟೆಗೆ ಹೊರಡುವಾಗ ನಾಯಿಗಳು ಉಳಿಟ್ಟರೆ ಅಂದಿನ ಬೇಟೆ ಆಗುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತಾರೆ.

ಎರಗು : ಮುತ್ತಿಗೆ ಹಾಕು. ಮೇಲೆ ಬೀಳು, ಆಕ್ರಮಿಸು. ಬೆನ್ನಟ್ಟು. ಪ್ರಾಣಿಗಳು ರೊಚ್ಚಿಗೆದ್ದು ಬೇಟೆಗಾರನ ಬಳಿಗೆ ಬರುವುದು.

ಎಲೆಮದ್ದು : ಕಾಡಿನ ಎಲೆಗಳಿಂದ ತಯಾರಿಸಿದ ಔಷಧಿ. ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಆಗುವ ಸಣ್ಣಪುಟ್ಟ ಗಾಯಗಳಿಗೆ ಬಳಸುವ ಸಸ್ಯದ ಮದ್ದು.

ಒಡ್ಡು : ಹೊಲಗದ್ದೆಗಳಿಗೆ ಪ್ರಾಣಿಗಳು ಬರದಿರಲೆಂದು ತಡೆಯಲು ಮಾಡಿದ ಮುಳ್ಳಿನ ಬೇಲಿ. ಹರಿಯುವ ನೀರನ್ನು ಯಾವೆಗೆ ಹಾಯಿಸಲು ಮಾಡಿದ ಅಡ್ಡಗಟ್ಟೆ.

ಒಂಟಿನಳಿಗೆ : ಒಂದು ನಳಿಗೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಕೇಪಿನ ಕೋವಿ. ಶಿಕಾರಿಯಲ್ಲಿ ಒಂಟಿನಳಿಗೆಯ ಬಿಲ್ಲುಗಾರರೇ ಹೆಚ್ಚು. ಕಾರಣ ದುಬಾರಿಯಾದ ಜೋಡುನಲ್ಲಿಯನ್ನು ಜನ ಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೆ ಹೊಂದಲು ಕಷ್ಟವಾದ್ದರಿಂದ ಬಡವರು ತಮಗೆ ಎಟುಕುವ ಒಂಟಿನಳಿಗೆ ಕೇಪಿನ ಕೋವಿಯ ಮೊರೆಹೋಗುತ್ತಾರೆ.

ಕಂಬಳ : ಉರಿನ ಹತ್ತಿವೃತ್ತ ಕುಟುಂಬದವರು ಸಾಮುಹಿಕವಾಗಿ ಸೇರಿನ ಮಳೆಗಾಲಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಆ ವರ್ಷಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ಕಟ್ಟಿಗೆ ಕಡಿದು ರಾಶಿ ಹಾಕುವುದು. ಮಳೆಗಾಲದಲ್ಲಿ ಬೇಟೆಯ ಪ್ರಾಣಿಯನ್ನು ಸುಡಲು ಈ ಕಟ್ಟಿಗೆಯನ್ನು ಬಳಸಲಾಗುತ್ತದೆ.

ಕಟ್ಟುಗೋವಿ : ಕಾಡು ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಓಡಾಟವನ್ನು ಗಮನಿಸಿ ಕೋವಿಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿ ನಳಿಗೆಯ ಗುರಿಯನ್ನು ದಾರಿಗೆ ಬಿಳುವಂತೆ ಮಾಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಟ್ರಿಗರ್‌ನಿಂದ ದಾರವನ್ನು ದಾರಿಗೆ ಅಡ್ಡಲಾಗಿ ಕಟ್ಟಲಾಗಿರುತ್ತದೆ. ದಾರವನ್ನು ತಾಕಿ ದಾಟುವ ಪ್ರಾಣಿಗೆ ಗುಂಡು ತಗಲುವಂತೆ ಮಾಡಲಾಗುತ್ತದೆ.

ಕಡಹಾಕು : ಮೀನು ಹಿಡಿಯುವ ವಿಧಾನ. ಘಟಿನ ಪದಾರ್ಥಗಳಿಂದ ನಡೆಸುವ ಮೀನು ಬೇಟೆ.

ಕಳಮಶ್ರೀ ಪೂಜೆ : ಭತ್ತದ ಗದ್ದೆಯ ಪೂಜೆ. ಭೂಮಿ, ಪೈರುಗಳಿಗೆ ನಡೆಸುವ ಆರಾಧನೆ.

ಕಳ್ಳುಗೊತ್ತು : ಕಳ್ಳು ಸೇವನೆಯ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಸ್ಥಳ.

ಕಾಕು : ಸೋವುಗಾರರು ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಮಾಡುವ ಗದ್ದಲ. ಬೇಟೆಗಾರನು ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಬೇಟೆಗಾರನನ್ನು ಕರೆಯುವ ಕೂಗು.

ಕೆಸರುಗದ್ದೆ : ನಾಟಿ ಮಾಡಲು ಹದಗೊಳಿಸಿದ ಗದ್ದೆ. ಭತ್ತದ ಸಸಿಯನ್ನು ನೆಡುವ ಮೊದಲು ಗದ್ದೆಯನ್ನು ಹದಗೊಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಬೇಟೆ ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು ಇಂಥ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಅಟ್ಟಿ ಅಲ್ಲಿ ಅವುಗಳನ್ನು ಬೇಟೆಯಾಡುವ ಪದ್ಧತಿ.

ಕೇಪಿನ ಕೋವಿ : ಮದ್ದು, ಚರೆ, ಮಸಿಗಳನ್ನು ತುಂಬಿ ಹೊಡೆಯುವ ದೇಸಿ ಬಂದೂಕು.

ಕೇಪು : ಕೋವಿಯನ್ನು ಸಿಡಿಸಲು ಬಳಸುವ ಸಿಡಿಮದ್ದಿನ ಟೋಪಿ.

ಕೊಚ್ಚು ಗೊಲ್ಡಿ : ಚಿಕ್ಕ ಅಲಗು. ಮಾಂಸ ಎಲುಬು ಕತ್ತರಿಸುವ ಸಾಧನ.

ಕೋವಿ ಕಟ್ಟುವುದು : ನೋಡಿ- ಕಟ್ಟುಗೋವಿ.

ಕೋಳಿ ಅಂಕ : ಕೋಳಿ ಹುಂಜಗಳ ಮೇಲೆ ಜೂಜು ಕಟ್ಟಿ ಆಡುವ ಆಟ. ಅಂಕದ ಹುಂಜಗಳ ಕಾಲುಗಳಲ್ಲಿ ಹರಿತವಾದ ಸಣ್ಣ ಕತ್ತಿಗಳನ್ನು ಬಿಗಿಯಾಗಿ ಕಟ್ಟುತ್ತಾರೆ. ಕಾಳಗದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಹುಂಜ ಇನ್ನೊಂದು ಹುಂಜವನ್ನು ಕತ್ತಿಯಿಂದ ಹೊಡೆದು ಕೊಲ್ಲುತ್ತದೆ. ಗೆದ್ದಿರುವ ಎದುರಾಳಿ ಹುಂಜಕ್ಕೂ ಹಾಯಗಳಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಕಾಳಗಕ್ಕೆ ಉತ್ತೇಜನ ನೀಡಲು ಹುಂಜಗಳಿಗೆ ಸಾರಾಯಿ ತುಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ಕಾಳಗದಲ್ಲಿ ಜಯಪಡೆದ ಕೋಳಿಯ ಯಜಮಾನನಿಗೆ ಸತ್ತ ಕೋಳಿಯ ಜೊತೆಗೆ ಕೋಳಿಯ ಮೇಲೆ ಕಟ್ಟಿದ ಜೂಜು ಹಣವು ಸಿಗುತ್ತದೆ. ನೋಡಲು ಬಂದ ಪ್ರೇಕ್ಷಕರು ಮೇಲು ಕಾಳಗ ಹುಂಜಗಳ ಮೇಲೆ ಹಣ ಕಟ್ಟಿ ಜೂಜಾಡುತ್ತಾರೆ. ಹಬ್ಬ, ಹುಣ್ಣಿಮೆ, ಜಾತ್ರೆಗಳ ಬಿಡುವಿನ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಕೋಳಿ ಅಂಕಗಳು ನಡೆಯುತ್ತವೆ.

ಗರ್ನಾಲು : ಸಿಡಿಯುವ ಮದ್ದು. ಕಾಡಿನ ಪೊದೆಗಳಿಂದ ಓಡಿಸಲು ಸಿಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ಈ ಸದ್ದಿಗೆ ಗಾಬರಿಗೊಂಡ ಪ್ರಾಣಿಗಳು ಬಿಲ್ಲುಗಾರರಿಗೆ ಎದುರಾಗಿ ಅವರ ಗುಂಡಿಗೆ ಬಲಿಯಾಗುತ್ತವೆ. ಸೋವುಗಾರರು ಈ ಗರ್ನಾಲುಗಳನ್ನು ಬಳಸುತ್ತಾರೆ.

ಚರೇ : ಕೋವಿಯಲ್ಲಿ ತುಂಬುವ ಸಣ್ಣ ಗುಂಡುಗಳು. ಇದನ್ನು ಸತುವಿನಿಂದ ಮಾಡಿರುತ್ತಾರೆ. ಈ ಚರೇಗಳಿಂದ ಕೇವಲ ಸಣ್ಣ ಪ್ರಾಣಿ ಮತ್ತು ಪಕ್ಷಿಗಳನ್ನು ಹೊಡೆಯಲು ಸಾಧ್ಯ.

ಚಾಟರಿಬಿಲ್ಲು : ಹಕ್ಕಿ ಬೇಟೆಯಲ್ಲಿ ಬಳಸುವ ಒಂದು ಸಾಧನ. ರಬ್ಬರ್‌ಪಟ್ಟಿಗಳನ್ನು ಬಳಸಿ (ಕ್ಯಾಟರ್‌ಬಿಲ್ಲು) ನಿರ್ಮಿಸಿದ ಉಪಕರಣ. ಇದನ್ನು ರಬ್ಬರ್‌ಬಿಲ್ಲು ಎಂತಲು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ.

ಚೋಗರು ಹಾಕು : ಅಡಿಕೆಗೆ ಹಾಕುವ ಕಡು ಪದಾರ್ಥ. ಕೆಂಪಗಿನ ಒಗರು ರಸಾಯನ.

ಚಿಗ್ಗು : ಮರದ ಒಣವುರಳೆ. ಗಿಡಗಳ ಸಣ್ಣ ಸಣ್ಣ ಒಣಗಿದ ಕಟ್ಟಿಗೆಗಳು.

ಜೇನು ಬೇಟೆ : ಜೇನನ್ನು ಹುಡುಕಿ ಕಿಳುವುದು. ಮತ್ತು ಅದರ ತುಪ್ಪವನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸುವುದು. ಜೇನುನೋಣಗಳ ಹಾರುವ ಚಲನವಲನಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿ ಅವುಗಳ ಗುಡನ್ನು ಪತ್ತೆಹಚ್ಚುತ್ತಾರೆ. ಬೇಟೆಗಾರರ ತಂಡ ಹುಲ್ಲು, ಬಕೆಟು, ಸಣ್ಣ ಕತ್ತಿ, ಬೆಂಕಿ ಪೆಟ್ಟಿಗೆ, ಕಂಬಳಿ, ಕೊಪ್ಪೆ, ಕೊಡಲಿ ಹಾಗೂ ಉದ್ದನೆಯ ಗಳ ಹಿಡಿದು ಜೇನು ಗುಡಿನ ಸಮೀಪ ತೆರಳುತ್ತಾರೆ. ಹಗಲಿನ ಬೇಟೆಗಿಂತ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಬೇಟೆ ಹೆಚ್ಚು ಸೂಕ್ತವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಕಾರಣ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಜೇನು ಹುಳುಗಳಿಂದ ಬೇಟೆಗಾರನಿಗೆ ಅಪಾಯ ಕಡಿಮೆ. ಈ ಬೇಟೆಯಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರಿಂದ ಐದರವರೆಗೆ ಬೇಟೆಗಾರರು ಇರುತ್ತಾರೆ.

ಜೈನಡೆ : ಜೈನ ದೇವತೆಗಳಿಗಾಗಿರುವ ನೈವೇದ್ಯ. ಬಲಿ ಹರಕೆಗಳಲ್ಲಿ ತೆಗೆದಿರಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಸಸ್ಯಾಹಾರಿ ಪದಾರ್ಥ.

ತುಂಡು : ಮಾಂಸದ ಸಣ್ಣ ಸಣ್ಣ ಚುರುಗಳು. ಹಸಿಗೆ ಮಾಡುವಾಗ ಇಡಿಯಾದ ಪ್ರಾಣಿಯನ್ನು ಹೀಗೆ ತುಂಡು ತುಂಡುಗಳನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

ತೆರೆ : ಕನ್ಯಾಶುಲ್ಕ. ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಹುಡುಗಿಯ ಮನೆಯವರಿಗೆ ವರನ ಮನೆಯವರು ನೀಡಬೇಕಾಗಿದ್ದ ಹಣ.

ತೋಟ : ತೋಟ ಕೋವಿಗೆ ಹಾಕುವ ಸಿದ್ಧವಾದ ಮದ್ದು. ದಪ್ಪವಾದ ಕಾಗದದ ಸಿಲಿಂಡರಿನಲ್ಲಿ ಮದ್ದುತುಂಬಿ, ಒಂದು ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಹಿತ್ತಾಳೆ ತಲೆ ಅಥವಾ ಟೋಪಿ ಇರುತ್ತದೆ. ಈ ಹಿತ್ತಾಳೆ ಟೋಪಿಯ ಮಧ್ಯೆ ಕೇಪಿನ ಸ್ಥಳವಿರುತ್ತದೆ. ತೋಟ ಕೋವಿಗೆ ಹಾಕಿ ಬಾರ್‌ಮಾಡಿದಾಗ ಗುಂಡು ಹಾರುತ್ತದೆ.

ತೋಟ ಹಾಕುವುದು : ಡೈನಮೈಟ್‌ಮದ್ದು ಬಳಸಿ ಮಾಡುವ ಮೀನ ಬೇಟೆ.

ತೋಟಾಕೋವಿ : ಸುಧಾರಿಸಿದ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನದಿಂದ ಮಾಡಿದ ಬಂದೂಕು. ಸಿದ್ಧ ತೋಟಗಳನ್ನು ಬಳಸುವ ಕೋವಿ. ಇದರಲ್ಲಿ ಎರಡು ಬಗೆಗಳಿವೆ. ಒಂಟಿನಳಿಗೆ ಹಾಗೂ ಚೋಡಿ ನಳಿಗೆ. ಆಯಾಯ ಕೋವಿಗಳಿಗೆ ಆಯಾಯ ನಂಬರಿನ ಸಿದ್ಧ ತೋಟಗಳು ಸಿಗುತ್ತವೆ. ಚರೆತೋಟ, ಕಡಕಿನ ತೋಟ, ಗುಂಡಿನ ತೋಟಗಳೆಂಬ ಸಿದ್ಧ ಮದ್ದುಗಳಿವೆ. ಸಣ್ಣ ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು ಚರೆ ತೋಟದಿಂದಲೂ, ದೊಡ್ಡ ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು ಕಡಕಿನ ತೋಟ ಹಾಗೂ ಗುಂಡಿನ ತೋಟದಿಂದಲೂ ಹೊಡೆಯುತ್ತಾರೆ. ಈ ಕೋವಿಗಳಿಗೆ ಸಿದ್ಧ ತೋಟಗಳನ್ನು ಯಾವಾಗ ಬೇಕಾದರೂ ಸುಲಭವಾಗಿ ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು.

ದಾಡೆ : ಕೋರೆ ಹಲ್ಲು. ಹಂದಿಗಳ ದವಡೆಯಿಂದ ಉದ್ದವಾಗಿ ತಂದಿರುವ ಕೋರೆಹಲ್ಲು. ಅಪಾಯ ಬಂದಾಗ ಈ ಕೋರೆ ಹಲ್ಲಿನಿಂದ ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ತಿವಿದು ಬಿಡುತ್ತದೆ. ಇದರ ಹೊಡೆತಕ್ಕೆ ಹುಲಿಯೂ ಹೆದರಿ ಓಡುತ್ತದೆ.

ದೈಯ್ಯದ ಬನ : ಭೂತದ ಕಾಡು. ಮನೆಯ ಸುತ್ತಣ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಮರಗಳ ಬುಡದಲ್ಲಿನ ಕಲ್ಲುಗಳೇ ಈ ಭೂತದ ಬನಗಳಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಮಲೆನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿವರ್ಷ ಹರಕೆ ತೀರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇದು ಜನಪದರು ವೃಕ್ಷರಕ್ಷಣೆಗೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡ ಒಂದು ಆಚರನಾತ್ಮಕ ನಿಯಮ. ಇಂಥಹ ಮರಗಳ ಸಮೂಹ ಅಥವಾ ಕಾಡನ್ನು ಯಾರೂ ನಾಶಮಾಡುವುದಾಗಲಿ, ಕಡಿಯುವುದಾಗಲಿ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ಹಾಗೆ ಮಾಡಿದರೆ ಅವರಿಗೆ ಕೇಡಾಗುತ್ತದೆಂದು ನಂಬುತ್ತಾರೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಇಲ್ಲಿ ಮೂಢನಂಬಿಕೆಯ ಕ್ರಿಯಾಚರಣೆಗಳೂ ನಡೆಯುವುದಿದೆ.

ದೊಂದಿ : ಬೇಟೆಯಲ್ಲಿ ಬೆಳಕಿಗಾಗಿ ಬಳಸುವ ಸಾಧನ. ಅಡಿಕೆ ಅಥವಾ ಬಿದಿರು ದಬ್ಬೆಗಳಿಂತ ಮಾಡಿದ ಪಂಜು ಸುರುಕಿ ಬೇಟೆ ಹಾಗೂ ಮೀನು ಬೇಟೆಯಲ್ಲಿ ಬೆಳಕಿಗಾಗಿ ಬಳಸುತ್ತಾರೆ.

ನಲ್ಲಿ : ನಳಿಕೆ. ನಳಿಗೆ ಅಪಭ್ರಂಶ. ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಕಾಲುಗಳ ಮೂಳೆಗಳು. ಕೋವಿಯ ಕಬ್ಬಿಣದ ನಳಿಗೆ.

ನಾಟಾ : ಮರದ ದಿಮ್ಮಿಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ಅನುಕೂಲಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಹಾಗೆ ಕತ್ತರಿಸಿ ತಂದಿರಿಸಿಕೊಂಡ ಮರದ ತುಂಡುಗಳು.

ನಾಮ ಪೆಟ್ಟಿಗೆ : ನಾಮ, ದುಂಡೆ ಇತ್ಯಾದಿ ಪೂಜಾ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಲು ಮಾಡಿದ ಬೆತ್ತದ ಪೆಟ್ಟಿಗೆ.

ನಾಯಿಪಾಲು : ಬೇಟೆಯಲ್ಲಿ ಒಳಗೊಂಡ ನಾಯಿಗಳ ಮಾಲಿಕರಿಗೆ ನೀಡುವ ಬೇಟೆಯ ಪ್ರಾಣಿಯ ಮಾಂಸದ ಪಾಲು. ಇದು ಸೋವುಗಾರರಿಗೆ ನೀಡುವ ಪಾಲಿನಷ್ಟೆ ಇರುತ್ತದೆ. ಬೇಟೆಗೆ ಬರುವ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಸೋವುಗಾರನೂ ಒಂದೊಂದು ನಾಯಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತಾನೆ. ಅಪವಾದವೆನ್ನುವಂತೆ ನಾಯಿ ಇಲ್ಲದ ಸೋವುಗಾರರು ಬೇಟೆಯಲ್ಲಿರುತ್ತಾರೆ.

ನೆಲಈಡು : ಬಿಲ್ಲುಗಾರ ಕೈತಪ್ಪಿನಿಂದ ನೆಲಕ್ಕೆ ಹೊಡೆದ ಈಡು. ಬೇಟೆಯಲ್ಲಿ ನೆಲ ಈಡು ಹೊಡೆದ ಬೇಟೆಗಾರನು ಉಳಿದ ಬೇಟೆಗಾರರಿಂದ ಅವಮಾನಿತನಾಗುತ್ತಾನೆ.

ಪಕಾರ ಮಾಡು : ಮಾಂಸದಡುಗೆಯನ್ನು ಸಾಂಕೇತಿಕವಾಗಿ ಸೂಚಿಸುವುದು. ಸಸ್ಯಾಹಾರಿಗಳೆದುರು ಮಾಂಸಹಾರಿಗಳು ಬಳಸುವ ಸಂಕೇತ.

ಪಡಿ : ದುಡಿಮೆಯ ಪ್ರತಿಫಲ. ಭತ್ತ, ಅಕ್ಕಿ ಮುಂತಾದ ಧಾನ್ಯ ರೂಪದಲ್ಲಿ ನೀಡುವ ಕೂಲಿ.

ಬಗನಿಕತ್ತಿ : ಬಗನಿಕಟ್ಟು ಇಳಿಸುವವನು ಉಪಯೋಗಿಸುವ ಸಣ್ಣ ಕತ್ತಿ.

ಬಗಲಿ : ಕೋಳಿಯಂತದ ತೀರ್ಪುಗಾರ, ಕೋಳಿ ಜೂಜಿಗೆ ಎರಡು ಹುಂಜುಗಳು ಸಮಾನ ಬಲವಾಗಿರುವುದನ್ನು ತೀರ್ಮಾನಿಸುವವನು. ಜೂಜು ನೆಡೆಸುವವನು.

ಬೆರಕಿ ಸೊಪ್ಪಿನ ಪಲ್ಯ : ವಿವಿಧ ಬಗೆಯ ಸೊಪ್ಪುಗಳನ್ನು ಮಿಶ್ರಣಮಾಡಿ ತಯಾರಿಸುವ ಪಲ್ಯ.

ಮರಸುಬೇಟೆ : ಬೇಟೆಯ ವಿಧಾನಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು. ಮರಗಿಡಗಳ ರೆಂಬೆಗಳನ್ನು ಮರೆಮಾಡಿಕೊಂಡು ಮಾಡುವ ಬೇಟೆ. ಮರೆಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಮಾಡುವ ಬೇಟೆ. ರಾತ್ರಿ ವೇಳೆ ಮಾತ್ರ ಈ ಬೇಟೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಈ ಬೇಟೆಯಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನೇ ಬೇಟೆಗಾರನಿರುತ್ತಾನೆ. ಹಗಲಿನ ವೇಳೆ ಬೇಟೆಗಾರರು ಕಾಡನ್ನು ಸುತ್ತಿ ಸುಳಿದು ಪ್ರಾಣಿಗಳು ಹಣ್ಣಿನ ಮರಕ್ಕೆ ಬರುವ ಸ್ಥಳಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಆ ಹಣ್ಣಿನ ಮರದ ಮೇಲೆ ಗೂಡೊಂದನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಸಂಜೆಯ ನಂತರ ತಾನೊಬ್ಬನೆ ಹಣ್ಣಿನ ಮರಕ್ಕೆ ನಡೆದು ಮರದ ಮೇಲಿನ ಗೂಡಿನಲ್ಲಿ ಅಡಗುತ್ತಾನೆ. ಮರದ ಕೆಳಗೆ ಬರುವ ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು ತನ್ನ ಕೋವಿಯಿಂದ ಸುಡುತ್ತಾನೆ.

ಮೆಟ್ಟುಗತ್ತಿ : ಕಾಲಿನಲ್ಲಿ ಮೆಟ್ಟಿ ಅಡಕೆ ಸುಲಿಯಲು ಬಳಸುವ ಈಳಿಗೆಯಂತಹ ಸಾಧನ.

ಮೇಗಾಳಿ : ಬೇಟೆಯಲ್ಲಿ ಬೇಟೆಗೆ ಗುರುಯಾದ ಪ್ರಾಣಿಯ ಕಡೆಯಿಂದ ಬೇಟೆಗಾರನ ಕಡೆಗೆ ಬೀಸುವ ಗಾಳಿ. ನಿಪುಣ ಬೇಟೆಗಾರನು ಮೇಗಾಳಿಯನ್ನು ಗ್ರಹಿಸಿ ಅದು ಯಾವ ಪ್ರಾಣಿ ಎಂದು ತಿಳಿಯಬಲ್ಲನು. ಅಪಾಯದ ಮೃಗವಾದರೆ ಮುಂಜಾಗ್ಯತೆ ಕ್ರಮಿಸುವವನು.

ಮೇಲು ಜೂಜು : ಜೂಜಾಡುವವರಲ್ಲದೆ ಇತರರು ಯಾವ ಪಕ್ಷ ಗೆಲ್ಲುತ್ತದೆಂದು ಕಟ್ಟುವ ಬಾಜಿ. ಜೂಜುಗಾರರು ಎದುರಾಳಿಯಲ್ಲದೆ. ಇತರರ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟುವ ಪಣ.

ಸಮಗೋಲು : ಇದನ್ನು ಸಬ್ಬಲ್ಲು, ಹಾರೆಗೋಲು ಇತ್ಯಾದಿ ಹೆಸರುಗಳಿಂದ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಚಿಪ್ಪಿನಹಂದಿ, ಮುಳ್ಳುಹಂದಿ, ಮುಮಗುಸಿ, ಉಡ, ಇತ್ಯಾದಿ ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು ಹಿಡಿಯುವಾಗ ಅವುಗಳ ಅವುಗಳ ಬಿಲಗಳನ್ನು ಅಗೆಯಲು, ಗೆಡ್ಡೆ ಗೆಣಸುಗಳನ್ನು ಅಗೆಯಲು ಈ ಆಯುಧವನ್ನು ಬಳಸುತ್ತಾರೆ.

ಸಿದ್ದೆಗುಮ್ಮ : ಬೆಂಕಿ ಕೆಂಡಕ್ಕೆ ಮೆಣಸಿನಕಾಯಿಯ ಹೊಗೆಯ ಹಾಕಿ ತಪ್ಪಿತಸ್ಥರ ತಲೆಯನ್ನು ಹಿಡಿದು ಹೊಗೆಯನ್ನು ಸೇವೆಸುವಂತೆ ಮಾಡುವ ಶಿಕ್ಷಾ ವಿಧಾನ ಬಾಲಕರಿಗೆ, ಶಾಲೆಗೆ ಹೋಗಲು ನಿರಾಕರಿಸುವವರಿಗೆ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ನೀಡುವ ಶಿಕ್ಷೆ.

ಸಿನುಗು : ಜಿಡ್ಡುವಾಸನೆ. ಮಳೆಯಲ್ಲಿ ನೆನೆದಾಗ ನಾಯಿ ಮುಂತಾದ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಮೈಯಿಂದ ಬರುವ ವಾಸನೆ.

ಸೌದೆ ಕೊಟ್ಟಿಗೆ : ಮಳೆಗಾಲದಲ್ಲಿ ಬೇಕಾಗುವ ಉರುವಲನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿಡುವ ಸ್ಥಳ.

ಹಸಿಗೆ : ಬೇಟೆಯ ಪ್ರಾಣಿಯನ್ನು ಸುಟ್ಟು ಮಾಂಸಮಾಡುವಿಕೆ. ಬೇಟೆಯಲ್ಲಿ ಬೇಟೆಯಾದ ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು ನೀರಿನ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಹೊತ್ತೊಯ್ದು ಬೆಂಕಿ ಹಾಕಿ ಸುಟ್ಟು ಶಚಿ ಮಾಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ನಂತರ ಬೇಟೆಯ ನಿಯಮದಂತೆ ಮಾಂಸ ಮಾಡಿ ಹಂಚಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ.

ಹುಲಿಬೇಟೆ : ಬೇಟೆಯಲ್ಲಿ ಬೇಟೆಗಾರರು ಹುಲಿಯನ್ನು ಬೇಟೆಯಾಡುವುದು. ಈ ಬೇಟೆಯಲ್ಲಿ ಪಾಲುಗೊಂಡ ಬೇಟೆಗಾರನಿಗೆ ಉನ್ನತ ಮಾನ ಮರ್ಯಾದೆ ಸಿಗುತ್ತಿತ್ತು. ಹುಲಿ ಬೇಟೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಅನೇಕ ಸಾಹಸದ ಕತೆಗಳಿರುವಂತೆ ದಂತಕತೆಗಳಿವೆ.

ಹೊಲಸಿನ ಒಲೆ : ಮಾಂಸ, ಮೀನು ಇತ್ಯಾದಿ ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು ಬೇಯಿಸಲು ಮಾತ್ರ ಬಳಸುವ ಒಲೆ. ಪ್ರತಿನಿತ್ಯ ಅಡುಗೆ ಮಾಡುವ ಒಲೆಯಲ್ಲಿ ಮಾಂಸವನ್ನು ಬೇಯಿಸುವಂತಿಲ್ಲ. ಕೆಲವು ಕಡೆ ಅಡುಗೆ ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ನಿತ್ಯ ಬಳಸುವ ಒಲೆಗಳಿಂದ ಸ್ವಲ್ಪದೂರ ಮೂಲೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಒಲೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುತ್ತಾರೆ. ಇದನ್ನು ಹೊಲಸಿನ ಒಲೆ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ.

ಹೊಂಡಕೊಣಕು : ಬೇಸಿಗೆಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹರಿಯುವ ನೀರು ನಿಂತ ಮೇಲೆ ಹೊಂಡಗಳ ನೀರನ್ನು ತುಳುಕಿಸಿ ಮೀನು. ಸಿಗಡಿ ಏಡಿಗಳನ್ನು ಹಿಡಿಯುವ ವಿಧಾನ.

ಹೊಗೆದಟ್ಟಿ : ಅಡಕೆಯನ್ನು ಬೇಯಿಸುವ ಮುನ್ನ ಒಣಗಿಸುವ ವಿಧಾನ ಚೆಂಗರಿನ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಕುದಿದ ಅಡಕೆಯನ್ನು ಶುಷ್ಕಗೊಳಿಸುವ ಕ್ರಿಯೆ.

ಹೊಲಸು : ಮಾಂಸದ ಪದಾರ್ಥ ಅಥವಾ ಅಡುಗೆ.